R-10.168

ARISTOTELIS

LIBRI OCTO DE PHYSICO AVDITV:
interprete atq; expositore magno Augustino Nipho philosopho
Suessano, duobus prioribus in ultimo eius senio recognitis, cæteris morte præuentus intactis.

IN QVOS NOVITER EIVS GENERIS
Indicem dedimus, quo facile quicquid optaueris, inuenias.
Nam ne uerbum quidem missum facit, quod
dignum obseruatione uideatur.

Venetiis Apud Octauianum Scotum, D. Amadei.
1543

BIBLIOTECA

82-10.168

ARISTOTELIS

LIBRI OCTO DE PHYSICO AVDITV:
interprete atq; expositore magno Augustino Nipho philosopho
Suessano, duobus prioribus in ultimo eius senio recognitis, cæteris morte præuentus intactis.

IN QVOS NOVITER EIVS GENERIS
Indicem dedimus, quo facile quicquid optaueris, inuenias.
Nam ne uerbum quidem missum facit, quod
dignum obseruatione uideatur.

Venetiis Apud Octauianum Scotum, D. Amadei.
1543

STRENVISSIMO DVCI MARCO ANTONIO COLVMNAE AVGVSTINVS NIPHVS SVESSANVS S.

ARISTOTELES Philoſophorum decus Marce Antoni colũna Dux ſtrenuiſſime, præclaras res viris probitate inſignibus, regias autem regibus offerebat. Vnde cum inter excellẽtiores (quas ipſe elaborauerit res) phyſicas acroaſes, hoc eſt naturales auſcultationes meditatus eſſet, non iniuria Alexãdro Regum Regi omni virtute claro illas dedicaſſe fertur. Ego vero ex meo agello principaliores ſublimioreſue auſcultationũ naturalium commentationes, necnõ interprætationes arbitratus ſum. Sed cui nam, aut Regum, aut Principum illas iure dicare poſſem, nondum reperi, immo cum nullum comperiſſem: Principes atq; magiſtratus (quod omnium infœliciſſimũ eſt) tempeſtate hac adeo puſillos, illiberales, atq; modicos adinueni, vt ætati profecto ſit miſerendum. Verum cum nunquam ſuo in ſemine natura defuerit, te vnum dumtaxat & omnis militiæ, & omnis ſtudii decus, atq; patronum, veluti omnium virtutum ſemen modo conceſſit, cui mirifice congratulandum eſt, ætaſq; aliquantulum pacanda. Nec e tua nobiliſſima deſtituis proſapia, es enim tu qui arrefactos ſtudioſorum animos pcalefacis, quiq; illos excipis, quibuſue faues, polliceris atq; pro facultate ſæpiſſime facis, quemadmodum gentilitii tui ſemper obſeruarunt. Omitto fortitudinem tuam, in qua (pace aliorũ dixerim) nemini es ſecundus. Omitto cæteras tibi conceſſas virtutes, quibus non modo e tuis non degeneras, ſed nec ab illis veteribus quos legimus, Romanis. Itaq; cum tibi ſoli hac noſtra tempeſtate dedicationum iura conueniant, tibi omni ex parte humaniſſimo noſtras has elucubrationes non iniuria dedico, nec aliam ob cauſam, niſi vt me tibi deditiſſimum eſſe ſemper agnoſcas. Vale.

DE NOSTRIS laboribus quædam præmittamus, & primo de translationibus, veteres itaq; huius libri interprætes, siue Boetius fuerit (quod nō credo) siue alii quiuis in eiusmodi translationibus, in tantum adeo circa verba fuerunt curiosi, immo magis (vt ita dixerim) superstitiosi, vt verba nimis affectando, sensus passim odisse visi sint: tanta enim exacta, obseruatio displicuit semper fidis interprætibus, vt oratio dicenti, nec verbum verbo curabit reddere fidus interpres, quod interprætes indisertos solere Cicero meminit. Ioānes vero Argiropylus iunior Græcus, & si quo ad sensus ipsos diligenter librum hunc, & latine profecto interprætatus sit: intentus tamen sensui dumtaxat, sua & non Aristo. verba nonnunq; obseruauit. Ego vero via media incedēs, medias interprætationes meditatus sum, tantoq; cæteris fideliores, quanto in nullum prorupi verbū aut addendo, aut diminuendo, cuius in cōmentationibus non meminerim, seruās quo ad ornatum, ipsius Argiropyli grauitatem, quo vero ad diligentiam, Boetii, aut alterius sollicitudinem. Hæc quo ad translationes. De cōmentationibus autē transigamus, græcos itaq; adinueni plures, qui librū hunc diligenter cōmentati fuerunt, vt Theophrastum, Themistium, & Eudemū Paraphrasticos, Alexan. aphrodisium, Ammoniū, Simplicium, Philoponum, Olympiadorum, aliosq; permultos cōmentatores, præsertim Alexandrū, quē pro parte legimus, & Themistiū quē ex toto vidimus. ille adeo fūmus habebatur, vt nemo Philosophiæ nomine cēseretur, qui Alexandræus nō esset. Hic Paraphrasticus insignis vbiq; celebratur, qui etiā a quibusdā abbreuiator creditus est Alexādri, licet ab eo dissentiat nō raro. Hic nēpe sua dicēdi facūdia atq; vbertate nomē lucidi meruit doctoris. Ab his quidē græcia ante diruta, & Italia dilapidata bonæ literæ ad barbaros se receperūt, potissimū apd mauritanos, & quorū Culina doctus & excellēs quidā nitor ad nos vsq; puenit. Inter hos claruere magnus Alfarabius, Auēpace Hispanus, Albumasar, præcipui vero atq; summo ingenio doctrinaue præstātissimi Auicēna Hispalēsis, atq; Auerroes Cordubēsis. Ille, pprio cōsisus ingenio Peripatetica doctrinā vbiq; pfitetur. Hic ex Græcis enarratoribus pinde atq; ex optimis fontibus philosophiā visus est, nō tā hausisse q̄ expræsisse, qua e re solus Cōmentatoris nomē sibi cōparauit. Dii īmortales quantū est bonos seq; authores, qui enim Auerroem accurate legerit, & suis quæq; locis singula examinauerit verba, in eius interprætationibus frequēter Alexandrū, & semper Themistiū videre licet: Ex iis bonæ literæ in latinos migrarunt, inter quos Thomā Aquinatē nostrū adinueni, cui merito iura exponēdi cōcessa sunt. Hūc habemus nō modo in his Physicis cōmentationibus, sed in oībus aliis fidū, ducem. cui etiā nō ab re nomē expositoris tributū est. Isto enim (pace Græcorū expositorū dixerim) curiosior, aut vberior, aut (quod raro est) clarior inuētus est nemo, vnde nostro iudicio omnis latii, oīsq; Philosophiæ decus semper habendus est: adinueni ēt Egidiū colūnā Romanū patritiū, & gentilē tuū fertilissimū expositorē, satisq; abundū, cui nomē fundati doctoris nō iniuria additū est. Adinueni & Albertū paraphrasticū expositorē, cui licet quo ad textus paraphrases nō nimis tribuerim (nā barbaras Auer. trāslationes imitatus est) quia tamen quo ad qōnes digressionesq; multas ab antiquis determinationes delegit, pīsertim ab Arabibus, quæ acutæ sunt, & nostris tpibus summe habitæ, hac rōne magni nomē adeptus est. Adinueni pterea Iuniores fere īnumeros, q̄ pximioribus sæculis in Britānia, & Galliis, atq; Italia Physicis nō mō cauillamētis īplicati fuerūt, sed cōmētationibus. hi multa concita menta dederūt, quod aliquid est ad veritatis inuestigationē. si enī Phrynis nō antecessisset, nō talis Thimoteus euasisset, itaq; cū tottātosq; reuoluerim authores, p magna mearū cōmentationū parte sensus passim a Themistio sumpsi, iterprætādi vero normā ab Aquinate nro Thoma, cōcitamēta, qōnesq; a recētioribus, quasdā ex meipso & adinueni & pfeci. Sed cū ætas nra tātopere Auer. tribuerit, illū sub silētio noluisse abeūdū. multa nāq; eius cōfusa decreta enodaui, quædā ad sensus, quædā ad verbū, vbi postulat necessitas, cōtra Cauillatores defensionis clauā (vbi videbatur) assumpsi, & p eo acerrime pugnaui. Multa etiā illius cōfutaui, maxīme quæ ille cōmentādo dixerit, sæpe enim in aniles fabellas truditur, partim errore earū (quas habebat) translationū, partim cōfidētia proprii ingenii, Nemini peperci, cōmendanda cōmendaui, erronea cōfutaui. vt veritatis potius q̄ hominis amicus, nulli addictus fictioni, sed quo me cūq; rapit tem pestas deferor hospes. Hi igitur sunt labores quos iis diebus in physicis auscultationibus perfecimus, quosq; tibi dictam ob causam dedico.

Debis qcō mētati sūt libū phy ficoum.

Laudes diui Thome

Iterum Vale.

PROHEMIVM AVERROIS, THEMistij, & Alexandri, cum expositione magni Augustini Nyphi Suessani.

DICIT. [Intētio mea in hoc sermone.] Præmittit Auer. intentum suum in generali, & inquit. intentionem suam esse in præsenti tertio sermone glosare librum illum Aristote. cuius titulus est physicus auditus, vt dicemus. Adijcit signāter in hoc sermone, nam (vt videtur in arabico) Auer. tres fecit in Aristotelis libros commentandi formas. vnam grecorum more, quę paraphrasis græce est, cuius habemus cōmentationes libri de generatione, & illas librorum logicę Aristo. prędicamētorum Porphyrij, libri de interpretatione, quā in iuuenta ętate ferunt edidisse. Aliam quam mediam vocant cōmentationem, cuius sunt cōmentationes librorum priorum, & nonnulla paruorum librorum. nam vltra literę paraphrasem, digreditur etiam circa literam frequenter. Hanc tradunt scripsisse in virili ętate. Aliam quam magnam cōmentationem vocant, quam nunc edere proponit, in hac senili ętate, cuius habemus librum physicorum, librum de cęlo, librum de anima, & librum metaphysices. iure subiecit in hoc sermone, quando in aliys non fuit expositor, vt in hoc. Themistius emulatur vbiq; paraphrasem imitatur. Alexander aphrodisius medias affectus est commentationes. Simplicius vero cōmentationes magnas, vt obseruarūt Porphyrij, Ammonius, Philoponus, Sirianus, & plures alij greci.

Tres cōmētādi formę Auer.

Quales græcorū cōmētatiōes.

[Et sim vsum glosatorum] speciatim quid in hac præfatione assequi vult, subscribit. & causam addit, vult itaq; more grecorum expositorum, vt Alex. Themistius, & Simplicy, octo capita intentare, vt exponit. causa est, vt morem imitetur grecorum

[Licet plura ex istis.] Excusat se. nam Aristote. ipse in prohemio huius libri, quod incipit, [quoniam quidem.] Dorum octo capitum tria perfecit, quemadmodum ipsemet Auer. 2°. 5. submeminit, dum inquit: istud est prologus libri, & continet intentionem, ordinem, & modum doctrinę demonstratiuę. Igitur videtur intentatio horum superflua, saltem quo ad illa tria. Respōdet se velle facere hęc octo, non necessitate tractandi, quia saltez tria superfluunt, sed necessitate imitandi, vt. vz. grecorum morem imitetur.

Intētio scientię nālis

[Dico q̄ intentio scientię nālis.] Nunc exequit primū, quod erat intentio, & primo in generali totius scientię naturalis, & vult in sentionem omnis scientię naturalis esse circa duo. hoc est cognoscere causas rerum sensilium, & accidentium propriorum illarum rerum, seruata tamē debita vniuersalitate: q̄ non causas penitus e materia separatas, neq; causas omnino materię assignatas. Sz causas (vt inquit Themi.) quę auxilio sensus, & visionū ope ipsum potestatis intellectum perficiunt. Intelligibilia quidem omittēs, q̄ nimis separatę materię: assignatas vero, q̄ singulares: quarum nulla est ars nec scientia. [Animaduersione dignū rerum sensilium, & affectionū illarū, esse causas rōne geminas. vna quidē ratione proximas, vt materia, forma, agens, & finis corporei quę q̄s q̄ sensiles sint, scientię nāli accōmodantur. Altera vo ratione remotas, quę q̄s quū intelligibiles sint, iure metaphysicę competūt. rōnabiliter itaq; sensiles cāsas rerum & affectionum pertractare proponit.

An eędez causę rez affectionū.

[Dubitare pōsueuimus an eędem sint causę rez nālium & affectionū? Dz nō videt. p̄ q̄ Auer. vtitur copulationis nota, quę cadit iter diuersa. Amplius effectū differentium causę sunt differētes, sz affectio differt a subiecto ipso. igit̄ hz alterā causaz. [Soleba dicere, vt Auer. ait. 8. auscultationis physicę. cō. 4. q̄ dās formā dat cōsequentia formā mediāte illa forma: & igitur eędē erunt causę affectionū & formaz, e quibus affectiones ipsę fiunt, sed ordine quodā: nā formę sunt causę primo, affectionum secundo. [Tunc ad primū patet, q̄ licet differunt: sunt subordinatę, modo ordinatorū eadē potest esse causa. [Ad ām regula illa intelligitur, quando differunt, & nulla ratione ordinantur.

Solutio.

[Quia subiectū istius artis.] Videt (vt omnes sentiūt) reddere causam intēti. Sed dices, causa rei est demonstratio rei: demōstratio constat maiore & minore. igitur hęc Auer. propositio erit, aut maior, aut minor, aut tota demonstratio positione differens. Videtur q̄ Auer. velit duos syllos. primus rez quę intenduntur in aliqua arte: principia & causę intenduntur, res sensiles intendū tur. igitur rez sensiliū principia & causę intendunt, quę erat intētio. minor prosyllogizatur hoc scō syllogismo, subm scientię intendit, res sensiles sunt subiectū. igitur res sensiles intenduntur. propositio itaque Auer. est minor prosyllogismi, & sic non superfluit

Lā intenti artis.

[Subiectū dico.] Duplex est apud Auer. subiectū: gegd velit Aristo. alterę quidē vt materia, qō etiā apō nō nullos metaphisicos rō mālis appellat, estq; illa quę omnia in sciētia cōtinet: & oibus affectionibus illius subiungitur. Duo enim sunt de rōne māę scientię, vt contineat cuncta in scientia pertractata, & vt capax sit affectionū eius, subm eiusmodi vt nā, apud Auer. est res sensilis apud vo Themi. est res nālis. Altera vo subiectū est vt forma, quā etiā rationē formalē vocāt. vbi causa. lignū spectat nālis, & lignū spectat faber. at nālis ipsum spectat, quatenus pzim̄ cōtinet motus. Carpentarius quatenus artis affectioni subycit. Igitur tria sunt ō rōne subiecti vt forma. p̄m vt per ipsum oia cōsiderent fm, vt p ipsum differat sciētia a sciētia. nālis enim & carpentaria hoc differt, q̄ habet lignū, quo lignū habet, vnde motus principiū. 3m vt q̄ueat scientię, hoc est vt nec excedat illā: nec excedat. Quę ratio docet, vt subiectū totuz scientię nālis sit res sensilis, vt trāsmutat, hoc est vt cōtinet pzim̄ motus. igit̄ erit subiectū scientię nālis res sensilis vt mobilis. Auer. ita q̄ pmo mām, nunc formā scientię nālis accepit. Dęc pauca in gñali de subiecto. [Sz ambiges. q̄ qō mouet, est singulare, sed nullū singulare est subiectū in aliqua sciētia. igit̄ res sensilis vt mouet, nullibi est subiectū, Dnic Auer. respōsionē innit, q̄ res sensilis vt mouet, hoc est inquantū hz pzim̄ motus, est subiectū. hoc est inquantū nālis, nā res sensilis vt nālis, est mobilis aptitudine nō actu, vt exponit ipse. 8. metaphi. cō. 5. modo nihil prohibet rem nālem vlem posse moueri, & si nunq̄ moueat. [Sed obycies. eiusdez est actus & potentia. res sensibilis vt accepta est mobilis in potentia. igit̄ interdū actu mouebit. Dici pōt pro nūc esse eiusdē actū & potentiā: quando potentia accipitur e materia ipsa: nā māę est potentia & eiusdē actus. atq; potentia & forma euenit, potest fozmę ipsius esse potentia, & totius esse actum. [Ex ys accipitur apud Auer. subiectū totius scientię naturalis esse rem sensilem quatenus naturalis, hoc est quatenus claudit pzincipia motus. [Sz iuxta hęc quęri solet, an ita sit q̄ res sensiles quatenus sensiles, vel nāles sint subiectū & quatū totius scientię naturalis. [Primus expositor in commentationibus suis, asserit ens mobile esse materiam, sine ra

Quotuplex subiectū.

Pū Auer. de subiecto

Quēstio de subiecto. Positio positorū.

tionē materialē subiecti sciētię nālis. Ens enim z res cū lia sunt, equalia quoq; mobile: sensile: z naturale. iure apud Auer. materia sciētię nālis erit ens mobile. Hęc expositio declarat quī. 12. metaphisi. cō. 51 ait scientiaz nālem cōsiderare de ente mobili. idē 4° metaphi. cō. p. vbi nālem asserit cōsiderare de parte entis: hoc est de ente mobili: z de illius accidentibus. Adhuc Arist. 11. meta. inquit. nālia quidē enim nō inquātuz entia: magis autē inquantū motu participant ꝓsideratione vtiq; gs distribuet. igit de ente mobili. ¶ Ré hāc enitit Esculanus in lib. 16. qōnum hoc modo suadere. subiectū primę affectionis in sciētia: est subiectū primi illius: sed ens in poa moueri est subiectū pmę passionis scię nālis hoc est motus, z diffinitio motus ostēdit. igit ens mobile est subiectuz. multę alię rōnes fiunt: quas breuitatis causa omittim⁹. ¶ Scōa erpō est noui expositoris: q; ens mobile hoc est corpus mobile: sit subiectū: quā quoq; Alber. vbiq; sustinuit. Dęc fuit etiā positio Alexan. z Themi. Ingreni Themistius. esse intentionē de rebus nālibus: qtenus nāles: res vo nāles idē est z corporeas dicere. Doctiā sentire videt Aristo. 2° huius. vbi hęc tria ꝓsiderauit: rē nālem: ens ſm nām z nām: nām vult māz z formā esse: ens nāle hns mām z formā. ens ſm nām: accidētia q illi insunt. vt Auer. ibi exponit. cō. 4. Idem Arist. in p cęli ad pn⁹. Itēq; pmus liber phylicoꝝ est de pncipys subiectis: vt Alexā. z Themistius āiūt. z Auer. submeminit. 8. auscultationis phylicę. cō. 4. Sed in p de mā agit z forma: quę nō nisi corporis pncipia z partes sunt: igit z corpus ē mā artis. Demū Auer. ipse in. 2. lib. destructio destructionū. vbi mouet qōnes nāles (quas nos bona causa nō exposuimus) disputatione p⁹: in solutione pmi dubij. ex ppria intētione asserit mām scientię nālis esse corpus mobile. Idem quoq; Auicē. inter Arabes peritissimus in p lib. suę sufficiētię. z in pmo metaphi. idē etiā Algazel in libro diuisionis scientiaz. hinc nō parua nobis exorta est diu dubitatio. ¶ Ideo aiadnertendū tria esse quę qōnem faciunt. pmo qd sit subm scię nālis vt mā: q dicit ratio nālis subiecti. scōo qd subiectum vt forma: hoc est ratio formalis subiecti. tertio q sit prima affectio: siue passio totius subiecti: quę pmo petit māę subiecti: ꝓpter formā illius. ¶ Qō quidē mā totius scientię nō sit ens mobile. arguit pmo: q; tunc eadem essent pncipia subiecti: z species subiecti. Nā mā z forma sunt subiecti pncipia: z eadez spēs entis mobilis. scōo: q; tūc ꝓbaretur spēs subiecti scię esse cōtra Auer. pmo huius. cō. vltio. z scōo de aia. cō. 27. 2. 12. metaphi. cō. 5. pncipia p3: q; ꝓbatur mām esse z formā esse: quę sunt species entis mobilis. tertio ex nouo expositoꝝ colligit hęc rō: q; hoc dato hęc scia esset: aut metaphysicę subalternans: aut pars metaphysicę. deducit pncipia: nā si mobile ē dīa entis accidētalis: facit subalternationē: si essentialis facit ipsēm z partē subiecti. Dęc 3 pmaz positionem.

¶ Q; vo nō corpus mobile arguit pmo. nulla scia probat suū subiectū esse. pmo huius. cō. vltio. z scōo huius. cō. 22. 2. 26. sed corpus mobile esse: ꝓbatur in sexto nālis auscultationis. q; vt Esculanus arguit in sexto: ꝓbat omne mobile esse corpus. igitur ꝓbatur cōpossibilitas partiū: z ita totū esse. scōo corpus est subiectū motus in quantū ens in poa ad motū. igit ens in potētia ad motuz est pmū subiectū motus: z tale est ens mobile. tertio sexto metaphysicę. si nulla entia essent pter nālia: scia nālis esset pma: hęc pncipia nulla esset: nisi ens mobile esset subiectū. q; rto corpus mobile nō cōpetit oibus ꝓsideratis in scia: q; nō corpori cęlestis. esset enim cęlū cōposituz ex mā z forma: nec māę: nec formę: q; nullū horū esset corpus. ¶ Circa has positiones nōnulli recētiores eiusmodi nō differētes esse ꝓtendunt. pmo q; omne ens mobile est ens qđ mouet: vel pōt moueri: modo tale omne ē corpus. scōo omne qđ mouet est in actu. quinto physi. omne ens in actu est cōpositū z corpus. sic volūt idē esse ens mobile: qđ corpus mobile: sed multinoca: vt cultellus: z ensis: ac gladius. ¶ Sed hoc stare non pōt. aliqđ enim moueri: pōt intelligi multifariā. Uno mō terminatiue: q; rōne forma ipsa mouet: qtenus est terminus motus. Alio mō subiectiue: z ß nō vna rōne est. nā aut successiue: aut subito. successiue mouet corpus in loco. subito mā qtenus mox formā recipit. Qō etiā nō est vna rō ne. nā aliud mouet subito ꝓfectiue: vt sensozia a sensilibus. aliud corruptiue: vt mā ab agēte per abiectionem 3ry. ¶ Thomas igit p ens mobile intelligit cōe ad oia hęc: qua rōne entis mobilis plures sunt spēs. Prima z pncipua corpus mobile: q; mobile est subiectiue: successiue: z corruptiue: prima mā: qm motu subito corrupti uo mobilis. formę māles: quādo ipse sint terminī motus rōnalis z sensitiua aia: q; mobilis motu ꝓfectiuo: quo fit vt ens mobile sit cōius corpori mobili: z sic istę positiones plurimū differūt. ¶ Alij vo ens mobile esse subiectum pmum ꝓtendunt ſm ꝓdicationē z ꝓtinentiā⁹: corpus mobile principale: q; hęc distinctio subiecti in cōtentiuū z pncipale nō sit ꝓpatetica. ¶ Ideo solitiſm⁹ aliter ꝓsulere: q; subiectū inter dū accipi solet p genere: qō est primū prędicatū ō oibus ꝓsideratis in scia: z hac rōne ens mobile est subiectum scię nālis. Alio mō p prima specie subiectiua: qua oia ꝓsiderata reducunt aliq; reductionis rōne: quo quidē modo corpus mobile dicimus subiectū totius scię nālis: qñ ad ipm oia reducunt mō aliquo: nā alia reducunt ad ipm vt pncipia: q; rōne reducunt ad corpus mobile materia z forma. q̄dā vo vt affectiones: veluti motus: tēpus: z id genus. alia vt fines quadmodū intelligētię. alia vt gria: q; rōne ens mobile reducit ad corpus: q; igit ens mobile asserunt esse subz: recte sentiunt de genere subti. Qui vo corpus mobile: etiā bene aiunt de spē pma subiecti. Tunc ad rationes vtriusq; partis. ad pmā dicere nō esse inconueniēs eadē esse inter dū pncipia subiectiua: z illius spēs: vt intelligentię sunt entis pncipia: z illius pmę spēs: sed qn est ßz i libro metaphysicę diximus. ¶ Ad 2um dicere nō esse cōueniens spēs subiecti: pbari esse: q; illemet sunt subti pncipia: at vbi sunt spēs trīs: tūc esset incōueniēs: z ß alibi. ¶ Ad tertia pz solo. physica enim nec est pars nec subalterna metaphysicę: pars nō: q; ens non est genus. nec vo subalterna: q; pncipia sciētię nālis nō pbātur pter qd in metaphysica: sed forte ad hoiem. ¶ Tūc ad pmā alterius partis dicere in sexto esse pbatū. oē mobile esse corpus: nō trī oē corpus mobile eē: q; pbare possibilitatē partiū nō semp pbat possibilitatē totius: nisi eo mō q; partes sunt: mō ille sunt ptes ppōnis: z ita pbatur ppō nē tota esse verā: z sic nihil ad rē. Ad alia dicimus q; pbant genus subti esse ens mobile: nō trī pmā subiecti spēm. ¶ Hęc de materia z de subiecti q̄si forma agamus. quidā aiūt esse illud naturā: siue naturalitatē: vt habet hic. z scō huius. cō. 3. z octauo meta. cō. 5. haz natura vel naturalitas nihil aliud est q; pn⁹ mōtus. De rōne enis subti q̄si formę sunt tres (vt diximꝰ) ꝓditiones pma vt sic rō inhęrēdi pmā passionē. scōa vt scię equek z oibus ꝓsideratis in scia. tertia vt distinguat sciam ab alijs. igit subm naturalis scię erit ens mobile vel corpus mobile vt nā. el. ¶ Alij volūt subm q̄si formā eē mobilitatē: nec icōuenit idē eē rōnē formalē: z rōnē habere affectionis: vt rōnale qtenus est pzin⁹ est dīa. quatenus affectio

Pria cōsultatio.

Impugnatio

Persuasio Esculani

Pō noui expositoris.

S. Tho. cō. i. huius.

Secūda q̄sultatio.

Nostra cōsultatio.

Quę qōnes faciunt.

De subo q̄si pma pō nem. Thome.

Ad rōnes.

Cōtra scōā pōnez Alberti z alios.

De subto q̄si forma

Prima pō

Scōa pō.

De prima passione. Prima pō.

affectio vel aptitudo, ē passio. ¶ Et de prima passione trāsigam⁹. qdā asserūt pmā passionē eē mobilitatē, argumēto q; est aptitudo qđa pueniēs subiecto ꝓ, z oibus rōne subiecti: z de gete aiūt q; sit ꝓpatio passionis, q̄q; ēt sit aptitudo vtriusq; motus z getis. ¶ Mihi vo vī p mam passionē esse disiunctū ß motus vel ges, oē enim corpus mobile, aut ens mobile mouet vel quiescit: hęc enim cōpetit oī z soli z semp. z est p se nota, qtenus sensu p3. oē enim qō mouet sentit moueri, zoē qō gescit ēt. Ex ys ꝓpicuū q; quēadmodū qō vī, aut sentit est triniz nā aliud est qō sentit, z est corpus: aliud quo sentit: z est color: aliud affectio, hoc est sensatio ipsa. Sic subm scię nālis est corpus mobile: rō subiectādi est mobilitas, aut nālitas, affectio est motus vel ges. ¶ Sunt q nō inepte volunt duplicē esse rōnē subiecti, alterā quidditatiuā, z hęc est nālitas. alterā subiectiuā, vt est mobilitas, vt duplex est rō visibilis, vna qditatiua, vt color, alia subiectiua, vt materia, qua efficitur subiectū. Dęc res in posterum considerāda omittit. Argumenta in pncipio soluta sunt. Dęc de subiecto scientię naturalis.

Pro ppria pō.

Cōsultatio bona inter differētes pōnes.

Intētio libri sq̄lis

¶ Et intētio huius libri) Nūc in sq̄li q̄ sit intētio ꝑticularis libri ꝓpositi adiecti. z vult in hoc lib. ꝓsiderāda eē tria. p mā est rerū nāliū cōes cās, cōes deo oibus reb⁹ nālib⁹, vt mām formā agentē z finē. cōia, vt pueniūt oibus rebus nālibus. ¶ Sed dices. de causis cōibus tractat metaphicus, igit nō physicus. Rndet Auer 7. meta. cō. 5. q; de cōibus causis ptractat physicus maxime in ß lib. z me taphysicus, ßz aliter, atq; aliter physicus qdē respectu giūs primi, vt sunt pncipia rei, vt ptinent sub corpore nāli atq; mobili, metaphysicus vt sunt pncipia rerū ētenus ptinent sub generalissimo, vt sub subā vel ente, z sic differunt eius modi de causis cōes cōsiderationes.

Dubitatio. Solutio.

¶ Et cognoscere cās pmas.) Scōz ꝓsiderādū est de causis pmis rei nāliū qtenus ꝓpetit huic sciz, nā mā pma z mouēs pm ꝓpetit huic sciz: pma enim mā ptractabit in isto ꝑ, z motū pm qō est mouēs nos pm, vt cęlū tractabit a septimo inde. Forma aūt pma z finis pmus, q metaphoice mouēs dī, nō cōpetit huic sciz, ſz naturalīcę. Aiaduertēdū q; differt dicere cōia pncipia z pma, pncipia siue cōes cās z pmas cās, nā mā pma ea ē ad q̄s stat vltimata resolo in materya, forma pma vo ad quā stat vltima resolo in actū⁹, cāę vo cōes, q̄ cōiter oib⁹ ꝓpetunt, z de oib⁹ ꝓdicant, vt mā cōiter trāsmutabilis ꝓdicat: z de pma mā simplici, z de mā ꝓposita, vt el̄nto respectu mixti. Aiaduerte scōo apud Themistiū, q; pncipia sunt in duplici dīa qū dā cāę dīr a phis, vt efficiētes z fines. q̄dā vo causę, vt forma z mā. Verūz Plato addidit causis exēplarē, ꝓcausis officialē, siue instrariā, q; qd velint Aristotelici. ¶ Sz dices. cur pmā mām z pmū agēs hęc scia ꝓsiderat, pmā formā, z pmū finē non.

Dubitatio

Solutio.

Dici pōt, q; pma mā z pmū mouēs sunt cāę ꝓ motū, nec pōt intelligi sine motu: z solū mobilibus competunt, vt forma pma z finis pmus possunt esse cōes mobilibus z imobilibus, z ita considerari absq; motu possunt.

¶ Et cōsideratio in ꝓtib⁹.) Tertiū in hoc libro cōsiderādum est de ꝓtibus, aut accētibus essentiatibus rez nālium, vt loco, tpe, vacuo, finito, z cęteris id genus, vt dicemus. Intētio igit tota est de reb⁹ sensilib⁹ siue naturalib⁹, q; qđ ad cās cōes z pmas huic sciē ꝓpetēs, atq; q̄ ad accētia siue affectiones cōes oibus rebus naturalibus. ¶ Sed dices. igit tunc idē esse subiectū totius z partis, vt totius scię naturalis, z scię huius libri. Rndet q; nō est incōueniens sub diuersis rōnibus: dic enim vt Themistius ingt de oibus rebus naturalib⁹ tractat, z in tota scia naturali, ßz hic sub rōnibus cōib⁹ trī, in tota scia nālis sub rōnib⁹ cōib⁹ z ꝓpys. Dęc de mētione.

Utilitas.

¶ Utilitas eius est.) Expleta libri intētione, nūc de utilitate, z ꝑ utilitatē totius scię naturalis, ꝓponit, z ꝓpter hāi utilitas huius libri. z vult q; utilitas totius scię naturalis sit pars utilitatis scię speculatiuę. Aiaduertēdum ex ꝑ de aia cō. 2. q; pars iuuat toti, tū q̄ ad esse, qñ totus nō erit ꝓfectū parte eius ablatā. tum q̄ ad actionē, qñ pars est vt instrm totius. Cū igit sciētia naturalis sit vna scię speculatiuę, vt patet. 6. meta. erit iuuās illi iumento quo pars toti iuuat, quo fit vt vna eadēq; utilitate scia naturalis sit utilis nobis, qua tota scia speculatiua. sicut vnamet utilitate nobis, psūt totū z illius pars. Qua ēt rōne euenit vt scia huius libri sit utilis utilitate qua nobis ꝓdest tota scientia de natura.

Ordo.

¶ Et declaratū est.) Declarat mō q̄ sit utilitas scię speculatiuę totius, z cui cōferat, z q̄ utilitatis rōne. Declaratur enim q; scia speculatiua ipsa hoibus ꝓdest, z q; iuuat iumēto finis, z ita utilitas est maxima. Aiaduertēdum q; finis ꝓdest ordinatis in finē, ꝑ qtenus ꝓficit illa, q̄ rōne iuuare dī iumēto formę. scōo qtenus posūt illa in quiete, z sic iuuat iumēto finis. Duo igit duas iuuādi rōnes enitit declarare, z ꝑ q; iuuet iumēto formę, z ꝓt syllogizari sic. oē id quo hō ipse ꝓfituit in esse vltimo z subā ꝓfecta, ꝓdest hoi iumēto formę. Ponit minoꝛē vel illius vim, sed declaratū est in scia cōsiderāte in operationibus volitatys. 6. moralī, vt. 10. ethi. ca. 10. q̄ esse hominis ſm vltimā perfectionē ipsius z subam perfectā, est ipm esse ꝓfectū p sciam speculatiuā: ß est minoꝛ, cui adde 2clonez. v3. q; scia speculatiua ꝓdest hoi vltimate formę. Aiaduerte q; scia speculatiua, q̄ z intellectus speculatiuus dī in lib. de aia. est pma ꝓfectio aię rōnalis at q; illius forma. Itēq; z pma hois ꝓfectio z illius forma, aię quidez pmo z p se, hois vo scōo, z quasi p accīs. Ꝓpterea Auer. i minoꝛi adiecit ſm: vltimā ꝓfectionē ipsi⁹, z quo ad aiam, z subsātiā eius ꝓfectā, z hoc q̄ adhuc manem ex aia z corpore ꝓstitutū. ¶ Sed dubitat 3 minorem. pmo q; nō vī q; esse hois sit esse ꝓfectū p sciaz speculatiuā, qz tūc cui deficeret eius modi scia, deficeret esse, z ita ignoraz nō esset hō. scōo esse hois est aia z corpus scia nec est aia nec corpus, igit nec hois esse. ¶ Ad hęc rndet z pmo debes scire q; vita non est vna rōne. z. de aia. q̄ est intellectus. sensus: motus: appetitus: atq; vegetatione. pncipalr aūt intellectū, vt Ari. z Auer. declarāt 12. met. cō. 38. z. 39. Scō debes scire q; viuere est vna rōne p actu pmo, q̄ ēt dormiēs viuit, quatenus anima bz in corpore. alia rōne p actione actuq; secūdo, quo z vigilās ꝓprie viuere dī, vt Aristo. ait. viuere viuētis ē esse. Tūc ad pmū dicere. q; cui deest sciētia speculatiua deest esse z viuere pro actu secūdo actione q; ipsa. non autē pro actu pmo, essentia q;. Ad 3m dicere etiā q; esse hois est aia z corpus dum esse pro actu primo intelligitur, z sic Auer. minoꝛ est intelligenda.

Q; iumēto finis.

¶ Et ista dispō.) Scōo declarat q; ꝓdest iuuamēto finis z rō cōponit sic. ois dispō hois quę est fęlicitas hominis vltima z sempiterna vita ꝓdest hoi iuuamēto finis. Addit minoꝛē, sed ß dispō est sibi fęlicitas z sempiterna vita. igit ꝓdest hoi vtilitate finis. ¶ Dubitāt fortasse recētiores 3 minoꝛē: pmo q; nō vī q; ꝓfectio p sciaz speculatiuas sit fęlicitas vltima hois: q; 3. de aia. cō. 36. authoritate Themi. fęlicitas vltima hois est deus: vt ēt. 9. z 10. ethi. habef, vbi dicit q; deus est fęlicitas sibi z alijs: mō deus nō est scia speculatiua. scōo fęlicitas nō hz demōstrationibus: vt ait ibidē Auer. igit scia speculatiua nō ē fęlicitas. ¶ Q; vo scia speculatiua nō sit sempiterna vita hois. dubitat. pmo q; viuere hois ē eē eius: ſz eē

Dubō pma

Dubō scōa

illius est corruptibile: z sic nō sempiternū. 2° ipse ponit q nō remanet post mortē: z sic nō est sempiterna. ¶Aliad uertendū q alr dicendū est sm nos catholicos, alr sm Auer. vt in lib. de itellu plixe declarauim⁹. Lōuenim⁹ tū cū Auer. z gręcis expositoub⁹, ꝑ q deus sit felicitas vt pditiones felicitatis dissemināt̄ z ilib. ethi. demōstrant. Sunt enim pdones octo, vt sit ꝑ simplr pfectū qōdā, ꝑ mo ethi. 8. ca. 2. vt ꝑ se expectat. 10. ethi. cap. 9. 2 ꝑ ethi. ca. 6. 3°. vt sit qd optimū pulcherrimū: delectabilissimū: ꝑ mo ethi. ca. 11. 4°. oino finis ꝑ eth. ca. 14. 5° bonorabilissimū, ꝑ eth. ca. 16. 6° nullis indigēs ac ꝑ sesufficiēs. 10. eth. cap. 17. 7° ꝑn⁹ z cā bonoꝝ ꝑ ethi. ca. 16. 8°. bonus supra oē bonū, ꝑ ethi. ca. 4. Hęc octo, z li Arist. de felicitate humana colligat, potissimū deo ꝑpetunt, vt discurrēti ꝑ. Scō ꝑuenimus q vnā ponimus felicitatē ipsi⁹ dei z intelligētiarū atq; hois, dei quidē ꝑ essentiā z ꝑ intelligentiaꝝ participatione dei. Hois vero participatione dei, intelligēiarūq;. Sed differimus, ꝑ q2 alr nos participamus intelligētys z deo sm Auer. z alr sm theologos, nā Auer. fingit nos participare intelligentys atq; deo mediāte sciētia spēcu⁸, quē intell'm speculatiuū vocat. Credit eni iste bonus hō, vt in ipso. 3. lib. de aia. cō. 36. declarauit, in lib. 12 q de felicitate, q iste sit ordo, deus sit forma ꝓmę itelligētię, vt pote saturni, ꝑ saturni forma illi⁹ q iouis, hęc iouis illius q martis, ꝑ illius q solis ꝑ illius q veneris: ꝑ illius q mercury. ꝑ illius quę lunę. ꝑ lunę forma est rep oīus nālit̄: quo fit vt deus sit forma oium rerū nālit̄: vñ z forma formaꝝ a Themistio dr: q quā rōne forma dicaf. in lib. de intellectu ꝙuiraf. Credit ēt q oē qō formaf ab aliqua forma vel aliquib⁹ formis: formef a forma illius formę: z forma formę: donec habeat formā: vt ipse accepit, 3. lib. de aia. z in lib. de felicitate. ¶Ex his status felicitatis sic ꝓficiscif apō Auer. q cū mediātibus phātasmatib⁹ sciētia speculatiua: siue intellectus speculatiuus: siue res māles itelligibiles formę efficiunf humani intell's: eodē ordine oēs formę illarum vsq; ad primā formā efficiunf formę eiusdē intell's cū nāq; ab intelligibilibus nr formef intellectus: mox z ab itellectu lunę q est forma intellectoꝝ formabif: z ab intellectu mercury: qui est forma intellectus lunę vsq; ad deū: q est forma formaꝝ: z ibi stat: cū ille sit supremꝰ aię gradus. ¶Erit igif rō hęc. intellectus ptātis est forma hois: huius intellecta sunt formę: intellectoꝝ deus z cęterę intelligētię: igif deus z intelligentię post acquisitionē oium scientiaꝝ speculatinaꝝ erunt formę intellectus humani: z hominis. ¶Tunc verificaf dictū Auer. cū inquit. z ista dispō ß est adeptio oium scientiaꝝ speculatinaꝝ est sibi felicitas vltima: aut ꝓxima dispō ad felicitatē vltimā: nā per illā hō depēdet e ꝓma forma vt a deo: q est felicitas supręma. 12. meta. cō. 38. z est hmōi fē piterna vita. Est enim tunc deus vita sempiterna sibi z homini: cū sit illius forma. Cū eni deus sit ęternus: z hoi tūc forma: igif ęterna vita. Licet nō ꝓ eo esse ęterno. ¶Tūc ad ꝓmā diceret Auer. se intelligere ꝑ scientiā speculatiuā aggregatū ex itellectu speculatiuo z ipso deo. Ad sm ꝑ patet felicitatē ꝑ deo tm nō acgri dem̄rationē: sed ꝑ aggregato saltē sm partē dem̄rone acquirif. Ad alia duo ꝑ solutio. Dęc diceret Auer. vt a gręcis expositoribus accepit. ¶Nos vo catholici cū Auer. sentim⁹ deū ipsum esse felicitatē: vltimū hois finē. Sed de mō adipiscēdi dissentimus. Nullū enim medīū adipiscendi ponimus: qō sit necessariū. Sed medīū ꝙgruitatis, dicimus esse vitioꝝ cōpressionē: z virtutū adeptionē: cum enim anima est e vitys remota: z hz gratiā: quę per baptismū cōferf: pōt esse felix: z hoc modo pueri z mulieres pūt felicitari. sed de his in lib. 2° de intellectu satis.

Prima cōuenientia.

Scōa conuenientia.

Pria dūq.

Quōstat⁹.

Demōstratio Auer.

Verificatio.

Solones rōnum.

Rō cōis.

Dubitatio ꝫ minorez.

Solutio.

De vtilitate ꝙsequēte v

Dubōnes maxime.

¶Et in hac sciētia.]Declarauit seorsum sciam speculatiuaꝫ ꝑferre hoi vtilitatē finis z vtilitate formę: nūc simul vtrāq; vtilitatē sic ꝑsuadet: oīs dispō q facit hoiem ꝑdicarę quouoce de docto z indocto: ꝑdest hoi vtroq; inumēro: formę. v3. z finis: dedit minorē: sed in hac sciā manifestū ē: q ꝑdicatio nois hō perfecti ꝙscias speculatiuas: z nō ꝑfecto actus: siue nō hītis aptitudinē vt ꝑficiꝑossit: vt mutus: aut surdus: aut nā stolidus: est ꝙuiocā: vt in exēplis declarat z p3. Aiaduerte q hāc rōnez z hz exēpla ab Alexā. alijsq; gręcis accepit Auer. nam Arist. scribit lib. 3. politicę. ca. 6. ꝓbat aūt Auer. nō vidisse politicā: vt in fine. 10. ethi. ipsemet testaf. ait eniz Arist. ibi in ß differūt viri ab vnoquoq; multoꝝ: sicut a nō bonis bonos aiunt z picta ꝑ artē auris z reliq;. ¶Sed cōtra minorē ambiges: nā vniuocatio fumif a forma: sed vna est forma spē felicis z indocti: igitur non ꝙuiuoce. ¶Dici pōt q ꝙuiuocatio nō vna rōne est: q2 accipi pōt ab actu ꝑz ab actu scdo. Homo igif ꝑdicaf ꝙuiuoce ꝫ felici z infelici penes actū sm: nō aūt ꝑenes actū ꝑmū: quō Auer. 7. meta. cō. 39. inquit. q manꝰ abscisſa a brachio nō est manus nisi ꝙuiuoce: quatenus caret officio manus: quo in toto vtebatur: licet forte sit ipsa manus vniuoce penes actū primū: modo homo felix perfectꝰ est ꝑ oēs scientias omnesq; intelligētias: z ipsum deum. igif actu scdo differt ab infelici indocto: q3 inde fit vt ꝙuoce hac rōne dicaf hō. Unde z Themi. inquit q felix hō est quasi deus: z Aristo. 10. ethi. cap. 10. est deo finitimus: z poeta non est minor nisi solo Ioue.

¶Et cū hoc.]Pactenus de ipsa vtilitate aūte ꝑficiꝑnūc de ꝑsite. declarabit enim ex scia ipsa speculatiua oēs in nobis ꝓficisci virtutes: q nō parū ad vitā ꝓsunt. Ad aduersione dignū oēs hoies pares natos esse. vt dr in politica: sed accidentaliter dīnt nobilitate. Nobilitatis aūt gradus q3tuoꝝ sunt. imus z quasi nō gradus est genꝰ: qō vulgares sanguinē vocāt. hic q2 e nā ē, minimus hr: maioꝝ vo hr z se cūdus sunt diuitię ipse pariūt genus: genus aūt nequaq; diuitias: maioꝝ diuitys est virtus: quiter tius est nobilitatis gradus. Nā e virtutibus diuitię ꝓficiscunf: z per ꝑns genus e diuitys nō virtutes. Maximꝰ oium z quartus est scia z intellectus: nā ab intellectu z scia exoriunf virtutes: z ꝑnter diuitię z genus: e virtutibus aūt nequaq; scia. Declarat igif q ozigo virtutuꝫ est sci ɔ, z ꝑnter oium partiū nobilitatis. Et ß ait: q3 sciētes hanc sciam nālem: cū erunt sm ordinē nāles z vt dicem⁹: opz eos esse officiosos z nobiles in oi virtutū spē: vt in iustitia z reliquis, z ita vtilitas ꝑns est q3tenus e scia nāli oēs virtutū spēs: z oīs nobilitatis pars exorta est: iure ipsa supremū nobilitatis gradū potita erit. ¶Sed circa ß plures emergūt dubitationes: quas ɪz in nro lib. ō intellectu ptractauimus: ad vtilitatē inuenū raptim q̄dā trāsigamus ꝑ vtrū scia speculatiua ꝓsit mortali. Oī nō: q3 oppositū mozis ꝑ diti speculari. 7. phy. cō. 20. nā vt authozitate Platonis ingt sedatis passionibus in nobis exorif scia. scō nulluz nobilius est vtile viliozi, scia nālis nobiliozest mozali. Scdo dubitaf: q2 nālis non tm cōfert mozali: sed medicatiue z oibus mechanicis: vt dicit Them. igif Auer. mancus. 3. dubitaf q scia nālis destruat oīa bona: q2 ipsa tradit aię mortalitatē. e quo oē malū ꝓficiscif. Amplius dato q ꝑ nālem sciam aiam̄ę haberetur imortalitas: ex ipsa nulla hz miseria post mortez: igif z boni z mali pares essent post mortē: z sic tolleꝝ omnis ratio viuendi. ¶Dę sunt dubitationes arduę in hac materia. Et (vt diximus) licet diligentius de his in lib. de itellectu: n ꝑ ꝓpiuiozes nōnulla agamus de his. Accipiamus ita q3 ꝑ q3 virtutes ꝑcipue quatuoꝝ sunt: ordine q̄ōdā ꝓsitū: vt mozalis: intellectualis: heroica: at q3 diuina: vt ex. 6. ethic. lib. satis colligif. ꝓma q dem mozalis: q3tenus sensus nobis ꝓsunt: itel'ualis scdā: q3tenus nobis 2° loco itellectus inest. Heroica tertia q3tenus habitus est post potestates. vltima diuina: q̄ tenus z finis oium. Accipimus 2° hoiem duas secari in partes: in rōnalē: z in senitiuā: siue aialem. at rōnalis ꝙ vna rōne est: q̄ mēs sit vna. q̄ est locus ꝓmę felicitatis. Intellectus altera cū sit locus rōnī oiumq; sciarū nālium. Rursus aialis pars: qa ꝓlima fui rōne appetitu afficit. Interdū appetitu mouef cōi: q3tenꝰ sui cōi peculiaritatē extrema cadit vitiosa. Interdū appetitione particulari quo cholericus in irā: pituitosus in māsuetudinē: melācholicus in tristitiā: sanguineus in lętitia frequēter labūtur. Accipimus 3° rōnalē z aialē nā ɔriari: nā aialis ꝓpio ꝑpetu in aialiuz lapsus facile cadit. Rōnalis ꝙapte nā deprecaf ad optima: vt Arist. est auctor in fine libri ethicoꝝ. Qua rōne euenit cū hoie ꝓnalci duellū vitę coꝝ mum: cū rōnalis z aialis partes coęuę rixent. Un recte Seneca hunc astipulaf: dū ait. nihil esse homini inimicius hoie: ꝓp. v3. cōnatū duellū. Stoici ꝓ idē neminē forte diu diicabāt: nih q se vicere posset. hinc ꝓficiscif vt hō sit nexus atq; medīū caducoꝝ: z ętherioꝝ: rōnaliqdē parte diuinus: aiali z corporea potestate caducus. Accipimus 4° aliter aialem partē statui in hoie: aliꝫ in bruti s belluisq; ipsis. In belluis qdē nullatenus aialis pars rōnis capax est: q̄n ꝙ eēntiā irrōnalis habeaf: ide fit vt actus illius ēt cōmēturati nūq; ꝫtutis habitū ingenerēt: quēadmodū finitiꝰ si sur suz lapidē ꝓceres nūq; huic cursui ꝓpederet: cū nā grauis sit: oīno deorsuz pēsa. At aialis hois pars rōnis est capax: q̄n asuescere pōt: z illi cōsentire. rursus ēt intellus hois quę rōnalis pars habetur: z intellus dei ac intelligētiaꝝ differūt nā illa de intelligētiaꝝ que nullatenus deliqre pōt: nec ab appetitu sensili detrahi pōt: cum sit simplr optima a labe oiq; mā absoluta: at hois ea pars q̄ rōnalis dicif apta est cōuerti ad aialē: efficiq; brutalis atq; irrōnalis: vñ intātū pōt illi asuescere: vt eligat oīno omne id qō aialis appetitus dicat. His e reb⁹ ꝓficiscif ꝑ q3nō vna rōne potest duellū hois elidi atq; auferri: q̄n vno modo ammoueri pōt ꝑ ascēsuz: q̄n pars appētitiua aialis oīno assueuerit rōni: vt ide oīs sit ablata brūtalitas: solaq; relicta rōnalitas. alio mō ꝑ descēsuz: q̄n. v3. rō ipsa oīno conuersa sit ad appetitū irrōnalē: ita vt oīs rōnalitas sit ablata: oīs brutalitas relicta: hac ita q3 duplici rōne cessat innata hois pugna. Sequif scō studiosum differre a vitioso studiosus qdē totus rōnalis factꝰ est: cū deleta sit ab eo oīs brutalitas: at vitiosus penitus brutalis redditus est: ꝓpter rōnis lapsum: quod Pithagoras dogmatizauit: cū rōnalē aiaz egredi z igredi dixit corpora. qō nō remigrare: sed affectu sentit. Ulterius ex hisce sequitur: q3 in oibus appetitibꝰ sensuū ingnatis vtutibus: vtus habebitur mozalis: q̄re cuz intellectus duello a speculatione detinebaf: tūc mozali vtute acgsita: maximū sibi ad speculationē dabit momētū: quo scięnt speculatiuis capiendis maxima cōmoditas deyciet: posti vtutes igif vtus ꝓficiscef intellectuales: ab his vtus exoriet heroyca: nā illa nihil aliud ꝓz sistit nisi plena ac perfecta rōnis cum appetitu cōcordia. Hac relicta cū mens pura restet: cōueniens ac idonea remanebit deo z intelligentiaꝝ mā: z ita illa oīa ita suscipiet vt mō formas: z inde ad felicitatem assurget: quare post mozalē virtutē emergit. intellectualis post intellectualē heroyca: post heroycam

divina. Mozalis igif ꝙdest ratiōali. hęc heroyce. hec y ca diuine. Hinc ad ꝓmā qōnē ꝓ3 morale ꝙdesse oibus: z sibi quoq; speculatiuā cōferre: quatenus ratio ozdo est virtutuꝫ: quoꝝ tollūtur ꝓma duo argūmēta. ¶Ad 3ᵐ dōm speculatiuā regalr ꝙdesse mozali z heroyce: vt oīs ferno ꝓmo politicę. ¶Ad 2ᵐ dubiū ꝓ3 z Themi. scientiā nālem etiā ꝙdesse medicinę aliꝫs multis: quōd Auer. omiserat: ga facile. ¶Ad 3ᵗᵐ dubiū Stoici z Lynici pariter sentiunf: etiā cōcessā aiq; rōnalis corruptione hominē esse cū ꝫtutibus viuendum: vt Dicgenes in epistola ad Dippōnē: z in alia ad Monēmū: vbi rōnalis aię ꝓsuadet corruptibilitatē: pariter cū virtute. Cuꝫ q3 data animę cede: adhuc homo esset hō: z differēs ab aialibus: igif z vita eligēda diuersa ab illis: q̄ vtute perficif. Cum ga adhuc hō haberet appetitū capacē felicitatis: z ꝑ vtutes aptū disponi: vt tradit Auer. sed ois dz conari ad felicitatē: igif ad medīū quo illa habeaf: modum sint vtutes. Peripatetici vt Auer. in. 3. de aia. cō. 14. ꝓtium sentiunt. Unde voluit Auer. q3 si rōnalis aia ꝙsalte sm intellectū nō esset ęterna: virtutes essent homini inutiles: nā virtutes mozales sunt vt disponāt ad felicitatē: mō stante animę corruptibilitate felicitas diuina erit ipossibilis: igif ozdinatū in finē esset inutile. Sed de hoc plura diximus in lib. de aia: z in lib. de intellectu quę vide. ¶Ad 4ᵃᵐ qōnem (vt diximus in lib. de intellectu) diuersi diuersa sensere. cęci gdem lumine reuelationis. A chademici enim vt Plato Socrates: z Speusippus sensere rōnales aias ex olui e corporibus: accedere vo ad cōpares stellas: z in illis beari aut tristari ꝑ actionib⁹ vitę: quas meruerūt: Pithagorei mās ipsas egredi z corpora migrare in illa quoꝝ affectiones acceperunt: z hanc miseriā vocāt malorꝝ hoium. bonorꝝ vo alias aiāt ascendere ad stellas cōpares: at q3 beari in eis. Anaxagoras e quo fortasse Auer. z magna Gręcoꝝ: z Arabū pars acceperūt: solū animę intellectui putat remanere: qui vnus est vt antea: ꝓpter quod nulla sibi accidit miseria: aut beatitudo post mortē. Auic. vo z Algazel dixerunt animā si post mortē remanet cū virtute heroyca: cōuerti ad lumē intelligētię agentis: quam qui dem cōuersionē beatitudinē vocāt. Si cuꝫ brutalitates aiunt in illa lumen illud extinguiꝫ: z sic perpetuo tristari. Disaach: Locina: Epicurus: Archelaus: Esiodus: z alij asserunt rōnalem quę iustitiā exercuit gaudere in psalmodia: cantu: iocunditateq;, at illas quę obscuris actibus dedite fuerunt: deprimi atq; in ozbē tristē dilabi: z sic tenebras: tristitia: magnoq; igne perpetuisq; incēdia cōtremisci. Poloponus quinter ꝓnos christicolas enumerat in lib. de aia. Rōnalem aiam ꝑ lapsum ad appetitū sensualē effici corporeā credit ita vt quę plus labitur: plus corporeitatis capit: z sic magis atq; magis. vñ dixit rōnalē aiam in corpore ꝑ vitia corporeitatē esse sortitā: z eā recedere cum illa: z ita post mortē remanet corporea: z felicitati inepta: z sic fit vt ab igne patiatur: donec tota quā acquisiuit corporeitatē deleatur qua ablata restat pura: z capax beatitudinis: z ita tristitiaꝫ negauit ętęrnā. Arist. vo in lib. de nā deoꝝ. rōnales alias remanere affirmat: sed illas cū oibus affectionibꝰ quas in corporibus acquisiuere, ꝓpter qō aię malorum cū restent cū affectionibus luxurię: z auaritię: z cęterę q appetūnt itep exercere illarū affectionū actus: z cū eis desint corpora q3bus exerceāt illos: detinent hac exercendi libidine ꝓpetuo: z hāc: siue libidinē: siue appetū exercendi: vocat miseriam perpetuo. Bonorum vero animę cuꝫ heroyca virtute elatę sunt: post mortē capaces remanēt beatitudinis: z sic beantur: q hoc q deus z

I intelligẽtię herent vti forme illis, loeus beatitudinis est stella cõpar, siue illa sit dñator totius geniture, siue dominus signi tũc horoscopantis, per qõ anima descẽdit, nam cum per illam descendãt, par est vt ad illã redeat, est cõpar corpori, quatenus corpus ad illius similitudinẽ formatũ est. Ideo par fuit vt anima magis in illa beet, aut trisset q̃z alia, cũ sit magis cõpar corpori, e quo aia recedit. Nos vo christicole verius sentimus, dicimus enim animas beari, atq; dãnari pro qualitate meritoꝝ, beari quidez deo, vt libere vultipsam animam beare. Dãnari vo igne, quatenus inter cętera elementa solus ipse est aptius instrumentum diuine iustitię. Sed hęc in transitu sint dicta, nam latius in libro de intellectu.

¶ Et declarauit.) Heneratiz accepit virtutes exorizi ex scia naturali, nũc ghus pncipijs exoriant, declarat, z p mo ghus pncipijs exoriat audacia siue fortitudo. Et vult exorizi fortitudinẽ contra mortis metũ. primo cum dicerimus hominem, vix esse posturnculã sensilez respectu vniuersi, z vinendi spatiũ vix esse totius tẽporis momentũ. vnde cõstituto isto pncipio ex physicis facile erit hoi accidere, z fortem esse cõtra mortis metum.

K ¶ Et simlr.) Scdo ex hoc q̃ genitũ omne corrũpi dissoluiq; in simplicia oportet, z partes ppijs elemẽtis reddi at q; restitui vniuersitati, nihil eni est aliud corruptio q̃ dissolutio cõpositi, ppter h̃ fiet homo audax. Tũ ob vitę parnitatẽ, Tũ ob mortis necessitatẽ. Et tis duabꝫ rõnibꝫ Sylla psuasit fortitudinẽ Bochi filio dum p Iugurte exercitũ erant pertransituri, vt Salustius narrat in Jugurtino, q̃sq; rõnes etiã Themistius in prohemio collegit, e quo Auerroes forte accepit.

Signum. Primũ exm L ¶ Et ppię.) Cõfirmat idẽ per signũ, quia sapiẽs cũ habet pfectionẽ humanã, vt felicitatẽ qua ipse beatus ẽ humanitus, vt quãdo h̃z virtutẽ meliorẽ oibus, ambigens ne pdat eã exponit se morti, vt de martyribꝫ vide. mus, qui h̃nt fidẽ, dubitãtes ne fidẽ perdãt, morti se exponunt. Attamẽ ipe in Socrate exẽplificat, quis vt nar. rat Plato in Phędone) habẽs fidem z perfectionez in virtutibus nõ timuit mortẽ. z sic veneno interficit, ga si bi erat ipo m̃ q̃ inuentutẽ corrũpebat, dũ pdicabat vnũ esse deũ, z nõ plures, vt gentiles illi credebãt. Legitur enim Socratẽ potuisse aufugere e carcerib̃, dubitãs forte se pdere animi fortitudinẽ, stetit iudicio magistratuuꝫ peligens morte pro vita. Apponit tamen quandã parẽthesiz. d. | q̃uis credatur de Socrate q̃ nõ fuerit ei declarata disciplina cõmunes vt logica z metaphysica] quę dicũtur omnibus cõmunes vt dicit in hoc pmo, nec; pprię, vt scientię speciales, physica z mathematica, ga circa moralia negociãs de natura nihil, pmo meta. hac parenthesi interposita, reddit causam cur Socrates interemptus fuerit ab Atheniensibus, z inquit Quia noluit ambulare in via propria populorum]non enim secutus est leges communes illi populo, sed enitebatur viam aliã persuadere. multa alia exempla potuisset ponere, sed hoc vnum satis patet.

Primũ pris ¶ Et similiter) Infert nonnulla. primum q̃ monstrum felicitati ineptum non est mitriendũ, vt in politica Aristotel traditur, ideo ait. similiter cuz sciuerit q̃ perfectionem habere non potest sicut monstrum erit mors prę legenda supra vitam.

Secundũ. ¶ Et manifestum). Secundo infert q̃ quando sapiens quis pĩã partẽ beatitudinis acquisierit; partem vo non, totũ illius posse non est, nisi in acquirendo, vt multi animo fortes, z non actu vel habitu, se exponunt morti, vt fortitudinẽ nanciscantur. ¶ Sed ambiges primo, vtrũ Philosophis conueniat fortitudo, secũdo, an mors per timescenda sit. Oz nõ cõpetat Philosophis fortitudo arguitur. nã Philosophis cõpetit regere, quia intellectus vigent primo politice, robustis cõpetit fortitudo, ga coz pozevalent, igit nõ Philosophis. ¶ Amplius Plato in hiparcho. libro de phia cõfutans Solonẽ z Pyppiam sophistã ait. officiũ Philosophi esse diuina noscere z humana gubernare Sed fortitudo nõ requiritur, nec ad notitiã diuinoꝝ, nec ad humanoꝝ gubernationem, vt enim dicit Arist 3. topic. cap. 3. si quidẽ omnes esse mus iusti, nihil esset vtilis fortitudo, at si omnes fortes, vtilis iustitia ¶ Ad 2am qõnem arguo terribilissimũ oium est pertimescendũ, mors oium est terribilissimum. 3. ethic.

¶ Ad pmam solitus ẽ ã dicere philosopho audaciam puenire, quę est pptitudo animi se exponẽdi morti p quacunq; virtute, nõ autẽ fortitudinez quę est audacia se exponẽdi morti in bello p republica bonigratia, z tẽpore congruo. nunc dico Philosopho per se quatenus Philosophus est nullã cõpetere virtutẽ per se, sed quatenus habet animã in corpore cõsequenter competunt omnes. ¶ Pro 2a questione tres fuerũt pones, extremę quidẽ due, z media. Stoici quidẽ mortẽ esse expetẽdaz aiunt depzehenso fine, vt de pzehensa miseria humana vel bono diuino post mortẽ acquirẽdo. ¶ Et hãc ponẽ longo tempore Romani pncipes sectati sunt, vt Lato postq̃z Cęsare pziam tyrãnizare persenit, pugione se interfecit. Cassius quoq; cũ i bello deuictus sit ab Octauio, interfecit se. Brutus et idẽ fecit z alij multi, de phẽso quoq; bono diuino post mortẽ acgrẽdo. ¶ Multi se interfecerũt Stoyci argumẽto Bi finis expetẽdus, nec ad illũ expetẽda, sz felicitas post mortẽ expetenda est, q̃ euenire nõ pot nisi morte interueniẽte, igit z mors expetẽda, quo gdẽ argumento vsus Socrates in Phędone mortis metũ aufugit, vtẽs et cygni ex o. q̃ mortẽ psentiens pcãtat. ¶ Protinus quoq; Stoyce eodẽ argumẽto postq̃z audiunt Platonẽ dicẽ inmortalitate, se interfecit. Eodẽ et argumẽto psuasit Xenocra. mortẽ Assiochũ. Epicurei mortẽ ee ptimescẽdã psuadẽt, pmo, ga oẽs cõmunes aufugiũt illã. scdo, ga ee est expetitũ, igit mors odiẽda Arist. vo z Xenocra. mortẽ, nec ee expetẽdã, nec ptimescẽdã psuadẽt, z p 3. ethi. ca. 13 naz qõ nec est voluntariũ, nec ivoluntariũ nõ est expetẽdũ, nec aufugiẽduz: sz mors ẽ eiusmodi vt senect̃. Xenoc. arguit. illud ptimescẽdũ ẽ, qõ nobis accidit, sz mors ñ nobis accidit, ga dũ sum̃ nõ aduenit, sz dũ mortui, tũc nõ sum̃. igit nõ ptimescenda, hęc positio est tenẽda, z per hęc ad qõnẽ.

¶ Itez opz). Quo iustitia ex scia exoriri nãli, nũc declarat, z sylls ẽ. sapiẽs imitat nãz q̃stũ pot, sz nã est iusta. vt pz in suba rez h̃ est eẽ intoz vt exponit Them. g abbreuiauit Aris. et inta eni z partes vniuersi cũcte, z sibi inuicem, cedũt, z suũ amat vnoquẽq; ordinẽ, z equabilitatẽ, atq; geometriã, igit sapiẽs dz ee iustus. Ex plo igit nãz sapiẽs efficit iustus. ¶ Sz ambiges 3 maiorẽ p q̃ vilior nõ dz congari assimilari nobilioꝝ, sz sapiẽs ẽ nobilior tota nã. 10. ethi. cap. 10. igit illi nõ debet assimilari. ¶ Secundo deterius debet assimilari nobiliori, sz deus solus est sapiente nobiliorꝝ. 10. ethic. ibidẽ; z deus nec iustus, nec iniustus, vt ibidẽ ait: igit nec sapiẽs. ¶ Dicendũ q̃ opus naturę est opus pziuę intelligẽtię apud Themistium in libro de anima. Sapiens igitur appetit assimilari pziuę intelligentię per se, naturę vo per accidens, quatenus est regulata a deo. ¶ Ad 1m dicendũ, q̃ sapiens nouit deum esse iustum iustitia distributiua, quia est qui bona bonis z mala malis distribuit, vt in libro de bona fortuna dicitur: z quo ad hanc iustitiam appetit illi assimilari, non autem quo ad iustitiã cõmutatiuã.

De abstinẽtia. ¶ Abstinẽtes vo. Per abstinentiã intelligit continẽtiã, z temperantiã, z castitatẽ, e phia naturali sic abstinẽtia

Prima rõ. Scda rõ. exoritur. ga vile z turpe est fugiendũ. Voluptas vilis z turpis, q̃z ppria animalibus. igitur fugiẽda. scdo arguit qõ nõ est de dispositionibus hois inquantũ homo, non est expetendũ: sed voluptas nõ est de dispõnibus necessarys ad hoiem, nedum de pfectione igitur fugienda. Quod vo nõ de perfectione hois sic, eo patet. q̃ voluptas est õ necessitate materię: ideo voluptas euitãda.

Dẽ religio si. ¶ Et erunt. Quo e phia exorta est religio omnis, nũc narrat z nõ probat, asserẽs Phos sustinere leges diuinas, z ordines naturales, z hęc est religio. Religione enim homo cum deo coniungitur per hunc modum.

De libertate. ¶ Et est manifestũ. Oz liberalitas inde etiã exorta sit, argumẽto q̃ studiũ in pecunia est de desideryo pternatnram, nã pecunię z diuitię sunt bona fortunę, z fortuna est extra nãm igitur diuitię sunt pternaturam.

De sublimitate. ¶ Simlr debent, Quo pacto inde pficiscat̃ sublimitas quę est imobilitas in factis z verbis, z hoc proponit q̃ debẽt esse sublimes ãtenus amare debent veritatẽ in operibus z dictionibꝫ, siue vbis, z nõ trñ in his virtutibus valebũt, sz in oibus aljs q̃ psequunt̃ moralẽ.

Dubões Prima. ¶ Si aute dicaz. Dubitat ptra dicta, z soluit. z totũ pz.

¶ Sed circa nõnulla hoy occurrũt difficiles dubitationes. Primo, nõ videt cũ felicitate stare timorẽ, nõ enim esset summũ bonũ. quare male Auer. ait. felicez timere ne amittat felicitatẽ. Secũdo videt, q̃ mõstra sint educanda, nã politicus est naturę imitator, z nã p ducit mõstrum. igit ars nõ dz ipsum corrũpere, ageret enim contra nãz. Tertio, q̃ voluptas sit expetẽda, vt Epicurus sentit argumẽto Aristippi, ga eã oia appetũt, z hoc est bonũ. scdo argumẽto Eudoxi dolor fugiẽdus est igit voluptas expetẽda, cuius snię est Philoxenus, z plures.

Secũda. Tertia. Cõtra rõnes. ¶ Tũc rõnes Auer. nullę. pma nõ. q̃ voluptas videt homini nãlis: nãlissimũ enim operũ viuentiuz est gsitare tale quale ipsum. igit de esse hois. Amplius voluptas est dei. 12. meta. z sic nõ valet scda ratio, nec tertia, q̃z voluptas sequif animę pfectionẽ. ¶ Quarto dubitãt, ga Auer. ipse qui est phs est exlex, z oium legũ depzauator. igit̃ ptra se. ¶ Quinto dubitant, q̃ desiderinz in pecunys videt esse nãle. Tum ga diuitię sunt finis politici, z finis est a nã intẽtus. Scdo per diuitias h̃z liberalitas pmo ethi. igit si nãlis est liberalitas, z diuitię etiã. Tertio, diuitię sunt instrumentũ vitę pmo, politicę. contra solonẽ. igit nõ odẽde. Sexto vz, q̃ Philosopho nõ cõpetat sublimitas, ga nec nã est forma. Septimo dubitatur ptra expõnẽ dubꝫ. p, virtus est maius quoddã q̃cunq; bono collato a pncipe. igit nõ dz Philosophus declinare a virtute ppter nõ pmiari. secundo, ppter id q̃ nõ est felicitas nemo dz declinare a felicitate: sed honores z pmia nõ sunt finis nec bonũ, nec felicitas. igitur p pũationẽ hoy nemo dz declinare a bono: z hãc rõnez seruauit Democritus, Diogenes, z alij plęs. ¶ Ad has dubões q̃ ordinẽ dõm, z ad primã Auer. vult felicitatem hois nõ esse bonũ simplr, z optimũ simplr, sz optimũ z bonũ hoi, at bonũ hois differt ab illo dei. vt deus abhoie, deus est simplr optimũ z extra nãz z fortunã, ideo illius felicitas est simplr optima ex nãm z fortunam, nostra aũt (cũ homo sit sub fortuna z natura) est admixta cũ aliqua miseria. sed melius nos catholici dicimus, nã tenemus beatitudinẽ nostrã esse summũ bonũ, z cũ nulla miseria admixtũ, qz eã in patria expectamus, nõ autẽ in vita. ¶ Ad 5m Arist. hoc argumẽto persuadet mostra nõ esse nutrienda, qz finẽ ciuilẽ cõsequi nõ possunt. igit sunt frustra, z nihil est tenendũ frustra, tunc diceret q̃ mõstra nõ sunt a natura, sz errores naturę, igit ars nõ dz illa sequi. ¶ Catholici vo sentiunt bonũ nõ esse ppter eues, sz ppter deũ, ideo educanda sunt, ga talẽ finẽ habere possunt. ¶ Ad tertiã Arist. 10. ethico. cap. 2. vult voluptatẽ nõ esse bonũ simpliciter, sed cõcomitari bonũ, ppter qõ inquit. voluptatẽ esse cũ fine, nõ autẽ finẽ. sed Cicero in libro de finibus bonoꝝ z malorꝝ. vult nec semper voluptatẽ esse expetendã, vt quãdo nõ est finis hois. nec dolor semper fugiendus, naz tunc fortitudo z prudẽtia destruerentur. quaz nulla habet fine dolore.

¶ Amplius in quo z bestię z pozci cõicant nequaqz hominis est finis. in voluptate z bestię z pozci cõuenit, vt arguit Auer. in lib. suę metaphy. 9. cap. 7o 3 legẽ suã, rursus z Plato arguit. voluptas nõ potest mutari in oppositum. sed cũ voluptate est miseria semp admixta, nã cũ intensioꝝ atq; intensioꝝ fit, secũ trahit miseriã, inquit enim Plautus in amphitrione. Ita dijs placituz est vt voluptati sit tristitia admixta. ¶ Per hoc ad argumẽta p. primum tollit quãdo non semp voluptas expetẽda, ga nõ a fortiori, aut prudẽti Similiter nec dolor semp fugiẽdus, imo expetẽdus interdũ. ¶ Ad rõnes cõtra Auer. pma tollit q̃ hoi est nãlis fm corpus, nõ autẽ in eo q̃ hõ. deletur scda. ga voluptas vilis h̃z, q̃ aialis est z corpozea, sed q̃ felicitati anectit. nõ vilis est. ¶ Tertia vo refellitur q̃ cõstquit aię perfectionẽ merito corporis. ¶ Ad quartã dubitationẽ sapiens cũ cognoscat deũ quatenus optimũ z honorabile, enititur sibi cõiungi quantũ pot, mediũ est religio. ideo omnes sunt religiosi. deũ z venerantes, z excolẽtes, vnde z Plato in hyparchę philosophia libro (vt diximus) Philosophi officiũ est diuina cognoscere, z humana gubernare, vt p hoc illi copuletur. sed q̃ Auer. z aliqui hęresissent, est, ga deũ nõ cognouerũt. tũ religionẽ eã seruarũt: ẽtenus diuina deprehenderũt. ex phia. itaq; exoriz religio. Iz multi philosophi p accẽs sint irreligiosi. ¶ Ad qntã dom q̃ differũt diuitię z pecunię, nã pecunię nõ sunt diuitię. vt p politicę pbat, g maxime p exẽplũ Midę. sz sunt adinuẽtę ppter cõmodũ mercũ z ciuiũ, z loco p. at diuitię sunt p sufficiẽtia ad vitã, vt possessiões, z alia, z serui, ze. eiusmodi. Tunc dico q̃ excessus diuitiaꝝ est extra naturã. 10. ethi co. vt defectus eaꝝ etiã, sed competens mẽsura est finis vel, saltẽ instrumẽtũ vitę, z quo ciuis multas potest exercere virtutes, vt liberalitatẽ, z munificentiã z id genus.

¶ Ad sextã dicẽdũ q̃ decet philosophũ ee immutabilez circa finẽ, sed pot mutari circa media, qũ enim efficit immutabilis per se z vniformis, ad finem, sed multotiens a casu impedit. ¶ Ad septimã dici potest q̃ rõnes illę cõcludunt sapientẽ fm ordinẽ naturalẽ, z fm dictã rõnẽ nõ debere declinari a virtute pro quocunq; cõtrario. sed si declinat est ab errore, z a causa nõ naturali: sed apparente. ¶ Aiaduerte tamẽ q̃ felicitas z virtus nõ sunt sine honore: quia sunt virtutũ signa. z ornamẽta: ez petũtur itaq; vt testes: z si nõ vt finis pmus: z innuit Auer. per dialecticos pure speculatiuos: habenẽ enim hi: vt phãtasticiz imanes a plebe principibusq;, z vt inutiles rebus agendis. hęc de vtilitate.

¶ Ordo aute. Nunc de ordine: z quę inquit: patent sed ambiges q̃ illę tres causę videtur vna. Secunda enim nõ differt a pma. nã ideo cõmune esse repetitũ: ga notius. Tertia nõ differt a secunda z prima. essent enim pro positiones pmę: qz cõmunes z pprię hoc est speciales: qz posterius notę: dici pot omnes esse vnã: dicuntur tũ quatenus vna est alterius declaratio: h̃ pauca ã ordine. ¶ Diuisiones autem. Nũc de diuisione: z z potest esse di-

Secunda. Ad primã

Ad 2am

Sol. ad pmã

O

Sol. ad secundã

Pũ Romanorum.

Quo se stoyci interfecerũt

P

Quid ptinꝫ

Quid Xenocrates Assiocho

Pũ Epicureorum

Pũ Peripateticoꝝ.

De iustitia

Q

Pria dubũ

Secunda.

Solutio.

Ad tertiã

Ad quartã

Ad quintã

Ad sextã.

Ad septimam.

Nota.

Ad rõnes cõtra Auer.

Sol'ones Ad pmã

Ad scdam

De ordine.

De diuisio

nisio oium scientiarū, z pūntis libri, primam querere a Themistio secundamq;. at Auer. breuibus se expedit, qua Them. lōgiusculus est. sermo p3.b, de diuisione.

Proportio ¶ Proportio.) Nūc de proportione hums libri ad sciētias loquitur. z sermo p3. ¶ Animaduerte tamē q; scientiam speculatiuam diuidit in duos modos siue species. Nam vna est quę enumeratur ppter exercitiū, vt ma thematicę, alię propter finem humanū vt diuina z naturalis. ¶ Sed dices quo mō mathematicę sunt ppter exercitium, naturalis z metaphysica, ppter finē. ¶ Respondent quidā q; apud antiquos mathematicę erant loco dialecticę: antiqui enim vt Plato ait in libro de regimine ciuitatis. Non habuerunt logicā, nec dialecticā sed loco illius admuenere mathematicas, quas p exercitio primum pueros docebant. Sed hi non sunt nostra acculatione nec nr̄a ira digni. ¶ Animaduerte igitur q; ad felicitatē requiritur primo virtutis heroice adeptio, qua anima ipsa expolief ab omni sorde, atq; bruitalitate, z ita primo hic requiritur vt remouens prohibens. Secundo requiritur adeptio intellectus speculatiui, vt inediate dispouens ad felicitatē intellectus autem speculatiuus est ex ambabus scientijs speculatiuis metaphysica z naturali, igitur physica z metaphysica, requiruntur. vt dispositiones inediate. nā per has duas summe anima prę paratur ad felicitatē, sed quia homo has dicere non potest absq; logica z grāmatica. nā logica est sciendi instrumentum, secundo metaphysicę, cōmen. 15. grāmatica vero est necessaria pro inuentione aut doctrina. nā omnis scientia vel inuentio fit posteriorib⁹ a priori, aut per doctrinam a magistro. quarum nulla sine grāmatica fit. igit felicitati sunt necessarię metaphysica z naturalis imediate, logica z grāmatica mediate, licet quia matematica, nec mediate, nec imediate est necessaria. ideo tertio metaphy. dicit scientia carēs fine: cum nec sit felicitas: nec imediata dispositio ad illā nec mediata causa sine qua non: sed finis illius siquis est erit vt anima ipsa exerceatur: sunt enim mathematicę similes z affines rebus metaphysicis quo ad abstractiones. ideo dum anima se exercet in mathematicis: facile potest assurgere ad simpliciter abstracta: recte itaq; inquit esse eiusmodi enumeratas propter exercitium.

Vię doctri ne. ¶ Vię doctrinę.) Nunc de vijs doctrinę. z inquit q; vię doctrinę huius libri: sunt species doctrinę vsitatę siue consuete in hac scientia: cuius modi sunt modi siue spēs omniū disciplinarū. vz. tres modi demōstrationum: cuiusmodi sunt demōstratio signi: demōstratio causę: z demonstratio simpliciter: addit q; signū z causa sunt plus vsitatę z cōsuetę in hoc libro: z in scientia naturali: z aliquando in scia naturali est ꝓsueta z vsitata demōstratio simpliciter. Item q; etiā sunt cōsuetę in hac scia maneries: siue spēcies disciplinę: quę sunt diuisio: diffinitio: enthymema: z inductio sunt quinque in hac scientia cōsueta: demonstratio: diuisio: diffinitio: enthymema: atq; inductio: qa vno istorum quinq; vtif ars demonstrativa: vt dicit in posterioribus: sed vsquequo vsitatur enthymema in scientia demōstratiua. z inductio est alius ab vsu: quo vsitat in rhetorica z dialectica: z sic debent legi verbā Auer. quę cōmuniter corrupta inueniuntur:

Dubōnes ¶ Ex his p3: primo tres esse demōstrationis spēs. ideo p̄mo dubitabis: an sit verū. Secundo: quid sit vna aquę q; illarum. Tertio: an physicus vtaf omnibus illis quinq;: an quibusdam tm̄. Quarto: plures sunt spēcies disciplinę q; quinque: quia vltra has sunt exemplū: z cōpositio quarum nihil meminit. Quinto: an physicus vtatur in

Pōgręcoꝝ ductione z enthymemate. ¶ Ad primam grēci exposi-

Dubitatio

Sol. quorundam.

Cōfutatio, Sol. ppria

Pō. Auer.

Expō spēcrum demō strationis.

tores tm̄ demonstrationem simpliciter: quam vocāt ꝓpter quid sub demonstratione reponunt: nec demonstrationem signi: nec demonstrationem causę enumerant inter demonstrationis spēs: sed asserunt illas esse syllogismos tm̄. hoc autē credidere primo: q; cui nō conuenit definitio eidē nō cōpetit definitū: sed demōstrationi signi: z demonstrationi causę non competit definitio demonstrationis. igitur nec demonstratio. Amplius in libro posteriorū Arist. nulli bi meminit nisi demonstrationis ꝓpter quid. ¶ Auer. autem tres esse demōstrationis species vbiq; concedit: signi: causę: z simpliciter: quam vocat aliquando causę z esse. Sed quid per vnā quamq; harum intelligat: declaremus z demonstratio ita q; signi est illa cuius medium nullatenus est notū naturę: sed nobis tm̄. quia vel sensū, vel sensibus: vel memorię: vt deficit nunc luna. igitur interponitur terra. luminis est. igit ignis. lac ē in hac muliere. igit peperit: z id genus: sunt enim media nobis nota tm̄. demōstratio vo causę ea est cuius medium est notū naturę per se. quia causa tantū. nobis autē per accidens. quatenus per effectū iam patuit: vt interponitur terra. igitur luna deficit: z id genus: medium enim sensu non patuit. sed nobis per effectum quasi per accidens patuit. demonstratio autē simpliciter est ea cuius medium est nobis per se z naturę notū. naturę quatenus causa. nobis quatenus sensile vt demōstrationes mathematicę: media enim sunt causę passionū: z sunt sensibilia p se: cū sint q̄titates: quę q; demōstratio dicit cāę z ee: cāę quidē quatenus est per medium. q̄ō est causa passionis: esse vo: quatenus per medium habetur prędicati ad subiectum inherentia. dicit etiā demōstratio simpliciter: quatenus omnis euidentię rōnem cōtinet. hęc declaratio habef. 2. cęli cō. 35. ¶ Ex his p3. q; demōstratio signi est magis in scientia naturali cōsueta. demōstratio vo causę rara rarissime demōstratio simpliciter: quia non nisi in libro de anima. vbi ostēdit numerum sensuū per numerū sensiū: sensia enim sunt causę sensuū: z patent nobis: etiā alibi facta est: vt octauo huius. cōmē. 58. meminit. de quo alias. ¶ Prętermisit compositione: quia intelligitur in definitione: z exēplum: quia ad inductionem reducitur. ¶ Ad vltimum dicendum q; dialectica vtitur inductione topica: naturalis vtitur inductione demonstratiua: est enim secundo priorus. cōmen. 19. 2. 2. huius. cōmen: 80. inductio duplex: demōstratiua: vt quę fit in predicatis per se vt hic ignis calefacit. igitur omnis calefacit: z dialectica in pdicatis probabilibus. vt hęc mater diligit filium suum. z illa: z illa: igitur omnis mater. Theozica vtitur inductione pro exemplo ab vno simili ad aliud: vt Themistius primo posterio. cap. primo. Item naturalis vtitur enthymemate demonstratiuo: dialecticus vero enthymemate topico. rhetozica enthymemate pro commento: vt ait ibidem Themistius. ¶ De libri nomine deq; auctozis nomenclatura: quę dicit ipse patent: ex Themistio vero verius legere potes: e quo fere prefationem hanc Auerroes excepit. Hęc de prefatione Auerrois: Alexandri: ac Themistij dicta satis: in quibus copiose diximus: quia etiam hunc sermonem horum pro prefatione nostra accepimus, nec plura.

¶ Finis Prohemij.

Index alphabeticus totius operis.

Pōne astis constructiue valet argumentū: destructiue econtra a destructione consequentis. fo.13.g.
A propoztione minozis inęqualitatis non prouenit actio. fo.18.b.
A diuisis ad cōiuncta q̄ valet argumentū. fo.254.g.
Ab oibus singularibus ad vse: q̄ valet ꝓña. fo.67.a.
Ab vnitate naturę: sequif subti vnitas. fo.223.k.
Abstractiones quot sint. fo.69.q.
Abstractionū alia cognitiua: alia operatiua. fo.70.q.
Accidentia sunt nobis pus nota q̄ causę: z quare. fo.6.l.
Accidens separabile z inseparabile. fo.14.n.in tex.
Accīa negant ineſſe alicui: aut q; illud non habet: vel q; excellentiori nota habet. fo.15.m.
Accidens duplex necessarium. f. z contingens: z quid sit vtrunq;. fo.39.m.
Accidentium quędam indigent medio ꝓpter suas perfectiones vt substantię infinę: quędam vero non indigent medio ꝓpter eozum imperfectionem. fo.50.d.
Accidens duplex: quale. f. z q̄tum. fo.67.b.
Accidens quod est fundamentum relationis: est vel numerus: aut q̄titas: aut qualitas. fo.76.b.
Accidentia in substr acto diffiniuntur per materiam in obliquo, z per formam in recto. fo.145.f.
Accidens ineſſe alicui z denominare illud maxime interest. fo.191.b.
Accidens in abstracto definitur per subiectum in obliquo. fo.123.c.
Actus entitatiuus non datur in materia. 31.fo.36.b
Actus z potentia sunt eiusdē generis sm. D. Tho. f.49.q
Actus duplex, per fectus. f. z imperfectus. fo.109.b
Ad perfectam notitiam rei definitiuam z demōstratiuā ꝓnt circuncernit esse z existentiam, necesse est cognoscere omnes causas. fo.2.c.d.
Ad agendum sufficiunt duo, ad patiendum sufficit vnum in omni genere. fo.29.f.
Ad imperia facile consurgentes. fo.48.f.
Ad functionez cuiusq; motus quinq; requirunt. fo.152.d
Ad substantiam non est motus. 156.b.in tex.
Ad relationem non est motus. fo.157.a.in tex.
Ad actionem z passionem non est motus. fo.157.b
Ad vnitatem numerabilē motus quid requirat. f.164.d
Adrastus quinq; pzioza volumina de physico auditu de pzincipijs, reliqua tria de motu inscripsit. fo.180.k
Ad relationem non est motus, neq; ad id quod relationem sequitur. fo.220.f.
Ad virtutes mozales non est per se alteratio. fo.220.p..
Ad habitus intellectuales animi nō est alteratio. f.221.f.
Aequale bifariā, sm. f. cōtinētią, z sm mēsurā. fo.124.c.
Aequalitatū quędā est ꝓtinētię, altera dimēsiua. f.119.q.
Aequalitas z inęqualitas motuum in violentis penes quid attendatur sm Auer. fo.133.c.
Aeq; velocitas in alteratiōe penes qd attendat. f.225.d
Aeque velocitas gñationū penes qd attēdat. fo.225.f.
Affectio z longitudo dupliciter sumuntur. fo.222.d.
Agens quodlibet habet sphęrāsuę activitatis. fo.18.f.
Agens naturale cęteris paribus citius agit in partem ꝓpinquam q̄ remotā. Hęc cōmunis animi cōceptio Calculatozum falsa est. fo.18.f.
Agens duplex, naturale. f. z per concupiscentiam secundum Auer. fo.85.l.
Agens naturale non potest agere effectum contingentem equalem. fo.85.l.
Agens voluntariū, agit equale contingens. fo.85.l.
Agens fozte z debile. fo.195.f.
Agentium aliud per naturam, aliud per scientiam z rationem. fo.231.l
Alteratio facit scīr cozpoza generata esse ꝓposita. f.26.i
Alterōnis duę sunt spēcies sm Them. fo.36.f.
Alterationes quę rationi sint similes. fo.225.a
In alteratione semper cū vno cōtrario coniungitur priuatio formę contrarię. fo.68.e
Allegozica expositio sententię pythag. vacuum asserentis. fo.128.q
Ametablesia a quiete in quo differat. fo.174.k.
Anaxagozas Clazomenius, homiomerias, hoc est similares partes qualitatibus, caliditate, frigiditate, atq; nigritia distinxit. fo.8.q.
Anaxagozę positionis allegozica enarratio p Picū, Greciosq; platonicos pariter z Aristotelicos. fo.18.m.n
Anaxag. atq; Empedocle de motus exordio pōnes. f.229.e
Analogia temporis ad numerum. fo.144.p.in tex.
Analogia sufficit ad vnitatem scientię. fo.56.a
Analogum potest prius definiri, subinde diuidi. fo.61.b
Anima non potest esse accidens: vnde nec habitus nec complexio vt Dyppocrates fuit opinatus. fo.44.b
Anima mundi non datur apud Aristo. fo.115.f
Anima est in duplici dria, quędam e qua dependet subiectum, z ipsa nullatenus e subiecto, alia a qua dependet subiectum, z ipsa e subiecto. fo.213.b
Animalia q̄uinoce non generant sm Auer. fo.249.k
Antiqui in modo ponendi pzincipiozum cum Aristo. cōueniunt. fo.24.c.
Antiquorum de vacuo sententię. fo.128.c.in tex.
Antiqui quintam essentiā non agnouere. fo.129.c.
Antiphon cōmuniter opinat est subiectū esse subas z naturam. fo.65.b.
Ante omnē motū est motus. multiplr exponit. fo.228.q
Appetitus est aptitudo quędā impellēs rē ad finē. f.52.q
Appetitio quonā modo sit in mā sm Them. fo.53.a
Appetio impossibiliū tunc non est inconueniens, quando illa impossibilia possunt aliqua ratione possibilitate participare. fo.53.g.
Arist. non tradidit veras causas effectuū naturaliū, sed quo erat sibi pose cōiecturaliter. fo.6.b
Arist. p suū phandi modū, creationē nō agnouit. f.48.b.
Arist. phandi genus quo differat a cęteris, vide. fo.48.c.
Arist. z Plat. rōnes qbus creationē negant. fo.48.k
Arist. sumpsit ętemitatē māę ex timeo Plat. secundum Simpli. fo.55.l
Aristo. z Auer. finię de mūdi ętemitate examinat. f.235.c
Artiuz quędā nec per se nec per accīa agere possunt in subiecto in quo sunt, quędā vero p accīa agūt. f.63.g
Arte structozum, quędam pzincipium habent in alijs, quędam in seipsis. fo.62.c.
Ars emulat z imitat nām ꝓpter duo. fo.73.g.74.c
Astrologia iudiciaria tēpozibus Arist. ad Grecos non peruenerat. fo.69.i.
Astrologia z Geometria sunt valde affines naturali philosophię. fo.69.k
Attractio duplex, propzie. f. z equiuoce. fo.218.d
Attigua z habita quę. fo.163.e
Auer. defēsio q; Mathematicus vnū genus causę cōsideret, Methaphisicus tria, naturalis aut quatuoz. f.3.g
Auer. qñ sit sectandus qñue dimittendus. fo.128.b
Auer. error in logica. fo.164.b
Auctio vno mō p extēsione, alio mō p aggiūatione pūs in formę in plri mā, q̄ pręfuit. fo.188.e
Auctio pzo particulari vnius minimi aggeneratione est momentanea. fo.188.f

✠

Auctio totalie non est continua. fo.188.f
Auctionis termini sunt magnum ꝛ parum. fo.255.c
Auicēna voluit oēs q̄nes terminari in Metb. fo.76.k
Auicenna voluit omnia posse fieri ex semine ꝛ putredine. fo.249.g
Auempaces hyspani positio, de tarditate ꝛ velocitate motuum. fo.132.o

CB

Bona sunt triplicia, ānimi, corporis, ꝛ fortunę. fo.88.b
Brixij Sophistę positio de successione motus grauium ꝛ leuium in vacuo. fo.134.k
Bene viuentes beati redibunt. fo.167.f
Bona comparatio est dicendo, Plato est albior q̄ Socra. sit niger. fo.223.i

CC

Catamelata dux. fo.48.e
Causa generationis et corruptionis quid sit. fo.50.g. vide glosam.b
Causa est id ad cuius esse sequit aliud. fo.78.q
Causas esse tm quatuor, nō p demōstrationē, sed solum vt creditū ꝛ famosum est tenendum. fo.80.b
Causę vlēs nō agunt, sed sunt rōnes agendi. fo.82.a
Causa summa quid sit. fo.83.d
Causa equalitatis ꝛ inequalitatis motuum quid sit apud Auer. fo.133.b
Causa successionis motus factiin vacuo quid sit. f.134.g
Causa velocitatis in motu quid sit. fo.135.p
Calor mouet per accīs fo.213.a
Cauillus Priscorum, quo generationem corruptionēq̄ tollebant. fo.43.k
Celestium sunt principia quatenus permutant. f. fo.40.q.
Celum esse in potentia ad quietem est duplr. fo.58.p
Cētū vltimū nō est in loco sm partes quę actu sint in loco per se, sed potentia. fo.125.m.126.b
Centrum non est locus quo grauium, nec concauum cęli locus quo letium. fo.127.l
Certitudo quęuis tā diffinitiua q̄ demōstratiua accipit a rōne formali considerandi. fo.72.e
Cognitio per causas duplex, definitionis scilicet ꝛ demōstrationis. fo.1.g
Cognitio per analogiam est illigittima teste Timęo Pythagorico. fo.42.c
Conjugatio ex puris affirmatiuis in secunda figura, quādo sit vtilis. fo.74.g
Condensatio apud Auer. fit vel per exitū corpusculorum subtilium ad intra contentorum, seu per partium intra contentarum minorationē. fo.130.c
Compositio triplex, speciei ex suis causis, generis ex speciebus, individui ex partibus sm sui qualitatē hoc est particularibus vt ipsum est. fo.6.n
Compositum nullo pacto sine materia definiri potest fz Auer. fo.7.n
Cōpositū definit eē cū aliqua sui pars desinit eē. fo.33.d
Cōpositū quoduis inspē, duplr est individuū. fo.37.b
Compositū est terminus per se primo generationis in rōne subsistentis. fo.38.g
Cōpositū ex Deo ꝛ mundo nō est pfectius Deo. fo.63.a.k
In composito nō sunt plres formę vt pficiētes. fo.41.m
Cōpositio ē duplex, cōstitutiua. f. ꝛ participatiua. f.139.d
Cōparatio bifariā, simplex. f. ꝛ composita. fo.223.k
Comparabilia quę nā sint. fo.223.q
Compellitur irrōnalis quispiā a veritate, aut pęna, aut sensu aut intellectu. fo.23.g
Cōia sunt nāliter prius tractāda. fo.30.g.in tex.
Concilium Arist. ꝛ Plato. de materię assignatione per Jamblicum. fo.51.n

Concretū sępius est notius abstracto. fo.89.b
Colorum oium proximū subiēm est superficies. fo.20.m
Cōceptus giis simul ab actu vel ab habente actū. f. fo.32.k
Continuū quodlibet diuisibile est sm realē separationē saltē in suo vli, vt in eo q̄ continuū. fo.11.k
Continui gemina est definitio. fo.96.d
Cōtinuitas ꝛ ad motū ꝛ ad tps spectant. fo.141.in tex.
Continue mutans quid. fo.162.l.in tex.
Continuitas non est de rōne motus. fo.238.i
Continuū nō cōponit ex punctis. fo.180.i.in tex.
Continuū quid sit. fo.181.m.in tex.186.f
Continueri ꝛ excedi a tpe quid sit. 147.a
Contingens equale est relpectu māę primę. fo.85.l
Crescere ꝛ decrescere aliquid in dimensionibus dupliciter. fo.138.m
Copulativa habens alterā partē necessariā ꝛ alteram contingentē, tota est contingens. fo.82.i
Contraria quoties sunt simul falsa, semper subcontrarię sunt simul verę. fo.109.e
Contraria sm locū quęnā sint. fo.162.p
Contrariū quo fiat ex contrario fo.19.q.20.g
Consequenter esse quid. fo.162.q
Cōstitutū ex partib⁹ essentialib⁹ vnde sit vnū. fo.179.n
Corporeitas non est ab agente naturali, sed est materię cocua. fo.37.k
Corpora cęlica nō sunt cōposita ex mā eiusdē rōnis cuj māgenerabili ꝛ corruptibili. fo.50.b
Corpus simplex nō alterat se neq̄ generat, sed bene trā ffertur in loco ex se. fo.58.n
Corpus compositus alterat se ab intrinseco ꝛ mouet se in loco. fo.58.n
Corp⁹ infinitū neq̄ graue neq̄ leue eē pōt. f. fo.108.g.i tex.
Corpus infinitū nō pōt esse in loco. fo.108.k.in tex.
Corpus esse in loco bifariā est. fo.125.m
Corpus quodlibet est tactile apud antiquos. fo.129.b
Corruptionis principia sunt mā ꝛ contrariū. fo.40.l
Corruptibile trifariam est. fo.147.g
Creari ex nihilo potest dupliciter intelligi. fo.47.m
Creatio non est mutatio, sed ipsa res creata. fo. 48.p
Creatio tēporalis est res pipatetica ꝛ Platonica, q̄uis alias oppositū dixerit doctor. fo.49.g
Cuilibet generati est maximum ꝛ minimum ex parte intrinseca. fo.18.e
Cui infinitū potius assimilef. fo.111.p

CD

Deus est nā naturans. fo.4.n.5.d
Deus potest facere aliquid ex nihilo. fo.48.m
Deus vt summum bonum, finis, summa q̄ totius perfectio, nec finitus, neq̄ infinitus dici potest. fo.53.e
Deo, vt enti infinito nihil est assimilabile. fo.53.e
Deus effectiua causa est omnium eorū quę sub cęlo sunt sm Alexandrum. fo.58.d
Deus ꝛ cā particularis in actionib⁹ quo se habeāt. f. fo.82.d
Deus vacuū dicit a Pythagor. fo.129.a
Deū non esse finitū catholicę sentiendo cognoscere possumus, vt aliqua res causata, at positiue nequaq̄ nisi in patria. fo.16.p
Democritipō de attomis vt sunt, rep nāliū pncipia. fo.8.q
Democritus ex parte principiorū contrarietatē dupliciter inuentam asseruit. fo.19.k
Definitio diuidit in partes. fo.6.k
Definitiū est totum. fo.6.k
Definitio nihil aliud est sm Auer. nisi forma explicita rei compositę definibilis. fo.7.n
Definitū triplex, quoddā per se primo, quoddaz per se ꝛ non primo, quoddā nec per se nec primo. fo.7.o

Definitio vno modo sumi potest pro rei definibilis essētia alio modo pro instrumento, quo intellectus rei essentiam deprehendit. fo.15.a
Definitio est ex partibus siue gradibus formę, materia addita vti deferente ꝛ subiecto. fo.15.e
Definitio duplex, absoluta. f. ꝛ relatiua. fo.41.i
Definitio naturę est analoga. fo.61.b
Definitiones naturales q̄les esse debeant. f. fo.72.l.i tex.
Definitiones analogicę doctrinis conueniunt equiuoce nequaquam. fo.97.a
Definitio quęlibet tres habere dz cōditiones. fo.120.d
Descriptiones assignando, nemo potuit plus facere Aristote. fo.58.m
Dyapason quid sit. fo.81.e
Demonstratio signi vocatur vbiq̄ fides. fo.5.l
Demonstratio signi. fo.213.o
Demonstrare ea que sunt manifesta per inmanifesta, vel p eque nota, bois est non potētis discernere inter per se notum ꝛ per se ignotum. fo.64.b
Decem rerum genera p̄dicabilitate sunt prima, ꝛ fm rationem p̄dicandi impermixta. fo.30.e
Defensio Platonis cōtra Arist. in pōne de loco. f. fo.118.m
Differentia inter motū ꝛ generationē hz. fo.21.f
Differentia inter generationē formarū artificialiū, ꝛ alterationem. fo.22.l
Differentiam inter materiam formam, ꝛ pnationem habes. fo.39.f.in tex.
Differentia inter Astronomiam ꝛ Astrologiā. fo.69.i
Differentia inter Geometram ꝛ Physicum. fo.69.m
Differentia inter Astrologum ꝛ Physicum. fo.69.n
Differentia inter tractatum de causis physicum ꝛ methaphysicum. fo.77.g
Differentię pōnis mūdo cōpetūt per nām. fo.115.b.i tex.
Differentię positionis possunt accipi vt partes ꝛ vt termini sm Auer. fo.115.e
Differentiā inter motū ꝛ mutationē vi. fo.165.n
Differentia specifica nancisci potest tam ex parte naturę, q̄ ex parte susceptiui. fo.224.m
Differētia iter positionē legis Auer. ꝛ Anaxag. fo.234.d
Differētia inter motū cęli ꝛ aialis mortalis. fo.240.d
Denominatum a non ente est non ens. fo.14.g
Digressio de materia. fo.44.d
Dimensio est vna numero in generatis ꝛ corruptis prima tine sicut subiectum suum. fo.36.q
Dimensiones accidentia sunt ꝛ non subę. fo.37.a
Dimensio materię quomō sit de subā materię, ꝛ quando illius accidens. fo.117.g
Dici ad aliquid est dupliciter, vel per relationem, vel p determinationem. fo.76.c
Dies cretici seu decretorij ꝛ indiciarij. fo.175.b
Diogenes aerē rep nāliū pn̄m vnicū mobile asseruit. f. fo.8.p
Disputatio perfecta duo requirit sm Auer. vt pō. f. reprobetur, ꝛ rōnes solmātur. fo.13.b
Diuisibile duplr, q̄titatiue ꝛ participatiue. fo.194.b
Diuisio entis in. x. prędicamēta, est diuisio entis quod est aut potest esse, aut salte nō repugnat esse. fo.11.b
Diuisibilitas per accīs cōpetit subę materiali in suo vli, pro aliquo eius individuo, competit vero per se subę materiali in suo particulari. fo.11.e
Dupliciter aliqd esse dz in prędicamēto relationis. fo.43.b
Duorū contrariorum, si vnū est in rep natura, ꝛ reliquū quo intelligat hęc regula, vide. fo.104.k
Duę cōditiones sunt de rōne motus vide illas. fo.161.l

CE

Eadem numero sunt simpliciter eadē, qū vnū nō ab altero, nec ambo e tertio dependent. fo.33.p

Effectus fortuitus ad creationē nō ducit. fo.48.e
Effectus causę quot sint, fo.79.o
Elemēti generatio duplex, simplr ꝛ cōparatiue. fo.21.k
Essentia duplex. fo.21.m
Essentia definit p potentiā, potentia p opationē. f. fo.114.f
Esse essentię quid sit. fo.38.f
Esse existentię quid sit? fo.38.f
Esse subsistentię quid sit. fo.38.f
Esse duo dicit, idem. f. quod ens, ꝛ cōpositionez quā finē extremis non est intelligere. fo.76.q
Esse cām in re ꝛ pro re, differunt. fo.80.i
Esse in natura alicuius est duobus modis. o.50.g
Esse in potētia bifariā aliquid dicitur. fo.109.g.in tex.
Esse formā ꝛ perfectionē, idem est. fo.110.o
Esse in tēpore bifariam. fo.146.k.in tex.
Esse in potentia bifariam: fo.241.p
Ens artificiale quid sit. fo.59.i
Ens ꝛ corpus cōuertunt sm antiquos. fo.129.b
Ens triplex, cōpletum extra aiam, prositis in aia, ꝛ compositum ex ys. fo.139.d
Ens inquantū ens abstrahit a quanto ꝛ nō q̄nto. fo.181.f
Empedocles Agrigentinus, quatuor elementa, litē ꝛ amicitiam, rerū principia tenet. fo.8.q
Empedocles tempus quietis, ꝛ tempus motus rerum, finita posuit. fo.233.k
Epicurus, Arist. ꝛ Auer. prouidentiā negarūt. fo.88.k
Epicurus rerū mundi quasdā moueri ꝛ semper moueri, quasdā quiescere ꝛ semper quiescere, ꝛ nihil esse q̄dem sm re moueaz ꝛ gestat, asserunt. fo.239.c
Ephemerū inter aialia paruo vivit tēpore. fo.255.k
Electione ꝛ cōsilio carētes, nihil fortuito faciūt. fo.89.f
Enthymema a positione pntis in terminis conuertibilibus tenet. fo.184.a
Eternitas nec est nobilitas, nec ignobilitas. fo.84.m
Enuntiationes sunt in triplici differentia. fo.233.o
Euripides tragicus. fo.249.b
Eudoxi digressio de vnico pncipio sm Pythago. f. fo.19.m
Ex nihilo nihil fit. fo.16.e.in tex.
Ex gñatione Arist. aduenit pā pn̄ sm Simplicii. f. fo.30.o
Ex posito sm imaginationē, nunq̄ sequitur impossibile fz imaginationem. fo 104.k.134.n
Ex minus ipossibili nō sequit magis impossibile. f. fo.134.l
Ex falso posito, nunq̄ sequit falsum impossibile. fo.135.k
Ex negatiua cū subito pstātia, sequ affirmatiua. fo.185.d
Ex puris nālibus, creationi assentire negmus. fo.230.m
Excessus, q̄ potētia excedit resistētiā, ē triplex. fo.226.k
Excessus ghz sufficit ad mouēdū ꝛ motū cōtinuandum.
Dęc cōs anima cōceptio Socraticarū falsa est. fo.18.i
Expō Pici Mirandulę de opione Anaxag. in. A ri. f. fo.18.l
Exemplum duplex, Topicū ꝛ demōstratiuū. fo.19.g
Expulsio quid sit. fo.217.i

CF

Fatigationis atq̄ laboris causa. fo.257.b
Forma ē vt affirmatio, puatio vt negatio fz Auer. f. fo.21.a
Forma ē pncipiū gliationis q̄tenus ter⁹ ad quē, puatio vt terminus a quo, materia vt subiectū. fo.25.a
Formę oium generū sunt in eodē genere formę. fo.30.f
Formę corporeitatis necessitas. fo 37.i
Formarū quędā reponunt sūm subiectū in esse, ꝛ illud cōseruant, ab eodēq̄ esse recipiunt ꝛ cōservationē, quędam autem trā subiectum in esse cōstituunt ꝛ non constituuntur. fo.37.o
Forma est per se primo terminus generationis in ratione existentis. fo.38.f
Forma ꝛ compositū fiunt vt quod, motus autem ꝛ generatio, vt quo. fo.39.d

Forma recipitur in aliquo vel vt disponens, vel vt perficiens. fo.41.m
Forma quelis recepta vt disponens tm̃, nõ reponit subiectum in spẽ, nec in esse vltimo. fo.41.m
Forma, quę primũ principiũ, rex naturaliũ dicit, fm̃ speciem incorruptibilis est, fm̃ numerum vero corrupti bilis z genita. fo.43.b
Formarum alię sunt in materijs, alię vero non. fo.56.b
Forma cęli a forma mãli differt, qm̃ hoc subtus in spẽ cõstituit z cõstituit, illa vero tm̃ cõstituit. fo.57.m
Forma est magis ens, magisq; suba, q; cõpositũ. fo 63.a
Forma secundum est magis natura, q; materia. fo.66.l
In formis reperit latitudo fm̃ gradꝰ separationis. f.71.g
Forma z exemplar idem sunt re, z quomodo differant vide. fo.77.m
Formarum tres sunt species. fo.79.n
Forma remissa z forma fluens in quo differant. fo.97.e
Forma fluens quid superaddat formę remisse. fo.97.f
Formarum intensio penes quid attendat. fo.160.o
Formam siue potentiã esse in magnitudinez dupliciter, vel dependenter vel independenter est. fo.258.q
Formale in loco quid sit. fo.123.d
Fato contineri est dupliciter. fo.84.b
Fatum particulare quid fuerit fm̃ quosdam. fo.84.i
Fortuna potest dici res diuina z quomodo. fo.84.n
Fortuna differt a reliquis causis per accis. fo.86.m
Fortunę diffinitio. fo.87.a.in tex.
De fortuna tres fuerũt pones sapientũ antiquoꝝ. fo.87.f
Fortunę z casus nulla est scia teste Auer. z quõ intelligat hoc dictum vide. fo.87.b.i
Fortuna z mens ipsa simpliciter z fm̃ rẽ, idẽ sunt. fo.88.c
Fortuita ab impetu nobis a natura mssito proficisci Aristi est opinatus. fo.88.l
De felicitate duę sunt pones cõiter celebratę. fo.89.d
Fieri aliquid quadrupliciter contingit. fo.32.m
Frigiditas duplex, cęlestis, hoc est per elongationem a celo, z elementaria. fo.28.b

G

Galenus. fo.213.l.215.c
Galenus voluit tempus a nobis percipi, ad motus mentis perceptionem. fo.141.f
Genus z dia, sunt spẽi elementa fm̃ Auer. fo.6.k
Generis z spẽi vnitas, qualis sit fo.224.b
Generatio cõparatiua elementi nõ est motus. fo.21.m
Generatio simplex z cõposita. fo.30.q.in tex.
Generatio a generatione nõ differt, nisi differentia terminorum ad quos. fo.32.m
Generationis modi in artificialibus, sunt, transfiguratio additio, ablatio, compositio, z alteratio. fo.36.d
Generari z genitũ, proprie mã dr̃ z subiectũ. fo.38.g
Generatio cũ p fluxu accipit est in p̃dicamẽto passionis cũ p forma fluẽte, est in p̃dicamẽto substãtię. fo.39.d
Generare põt accipi z pro actione acta, z pro actione respectu. fo.39.e
Generatio z corruptio nõ sũt motꝰ, z q̃re. fo.154.b.i.tex.
Generãs quãtũ dat de forma, tm̃ dat, de motu. fo.242.l
Graue z durum, cõsequunt denssum. fo.138.b
Grauia z leuia nõ mouent a seipsis. fo.245.d
Gradus caliditatis, an sint partes essentię, vel partes esse illius. fo.179.l

H

Habilitas quid sit fm̃ latinos. fo.40.g
Habitudo ad terminũ est de essentia relationũ. fo.70.c
Habens nãm, ens fm̃ nãm, z ens nã, per ordinem se habent fm̃ Them. fo.63.m
Hecheitas cõmentitiũ ẽ z nõ peripateticũ. fo.55.a
Heroes apud antiquos qui fuerint. fo.140.k
Heraclitus ephesius ignẽ rerum naturalium principiũ asserit. fo.8.p
Heraclitus dixit omnia semper moueri. fo.239.c
Hesiodus poeta atq; Theologus, rerum naturalium principium terram solus assignauit. fo.8.p. Archades idem sensit. fo.19.m
Homo est finis omnium factorum. fo.75.f
Hõ nõ generat nisi ab homine z semie humano. f.248.p
Homo nõ generat ex terra (vt Anic. placuit. fo.249.a

I

Iam, quod ἤλη greece, quid sit. fo.149.c.in tex.
Idem nunc pteriti z futuri est vltimum. fo.191.e
Idem totum quatenus totum potest esse prius ac posteriũs notum respectu eiusdem, sed non eadem ratione accipiendo totum. fo.8.c
Idem z fm̃ quod ipsum idem sunt. fo.45.q
Idꝰ per quod fit, z id quod fit differunt non tantum voce sed etiam re. fo.31.c
In causis per accidens est differentia ex parte causę, in fortuna ex parte effectus. fo.86.n
Incipit z desinit bifariã possunt exponi. fo.228.k
Incipere fm̃ genus quid sit. fo.232.d
Indiuisibile dupliciter dicitur, aut cuius genus est diuisibile ipsum autem non est diuisibile, aut cuius nec genus nec species est apta diuidi. fo.212.e
Individua sunt spẽrum generum proximorum, z genez remotorum vsq; ad ens. fo.7.k
Individua possunt esse principia acquisitionis vniuersalis prõpositionis. fo.6.o
Indiuisibile nõ põt esse quale aliqua q̃litatis spẽ. f.12.m
Inductio duplex, dialectica. f.z demõstratiua. fo.92.n
Inductio duplex, topica siue dialectica z demonstratiua. fo.19.g
Inesse aliquid alicui bifariã contingit. fo.119.f
Infinitum. 102.b
De infinito opiniones Plat. Pythag. Anaximã. Democriti, z Anaxag. fo.103.a.c.vsq; b
Infiniti proprietates ser ab antiquis assignatę. fo.103.i
Infinitũ capit z pro rõne ipsa, qui est quędã principij carentia z finis, z pro q̃titate ipsa. fo.103.o
Infiniti quinq; sunt modi. fo.104.m.in tex.
Infinitũ reperitur aut in rebus intellectibus, aut sensibilibus, aut mathematicis z medijs fz Auer. fo.105.b
Infinitum actu esse nequit. fo.105.b in tex.
Infiniti diuisio bifariã sumi potest. fo.110.c.in tex.
Infiniti definitio fm̃ antiquos. fo.111.d
Infinitum quid sit fm̃ Arist. fo.111.g.in tex.
Infiniti tres sunt prerogatiuę fm̃ Auer. fo.111.q
Infinitum multipliciter dicitur. fo.186.q
Infinitudo est dumtaxat in q̃to, in suba vero ac cęteris affectionibus, per accis. fo.10.l.in tex.
Infinitum siue fm̃ quid, siue simpliciter, hoc modo sumptum, tollit omnem rationem entis. fo.11.b
Infinitum quoduis fm̃ extrema, siue in molẽ siue in virtute, est ens simpliciter apud peripateticos. fo.11.c
Infinitum quatenus infinitum est ignotũ. fo.16.b.in tex.
Infinitũ fm̃ Auer. in potentia, hoc sub prõne vĩi, cognoscibile est, in actu vero nullo pacto. fo.16.q
Infinite parvus equus, si infinite parvus hõ, nõ daf. f.17.c
Infinitę medietates, partesq; proportionales infinitę, in finito medio esse possunt. fo.17.g
Inconuenientia quę sequuntur tollentes omnino infinitum. fo.109.c.in tex.
De immobilitate primi motoris. fo.243.m
Immobilitatis tres sunt modi. fo.161.a.in tex.

Impartibilia

Impartibilia in continuo non sunt adinuicẽ continua, nec; se tangentia. fo.180.i.in tex.
Impartibilia non sunt consequẽter se hãtia. fo.180.q
Impartibile per se non mouetur. fo.210.b.in tex.
Impartibile fm̃ locũ non mouet. fo.211.o.in tex.
Impetus siue ppensio, quia bene vel male quisq; agit, q̃ nã mõ nobis ex genitura a particulari fato prngat. fo.217.i
Impulsio quid sit. fo.217.i
Impossibile apud peripateticos est quod non subest alicui potentię naturali. fo.129.g
Impossibile est idem absolute necessario in esse alicui vt subiecto, z alteri vt contingens. fo.86.e
Im possibile non est vnũ infinitum esse altero maius si illud sit finitũ ex altera partium. fo.17.k
Ignis manifestas habet contrarietates, caliditatem. f.z siccitatem. fo.28.k
Inhęrẽtia aptitudinalis est de essentia accitis. fo.70.b
Ineptus ad philosophiam est quispiã propter duo, aut q; diminutus in aliquo sensuum exteriorum aut q; diminutus in natura, hoc est in sensibus interioribus intellectui subseruiẽtibus. fo.64.c
In omni motu est distantia quędam. fo.187.d
In omni motu maxime circulari, circa velociter moueri tria sunt necessaria, z quę. fo.187.l
In cęlo est materia alterius rationis, quam fecit inuenire motus in loco. fo.26.i
Inquantũ, in tribus propositionibus interpretat. fo.46.b
Ignorãti z sciẽti oia sunt plana, adagiũ. fo.33.n
In ijs quę sunt per accis nõ est ordo in causando. f.81.k
In perpetuis esse z posse non differunt. fo.104.g
In substantia est contrarietas, igitur in ipsa est motus. Qñ hęc pña valeat, fm̃ Themistiũ. fo.156.b.l
In singulis predicamentis motus est bifarius. fo.97.b
In motu locali reperitur naturale z pternaturale, tam ex parte motus quam quietis. fo.174.o
Intellectus pueri vigorari põt per accis, z nõ p se. f.6.o
Intellectus non senescit. fo.6.o
Intellectus quatenus intellectus, non intelligit individuum quatenus individuum fm̃ Auer. fo.7.e
Intellectꝰ, rõnalisq; hois aia apũ Auer. differũt. f.76.m
Intellectus ad creationẽ nõ ducit. fo.48.d
Intelligibile duplex per. se z per accis. fo.42.f
Intelligens materiã prius debet eam intelligere vt informe quoddam z per negationem. fo.42.b
Interpretatio põtis Platonis z Pytha. b infinito. f.103.c
Inter motores est proportio divisibilis z q̃titatiua z non divisibilis z non q̃titatiua. fo.226.i
In vnoquoq; genere vna est contrarietas. fo.24.n
In vnaquaq; generatione z corruptione cuiusq; rei nãlis nõ sunt necessaria plura, q; tria principia. fo.29.m

L

Locus definitionis quid sit. fo.114.f
Locus esse quatuor rõnibus cõprobat. fo.114.k in tex.
Locus non est mã neq; forma. fo.117.l.in.tex.
Locus quot modis suscipi possit aptid Platonẽ. f.118.m
Locus quo a mã differat. fo.120.b
Locus est duplex cois. f.z proprius. fo.120.k.in tex.
Locus spatium separatum esse non põt. fo.121.e.in tex.
Locati pars quelibet est per se in loco. fo.121.n
Locus non est mã. fo.122.in tex.b
Locus non est forma neq; spatium separatum. fo.122.a d. vsq; g.in tex.
Locum accepit Arist. in predicamẽtis pro internallo, vt erat famosum. fo.123.c
Loci mã, forma, efficies z finis, quę nã sint. fo.123.c
Locatur aliquid trifarie ad mentẽ Arist. fo.124.b
Locꝰ ẽ rei cõtinẽtis extremũ immobile pmũ. f.122.b. i tex.
Locus debet continere z terminare. fo.127.b
Leges dicunt deum habitare in cęlo. fo.257.q
Logica venit in vsum, aut vt instrumẽtum, quo verum discernitur a falso, aut vt sumuntur declarata in logica z transmittuntur ad alias scias. fo.16.m
De loco duę sunt opiniones antiquoꝝ. f.z Arist. f.121.q

M

Materia z priuatio non possunt esse causę vt finis principiorum aliorum pdicamẽtorum. fo.24.q
Materia est medium inter cõtraria quõ intelligat. fo.29.f
Mãę omnium generum sunt in eodem genere principij, quod est materia. fo.30.f
Mã habet esse, essentiã, z exitiã alia a forma, nec a forma ipsa dependẽtem fm̃ quosdã aceutos. fo.31.e
Mã habet aliud esse a forma, sed illud est sibi, propter formam z a forma, q; si separaretur a forma nõ hęret misi esse in aia. opio quorundam. fo.31.f
Mã p se ipsam habet esse essentię, z non a forma nec pp forma, exitiã vero z subsistentiã, atq; oẽs actualitatẽ habet a forma z propter formam fm̃ quosdã. fo.31.f
Materia z forma sunt sibi invicẽ causę z fm̃ esse z secundum causalitatẽ. fo.31.q
Mã est alia atq; alia, sub alia z alia forma fz Auer. f.31.q
Mã est vna negatione oium formaꝝ. fo.31.q
Mã ẽ prior forma in ghie causę mãlis, z forma ẽ prior mã in ghie causę formalis. fo.32.a
Mã ẽ oso indepẽdẽs in ghie causę agẽtis. fo.32.b
Mã pfideraf absolute z relative ad formã. fo.32.f
Materię vnitas fm̃ Themist. duplex, positiua scilicet z priuatiua. fo.32.h
Mã habet esse essentię per se, rõnem mãę p habitudinẽ ad formã aptitudinalẽ, rationẽ subiecti per habitudinem actualẽ. fo.36.k
Mã p sui essentiam non ẽ corpus. fo.37.b
Mã fm̃ sui eẽntiam non habet formam specificam sibi propriam. fo.37.c
Mã, forma, z priuatio, partes sunt generati in fieri, qm̃ in facto eẽ mã z forma tm̃. fo.38.d
Mã z forma non distinguunt in eẽ fm̃ Auer. fo.38.o
Mã habet definitionẽ relatiuã ad formam z ad subsistentiam compositam. fo.41.k
Mã cõparationẽ ad subam cõpositã definit p proportionem in quatuor terminis. fo.41.k
Mã non definit definitione absoluta, nisi quatenus subiectum. fo.41.k
Mã ẽ p se intelligibilis terminative fm̃ Scotistas. f.41.o
Mã non continetur sub ente nisi propter formam, z vt pars ẽ compositi. fo.41.q
Materię potẽtia duplex. fo.42.q
Mã ẽ mediũ inter purũ nihil z purũ ens fz Auer. f.49.e
Mã nõ ẽ simplr formata nec simplr priuata. fo.50.b
Mã generationis simpliciter, z mã generationis fz quid differunt. fo.52.b
Mã nõ appetit formam fm̃ Anic. fo.53.a
Mã formã appetit appetitu naturali, non intellectuali seu rõnali fm̃ Auer. fo.53.a
Mã formam appetit appetitu intellectuali extrinseco, z appetitu naturali intrinseco. fo.53.c
Mã z appetitus sunt noia pro eodẽ supponẽtia. fo.53.l
Materia p se ẽ ingenerabilis z incorruptibilis, p accidẽs vero corrumpitur. fo.54.e
Materię definitio examinat. fo.54.b
Materia duplex prima z secunda. fo.54.m
Mãę rõ, a subiecti definitione differt. fo.57.k
Materia bifariã sumit, prout vtz est potẽtia fm̃ vtrũq. i

ad esse z non esse, z pro subiecto ad esse, quod est potentia. fo.57.k
Materia cęli z materia generabiliū differunt, sed quomodo, vide. fo.57.m
Materia cęli z generabilium sunt eiusdem rōnis metha. nō autē phy. fo.57.m
Mäg geminę sunt definitiones. fo.63.d
Materia cęli nō est potis ad aliam formam, pręterąs ad eam, quam habet. fo.63.g
Mä duplex, particularis, scilicet z vniuersalis. fo.64.p
Materia differt a forma, sed nunquam separatur a forma, quoniam si ab omnibus denudaretur, quod non esset in actu esset in actu, deducitur hęc Auerro. cōsequentia. fo.66.m
Materia z forma dicuntur natura equaliter pro sectione, non tñ equaliter ordine. fo.68.k
Mä intelligibilis ipsarum affectionum in geometria est continuū, in Arithmetica est numerus. fo.71.q.z in vtraq; siba. fo.72.b
Materiam sensibilem appellat Arist. omne id, quod est infra quantum. fo.72.b
Mä est ad formā per determinationē qualitatum, z affectionum, nō autē per relationem. fo.76.c
Mä z forma sunt absolutę a relatione ad terminum, quę est relo prędicamentalis, sed non absolute sunt a relatione ad causam. fo.79.e
Mäg sunt tres modi sm Themist. fo.79.m
Mä z forma seorsum cognosci nequeunt. fo.117.i
Mä z forma, quō separabiles sint ab inuicem ad mentez Auer. fo.117.o
Materia supponitur propter agentis imbecillitatem. fo.230.b
Mathematicę demonstrationes sunt propie demōstrationes, quę tamen nec sunt per causam, neq; per effectum. fo.3.a.b
In mathematicis nō est regressus. fo.6.c
Mathematicę a quibus abitrahant. fo.70.e
Mathematicus non abstrahit a sensibilibus communibus. fo.70.e.72.a
Magnitudo finita dupliciter capitur. fo.13.b
Magnitudo in infinitum minui, sed non semper crescere potest. fo.112.d
Magnitudines duę. fo.169.d
Medium secundum Simplicium triplex est, per abnegationem, permixtionem, z potētiam innatā. fo.21.d
Mediū est duplex, formę. f. z subiecti. fo.28.g
Medium magis ad subiecti naturam accedit, qđ aliquod elementorum. fo.28.i
Medicus inquātum medicus medetur. Ly inquantum, quō exponatur. fo.45.q
Megarenses materiam corpus corrumpendum esse dixerunt. fo.44.i
Melissi cauillus, quō cōponatur. fo.9.n
Maximum z minimum in corporibus naturalibus, ex parte nāę intrinsecę non datur secundum qđam reprobatum opinionem. fo.18.b
Methaphysicus non considerat materiam vt materia, sed vt potentia est qđ; vt sic cōis est, tam mālibus, qđ immālibus entibus. fo.1.q
Methaphysica duplex est, de Deo z substantijs separatis, vna intuitiua per essentiam z non per demonstrationem, altera abstractiua per demonstrationem vnius attributi ex alio. fo.56.a
Methaphora, quando vti licet in scientijs demonstratiuis. fo.52.q
Mistio quatenus est generatio vel corruptio, non requirit nisi duo contraria, priuationem videlicet z formaz z vnam mām, quatenus vero mistio, plura duobus cōtraria requirit. fo.30.b
Motus finis z vltimum est, non tanq; scopus, sed tanq; necessarium accrs alalis. fo.74.m
Modi cansarum sunt sex, particulare z vniuersale, per se z per accidens, complexum z incomplexum. fo.82.m
Mobile duplicem habet potentiam. fo.97.l
Mobile in potentia z bifariam. fo.229.q
Motus nālis vnde dicatur. fo.59.g
Motus cęli ppie est motus alalis. fo.59.b
Motus cęli propter tria dicitur naturalis, q non artificialis, quia non a casu z foztuna, z quia non violentus. fo.59.i
Non nālis dicitur propter vnum ibidem.
Motus accipitur pro forma diminuta, z p via recipiendi formam in subiecto. fo.97.b
Motus definitio, z motui nouo z ęterno competit teste Auer. fo.97.m
Motus localis solus est continuus. fo.97.n
Motus secunda definitio. fo.100.f.in tex.
Motus prima definitio, fo.97.k.in tex.
Motus localis antiquos i loci ingsitione induxit. f.120.f
Motus piectozum duę sunt causę ab antiquis assignate quas vide. fo.131.p
Motus per antiperistasim, quō fiat. fo.131.p
Motuum cęlestium quidam est tardissimus, quidam velocissimus. teste Auer. fo.132.q
Motus trifariam sumitur, pro forma fluente, pro fluxu formę, z pro duratione. fo.142.i
Motus est tps subiecto. fo.142.m
Motus habet duplicem diuisionem, vnam a mobilibus alteram a diuisione spatij. fo.145.n
Motus non est subiectum temporis vt est motus ipse diuisibilis diuisione mobilis, sed vt est diuisibilis a spatio. fo.145.n
Motus a magnitudine tria nanciscitur sm Auer. totidē z tps a motu. fo.146.d
Motum esse in tempore quid sit. fo.146.g.h
Motus diurnus ola mensurat apud Auer. fo.146.h
Motus est in tribus predicamentis. fo.155.a.in tex.
Motus tot modis dicitur, quot vnum. fo.164.d
Motus vnus genere z spē qui nam sit. fo.164.d.e
Motus vnus numero. fo.164.o
Mot⁹ semp est iter duos terminos affirmatiuos. f.173.k.
Motuum solus localis est cōtinuus z successiuus. f.183.o
Motū pōt moueri velocius qđ mouet. f. Dęc ppositio duplicem habet intellectum, fo.186.b
Motus duplex est diuisio. fo.192.q
Motus in sphęra z circulo, qualis. fo.210.b
Motus est per accrs ad sitū. fo.210.e
Motus est aut alalis, aut nālis, z alalis aut rectus aut circularis. fo.212.d
Motus eiusdem gris nō sunt cōparabiles. fo.224.d
Mouentium atq; mobilium, quędam per se, quędam p accidens. fa.239.p
In motu datur primum sed nō vltimū. fo.18.g
Multitudo quę quis aut est rerum sm formam, aut sm qđtitatem per Auer. fo.9.b
Moueri in nō tpe quid sit apud Auer. fo.134.l
Mutatio nō pōt subire rōnē subiecti. fo.157.n
Mundus duo habet secula. fo.229.g
Mutari in quo dīat ab ipso deficere. fo.198.c
Mutationū nulla est actu infinita. fo.211.p
Mutius sfortia. fo.48.e

Näeh

Natura est agens naturale sm quosdā, fo.5.c
Natura est principium motus z quietis eius in quo est p se primo z non sm accns. fo.60.b.in tex.
Naturam esse, non esse per se notum tribus argumentis probat Auic. fo.61.a
Natura secus sumitur apud physicos, aliter apud vulgares, alio modo apud Theologos, alio pacto apud medicos, fo.62.d
Naturam esse eniti demonstrare, ridiculum est. folio. 64.b.63.q in tex.
Naturam esse per se notum, tum sola terminoz cognitione, tum etiam sensu. fo.64.n
Natura in eo p principiū est, vel qūo res naturales sunt est per se nota sicut sua cozellatiua, pro rebus vero, quę naturę sunt, vt pro materia z forma, potest demōstrari z aliquo modo ignota est. fo.64.g
Natura quę pro forma cāpitur, bifariam capitur, z pro forma, quę est rectitudo, z pro vicio defectuq; naturali. fo.68.d
Natura dequot dicatur. fo.68.g
Natura agit propter finem. fo.91.m
Naturę perpulchra ordinatio. fo.92.e.in tex.
Naturę z artis affinitas in operando. fo.92.b.in tex.
Naturę diuisio. fo.93.c.in tex.
Necessarium est duplex, simpliciter z ex suppositione. folio. 86.e.94.m
Necessitas, quę a forma z fine sumitur, qualis. folio. 94.p.in tex.
Necessitatis rerum, ad necessitatem in disciplinis conuenientia. fo.95.c.in tex.
Necessitas rerum, a disciplinarum necessitate, quomodo differat. fo.95.b.in tex.
Negatio, quō a priuatione differat. fo.40.g
Nicolaus Piciminus Lanij Pistoris. fo.48.e
Nihil est finitum vel infinitum, nisi quantum prędicamēntaliter, vel attributione ad quantum prędicamentale. fo.10.q
Nihil sibi ipsi contrarium est. fo.24.m
Nihil generari ex nihilo physolophice, z Theologice concedendum est. fo.37.m
Nihil est notius in scientia subiecto. fo.57.e
Nihil generari ex nihilo Auer. argumentis comprobatur. fo.43.m
Notitia vnius est euidentioz, quę respectu alterius est perfectioz. fo.1.i
Nota nobis z naturę simul, rarissime vel nunquam sunt eadem, in mathematicis verosemper sunt eadē. f.3.p
Notum naturę hypotetice dicitur. fo.4.l
Notitię sunt quatuor, prima effectus per sensum, secunda causę inuentio per effectum, tertia eiusdem causę per intellectus negociationem, quarta eiusdem effectus notitia propter quid. fo.5.o.6.c
Non eadē quinq; modis aliqua dicunt sm Them. f.12.i
Negociatio quam alias docuit iste doctor, vt per eā redderet notitia causę maioz, nō est necessaria. fo16.e
Nulla scia probat suum subiectum esse. fo.56.c
Nullum corpus aut virtus in corpore, mouet se vniuoce. fo.246.p
Numerus in infinitum augeri, sed non semper decrescere potest. fo.112.e.in tex.
Numerus duplex. fo.142.a.in tex.
Nunc est vnum in toto tpē. fo.143.b
Nunc primo modo, quid sit. fo.148.i
Nunc secundo modo, quid sit. fo.148.m
Nunc, quod νῦν grece, quid sit. fo.149.d

Octo modi quibus aliquid est in loco. fo.118.i
Octaua sphęra est in loco per vacuū sz Jo.grā. f.123.k
Octauā sphęrā nō esse in loco p centrū vt voluit Auer. multis tuetur argumentis. fo.125.b
Olim πρότερον grece, quid sit. fo.148.m
Omnis peripatetica ꝓbatio est, aut syllogismus, aut epichirema, aut enthymema, aut Inductio. fo.[illegible].p.230.b
Omne qđ fit ab agente ꝓtrario fit, quō intelligat. f.20.p
Opinio Ricardi Mediauillen. de prima mā cum defensione. fo.44.q
Opinio Auempace de loco vltimę sphęre. fo.123.q
Opinio Auer. q vltimū cęlū sit in loco intransmutabiliter per accidens. fo.124.d
Opio Alexā. q orbis stellat⁹ nullo mō sit i loco. f.124.g
Oppositū nō fit, nisi qñ in cōcreto sumit. fo.35.f
Ordo nālis est duplex. fo.234.c

CP

Parmenides z Melissus vnum esse rerū nālium principium immobile dixere. fo.8.n
Parmenidis cauillus qualis fuerit. fo.9.o
Parmenidis positio affatim declaratur. fo.15.m
Parmenides sm Simpli. posuit deum esse oia, z alia nō esse nisi participando deo. fo.19.c
Parmenides totum vniuersum vnum esse z finitus asserens, Melisso est rectius opinatus, qui illū vnū infinitumq; statuit. fo.111.m..n tex.
Parmenides ignē z terrā rerū principia statuit. fo.19.a
Plato in parmenide eiusdē Parmenidis de ente z vno positionem est sectatus. fo.15.f.g
Plato posuit ens pprie z nihil, z horum mediuz esse ens improprię. fo.15.b
Platonis positio de ente z vno. fo.15.m
Plato duo posuit ex parte māę z vnū ex pte formę. Quius pōnis intellectū; triplicē require a Simplicio. f.28.p
Plato ignozauit differentiā inter mām z priationē. f.39.i
Plato in Timęo creationē in tpe cōtempsit. fo.68.g
Plato primus dixit mām esse aliquo pacto ens, aliquo pacto non ens. fo.50.l
Plato argumēto Parmenidis opinatus est materiam esse non ens. fo.50.m
Platonis positio de mā. fo.51.n
Plato posuit ideā, vnitatis ante ens, quā primam mentem appellat. fo.96.q
Platonis z Pythagorę dē infinito assertiones. f.102.l.i tex.
Platonis de infinito sententia. fo.111.b.in tex.
Plato asserit idē corruptū numero posse redire. f.165.p
Plato asseruit indiuisibile moueri. fo.210.k
Plato z pythago. posuerūt numeros res eē substaz. f.225.b
Planeta per se mouetur regulariter, per accidens irregulariter. fo.257.o
Pars quęlibet diuisim sumpta est aliud a suo toto, oēs vero cōpositę sunt suum totū sm Auer. fo.11.o
Partes simul sumptę sunt p se gnionis terminus. fo.12.f
Partes in duplici sunt dsia sz Auer. sm qualitatē z sz qtitatē, quarū quędā actu, quędā potētia sunt. fo.17.c
Partiū quędā sunt similares, quę homogenea seu omiomeragręce dīr, quędā dissimilares, quę etherogenea a grecis atq; organica nuncupant. fo.17.q
Partes mundi trifariam moueri possunt. fo.123.i
Partes cęli exrites in loco per accns, ad quod nam per se reducantur. fo.126.d
Partes cęli quum sint potētia in loco, quid sit illud quod actu est in loco. fo.126.d
Paro pythagoreus tps fecit indocile z quare. fo.149.e
Penes quid cōpararent rex perfectiones. fo.223.i
Pericles lydus rex nāliū formas, nōnūq; habitus, aliqū-

affectiones, interdū dispositiones appellauit. f.44.e
Peripatetici nihil ponunt infinitum nisi in potentia ꝛ fieri. fo.16.o
Per se notum trifariam aliquid dicit. fo.64.d
Per se dicit, quia causa est suipsius essendi tale, aut formam ab alio. fo.117.k
Per accidens duplex apud Auer. per accidens semper ꝛ per accidens raro. fo.118.d
Permanens, quō differat a successiuo. fo.158.m
Phi omnes a nā entis coacti sunt dicere pncipia esse contraria. fo.19.c
Prius posteriusq; nobis nota. fo.5.d
Prius notū nāq; hoc est prius statutū in nā intelligendum est cum Aristo. fo.5.e
Prius in actu potest esse sine posteriori.
Prius est dupliciter, prædicatione. f.ꝛ cōitate. fo.253.b
Prius triplex. fo.253.b
Primus motoꝝ est in circumferentia. fo.257.q
Primum in motu generationis quid sit. fo.194.d
Primum triplex. fo.199.g
Primum in motu duplex, potentia. f.ꝛ actu. fo.200.i
Prima principia sunt duo ꝛ tria. fo.40.a in tex. ꝛ doctrifariam. f.
Principia scientię naturalis sunt triplicia, quędam cognitionis tantum, quędam essendi tantum, alia cognitionis ꝛ essendi. fo.9.b
Principium aliud est rei, aliud tēporis. fo.13.e
Principia rerum naturalium sunt contraria tam apud naturales, qꝫ innaturales. fo.19.a
Principia rerum nālium melius est finita facere, qꝫ infinita. fo.19.b
Principia tria necessario insunt ſm Them. fo.19.p
Principia aliorum prædicamentorum a substātia, vt mā qualitatis, forma ꝛ priuatio eiusdē, sunt subiecta composita ꝛ accidentia. fo.25.a
Principia substantię sunt prima ꝛ communia, quomodo autem vide. fo.25.a
Principia semper oportet manere, quomodo intelligatur. folio. 25.b
Principia aliorꝝ prædicamētorꝝ a substantia sunt reductiue in prædicamento substantię. fo.29.i
Principium in scientia quid sit. fo.48.b
Principiorum ea demonstrari possunt in scientia, quę subiecti supponunt rōnem. fo.57.f
Principia sunt in duplici differentia, quędam dicuntur principia subiecti scientię naturalis, vt materia, forma ꝛ priuatio, quędam sunt principia scientię, videlicet subiectum, causę, ꝛ passiones. fo.58.b
Principia subiecti possunt demonstrari, scientię vero nequaquam. fo.64.b
Principiū disponendi tā in operatiuis, qꝫ in artificialibus est aliud a principio inducendi. fo.75.e
Priuatio dupliciter dicitur. fo.21.b
Priuationes omnium generum sunt in eodem genere p̄n cipij, quod est priuatio. fo.30.f
Priuatio apud grecos ꝛ latinos quid sit. fo.40.b
Priuatio formaliter in nullo prædicamento est, reductiue autem est in eo, in quo est forma. fo.43.f
Priuatio causa est conferens ad generationem. fo.49.f
Priuatio duo dicit, aptitudinem ad formam, formęqꝫ absentiam. fo.50.f
Priuatio est per se malum, per accns bonum, forma vero econtra ſm Simplicium. fo.52.f
Priuatio potest capi ꝛ pro pura carētia absentiaqꝫ alio mō pro motu illo, quę habet mād formā. fo.53.i
Priuatio apud peripateticos sumitur aliqñ pro potētia respectiua māę, interdū pro forma corporis coeterna māę, sępe pro absentia formę. fo.54.p
Priuatio accipi solet ꝛ pro absentia formę in subiecto apto nato, ꝛ pro gradu imperfectionis, per quem forma ipsa recedit a summo. fo.68.f
Poni aliquid inesse est dupliciter. fo.217.d
Possibile duplex. fo.34.a
Possibile ab intrinseco ꝛ extrinseco ſm Auer. fo.129.m
Possibile ad imaginabile quando qꝫ se extendit, aliquando ad id quod nō est in tali spē, imbi ad id quod nō est ꝛ pōt esse in suo genere. fo.135.m
Possibile in genere reducitur ad inesse in genere, ꝛ pote in spē, reducit ad inesse in spē. fo.135.n
Possibile duplex, naturale ꝛ reduplicatiuum. fo.186.c
Physicus ꝛ artifex per formaꝫ potissimum ꝛ finem definiunt. fo.95.n. in tex.
Potentia nō est substantia māę. fo.42.o
Potentia subiectiua ꝛ obiectiua in re idem sunt. fo.96.m
Potētia apud grecos est idē qꝫ forma potestate. f.155.m
Potentia ad motū est duplex violenta. f.ꝛ nālis. fo.230.c
Potestas formę est eiusdem generis cū forma. fo.155.o
Proiecta a quo moueant. fo.256.d
Proiectio quid sit. fo.217.q
Productio quelibet noua, generatio est in tēpore apud Auer. fo.116.b
Productio noua quelibet est vel generatio simpliciter, vel generatio ſm quid, aut creatio. fo.48.b
Probabile triplex est ſm Auer. fo.69.f
Processus duplex. fo.4.i
Prohemium libri physicorum tm̄ tria continet. fo.8.d
Propositio reduplicatiua ꝛquipollet propositioni per se primo. fo.46.n
Propositionū, quędā est p se nota simpliciter, vt dignitas, quędam est penitus ignota, vt questio, quędā vero est media. fo.61.d
Propositionū quędā est, cuius tam subiectum, qꝫ prædicatum sunt vnius generis scientię, quędā est ex terminis mixta ſm diuersas scientias. fo.62.n
Propositio mixta eius scientię est, cuius est p̄dicatū. f.62.o
Prudentia trifariā dicit, nālis, ꝛ acquisita rōnalis. fo.92.q
Puncta ꝛ indiuisibilia nō sunt in rerum nā, sed solum ad imaginationem geometrę. fo.184.m
Puncta, formę, ꝛ accnia nō mouētur nisi p accns. f.210.k
Pulsio quid sit. fo.217.i
De prouidentia ꝛ fato. fo.84.g

Q

Qualis propositio sit hęc. Ex nihilo nihil fit. fo.48.b
Qualitas quanto est maioris actionis, tanto est minoris resistentię. Regula. fo.98.p
Quantū duplex, vnū acceptū a mensura potentię, alterū acceptum a mensura ponderis. fo.10.p
Quātitas non est de principijs actiuis, quō intelligatur ſm Auer. fo.136.p
Quātitas pōt fieri terminata per accns dupl'r. fo.161.k
Quatuor questiones Arist. in. 7. de physico auditu disputat. fo.222.a
Quatuor sunt necessaria ad motū ꝛ quę. fo.225.n
Quatuor antiquorum de mundi perpetuitate opiniones. fo.228.d.229.n
Quatuor sunt artes quę circa idem versantur, quę circa mām, ꝛ duę circa formā. fo.75.m.
Quę vna cōtrarietas circa genus subę ꝓsiderata. fo.25.k
Quę sunt quę suipsius corruptionē appetāt. fo.53.q
Quę mā incorruptibilis dicat, an cōis, vel potius tua ꝛ mea ſm individuum. fo.55.m
Quę sunt actu in loco, quę potētia, quę per se, ꝛ quę per accidens fo.124.l m.n. in tex.
Quę a se motum incipiunt. fo.230.i
Questionē de abstractione vide. fo.69.q
Questio an est mā, est questio omnium causarum. fo.90.i
Questio an est, non pōt nisi hypothetico syllogismo terminari. fo.114.l
Questiones de motu ꝛ gete textuales. Prima. fo.154.m Secūda. fo.176.g. Tertia. fo.176.m. Quarta. f.177.d
Questio de ꝛternitate motus est vtrius ad quo. fo.228.p
Questio de ꝛternitate motus conf. rt ꝛ ad nāles ꝛ ad methaphysicum. fo.229.l
Quid per formā vltimā siue primā, quidue p mām primā, ꝛ qd p formā ꝛ mām cōpositā intelligat Auer. fo.2.a
Quid per substantiam vnā Arist. intelligat. fo.25.i
Quid sit genus vnū. fo.25.k
Quid p gfiationē simplicē ꝛ ꝓpositā Arist. itelligat f.31.b
Quid p ꝓpriationē, quę ē māę, habitꝰ Ari. itelligat. f.68.g
Quid sit nō gradus, quidue gradus. fo.178.q
Quid sit pmū in vnaquaq; ꝗtuor trāsmutationū. fo.193.o
Quicquid mouet, ab altero mouet. fo.212.i
Quidditates rerum nālium in particulari considerandę sunt in scientia nāli. fo.10.b
Quies quieti opponitur. fo.173.i in tex.
Quies coiuncta cūmotu, nō est difficta a motu. fo.176.q
Quodam, quod παλιν grece, quid sit. fo.149.d
Quot sint ſpecies motus vide. fo.97.g. in tex.

R

Radix terminationis est forma. fo.18.e
Radix ꝛ fundamentū cōtingentię est mā ſm Auer. f.33.q
Regressus in effectibus p se a Them. cōcedit, in euētis aūt negat. fo.5.n. Vide ibidē pōnē Auer. de regressu.
Regressus quō fiat ſm propriā doctoris ſniam. fo.6.e
Ratio quę coegit antiquos negare gfiationē hā. fo.30.i
Rationes sex, locū nō esse cōtendentes. fo.116.g
Rarum ꝛ densum qualitative ꝛ ꝗtitative indifferenter suumuntur. fo.136.n
Rarefactio duplex, physica ꝛ math. fo.60.b
Reduplicatio quid sit. fo.46.m
Reduplicationis finis qualis. fo.46.m
Reduplicatiua ꝓpō, qñ reduplicatiua dici meret. f.46.q
Reactio duplex, positiua ꝛ priuatiua. fo.99.b
Reactio nō datur. fo.99.c.100.i
Regula Theologoꝝ est, qꝫ absolutū in eā, præcedit absolutum in effectu, sed relatio in effectu præcedit relationem in causa. fo.48.p
Regula Themistij ad aures Arist. est. Quoruncūq; tota nā cōstant, partes quoq; nā cōstabūt, ꝛ hoc in naturalibus inquit. fo.58.i
Regula Auerroica est, oē cōstituēs aliqđ ſ3 qđ tale, ſpecificatiue sumptū, est de gīe illius quod cōstituit, quatenus tale ſpecificatiue tenet. fo.67.l
Regula Auer. Quicquid separat in esse, separat rōne, ꝛ non cōuertit. fo.71.f
Regula. Si aliquod ꝓns est impossibile in aliqua bona ꝓnia, añs est impossibile ad quodlibet sequens p se, ꝛ nō ad illud, ad qđ sequit̄ p accns. fo.140.a
Regula gīalis in oībus motibus. fo.188.b
Regula, vbi est dare maius ꝛ minus, ibi est dare equale fundatur in eo principio. Si ab equalibus equalia demas ꝛ.ꝛ. fo.222.i
Regulę septem. quibus liquet quo nam modo motus inuicem comparent. a fo.225.p. vsq; 228
Relatio est aut inter duas aut inter quatuor terminos. fo.41.k
Relativa sunt simul ꝛ nō sunt, quę referunt inuicē relatione actuali. fo.83.q
Repente, quod εξαιφνης grece, quid sit. fo.149.d
Res methaphysicę nō carent causis. fo.1.k
Res naturalis a re artificiali, quomodo differat. fo.58.k
Res nālis manifestioꝛ est ipsa nā. fo.58.l
Res operationes qꝫ naturales, non magis naturales dicuntur ā forma, qꝫ a mā, ꝛ econtra. fo.68.k
Res naturalis non definitur sine materia, non tamen secundum mām. fo.72.m
Rerum alię frequenter alię raro contingunt. fo.85.b
Res sit frustra dupl'r teste Auer. fo.89.m
Res esse in tpe quid sit. fo.146.k.in tex.
Res quot modis fiant ſm Empedoclem. fo.229.f
Rerū, quędā semp mouent, quędā nunqꝫ. fo.230.q
Res genita ꝗto est perfectioꝛ, tanto cōtinck'r in paucioribus materijs. fo.249.l

S

Secundus processus ab inuentione causę ad effectum, non est demonstratiuus simpliciter, etiam secundum Aristo. fo.6.f
Semen est causa naturalis ꝛ causa effectrix fętus geniti secundum Aristo. fo.80.d
Scientia duplex p̄fecta ꝛ imperfecta ſm Auer. fo.1.b
Scientiarum quędam considerat de causa formali tantem, vt math. quędam de tribus vt meth. quędam de quatuoꝛ nālis. fo.1.m
Scientia perfecta haberi potest, ita per vnam causam, sicut per plures. fo.1.m
Scientia de natura non est scientia simpliciter, qualis ē scientia math. fo.6.g
Scientia de ente separato per essentiam duplex, vna intuitiua, qua beamur in patria, altera abstractiua quę ꝛ vespertina dicitur. fo.56.q
Scientia dicitur habitus ꝛ forma, a subiecto quidem materiali dicit̄ habitus, a subiecto vero formali. fo.72.f
Sermo concludens per se debet concludere in omni materia. fo.14.a
Singulare, dato qꝫ per se intelligeretur a nobis, adhuc non oportet ponere ipsum esse prius notum intellectui. fo.7.a
Singulare intelligi a nostro intellectu, per se contradicit autoritatibus Aristo. ꝛ Auer. fo.7.a
Simplicij verbositas. fo.50.q
Simplicius fuit veterum summus interpres. fo.128.q
Sempiterna non sunt in tpe. fo.147.c. in tex.
Secundum figuras non est alteratio. fo.218.b.m tex.
Secundum habitꝰ intellectuos nō est alteratio. fo.219.q
Scire quid sit fo.221.m
Sarocenorum positio qꝫ aliquid ex nihilo gīet. fo.230.k
Sensibilium quędā apparent ꝛ sunt vera, quędā apparent ꝛ non sunt. fo.239.m
Similitudo duplex, ꝗualitatis. f.ꝛ ꝓportionis. fo.53.e
Similitudo inter parvum ꝛ magnum mundum. fo.236.k
Specierum vnaquaq; propriā habet formam, qua potest in aliquā operationē exire. fo.18.a
Species sub genere sunt entia positiua. fo.19.d
Stoici opinati sunt materiam esse corpus in affectum. folio. 44.d
Stellę fixę apud Ptolomeum. 36. millibus annoꝝ peragrant totum eārum circulum. fo.132.q
Substantiam tantummodo esse, vt veteres dixerunt y dupl'r intelligi potest. fo.13.a
Substantię nihil est contrarium secundum subiectum ꝛ materiam, sed aliquid illis contrarium est secundum formas. fo.27.e
Substantię cōpositę nō sunt cōtrarię ſm Alexandrum, sed simplices, vt dicta. fo.17.b

Substãtie separatę non habent quidditatem, sed si habe rent, cõsiderationis essent metha physici. fo 76.n
Substãtie abstractę quantum ad si esse, in scientia naturali probatur. fo.56.c
Spatium per quod fit alteratio, z id per quod fit latio, quinam sint. fo.224 c
Simonides fecit tps sapientissimũ. fo.149.f
Simul. fo.162.b
Sistere vel stare quid sit. fo.176.b
Snessani laudes. fo.142.k
Subiectũ ad formas artificiales se habet partim violenter, partim in potẽtia, ad nales vero simpliciter se habet in potentia nali. fo.22.d
Subiectũ i gnatione hominis, qualiter se habeat. f.35.m
Subiectũ scie apud Auer. interdũ accipit p genere cõtinente ola in scia, interdũ pro pma subiecti spẽ. f.56.q
Subiectum scię duplex, alterũ quasi mã, qõ est rõ mãlis, aliud quasi forma, qõ rõ formalis dicit. fo.70.k
Subiectum questionis potest esse duplex, cõtentiuum scilicet z principale. fo.229.c
Syllegismus Anaxagorę qualis extiterit, fueręs sitię per modernos tutio. fo.16.g
Syllogismos conficere possumus, aut docentes, aut vtentes. fo.20.a
Syllogismus hyppoteticus, quo probatur nãę definitio, qualis sit. fo.61.d
Syllogismus hyppoteticus diuisuus, quõ fiat. fo.122.e

CT

Thales Milesius, aquã rex nãliũ pncipiũ asseruit. f.8.p
Tangẽtia sunt quoręs extrema sunt simul. fo.162.f
Tractatus de vltimis pcedit, infra rõnẽ subti scię. f.5.i
Trãsmutatio duplr sumit apud Auer. fo.146.n
Transmutationũ quędã per se, quędã p accẽs. fo.193.b
Trãsmutationẽ aliquã esse mometariã cõtingit, vel qz sit in instãti, vel qz nõ fit p partẽ ante partẽ. fo.194.q
Tractio quid sit. fo.217.l
Tractionis spẽs. fo.217.m
Tempozis rõ, motui cõiungit. fo.140.g
Tps sensibile est, sed quõ vide. fo.140.n
Tps est numerus motus sm prius z posterius. fo.141.n
Tps nõ dicit volucre, aut tardũ, z quare. fo.145.d
Tps hz aliqd formale z aliquid mãle z ą sint illa. f.145.f
Tempus est compositum ex ẽtitate continua z discreta vide quomodo. fo.145.f
Tps est ab anima. fo.145.g
Tps est motus horologij apud vulgares. fo.145.m
Tempora ąs plurima vulgariter sumpta possunt esse simul. fo.145.m
Tps non est in actu nisi per sumnunc. fo,145.n
Tempus inest motui non vt extensus est, sed vt successiuus. fo.145.o
Tps idẽ numero redire Plato voluit, id autẽ cũ sphęra mundi magnũ perfecerit annũ. fo.146.a
Tps z motus mutuo se mensurant. fo.146.b
Tps est causa corruptionis. fo.147.b
Tps est mensura quietis per accẽs. fo.147.k.in tex.
Tempus est potius per se causa corruptionis, ąs rerum ortus. fo.149.e.in tex.
De tpe duę fuerunt antiquorum opiones. fo.150.o
Theologus z phus nullo mõ cõueniunt in qõne de infinita te primi motoris. fo.105.f
De tpe non habemus nisi nunc. fo.191.d
Theologus quatuor ponit mensuras. fo.148.g
Theologus concedit totum tps terminari ad aliquod nunc. fo.91.k
Theologorum z phorum conuenientia. fo.235.b
Theologia phis discrepãtia vnica. fo.235.b
Terminus cõsiderationis nalis est forma hois. fo.76.i
Terminus ad quẽ duplex, actus. f. z potentia. fo.198.d
Totus est triplex. f. vle, quidditatiuũ seu essentiale z materiale. fo.6.l
Totũ quodlibet notius est nobis suis partibus. fo.6.m
Totũ est pręcognitũ partibus in omni ordine. fo.7.k
Totũ per se, qõ est vere z per se vnũ, addit partibus ordinem essentialẽ, totum autẽ tactione, tale ordinem minime superaddit fo.11.p
Totũ per se, est sue partes per se, totũ per accẽs est sue partes per accẽs. fo.12.e
Tota rei definibilis essentia, est eius forma. fo.15.e
Totũ et partes se cõsequunt quo ad mẽsurã. fo.17.c
Totũ bifariam sumitur, pro continente scilicet z compo sito ex re z re. fo.62.q
Totũ aliquod contentiuũ, potest esse pars illius contenti compositione. fo.62.q
Totum quod mutatur duplex. fo.209.k
Trifida phię diuisio. fo.90.k.in tex.
Themistij digressio contra Galenum. fo.121.q

CV

Vacuũ esse, quatuor rõnibꝰ antiq cõtẽdebãt. f.128.i tex.
Vacuũ, quonã coloze a Pythagoricis assereret. f.128.p
Vacuũ, quõ a mã differat. fo.129.l
Vecuũ esse locũ pnatũ corpore, vera definitione quid nominis declaratur. fo.129.k
Vacuũ, quo ad nomẽ bifariã interpretatur. fo.136.m
Velocissimũ z tardissimũ dant sm nãlem cõsiderationẽ, non autem sm mathematicam. fo.145.c
Velocitas z tarditas non sunt auctio z diminutio secundum Auer. fo.169.b
Velocius quid sit. fo.183.p.in tex.
Velocitas z tarditas sunt conditiones actionis siue motus. fo.187.e
Velociter circuere, qualiter fit describendũ. fo.187.q
Velocitas in motu sphęrici a puncto medio magnitudinis, qui correspondet puncto medio, semidiametri, est describenda. fo.187.p
Velocitas auctionis penes quia attẽdat. fo.188.a
Velocitus z tarditas in motu sunt cõditiones motus sue cessiui z continui. fo.188.e
Velociter alterari penes quid attẽdat. fo.188.g
Velocius z tardius solũ i motu locali describunt. f.188.b
Vectio quid sit. fo.217.k
Viã z termini vię sunt eiusdem generis. fo.155.q
Vltimũ affirmatiue z negatiue quid. fo.200.b
Vniuersale est in duplici differentia, quoddã per essentiam, quoddã vero participatiue. fo17.g
Vniuersale predicatiuum duplex, complexum scilicet z incomplexum. fo.7.b
Vnum potest capi dupliciter, pro eo quod cõuertit cum ente, z pro principio numeri. fo.9.p
Vnum tripliciter dicitur, vt continuum, vt indiuisibile, z vt ea quorum eadem est rõ. fo.11.b.in tex.
Vnum posse esse plura trifariam contingit secundum Aristo. fo.12.q
Una numerositate sunt, individua, accidentia, z subiectum. fo.33.o
Vnum numero dupliciter, vel sub specie, vel sub genere. fo.36.p
Vnum numero duplex, positiuum z priuatiuum. fo.41.k
Vnum numero accipitur interdum a peripateticis pro eo quod est vnum numero coincidens cum vno specie, aliquando pro eo quod cum alio participat idem specie. fo.55.b

Vnũ numero

Vnũ numero pro eo qõ est vnũ spẽ duplr sumit, pro eo qõ nec actu nec potẽtia, põt effici plura numero, z pro eo qõ hz sm eẽntiã suã sit vnũ, põt tñ effici plura. f.55.c
Vnus motus põt esse per se ad vnum terminum, per accidens ad alium. fo.157.a
Vni opponi duo, diuersa oppõnis spẽ si icõuenit. f.255.a
Volutio quid sit. fo.217.n
Vltimũ cęlũ neq; per se, neq; per accidens est in loco sm Auicen. fo.125.c
Vniuersum per partes locatur sm Themist. fo.123.l
Utriusq; nãę, hoc est materię z formę physica est consideratio. fo.73.d.in tex.
Vbi definit Physica, incipit metaphysica. fo.72.b

CX

Xuthi de vacuo sententia cum solutione rationis eius per Arist. fo.137.c.p
Xenocratis sophisma in libzo de morte, quo probat nihil emozi posse. fo.169.m

CY

Yppon z Critias vulgare scą phi, vapozis inter elemẽta medius, rerũ nãlii pncipiũ asseuerant. fo.84p

CZ

Zeno eleates plura posuit rerum naturalium pncipia immobilia fo.9.6
Zenonis instantia vel Sophisma de motu .fo.188.l
Zenonis Sophisma peccat per fallatiam equiuocationis. fo.188.p
Zenonis paralogismus nihil moueri probantis. f.208.d
Zenonis rõnes quatuor, motũ pnitus elidẽtes. fo.208.f
Zeno dixit oia semper quiescere. fo.239.c

CTελος.

CAn

An partes sint aliud a suo toto. fo.11.l.in tex.cõmẽto.
An partes definitionis sint partes rei an rõnis. fo.14.q
An mã habeat rationem pncipij magis ąs forma z pnatio. fo.27.f
An mã sit magis substãtia quã forma. fo.27.f
An sit tñ vna prima cõtrarietas. fo.29.d
An pnatio z mã sint idem realiter. fo.33.i
An pnatio sit pncipiũ per se vel per accẽs. fo.39.k
An Arist. cognouerit creationẽ. fo.48.b
An mã z pnatio differãt realr z quõ differãt. f.50.e.54.n
An mã appetat formã. fo.52.q
An mã appetat assimilari deo. fo.53.d
An aliquid appetat semper permanere. fo.53.f
An pnatio sit causa appetitus mãę. fo.53.b
An mã sit per accẽs fęmina. fo.54.d
An forma sit magis nã ąs mã. fo.68.g
An de tota hois gia philosophia nãlis pfideret. fo.76.m
An semen agat ad generationẽ. fo.80.d
An hoc cõplexum, Polycletus statuifica, sit causa per se vel per accẽs. fo.82.b
An p qõlibz genus causę, fieri possit demõstratio. f.90.g
An cuiuslibet rei naturalis sint quatuor causę z non plures. fo.90.i
An nã agat propter finem. fo.91.k
An ignozari possit motus quid sit nõ ignozata nã. f.96.b
An motus sit in mouẽte siue in re quę monetur. fo.100.k
An motus sit alius actus quatenus in mouẽte, z alius quatenus in moto. fo.100.l
An in perpetuis esse z posse differant. fo.104.e
An idem sit locus totius z partis. fo.107.a
An cã diminutionis in infinitum sit mã. fo.110.n
An finitas per formam reperiatur. fo.110.n
An augeri sit ire ad formã. fo.110.n
An locus sit immobilis. fo.123.d
An detur maximum tps. fo.145.b
An detur minimũ tps sm multitudinẽ. fo.145.c
An priuatio ante formã, z priuatio post formam temporę mensurentur. fo.148.d
An quęlibet mutatio sit in tempore. fo.149.n
An cuiuslibet motus tps numerus sit. fo,150.d
An tps dicatur vnioce vel equinoce, de pmo tpe, z reliquis temporibus. fo.150.p
An motus sit in tribus pdicamentis tñ. fo.155.c
A d ad substantiam sit motus. fo.156.c
An posterioz generatio eẽ possit vbi nõ est pma. f.158.a
An numerus sit prius cõtinuo. fo.163.l
An aia separata possit recozdari pręteritoz, quę ipsa nouit coniuncta. fo.167.l
An quies quieti contrarietur. fo.174.a
An individuum additũ individuo efficiat maius. fo.181.f
An ex rebus differentibus genere possit esse aliquod totum. fo.181.b
An cõtinuum ex indiuiduis partibus cõponat. fo.183.z
An spatium finitum possit pertransiri tempore infinito, z econtra spatium infinitum tempore finito. fo.189.p
An in generatione z corruptione detur primum naturaliter. fo.204.g
An formę quas cęlum mutat per se z primo sint reales, an intentionales. fo.210.g
An attrahens sit simul cũ attracto. fo.218.c
An ferrum moueatur per se ad magnetem, an per accidens. fo.218.f
An inuentio fiat in nobis per cessationem turbationis. fo.221.k
An ęque bene ex motu nouo z ex motu ęterno possit pbari motorem primum esse seperatum. fo.229.l
An alteratio sit motus cõtinuus. fo.238.m
An in his quę a seipsis mouentur possit inueniri motus nã z pter nãm. fo.239.q.in tex.
An in his, quę ab alio mouentur sit dare motũ sm naturam z pręter nãm. fo.240.c
An penes tempus motus cęli dicatur diffozmis a cirregularis. fo.257.
Cur Arist. nõ pbauerit nãlia habere pincipia, sed tñ assumpserit. fo.2.i
Cur minus vniuersalia respectu magis vniuersalium in doctrina totali non subeunt rationem totius. fo.8.c
Cur magnum z paruum sint vniuersaliora raro z denso. fo.24.e
Cur mã pp priuationem corrumpitur. fo.54.b
Cur materiam secundum potentiam non corrumpitur, cum illa desinat esse. fo.54.b
Cur potius mã corruptibilis dicitur per accidens propter priuationẽ z nõ ppter formã, cuz forma accidat mãę, z sit ipsa quoęs corruptibilis. fo.55.m

CSecundi lib. phy.

Cur formę artificiales non gignant. fo.67.b
Cur generatio non dicitur naturatio. fo.68.b
Cur Arist. exemplarẽ z instrumentariam inter causas (vt Plato) nõ numerauerit sm Philopo. fo.78.b
Cur Arist. in definitionẽ motus dixit mõ actiui z passiui z omnino motiui z mobilis. fo.96.i
Cur forma fluens motus verioz dicitur, fluxus motus

samosio2. fo.97.g
Cur dimno ꝓcedere pōt in infinitū z nō additio cū vtrū q3 pncipiū sit apud Geometrā. fo.110.k
Cur valet in cremēto pōt crescere in infinitū magnitudo igitur crescet, z nō de diminutione, pōt diminui in infinitum igitur diminuetur. fo.110.m
Cur numerus non resolvitur in maximum. fo.112.b
Cur potius ꝓpter motū quā ꝓpter getē scīc loc⁹. f.120.i
Cur partes cēli interne seperabiles a toto qñq3 nō erūt actu separatę. fo.126.c
Cur magis cēli locantur per partes internas, quam p externas cū moueatur ſm omnes. fo.126.d
Cur tps g distretā q̄titatē(vt pote per numerū) definitum sit, z non per continuam. fo.145.e
Cur tps sit pñs, idipsumq3 vnū numero. fo.145.o
Cur motus tps metitur. fo.146.e
Cur tps esse in cēlo, in terra, in mari, z in quibuslibet aliis rebus ponimus. fo.(149.o. in tex.
Cur quod accedit in minus mutari dicitur in contrariū, quod accedit in magis, dicitur mutari ex contrario, z nō absolute sed tamq3 ex contrario. fo.160.m
Cur medium in indiuisibiliū non pōt eē indiuisibile in indiuisibilia. fo.181.l
Cur velocius z tardius in cōparatiuo definita sint z non in positiuo. fo.184.e
Cur in dividendo ea quę mouent z mouent Arist. incepit declarare ea quę per accidens mouent. fo.240.d
Cur aia lunę mouet p accīs motu, quo luna mouet motu diuino a primo motore, z no mouet p accīs motu quo luna mouet ab ipsamet aia motu ꝓpio. fo.251.o

¶Quare.

Quare Arist. nō diuisit plura g mobile z imobile. fo.9.b
Quare album ex nigro aut horum medio necessario fiat. fo.20.m.z 1.
Quare vle intellectu notis ē, singulare vero sensu. f.24.d
Quare mā hēs eē indepēdēs z ēntię sibi ꝓpriū non potest esse sine forma, vel saltē non implicet cōtradictionem esse sine forma. fo.32.k
Quare suba simplr fiat, z accīs ſm quid: fo.35.l
Quare subiectum neq3 a priori neq3 a posteriori demonstrari pōt in scia cuius est, z principia subiecti possunt demonstrari i eē in illa a posteriori. fo 56.c
Quare principia subiecti possunt demonstrari eē, z partes subiectiq3 minime. fo.56.d
Quare mām primā eē vt ꝑn⁹ pōt demōstrari in nāli scia z subz abstractę, quę sunt pncipia entis vt ens nō pñt in metha. demōstrari eē vt principia. fo.56.d
Quare principiū motus localis dicitur equinoce in aialibus, elemētis, z cēlo. fo.58.o
Quare Arist. in scō libro phy. sicut definit nām, ibi non definiat z nāle corpus. fo.61.b
Quare in artificialibus motus denominatur a principo z non a fine. fo.67.o
Quare ans ē imitatrix naturę atq3 illius emula. fo.73.g
Quare casus z fortuna in scia nāli quirant. fo.83.k
Quare ois cā p accīs debet reduci ad q̄ se. fo.83.o
Quare in sempiternis necessitas simpliciter ē ex fine, in naturalibus non. fo.95.e
Quare potius ante principiū effectiuū necessaria fuerit cognitio definitiua motus, q̄z añ ꝑn⁹ māle. fo.96.b
Quare in magnitudinibus valet. Doc pōt augeri in infinitum, igitur aliq̄n augebitur. In numeris vero nō tenet, pōt numerus crescere i infinitū, sgiē crescet. f.112.o
Quare si corpus ſm partes externas contineretur esset in loco p se z actu, ſm internas vero per partes z per accidens. fo.126.c
Quare corpora nālia monent ad loca ꝓpria. fo.127.b
Quare accīs actu eē nō pōt sine subiecto. fo.129.m
Quare nunc ē vnum in toto tpe. fo.145.o
Quare motus vt intelligitur inter terminos cōtradictorios, ē subitaria mutatio, vt autē inter contrarios ē tempozaria. fo.153.p
Quare Arist. non probauit, ad qñ. habitum, z situm non eē motum. fo.159.l
Quare ad vnitatē simplr accidētis, sufficit vnitas numeralis subiectinō autē ad vnitatē numeralē motus, cū tamē motus sit accīs. fo.169.b
Quare pfectū attinet ad vnitatē, imperfectum vero ad multitudinem. fo.169.d
Quare ad signandā contrarietatē motuum, oportet explicare tam ter⁹ a quo, q̄z ter⁹ ad quē. fo.171.o
Quare mediū indiuisibiliū non pōt eē indiuisibile. f.181.l
Quare punctuz si moueretur per se oporteat esse in spatio sibi equali, z non si moueretur p accīs. fo.211.n
Quare homo sit perfectior equo. fo.223.i
Quare motus rectus z circularis non sint comparabiles. fo.224.e
Quare attribui possit moueri p accīs motori. cuius mobile mouetur ab alio, z non ei cuius mobile mouetur ab ipsomet. fo.251.m
Quare virtus mouēs p organa, siue exīs in' mā organica, mouet cum labore. fo.257.i

¶Quō.

Quō Parmenides atq3 Melissus vnū trīn eē ens dicere possint. fo.9.a
Quomodo partes definitionis sint diuersę cum sint partes rei. fo.14.q
Quō pzima pncipia sint contraria. fo.20.g
Quomodo differat motus a generatione z corruptione. fo.21.g
Quō naturalis rerū generatio, ab artificialium generatione differat. fo.22.c.b
Quomodo magnum z paruum vlioza ſm rōnē, rarū autem z densum singularia z ſm sensum principia dicantur. fo.24.i
Quomodo contraria in genere substantię sint pzima, z omnibus cōia. fo.24.p
Quō opz pncipia semp manere, quum illa continuo transmutētur. fo.24.p.26.b
Quomodo qualitates sensibiles minus sint in elemētis medijs ſm Auer. fo.28.q
Quō nō sit causa. fo.42.n
Quō mā z forma sint invicē causę. fo.42.n
Quō mā se habeat inter entia z non entia. fo.42.o
Quō priuatio sit in mā. fo.50.g
Quō aqua reducat se de caliditate ad frigiditatē. fo.59.d
Quō via in priuationē, nā dici possit. fo.68.m
Q. nō meth. ꝓsideret q̄dditates formaq3 separatas. f.76.n
Q. uō finis sit causa. fo.80.b
Q. uō deus se hēat in actionib⁹ cū cā particulari. fo.82.d
Q. uō cā in actu z effectus in actu simul sint. fo.82.o
Q. uō pōt saluari effectus casualis si ois cā p accīs reducitur ad per se. fo.83.p
Q. uō ingſione ē dare motus ꝓ forma fluēte. fo.97.c
Q. uō ascēsus z descēsus sint vnus motus subito. f.100.m
Q. uō punctus z locus puncti non differunt. fo.116.b
Q. uō locus sit in loco. fo.119.k.in tex.
Q. uō locus a mā differat. fo.120.b
Q. uō vniuersus fluuius debeat cēseri potius locus, quā pars illius. fo.122.k
Q. uō cēlū possit eē in loco g partes, quę sunt potētia divisibiles. fo.126.c
Q. uō partes interę cēli sint separabiles a toto. fo.126

Quō possit

Quō possit esse motus in actu cēli z per se, cum cēlū sit in loco per partes quę sunt potentia in loco. fo.126.c
Quō rarefactio sit ad maiorē q̄titatem, z cōdensatio ad minorem. fo.138.m
Quō tps possit eē vnum numero. fo.140.f
Quō tps est numerus motus ſm Auer. fo.142.d
Quō vnū indiuisibile possit metiri diuisibile. fo.143.l
Quō sempiterna sint in tpe ſm Auer. fo.147.d
Quō tps se habeat ad animam. fo.149.o.in tex.
Quō tps sit numerus cęterorum motuum. fo.151.e
Quō tps dependeat a motu. fo.151.g
Quō nunc est vnū z momentū oium motuū. fo.151.g
Quō valet si vnus motus esset per se terminus alterius motus, tunc idem mobile simul moueretur motibus oppositis. fo.157
Quō possunt duo contraria esse in eodē. fo.176.p
Quō quies z motus cōtrarij esse possint in eodē subiecto ſm diuersas partes, z nō duo motus ſmi. f.176.p
Quō idē possit moueri z gescere ſm qōlibet sui. f.176.q
Quō Zeno vtaf ter⁹ cquoco i suo Sophismate. f.188.p
Quō motus pōt esse in tpe, z quō subitarius. fo.195.b
Quō motus habeat finē z nō habeat principiū. fo.200.l
Quō qualitas suscipit magis z minus. fo.201.l
Quō habitus aſ z corporis, maxime habit⁹ corporis sint ad aliquid cū sint in gñe qualitatis. fo.220.e
Quō scia sit ad aliquid. fo.221.k
Quō scibilia sint in intellectu. fo.221.m
Quō sciam cōsequamur. fo.221.m
Quō vna alteratio sit alterię que velox. fo.224.n
Quō stellę fixę viribus in nos agant. fo.237.b
Quō motus habeat primū ſm Auer. fo.238.g
Quōlibaberi possit primū motorē, quē greci deū appellāt esse i partibilē, oiſq3 magnitudinis ex pertē. fo. 258.p
Vnde valet q̄ ad ꝓceptionē cuiusq3 motus ꝓcipiamus nos mutari. fo.141.b
Vnde valet q̄ percipiens quispiā se moueri, percipiat motū quo z causam cuius mouetur. fo.141.c
Vnde valet q̄ percepto motu quo mouemur, motum cēli percipiamus. fo.141.d

¶Dubiola.

Vtrū Mathematica abstrahat a tribus generibus causarum, z solam formā consideret. fo.1.o.
Utrū Meth. ꝓsideret oia quatuor genera causarū. fo.1.o
Vtz ad pfectā rei notitiā reqrat cognitio oiuz cārū. f.1.p
Vtrum possint aliqua eadem eē nobis z nāe nota, vt in mathematicis. fo.3.q
Vtrū in nālibus sint duo ꝓcessus, vnus ab effectu ad cāz inuētionē, alter a cā inuēta ad effectū. fo.5.m
Utrum dictio exclusiua addita vni relativorum excludat aliud. fo.9.i
Utrum in gñe subiz sint ꝓtrarietates. fo.24..p
Vtrū mā sit idē q̄ priuatio vt Plato asseruit. fo.34.d
Utrū mistionis forma sit illa quę compositionis dī. fo.37.f
Vtrū mā vt mā sit ꝑn⁹ corruptionis, an vt puata. f.40.o
Utrū mā habeat definitionē absolutam. fo.41.b
Utrū mā cognoscat per ꝓparationē ad formā. fo.41.b
Utrū mā sit vna numero z cōis oibus. fo.41.i
Utrū mā habeat tm vnicā formā. fo.41.i
Vtz po⁸ māę sit platina ad agēs, ā poti⁹ ad formā. f.42.q
Vtrū in mā sit priuatio simplr, hoc est oiuz formarum. f.50.b
Vtrum deus possit esse subtum in Meth. fo.56.f
Vtrū aliqua scia particularis pręter methaphysicam sit de substantijs abstractis. fo.56.f
Vtrū aliqua scia possit demonstrare suum subiectum esse demonstratione signi. fo.56.f
Vtrū methe. possit probare deū esse z subas abstractas esse. fo.56.f.
Vtrū pncipia z substinę ptes demōstrari queāt. fo.56.d
Vtrū Deus sit effectrix causa. fo.58.d

Secundi libri phy.

Utrū mā possit denudari ab oi forma. fo.66.m.67.e
Utrū accīs possit agere accīs aut substantiā. fo.67.b
Utrū contrariū imperfectum includat priuationem contrarij perfecti. fo.68.e
Vtrum natura de accīte dicat. fo.68.b
Utrum probabile sit contingens. fo.69.f
Vtrum qui rerum substantias rimatur, isdem z omnia p se illarum accīa cōsideret. fo.69.g
Vtrū subti causę qñ cās būt z notiozes, demōstrari possint demōstr⁹ simplr sine ꝓ qdi arte cni⁹ sūt. fo.73.n
Vtrū aia humana sit simplr materialis, z ex textu Arist. id haberi possit. fo.77.c
Vtrum triplex sit materia. fo.80.c
Utrum casus sit genus fortunę. fo.89.c
Utrū motuū z mouentium idem sint. fo.100.l
Utrum locus semper moueatur. fo.118.f
Vtrum locus contineat locatum. fo.119.p
Vtrum locus sit q̄alis locato. fo.119.q
Utrum locus sit seperabilis, z materia non. fo.120.a
Vtrum omne quod est in tēpore excedat a tpe. fo.147.i
Vtrum tps sine aia esse possit. fo.149.q.in tex.
Vtrum quod Auer. asserit de substantia contra Them. z Alexandrum sint vera. fo.156.l
Utrū id qō est inter sit aliquo mō ō nā extremoꝝ. f.162.k
Utrū oē diminutū sit tale admixtione cōtrarij. fo.170.a
Utrū inter ametablesiā existentē in ente, z ametablesiā exīte in nō ente, sit oppositio cōtraria, vel cōtradictoria, vel priuatoria. fo.174.m
Utrum mobili exīte indiuisibile, motus eius sit diuisibilis ſm successionē. fo.182.a
Utrū diuisibilitas magnitudinis in infinitū sit cā velocitatis aut tarditatis in infinitū. fo.185.b
Utrum omne quod mouetur, moueri possit velocius z tardius q̄z moueatur, fo.185.k
Utrum hęc cōsequentia valeat, si velocitas finitur in motu, tunc motus esset in instanti. fo.185.p
Utrū in motu violento sit locus medius spē. fo.194.b
Utrum loca sint immediata. fo.194.c
Utrū si locus a quo z locus ad quē sint indiuisibilia quod mouet debeat esse indiuisibile vel diuisibile. fo.194.d
Utrū eadē priozitatis spē, moueri pręcedat mutatum: z mutatum moueri. fo.203.b
Utrū getis sit prima pars vel primū pncipiū. fo.207.m
Utrum ex ōdia specifica instrumentoꝝ, motus differant specie. fo.224.f.in tex.
Utrum aliquid idē possit fieri ex putrefactione z per se a generante. fo.249.e
Utrū vna z eadē sit virtus, quę facit vniuersum gescere z ipsum moueri, z quare si vna sit dz potior in faciendo ipsum quiescere, q̄z ipsum moueri. fo.258.a

Qōnes primi libri physicoꝝ.

Utrū magis vlia ꝑus ab intellectu nro cognoscātur. fo. 6.p.8.e. Vide huius quęstiex pōnē. fo.7.i
Utrū definitio z definitū sint idem in re. fo.7.n
Utrū in scia nāli possint pncipia demonstrari. fo.10.c
Utrum rō finiti vel infiniti soli quāto cōpetat. fo.10.n
Utrū rō infiniti tollat rōnem generis. fo.10.q
Utrū suba mālis sit perse divisibilis. fo.11.c
Utrum totum sit suę partes. fo.12.e
Utrū aliqō individuū sine indiuisibile possit eē q̄le. f.12.k
Utrū aliquo toto gescēte possit illius pars moueri. f.13k
Utrū partes definitionis sint partes rei vel rōnis. f.14.q

Utrũ tñ vnum sit cns. fo.15.l
Utrũ infinitũ possit cognosci a nobis. fo 16.m
Utrum aliquod indiuiduũ possit participare speciez sub quacunq; modica quantitate. fo.17.q
Utrum potentia actiua terminetur per maximum vel p minimum. fo.18.b
Utrum potentia durationis rei corruptibilis maximo vel minimo tẽpore terminef inclusiue. fo.18.k
Utrũ principia prima mutuo fiant ⁊ generent. fo.22.n
Utrum prima principia sint contraria. fo.22.o
Utrum tantum vnum sit principium. fo.24.q
Utrum addita, pro generatione ⁊ corruptione noua contrarietate, semper debeat addi noua mã prima. fo.30.a
Utrum mã habeat aliud esse a priuatione ⁊ forma f.31.e
Utrum aliqua in subiecto eadem esse possint, quę specie ⁊ ratione differant. fo.34.f
Utrum aliqua possint realitate differre, quę non differunt realiter. fo.34.f
Utrum tñ tria sint principia naturalia. fo.34.k
Utrum detur forma corporeitatis de genere substantię in prima materia. fo.37.c
Utrum cõpositum generetur per se primo. fo.38.d
Utrum ipsa generatio sit ipsa forma quę generat. fo.39.b
Utrum ipsum generare dicat aliquid ẽm rem distinctum ab ipso homine qui generat. fo.39.b
Utrum principium corruptionis sit forma. fo.40.k
Utrum materia sit intelligibilis per se. fo.41.n.42.d
Utrum si forma sit substãtia, puatio quoq; sit substa. f.43.f
Utrum in tempore possit aliquid ex nihilo fieri. fo.47.k 49.g. oppositum asseuerat.
Utrum potentia materię sit simpliciter vna sicut ipsa materia. fo.49.q
Utrum priuatio sit per se principiũ generationis, aliud omnino a materia ⁊ forma fo.51.d.54.n
Utrum priuatio sit res distincta a forma. fo.51.g
Utrum materia cum forma sit causa accidẽtium. fo.51.p
Utrum priuatio sit malum. fo.52.f
Vtrum materia appetat formam. fo.52.q
Utrũ mã appetat assimilari deo mediãte forma. f.52.q
Utrum aliquid appetat corruptionez sui, vel semper se permanere. fo.52.q
Utrum priuatio sit causa appetitus materię vt appetat formam. fo.52.q
Utrũ appetitus materię sit idẽ q; mã appetens. fo.52.q
Utrum mixtio priuationis cum materia sit causa generationis ⁊ corruptionis. fo.52.q
Utrum materia sit vna numero omniũ formarũ. fo.54.q
Utrum cęlum sit compositum ex materia ⁊ forma. Et est questio de materia cęli. fo.57.g
Utrum materia cęli possit esse eiusdem rationis aliquo modo cum aliqua materia hic. fo.57.o.63.d

Qõnes secundi lib. phy.

Utrum principiũ motus localis dicatur equiuoce, in animalibus, elementis, ⁊ cęlo. fo.58.o
Utrum simplex habeat actiuum principium sue alterationis. fo.58.q
Utrũ definitio nãę fuerit recte assignata ab Ari. fo.61.i
Utrũ cęlũ sit nã vel ens nãle siue habens naturã. fo.62.o
Utrum vna specie relationis natura referatur ad motum ⁊ ad ens naturale. fo.62.o
Utrum cõpositũ digni⁹ sit appellari substantia, q̃m materia, ⁊ quam forma, ⁊ forma dignior materia. fo.62.o
Utrum cęlum sit clusa intelligentia, sit compositum ex materia ⁊ forma. fo.63.b
Utrum naturam esse sit demonstrabile. fo.64.d
Utrũ natura principalius dicat de mã q̃m ō forma. fo.64.q

Utrũ abstractiones sint tñ tres numero. fo.69.q
Utrum cum Mathematicus abstrahit hęc ab illis mentiatur. fo.70.f
Utrum Abstractio qua Mathematic⁹ abstrahit a sensibilibus, sit eiusdem speciei cũ ea, qua Mathematicus, abstrahit ab illis. fo.70.b
Utrum eadem materia consideretur a Physico ⁊ a Mathematico, ita vt differat physic⁹ a Mathem. fo.70.i
Utrũ ois abstractio ptineat ad intellectũ pol'em. fo.70.q
Utrũ Math. oi abstractionis spẽ abstrahant. f.70.e.7.q
Utrum abstractio, qua Math. abstrahit a sensibilibus, sit simplex intelligentia. fo.71.a
Utrũ abstractio vt est intellectio simplex sit vera. f.71.b
Utr astrolog⁹ abstrahat a corpõ mobili ⁊ a motu. f.71.c
Utrum Math. definiat per mãm intelligibilẽ. fo.71.o
Utrum naturalis definiat per mãm sensibilem. fo.72.b
Utrum facultates mediç, vt perspectiua ⁊ harmonica, atq; Astrologia sint magis naturales vt sentiũt. Arist. The. ⁊ Auer. fo.72.c.b
Utrum homo sit finis omniũ rerum. fo.75.f
Utrũ mã referat ad formã vt sit ad aliqd. fo.75.q.76.d
Vtrum mã ⁊ forma sint mutuo inter se causę. fo.79.c
Utrum tñ quatuor sint rerum naturaliũ causę. fo.80.f
Utrũ in cęlestib⁹ sit aliqd a casu siue a fortuna. fo.84.g
Utr cęlũ sit cã eor, q̃ nobis casu ⁊ fortuna ptingũt. f.84.g
Utrum cęlũ sit nobilius alijs terrestribus. fo.84.l
Utrum casus inueniat in ptingenti equali ⁊ raro. fo.85.e
Utrum contingens equale det respectu agentis. fo.85.l
Utrũ effect⁹ ptingẽs cõliter possit cẽ a po⁹ actiua. f.85.p
Utrum idem possit esse necessariũ respectu vnius, ⁊ contingens respectu alterius. fo.86.d
Utrũ materia sit in potẽtia ad cõtingens equale. fo.86.f
Utrum idem effectus possit esse casualis respectu vni⁹, ⁊ per se respectu alterius. fo.87.c
Utrũ fortuna debeat dici cã p accẽs ex parte cãe. f.88.e
Utr euẽt⁹ fortuiti hoib⁹ pficiscãt ab aliq̃ cã p se. f.88.b
Utrum id quod casu fit, fiat, vel aptum sit fieri a causa aliqua per se. fo.89.m
Vtr aialia q̃dã iperfecta, vt hyrũdo, Araneus, formica ⁊ hmõi⁹ suas actiones prudẽtia agãt. fo.92.o
Vtrũ mõstra casu fiant, vel intẽta sint a natura. fo.93.l
Vtrũ effectus aliquis depẽdeat ex sola materia. fo.95.o

Qõnes tertij libri phy.

Vtrum det reactio. fo.98.o
Vtr actio ⁊ passio sint vnus motus. f.100.n. in tex. 101.m
Vtrum actio sit in agente. fo.102.a
Vtrũ si infinitũ sit, oporteat ipsum esse pncipiũ. fo.103.n
Vtrũ si infinitũ sit, ipsum sit immortale, incorruptibile, diuinum, oia gubernans, ⁊ cũcta cõtinens. fo.103.p
Vtrum extra cęlũ sit vacuũ. fo.104.g
Vtrũ gñatio vnius sit corruptio alterius. fo.113.b
Vtrũ finitũ ⁊ infinitũ sint in q̃rta spẽ qualitatis. fo.113.p

Qõnes quarti lib. phy.

Vtrum omnis substãa sit in loco. fo.114.e
Vtrũ elementa moueant a potẽtia loci. fo.114.o
Vtrum loco aliqua insit potentia. fo.114.o
Vtrum locus sit forma ⁊ perfectio locati. fo.114.o
Vtrum si mũdus generaretur oporteret ponere vacuũ vt Auer. est opinatus. fo.115.p
Vtrum superficies sit genus loci. fo.122.p
Vtrũ cõcauũ vnius elemẽti sit locus alterius. fo.127.e
Vtrũ vltra corpus ptinẽs opz ponere virtutẽ aliq̃ qua locus cõseruet locatũ, ⁊ quid sit illa. fo.127.m
Vtrum vacuum sit. fo.130.f
Vtrum ablato omni corpore, quod cõtinetur inter octauum cęlũ, poli eius distarent. fo.130.i

Vtrum

Vtrum tractus sit ab intrinseca corporum quę mouent natura: aut ab extrinseca. fo.131.b
Vtrum si vacuum esset, aliquod corpus simplicium moueretur in ipso. fo.334.f
Vtrum mixtum possit moueri in vacuo. fo.134.m
Vtrum dato vacuo: animal posset moueri in illo. f.134.q
Vtrum causa successionis motus cęli sit appetitus intelligentie. fo.135.a
Vtrum dimensio medy: siue cuiusuis corporis: resistat mobili inquantũ dimensio: an inquantũ qualis. f.136.i
Vtrum medium cedat vt quantũ an vt quale. fo.136.
Vtrũ condensatio sit recessu aliquorũ: rarefactio vero accessu illorum. fo.138.p
Vtrum per rarefactionem acquiritur aliquid de nouo: ⁊ per condensationẽ deperdat. fo.138.a
Vtrũ hęc propõ de scõo adiacẽte: est tps: sit vera. f.139.k
Vtrum nunc sit corruptibile. fo.139.m
Vtrũ si sint plres mũdi: sint plura tpa numero. fo.140.b
Vtrũ tẽpus sequatur motum. Est qõ Auer. fo.140.q
Vtrum tempus sit motus. fo.142.b
Vtrum tempus sit vnum numero omniũ. fo.142.o
Vtrũ vnũ nunc sit in toto tẽpore. fo.143.c
Vtrum tempus sit ab anima. fo.145.g

Qõnes quinti lib. phy.

Vtrũ quilibet motus habeat propriũ subiectũ diuersum a subiecto cuiuslibet alterius motus. fo.151.q
Vtrũ transmutatio ad subam sit successiua. fo.154.m
Vtrũ via ⁊ terminus viç sint eiusdẽ generis. fo.155.g
Vtrũ actus ⁊ potentia sint eiusdẽ generis. fo.155.g
Vtrũ motus sit medius inter actũ ⁊ potentiã. fo.155.g
Vtrũ aliquid subiç contrarietf. fo.156.d
Vtrũ relatio possit acquiri vel attribui alicui, nulla mutatione facta in illo. fo.157.d
Vtrũ motus incipiat esse per motum. fo.159.n
Vtrũ in quantitate sit contrarietas. fo.161.e
Vtrũ in loco sit contrarietas. fo.161.n
Vtrũ magis ⁊ minus varient spẽm. fo.161.p
Vtrũ vnitas specifica motus attendatur penes vnitatẽ specificã terminorũ ad quos. fo.164.b
Vtrũ corruptũ possit redire idem numero. fo.165.p
Vtrũ ad vnitatẽ numeralem motus: requiratur vnitas numeralis mobilis per se. fo.168.l
Utrum ad vnitatẽ numeralẽ motus requiraf vnitas tẽporis simpliciter. fo.168.o
Utrũ ad vnitatẽ numeralẽ motus requirant hęc tria. s. vnitas mobilis: tpis: ⁊ termini ad quẽ. fo.168.q
Utrũ motus differentes spẽ possint continuari. fo.170.f
Utrũ acquisitio vnius contrarij sit deperditio alterius vel sint duo motus diuersi. fo.170.o
Utrum contraria remaneant in medio actualiter ⁊ realiter. fo.172.n
Utrũ motuũ mutationũq; cõtrarietas attẽdatur penes terminos e quibus. fo.173.d
Utrũ eodẽ modo violẽtum ⁊ naturale reperiant in motibus localibus: ⁊ in cęteris motibus. fo.175.l
Utrũ motus ⁊ quies quę opponuntur ẽm quid: possint esse ambo naturales. fo.176.f
Utrum contraria secundum quid possint esse in eodem subiecto. fo.177.k
Utrum in intensione qualitatis: qualitas acquiratur tota simul. fo.178.n

Qõnes sexti lib. phy.

Utrum duo tota vel duo corpora possint se tangere ẽm totum. fo.183.m
Utrum moueri ⁊ motum esse sint simul. fo.183.m
Utrum supra indiuisibile possit aliquid moueri. fo.184.
Utrum tres velocitatis descriptiones sint bone. fo.185.a
Utrum res nãles sint determinatę ad maximum ⁊ ad minimum motum. fo.185.p
Utrum velocitas in motu attendat penes spatium peragratum in tanto tempore. fo.187.a
Utrum motus possit esse in ipso nunc. fo.192f
Utrum indiuisibile possit moueri. fo.194.b
Utrum sit aliqua mutatio momentaria, quę dicit esse in instanti. fo.194.b
Utrum sit aliqua momentaria transmutatio, ⁊ quid sit pmum in motu. fo.194.p
Utrum motus possit diuidi ad diuisionẽ mobilis. f.195.p
Utrum in motu detur primum. fo.201.o
Utrum omne quod mouetur infinities motũ sit. fo.202.n
Utrum instans precedat instans. fo.202.n
Utrum medietas temporis precedat totum tps. f.202.n
Utrum omne quod mouetur prius moueatur. f.204.l
Utrum id quod mouetur semper in loco sibi equali moueatur. fo.211.o

Qõnes sep. lib. phy.

Utrum sit per se notum omne motum ab extrinseco, ab alio moueri. fo.212.p
Utrum ex omnibus mouentibus ⁊ mobilibus fieri possit vnum continuum. fo.216.b
Utrum si mobile efficeretur ex omnibus mouentibus ⁊ motis, quãuis illud esset infinitum, moueretur motu infinito. fo.216.b
Utrum alterans ⁊ alteratum sint simul. fo.218.q
Utrum alterans aliquod totale quod alterat vltimum p medium: alteret ipsum vltimum. fo.219.b
Utrum quodlibet subiectum sit cuiq; formę. fo.223.i

Questiones octaui lib. phyſic.

Utrum omnia corpora mundi semper moueantur localiter. fo.237.n
Utrum animalia moueantur a seipsis. fo.240.e
Utrum grauia ⁊ leuia moueantur a generante, vel ab alio. fo.242.b
Utrum aliud multitudinis infinitę aliquid existens de illa multitudine esse possit causa omnium illor. fo.205.g
Utrum latio sit prior cęteris motibus, quam, tempore ⁊ substantia. fo.254.e
Utrum inter duos motus reflexos semper medietas quies. fo.257.m

FINIS.

A ¶ Expositio magni Augustini Niphi Philosophi Suessani in primũ Physicę auscultationis librum, vna cum translatione Tex. ipsius Aristo. antiqua recognita, necnon etiam alia noua, ab eodẽ Augustino elaborata.

Dilucidatoris textus com. pmi.

CAm circa doctrinas omnes, quarũ principia, aut causę, aut elementa sunt, intelligere & scire ex illorum cognitione contingat. Tunc enim rem vnamquãq; cognoscere putamus, cum causas primas intelligimus, primeq; principia, atq; ad elementa vsq; patet & enitendum esse ea determinare prius, quę sunt circa principia scientię naturalis

B

Eiusdẽ antiquus. Intelligere & scire cognoscere. Scientes μεθοδους vias methodos facultates scientias. et καὶ aut.

EOniam intelligere & scire contingit circa omnes scientias, quarum sunt principia, aut causę, & elementa ex horum cognitione, (tunc enim opinamur cognoscere vnumquodq; cum causas primas cognoscimus, & principia prima, & vsq; ad elementa) manifestum & de natura scientię tentandum determinare prius, quę circa principia.

C

Syll's tex.

VM Arist. (vt diximus) intẽtio sit tractare de rebus naturalibus, præponit more græcorum probeminum. & primo ostendit ordine procedendi in scientia naturali, ostendens esse incipiẽdũ a cognitione principiorũ rerũ nãlium, & syll's litere est. Quia būtia principia cãs & elementa, non scitur nisi ex cognitione causaz, principiorũz, & elementorum. res naturales oẽs habẽt principia causas & elementa. igitur oẽs res nãles non sciuntur, nisi ex cognitione principiorũ cãrũ & elemẽtorũ. Maior probatur ex cõi hominum opinione, vt in libro posteriorũ dictum est De ratione tangit primo maiorẽ. scõa ibi. (tũc enim putamus.) tangit illius pbationẽ. tertia ibi. (patet, & enitendum,) infert conclusionẽ. ¶ Quantũ vero ad vba græca attinet, verbum illud, doctrinas, græce est methodus, qõ non sonat scientias melius doctrinas, nã scientia est in esse quieto, doctrina in motu, modo de his loquitur, quatenus sunt in acquisitione, nõ antẽ in acquisito esse, in fieri, non in facto, at per principia intelligit, (vt expositor ait & recte.) causas mouentes & agẽtes in quibus attenditur ordo processus cuiusdaz. p cãs vero intelligit formam & finẽ, ex quibus potissimum res ipse dependet ẽm esse & fieri. ¶ Per elemẽta vero propzie, ipsas intelligit ppias causas mãles. De his vo in cõmẽto dicemus. Visus est autez distunctionis nota ad denotandum non oẽs scientias per oẽs causas demonstrare; nam mathematica nõ demonstrat, nisi p cãm formalez; metaphysica per formalẽ finalẽ atq; agentẽ. nãlis vero per oẽs. in textu etiã adycit| itelligere & scire,| & si possit pluribus intelligi modis, videt mihi ipsius per intelligere velle cognitionem per definitiones. per scire vo cognitionẽ per demonstrationẽ, vtraq; enim est per cãs. E

¶ Animaduerte tũ q; in fine literę nõ aliter principia, causas, & elementa, sumit q; in principio, vt recte aduertit expositor, & male Auerroes, qz in tam brevib⁹ nõ est consonũ Arist. q; in quo casse. per elementa igitur intelligit materiaz, qz id qõ est vltimũ in cognitione est materia, est enim materiam propter formam, forma autẽ ab agẽte, propter finẽ, aut ipsa est finis. & ita p principia agẽtes & mouẽtes cãs vult, per cãs formã & finẽ, p elementa materiã, vt prius exposuit. Sic enim incipit cognitio ab agente in formam & finẽ, hoc est in causas, & causas in elemẽta. Hęc est crassa literę expositio diui Thomę primi expositoris, quaz profecto acceptamus, consonat enim græcis vẽrbis, & sensui expositorum.

¶ Incepit hũc librum. Vt diximus positum est in vsu, vt Auerroes legat, propter carẽtiã bonor expositorũ vsq; ad hęc tẽpora. Ideo pp recentiores nos quoq; vt diximus errorẽ sequemur cõez. Illud tũ protestãdũ esse cẽseo, vt tã diu huius Auerrois dicta acceptẽtur, quãdiu verbis Arist. consonant, vbi vo aut suarum trãslationũ erroze, aut verborum Aristo. obscuritate, minus consonabunt, nos (linor absit verbo) refellemus. Auerroes itaq; primo præponit textus præsentis intentionẽ, & vult Aristotelem incipere a causa ob quã fuit consideratio huius scientię in cognitione causarũ rerum naturalium. Nec hęc expositio cõtradicit nostrę, quia si dat causaz, cur a principijs rerum naturalium incipit, tradit etiam, ordinẽ procedendi ad cognitionem rerum naturaliuz. F

¶ Et dixit, Nunc exequitur, & accipit maiorem syllogismi, quem in fine colliget. vz. q; omnia habentia principia, causas, & elementa non cognoscuntur, nisi ex cognitione principiorum causarum & elementorum.

¶ Et non intendebat. digreditur circa verba & ostendit q; per intelligere & scire non intelligit synonima, hoc est multivoca, cum eiusmodi incongruant scientię demonstratiuę. Ideo vult q; p intelligere Arist. intelligat aliqd cõitus q; scire. Cõtingit enim intelligere indifferenter p causam & sine eã, sed scire non nisi per cãm, vult igitur Arist. vt verbum scire specificet ipsum intelligere ad intelligere per causam, sic q; ambo illa simul innuant scięntiaz p fectaz. ¶ Hęc expositio. (pace Auerrois.) non sonat. Primo qz cuz duplex sit cognitio per cãs, definitio, & demõstratio, & in scięntia naturali vtroq; modo res ipsas naturales cognoscamus, Arist. tantũ scientię demonstratiuę meminisset, & sic esset diminutus. Scõo frustra est specificatio. qũ est ratio & nomẽ specificũ ad rem, de qua intẽdimus, si igit tũ est intelligere per scire, quãtũ per intelligere & scire. nam qui scimus nisi per causam, & hoc est scire perfecte, frustra est hęc specificatio. G

Sdicit expõni Auer.

¶ Melius igitur per intelligere cognitionem per diffinitionẽ, & per scire cognitionez per demonstrationẽ est exponendum. hę tamẽ rationes apud multos nullę habebuntur, sed scio q; expositio hęc est magis consona. H

Propa expositio.

¶ Sunt qui per intelligere volunt cognitionem pncipiorum, nã principiorũ est intellectus, per scire vero cognitionẽ cõclusionũ. Sz hęc expositio frivola est, primo qz principiorũ est cognitio per cãm, quatenus conclusiones sunt. & sic cognitio eorum erit scięntia, & nõ intell's. Scõo q; Aristo. illoz principioz dixit eẽ itellectũ, q; terminis cognoscũt, vt pz p̃ poste. & nõ q; p alia pn̄a sciunt.

¶ Scientia enim. Sug expositionis causam affert quoniam scientia est duplex. perfecta, quę est per causam, & imperfecta, quę est sine causa, vt illa quę aut sensu, aut obseruatione, aut ab effectu habetur. Aristo. igitur maiorem suam omnia habentia principia & reliqua, intel-

I ligit de scientia perfecta,qõ verba illa duo inteligere z scire innuebãt.¶Sed dubitatur ℨ hoc,naz perfectioz sciẽtia est illa,quę ẽ euidẽtioz,vt videbit cõm.2.z.3.Sz scia ab effectu est euidentioz,quia effectus est nobis pximus. Dubõ.

Solo ꝑ⁹. ¶Solitus erã iam dicere esse duplicez cãm,alteram quę sensibus proxima existit,vt cãę mathematicę,alterã,q̃ a sensibus remotę sunt,vt cãę metaphysicę. dximus Auer.loquẽtiõ in causis p̃ mõ.¶Sed dicimus aliter,q̃ differt notitia esse perfectioze,z euidentioze. est enim visio solis parua multo perfectioz,q̃s visio lapidis magna,lz illa lapidis sit euidẽtioz,sic notitia rei perfectã est perfectioz,at per effectũ,est euidentioz. Solo 2⁹.

¶Et intẽdebat p vias.Tię grẽce sunt methodi,nos trãstulimus doctrinas,recte Auer.aiaduertit. non eniz bñ dixisset scias,vt translatio nra hz,sed rectius vias,qz in eis itur a notis ad ignota,p nota,z ita fit in doctrinis. K

¶Et dixit p̃n⁹.Reddit cãm Auer.cur Arist.vsus est distinctione,z nõ copulatione,qz nõ ois scientia speculatiua cõsiderat ꝑ oẽs cãs vt methaph,quę considerat de rebus carẽtib⁹ causis ¶Sz ℨ bñ dubitat,ꝑmo qz ℨ dicit sibi.12.meta.cõmẽ.1.vbi ait q̃ p̃nus ꝓbs ꝓsiderat cãs z p̃n⁹ entis in eo q̃ ens.2.meta⁰⁰.cõsiderat ens,z passiones entis,nõ põt aũt passiones spectare sine causis.tertio motozes cęlestes de gb⁹ est metaph.bñt cãz formales,finales,effectiuã,vt in libzo destructio destru. dispu.3.in solo.dubi.18.igit ℨ dictio.b cõcordari põt p Auer. p cęli.cõ.20.z.4.cęli.cõ.p.7.in subz.2.3.dispu.libzi destructio destru.Dico q̃ cãę possunt accipi fm famosaz rõnẽ cãę,quo mõ ois cã p motuz est cã,z hac rõne res metaphysicę carẽt causis,alio mõ p bis e qb⁹ alia depẽdẽt q̃ uis depẽdẽtię rõne,z bñ mõ res illę nõ carebunt causis. Solo.

L ¶Et dixit principia.Reddit etiã cãm cur Arist. vsus est variꝫ noibus.vz.causa,principio,z elemento,ait enim hoc feciſſe ad notandũ omnes species omnesq; modos causarum.vt efficientẽ,finẽ,formã,z materiam.

¶Et intẽdebat.Nunc reddit noibus significationes ꝓpzias.vult eni per p̃n⁹ cãm mouẽtez z agentẽ.nã p̃n⁹ est vnde motus ꝓpzie,p cãs intelligit finales, qz cã cuz sit cõis oibus,p excellẽtiã itelligit de fine,p eĺnta intelligit mãz z formã,cũ sint partes rei.hęc expositio parũ differt a nra,ños eniz per eĺnta solũ mãz volumus.per causis,formã,z finẽ,pp cãm dictã.possunt eniz accipi noia hz cõiter⁹ aut ꝓpzie,cõiter quidẽ.sic cõfundunt,p̃n⁹ ꝓ causis z eĺntis,ecõtra.ꝓpzię vo accipiuntur,vt mõ dixit.Et addit.z sic vt mihi videt exposuit Alex.expositio igitur Auer.est vna cũ expopsitione Alexan. M Causa diuisionis.

¶Et intẽdebat Arist.Reddit mõ cãm quare Arist.vsus est disiuntione z volnit hoc feciſſe,qz quędã scia considerat de cã formali tm,vt mathematica.q̃dã de tribus vt de agente forma z fine,vt metaphysica. quędam de quatuoz causis,vt naturalis.z qz ita esse nõ patet,vsus est sermone in forma dubitationis siue disiunctionis.nõ eniz ꝓ an mathematica forma sola vtatur,nec de metaphysica an tribus,ꝓptereą disiunctione vsus est.

Cõtra taciẽ exponẽ. ¶Et impoſe.Refellit tacitã expositionẽ,posset eniz gs dicere literã esse legẽdã copulatiue,hoc refellit,qz impossibile est vt h̃ nota,aut,sit vt copulatiua.nã põt scia pfecta bz.ita p vnã cãm sicut p plures.vt in mathematica põt h̃i scia pfecta p vnũ genus,cãę,qz nõ plura cõsiderat,quẽadmodum in scia nãli per quatuoz,qz q̃tuoz ꝓsiderat.Ex oib⁹bis vult hãe maiorẽ z illius exponẽ.deinde,ꝓbat illã p cõsenſuz oiuz,vt fecit in lib⁰ poste.z ꝓ. Expõ aliorũ verboz.

¶Et intẽdit vt vi.Exponit nõnulla verba posita in p,batione maioris,z vult esse intelligẽdũ per cãs primas ꝓximã mãz,z vltimã,siue primã formã,hę eni sunt primę z simplices causę.nã q̃ sunt ꝑter h̃ siue inter hoc,sunt mãę cõpositę z formę cõpositę,p ꝓma vo p̃n⁹,intelligit p̃m agẽs,z vltimũ finẽ omniũ rerũ.at per elemẽta intelligit cãs exĩtes in re ꝓpinquas z essentiales,siue in genere cãę agẽtis,siue formę,siue finis,siue materię.p eĺnta igitur vult cãs primas cuiusus generis cãuſę. N

¶Et inuit p h̃.Addit cãz ꝗre adiecit particulã illã,vsq; z vult eã additã,ad notandũ ꝓcessum,nã doctrina incipit a causis remotis simplicibus,z tẽdit in ꝓximas.

¶Et fm hoc.Dicet gs ℨ Auer.igitur Aristo.alr accepit noia hęc in maioze,aliter in illius ꝓbatiõe.rñdet ꝓcedẽdo totũ,qz modica habuit sollicitudinẽ de noibus. sunt eniz noia ad placitũ,iõ vtiẽ illis qũlibet ad suũ ꝓpositus.deinde his expositis omittes minozẽ,infert Aristo. vt ait ℨnẽ.z ipse cõponit syllm in cõmẽto z totus patet.

¶Aliaduerte q̃ expositio Auer.circa noia illa posita in ꝓbatione maioris nõ placet mihi.nã nullibi Aristo. vt legi vsus est nominibus equiuocis in taz breui sermone. O Expõ Aũ. mala.

¶Amplius in nãli scia,lz processus fortę sit,e mã simplici z forma,non est e p̃ fine aut p̃ agentẽ. Dubõnes. Prima.

¶Circa tiã bñ sunt dubitationes.Prima dubitatio est.vtrũ mathematica abstrahat a tribus ghiibus cãę,z solũ formã cõsideret,z vz q̃ nõ,qz forma z mã sunt ad aligd. igit si considerat formam,cõsiderat mãm,añs ꝓ 2⁰ huius cõ. 26.z 4⁰ huius.cõ.11.Amplius vt dz 2⁰ poste.z in 2⁰ huius.z 7.meta.mathematicus cõsiderat mãm intelligibilẽ.igit non tiã formã.¶Scõ quęrit vtrũ metaphysicus oia q̃tuoz ghia cãę ꝓsiderat,z breuiter q̃ sic ꝑ verba eiusdẽ. z.met.cõ.6.itẽqs.7.meta.cõ.9.z.12.met.cõ.5.z.6.z alibi. Scõ.

¶Tertia dubitatio est,qz illa disiuctiua maioz vz falsa,vt de mathematica,metaphysica,z phica ꝓ.est eniz q̃libet pars falsa,igit tota falsa. Tertia.

¶Quarto dubito quid p forma vltima siue primã,gdue p mãm primã, z quid p formã z mãz cõpositas intelligi Auer. Quarta.

¶Quinto quęrunt oẽs vtrũ ad perfectam notitiã rei, requiraẽ cognitio oiuz cãrũ.z lz alię multę dubitationes fieri soleãt,hę ꝓ nũc sufficiãt. Quinta. P

¶Ad ꝓmã rñdet recẽtiozes q̃ mathematica solã formã cõsiderat,non quidẽ dante esse, sed declarãte esse,cuiusmodi est definitio.¶Sz ℨ quicũq; considerat definitionẽ,considerat illud e quo definitio ipsã fiunt.sed definitio fiunt a forma dante esse. igitur mathematicus cõsiderat formã dantẽ eẽ,z ita reddit argumẽtũ idẽ qõ ꝓius. Solo ad p̃m fz alios. Vid Bur. plo.huius. Cõfutatio.

¶Sozticolę dicit q̃ q̃tuoz cãs cõsiderat mathematicꝰ,nõ tñ ꝓsiderat q̃tuoz cãs.p̃⁹ps ꝓ3,qz hz cõsiderat vt argu⁰ dicit.z hz sunt quatuoz cãę,nõ tñ sub rõne qua cãę sunt. Solã eniz formã sub rõne q̃ forma ꝓsiderat.aliꝫ dicũt q̃ oia ghia causaꝫ cõsiderat.sed in frequẽtioꝛi vsu dem̃at per formã. Solo sozticolarũ terministe vel noiales. Vid Bur. vbi supza. Q

¶Ad scdam rñdet recẽtiozes q̃ Auer.intelligit per metaphisicaz,eaz partem in qua tractatur de substãtijs seꝑatis,q̃ solũz hñt tres cãs,z carẽt mã. Cõfutatio.

¶Sed ℨ.qz a pari phica abstrahet a mã,qz in illa parte ꝓncipaliozi vbi tractat de substãtijs sꝑatis,vt in octauo,mãz non ꝓsiderat,quia subz abstractę carẽt mã. Sol.ꝓpa.

¶Ideo aiaduerte q̃ metaphysicꝰ solũ tres cãs q̃tẽnus cãę sunt,considerat finẽ,formaz,z agẽtẽ.nam hę cões sunt sꝑatis z coniunctis in mã,etiã vt cãę,qz vo mã vt mã nõ est cõis sꝑatis z mãlibus.iõ solũ illã cõsiderat sub rõne potẽtię,q̃ est vna entis dzia. metaphysicus eni ꝓsiderat q̃ sunt abstracta a motu,mõ abstracta a motu sunt in duplici dzia.q̃dã sũt abstracta a motu p essentiã,vt deus z itelligẽtię.q̃dã p participationẽ q̃cũq; ab intellu pñt inueniri cõia reb⁹ abstractis z mãlibus.vt ens,bonũ,actus,po⁸,forma,finis agẽs,z id genus.mã aũt vt po⁸ bene a metaphysico cõsideraẽ. Tũc pz solo p tertiũ metaphisicę.cõ.3. cõcedo eniꝫ q̃ omnes

A oẽs cãs cõsiderat,tres ꝓpzie,mãm sub ratione cõmuni. Ad tertiaz.

¶Ad tertiam vz Auer.inuere q̃ illa disiũctiua vt disiũgit terminos,falsa est,sed vt disiungit intellz terminoz est vera. est eniz sensus q̃ ois scia cõsiderat,aut oẽs,aut plures,aut vnaz cãm.z sic reductiue est vera ꝓ qualibet illius partẽ. Idẽ ꝓbisu ꝓza.

¶Ad quartã rñdent recẽtiozes multis modis,tñ Auer.ꝑ cęli.cõ.11.vult per primaz mãm z vltimã sine primã formaz causas simplices. vt mãm eĺnti z formã eĺnti.at p mãs cõpositas z formas ꝓpositas,vult cãs cõpositas. p mãz cõpositã quidẽ ipsum eĺntũ qõ est mã mixti,p formã vo cõpositã, formã mixti,quę lz non sit cõposita ex formis elemẽtis essentialr,est ꝓposita dispositione,qz illa esse non põt,nisi pręsint eĺntarię formę. Ad vltimã qõnẽ sine argumẽtis recẽtiozes ꝓncipalr dicũt tria. Primo q̃ ad pfectã notitiã simplr alicuꝰ rei diffinitiuã,quã incõplexã vocant.dicũt non esse necesse cognoscere oẽs cãs,e q̃bus res illa depẽdet,sed tñ mãz z formam,e quibus ipsa rei definitio cõstat.Dicunt scõ q̃ ad pfectaz rei cognitionẽ simplr demõstratiuaz,quã cõplexã aiũt,esse necesse cognoscere oẽs cãs.Dicũt tertio ad pfectã in gñe esse necesse cognoscere cãs illius gñis. z in his oibus q̃ causas intelligit p se causas,nõ q̃ accias. Ad vltimã. B

¶Sed pace horũ dixerim,hęc stare non pñt z inuicem repugnant. Primo qz rõnes ꝓ p̃⁹ ẽ ℨdicunt secũdę p̃ni,z rõnes ꝓ scõa ℨdicũt primę,vt intelligẽti pz. Secũdo.p̃⁹ pclo ꝓdicit scõę.nã demõstratiua notitia ex diffinitione,aut subiti aut passionis depẽdet.igit ſi ad notitiaz definitiuã simplr non sunt necię nisi duę cãę,nec ad demõstratiuã plures illis necię erũt, nisi demõstratiua possit alio mõ q̃ ꝑ definitionez bñ,contra Arist.vbiq;.Tertio cognitio definitiua ex sola forma est,vt Auer.vult.I nmltis metaphꝫ locis. Solo ꝓpa

¶Propter h̃ z alia multa vz bzemb⁹ esse dicendum q̃ res scibiles, vel abstrahũt ab exĩtia, vel cõcernũt exĩtiã. cõcernit eniz existentiã eclipsis qñ in actu sumitur,tonitruũ,nix,grãdo,z reliqua sublimia, quoties accipiunt,vt effectus rerũ.abstrahũt vo ab existẽtia,qñ in aptitudine sumunt. vt eclipsabilitas,sic enim est lunę passio,z cętera id genus. Tũc dicerẽ ad pfectã notitiã rei definitiuã put cõcernit esse,z exĩtiã,esse necesse cognoscere oẽs cãs,e q̃bus esse.z exĩtia ꝓficiscuntur.z hoc mõ Aristo.definit tonitruum.est eniz sonus extinctionis exhalationis in nubib⁹, vt expurgeꝫ pluuia. sonus eniz loco formę tãgit. extinctionis vo,loco agentis,in nubib⁹ autez loco mãę,vt expurgeꝫ pluuia loco finis.ecce quo mõ oẽs cãę sunt,z hac definiẽdi forma res metheozologicę definiunt. Scõ dicerẽ ad pfectã notitiã definitiuã simplr rei abstrahẽtis ab exĩtia,eẽ necesse tñ formã z mãz, e q̃bus solis est rei essentiã cognoscere.formã q̃dẽ vt totã eẽntiã. mãz vo,vt sine quo non,z subz eẽntię.h̃ pz.nã ex quo abstrahit ab exĩtia, abstrahet ab agẽte z fine, q̃ sunt cãę rerũ,quatenus illę existũt in effectu,z nõ in aptitudine. Tũc cõfozmiter dz de notitia demõstratiua,nã ad demõstratiuaz rei existẽtis nec̃ia est cognitio oiuz causaꝫ,nã h̃ sine diffinitiua esse non potest.ad demonstratiuã vo rei abstrahẽtis ab exĩtia,etiã simplr sufficit cognoscere mãm z formam,vt dictum est. Dubitationes. Solones.

¶Sed ℨ arguũt. Primo,qz pfectioz ẽ cognitio rei per oẽs q̃s p duas cãs. Scõ.qz addatur notitię p duas cãs habitę h̃ q̃ habeẽ per alias duas, z pz illã intẽdi. Ad hęc rñdeo,z ad p̃m q̃ pfectioz est cognitio rei per oẽs q̃s p duas, qñ oẽs ptinẽt ad rei eẽ. mõ res ipsa definibilis, vt abstrahit ab eẽ in effectu,abstrahit ẽt a causis extrinsecis,z sic p illas nõ põt definitio nec augeri nec minui. Ad secũdã per idẽ dico q̃ non põt addi,qz res vt abstrahit ab exĩtia nõ est cognoscibilis p cãs extrinsecas.

¶Augustini Niphi Medicis,phi Suessani,recognitiones in primo Physicorum. E Recognes

¶EXTVS Iste est difficillimꝰ,vt diuersitas eoruz,qui exponunt,ostendit.nam z Hręci,z Arabes,z Latini circa huius expõnez,z nos longo tpe elaborauimus. oẽs tñ cõueniũt q̃ Arist.moze boni oratoris huic libzo ꝓmittat ꝓhemiũ. sed cũ ꝓhemium plura cõtinere ꝓfitit,qd faciat in hoc ꝓhemio,nõ est exploratũ. ¶Simplicis vir doctissimꝰ asserit Arist.in hoc ꝓhemio ꝓponere intentionem totius scię nãlis. Quę expõ cõsona vz naturę ꝓhemij. oẽ eniz ꝓhemiũ ptinere dz intẽtionem,qm̃ p intentioneꝫ(vt rhetoricoꝝ 3⁰ pz)attẽti reddunt̃ auditores. Sed dices hęc expõ non est cõsona cõclusioni, quę fit in textu.cõcludit enim Arist.in scia nãli esse prius agendum de principijs,qõ vz attinere ad ordinez ꝓcedendi.Soluere vr Simplicius q̃ Arist.nõ attulerit cõclusionem principalẽ,q̃ est principalis intẽtio scię nãlis; sed aliquid loco illius. ¶Sed pace tãta vr dixerim tũc Arist.nõ fuisset sibi cõsonus,qm̃ debebãt ponere intentionem fm Simplicii, quam nõ posuit.quo nã mõ fieri põt vt ponat intẽtionẽ,si eã nõ ponat. Simplicius. F Refutatio

¶Quare cõsueuimus dicere,vt sępe dixim⁹ Aristo.in ꝓhemio ꝓtti,z hoc in textu assignare ordinẽ ꝓcedendi in scia rerũ nãliũ, vt auditores dociles reddat,nã vnum supponit,z aliud in ꝓtti textu explicat,z ꝓbat.supponit eni q̃ intẽtio scię nãlis sit ptractare de rebus nãlib⁹.i. de effectibus nãz,z ẽ eoꝝ causis.sic eniz scia nãlis differt ab historia nãli.qp pe cũ historia nãlis sit de effectib⁹, qui accidunt in nã,z nõ de causis eoꝝ.At scia nãlis est de effectib⁹,z de eoruz causis.nec curauit hoc,qõ supponit, hic explicare ,sed ipsum supponit tãq̃m explicandũ in ꝓ libzo de cęlo,qui est ꝓmus libzoꝝ particularium.id vo qõ ꝓbat in ꝓsenti textu,est q̃ volenti agere de rebus nãlibus,p suas cãs agẽdum sit ꝓius de causis,z de principijs,z elemẽtis,vt ex eoꝝ cognitione ꝓcedamus ad rez nãlẽ cognitionẽ,p quę demõstrauit ordinem ꝓcedendi vlẽm, quę vult seruare i scia nãli. Hãc expõnẽ olfecit Auer. in p̃n⁰ cõmẽti,cum dixerit Arist.incepisse a cã,ob quã fuit consideratio huius scię in cognitione causaꝝ rerum nãlium. Expositoz aũt nõ mõ hãc expõnez olfecit,sed aperte explicauit.qua rõne fit vt sit huius text⁹ hęc pclo,q̃ volẽti ꝓcedere ad cognitionẽ rerum nãliũ,agendum sit ꝓ⁹ de ꝓncipijs,qõ Arist.facit,nam volens agere in scia nãli de rebus nãlibus, in hoc libzo,qui physicę auscultationis inscribitur,agit cõiter de principijs rerũ nãliũ,z de his,quę rebus nãlibus cõiter accidũt ex illis principijs, vt legentibus totũ auscultatoziũ libzũ perspicuum erit. ¶Sz quo nã mõ pbetur cõclusio, z de reductione textus in artem ꝓzisticã,nõ parua ambiguitas est. Simplicius,z ante ipz Alexander z Porphyrius,z ante hos Theophrast⁹ sic cõponũt syllm, quęcũq; hñt principia, scire cõtingit ex cognitione suoruz principioꝝ. nãlia hñt principia.igitur nãlia scire cõtingit ex cognitione suoruz principioꝝ.nam.z hanc expõnẽ Auer.sectat. H De reductiõe textꝰ in artẽ ꝓzisticam. Que Simplicius. Refutatio

¶Sed pace tãtoꝝ viroꝝ dixerim,hic syllꝫ nũquam fuit Arist.quoniã ille syllꝫ est Arist.cuius ipse ponit aliquas ꝓpones,vt puta vel omnes,vel plures,vel saltem ꝓ syllꝫ,vt docuit primo ꝓzioꝝ,cum declarauerit resoluere ozationes asyllogisticas in syllogismos. At huius syllogismi nihil ponit,nec eiꝰ ꝓsyllogismi, vt patet legenti verba. Nec valet dicere, vt Simplicius asserit,Arist.non posuisse ꝓclusionẽ sed aliqõ loco illius, qm̃ tunc hoc hz locum qñ id,qõ ponit, esset aliquo pacto ad ꝓpositum cõclusionis. ¶Quare melius dicẽdũ syllz Arist. eẽ hunc, Ꝓpõa expõ.

I in omni scia, cuius pñs sunt, pcedendū est ex cognitione pncipioꝝ. scia nālis est scia, cuius sunt pn̄a. igit̄ in sciētia nāli pcedendus est ex cognitione pncipioꝝ. de rōne primo affert maiorē, z illius ꝓbationē ex cōi hoiuꝫ opinione, quo mō ꝓbarisolent p sc̄ notā. deinde infert pclusionē ibi. ¶Manifestū.]per q̄ ꝑz verba Ari. esse legēda suspensiue vsq; ibi,]manifestus. ¶Sed Simplicius circa minorē suisyl'i, qué putat esse Arist. ꝓ disputat, deinde circa maiorē. ¶Minor aūt erat, nāla hñt pncipia. iō quęrit cur Aristo. hanc minorē non ꝓbarit. sed tātū assumpserit. ¶Theophrastus in pn̄s nāliū libro 2us ab ipso cōditor minorē illaz sic demōstrauit. nālia sunt corpora composita. oē aūt corpus cōpositum pncipia hz, ex ꝙbus cōponit. igit̄ nālia pncipia habent. Q2 aūt nālia sint corpora ꝓposita. Theophrastus ꝓbat, q2 taz corpus q̄ corpus hñs est cōpositū. z nālia sunt vel corpora, vel corpus habētia. igit̄ nālia sunt corpora cōposita. hoc pacto Theophrastus minorē demōstrauit: quam. vz. credunt Arist. accepisse in demōstrataz. vt aūt hoc Theophrasti expō satis ad verba Arist. 2° huius, vbi distinguit q; sit aliud nā, aliud ens nāle, aliud ens sm nāz. vbi ens nāle ꝓpositū corpus autumat, qō hz nāz. i. māz vel formā, natura vo māz, vel formā, ens vo sm nāz oē accīs rebus nālibus. z sic Arist. nō ꝓbauit eā, q2 supponit ꝓbatā 2° huiusmō. ¶Porphyrius vo asserit Ari. eam nō demōstrasse, q2 ꝓbat eā attinet ad artificē superiorē, vt ad metaphysicū, qui ꝓbat nāliā hāe pn̄a, z talia, quibus nālis vtit vt concessis, ac dat̄is. Sed istud, qō Porphyri⁹ asserit, est qō non hic disputanda. posterius enim disputabit vtrū scia inferior possit ꝓbare ina pn̄a. ¶Melius cū Simplicio puto esse dicendū q; Aristo. minorē illā non ꝓbarit, q2 eā accepit, vt dignitatē, z ꝓpter hanc cām incepit hunc libꝝ a causis ꝑticula.]Qm̄,]ad indicādum ꝓpōnes assumptas esse, vt cōcessas. licet maiorem ꝑsuaserit ex inductione, atq; cōi hominū ꝓsensu, ac opinione, qño ꝓbāt dignitates. ¶Sed quo ad verba attinet, quęrit q̄ ꝑ pn̄m, quid p cās, z q̄ per eā tūc intellexerit Aristo. Alexander asserit Aristo. intellexisse per pn̄m cām efficientē, qua est pn̄m, vnde motus. per causaz vo cuius gratia, z formaz, qm̄ in ys, quę natura cōstant, formā z finis idē est per elemētum vo intellexisse materiam, qm̄ mā inexistit ei, cuius est mā. Hanc expōnem Alexāder ab Eudemo accēpit. ¶Cōtra obijcit Simplicius, qm̄ authoritate Porphyrij, quot modis dr cā, tot modis dr pncipiū. ergo nō pōt accipi pncipiū pro efficiente, quin pro eodez accipiaf cā. deinde, q2 non vr elementūsse cū accipi pro mā, cū ēt forma instet cāusato. z ꝓpea Auer. per elemēta intellexit mām, z formā, z asserit hanc exponez fuisse Alexādri. z errauit primo, quia hęc sua expositio nō fuit Alexādri. cū Alexāder per elemēta solū materias intellexerit, z nō formas. deinde q2 nō pōt pncipiuꝫ pro vno, z cā pro alio accipi. cum (vt Porphyrius ingt) cā z pncipiū eisdem, z tot modis dicant. ¶Quare dicamus Ari. per pncipia, z cās intellexisse eadē genera causaꝝ, sed cōia. z per elemēta pncipia, z causas primas. z sic erit sensus.]Qm̄ intelligere, z scire cōtingit circa omnes scias quarūmt pncipia aut causę]. i. quarū sunt cōmunia genera causaꝝ oia vel plura,]z elemēta]. i. z quarū sunt oia vel plura genera causarū ꝓxima, ac ꝓpria, quasi dicat, qm̄ intelligere sciētificū contingit circa oēs sciētias, quarū sunt causę cōes, z ꝓximę [ex horuꝫ cognitione,]z reddens cām dicit,]tunc enim opinamur cognoscere vnūquoq; cū causas primas]. i. cōmunes,]z pncipia prima]. i. cōia [cognoscimus, z vsq; ad elementa]. i. z vsq; ad causas primas, z hęc videt expositio Simplicij, quę optima est. q2 Aristo. per pncipia z cās in prima z scda parte textus non intelligit diuersa causaꝝ genera, sed eadē. qm̄ particula]aut]non disiungit inter diuersa appellata, sed inter diuersas appellatiōes, quibꝰ appellant res, quę sunt causę. nam res q̄ appellant cāz, eadē alia rōne pncipia appellari pn̄t. z p elemēta ēt in prima, z scda parte textus semper ꝓximas cās intelligit, quę alio nōie dicunt ꝓxima pncipia. z sic non equiuocat Aristo. (vt Auer. putat) in tām breui contextu. Sed dices, vt Auer. ait, tūc Arist. non cōplexus esset oēs scias in maiore, q2 non ois scia contēplat suum ppriū scibile per oia genera causarum. p3 solutio q2 est cōplexus oēs sciētias, quarum sunt causę non aūt quarū sunt oēs causę, quę alio nōie dicuntur pncipia. sed quaꝝ sunt causę.]cōes causę, aut pncipia.]cōia, z quaꝝ sunt elemēta, quę sunt ꝓximę cāz. illa enim ꝑticula causę, quę accipit indefinitę, facit, vt possit accipi scia p3o oi scia, cuius sunt causę. Expositio igit̄ Auer. est oino derisibilis, qm̄ cogit imponere Aristo. equiuocationē. Ex hac nostra expositione, quę Simplicij esse vz, p3 textū esse legendū, vt in antiquis codicibus legit, sic,]quarū sunt pncipia aut causę, z elementa,]nam prima pars disiungit appellationes, quibꝰ res, quę sunt causę, appellant, quasi dicat, quaꝝ sunt pncipia sine alio nōie, quę dicunt cāz. scda vo coniungit elemēta, quę sunt ꝓximę causę, z dicit,]z elementa]. i. z quarū sunt elemēta, hoc est ꝓximę causę. quasi dicat, in oi scia, cuius sunt pncipia cōia, quę alio nōie dicuntur causę. z elemēta, quę sunt causę sine pncipia ꝓpria, ꝓximaq; cōtigit scire ex cognitiōe illoꝝ. ¶Cum vero dixit,]intelligere z scire,]Alexāder itellexit ꝓ eodez quasi synonyma. Sed reuera dānt, qm̄ intelligere sine cognoscere est per sensū, z opinionē, z imediatoꝝ, quoꝝ nullum cognoscimus p demōnē. Ideo Simplicius per intelligere z scire, intelligit cognoscere sciētificē, qō an sit bene dictū, in nostris cōmentarijs p3. z cum dicit,]tunc enī arbitramur cognoscere,]p cognoscere intelligit, vt dixit, scientificē cognoscere. z cū dixit]vnūqō q;]intelligit vnumqō q; scibile, cuius sunt causę cōes, z ꝓximę. z cuz dicit,]cās primas, z pncipia prima]intelligit cōes causas. quę appellant dupliciter noiꝫ, nunc. vz. causę pmę, nunc pncipia primā. z cū dixit]vsq; ad elemēta]p elementa intelligit cās, vl pncipia ꝓxima, z sic p cās, z pncipia idē intelligit alia tm̄ appellatiōe. per elemēta vo aliud, non quidē aliud sm genus cāusę, sed aliud sm ꝓpinquū z cōe. nam per cās z pncipia cōes cās, z per elemēta, ꝓpias causas intelligit, ac ꝓximas, z quidē in eodē genere causę. z perscias de natura, intelligit sciētia nālē, q̄ tractat ō rebus nālibus. ¶Ex q̄ p3 eos non recte exponere, qui p scias de nā intelligunt solū sciētia nāles, quę traditur in. 8. libris physi. semp enīs Arist. per scias de nā intelligit scias nālē. vt p̄ de cęlo p3, cuz dixit,]scia ō natura fere plurima vr,]z reliqua. Sed dices, vi def Arist. intelligere p scias de natura, scientiā traditaz in hoc libº, q2 in hoc libro prius agit de principijs, in p̄ z 2° libº, deinde de pncipiatis. Nō habeo ꝓ absurdo eum intelligere vtrūq;. qm̄ scia nālis, quę tradit hic, tota scia de natura est, nec differt, nisi q; in hac agat de rebus nālibꝰ sub rōne vr̄, in tota aūt scia de natura sub rōne vr̄ z particulari. z cū dixit,]quę circa pncipia,]intellexit ea oia, q̄ attinēt ad principia rerū naturaliū, qm̄ tractabit numez. vz. q; tria sint, qualitatē, q; eōz aliqua sint ens, subaz, q2 vnūqō q; gd sit. bacten⁹ de textu. nūc accedamus ad recognoscēdū ea, quę diximus in cōmētarijs. ¶Sed circa ea, q̄ Auerroes dicit, de mathematicis

N

O

P

Quid per sciam ō nā.

Q

Dubō.

A cis puto posse defendi demōnes mathematicas esse p se demōnes, quę trī nec sunt p cām, nec per effectū. z hoc non iniuria, qm̄ mathematicus nec cām considerat, nec effectum, cū rō causę, z rō effectus ad metaphysici considerationē attineat. Or si nec cām, nec effectus cōsideret, nec demōnes cōficere poterit per cām, nec p effectū, cū semper qui demōnstrat, ꝓsideret id, qō demōstrat, z cām vel effectus per quē demōstrat. Quare mathematicus demōnstrat, qui nec per causaz, nec q; p effectum syllogizabit, quādoquidez mathematico in processu ꝓpōnes assumptę licet sint notiores ipsa conclusione demōnstrata. tamē respectu rei significatę p cōclusionē nec cāz, nec effectū mathematico repręsentāt. Ex his cōcedi pōt aliquid sciri perfectissima demōne, atq; certissima, qō trī nec per cām, nec p effectus scitur, imo nec q2, nec pp qd. ¶Sed dices mathematicus scit, sed scire est per cām. z qm̄ illius est causa, igit̄ non pōt scire, nisi per id, qō scit esse causam eius, qō scit. Insuper mathematicus in sciendo demōnstrat. sed demōstrare aut est ga, aut ꝓpter quid, vt Arist. dicit ꝑmo posterio. ibi,]sed differt q2 z ꝓpter quid.]igit̄ mathematicus scit ꝓpter qd, cuius ꝓximę tactus est. Sed defendi potest. nas scire est per cāz, aut per id, qō equiualet causę. z sic mathematicus non scit per causaz, z qm̄ illius est cā, sed per aliqd, qō in demōstrādo equiualet causę, immo potissimę causę, nec scit quia nec ꝓpter quid, sed per aliquid, qō equiualet ea, qō est ꝓpter quid. Unde alijs ꝙbis dici potest scientiā mathematicā esse per causaz idētice, non autē formaliter. ¶Ex his sequit scientiā demōstratiuā, per quā de deo scimus, aliqua ꝓdicata qualitatiua, vt qō deus sit indiuisibilis, q2 est intellectus, z q; sit vnus, ga primū ens simpliciter, esse per verā demōstrationē, q̄ trī nec est per causam, nec per effectū, cū in rebus diuinis nihil sit causa, nihil q; effectus. est trī per id, quod in demōstrādo equiualet causę, vel effectui, aut ipsi, quia, vel ꝓpter quid. Quā rōne fit, vt ꝓpositiones in mathematicis, vel metaphysicis demōstrationibus, quę sunt de deo, necessarię sint, nobisq; notiores, quę trī respectu rei signifikatę per cōclusionē, nec cāz, nec effectū significant. hęc de prima recognitione. ¶Ulterius Auerro. in cōmento asserit maiorē syllogismi esse legendā sub disiunctione, tum vt oēs scias cōplecteret, nam est metaphysica scia, quę non cōsiderat in demōstrando per oia genera causaꝝ, tum ēt vt cōplecteret diuersa causaꝝ genera. z hęc ambo non sunt bene dicta, primū quidē non bñ dicitur, q2 si maior sub disiunctiōe acciperet, de nulla facultate erit vera, qm̄ nulla facultas est, q̄ cōsiderat aut pncipia trī aut cās trī, aut elementa trī, non enim naturalis ꝓsiderat pncipia trī, intelligendo per pncipia, vt ipse intelligit, nec causas trī, nec elemēta trī. insuper nō erit vera de mathematica, nec de metaphysica. igit̄ prima ratio, quā asserit friuola est. Secunda etiā reproboba est, q2 vt diximus, textus emēdatus in codicibus grecis legitur partim sub disiunctione, cuz dicitur pncipia aut causę, partim sub copulatione cuz dicit z elementa. est etiaz falsa expositio Auerrois, q2 causa z pncipium dicunt totidem modis, vt Porphyrius ingt. ¶Hęc de scda recognitione vlterius querit hic ordo procedendi assignatus in textu, qui est a cognitiōe pncipioꝝ, causarū, z elementoꝝ, vtrū sit ordo in scia nāli totali, an particulari. nō in scia nāli totali, qm̄ in hoc libro, in quo agitur de principijs cōibus. agitur etiā de cōibus pncipiatis. ergo nullus est liber in nāli phia, in quo prius agat de pncipijs, quin in eodē agatur de pncipiatis. Si ordo intelligat in scia particulari, quę habet de particulari pclusione, vt de illa cerebrū hois est maius q̄ in cęteris ālibus, vel de illa hō hoiez, z equus equū generat. aut de illa homo solus inter ālia est erectę staturę. aut de alijs eiusmodi, tunc sequitur duo, vt q; non semp pcedēdū sit a remotis causis, nā in cognitione taliū pclusionū satis est ꝓcedere per ꝓximas causaꝝ, vt Aristo. docuit primo de partibus, z primo de generatiōe ālium. cuius ꝓtrarium dicit,]sic enim opinamur cognoscere]. i. scientifice,]vnūqō q; cuz cās primas cognoscimus, z prima principia vsq; ad elementa. Iscōm qō sequit, est cōtra Auerroē in cōmen. qui asserit mathematicū cōsiderare vnum genus causę, metaphysicū tria causarū genera, naturalē quatuor, vt intelligit in demōstrādo. modo si ordo intelligaf in particulari scia, quę est vnius cōclusionis, nō est verū, vt in ea pcedatur p cognitionē oiuz generū cārum. nā illa pclo cerebrū hois maius est cerebro cęterorū ālium, solū demōstrat p vnū genus cāz. vz. q2 dz refrigerare calidū cordis homis, qō est maius calido cordis cuiusq; alius. Sic enīs eā demonstrauit Aristo. libº. 3. de partibus. insuper illa homo hoiez, z equus equū generat deducto impedimēto, demonstratur per genⁿ cāę efficientis, q2 vnūqō q; agens deducto impedimēto generat sibī simile in specie, ad hęc illa pclusio hō vnⁿ inter cętera ālia est erectus, demōstratur per genus cāę mālis, q2 hō solus inter cętera ālia est excellēter calidus, atq; ex partibus calidioribus, consistentis, quaꝝ est erigere corpus. demōstrat etiā per genus causę finalis, q2 hō solus superiorū spectat, vt igit̄ facile posset superna spectare homo solus est erectus. vnde illud,]prona que cuz spectent ālia cętera terrā, os hominū sublime dedit, cęlūq; vidē iussit, z ad sidera tollere vultus.]nō ergo ordo ille bene intelligit in particulari scia nāli, quę est vnius ꝓnis. ¶Defendi pōt forsasse q; ordo pcedendi intelligaf solū in scia totali. nā in facto hmōi ordinē seruat, q2 in pñti libro physicorū agit de cōibus pncipijs, z cōibus causis, deinde descendendo specialiter ad particulares res nāles, agit de illis p pncipia z cās ꝓpinquiores, z sic suo ordiē in cęteris libris pcedit semper, z ad obiectionē p3 solutio qm̄ agit de cōibus pncipijs ne cessitate doctrinę, q2 agi nō pōt de relatiuis, quin necessitate doctrinę agaf de correlatiuis. nō aūt necessitate ordinis pcedēdi in scia totali. q2 ordo in scia nāli totali nō requirit, nisi vt agaf prius de cōibus pncipijs, deueniēdo postea ad ꝓpinquiora. Si vo ordo pcedendi intelligaf particulariter, vt puta sm rei veritatē esse intelligendū. nā sm veriorē expōnē puto Aristo. assignasse ordinez in doctrina demōstratiua, qué dās nālis seruare dz in scia de natura, ēt obiectiones diluunt. Prima qdē, q2 cū Aristo. asserit in libris de ālibus non esse demōstrādā pclusionē nisi per prima pn̄a, intelligit demonstratione ꝑfecta ad libū de ālibº, nā demōne q̄ est ex libris de ālibus nihil phibet demōstrare p pn̄a cōia ptracta tm̄ ad genus sciēdi nāle. Scda vo diluit. quoniā Auer. nō intelligit q; semp nālis pclo demonstret p oia causaꝝ genera. sed q; nālis possit demōstrare p oia gña causaꝝ sine vnā, sine plures pclusiones. At mathematicus nō nisi p vnū genus causę. Metaphysicus vero per tria, nō trī semp oēm pclonē, Auer. ergo dictū intelligi dz in vna vel pluribus pclusionibus. q; aūt Aristo. hūc ordinē intellexerit in doctrina ꝑticulari, in primo textu patebit. ¶Ultimo circa ea, q̄ diximus in cōmētarijs de notitia ꝑfecta nō est pua difficultas. Sz p vlteriori dilucidatione accipiamus p definitiua notitiā hāi per definitionē, demōstratiua vo hāi p demōnē. de hoīe enim

B Dubō.

C

D

E

F

G Defensio p Auer.

H

Ultia recognitio.

De ꝓpōb⁹

Theophr.

K

Porphyrij

Simplicij.

L

De verbor̄ ꝓsideratiōe Quę Alex.

Obio Simplicij.

Error Ari.

M

Expō Simplicij z ꝓpria.

I quid sit, notitia hꝫ ꝓ definitionē. de hoie vo q̄ sit discipli
nę capax, habēt ꝓ demōné. Qua rōne fit, vt pⁿ notitia
sit definitiua. Scōa vo demōstratiua, nā ad secūdā ꝑma
est ne cia. nō enię pōt hāi demōn, nisi mediuꝫ sit definitio
aut subiecti, aut prędicati oclonis. Scō accipiamⁿ de
finitiuā cognitionē alicuius rei duplr posse esse, ybi cā
hois, aut pfectā simplr. vꝫ. cū faceret cognoscere hoiez
ſm oia ꝑdicata qdditatiua, z essentialr q̄litatiua, quibꝫ,
quotue hō intelligibilis est. aut pfectā in gne, vt cū face
ret cognoscere hoiem ſm oi ꝑdicata quidditatiua, z es
sentialiter qualitatiua ꝫcta ad certū genus scibile quot
ḡbusne cognosci pōt. vt ſm oia ꝑdicata q̄litatiua, z qd
ditatiua ꝓtracta, vel ad eius inquantū ens, qō est genus
scibile metaphysicū, vel ad ens quatenus quātū, quale
est genⁿ scibile mathematicū. vel ad ens mobile, qō est
genus physicū. Semp enię hęc hois notitia pfecta esset
in gne. ¶ Dis suppositis de notitia definitiua recogno
scendo ea, quę dixiⁿ, afferamus, q̄ si cognitur de defini
tiua perfecta simplr, cum illa sit rei, ſm oia prędicata
quidditatiua, z eēntialr qualitatiua, quibus quotue co
gnosci pōt, ſi tales res habeat oēs cās ꝑpiquas, z remo
tas a ḡbus accipiunt ꝑdicata oia, gbⁿ cognosci pōt, ad
cognitionē talis rei definitiuā regrit cognitio oiuꝫ cāꝝ
tam remotaꝝ, q̄ ꝑpinquaꝝ. Uerū hęc cognitio non erit
in certo gne, ꝫ in genere sciędi mixto. Si vo nō habeat
nisi aliquas cās, vt intelligētię q̄ nō hñt cās, nisi agētez,
z finalē, z fortassalē, z tñ ꝑpinquas. vꝫ deū, qui est earuꝫ
cā ꝑpinqua in triplici genere, causę ad cognitionez sim
pliciter perfectā taliū definitiuā nō requiritur cognitio
oiuꝫ cārū, sed solū eaꝝ, a quibus dependent. z si res sit, q̄
non dependet ab aligbus causis, vt deus, ad ꝑfectā noti
tiā dei simplr ðfinitiuā, nō regrit cognitio alicuius cau
sę, cū nullā habeat. Tūc ex his ſḡt notitiā causati phy
sici vt abstrahit ab existētia nōn posse eē simplr perfec
tā per vnā, aut duas cās, vꝫ. mālē z fozmalē, vt in cō
mētarys dixiⁿ. nā cū effectⁿ ꝓsideret, vt abstrahit ab
exñtia, cōsideraī ſm certū genus scibile, nō q̄ vt sic eius
notitia pōt esse simplr pfecta. quippē cū pfecta simplr
sit rei, q̄ non ꝫbit ad certū genus scibile, q̄ si cognitur de
definitiua notitia pfecta in gne, nōnūq̄ regrit cognitio
oium, cāꝝ, nō tñ ſm oēz rōnē, sed vt causę illę oēs ꝓtra
huntur ad certuꝫ genus scibile. vt si notitia perfecta in
gne definitiua sit hois ꝫcti ad genus physici, hęc erit ꝑ
oia genera cāꝝ, nō tñ ſm oēm rōnez, qz non ſm rōnem,
qua sunt remōtę. aliq̄ regritur cognitio vnius generis
causę, vt si sit res ꝫcta ad genus mathematicū. aliq̄ re
quirit cognitio triū generꝫ cāꝝ, vt si res habeat tres cās
ꝫctas ad certū genus, vt intelligētię. Aliq̄s ad notitiaz
definitiuā perfectā in genere nūllius generis cāę regri
tur notitia, vt si deus cognoscat ꝓtractus ad genus sci
bile metaphysicū. nullā enim hz causam. hęc de notitia
definitiua. ¶ De notitia vo demōstratiua dicamus, q̄ cuaz
medium in demōstratione sit definitio alterius extremi,
tūc ad demōstratiuam requirit cognitio oiuꝫ causaꝝ,
q̄ mediū in ea fuerit definitio assignata per omnia ge
nera cāꝝ. Quādo vo per mediū, qō est definitio assigna
ta per vnum genus causę, demōstratiua erit per vnū
genus, z vt breuiter dicam, ꝓ ratione definitionis ita
de demonstratiua dicaī, hactenus de cognitionibus
primi textus, z primi cōmenti.

¶ Insista aūt nobis via hęc est, vt e notiozibus
nobis atqz manifestiozibus ad notioza ac nāę
manifestioza ꝑficiamur. nō enim sunt eadez
nobis atqz simplr nota. quapropter hoc mo
do ex his quę naturę q̄dē minus sunt nota no
bis aūt manifestioza, ad ea quę apertioza, na
turęqz notioza proficiscamur necesse est.

¶ Innata est autem ex notiozibus nobis via, z
certiozibus ad certioza nā z notioza, non enię
eadē z nobis nota sunt, z simplr. vnde necesse
est ſm hunc modum procedere ex incertiozi
bus quidem natura, nobis autem certiozib⁹
ad certioza natura, z notioza.

¶ Textū hūc Themistius vir magnus exponit hoc mo
do. Arist. hactenus ꝓcludit in tractando de rebus nālibus
esse ptractādū de principijs, de principijs aūt nihil
demſtrari pōt, nam si demonstratio ex priozibus existit,
prioza inuestigātes principioz ꝑnᵃ inuenire velle vide
bimur. vult q̄ Arist. solnat q hoc q ꝓi⁹, est duplr, z ad
nos z ad nām. nobis ea prioza videnť esse, quę notioza
sunt nobis, quę q̄ facilius possimus deꝑhēdere. nāę aūt
prioza sunt illa quę ex sua subā simpliciora habenť. vult
q̄ Aristo. solnat q̄nem, z nō qō syllogizēt. sed nos huic
non cōtradicimus, qz reuera cōtradici non pōt. Sed ex
positionē Auer. magis consuetā iam sectabimur.

¶ Cum declarauit. Auer. itaq; aliter textū hunc introdu
cit, z vult q̄ cū Arist. ꝓclauerit de principijs esse tractā
dū, nunc rōcinať vias, quibus de his erit tractandum.

¶ Et via inducēs. Nunc tāgit rōne, cuius accipit maio
rē. vꝫ. a nobis notiozibus est ꝓcedendū ad tractandum
de ꝑncipijs. Cui maiozi pōt addi plures minozes. quaꝝ
prima est, sed incertioza naturę sunt nobis notioza, cu
ius ꝓbatio est, qz non sunt eadem nobis z naturę nota.
igit ab incertiozibⁿ naturę. nobis aūtē certiozibus pro
cedendum ad tractādum de principijs. huius rationis
tangit maiorē, z illius probationē, z cōclusionem.

¶ Quia illa quę sunt cognita. Solut̄ q̄nem Auer. vtrū
semper non eadē sint nobis z naturę nota? Rūdet q̄ in
naturalibus nunq̄ eadez vel rarissimo sunt nobis z na
turę nota. in mathematicis, aut de facto quę sunt nobis
nota, eadem sint etiam naturę manifesta.

¶ Quia igit. Ex his cōcludit dūaz inter demonstrationē
signi, z demōné simplr, z vult q̄ demō simplr ea sit, in
qua proficiscimur e nobis z nāę notis. vt in mathemati
cis. in quibus demōnes sunt causę esse, vt in ꝓhemio
diximus. at cū ꝓficiscimur ab eis quę nobis nota sunt, z
non nāę, demōnes erunt signi, non simplr. qd vo sit de
mōstratio causę, dictū est. reliquū cōmenti ꝑ3. ¶ Circa
ß dubitať primo vtruꝫ possint aliqua eadē esse nobis z
naturę nota, vt in mathematicis. Uideť q̄ nō. primo qz
pcessus ꝫty non pōt coincidere in vnū, sed pcessus na
turę z noster sunt ꝫty, vt Themistius ait. igit nunq̄ in
vnū coincidēt. ¶ Scō si in mathematicis idez esset no
tum nobis z naturę, tunc idez esset simplex z cōpositū,
qz vt Themi. inquit notū nobis est cōpositū, naturę vo
simplex. ¶ Tertio Aristo. ingt. nō enię sunt eadē nobis
atq; simplr nota. nō signū negatiuum distribuit vlr, vt
sit sensus nulla eadē sunt nobis z nāę nota. ¶ Propter
ß argumenta nos aliq̄n ꝓtra Auer. cum grecis substeta
uimus nulla eadē esse nobis z naturę nota, vt ēt nec in
mathematicis, argᵒ. vꝫ. q̄ naturę nota sunt causę, nobis
vo effectus. sed impoſe est eadē eē causas z eff. ctus ad
idem compata. igit non possunt eē aliqua nobis z natu
rę nota. Tunc ad rationē Auer. dicerem demōstratiōes
mathematicas esse certissimas q̄tenus media sunt cāę
nobis notę. mō si eē debent p nota nobis z naturę, cau
sę deberēt esse simul causę z effectus. Aristo. enię ß vo
cat

A eat notuꝫ nobis id e quō nos ꝓcedimus, vt est effectus.
dicerez igit media mathematica esse naturę nota p se,
Sol. auer. p accūs vo nō quatenus media, sed quatenus pūt scri
bi in pulnere sunt nota nobis. Auer. vo opinatus e cō
tiatum Aristo. esse legendū indefinite, z sic hę duę sub
cōtrarię sunt simul vere. eadē nō sunt nobis nota z nāę.
vt in nālib⁹. Scōa. eadē sunt nobis nota z nāę, vt i ma
thematicis, vbi mediū q̄tenus cā est, nāę notū dz. quate
nus vo accūs p se sensibile, nobis notū dz. q̄ rōne euenit
vt in illis nō fiant duo ꝓcessus, sed vnus tñ e cā ad effe
ctum. ¶ Alia duerte tñ q; in aligbus nālibus idē est no
Nota. tuꝫ nobis z nāę, vt color est notioz nobis q̄ spes in me
dio, z est notioz nāę, qz illius spei cā est, vt ꝑ3. Tunc ad
rōnes. ad pmā. dico q̄ ꝓcessus illi nō sunt ꝫty nisi in nā
recogñes. libus, at in mathematicis secus est. Et per idē ad alia.

B ¶ Textus iſtę variꝫ modis exponit, alr enię euz expo
Expō Sim nit Themistius, alr Simplicius, quē imitať. Auer roes.
plicij. de expōne Themistij satis diximus in cōmentarys. At
ſm. Simpliciū posteꝫ Arist. demōstrauit eē, qui de nāli
bus sciaz habiturus est, oportere pnᵃ taliū cognoscere,
trāscēdēs deinde ad doctrinā principioꝝ, ipsoꝝm doc
trinā prius determinat. ergo ſm Simplicij Arist. nūc
trāsit ad modū doctrinę principioꝝ, z sic redit in expo
sitionē Themistij, qñ asserit Arist. quęrere vtrū possi
bile sit principia discere. Cā vo qōnis, ſt qñ ois doctri
na z ois disciplina dianoetica fit ex ꝑncipijs. Impossi
bile aūt ꝑncipioꝝ ꝑncipia accipere, quare de ꝑncipijs
recte doctring hāi non pōt. z ꝓpea vult Arist. hic tradere
modū cognoscendi principia, qui potis est, z sic Sim
plicius incidit in expōnez Themistij. dicit enim ambo
modū cognoscendi principia non eē per syll; demōstra
tiuū, cuius ḡpōnes nobis repsentēt cām. qñ tunc prin
cipioꝝ esset pn̄, qō nō attinet cognoscere ad nālē phz,
ꝫ ad metaphysicū. sed esse per ea, quę sunt nobis nota
ſm sensum. nam nobis notioza bifariā sunt, aut tanquaz
C principia z causę, quę in textu nota ſm naturā, vel sim
Demōnes pliciter dicunť, vt si demonstraremus mūdū benū esse,
qñ cōditoꝛ bonus est. aut nobis notioza sunt tanq̄z cau
sata, z effectus, vel tanq̄z cōsequētia. velut cū demōstra
mus deum bonū esse, quoniā mūdus, cuius ipse est cō
ditoꝛ, bonus est. vel cum demōstramus animā esse p se
mobilē, qm̄ aiata cozpoza interius mouent. Hęc expo
Qualis ex sitio ad longuz declaraī a Simplicio, qm̄ accipit eaz a
positio sim Themistio. hz eam Themi. breuiter tradiderit. ¶ Danc
plicij. expōnē oēs deberemus tenere ꝓpter authozitatē tāto
rum virozū, cū quibus melius est errare q̄z cū aliys ve
ra dicere. Uerū ꝓpter duo hāc expōnē nō teneo, ꝑmo
qz impoſe est eā applicare textibus, quisequunť, vt pa
tebit. Secundo qz dato q; applicari possit, vt eā Sim
plicius applicat, tamē cum difficultate, z laboze id fit,
vt ꝑ3 cōsideranti ea, quę extorquendo Simplicius ait.
Si ergo posterius facile hunc textū exponent, facileqz
cum sequētibus cōcordare, hoc videtur esse agendum.
D ¶ Quare dicamus Aristo. in proximo textu vnuz sup
Expō ꝓpa. posuisse tanquā posterius declarandum in ꝓncipio libri
de cęlo vbi magis, ac ꝓpius conueniebat, alterū aūtē
exꝓesse, qō exꝓessit, vt diximus est doctrinę ordo. qō
suppositi, est intētio scientię naturalis, q̄ est in toto suo
ambitu agere de rebus naturalib⁹, de accidētibus rer
naturalium, z de causis accidētium. Aristo. ergo suppo
nens hanc esse intentionem scientię naturalis, nunc in
hoc scō textu assignat viaz, qua vult ꝓcedere ad scien
tiam rerū nāliū, z accidentiū, z causārū rerum natura
lium. Quare assignare videtur ordinem in doctrina to
tali, cuz textu ꝓpri ordinē assignauerit in doctrina par
ticulari ſm veriozē expositionē. nam res naturales, z
E accidētia rerū naturaliū, z causę accidentium ꝓsiderari
possunt in vniuersali, z in particulari per speciem, ideo
talē ordinē ponit in scientia horuꝫ vt priꝰ agat de re
bus naturalibus, z accidētibus, z causis rerum nālium
in vniuersali. postea in particulari p spēs, z sic facit. naz
in physica auscultatione agit de rebus nālibus, z acci
dentibus rerū naturaliuꝫ, z de causis accidentiū in vni
uersali. postea in particularibus libris incipiendo a libo
Lōmē.ŋ. de cęlo, p spēs agit de eisdē. vnde z Auerroes primo li
bro de cęlo dixit libꝝ de cęlo esse primū librorꝫ, in qui
bus incipit Aristo. agere de rebus nālibus, z accidenti
Lōclusio. bus, z causis rerū naturaliū in particulari. ¶ Intendit
ergo in ꝓti, z sequentibus textibus ſm hanc expōnez
Aristo. hanc ꝓclusionē, in scia de natura prius agēdum
de vlibus rebus nālibus, z de vlibus accidentibus rer
nāliuꝫ, z de vlibus ꝑncipijs accidentium, dico vlibus
F hoc est vniuersalissimis, quę esse possunt inter limites
Lōmē.4. scientię naturalis. vt Auer. dicet posterius. ¶ Danc cō
clusionem probat Arist. z pōt eius ratio sic reduci ad ar
Ars priozi tem priozificaz, vt sit syll's, ex his, quę sunt priꝰ nobis
stica. nota, ꝓficiscendus est ad ea, quę sunt nobis posterius
nota. vles res nāles, vlia rerū nāliū accidentia, z vles
accidentium causę sunt nobis priꝰ notę minus vlibus
rebus, z minus vlibus accēsitibus, z minus vlibus acci
dētiū causis. igit ꝑcedendū nobis est ab vlibus z rebⁿ,
z accidētibus, z causis ad minus vlia z res, z accēsitia, z
cās. huius syll's Aristo. accepit primo maiorē in ꝓsenti
textu. sed ibi, [Sunt aūt primū] accepit minorez, 3ª ibi.
[vnde ex vlibus] intulit conclusionē. Hęc expō est pul
cherrima, qm̄ dilucide ac facile cōnectit tres textus, q
G ſm expōnē priozem non facile cōnecti pūt. vnde dicit.
Applica tio ad vba. [Innata est aūt via ex notiozibus z certiozibⁿ nobis ad
certioza, z notioza natura] i. simplr. hęc est maioꝛ syll's.
¶ Quo vo ad verba attinet dixit [innata,] qñ talez eē
viā ꝓcedēdi non pōt rōne probari, nisi qz hic ordo ꝓ
cedēdi nobis est a nā insitus. z cū diximus notioza z certio
ra nō diuersa intelligit, sed idem, vt sit alterum alterius
expō. ¶ Sed dices, cōtra qz in mathematicis idē est no
bis, z simplr notū. quaſi rīdens dicit. [nō enī eadē] sub
audi in nālibus [sunt z nobis, z simplr nota,] veluti in
mathematicis, demōn epilogat maiozē, z dicit, vnde ne
cesse est ſm hunc modū ꝓcedere] i. in nāli scia [ex incer
tiozibus quidē natura, nobis aūt certiozibus ad certio
ra natura z notioza. Hęc de maioze.

¶ Sunt autem primum nobis nota atqz mani
festa compoſita magis, posterius vero nobis
qui hęc diuidimus, nota fiunt ex hisce ꝑinci
pia atqz elementa.

¶ Sunt autem primum nobis manifesta z cer
ta confusa magis. posterius autez fiunt ex his
nota elementa, z principia nobis dividenti
bus hęc.

¶ Expositor credit Arist. rōcinari ad probandū ex vni
uersalibus esse procedendū ad tractatū de ꝑncipijs. ex
ponit enim p verbū illud grecū sygceehymena cōfusa ß
est vlia, qō stare nō pōt, ꝫa statiz subdit posterius vero
nobis qui hęc diuidimus, nota fiunt ex hisce principia
atqz elnta. constat aūt spēs z minus vlia nō eē pn̄, neqz
elnta vlium, nisi valde equinoce. ¶ Propterea videť
mihi esse de principijs tractandum dupliciter, z demon
strādo de eis affectiones ꝓprias, z definiendo illa. ideo
duo facit, p docet demōstrare de illis passiones. deinde ibi

Dilucida torꝫ textꝰ cōfusa. tertiꝰ.

Eiusdē antiquus. confusa σύγχεχυ μενα. cōposita. Expō ꝓma S. Tho. su per hoc.

Dilucida torꝫ textꝰ cōfusa. secundꝰ.

Eiusdē antiquus.

Dubō.

pⁿ rō.

Q

Scōa.

Tertia.

Solo pⁿ.

De notitia definitiua recogñes.

K

Dilucida torꝫ textꝰ cōfusa. primꝰ.

Eiusdē antiquus.

The. expō.

O

Expō. cō. z Auer.

P

M

De notitia demōstratiua

H

L

Mistam sententiam habet phs. 7. phri. tex. 57. est nimirum hanc. Cum dicit q̄ sunt propria cognita plani. cf. 3. phri. tex. 2. pro prio. n. cognitum placito cognitum, cognitum placitum posterius est. cf. 2. de anima. tex. 12. at. n. cum oculus quidem magis aut magnifestis fiat id notum quod est diuidendum ac noctis ratione. cognitum est rursus de ipsa anima per tria tempora. etc. mi. tex. 10. i. tanquam dicit ꝓpria sit omnibus primis notis natura ad magis nota.

I sistinēt autem docet definire illa. z in ꝑma ēt duo facit, qꝫ ꝑ docet qualr ad demſonē de ꝓncipijs ꝓficiscimur. 2ª ibi vnde ex vlibus, quo e ꝓncipijs ad effectus ꝓcedimus. Erūt igit in ꝑª parte duo ꝓcessus. Primus q̄ ꝓficiscimur ad demſrandū de ꝓncipijs ꝑpa illis. Scds quo ꝓcedimus ad demſrandū de effectibus passiones ꝙ ꝓncipia. Dclusū itaqꝫ in ꝓmo textu e nobis notioribus, z nāe ignōtioribꝫ esse ad ꝓncipioꝝ tractatū ꝓficiscendū. nūc sub hac ōne subaccipit hāc minorē, sed cōposita sunt nobis nota. simpª vo nāq nota. igit ad tractādū passiones de ꝓncipijs e cōpositis effectibus ꝓficiscendum, quiq; effectus ex illis cōponunt. Habes igit ꝑm ꝓcessū quo ad passiones ꝓncipioꝝ ꝓficiscimur, z hāc exp̄nem oēs ignorāt, z gd velit Arist. nemo tetigit. Jngt. sunt aūt nobis primū nota atqꝫ manifesta sygeechymena ꝟ est cōfusa, sine cōpositā qō idē est, posterius aūt nobis ꝙ hec diuidimus ꝓcēdēdo ꝙ resolōne, sunt nota ex hisce ꝑn atqꝫ e'nta, ꝟ est minor, z conc'o. Caduertēdū tñ ꝙ Arist. forta'sse nō sub accipit, sed anget in latus. nam cōclusio ꝓrimi textus erat ꝙ ab incertioribus nāe, ꝓcēdendus est ad tractatū de ꝓncipijs. Rectius igit anget in latus accipiēdo sub eadē maiori hāc minorē, sed cōposita sunt nobis notioꝝ q̄ ꝑn. igit e cōpositis erit ꝓficiscendū ad demſrationē ꝓncipioꝝ, quo sit vt totus syll's sit e nobis notioribꝫ ꝓficiscēdū ad nāe notioza. cōpositi effectus sunt nobis notiores, illoꝝ ꝓncipia, z e'nta sunt notioza nāe. igit e cōpositis effectibus ad ꝓncipia atqꝫ ele mēta ꝓficiscēdū. z sic hz ꝑm ꝓcessus, q̄ est demſro signi, siue demſratio q̄. z tūc huius syll'sis minorē accepit, z omisit maiorē ex textu ꝓximo, z conclusionem.

K Hāc Scotus sequit̄. Dliō ēt sco. 3. d. primi q. 2.

L Expō cō. 3. Auer.

Dicit z illa ꝓmo accipit sub maiori dato q̄ era. e nobis notioribꝫ incedēdū est, hāc. vz. minorē, sed cōposita sunt nobis notioza. igit ex cōpositis. i. accidētibus illoꝝ est ꝓcedēdū ad cognitionē ꝓncipioꝝ. z in hoc apparet ꝙ bene Auer. exposuit verbū sygeechymena. intellexit enim cōposita, cōfusio enim quēdā est cōpositio.

Cause aūt. Soluit dubitationē. vz enim ꝙ nihil sit nāe notū, nā nā nō cognoscit. Rndet ꝙ ꝑpositio ds intelligi hypothetice. vz, ꝙ si nā cognosceret ꝓmo cognosceret causa s, qz illa ꝓmo occurunt operationi naturę.

Unde vz. Declarat hoc ꝙ exēplū, nam ita est de nā vt de artifice, sed ipsi artifici cāe sunt ꝓrius notę, incipit. n agere effectus ex causis. igit z in natura idem erit.

Si igit. Declarat nūc ꝙ effectus sunt notiores nobis z arguit sic, si nos ageremus res nāles, causę essent ꝓius notę nobis. q̄ nos non agimus eas. igit cāe nō sunt ꝓius notę nobis. z sic dispō est ɔtia. nā nāe ipsi causę sunt ꝓr notę, qz agit res ex causis. nobis vero effect', qz nō agimus res ex cāusis, vt ps.

M ꝑª dubō. Dubitat ꝑ ɔ solōne ꝓmi dubij sic. si cāe essent note nature, natura cognosceret, sed natura nō cognoscit. igit cāe nō sunt notę nāe.

Scōa. Dditionalis nihil ponit in eē. igit nihil dz eē notū naturę desineſe, ꝙ hoc ꝙ si natura cognosceret, ꝓr cognosceret cās.

Scō o dubitat ɔ exēplū. nā. 7. meta. cōm. 23. vult duos esse motus agentis artificialis, realē z intentionalem, z vult in ꝓmo esse ꝓius notū effectū. in ſecūdo vo cās. mō arguo. si natura cognosceret, haberet duos motus, z si haberet duos motus, effectus eēt ꝓrimus motus.

Tertia. Tertio dubitat ꝓtra tertiū. vz ꝙ ipse cō mittat fallaciā ꝑntis, nā arguit a destructione aūtis ad destructionē ꝑntis sic. si nos agerem' res naturales, cāe essent ꝓius notę nobis, sed nos nō agimus eas. igit cāe non sunt ꝓius notę nobis. ecce quo mō arguit a destructione aūtis. Scō o videt ꝙ destructio sit falsa, naz nos agimus res naturales. fol. eni z hō gignit hoiez 2º hui'.

N Dliō Bur.

Ad hę sunt multę rńsiones, quidā per naturā volūt esse intelligēdū deū, ꝙ est natura (vt ita dicā) naturans. hinc enim ꝑ cāe ipse notę sunt. deinde effectus. Dnic facit Themist. ꝑ de aia. cap. 23. vbi ait. opª naturę eē opª intelligētię nō errātis. vt ēt Auer. 12. met. cō. 18. cōcedit z tūc per hec ꝑz ad qōnē, z ad argumēta.

Sed ɔ B. arguunt qui idā. in deo nullus est ordo, vt 12º meta. tex z cō. 51. igit in ipso nō sunt hec ꝓius, illa posteriª. Dec rō pace hoꝝ nulla est, nā q̄dq; in deo nō sit ordo realis, est ordo rōnis ex parte nostri modi ꝓsiderandi. nā attributa deo insunt ex nobis. 12. meta. cōm. 39. Aliter tñ vult Themistius ꝙ nota naturę sunt, illa q̄ sunt ꝓioza naturę, vnde ꝑ notū nō intelligit cognitū, sed ꝓius naturę ipsi statutū. z tūc obiectiones cessant. Auer. aliter, vult ꝙ ꝑ notū naturę sit intelligēdū id qō si naturā cognoscere t, ꝓrius illud cognosceret, vt cāę ipsę. z sic hypothetice z non cathegorice dicunt nota naturę ɔ. Tunc ad ꝑm dico ꝙ ꝓcludit cās nō esse notas naturę cathegorice, ſz cū hoc stat illas eē notas naturę hypothetice. Ad scdz ꝑ idē, dico ꝙ cāę nō dicunt notę naturę in esse, ſz hypothetice. z hoc satis. Adꝫ dico ꝙ exēplum illud debet intelligi quātū ad motū reales, nō aūt q̄tū ad motū intentionales. Ad 4ᵐ dicendū ꝙ nō arguit, sed sumit duo disperata simul vera, z ꝑ se nota, vt patet.

O

Si recte intellexi, quę Simplicius lōga ozone in suis expōnibus dixit, velle vī Ari. declarare q̄ nobis, ꝓrª, z q̄ posterius nota sunt. nā cū dixiſſet nō eadē eē nobis nota, z simplr sua ꝑte natura, exponit, q̄ nobis sint nota quęue suapte naturā, ac simp r certa sunt, z vult ea no bis eē nota, q̄ sunt συγκεχυμενα, ideſt cōposita, z q̄ sunt magis vlia. posterius vo ꝓtes simplices, q̄ tota componunt, z ipsa minus vlia. cuius rōnes affert, qm̄ cōposita sensu cognoscimus, cū ꝓpriozes multi hanc cognitionē habeāt. Simplicia vo intellectu intelligimus. eteniz alia singula z plantas ꝓpte cognoscimus ꝙ hoc sit hō, z hoc equus z illō ficus, aut vitis. ꝙ aūt ex quatuor elemētis cōposita sint, z quo se habētia elemēta alia', aut plāta cōstituāt, nō est cuiuslibꝫ hoīs cognoscere, sed eius dūtaxat, qui in suma ꝑfia versatus ē. Sic quoq; vlia to taliozē habētia cognitionē, z manifestiozē notioza sunt nobis particularibus. cognoscere enim id qō in spatio mouet, aial sit magis q̄ hō, z homo q̄ Socrates facili cognoscitur. hęc est expositio Simplicy. Dęc expositio licet possit verbis Arist. cōuenire, tamē, vt diximus ponit ꝓfusionem. Quare dicamus ꝙ cū Aristo. accepisset maiorē syll'm, nūc assignat minorē, quę est, sed magis vlia. s. res, z accidētia, z principia sunt ꝓius nobis nota, nota vo nobis post hęc sunt min'. vniuersalia. s. res, z accidentia, z principia, cōclusionē dicet textu ꝓximo. vī dicit. [Sunt aūt ꝓimū nobis manifesta, z certa confusa magis]ideſt ea, quę sunt magis confusa, hoc est magis vniuersalia. vz. z res, z accidētia z causę, [posterius aūt ex his,]ideſt post hęc [nobis diuidentibus hęc]. i. particularizantibus illa, [nota sunt elementa z principia,] subaudi z res, z accidentia. Ex his patet Arist. per συγκεχυμενα, ideſt confusa intellexisse vniuersalia, quę confusa dicuntur confusione cōtinentię, non enim per confusa exponendū est composita tātū, vt Auerroes exposuit. q̄ tunc solum Aristo. cōparasset inter cōposita, z internas causas, ex quibus cōponūtur. nec per cōfusa exponēdū est cōposita, z vlia, vt exponit Simplicius, q̄ esset in testibus confusio acciperet enizqō est ꝓter rē.

P recognes. Simplicī.

Q Qualis expō Simplicy.

Quid per cōfusa.

Dubō.

Sed dices Aristo. asserere cōfusa magis eē ꝓius nota. posterius vo fieri ex his nota elemēta z ꝓncipia. vbi apparet eum comparasse inter composita, z elementa quę

A quę partes sunt. Silr dixit [Ex his,]qm̄ ex cōpositis deuenimus in cognitionē simpliciū. q̄ confusa cōposita intellexit, z hoc fuit argumentū, qō fecimus in cōmentarijs cōtra expositorē. Pōt dici ꝙ ꝑparatio fieri nō pōt, nisi eā, quę cōparant, vtraq; participent re, in qua cōparant, nō cōposita licet participent cōpositione, tñ simplicia, ex quibus cōstāt, nō participāt, quare eorum nō pōt cōfusa magis ideſt magis cōposita, qm̄ simplicia q̄bus cōparant, nō sunt cōposita. ergo per cōfusa intelligit vlia, nā iter res naturales, z accētia, z ꝓncipia sunt magis z minus vlia. z ɔ Arist. nō exprſſerit nisi elemēta, z principia, laconice locut' est, sed dz attice suppleri res, z rerū accētia. hoc pacto [Posteriª aūt nota elemēta, z principia] Subaudi z res, z accidentia, z cuz dixit. [Ex his] Intellexit non ꝓp illa, sed pōst illa vlia. qm̄ in scia naturali primo agit ō rebus, z rerū accidētib', z ꝑn cipijs, z causis in vli, vt in hoc libro, deinde agit de eisdem in particulari per ſpēz, vt in cęteris libris. Qua ratione sit, vt Auerroes, qui intellexit ꝙ confusa cōposita tñ, nō bene intellexerit, qm̄ tunc Arist. posuisset hic ordinē in doctrina particulari, z ita esset ſsuus. q̄ talez ordinē assignauit ꝓmo textu. nec bene Simplici', qui ꝙ cōfusa exposuit vtraq;. vz. cōposita, z vlia, qz sic Ari. esset ſsuus, z cōfusius. ſsuus, qz ordinem in doctrina particulari assignauit ꝓmo textu. confusius vo, qa miscuisset ordines, qui nō debent misceri. Quare recte expositū est, vt exꝑmat ordinē in doctrina torali.

B Utrū eadē nobis z nāe nota sint. ꝓmo opio. tex. cō. 20.

In cōmētarijs quęrebā an eadē nobis, z naturę nota sint? Ideo aia aduerte qd per nota naturę, z qd ꝑ nota nobis intelligēdū sit.

C Quidā ꝙ naturā deū intellexerūt, nec ab rōne. nā Aristo. lib. de cęlo z mū. ꝓmo deū naturā appellauit, cū dixerit [Recte vī natura futurū ingenitus z incorruptibile eximiſſe a ɔrtys,]vbi ꝑz ꝙ naturā deū intellexiſſe. Sed dices ergo nota naturę erunt, q̄ deª sunt ꝓius nota. z posterius nota naturę erūt, q̄ deª posteriª cognoscit. ꝓtermissis his, quę in cōmentarijs dixim', nunc dici pōt nota naturę esse, quę deus cognoscit esse ꝓoza. quę vo deus cognoscit eē posterioza, sunt ipsi naturę posterius nota. Iz vtraq; vno ittuitu cognoscat, qm̄ vnica rōne cognoscēdi, q̄ est sua essentia, hęc ꝓioza, illa posterioza esse intelligit.

2ª pō

D Quę nobis ꝓius nota sunt z q̄ posterius.

Dlly vo ꝑ naturaz intellexerit agens naturale asserētes ꝓioza naturę esse, quę priª occurrūt operationi naturę; quę q̄ (vt Auerroes dicit) sūt nota naturę ex cōditione, si. vz. natura cognosceret. posterius vo nota, quę posterius occurrūt operationi naturę, quę q; si natura cognosceret, z posterius cognosceret sunt hac rōne causę z simplicia ꝓius nota naturę, posteriª vo nota sunt cōposita, z causata. illa quidē q; opationi naturę ꝑus occurrāt, hęc aūt q; posteriª.

Quę sint nobis ꝑius, quęue posteriª nota, dicam', ꝑus nobis nota sint, quę in cognitione nra ꝓius occurrūt, q̄cūq; hęc sint. posterius vo, q̄ in cognitione nra nāli, posterius occurrūt, quęcūq; hęc sint. Ex his sequit quęcūq; sunt nāe nota, hęc eadē esse nobis nota. ɔ et quęcūq; sunt nobis nota hęc eadē esse nāe nota. non tñ ę quę ꝓmo, nisi per accidēs, vt in mathematicis, vbi ę quę ꝓmo sunt nobis, z naturę nota ꝑ accīs, q̄tenus media sunt in puluere describibilia. Jn nālibus vo, respectu effectuū insensibiliū, vt colorez, q̄ sunt cāe spēp sunt ę quę ꝓmo nobis, z nāe noti. in cęteris vo nequaq;. hęc de mente Auer.

Dō ꝑpa.

Nos vo arbitramur oēz difficultatē oriaz eē ex ꝑs vbo, nā, nā in greco legitur in datiuo τυ φυσει, z interps ēt in datiuo trāstulit. sed reuera in ablatiuo trāferri dz, cū in sermone greco sit datiuus absolutus, qui ꝓ ablatiuo ponit. tūc dico ea eē ꝓius nota nā, quę simplr, siaptęq; natura sunt ꝓius in ordine rerū naturāliū statuta. non enim notiuz natura ꝓ cognito, sed ꝓ statuto in natura Arist. accepit. z sic quęcūq; simplr in natura rerū sunt ꝓius statuta, hęc dicuntur ꝓius nota natura. vnde Aristo. inter nota natura, z nota simplr nullā fecit differentiā. posterius ergo nota natura sunt, quę simplr in rerum natura statuta sunt. ergo hac ratione ꝓioza natura erūt simplicia, erunt eāe. posterius vo erūt cōposita, z causata. minus ꝑ ꝓius nota natura erūt minus vniuersalia, tuz quia partes vniuersaliuz sunt. tum etiam qz illa genitio, vniuersalia fiūt, z illis omnibus corruptis vniuersalia corrūpūtur. posterius vo nota natura erunt vlia, quasi cōposita sint respectu particulariū, z quasi genita particularibus generatis. Dactenus de notis natura.

E

F Dilucidatoris textº cō mē. quarti.

Quapropter ex vniuersalibus in singularia ꝓficiscantur oportet. totum enim ipsum sensu notius est. vniuersale vo totū est quoddam quando multa complectatur vt partes.

Eiusdē antiquus.

Unde ex vniuersalibus in singularia opz ꝓcedere. totum enim secundum sensum notius est. vle autem totum quoddā est. multa enim comprehendit, vt partes vniuersale.

G Sylls.

Dactenus quo ꝓcessū ꝓficiscēdū sit in cognitionē ꝓncipioꝝ, cāꝫ z e'ntoꝝ declarauit asserēs esse procedēdū specie demſonis signi, q̄ dz demſro, qz ab effectibus ꝓpositis ad cās. Nunc sub ilia maiori accipit tertiā minorē, z declarat ecōtra in cognitionē effectū esse ꝓficiscēdus specie demſonis ꝓp quid, ꝟ est et ꝓtioribus ꝑtis. est enim iste ordo, q̄ per effectus adipiscimur cās, deinde retrocedimus ab ipsis causis ad effectus. rōcinatur hoc sic. e nobis notioribus ꝓcedendū, at vlioza principia, z vniuersaliora cāe sunt nobis notiores, q̄ ꝑn aut causę partículares. igit e causis z principijs vlioribus ad effectus particulares incedendū. de rōne primo infert ōnē, z inquit. quapropter ex vlibus causis atqꝫ ꝓncipijs ꝑ intermedia ad singularia, ꝟ est effectus particulares ꝓficiscamur, ꝓp. hęc est oclo. deinde tangit minozia. ꝓbationē. esset enim minor. Sed vlia sunt notioza nobis, declarat totū in sensu notius est sensu. igit totuz in intellectu, notius est intellectu. Sed vle totū qddā est. vt saltez apud intell'm. igit notius. qō vo sit totuz, eo ꝑz. qz cōplectitur multa vt ptes. vñ lra pōt resolui in tres syll'os. primus erit. e nobis notioribus est ꝓficiscēdū, vlia notioza. igit ab vlibus ꝓficiscēdū. Minoz ꝓsyllogizat. sic. totum est notius partibꝫ apud illā potentiā ad quā est totum. vt si apud sensum, notius est sensu. si apud intellectū notiª est intellectu. Vle totū est. igit notius partibus. Minoz ꝓsyllogizat. cōplectēs multa vt partes totū est qddā. vle cōplectit multa vt partes. igit totū quoddā. non enim dixit esse totum simplr, sed totū quoddā, qz non complectitur multa ꝓprie, sed vt partes. hęc est vna expositio, vt ꝓmisimus iam. hoc enim modo cepimus exponere.

H

Expō cōm. 4. Auer.

Cum declarauit. Lra modo exposita est sm me, nunc exponā sz Auer. z The. qui in hoc sunt ꝓcordes. volunt igitur ambo ꝙ Arist. velit ponere ordinem libroꝝ. nam postqꝫ de ꝓncipijs est agendum, z de illis ꝓcedēdum z tractādū est a posterioribus, de qbus ꝓncipijs est agēdū ꝑ. rndet Aristo. ꝙ ꝑ de ꝓncipijs vlibus, nam vt bene Themistiª ingt. vt in libris resolutoꝝ, is q est de syll'o, tractatus, ꝓpositus est ei qui quęrit de demōstratiuo

I dialectico, atq; sophistico, ita tractatus qui de ꝓncipijs vlibus tractat⁹ ꝓcedere ɔz, ei q de ꝓncipijs est particularibus. quare liber pḣicę auscultationis ꝓpositus est cęteris, nā hic agit de principijs vlioribus, quantū est possibile scię nāli. Q; autē tractatus de vlibus sit alijs ꝓponēdus, rōnes factę declarāt. hęc expō multū valet ꝛ textui cōsonat. ¶ Sed dubitabis, q; tunc opꝰ metaphysicaꝫ ꝓponi pḣicę, q; illa est de vniversalissimis. tā sępe frequentissimis q; tractatus de vlibus ꝛ vniversalissimis ꝓcedit infra rationem subiecti scientię, hoc est, dūmodo non transcendat rationem formalem subiecti.

Dubitatio.

¶ Et intēdit. Exponit quid ꝑ vlia Arist. velit, ꝛ vult esse intelligēda vlissima ꝑn⁹ ꝛ vlissimas cās, ꝛ tu intellige tā de causis q; de accītibus vlissimis, vt fieri pōt in scientia nāli. ꝛ ꝑ hoc ꝑz in hoc lib⁰ esse tractādū de vlissimis causis, ꝛ vlissimis accidētibus cōibus oibus rebus nālibus. vt diximus in ꝓohęmio. cuiusmodi sunt vlissima nā, vlissima forma, motus, tempus, locus, ꝛ id genus.

K

¶ Et cum dicit. Exponit qd per singularia Arist. intelligat, posset enim obijci. de singularib⁹ nō est scia. igitur ab vlibus non proficiscemur in singularia. Rndet Auer. q; Arist. itelligit per singularia vltimas species, aut quasi vltimas. Quidam volunt esse intelligendū per singularia, individua. nam ɔz de illis non habeatur scientia per se, habeat scientia ꝓpter vniversalia. Sed hoc stare non potest: nam in nullo lib⁰ ꝓz naturalis Arist. tractat de singularibus vt individua sunt, imo particularissimi libri sunt de animalibus ꝛ stirpibus, nullibi tamē de singularib⁹ logitur, quare bene Auer. per singularia spēs intelligit. deinde Auer. exponit nōnulla ꝛ patent.

Expō aliorum.

¶ Cā igit. Colligit nunc Auer. q; vna est cā amborum dictoꝝ. duo enim sunt dicta, q; ad cognitionem ꝓncipioꝝ est pficiscendū demōne q; a cōpositis effectibus. ꝛ q; ꝓncipiū doctrinę totius scię nālis est ab vlibus, ꝛ hęc duo sunt dicta ꝑ vnā maiorē, ꝛ duas miores, maioꝝ cōis est. a notioribus nobis pficiscēdum. vniversum demōstrātū est notius nobis, ꝛ hoc quo ad sensum. igit ab eo pficiscēdū in cognitionem ꝓncipioꝝ. ꝛ vult q; individuum demonstrātū sit ꝑn⁹ fidei, hoc est demōnis signi. demōstratio enim signi vocat ꝙ vbiq; fides. Scōz declarat acceptā eadē maiozi, sed hac alia minozi. Et nobis notioribꝰ pficiscēdū, vlia nobis notioꝛa, ꝛ hoc quo ad intellz, igitur ab vlibus in doctrina de ꝓncipijs ꝓagendū. Et ideo vult illa esse ꝑn⁹ scię, hoc est demōnis ꝓpter qd, ꝙbiq; enim ꝑ sciaz intelligit demōstrationē ꝑ quid. Reliquuꝫ cōmēti ꝑz. ¶ Sed circa ɔ dubitare solitus sum, vtruꝫ in nālibus sint duo ꝓcessus. vnus ab effectu ad cāę inuētionē, alter a cā inuenta ad effectū. videt ꝙ non, q; tūc esset circulus in demonstrationib⁹. ꝑn⁹ ɔ Arist. ꝑ poste.

Dubitatio pulchra.

M

¶ Scō tunc idē esset nobis notius ꝛ ignotius respectu eiusdē, vt effectus esset nobis notioꝛ in demōne signi. ꝛ ignotioꝛi demōne causę ꝛ ꝑ quid. ¶ Rndet Themi. in hoc loco ꝛ inquit, cum igitur cōpositoꝝ rōnem exgrimus, ea e naturę ꝓioribus indicare oportebit, cuꝫ vo de principijs agimus, ex his quę ꝓioꝛa sunt nobis, ꝛ est illa quidez ꝓpria demōstratio. hęc vo q̄ q̄ non propria, tñ sufficiens ad demōstrāda ea quę volumus. In quib⁰ verbis cōcedit Themi. duos ꝓcessus, ꝛ ambos demōstrativos, vnū quidē ab effectu ad cām, alterū vo a causa ad effectuꝫ. Sed videt ɔius sibi ꝛ⁰ poste. cap. 30. vbi inquit, nullū enim incōmodū suscipitur. si talis cā cum sua pclone retoꝛquet. nec enim eadē vtringꝫ rō est, sed cuꝫ ab enētis ad cām subitur, syll's tm vocatur, cum ecōtrario est, absoluta demōo dicit. Ex his apparet ꝓcessum ab effectu in cām esse syll'm tm. ɔium huic e cā ad effectum esse demōstrativū. ¶ Philoponus voluit esse duplicē effectū per se, quisequitur essentialiter ad cām ee. ꝛ per accidēs, qō apud Themi. dicit eventū. tunc vult ab enentis hoc est ab effectibus per accidens ad causaꝫ esse syll'm tm, vt interyt, igitur decapitat. cōtra vo esse demōnē ꝓpter quid, vt decapitat, igit interyt. at in effectibus per se est ecōtra, ab effectu in cām esse demonstrationē a cā in effectū esse syll'm tm, vt eclipsat. igitur interuent terra: hęc demōstratio est. ɔz interuenit terra. igit eclipsat, syll's est tm. ꝛ tunc per hoc Themisty tollitur ɔdictio. nam in ꝑti textu cōcedit regressum in effectib⁹ per se. ibi negat in euentis. ɔz Philoponus differat a Themi. ¶ Auer. aūt vbiq; ꝓcedit regressuꝫ, ꝛ vult eē demōnez signi ab effectu in cām, ecōtra rem causę, vbi tñ est medīū notuꝫ nobis ꝛ naturę, vt in mathematicis. demōo est simplr, hāc positionē habes 2° cęli cōmē. 35. ꝛ 8° huius cō. 53. 50. ꝛ. 65. ¶ Tunc ad rōnem recentiores volūt esse quatuoꝛ notitias. prima est effectus p sensuꝫ, aut observationē. Scōa est inuentio causę per effectuꝫ, quę q; demōstratiōe signi habeē. Tertia est eiusdem causę per intellectus negotiationē, ex qua cuꝫ prima crescit notitia causę intantū, vt digna sit effici mediū demōstrationis simplr. Ultima est eiusdē effectus notitia ꝓpter qd, per talem cām sic cretā, vt sit medīū. Imaginaꝫ q; notitia prima effectus sit vt ser, inuentio causę per effectum vt quatuoꝛ, notitia causę p negotiationē sit vt quatuoꝛ, ꝙ addita illi quę per effectū habebaē, erit vt octo, ę quatandē redit ad effectū, ꝛ habeē illius notitia vt octo. Ex his ꝑz solo ad rōnes. est enim regressus, sed non circulus, q; nō est in demōnibus eiusdē speciei sili' non idem notum ꝛ ignotū, vt ꝑz. ¶ Sed ɔ hanc instant. primo q; qd est hęc negotiatio, non demōo, vt patet. nec diffinitio, q; non differt a cā. non inductio, nec enthymema. igit nihil est. Scō tunc posset hāi aliqua notitia per sectioꝛ, ꝛ nō per demōnē, vt illa quę habeē ꝑ negotiationez. ¶ Ad hęc dici potest q; illa negotiatio est cōpositio ꝛ diuisio, naꝫ cā ipsa inuenta intellectus cōponit ꝛ diuidit donec cognoscat cām sub rōne medy, nam ɔz idem sit cā ꝛ mediū, differūt rōne, causa enim dicit quatenus ab ea effectus pficiscit, sive ipsa sit notioꝛ effectu, sive non. est autez mediū quatenus definitio. ab effectu igitur ad cām, est ꝓcessus inuentionis causę, negotiatio est ad causam vt medium ac definitio, sed cum definitio nō inuenitur nisi cōpositione ꝛ diuisione, ideo inuenit cā per hęc sub ratione medy, ex qua postmodum pficiscit ad effectum. ꝛ sic ꝑz ad ꝓimū. Ad scōm patet solutio. cōpositio enim ꝛ diuisio sunt syllogismi, vt 2° poste. dicitur. nec est inconueniens syll'o aliquam inchoatam notitiā intendi, ꝛ fieri maiozem q̄ erat, ꝛ non per demonstrationem.

N Rñ. philo.

P Replicę.

P Defensio.

Q Recognitiones.

¶ Quia Simplicius p cōfusa intellexit taz cōposita, q̄z vlia, ꝛ Arist. declaranit qūo cōposita sint ꝓus nota suis simplicib⁰, ex gb⁰ cōponunt, nūc vult eū declarare via ꝓtię vlia eē ꝓus nota minus vlibus. Sed ad quē intentionem Ari. ɔ faciat Simplicius nō ꝓfouit. Auerroes aūt qui sequit hāc expōnē, vult Arist. ꝓius statuisse ordinē in doctrina ꝓticulari, q; seruandus est in hac scia. ꝛ genus et demōnis, qō. ꝟz. est demōo signi. At nūc vult, vt declaret magis vlia esse ꝓus nota minus vlibus, vt explicet ordinē in doctrina totali. nā cū intentio scię de natura sit agere de reb⁰ nālib⁰, ꝛ de rerū nāliuꝫ accītibus, atq; de accītiū rerū nāliū causis, vult, vt Arist. q̄si ex eadē cā deducat, vt ꝓus de his trib⁰ in vli, ꝛ post in particulari agendum sit, causa vo eadē ex qua hunc ordinem deducit, est q; a notioribus nobis procedendum sit. ꝛ ita vult, vt huic maiozi quasi aliam minorem subyciat

A ciat. ꝟz. sed vniversalia sunt ꝓus nobis nota minus vniversalibus. igit in scientia de natura procedendū est ab vniversalibus ad minus vlia. ꝛ sic censet Arist. attulisse ordinē in doctrina totali. ꝛ ad hāc intentionem volvit Arist. declarasse magis vlia esse ꝓius nota minus vlibus, qō Simplicius nō expōsit. nec Themistius a quo ꝛ Auerroes, ꝛ Simplicij acceperūt. q̄suis ex verbis Themisty hanc intētionē, quā Auer. expressit accipi possit, cū ꝑ exępla, q̄ affert, hanc esse intētionē clare hꝫ.

Prōpa expositio.

¶ Sz q̄ucūq; sit, hęc expō non cōuenit ꝑtibus. vt superius diximus, ꝛ posterius dicemus. ideo dicamus, q; cū Aristo. accepisset maiorē, ꝛ minorē syll'm, nunc assignat conclusionē, ꝛ dicit. [Unde ex vlibus in singularia opꝰ ꝓcedere,] Hęc est conclusio. ꝛ intelligit per vlia, vlissimas res nales, vlissima rerū nālū accītia, ꝛ vlissima eoꝝ ꝓncipia, q̄si dicat, vnde in ꝓtractatione rer, cāp, ꝛ accidētiū nālū opꝰ ꝓcedere ex vlissimis rebus, accītibus, ꝛ causis ad minus vlia eadē. ꝛ sic ꝑ vlia vlissima intelligit, q̄ eē ꝑtin gīe physico, vt recte exponit Auer. ꝛ per singularia intelligit minus vlia, ad quę tandē descendit scia de nā, vt ēt recte Auer. exponit, ꝛ hunc ordinē servat Arist. nā in hoc lib⁰ agit de vlissimis rebus nālib⁰, vlissimis accītibus, ꝛ de vlissimis causis hoꝝ. postea descēdit ad hęc ipsa particularius. deinde, ꝑbat minorē syll'm ꝓncipalis. ꝟz. q; magis vlia sint nobis ꝓus nota. ꝛ dicit. [totū eni scōm sensuꝫ noti⁰ est] Sensib⁰ ꝓtib⁰ suis, ex gbus cognoscit. q̄ ꝑ rōne totū scōm intellm notius est ꝓtib⁰ suis, ex gb⁰ ꝓstat. accipiaē igit hęc ꝓz maiorē. tūc addit minorē, ꝛ dicit. [Ule aūt qō dā totū est] .s. scōz intellectū, cuius rōne affert, ꝛ dicit, [Ule eni imulta] .i. minus vlia. [Cōprehēdit, vt ptes.]

B

¶ Qñ aliqua rōne cōpositū ex minꝰ vlibus est saltē cōpōne ꝓtinētię, ꝑ quę ꝓz minus vlia esse ꝓius nota nā. magis aūt vlia eē posterius nota nā. ꝓz q; minus vlia sunt ꝓius statuta in nā, ꝛ ita ꝓius nota natura ac simplr. q; vero magis vlia ex minus vlib⁰ cōposita sunt, saltē cōpositione ꝓtinētię, ideo sunt posterius statuta in nā, ꝛ sic in nā posteri⁰ nota. nobis aūt ꝓus cognita.

Quō vlia nota nā.

C

¶ Magna fieri digraduatio solet de regressu in nālib⁰ demōnib⁰. dico in nālib⁰ demōnibus, q; in mathematicis nō fit regressus vt superius dixim⁰.

De regressu.

¶ Juniozes in hac difficultate imaginantur in regressu demōstrativo tres notitias, quaꝝ ꝓma eō effectu q; est, ꝟ est q; ꝓpō effectū significās vera sit. ꝛ ꝟ notitia ex sensib⁰ hꝫ. q; enim hō sit scientię capax, sensu ꝑz. Scōa vo notitia est ꝑ quid eius, qō sensui patuit. dubitamus enim ꝑ quid hō sit scię capax, ꝛ non bruta. ꝛ dicimus, q; hꝫ animā rōnalē. ergo effectus aut ꝓpōnis effectū significantis duę sunt notitię. Altera, q; vera est. ꝛ hęc sensu ꝑspicua est, Altera ꝑ quid est, ꝛ hęc nota fit nobis inuentione causę. causę vo vel ꝓpōnum, quę cām significant, vna est notitia, ꝛ hęc est inuētio, quę nihil aliud est q̄ q; est causa, vel q; verę sunt ꝓpōnes, quę sīgnt cām. Imaginaē ergo ꝑ hanc notitiam, quę est inuētio causę, vel q; verę sunt ꝓpōnes, quę sīgnt cām, hāi ꝑ quid effect⁹, vl hāi ꝑ quid ꝓclusio, quę sīgnat effectū, vera est. ergo in regressu demōnis nālis sunt tres notitię, quarū duę effectus sunt. tertia vo causę est inuentio, quę quidē relata ad effectū est ꝓpter quid illius, relata aūt ad causaꝫ est q; illius, quę q; inuētio est per effectū acquisita. Exēplum afferri pōt, omnium eoꝝ, quę traduntur in libris de aialibus. naz ibi Aristo. ꝓmo in historia colligit effectus q; sunt ꝑ sensum. deinde inuestigat cās. etiā exēplum est huius conclusionis, hō est erectus. naz q; hęc vera est, patet sensu. ꝓpter quid autē patet, q; calidissima mēbra habet. ex eo enim q; hō erectus est, ꝑz hominē habere mēbra calidissima, quia vero hꝫ mēbra calidissima, est rectus. sunt igit duę demōnes, ꝓma quę dicit quia, oē aial erectū mēbra hꝫ calidissima. hō est aial erectum. igitur hō hꝫ mēbra calidissima, quę vero dicit ꝓpter quid hęc est, omne aial hūs mēbra calidissima est erectum. hō hꝫ mēbra calidissima, igitur hō est erectus. q; homo sit erectus, ꝑz sensu. ꝓpter quid hō sit erectus, patet. q; membra hꝫ calidissima, q; vero mēbra habeat calidissima, ꝑz q; est aial erectum. Ex his ꝑz non esse necessariā negotiationē, vt per eaz reddaē notitia causę maioꝛ, vt nos oliz diximus. qñ sola notitia q; causę, est ꝓpter qd effectus. Sed cum Aristo. verba, ꝛ Alexandri, ac Themisty ꝓponi, ac Simplicij cōmētaria diligēt⁹ reuolverim. vt mihi in regressu, qui fit in nālibus demōnibus ꝓimus ꝓcessum, quo syllogizatur causę inuentio, eē syll'm tātum, qñ conjecturaliter syllogizaē causę inuentio, sed cū vo, quo syllogizatur per inuētionē cāę ꝓpter quid effectus, esse demōnē ꝓpter qd, non qui faciat scire simplr sed ex ꝙditione, data q; illa cā sit, vel dato q; ꝓpōnes verę sint, quę repręsentant cām, ꝛ nulla alia causa esse possit. Innuit hanc opinionē Arist. libro meteoꝛozū ꝓimo, cum ait. [Qñ de imanifestis sensui putamus sufficienter demonstrasse fm rōnē, si ad possibile reduxerimus ex ꝙ, quę nūc appent, existimabit vtiq; aliquis sic de ꝙ maxime accidere. ꝛ ibi Alexander affert cāę inuētionē esse cōiecturalem, contra vo ab intentione causę ad effectū esse demōstratiū, nō simplr, sed ex cōditione dato q; illa causa sit, ꝛ etiā q; nulla alia cā esse possit. Quā partē Themistius sectatur 2° posteriorum. ꝛ dicit, [Ule eni ꝙ multa] .i. mundo, quasi in idē veniēs, asserit inuentionez ozbium epiciclozū, ꝛ excentricoꝝ ꝑ apparentia, quę nos videmus, esse cōiecturalē, cum sit cōiecturalis syll's, quo illa demonstraē. contra vo dicit esse demōstrationē, nō quę faciat scire simplr, sed ex ꝙditione dato q; illa cā sit, ꝛ nulla alia esse possit, nā si illi sint, apparētia sunt, sed vtrū alia causa esse possit, non est simplr nobis notuꝫ. Ex his sequit Themistiū per syll'm intelligere conjecturalem demōnem. cum dicit ꝓcessum ab effectu in cām esse syll'm tm, cū vo dicit esse demōstrationē, abutit verbo demōstrationis ꝓ syll'o cōiecturali. ¶ Sz occurres, q; tūc scia de nā nō esset scia. Dicēdū sciaz de nā non esse sciaz simplr, qualis est scia mathematica. est tm scia ꝑ quid, q; inuētio cāę, q̄ habeē ꝑ syll'z ꝓiecturalē, est ꝑ quid effect⁹. ꝑ hęc delent obiectiones, q̄ ɔ hęc fieri solēt. ꝑ⁹ quidē delet ex eo, q; nō est circulus in demōne, cū ꝓmus ꝓcessus sit tm syll's. scōs vo demōo ꝑ quid. Delet ēt 2ª obiectio. q; effectus semp est notioꝛ ipsa cā in gīe notitię q; est. nūq;. n. cā pōt esse ita certa q; est, sicut effectus, cuⁱ⁹ eē est ad sensuꝫ notum. Jꝓmi vo q; est cāę ꝑ quid ꝓiecturale. vtrū tale eē cōiecturale est noti⁹ ipso effectu, in gīe notitię ꝑ quid. nā posita inuētiōe cāę semp scię ꝑ quid effect⁹. vñ ꝛ Arist. in lib⁰ meteoꝛozū ꝓcedit sc nō tradidisse veras causas effectuum nālium, sed quo erat sibi possibile conjecturabiliter. Sed de his hactenus.

E

Lāp. de cometis.

F

Dubō.

G

Dilucidatoris textꝰ cōm. ꝓti.

¶ Qñ aūt aliqua ex parte modo eodē ꝛ noia ipsa ad rōnē. Totuz enim qōdā ꝛ indistincte signiant quē ad modū circulus. Definitio vo ꝓ ipsi⁹ in singula divīdit. Et pueri ꝓmū qdē: oēs hoies patres atq; matres feminas appellant. posterius aūt discernūt hoꝛū, vtrū q̄z.

Einsdē antiquus.

H

¶ Subjiciunt autem hoc idez quodāmodo ꝛ noia ad rōnem. Totum enim quoddam ꝛ in

I distincte significant, vt circulus. definitio autem ipsius dimidi in singularia. Et pueri quidem primum omnes viros patres appellant, matres feminas posterius autem determinat horum vnumquodq;

viros. ανδρας homines. patres πατερας matres μητερας determinat Aristo. Definit discernunt Sillis ter.

¶Dactenus quo processu sit pficiscendū in cognitionez pncipiorum, declarauit, qm demōstratione signi. nūc in processu definitivo rerum nāliū quo ordine sit incedēdū addit. z vult idē esse seruādus, vt inquit Phe. in noie z rōne. appellat nomē id qđ definit, rānē vō definitionē ipsius. vt igitur in pcessu demonstrativo pcedimus a cōpositis effectibus in cās, deinde regredimur ad effectū, sic in pcessu definitivo pcedimus primo a definitis dimidēdo, deinde e causis cōponendū pficiscimur in definita. Dum sylls est ex cadē maiori. v3. ex nobis notioribus pficiscēdū. definita sunt nobis notiora q̄ definitiones. igit e definitis ipsis ad definitiones pficiscendum.

K Mmoz declarat. totū notius est partibus. definitū totū est, definitio dimidit in partes igitur definitum notius. ß totū signo probat puerorū qui prima in etate cum in eis cognitio incipit, boies omnes patres appellant feminas quoq; oēs matres, at cū creuit in eis cognoscendi facultas parētū ppria q̄n definiētes a iaduertit. Verū Themist⁹ exēplū ß nō aq de finitiones accōmodat, sed ordinē libro p. v3. q. ab vlibus sit incipiendus, pōt tū vtrioq; aptari, vt p3. Sic igit habes regulam z in demōstrationibus z in definitionibus vnā, quasi p vnā rationē.

Expō. cō. 5. ¶Cū declarauit cān, Auer. pmo introducit literā, z eā intelligit, vt nos exposuimus. iō verba eius patēt. Animaduerte tū q genus z dīa vult e elemēta speciei; nā vt mrtū ex elemētis pficit, sic species ex gīe atq; dīa, iz illa partes rei, hęc partes rationis nōnunq; dicanf.

¶Et dixit quodāmodo. Soluit Auer. vnum literarium du^m, qz nō vī q bene cōparauerit definitū ipsi vlī, quia nō vna rōne ambo tota sunt, nec vna rōne partes illoz modo eodē se habēt. Rūdet Auer. q totum est triplex vle, qđ a nōnullis totū in mō dī in libro topicoz. q. quidditatiuū siue essentiale, vt spēs ipsa enim proprie ē definitio. totū māle vt individuū, quatenus ex partibus fit integralibus totū est integrale, quatenus ex mā z forma totū nāle. vult igitur q vle z definitū non eadē totius rōne sint tota. nam vle est totū ad spēs, z ita est totū in mō vle, species ptes subiectiue. definitum est totū essentiale siue qdditatiuū, ptes vero eēntiales genus z dīa. totū physicū est idiuidū. ptes sint mēbra, aut mā z forma. qz igit nō vno mō penit⁹ se hūt, adiecit quodāmō.

L ¶Et hoc. Qđ vō quodlibet totum sins partibus nobis notius sit. regula sint, qm totū integrale notius est apō sēsum q̄ sing partes. ppter quaz quoq; regulam etiam accidentia sunt nobis prius nota q̄ causę, qz accidentia sint sensibilia primo, causę vero non.

M ¶Et quęret aliquis. Mouet Auer. qōnez, nam videt in dictis Aristo. inanis repetitio, nam textu illo. sunt autez primum nobis manifesta z certa cōposita. intelligi per cōpositā species, z hic. subsitinent autē idē quodāmodo hoc nomina ad rōnez, intelligit species. igitur inanis repetitio. z q in primo intelligat species, patet, qz nō potest intelligere individua signata, nam ab illis non proceditur in demōstrationibus. sunt eniz extra artē z scientiam. hic ēt non potest intelligere nisi species, qz solius speciei est definitio. igitur est inanis repetitio.

¶Ad hoc qūt. Rūdet z vult q ibi species, z hic species intelligit, sed aliter atq; aliter, nam ibi loquutus est de speciebus in cōparatione ad partes, vt causę sunt, z in processu sm fidem, hoc est in processu demonstrativo demonstratione signi. hic in processu definitivo, ad partes sm imaginē hoc est definitiuas. sic igitur z idem intelligit non eodez modo, q ibi in demonstratione fidei hoc est signi. hic in definitione processuq; definitivo.

N ¶Sunt igitur tres. Ex his cōcludit esse tres modos siue spēs cōpositionis: prima est cōpositio spēi ex suis causis quidditatiua atq; essentialis. 2ª generis ex spēbus vlis atq; in modo. z ambę hę notiones sunt intellectu partibus suis. 3ª est cōpositio individui ex partibus sm sui qualitatē, hoc est, ita particulares vt ipz est, z hoc cōpositū hic cōpositionis rōne apud sensū notius est ptib⁹.

O ¶Et ex eo. Ordo autē cōpositionū taliū z regula hęc est vt q totū sensile notius sensu fuit partibus, scitū est cōposita ullis duob⁹ modis notiora esse intellectu ptibus.

¶Et ideo. Ex his quasi colligit aliam rōnionē q̄ in textu illo tertio potuit intelligere per composita, non tm̄ species, sed individua, naz vt nunc dictū est individua possunt esse principia acquisitionis vlis. Sz re vera pma rōnio est melioz. Nam ibi logē in demōstratione q̄, vbi individuū nō pōt esse medū nisi fuerit inductio.

¶Signū eius. Nunc per signū hęc cōfirmat, z aiaduerte q intellectū pueri vigozari pōt intelligi per se, vel per Accīs. per se falsum est, qz intellectus nō senescit, vt in libro de aīa diximus. Per accīs vō est cōcedendus: naz vt dicit Plato sedatis motib⁹ pueri, z sensib⁹ exteriozibus z interiozib⁹ vigozatis, p ß q̄ humoz recedit, itell's q̄ ad illius opationē vigozari videt, cętera cōmēti patēt.

Prima qō. P ¶Sed circa hęc plures occurrunt qstiones, prima est quę prius cognoscunt ab intellectu nostro, vtrum minus vniuersalia vel singularia, aut magis vniuersalia.

Prima pō. Vide Bur. super hoc. Vīd z sco. 1 met. q. 10. z Ant. and. 1. met. q. 10. z Ant. trōd. eodē pmo q. 10. z oēs bur. Tertia. Vide. sco. 7 met. q. 14. 15.

¶Aiaduerte q hic sunt duę positiones, vna tenet singulare p se posse ab intellectu nostro cognosci, quatenus singulare. Alij q singulare p se quatenus singulare ab intellectu minime cognosci possit. Ideo primi tenēt absolute singulare esse pnūs cognitū, z magis ab intellectu nostro ipo vlī. ¶Quod vō singulare per se ab intellectu nostro cognosci possit, plurib⁹ rōnibus arguit. ¶Pmo qr intellectus cognoscit dīa inter vle z singulare. igitur dephēdit per se extrema. ¶Scō intellectus cōponit hāc ppositionē. Plato est hō. igitur cognoscit extrema illius opatio scīa z cōposita supponit simplicē z pmaz, vt in libro periher. ¶Tertio prudētia est de singularibus, z illa est opatio intellectus. ¶Quidā alij qui subtiles habētur arguūt. ¶Primo. intellectus p se fertur ineſſe. igit in quodlibet contenta sub ente, z ita in singulare. ¶Scō. intellectus per se intelligit ens. igitur maximuz ens magis intelliget, sed singularia sunt maxima entia, vt individua substantię, quę sunt substātię primę. ¶Tertio. si singlē non per se intelligeret ef esset, qz adderet materiā, sed per materiaz addit ad esse. igitur ad cognoscibilitatez. ¶Quarto. aut singulare mouet intellectū, aut vniuersale. nō vle, qz mouere est actio z opera tio, sed actiones z opationes sunt singulariū. primo meta. igitur singulare mouebit. ¶Quinto. cuius syllogismi ppōnes intellectui patēt, cōclusio eidē patere debet, ß ppōnes syll'i particularis in tertia figura intellectui patēt, vt oē. b. a. omne. b. c. igitur liq̄. c. a. p3 esse singulare c. ipsum. ¶Ultimo. intellectus imponit noia singularibus. igitur intelligit illa, hoc supposito volūt cognitiōe cōfusa, z non definitiua singulare esse prius notū, maxime si foztius mouet sensum, qđ addunt ppter eum qui-

venit

A venit e remotis. ¶Hęc positio peccat in duob⁹. Primo, ga dato q̄ singulare per se intelligeretur a nobis: adhuc non opz ponere ipm esse prius notū intellectui: vt dicemus in nostra positione. Scō, singulare intelligi a nostro intellectu per se contradicit auctoritatib⁹ z rationibus. primo, ga si singulare per se intelligit ab intellectu: aut ab intellu quatenus itellectus est: vel ab intellectu coniuncto sensibus: si ab itellectu quatenus intellectus est. Tūc etiam ab intellectu separato contra Auer. 12. meta. cō. 51. z cōtra oēs. Si ab intellectu q̄tenus coniūctus est: tūc nō intelligit ab intellectu p naturā intellect⁹: igit ppter cōiunctionē quā hz ad sensus: z ita mediante sensu, vt arguit Auer. 3. de aīa. cōmē. 10.

Prima rō.

Scōa. ¶Scō e quoćiq; remouetur ratio intelligibilitatis z modo quo remouet: remouet intelligibilitas. sed ab individuis remouet ratio intelligibilitatis: nā ratio intelligibilitatis est forma z actus 9° meta. cōñ. 20. singularia nō sunt per se formę: iz participatiue: ga cōpositus est ens in actu ppter formā 2° de aīa. cō. 4. igit z per accidēs intelligibile.

B Qđ ẽdicat Auerro. ¶Tertio arguo argumentis Auer. omne receptū recipit in subiecto per modū recipientis 3° de aīa. cō. 5. sed intellectus potestate est vle per essentiaz. igit non recipit nisi vniuersalia. Vel sic intellectus potestatis est vniuersale per essentiā: igit essentialis recipit z vniuersalius: q̄s vle pticipatiue: sed corpus in cōi non recipit hūc colorē 7° meta. igit intellus qui per essentiā est vlis non pōt recipere cognitionem particularez huius hois. ¶Quarto, intellus agēs cōparaf intelligibilibus: vt lumen coloribus 3° de aīa. cō. 5. 28 z 2° de aīa. cō. 67. sed lumē dat coloribus cē sensile in actu igit intellus agens dat intelligibilibus intellectuz actu. igit singularia non quatenus singularia in telligibilia sunt. ¶Quinto, plus differt intellectus ab imaginatiua q̄ imaginatiua a sensibus exterioribus: iz imaginatiua non pōt in obiectum sensus exteriozis sub rōne illius. igit nec intellectus in subtuz sine obiectum imaginatiue sub rōne singularis. Multę rōnes fieri solent: sed hę satis sint. ¶Sz pro solone qśiti aiaduerte q̄ duplex est rīsio. vna expositoz: alia Auer. Pro responsione expositor: debes scire q̄ singulare est duplex: qđā q̄ nuoce pro quāto est vnū in tota specie cuiusmodi est deus: z quelibet intelligentia. Hęc enim ppria sunt vniuersalia per essentiaz: sed dicit singulare vnaquę q̄; quatenus vna numero est in tota specie: z ō hoc modo singularibus non logmur: ga patet illa p se intelligi per essentiā saltez a seipsis. Alio mō accipitur singulare vniuoce: put est individuū determinati prędicamēti: vt hic homo Socrates z Plato: z hoc propter mām. vt nunc suppono: z de hoc est q̄stio. ¶Scō animaduerte q̄ species intelligibilis: quā ponūt in intellu genitā ab intellectu agēte z phātasmate: pōt dupl'r cōsiderari: vt similitudo: z sic pmo repsentat vle: z naturam e qua pmo genita est. Alio modo vt effectus qđaz genitus e singularibus phātasiatis: z sic repsentat singularia ipsa: qūo effectus repsentat causaz. Tūc dicūt expositores q̄ intellectus recte z per se intelligit solum vniuersalia: z omnia sub rōne vlis. nam intelligit per spēm: quatenus silitudo est z illa primo repsentat vniuersale reflexe vō vt pote quādo redit ad cognitionez speciei intelligibilis intelligendo talem spēm quodammodo intelligit singularia phātasiata: quo modo per effectum percipimus causam: vt per artificium percipimus artificem. pmo igitur actu fertur in vle: cum conuertle ad spēm: z intelligit illam vt effectū intelligit ipz singulare. Et per hoc pz solo ad oia argumēta: naz in-

Rīsio expositoū.

D

E Rīñ. Auer.

Dep cognito.

F

Tō ppria. vle duplex

G

Tīle pdicatum duplex.

H

Qō metas posterior.

2ª ppō.

I

ynuersales ꝓcognoſcuntur, vt primo poſterio. aſſerit Ariſto. in ſcietꝫs vo, quaꝫ magna pars per obſeruationes habet, vt phyſice, z practice, quo qdem ad eaꝫ inuentionē, ſingulares, ex quibus vles inductione ꝓficiſcunt, ꝓcognoſcunt, quo vo ad ullarū doctrinationem vles ꝓcognoſcunt qñ magiſter ipſe diſcipulū docet. non eniz niſi ex vlibus, ꝓcedit, ad ſingulares ꝓpones.

3e ꝓpō. Ubi ꝯo comparant magis vles ad minus vles: vbiqꝫ vliores ꝓcognoſcunt, ꝓpterea liber phyſicoꝝ, cum ſit de ꝓponibus vlioribus ceteris ꝓponit: ſiunt eni huius ꝓpones ex terminis vlioribus, vt dixit Auer. in prohemio. ¶ Dubitatio igit de his nulla apud latinos nonduꝫ facta eſt, reſtat igitur vt dubitatio ſolū ſit ō vlib⁹ z minus vlibus ꝑdicabilibus, de qbus ſit hęc dubitatio ſic intelligēda vtruꝫ vle ꝓcognoſcat ſingulari vel minus vli, hoc eſt an res ipſa: vt Socrates prius ab intellectu nr̄o ꝓconcipiat ſub cōceptu magis vlis, vt cōceptu animalis, q̄ cōceptu minus vlis, vt cōceptu hois.

Expō dubiōis.

K

ꝑa diuiſio. ¶ Anteq̄ de qōne dicaꝫ, debes ſcire q; ſunt individua ſpeciei, z individua gilis ꝓximi, z individua generis remoti, vſq; ad ens. nam Socrates pōt apphendi, vt hic hō, vt hoc animal, vt hoc corpus, vt hęc ſuba, atq; hoc ens. Cū eniz Socrates diſtat, deꝑhenditur ꝓmo quatenus hoc ens, deinde q̄tenus hęc ſuba, deinde q̄tenus ß animal, deide q̄tenus hic homo vt Socrates z Plato.

Duplex ordo. Scōz nota

Duplex ordo. Quā rōne euenit vt duo ſint ordines, alter quidem vniuerſaliū, alter individuoꝝ illi ordini vlium coꝛreſpondens. ¶ Scō debes ſcire q; in omni ordine totum eſt ꝓcognitum parti, vt ſi eſt totum ſenſile, eſt ꝓcognitum parti ſenſili, ſi totum vle ꝓcognitum parti ſubtiꝫ, ſi totum definitiuꝫ eſt ꝓcognitum partibus definitiuis, vt diximus cognitione cōfuſa z gd nois. ¶ Exꝝ ſequitur ſolutio q̄ſtionis, q; ſi magis vle comparaꝫ minus vlibus vt totum, z minus vlia illi vt ptes, de mēte Auer. abſolute magis vlia ſunt ꝓcognita cognitione gd per nomē imporꝛet, z confuſe. hoc pꝛ ex his duobus, nam vt individū generis eſt ꝓcognituꝫ individuo ſpēi, quia totum ad illud, ſic magis vle minus vli. Ex 2o vo patet idem, qñ in omni ordine totum eſt ꝓcognitum ꝓtibus: vt ſuppoſuimus de mēte Auer. Si vo minus vle comparet ipſis magis vlibus, vt pote generi z differentię, vt totū definibile, ſic minus vle eſt pꝛcognitum, z hoc per rōnem in textu, z per ſignumin pueris cōparari vo inuicem nō poſſunt ambo vt tota, qa totū non ad totuꝫ referr̄, ſed ad partes, ideo acceptis vtriſq; vt toꝝ neutrum neutro eſt ꝓcognitum. Donm ſignum Auer. ponit, qa totum apud ſenſum notius eſt, igit omne totum eſt ꝓcognitum partibus ſuis apud eaꝫ poteſtatē, e qua cognoſcunt ipſa omnia. ¶ Aduerte tamē q; in hoc dupliciter ſolitus ſum alis loqui, nam dum q̄rit quid ꝓius cognoſcit confuſe, an vle, an minus vle, dici poteſt q; vel loquimur in cognitione nāli, quę ꝓcedit actum voluntatis, hoc eſt quid nobis naturaliter ꝓius occurrit ſublato omni voluntario actu, z tūc dico inter hęc non poſſe poni ordinē eſſentialez ex parte intellectus, nam cum intellꝰ ſit in potētia pure paſſiua, eſt in potentia neutra, nec pōt poni ex parte rerū apphenſarum, nam cum res ipſe varię occurrendis modis poſſunt occurrere nūc ſic, nunc aliter, illud erit ꝓius qō occurrit vt totū, aut illtid ꝓius, cuius ſingulare fortius mouet ſenſum, ſed qñ frequentius individua magis vlia ꝓius nobis occurrūt, z rōnes totoꝝ vlium ſepius ꝓmouent, vt in pluribus magis vlia occurrunt. at ſi loquimur poſt actum intellectus, vt quando volitas intrat in opationem, tūc illud eſt ꝓius cognitū, qō volitas vult, ratio-

Modus ꝓmꝰ ſoluēdi

L

M

2o modus.

nes vo z cōfutationes hinc inde fieri ſolitę omittantur. nam paſſim hūtur. Dęc de primo cognito. ¶ Ulterius quęrere ſolent: vtrū definitio z definitū ſint idem in re: Ariſto. eniz z Auer. videntur abſolute velle nō differre niſi penes implicitū z explicitum, z ita eē penitus idez. ¶ Animaduertēdum itaq; ꝓmo apud Auer. definitonē nihil aliud eſſe niſi formam explicitaꝫ rei compoſite definibilis, ß autē gbus rōnibus aſſerat Auer. colligi in libro deſtructio deſtrucꝰ, diſp, 5ª. in ſolone tertij dubij. ¶ Scō aiaduertēdū ſine mā nullus cōpoꝝ definiri poſſe, vt Auer. ꝑ de anima cō. 10. aliter eēt diminuta, qua rōne fit, vt aliquid interdum ꝓtineat ad definitionem per ſe, vt forma, cuius definitionis ꝓtes nihil aliud ſunt: q̄ſ formę ꝓtes. 5. meta. cō. 30. aut per accidēs, qūo mā pertinet ad definitionē: ponit enim in illa vt cauſa ſine qua nō, z ſic per accīs neceſſarios: hac rōne fit, vt nō vera pars ſit ōfinitionis, ſed appens ꝑs. 7. meta. cō. 34. eo mō quo ſubſtū ponit in definitiōe ſymi. aut aquili, ß de definitiōe. ¶ Et de definito agam⁹: de finitū triplex, qōdaꝫ per ſe ꝓmo, vt forma ipſa: nā definitio ꝓ ſe ꝑ ſolaꝫ formā explicat, qōdaꝫ ꝓ ſe, ſed nō ꝑ: z ſic cōpoſitū vle vt ſpēs per ſe definit: qōdā nec ꝑ nec ꝓ ſe. vt ſingularia, de ꝑ Auer. loquit. 7. meta. cō. 37. de 2o loquit ibidē. cō. 4. z. 21. itēq; 8. meta. cō. 9. de 3o loquitur 7. meta. cō. 35. ¶ Ex his tollitur contradictio inter dicta Auer. z Arist. vbi enim aſſerunt definitionem z definitum eſſe penitus eadem: volunt z ſumunt definituꝫ per ſe primo. vbi vo volunt definitionem re differre a definitis: ſummunt alys modis. nam vt ſic ſunt cōpoſita: z ipſa cōpoſita differūt realr a forma ipſa. Dęc de ōfinitione, z de definito. Et de prohemio Arist. ſatis.

De ō finito. Triplex ō finitum.

Solꝰ qōis.

Recognes Expō Sip.

P

¶ Scōm Simplicium Ariſto. accepit duo, z ꝙ totū ſiue cōpoſitum ſit nobis, notius ꝓtibꝰ ſimplicibus, q̄ ipſum cōponunt, z qō vle ſit ꝓius notuꝫ minus vli. Et hz vtruꝫ Ariſto. probauit, tū in hoc textu vult: vt rurſus probet cōpoſitum eſſe nobis ꝓius notum ſuis ſimplicibus ꝓtibus, q̄ ipſm cōponūt, z ſic vult ꝙ ꝓmū exēplus de circulo conueniat cōpoſito ac toti ꝓprie. nā in toto cōpoſito ſunt ꝓtes, vt in totalitate ꝓfuſa. Sic ꝛ ipſo circulo ſunt ꝓtes ōfinitiōis. Scōm ꝯo exēplū vult eē cōueniēs vle reſpectu minus vniuerſalis. ¶ Anerroes aūt exponit Ariſtotelē velle declarare illud, qō ſignat nomen rei diffinibilis, eſſe ꝓius notū ſuis definitiuis partibus ꝓpter eādem cauſam, ꝓpter quam vle eſt ꝓius notum nobis minus vlibus. z hoc ꝓterea qa ipſm definibile eſt totum, ea ex quibus cōſtat definitio, ſunt ꝓtes. hoc idē ꝓbat exēplis. ¶ Sz reuera hę exp̄ones nō placēt, illa Simplicij gdez, nō placet, qa textus legitur in greco eum nota aduerſativa: igitur aliquid vult dicere, qō nōdum dixit, nec probauit. Illa Auerrois caret cauſa: quare. vz. Ariſto. velit declarare definibile eſſe ꝓius notuꝫ ſuis partibus, gbus definit. ¶ Quare Arist. aliud intēdit, nā primo textu declarauit ordinem in doctrina ꝓticulari demōſtratiua, quē ſeruabit in ꝓtractatiōe rerū nāliū, z explicauit genꝰ demōnis, quo vult vti in hac ſcia. In 2o textu aſſignauit ordinē ꝓcedēdi in doctrina totali vſq; ad ꝑticē locuꝫ. At nunc aſſigt ordinē ꝓcedēdi i doctria ꝓticulari ōfiꝰ, z vult ꝙ in ōfinitiōe gd nois ꝓcedēdū ſit a minꝰ vlibꝰ ad magis vlia: vt cogne gd nois ſpēi. ſ. circuli, q definit, ad cogne gd nois ꝓtiū ōfiniti, q̄ ſunt magis vlia. vz. genꝰ, z dīa. Sz i cogne gd rei ꝓius nobis nota ſūt magis vlia, z ꝓ illa fiūt nota ſpēs, q̄ ſt minꝰ vlia, z ß ꝓpōit cū dic. [Subſtinēt aūt ß idē]. i. hūc eūdē ordinē [qdāmō z nota]. ſ. ōfinibilis [ad rōnē]. i. ad ꝓtes definitiōis, quē ſubſtinere diximus in doctrina

Cōfutatio.

Dubō 2o.

D

Q

ꝓpa expō.

Reſūptio expōnis totiꝰ phemij.

A in doctrina totali magis vlia ad minus vlia. z ſic vult in cognitione definitiua gd nois definibilia ipſa ꝓius nobis nota ſuis ꝓtibꝰ, ex qbus definiunt, z minus vlia magis vlibꝰ. Qō ꝯo qualis ordo eſt inter magis vlia, z minꝰ vlia in doctrina totali, talis ſit z in doctrina particulari definitiua gd nois, ꝑbat, z dicit, [totū. n. qōdā, z indiſtincte] noia ipſa definibilia [ſignificant, vt circulus. definitio autē ipſius diuidit in ſingularia]. i. in ſimplices ꝓtes, gbus circulus definibilis eſt. z cum dixit no mina ad rōnē ſubſtinere ß idem, addidit [quodam mō.] q; noia ad rōnē eiuſdē ordinez ſubſtinēt nō ſimplr, qa hz in vtroq; ordine ꝑm⁹ ſit totum, tū rō totius alia eſt in ipſo vle reſpectu minus vlis, z alia nois definibilis ad ꝓtes rōnis. Illa enim indr̄ię, atq; ꝓtinētię eſt. hęc vo cōpoſitionis. ergo idē ordo eſt in doctrina totali, quo ꝓcedit a magis vlibꝰ ad minus vlia. Et in doctrina particulari definitiua gd nois, quo ꝓcedit a minus vlibus ad magis vlia. idē dico, qz in vtroq; ꝓceſſu principium ꝓcedēdi totū eſt. nō tū ſimplr. qz totū alia rōne accipitur in vno, z alia rōne in alio. Quod autem definibilia in cognitione quid nois ſint nobis ꝓius nota ipſis magis vlibus, q̄ ſunt eius ꝓtes, exēplo cognitionis puerorū demōſtrat, z dicit, [z pueri quidem oēs viros ꝓtes ſiue tatas [appellāt, z oēs fęmias]. i. mulieres [matres] ſiue māmas, per quę inuit pueros ꝓi⁹ de ꝓte z matre hāe gd nois. cognoſcit enim ꝑ z mr̄ gd nois. ſi appellabimus oēs viros ꝓtes, z oēs fęminas mres. [poſteri⁹ aūt determinat]. i. definitiue cognēſcūt [horuꝫ vnūqq̄]. i. patrē z matrē ex cognitione eaꝝ partiū, ex qbus ꝓponit pz, vel mr̄. qō exēplum docet in cognitione gd nois definitiua eē ꝓius nota minus vlia, q̄ ſunt tota magis vlibus, q̄ ſunt ꝓtes. Contra ꝯo in cognitiōe definitiua gd rei magis vlia q̄ ꝓtes ſunt definitiuę, ꝓius nota ſunt minus vlibꝰ, q̄ tota ſunt definita. Qō aūt exēplus iſtud fit aſſignatū ꝓ cōparatione definiti ad ꝓtes, pz, qm̄ alr Ariſt. cōmitteret trāſgreſſionē ſaltādo. ¶ Sed dices, tūc eadē erūt ꝓius, z poſterius nota. Nam in doctrina definitiua gd nois minus vlia ſunt ꝓius nota. in doctrina vo totali magis vlia. ¶ Et diluitur hęc obiectio, nā idē q̄tenus totū ꝑ eē ꝓius, ac poſterius notū reſpectu eiuſdē. non tū eadē rōne accipiēdo totum, qz in doctrina definitiua gd nois minus vle eſt ꝓius notū, quatenus eſt totum ſm cōtinentiā. z ſic non eſt in vtroq; totū ꝓius notū eadez rōne. ¶ Sz q̄res adhuc cur minꝰ vlia reſpectu magis vliū in doctrina totali non ſubeunt rōnē totius, veluti in doctrina particulari definitiua gd nois. Lā autez in ꝓpōtu eſt, qz minus vle vt ſubeſt rōnē totius, eſt totuꝫ eſſentiale cōpoſitū. z ita eſt totū definibile. z ſic nō pōt eſſe nobis ꝓius notū, niſi in doctrina definitiua gd nominis. magis vo vle, vt ſubeſt rōnē totius reſpectu minus vlis, nō ſubeſt rōnē totius, niſi ſm ꝓtinentiam. z ſic erit ꝓius nobis notū in doctrina totali. Lā autē quare in vtraq; doctrina ordo eſt ꝓcedere a toto, ex nāli inſitu ab Arist. aſſignat. qm̄ nulla alia rō aſſignari pōt. vt Ari. demonſtrauit per verbū [hactā eſt aūt nobis via.]

¶ Ex his ꝓin toto hoc ꝓœmio Arist. tria fecisse, quia ꝑ textu declarauit ordinē in doctrina ꝓticulari demonſtratiua eū concluſiſſet eſſe manifeſtū in ſcia de nā eſſe ꝓcedēdū ꝑ cognitionē principioꝝ, icārū, z elenchoꝝ. textu vo. [Innata eſt aūt ōdeclaraſſe ordinē in doctrina totali. textu aūt [ſubſtinēt aūt] expoſuiſſe ordinē in doctrina definitiua. Auer. āt in cōmento alr colligit ea q̄ Arī. fecit in ꝓhemio, q̄ cū exposita ſint iii cōmentarijs, bona fröte ꝑtermitto. eſt tū attētione dignū Auer. itelleriſſe tres ſyllos aſſumendo ſub eadez maioze tres minozes. Maioz qdē eſt ex nobis ꝓius notis eſt ꝓcedendū ad poſteris nobis nota. Si accepim⁹ ſub hac, ſz effect⁹ cōpoſiti ſūt nobis ꝓius notis ſuis cauſis ſimplicib⁹, cōcludem⁹ ordinē in doctria demſtatiua. vz. q; ſit ꝓcedēdū a ꝓpoſitis effectib⁹ ad cās ſimplices. Si aūt accepim⁹, ſz magis vlia ſunt nobis ꝓius nota minꝰ vlibꝰ, ꝓcludem⁹ ordinē in doctria totali q; debeam⁹ ꝓcedere a magis vlibꝰ ad minꝰ vlia. at ſi accepim⁹, ſz definibilia ſunt ꝓius nobis nota q̄ ꝓtes definiētes ꝓcludem⁹ ordinē in doctria definitiua q; debeā incipe a cognitiōe gd nois rei, q̄ definit. z ſic ſunt tres ſyll'i, ex yna tm maioze. q; hz augere i latus ꝑ poſte. ¶ De ꝑ vero cognito ab Ari. z ab Auer. cęteri q; grecis expoſitoribꝰ non habem⁹ niſi duo. z q; in doctria totali magis vlia nobis ſint ꝓius nota minus vlibꝰ cuiꝰ magis vlia: talī doctria rōnē totiꝰ hēant, z q; i doctria ptiꝰ deñꝰ gdē minꝰ vlia nobis ſint ꝓius nota. cū minꝰ vlia in hac rōne habeant totiꝰ. magis ꝯo vlia rōnē ptiū. demſtatiua vo cōpoſita ꝓius nota ſint ꝓponētibꝰ, z effectꝰ ſuis cauſis. nec alia exꝝ, q̄ dixerūt habemus. Dinc emerſit digladiatio iter iunioꝛes, cū ꝓtingat aliqd cognoſci diſtincte, aut ꝓfuſe, q̄ nā cognitione dicāt Arī. z expoſitoꝛes cognoſci ß ꝓius, illud poſterius diſtincte, an cōfuſe. Si in ordine doctrinę totalis ꝓius nota ſunt magis vlia minꝰ vlibꝰ cognitione ꝓfuſa, ſcia vlis, q̄ hr̄ de illis eēt ipfecta, z ſcia, q̄ hr̄ in libris auſcultatoꝝ de vlibus reb⁹ nālibus, vlibꝰ accitib⁹, z vlibꝰ cauſis eoꝝ, eēt impfectio: ſcia, q̄ hr̄ de eis ꝑ ſpēm. at ſi cognitiōe diſtincta, tūc eēnt nota, vt partes, z ſic ꝓbatio Arī. nō eſſet ad ꝓpoſitū, q ꝓbat ea eē ꝓius nota nobis, qz tota. Et hz deh⁹ q̄ſito plurib⁹ in locis diſſereremus. tū iuſta exp̄one huius ꝓhemij, q̄ nūc occurrit nobis de nouo, hāc rē dilucidar opz. ¶ Accipiam⁹ itaq; notitiā, q̄ aliqd cognoſcim⁹ ꝓius, aliqd poſterius bifariā eē, aut vlez, z hęc dī doctrina totalis, in q̄ plures notitię ꝓticulares z einſdē, z alterius rōnis cōtinent, z ꝑ pacto vniuerſa ſcia de nā dī doctrinalis notitia, in qua aliq̄ ꝓius, aliqua poſterius cognoſcunt, aut ꝓticularē. z hęc ē duplex, aut terminoꝝ, z hęc. definitiua notitia dī, aut ꝓpoſitionū, z hęc eſt diſcurſiua. notitia gdez, qnę eſt doctrina vlis, totalis ve, q̄ aliq̄ ꝓius, aut poſterius cognoſcunt aut ꝓticulare. z hęc ē duplex, aut terminoꝝ, z hęc. definitiua notitia dī, aut ꝓpoſitionū, z hęc eſt diſcurſiua. notitia gdez, qnę eſt doctrina vlis, totalis ve, q̄ aliq̄ ꝓius, aut poſterius cognoſcunt ꝓfuſe, vel diſtincte. confuſe gdē, cuiꝰ terminꝰ cognoſcēt gd ſignificat. diſtincte vo, cū cognoſcēt res ſignificata gd eſt. Si aūt demōſtratiua eſt, qua ꝓius vel poſterius nota cognoſcunt, q: vel pp gd cognoſcunt. ¶ Ex his ſegtur primo qnę ſitū ſi magis vlia ſint nobis ꝓius nota minus vlibꝰ, eſſe multiplex, ſicuti notitia multiplex eſt, qz vel totalis, vel particularis, z ſic ad ipſius ꝑ diſtinctionē eſt rūdendū. Sequitur ſcō ea, q̄ in totali doctrina ꝓius aut poſterius nota dicunt, nō eē ꝓius nobis nota, aut poſteriꝰ ꝓfuſe, vel diſtincte. notitia gd, aut pp gd, notitia gd nois, vel gd rei, ſz ꝓtractatiōe aggregāte has notitias oēs, z adhuc ꝑles nā cū cognoſcunt ꝓma ꝑnꝰ i vli, qz tria vl'zia cognoſcunt notitia demſtatiua qz vel pp gd. cū vo cognoſcit gd vnūqq̄ ex ſcit, cognoſcit ꝓfuſe, vel diſtincte. Segt 2o ea, q̄ dicunt nobis ꝓius nota in doctrina ꝓticulari demōſtratiua vel poſteriꝰ, non dici ꝓius vel poſteriꝰ nota diſtincte vel cōfuſe. ſed ſolū vel notitia, qz vel pp quid.

Diluc. Suppō. G

De diluci datione.

E

F

H

Excerpta.

Segt 4o ea, q̄ dicunt ꝓius vel poſteriꝰ nota in doctria

I particulárſ diffinitiua eſſe ſolá príus vel poſteriꝰ nota diſtincte, vel cõfuſe, qñ hęc ſola cognoſcunt̃ qd nois, vel qd rei. ¶ Ex iis ſegtur dilucidatio, cum quęrit̃ ſint ne príus nobis nota magis vl'ia, an minus: qñ vel logmur i doctrina totali, vel particulari. Si in doctrina totali, ſit magis vl'ia, imo vl'iſſima ſunt nobis príus nota, minus vl'ibus, nõ quidẽ cõfuſa vel diſtincta notitia, qz vl'pp qd, ſed ptm ratione aggregãte plures notitias eiuſdẽ, z alterius rõnis. Si aũt logmur in doctrina particulari, aut in demõſtratiua, aut in definitiua. Si in demõſtratiua, cũ hęc ſit ppoſitionum, aut logmur in notitia qa, aut in notitia pp qd. ſi loquimur in notitia qz, ꝓpõnes, quę ſignificãt effectus, príus nobis notę ſunt ꝓpõne, quę ſignãt cãm illius effectus. z intelligo quonis mõ ꝓpõnes ſunt ſine vl'es; ſiue minus vl'es. ſi nanq; in notitia pp qd, ꝓpõnes, quę cãs ſignificant, príus nobis notę ſunt ꝓpõne ſignificante effectũ illius cãę. Si aũt loquimur in doctrina definitiua, aut loquimur in notitia cõfuſa, aut diſtincta. ſi in confuſa, minus vl'ia ſunt príus nota nobis magis vl'ibus, qñ reſpectu illoꝝ tota ſunt. ſin autẽ in diſtincta, magis vl'ia príus nobis nota ſunt minus vl'ibus, qñ reſpectu illoꝝ ptes ſunt. ¶ Sed aduerſus hanc dilucidationẽ ſunt dubitationes nõ leues, ꝑª quidẽ, qñ in ipſa inductione aliq̃ príus, aliqua poſterius cognoſcunt̃, vbi ꝓpõnes ſignificantes res ſingulares príus nobis notę ſunt ꝓpõne ſignificãte rẽ vl'em. deinde in ipſo exẽplo eſt vnũ ſingulare príus notuz altero. ad hęc accipio ſpẽm lapidis, q̃ genita eſt in ĩtellectu noſtro ab obiecto repſentato ꝑ phãtaſma, z ab intellectu agẽte. z quęro qd príus nobis repſentabit. nã cũ illa poſſit repſentare lapidẽ ſub rõne magis vl'is. vꝫ. corporis, vel minus vl'is. vꝫ. Zephyri, quęro qd príus nobis repſentabit. vltimo accipio aggregatũ ex oibꝰ ſcięntijs ſpeculatiuis, z certũ ẽ hoc aggregatũ eẽ vnã totalẽ doctrinã, ergo ſi in doctrina totali vl'iſſima ſunt nobis príus nota, tũc metaphyſica eẽt ꝑª pars huiꝰ doctrinę totalis, q̃ tñ eſt vltima, z ꝓnitia pz, quoniaz eſt de vl'iſſimis.

Solones ¶ Sed dubitationes hꝰ facile delent, ꝑª quidẽ diluif, qz inductio nõ eſt doctrina: ideo inter ptes eius non eſt ꝑ ſe ordo. Interdũ enim ꝓpõnes, q̃ ſignificãt ſingularia, ſunt nobis príus note, vt illa oĩs mula eſt ſterilis nobis príus nota eſt, q̃ illa ꝑticularis; hęc q̃ eſt in vtero, eſt ſterilis. Aliq̃n ꝫ ꝓpõnes ſignificãtes ſingularia nobis príus notę ſunt notitia experimẽtaria. quare iter inductionis ptes nõ eſt ꝑ ſe ordo. z ſic nõ eſt doctrialis notitia. z cuiz de ordiẽ, qui eſt ꝑ accẽs nõ ſit ſcia: ideo de talibus nec Ariſto. nec nos locuti ſumus. Sil'rõne de exẽplo. per accidens enim vnũ ſingulare eſt altero príus vel poſterius notũ, z ita inter ꝓpõnes, quę ſignificant ſingularia, non põt eẽ ꝑ ſe ordo. ¶ Diluitur etiam ꝫª obiectio, vno mõ aſſerẽdo inter repſentationes illas nõ eſſe rerũ quę cognoſcuntur ordinẽ, niſi ex cõditionibus. vbi cã dato q̃ individuũ moueat ſenſus a remotis, ſpẽs eius repſentabit príus lapidẽ ſub rõne corporis, q̃ ſub rõne lapidis. dato ẽo q̃ moueat de proximo, ſit qz impedimentũ dẽ deductũ, repſentabit lapidẽ ſub rõne lapidis. ſed quia ęiuſmodi cõditiones individuoꝝ q̃ ſenſuz mouet, ſunt accẽſitales, iure inter hꝰ repſentatiões erit ordo ꝑ accidens; quare cũ cõditiones eiuſmodi prouiouent ad cognitionẽ magis vl'is, magis vl'e príus cognoſcit, qñ ad cognitionẽ minus vl'is, minus vl'e príus cognoſcit. accedit ad hęc q̃ ſi ordo eſſet ꝑ ſe, oia minꝰ vl'ia inter media ꝓcognoſcerent; cuius ẽoiũ experimur. q̃ ſi hꝰ ordo, ſit ꝑ accẽs, nõ erit doctrinalis. z illius cã reddi nõ põt niſi ex cõditionibꝰ regũtis, q̃ mouet ad diuerſuz modũ cognoſcẽdi. Melius aũt dico ꝙ diſtinctionẽ, ſi intellexeris in notitia ſimplici, cũ hęc ſit definitiua, dico q̃ ſpẽs príus repſentabit lapidẽ qd nois, z minus vl'e, in notitia cõfuſa, in notitia diſtincta príus magis vl'ia, q̃ ſunt illius ptes. Sin aũt in notitia cõplexa demonſtratiua, dicẽdũ eſt, vt eſt dictũ. hacten⁹ de primo cognito. Multa dixerũt de hꝰ quęſito Alexãder, Philoponus, Porphyrius, z Simplicius, non tñ peruenerũt ad dilucidationẽ rei.

M

N

O

P

Q

Tex.6.

NEceſſe eſt itaq; aut vnum eſſe príncipium, aut plura, z ſi vnum, aut immobile, vt Parmenides atq; Melliſſus dicunt, aut mobile, vti naturales, quorum alij aerem, alij aquam primum principium eſſe autumant. Si vero plura, aut numero finita, aut infinita: z ſi finita ſint plura que vno, aut duo, aut tria, aut quattuoꝛ. aut alio quodam numero ꝓſtituta erunt. Si autez infinita, aut perinde, vt Democritus genere quidem vnum. Figura autem, aut forma diuerſa, aut contraria quoq; eſſe oportet.

¶ Hactenus de intẽtione phẽnũ pfecit, nũc pſegtur. z ꝑ de rerũ nãlium ꝓncipijs opiniones z veritatẽ ingrit, ꝓcedit aũt diuidẽdo. poſitiones de ꝓncipijs ꝓfomiter diuiſioni entis, z ingt. neceſſe eſt ita q; rep nãliũ eẽ, aut vnũ ꝓn^m, aut multa: eſt enĩz ꝑª entis diuiſio in vnuz, aut multa. Rurſus eſſe vtraq; pars habuit opiniones. z ſi vnũ ſit rep nãlium ꝓn^m, aut immobile eẽ ꝓz, aut mobile: eſt enim hęc diuiſio vnius príncipij. vꝫ. ad immobile z ĩmãle, ſiue abſtractũ, aut ad mobile mãle, z ꝓincętus Parmenides z Meliſſus, de quoꝝ opinione infra dicemus, ꝓncipiũ rep nãlium vnũ eſſe z immobile aiunt, quiz cũ motum negẽt ꝓnõ nãles dicti ſunt: ſed theologi vocant a Platone in Parmenide. Nãles vo vnũ eſſe aiũt, ſed mobile, qui cũ motũ amittãt, nãles greco verbo phyſici nuncupant: horum alij aerẽ dicunt rerũ nãlium ꝓn^m, vt Diogenes, alij aquã, vt Thales Mileſius, alij ignez, vt Heraclitus Ephęſius. Alij vo horũ medĩũ vaporez. vꝫ. inter aerẽ z aquã: vt ypponacticrias vulgares phi. quorum qdã nullus niſi Heſiodus poeta atq; theologus poſuit terrã. hic enim fuit ꝓmus apud greços q̃ in cinerẽ nos verti cõmemoꝛari iuſſit: ceteri a rep principijs terram ob craſſitudinẽ atq; mobilẽ ĩmobilitatẽq; diſtinguũt. Si vo plura ſint rep ꝓn^a, cuiz ꝓma multitudinis diuiſio ſit ꝑ finitũ, aut infinitũ: ſio aliq̃ finita numero, aliq̃ infinita eſſe aiunt: eoꝝ vo qui finita poſuerũt, Parmenides vt dicemus duo terrã, z ignẽ autumat. Hyppon z cricias tria ignẽ, aerem, z aquã, e quibus vapores exoriri aſſerũt. Empedocles agrigentiꝰ quatuoꝛ. vꝫ. elementa: hic ẽt alio quodam numero ꝓncipia ſtatuit, addens concordiã z diſcordiam, z ita ſex ponit. Hi ſunt qui finita contendũt, eoꝝ qui infinita, alij vt Democritus ſubſtãtiam atomoꝝ. i. individuoꝝ, corporum arbitratus eſt vnam eſſe genere: ſola vo figura, ſiue forma, aut ſpecie diuerſas. naz licet hę ĩdividua, ſint minima corpora ſint natura, dividuę ſunt magnitudines, alię triangulę, alię q̃drangulę, alię alijs figuris z ſpeciebus deſcripte: vt in libro de genere anno ꝓterito diſputauimus. alij infinita aſſerunt, ſed hijs etatibus differre, vt Anaxagoras clazomenius homiomerias, hoc eſt ſimilares partes qualitatibus diſtinxit, caliditate, frigiditate, atq; nigritia, vt Themiſtius aſſerit, de rerũ itaq; naturaliũ ꝓncipijs neceſſitate diuiſionis cõſtitutę, hę ſint poſitiones.

¶ Dubitat

A Quę Auer. cõm. 6. Dubõ ꝓma Auerro. Solo. Scõa duꝰ.

¶ Dubitat Auer. hic primo, z inquit. z ſm naturaz diuiſionis deberet dicere z ſi vnuz, aut erit finitũ, aut infinitũ, vt dicũt Parmenides z Meliſſus. ¶ Reſpõdet q̃ Ariſt. hanc diuiſionez innuit per eam quam dedit de multitudine, quia dixit, z ſi plura, aut finita, aut infinita: per hanc itaq; diuiſionem datam circa multitudinẽ innuit illam circa vnũ. ¶ Secũda dubitatio eſſe poteſt quonaz modo poſſunt Parmenides z Meliſſus dicere vnum tantũ eſſe ens. vꝫ. principiũ cum principiũ ſit relatiuum ad principiatũ: ſequeẽ enim non tantuz principium eſſe, vt ſi tantum pater eſt: non tantuz pater eſt, vt ſorticolę aiunt. ¶ Reſpõdet Auer. q̃ hi per principium accipiunt ens. vt dicetur, modo ens non eſt relatiuum. ¶ Vlterius debes ſcire vt Auerroes ait. q̃ omnis multitudo, aut eſt reruz ſm formam, hoc eſt ſpẽs: aut ſm quãtitatem, hoc eſt numerũ, quia omnis differẽtia, aut eſt ſpecifica, aut numeralis: ſi ſpecifica, dicit̃ multitudo ſm formam, ſi numeralis dicit̃ ſm quantitatez, ideo Democritus de multitudine principiorum aſſerit hos modos: quo quidem in loco colligere ſoliti ſumus indiuiduoꝝ principiũ diſtinctiũ eſſe quantitatẽ, quę res cum propoſitũ noſtruz tranſcendat. Metaphyſicis omittatur. ¶ Tertia dubitatio eſſe poteſt. quare Ariſto. nõ diuiſit plura per mobile, z immobile. ¶ Reſpõdet Auer. quia nullus aſſerit plura principia quieſcentia eẽ, quã quoq; ſolutionẽ expoſito: ſectaꝫ in hac pte.

quotuplex differẽtia.

B

3ª dubõ. Solo.

Cõfutatio.

¶ Dęc tñ ſolutio non mihi placet, naz potentiuz plura alij ſunt qui ponunt omnia ĩmobilia eſſe vt Zeno eleates. quez Ariſto. confutat in libro. 6. z in octauo. tex. cõmen. zz. Alij qui ponut omnia ſemper moueri, vt Heraclitus Ephęſius, quem confutat Ariſto. in huius libri octauo. tex. cõ. 23. z ita falſum eſt q̃ Auer. ait. nullus diriſſe plura principia quieſcentia eſſe, cuiz Zeno poſuit plura z entia z ꝓncipia, z aſſerit omnia ſemp qeſcere. ¶ Melius igitur dicerem, vt dixit ipſe in ſolutione ad primam, q̃ hanc diuiſionem innuit per primã. vꝫ. cum dixit z ſi vnuz, aut mobile, aut immobile.

C

ꝓpa ſolo.

Tex.7.

¶ Eodem autem modo etiam quęrunt qui entia quot ſint perquirunt, quęrunt nãq; vtrum ea ex quibus res ipſę conſtant, vnum, aut plura ſint: z ſi plura finita ne, aut infinita? quare principium querunt ac elementum, vtrum ſit vnum, an plura?

¶ Fuerunt alij Philoſophi (vt Themiſtius aſſerit) qui de entibꝰ apud veteres philoſophati ſunt, probat mõdo Ariſto. q̃ hi qui philoſophabantur de entibus, non aliter volebant intelligere cõnes ſuas, q̃m illi qui philoſophati ſunt de principijs: huius ratione aſſerit Ariſt. q̃ ſimiles cõnes mouebant, z ſimiles diuiſiones fecerunt de entibus, veluti illi de principijs. Propterea cõcludit eos quęrere principia, dum quęrunt de entibus, quo ſit vt poſteriores per on, hoc eſt ens, idem velint quod primi per archen, hoc eſt principiuz. ¶ Auer. autem reddit cauſam cur iſti extimarunt principium eſſe ens tantũ, z ait hoc fuiſſe pro tãto, q̃ hi ſoluz materiale perceperunt principiũ, z non formale, ꝓpterea naturales formas, aut non eſſe, aut accidentia eſſe aſſerũt, quo ſequi videtur apud eos vniuerſam rerum ſubſtãtiam eſſe materiã, ideo qui aerez rerũ materiaz aſſerebant, nihil aliud res ipſas eſſe arbitrabantur niſi aerẽ: ſimiliter z in ceteris: quę ratio docet vt quęſtiones de entibus ſint quęſtiones de rerum principijs, quę z arches, z ſtoycheia grece nũcupãtur: hoc eſt principia ele

D

Quę auer. com. 7.

métaria, hę de principijs z entibus poſitiones eſſe poſſunt, vt per naturam diuiſionis entis patet.

E

Tex.8.

¶ Conſiderare igitur ſi vnum ſit atq; immobile ipſum ens, diſputationi de natura non congruit: naz z vt geometrię diſputatio vlterius non congruit aduerſus eum, qui principia tollit, ſed aut ad aliam attinet ſcientiam, aut ad eam quę omnibus eſt communis: ſic z illi nulla eſt aduerſus eum ratio, qui naturę principia elidit. Non enim principium eſt, ſi vnum tantum ſit, atq; illo modo vnum: principiũ enim, aut alicuius, aut aliquoꝝ eſt.

F

¶ Aduerſus igit has poſitiones per ordinem procedit Ariſto. at contra Parmenidẽ z Meliſſum primo ſumit q̃ eoꝝ poſitio non eſt phyſica, nec aduerſus eos diſputatio pertinet ad ſciẽtiã õ natura, z ſyllogizat ſic. diſputatio cõtra tollentes prima principia ſciẽtię naturalis, non eſt naturalis, vt per ſimile declarat in geometria, non enim ad geometriã attinet puncta z lineas demonſtrare, neq; ad arithmeticũ vnitates, ſz vt addit Themiſtius eoꝝ veluti ſubiectis atq; cõſtitutis ea efficere atq; colligere quę ſequũtur: addo minorem, ſed poſitio dicens vnum eſſe principiũ tantũ z immobile tollit ꝑn cipia ſciętię naturalis, igitur ad naturalẽ Philoſophũ non attinet. Minor in litera hac ratione probatur. q̃ Parmenides z Meliſſus dicunt tantum vnũ eſſe ens, z nullum aliud, quia vnum tantum principium dicunt z illud eſſe ens: modo ſequitur ſi tantum vnum eſt ens, nullum principium eſt, vbi nanq; ſit principium, etiam principiatũ ſit: neceſſe eſt, z ita multa erunt, quare ens non eſt tantum vnum, quę ratio docet vt nullum principium ſcientię naturalis ſit. Themiſtius autẽ extra textum probat minorem ſic. quia iſti tollunt motum, quo ſublato principia tolluntur naturalia. immo vero ipſa plane natura, quod Ariſto. innuit cum inquit, non enim principium vllum eſt, ſi vnum ens tantum ſit vt aiunt: quia ad eſſe ens vnum tantum ſequit̃ non eſſe principium vnũ tantũ, z addit, atq; illo modo ſic, hoc eſt immobile. nã ſic tollet̃ motus z definitio naturę. ¶ Quo vo ad verba attinet Ariſto. cum inquit, aut ad aliaz attinet ſcientiam, aut ad eam quę eſt omnibus cõmunis, per aliam intelligit ſubalternantez, vt docet Themiſt. per eaz quę eſt omnibus cõmunis vult dialectica, z metaphyſicaz, quę ad omnes ꝓbabiles rationes inducere poſſunt. Dant expoſitionez etiaz ſentit Auer. in ꝑſenti cõmento. ¶ Debes tñ ſcire vt in cõmẽ. 8. colligit, q̃ triplicia ſunt principia ſciẽtię naturalis, alia quidẽ cognitionis, quę ab Ariſto, primo poſterio. deſcribuntur, q̃ ſunt immediate ꝓpoſitiones, quibꝰ in ſciẽtia cuius ſunt, non ſunt alię priores, z ſcõo metaphyſicę dicũtur vt fores domicilij, quas nemo in ſciẽtia ignorare debz, propterea diciuntur precognitiones, aut cões animi conceptiones. z hac ratione dicuntur principia cognitionis, hęc ſunt. motus eſt, entia naturalia plura ſunt, z id genus: hęc enim ſeſe habent, vt puncta z lineę in geometria, z vnitates in arithmetica. Propterea vt in geometria omnes cõcluſiones ſupponunt puncta eſſe z lineas vt ꝓcognitiones, ſic nãles motũ eſſe z plura entia naturalia, vt facile cõſtat in oibus diſcurrẽdo. alia ſunt principia eſſendi, quę rerũ naturaliũ ſint cauſe, vt mã z forma, quę q; per principia ipſius cognitionis adimenta ſunt. Tertia ſunt ꝓncipia partiz cognitionis, partiz exiſtendi veluti entia nãlia habere ꝓncipia, quę ſunt cauſe

G

H

Quę auer. com. 8. Principiuz triplex.

I motus ꝛ quietis, hęc enim ꝓpositio definitiua. ens nale est qđ hꝫ ꝓncipiuꝫ motus ꝛ quietis, est ꝓncipiū cognitionis, quatenus ꝓpositio imediata, essendi vo quatenus forma ꝛ definitio, vt eni definitio est cognitionis ꝑn̄, vt vo forma est essendi causa. Ad ꝓpositꝫ igit accepit Aristo. principiū pro principio cognitionis ꝛ esse. licet vnū expresserit, alterꝫ tacuit. ¶ Dubitat hic nouus expositor, vtrꝫ dictio exclusiua addita vni relatiuo excludat aliud, ita vt valeat. tm̄ ꝑn̄ est, igit ꝓncipiatū non est. ¶ Rndet nouus expositor ꝙ ꝙ dictionē exclusiuaꝫ excludunt ꝰ ola quę sunt non de intellectu primo termini cui addit nota exclusionis, ꝛ ita vult ꝙ excludat suū correlatiuum. ¶ Sed hęc rnsio stare non potest. primo qꝛ vnuꝫ correlatiuoꝝ videt esse de intellectu primo alterius, qꝛ est de definitione illius, vt dicit in prędicamētis. Secūdo, qꝛ prędicata secūdi modi non excludūtur, quę sunt de intellectu secūdo, stat enim ꝙ tm̄ homo sit, ꝛ risibile sit. ¶ Videt igitur mihi ꝙ dictio exclusiua excludat omne illud, de quo pōt verificari hoc relatiuum aliud a termino, cui addit nota exclusionis, vt dicendo tm̄ homo est, excludunt equus, bos, leo, ꝛ id genus: nam quilibet hoꝝ est aliud ab homine, qua rōne non excludūtur partes, nec essentiales, nec definitiuę, nec prędicata scōi modi, cū nec alal, nec risibile sit aliud ab homine, nec caput, vel brachiū est aliud ab hoie, cum sit idē illi ꝺm esse partis, ideo dicēdo. tm̄ pater est, excluditur filius, qm̄ filius est aliud qđ a patre, ꝛ dicēdo tm̄ principiū est, excludit principiatū ꝓpter eandē rationē, ideo hęc ꝓpositio tm̄ principium est, implicat opposita, propterea infert cōtradictorium, vt sorticole dicunt.

Tex. 9. L ¶ Ꝓterea simile est considerare vtrum hoc modo sit vnum, quemadmodum de quavis alia positione disserere, earum quę sermonis causa dicūtur, qualis est illa Heracliti, aut cuius vis dicentis ipsum ens vnum hominem esse.

¶ Videt Arist. confirmare rationē dictā, ꝓpterea grecum illud verbū ἐστιν, qđ in translationibus antiquis legitur igitur, trāsituli ꝓterea, ꝛ vis cōfirmationis est, ꝙ nullus artifex hoꝝ eniti contra positiones manifeste falsas, vt enim dr ꝓ topi. alio quouis proferente ẜmꝫ solicitari est stultum, modo intendere vtrū ens sit vnum illo modo. vꝫ. immobile simile est acsi disputaretur aduersus quāuis aliā positionē earuꝫ quę sermonis causa cōcedunt non ſm̄ rem, qualis ꝓpter sophisma cōcedit illa Heracliti, ꝙ omnia sunt in motu, aut cuiusuis dicētis ipsum ens totū esse vnuꝫ hominē tm̄, vt illa Parmenidis, ꝓpter aliūm cauillum: sic igitur patet nō esse phycum disputare aduersus eiusmodi falsas ꝛ improbabiles positiones, vt hȳs rationibus constat.

Tex. 10. ¶ Aut contentiosam rōnem soluere, quod quidē ambę rationes habent, ꝛ Melissi, ꝛ Parmenidis: nam ꝛ falsa sumunt, ꝛ syllogismo peccāt, ratio tm̄ ipsius Melissi ineptior habetur, nullam priorēs nobis ambiguitatem afferēs, quando vno absurdo dato, cętera accidunt, quod quidem videre non est difficile.

¶ Debet textus sic cōtinuari aut contentiosam rōnes soluere disputationi de natura nō cōgruit, quā quidē contentionē ambę rōnes habēt ꝛ Melissi ꝛ Parmenidis, nam ꝛ falsa sumunt, ꝛ hoc quo ad mām, ꝛ assyllogistice sunt: hoc est forma ꝛ syllogismo peccant. Addit intertrasꝫ rōnes cōparationē: ꝛ verba trāslatione patēt, quibus vult vt neqꝫ instare, neqꝫ soluere rationes illorū sit physicū officiū. ¶ Quo vo ad verba attinet verbum illud φορητικος vel vt latine scribam phoricos, in translationibus antiquis onerosa legitur. quod Auerroes vanū exponit, est autē ratio Melissi magis vana, qꝫ illa Parmenidis, quia nulla prorsus cōcludit conclusionēꝫ, cum minor sit negatiua in prima figura. Illa vo Parmenidis ꝛ si non cōcludat intentā conclusionē, cōcludit aliquā. ¶ Cauillus aūt Melissi potest componi hunc in modū, omne qđ non hꝫ principiū est infinitum, omne qđ non generatur non hꝫ principiū, igitur omne qđ non generatur est infinitū, minor probabatur a destructione antecedētis hoc modo. si aliquid generatur habet principium, igit si aliquid nō generatur, non hꝫ principium, sub cōclusione accipiebat. sed ens non generatur: igitur est infinitū. vltra ens est infinitum, assimaſ vna maior, sed oē infinitum est imobile ꝛ vnuꝫ, igit est infinitum vnuꝫ ꝛ imobile: hęc est ratio Melissi. hęc itaqꝫ ratio peccat primo in prima minori, cuꝫ sit negatiua in prima figura, ꝛ eius ꝑbatio est a destructione antecedentis. Et sic peccat in forma dupl̄r. scōo sumit falsa. Nam maior falsa est: hippocentaurus enim non hꝫ principium, ꝛ tm̄ non est infinitū. Silr cęlū non hꝫ principium, quod tm̄ est finitū. per idem minor est falsa, nam cęlum non generaſ, ꝛ tm̄ habet principium ſaltem magnitudinis: hęc igitur ratio peccat i materia, ꝛ est assyllogistica. ¶ Cauillus vo Parmenidis erat, quicquid est ꝓter ens est non ens, quicqđ est ꝑter vnuꝫ, est ꝓter ens, qm̄ vnum ꝛ ens cōuertunt. igitur quicquid est ꝑter vnum est non ens: tunc argnitur. vnum est, ꝛ nihil non vnū est, igitur tm̄ vnum est. Dęc ratio hꝫ sit cōtentiosa, peccat tm̄ minus, cū non videat peccare in forma apte, vt illa Melissi, non aūt cōcludit ꝓpm̄, sed de hac dicemus infra. ¶ Debes scire vt dicit Auer. ꝙ hic cauillus Parmenidis est etiā peccans. primo qꝛ equiuocis vtit: nam vnū potest capi pro principio numeri: ꝛ sic minor est falsa. aut pro eo qđ cōuertit cuꝫ ente, ꝛ sic est vera: ꝛ non cōcludit ꝓpositū, sed tm̄ ꝙ quicqd est ꝓter vnum transcendenter est nihil, siue nō est ens, qđ conceditur. Scōo peccat, qm̄ maior pōt esse propositio infinita, ꝛ negatiua: ꝛ diuersimode potest verificari; ꝛ hoc si syllogismus formeſ modo nostro. Si vo formeſ mō Auerrois illa ꝓpositio est minor, sed qꝛ res hęc latius infra disputabitur, nunc sit dictum intantum.

¶ Ꝓterea nobis ea quę natura sunt, aut omnia, aut aliqua moueri subiiciatur, vt ex inductione perspicuum est, itaque neque simul cuncta soluere docebit, sed aut ea quę quis ex principijs ostendens mentitur. Quę vero non mentitur, minime soluere competit, veluti quadrationem eam quę quidem per portiones comprobatur, ad geometram dissoluere attinebit. Illa autem Antiphontis ad geometram non pertinet.

¶ Ut Auerrois commentationi ꝛ expositori vr, Aristo. assignat aliā cām, cur non oēs cauilli sunt soluēdi in arte cuius sunt, ꝛ Auer. resolvit textus in duas cās. Ego vo cum ys sentio, ꝙ Aristo. reddit cām cur quidam cauilli sunt soluēdi, quidā non, ꝛ est vna tm̄ causa, quicqd velit Auer. vꝫ. ꝙ illi sunt soluēdi, qui peccant suppositis principijs artis, vt in geometria. Cauillus Hippocratis Chij, ꝛ Brissonis, quo ꝑbare enitebant quadrationē suppositis principijs geometrię. Cauillus vo Antiphontis

N Expō vborum.

Quę auer.

Cauillus. Melissi.

O

Cauillus. Parmeni.

P

Tex. 11.

Q

M

A tiphontis qui principia geometrię non supponit, nō est in illa soluēdus. Quales vo fuerint cauilli, ꝛ quonā mō proficiscantur, ex Themi. ꝛ Lōmen. ꝛ oibus expositoribus ꝓstat. ¶ Quo vo ad verba attinet, verbum illud ꝓpterea, qđ greçe est δι, hꝫ latine sonet aūt, aut vo. hic cū Aristo. reddat scōam rōnem, videtur potius esse accipiendum vt trāstulimus: qua etiā ratione verbū illud itaqꝫ illatine latinū fecim̄, hꝫ greçe adueꝛsatiue scribatur. ¶ Dixit etiā. aut omnia, aut quędam, vt Auer. ait. ꝓpter animā ꝛ formas, siue motores cęlestes. est eni dubium vtrum sint mobiles, aut nō. sed hꝫ non moueantur sunt naturales, etiā vt imobiles sunt, cuꝫ sint ꝑn̄ motꝰ. aut forte dixit, quędā partes cētrales terrę quę an moueri possint dubitatur, similr de tota terra, aut de polis mundi, aut alȳs. vt dicemus in 8°. Scōo Auer. addit ꝙ oia hęc dixit ad denotandū ꝙ intētio principalis scię tię nālis sine physici est tractare gdditates rerū naturaliū: ꝓ accidens vo refellere positiones falsas. ¶ Exgbꝰ verbis pz 3 nōnullos, quidditates. vꝫ. rerū naturaliū in particulari esse ꝑsiderandas in scia naturali, ꝛ nō tm̄ in metaphysica: q̄ res cum metaphysica sit, metaphysicis omittit: eēt eniꝫ trāsgredi, si rem illaꝫ aggrederemur.

B Contra ali quos.

Tex. 12. ¶ Verum cum de natura non naturales ambiguitates ipsos dicere accidat: bene se habebit forsitan aliquanti sper de ijs disserere. habet enim hęc consideratio philosophiam ipsam.

¶ Quia Aristo. disputare vult 3 Parmenidem ꝛ Melissum nō naturales, qui sese excusans ait. vex cū de natura nō naturales ambiguitates ipsos dicere accidat, ex ea parte q̄ sunt ō natura. bene se habebit fortitā aliquā tis ꝑ ꝙs disserere. ꝙ vo nō in toto sed in parte disputare ō his bene se habeat, hac rōne cōstat: qꝛ ꝺ ꝓsideratio habet phīę sine metaphysicę ꝓditiones: ꝓpterea ō hac potius metaphysice, qꝫ physice agemus. ¶ Dubitant. vtrꝫ in scientia naturali possint ꝑn̄ demōstrari, ꝙ sic arguūt de motu. qui teste Auer. est ꝓm̄ cognitionis, ꝛ pōt demonstrari, qꝛ habet causam in ipso subo mobili.

C Dubō.

Distinctio Joannis. ¶ Joānes gandauēsis asserit tripler esse ꝓm̄. doctrinę, vel (vt Auer. dixit) cognitiōis esse, ꝛ doctrinę ꝛ esse. vocat aūt principia doctrinę oia ꝙ se accidētia rerū sensilium, vt motꝰ ꝛ pluralitas entiū, principia esse appellat māz, ꝛ primū motorē principia doctrinę ꝛ esse, vult esse formas rerū sensibiliuꝫ. ¶ Sed hꝫ verū sit principia esse in triplici differentia, vt Auer. sentit. tm̄ Joānes nō intelligit quę sint illa. Primo, qꝛ non oia accidentia per se rerū sensiliū sunt principia doctrinę siue cognitionis, vt Auer. loquitur. quia vt Auer. vult, hęc sunt supponēda, ꝛ ita, omnes passiones rerū naturaliū eēnt supponędę. quod Auer. non cōcederet. Scōo. principia esse illa sunt, quibꝰ subm̄, ꝛ principalissima subtilspecies est, talia sunt materia ꝛ forma, ꝛ forte primus motor. igit hęc omnia sunt essendi principia. Tertio. Auer. dixit. ꝙ ꝓncipia cognitionis ꝛ eē sunt vt res naturales hꝫ ꝓncipiū motus ꝛ quietis. igitur male exponit principiū cognitionis ꝛ esse. ¶ Propterea dicēdum, vt diximus, ꝙ principium doctrinę siue cognitionis sunt ꝓcognitiones, siue suppositiones vt motus est, ꝛ plura entia mobilia sunt, principiū esse est vt materia ꝛ forma: ꝛ omne quo subm est principiū cognitiōis ꝛ eē est, definitio rei naturalis: aut ꝓpositio ō finitiua, q̄ ꝓstat ex definibili ꝛ definitōe. Definitio eniꝫ ea parte qua forma, est ꝓm̄ esse: ea vo parte qua notior, ꝛ definitio, est ꝑn̄ cognitionis, ꝛ suppositio. ¶ Exys pz solo ad qōnem. ꝙ principia cognitionis demōstrari non possunt, eū sint imediate ꝓpositiones, ꝙbus nulla est prior in genere scientię, cuiꝰ sunt: ꝛ ita motum esse, ꝛ plura mobilia esse demonstrari nō possunt: principia vero esse possunt demonstrari, vt in hoc ꝑ videt: demōstrat enim materiam per trāsmutationē, ꝛ formā ꝙ actionem, ꝛ in octauo motorem primū ꝙ motū. Dprincipia aūt cognitionis ꝛ esse ex ea parte q̄ sunt ꝓm̄ esse sunt fortasse demonstrabilia: cum enim definitiones sint ꝓncipia esse ꝛ cogitionis ex parte qua sunt formę, sunt demonstrabiles, ex parte qua ō finitiones, demōstrari nō ꝑnt. ¶ Tunc ad rōnez dico ꝙ hꝫ motū esse habeat cām in scia naturali vt naturam ipsam: qꝛ vo natura nō cognoscitur in hac scia nisi ꝙ mōtum: ideo dico motum nō posse demōstrari esse, nec sufficit ipsa negotiatio: quonā omnē certitudinem de natura nāciscimur ex ipso motu. ꝛ ita non opꝫ vt omne habēs causaꝫ possit demōstrari, nisi illa causa sit certificabilis quo ad quendam gradum notitię, quem ab illo habēte cansam non nacti sumus. Dęc de qōne.

D

Expō ꝓpa.

Sol. qōis.

E

F

Tex. 13. ¶ Cum principium omnium commodissimus sit ipsum ens multipliciter dici, quo nam modo asserentes omnia vnum esse dicunt: vtrum vt substantiam omnia, an quantitatez, an qualitatem. Rursus etiam si substantiam vnam cuncta esse dicant: vtrum vt hominem vnum, aut equum vnum, aut animam vnam: ꝛ si qualitatem vnam, vtrum albedinem, aut calliditatem, aut aliquid id genus. hęc enim nimium distant, neqꝫ dici possunt.

G

¶ Anteꝫ contradicat positioni Parmenidis ꝛ Melissi, facit diuisionem in eoꝝ positione, ꝛ inquit. cū principiū oium commodissimum sit ens multipliciter dici. iccirco quonam modo asserētes oia vnum esse dicunt. quęrendum est. vtrum. vꝫ. vnū ens substātiam, aut quātitatez, aut qualitatem, aut aliqd cęteroꝝ prędicamentoꝝ. hęc quo ad primā entis diuisionē. deinde subdiuidit dicēs. rursus etiam si subam vnam cuncta esse dixerint: vtrum aut hoiem vnum, aut equum vnum, aut animam vnaꝫ. Similr de qualitate ac quātitate subdiuidi pōt positio eoꝝ: ꝛ qꝛ quis dicere posset has diuisiones non esse per oppositas, addit. hęc eni nimiū distant, neqꝫ dici possunt esse eadez ac coincidere, vt ꝙ omnia sint vna subꝫ, vt vna quātitas, ꝛ eiusmodi. ¶ Exys pz Aristo. non fecisse diuisiones duas. alteram. vꝫ. realem in decez prędicāmēta. alteram intētionalem in vlem ꝛ particulares, vt expositores credunt: hꝫ est prima entis diuisio in decem prędicamēta, ꝛ subdiuisio cuiuslibet in spēs, ꝛ idiuidua per ordinē. ¶ Sed dices. Aristo. petere videtur, qꝛ sumit ens multipliciter dici. igitur petit entia esse plura.

H Dubō.

¶ Auer. solonem inuit hoc principium esse acceptuꝫ, vti famosuꝫ atqꝫ notum oibus. ¶ Aut vt sorticulę sentiūt, ꝓpositio disiunctiua non asserit plura esse, hꝫ vnuꝫ tm̄, vt si dixero homo currit, vel quiescit. hęc ꝓpositio non ponit vtrūqꝫ. vꝫ. hominez currere ꝛ quiescere, sed alterum tm̄. eodez modo si petitur ens multipliciter dici, accipitur hoc disiūctiue, non aūt copulatiue. ideo nō ponitur plura entia esse. Dęc satis ꝓ nūc. De vniuocatione entis, cū sit quęstio metaphysica, trāseo quę eniꝫ raptim hic, ꝛ quasi suppositiuę accipiūtur, nolo principaliter disputare: sic eni omnes libros ponerez in vnū. veluti multi ignari faciūt, qui vt videantur scribere in logica, quęstiones pertractāt physicas, aut metaphysicas, ꝓpias aūt logicas pertractationes omittētes, cuꝫ nihil in illis sciant, alꝫ in nālibus trabūt metaphysicas

Sol. Auer. Solo sorticolarum.

Cōtra expositores.

I Quę Tho. disputationes, ꝛ tales hoies nūq̄ possunt adiscere, potissimum cū sint addicti. ¶ Debes scire apud exponẽtes Themistiū, ꝙ Aristo. innuit diuisionem primā in hunc in modum. Si omnia sunt vnum ens, aut vnū simplex. v3. per disiunctionem, aut vnam subam, aut vnā qualitatem, ꝛ cęteroꝝ aliud, aut vnū compositę. v3. copulatiue: vt ꝛ substantiā, ꝛ qualitatez, ꝛ alia. Et hoꝝ membroꝝ rum alterum explicat, alterū subticut: qua ratione nō est petitio principij, vt fabulantur recentiores.

Tex.14. ¶ Si quidem enim erunt ꝛ substantia, ꝛ qualitas, ꝛ quantitas: siue hęc sint abiuncta inter se, siue coniuncta. Multa entia profecto erunt. si vero omnia erunt qualitas, aut quantitas, siue substantia sit, siue non sit, hoc absurdum erit: K si ipsum impossibile opoꝛteat absurdum nuncupare: nullum nanq̄ cęteroꝝ ens a substantia ipsa separari potest: si quidem hęc omnia de subiecta dicuntur substantia: ꝛ ita esse non possunt omnia vnuꝝ accidens pręter substātiam. an vo omnia erūt vnuꝝ substantia, in textu sequēti dicetur. ¶ Ex hac foꝛma arguendi patet Aristotelem non petere principiuꝫ, nec apparenter, nec existenter.

L Qualis arguēdi foꝛa sit.

Tex.15. ¶ Sed cum Melissus ipsum ens infinitum esse rit esse: ipsum ergo ens erit aliquod quantuꝫ. Infinitudo enim in quanto est: subsit antiam itaque infinitam, aut qualitatem, aut affectionem non contingit esse, nisi per accidens, quatenus ipsa simul quanta sunt quędam. Infiniti nāque ratio quanto competit, non autem substantię, neque qualitati. ꝙ si ꝛ ipsa substantia sint ꝛ quantitas: id quod sunt vnum eis, duo erunt sane: sin vero sint soluꝫ substantia, ipsuꝫ ens infinitum non erit, neqꝫ vllam habebit magnitudinē: esset enim quantum aliquod.

M ¶ Probat nunc ꝙ omnia nō possunt esse vnum ens simplex qō est suba. Et arguit dicens. Sed cuꝫ Melissus ipsum ens infinitū asserit eē ipsum ergo ens erit aliquod quantum. cuius rōnem addit: qz infinitudo in quāto est vsitatissimum. Propterea concludit subam itaqꝫ infinitā, aut qualitatē, aut affectionē non cōtingit esse, nisi per accidens: quatenꝰ ipsa sunt simul entia ꝛ quanta quędā: qz infiniti, vt diximus, ratio quāto cōpetit, non aūt substātię, aut qualitati. sic igitur id esse non potest suba sola. deinde epilogat rationes hanc hac foꝛma dicens, ꝙ si ꝛ ipsa omnia sint ꝛ suba ꝛ quantitas simul, id qō sunt vnum ens, plura erunt. v3. duo sane, sin vo sint omnia solum suba, ipsum ens infinitū non erit, neqꝫ vllam habebit magnitudinē: esset aliqō quantuꝫ, ꝛ ita plura. Est igitur epilogus ratiōis. si omnia vnū sunt suba, aut oia sunt vna substāna sola, ꝛ sic erunt non ens infinitū. aut omnia erunt substantia ꝛ quantitas insimul, ꝛ sic plura erunt. Hęc est vis rōnis. ¶ Quęrunt hic p̄. vtrum ratio finiti vel infiniti soli quanto cōpetat, videtur ꝙ non. nā quilibet motoꝛ cęli est finitus, quoꝝ nullus est quātus. Scō si sic, tunc suba ipsa nō finiret per fines ac terminos ppꝛias giis, sed per quātitatem, ꝛ terminos alteriꝰ generis. ¶ Joānes gandauēsis in 8° huius. voluit nihil esse finitum aut infinitū, nisi quantū molis, ꝛ ꝙ sunt differentię quāti molis. hoc probare videtur authoꝛitate Auer. cō. 79. qui vult primū motoꝛem non esse finitum nec infinitū, qz nec est quantus, nec in quāto. ꝛ patet eū loqui de quāto molis. ꝛ ita recte Aristo. inquit, infinitudo eni in quanto est: postmodum ait. infiniti nāq̄ ratio quanto cōpetit. loquntur enim de quāto molis ac prędicamentali. ¶ Sed hic homo in oibꝰ semp errat. Addictus enim ipsius Auer. dictis sępe truditur in aniles fabulas. Primo, qz Arist. in libro de motibus aialium. ingt. Adhuc aūt opꝫ virtutem ꝙquare mouētis, ꝛ eaꝫ qę manētis, est enim aliqua multitudo vigoris ꝛ virtutis, ꝙ quā manet id qō manet, quēadmodum et iam per quaꝫ mouet mouēs, ꝛ reliqua. ¶ Ex ijs arguo. est multitudo vigoris ꝛ virtutis. igitur duplex quātitas, altera molis p̄dicamētalis. v3. altera vigoris ꝛ virtutis. ꝛ ita duplex ratio finitiꝫ vel infiniti, altera quidē quę est in ipsa mole, altera vo in ipso vigoꝛe: ꝛ ita ratio finiti non tm quātitati prędicamentali cōpetit, vt Joānes credit. Rursus scō in libro de gīone, in tex. ꝛ cō. 37. habetur, ꝙ aliqua sunt cōparabilia ꝛ qualia in quanto mēsurę, aliqua in quanto, quo possunt. vbiꝫ velle duplicem quantitatē molis ꝛ mensurę, ꝛ potentię sive vigoris. igitur duplex ratio finiti. Tertio in 2° cęli. cō. 39. probat Auer. omnes motoꝛes o3bium esse finitos vigoꝛe, qz mouēt finita velocitate. vbiꝫ eos esse non quātos p̄dicamentaliter: ꝛ ita ratio finiti pōt nō quanto cōpetere p̄dicamētaliter. ¶ Propterea videt mihi esse dicēduꝫ ad aures Arist. duplex esse quātum, vnum acceptuꝫ a mēsura potētię, alteꝝ acceptum a mēsura ponderis. Dicimus enim terram esse maioꝛem igne aliquo, illuꝫ tm esse pollentioꝛē. ꝛ ita potest duplex ratio finiti esse, vna quę ponderi cōpetit, altera quę vigoꝛi. Addimus tamen nihil esse finitum vel infinitum, nisi sit quātum prędicamētaliter, aut attributione ad quātum prędicamentale. Unus nanq̄ motoꝛ cęlestium est maioꝛ altero, non penes magnitudinē qua sit aut quātus, aut tantus, sed penes magnitudinem quam mouet aut maioꝛem, aut minoꝛem, ꝛ ita quantitas vigoris attributione ad quātum molis proficiscitur. Et hoc sufficit rōni Arist. cōtra illos. ¶ Quęrunt scō. vtrum ratiō infiniti tollat rationem generis. Et ne sit cōtentio verbi, non loquimur de infinito secundum diuisionem, quod dicitur infinitum in potentia. nā cum hoc sit actu finitum, cōstat ipsum non tollere rationem generis. nec de infinito successiōe, vt motꝰ, ꝛ tempus, quoniaꝫ hęc sunt in genere. loquimur igitur de infinito sm extrema. ¶ Respondent nonnulliqui acuti nūcupantur, ꝛ videtur distinguere de infinito sm extremaꝫ: alterū est in quātitate, vt linea infinita, ꝛ corpꝰ infinitū, ꝛ id genus. alteꝝ in vigoꝛe, vt ens infinitū, ꝛ bonum infinitū, ꝛ id genus. ¶ Tunc ponūt duas regulas, prima est ꝙ nunq̄ sequitur ad summū in inferiori summum, vel optimuꝫ in superiori, nisi illud inferius sit nobilissimum contētum sub illo superiori, vt nō sequitur.

N

Dūa qō.

Dō Joan.

O

Cōfutatio.

P

Dō ppria.

Dō ppria.

Dūa rūa.

Q

Scōa qō.

Rū. aliqrū

A perfectissimus equus. igitur pfectissimū aial, sed gratia materię sequtur. perfectissimus homo. igit pfectissimuꝫ animal: qz homo est pfectissimum aialium. ꝛ vt dixi de animali, ita de ente dicūt. Non eniꝫ sequtur. optimū ens ad aliqō eoꝝ quę continentur sub ente, nisi illud sit simplr pfectissimum sub ente. ¶ Scōa regula. omne id ad qō non sequtur perfectissimuꝫ ens potest esse in genere. vt licet linea infinita, aut corpus infinitū sit perfectissima quātitas, cui nihil deest in rōne quantitatis: qz tm est limitatum ens ꝛ nō perfectissimum ens, cū sibi desit aliquid in rōne entis, ideo est in genere. Tunc dicunt duo. pm ꝙ infinituꝫ ens tollit rōnes giis, vt per regulā scōaꝫ habetur, ꝛ ratione pz: qz tollit omnes potētialitatē, quā requirit ratio generis. Scōm est ꝙ infinitū quātuꝫ non tollit rationem giis: pz per primā regulam ꝛ rōne, qm hęc infinitas non tollit omnem potētialitatem, quā requrit ratio generis, sz tm ponit infinitatem sm quid alicuius imperfectę entitatis, in qua pōt bene esse cōpositio requisita ad giis rationem. ¶ Sed hęc positio non est peripatetica, qz apud Aristo. infinitum, siue sm quid, siue simplr hoc modo sumptū, tollit omnem rationē entis, cuꝫ nec sit actu ens, nec possibile. vt 3° huiꝰ videbit. Modo qcquid tollit ꝛ repugnat rationi superioris, tollit ꝛ repugnat rationi inferioris. cum igitur infinitū hoc modo sumptū repugnet rationi entis, etiaꝫ repugnabit quāto ꝛ generi. Scō o diuisio entis in decē p̄dicamēta est diuisio entis qō est, aut pōt esse, aut saltem non repugnat esse. vt dicetur 3° huius. modo infinitū hoc modo acceptum, nec est ens, nec potest esse, ꝛ repugnat eē igitur substantia fugit rationem prędicamenti ꝛ generis.

Cōfutatio

Dō ppria. ¶ Propterea dico apud peripateticos, ꝙ omne infinitum sz extrema, sive in mole, sive in virtute, est ens simpliciter, vt si esset corpus infinitum, esset ens simplr. huius causas est, qz omne tale excedit aliquā sui partez ali quantaꝫ in perfectione infinito excessiu: ꝛ ita omne tale est infinite pfectum, ꝛ p ꝰ ns infinituꝫ ens. Iz sm denominationem dici soleat esse sm quid infinitū, absolute tm ꝛ sm rem omne tale est infinitū simplr. ¶ Aliter q̄dꝫ dicimus, ꝙ nō sufficit ad rationem giis limitatio in enteꝛ ita Iz linea infinita si esset. esset limitatum ens, non tm limitatum in generes, quoniā non omnis limitatio est giis, nisi ea quę stat cum entitate. ꝛ sic oia hęc quę dicūt sunt voluntaria ꝛ nō peripatetica. ꝛ si Auer. in 2° dicat, quantū esse genus infiniti, lequitur de genere sm opionem ꝛ famam. ¶ Tertio ārunt. vtꝛ. suba mālis sit per se divisibilis. Omissis rationibus hinc inde solēr esse positiones extremę. ¶ Prima vult ꝙ suba mālis, sit diuisibilis pure p accidēs. ¶ Scōa positio quę est Joānis, tenet ꝙ substātia materialis sit per se diuisibilis mediate. ¶ Pro prima positione Iz Joānes plures adducat rōnes, quas solvit, potiores videtur hę. Prima, cuicūq; p accidens cōpetit antecedens, eidem per accidēs cōpetit ꝛ consequens. Modo quantitas ꝛ divisibilitas sehabēt, vt antecedens ꝛ consequens: nam valet. quātū est, igitur divisibile. ergo cuꝫ substantię māli competat per accidens quantitas, etiā divisibilitas per accidēs cōpetet. Scō o. si posset aliquid esse divisibile per se, ꝛ p accidens quātum: tunc aliqō esse posset divisibile, ꝛ nō quātum. cōtra omnia quę dicet 8° huius. Sixtia tenet: qz omne per se non repugnat esse ablqꝫ eo qō est p accidens. ¶ Tertio. impossibile est aliqō vnuꝫ per se competere pluribus diuersoꝝ predicamentoꝝ. primo quia diuersę sunt differentię ꝛ genera. scō o, qz quę conueniūt in aliquo predicato per se, opꝫ vt sint eiusdez naturę, aut vt cōueniant in eadem natura. quare esse divisibile cū cōpetat per se quantitati, vt de cubo dicitur 4° huius, nō pōt per se cōpetere substātię. ¶ Pro positione Joānis plures fieri solēt rōnes, vt ipse narrat. prima, qz omne per accidens potest nō esse, vt pluribus authoritatibꝰ probare enitur. Scō o, qz accidens non est per se subz accidentis: ꝛ ita divisibilitatis ipsa quantitas subm esse non potest. Tertio. cuius est potentia p se, eius est actꝰ per se. vt in libro de Somno dicitur. actꝰ divisionis nō est ipsius quantitatis p se. igitur nec captitudo, siue ipsa divisibilitas. ¶ De positiones, sive cōtrarię, sive eędē, possunt concordari. Posssimus enim dicere, ꝙ divisibilitas cōpetit per accidens substantię mālis in suo vniersali pro aliquo eius individuo: vle eni substantię mālis est ipsa substātia: modo per accidens divisibilitas cōpetit substātię māli vt substātia est: qz pōt abeē ab aliquo individuo illius, vt a primo motoꝛe, ꝛ aliis id genus. cōpetit vo per se substantię mālis in suo particulari, quatenus suba mālis est: qz vt sic includit māz ꝛ dimensionē. Hęc solo accipitur. 5. metaphy. cō. 27. ꝛ est in textu. in exemplo de talpa. ꝛ 6° huius. cō. 15. ꝛ 7° huius. cō. 2. tūc facile patet solutio ad rationes vtriusq; partis, vt itelligenti cōstat. ¶ Ad primā dico, ꝙ substātię māli pro suo particulari cōpetit per se dimensio ꝛ divisibilitas, non tamē p suo vlī. ¶ Ad scōam dico, ꝙ suba mālis p suo particulari est per se divisibilis, ꝛ per se quanta. nō aūt in suo vlī. ¶ Ad tertiā dico, ꝙ potest vnū per se cōpetere pluribus diuersoꝝ generuꝫ, quādo vnūlloꝝ intelligitur in altero modo Iz substātia vt suba, ꝛ quātitas vt quantitas sint diuersoꝝ generis. tamen suba mālis per se includit dimensionem ꝛ divisibilitatem. ¶ Ad rōnes Joānis patet solo. Ad primā quidez, qz omne per accidens potest non esse, eo modo quo est per accidēs, modo divisibilitas per accidens cōpetit substantię māli in suo vlī: ꝛ per idem pōt non inesse illi in suo vniersali, vt diximus. Ad scōam concedo, ꝙ nullum accidens est per se subiectum accidentis per independentiaz: potest tamen esse subm accidentis dependēter. Ad tertiaz respondetur, ꝙ eius dē est potentia ꝛ actus sm mām, non aūt sm rōnem ꝛ formam: ꝛ ita divisio est substātię mālis, ꝛ quantitatis, quę sunt eadem sm materiam ꝛ subz. Multę alię quęstiones fiunt, quę ex factione proficiscūtur. ego vo cum nulli addictus sim, eas transeo.

E Rōes scōę pōnis.

F

G

Tex.16. ¶ Pręterea cum ꝛ ipsum vnum multifariam dicatur, veluti ꝛ ipsum ens: considerandū est quonaꝫ modo ipsum omne vnū asserant esse. Dicit nāq̄ vnum, aut continuum ipsum, aut indivisibile, aut ea quo p eadez atqꝫ vna ratio est eius qō est esse ceu temetum ꝛ vinum.

H

¶ Scōo arguit hypothetice divisiue ōstructiue hoc modo. si oia sunt vnum, aut cōtinuum, aut indivisibile, aut diffinitione, sz neutro modo esse pōt. nō igitur oia erūt vnum. Circa hanc rōnem primo pbat maioꝛez, ꝛ ingt. Pręterea cū ꝛ ipsum vnuꝫ multifariam dicatur, veluti ꝛ ipsuꝫ ens: considerādum est quonā modo ipsum oē vnū asserunt esse. dicitur nāq̄ vnū aut cōtinuum, ipsuꝫ: qua ratione lineam ipsam vnā dicimus. aut indivisibile, cuiusmodi sunt pūctꝰ ꝛ nota. aut ea quoꝝ ratio est. vna, vt temetuꝫ ꝛ vinū, aut vestis ꝛ tunica. est igit maioꝛ, si oia sunt vnū, aut continuū, aut indivisibile, aut definitione: hęc maioꝛ pz, qz nō pluribus modis dicit eis. ¶ Sed dices. nonne vnum adhuc pluribus aliis modis sumitur. 5° metaphi. vt p vno gīe, ꝛ vno analogia. ꝛ vnū aggregatione. ¶ Respōdet nouus expositoꝛ, primo qz Aristo.

Tertia qō.

Prima pō. Scōa pō Joānis. Rōnes p̄ma pōnis.

D

Dubō.

Rōsio.

I ytic modis famosis apud antiquos. Scõo, dicit omnes alios reduci ad hos tres. nã vnũ generẽ, ſpecie, ⁊ analogia reducũtur ad vnũ ō finitione, vnũ aggregatione ad vnũ cõtinuum. Cutius tñ reſpõdetur q ipſi antiqui volebant omnia eſſe vnũ ſimpliciter: modo vnius ſimplr bitres ſunt tñ modi, cęteri ſunt modi vnius ſm quid.

Tex.17. ¶Si quidem igitur ipſum vnum continuum ſit, multa niniſrum ipſius ens erit: quando continuum ipſum in infinitum diuiſibile ſit.

¶Probat minorem per ordinem. ⁊ p̃ q omnia non ſint vnum cõtinuum, qñ vnum continuum eſt multa, ſaltez poteſtate: qñ continuũ ip ſuz in infinitum diuiſibile eſt.

Dubõ. ¶Sed dubitant. p̃ q cęlum eſt cõtinuum, ⁊ tñ non eſt diuiſibile. ſcõo videtur q ratio non cõcludit, niſi q ſint multa poteſtate, nõ actu, modo hoc antiqui cõcederẽt.

Sol.ꝑma. K ¶Ad primũ reſpõdent quidam. q cęlum eſt diuiſibile, ſaltem ſm deſignationẽ, quomodo ipſuz diuidere ſolẽt aſtronomi. Per idem ad 2m dicunt eſſe multa actu per deſignationẽ. ¶Sed hęc reſpõſio nulla eſt, q⁹ fortaſſe antiqui cõcederent omnia eã vnuz ſm res, ⁊ multa per deſignationẽ. ¶Nouus expoſitor vult q cõtinuum eſt multa ſz vbi, vt longa oratiõe declarat. ¶Sed hęc expoſitio eſt ↄtextum. ſubdit enim Ariſto. quando continuũ ipſuz in infinitũ diuiſibile ſit, non cõtinuum eſſe diuiſibile in infinitũ. 6° huiº nõ intelligitur ſm vbi, ſz per partes ipſas. ¶Propterea videt mihi ꝓmo dicere, q omne cõtinuum eſt diuiſibile ſm realẽ ſeparationẽ, ſaltem in ſuo vłi, ⁊in eo q cõtinuuz. Scõo, q omne q̃ eſt tale in ſuo vłi, opz vt actu ſit tale, vel poſſit eſſe tale in aliquo individuo illiº vniuerſalis. Ex ys habetur ſolo.

Lõſutatio Rño noui expoſitoris Lõſutatio. ¶Ad p̃m dico q cęlum eſt diuiſibile, ſaltem in ſuo vłi, łz vt cęlum non dividatur vnq̃. ¶Ad 2m dico q ſi illud eſt poſſibile in ſuo genere, opz vt actu ſit aliquo indiuiduo illius, aut poſſit eſſe, modo omne poſſe quandoq̃ erit, ⁊ põt poni in eſſe: ⁊ ita ꝓpoſitum habebitur.

Ꝓpõa rñ L ¶Habet tñ dubitationem de parte ipſa atqz toto: quę quidem łz forſitan ad ſermonez nr̃m nõ attineat: eſt tñ ipſa ꝓpter ſe cõſideratio/ne digna. vtrũ. vz. vnũ an plura ſint pars atqz totũ: ⁊ quonam modo ſint vnum vel plura: ⁊ ſi ſint plura, quonam pacto plura: ⁊ erit̃que de partibus non ꝓtinuis eadez cõtentio. Et ſi toti ipſi vtraqz pars vnum ſit perinde vt indiuiſibile, etiam ipſę partes inter ſe eadem erunt.

M ¶Mouet dubitationẽ quę nõ videtur ad ꝓpoſitũ. vz. vtrũ pars ⁊ totũ vnũ ſint, an plura. hęc dubitatio ꝓtãto videt facere ad rem, ꝑ quãto dictum eſt ipſuz continuũ eſſe vnum actu, plura tamẽ poteſtate, quatenꝰ eſt plura partibꝰ, qñ pars aliud quid eſt a toto. propterea ẽrit ō toto ⁊ parte an vnũ ſint, an plura. Et q⁹ hęc dubitatio videt ſatis remote ad rem ſequi, ideo adiecit. quę quidẽ łz forſitan ad ſermonẽ noſtrũ non attineat, eſt tñ ipſa ꝓpter ſe ꝓſideratione digna: addit ꝓtẽtionem hãc non tñ eſſe de toto ex parte in cõtinuis, ſz etiã in contiguis. Placet oibus expoſitoribꝰ Ariſt. ſoluere, cũ ingt. ⁊ ſi toti ipſi vtraqz ꝑs, ſiue vtraqz medietas vnũ ſit perinde vt indiuiſibile, etiã ipſę partes ambę iter ſe eędẽ erunt, ⁊ indiuiſibilitate. ¶Videtur aũt hęc ſolo, nec ad ꝓpoſitum, nec clara. Ad ꝓpoſitum quidẽ nõ, q⁹ quęſtio mota eſt cõparandō partẽ toti. ſolo eſt cõparando partẽ partibꝰ. Amplius qõ erat de parte ſingulatiz accepta. ſolo eſt ō vtraqz parte reſpectu totius. Nõ clara vo, q⁹ eſſe poſſunt ꝓtes eędẽ toti, ⁊ tñ differẽtes iter ſe.

N Quę auer. ¶Auer. vult q Ariſt. nõ ſoluat, ſz arguat ꝓ vna parte qõnis. vz. an partes ſint alię a toto. Et arguit ꝑ q ſic. q⁹ partes ſint eędẽ toti, vt cuidã indiuiſibili, totũ ipſuz erit vnũ indiuiſibile, ⁊ partes eędẽ inter ſe: qõq; eni alicui indiuiſibiliter eadẽ ſunt, etiã inter ſe eadẽ idiuiſibiliter erũt. ingt Auer. ⁊ ſermo oppoſitus iſti hoc eſt argm. ꝓto parte oppoſita nõ exprimitur ꝓpter ſuã famoſitatez. ⁊ explicat ſic ipſ. ſi q̃libet pars ẽ aliud a toto, oẽs partes erũt aliud a toto, ſz totũ nihil aliud eſt q̃z omnes partes ſimul cõgregatę, igitur totũ ẽ aliud a ſeipſo. vnde ſyllis eſt. omnes partes ſunt aliud a toto. totuz eſt ſuę partes. igitur totũ eſt aliud a toto. Auer. reſpõdet ad ſophiſma ⁊ ad qõnem, ⁊ vult q⁹ quęlibet pars ſit aliud a toto diuiſim tenta: omnes tamẽ cõpoſitę ſunt ſuũ totũ.

Quę The. O ¶Panc ſoluonem Auer. ad verbum accepit a Themiſtio. inquit enim Themi. q̃uis enim ſinguląę diuerſę ſint ab eo vniuerſo, qõ continet: omnes tamẽ efficiuntur illud vniuerſum. ecce quomodo vna eſt ſolo. ¶Sunt qui volũt intelligere reſpõſionem Auer. de toto aggregatione, nõ de toto ꝑſemã de toto ꝑ ſe volũt ipſum dicere aliquid additum diſtinctũ a partibus. Cuius poſitionis fortaſſe ratio eſt, q⁹ Auer. 7° meta. cõ. 60. inquit. ſz ex cõgregato ex eis fiet aliq̃ additum aliud a cõponentibus, vt ſyllaba q̃ ſit ex literis: ſyllaba enĩ non eſt literę, ex qbus ſit, ſz eſt aliquid additum literis. Et ſimilr caro nõ eſt terra ⁊ ignis, ex quibus cõponitur, ſed eſt aliq̃ aliud additum.

Expoſitio aliquoꝝ. ¶Sed hęc poſitio non eſt ad mẽtez Auer. nam 7° metaphy. cõ. 39. vłr ingt, intẽdebat q ens eiuſdẽ ſpeciei. ſ. q eſſe totius eſt eſſe partiũ. ⁊ 2°. 48. ait. ⁊ vłr omnis natura cõgregata ex duabus naturis cõuenientibꝰ, neceſſe eſt vt ſit de natura cõponentium. ⁊ ita videtur Auer. vłr velle q totũ ſit ſuę partes ſimul ſumptę, ⁊ ecõtra ꝓtes ſimul ſumptę ſint totũ. ⁊ hęc ſunt vera de omni toto cũ ſuis partibus. vt Auer. vbiq; innit. eſt tñ attentione dignũ q totũ per ſe, qõ eſt vere ⁊ per ſeynum, vt miſtũ ⁊ cõpoſitũ ex materia ⁊ forma, ⁊ id genus. addit partibus ordinẽ eſſentialem quo partes ipſę cõponuntur in ipſo toto. Totũ vo tactione, aut cõtinuatione, talẽ ordinem partibus nõ ſuperaddit. ⁊ ita intelligit Auer. 7° metaphy. cõ. 60. q̃ additũ dicit partibꝰ, nõ q̃ dicit eſſe, aut entitatẽ aliaz, ſz ordinẽ: qua rõne ſit vt totuz ſit ſuę partes ordinatę: partes vo ſimul ſumptę non ſunt totũ, niſi addaf ordinatę: partes enĩ ſimul ſumptę ⁊ ordinatę ſũt ſuũ totum, at in totis cõtiguis vel cõtinuis totuz eſt ſuę ꝓtes ſimul ſumptę, ſiue cũ ordinẽ, ſiue ꝓter ordinẽ, cui⁹ rationẽ totius hoc modo accepti nõ ſit ordo eſſentialis. Dęc ſine dubio eſt poſitio Auerro. vbiq;, vt 4° huius. cõ. 43. ⁊ alibi. Et łz q̃ſtio hęc ſit magis metaphyſica, tñ quędã breuibus pertingamus.

Lõſutatio. ¶Eſt igitur prima poſitio quoꝝũdam acutoꝝ inniorꝝ. Primo q totuz diſtinguatur realr a partibus ꝓiũctim ⁊ diuiſim: probãt ꝓmo, q⁹ aliter nõ eẽt differẽtia inter totũ qõ eſt per ſe vnũ, ⁊ totũ q accidẽs, q⁹ vtrũq; eſſet ſuę partes. Scõo, totũ ipſum eſt ꝑ ſe terminus gſionis: partes vo nec coniuncte, nec diuiſe ſunt ꝑ ſe terminus gſionis. igitur totuz diſtinguitur a partibus. Tertio arguũt rõne Ariſt. in fine. 7. meta. q⁹ manet a, ⁊ b, ⁊ nõ manet a, b. modo idẽ realr ſi põt manere ⁊ nõ manere. igił a, b, eſt aliud realr ab a, ⁊ b. ſimilr argui põt in alijs. Quarto. tunc cõpoſitũ eſt vt aĩal nõ eſſet ꝑ ſe cauſatũ a ſuis cauſis intrinſecis, qñ nihil eſt cã ſui. Quinto. tunc nullũ ens eſſet. cui ꝑ ſe ineſſet ꝓpria paſſio, ſiue ꝓpria operatio, aut q̃cunq; accidẽs ꝓprium illius ſpeciei, q⁹ hęc nõ ſunt materię nec formę. Dicunt ſcõo q totũ ipſum eſt alia quędã entitas abſoluta realiter diſtincta a ꝓtibus ſimul ſumptis, ⁊ diuiſiz acceptis, ⁊ hoc ꝓbãt maxime ꝑ hoc q ſolus reſpectus nõ ſufficit adh: vt totũ dicaf ꝑ ſe vnũ, qa per idẽ eẽt in toto p accias. Dicũt 3° q illa entitas ſuperaddita ptibꝰ eſt forma, nõ gdẽ partis ⁊ ꝓficiẽs partez, ſed gdus q̃daz totus, dicta gdem forma reſpectu totius, non cõſtituta, aut informãs ſed forma qua cõpoſitũ eſt ens gditatiue. Multa alia addũt q̃ omitto.

Rõnes ad dictę ab aliis. ¶Ꝓ hac poſitione argnũt iuniores. p̃, qa ea quę fundãt p̃dicata ↄtraria realiter diuerſa ſunt realr diſtincta. 2°, qa tũc hõ eſſet eternus: nã hęc mã ⁊ forma eterna: demõſtratis materia ⁊ alia rõnalis hęc eadem ſunt hõ, igił hõ eſt eternus. 3° per rõnẽ Ariſt. quę ſunt eadem eidẽ numero: ſunt eadem inter ſe, ⁊ ita mã ⁊ forma eẽt idẽ numero. 4°, tunc quatuor eſſent mille ⁊ alia multa. Multa alia facit albertilla quę cũ ipſe ſoluat, ꝑeimus. ¶Sz hęc poſitio (vt mihi videf) nõ eſt peripatetica: ⁊ eẽ videf contra eos. ¶Contra eos gdem, qa diſtinctio realis p eos eſt inter rem ⁊ rẽ: res autẽ eſt eſſentia cũ exiſtẽtia: igił totum hꝫet aliam exiſtẽtiaz a ꝓtibus, qõ nũq; eſt anditus a ſeculo.

Lõſutatio prima. Prima rõ. B Scõa. ¶Scõo, ipſi ſumũt p maxima q q̃cunq; ſunt realr diſtincta poſſunt ſeparari ſm rẽ in eẽ, nõ nec ꝓtes ſimul ſumptę, poſſunt a toto ſeparari, nec totũ ab illis: igił non diſtinguunt realr.

Tertia. ¶Tertio, q̃cunq; ſunt eadem formalr, ſunt eadez realr, qa per eos diſſictio realis infert formalẽ, ⁊ idẽtitas formalis infert idẽtitatem realẽ, mõ totũ ⁊ partes ſunt idem formalr, qa ꝓtes per eos ſunt de gditate totius, ⁊ ita hęc erũt eadem realr.

Lõſuº 2º. ¶Eſt etiã cõtra Peripateticos quo ad modũ loquẽdi, ⁊ quo ad rẽ ipſam, quo gdem ad modũ loquẽdi, quia non inueniũtur apud Peripateticos diuiſiones huc modo dictas. Nullibi enĩ legi ab Ariſt. Alexandro, Theophraſto, Themiſtio, ⁊ Auerro. aliqua diſtingui realr, vel formalr, vel eſſentialr, ſed aut numero, ſiue ſubiecto aut rõne, ſiue diffinitione, ⁊ apud Peripateticos q̃cunq; ratione ⁊ diffinitione eadem ſunt, ſubiecto eadẽ ⁊ numero erunt. tales itaq; modos loquendi ſophiſticos, ⁊ extraneos nõ ad aures Peripateticoꝝ diuidicamus, nec dignos ꝓbo. ¶Quo vo ad rez ipſã, qa Ariſt. 2. de aĩa. ingt ſed vt oculus eſt anima ⁊ viſus, ita quoq; aia ⁊ corpus animal. Vbi Auer. cõ. 10. ingt idem ⁊ Themiſtius etiã idẽ ibidẽ ſentit.

Lõſuº 3º. C

Lõſuº 4º. ¶Dꝛterea. Apud Peripateticos eadem eſt forma totius ⁊ ꝓtis, vt Auerroes tradit. 7. meta. cõ. 36. vult enim q quiditas recti ſit ipſum rectũ, hoc eſt ipſa forma totius, ⁊ eiº forma. eſt enĩ forma partis quatenus perficit materiã, quatenꝰ vo ab illa ſumiſ ſpecies, eſt forma totius, ꝓpterea vult q quiditas ſumpta per modũ totius ⁊ cõcreti de ſpecie ipſa ꝓdicaf vt vo ſumiſ per modum partis non ꝓdicaf.

D expõ cuculatoꝝ. ¶Cucullati huius factionis duplr poſitionẽ eoꝝ principis enituntur exponere. vt tollant in dictis eiº cõtradictionẽ. Primo volũt totum diſtingui realr a partibꝰ ſimul ⁊ diuiſim ſumptis mutuo ac viciſſim, dicunt tñ illa eẽ eadẽ formalr ac eſſentialiter, ⁊ hoc ꝓ tanto: qa tenent diſtinctiones non habere inter ſe ordinem, cum vna alia nõ inferat. Scõo volũt partes eẽ toti eaſdem formaliter: qa ſunt de illius quiditatẽ ac eſſentia. non tamẽ ecõtra. ⁊ cõſequenter dicunt totum eſſe idem realiter partibus: partes autẽ non eaſdẽ realiter toti: qua ratione concedunt ordinem in diſtinctionibus.

¶Sed hęc nõ ſunt Peripatetice dicta. Nunc enim moduz loquendi nũquã aliquis Peripateticus inſomniauit. Dę enim confuſiones ſunt cauſa vt vera plũa noſtris temporibus ſit penitus occulta, nec volo contradicere his aliter: niſi q ipſi non ſunt digni legi, aut audiri in ſchola Peripateticoꝝ. ¶Peripatetici vero vt Themiſtius, ⁊ Auer. hic bꝛeuibus dicũt: q tenẽdo verbũ oẽs aut verbum partes collectiue q partes ſunt ſuũ totum. ⁊ oẽs partes ſunt ſuuz totũ: qñ totũ nõ ſupaddit aliquaz entitatẽ tertiã ptibꝰ ſimul ſumptis. Tenẽdo vo verbum oẽs: ⁊ vbuz ꝓtes diuiſiue: ſic hęc eſt falſa. oẽs ꝓtes ſunt ſuũ totũ: vel ꝓtes ſunt ſuũ totuz. vt rõnes albertillę nr̃i recte ꝓbãt. ¶Vtrũ vo totũ ſit ſuę ꝓtes captiũculatoꝝ nr̃i albertilla multas ſophiſticas concłones componit: ego vo abſolute dicerez q totũ eſt ſuę ꝓtes: ⁊ eodem mõ ſumẽdo ꝓtes. vz. collectiue. ⁊ nõ diuiſiue. gbꝰ ꝑ facile ſoluunf rõnes cuculatoꝝ omniũ illius factionis.

Sol. rõnũ. ¶Ad p̃mam dicerem nõ eſſe dziaz quo ad hoc q ꝓtes ſunt ſuum totũ. ⁊ totũ ſuę ꝓtes ſed bñ quo ad modum: qa totuz per ſe eſt ſuę ꝓtes ꝑ ſe: ꝓtes ꝑ ſe ſuũ totũ. Dotũ ꝑ accidẽs ſuę ꝓtes ꝑ accias. ¶Ad 2m concedo ꝓtes ſimul ſumptas ſiue collectiue tentas eſſe terminuz ꝑ ſe generationis. non aũt partes diuiſiue ſumptas. ¶Per idẽ ad 3m. manet enim a. ⁊ b. diuiſiue tenta. Nõ aũt collectiue. ꝓpea collectiue ꝓtes ſunt ſuũ totũ. Diuiſiue vero nõ ſunt ſuum totum. ¶Ad 4m dico. q ꝓtes diuiſiue cauſant ſuum totum: ⁊ hę nõ ſunt ſuum totum. Partes vo collectiue nõ cauſant ſuum totũ. ⁊ hę ſunt ſuum totum. Per idem ad 5m. ¶Ad rationes alioꝝ. Ad ꝓmã dico. q bene totũ ⁊ ꝓtes diuiſiue tẽę fundant ꝓdicta ↄtoria. nõ aũt ꝓtes collectiue: ⁊ ipſum totũ. quicqd enim ō toto ⁊ de illis ꝓdicaf. ¶Ad 2m nego ꝓtiã: ⁊ cõcedo. hęc ſunt ęterna demõſtratis materia ⁊ forma hominis. hęc ſint homo. ⁊ nego q hõ ſit ętern⁹. ſed bñ eſt ęterna: qõ cõcedo. ¶Ad tertiã Ariſt. rõ eſt in intelligẽda vt iacet. vult enim q ſi aliqua ſunt eadez toti vt indiuiſibilia illa erunt eadem inter ſe. arguit etiã ꝓbabilr nõ demõſtratiue. ¶Ad vltimũ cõcedo q̃uo: eſſe mille. naz ſm aliã rõnẽ ſunt quatuor. ⁊ ſm aliam mille. hęc ſunt Peripatetice dicta. multa alia dici ſolẽt. Dęc hactenus.

E Põ pipatetico. ¶Si vero vnum eſt vt indiuiſibile: ipſum ens neq; quantum, neq; quale, neq; tandem infinitum vt Melliſſus inquit: neq; finitum erit: vt Parmenides ↄtendit: terminuz enim indiuiſibile quid eſt: ⁊ non finitum. Tex.18.

¶Secũdo deſtruit ſecũdam diuiſionis partem: ⁊ ꝓbat illud vnum eſſe non poſſe indiuiſibile atq; vnum indiuiſibilitate. dicebant enim tria veteres. q illud ens qõ eſt vnũ. erat corpus: ⁊ figuratũ certa ac ſtatuta figura: finitũ vel infinitũ. Propterea ingt. ſi illud ens ſit vnum indiuiſibile: illud tale ens qõ ſic ponũt: neq; erit q̃tum hoc eſt corpus. neq; q̃le, łz eſt figura aliq̃ affectuz. neq; tandẽ erit infinitum vt Melliſſus ingt. neq; finitum vt Parmenides ↄtendit. ⁊ huius cãm aſſerit, qa terminus indiuiſibile quid eſt: ⁊ nõ finituz: neq; ſup. infinitũ.

H ¶Si autem omnia entia vnum ſint ens ratione: vt veſtis ⁊ tunica: Heraclíti ſententiam ipſi dicere coguntur. eadem enim erit boni atq; mali eſſentia: itemq; boni ⁊ non boni. Auare ⁊ idem erit bonum ⁊ non bonum: atq; homo ⁊ equus: ⁊ non modo de ipſis entibus eius qõ eſt vnuz, ratio erit: ſed eius quod eſt non vnũ. inſuper etiam quantitatis ⁊ qualitatis eadem erit eſſentia. Tex.19.

¶Vltimo confutat tertiã diuiſionis partem: ⁊ ꝓbat q omnia nõ ſint vnũ definitione: per hoc qa tũc cogerẽtur fateri errorẽ Heraclíti. vz. q contraria definitione

I sint eadē vt bonū ⁊ malū. Scōo ꝓtradictoria vt bonū ⁊ non bonū nam vt Themistius ingt, malū est non bonum, ⁊ ita si cōcedunt ꝺ̄ia esse rōne eademmēt ꝺ̄dictoria cōcedere cogunt. Tertio eadem erunt ⁊ disperata vt hō ⁊ equus. Quarto, eadē rōne erunt ꝑuiatiue opposita vnū ⁊ non vnū, ga de ipsis entibus vnū dicit, ⁊ multa quę sunt nō vnū, saltē fm apparētiā. demū eadē erūt diuersa vt quātitas ⁊ qualitas ⁊ cętera ꝑdicamēta. ¶ Sunt igit. (vt Themistius innuit.) quoq; modis aliqua nō eadē, aut ꝺ̄tate ceu bonū ⁊ malū, album ⁊ nō album. ꝺ̄dictione. vt bonū non bonū. disperatiōe sine ꝺ̄ia equus, hō, capra, leo, ⁊ cętera id genus. Priuatione vt vnū ⁊ non vnū, siue ens ⁊ non ens. diuersitate, quantitas, ⁊ qualitas. ⁊ oia hęc esse eadē ex dictis segt.

Quot non eadem.

Quęstio. ¶ Quęrūt hic vtruz aliqđ indiuiduum siue indiuisibile possit esse quale. Debes scire q; hęc qō non est necessaria, ga Arist. per quale intelligit figuratū. mō quo veteres dix erunt illud vnū esse quale hoc est figuratū. Sed sine necessaria sit sine nō. Joannes Hādauēsis tenet q; indiuisibile alteri inherēs vt ꝓ̄ctus aut vnitas pōt eē quale, saltez per accidens quatenus inest alicuiqđ est quale. Et in hoc non facimus vim. nā si talia indiuisibilia dentur. ⁊ actu sint, opz cōcedere esse q̄lia saltē p accidens, vt musicū est grāmaticū, quatenus insunt eiqđ est musicū ⁊ grāmaticū. Sed qđ est de idiuisibili per se existente, quale est deus, intelligentię, ⁊ intellus humanus. ¶ Ridet rursus Joannes q; indiuisibile ß modo sumptū est quale ꝑma ac scōa specie qualitatis vt intellectus humanus subyciturꝑ habitui sine scię, sine sapientię. ⁊ hoc quo ad ꝑmam spēm. subiicit etiā potētię naturali, vt potētię intellectiuę. cuz sit potēs oia fieri non autē esse potest quale tertia, aut quarta specie q̄litatis, ⁊ hoc ꝑbat Joannes ꝑmo de tertia specie, ga imobile.

K pō Joan.

Alia ꝑs pō nis Joan.

L ¶ Scōo vt Arist. arguit, tunc idē posset videri ⁊ nō videri per casum, in quo ipm indiuisibile poneretur in vltimo sphęrę intra quaz pōt esse visio. tūc videret, ga in vltimo sphęrę visionis ⁊ non videret, quia in ꝓncipio sphęrę nō visionis. deinde de quarta specie ꝑbat, ga illa cōsegtur quātitatē. vt dicit 7° huius, est enī figura q̄litas in quātitate. ¶ Sed Joānes errat physicę ⁊ theologicę. physicę qdem, ꝑmo ga ꝑdicamēta sunt ordinata fm ꝓ̄ius ⁊ posterius natura. ita vt suba sit ꝑma, secūda quātitas, tertia q̄litas, ⁊ deinceps cętera. Tūc arguo qcqd absoluit a ꝓ̄iori, absoluit a posteriori, ꝫ in diuisibile per se existēs absoluit a quātitate ꝑdicamentali, igit a qualitate, quę est nāliter posterior quantitate, ⁊ ita vlr non pōt esse q̄le, sicut nec quātum. Secūdo specialr ea puritate apud Auer. quē ipse sequit, qua intelligentia orbis est suba separata, ⁊ actꝰ purus, intellectus ipse est actus purus, sed nulla intelligentia ꝑ subyciit accūtibus. ꝓpter eius actualē puritatē. igit nec intellectus humanus. Tertio speciatiz arguimus 3° de aia. q; intellus humanus nec habitui, nec disponi, nec potentię nāli subest. habitui qdem non, ga habitus est circa potētiam neutraz. 2° etiā. Modo intellus est sūme inclinatus ad intellectionē igit in illo non potest poni habitus disponi minime, ga dispō est habitus corpis. Potētię nāli nequaquā. ga potentia ⁊ actus sunt circa idē, cum igit tale indiuisibile subesse non possit alicui actui potentię. igit nec potētię. sed de his quęre diligentius in lib. nostro de intellu, sic igitur physice loquendo dicere cogimur nullu ꝫ tale indiuisibile posse esse quale aliqua qualitatis specie. Nec vo theologice tenēt enim theologi. indiuisibilia subesse posse qualitatibus primę speciei ⁊ scōę, vt de intellu ⁊ intelligētijs plane dicūt.

Cōfutatio

N etiam ⁊ tertię speciei, qui aias ⁊ demones indiuisibiles subesse pęnis ⁊ doloribus, maxime aias maleficorum, (vt Pythagoras etiā ait.) affirmāt, ⁊ ita nec theologice sentit, verum ga Aristoteles physice processit, recte contra veteres militauit. Hęc de questione.

Tex.20. ¶ At cum iuniores etiam quemadmodū ⁊ veteres perturbabantur: ne ipsis eueniat vt res eadem simul sit vnum ⁊ plura. Iccirco alij ipz est auferebant: veluti Lycophron. Alij dictiones mutabāt hoiem nō albū eē dicētes: sed albere neqz ambulātē esse: sed ambulare: ne ipz est adiuētes id qđ est vnū multa diceret: ac si vnice ipsum vnū aut ens ipm diceretur.

Expositio. O ¶ Alia positio fuit. (vt Themistius narrat.) q; ea sola esse putandū sit de ḡbus hoc verbū est ꝑdicabat: at cū de sola suba verbū illud ꝑdicari putarēt. vt Socrates est, solā subam esse affirmarunt, cęteri vo a multitudine entiū abstulerūt. Sed cōtra ß solitus erat argui, ga hęc est vera. Socrates est albꝰ. Socra. est ambulās, ⁊ id genus. sed cū ipsum est inter multa cōstituebaf. idem eē vnū ⁊ multa sequi videf. vt Socrates est ens ⁊ vnū, quatenus est suba. multa vo quatenus subycif accidentibus. ⁊ ita nō tm suba ipsa est ens, ⁊ vnuz. Huic camillo respōdebant iuniores post Parmenidem ⁊ Melissum. ⁊ hoc ingt. At cū iuniores etiā quēadmodum ⁊ veteres perturbabantur similiabsurdorne. vz. eueniat vt res eadez simul sit vnū ⁊ plura. Iccirco bifariā rīdebant, alij vt Lycophron ipm est auferebāt, dicentes hominem album, non hoiem esse albū. Alij (vt Plato) dictionē mutabant hoiem non albū esse dicentes, sed albere. neqz ambulātem esse, sed ambulare. Fecerunt autem hoc ne ipsum est adiuentes id qđ est vnū vt suba ipsa, multa diceref. ⁊ hoc ꝓ̄ tanto ꝑ absurdo suscepe runt. ga ipsum vnū ⁊ ens vnice dici. vz. ꝓ̄ suba cōtendūt. Dis igitur duobus modis a camillo aufugiūt.

P

Tex.21. ¶ Sed ea quę sunt, multa sunt, aut ratione, quo modo quidē alia est ratio albi ⁊ musici, subiecto vo eadem. ipm ergo vnum plura nimirū est. Aut diuisiōe: vti totuz ipm ac partes: quo quidem in mō deficiūt, ꝛcedūtqz vnuz plura eē: modo nō eadē: sed opposita ratione idem sit vnū ⁊ plura: nā ipm vnū est ⁊ potestate, ⁊ actu. Hoc igit modo rē hanc nobis assequentibus, impossē videtur entia ipsa vnum esse.

Expositio. Q ¶ Objcit aūt Arist. quasi respondens ⁊ declarans quo nā mō pōt idē esse vnū ⁊ plura. ⁊ cōcedit vnū posse eē plura multifariā: ad ꝓpositū vo trifariā. Primo subiecto ⁊ rōne, vt Socrates subiecto vnꝰ est. rōne vo ⁊ accidente plura. Scōo diuisione, quo mō aliqđ est vnum toto, plura vo partibus. Tertio mō actu vnum plura potestate, ⁊ in hoz modorum scōo defecerunt ⁊ coacti fuerunt cōcedere vnū plura eē. nō eodē respectu. ꝫ diuerso velut idē est vnū actu, plura potestate. ¶ Quo vo ad verba greca attinet Arist. nōnunq; ἀνακ, hoc est esse, ꝓ rōne sine essentia ac definitiōe sumit: ppea quotiens sic sumit: nos pōnem trāsferemus. verba vo illa. subito vo eadē. grece legūtur. eodē vo ambo. Quę cum nequaq; sonent, nos ad sensuz, vt clarius culus rext° esset: illo modo transtulimus. verba etiā illa. Mō nō eadem, sed opposita rōne idem sit vnum ⁊ plura. Obscure in greco sic leguntur. tāquā non cōtingens idē vnuz esse,

Verborū expositio.

A ee, ac plura, nō opposita aūt. Sz cū supersit negatio 2° loco posita, melius ad sensum trāstuli mō illo, qui enim verbis adjcitur ita ad vngue. Aristo. codices non mō nō intelligūt, sed euertūt. verū. (vt ꝓmisim⁹.) vbi greca series obscura est. ⁊ aliq, aut lingue ꝺ̄ia, aut verbor obscuritate, ad sensuz trāferemus. semper in cōmentationibus nostris annotabimus, vt fideliores cęteris habeātur. ¶ Debes scire q; rātū suba eē potest intelligi dupl'r. Uno mō p se ac ꝑncipalr. ⁊ sic recte veteres ꝛ in niores ꝛcedūt: ⁊ hoc etiā Arist. ipse in 7° meta. libꝰ concedit. Alio modo solā esse ens hęc mō vt sit ens. ⁊ nihil nō suba sit ens aliquo mō, ⁊ hac rōne Aristo. pōnē banc hac in parte refellit. Et de pōnē illo hactenus.

Decto pōnis antiquoꝝ.

Tex.23. ¶ Insuper etiaz ea ex quibus demōstrant, solvere, non est difficile. vterqz enim captiose ratiocinatur, ⁊ Melissus: ⁊ Parmenides, nam ⁊ falsa sumunt: ⁊ syllogismo peccant: Melissus si tamē captiū cyla magis est fatus, quippe cū nullam prozsus difficultatem afferat, verum vno absurdo dato, cętera accidūt, quod quidem non est difficile.

B ¶ Duo (vt inquit Auer.) regrit perfecta disputatio ⁊ vt positio reprobetur, ⁊ rōnes solnātur. Pactenus pōnez cōfutauit, nūc rōnes illarū positionū refellere apponit. asserit tn qōnes soluere deliquia, ac camillos nō eē difficile, ga vterqz captiose rōcinaf, qđ grece est sophistice, latinē captiose, siue vitiose, siue litigiose, siue ꝓ̄tiose, nam ⁊ falsa sumūt, ⁊ ita peccāt quo ad mām, ⁊ κατὰ λογισμὸν εἶναι, hōc est ⁊ in syllo vitia cōmittunt, vel in forma peccāt. Melissi tamē logus, siue rō, siue camillus, sine captiuncula magis est phoz̄icus, ß est ipoztuna, aut inepta, aut stulta. Quippe cū nullā prozsus difficultatē afferat. ¶ Auer. ingt. q; sermones eiusmodi sunt vani. qm nō attingūt finem, ob quem instituebātur, cum non concludāt. Sermo tamē Melissi est magis vanꝰ. quia oino nō cōcludit. sermo Parmenidis pcludit, ꝫ nō quę sunt ad ꝓpositū suum. verum (vt ingt.) ꝛno absurdo dato, cętera accidunt, quod qdem non est difficile.

C Quę auer. cōmē. 22.

Tex.24. ¶ Quod quidez igitur Melissus viciose argumēt̄ perspicuū est, putat enim esse sumendum si omne qō factum est ꝓncipiū hz, etiaz qō non factum est, ꝓncipium non habere, deinceps etiam hoc absurduz est putare cuiuslibet esse ꝓncipium rei, ⁊ nō temporis, ⁊ generationis non simplicis, sed etiam alterationis,

D quasi non fieret vlla subitaria mutatio.

¶ Ut vo intelligatur rō Melissi. Debes scire q; pōt formari enthymematice a ꝑmo ad vltimū medijs nō variatis hoc mō, qđ factū est, hz ꝑnm. igit qđ nō factuz est, nō hz ꝑnm. ⁊z enthymema a destructiōe aūtis, ad destructionē ꝓ̄tis. Ultra. qđ nō factuz est, nō hz ꝑnm. igit ens nō hz ꝑnm. ⁊z enthymema, ga ens nō fit. cuz nec ex ente. nec nō ente, vt dicef. Ultra. ens non hz ꝑnm. igit nec hz finē. ⁊z etiā enthymema. ga omne non hns ꝑnm nō hz finem. Ultra. ens non hz ꝑnm neqz finē. igit est infinitū, ꝑ descriptionē infiniti est infinitū igit immobile ⁊ vnuz. immobile qdē, ga nullū hz locū extra ad qnē moueri possit. vnū vo, ga totū occupat. Sic igit ipm ens est vnum infinitū ⁊ immobile, vt Melissus sentit. Sed cuilibet hz, vt Themistius innuit. trifariā peccat. Primo, ga arguit ab opposito aūtis ad oppositū ꝓ̄tis. nō enim sequit est factū. igit hz ꝑnm, quare si nō factū, nō hz ꝑnm. vt non valet si hō est, aial est. non autē est hō, nec igit animal. si ambulat Socra. mouet, nō aūt ambulat, nō igit mouef. Secūdo peccat, ga Melissus sumit factū omne hāe ꝑnm, mō ꝑncipiū est aliud tēporis, vt cū dicimus genitureꝫ suꝫ ꝑnm habuisse Plato nē hūc vel illū diez. Aliud rei ⁊ magnitudinis, quēadmodū caput vię ⁊ cuiuslibet spatij dicimꝰ esse ꝑnm. tunc ad rē videf q; illa ꝓpō est ꝛquoca, omne factū hz ꝑnm, ⁊ est vera de ꝑnc tēporis, hō enim equus, oleaz at q; platanus, cū fiāt. Principium hāt tēporis suę genituręꝫ ⁊ ex hoc nō habef ꝓposituz. ſ. q; si nō hz ꝑncipium tꝑis, nō habeat ꝑnm magnitudinis. Si vo de ꝑncipiō magnitudinis intelligatur, sic illa ꝓpō est falsa, cum non omnia facta ꝑncipiū magnitudinis hāe possint, q̄lia sunt ea qę nō simplr fiūt, sed per alterationē ⁊ mōmētariam mutationem ꝑgenerant: in talibus enim magnitudinis nō datur principium, cuz in alteratione non detur prima pars alterata. in subitarijs vo, cū fiant oia simul, nihil est altero prius, ⁊ ita nō potest assignari ꝑncipiuꝫ. Tertio peccat, ga dato q; ens nō habeat principium tēporis, nihil prohibet habere principiuꝫ magnitudinis. veluti eqlū. Multi alij errores esse possunt, ꝛz hi faris sunt. Arist. vo tāgit duos errores, ⁊ de secūdo inquit. Deinceps ēt hoc absurdū est putare cuiuslibet facti esse principium rei siue magnitudinis. ⁊ nō esse principium tēporis ⁊ generationis nō simplicis, sed ēt alterationis. q. d. q; absurdū est putare omne factum habere principiuꝫ, accipiendo principium ꝓ principio magnitudinis, ⁊ non ꝓ principio temporis, ga hoc est falsum de subitarijs. ⁊ ita hoc non esset verus, nisi dato q; nulla sit subitaria mutatio. Quo vo ad verba greca attinet, paralogisare ē vitiose ac captiose arguere. ꝓpterea ratio hęc paralogismus appellatur. ga vitia cō mittit talia. ¶ Sz circa ß solet dubitari. Primo, ga valet. est homo. ergo disciplinę capax, ⁊ nō est homo. igit non disciplinę capax. ¶ Secūdo dubitaf, ga omne finitum hz principium suę magnitudinis, ⁊ ita taz alterātum q̄z subito factum habet ꝑncipium magnitudinis. ¶ Ad ꝑmam respondet Arist. 2° topico. cap. 22. q; constructione valet a positiōe aūtis. destructione ecōtra a destructione ꝓ̄tis. vt deducit per omnes oppōnis spēs. Aristo. ꝓbat hanc regulam inductione. ¶ Auer. in cōmento reddit causam quoniam bene ad subiecti affirmationem sequitur prędicati affirmatio, cum ꝑdicatuz prędicetur de subiecto, ⁊ omniqō disponitur per subiectū, vt Boe. ingt. In anteꝑdicamentis. parte illa. quādo alterum de altero ⁊ reliqua. Contra autem ad negationem subiecti non sequitur negatio prędicati, ga cum prędicatum sit in plus subiecto. pōt de vno alio a subiecto affirmari, ꝓpter hęc sequif q; gratia materię interdum quoties possunt extrema cōverti, sęgtur ꝑdicatuz ad subiectū destructiue ⁊ constructiue, vt ratio ante opposituz procedit. hęc de ꝑma. ¶ Debes scire ꝓ sol'one scōę q; magnitudo finita pōt dupl'r accipi. Uno modo vt subest mutationi, ⁊ motui. Alio vt magnitudo ē. Primo mō nō hz principiuꝫ. vt enim subest alterationi. nulla est ꝑs ꝑma. vt diſputabif in 8° ⁊ 6°. Si vt subest mutationi momentarię, sic nec hz ꝑmā ptē, qm mutatiōe subitaria id fit, cuius vna pars nō fit prius altera. Si autē considerēf vt magnitudo finita est, ⁊ in facto, sic duob⁹ punctis terminaf. Aristo. logtur ꝑmo mō. ¶ Ex iis omnibus patet tres ꝑmas illationes in camillo Melissi nullas esse. Prima quidem nulla, quia arguit a destructione aficedētis. Secūda minime. ga arguit de ꝑncipio tē poris, ⁊ sic non ad propositum. Tertia vo nequaq; ga

Quę auer. cōmē. 23.

Solutio.

Dubōnes. ꝑ̄a dubō. Secunda.

Sol'scōę.

I si arguit de principio magnitudinis: data est instãtia in alteratione, z subitarys.

Tex.25. ¶ Post hęc etiam cur imobile est, si vnus sit. Cur enim quę admodũ z pars, cũ vna sit hęc aqua in eodem moueretur, z non ipsum omne: itęq; cur alteratio non erit. Insuper et neque vnum esse põt specie, nisi eo ex quo, quo q̃dez etiam modo nonnulli naturales vnum omnia esse asserunt. Illo ẏo modo non homo nãq; specie differt ab equo, z contraria inuicem.

¶ Reprehendit vlterius Melissum quo ad quartã illationem: duplr. primo ga non valet in latione, totũ est immobile. igitur nihil illius mouef. z per ꝑs potest eẽ infinitum: z moueri ſm partes, z hocingt. Post hęc ẽt data q̃ ipsum omne sit infinitum, quo nio sequif q̃ sit immobile. Primo in motu locali sequi nõ videf, quia põt vniuersa aqua quiescere z pars moueri, sic põt vniuersus, z omne gescere, z partes moueri. vt dicẽt in fine. 6. ad camillũ Zenonis. Scõo in motu alterationis, ga põt totũ quiescere, z moueri alteratiõe. ¶ Vltimo peccat, quo ad vltimã illationẽ. vz. est infinitum z imobile, igif vnũ tm̃ eniꝫ segtur ipsum esse vnũ ſm subiectũ z mãm, quo etiã näles quidem cõcedunt omnia esse vnum. non aũt ſm formam z spẽm, cum hõ specie ab equo, z vnus ptrariũ ab altero differat. mã aũt vnũ sint. z ita si velit oĩa vnũ eẽ quo ad mãm, recte aũt. si quo ad formã erant. hęc ad camillũ Melissi. ¶ Quęrũt hic vtrum aliquo toto gescente possit illius ps moueri. ¶ Sozticoq; addicti captiũculis eorũ vbis cõcederẽt parte mota posse quiescere totũ, saltẽ in motu mixto alterationẽ z latiõe, non aũt motu pure locali, ga põt vna aeris ps gescere altera calefacta ac rarefacta, z ita localr mota. negarẽt tamẽ totũ posse gescere aliq̃ pte vel qualibꝫ mota. Causa huius captiunculę est, ga totũ e pte subtr accipiẽ distributiue pro qualibet pte eius, qõ grece vt Ammonius ingt in lr̃ de interpretatione syncathegorematice dicitur. a parte vo ꝑdicari accipitur indefinite, p ente habẽte partes, qõ etiã ab eodẽ Ammonio cathegorema tice appellatur. ¶ Iuniores vo magis physice nõ multum circa vim xboꝝ attendentes ꝓcedunt absolute cũ Auer. in cõmen. qualibet parte mota motu nõ pure localꝰ posse totũ quiescere. Hoc ꝓbant tuꝫ xbis Auer. ꝓsenti cõmen. 24. Tuꝫ scõo ponẽdo q̃ a. sit vnũ corpus orbiculare. cuius nulla superficies vltima nequaq; rarefiat vel condensetur, nec prorsus motu aliquo moueatur. pars vero quelibet eiusdem inter cõuexam z concauam moueatur rarefaciendo se vel condẽsando. Tunc casu isto posito quelibet ps corporis orbicularis a. a. mouetur, z totum gescit. cũ nec circulariter moueaf, cum nulla eius superficies moueatur circa cẽtrũ b. nec motu recto, ga a. a. manet ꝓtinus in eodẽ situ nũero. nec appropinquãdo cẽtro b. nec recedendo. Multa dicunt hic de superficie totius, z de virga inflexa, quę cũ bene sint dicta. nũc sufficiant. ¶ Sed aduersus hãc põnez instãt. Primo, ga si ẽlibet ps aucti augeaf. totũ augeaf. vt dicitur in ꝓmo de gñatione. igif si quelibet pars moti mouetur, totũ mouef. Scõo, si ẽlibet pars alterati alteratur, totus alteratur. igif si quelibet pars moti mouetur, totum mouebitur. Tertio, oẽs partes orbis a. a. mouenf. orbis a. a. est sue partes. igif totus orbis a. a. mouetur. ¶ Sed hę põnes possunt cõcedi supponẽdo ꝓmo q̃ pars quę nõ est separata a toto, moueꝰ z gescit ad motũ z quietem totius. hęc ps. ga vt pars ipsa non hz esse, nisi in toto, ita nõ hz motuꝫ vel quietẽ nisi rõne totius. Suppono scõo tãdiu totum quiescere quãdiu non mutat situm. Pis stantibus dicerem quãlibet partez moueri, z quãlibet quiescere, non tamen eodem modo. Moueri quidez motu ꝓprio, quo vz. illa pars acgrit ꝓpter rarefactionẽ quãdã alteratẽ, vel ꝓpter condẽsationem. quiescere vo quo ipsa est ps totius quiescentis. ¶ Prima igitur positio loquitur de partibus quatenus aliq̃ sunt a toto. Secũda ẽtenꝰ sunt ipsum totum vel ipsius totius. ¶ Nonnulli vero, z non imperite concedunt infinitas esse partes ipsius a. a. quę non mouenẽ localiter: infinitas quoq; eẽ, quarũ quelibet mouef localiter. Prima pars ps, ga infinitę sũt ptes quę terminant ad superficies a. a. quarũ quelibet quiescit, velut ambę illę superficies. Secũda etiã pars ps, ga infinitę sunt partes inter a. a. superficies, quarꝫ q̃libet mouetur ſm se totaꝫ. tunc tenent qualiber parte mota non esse verũ q̃ totum quiescat, ga hz infinite ptes moueꝰtur. infinite gescunt, z ita non omnes mouenẽ. Hęc ꝓ modo sufficiant ad verba Aristo. z Auer.

Tex.26. ¶ Idem, z in Parmenidem est modus rationum, tamẽ etsi nonnulli aliꝰ ꝓpozũ sint. atq; solutio eadem. Tum quia falsa sumit. Tuꝫ quia non concludit. Falsa quidez sumit, quatenus ipsum ens dici simpliciter sumit, cum multipliciter dicatur. non concludit vero, quatenus si sola alba, sumantur, ipso albo vnus significante, non minus alba plura erunt, z non vnum, nã album ipsum nec continuatione vnus erit, nec ratione. siquidem alia sic albi ratio, alia eius quod album suscepit. atq; non erit ꝑter illud, ipsum album separabile. non enim quo rationem ꝓpriam habet separabile est, hz albi ratio z eius in quo est, diuersa sit sed hoc Parmenides nondum vidit.

¶ Parmenidis vo motiuũ põt esse vno mõ sic. gcgd est pręter ens est nõ ens. gcgd est ꝑter vnũ est nõ ens. igif in secũda figura vnum est ens. z hoc mõ formal ipsum Themi. improbat Arist. camillum hũc. Primo, ga sumit falsum. nã sumit ens dici vno mõ tm̃ ꝓ vno numero. Aliter nihil cõcluderet, qõ tamẽ dicif de decem ꝑdicamẽtis. Scõo, ga peccat in forma, ga nõ quilibet syllus huic similis cõcludit, vt ponatur q̃ albũ sit idez qõ ens. z arguo sic. gcgd est ꝑter albuꝫ est nõ ens. gcgd est pręter vnum est non ens. igitur vnum est album. ps q̃ syllꝰ non concludit, qm̃ possunt ꝓpones esse verę. ꝓma gdẽ sumendo albuꝫ cõiter ad oĩa alba. scõa eodẽ mõ. Et tm̃ plura possunt eẽ alba numero, vt cygnꝰ, nix, z ceruſa. etiaꝫ z definitiõe, ga alia est rõ albi, alia subti. ¶ Auer. aũt formal camillus Parmenidis hoc mõ, gcgd est pręter ens est non ens, non ens z nihil cõuertũtur. igif gcquid est ꝑter ens est nihil. sed ens z vnũ conuertuntur. igif gcgd est pręter vnuꝫ est nihil. z ita tm̃ vnũ est ens. Dicigif syll's errat. ꝓmo quo ad materiã, ga sumit ens dici de vna intentione, cũ dicatur de pluribus. naꝫ hęc nomina ens z non ens dicuntur de decem ꝑdicamẽtis, qõ intelligunt hoc mõ, ga de quolibet ꝑdicamento prędicatur ens qõ est ipsum, z nõ ens tale. vt de substãtia, ens qõ est suba, z nõ ens qõ est quantitas vel qualitas. Quo fit, vt ingt Auer. maiorẽ non esse veraꝫ nisi accepto

N

Expositio aliquoꝝ.

O

Tex.26.

P

Q

Quę auer. cõmẽ. 25.

A pto noie entis pro cõmuni quodã ad omnia ꝑdicamẽta. Et sic nõ ꝓcludit propositũ. vz. q̃ ens est tãtũ vnũ numero: sed vnũ transcendenter. Quo vo ad verba attinet, vbũ illũ, z si sint alꝰ ꝓpꝝ. Auer. vult esse alios modos ꝓprios aduersus Parmenidẽ, ga cõtra Parmenidez possimꝰ ꝺicere ex dictis suis, quę ꝓbabilia sunt: cõtra Melissuꝫ vo minime. cuꝫ nihil ꝓbabile dicat; ꝓpterea Arist. ꝺicit Parmenidi duplr. primo q̃ modus quo ꝺixit ipse Melissꝰ ostendendo cauillũ peccare in mã z forma. Scõo ex cõcessis ab illo. Qõ igif Parmenides peccet quo ad mãm: perspicuũ. deinde ostendit q̃ peccat in forma: naꝫ sermo concludens per se ꝺz cõcludere in omni mã: vt ingt Auer. vñ Sozticoq; aiũt formalem esse pritiam, quę est bona: z quęlibet sibi cõsimilis. mõ dato q̃ sola alba sumantur loco entis ipso albo significante vnum sine cõuertibili existente cum vno: adhuc alba plura erunt: z non vnũ. naz albũ ipm nec continuatione sine numero vnuꝫ erit. nec rõne. numero qdẽ nõ; ga plura nũero sunt alba vt cygnus, nix: z ceruſa. rõne vo minime, quia rõ albialia est a ratione subti. Sz ꝺices, si rõ albi est alia a rõne subti, tunc albũ eẽ poterit sepatũ a corpore; ꝓpterea addit. atq; nõ erit ꝓter illud qõ suscipit albũ ipsum albũ. nõ eni quo suppõnẽ ꝓpriam hz, z ratiõe ꝺiffert a subto, separabile est ab illo, hz albi ratio, z eius in quo est diuersa sit verum vt addit Parmenides nõdũ vidit, nõ eni poterat vꝺere res eẽ rõne diuersas, z nõ separari. oẽ eni ratione ꝺifferens apud ipm separi põt. sic igif pz ipm peccare in forma. ¶ Ex tis pz eẽ peripateticũ ꝺecez ꝑdicamẽta subto esse eadez, ac vnũ, ꝺefinitione esse diuersa, vt Themistius, Auer. z Aristo. asserunt. Qui vero ꝑdicamẽta asserũt ꝺifferre realr, vel formalr, vel essentialiter, vel aliquo mõ talium non Peripatetice loquũtur. Silr qui ꝺicit ea eẽ eadem realr, nec Peripateticẽ loquuntur: ois eni ꝺistinctio apud Peripateticos est, aut in subto, aut in rõne, tamẽ etsi ꝺistinctio in subto multifaria sit, vt ꝺicemus fortasse in electionibus aduersus ꝺistinctiones iuniorum quam facere ꝺecreuimus.

Quid sit pipateticũ ꝺistinõe de eẽ pitor. C

Tex.26. ¶ Necesse igif est sumere cos q̃ ꝺicũt vnuꝫ eẽ ens: non modo vnum significare if̃m ens: de quo quidem ꝑdicabitur: sed z id qõ ꝓprie est ens: z qõ ꝓprie vnum est. Accidens eniꝫ de subiecto aliquo ꝺicitur. quare illud cui ipsum ens accidet: non erit. est eniꝫ aliud ab ente: erit ergo aliquid non ens. non erit itaq; aliꝰ inexistens vel id qõ ꝓprie est ens. non enim rationem: entis subibit: nisi ipsum ens plura significet: hoc modo vt vnũ quodq; ens sit. at ipsum ens significare vnum supponebatur. D

¶ Scõo principalr arguit: z syll'us est hypotheticus ꝺisiunctus hoc mõ. si vnũ tantũ sit ens, quęro qd p ens intelligunt, aut subam, aut accidẽs. ꝓmo ꝓbat q̃ nõ accidens ꝺupliciter. ꝓmo sic, ga id ꝺz principalius significare, qõ est maxime ꝓprie ens. talis est ipsa suba. vñ inquit: necesse igif est sumere cos qui ꝺicunt vnuꝫ esse ens, non mõ vnũ significare ipꝫ ens, qõ sit vt entis spẽs, de quo prędicef ipsum ens, sed ꝺz illud qõ signaf ab ente esse z id qõ qdem est ens. z id qõ qdem est vnũ. xbum illud ωεφ hz latine sonet qdẽ, hic tamen accipit pro ꝓprie z maxime, qõ Plato appellat, vt Themistius ingtipsissimum. ꝺz igif ipsum ens significare suba̅m, quę est maxime z ꝓprie, z ipsissimũ ens. Scõo ideꝫ ꝓbat, ga si ens

E

Tex.27.

F

G

H

igif accẽs erit nõ ens. ita vt albuꝫ sit nõ ens. album est nõ ens. igif idẽ est ens, z nõ ens. vt suba qdẽ ex ea parte qua ꝓprie est ens, est ens. ex ea vo pte qua est alba. qõ albũ est nõ ens, erit nõ ens, gcgd eni denotaf a non ente, est nõ ens. suba igif est ens: cũ ꝓprie sit ens, z non ens. cũ sit alba, qõ albuꝫ est nõ ens. Pro pstructione lr̃ę debes scire q̃ ipm ου grece in translationibus antiquis tradneif qõ est: z ꝓpterea est in illa lra aliqua obscuritas. verbũ ωεφ translatũ fuit vere: qõ stare põt: ego tm̃ vt sensus clarior eẽt: nõ recedẽdo a grecis xbis trãstuli verbũ ου ens. z ωεφ ꝓprie. ingt. Si igif id qõ ꝓprie est ens nulli accidit, sed sibi sup. aliud: ꝺ est si ipsum ens qõ ponif vnum esse significet subam: quę est id qõ nulli accidit: sed sibi aliud. (posuit eniꝫ ꝺescriptionẽ pro ꝺescripto) cur id qõ ꝓprie est ens significet magis ens, q̃z nõ ens, quasi ꝺicat suba ipsa quę ꝓprie est ens, non magis erit ens q̃z nõ ens. verbum illud, cur, grece est τι sonat latine quid, sed cum ponaf (vt puto) iterrogatiue, trãstuli, cur, ꝺ eni fuit causa vt trãslatiões veteres obscuriores eẽnt. ꝓbat q̃ suba nõ magis subeat rõnẽ entis q̃z nõ entis, z ingt. Naz si id qõ ꝓprie est ens vt potest suba, est etiã albũ, aut aliquo alio accidẽte affectũ. ipsi autẽ albo nõ accidit siue nõ cõpetit id qõ ꝓprie est ens: hoc est, ipm aũt albũ nõ est ꝓprie ens. nõ eniꝫ accidere põt sibi id qõ ꝓprie est ens: ꝺ est non cõpetit sibi ratio subę: neq; rursus est ens. qõ nõ ꝓprie est ens, ex tis oĩbꝰ restat ipm albũ nõ esse ens. hi enim putãt id eẽ ens qõ

I ppie est ens, z qō nō ppie est ens nō putant eē mō ali quo ens. ppterea subdit nō qdez hoc mō vt non sit aliqō ens sed penitus nō ens. Ex ijs infert. igit id qō propie est ens est nō ens. verū enim est dicere qō ppie est ens vtpote suba albū esse, qō qdem albū non ens significat. z ita pz idem esse ens z nō ens. ppterea inquit q̄re si id quod propie est ens album etiam significet, ipsum ens plura significabit, vtpote substātiam z accīs. hoc itaq; mō translationes nostrę clariores sunt.

Tex.28. ¶ Insuper etiam neq; magnitudinez habebit vllam ipsum ens, si quidē ipsū ens id sit qō p/ pie est ens. ratio nāq; partiū diuersa est.

¶ Expositor (vt mihi videtur) iniuste reprehendit Auer. nam z ex verbis Arist. z verbis Themistij, mihi videt q; Aristo. arguat cōmuniter z simul cōtra Melissum z Parmenidem, vter q; enim illud ens qō posuerūt eną vnum, voluerunt esse corpus, ille quidem finitum, ille infinitum, propterea Aristo. obycit pmo: quia si tātum vnuz sit ens, illud ens qō ponit non erit corpus, quia si erit corpus: erit habēs partes, z ita plura entia saltem partes, quę potestate sunt plura, per diuisionem tū reducibilia ad actum multitudinis. Cuius interpretatiōis est noster Themistius, ls Auer. videatur dupliciter literam interpretari, qō nunc omitto. ¶ Quo vo ad verba attinet verbū illud insuper etiā grece est, τουτω latine. tuz ergo. tum igitur, nōnunq; confirmatiue lege p pręterea, z insuper, z id genus, vt modo trāstuli.

¶ Pręterea q id qō est ppzie ens, in aliud quid qō est. ppzie ens diuidat, ratiōe ēt p̄s/ cuū est, veluti si hō id sit quod ppzie ens qp/ L piam sit: z ipm aial id esse qō propie est ens qppiam, z ipsum bipes necesse est esse. si enim non sint propie entia, accidentia erunt: aut igi tur homini, aut alij cuidaz subiecto. at neutrū esse potest.

¶ Claudetur Arist. hic tāgere secūdaz rationez vt Auer. recte exponit, z Themistius innuit, ppterea verbum ὅτι qō latine sonat autem, aut vo, transtuli ptereā. pōt autem ratio vt Themistius innuit hoc modo formari, si ens est tū vnum, quicquid sit illud, quęro aut potest definiri siue describi, aut non, si non potest describi aut definiri, tunc eius essentia vel substātia nullatenus intelligetur, substātia enī siue essentia cuiuscq; rei non nisi descriptione aut definitione capit. Si vo definit, opz eā diuidi in entia vere ac ppzie dicta. veluti si hō sit illud ens, opz vt diuidatur in aial. z bipes, q̄ sint vere entia, hoc autē pbat, qa eiusmodi partes, aut erūt vere z ppzie entia, vti est ipm definituz, aut accītia illius, vel alterius, sumit eē nō posse, vt sint accītia illius aut alterius, ppterea vult hōc illas ptes esse subas rei definitę, ac, ppzie z vere entia, veluti ipm definitū eē asserūt.

Tex.29. ¶ Accidens nāq; aut id dicit qō in eē z non in esse cōtingit: aut id in cuius ratione id cui ac/ cidit sumitur. ceu ipsa sessio vt separabile: symi tas aūt id in cuius rōne nasus sumitur: cui sy/ mitatem ipsam accidisse dicimus. Pręterea in eorum ratione, quę in definitiua rōne cuius/ dam insunt aut eorum ex qbus aliqd ẏstat nā quam ipsius totius ratio ineſt vt bipedis rō hominis, aut in albo ratio hominis albi.

¶ Sumpsit Arist. ptes illius entis definitas nō posse eē accidētia, nec rei definitę, nec alterius, hoc nūc pbare enitit, z vt Themistius recte inuit, duas Aristo. sibi facit suppositiones. pma q; accidens sit bifariam, aut separabile, aut inseparabile, separabile est, qō qdez adesse z abeē pōt, qualia sūt sedere, legere, disputare. z id genus, inseparabilia ea sunt, quoz definitione subtū ipsum ingredit, qualia sunt symitudo, paritas, z iparitas numeri, est enim nasi cauitas symitudo, z numerus qui secari pōt in ęqlia impar. hęc est pma suppositio. 2ª est q; si quid in alicui⁹ rei definitione sumitur, in ipsius definitione res illa sumi non potest, aliter in definitionib⁹ esset circulus, z idē esset notius z ignotius, z multa alia sequent dicta in. 6. topico. Dęc est 2ª suppositio.

N

O

¶ Dis igit ita se habitibus, si ipsi homini acci/ dat bipes, aut separabile ipm necesse est. z ita pōt homo non esse bipes. Aut z in rōne bipe/ dis inerit ipsius hominis ratio: qō etiam fieri nequit: illud enim in rōne eius ineſt.

¶ Constitutis duabus suppositionibus, pbat nunc animal z bipes nō esse accidentia, z per cōsequens nullas definitionis ptes posse esse accidentia. dicebamus enī q; si sunt accidētia, vel ipsius definiti vtpote hois, aut alterius ab homine, z ita primo probat eiusmodi non esse accidentia homini, qa aut separabilia, aut inseparabilia. separabilia quidem nō. quia tunc potest esse hō, z non esse bipes, neq; animal. inseparabilia vō minime. quia tunc in ratione illorum poneret homo, z non ipsa in rōne hois, vt suppōnes docent. z ita nō possunt ptes definitionis illius esse accidentia cuius sunt ptes. Quo vo ad vba attinet verbum illud si grece est, καὶ z latine sonat z vel atq;. ego vo ad sensum trāstuli si, qm̄ syllogismus est diuisiuus a destructione partium.

P

¶ Sin vero alij bipes ipm atq; animal accide/ rint: z neutrum sit id quod ens quippiam pro/ pzie est, homo quoq; nimirum erit ex ijs quę alij accidunt. Sed id qō ppzie est ens qppiā: atq; id de quo ambo, z vtrū q; ac id quod ex ijs componitur, prędicatur: nulli accidit. ipsuz igitur omne indiuisibile est. Tex.30.

¶ Probat sēo q; partes definitiōis vt aial z bipes non possint alij accidere per hoc, quia id quod definitur vt homo etiā alij accideret, nā definitio z definitum eandem habēt modū essendi, z ita hō erit accidens, qō destruit per hoc, qa id qō ppzie est ens, z id de quo ambę partes definitionis, vel vtraq;, aut tota definitio q̄ fit ex illis prędicat, nulli accidit, cuz sit id qō ppzie z principaliꝝ, z maxime subsłat oibus. restat igitur vt definitionis partes sint verę z ppzie entia, z ita plura sūt entia, saltē partibus, z diuisione. Dęc sunt p exponę literę vt vides. ¶ Auer. aūt in cōmen. 28. inquit. si ponerint q; ens qō est vnū apō eos sit hō, necesse est vt aial qō est genus hois, z bipes qō est ei⁹ dīa sint entia i rei veritate. nam partes reiquę sunt fm definitionez przcedunt rem in esse. Dnic etiam cōcordat id quod Auer. inquit. pmo de aia. cōmē. 5. dicit enim definitiones non componūtur nisi ex principijs propijs quę sunt in re. z hęc eadem asserit 5⁰ meta. cōmē 20. in fine. Oppositum videt sentire ipse 7⁰ meta. coñ. 33. 2. 43. vbi ait partes definitionis esse partes rationis. ¶ Hic videndū primo an partes definitiōis sint ptes rei an rōnis. ¶ Secūdo, dato q; sint ptes rei, quo mō sunt diuersę. ¶ Ad primam

Quę auer. coñ. 28.

Duobōnes

A primam respōdet Auer. 7. meta. cōmen. 42. z vult definitionez vno modo posse sumi pro rei definibilis essentia, z ẏ mō cōsideraꝝ a metaphysico, z hz ptes quę sunt rei z nō rōnis, quatenus sunt ipsius entitię rei definibilis. Alio mō sumi pōt p instro quo intellus rei eē tiam deprehendit, z sic est ratio qdam, quę a logico consideratur, cuius qdem partes sunt rōnis, non rei, vt genus z differētia. Ex hoc pz, quonā mō partes definitionis sint rōnis, z quonā mō sint ptes rei. Dęc de 1ª dubitatione. ¶ Restat mō videre cuz ptes definitiōis acceptę, p essentia rei sint ptes rei, quonaz mō sunt diuersę. ¶ Rñdet Joānes in. 7. meta. in pluribus qōnibus. tenet enim qōne. 12. q; definitio sit sola rei forma, ita vt mā non sit pars definitionis, sed apparens pars. tenet scō. qōne 20ª z 23ª. q; partes definitionis sint formę, ita vt genus sumatur a forma generis. aial enim est aia sensilis, sine ab ea sumptum. Differentię intermedię sunt formę intermedię a prima generalissima forma vsq; ad specificam, e qua sumit dīa vltima. z ita definitio est eēntia cōposita ex plurib⁹ formis addita ipsa materia vti subiecto illaꝝ omniū. fauet amē huic positioni Auer. primo meta. cō. 17. z 5⁰ meta. cō. 30. Et alibi, vbi genꝰ vlterius vocat formā. dīa vo specificā. ¶ Contra se obycit Joannes, qa definitio est eēntia vna. modo genus z dīa non possunt fieri p se vnū, tuz qa nec differētia principat genere, nec ecōtra genus dīa. Item nec genus inest differētię, nec dīa generi. tuz 2º qa ex duobus exītibus in actu nō fit per se vnū. ¶ Soluit bas Joā. in. 7 meta. q. 23. Primam qdem, qa dīa inest generi z recipit in gīe quatenus generi addit per hoc q; educit de potentia generis. Sēo az vo, qa tz ex duabus formis vltimis non fiat vnū per se, ex duab⁹ formis, quaꝝ vna est gīalis, z altera specifica pōt fieri vnū p se. ¶ Sz hę solones sūt deliramenta. Primo, qa vbi forma specifica educit de potētia formę gīalis, tunc forma gīalis esset p̄supposita vti mā, z sic nulla via potest enitari quin ipsa mā sit actus saltez gīalissimus: qō Arist. vbiq; destruit. Sēdo si ex illis formis fieret vere vnū p se, tūc vna forma reciperet in altera, z sic actus posset eē p se subtū alteri⁹ actus, qō nullibi Aristo. dixit. ¶ Propter hoc latini tenuerūt definitionē eē eēntiaz cōstitutā ex mā z for⁹, qñ p̄sideraf vt est eēntia. z ex gīe z dīa, qñ p̄sideraf vt rō sine instrm. Et qm̄ rō explicat eēntiā, ideo genus explicat māz, sine sumit a materia. Dīa vo formā sine sumit a forma. cū enī dico aial rōnale: aial dicit mihi materiā affectam parte aię, quę est sensilis, sine gradus aię sensilis, e qua sumit genus. ratiōale vo dicit mihi vltimam formaz, z ita animal ponitur loco materię proximę. rōnale loco formę vltimę. z. in cęteris idem genus idez sumitur iuxta has pōnes potest saluari q; vnuz definitiōe est plura entia iuxta enim pmam gdez, qa definitio resolvit in partes quę sunt formę, iuxta scōam vo, qa resolvit in mām z formā. ¶ Sed hęc positio nō est Peripatetica quātū ad hoc q; mā ipsa sit pars eēntię. Dzo, qa quiditas z eēntia est pncipiū essendi. sed mā non est pncipiū essendi. sed potius nō eēndi. Scō pm⁹ eēntię est pncipiū cognoscēdi. Mō sola forma est pncipium p se cognoscēdi, mā vo nō eēndi. neq; intelligēdi. cum sit penitus ignota. Tertio, pncipiū definitiōis z eēntię est vle. mō sola forma est vlis. igit sola forma est essentia rei. Dę rōnes hītur ab Auer. pma gdē 7⁰ meta. cō. 20. scōa vo. p meta. cō. 27. tertia autē ibidē. cōmē. 18. z 12⁰ meta. cōmen. 14. Dęc est positio omniuꝫ Peripateticoꝝ. de qua in lib. destructio destructionuꝫ, disputa. 5ª, in solone tertij dubij. ¶ Alij vo z ego tenemus totam

B

C Repbō

Cōfutatio

Sol. Joā.

Cō latinorum.

D

Cōfutatio

Cō ppria.

rei definibilis essentiā esse eius formam: z definitionez esse ex partibus formę, siue gradibus formę. materia addita vti deferente z subiecto: quo modo substantia ponitur in definitione accītiuz, est enim genus pars siue gradus formę. dīa vero pars alia vel alius formę gradus qui quidem materia z subiecto idem sunt: ratione diuersi. z hęc differentia sufficit contra antiquos. qui omnem multitudinem abstulerunt ab entibus. quę ratio docet ipsuz genus. primo dicere partem siue gradum formę. scō z connotative materiam ipsam. nonnunq; vero explicantur in definitione tria differentiaz genus z materia. vt in definitione accītium, at in definitione substātię non oportet semper materiam explicare: qm̄ in gīe ipso intelligit cōnotata. verum cum ls materia sit metaphysica. pro nūc sit dictum in trīs.

E

F

¶ Quidam vero vtriq; rationibus consense/ re, z ei quę omnia vnum esse concludit, si ipm ens vnum significat, ipsum non ens esse fatentes, z ei quę ex participatione procedit indiui duas magnitudines facientes.

G

¶ Duę fuerūt rōnes aduersus Parmenidē z Melissuz ab Arist. ipso editę. Prima q; tūc aliqō nō ens esset, vt sit illud vnuz ens qō ponūt esse substātia. tunc accidēs eēt non ens. Secunda vo, qa tunc magnitudo eēt indiuidua. qa vbi eēt diuisibilis, eēt plura partibus. Plato vt ingt Themistius, acquiescit opponi Parmenidis, z pcessit impossē Arist. est enī apud Platonez aliqd eē ens, z tamen est aliquid. Xenocrates voluit magnitudinez eē indiuisibilem ex indiuiduis cōpositā. ingt. Quidam vo vtriq; rōnibus cōsensere, q̄s Arist. aduersus illos dedit, z ei assentiētes quę omnia vnuz esse cōcludit, si ipz ens vnum significat, qō qdem cōcedentes z defendentes dixerūt ipsuz non ens eē, hoc quo ad Platonē. z ei quę ex pticipatione procedit indiuiduas magnitudies facientes. z hoc quo ad Xenocratē. alias diuersiōe digniū in lib. Parmenidis de vno oiuz rerū pncipio asseruisse Platonez nō tñ id non esse, quod pter ens est: sed ēt vnum ens eē, vez vnū esse oia non approbauit, qa. vz. etiam non entia quodam mō esse opinabat, cōstituit. n. ipsum vere ens eē ideam, z vnum. Mām vo pmā atq; informem esse quidem. sed nihil habere entis extimabat. arbitrabatur ppterea constare res ex duobus. i. ex eo ente, qō ideam z vnum voluit eē. Et ex eo non ente qō primā mām appellabat. hunc igit in modum Plato secutus est Parmenidē. z absurdū Arist. pcessit. Xenocrates vo Platonis discipulus cum Democrito tenuit indiuiduas magnitudines, z ita cōcessit 2ᵐ absurdum. Arist. vz. aliqd eē magnitudiné, qtenus pncipium, non magnitudinem vo quatenus indiuisibilem.

H

Tex.31.

¶ Sed perspicuum est etiam non esse verum si vnum significat ipsum ens z non potest simul contradictio esse, nihil non ens ipsuz non ens. nihil enim prohibet ipsum non ens, non simplr esse, sed non ens quippiam.

¶ Reprehēdit Arist. risionē Platonis, z illā Xenocratis dimittit vsq; in 6ᵐ. vbi Xenocratem etiā iculsat. Plato ita q; sic arguit in illo libro. ens significat vnum, z non pōt cōtradictio simul esse vera. igitur ipsum nō ens nihil non erit, sed stat aliquid esse non ens, z non esse nihil, veluti materia est non ens, z extra vnum, z tamen non est nihil, z ita ponit quasi non ens medium inter nihil z ens: nam vt Themistius dicit Plato posuit ens propzie, z nihil, z horum medium esse ens impropzie,

I quod forte Arist. pcederet. sed Arist. ingt. sed ꝓ ſpicuum
est etiã nõ eẽ verũ ſi vnũ ſignãt ipſ̃ ens: z non põt ſimul
cõtradictio esse, q ipm non ens nõ sit nihil. imo aliquid
quaſi mediuz. sed ga Arist. dixit. enthymema hoc nõ ſe-
qui, probat illud, ga nihil phibet ipſum nõ ens, vt pote
accñs nõ esse ens ſimplr: sed nõ ens tale, z v biita sit nõ
opz concedere ipſum accidens esse nõ ens aliquo mo-
do. nõ enĩz sequitur. est nõ ens tale. vz. ſubstãtia. igit nõ
ens. quia vbi sequeretur: tunc eẽt nihil: cum sit idem di
cere non ens z nihil. Arist. igitur reꝓhendit Platonem
ꝓ tanto: ga non debet cõcedere esse aliquod nõ ens:
z non esse nihil. Arist. igitur z Plato cõcedunt tria ali-
quod esse ens ꝓprie, z aliquod improprie, z nihil, sed
differunt: quoniam Plato vult illud ens improprie: ga
est nõ tale dici non ens: non tamẽ nihil. Arist. vult illud
non debere dici nõ ens, neq; consequenter nihil.

K ¶Dicere insuper si non quippiam aliud erit id
ipsum ens, omnia vnum esse, absurdũ est, quis
enim ipsum ens aliud quicquaz esse intelliget
quam id quod est ꝓprie ens. Quod ſi ita est
nihil obst at multa esse ipsum ens, vt dictũ est.
Quod quidem igitur ipsum ens sic esse sit im-
possibile. perſpicuum est.

¶Scõo reꝓhendit Platonẽ quo ad aliud enthymema
arguebat eni ſi ipſ̃ ens nõ erit quippiam aliud ꝑter se:
vt ſi sit ſuba ꝑter accidens: ita vt accidẽs nõ sit ens oia
vnũ ſunt: rñdet Arist. enthymema nõ valere, põt enim
eẽ tantũ ſuba, z nihil eẽ ꝑter ſubam. z tñ multa possunt
intelligi entia. vt dictum est, ſaltẽ ſm ꝓtes definitionis.
z per cõſequẽs lz tãtũ ſuba sit, z nihil ꝑter ſubaz eẽ pos
sit. adhuc esse possunt multa, ſaltem ſm partes definitionis. deinde epilogat. z sermo pz. hec sunt q̃ Arist.
L scribit cõtra Phos nõ näles Parmenidez z Melliſſum.

Qõ circa positionez parmenidis. ¶Solet q̃ri circa positionẽ Parmenidis vtrum tñ
vnum sit ens. z videt q sic vt logici ꝓbant ga vnum est
ens: z nihil non vnum est ens. igit tãtum vnum est ens.
¶Amplius vt metaphyſici arguunt oẽ ens est vnum.
z omne vnum est ens. igitur tñ ens est vnum: z tñ vnũ
est ens. In contrariũ arguũt Sorticoleſ. si enĩz tñ vnuz
est ens, tñc oẽ ens est vnũ. ꝓns est falſuz. ga plura entia
Dido. sunt ens: z tñ plura entia nõ sunt vnuz ens. ¶Circa ꝑ-
ſentem q̃stionem primo videamus positionẽ antiquo
rũ Parmenidis, z Platonis cũ qua pcordabim⁹ Arist.
Scõo videbimus de rigore logico qd cõcedendum sit.
Qõ parmenidis. M ¶Parmenides itaq; (vt vbiq; auctor est Simplici⁹)
cũ dixit vnum esse id qõ est: deũ volvit intelligere, non
ens creditũ est a Parmenide nõ esse in rebus diuiſionẽ
multitudinẽ: ac pluralitatẽ: quã in ſuis poematib⁹ apte
ꝓfitet. sed cum dixit vnũ esse qõ est, indicatũ est ab eo
illud cui vere entis appellatio cõpetit, z qõ vere est eẽ
vnum tñ, qõ vnũ deus est. Cętera vo que ſunt, non de-
bent ſimplr z ꝓprie esse, sed aliqd eẽ, que rõ docet i-
ter ens z nihil esse medium aliquid ſine nõ ens. ſigdem
per ens deus intelligatur. per aliquid id qõ non ſimplr
est ac ꝓprie. sed est hoc vel illud per nihil vo oino ex-
tra aliqd z ens. Dec Parmeni. ¶Quid vo Plato ſen-
Qõ platonis. tiat, aperiamus, vt e Themiſtio ꝫ colligi põt, z in lib⁹
Parmenidis. de vno oino rerũ ꝓncipio. q̃dam igit ineẽ
alicni negamus. aut ga illud. ea non hz, vt cum dicimus
nigrum non esse album, aut quia excellentiori nota, ra-
tioneq; perfectioꝛi habet, quã nos habere eã rẽ ex tali
loquutione ſignificamus. vt cuz negamus candoꝛẽ esse
candidũ: non ga niger ſit: ſed ga excellẽtioꝛi nota, atq;
perfectioꝛi rõne candoꝛem habz. vt ga ipſe candoꝛ est. N
Plato ita q; ens vt cõcretuz vult esse, ipſum vo eẽ ſue
essentiam vt abſtractuz. z est ens adesse, vt candiduz
ad cãdoꝛez. deus aũt est eẽ ſimplex, atq; eẽntia pura vt
candoꝛ. Ex hac rõne Plato deũ eẽ ens negat. nõ ga nõ
ſit, ſed ga excellẽtioꝛi rõne ens est, ga est essentia ipſa,
qua cũcta exiſtunt z ſunt entia, erit igit deꝰ ſupza ens,
cui cũ vnins detur appellatio, põs est vt vnũ ſupza ens
dicatur. z vocabimus tũc deũ vnum. Sic igit breuiꝰ
Plato per ens intelligit ens participatiũ. per vnũ ens
p essentiã. Parmenides vo ens vult eẽ id qõ pẽntiaz
est tale, z ꝓpterea vnuz esse tñ ens aſſerit. ¶Arist. vo Lõcordia
hec omnia sic expoſita cõcederet, apud enim eũ ipſ̃ ens cũ aristo.
nõnũq; ſumptũ est pro essentia, vt cũ ait p de cęlo. pmũ
esse eẽntiam e qua derivatũ est esse, z hunc in modum
cõcederet põnẽ Parmenidis. Interdũ ens accepit pro
ꝑdicamentali z participãte essentiã. vt qñ diuiſit ipſum
ens. 6º meta. in decẽ ꝑnta. z sic cõcederet põnez Plato
nis. Interduz ſumpſit ens p omni eo qõ intelligi põt eẽ
nihil. z sic vt plerũq; accipit ens in põne ſua, duz cõtra
Parmenidẽ obiecit. z ꝺ Platonẽ. ¶Dec de primo ſa-
tis. De ſcõo. vz. quo mõ hec est vera tñ vnũ est: ſine tñ Scõa ps
vnum est ens. Joã. in. q. de rigore logico concedit illaz qõnis.
per ꝓbationem expoſitoriã. vz vnũ est, z nihil est quod Põ Joan.
nõ sit vnum. igit tñ vnũ est: qua etiã ꝓbatione cõcedit
illaz. tñ ens est. vz. ens est, z nihil est qõ nõ sit ens: quo
modo etiã cõcedere cogit hãc. tñ vnũ est ens, ga vnuz
est ens. z nihil est ens, qõ non sit vnũ. igit tãtuz vnũ est
ens. ¶Sed pace ſua hec ſua ꝺclaratio, nec est Peripa- Lõfutatio
tetica, nec Sorticolaris. Peripatetica non, ga oĩs ꝓba
tio est, aut ſyllus, aut exẽplum, aut enthymema, aut in-
ductio. Sorticolaris minime, ꝓmo, ga illa ꝓbatio apõ
Sorticolas hz iſtãtiã, ga tunc tñ hõ esset aial, ga hõ est
aial, z nihil est hõ, qõ non sit aial. ¶Amplius expoſito-
ria ꝓbatio debuiſſet esse hec vnum est ens. z nihil est
vnum qõ nõ sit ens, ipſe vo dixit nihil est ens qõ non sit
vnuz. ꝓpter hec Joãnes nõ est audiẽdus. vnde hic vir
ꝓpter ignoꝛantiaz captiũculaꝝ sepe trudit in errores.
¶Alij vo ob nimiam illarũ obſeruantiaz sepe phiam
errant ad millenaria, z ꝓpterea laudamus mediocri-
tatẽ. ¶Sorticolę igit cõcederẽt hãc. tãtũ vnũ est ens. Põ Sorti-
qñ vnum est ens. z nihil nõ vnũ est ens. igit tãtũ vnum colarum.
est ens. Potiſſimũ ſi vnum accipit vt est equale enti, z
nõ ꝑdicamentaliter ꝓ principio numeri. vlterius cõce-
derent plura entia esse vnum ens: ac multa eẽ vnũ, ve
luti ꝓcedi solet plures hoies esse vnũ hoiem, ga est ſen
ſus hoc ens est vnum ens, illud ens est vnum ens, z sic
de alijs. igitur plura entia ſunt vnum ens. huius rõ est. Q
ga particula copulativa. vz. vin termino plurali inclu-
ſa diuiſiue tenta cõfudit cõfuſe tãtum terminũ ſequen-
tem, ſed de his ſatis in captiũculis. Adrões pz ſolo,

¶At vt naturales contendunt, duo modi ſunt. Tex. 32.
quidam enim ipſum ens vnũ ſubiectum ſtatu
entes, aut triũ aliqõ, aut aliud, qõ igne q dẽ dẽ
ſi⁹. aere aũt rari⁹: cętera vo q̃ fiari raritudine,
z dẽſitudine dicũt. multa adꝺicẽtes. Dec au
tẽ atq; vniuerſalr ſuperãtia z defect⁹ cõtra-
ria ſunt, veluti Plato magnum asserit atq;
paruum. veruz hic q dem hec mãm cõſtituit,
ipſum vero vnum formam, illi autem ipſum
vnum quod est ſubiectum, materiam. contra-
ria vo differentias atq; formas ſtatuerunt.

¶Dactenus

A ¶Dactenus de non naturalibus opinionibus loqui- } q nihil ex eo qõ nõ ẽ exoꝛiatur, quocirca hac E
tus est: nunc de naturalibus vult loqui, ꝓcedit autem rõne cũcta ſimul ꝓfuiſſe generationẽ q̃ altera
more ſuo diuidendo. atq; componendo. z inquit. At vt tionẽ esse cuiuſq; inquũt. Alij vero congrega Tex. 34.
naturales ꝑhi contendunt, duo ſunt modi, quibus res tionẽ atq; ſegregationem. Tum etiam q contraria ex ieſe mutuo fiunt. inerant ergo.
ipſe generãtur ex ſuis principijs. quatenus alij vnuz ex
tribus elemẽtis rerum principiuz ſtatuerũt terra ipſa
dẽpta ob craſſitudinem. Moꝛ ex hoc aſſerũt generari
reliqua raritudine denſitudineq; adhibita. Alij nullum
ex eẽntis principiũ faciunt. sed qõdam qõ est igne qdẽ
denſius, aere vo raruis. Dęc autẽ ad prima reduci di-
cunt: vt ad vnioꝛa ſuperantiam. vz. z defectuz. videtur
enim raritudo ſuperantia q̃daz. denſitudo defectus. ſub
quibus etiam Plato magnũ z paruum collocat. verum
apud Platonem magnũ z paruum materiã ſignifica-
bant. vnũ vo cauſam efficiẽtem z formam. Contra vo
ꝑhici ꝓ vno mãm z ſubiectũ accipiũt. Cõtraria vero
B Breuiter põ prima. formas esse z differentias arbitrantur. ¶Sic igit pri-
ma positio est eoꝝ qui ponunt materiã vnũ elemẽto-
rum, e quo derivari volũt res raritudine, z dẽſitudine,
ſed quo mõ cũ hac põne Plato ꝓuenerit, quoue diſcõ-
uenerit, ſpicuũ ẽ. dicẽt aũt hi naturales. ga loquẽtes
de reb⁹ naturalib⁹ cõcedunt naturalia ꝓncipia: vt mo-
tum z pluralitatem entiũ. Dęc de ꝓma positione.

¶Quidam autem ex ipſo vno contrarietates: Tex. 33.
que quidẽ in ipſo ſunt, ſequeſtrari fatentur: vt
Anaximãder inquit, z qui vnum z plura entia
esse aiũt, veluti Empedocles, z Anaxagoꝛas.
Ex ipſa nanq; mixtura z hi reliqua ſegregãt.
differunt tamen quatenus hic quidẽ redditio
nẽ hoꝛ facit. Aliter aũt ſemel ex principio ſe-
C gregat. z alter infinita ait ſimilaria z cõtraria.
Alter ea q̃ vocantur elẽta tantũmodo ſumit.

¶Et de ſecũda positione nunc loquit. ſunt enim alij vt
Anaximãder, z Anaxa. qui nullus vnũ eẽntoꝛ materiaz
facit, cum ꝙbus etiã Empe. Anaximãder eniz tertiam
quãdaz naturã facit, que igne craſſioꝛ est. aere tenuioꝛ.
Dãc naturã nõ ſtichion; ꝫ est eẽntũ vocat, ſed meſen,
hoc est mediuz ꝙpiam hoꝛ. Anaxa. vo cũ hoc conue-
niens eẽntũ nõ facit materiã, ſed qõdã qõ nũc chaos, ꝫ
est cõfuſionem, nũc migma, hoc est miſturam, ſiue miſ-
cellam nũcupat. Empe. aũt quatuoꝛ elemẽta vt mãlia
ꝓncipia facit. Cõueniunt etiã in modo generãdi. nam
Anaximãder ex infinito illo medio ꝺietates inſertas
atq; ineras excernit. Anaxa. ex illa miſcella oia perin-
de atq; prius inherẽtia, ſed leuitãtia expaimit atq; ſecer-
nit. Empe. autẽ etiã ſegregatione cũcta ex elemẽtis fa
cit z cozrũpit. ſegregatione eniz e ꝓpꝛijs locis, z miſcel-
la res oriuanf. verũ differũt, nã Anaximander nihil
meminit efficiẽtis cauſę. Anaxa. cõcedens migma ſimi-
lares illas ꝑticulas, q̃s omiomerias vocabat, z men
tem diuiną fecit rerũ ꝓncipia. Empe. q̃tuoꝛ elementa
z ſphęrũ. i. deum putauit esse ꝓncipia. est igit ſcõa po-
ſitio eoꝝ, qui res gñant ſegregatiõe. Adiecit aũt Arist.
ꝺũiam inter Anaxa. z Empe. ga Empe. ſecretiõez illam
tẽpoꝛibus gdem terminatis facit, ſed interpollẽ ac re-
ducem vicibus. Anaxa. vo ſempiternã putat esse, z ꝫ,
quia hunc eẽntã videnf esse infinita, que ſimilares ſunt
ꝑticulę, z ꝫ aliquo mõ. illi finita. vz. quatuoꝛ. nec opus
est textum aliter exponere. Maxime cuz textus hi inu-
tiles ſint, z tranſlationibus fere perſpicuum.

Tex. 33. ¶Videtur aũt Anaxa. ſic infinita posuiſſe. Tuz
q cõem illã põnẽ naturaliũ veram esse ſumit.

¶Si enim omne quidem qõ fit, aut ex entibus, F
aut ex non entibus fieri neceſſe est, ex non enti-
bus aũt nihil fieri potest. In hac enim ſententia
concoꝛdant naturales oẽs, reliquũ iaz accide
re necessario arbitrati ſunt ex entibus quidez,
atq; ex ijs que inſunt fieri. Pręmimia tñ ma-
gnitudinum exiguitate non perſpici a nobis.
Quocirca quodlibet esse in quolibet mixtum
aiunt: q̃ qõlibet ex quolibet exoꝛiri videbãt.
videri vero atq; nũcupari diuerſa inter se, ex
eo quod pręmultitudine ſua i mixtura illa in-
finitoꝛum maxime ſuperabundat. quando ſin-
cere quidem nihil omni ex parte ſit aut albuz,
aut nigrum, aut dulce, aut caro, aut os, ſed cu- G
ius plurimum vnumquodq; habet, id ipſius
rei videri naturam contendebant.

¶Syllus Anaxagoꝛę hunc in modum erat. omne quod
fit vel ex ente fit, vel ex nõ ente, nõ est dicẽdũ ea non ex
ente fieri p cõez naturaliũ cõſenſuz, igit omne qõ fit, ex
ente fit, ita ſequit vt ſingula ſint in eo, vnde fit aliqd,
vt in aqua hac crines, oſſa, neruos, carnez ineſſe neceſ
ſe est. Et ſi dicit ꝺ Anaxagoꝛã. ga tũc vniqõq; hzet in-
finitas appellatiões, ga in vnoquoq; ſunt oia. ¶Rñ-
det. q denominatio fieri dz a prędominãti, z ita ea caro
dicet, non quę pure caro ſit, ſed in qua plurimum car- Defenſio
nis apparet. ¶Enituñ qdam recentioꝛes defendere Anaxagoꝛã, dicentes reſpõſionẽ esse bonã ꝓpter ꝓtes anaxa.
actuales, quę ſuperabũdãt magis in vno q̃ in altero,
non autẽ ꝓpter partes potentiales, cuz hę ſint infinitę.
¶Sed hęc defenſio est cauillus. Anaxagoꝛas enim ex Lõfutatio
eo cõcludit qõlibet eẽ in quolibet, ga gñatur oẽ ex oi, H
z qõlibet ex quolibet. ꝓpterea generationez aſſerit eẽ
ę ditum quẽdam in lucem, cozruptionem esse occulta-
tionem, quę rõ docet ipſum velle qõlibet esse in quoli-
bet actu, z nõ potestate, ſic eniz ab Arist. poſitione non
differret, ꝓpterea ꝓ Anaxagoꝛa nihil afferri potest
fructuoſi, ſed vt diximus ipſe voluit rem maxie deno-
minari ab eo quod magis in re ſuper apparet, tu vo ad
meliozem pẽſitationem rem hanc tranſmitte.

¶Sed ſi infinitũ q dem q̃tenus infinitũ, ignotũ Tex. 35.
est, infinitũ q dẽ multitudine aut magnitudine
quãtũ qõdã ignotũ erit. Infinitũ autẽ forma,
quale qõdã ignotũ. at cũ ꝓncipia rerum taz
multitudine q̃ ſpecie ſint infinita, fieri ſane nõ
potest vt ea ſciantur, q̃ ex ijs cõſtãt. Tũc enim

I. cõpositũ scire arbitramur, cuꝰ pncipia ex qꝫ bus constant, scimus, quę ꝛ quot sint.

¶ Nũc ẽo obycit Anaxagoꝛę, ꝛ vniuersalia ꝛra resoluitur in syll'os duos. Primus est. Infinitum est ignotꝫ, pncipia apud Anaxagoꝛã sunt infinita, igit̃ sunt ignota. Scõs ẽ. cõpositа naturalia scimꝰ ex pncipijs notis, sed eiusmõi pncipia per pclõẽ dictã nõ sunt nota, igit̃ i scõa figura cõpositа naturalia nõ sciunt. ingt. Sꝫ si infinitus gdem ẽtenus infinitũ ignotus est, hęc est maioꝛ pmi syllogismi. Adiecit ẽtenus infinitũ est, qa vt dã. 12. met. cõ. 2. infinitus sub rõne vl̃i finita cognosci potest, exponit hãc maiorẽ, ꝛ ẽre dixit ẽtenus infinitus, ꝛ ingt. Infinitũ qdẽ multitudine, aut magnitudie, quãtus qdã ignotũ est, ꝛ p sua ipsius ẽtitate nõ scibile. Infinitũ aũt forma, hoc est per dẽas infinitoꝝ specificã, vt in numeris est ẽle ignotũ, recte igit̃ pꝫ oẽ infinitũ ẽtenus infinitum eẽ ignotum, aut quo ad sui quãtitatẽ, aut quo ad sui ẽlitatẽ, deinde sumit minoꝛẽ dicẽs, at cuꝰ pncipia rerum apud Anaxagoꝛã, tã multitudine ẽꝫ specie sint ifinita, multitudine qdẽ, ẽtenus ponit similares ptes infinitas: spẽ ẽo ẽtenus ẽdẽ autumat in quolibet infinita, ex qbus inferre dꝫ qꝫ talia pn̄ꝰ sint ẽlitate ꝛ spẽ ignota, huic accipiat maioꝛ illa cõpositа naturalia scimꝰ ex pncipijs notis, ꝛ inferat pclõ. vꝫ. qꝫ res naturales q̃ ex illis pstãt nõ sunt scibiles, cuiꝰ rõnẽ addit, qa tũc cõpositũ qõꝫ scire arbitramur, cũ pn̄ꝰ ea ex qbꝰ pstãt scimꝰ: q̃ꝫ quot sint. vbũ illũ, tũc grẽce ουτω, latine tũ sic, tũ ꝫ mõ, vel alꝫ qõ tale. trãstuli tñ, tũc vt l'a eẽt clarioꝛ. Q Aduersione dignũ Auer. hũc textũ resoluisse i sex ppões, ꝛ tres syll'os. pmus ẽ oẽ compositũ notũ est cõpositũ qõ. scit ex quot pncipijs cõponit ꝛ qbꝰ, oẽ cõpꝰ ex pncipijs infinitis in ẽtitate ꝛ forma est cõpꝰ qõ nõ scit ex qbꝰ componit ꝛ quot. igit̃ in 2ª figª oẽ cõpositũ ex pncipijs infinitis ẽ ignotũ, huiꝰ syll'i maioꝛ est posita sine medio, minoꝛ vo p mediũ hũc in modũ oẽ ifinitũ i nũero, aut magnitudine ẽ q̃tũ ignotũ, ꝛ oẽ infinitũ i forma ẽ ẽle ignotũ, sꝫ oẽ cõpositũ ex pncipijs illis infinitis ẽt forma aut nũo, sine magnitudine. igit̃ i pma figura ignotus, maioꝛ huiꝰ q̃ appellat minoꝛ ab Auer. more grẽco, pꝺ syllogizat sic. oẽ infinitũ ẽ ignotũ, oẽ ifinitũ multitudie ꝛ forꝰ ẽ infinitũ. igit̃ ignotũ, ꝛ ita sunt tres syll'i, ꝛ sex ppões, q̃rũ ppõnũ duę sunt pbatę, vt maioꝛ pmi syll'i, ꝛ maioꝛ, sine mꝺ scdi. reliq̃ ẽtuoꝝ sunt positę sine medio, addit ẽt aliqs eẽ explas in textu, aliquas vo nõ, vt textũ legẽti pꝫ. ¶ Aduerte ẽt rõnẽ hãc esse logicã, quaten⁹ sumit ea q̃ declarata sunt in logica. vꝫ. definitionẽ ipsi⁹ scire. Cui⁹ rei cãꝫ affert Aũ. qa logica venit in vsum, aut vt instrumẽtũ, quo vex discernit a falso, ꝛ hꝰ modus est propius logicę ipsi, sꝫ trãsit in vnãquãꝫ sciaꝫ, aut venit in vsum nr̃m vt sumunt̃ ẽclarata in logica, ꝛ trãsmittũt ad alias scias. Et hꝰ modus respectu artiũ pticularium est extraneus. respectu metaphysicę est ppius, cum metaphysica ꝛ logica sint scięcões. hęc ex commento colligi pñt. ¶ Quęrunt hic inniores, vtrũ infinitũ possit cognosci a nobis. ¶ Rñdẽt Soticoles, infinitũ cognosci posse tã pceptu vl̃i q̃ pticulari, tã quo ad quãtitatẽ q̃ quo ad rõnẽ, hęc pꝫ, qa hꝰ cognosci põt, ꝛ hꝰ ẽ infinitũ, aut ptibus, aut rõne, igit̃ infinitus cogĩsci põt. Dicũt tñ nõ posse cogĩsci infinitũ, qa nos sub rõne ppa. ¶ Sꝫ hãc põnem multiplr solet obyci, primo qa rõ infiniti apphẽdi potest. igit̃ cognosci põt infinitũ sub ratione infiniti, añcedẽs declarat, quia nihil põt ineẽ vel nõ ineẽ itelligi, nisi eius rõ intelligat, sed infinitum apphẽdimus ineẽ vel non ineẽ, igit̃ eius rã intelligi põt, ꝛ ita põt intelligi infinitum sub rõne infiniti. Secõ, ois cognitio cõpositа supponit simplicẽ: sed rõnes infiniti attribuimus deo, ꝛ eam negamus a q̃libet re causata, igit̃ rõ infiniti põt eẽ nota. Tertio, solet argui per media catholica, qꝛ deus vt creatoꝛ intelligit, ꝛ vt creatoꝛ est infinitus, igitur vt infinitus intelligit. Simil'r vt finis intelligitur, ꝛ vt sic est infinitus, igitur vt prius intelligi potest vt infinitus.

¶ Propter hęc argumenta ꝛ alia multa dicunt infinitum sumptum quo ad rationem formalem qua est infinitum hoc est quo ad infinitatem posse cognosci, ꝛ ecõtra posse cognoscipsum vt sic, quo vo ad id cui hęc ratio attribuitur. vꝫ. numerum determinatum partium, aut magnitudinem determinatã, aut potentiaꝫ. ¶ Respondent q̃ quo ad numerum partium ꝛ magnitudinẽ est ignotum, quo vero ad virtutem potest aliquod esse notum, vt deus. deus enim cognoscitur sub ratione infinitis ꝛ quo ad rõnem, ꝛ quo ad rẽ cui competit illa ratio. ¶ Sed hęc positio est falsa, ꝛ non peripatetica: falsa qdem qa quęro. per rõnẽ infiniti intelligunt, aut qd rei, aut qd nominis, non qd rei, qa qõ nullo mõ est, non habet qd rei. Si qd nominis, igitur ratio infiniti erit solum nomẽ, modo nomen imponere possumus rei non per cognitionem eius, sꝫ sui oppositi, ꝛ ita nihil noui afferunt, solũ enim habemus ipm cognosci posse qd non est. Secõ quo ad rem denoiatam nõ est in toto peripatetica, quoniaꝫ Peripatetici nihil ponunt infinitus nisi in potentia, ꝛ fieri vt sunt motus ꝛ tẽpus, ꝛ deuꝫ nõ ponunt infinitus, vt diximus in codicillo de infinitate pximi. ¶ Nec rõnes valent. Ad primaꝫ respondeꝫ, q̃ sꝫ p rationem infiniti intelligit quid rei, negaꝫ antecedens. si quid nominis, concedit, ꝛ tunc dicitur q̃ rõ illa habetur per qd nõ est, ꝛ per priuationẽ opositi. ¶ Ad secũdam cõcedo antecedens, supponit enim simplicẽ, aut per se, aut rõne sui oppositi: ꝛ hoc sufficit ad cõpõnẽ ꝛ diuisionẽ. ¶ Ad media catholica pꝫ solo apud Peripateticos, sed theologice sentiẽdo dico in syll'o eẽ fallaciam accidẽtis, qa nõ valet. cognosco hoiem, vt veniens, ꝛ vt veniẽs est coitus, igit̃ cognosco hoiem vt coitum. Cucullati enim isti plerũq; ex mala logica, ꝛ multo studio in chymericis trudunt i pueriles errores.

¶ Ad ppositũ nos catholice sentiẽdo tenemus deum posse cognosci q̃ nõ sit finitus, vt aliq̃ res causata: sꝫ positiue atq; ẽxie sumendo infinitũ; non intelligimus, nisi in patria, vbi beabimur. ¶ Auer. vo parũ differens ab his in. 2. meta. cõ. 11. ꝛ. 13. ꝛ. 12. meta. coñ. 14. ꝛ alibi, tenet infinitũ posse cognosci in potẽtia, hoc est sub ppositione vl̃i. in hac enim ppõne ois ignis calefacit, intelligimus infinitos ignes posse calefacere, sed cũ hęc intellectio sit in vl̃i ꝛ vl̃e est potẽtia singulare, rõnabiliter in potẽtia intelligit. Ipsum autem actu cognosci negat, vt si sit infinitũ quãtum, nõ potest cognosci numerus determinatus partiũ, si infinitũ quale, nec ptes formales oẽs cognosci pñt. Dęc de qõne. Multa alia adũt iuniores, quę cũ sint extra ppositũ, ꝛ facilia cognitu, bona fröte ptermittimus: ꝛ maxie si aliq̃ illa bñ dispitauerint.

¶ Pœterea si necesse est ipsam partem quantęs magnitudinis ꝛ parui tatis posse esse: etiam ipsum posse esse. Dico autem aliquam talium partium quę insunt. ꝛ in quas totum ipsum diuiditur. Si autem animal aut planta quanteuis magnitudinis ꝛ parui tatis esse non potest, perspicuum est neq; partium quã dente, infert perspicuum est fieri non posse vt quodlibet in quolibet sit, hoc enim erat vnum assumptorum in antecedente, in syllogismis enim ad impossibile vt dicitur in priozibus semper cõcluditur destructio alicuius pmissorum. ¶ Themistius autem locum hunc non syllogisticum facit, sed vult Aristotelem tacitam solui sse dubitationem, quę res cum sit facilis cognitu, nunc sit dictum in tantum.

¶ Ablata nãq; ex aqua carne, rursus q̃ alia facta, ex reliqua segregabitur, quãtus ea quę diuidenda est, minoꝛ fuerit, tamen magnitudo aliqua illius non excedet parui tate alia. Quare siquidem segregatio stabit non quodlibet in quolibet erit, in reliqua enim aqua, nihil inerit carnis. Sin vero non stabit, sed semper sequestratio proficisceꝛtur, finita profecto in magnitudine equalia finita erunt, multitudine infinita, quod quidem est impossibile.

¶ Nunc deducit consequentiam, ꝛ primo sumit vnum quasi suppositum ex ratione proxima, ꝛ inquit. Ablata nãq; ex aqua carne, rursus q̃ alia facta, iterum ex reliqua quę remanet segregabitur, quãtus ea quę diuidit, sine diuidenda est minoꝛ ac minoꝛ semper fuerit, tamẽ magnitudo aliqua supple illius non excedet parui tate. sup. aliam. quasi dicat. oportet venire ad tãtillam magnitudinem, vt amplius diuidi non possit in parniorem vel minoꝛem, hęc suppositio fuit declarata. ex qua suppositione facile patet consequentia dicta: sed quia tũc hęc tertia ratio non multum differret a pma, quia vteretur ijs, quę sunt declarata in pma, ꝛpterea aliter per diuisionem deducit illam consequentiam, hoc mõ. aut segregatio stabit, aut non stabit: si stabit, tunc nõ quodlibet erit in quolibet, quoniam in residua aqua tandem nõ erit carnis quicquam, si non stabit, sed sequestratio fit infinita, finita profecto in magnitudine, equalia finita erunt, multitudine infinita, quod quidem est impossibile. ꝛ contra quintum pmissum. ¶ Quo vo ad verba attinet Aristoteles adiecit equalia, nam finita in equalia proportionaliter multitudine infinita esse in aliquo finito nihil phibet. Possunt enim esse infinitę medietates in aliquo toto finito, atq; infinitę partes proportionales, quod quidem recte aiaduertit expositoꝛ.

¶ Ad hęc si omne coꝛpus aliquo sui ablato, fieri se minus necesse est, carnis autem quantitas ꝛ magnitudine ꝛ parui tate definita est, perspicuum est minima ex carne nullum omnino coꝛpus segregari posse, alioquin erit minoꝛ minima.

¶ Quarto arguit etiam hypothetice, ꝛ sumit duo in antecedẽte, ꝛ inquit. Ad hęc si omne coꝛpus aliquo sui ablato fieri se minus necesse est. hoc est primum, ꝛ sensu patet. Carnis autem quantitas ꝛ magnitudine ꝛ parui tate definita est „hoc est scõm, ꝛ pbatum superius ex quo infert perspicuum est minima ex carne nullum omnino coꝛpus segregari posse. Deducit consequentiam. alioquin erit minoꝛ caro minima data, vt facile patet. Hęc ratio supponit vel ad sensum, aut ex ratione secunda esse cuiuslibet rei minimum, de quo etiam in fine capituli disputabimus.

¶ Insuper in infinitis coꝛporibus caro iam infinita, sanguisq; atque cerebꝛum inessent. Se/

Que auer. cõ. 35. vl'i 36

Que stio. prima rñ

Replicę.

Sol. rõnũ scõę põnis

Nõ auer.

Expõ. themisty.

Verborũ expositio.

I parabilia tñ inter se: z nihilominus esset vnū quodq; infinitum: qđ q dē rōnis est expers.

¶ Quinto arguit. si qōlibet esset in qualibet, tunc infinita essent in infinitis infinities, z actu, z separabilia iter se, qđ mētem egredit humanam, pticia p3. ga in quolibet eēt sanguis infinitus. z in qlibet pte sanguinis esset qōlibet, z sic infinita in infinitis infinities. ¶ Dubitant quia Aristo. supponit semp parte esse toto ipso minorem. z hoc nō videt vniuersaliter verū, nam totū tēpus pteritū terminatū ad primū nunc pśentis diei non est minus se ipso terminato ad vltimū nunc, cū ambo sint infinita: z per pñs neutrū neutro maiº. ¶ Juniores pcedūt pponēs Aristo. non esse vsum, ga non in successiuis, at in permanētibus, z3s, quę locum occupant, ppō est vlis. ¶ Ego tñ dicerem nō eē impossibile vnū infinitū esse altero maius, si illud sit finitū ex altera partiū, ga vt sic est finitum, z cōcederem tēpus terminatu3 ad finē diei esse maius tempore terminato ad pncipium, qm ex illa parte tale tempus est finitū, z recipit additionē.

Dubō.

Rñsio iunīorum.

Propa rñ

K

Tex.39. ¶ Jd ꝙ quod fertur nunquaz segregata oia fore non sapide quidem dictum est, recte tñ quatenus affectiones inseparabiles sunt. Cum igitur colores z habitus mixti sint: si fuerint segregati; erit quippiam album: aut sanū: qđ non aliud quid erit: nec in subiecto.

¶ Ut expositor ingt. z recte, cū improbauit positionem, nunc ponēdi improbat modū, vbi debes scire q; inter dū aliquid dicit z vere, z ignorat id vere eē dictu3. velut pueri pśepe vera dicūt, sed nō sapide, pp hęc ingt. id vero qđ fertur ab Anaxagora nūq; segregata omnia fore. non sapide qdem dictū est, ga ignorat qd velit dicere, recte tamē dictum est q; tenus affectiões z accūtia propria inseparabiles sunt e subiectis propriis: z ita vere dictum est: non tamē sapide. ¶ Aduerte tñ verbum illud sapide legi in grecis codicib⁹ in Xbo sed vt trāslationes essent clariores: in aduerbium transtuli. Similiter verbum illud quatenus in greco reddit causam, sed clarius intelligitur modo quo transtulimus. Multi enim singulo verbo addicti, fallūt milies sensus. Et vlterius quasi epilegans rōnem. ingt. Cum igitur colores z habitus mixti sunt apud Anaxagoram, quia constat illos gnāri, atq; in lucē edi, si fuerint segregati, erit quippiā album, aut sanum in rerum natura, quod non aliud qđ erit, sed erit tantum ipsum ac separatū, nec in subiecto: z ita affectiones z accūtia, sine subiectis, qđ nō est bene dictu3, z sic in dictis Anaxagoræ erit cōtradictio: nam colores ex ea pte, qua cōmixti sunt: possunt separari ex ea vō parte qua affectiones, sunt inseparabiles.

Tex.39.

L

¶ Insuper etiam ipsa mens stulta est ea aggrediens: quę facturn impotēia sunt. Si separata quidem reddere attētat: quę q dē tā quātitatis q̄ qualitatis rōne separari nequeunt: quātitatis quidem: qa non est minima magnitudo: q̄ litatis vō qa affectiones inseparabiles sunt.

¶ Ultimo reprehendit modum ponēdi ex pte causę effectricis. posuit enim Anaxagoras diuinam mentē effectricem olim cām ab illa: siue miscella, siue chaos cuncta separare volentem. ¶ Contra obycit Arist. insuper etiā ipsa mens stulta est ea aggrediēs: quę facta impossibilia sunt, si. p3. separata cūcta reddere attētat: q̄ dez tā quātitatis q̄ qlitatis rōne separari nequeūt: qđ declarat, z ingt. quātitatis qdem, qa apud Anaxagoram non est deuenire ad minimā magnitudinē, igit mēs diuina q̄rens separare qualibet magnitudinem e qlibet, stulta ac absurda est, qlitatis vō, qa affectiones inseparabiles sūt, z ita volēs separare affectiões impotēr attentat. Mens igit illa q̄rens omnia separare stulta videtur. ¶ Aliaduertas tñ vt trāslationes eēnt clariores nōnullas friuolas particulas pmutasse, velut illā super etiā, quę in grecis codicibus legit q̄re: z illā, separari, quę est fieri, quę q; cuz pauci mometi sint, nō sunt ab re, volui tñ (vt promisi) has animaduertere.

N

O

B

Persuasiones.

Pria psuasio ex pte materię.

Scda ex pte formę.

C

P

Tertia ex pte agētis.

Quarta ex pte ōtitatis

Qōnes de minimis.

Tex.40. ¶ Preterea etiam nec recte generationem similarium capit. Lutum enim, tuz in luta, tum non in luta diuiditur, neq; idem modus est vt lateres ex domo, z domus ex lateribus, sic z aqua z aer ex sese mutuo sunt; z fiunt, insuper etiam melius est pauciora principia, finitaq; sumere, quod qdem Empedocles facit.

¶ Ultimo reprehēdit Anaxagoræ quo ad materiā rerum, ipse enim posuit rerum mām eē similaria corpora, atq; vnūquodq; suo abimilari pstare, ceu carnē ex carnibus, lapidē ex lapillis, aurum ex aurelis. Z contra hęc obycit Aristo. dupl'r. z ingt. pmo nec recte gnōnem similariū capit, qđ pbat dicens, lutum enim. Tuz in luta. Tuz nō in luta, sed aquā z terram diuidit, z ita lutū cōstare pōt nō ex lutulis, sed humore potius z terra, constantia igit luti ex terra z humore vera est intrigiatio, ex lutulis autē est potius auctio vel diminutio, nō igit gnatio fit ex similaribus. ¶ Sed dices 3. ita fit aer ex aq̄, z ecōtra vt domus ex lateribus z e3, 3 domus ex lateribus z ecōtra, cōgregatione z segregatiōe fit, igitur aer ex aq̄ z ecōtra segregatiōe, z pgregatiōe fit. ¶ Respōdet, neq; idē modus est, quo lateres ex domo z domus z lateribus fit, z quo aer z aq̄ mutuo ex se se sunt z fiūt. Naz aqua ex aere fit vera trāsmutatiōe in sua, domus ex lateribus appōne tantū. ¶ Scdo obycit Arist. z ingt, insup etiaz melius est pauciora pncipia finitaq; sumere, qđ qdem Empedocles facit, q̄s sumere ex parte materię infinita corpora, sine ptes similares, igit ex parte materię nō opz infinita pn⁹ facere. Hęc sunt cōtra antiquos ab Arist. breuibus sumpta. ¶ Sz circa finem capti pśentis solet quęri de minimis, q̄ qdem mā 1z in 6º z 9º ab Arist. diligēter pertractetur, tñ vt iuniorib⁹ satis faciā, colligemus nōnulla breuibus. Primo ita q; videbimus de specie minimi. Scdo de potentijs minimis. Tertio de duratione. ¶ Circa pmū sciendum quęri, vtrū aliqđ individuuz possit partici pare spēi sub q̄cūq; modica quātitate. ¶ Juniores qdā distinguunt qm qdam sunt similaria, quę greece dicunt homogenea sine omiomera, vt caro q̄ in carnes, z ignis quin ignes secat, qdam dissimilaria, greece organica, sine etherogenea, velut oculus, brachiū, z id genus, vt Arist. diuidit in lib. 2o de aialibus in pn⁰. Tunc tenent in dissimilaribus dari maximum at q; minimuz inclusiue, in similaribus vō minime. ¶ Persuadēt hāc positionem. ga dissimilaria ad ꝫ vt sub specie cōtineant aliq̄ exercere debēt ꝓpriam opationez illius spēi. vbi causa. si hō debet sub humana specie cōtineri 3 exercere risuz, mō exercere non pōt talem opationem, nisi sub debitis terminis collocet: secus autē in similaribus, q̄ nō reponunt in specie vt spēi exerceant opationē, sed vt ptes totius dissimilaris, qbus non cōpetit aliqua per se actio. Cuius positionis plures clarissimi viri extitere nostra tē pestate, z nos quādoq;. ¶ Sz pace hoz nūc non mihi videtur ita. Videtur enim hęc positio contra oēs peripateticos, z fundamentum eius esse potest contra eos. Cōtra peripateticos quidem, quoniaz accepit Aristoteles paulo ante totū sequi dispōnē partiū. Cum enim totū etherogeneū partibus cōstet rādez homogeneis, iure segtur ad sectionē partium infinitā. minui ipm totum etiam in infinituz. Sic enim Aristoteles arguebat aduersus Anaxago. Themistius quoq; idem ibidez explanauit de animalibus z plantis, z Auerro. cōmen. 36. quę tu facile inuenies. Contra fundamentum vō, quoniam omnis caro est in specie, qulibet autē species habet aliquam propriam formam, qua potest exire in certam operationem, 3 interdum nobis occultam, igitur z caro actionem habet suę speciei, z ita videt argumētum etiam ad similaria applicabile, de quibus dam patet vt de igne z aqua, z id genus. quare opz eādez persuasionem facere de vtrisq;, hęc igit positio nō esse peripatetica. ¶ Alij acutissimi viri tenent nonesse minimum, neq; maximū in corporibus naturalibus ex parte naturę intrinsecę, sed bene minimum, vel maximum corpus per se sensile de tali specie, ad hunc pfecto sensum q; minus illo de specie illa per se existēs sentiri non posset. ¶ Persuaderi pōt ꝫ positio ex parte materię, ex parte formę, ex parte agentis, ex parte dimensionis mediante qua forma introducitur in materia, ex parte demū modi agēdi, sine alterādi vel disponendi. ¶ Prima persuasio ex parte materię est, ga nō est dare minimam materiā, de qua pōt, educi aliqua forma, ga tunc de aliqua tota materia educi posset, z nō de eius medietate, qđ non est possibile. ¶ Secūda persuasio est ex pte formę, quoniaz quelibet forma naturalis apud peripateticos est extensa, z diuisibilis infinitus, tunc arguo. quelibet forma naturalis generatur successiue, igit nō est dare primam formę partem genitam, quin anteillā fit alia prius genita, hanc rōnem innuit Auerro. in hoc pmo. cōmen. 6z. ¶ Tertia persuasio est ex parte agentis, nam sub quātacūq; quātitate potest agēs formā in materia inducere, sub tāta esse pōt forma illa, sed agēs potest inducere formā in subiecto infinite modico, ga citius agit in partem ppinquam q̄s in remotaz, igit pōt forma esse sub infinita parua dimēsione. ¶ Quarta persuasio est ex parte quantitatis, quę sic format. a gbusdā cucullatis, cuicunq; naturaliter cōpetit aliquod antecedens, eidem naturaliter competit z consequens, dimēsio est antecedēs: diuisibilitas infinita est cōsequens, igitur cuicūq; competit naturaliter dimensio, eidez naturaliter divisio infinita, quare nō est dare minimum, cum illud sit naturaliter quātum, z per consequēs naturaliter divisibile. ¶ Quinta persuasio est ex parte motus, nā cuz omnis forma naturalis acgratur per motum, z nullius motus detur primum z vltimuz sexto huius, neq; rei generandę dari potest minimū, daretur enim rei cozrūpendę vltimum instans sui esse. Multę alię rōnes hincinde sunt, z etiā hincinde defendūtur positiones, quas hic breuitatis causa omitto. Qui enim curiosus est, pōt illas in libris nostroz recentioz legere, sat enim mihi sit tangere pollētiozes, sunt etiā a captiūculatoribus captiūcularij infiniti casus, qui cū phiam non sapiant, omittātur etiam. ¶ Sed hęc positio etiā non est peripatetica, est enim expresse contra Aristotelē z Auer. z videtur cōtra seipsam etiā. ¶ Cōtra Aristotelē qdem z Themistium z Auerroē, vt pz hic contra Anaxagozā maxime com. 37. et. 38. Amplius Auer. in 6º huius. com. 32. 2. 8. huius. cōmē. 23. et. 44. et. 62. z tertio cęli. cō. 6º. z alijs locis innumeris. ¶ Cōtra se vō, ga hęc implicant sensile esse determinatū ad minimum ac maximū, z non esse minimum naturale per rōnez intrinsecaz, ga ex vno sequit contradictoriuz alterius, nam ex quo potest aial minui in infinitū potest potētia eius tactiua minui in infinitum, potest sua potētia tactura minui in infinitum. igit sensatio minui ppoznaliter in infinitū, z ita sensile, sine tactile potest minui in infinitum: z ita videt ex vno cōcesso. vz. q; nō detur minimū ex parte intrinseca, sequi nō dari minimū sensile. ¶ Propter hęc absolute cum peripatetici sentio, cuiuslibet generati esse minimū z maximuz inclusiue, z ex parte intrinseca. Ubi debes scire, vt colligitur ab Auer, in dictis locis, q; radix terminationis est forma, e qua, principaliter actio z spēs. Radix vō interminationis est materia ipsa, quę est quędā (vt platonice loquar) infinitudo, z ita videt forma determinata maxime z minime, ga est forma actiua a licuius effectus, qđ agere nō potest sub quacūq; quātitate, hęc ē positio olim peripateticoꝝ. ¶ Tunc per hęc facile rñdetur ad rōnem positionis proxime. ¶ Ad pmam dico q; siue ex parte materię possit ex infinita parua mā forma educi, sine agētis, ex parte formę ipsa nō pōt eē, nisi in minima mā, z hoc satis est. ¶ Ad scdam dico q; qlibet forma nālis est quāta, z diuisibilis, nō tamen diuisibiliter inducibilis, cū per minima inducaf, vt p3 p nūc dicta, z ita simul oēs minimi partes gnant. ¶ Ad tertiam dico q; agēs omne h3 sphęrā suę actiuitatis, in cuius qualibet pūcto agere pōt eque pollēter. cui in qualibet eque bene applicet, z ita negatur illa cōis animi cōceptio calculatoꝝ, q; agēs naturale cęteris paribus citius agat in partem ppinquā q̄s in remotā. ¶ Ad quartam cucullatoꝝ dico q; naturali dimēsio competit rei naturali, z naliter diuisibilitas, nō qdem in partes potētes per se existere, cū hęc nō sit affectio cōis cuiusq; quāti, sed in partes potētiales. siue designatiuas. Sic enim cōpetit oibus, etiam cęlo. ¶ Ad quintam dico in motu et datur pmum, nō tamē vltimum, z q; Aristoteles loquitur de motu locali in 6º, vt exponit Auer. in cęteris datur primum sine dubio: z ita minimū, neq; valet q; rei cozrumpędę sit vltimū. ¶ Et si dicis sit cozrumpēdū vnus minimuz, cui applicetur agēs potēs ipsum corūpere, z sumus in pmo instāti applicationis, p3 q; in illo est, z imediate post non erit, igit illud instās applicatiōis fuit vltimum. ¶ Dico q; pma exponēs est falsa, imo in illo instāti applicationis pmo non est, imo instans applicationis est pmum non esse pcedētis, ppterea in illo non est z cōtinuo immediate antea fuit. ¶ Et si dicis aut applicatur ipm agēs enti, aut nō enti. ¶ Dico q; applicat enti in potētia, z nō enti actu. ¶ Et si dicaf oēm corrumptionem, siue gtionem pcedit alteratio, igit ante illud applicationis instās pcedit alteratio. ¶ Dico q; pcessit in eodez, aut in alio. z hoc satis. ¶ De his vō diligentius in 6º dicimus. Hęc de speciei rerū nāliuz determinatione. ¶ Et de potētijs agamus, sectātur enim potētię ipsę naturas z spēs rerum. ¶ Solet igit queri per quid terminaf potētia actiua, ga de passiua idē est iudicium. ¶ Captiūculatores oēs tenēt potentias actiuas nō per maximum inclusiue terminari sed exclusiue, qđ est minimū qđ nō, rem hāc probāt potissimū vnico argumēto sic. sit actiua potētia a. maximū qđ pōt, aut mouere, aut leuare b. Et argnif. aut a. excedit b. aut non excedit, nō est dicēdum q; nō excedat, ga tunc nō ageret, a pportione enim minoris inęqualitatis non prouenit actio. Sin vō excedit, aut excessu indiuisibili, aut diuisibili: non excedit excessu indiuisibili: cū ille nō sit. Si vō excessu diuisibili, sint illius partes c. d. z tūc si ipm b. au-

D

Quinta ex pte motus

Impugtio

Ductates.

Impugtio

Sdictio.

E

ppa pō.

F

Sol. rōnū.

G

Replica.

Rñsio.

Replica.

H

Rñsio.

2º qō pō tentijs.

Prima pō.

Argumētū

I geretur in tãtũ g ipm a, excederet ipm in c, tantũ, adhuc moueret, ga vt glibet excessu sufficit ad cõtinuandum sita glibet sufficit ad mouendum, igit adhuc moueret tale auctum: z per pfis ipsum b, non fuit maximũ. ß est Achilles captiũculator. ¶ Ego vero teneo absolute cum Auer. in pmo cęli. cõ. 116. et. 117. g actiua potẽtia defin per maximũ in qõ põt. Ex hoc sequit g passiua terminat per minimũ in qõ, vel e quo põt. Erit eni passiua potentia ad agẽs minimũ vti maximum illius.

Sol. rõnis ¶ Tunc ad rõnẽ nego illam cõem animi cõceptionem Sorticolarũ g quilibet excessus sufficit ad mouendũ z motum cõtinuandum, imo dico fm peripateticos esse minimũ excessum, quo potẽtia põt mouere, z nullo minori, z quolibet maiore. ¶ Et si dices. tũc rei successiue daret vltimum, ga virtuti excedẽti excessu minimo applicetur agẽs corrumpẽs in hoc istãti qõ est pfens, z arguatur in hoc potentia illa moueri: z imediate post non; igitur motus erit vltimum. ¶ Dici põt (vt diximus) instans applicationis eẽ primũ nõ esse eius cui fit applicatio, z sic negat pmia exponens. Hęc de potentijs, multa alia in libris de cęlo resarciemus, quę nũc raptim tangimus, vt Iunioribus in pte satisf faciã. ¶ De maximo rẽpore durationis rei solet quęri, quę ẽstio ad libũ de cęlo z de gẽsitatione pertractata est, nũc vo raptim ẽdaz asseram. ¶ Ad huc fione ita q; dignũ in omni corruptibili esse potẽtiã aliquã qua põt durare, sine illa potẽtia sit qua eius forma in sua mã conseruatur, sine potentia qua resistit causis corruptiuis. In ipso vo incorruptibili nulla est potẽtia suę durationis, qm sive potentia durãdi sit ea quę resistit cõrarijs causis suę corruptionis, sive qua conseruetur eius forma in mã nulla est in ipso incorruptibili. ¶ Tũc ofensę oẽs tenẽt potẽtiã durationis cuiusq; rei corruptibilis, neq; maximo, neq; minimo tẽpore terminari inclusiue, maxime gdẽ nõ, quia tũc rei permanẽtis daret vltimus vt facile deduci põt. Minimo vo nequaquã, ga quocũq; tempore dato quo data est res ipsa corruptibilis adhuc per minus durare põt, vt si durare põt per annũ, etiã p medietatez durare potest, z per medietatẽ medietatis, z sic in infinitus. ¶ Propter hęc sequitur talẽ rei corruptibilis potentiaz terminari maximo tpe exclusiue, qõ Sorticolę vocant minimũ vltra qõ non. Hęc res facile ex dictis deducẽ. hęc de 3ª qõne. ¶ Post hęc restat videre qd Anaxagoras ipse sua in ipsius fictione voluit balbutiri, nõ enim tãtus vir hęc velle dicere visus est, vt Aristo. sibi imponit. ¶ Dicus vir nostra ętate clarissimus in heptaplo, quẽ de septifomi sex dierũ geneseos enarratiõe inscribit, treis figurat mũdos. ¶ Supmus, vz. oinz angelicũ sive intellectualẽ, vt Plato in phędro. huic primũ cęlestem, postremũ oium sublunarẽ, hic tenebrarũ mũdus est, ille lucis, cęlus vo ex luce z tenebris tẽperatẽ. ¶ Ulterius sumit hos treis mũdos vnũ eẽ, qm gcqd in oibs simul est mũdis, id z in singulis collocat, verum quę in mũdo sunt inferiori, in superioribus sunt, sed meliori nota, quę itidẽ sunt in superioribus, in postremis etiam visunt, sed de generũ oditione z adulterata vt sic dixeriz natura. ¶ Hoc autẽ facile est videre, z ne manibus vacuis recedamus, explicemus ẽdam, in mũdo sublunari est ignis, in cęlo sol, in ipso angelico seraphicus intellectus. Tenet eniz sol ad cęlũ, z seraphicus intellꝰ ad angelicũ mũduz eam cõditionẽ, quã hz ignis elemẽtarius in sublunari. rursus est aqua apud nos, in cęlo luna, in angelico cherubica meris, sibem rõnem ad suos mũdos habẽtes, z in alijs oibus simili rõne põt exponi, quę cũ propositũ nostrũ transgrediãtur, rõnabiliter ptermittimus. Ad rem venio. Anaxagoras itaq; videns gcqd est in vno illoz esse in quolibet, z gcqd in oibus insimul eẽ in singulo, hoc balbutiri voluit dũ asserit qlibet, eẽ in quolibet, qm gcqd in vno est mũdo in quolibet esse necesse est. ¶ Et licet hęc Anaxagorę allegorica expositio reprehendi non põt, si Aristoteli z Simplicio, cęterisque grecis, z Themistio credimus, nullatenus consona est. Aristoteles enim vbiq; (vt Themistius interptat) verba Anaxagorę referẽs, inuit chaos esse id in quo qlibet cõtinet, qõ etiã nõnũq; Migma vocat, ß est miscellam, sive mixturã. Hãc autẽ miscellã Themistꝰ z Simplicius nõ minus Platonici q; peripatetici materię tribuerũt, nõ mũdo. ¶ Propter hęc grecі fere oẽs aliter positionem Anaxagorę allegorizarũt. Intellexerũt eni per migma, sive chaos, id quod apũ catholicos est abyssus, apud vero Aristo. est imã, apud vo Platonez omni capax. Omiomera sive similaria infinita, quę in chaos; sive mã illa ptineri Anaxagoras asserit, interptãtur inchoationes formarũ, quas vetustissimus Symeõ, tenebras abyssi vbiq; vocitat, z qm in qlibet ente naturali est mã in qua est sua ipsius forma, omni aũt in materia sunt dẽs inchoatiões, inqt qlibet esse in qualibet per inchoationẽ autumat Anaxagoras, per mẽtem vo quę inchoationes has, sive rudimẽta hęc formaruz extrahit, nõ mẽtem puram, sive omni corporis adminiculo intelligit Anaxagoras, sed mẽtem diuinã vt mortis est cęli. Sũt enim oẽs formarum, sive rudimẽta, sive inchoationes affectiue in pmo motore, potestative i prima mã, vt alicto est Auer. 12. meta. in cõmen. 18. et. 36. Panc autẽ expositionem celeberrimi virino solũ grecі Anaxagorę ascripserũt, sed Aristoteli, veluti doctissimus Albertus, z fundatissimus Egidius in pluribus locis suę theologię. Sz an hęc fuerit Arist. mens, nunc nõ definio; sat eni est mihi abstulisse põnis Anaxagorę secũdam interptationem. Hęc de Anaxagora.

¶ Omnes igitur contraria principia faciunt, z qui vniuersum vnum esse atq; immobile dicunt, quando z Parmenides frigidum atq; calidum principia profitetur, quęq; ignem z terram appellat, z qui rarum z densum aiunt. Et Democritus plenum z vacuum, quorum alterum quidem vt ens, alterum vero vt non ens esse dicit. Rursus per positionem, figuraz, ordinem differre asserit quęq; contrariorum genera sunt. Per positionem quidem, vt per supra z infra, ante atq; retro. Per figuram vero vt per angularem inangularem, rectam atq; circũflexam. Quod quidem igitur omnes contraria aliqua ex parte principia faciãt, ex hisce patet.

¶ Omnes igitur contraria principia faciunt, z dicentes q; vnum sit ipsuz omne, z immobile. Eteniz Parmenides frigidum z calidum principia facit. hęc autem appellat ignem, z terram. Et qdam rarum z densum. z Democritus firmum z inane, quorum hoc quidem vt ens, hoc autez, vt non ens esse dicit. Adhuc autem positione, figura, ordine. hęc autem genera contrariorum positione, vt sursum, deorsum, ante, retro, figura, angularis inangularis,

N Quid ō expõe Anax. prima.

2ª allegoria põnis Anaxa.

Ō

P Dilucidatoris textꝰ com. 41.

Q Eiusdem antiquus. Parmeni. Thales. Anaximenes.

A ris, recta, circularis q; quidem igitur contraria quodammodo omnes faciãt principia, manifestum est.

¶ Nunc de veritate ipsorũ principiorũ naturaliũ tractare proponit, z primo q; sint cõtraria per inductionẽ in oibus positionibus ostẽdit, z hoc q; z hi qui vnũ omnia z immobile, z hi q plura esse dixerũt, z qui etiã infinita, vt Themistius deducit. Nã Armenides caliduz frigidũ principia esse dixit, quorũ alterũ ignẽ, alterũ terram vocauit. Amplius ẽt z qui infinita pncipia asserũt, nã Anaxagoras in similaribus particulis posuit rarum z dẽsum, quę Anaximãder secretionẽ z cõcretionem appellat. Democritus vero plenũ z inane, z quonia corpora individua ẽ dixit principia. voluit rerum generatiões differre figura situ atq; ordine, quęq; sunt contrariorũ genera, nam situs dividit in species, vt in dextrũ sinistrum, supernũ infernum, anteriorẽ z posteriozem figura ẽt dividitur in species, quoniã alia ẽ rectilinea, alia orbicularis, z id genus. Tacuit vero Empedoclem z Platonem, quoniã de his, vt Themistius inquit abunde supradixit. Verba Aristote. patent.

B ¶ Quũ dstruxit.) Auer. prio concludit ppositũ, g melius ẽ finita facẽ. tũ q; nulla ẽ necessitas ponẽdi infinita, tũ q; possimꝰ facili rep cãs assignare, vt fecit Empedocles.

¶ Et cũ declarauit.) Sedm Auerroẽ Arist. vult venari numerũ principiorum, vt vtrum tria vel plura, cũ. n. numero finita sunt necesse est scire quot sint. Ad huius igit ingsitionẽ accepit suppositionẽ hanc, vt principiũ totius cõsiderationis q; principia sint 3ria, hęc ẽ Auerrois expositio.

Nota. ¶ Animaduerte tñ oẽs philosophos esse coactos a natura entis (vt ait Auerroes) dicere

C principia esse 3ria, qõ quidã intelligũt pro quanto coguntur hoc dicere ratiõe z experientia. Qui enim dicit ratione triangulum habere tres, potest id negare at g dicit ignem calidum esse, id negare non potest, aliter pena ageret aut sensu, vt in libro topicorum dicitur.

¶ Armenides autẽ.) Soluit qõnẽ. naz Parme. omnia ait vnum esse, igitur nõ cõcedet contraria esse. Rũdet Parme. deplicia posuisse entia vera, z hęc. vnũ ait, z apparentia z hęc plura, z sic tollitur ptradictio. ¶ Animaduerte vt Simplicꝰ refert tertio cęli q; posuit deũ esse oia, z alia a deo non esse, nisi in participãdo deuz. z ita solũ deũ vere esse cõcedit, cętera nõ esse simpliciter, sed quasi apparẽter i respectu dei, z hoc mõ exponit mentem Parmenidis Plato in Parmenide de vno omnium rerum principio libro, vt alibi diximus.

D ¶ Deinde dixit z quidam.) Hic narrat secundã positionem eorũ qui dixerunt rarum z densum, z hi sunt vt Thales z Diogenes, qui elementũ mediũ principium solum asserũt, generationes autẽ corruptiones z propter rarefactionem z illius condensationem.

¶ Et ẽt posuit.) Tertia positio est Democriti, g ait pncs esse 3ria duplr. Uno modo quatenus ponit plenũ z vacuũ, quibus entia fiunt. Alio modo quatenus ponit res ipsas differre ordine, positione, z figura. hęc autẽ dicũtur genera cõtrariorũ, pro quãto vnũquodq; istoz dividitur in species, vt situs p supra, infra, ante, atq; retro. Figura dividitur dupliciter. p species pnatiue oppositas, vt in figuram angularem, z in angularem, quę nõ propie sunt species, nã species sub gne sunt entia positiua, vt patet.

Inangularis.

Rectilinea.

Circularis

E

F

¶ Itemq; dividit etiã in species contrarias apparẽter, vt i rectã sive rectilineã, z circularem sive sphęricaz. Ordo etiam dividitur per prius z posterius, quanq; subticuit hanc divisionẽ qi intelligit illã i alijs divisionibus, sic igit pz hęc eẽ gña cõtrariorũ, z nõ ipsa esse 3ria, quando sub se cõtinẽt species ntrarias.

¶ Et notandũ.) Soluit Auer. tria dubia. Primũ, qi nõ videt g rarũ z dẽsus sint 3ria, qi respectu diuersorum coincidunt. Scõm nã si vnum contrarium est in natura z alterum. igitur vacuũ z plenum non sunt contraria. Tertiũ, opposita sunt nata fieri circa idẽ. ¶ Respondet q; Aristo. vtitur nomine contrarij, p oppositis, aut pnatiue, aut positiue, aut vere, aut apparenter, z sic patet solutio ad argumenta.

Recognes ¶ Scõz Themistiũ hoc est excerptũ ex ijs, quę dixerat de rerũ nãliũ principijs fm opiniones veterum philosophantiũ. qõ probat per cõsensum oium physicoz. q de rerum principijs locuti sunt, quã expositionẽ Simplicius sequitur, qui asserit Aristo. hoc probare per oiuz nãlium in hoc cõuenięntia, z si in alijs dissentiant. ¶ Alias quando vero diximus Aristo. hoc pbare inductiõe topica, quę in oibus inducit fm opinionẽ. est. n. vt Auerroes inquit 2º priozũ, inductio duplex, topica, sive dialetica. z hęc ẽ, quę in omnibus inducit fz opinionẽ qualis przsens inductio vr. Alia inductio est demõstrativa, z hęc inducit in oibus fm rei veritatẽ, qua sedo huius vtir, cum probat nãm agere ppter finem, vtrũ vo defexemplũ topicũ z demõstratiuũ in rhetoricis perquirendũ est. Fortasse enim cũ exemplũ sit veluti inductionis enthymema, oportebit dicẽ, sicut inductio duplex est, ita exẽplũ duplex. ab vna enim vel pluribus authoritatibus, vel positionibus topicũ est exemplũ. ab vna aũt ppõnẽ singulari vera, ac necessaria exẽplũ ẽ demõstratiuz, vt si dixero, hic ignis, qui apud nos ẽ. calefacit, igitur ignis ille, qui est in globo lunę calefacit. Arist. igit sive exerceptũ probat per omniũ cõsensuz, vt Themistius, z Simplicibus autumãt, sive p topicã inductionem, quę est per oẽs opiniones idem est. ¶ Auerroes gũt asserit hoc esse pncipiũ cõsideratiõis, z ita vult hoc ipsum non excerptũ, sed suppositionẽ esse. Aristo. eniz supponit pncipia esse 3ria, vt ex hac suppositiõe concludat numerũ pncipioz. Sz sive sit excerptũ, sive suppositio sit, cõclusio textus ẽ, principia rerum naturaliũ sunt 3ria, quę sic intelligenda est, cũ aligd trãsmutat nãliter, terminus a quo, z terminus ad quẽ, sunt cõtraria. z intelligit per 3ria, vt Auer. exponit in fine cõmẽti, modo quo forma z pnatio aduersant, quare intelligit pnatiue opposita, quę fuso verbo 3ria dici possunt, qõ vo cuilibet trãsmutatiõis terminus a quo, z terminus ad quẽ sunt 3rij per consensum probat, z dicit. [O ẽs igitur 3ria principia faciunt,] z primo inducit opinionẽ eorum, qui dixerunt vnum ens, z immobile, vt Parmenidis, z dicit, [z dicẽtes g vnum sit ipsuz oẽ, z immobile. etenim Parmenides frigidũ z calidũ prin-

Alia expõ. G

De intentiõe z exẽplo.

Expõ aue. H

I cipia facit. hęc aũt ignẽ ꝛ terrã appellat. Appellat ét hęc, vt Simplicius deducit ex vbis Parmenidis lumẽ ꝛ noctem, siue tenebras. deinde inducit opinionẽ eoꝝ. qui vnũ ꝛ mobile principiũ supposuerũt, vt Thales ꝛ Anaximenes, ꝛ dicit, [ꝛ quidẽ rarũ ꝛ densum]. ſ. principia ȝria faciunt, vt Thales ꝛ Anaximenes, qui asserẽtes equam esse cõmune omniũ rerum nãliũ principiũ, ex eo cuncta generant raro atq; denso. deinde inducit opinionẽ eoꝝ, qui asserũerũt rerũ nãliuꝫ ꝑn⁹ mãlia esse plura, ꝛ dicit, ꝛ Democritus, [qui posuit atomas infinitas esset rerũ nãliũ mãlia principia, asseruit ꝑn⁹ formalia esse] firmũ ꝛ inane, [siue vacuũ, ꝛ plenũ, [quozũ hoc quidẽ vt ens] plenũ. vꝫ. [hoc aũt, vt non ens]. ſ. vacuũ [esse dicit. deinde subdit [adhuc aũt positione, figura, ordine. ꝛ Themistius ꝛ Auer. ꝓp hęc verba volũt Democritũ duabus modis inter terminos gñatiõis ſrietatẽ cõtẽplatũ esse, ex parte ipsoꝝ principioꝝ quidẽ. plenũ ꝛ vacuũ. ex parte vo rerũ. q̃ gñant ab illis figuram, positionẽ, ꝛ ordinẽ, q̃ nõ ipsa ȝria sunt, sed ȝriozũ genera, ꝛ quasi dicat, ꝛ nõ solũ plenũ ꝛ vacuũ ꝑn⁹ ȝria dicit, [sed adhuc] principata, ipsa, q̃ ex illis sunt] positiõe, figura, ordine,] ȝria asserit. Ego vo authoritate Simplicij assero. Democritũ asseruisse ex parte principioꝝ cõtrarietatẽ esse inuenta duplr, naꝫ ex parte principioꝝ formaliũ, q̃ sunt terminus a quo, ꝛ terminꝰ ad quẽ posuit plenũ, ꝛ vacuũ, ex parte vo principioꝝ materialiũ, quę sunt atomę posuit figurã, ordinẽ, positionem, quę licet in ſe nõ sint ȝria, sunt tñ cõtrariozum genera. nam positio genus est superiozis, ꝛ iferiozis, sinistri, dextri, anteriozis, posteriozis. figura angulatę, inangulatę rectę ꝛ circularis, ordo ꝑtis posteriozis. dicit, [adhuc autem] principia subaudi cõtra asserit materialia, [positione figura, ordine, hęc aũt] idest quę quidẽ] genera contrariozũ sint. positione, vt ſursum, deorſuꝫ, ante, rotro,] dextrũ sinistrũ.] figura, angularis inangularis, recta, circularis.] Atomẽ positione gdẽ cõtrarię sunt, nã alię ſursum, vt leviozes. alię deorſum, vt graviozes. alię ante, vt medionaliozes, alię retro. vt septẽtrionaliozes. figura vero, g atomarũ. figura alia ẽ angularis, alia inangularis, alia recta, hoc est rectilinea. alia circularis, vt circulus. positiõe vo qz aliquę earum ſurſuꝫ, vt leviozes. aliquę deorſuꝫ, vt graviozes. aliquę anteriozes vt meridionaliozes. aliquę retro, vt septẽtrionaliozes. ordine veniq; qz alię priozes virtute ꝛ efficacia. ꝛ ad generationẽ ꝓptiozes. alię ȝ posteriozes virtute ac pollẽtia, ꝛ qz posterius ad gñationẽ veniunt. quare in principijs duplr ȝrietas est, qñ vno mõ ex parte ꝑncipiozũ formaliũ, alio mõ ex parte ꝑncipiozuꝫ mãliũ. ¶ Sed dices nullus terrã posuit principiũ rerũ, Arist. vo asserit Parmenidẽ posuisse terrã rerũ principiũ. Potest dici terrã ſelã soluisse neminem nisi Hesiodũ, ꝛ Arcades. Parmenides non ſolã, sed terrã ꝛ ignẽ. tacuit autez de physicis Platonẽ. ꝛ Empedoclem, qz, vt Themistius inquit, de his ſupius abũde dixit. Insuper ꝛ Anaxagoraz omisit nũc, qz de eo prius dixerat, vt Simplicius asserit, cũ iter eũ ꝛ Empedoclẽ dria assignauerit. ¶ Digredit Eudoms declarãdo quo nã mõ Pythagorici vnuꝫ ꝑn⁹ posuerint, ꝛ quo nã mõ plura, ac ȝria. ꝛ tãdẽ asserit vnũ eos dixisse ex ꝓte materię plura vo ex ꝓte formę ꝛ ꝑtiõis. ¶ Insup ẽ dubitatio qz Parmenidis ait, oia vnũ esse. igitur nõ concedet contraria esse. Innuit sol. Simplicius Parmenidẽ asseruisse oia esse vnum ad naturã, ꝛ ad veritatẽ, plura aũt ad opinionẽ. Auerroes autẽ quasi aliter respõdet, vt in cõmẽtarijs patet. ¶ Demũ epilogat, vt dicit, [q quidẽ igit ȝria quodãmodo oẽs faciant principia manifestũ. [cur vo dixerit [quodãmodo,] Prima ratio, vt Simplicius inquit esse potest, qñ non ꝓprie ȝria dicunt, sed quę estimãt contraria esse neq; enim vacuũ ꝛ plenum cõtraria. sed potius, vt priuatio, ꝛ habitus opponunt. nec angulare, ꝛ inangulare, rectũ ꝛ circulare cõtraria sunt, cum in figuris nõ sit ꝛ trarietas, sed vt priuatio, ꝛ habitus opponũtur. Secunda ratio eũ, qz accepit ȝria, vt opposita priuatiua, quę nõ ꝓprie ȝria dicunt, ꝛ hanc rationẽ asserit Auerroes forte accipiens a Simplicio.

Considerationis verbi.

¶ Et hoc rationabiliter principia namq; neq; ex se mutuo, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia esse opꝫ. Contrarijs autem primis hęc insunt, qz nãq; sunt prima, ex alijs non sunt, qz vero contraria sunt, non ex se mutuo fiunt.

Dilucidatoris textꝰ com. 34.

O

¶ Et hoc rationabiliter. oportet enim principia, neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia. Contrarijs autem primis insunt hęc ꝓpter id quidem q̃ prima sunt, nõ sunt ex alijs. ꝓpter id vero q̃ contraria nõ ex alterutris sunt.

Einsdẽ antiquus.

¶ Secundo idem ꝓbat rõne sic. quęcũq; nõ fiũt ex alijs. neq; ex se mutuo, ꝛ ex his oia sunt prima ꝑncipia. Prima ȝria non ex alijs, ꝛ hoc ea ratione qua prima ꝛ maxime cõia, nec ex se mutuo fiunt, ꝛ hoc q; ȝria, ꝛ ex his oia sunt vt inductione deducetur, igitur pria cõtraria sunt principia, ꝛ ita per conuersionem simplicẽ principia sunt prima cõtraria, eius rationis tangit maiozẽ, ꝛ minozem quo ad duas partes, in quibus non est dubiũ, quo vero ad tertiam partem in textu sequenti tangẽt. ¶ Quia apparet.) Colligit Auerroes consensuꝫ oiuꝫ q̃ vꝫ. principia sint ꝛtraria, aut cũ cõtrarietate, tũ vt habeat per hęc principia esse plura vno, nihil enim sibi cõtrarium est, tum vt incipiat tractare de veritate in se. ¶ Quoniã ſi generent.) Tria vt inquit Themistius necessaria sunt inesse principijs, ꝑmũ vt ex seinuicem nõ existant, alioquin principia ꝛ non principia esse probarent. scõm vt neq; ex alijs constẽt, nam ſi pria nõ sunt, quo pacto possent esse principia. tertium vt ex illis consterent cętera, atq; hoc est principijs maxime ꝓpriũm. ¶ Et cũ demonstrauit,) Eadem inesse contrarijs primis declarat, vt habeat syllogiſmũ, vocamus ãt ꝑma contraria, ea quę sunt maxime generalia declarant modo Auerroes ꝛ Themistius hęc de primis contrarijs, eo enim qz ꝑma, ex alijs cõstare non possunt, quia vero contraria nec mutuo ex seipsis. Tertiam conditionem per inductionem declarabit Aristoteles.

Dilucidatoris textꝰ com. 34.

Q

¶ Contrarium enim.) Sed contra obiecit Themi. nam ꝛ ex albo fit nigrum. Respondet vnum [cõtrariũ fieri ex alio tanq; ex termino e quo. non autem tanq; ex subiecto. ꝛ hoc inquit Auerroes, contrariũ enim non generatur ex alio cõtrario. i. non mutatur in illud: quia licet fiat ex alio vt termino a quo, non fit ex alio vt subiecto, quomodo statua ex ære fit, vt addit Themistius.

Recognitiones. Dary. Deresolone ad artẽ positicaz.

¶ In cõmẽtarijs ꝓsentem syllogiſmum in tertio primę confecimus hoc pacto, quęcũq;] neq; ex alterutris sunt, neq; ex alijs, ꝛ oia quę sunt, ex ipsis sunt, sunt principia prima cõtraria neq; ex alterutris, neq; ex alijs sunt, ꝛ omnia sunt ab ipsis. igitur prima contraria sunt principia, quare per cõuersionẽ in parte principia sunt ꝑma contraria. ꝛ si vis poteris conficere hunc syllogiſmũ in 7° primę indirectę inferendo q̃ principia sint ꝑ⁸ ȝria.

Dubitatio.

M

Plato. Empedocles. Anaxagoras. Eudoms.

Dubitatio.

N

Dubitatio.

¶ Quo

A Cõsideratio.

¶ Quo vo ad syllogiſmos attinet, considerandus nos syllos conficere posse. aut vt docentes, aut vt ytentes, cum syllogizamus q̃ verbuꝫ inest, vel non inest, syllogizamus vt docẽtes, vt ſi dixerim⁹ a, inest oi b: b, vero inest omni c, ergo a, inest omni c, ꝛ huius rei cã est, quoniã q̃ docet, respicit formã syllogiſmi. forma vo magis per inesse, q̃ per esse apparet. quoniã esse in toto, ꝛ de omni dici, vel esse in nullo, ꝛ de nullo toto dici, euidentius cernit, cũ syllogiſmus per verbum inest conficit, q̃ per verbuꝫ est. cuꝫ vo syllogizamus per verbũ est, vt ytentes syllogizamus, naꝫ esse, ꝛ nõ esse respiciunt materiã. quoniã ab eo q̃ res est, vel nõ est, dicit oratio vera, vt falsa, ꝛ ita sic syllogizabimus. omne c, b, omne b, a, igit omne c, a. In ꝓsenti ergo syllogiſmo Aristo. maiozem accepit vt ytes, ꝛ dixit, [ꝛ hoc]. ſ. quod ex veterũ philosophorum collegimus, [rationabiliter] dictũ est, [oportet eniz ꝑncipia neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, et] oportet [ex his] esse] omnia]. Quęcunq;, aut generant, aut corrumpuntur. erit igitur maioz ſm hãc expositionem, quęcunq; neq; ex alterutris, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia sunt, principia sunt. hęc est maioz per verbũ est, quia eam Aristo. accepit, vt ytens. minoze vo, cum dixit, [cõtrarijs autem primis insunt hęc, quã vt docens accepit assignãdo syllogiſmi formã simul cum veritate.

B

Dubõ.

¶ Sz dubitabis. nam ſi syllogiſmus resolueretur ad esse, vel nõ esse, relinquet ex duabus negatiuis. nam syllus erit, quęcũq; nõ sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his omnia sunt, sunt principia. ¶ Cõtraria nõ sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ omnia ex ipsis. Igitur in 7° ꝑmę indirecte cõcludetur, q̃ principia sint prima contraria, ex ambabus negatiuis: ¶ Nec dicere poteris syllz esse in ſecũda figura ex maioze affirmatiua, ꝛ minozi negatiua hoc pacto, principia sunt ea, quę nec ex alijs, nec ex alterutris sunt, ꝛ omnia ex ipsis, hęc affirmatiua est licz de ꝑdicato infinito. prima cõtraria non sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ amnia ex ipsis, ꝛ hęc minoz negatiua est. igitur prima contraria sunt principia, qua cõuersa habeẽt mtẽtũ. Lã vo quare sic dici non potest, quoniã cõclusio est affirmatiua, quę esse non potest. in ſecũda figura. ¶ Quare melius dicendus syllus esse in 7° ꝑmę ex maiozi affirmatiua de aliqbus partibus subiecti infinitis minozi vero affirmatiuo de ꝑdicato infinito toto, vel ꝓ parte infinita. Cõponat igitur sic, quęcunq; entia neq; ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his sunt omnia, sunt principia. prima contraria sunt entia, neq; ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his omnia. igitur in 7° ꝑmę principia sunt prima cõtraria. patet ergo vtrãq; eẽ affirmatiuã, ꝛ Aristo. in textu ꝓbat minozem, ꝛ dicit [ꝑpter id quidẽ q̃ ꝑma, nõ sunt ex alijs, ꝑpter id vo q̃ sunt] contraria, non ex alterutris sunt.] ꝛ subaudi ꝑpter id etiaz q̃ sunt prima, ꝛ cõsilima, omnia, quę fiunt, ex his fiunt. Maiozem Auerroes ꝓbauit, vt in cõmentarijs patet. hęc de syllogiſmo iusta iuniozũ expositionẽ. ¶ Aliter ꝑt syll's cõponi, ꝛ quidẽ hoc pacto, quęcunq; neq; ex alijs sunt, neq; ex alterutris, ꝛ omnia, quę fiunt, ex ipsis fiũt. igitur prima rerũ naturaliũ principia sunt prima ꝛtraria. Sz prima principia rerũ naturaliũ sunt, quę neq; ex alijs, neq; ex alterutris sunt, ꝛ oia quę fiunt, ex ipsis fiũt. igitur prima rerũ naturaliũ principia sunt prima omniuꝫ cõtraria. de ratione hac primo accepit minozem, a dicit [ꝛ hoc rationabiliter, opꝫ enim principia neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia, hęc est minoz. deinde assignat maiozem, ꝛ dicit [contrarijs autẽ primis insunt hęc,] idest, quęcũq; sunt, neq; ex alterutris, neq; ex alijs, ꝛ omnia sunt ex ipsis, sunt ꝑma ꝛtraria, ꝛ hęc est maioz. igitur prima principia sunt

Dubitatio.

C

Scõs modus resoluẽdi ad artem ꝓpositicam.

prima cõtraria, ꝛ cum dixit [cõtrarijs autem primis insunt hęc,] intellexit ea omnia quibus hęc insunt, sunt prima contraria. ꝛ sic habetur maioz. conclusio aũt fuit ꝓposita. q̃ autem prima principia non fiant ex alterutris, neq; ex alijs, sed oia ex ipsis, in textu probatur est. Hãc expositionẽ laudo primo, quia non oportebit dicere cõclusionẽ esse indirecte illatam. deinde quia habebit aliqua principia esse cõtraria, ꝛ non omnia, cum indefinita ꝓpositio equipolleat particulari, quã hic intẽdit propositio. cuꝫ vo syllogizamus per verbũ est, vt ytentes syllogizamus, naꝫ esse, ꝛ nõ esse respiciunt materiã. quoniã ab eo q̃ res est, vel nõ est, dicit oratio vera, vt falsa, ꝛ ita sic syllogizabimus. omne c, b, omne b, a, igit omne c, a. In ꝓsenti ergo syllogiſmo Aristo. maiozem accepit vt ytes, ꝛ dixit, [ꝛ hoc]. ſ. quod ex veterũ philosophorum collegimus, [rationabiliter] dictũ est, [oportet eniz ꝑncipia neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, et] oportet [ex his] esse] omnia]. Quęcunq;, aut generant, aut corrumpuntur. erit igitur maioz ſm hãc expositionem, quęcunq; neq; ex alterutris, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia sunt, principia sunt. hęc est maioz per verbũ est, quia eam Aristo. accepit, vt ytens. minoze vo, cum dixit, [cõtrarijs autem primis insunt hęc,] quã vt docens accepit assignãdo syllogiſmi formã simul cum veritate.

D

¶ Et cũ demonstrauit,) Eadem inesse contrarijs primis declarat, vt habeat syllogiſmũ, vocamus ãt ꝑma contraria, ea quę sunt maxime generalia declarant modo Auerroes ꝛ Themistius hęc de primis contrarijs, eo enim qz ꝑma, ex alijs cõstare non possunt, quia vero contraria nec mutuo ex seipsis. Tertiam conditionem per inductionem declarabit Aristoteles.

¶ Contrarium enim.) Sed contra obiecit Themi. nam ꝛ ex albo fit nigrum. Respondet vnum [cõtrariũ fieri ex alio tanq; ex termino e quo. non autem tanq; ex subiecto. ꝛ hoc inquit Auerroes, contrariũ enim non generatur ex alio cõtrario. i. non mutatur in illud: quia licet fiat ex alio vt termino a quo, non fit ex alio vt subiecto, quomodo statua ex ære fit, vt addit Themistius.

¶ In cõmẽtarijs ꝓsentem syllogiſmum in tertio primę confecimus hoc pacto, quęcũq;] neq; ex alterutris sunt, neq; ex alijs, ꝛ oia quę sunt, ex ipsis sunt, sunt principia prima cõtraria, neq; ex alterutris, neq; ex alijs sunt, ꝛ omnia sunt ab ipsis. igitur prima contraria sunt principia, quare per cõuersionẽ in parte principia sunt ꝑma contraria. ꝛ si vis poteris conficere hunc syllogiſmũ in 7° primę indirectę inferendo q̃ principia sint ꝑ⁸ ȝria.

¶ Quo ad syllogiſmos attinet, considerandus nos syllos conficere posse. aut vt docentes, aut vt ytentes, cum syllogizamus q̃ verbuꝫ inest, vel non inest, syllogizamus vt docẽtes, vt ſi dixerim⁹ a, inest oi b: b, vero inest omni c, ergo a, inest omni c, ꝛ huius rei cã est, quoniã q̃ docet, respicit formã syllogiſmi. forma vo magis per inesse, q̃ per esse apparet. quoniã esse in toto, ꝛ de omni dici, vel esse in nullo, ꝛ de nullo toto dici, euidentius cernit, cũ syllogiſmus per verbum inest conficit, q̃ per verbuꝫ est. cuꝫ vo syllogizamus per verbũ est, vt ytentes syllogizamus, naꝫ esse, ꝛ nõ esse respiciunt materiã. quoniã ab eo q̃ res est, vel nõ est, dicit oratio vera, vt falsa, ꝛ ita sic syllogizabimus. omne c, b, omne b, a, igit omne c, a. In ꝓsenti ergo syllogiſmo Aristo. maiozem accepit vt ytes, ꝛ dixit, [ꝛ hoc]. ſ. quod ex veterũ philosophorum collegimus, [rationabiliter] dictũ est, [oportet eniz ꝑncipia neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, et] oportet [ex his] esse] omnia]. Quęcunq;, aut generant, aut corrumpuntur. erit igitur maioz ſm hãc expositionem, quęcunq; neq; ex alterutris, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia sunt, principia sunt. hęc est maioz per verbũ est, quia eam Aristo. accepit, vt ytens. minoze vo, cum dixit, [cõtrarijs autem primis insunt hęc,] quã vt docens accepit assignãdo syllogiſmi formã simul cum veritate.

E

¶ Sz dubitabis. nam ſi syllogiſmus resolueretur ad esse, vel nõ esse, relinquet ex duabus negatiuis. nam syllus erit, quęcũq; nõ sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his omnia sunt, sunt principia. ¶ Cõtraria nõ sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ omnia ex ipsis. Igitur in 7° ꝑmę indirecte cõcludetur, q̃ principia sint prima contraria, ex ambabus negatiuis: ¶ Nec dicere poteris syllz esse in ſecũda figura ex maioze affirmatiua, ꝛ minozi negatiua hoc pacto, principia sunt ea, quę nec ex alijs, nec ex alterutris sunt, ꝛ omnia ex ipsis, hęc affirmatiua est licz de ꝑdicato infinito. prima cõtraria non sunt ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ amnia ex ipsis, ꝛ hęc minoz negatiua est. igitur prima contraria sunt principia, qua cõuersa habeẽt mtẽtũ. Lã vo quare sic dici non potest, quoniã cõclusio est affirmatiua, quę esse non potest. in ſecũda figura. ¶ Quare melius dicendus syllus esse in 7° ꝑmę ex maiozi affirmatiua de aliqbus partibus subiecti infinitis minozi vero affirmatiuo de ꝑdicato infinito toto, vel ꝓ parte infinita. Cõponat igitur sic, quęcunq; entia neq; ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his sunt omnia, sunt principia. prima contraria sunt entia, neq; ex alijs, neq; ex alterutris, ꝛ ex his omnia. igitur in 7° ꝑmę principia sunt prima cõtraria. patet ergo vtrãq; eẽ affirmatiuã, ꝛ Aristo. in textu ꝓbat minozem, ꝛ dicit [ꝑpter id quidẽ q̃ ꝑma, nõ sunt ex alijs, ꝑpter id vo q̃ sunt] contraria, non ex alterutris sunt.] ꝛ subaudi ꝑpter id etiaz q̃ sunt prima, ꝛ cõsilima, omnia, quę fiunt, ex his fiunt. Maiozem Auerroes ꝓbauit, vt in cõmentarijs patet. hęc de syllogiſmo iusta iuniozũ expositionẽ. ¶ Aliter ꝑt syll's cõponi, ꝛ quidẽ hoc pacto, quęcunq; neq; ex alijs sunt, neq; ex alterutris, ꝛ omnia, quę fiunt, ex ipsis fiũt. igitur prima rerũ naturaliũ principia sunt prima omniuꝫ cõtraria. de ratione hac primo accepit minozem, a dicit [ꝛ hoc rationabiliter, opꝫ enim principia neq; ex alterutris esse, neq; ex alijs, ꝛ ex his omnia, hęc est minoz. deinde assignat maiozem, ꝛ dicit [contrarijs autẽ primis insunt hęc,] idest, quęcũq; sunt, neq; ex alterutris, neq; ex alijs, ꝛ omnia sunt ex ipsis, sunt ꝑma ꝛtraria, ꝛ hęc est maioz. igitur prima principia sunt

F

¶ Aerum id ipsum opoꝛtet ꝛ in ratione considerare qũo contingat: sumendum est igitur primum non qlibet eorum quę sunt; agere in quodlibet, neq; aptum esse quodlibet pati a quolibet, neq; fieri quodlibet ex quolibet, nisi quis per accidens sumpserit, quo nãq; modo fiet album ex musico, nisi albo vel nigro musicum accidat. Sed albũ quidẽ fit e non albo, atq; ex hoc nõ quouis, sed e nigro, aut medio/rum aliquo. Musicũ vero e non musico, atq; ex hoc nõ quocunq;, sed ex immusico, aut medio, si aliquid inter ea medium sit.

Dilucidatoris textꝰ com. 43.

H

I Eiusdē antiquus. p̄a suppō.

¶Sed oportet hoc, ⁊ in ratione considerare quomodo cōtingat. Accipiendū est igitur primum, ꝙ omniū entiū vnū neq; facere aptum natum est, neq; pati contingens contingenti, neq; fit quodlibet ex quolibet, nisi aliquis accipiat fm accidens, qñ vtiq; fit album ex musico: nisi accidēs sit albo, aut nigro ipsius musicū. sed albū quidē fit ex non albo, ⁊ ex hoc nō oi, sed ex nigro, aut ex eozū medio. ⁊ musicus ex nō musico. nō tamē ex omni, sed ex immusico, aut si aliquod ipsozum est medium.

K

¶Syllogizauit Aristote. sic. quecūq; non sunt ab aliis, neq; ex se mutuo, ⁊ oia que sunt, ex eis sunt: sunt principia prima. Sed prima contraria nō sunt ab alijs, nec ex se mutuo, ⁊ oia que sunt, sunt ex cōtrarijs primis, igit prima contraria sunt principia, verificauit duo ꝙ non ex alijs ipsa prima contraria cōstent, neq; ex se mutuo. Cōmunis igitur expositio est ꝙ nūc probet tertium. vz. ꝙ omnia fiāt ex primis cōtrarijs. Et apud sic exponentes ratio sic cōponitur. cōtraria ⁊ media sunt contraria oia que fiūt, fiūt ex cōtrarijs ⁊ medijs, igitur omnia que fiunt, ex contrarijs fiūt. sipponit maiozē ⁊ minozem inductione probat in omnibus que fiunt, vt patebit. sed an hec expō sit conueniens, posterius dicetur. ¶Aliter exponit Themistius, cum enim Aristo. acceperit in minozi omnia ex cōtrarijs fieri, quęrere potest quis vtrum eodem modo constent reliqua ex cōtrarijs, vt ex principijs? ⁊ rīdet Aristo. ꝙ non. similiter eodē modo penitus. nam ex principijs vnūquodq; fit vti, aut ex partibus, ex contrarijs vti ex terminino e quo. ¶Oz vo oia fiant ex cōtrarijs ceu termino a quo, petit tria. Primū, non quodlibet agit in quodlibet, aut patif a quolibet, sed determinatū in determinatū. Secundū, non quodlibet fit ex quolibet per se, nisi forte per accidēs. Tertia suppositio est. nō quodlibet cozrūpit in quodlibet p se, nisi forte per accidens. Parum duas accipit in presenti litera, tertiam in alio textu. ⁊ verba patent per se.

p̄ petitio. L

Scōa. Tertia.

p̄m not.

¶Quia ille.) Istud cōmentū patet, duo tamē attentione digna sunt. Primū ꝙ Arist. vbiq; in isto textu ⁊ in sequentibus sumit contrarium per quodam genere subalterno ad contraria priuatiue, ⁊ ad cōtraria positiua, signū aūt affert, ꝙ exemplis vsus est in vtroq; per hęc solui possunt obiectiones cōtra Arist. quas diximus supra. ¶Secundū vo est. ꝙ solvit dubium cur Aristo. hypothetice loquutus est addens. sic inter ea sit medium, quasi dubitans an inter musicum ⁊ immusicū sit dare medium: vultrigitur Auerroes Aristote. hypothetice esse loquutū, propter questionem hanc. ac si respondeat questioni. Dico si inter hęc potest dari medium. Cętera cōmenti verba patent. ¶Quęrunt nonnulli quare album ex nigro, aut horum medio necessario fit, non autem ex dulci, aut musico, cum omnia in subiecto sint eodē animali. ¶Notus expositor reddit cām ex parte subiecti proximi, vt quoniam colorum omnium proximum subiectum est superficies, sapozum mixtura ipsa, habitumm vero anima. ¶Sed hoc stare non potest vt quidā asserunt, primo quia tunc album fieret semper ab omni cōuenienti in subiecto secum vt a rubeo. ⁊ cęteris alijs. Secundo ꝙ per se est de omni primo posteriozum, modo non semper album fit ex contrario, sed interdū fit ad immediate ex elementis. ¶Ally propter hęc volunt albū posse dupliciter effici, aut per se mōtu proprio, aut per accidens ad generationem mixti. tunc volunt albū fieri ex suo contrario quando fit per se. ¶Sed mihi videtur ꝙ neuter satisfaciat huic quęsito. Nouus quidē expositor non, quia sola conuenientia subiecti non videt causa sufficiens q̄ aliqua fiant ex se mutuo, vt ḡāz musica ⁊ grammatica conueniant in subiecto, non propterea, vnum ex altero fit, nec videtur esse sufficiens alterum fieri ex altero, quia alterum per se ꝓprio motu fit, vt diximus alij. propterea videt mihi ab Aristo. 10. meta. esse dictum aliqua fieri inuicem quando per se fiunt: q̄ sunt contraria ⁊ eiusdem generis subiecti: contraria quidez, siue proprie, siue priuatiue, eiusdem generis vero, quia apta sunt fieri circa idem subiectum proximuz: ⁊ quantum ad hoc bene dixit nouus expositor. nec intelligas vnum contrarium fieri semper ex suo cotrario, sed ex medio interdum, in quo ratio contrarij saluatur. Et hęc est expositio Themistij hic, si bene consideras.

N Nō ꝓpa.

O Recōgnes

B

¶Simplicius, vt mihi videt, asserit Aristo. tria dixisse de primis contrarijs, ⁊ ꝙ non fiant ex alteutris, ⁊ ꝙ nō fiant ex alijs, ⁊ ꝙ ea omnia, que generantur, ⁊ cozrumpunt, generentur, ⁊ cozrumpant ex contrarijs. cū itaq; duo probasset nūc, ꝓbat ꝙ oē qđ generatur, aut cozrūpitur, generetur vel cozrumpat a cōtrario. ¶Exponit aūt quo nā modo sit intelligendū hoc tertiū, ⁊ vult vt ꝙ cōtrarij intelligat agens ipsum Ziū. ⁊ sic intelligit ꝙ oē qđ fit, ab agente sibi contrario fiat ⁊ omne, qđ cozrūpitur, ab agente Zio cozrūpat. ⁊ pro hac expositione videtur textus, in quo Aristo accipit pro dignitate q̄ nullum entiū sit aptū natū agere, aut pati quodlibet a quolibet, qđ non est verum nisi de agēte qđ agit, ⁊ de patiēte, qđ generatur. ¶Sed hoc stare non potest, quia non semper agens est contrarius ei, qđ fit, album enim fit a miscente elementa, vel a generante mistum album, qđ non est contrarij albo. ⁊ musicum fiat a pręceptore q̄ generat musicam in anima discipuli. ⁊ non a cōtrario. pręterea omne, qđ fit, potius generatur a sibi simili, vt septimo metaphy. patet. sed omne quod cozrumpitur, cozrumpitur a suo contrario, vel in suum contrarium. ¶Sed fortasse pro defensione Simplicij posses dicere qđ oē, quod fit, fiat ab agente contrario non sibi, qđ fit, sed a cōtrario ei, qđ cozrumpitur. Sz nec hoc valet, nam generans album non est contrarium albo, ne q̄ nigro qđ cozrumpitur, similiter neq; generans musicū est Ziuz musico, qui fit, neq; ei. a quo fit. ¶Quare melius dicamus Aristote. intellexisse per contrarium terminū a quo, ⁊ terminum ad quem. ⁊ ita erit sensus vnūqđq; fieri a suo contrario tanquam a termino a quo ⁊ cozrūpi in suum cantrarium tanq̄z in terminum ad quē, quoniaz omne agēs qđ aliquid generat illud generat ex suo cōtrario. ⁊ omne cozrumpens qđ aliquid cozrūpit, illō cozrūpit in suum contrarium, ⁊ sic Aristo. primo probat ꝙ omne qđ generatur, ex suo contrario generetur ⁊ ex hac expositione in hoc textu vna tantū suppositio ponit. ſ. ꝙ omne qđ fit, fiat ex contraria. ¶Quo vero ad verba attinet cum Aristo. dicit, [sed oportet hoc ⁊ in ratione cōsiderare,] per rationē intelligit inductionē, vt Auerroes exponit, vel syllogismuz, q̄ reduci potest ad inductionem, vt patet in cōmētarijs. cum vo dixit, [accipiendū igit est primū] ⁊ reliqua. videt quasi argumentari, ꝙ cum oē agens agat in id, qđ est determinatū sequit vt neq; fiat qđlibet ex quolibet, nisi fm accidens ⁊ cum dixit. [⁊ musicū ex non musico, nō tñ ex omni, sed ex immusico, aut] subaudi ex medio, [si aliqđ ipsozum est medium,] Auerroes asserit hoc esse dictū, qñ inter formam ⁊ priuationem in rei veritatem non est medium.

Recōgnes

Expō Simplicij.

2ª dubō.

Repzobō.

P C

Ziia que.

Mediū quid.

D

Dilucidatoris textꝰ. coīt. 44

Eiusdē antiquus.

¶Quod

A

pª dubō.

¶Quod nunc cōsideratione dignum esse arbitroz. naz Auer. prima facie verū dicere vz primo, qz forma vt affirmatio est, primario, vt negatio. At inter affirmationē ⁊ negationē nullum prozsus est mediū. Deinde qz primatio, cum sit nihil formaliter, non est aliqđ gradualiter tale. quare non pōt hīre medium graduale inter se, ⁊ suam formam. Sed calculatores tenēt oppositum. tenent enim oēm formā intēsibilez ⁊ remissibilē habere Zium, que est forma vel ꝓnatio gradualiter intensibilis, vel remissibilis. Iumē enim, qz est gradualiter tale, ideo tenebza est gradualiter talis. Scōo accipiūt inter quecūq; duo cōtraria intēsibilia, siue ꝓnatiua, siue positiua fuerint, reperibile esse mediuz intensibile ⁊ remissibile. Quare ex his deducūt inter priuationē ⁊ formā esse mediū intēsibile, nō formā, cuius est priuatio, intēsibilis sit. hoc idē probāt ex eo, qz si aliqua forma esset gradualiter talis, ⁊ sua priuatio non, tunc subiectū cuz inciperet de pdere formā gradualiter talē deperderet, qđ est falsū apud ipsos. Sed hi pūt cōcordari. nam priuatio vno modo accipi pōt pro ipsa forma, que abest a subiecto, vt Aristo. postea dicet. alio modo accipi potest pro subiecto quatenꝰ caret forma. tunc dicerem inter priuationē ⁊ formaz esse reperibile mediū, cū ꝓnatio accipit, pro forma cōtraria, gradualiter tali que abest. cuz vo accipit priuatio pro subiecto carente, sic non datur mediū. non enim inter materiaz habere formā, ⁊ materiam carere forma datur mediū.

2ª dubō.

¶Quęres forta sse ꝓpter quid est vt alterū cōtrarioꝝ semper fiat ex altero ꝓtrario vel medio. Egidius, vt patuit in cōmentarijs, dixit contrarij fieri ex cōtrario, quia eozum subiectū est vnum, ⁊ idez. Sed hoc stare non potest, qñ vnum ⁊ idē est musicę ⁊ grāmaticę subiectuz, ⁊ tamē altera nō fit ex altera. Quare dicamus iterū alterū cōtrarij fieri ex altero vel medio, qz cōtraria sunt. sicuti enim nulla est causa quare graue moueat deorsuz, nisi quia graue, ita nulla alia est causa, quare alterū contrarioꝝ fit ex altero vel medio, nisi qz ꝓtraria. sunt enim contraria eo ipso, qz contraria apta sunt fieri circa idē subiectū non simul, sed successiue, nec hoc habent, nisi quia talia. ꝓpter hoc Aristo, non ꝓbauit rem hanc, nisi inductione, ⁊ experiētia. ¶Exponit aūte Simplicio, ꝙ ꝓtraria ea, que ante trāsmutationē simul in eodē subiecto esse nō possunt, que non ꝓprie cōtraria dicunt, sed opposita fm quācūq; oppositionē. Quid vo ꝓ mediuz. Simplicio dicit triplex mediū, ꝙ abnegationez, vt hermaphrodītus. per participationē vel per mistionez, vt colores medij. per potentiam innatam, vt quod est medium subiectum in potentia vtrūq; extremum. Aristoteles medium accipit pro eo, quod participatione medium est, vel mistione.

¶Neq; etiam cozrumpitur in quodlibet pzimum, vt album non in musicum, nisi interduz per accidens, sed in non album, atq; in hoc nō in quodlibet, sed in nigruz aut in medium, eodem modo musicum etiā, ⁊ hoc non in quodlibet, sed in immusicum, aut in medium, si quid inter ipsa medium fuerit.

¶Neq; igitur cozrumpitur in contingens pzimum, vt album non in musicum, nisi fortasse secundum accidens, sed in non album, ⁊ in nō album, non in contingens, sed in nigrū, aut mediū. ⁊ ipsuz musicū similiter, ⁊ hoc nō in cōtingens, sed in immusicū, aut medium, si aliquod ipsozum est.

E

¶Tertia videtur hęc suppositio ꝙ. vz. non quodlibet cozrumpitur per se in quodlibet, nisi forte per accidens, quod ex ponit exemplis, ⁊ res patet.

¶Neq; etiam.) Auerroes ponit hanc distinctionem ꝙ aliquid potest cozrumpi in aliquod primo. in aliquod p se, ⁊ non primo, ⁊ in aliquod per accidens, per se, ⁊ primo cozrumpitur tantum in vnum, vt in sui priuationē, que tenet locum cōtradictozij: nam vni vnum est cōtradictoriuz, per se ⁊ non primo cozrūpitur in plura, sed in certo dato numero, qz cozrumpit in cōtraria, quę sub eodē genere sunt species in certo numero, per accidēs vo res in infinita cozrūpi potest, quoniam quę sunt per accidens possunt esse infinita. Verbi causa albū primo cozrumpitur in non albuz, per se z non primo in nigrū, ⁊ media, per accidens in infinita, vt in musicum grāmaticum, ⁊ in tot quot possunt esse in eodē subiecto, vt dicit Themistius. ¶Et per hęc patet differētia inter motum ⁊ generationē sive cozruptionem: motus enim per se primo est inter contraria, quia est de positiuo in positiuum, generatio ⁊ cozruptio inter priuationem ⁊ habitum. Amplius motus per se secundo est inter contradictoria, siue inter priuationem ⁊ habituz, generatio per se primo. Hęc in libro de substantia orbis.

Nota de termino.

F

Dria motꝰ ⁊ g nationis

¶Aristoteles igitur.) Concludit expositionē Aristotelis ꝙ cozruptio quo ad terminū primum, quatenus. vz. existit primitatez: hoc est quatenus consideratur respectu primi termini, est ad vnuz tantū, qz vni non contradicit vel non opponitur priuatiue nisi vnuz, quo vero exigit essentialitatem: hoc est, quo ad terminum per se nō primum, potest esse ad plura, sed in certo numero, idem quoq; vult esse intelligenduz in generatione, reliqua cōmenti patent. ¶Quęres quibus differentijs per se differt motus a generatione, siue corruptione. ¶Respōdent quidā ꝙ per successionem, nam de ratione motus est esse successiuū ⁊ continuū, de ratione vo generationis ⁊ cozruptionis est esse in non tempore. ¶Hęc solutio multis in locis est confutata, primo quia formę elementarię successiue generanꝰ ⁊ successiue cozrūpūtur, ⁊ tamē eaꝝ ē generatio ⁊ cozruptio. Scōo. octauo physico. cōmen. zz. solus motus in loco est continuus ⁊ successiuus. ¶Ideo dicendum motum a generatione differre penes subiectū primuz ⁊ terminos, subiectū quidem primum, quoniā primuz subiectū generationis est prima materia, siue eius in potentia: at subiectuz motus est ens in actu, penes terminos vo primo, qz generatio est inter opposita privativa, motus vo per se primo inter Zia positiue, ⁊ ita stat esse motum, ⁊ non continuū, neq; successiuū: ⁊ econtra stat generatio ⁊ successiua.

Dubō. Sol: pma.

Cōfutatio

Solo ꝓpa

H

¶In cōmentarijs hanc fecimus tertiā suppositionē, at nūc puto esse secūdā, qñ prima, vt patuit, est, ꝙ oē qđ fit, ex cōtrario fiat. at secūda nunc est, ꝙ omne qđ cozrūpitur, in suuz Zium cozrūpatur, ita vt quēadmodū generatio est ex cōtrario in Zium, ita oīs cozruptio est ex cōtrario in contrariū, vel in mediū: quę expositio est Simplicij, q textu proximo vnā suppositionē, hic alterā facere videt. ¶Quo vo ad verba attinet, aīaduerte Aristo, illative posuisse hanc secūdam in grecis codicibus, qñ per suum Zium, qđ est generatio, est perfecte exposita. ꝓpterea eā quasi ex dictis inferens, dicit [Neq; igitur subaudi pari rōne [cozrūpitur in qđlibet primuz.] ꝓterea aīaduerte, nos in cōmētarijs de mēte Auerrois asseruisse elemētoꝝ generationē ee gradualiter succes

Recōgnes

I

sinam, non tamen motum. primo pp subiecti dziam. qñ generatio est materię, subiectiq3, qō est ens in potentia. mot⁹ ℞o subiecti, qō est ens in actu. deinde pp dzią terminoz, q3 termini motus sunt positiui. at termini generōnis huius modi sunt priuatio ꝛ forma. ¶ Sed nunc in hac determinatione dubitamus non parum. q3 ꝫ absolutā generatio formę subſtātialis elementoz differat a motu ꝛ penes subiectuz, ꝛ penes terminos, cōparatiua generatio einsdē nō videt differre penes subiectū. qñ hęc supponit subiectū ens in actu. per hanc enim nō dicitur forma nunc primo esse, sed nunc primo esse maioꝛ q̄ prius erat. quare supponit illā esse in mā, ꝛ ita supponit subiectū eē ens in actu. supponit ét terminos eē positiuos, cum trās mutatio supponat formā esse minoꝛez, q̄ postea erit. ꝛ sic est inter formā, ꝛ formam. Scdo dubitatur, quoniā si elemētarię formę succeſſiue generarent, essent intēsibiles, ꝛ remiſſibiles. ꝛ cum intēsio, ꝛ remiſſio sint fm partes formę, tunc elementarię formę essent ſz essentiā intensibiles, ꝛ remiſſibiles. sed rem hāc diligenter diſcutiam⁹ i 1° libro dilucidari. ¶ Ideo breuibus nūc aduerte generationez elementi, verbigratia ignis esse dupl'r. vno modo simpl'r absoluteq3, ꝛ p hāc ignis dicit simpl'r ac absolute nunc primo esse. Allio mō cōparatiue, per quaz ignis nunc primo est maioꝛ q̄ prius erat, ꝛ hęc ꝓprie est intēsio ignis. Similr ratione corruptio duplex est simpl'r quidez ac absolute, qua. vz. ignis nunc primo non est. ꝛ cōparatiua, qua ignis nunc primo est minoꝛ q̄ prius erat. ꝛ hęc dicit ꝓprie remiſſio. tūc putarē posse dici q3 generatio q̄ dicit absoluta, ac simpliciter, nō fit motus, qñ est subiecti, qō est ens in potēcia, ꝛ nihil formę ꝓ supponit, sed solam ꝓuationez in materia. at generatio cōparatiua, quę est vera intensio formę ignis sit vere motus: nam cum sit intensio, semp̄ pręsupponit partē formę i materia, quę est cā, vt illi⁹ subiectum sit ens in actu. est enim pars illa formę ita ſuba, ſicuti tota forma, ét, vt terminus a quo, ꝛ termin⁹ ad quē sint positiui. cuz ℞o dz̄ fm Auerroē ḡiationē differre a motu, dicerē id verū eē de absoluta ḡiatione, qua nūc aliquid simpl'r, absolute q3 primo est. nō aūt de cōparatiua, quę intēsio formę est. simili rōne dici pōt de corruptione. ¶ Sed dices fortasse nihil est in ḡie, qō non sit in aliqua ſpecie. ergo si cōparatiua generatio est mot⁹, hic motus erit in aliqua ſpecie. quare erit, aut latio, aut alteratio, aut auctio. Dici pōt q3 sit alteratio: q3 termin⁹ ad quem est qualitas ſaltē fm modum, est enim forma elemēti remiſſa qualitas cōparatione formę miſti: quippe cuz reſpectu illius sit qualitatiua diſpō, vt ibidē expoſui. dici etiā potest huiuſmodi cōparatiuam generationem formę elemētis non esse motū, qñ licet quęlibet pars formę ſuppo nat ſubiectū in actu, q3 tñ est pars alicuius trās mutationis totalis, quę nō ſupponit ſubiectū ens in actu, ideo differt a motu. est enī pars generationis totalis ipsius formę, quę nō ſupponit ens in actu. iō hęc non est motus. opz enim ad hoc vt aliqua trans mutatio ſit mot⁹, vt ſupponat ſubiectū in actu, nec sit pars trans mutationis, quę ſupponit ſubiectū in potentia. At ītēsio formę accidētalis verbigra. caliditatis ꝫ sit ḡiatio cōparatiua ſcōm gd, tñ dicit motus, qñ est pars motus, cuz ſupponat ſubiectū ens in actu ſimpl'r. Secūda dubitatio est ibidē est diluta. qñ duplex ē essentia, quędaz, quę reſultat ex partib⁹ eēntialibus alterius rōnis, ꝛ ſcōm hāc essentiā nulla foza nec ſubſtātialis, nec accidentalis est intēnsibilis, cū ois foza ſcōm talem eēntiaz sit diuiſibilis. Alia eēntia est, ā reſultat ex ꝓtibus essentialibus einsdē rōnis, ꝛ sic ois foza, cuiꝰ eēntia est talis,

M

est graduat'r intēſibilis, ꝛ remiſſibilis, ꝛ ℞ pacto Auer. asserit elemētoz fozas eē intensibiles, ac remiſſibiles.

N

Dilucidatoris textꝰ coīn. 45.

¶ Similiter autem res hęc ꝛ in alijs est, nam ꝛ ea eoꝝ quę sunt, quę non ſimplicia, ſed composita sunt, ratione eadem ſe habent, quāquā quia diſpoſitiones oppoſitę nominibus carēt, idipſum accidere lateat: ētenim conſonans, omne ex inconſonante atq3 inconſonans ex cō ſonante fieri neceſſe est. Itemq3 ꝛ conſonans ad inconſonans coꝛrumpi, ꝛ in ipſuz nō quod vis, ſed in oppoſitum.

Einsdē antiquus

Ö

¶ Similiter autem boc ꝛ in alijs. qñ ꝛ non ſolum ſimplicia entia, ſed composita fm eandez ſe habentrationem. verū ꝓpter hoc q3 oppoſitę diſpōnes non sunt denominatę, latet hoc contingens. neceſſe est enim oē conſonans ex inconſonanti fieri, ꝛ inconſonans ex cōſonanti. ꝛ coꝛrūpi conſonans ad inconſonantiam, ꝛ hanc non in contingentem, ſed in oppoſitam.

Expō Themiſty.

¶ Themiſtius voluit has ſuppoſitiones verificaſſe Ariſt. in his quę ꝑ alterationes accidentiū ꝓducunt' qualia sunt quę mox diximus: at idē nūc declarare ait in his q̄ generātur: ꝛ non in omnibus: ſed in his quę generatur per concretiones ſecretionemq3: qualia sunt ea quę vocamus cōpoſita: ꝛ ita vult nūc Ariſt. inducere in gnōne mixtoꝝ: ꝛ iuxta hanc expōnem verba Ariſto. patent.

P

¶ Dicit ꝛ ſimiliter.) Auerro. vero in hoc cōmento aliter exponit: vult enim q3 Ariſto. idem declaret in ḡiatione compoſitoꝝ. declarauit enim, hoc in ḡiatione ſimplicium: ꝛ nunc in ḡiatione cōpoſitoꝝ: ꝛ ſic in generatione ſemper loquit' apud Auerro. apud Themiſtiū Ariſto. migrat de alteratione in generationē. Sed iter hos ſat est notaſſe dīam. Reliqua cōmenti patent.

Recoḡnes

¶ Quomodo expoſuerit hunc teſtū Themiſtius, queue mō Auerroes, in cōmētarys patuit. Mihi aūt vī, q3 Ariſto. poſuerit duas ſuppōnes, quarū altera de ḡiatione erat, q3 ſit de cōtrario. In ꝓtrariū, altera de corruptione ēt q3 ſit de ꝓtrario in cōtrariū, ꝛ has in ſimplicib⁹ generalib⁹ atq3 corruptibilib⁹ declarauit, at nūc in cōpoſitis, atq3 miſtis veras eē oſtēdit, quā expōnem Simplicius ſecutus est. ꝛ q3 ita sit, dicit Ariſt. [Similr aūt hoc] ſcilz qō est dictū de ḡiatione, ꝛ coꝛruptione, non ſolū in ſimplicibus, vt in albo, ꝛ nigro, ꝛ ſimilibus, vez est, ſed [ꝛ in alijs]. i. cōpoſitis vez est. [qñ ꝛ nō ſolnz ſimplicia entia, ſed ꝛ cōpoſita ꝫ eandē ſe habūt rōnē,] vt in domo, hoſe, ꝛ cęteris hmōi. hoz. n. ſingula ex oppoſito fiūt, nō quocunq3, ſed apto in hęc trāſmutari. Simili mō de coꝛruptione dicēdū est. ¶ Id aūt fortaſſe, qō Themiſtium decepit, est quia Ariſt. ſuperiori teſtu ꝓbarit eas ſuppōnes in accidētibus, quoꝝ nō ḡiatio, ſed alteratio ē. Ariſto. tñ vſus est exēplis in accidētib⁹, qñ accidētia ſunt notioza ſubſtātijs. Nō aūt q3 loquak in alteratione, quę est ad accidētia. Quo vero adverba attinet, cū Ariſt. dicit q3 oppoſitę diſpōnes non sint denoiatę. Themiſtius asserit hoc eē vez in particularib⁹ cōpoſitis. nā in particularibus cōpoſitis ꝓtrarijs ꝓprijs non ſunt impoſita noia. In cōpoſitis vero cōmuniter ſumptis noia patent, cuiuſmodi sunt conuenientia ſiue conſonantia, vt congrua, ꝛ inconuenientia ſiue inconſonantia, vel incōgrua, ꝛ his cōmuniter ſumptis vti poſſumus, nā omne conueniens ex non conuenienti fit, ꝛ ad non conueniēs

Q

A

coꝛrumpitur, non ad quoduis, ſed ad id, quod ſpeciatiz contraponebatur ipſi. non enim (vt dicit Themiſtius) hois conuenientia ad non conuenientiaz equi coꝛrumpitur, ſed hois in hois inconuenientiam abit. Similiter (vt Simplicius dicit) nec hois cōuenientia in lyrę incōuenientiam tranſmutari potest, ſed in hois, neq3 dozica harmonia in lydiam harmoniam, ſed in ꝓpriam. quare licet particularibus contrarys noia impoſita nō ſint ex quibus fiunt, ꝛ in quę coꝛrumpuntur, cōia tamen nomina ſatis ſunt ꝓ declaratione horum.

Dilucidatoris textꝰ coīn. 46.

¶ Differt autem nihil, ſiue in ipſa cōſonantia, ſiue ordine, ſiue compoſitione hęc ipſa dicantur. Potest enim eandem esse rationem, atq3 domū ꝛ ſtatuā, ꝛ cętera id genꝰ ſil'r fieri. Domus enim ex non cōpoſitis, ſed ex hoc modo diuiſis, ꝛ ſtatua atq3 cętera configurata id genus ex non configurato fiunt, quę quidez partim ordine, partim compoſitione conſtant.

B

Einsdē antiquus.

¶ Differt aūt nihil in ipſa conſonantia dicere, aut ordine, aut cōpoſitione. manifestū est enim q3 eadem sit ratio. At ℞o ꝛ domus, ꝛ ſtatua, ꝛ quoduis aliud ſimiliter fit. etenim domus non fit ex his, quę cōpoſita sunt, ſed ex his, quę ſunt ſic diuiſa, ꝛ ſtatua, ꝛ ipſa figurata ex non figurato, ꝛ vnū q̄q3 horum alia quidez sunt ordo, alia vero ſunt compoſitio quędam.

¶ Eadem modo ſuppoſitiones verificat Ariſto. in his quę arte fiunt: ꝛ ſermo pz ſua ipſius translatione.

C

¶ Dicit q3 nō est.) Primo paccipit ea quę arte fiunt: efficī modis duob⁹, aut ordine vt vibes, aut compoſitione: vt domus ꝛ ſtatua, ꝛ alijs modis: ꝛ vult in omnibus his esse verum quod dictum est.

¶ Et ita est.) Declarat nūc idē esse in naturalibus q̄ in artificialibus. ꝛ econtra. Nā vt in nālibus ois generatio ſupponit ꝓuationē in ſubiecto apto nato. ita i artificialibus. non. n. pōt domus fieri ex quolibet: sed ex his: in quibus est aptitudo fieri. nec ſerra ex quolibz. ſed ex ferro: in quo est aptitudo ad illā. cętera patēt. ¶ Sed tūc ē dubitatio nō parua: nā si artificiale fit ꝓpter ꝓuationē in ſubiecto apto nato: vt dicit Auer. tunc ḡiatio illa eēt naturalis: vt pz. nulla. n. esset differentia. ¶ Quidā aiūt ḡiationez nālez differre ab artificializ: q3 naturalis ſupponit diſpoſitionē factam in primis quatuoꝛ qualitatibus. artificiale vero in nullis. ¶ Sed hoc stare nō pōt. primo. q3 tunc primę qualitates essent artificiales. cum nullas alias ſupponer ēt. Secūdo. q3 in non nullis artificialib⁹ ſupponunt' qualitates primę. vt in ſanitate ꝑ artem facta. ꝛ cęteris id genus. ¶ Alij ꝓpter hoc ponunt formaz inchoatiua: ꝛ volūt ante ḡiationez formaz naturaliz p̄esse inchoatiua. ante vero generationē formaz artificialiū nihil. ¶ Hęc res est dubia. adducit. n. dubium in rīsione certi. ¶ Alij dicunt ſubm ad artificiales formas esse in potētia neutra. sed ad nālis eē inclinatuz. Nec hoc valet: ꝛ est ꝓra Auer: q in p̄ſenti dicit oppoſitum. ¶ Propterea de hac re alās dicemus ſufficiens: nūc vero dico q3 ſubm ad formas artificiales se habet partim violenter partiz in potentia. ꝛ ad naturales ſimpliciter est in potentia naturali q̄tum quidem ad diſpoſitiones qualitatiuas ſubm ad artificiales se hz violenter: quo vero ad receptionē formaruz: ſe habet naturaliter ꝛ in aptitudine. at in generatiōe naturali ſubm vtroq3 mo do ſe habet naturaliter.

Dubō.

'Rīsio p⁹.

Lōfutatio D

'Rīsio 2⁹.

Lōfutatio 'Rīsio 3⁹.

'Rīn. ꝓpa.

¶ Dic testus dividi pōt in duas partes, quarū ſecūda incipit ibi [at vero ꝛ domus,] ſed quid faciat in ꝓma parte Auer. expō in cōmētarys est affignata ſatis clara: ex rum fm Themiſtium in hac ꝓma teſtus parte Ariſt. ſoluit dubium circa dicta, dictum est. n. conſonans fieri ex inconſonanti, ideo posset aliquis dubitare quid per conſonans, ꝛ qd per incōſonās sit intelligendū. quaſi reſpōdēs dicit, [differt aūt nihil in ipſa cōſonantia dicere aut ordine, aut cōpōne. manifestū est. n. q3 eadez sit rō.] ergo vult per ꝓsonans esse intelligendū alteꝛ, aut quod ꝓstat ordine partiū, vt ciuitas, vel exercit⁹, aut qō ꝓstat cōpōne partiū, vt dom⁹, ꝛ nauis. per incōſonans vero intelligendū esse dicit, qō vtroq3 simul est incōpōſitus, quā expōnē Themiſtius referēs hęc ad ḡiationē, at q3 coꝛruptionē miſtoꝝ, nō ſpernit, exponit. n. Ariſto. velle dicere nullā esse dīam quātū ad rē nr̄am ſi loco incōuenientis ꝛ pueniētis ordinatū, ꝛ inordinatū dicas, cōpoſitū, ꝛ incōpoſitū, aptū ineptū, formatū informe. qñ ea de rō in oibus est obſeruāda. nā vt dictū est, cōueniens fieri ex pueniēti, ita dici pōt ordinatū fieri ex inordinato, ꝛ cōpoſitū ex incōpoſito, ꝛ formatū ex informi. ꝛ sic hęc verba, vt Themiſtius innuit ſoluunt dubitationez. deinde ſequitur illa pars [at vero ꝛ domus.] vbi Themiſtius aſſerit hęc esse exempla eoꝝ, quę nunc dixit. accipit enim in generatione ꝛ coꝛruptione compoſitoꝝ. ita esse, vt in generatione, ꝛ coꝛruptione ſimplicium. nunc per exempla hoc demōſtrat, quę habent in artificialibus. ꝛ dicit, [at vero ꝛ domus, ꝛ ſtatua,] quę compone compoſitę sunt, [ꝛ quoduis aliud,] qō ordine est cōpoſitum, [Simil'r sit ſcilicet ex oppoſito. cuius rationem affert, ꝛ dicit, [ꝛ enim dom⁹ nō fit ex ijs, q̄ cōpoſita ſunt] ea. ſ. compōne, qua domus cōpoſita est. [Sed ex ijs, q̄ ſunt sic diuiſa,] vt apta sint fieri dom⁹. [ꝛ ſtatua, ꝛ ipſa figurata ex nō figurato.] ꝛ applicando exempla ad ꝓpoſitū dicit, [ꝛ vnūquodq3 horū,] quę in exemplo accipimus [alia quidem sunt ordo] idest sunt ordinata, vt exercitus, ꝛ ciuitas, [alia vero ſunt cōpoſitio quędam] idest sunt cōpoſita vt domus. ergo vnūq̄q3 horū fit ex ſuo oppoſito, alia ſubquidi sunt vtroq3 nō, verū Simplicius p cōpōnez intelligit ea, quę simul sunt ſine ordine, vt cumulus tritici. p ordine vero intelligit in ijs quę cōpoſita sunt cū ordine vel ordinē ſine cōpōne, vt numerus ē. Auer. aūt ꝓ hęc exempla eē in artificialibus voluit Ariſt. illud, qō ꝓbauit in nālibus, ꝓbare in artificialib⁹, ꝛ totū ſtare pōt. ¶ Quęrebamus in cōmētarijs quonā pacto naturalis rerū ḡiatio differt a ḡiatione rez artificialiū: ꝛ tandem dicebamus ſubiectum ad diſpoſitiones qualitatiuas. quib⁹ formę artificiales fiūt, ſe habere violēter: ad formas vero ſe hēre in potētia. at in nāli ḡiatione ſubiz ſe hēt, ꝛ ad diſpōnes naturalr: ꝛ ad formas in potentia. hęc ſunt quę viſa erant mihi tūc. At nunc contra hęc emergunt dubitationes non leues, ꝓma quidem: q3 ſi ſubiectū ad diſpoſitiones, quibus res artificiales fiunt, ſe habet violēter: quero aut per ſubiectum intelligendum est ſubiectū ꝓpinquū: quod est ens in actu ferrum, vel lignum, vel id genus, aut ſubiectum remotum, quod est ꝓma materia. non est intelligendum ſubiectum remotum, ſcilz materiam ipſam: quoniam ad tales non violenter ſe haberent, cū tñ nihil reſpiciat, niſi per eius naturalez potentiam. ſin autem ſubiectum ꝓpinquum intelligendū esset, dubio procul ad diſpoſitiones naturalium formaz ſubiectum ꝓximū violēter ſe hēret: hę. n. cū sunt ſubiecti ꝓximi coꝛruptiue: ad ipſas ſubiectuz ꝓximum non potest ſe

'Recoḡnes

F

G

H

habeꝛet naturaliter; nō enim aqua ad qualitates ḡbus formꝫ ignis inducit, pōt se habere naturaliṛ: quare hęc ꝓpria nulla videt. ꝑterea accipio formas ipsas artificiales, ꝛ quęro. aut iducunt in subiecto, aut educũt a subiecto, si inducũt in subiecto, igit creantur. hęc ꝓpria est Auerrois 12° meta. cō. 18. ꝛ ita artifex esset operū creatoꝛ. sinaũt educunt, tunc nāli ḡnatione fierent, quę nihil aliud est, vt eodē loco dicit Auer. nisi eductio quędam formę de potētia materię. nec dici potest, ꝙ supponat potentiā in qua, ꝛ non potentiā ex qua: sic enim nō enitaꝛet creatioꝛ; omnis enim forma quę creatur in aliquo subiecto, vt rōnalis aia, supponit potentiā in qua. Dis fortasse rōnibus; quę, vt mihi vī, difficillime sunt, neoterici philosophi artificiales formas nihil eē ꝓter res naturales sic vel aliter ordinatas, sic vel aliter compositas, vt Aristote. in textu innuit asserunt. Sed ꝙ antiqui Aristo. interpretes asseruerunt artificiales formas esse accidentia quę dā beneficio artis in subiectis rebus nālibus inducta, quę est aliꝙ ꝛ ꝓter subiecta: ꝛ ꝓter illoꝝ subiectoꝝ formas: ideo saluo melioꝝ iudicio dicerem harū rerū ḡnationes differre, primo ex parte agētis, qm̄ artificialiū principiū est volūtas, nāliū vō natura, secūdo ex parte subiecti nā subiectū formaꝫ nāliū, ꝛ disponū illaꝫ est ipsa ꝓpria mā, subiectū vō artificialiū, est coꝛpus ipsiꝫ nāle. vt lignū, ꝛ ferruꝫ. tertio ex parte dispōnuꝫ: nā dispōnes nāliuꝫ formaꝫ sunt nāles subiecto illaꝫ, vtpote, ꝓprię materię; dispōnes vō formarū artificialiū vel subto eaꝫ sunt violentę; vel nō nāles. Tūc ad formaꝫ dico dispōnes differre penes subtā ꝓpria, qualiacūq illa sint. siquidē dispōnes artificialiū subiecto suo ꝓprio, aut violentę, aut non nāles sunt: dispōnes vō nāliuꝫ ꝓprio subiecto penitus nāles. Ad secūdā dicerem taꝫ nāles, quā artificiales formas educi de potētia eoꝝ subiectoꝝ verū naturales educunt mediantibus dispōnibus subiecto ꝓprio naturalibus. artificiales vō mediātibus dispōnibus, non naturalibus, aut violentis subiecto ꝓprio. hęc nūc ꝓ dilucidatione eoꝝ. ¶ Ex ijs patet dīa iter generationē formarū artificialiū, ꝛ alterationē, quę generatio ſz quid accidētiū. primo ex parte agētis, qꝛ agēs in alteratione nāli est natura, in artificiali vō generatione est volūtas. deinde ex parte dispositionū, qm̄ in artificiali generatione formę quę generantur, sunt nō naturales subiectis. at accidētia sunt subiectis, aut nālia, aut ꝓter nāz. ꝛ sic ꝑz dīa.

Dilucidatoris textꝰ com. 47.

¶ Si igitur hęc vera sunt, vt omne quod fit, ex contrarijs fiat, & omne quod coꝛrumpitur, in contraria coꝛrumpatur, & ꝙ horum media ex contrarijs sunt: vt colores ex albo & nigro, inꝛe quęcunq natura fiunt, aut contraria, aut ex contrarijs sunt.

M

Einsdē antiquus.

¶ Si igitur hoc est verū, omne vtiq fit, quod fit, & omne coꝛrūpitur, quod coꝛrumpitur, aut ex contrarijs, aut in contraria. & horum media ex contrarijs sunt, vt colores ex albo, & nigro. quare omnia vtiq erunt quę natura fiunt, aut contraria, aut ex contrarijs.

Syll's līę.

¶ His sic suppositis. Nunc syllogizat propositum sic. oīa ẓia ꝛ media sunt ẓia. oīa quę fiunt, fiunt ex ẓijs ꝛ medijs. igitur omnia quę fiunt, fiunt ex cōrarijs: maioꝛ ꝑz quo ad primam partem. ſ. ꝙ cōtraria sint cōtraria. ꝙ vō media sint cōtraria, etiā patet, quia fiūt ex cōrarijs, vt colores medij ex extremis coloꝛibus albo ꝛ nigro.

N

(Et quia ista.) Auer. voluit Aristo. procedere inductorie, ꝛ non per suppositiones, ideo nunc vult Aristo. dare conclusionem vniuersalē ex his omnibus deductam.

(Et cum iungimus.) Quasi soluit dubiū, qꝛ quis dicet coloꝛe mediū fieri ꝛ non e cōtrarijs. quasi rūdit etiā medios fieri a cōtrarijs, qꝛ illi medij coloꝛes cōponunt ab extremis, ꝛ si fit vnum medium ab alio medio, vt fuscū a rubro, fit quatenus fuscū continet nigrū, ꝛ rubeum album. ꝛ sic patet. ex ijs omnibus vniuersalis cōclusio līę.

Dubōnes.

(Sed circa hęc dubitationes cōtingunt, primo videt ꝙ principia sint ex se mutuo, qꝛ causę sunt inuicē causę. 2° huius, ꝛ materię ꝛ formę sunt inuicem causę. septimo meta. cōmē. 35. Secūdo videt ꝙ sint ex alijs, naꝫ forma est ab agēte, vt scis, ꝛ ex ꝓpatione ipsa, vt dedurit Aristo. 3°. videt ꝙ non omnia quę fiunt, ex eis fiant, vt illuminatio non sit ex illis, ꝛ multa alia. 4° intelligentię non fiunt ex alijs, nec ex se mutuo, ꝛ omnia quę fiunt, ex eis fiunt. ꝛ tū non sunt ꝓncipia prima rerū nālium. Ultimo dubitatur, qꝛ non vī ꝙ principia sint cōtraria, qꝛ nō forma ꝛ materia. (Animaduertendum primo Aristo. per principia intelligere prima principia, vt primā formā, primā materiā, ꝛ primā ꝓpriationem: ꝛ cum dico prima. volo intelligere ante quę nihil é, vt sic. ꝛ per hoc patet. nec elemēta esse prima principia, nec formas elementarias. itēq volo intelligere prima principia non finem, neq; agētem, quę potius sunt vnde motus. tūc vt puto per prima principia intelligendum est primā formā primaꝫ materiā ꝛ ꝓpriationeꝫ primā ante quę in gene re talium nihil est. (Tunc omnes cōueniunt cum Themistio, ꝙ prima conditio ꝛ secūda debent intelligi. vt verbū, ex, notat habitudinē partis cōstitutię. vt sit sensus. principia non fiunt ex alijs vti ex partibus cōstitutiuis, nec ex se mutuo vt ex partibus cōstitutiuis. Tertia vō conditio apud omnes intelligitur vt verbum, ex, dicit, aut habitudinē partis cōstitutię, aut habitudinē termini e quo, aut habitudinē subiecti. ꝛ hac ratione ꝑma forma, prima materia, ꝛ prima ꝓpriatio sunt prima principia. Primo, quia ex alijs vti ex partib⁹ non cōstāt. Secūdo, qꝛ nec ex se mutuo hac ratione constare possunt. nec enim materia est pars formę, nec cōtra forma pars materię, nec forma pars ꝓpriationis, nec ecōtra. Similiter tertio omnia quę fiunt, ex his sunt altero triū modoꝝ, qꝛ ex materia rei ex parte aut subiecto, ex forma vti ex parte aut termino a quo, ex ꝓpriatione vti ex termino a quo, ꝛ per hęc soluunt rationes in ꝓriū. (Sed hęc expositio licet sit cōmunis, pace tantoꝝ nō videtur ad mentē Aristo. qꝛ non videt in taꝫ paucis verbis ipsiꝫ equiuocare tātopere debuisset. (Propterea cū Themistio, mihi videt esse dicendum Aristote. primo inquirere principia cōtraria vt formam ꝛ ꝓpriationeꝫ. Secūdo tertium vti materiaꝫ, vt in processu videbitur qua ratione sit vt prima cōditio, ꝛ secūda intelligantur. vt verbū, ex, notat habitudinē partis constitutię. ꝛ sic nec fiūt ex alijs, nec mutuo ex se. Tertia vō debz intelligi vt verbum, ex, notat ordinem termini a quo ad terminum ad quem: vt Themist. cōcludit. nam omnia quę fiunt vti ex termino a quo, fiūt aut ex forma, aut ex ꝓpriatione. materię nihil meminit, qꝛ per cōtrarietatē ꝓncipiorum nāciscetur tertium, ꝛ hęc est mens Themistij ꝛ hac ratione iste competit primis cōtrarijs: vt patet. nō enim prima contraria ex alijs constant. nec ex se inuicē cōstare possunt. atq; etiam oīa quę fiunt, ex illis fiūt vti ex termino e quo. ꝛ sic ſegtur totum qđ dixit. (Per hęc patet ad rationes, sunt enim sibi inuicē causę, sed nō partes ex qb⁹ mutuo cōstent. Similiter forma ꝓficiscitur ab agēte, non tamē ex agente constat. Illuminatio quoq; fit ex cōtrarijs ꝓpriatiue, vel saltē. Aristo. loquit in principijs substantię. deinde in illis accidentibus. Rursus ſz intelligētię, nec ab alijs, nec ex se fiant: nō omnia quę fiūt, ex illis vti termino e quo fiunt. vltimū dictū est, qꝛ logtur de duobus. Ex his ꝑz, ſyll'm līę, esse hunc. quęcunq; nec ex alijs constāt, nec ex se mutuo sunt, ꝛ q̄cūq; fiunt ex eis fiunt vti ex termino e quo sunt ꝑma cōtraria. Sed aliqua principia, nec ex alijs cōstāt, nec ex se: ꝛ oīa quę sunt ex his sunt vti ex termino e quo. igitur aliqua principia sunt ꝑma cōtraria. Maioꝛ ꝓ prima ꝛ scōa parte ꝑz, ꝓ tertia est ꝓbata in līa sic per syll'm, aut inductione, vt visum est. minoꝛ ēt ꝓbata est in līa, qꝛ prima principia, qꝛ prima non ex alijs sunt, qꝛ vō principia nō ex se mutuo cōstabunt, atq; qꝛ prima ꝓncipia, oīa ex illis vti ex termino e quo ꝓficiscētur. Et hoc mō, non opz vti connersione in conclusione, vt prima expō volnit. Nec opz dubitare an aliqua principia vel oīa sint cōtraria, ꝛ qūo ex illis sunt omnia, qꝛ Aristo. particulariter loquutus est de quibusdā ꝙ sint ẓia, ꝛ oīa fiāt ex illis vti ex termino, ꝛ sic volnit habere formaꝫ ꝛ ꝓpriationē, quibus acceptis docebit venari materiā primā: hoc est expositio optima, ꝛ nūq; peruenī ad hanc. nisi hoc anno, licet multis annis aliter dixerim.

Dubō simplicij.

Rñ. ꝑpa.

Recognes

(Animaduerte quęso, naꝫ translationes nostrę textum hunc sūsp̄ēsiue legunt vsq; ibi. [Quare oīa vtiq;] nec ab ratione, vt ꝑz in cōmētarijs. greca tū series suspensionē terminat. ibi [oē vtiq; fit, qō fit.] Quare dicamus. ſm Auer. [si igitur hoc est verū] idest si inductio ꝑfecta sit, ꝛ quę cūq; in ea inducta sunt, vera sunt, vel ſm Themistium, si igitur hoc est verum] idest si tres dictę suppositiones verę sint, [omne vtiq; fit, ꝙ fit, ꝛ omne corrūpitur, quod corrūpitur, aut ex cōtrarijs] subaudi tanq; ex terminis, [aut in contraria] subaudi tanq; in terminos. hic igitur in greca serie suspēsio terminatur: sed occurres, nam aliquid fit ex medio, ꝛ aliquid corrumpitur in medium. ergo non omne, qō fit, ex contrarijs fit, neq; omne, qō corrumpitur, in contraria corrūpitur. remouet igitur Aristo. hanc obiectionem ꝛ dicit, [ꝛ horum media ex contrarijs sunt, vt colores]. ſ. medij ex albo ꝛ nigro. quare omnia vtiq; erunt, q̄ natura fiunt, aut contraria]. ſ. ijs, ex quibus fiunt, [aut ex contrarijs] qm̄ si quid fit ex medijs, in medijs cōtraria sunt, ratione quorum aliqua fiunt ex medio. ꝛ si quid in medium corrumpitur, etiam in contraria corrumpitur, quod est in medio. sic quoq; verba hęc Simplicius exponit. (Sed videtur Aristo. sibi ipsi aduersari, nam prius probauit contraria non fieri ex invicem, nunc autem ꝙ contraria fiant ex cōtrarijs Simplicius rūdet. Aristo prius voluisse contraria nec fieri ex alterutris, neq; ex alijs tāq; ex materia, hoc est constitutiue, non enim nigrum fit ex albo, tanq; ex permanente, vt lectulus ex ligno. hic autez vultrea fieri ex alterutris, ꝛ ex alijs, ꝛ omnia fieri ex ipsis tanq; ex terminis hoc pacto cōditiones primorum principiorum ꝛ primorum contrariorū exponit Simplicius ergo cōditiones primorū principiorum ſm Simplicium ꝛ Alexandrū intelligendę sunt, ꝙ prima ẓia nō sint ex alijs, nec ex invicez cōstitutiue, ꝛ omnia, quę fiūt, ex ipsis fiant tanq; ex terminis. sed qm̄ prima principia non fiunt ex invicez, nec ex alijs, ꝛ omnia quę fiūt, fiunt ex ipsis, ergo prima principia saltē aliqua sunt ꝑma cōtraria. vz, prima forma, ꝛ prima ac cōmunissima ꝓpriatio. est ꝛclusio indefinita sicut minoꝛ, quę equivalet particulari. ꝛ ſz syllogismus sit in scōa figura, cuius conclusio est affirmatiua, tamen maioꝛ conuertitur.

E

Dilucidatoris textꝰ com. 48.

¶ Vnusq; quidem igitur ꝛ ceterorum plurimi ꝓfecti, pene consentiunt, quemadmodum dximus antea. nam omnes elementa ꝛ ea quę ab ipsis principia nuncupantur, tam ꝛ si ab ꝛatione: tamen contraria ponunt, quasi ab ipsa veritate compulsi. Differunt tamen inter se. quia quidam prioza, quidam posteriora. quatenus horum alij ratione, alij sensu notiora accipiunt. quidam enim calidum atq; frigidum, quidam humidum atq; siccum, alij par ꝛ impar: nonnulli discordiā concordiāue causas generationis esse contendūt, quęq; inter se differunt modo dicto.

F

Einsdē antiquus.

similiter. oīes tamen

¶ Ad vsq; quidem igitur hoc fere, ꝛ complures alij secuti sunt, vt prius dximus. oēs enim elemēta, ꝛ ab ipsis vocata principia (ꝛ quidē sine rōne ponentes,) sūt contraria dicunt, tāq; a veritate coacti. differunt tū abinuicem in eo ꝙ alij quidem prioza, alij autez posteriora susciꝑunt. itemq; alij quidem notioza ſm rōnē, alij autē ſm sensum. nam hi quidem calidum, ꝛ frigidum, illi autē humidum ꝛ siccum, alij impar ꝛ par, quidam vero discordiam ꝛ concordiaz causas ponunt generationis, hęc autem differunt ſm dictum modum.

G

¶ Hactenus ꝙ nōnulla ꝑn̄ sint primo ẓia. ꝛ per testimoniū veterum. ꝛ per inductionē ꝑbauit: nunc quātuz de veritate talis conclusionis antiqui habuerunt, exponit. ꝛ dicit ꝑmo id in quo ꝑsentiunt. ꝛ vult ꝙ vsq; ad hoc de veritate sint ꝓfecti ꝙ ꝓncipia sint contraria. ꝛ si ꝑsentaneę ab antiquis habemus aliqua principia eē cōtraria. Verū a nobis eo differūt, ꝙ nos rōne aliqua ꝑncipia esse ẓia dicimus, illi abiq; ratione, sed a veritate cōpulsi. (Rursus dicit scōo ꝙ ſz consentaneę aliqua principia afferant ẓia: de positate ꝛ ordine non vna ratione sentiunt. qm̄ alij ꝑa, alij posteriora quatenus alij rōne, alij sensu notiora accipiunt, vt ꝙ exēpla declarat. igit quo quidē ad ꝛrietatē principioꝝ oēs nobiscum, ꝛ inter se consentiunt, quo vō ad modū ponēdi dissentiūt.

Nota

(Quātuz vō ad verba greca attinet aliquis absq; ratione potest a veritate cōpelli multipliciter. aut pene, vt dō ꝑmo copicoz, si quid neget igneni calefacere, ꝛ aquā humectare, potest pena cōpelli a veritate. vt si cogaꝫ igni manus ponere. aut sensu vt si quis neget pluralitatē rerū, ꝛ sensu videat duo sensilia seorsum loco ꝛ subiecto ꝓstituta. aut intellectu, vt qm̄ notis terminis aliquid cognoscit vt non est idē affirmare ꝛ negare. videt igitur mihi antiquos sine ratione a veritate fuisse cōpulsos sensu. naꝫ quatuoꝛ sensibus principia esse contraria deꝑhendi potest, visu quidē, qꝛ videmus albū ex nigro, aut medio fieri. auditu vō graue ex acuto. gustu dulce ex amaro. odoratu austerū a suaui. tactu calidū ex frigido. (Amplius idez deꝑhendi pōt notis terminis. nam noto quid sit generari aut coꝛrūpi, ꝛ qđ ꝓncipio generationis ꝛ coꝛruptionis, patet nonnulla principia esse cōtraria. Utrū āt pena, alꝫ dicemus. Sic igitur antiqui sine ratione cōpulsi veritate ꝓncipioꝝ nōnulla cognūtur dicere contraria.

Nota

(Ulterius dissentiunt quatenus alij prioza, alij posteriora generationis ꝓncipia ponūt, licet oēs vna rōne moti, qui enim ꝛcredunt sensuz esse tm̄,

I ¶ nihil vltra, hi prioza sensu solū principia dicūt quēadmodū Parmenides caliduꝫ ¶ frigidū. Diogenes humidū ¶ siccum, qui vero negant sensus, ¶ solū per intellectū philosophantur, hi prioza intellectu asserūt gīnationis principia: vt par ¶ impar pythagorei, ꝓcordiā ¶ discordiā Empedo. quę; hoc mō differunt. vt diximus ¶ hoc modo (vt vī mihi.) forte Themistius intellexit.

Primum. ¶ In hoc igit̄, ✠ illud cōmētū ꝑs, verus colligenda sunt quę dā prō expositione verboꝝ Aristo. Primo qui antiq; sine rōne erant veritate compulsi, qm̄ inductione in q̄ non inducebant oīa singularia, ¶ sic ex per rationē, quę est inductio illud sentiebant, qz inductio erat imperfecta, ideo sine rōne cōpulsa veritate illud dixerunt. ¶ Scōo q triplex est prius sensu intellectu, ¶ ratione, ¶ hęc tria de principijs asserunt antiqui: nam alij aiunt principia gīnationis esse prioza sensu, vt caliduꝫ, frigidū, humiduꝫ, ¶ siccū, alij prioza intellectu esse generationis principia cōtēdūt vt vlioza, vt par ¶ impar: alij prioza rōne, vt litem ¶ amorē, q̄ rōne adinuēta sunt prioza apud Empe. hęc tñ expositio rz si posset stare, mihi non placet, vt vidistis.

Scōm. K

Tertium. ¶ Tertio solutionē duby colligo, nam oīs cōparatio pręsupponit cōueniētia, igit̄ quę nota sunt ad sensum nō possunt dici notioza, nisi apud sensum, sicut notioza apud intellectū, nō nisi apud intellectū, nō igit̄ nota sensibꝫ pōst cōparari notis intellectui, Rādet Auer. ¶ inquit ¶ cōparatio inter cōprehēsibilia ab itellectu ¶ a sensu nō verificet, nisi qtū accipitur in respectu cōmunis, cōprehensionis. Vult igitur nota sensibus cōparāda esse notis intellectui in ratione notitię, ¶ apprehensionis sm genus. non aūt in specie, qz nec in sensitiua nec intellectiua cognitione, cętera prō cōmenti patent.

Recognes L ¶ In pōti textu Aristo. duo facit, qz primo ostendit veterū nāliū conueniētia circa principia, in eo q ipsa contraria ponūt, scōo ibi. [differunt tñ] qz in plurib⁹ videnť differre inter se, assignat dūas eoꝝ. Hoc pacto hunc textum Simplicius exponit: quę expositio mihi placet, ¶ ostendens cōueniētia nobiscū, inquit dūas, nā veteres philosophantes sine ratione veritate cōpulsi principia esse dūa dixerūt. Aristo. vero ratione, ąc demōstratiua cā idē probauit. nā demōstrauit nōnulla principia esse contraria sm Simplicij demōstratiua rōne, ad quā pmisit tres vel duas suppōnes, quas inductione pbauit, vel fortasse per rationē inductionē intellexit, qm̄ pbauit illud inducēdo in omni generatione, ¶ cozruptione.

fere ¶ Quo vō ad verba attinet pmę partis, dixit [fere] aut vt Simplicius dicit, ob cautionē philosophicā, aūt dixit [fere]. ſ. secuti sunt. qm̄ quę dicunt principia, nō sunt principia, sed quę dicebāt principia illa cōtraria erāt. ergo fere secuti sunt, quę nos diximus. quoniaꝫ licet nō simplr secuti sunt, tñ fere secuti sunt cōtrarietatez principiorum. ¶ cum dixisset, ¶ ab ipsis vocata principia,

M vocata ꝑn cipia. ideo sic dixit, quia reuera principia nō sunt, quę ipsi ꝑncipia ponunt, nisi sm nomen. reuera eniz sunt magis ꝑncipiata. ¶ Quantū vō ad secundaꝫ partez, Simplicius per prioza intelligit prioza natura, ¶ per posterioza, posterioza natura. ¶ intelligit sm esse expositiuū pmi, quasi sic legēdo, [differūt tñ ab invicē in eo q; aly gdē prioza]. ſ. natura, [aly autē posterioza] scilicet natura [suscipiunt.] ¶ exponena quid per prioza natura, ¶ quid p posteriora natura intelligat, subdit, [itemqꝫ aly quidez notioza sm rationē]. ſ. quę prioza natura aly appellabāt. [aly autem sm sensum] prioza, quę aly posterioza natura dicebāt, ergo differētia est quo ad duo tñ, quoniam aly asserebant ea esse principia, quę sunt natura, ¶ intelligitur prioza, aly autē, quę sunt natura posteriora, sensu vō prioza. Sic intelligit Simplicius. quoꝝ exempla affert, [nā] natura posteriora sensu prioza, [hi quidez caliduꝫ, ¶ frigidū, illi autē humidum ¶ siccum] principia posuerunt [aly] q principia natura ¶ intellectu priora posuerunt, asseruerunt [par ¶ impar. quidam vero discordiā ¶ concordiam causas ponunt] generationis, [quę differūt sm dictum modum]. ſ. q; alia sint natura, ¶ intellectu pōza, alia natura posteriora ¶ sensu pōza. caliduꝫ ¶ frigidū, vt Simplicius dixit Parmenides dicebat, qui dicebat frigiduꝫ, ¶ calidum, humidum, ¶ siccuꝫ, principia. Alexander hanc opinionez tribuit Empedocli, qui quatuor elementa posuit. Porphyrius primam opinionem Parmenidi, secundā Anaximeni, tertiā pythagoricis ascribit, vt Plato narrat in Thimęo, ¶ hęc expositio mihi placet. Aliter Simplicius textum, ¶ opiniones exponit, quę eaꝫ nō placeat, omitto. Melius. n. puto omnes opiniones reducēdas eē ad duas, vt Simplicius autumat, q; aly intellectu prioza dicant, qui soluz intellectu philosophati sunt. aly sensu, qui nō cognouerunt intellectū differre a sensu philosophantiū enim duo modi philosophandi habētur, naz qui non cognouerunt intellectuz pręter sensum, principia, quę ponūt, scōm sensum prioza ponunt sinis principiatis, vt caliduꝫ ¶ frigidum, sicuti Parmenides. ¶ humidū ¶ siccum, sicuti Anaximenes, qui vō cognouerunt intellectuz pręter sensum, principia, quę ponunt, sm intellectuz prioza ponunt: vt concordiam, ¶ discordiā, veluti Empedocles. ¶ par ¶ impar, veluti pythagorici. quare omnes opiniones ad duas spēs opinandi reducuntur. In cōmentarijs tria ex cōmēto Auerrois ꝓbauimus quoꝝ primum est, q; veteres philosophantes veritate cōpulsi cognouerūt ꝫrietatē in principijs, qm̄ inductione imperfecta id dixerūt, Aristo. vō ratione, qm̄ inductione perfecta: qō nūc non esse bene dictū ꝓbauimus, qm̄ inductio imperfecta, ratio quędā est, ergo non sola veritate cōpulsi, sed etiam ratione pervenerunt ad principioruꝫ ꝫrietatez. Scōm vero est q; res sint scętę eoꝝ qui de rerū nāliū principijs philosophati sunt vt eoꝝ qui per sensum prioza ꝓncipia dicunt, ¶ eoꝝ, qui per intellectuz, ¶ eoꝝ qui p argumentationē. qō ēt non bene dictū esse, patet. nam tertium mēbruz in scōo habeť, quippe cum ꝓncipia, quę sunt per argumentationē prioza, sint etiaz p intellectuz prioza. quare tertiū illud membruz nō ponit in numero cum secundo. Tertiū deniqꝫ est q; omnia cōparabilia sint in rōne cōprehensionis, qō etiā non est necessariū, qm̄ Aristo. noc comparat prioza sm intellectum ad posteriora sm sensum, nec econuerso. Insuper non cōparat prioza sm argumentationē ad posteriora sm intellectum, vel sm sensuz, sed cōparat principia ad sua principiata. quatenus aly ponunt principia prioza sm intellectuz suis principiatis, quę sunt posteriora sm intellectum, vt numeros, ¶ concordiā ¶ discordiā. Aly ponunt principia prioza sm sensuz, suis principiatis, vt caliduꝫ, frigidum, ¶ humidum, ¶ siccum. ¶ sic q; Auer. dixit, necessarium non est.

Q ¶ Quare eadem quodāmodo atqꝫ diuersa inuicem dicunt. Diuersa quidem quemadmodum ¶ plurimis videtur. Eadem vero similitudine rationis. Ex eadem nanqꝫ contrariozum serie sumunt hęc quidem continentia. Alia vero contenta. hoc quoqꝫ pacto modo eodem diuersoqꝫ illozum hoc deterius. illud melius dicunt. atqꝫ quidam ratione, quidam

Dilucidatozis textꝰ cōm. 49.

A sensu, vt antea diximus, notioza sumunt. Naz vniuersale quidem ratione notius est. singulare vero sensu, quando ipsius vniuersalis ratio est. ipsius vero particularis est sensus. veluti magnum ¶ paruum ratione. Rarum autē ¶ densum sensu sunt notioza. Quod quidem igitur principia opoꝛteat contraria esse, manifestum est.

Eiusdē antiquus. B ¶ Quare est eadē dicere quodāmodo. ¶ altera adinuicem. altera quidē quēadmodum ¶ videť pluribus. eadem autem sm analogiaz, accipiunt enim ex eadem coordinatione. hęc quidē enim cōtinēt, alia cōtinenť cōtrariozuz. Sic igitur similiter dicunť ¶ aliter, ¶ peius, ¶ melius ¶ hi quidem notioza sm ratione (sicut dictū est pzius) illi autem sm sensum. vt̄ quidem enim sm rationē notum est. singulare autem sm sensum. ratio quidem enim vt̄s est. sensus aūt particularis, vt magnū ¶ paruum sm rōnem est. rarum aūt ¶ densum sm sensum, q; igitur opoꝛteat principia contraria esse manifestum est.

C ¶ Nunc quasi simul antiquozū cōuenientiā atqꝫ differētias adiecit, ¶ vult illos dicere aliquo modo eadem, atqꝫ aliquo modo diuersa, dicūt quidē diuersa, quo ad positiones, quatenus principia ponūt rerū hi sensu prioza, illi intellectu. quo vero ad modū ponēdi atqꝫ similitudinem rōnis eadē dicūt, quoniā oēs principia rerū volūt esse cōtraria. Item omnes volunt illa esse prioza. Amplius omnes volunt in serie illozū esse hęc quidem cōtinentia, ¶ vniuersalia, illa contenta. Rursum volunt semp alterū illozū contrariozū principiorum melius. alterum deterius. igit̄ quo ad principia ipsa posita ab eis differūt, quo vō ad modū ponēdi atqꝫ similitudinem ꝓpotiōis cōueniūt, vt patuit. Quę vō dicant notioza ratione, ¶ quę notioza sensu. Arist. addit q; notioza sensu sunt singularia, notioza vō intellectu vniuersalia. nam intellectus est vniuersaliuz, sensus particulariū, quę ratio docet, vt magnum ¶ parvū ratione notioza sunt, rarum ¶ densuz sensu, qm̄ illa vt̄ia, hęc particularia sunt.

D ¶ Cū dixit.) Auer. primo colligit inter antiquos dūam, ¶ vult eos differre, vt diximus q̄tū ad positiōes ipsas.

Primum. ¶ Primū ꝓpter quid vniuersale itellectu notius ē. singulare vō sensu, ¶ ait hoc esse, qz omne qō intelligiť ab intellectu est vniuersale, qō vō cognoscit̄ a sensu est singulare. Ex quo patet, singularia nō posse ab intellectu aliquo mō itelligi, vt multi volunt. ¶ Scōm ē cur magnum ¶ paruū sunt vniuersaliora raro ¶ dēso, ¶ ait qz illa reperiuntur in naturalibus ¶ mathematicis. rarum vero ¶ densuz, nō nisi in naturalibus, vt 7° huius cōmen. 15. ¶ Sed dices. Auer. 3° huius cōmē. 76. vult si cubū pōneť in aere, aut aqua adhuc faceret tantūdem latera distare, igitur detineret raritatē ¶ densitatem, ¶ constat illud esse absolutuz a rebus naturalibus.

Dubitatio.

Secunda. ¶ Dicendū q rarum ¶ dēsum possunt capi dupliciter. vno modo vt sequunť calidū ¶ frigidū, vt logē Auer. 7° huius, ¶ sic cōpetunt solum rebus naturalibus. Alio modo prō extēso ¶ cōtracto, ¶ sic sequunť dimēsionez, vt dimēsio est. ¶ hoc modo loquiť quarto huius in exēplo de cubo. ¶ sic tollitur contradictio hęc.

Solutio.

¶ Potest sensus textus vno mō sic reduci, vt oēs dupliciter dicant eadē, quo ad similitudinē ꝓportionis. i. quo ad modū ponēdi, primo qz. oēs volunt ꝓncipia esse de numero ꝫriozū continētiū atqꝫ primozū. ¶ hoc dicit. [Accipiūt eniz] scilicet oēs [ex eadē coordinatiōe] subaudi ea ꝫria esse principia, q̄ in vniuersa coordinatiōe sunt cōtinētia, ¶ prima. nec a rōne [nam] vt inquit ꝫriozum hęc quidē continent, alia continētur,] qui ergo ponunt cōtraria de numero sensibiliū, in coordinatione talium sensibiliū principia ponunt esse prima cōtraria, ¶ continentia. ¶ qui ponunt ꝫria de numero intelligibilium, in talium coordinatiōe etiā ea contraria principia esse asserunt: quę prima sunt, ¶ continentia. quippe cū semper principiū vult esse primū, tunc epilogat hunc primum modū, ¶ dicit, [sic igitur similr]. ſ. quo ad modum ponēdi [dicunt, ¶ aliter]. ſ. quo ad positiōes, ipsas, de q bus positionibus dicūt [¶ penis, ¶ melius. [nā de principijs ¶ peius, ¶ melius dicūt peius eniz ¶ melius adverbialr accepit. Scōo cōueniūt, qm̄ hi ꝓncipia ponūt notioza sm rationē, vt dictū est pzius, illi sm sensum, sive enim principia dicāt de numero sensibiliū, sive de numero intelligibiliū, oēs ponūt principia esse de numero notioꝝ. ¶ Scōz vō Simplicius ¶ Themistius fūt tres cōueniētię, ¶ iō lege vba [quare est eadē dicē quodāmō.] idest quare apud oēs est eadē ꝑn dicere quodāmō, [¶] est dicere [altera adinuicem. altera quidem quēadmodū ¶ vī plibus]. ſ. q̄ꝫ. g ꝑsunt opiniōibus, qm̄ aly dūt litē ¶ amicitiā, aly caliduꝫ ¶ frigidum, ¶ aly alias dūt opiniōes. [eadē aūt sm analogiā.] ¶ Prō cuius declone vt exponit Simplicius, aiaduerte duas eē pingatiões oppositas, alterā. q̄ ē melioꝝ in q̄ amicitia, ¶ par, ¶ excessius, ¶ magnū, ¶ rarū, ¶ caliduꝫ collocanť. alterā, q̄ est peiozū, i q̄ ꝫria horū sunt. cōtraria igitur, quę accipiūt exꝝ cōiugationibus prō rerū nāliū principijs, analogiā hñt adinuicē. nā vt excessius ad dēfectū se hz. sic magnū ¶ paruū, ¶ rarū ad dēsuz, ¶ caliduꝫ ad frigidū, ¶ amicitia ad litē. quare dūt eadē sm ꝓportionē. ¶ Scōo dicūt eadē sm melius ¶ peius, nā qui asserūt ꝓtinētia, melius ꝑn ponūt, qm̄ excessus ¶ dēfectus cōtēriua sūt magni ¶ parui, ¶ hęc rari, ¶ densi, ¶ hęc calidi ¶ frigidi. q̄ vō ꝓtēta, peius ꝓncipia asserunt. ſōi dicit, [hęc gdē eniz ꝓtinēt] de numero [contrariozum. alia cōtinent,] ideo cōcludit, [sic igit̄ silr] idest proportionaliter [dicunt, ¶ alr.] deinde tangit secūdam cōuenientiā. [¶] subaudi [peius ¶ melius] quędā dicūt, qm̄ cōtinētia melius sunt, cōtenta peius. erit igit̄ scōa cōuenientia sm melius ¶ peius, quatenus omnes inter principia quę ponunt, alterū melius, alterū peius asserunt. Deinde tangit tertiam, ¶ dicit. [¶ hi quidem notioza sm rōnē. illi aūt sm sensum.] notioza sm rōnē dicunt, qui intelligibilia, ¶ totaliora, ¶ cōtinentiora ponunt. notioza vero sm sensum, qui sensibilia, ¶ cōtēta, ¶ particulariora asserunt. cuius rōnem

Prima cōuenientia.

amicitia lis par impar excessus dēfectus magnū parū rarū dēsuz caliduꝫ fridum.

H Scōa conuenientia.

Tertia cō uenientia.

affert, ꝛ dicit. ⌊Vle quidem enim ſm rationem notuꝫ eſt. ſingulare autem ſm ſenſum, ⌋cuius rurſus rationem affert, ꝛ dicit, ⌊ratio enim⌋rei⌊vlis eſt. ſenſus autem⌋rei ⌊particularis. vt magnū ſ paruum ſm rationem eſt. rarum autem ꝛ denſum ſm ſenſum. ⌋erit igitur tertia conuenientia, qꝫ principia velint eſſe ſemper notioza eis, quoꝝ ſunt principia. vꝫ. aut quo ad intellectū, aut quo ad ſenſum. ¶ Sed queres quo nam pacto magnū ꝛ parum vlioza ꝛ ſm rationem principia eſſe ait. rarum autem ꝛ denſum eoꝝm, quę ſingularia ſunt, ꝛ ſm ſenſum. etenim ſingularia quę qꝫ hoꝝm, ꝛ vlia ſunt. ¶ Auerroes ad hanc dubitationem rñdit, ſed Simplicius aliam rationem affert, qñ rarum ꝛ denſum ſunt magis naturalia, ꝛ nobis notioza, quēadmodū calidum, ꝛ frigidū, ꝛ ſic ſunt ſingularia. magnū aūt ꝛ paruuꝫ immanifeſtioꝝ, ꝛ ppea vlioza, ꝛ ratione ſunt magis cognoſcibilia.

Queſtio.

Soluſio.

K ¶ Auerroes in cōmento enumerat quinque ꝓuenientias, quaꝝ prima nō eſt vera, qñ veteres inductione nō vtebant, nec perfecta, nec imperfecta. alioquin nō cōpulſi veritate dixiſſent, quę de principijs dixerūt. tertia conuenientia non videtur neceſſaria. nam cum dixiſſent alia eſſe vniuerſaliora alijs, ꝛ alia particulariora, etiam dixerūt minus vniuerſalia ſub vniuerſaliorib⁹ contineri ꝛ ad illa reduci. igitur tertia conuenientia nō eſt neceſſaria.

Dilucidatoꝛis textꝰ cōmen. 50.

¶ Conſequens autem erit dicere vtrum duo, an tria, an plura ſint. vnum quidem enim eſſe non poteſt, quia non ſunt cōtraria ipſa vnum. Infinita vero minime, qꝛ id qō eſt, ſcibile non erit, vna quoqꝫ cōtrarietas eſt in omni genere vno. Subſtantia vero genus eſt quoddam vnum, tquia generatio ex finitis fieri poteſt. Atqꝫ preſtantius eſt ex finitis. vt Empedocles. qꝫ ex infinitis. cuncta enim reddere putat perinde atqꝫ Anaxagoras ex infinitis. Rurſus alijs alia priora, ptraria ſūt, ꝛex alijs alia fiūt, ceu dulce ꝛ amarum, ꝛ album atqꝫ nigrum. At principa ſemper manere oportet. Quod q dē igitur neqꝫ vnuꝫ neqꝫ infinita ex biſce modo patet.

L

Eiuſdē antiquus.

¶ Conſequens autem vtiqꝫ erit dicere vtrum duo aut tria, aut plura ſint. vnuꝫ quidem enim impoſſibile eſt. quoniaꝫ nō vnū cōtraria. Infinita aūt non, quoniaꝫ neqꝫ ſcibile ens erit. ꝛ vna cōtrarietas in omni genere vno. ꝛ ſubſtātia vnum quoddā genus eſt. ꝛ qō contingit ex finitis, melius ex finitis, quemadmodū Empedocles qꝫ ex infinitis. oia nāqꝫ ex finitis aſſignare opinatur, quemadmodum Anaxagoras ex infinitis. Amplius ſunt alia alijs priora cōtraria, ꝛ ſiunt altera ex alterutris, vt dulce ꝛ amarum, ꝛ album ꝛ nigrum. principia autem ſemper oportet manere.

M

¶ Duo Ariſto. proponit ꝓſiter declarare. primum qꝫ principia non ſint vnū. ꝛᵐ qꝫ principia nō ſunt infinita. Dactenus enim declarauit hanc, ſiue particulare, ſiue idefinita principia ſunt ɔria, mō qꝫ principia non ſint vnuꝫ neqꝫ infinita adiecit. Qꝫ non vnum ſint, eo ꝓſtat, qꝛ contraria: nihil enim ſibi ipſimet ptrarium eſt. igitur oportet ad minus eſſe duo. Qō vo non infinita, pluribus rōnibus ac perſuaſionibus ſuadet. prio, qꝛ res nāles ſub ſcia cadere non poſſunt. eo. vcꝫ. qꝛ res nāles nō ſciunt. niſi ex cognitione principioꝝ cārū atqꝫ elemētoꝝ. vbi vero hoc infinita eſſent, cū intellꝰ illa pcurrere minime poſſet, nō cognoſcerentur. ꝛ ſic minime res ipſe. Scōo vna quoqꝫ cōtrarietas eſt in oi vno gīe vna, ita vt ēt in ſubſtātia ſit vna, cū ꝛ ipſa ſit genꝰ vnū. quo ſit vt aut ɔrietates non ſint vltra decē, ꝛ ſic cōtraria. xo. aut vt prima cōtraria, quę ſunt in gīe ſubſtātię ſint tm duo. ꝛ vtcūqꝫ ſit, nō infinita erunt. Tertio cuncta ad generationē pertinentia ſaluari poſſunt ꝓ principia finita. igitur nulla eſt neceſſitas infinitoꝝ. Quarto oꝑ principia ſemper manere, aliter nō eſſent principia, modo cū inter pricipia ipſa ſint hęc prioza. Illa poſterioza, ꝛ poſterioza ex prioribus ꝓficiſcātur. ſola prima erunt principia. Sed hęc nō ſunt infinita. igitur pricipia nō ſunt infinita. Ex his patet, qꝫ neqꝫ vnum, neqꝫ infinita ipſa ſint.

N

¶ Manifeſtū eſt igitur.) Auer. duo facit prio ſumit qꝫ principia nō pñt eſſe vnum. ꝛ hoc ꝓbat, qꝛ illa ſunt ɔria.

¶ Et impoſſibile.) Scōo ꝓbat qꝫ nō pñt eſſe infinita. ꝛ hoc ꝓbat tribus rōnibus. licet ſcōa ratio ab eo bis formetur. Prima rō eſt. in omni gīe eſt vna ɔrietas. ſubſtātia eſt vnū genus. igitur in ſubſtantia eſt vna ɔrietas. Tunc. vltra, vt ſubſtātia ad cętera prędicamēta. ita cōtrarietas ſubſtantię ad cōtrarietates cęterorū prędicamētoꝝ. Subſtātia eſt prima cęterorum, igitur ɔrietas ſubſtātię etiam prima erit. Sed principia ſunt prima cōtraria. igitur principia niſi duo prima cōtraria. ꝛ hoc modo Auer. exponit, ꝛ vult contrarietatem ſubſtātię eſſe vnam, ꝛ principiū alioꝝ entiuꝫ, ꝛ hoc dicemus poſtea.

O

¶ Et ēt ſi.) Scōo arguit, ꝓt gīationi ſaluari cū finitis ēt. igitur pᶻⁿ gīationis non ſunt infinita. aliter formatur ibi. ꝛ ſi nō. ꝛ arguit ſic qō poteſt fieri ꝑ paucioza, fruſtra fit ꝑ plura ęque bene, vt in actione artificiali exēplificat.

P

¶ Et etiā nō. (Tertio arguit ꝛ quaſi ꝓſoluit dubiū, qꝛ qs dicere pōt oia ɔria eſſe principia, ſoluens addit tertia rationē, principia nō generanť ex alijs, ſed poſteriora generanť ex alijs, igitur non ſunt prima principia. Maior ꝓbať, qꝛ principia debēt eſſe permanētia nō trāſmutabilia, neqꝫ generabilia ex alijs. ꝛ ſic ſola prima ɔria erunt principia, quę non ſunt infinita. ¶ Sꝫ circa textū ꝛ cōmentū multę ſunt dubitatiōes prima non videť in genere ſubſtantię eſſe cōtrarietatē, qꝛ ſubſtātię nihil eſt cōtrariū. Scōa dubitatio ē, quo modo ɔria in genere ſubſtātię ſunt prima, ꝛ omnibus cōmunia. Tertia quo modo oꝑ principia ſemper manere. cū illa cōtinuo tranſmutenť. Quarta videť qꝫ tantū vnū ſint principiū, qꝛ omne principiū eſt vnū, igitur tantū vnum eſt principium, ab vlᵗⁱ ad excluſiuā de terminis tractoſpoſitis, vt eſt regula ſoꝛticolarū. ¶ Ad primā Auer. vbiqꝫ rñdet Ariſto. per cōtrarietatē intelligere oppoſitiones priuatiuā, qualis ē inter habitū ꝛ priuationē. ꝛ hoc mō non tantū eſt in alijs prędicamētis, ſed ēt in ſubſtantia. ꝛ ꝓ nūc hęc ſolutio ſatiſfaciat, qꝛ de cōtrarietate ſubſtantię queſtio maxima erit in 5ᵒ lib. cōmen. 18. ¶ Ad ſecundā rñdēt recētiores qꝫ principia ſubſtantię ſunt prima, ꝛ cōia, ꝑᵒquidē cauſalitate, qꝛ aut in gīe finis aut in gīe finis ꝛ efficiētis ſunt pᶻⁿ oiuꝫ aliorum pncipioꝝm aliorū generū. Cōia vero qꝛ prędicabilia de oibus pncipijs in genere ſubſtātię repertis. ¶ Sꝫ hęc rāſio ſtare nō pōt, qꝛ nec priuatio, nec materia poſſunt eſſe cauſę vt finis principioꝝ aliorum prędicāmentoꝝ. materia non, qꝛ eſt non gradus profectōis, ꝛ id cuius eſſentia eſt pati, non agere. priuatio minime, cum ſit nō ens.

Q

propterea

Dubitationes q̄uoꝝ.

Ad primā.

Ad ſecūdā prima rñ.

Cōfutatio

A Nota primum.

Propterea aiaduertēdū qꝫ pᶻⁿ gnōnis ſubę ſūt pncipia gnōnis nō vna rōne, nā forma eſt pᶻᵐ gnōnis q̄ten⁹ terminꝰ ad quē. priatio vt terminꝰ a quo. mā vt ſubiectuꝫ. igitur mā ꝛ forꝫa, ꝛ priatio ſūt pncipia gnōnis, ꝛ nullo gīe cauſę. igitur nō pñt eē pncipia pncipioꝝ decē pōtoꝝ i aliquo gīe cauſę. ¶ Scōo aiaduertēdū qꝫ pncipia alioꝝ pdicamēroꝝ vt mā, q̄litaꝫ, forꝫa, ꝛ priatio eiuſdē ſūt ſubiecta cōpoſita ꝛ accītia. ſubiecta quidē cōpoſita, qa mā. priatio ꝛ forꝫa accīs eiuſdē ſubę cōpoſitę: albedo eniꝫ ꝛ priatio eiuſdē ſunt accītia ſubę cōpoſitę. ¶ Tūc dico. qꝫ pncipia ſubę ſunt pma ꝛ cōia, pma quidē pncipiatiōe, qñ ſunt pncipia gnōnis ſubę. igitur medietate ſub pncipia ſubę, ꝛ ſuba eſt pncipiū oium accītiuꝫ. igitur principia alioꝝ pncipioꝝ in alijs generib⁹. ꝛ ſicut non ſunt pncipia generationis in aliquo genere cauſę, ſed quia pncipia, ſic nec alioꝝ pncipioꝝ erunt pncipia in aliquo genere cauſę. Iꝫ forꝫa ꝛ materia pñt dici ſubiecta partialia, ſed nō ea rōne qua principia, ſed quaten⁹ cauſę ſubſtātię compoſitę. Et hoc intellexit Auer. 12. meta. cōti. 22. in calce, ꝛ tu vide xba mea illic. cōia vo dicunť pncipia ſubſtantię, cōitate virtutis ꝛ poteſtatis, qa oia alia proficiſcuntur ab illis. ¶ Aᵈ 3ᵐ nonnulli ſoꝛticolę concedūt oportere ſemp manere pncipia gīationis, nulla tamē pncipia oꝑ ſemp manere. vt ſemp ę gīatio, nulla tamē generatio eſt ſemper, vt in libᵒ de gnōne diſputatū eſt. ¶ Sed iſtę captiūculę (vt mihi videť.) nō ſunt ad aures Ariſtotelis ꝛ Auer. ¶ Propterea alij parum ab his recedētes volunt principia ſemp manere vliter ſumpta, ꝛ quaſi in ſuppoſitione ſimplici, nō autē ſemp manent modo particulari, ꝛ in ſuppone formali. ¶ Sꝫ hoc ſtare non pōt vt recte recētiores arguūt, qa Ariſt. per hāc particulā ponit differētiā inter pma pncipia, ꝛ poſterioza pncipia, ꝛ ait pma pncipia ſemp manet, poſterioza vo non ſemper. modo per hoꝝ gloſam vtraqꝫ pncipia vliter, ꝛ in ſuppone ſimplici ſemp manēt. igitur prima pncipia per hāc ꝓprietatem non differrent a poſteriozib⁹. ¶ Alij, ꝓpter hoc gloſant pncipia ſemp manere terminos cuiuſlibet trāſmutationis. ¶ Captiunculatores obijciūt huic, qa nunq̄ manent tria pncipia, qa quando forma eſt, priatio nō eſt, ꝛ quādo eſt priatio nō eſt forma. igitur nūq̄ manēt tria gnōnis pncipia. ¶ Propterea aiūt manere tria pncipia gnōnis ſemp in definitione trāſmutationis, nō eniꝫ pōt definiri trāſmutatio, quin in eius definitione cadāt tria pᶻⁿ, ꝛ certe ſic intellexerunt illi, quos leuſant, nec iuſte cinicāt. ¶ Dęc reſpōſio ſꝫ confutari non poſſit, ꝓpter tria nō mihi placet. Primo. qa manere, quod grēce ē, menein, vbiqꝫ ab Ariſto. ꝓ permanere in re accipiť, vt pꝫys quigręca ſapiūt. Scōo, qa Ariſto. nūc de definitiōe trāſmutationis non loquiť, ſed de eſſe illius. igitur expō fugit. Tertio, qa etiam agens eſſet pncipiū ꝛ finis, qa ſemp in definitione illius intelliguntur. ¶ Propterea duę ſunt expoſitiones ad mētem Auer. vna accipiť partiꝫ 2ᵒ phyſicoꝝ. cō. 15. vbi vult eſſe in prima mā, priationem quę eſt vt forma illius, hoc autem intelligere nō pōt, niſi de forma corporeitatis impfecta coęterna materię, quę ē priatio prima. ꝛ forma pma. forma qdem prima diſpoſitio generalis ꝛ tāqꝫ terminus ad quem omnis gīationis. omnis enim generatio eſt ad aliquam formā, quę cōtinetur ſub hac, vt ſpēs in genere. eſt igitur ętherna vt forma. vt vo ipſa eſt imperfecta continēs omnes alias, dicitur priatio, ꝛ terminus e quo. Ecce qꝫ pncipia generationis ſemper manent, qa materia ꝛ pma forma, quę ſumitur vt priatio, quatenus terminus e quo. q̄tenus terminus ad quem, vt forma pma. de hac 3ᵒ cęli. cō. 61. ampleplege. Cui cōſentit groſſa teſta Linconiēſis etiā, ꝛ recte. quo modo vo Auer. negat formā coęternam materię. cō. 63. huius primi diſputabitur. ¶ Alia expō colligitur in pſenti cōmē. vbi ingt. Principia eniꝫ debēt eſſe permanentia nō tranſmutabilia neqꝫ gīabilia ex alijs. ꝛ ſic videť qꝫ ipſa ſemp maneant: quatenus, nec fiūt ex alijs, nec tranſmutanť ex alijs, qō quidam ꝛ recte exponūt in eodē genere principij, quo ipſa ſunt generatiōis principia. ¶ Sed huic nōnulli afincolę obijciunt. primo, qa tūc aliqua ſemper manerent, quę aliquando inciperent eſſe ꝛ deſineret eſſe. nā forma ſemper manet per te, qa non ex alia forma, ꝛ priuatio etiam, qa nō ex alia. ꝛ hęc aliquādo inciperēt ꝛ deſinerent eſſe. Scōo, ſi quę non ſunt ex alijs eiuſdē ſpeciei ſemper manēt, igitur quę ſunt ex alijs non ſemper manerent. ꝛ ſic cęlum ꝛ elemēta non ſemper manerent. Tertio, tūc ſpecies nō ſemp maneret, quia fit ex genere ꝛ differētia. ¶ Sed hę ſunt caliūnię atqꝫ pueriles captiūculę. Auer. enim vult pncipia ſemp manere ſub rōnibus pncipioꝝ, ꝛ nūq̄ imitari ad rōnes pncipiati. ꝛ ſic ſemper manere poteſt intelligi ꝓ ſemper perdurare i tēpoze, quo mō cęli ſemper manēt. ꝛ ſic nō ſemper manēt. Allio mō ꝓ ſemp durare ſub rationibus ꝓprijs, quatenᵒ rōnes mutare non poſſunt. ꝛ ſic ſtat ipſa ſemp manere. Quo fit vt ſemper maneāt, ꝛ nō ſemper maneāt, vt ꝓ diuerſis accipiť ipm ſemper manere. ſtat etiaꝫ ſemp manere, vt ſemp durat, nō ſemp manet, qa ab alio. ꝛ ſic ꝺ alijs patet ſol.

Soꝛ. pma ad tertiā.

Cōfutatio Alia ſolo.

Cōfutatio

3ª ſolo. Replicę.

4ª ſolo.

Quare nō placet.

D

Expōnes Auer. Prima.

¶ Aduerte tñ qꝫ hęc ſolo nō ēſta recta, vt pma Auer. qa verbū illud, maneo, ꝓ perduro, accipit Ariſ. niſi hic abutatur eo. ¶ Ad 4ᵐ, ꝛ ſi tractabiť quādo de numero pncipioꝝ dicemus, nunc ſoꝛticolę ſolverent qꝫ vnuꝫ pōt accipi ꝓ pncipio numeri. ꝛ tūc illa excluſiua exponi debet per ſiacentem ꝛ vnaꝫ negatiuā de contrario. Hoc mō vnū eſt pncipiuꝫ, ꝛ plura non ſunt pncipium. igitur tantū vnū eſt pncipium. ꝛ hoc modo exponendo excluſiuā, ab vniuerſali ad excluſiuā ꝺ terminis trāſpoſitis non valet. Siꝫ vo vnum capitur tranſcendenter, ſic concedo illam excluſiuam tātuꝫ vnum eſt pncipium, ſicut hanc. tātuꝫ ens eſt pncipiuꝫ. Sed de hoc alꝫ, nūc vo hꝫ quę ſoꝛticolę dicunt, ſatis ſit attigiſſe.

Nota.

Soꝛ 4ª.

G

Recoḡnes

¶ Qꝫ aūt nō vnū ſit pncipiū, ſic ꝓbať apud Simplicium, pᶻⁿ ſunt ɔria, vnū nō eſt ɔria. igitur vnum non eſt principia, in ſecūda figura. qꝫ ante principia ſint cōtraria, demōſtratum eſt. qꝫ etiā vnum nō ſit contraria, nōſtrat ex converſione, qñ ſi contraria non ſunt vnum, vnum non erit contraria. ſi eniꝫ contrarium ɔrio contrarium eſt, non eſſe poſſet vni vnum contrariū. De ſyllogiſmo hmōi affert minorem, cum dixit. ⌊Quoniam non vnum contraria⌋. i. quoniaꝫ vnum non eſt ꝓtraria. ſubaudias maiorem, ſed principia ſunt contraria. igitur vnum nō eſt principia. vel ſic, ꝛ longe facilius vnum non eſt contraria. principia ſunt contraria. igitur principia nō ſunt vnum, ꝛ tunc de ſyllogiſmo attulit maiorē, ꝛ hoc pacto expoſitio patet. Qꝫ autez neqꝫ infinita ſint pncipia, primo eodem vſus argumento ꝓbat, quo prius vſus eſt contra eos, qui aſſerunt principia eſſe infinita, ꝛ dicit. ⌊Infinita autem non, quoniam neqꝫ ſcibile ens erit⌋. i. quoniam ea, quę ſunt ab ipſis principijs, ignota erunt. igitur per ens intelligit effectus naturales, vt Simplicius exponit, conſequentia patet, quoniam tunc opinamur cognoſcere vnumquodqꝫ, cum cauſas cognoſcimus primas, ꝛ principia prima vſque ad elemēta. Secundo ad idem vtitur ſyllogiſmo tali. in omni gīe vno vna eſt cōtrarietas. ſubſtātia eſt genus vnū. igitur in ſuba eſt vna contrarietas. tunc vltra, vna cōtrarietas duoꝝ

H

I

Quæstio.

Quō prima

Quō scōa. K

Quō tertia.

L

Quō ꝗrta.

M

N

O

P

Dilucidat.

Q

Tertia rō.

Sylls hypothetic.

contrariorꝫ media est, cōtrarietas subꝫ est vna. igit̄ contrarietas substantię est media duorꝫ contrariorꝫ. ꝙre p transumptū non infinita sunt principia, dicit. ¶ Et vna contrarietas in omnigenere vno, z suba vnū quoddaꝫ genꝰ est. igit̄ in suba est vna cōtrarietas, reliqua Simplicius supplenit. ¶ Quærit hic Simplicꝰ quę sit vna substantia, z quid sigmficet generis nomē, z quę sit vna cōtrarietas circa genus subꝫstantię ꝓsiderata, z ob quā causam, cum cōia oium rerū nālium ꝓncipia inuenire ꝓposuisset solam subam, z 3rietatē ꝑz ipsaz accepit, quo pacto enim generationibꝰ ꝑz alia ꝑdicaméta adaptabit̄ contrarietas ꝑz subam. ¶ Sūt igit̄ plures qōnes hę, ꝙruꝫ prima est q̄ sit vna suba. Alex. rñdet subam ꝑdicamētalem esse corpus cōpositum ex mā, z forma, z sic ꝓ nomen generis subę intelligit cōpositum, vel id, qō significat cōpositū ex mā, z forma. ¶ Scōa qō est, q̄ sit vna 3rietas circa genus subę cōsiderata. Et ex hꝭ, quę Alexāder ait dici potest, q̄ soluꝫ in genere substātię fm singulas ꝑs vel genera subalterna est vna 3rietas. in ꝑs enī solo genere vna sola cōtrarietas videt, q̄. vꝫ. est fm formā z ꝓuationē. at in cęteris ꝑdicamentis, quę 3rietatez hāt, multę sunt contrarietates, qm̄ fm singula gīa, quę sub q̄litate sunt, vna est ꝓtrarietas, vt in coloze vno existente genere album z nigruꝫ, in habitu virtus z vitiū, in sapore dulce z amarum, z in alijs ꝓdicamētis z generibus pari ratione. igit̄ in substātia est vna sola contrarietas singuloꝝ generū atq; sꝑrū. in cęteris vo gīiaꝰ tot, quot gīa sunt, veluti in q̄litate tot, quot q̄litatis sunt gīa, z in vnoquoq; sil'. ¶ Tertia qō qd sit genus vnū, z Alexāder ꝺicit genus vnū esse qō diuidit̄ in species, z nō in gīa, vt suba, vt qualitas, vt quātuꝫ, z id genus. est igitur rō, in omni genere vno vna ē ꝓtrarietas. suba est genus vnū. igitur in suba est vna 3rietas. vnius vo contrarietatis duo sunt ꝓncipia. igit̄ nō infinita sunt ꝓncipia. ¶ Quarta qō, sed si vnū genus subaz ꝺicit, cuꝫ ꝓius ꝺixisset in suba nō eē 3rietatē; nō recte nūc asserit in suba esse vnā 3rietatē. ¶ Ad hęc si solꝰ trā̄mutationis fm subam q̄rimus 3rietatē nūqd fm alia ꝑdicamēta oporteat accipere eōem 3rietatē. Sed dilmit̄ ꝓna ratio: quoniā superius sustulit eam 3rietatem, quę fm species, z formas. hic vo cōtrarietatē affert, quę est fm habitū z ꝓuationē. Dilmit̄ z⁹ ab Ammonio, q; ideo q̄rimꝰ ꝓncipia subę, quoniā in suba alia ꝑdicamēta habēt eē, z sic hꝫ plures sint primę ꝓtrarietates, vna tamen est primo prima, quę in substantia est, vt Alexander cōfirmauit: forma igit̄ z ꝓuatio ꝑus quidē in 3rietate fm substātiam apte ꝺicent. scōaria autē rōne in alijs cōtrarietatibus, quę sunt fm alia ꝑdicamenta. naꝫ z in illis est ꝑ quidem forma, illud autez ꝓuatio. quare hꝫ plures sint contrarietates primę, tamen vna sola est ꝓmo prima, ea vꝫ quę fm subam est. ¶ Syrianus vo per genus vnuꝫ intelligit prędicamentum, quod ideo vnam habere cōtrarietatem ait, qm̄ hꝫ essent multę, tamē in vnā reducūtur in excessuꝫ. vꝫ. z defectuꝫ, qui fm vnūquodq; prędicamētuꝫ recte sumunt. qm̄ contrarium quod melꝰ est, excessus est. contrariuꝫ vo, qō est peius, defectus est. vñ in quanto alius excessus est, alius in quali, alius in vbi, z sic in omnibus. Alexāder ēt ꝓ vnum genus etiam vocat vnum subꝫ. mos enī Aristo. est suppositaꝫ in vno quoq; naturā genus appellare: quēadmoduꝫ igit̄ in numero contrarietas vna cōsideratur imparis, z paris, z in sapore dulcis, z amari, z in superficie lenis z asperi, sic in substātia, vna cōtrarietas cōsideratur formę z ꝓuationis. ¶ Sed Simplicius disputando ↄ Syrianuꝫ, ꝺicit, quoniā si per contraria intelligit excessuꝫ ac defectuꝫ, tunc solius quātitatis ꝓprie cōtrarietas eēt, z in alijs prędicamentis nō nisi ꝓpter quātitatē. ¶ Contra vo Ammoniū z Alex. qm̄ si suba eēt genus ꝓmo ꝓmuꝫ, non decez essent ꝓma rerū genera. Insup si Alexāder intelligit ꝓ genus vnū, subtū z mām, cū nōdū de mā aliqd ꝺixit, adduxisset ignotum gꝓpiam in ꝺeclaratiōe alterius ignoti. z si ꝓ 3ria intelligit formā z ꝓuationē, tūc non in sola suba eēnt hęc, sed in omni ꝑdicaméto, qm̄ albedo, cū adest, forma ꝺr, cū vo abest, ꝓuatio, z in alijs prędicamētis similr. ꝓpter hęc Simplicius tādē intelligit ꝓ subam, subaz q̄m trā̄mutatiōe est, z ꝓ genus vnū, intelligit nām cōez ad plura, z per 3ria intelligit ea, quę plurimū inter se differūt, quę in omni ꝑdicaméto non sunt plura duobus. in quali enī vna est sup̄ma contrarietas simile z dissimile, in quanto vo equale, z inequale, sic z in substātia quę cōis est, forma z ꝓuatio. Ad hęc igitur Simplicꝰ se reſolvit. postea aliter ꝺicit z asserit Arist. per subam intelligere subale, z hoc pacto in omni ꝑdicaméto est subale, fm qō gīiatio z corruptio ꝺicitur, q̄re per subaz ꝓtelligit nunc circa quā gīiatio, z corruptio est. hoc pacto vꝫ Simplicius exposuisse. ¶ Sed tūc est ꝺubitatio, qūo syllus ꝓtelligeꝰ cū enim ꝺr in omni vno genere est vna ꝓma cōtrarietas. substantia est vnuꝫ genus. ergo in substātia est vna ꝓma cōtrarietas. nō enī video quonā modo maioꝫ, z minoꝫ possint ꝓtelligi ad ꝓpositum. ¶ Ideo tādem visum est mihi Aristo. ꝓbare, quod ꝓposuit. vꝫ. g. ꝓncipia nō sint infinita, z tūc ratio sic ꝓtelligit̄, in omni vno genere est vna ꝓma cōtrarietas, substātia est vnum genus, z quātum est vnuꝫ genꝰ, z quale est vnū genus, z sic oē ꝑdicamētū est vnū genus. igitur in substantia est vna ꝓma cōtrarietas, z in quanto vna prima contrarietas, z sic in cęteris, z cū cuilibet contrarietatis duo sint ꝓncipia cōtraria, ergo non erunt plura q̄ viginti ꝓncipia contraria. non igit̄ infinita, z tūc ꝓ genus ꝓtelligit ꝑdicamētū, gō vnuꝫ eē asserit, ga hꝫ multa sit, tū ordine vnū est, z ꝓ prima contraria ꝓtelligit formā z ꝓuationē, q̄ coaptanē vnicuiq; ꝑdicaméto, vt in suba formā, z ꝓuationē subales, in q̄li autē formā z ꝓuationē q̄litativas. z in quāto similr, z sic cessant oēs obiectiōes, nā cū ꝓbat̄ qd ꝓ subaz ꝓtelligat in minoze, ꝑz Arist. ꝓtelligere ꝑdicamentū subę, quę ordinatio est oiuꝫ gīiabiliū, z corruptibiliū subarū, z ꝑz ꝓ genꝰ vnū Arist. i maioze ꝓtelligere genꝰ ꝓximale, nō enī ꝑōt ꝓtelligere genꝰ ꝓ subto, cū nōdū ō mā sit locutꝰ, isup ꝑz eū ꝓtelligeꝰ ꝓ 3rietatē, 3rietatē ꝓmā, q̄ vna ē i oi ꝑdicaméto. res 3rietates i eodē gīie eē possint, vna tū ē ꝓma, ad quā alię reducunt̄, z est forma z ꝓuatiōis, q̄ in oi gīie ē ꝓma. patet etiā Aristotelē accepisse in minoze q̄ substātia sit genus vnū, sed q̄ intellexerit de cęteris, q̄ vnūquodq; sit genus vnū. z sic habebiꝫ non esse plures decē contrarietatibus, z consequenter nō esse plura q̄ viginti ꝓncipia contraria, quare nō infinita. ea autem quę Simplicius ꝺicit, sunt confusiones potius q̄ expositiones. Dactenus de scōa ratiōe. ¶ Deinde assignat tertiam rōnē, z pōt intelligi vno mō, vt exponit Simplicius, si q̄ q̄runt̄ de gīiabilibus z corruptibilibus, melꝰ assignanē ꝓ finita q̄ infinita, ꝓncipia rectius ponunt̄ finita, sed duo q̄runt̄ de gīiabilibus, z corruptibilibus. vꝫ. gīiatio, z scia, z hęc melius per ꝓncipia finita assignantur, vt fecit Empedo. q̄ per infinita, vt fecit Anagozas. igitur ꝓncipia sunt finita. ꝺicit. ¶ Et quod cōtingit. ſscilicet aut cognosci, aut fieri ex finitis ꝓncipijs, melius ex finitis quemadmodum Empedocles, q̄ ex infinitis, ſsubaudiatur positio antecedentis, sed fieri z cognoscere generabilia, ꝓtigit ex finitis, ſomnia nāq;, ſscilz

A

Quæstio.

Quarta rātio. Syllogismus.

B

Quæstio.

Dubō.

C

D

Alia forma rōnis.

Dilucidatoria textꝰ com. 51.

E

F

Syllogismus.

G

H

scz scientiam z generationem ſassignare opinatur. ſscz Empedo. ſquemadmodum Anaxagoras ex infinitis. ſ addat positio ꝓsequentis. vꝫ. ergo melius ponanē ꝓncipia finita. hęc est expositio bona. Aliter potest ꝛōintelligi sic, qō ꝓtingit ꝓ finita, melius ꝓ finita ꝓncipia adimpleꝰ, gīiatio z corruptio ꝓtingit ꝓ ꝓncipia finita. ꝑbat. ſoia nāq; ex finitis assignare opinat. ſEmpedo. ſQuēadmodū ex infinitis Anaxagoras. ſ prima expō intelligit per oia gnōez ac corruptionē z sciaz. Scōa expō intelligit ꝓ oia quę ad gnōiē z corruptionē attinēt, aut ipaz gnōnē, z corruptionē. ¶ Deide assignat 4ᵃᵐ rōnē, q̄ sic cōponit̄ quecūq; semp manēt, sola sunt ꝓncipia prima ꝓncipia semp manēt, igit̄ principia prima sola sunt ꝓncipia. Tūc vltra prima ꝓncipia nō sunt infinita, z prima ꝓncipia sola sunt ꝓncipia, igit̄ pria principia nō sunt infinita. syll' principalis. maioꝫ supponit̄, vt notissima, minoꝫ ꝑbat, ga principia posterioza nō semp manēt, cum fiāt ex primis ipsis principijs. ¶ Sed tūc est qō, quonā mō pria principia semp manēt. ¶ Rñdet Alex. Aristotelē intelligere ꝓ prima principia semp manere, ipa eē ꝓpetua ac eterna, nō qdē ꝛ rōnē particulaꝛē, ꝛ vlez. Sed hęc expositio refutat̄ in cōmētarijs, z a Simplicio, qm̄ tam prima q̄z posterioza principia fm rationez vlem sunt ꝓpetua. ¶ Ammonius vo intelligit ꝓ principia pria semp manere. i. semp esse terminos cuiuslibet trā̄mutatiōis, quo pacto posterioza principia nō semp manēt, qm̄ nō semp manēt termini trans̄mutatiōis, forma enim z ꝓuatio, vt Simplicius ostendit, semp manent termini trā̄mutatiōis, albū aūt z nigrū, vel dulce z amarū, vel cętera id genus, non semp manēt, nō enīz cuiuslibet trans̄mutationis sunt termini. ¶ Sorticoꝫ vo occurrūt, vt in cōmentarijs ꝺiximus, quia qm̄ forma est, tunc non est ꝓuatio, z q̄n est ꝓuatio, tūc nō est forma igit̄ non semp manēt. ¶ Dñm Ammonij intellexisse hęc semp manere terminos gnōnis ad hūc sensuꝫ, vt nihil fieri aut corrūpi possit, quin sit de vno horum in alterū, sine sint simul, sine successiue. Multa alia in commētarijs ꝺiximus, asseruimus enim pria principia semp manere non respectu ꝓpriꝰ, sed respectu eius rōnis, quę ipsis cōpetit, qm̄ semp manēt principia, z nūq; mutant̄ ad rōnem principati, at contra posteriora licet aliq̄n maneant principia respectu aliquorum, non tū immutabiliter, cū respectu aliorum ꝓ possint eē principia ꝓta. Sꝛ, vt ꝺiximus, melius cū Ammonio ꝺicēdū pria principia semp manere nō quo ad differētia ꝓpriꝰ, sed quo ad immutabilē rōnez terminoꝝ, quatenus sunt termini cuiuslibet mutationis, z ad quos stat vltima resolo, z g supponant̄ cuilibet mutationi, hac rōne posteriora contraria nō semp manēt, cū non cuilibet trā̄mutationi supponant̄, nec termini sint ad quos omnis transmutatio resoluatur. ¶ Ex hꝭ potest aliter componi rō textus, hoc pacto, si principia sint infinita, opꝛ oia contraria ponere principia, z prioza z posteriora, tꝛ ꝑtia, quia prioza sunt pauca, z ad tū numerū non sufficerēt quare opꝛ ponere omnia, vt sint principia, sed destruit ꝛsequens, quoniam omnia poni non possunt, non enīz posterioza poni possunt, cuꝫ principia prima oporteat semper manere, z posterioza non semper manent, vt expositum est, fm Ammonium.

¶ Cum autem ipsa finita sint, ea duo tm̄ non facere, rationis habet non nihil. Dubitauerit enim non iniuste qui spiam quonam modo densitas ipsa raritatem facere apta sit: aut hęc de ſitatem: z alia cuiquis contrarietas simili mo/

do. non enim ꝓcordia discordiam, aut econtra discordia concordiam cōgregat, z aliqd facit ex ipsa, sed aliud tertium quoddam ambē. quidaz vero sunt qui z plura sumunt, e quibus eorum quę sunt naturam conficiunt.

¶ Quoniam autem finita facere non est facere duo tm̄, habet quandam rationem. Dubitabit enīz vtiq; aliquis quo modo densitas raritatē facere apta sit, aut hęc densitatem. Similiter aūt z alia quecunq; contrarietas, nō enīz concordia discordiaz conducit z facit aliqd ex ipsa, neq; discordia ex illa, sed alterū quod daz tertium, quidam autem z plura accipiunt ex quibus parant entium naturam.

¶ Oz vero non tantum duo sint principia generationis z corruptionis rerū naturalium. Et si Aristo. interrogatorie procedat ex verbis suis, ta mē illis quę Themistius sic syllogizo, nulla duo contraria se transmutare possunt absq; tertio, sed prima principia sunt contraria, z prima contraria. igitur inuicem transmutari non possunt absq; tertio, z ita ꝓ. transmutatione ne cessarius est tertiū vtriq; subiectum. Primo proponit conclusionem, z inquit. ¶ Cum autem ipsa finita sint, ea duo tm̄ non facere, rationis habet non nihil. hęc conclusio, hanc probat, z ꝓcedit interrogatorie, z inquit. ¶ Dubitauerit enim, vbi illa sint duo tantū non iniuste quispiā, quonam modo densitudo ipsa raritudinem facere apta sit absq; tertio, aut ꝑtra hęc raritudo, quo modo densitudinem, z alia quę nis contrarietas simili modo, non enim ꝓcordia discordiā, aut econtra discordia concordiam congregat, z aliqd facit ex ipsa, sed aliud tertiū qōdā ambę faciūt, z in quo mutuo recipiunt, ꝓ hęc voluit hīre hāc maioꝛē nulla ꝓtraria inuicē trā̄mutant absq; tertio. Sīi rēbāc ꝓ testimonij ꝑhibes, inquit. Quidaz vero sunt qui z plura sumūt, e gbus eoꝝ que sunt naturā ꝓficiūt, z sic ꝓcedūt syllogismū z conclusionem. z vī non tm̄ duo esse generationis z corruptionis principia.

¶ Cum declarauit. ſ Primo textum introduxit declarās quid factum sit, quidue agendum. deinde accipit maioris vim nulla contraria recipiunt sua contraria, hoc est nullum contrarium alteratur in suum contrarium sine tertio. hanc probat exemplis, quia neq; calidum quatenus calidum recipit frigidum, neq; frigidum quatenus frigidum recipit calidum. z dicit quatenus calidum, aut quatenus frigidum, quia calidū vt remissuꝫ potest stare. cum frigido, z econtra frigidum vt remissum cuꝫ calido. non autem calidum vt calidum, quia sic omne calidum cum omni frigido stare posset, adeo ꝙ caliduꝫ vt octo cū frigido vt octo stare posset. Sic igit̄ ꝑz nullū ꝓtrariū esse subtū alterius. z ita ꝑz maioꝛ, cui subaudi minoꝛē, z inferas ꝛclusionē, vt in expositiōe fecimus. verba patent per seipsa. nec egetur expositione.

¶ Et dicit hoc. ſ Reddit causam cur Aristo. vsus est teste dicente ad rerum factionez esse necessaria plura. z ait hoc addidisse, quia si omnia principia essent contraria absq; tertio omne gīiatū esset simplex, propterea oportet vt sit ex materia z forma, hęc consequentia patet: quia generatum ipsum non posset esse compositum ex ꝓtrarijs, quia illa non ꝑmit se recipi, nec ex materia z altero ꝓtrario, ga nulla est mā igit̄ oē gīiatū esset simplex. ¶ Sed ꝓtra obijcies, ga cęlo nulla est mā, et tū cęlū componit̄ ex mā z forma, vt in libro de substan-

I Solutio. tia orbis declarat. ¶Dici pōt q̄ in cęlo est mā alterius rationis, quam fecit inuenire motus in loco, ꝛ sic adhuc est compositum. ¶Verum dubitatio non est ad ꝓpositū. Auer. enim sumit ñ oia ꝑn̄ gnōmis essent ȝria, gñatū eēt simplex, modo de cęlo nō est ad ꝓpositum.

¶Alteratio igit̄.) Ex ijs ꝑcludit corolariū trimębre cuius prima pars est, q̄ alteratio fecit scire cozpoza generata esse composita accipiendo alterationē corruptiue, nam alteratio fecit scire materiam, ꝛ nām materię. igit̄ cōpositionē ex ȝio altero ꝛ materia, ꝛ sic fecit scire cōpositione. 2ª pars est q̄ alteratio fecit scire in cōpōsito esse plura vno. hoc ꝓ per idem ga fecit scire contraria ꝛ mām. 3ª pars est q̄ maxime per alterationē elemētoz scit compositio illoz, quia illa maxime patet.

¶Isti. n. ꝓincipia.) Sed obycies materia ꝛ forma ꝛ ꝑuatio non sunt cōmunia nisi mixtis. igitur nihil ad elementa, rel pōdet, q̄ hęc tria de quibus in hoc libro ꝓscrutatur sunt cōmunia elemētis ꝛ mixtis, ꝛ nō tm̄ mixtis. ideo hic liber est cōmunis ꝛ primus.

K Recognitiones. ¶Scōm Simplicium ꝛ Themistium cū declarasset q̄ prima ȝria, quę sunt principia sint duo, hic vult tertiū ꝓncipiū inducere qō ȝrijs subyciē, qō est materia, ꝛ hāc inducit plurib⁹ argumēnis, ꝛ ſm Simplicii conclusio textus est q̄ prima contraria non sint principia, ſ̄p se sumerentur, ꝛ resoluit rationem textus ad artē ꝓbatisticam hoc pacto ſyllogizando, principia efficiunt aliquid patet, quoniam principia sunt contraria prima nō aliquid efficiunt, ſi per se sumantur, ſ. ab ſq̄ tertio, igit̄ contraria prima nō sunt principia, ſi per se sumantur. q̄ autem prima contraria nō aliquid efficiant, ſi per se sumantur, patet ex hoc, omne illud in quod agēs agit, permanet, contrarius non permanet, igitur contrariū non est, in quod agens agit. Sed hęc expositio parum, aut nihil differt ab illa Themistij, quā nos secuti sumus in cōmentarijs, modo illa non placet nobis nunc, quoniā Aristoteles non probauit hucusq̄, q̄ duo sint principia, sed q̄ neq̄ vnum sit principium tm̄, neq̄ infinita vnum quidem non, quoniā sunt inuicem contraria. infinita vero minime ꝓpter quatuoz rationes. modo nō valet hęc cōsequentia, prima ȝria non sunt vnū, neq̄ infinita. ergo principia prima quę sunt prima contraria sunt duo. ¶Et ꝓpterea magis ad verba vī mihi, q̄ cū declarasset principia esse finita, nūc ꝓbat q̄ facere ꝓncipia finita, non sit facere duo tm̄, ꝛ hoc ꝓ ꝓponit, ꝛ dicit. [Qm̄ autem finita facere non est facere duo tm̄, habet quādam rationem ꝛ dixit [quādam rōnem,] quia non habet rationem efficacem, sed ꝓbabilem ex opiniones eoz̄, qui loquūtur de ꝓincipijs, ꝛ ratio quaz affert potentia est hęc, quia nulla prima cōtraria trāſmutātur inuicem sine tertio, sed prima principia sunt prima ȝria, igitur prima ꝓincipia non trāſmutant inuicē sine tertio, ꝓcedit autem ad ꝓbationem maioris interrogando, vt inducat rationem hanc esse ꝓbabilē, cuz enim ꝓcedimus ꝓbabiliꝝ, interrogando ꝓcedere debemus ex topicoz, vt captato cōsensu rūdētis habeat ꝓpositiones ꝛ supponit in textu prima ꝓincipia esse prima contraria. vnde dicit. [Dubitabit enim aliquis quo modo densitas raritatem facere apta sit, aut hęc densitatē, similiꝝ aut ꝛ alia quecunq̄ contrarietas, non. n. ꝓcordia discordiam conducit, ꝛ facit aliquid ex ipsa, neq̄ discordia ex illa, sed vtraq̄ alterum quoddā tertiū]. ſ. facit. ¶Quo ad hęc vba attinet, animaduerte Aristotelē loc⁹ cū esse more veterum, qui non cognouerūt formam esse diuersam ab efficiente causa. naz ſm Aristotelē densitas nō facit, sed agens ex dēsitate facit raritatem, neq̄ concordia efficit, sed agens ex concordia facit discordiam, sed quia sic vel aliter dicere paruz refert, Aristoteles vsus est modo loquendi veteruz similiter, cū dicit. [Sed vtraq̄ alterum quoddam tertiū; ſ̄z faciunt, loquitur more veteruz, non enim vtraq̄ faciunt materiam, sed agens ex vno contrario inducit alterum in materia.

Syllogismus. M ¶Insuper etiam id ambiget quispiam, subijcitur vel ne contrarijs ipſis natura quędā alia: Nam nulli rei videmus subiecta esse contraria. ¶Principium rursus de nullo subiecto dicatur oporteret alioquin ꝓncipiū ꝓncipium erit, nam subiectum principiūm ꝛ ꝓprius prędicato esse videtur. ¶Preterea substantiaz non esse substātię contrariaz dicimus, iam quo pacto substātia ex nō substātijs erit, aut nō substantia quo modo ꝓpioz substantia.

Diuisio textus. ¶Adhuc aūt amplius ꝛ hoc dubitauerit aliquis, ſi ne quis alteram ſuppoſuerit contrarijs natura: nullius enim videmus entiuz substātia cōtraria. ¶Principiū aūt nō de subiecto oportet dici aliquo. erit enim principiū principij, subiectum enim videtur principiū ꝛ ꝓprius prędicato eē. Amplius nō eē dicimus substātia cōtraria substantię quo mō igitur ex nō substantijs substantia erit, aut quo modo prius non substantia substantia erit?

Einsdē antiquus. si ne eiμη an ſi niſi ὁſὲ autē γαϱ enim

¶Hunc textū nemo, vt mihi videtur intellexit nisi lucidus doctor Themistius, dilusit enim Aristo. tertiuz subiectum vtriusq̄ ȝrijs, contra hoc dubitat per tres rōnes, ꝑma ipsa ꝓncipia in nullo subiecto collocari dēnt. igit̄ nullū est subiectū ꝑmoz ꝓncipioz. Añs ꝺclarat, ga aliter ꝓncipij eēt ꝓncipiū. nā subiectū vt ꝑius eē ijs ꝑdicatis quę in subiecto ꝓtinent, ſ̄z ȝria parte in subiecto sunt oia igit̄ nō sūt ꝓncipia, ꝛ ita si eēt mā, ꝑma ȝria nō eēnt ꝓncipia. Scō arguit ꝓncipia nō sunt ȝria, igit̄ nō opz mām ſubyci, añs declarat, nulli rei ſuba sunt ȝria. ꝓncipia sūt oibus quę sūt substātia. aliter nō essent oibus cōia. igit̄ non sunt ȝria. ꝛ ita non opz dare tertium. Tertio arguit. ꝓncipia nō sunt subę. igit̄ nulla sūt, ꝛ ita nō opz esse tertiū. añs declarat ſubę nō sunt ȝrię, principia sunt ȝria. igit̄ nō subę, ꝛ ſi nō sunt subę: nihil erūt, alr substātia fieret ex nō substātijs. hęc sunt argumenta ꝺubitatoria: vt Themistius formal. Aristo. tū hunc ordinē non seruat. ingt. [Insuper ēt id ambiget q̄ſpiā, ſubyciturve ne cōtrarijs ipſis nā q̄dā alia?] hęc est ꝺubitatio. ¶Animaduerte tū vbum illud vel ne grece scribi, ἢ μὴ quod latine multi trāſtulerunt ꝓ ſi nō aut niſi: et hoc fuit errandi causa oibus expositoribus, hic aūt interrogatorię, vt mihi videt accipiē, ꝓ ſi ne, aut ꝓ vel ne, ꝛ id genus, ꝛ sic apō Themistiū grece legit. ¶Deinde arguit ꝑmo ꝛ inquit, nā nulli rei videmus ſubiecta esse ȝria. siue nullius eoz̄ quę sunt ſubiecta videmus eē contraria, nec inter se neq̄ rebus q̄bus ſubyciunt. Scā ꝑma ꝓncipia q̄tenus prima oibus ſubyciunt, vt ex illis oia ꝑficiscant. igit̄ nō possunt eē ȝria, nec inter se, nec rebꝰ q̄bus ſubyciunt, ꝛ cū nullo mō sint ȝria, tertiū ꝓpter gñationē ipſam nō est necessariū. ¶Animaduerte q̄ vbū illud ſubiecta, siue ſubtū grece est, busia, qō in frequētioꝛi vſu ꝓ ſuba accipit. verū hic ꝓ ſubiecto accipit, nā ꝛ ſuba ipsa a ſubyciendo dicta est, ꝛ hic Themistius

Recognitiones. P

A stius sentit. ꝛ hoc fuit cā vt expositores errarēt. Scō arguit. ꝓncipiū rursus de nullo subiecto dicat opz igit̄ hęc ꝑma ꝓncipia quę sunt ȝria in nullo subiecto ꝓtineri opz. añs ꝓbat. ꝛ ingt. Aliogn ꝓncipy ꝓncipiū erit. naz ſubiectuz ipſum in quo aliqd est, aut de quo aliud dicit ꝑius est prędicato ſaltē via originis. Aiaduerte q̄ oē ſubtū est aut de quo aliud dō, ꝛ sic est individuum siue in ferius, ꝛ prędicatū ſupius siue genus, aut cui prędicatū inest, vt in ꝑdicatione venatiua, vt dicit Boetius in añpiitis. vbi ſubiectū est in quo aliud inest, illud sine dubio ꝑius est prędicato accidente sibi. vbi ꝙ sit indiui duū, illud ꝑius est generatiōe ꝑdicato, si qdem vl'ia generent per accidēs ad gñationē individuoꝝ, sic igitur hęc ꝓncipia in subiecto cōtineri nō ꝑt, ga nō eēnt ꝑma, hēret enim ſubtū in quo ꝓtinerent ꝑius, hęc fuit ꝑima rō apud Themistiū, sed de ordine non est curandum. Tertio arguit, aut illa ꝓncipia ꝑma sunt substantię, aut nō subę. nō est dicēdū q̄ sint substātię, ga nihil eis eēt ȝriū, nec inter se eēnt ȝrię. si sunt nō subę, tunc subę nō essent ex illis, ga ex nō substantijs non constat suba. cum igit̄ nec sic nec sic talia ꝓncipia ȝria esse non ꝑt, ꝛ per ꝑns nulla erit mā. ingt. Preterea substātiam non esse subę ȝriam dicimus. igitur hęc non possunt eē subę, q̄ nec possint esse nō subę, ꝓbat ꝛ inquit. Nam quo pacto suba ex nō substantijs, erit aut nō suba quo modo ꝓpioz est suba. cū igitur hęc ꝓtraria ꝓncipia substantię esse nō possint, quia contraria sunt. neq̄ nō substātię, ga ex ijs subę nō essent. Opz dicere si sunt illa eē non ȝria, ꝛ per ꝑns nulla erit necessitas materię, qua ꝓpter contrariaꝝ ipſa ponitur. hę sunt rationes ꝓbabiles ꝓ dubitatione, vt lucidus doctor Themistius exposuit, ꝛ nos clarius accōmodauimus literę. vbi vides apte literę difficultatem ꝛ malas latinoꝝ expositiones.

B

C ¶Quia rō.) Auer. aliter lram introducit, ꝛ extra ꝓpositum vt sui moris est. vult enim q̄ Aristo. in textibus prę teritis per rōnes ꝓbabiles cōcluserit principia esse ȝria, vt multis modis patuit, nūc vult q̄ arguat ad ꝓtem ꝓtrariam ꝓblematiꝝ q̄ non sunt contraria huius causam affert, vt colligat duas subcōtrarias. per ꝑmas q̄dē rōnes ꝺēat aliq̄ ꝓncipia esse ȝria, vt sunt forma ꝛ ꝑuatio. per rōnes oppositas habeat aliā ſub ȝria. vꝫ. q̄ quędā non sunt contraria vt sunt materia ꝛ forma, aut mā ꝛ ꝑinatio, rōnes ꝓbabiles quādo sunt ꝓ vtraq̄ parte, faciunt veritatem non ſm totuz, sed ſm partē, ꝛ hoc est dicere subcontrarię.

D ¶Et iste sermo.) Prima rō q̄ ꝓncipia nō sint ȝria hęc est. nulla ȝria sunt subę, ꝓncipia rez nāliū sunt subę. igitur nō sunt ꝓtraria. ꝓſyllogizat maioꝝ. subę nō ꝑdicto. contraria dicūtur de subiecto. igitur ꝓtraria nō sunt substantię. ꝓſyllogizatur minoꝝ. ꝓncipia substantię debent esse substantię ꝓncipia rerum sunt ꝑnę substantię, vt patet. igit̄ sunt substantię, hoc igitur tres ſyllogiſmos intellexit Auer. ſuis vbis. ꝛ hęc est ꝑma ratio.

¶Sed ista ꝓsequntio.) Rūdit huic rōni ꝛ negat maioꝝ ꝓncipalis ſyllogiſmi, nā in ſuba ꝑt esse ꝓtraria ſm ꝓpriationē ꝛ habitū, ꝛ per idem ad illius ꝓbationē, maioꝝ enim intelligit̄ de ꝓtrarijs positiuis. hęc enim ꝺēr ꝓprie de subiecto, sed de ꝑinatiue oppositis illud non tenet.

¶Deinde indnxit.) Scā ratio, substantię non sunt contrarię, ꝓncipia sunt substātię, igitur nō sunt ꝓtrarię, hęc ratio nō ꝺiffert a ꝑima, niſi quia ꝑima est in ſcā figura. hęc vero est in ꝑma figura, ꝛ sic est quaſi ꝑma ꝓ conuersionem maioris in terminis.

¶Et modus.) Solut generatiz q̄ qñ ex vtroq̄ latere sunt rationes ꝓbabiles, opz eas cōcedere ſm ꝓtē, ꝛ sic concedo ꝑimas ꝓ forma ꝛ ꝑuatione. hęc enim sunt contraria. ꝓcedo vero ſcās ꝓ mā ꝛ forma vel ꝑinatiōe, nam hęc non sunt contraria. ꝛ vtraq̄ pars est vera.

E

¶Et sīr ēt.) Speciatim ſoluit rationes ꝓ hac parte, quę negat ipſa principia esse contraria, ꝛ vult substantię nihil esse contrarium ſm subiectum ꝛ materiaz, sed bene est ei aliquid contrarium ſm formas.

¶Et hoc adiuuat. Tāgit pōnem Alexādri, ꝛ illius rōnē. Positio est q̄ subę elemētarię sunt ȝrię ſm formas, nō aūt ſm materias. ratio qūt est, ga ꝓncipia subę sunt cōtraria. Tūc Alexāder vult substātias cōpositas nō esse contrarias vt mixta, bene simplicia, vt elementa.

F

¶Et Alex.) Cōtra obyciebat Alexādro, ga in ꝑtis dō subę nihil est ꝓtrariū. Rīdet illud esse vez in mixtis atque ꝑfectis substātijs, in simplicibus vero non est vez.

¶Aristoteles eniz.) Ex aūt nō in simplicibus illō sit vez, ꝑz ga 2º degñatione Arist. tex. cō. 22. asserit elementa ipsa eē ꝓtraria, ꝛ sic si nō est sibi ꝓtrarius opz ipſuz glosare, vt diximus. Aiaduertendū tū Auer. hęc dixisse nō ad mētem, ꝓpriā. si enim subę nō sunt ꝓtrarię ꝓp subtā, nec accītia eēnt ꝓtraria, hoc mō ꝓpterea huic obyciē Auer, 5º huius cō. 10. ꝛ vſq̄ in illud verelinquatur ꝑs. Pęc est expositio Auer. in hoc tex. quę quam devia sit a litera, tu qui nostras vides translationes, necnon expositiones diiudica. hic enim cum barbarus sit, ꝺba Aristo. ſępe male intelligit, quāq̄ ex grecoz fragmentis bonas enodet cōnes. ꝛ inde magni Cōmentatoris nomen nactus est. ꝺy boni q̄tum ꝓdest studiū bonoꝝ libroꝝ, atq̄ exercitiū bonis in literis.

Nota.

¶Queꝛit hic nouus expositoꝛ duo. primū an mā habeat rationē ꝓncipij magis q̄s forma, vel ꝑinatio. Scō queꝛit an materia sit magis substantia q̄s forma. ¶De qōnes non sunt ad ꝓpositū, ꝓficiscunt enim ex malo intellectu verboꝝ Aristotelis, nā Arist. nihil dicit hic assertiue. vt autumatip se, quēadmodum tā per expōnē Auer. q̄s per expōnem Themistij ꝑz. ꝛ si essent ad ꝓpositū non vīr bene solute. rel ꝓndet enim ad ꝑmam q̄ forma hz rōnem ꝓncipij magis, ga est principalius id quo res hz esse. ꝛ p ideꝺ ad ſcāam. cū enim forma sit quo res sit, ꝛ suba nomē habeat ab eo qō est, iure forma erit ꝓncipalioꝝ substātia.

Dubitationes nonnulli expositoris.

G

¶Prima ſol'o nulla est, qm̄ qō queꝛit vtrū mā ḥeat magis rōnē ꝓncipij ꝛ nō rōnē causę, ꝛ tunc vt forma ē ꝓncipiū ꝓncipale gñationis, itq̄ ꝑuatio ꝛ materia ꝓncipale corruptionis. igit̄ in rōne ꝓncipij nō magis vnum q̄s alterū erit magis, ꝛ ꝓpterea concedo neutrū neutro eē magis ꝓncipiū, hz cā sit potioꝛ forma q̄s mā. Scā ēt nō valet, ga vt Themistius ait, suba quę grece est, busia, rōnē nāciscitur ab ipso subyci, qm̄ mā ꝓncipaliter subyciē, ꝛ est id quo omne qō est subtū subyciē, iure materia ipsa rōnem substantię sortitur. ꝓpterea pōt aliter ꝺici, aut ſm qō nomē subię significat, aut ſm rōnē. vñ nomē sumptum est, ſm id qō significat, sic forma est magis substātia, ga per ipsam omne compositū est suba. Si ſm rōnē vnde nomē ꝺeriuatū est, mā est magis substantia, quia ipsa magis hz rationem subiecti, est id quo subyciturve compositum. Pęc de his.

Refhēsio scā.

H

¶In cōmentarijs hūc textū induximus interrogatoziē, nā cū in primo textu ꝑbasset ȝrijs ꝓncipijs subyci tertiū, qō mām appellamus, ꝺubitat nūc ȝ talez̄ ȝrijs subiectū, iō lege sic. [Adhuc aūt amplius ꝛ hoc ꝺubitauerit aliqs, sine qs alterā ſuppoſuerit ꝓtrarijs nām:] i. an altera ꝓtrarijs sit subyciendā nā recte qūo interrogatozię textus legēdus est. sed quo modo rōnes, q̄bus ꝺubitatio hēat, sint ꝓficiēdę, in cōmētarijs dictus est modus Themistij, sed nūc vī q̄ ratio sic ꝓficiēda sit, si ꝓpri-

Recognitiones.

I ma ꝓncipia non sunt ꝓtraria, tertiuꝫ, qđ erat mã, nõ est ponẽdũ. sed ꝑma ꝓncipia non sunt ꝓtraria. igit tertiũ non est ponendum. Duus rõnis ꝓbat minozem ratiobus, quarũ ꝑma est, subꝫ rerum nãlium nõ sunt ꝓtrariꝫ ꝓncipia rerũ nãliũ ꝑma sunt subꝫ, igit nõ sunt ꝓtrariꝫ, de hac rõne tangit maiozem, z dicit. [Nullius enim videmus entiũ].s.nãlium [subam ℨria] subaudi eẽ alijs contrarijs, in cõmẽtarijs per subam subiectũ intellexim⁹, z gdem non ab rõne. At nunc per subaz fortasse essentiã itelligit, sunt. n. rez ipsa ꝓncipia vniuersa earum rerũ essentia, ex qbus res nãles ipsę cõsceribunt, q̃tenus sunt generabiles z corruptibiles, cũ igit rerũ naturaliũ essentię non sint ℨrię, iure nec ꝓncipia rerum naturaliũ ꝑma erunt ℨria, quę sunt earum essentię, z subę, z cum dixit nullius entium nãliũ substantiam id est essentiam esse ℨria, qñ essentia alicuius, nec ℨriuz, nec ℨria copulatiue sumpta eẽ põt. vnde syllus erit nulla rerum essentia est ℨrium alicui, nec contraria inuicẽ copulatiue sumpta, ꝑma rerũ nãliũ ꝓncipia sunt essentia earum, aut seoꝫsum, aut copulatiue sumpta, igit non sunt ℨria. [Scda rõ sic cõponitur per quã ꝑbat eãdẽ minozem. ꝑma ℨria sunt ꝓdicata de subiecto aliquo. ꝑma rez nãliũ ꝓncipia non sunt ꝑdicata de subto aliquo. igitur non sunt ℨria. maioz ꝑz ex contrarioꝝ definitione, sunt enim contraria ea, quę circa idem subiectũ mutuo inuicẽ trãsmutant, mutuoꝫ inuicem ꝑdicantur, minoz in textu ꝑbatur, ga si ꝑ principia de aliquo subiecto essent ꝑdicata, nõ essent ꝑma, ga subiectuz de quo illa ꝓdicarent, esset eis ꝓius, qñquidẽ subiectũ semper ꝓius ꝓdicato vꝫ, z dixit, [subiectum vꝫ ꝓius ꝓdicate,]ga res hęc ℨ.q. at nũ c, vt ꝑbabile assumit, nã sm veritatem in substãtijs subiectum est ꝓius ꝑdicato suo sm quid. in accidẽtibus vero subiectũ ꝓdicato simplr est ꝓius, de rõne hac ꝑbat minozem, z dicit. [ꝑncipiũ]. s. ꝑmum [non de subiecto opz dici aliquo,] cuius rõnẽ subdit. [erit enim ꝑncipiũ ꝑncipij,]cuius rursus rõnem affert, z dicit. [Subiectũ enim vꝫ ꝑncipiuz, z ꝓius ꝓdicato eẽ.]Deinde epilogat ꝑmam rõnẽ, qñ illius non ꝑbauerat minozem, z dicit. [Amplius nõ esse dicimus subam ℨriam substãtię, subaudi tu, z ꝑma rerum nãlium ꝓncipia sunt eaz substantię, cuius ꝓbationẽ affert per interrogationẽ, z dicit. [Quo mõ igitur ex nõ substãtijs substãtia erit?]z subaudi z ꝑma ꝓncipia sunt ea, ex qbus sunt rerũ nãliuz substãtię, igit sunt earum subę. Deinde ꝑbat alia rõne eãdẽ minozem. vz. q̃ ꝓncipia ꝑma sunt rerũ nãliũ subę, z dicit. [Aut quo mõ ꝓius nõ suba, substãtia erit?]sed subaudi ꝑma rerum nãliũ ꝓncipia sunt ꝓtioza rebus nãlibus, quę substãtię sunt. igit sunt substãtię. Dęc de ꝑma rõne, quam epilogauit, qñ supius non ꝑbauerat minozẽ. Alexãder vo asserit non esse hic tres syll'os, sed duos 5 Themistiũ, quoz ꝑmũ sic componit. contraria nulli subiacent, ꝓncipia subiacent, ga supponunt vt cõia oibus. nõ igit principia sunt cõtraria, z sic per subam intelligit idqđ subiacet. Scõm syll'm cõponit sic. ꝓtraria dñr de subiecto. ꝓncipia nõ dñr de subiecto. igitur ꝓncipia nõ sunt ℨria, z sic sm Alexã. Arist. argumẽtat contra illud, qđ supposuit, q. vz. ꝓncipia sint contraria, z nõ cõtra tertiũ, quã exponez approbat Aner. Simplicius vo exposuit, vt nos diximus q̃ hoc sit ꝑblema. vz. vtrũ sit alia natura subiectaꝝ ꝑmis ipsis ꝓncipijs, z argm̃ est q̃ nõ. qm̃ si opz esse aliam nãm, erunt principia prima ℨria, sed prima principia non sunt ℨria. igitur nõ est alia nã. minoz ꝑbatur, vt diximus, z Simplicius sic componit, contraria sunt z in subiecto z accidẽtia. prima rez

K

Scda rõ.

L

M

Expõ Alexan.

nãlium ꝓncipia non sunt accidentia in subto. igit ꝓncipia prima non sunt ℨria. de rõne tangit maiozẽ. ꝑmo cũ dicit. [Nullius enim videmus entiuz subam ꝓtraria.] idest ꝓtraria sunt accidẽtia in subiecto, z hęc sunt maioꝝ, z sic per subam intelligit ꝓprie subam, qm̃ prima cõtraria nõ sunt substãtię, sed accidẽtia in subiecto. Deinde tãgit minozẽ, z illius exponem z ꝑmo minozẽ principalis syll'i. ibi. [Prin cipiũ aũt non de subiecto opz dici aliquo]. i. ꝑmũ ꝓncipiũ non hz subiectuz aliqđ. Deinde ꝑbat hãc minozẽ, quo ad primam ꝑtẽ ꝑz, z sic sm Simplicium vna est rõ. deinde ibi. [Amplius nõ esse dicimus,]sm Simpliciũ hic intendit syll'os per quos ꝑbat scdam partem minozis. vz. q̃ ꝑma ꝓncipia non sint invicẽ accidẽtia cõtraria, quoꝝ primus est, substãtia ꝓtrariũ nõ hz, contrariũ, ꝓtrarium hz. contrariũ igit substãtia non est, z cũ rerũ nãliuz ꝓncipia sint substãtię, igit non ꝓbat Dius, q̃ vo sint substãtię, ꝑbat per scõm syll'm, qm̃ nõ substãtia nõ est cã substãtię, ꝑma ꝓncipia sunt causę substãtię, igitur nõ sunt nõ substãtia, z sic sunt substãtia. Insup z̃ syllogismũ tertiũ nõ substãtia nõ est prioz suba, ꝑma ꝓncipia sunt prioza substãtys. vz. nãlibus. igit nõ sunt nõ suba, sunt igit substãtię, z sic syll'us hic vnus est, cuius minoz ꝑbat q̃ duos syll'os. Nostra vo expõ clarioz est, qm̃ Arist. intẽdit vnũ syll'm hypotheticũ, cuius minozem ꝑbat duabus rationibus, quaꝝ primam epilogauit, vt ꝑbaret minozem. ergo in hoc textu sunt tres expositiones, quarũ est nostra, scda Alexãdri, quã Aner. sequit. tertia Simplicij, quę conuenit cum nostra q̃tuz ad ꝓblema, differt autem quantuz ad rationes ꝓblematis.

N

O

P

Diuisida-toris textꝰ com. 53.

Quamobrem si quis prioꝛem z hanc rõnem veram esse putauerit, si vtraſq; rationes illas seruare voluerit, necesse est tertiũ qđdã subiicere, quemadmodũ aiunt qui solam vnam naturam vniuersum esse asserunt, vt aquam, aut ignem, aut medium inter hęc.

Einsdẽ antiquus.

Vnde z si aliquis z prioꝛem veram putauerit esse rationem, z hanc necessariuz est, si debet seruare vtraſq; rationes supponere qđdã tertium, quemadmodum dicunt vnam quandam naturam esse dicentes ipsum omne, vt aquam, aut ignem, aut medium horum.

Q

Ex ꝓtrarietate ꝓncipioꝝ est conclusa mã, ex nõ ℨrietate ẽ materia ipsa ablata. igit factę sunt ꝑ vtraq; prerõnes, prioꝛes rõnes in principijs oppõnez persuadẽt. posterioꝛes vero a ꝓncipijs oppõnẽ tollunt, ꝓptereа si ambę partes sunt verę, opz dare tertiũ, nã sic per eius modi dabunt duę subcontrarię simul verę. Est enim regula topica qñ in vno ꝑblematẽ sunt rõnes ꝓo vtraq; parte, ꝓblema est terminandũ subcõtrarię, ꝑ vtraq; parte, vt vtrũ ois homo sit albus, si sunt ratiões q̃ ois homo est albus, z rõnes q̃ nullus hõ est albus, dicetur q̃ quidã hoies sunt albi, vt scithę, qdã vo non albi, vt ęthiopes, cũ igit ꝓmę rõnes dent ꝓncipia esse ꝓtraria, posterioꝛes vo q̃ nõ sunt ꝓtrarię, erũt aliqua ꝓtraria, aliqua vo nõ erunt ꝓtraria, z sic illud ꝓblema, vtrũ detur mã, iaz terminatũ est ad partẽ affirmatiuã, z hęc est expositio Themistij. Sed Arist. rõnes tũ in generali persoluit, vꝫ modo q̃ adhucin spetiali rõnes primi

textus

Diuisida-toris textꝰ com. 54

A textus qõnez faciãt. Propterea rñdet per ordinem. Ad ꝑmũ dico nulla substãcia eẽ ℨria, de subiecto in quo aut de subiecto de quo. subiectũ in quo est substãtia respectu accidẽtis, subiectũ de quo est inferius respectu supioris, vt dicit Boetius, z sic ꝓcedo q̃ talia subiecta nõ sunt ℨria ꝑdicatis, ꝑũ tũ esse ℨria inter se. Dria ꝓncipia non ẽnt subiecta hoc mõ, ſz fiumẽdo subiectũ ꝓ registo an ꝑsuppposito, z hoc mõ ꝑnt esse ℨria inter se, z si nõ respectu eoꝝ quibus ꝑsupponunt. Ad scõm respondet Them. z (vt mihi vꝫ) vult cõtraria illa supponere materiam, ꝓ generatione rerum, z respectu materię nõ sunt ꝓncipia, ſz respectu gnõnis rerũ, nec incõuenit ꝓncipia hãe ꝓius gd, nõ respectu eoꝝ, quoꝝ sunt principia. Ad tertiã soluit Auer. q̃ in substãtia est ℨrietas ꝓnatiua nõ positiua. Diaduertẽdũ q̃ duo ꝓblemata sũt. Primũ, vtrũ mã ipsa sit. Scõm, vtrũ ꝓncipia sint ℨria, z ga primũ soluit per scõm, iõ Arist. in ꝓximo textu arguit. ad scõm, ſz ipse mouerit ꝑmũ. In ꝑsenti verificans 2m vult hãe solutionem ad ꝑmũ, z hoc est magnũ huius viri artificiũ, qđ latuit oẽs nostros expositoꝛes. huius aũt solutionẽ ꝑfirmat ꝑ testes, z inqt. [Quẽadmodũ aiũt qui solam vnam naturã vniuersuz esse asserunt, vt aquam, aut ignẽ, aut mediũ inter hęc] z sic patet solutio vtriusq; ꝓblematis.

B

C

'Recognitiones.

Et ꝓpter hoc.]Cõmẽtũ istud glosa nostra nõ indiget, cum per expositionem literę sit etiam declaratum.

Postq̃ demõstrauit nãlium rerũ ꝓncipia esse ꝓtraria ex eo, ga omne qđ fit, nõ ex quocũq; fit, sed ex ꝓtrario, z quia omne quod corrumpit, nõ in quodcũq;, sed in ꝓtrariũ corrumpit, deinde demõstrauit q̃ ꝓncipia nõ sint ꝓtraria, cũ hęc ꝓ vtraq; parte egisset, non ex more sophistico, sed sm syllogisticam topicãq; diligẽtiã, nũc (vt Simplicius autumat) affert artẽ quo pacto veterũ sermões ꝓioꝛes gdem ꝑ parte affirmatiua, posterioꝛes vero ꝑ parte negatiua, cũ ꝓtraria videant dicere, in idẽ incidãt, est aũt ars hęc, vt dicamus ꝓncipia esse ꝓtraria, vt demõstratum est, non gdem sm se sumpta, sed cũ tertio aliquo alio ꝓtrarijs subiecto, nam sic ẽt dicere possium ꝓncipia nõ eẽ ℨria, sunt enim contraria nõ ad tertiũ, sed inter se, z sunt nõ ꝓtraria ad tertium, qđ auctoritate veterũ ꝓbans dicit. [Quemadmodum dicũt, vnã quãdam nãm dicẽtes ipsum oẽ,]supponentes enim vnam nãm contrarijs, per quã vnum dicebant esse oẽ. qđ fit, ex hoc omnia generãt, [vt] Thales, [aquã, aut] Heraclitus [ignẽ, aut] Anaximenes aerem, [aut] Diogenes [hoꝛ mediũ.]et enim hi oẽs vnaz hãc naturã contrarijs supposuere, concretione, z secretione, aut raritate, z oẽ sitate ęctera oia fieri dicẽtes ab ipsa. aut aliter si recte ꝓcepisti duo ꝓblemata physica sunt de rerũ ꝓncipijs ꝑmũ an ꝓncipia sint ℨria. scõm an duo vel tria, z in vtroq; ꝓblemate Arist. dixit qđaz, ex quibus ꝓ vtraq; illoꝝ parte fieri possunt argumẽta. in ꝑmo ꝓblemate q̃ sint contraria, ꝓbauit, ga oẽ qđ fit, ex cõtrario fit, z oẽ, qđ corrumpit, in ꝓtrariũ corrumpit. Qz vero non sint contraria, ꝓbauit ꝓximo textu, ex eo, quia nõ est tertiuz. At in 2o ꝓblemate q̃ sint plura duobus, ꝓbauit, quia ꝓncipia sunt ꝓtraria, ergo tertiũ, q̃ vero non sint plura duobus, ꝓbauit ꝓximo textu, quia non sunt ℨria, ergo nõ est tertium. Arist. ergo ꝓsenti textu solũ ꝑmũ ꝓblema absoluit, quia eo diluo, patet solutio ad scõm. Quę vero in commentarijs diximus, clara sunt, vbi patet Alexandrum textum ꝓximum exposuisse modo, quo diximus, quia considerauit ꝓsentem textum.

Verum qđ inter hęc mediũ est esse, videtur magis, nam z ignis z terra, z aer z aqua ex cõtrarietatibus constant, quamobrem non sine ratione agunt, qui ſubiectum ipsum aliud ab his faciunt. inter cęteros vero, qui aerem, habet etenim aer ipse differentias minus aliꝫ sensiles. hos sequitur, qui aquam facit.

D

E

Einsdẽ antiquus.

Videtur autem medium magis, ignis enim iam z terra, z aer, z aqua, ex contrarietatibus cõpleta sunt, vnde nõ irrationabiliter faciunt subiectũ alterũ ab ꝗs facientes. alio ꝗ quidaz aerem. etenim aer minus habet aliꝫ differentias sensibiles. consequenter autem aquam.

F

Lum textibus vsus sit, q eoꝝ ꝓpius veritatem accedit. nũc enarrare vult, z inqt. Dez qđ inter hęc mediũ est, eẽ vꝫ magis. Lunus rei cãm affert. z inqt. Nam z ignis, z terra, z aer, z aqua ex ℨrietatibus ꝓstat, vñ syllogismus est subiectũ ex nullis ꝓstare. ꝺz ℨria ignis et id genus ex contrarijs constant. non igit subiectum. maioꝛa Themistio declarat, ga aliter necesse eẽt vt alterutrũ, aut non susciperet, aut corrũperet, quoꝝ vtrũq; est ꝓtra rõnez ꝓncipij. Ideo repetẽs ꝓclusionem. ingt. [Quãobrez nõ sine rõne agunt, qui subiectũ ipsuz aliud ab his faciũt.]Inter cęteros minus rõnabiliter agũt illi q̃ faciunt aerez, ꝓpterea quod sit manifestũ rõnẽ, hz. n. aer ipse ꝺzias minus aliꝫ sensiles. tertio succedit loco, q aquã ꝓstituit subm sibi ex ob cãm. Quales igit de vitate dixerũt veteres ꝑz.

G

Dicit Auer. cõparat inter veteres, fuerũt enim de mã ꝑ nũc tres pones. Prima voluit nullũ ẽtuoꝛ elemẽt oꝛ eẽ niam, ſz inter hęc mediũ vt igne crassius, rarius vo aere, z id genus. Scda vero q̃ aer. Tertia q̃ aq̃ sit mã nullus terrã ponit nisi Deũodus. harũ comparationis hęc est regula, subiectũ ꝺz esse sine contrarijs, quo sit vt illi ꝓnus dicant, q huic ꝓpius accedit, quare, ꝓferendi sunt, qui mediũ, ꝓst hos qui aerẽ. Ultimo qui aquã faciũt. huius rõ est, qa medium a ꝓtrarijs magis remouẽt, ꝓst mediũ vo aer magis q̃s aqua. vltimo aq̃ magis q̃s cętera. Sed inter cõmentuz ꝓns z cõmẽtũ 47. 25o huius cõ. 6oz 5 z. z 10o metaꝛ. cõ. 23. z 4o cęli com. 24. est contradictio. nam hic vult mediũ non constare ex extremis. vt ꝑz. In oibus aliꝫ locis vult mediũ formaliꝫ ꝓstare ex extremis. Scda ꝺdictio est, ga 2o de generatione cõ. 23. in aqua esse sensilioꝛes ꝺzias, ga vult illã esse frigidioꝛẽ z minus humidaz, terrã vo siccioꝛẽ, non frigidioꝛẽ, z sic ibi vult aquę differentias esse sensilioꝛes illis terrę. hic vo z 2o cęli cõ. 94. tenet oppm. vult enim in terra eẽ sensilioꝛes. ideo eẽ nõ põt mã. de his diximus alibi. Ꝓo nũc vo dico q̃ mediũ est duplex. formę, z subiecti, supius voluit mediũ formę ꝓstare ex extremis. hic vo vult mediũ subiecti non cõstare ex extremis. De his vo 5o huius dicemus lꝛgius. Ad 2m dicẽdum q̃ duplex est frigiditas cęlestis, quę est ꝓpter priuationẽ causaꝝ calefacientium, vt ꝓpter elõgationez a cęlo, z hoc modo terra est aqua frigidioꝛ, ga e cęlo lõgius iacet, z hoc satis est in ꝓposito. 2o de gñatione lo. quit de frigiditate elementaria qua ipsa aqua est frigidioꝛ terra. z sic tollitur contradictio.

H

Scõm Themi. z Simplicii, Aristoteles duo facit, ga ꝑmo laudat eos, qui subiectã nãm asseruerũt nõ eẽ elementũ, sed mediũ inter elemẽta, z non intelligit per mediũ elemẽtum mediũ, quale est aer, vel aqua, sed id, qđ inter duo elemẽta mediũ est, vt id, qđ est igne densioꝛ, z aere raroꝛ. rarioꝛ, aut id, qđ est aqua densioꝛ, terra rarioꝛ,

'Recognitiones.

vel id, qđ est aere densior, aqua aũt rarior, hoc enim medium vocat & dicit. [Videt autem medium magis] subaudi accedere ad nãm subiecti, qđ ꝓtrarys subycit, qz elementoꝝ aliqđ huius rõnem subdit, quę sic cõponit apud Simplicium & Themistiũ, nullum subiectum, qđ ȝrys subycitur ꝓstat contrarys, hanc sumit ꝑ explorata ignis, terra, aer, & aq̃ sũt ex ȝrietatibus. ignis qdẽ ex calido & sicco, aer ex calido & humido, aq̃ ex humido & frigido, terra ex frigido & sicco. igitur nullũ horũ est subiectũ. Sc̃o ostendit, q eoꝝ qui posuerũt aliqđ elemẽtum esse subiectum, qđ ȝrys subycitur, minus irrõnabiliter dixerunt qui aerẽ, deinde qui aquã posuerũt, & dicit. [Vñ non irrõnabiliter faciũt subiectũ]. s. qđ ȝrys subycitur, [facientes alterũ]. s. elemẽtũ. [ab ys]. s. extremis. [alioꝝ quidã aerẽ ꝑiter aũt aquẽ,] aer enim ratione habita ad alia insensibiliores vi differentias habere, ꝑiter aqua, nam aqua est apta vertiin ȝria. calefit enim & frigefit facilius, & in glaciem concrescit, vt neq; humiditatẽ ꝛ substantiam habere videatur. ignis aũt manifestas hz contrarietates caliditatẽ dico & siccitatẽ, maxime aũt caliditatem, & susꝯcipere ȝria ignis permanẽs nõ sit aptus. huius aũt causa est, quia est effectiuus magis, formęq; ꝓportionatum non materię. Dubitationes vero, quę his occurrunt in commentarys patent.

Dilucidatoris text' cõm. 55.

¶ Omnes tamen vnum illud contrarys infoꝛmãt, vt raritudine atq; densitudine. itẽq; magno & paruo. quę. vz. omnino sunt excessus atque defectus, vt ꝓius dictũ est. videtur insuper & vetus hęc opinio ꝙ eoꝝ quę sunt principia sint ipsius vnũ, atq; excessus & defectus. verũ nõ eodẽ mõ veteres qdẽ aliq̃ duo agere, vnũ pati dicebãt posteriozũ vero qdã cõtra. vnum agere, pati duo asserunt potius.

Einsdẽ antiquus.

¶ Sed & omnes vnum hoc contrarys figurãt, vt densitate & raritate, & eo, quod maius, & minus, hęc autem sunt omnino. vz. excellentia, & defectus, sicut dictum est ꝓius. & videtur antiqua esse & hęc opinio, ꝙ vnum & excellentia & defectus principia sint. sed non eodem modo, sed antiqui duo quidem facere, vnum aũt pati, posteriozum autẽ quidaz contrariũ. vnũ quidem facere, duo autez pati magis dicunt.

¶ Fere consensim ab omnibus tertium principiũ accepit, nũc quo modo ex illo principio generat res ipsas exponit, & vult omnes antiquos fere conuenire, quatenus oẽs illud vnũ subiectum cõtrarys infoꝛmant, alii raritudine densitudine, alii magno atq; paruo. hęc autez sub excessu atq; defectu recidũt. rarũ & magnũ sub excessu. densum & parvum sub defectu. iterum positionẽ de trinario numero principioꝝ confirmat. quia. videtur peruetus esse opinio ꝙ tria rerum sint principia: vnum ipsum defectus atq; excessus, & licet numerum principioꝝ omnes quidem asserant, non tamen eodem modo omnes, nam veteres duo agere & ex parte formę, tertiũ pati putauere. Posterioꝝ vero quidaz. vt Plato contra, duo pati & ex parte materię, vnum agere & ex ptę formę asserũt, & sic oẽs in numero conueniũt.

¶ Cum narrauit.) Cõmentum istud patet, continet enim nihil ꝓter textum.

Recognitiones.

¶ In hoc textu ſm Themistiuz, cũ declarasset ex ꝓsensu oium esse tertiũ qđam ꝓncipiuz, nunc duo facit, quia

Expõ plicis.

primo docet quo mõ veteres exillo vno dicebãt cũcta fieri. 2ª ibi. [Et vi antiqua.] confirmat trinarium numerum ꝓncipioꝝ ex opinione veterũ. ¶ Simplicius vo vult q cum demõstrasset eẽ tertium, tuz rõne, tuz veteruz testimonio, nunc ostendat q hmõi tertiũ ſm seipsuz non sufficiat, qm̃ posuerunt cum illo vno etiam cõtraria, & hoc, vt ostẽdat tria eẽ ꝓncipia ex sentẽtia illoꝝ. 2ª ibi. [Et vz], ostendit antiquam esse opinionez de trinitate ꝓncipioꝝ, sed q nõ eadem ꝓncipia posuerint, de ꝓma parte dicit. [Sed & oẽs vnum hoc ȝrys figurant, vt densitate & raritate, & eo, qđ maius & minus, hęc aũt sunt oino. vz. excellẽtia, & defectus, sicut dictũ est ꝓius] nam rarũ & magnũ excellẽtia sunt, deſuz vo & paruum defectus. Quare tria sunt rerũ nãtuz ꝓncipia. Deinde ostendit, q ȝ ꝓueniant in numero ꝓncipioꝝ, nõ tñ cõueniunt in ipsis enumeratis principijs, & dicit. [Et videtur antiqua eẽ & hęc opinio, q vnũ ex materię, ex excellẽtia & defectus ꝓncipia sint.] ergo oẽs ab anti quo ꝓuenerũt in numero ꝓncipioꝝ, q vo dicant in ipsis numeratis principijs ostendit, & dicit. [Sed nõ eodem mõ, sed antiqui qdem, duo aũt facere]. s. qui fuerũt aũ Platonẽ, & accepit, facere, ꝓ informare, qm̃ cũ nõ cognouissent cãm effectricẽ diuersaz esse a causa formali, facere ꝙ informare accepit. q. d. q antiqui ex parte formę duo posuerũt, [vnum aũt pati]. s. ex parte materię. [Posterioꝝ vero qdã], vt Plato [cõtrariũ] dicunt, [vnum qdem facere]. s. posuerunt vnum ex pte formę, [duo aũt pati magis dicũt] id est duo ex pte materię. Sz quo modo intelligat hęc Platonis opinio. Simplicius exponit triplr vno mõ, q Plato posuerit excessum, ac defectũ ꝓ materys, vnũ aũt ex parte formę. qđ quo mõ possit eẽ verũ, non exponit alio mõ qa Plato secutus est Pithagoraz, q numeros posuit rez subas, ac materiam, & qa numerus est magnus, & alius paruus, quorũ forma est vnitas, quę determinat oẽm numez, ideo magnũ & parũ Plato posuit materias, vnitatẽ vo formã, quę expõ nõ est intelligibilis, cũ quantitas nõ possit esse suba. Tertio modo dicit q Plato posuit duo principia mãlia, alterũ qđ subiectũ omni capax dicit alterũ ꝓuationẽ, nam ꝓuatio ẽt se tenet cũ mã ſm Arist. infra. Tertiũ vero asserit esse formã, quã ipse noie vnitatis vocat, sed ſi sic exponaz opinio Platonis, non differt ab illa Arist. ¶ Jõ aliter solitus sum dicere, q cum duplex sit eoꝝ ꝓpꝝ genus, cęlestiũ. vz. & sublunariũ, duas constituit materias, quaꝝ alterã magnum vocat, quia est mã sublimiũ coꝝpoꝝ, alterã paruũ, quia est mã sublunarium coꝝpoꝝ, formã aũt posuit vnitatez, quę deus est, nõ ab informãdo, sed a formãdo dictã, quã expositionẽ Plato in Parmenide asserũt, sed ſi hęc sit expositio, non ꝓp hoc habentur principia interna gñatiõis, & corruptiõis, vltra enim vnitatẽ, quę est effectrix causa, opz assignare terminos in generatione, & corruptiõe, & subiectũ eoꝝ, quę ex hac expõne non habent, quare satis sit exposuisse. ¶ Sz quęres quonã modo qualitates sensibiles minus sunt in elementis medijs, vt Auer. asserit hic, qm̃ in extremis. cũ 3º libro. de cęlo cõtrarium asserat. ¶ Põt dici & inta media esse magis vel minus intelligi posse, aut quo ad gradualem mensuram ꝓmã qlitatum, & sic questio erit, quę non debet hic dissolui, vt Auer. asserit oia & inta, cum fuerint pura, esse equalia quantũ ad hmõi gradualem mẽsuraz, aut quo ad potẽtias, & hoc pacto media minus talia sunt, cum illa minus moueant sensum nostrum, tuz ꝓpter assuetudinẽ, tum ꝓpter alias causas, & sic intelligit Aristoteles.

Dilucidatoris text' cõm. 56.

¶ Tria quidem igitur elemẽta putare, ex bis

A & eius modi alijs animaduersis, rationem alijquam, quemadmoduz antea diximus habere videtur. Plura tribus non amplius conuenit quandoqdem ad patiendum sufficit vnum. Si autem quatuoꝛ sumptis, duę sint contrarietates, vtriscz seoꝝsum alteram quandaz naturam subesse opoꝛtet. Quod si ex eis mixtum generare possunt, contrarietatum altera nimirum superflua erit. Simul aũt etiam impossibile est plures esse ꝓmas contrarietates. est enim substãtia ipsius entis vnũ genus qđam, quare non genere, ſz penes ꝓius & posterius inter se ꝓncipia tñ discrepant, semper enim vna est contrarietas in vno genere atq; cõtrarietates omnes in vnam recidi videntur.

B Eiusdẽ antiquus.

¶ Tria quidẽ igitur dicere elemẽta esse, & ex his & hmõi alijs intendentibus videbit vtiq; habere quãdam rõnem sicut diximus. plura enim tribus nõ amplius est ad patiendum enim sufficiens est vnũ. Si autẽ quatuoꝛ existentibus, duę erũt contrarietates, oportebit seoꝝsum vtriscz esse alterã quãdã naturã mediaz. si aũt ex inuicem possunt generare, otiosa vtiq; erit altera contrarietatũ. Simul aũt & impossibile est plures eẽ ꝓtrarietates ꝓmas: substãtia enim vnũ qđã genus est entis. quare in eo ꝙ ꝓius & posterius sunt differunt ab inuicez

C principia tñ, sed non genere. Semper enim in vno genere vna contrarietas est. omnes aũt contrarietas videntur reduci in vnum.

¶ Arist. primo epilogat & inquit. [Tria quidem igit elementa putare, ex bis, & eiusmodi alijs animaduersis rõnem aliquam vi bẽ, vt ante diximus] cuius cãm affert, & ingt. [Plura tribus non amplius ꝓuenit q̃nquidẽ ad patiẽdũ sufficit vnũ] subaudi ad agẽdũ satis sunt ȝria duo ꝓma. Laudabilis fortasse q sit duę ȝrietates ꝓtra obycit. [si aũt ꝗtuoꝛ sumptis, duę sint ȝrietates] vt caullatores dicere possunt, vtriscz seoꝝsum alteraz quãdã naturam subesse opz & hoc per regulam datã, quã quoꝛ hic Themistius affert ꝙ oppositione addita, subiectũ addere opz. & si subtũ addideris, opz opponẽ & addere. Tũc ſm expõnẽ Themistij, aut ex vtraq; trinitate eadẽ gñabunt. aut diuersa. si eadẽ supfluet altera. si diuersa, nõ erũt eadem rei principia, nec ȝria in se vicissim ꝓuertent, at ſm vba textus. si erũt duę trinitates, vtpote duę ȝrietates, & duo subta, aut ille duę ȝrietates vicissim inuicẽ agẽtes gñare pñt, aut nõ pñt gñare. Si ex se inuicẽ agẽtibus pñt gñare, altera superflua erit. vna enim agẽs inter se põt generare, & ita altera superfluet. Si non pñt, tũc nõ erũt ꝓmę ȝrietates, & sufficientes, qa vna poterit, altera non poterit, & sic illa quę poterit, est ꝓima. alia vero non erit ꝓima.

An sit tñ vna ꝓma ȝrietas.

¶ Sc̃o idem persuadet. Vnũ est primum genus simpliciter, ad qđ omnia genera reducunt, vt, vz. substãtia. igit & vna prima cõtrarietas ad quã cuncta reducunt, sed vnius ȝrietatis satis est subiectũ vnũ. igitur tria tñ sunt ꝓncipia. ingt. Simul aũt ẽt impossibile est plures esse ꝓmas ȝrietates. hoc ꝓbat & ponit añs. & ingt. Est enim substãtia vnum primuz genus ad quod oĩa alia reducunt vtiin cãm. igit subaudi vna est prima oĩum ȝrietas, ad quã cuncta reduci debent, quare nõ gñe differunt ȝrietates cũ sint oẽs vnius generis, & alte reductiue, ſz penes ꝓius & posterius inter se ꝓncipia tñ differũt, semp enim vna est ȝrietas in vno genere, atq; cõtrarietates oẽs in vnaz reduci vñr. Sic igit, vt vnum est genus simplr primum, ita vna ȝrietas simplr ꝓma.

E ¶ Quoquo mõ.) Soluit primo ſralem dubitationẽ. ait enim Aristo. dicere tria esse ꝓncipia, hz aliaz rõnẽ. & in arabica translatione ait. est ſm rõnẽ quoquo mõ. est igitur dubitatio, cur vsus est verbo diminutiõis. Rñdet hoc eẽ, qa rõnes tactę nõ fuerũt demõstratiuę, ſz pbabiles siue disputatiuę. deinde continuat textum. & ꝓz.

¶ Quia in passione.) Prima rõ gtñ tria sint, est qa ad agendũ sufficiũt duo. Ad patiẽdũ vero sufficit vnũ in ogenere. igit tria tñ, qđ sufficiat vnũ patiens eoꝝ ꝓz, quia patiens ipsum oz esse contrarium & simile. ꝓtrariũ qdẽ in principio. simile vo in fine. igitur sufficit vnũ patiens quo primo rei genitę dissonet. deinde illi consonet.

F

¶ Sic igit ȝria.) Sc̃o idẽ ꝓbat si non sufficit vna ȝrietas, tũc erunt duę, sed multiplicata ꝓtrarietate, oꝑz vo multiplicetur subiectũ per regulã Themistij, igitur ſt sunt duę contrarietates, erunt duo subiecta, & sic ꝗtuoꝛ contraria, & duo subiecta, & ita sex principia.

G ¶ Et ipse dixit.) Anteq; destruat inconueniẽs, soluit dubiũ frale. Arist. enim vocat mãm medium inter ȝria. vz. enim non bene vocasse, qm̃ mediũ est extrema ipsa cõpositione & remissa. mã vo non est extrema aliquo mõ nisi potẽtia. igit nõ est mediũ. Rñdet q subtũ est mediũ similitudine, nõ veritate. similitudine qdẽ, qm̃ vt mediũ ipsum nõ est extrema simplr actu, ſz differt ab illis penes intẽsuz & remissuz, ga mediũ ꝓtinet extrema actu sub eẽ remisso. sic mã non est extrema sub eẽ actu, ſz in potẽtia. Veritate vo nõ est mediũ, qm̃ mediũ ab extremis non differt, nisi penes intẽsuz & remissuz vt tepidũ continet actu calidũ & frigidũ. sed differt. ga nec est calidus intense nec frigidũ, sed ambo sub esse remisso. & sic medium est in potẽtia ad summitates ȝrioꝝ, mã vo nec ꝓuenit extrema remisse nec intẽse, & ita est in potẽtia purata ad extremitates, qđ ad remissiões. verũ de ista mã disputauimus 5º huius cõ. 6. & 52. Nũc vo sit dictũ in tñ.

H ¶ Et si posuerim⁹ q ꝓncipia eẽnt sex.) Destruit ꝓpõs modo illatũ hypothetice sic. si vnuz par ȝrioꝝ cũ vna mã sufficit ꝙ gnõne supfluet aliud par cũ alia mã. sed ꝙ oi gnõne sufficit vnũ par ȝrioꝝ cũ vna materia. igit altersupfluet. minoꝛ ꝓbat. ga dictũ est q opz illa eẽ cõissima ad oẽs gnõnes atq; trãsmutatiões. igit vna trinitas sufficit. Sz dubitabis fortasse, ga a pari i vna mixtura nõ eẽnt necessaria ꝗtuoꝛ ꝓtraria, quia ꝙ idẽ argm̃ ad agendũ sufficiũt duo ad patiẽdũ vnum. item q; vi oino ratio eadẽ in mixtura & gnõne. Rñdet q nõ est sile, ga ꝓtraria ꝓma opz vt sint cõissima oibus, & ꝓpterea si duo cũ vna mã sint oibus cõia, altera trinitas supfluet, vt enim Themistius arguit, aut vna trinitas oibus sufficit. aut gbusdã. si oibus cõpetit, altera superfluet. si non omnibus, tunc non erit cõmunissima. de mixtura nõ est simile, quia illa non est generatio, sed alteratoꝝ vnio.

¶ Et impossibile est.) Sc̃o idem arguit vnũ est ꝓmum genus simplr primũ, vt substãtia. igitur vna simplr oĩum prima cõtrarietas, & cnilibet contrarietati respondet vnum subiectũ. igitur vna trinitas simpliciter prima.

¶ Põt intelligi.) In textu Aristo. dixit. ꝓncipia differre penes ꝓius & posterius, nõ aũt in gñe. Auer. expõit hoc dupliciter. Uno mõ ꝙ diuersis gñibus. Alio mõ ꝓ vno tñ genere. primo mõ sensus est ꝙ oia ꝓncipia oĩuz. 10. ꝓz-

I dicamẽtoꝝ ſunt eiuſdem generis. Sz in illo differũt pe
Dubõ. nes ꝑpus ⁊ poſterius. ¶ Tu dices igit̃ forma, ꝓpatio, ⁊
Rñſio. mã in ḡnibus nonẽ accidẽtiũ erũt in ꝑſito ſubḡ. ¶ Rñ
det ipſe q̃ reductiue ſunt in ꝑſito ſubḡ. nã trinitas in ge
nere ſubḡ eſt cauſa alterius trinitatis. Immo oĩz alia
ꝝ aliozꝝ genez cauſa eſt. igit̃ oés alię reducunt ad trí
tatẽ in gñe ſubḡ. ſed trinitas ſubḡ eſt in gñe ſubḡ redu
ctiue ſ altez. igit̃ oĩa ſunt in eodẽ gñe reductiue. ſed diffe
rũt penes ꝓius ⁊ poſterius, q̃tenus quãto ꝑdicamẽtuz
Dubõ. eſt ꝓius ſubḡ, tãto illius trinitas prior eſt. ¶ Sz am bi
ges, ga ſupius dictũ é ⁊ determinatũ trinitatẽ ꝓncipio
rũ in gñe ſubḡ nõ eẽ cãm aliarũ trinitatuꝝ ⁊ ſic ꝛdictio.
Solutio. ¶ Dici põt q̃ ſi ꝑsideret illa trinitas ut gnõnis ⁊ trã
mutatiõis eſt ꝓncipiũ, ſiue ut ſunt trãſmutatiõis ꝓnᵃ, ut
ſic, ſicut nõ ſunt cauſę trãſmutatiõis in aliquo gñe cau
ſę, ſic nec alioꝝ ꝓncipioꝝ. Q̃ aũt in nullo gñe cauſę ſint
trãſmutationis cauſę pz, ga ꝓpatio gnõnis nullius gene
ris cã eſt, forma coꝛruptiõis minime, mã vo neutriꝰ cã
eſt ut mã, cũ nõ ſit illarũ ẽntuz, ſed ſubtũ, q̃ vt ſic non
ẽ ẽntũ, cũ vt ſic nõ habeat rõnẽ partis. igit̃ illa tria ꝓn
cipia q̃tenus ſunt trãſmutatiõis ꝓncipia in nullo gene
re cauſę eẽ ꝑnt cauſę illius. ⁊ per ꝑns nec trans mutatio
nũ alioꝝ generũ. igit̃ nec ꝓncipioꝝ illoꝝ. Si vo cõſide
renẽ ut ꝓncipia rerũ gñatarũ ⁊ coꝛruptaꝝ, ſunt cauſę il
larũ ſaltẽ mã ⁊ forma, ⁊ ſic ſunt cauſę ẽt alioꝝ in eodem
gñe cauſę, quo ſunt cauſę ſubarũ. ⁊ ga ſunt cauſę ſubaꝝ
cõpoſitaꝝ, alterũ ut mã, alterũ ut forma ⁊ finis, ſic ẽt ce
teroꝝ ꝓncipioꝝ, cũ ⁊ alia ꝓncipia ſint accẽtia, ꝓnᵃ enim
accidentiuz ſunt accidentia. ⁊ ſic ſunt cauſę illoꝝ remo
tę ⁊ mediatę, in genere materię ⁊ formę, ⁊ finis, materię
quidem ſaltem partialiter. formę vo ⁊ finis, quia coin
cidunt. ⁊ forſitaſſe afficientis, ſaltem ipſa forma.
L ¶ Et põt itelligi a io mõ.) Scõa expõ eſt intelligẽdo ſin
gula ſingulis, ut ꝓnᵃ in gñe ſubḡ oĩa cõueniũt gñe, ⁊ dif
ferũt ſm ꝑpus ⁊ poſterius. illa ꝑdicamẽti quãtitatis ſimi
liter. ⁊ in ceteris eodẽ mõ. ꝓma tñ expoſitio cõſonat li
terę, ga vult habere eſſe vnã primam cõtrarietatem.
¶ Et forte.) Ait Ariſt. in lia, ſemp enĩz in vno gñe eſt ꝛrietas vna. dubitat̃ ga ad gd hęc ꝓpõ eſt addita ⁊ nõ ne
ſatis ſunt ille ꝓmę. Rñdet duplr fz duas expõnes. Pri
mo q̃ hęc eſt addita vt reddat cãm eius qõ dictũ eſt in
ſcõa expõne. dicit̃ eſt enĩ q̃ in vnoquoꝝ gñe ſunt alię
prioza alię poſteriora. reddit mõ cãm, ga in vno gene
re eẽ vna tñ ꝛrietas ꝓma. igit̃ ſunt vna reductiue. Scõ
rñdet ſm 2ᵐ expõnez, q̃ eſt maioꝛ ſyll̃i ꝓncipalis, qui
ſic cõponitur. ꝓma cõtrarietas in vno genere vna eſt.
ꝓma cõtraria in genere ſubſtãtię ſunt ꝓtrarietas ꝓma
in vno gñe, igit̃ illa ſunt vna ꝓma ꝛrietas, ⁊ tunc vult q̃
hãc 2ᵐ ſ̃am legit ex tũ ꝓpoſtere, ga maioꝛ dz poni in ꝑ
M loco, vt legit. ⁊ pz. ſm vo primã cũ nõ ſit maioꝛ, ſed red
dat cauſaz illius qõ ante dixit, debet legi vt iacet.
¶ Põt itelligi q̃ oĩa.) Ultima vba expõit ẽt dupliciter
iuxta ambas expõnes. oĩa enĩz ꝓncipia reduci ad vnaz
cõtrarietatez, potest itelligi dupl̃r. aut in vno gñe, ⁊ de
ꝓncipijs eiuſdẽ generis, vt dicamus omnia ꝓncipia
eiuſdez generis reduci in vnã cõtrarietatẽ. aut põt itel
ligi de oĩbus ꝓncipijs oĩum generũ: vt. vz. reducanꝰ ad
primã ꝛrietatẽ in genere ſubſtãtię, vt dictum eſt, hęc eſt
expoſitio Auer. in iſto cõmẽto, ⁊ ſatis cõueniens.
Recogni- ¶ Cum demõſtraſſet ex alioꝝ opinionibus tria eẽ rerũ
tiones. nãliũ prima ꝓncipia, nũc demõſtrat ꝓma rez nãliũ prin
Cõcluſio, cipia nõ eſſe plura tribus. Et itelligit q̃ ꝑ vnaquaq; ge
⁊ cõcluſio neratione vel coꝛruptiõe cuiuſcũq; rei nãlis nõ ſunt ne
nis expoſi ceſſarię plura q̃z tria ꝑᵒ ꝓncipia. ſ. vnũ ſubtũ, ⁊ duo ter
tio. mini. Dico ꝓ vnaquaq; gnõne vel coꝛruptione, q̃m ſi
cut gñatiões ⁊ coꝛruptiões ſunt ĩfinitę, ſic trinitates ꝓn
N cipioꝝ ĩfinite, tñ ꝓ vnaquaq; gñatiõe vel coꝛruptiõe
no plura q̃z tria ꝓncipia ſunt neceſſaria. Dico ꝓncipia,
q̃m ꝑ vnãquaq; gñatiõe, vel coꝛruptiõe cauſę ꝓnt eſſe
plures q̃z tres. nã cauſę q̃tuoꝛ ſunt ꝓncipia aut̃ tria. vi
co ꝓma ga forſitaſſe ĩ vna gñatiõe vel coꝛruptiõe enume
rando ꝓncipia, ⁊ ꝓmo ꝓma, ⁊ poſterioza ꝑt eſſe plura
q̃z tria. ergo ꝛclusio eſt, q̃ ꝑ vnaquaq; gñatiõe vel coꝛ
ruptiõe nõ ſũt neceſſaria plura q̃z tria ꝓma ꝓncipia. vz.
vnum ſubtũ, ⁊ duo termini ꝓmi, qui viciſſim ſe pellant
mutuo q̃z recipiant in illo ſubiecto vñ dicit. [Tria gdẽ
igit̃ dicere elemẽta]. i. ꝓncipia ꝓma [eſſe] ꝑ vnaquaq;
O gñatione, vel coꝛruptiõe ⁊ nõ plura, [⁊ ex his]. ſ. opinio
nibus, [et ex] hmõi alijs intẽdẽtibus videbiꝰ vtiq; ha
bere quãdam rõnem ſicut dictũ eſt, [ga nõ ſolũ pz hęc
poſitio q̃ tria ſint tñ ꝓma ꝓncipia ꝑ eas poſitiones, q̃s
diximus, ſed etiã ex alijs ponibus, que oĩa ꝓncipia non
ad plura q̃z tria reduxerũt. ⁊ dixit [quãdã rõnez,] q̃m ra
tio, qua hic aſſignat, nã eſt demõſtratiua, ſed ducẽs ad
P id, qõ eſt ꝓtra poſitionẽ reſpõdẽtis, ⁊ ſic erit dialectica,
que ꝓcedit ſumpto q̃ ſẽtu reſpõdẽtis, ⁊ appellauit ꝓma
ꝓncipia ẽntia more vetẽꝝ, q̃ prima principia elemẽta
dicebãt. Dimiſit aũt hic textus i duas rõnes, q̃rũ 2ª po
niſ ibi. [Simul aũt.] prima rõ multipl̃r cõponi põt, q̃m
Forma ra ⁊ ſm Themiſtiũ vt in cõmẽtarijs pz, ⁊ ſm Simplicium
tionis. vt pz in ijs, que ipſe ſcribit. nũc vo mihi vł Ariſto. ſic ꝑ
cedere q̃ ſi ꝓ vnaquaq; gñatione vel coꝛruptiõe ſint
prima principia plura q̃z tria. v. g. vt ſint quatuoꝛ, illud
quartũ additũ vel ſet ex parte materię, ita vt ſit ſcõa
mã, aut ex parte ꝛriorum, qui termini ſunt, ita vt ſint
quaſi tria ꝛria prima, treſq; termini primi cũ vna ſola
mã. non põt illud additũ eſſe ex parte materię q̃ſi ſit no
ua mã, ga ad patiẽdum ſufficiens eſt vnũ primũ, ⁊ cõiſ
ſimũ ſubtuz, vna prima ⁊ cõiſſima mã. Eſt enĩz materia
prima cõiſſimũ ſubtuz, oĩumq; capax, nõ ergo ꝑeter il
lã alia neceſſaria eſt, ⁊ hoc dicit. [Plura enĩz tribus] pri
mis ⁊ cõiſſimis principijs ꝑ vnaquaq; generatione vel
coꝛruptione [nõ amplius eſt]. ſ. opus. Q̃ aũt non poſſit
illud additũ eſſe ex ꝑte materię, ꝓbat, ⁊ dicit. [Ad pa
tiẽdũ enĩm] in vnaquaq; gñatiõe vel coꝛruptione [ſuffi
ciẽs eſt vnũ]. ſ. ſubtuz primũ ac cõiſſimũ, vnaq; prima
ac cõiſſima mã, cũ ſit hęc oĩ capax. Si aũt illud addituz
ſit ex parte ꝛrioꝝ q̃z tertium ꝓtrariũ, tũc oportebit po
nere non tñ tria cõtraria, ſed duas ꝛrietates, q̃tuoꝛq;
cõtrarias: q̃m, vt ex metaphyſicie ꝓbat vni, nõ ꝑnt plu
ra ꝛria eẽ. q̃re oportebit ſaltẽ eſſe q̃tuoꝛ ꝛria, ac duas
ꝓtrarietates, q̃ ſi q̃tuoꝛ fuerint cõtraria, duęq; ꝛrieta
tes, opus eſt addere alterã primã mãm, vt Themiſtius
ſuppleuit, ⁊ ꝑ explozato aſſumit: quo ſit, vt ꝑ vnaqua
q̃z gñatione vel coꝛruptione ſex principia prima ſint,
q̃tuoꝛ, vz, ꝛria ꝓma, ⁊ duę ꝓme ac cõiſſime materię,
qõ Ariſtoteles deſtruit, ⁊ dicit. [Si aũt q̃tuoꝛ exiſtib⁹.]
ſez ꝓtrarijs, [duę erũt ꝛrietates,] vtputa ſi illud tertiũ
fuerit addendũ ex parte ꝛrioꝝ, tunc [oportebit ſeoꝛſuz
vtriſq; eſſe alterã quãdaz nãm mediã,] ⁊ ſic ꝑ vnãq̃z
gñatione vel coꝛruptione erunt neceſſarię duę cõtra
rietates ⁊ duę materię, ⁊ hoc deſtruit, [ſi autẽ ex innicẽ
ꝑnt generare]. i. ſed ſi ꝓ vnaquaq; gñatione vel coꝛ
ruptiõe ſufficit vna ꝛrietas cũ vna ſola ꝓma mã, [ocio
ſa vtiq; erit altera ꝛrietatũ]. ſ. cũ altera ſua prima mã.
Q̃ aũt vna ſola ꝛrietas cũ una ſola prima mã ſufficiat,
Ariſtoteles nõ ꝓbat, ſz accepit ꝑ explozato ſupius, vbi
dixit, q̃ ga ꝓma ac cõiſſima ſunt, oĩa ex ijs ſint, quare
pz alia trinitatẽ ſupflua eẽ. ¶ Sed queres vtrũ addita
Queſtio. ꝑ gnõne vel coꝛruptiõe noua ꝛrietate, ſemper dz addi

A nona materia ꝓma. Themiſtius enĩ hoc ſupplenit, ⁊ nõ
ꝓbauit. ꝓma enim fronte videt hoc falſum, cum poſ
ſit vnum ſubiectuz eſſe infinitoꝝ contrariozum. Et dõm
Ariſtotelẽ ⁊ Themiſtiuz, ⁊ Simpliciuz intellexiſſe per
contrarietatem, ꝓmã ꝛrietatẽ, ⁊ per ꝛria, ꝓma ac cõiſſi
ma ipſa cõtraria, ⁊ per mãm ꝑpriam illoꝝ mãm, que ſi
mul ꝑpria illis eſt, ac oĩum capax. ꝓmoꝝ enĩ ⁊ cõiſſimo
ruz cõtrariorꝝ ꝛrietas vnã tãtũ mãm regrit ꝑ vna gñatione, vnaq; coꝛruptiõe, que mãz nõ ſit niſi duoꝝ pri
moꝝ, poteſt tñ ipſa eadem eſſe infinitoꝝ poſteriorꝝ, nec
regula hęc alio ꝓbari dz niſi ex rõne primoꝝ, ac cõiſſi
moꝝ ꝛriorumꝝ. ea enĩm vt ꝓma ac cõmuniſſima cõtra
ria vnã habere mãz ꝑpriã, q̃ ita ſit oĩum capax, ſicut ip
Quæſtio. ſa ſunt ꝓma ac cõiſſima. ¶ In cõmẽtarijs dubitatuz eſt
de miſtione, que videt q̃dã gñatio, ⁊ tñ ex quatuoꝛ con
trarijs alteratis fit. Breuibus eſt dõm miſtionẽ q̃tenus
B eſt generatio vel coꝛruptio nõ regrere niſi duo ꝓtraria
ꝓximationẽ. vz. ⁊ formã, ⁊ vnam mãm, quatenus vo eſt
miſtio, regrere plura ꝛria duoꝝ. Eſt enĩ miſtio, vt mi
ſtio alteratoꝝ vnio. deide ſegtur illa pars, [ſimul autẽ,]
vbi aſſignat 2ᵐ rõnẽ: ſed ad gd ſit h̃ ſcõa rõ, in cõmen
tarijs patuit, nũc vo dicamus cũ Simplicio, q̃ hęc ſe
cunda ratio ſit ad ꝓbandum q̃ nõ ſint plures ꝓmę ꝛrie
tates q̃z duę. vnde ꝓbauit ꝓ vnaquaq; gnõne vł coꝛ
ruptiõe nõ eẽ neceſſaria plura q̃z tria ꝓncipia, nũc ꝓ
bat q̃ nõ ſint plures ꝓmę ꝛrietates vna, ⁊ q̃ ita ſit, ꝓz
ea, que ꝓponit, ⁊ dicit. [Simul autem ſubaudi cum eo
qõ ꝓbauimus q̃ nõ ſint neceſſaria plura tribus ꝓmis
principijs ꝑ vnaquaq; gnõne vel coꝛruptiõe [⁊ impoſſe
C eſt plures eẽ ꝓmas ꝛrietates]. i. ꝓbabimus q̃ nõ ꝑnt eẽ
Rõis ſoza. plures ꝓmę contrarietates q̃z vna, ⁊ ſic ꝓz Ariſtotelem
velle ꝓbare tãtuz vnam eẽ ꝓmam ꝛrietatẽ, duoꝝ tãtũ
ꝓma ꝓtraria. ¶ Sed de forma argumẽtãdi, nec Auer.
nec Simplicius, nec Themiſtius mihi placet. quare vi
dek mihi Ariſtotelẽ facere tale enthymema, ſubſtantia
eſt vnũ qõdaz genus entis, ꝑter qõ ſub ente nulluz aliõ
eſt gen⁹. ergo ꝓtraria ꝓma nõ gñe differũt, ſed ſolũ oz
dine, quo ſunt in illo vno gñe alia ꝓzora alia poſterio
ra. vnde dicit. [ſba enim eſt vnum qõdam genus entis]
ſubaudi ꝑter quod nullũ aliud genus ſub ente eẽ põt, ſ̃
eſt ancẽdẽs, deinde affert ꝓnẽs, ⁊ dicit. [Quare in eo q̃
ꝓius, ⁊ poſteriꝰ ſunt differũt ab inuicẽ principia]. i. con
ꝛaria [tñ, ſed nõ] differũt [genere.] e ergo ꝓnẽs ergo ꝛ
ria, que ſunt rez principia, nõ gñe differũt, ſz tãtũ qua
tenus alia ꝓius, alia poſterius ſunt in eo genere. ¶ Sz
cõtra hoc enthymema ꝓmio dubitat cõtra ꝓnẽ. nã nõ
videnꝫ principia ceteroꝝ ꝑdicamẽtoꝝ eẽ in gñe ſubſtã
tię hęc ꝓius, illa poſterius, q̃n ſicut ceteꝛa ꝑdicamẽta
D non ſunt in ꝑdicamẽto ſubſtãtię, ſic nec ꝛria ceteroꝝum
prędicamẽtoꝝ videnꝫ eſſe de genere eoꝝ ꝛriorum, que
ſunt cõtraria in genere ſubſtãtię. quare nõ ꝑnt in gene
re ſubſtantię ꝛrioꝝ eſſe alia prioza, alia poſterioza, que
enĩz in aliquo genere nõ ſunt, in eo nõ poſſunt eſſe hęc
ꝓius, illa poſterius. ¶ Scõo dubitatur cõtra aſſeręs.
nam ſumit Ariſto. ſbam eſſe vnum genus entis, ꝓter
qõ nullum aliud eſt, qõ falſum eſt, cũ rerũ ſint decẽ pri
ma genera, quoꝝ nullũ eſt ꝓius, quare ſubſtãtia nõ erit
entis genus ꝑter qõ nulluz aliud eſt. ¶ Rñdet Ariſto.
ad primã dubitationẽ, ⁊ dicit. [Semp enĩz in vno gene
re ẽ vna ꝛrietas. ſez ꝓma, ad quã ceteꝛę ꝛrietates einſ
dẽ gñis reducunt, quare dcẽ ſunt primę ꝛrietates. ⁊ cũ
dicebatur ꝛrietates ceteroꝝ ꝑdicamentoꝝ nõ ſunt ſub
ꝓtrarietate, que eſt in gñe ſubſtãtię, ergo nõ ꝑnt eẽ alię
ꝓius, alię poſteriꝰ in eo genere, rñdet, ⁊ dicit. [Oẽs au
tez ꝛrietates videtur reduci in vnũ] genus ꝛrietatis ꝓ
E mę, vz. in cõtrarietatẽ, que eſt in genere ſubſtãtię, ſicuti
ceteꝛa entis genera reducũtur per analogiã ad genᵃ en
tis, q̃ eſt ſubſtãtia, ⁊ ga oĩa ꝓtraria ſunt ꝛ genere ſub
ſtãtię reductione ad ꝓmam contrariam in genere ſubſtã
tię, ſicut ceteꝛa entis genera ſunt ꝛ de gñe ſbę reductiõe
ad ſubſtãtiam, de qua ens ꝑ ꝓius dicit. ideo in gene
re ſbę ceteroꝝ ꝑdicamẽtoꝝ contraria eſſe poſſunt poſ
terius, q̃n in eo genere cõtraria ſubſtãtię ſunt ꝓma,
ceteroꝝ vo posterius. ¶ Ad ſecundam dubitationem
cõtra añcedẽs Ariſto. hic non rñdet, q̃ſi ex ijs, que dicit
in metaphyſicis, reſpõdeꝛi poteſt, q̃ rerũ decẽ genera
ꝑdicabilitate ſint ꝓma, ac ſm rationem prędicandi im
gmiſta, cũ nullũ de alio ꝑdicetur. eſſentia vo, ⁊ eſſe vnũ
F eſt primum genus. vz. ſba, de qua per ꝓius ens ꝑdicaꝰ,
⁊ de ceteris nõ niſi per attributionez ad eam: ꝑ quę pz
oĩa ea, que ꝓ expõne textus Auerroes hic aſſerit, eſſe
infructuoſa, cũ textus ſic expoſitus nullam habeat diffi
cultatẽ. Aliaduerte tñ q̃ decẽ generum ꝓma cõtraria
nõ ſolũ ſunt einſdem generis prędicamenti, ſaltem re
ductiue, ſed einſdez generis ꝓncipij. nã omnes forme
oĩuz generũ ſunt in eodẽ genere formę, ⁊ oẽs ꝓnatio
nes oĩum generum ſunt in eodẽ genere principij, q̃ eſt
ꝓnatio. ſimili mõ materię omnium gener ũ ſunt in eo
dem genere ꝓncipij, quod eſt materia.
Dilucida- ¶ Quod quidem igitur elementum nõ ſit vnuz,
toris textꝰ neq; duobus aut tribus plura, per ſpicuuz eſt,
com. 57. bozum vo vtrum ſit, quẽadmodũ diximus,
dubitationem hz magnam. Sic igit̃ nos dici
mus primo de omni generatione aggredien
tes, eſt enim ſm nãm primum cõia dicere, de
inde circa vnumquodq; ꝑpria contẽplari.
G ¶ Q̃ quidem igitur neq; vnũ ſit elementum,
Eiuſdẽ an neq; plura duobus, vel tribus, manifeſtuz eſt,
tiquus bozum autem vtrum ſit verum (quemadmo
dum diximus) dubitationem habet multam.
ſic igitur nos dicamus primum de omni gene
ratione aggredientes. eſt enim ſecundum na
turam communia ꝓius dicere. deinde circa
deinde vnumquodq; ꝓpria ſpeculari.
οντως ¶ Epilogat. ⁊ ingt. Q̃ quidẽ igitur elntum nõ ſit vnum,
ſic neq; plura duobꝰ aut tribus, ꝑſpicuus eſt. iſtud itaq; pz
q̃ nõ ſit vnũ tñ, ⁊ ſint plura duobus, aut nõ ſunt plura
tribus, hoz vo vtrũ ſit vt vtruz non plura duobus, ga
tñ aut duo, aut nõ plura tribus, ga tñ tria, dubitatiõez
hz magnã, tunc ordinẽ addit dicẽs [ſic igit̃ nos dicimus
primo de omni gñatiõe aggrediẽtes] ga naturę ꝑſonat
ꝓius cõia dicere deide circa vnũqõq; ꝓpria cõtẽplari.
H gñatio enim in cõi (vt dicit Themiſtius) eſt de altera
tione ⁊ motu locali, ⁊ auctiõe etiã dicta, q̃n ꝑ gñionẽ ſim
pliciter ſba ipſa generet, per alterationez vo q̃litas, ꝑ
auctionem quantitas, per motũ in loco vbi fiant.
¶ Intẽdit.) Exponit primo Auerroes gd Ariſto. vult ꝑ
elntũ, ⁊ ait ipz itelligere ꝓncipiũ qõ ẽ in re, cuiuſmodi
ſunt mã ⁊ forma tñ. Themiſtius vo ꝑ elntum intelligit
ꝓncipiuz, ⁊ eſt melius, ga hic loquutus eſt de principijs
gnõnis, ⁊ non de partibus rerum generatarum.
¶ Et dixit.) Duo cõplicat ꝓmo quo mouet qõnẽ iterum
de numero ꝓncipioꝝ, cũ illã abſoluerit. Et rñdet qõnẽ
eſſe ſolutã per rõnes dialecticas, ⁊ nõ per õmõſtratio
nem. ſcõo declarat quo hęc eſt maxima q̃ſtio, ⁊ vult eẽ
maximã qõnez, ꝓpter cauillũ antiquoꝝ, quo cogebã
tur negare generationẽ, ⁊ per ꝑns ꝓncipia ⁊ numerũ il

I

ſonum. Cauillus vo quo negarũt generationez eſt, q̃ ſi generatio eſt, quęro de eo q̃ recipit generationez, aut eſt ☞ium, vt quãdo genereť calidũ. g̃iatio eius in frigido recipiať. aut eſt q̃dã ſubtã aliud a ☞io, q̃ mãz dicimus. ſi ſubtũ recipiens gnõnẽ eſt alterũ ☞ioz, vnum cõtrariũ reciperet aliud, ꝛ ſic nõ eẽ q̃ eſt ꝓuatio mutareť in eſſe recipiẽdo illud. Si vo dicatur ſubtũ recipiẽs eſſe alterũ vtpote mãz, illud aut erit ſuba aut accĩs. nõ. eſt accĩs, ga ſubtũ gnõnis ſubalis nõ põt eẽ accĩs. igiť ſuba. ſi ſuba, aut ɛterna, aut generabilis. non. g̃iabilis, ga tũc illi⁹ g̃iatio regreť adhuc aliõ ſubtũ. ſi ɛterna, ſequunť duo. ꝑmum q̃ non tota ſuba ſm ſe ꝛ q̃libet ſui g̃iareť, ga nõ illud ſubtũ, q̃ eſt ſuba ɛterna. Scõm, tũc aliq̃d eſſet anteq̃ fieret, ga eẽt mã ipſa que ẽ ſuba, anteq̃ ſuba ipſa eẽt. hęc igitur rõ coegit antiquos negare generationez, ꝛ per cõſequens facit nos dubitare ꝛ de principys, ꝛ de numero illoꝝ, verum hęc ratio quo mõ ſoluenda ſit, poſterius dicet ipſe Ariſto.

(Quia iſta.) Reddit cãm Auer. cur tractatus de generatione in cõmuni dz eẽ ꝑmus, ꝛ cur iſte ordo eſt nãlis, ꝛ vult eẽ prioꝛez. ga p ꝓpones cões, cões auteꝫ ꝓpones ꝑores ſunt, aliter idẽ bis repeteretť, vt in ꝓhemio diximus, eſt vo iſte ordo nãlis, ga naturale eſt nobis icipere a notioribus, modo ꝓpones q̃bus declarabit gnõnẽ cõez ſunt notioꝛes, ga maxime ꝛ ſine medys, quatenus ſolum per ſenſum habentť, vt loco ſuo dicetur.

K

(Et intendit.) Exponit ordinẽ in tota ſcia nãli. Et ꝑmo qd velit Ariſt. p gnõnẽ, ꝛ vult q̃ Ariſt. accipiat gnõnem pro quodã cõi, tã ad gnõnẽ ſimplicẽ ſubẽ, q̃s ſm qd accidentiuz, vt Themiſtius ẽt dicit, ꝛ loquẽdo de gnõne, loqueť de gnõne cõmuni ad gnõnẽ ſimpliciuz ꝛ mixtorũ, igitur de gnõne cõi nunc dicet. dicit 2º q̃ de g̃iatiõe elemẽtoꝝ in libꝛo de gnõne ſermo eſt. de gnõne vo mixtoꝝ loqueť, partim in libꝛo de gnõne, partiz in 4º me theoꝛoꝝ. at de gnõne mixtoꝝ in ſpecie loqueť in libº de mineris, in libꝛo de plãtis, ꝛ libꝛo de aialib⁹. addit tñ ō plantis ꝛ mineris nõ hãe libꝛos, niſi duos tñ, quos fozte non dico eſſe Ariſto. bene tñ Theophraſtus fecit, ꝛ cõplete, illos vo duos tractatus, quos credit Auer. eſſe Ariſto. in grẽcis codicibus inuenies inſcriptos Nicolao peripatetico. De his vo ſatis.

L

Recognes

(Cuz mõſtraſſet vnã opoꝛtere eẽ ☞ietatẽ in ꝑncipys, vnũq; ☞ioꝝ ſubtuz, nũc hoc q̃ſi epilogando reſumit, ꝛ dicit. (Oꝛ gdem igiť neq; vnũ ſit eꝝntuz]. i. ꝑncipiũ, vt dixit Parmenides, [neq; plura duobus,] ſubaudi ſi ſoluz reſpererimus ad mãm, ꝛ formã, ꝛ ꝓuationẽ, [mani feſtũ eſt.] Quare patebũt hęc duo, ꝛ q̃ nõ ſit vnuz, ꝛ q̃ nõ plura duob⁹ aut trib⁹. Deinde mouet. q. ꝛ ducit. [vo truz aũt]. ſ. duoꝝ. vz. an duo, vel tria [vtrũ ſit verũ, quẽadmodũ diximus, dubitationẽ hz multã.] eſt enim non q. parua, vtrũ duo, vt tria, ga lz pateat, nec vnũ eẽ, nec plura tribus, tñ eſt. q. vtrum ſint duo tñ, vel tria tantũ.

M

Quę Simplicius.

(Cur vo hoc ſit cõne dignuz, Simplicius cãm affert, qñ ſi ☞na accipiaṅ tãq; vnũ ꝑncipiũ, duo erũt ꝑn⁹. vz. mã, ꝛ cõtraria, quę vicez ſubeunt vnius ꝑncipij. Si aũt cõtraria ſumaṅ tãq; duo ꝑncipia, tria erũt, qñ duo ☞ria, ꝛ mã. Vel vt Simplicius ingt melius dici põt eſſe ß quęſitu dignũ ꝓpter ꝓuationez, quę videť idẽ cũ materia, qñ ſi differt, non niſi per accĩs differt. quare dubm eſt vtrũ duo tñ ſint ꝑncipia, forma, ꝛ mã, cum ꝓuatio nihil ſit ꝑter mãz, aut tria. vz. ꝓuatiõe cõnumerata. Vel tertio dici põt Ariſtotelẽ per. q. intellexiſſe argumẽtum veterũ, quo deſtruebãt gnõnẽ, vt pz in cõmẽtarijs. q. 9. Iz pateat eẽ non plura tribus, tñ adhuc eſt q̃dam argumentuz, quo auferť generatio, per q̃ patebit nullũ eẽ ꝑinm generationis. Ultimo Ariſto. aſſignat ordinem, ꝛ Auer. credidit Ariſtotelẽ attuliſſe ordinem doctrinę in tota ſcia de natura, ex ordie, qui habeť in ſcia, quę eſt ō generatione, ꝛ errat, qñ vniuerſa ſcia de natura nõ ſolum agit de gnõne, ſed de rebus nãlibus, ꝛ de rerũ naturaliũ accĩtibus, quoꝝ vnum eſt ipſa g̃iatio, ꝛ de cauſis accĩtium, quę rerũ nãlium ſunt. ergo Ariſt. obiter ſoluz ordinẽ ſtatuit in ꝓtractatione de gnõne, vt ex hac ꝓtractatione, quę de gnõne eſt, habeať ordo in ꝓtractatione cuiuſq; rei nãlis. Cũ vero Auerro. probauit ordinẽ doctrinę eſſe ab vl'ibus, qñ ꝓpones quę de illis ſunt, maxime ſunt ſine medys, ꝛ manifeſtiozes, ꝛ ꝑ illas nõ accidit reiteratio, errat etiaz, qñ tunc ordo doctrinę totalis eſſet a ꝓpõnibus ad ꝓpones, ꝛ ſic eẽt ordo demonſtratiuus, ꝛ ſic erit ordo in doctrina particulari, ꝛ nõ in doctrina v'li, q̃ Auerro. ignoꝛauit.

Dicimus itaq; fieri ex alio aliud, ꝛ ex altero alterum, aut ſimplicia dicentes, aut compoſita. Dico autem boc modo, nam eſt quidem hominem fieri muſicum, ꝛ eſt non muſicum fieri muſicum, eſt autem non muſicum hominez, fieri muſicum hominem. Simplex quidem igitur dico id quod mutatur. vz. hominem, atq; nõ muſicum, q̃z ſit ſimplex muſicũ. Cõpoſitum vo dico ꝛ id quod mutatur, ꝛ id per q̃ mutať, vt quãdo nõ muſicum boiem dicimꝰ fieri muſicũ hoiem. verũ bonuz, hoc quidem non tãtum dicitur fieri hoc, ſed etiam ex hoc, vt ex non muſico, muſicus. Illõ vo in oĩbus. ſic non dicitur, nõ enim ex homine fit muſicus, ſed vel homo fit muſicus.

N

Que auer.

Primus er roꝛ auer.

P

Dilucidatoꝛis textꝰ com. 58.

(Dicimus enim fieri ex alio aliud, ꝛ ex altero alterum, aut ſimplicia dicentes, aut compoſita. Dico autem hoc ſic. eſt enim hominez fieri muſicum. eſt autem non muſicum aliq̃ fieri muſicum, aut non muſicum hominem fieri hominem muſicum. Simplex quidem igiť dico quod fit, hominem, non muſicum, etiaz quod fit, ſimplex muſicum. Compoſituz vero ꝛ quod fit, ꝛ id, per quod factum eſt, quãdo nõ muſicum hominem dicimus fieri muſicũ hominem, bonum autem hoc quidem non ſolum dicitur hoc aliquid fieri, ſed etiam ex hoc, vt ex non muſico muſicum, hoc autem non dicitur in omnibus. non enim ex homine factus eſt muſicus. ſed homo factus eſt muſicus.

Euſdẽ antiquus

Q

(Nunc ꝓſegtur.) Et ꝑmo diſtinguit gnõnẽ in ſimplicẽ ꝛ cõpoſitã, ꝛ vult gnõnẽ eẽ ſimplicẽ, quãdo ſubtuz ſimplex mutať in terminũ ad. quẽ ſimplicem. vt quãdo hõ ſolus

A

ſolus acceptus mutať ad muſicã, qñ vo ſubiectuz cum addito mutať in terminũ ad quẽ cõpoſitũ, tũc vocatur g̃iatio cõpoſita, vt cũ homo imuſicus mutať ad boiez muſicũ. Cauſa diſtõnis eſt, ga ſº huius cõ. 9. mutatiões diſtinguunť ꝑ terminos ad quos. (Quãtu vo ad ☞ba greca attinet ad aduertẽdũ q̃ Ariſt. ſubim vocat grece, gignomeno, latine mutatũ, aut id q̃ fit, additũ vo illi, q̃ eſt cã gnõnis cõpoſitę, vocat q̃ gignete latine p q̃ fit, aut p q̃ mutať, quoties igiť ſolũ ſimplex ſubiectum in ſimplicẽ formã, tũc dr ſimplex g̃iatio, at cũ ſubiectũ ꝛpm, ꝛ id per q̃ mutať ad terminũ compoſitũ mutank. g̃iatio eſt cõpoſita, vt hõ ꝛ imuſicus ambo ad hominẽ muſicũ, ɛtra ſi extrema ſunt cõpoſita, g̃iatio eſt cõpoſita,

Obiectio.

ɛtra, ſed ſi ſimplicia, g̃iatio eſt ſimplex. (Sed ☞. tũc ois g̃iatio eẽt cõpoſita, ga ois g̃iatio eſt ad terminũ cõpoſitũ, ois enim g̃iatio terminať ad mãz cũ forma oiſq; ẽ e mã cuz ꝓuatione. igiť ois g̃iatio eſt cõpoſita.

B

Sol. ꝑma.

(Rñdent gdã. q̃ g̃iatio cõpoſita eſt qñ terminus ad quẽ nõ eſt per ſe vnus, vt g̃iatio totius hois muſici e toti hoie muſico. ſimplex vo. qñ eſt ad terminũ per ſe vnũ. modo mã cũ forma eſt q̃dã per ſe vnuz. Jdeo illa g̃iatio eſt

Lõſutatio.

ſimplex. (☞z hęc rñtio falſa eſt, ga trãſmutatio p ſe vna ẽad terminũ p ſe, ſumit. n. vnitatẽ trã ſmutatio ipſa eternio ad quẽ ſº huius cõ. 9. ☞z ois g̃iatio mũdi ẽ per ſe vna, vt pz. igiť terminus illius ſemper dz eẽ p ſe vnus.

Sol. ꝓpa.

(Propterea dõm aliter q̃ Ariſt. per gnõnẽ ſimplicẽ vult illam per quã id q̃ fit, variať in nõe entis ſimplr, vt ſi hõ g̃iatur, hõ fit ens ſimplr, per gnõnẽ vo cõpoſitã vult illam p quã id q̃ fit, variať in nõe entis cũ additiõe, vt ſi paries fit paries albus, ipſe paries nõ fit paries aut ens ſimplr, ſed fit paries cũ additiõe, boc eſt fit paries albus. Et ſic vł q̃ Ariſtote. p gnõnem compoſitã velit gnõne ſm qd, cuius. vz. id q̃ g̃iať accipit eẽ nõ ſimplr ſed additũ, ꝛ per gnõnẽ ſimplicẽ, vult g̃ia

C

tionẽ, cuius id q̃ g̃iať accipit eẽ ſimplr, ꝛ nõ eẽ additũ. Exẽpla vo eius ponunť vt ſentiať q̃ diſcũt. (Aliaduertẽdũ ẽt circa ☞ba greca q̃ differũt id q̃ fit, ꝛ id p q̃ fit, vt hõ qui fit muſicus, ꝛ imuſicuz per q̃ fit, differunt dico in voce ꝛ in re. In voce qdẽ, ga id p q̃ fit duplr põt efferri in qõne, nã ꝛ ex imuſico fieri muſicũ, ꝛ imuſi cũ fieri muſicũ aſſueuimus dicere, id vo q̃ fit vt hõ in altero variare nõ eſt, ſed plurimũ vtimur recto, ita hõ fit muſicus, nõ flexo ita ex hoie fit muſicus. Dixit Ariſt. illud vo in oĩbus nõ ſic, ga pauca ſunt in quibus id dici põt ex hoc fit hoc. vbi cã. ex ere fit ſtatua rectius q̃s ſi es fit ſtatua, ex lateribus fit domus, rectius q̃s ſi lateres dicamus. hęc eſt ☞ia in voce. de differentia vero in ſignificatione mox ſubſcribet. Verba textus patent.

D

(Et eſt manifeſtus.) Apud Auerroez generatio eſt ſimplex ẽ compoſita. Simplex eſt duplr a ſubto ſimplici, vt cũ dicimus hoiem fieri muſicũ, aut ab oppoſito, ſimplici, ſiue illõ oppm fit ꝓuatio, ſiue ☞iũ, g̃iatio vo cõpoſita eſt quę attribuiť ſubto ꝛ oppoſito vt hois imuſico. Sz vł velle Auer. eius mõi gnõnes diſtigui penes extremũ e quo, ꝛ nõ penes terminũ ad quẽ ſ ipm ſº huiº cõ. 9. Dici põt hãc ☞iam eſſe ſm vocẽ vel ſm denotationẽ, nã ſm rem g̃iatio ſortiť ſpẽm a termino ad quem. Hęc omnia applicat verbis Ariſtotelis ꝛ patet.

Dubõ.

Sol.

(Et p oppm.) Lõtradicet qs qd intelligit p oppm, aut ꝓuationẽ tñ, ꝛ ſic hęc diſtõ nõ hãet locũ niſi ſ ſuba. aut ☞riũ, ꝛ ſic ſolũ in accĩte. Rñdet. q. p oppm intelligit cõe ꝓuationi ꝛ ☞io, qua rõne fit, vt hęc diſtõ de gnõne cõpetat oĩbus gnõnib⁹ decẽ pñtoꝝ. (Sed ☞. ga nihil generať niſi ſubſtãtia 7º metaphyſi. cotñ. 22. Dici põt per Auerroem 5º huius cõmen. 7. q̃ ſubſtantia generatur

g̃iatione ſimplici alia noues prędicameta g̃iatione ſm quid, quam diximus generationem compoſitam.

E

(Et cũ notificauit.) Ponit ꝺũa inter modũ loquẽdi de oppoſito ꝛ modũ loquẽdi de ſubto apud greꝛcos. deide apud eos, ꝛ q̃ dicit apud greꝛcos ꝑ, apũd eos vo. hęc ꝑpoſitio, ex, cõis eſt oppoſito ꝛ ſubto, illa ꝓpoſitio, ab, ꝓprią eſt agẽti tanq; ei q̃ ſupponiť ẽ apponiť, pręiacet enim agẽs effectum, hoc vo fieri hoc apud eos cõperit ſubto nõ oppoſito. ☞z ꝓpoſitio, poſt, ꝓprią eſt oppoſito. ꝛ vba eius patẽt, qd vo apud greꝛcos, ꝛ qd apud nos ꝑ. hęc de ꝺũa ſm vocẽ. (Circa hęc quęrit vtrũ materia habeat eẽ aliud a ꝓuatione ꝛ forma. (Circa hãc q̃ne ſunt tres põnes famoſę. ꝑma eſt q̃ mã habeat eſſentiã eſſe, ꝛ exĩtiaz, aliã a forma, nec a forma ipſa dependẽte. Scõa poſitio vult q̃ mã hẽat aliud eẽ a foꝛª, ſz illud eſt ſibi ꝓp forma ꝛ a forma, adeo q̃ ſi ſepareť a forma nõ hẽt niſi eſſe in ai a. Tertia poſitio eſt q̃ mã ipſa p ſeipſaz habeat eſſe eſſentię, ꝛ nõ a forma, nec ꝓp formã, exĩtia vo ꝛ ſubſiſtẽtiã atq; oẽm actualitatẽ hz a forma ꝛ ꝓp formã. (Prima poſitio q̃ eſt nõnullorũ theologoꝝ acutoꝛum, exponiť q̃ mã ipſa eſt quid primus ipſa forma, ſubtũ illius, eſtq; ex ea parte q̃ incauſata, ſiue ingenita, ſolũq; terminus creatiõis, igiť hz eẽ ſibi ꝓpriũ, eẽntiã, ꝓpriã, ꝛ qñ exĩtia ẽ modus intrinſecº (quẽ greci idiotropiaz vocant) eẽntię, velut intẽſio ꝛ remiſſio eſt idiotropia q̃litatis intenſibilis ꝛ remiſſibilis, igiť vt nõ dať q̃litas intẽſibilis ꝛ remiſſibilis abſq; intẽſiõe ꝛ remiſſione actuali, ita nec eſſentia abſq; exĩtia, ꝛ qñ vt addũt nõnulliſequaces mã põt p ſe eẽ terminus creationis, ꝛ abſq; forma, ꝛ oẽ q̃ creať ẽ ſuppoſitũ aut idiuidnũ ſubſiſtẽs, igiť hz eẽ p ſe ſubſiſtẽtię, ꝛ nõ a forma, ꝛ ſic mã q̃tenus mã hz eẽntiã eẽ, exĩtia ꝛ ſubſiſtẽtiã, ꝛ nõ a forma, ſed q̃tenus mã ipſa ẽ terminus creatiõis, ſic igiť hz eſſe, ꝛ exĩtiã formaliter indepẽdẽs, ſz eſſe formale a forma. hęc poſitio ꝓbať ab eis rõnibus nãlib⁹ ꝛ rõnibus theologicis.

Prima rõ.

(Nãlibus qdẽ ꝑmo. ga ſubtũ adęq; tũ gnõnis manẽs idẽ numero ſub vtroq; termino g̃iatiõis hz eẽ eẽntię ꝛ cętera ꝓntia illã p ſe ꝛ nõ a foꝛª. hęc pz. ga ſi cũ forma corrupta materia ꝑderet eẽ formale, ꝛ oẽ eẽ, tũc nõ eẽt e adẽ numero mã. Silr cũ ſit idẽ numero ſubtũ, ꝛ ſubtũ nõ ẽ ſubtũ, niſi q̃tenus ẽ ens, ꝛ exiſtẽs, igiť vt ꝑus. (Scõo illõ q̃ eſt ꝓmm ex quo cũ ipa forma entis poſitiui ꝛ abſoluti, hz eẽ poſitiuũ ꝛ abſolutũ ꝑ ſeipm vt ſit q̃ne indepẽdẽs, vt eſt illud formę. hęc oĩbus pz. ſz mã ipſa cũ forma ſunt cauſę p ſe ꝛ poſitiuę cõpoſiti exĩtis, igiť vt ꝑus. minoꝛ pz apud oẽs. (Tertio, oẽ ꝑus abſolutũ hz eẽ ſimplr abſq; omni poſteriori, ſz mã eſt abſolute ꝓzioꝛ ipſa forma ꝛ cõpoſito, igiť hz abſolute eſſe, ꝛ nõ ab ipſa forma nec ab ipſo cõpoſito. Dę ſunt potioꝛes rõnes nãles. (Theologicis vero rõnib⁹ argnũt ꝑmo, gcgd deus abſolutũ facit in effectib⁹ mediãte cã ſcõa, põt illõ idẽ facere ſine illa cã ſcõa, quę nõ eſt de eſſentia cãti, ſz ipſa forma eſt cã ſcõa q̃ nõ eſt de eẽntia materię q̃tenus materia cũ in eadẽ mã aduẽiat alia ꝛ alia foꝛª mã ipſa remanẽte eadẽ, igiť de⁹ ꝑt dare oẽ eẽ materię ſine foꝛª. Scõo. ꝛ q̃ſi idẽ gcgd põt cã ſcõa, põt ꝑma ꝛ ſupioꝛ p ſe abſq; ſcõa, ſz forma dať eẽ materię. igiť de⁹ põt abſq; foꝛª dare eẽ mãę. Tertio, materia ẽ p ſe terminus creatiõis alius a foꝛª: igiť põt ꝑſeruari in eẽ alio a foꝛª. añs pz, ga ex quo ẽ res diſtincta a forma hz eẽ eſſentię, ꝛ eẽ exĩtię aliud, ꝛ p nõs alia creatione creať. Exĩtia vo pz, ga agẽs potẽs creare aliq̃d, illõ idẽ põt ſeoꝛſuz ab alio ꝑſeruare. Quarto, cõneꝛio mãę ꝛ formę nõ eſt neccia abſolute, ga tũ mã determinaret ſibi aliq̃s formã numero, ꝓbãt ga gcgd deter-

Scõa.

Tertia.

H

Rationes theologicę

I minat sibi genꝰ determinat sibi aliqꝫ spēm. sed gcgd determiat sibi aliqđ in spē, determinat sibi aliqđ in individuo, igit mā sibi determinaret hāc vl illā. Ultio mā, se hz ptingēter ad oēm foꝛᵐ, igit hz oē eē aliud a foꝛa, añs pz, ga gcgd ptingēter se hz ad aliqđ genꝰ, se hz ptingēter ad quolibet illius gīis. hꝫ sunt rōnes meliozes p eis. ¶ Sz hęc positio stare nō pōt, z pmo arguamus ꝺ pcedēte. 2° ꝺ rōnes. Cōtra pcedēte gdez. p nō magis depēdet foꝛ materialis educta de poꝰ materię ab ipa materia, qz mā e foꝛ. Sz apō Peripateticos formā mālem eductā de poꝰ materię eē sine mā, z hīe eē idepēdēs a mā iplicat ꝺdictiōez, igit mām hīe eē idepēdēs a forma iplicat ꝺdictiōez. hęc rō colligi pt 7ᵐ meta. cō. 35. Scđo, ois effectus denoīatiuus alicuius rei reducit ad aliqđ tale p eāntiā, vt eē albū ad albedinē, Sz esse exīti ę effectus ōnoīans oēs res, igit reducit ad aliqđ tale p eāntiā, vel illđ ē forma, vel materia, vel ambo nō materia, qz tūc cōpositū hīet eē a mā, z p se, ꝺ Phm 7ᵐ meta. vbi ai t. p mām res nō est, p formā est tex. cō. 22. igit forma, z p ꝑs nihil eē pōt abSqz forma. hęc rō colligit 2° huj cō. 12. Tertio, illud qđ essentialr ineſt alicui ꝙ aliud, nō sibi cōpetit, nisi per illud, Sz essentialiter cōpetit māę eē partē cōpositi 5° meta. qz sibi cōpetit rō elementi z essentialr, igit nullū pōt hīe sibi esse ꝓpriū nisi in cōposito, igit esse eius est esse cōpositi, z p ꝑs esse formę. hęc rō colligit 3° cęli cō. 29. Quarto, oēm entitatez potentialez atqꝫ posez, t oēm possibilitatez hz forma educta de potētia māę a materia. ergo oēm entitatē actualem hz materia a forma. tz ꝑntia, aliter. n. plus forma depēderet a materia qꝫ eꝫ. añs est Arist. 10ᵐ meta. tex. cō. 51. vbi vult subaz pmā nullā hīe potētiā, qz liberata a mā. hęc rō est Auer. 9° meta. cō. 2. vbi vult formas liberatas a mā nō patinec recipere aliquo mō. Quinto in gīie potētialiū pma potētia qđ oē qđ patit est passiuū, est pma mā, igit in gīie actualiū pmū est forma, e qđ oē quod est aliquo mō in actu, est existēs z ens. ꝑña pz, qz actus z potētia sūt opposita. igit z pma in illa debēt eē opposita. Sexto, si mā existeret, t nō p formā, igit forma existret z nō p mām. tz ꝑntia, qz plus ipsa materia e forma depēdet qꝫ eꝫ, vel nō minus. si forma existit, z nō p materiā, igit ois forma est appropriata materię, sic enim vocat Auer. formā appropriatā. Septimo, si materia existeret exīti a sibi ꝓpria, tūc forma ēt existeret exīti a sibi ꝓpria. p idē igit ālibet forma eēt cōpleta, z sic non possent esse ptes cōpositi, nisi ꝙgregatiōe. Dę rōnes p nūc satis. ¶ Cōtra 2o rōnes, z pmo ꝺ pmā, subtūin trā smutatiōe accītali nō manet idē numero fm quid sub vtroqꝫ termino trāsmutatiōis, igit subtū in trāsmutatiōe simplr nō dz manere idē nūero simplr in trāsmutatiōe subali. añs pz, nā in trāsmutatiōe accītali subā variat fm gd ꝗtenus variat in accīte a quo eē hębat fm gd. ꝑntia pz, quia plus depēdet simplr mā a forma subali qꝫ subtū fm gd depēdeat ab accīte. ¶ Scđo, ꝺ idē data rōne hac tūc mā eēt vna positiue, z nō p ptionez oīum formaz, hīet. n. esse idem numero z existiā eā dē numero in vtroqꝫ termino, igit vnitatē numeralē positiuā fz sui eē reale, hoc est ꝺ Arist. 10. meta. vbi ingt. materia. n. negatiōe ofdit, vbi Auer. cō. 24. ingt mā cognoscit. p negatiuā, cū dī q ē mā ptio formę, t ita eius vnitas nō est nisi p ptionē oīum formaz. ¶ Cōtra scđam arguo z accipio maiozē eius. illa quę sunt ex equo ꝓncipia z causę alicuius qōlibet in suo gīie causę, neutrū fm sui esse depēdet ab altero, hęc est maioz eoz, sed agens z finis sunt causę rerū naturaliū ex equo quęlibet in suo gīie causę, igit neutrū fm eē depēdebit a neutro. qcl'o ex ꝺ Arist. 2° huius. tex. cō. 30. z non minoz vt pz. igit eoz maioz. ¶ Cōtra tertiā arguo. assumo eoz maiozez, z addo minozez, Sz forma elementaria est poz absolute in mā, ipsis pmis qlitatibꝰ, z distincta realiter ab illis. Igit hz esse z exīti a, ꝓpriā indepēdētē ab illis in mā. ꝑñs ē ꝺ Aristo. scđo de gnōne, z ēt ꝺ eos alr nō iplicaret ꝺdictionē formā elementariā eē z existere in materia sine pmis qlitatibꝰ, qđ Aristo. ōrideret, z ita hęc positio nō ē Peripatetica. ¶ Scđo accepta eadez maiozi addo hāc minorē, Sz formę nāles vt aia eg z id ge nus sunt pozes absolute in mā qꝫ disponēs, gbus in mā est, qz apō eos sit resolō in accītibꝰ. igit pñ stare, seu nō iplicat ꝺdictionē illas stare in mā, sine disponibꝰ qlitatiuis z qꝫtitatiuis. Credo eos ꝑ nō ꝓcedere, qre maioz illa falsa est. ¶ Cōtra rōnes eoꝝ theologicas iteruꝫ arguo z assumo maiorē pmę rōnis, z addo minorē, Sz deꝰ facit parietē albū mediāte albedie. igit pt ipꝫ facere albū sine albedie. ꝑñs ē ꝺ eos. igit eoꝝ maioz est falsa. ¶ Cōtra 2ᵐ Ao arguo z assumo maiorē z addo, Sz calor pōt cale facere z efficere ignē formalr calidū, igit deꝰ potest facē ignē calidū sine calore. ꝑñs ē vt supra ꝺ eos, qz nō pōt deus supplere vicem(vt dicūt) causę formalis.

¶ Cōtra 3ᵐ arguo z assumo maiorē quā itēdūt ipsi. vz. qcgd deus pōt distincta, sine ꝓductiōe, sine creatiōe efficere, alia. vz. a creatiōe, sine ꝓductiōe alterius, pōt illō pseruare sine illo. Sed deus de facto creat, sine ꝓducit oēs alias bntoꝝ i mā sine disponibus ꝗlitatiuis z ꝗtitatiuis apud eos in eodē libro. cū hę ab agēte sint, igit illas pōt pseruare i mā, sine disponibꝰ ꝗlitatiuis z ꝗtitatiuis. Dęc pcl'o(vt puto) ꝺ eos, ga Sz deꝰ possit facere alias oēs sine materia, nō pōt illas facere i mā sine materia, z p ꝑñs nec sine disponibꝰ materialibꝰ. ¶ Cōtra 4ᵐ arguo z assumo maiorē pbatiōis eoꝝ, z addo hāc, Sz corpus determinat sibi locū in gīie, igit locū in Spē, igit locum hunc vel illū, qđ eos id concedere nō credo. ¶ Amplius addo aliā, sed a, corpus ptinuū limitat sibi partē diuisibilē, alr nō esset ptinuū. 6ᵗ huius. z p ꝺ gītatione. igit limitat sibi partem aliqꝫ in specie, igit ptem aliqꝫ in numero. qđ ipsi(vt puto) nō ꝓcederēt. Dōt eniz ptinuū aliqđ, vt a, adhuc remanere ptinuū sine illa pte. ¶ Cōtra vltimā arguo z assumo maiorē quā intendūt qcgd ptingēter se hz ad aliqđ genꝰ, sive in gīie ptigēter se hz ad aliqđ in Spē illius, z ad idūiduū eiusdē, Sz calidꝰ se hz ptingēter ad gradꝰ, sine itēsionē z remissionem. igit pōt eē sine gradu suę intēsiōis atqꝫ remissiōis, qđ nō ꝓcederēt. Sic igit nec positio, nec rōnes valēt, p pterea ad illas pro me, z pro eis respōdebimus in fine.

¶ Restat mō videre de scđa pōne Auer. vbi aiaduertēdū ē q apud Auerroē vt ipa mā ē cā formę i eē ꝑseruari, vt in libro de suba oꝛbis accipit. ita q foꝛᵐ educta de poꝰ māę cū itelligit eē sine mā nō hz eē nisi in aīa, sic eꝫ materia hz eē z oēz entitatē a forma, ita vt si ipa eēt absqꝫ foꝛᵐ, it elligerem⁹ aliud eē nō sibi corrūdere nisi hoc eē cognitū, hęc ē sntia Auer. 12. meta. cō. 14. Sunt igit materia z forma sibiūnicē cāę z hz eē, z hz cālitatē. hz eē qdē, qa nec forma pōt hīe eē qn depēdeat a mā, nec ꝺ materia qn ō pēdeat a forma, quo vo ad cālitatē, qñ nec mā pōt cōpōere cōpositū sine forma, nec forma sine mā. ¶ Tūc ex his sequunt multa de mente Auer. quoꝝ pmū est, q mā est alia, atqꝫ alia sub alia, atqꝫ alia forma hz vnitatē numeralē positiuā. B pz ab eo 12ᵒ meta. cō illo. 14. vt. n. est ꝓp. formā, sic erit vna ꝓp. formaz. scđo de aia. ¶ Scđo segt q mā est vna p hoc q itelligit sine forma, vt aq ē vna p hoc q itelligit absqꝫ vasibus, veꝝ differunt, qa vnitati aquę rīderet in re aliqđ ens reale

N Tertia.

Quarta.

Quinta.

O Sexta.

Septima.

Octaua.

P Nona.

Decima.

scđa positio Auer. Q

Sol. 2ᵉ. D Sol. 3ᵉ.

Ad rōnes theologicas. Sol. pmę. Sol. 2ᵉ et 3ᵉ.

Scđa.

Lōfutatio rōnum. Dūa rō. M

Lōcl'o ex pma pte.

Lōcl'ones Auer. Dūma.

Scđa.

A ens reale extra aīaz, vnitati ꝺo māę nihil pręter ptionē, qđ hz eē in aia, hęc Auer. 12. meta. vt supꝛa. ¶ Tertio segt q hz mā sit pmoz forma, cū foꝛa sit poz mā, quia sibi nunicē cāę ꝺm eē z cālitatē, in nullo priori posset capi materia in gīie cāę materialis, qn in illo foꝛa ipsa sit adhuc prioz ea in gīie causę formalis, z eꝫ non pōt sumi forma in aliquo poz i gīie formę. qn materia sit poz illa in gīie materię, qñ sunt innicē mutuo cāę, t mutuo sese pozes. ¶ Ultimo sequit. q hz sint simplr mutuo sibicāę, z ꝺm esse, z cālitatē, materia tñ distinguit realr a foꝛa, z entitas materię ab entitate formę. Expluz in aliꝝs. ꝓ oēm necessitatē hz a ꝓpōnibus, z tñ necessitas pclusionis z necessitas ꝓpōnū distinguunt simplr. Silr mūdus oēz entitatē hz a deō, z tñ distinguitur simplr a deo. eodē mō hz oē eē eāntię z exīti a hz materia a foꝛa, cū esse nō possit absqꝫ illa, tñ eē materię ē realr distinctū ab eē formę. ¶ Nec valet, distinguit realr a foꝛa, igit pōt hīe eē sibi ꝓpriū ab illa separatū, bñ ꝓcedo distinctū, nō tñ separatū, qz tūc hīet eē idepēdēs, ꝺ pcupposita, hęc colligi pōt 12° meta. cō. 14. Et hęc est positio

B Rñsio ad argumēta. An mā pōsit vno numero i oībꝰ gīiabilibꝰ z corruptibilibꝰ An mā sit gīiabilis z corruptibilis.

expositoꝝ nīi vbiqꝫ, g in hac re non differt ab Auer. ¶ Per hęc ad rōnes. ad pmā dico q i maioꝛi ꝺz addiꝙ maneat eadē nūero positiue, imo vt ꝺixi materia ē alia atqꝫ alia sub alia foꝛa positiue, eadē ꝙo vt intelligit ꝓnata, cui intellectioni nihil rīdet pter privationē, q nō hz eē, nisi in aia. ¶ Sed dices, igit materia gīiat. Sz rē. nego ꝟntiā, sed bene ꝓcedo q depēdeat ꝓtinuo ab alia atqꝫ alia forma, sicqꝫ ꝓtinue alia atqꝫ alia pp formā aliā atqꝫ aliam, z ita potest depēdere ab aliquo in gīie foꝛę e quo nō dependet in genere agentis, imo est simpliciter indepēdens in gīie causę agentis. ¶ Ꝺdhuc aīa titubat ꝓtra, materia quę erat cum a, forma, nō est eadē numero positiue cū b, foꝛa, igit desinet eē materia ipsius a, z materia ipsius b, incipiet eē, Sz oē qđ desinit, aut incipit eē, desinit aut incipit eē p gnōnē, igit mā gīiat, hoc est vltimū posse eoꝝ. ¶ Dico q mā quę erat cuz a, desinit eē Sz idētitatē numeralē positiuā, z mā sub b, incipit eē alia pp aliā vnitatē numeralē positiuā, sunt tñ vna per hoc q intelligit sub ꝓuatiōe, per hoc tñ nō inferꝛ plus, nisi q hęc mā positiue sumpta desinit esse positiue vna hac vnitate. nō tñ desinit eē simplr, qz nō desinit eē forma simplr, qz succedit alia, a qꝫ hz vnitatē aliam numeralē positiuā, est tñ vna numero, per carētiā formaz facientiū distōnē numeralē positiuā. Dęc ē rñsio Auer. 12ᵉ meta. (vt ꝺixi) cō. 14. ¶ Adhuc obyciūt scholares. agēs z patiens cōicant in materia vna numero, quia ꝓtraria sunt apta fieri circa idem numero.

Replica tertia.

Rñsio.

¶ Jam respōdet Auer. 8° meta. q cōicant in vna materia, quę est vna numero per ꝓuationē, nō vnā nūero positiue, qz tūc haberet formam ꝓpriam vnā numero. ¶ Ad 2ᵐ pz sol'o, maioꝛ eniz falsa est, nā agens z finis sunt ex equo causę rerū nāliū, z tñ sunt sibiūnicē cāę. ¶ Ad 3ᵐ Auer. negaret maiorē z minorē. minorē gdez, qz forma z materia ꝺnr ad aligd 2° huius cō. 26. maiorē vo, qñ nō est vera nisi de prioꝛi, qđ nullo mō est posterius, mō mā est poz foꝛa in gīie suo, hoc ē in gīie cāę materialis, z posterioꝛ, qz forma est prioꝛ illa in gīie causę formalis. ¶ Per hęc ad rōnes theologicas, ad pmam dicerē maiorē esse verā in causis efficiētibus, deus. n. pōt supplere vicē finis z agentis, non aūt formę. vt ēt ꝓcedit ipsi, nō enim potest facere albuz sine albedine, ideo nec mām eē quin habeat formā, cū omne eē sit a forma. Per idē ad 2ᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dicunt alq catholici q materia nō est per se creata, aut p se ꝓducta, qa eēt facta informis. Sed est ꝓcreata simul cū forma, z ꝙꝫ sit

E Sol. 4ᵉ.

Sol. vltimę.

Alia pō de mēte Auer.

F

Qualis pō Auer.

Pō. ꝓpa.

Distinctio.

Prima ps pōnis.

G

pmę. Nāę

Lōcl'o ex pma pte.

Scđa ps.

H

Lōcl'o secūdę ptis.

Quę cōpetūt sibi vt sic.

Rñsio taciteę qōnis

Tertia ps

habet ſubtī, qua rōne eḡlū eſt ſubtū motoris. nō materia, qm̄ illud ſubtū eſt ad eſſe tm̄, quo ét in ſigno eſt ipſa in actu formata, ⁊ vna cū foꝛa ꝓs rei cōpoſitę. Qua ét rōne eſt vna numero poſitiue ab alia atq; alia forma.

Exēplū. Exemplū oium hoꝛ eſt eḡra, pōt enim eḡra ꝓſiderari in primo ſigno naturę quo ad ꝓdicata p̄mi, ⁊ ſic eſt ſuba, ⁊ quicḡd cōpetit ſibi p ſe illo mō. ⁊ pōt ꝓſiderari in relatione aptitudinali ad oēs figuras, ⁊ ſic cōpetūt ſibi ꝓdicata ſcōi modi per ſe, qua rōne ipſa eſt poſ, vna numero ꝓuatione, atq; mālliarū. ¶ Tertio mō pōt ꝓſiderari in relatione actuali, quo. v3. ad tertiū ſignū naturę, ⁊ ſic ſibi cōpetit rō ſubiecti, ⁊ eē figuratū, ⁊ id genus. Dis ſic expoſitis teneo cū ꝑma pōne ipſaꝫ māz̄hīe aliquā entitatē realē poſitiuā, q̄ dici pōt eē eēntię, ⁊ ꝑ illud nō depēdet a forma, nec ab efficiēte, nec ab aliquo ḡne cāę. Cū ſcōa vo teneo mām non h̄ie eſſe in actu et exiſtere, niſi a foꝛ, ⁊ ſic mā ꝛ forma ſunt ſibi mutuo cāę quo ad eē actuale, ⁊ nō quo ad eēntiā. Et ꝑ hāc pōnem potes facile rīdere ad argumēta vtriuſq; ꝓtis. ¶ Sic circa hęc dubitares cū mā ipſa hēat eē eēntię ſibi ꝑpriū atq; ſimplr̄ indepēdēs, pp qd aō pōt eē ſine foꝛa, vel ſaltē nō iplicaret ꝛdictionē eē ſine forma. ¶ Scōo tūc mā nō differet a gn̄e, qm̄ cōitati ynāę rīderet illa eēntia, ⁊ ita genus. ¶ Dici pōt ad p̄imū q; mām eē abſq; foꝛa iplicat ꝛdictionē, qm̄ eo ipſo q; eēt abſq; foꝛa eēt exīs actus vel hās actū. ¶ Ad 2m̄ dici pōt q; ꝓceptus gn̄is ſumit ab actu vel hēnte actū, eo q; genus ē p̄m̄ intelligēdi, at cōitas materię colligit ab eēntia, quę nec eſt actus, neq; habens actus. Dęc de materię entitate.

Recogniti ones. ¶ Quia ſubiecti naturaꝫ inuenire ꝓpoſuit, ⁊ quidē materię manifeſtius, q̄ dixerat, iō primo de generatiōe diſtinguit, deinde oīam aſſignat, quę eſt inter ꝓuationē, ⁊ ſubiectū, ⁊ primo qdem a noīum oīa, deinde ab ipſa reruꝫ natura, de prima parte dicit. Dicimus enim fieri ex alio aliud, ⁊ ex altero alterū ſubaudi dupl̄r aut ſimplicia dicentes ſubaudi fieri ſimplicia, aut compoſita ſubaudi dicētes fieri cōpoſita, per quę innuit duplicē eſſe gn̄es ſimplicem, cuius terminus, ad quē eſt ſimplex, aut compoſitam, cuius terminus ad quē eſt cōpoſitus.

Quid ſimplex, quid compoſita gn̄atio. ¶ In cōmētarijs diſputauimus ad p̄ ſimplicē, q̄ due p̄ cōpoſitā gn̄ē Ariſtoteles intelligat, ſz ꝛcḡdibi diximus, nūc dicimus Ariſtotelē p gn̄ē ſimplicē intelligere gn̄ē elemēti, q̄ nō niſi vna gn̄e fit, p gn̄em cōpoſitā intellexiſſe gn̄ē miſtoꝝ. q̄ pluribus gn̄ibus gn̄ant, vt ſunt gn̄es aīalium, ⁊ plantarū, ⁊ cū dixiſſet ex alio aliud, aut ex altero alterū, non intellexit diuerſa, ſed addidit illud moꝛe antiquoꝝ, qui ſic ꝓſueti ſunt log. Deinde hāc diſtinctionē exponit, ⁊ dicit. Dico aūt hoc. i. hāc diuiſionē [ſic,] vt ſit exēpliter dicere, [eſt. n. hoīem fieri muſicū]. i. nam ꝓtingit hoīem fieri muſicū, [eſt aūt]. i. ⁊ ſcōo ꝓtingit [aliquod non muſicum fieri muſicum, aut] tertio contingit [non muſicuꝫ hoīem fieri muſicum hominem]. ¶ Sed dices vt aliquid fieri poſſe quadrupliciter, aut ſimplex ex ſimplici, aut ſimplex ex compoſito, aut compoſitum ex compoſito, aut compoſitum ex ſimplici. ¶ Et dicendum generationeꝫ non differre per ſe a gn̄one, niſi differētia terminoꝝ ad quos. nā diſtinctio, qm̄ habetur per terminos a gbus, eſt qua ſi p accn̄s, ⁊ ꝓpterea Ariſtoteles annotauit ipſam nō ꝓpterea q; faciat oīam gn̄ationum per ſe, ſed q; facit diſtinctionē per accidens. hac ratione fit, vt tm̄ duę ſint generationes ſicuti Simplicius collegit. Deinde exponit quid per ſimplex, ⁊ quid per compoſitum intelligat exemplis in generationibus accidentiū, ⁊ dicit, [Simplex quidem igitur dico quod fit ꝓuo. v3. [hominem, ⁊]ꝓuationem. v3. [non muſicū etiam quod fit ſimplex muſicū,]dicitur enim hominem fieri muſicum, ⁊ non muſicum fieri muſicū. Deinde exponit, quid intelligat per compoſitum, ⁊ dicit. [Compoſitum vero]dico ſubaudi miſtum. v3. ⁊ quod fit, ⁊ id per quod factuꝫ eſt]. i. miſtuꝫ quod eſt ex elementis, ⁊ materia. cuius rationem affert, ⁊ dicit [quando]deſt quoniaꝫ [non muſicum hominem dicimus fieri muſicum hominem.]vſus eſt autem exemplis in accidentibus, quia quod dixit, in eis eſt manifeſtus. Deinde aſſignat differentiam inter hęc a dicendi vſu, ⁊ dicit. [Dixum autem, hoc quidē,] ſcz non muſicum, quod ꝓuatio eſt, [non ſoluꝫ dicitur hoc aliqd fieri]in recto. v3. [ſed etiā ex hoc]. v3. in obliquo, [vt ex non muſico muſicū]fieri dicimus, ⁊ nō muſicum muſicū [hoc aūt]. ſ. ſubtum [non dī in omnibus, non. n. ex homine factus eſt muſicus, ſed hō factus eſt muſicus,]cur vo dixit [non dī in omnibus] in cōmētarijs ſatis expoſuimus. ¶ Arabes vo in ipſo fieri vtuntur quatuoꝝ ꝓpoſitionibus, nā de ſubiecto dicūt hoc fieri hoc, vt hō fit muſicus. de ſubiecto vo, ⁊ de oppoſito dicunt hoc fieri ex hoc, vt ex imuſico fieri muſicuꝫ, ⁊ ex homine fieri muſicum, de agente autez dicunt ab hoc fieri hoc, vt a domificatoꝛe fit domus. at de oppoſitis dicunt poſt hoc fieri hoc, vt poſt immuſicum muſicum, ⁊ poſt noctez diem fieri. ¶ In cōmentarijs de eſſentia materię longā fecimus digreſſionez, vbi tandez poſitionem Themiſtij tangim̄ ꝓbabiliozem elegimus. dicebamus enim materiam poſſe conſiderari, aut abſolute, aut per reſpectum ad formā. abſolute quidē, quoties quo ad ea ꝓdicata conſideraꝛ, quę ipſi competūt per ſe primo modo, veluti cum cōſideratur, vt ens, vt ſubſtantia, ⁊ vt ipſa tm̄, ⁊ cum ſic materia cōſideratur, erit ens, ſubſtantia, ⁊ tm̄ ipſa, ⁊ non per dependentiā ad formam. ⁊ cuz ab eſſentia vnuniquodq; ens dicatur, inre materia ſi hoc pacto conſideretur habebit eēntiam, quę non dependet a forma. Si autem cōſideretur materia per reſpectum ad formaꝫ, poterit cōſiderari, aut per reſpectum actualem, quo ipſa eſt actu ſubm forme, aut per reſpectum potentialem, quo ipſa pōt recipere formam, ſi per reſpectum potentialez, quo poteſt recipere formam, materię competunt ꝓdicata ſcōi modi per ſe, vt vnitas, qua ipſa dicitur vna oium generabilium, potētia, qua poteſt omnes formas recipere, ꝓuatio, qua caret omnibus formis apta tamē illas recipere, hoc pacto etiā ipſi cōpetit ratio materię, dicitur enim materia ab eo q; ipſa poteſt recipere omnes formas, non autem ab eo, q; illas recipit. materia aūt ſi hoc modo conſideratur, dependet a forma, non quidem, vt a cauſa, ſed vt a termino, eo modo quo pz, vt a termino dependet a filio. finautem conſideratur per reſpectum actualem ad formam, ſic conſideraꝛ quatenus eſt ſubiectuꝫ, ⁊ hoc modo eſſe actuale habet a forma. nam per hoc quod ſubyicitur formę corporali, materia dī corporea, per hoc quod ſubyicitur actu formę animalis, materia dicitur animata, vel animalis. q; hoc q̄ actu ſubyicitur formę hominis, materia dicit humana quare corporea dicitur quatenus, vt corporea dependet a foꝛa corporis, aiata ꝛtenus vt aiata dependet ab aīa aialis, ſil̄r ⁊ in aliis, ſic itaq; mā dependet a foꝛa, q; hęc nō ꝑt ei cōp etere, niſi actu formis ſubyiciaꝛ. ſicuti. n. parieti nō cōpetit eſſe albū, niſi p formalem dependentiam ad albedinem, ita materię non cōpetit eē corporeū, aut aliquid tale, niſi quia actu formaliter dependet a forma tali. ¶ Sed ſunt dubitationes, q̄ in cōmētarijs nō ſunt tactę, ꝑma q̄dem ex eo, quia videmus in tranſmutatione

in trāſmutatiōe accidētali ſubiectū q̄deret nomē ⁊ accidētalem rōnem. igitur in tranſmutatione ſubſtātiali ſubiectum perdet nomen ⁊ rationem ſubſtātię, quo fit, vt māę ipſi cōpetat rō ſubę nō niſi a foꝛa. q̄re erit ſuba, ens, ⁊ ipſa ꝓp formam. ¶ Scōa dubō ex eo oīr, qm̄ ſi ipſa mā accipiē in illo ꝓioꝛi, in quo hz eſſe eēntię, ⁊ in quo eſt ens entitate ꝓpria, ac independenti, quęremus an eſſentiam habeat extra cauſas, veluti roſa in ęſtate, an in cauſis formalibus atq; effectiuis, vt roſa in hieme, ſi tale eſſe eſſentię, hz in cauſis, tale eſſe non hēbit a ſe, ⁊ ita quo ad oē eſſe dependebit a cauſis formalibus, ac effectiuis, ⁊ ſic erit poſitio Auerrois. at ſi tale eē eēntię habebit extra oēs cauſas, tunc materia erit ens entitate exiſtētię. Eſt enim eſſe exiſtentię eſſe extra cauſas, ⁊ ita erit eorum opinio, qui dixerūt materiaꝫ habere omne eſſe a ſe. ¶ Sed diluuntur hmōi dubōnes, ꝑma quidem quia concedimus materiam perdere nomen ac rōnem ſubę in tranſmutatione, non qdē ſimpliciter, ſed quę erant ꝓp formam. amniſſa enim forma mā nō dicitur amplius ſubiectum, nec amplius corporea, nec amplius animata, nec amplius humana, cum hoc tamen dī ens, ſubſtantia, ⁊ ipſa ſm̄ ꝓpriam eſſentiam. Diluit ſcōa, qm̄ materia in illo ꝓioꝛi, in quo hz eē eſſentię, hz tale eſſe eēntię ſibi ꝓpriū, nec tm̄ intra, nec extra cauſas, ſed illud hz a ſe, ſicut deus a ſe hz eē exiſtentię. intra cauſas quidem non hz, quia tunc non eſſet cauſa compoſiti ex ęquo cum forma, nec habet eē eſſentię extra cauſas, quoniam extra cauſas eſſe eſt cōditio exiſtentis, quare habebit eſſe eſſentię a ſe, nec tm̄ intra, nec extra cauſas, hęc ſunt, quę ꝓbabiliter dici poſſunt de mente Themiſtij.

Dilucidatoris textꝰ coīi. 59. ¶ Eoꝝ vo q̄ fiūt q̄ vt ſimplicia fieri dicimus, hoc quidem permanēs fit, illud vero nō permanēs. hō q̄dē permanet cuz ſit muſicus hō. ipſum vero nō muſicuz atq; immuſicū, neq; ſimpler, neq; compoſitum permanet.

Einſdē antiquus. ¶ Eoꝝ aūt quę fiunt, ſicut ſimplicia dicimus fieri, hoc quidez permanens fit, illud vero non permanens. homo quidē enim permanet muſicus factus, hō. non muſicū aūt ⁊ immuſicum neq; ſimpliciter, neq; compoſitum pmanet.

¶ Hactenus de oīa in voce Ariſto. perfecit, nunc vero quonam pacto in natura atq; in ſigniſicatione oīnt exponit, ⁊ vult hęc ſic differre q; alterꝫ in trāſmutatiōibus remanet, alterꝫ perit. hō. n. cum ſit de imuſico muſicus, ⁊ hō eſt, ⁊ remanet. imuſicū vo, neq; eſt, neq; remanet, ⁊ ſi ét dixeris imuſicum fieri muſicū, nec ſic ipſum imuſicū remanet. Immo vbi muſicū cū homine copulaueris, ét imuſicus homo non remanet, nam compoſitum deſinit eſſe, quando aliqua ſui pars deſinit eſſe.

¶ Et illa.) Auer. in hoc cōmento vī velle mām eo pmanere, q; remanet gn̄ati pars, at ꝓuatio cū nō ſit ps generati, ipſa remanere nō pōt. Sed vī in dictis Ariſto. ⁊ Auer. ꝺdictio, hic, n. pz ꝓuationem ipſam nō remanere in mā, ſcōo huius. cō. 15. accipiē q; ꝓuatio eſt ꝓpetua quaſi forma materię. Dici pōt q; hic loquiſ de ꝓuatione determinatę formę, ibi loquitur de ꝓuatione formę generalis, ſine formę ꝑm genus, ⁊ hoc modo nō perit.

Recogniti ones. ¶ Cū attuliſſet oīam inter oppoſitū ⁊ mām ex vſu dicēdi, nūc oīam affert ex ꝓte rei. Et oīa, quā affert, vt Simplicius indicat, eſt oppoſitū, q̄ eſt ꝓuatio, ⁊ materiā, quę eſt ſubtū, nō. n. ꝓ oppoſitū intelligit q̄ cōe ꝓuationi ⁊ formę, ſed ſolū intelligit ꝓuationē ſz Simpliciuz, ſz de vtroq; intelligi poſſit, ⁊ dicit. [Eoꝝ aūt quę fiūt]. v3. materis ⁊ ꝓuatio, quę [dicimus fieri ſimplicia]. i. quę dicimus fieri ſimplici gn̄one, [hoc qdem] ſcz mā, q̄ ſubiectū eſt [pmanēs fit, illud vo]. ſ. ꝓuatio fit [non pmanens,]hanc oīam exemplis exponit, ⁊ dicit. [hō quidē. n. permanet hō muſicus factus, nō muſicum aūt ⁊ immuſicū neq; ſimpl̄r]cū ſit feoꝛſuz, [neq; cōpoſitū]. ſ. cū ſubto permanet. q. d. oppoſitū, neq; in ſimplici, neq; i cōpoſita gn̄one pmanere, qm̄ ſemp oppoſituz in quanis gn̄one definit eē, ſubiectum vero ꝛ tam in ſimplici q̄z in compoſita generatione permanet.

Dilucidatoris textꝰ coīi. 60. ¶ Determinatis igit̄ bis, ex oībus q̄ fiunt hoc eſt accipiēdū: ſi q̄s vti dixim⁹, iſpeꝛerit, ſubyici ſemp aliq̄d oportere q̄ fit, q̄ cz tāctſi nūero ſit vnū ſpē tm̄ nō vnū, id. n. ſpē dico ⁊ rōne idē, nō. n. idē eſt homini ⁊ imuſico eſſe. In ſup hoc q̄dē pmanet, illud vo nō pmanet, iſpm q̄dē. n. oppoſitū nō pmanet, nā hō pmanet, muſicū vero atq; imuſicū nō pmanent, neq; ex vtriſq; cōpoſitum, veluti immuſicus homo.

Einſdē antiquus. ¶ Determinatis igit̄ ꝛis, ex oībus q̄ fiunt hoc eſt accipe (ſi aliq̄s intenderit, ſicut dicimus,) qm̄ oꝛ ſubyici ſemp aliq̄d, q̄ ſit, ⁊ hoc ſi ⁊ nu mero eſt vnū, ſz ⁊ ſpē nō vnū. ſpē. n. dico ⁊ rō ne idem. nō. n. idē eſt hoī ⁊ imuſico eſſe. ⁊ hoc q̄dē permanet, illud vo nō permanet. nā oppoſitū q̄dez non pmanet. hō. n. permanet, muſicū vero ⁊ imuſicum non permanet, neq; ex ambobus compoſitum, vt immuſicus homo.

¶ Vt Themiſtius exponere videtur. nunc Ariſt. ex dictis quonā modo ꝓuatio ⁊ materia differant, concludit, ⁊ vult id q̄ reſtat ac ſuperat mām eſſe, id vero q̄ non ſuperat, ſed abyit, ꝓuationē. Dęc autem conuenire ⁊ differre declarat, nā numero eadem eſſe vult, ſpecie vero ⁊ rōne differre. Quod vo ratione differunt, p differētias tactas declarat, quando (vt dixit) alterum remanet, alterꝫ abyit atq; tranſit, igitur rōne differūt, atq; ſpecie. Quomodo vero numero eadem, ſiue non declarat, ſed poſterius dicemus. Sic igit̄ ex his dictis pz eſſe duo generationis atq; tranſmutationis principia, ſpecie atq; ratione differentia. Sermo eius nō indiget noſtra gloſſa, cum tranſlatione pateat.

¶ Et cuz determinata.) Auer. primo venatur neceſſitatē ſubiecti. Et arguit ſic. gn̄atio indiget ſubto vt ſupponit. vel igit̄ ſubiectū illud eſt compoſitū in actu, vel oppoſitum, vel formia, aut tertium. non compoſitum, qa illud iam fuit generatum. igitur non ſubyicitur generationi. nec poteſt eſſe ꝓuatio, quia illa abeſt. nec forma, quia ipſa habita ceſſat generatio. igit̄ erit mā alia ab his, quę in rei veritate eſt illud q̄ generaꝛ. hoc eſt ſubyicitur generationi. Complicat etiam in his rōnē aliā. v3. oīs motus indiget ſubiecto alio ab vtroq; termino motus, in eo, q; motus, vt ſupponit gn̄atio eſt motus, ſaltē cōiter. igit̄ gn̄atio indiget ſubiecto alio a terminis in eo q; motus, ⁊ tale dicimus materiaꝫ, ipſe tamen cōfuſe loquitur vt conſueuit.

¶ Et iſtud quod eſt generatuꝫ in actu,) Scōo nanciſcitur ꝓuationem, ⁊ hoc dupliciter. primo per rationem Ariſt. 2ª ibi. [Et hoc q̄ dixit.]per rōnē ꝓpriaꝫ. p̄mo arguit ſic. oē id q̄ abeſt, differt aliquo mō ab eo quod remanet, ſed oppoſitum abeſt, ⁊ materia remanet, igitur

I Dubō. differūt.ait tñ; vt Arist.dixit)mām z priuatione eē numero,differre spē. ¶Dubitāt hīc z rōnabilr, qcūqs differūt spē differūt numero, igif nō pñt aliq spē differre, z numero eē eadē. ¶Nōnulli volūt vbi Arist.z Auer. esse intelligēdū in pdicatiōe, vt sit sensus q priuatio et mā sint idē numero, q pdicant de eodē nūero, q̄ rōne sit, vt Arist. accipit actū exercitū p signato, mō aliqua pñt pdicare de eodē nūero, vt albū z pr̄; quę differūt spē z gīe. ¶Huic obyciūt nōnulli, p̄, q nulla pdicatione exīste mā z priuatio sunt eadē numero, vbi eē non pñt eadē numero pp prędicationē, igif pp esse in actu exercito. ¶Scōo, sicut ea quę pdicant de eodē numero sunt eadē nūero, igif ea q̄ pdicant de eodē spē erūt eadē spē, ſz mā z priatio nō sunt eadē spē per Arist. igif nō pdicant de eodē spē. tenet arg^m ex opposito pñtis. hę sunt captiunculę. ¶Propterea dici pōt. q nulla pdicatiōe exīte, actu illa nō pñt eē eadē numero, z si nulla sit in aptitudine, nō pñt eē in aptitudine, mō satis est q pñt pdicari de eodē numero. ¶Ad 2^m. pcedo. q illa sunt eadē spē, z dīnt spē, quatenus quidē pdicātur de eodē spē, dici pñt eadē spē extrinsece, vt dulce z albū de lacte, q̄tenus vō vnū per se nō dī de altero differūt spē intrinsece, z hoc nō pceperūt ipi. ¶Propterea aiūt q aliqua eē eadē numero est dupl'r, aut simpl'r, vt cytellus z gladius, z hęc si sūt eadē nūero, pñt eē, z sūt eadē spē. alia sūt eadē nūero ſz gd, vt q̄ puenīūt in subto, vt dulce z albū in lacte, z hęc pñt differre spē, qñ dīnt numero simpl'r. ¶Sz hęc rñsio nō valet, qñ ſm viam cōem nō alia individualitate est accīs ipsius individuū z subtū, igif vnica individuatiōe. igif simpl'r nūero idē, z tñ dīnt spē ppric. Scōo, relatio z fundamētū ſz viā cōem sunt idē numero simpl'r, z tñ differūt spē z gīe. Tertio, ſm alios subtū z ppria, sine passio, sine affectio sunt idē numero simpl'r, z tñ spē dīnt, cū ipsa passio sit in pñto qualitatis, subtū in pñto subę, sic hęc rñsio nō est cōis, ls sustineri possit. ¶Nōnulli figūt plures distōnes q̄s idētitates, q̄s nullus vnq̄s Peripateticus percepit, qñ sine illis, z cum illis ita bene doctrinas scribunt suas, sicut sine illis. doctores ēt n'ri catholici, z approbati, sine illis ita bñ loquūt ō diuinis, sicut illi cū talibus cō fusiōibus. Isti igif rndēt aliq eē eadē in realitate subtīa, q̄ dīnt vel non sunt eadē in realitate obtīua, z hoc volūt sentire Arist. z Auer. hic, cū aiūt eē illa nūero eadē, spē vō differre. ¶Hęc rñsio, ls sint difficilis improbatiōis, scio certe hęc z id genus nō eē Peripatetice dicta, iō nūc ꝫ hęc paucis ꝓbis: z exercitū cā dubito. Primo suppono, q realitas obiectiua sit suplor realitate subtīa, hęc est ptim eor, ptiz ēt ps, nā obtīa nō eē pōt nisi cōius z vltus subto, igif realitas obtīua, q̄ est abstractū obiecti ē cōior rō q̄ illa subiecti, hoc nūc suppono. Accipio 2° de mēte eor ꝫ diuū Thomā q̄cūqs differūt in rōne supiozis eo mō quo differūt in rōne illius, etiam differūt in rōne inferiozis. hāc isti summē in eor libris theologic. Ex his arguo, q̄tūqs differūt in rōne supiozis, eo mō quo differūt in illa, ēt differunt in rōne inferiozis z subiecti. p 2^m eor. Sz a, b, quę sunt eadē realitate subiectiua, z dīnt realitate obiectiua, dīnt in rōne supiozis in realitate, q̄ dīnt in realitate obiectiua, igif in realitate ab inferiozi ad superius, p ꝑmā, igitur dīnt in rōne inferiozis in realitate, z sic nō pñt eē eadē in realitate aliq inferiozi. Scio q rndebūt, z hoc volo. Sed scōo q̄cūqs dīnt realitate, differūt realr, q̄cūqs dīnt in realitate obiectiua, differunt realitate; igif dīnt realiter, z p ꝑs nō pñt eē eadē in subiecti realitate, maiorē ꝓbo, quęcunqs nō dīnt realitate, nō differūt realr,

N

Aliaduerte de numeralitate accītium.

O

P

Q

igif q̄cūqs dīnt realitate dīnt realr, ꝑntia tenet p regulam oppositoꝝ scōi topicoꝝ. aīs ꝓbo, q̄ quę non dīnt realitate obiectiua, nō differūt realr obiectiue, q̄ non dīnt realitate subiectiua, nō dīnt realr subiectiue. Sz quęcūqs differūt realitate, differūt aut realitate subiectiua, aut obiectiua, igif q̄cūqs nō dīnt realitate, nō differūt realr, z sic p locū oppositoꝝ quę differūt realitate, dīnt realr. Soluent ēt z hoc, z hoc volo, nā ignotāti z sciēti oia sunt plana. Hęc obiter diximus. alīs. fortasse, si metaphysicis tinget scribere, latius disputabimus. ¶Pro dicto vō Arist. z Auer. atq; Themistij. aliaduertēdū vna numerositate sunt individua accidētia z subiectū, qñ individua apud eos numerant numerositate subiecti, sed subiecti numeralitas est vna, igif oia accītia z subiectū vna numeralitate sunt idividua. Ex hoc segtur aliq eē eadē numero, sine numerositate, quę differūt spē, vt hoc albū, z illō dulce fūt eadē numerositate lactis huiꝰ, q̄ differūt spē, z sic pcedo māz z priationē eē nūero eadē q̄ differūt spē, sine rōne sequīt ēt aliq differre realiter, q̄ sunt eadē numero, vt hęc albedo, z hęc dulcedo. ¶Ad rōnes. ad pmā hęc fūt eadē numero, igif spē. p regulā. gnti metaph̄s. dico q illa regula est vera, q̄ illa eadem numero sunt ita se habētia, q vnū ab altero nō depēdet, alr ꝫ infinitas instātias. ¶Ad 2^m q̄ differunt spē, differūt numero, igif si differunt spē, nō pñt esse eadem numero. Dico q quęcunqs differunt spē, z vnū nō depēdet ab altero, differūt numero, qō nō est sic in ꝓposito. ¶Sz dices hęc albedo. z hęc dulcedo sunt eadē numero, igif vnū ē aliō, hoc est albedo hęc est dulcedo hęc, tz ꝑntia, q̄ q̄cunqs fūt eadē nūero, sunt simpl'r eadē. Dico ꝑntiā eē nullaz, valeret. n. q̄n illa eēnt eadē numero, z nec vnū ab altero, nec ambo e tertio depēderent, cuius modi in proposito nō est. Ad ꝓbationem dico q ea quę sunt eadē numero sunt simpl'r eadē, qñ vnū nō ab altero, nec ambo e tertio depēdet. Huius nr̄ pōnis ē expositor nr̄ Thomas, ēt z Egidius non minus metaphysici, q̄ physici. ¶Et hoc qō.) Nūc vult exēplo z rōne ppria ꝺclarare. priuatio ēt, z addit ēt declarationem subiecti, z p̄ accipit Arist. z clusionē eē vl'em in oibus prędicamētis, oia prędicamenta habent subiectum z priationez. vt diximus. Scōo declarat hęc duo in prędicamēto substātię, z vult in gīatione hominis prędę sperma. mō rō spermatis opponitur rationi hominis, igif habeē oppositum. Sunt enim hęc opposita priatiue.

¶Et ēt.) Declarat subtū. z vult in gnōne hois nō tñ eē oppositū, sed ēt subiectū, qō in rei veritate dicit gīari, dico in rei veritate gīari subiectiue, vz. illō in quo ineuit iste motus. q dz esse in subiecto (vt diximus.) Et sic habes exēplum in vtroq;, vt in priatione z materia.

¶Et inipole.) Remouet dubitationē, posset. n. dici idē eē subtū z oppositū, vt sperma ē subiectū, z oppositū. Cōtra arguit, q tñc motus eēt sine subto, qñ sperma succedit corrūpit, igif nō pōt esse subiectum gnōnis. Ex hoc appet apud Auerr. fieri resolutionem vsq; ad māz ꝑmā, aliter ratio sua nulla. diceres enim idē esse subiectū z oppositū, z gnōnez recipi in ipso sperma.

¶Et si nō eēt.) Probauit māz per exēplū, nunc ꝓbat idē rōne, z arguit enthymematice sic, nō esset mā, non esset aliqd deferens istiz motū gnōnis, neq; esset aliqd qō diceret moueri, neq; aliqō qō eēt in potētia ad aliquid z auferret nā possibilitatis. Isti pntiā tenēt suppono dō vnū. q radix z fundamētū ptingentię est mā, quia illa est, qua res pōt eē z non esse. igitur si nō datur mā, auferē cā contingētię, ablata vero cā ptingētię, auferetur potētia,

ad vero dicimus quod illa ex posicio non est sufficiens sed respondendus est ad argumentum. quod illa que sunt eadem numero non sunt eadem specie i. differunt penes differimcias diversas. sive essenciales sive accidentales.

A tur potētia, z sic tollit rō subti. z sic nihil erit subtū gīationis. ¶Aliaduertēdū q ab Auer. nos discordamus in duobus. ꝑmo dicimus māz nō eē tñ cām ptingētię, nā volūtas est cā multoꝝ ptingentū z non pp materiā, vt ꝑz in divina volūtate, quę ad extra comparat contingenter, cum ad nihil contingēs possit referri necessario. ꝑpea discordamus in scōo, q̄ pole ē duplex. vno mō qō nō est z pōt esse, vt forma gīanda dī possibilis, z qñ hoc pōt poni in esse a voluntate dei, ideo dī esse vt obiectum illius. ꝑpea a nonnullis id dz esse in potentia obiectiua, z non imperite, qñ illa sit pręconcepta a mēte primi opificis, vt obiectū diuinę volūtatis, saltez scōarium, possibile hoc mō a volūtate ipsa sumit oztū, alio mō dī aliquid in potētia receptiua, ex quo vna cū ipso in actu cōponit aligd in actu, z qñ hęc possibilitas ꝓficisci q a materia ipsa, dī possibile potētia subtiua. Sūt q addūt tertiū possibile, qō. vz. nō ē hoc aligd, z pōt fieri hoc aligd per separationē, vt ptes q̄titatiue nō sunt hoc aligd cū sint ptes ptinti, q̄ vero p separationē effici pñt hoc aligd. ideo a nōnullis vocat pole tertio mō, hoc tñ (vt mihi vī) nō est necessarium, q̄ ptinuū nō est divisibile, nisi ꝑ materiaz, quę pōt recipere q̄titātūqs formā tertio huius, ideo istud nō differt a scōo mēbro. Dicordamus igif ab Auer. quia ipse vult oium possibiliū cām esse materiā, ideo ea ablata, oia ptingētia auferē, nos vō dicimus cām pol'iuz ſz potētia obtinuā, eē volūtatē tñ, cām vō possibilium ſm potētiam subtiuā, dicimus eē volūtatē z māz. ¶Ex his sequit q apud Auer. idē est possibile obtine, z subtine, vt forma generāda, rōne agētis est possibile obiectiue, rōne materię est possibile subtiue. apud nos vō differūt, qñ in plus ē pole obtine, q̄s pole subtine, oē. n. possibile subiectiue est pole obiectiue, vt forma gīanda respectu māę est pole subiectiue, respectu agētis est pole obiectiue, nō tñ e converso, q forma quę immediate est e deo ipso, est solū in potentia obiectiua, nō subtiua. ¶Aliaduerte etiam q Auer. ēt pcedit distinctionē hāc, verū possibile obiectiue apud eū dī possibile ab extrinseco, possibile subtiue dī pole ab intrinseco, vt ꝑz ꝑ eccln. cō. 124. sed vt diximus ille vult hęc convertī, q̄ oē pole ab intrinseco vult esse possibile ab extrinseco, z e converso. dī enim idē respectu diuersoꝝ pole ab extrinseco, z ab intrinseco vt respectu agentis dī possibile ab extrinseco, respectu materię ab intrinseco, nos vō in plus ponimus ipm pole ab extrinseco vt diximus, sic ꝑz q̄ argumenta Auer. ꝫ nos pcedunt ex ignorantia ꝓprię vocis.

D Recognitiones. ¶Auerroes putauit hic Aristotelē ex dictis iferre z necessitatē māę, z necessitatē ꝓpriationis, Themistius vō asserit Aristotelē inferre dās inter māz z ꝑpriationē, quę expōnes non vīr verbis Aristotelis ꝓsonę, vt legenti verba ꝑz. ppea dico Aristotelē ꝑcludere solū necessitatē materię, z dicit. [Determinatis igif ys ex oibus quę fiūt]. i. determinatis igif ys dūtaxat ex vsu dicēdi, q̄s ex parte rerū, [ex oibus, quę fiūt]. i. ex generationibus eoz, quę gīanē, [hoc est accipere]. s. qō posterius explicabitur, dico hoc est accipe, [si aliqs intēderit sicut dicimus]. i. si aliqs ꝓsiderauerit sermonē nr̄m: quē subdit. d. [qm̄ opz subici semp aliqd]. s. subiectum aliqō, [qō fit]. i. de quo dī q hoc fit. ¶Sed dubitabis, vtrum hoc subiectū sit idem, quod ꝓpriatio, vt Plato asserit ex eo, q̄ subtū z priatio sunt eadē nūero, ꝓpea respondet q ꝫ sint eadē numero, tñ differunt rōne, z permanentia, z dicit. [z hoc]. s. subiectū qō subiicitur [si z]. i. quāq; [numero est vnū]. s. cū ipsa priuatione [ꝫ z]. i. tamen [specie]. i. ratione [non] est [vnum]. q expor-

Dubō.

E

a. Aliqui dicunt differre ratione

Qō.

F

Opio aliquorum.

Refutatio ꝓxia rō.

G

Scōa rō.

Dilucidatoris textꝰ com. 61.

H

¶Sed ex aliquo fieri aliq d, z nō hoc fieri, magis quidē dicit in non subiectis, vt ex immusico musicū fieri, in homine vō nō dicitur, vetruz z in subiectis ēt nōnūq; similiter dicitur. Ex ere nāq; statuam fieri dicimus, non ęs statuam, at ex contrario, quod ēt non permanet, vtroq; modo dicit, z ex hoc fieri hoc, z hoc fieri hoc, etenim ex immusico fit musicū, atq; ēt immusicum fit musicū. Ideo z in composito similiter. nam z ex immusico homine fieri musicum hominem, z immusicū hominem fieri musicum hominem dicimus.

Eiusdē antiquus.

¶Sed ex aliquo fieri aliquid, z nō hoc fieri aliquid magis quidē dicit in non permanētibus. vt ex non musico musicum fieri. Ex homine autez non. at vero z in permanētibus aliquādo dī similiter. Ex ere. n. statuaz dicimus fie-

I

rí non ęs statuaz. boc tñ in oppósito, z non permanẽti vtrolibet dicitur, z ex hoc hoc, z hoc hoc. ¶Eteniz ex immusico, z immusicus fit musicus. vnde z in composito similiter est. eteniz ex immusico homine, z immusicus homo dicitur fieri musicus.

¶Incepit declarare quo mõ ꝑnatio differt e mã ipa q̃tum ad rem, nunc(vt dicit Themistius) q̃ntuz ad voces ipsas, qbus vtimur in ꝑis, qz hoc diximus. Themistius etiã lõge hoc declarat, est ꝓterea textus ipsa translatione patens, ideo de differentia horum satis.

¶Quũ dedit.) Lõmẽtũ ꝑz, vex ibi, [z appet ex sermone] Auer. rñdet qõni, qñ ex textu lecto, z ex textu ꝓsente, z textu sequẽte, hꝫ q̃ oppositũ fit hoc, z ex opposito fit hoc, igit oppositũ fieret, cuius ꝫiũ diximus, vocamus. n. subiectũ solum in rei veritate gñari. Rñdet q̃ Arist. vtit verbis large, z quasi impropie, qz id quod in rei veritate gñatur, est materia z subiectũ, sic igitur Arist. nõ curauit de verbis. cętera patẽt. ¶Circa finẽ huius capt'i solet q̃ri, vtrũ tñ tria sunt ꝑncipia naturalia. Et vꝫ q̃ non, qz vel ꝑncipia per se sunt tñ tria. et hoc est falsuz, qz ꝑnatio est ꝑncipiũ per accñs, vt videbitur cõ. 66. si vero intelligit tam de ꝑncipys per se, q̃ de ꝑncipys per accñs, tũc plura sunt principia ꝑ accñs vt dispones qualitatiue z q̃titatiue, siue gbus nihil fieri põt. ¶Scõo, Auer. in libro de suba orbis. ca. 1. ait. ꝑncipiũ eoz quę recipiunt in mã sunt dimẽsiões tres, igit plura q̃ tria. ¶Tertio, cętũ est res nãles, z tñ illius nõ sunt hęc tria ꝑn̄. ¶Quarto, infinite sunt materię z formę. igit non tñ tria sunt ꝑncipia. añs ꝑz, qñ infinita sunt individua, quoꝝ materię z formę sunt in duplo plures ipsis. ¶Quinto, nunq̃ sunt tria ꝑncipia naturalia, igit hęc nunq̃ erit vera. tñ tria sunt ꝑncipia rerũ nãlium. añs ꝑz, qz qñ ꝓnatio est, tunc forma non est. z qñ forma est, tũc ꝓnatio nõ est. igit nunq̃ sunt hoc tria insimul. ¶Sexto, arguũt captiũculatores ꝑncipia rerũ nãlium sunt duo z nõ plura, igit nõ sunt tria. añcedẽs ꝑz, qz ꝑncipia rerũ nãliuz sunt duo z vnũ, mõ vnũ est nõ plura, igit non tria. ¶Septimo, materia z forma tñ sunt ꝑncipia, igit nõ tria. añs ꝓbat. hęc duo vl tria sunt duo z nõ plura, demõstratis illis duobus. hęc duo vel tria sunt oia ꝑncipia. igit oia ꝑncipia sunt duo z nõ plura. ¶Octauo, tria sunt pauciora tribꝰ. ꝑncipia sunt tria, igit pauciora tribus. maior declaratꝫ, hęc duo vel tria sunt pauciora tribus, hęc tria sunt duo vel tria. igit tria sunt pauciora tribꝰ. ¶Nono, tñ tria sunt ꝑn̄. igit tria z nõ alia a tribus. ꝓns est falsuz, qz si sunt tria, tũc etiã duo sunt. z si duo, tũc alia a tribus, ex quo duo nõ sũt tria, z sic ꝓns ẽ falsuz. igit z añs. Dz. captiũculę ponant' ꝓ vos inuiores exercity cã, quãq̃ sint pueriles.

K

Nõ de nũero ꝑncipiorum.

M

Nõ captiũculatoruz.

¶Ad qõnẽ breuibus captiũculatores faciũt differentiã inter ꝑncipia rez naturaliũ. in facto eẽ, z in fieri. In facto. n. ꝓcedũt cuiuslibet rei naturalis eẽ duo ꝑncipia ꝓma intrinseca z nõ plura, z hoc qz solũ mã z foa sunt, q̃ manẽt in reipsa naturali post eius gnõnẽ. dicũt intrinseca, qz cõputãdo intrinseca z extrinseca, sunt ẽt efficies z finis, dicũt ꝓma, qz mixtoꝝ sunt foztasse ex ꝑncipia intrinseca. vt ꝓma materia, z ꝓma foa eius, atq; q̃tuoz formę sublales elemẽtarię. verũ duo tñ sũt ꝓma, vt ꝓma eius materia, z vltima foa, z in hac ꝑte ꝓueniũt oẽs rez naturaliũ scriptores. ¶Iuxta hoc negãt hãc. oia ꝑncipia rerũ nãliũ sunt tria, sicut negãda ẽ hęc. oẽs seętę. Nhoꝝ sunt tres, declaratꝫ, qz aut illud signum oẽs, tenet' distributiue, aut tenet' collectiue. si distributiue, illa est falsa, qñ hęc est vera. quatuoz sunt ꝑncipia rerũ naturalium, vt Socra. z ꝑ latonis geminę materię. geminę q; formę. igit quatuoz, z tñ nõ sunt tria, igitur nõ oia ꝑncipia naturaliũ rerũ sunt tria. si vo tenetur collectiue, dubiũ est an oia ꝑncipia rerũ naturaliuz sint tria, qz dubiuz est quot sunt res naturales simul iãm, z q̃tũ ad hęc ab eis non dissentimus. At loquendo de rebus naturalibꝰ in fieri, tunc dicũt cuiuslibet gñationis siue trãsmutationis rei naturalis eẽ tñ tria ꝑncipia intrinseca q̃tũ ad ꝓceptũ definitiuũ illius trãsmutationis, hoc est q; in quolibet ꝓceptu definitiuo transmutatiõis includunt intrinsece tres, siue rõnes, siue cõceptus, vt ꝓceptus quo materia ipsa ꝓcipit, cõceptus quo forma ꝓcipit, z ꝓceptus quo ꝑnatio. Et q̃tũ ad hoc ꝓueniũt oẽs captiunculatores, potissimũ (vt mihi vi) motiuũ eoz est, vt saluet' simultas ꝑncipiorũ, vbi. n. de inesse tria eẽnt ꝑncipia transmutationis simul essent materia z forma z ꝑnatio, qõ falsuz est, ꝓpea opz intelligere tria eẽ fm rõnẽ ꝓcipiendi atq; definiẽdi. ¶Hęc põlz impropobari nõ possit, non ꝓ hoc debemus credere illã esse ad mentẽ Arist. Themistij z Auer. quos exponimus, nec debemus de ipsa multũ curare, quolibet enim ꝓferẽte ꝫiũ stultũ est sollicitũ esse. ¶Vl aũt ꝓ hęc nõ ꝓuenire, qñ Arist. primo huius. tex. cõ. 6. ait. partes definitiõis esse rei ꝓtes, vbi Themi. ingt. definitio vi subaz subtã in mẽbra partiri, z ita vult ẽadẽ eẽ ꝑncipia rei, z definitionis eius dẽ, nõ dr̃ia nisi penes implicitũ z explicitũ, vt dicebat Auer. cõ. 11lo. 6. ¶Scõo Aristo. ꝫ Melliffus z Parmenidẽ. arguit plura eẽ entia, q̃ ꝑncipia definitionis sunt plura, z illa sunt ꝑncipia rez definitaz, vbi Auer. cõ. 28. accipit q; ꝓtes rei q̃ sunt ꝫ definitionẽ ꝓcedũt rẽin ee. ¶Tertio Auer. ꝓ de dia. cõ. 5. ingt. vñ cognitio istius vię non sufficit in scire definitiones rez, nisi scita fuerint ꝑncipia ꝓpria illis reb', nã definitiones nõ cõponunt, nisi ex principijs ꝓprijs q̃ sunt in re. J dẽ Themi. ibi dẽ. igit nõ pũt hęc tria eẽ ꝑn̄ õfinitiua ipsi' trãsmutatiõis, gn sint ꝑn̄ trãsmutatiõis in re. ¶Quarto, aut hęc definiendi ꝑn̄ sunt definite rei ꝑn̄ fm esse, aut nõ, si non, tunc definitio erit ex extraneis, si sic hꝫ ꝓpositũ, ita arguũt Arist. z Auer. ꝓ 8 aia. cõ. 16. ¶Quinto, data hac põne tũc ꝓnatio eẽt ꝑn̄ q̃ se transmutatiõis, qz ipsa est ꝑn̄ q̃ se definitiõis, ita sicut materia z forma, cũ sit vna pars illius, sicut z ille, hoc est ꝫ Arist. z Themistiũ z Auer. in fra cõ. 56. ¶Sexto, tunc ꝑn̄ nõ semp maneret, qñ cũ hęc tria sint ꝑn̄ ꝓcept' definitiui, ꝓceptu ab eunte hęc amplius nõ erũt. z sic semper manẽt. ¶Propter hęc mihi nõ vi hęc põ, q̃q̃ hę rõnes nõ demonstrent. Teneo igit q; trãsmutiões rerũ naturaliũ sunt tria ꝑn̄ per se, z essentialia. vz. materia, vt subtũ, forma z ꝓnatio, vt termini, forma qdẽ vt terminus e quo corruptionis, ad quẽ vo gnõnis. ꝓnatio ꝫ gnõnis e quo, corruptiõis aũt ad quẽ, z intelligo ꝑma, ꝓptereq, qz multa sunt ꝑn̄ posteriora, intelligo per se, z essentialia ꝓpter dispõnes q̃litatiuas z q̃titatiuas. ¶Sed tũc occurrũt dubões. ꝑma nq̃ erit ita q; tria sunt ꝑn̄ transmutationis rerũ naturaliũ, qz q̃ forma est, definit eẽ ꝓnatio, z qñ ꝓnatio, definit eẽ forꝰ. ¶Secũdo, cur dimẽsio nõ est ꝑn̄ q̃ se, vt ꝓnatio, qñ sit eque necessariũ. ¶Tertio, cur finis z agẽs nõ sunt ꝑncipia, sicut ꝓnatio z forma, qñ agẽs sit vñ motus ꝑn̄. finis vo in quẽ motus desinit. ¶Ad primã dõm, q; sicut concẽ-

L

Lõfutatio.

Ꝺ

Ꝺ

Ꝺ

I nō absolute fieri, sed hoc qd fieri. Simplr aūt fieri subſtātiaꝫ ſit ſolū, cū inquaꝫ ita eſt, ſm qdē alia a ſubſtantia, pꝫ ſubijci aliqō quod fit, nam ꝛ ꝗſtuꝫ, ꝛ quale, ꝛ ſīm ad aliud, ſiue relatio, ꝛ qñ, ꝛ vbi, ſūt aliqua re ſubta, ꝓpter qd aūt ipſius ſubiē gīiatio dicaf ſimplr, ꝛ ꝓp quid gīiatio accītis ſm qd, lōgius in libꝛo de gīione dixim⁹, ꝛ recētiores recte exponunt hęc, ſic igit pꝫin gnōne fꝫ qd eſſe opus ipſa mā ſubta. illa ſiꝫ [ꝓpterea q ſuba ſa Themiſtio exponiē q ſit cā dubitatiōis, cū. n. ipa ſubijciaf oibus, ꝛ ſit ꝑma, q̄ nec de ſubto, nec in ſubto ſit, quiſpiam ſuſpicari pōt ſubſtātys ꝓducēdis nō eē ſubto opus, ꝓpterea in ſuba idem declarat ſiꝫa Themiſty q̄ lis erat, ignoꝛo, ꝛ temerariū eſſet cū gręcis de ſiꝫa ꝓtendere, cū ipm habeāt Ariſto. codicē ꝓpriū. nos aūt illum deriuatiue. Utcūqꝫ ſit, ſiꝫę nr̄ę, ꝛ quā hēo in greco textu nō ꝑſonat, reddit igit cām, cur accidētiuꝫ gnōni ſubtuꝫ eſſe pateat, ꝛ ingt. [Propterea q ſuba ſola de nullo ſubto dī, cętera vō alia de ſuba [maxime accipiēdo ſubſtantiam ſenſibilem ꝛ indiuidua, vt exponit Themiſt. idem declarat in ſubſtātia dicit [qñ vero ꝛ ſuba, ꝛ alia ſimpliciter entia] ſumet particulā illam, ꝛ ꝓo ideſt. q. d. qñ vero ꝛ ſubſtātia, ꝛ ꝓo. i. alia ſimpliciter entia ex ſubiecto quodaꝫ fiant, conſideranti pateſiet, conſideranti dico vlia, ꝛ generalia in rebus quę ꝓducunt, vt expōit Themiſtius. ſemper eniꝫ eſt aliquid qō ſubijcif, ex quo generaf id qō fit, veluti plantę, ꝛ animalia ex ſemine. ſic igit ex parte reigenitę, patet prima inductio.

¶ Expoſitor declarat ārę ſuba ſimplr fit, ꝛ ārę accīs, ſm qd, ꝛ vult hoc iō eſſe, ga fieri ipoztat initiū eēndi, ꝛ in ſuba, qō fit, prius, ſimplr nō erat, ideo fit ſimplr, cuꝫ eniꝫ hō fit, nō ſolū prius nō fuit homo, ſed ſimplr verū eſt dicere ipm nō fuiſſe. cū aūt hō fit albus, non eſt verum dicere, q̄ prius nō fuit, ſed q̄ prius nō fuerit talis.

Dubō. ¶ Sed anbiges ɔ expoſitorem, ga motus ꝛ mutationes ſemp ſpecificanf e terminis ad quos 5° huius cō. 9. igit gīiatio in ſuba dī potius ſimplr fieri, ga terminus ad quem eſt ſimpliciter ens, gīiatio ſm quid vero, quia terminus ad quem eſt ens ſm quid.

Defenſio. ¶ Dici pōt q̄ ratio expoſitoris eſt amplioꝛ, quia nō poteſt eē terminus ad quem ſimpliciter ens, niſi terminus a quo fuerit ſimpliciter nō ens. nec terminus ad quē ens fꝫ qd. niſi terminus e quo ſit ens ſm qd. rō igit expoſitoris fuit ex pte vtriuſqꝫ termini. Ideo fuit potioꝛ, ꝛ amplioꝛ.

¶ Ideſt,) Cōmētū ꝓtinet duas ptes. ꝑ exponit. 2° ibi. (ꝛ dixit hoc.) digredit prima ps ex declaratiōe lr̄ę patet.

¶ Et dixit hoc.) Hęc eſt 2ª pars vbi digreditur, ꝛ declarat ꝑmo qualr ſubtū eſt in gnōne humana, ꝛ hoc per ſimile, ga vt in gīiatiōe accidētis, ita in gnōne hois ex ſemine. ſed in generatione accidētis ſemper eſt aliqō qō prius erat ſub vno, ꝛ poſtea ſub alio, igitur ꝛ in gīiatione hois erit in ipſo ſemine, qōdā qō ꝑmo hꝫ formam ſeminis. Secundo illa coꝛrupta, habet formaꝫ hominis.

¶ Et quemadmodum ēt.) Declarat ꝓximationē ꝛ mām ſimul, per ſimile ēt ſic, vt in generatione accītium eſt oppoſitum. qō definit eſſe, ſ ſubiectū tertium, quod recipit ꝓtrariū illi coꝛrupto, ita in generatione ſubſtātię, erit oppoſitum vtpotę forma ſpermatis, ꝛ erit ſubm, quod amittit illam, ꝛ recipit formam hominis.

¶ Et ſiꝫ partes.) Tertio declarat quo ordīe hęc oppoſita in gīiatione ſe habeant, ꝛ vult partes oppoſiti ſucceſſiue deſinere, partes formę ſucceſſiue introduci, vt in generatione hominis, vbi partes ſeminis ſucceſſiue deſinunt: partes vero formę ſucceſſiue fiunt.

¶ Et hoc ſi forma.) Cōtra, ga forma hois nō ē diuiſibilis. igit nō ſucceſſiue fit, ſicut illa ſucceſſiue deſinit, rñ-det formam ſucceſſiue acgrin ſe, q̄ ipſa eſt diuiſibilis ꝛ extenſa. qñ vero ipſa nō eſt diuiſibilis, tunc ſucceſſio erit in acgſitione accidētium ꝓpioꝛ. affert ſignū, quia gīiatio ſegtur alterationē, ꝛ ita ſucceſſio erit in ꝑma alteratiōe, vt dicit in 2° huius cō. 32.

Dubitationes recentiorum. ¶ Dubitāt recētiores ꝛ ſatis rōnabiliter. Tū de forma mīnim q̄ partibilis eſt, nō tū ꝛtibiliter acgrif. Tū q̄ accidētia ꝓpria cōſequunf formā, ꝛ non ꝑgeneranf.

Recognitiones. ¶ Quicqd dicāt ad primā, ego dico q̄ Auer. loquif in forma totali, in quo mobile geſcit. illa enim partibiliter acquiritur ꝛ ꝑ minima, ſucceſſiue, ꝛ nō ꝑmue. ¶ Ad 2ᵐ ſatis bñ rñdent per dictū Auer. ſcō de aīa. cōmen. 115. q̄ loquitur de accidentibus ꝓpriis in fierinon in facto eſſe.

¶ Quo vero mō hic textus ſit expoſitus, in cōmentarys pꝫ, nūc vo dicamus q̄ cū ꝓpoſuiſſet in oī gnōne ſubiectuꝫ inuenire, ꝛ illius ſubti differētiaꝫ accipere ad ꝑnationē, nunc hoc exegtur, ꝛ primo q̄ in gīiatione accītiū ſubiectū inueniaf, ꝑdemōſtrat, qñ in gīiatione accidētiū eſt facilius ſubiectū inuenire. Deinde ibi [Eteniꝫ ꝗſtum] aſſignat cauſam illius. 3° ibi. [Oꝛ aūt ſuba] tranſit ad demōſtrādū q̄ in gīiatione ſubſtātię ēt ſubiecto aliquo opus eſt, ac ēt ꝓximatiōe. De ꝑma ꝓte ꝓcedēdo ſuſpēſine, vſqꝫ ibi. [Scēꝫ qdē alia] ſignat q̄ multiplr dicaf ipſum fieri, ꝛ dicit. [Multiplr aūt, cū dicaf] ipſum [fieri, ꝛ hoꝛ qdeꝫ nō fieri, ſed hoc aliqd fieri]. i. vnū dī non fieri ſimplr, [ſed hoc]. ſ. ſubiectū [fieri aliquid] dī enim multiplr fieri, qñ in nouem ꝓpredicamentis dī ſubiectū, qō fit, non fieri ſimplr, ſed fieri aliquid, cū enim gīiatur albū, non dicimus ſubam, quę ſubijcif generationi albi, fieri ſimplr, ſed albam fieri, ſimilr cū generaf tricubitū, vel dextrū, nō dicimus ſubaꝫ, q̄ ſubijcif gīiationi hoꝛ, fieri ſimplr, ſed fieri aliquid. ſ. tricubitaꝫ vel dextraꝫ. [ſimplr aūt fieri ſubaruꝫ ſolum,] nā cū in hois gnōne materia dicaf fieri, dicimus illaꝫ ſimplr fieri, non q̄ aliquid fiat. Deinde terminando ſuſpenſionē dicit, cum multiplr dicaf ipſum fieri, ꝛ in nouē ꝑdicamentis, ꝛ in ſuba, [Scōm qdē alia]. ſ. ꝑdicamēta ſubſtātię ipſa, [manifeſtū eſt, q̄ neceſſe eſt ſubijci aliqd, qō fit]. ſ. eſſe aliqō ſubiectū. Deinde aſſignat cauſaꝫ huius dīę, ꝛ dicit. [Eteniꝫ quātum, ꝛ quale, ꝛ ad alterum] hoc eſt ꝛ relatio, [ꝛ qñ, ꝛ vbi,] ꝛ alia accidentiū ꝓdicamēta, [fiunt in ſubto aliquo, ꝓpter id, qō ſola ſuba, de nullo alio dī ſubiecto, ſed oīa alia de ſubſtātia,] quia igitur ſuba ipſa per ſe ſubſiſtit, ꝑ ſe fit. quia vero alia in ſubſtātia eē habēt, ſubſtātia dicē fieri ſm ea. non aūt ſimpliciter. ꝓpterea ſm alia nouē ꝑdicamēta cū fiat generatio, manifeſtuꝫ eſt q̄ opꝫ ſubiacere aliqd in eoꝝ gīiatione. opꝫ enim ſubiacere aliqd, qō dicimus aliqd fieri. vꝫ. aut albū, aut tricubitum. cuius rō, vt dixim⁹, eſt qñ accidētia oīa in ſubiecta ſuba ſunt, qꝛ vō ſubſtātia, non eſt in ſubto eo mō quo nouē ꝓdicamenta ſunt in ſubiecto, iō nō eo modo ſubiectū erit in gīiatione ſubſtantiaꝫ, quo ſubtū eſt in gīiatione nouē ꝑdicamentoꝝ. Deinde tranſit ad demonſtrandum q̄ in gīiatione ſubſtātię ſit neceſſariū ſubiectū, ꝛ dicit. [Oꝛ aūt ſubſtātia, ꝛ ꝗcūqꝫ alia ſimplr entia] ſubaudiſi aliqua dent, q̄ non ſunt ſubſtātia. (hoc. n. dicit ꝓp Platonicos, q̄ poſuerūt quędā ſimplr entia, quę nō ſunt ſubſtātię coꝛpoꝛeę ꝑdicamētales, vt dęmones, quos poſuerūt animalia mortalia). [ex quodā ſubiecto fiant, cōſideranti]. ſ. ꝑ inductionem [fiet manifeſtū, ſemper eniꝫ eſt aliqd, qō ſubijcitur]. i. ſubiectū, [ex quo fit, qō fit]. i. in gīiatiōib⁹ ſubſtantiarum oīum, [vt plātę, ꝛ animalia ex ſemine,] hoc enim permanēte ſimul ꝛ alteratio plātę, ꝛ aīalia gignūtur, ſic igit ꝑ inductionē in plātarum ꝛ aīaliū generationibus ꝑz in ſubſtantiarū generatione eſſe neceſſariū ſubiectū. ¶ Sed dubitabis quomā ex hoc q̄ plantę ex aīalia fiunt ex ſemine, nō ſegtur ſubſtātias fieri ex ſubiecto. nō eniꝫ ſemē eſt ſubiectū, ſed materia alterationis, quę in aduētu formę coꝛrūpitur. Secūdo non ſequif, vt omnis ſubſtātia fiat ex ſubiecto, qñ ſiꝫ hoc perſpicuum ſit in ſubſtātyę, quę ex ſemine fiunt, tū in ſubſtātyę ſimplicibus non apparet. ¶ Fortaſſe Ariſtot. ſubiectum in ſubſtātys ſumpſit ꝑ ꝓpoſito, quod ante eē dit generationem. hic. n. eſt cōmunis modus, vt dicit Themiſtius. nō enim nunc curat exponere quid velit per ſubiectum, ſatis eniꝫ eſt colligere q̄ ante generationē ſit aliquid qō dī ſubiectuꝫ, ſiue illud ſit materia alterationis, ſiue materia compoſitionis. hanc etiaꝫ expoſitionē videtur ſequi Simplicius, qui ſemen dicit eſſe materiā in generationibus plātarum, ꝛ animaliuꝫ, quatenus ꝑma nēte ſimul, ꝛ alteratio, plātę ꝛ animalia gignūtur. Auerroes aūt laboꝛauit exponere quonā modo ſi ſubſtantię fiāt ex ſemine, ſegtur, vt fiat ex materia, quę eſt ſubtū. nā (vt ingt) in ſemine manifeſte apparet aliquid eſſe, cuius ꝓportio ad animal genituꝫ, vel ad formā aialis geniti eſt ſicuti ꝓportio ſubſtātię indiuiduę ad accidēs, qō generatur, ꝛ ꝓpterea ſegtur ſi ſubſtantię fiūt ex ſeminibus, vt fiant ex ſubiecto. Cū vō diceba nō ſequim oibus eſſe ſubiectū, ga non in gīiatione ſubſtātiaꝫ ſimpliciuꝫ, quę ſunt elemēta: dico Ariſtotelem alteryꝫ ſuppoſuiſſe tāꝫ alia rōne notum, alteruꝫ per inductionem ꝑbaſſe, per inductionē eniꝫ ꝑbauit neceſſariuꝫ eē ſubiectum in generatione earū ſubſtātiarum, quę fiūt per ſemē. ſuppoſuiſſe vō tanꝫ alia rōne notum eſſe neceſſarium ſubiectum in generatione elementoꝝ. nam cōſtat ſenſibus hęc fieri ꝓcedēte motu, qui requirit ſubiectū. Hęc mihi videntur de recognitionibus huius textus.

Dilucidatoris text⁹ cōñ. 63. ¶ Inſuper coꝛum quę fiunt ſimpliciter hęc qui dē tranſiguratiōe fiūt, vt ſtatua ex ęre. Alia vero additione, vt ea quę increſcunt alia ablatione, vt ex lapide mercurius. alia cōpoſitione, vt domus. alia alteratiōe, vt ea quę ꝓpter materiam conuertuntur. patet autem oīa quę ſic fiunt ex ſubiectis fieri.

Eiuſdē antiquus. ¶ Fiunt aūt, quę fiunt ſimpliciter, alia quidem tranſiguratiōe, vt ſtatua ex ęre, alia vero apꝓpoſitione, vt quę augumēntantur, alia aūt ſubtractione, vt ex lapide mercurius. Cōpoſitione vero alia, vt domus. alteratione autē alia, vt quę conuertuntur ſm naturaꝫ. oīa aūt quę ſic fiunt, manifeſtum, quoniā ex ſubiectis fiūt.

Expō aliorum. ¶ Expoſitores volunt q̄ nunc faciat ſecundaꝫ inductionem quo ad modum generandi, ſunt modi bi generandi, quibus omnia generāntur, quinque, vt tranſiguratio, additio, ablatio, cōpoſitio, ꝛ alteratio. Aſſerunt autem hāc inductionem eſſe cōmunem oibus rebus ꝛ naturalibus, ꝛ artificialibus, naturalibus gdeꝫ, ga ipſa ſimplr fiunt altero gnoꝫ modoꝝ artificialibus vō, qñ illa ſunt in gīie ſubſtantię ꝓpter materiam. vel hoc ait ad antiquoꝝ poſitionez, qui non fecerunt differentiaꝫ inter artificialia ꝛ naturalia. ꝛ iuxta hanc expoſitionez expoſui textū pręcedētem.

Lōfutatio ¶ Hęc expoſitio non placet, qñ nūquā Ariſt. artificialia ꝛ naturalia diceret fieri eisdē modis. iſti. n. quinqꝫ faciendi modi non pūt nālibus accommodari, ſed ſolum artificialibus, artificialia fieri ſimpliciter, nō legimus apud Ariſto.

Verius cū Themo. ¶ Dꝛopterea verius cū Themiſtio ſentio, q̄ poſtq̄ induxit in gnōne naturali, nunc inducit in artificiali, vbi enumerādo omnes illos quinqꝫ modos, pꝫ in oibus illis ſubijcimām. Cauſa vō erroꝛis expoſitoꝝ fuit verbum illud greꝛcum, aplos, q̄ lz latine ſonat ſimplr, vt diſtinguitur ɔ ſm quid, nunc aplos, ſumit ꝑ vlter, vt ſit ſenſus eoꝝ quę fiūt vlter. vñ ꝛ Themiſtius inquit. eoꝝ quę fiūt in vniuerſum. q. d. ad ſufficientiā, fiūt (vt dixit) illis gnque modis.

Dubō. ¶ Sꝫ dices quid intelligit per fieri alteratione, qui modus eſt quintus.

'Rñſio ꝑ⁹. ¶ 'Rñdet nonus expoſitoꝛ per alterationē intelligere elementoꝝ gīiationem, ga ſubdit vt ea quę ꝑ materiā ꝙuertunf, hęc aūt ſunt elemēta.

Lōfutatio 'Rñ. The. ¶ Dꝛęc expoſitio non ꝙuenit textui, qñ (vt dixi) loquif in artificialibus. ¶ Themiſtius vꝫ velle duas eſſe alteratiōis ſpecies. vna eſt in qualitatibus paſſiuis, quę ꝓprie alteratio appellaf. altera quę ad ſubſtātiaꝫ ꝓtinet, quę ꝓprie trāſmutatio dī. hęc aūt poteſt eſſe artificialis. vt eſt generatio tritici, ꝛ id genus. per alterationez igitur intelligit generationem, quę habet initium ab arte. ꝛ hęc expoſitio aufert omnem ſcrupulum.

¶ Et apparet.) Cōmētū diuidif, ga primo exponit ſecūdo ibi. (ꝛ hę duę.) digreditur, prima pars patet, exponit enim non aliter q̄ nos expoſuimus.

Digreſſio Auer. ¶ Et hę duę.) Hęc eſt ſcōa pars in qua Auer. colligit ꝑ inter mutationē in accidētibus, ꝛ mutationē in ſubſtātia ꝙueniētiā. ꝛ vult in ambabus tria eē neceſſaria. vꝫ. rem quę ſubijcitur duos terminos inter quos vertunf, ideo ingt. q̄ vtraq; eſt alteratio. eiuſdē rei, ꝛ hoc quo ad ſubiectū de vna qualitate in aliā. ꝛ ꝑ. i. de vna diſpoſitione in aliā. dixit alteratio, qñ generatio eſt alteratio terminata ad terminū ad quē alterius ꝑdicamēti, vt dī 6° huius cōñ. 32. Adiecit vel de vna diſpoſitione ad aliam, quia re vera, nec ꝓximatio, nec forma ſunt ꝗlitates, niſi ſm modū 5° meta. ſꝫ bene ſunt diſpoſitiones quibus afficitur ipſa materia. Hęc de conuenientia.

¶ Sed ga.) Dat differētiā ꝛ quo ad nomē ꝛ quo ad rē, quo ad nomē gdē, ga trāſmutatio in ſuba dī tranſmutatio ſimplr. trāſmutatio accidētis dī trāſmutatio ſm gd, ſiue alteratio, ſiue auctio, ſiue motus in loco, ꝛ id genus. quo ad rē vō ga in trāſmutatiōe ſimplr ſubtum perdit nomē ꝛ definitionē. in trāſmutatiōe ſꝫ gd, ſubiectū neq; ꝑdit nomē, neq; definitionē. ¶ Sed ɔ hęc ſoliti ſumus ambigere. ꝑma, ga materia manet eadē i generato ꝛ coꝛrupto, eadē ꝛ numero ꝛ ſpē, igit nō amittit nomē neq; definitionē. ¶ Scdo id qō eſt ante formam ꝛ ante ꝓximationē, nō ꝑdit nomē neq; definitionem, nec eſſentiā per aliqd illoꝝ, ſed materia eſt ante formaꝫ, vt ꝑbat Themiſtius. ꝛ ante ꝓximationē. ārę vt ꝓus. ¶ Tertio, omne qō ꝑdit nomē ꝛ definitionē ad ꝑditionē alterius, cū illo definit, aut icipit, ſꝫ materia nec definit nec incipit cū foꝛ⁸. igit nō perdit nomē neq; rōnē. ¶ Dꝛopter hęc dicunt nōnulli, qui acutiꝰ hēnt, q̄ materia bēt duplicē actū, alterū, quē no uo noīe entitatiuꝫ vocāt, quo ipſa materia ꝛ eſt extra nihil, ꝛ extra ſuas cās, ꝛ iō eſt eſſe exiſtere, quo eſt terminus creationis, ꝛ quo ad hunc actū ipſa nullo mō dependet a forma, ſed ſolū a deo in genere cauſę efficiētis. alteruꝫ quē formales vocant. ſm quem ipſa hꝫ eſſe formale, ꝛ penes talem actū ipſa ꝑdit nomē ꝛ definitionez, ꝛ ſic volūt habere contra Auer. ¶ Huic poſitioni ɔdiximus ſupra. ſcio enim certe ipſaꝫ nō eſſe ad mentez Ariſt. nec ꝑipateticaꝫ. lz ſit difficilis ꝓfutationis. Sꝫ q̄quid ſit, nō placet mihi. primo, ga nō magis forma dependet e materia, qꝫ materia e forma. vt in 2° de aīa habeē. igit ſi materia haberet actū entitatiuū quo ipſa ꝑ ſe exiſteret ꝓpria exi-

Dubōnes ɔ Auer. Prima rō. Scda. Tertia. Hꝛia pō. Lōfutatio Hꝛia rō.

I

Scõa rõ.

K

Põ Themist.

Põ Auer.

Solones.

L

Scõa.

Sol. pmę.

Sol. p°.

M

sientia, p quã non depẽdet a forma, ẽt forma hẽt talẽ actũ entitatiuũ p quẽ existeret ppria exntia, qua nõ depẽderet a materia. z si sic igit forma nõ depẽdet a materia, nec quo ad eẽ formale, nec quo ad eẽ existẽtię. et tũc ois forma õ foris accederet vt intellus siue rõnalis ala, z p ꝑs ois forma eẽt creata, qõ nõ é peripatetici. z est ꝟ eos, qui pcedũt formas creatas eẽ solũ aias. ẽteras educi. ¶ Scõo, oẽ tale de noiatiue oportet vt reducat ad aliqõ tale per essentiã, p regulã Arist. 2° meta. z physicoꝝ, quã ipsi pcedũt. Sz hęc apud eos, materia existit, est õnoiatiua. cũ exntia nõ pdicet formaliter de re. igit opz reduci ad aliqõ tale p essentiã, tale vel é forma, vel materia, vel cõpositũ, vel ipsamet exntia. nõ pt eẽ materia, ga tũc illa pdicatiõ nõ eẽt denoiatiua. nec põt eẽ cõpositũ p idẽ. nec põt eẽ ipsa exntia, ga tũc ipsa eẽt talis p eẽntiã. ſ3 oẽ tale per essentiã, est tale formaliter p eos. essentia enim z formalitas idẽ p nũc, igit ipa exntia eẽt talis formaliter, z per ꝑs esse formaliter nõ erit a forma ꝟ eos. restat igit vt materia sit talis pp formã.

¶ Themistius vo in digressiõe vult q materia hẽat eẽ essentię p se, hoc est simpliter indepẽdẽs, rõnẽ vo materię hẽat p habitudinẽ ad formã aptitudinalẽ. rõnẽ subiecti p habitudinẽ actualẽ. Tũc diceret q materia pderet nomẽ subti, z nomẽ materię, z rõnẽ subti, z rõnẽ materię, qũ amittit formã, non tñ essentiam. nec rõnez essentię, p quaz ipsa est tñ ipsa, quã positionẽ non semel tenũ ad mẽtez Auer. ¶ Auer. aũt (vt vides) vult q perdat nomẽ materię subti, eẽ ẽntię, z oẽ eẽ. ſ3 quia remanet cũ alia forma eadẽ numero priuatiue, iõ non perdit eẽ simpliter ſm numez z spẽm. ¶ Ad primam p3 solutio, manet eadẽ numero priuatiue, z eadem specie positiue, siue gñe eadez pp formas easdem. z ꝓterea amittit nomẽ huius materię z rõnẽ huius. ¶ Ad 2m dico, q materia ſm spẽm bene est añ formã numeralẽ. ſ3 materia eadẽ numero positiue ẽ ꝑa materia ī gñe suo, z posteriora in gñe formę. vt diximus. ¶ Ad tertiã dico, q materia absolute, nec incipit, nec desinit cũ hac vel illa forma, ſ3 bñ hęc materia vt illa materia desinit vel incipit ꝟ3 eẽ positiuũ cũ hac vel illa forma. nõ aũt ſ3 eẽ in specie, vel ſm vnitatem priuatiuam, cuz nihil correspondeat ꝓter singulares materias, z esse cognitum, de hac re supra satis diximus.

¶ Et cũ ꝓsiderauerũt.) Declarat insimul cõuenientias z differẽtias. Cõueniẽtia est, q subiectuz vtriusq; trãsmutationibus est corpus idẽ numero, pbatur: ga sensu visus p3 idẽ corpus numero trãsmutari de carneitate in terreitatez. sensu ẽt visus p3 idẽ corpus mutari de albo in nigrũ. igit in vtraq; trãsmutatione est idez numero subiectũ. hęc est puenientia. Dẽia vo est q in trãsmutatione simpliter, illud corpus pdit nomẽ z rõnem, in transmutatione ſm quid neq; nomen neq; rationem.

¶ Et ex hoc.) Assignat cãm dẽię, nam in ipsa trãsmutatione ſm qd, corpus illud nõ pdit formã subalẽ p quaz est corpus in actu. z existens idez numero positiue, z sic nõ pdit nomen, nec definitionẽ. definitionez qdẽ nõ, ga nõ pdit formã, e qua est definitio. nomen vero minime, ga rõ quã significat nomẽ, est definitio, in ipsa vo transmutatiõe simpliter, cũ pdat formã, amittet rõnẽ z nomẽ.

Prima dubitatio. Scõa. Sol. pmę.

¶ Sz ambiges circa hęc. p, ga quo mõ visu appet idẽ corpus remanere, cũ corpus non sit visile p se, nisi rõne colozis. ¶ Scõo quo mõ manet idem numero corpus. ¶ Ad pm dicerẽ corpus rõne dimẽsionis z q̃titatis esse sensile p se. sed non ppriũ, sed cõe, vt hz 2° de aia. z ita põt esse visile seruatis pditionibus visiganis. Et ita põt illud sensu visus apparere. ¶ Ad 2m gdã aiunt Auer:

N

Ad 2um vidz Lur. hic.

Lõfutatio. Prima rõ. Scõa. Rñ. scõa.

Lõfutatio. Prima rõ.

Scõa.

Defẽsio pme.

O

Lõfutatio vera pmę.

Põ ꝓpa.

P

per idẽ numero corpus velle aggregatũ ex pma materia z dimẽsiõe interminata. tale. n. aggregatũ idẽ nũero manere testat visus ipe. ¶ Sz 3 hoc arguũt gdã. p, ga oẽ per accꝰs reducit ad per se. igit non põt log de subiecto p accꝰs qn loquat de subto p se, z sic esset diminutus. ¶ Scõo, tale aggregatũ eẽt corpus, z nullo pdicamẽto cũ sit aggregatũ p accꝰs. ¶ Dzo preterea alt aiũt, q Auer. p corpus intelligit materiã, sub his dimẽsionibus, non aggregatũ ex his. ¶ Hęc rñsio est contra Auer. argm 3 primã nõ valẽt. Lõtra Auer. gdẽ, qm illõ corpus asserit remanere. qõ est sensile, materia vo non est sensilis. ¶ Scõo, nõ vz differre dicere materiã cuz ys, z materiã sub his. aut. n. materia z hęc remanẽt, aut desinũt, cũ non desinãt, igit materia z hęc remanẽt. z p ꝑs aggregatũ remanet. ¶ Ad argumẽta 3 primã respõdeo ad pmũ q Auer. loquit de vtroq;, loquntus ẽ enim de mã qõ est per se subiectũ, nisi loquit de subto p accidẽs. z sic de vtroq;. ¶ Ad 2m dico, q est corpus reductiue in pdicamẽto ẽntitatis rõne ẽntitatis. z in pdicamẽto subẽ, rõne materię. ¶ Sz qcqd sit de argumẽtis dico, q hęc positio nõ vz, ga oẽ per accidens pręsupponit p se, cũ igit tale sit aggregatũ per accꝰs. igit supponit cõpositum per se. ¶ Dzopterea dico q Auer. p corpus idẽ numero intelligit indiuiduum gñis corporis. vt enim gña sunt coordinata ſ3 ꝑa, sic indiuidua illoruz. vt igit corpus est ꝑs alicui, z aial hoẽ, ita hoc corpus ẽ hoc aiali, z hoc aial ꝑs hoc hoẽ, z sic manet idez numero corpus, qõ est indiuiduũ gñis remoti. opz. n. imaginari tale indiuiduũ esse cõpositũ qõdã ex materia ꝑma z ꝑma forma, e q̃ sumit ꝑmũ genus, qõ est corpus, cui formę sunt annexę tres dimẽsiones coqu, vt ppria accidẽtia, p quę illud indiuiduũ est extẽsuz ideterminata extẽsiõe, z hoc eẽ subtũ vtriusq; trãsmutatiõis asserit, alterationis qdẽ remotũ, z q̃si partiale. gnõnie vo proximum, non tamen per se, sed rationem materię.

Primo.

¶ Et est.) Lũ loquntus est de subto, vtpote de corpore ipso, in parte ista loquit de ppria z ꝑma illius affectione, quę dr dimensio trina, z etiã corpus de gñe quãtitatis. Et declarat duo, ꝑmũ q dimẽsio sit vna numero in gñatis z corruptis oibus ꝑnatiue sicut subtũ suũ. vnde vt subiectum illud est vnũ numero per carẽtiã formarum vltimarũ, sic dimẽsio illa per carẽtiã terminorum. Et sic nõ sunt vnuz numero ꝓpter formã subalez vltimam.

Q

Tertia.

Quarta.

Qõ intẽtio Auer. pa auctoꝛi.

A

B

C

Vid. 2. sue met. c. 2.

Prima rõ

Scõa.

D

Tertia.

ligere: nisi formã corporis: qz nõ dimensionẽ. naz illa est accꝰs: qõ nõ é subtãtię ꝑnm: itẽq; est sensile cõe. ipe vo ait ꝑmã formaz eẽ insensilẽ. ¶ Amplius in 2° huius cõ. 15° ingt, z forte intẽdit q forma dr duobus modis de hiis z primatiõe existẽte in ꝑma materia. Ista. n. ꝑmatio quodã mõ nõ est ꝑmatio simpliciter. imo est sicut forma materię z certũ est eũ nõ log de primatione pura: ſ3 de ea qua est ſm forma materię: qõ intelligi nõ vz nisi de corporeitate subtãtiali. hęc. n. est q̃dã ꝑmatio gñalis: de q̃ oẽs formę educunt. ¶ Tertio Auer. vult eusdẽ dimẽsiones remanere, eas dẽ numero, vel igit remanẽt eędẽ numero realiter. aut ſm rõnẽ. si ſm rõnẽ. hoc est remanere idẽ in spẽ ſm rei vitatẽ. nã ꝑiores dimẽsiones ſ3 rẽ: z alię ſm rẽ gñabunt. igit erũt eędẽ. q̃tenus priores z nouę pũt sub eadẽ rõne cõsiderari. igit eędẽ ſm spẽm. Si eędẽ ſ3 rẽ, tũc z materia ipsa remanebit eadẽ ſ3 rẽ. z tunc vel opz ponere formaz subtãtialẽ mãę coeternã: q̃ illa semp remaneat: vel opz ponere mãz ſ3 eẽ reale nõ depẽderea formã Aue. 12. meta. cõ. 14. z vbiq; z ꝑ indicio meo est potior rõ cogens illã formã. hęc de primo. ¶ Quãtũ ad 2um incidunt dubõnes. ꝑmo quid est hęc forma corporis. Scõa q̃ ẽ neẽitas huius. Tertia vtrũhęc forma sit eterna: an genita. Multę alię dubõnes tãgunt libo de subãtia ozbis: q̃s ꝑteream: ne toties idẽ repetat. ¶ Rñdẽt q dazs q hęc, forma est mixtiõis, volũt. n. in mãm aduenire siue aduenisse formas elẽntarias: q̃ postq; mutuo inuicez egerint: corrũpunt: z inde hęc forma emergit: q̃ ꝓtinet illas vt mediũ extrema. Dosť hãc asserũt aduenire formã specificã, p quã hõ est hõ, equus est equus, z id genus. per hãc vo aiũ equũ reponi in gñe corporis. ¶ Sz hoc stare non põt cũ reuerẽtia cor. Qz quidẽ nõ sit ad mentẽ Auer. Ego non ꝓbo: q; sive sic: sive alr, non curãt: nec ego curo. Sz q nõ sit necessaria breuib; declaro: ꝑ vel hęc corporeitatis siue mixtura: sive qõ vis ẽ eadẽ spẽs hoie z equo. sive dr spẽs. Si eadẽ spẽs: cũ hęc sit imediatũ ꝑm cõplexiõis apud eos. igit in eo z hoie erit vna cõplexio spẽs, z cũ cõplexio arguat formã: igit erit vna forma in spẽ in hoie z equo. Si vo differat species: tũc frustra ponit. qz vltima forma ꝓtinebit ꝑfectiones huius z vltra. igit hęc frustra. ¶ Amplius tũc dux foię specificę eẽnt in eodẽ pũcto materię nõ intẽsibiles nec remissibiles. rursus vel hę equs sit in materia inducunt vel vna ꝓius altera. Si equa sit. tũc equs sil desineret. itẽq; eẽnt equs ꝑfecte si vna ꝓius altera: scõa q̃cũq; sit erit accꝰs, aduenit. n. ent in actu specifico. ¶ Jõ aliter dico, vbi aia duertẽdũ, q; vnũqõq; cõpositũ in spẽ ẽ duplr individuũ. verbi cã hic ignis, aliqõ vo multiplr individuũ vt hic hõ. hic. n. ignis est hic ignis, z sic individuũ spẽi per formam e qua sumit spẽs ignis: est ẽt hoc corpus p formã corpis e q̃ sumit genus corpis. Silr hic hõ est hic hõ p formã hois e qua sumit spẽs hois, est ẽt hoc corpus, e quo sumit genus corpis. ¶ Ex his sequit q; hęc forma corpis est forma p quã cũcta gñabilia reponunt in gñe corporis, z ob quã vnumqõq; ipsoz est sub corpore idiuiduũ, z qm corpus est añ oia alia gña: iõ hęc forma est ante oẽs formas. ¶ Dęc ẽt est in oibus eadẽ numero: z gñe, differens quoq; in oibus numero spẽ, z non gñe gñalissimo, est qdẽ eadẽ numero: p q̃to per eaz oẽ gñabile est idẽ numero corpus, vnũqõq; numero sub gñe corporis, z sic est eadẽ nũero. individualitate gñis, differt quoq; nũero: spẽ: oibus: qm in oibus iã est ꝺcta ad diuersa numero z spẽ p formas diuersas in spẽ, nec est incõueniẽs aliquid esse idez numero gñe: non aũt idẽ numero spẽ. Et per hęc ꝑz qd sit ꝓforma. ¶ Ad 3eaz dico, q necẽitas hꝰ est pp q̃uoz: ꝑ

H

ꝓpa solo. Suppõ. Circa hãc q. an forę aliq̃ subalẽ gñabiles et corruptibles. hẽat aliqd eẽ i mã añ sui productiõnẽ viõ Sco. d. 2.

Primo.

I vt euitet creatio. Ipsa.n.est vt semel mās, qđ inchoationē vocāt gīiale, ꝓfusam, potētialē, q̄ ꝓuenit in potētia oēs formas specificas. Extrahunt.n. illę ꝑ agētia extali hītu ꝓfuso ꝓhoc ꝙ agētia diuersa diuersimode materiā diſponūt. vbi nāq; hęc nō ꝓſupponerēt, foię specificę nihil ꝓſupponerēt formę, z ita crearent ex nihilo foię. ¶ Scōo hęc ponit tāq; ꝑn̄ geminū rex naturaliū. est.n. ꝓinatio z forma. Ꝓinatio qdē q̄tenus terminus e quo gīiatiōis. extrahunt.n. formę ex hac, z ita vt ſic hz vim ꝓinationis. est forma, q̄tenus gnō terminatur ad formas ſpecificas, q̄ ꝓtinent ſub hac. igit terminus adquē, z ſic ē geminū ꝑn̄. q̄ rōne ꝑn̄ ſemp manent, et ſunt tria. ¶ Tertio ponit vt diſponat mām. est.n. materia valde e formis remota: q̄ e re cas recipe nō ꝑt, niſi ſit apta recipe. aptitudo aūt z appetit⁹ ſūt ꝙ forma. Scōa.

Tertia. ¶ Ultimo ꝙ dimēſiones. nā dimēſio est māę cōterna vna nūero nō pōt aūt accīs vnū nūero eē ęternū niſi ꝙ forma. Ꝓpter has q̄tuor necessitates hęc forma posita est. ¶ Ad tertiā dico cōpoſcitate hāc nō ineſſe māę ab agēte nāli, ſz ē māę cōterna: factaq; ab efficiēte mām. nec ſequit eā eē de eēntia materię, aut ſuba māę, nā caloꝛ nō ē in igne ipſo extractus de potētia māę ab agēte: ſz ſil'vna factiōe cū igne factus: nā agēs q̄tū dat de forma: tm̄ dat de accītib⁹. z ſic nō ē de eēntia ignis, nec mā ē in potētia ꝺictiōis ad illā. qꝛ illa pōt ſtare cū q̄libet, nec hz ꝓuationē, nec recipit eā mediāte dimenſiōe ſz eꝫ. iō est materię cōterna. Hęc pauca de hac re ſatis. qm̄ diligētius in libꝛo de ſuba oꝛbis ꝺiximus. poſſet aūt q̄ri de dimēſionibus z terminis dimēſionū. vey qz hęc res obiter hic tacta ē, nec extra ꝓpoſitū euagari videamur, in libꝛo de ſubſtantia oꝛbis videatis. Kacognes

L ¶ Et hoc gdē.) Redit ad textū, z vult ex textu hāc esse hanc rōnē. oē qđ fit alteratiōe ſubali, eget mā, oē qđ fit artificiali cōgregatione, aut ſegregatione z id genus indiget materia. ſed oē qđ generatur: fit aut alteratiōe ſubſtātiali, aut artificialiter. igitur omne qđ fit, eget materia. ¶ Et iō.) Antiq q̄ten⁹ ꝓſenſere. oē qđ gīiat, gīiari ex materia, bñ dīt, q̄tenus naturā hꝫ ſubtī ignoꝛabāt. ꝺ gnōne varia ꝺicentes, in erꝛoꝛes ꝺecidere. vt narrat, z pz. ¶ Quaūt.) Ꝓbobat tū eē necessariā mām, ex ꝺ qꝛ ſi compoſitū fieret ſine mā reali, opꝛ vt eē cōpoſiti recipiat in ipſo nō eē, z rō fundat in hoc ꝙ oīs motus ſiue mutatio eget ſubto, cū trāſmutatio ſit motus. igit eget ſubiecto vel igit iſtud ſuꝫm ē mā in potētia, vel nō eē ꝓcedēs eē. nō ē mā ens in potētia: qꝛ tūc hꝫ ꝓpoſitū. igit est nō eē. z ſic nō esse trāſmutabile ſubiectiue in eē, qđ vī erroneū. ¶ Aliaduertēdū ꝙ physice z theologice ꝓcedēdū est nihil gīiari ex nihilo. ſed aliqd fieri ex nihilo ꝑ ſimplicē ꝓductionē, quā creationē vocamus, est necesſum, qđ Auer. non intellexit, vt postea diſputabitur. M

¶ Et qz cꝛpus.) Infert duo cꝛrelaria ex ꝺictis. ꝑmus est ꝙ cęli careat oī potentia, z intelligas ad gnōnem, z hoc qz caret mā, q̄ potētia ad vtrūq;. vꝫ. ad eē. z nō eē. ego vo nō legi ipm in ꝓpria lingua: tū apud me sic hꝫ. z qz cꝛpus cęleste caret potentia ad aliquā diſpōnez. niſi potentia gīiata: hoc est ꝓter potentiā gīiatam hoc est in actu. q. ꝺ. ꝙ hz potentiam ad esse actu. apud alios legi. ſ. po⁹ gīiata. q. ꝺ. cꝛpus cęleste caret po⁹ ad formā. ſ. potētia gīiabili z cꝛruptibili, iō istud ſubtum caret potentya, quid denoletur pole esse. z pole nō esse. ¶ Et qz caret.) Scōm ꝑns est ꝙ qz caret mā q̄ ē potētia ad vtrūq;: iō caret forma quę ſuſtētat ꝑ hoc ſubm. q. ꝺ. ꝙ forma cęli non est educta de potentia materię cęli: nec dependet inesse, z in conſeruari a materia illius. N

¶ Et fuit necesse.) Declarat hoc 2ᵐ z vult ꝙ forma cęli fuit liberata ad hoc ſubto: qđ est materia po⁹ ad vtrūq;, z ſic nō dependet in esse z conſeruari a cęlo, ſed cꝛpus cęleste ꝑstituit ꝑ illā: ꝺ est dependet in esse z ꝓſeruari ab illa. ¶ Aliaduertēdū ꝙ duplex est forma: q̄dā reponens ſubm: cui inest in ſpē: ꝺās illi esse. z ꝓſeruationez, z ēt dependēs in esse: z ꝓſeruatione a ſubto, vt sunt aię aialiū vt eg bonis z id genus. z tales formę hñt mām q̄ est po⁹ ad vtrūq; hęc est ad esse, z nō esse. Alia est forma quę ꝑstituit ſuꝫm in esse, reponēs illud in ſpē, non aūt eꝫ ꝑstituit ab illo in esse, z hoc mō aīa cęli est forma cęlestis materię: quatenus ꝑstituit illā in esse, illaq; dependet in esse ꝓſeruatione eꝫ ab ea: q̄ rōne māteria cęlestis est in potētia ad aias, nō ſz vtrūq;. ſz ſm ꝺimiduū ꝓtingētis hoc est ad esse tm̄. ¶ Ex his ſequit ꝙ intelligētia ſupioꝛ est forma intelligētię inferioris, z forma cęli est forma cęli qđ ſm esse reale: quo ꝑstituit cęlum in ſpē, z esse. sicut aīa eg cōſtituit equum in ſpē eq. Scōm esse vero intētionale est forma intelligētię inferioris. oē. n. in telligibile est forma intelligentis. verum de materia z forma cęli in libꝛo de ſubſtātia oꝛbis satis ſcribimus. z in libꝛo de cęlo: nunc vero ſit dictum in tantum. Recognes

¶ Cū ꝓbasset inductiōe in his, q̄ fiunt gnōne naturali, z ſubali, ꝙ necessariū sit ſuꝫm. nūc, vt Alexāder ingt⁹ et Syrianus ꝓbat ꝙ necessariū sit ſubz ꝑ inductionē ſcōz oēs modos, qb⁹ fiūt ea, q̄ fiūt ēt gnōne naturali, z ſubſtātiali. Themi. vo, vt in cōmentarijs ꝺiximus, asserit ꝙ cū Arist. induxisset in gnōne naturali, nūc inducit in generatiōe artificiali enumerādo oēs modos, qb⁹ fit res artificialis, z hic expō est va qm̄ huic ꝓsenāt exēplꝫ, ac modi gīiandi z ꝺicit, [fiūt āt q̄ fiūt simplr]. i. vt vlr ꝺixerim in artificialibus non. n. accepit simplr ꝑ gnōne, quę est in ſuba, vt greci velle vīr: z Simplicius annotauit [alia qđ trāſſiguratione, vt statua ex ære] veluti cū eliciſcit eꝫ, z ꝑ vas ꝑcauū fit statua, nā nō aliqđ additur, aut demit. ſz ſola trāſſiguratiōe statua ex ipſo ære fit. [alia vo ex appōne, vt q̄ augumēt anē] ceu paries, ex lapidibus, calce. cemētis, z arena. [alia vo ſubtractiōe, vt ex lapide ſubtractiōe fit [mercuri⁹] ſit. n. Mercurius, cū ex lapide ptes ſubtrahunt [cōpōne vo alia vt domus [q̄ fit cōpōne lignoꝛ, z parietū [alteratiōe vo alia, vt q̄ ꝑuertunt] vt cū fit triticū, nō tm̄ abſq; natura ars. n. diſpōit, nā vo formā efficit. tunc ꝓcludit, z. q. ꝺ. si oīa artificialia, q̄ ſecōm hos modos fiūt, ex ſubto fiunt, [manifestū, qm̄ ex ſubtis fiūt [ꝙ aūt oīa hęc ſubto fiāt, pz. qm̄ in trāſligurato z appoſito, z ſubtracto, z alterato, z cōpoſito, est aligd, qđ trāſligurat, z cui apponit, z ſubtrahit, z cōponit, z alterat, quare hęc oīa ex ſubtis fiūt. ¶ Quę rit Alexāder q̄ pacto poſuit modū, q ſecōm trāſlīguratiōnē ē, ꝺifferre a mō, q ē ſz alteratiōnē, cuz figura ipa ēt sit q̄litas. ꝑ ꝺici, ꝙ alteratio ꝑ̄e ē ſz passibiles q̄litates, at figura nō ē passibilis q̄litas, ſz sit q̄litas. scias tm̄ ꝙ Simplicius aliter expoſuit, ſz qm̄ eius expoſitio nullo mō plz, bona fronte ꝓtermiſi illam. Q

¶ Quare ꝑspicuū ex ꝺictis ē: qđ oē qđ fit sem/ per cōpoſitū ē. Et ꝙ est qđē aliqd qđ fit: est vo aliqd qđ fit ꝺoc, z hoc ꝺupl'r. qꝛ aut ſubiectū aut oppoſitū. Ꝺicē āt opponi qdē imu/ nicū. ſubiici vo hoiez. Itē qz ſigurationez atq; formitatē aut ordinationē voco oppoſitū. es aūt vel lapidē, vel aurū ſubiectū appello. ¶ Quare manifestum ex ꝺictis est, qm̄ quod fit omne semper compoſitum est, ſi est quidem aliquid quod fit, est autem aliquid quod hoc fit

Dilucidatoꝛis textꝰ com. 64.

Eiusdē antiquus. ſi et quod et

A hoc fit, z hoc ꝺupliciter, aut enim ſubiectum, aut oppoſitū. ꝺz aūt opponi nō municū, ſubiici vero boiem z inſiguratione, z informitatē, z inordinationem, oppoſitum. ęs autez aut lapidem, aut aurum ꝺico ſubiectum. E Cōſutatio.

¶ Ex rōnibus tactis ꝓcludit ꝓpoſitū, vt vult Ꝺhe⁹, z inquit. q̄re ꝑspicuū ex ꝺictis est ꝙ oē qđ fit, ſp cōpoſitū est. vꝫ. ex mā z forꝰ, z ſi'a ſequēs pōt eē ꝑs ꝓnis. z tūc legeē. z pz ꝙ in ipſo compoſito est qđē aliqd qđ fit. est vo aliqd qđ fit ſ: aut fortaſſe ꝑticula illa grēca, μεν, ē reddēs cām: z tūc legaē [qm̄ in ipſo compoſito est qđē aliquid qđ fit, est vo aliqd qđ fit ꝺoc. z hoc ꝺupler, qꝛ aut ſubz, aut oppoꝰ] z hęc ꝺeclarat, z ingt [ꝺicē aūt opponi qđē imunicū. ſubiici vo hoiez. itē q̄ infiguratione informi B tatem aut inordinatione voco oppoſitū [ſiue ꝺia. es vo vel lapidem vel aurū ſubm appello. est itaq; ſyllo: oē in quo est aliqd qđ fit ꝓpote forma: qua vel ſz quā fit: z id qđ fit ꝺoc, qm̄ fit ex materia z forma sit. Sed id qđ tripliciter est id in quo ſunt hęc. igit ex materia z forma fit. Declaratio primi. Prima rō.

¶ Intēdit.) Auer. ꝑ ꝓponit nēcia gīiationi. scōo monet ꝺubitationē. ꝺe ꝙ vult in gīiatione eē tria id qđ gīiat. vꝫ. formā: q̄ ꝓpie gīiat, z ēt q̄ cōpoſitū ipſum gīiat. Scōo est mā: quę in gīiatiōe fit hoc vel illud. Est tertio compoſitū qđ in rei vitate gīiat. Est q̄rto oppoſitū. vꝫ. ꝓpinatio: q̄ est de nēcitate gnōnis. nā ipſuꝫ nō eē nēcio pręcedit esse: alr non esset genitum. sed semp fuisset. C ¶ Sz nō esse.) Ꝺe scōo ꝺubitat Auer. quo mō vult ꝙ ꝓpinatio fit ꝑs gnōnis. vñ ingt. ſz nō eē. i. ꝓpinatio recedit a foꝛa, z ꝺicit q̄ fit vt gīiatū ſoli ex mā fiat z foꝛa. tunc arguit quo mō ꝺixit ꝙ oē gīiatū est ꝙ cōpoſitū ex aliq qđ gīiat: z ex aliq qđ est gīiatū. z ꝺ ꝺuob⁹ modis. ꝺi vult ꝙ id qđ gīiat fit ex foꝛa. z eo qđ fit ambobus illis modis. z ſic ex ꝓpinatione: qđ falſuꝫ vī: cū illa recedat. Scōa ratione ꝙ hęc ꝺubitatio ꝓtingit in trāſlatione ſua, nā in nr̄a, z maxime ſm p̄mā expoſitionem hęc ꝺubitatio nulla est. ipſe enim ex ꝺictis ꝺuo ꝓcludit, z ꝙ cōpoſitus fiat, z ꝙ ꝺuo sint in gnōne ipſa, alter qđ fit vt foꝛa, alterū qđ fit hoc, qđ secat in ꝺuo. mō ex hac lr̄a non hꝫ ꝙ gīiatus fiat ex ꝓpinatione. Ideo quęstio non est ad ꝓpositum. D ¶ Forte igit.) Quicquid sit de lr̄a: qm̄ fortaſſe ſz expōnē ſcōam vt hēri ꝓpinationē esse gīiati gcę̄. Ꝓpterea rel'pōdet ꝺupliciter. z primo vult ꝙ per gīiatū poſſimus intelligere generatū in facto, z ipſuꝫ in fieri. Si in fieri: sic, tria sunt illius ꝓncipia: materia vt in quo. foꝛma vt ad qđ. ꝓpinatio vt e quo. z sic ꝓpinatio potest esse pars generati ſaltem in fieri. In facto vero partes generati sunt materia z forma: tametſi materia ipſa semper habeat ꝓpinationem formę contrarię annexam. Qđ an cōpoſitū generet.

¶ Aut ſermo.) Rñdet ſcōo ꝙ ipſum gīiatū integratiue ſiue ꝑstitutiue est ex mā z forma. diſpoſitiue aūt ꝑ ꝓparatiue est ex ꝓpinatione, qꝛ esse non potest niſi ꝑ ſupposita ꝓpinatiōe. ¶ Sed circa hęc accidit ꝺubitatio qđ ꝑ ſe ꝑ gīiat. mouet hęc qđ qꝛ Arist. z Auer. vūr ꝺicere ꝙ forma, z ꝙ compoſitū, z ſupra ait ꝙ mā est id qđ in rei veritate gīiat. ¶ Jo. 7ᵒ meta. q. 16. copioſis vbis ſe expedit, z ꝑuertit ſermonē ſuū ad terminū gnōnis. z tūc vult tria. Ꝓrimum ꝙ compoſitū non est terminus gīiatiōis ꝑ ſe primo, vt diſtinguit ꝑ ſm partē. qm̄ cū non gīiet ſm materiā, gīiat ſz formā. igit per partē. Scōm est ꝙ cōpoſitū est ꝑ ſe ꝑ terminus gīiationis, capiendo ꝑ ſe ꝑ ꝓ eo ꝙ per ſe includit cām terminādi gnōnē. naz includit formā, quę ꝑ ſe est cā terminādi gīiationē. Tertiū est. ꝙ forma est ꝑ ſe ꝑ terminus gīiationis, qꝛ ipſa est ꝑcisa cā terminandi gīiationem. vlterius in rñsione ad ꝺubia vult ꝙ foꝛa ꝑ ſe ꝑ gīieret, z cōpoſitū, alia atq; alia rōne. ¶ Sed hęc ꝑ q̄tuz ad hęc ꝺuo vī ꝺubia. ꝑ vī ꝺum ꝙ forma poſſit ꝺici terminus gīiationis aliquo mō. Secūdo vī ꝙ q̄dā forma vel ipſum compoſitum sint termini gīiatiōis: nec ꝺebēt ꝺici genita, nec gīiari. ¶ Ꝺicitur ꝺeclaro. ꝑ, qꝛ gnō est ad esse, igit ꝑ ad id qđ magis est, ſed compoſitū magis est. Forma vo est ꝑs entis. igitur absolute causa gnōnis est compoſitio, z non forma. Prima rō.

¶ Scōo id vī esse terminus gīiatiōis, qđ ꝙ ſe ſubſiſtit. mō compoſitū ꝙ ſe ſubſiſtit. forma vero est in cōpoſito. Scōa.

¶ Scōo ꝺeclaro 2ᵐ. ꝑ foꝛa vel cōpoſitū ſūt ꝙ ſe terminū gnōnis. igit nec gīiant, nec ꝺīr esse genita. Ꝺeduco oē id quo aliū ꝺenoiat gīiari, ipm nō ꝺz gīiari, vt qm̄ albedine paries est albus, iō albedo nō est alba. Declo scōi Prima rō.

¶ Scōo gd ꝺenoiat vel ꝺicat gīiari. ¶ Ꝺe ꝑ ꝺico. ꝙ tripler est esse, eēntię, exſtię, z ſubſiſtētię. esse eēntię est quo res, ipſa ꝺefinitionē ꝓticipat. esse exſtię é quo res ipſa est extra nihil, z extra ſuas cās. eē vero ſubſiſtētię est, id quo ipm ſubſiſtēs qđ nō é accīs alicuius. nec ꝑs alterius. Quibus ꝑmiſſis ꝺico ꝙ cuz gnō terminet ad esse, sicut multiplex est eē, ita multiplex potest eē terminus, ꝺe esse essentię log nō poſſumus. q̄ illud eē nō pōt esse terminus gnōnis, qꝛ est ęternū semp in ſuis cāis ꝑsistēs. Restat vt ꝺupl'r ſit eē gīiabile, vt existēs, z vt ſubſiſtēs. ¶ Tūc ꝺico ꝑ ꝙ terminus gnōnis ꝙ ſe ꝑ in rōne existentis est forma ipſa. ꝙ ꝺo, qꝛ ipſa ꝓpie vere est. 2ᵒ ꝺe aīa. ꝙ ipsa quo qꝫ cōpoſitū ponit extra ſuas cās. igit ipſa ē per ſe terminus gnōnis. ¶ Scōo ꝺico. ꝙ ꝙ ſe ꝑmus terminus gnōnis in rōne ſubſiſtentis est compoſitū, nā ipm ꝙ ſe ſubſiſtit, cū nēcſit accīs alterius, nec ꝑ ſe alicuius. Hęc ꝺe ꝑmo. ¶ De scōo ꝙ ꝺōm est ꝙ materia ſiue ſubiectū ꝺz gīiari, aut genita. ¶ Ꝺeclarat, illud ꝓpie ꝺz ꝺicigīiari, qđ recipit gīiationē, vt paries ꝺz albescere, non albedo. qꝛ paries recipit albificationē. ¶ Scōo illud ꝓpie ꝺz gīiari, qđ recipit formam, q̄ est cā denoiationis, vt qꝛ ꝑies recipit albedinē, q̄ est cā denoiandi albū. Mā vo recipit formā: q̄re ipſa ꝓpie ꝺz gīiari. ¶ Ex his ꝓcedo ꝙ forma z compoſitū ſunt ꝑ ſe termini gnōnis, non tm̄ ꝺenoiant generari. z ſi Arisſto. z Auer. ꝺicant hęc generari: intelligi debet impꝛopꝛie, sicut impꝛopꝛie albedo ꝺz alba: qꝛ vt ſupra ꝺixit Auer. qđ in rei veritate gīiat est materia: hęc de qōne. Scōa rō.

¶ Hic textus pōt ꝺupl'r legi, ꝙ vt ſcriptura ꝺupl'r inueniē, Simplicius qdē legit hoc pacto, vt ex ꝺictis inferat vnū tm̄. vꝫ. cōpoſitū eē id qđ gīiat, cū ꝺicit [quare manifestū ex ꝺictis est, qm̄ oē qđ fit]. ſ. vt terminus totalis [cōpoſitū est] ꝺico hoc eē manifestū ſi ꝺuo, q̄ ꝺicta ſunt, ꝓcedant, q̄ explicat, z ꝺicit, [ſi est qđē aliqd, qđ fit] ſcz in hoc, vt forma, q̄ ꝺz fieri in hoc. ſ. ſubiecto [ē aūt] id est z ſi est aliqd [qđ hoc fit, z hoc ꝺupl'r] nam sic erit ſubtum, qđ fit hoc. q. ꝺ. ꝙ compoſitum fieri, ſi foꝛa fiat in hoc, z ſi aliqd qđ fit hoc, sit ꝺupl'r, [aut enim ſubm aut oppoſitū] nā sic erit ſubm in oī gīiatione tam ſubſtantiali, q̄ accidentali, z ſi est ſubiectū, quod hoc fit in omni generatione, z est forma, q̄ in ſubto fit, ēt in omni gīiatione manifestum est: qm̄ omne quod fit, vt terminus totalis, quod. vꝫ. nec in hoc, nec hoc fit, est compoſitum. hoc pacto legere videtur Simplicius, quia ſcripturam habebat [ſi est quidem aliquid quod fit] z reliqua. Syrianus legit copulatiue, z ideo vult vt non vnum tantum inferat, ſed tria, nam ꝺicit, [quare Recognitiones. H

manifestū est ex dictis est, quando oē quod fit, Semp compositū est. ſſez quod fit nec in hoc, nec hoc. hoc est primum quod infert, [z est quidem aliquid, quod fit] ſez in hoc ſez forma, z sic habetur secundū. deinde infert tertium, z dicit, [est autem aliquod quod hoc fit, z hoc duplr, aut. n. subm, aut oppositū,]hoc est tertium. Sic igit tria infert scōm Syrianū, qm legit lra copulatiue. sunt. n. tria, q fiūt, forma gdē, quę fit in hoc, aligd qō hoc fit, vt mā z oppositū, z aligd qō fit, nec in ℔, nec hoc, vt cōpositū. deinde affert exempla eius, qō duplr fit, z dicit, [dr aūt opponi. ſſez formę, q est musicū,] nō musicum]. sine in musicū. [Subiuci vero hoiem]deinde affert alia exempla z dicit, [z infiguratione, z informitatē, z inordinationē]ēt dico opposita. [es aūt]dico subaudi subtū [infigurationis, lapidez]dico subtū informitatis, [aut aurū dico subiectū]inordinationis. z forta lle locutus est diffinctiue, qz es, vel lapis, vel aurū pōt esse oiuz illoz triū subtū indifferēter est igit duplex expō huius textus, qm illius ſcriptura duplex inuenit. Sed ab vtraq; expōne colligi pōt aliquid posse dici fieri tribus modis, aut qz est aligd, qō fit in hoc, vt forma, aut quia est aligd, quod hoc fit, vt materia, z oppositū, aut qz est aliquid. qō simpliciter fit, qz nec in hoc, nec hoc, vt cōpositum: quod fit, vt terminus totalis generationis.

Dilucidatoris textꝰ cōm. 65.

¶ Manifestū igit q si qdē cause z principia eoz quę sunt ea sint: ex quibus illa primo sunt atq; fiunt: z non ſm accidēs. Sed vnumq; qz quod dicitur ſm substantiaz: cum fiat totum quoddam ex subiecto z forma. ¶ Componitur .n. musicus homo aliquo modo ex homine et musico: mā rationes in illozum rōnes resolues. patet igitur quę sint ex hisce fieri.

L

Eiusdē antiquus.

¶ Manifestū igit q si qdē sunt cāe, z principia eoz, quę nā sunt: ex quibus pmis sunt z fiūt non scōm accīs. Sed vnūqq; qz, quod dr ſm substātia, qm̄ fit oē z ex subiecto, z ex forma. ¶ Componit .n. musicus hō ex homine, z musico quodām. resolues. n. rōnes i rōnes eoz. ¶ Manifestum igitur est, q siant, quę fiunt ex his.

¶ Oz sole mā z forma sint per se cause z principia rez nāliū apud The. sic syllogizat Arist. ea ex quibus primo z non ſez accīs res nāles sunt z fiūt: sunt sola p se principia rez nāliū. Sed mā z forīa sunt ea e quibus p z nō ſz accīs res nāles sunt z fiūt. igit mā z forma sunt solę per se cause rerū nāliū. De rōne tāgit maiorē. d. [manifestū igit q si qdē cāę z principia eoz q̄ sunt ea sint ex quibus illa p̄ sunt atq; fiūt: z nō ſm accīs]: hęc ē maioz. deide tāgit minorē. d. [sed vnūqō qz qō dr ſm subam]hoc ē ſz vnaquę qz subarū fiat totū ex subto z forma. q. d. sed vnaquę qz suba nālis fit ex mā z forma: z ē ex illis p̄z nō ſz accīs: ſra est suspēsiua. declarat minorē exēplo z inquit. [cōponit .n. musicus hō aliquo mō ex homine z musico] dixit aliquo mō: qz nō vera cōpositione: cū sit aggregatū per accīs: nam rōnes hois z musici in illoz rōnes resolues tñc dat ꝺnēs z terminat suspensionē. d. [qz igit q̄ fiūt ex hisce fieri.] ¶ Aduertendū q dixit sunt z fiunt p̄z nō ſm accīs: rndendo singulo singulū: vt fiūt primo ipse res nāles ex mā z forma tanq; pmis z per se pncipys dixit sunt nō p accīs pp privationē: quę essendi est cā per accīs: factionis pncipiū per se. igit ipsum primo retulit ad fieri, ipsum non per accidens retulit ad esse.

Nota.

¶ Quia declaravit.) Auer. forīat rōnē dupl'r: enthymematice z syllogistice. enthymematice sic argūit. p̄n̄ z cāę rez naturaliū p se sunt ea ex quibus p̄ z p se z non ſm accīs ipse fiunt z sunt. igit oē qō gnāt fit ex materia et forma: nō posuit ſm Auer. minorez ex qua valet pntia. v3. q ex subto z forma fit gnatio p se: hāc tacuit. Sedo pp hoc formatt totū syll'sm sic. p̄n̄ nālia sunt e gbus gnāt gnābile p se z pncipal'r. materia z forīa sunt ea e quibus gnāt res nāles pncipal'r. igit sūt p̄n̄ p se. ¶ Animaduerte q hęc expō nō ꝓsonat grecis ꝟbis: qr Arist. ponit maiorē: minorē: z pclusionē. sed in trāslatiōe barbara defecit minor: vel ipse pro minori accepit p̄nem.

N

¶ Addit tñ duo quoz primū est Aristo. exēplificasse in accītib⁹: vt euidētius diceret. Sedo addit q mā z forīa nō distinguunt in eē sed rōne. ¶ Sed hoc 2ᵐ vī nō posse stare: qm̄ mā z forma sunt realr distincta. igit in eē. Sedo mā pōt stare sine forma quā h3. igit distinguit in esse ab illa. ¶ Dōm q vno modo pōt intelligi ea nō distingui in esse separationis: z hoc mō nō distinguuntur in eē hoc est nō separant in esse: sed bene rō diuidit illa. Vel dici pōt q nō distinguunt in eē actuali: h3 materia hēat esse potētiale distinctū realiter. Vel dici pōt q non distinguuntur in esse absoluto a dependentia: qm̄ alter in esse dependet ab altero. z hęc est solo melioz.

Addita. An mā et forīa distinguāt in eē.

O

¶ Cū demonstrasset q oē, quod fit, sit cōpositū constās ex eo, qō hoc fit, v3 mā, z ex eo, quod fit in hoc. v3. forīa, nunc demōstrat q id, quod fit hoc. ſ. materia z id qō fit in hoc ſez forma sint causę ac pncipia, vt sit hoc quasi vna suppositio ad demonstrandū q pncipia rerum naturaliū sint quodammodo duo, z quodammodo

Recoḡes

Constans per se ex subiecto z forma.

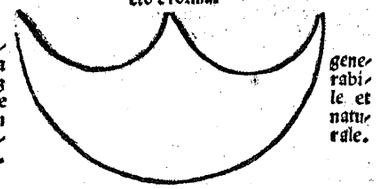

tria. z Simplicius, cōponit syllogismū sic, oē nāle ac generabile constat p se ex primis subto z forma. quod cōst at per se, z nō p accīs ex primis: subto z forma, principia hz subtū, z formā. igitur oē nāle z gnabile pncipia hz subiectū, z formā. Dic syllogismus bonus est, sed nō conuenit verbis, ppea aliter cōponitur sic. ea, ex gbus primis fiunt, quę natura fiunt, z non ſm accīs sunt, quę natura sunt, sunt pncipia z cāę eoz, quę gnant, z corrūpunt. Mā z forīa sunt ea, ex gbus pmis fiūt, q̄ natura fiūt, z nō ſm accīs sunt, quę natura sunt. igit materia z forma sunt principia z causę eoz quę generātur, z corrūpūtur. de hoc syllogismo primo tangit maiorem, z dicit, [manifestū igitur q sigdem ea, ex quibus primis fiūt z sunt nō ſm accīs, q̄ natura]sunt [sunt principia, z eaę eoz, quę natura sunt.]hęc est maioz, in qua ꝟbū, pmis, dr construi cum, fiunt, verbū aūt non ſm accidens dr construi cum sunt. nā ipsum primis retulit ad fieri, ipsum nō q accidens retulit ad esse. qm̄ pnatio est cā essendi per accīs, factionis aūt pncipiū per se. Mā aūt z forma sunt pncipia z causę per se z primo: tū essendi, tum faciendi. deinde assignat minorez, z dicit [sed vnūquodq; quod dr ſm substantiam]id est sed vnūquodq; ens naturale quod est substantia [qm̄ fit omne] z est [ex forma z subto]pmis z per se id est sed forma. z materia sunt ea,

P

C

A

sunt ea, ex quibus primis quę natura fiunt z sunt, non ſm accīs. z hanc minorē pbat, z dicit. [Componit .n. musicus hō quodāmō ex hoīe, z musico,]cuius rationē asserit, z dicit. [resolues. n. rōnes]. i. ptes huius cōpositi [in rōnes eoz]. ſ. musici, z hois, ergo ex illis cōponitur. Cui terminat suspēsionē, z dicit. [manifestū igit est, q fiāt, quę fiūt ex his]. i. materia z forīa sint pncipia, z cāę eoz, quę natura sunt. Est igit syll'sm, ea, ex gbus pmis, z nō ſm accīs sunt, z fiūt res naturales, sunt pncipia, et cāę rez naturaliū, materia z forīa sūt ea, ex gbus pmis, z non ſm accidēs sunt, z fiunt res naturales. igit materia z forma sunt pncipia, z causę rerū naturalium. Lur autez demōstrauerit q materia z forma sint pncipia, z cāę rerum naturaliū. Simplicius dicit rationez, qz per hoc demōstrabit q sint partim duo partim tria pncipia, z cāę rerum naturalium, vt postea patebit. quare hoc, qō in pręsenti textu Aristoteles accepit dēmus sumere pro prima suppositione ad id, quod postea dicturus est. erit igit pma suppositio, q materia z forma sint principia z causę eorum, quę natura sunt. ¶ Circa pręsentem locum quęritur. primo vtrum ipsa gnatio sit ipsa forma, quę generatur? Deinde quęritur vtrū ipsa generare dicat aliquid ſm rez distinctū ab ipso homine, quignāt. Et h3 hęc potius in metaphysica sint disserēda, quia tamen hic disputari solent, breuibus de illis aliqua dicamus. dixerūt igitur aliqui ad primam q generatio ipsa nihil sit pter formaz, quę generat. Et videtur hęc positio Auerrois 5ᵉ huius. vbi asserit motū, z terminum motus esse idem specie, z numero, z pbāt hoc primo, quia si gnatio esset aliquid pręter formā genitaz sic esset, aut substantia, aut accidens, non substātia, aliogn in gnatione essent duę substantię, quę fierēt. v3. forma, z generatio ipsa, nec generatio est accidēs, quia cum tale accidēs sit nouum, z seipso non fiat, alia gnatione fiet ab ea, qua forma ipsa fit, z sic esset processus in infinitum in generationibus. deinde circūscribātur ab ipsa forma, z ab ipso subiecto omne aliud, qō ab eis distinguitur ſm rem, z quęritur cum forma ſm omnes partes inducitur in materia, nōne generatio illius est? z certum est q sic, igitur non differt a forma, quę gnāt. Respondet Auicenna, z asserit generationez, qua forma aliqua gnatur, esse rem aliaz a forma, quę generatur, argumento q forma sit substātia, generatio vo sit passio, mō substātia, z passio sunt res diuersoz prędicamentoz. igitur differunt re prędicamenti. Auer. vo non videt differre ab Auicēna. asserit enim generationem pro fluxu formę acceptam esse distinctā a forma, quę generatur ſm rem prędicamēti, nam pro fluxu generatio cum accipitur, est in prędicamēto passionis. cū vo accipitur p forma fluente, est in prędicamento substātię. Tunc diluuntur obiectiones, prima quidem quia generatio, cuz accipitur pro fluxu, est accidens, z cū dicitur, tunc fieret. Rndet Auicēna concedendo, sed q aliquid fieri sit, aut vt quod, z sic forma, vel cōpositum fit, vel vt quo, z sic motus, z generatio fiūt, quoniā alia ipsis fiunt. non igitur oportet, vt ipsa fiant alijs, h3 quo fit ipsa forma, vel ipsum compositū, z ita seipsis. Scōa vero qm̄ circūscriptis omnibus alijs ſm rem distinctis ab ipa forma, z ab ipsa materia, nō erit generatio sumpta pro fluxu, vel pro passione, sed bene erit generatio, quę sumitur pro forma fluente, z sic, soluuntur obiectiones primę qōnis. ¶ Ad scōam qōnez nonnulli asserūt ipsum generare nihil addere homini, qui generat, h3 solum respectum rationis, qui est in homine ſm rationem, vt dextreitatis in columna. psurgit tñ ex ipsa forīa,

Dōnes.

Loīn. 9.

D

quę sit velut ipsum creare nihil addit increante, sed est respectus rōnis in deo, realis vero in creatura. Dilucidius alij distinguūt ipsum gnare posse accipi p actione acta, z p actione respectu. pmo modo nihil addit in generāte, h3 bene in mā, in qua recipit actio acta, p actione vo, quę ē respectus, addit in gnante respectu de pdicamēto actiōis, q h3 rē pdicamēti differt ab ipso gnante, qō est eius subiectū. ex quo p3, qm̄ cū dicimus hoiez gnare, z hoiez gnantē dicere aggregatū p accīs ex rebus diuersoz prędicamētoz. secus aūt est de deo creāte, quod nunc pretermittendum esse arbitroz.

E

¶ Subiectū vo nūero q dē vnū est. Spē vero duo, nā hō qdē z aur z oīno mā numerabilis est, qm̄ hoc aliqd magis est. Fit qz nō p accīs ex ipsa id qō fit. at pnatio z contrariū, acc nis sunt. Forma vo vnū: vt ordo, vel musica, vel aliorum aliqd quę simili modo prędicantur. ¶ Est aūt subiectū numero qdē vnū, spē vero duo. Hō. n. z aurum z oīno mā numerabilis est. hoc. n. aliqd magis, z nō ſm accīs ex ipsa fit, qō fit, pnatio aūt, z contrarietas accīs. Vnū aūt species, vt ordinatio, aut musica, aut aliorum aliquod sic prędicantium.

Dilucidatoris textꝰ cōm. 66.

F

Eiusdē antiquus.

¶ Themistius non sequēs verba textus alio modo literam exponit, q̄z nos habeamus, propterea sequēs magis verba, dico q Arst. declarat hęc tria. v3. materiaz, z priuationem z formam, z hoc per dias z conuenientias, nam sic colligitur ppria descriptio. de mā ita. ingt. subiectū vo numero quidem vnum est, spē vo duo. hoc aūt dicit pp priuationē (vt dicit Themistius) quę māę accidit. Oz aūt mā differat a priuatione, h3 cum ea sit vna numero, declarat z cōtinua sic apud Themi. q̄uis numero vna res sit, rōne tñ z cogitatione differt, quia q̄dq; primia mā non est numeratilis, z hoc aligd, aliquato tñ ppius accedit ad numerum, z ad hoc aligd q̄ priuatio. Immo vo numeratilis est cōparatione priuationis. ingt. Nā homo gdez z aurum z oīno materia numeratilis est, h3 vt recte Themistius ingt. nō eodē mō. nam homo z aurū z id genus propzie z maxime numeratilia sunt, z hoc aliquid, quę mōstrari vel digito possint. mā vo nō sic. sed accedit ad numerū magis q̄ priuatio, cuius cām ait quando hoc aliquid magis est hoc est ga ad hoc aliquid magis accedit, sit qz nō per accidēs ex ipsa id quod fit. Immo per se. at priuatio z cōtrarium accīs sunt, quatenus ipsa est rerum principiū per accidēs. De tertio p̄n̄ ait. forma vo vnū, z in hoc differt a mā, quia illa erat quodāmodo duo. differt a priuatiōe, qipsa est vnū principiū per se rez. vt ordo, vel musica, vel aliqp aliquid quę simili mō prędicantur de subiecto z materia. Sic igit habes diaz inter hęc tria, inter mām z pnationem, qz materia magis ad numerū, z hoc aliquid accedit, cū sit magis hoc aligd, z sit p̄n̄ p se. priuatio e numero z ab hoc aligd oīno recedit, qz est per accidēs principiū. Inter mām pnationē z formā, qz materia est duo, forma vnū. Priuatio p accīs pncipiuz forma p se. ¶ Aduertēdū Arist. p numez z hoc aligd intelligere individuum in actu, quod Themistius vocat ad digitū demonstratum, materia propioz est huic q̄ priuatio. Primo, qz magis ens. 2°, qz per se principius. Utrum vo sit huic ppioz q̄ forma, ipse nō dicit. Pōt tñ dici per ea q iam diximus, q quo ad id vnde accepta est rō subę materię propioz est huic q̄ forma, quia magis subsstat, quo

G

vo ad id quod significat nomen substantię, forma ipsa magis accedit, cum sit substantia quasi per essentiam.

¶ Cum declarauit.) Auerroes sequês Themist. vult q Arist. det differentiam inter materiã ⁊ priuationẽ. causa est, quia Plato ignorauit hanc differentiam, ꝓponit tñ primo q materia est ens ⁊ ꝑuatio, ⁊ sic est vnũ, ⁊ qdam modo duo, subiecto vnum: ratione duo.

¶ Et ꝓma materia.) Hęc est prima dźia q materia numerat magis in entibus, ⁊ accedit magis ad hoc aligd. ꝓbatur. qz ita se hz ad formam vt aurũ ad annũ. Cãm huius dźię assignat, quia ipsa materia nullo mõ vł differre a priuatione, multũ. n. admisceretur per identitatez ipsi materię, ⁊ ita oportet assignare dźiam inter illa.

¶ Et ꝑuatio ét.) Scda h dźia, q̃ satis ꝑ se pz, ⁊ ex textu.

¶ Intelligẽdũ.) Dic soluit dubõnez. pot. n. dicere quis, priuatio est ꝓnᵐ p accñs. igit pot nõ esse, oẽ. n. p accñs pot non esse. Ridet q duplex est per accñs necessario ⁊ raro. Tũc vult priuationẽ eé principiũ per accñs, qz necessario, quoniam necessario przcedit generationẽ.

¶ Sz cũ.) Dicet adhuc Iunioz quo mõ est principiũ per accñs? Ridet q respectu rei genitę est ꝓximᵐ p accñs, respectu generationis est principium per se.

¶ Sz vł iter.) Cõtra adhuc arguet Iunioz, nã si respectu rei genitę esset principiũ p accñs, tũc priuatio posset nõ eé in materia, qñ aduenięte forma, cessaret. Ridet q qz priuatio in aduentu formę desinet ipsa materiam, vł iter tñ non desinet, qz aduenięte vna fońa cessat priuatio ad illã. Sz materia admiscet cũ priuatiõe dźię formę, pp qõ Socratico[ę] przcederent eternã eé ꝑuationẽ in materia, nulla tñ priuatio est materię eterna.

¶ Et ipsa.) Adhuc ambiget ge. naz si eterna est priuatio mã, ⁊ eterna é fońa i mã, tũc eét materię aliq fońa ꝑpa, ⁊ aliq ꝑuatio, ꝑpria hoc est specifica ⁊ vltima. ¶ Cõtra arguit. Si materia hȩret aut fońaz, aut ꝑuationẽ ꝑpriaz ad sensuz datũ. vz. specificã, ⁊ vltimã, tñc nulla alia recipet vlteriorẽ, aut nõ reciperet oẽm formã, qz nõ eam quã hz, ⁊ si priuatio eét sibi ꝑpria, nõ recipet formã, nisi fońa ⁊ ꝑuatio posset simul stare. ¶ Sed circa hȩc dubitat. primo vł q nullũ accñs possit eé necessariũ, qz oẽ accñs est ꝓtingẽs, igit oẽ accñs pot nõ eé. Dȩ tertia 8ª huius cõ. 36. vult q omne accñs possit nõ eé; idẽ primo meta. cõ. 8. ⁊ alibi. ¶ Sedo Sz idẽ arguit. qz Auerr. ait ꝑuationẽ eé principiũ p accñs respectu rei factę ⁊ necessario, hoc vł falsum, qz respectu rei factę vł pure p accñs, cũ aduenięte forma, ipsa abfit. ¶ Dici pot q Aver. hic ⁊ 5ª meta. cõ. vltimo. ⁊ 4ª huius cõ. 20. semper vult duplex eé p accñs, necessariũ ⁊ ꝓtingens, sed quo mõ intelligat, nemo explicat, iõ aia aduertendũ q aliqñ pot dici per accñs respectu sui, qđ é necessario ex parte subti, vt albũ respectu cygni neõ inest, qđ respectu sui non neõio inest, qñ pot ineſſe alteri a cygno vt parleti, aliqđ est accñs, qz tã rõne sui q̃ rõne subiecti non necessario inest vt albũ parieti. accñs primo mõ vł accñs necessariũ. Accñs 2ª dź accñs raro, sine ꝓtingẽs. Tunc ad formã dico, q oẽ accñs pot nõ esse rõne habita ad ipm, alr. n. esset p priũ, qđ dã tñ est necessariũ, saltẽ rõne habita ad subtũ cui hȩret. qđ dã est ꝓtingẽs rõne habita ad vtrũq;, ⁊ sic tollit 3dictio, vbi. n. dź accñs esse neciũ, intelligẽdũ est respectu eius cui inhȩret; tũ dź oẽ accñs posse nõ esse, dźintelligi ex parte sui. ⁊ hoc ignorauit Joã. qui credidit absolute oẽ accñs esse ꝓtingẽs. Tũc ad 2ª dico, q hźipa priuatio abfit aduenięte fońa, tñ est principiũ per accñs necessario supponis, qñ necessario supponitur rei genitę, vt diximus supra.

¶ Quicqd diximus in cõmẽtarijs, vna expõ eé pote-

rit q cũ Aristoteles demõstrasset cõpositum esse id, qõ fit, ⁊ q mã, ⁊ fońa sint cãe, ⁊ principia. nũc vult Platonis opinionẽ ꝑ pte verificare, cuius ẏba sunt in Timęo, vt Simplicius in calce sui cõmẽtary huius loci vł exponere. Dicebat. n. Plato ex pte materię dualitatez, ex parte formę vnitatez. verificat ergo nũc ex pte materię dualitatẽ, z dicit. [Est aũt subiectũ numero qdem vnũ, sꝑ vo]. i. rõne [duo] quo mõ qdem vnũ, nõ exponit Aristoteles, qz supius exposuit, diximus. n. mãm cũ priuatione esse vnũ numero, qtenus mã est ꝑuatio anteq̃ forma inducat. Quo vo mõ sic duo, exponit, ⁊ dicit. [Võ. n. ⁊ aurũ ⁊ oino mã numerabilis est]. i. manet in trãs formatione aureo[ę] poculo[ę], ⁊ sub mõstrationez cadit, cuius rõnẽ assignat ⁊ dicit. [Doc. n. aligd magis] scz est, q̃ priuatio, ⁊ sic hz nõ sit numerabilis simplr, vt indiuiduũ, tñ est numerabilis vt ꝑs individui pmanẽs. [⁊ nõ fm accñs ex ipsa fit, qđ fit, priuatio aũt, ⁊ 3ũtas]. i. ⁊ oppositũ, qđ est terminus, a quo in gñatione, [accidẽs]. i. fm accñs est id, ex quo fit, qđ fit. ergo mã ⁊ priuatio sunt vnũ numero, aut mã est priuatio aũt̃ fońa inducat, ⁊ put vñr vnũ subiectũ numero, anteq̃ forma gñetur; vñr aũt duo put mã est numerabilis. i. permanens, ⁊ aliquo mõ hoc aligd, ⁊ qtenus non fm accñs ex ipsa fit, qđ fit, priuatio vo est id, ex quo fm accñs fit id, qđ fit, ⁊ nec est pmanens, nec numerabilis, nec aliquo pacto hoc aligd, q̃re sunt duo rõne, gppe cũ alia rõ sit materię, alia priuationis, z dixit. [Doc. n. aligd magis,] z nõ dixit simplr esse hoc aligd, neq; simplr esse numerabilẽ, qz materia nec est simplr numerabilis, nec simplr hoc aligd, sed qtenus simul cũ forma pmanet, ⁊ est principiũ cõpositi. At priuatio nec ꝑ se, nec cũ alio nõre[ę] rat, vel est principiũ, pz igit quonã mõ ex parte mãę sit dualitas, deinde ostẽdit, quo mõ ex parte fońę sit vnitas, ⁊ dicit. [vnũ aũt spes, cuius exꝑla affert, z dicit, [vt ordinatio, q̃ est fońa in exercitu, ⁊ in ciuitate, [aut musica, q̃ est forma in hoie, [aut alioz aliq̃ sic]. s. vt forma [ꝑdicãtium, [est. n. vnũqđq; horum vnitas, cum nõ participet esse, ⁊ nõ ei, hz esse tñ, nullũ. n. horum priuationis hz q̃uicq̃. hȩc est vna expõ. ¶ Uerũ alr possumus dicere, q cũ Aristoteles accepisset vnã suppositionẽ. vz. q mã ⁊ forma sint cãe, ⁊ principia eor quę natura sunt, ⁊ fiũt; nũc assignat scam suppõnem. per quã vult dźe q materia sit quodãmodo vna; ⁊ quodãmõ duo; vt ex ijs suppositionibus deducat principia esse duo, ⁊ esse tria, quemadmodum Simplicius exposuit.

¶ Quapropter principia ipsa, tum quidem vt duo, tuz vo vt tria dicenda sunt ét vt contraria quidem sunt, vt si aliquis musicuz ⁊ imusicum, aut calidum ⁊ frigidum, aut ꝛsonans et inconsonans dicat. Sunt vo vt non cõtraria, fieri enim nequit vt mutuo patiantur. Soluit aũt ⁊ hoc, qz ipsum subiectũ aliud est, qđ quidem non est cõtrariũ. Quare principia neque plura quodãmõ ipsis ⁊trarijs sunt, sed duo, vt ita dicã, numero. neq; rursus duo penitus, qz ipsoꝝ esse altęꝝ est, hz tria, altęꝝ enim hois ⁊ musici esse est, at qz inﬁgurati ⁊ eris.

¶ Unde est qđ sicut duo dicẽda esse principia, est antẽ sicut tria, ⁊ est quidem sicut cõtraria, vt si aliqs dicat musicũ, ⁊ imusicũ, aut calidũ ⁊ frigidũ, aut ꝛsonans, ⁊ inconsonãs. Est autem

A aũt sicut nõ. ab alterutris ⁊trarijs pati impossibile est. Solvit aũt ⁊ hoc, ꝓpea qm aliud ẽ subiectũ. hoc. n. non est contrariũ. Quare neque plura contrarijs sunt principia quodam modo, hz duo, vt est dicere, numero. neq; itez rum penitus duo ꝓpter id qđ alterꝝ est ipsis esse, sed tria. alterꝝ enim est homini, ⁊ nõ musico esse, ⁊ inﬁgurato ⁊ eri.

¶ Nunc ex dictis soluit qõnes tactas, vt vtrũ duo pncipia, an tria. Scõo an 3ia vel ne. Soluit pmaz. ⁊ ingt. Quapp pn̄ ipsa, tũ qdẽ vt duo, tuz vo vt tria dicenda sunt. duo qdem pncipia per se. tria vo coassumẽdo pn̄ per accñs ét. Soluit ét scõa qõ, qm pncipia sunt quodãmõ 3ia, vt si qs accipiat musicũ ⁊ imusicũ, aut calidũ ⁊ frigidũ, aut cõsonans ⁊ inconsonãs, ⁊ quodãmõ pncipia non sunt 3ia, vt si qs accipiat subtũ, nõ. n. possunt 3ia invicẽ pati, nisi saluetur eoꝝ passio per subiectuz. qõ subiectũ aliud est, ⁊ nulli 3ioz 3ũi. Tertia qõ est de numero pncipioꝝ, quã solvit q pncipia nõ sunt plura duobus. quo numero solent esse ipsa 3ia. ⁊ hoc loquẽdo de pncipijs p se. Sũt ét tria, quatenus materia ipsa vł eé geminũ pncipiũ, qz fm rẽ vnũ. Scõm rõnem vo duo, aut dici põt q sunt duo tñ fm distinctionẽ realez. tria vero fm distõnẽ rõnis. Et sic pz solo trium gõnum.

¶ Cũ declarauit). Addnerte q pncipia esse 3ia dupl̃ verificat Auer. Uno mõ cũ quis ꝓsiderat inductionem factam in naturalibus ⁊ artificialibus, declaratũ est. n. omne qõ fit, fieri ex 3tio. Alio mõ verificat pp conditiones, nã pma 3ia sunt quę nec inuicem, nec ex alijs fiunt. sed cũcta ex eis. quare pncipia pñt esse contraria, hȩc Auer. verificatio est extra textũ, reliqua patẽt.

C Recognes ¶ In cõmẽtarijs diximus Aristotelẽ soluere tres. q. qua ruz pma est vtrũ pncipia sint duo, an tria. 2ª an sint 3ria. 3ª an principia sint plura duobus vel tribus. 2ª ibi. [Et est qdem sicut 3]. 3ª ibi. [Quare nec; plura,] posſimus aũt nũc exponere aliter, q cũ Aristoteles ꝓstituisset duas suppõnes, nunc soluit vnaz tñ qõnez. vz. vtrũ duo, an tria sint pncipia eoꝝ, quę natura fiunt. Et ꝑ demõstrat q vno mõ pncipia sunt duo dicẽda, vt puta cũ pncipia, ꝓprie accipiant subtũ. vz, ⁊ forma, alio mõ tria, vt si principiũ, qđ est fm accidẽs. vz. priuatio, cũ hȩc enumereꝝ, ⁊ hoc dicit. [Unde est qdẽ sicut duo dicenda eé principia, ⁊ vt puta cũ solum enumerentur, pncipia p se. vz. mã, ⁊ forma. [Est aũt sicut tria, vt cũ principijs per se cõnumereꝝ pncipiũ p accñs. s. ipsa priuatio. Deinde assignat aliũ modum, quo principia sunt duo, ⁊ quo principia sunt tria. ⁊ asserit eé duo, si 3ia aliqs dixerit pncipia esse formã. vz. ⁊ priuationẽ. tria vo sicũ his enumereꝝ tertiũ. vz. subiectũ. ⁊ dicit. [⁊ est qdẽ subaudi dicere duo, [sicut [si solum] 3ia] enumerentẽ. [vt si aliquis dicat musicũ, ⁊ imusicũ, aut calidum ⁊ frigidus, aut ꝛsonãs, ⁊ inconsonans, [sic. n. vt duo est dicere, [est aũt nõ] dicere duo, sed tria, si [sicut nõ] solũ enumerentur 3ria, sed subiectũ ét. Deinde assignat argumentũ, quo ꝓbatur nõ esse duo tñ, ⁊ dicit. [ab alterutris 3ria pati impoſe ét. Si. n. ⁊traria non sese invicẽ expectãt, neq; sese suscipiũt, neq; 3ũi, 3ũm fit, quo pacto igit ex ⁊trarijs sunt alia, si non patiuntur a se invicem contraria. Deinde soluit, vt ostẽdat esse pncipia quodãmodo tria, ⁊ dicit. [soluit aũt ⁊ hoc, ꝓptera q̃m aliud est subiectũ, [in quo agere cõtraria ad sẽinvicẽ pñt. [Doc eniz nõ est ⁊trariũ, ⁊ sic vtrũq; expectat, quo fit, vt nõ duo, sed tria sint pncipia. tũc ꝛcludit [quare nec; plura

cõtrarijs sunt pncipia quodãmõ, vt est dicere nũero] ⁊ sic si solũ ad 3ia res pexerimus, tñ duo sunt, tria vo si cum his subiectum cõnumerabimus. Deinde 3ª demonstrat quomõ pncipia sint duo, ⁊ quomõ tria, sunt quidem duo, si pncipia enumerentẽ hz rẽ diuersa. vz. materia ⁊ forma. Tria vo, q̃m hz subiectũ vnuz numero sit, duo tñ rõne est, alia. n. rõ est ipsius, vt materia est, alia, vt priuatio, dicit. [nec; itez penitus duo, sed tria, ꝓ id qđ alterũ est ipsis]. s. materię ⁊ priuationi [esse]. i. rõ, qđ per exꝑla exponit, ⁊ dicit. [Alterũ. n. est hoi, [qui accipiẽt pro subiecto, [⁊ nõ musico, [qđ accipiẽt pro priuatione [esse]. i. rõ] ⁊ inﬁgurato, ⁊ eri. Iergo Aristoteles trifariã monstrauit pncipia esse quodãmõ duo, ⁊ quodãmõ tria. pmo qdem dicẽda sunt duo, si solũ ꝑ se pncipia enumerentẽ, tria vo, si cũ hȩ enumerentẽ pncipiũ p accñs. deinde, qñ vt 3ia duo, vt vero cũ subiecto tria. 3º ga, vt pncipia accipiunt, vt res diuersę, sunt duo mã ⁊ forma, vt vo alterũ pncipiũ. vz. mã in, duas rõnes diuidit, sunt tria. ¶ Quo vo ad vba attinet, cũ Aristoteles dixisset [sicut duo dicẽda esse pncipia, [qñ (vt Alexander ingt) nõ hz numerꝝ duo sunt materia ⁊ forma, qñ neutrũ horꝝ ꝑ se substare põt, quę aũt numero sunt diuersa, in ꝓpria subꝛ separata sunt, vt Plato ⁊ Socrates, ꝓpterea cũ dixisset duo aliq̃ pacto, modũ tulit dicẽs, hz duo, vt est dicere numero, vnũ. n. est nũero mã ⁊ priuatio. tria aũt qñ priuatio alia est fm rõnẽ a mã. ¶ Sz hȩ, quę dicta sunt, occurrit Alexãder, qz nõ vł verũ q priuatio sit 3ũi formę. Dicendũ Aristotelẽ accepisse 3ũm pro opposito priuatio, mõ quo motus getio opponit, nã quies est absentia motus. sed in eo, qõ aptus est moueri. vnde (vt Simplicius ingt) negatio differt a pnatione, qz priuatio ꝓsignificat id, in quo est, imusicũ. non in oi, sed in hoie priuatio est. ¶ Sz ala duerte nonnullos de priuatione ita distinguere, q vno modo priuatio sit actus 3ũ, quo ⁊traria priuat subiectũ suo 3rio, ⁊ sic capit priuatio pro depõne, vt cũ dicimus Romani pinarũt Syllaz a principatu. 2º mõ ꝑ forma, quę nõ est, ⁊ pot esse. 3º p materia, quę caret forma, ⁊ apta illa hȩ, siue p carẽtia, qua materia caret forma, ⁊ est apta illã hȩ, quę solet subdiuidi, q̃ sit alia aũ rez, alia post rẽ, tũc volũt q cũ dź materiã ⁊ priuationẽ eé numero vnũ rõne, diuersa, Aristotelẽ accepisse priuationez tertio mõ ꝑ carẽtia, q̃ materia caret fońa, ⁊ ẽ apta eã hȩ. Sed ꝓsiderandũ est apud Grecos aliter esse dicẽdũ, ⁊ aliter apud Latinos, apud Latinos. n. priuatio est actus agentis, cũ pellit a subiecto sum 3ũi, vel ẽ carentia alicuius formę, quę prius habebat, nã aptitudo materię, qua ipsa est apta habere formã, quã nõ hz a latinis nõ priuatio, sed habilitas dź, nec forma absens, quę eé põt in materia, a Latinis dicet priuatio. q̃ rõne fit, vt carẽtia formę, quã pius habebat apud Latinos, dicat priuatio, quatenus est actus 3ũ priuatis. At greci vbo segnois vtunt ⁊ aũ rem, ⁊ post rem, ⁊ sic carẽtiaz formę prius habitę, ⁊ carẽtiam formę, quã materia nõ hȩt, ⁊ põt habere, ⁊ ipsam formam, quę abest, verbo segnois greci vocant. trãsiuit ét apud nos in vsuz, vt priuationis nõie, hȩc oia dicant. Hactenus de priuatione.

¶ Quot q̃dẽ igit̃ pncipia circa gnõnẽ rez naturaliũ sint, ⁊ qđo tot, dictũ est. manifestũ ét aliq̃ ipsis ⁊trarijs subiici oportere. ⁊ 3ria duo esse, mõ aũt quoddã alio nõ necessariuz eé, est. n. sufficiẽs ⁊trarioꝝ alterũ ad faciẽdam mutationem absentia pręsentiaq; sui.

Scõa. Solo. M 'Scõa expositio. Dilucidatoris textꝰ cõm. 67. Q Einsdẽ antiquus. Dubõ. Negatio priuatio. De priuatiõe G Trifariam pn̄ sit duo ⁊ tria. F Cõsideratio. Segnois. Dilucidatoris textꝰ cõm. 68. H

I Eiusdē antiquus, ¶Quot q̄dem igit̄ p̄incipia circa gñationes physicor, & quo mō tot sunt, dictū est, & ostē sum est, q̄n̄ opz subiici aliquid ℨūs, & cōtraria duo esse. sed quo dāmodo alio nō necessariū est. Sufficiens enim erit alterus contrariorum facere absentia & p̄sentia mutationem.

¶Epilogat. & ingt. [Quot gdē p̄ncipia circa gnōnē rerū naturaliū sint. & quo mō tot, dictū est. manifestū ēt aliqd ipſis ℨūs, subiici opōtere [p3 ēt ℨūa mō quodā eē duo mō alio nō necessariū eē duo. erit. n. sufficiēs ℨrior alterū ad faciēdaz mutationē absentia p̄sentia qz sui. Ex quibus p3 dupliciter ꝓuationē nō ponere in numero. Uno mō vt reducāt ad materiā. Alio mō quatenus reducāt ad formā ipsam. nam vt dicit Themi. forma vicē p̄uationis subire videt, cū p̄uatio neq; materia sit neq; forma, sed formę mera velut absentia.

K Qō, ¶Cū dem̄ sauit.) Cōmētū p̄ns p3 per se. Sed pp dictū Arist. qui ait q; forma sui p̄sentia est causa gnōnis sui absentia causa corruptionis, qnerūt vtrū p̄n̄ corruptiōis est forma ipsa. vt. n. q; nō, qz aut quatenus forma, aut ētenus in mā. si ētenus forma, igit̄ ois forma. & sic fōia cēli eēt cā corruptiōis. Si ētenus in mā. igit̄ nō forma p se p̄mo, sed rōne materię. Jn ℨūa est Arist. q; ait fōimaz sui p̄sentia eē gnōnis cām, sui absentia corruptiōis, in hac qōne sunt varię pōnes. ¶Auicēna p̄ suę phȳsi. capi. 3. vult ℨūs eē cām corruptibilitatis, & ita vult mās vt cōingit fōę habiti ℨūs eē cāz corruptibilitatis. ¶Auer. in lib. de suba ozbis ait duo eē corruptibilitatis p̄n̄, mām vz. & ℨūs. mām gdē nō absolute, ſz vt affectā dimēſiōnibus. ¶Nōnulli asserūt p̄ma cām esse formā q̄ suadet Auic. suā pōnē, q; in gbus dā est mā vt in cęlo, qō cū in eo nō sit ℨūs, est ęternū. ¶Per suadet Auer. suaz. p̄mo, qz 7o meta. tex. cō. 22. & 29. Definit mā p hoc q; est quo res pōt esse & nō eē. Scōo, qz forma est cā eēndi. igit̄ nō cā corrūpēdi, cū idem nō sit p se cā duoꝝ ℨriorū. ¶Alij suā suadebūt, qz eo ipſo q; ipsa fōia pōt eē & nō eē, ipsa mā corrūpit̄ subtiue, cōpositū terminatiue. igit̄ p se cā est forma ipsa corruptionis. ¶Jn hac qōne log possumus, aut de p̄ncipus imediatis & p̄ximis corruptiōis, aut e gbus p se fluat hęc passio ipsis rebꝰ nālibus, q̄ dz corruptibilitas. Si gdē logmur de corruptiōe ipsa, nihil aliud afferro p rātionē, q̄ id qō Arist. toties ōderat. vz. formā, ꝓuationē, & mām. formā gdē vti terminuz ē quo. ꝓuatiōez vt terminū ad quē. māz vt subtū. Si vo qō ē de affectiōe, & cū illa affectio sit, aut aptitudo corrūpēdi, aut possibilitas, & nō differat a corruptiōe nisi penes ineē & poſe ineē, ēt ea p̄nꝰ corruptiōis nō dēnt differre a p̄ncipus, nisi penes ineē & poſe ineē. Principiū igit̄ corruptibilitatis rei erit mā ipsa apta nata subiici formę quā hz, & ꝓuationi eiusdē, & sic erit fōia apta nata eē terminus e quo, ꝓuatio illius q̄ est apta fieri terminus ad quē, & subtū aptū natū trāſferri. ¶Et sic intelligit Auer. p̄ hꝰ. cō. 81. 2. 82. vbi ait q; mā p̄ma nō ſz se, ſz fm ꝓuationē admixtā cū mā. est cā corruptibilitatis.

M Intellectꝰ Auer. Illatum. ¶Quibus quoq; sequit̄ q; vt ꝓuatio ipsa se hz ad gñationē, sic quoq; forma ad corruptiones, & q̄n gnōnis ipsa ꝓuatio est q̄si per accidēs p̄ncipiū, sic corruptionis ipsa forma erit p accēns p̄ncipium, & per p̄ns ēt corruptibilitatis cā erit quodāmō p accidēs, quatenus reducit ad mām, aut ad ꝓuationē ipsaz. ¶Erita vī q; potissima cā corruptionis atq; corruptibilitatis sit materia ꝓuationi admixta. & hoc est dicere materiā & ℨrariuz. Illatū 2m. Argumēta ℨriuatio. n. nō est nisi alterū contrarium. ¶Sed ℨtra arguit, q̄n mā ē fm eēntiā incorruptibilis. igit̄ nō ē cā corruptibilitatis. p3 p̄ña, q; vnum oppositoꝝ nō est per se cā alterius. Scōo neciuz nō est per se cā ꝓtingētis p̄ prioz, sed mā est ens neciuz, corruptibile yo ꝓtingens. igit̄ mā nō est cā corruptibilitatis. Tertio in causis p̄cisis & adequatis si affirmatio est cā affirmatiōis, negatio erit cā negatiōis, sed causa entis in actu est forma & nō mā. igit̄ nō essendi cā erit fōia, vel negatio formę, & ita nō mā. ¶Ad hęc argumēta iā rīsuz est. mā. n. est principiū corruptionis vt subtū, & cā corruptibilis ēt vt subiectū. cā yo totalis est mā vt ꝓuationi admixta, nā sic hz rōnē subti, & termini ad quē, & pp carētia hz appetitū. Tūc ad p̄mū ꝓcedo q; incorruptibile pōt eē p̄ncipiū vt subtū rei corruptibilis, nō aūt vt imediatum efficiēs apō Arist. aut imediatus terminus, nec habeo p̄cōueniēti vnū alterius rōnis eē p̄n̄ alteriꝰ. nō mā & res corruptibilis nō sunt opposita ſz disparata, siue alterius rōnis. ¶Ad 2m̄ diceret Arist. q; necessariū nō pōt esse cā totaliter effectiua ꝓtingētis, vt p̄misse siue mediū. sed cā mālis & subta bñ pōt. ¶Ads̄ concedo q; negatio formę est p̄n̄ corruptionis, nō hęc vt dicit Themi. nō est nisi mera formę ꝓuatio, & nō ipsa formā cum quo trāſtat q; mā sit p̄n̄ vt subtū, & negatio formę, vt terminus ad quē. Nec valet. ꝓuatio siue negatio fōię est p̄n̄. igit̄ nō mā, q̄n mā ē p̄ncipiū vt subtū. p̄uatio vt terminus.

N Prima rā Scōa. ¶Sz ambiges vtrū mā vt mā sit p̄ncipiū corruptiōis. an vt ꝓuata. si vt mā, igit̄ frustra ꝓuatio. si vt ꝓuata, igitur ꝓuatio magis. ¶Dico q; mā vt mā eē pōt p̄ncipiuz vt subtū, vt ꝓuata dz p̄n̄ geminū vt subtū, & vt terminus. Jō nō sequitur q; ꝓuatio nō sit necessaria, nec q; sit magis p̄ncipiū. Et per hęc p3 ad rōnes vtriuſq; ptis.

Tertia. ¶Epilogat, & bñ in cōmētarijs exposuimus, ſz quo ad vba attinet, Aristoteles dixit [circa gnōnē physicoruz] q̄n̄ p̄ncipia rez naturaliū, q̄n in gnōne sunt ꝓstitute, pertractauit. nō. n. oīuz, quę sūt simplr p̄ncipia determinauit, q̄n nō eoz, quę p electionē sūt, sed solū rerū nāliū, neq; olum rerū nāliū, sed earū, quę in gnōne constitute sunt, nō. n. diuinoꝝ ac ęternoꝝ corpoꝝ, vt celestiū corpoꝝ p̄ncipia ptractauit, celestia. n. nālia sunt, q̄n in motu sunt, nō tū genita, & corruptibilia, sigdē ęterna eē̄ declarauit. q; aūt celestiū p̄ncipia, quę tradita sunt, nō sint p̄ncipia, p3, qz p̄uatio non est in celestibus, cū ęterna sint, neq; mā hęc est illoꝝ p̄ncipiū, sigdē mā hęc solum in illis est, in gbus trāſmutatio est. ꝓpterea ziple 8o metaphȳsicę palā abijcit a celestibus mām, q̄n in eis, nec gñatio, nec corruptio est. in ys aūt, in gbus nō est gnō, neq; corruptio, nō est mā. ¶Sz hęc vera sunt, quo pacto ꝓpositū p̄tis negotȳ ē agere vlter de p̄ncipijs, q̄ cōiter sunt p̄n̄ olum naturaliū, si cū naturalia sint celestia, eoꝝ nō sunt p̄ncipia, quę nūc tradita sunt, in sup quo pacto Aristotelē naturalē quidditū p̄ns negotiū inscripsit. ¶Dicendū q; celestiū sunt p̄ncipia, ētenus p̄mutanē, p̄mutat aūt luna fm illuminatiōes, ꝺia aūt celestia fm motū localē, & hoc pacto participāt ꝓuatiōe, & mā, q̄ est corpus mobile, & hoc Aristoteles ꝓfessus est, q̄n si olno nālia dicimus, ētenus natura ptcipāt, natura aūt p̄n̄ est motus, & getis, vt patebit 2o huius. Dis aūt motus trāſmutatio q̄dā est, vt p̄stea dicē. manifestū. n. q; ea, quę olno intrāſmutabilia sunt, ētenus intrāſmutabilia sunt, nālia simplr, dici nō possint, ēre si nālia appellaueris celestia, fm motū localē, nō ſz substātialē appellabis, & sic fm suā nō continent in his celestia, sed fm localē motū, fm quē nālia esse mōstrātū est, cōtinebūtur. ¶Quare cōia hęc p̄ncipia sunt olum rerū nāliū. eoꝝ gdem, quę in gnōne, & corruptione

Dubō. Rūsio. P Recognitiones. Cōsidera tio vboꝝ. Tex. cō. 12 Qō. Q Sol. Solo ad formam.

A Sol. tacitꝰ. q. sunt, scōm suba, & alia accidentia, scōm quę trāſmutationes sunt. ęternoꝝ aūt scōm motū localez. ¶Qn̄ aūt in hȳs, quę in gñatione, & corruptione sunt manifestio. est ꝓuatio, & materia, iō maior & sui sermonis pars tē assimit de p̄ncipijs generabiliū rez naturalium, & in ys exēpla exhibet. ꝓpp hoc fuit occasio gbuscā, vt diceret de ipsis esse p̄sens negotium, & non recte: qn̄ non solum hic eoꝝ, quę in gñatione sunt, p̄ncipia ꝓtractat, sed ēt in quacunq; naturali trāſmutatione, vt ipsoruz principia cognoscentes, reducere tentemus eorum, quę sunt singula. ꝓpterea scōo huius cū de generatione, & corruptione dixisset, intulit z quacūq; naturali trāſmutatione, in qua ea continet, quę fm locū est, & hac rōne scōo huius libroꝝ in tres partes diuisit quaꝝ altera est de immobili, altera de mobili sed incorruptibili, tertia est de mobili corruptibili, [sed quodāmodo alio]. ¶Simplicius arbitratur hoc qō Arist. hic dicit, esse dubitationē, q̄n cum dixisset esse tria principia, subiectū, & duo ℨria, nunc instat q; duo sint, nā si ꝓuatio nihil aliud est q̄ absentia formę in eo, qō aptū ē, posset aliquis dicere q; sola forma sufficiat, q̄n̄ sua p̄sentia generat, sui absentia corrūpit. nō igit̄ sunt tria p̄ncipia. Deinde enitit̄ soluere hanc dubitationē pluribus modis, quę expō non vt consona verbis Aristo.

Tex. cōm. 71. B Expō Simplicij. Expō ꝓpa ē est The. ¶Dzopterea dicamus cū Themistio, q; cū Arist. assignasset tres modos, quibus p̄ncipia sunt quodammodo tria, & quodāmodo duo, nūc assignat quartū modū. erūt. n. p̄ncipia duo si ꝓuatio reducatur ad formaz, at si ꝓuatio accipiatur seoꝝsum ꝓ absentia in subto apto nato, erūt tria, multa hic blacterijat Simplicius, quę mihi vīr esse oīno non necessaria. ¶Jn cōmentarijs disputatū est, de cāis corruptionis, & satis probabiliter teneri pōt, nūc possumus dicere, q; multum differt loqui de p̄ncipijs, quo p̄ncipia sunt, & de p̄ncipijs, quo causę sunt corruptiōis. p̄ncipia. n. quo corruptionis p̄ncipia sunt, tria per se sunt, duo vz termini, & subiectum. quo vero causę, duo sunt. vz materia, & contrarium effectiuum corruptionis.

C De causis corruptionis. Dilucidatoris textꝰ com. 69. ¶Subiecta vero nā similitudine rōnis scibilis est. nā vt ad statuam ęs: aut ad lecticam lignū: aut ad aliquid aliud eoꝝ quę formā habent. mā atq; informe se hz anteq̄ suscipiat formam: sic ad substantiā & hoc aliquid atq; ad ens ipsa se hz. vnum quidem igitur principiū ipsa ita vnū est: nō tñ ita ens: perinde atq; hoc aliquid. vnū insuper p̄ncipiū est rō ipsa: & id etiaz quod huic contrarium est ꝓuatio.

D Eiusdē antiquus. ¶Subiecta aūt nā scibilis est scōz Analogiā. sicut. n. ad statuam ęs: aut ad lectulum lignuz, aut ad aliꝰ aliqd habētiū formā in materia, & informe se hz ꝓrius q̄z accipiat formam, sic ipsa se hz ad substātiā, & ad hoc aliquid. & ad ens. vnū igitur p̄ncipiū est ipsa non sic vnum existēs. nec sic ens, sicut hoc aliqd. vnum aūt quo ratio. est anteē contrarium huic ꝓuatio.

An mā sit ꝑte recognoscibil. ¶Qualis ꝓuatio sit hactenus declarauit: nunc vero qualis materia: & quonā mō scibilis. Jnquit subiecta vero natura. i. materia similitudine rōne scibilis est. nā vt ad statuam ęs: aut ad lecticā lignū: aut ad aliquid aliud eoꝝ que formaz hñt: materia atq; informe se hñt anteq̄ suscipiat formam: sic ad substātiā & hoc aliquid atq; ad ens ipsa se hz. & nō nisi relatione atq; ꝓportione cognoscit. ¶Aliquerēdū q; mā ipsa ꝓportione cognoscit: & ad subam cōpositā: q̄z ad formā. vt. n. lignū pōt se hz̄e ad lecticā vt iad formaz & cōpm ex ligno et lectica: ita mā se hz ad subaz: & p id ē ad hoc aliqd. atq; ad ens hoc ē formā: & ita p statuā & lecticā voluit formas: p ea q̄ foraz hñt voluit cōpositū: recte igit̄ mā cognoscit̄ sīlitudine rōnis & ad subaz cōpositā: & ad foraz.

E ¶Ex his cōcludit q̄n̄ est ynitas māę: & qualisq; formę, & qualis ꝓuationis: vt. n. ipsa materia scitur per rōnez sīlitudinis ad materiaz artificialiū: ita se hz sua ynitas: vt. n. materia artificialium est: yna cōis oibus artificialibus: sic yna est cōis materia oibus foris nālibus. vt ēt forma artificialis est yna cōstitutes mām eius in tali ynitate. sic fōia naturalis se hz vt yna rei spectu māę: vt ēt ꝓuatio artificialis formę ē yna: q; vnius formę: sic ꝓuatio nālis formę yna: quia vnius formę. Jnquit [vnuz quidē igit̄ p̄n̄ ipsa ita vnū est [vt mā artificialiū] nō tñ ita ens pinde atq; hoc aliquid] vt materia artificialiū: & ita differt a mā artificialiū: & conuenit. Differt q; materia artificialiū ē ens & hoc aliquid. Mā vero rerū naturaliū neq; ens: neq; hoc aliquid. Cōuenit vero q; vtrūla est yna oium: sic hęc est oium: yna. deinde de forma ait: vnū insuper p̄ncipiū est rōipsa subaudi vt forma artificialis yna est & id etiam quod huic contrarium est ꝓuatio est vnum vt ꝓuatio artificialium formaruz.

F Dubōnes. ¶Dęc de materię scientia: & illius ynitate.

G ¶Et ista nā.) Dzimo Auer. verificat dictū ꝓbi: & dicit p̄mo q; hęc nā nō pōt per se intelligi: cū non sit aliqd in actu hȳs gdditatē. Dicit scōo. q; intelligit ꝓ cōparationē ꝓpp latētia suę subę. Dicit tertio. q; cū volumus ipsaz describere. Dicimus ipsam esse illud: cuius ꝓportio ad subam est. sicut ꝓportio cupri ad idolum: aut ligni ad scāmum: cętera quę dicit ad hoc ꝓpositum: patent.

H ¶Et dicitur.) Declarat substantiaz ad cuius comparationem sciuntur: & vult q; hęc sit scibilis tam in comparatione ad substantiam compositam: q̄z ad formam.

¶Et ista nā.) Declarat qualis est ynitas magis: & dicit ꝓmo. q; ista nā quę est prima mā est vnū p̄n̄ cōe oibus entibus trāſmutabilibus: q̄ alteran̄ inuicē. Dicit scōo q; nō est yna in sęcta vt sit suba simplex existēs in actu. hoc est nō est yna sicut forma: neq; yna vt composituz ex materia & forma: & ita est yna ꝓ privationem formę.

¶Nā si hȳet.) Dzobat qō dixit tribus rōnibus. prima rō si materia hȳet formā ꝓpriā: nullā reciꝑet ipsa permanēte: sed statiz corrūpereē q̄z cito alia forma generaretur. Cōsequentia declarat. q; si materia hȳet formā ꝓpriam: illa esset sibi specifica: & vltima: igitur illa permanente non posset aliam recipere: aliter vnum subiectū haberet duas formas vltimas: oportet igitur si debeat recipere aliam: vt illam amittat: cum sit illa sibi ꝓpria: & corrupto ꝓprio: corumpatur subiectuz: iure etiaz subiectum amitteretur: & sic materia corrumperetur.

¶Et ēt.) Scōo arguit. mā recipit oēs fōias: igit̄ ē in poa ad oēs. p̄tia p3: q; oē recipiēs hz eē denudatū a mā recepti. vltra, est in potētia ad oēs: igitur nullā hz ꝓpriā.

¶Et ēt) Tertio arguit. si mā haberet aliq̄ formam ꝓpriam: cū illa sit sibi specifica & vltima: ois forma aduēniens erit accēs: cętera patēt. ¶Sed circa vba cōmē. ti dubitatur p̄: q; Auer. ait mām non esse ens in actu: & nullā hz̄e quidditatem: & ꝓpea nō est intelligibilis: vī q; hoc sit falsum: q̄n mā est ens realiter distinctū a forma. igitur hz gdditatez aliam a forma. ¶Scōo dubitat. q; ait. q; mā cognoscit̄ per cōparationē ad subaz cōpositā: & ad formā. Videt enim q; bene ꝓ cōparationem ad Scōa.

I Tertia. subaz cõpositã: sed quõ ad formã, nõ declarat. ¶ Tertio dubitaf. qz vult mãm eé vnã numero: z cõez oibus: nã p̃ meta. cõ. 31. dr qz vnum numero non inuenitur in pluribus: igitur cũ ipsa sit vna numero nõ põt esse cõis pluribus. ¶ Quarto dubitant qz hic hr materiam non hẽe nisi vnã formam. tertio vero cęli cõ. 67. habeé qz in mixto sunt quatuor elnt ariẽ formę: z gnta forma mixti specifica: maxime qz nos tenemus formã cozporis esse mãz cogternam. hẽc q̃stũ ad cõmentũ occurrũt. ¶ Dicẽdũ p ordinẽ: vt alias soliti sumus dicere qz definitio põt eé duplex: absoluta, z relativa siue similitudine rõnis. Absoluta est per vez genus, z verã dr̃iam: z qz oé ens in spẽ vel in genere constitutũ hz dr̃iam, quę sumiẽ a foz̃a. iõ oé definibile definitiõe absoluta est hñs formaz hoc est cõpositũ ex mã z forma: aut est ipsa forma. ¶ Ex hoc pz error recẽtioz qz credũt qz qz materia est ens distinctũ a foz̃a, dẽat hẽe pp hoc definitionẽ: vbi. nõ ipsa hẽret definitionẽ: esset aut forma: aut hñs formã. z sic pz solo ad primã. ¶ Ad scõaz dici põt: qz ipsa mã hz definitionem relatiuã ad formã: z ad subam cõpositaz: relatio vo est duplex: aut ãter quatuor terminos: aut inter duos tm̃ terminos. ãter q̃uor terminos vocaf̃ ꝓportio: z hoc mõ definiũ acuties vocis: est. n. vocis acuties subtilitas ita se hñs ad vocẽ vt acuties gladij ad gladiũ. Inter duos vo vocaf̃ simplex relatio, et hac formula definitur pr̃: est. n. pater qz hz filiũ. ¶ Tũc dico qz mã in cõparatione ad subam cõpositaz definiẽ per ꝓportionẽ in quatuor terminis: sic. qz. mã ẽ subm: ita se hñs ad oẽs formas vt cęra ad oẽs figuras. In cõparatione vero ad formã definitur p̃ relationem inter duos terminos. ita. vz. mã est quę hz formaz. ¶ Ex his pz qz ꝑma definitio cõpetit mãz z quatenus mã: z quatenus subm. Scõa vo tm̃ quatenus subm: non. n. mã hz formã: nisi vt subm. ¶ Sequit ẽt qz materia definitiõe ꝑma magis cognoscit. cũ cognoscaf̃ iaz vt subm q̃ vt mã: per scõam vero minus: cũ tm̃ cognoscaf̃ vt subm. ¶ Tertio pz mãz esse relatiuũ qđã: z referri ad duo. Dum ad subam cõpositã: ad quã ꝓportione refert: z respectu eius ipsa definitur in quatuor terminis. Tum ad formã ad quã hz relationẽ tm̃: z respectu illius per duos terminos describitur. ¶ Ad 3um dici potest qz duplex est vnũ numero apud Auer. positiuũ. vt Lallias z Plato: z hoc mõ nõ põt esse cõe pluribus: alio ꝑmatiue: quõ cęra respectu figuraz, z sic põt eé cõe pluribus: de vnitate mãz q̃lis sit 12o meta. cõ. 14. ab Auer. pquire: z a nostris abbreuiationibus ibidem. ¶ Ad 4am rñdẽt iuniores qz dictũ Auer. hic intelligitur de formis ꝑfectis non recipientibus magis nec minus: de formis vero suscipientibus magis z minus loquit 3o cęli. ¶ Sz hoc non põt stare: qm̃ intensio z remissio non variant spẽm: igitur si formę quatuor elntoz pñt eé in vno mixto: illud esset in quatuor spẽbus. ¶ Iõ aliter dico qz formã recipi in aliquo bifariã est: aut vt disponens tm̃, quo qualitates z id genus pñunt in mã: aut ꝑficiẽs quo forma vltima. ¶ Tunc sit pa rla. quęlibet forma recepta vt disponens tm̃: nõ reponit subm in spẽ. nec in esse vltimo. ¶ Scõa rla q̃libet foz̃a q̃ inest subto vt ꝑficiens: constituit subm in spẽ atqz esse vltimo. ¶ Tunc dico qz Auer. hic vult non esse plures formas h̃n cõposito vt ꝑficiẽtes: qz tunc reponeret in pluribus speciebus, Tertio vero cęli vult plures posse esse formas vt disponentes: qua rõne fit vt mixtũ non reponaf̃ p eas in q̃uor spẽbus: sed in spẽ vltimę formę: cuz illa tm̃ in materia recipiaf̃ vt ꝑficiens tm̃, de his anno ꝓterito diximus multa in libo de gnõne z ẽt in libello de mixtiõe.

Definitio duplex.

K Sol. scõe.

Ad fo. 3.

ꝑa illatio.

Scõa. L

Tertia.

Sol. 3a.

Ad 4am.

M

Secũda. Sol.

hęc satis. ¶ Quęrere solebam. vtrũ mãsit intelligibilis per se: z vz qz sic. oé ens reale est intelligibile p se: materia ẽ ens reale, igit p se intelligibil. ¶ In 3tio ẽ Arist. q vult mãm nõ eé p se intelligibilẽ: nisi silitudine rõnis: vt dictũ ẽ. ¶ In isto q̃sito sũt põnes. ꝑma ẽ nõnullorũ: q tenẽt mãm eé intelligibile p se absolute: z non p formaz. hãc persuadent. primo qcgd ꝓtineé sub per se obiecto intellis est p se intelligibile. sed mã ꝓtineé sub ente. p se igit ép se intelligibilis. ¶ Scõo, oé qđ ẽ in actu aliquo mõ: z nõ p formã: põt intelligi ab intellectu p se: sed mã ipsa est aliquo mõ in actu, saltez entitatiuo: igit est p se intelligibile. ¶ Tertio. oé qđ est pars qddam tis est per se intelligibile: sz ipsa materia est ps qddam tis: igit p se intelligibilis. ¶ Quarto. intelligibilitas est ꝓpria passio entis: materia est ens distinctũ a forma: igitur hz intelligibilitatem aliam a forma: z per pñs est per se intelligibile. multę alię rões põt fieri: sed hę sufficiãt. ¶ Propter hęc volũt materiã esse p se intelligibile terminatiue: non aũt motiue. terminatiue quidem: qz põt terminare operationẽ intellis: z per se ꝓpria terminatione. non aũt potest mouere intellm: qz non põt facere phãtasma in actu. ¶ Sed hęc positio est expresse ctra Arist. z Auer. Arist. enim ait ipsam non esse intelligibilez: nisi similitudine rõnis, z ad formã, z ad subtãtiã compositam. idem Themistius in paraphrasi expresse ait. ¶ Et arguo rõnibus. p oé per se intelligibile est in actu vel actus 9o meta. tex. cõ. 20. sz mã nec ẽ actus: nec hñs actũ: vt pbaui alias. igitur nõ intelligibilis p se. hęc rõ est Auer. in pnõ cõmẽti. ¶ Scõo intelligaf̃ per se materia: aut igit intellis tũc phantasma speculatur: aut nõ. si non: tunc sine phantasmate intelliget aĩa: contra totũ tertium libũ de aĩa. si speculaf̃ phãtasma: aut mãz: aut formę: aut compositi. non mãę, qz tunc materia posset agere phantasma, z sic posset mouere intellm. si formę vel cõpositi: hoc dixit Arisio. materiã esse intelligibilez per analogiam ad formã z subam compositã. ¶ Tertio. oé per se intelligibile dz per se: aut per ꝓpria accña mouere sensuz: sz materia per se nõ mouet sensuz: nec propria accña: cum nulla hẽat propriã quę admodum nec formam ꝓpriam: igitur non potest per se intelligi. ¶ Quarto. mã est ad aliquid vt ad formã z subam cõpositaz. scõo huius. cõ. 26. igitur non est absolute intelligibile: pp hęc z alia multa tenenius cũ Aristo. Themistio. z Auer. z expositoze: qz materia nõ sit intelligibilis nisi relatione, aut ad formã, aut ad subam compositaz: z hoc intellectu simplici. per accñs vero tam intellectu cõiũcñs discursiuo intelligi potest. ¶ Aliaduertendũ pro solone rõnũ qz multũ refert dicere hęc ẽ p se materia ẽ intelligibilis, z dicere materia ẽ intelligibile per se. Bene. n. ꝓcedunt peripatetici banc esse per se, materia est intelligibilis, saltẽ scõo mõ per se: sed negabunt mãm esse intelligibile p se: qz esset sensus qz ipsa sit ens qõ p se absolute abscñs oĩ alio possit intelligi. ¶ Scõo aliaduertendũ qz non differt apud peripateticos posse mouere intellectum z terminare intellectionẽ. Nã intellis est virtus passiua, z intelligibile virtus actiua: z ita oẽ intelligibile cõparaf̃ ad intellm vt forma: z per pñs oẽ intelligibile mouet intellm. ¶ Tunc ad rões. ad primam dico qz minor est falsa: qm̃ materia nõ ꝓtineé sub ente: nisi pp formã, z vt est pars compositi. igit non cõtinetur per se sub ente. ¶ Ad scõam pz solutio, est eniz minor ꝑfutata supza. ¶ Ad tertiam. sitr minor est falsa vt ẽt supza diximus. ¶ Ad quartam. quidam ꝓcedunt qz mã hz distinctã intelligibilitatẽ aliã ab ipsa forma, loquendo de intelligibilitate nãli. sed loquendo de intelligibilitate

N

Scõa rõ.

Tertia.

Quarta.

O Sol. cop.

Rñsio ꝑ.

Tertia.

P

Quarta.

Nota primo.

Q

Nota secundo.

Soło.

A Rñ. scõa. telligibilitate respectu nisi illa nec est per se passio entis: nec cõpetit mã. ¶ Aliter põt dici qz materia vt est ens ita ẽ intelligibile. mõ cum non fit absolute ens, nisi per habitudinẽ ad formã z ad subtãtiam compositã, ideo non põt habere intelligibilitatem, nisi relatiuã. dz igitur in maiori addi quicquid hz distinctam entitatem absolutam: hz distinctam intelligibilitatem, sic aũt minor est falsa. Hęc de quęsito isto.

Recognitiones. ¶ Qm̃ ea, q̃, de mã assignata exẽpla sunt vt hõ, z semẽ, z si qd aliud est id genus. non ꝓpie materiã facũt scire, nũc docet quo nã mõ materia est scibilis. vbi aiudcrtendũ, vt Simplicius admonet, aliqd intelligi possę aut per abstractionẽ, z hoc pacto intelligit id oé, qđ imaginem, vel formaz hz, quo ẽt modo fortasse forma nãlis posset intelligi, aut per analogiaz, p quã ad alia se hz. hanc aũt per analogiam cognitionẽ, illegitimã cõsiderationẽ appellauit Plato, qm̃ nõ fit per abstractionẽ formę, sed potius p negationẽ, z tãq; lusca fit. qui. nvult intelligere mãz, ꝓius dz eã intelligere, vt informe qppiã, q̃re p negationẽ eã itelligẽ opz. ppea dic̃ subta aũt nã scibilis ẽ nõ p se gliando in intellm ꝓpriã spẽz, q̃ per se intelligaf̃, qđ Simplicius p abstractionẽ intelligere appellat. [sed sm analogiam,] qđ potius est p abnegationẽ formę, z exponit quo mõ per analogiam, z dicit, [sicut. n. ad statuã] qđ est compositum quippiam ex ęre, z quadã figura, se hz [ęs, aut ad lectũ ligniũ, aut ad aliquid aliod, quę hñt formã in mã, z] sicut [se hz in formę ꝓius q̃ accipiat formã] subaudi ad formã, z rñdens singula singulis, ad primã quidẽ comparationez. d. [sic ipsa]. s. mã] se hz ad subam, z ad hoc aligd]. i. qua suba est hoc aliquid, z quoddã compositũ, ad scõm vero cõparationem. d. [z ad ens] id est z ad formã, respectu cuius est in formę ꝓpriaz. ergo hęc cognitio ꝑ analogiam est illegitima, vt dixit Pythagoricus Timęus in proprio opere. qm̃ est per negationẽ formę ab ipsa mã. nõ aũt per abstractionẽ similitudinis a re, q̃ intelligit. opz. n. eũ, qui dz intelligere mãz, prius remouere ab ea formã, qua intelligit vt informę, z vt subm in potentia quare per negationẽ formę intelligibilis est. Tũ q̃si epilogando dicit, [vnum igitur principium est ipsa]. s. mã] non sit vnũ existens, nec sic ens, sicut] est vnũ ipsuz [hoc aliquid] z sicut est ens ipsum hoc aliquid, z subtãtia cõposita, [z materia sit magis ꝓpinqua ad ipm hoc aliquid q̃ ꝓximatio. [vnũ aũt] id est alterum [aũt]. s. principium est [quo rõ,] id est forma. [est aũt]. s. tertiũ] sũ] hinc ꝓximatio. igit principia tria sunt, quo vero ad verba áttinet, scias hęc verba greci legi μια οὐσία ἡ ὁ λογος vbi verbuz ἡ obscuram reddit liaz, qm̃ est fęminini generis, λογος aũt masculini, dici tm̃ potest qz particula ἡ adiuncta est non illi verbo λογος, sed illi verbo ἀρχὴ id est principiũ, quod apud greços, est fęminini generis. q. d. altęr principiũ est, qđ rõ, z forma. Alexander aũt dicit in quadam scriptura non legi verbuz, ἡ, sed sic, vnũ aũt rõ]. q. d. scõm vo principiũ est rõ. ¶ Quęsiuimus in cõmentarys an materia ipsa sit per se intelligibilis: dixerũt nonnulli intelligibile trifariam dici, p se motiue, vt ens sensibile, siue sit forma, siue sit formã hñs. per se terminatiue, vt quicquid põt per se terminare operationẽ intellis primam. z 3o mõ per accñs, z hoc vel quia cõiungit ei, qđ p se mouet intellm, vt suba. aut ei, qđ p se terminat actũ intellis, vt ꝓximationes. tunc dixerũt primo mãm nõ esse per se intelligibilẽ motiue, qz nec est actus, nec hñs actũ. 2o qz ẽ p se itelligibilis terminatiue, primo qz continet per se sub ente, qđ est primum intellis obiectũ. deinde qz est in actu aliquo pacto saltẽ entitatiuo z quidẽ distincto a forma. 3o qz est pars qddit atis demũ qz entis ẽ ipsa intelligibilitas affectio. ¶ Sz pace tanto z viroz dixerim, hęc opinio nõ est Peripatetica, primo qz nihil p se est intelligibile a nro intellectu, nisi sit per se intellis motiuũ. hoc ẽ nisi sui ipsius spẽs in intellectu possit gignere, qđ Simplicius authoritate Platonis, z Aristo. z Pythagoici Limęi pbauit, z hoc 2o meta. in dilucidario pbaui, primo qz illud, cuius definitio est impati z moueri ab intelligibili, ad nullum intelligibile cõparari põt, nisi, vt passiuum ac aptũ moueri ab illo. At definitio intellis ẽ in pati z moueri ab intelligibili, vt 3o de aia satis explicatuz est, igitur ad nullum intelligibile cõparari põt, nisi, vt passiuũ, z mobile. Insuper ois terminus alicuius actionis per illam actionẽ accipit esse põt non esse, vt terminus gnationis p generationẽ, z terminus alterationis per alterationem, z terminus auctionis p auctionẽ semp esse accipit, quo fit, vt terminus intellectionis per ipsaz intellectionem accipiat esse, sed hoc est falsum, cũ intelligibile sit ante ipsum intelligere. Demũ si intellis posset aliquid intelligere, a quo non pateretur, tunc eius nã nõ eẽt, quã passibilis tm̃ vocaretur. quidem alia rõne vocari potest non passibilis saltẽ respectu eoz, a qbus nõ pateretur. Ex hisce sequitur duplex tm̃ eé intelligibile, p se qdem qđ per se põt in intellectu ꝓpriã spẽm gignere, z hoc vocat Simplicius intelligibile p abstractionez, hoc pacto est intelligibilis forma sensibilis, vel id oé, qđ sensibilẽ formam hz. p accñs vero, quod vel coniungit ei, qđ est per se hoc pacto intelligibile, vel qđ relatione, vel p ꝓportione ad per se intelligibile intelligit, vt in cõmentarys declaratur, z hãc intellectionẽ Simplicius vocat illegitimaz. Tũc dicerem mãm non esse intelligibilem p se, cũ non possit per se mouere intellm. est tm̃ intelligibilis per accñs, aut relatione, qz est subtũ, z mã formę, aut ꝓportiõe, qz ita se hz ad formas, vt suba cõposita, qđ ẽ corpus naturale, ad formas artificiales. Tũc hz rões opposite opinionis sint deletę in cõmentarys. tm̃ rursus ꝓpria dilnitur, qz obiectũ p se intellis est ens sensibile, vel hñs ens sensibile. at mã non est ens sensibile, nisi pp formam, vel pp subam compositam, ideo pp illa intelligit. insuper dato qz ens sit obiectũ intellectus, non tm̃ est per se obiectum intellectus ex parte sui, z ex parte intellis, sed tm̃ ex parte intellis, qm̃ intellis nihil p se intelligere põt, nisi sit ens, tamen aliquid potest esse ens, quod non p se intelligitur ab intellectu. Preterea Auerroes diceret ens eé p se obiectuz intellis, mãm tm̃ non diceret esse per se ens, sed pp formã, aut pp subaz cõpositam. 2o vero diluitur, qm̃ hz mã sit in actu entitatiuo, non tm̃ est in actu sensibili, z iõ non põt p se mouere intellm. Auerroes ẽt negaret, qm̃ asserit mãm oé eé habere a forma, cuius est subtũ. Diluit quoq; tertia, qz Auerroes asserit mãm non esse partem qdditatis, nisi per accñs, quatenus defert formaz, q̃ est tota qdditas. Vltima diluit ex eo, qz bñ intelligibilitas p se enti competit non qdem perfeitate entis, sed perfeitate passionis, q̃ est ipsa intelligibilitas. qm̃ multa sunt entia per se, q̃ nõ sunt p se ab intellectu nro intelligibilia, vt mã, z dimẽsio, z intelligentia cęlestis, z numerus stellaꝝ. tm̃ nihil põt intelligi nisi ens, qz igit mã per se non potest mouere intellm, per se quoq; nõ erit inteligibilis. quare erit intelligibilis per accñs. Sed quo nã mõ per accidẽs intelligibilis, hz in cõmentarys sit expositum satis dilucide, tm̃ dicamus primo qz mã non sit scibilis, siue cognoscibilis per se generando ꝓpriam spẽm in intellectu, aut per se absoluta definitiõe, aliogn aut eẽt fo-

B Cognitio illegitima.

C

D Dręca vba

Qõ de intellectiõe materię.

Prima põ.

E Refutatio

Suppõ.

Disputatione 2a. c. 2.

F

Duplex intelligibile.

G

H

Qũo mã sit p accñs intelligibilis.

ma,aut habens formam,vt in cõmẽtarijs deduximus. Scõo dicamus q mã nõ est intelligibilis p accñs, quia inest alicui,qõ est p se intelligibile,cũ materia nulli insit. Tertio dicamus q materia ipsa sit cognobilꝫ atq; scibil per accñs,qm definitione relatiua,quatenus aut ad formaz aut ad subam compositã referr.nõ tñ eodẽ mõ,qm ad formã referr materia ipsa relatiõe, quę est inter duos terminos, veluti pr ad filiũ, z ecõuerso referr.z iõ pater definitur q sit qui hz filiũ, z econuerso. ad subam vero compositam referr relatione,quę est in quatuor terminos,mõ quo acuties vocis describit.est .n. vocis acuties tenuita s ita se hñs ad vocẽ, vt acuties gladij ad gladiũ. Tũc dicam⁹ mãm relatiõe ad substantiã cõpositã intelligi definitione, quę est in quatuor terminis. Sic yz mã est subiectũ ita se hñs ad oẽs formas, vt cęra ad oẽs figuras. relatione vero ad formaz intelligi definitione, q est inter duos terminos hoc pacto materia est, quę subycit omnibus formis. Materia igit per accñs intelligibilis est, qm intelligitur per spẽz corporis naturalis, qõ est suba composita, atq; mã artificialiũ. atq; formaꝝ accñtaliũ. z per spẽm abstractam a forma sensibili: spẽs. n. quę abstrahitur a corpore naturali quę est suba composita, per se substantiam cõpositã. repzesentat. per accñs aũt materiam, quę proportione est ei similis ita se hñs ad formas subales, vt corpus naturale ad artificiales, z ad accidẽtia. silr spẽs quę abstrahit a forma sensibili, quę est in mã, per se repzesentat formã, per accñs vero mãm, quę illi subycitur, vel subyci pot. recte ergo Simplicius asserit intellectionẽ, qua mã intellr, esse illegitimã, qm siue aliquaꝫ per relationẽ ad formã, siue p relationẽ ad subam compositã, semper intelligit per accñs, z nõ p abstractionẽ spẽi ab ipsa, sed vel per abstractionẽ spẽi a forma, vel per abstractionem a substantia composita, q̃ est corpus, atq; materia accñtalium formarum. sed sive sic, sive sic non est intelligibilis per accidens, qz materia alicui insit, quod est per se intelligibile; cum materia nulli insint, sed omnia ei.

Dilucidatoris text⁹ cõm. 70.

¶ Hęc aũt, quoniã mõ duo sunt atq; qũo plura: paulo ante dictum est. primum quidẽ igit dictũ est pzraria soluz pncipia esse: deinde necessariũ ẽt esse qẽdã aliud subyci: triaqz eẽ. Ex his vero quę nunc: pz quę nã est pzrario⁹ differentia: z qũo pncipia se habent inter se. z quid est ipsum subiectuz: vtrũ tñ forma ipsa substantia sit: aut subiectũ; nondum pz. Sed q̃ pncipia tria: z qũo tria: atq; qs ipsoꝝ sit modus patet. Quot quidem igitur z quę sunt pncipia: ex his perspectum.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Hęc aũt quo mõ duo, z quo modo plura, dictum est in ijs, quę superius. Primum qdez dictũ est, q̃ pncipia contraria solũ sunt, posteriꝰ aũt q̃ necesse est z aliud subyci, z esse tria. Ex his vero nunc manifestuz est, quę differẽtia pzrariorum est, z quo modo se habẽt ad inuicẽ pncipia, z qd subiectũ. Vtrũ aũt substantia species, aut subiectũ, nondum manifestum est. Sed q̃ pncipia tria, z quo mõ tria, z quis modus eoꝝ manifestũ est. Quot igitur z quę sint pncipia, ex his cõsideretur.

¶ Hęc est pars epilogus tam eoꝝ quę antedixit, q̃m eoꝝ quę nũc. Excusat se tñ. qz nouũ pz an forma vel mã ipsa: aut ambę sint subę. Addit tñ Themistius alias qõnes: qs Aristo. pzetermisit, qm ad curã superioris pbi maxime pertinere videntur. Et sermo totius patet.

(Et iã.) Lomentuz pz: sunt tñ nonnullę digressiuncule aiaduertendę, prima est, qũo mã z forma sunt inuicem cãe, z vult q̃ sint sibynuicẽ causę sm esse: mã qdem est cã formę, quatenus ipsa forma esse non pot absq; mã: igitur dependet e materia in gñe subiecti, qua ratione accñs dependet e suba, forma vo est cã mãę. Tũ eẽndi. Tum essendi in actu. essendi quidẽ: qm mã esse non pot absq; forma: immo mãę psiderate penitus sine forma nihil⁹ cozrñdet pzeter pziuationem, quę non est ens extra aias 12°meta. cõ. 14. essendi vero in actu: qm mã recipit eẽ formale z specificũ a forma: quatenus p ipsam efficitur pars cõpositientis in gñe z specie. De hoc dicemus secundo huius commentis. 12. z. 30.

(Et modus essentię.) Scõa digressiuncula ptinet multas partes. pma qliter materia se hẽat inter entia z nõ entia. Et dicit pmo. q̃ modus suę essentię nõ est demõstratum in actu tanq̃ indiuidũ subę, vt nonnulli antiquoꝝ dixere. Dicit scõo. q̃ est mediũ inter esse simpliciter: z non esse simplr, hoc est, est subm capax pziuationis z formę, per mediũ. n. intelligit subm cõe vtrisq;. p esse in actu intelligit formã, aut cõpositũ. p nõ esse intelligit pziuationẽ, mãitaq; est medium subm z cõe vtrisq;. Aliter pot intelligi, vt recentiores exponunt, z bene.

(Et accidit.) Scõa pars est q̃ accidit suę substãtię eẽ in potentia oẽs formas ad hunc sensum q̃ potẽtia eius non sit substãtia eius, vt sit pars definitionis genus vel ddia materię. probat primo, qz si potentia esset eẽntia vel substantia materię: tunc in aduentu formę desineret materia eẽ oino. declaratur. qz definit potẽtia ad illam formam, igitur desineret simpliciter materia.

(Et vlr.) Scõo si potẽtia esset substãtia z essentia materię, tunc in aduẽtu formę materia sm se z qõlibet suj cozrumperetur, z sic nihil materię esset.

(Et esset. Tertio. materia est in pzedicamẽto subę, potentia in pzedicamẽto relationis: igit essentia materię nõ est potẽtia. Ex his dat q̃ materia est substãtia nõ potentia, neq; pziuatio. sed substãtia, cũ pars substãtię sit suba, reliqua patent. (Sed circa hoc occurrunt dubõnes: pma qz Auer. in libro de suba oẽis. capite primo. z in cõmento meę expõnis. 13. dicit totũ oppom. Inquit. n. vñ natura huius subiecti recipientis substantiales fozas. vz. primę mãę, necesse est vt sit nã potẽtię, scz q̃ posit eius ddia subalis: ecce totum ꝺrium huius.

Dubõnes.

(Scõo, contra ratiões dubitatur. prima pcludit verum; nam in aduentu formę materia desinet esse. quia habebat eẽ per primam formam. igit adueniente alia materia hz nouum esse: z acquirit aliam definitionem: z sic nõ vz inconueniens: scõa ratio per idem destruit. quia non differt a prima. (Contra tertiaz dubitatur: nam materia ipsa est in pzedicamento relatiõis 2ª huius cõ. 26. z sic videtur nulla. (Dubitatur vltimo. contra omnes. si potentia esset ad aliquid. vtrũ ad formã vel agens. hęc dubitatio est non parua. Multa pst dubitari de potentijs materię quę oia in lib. de substãtia orbis potes legere. Circa has difficultates quicquid dixerim alias, non. n. habeo p inconuenienti in eo dẽ libro dicere ꝺria, si ꝺria obiter occurrunt. (Dico. q̃ duplex est materię po⁸ vna qdem absoluta: non quidem q̃ nulla rõne relatiua sit ad operationez: sed eo q̃ respicit gñaliter z indifferenter oẽ genus, oẽm q; spẽm, ac oẽ indiuiduũ formę, z hęc est materia propria siue affectio, siue passio,

Q

(les, vt substantia ad accñs. de tertia parte dicit, [vtruz aũt spẽs]. i. forma, [z subiectũ] id est materia sint [substantia, nondum manifestum est,]qm, vt Themistius dicit, est quęstio attinens ad metaphysicũ [sed] subaudi ad phyſicum attinet scire] q̃ principia] sint] tria, z quo modo tria,]qm quatuor modis tria, z quatuor modis duo, vt superius diximus. [z quis modus eoꝝ, qm dictum est omne principium esse necessarium, vt supplenit Auerroes. vel z quis modus eoꝝ est, quo sunt quo modo duo, z quo sunt quodam modo tria. Sunt enim modi quatuor quibus sunt quodam modo duo, z quodaz tria, vt superius enumeratisunt. vnde legẽda sunt verba sic, [z quo modo tria z] pid est quis modus eorum est, quo, vel quibus sunt quodã modo duo, z quodam mõ tria. tunc epilogat gñatim, z dicit, quot igi f. numero, [quę] scõm subam] sint principia ex his,] quę. dicta sunt, [consideretur].

F

Qõ. 1.

(Queret fortasse q̃spiam non ab re, vtrũ si forma substãtia sit, pziuatio quoq; sit substantia. Quicqd dicat Simplicius, dico q̃ pziuatio formaliter in nullo pzedicamento est. reductiue autem est in eo pzedicamẽto, in quo est forma, cuius est pziuatio. nam forma, vt dictum est, aliquo pacto est pziuatio. Quo vero ad illa verba attinet, vtrum autẽ substantia species, aut subiectum. Simplicius legit comparatiue. Utrum species est subiectum sint magis substantia, q̃ compositum ex materia, z forma. (Ubi attentione dignum Arist. in libro pzedicamentorum diuisisse substantiam in primam, z scõam, Archytaz vero in materiam, z formam, z compositum, quam diuisionem secutus est Aristo. in libro metaphysice, vbi ait compositam substantiam esse primo digniorem, deinde formã, demum materiam. Sed an materia sit formę pferenda, Simplicius asserit quo ad ęternitatez materiã esse formę pferendam, quo vero ad rationem eẽndi, formam materię. (Dubitat hic Alexander, quoniam si forma cozrumpitur, quo pacto pncipium esse potest. incozruptibile enim vz pncipiuz. nam, vt Plato ingt, pncipio destructo, neq; ipsuz ex alio, neq; aliud ex ipso fiet. Respondet Alexander q̃ non oportet, vt oia pncipia generationis z cozruptionis sint incozruptibilia, sed satis est, vt vnum sit incozruptibile. si. n. omnia pncipia essent ęterna, nec esset generatio, nec cozruptio. scõo respõdet q̃ hz forma sit numero cozruptibilis, spẽ tamen est incozruptibilis, semper enim est calidum, et frigidum, non tamen semper idem numero. Ad auctoritatem Platonis dicit Alexander q̃ Plato in phedro non dicit elementare pncipium, quod est scõm formã ingenitum esse, sed illud, quod est initium z fons motus quod primum efficiens dz, vel primus motor. Postea Alexander respondet aliter, asserens q̃ forma nõ cozrumpitur, sed compositum. quoniaz neq; materia, neq; forma fit, igitur nec forma, nec materia cozrumpitur nec sequitur, vt Alexander inquit, forma est incozruptibilis. igitur forma est ęterna, scõm numerum. Sed hoc non vz recte dictum, quoniaz de forma dicitur q̃ prius non erat, z postea est, igitur forma generatur. etiam de forma dz q̃ prius erat, z nunc non est. igitur forma cozrumpitur. Melius igitur dicatur formam scõm spẽm esse incozruptibilem, z ęternam, z scõm numerum esse cozruptibilem z genitam.

G

Dubitatio Alexandri

¶ Ob vero per hęc soluz antiquoꝝ quoq; dubitatio tollatur: adꝺ̃ciamus post hęc. primi nanq; per philosophiã, eoꝝ quę sunt z veritatez z naturã ingrentes, se quasi in aliã quan-

I dam viam diuerterunt ab imperitia depulsi: ⁊ asserunt: neq3 fieri q̄ quā eo3 q̄ sunt neq3 eorumpi: ppea quidem q̄ necesse est oē q̄ fit: aut ex eo q̄ est: aut ex eo q̄ non est fieri: quo3 neutrum esse potest. Non.n. fit id q̄ est. Iam.n. est. ex non ente vero nihil fit: aliquid enim subiūciatur oportet.

Eiusdē antiquus. ¶ Q̄ō aūt singulariter sic soluat ⁊ antiquoꝝ defectus, dicamus post hęc. Quęrentes.n. sc̄ūdū philosophiā primi veritatē, ⁊ nāz rex diuerterunt q̄si in viam quādā aliā absedentes ob infirmitatem. Et dīt neq3 fieri entium vllum, neq3 corrūpi, quod necessariū est fieri, q̄ fit, aut ex ente, aut ex non ente. Ex his aūt vtriq3 impossibile est esse. neq3.n. ex ente fieri ptingit, esset.n. iam. neq3 ex non ente, subiici enim aliud oportet.

Ob infirmitatem. ὑστερεῖσθαι ob imperitiam logicę enim

οὐτος eo3 q̄ sunt ente

οὐτος eo quod est

K ¶ Dubitatio pisco3 erat syllis hypotheticus diuisiuus: quo gñationē ⁊ corruptionē: atq; oēm penitus genitura auferebāt. Verbi cā. si aliqd fit: aut ex eo qđ ē fit: aut ex q̄ nō est: nō ex eo qđ ē: nō.n. fit id qđ est. iā.n. est neq; ex eo qđ non est: nā ex non ente nihil fit: aliquid.n. subsistāt oportet vt prędixit: cūigit nec fit: nec fiebat: nihil fit: nihil ēt corrūpit. ¶ Quātū vo ad verba: grēca attinet particula illa p hęc grēce scribit οὐτος latine est. tuz sic. tum ita. tum mō isto. vez vt litera clariꝰ esset. trāstuli per hęc. Illa aūt quę grēce est monachos latine est singulr: malui solū latine dicere: qm̄ dubō antiquoꝝ soluz p viā hanc quā diximus ⁊ dicemus soluit: vt.n. Auerroes pluribus in locis ait p̄fecta definitio. ea est quę nata est tollere oēm dubitationē: igit̄ sit p̄fecta. definitio māę explicata: per hanc defectus veterū tollet. Illā q̄ grēce apeirias: latinę imperitiā logicę transtulit: qm̄ hi pp ignorantiam logicę in hunc errorem depelluntur.

L ¶ Quī declarauit.) Cōmētū illud fere p3. vez circa. literam formatsyll'm hypotheticum diuisiū: cuius ambas partes destruit duobus cathegoricis syllis: p̄mus sic. gīatum est illud qō non est: dū gīatur: ens est illud qđ est. igit̄ ens nō gīat: ⁊ sic p3 p̄mū ens nō fieri ex ente. scōs syll's. quicqd gīat est aliquid dum gīatur: non ens non est aliquid. igitur non generatur.

¶ Et iō.) Digreditur aliquātulū ⁊ pbat nihil gīari ex nihilo dupl'r p̄. si aliqd fit ex nihilo: tūc aliqd poterit de nouo hīe aliq̄ disponē: quā nec simpl'r: nec sm qd pbauit: hoc est: nec in actu: nec in potētia: declarat aūt: quia si aliquid sit in actu: ipm hębit hanc dispositionē quę est esse in actu: ⁊ hāc nō prehabuit in actu: nec prehabuit in potētia. igit aliqd h3 de nouo disponē aliquā: quā nullatenus phabuit. hoc relict primo loco: qm̄ si non prehabuit eā in actu: nec in potētia: nec fuit factū: nec possibile fieri: igitur impossibile fieri erit iam factum.

M ¶ Qui igit̄.) Scđo. arguit oē qđ fit: aut factiōe fit: vl nulla factiōe. si nulla factiōe: igit̄ aliqd fit sine factiōe: si factiōe: aut hoc recipit in aliquo: aut i nihilo. si in aliquo: igit̄ nō est ex nihilo: si in nihilo: tūc factio eēt recepta in nihilo. ¶ Quanq̄ rōnes istę melius dissolvent in q̄one de creatiōe: nūc rōnes istę frivolę sunt. Ad p̄mā dīt catholici: q̄ istud qđ creat ex nihilo aī fuit potę fieri: nō possibilitate in mā: sed possibilitate cōtēta in agente: ⁊ sic dico q̄ h3 nūc de nouo disponē, quā phabuit sm qd in po⁹ p̄mi agētis: nō in po⁹ māę: ⁊ hoc ignorauit Auer.

Ad scōz dicimus q̄ res creat ex nihilo p̄ aliq̄ factiōnem sine creatione: ⁊ cū dz. vel hoc recipit in nihilo: aut in ente. dicimus q̄ hęc creatio non est aliud q̄ res creata: differens tm̄ ratione a re creata. ⁊ ita non opz vt recipiatur in aliquo: sicut nec res ipsa creata: res.n. ipsa creata maxime si est subā: per se stabit: ⁊ hoc ignorauit Auer. de re tamen hac multa dicemus postmodum. N

¶ Cum Arist. de principijs rer̄ nālium, quę in generatione, ⁊ corruptione consistūt, hęc ⁊ tanta dixisset, nūc ex ijs, quę dixit soluit cauillum veteruz, per quem substulerunt generationem, ⁊ corruptionem a rebus nālibus, ⁊ negauerunt rer̄ quę monentur, pluralitatem. sz cur hoc loco hmōi cauillū introduxerit, ac diluerit, Expositor vir clarissimus cāz affert, ⁊ ait, vt afferat signū, quo intelligamus id omne, quod de principijs dictum est, esse verum, nam, vt inquit, veritas excludit omnez falsitatem atq; dubitationem, quippe cum posito quocunq; falso, semper oporteat aliquam difficultatez remanere. Auerroes autem in cōmento quasi in idem incidens cām assignans asserit cauillum esse hic inductū, ⁊ ex ijs, quę dixerat, solutz, vt ostendat sermonez, quē attulit de principijs esse pfecta demonstrationem, cum per ipsum omnes dubōnes, quę accidūt de principijs, tollantur, qm̄, vt inqt, sermo perfecte demōstrationis aptus est soluere qōnes omnes, quę cōtingūt in re. Pterea Auerroes quasi innuit aliam rationem. vz. vt demōstraret se solum inuenisse, ac cognouisse mās atq; principioꝝ numer, nam ex intellectu māę ⁊ ex cognitione principioꝝ in numero dilucidatur cauillus, qui si cognouissent, non incidissent in cauillū, ⁊ in ea, quę ex eo cauillo sequunt. Nos vero superioribus annis assignauimus duas alias causas. Tū vt pateat veritas ipsa, quę est q̄ gīatio ⁊ corruptio sint, ⁊ q̄ plura sint entia. Hęc autem veritas patere solet ex solutione eorum, quę ipsam excludūt, ⁊ magis hoc loco inducta est solutio, qm̄ cōsuetudo ⁊ regula topica est soluere post dilucidationem veritatis. Tum etiam q̄z ex solutione hoz cauilloruz dilucidius patebit materię intellectus. Simplicius vero asserit Arist. hoc ipsum fecisse, vt ostēderet inter principia reruz naturalium esse necessariuz priuationē introducere, ex hoc q̄ aliqui veteres plꝰ illaz ignorātes generationem, ⁊ corruptionem, ⁊ rerū pluralitatez tollere cogebantur, naz dubio quodam superati volue re ⁊ in alia absurda, vt dicemus. vnde dicit, [q̄ aūt singulariter]. i. solum ex declaratione p̄uatiōis [sic soluatur ⁊ antiquoꝝ defectus, dicamus post hęc,]deinde exponens defectū dicit, [quęrētes.n. sm plāz primi veritatem, ⁊ nām rer̄,] ⁊ vt Simplicius inquit per p̄mos sm plām non tm̄ eos dicit, qui tpe prędecessere, sed eos, qui primi veritatez inuestigauerunt, nec loquitur de oibus primis, sed de us tm̄, qui generationez subtulerūt, qui quoq; in tres snias diuisi sunt, nā alij vnuz ens esse, ⁊ ingenituz, tradunt, vt Parmenides, ⁊ Melissus, Alij multa in existentiaq; secerni dicebant generationez de mētes vt Anaximāder, ⁊ Anaxagoras. alij cōcretione, ⁊ secretione gīationē primoꝝ elēntoꝝ constituebāt, vt Democritus ⁊ Empedocles, non.n. generationem esse dīt, sed mixtionē tm̄, eoz̄q; mīscebant̄ pmutationem. hi igit̄ gīationē, vt inqt, tollere voluere ab ambiguitate q̄dā coacti, quā solnere nō potuerūt. soluit tm̄ pncipijs nālib⁹ suppositis talibus, q̄lia nos supponimus p̄. us tm̄ dubium afferens, dicit, [quęrētes enim sm plāz primi veritatem, ⁊ nām rerum diuerterunt quasi in viā quādā aliā ab sedētes [ac recedētes [ob infirmitatē [. i. vt expositor exponit, ob cauillū qnē nesciebant̄ soluere

ob infirmitatem

Recognes O

P

Q

A ob infirmitatem intellꝰ, quā expositionez olfecit Simplicius, qui exponit ob infirmitatem. i. superati dubio quodam. Themistius aūt exposuit ob infirmitatez. i. ex imperitia disputandi, quam expositionē Auerroes secutus exposuit pp paucitatem exercitationis in dialectica, quā expositionē approbo, q: superius Arist. hoc idē dixit, ⁊ explicat dubitationē, cuz inquit, [⁊ dīt neq; fieri entium vllum, neq; corrūpi, pp id qō necessarium est fieri, quod fit, aut ex ente, aut ex nō ente, ex his aūt vtriq; impoſe est esse]. s. ens. igitur ens non fit. q̄ autez ens non fiat ex ijs vtriq;, probat, ⁊ dicit, [neq;.n. ex ente fieri contingit]. s. ens. [esset.n. iam]. s. ipsum ens, cum anteq; fieret ens, ens prędicat. [neq; ex non ente, subiici enim aliquid oportet], vt pbatum est superius. est igit̄ rō, si est gīatio, ens fieret, sed ens nō fit, igit̄ non est generatio, q̄ aūt ens non fiat, probatur, qm̄ vel ex ente, ⁊ sic ens esset anteq; ens fieret. vel ex non ente, ⁊ sic non inducereꝰ aliquid in generatione.

B

Dilucidatoris text' com. 72. ¶ Atq3 mō isto id quod deinceps accidit argentes: neq3 multa esse ainnt: sed solum ipsuz quod est. Illi igitur ob ea quę dicta sunt: talē acceperunt opinionem.

Eiusdē antiquus. ¶ Et sic vtiq3 consequenter contingens augumentantes, non esse multa dicunt, sed tantum ipsum ens. Illi ergo banc acceperunt opinionem, ob ea, quę dicta sunt.

¶ Decłat quę pñter cōcesserunt: nam vt dicit Thc. his rōnibus: cū vterent: id qō pñs statim erat: adhęrebant: hoc est multa non esse entia oportere: sed vnū: cū enim nihil generet: tollitur ois cā dīę rei: ⁊ ita relinquitur vnitas rei: palogizabant aūt ⁊ alio modo: si plura sunt tunc plura entia ab entibus differūt: quę dīnt ab ente: non sunt ens: iō non possunt esse plura: hoc modo arguebant vt Themt. refert: quę ait patent.

C ¶ Et cū.) Auerroes deducit pñs alio mō. vz. cū nō est generatio neq; corruptio: non erit mā neq; forma: ⁊ cū nō erit mā neq; forma: gbus res trāsmutant̄: tollit ois cōpō: igit̄ ois erunt vnū simplex. hic est p̄mus paralogismus. scōs fuit si ens gīat: ens bz pn̄m: sed ens nō gīat: igit̄ a destructione aītis: ens non bz pncipium: sz hi paralogismi sunt omnes vani: vt visum est.

Recognitiones. ¶ Nūc infert id, quod pñr ab hoc dubio deuicti concesserūt, ⁊ dicit, [⁊ sic vtiq; pñr contingens]. i. pñs [augumentātes, nō esse multa]. s. entia [dīt sed tm̄ ipsuz ens] id est sed tm̄ vnū esse ens. vt Parmenides, ⁊ Melissus putauerunt, [illi ergo hanc acceperūt opinionē ob ea] sez argumenta, [quę dicta sunt.] cum.n. nihil gīet, tollitur ois rerū dīę causa, ⁊ sic relinquetur vnitas rerū.

D Digressio ō materia. Opio stoicoꝝ. Quare tm̄ vnum erit ens. Themi. ⁊ Simplicius addūt ad hoc idem rōnem aliam, sed de his ad cōmētaria. nā ⁊ Auerroes ēt aliam addit ad hoc idem rōnem. ¶ Sed anteq; transeamus ad ea, quę Arist. rīdet, de ipsa mā digrediendum est. Ubi sciendum fuisse stoicoꝝ opinionem, q̄ mā sit corpus, in affectum tm̄, ac nudum ab oibus, quę sp̄ēm ei dare possunt. dico in affectū, qm̄ nec calidum, nec frigidum, nec aliqua aut qualitate, aut substantiali forma affectum, sed esse corpus. qō, est subā, cōpositum quidē non ex subā, ⁊ subā, sed ex re, ⁊ re, quatenus altera eius ps quę est subā ⁊ corpus de gīe subię, immo forma corporis, vt ita dixerim recipit alteraz. s. trinam dimēsionez quadā ęterna receptione, sicut cęlestis subā recipit dimensionē receptione quadā ęterna nō tm̄ ex re, q̄ est mā, ⁊ ex re, quę ē forma de gīe subę, qm̄ mā nō dī nisi prius fuerit informis, ⁊ foꝝ, nisi q̄ prius non inerat. cōponit tm̄ ex quadā re, quę est subz, ⁊ subā ⁊ ex quadā re, q̄ est illius dimēsio. tale.n. cō positū ē corpus trina dimensione affectū, ⁊ mā apud eos, nā est p̄. us elementis, ⁊ omnieo, quod generabile est.

E

Pericles lydus. ¶ Dāc opinionē Pericles lydus p vera de mēte Platonis. Arist. subtilissimit, asserēs oēs rer̄ formas eē accīa, quibus res ipsę gīant, ⁊ corrūpuntur. dixit.n. formam ignis, ⁊ formā aquę esse accīa. vz. caliditatē ⁊ frigiditatē. Sil'i mō in mixtis formā equi, ⁊ bouis eē accīa, quibus bos ⁊ equus spē differunt, apud.n. hāc opinionem dīa specifica nō est essentialis, ⁊ p subas, sed accīalis p accīa. Ubi sciēdū Pericle lydū rer̄ nālū formas appellasse aliqñ habitus, nōnunq; affectiones, interdum dispōnes. naz el'ntoꝝ nāles formas appellauit affectiones, quatenus erāt duaꝝ qualitatū p̄bnatiōes formas. vo mixtoꝝ in aiatoꝝ dispōnes. at formas aiatoꝝ aliqñ cōplexiōes, nōnunq; habitus appellauit q̄cūq; aūt sunt pręter hęc, accīa dictitabat, lz reuera oia sint accīa.

Nota.

F

Argumēta ꝺ hāc pōne ¶ Sz aduersus hāc opinionē sunt argumēta Simplicij, tū ea q̄ colligunt̄ ex verbis Platonis. ⁊ Arist, ⁊ cęteroꝝ expositoꝝ. ⁊ primo qdē q: tūc nō eēnt plura entia. deinde, qm̄ nulla esset gīatio, vel corruptio simp'r immo ois gīatio, vel corruptio esset alteratio. 3° q: tunc inter simplex, ⁊ mixtū nulla prorsus esset dīa. quarto q̄ tūc mā ipsa esset corpus in actu, qđ falsum vz, siquidē corpus, in actu oē, aut graue est, aut leue. demū tunc nulla eēt dīa inter gīans siue corrūpēs, ⁊ alterās, qm̄ vtrūq; accīs aut iducit, aut abiicit. Simplicius laborat ostendere hāc esse aduersus Arist. ⁊ Plato. Propterea gegd sit de vitate, vz mihi q̄ hęc argumēta non pcludāt, nisi suppositis fundamentis peripateticis. pp quę primum dilnitur, concedēdo sm hāc opinionē nō esse plura entia sm subiam, qm̄ oium eoꝝ, quę sunt, vna est subā, quę est mā, ⁊ corpus in actu. 2^m ēt diluitur, qm̄ reuera nihil gīat simp'r, nihil q̄ simp'r corrūpitur. qm̄ ois gīatio, vel corruptio est sm formas, q̄ sunt accīa, sm hāc opinionē est tū q̄dā dīa, qm̄ gīatio ⁊ corruptio dici p̄t, q̄ fiūt sz eas formas, q̄ sunt, aut habitus, sine cōplexiōes, aut affectiōes, aut dispōnes, q̄ vero fiūt sz eas formas q̄ sunt pter has, dici solēt apō hos alterationes nec apō hos assignari pōt alia dīa. 3^m refellitur qm̄ diceret simplex esse, cuius forma est vna cōbinatio, vt in elntis, mixtū vero cuius foꝝ est dispō, vel cōplexio, q̄ ē ex pluribus cōbinatiōibus. 4^m aufert, qm̄ mā lz sit corpus, tm̄ in illo pōni, in quo non intell'r cōpositū aut cū affectione, aut cū dispōne, aut cū habitu: sine cōplexiōe, nec ēgraue, nec leue, ⁊ hoc sufficit, in ꝓposito. 5^m ēt confutat, qm̄ lz reuera nō sit aliqua dīa ēntialis, tm̄ Pericles lydus diceret illud esse gīans, vel corrumpens, quod inducit in tali corpore affectionem, aut dispositionē, aut habitum, cum vero inducit aliquam formam pręter has dīas erans. ¶ Ex ijs potest deduci sm hanc opinionē omnes dīas esse accidentales genericam. vz. specificaz, ⁊ numerales, differentes tm̄ sm magis, ac minus, quippe cum maxima sit generica, minima vero numeralis, inter has media specifica. Si quidez oēs sunt ex accidētium dīis. ¶ Hanc opinionē putarem esse problema nentruz, cum pro vtraq; parte sint argumenta probabilia, nisi humana aia huic occurreret, q̄ esse non pōt accidēs. Qō aūt humana anima nō possit esse accīs, pbat, qz si esset accīs, esset complexio, vel habitus, vt Hippocrates credidit. sed non pōt esse complexio, qm̄ tūc intelligere, ⁊ velle essent complexionalia, vt ita dixerim. modo hoc falsum est, cum ipsum intelligere sit

Excerptuz de dijs.

Refutatio Opinionis sm Platē

H

I vniuersale, ꝛ ab omnibus particularibus cõditionibus absolutum, ipsuꝫ aũt velle complexionale esse non potest, qñ hõ aliqñ vult quędam ℨ complexioné, ad quorum opposita cõplexio impellit, vt sanguinei calliditatẽ, melancholici liberalitatẽ: ꝛ cętera id genus quę penitus impulsioni complexionali aduersantur. nõ ergo potest humana anima esse accidens, et sic oportet negare materiam esse corpus, ꝛ concedere aliquas differẽtias esse secunduꝫ substantias, hactenus de prima opinioe.

Tõ Megarensium. ¶ Post hos fuerunt plũ, qui apud Megaram philosophati sunt, a qua dicti sunt Megarẽses, qui mãm nihil aliud esse dixerunt, nisi corpus corrũpenduꝫ, verbi cã, materia ignis est combustibile, qõ cuꝫ generatur ignis, corrũpitur. mã vero sanguinis pp eandem causam est panis, mã deniqꝫ aialium, ꝛ stirpiũ est semen, ꝛ sic nullam mãm concesserunt, nisi eam, quã alteratiões vocamus. Hęc positio vt diligẽtior prima, qñ seruat entiꝫ pluralitatem, ꝛ essentiales rep ðias, ꝛ distinctionez inter generationem, ꝛ alterationem, insuper seruat ðiaꝫ inter mixtum ꝛ simplex, ỹꝫ per modum, quo hãc seruauit prima opinio. Ad hęc seruat ðiaꝫ inter generans, ꝛ alterans, qꝛ generans ex corrumpendo corpoze substantiaꝫ generat, alterans vero in ipso corrũpẽdo corpoze generat accidentia. hęc igitur opinio afferit mãm esse corpus in actu, qꝛ corpus corrũpẽdũ, qõ tñ nec est pars generati, nec aliquid recipiens de ipso generato. Hãc positionem asseruisse Arist. nonnulli putauerũt, qñ primo de generatione libro ponens ðiaꝫ inter alterationem ꝛ generationem affirmat in generatiõe totum fieri totũ nullo sensibili, qõ pręfuit ỹ triaꝫ cõmuni remanente. in alteratione aũt secus, qꝛ aliquod sensibile remanet. ¶ Sꝫ vt dilucidius hęc positio intelligaꝫ, contra ipsam obyciamus primo qꝛ sic effectus generãdus totus ẽ in virtute agẽtis. quare nulla vi necessitas ꝓtrarij corrumpendi. potissimum cũ ab eo virtus agẽtis debilitetur, atqꝫ prohibeatur. deinde agens non vi egere ipso corrumpendo, nisi qꝛ non habet totum effectum in virtute sua. corrumpit ergo aliquid de corrũpendo, vt aliquid illius fiat pars eius, quod generatur. Adhęc vnum contrarium non recipit alterum. igitur oportet tertium subyci. Insuper in omni mutatiõe aliquid est, quod se habet aliter nũc qꝫ prius. generatio est mutatio: igitur in generatione aliquid est, quod aliter se habet nunc, qꝫ prius. ꝛ cum tale aliter se habens non sit generans. igitur est materia. Dęterea, si ita esset oẽ generans crearet. patet quia generans totum effectũ haberet in sua potentia generatiua. Postremo sequereꝫ, vt nullum ens naturale esset substãtialiter compositum quoniam nullum esset ex substantia, ꝛ substãtia.

M Defensio. ¶ Pro defensione supponendum est de mente horum in generatione nõ esse necessaria, nisi duo ꝓtraria, vꝫ, ipsum corpus corrumpendum, ꝛ ipsum generans, qõ ex corruptione illius generet aliquid sibi simile. Sed quęres quam ob causam contrarium ipsum corrũpendum est necessarium, cum effectus generandus totus ꝓtineat in virtute generantis. dici potest hãc necessitatem esse pp ordinem nãlem, qui est, vt generatio vnius fit alterius corruptio. fuit vero ordo hic nãlis a nã vniuersali, vt eoruꝫ, quę generant, euitetur infinita multido. si enim eli aliquid generaretur, non esset necesse vt aliud corrumperetur, possent infinita esse genita nullo alio corrupto. Quare naturale est, vt in generatiõe vni nõsit corruptio alterius. vꝫ. ad euitandum infinitum.

¶ Tunc diluuntur rationes, prima quidẽ, nam lꝫ generans a ℨio corrũpendo prohibeatur, nõ tñ ex toto. Verũ qꝛ naturale est ꝓ hiberi non ex toto, permittit nã prohibitionem in parte pp affectionẽ alicuius rei magis nãlis, quę ẽ enitatio in finiti. Pręterea dato qꝫ prohibitio generati esset non nãlis, intenditur a nã vti ad euitandum illud, quod est magis non nãle, quod est ipsum infinitum. per quę diluitur 2ᵐ. non enim agens requirit corrumpendum ppter qꝛ non hꝫ totum effectum in virtute sua, sed ex ordine naturali, vt euitetꝫ infinitũ. per hęc eadem deletur 3ᵐ qñ lꝫ vnum ℨium non reciꝑat alteruꝫ in generatione, tñ satis est ꝓ generatione vt alterꝫ contrarium, qõ est ipsum corrumpendum, pręsit pp causam dictam. 4ᵐ etiam dissoluitur, qñ Megarenses dicerẽt generationẽ non esse mutationẽ, nec motum, sed formam, quę nunc primo est, dico quę nũc primo est, qñ post hoc dicetur res genita, non aũt generatio. Quintum vero tollunt negando ꝓñam, nam creatio nec materiam pręsupponit, nec corrũpenduꝫ. at generatio saltem pręsupponit ꝓtrarium corrũpendum. Causa vero ðiꝫ esse potest, quia creans est agẽs supra naturam, atqꝫ supra naturalem ordinem. gñans vero est agens nãle, quod subyciꝫ ordini naturali. ꝑ hęc etiam patere poterit corruptionem contrarij corrumpendi non esse a nihilationem. qñ ex corruptione illius aliquid relinquitur. nihil enim corrũpi potest, nisi aliquid generetur. Ultimũ demum refellitur, quoniã Megarenses concederent totum, quippe cuꝫ res naturalis non sit, nisi forma siue substantia cozporalis cum dimensionibus, ꝛ accidẽtibus, quę sunt sibi determinata. ignis enim non est nisi forma ignea cuꝫ suis accidentibus quantis ꝛ qualibus. homo vero non nisi aia, quã rem ỹ biꝫ Plato asserꝫit. Sed occurres qꝫ tunc genitũ anteꝫ fieret, non esset possibile fieri. non. n. pręter mã, in qua potentia est. ꝛ dilnitur qñ licet non pręcesserit possibile potentia, quę est in mã: tamen pręcedit potẽtia, quę est in agente. qñ anteꝫ res sit genita, agentes causę potuerunt eã generare. ¶ Sed, vt diximus. Hęc positio esset ꝓblema neutrũ, nisi nobis obesse rationalis aia, quę cum sit indiuisibilis, esse non potest, nisi in subiecto quanto. saltem dimensione, quę rationalem aiam sequitur, sed in ipsa materia, si enim nõ remaneret mã, tunc dimensiones humanę essent sine subiecto, cum non possint eẽ in ipsa anima rationali indiuisibili, post hęc q̃ inniores de mã dixerunt, afferamus. ¶ Ricardus itaqꝫ Mediauillensis vir acutissimus de intentione Arist. ꝛ Auerrois asserꝫit mãm ac formam non esse duas partes compositi reales realiter diuersas, sꝫ differre quemadmodum interminatum ꝛ terminatum. Imaginatur enim formam non aduenire materię tanquam pfectionem superaduentitiam illi, cum qua constituat compositum, sed aduenire materię tanqꝫ terminum internum de nouo per transmutationem eius de potentia ad actum, veluti Auerroes terminum aduenire asserit dimensionibus interminatis. Qua ratione fit, vt materia, ꝛ forma non differant, sicuti res, ꝛ res, sed tantum, vt terminatum, ꝛ interminatũ. ¶ Ꝓ hac positione videtur Aristote. septimo metaphyſicę, cum loquereꝰ de ipso agente, dicit enim agens non prębere multitudinem ipsi materię, sed perfectionem. ¶ Ubi Auerroes de agente sic ait, ꝛ non facit aliquod vnum in aliquo vno, verbi gratia formam in subiecto quoniam manifestum est, qꝫ si facit, facit ex alio aliud, ꝛ non aliud in alio. Facit enim ex materia formatum, ꝛ non in materia formam. quibus patet materiam nihil aliud esse, nisi formam interminatum. formam autem materiam terminatam, ꝛ sic non differunt re,

N

O

P

'Refutatio

Quolibeto 3°. q. 5. ar. 1.

Q

'Rõnes & põnes.

Lotin. 24.

A Text. ꝛ cõ. 15. ꝛ vltio. ferunt re, sicut pars, ꝛ pars, sed sicuti gradus internus ꝛ res. Jdẽ legere poteris. 8. metaph ẏſicę. vt plane patet ꝓ hac põne est argiñ fortissimum. qñ forma educit de potẽtia materię. aut igit forma pręfuit tanquam quędam nã diuersa ab ipsa materia, quod non est dõm vt nunc suppono. aut pfuit, quantum est ipsamet materia nondum perfecta. ꝛ hoc op3 dicere. ꝛ sꝫ igitur terminum non esse formã distinctã a mã, sed ipsammet materiam, vt translatam in sui terminũ, atqꝫ perfectionẽ.

Obiectiones. ¶ Sed vt hęc positio melius intelligatur, cõtra ipsam argumẽtoꝛ. primo, compositum ex mã ꝛ forma est reale. igitur sit ex re, ꝛ re, quę erunt in ipso composito partes realiter distinctę. deinde post corruptionem forma nõ est, ꝛ est mã. igitur realiter differũt, vt res, ꝛ res. Insup materia ꝛ forma non eadem generatione generãtur nec eadem corruptione corrumpunt. est enim materia ęterna, forma autem nequaqꝫ. igitur differunt sicuti res, ꝛ res. Insuper qõ subyciꝫ formę, ac ꝓuationi. videtur saltem realiter distingui ab ipsa forma. at Arist. tradit mãm subyci formę, ac ꝓuationi. Ulterius ℨ hanc põnem ego sic argumentoꝛ propys argumẽtis, ꝑmo. qñ hac positione data, omnia essent vnum. deduco, qñ omnes formę erunt eadem ac vna res cum mã. quare omnia composita erunt vnuꝫ per vnam substãtiam, quę oĩbus formis est eadem. demum tunc substãtialis forma, ꝛ accidentalis erunt vna forma. patet cõsequentia. qñ omnes sunt vna res cuꝫ mã, cum omnes illã terminent. ¶ Et lꝫ hęc positio sit fortasse difficilis. si quis tñ voluerit, potest defendi nam bis argumentis concessis, tunc ex dimenſione interminata ꝛ dimensione terminata fieret vnũ cõpositũ reale tanqꝫ ex parte ꝛ parte, quod Auerroes vbiqꝫ negat, cũ nõ differant ſm rem. sed vbi solũ variatione gradus, sicuti caliditas ſm pliciter, ꝛ caliditas vt octo. Tunc primum argumentũ diluitur, qñ compositum ex mã ꝛ forma est reale, non tamen ex re ꝛ re, sed est vna res simplex terminata per graduꝫ internum, qui est forma. quippe cum compositum nihil aliud sit, qꝫ ipsa materia per formaꝫ terminata, quę forma, quia est internus mãę terminus, nõ facit cuꝫ ea compositionẽ ex re, ꝛ re. sed ex re, ꝛ gradu rei sicuti ẽ caliditas. vt octo. ¶ Sꝫ dices ois gradus realr differt ab eo, cuius est gradus. Dicer ẽ hoc esse verꝫ, qñ esset extrinsecus aduenięs sicut vas, qõ terminat aquã differt ab aqua realiter. at gradus, qui intrinsecus aduenit, nõ realiter differt ab eo, cuius est gradus, sed rõne tñ. Sed adhuc dices, nonne gradus huiusmodi est realis. concedo enꝫ esse realem, realem quoqꝫ terminũ materię, ac actionis. nõ tñ realiter diuersum ab eo, cuius est terminus. vt ignis in potẽtia, ꝛ ignis in actu, qui nõ differunt re, sed rõne, quatenus ignis in potẽtia intelligitur prius igne actu. Sic igiẽ materia, vt interminata est mã, vt vero terminata est ipsa forma. 2ᵐ etiam tollitur, qꝛ post corruptionem forma non est, ꝛ mã est, ꝛ negatur consequentia, qꝑ pp hoc differant sicuti res. ꝛ res, sed satis est, vt differãt, vt res ꝛ terminus rei. ꝑ idẽ refellitur 3ᵐ. qñ quę non eadem generatione gñant, nec eadem corruptione corrumpũtur, satis est, vt differant, vt res, ꝛ terminus rei, vt patet de dimẽſionibus ꝛ de qualitatibus intẽſibilibus. Diluitur 4ᵐ, qñ cũ Arisio. ait mãm recipere formaꝫ, intelligi ðz vt terminum, ꝛ non vt alteraꝫ compoſiti partẽ. Ex nostris vero argumentis primum diluitur, negando consequentiã. qñ licet oẽs formę sint materię idem. non tñ sunt illi idem, vt est ens in actu. ꝓterea non op3, vt sint eędem inter se. quęcunqꝫ enim ℨ sunt eadem, sunt eadeꝫ inter se, mõ illud 4ᵐ sit ens in actu, ꝛ vnum numero. per quę etiam patet subſtantiam ꝛ accidens non esse eadem, licet materię sint eadem, quibus patet primum compoſitu nãle nihil aliud esse, nisi mãm, vt terminatur termino interno. sequitur etiam omne compoſitũ esse simplex ſm subam, compoſitum tam. ẽ ex re, ꝛ termino interno rei.

'Refutatio ¶ Hęc positio pesset teneri vt ꝓblema, misi nobis occurreret rationalis ipsa aia. nam si mãesset forma, aut esset verus de oiforma, ꝛ sic mã esset rationalis aia, qõ absit sic dicere. Jlla enim remanet separata a mã. igit non potest esse eędem materię, aut esset verũ soluꝫ de formis generabilibus ꝛ corruptibilibus. ꝛ ita mã quę esset talibus formis eadem, ꝙ nunc diceretur mã cuꝫ ea, quę nã est rõnalis aiꝫ. ꝛ sic nõ esset vna numero mã oium formarum. quare hęc positio oino refellenda est.

F Dilucidatoꝛis textꝰ cõm. 73. ¶ Nos aũt dicimus ex ente vel non ente fieri: aut non ens vel ens agere aliquid vel pati: aut quod vis hoc fieri: vno quidem modo differre nihil: ꝛ medicum aliquid aut pati: siue e medico aliquid esse aut eꝑiri.

Eiusdẽ antiquus. ¶ Nos aũt dicimus ex ente aut ex non ente fieri, aut non ens, aut ens facere, aut pati, aut qõ cunqꝫ hoc fieri vno quidẽ modo nihil differre ab eo, qõd est medicũ facere aliq̃d, aut pati, aut ex medico esse, aut fieri aliquid.

¶ Ꝓ o solutione ad dubitationem accipit primo qꝫ ꝓpositiones factę de fieri ꝛ agere circa ens ꝛ nõ ens: sunt similes ꝓpositionibus factis circa alios terminos vt circa medicum vel ꝙdificatorem: ꝛ ita aliquid fieri ex ente: aut ens facere aliquid est simile ac si dicatur aliquid fieri a medico: aut medicũ facere aliquid: est quidem simile quo ad ꝓpositionum verificationẽ ꝛ sensuum multiplicitatem: est tñ dissimile quo ad terminoꝝ significationẽ: nam medicus ꝙdificatoꝛ: ꝛ id genus sunt agentes causę, ens autem ꝛ non ens causę sunt materiales. Accepit autem Aristo. hanc ſuppositionem, vt Simplicius inquit, vt procedat per manifestioꝛa, quoniam medicum facere aliquid, quod dupliciter dicatur, est manifestius qꝫ q: ex ente vel non ente dupliciter dicatur aliquid esse vel fieri. vnde dicit. [nos autẽ dicimus ex ente, aut ex non ente fieri, aut non ens, aut ens facere, aut pati, aut quodcunqꝫ hoc fieri vno quidẽ modo], id est quo ad modum loquẽdi, nihil differre ab eo, quod est medicum facẽ aliquid, aut pati, aut ex medico eẽ, aut fieri aliquid. [vnde veteres ideo fuerunt in erroꝛe, vt Auerroes inquit, qñ multiplici ꝓ simplici vtebantur, fieri enim ex ente, vel fieri ex non ente ẽ multiplex, quo ipsi ꝓ simplici vtebantur. Intellexerunt. n. aliquid fieri ex ente in actu, ꝛ fieri ex non ente simpliciter, id est ex nihilo, vel ex ente ꝙ se, ꝛ ex nõ ente per se. At illud multiplex est, vt dicemus.

'Recoꝛnes

H

I Dilucidatoris text' com. 74.

¶Quare cum id bifariam dr: pz etiã q̃ ex ente fieri: aut ens agere vel pati idẽtidem dicaf. Edificat quidẽ igitur medicus: nõ quatenus medicus: z albus fit. non quo medicus: ſz quo niger ẽ. Dedeſ aũt z dediſcit medicinã: quo medicus eſt. ¶Sed cũ maxime, ꝓprie medicum facere aliquid: aut pati: vel e medico fieri dicamus: ſi ea agit aut patit: quatenus medicus: pz ẽt ex non ente fieri: ſignificare ẽt idem q̃ quatenus non ens. Nõ quidem cũ illi non diſtinxiſſent. de liquerunt: z ꝓp ignorationez hanc adeo ignorauerũt: vt nihil prorſus fieri: neq; ceteroꝝ quicq̃ eſſe arbitrarentur. ſz omnem tollerent generationem.

K Einſdẽ antiquus. nam quv igitur

¶Quare qñ hoc dupl'r dr, manifeſtum qñ z ex ente, z ex nõ ente aut fieri aliquid, aut pati. nam edificat quidem medicus non inquãtum medicus, ſed inquantum ędificatoꝛ, z albus fit, non inquantum medicus, ſed inquãtũ niger, medetur autem, z male medeſ, inquantũ medicus. Qñ aũt maxime, ꝓprie dicimus medicũ aliquid facere, aut pati aut fieri ex medico, ſi inquantum medicus hęc patiatur, aut faciat, manifeſtum quoniam z ex non ente fieri, z hoc ſignificat inquantum eſt nõ ens: qđ quidem illi non percipientes, de liquerunt. z pp

L

banc ignorantiam intantum ignorauerunt, vt nihil opinati ſint fieri, neq; eſſe aliorum, ſed auferebant omnem generationem.

An ex non ente ſimpliciter vl ex nihilo poſſit fieri aliquid.

¶Accepit ſuppoſitionẽ: nunc concludit q̃ hę propoſitiones ex ente fieri aliquid: vel ex non ente bifariã ſunt z ſyllogiſmus ſimilitudinarius eſſe poteſt: quot modis ex medico fit aliquid: tot modis ex ente vel non ente: ſed bifariam ex medico fieri aliquid dicitur: igitur bifariam ex ente vel non ente. inquit. quare cum id bifariam dicatur. vz. medicum agere vel pati: pz ẽt q̃ ex ente fieri: aut ens agere vel pati idẽtidem dicaf. exemplificat q̃ modicum agere vel pati ſit bifariam: z inquit. edificat quidem medicus: non quatenus medicus: z albeſcit non quo medicus: ſed quo niger eſt: medeſ aũt z dediſcit medicinam, hoc eſt ſanat vel infirmat: quo medicus eſt. Et ita ex ente fieri aliquid poteſt eſſe: quatenus ens: vel quatenus nõ ens: vt de medico dixit. ¶Sz dicet iunior huius propoſitionis abſolute ex non ente aliquid fit: quis ſenſus. Reſpondet q̃ ſicut cum dr medicus agit: abſolute intelligit quatenus medicus: ſic cũ abſolute proferr ex non ente fit aliquid intell'r quatenus non ens. inquit, ſed cum maxime ꝓprie medicum agere aliquid aut pati: vel e medico fieri dicamus: ſi ea agit aut patitur quatenus medicus: pz ẽt ex non ente fieri: ſignificare etiam idem q̃ quatenus non ens: z ita ſenſus eſt ex non ente fit aliquid hoc eſt ex non ente fit aliquid quatenus non ens: dz enim ſemper propoſitio intelligi in p̃cipalioꝛi ſignificato: deinde declarat cauſam: quã veteres deliquerunt. z inquit. qđ quidem cuz illi non diſtinxiſſent: deliquerunt: z pp ignorationem hanc adeo ignorauerunt vt nihil prorſus fieri: neq; ceteroꝝ quicquã eſſe diuerſuz alterꝝ ab alteroꝛ arbitrarent: ſed omnem tollerent generationem: ſic igitur bene habes

M

q̃ ex nõ ente fieri aligd eſt bifariaz: z abſolute dicta intell'r reduplicative: z q̃ ignoratio huius diſtinctionis fuit cã errozis veteꝝ: nõdũ tñ hẽs rñſionẽ ad formam.

N

¶Et cum hoc.) Lonimentum iſtud aliam prꝛeter textuz gloſam non expoſcit.

Recoḡnes

¶Syllogiſmus ſimilitudinarius Ariſto. eſt, quot modis ex medico dz aliquid fieri, tot modis ex nõ ente, vel ex ente, dõm eſt aliquid fieri. hęc maioꝛ declarata eſt proximo textu. ſed bifariam ex medico dr fieri aliquid igitur bifariam dicetur ex ente vel non ente fieri aliquid, tangit ſimul quaſi minozem, z concluſionem, z dicit, [q̃re, qñ hoc]. ſ. ex medico fieri aliquid [dupl'r dicitur] hęc eſt minoꝛ, [manifeſtum qñ z ex ente, z ex non ente] ſubaudi dupliciter dicendum eſt, [aut fieri aliquid, aut pati] hęc eſt concluſio. deinde probat mĩnozem, z dicit, [nam edificat quidem medicus, non inquantum medicus, ſed inquantum ędificatoꝛ] vt puta cũ acciderit, vt vnus, z idem ſit medicus, z ędificatoꝛ. nam accidit medico tunc, vt ędificatoꝛ ſit, [z albus ſit] id eſt vt patiſ albedinem, [non inquantum medicus. ſed inquantum niger], z qz accidit medico vt niger ſit, ideo medico accidit vt patiatur albedinem. [Medetur autem, z male medetur] id eſt infirmat [inquantum medicus.] Sed dices Ariſto. non videtur ſibi conſtans, quoniam propoſuit q̃ medicum agere vel patiſi dupliciter ſm per ſe, z per accidens, z poſtea declarauit q̃ ſit dupliciter ſm inquantum, z non inquantum. Jdeo pro ſolutione declarat hęc eſſe eadem de medico z loquendo ſuſpẽſue pelndit hęc eſſe eadem de ente, z non ente. z dicit, [qñ aũt maxime ꝓprie]. i. maxime per ſe [dicimus medicuz aligd facere, aut pati aut fieri ex medico, ſi inquãtũ medicus hęc patiatur, aut faciat], id eſt qñ ex medico fieri aliquid inquantũ medicus eſt, idẽ eſt quod ex medico aliquid per ſe fieri, [manifeſtum, qñ ex non ente fieri, inquãtũ eſt non ens z hoc]. ſ. per ſe fieri ex nõ ente [ſignificat], ſimiliter, z ex ente fieri inquantũ eſt ens ſignificat aliquid fieri ex per ſe ex ente. Quare inquantũ pro per ſe acceptum eſt, z non inquantũ pro p̃ accidens, [quod quidem] id eſt quã quidem multiplicitatez [illi]. ſ. veteres [non ꝑcipientes], ſed ſolum vno modo non ens quatenus non ens, hoc eſt per ſe accipientes, nec diſtinguentes per ſe z quatenus non ens, z p̃ accidens [deliquerunt], z dixerunt neq; ex ente, neq; ex nõ ente ens fieri. [z pp hanc ignorantiã] vz eius qđ per ſe eſt, z per aecidens alia quoq; [ignorauerunt intantũ, vt nihil opinati ſint fieri], qñ neq; ex ente quatenus ens, neq; ex non ente quatenus non ens fieri ens põt. nec ſolum hoc ignorauerunt, [ſed neq; eſſe] ſubaudi aliquid [alioꝝũ], ſed vnum eſſe ens ſiquidem nihil ſit ex ente. ex quibus patet partez hanc, vz, [qñ aũt maxime] melius eſſe hoc pacto expoſitã, q̃z fuerit olim inducta in comẽtarijs. z hoc pacto, vt mihi vz Simpli. expoſuit. ¶Sz dices vz q̃ non ſint idem inquantũ z per ſe, qñ quod p ſe ineſt, eſt de omni, non tñ quod ineſt inquantuz, eſt de oi. Medicus enim medetur inquantuz medicus: z tñ nõ oĩs medicus medetur. z ita mederi ineſt medico inquãtum medicus eſt, z tñ non ineſt omni medico. ¶Dõm per interẽptionem aſſumpti, non eniz medicus inquãtum medicus medetur. Sed inquantũ medicus accipitur pro eo, qui actu, medetur. z ſic eſt de omni, z inquãtum. bene tñ medicus inquantum medicus eſt medicatiuus, z per ſe, z de oi eſt medicatiuus. Ariſto. aũt in textu ſemper aceepit medicuz pro eo, qui actu medetur. qñ ſic prędicatum ineſt ſubto inquantũ, quod eſt dicere ſcõm quod ipſum, z per ſe. Jdez enim eſt ſcõm quod ipſum, z

O

Dubõ.

Solo.

P

Q

A Expõ eius: qđ ẽ inquãtum.]

ipſum, z inquantũ primo poſterioꝛ. ¶In cõmẽtarijs z in ludicris expoſuimus quot requirũtur ad hoc. vt aliquid ineſt inquantum, z ſm quod ipſum, nõ opz hic repetere. ſatis aũt eſt colligere q̃ medẽs ſm qđ medens, vel inquantum medens curat, qñ medens eſt medens, z medens curat, z ſi aliquis eſt medens ille curat. igitur medens ſm quod medens, vel quatenus medẽs curat. hac ratione p̃cedit q̃ medicus inquantum medicus eſt curatiuus: quoniaz medicus eſt medicus, z medicus eſt curatiuus, z ſiquid eſt medicus, illud eſt curatiuũ. igitur medicus ſm quod medicus vel inquantuz medicus eſt curatiuus. non tñ medicus inquãtũ medicus curat. ſic enim omnis medicus curaret. Sunt igitur tres propoſitiones, quibus interpretatur inquãtũ, z ſm quod ipſuz, in quarum prima prędicatum dz de ſubiecto, ideo hęc eſt falſa, homo inquantũ latrabilis eſt canis. qñ canis non dz de homine. In ſcda terminus ſupza quez cadit reduplicatio dz de ſubiecto. Jõ hęc ẽt eſt falſa, homo inquantũ latrabilis eſt animal, qñ latrabile non dz, de ſubiecto. Tertia in qua prędicatũ dz de termino ſupza quem cadit reduplicatio conditionaliter per terminuz tranſcendentẽ, Jdeo hęc eſt falſa Medicus inquãtum medicus curat. qñ non ſi aliquid eſt medicus, illud curat, quia medicus dormiens eſt medicus, qui nõ operatur. ſed de his in cõmentarijs.

B Falſa Talpa inquãtũ aĩal põt videre Falſa Dõ inquãtũ latrabilis ẽ canis. Falſa Dõ iquãtũ latrabilis ẽ aĩal. Falſa Medicꝰ in quãtũ medicꝰ curat. Falſa Dõiquãtũ medicꝰ curat. Dilucidatoris textꝰ com. 75. Einſdẽ antiquus.

¶Nos aũt z ipſi dicimus fieri quidẽ nihil ſimpliciter ex non ente: tñ ex non ente quaſi p̃ accidens fieri ex p̃uatione enim quę eſt per ſe non ens: non quatenus ſubeſt: fit aliqd admirabile autem hoc atqz impoſſibile videbatur ita aliquid ex non ente fieri.

C

¶Nos aũt z ipſi dicimus fieri quidẽ nihil ſimpliciter ex ente, ſed tñ fieri ex non ente, vt ſcõz accidens. ex p̃uatione enim quę eſt per ſe nõ ens, non ex eo quod ſubeſt, fit mirabile. n. vr z impoſſibile ſic fieri aliquid ex non ente.

¶His habitis rñdet ad ſyllos: vnus enim probat ex nõ ente nihil fieri. ſcõs z alius ex ente probat ẽt nihil fieri. Soluit primum q̃ ex non ente per accñs fit aliquid: ex non ente tñ per ſe verum eſt q̃ nihil fit: ex materia. n. fit aliquid q̃ eſt non ens per accidens: ſaltez vt priuata. Sz dices ꝛ. qñ ex p̃uatione fit aliquid per ſe: qz eſt p̃n cipium gñationis per ſe, z p̃uatio eſt non ens ſimpliciter: igitur ex non ente ſimpl'r aliquid fit. Rñdet. ex p̃uatione enim quę eſt per ſe non ens: non quatenus ſubeſt hoc eſt: vt exponit Themiſtius non quatenus ſubſtitum: aut immanens ex ea fit aliquid, z ſic nõ quatenus ſubtum, ſed quatenus terminus e quo. inquit igitur talẽ diſtinctionẽ q̃ ex non ente ſimpliciter poteſt fieri aliquid dupl'r: aut tanq̃z ſubſito immanenteq̃z ſubiecto: z ſic eſt impoſſe. aut tanq̃z ex termino a quo: z ſic eſt poſſibile q̃ non intelligentes veteres, admirabãtur. z ſic pz ſolutio ad vnum membzum. Lommentum patet.

D

Recoḡnes

¶In comment artys hic textus eſt expoſitus ad mentez Themiſtij, z licet Simplicius, z Alexãder multifariam expoſuerunt, z ad mentez Platonis in ſophiſta. tñ dicimus q̃ Ariſto. rñdet ad ſyllm, quo antiqui probarunt ens fieri non poſſe ex non ente, z dicit [nos antẽ, z ipſi dicimus fieri quidem nihil ſimpliciter]. i. per ſe [ex ente.]non enim ens fieri põt ex ente inquantũ ens, qñ ſic ex omni ente, z ita ex ſe ipſo. quare idẽ eſſet anteq̃ eẽt. [Sed tamen] ens ſubaudi fieri ex non ente [vt ſm accidens. ſic ędificat ex materia eniz vt Simplicius ſubaudit, quatenus ineſt ipſi p̃uatio, quę p ſe eſt non ens, fit aliquid, cuius rõem affert, z dicit, [ex p̃uatione. n. quę eſt per ſe non ens] ſaltem formaliter, in hoc eniz cõtinent cũ negatione, [non fit] ens [ex eo, quod ſubeſt] id eſt per ſe. ſ. inquantum non ens, ſic. n. generatio eſſet ex nihilo nullo ſubiecto deferente: ſi. n. ens per ſe fieret ex non ente per ſe, fieret ex nihilo, z ſic nõ oportet ſubyci mãm. tñ ens fieri ex mã, quę eſt non ens per accidens. ſ. quatenus ipſi accidit p̃uatio, quę eſt non ens p ſe, nihil prohibet. Tunc dicit hoc viſum eſſe mirabile veteribus. Sic igit ad formã pcedo ens fieri ex nõ ente per accidens, qñ fit ex mã, cui accidit p̃uatio, quę eſt p ſe non ens. ens aũt fieri per ſe ex non ente, impoſſe eſt, qñ tunc ex oi non ente, z ita ex nihilo, hoc pacto exponendo, textus eſt clarus. Simplicius aũt, z Alexãder in exponẽdo obſcurum fecerũt hunc locũ. ¶Quo vero ad verba attinet, Cum dicit [non in eo, qõ ſubeſt, ſit] vno mõ intell'r nõ in eo qõ eſt pars entis ſit. z hoc pacto nõ eſt ad propoſitum melius ergo [non in eo q̃ ſubeſt exponit], id eſt p ſe [ſit]. ſed ſit ex materia, quę ſubeſt p̃uationi, z ita ſit ex non ente p accidens, qz ex materia, cui accidit non ens. i. ipſa p̃uatio: quę p ſe non ens eſt. Themiſtius aliter expoſuit, vt patet in cõmentarijs.

E Soĺo ad formam.

F

¶Similiter aũt neq; ex ente: neq; ens fieri: niſi p accñs: ſic aũt z hoc fieri eodẽ mõ dicimus: quẽadmoduz ſi ex aĩali aĩal fieret: z quodaz aĩal ex quodã aĩali: veluti ſi canis ex equo fieret: fiet quidẽ. n. ſi canis nõ ſoluz ex aĩali: quodam: ſed ex aĩali: ve; non vt aĩal. Jam enim id ipſum eſt: Nõ ſi aligd aĩal non per accñs fieri debet: non ex animali erit.

Dilucidatoris textꝰ com. 76.

G

Einſdẽ antiquus.

¶Similiter aũt neq; ex ente, neq; ens fieri, niſi ſm accidens. ſic aũt, z hoc fieri eodem mõ: vt ſi ex aĩali aĩal vtiq; fieret. z ex quodam aĩali quoddam animal, vt ſi canis ex equo fiat. fiet enim vtiq; non ſolum ex quodam animali canis, ſed ẽt ex animali non tamẽ inquantũ aĩal. eſt. n. iam hoc. Nõ ſi aliquod aĩal fieri dz, non ſm accidens, non ex animali erit.

H

¶Nunc ſatiſ facit ad 2m membrum z declarat quõ ex ente fiat aliquid: z vult q̃ ex ente nõ fiat aliquid p ſe: quatenus ens: ſed per accñs: primum eo pz: qz ſi ex ente q̃tenus ens aliquid fieret: ex omni ente poſſet aliquid fieri tanq̃z ex ſubiecto: z ſic ex eẽlo z deo q̃tenus ex ſubiecto fieret aliquid. Nõ vero per accñs ex ente fiat aligd: pz: qz ex mã fit aliquid non ſub ratione qua ens. Jngt. Silr aũt neq; ex ente: neq; ens fieri dicimus: niſi per accidẽs. hęc ẽ rñſio: z vt clarioza ſint ea quę dixit, adhibet exẽplum z inquit. ſic aũt z hoc fieri eodẽ modo dicimus: quẽadmodum ſi ex animali aĩal fieret, z quoddam animal ex quodaz aĩali tanq̃z ex mã z ſubiecto: veluti ſi canis ex equo. fiet quidem enim canis non ſolum ex aĩali quodã vtpote ex equo: ſed ex aĩali: veruz non vt aĩal: qz tũc ex omni aĩali: z ſic ex ſeipſo fieri poſſet: qõ eſt impoſſibile. Jam enim idipſum eſt. Nõ ſi aliquid aĩal fieri dz per ſe, z non per accñs: non ex animali erit, z ſic per exemplum poteſt patere ſenſus propoſitionis.

¶Hęc enim.) Prima pars commenti exponit reſponſionem: ſecunda pars exponit exemplum: prima patet.

¶Adhuc aũt.) Hęc eſt ſcda pars vbi exponit exemplũ,

I

ꝛ exponit illud per modū q̄nis: pōt enim quis q̄ꝛere. vtrum ex aiali possit intelligi fieri aial: videtur q̄ nō qꝛ si ex quodā aiali fieret, quoddam aial: vt ex equo canis: igitur ex animali simpliciter fieri posset aial. tenet ꝓña. ab ipsa particulari ad indefinitam. ꝓñs videt falsum: q̄n q̄ꝛ transmutat ꝺz transmutari ad id quod nō habet: opoꝛtet enim recipiens esse denudatum a natura recepti. Quare si animal ex animali fieret quatenus animal: tunc aliquid transmutaret in spēm siue genus: quod pꝛohabebat in actu.

K

¶ Et ideo.) Respondet q̄ pp hoc si ꝺebeat fieri aial ex aiali: nō ꝺz fieri quatenus aial ex aiali. Ubi. n. aial simpliciter quatenus aial fieret ex animali quatenus aial: tunc idē esset ꝛ fieret: sed q̄n g̃ iiatio est aialis ꝺesignati vtpote canis: sic fit ex animali: ꝑ accīs: ꝛ ex non cane ꝑ se: canis enim fit ex aiali: vtpote ex equo per accīs: ꝛ ex non animali: et per accīs: vtpote ex equo: cui accīs est esse non animal: quod est canis.

¶ Et cā eius.) Assignat cām quare ex ente ꝑ accīs semper fit ens: ꝛ vult hoc esse q̄n mā non pōt stare sine forma: nec sine pꝛivatione: ꝛ q̄n oē quod fit ex materia fit: cui accidit non esse vtpote pꝛivatio: ꝛ cui accidit eē vtpote forma: iō generatum per se fit ex materia: ꝑ accīs ex ente: ꝛ ex non ente: quę illi accidunt. Hęc ex cōmento. quę clarius dicta sunt in textu.

Dilucidatōis textꝰ cōm. 77.

L

Euisdē antiquus. omne ὁπερ ὀν omnino

¶ Et si aliquod ens fiet nō ex ente: neq; ex non ente fiet. Dictum est. n. ex non ente fieri quid significat: qꝛ. vꝫ. quatenus nō ens: insuper aūt neq; esse omne: neq; non esse tollimus.

¶ Et si aliquod ens non ex ente. neq; ex nō ente. Ipsum enim ex non ente dictum est, quid nobis significat. q̄n inquātū nō ens. Amplius aūt ꝛ esse oē, aut non esse non remouemus.

¶ Tunc quasi ad formam.) Rūdet ad totā rōnē: ꝛ inquit [ꝛ si aliquod ens] fiet vtpote aer nō ex ente fit quatenus ens: neq; ex non ente quatenus ens: dictum est. n. ex non ente fieri quid significat: qꝛ. vꝫ. significat fieri ex non ente quatenus non ens. ¶ Sed ꝫ ꝺubitat iunior: si ex ente fiat quid ꝛ ex non ente: vtruꝫ ex omni ente fieri possit: ꝛ ex omni non ente. ¶ Rūdet Aristꝫ. has esse impertinētes: qꝛ g̃ rīsion ē nostrā. neq; has affirmamus: neq; has negamus. [inquit] insup aūt: neq; esse omne sꝰbandi ex omni tollimus: neq; non esse oē ex omni tollimus: q̄n hę impertinētes sunt pꝛopositō: potest tñ pateꝛe solutio ex dictis. Hęc est ꝛesponsio pꝛima Aristo.

M

Quid reduplicatio.

¶ Si igitur.) Cōmētum pñs pꝫ. ¶ Ad hoꝛum quę dicta sunt ꝺeclaratiōē: pꝛimo ſm vnum modū aiaꝺuertendum cuius sit ꝛeꝺuplicatio: quiꝺ q̄ꝫ sit ꝛeꝺuplicatio: atq; ꝛeꝺuplicationis quis finis: ꝺeinꝺe aꝺꝺendus aliuꝫ modum facilioꝛē. ꝛeꝺuplicatio itaq; ſubiectie esse ꝺz, tanq̄ eius q̄ ꝛeꝺuplicaf: ꝑ q̄ hęc nō ē ꝛeꝺuplicatiua apō Aristꝫ. hō est aſal, vt ꝛisibile: lz sit vera: neq; hęc. hō est aial, inquantum aial. Est aūt p̄ꝺicati vt pars: quo sit vt hęc impꝛopꝛia sit. hō quatenus hō ē animal: lz sit vera: vt enim negatio a ſubiecto incipit ꝛ ꝺefinit in p̄ꝺicatū: sic ꝛeꝺuplicatio a p̄ꝺicato effluit in ſubm: causa aūt est q̄n ꝛeꝺuplicatio ē actus foꝛē: negatio ē actus māꝫ: gꝺ aūt fit: ꝺicamus q̄ ꝛeꝺuplicatio est ꝛepetitio ſubiecti a parte p̄ꝺicati se tenens: vt hō est aial vt hō: homo eniꝫ bis enūtiatur: semel vt ſubm: ꝛ semel vt p̄ꝺicati pꝰs.

De nota ꝛeduplicationis.

De fine ꝛeduplicationis.

¶ Et ꝺe fine ꝺicamus: q̄ finis ꝛeꝺuplicatiōis est vt notetur causa inhęꝛētię p̄ꝺicati aꝺ ſubm: ꝛ hac rōne ponitur a parte p̄ꝺicati: hęc oīs colligūtur primo pꝛio-

rum. capi. 33. ¶ Ex his ſequitur q̄ eiusmoꝺi pꝛopositiones. homo vt hō est aial: homo vt ꝺisciplinabile est ꝛisibile: ſocrates vt currit mouetur: ꝛ cęteꝛg id genus nō ſm oēs conꝺitiones ꝺūr ꝛeꝺuplicatiuę: ſeꝺ similes illis pp notaꝫ ꝛeꝺuplicatiōis quā oēs hñt. ¶ Scꝺo aiaꝺuertēꝺum q̄ oīs pꝛopositio ꝛeꝺuplicatiua equipollet pꝛopositioni p̄ se primo: nec aliteꝛ veꝛificatuꝛ. niſi q̄n veꝛificaf pꝛopositio p̄ se p̄: vnꝺe hęc ē veꝛa p̄ se p̄. homoē aial quatenus hō: q̄ ſub rōne hoīs p̄pꝛia est aial. Silr hęc est veꝛa medicus ſanat quatenus medicus: q̄n ſub rōne medici ſanat. ¶ Sꝛticolę aūt ꝛeꝺꝺūt p̄ticulam illā inquātū ꝛ id genus posse teneꝛi ꝛeꝺuplicatiue ꝛ ſpecificatiue: q̄n non est pipateticū: vbiq; Aꝛist. ꝛeꝺuplicatiuā vult pueꝛti cum peꝛ se ſm q̄ ipſum: neq; aliteꝛ legi. Oꝛ si tu vis ꝺaꝛe illi alium ſenſuꝫ: potes facēꝛe: q̄ꝛ aꝺmoꝺū ſolemnus ponere nouas ſignificationes ꝓpositionibus: vt in obligatione ſolēt ſꝛticolę ponere: q̄ hęc pꝛopō. hō est equus: ſignificat mihi hominē esse ꝛisibile: hoc enim non est ex vi pꝓpositionis: ſed ex noua impositione: ſic hęc ꝓpositio. medicus inquantū medicus ſanat: pōt ſignificaꝛe noua impositione q̄ medicus ſanet: ꝛ si quis ē medicus: ille ſanet. Sꝫ hęc ſignificatio non eꝛit ex vi pꝛopositionis: ſeꝺ ꝑ nouā impositionē: ꝛ nā ꝛeꝺuplicatio ē fꝫ q̄ ipꝫ ꝛ fꝫ q̄ ipꝫ ē ꝑ se. igit oīs ꝛeꝺuplicatiua hꝫ viꝫ vnā. ¶ Sed ꝺices. medicus ſanat vt medicus igitur oīs medicus: tꝫ conſequentia. q̄ omne ꝑ se ē ꝺe omni. ¶ Rñdet Themi. p̄ poſte. q̄ oē ꝑ se est ꝺe omni primo vel ſcꝺo modo: at ꝫ modo, vt ſunt q̄ neutro modo inſunt: non opꝫ vt ſint ꝺe oī: cuꝫ ſint accidentia: ꝛ hęc est cā eꝛꝛandi apud hos. ¶ Dis acceptis pōt pateꝛe ſoꝟo Aꝛist. Ambg. n. ſunt falſę hę. ex ente fit aliquid quatenus ens: q̄ꝛ non ſub rōne entis. Similiteꝛ hęc est falſa, ex nō ente fit aliquid quatenus nō ens: q̄ꝛ nō ſub rōne non entis. vtraq; tñ est veꝛa ꝑ accīs: q̄n ex ente fit aliq̄ non quatenus ens. Silr ex non ente fit aliquid non quatenus non ens: ꝛ hoc ē ꝺicere ꝑ accīs. Dic est vnus modus exponēꝺi ꝛeꝺuplicatiuaꝫ: ꝛ maxime apud Themiſtium. ¶ Dic tñ modus pꝛo tanto vꝫ ꝺubius: qꝛ Aꝛisto. in lib. pꝛioꝛ. ꝺocet pingatione ex ꝛeꝺuplicatiua ꝛ abſoluta: ſeq ꝛeꝺuplicatiuam vt ſi omne b. ſit. a. inquātum, b. c. veꝛo est b. igit. c. ē. a. inquantuꝫ. b. vbi patēt duo ꝫ̃ia huic. ꝓmo q̄ ꝓpositio est ꝛeꝺuplicatiua: vbi non ꝛeꝺuplicatuꝛ ſubiectuꝫ: vt hęc. c. est. a. inquātum. b. quę eꝛat concluſio. pꝫ ſcꝺo q̄ ꝛeꝺuplicatiua ꝺebet esse ꝺe omni: aliteꝛ ſub maioꝛi non posset aſſumi minoꝛ. ¶ Pꝛopteꝛea vꝫ mihi esse appellanꝺā omnem pꝛopositionē ꝛeꝺuplicatiuam in qua est ſubm ꝛ p̄ꝺicatum ꝛ aliquid ꝺeteꝛminatum peꝛ notam ꝛeꝺuplicationis: siue ſit ſubm: siue p̄ꝺicatum: siue aliquid qō ſit cā inhęꝛentię p̄ꝺicati aꝺ ſubm: ſe tenens a parte p̄ꝺicati: ſicut ſyncathegoꝛema a pte ſubti. ¶ Scꝺo vꝫ mihi q̄ omnis ꝛeꝺuplicatiua ꝺebeat esse peꝛ se ꝛ fm q̄ ipſum: ꝛ peꝛ p̄ñs ꝺe omni. ¶ Et ita aꝺ veꝛitateꝫ illius ꝛeg ritur p̄ q̄ teꝛminus ſupꝛa quę est ꝛeꝺuplicatiua p̄ꝺicetuꝛ ꝺe ſubiecto: pp qō hęc est falſa. homo ē aial inq̄tum latꝛabile. q̄n latꝛabile nō p̄ꝺicatuꝛ ꝺe homine. ¶ Scꝺo q̄ p̄ꝺicatū p̄ꝺicetuꝛ ꝺe eoꝺem ſubiecto: rōne cuius hęc est falſa. talpa pōt viꝺeꝛe inquātuꝫ aial. quoniam posſe viꝺeꝛe nō p̄ꝺicaf ꝺe talpa: quaꝛe ꝛo conceꝺaf alias ꝺiximus ꝛ ꝺicemus in 7°. ¶ Tertio. q̄ p̄ꝺicatuꝫ p̄ꝺicetuꝛ ꝺe omni ꝛeꝺuplicato: vel conꝺitionaliteꝛ ꝺe illo peꝛ teꝛminum tꝛāſcenꝺentē: pp qō hęc falſa est: ꝙificatoꝛ ꝙificat inquantum ꝙificatoꝛ: q̄n non oīs ꝙificatoꝛ ꝙificat: ꝛ hęc ſilr ſocrates ſanat inquantum medicus: q̄ꝛ non oīs medicus ſanat. Et hęc tria ſa-

N

Excerptū.

Cui ꝓpolꝫ ꝓpō ꝛeꝺuplicatiua.

Noīales.

O

Dubō.

Solo.

P

Lōſutatio p̄mi modi.

Pō ꝓpa.

Q

De ꝓpōnibus ꝛeꝺuplicatiuis.

A

Quid ꝛeꝺuplicatiua. Dubō.

tis requiruntur aꝺ ꝛeꝺuplicatiuam. ¶ Et tunc patet. q̄ omnis ꝛeꝺuplicatiua est ꝺe omni ꝛ peꝛ se: vel ſaltez ꝺe oī ꝛ neciaꝫ q̄ rōne hęc ꝛerit oīno falſa: medicus curat vt medicus: q̄ꝛ ꝺeficit ſibi tertia. ¶ Sꝫ ꝺices. medicus ſub rōne qua medicus curat. igitur medicus curat vt medicus: ſaltem ſpecificatiue. ¶ Dico ſm būc modum, ſpecificatiue teneri nihil esſe aꝺ ꝛeꝺuplicationem: niſi ſm nouam impoſitionem vt ꝺiximus in primo modo. ꝛ p̄ñs nego medicuꝫ curare ſub ratione qua medicus: q̄ꝛ tunc cuicūq; competeꝛet ratio medici curaꝛe: ꝛ ſic oīs medicus: ſeꝺ bene medicus est curatiuus ſub rōne qua medicus. Et tunc iuxta hunc modum rñſio Aꝛist. patet.

Aꝺ ꝓpō.

¶ Hęc enim est falſa. ex ente fit aliquid vt ens: q̄ tūc ex omni ente ꝛ ſic ex ſeipſo. Similiteꝛ ꝛ hęc. ex non ente fit aliquid quatenus non ens: q̄ꝛ tunc ex omni nō ente: quoꝺ est falſum. Bene tñ conceꝺitur. q̄ ex ente ꝑ accīs fit aliquiꝺ: q̄ ex materia p̄ quę est ens per accīs ꝛ rōne foꝛmę. Similiteꝛ ex nō ente per accīs fit aliquiꝺ: q̄n ex mā prima cui acciꝺit esse non ens ꝓp privationem. Dic modus ſecunꝺus vꝫ magis ꝓpateꝛicus: habent veꝛo ſe bi moꝺi: q̄ primus negat ſcōm: ꝛ ſecunꝺus negat primum. Propteꝛea ſunt qui meꝺiant: ꝛ cōceꝺit vtroſq; aut ſi obliq̄, q̄n lz obliquꝰ nō posſit eē p̄ꝺicatū, aliq̄n ſubit rōnē p̄ꝺicati, vt ſi ꝓpositis ꝓpōnibꝰ.

B

C

¶ Unus quiꝺez igitur modus hic est: alter veꝛo est q̄ hęc ꝺicere conuenit ſm ptātē ꝛ actū. quę eꝛa aliꝭ in locis exaꝛte magis ꝺeteꝛminata est. Quaꝛe, vt ꝺicebamus, hę ꝺubitatiōes elicūtur: quibus ipſi cōpulſi, eoꝝ quę asſeꝛuntur quęꝺam enecabant. Propteꝛ hoc. n. intantum pꝛioꝛes ea ab via ꝺeuiabant: qua in generationem atq; coꝛꝛuptionem ꝛ atq; oīno mutationē acceꝺitur: hęc. n. natuꝛa viſa, oēm eoꝝ ꝺissoluit ignoꝛantiam.

Dilucidatōis textꝰ cōm. 78.

G

¶ Unus quiꝺem igitur modus hic est, sed aliꝰ. q̄n contingit hęc ꝺicere ſcōm potentiam ꝛ actum. hoc aūt in aliꝭ ꝺeteꝛminatum est ꝑ certituꝺinem magis. Quaꝛe vt ꝺiximus ꝺefectus ſoluūtur. pp coacti remouēt p̄ꝺictoꝝ quęꝺam. pp hoc. n. intrīs pꝛioꝛes ꝺeſtituꝛunt a via in generationem ꝛ coꝛꝛuptionem ꝛ omnino mutationem. Hęc. n. vtiq; viſa natuꝛa omnem ſoluit ipſoꝝ ignoꝛantiam.

Euisdē antiquus. vt ꝺixiꝰ ὅπερ εἰρηκὼς ἦν quoꝺ qꝺem.

H

¶ Duę possunt esse ꝛationes: cuꝛ Aꝛisto. inꝺucat 2ᵐ ſoluendi moꝺuꝫ: pꝛima est exꝓpositoꝛis. vꝫ. q̄ ſolutio p̄ma non ſufficit: nā ſi ens fit ex ente per accīs vel ex nō ente: oꝓoꝛtet ponere aliquid ex quo fiat ens per ſe: q̄n oē per accīs ꝛeꝺucitur aꝺ per ſe: aꝺ ostendendum igitur ex quo fiat aliquid per ſe: ſubſcꝛibit 2ᵐ ſolutioneꝫ. Secunꝺa est noui exꝓpositoꝛis. vꝫ. vt oſtenꝺat ſyllm illoꝝ multifariam ꝺelinquere. p̄ 2ᵐ enim moꝺum ꝺeclaraꝛunt eos eꝛꝛare in logica: peꝛ 2ᵐ eoſꝺem eꝛꝛare in metaphyſica: ꝛ in nāli ſcia. In metaphyſica q̄ꝺez quatenus ꝺiſtinctionem illam in potentia ꝛ actu ignoꝛaꝛūt. In naturali veꝛo: q̄ꝛ nāę nām ꝛ ꝺefinitionem tam nālem: q̄ metaphyſicam ignoꝛaꝛunt. Inquit. [ynus quiꝺē igitur moꝺus hic est: alter veꝛo est q̄ hęc]. i. ambo illi mębꝛa ꝺicere conuenit ſm potestatē ꝛ actū: fit. n. peꝛ se q̄ꝫ ex mā: ꝛtenus est ens in potētia: ex ente in actu fit peꝛ accidens: quatenus accidit māę. fit ēt ex nō ente peꝛ accidēs: fꝫ q̄ꝛ ſolutio hęc est metaphyſica: ideo inquit. [quę

res alijs in locis exacte magis determinata é: vtpote in libro metaphysicę nono. ¶ Tunc quasi epylogat in tota dubitatione z solutione: z inquit. Quare (vt diceba-mus) ex dubões his duobus modis elidunt ex dubitationes dico: quibus ipsi nescientes eas soluere com-pulsi: eo ꝙ ex asserunturꝙdam vt gñationem corru-ptionis: rex diis: atq; pluralitatē enecabant: qđ decla-rat. Propter hoc. n. qz. vȝ. eas soluere nesciebant in-trō priores, ea a via: ea dico a via: qua in generationes z corruptiones: atq; oīo mutationē acceditur. nescien-tes enim soluere dubitationē: deviarūt a via qua ducit in generationem. vȝ. a materia: z ita negarunt mām: et per consequens negarunt generationem z alia conse-quentia. Explicat autez viam: z inquit. hęc natura quę est māe visa, z bene cognita: oēm eorum dissolui igna-viam: z sic deuȝ ab illa celsitarūt in errores. Pęc sunt quę ab Aristotele hūr in solutione rationis psecorum.

Qđ creationē. ¶ Id est iste. Hoc cōmētum nihil pīner pręter textus expositionē: qđ non pateat. ¶ Sed circa hęc exoritur difficillima qō. vtrū in tpe possit aliquid ex nihilo fieri. Et arguit ꝙ sic. ex aliquo nihil fit: igit non ex nihilo ni-hil fit. tȝ pña per legem Ddictoziarum: nō ex nihilo nihil fit. igitur falsum est ex nihilo nihil fieri: igitur propositum. vȝ. ex nihilo aliqd fit. ¶ In Ddium est Aristo. oē qđ fit vult ꝙ fiat ex ente in potentia. ¶ Circa hanc. q. pri-mo declarabo titulum qōis. ¶ Scđo positionem Aris-to. z Plato. ¶ Tertio. qualis ppō sit hęc. oē qđ fit ex ente fit. ¶ Quarto. q̄ rones sint pro pōne Aristo. z Pla-tonis. ¶ Ultimo ad. q. dicemus fm veritatē: addētes persuasiones: z soluentes rationes oppositę partis.

Ordo qō-nis.

Quid crea ri ex nihilo ¶ Quantum ad pm̄ ad aduersione dignum est. ꝙ non dī aliquid fieri ex nihilo: ppea qz nihil illius pręsupponi-tur. qz nec ex parte agentis: nec ex parte māe z subiecti quicquā pręsupponit. Sic enim oia ex ente fierent: qm̄ oia supponunt deū vt efficientē primum z vniuersalis-simū rex auctorem. Dicitur igit aliquid fieri ex nihilo qm̄ nēcio effectui nihil pręsupponit: vt mā vel subm ex quo res ipsa facta educitur. Verbi cā, pro inniozibus si solipse calorē efficeret nullo subsito subito: creare dice-ret ipsum: tȝ supponat solipse calefaciens: cum igitur tres sint causę finis agens z mā solus creare dī forma: qm̄ mā ex qua fiat: non pręsupponitur: tametsi z finis z agens supponant. ¶ Aduertendū 2ꝙ creari pōt in-telligi dupliciter ex nihilo. Uno modo in tpe. quia. vȝ. rem ip-sam creatam nihil pręcessit tpe: quō rationalis anima ponitur de nouo tpe creata. Alio modo non in tpe: sed ab ęterno, ipso nihilo pręcedente nō tpe: sed nā sine ra-tione nostra concipiendi. quo nōnulli mundum creatū esse ab ęterno aiunt ad mentem Aristo. quatenus ipsū mundum pręcessit non esse fm rationē tm̄. ¶ Quęstio nostra quęrit de creatione quę fit in tpe de nouo: z non ęterna: qz de ęterna disputabitur in 8o huius. Hęc de pri-mo. ¶ Quę aūt fit positio Aristo. z Plato. declaremus. Quidā viri peripatetici, vt Thomas, Egidius z plu-res qđq; Aristotelē creationem in tpe cōcessisse aiunt. Ad hoc aūt inducebanturꝙ: Aristo. in lib. de bona fo-tuna circa finem, vbi velle expresse esse fortunaz quan-dam diuinam, quę ideo diuina est, qz est a deo imediate ex nihilo facta in anima bene fortunati. ¶ Amplius in libro. 12. meta. tex. com. 36. habetur. ꝙ omnis forma fit non extra: sed simul cum cōposito, z in lib. de generatio-ne gialium. ponit aiam de foris accedere: ideo apud ip-sum oportet pcedere creationē. ¶ Auctes hasce dupli citer glossant. vno modo ꝙ Aristo. loquitur in cōposi-tis: In his eniz vult nihil fieri ex nihilo: qm̄ omne com-positū fit ex suis partibus, z per pīas ex ente. Simplicia vero cum non per partes esse sumant: nonnulla ipsoꝝ creari posse Aristo. arguit: qm̄ ad illa non pertingit vir-tus nālis: vt est aia rationalis: z bona fortuna diuinitus producta, z per hoc satis facium ad auctem primi cęli. ¶ Aliter qm̄ expositores soliti sunt dicere: ꝙ Aristo. voluit in tpe nihil fieri ex nihilo per verā generationē: nam cuz generatio sit finis motus: z in oī motu opz sup-ponere mām, sic etiam oīs gñatio ex Dio: iure ex ente fit: at creari ex nihilo cum nō sit finis motus, nec ex Dio: rōnabiliter dicere pōt eē pole vt de aia: z divina fo-tuna lectitatū est ab eo. ¶ Sed Dhoc arguūt posterio-res acuti: qz apud Aristo. duo sunt pcessa vbiqz: ꝙ nul-la inferior virtus ipso deo pōt aliquid creare: siue fa-cere: nō pcurrente virtute dei vt causa vlīma: z ita apud ipsum nulla intelligentia inferior potest creare.

Aliꝰ modꝰ Replica Dexposito-res.

¶ Scđo apud ipsum est pm̄ in 8os huius: z in libro de gñatione z corruptiōe a simplici z invariabili nō posse nouum proficisci. Ex duobus emergit apud Arist. esse impossibilem creationē tā rei compositę qđ simplicis. ¶ Ex primo enim colligit a nulla inferiori virtute fieri aliquid ex nihilo: vt voluit Auic. 6o metaphysicę suę. capite scđo. Ex scđo concesso a deo immobili nullum potest nouū proficisci: iure apud Aristo. nihil potest ex nihilo fieri. ¶ Propter hęc negant creationē ad men-tem Aristo. pcedunt tm̄ cum principijs Arist. posse sta-re deum facere aliquid de nouo: non tm̄ creādo: nec ge-nerādo. ¶ Ad cuius evidentiam ipsi volunt e deo im-mutabili nullum esse nouū duobus stātibus. vȝ. ꝙ illud nouum sit alterius rōnis ab antiquo: nam intelligentia oīno immutabilis fm eum causat nouaz motus partē: quę qz est eiusdem rationis cum pcedēte: fieri pōt ab imobili. ¶ Amplius intelligi dz nulla posita variatio-ne in medijs causis activis, z passivis. Ubi enim causę intermedię activę vel passivę essent varię deus pōt pro-ducere nouuz, nulla existente in deo variatione. Uerbi causa. sol vno radio invariabili exiccat lutum: z solvit glatiē: qz ex parte subiecti est varietas. igitur ꝙ positio Aristo est hęc. ab ęterno immutabilinō est nouum alte-rius rationis z imediate: vbi aūt vna conditio deficit: cum Aristo. principijs stat posse esse nouū: z ita fm ip-sum hoc corpore organizato deus necessitate immutabi-litatis causat hanc aiam: z prius nō, qz mā non erat di-spositā. Deus eniz influit vlr z vniformiter in quoȝin-ęqum pōt apud Aristo. z qz corpus hoc est dispositus: illud non: ideo huic aiam causat illi non. ¶ Ex his pȝso lutio, z concordia dictorum Arist. ipse enim negat crea-tionem in tpe: nam creatio apud verum intellectū eius est productio rei in aliquo priori vbi materia non sup-ponitur: modo apud Aristo. non dat rei talis pductio in aliquo priori nullo pręsupposito: nec priori tpe: nec priori nā: ideo apud ipsum nihil creatur: ata rōnalis: vt in libro de intellectu dictum est apud hos opinātes non creatur ex deo in aliquo priori nā: z in alio infunditur: sed simul fuit pductio z infusio. Locedit tm̄ aliqđ de no-uo posse ab eo euenire ꝑ ꝑ variationē causę subtinę: nō ꝓpter variationē Dei. Stat igit cum dictis Arist. aliqd fieri ex nihilo, z non esse creationem. ¶ Sed pace hoz dixerim. hęc eorum positio non est intelligibilis. ¶ Pri-mo. qz vel deus aiam illam quam de nouo facit ꝓpter variationez subti, extrahit de potentia mātē: vel de fo-ris imponit eam mātē. Si extrahit eā de potentia mātē: igitur illa forma vere gñatur: z per pīas Arist. poneret deuz vere gñare: qđ est Dtotam pñiam eius: nam pōt primus motor z eē incorporeus: sed gñans oē corpus est

Concordia dictoꝝ Aꝝ.

Lōfutatio.

apud Arist. si vero dicatur ꝙ non extrahit sed de foris imponit: igitur eam ex nihilo facit: z per pīas creatio. Omnis enim affectio aut est ex nihilo factionis suppositi: aut ex ente. si ex ente: Arist. vocat eā gnōnē. si ex nō ente creatio dicet. ¶ Amplius scđo. si actio dei nova est: vel igitur illa attingit formā tm̄: aut compositū ex mā z illa forma. Si cōpositum: hęc apud Aristo. dicet vera gñatio: cū tale compositum supponat mām tanq̄ aliq̄ sui partem, z sic ex ente. Si vero attingat formā: igitur alia productione producetur forma: z alia com-positum, z quęcunq; distinctis productionibus fiūt: pñt distinctis cōceptionibus concipi, z cū intellis concipit aliqua diuersis pceptionibus: eo ordine illa intelliget, quo ordine nāli illa sunt. sed ordo nāe est ꝙ forma est prior composito: igitur prius concipiet formaz produ-ctam esse, deinde eā infundi. z hęc est creatio quam ne-gant. ¶ Tertio. si deus producit fm istos aliq̄ formaz ad extra: vel igitur ad productionē illā est necessaria mā in gñe causę mālis: aut nulla est māe necessitas. Si é ne-cessaria mā in gñe causę mālis: erit absoluta gnō. Si māe nulla erit nēcitas. igit erit absolute creatio: quę nō concedunt ipsi. ¶ Tenendū igit est ꝙ oīs productio de nouo est: vel gñatio simplr: vel gñatio fm qđ: aut crea-tio. primas duas cognouisse Arist. nemo dubitat: restat videre. vtrūz cognouerit tertiaz: quę dī creatio. Uide-tur igitur mihi cum pcedentia de oī aliter si alr oc-curret: ꝙ Arist. per suū pñandi modum creationē non cognouit. Benus enim pñandi Arist. vt auctor est The-mistius: z habetur metaphysicos pī: differt a cęteris ab veteribus quidem quatenus obscuritates z stirpes il-loz transtulit in perspicuā q̄dā z ꝓpriam expōnem, et vim probationibus z syllogismis adiecit. a Platone ve ro eo vsq; vī differre ꝙ demonstrationes apertius illustrinq; inducit: ꝙq; eaz pīa a sensu: z evidentibus rōnibus sumit. Sic igitur pñandi Arist. genus est p rō-nes sensibus coniunctas: vel illis q̄ sensibus iuncta sunt: quę pñandi modum in vltimo libri poste. scimus ab ip-so esse explicatum. Dis sic stantibus opz ea dare in do-ctrina Arist. quę vel ille explicat: vel sequunt ad ea quę explicat: vel saltē quę suo pñandi generi nō repugnāt. Dicere aliqđ est in tpe creatū ex nihilo: repugnat suo pñandi generi: qm̄ aliquod esse creatum vel creari: sen-sibus nō subiacet: imo sensus transcēdit. nec pōt sumi ab aliquo: qđ sensibus subiacet. illud. n. qđ sensib⁹ sub-iaceret: vnde posset creatio sumi, aut eēt suba, aut ac-cidens. z si detur licentia fingendi dari non potest: nisi intellectio ipsa, vel eu fortunium: siue divina fortuna: il la conuenire non pōt: nisi rei transcendētis mā vtpote intellectui; hęc non nisi rei a deo affectę. Alia accīa in rebus non videmus: e quibus posset creationis suspi-tionem Arist. nancisci. ¶ Sed hęc ad creationem non ducunt: intellectio quidem solum ducit ad hoc ꝙ intel-lectus non sit virtus in corpore dependens. vȝ. in esse z conseruatiōe ab illo: ex hoc vltra habetur ꝙ intellis nō ex semie traducit, sed ꝙ de foris accedat: qđ Arist. vsq; ad hoc explicauit, ꝙ vero accedat per creationem, est creditum. nam Alexander, Themistius, Simplicius z post hos Auerroes intellm sue mentē concedūt de fo-ris accedere. Themistius per aiationem, quę ab illo in nobis exurgit: vt p̄ de aīa. cap̄. 33. Simplicius per copu lationem, quatenus ex intellectu z dyanoea vna emer-git totius anima. Auerroes z Alexāder: p appropria-tionem: siue nālem vnionem, de qua tot dicta sunt in li-bro de intellectu: quoꝝ nullus accedere ait. ꝙ creatio-nem illius ex nihilo, z ita intellectio ad creationem non ducit ipsius intells. ¶ Effectus vo fortuitus diuinus, cui tm̄ inniuntur theologi, non ducit ad creationem: qm̄ Aristo. vocat effectum illum fortuitum diuinū: qm̄ solum cęlum z deus concurrunt: non mediantibus cau-sis sēdis. Uidemus enim nonnullos eventus fortuitos grandes euenire hoibus, qui z trāscēdūt intentionem illoꝝ, z capacitatem generis. ¶ Quēadmodum Nico-laum picisinum lanij pistoris vidimus filium ad summa fortunę imperij elatum. Mutium Scortiam quoq; ad maiora accessisse scimus. Catamelatam ēt inter duces strenuissimū accepisse baculū, z innumeros alios. Tum apud piscos claros. Tum apud recētiores. his ꝓpter in-tentionem z vltra genus eoꝝ culminationes hasce cōtigisse nemo dubitat. Euenerunt aūt hę illis: qm̄ in ge-nituris eorum habuerunt stellas potentissimas: in locis cęli pollētibus. Qui enim habuerit (inquit Ptholemęus) ambo luminaria in signis masculis: z in cardinibus genituręq; fuerint q3 ambo: aut alterum: cui tpis conditio datur circumsessum stellis, hic ad regium sceptruz at-tolletur, z si humilis sit generis. Qui ēt (vt in libro cen-tum ait enunciatoꝝ) habuerit stellas regias in pollēti-bus genituręq; locis: aut cum loco sortis: aut cum locis lu-minarijs: hic ad imperij sceptruz assurget: ppea ait. da-re dona grandia ꝓter opinionē. Qđ igitur cęlus sic fa-tum est, cuz gs pmū in lucē ędit, ab alterato aere, al-terato dico ab illis stellis sic ꝓtitutis, ęditus ille natus alterabilē: e qua alteratione qualitas quędaz coęua vi-tę remanet: quā impetuz vocat, seu ppēsionē: quaq; ꝓ-ter intentionē monetur, aut acritatur ad ea agenda: quę ad regium culmen natū extollunt: hanc siue qualitatē: siue propensionem: siue impetū: siue fatū: quę remanet in nati complexione: vocat Arist. diuinam fortunam, z ait esse a deo: nō ꝙ sit immediate a deo: sed a cęlo: qđ immediate mouetur a deo: qđ ad illam vię cōcurrant parentes, vel terrenę causę. Quibus e rebus pȝ tales ef fectum non ducere ad creationem: sed ad cęli cālitatē. Nihil igitur est in rebus sensilibus, vel a sensilibus ef-fluxis: quo Aristo. intellis rationi z sensibus coniunctus creationem suspicari possit. Propter hęc vī mihi esse dōm Aristo. cum suis principijs creationem nullatenus cognouisse. ¶ Plato vero vt in timęo accipitur hac ratione creationez in tpe contempsit: naz vt tps in quo res ipsa fit pręcedit id tps post qđ tps illa est: ita z rem quę fit pręcedit res alia postāȝ z ex qua extat: quę facta est. Quapropter mutationē tanāȝ genus omnis quę sub globo lunę est factionis: siue productionis: Plato atq; Aristo. posuere. Cuius rei testis est Platonis (vt dixi) Timęus: qui z docet hoc aperte: z cum Aristo. cōsen-tit. Hęc de positione Arist. ¶ Qualis vero propositio sit hęc. ex nihilo nihil fit: vel huic equivalens. omne qđ fit, ex ente fit: declaremus fm positionem hoz. Uide-tur itaq; p aspectu banc propositionem apud hos esse pm̄: z Aristo. ita per consensum oium qui de nā loquūr-tur accepit: perfuaderi potest hoc per eos: naz principium in scientia illud esse solet: cui omnes sensus con-ueniunt, z cuius oppositō oēs Ddicunt. Qđ vero in illo oēs conueniant: pȝ primo de sensilibus per se. Uisu. n. pȝ. albū ex nigro fieri: aut eȝ. vel ex medio. Auditu gra-ue ex acuto vl medio. gustu dulce ex amaro: tactu calȝ ex frigido: olfactu vero suaue ex austero: z oīno oēs sen-sus conueniunt vnū Ddium ex alio vel medio fieri. Silr rōne patet in sensilibus cōibus: nam magnum ex parvo circulare ex recto, motum ex quiete fieri constant. Silr quoqȝ in his quę ꝓ accīs sentiunt idem diiudicari pōt: qm̄ ignis ex aqua: cōpositum ex simplicibus: quare cō-

Qđ fortuitus effectꝰ ad creationem non ducat.

Qđ intellectio ad creationē nō ducat.

Qualr hęc propō.

I

Quale ꝑncipium.

K

Rationes Ari. z Platonis.

Prima via ex pte mãz Suppõ.

L

Scda via ex pte agẽtis.

M

Tertia via

Veritas q̃stiõis.

N

O

P

Q

Recogñi

sẽnsim pz,oẽ qõ fit ex ente z ꝺ̃io fieri. Intellectus igit̃ sensibus ꝯiunctus illi ꝓncipio ꝺissentire non põt,nam neq; via sensiliu z p se:neq; via sensiliũ cõiuz:neq; prorsus via sensiliũ per accñs.z qñ ꝑn̄ est ꝓpositio ĩmediata qua non est altera prior in scia cuius est: iure hec ꝓpõ ꝑn̄ erit in nãli scia. ¶ Et qñ ꝓncipiuz multiplex est: vt mihi esse ſup positionem, siue postulationez. Tuz primo,qz probari põt in altiori scia, vtpote in metaphysica. Tum ẽt,qz non est necesse quẽlibet docendus hẽre sed solũ nãle phm̄,z ita pz q̃lis hec ꝓpõ est apud Arist. z Plato. ¶ Consequens aũt est q̃rto declarare quibus rõnibus Arist.z Plat,moti sint. Et vt mihi q̃ oẽs rões reducanť ad tres:quẽdã.n.erunt accepte ex pte mãz: quẽdã ex parte agentis:quẽdam ex parte productiõis, siue factionis ipsius. ¶ Ex parte mãz igitur supponendum est ipsam esse infinite passiuam. ¶ Pãc recipiunt Arist.z Plato,qz nulla forma est, nulla fuit, nulla erit ad quã mã non sit in potẽtia:igitur est infinitẽ potẽtiz passiue. ¶ Ex hoc arguent sic.si aliqua forma fieret ex nihilo: vel ad illam mã ipsa hẽbat potentiã , vel nõ. si non igit̃ mã defecisset aliqua potẽtia:z per ꝑns non fuisset infinitẽ potentiz passiue.hãc rõnẽ olfecit Auer. 12. meta.cõ. 18. vbi ait.oẽs formas actu ptinetiã p̃ motore z ptãte in ꝓma mã. vt igit̃ agens illud nõ esset infinitẽ potentiz ptentiue si aliqõ esset ꝓducile.ad qõ sua potentia nõ se extẽdit,sic mã ipsa nõ eẽt in potẽtia infinitẽ passiua:si aliqua forma esset,ad quã ipsa nõ hz potentiam. ¶ Scõo ex parte mãz ẽt arguerẽt. illud vel illa forma quz ex nihilo produceret vel ptinetur in aliquo genere z aliqua spẽs: vel nullo in genere nulla in spẽs. si in nullo genere: nullaq; specie.igitur esset nihil.z in nullo prędicamẽto. Si vero in aliqua spẽ vel gñe:sed mã hz potestatem recipiendi oẽ genus vel oẽm speciem.igit̃ oẽ cõtentum sub specie:saltẽ rõne illius speciei vel generis, igit̃ posset potẽtia in mã ad illud. ¶ Ex pte vero agentis arguit Auer, pluribus locis, primo ab ẽterno nihil p se ĩmediate euenire põt in tpe,igitur creari potest nihil in tpe,Añs declarat:qñ agens quod nunc agit aliquid z prius non:hz aliquam proportionem ad effectum ꝓductũ:quã prius non habebat. Sed hnius siue relatio siue ꝓportio fieri non põt sine mutatione illius in quo aduenit.igitur deus ipsẽ mutatur. ¶ Scõo ex eadẽ pte arguit:aut ante illius creationem deus voluit ipm̃ facere,vel non voluit.si voluit,z nihil ipsum põt impedire. igitur creauit,z ita nõ nũc.sed ab ẽterno. si noluit. igit̃ cũ facit illud mutabitur de nolente volens. ¶ Tertio ab ẽterno deus fuit optimũ z pfectũ.igit̃ ab ẽterno fuit agens in actu:qz esse cãm in actu est melius q̃z cãm esse in potentia,igit̃ nihil põt de nouo agere. ¶ Ex pte vo modi agendi,siue faciendi arguit̃ tertio,oẽ qõ fit:cũ fit, mutatur de non esse ad esse,aut igit̃ hec mutatio recipit̃ in aliquo vel in nullo. si in nullo,igit̃ accñs sine subito. si,in aliquo,vel in re facta vel in re faciẽda,vel in re media.nõ in re facta:qz tũc mutatio esset in mutato,z non in ipso mutabili,si in re faciẽda vel media fieri, tũc aliquid supponit̃,qõ est ꝓpositũ.hec sunt arguméta Arist. Auer.z Plato.quz sunt vltimę vires eoz:si quę vo alię erunt in octauo longius disputabũtur.hec de quarto.

¶ Sed qñ hec falsa sunt:tatq; colorata tñ aggrediamur nũc veritatẽ.z dicamus q̃ deus benedictus põt facere aliqõ ex nihilo ad intellm datum,z hoc dupl̃r ex nihilo hoc est nullo p̃supposito ad illius ꝓductionem in gñe causę mãlis,z post nihil:p̃mũ pz de facto in aliaruz rõnalium creatione. Scõm vero pz:qz creauit mundũ, post nihil. ¶ Pro hac veritate sunt multę persuasiões: sed pro nunc accipiank̃ potiores. prima agẽs vl'e z particulare differũt,qñ agẽs particulare supponit actionez agentis vl'is:z vl'e differt eodẽ modo ab vliori:qz supponit adhuc actionem illius.igitur agens simpliciter vl'e nihil penitus supponit.z ita agit ex nihilo , vel agere potest. ¶ Scõo. maxime verũ z maxime ens eẽ ꝺ̃z cã essendi z essendi verum cęteris.2ometa. Sed mã est ens sm determinatum modum entis.igitur deus est cã materię. vltra nulla causa simpliciter est causa alicuius mediãte effectu suo.igitur ipse potest agere nõ supposita mã. ¶ Tertio. antiquum z nouum sunt eiusdem rationis. vt Socra. vbi esset ęternus,z ipsę nouus eẽt eiusdem speciei.sed deus potest facere ex nihilo ęternũ aliquem effectum: vt mundum apud Platonẽ in timęo. igitur potest facere eũ de nouo.naz ęqualis est ipsę nũc z tunc.aliter essent diuersarum rationum.multę rões fiunt hę satis pro suasione nostra.potiõ enim rõ z fortissima est catholicorum auctoritas miraculorum claritas:z alia quę nos habemus.hęc sit veritas determinatio. Tũc ad rões pro pñis dõm q̃ deus põt facere aliquod ex nihilo vt pote a,ad qõ materia non hz potẽtiã. immo fecit mundum,z angelos:z id genus:ad quę ipsa mã nullam habuit potentiam.potest ẽt facere de nouo aliquã spẽm in mundo:ad quam mã non hz potentiaz, z qñ ꝺ̃z. igit̃ non esset potentię infinitę passiuę: concederent theologi.illa enim suppositio est falsa: qñ deus põt agere cum mã z sine mã. Per idez ad scõm dico q̃ si deus creat a,potest teneri q̃ a,est eiusdem spẽi cum b,genito. vt hõ creatus z hõ genitus a,vero eẽt creatuz:qz nulla pręsupposita fuit sm potentiaz individuam de qua extrabitur ad illud. si sit pręsupposita potẽtia gñalis vel in spẽ:hoc rationem creationis nõ tollit. satis.n. est vt nulla potẽtia sit supposita indiuidua ad illud. Ad pmã alterius vię dico.q̃ deus hz nouam rel'onem ad rem creatam: non per nouum fundamentũ cõtingens in eo,sed in re facta: vt accidit de extreitas in colũna pp nouitatem in animali. 7° phic. cõ. 20. est.n. regula theologorum q̃ absolutum in cã precedit absolutum in effectu:sed rel'o in effectu pcedit rel'onem in cã. ¶ Ad scõam rõnem dico q̃ ante tps siue instans creationis deus voluit producere a,sed nego q̃ tunc pduxit:qñ ab ẽterno voluit.sed non prio ẽterno,sed p tpe quo pduxit. ¶ Ad tertiam dico q̃ ab ẽterno deus fuit optimum:igitur semper fuit in actu.concedo sm beatitudinẽ: q̃ est sui intellectio.nõ aũt in ꝓducẽdo cũ hoc nulla sit eius perfectio rey productaꝝ. ¶ Ad vltimam viam solo pz.ex ijs quę diximus in cõ. diximus enim q̃ res creata creatione fit:hęc aũt creatio nõ est mutatio sed ipsamet res creata:ideo non debet recipi in aliquo. ¶ Ex his sequit̃ q̃ sicut in pñia Azz. ex nihilo nihil fit est suppõ:z p̃n̄:ex quo multa Arist. deducit.ita ex nihilo aliquid fieri est suppositio z p̃mũ pncipiũ in pñia theologorum:ex quo multa proficiscuntur veritissima in theologia:illud Arist.a sensibus fallacibus accepit.hos nos scimus ex reuelatione veriozis testis.Adillud sensus conueniunt.hoc sensus transcendit:ideo non ptra sensus:sed supra sensus dicẽs. ¶ Ad argumenta ꝓ z contra patet solutio. Hęc de quęstione.

¶ In cõmẽtaryz aũctę latinoz expositoz diximus Arist. velle assignare 2m̃ modũ rũdendi,vt oñdat ex quo ens, qõ gñat p se,fiat p se,nã q̃ primũ rũdendi modũ solum hz q̃ id,qõ gñat fit ex ente p accñs,z ex nõ ente p accñs nõ tñ hz ex quo fiat p se. Hęc expõ nõ est oino explodẽda,pp tãtos viros. tñ vt mihi in pbis Arist. nullam esse factã mẽtionẽ,de eo,ex quo p se gñat,id q̃ p se gñat, nec declarauit

A

B

Quę Siplicius.

Dubõ.

C

Quę Syrianus.

D

nec declarauit gd est illud,ex quo p se generatur,qõ p se gñatur. Jõ Simplicius,z Alexãder,z Syrianus asserunt Arist. nunc afferre scõm modũ soluẽdi,nec aliã causaz afferũt,nisi qz defectus antiquozũ põt dupl̃r solui:z vtroq; mõ bene soluitur. posset tñ assignari cã,qñ primus modus soluendi,est logicus,demonstratiũ est eũ decipere p locũ,q accipit̃ ab ęquocatione. Scõs vo est metaphysicus,qñ defectus erat metaphysicus,z hz demonstrat Aristo. in suis vbis,cũ remittat nos ad. 9m̃, libum metaphysicę. vnde dicit[vnus quidem igitur modus hic est,]qui est vt dicamus syllm eoz peccare p locũ,qui accipitur ab ęquocatione,vz q̃ fieri aliqd ex ente,vel non ente sit dupl̃r,per se,z p accñs,[sed alio] scz soluendi modus est,qñ contingit hęc].s.duo mẽbra vz ex ente fieri,z ex non ente fieri[dicere scõm po^m z actum,]nã oẽ qõ generatur,fit ex ente po^e, actu autem non ens.qñ mã est id,quod fit potentia nõ aũt actu.est igitur hęc determinatio sumpta ab ipsa mã.quippe cũ mã sit id,qõ fit,po^e,non aũt actu. ¶ Causa aũt, vt mã sit hmõi,vt Siplicius supplenit,ẽ p̃uatio:q̃ nihil aliud est,q̃z absentia in eo,quod aptũ est.naz quatenus p̃uatio absentia est,efficit vt mã nõ actu sit id,qõ generabile est.quatenus vero in subiecto apto est,facit,vt subm sit illud,quod generabile est,potentia.z q̃ agere de potentia z actu spectat ad metaphysicum,iõ dicit[hoc autem].s.de po^e z actu,[determinatuz est per certitudinẽ magis,]ac plenius[in aliys].s.ix. metaphysicę. ¶ Sz dices,vz,q̃ hic soluendi modus ẽt sit logicus,qñ est ẽt p locum multiplicis,qui est ab equinocatione.dicas hũc soluendi modũ quo ad formã soluendi esse logicũ,quẽadmodũ fuit primus,quo vo ad mẽbra multiplicis est metaphysicus. At primus modus tam quo ad formam, q̃z quo ad mẽbra,est logicus.naz de per se, z per accñs agit logicus sicuti z metaphysicus. Tũc reperendo solutionem dicit.[Quare,vt diximus,defectus].i.sylli sophistici quibus destruxerunt gñationẽ[soluunt̃, pp q̃s coactire monent quędam prędicto ꝝ. ¶ Syrianus per quędam intellexit quędam ex principijs,qñ per tales syll'os subtulerunt mãm,z p̃uationez,quę sunt quędã ex principijs,quę dicta sunt.qñ per syll'os illos subtulerũt gñationem,quare z materiã,z p̃uationem,ex q̃bus gñatio fit. ¶ Sed hęc expõ non vz vera,p̃mo qz p illam rationez non tñ mãm z p̃uationẽ subtulissent, sed ẽt formam,z sic non quędam,sed oia principia subtulissent.deinde qz non consonat verbis,qñ Arist.subdit ea,quę subtulerunt pp illos syll'os,z dicit,[pp hoc enim]vz argñ,quo subtulerunt generationem.[in tñ .i.ẽt priores desiterũt a via]subaudi,quę ducit[in generationẽ.z corruptionẽ,z]quę ducit in[oino mutationem].s.substantialẽ.ergo per,quędam,intelligit viam, qua itur in gñationẽ,z corruptionem.hanc.n.subtulerunt per defectum Antiquoz per quę pz nõ recte Simplicius exposuisse per,quędã,gñationẽ,z corruptionẽ, qñ Arist.dicit eos desitisse a via ducẽte ad has.ideo dico Arist.intellexisse per viam.i.mãm,naz hac remota, tolluntur gñatio,z corruptio,z oino mutatio.vel fortasse per viam,intellexit pluralitatem entium in suba.naz via,quę ducit in gñationem,z corruptionẽ,est pluralitas entium in suba.hac eniz sublata,nec generatio erit, nec corruptio. Alexãder aũt per, viã, intellexit p̃uationem,qz subdit Arist.[hęc.n. vtiqz nã].s.p̃uatio[visa].i.intellecta,z bene cognita,[oẽm solui ipsoz ignorantiã. Jego vero q̃ viaz intelligo mãm,hãc.n.intellexit per quę dã,sumpsit.n.plurale pro singulari,sicuti aliqñ accipit singulare p plurali.q̃ aũt sic intellexerit,subdit,

[hęc eniz nã].s.mã[visa]ac cognita[oẽm soluit ipsoz ignozantiam]non.n.Arist. appellauit p̃uationẽ ipsam in aliquo loco naturam,sed bene mãm, vt pz 2° huius. ¶ Aliaduerte Auerroem velle in psenti loco mãm non esse puram p̃uationẽ hoc est purũ nihil,qz cum id, qõ generet,fiat ex mã,tunc q̃ gñat fieret ex nihilo simpl̃r vult ẽt illam non esse actũ puz,siue ens simpl̃r in actu, qz tunc gñatum esset anteq̃ fieret.z potest hęc ꝓna deduci pmo,qz si mã eẽt simpl̃r in actu,mã eẽt forma,aut cõpositũ specificũ: z ita qõ reciperet̃ in ea,eẽt accñs,z sic non fieret simpl̃r.sed simpl̃r fuisset prędictẽs, z solũ scõm quid fieret. Aut ꝓna valet intelligendo añs hoc pacto,q̃ id qõ fit,fiat ex ente in actu per se vz inquantum ens in actu.naz sic intelligendo sequit̃, vt fiat ex oi ente in actu,z ita ex seipso. aliquid autez fieri ex ente in actu per accñs nihil prohibet,aut Auerroes intelligit, q̃ mã,ex qua fit generatio,non sit ens in actu illud ,qõ ex ipsa generatur,qñ tũc sequitur,vt illud esset anteq̃ fieret.propterea concludit mãm esse medium inter purum nihil,z esse purum.z intelligit medium per abnegationem,qñ mã nec est ens simpliciter in actu , nec omnino nihil,sed ens in potentia,quod ignozates veteres detrusi sunt in errores,quod dixit Aristot. ¶ Et addit Themistius talem viam nobis aperuisse p̃uationem, quę fecit vt materia sit prãte,nõ actu. Preterea ostendit Themistius pp hoc p̃uationem esse generãdis rebus necessariam.hz non sit causa per se, sed per accñs, non tñ ita per accidens, vt album,qõ coniungitur causę per se,ipsum tñ ad generationem nihil pferendo. Sz est causa per accidens conferens ad generationez.qñ est causa sine qua non nisi eniz p̃uatio pręfuerit ,gnõ ipsa nunq; erit. verum superius diximus de hoc. ¶ In commentarijs quęsitum est sit ne tpalis creatio, qualis illa intellectiue aię. Peripatetica,an credita tñ? In cõmentarijs asserui creationem tpalez nec esse peripateticam,nec esse platonicam,in lib. vero de intellectu asserui creationem tpalem,nõ tanquã expressam ab Aristotele,qñ nullibi,vt per se quęsituz eaz determinauit. sed tanquã ea sequentẽ,quę Arist. asserit, vel tanq; nõ repugnantem ijs,quę ipse fatetur. demũ in eo lib. quez scripsi nuperrime de imortalitate aię,hęc oia retractaui, z asserui temporalem ipsam creationem saltẽ intellectiue animę z esse peripateticam,z platonicam. non tñ q̃ de ipsa Aristo. seorsum quasi per se quęsierit, pro vtraq; parte adducendo argu.z opiniones,z tãdez determinando,sicuti quęsiuit de ęternitate mundi, in lib. de cęlo,de ęternitate motus in lib. viij. physicę auscultationis,de vacuo,z de loco in lib. 4°. eiusdem,z de cõtinuo lib. vj. etiam,sed bene tractando de aliys,obiter interserui talem creationem. naz lib. 2. de generatio. aĩalium disputans de gñatione animaliũ,quę fiunt ex semine,interserit de modo,quo intellectiua aĩa aduenit semini.z declarat tria,z quo nam tempore recipiatur:z quo nam modo:z vnde,hoc est vtruz ab agente extrinsecus efficiẽte,an ex ipso semine traducatur.z loquitur de intellectu,q̃ accipitur pro tota ipsa intellectiua anima. nam paulo ante se exponens,declarauit intellm,q̃ est intellectiua anima,eẽ formam,qua homo est homo, z ita loquitur de intellectiua anima,quę aduẽtu vltima est,z declarans illa tria, vult primo mentem semini aduenire vltimo loco post sensualem.quia,vt inquit, primo ei vegetaria,deinde sensualis ex semine traducit̃. vltimo rationalis accedit,vbi inter rationalez, z intellectum nullam fecit differentiam. deinde declarans 2m̃ asserit rationalem non venire in semen , sicuti cęterę

E

Quę Aristo. cõ. 78.

F

Quę Themistius.

Quo ō creatione.

G

H

I veniunt, quę educuntur de potentia materię, quod probat argumento sumpto ab operationibus aię rōnalis. deinde exponēs tertiū eā accedere asserit extrinsecus, ⁊ ita ab agente extrinsecus ipsaꝫ producente: per quę pz enim clarissime tpalē creationez assignasse. nam cuꝫ, vt inquit, rōnalis ex semine non traducat, per generationem non fit. sed cum extrinsecus accedat, per creationē fiat necesse est, nisi cōmentū illud quorundā fingatur, q̄ fiat per aiationē, quę nec est generatio, nec creatio. ¶ Qō cuꝫ sit cōmentum, dicamus creationem tpalem rōnalis aię probari posse demonstratiue, si tria p̄cedantur, quorum primum est, q̄ intellectiua aia non definit desinēte corpore, cuius est aia. deinde q̄ ipsa sit humani corporis forma ⁊ per ficiēs, ⁊ informans. Tertium q̄ sit pro numero corporum multiplicata. has tres suppositiones demonstrari posse in cōmentarys de aia clarissime declarauit. Ex his sequit vel intellectiuas aias creari, vt egredi, ⁊ ingredi corpora, sed cū hoc sc̄m ybiq; Aristo. explodat, de relinquet creationem intellectiuę aię omino eē peripateticam. Et cuꝫ in cōmentarys huius loci dixerimus hmōi creationem ex sensibilibus deduci nō posse, dico eam posse deduci ex ipsis intelligere, ⁊ velle quę ꝫ nō sint per se sensibilia, tñ sunt per accīs sensibilia ꝓpter obiecta. via. n. quę accipitur ab obiecto, scimus ipsum intelligere non dependere ab aliquo subiecto corpore, est enim obiectum vniuersale in materialiter, ⁊ sic scimus ipsum non dependere a corpore, quare scimus ipsum intellēm non dependere a corpore, ⁊ ita ipsum per creationē extrinsecus accessisse. Silr ipsum velle via, quę sumitur ab obiecto, scimus nō dependere a corpore: experimur. n. duorum oppositorum sensibilium alterum nos mere libere eligere ℨ inclinationem corpoream, vt castitatē, in cuius ℨium nos inclinat appetitus veneris, abstinentiam, in cuius ℨium nos monet fames. Quare ꝓcludimus ipsum velle non dependere a corpore. hac via Aristo. 2°. lib. de generatione aialium vsus est, ⁊ cum scierimus ꝓintellm foꝫaliter nos intelligere, ⁊ velle, sciemus intellectuz eē formam, quę humanum corpus perficit, ⁊ informat: ⁊ cum etiam scierimus formam vnā numero non posse informare non posse corpora numero diuersa, sciemus intellectum esse numeratū, ⁊ cuꝫ non desinat cū corpore, nec migret de vno in alterum, sciemus euꝫ ꝓ creationē accedere, hoc pacto creatio hmōi est res peripatetica.

Oō demōstratiue creatio demōstret.

Dilucidatoris textꝰ cōm. 79.

¶ Tetigere q̄dez igitur ipsaꝫ quoq; alq̄ q̄dā, sed nō sufficienter. Primū enim ex non ente simplr aliq̄d fieri fatent: quatenus Parmenidē recte dicere sentiūt. deinceps si q̄dem numero vna est, potestate quoq; eis esse vr vna. hoc aūt differt plurimū. nos. n. mām ⁊ ꝑ nationē diuersa esse dicimus. atq; hoꝫ mām q̄dē nō ens esse per accīs. ꝓnationē per se, ⁊ mām q̄dē ꝓpe ope atq; quodāmō substantiaꝫ. ꝓnationem vero nullatenus.

M

Eiusdē antiquus.

ipsam autus

¶ Tangentes igit ⁊ alq̄ quidā sunt ipsam, sed nō sufficiēter. Primo. n. constentur simplr fieri aliq̄d ex nō ente, inquantū Parmenidē recte est dicere. Postea videt ipsis, siq̄dem est numero vna, ⁊ potētia tñ vna esse. differt aūt hoc plurimū. nos enim mām, ⁊ ꝓnationem alteram esse dicimus: ⁊ harū hanc quidē esse nō ens ꝓm accīs mām: ꝓnationē vo per se. ⁊ hāc esse ꝓpe substātia aliqualiter mām, ꝓnationem autem nequaquam.

N

¶ Qui de mā loquuntur. (vt inquit Themi.) aliq̄ nihil de ꝓnatione dixerunt. alq̄ dixerunt quidē, sed imperfecte. nam hi qui rem materiā subm qdā actu esse arbitrabant ⁊ corpus vt ignez, aquā, aerē, aut hmōi aliq̄ ꝓnationē penitus ignorabant. Plato vo cuꝫ diceret materiā inter nō entia eē annumerandā inuisse vr quodāmodo esse in rebus ꝓnationē. defecit vo. ꝓ: q̄ ex ys quę dixit sequitur ex non ente in eo q; nō ens generari res posse, ⁊ hoc q̄tenus Parmenidē laudat sentiētē vnū ens eē, ⁊ id q̄ ꝓter ens est, esse nō ens, ⁊ ita vr concedere ex simplr non ente fieri oia oportere. q̄n fiūt ex mā, quę est simplr nō ens. ¶ Scōo errat. Plato quatenus materiā ⁊ ꝓnationē ait neq; rōne siue definitione differre, sed q̄n numero idē esse ambo illa videbant, arbitratus est rōne q̄z idē esse, pinde eq̄pollere definitione ⁊ ptāte nāę. Dis igit duobus Plato errare vr. Primo igitur declarat quo mō ꝑ lato ꝓtati plus alijs appropinquauit, ⁊ inquit [tetigere qdē igit ipsam mām quoq; alq̄ qdam]. vt Plato. deinde declarat q̄ nō sufficienter. ⁊ ingt. [sed non sufficiēter]. ꝓp duo, quę explicat, ⁊ ingt. [Primuz enim ex non ente simplr aliq̄d fieri fatent: quatenus Parmenidē recte dicere sentiūt] vt dictū est. deinceps scōo errant: q; credunt q̄ si nūero vna ē mā cū ꝓnatione, ptāte ⁊ definitione atq; rōne vr materia ipsis eē vna cū ꝓnatione. ꝓticula illa vna grece est, monon, latine tñ vel solū, clarius vero legit, vt trāstuli. hoc differt plurimū dicere eadē nūero, ⁊ eadē rōne, q̄z aliqua pñt esse numero eadē, differre tñ rōne, vt diximus. Dc est positio Platonis, ⁊ eiusdē errores. vt vo veritas dicta magis eluceſcat, subscribit differentias inter materiā ⁊ ꝓnationē. ¶ Prima ē q̄ ꝓnatio est per se nō ens, materia vo ꝓ accīs nō ē. ea. vz. rōne qua ⁊ ꝓnatio nō est, quā ipsa cōplectit. ¶ Scōa. materia vsq; adeo ꝓpe ē vt sit ens ⁊ vt ꝓpinqua cōposito sit. ⁊ ꝑs ipsius de ꝑncipalibus altera, illa. vz. in quā oiuz fit resolo. at ꝓnatio nec ꝓpe ens, nec ꝑs cōpositę substantię, nec ad ipsam fit vltima resolo. inquit [nos enim mām ⁊ ꝓnationē diuersa eē dicimus. ⁊ hoc, materiā q̄dē nō ens esse per accīs. ꝓnationē ꝓ se] hęc est prima dīa. deinde ponit scōam, ⁊ ingt, [⁊ materiā q̄dē ꝓpe] ens ꝓ formę receptionē atq; quodāmodo subam. Dinationem vero nullatenus. hę sunt duę dīę. vt Aristo. dixit. ⁊ Themi. declarauit. ¶ Dubitat hic expositor, q̄r nō vr ꝓ potētia māę fit simplr vna sicut ⁊ ipa materia, q̄ ē respectu pluriū formaꝝ. ¶ Amplius vr ꝙ fit accīs ⁊ nō suba. Rādet ipse ꝙ actus ⁊ potētia dimidūt' q̄libet genus entium. vt 9°. metaplz. 23°. huius, quo fit ꝙ sint potētia ad qualitatē nō est aliud extra genus q̄litatis, ita potētia ad eē subale nō ē aliq̄d extra genꝰ subę. nō igit potētia māę ē aliq̄ ꝓprietas addita eēntię māę: sz materia ꝙz suā subaz ē potētia ad eē subale. Ulterius ait ꝙ eiusmōi materię potētia ē vna nūero subtō respectu multaꝝ formaꝝ, sed rōne sunt multę potētię sm habitudines ad diuersas formas, vt vna est ꝑnitas subiecto: q̄ pater refert ad plures filios, habitudine ⁊ rōne plures, quo mō posse sanari ⁊ posse infirmari rōne plura sunt: vt dz 3°. huius. Expositoris igitur rō consistit in ℞ ꝙ recipiēs, hoc ē potētia, ⁊ receptū hoc est actus sunt eiusdez gīis. ¶ Sed ℨ hoc fundamentuz obuiāt quidam primo eo dato nulluz accīs posset immediate recipi in suba, ⁊ sic a, accīs reciperetur mediāte b, ⁊ b, iterum

P

Q

A iterum mediante. c. ⁊ ita processus in infinituz. ¶ Scōo suba ℨz expositorē ponit immediata cā receptiua accīdētis. igit recipiens ⁊ receptū non sunt eiusdē generis. ¶ Tertio expositor p̄cedit vbiq; q̄ eēntia aię est immediatū ꝓnm ⁊ primum receptiuū potētiaꝝ: quę apud ipsum sunt accīa. ⁊ tñ entia recipiens ⁊ ipsę receptę dānt

Rñsio eiꝰ. gīes: ⁊ sic nec potētia ⁊ actus. ¶ Cui rādet q̄ potentia vno modo accipitur ꝑ principio operandi: quę q; dividitur per poīa actiuā, ⁊ passiuaz. Alio mō dicit ꝑtra actū: q̄ dz potētia obiectiua apud nōnullos, ⁊ ℞ mō potētia ⁊ actus non tñ sunt eiusdem speciei: sed ét eiusdē nūmeri. Illud. n. indiuiduū q̄dā nūc est in actu: illud idem fuit in potētia, tūc dñt q̄ potētia ⁊ actꝰ sint eiusdē gīis ē falsuz de potētia trāsmutādi. Sz bñ de potētia ℨ distincta actui, q̄lis nō ē illa māę. hęc ē rñsio eoꝝ, ⁊ ita dubitatio Thomę nulla ē, nec solo. ¶ Duplr vr mihi vr ūsti ꝓfitatores errant. primo, q̄ nō dzt potētia primo ⁊ scōo modo accepta. ¶ Scōo. q̄ intelligunt positionez expositoris. Oz vero nō differūt, declaratur: quęro. n. ab eis illa potētia distincta ℨ actū respectu Socratis: aut equi gīandi: est aliq̄ uid vel nihil oino. Si quidē nihil oino, non plus est possibilis equus q̄z hircocervus. aut id genus: nā polītas vtriusq; ē simplr nihil. Si vero aliq̄d q̄d sit: cū non sit in effectu, opz in causis cōtineri, vel igitur in agēte tñ, vel in materia ⁊ agēte. Si in deo tñ: tūc oīs res ꝓducēda crearet: q̄d nō est peripateticū. si vo in materia ⁊ agente: igit vnamet potentia erit subiectiua siue passiua, ⁊ obtinz ℨ actū distincta: ⁊ hoc volūt expositor hic ⁊ Auerroes ꝑ cęli. cō. 124. dū ait. oē posse ab intrinseco eē posse ab extrinseco. ¶ Secundo, ⁊ est idē clarius, equus gīandus qui distinguit ℨ equuz genitū, cū sit polis fieri, aut polītate cōtenta in causis actiuis, aut in causis passiuis, aut in vtrisq;. si in actiuis. igit equus semper crearet. si in passiuis ⁊ actiuis. igit hęc potētia nō dzt a potētia receptiua, q̄d erat pō expositoris. ¶ Dico igit q̄ potētia materię, vt respicit agens dz pnm trāsmutādi ab altero: zilla agētis vt respicit materiā: dz pnm transmutādi alterū, vt vero respicit formā a q̄ ē existere, distinguit ℨ actū eēndi, igit vna ē potētia q̄ Socrates pōt fieri, potētia distincta ℨ actū eēndi, ⁊ potētia q̄ foꝫa eius pōt recipi in materia ab agēte. hęc de ꝑ. ¶ Oz vero pace sua expositoris mētem non hēant: declarat, nā expositor nō vult oē receptiuum esse eiusdem speciei ⁊ gīis cū recepto, sed illud q̄d ē potētia ⁊ pnm ⁊ rō: atq; mediū recipiēdi illud receptū. ⁊ huius cā ē, q̄ finis ⁊ media in finē. vt dicit Auer. 5°. huius. cō. 9°, sunt eiusdē speciei. loquor de fine intrinseco, ⁊ non extrinseco. gnō enim finis est extrinsecus alteratiōis, ideo nō opz vt alteratio ⁊ gnō sint eiusdē speciei. Mediū aūt siue pn recipiendi ⁊ finis intrinsecus vnius sunt speciei ⁊ generis, ⁊ hoc nunq̄z ab aliquo, bono peripatetico est dubitatū. receptiuū aūt illud q̄d recipit, vt q̄d pōt esse diuersi generis a recepto: cū nō finaliter ordinetur ad illud receptuz: sed potius receptū ordinatur a recipiens. ¶ Ex his pz, q̄ nō bñ se hūt ad expositorē. rō. n. sua vz de potētia quę ē pn siue ratio, siue medium recipiendi actū hęc eniz, vt dixit Auerro. opz esse eiusdē speciei. ¶ Dico solone ad rōnē est aiadvertendū q̄ accīa sunt in duplici dīa. q̄dam q̄ insunt subę per mediū pp suas pfectiones vt actus oēs ⁊ accidentia per modū actus. quędā quę non indigent medio quo insit. pp eoꝝ impfectionē. qz ad illa sufficit essentia subiecti, ⁊ ppea dīr fluere ab essentia sola, vt oēs potētię. ¶ Tunc ad rōnes pz solo: oēs concludunt subam posse recipere accidētia per essentiaz, hoc cōcedit expositor: sed ait substantiam non esse rationē ⁊ medium recipiendi illa, sed illa fluunt ab essentia immediate sine p̄ncipio: propterea differunt ab essentia.

E

¶ Id est.) Cōmētū istud ꝓtinet textus expositionē ⁊ digressiūcula sc̄a ibi [Et dixit q̄ mā.] Prima pars pz. ve rū colligunt in illa Platonis tres errores. primus q̄ cōcessit mām esse simplr non ens p argm Parmenidis, ⁊ tunc pz ipsam non differre a ꝓnatione. Scōs q̄ volunt mām ⁊ ꝓnationē esse vnū numero ⁊ vnū definitione: q̄ multū dānt. Tertius est q̄ per ℞ sibi ipsi ℨ dicit: nā per ℞ q̄ dixit mām esse non ens: hz ipsaz non esse: pp argm Parmenidis: p ℞ vo q̄ vult mām ⁊ ꝓnationē esse vnū numero ⁊ definitione: segtur q̄ mā sit. nā mā est eadem cū ꝓnatione. igitur mā est. idē enim ⁊ diuersuz sunt entis dīę. ⁊ ita segtur q̄ mā sit ⁊ non sit. ¶ Sed dices ℨ. a pari arguo de ꝓnatione. Nā ꝓ hoc q̄ ꝓnatio est terminus a quo gnōnis ipsa nō est. ⁊ ꝑ hoc q̄ ipsa est eadē cū mā ipsa est. q̄r sm Arist. idē erit, ⁊ non erit. Dici pōt q̄ ꝓnatio vt videbit apud Arist. in p̄dicamentis dicit duo. aptitudinē siue potentiā ad formā. ⁊ per hāc Arist. ℨ. redixit ad mām volens ꝓnationem nihil eē ꝓter mām: qua rōne p̄cederet ipsam. vt sic esse ens. aliud ét hz: q̄ dicit abs tentia formę, ⁊ quo ad hoc reduxit eā ad foꝫaz, sic eniz ipsa ꝓnatio nihil aliud est q̄z forma abstr vt docebat Themi. tūc dico q̄ quatenus reducitur ad foꝫaz differt ratione a mā, ⁊ sic nihil est. quatenus vero reducitur ad mām differt rōne a forma, ⁊ sic aliquo modo ē.

An mā ⁊ ꝓnatio differāt realr ⁊ quo dānt.

F

¶ Et dixit q̄ mā.) Dc est digressio: in qua primo colligit mām ⁊ ꝓnationem se habere vt subm ⁊ accidens: q̄n materię accidit ꝓnatio: pp quod vult mām eē nō ens per accidens, quatenus denominatur ꝓnata: vt nō equus: non bos. dicitur vero ens ratione formę: quatenus dicit aut homo aut canis, ℨ de hoc erit dubitatio.

¶ Et ex hoc.) Cōcludit ℨ Auic. q̄ corpa cęlestia nō sunt cōposita ex materia eiusdē rōnis cum materia gīabilis: q̄n tūc ēnt gīabilia ⁊ corruptibilia pp admixtionē ꝓnationis cū natura eoꝝ. affert aūt tūc cām q̄n p̄cisa cā gīationis ⁊ corruptionis est. mā cuꝫ ꝓnatione admixta, q̄ quo modo intelligitur: superius fuit expositum.

G

H

I Recognes

¶ In cõmentarijs Themistij expositionẽ secutus sum ad verbum qui, referens verbum [ipsaꝫ] ad puationẽ ꝫ arbitratur nunc Aristo. loqui de priuatione, innuereq; Platonẽ de ipsa nõ nihil tetigisse inquantũ materiam enumeranit inter non entia. In eo. n. ꝙ mã ẽ nõ ens sequif ipsam esse priuationẽ, ẽ ita nõ nihil Plato de puatione locutus est. ꝙ vo materia sit nõ ens, ꝓbabat Plato argõ Parmenidis qz est ꝓter ens, est. n. ꝓter ens in actu, ergo ꝓter ens, z qõ est ꝓter ens, est non ens. ergo materia est nõ ens, cũ aduersus Platonẽ obiceret, ꝙ si materia sit nõ ens, aliqd simplr fiat ex nõ ente concedebat totum. Ergo Plato non nihil de priuatione locutus est. verũ insufficienter, primo inquantuꝫ cõcessit aliquid fieri simplr ex non ente. qz ex materia, quę est non ens, vt argõ Parmenidis patuit. Deinde inquãtuꝫ nullam prorsus inter materiam, z priuationem ꝺiam fecit. hęc scꝺz Themi. in cõmenta. ¶ Simplicius vero per [ipsam] materiã simul cũ priuatione intelligit, vbi considerandum ꝙ qui Platonem ꝓcesserunt, huiusmodi materiã cũ priuatione nullo pacto tetigere. Quicunqꝫ enim vnum ens esse censent, nullo pacto illã tetigere, nec quicunqꝫ oia actu ꝓexistere dicunt, nec ẽt quicunqꝫ generationem tollunt, ꝓpea dicit, [tãgentes igitur z alꝫ quidam sunt ipsam]. s. materiã cũ puatiõe, vt exponit Simplicius. [Sed nõ sufficienter], z Simplicius Platonẽ intelligit, qz, vt inquit, Plato in timęo asserit materiã nullũ ens actu ee bis verbis vꝫ, formis subiectum non est recte apparatus tũ oibus formis carens, omnes susceptũ est. his itaq; verbis Plato vł attingere aliquo pacto materiã simul cũ priuatione, quod enim aptum est suscipere id, quod non hꝫ, subiectum priuatum iure ici potest. Jure etiã ici potest ꝙ sit potentia z non actu, z ꝙ nõ sit ens per se, sed per accidens. Quare Plato primus dixisset vł ꝙ materia sit aliquo pacto ens, aliquo pacto nõ ens. Pręterea in aliꝫ libris ẽt Plato ens multiplr ici demonstrauit, veluti Eudemus in naturalib⁹, testat. ꝓpea tetigisse vł z Plato naturã hãc. ¶ Alexãder vo p [ipsam] intellexit mãm non priuationẽ, qm Arist. in fine huius textus de materia loquẽs assignat ꝺias inter materiã, z priuationẽ, z hanc expositionem Auerr. sequitur. ¶ Themi. vero, vt diximus, per [ipsam] priuationẽ intellexit, qm illud, qõ in fine textus de materia ici, de materia ici, ẽtenus vł hãc priuationẽ in ꝓpria natura. Tãdem Simplicius p [ipsaꝫ] materiã intelligit, qm in fine textus loquif de materia, cũ ꝺixi, quas assignat, supius sint assignatę. Qõ autem non sufficiẽter Arist. ostendit ꝺupliciter, z ici, [primo enim confitentur simpliciter fieri aliquid ex non ente, inquantum Parmenidem recte est dicere]. i. inquantum arbitrãtur Parmenidem recte dicere. est igitur prima causa insufficientię inquantuꝫ dixerunt generationẽ fieri ex non ente, arbitrantes argm Parmenidis, quo Syllogizabat materiã ee nõ ens, ee validum, ꝓbabat. n. Platonem per argm Parmenidis materiam esse non ens sic, quicquid est ꝓter ens, est non ens. materia ẽ ꝓter ens, qz est ꝓter ens in actu, z ita ꝓter aliqꝫ ens, z sic ꝓter ens. ergo materia est nõ ens. argumentabatur igitur, Plato materia est nõ ens. oe qõ fit, generatur ex materia. igitur oe qõ generaf, fit ex nõ ente. Prima ergo causa insufficientię est, qm erraut de generatione, z hoc totum est, qz non plene viderũt naturã materię. Si. n. vidissent ꝓfecte naturã materię cognouissent eam esse ꝓter ens in actu, non autẽ ꝓter ens simplr. s. actu, z potẽtia. Plato ergo putãs argm Parmenidis ꝓcludere, opinat⁹ ẽ materiã eę nõ ens: z sic postea lapsus ẽ in errorẽ de gnone. ¶ Aut pot exponi aliter ꝙ primo Plato errauit inquantũ existimauit argm Parmenidis recte cõcludere mãm non eę ens, qm sic cogef dicere gnonẽ fieri ex non ente. z tũc lege sic [primo. n. insufficienter tradiderunt, inquãtũ Parmenidẽ recte est dicere]. i. inquantum ꝺm Parmenidẽ recte ꝺicere ꝙ materia sit non ens, nam sic cogunf cõfiteri simplr aliquid fieri ex non ente. z hanc expositionem, vt Simplicius inquit, fere oes gręci exponunt ꝺes sequunf. quare ꝺicit, [sed non sufficienter subauditę tetigerunt primo. n. inquantum Parmenidem] scõm eos [recte est ꝺicere] z supplendum est nam sic ꝺicentes [confitẽtur simplr fieri aliquid ex non ente.] hanc expositionẽ miratur Simplicius, ex eo, qz Plato clare in Sophista multis argumẽtis aduersaf Parmenidi qui vnũ ens esse ꝺixit. Ego aũt miror ipsum, qm Plato fuit academicus, z ꝓpterea inuenif sibi ꝛims, nam academici non determinant, sed oẽm rem, vt ꝓbabilem cõcedunt. ꝓpea non mihi vł remotũ, vt alr ꝺicat in timęo, aliter in Sophista. laborat aũt Simplicius exponere multis modis aliter hunc locũ, sed cum ea, quę ꝺicit, nõ faciat ad veritatẽ, bona frõte ptermissimus. Deinde assignat scõam insufficientiã, z ꝺicit, [postea vł ipsis]. s. platoni, [sigdẽ est] ipsa mã [nũero vna, z potẽtia tm vna ee]. i. vt vna tm sit cũ puatiõe potẽtia z rõne, z nullo mõ ꝺzat, existimãtes qcũqꝫ sunt subto, eaꝺẽ ee z potẽtia, z rõne eaꝺem. Lõtra quos ꝺicit, [ꝺzt aũt hoc]. s. esse iꝺem subto [plurimum ab esse iꝺem potentia, z rõne. ꝓpea inter mãm, z puationem alteram esse ꝺicimus,] Quas ꝺrias exponens ꝺicit, [z hanc hanc]. s. [mãm quiꝺem esse non ens fm accns, puationeꝫ vero esse non ens [per se]. est igitur prima ꝺria ꝙ mã sit nõ ens p accns. qm puatio ei accidit. [puationẽ vero p se]. s. non ens, qm non pp aliud est non ens. Deinde assignat scõam, z ꝺicit: [z hanc]. s. mãm ꝺicimus [esse ꝓpe subam,] vno mõ exponif. i. prope formã, quatenus est in potẽtia aꝺ formã. alio mõ [prope subam]. i. ꝓpe subaꝫ cõpositã, vt exponit Simplicius qm ꝓprie z potissimũ cũ ꝺr suba, intellr cõposita, 2m in telligunf huius ptes. qz igif materia ẽ ps subę cõpositę, vł esse ꝓpe subam. [puationẽ aũt nequaꝫ subauꝺi subaꝫ ꝺicim⁹: cũ. n. puatio sit abnitia tm, peul a suba ẽ. Pterea si ꝓprie z p̃ suba, cõposita suba ẽ, ꝺeinꝺe fora, cũ materia susciꝑiat formã, mã ꝓpe subam ici pot. At cũ puatio formę abnitia sit, sit vt longe a suba ab esse ꝺicatur. ex his pz mãm esse p accns non ens, qm puationeꝫ ꝓticipat, puationẽ vero p accns ens, qm in mã est, quę est ens. hęc, vt Simplicius inquit, est snia Arist. ꝺe mã. z puatione. ¶ Quiꝺ aũt senserit Plato ꝺe mã, z puatiõe, Siplicio laborat exponere auctę Porphyrij referẽtis Porcillem in. xj. lib. platonicę plię, vbi Permoꝺoꝛi Platonis socij ꝺictionẽ exponẽs, ꝺe materia z puatione ad ipsius Platonis mẽtẽ ꝺisserit, Quę ꝺissere nos inutile putamus, qm si sunt scõ pone Arist. falsa ee creꝺimus, cũ Arist. põ ꝺe mã, z puatiõe cõiter ab oibus tenetur. At si fuerint ꝓ opinione Arist. nõ opz in illis in morari, qm positio Arist. satis ꝺilucide intelligitur ꝙ ea, quę ipse, z expositores ꝺixerunt. relinquamus igitur onus Simplicio, qui fere totum suum cõmentarium blacterizat in his, quę prorsus sunt superflua.

¶ Illi vo nõ ens magnũ z parũ sitr aiunt: sive vnũ sive duo sint, vt modus iste trinitatis penitus ꝺiuersus ab illo sit. vsqꝫ huc itaqꝫ prõgressi sunt vt aliqua naturã oporteat subici ꝺicant

N exp̃o.

O

P

Q

Lõtra vbositatẽ Simpli.

Dilucidatoris textꝰ com̃.80.

M Pala expõ

K

L

A ꝺicãt: hãc tm vnã faciũt. Mã z si qꝺã ꝺualitatẽ facit: magnũ z pũ ipsam appellãs: nihilominꝰ iꝺẽ facit qm altera. vꝫ. puationẽ ꝺsperit. Materies. n. pmanẽs qꝺẽ vna cũ forma cãẽ eoꝝ quę fiũt: ꝓinde ac mater. Altera vo ꝛtra rietas particula psępe ei q illius maleficiũ mẽte concipit videbitur non esse pnitus.

aut ꝛ fine verum μεν γαρ quiꝺem. n.

¶ Quiꝺ aũt non ens, magnũ z parum sitr, aut simul vtrũqꝫ, aut seoꝛsuꝫ vtrũqꝫ. Quare penitus alter modus ẽ hic trinitatis, z ille. verũ vsqꝫ aꝺ hoc pueniunt, ꝙ oporteat quãꝺaꝫ supponi naturã, hãc tm vnã faciũt. z. n. si aliqs ꝺualitatẽ facit, ꝺicẽs magnũ z pũ ipsam, nihil minus iꝺẽ facit. Alteraꝫ. n. ꝺesperit puationẽ. nã subiecta qꝺẽ materia cõcã formę ẽ eoꝝ, quę fiunt, sicut mater. altera vero pars ꝛrietatis multoties vtiqꝫ videbit aꝺ maleficiũ rationem ꝓtendenti, non esse pnitus.

B

¶ Continuek lra. Nos sicut ꝺicimus vt visum ẽ: illi vo vt Plato z sequaces magnũ z pũ q̃ ex pte mãę ponũt sitr non ens esse aiunt sive vnuꝫ sive ꝺuo illa sint: ita vt modus iste trinitatis penitꝰ ꝺiuersus ab illo nso sit: qm vt Themi. ait nõ tres res, sed tria vocabula creꝺũt esse pn̄, vel qm trinitatẽ ponũt alia rõne, qz ꝺuo ex pte mãę vnum ex parte formę: nos aũt ex pte materię vnũ: ex parte ꝛũ ꝺuo. z ita alius modus est trinitatis. vbi illõ [sive vnũ sive ꝺuo sint]. inxta grẽcã ꝓstructionẽ esset, sive vtrũqꝫ, sive seoꝛsum alterũ est: qõ cũ ꝓfusiones faciat in lingua nr̃a: aꝺ sensuꝫ ita latine ꝺsri. ꝺeinꝺe vsquequo ꝺe veritate profecti sunt: z in quo defecerũt aꝺiecit, z inquit hucusqꝫ itaqꝫ ꝓgressi sunt vt aliqꝫ naturã oporteat subici. subauꝺi ꝺicant. z ꝗtum aꝺ hoc recte nobiscum sentiunt: hanc tm vnã faciunt. nam z si quiꝺam, vt eoꝝ princeps Plato ꝺualitatem faciat: magnũ z parũ ipsam appellans: nihilominus iꝺẽ facit: z sic ꝙ vno cõputat: qm ꝓpositionem: quę est altera ꝺesperit: z qtũ aꝺ hoc ꝙ ponit illa ꝺuo reꝺuci aꝺ vnam mãm: recte ait. quo vero ꝺesperit puationem: vł bene ꝺicere: sꝫ non bene ꝺicit. Qz vero bene ꝺicere videaf: subscribit: materies. n. pmanens qꝺẽ vna cũ forma cã est eorum quę fiunt: vtpote cõpositoꝝ perinde ac mr̃: quatenus receptrix atq; capax pz esse. Altera vero ꝛietatis particula. hoc est puatio. per sępe ei qui illius maleficiũ mente concipit: ꝺidebitur nõ esse pnitus. potius. n. generationẽ impedire vł: qꝫ aꝺ illã facere. aꝺ qõ fortasse Plato aꝺuertẽs a trinitate pncipioꝝ abiecit: z quo aꝺ ꝛꝫ vł bene sentire: nõ bñ sentit: vt statiꝫ in ꝓximo textu ꝺeclarabit. ¶ Quo vero aꝺ verba grẽca attinet, moꝛa, grẽce latine est particula: appellauit aũt puationeꝫ particulam: qm inter principia minimũ locum tz. particula vero illa, parapã, latine est, ꝓter omne: qõ cuꝫ minime sonet apud nos: feci, pnitus: quia iꝺem est.

D

Utr̃ puatio sit pn̄ꝰ p se gnonis.

¶ Inducit.) Cõmẽtũ istuꝺ nulla aliam ꝓter illã textus expositionem clamat. Sed circa hęc quer̃t vtrũ puatio sit p se pncipium gnationis aliuꝺ oino a mã: z forma: vł ꝙ non: qꝫ Aristo. reꝺuxit illam aꝺ mãm: ꝺeinꝺe aꝺ formam. igif non est ꝓter illa ꝺuo aliquo mõ necessarium. ¶ Scõo vt Aristo. arguit. in litera: puatio facit aꝺ nõ esse. igif nõ aꝺ esse. In ista qõne rñꝺet Joãnes ꝙ puatio est pncipiuꝫ p se generationis: per accns vero necessarium generari, est tm pncipiuꝫ per se gnationis ꝺispositionum: qz coniungitur per se mãę: quoꝺ est per se subm ipsius generatiõis. Sed hęc positio est ꝺeliratio. primo vł ꝙ puatio non est p se pncipiũ generatiõis: qm Auerroes in litera ait ꝙ ẽ p se pncipiũ corruptionis: z Aristo. ẽt. modo vnum z iꝺez non potest esse p se pncipiuꝫ ꝺuoꝝ oppositoꝝ incompossibilium. quemaꝺmoꝺũ nec forma ipsa est per se pncipiũ corruptionis. Scõo. si puatio esset per se pncipium generationis: tunc per se faceret aꝺ esse; qm gnatio est esse vel via aꝺ esse. sed puatio: non facit per se aꝺ esse, vt ꝺz in litera. igitur non facit per se aꝺ generationeꝫ. Scõo ꝺeliratio: qz si ipsa puatio reꝺuceret z esset pncipiũ generationis p se ꝺispositiuũ: vł ꝙ a pari ꝺimensio, z qualitates z ꝺispositiones oes eent per se pncipia gnationis ꝛ ipsum in alia qõne. ¶ Propterea ꝺz cũ Themi. z Auerroe: ꝙ vellogmur ꝺe trãsmutatione vt trãsmutatio. aut vt hęc vel illa trãsmutatio. si vt trãsmutatio: puatio est pncipiũ necessarium z per se trãsmutationis: vt trãsmutatio: nõ tm causa in aliquo genere causę. Qõ quiꝺem sit pncipium. pz, qz ꝺicit ordinem saltẽ termini a quo vel aꝺ quem. Qz non, causa ẽt pz: qm̃ in nullo genere causę esse potest causa transmutatiõis vt transmutatio: qz si esset causa vt finis: tunc esset cuiusliꝫ bet transmutationis finis, z ita generationis: z eoꝺem moꝺo in aliꝫ ꝺiscurrere potes. Qz vo sit transmutationis pncipiuꝫ p se: pz qz est pars ꝺefinitionis illius: vt ꝺiximus. igif pncipium rei illius. Si vero loquamur ꝺe transmutatione in spẽ. si quiꝺem ꝺe gnatione: ꝺico cum Themi. ꝙ puatio est pn̄ per accns: non capiendo pncipium p accns: p casu z fortuna quę sunt causę per accns raro z cõtingẽter: sed necessario vt terminus equo. pz qz generatio est aut esse, aut via saltẽ aꝺ illuꝺ; vt ꝺz in litera, z Themi. notat. Si ꝺe corruptiõe loq̃mur: ꝺixit Auerroes ꝙ puatio est p se pncipiuꝫ corruptionis, qm̃ per se facit aꝺ corruptionẽ. ¶ Ex his pz aꝺ argumenta. puatio enim reꝺucif aꝺ formam z aꝺ materiã. vt innuit rõnem causę: vt vero innuit rõnem pncipiꝫ aꝺ nullum illorum reꝺucif. Hęc ꝺe ꝺubitatione. ¶ Jurta hoc quęrunt vtrũ puatio sit res ꝺistincta a forma. vł enim ꝙ sic, qz in hoc ꝺiffert Plato aꝺ Arist. Jn ꝛium est Arist. 4° meta. vbi vult puationes z negationes nõ esse ens nisi in aia. In ista ꝺubitatiõe sunt ꝺuo extrema: qꝺam volunt ꝙ puatio sit ens reale realiter ꝺistinctũ a forma z a mã. a forma quiꝺẽ: qm̃ forma est ens reale positiuum: puatio nihil positiui ꝺicit ꝓter mãm z formam. a mã vero: qz mã est subm puatio est terminus realis ipsius realis trãsmutationis. Aly in extremo ꝺñt puationem esse nihil reale ꝓter mãm z formã. Sed aꝺ his ꝺistinctũ ens rõnis. vt Auer. 12° meta. cõ. 4. z. 14. cõ. vero. xj. ꝺistinguit ꝺe nõ ente: z vult ꝙ sit triplex non ens simplr qõ nec hꝫ esse in re: nec in intellectu. Scõm qõ non hꝫ esse in re: sed bene aꝑnd intellm vt puatio: quę non hꝫ esse in mã: sed bene aꝑnd intellm. Tertiũ qõ hꝫ esse in re: sed non in actu vt mã, z ita aꝑnd Auerroem puatio ꝓter intellm nullam hꝫ entitatẽ ꝓter mãm z formaꝫ: sed solum est in intellectu. ¶ Pro pª ponẽ arguunt gdam. Primo. nihil remouef extra aiam aꝺ aliquo subito nisi per aliquoꝺ positiuuꝫ. sed lumen remouef a medio ꝙ solam puationẽ. igif puatio est ens extra aiam. ¶ Scõo transmutatio realis z extra aiaꝫ terminus aꝺ quẽ ꝺz esse realis. sꝫ corruptio est trãsmutatio realis: z terminaf aꝺ puationẽ. igif puatio ẽ ens reale. ¶ Tertio. ois oppositio realis habet vtroſqꝫ terminos reales: sed puatiua oppõ. est oppoſi-

Utr̃ puatio sit res ꝺistincta a forma.

H

tio extra aiam realis. igitur vterq; terminus est realis. ¶Quarto. qđ est per accns sensile est reale: sed ꝓuatio est sensile per accns. 2° de aia. visus enim est receptivus lucis z tenebrę. ¶Quinto. tūc sequeret q; ꝓter operationē intellꝰ nihil esset ęcum, nihil surdum. tz ꝓna, qz ęcum z surdum sunt ꝓuationes: q̄ non sunt extra aiaz. ¶Sexto. qđ subeli operatiom artis vi esse ens reale aliud a subito in quo est, sed ꝓuatio vt ęcitas recuperabilis subest ogationi medicinę. igitur ens reale ꝓter oculꝰ. ¶Septimo. ea distinguuntur realiter quoz vnum remanet, z alterꝰ non remanet. sed mā remanet pars cōpositi: z ꝓuatio corrūpitur. igitur differūt realr. ¶Octauo. illa differunt realr quoz vnū alicui ȝiatur, cui alterꝰ non ȝiatur. Sed ꝓuatio formę ȝiatur, non aūt mā ipsa. igitur dīnt realiter. ¶Pro secūda pōne Auer. arguo, z suppono q; o; qđ est ens reale ꝓpria realitate distincta ab alijs pōt esse subm ꝓpositionis de scō adiacente. hoc pz: qm̄ eē nihil aliud importat vltra entitatē nisi cōpositionē: quā sine extremis nō est intelligere, vt ꝑ interpretatione diximus. tunc arguo. si ꝓuatio est ens reale extra aiam ꝓpria realitate: hęc erit vera. ꝓuatio est. ℔ vbiq; negauit Aristo. dicens, q; si hęc erit vera per se. ꝓuatio est, tunc per se ex eo qđ est aligd fieret, qđ è deriso. ¶Scō. fortius oē illud qđ inest māę circunscripto ab eo oi ente reali: non est ens reale aliud a mā. sed circūscripto a mā omni ente reali ꝓuatio adhuc sibi inest: vt pz parū exercitatis. igitur ꝓuatio nō est ens reale. ¶Tertio. aūt alꝰ: oē ens reale est subā: aut accns: vel subę vel accidentis gcālis. sed primo modo non est subā, nec subę quicq; nisi ꝓuatio: neq; accns, nec accideris nisi ꝓuatio. igitur ꝓuatio non est ens reale. Vltimo tūc ꝓuationis esset ꝓuatio: declaratur cuilibet enti reali pugnanti mā cōpetit māę illius ꝓuatio. igitur ꝓuationi competeret ꝓuatio. Propter ℔ nihil vi esse dām q; ꝓuatio vno modo reducitur ad mām. z sic ꝓuatio realiter nihil aliud est ꝓter mām aptam: superaddens carentiaz q̄ è ens rōnis. Alio modo reducit ad formam, z sic est absentia formę, z hac rōne ꝓuatio nihil aliud ē nisi forma quę remanet per ipsam corruptionez. vt si corrūpit ignis z remanet aqua: ꝓuatio formę ignis fz esse reale est forma aquę addens absentiam formę ipsius ignis. igit ꝓuatio siue reducat ad mām siue ad formā: semp est ens reale, lz non realiter distinctū a forma vel mā: sed solū p rōnē psideratē in mā carētiā: in foza illa absentią. pp qđ nō male dz q; ꝓuatio est extra aiam quo ad signatuz male: siue quo ad esse māle, quo vero ad esse formale: non nisi per aiam. Hęc est positio Auerro. z Themist. et Arist. vbiq;. ¶Tunc ad rōnes. Ad primaz dico. q; forma inducitur ꝓtia agentis, ꝓuatio absentia: tūc dico q; lumen deficit pp agentis ꝓseruātis absentiā: z ppea accidit ꝓuatio. ¶Ad 2m̄ pcedo q; terminus ad quem corruptionis est realis. verbi causa corruptionis ignis terminus ad quem est aquę forma: quo ipsa est ꝓuatio illius. z hęc est realis, z pcedo q; ꝓuatio est extra aiam fm esse māle suū. ¶Per idē ad tertiū. oppositio enim illa est realis: qz est inter extrema realia, z ꝓuatio ē realis realitate fundamenti. ¶Ad quartū pcedo. q; ꝓuatio ē per accns sensile vt aer tenebrosus q est ꝓuatio fm esse reale. nō tñ pp ℔ differt ꝓuatio ab illo: nisi ratione z definitione. ¶Ad qntuz dico q; ꝓter operationem intellꝰ multi sunt ęci: multi surdi, non tñ denominatione formali: nisi intellectu componente z diuidente: hęc z illa. ¶Per idem ad sextum ęcitas z id genus subsunt operationi artis fm esse reales: at qz materiale non autem fm esse formale. ¶Ad septimum dico q; ꝓuatio non corrumpitur: sed definit denominare materiam fm ꝓdicationem formalem. ¶Ad vltimum pz solutio: ꝓuatio enim fm esse reale formę ad quā reducitur ȝiatur alteri formę. formaliter vero non est: nec oppositio ꝓuativa: nec ȝdictoria. Hęc eét rńsio Auerrois z Themi. Per hęc ad rationes pz solutio. ¶Est tñ aduertendum q; Plato in libro Parmenidis arguēto Parmenidis arguebat sic. qcgd est ꝓter ens z ꝓter vnum, est nō ens: z dualitas. Sed mā est ꝓter vnū, qz ꝓter deū, qui est vnitas apud ipsos: z ꝓter ens: qz ꝓter decem ꝓdicamenta, quę tñ sunt entia. igitur mā ē non ens: z est dualitas. vz, magnū z parvum. Et ita Plato vi velle mām z non ens siue ꝓuationem idē esse penitus. Sed in ȝium est Plato in timęo, vbi mām eē formarum nutricē atq; receptaculū ait. Idē Altionus Platonicus in lib. de doctrina Platonica. Idez z Plotinus in lib. de mā affirmant. ¶Dō igitur q; Plato in Parmenide posuit vnū ante ens: atq; eo cōins z ꝓius. vt in sophista ēt idem ait. Et tunc sub vno ponit deus, sub ente vero decem ꝓdicamēta: q̄ ab illa vnitate ꝓficiscunt cū igitur mā nec sit deus: nec sub aliquo decē ꝓdicamētorum. ideo ponit eam ꝓter vnū z ꝓter ens: ita cadit ab ente z ab vno: z per ꝑs erit multitudo z non ens. nec sequit nec ē vnū nec ens. igit nihil apud Platonē. nihil enim illud esse dicit: qđ nec est ens: neq; vnū, neq; multitudinem. Contra igitur hęc vt satis pz Aristo. innexit. ¶Amblicus in lib. de secta pythagoꝛi. ita inter hos cōsultat: q; ens potest capi pro oi eo qđ ȝ nihil distinguit. z sic mā est ens. z ꝓuatio non ens. Alio modo pro ente diuiso in decem ꝓdicamēta: qđ a pma vnitate proficiscitur: z sic mā nō ē ens: qđ Aristo. ét asserit. Hęc de pōne Platonis z Aristo. ¶Quęrunt nonnulli vtrum materia cū forma sit causa eoz q̄ fiūt: hęc qđ ꝓpea hic ꝓducta est: qz Arist. ait mā cū forma cā est eoz quę fiunt: z volunt intelligere accidentiuz: q; q̄dz non sit ad rem bxeuibus nonnulli rńdent q; materia cū forma sit cā in duplici gīie causę vt materię quidez: saltem in qua: z effectiue: nam tale cōpositū est rōne formę causa vt agēs siue efficiens. rōne ꝥo materię cā vt subm. z ita cā bifariaz accidentiū. Mouent aūt pluribus rōnibus: sed potioribus. primo: si materia cū forma hoc est subā cōposita nō est cā vt efficiēs. igit ē cā vt materia tñ. igit substātia esset imperfectio: accidēte: qm̄ accns esset vt forma tñ: z subā vt materia. Scō ois cā vt materia tñ. ē in potētia mere passiua. Sz ois potētia mere passiua. 9. meta. est ȝdictionis. igitur subā cōposita eēt ȝdictionis oium accidentiū. z sic ignis posset frigidus: aut non calidus. Sz hoc stare nō potest. ꝑ si litera intellr vt ipsi intelligūt: Arist. ait materia eniz permanens vna cum forma causa est eorum quę fiunt perinde ac mater. mō si per ea quę fiūt intelligit Arist. accns: textus est ȝ eos. Amplius in gīiatione simpliciter materia non est causa simpliciter vt agens. igitur in gīiatiōe fm quid subā cōposita q̄ est materia illius gīiationis: minime potest esse efficiens fm qd illius. Arist. enim supra materiā gīiationis simplr comparauit materię accidentiū, quę ē subā cōposita. igit vt materia simpliciter in gīiatione simplr est cā: vt materia tñ: z nullatenus vt efficiens: ita in generatione fm quid subā composita erit causa vt materia tñ fm quid: z nullo mō erit efficiens fm qd. ¶Tertio. si subā composita est causa effectiua accidentiū cōtingentiū in ipsa: vel igitur ꝓpposita dispositione materiali: vel nullo supposito. Si substātia ē cā effectiua imediata nullo supposito. igit efficeret illa ex nihilo.

Si aliquo

Si aliquo ꝓpposito: e quo vel e cuius potētia illa extrahit: cum nihil aliud cē potest nisi ipsamet. igitur alia mā extraheret aliaz formā de sui potētia sine ꝓsentia alicuius agentis ȝ Aristo. 12. meta. tex. cō. 30. Et lz quęstio trahi possit de accnibus ꝓpriis: quę a nonnullis dicuntur proprię passiones: tñ principaliter qđ est diuisiua totius solum de accnibus per accns: z cōmunibus. Licet solutio sit eadē. sed de subiecto z ppria passione alꝰ dicemus: si contiget. ¶Auerroes quarto meta. cō. 2. inquit: prędicamenta. n. attribuunt subę: non qz est agēs; aut finis eoz: sed qz constituunt per illam. idem in lib. destructio destructionū, disputatio. 8cō a in solutione dubi. 6. Ideo dico. q; subā cōposita est causa gīiationis accns vt mā, z colligatiez subā z accidente etiā vt materia: z nullatenus vt foza: nec vt agēs, nec vt finis, nisi quis equinoccare velit de his: qđ non esset peripatetici. Pro solutione tñ ad argumēta aiaduersione dignus q; mā generationis simplr: z mā generatiōis fm quid differunt. nam mā generationis simpliciter est simpliciter in poꝰ: cum non sit simpliciter in actu. sed fm quid in actu oppositę formę mā generationis fm quid est in poꝰ fm quid z in actu simpliciter. ideo dī mā in actu. Ex his oportet concedere primo ad mentem Auerrois q; aliqua mā ē simplr z absolute perfectioz sua forma: vt materia accidentis: lz possit dici fm quid imperfectioz. causa est qz est materia simplr in actu. z hoc est vlr verū et in accntibꝰ per se vt calidū respectu ignis. z id genus. Scō opz cōcede re non oēm mām esse ȝdictionis respectu formę vt ignis respectu calidi: quāl lz sit passiua z nullo mō actiua: est mā in actu: vt oībus respectu intelligentię. z hac ratione non oportet ipsaz esse ȝdictionis ad foāz z oppositū illius. Et sic auctoritas Aristo. sola est de mā simplr. z p hęc pz solutio ad obiecta.

Recognes ¶Cum dixisset opinionem suam z e mā z ꝓuatione, nunc assignat opinionē Plato. z dicit, [quidā aūt] subaudi. s. plato [non ens subaudiez quo generatio fit, nō subaudi ꝓuationem, z mām nominat, [sed magnum z parvum similiter. aut simul vtrūq;]. i. sine vtrūq; simul fuerit] aut]. i. sive] vtrūq; eozsum [esse dixerit. z p vtrū q; mām z ꝓuationem intelligit. q. d. qm̄ quocunq; modo se habeant, non est per se magnū materia, puū aūt ꝓuatio, aut econuerso, sed per magnum z parū materiaz Plato intellexit materia. n. si refertur ad foāas, quas actu hz in se, finita z parvum quippiam dz apud Platonē. sinaūt referaꝝ ad formas, quas recipere potest, cum illę sint infinitę. Magnum quippiam appellatur. ppea concludit [quare penitus alter modus trinitatis est hic] vz platonicus, [z ille]. i. z alter ille, quem nos exposuimus. nam hic ponit magnum z parvū, quę duo sunt, ex parte materię, vnū vero formam, illic vero noster, vnū ex parte materię, duo aūt ex parte ȝij. igitur platonica principioꝝ trinitas, z peripatetica differūt. Deide exponit quo modo hic platonicus trinitatis modus conuenit cum suo, z dicit [verū vsq; ad hoc perueniunt]. s. Platonici ipsi [q;] vz p rez naturaliū generatione [oporteat quandaz supponi naturā], nā, vt Simplicius dicit, sine ꝓ nomēclatura materię vno nole vtātur, sine duobus, vz magno z paruo, in idem vergunt. Ideo dicit, [hanc tñ vnam faciunt], licet pluribus nominibus ipsam appellarint. [z enim si aliquis]. s. plato [dualitatem] vz ex parte materię sit subaudi [dicens ipsam magnum z parvum, nihil minus idem] z vnuz tñ subiectum ipsaꝝ [facit] qm̄ licet pluribus noibus nuncupet, tñ vna natura est, quę subiicitur. z assignat cām, z dicit, [alterum. n.] vz [privationem desperit,] z sic idē Plato cum ꝓs efficit, qui vno nole materiam appellarunt. deinde, vt Alexāder dicere videtur, assignat causam, quare Plato formam desperit, z dicit, [nam subiecta quidem materia concausa formę]. i. simul cū forma causa est] eozum, quę sunt, sicut mater,] qm̄, vt Simplicius inquit, materia est, vt mater, forma aūt, quę in materia est, cā est vt virtus seminalis data a patre. hac ratione Plato materiam aliqñ matrē, aliqñ locum vocat, aliqñ nutricem, ꝓuatio vero potius cā est, vt corrumpant, ideo dicit, [altera vero pars ȝietatis] ꝓpter ꝓuatio [multoties]. i. semper [vtiq; videbitur protendēti rōnem ad ipsum maleficium]. i. ad ipsam corruptionem [non esse penitus]. s. causa. qm̄ ipsius non esse nulla est cā. Sed potius ipsius non esse cā est defectus atq; formę absentia. ergo ꝓuatio nō est enumeranda inter principia: quare nec inter entia. hęc de mēte Platonis.

¶Dic accipit Alexāder q; ꝓuatio sit malum, qm̄ est causa maloꝝ. Contra quę Simplicius obycit, qm̄ materia z ꝓuatio alicuius boni gratia ꝓstituta sunt, velati venaꝝ incisio, z cauteriū, quibus vtunt medici. Hęc. n. non sunt per se bona, cum hęc per se nullus appetat, nec tñ sunt per se mala, siquis sanitatem inspexerit. sic materia z ꝓuatio non sunt per se mala, sed tanq; necessaria a conditoze constituta sunt ad cunctoz perfectionē. conferunt enim substantię rep gīiabiliū, z corruptibiliū. materia quidē, vt quę subiacet gīiationi, ꝓuatio aūt vt equa est ipsa generatio. Si enim nō essent res generabiles, z corruptibiles, vt Plato deducit imperfectus esset mundus, pz igitur fm Simpliciuz ꝓuationem esse per se malum, per accns vero bonū. foꝝ mam vero contra per se bonum, per accns malū. quę vtrum ita sint, satis sit nobis locum monstrasse.

¶Existente eniz diuino quodā z optimo z appetibili, alterꝝ quidem contrariuꝝ ipsi esse dicimus, alteruz vero id esse qđ illud appetit, z suapte natura exoptat. Alijs vero ꝓtrarium: suiipsius. vz. corruptionē appetāt: accidit. Sz idem non pōt seipsam formaz appetere: cum suimet non indigeat, neq; contrarium. corrūpunt enim se mutuo ꝓtraria, igit mā quēad modum femina marem, atq; turpe pulchruz. verū ipsa nō est per se turpe, sed per accns. neq; femina, sed per accidens.

¶Existente. n. quodam diuino, z optimo, z appetibili, aliud q̄dem ꝓtrariū ipsi dicimus eē, aliud aūt, quod aptum est appetere, z desiderare ipsum fm ipsius nām. quibusdam autem accidit ꝓtrariū, appetere suiipsius corruptionē. Et neq; ipsaz suiipsius pōt esse appetere spēm. ppea qz non est indigens. neq; ꝓtrariū. Corruptiua. n. sunt adinuicem contraria, igit hoc est materia, sicut si femina masculū. z turpe bonuz. nisi qđ non per se est turpe, sed ȝ accidens, neq; femina, sed fm accidens.

¶Litera ista potest exponi fm Themi. z Auerro. z pōt exponi: vt cōiter expositores exponunt z non peruerse (vt mihi vz) cepit Arist. dicere q; apparēter Plato bene fecit a generatione remouere ꝓuationem. nūc ostēdit q; fm rei veritatē male fecit, z sylla suus ē: illud quo mā appetit suiipsius corruptionē a generatione nō dz

Eiusdē antiquus.

igitur.

αλλα sed.

Diuidatozis textꝰ cōi. 71.

demi. Materię corruptio est generatio eiusdem: quare si non potest mā corrūpi: nisi pp priuationem: necessaria est ꝓuatio generationi. vel sic. z in idē venit: id quo mā appetit formā: necessarium gñationi est. Priuatiõe mā appetit formā, igitur ꝓuatio necessaria est gñationi. Jn nota ista littera nõ ꝙbat nisi minorem. z supponit esse tria vnum formę 3ii̇̃ aliud formā appetens: aliud suiipsius appetens corruptionē p accīs. z per ꝑns per se suiipsius gnõnem: nec ꝓbat aliquod horū: sed tm̃ summit vt per se nota: tunc arguit. non põt forma appetere suiipsius esse nec suiipsius corruptionē, nec põt forma 3ium appetere. vtpote quicquid sit illud suū 3ii̇̃ pr̃idem: qr illa se mutuo corrūpunt. igit appetēs formam erit mā, z non p se sed quatenus turpe imperfecta, z sic quatenus priuata: hęc ē minor. Jnquit [existēte. n. quodā ditino z optimo, z appetibili] vtpote forma, vt expositores exponūt: aut deo ipso, vt dicemus, z exponit Themi. alterū 3ii̇̃ gdē ipsi diuino dicimus esse. Alterū vero id esse: qō illud diuinum appetit. alterum z tertiū est: appetat suiipsi⁹ corruptionē accidit. z hoc inquit, alyꝰ vero 3ii̇̃ suiipsius corruptionez appetāt: accidit qō sic ad verbū transtuli: qr in greco nō est clarus. Sūt igitur tria appetens formā, 3ium formę appetēs suiipsius corruptionē per accīs, z p ꝑns suiipsius gnõnē per se. Hęc sumit z non ꝙbat: qm̃ partim per dicta. partiz in metaphysica patēt. Tūc arguit. z ingt. [Sed idē non potest seipsam formaz appetere] quo appetitu sit eāpax generationis sui: cū sūmet non indigeat: neq; idē potest sui̇̃ 3ii̇̃ appetere: quo recepto fiat suiipsius gñatiꝰ: corrūpunt enim se mutuo 3ria. igit mā appetit subsudi formā. Luz enim forma nō apparat se: nec vnū 3ii̇̃ alterum: igitur mā appetit formā: quēadmodū fęmina marez sine masculinitatē: z turpe pulchritudinē. pticula illa. igit, z si grece sit, alla, quę vī aduersari: nō aduersatur: nisi quatenus infert: ideo illatiue trāstuli. Deinde cõplet minorē. z inquit [vez ipsa non est per se turpe: sed per accīs] rõne ꝓuationis sibi additę: neq; ē per se femina: sed p accīs ratione priuationis. cū igitur ipsa appetat quatenus turpe z imperfecta: z hoc nõ nisi pp priuationem: iure priuatio vī causa appetitus materię: z ita ꝑz minor. Et scias q in expositione huius littere valde laborauī, z vt mihi vī. expositores ob malas z occultas translationes nihil boni in hoc dixerunt.

¶ Luz declaranit.) Auerroes introducēdo tex. inuit exponem nostram, z vult q cum Arist. declarauerit q ꝓuatio primo aspectu non sit necessaria. mō declarat q fm veritatē hz auctoritatē in gñatione: z q mixtio eius cum materia est cā desiderij naturalis materię ad formaz z q pp hoc res sunt generabiles z corruptibiles. hęc est optima introductio: lz expositio, quā verbis dabit, pter malas translationes non conueniat.

¶ Et qz.) Licet cōmentuz fere pateat: nonnullas digressiuncul as tangam: dicit igitur primo q priuatio est in materia de necessitate. dicit secundo q in entibus datę quędam diuina perfectio maxima: cui omnia appetūt assimilari vt deus. z quantum ad hoc sectatur Themi. dicit tertio q materia appetit tanq; vna de entibus et ipsa assimilari primo principio quatenus est priuata et imperfecta, z hoc q; tuz potest: istud vero quod potest est appetere receptionem formę.

¶ Et intelligit.) Arguebat Auicenna 3 Aristot. primo. qr māę non cōpetit nec appetitus alialis vt patet. neq; appetitus nālis: qm̃ omnis appetitus nālis vel ē pp formam vt in plātis ad nutrimentū: aut pp virtutē z inclinationem nālem: vt in graui qō gravitate mouet deorsuz. Scō. si mā appetit formam: aut qr caret omni forma: quod esse non potest: aut qr appetit habere multas formas simul: quod etiam fieri non põt: aut qr formam quā hz odit qō ēt fieri nequit. Solut Auer. primā z vult q appetat formam appetitu nālis non qui sequitur formā: sed qui sequitur illud qō mā hz de motu ad formaz. Exempluz de plātis pro tanto vz: p quanto arguit posse eē appetitū sine cognitiōe differt tū ab appetitu materię: qr ille appetitus plantaruz sequitur formam nutritiuam. hic materię appetitus non formam: sed id qō materia ipsa habet de motu ad formaz: quod quo modo intelligatur: postea disputabitur.

¶ Jn mā igitur.) Rūdet ad 2ᵐ concedo q materia appetit oēs formas appetitu dicto: non aūt recipit omnes simul: nec multas: sed alternatim qm̃ agens est pręsens. cā aūt est vt addit expositor: quia recepta vna forma semper remanet potentia ad aliaz: z ita non appetit aliaz: qr odit eam quam habet: sed qr est in potentia ad alias. nec propter hoc q appetat 3ria esse simul: sed eo solo q est in potentia ad alias dum vnam habet.

¶ Qui aūt.) Facit 3 Platonem ex textu suo barbaro tale enthymema. Si ꝓuatio non esset in mā: non esset appetitus in illa mā sine entibus ad recipiendum formaz: post formā. ꝙbat enthymema: qr si mā appetit formaz: aut quatenus actu: aut quatenus priuata z in potetia. Si quatenus actu: tunc per se z non per accidēs appeteret suiipsius corruptionem: vt exercitatis p3. Si propter priuationem z potentiam: habetur propositum.

¶ Et hoc quod.) Declarat idem alia ratione, q̃q̃ incidat in idē. Si non esset mā carens forma. nō esset aliqō appetens formam post formā: qm̃ si esset, z nō pp caretiaz: tunc natura ageret ociose, aut violēter, quatenus poneret in entibus potentiam ad corruptionē vt sunt in actu: quod est impossibile: cuz omne ens diligat se p manere oportet igitur vt detur aliqd: quod careat forma: vt appetat formaz: z ita appetitus est in materia pter diminutionem, quam significat priuatio.

¶ Licet nō visitatur.) Arguebat tertio Auicēna 3 Aristo. q ipse vsus est rebus metaphoricis: 3 pceptuz suuz in Rhetoricis. Jn scientia. n. demonstratiua nō sunt vsitanda metaphorica. Rūdet illud non esse incōueniens in rebus difficilibus: quę intelligi nō põt nisi comparatione: qualis ē mā. Expositor autem addit q eiusmodi vsus est 3 Platonē: qui ēt talibus vtebat. ¶ Sz hic q̃rūt p̃ vtrū mā appetat formam. ¶ Scō dato q appetat: vtrū apperat assimilari deo mediante forma. ¶ Tertio vtruz aliquid appetat corruptionē sui vel semper manere. ¶ Quarto vtrum priuatio sit causa appetitus māę vt appetat formā. ¶ Quinto vtrū appetitus ille sit idem qō res ipsa appetēs. ¶ Sexto vtrū mixtio p̃uationis cū mā sit cā generationis z corruptionis. Et si qōnum hap nonnullę solutę sint: qr alij mouent: z concitant me ad noua, ideo ptractabunt breuibus. ¶ Qz mā non appetat formā arguere solebā oīs appetitus ē aptitudo quędā impellens rem ad finē: vt in libro dī de bona fortuna. oīs aūt aptitudo p ficiscitur a forma. Jn hoc enim differt a poᵗ. sed mā nulla hz formā. igitur non appetit formā. ¶ Scō appetitꝰ sectat cōpręhēsionez: sicut vmbra corpus. 12. met. cō. 38. z 2° de aia. tex. cō. 20. z 3° de anima. tex. cō. 59. sed mā non cognoscit formā. igit non appetit formam. ¶ Tertio arguit. si ipsa mā appetit formā vel eaz quā hz: vel eam quā non hz. non eam quā hz: qr appetitus est ratione carentię vt dī in litera. nec eam quā non hz: qr illa nihil est: z per ꝑns non potest appeti. ¶ Ad qōnem rīdet Themi. z inquit. ea

A

appetitio quo nā mō ē in mā: Rūdet, pfecto verissimū puto quod dī, prouidentiam fuisse, quę z turpi desideriuꝫ honestatis z egenti opulentię quantuz sit satis, iniecerit. z ita velle vī mām appetere formā appetitione intellectiua, q̃ appetitio est in pma ꝓuidētia vt in ordinante. est in mā vt in mota z regulata: opus enim nāę est intelligētię nō errantis 12° metaphysicę, cō. 18. z hanc positionem sectatur Albertus ipse. ¶ Auicē. nō ignarus rez physicaz volvit mām bñ eē in potētia ad formā, nō tñ pcedit materiā appetere formam, z p idē cōcedit potētiā illam esse causam generationis z corruptionis rōne priuationis. ¶ Auerroes aūt vult q mā appetat formā nō appetitu aiali, aut rōnali: 3 naturali. z qm̃ omnis appetitus sequit aliquid qō ē aut formā: aut se his vtpote: dicit q materia nō p suā naturā appetit formā: 3 per illud qō hz de motu ad formam. z sic vī velle cū Auicēna q materia per suam essentiam nō appetit formam: cū Aristo. vero q appetat, sed p illud qō hz de motu ad formā, qua rōne euenit: vt materia nō appetat formā anteqũ mouet ad illam: sed soluz tūc cum mouet. ¶ Expositor equo alij acceperunt: vī exponere dictum istud Auerr. q. velit per motum ad formam quandā idoneitatem siue ordinē materię ad formā: siue vt alij explicent tēdentiā aut inclinationē ad illam, hęc enim inclinatio ē tanq; pn̄m motus materię ad formaz, z hoc intelligit ipse per illud quod hz de motu ad formam. ¶ Alij ēt explicatius lz in idez veniant: intelligūt appetitū naturalez passiuum: z hic nihil est: nisi illa inclinatio, sine ordinatio, vt dicit expositor. ¶ Sed certe hęc non sonāt, nā potētia mere passiua ē 3 dictionis equalr ad esse z ad non esse, vt dī. 9. met. tex. cō. 17. Cū igit materia sit ptā z patiendi tñ, nō vī eē sua natura magis propensa ad formā q̃s ad ꝓuationez formę. ¶ Propterea als dixi q Auer. p id qō hz. mā de motu ad formam innuit formam genericā vtpote formā corporis in qua continent oēs formę, z de qua oēs extrahunt. hęc enim est oium formaz semen: siue inchoatio generalis, per quā materia ipsa appetit formas specificas, z p hāc hz aliqd de motu ad formā, qz hęc oēs q̃s formas quodam gñali primordio. hęc erat mea rīsio als, z est optima solo. ¶ Sed qr multi nō tenent hanc formā, iō dico q materia appetit formam appetitu extrinseco intellectiuo: vt dixit Themi. appetitu nāli intrinseco per illud qō hz de motu ad formā: hoc aūt est dispositio qualitatiua z quantitatiua, sine qua mā non appereret nec tēderet aut inclinaret ad formaz: magis q̃s ad priuationem, lz sine illa eēt in potētia passiua ad formas. z sic Auer. quasi inter Auicē. z Aristo. consultauit. z hoc modo dictū Arist. intelligi dz. ¶ Tūc ad rationes. ad primam p3 solo p hęc. ¶ Ad 2ᵐ sīr, solum enim illa aūctas vera est in appetitu aiali. ¶ Ad tertiā sunt qui dūt q eaz quā non hāt appetitu desiderij, quā habet appetitu complacentię: appetit aūt eam quā nō habet: sed potest habere, z ita nihil actu ē aliquod possibile, qō potest eē in actu. Sed hęc expositio est 3 terait enim idem non appetere qō hz: qr appetitus est rōne carentię, z sic velle vī appetitionem esse semper ad rem non habitam. z sic teneri pōt q possidens non appetit rem quā hz, nec sequit, igit odit: qm̃ inter desiderare, z odisse mediū est possessio, quę nec est odiuz nec desideriū: lz finis desideriꝫ z fruitio desiderati. ¶ Hęc de prima qōne. Qz non appetat assimilari deo, arguo. Jmpossibile nō est appetibile, sed māz assimilari deo est impossibile: qm̃ distat ab illo per infinitum. igit non est appetibile. ¶ Dōm primo q deus pōt duplr considerari, vno modo vt summū bonuz z finis: z summia totius perfectio. z sic vt sic non est finitum: nec infinitum: sed solum est optimum z oium perfectissimū. Alio modo potest considerari vt infinitum ens: z hoc modo nihil est sibi assimilabile. ¶ Dico secō q mā z vnaquęq; res dicit potest assimilari deo similitudine z qualitatis, z sic nihil appetit nāliter assimilari deo: cū sit impole. et appetitus non sit impossibilium. Alio mō similitudine proportionis: quo pater familias assimilat regi nam vt ipse rex pficiet regnū: sic pater familias pręficit domui. ¶ Tunc dico: q mā appetit assimilari deo: non quatenus ille infinitus est: sed quatenus summū bonum. non appetitu equalitatis sed proportionis: ad cuius finem q̃q; venit mediante forma: qua participat actualitate z operatione: sicut deus. Et hoc nō intellexerunt recētiores hic. Ad argumentum p3 solo. ¶ Qz vero nihil appetat semper permanere arguunt, qz impossibilia non est appetitio. rem gñabilem pmanere est impole. igitur nō appetibile. Cōis solutio est q nullū individuum appetit se permanere ppetuo fm esse in diuiduale, qz illd est impole: sed bene fm esse specificum z fundamentuz est, qz appetitus est, aut nā ipsa appetentis, aut illā sequens. igitur tñ ptendit appetitus: q̃tū natura appetētis, sz natura nō ptendit ppetuo fm eē individuale igit nec appetitus erit magis ptēsus. ¶ Sed hęc solo vī dubia, primo q̃d ē naturale spēi ē naturale indiuiduo. igitur q̃uis cōpetit alicui fm rationē speciei potest competere ei fm rōnem ipsius individui: sed appetitus ad semper esse cōpetit individuo fm eē specificū. igit fm esse individuum. Scō esse perpetuz est pars per se appetibile. igit oē esse perpetuz, tz enthymema a per se ad oe omni omne esse ppetuū ē per se appetibile. igit ēt esse individuale. Teneri igitur ꝙbabiliter q oē cōpositum ex mā z forma: z fm esse specificū z fm esse individui appetit perpetuari p se. quicquid sit per accīs. nec habeo pro inconuenienti appetitionem esse impossibilium: qm̃ illa impossibilia pōt aliqua rōne politate participare: nā sic nō frustra erit desiderium, cū aliqua ex parte attingatur. ¶ Amplius individuū desiderium frustrari est necessariū: mā. n. est in potētia desideratiua. ad formā quę per infinituz tp̃s mediū post respicit: vbi nunq; recipiet, z desideriū illud frustrabit. Sic dico. q equus meus desiderat ppetuari fm eē propriū: z hoc desideriū est ad impole. z frustra simplr z absolute, qr individuū: aliqua tñ politate participat 3 mixtionez quā hz cum esse specifico. Et ita p3 q appetitio potest esse maior nā individua. non aūt maior nā specifica. hęc solutio sit dicta pro nunc, z si reperies a me 3ii̇̃ in lib. de gñatione aut alibi, non curo qm̃ sumus in mā probabilis: in qua opiniones variant, vt dī p metheoro rum. ¶ Qz priuatio non sit cā appetitus materię pro batur, qr in nullo gñe causę. Amplius. qō nihil est, nullius est causa. priuatio nihil est, appetitus aliquid est. ¶ Tertio. si priuatio esset cā appetitꝰ materię, tūc idē appetitus multoties rediret in mā. Declarat qr ꝓuatio a, ignis nūc est in materia appetitus ad a, ignē quo recepto, cessat appetitio, corrupto vero, redit eadem priuatio quę erat a, ignis. igit idem appetitus, qr eadē causa. Lōiter dī q priuatio est occasio reducibilis ad materiaz, z non cā per se, z principalis, sed causa sine qua non, z ita est occasio appetēdi. Sed hęc rīsio ē dubia primo priuatio non est ens. vt dixit Aristo. igit non est occasio a superiori negatiuo ad inferius. Scō mā ꝑ petuo appetit formam. nulla priuatio est perpetua materię. igitur nulla priuatio est cā vel occasio appetēdi.

B

Expō Auī. ab expositore.

C

Propa expō alꝫ.

Scōa propria.

D

Sol. rōnū.

An mā appetat formaz

An appetat assimilari deo.

Solo.

Responsio Themi.

E

An aliquid appetat ꝑ manere sp

F

Lōfutatio

G

H

An ꝓuatio sit cā appetitꝰ mātę.

Sol. p⁹.

K

L

M

N

O

P

Q

I Sol. scõa

¶ Dicit igitur potest probabiliter, q̃ priuatio põt capi dupliciter. Uno modo pro pura absentia siue carẽtia, ꝛ sic cum nihil sit, nullius causa, ꝛ vel occasio est. Alio mõ potest capi pro motu illo quẽ hz materia ad fozas, ꝛ sic priuatio erat dispõ, proxima materię, ꝛ sic est occasio appetitionis. Declaratur. nam eo modo priuatio esse debet occasio, quo mõ materia appetit, sed nõ appetit nisi p illud qõ hz de motu ad formaz; igitur motus ad foꝛmã est causa appetitionis, priuatio igit accepta pro illo motu causa est vel occasio appetitionis, ꝛ per hęc pz ad pm duo. ¶ Ad tertiũ sic r. ille enz motus nunq̃z redit in materiã idem numero: iõ nec idez appetitus, nec eadem priuatio: si accipiatur pro illo modo. vbi accipitur pro absentia illa redit: ꝛ sic appetitus rediret. Hęc de q̃rta qõne. ¶ Q̃ appetitus differat a re appetẽte, argũit qz appetitus desinit ꝛ res manet. Dñt gdã q̃ tria sunt de rõne appetitus: sine quoꝝ ỹllo erit appetit9 ap

Utr appetit9 dzat a re appetente.

petens aligd denoians res. vz. ordinata ad pfectionez: carẽtia perfectionis, ꝛ pot9as illius: vno hoꝝ deficiẽte, ceſſat ratio appetitus, ꝛ res nõ põt denoiari appetens. Ex hoc sequitur p̃ q̃ appetitus differt ſm rez a re appetente, qz superaddit ordinez, pot9itatẽ ꝛ carentiã.

Sol. priã. K

Sed ⁊ argũit, qz tunc appetitus esset aggregatuz per accẽs: nam illa tria nõ faciunt vnum p se. ¶ Ideo dñt aliter q̃ in mã est p̃ po9 absoluta: deinde priuatio: post hanc po9 respectiua: vltimo appetitus. Fluit igit appetitus a respectiua po9, hęc a p̃uatione, p̃uatio a po9 absoluta, absoluta po9 ab essentia mãę, vl'oia finũt a mã: sed vnum altero mediante. Ex hoc pz q̃ appetitus ille desinit esse, qz po9 respectiua desinit esse, ꝛ po9 respectiua ẽt. qz priuatio desinit. ꝛ hęc nunq̃z generant. Sz hęc positio est bonus color rhetoricus. sed non verus. ideo

Sol. scõa.

L

argno ⁊ hęc. Illud qõ cõpetit mãę circũscripto oi accidẽte, nõ est accẽs mãę. Sed appetitus cõpetit mãę circũscripto oi accidente. igit nõ ẽ accẽs mãę. minoꝛ pz, qm̃ circũscripto omni accẽnte, adhuc mã ẽ imperfecta ꝛ carens, ꝛ oẽ imperfectũ appetit suã perfectionez, qm̃

Sol. tertia

caret illa. igitur mã appeteret. ¶ Propter hęc tenẽdo q̃ mã appetat, hz ⁊ diximus, dico q̃ teneri potest q̃ mã ꝛ appetitus sunt noĩa p eodem supponẽtia vt sozticolę dñt, qz ambo pro mã. Differunt añt penes connotata: nã appetitus cõnotat carentiaz: mã non. vel quod

Nomiales vide.

idem est, sunt idem in subito, ꝛ differũt rõne. Sed dices. tunc idem corruptũ posset redire: nam eadem priuatio numero redit vt supra inductũ est. Dici potest q̃ non ẽ eadez priuatio p̃cedens formę gñationẽ, ꝛ sequens eꝰ

An eadem pn9 reddat

corruptionem, qz priuatio p̃cedens privat solũ formã. sequens vero privat tam formam q̃z po^{m} respectiuam ad illam, ꝛ hoc mõ forte intelligit p̃ma põ, ꝛ sic satisfit ad rationes. ¶ De sexta dubitatione quidam inculsant

M De cã. corruptiõis.

Auerroem: nam Aristo. ꝛ ipsemet p̃ eẽli dñt ⁊ium eẽ causaz corruptionis: vt tex. cõ. 20. Sil'r p̃ capite de substantia orbis dz q̃ mã: ⁊ium ꝛ dimensio sunt causę, qz causę eternitatis sunt carẽtia ⁊ij ꝛ mãę. igit causę erũt corruptibilitatis mã ꝛ ⁊iũ: quã ẽt rez approbat ipse 2o huius. cõ. p̃. Sed ultimo reprehendunt Auerroez: vt patuit supra vbi de causis corruptibilitatis ẽ disputatuz. Quidam satis faciunt ad ⁊dictionem q̃ mã cum priuatione est causa principalis, dimensio, ꝛ ⁊ium causę minus principales. Nos supra diximus q̃ prin9 intrinseca ꝛ proxima transmutationis in genere sunt materia forma ꝛ priuatio. generationis quidem in specie per se materia cum forma, corruptionis vo materia cum priuatione, dimensio est dispositiua causa. contrarium est causa extrinseca ꝛ remota. Hęc de dubitationibus.

¶ Simplicius velle vz q̃ cum posuisset ozdinez inter materiaz ꝛ priuationẽ, nũc velit, p̃bare, q̃ materia sit alia a p̃uatione p hoc q̃ materia appetat formã, non autez priuationem. hęc expositio placet, qm̃ Aristot. assignat causam, vt pz per illud verbuz, enim, non eius, q̃ procul, sed eius qõ proxime dixit, dixit añt proxime q̃ mã ꝛ forma sint causę eozum quę fiũt. igitur huius dicit causam. alij vero dixerunt. q̃ cum dixisset priuationez esse necessariam generationi ꝛ corruptioni, nunc velit assignare cãm necessitatis. ¶ Sed hęc expõ nõ plz nunc, licet sit Alexandri Auerrois. ꝛ nostra in cõmentarijs, qz

N Recoĝes

istud fuit dictum satis procul hinc, modo verbũ, enim, vz reddere causam eius, quod loco proximo dictus est. melius igitur vz esse dõm q̃ Arist. reddat causam eius, quod proximo textu dixerat, dixerat enim qõ mã cum forma sit causa eoꝝ, quę generanť, hoc nũc, probat tali syll'o, quod appetit formaz, est vna cũ forma causa eorum, quę generanť in facto esse. mã appetit formaz igitur materia vna cum forma est cã eoꝝ, quę gñantur in facto esse. Circa hunc syll'm sic procedit, q̃ solam minorem probat: ꝛ volens deducere minorẽ, accipit tres

O Sillogism9.

suppositiones ꝛ primo q̃ forma sit quoddam diuinum, ꝛ optimum, ꝛ appetibile. ꝛ hoc suspensiue dicens, ingt, [existẽte enim quoddam diuino, ꝛ optimo, ꝛ appetibile]. i. cum forma sit quoddam diuinum, ꝛ optimuz ꝛ appetibile. hęc est suppositio, quę suspensiue ponitur. ỗn de terminando sus̃pensionẽ accipit 2am̃ suppositionẽ, ꝛ dicit, q̃ cuz forma fuerit talis, vt diximus, sunt adhuc tria alia, vnũ quod ẽ formę ⁊ium vz p̃uatio, aliud qõ est aptum appetere, quod pz, qm̃ si est appetibile, opz sit appetens. Tertium est quod [altem per accẽs aligd fit, quod appetit suiipsius corruptionem. Unde dicit, [aliud quidem ꝛ tra rium ipsi]. s. formę [dicimus esse, vz priuationem] nec hoc dicit, vt illatum ex primo, sed vt

P

sc̃bam suppositionẽ coassumptam cũ prima [aliud añt quod sc̃m [sui] ipsius natura ẽ aptũ appetere ꝛ defidẽrare ipsum]. s. optimũ, qõ pz ex assumpto, qz si est appetibile, opz vt sit appetens. ꝛ ẽt pz per se ex ys, q̃ supius dixit. subandi alia [añt] sunt quibus] accidit ⁊ium]. s. [appetere suiipsius corruptionẽ.] Sic igit 2a suppositio est q̃ sint tria, vz aliquid qõ est oppositus formę, aliquid qõ appetit formaz, aliquid qõ saltez per accẽs, ap

Dubõ p9.

petit suiipsius corruptionez. ¶ Sed de pma suppõne dubitatur, quod sit illud diuinũ, ꝛ optimũ, ꝛ appetibile. dixit Alexander esse primã formã, quę est prima oium rez. cã, quęqz deus dz. Cõtra dubitat Simplicius, quia deo nihil est ⁊ium, neq̃z priuatio, neq̃z aliud quicquaz. Sc̃o p̃uatio est quędam absentia, at dei nulla potest esse absentia. Defendit Simplicius hanc expositionẽ, q̃ hz priuatio non sit ⁊ia primę formę, tũ satis est, vt sit ⁊ię formę, quę ad similitudinez p̃mę est producta. Similiter satis est, vt sit absentia formę, quę ad sĩlitudinẽ primę est generata. Ego añt puto Aristo. per diuinuz ꝛ optimum, ꝛ appetibile intelligere formã nãlem, qm̃ proximus sermo non fuit de forma diuina, sed semp de forma nãli. Hęc forma est quid diuinũ, quo est actus, ꝛ perfectio. quo vero est finis, est optimũ quid, sed quo est cuius gratia agens nãle agit, est appetibile quipviam. et

Q

hãc expositionẽ Simpli. tãdẽ approbat. ¶ Sc̃o dubitatur quę sunt illa, quę appetunt suiipsius corruptionẽ, ꝛ cur Aristo. accepit esse nonnulla, quę appetũt sui ipsius corruptionẽ, nonnulla vero esse, quę nullatenus appetunt suiipsius corruptionẽ. Dõm ea saltem p̃ accidẽs appetere suiipsius corruptionẽ, quę agũt in aliqõ, cuius corruptionem ipsa corrũpunť, vel q̃ appetũt aligd

2a dubõ.

A remoueri a se, ad cuius remotionẽ ipsa corrumpũtur. Quę vero appetunt, ꝛ nulli tali p̃uncta sunt, hęc neq̃z per se, neq̃z p̃ accidens appetũt suiipsoz corruptionẽ. Aut dici potest aliquę appetere saltem p̃ accẽs sui corruptionez, quę appetunt ⁊ium habere eius, cui sunt cõiuncta. vt ignis agens in oleum lucernę appetẽs sui cõseruationez, appetit sui corruptionẽ. qm̃ appetẽdo sui conseruationẽ consumit oleum, ad cuius corruptionez ipse ignis corrũpit. Quę vero appetũt aliqõ, quod non est ⁊ium eius, cui coniuncta sunt, hęc neq̃z p se, neq̃z p̃ accidens appetunt sui corruptionez. vt aius, q̃ est multis scientijs imbutus, appetẽs beatitudinẽ adipisci, nõ appetit sui corruptionẽ aliquo modo. sed solũ sui perfectionem. ¶ Cur vero Aristo. hęc addiderit, Simpli. rõnem reddit. vt Aristo. induat cãm quare materia non est omnino idem p̃uationi. s. numero ꝛ rõne. Nam si

Sol'o alterius dubõnes.

materia oino p̃uationi idẽ ẽ, fiet, vt materia appetẽdo formã, quę est p̃uationi ⁊ia, appetat sui corruptionẽ, appetet. n. p̃sentiam formę, ad quã sequit̃ absentia p̃uationis, ꝛ cũ mã sit omnino priuatio: erit appetẽs sui corruptionem, vel fortasse. b. d. remouendo dubitationez tacitã, qm̃ cũ accepisset q̃ materia appetat formã, diceret aliqs cũ formã accipe non possit, nisi abiecta pore forma, tunc materia appetet suam corruptionẽ, qm̃ esse habebat a priore forma, quasi rñdens soluit hoc nõ esse impossibile, qm̃ aliquę sunt, quę appetunt suam

Quę Sipli cius, B

3a dubõ.

corruptionẽ saltem p̃ accẽs. ¶ Cur vero acceperit in scõa suppositione q̃ aliquod sit appetẽs formam, quę est optimum, diuinum, ꝛ appetibile. causa pz, qm̃ hoc accipit, vt concludat inuestigando hoc tale esse materiam, quę erat minoꝛ. Tertiam suppositionẽ posuit sumit, q̃ appetẽs illud optimum, non sit forma, nec aliquid, qõ sit formę ⁊ium, ꝛ legantur verba etiã sus̃pẽsiue sic, [ꝛ neq̃z ipsam]. s. formam [pot9 est suiipsius appetere speciem]. i. ꝛ neq̃z forma põt appetere se recipere, [ppea q̃ non est indigẽs]. s. seipsa. [neq̃z ⁊ius]. s.

3a suppõ.

formę est appetens formam, cuius rõnem assignat, ꝛ dicit, [corruptiua. n. sunt adinuicẽ ⁊ia]. Quare alter uz non appetit alteruz. Ex hz tribus suppositionibus deducit minorem, ꝛ dicit, [igitur hoc]. s. appetens formã, quę est qd diuinum, optimuz ꝛ appetibile [est materia.] hęc fuit minoꝛ. Quare syll's erit, omne appetẽs formaz est causa cũ forma oium eoꝝ, quę fiunt. materia est appetẽs formã, non. n. forma appetit seipsam, neq̃z id, qõ formę ⁊iũ est, appetit formam. igitur materia, cũ forma causa est omnium eoꝝ, quę fiunt. ꝛ sic p̃batũ est illũ Platonis, qõ proximo textu acceptũ est. verbum autẽ, κλλα, grẽce illatiuũ est, non añt adnersatiuũ: vt pz consideranti. ꝛ qz dixit materiã appetere formaz addit ad expositionem huius minozis, [sicut si fẽmina] appeteret [masculum]. i. masculinitatem p̃ sua pfectione, [ꝛ turpe bonum]. i. pulchritudinẽ. κλον. n. p̃ pulchro accepit, sine p̃ pulchritudine ipsa. ꝛ qz aliquis posset dicere, igitur materia est fẽmina, vel turpe, quasi rñdens inquit, [nisi q̃ non p̃ se [materia ipsa [est turpe, hz] ratione p̃uationis, [sc̃o accẽs. neq̃z materia est fẽmina] sc̃z p̃ se, [sed sc̃m accidens] pp̃ priuationẽ masculinitatis. ¶ Sed vz q̃ materia non sit p̃ accẽs fẽmina, sed

Lõsideratio vbi. D

Dubitatio Sol'o.

ratione foꝛę. Nõt dici q̃ mã est p̃ accẽs fẽmina. i. imperfecta, ꝛ hoc pp̃ priuationem. ꝛ absentiam masculinitatis, quę non est p̃ se in essentia materię: non tñ negãduz est materiã esse fẽmininam p̃ sentiam formę. Sed de hoc Simplicius satis loquit̃, hz obscure. Sed quid sit appetitus quo materia appetit formam, hz in cõmẽtarijs sit satis exploratuz, tñ Simplicius dicit, qõ enim in ipsis aiatis appetentia est, in ipsis inanimatis id ipsum p̃pensio siue inclinatio dicitur. Tu vero cõsidera, quę in cõmentarijs dicta sunt contra expositorem.

E

¶ Corrumpitur vero atq̃z generatur: vno q̃ dem modo sic. altero vero nõ. quatenus quidez enim est id in quo ipsa p̃ se corrũpit. nã id qõ in hoc corrũpit, ipsa p̃uatio est. q̃tenus vo potẽtia, non p̃ se, hz ingenita atq̃z incorrupta ipsa sit, necesse est, nã si generaretur, subiiciat aliquid primum ex quo manente ipsa nascit, oporteat. Hoc autem erat eius natura, quare erit anteq̃z sit genita. Dico enim materiaz qõ primum est vniuscuiusq̃z subiectum ex quo aliquid generatur non per accẽs insit, ꝛ si corrumpit, ad hoc vltimũ deuenitur. Quare erit

Dilucidatoris textꝰ cõm. 82.

F

corrupta anteq̃z sit corrupta.

¶ Corrumpitur añt ꝛ gñatur: est q̃dez, vt sic: est añt, vt non. nã vt est quidẽ in quo p̃ se corrumpitur: quod. n. corrũpitur in hoc p̃uatio est. est añt ſm potẽtiam non per se, hz incorruptibilem, ꝛ ingenitam necesse est esse ipsam. ꝛ enim si fiat subiici oportet aliquid primuz. ex quo in existente ipsa fit. Hoc añt est ipsius materia. quare erit ante fieri. dico enim materiã p̃ mum subiectum vniuscuiusq̃z, ex quo fit aliquid. cum insit, non sm̃ accidẽs. ꝛ sic corrũpitur in hoc vltimũ abibit. quare corrupta erit

Eiusdẽ antiquus.

ipsa

7o ipsum

G

anteq̃z corrumpatur.

¶ De materię generatione atq̃z corruptione nunc Aristo. brevibus se expedit: ꝛ vult q̃ materia vno modo fit ꝛ corrumpitur. Altero neq̃z fit nec corrũpitur. p̃ accẽs corrumpitur: qñ id qõ materię accidit: corrumpit̃ per se: hoc a añt est p̃uatio. corrumpitur ergo: quoniam id quod intra se hz corrumpit. cuius exemplũ ponit Themi. quẽadmodũ inquit: corrũpi amphoram dicimus, cũ vinũ qõ est in amphora mucescit aut putret, sed p̃ se ꝛ propria natura corrumpi non potest. nunq̃z enim potẽtia illa intercidit: quę in materia est. igitur neq̃z vnq̃z genita, neq̃z vnq̃z interitura. Declaratur qz si materia posset gñari, cum nihil fiat ex nihilo, necessariũ esset subm aliqõ ex quo manente antecedenteq̃z, vt cęterę res, p̃duceretur. Hoc autez nihil aliud est q̃z ipsa materia, ita eueniet vt fuisse videat anteq̃z fiat. Sil'r si corrũpi posset in materiam demũ resolueret, ita corrupta esse videbitur: anteq̃z corrumpatur. Quãtũ vero ad vbã attinet. Arist. ita definit materiã: dico. n. materiã quod primum est vniuscuiusq̃z subm ꝛ hoc ad ⁊iam subti accidentium, qõ rõne materię subiicit, ex quo aliquid gñat, ad ⁊iam formę, qz forma est id ad qõ aliquid generat, cum non p̃ accẽs insit. ad ⁊iam priuationis quę p̃ accidens concurrit, cui si addas illud qõ vltimo adiecit. vz. ꝛ in qõ vltimo resolnitur: habes ⁊iam ab el'ntis, ꝛ per ꝑs aliam definitionẽ mãę. ¶ Dubitat p̃ cur mã ipsa pp̃ priuationẽ corrũpitur: cũ priuatio nõ sit corruptibilis aliquo modo. Sc̃o cur ſm potentiã nõ corrumpitur, cũ illa desinat esse. Recẽtiozes in solutione hay nihil boni dñt, cum Aristo. nõ intelligant, ꝛ multiplicant confusiones. qdam enim aiunt p̃uationẽ corrũpi trã sumptiue, qõ stare non potest, qz tunc materia non corrumpitur per accidens. nihil enim est tale per accidẽs

H

nisi ꝓpter aliquid quod est tale per se ⁊ non transumptiue. alij alio modo, quod non est dignum recitatione. Sed qz hęc parebunt in cõmento: veniꝫ ad cõmẽtum.

¶ Cũ notificauit.) Cõmentum istud pz, veꝝ nõnulle digressiunculę vtiles annotentur. prima ibi. [Et sm ꝓsentiam ꝓinationis.] 2ª ibi [Et iste sermo.] 3ª ibi [intelligo enim cum.] 4ª ibi [Et dixit hoc.] De prima Auer. vꝫ soluere dubõnes tactas ⁊ inquit. ⁊ sm pñtiam ꝓinationis formę in ea recipit cozruptionẽ: non sm pñtiaz potentię in ea, qz poª non est cozruptibilis ꝑ se: sed per accidens. mã igitur est cozruptibilis per accidens ꝑ accidens ꝑ ꝓsentiam ꝓinationis: quę est ꝑ se in ea. Et si dicatur poª ẽt cozrumpitur. vt dz cõ. 70. dõm ꝙ illa respectiua poª cum sit accidis nõ ꝑ se cozrũpitur, sed ad cozruptionẽ alterius. ideo mã nõ potest cozrumpi ꝑ accidis ꝑ illius cozruptionẽ. nam per accidis dz reduci ad per se, ⁊ non ad ꝑ accidis. Dõt ẽt aliud dici ⁊ melius ꝓ pñsione ad ꝓncipale, ꝙ aliquid esse tale ꝑ se apud Aristo. In proposito põt dici dupl'r. Uno mõ sm ꝑdicationẽ siue inhęrentiã, quo mõ dicimus hoiem eẽ risibilẽ ꝑse: quia risibile ꝑ se illinest, aut eẽ aial ꝑ se, qz aial per se ꝑdicatur, ⁊ hac ratione ꝓinatio non ꝑ se cozrumpitur: qñ cum ꝓinatio nihil sit, nihil ei inest, nihilq; de ea ꝑdicari potest. Alio modo aliquid dz tale per se, qz est tale ꝑ eẽntiã, quo modo dz ꝙ albedo ẽ alba, qñ sui cẽntia est albedo. paries vero albus participatiue, qua rõne ꝓinatio ꝑ se cozrumpitur, quia ꝑ essentiam, ⁊ simpliciter est ipsa cozruptio. vt igitur albus ẽ paries participatiue, ⁊ ꝑ accidẽs q̃tenus accidit sibi albedo, quę est ꝑ eẽntiam alba, sic mã est cozruptibilis ꝑ accidẽs ratione ꝓinationis, quę sibi accidit, quatenus est ꝑ eẽntiam cozruptio ipsa, ⁊ sic est gñabilis per accidẽs, quia sibi accidit forma quę per eẽntiam est gñatio. Potẽtia vo cũ nõ ꝑ eẽntiã sit vel gñatio vel cozruptio. Jure mã ꝓpter ipsam non dz gñabilis aut cozruptibilis, imo potius per potentiam absolutam materia est ẽterna.

¶ Et iste sermo.) Formal Auer. rõnem. sic. per impossibile oẽ gñatus hz mãm ex qua fit. mã ꝑ te gñatur. igitur mã hz mãm. Cõclusio est impossibilis vt dicetur, ⁊ non ꝓ maiorẽ. igitur ꝓ minorẽ, ⁊ ita mã non gñatur. Similiter potest formari syllogismus similis ꝓ impossibile de cozruptione. vt intelligẽti patet. Quod vo mãm hãe mãm sit impossibile. ꝓbat Auer. ꝑ declarata, quia omnium gñabiliũ vna numero est materia, ⁊ ita si gñaretur mã ead ẽ numero ꝓęsset anteꝫ fieret. vt pz, qz fieret, ⁊ ꝑesset vt id ex quo fit. Similiter si cozrumpitur ad mãm mã cozrumperetur anteꝫ cozrumperetur, immo cozrumperetur ⁊ semper esset.

¶ Intelligo enim.) Auer. innuit talẽ distinctionẽ ꝙ mã ẽ duplex. Prima simpl'r, ⁊ hęc est subtũ simpl'r in poª. Et scda mã quę est subm mediũ inter potentiã ⁊ actuz: hę conueniunt, quatenus ambę sunt subm ex quo manente fit res composita. dznt vt dictum ẽ. qz mã prima est simpliciter in potẽtia. mã scda est media inter potẽtiaz ⁊ actum, vt elementa respectu mixtorum.

¶ Et dixit hoc.) Remouet dubium, posset. n. dici ad qd Aristo. repetit mãę ipsius definitionẽ: rñdet vt habeat ꝙ ipsa sit ꝓnuz oium subm. ⁊ hoc vt hẽatur ꝙ sit vna numero oium. ⁊ hoc vt inferat impossibilia dicta ꝙ aliquid fieret ⁊ ꝓęfisset, ⁊ aliquid cozrũpitur ⁊ remaneret. per hanc igitur definitionẽ excitauit nos ad intelligẽdum ipsam eẽ primum oium subtum vnuz numero.

Qõ. hęc vtilitas colligit ex his digressiũculis.

¶ Et ꝓpter nõnullos obstinationẽ quęro ite; vtrum ꝓinatio sit res distincta a mã: vt more recentioz̃ queram. vtruz mãt ꝓinatio distinguãtur realr, vel rõne tm̃.

¶ Them. in digressiõe vnica huius ꝓmi auctę Boethi vult ꝓnationem eẽ qualitatem aduenięntem mãę sub esse relatiuo differẽtẽ ab illa vt differt qualitas a subto. Faciũt ꝓ Themistio rõnes, ꝑª. nullũ accẽs alicui est idez suo subiecto. sed ꝓinatio accidit mãę. text. cõ. 79. igitur non est idez mãę. Scda nullum ens est idem nõ enti, sed ꝓinatio est non ens. tex. cõ. 75. mã ergo ens. igitur mã non idem ꝓinationi. 3ª ꝓinatio est idem formę, vt text. cõ. 68. 4ª. eą quorum vnum permanet alteruz nõ ꝓmanet non sunt eadẽ. sed mã permanet. ꝓinatio vero non, vt tex. cõ. 59. 5ª arguit Themi. digressione illa. si mã in sui subia ꝓinationẽ haberet innexam apprehensamq;, tũc mã in aduẽtu formę cozrũperet. igitur nõ sunt vna res. eandẽ rõnẽ fecit Auerr. cõ. 66. ⁊ 79. hęc fieri pñt ꝓ Themi.

¶ Huic põni aduersari vñr Aristo. ⁊ Auer. Aristo. quidem tex. cõ. 65. ⁊ 67. Auerr. vero cõmẽ. 66. in ꝓncipio. itẽqz 12ª meta. cõ. 11. ⁊ 14. Sozticle; non iniuste dicunt ꝙ mã ⁊ ꝓinatio nec sunt eadem nec differũt, vt pz per expões eorum. ⁊ fortasse hęc positio est peripatetica. qñ eadẽ sunt, quoꝝ subia est vna. ꝺia vero sunt idem, aut eadẽ ente. vt dz 5ª meta. Captiũculatores dicunt ꝙ mã ⁊ ꝓinatio sunt idẽ, sicut album ⁊ albedo. qñ ꝓinatio ⁊ mã quo ad ꝓncipale importatũ sunt idẽ, ꝛ differunt cõnotato. nã ꝓinatio vltra mãm notat absentiam. mã vero absolute dicit solũ potẽtiã, siue substantiam mãę.

¶ Aliaduertẽdum igitur ꝙ ꝓinatio apud peripateticos sumitur aliqñ ꝓ poª respectiua mãę, qua respicit formã. ⁊ hoc modo accepit ꝓinationẽ Auerr. 9ª meta. cõ. 3. cum dicit ꝓinationem intelligi non posse sine poª. Interdum ꝓ forma mãę cogerna: quã nos diximus formã cozporis. hęc enim forma vꝫ ꝓinatio: quatenus cõtinet sub se oẽs formas specificas ⁊ nullas actu. ⁊ hoc modo accepit Auer. fortasse 2º huius cõ. 15. ⁊ isto modo ꝓinatio differt ⁊ distinguitur a materia, ẽt vt sumitur ꝓ poª. tertio mõ sumit ꝓ absentia formę. ⁊ sic nihil aliud est, nisi forma absens, vt tex. cõm. 68. ait Aristo. ⁊ Themi. 4º modo accipit ꝓ dispõnibus qualitatiuis ⁊ q̃titatiuis, qbꝫ materia caret ad formã, ⁊ ẽ aptꝰ recipere eam de ꝓmo. ⁊ hoc mõ Themi. intellexit in digressione, cum appellat ipsam qualitatez. vltimo põt sumi ꝓ ipsa carentia ꝓcise. ⁊ sic nihil ẽ ꝓter mãm solum addens carentiam. ⁊ hoc modo pñt concordari oẽs.

¶ Ad rõnes ꝓ Themi. pz solutio, oẽs enim valent capiendo ipsam ꝑ qualitate, ⁊ si quę alię sunt, solutę sunt in alia qõne.

¶ Quęrunt hic vtrũ sit vna omniũ formaꝝ materia numero.

¶ Rñdẽt recẽtiores ꝙ infinitę sunt materię ꝓmę. nã alia ẽ materia ꝓma ignis. alia ꝓma materia aquę, ⁊ sic tot ꝓmę materię quot formę. Ulterius volunt ꝙ dznt numero: ⁊ cõueniunt ꝛ specie, nec est verum ꝙ oĩs distinctio sit per formã, sed solũ distinctio formalis. Hęc positio põt dupl'r intelligi. vno modo ꝙ sint plures materię ꝓmę ⁊ distinctę ⁊ differẽtes, nõ vt sunt sub formis. ⁊ ꝺ mõ concedunt plures esse. qz volunt illas esse distinctas seipsis. alio mõ quatenus sunt subta actu sub formis. ⁊ sic nihil mali est. sunt enim infinitę materię ꝓmę, vt actu subꝫciunt formis. nã tũc differunt ꝑ formas. vel ablatis oĩbus formis materia erit vna sicut ablatis oĩbꝰ figuris a cęra, cęra erit vna. Quia vero põt; plures eẽ primas materias, ⁊ nõ ꝓp formas. ideo errant. qõ declaro. Quę cunq; conueniunt spẽ ⁊ differunt numero, sunt individua eiusdẽ spẽi. sed oẽ individuũ est vnũ numero ꝓp materiã. igit materia esset vna ꝓp mãs, nisi fugias ad hypostasiz: quã posuit Auic. ⁊ recentiorum gdam vocant nouo hoie hęceitatẽ. siue hęceitatem. boc aũt non est ꝑripatetice dictuz, nec ipsi ꝺ quos arguo, ꝓcedunt. Immo aiũt eas differre seipsis.

¶ Scdo vnus est primus actus numero oiuz posibiliũ. igit vna ꝓma materia ꝛ pña ꝓ eandẽ rõnez, quã facit Aristo. ꝑ cęli. ⁊ Auer. cõ. 90. nã vna materia ꝑª nũero est in poª ad oẽs formas. igitur vel vna forma extrahet de infinitis materijs, aut oẽs alię sunt superflue. Non firmat. qñ ꝙstum pñt oẽs, põt vna sola. igit vna sola sufficit. Sic enim arguit Aristo. ꝑ cęli de deo.

¶ Tertio. vel formę quę educunt de gñatione de ptẽte vnius materię, qñq; educent de poª cęteraz, aut nũq;. si nũq;. igit oẽs potẽtię in alijs erunt ociosę. si aliqñ, tũc idẽ infinities gñabit.

¶ Quarto. quęcũq; se totis distinguunt, in nullo conueniũt. ꝓ ipsos ꝓmę mãę se totis distinguunt. qz ꝙ nihil sui, nec per formas. igit in nullo conueniunt.

¶ Ultima est determinatio Auer. expressa 12ª meta. com. 14.

¶ Dicẽdũ igit ꝙ materię ꝓmę sunt multę. qz hęc sunt plura dem ratis subiectis diuersaꝝ formaꝝ. hęc sũt ꝓmę materię. igit expositoꝛię materię ꝓmę sunt plures, nõ tm̃ multę sunt materię ꝓmę, q̃tenus materię ꝑmę. Nã q̃tenꝰ materię ꝓmę sũt vna mãꝰ ꝑ ꝓnationẽ oiuz foꝛaꝝ: vt dictũ fuit supra. tu vo q̃re ea q̃ diximus supra, ⁊ ea q̃ diximus in 12ª meta. cõ. 14. Aliaduerte tũ ꝙ vnuz numero accipit interduz a ꝑipateticis ꝓ eo qõ est vnũ nũero coincidẽs cũ vno spẽ, vt sol est vnus numero, ⁊ vnus solus sol. Alio mõ ꝓ eo qõ cũ alio ꝓticipat idem specie, vt Socrates ⁊ Plato, qz participãt hoiez. Amplius vnũ numero ꝓ eo qõ est vnũ specie, dupl'r sumit. vno modo ꝑ eo qõ nec actu nec potentia potest effici plura numero. ⁊ sic deus ẽ vnus numero, sol vnus numero, ⁊ id genus. Alio mõ ꝓ eo qõ hz ꝛm essentiam suã sit vnum, põt tñ effici plura. ⁊ hoc mõ materia ẽ vna numero, qñ in specie materię est vna numero sm se, vt sol in specie solis. põt tñ fieri plures, vt dicit Themi. in digressione, quatenus efficit actu subiectũ pluriũ. ⁊ hoc non intellexerunt illi. Dęc de vnitate materię satis.

Recogñes ¶ Cum demõstrasset ꝙ materia est, ⁊ qualis sit, ⁊ q̃ nam rõne cognoscibilis, ⁊ quo differat a ꝓnatione, hz nõ videatur ab illa diuersa, nũc demõstrat ꝙ nõ ꝑ se generabilis, vel corruptibilis sit, sed per accidens. qñ id, qõ ipsi accidit ꝓnatio. vꝫ. per se cozrũpitur, ⁊ forma q̃ ipsi accidit, per se gñatur. cur vo hoc ostẽdat, Simplicius ratione assignat, qz ꝓ hoc habebiꝫ quędã differẽtia inter ꝓnationẽ ⁊ materiã, quatenus materia ꝑ accẽs, ꝑ uatio per se cozrũpitur. vel fortasse hoc declarat propter megaricos, ꝙ materiaz asseruerunt ipsum cozrum pendũ. Mouet igit qõnem, ⁊ dicit, [Cozrũpitur autez ⁊ gñat] materia ipsa subaudiita vel nez hęc est quęstio. Rñdet Aristo. per distinctionẽ ꝙ materia bifariã considerari possit, aut cõiuncta formę, atq; ꝓnationi, vel in illo ꝓiori, in quo ꝓcedit formã ⁊ ꝓnationẽ, vt cuz ꝙsideratur sm sui essentiã, quę est sua potentia. si considerat, vt cõiuncta formę, atq; ꝓnationi, sic est generabilis, ⁊ cozruptibilis per accidens ratione eoz, cuz quibus coniũgitur. est enim cozruptibilis per accidens, qz coniungitur ꝓnationi, quę per se hoc est per essentiaz est cozruptibilis. ꝓnatio enim per essentiã est cozruptibilis, quia formaliter est ipsa cozruptio. Similiter ẽ generabilis per accidens, qz formę coniungit, quę per essentiã generabilis, immo ipsa generatio. dicit igit Aristote. rñdendo, [est quidez, vt sic] ideſt vno modo contingit ipsam cozrũpi atq; generari, [est autẽ vt non]. i. alio modo nõ cõtingit ipsam cozrũpi atq; generari. deinde exponit mẽbra hęc, ⁊ primo ꝙ corruptibilis sit per accidens, ⁊ dicit, [nam, vt est quidẽ in quo] id est ꝓnatio, quę [ꝑ se cozrũpitur,] subaudi materia cozrũpit: appellat autẽ ꝓinationẽ, quę materię accidit, vt Simplicius dicit, id, in quo, ꝓ eo, qõ est in ipsa materia. hęc enim est natura accidentis, vt in aliquo sit, ⁊ ꝓpzie id in quo subiectum significat. aliud enim est id, in quo est aliquid, aliud vo id, qõ in illo ẽ. vel aliter ⁊ dilucidius [nam vt est quidẽ] materia ipsa id, [in quo] subaudi aliquid est, qõ [per se cozrumpitur,] vꝫ. ꝓnatio subaudi materia est cozruptibilis. [qõ enim in hoc]. i. in materia [cozrumpitur, ꝓnatio est,] quę potius est ipsa cozruptio. tacuit autem quomodo generet per accidens ratione formę, quoniaz de similibus idem est intelligendum, hęc de expositione primi membri. deinde exponit 2ª mẽbrum, ⁊ ostendit ꝙ si materia cõsideretur in illo ꝓnori, in quo ꝓcedit formã, ⁊ ꝓnationem, vt cum cõsideratur, vt est in potentia ad illa, nec generabilis, nec cozruptibilis per se esset, immo, vt sic est ingenita, ⁊ incozruptibilis, ⁊ hoc dicit, [est autẽ sm potentiaz non per se, sed] sicipsam considerando [necesse est ipsaz esse incozruptibilem, ⁊ ingenitam.] ⁊ per potentiã, vt Simplicius inquit, materię naturam, ac essentiã intelligit. quoniam materia, vt materia per potẽtiam ꝓstituit. Quare idem est dicere materiã non esse generabilẽ, vel cozruptibilẽ sm potẽtiaz, ⁊ nõ esse per generabilẽ, vel cozruptibilẽ, vt Simplicius exponit, ⁊ recte. quoniã si Aristote. intelligeret ne potẽtiã, respectũ, quo materia ipsa respicit certam formã, materia ꝓpter illum respectũ esset cozruptibilis, ⁊ generabilis. est ergo ꝛclusio ꝙ materia nec sit per se genita, nec per se cozruptibilis, ⁊ primo demõstrat primã partem. vꝫ. ꝙ materia non sit per se genita, ⁊ ꝓ huius demõstratione supponit duas dignitates, quarũ ꝑma est, qõ omne qõ fit, ex subiecto fit aliquo primo, ideſt ex prima materia: secũda vo ꝙ id, qõ fit, nondum est id, qõ fit. vel omne qõ fit, duz fit, nõdum factum est. deinde demonstrat secundã partẽ. vꝫ. ꝙ materia nõ sit per se cozruptibilis, ⁊ ꝓ huius demõstratione iterũ accipit duas dignitates, quarũ prima ẽ, ꝙ omne, qõ cozrũpitur, in id cozrũpitur, ex quo primo fit, vel ꝙ omne, qõ cozrumpitur, in materiã primã cozrũpitur, quã vocat hic vltimũ. quia via resolutionis ipsa est vltimũ, sicuti via generatiõis ipsa est primũ. scõa ꝙ id, qõ cozrũpitur, dum cozrũpitur, nõdum cozruptuz est. ꝓpter has quatuoꝛ dignitates accipit definitionem materię quasi cõmunẽ dignitatez omnibus, vt Simplicius putat, ⁊ est ꝙ materia sic primũ subiectum, ex quo fit aliquid, cum insit, non sm accidens. aut fortasse dici potest Aristo. accepisse definitionẽ materię ad significandum per materiã consideratã in potentia se intelligere materiã sm naturam ⁊ substantiaz. nam definitio quã assignat, vt sic materię cõpetit. cõpetit enim vt substantia est, ⁊ subiectũ, vel fortasse ⁊ melius denotauit ꝓ definitionem illam, materiã esse vnam numero omniũ eoz̃, quę generãtur, ⁊ cozrũpuntur, taz in generatione, qz in cozruptione sub vtroq; termino. quoniã materia est in generatione ꝑmũ, in cozruptione vltimũ. ꝓbat igitur Aristote. primã partẽ, ⁊ dicit, [etenim si fiat]. s. mã ipsa per se, per ꝑmã dignitatẽ, [subꝫci oportet aliqd ꝑmũ, ex quo inexistente ipsa fit, hoc autem ꝓximum] est ipsius natura, quare materia erit ante fieri]. i. anteꝫ generetur, [quod est cõtra] scõam dignitatem. vꝫ. illam, ꝙ id qõ fit, nondum est id, qõ fit. vnde breuis ratio est, si materia fieret, non fieret nisi ex seipsa, ⁊ ita anteꝫ fieret esset in rerũ natura, qõ est cõtra scõam dignitatẽ. posses fortasse aliquis dicere materiam fieri ex ꝓpzi materia, ⁊ illa ex alia, ⁊ sic in infinitum, obuciit per

I definitionē mäę, z dicit, [dico enim mäm primū subtuz vniuscuiusq;].i.qđ gñat, [ex quo nō fm accidēs fit aliquid].i.quodcūq; [cum inuit, [per quę pz materiam esse vnam numero omnium eorum, quę generant, cum per se consideraț. p hanc enim definitionem pz materiā, vt sic consideratam esse primū in generatione, z eandem esse vltimuz in corruptione, quare si fieret, nō nisi ex se ipsa fieret, z sic esse anteq; fieret. ¶ Cur ño in definitione materię addit non fm accidens, Simplicius asserit id additum esse ꝓpter ꝓuationē, ex qua fit oē, qđ fit, non vt inexistente p se, sed vt inexistente per accīs. Alexander autez dicit, hoc esse dictū pp accidētia, quę insunt materię, ex illis enim fit omne quod fit non p se, sed per accidens. ex ere enim p se fit statua, per accīs vero ex coloribus ęris. deinde probat sēbam partem ꝟz. q materia non sit p se corruptibilis, z dicit, [z si corrumpitur aliquid, in hoc vltimuz].s.qđ est materia[corrumpitur. [idest si materia sit aliquid, qđ corrumpitur, [in hoc vltimum [idest in ipsammet materiā corrūpit, atq; [abibit. [tenet ꝓsequentia p primam ꝓpositionē ꝟz. q; omne id, qđ corrumpitur, in id corrumpit ex quo primo fit, igit materiā oportet corrumpi in materiam. [Quare]materia[corrupta erit anteq; corrūpat, [qđ est 3 secundam ꝓpositionem. ꝟz. q id qđ corrumpit, dum corrūpitur, nondū corruptū est, q; aūt si mā corrūpitur corrupta erit anteq; corrūpatur, pz, qđ ex quo oē, qđ corrumpit, in materiā corrumpit, materia corrumpetur in materiaz, z sic materia nūq; corrūpet, gn remaneat mā. quare corrumpet anteq; corrūpat, immo corrūpet in materiā, quę nūq; corrumpet. z sic corrumpet, z nō corrumpet, q; si ita sit, corrumpet anteq; vnq; corrumpet. ¶ Simplicius hic dicit duo quoꝝm primū est q; Arist. eternitatē materię assumpsit ex Timęo Platonis, cuius verba ipse refert, z ex Pythagoricis. Scōm vero est q; tota vis demōnis Aristo. firmat in illa dignitate qua est nihil generat ex simpliciter non ente, z nihil corrūpitur in simplr non ens, quā supius probat monstrans p inductionez qđ omne, qđ generat, ex contrario generat, z omne qđ corrumpit, in cōtrarium corrumpit. hoc idem ēt probauit q; oportet cōtraryz aliquid subsitū eē, z per alias rōnes. Plato autē in Timęo hanc dignitatez probauit, qm̄ in omni eo, qđ est ꝓsens, triplex genus intelligere oportet, ipsum qđ fit, vel corrumpit ipsum in quo fit, vel corrumpit, z id vñ assimilata imago germinat vel degerminat. quare nihil generari potest ex simplr nō ente, nihil quoq; corrūpit in simplr non ens. ¶ Sed circa ea, quę dicta sunt, dubitat primo Simplicius cur potius materia dī corruptibilis p accidens ꝓpter ꝓuationē, z nō pp formā. cum forma accidat materię, z sit ipsa etiā corruptibilis. ¶ Dici pōt quicqđ Simplicius blaeterizat, ideo pp formam non dici materiā corruptibilē, qm̄ forma non est per se corruptio, sed per se generatio. At ꝓuatio est p se corruptio: z non nisi per accidens generatio. Quare quēadmodū amphora corrūpit ꝓpter vinū, quod p se corrumpit in ipsa, sic materia pp ꝓuationē, quę est p se corruptio, corrūpit p accidēs. ¶ Scōo dubitat quę mā est incorruptibilis, vtrū cōis materia, quę fm spēm est cōis tuę z meę materię, an materia ꝟz individuū quę est mea vel tua, non materia cōis, qm̄ non solū materia est incorruptibilis in sua cōmunitate, sed ēt forma, naz homo semper est, equus semp est, albū semper est, z oē tale fm speciem incorruptibile est. igit non sola materia. nec materia mea vel tua, quoniā vna q; materia desinit, sua forma desinēte. ¶ Simplicius bene mouit

Cōsideratio cuiusdā ꝓpositionis.

Quę Simplicius.

ꝓ⁹ dubō.

M Solo.

2⁹ dubō.

Solo.

N

O

P Permodorus Platonis socius. Dercyllides Ax. expositor.

Q

Dilucidatoris textꝰ comē. vlt.

Eiusdē antiquus. speciem eidos ideam formam

qōnē, sed in rūdendo blacterizauit, ꝓpterea dicēdū q; materia quę ē vna numero omniū, est incorruptibilis, quę est cōis p subiectionē, qm̄ omnium formaꝝ est susceptiua, non aūt p ꝓdicationem. est enim p ꝓdicationem individua, sed p subiectionē est cōis. Aristo. igitur ꝓbauit materiā esse incorruptibilē nō fm cōmunitatē ꝓdicationis, qm̄ illa non ꝓdicat nisi de seipsa. Sed fm subiectionē, quę tñ fm ꝓdicationem est individua p essentiā, sicut deus. z ita ꝓbauit materiā eē incorruptibilē capiēdo materiā in illo ꝓiozi, in quo p̄cedit formas, qz sic est vna numero, z cōis, vna nūero qdē, qz solū de ipsa ꝓdicat, cōis ño p subiectionē. qm̄ est susceptiua omniū formarum. ¶ Tertio dubitat, qm̄ si materia ingenita est z incorruptibilis, qua naz ratione ipsa non erit deus? Si enim a deo deportata est, nō ingenita est. Sed dilnitur hęc dubitatio, qm̄ Aristote. p ingenitū non id intellexit, qđ ab effectiue cā non depēdet, sed id qđ non a principio aliquo tpis effectū sit. qm̄ in octauo huius monstrat motum esse ingenitū atq; incorruptibilem, z tñ eum effici a motore demōstrat, cuz ꝓbauerit omne, qđ monet ab aliquo moueri. Insuper pari ratiōe ingenitas, atq; incorruptibiles dicit speciez cōitates, quę si essent prima principia, multa principia prima esse diceret, z tñ ipse est, qui multorum principatū malum esse clamitat. Qui aūt aliter sentiunt materiā maluz esse asserentes, z aduersum principiū bono ipsam ponētes, eam velut effectiuū ꝓncipiū opponūt. Plato aūt in Timęo ꝓprias causas, z cōcausas subsistētię mundi exibens, materiā inter cōcausas cōmunerat, z incorruptibilē ipsaz esse dicit, quēadmodū vniuersuz mundū. Oz aūt ipsam esse tanq; primū principiuz recusaret, Permodorus Platonis socius, (vt Dercyllides enarrauit,) eo libo exposuit, vbi Platonis Platica scripsit. Ad ꝓpositū igitur redeundo, licet materia sit ingenita, atq; incorruptibilis, tñ non est deus, qm̄ est id, qđ ab ipso deo, vt Simplicius inquit, dependet. atq; ꝓductū ē. Ex quibus perspicuū est deum ideo esse omniū simplr primum, qm̄ est ingenitus, atq; incorruptibile quippiā, z a nullo dependens. cętera quę sunt ingenita, atq; incorruptibilia, ideo non sunt prima, vt Simplicius ingt, qz licet non sint effecta ab aliquo principio tēporis, tamē dependent ab ipso deo. Sed quid sit huiusmodi dependentia, in theologicis dilucide plusq;in cęteris nostris libris explicauimus.

¶ De principio ño formali vtrū vnū aut plura, quicqz vel q̄ sint. primę philosophię ex q; sit munus ē determinare. Quare vsqz in illud differat tps. at de nālib⁹ corruptibilibusqz formis, in his q̄ posterius ostēdent, dicimus. Oō quidē igitur principia sint z quę z quot nūero determinatū sit a nobis hoc mō. Rursus autem alio principio sumpto dicamus.

¶ De principio aūt fm spēm vtrū vnum, aut plura aut quot, z quę sunt, per certitudinez p̄mę philosophię opus est determinare. quare in illud tempus apponaē. de physicis autem, z corruptibilibus speciebus, in posterius demonstrandis dicemus. Oō igitur sint principia, z quę, z quot numero determinatum sit a nobis sic. Rursus aūt aliud principium inciꝑientes dicamus.

¶ Partim

A ¶ Partim excusat se, partiz ꝓponit ad 2ⁿ libū phęmiū, partiz epilogat, q̄ res ois tractatiōe tñ nāa ꝑspicua ē. Uez aiaduersione dignū q; expositor Aristo. se excusare a qōne illa de idea: quā Plato posuit, introducit. The mistius ño nō de idea, sed de forma ipsa, quę est alterū principiū rerum naturaliū, cuilitera cōsonat, nam tractare de vnitate, pluralitate, qdditate formę, munus ē primi Phi. Non desunt qui de ipso deo excusationē intelligendā esse volūt, qđ certe absonū est, cū de deo nulla facta sit qō. Expō ño expositoris (vt mihi vīz) satis sonat, qz subdit. At de nālibus corruptibilibusqz formis, in his q̄ posterius ostēdent, dicemus. z ita vz excusatio de forma quę dā a Platone idea esse intelligenda.

¶ Lū notificauit.) Auer. p̄ exponit z introducit liaz, z pz.

¶ Formaz. n. digredit.) z p̄ declarat dictū Aristo. z ꝓponit talē distinctionē, q; formaz alię sunt in materiis, alię ño nō sunt in materiis: vt declaratū est in hac scientia nāli. declarat aūt mēbra ipse in līo de suba ozb. q; formę in mā sūt q̄ dependēt in eē z ꝓseruari a mā, q̄q; eductę dīr de illius ꝓtāte. formę ño sepatę hac rōne dīr sepatę, qz nec dependēt a mā, nec eductę sunt de māę ꝓtāte, vt formę cęlorum. quę q; iz sunt abstractę a mā, nō tñ materię sunt abstractę ab illis. naz materię earuz dependent z constituunt ab illis, vt cōmen. 63. dictuz est.

B ¶ Et ideo.) Ex hac distinctione verificat dictuz Aristo. q; consideratio de formis est duplex. naturalis quidem de formis materialib⁹. Metaphysica ño de formis immaterialibus, z sic bene dixit Aristo.

¶ Sed notādū.) Soluit dubiū. nam posset quis dicere. si metaphysicus pertractat de formis immālibus, tunc sciētia probaret suum subiectū esse. Rūdet z dicit ꝑmo q; tale genus substantiaz quo ad qōnē an est, in sciētia nāli ꝓbaē. Dicit ſcdo q; qui dicit substātias abstractas esse in metaª probari peccat, z hoc ꝓbat z syllis cōponiē sic. nulla scia ꝓbat suum subiectū esse, sed supponit aut ipsum esse p sensum, aut accipit illud a scia supiozi. subę abstractę sunt subtū, vt supponit in metaª ipsa. igitur subas abstractas esse non ꝓbaē in metaphysica.

C ¶ Unde Auicē.) Infert tres errores Auicēne. Primus est, q: vult metaphysicū demōrare primū ꝓncipiū esse. Scōs ē q; ad illud ꝓbādū fecit multas rōnes, z illę fuerūt imbecillę cū certioz illaz nō trāscendat metā ꝓbabilis. vt se alibi declarasse asserit. v3. in libzo destructio destructionū, z in libro de substantia orbis.

¶ Et peius.) Tertius error est q; vult q; ꝑmus ꝓbs declarat corpora cōponi ex materia z forma, z q; nālis sumit ßa metaphysico. Mouebatur aūt, qz Arist. in metaphysica ꝓbauit multa de materia. vt patet in 7°.

D ¶ Negligēs ē ne.) Lōtra arguit: qz tūc Ari. eēt negligēs, qz nullibi posuit aliā viā ducētē ad rez cōpōnē nisi viā motus z trālmutatiōis. Ideo quasi interrogās z admirās ingt. negligēs ne est Arist. aliā viā ad ꝓbādū hoc.

¶ Sz sicut dixit.) Solvit argū Auicēne, z vult q; de mā tractaț hic z in metaª: in metaª qdē vt est vna dīa entis. v3. poª. hic ño vt est subm z mā trālmutationis, iō hic declaraț z in metaphysica sumitur tanq; declarata.

¶ Et innuit.) Aristo. in litera dixit. rursus aūt alio ꝓncipio sumpto dicamus, laborat Auer. exponere qđ Aristo. velit per principiū aliud. Et prima expositio est q; p aliud principium intelligit naturā z species causaruz.

¶ Et forte.) Scōa expositio est q; p aliud ꝓncipiū Arist. intelligit primū motorē, de quo in 8° dicet, z dicit ꝑmo q; oia hic declarata sunt pp illius cognitionē. sunt enim oia vti suppōnes ḡbus ꝓducit primū motorē esse, vt vi debit loco eius. igit cū in 2° incipit disponere ad cognitionē illius, iure incipit tractare de illo, vt qui incipit disponere ad gnōnē, incipit gñare. Dicit scōo. q; ibi nālis cessat, z metaphysicus incipit. nā nālis ducit ad sepatas subas, z cū pb amittallas eē sistit z metaphysicª succedit.

¶ Et totū hoc.) Reprehēdit Auicēna qui volnit totum Sium. volnit. n. genus illud non ꝓbari nisi in metaphysica, contra arguit, qz si hic non demōstrareț illud genus sepabiliū, nō esset nisi sciētia naturalis z doctrinalis: vt patebit. Affert signū ex antiquis, qui volnerūt naturalē esse altis priozem, z non ob aliud, nisi qz subiecta hęc z hoc genus entiū abstractoz credidere hęc eē demōstratum, quod genus est omnibus entibus prius.

¶ Et forte.) Tertia expositio est q; per aliud ꝑnm intelligit ꝑnm doctrinę, qm̄ ꝑnm doctrinę est in hoc 2° libro. Et sic hic scōs liber vīz quasi primus totius scię nālis, quaz expositionē approbat. hę c sunt quę Auer. attigit in expositione vltimi textus. Jn quibus patet error Auicē.

E

F Obiectiones.

¶ Quidā Auerromastici, quoz studiū potissimuz est in reprehendendo Auerroē hic reprehendunt in multis.

¶ Primo. qz deus non pōt esse subiectū in metaphy. vt sumit Auer. ¶ Scōo q; nulla scia ꝑticularis ꝓter metaphysica est de substātijs abstractis. ¶ Tertio q; aliq; scia pōt demōrare suū subiectū esse demōstratione signi.

¶ Quarto q; ēt metaª pōt ꝓbare deū eē, z substātias abstractas esse. ¶ Primō deducūt ꝑ. qz subtū in scia dz hīe ꝓpria z ꝑnª vnde fluūt illa, per quę demōrat de illo, vt dicit Aristo. ꝑ poste. scia est vnius gīis subiecti ptes passiones z ꝑnª cōsiderans, sed in deo oia sunt idē essentialiter. igit in eo nihil erit cā alterius, nihil erit ꝑnm demōstrādi. ¶ Scōo. deo z intelligētijs nihil pōt eē cōe vniuocū, qz tūc esset definibilia. igit non pōt esse scia de deo z intelligentijs. ¶ Tertio. Apud Auer, in p hęmio tertij metaª. z in ꝑnª quarti. ens simplr est subm in metaphysica. igit non deus, qz nō pōt esse duo pª subiecta eiusdē sciētię. ¶ Scōm deducūt. si subę abstractę in aliqua ꝑticula scia cōsiderarent, aut in nāli. z hoc nō qz nō sunt mobiles, aut in metaphysica. z ꝑ minime, qz nō sunt quāte: q̄re ad metaphysicā q̄ abstrahit a motu z q̄titate. ¶ Tertiū deducūt. ēt qz effectus nō pōt eē sine tali cōne in cā, z est nōtior cā igit pōt demōstrare cām eē. Sed subm in scia qz, est cā. igit pōt demōstrari per effectū esse. ¶ Quartū arguūt. oīs ꝓprietas ꝑsiderata de effectu, qua impoª est sibi inesse, nisi talis cā sit. ꝑcludit cām esse, qz est salte. Sz taz ꝓprietas ꝑsiderata in nāli scia q̄ in metaphysica de effectu non pōt sibi inesse, nisi ꝑma cā sit, ꝑmū mouēs sit, z ꝑmum ens sit. igitur vtraq; scia pōt ꝓbare ipsuz esse. ¶ Scōo. tunc illa quę esset simplr ꝑcko in physica, eēt cinō ꝑma, ꝓ̄o in metaphysica indemōstrabilis: z ita physica eēt ꝑor metaphysica ꝓp hęc dānt quatuor ꝓtraria dictis Auer. ¶ Primū q; deus, nō vt subtū, nō vt spēs subiecti, sz vt cā subiecti ꝑsideraț in metaphysica. ¶ Scōz q; subę abstractę, vt itelligētię ꝑsideranț tñ in metaphysica, nō tñ vt cāę subiecti, sed vt spēs, sine ptes subinę subiecti. ¶ Tertiū q; aliqua sciētia pōt demōstrare suum subiectū esse, vt potesaltē scientia qz, hęc enim demōstrat suū subiectū eē p effectū. ¶ Quartū q; tā metaphysica q̄ physica pōt demōrare subas abstractas eē, z ꝑmū ens eē, z id genus. hę c ꝓtra Auer. determinat. ¶ Sz pace ꝓ hę c sitare nō pōt. ꝑmū quidē nō. ¶ Primo. si deus ꝑsideraret vt subiecti cā. igit p ipsuz deū pōt demōrari passiōes ꝑmę de subito. qō credo eos nō ꝓcedere. ¶ Scōo. oē contētū vniuoce sub subiecto pōt ꝑsiderari vt species, sine ꝑs subiectiua subiecti. Sed deus per eos continet sub ente vniuoce, sicut z alia. igitur pōt ꝑsiderari vt pars

G

Declo scōi

Declo tertij.

Declo q̄rti

H Quatuor opposita.

Lōfutatio primi.

I Lōfutatio secundi.

subiectiua entis. ¶Tertio, quicqd de ente demſtratiue ſcit, pōt de deo demſtratiue ſciri. igit deus continet ſub ente tanq̄ ſub ſubiecto ꝑ. ¶Lōtra 2m arguo. nā Ariſt. 8o phyſi. pbat ꝓ uiā motus eterni ꝑmum motorē eſſe 2 ſubas abſtractas eſſe, aut igit vt metaphyſicus, aut vt phyſicus. nō vt metaphyſicus, q̄ cum illa demōſtratio ſit ꝑ motū, metaphyſicus cōſideraret de motu. igitur vt phyſicus. 2 per ꝑns aliqua ſcia ꝓticularis ꝓtractat de ſubſtātijs ſeparatis. ¶Scō. quęcūq; ſunt cauſę 2 ꝑncipia ꝑmę paſſionis ſcientię naturalis, ſaltē vt principia 2 cauſę ꝓsiderarent in ſcia nāli. Sed ſubſtantię illę ſunt cāę 2 pn̄ motus eterni. igit vt ſic ꝓsiderabunt in nāli. ¶Lōtra tertiū eſt Ariſt. ꝑ poſte. vbi dicit, opz añt de ſubto ꝑcognoſcere qd 2 q̄. igit eſt ꝑcognitū. 2 ꝑ ꝑns nō quęſitū. ¶Scō. ſuppono q̄ ſcire ſpēm ſubiectię eē ſit ſcire genus ſubtū eſſe, vt ſi q̄s ſcit hoiem eſſe, ſcit aial eſſe. qm̄ valet. hō eſt. igitur aial eſt. Sed in oi bona ꝑna ſcita a te eē bona. ſi añs eſt ſcitū a te. etiā ꝑns erit ſcitū. Tunc arguo. ſi demōſtrat ſubiectū eſſe in aliqua ſcientia, demſt illud, 2 ſit a, demōſtretur q̄ per b, 2 arguo. aut b, eſt aliquid ſcię a, ipſius, aut alterius ſcientię. Si ali quid ſcię ipſius a, igit ꝓtinebit ſub illo ſubiecto. aliter il lud nō erit cōmunſſimū ad oia cōſiderata in ſcia contī net ſub illo. igit ē ſpecies, vel pars ſubiectiua, vel inferius ad illud. vltra ſpecies illius. igit petitio ꝑncipij q̄m per ſuppōnem ſpēm ſubiecti eſſe eſt ꝙ notū cū ipſo ſubiectū eſſe. Si enīz ſupponit ſpeciē illā eſſe. igit ſubiectū eſſe, q̄ ad illā eſſe, ſequt ſubiectū eſſe. vñ ſi in ſcia b, eſſe eſt pręcognitū, a etiā erit ꝑcognitū, q̄m ſubiectū ꝑmū eſſe ſequit ad illud eſſe, 2 in oi bona ꝑna ſi añs ē ſcitū, ꝑns ēt erit ſcitum. recte igit dicit Auer. ſubiectum eſſe ꝑceſſum, aut ex alia ſcia, aut per ſenſum. ¶Tertio. ſi a, eſſe demſtrat in aliqua ſcia, cuius eſt ſubiectum per b, eſſe, vel b, eē eſt notū per ſenſum, aut ꝑ aliqd notius eiuſdē ſcię, aut per ſcientiā alią. Si ꝑ ſenſum. igit a, ſcit ꝑ ſenſum. nā vna eſt ſenſatio hois 2 aialis. Si ꝑ aliquid eiuſdē ſcientię, eodez modo arguo de illo, ſicut de iſto. Si ꝑ aliqd alterius ſciētię, hęc ē poſitio Auer. ¶Quarto arguo 2 ſuppono de mēte Ariſto. q̄ genus 2 vltr oē cōmune ſit ꝓtius inuētione ſpecie, 2 omni minus cōi, quia pene valet. hō eſt. igitur aial eſt. 2 non ecōtra. Silr 2 de inuētione cum nihil aliud ſit inuētio q̄ eſſe. nam hō inuētus eſt. igit aial inuentū eſt. vnde 2 inuentionis appellat qō an res eſt, q̄ idē eſt inuētio rei 2 eſſe rei. ¶Tunc arguo. ſi ſubiectū in ſcia, cuius eſt pōt demſtrari eſſe, aut ꝑ aliqd alterius ſciētię, aut per aliqd eiuſdē ſcientię. Si ꝑ aliquid alterius ſcię, eſt poſitio Auer. Si ꝑ aliquid eiuſdem ſciētię, vel illud eſt pn̄m ſubiecti, vel aliquid contētū ſub ſubiecto. nō pn̄m, q̄ tunc demōſtratio eēt ꝓ qd 2 a ꝓri, q̄ negant. Si aliqd ꝓtentū ſub ſubiecto, ſicut opz eſſe, aliter non eſſet oībus cōe in illa ſcia, tunc illō mediū eēt aliqd minus cōe, vel ſpēs. vel pars ſubiecti. Sed genus eſt ꝓus inuētione ſpē. igit demōſtratio eſſet ꝑ ignotius. ¶Ex oībus his rōnibus fieri pōt vna rō ſic. Si ſubiectū eē pōt in ea ſcia demōſtrari, cuius eſt ſubiectū, vel ꝑ pn̄m ſubiecti, vel ꝑ ſpeciē ſubiecti, vel ꝑ aliq̄d accīs ſubiecti vel ſpēi ſubiecti. nō per ꝑncipiū, q̄ tunc eēt demō cāę ꝓra eos. non ꝑ ſpēm, q̄m ſubtū ēt eſt notius ſua ſpē vt pbatū ē. nō ꝑ aliq̄d accidēs ſubiecti vel ſpeciei, q̄ tūc illud accīs eſſet ꝓius notū eſſe q̄ ſubtū vel ſpēs, q̄d eſt falſum. q̄ accītis eſſe eſt in eſſe. igit opz ꝑſcire ipm alicui ineſſe, 2 eius ſubiectū eē, 2 ꝑ ꝑns petitio. ¶Ad ꝓpoſitatione quarti aiaduerſione dignum ꝙ duplex eſt ens abſtractū vnū excluſione materię atq; ꝑ eēntiā; veluti deus intelligētię 2 id genus. Alter indifferētia, atq; nō incluſiōe māę, veluti ens, ꝑncipium, cā, actus, poſ, vnū bonū, 2 q̄cūq; ꝑnt ineſſe indifferēter tā mālib⁹, q̄s imālib⁹, vt 6o met. cō. 2. colligit. ¶Scdo aniaduerſione dignū, q̄ iſti duo modi entis abſtracti a mā ſint diuerſi: ſunt tñ inuicē ꝓtinētes. q̄m non pōt eſſe ens abſtractū a materia per indifferētiā niſi ſit ens abſtractū a materia ꝑ eēntiā 2 per ſe: vt Ariſ. 6o meta. vbi infert, q̄ ſi nō eſſet aliud genus entiz ſuperphyſica eſſet ꝓima phia. vide Auer. cō. 3. quā ꝑſiam declarat Auer. ꝑ meta. cō. 18. 2 ponit eā hic ꝓtra Anicē. huius ꝑnę deductio eſt. q̄m vbi non ponit eſſe imāle ꝑ eſſentiā oia erunt realr ꝓcepta cū mā, 2 ita idem erit ens ſim plr 2 ens māle. cū. n. rollat abſtractū ꝑ eſſentiam, nihil remanebit cōe imāli 2 māli, cum imāle nō ſit, 2 nō enti nihil eſt cōe. ¶Dis ſumptis arguo ꝑ poſitione Auer. argumēto eius hic, q̄ð fecit Simplicius ēt. Si ſubas abſtractas eē, vel ꝑmū motorē eſſe, aut ꝑmū eſſe ens, pōt pbari, aut illud mediū quo pbabit erit nāle, aut metaphyſicū. Si ꝑmū. igit nōt metaphyſica. Si ſcīz. tūc idē eēt ꝓceſſuz 2 q̄ſitū. q̄ð deduco. q̄ ſi tale mediū eſſet metaphyſicū, opz illud eſſe abſtractū, aut ꝑ eſſentiā, aut ꝑ indifferētiā. Si ꝑ eēntiā. igit idē erit cōceſſuz 2 q̄ęſitū. hoc. n. entiū genus quęrebamus. Si ꝑ indifferētiā. idē q̄ð ꝓius. nā hęc ſpēs entis abſtracti ſupponit ꝑmā ſpeciem entis abſtracti ꝑ eſſentiā, 2 ita vt ꝓius idē erit cō ceſſum 2 q̄ęſitū, quā rōnē Ariſt. tangit ꝑ meta. tex. com en. 47. ¶Et ꝑ hęc ꝑz ꝑna Auer. hic. q̄ ſi hic nō demō ſtraret tale genꝰ entiū ſepatoꝝ ꝑ eēntiā, nō eēt niſi phyſica 2 metaphyſica. q̄m ſi nō demſtrāt hic tale genus, nihil pōt abſtracti hāi non ꝑ eſſentiā: vt deductū ē, nō per idifferētiā ſilr. igit tollet metaphyſica, 2 ſic veteres nō cognoſcētes aliō genus entiū ſolū duas ſcias tetigerūt phyſicā 2 mathematicā. 2 ſic ꝑz hęc ratio. q̄ recte cōſiderātib⁹ demſtratiua erit oīno. Scōa rō, quā tetigit, ē q̄ nulla ſcia ꝓbat ſuū ſubiectū eē, nec ſpecies ſubiecti. vnde ꝑ ſubiectū intelligit, aut ꝑncipale ſubtū, aut ſpēs ſubiecti. mō vt dicit. 2. de aia cō. 27. ſcia ponit ſubtum, 2 ſpēs ſubiecti. ſubiectū quidem ꝑ rōnes datas, q̄ in ſcia ſubiectū, ex quo eſt cōiſſimū, eſt ꝓius inuētione cę teris in ſcia cōſideratis. ſpecies x̄o, q̄m ſi ꝑñt ꝓbari ſpēs eſſe, ꝓbari poſſet ſubiectuz eſſe, q̄m ad ſpēs eē, ſequit genus eſſe, vt fuit deductū. Et ſi non ꝓbat ſubiectū nec ſpēs, 2 eō. q̄ inuētione ſubiectū eſt ꝓus ſpecieb⁹ ſuis, 2 hęc ratio ēt eſt demſtratiua recte inſpiciēti. Eſt vna tertia rō, quā quęre in libro deſtructio deſtructionū. diſput. 8. in ſol'one dubꝫ ꝓimi. ¶Ꝓo declaratione illorum quatuoꝝ, in gbus hi repręhēdunt Auer. per ordinem eſt animaduertendū. Et primo circa ꝓimum ꝙ ſubiectū apud Auer. alicuius ſcientię nonunq̄ accipitur ꝓ genere ꝓtinente oia in ſcia. 2 ſic ab eo ponit in multis locis ens inquātū ens. Interdū ꝑ ꝑma ſubiecti ſpecie, quę magis ꝓprie dī ſubiectū. nā ꝓimū genus dicit potius ꝓimū ꝑdicatū ſcientię. 2 hac rōne genus entiū ſeparatoꝝ hoc ē ens abſtractū a mā ꝑ eēntiā eſt ſubtum in metaphyſica, q̄ð ē vnū analogū dictū per attributionē ad ꝑmū in taligtie. vz. ad deū. Et ſic attributione dici pōt deus ꝓimū ſubiectuz. ¶Ulterius accipio ꝙ duplex eſt ſcientia de ente ſeparato ꝑ eſſentiā, altera gdē intuitiua illoꝝ per eſſentiā quā Auer. credit habere fęlix. In quo agēs intellectus ē ſibi copulatus vt forma. nos vo tenemꝰ hāc habere in patria: 2 hęc ſcia metaᶜᵃ eſt ꝓpria, cuz non ſit alia hęc ſciētia q̄z res ſcita. deus. n. ſibi 2 nobis eſt ſcia ſibi ꝑ eēntiaz nobis ꝓticipatione: 2 ſic deus eſt beatus metaphyſica per eſſentiā. altera q̄ eſt abſtractiua ē ſcia de deo ꝑ doctrinā, quę dī veſper tina

N

O

P

Q

A Qual' cognitio ō ab ſtractis.

tina ēt. Illa ꝑ eſſentiā hęc demſtone 2 quaſi ꝓticipatiōe, 2 ab effectibus. ¶Et hęc quo ad gōnē an ille ſubę ſint, eſt nālis, quo vo ad ea q̄ ſequunt illas ſubas vt abſtracte ſunt, vt eē intelligētes eē intellectᵒ, eē fęlices 2 alia attributa declarata ex. 12. met. cō. 39. eſt ſcientia metaᶜᵃ. ¶Et ita ꝑz eſſe duplicē metaphyſicā de deo atq; ſubſtātijs ſeparatis. vnā intuitiuā per eēntiaz 2 nō ꝑ demō ſtratiōez. alterā abſtractiuā ꝑ demſtonē vnius attributi ex alio, vt dictuz ē. ¶Tūc ad rōnes. ad primaz dico ꝙ ſubiectuz in ſcia dz hāe ꝑnᵃ 2 cās quibus demſtent affectiones. in ſcientijs nālibus ꝓprie. in metaᶜᵃ trāſumptiue 2 attributiue, 2 ꝙ q̄dā attributionē alteriꝰ rōnis ab his ſcientijs. ¶Ad ſcōm ꝑz ſol'o. ſatis ē vt ſit vnū cōe analogum. analogia enīz ſufficit ad vnitatē ſcię. ¶Ad 3m ꝑz ſolutio. Auer. enīz cōcedit vtriq; modo diuerſo. Ad rōnē vo 3 ſcōm dōm ꝙ vna met ꝓpō ꝓſiderari poteſt in vna ſcia vt pn̄m. in alia vt pcło vt ꝓtinuū eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia, vt ſuppō ſumit a geometra. vt pcło demſtat in 6o huius. nā nālis ꝓſiderat illā in ordine ad mediū nāle. Geometra in ordine ad q̄ones ſic in ꝓpoſito ſubas abſtractas eſſe ꝓſiderat metaphyſicᵒ vt ſuppō. nālis vt pcło in ordine ad mediū nāle. ¶Ad argumēta 3 3m ꝑz ſol'o. nā in ſcia q̄. accipit imūtio cāę, q̄ eſt ſubiectū illius ſcię q̄z, ſed talis imūtio accipitur ab alia cognitione alterius ſpēi a ſcia q̄z, q̄ñ aut ꝑ ſenſum, aut ꝑ ſcias effectus, quę ē alia a ſcia cāę. ¶Ꝓo ſol'one ad argumēta 3 4m aia duertēdū ꝙ multi ſūt ſyllogiſmi neceſſary ꝙ non ſunt demōſtrationes, ſz topici. vt ꝙ media vel ſunt ignotioza ꝓclusionibus, vel ęque ignota. mō in ꝓpoſito dico ꝙ ſi a, eſt, ſegtur deū eſſe. ſed non eſt notū per ſe ad a, eſſe ſequi deū eſſe vel ꝓximā cām eſſe, q̄z non eſt ſcitum an illa ꝓna ſit bona. ¶Tunc rñdeo ꝙ oīs ꝓprietas reperta in effectu ꝓna bona de mā infert pm ens eē, 2 deū eſſe. nō añt bōa de forma, niſi motus eterni. Cā eſt, q̄z ſi illa ꝓprietas eſſet ſpecīs ad methaphyſicā, aut eēt ignotioz, aut ęque nota cū ipſa ꝓclone. ſi ē phyſica nō eſt niſi motus eternus. ꝺz igit addi maioꝛi, dūmodo talis ꝓprietas ſit notioz ꝑne, q̄ð eē nō pōt, vt dictū eſt. ¶Ad ſcōm dico ꝙ lz q̄ð eſt ꝓcluſio in phyſica ſit ſuppō in metaᶜᵃ, non ꝙ hoc phyſica ſubalternat ſibi metaphyſicā, tū q̄z illa ꝓclusio non ꝓbata eſt in nāli ſcia a ꝓriori, tum q̄z deficiunt alię cōditiones, q̄z nō ꝓtinet ſubiectū ſub ſubto, 2 alię recitatę. ꝑ poſte. ¶Multę alię occurrerēt gōnes hic, ſed in libro deſtru. deſtructionū. diſput. 8ª in ſol'one ad pm multa diximus ad ꝺ ꝓpoſitū, q̄ videre potes. ¶Sunt tñ circa cōmētū dubitationes alię. Prima ꝙ ꝙd ſubiectū neq; a ꝓriori neq; a posteriori demſtari pōt in ſcia cuius ē, 2 pn̄ ſubiecti pñt demſtari eſſe in illa a posteriori. vī enim ꝑ pn̄ illa demōſtrata poſſit ſubiectū demōſtrari. ¶Scōa eſt ꝙ ꝙd pn̄cipia ſubiecti poſſunt demōſtrari eſſe, 2 partes ſubiectiue non. ¶Tertia vī ꝙ pn̄ 2 ſubiectiue partes demōſtrari pñt. nam mā ꝑ eſt pars ſubiectiua entis mobilis 2 ꝓncipiū, 2 demſtat eē in ſcia nāli. ¶Quarta ꝙ ꝙd materiā ꝓmā eē vt ꝓncipiū pōt demſtari in nāli ſcia 2 ſubę abſtractę q̄ ſūt pn̄ entis vt ens nō pñt in metaphyſica demſtari eſſe vt pn̄. ¶Ad ꝓmā ſol'o ex dictis ꝑz. ſubm eniz eſt in ſcia, cuius eſt ꝓmū ꝓcognitū atq; ꝓceſſuz. Inquit eniz Ariſtot. ꝑ poſte. de ſubto. opz ꝓcognoſcere in ſcia q̄z eſt. B eſt ipm eſſe, ei gd eſt ſaltē ꝓm nomē. 2 cū eē alicuius ſciri nō poſſit maxime in nālibus, niſi aut ꝑ effectū aut ſenſum, 2 ſubtū ſit ꝓcognitū fz eſſe. recte dicit Auer. ꝙ ꝺz ſumi, aut q̄z notū ad ſē uz, aut q̄z ſumptū ex alia ſcia. ꝓncipiū añt ꝓbari pōt, q̄ñ ſua inuētio nō eſt ꝓcognitio, nec ꝙ hoc pōt per illa ꝑn demōſtrata ſubtuz

E

Sol. ſcōę

F

Sol.

G

Qō de mā celi.

H

B

Sol. tertij.

Sol. q̄rti.

C

Dubōnes circa cōmē tum.

Prima.

Scōa.

Tertia.

D

Quarta.

Sol. ꝑmę.

Argūm.

Lōſequntia Auer. ꝺ.

Ꝓ ſolutione.

Lōfutatio quarti.

Sol. 1ę.

Sol. 2ę.

Lōfutatio pōnis.

I Lōfutatio 3ᵉ ꝓnis.

ta.cō.6.2 ꝙ totū. ¶Tertia ēt cōclusio est falsa. Primo. qz si cęlum est mediū inter purū actū z purā potētiā: cęlum recedit a materia per aliquid, aut per nihil. Si per nihil, tunc ab ea non recederet, qz per nihil recedere ē non recedere. Si per aliquid, vel illud ſpectat ad actū aut ad potentiā. non ad potentiaz, qz nihil recedit a potētia ꝙ potētiā, igit̄ ſpectat ad actuz. z per ꝓns tale cęlum opz habere actum: quo recedit a prima mā. qđ ipſi negāt. ¶Scđo. oē ſimpliciter actu potest agere. igitur omne in actu ſm quid potest agere ſm quid. ſed cęlum est in actu, qz recedit a mā per hoc ꝙ puro actu appropinquat. igitur est aliquo modo in actu. z ꝙ ꝓns ſibi cōpetit aliquo modo agere, qđ nō concederent ad mentē Auer. ¶Propter hęc z alia diſputata alibi vł mihi ē dōm: vt ex doctrina Themiſtij in digreſſione vnica buius primi, ꝙ differt rōne materię a ratione ſubiecti. Nam cum mā alicuius capitur, tunc cū priuatione potētiaq; id est. dī enim materia earum rerum esse, quę factę aut ortę nōdū ſunt. cum vero accipitur ꝓ ſubto, tunc cum priuatione nō est, z ita concludit posse esse mām alicui formę ſubiectam, cuius continendi ptātez amiſit. ꝓpea māę ratio ad futura pertinet. ſubm vero ad facta olim atq; producta. ¶Ex his accipio ꝙ mā bifariam ſumi, pōt, put est potentia ſm vtrunq; vz. ad esse z nō esse. z hęc ꝓprie dī materia. Alio mō ꝓ ſubto ad esse. quod est potētia ſm dimidiū ptingentis. qđ Themi. vocat rōnē ſubiecti, quatenus actu hz formā. ¶Hūc vico ꝙ cęlum cōpoſitū ex intelligentia z ozbe cōponit ex materia ſm rōnē ſubtātię quę est potētia ſm dimidium contingentis, non autē ſm vtrūq;. rem hanc ſentit Auer. 8ᵉ meta. cō. 12. vbi inquit. z ideo dicit Themi. ꝙ ſol z luna aut ſtellę, aut ſunt formę ſine materys, aut hñt materias ꝙ equiuocationem. ſicut est diſpō in mā intellectus. Ecce qđo approbat Themi. quia cęleſtibus aufert mām ſub rōne māę, z hz potētiā ad vtrūq;, nō tū mām aufert ꝙ equiuocationem, quę esſet ſub rōne ſubiecti. Et ſm potentiā ad dimidiū ptingentis. z in lib. de ſuba ozbis capite. z. inquit. corpus aūt cęleſte ē quaſi mā ſtius formę abſtractę, qz ē mā exiſtens actu ſub audiq; ſemper cōiūcta formę. z ſubdit. z ideo nō aſſimilat māę, niſi in hoc tū, qz est mā fixa ad recipiendū formam. ideo dignus dī ſubm q; mā. mā. n. ꝙ est hic dī mā: qz est in potentia formā in ea fixa. z dī ſubm, qz est fixa formę: z fit cōpoſitum ex mā z forma. hęc ille. z ſi ſenſu non careamus pz qđo in cęlo ē materia aliquo mō ſub rōne potētię abſolute ſub rōne ſubiecti. Sub rōne potentię qdē ſm dimidium. hoc est ad esse tū. z hāc vocat mām in actu, qz nū q; est abſq; forma. ſub rōne ſubti vero, qz talis cęli mā ē actu ſub forma z permanenter. Jam enim hęc accepta a Themiſtio, qđ ē vbiq; ſequitur. ¶Dōm igitur ꝙ mā cęli z mā gñabilium differunt, qm̄ hęc magis māę rōnē hz ꝓp priuationem quā ſemper hz admixtā. Illā magis rōnem ſubiecti, qz ſemper est in actu p formam cęli. ¶Scđo dōm. q: hz mā z illa in rōne potētię metaphyſicę ſunt eiuſdē gñis: qm̄ rō potentię metaphyſicę est ad actū tm̄. Sz rō potētię phyſicę est ad formā z ad puationem. ꝓpea erunt eiuſmodi māę eiuſdez rōnis metaphyſicę. non autē eiuſdē rōnis phyſicę. ¶Tertio dōm. ꝙ ſicut intell's conſtituit hoiem in ſpecie humana, nō tm̄ cōſtituit a ſua ipſius mā: ſic intell's lunę ꝓſtituit lunam in ſpecie lunę: non autē conſtituit ab illa. ¶Quarto dōm ꝙ forma cęli differt a forma mālis: qm̄ forma materialis conſtituit ſubm in ſpē, z conſtituitur quatenus educitur ex illius potentia. forma cęli conſtituit tm̄ ſubiectum in ſpecie, z non conſtituitur, cum non educatur de potētia māę. ¶Quinto dōm ꝙ vnio intelligentię cum cęlo est maior q; aię cum corpore: vt dī 2ᵒ cęli. cō. 3. Naz aīa mālis vnit mediantibus dimenſionibus interminatis. aīa cęli immediate: immo mediante ea: dimēſiones inſunt cęlo. ꝓpea illa forma ꝓpetuo vnit, hic ad tps. dimēſio. n. est mediū vnionis ad tps, vt dī in lib. de ſuba ozbis. ¶Sexto dōm ꝙ ſumendo recipi ꝙ depēdere quo mō accns recipit in ſuba. Jntelligentia non recipit in cęlo, aut ſua materia, ſed ſumēdo recipere ꝓ vnire z ꝓficere: intelligentia recipit in cęlo: qm̄ vnitur illi z ꝓficit ipſum in ſpecie. ¶Septimo dōm ꝙ accipiēdo actū ꝓ actuāte z ꝓſtituēte in ſpecie, intelligentia est actus cęli, ſicut anima corporis, qm̄ vt aīa corpus in ſpē reponit, z ipſum actuat ad operationē, ita intelligentia cęli ſuum in ſpecie reponit, z actuat ad operationem. Sed accipiēdo actū ꝓ ꝓfectiōe aduentitia qđo lumē actᵗ dī diaphani z aia corporis: intelligentia non est actus cęli ſm Auer. ¶Sed ɔ incidunt dubitationes. ¶Prima. ſi cęlū est formaliter aīatum, tunc intell's erit ǣtus, qm̄ cęlum, cui formaliter hęret, est ǣtum. ¶Scđo. tūc materia illa cęli, cum ſit potentia paſſiua, erit ɔdictionis. igit̄ ad esse z non esse. ¶Tertio. tunc intellectᵘs moueret ꝙ accns ad motū ſui ſubiecti. ¶Quarto. tūc motus cęli non esſet certę velocitatis: qz cęlum, cū non ſit actu aliud a motore, erit in potētia. z ꝙ ꝓns nō reſiſtet motori. ¶Quinto. vtrū materia cęli poſſit eē eiuſdem rōnis aliquo mō cū aliqua mā hic. Multę alię tactę ſunt alibi. ¶Ad primam dico ꝙ per idē ꝓbaré intel'm nr̄m esse ǣtum, qz inhęret ǣſto. ꝓpea apud Auer. forma quę inhęret ǣſto ǣtitate ꝓcedente, hoc est mediate dimēſione interminata, est ǣta. ſed quę inhęret ǣſto ǣtitate ſequēte formā, est foꝛa indiuiſibilis: vt dī in lib. de ſuba ozbis. ¶Ad ſcām dicit Auer. ꝙ materia non est multa in potētia, niſi mediātibus dimenſionibus ſibi coęternis. per illas enim fit ɔdictionis ad formā z ad priuationem. mō ſz cęlum ſit potētia, cum non hēat dimenſiōes ꝓcedentes, illa potentia erit ad esse tm̄. ¶Ad 3ᵐ Auer. ɔcedit ꝓns in 8ᵒ huius cō. 52. qđ declauit in libello de infinitate dei. Et vſq; ad octauū omittaſ. ꝓ nūc ſatis ſit ſcire illud esſe neceſſarium. vez ille mouētur per accns independenter a ſubto, hę formę ꝙ accns dependēter. Propter ea ille pñt eē ęternę: iſtę vō nō. ¶Ad quartum dōm apud Auer. o ē in libro de ſtruc. deſtructionum. ꝙ aliter ꝓſiderat ſucceſſio z velocitas in motu nāli: z aliter in motu aīali. nā in motu nāli attendit penes ꝓportionē potētię ad reſiſtētiā, in motu aīali penes aptitudinē, ſiue ſm inclinationez eius appetitus ad tm̄ aut tm̄ moueri: z qm̄ in neceſſarys appetitus z aptitudo ſūt ne ceſſarię. ſure vnifoꝛmiter ſemper intelligentię mouēt. ¶Ad gntū dici pōt ꝙ mā cęli reſpectu motus ē eiuſdē rōnis phyſicę cū mā mobili hic: qm̄ illa est in potētia ɔdictionis ad motū z ad getē. 12. meta. cō. 41. Materia tm̄ illa rōne habita ad formā est eiuſdē rōnis ſubiecti cū materia hac. nō aūt eiuſdē rōnis materię: niſi metaphyſicę. hęc ſunt diceda ad mētē Auer. vtrū vō hęc ſint ſimpliciter vera, in libro de cęlo, z in libro de ſuba ozbis perquiratur. Hęc de libro primo.

¶Cū dixiſſet de materiali ipſo principio, ꝙ. vz. neċe ſit eſſe primū quoddā ſubtū, ex quo ineꝛiſtēte cętera oia ꝓ ſe fiāt, z non per accns, z ꝙ ipſa materia alia a priuatione ſit, z ꝙ ingenita, atq; incoꝛruptibilis, reliquum erat de principio ſm ἐφεξῆς. i. ſm ſpēm dicere. hoc. n. videt ſequi eum, qui declarauit tria esſe elemētaria principia materiā. vz. ꝓpationē ac formā, z qui hoc triū duo tantū abſoluerit. ¶Et innuit talem diſtinctionem ſm Simplicium

N

O

Dubōnes

P

Q

Solones

Recognes

Illationes. M

Solō.

Mā bifariam.

Dña expō

A Simpliciū ꝙ duplex ſit forma, qđā ꝑma, z vere ꝑmaria, quā intell'm in aliis, z bonus, z ꝑmā cām nūcupat, quę ꝙ est tū effectrix, tū finalis cā. quędam vō naturalis, quę e intū est eoꝛ quę generant, z coꝛrumpunt. tūc ſm Simplicium dicit. [De principio aūt ſm ἐφεξῆς. i. ſm ſpēm,] hoc ē de formali principio. vz. ſeparato, atq; intellectuali, z imobili. [vt rū vnū, aut plura, aut quot]. ſ. numero, [aut quę]. i. imālia, z intellectualia, oīno ꝑfecta, [per certitudinē]. i. exactiōi diligētia [ꝑmę plāę] idest metaphyſicę [opus est determinare, quare in illud tps] in quo agemus ſup naturalia, [apponaſ]. i. relinquaſ.

2ª expō. ¶Expoſitoꝛ vō Thomas vir meo iudicio doctiſſimᵘ, per principium ſm ἐφεξῆς. i. ſpēz, ideā exponit, nā de idea in 7ᵐ meta. Ariſt. diffꝛit. ¶Sed pace tātoꝛ virorū dixerim, melius est intelligere per principium ſm ἐφεξῆς. i. ſpēz, qđ cōe ad oēs formas ſeparatas, qm̄ in metaphyſica non ſolū agit de deo, qui est forma ſz ſpēz, ſz de intelligētys, quę mouēt ſtellas, z de ideis. Preterea ſi diuiſio formaꝛ, quā Ariſt. inuit ſit per oppoſita, per ꝓnm ſm ſpēm e cogit Ariſt. intelligere principiū ſz foꝛmaz ſeparatā cōez oibus, q̄ opponunt foꝛmis materialibᵘ, z ſic cogetur intelligere ideas, intelligētias, z deū, z nō ſolū deū, vt Siplicius putat, nec ideā, vt credit expoſitoꝛ. appellauit aūt totū genus ſubarū ſeparataꝝ, principiū ſm formā, qz nō est ꝓprie genus formaꝝ, ſed cauſarū efficientiū. genus aūt formaꝝ nāliuꝫ ꝓprie est eoꝛ, vt Themiſtius, quę ſunt cāę, atq; e intā rez nāliuꝫ, cuꝫ ſint partes cōpoſitoꝝ nāliū. ꝓpterea ſubſcribit, [de phyſicis autē z coꝛruptibᵘs ſpēbus]. i. formis [in poſterius demōſtrādis dicemus]. ſ. in primo li²ᵒ. nā de nāli forma (vt Simplicius ingt) duplr loquitur, partiz ea rōne, qua est natura, partiz ǣtenus materię oducīt, atq; finis est generatiōis. ¶Ultio exponi pōt ſm Simpli. vt intelligat ꝙ principiū ſm formā, nō ſepatum, ſed e intare, qm̄ rerum nāliuꝫ e nta accurate tradere nō est ꝓpꝛii nālis, ſz metaphyſici. de nālibᵘ aūt foꝛmis nō qua foꝛmę ſunt ſimpliciter. ſz quatenus gñant, z coꝛrūpunt, dicere munus nālis ꝓpꝛii est, ꝓpterea dicit.] Jn poſterius demōſtrandis]. ſ. in libro de gnōne, z coꝛruptiōe [dicemus,] vocat enim poſterius dicēda libꝝ de gnōne, z coꝛruptione. qđi ergo dicat de principio ſm formaz. i. quatenus forma ē, remittaſ in metaphyſicā, quatenus vō nālis forma ē. ſ. genita, ac coꝛruptibilis, ꝓtractādū ē in libro de gnōne, vbi vbū, ſm formā, p inquātuz, vel quatenus accepit.

Dō de deo vtrū ſit effectrix cā. ¶Sūt qdam, vt Simplicius narrat, qui de mēte Ariſ. aſſeruīt ꝑmū principiū, qđ ē deus, nō eē cām effectiuā, ſz finalē tm̄: z hāc eē Alexādri ſniaz cēſent, ɔ quos Siplicius recte obiecit, demōſtrās hanc nō fuiſſe Alexandri opinionē: qm̄ ex vbis Alexandri quę ipſe refert, colligit deū eſſe effectiuam cām oīum eoꝛ, quę ſub cęlo ſiunt, inquātū deus mouet cęleſte coꝛpus, ǣtenᵘ vō mouet intelligētias, vt appetibile, z deſiderabile ē finis. igit̄ deest cā vtroq; mō: z nō tm̄, vt finis. Deinde epilogat z oꝛdinat ſe ad primū libꝝ, z ꝙ aliud ꝓnm. Themiſtius expōit nām, cuius diuiſionē venaturus incipit a diuiſione rez z a dña, quę est inter nālia, z artificialia. Vel melᵘ ꝙ aliud principiū intelligere pōt diuiſionē rerū, qua ꝓſequit in ꝓnſcđi libri. nā ꝑmo libro ibi. [neceſſe est autez aut vnū] incipit a diuiſiōe principioꝝ, vt ꝓficiſceret ad perſcrutādū de principys. At nūc incipit a diuiſione rerū, vt ꝓcedat ad perſcrutandū de natura. z ꝙ ſic intelligat ex eo pz, qz id intēdit, qđ ſtatiz exeꝛgitur. exeꝛgitur autem rerum diuiſiones, ex qua ꝓcedit ad definitiones naturę. igitur per aliud principium intelligit diuiſionē rerum. Dactenus de recognitionibus primi libri.

B

C

D

¶Ariſtotelis phyſicę auſcultationis Liber Secundus, qui est de principijs: eodem Auguſtino Nipho interprete z expoſitore.

Dilucidatoris textus cō. 1. 2. 3.

[O]rum quę ſunt, alia quidē natura ſunt, alia vō alias ob cās. natura q̄dē ſunt z aialia, et ipſoꝝ partes, z plātę, z ſimplicia coꝛpoꝛa quę admodū ſunt terra, z ignis, z aer, z aq̄: hęc. n. z cętera id genus nā eē dicimᵘ. vñr vero ea oīa quę dicta ſunt ab his q̄ nō nā ſtāt differre. nā hęc oīa q̄ natura ſunt: hñt vñr in ſeipſis principiū motus atq; ſtationis.

F Text. 2.

Alia q̄dē ſm locā: alia ſm incremētū z decremētū: alia vō ſm alterationē. ¶At lectica, et veſtis, z cętera id genus: ǣtenus q̄dē appellationē eiuſmodi ſortiuntur atq; inquātū ab artificio ſunt: mutationis inſitę principiū hñt nullū. quatenus vō ipſis accidit vt ſint lapidea, aut terrea, aut ex his mixta: eatenus hñt.

Einſdē antiquus. cō. ꝑmi 2. 3.

¶Einſdem Auguſtini Nipho Philoſophi Sueſſani recognitiones nuper editę.

[O]rum quę ſunt, alia quidem ſunt natura, alia vero ꝓpter alias cauſas. natura quidem ſunt z aialia, z partes ipſoꝝ, z plantę, z ſimplicia coꝛpoꝛa: vt terra, ignis, z aer, z aq̄.

G

Hęc eniz z huiuſmodi a natura eē dicimus. Omnia aūt̄, quę ꝓdicta ſunt, differre vñr a nō natura exiſtētibus. qm̄ quę natura ſunt, habere vñr in ſeipſis principium motus, z ſtatus: illa q̄dem ſm locū, hęc vō ſm augumentum, z decrementum, quędā autem ſm alterationē. ¶Lectulus aūt̄, z indumentum, z ſi alię qđ hmōi aliud genus est, ſm quidē qđ ſortitū est in ꝓdicatione vnaquaq;, z inquantum est ab arte, nullum hñt impetum mutationis ſui ipſius. tum, ſed ſm qđ contingit ipſis lapidea, aut terrea, aut ex his mixta esſe, ſm hoc tantum hñt.

impetum ogum principiū.

H

DE INTENTIONE Secundi libri expoſitoꝝ recte ſentit. ſunt eniz z principia ſubiecti ſcientię naturalis vt pote materia, forma, z priuatio: z ſunt principia ſcientię, videlicet ſubiectum cauſę z paſſiones. hęc enim tria, vt dicitur in primo poſte. ſciaz conficiūt, Ariſto. igitur in tertio hic est nunc agere de principijs ſcientię naturalis. vz. quid ſit ens naturale: qđ hic ſubiectum est: qđ natura ſiue cauſę naturales: z qui ſunt motus et affectiones entis naturalis. ¶Sed ꝓtra hęc ambigez quoniam eadem vñr ſubiecti principia z ſcientię. igit̄ nō differunt. Dici potest ꝙ quęcunq; ſunt principia ſubiecti ſunt principia ſcientię, non tm̄ ɔ. nam quęſitum z cā ſunt principia ſcientię: non tm̄ ſubiecti: vt dicitur primo poſte. ſed hęc res in cōmento dicet. Tractaturus igitur de his primo definit qđ ipſa natura ſit: z añ hoc qđ habens nām per ɔdiā a renō naturali: z ꝓponit diuiſionez

I dicens. eoz quę sunt: alia gdē nā sunt: alia ẏo alias ob cās hoc est p artē z fortunā. vt ait Themi. exponit mēbza. z ingr. nā gdē sunt z aialia z ipsoz, siue ptes siue mēbza, z plātę z simplicia corpa: quę sunt ceu z plātarum ptes: vti mēbza aialiuz. Et in hoc, vt Themi. notat regulā tales inuit, gp quotūcūq; tota nā pstāt, ptes quoq; natura pstabunt in nālibus ipsis dico: vt qñ aialia tota natura pstāt: ptes z mēbza silr. z qi plātę natura cōstāt, q̄ ipsoz vt ptes se hñt elnta, ēt natura pstāt. secus ē in his quę arte aut manu fiūt. domus ēt p artem fit: lapides nō fiunt. Adiecit[z cętera id genus] vt lapides, metalla, z talia. Inter res naturales z res artificiales talē ponit diaz. g naturalia motus z getis inquātū talia pncipiū hñt, non vna rōne, qñ alia hñt pncipiū motus localis alia incremēti, alia alterationis. q̄ ẏo ab arte sunt: q̄tenꝰ artificiosa nō hñt eiusmodi pncipiū, sed quo ad eoz materiā. ingt. vñr ẏo ea oia quę dicta sunt ab his q̄ nō nā pstāt differre, nā hęc oia quę natura sunt hȝe vñr in seipsis pncipiū motus: atq; stationis. sed nō vna rōne, qñ alia gdē fm locū, alia fm incremētū z decremētū, alia ẏo fm alterationē. at lectica z vestis, q̄tenus gdez appellationę eiusmōi sortiunt. B ē vestis vt vestis, z lectica vt lectica. atq; inq̄tū ab artificio sunt (hoc est expositiuꝰ p̄cedētis) mutationis insitę pncipiū hñt nullū. hęc pticula, pncipiū, greçe est ozmyn, latine impulsum, siue trahiculū. hic tñ ad sensum transtuli pncipium. Quatenus ẏo ipsis accidit vt sint lapidea, aut terrea, aut ex his mixta. eatenus pncipiū motus habēt. Ex his colligi Fur qd sit hñs naturā. vz. q̄ est illud qō in se hz pncipium motus z stationis inquātum tale. hęc. n. ẏticula facit differre a re artificiali. nā res artificialis hz gdem motus principium: non tñ quatenus talis.

L (Quia quū.) Ꝓponit intētionē z cām itētiōis: z in generali z in spāli. In gñali gdē vult intētionē libri eē tractādū de pncipijs extrinsecis z fundamētis, B est pncipijs intrinsecis scię naturalis. z cū non possit hoc fieri nisi agat de subiecto. ideo hęc expō puenit cū illa expositoris. In spāli ẏo incipit declarare quid sit res ipsa naturalis, quę est subiectum scię naturalis. nam hoc ē manifestius ipsa natura.

(Et intēdit.) Themi. p alias cās voluit artē z fortunā. Auer. volūtatē z casuz, quę paz differūt. reliqua patēt.

(Et in hoc.) ponit exēpla: vt ex Themi. patet: z vult g habentia pncipium ipsius motus localis: elemēta, animalia, z cęlestia corpoza.

(Et si pn̄m.) Cōtra arguet quis. qñ hęc nō pueniūt. igit nō pōt ẏtineri sub vno mēbzo. Rñdet q̄ ẏtinent sub vno mēbzo analogicę. hñt. n. pncipiū motus z status fere ę quoce, ex cusat tñ Arist. qz in descriptiōibus nullus pōt facere plus Arist. ipso. q. d. q̄ hęc definitio data de nā g pncipiū motꝰ: lz videat pma fröte mala, qz dat per analogū, nemo tñ pōt facere plus isto. vz. Aristo. in describendo. iō non est incusanda, z per ea q̄ hñt pncipium motus auctionis intelligit vegetabilia.

(Et q̄dā in alteratiōe.) Vult p alterationē cōe qōdā ad gnōnē in subā: z alterationē in qualitate. igit g mobilia in alteratione intelligit alterabilia z gñabilia, z reddit cām, quia vtitur hoc noīe alteratio large, z nō ppie.

(Et istud.) Remouet qōnē. dictū ē oē nāle vt nāle, hȝe pncipiū motꝰ. vtrū ſz eādē rōnē. B est vtrū hēant pncipiū motus fm eādē spēm pncipij. Rñdet q̄ nō. qñ pncipiū existēs in motis fm locū est pncipiū ſz formā, B ē actiuū. pncipiū ẏo existēs in gñabilibꝰ z alterabilibꝰ nō semp ſz formā. In mixtis. n. bene pncipiū gnōnis z alterationis est fm formā. hoc est actiuū. In simplicibꝰ aūt est fm mām. B ē passiuū. pñt. n. mixta se alterare ab intrinseco: z corrūpi ab intrinseco. simplicia nō nisi ab extra. z sic principium. hic sumptum nō vna rōne dicit.

(Sz B.) Sz hęc obycit iunioz. igit pncipiū hic accipit ę quoce. Rñdet. 2cedēdo. q̄ capit B vt cōe actiuoz passiuo pnꝰ. igit fm q̄dā equiocationē nō simplr: ſz q̄ lis potest esse in scia, quę dz analogia, siue ꝓpoztio.

(Et hoc est ita.) Duo accipit. ꝓmū q̄ simplex nō alterat se, ſz bñ mouet se in loco. cōpositū ẏo z alterat se ab intrinseco, z mouet se in loco. declat igit hęc ꝓ ordinē, z ingt. z B ē ita, qñ nō inuenit corpus simplex qō alteretur ex se, aut qō gñet ex se, sicut inuenit corpus simplex quod transfertur in loco ex se. hoc est primum.

(Pncipiū aūt.) Declat scōm, z vult q̄ in mixtis inuenit pncipiū motꝰ localis actiuū, z ēt alterationis actiuū, vt pz in lib. de gnone. q. assumpto, cibo iā intꝰ alterat a calore nāli, vt scripsimꝰ in libro de gnone. z sic pz scōz.

(Circa hoc occurrit nō parue dubōnes. Prima pp quid pncipiū motus localis dz eqnnoce in aialibꝰ, elntis: et cęlo. (Rñdet qdā z dñt. pmo B eē dictū pp cęlū: in q̄ nō est pncipiū motus: sed ipm est pncipiū motus: at elemētū z aial cōponunt ex mā z foza. igit pncipiū passiuū dz eqnoce. (Sz hęc est rñsio 3 Auer. nā Auer. vult q̄ pncipiū in cęlo sit vere eius dē rōnis: q̄tenus est mā ad vbi. mā. n. ad vbi ē vnius rōnis in cęlo z in oibus, vt dictū fuit in qōne vltia. (Themistiꝰ ait. z cęleste corpus excipio: in quo nā ē pncipiū sciēs sempiternū motū: nō aūt pncipiū getis. igit natura dz fere eqnoce ō cęlesti z gñabili. qñ cęlesti natureꝫ nō cōpetit definitio naturę fm oēs ptes: qñ illa nō ē pncipiū getis. natura vo corruptibilis ē pncipiū motꝰ z getis. igit ſz cōpletā naturę definitiōez B dz naturę. (Sz huic Themistij rñsioni vi 3 Auer. 12. meta. cō. 41. 2. 2. capite de subā ozbis. vbi vult cęlū eē in potētia ad motū z getē. z B testat, tūc q̄ cęlū ē in potētia 3 dictionis: atq; mere passiua motꝰ. Et ꝓpterea Arist. ait 9ō meta. nō eē timēduz cęlū gescere, ex B argnit. timoz est de possibili. igit cęlū possibile ē gescere. (Dici pōt q̄ cęlū ee in potētia ad getē pōt intelligi dupl̄r. Uno mō totalē ab oi motu, z B mō nō est possibile. Alio mō fm ptē. z sic est vez. quiescit. n. hodie a motu elapso heri. vñ capiēdo potētiaz, vt respicit totū: nec est in potētia ad motū: neq; ad getē: ad motū totū non: qñ semp mouet. ió est in potentia ad ptē motus. Ad totā getē minime p idē, sed bñ ad ptē getis. Themistius igit vult q̄ natura cęli dz ę quoce pncipiū. qñ B gñabilis est in potētia ad motū, z ad getē ſz ptē z totū. Illa ē pncipiū motus fm ptē z getis ſz ptem. z sic tollit 3 dictio. (Scōa dubō est, qz vz q̄ simplex habeat actiuū pncipiū sue alterationis. nā aer dē satus rarefacit se ab intrinseco. vz ēt q̄ mixtū nō hēat pncipiū actiuū, vt aurū z mixtum vniforme. (Rñdet recētiores q̄ nullū simplex hz pncipiū actiuum alterationis p se, qñ est vniforme, z alteratio est a contrario. z ppter idē mixtū vniforme, z in se z in partibus ēt nō pōt alterare se pp vniformitatē. verū qz cōiter mixtuz est diforme: rōne partiū diversaz p se alterat se, z vna pars corrūpēdo alterā, tādē totū corrūpit. gñat aūt se ex parte. nō aūt simplr. (Ad argn̄ de aere. Rñdent aerē illū rarefacere se per accīs inquātū querit maiorē locū. (Sz hęc vñr nō bene dicta. Primū qdē qz si vniformitas in se z in ptibꝰ est cā, cur mixtum aut simplex nō alterat se: eadem vniformitas faciet idē non movere se localr. non enim vr maioz rō de vno q̄ de altero. (Scōo, pono ad imaginationem corpus vniforme: vel simplex, vel mixtū in vacuo, vt auruz z id genus. q̄

Regula Themi.

K

M

N

O

Dubōnes.

Cōfutatio

Rñ. The.

Replica.

P

Defensio.

Scōa.

Q

A ro: aut erit ęternū, aut corruptibile. si ęternū, tūc nā corruptibilis eēt facta ęterna. si corruptibile z nō a pncipio extrinseco igit ab intrinseco. (Tertio, dictū ē q̄ mā cū p uatiōe admixta ē cā corruptiōis, ſz eiusmōi corpa hñt mām cū puatiōe admixtā. igit erūt corruptibilia ab intrinseco. (Amplius 3 rñsionē de aere inflāt. Dicio ga aer ille g se intrēdit raritatē, z p accīs motū localē. raritatē qdez, qz est diſpō nālis. p accīs vo motū localem, qz vt pſequit raritatē. qñ idem est locus totius z ptis in ſphęra ppria. igit nō g se intendit maiorē locū. (Dici pōt q̄ accīa elntoꝝ sunt in duplici dzia: q̄dā per quorū variationē subātię elntarię variēt ſz intēſuz z remiſſuz: vt q̄litates pmę 3ō cęli cō. 67. z in his accītibꝰ nullo mō variari pōt elnta alteratiōe pura: quin sit admixta gnō, vt scōo de aia cō. 115. Alia sunt accīa cōia, vt figura z raritas cōis, z id genus, z in talibꝰ alterari pñt sine subę. (Tūc dico ad pmū. g secus est in motu locali, z secꝰ in alteratiōe. nā in alteratiōe alterās z alteratū opz eē 3ia, vel 3ijs affectionibꝰ affecta. at in motu locali mouēs z motus sunt ꝓpter idē alia. ideo vnifozmitas impedit alterationē fieri ab intrinseco. nō autem lationez. (Ad 2m dici pōt q̄ vacuuz est res imaginaria, z in vacuo ponit tale corpus ēt imaginaria, totuz tñ ē impoſe. q̄ ex illo sequit impoſe. Stat. n. quālibet ptē alicui⁹ casus eē poſem. totū ẏo simul eē impoſe, vt ꝓſiderāti pz. (Ad tertiū dici pōt q̄ mā z puatio sunt cāę corruptionis prime, agēs extrinseca cā ē. z ppterea dico q̄ tale erit corruptibile ab intrinseco rōne passiua. nō aūt actiua, ſz regrif 3iū. (Ad argn̄ de aere cōdēsato dici potest, q̄ aer pdēſat⁹ in ppria ſphęra p se z pncipalr intendit rarefactionē, qua pſernat eius forma in mā, z p accīs monet se in loco ꝓprie illā raritatē. at aer pdēſatus extra ſphęrā p se p intēdit facere se in loco ppzio, z per accīs rarefit, q̄tenus movet in loco. qcgd sit. nō est incōueniēs alterare se p se in accītib⁹ cōib⁹, vbi nō variat suba, vt dictū est. (Et his colligit positio Auer. q̄ nullū corpus simplex, siue mixtū vniforme pōt alterare se alteratiōe in accītib⁹ ppzijs, quę pſequunt formā subalē, qz nō pñt elnta agere illa accīa, niſi possent generare se. alteratiōe ẏo in accītibus cōib⁹, gbus nō variat suba pñt alterare se, z per idez movere localr se. B est snia Auer. 8ō huius. cō. 20. z. 60. z Arist. ēt idē aiti lib. de cā motū aialiū. z quarto cęli. cō. 24. (Sz adhuc restat maximū dubiū de reductione aquę, vbi appetit paz reducere se. igit in accītibus ppzijs alterat se ab intrinseco. (Ad hāc rñdet Auer. in scōo de aia. cō. 115. vbi vult q̄ nō alterat in suba, ſz in vapozibꝰ cōmixtis secū, quos ablato calefaciēte ipsa reducit vt pus ad frigiditatē cū auxilio medij. B ē rñsio eius. hęc rñsio sufficit ad pmā rōnē. (Sz restringat argn̄ de aq̄ pura, q̄ sit calefacta subalr, z q̄rat a quo reducet: pz tūc nō eē fugiēdum ad vapozes. (Quidā volūt aquā calefieri diffozmiter, qua rōne ptes alterāt se pp diffozmitatē, vt dictū fuit in mixto diffozmi. z hoc cū auxilio medij. (Sz adhuc pono p casuz sicut est pol̄ ipsam esse vniformiter alteratā, tūc cū nō possit recurrere ęipe rñdēs ad diffozmitatē, qd ē reducēs: ꝓpterea rñdet alij q̄ aq̄ reducit se p accidēs, qñ ipsa calefacta est rarioz q̄s sibi cōpetat p nām, z ptes sunt nimis distātes a cētro totius, tūc ptes, cū velint se facere ad locū nālē, per accīs condensaṅ, z cū ad pdēſationē, sequaṫ frigiditas. ideo ratione motus localis se reducit. nō per se, sed vt ptes movēt se in loco. hāc rñsionē tenui in libro de generatiōe. (Sed nūc vz nō esse tenenda. Primo, qz lz in ſphęra extranea ptes velint facere se ad locū naturalē, non tñ in ſphęra ppria. vbi idē est locus totius z ptiū. z sic vi q̄ per se pdenſet, z tū non possit esse pdēſatio nisi a frigiditate octauo phy. cō. 15. vi q̄ pdēſatio non motū localē, ſz frigiditatē sequaṫ. (Scōo, solet istari de ferro magno vnifozmiter calido, vbi appet in eo nulla fieri raritatē. Silr de magno silice. Nec potes recurrere ad insensilē motū localē: vt pz. qz hoc est 3 sensum. z ēt si ferrū calefiet in aq̄, potius aegrit denſitatē q̄ raritatē, vt tradūt alchimici, q̄ aiūt ipm calefactū in aq̄ eē pōderosius q̄s erat. qō e ē nō pōt, niſi qz dēſus. (Et lz hęc positio sit sustētabilis, vz milbinūc semp ptestatiōe prę missa, q̄ aq̄ vnifozmiter calida remissa, tū in frigiditate, tū in suba, reducit a media ptinēte pp aptitudinem passi summā. (Sz 3 arguit. Primo, qz tūc a ꝓportione minoris ineqlitatis pueniret actio, vt ponendo mediū minus frigidū aq̄. (Scōo, tūc semp aq̄ reduceret se ad summā frigiditatē. si semp a medio reduceret, nō eniz eēt maioz rō de parua q̄s de magna. (Tertio arguit de aqua addita in quo casu ipsa alterat aquā pcedēte: z p ns ab intrinseco alterat. (Hęc pō defendi pōt. Et tūc est dōm q̄ ptinēs pōt considerari vt est subforma ppzia. vbi cā. vt aer, aut calidus, aut frigidꝰ tāto vel tāto gradu. z sic mediū nō reducit aquaz ad eēdo, niſi vſq; ad gradū. pp̄uz sibi, vel silez. alio mō vt instrm totius naturę, vlis, z ordinis totius, z B mō pōt i multa, q̄ sim spēm sua nō pōt, z vt sic pōt eē pncipiū extrinsecū reductionis aq̄ ad maiorē frigiditatē q̄s ipse habeat. z B maxie pp passi inclinationē. (Tūc ad pmū pz sol̄o. lz. n. aer vt aer nō agat vltra gradū ppzij, tñ vt instrm naturę pōt agere vltra ppzij, qz hz virtualē ꝓportionē maioris ineqlitatis. (Ad scōm dico q̄ aq̄ nō est frigida vt octo, qz aer nō reducit ipaz niſi gñando vapozes frigidos, q̄ nō pñt esse frigidi vt octo, qñ sunt aerę multa ex pte. (Ad tertiū dōm q̄ illa aq̄ addita nō agit, ſz addit ad inclinatiōnes alterare se p se in accītib⁹ cōib⁹, vbi nō variat suba, vt dictū est. (Et his colligit positio Auer. q̄ nullū corpus simplex, siue mixtū vniforme pōt alterare se alteratiōe in accītib⁹ ppzijs, quę pſequunt formā subalē, qz nō pñt elnta agere illa accīa, niſi possent generare se. alteratiōe ẏo in accītibus cōib⁹, gbus nō variat suba pñt alterare se, z per idez movere localr se. B est snia Auer. 8ō huius. cō. 20. z. 60. z Arist. ēt idē aiti lib. de cā motū aialiū. z quarto cęli. cō. 24. (Sz adhuc restat maximū dubiū de reductione aquę, vbi appetit paz reducere se. igit in accītibus ppzijs alterat se ab intrinseco. (Ad hāc rñdet Auer. in scōo de aia. cō. 115. vbi vult q̄ nō alterat in suba, ſz in vapozibꝰ cōmixtis secū, quos ablato calefaciēte ipsa reducit vt pus ad frigiditatē cū auxilio medij. B ē rñsio eius. hęc rñsio sufficit ad pmā rōnē. (Sz restringat argn̄ de aq̄ pura, q̄ sit calefacta subalr, z q̄rat a quo reducet: pz tūc nō eē fugiēdum ad vapozes. (Quidā volūt aquā calefieri diffozmiter, qua rōne ptes alterāt se pp diffozmitatē, vt dictū fuit in mixto diffozmi. z hoc cū auxilio medij. (Sz adhuc pono p casuz sicut est pol̄ ipsam esse vniformiter alteratā, tūc cū nō possit recurrere ęipe rñdēs ad diffozmitatē, qd ē reducēs: ꝓpterea rñdet alij q̄ aq̄ reducit se p accidēs, qñ ipsa calefacta est rarioz q̄s sibi cōpetat p nām, z ptes sunt nimis distātes a cētro totius, tūc ptes, cū velint se facere ad locū nālē, per accīs condensaṅ, z cū ad pdēſationē, sequaṫ frigiditas. ideo ratione motus localis se reducit. nō per se, sed vt ptes movēt se in loco. hāc rñsionē tenui in libro de generatiōe. (Sed nūc vz nō esse tenenda. Primo, qz lz in ſphęra extranea ptes velint facere se ad locū naturalē, non tñ

Dubō 3ª de aq̄ calefcā

Rñ. Auer.

D

Replica.

2ª pō.

Cōfutatio

2ª rñsio.

Cōfutatio prima.

N

Scōa.

Pō ppzia nunc.

Replicę.

F

Defensio.

Sol. rōnū

G

Dubō de motu nāli.

H

De motu cęli.

I

(ctum fuit. z distinguit ẏtra artificialem, z vt distinguit cōtra violentū, ppzie tñ est motus aialis: vt in libro de substantia ozbis, z scōo de anima dictum est.

I (¶Et nō dz.) Cōmentū istud pz, verū aīaduersione dignū q ens artificiale ē illud qđ inquātum tale nō includit pncipiū motus neq; quietis. huius rō est, qz reduplicatio cadit supza formam rei artificialis, forma aut eius est figura. figura vo nō ē de pncipijs actiuis, qm est qlitas in qtitate 7ᵒ phy. (¶Sz dices. cur nō describit ens casuale, cū ens nāle sit 5 distinctus ad illud. Dōm hoc eē factum, qz non est ita necessariū ad intellm naturę sicut ens artificiale. Scdo, qz posterius de ipso tractabit. Ex his sequit q motus cęli pp tria dī nālis. pmo, qz non artificialis. 2°, qz nō a casu sine a fortuna. tertio, qz nō violētus. Dī vero nō naturalis pp vnū, qz nā est determinata ad alterā dīam pōnis, ppterea dī absolute motus animę proprię. Et sic tolluntur contradictiones.

Recognes K (¶Præceteris alijs oib⁹ quid sit natura p̄ grit. cū est, quoniam nec ens, qđ est fm nām, nec ens bñs nām, qđ dicit ens nāle, cognosci pōt natura ipa ignozata. Inuestigat igit nām gdm sit p dīam, qua dīnt ea quę nā sunt, idest qua differūt entia nālia, ab ijs, quę nō sunt a natura, et pmo pmittit diuisionē, z dicit. [Eoz quę sunt]. i. entium, [alia quidem sunt natura]. i. quoz cā est natura [alia vo ppter alias causas, z intelligit p alias cās, omnes alis, per quas fiūt non nālia. Nā prima, z studiosa ab intellectu practico cum appetitu fiūt. artificialia vo ab intellectu practico sine appetitu, vt lectulus, aut domꝰ, aut tibicena, inuētio thesauri a fortuna, mōstruz vo a casu. p alias igit causas, hęc intelligit. Suppōnes igit p explozato qdam eē, quę ab alijs causis fiāt, demōstrat exēplis, quę sint entia nālia, quęq; sūt a natura, z dicit. [nā gdez sunt] vt exēplis vtar, [z aialia, z ptes hoz, z plantę,] z subaudi z haz ptes, vt Simplicius subaudit, [et] subaudi [simplicia] de numero [cozpoz,] ex ḡbus pstāt aialia, z plantę, z eoꝝ partes. [vt terra, z ignis, z aer, z aqua.] sic igit pz p exēpla, quę sint entia a natura, naz sunt aialia, z plātę, z hoz partes, z cozpora simplicia, ex ḡbus hęc pstāt, z in quę stat eoz vltima resolo. non

L eni electio hoz causa est, gppe cum electio indeterminata sit, hoz vo ḡiatio determinata. neq; fortuna aut casus, hmōi enim raro eueniūt, aialia aūt, z plātę, z eoz partes z simplicia plerūq;, neq; eoz cā est ars. ea enim q̄ ab arte fiūt, extrinsecus fiūt, hęc vo intrinsecꝰ, recte igit addit. [hęc. n. z hmōi]. s. mineralia, quę similia his sunt, [a natura eē dicimus.] cętera vo, quę ab alijs causis siūt nō sunt entia nālia, aialia, z plātę, z mineralia, z eoz ptes. z elnta nālia dixit, qm vt patebit, cōe quippiā hñt qđ cōe, vt Simplicius ingt, nō ē sensus, qm hic ppius aialibus ē, nō est nutritio, z augumētum, aut ḡiatio sibi similis, sed illud cōe est nālis motus, z localis qdē, non

M q̄ fit aialiimpetu, z alteratio, z gnō vel cozruptio, quędam, z auctio, vel decremētuz, hoc pacto exponit Siplici⁹, sz nos aliter postea. cū vo dixisset [z aialia,] addidit [z hoz ptes,] qd intellexerit Thc. in cōmentarijs dictū est, Alexāder asserit hoc eē dictū ad dīam artificiosoꝝm, nam eoz, quę natura cōstāt, partes ēt natura pstant. artificiosoz vo partes non oēs artificiales, domo. n. arte cōsistente, aliā eius ptes fm artez sunt, aliā vo fm nām, lateres. n. z valuę ab arte sunt. lapillus vo, z ligna a natura. (¶Sed circa hęc, quę Alex. dixit. considerat Simplicius, qm si ptes veras partes hic appellamus, artificialiū quoq; partes artificiales sunt, statuę enim caput, z pedes artificiales sunt, z domus ēt ptes andrones. vz. z ginethonides, z poetic⁹ artificiales fiūt, At si ptes ēt ipsa pma elnta appellauerimus, qlia sunt ligna, lapides, z hmōi ēt in nālibus prima elemēta non sunt nālia, non. n. mā, cū per se imobilis sit, nālis est, sed magis est natura. (¶Sed defendi potest Alexander q inter hęc sit qdā dīa, qm in artificialibus ppinqua etiā elnta nō sunt artificialia, sz naturalia, vt in statua ęs, in domo, ligna, z lapides, in nālibꝰ vo sz vltimū elntū non sit naturale materia. s. ppinq; tñ elnta naturalia sunt, qlia sunt mēbra, z qtuoz cozpora simplicia, z sic habebit p hęc quędam dīa inter ea. (¶Sed dubitat hic Siplicius, quonā pacto aialia, z plātas natura esse ait, cū sit aiata, quę vbiq; Aristoteles distinguit a naturalibꝰ, q̄ aūt naturalia hęc dicat, pz in przenti textu, z ēt inferꝰ asserit ea, quę fm augumētū, z decremētū mouent, naturalia eē. Insup sata ligna, vt posterius dicit, germinare sz naturā suā asserit. (¶Miroz Siplicii cū dubitet in eo, in quo non opz. nam Arist. hic per ens nāle intelligit valde fuse, p oī eo, qđ nō est ab alijs causis, intelligens p alias cās intellectū cū appetitu, intellm practicū, casum, z fortunā: oē enim illud, qđ est ab aliqua causa, quę nō est aliqua harum. Arist. vocat ens naturale, in przenti libro, at vbi distinguit ens naturale ab aiatis, przsstius locutus est, z ad hunc intellm venit vba Eudemi in pmo nālū suoꝝ. (¶Hac diuisiōe pmissa, assignat dīam inter entia nālia, z entia nō naturalia. naz p hanc dīaz pcludet ipsius naturę definitionem. (¶Sed qd per nō naturalia intelligat, vī q intelligat artificialia pp exēpla, quę inducit de lectulo, z de indumēto, z alijs eius generis. Dōm eū posse intelligere dīa alia a naturalibus, sed qm eadē rō est dīę naturaliū ad alia, quę est ad artificialia, iō solum p̄sequit dīam naturaliū ad artificialia, qm sic pōt colligi dīa naturaliū ad alia, quę non sunt artificialia, z qm dīa, quam p̄sequitur, est naturalium ad artificialia, ideo supponit cōuenientiam, q. vz. vtraq; intra se ptinēt pncipium motus, scānuz enim z aial intra se hñt pncipium motus, vez dīnt, qm naturalia hñt pncipiū motus, quatenus talia, hoc est ḡtenus sunt naturalia, scānū vo z lectica habent motus pncipiū, nō quo artificialia, sed quo fūt lapidea, vel lignea. vnde dicit. [Oia aūt quę pdicta sunt.] vz. aialia, z plātę, z hoz partes, z elemēta, [differre videtur a nō natura existentibus, qm quę natura sunt, oia habere vīr in seipsis pncipiū motus z status] quatenꝰ subaudi talia. (¶Quid vo sit intelligēdum p pncipiuz, Simplicius effectricē cām intellexit. qđ an verū sit, posterius differendū. Sz anteq; assignet aliud mēbruz, z illius expōnē, inuit quādaz dīaz eoz, quę pncipiuz motus intra se hñt, vt innuat ens nāle nō vna rōne hāe pnᵐ motus. z dicit. [Illa gdez] pncipiū motus hñt eius, qui est [fm locū.] z exponit Simplicius, vt terra in eū locū, qui deorsum est, z ignis sursuz. aliꝰ exponit vt aialia, q̄ per seipsa mouenť. [hęc vo fm augumētū z decrementū] z exponit Simplicius, vt ignis, z alig lapides, quos auctos vel diminutos eē narrāt. aliꝰ exponit, vt plātę, [q̄daz autē fm alterationē] vt aqua, z cętera elemēta. (¶Uer melior expō est aialia moueri fm locū, plātas fm accremētuz, z augumētū. elemēta fm alterationē, cā est, qm solum aialia fm locū mouenť a se, z cętera nō nisi quatenus mouenť ab aialibus, z plātę solū mouētur sz accremētū z decremētū, z cętera nō nisi quo participant aialia vegetali, elemēta vo solū mouentur fm alterationē, z cętera ea rōne alterant, quo participāt rōne elemētaria. (¶Sed dices nōne aialia motus augmēti, z alterationis pncipiuz hñt, dicas aialia rōne qua aialia non habere nisi pnᵐ motus fm locū, quo aūt sunt vegetabilia, pncipiū habēt motus accremēti, z quo mixta ex elemētis, pncipiuz habēt alterationis. (¶Ostēdit aūt Simplicius ēt hęc hāe in seipsis pncipiū quietis, tū

N Defensio.

Dubō Siplicij.

Cōtra Siplicium.

O

Eudemus, Atlignatio dīę.

Sed q̄ non nālia.

Rō expōnis.

P

Quid q pncipiū.

Q

Expō melioz.

Dubō.

De pnᵒ getis.

A ga non exterius pncipiuz quietis habēt, tū ēt qz non est in infinitum aligs motus nālis, sed ad mēsuram pprię speī cozpora nālia quiescunt a motu. (¶Obicit Alexā. de cęlo. qđ cęlum est nāle, z hz intra se motus pncipiū, nō autē quietis, cū incessanter moueať. z sic velle vī Alexāder oia cozpora nālia motus pncipiū hāe intra se, getis autem non oia. (¶Porphyrius ppter hoc ligit [er] p vel, vt dicātur nālia esse, quę intra se pncipiū hñt motus vt quietis. (¶Simplicius aūt per motū fm locū intelligit motū, qui nō ab alia pficiscit, sed a natura, z ppterea bñ dixit Alex. vt ingt. cū dixit cozpora simplicia solū habere pncipiū motus in seipsis, si voluit intelligere aialia, z plātas habere pncipiū motus fm locū, non quo aialia, z plantę, sed quo cozpora nālia. sz hoc qđ Simplicius dicit, nō est necessariū, qm motus fm locū, qui pficiscit ab alia est nālis, capiēdo natural p pncipio, qđ dīt ab alijs causis, de ḡbus loquit hic Arist. (¶Deinde transit ad aliud mēbruz, z declarat q̄ artificialia habeāt motus pncipiū, nō tū quo artificialia. (¶Simplicius vo asserit Arist. cuz mōstrasset ex ijs, quę manifeste apparēt, naturalia hāe in seipsis fnᵐ motus, z getis, nūc p appositionē eoz, quę nō natura, sed arte pstāt, mōstrat q̄ pncipiuz sit hoc natura pstantiū argumēto q̄ ea, quę nō nā pstāt, sed fm artē, nō ętenus talia, sz quo sunt nālia habent pncipiū motꝰ. ergo nālibꝰ quo sunt nālia, pncipiū est hāe pncipiū motus z getis itra se. (¶Dęc Simplicij expō stare pōt, sz qm. pposuit dīam inter naturalia, z nō naturalia, z declarauit ipsa naturalia psonū rōni vī, vt nūc declęt nō naturalia. iō dicit. [Lectulus autem, z indumētū, z si aliqđ hmōi aliō genus ē]. s. z oē aliud artificiale, [fm qdem qđ sortitū ē in pdicatiōe vnaquaq;]. i. z vnūqđq; artificiale spāle, ętenꝰ tale spāle, vt lectulus

C quatenus lectulus, z indumētū ętenꝰ indumētū, [et] generatim oē tale [inquātuz est ab arte nullū hz impetū] .i. internū motus pncipiū. (¶Nōnulli p impetū pncipiū intelligūt. [sz sz qđ ptigit ipsis]eē subaudi naturalia. vz. [lapidea, aut terrea, aut eē ex his mixta, fm hoc tm]. i. eatenus [hñt.] (¶Nō. n. in artificialibus ętenꝰ artificialia sunt, est artifex, neq; ars. ferk. n. deorsuz glebba post quā cępit moueri se, non ab exteriori parte mota. Figurat aūt lectulus ab exteriori artifice. (¶Quare, vt Simplicius pcludit, si naturalia oia in seipsis hñt pncipiuz motus, artificialia vo quatenus artificialia nō hñt, sed ętenus naturalia, ppiuz erit rebus naturalibus hāe pncipiū motus z getis. (¶Sz q̄res primo qd p pncipiū motus intelligat Arist. Simplicius exposuit pncipiū motꝰ .i. effectricē cām. nos tā actiuū, q̄ passiuū intelligimus. nā aial pncipiū motus localis hz quo seipm mouet. passiuū aūt quo monet. plātę pncipiū actiuū hñt, quo se augent, aiaz. s. z calorē. passiuū aūt quo augenť. elementa actiuū pncipiū hñt, quo se alterāt saltē in ijs accidētibus, quę non mutant subam, vel in alijs saltē p accīs, passiuū vo quo alterātur. (¶Sedo q̄res qd per alterationez intelligit Aristo. dicas per alterationē intelligere motū ꝫ generationē distinctū. nā ens naturale per hoc qđ hz gnōnis pncipiū, nō differt ab ente artificiali. hz. n. artificiale gnōnis pncipiū sicut z naturale. (¶Ex ijs cōtra Simplicium, z Auer. segtur primo, q nō bene dixerūt elnta collocari sub ijs, quę hñt pncipium motus fm locum, qm sola aialia z sublunaria z cęlestia sub ijs collocanť. nō. n. elemēta moueni a seipsis nullo cozpore extrinsecus moueāte. nō. n. pñt motum incipere, nisi ab aliquo cozpore moueanť. (¶Sequit 2ᵒ contra Auer. nō bñ p alterationē ęxposuisse qd cōe generationi, z motui alterativo. nā ens naturale non differt ab artificiali p ß q̄ includat pncipiū gnōnis, cū tale pncipiū ēt artificialia includāt. (¶Sequit 3° nō bene dixisse Auerro ē accepisse pncipiū in alteratiōe, z in alijs motibus alia rōne. Declaramus. n. elnta habere in seipsis pncipiū alterationis vtrūq;, sicuti z ea, quę mouent fm locū, z ea, q̄ mouent fm augumētuz, diximus. n. elnta in gbusdā accīdibus cōibus posse se p se alterare. in accidentibꝰ vo ppijs saltē p accidens. z hoc sufficit vt elnta includāt vtrūq; pncipiū. ex ijs tollit pfusio in vbis Aristo. naz fm expōnez Auerrois hī pfusio in vbis Aristo. (¶Ex ijs p

Tertium.

Quid nāle Quid non nāle.

F

De alterationē elntoꝝ

Excerptū.

G

De giabili.

De aeris pdēsatiōe.

H

Dilucidatoris textꝰ cōm. 3.

Eius dē antiquus. tanq;

igitur quare

ꝫ ispicuū est ens naturale esse qđ hz pncipium motus, z quietis, ętenus naturale, non qdem omnis motus, vel ois getis, sed satis est vt habeat intra se pncipiū actiuū atq; passiuū alicuius motus, qcūq; sit ille motus, ętenꝰ naturale. at nō naturale est qđ inquātū tale nō hz motꝰ alicuius pnᵐ, nec actiuū, nec passiuū. pz 2°id, quo dīnt naturalia nō naturalibꝰ eē pncipiū motus, z getis. hāc expōnez, nec Simplicius, nec Auerro. intellexit. (¶Sz circa ea quę diximus in cōmētarijs, aiaduerte, illa eē bene dicta ad opinionē Auer. nō tamē ad opinionē oiuz. nam sunt q̄ asserūt ignē posse refrigerari, aquā calefieri, terrā humectari, aerē exiccari, nulla remissiōe facta in suis subalibus formis, qm insta hoc opinionē nō sequit, ignis est remisse calidus. ergo est remissus in suba. Simili rōne nec de aq̄, nec de alijs sequit, qm fm eoruz opinionē ad remissionē qlitatū primarum in elemētis nō sequit remissio in suba. ad argm vero Auer, 3° de cę lo alibi resp̄demus. (¶Ex ijs sequit elnta cū sint in sua naturali disp̄one, non includere pncipia actiuū z passiuū suę alterationis, nō. n. ignis, cū est in sua naturali disp̄one, pōt se, aut calefacere, aut refrigerare. sz cū elnta pternaturaliter disponuntur, bñ suę alterationis pncipia actiuum, z passiuū includūt. Dōt. n. aqua calida se ad frigiditatē reducere, z ignis refrigeratus ad caliditatē, z cū dicit Auer. ad alterationē regri ꝫrietatē, sed aqua calida ē vniformis. dīt aquā calidā eē difformē, ętenus virtus formę, q̄ est frigiditas, ꝫria est disp̄o pternaturali. s. caliditati, nec putāt absurdū aquā p suā formā sibi ꝫriari, quatenus pternaturaliter disposita est. s. p frigiditatē gbus pz aquā reducere se ad frigiditatē nulla alia rōne, nisi vi suę formę. (¶Sz ijs, quę diximus occurret quispiā, qm ḡiabile vt ḡiabile est ens nāle, z tñ non includit quo ḡiabile est vtrūq; pncipiuz suę gnōnis, q̄re ens nāle, vt naturale dicet solū, quo includit passiuū pncipium. Diluit vo primo hoc argm, qm ḡiabile quo ḡiabile nō est naturale. sed qd cōe enti naturali, z artificiali, cū ēt artificialia ḡiabilia sint. (¶Sz de cōdensatione, z rarefactione aeris aiaduertā pdē

Quid p alterationē.

Excerpta primum.

Scōm.

Aristo.
Auer.
Simplicius.
Alex.
Thc.
Eudemi
Porphyrius
Auer.
Aristo.
Auer.
Aristo.
Auer.
Aristo.

I eius ē vis enthymematis ſic. ens nāle eſt qđ includit p̄n cipiū motus z quietis. igit̄ natura eſt p̄ncipium qđaz at qz cauſa mouẽdi z quieſcẽdi eius in quo eſt p̄mo p ſe z non ſm accidens. vnde ſyll's erit. quo differt naturale ab artificiali eſt p̄ncipiū motus z quietis eius in quo eſt primo p ſe z nō ſm accīs. natura ē quo differt nāle ab artificiali. igitur natura eſt principium. z reliqua.

Recognes (¶ Ꝺ́ legunt hęc ꝟba illatiue, z ꝙs pro quare, aut pro igit̄. qz volunt ex differẽtia, quā aūt gnauit inter nālia, z non nālia, nūc inferre pro cluſiōe definitionē naturę. Et Simplicius ſequẽs hmōi expōnez reſoluit illationē ad artem p̄ziſticā tripharia3 primo cōficiendo ſyll'm in p̄ma figura hoc pacto, id omne, quo nālia a nō nālibus dīnt, motus per ſe p̄n^m eſt eius, in quo eſt, vt textu illo p3. oſa aūt quę p̄dicta ſunt ſnatura eſt id, quo naturalia a non nālibus differūt, vt per ſe p̄ſpicuū3 eſt. igit̄ K natura motus p ſe p̄n^m eſt eius in quo eſt. Sc̄o cōficiẽdo ſyll'm in 3ª figura hoc pacto, nāle differt ab nō naturali qua includit motus per ſe p̄n^m eius, in quo eſt. vt textu illo ꝓbatum eſt. ſoſa autẽ quę p̄dicta ſunt. ſnāle differt a nāli, qua includit nām. vt p̄ſpicuū3 oībus eſt. igit̄ natura eſt motus p ſe p̄n^m eius in quo eſt. Tertio pōt cōficī, vt Alexāder cōfecit, hypothetice hoc pacto, ſi ea q̄ nām habẽt, differūt a nō nālibus qꝫ p̄n^m p ſe motus z getis in ſeipſis habeant, natura eſt p̄n^m motus p ſe eorum in qbus eſt. Eſt aūt primū, igit̄ z 2^m. qꝫ aūt hoc pacto differāt ea, quę nām hūt a nō naturalibus, ex inductiōe ꝓbauit artificialia apponens: quę nō habent tale p̄n^m. Et hęc 3ª reſolo magis ꝟbis Ariſt. cōuenire videt̄. hoc pacto illatiue legimus in cōmentarys, tū ſi quis greca ꝟba inſpiciat, textus hic legi nō ꝺ́z illatiue, ſed cū dixiſſet artificialia nō quo ſunt artificialia, itra ſe motus p̄n^m includere, ſed quo lapidea, aut terra, q̄ſi reddit cauſam, z dicit. [Ꝛāq̄ſ ſit natura p̄mo, z p ſe, z nō ſm accīs principium qđ dā, z cauſa mouẽdi at qꝫ geſcendi id, in quo ē] z tūc iſtud non eſt cōcluſio, ſed cauſa, vel ꝓpoſitio, z nō ſine magno artificio hoc fecit, nā ſi ex dictis illatiue deduceret definitionē naturę, tūc non eſſet de natura p̄cognitum qđ ſit, ſed fuiſſet q̄ſitu3. z ideo ad iudicādu3 qđ eſt natura eſſe hic p̄cognitū, vtitur eo, vt cōceſſo, z p ipſu3, vt cōceſſum aſſignat cā dicte differẽtię, ad iudicandu3 vo definitionē naturę ẽgere aliqua expōne, ſaltem quo ad termini ſignificationez, in fine textus p̄ntis cōmẽti tertij ibi. [eſt igit̄ natura,]infert naturę definitionez, z hac rōne exponit illaz particulā [nō ſm accidẽs] z fortaſſe in illo loco. [eſt igit̄ natura,]non infert definitionē naturę, ſed reſumit tāq̄ p ſe notū, vt inferat qđ ſit habẽs nām. z eſt melior expō. ſi gs igit̄ cōſideraverit greca ꝟba, hęc noſtra expō videbit̄ eis valde cōſona.

M Dilucidatoris textus cō. eiuſdē. (¶ Ꝺ́co aūt non per accidẽs, qz ſibiipſi aliquis medicus cuz ſit, ſanitatis cauſa eſſe pōt, atq; men non quatenus ſanatur medicinaz habet, ſed accidit vt idem ſit medicus atqz ſanetur: quando z nonnunq̄z invicem ſeparentur.

Eiuſdē antiquus. (¶ Ꝺ́co aūt non ſm accidẽs, cū fiat vtiq; ipſe ſibi aliq̄s cauſa ſanitatis, cuz ſit medicus. ſed tū non ſm qꝺ ſanatur medicinā hz, ſed accidit eundem medicum eſſe, z ſanari. vnde z diuiꝺuntur aliquando adinuicem.

(¶ Ꝺeclarat definitionem. Ubi aſaduertendum q̄ natura z ars conueniunt: ambę enim eſſe p̄nt principiū motus eius in quo ſunt. vt ars medendi nōnunq̄z eſt p̄ncipium ſanationis medici, ſed hoc differūt q̄ nā eſt p̄nciꝑiuz per ſe motus in illo in quo eſt. ars vo eſt principiū per accīs. ad differentiam artis quę in ſubto eius nonnunq̄z eſt p̄ncipium motus, adiecit. nō p accīs. ingt. Ꝺico autem non p accīs, qz ſibiipſi aliquis medicus cū ſit ſanitatis ꝑpzię cauſa eę poteſt, attū non quatenus ſanatur medicinam hz, ſed accidit vt idem ſit medicus z ſanetur. ſignum ponit, z inquit. qđ z nōnunq̄z inuicē ſeparentur, z cum contingat ſepari, iure ars non p ſe cauſa erit motus eius in quo eſt. (¶ Aduerſione dignū q̄ oē p ſe eſt de omni z neceſſarium z ita qđ non eſt de oi vel neceſſarium eſſe non poteſt p ſe, z quoniam poteſt interdum ars eſſe cā motus in ſubiecto eius, z interdū non, rationabiliter p accidens z non per ſe cā erit motus ſui ſubiecti, qz vo nunq̄z eſſe poteſt quin natura ſit p̄ncipiū motus ſubiecti in quo eſt, iure natura p ſe cā erit motus ſui ſubiecti. Et ſic patet differentia.

O Dilucidatoris textus eiuſdez cō.

(¶ Siꝟ autem z cęcero q̄ę efficiunt̄ vnum/quodq; ſe hz, nihil enim ipſoꝝ effectionis in ſe p̄ncipiū hz. Sed alia qđē in alijs atqz extrinſecus, vt domus z vnūqđq; eoꝝ q̄ manu conficiunt̄. alia vo in ipſis qđē, nō tñ per ſe vt q̄ecunq; cauſę per accidẽs ſibi fieri poſſunt, id igitur eſt natura, quod dictum eſt.

Eiuſdē antiquus. (¶ Siꝟ aūt z alioꝝ, q̄ę fiūt, vnūquodq; : nullum enim eoꝝ hz in ſeipſo factionis p̄nciꝑium. ſed alia qđez in alijs, z ab exterioꝛi, vt domus, z alioꝝ manufactoruz vnūqđq;. alia aūt in ſeipſis, ſed non per ſeipſa. q̄ecunq; aūt ſm accidens fiūt, cauſę ſunt vtiq; ipſis. eſt igitur natura, quod dictum eſt. P

(¶ Et ne credat qs q̄ nā ſoluz ab arte medendi differat, ampliat dicta ꝺ́iam ad oia. z inquit. Similiter aūt z ceteroꝝ q̄ę efficiunt̄ arte vnūqđq; ſe hz. vt dictum eſt in medicina. nihil eniz ipſoꝝ effectionis in ſe p̄ncipiū hz, z ſic natura differt ab arte z ceteris id genus. (¶ Adiecit tñ effectionū artis talē ꝺ́iam, q̄ effectionum artificialium, q̄ędam p̄ncipiū hūt in alijs z extrinſecus, hoc ē non in ſubiecto in quo ſunt, neq; p ſe, neq; p accidens. vt domus z vnūquodq; eoꝝ q̄ę manu cōficiunt̄. hę enim artificiales effectiones, neq; p ſe, neq; p accīs in ſubiecto earum hūt p̄ncipium. alię vo effectiones p̄ncipiuz hūt in ſubiecto in quo ſunt. vt ſanatio medici ab arte eius, verum non p ſe, ſed p accidens habent cauſam in earum ſubiecto. vt dictum eſt. ideo iterum concludit naturam eſſe (vt dictum eſt) p̄ncipium motus z quietis per ſe primo z nō ſm accīs eius in quo eſt. Ꝺ́ia effectiōuz artificialium.

(¶ Quia manifeſtum.) Auerroes primo facit enthymema, vt in litera fecimus. Et ſermo patet. Q

(¶ Et iſta.) Ꝺigredit z diſputat cuz Auicẽna z dicit p̄mo q̄ iſta definitio naturę eſt manifeſta hic. Ꝺicit 2° q̄ naturā eſſe eſt manifeſtū p ſe. vt poſt ꝺicet Ariſto. Ꝺicit 3° q̄ eſt vnū p̄ncipioꝝ iſtius ſcięt̄ię, imo p̄ncipiū ſubti ſcię vno mō z ſubtū in ſcia alio modo. Ꝺicit 4° q̄ nō eſt ꝺeclarandum a metaphyſico. Hęc eſt poſitio Auerrois.

(¶ Neq; eſt.) Narrat p̄nē Auicẽnę, z ingt neq; ē ex eis quę nō ſunt nota per ſe' vt apparet ex ꝟbis Auicẽnę. Et ita vult Auicẽna q̄ naturam eſſe non ſit per ſe notum.

(¶ Niſi intẽdat.) Excuſat Auic. q̄ nām eſſe ꝓbari a metaphyſico pōt intelligi ꝺuplr. Uno mō abſolute, tāq̄ cōcluſionē ꝑpriā in metaphyſica demōſtratā z per ꝑpriā rōnem, z ſ mō errat. Alio mō tāq̄ negata ab ipſo cauillatoꝛe, z ſic fortaſſe bene ait, quę admodū Ariſto. voluit

A metaphyſicū dẽre ꝓtradicere negantibus p̄ma p̄ncipia, nō quidem demōſtratione ſimplr, ſed per cōceſſa.

(¶ Et iſte bō.) Adducit Auer. tres rōnes Auicẽ. acceptas a ſigno, qb^o enitebat ꝓbare q̄ nām ẽ nō ſit p ſe notum. Primo ſic. nō ē aliud nām eẽ, q̄ motū ipm hȝe motozẽ. idē. n. eſt. nā z motoz, z ita idē erit ipſ'a eẽ, z motozẽ eẽ. motoz ẽ, qz res mota hz ipȝ, tūc argno. motozẽ eẽ, ꝓbat in 8° p hoc q̄ res mota hz motozẽ. Sz nā eſt motoz. igit̄ ēt naturā eẽ ꝓbabit̄ p hoc q̄ motū hz motozẽ, vt ideꝫ eſt ꝓbare album eſſe, quia paries habet albedinem.

(¶ Et dixit illic.) Sc̄o arguit Ariſt. octauo phy. dubitat vtrū ſimplicia bẽant motozẽ. Sz nā ẽ motoz. igit̄ dubitat an bẽat nāz, ſz nāz hȝi ẽ ipȝ eẽ. igit̄ dubitat an nā ſit.

(¶ Et pōt.) Tertio Ariſt. ꝓbat ēnta bȝe grauitatẽ tanq̄z motozẽ, ſz nā eſt vt grauitas z motoz. igit̄ demſt. vt ſu pza bȝe naturā, z ita nām eẽ eſt q̄ſituz z non p̄cognitū.

B (¶ Et hoc nō eſt.) Rſidet ad rōnes eius vnica reſponſione, z vult q̄ multū refert dicere hoc hȝ illud, z hoc hȝ il lud differens ab hoc. habere enim animal caput per ſe pȝ, an bẽat caput differẽs a collo, nō pȝ. Oẽ itaq; motū bȝe motozem per ſe pȝ, ſed an habeat motozem aliunde motā re mota eſt occultum. Dico igitur q̄ in illis locis Ariſt. probauit z inueſtigauit an natura mouens ſit alia a re mota. ſupponit autem naturam.

(¶ Et cā.) Affert cāz, quoꝝ Ariſtoteles diſputauit nō de qōne an natura ſit, ſz an natura mouẽs ſit alia a nā mota, ꝙꝑ Platonẽ, qui extimauit eſſe aliquid qđ mouet ſe.

(¶ Et manifeſtuz.) Et q̄ non ꝓbauerit naturā eſſe declaratur rōne, qm̄ ſine pō Platonis ſit vera q̄ idē mouet ſe, ſiue ſit vez q̄ natura mouẽs eſt alia a re mota, vt dicit Ariſt. ſemp naturā eſſe eſt p̄cognitū, nā vbi pō Platonis ſit vera, illud qđ ſeipſum mouet dignius hȝ hoc nomẽ natura ſm definitionem datam. vȝ. q̄ ſit p̄ncipiū motus z quietis. vbi ẋo pō Ariſt. ſit vera, ēt natura eẽ C eſt p̄cognitum. Sed illud quod latet, eſt an motoz ſit alius a moto. Et ſic pȝ ſolutio rationum Auicenn'.

(¶ Et cū notificauit.) Uolẽs dubitare Auer. ȝ ſe, formaſyll'm ſtę hypothetice ſic. ſi quo nālia dīnt artificialib^o ẽ p̄ncipiū quo mouent z geſcunt p ſe p̄ z nō p accīs, z natura ẽ quo dīnt naturalia ab artificialib^o. igit̄ natura ẽ p̄ncipium motus z reliqua. Hic eſt ſyllogiſmus.

An q̄libz p pō imediata ſit p ſe nota z eȝ. D (¶ Et nō ꝺz.) Obiecit ſibi, quia ſi definitio naturę eſt p ſe nota. igit̄ nō pōt eẽ ꝺ demōſtrationis. mō Ariſto. ſyllogizauit illam ex differentia naturalium z artificialium.

(¶ Qm̄ eſt dictū.) Rſidet. vbi debes ſcire. vt p̄mo cęli. cō mẽ. 2° colligitur, q̄ tripler eſt ꝓpō. q̄ꝺaz ſimplr nota vt dignitas, quę non demōſtratione, nec ſyll'o, nec aliquo id genus deduci poteſt, ſed vt ait Ariſt. quatenus terminos cognoſcimus, z qm̄ lumine' tm̄ terminos cognoſcimus, ideo ſolo lumine pȝ. Alia eſt ꝓpō penitus ignota, z hęc eſt qō, quę ꝛcluſio efficit̄ z nota ſola demōſtratione. quę dā eſt media, quę cum non ſit qō, nō eſt demōſtrabilis. cuz vo ſit aliquātulum ignota eſt locoꝝ aliq̄. ꝓbabili explicabilis, vt vel ſyll'o hypothetico, aut diuiſione, aut compoſitione, aut exemplo, z id genus, z ꝓpterea vult q̄ Ariſto. non ſimplr demōſtrauit de ipſa natura ꝓpriam definitionez. Sed ſyll'o hypothetico eā concluſit. quo docet vt in libro ꝓzioꝝ non ad ꝓpōnē ſimpliciter ignotaz, vt eſt queſtio, nec ad ſimpliciter notam, vt eſt dignitas, ſed ad mediam, quę indiget modicula innuitione, z ſic bene ꝺubitationem ſoluit. (¶ Sed ꝺubitāt hic ſatis rationabilr qualis eſt iſte ſyllogiſmus hypotheticus quo ꝓbatur definitio naturę, an ꝓpter quid, an qz. Rſident quidam q̄ eſt ſyll's qz. nam res naturales ſunt effectus naturę, z hęc definitio per ipſas naturales conducit̄. Sed obiciunt qđā, qm̄ Ariſtote. z Auer. qm̄ ꝺicunt aliq̄s definitionem eſſe p̄ncipium demōſtrationis aut cluſionem, loquunt̄ de demōſtratione ꝓpter quid a p̄rioꝛi. Sed iſti ꝺelirant. nā Auer. in ꝓhemio ait q̄ raro Ariſt. vtit demſtatione ꝓpter qđ z rariſſime demſtatione ſimpliciter. igit̄ ſemper per demōſtrationē intelligendū eſt ꝺemonſtrationem ſigni. ꝓpea vī dictum illozum alia rōne ambiguum. nā Ariſt. ꝓbat naturam eſſe per ſe p̄ncipium motus, per hoc q̄ ẽ ꝺ́ia qua ipſa naturalia ꝺ́nt ab artificialibus. mō nec ꝺ́ia ẽ cā nature, nec natura cā differentię. igitur hęc ꝺemonſtratio ſiue ſyll's non eſt quia. nec ꝓpter quid. fortaſſe ꝺici poteſt q̄ ſyll's eſt a ſigno: quoniam natura eſt causa fundamentalis illius differentię. qua ꝺifferunt naturalia ab artificialibus, z ſic vī reduci ad genus demōſtrationis ſigni. Eſt vero conſidera.

F (¶ Et ꝺixit p̄mo.) Remouet ꝺubōnes circa definitionē examinā ꝺo illā. p̄mo ſi addit per ſe, cur adiecit p̄, z ſi p ſe primo cur adiecit nō p accīs. Mihi vī q̄ Auer. velit oēs has particulas eſſe poſitas ad circūloquendū vnā ꝺ́iam ignotā, qua natura ipſa ꝺifferat ab arte, q̄ agit in ſe ſiue in ſubiecto ꝓprio, z ſic vult q̄ ſic legat. natura eſt non per accīs, ſed p ſe z primo p̄ncipiū motus z getis eius in quo eſt. Tūc rſideo q̄ nō ſunt ſupflua hęc, cū nō ſint eadē. nā per ſe eſt in plus q̄ſ p̄mo, z nō p accīs ẽ in plus q̄ſ per ſe. Declaro. nauis mouet p ſe a remo, nō aūt p̄, qz p̄ ab hoie. Medicus mouet a medicina, ſed nō per ſe, neq; p̄. igit̄ hę oēs p̄ticulę non ſunt ſupfluę, cum ponant̄ ꝓpter circūlocutionez vnius innominatę ꝺ́ię.

G (¶ Artes igit̄.) Cōcludit diſtinctionē artiū, q̄ artes ſunt alię, quę nec per ſe, nec per accidẽs pōt agere in ſubiecto in quo ſunt. vt ędificatoria z id genus. alię queꝫ p ſe non agant in ſubiecto in quo ſunt, per accīs agunt in illo interdū. z ait q̄ Ariſt. addit. quę fiūt manu. nā p̄s medicinę cui accidit agere in ſubto in quo eſt, eſt theorica z non chirurgia, cum nullus flobotomet ſe.

(¶ Sz eſt ꝺu^m.) Cōtra obucit. nā ars ſaltādi ſemp agit in ſubto in quo eſt. Rſidet q̄ ſermo ſuus eſt ſolū verus in artibus, in qbus eueniunt actu in mā exterioꝛi z nō ſolū accīs, vt eſt ꝺe arte muſicę z id genus. Sz ꝺices, ſi ſermo tuus nō eſt ꝺe iſtis, igit̄ iſtę artes erūt nāe, qz eis cōpetit ꝺefinitio. ꝺici pōt q̄ ſaltus vt motus eſt a natura vtpote ab aia, vt talis vel talis motus ſic, modificatus eſt ab arte, z ꝑ ꝺ́ns p accīs ars eſt p̄ncipiū ſaltus, z ita non erit natura. Sic igitur pȝ ſolutio ꝺubitationis.

H (¶ Utrū aūt.) Remouet ꝺu^m, ꝺu^m eſt tale. vtrū ꝺef aliqō p̄n^m nāle abſtractū z ſupra nām. Rſidet q̄ hȝ res ẽ ꝺigna p̄ſcrutatiōe, ſz gcgd ſit, Ariſt. nō cōſiderat niſi in gñali taliū p̄ncipioꝝ, hȝ eſt nāliū z ꝺe accīt̄ibus. q̄ accidunt illis, z ſic ſi illud ꝺetur, nō ꝺz natura nec p̄n^m rerū nāliū.

(¶ Et iā.) Repetit ſolonē qōnis factę, an ſ definitio ſit vniuoca, ex quo cōpetit gñiabilib^o, alterabilib^o, augmētabilibus, z mobilibus in loco. Rſidet q̄ nō ẽ vniuoca, ſz analoga ꝺicta ſz ꝑius z poſteriꝰ, qm̄ p̄n^m accipit̄ vt cōe actiuo z paſſiuo, z p ꝑius ꝺz de actiuo q̄ſ de paſſiuo.

(¶ Et in talibus.) Cōtra ꝺicet quis, qm̄ eq̄uoca ſunt ꝑius diſtinguẽꝺa, poſtea ꝺz eligi mẽbrū de qu' el' intẽtio, z hoc nō fecit. igit̄ hęc ꝺefinitio vel ꝺefinitū non eſt eq̄uiuocum. Rſidet q̄ ꝺefinitum non eſt eq̄uiuocū pur̄ū, ſed analogū. z tale bene poteſt ꝺefiniri ꝑius, z poſtea diuidi, vt fecit Ariſt. q̄ prius naturā ꝺefinit, ꝺeinde eā diuidit. z ſic Ariſto. non erraut.

(¶ Et ſciędū.) Soluit vltio qōnē, q̄re ſicut in iſto lib. ꝺefinit nāz, nō ꝺefinit cōp^o nāle, qō eſt ſubtū totius ſcię nālis, ſed illud ꝺ́finit in lib. cęli. Rſidet q̄ nā z p^o natura-

I lia sunt subā hoc est ꝓcognita ⁊ suppōnes cōes totī sciē naturali, ⁊ qz hic liber est de cōibus ꝓcognitionibus ac suppōnibus totius scientię, recte definit naturā, et ꝑncipia nālia. in lib. de cęlo definit subtū artis huius, qz ille est ꝑmus liber ꝓ huius sciē. dico ꝑmus spāliū. ꝓpea decebat subtū in illo libro definire. hęc sunt, q̄ crassa

Dubōnes. minerua in cōmento hūr. ¶ Circa definitiones naturę sunt ꝓfusiones ⁊ nugę innumerę, ideo resecādo illas moueo dubōnes, quas alīq mouēt. deinde dabo expōnes fa mosioꝝ huius definitionis. ¶ Quātū ad ꝑmum vī in definitione duplex nugatio. ꝑma est, qz ait ꝑncipium ⁊ cā. idem enim est, sed̄a nugatio est, qz ait ꝑmo ⁊ per se ⁊ nō ſm accīs. hęc. n. vīr abunda. ¶ Sed̄a dubō est, qz oppositoꝝ idē non est cā ꝑmo ⁊ per se ⁊ nō ſm accidens, mō quies ⁊ motus sunt opposita. ¶ Tertia, qz cęli natura est nā, ⁊ tī nō cā quietis. sīl forma vel mā ter ę est nā, ⁊ tī non motus est causa. ¶ Quarta, aīa aialis est ꝑncipiū motus ⁊ getis aīalis ꝑmo ⁊ per se, ⁊ nō ſz accidēs, ⁊ tī nō est nā. vt dī 2o de aīa, ēt qz tūc motus animalis eēt nālis. ¶ Quinto dubitant, qz subā ⁊ absoluta nō dz definiri per accīs ⁊ respectīū. nā est subā, qz materia ⁊ forma, ⁊ absoluta qz subā. Principiū ē relatiuū, motus ⁊ ges sunt accīa. igit hęc descriptio falsa est. hę sunt dubōnes a diuersis collectę. ꝙo ī tellectu hanc hic sunt adinuētī tres modiī intelligēdi hāc naturę ōfinitionē. ¶ Primus est quoꝝdā recētioꝝ, quos Joānes in q̄stione sectat. Et vult iste modus q̄ oēs particulę copulatiuę legāt diſiūctiue. Sed̄o vult q̄ ꝑticulę illę tres nō per accīs, ⁊ p se ⁊ p̄ determinēt diuersa, ⁊ sic sensus ē,

Primꝰ modus exponendi. nā est nō ꝑ accīs ꝑncipiū vel cā ꝑma vel ꝑmū, ſz est ꝑncipale eius in quo est ꝑ se mouēdi vel gesc̄di. Et tūc dī ꝑncipiū vel cā locoꝝ ſiis, vt amplectat fozaꝝ ⁊ māz, hoc est actiuū ⁊ passiuū. Lętery particulę loco dīz ponunt. vt nō per accīs ponit ad dīaz artis medicinę ⁊ id genus. quę ꝑnˢ ꝑma sunt motus vel getis eius in quo sunt per se, sed nō sunt ꝑnˢ per se, sed ſm accīs. Dz ꝑmū ad dīam virtutū ⁊ instroꝝ naturaliū, quę sunt non per accīs ꝑncipia motus vel quietis eius in quo sunt per se, non tī ꝑma principalia. addit eius in quo est per se ꝑpter principiū motus violēti. naz ꝑpcies est non ꝑ accidēs ꝑncipiū ꝑncipale ꝓiectionis in lapide, sed q̄n nō per se est in lapide, iure nō est natura. Dic est ꝑmus mo

Calūnię. dus, quo facile soluunt obiectiones vt videbit. ¶ Dupliciter q̄dam calūniant hunc exponēdi modū. Dzio, qz corrūpit textū. Arist. n. loquit̄ copulatiue. igit̄ non dz legi diſiūctiue. Sed̄o, qz nō bene dz ꝙ illa determinatio. non ſm accīs, determinet verbū est ꝑmo loco positū, q̄n nulla ꝓpone existēte, q adhuc illa determiatio, nō ſm accīs, esset pars definitiōis naturę, ⁊ nō determinaret illud verbū est, faciens eō pōnē definiti cū definitione. Sed istę frivolę sunt. prima quidez, q̄n ⁊ si corrūpat verba, sanat sensum. ille. n. est sensus Arist. ſpe enim eiusmodi particulę confundunt̄ apud Aristo. Secunda vo, q̄n ſz nulla ꝓpositio sit, tī esse pōt, sufficit igitur ꝙ non possit fozmari ꝓpō nisi illa determinatio cadat ſupra verbum illud, ⁊ q̄ꝫ propositio non sit, est apta nata esse. ⁊ illa determinatio erit apta nata determinare, ⁊ hoc sufficit. hic igitur modus primus non est inutilis. ¶ Dzo sed̄o mō quiesī Auer. vt dictum est in cōmento, aīaduertendum primo q̄ illę tres determinationes, nō per accīs per se. ⁊ ꝑmo cadunt super idem. nā ponunt̄ (vt dictum est) vt innuant vnā dīam innominatam, qua differat natura ab omni non natura. est. n. ipsum nō per accidens in plus q̄ per se, ⁊ per se in plus q̄ ꝑmo, ⁊ ideo sese determinātes ꝙtrahunt ad vnā dif-

Sed̄a modus Auer. ferētiam ꝓpriaꝫ. Erit igitur sensus. natura est nō ꝑ accidēs, sed per se ⁊ ꝑmo ꝑncipiū mouēdi ⁊ quiescēdi eius in quo est. Patet qz per hanc dīam differt natura ab arte medendi, ⁊ ab instrīs naturę. ars enim medendi ꝑ accidens est cā sanationis in medico. Instrūmēta naturę non per se ꝑmę cāę sunt, per particulā illā. vz. eius in quo est. habeē dīa ab artibus, quę sunt extrinsecę ab operibus. ille enim nō sunt in opere. vt pz, ⁊ ita superflunt addere ꝑ se. signū aūt ē, qz Arist. vnā particulā declarauit. vz. illā nō ſm accīs, qn oēs ponunt ad vnum sensum. Ulterius aīaduertendū ꝙ Arist. ꝑ ꝑnᵐ ⁊ cāz intelligit idē, sed̄ vsus ē diuerso vbo, ꝑp antiquos, quoꝝ gdā cognouerūt cām, ⁊ ignozauerūt ꝑncipiū, alīq ꝑtra norunt ꝑncipium ⁊ nō cām. verū vt dixit Auer. ꝑncipiū est analogice sumptū vt cōe actiuo ⁊ passiuo. Ulterius aīaduertendū ꝙ natura in oi est ꝑncipiuꝫ motus ⁊ getis, in cęlo gdē (vt dictū est) non ſm totum. Sed ſm ꝑtem. est enim cęlis natura ꝑncipium motus hodierni ⁊ getis hesterne vl crastine. ⁊ sic ſz ptes. Jn sīlabilivo ꝑnᵐ est motus ⁊ getis ēt ſm ptes subiecti. nam ſz terra quiescat ſm partē mouet. vt q̄ sīlia in media regiōe aeris. Dzterea tota terra cōtinuo mouetur. vt alīs ostē det ⁊ quiescit. Amplius satis est vt sit ꝑncipium potētiale actiuū vel passiuū. Et bis potes colligere totū dēfinitionis intellectū. Et hic modus ēt bonus est. ¶ Tertius modus (vt mihi vī) est Themistꝰ, qui sic legit, natura est ꝑncipiū ⁊ cā motus quietisq; in eo cui ꝑmo inest ꝑ se, ⁊ non per accīs. Et est sensus nā est ꝑncipiū nō per accīs motus ⁊ quietis in eo in quo ꝑmo inest per se. dī, nō per accīs, ꝓpter artem medēdi. dī, cui inest primo, pp statuā ⁊ artificiaria, quę deoziꝫ ferunt, ⁊ hūt ꝑncipium motus, nō tī ꝑmo hoc est ſm q̄ talia. dī. per se ꝓpter gubernatozem nauis, qui monet primo nauē, ⁊ primo ipsi inest, ⁊ tī nō per se inest. hęc vide ab eo. Et si dicaē qd de vtrutib⁹ ⁊ instrīs naturę, diceret Themistius. q̄ illę sunt per accīs ꝑncipia agēdi motuꝫ in eo in quo sunt. Dī sunt tres intellę, q oēs pōt stare. ¶ Tunc ad rōnes. Ad ꝑmā allatę sunt nugationes, ſm ꝑmum modū gdē, qz ponunt̄ ad diuersa. Sed̄a Auer. vo qz ponunt̄ vt innūt reminoiatam. ſm Themistꝝ exp̄onem ēt ponunt̄ ad diuersa. ¶ Ad sed̄am rident recētioꝝ ⁊ Joānes q; ges in termino ad quem non ẓiatur motui. Et de hac intelligit, sed hoc stare nō pōt, q̄n getis in termino a quo ipsa natura nō eēt cā, q̄ falsum est. Jō dico ꝙ pōt esse causę oppositoꝝ ꝑmutatiuę, vt mā ē cā esse ⁊ non esse. Et sic concedo idē eē cām oppositoꝝ ꝑmutatiue. vt pz in multis alīs. ¶ Ad tertiam pz solo ꝙ dicta ī modis dicēdi. ¶ Ad quartā dici pōt ꝙ moꝛaīalis est naturalis vt definit hic, q̄n nō violētus nec foꝛtuitus. accipit. n. Arist. hic naturā amplissime vt distinguit̄ casum ⁊ arte, ⁊ hoc satis, ⁊ hoc mō nō dicit sibi in 2o de aīa, qz ibi sumit nām ꝑssius. vt pz. ¶ Ad quintā ueniūt oēs ꝙ natura est in prędicamēto relōnis vt pater. iō dehnit̄ ꝑ relatiuū ꝑ accīa. Est tī in ꝑtto subę ſm eē. hęc de definitione. multę ꝓfusiones solēt addi, quę cū sint inutiles ad rem, ⁊ extra propositum, omittantur.

Recognes ¶ Aīaduertendū ꝙ Aristo. in definitione naturę posuit tres particulas. vz. ꝑmo. ⁊ per se, ⁊ non ſm accīs. Et labozāt Simplicius, ⁊ Philoponꝰ assignare necessitatē, qua addit illas tres ꝑticulas, ⁊ Alexan. etiam valde elabozauit, ⁊ breuiter omnes expositoꝛes, ⁊ greci, ⁊ latini. At ego puto Aristotelē voluisse illas tres ꝑticulas ſtelligi ꝓ vna. vz. ꝑ per se, copulari vo cum verbo ꝑncipium ⁊ causa. vt sit sensus, ꝙ natura sit per se ꝑncipiū, ⁊ per se causa mouendi, ⁊ quiescendiid, in quo est, puto etiam

A ēt per esse in quo, intellexisse, cē velut igtē ēntialē eī, in quo est, qñ sic intellexit, cū dedisset dīaz inter nāle, ⁊ artificiale. Q; aūt per illas tres particulas velit intelgere vnā. vz. ipm gse, patet primo, qz illas tres declarauit sub forma vnius particulę. vz. sub forma particulę eius, qō est nō ſm accīs. Deinde qz plura accepisset in ꝓnti, q̄ſ in aīcedenti seminata fuissent, ⁊ sic peccasset in loco consequentis. postremo, qñ per has duas ꝑticulas. vz. ꝑ ipm in quo est, ⁊ ꝑ ipz ꝑ se differt natura ab oībus illis, cū quibus conuenire vī. Videē enim conuenire

ars ꝓficiens expellens trahens instrūs cū arte, q̄ est ꝑncipiuz sanationis eius in quo est, cū ꝓficiente, cum pellēte, cū trahēte, ⁊ cū instro, nā oia hęc ꝑncipia sunt motus vel quietis aliquo modo veluti natura, nō sunt aūt natura primo, qz nec ꝓficies, nec pellēs, nec trahens sunt, vt partes in eo, qō mouent. nec quoq; ars, nec instrumentum sunt, vt partes in eo, qō mouēt. at natura ē, vt pars in eo, qō mouet. sed̄o quia ars, ⁊ instrumentum non sunt per se ꝑncipium mouēdi vel gescendiid, in quo sunt. instrm quidem non, quia non mouet nisi motum, ars vero minime, quia ſz moueat non mota: non per se sanat medicum, in quo est, qz non sanat medicum, quo medicus, sed quo medico accidit esse infirmum. Quare illę tres ꝑticulę. vz. primo per se, ⁊ non ſm accidens omnes intelligunt̄ ꝓ per se. nec video necessitatem aliāꝫ, vt intelligantur ꝓ dictis, vt turba expositoꝝ exclamat, hoc pacto, vt mihi vī, exposuit

Syrianꝰ. magnus Syrianus, hoc quoq; pacto, ⁊ Auerroes. ⁊ ſz in posteriozibus analyticis Arist. has tres ꝑticulas non accipiat ꝑ eadē, nā assignat dīam inter ꝑse, ⁊ primo, ⁊ non ſm accīs: vt etiam Simplicius, ⁊ Philoponus labozarunt hic ostendere. tamen in ꝑsenti loco ꝓ eo quod accepit, quia non oportet vtillis in ꝓpriis significatis, cuꝫ possimus eis vti ꝓ eodem communi significato.

C Qua ratione sit, ꝙ Aristoteles cum dixerit, ⌊dico autez non ſm accidens⌋ ꝓ ꝑ se dixit, quoniam non ſz accidens, ⁊ per se idem est hic. cum vero dicit, ⌊Similiter autem, ⁊ aliozum quę fiunt ipsum fieri ꝓ arte strui accepit, vt dilucide in commentaꝛio est expositum. ⁊ cum dicit, ⌊quę cunq; autem ſm accīs fiunt, cāę sunt vtiq; ipsie, ⌋non posuit hoc tertium membꝛum, sed tanq; expositiuum secundi membꝛi, nam eoꝛum quę arte strunt, quędam ꝑncipium habent in alīs, hoc est extrinsecꝰ. vt domus: ⁊ arca, ⁊ id genus. hęc enim neq; per se, neq; per accidens ꝑncipium habent in seipsis, sed in artifice. quędam vero habent ꝑncipium suę effectionis in seipsis, sed per accidens, vt sanatio medici, q̄n sanat se.

D est enim ꝑncipium, quo se sanat, in seipso, sed non quo medicus, sed quo infirmus, cui accidit esse medicū. expositiue autem hęc ⌊autem sunt quęcunq; ſm accidēs fiūt

De natura cauſę vtiq; ipsis, vt fiant.⌋ Sed quoniaz de natura hęc pauca habemus, ideo intelligendum apud phyſicos aliter naturam accipi, aliter apud vulgares, aliter apud

Quomodo nā apud phyſicos. theologos, ⁊ aliter apud medicos. ¶ Apud eniz phyſicos naturam intelligimus materiā ⁊ formaz, cū vtraq; sit per se ꝑncipium motus eius, in quo sunt vt partes, ⁊ ab hac natura denominatur agens naturale. Est enim agens naturale compositum ex materia, ⁊ forma agēs per essentiam suę fozmę. patiens vo per essentiaz materię: vt libro de generatione dictum est. dico per essentiā fozmę ad dīam agentis artificialis, quod nō agit per essentiam suę fozmę, ⁊ si agit per suam fozmam, agit ꝑ illam, vt affecta est arte. vnde compositum ex materia, ⁊ forma dicitur n̄turale passiuum, quia patitur per essentiam suę materię, ⁊ hoc pacto de natura loquit̄ Aristoteles hic, ⁊ phyſici cęteri. ¶ Apud vero vulgares, quę solū sensibilia ꝓspectāt, natura accipitur aliquādo ꝓ agente naturali, aliq̄n ꝓ nexu omnium causarum circūscriptis voluntate ⁊ intellectu, taz creatis, q̄ diuinis. primo modo Aristoteles accepit in libris de natura animalium. ibi enim id oē, a natura esse dicit, qō ab agente naturali ꝓficiscitur, siue agens naturale sit generans per calozem seminalem qui in mēstruis recipitur, siue per calozem putredinalem, qui in aliqua materia est, quę subycit vicem menstrui. omne enim tale asserit esse a natura, hoc est ab agēte naturali. ꝑ nexu vo causarū, identice (vt ita loquar) nō est aliud q̄ ipse causę secundę intellectu, ac voluntate circūscriptis. formaliter autez est quę dam relatio, quę omnes causę secūdę cōnectuntur ad vnum effectum. hoc pacto de natura loquitur Plinius, cum in libro, quem scribit de natura, ꝓponit se velle dicere naturę opera, non aūt opera causas, hic. n. cum Epicurus esset, subſtulit a rebus deū, ⁊ cum illum aliquando concessisset, inter deum, ⁊ naturā hoc modo sumptaz nullam videtur facere differentiā, nec solū deum subſtulit, sed cętera numina, quę nos intelligentias appellamus, cuius opinionem in theologicis refutauimus. ¶ Apud vo Theologos natura accipitur ꝓ deo, essentiaq; ipsa diuina, quę natura ē suo instituto omnia naturans, redigenscq; in finem. De hac natura Cicero libzum inscripsit quem de natura deoꝝ appellauit. de hac quoq; Aristoteles libro ꝑmo de cęlo ita scribit, ⌊recte videtur natura futuruz ingenitū, ⁊ incoꝛruptibile exemisse a contrarys⌋ vbi per naturā deū intellexit, cum nullum aliud agens, nisi deus cuius fi nem ꝓspiciat, ⁊ iusta illius exigentiam ꝓuideat. ꝓpter hanc etiam causam natura dicitur aliquando ꝓuidētia, vt primo huius scribit Themistius. de hac Ouidius primo Metamozpho. dicit. ⌊Hanc deus ⁊ melioz li tem natura diremit, ⌋vbi deum meliozem natura ap pellauit, cum sit natura dirigens, inferioz vo natura ab hac directa, quasi dicat hanc litem deus, qui est melioz natura q̄ſ infima diremit. ¶ Apud vo Medicos natura est complexio, vt Celsus inuit, qui vbiq; complexiones appellat naturas. hac ratione vulgares intelligēs naturam quęrunt medicos, qui eoꝝm naturas als expertifuerint. ¶ Circa ea, quę dicta sunt animaduerte Aristotelem per quietem, vt Philoponus ingt, intellexisse, non solum eam, quę est contradictincta motui, ſz etiam eam, quę status dicitur, non enim solum quietis, quę est ſm motum, natura est causa, sed etiam quietis, quę coꝛporibus ineſt sine eo qō fuerint mota aliquando, vt de statu in ꝑs, quę sunt in centro, ⁊ de statu, qui ē in totis elemētis. ¶ Et vt melius intelligas, repetak dubitatio de anima coꝛporis cęlestis, quę natura est, ⁊ tamen non est ꝑncipium motus, ⁊ quietis, cum coꝛpus cęleste incessanter moueaf. Dzterea forma totalis elemēti in ꝓpria sphęra est natura, ⁊ tamen non est nisi quietis ꝓncipium. non eniz totalis ignis in ꝓprio loco mouetur, sed semper stat, motus eni meius circularis, non naturalis est, sed supza naturā, quia circulatione coꝛporum cęlestium circūducitur, terra aūt ⁊ aqua totę omnino in ꝓpriis locis immobiles sunt. igit̄ horum natura non est nisi quietis ꝓncipium: quare nō recte dicitur naturaz esse ꝓncipiū motus, ⁊ quietis. Poꝛphyrius, vt superius dixmus, legit ipsuz ⁊ vel, vł, ⁊ sic satis est vt natura sit per se ꝓncipium motus vel quietis eius, in quo est vti pars essentialis. ¶ Philoponus ꝙo dicit q; in cęlestibus natura non solum est causa motus, sed status. videlicet eo modo, quo cęlestibus competit status, modo totalitatis cęli, ⁊ centra, ⁊ poliſtant,

E Dño natura apō theologos.

F Ter. cō. 20

G Themistiꝰ. Ouidius

Dño natura apō medicos.

Dubō ō cę li natura. H

Poꝛphyrius.

Philopo. nus.

I Huius autē status in cęlestibus causa est natura ipsa, ꝙ ꝙñ in aliquem finem respiciens mouet ipsa natura, vt illum sortiat, quē cum acquisierit, in illo quiescit. ⁊ corpora cęlestia semp in fine sunt, iō fit, vt cū semp sint in fine, vt semp qescāt, quare in his nā nō solū cā est motus, ꝙ getis ea rōne, qua dī ges, vt. v3. semp sint in fine. Silr dicendū in cęteris elementis, q̄ natura cā sit quietis totalis, ⁊ motus ea rōne, qua competit illis motus, cōpetit. n. motus localis eis ꝙ partes, ⁊ alteratio ēt, vt dictum est, status vero competit ſm totum.

Dilucidatoris textus cōū. 4. ¶ Naturam ꝟo habent quęcunq; principiū eiusmodi habent, sunt q̄ hęc omnia substantia, quia subiectum quoddam, ⁊ in subiecto natura ipsa semper est.

Eiusdē antiquus. K ¶ Est igit̄ natura qō dictū est, naturā aūt hīt, quecūq; huiusmodi hīt principiū. ⁊ sunt hęc omnia substātia, subiectū. n. est quoddaꝫ, ⁊ in subiecto est natura semper.

¶ Natura est relatiū, ⁊ ad ens nāle, ⁊ ad motuꝫ siue getem. iō cū descripsit nām per habitudinē ad motū, describit hīs nām ꝙ habitudinē ad nām, qꝫ vnū correlatiū dꝫ p alterū definiri. Sed qꝫ qñ loco definibilis ponit̄ eius definitio, definitio erit verior ⁊ notior. vt dī. 6. top. Arist. definit hīs nām per definitionē naturę. ⁊ inquit. Nām vō hīt q̄cūq; p̄ncipiū eiusmodi. v3. motus ⁊ quietis p̄mū ⁊ per se ⁊ non ſm accīs būt. Hęc oēs habentia naturā siue entia nālia, ⁊ qꝫ ens naturale ⁊ naturam descripsit mō quo describunt relatiua, ne quis credat hęc eē penit⁹ relatiua, adiecit. sunt q̄ hęc oia subę, dico hę omnia. hoc ē ens nāle ⁊ natura ipsa. ꝓbat antē ꝙ nā sit subā, ⁊ ingt. qꝫ subiectū q̄dā est nā ipsa, saltem vt nā sumit̄ pro mā, ⁊ est in subto semp ipsa natura, vt pote forma ipsa, ⁊ sic stat eē subās, ⁊ entia relatiua. vt pī est substantia, ⁊ relatiuum ſm diuersas rōnes.

L ¶ Cū descripsit.)Auer. facit duas ptes. In pma exponit textū. In 2ª vō ibi. Sꝫ v3. digredit. pma ps adhuc cōtinet duo. p̄ resumit definitionē entis nālis. 2º exponit qūo natura ⁊ ens naturale sint subę. Prima pars p3.

¶ Et natura ⁊ hīs.)Declarat Auerroes ꝙ tā nā q̄ hīs naturaꝫ sint subę. nā materia est subā, ⁊ forma est subā. ois aūt natura est aut materia aut forma. igit̄ ois natura est subā. Materia gdem est natura, qꝫ est subtū subę. ⁊ p̄mū oinꝫ subtoꝝ. forma vō est natura, qꝫ est in subto qō hꝫ esse simplr ab illa, ⁊ sic ꝙ esse in subto semp intelligit eē in subto ⁊ p̄stituere subtū, hoc. n. notat particula illa semper, vt. v3. sint coexistēter mutuo se sustentando, ⁊ p hoc forma differt ab accītibus, nā accīa sunt in subiecto, ⁊ ab illo sustentant̄, neq; dāt eē illi nisi ſm quid. Sic igit̄ est materia ipsa substantia. qꝫ subiectuꝫ. forma vero quia sustentat substantiam.

M ¶ Et ex hoc.)Dicet iunior Arist. ꝓposuit tam ens naturale q̄ naturā esse substātiam, ⁊ non ꝓbauit nisi illō de natura. igitur diminutus. Rīdet Auer. ⁊ inquit. ⁊ ex hīs declarabit̄ ꝙ vtraq; natura, hoc est ens cōditū atq; cōpositum ex illis sit substantia, qñ si ptes sunt subę, totuꝫ ipsum est subā. Hęc omnia ex Themistio sunt.

¶ Sed vī.)Hęc est digressio, vbi Auer. soluit dubm, naꝫ Arist. ꝓbat materiā ⁊ formā esse substātias, cū sit ꝓpriū metaphysico. igitur vel errauit, aut ista spectabunt ad nālem. Rīdet ꝙ Arist. sumit ac petit hęc ab ipso metaphysico, ⁊ ita non dicit hęc per habitū ꝓpriū nālis philosophię, sed habitum metaphysicę.

¶ Et vlter.)Probat rīsionē p̄mo, qꝫ tractare de substātia spectat ad metaphysicū, cū substātia ⁊ accīs sint p̄mę entis siue dīę, siue ꝑpes, siue modi ipsius entis, de quo est scientia metaphysica.

N ¶ Et apparet.)Scō idē ꝓbat, qꝫ appetin 9º metaph. ꝙ mā est subā in potētia, forma ē actus, ⁊ id quo materia est ens actu. igit̄ de subā nō hic, imo in metaphysica est tractādi locus. Aliquerētēdū ꝙ ꝓpōnū q̄dā e, cuius taꝫ subiectū q̄ p̄dicatū sunt vnius gīis scię. vt ignis ē summe calidus est physicę ꝑsiderationis, qꝫ ambo extrema sunt physicę ꝑsiderationis, aut oē ens est vnū. est metaphysicę scię pp idē, q̄dā est ex terminis mixta ſt diuersas scias vt ignis est substātia, aut substātia est ignis. ē enim ignis physicę scię, substātia vō metaphysicę. Dōz igit̄ ꝙ ꝓpōn mixta, eius scię est, cuius sunt ambo termini, mixta vō, cuius est p̄dicatū, ꝓpter qō hęc est metaphysicę. ignis est subā, hęc physicę. substātia est ignis. Cā aūt est, qñ p̄dicatum est tota ꝓpō reductiue. vt dicit Porphyrius in lib. de interꝓetatione.

O ¶ Cōpositū igit̄.)Infert p̄ nō ꝙ se, si icidēter, ꝙ ꝓpositū est dignius hīe ꝑ nomē subā, qꝫ mā, q̄n cōpositū ipsā ē in actu, ⁊ mā in poª. Infert scō ꝙ forma p idē est dignior hīe ꝑ nomē substātia, qꝫ cōpositū, qñ cā rei est dignior causato, mō forma est cā. ḡre cōpositū est in actu, ait tñ ꝙ oēs istę ꝓpōnes sunt cōes ⁊ ēntiales enti, ꝑ est scię ꝑsiderāti de ente, iō sunt pōnes sumēdę in hac scia. hęc ex cōmēto colligunt.

Dubōnes. Pzia solō ¶ Quęrit hic. vtrū cęlum sit natura, vel ens nāle sine hīs nām. ¶ Scō q̄runt discipuli. vtrū vna spēs relōnis nā referat̄ ad motū ⁊ ad ens nāle.

Ad p̄m. ¶ Tertio dubitat an Auerrois illatū sit vez. Ad p̄mā rīdēt recētiores ꝙ cęlū magis dꝫ dicinā, cū sit ma gis mā. ¶ Sꝫ ꝑ stare nō pōt, qꝫ aut ꝙ cęlū intelligūt ipm aial cęleste, qō ex se mouet, vl intelligūt mās seclusa intelligētia, nō mās seclusa intelligētia, qñ seclusa intelligētia ab ipsa cęli mā, ipsa nō eēt nisi in aia. vt colligit in 2º cap. de subā ex his. Si vō intelligit aial, tale ē ens nāle et hīs nām. Amplius in p̄ cęli. cō. 95. vult cęlū eē cōpositū ex duabus naturis. igit̄ ens est nāle. ¶ Propter qō dico ꝙ cęlū acceptū pro aiali est ens hīs naturā, qñ hꝫ materiā ⁊ formā saltē alterius rōnis physicę, vt in vltima qōne primi est dictū. pro parte cęlesti acceptū est natura, aut melius ps cęli, q̄ est, aut forma, aut materia alterius rōnis physicę, vt dictū est, est nā. ¶ Ad sc̄dam dici pōt ꝙ natura refert̄ ad motū vel quietē mō potētię ad effectū, siue actiui ad passiuū, siue potentię ad actionē, vt dī 5º metaphy. Refert̄ vō ad nāle, mō mēsurę ad mēsuratū, qñ est dignius ens illo. vt dicit Auer. vel saltē illius entitatē ꝓstituit ⁊ terminat, ⁊ sic reducit̄ ad modum hunc. ¶ Ad tertiā rīdēt qdā ꝙ totū est ꝑfectius forma.

Sol. scō. ¶ Dzimo, qꝫ plures ꝓtinēt ꝑfectiones. ¶ Scō. qꝫ totum ipsum per se a natura intendit̄, ptes vō per accīs.

Q ¶ Tertio, totū ⁊ ꝑfectū. idē ꝑ cęli. cō. 3º. igr qō magis hꝫ rōnem totius erit ꝑfectius ⁊ magis ens.

Pº rīsio. Dziarō. Scō. Tertia. Quarta. ¶ Quarto. cui insunt plures imperfectiones. i. imperfectius. Sꝫ fōz plures sint, qꝫ carētia ꝑfectionis materię ⁊ totalitatis. ¶ Auerroes tꝫ 3ium hic, ⁊ 7º ⁊ 8º metaphy. ⁊ 2º de aia. vbiq; com. 7. ¶ Dzo intellectu positionis Auerrois aiaduersione dignū. Totum bifariam sumi ꝓ ꝓtinente, qua rōne aurū est totū respectu metalloꝝ, ⁊ deus est oē. vt dicit Parmenides. vt accipit̄ ꝑ cęli. cō. 3º. Et hꝫ modo nos sumus partes dei, nō qdē eēntiales sed cōtentiuę. Altero mō ꝓ cōposito ex re ⁊ re ipsis. q̄ruꝫ vna est actus altera poª, aut ad hęc reducibiles, qō hꝫ ꝑles modos. vt diximus ꝑ huius. cō. 5º.

Pō Auer. Pª suppō. ¶ Scō aiaduersiōe dignum ꝙ aliquod pōt esse totū cōtentiuum alicuius ⁊ eē pars illius compositione. vt deus est totuꝫ quodā respectu mundi.

2ª suppō. ¶ Et ex hoc.)Dicet iunior Arist. ꝓposuit tam ens naturale q̄ naturā esse substātiam, ⁊ non ꝓbauit nisi illō de natura. igitur diminutus. Rīdet Auer. ⁊ inquit. ⁊ ex hīs declarabit̄ ꝙ vtraq; natura, hoc est ens cōditū atq; cōpositum ex illis sit substantia, qñ si ptes sunt subę, totuꝫ ipsum est subā. Hęc omnia ex Themistio sunt.

¶ Sed vī.)Hęc est digressio, vbi Auer. soluit dubm, naꝫ Arist. ꝓbat materiā ⁊ formā esse substātias, cū sit ꝓpriū metaphysico. igitur vel errauit, aut ista spectabunt ad nālem. Rīdet ꝙ Arist. sumit ac petit hęc ab ipso metaphysico, ⁊ ita non dicit hęc per habitū ꝓpriū nālis philosophię, sed habitum metaphysicę.

¶ Et vlter.)Probat rīsionē p̄mo, qꝫ tractare de subcū mā ⁊ forma sint relatiua: ⁊ vnū ꝙ alterū diuersetur.

¶ Tertio, mā illa cęli hꝫ formā, q̄ nō ꝓtinet ꝑfectionez oiꝫ formaꝝ. igit̄ caret ꝑfectionib⁹ illaꝝ, ⁊ ꝙ ꝑs appetit alias. qō. n. aliqd nō appetat ipsa mā, est nō ob aliud, nisi qꝫ hꝫ illud actu vel virtute. mō materia cęli non hꝫ oēs formas actu, nec hꝫ oēs illas virtute, cū nō beat vnā formā ꝓtinētē, virtualr oēs. qñ nō ꝓtinet formas superioꝝ cęloꝝ. igit̄ appetit alias, ⁊ cū appetitus sit rōne pūationis vt dicebā, rationabiliter in illa erit ꝓuatio.

Sol. rōnū. ¶ Quarto cęli forma ē alterius rōnis a forma nāli generabili, ⁊ recipit̄ aīa dimēliōes cęli. igit̄ est indiuisibilis ⁊ intells, ⁊ ꝙ ꝑs nō est necessaria alia forma ꝑter illam vnaꝫ. Sic. n. arguit Auer. in lib. de subā orbis. Et hꝫ multa alia dici pōt, hęc sufficiāt, qñ in pluribꝰ locis rezbāc confutani.

F ¶ Quo vō ad rōnes declarā, qꝫ vt in vltia qōne p̄mi dictū est, cęlū pōt cōsiderari vt eēntū. Ut enia eēntū est corpus in actu ꝑsente eēntaria, ⁊ mobile perse, ita cęlū est corpus actu ⁊ cęlū ꝑsente intelligētia, ⁊ ex se mobile. Et vt eēntū absente forma ꝙ rē vel rōnē, nō est nisi quo ad eius mās, ita cęlū seclusa intelligētia nō erit nisi quo ad eius mās, quę nec ē corpus simplex nec corpus in actu, nec mediū inter actū ⁊ potētiā. Amplius sicut eēntū nō pōt capi nisi ꝑ ente in actu cōposito ex mā ⁊ forma eēntaria, ita cęlū non pōt capi nisi ꝑ cōposito ex intelligētia ⁊ cęli mā. Quo fit vt nō possit capi ꝑ ozbe seclusa intelligētia. vt recētiozes autumāt. Bñ vez ē ꝙ intelligētia ē actus cęli. vt aia corpis, ⁊ vt intellectus hois. Ad sensuꝫ datū in vltima qōne p̄mi. dico tñ ꝙ mā cęli, ꝛ materia eleméti sint diuersæ rationum, cū illa sit semp in actu ⁊ in specie a sua forma. Hęc vō semper in potētia illa subiectū semper simplr, hoc materia simplr ⁊ subiectū ſm quid. Necilla dicitur carere aut ꝓpriari forma, qñ carentia ⁊ ꝓpriatio nō sunt nisi possibilia. In illa nulla alia forma est possibilis ꝑter eam quā hꝫ, nec valet. non habet omnes. igit̄ caret vt est ꝓpriata. vt lꝫ lapis nō habeat vīsum, non tñ caret vel est ꝓpriatus vīsu, nisi hoc sibi sit possibile. quādo. n. nō hꝫ ⁊ est possibile, bene caret aut ꝓpriatur. Materia igitur cęli ⁊ si non habeat oēs, nulla alia est sibi possibilis ꝑter eaꝫ quā hꝫ, cum careat potētia, nisi ſm dimidiū cōtingentis, qō sequitur ad inesse ⁊ ad necessario ineē.

G ¶ Tunc ad rationes. Ad p̄imam vōm ꝙ cęlus est hīs naturam, materia cęli cum sit pars cęli est vera natura, lꝫ alterius rōnis physicę vt milies dictū est. Ad sc̄m nego assumptū. vbi enim ab ipso cęlo ꝙ possibile vel im possibile remouerē forma ⁊ intelligēria, nihil remanere ꝑter materiaꝫ, q̄ nō est per se mobilis. Ad tertiū dico ꝙ cęlū ē vīues ⁊ appetēs ꝓpter intelligētiā, q̄ seclusa nihil eēt ꝑter materiā. Ad q̄rtā ꝑ3 sol'o. cęlū seclusa intelligētia nec ē corpº de p̄dicāto subę, nec corpus, sed hñ cū intelligēria. Et ita ꝑ3 hęc argumēta nō esse digna recitatione. Qui vellet ēt tenere pōnē cōes, ꝙ cęlū pōt sumi, p ozbe, ⁊ ꝙ colligato ex intelligētia ⁊ ozbe, ēt posset rīdere ad rōnes has, qō omitto, quia facile eēt.

H ¶ Cum dixisset quid sit natura, vel cuius accepisset tanq̄ concessiuꝫ quid sit natura, nunc exponit quid est habēs naturaꝫ, id est quid est ens naturale, ⁊ quoniam ex definitione naturę concludit quid est habens naturam, repetit definitionem naturę quam vt concessam accipit, vt ex ea inferat quid est habēs naturā. ⁊ dicit. [Est igit̄ natura, quod dictū est] idest motus per se ꝓncipiū eius in quo est. [natura aūt habent quecunq; eiusmodi habēt principium.] Simplicius multifariam legit. tñ illō quod plus putat, est Arist. epilogasse definitionem naturę, vt ex illa inferat qd sit hīs nāz, ⁊ ita opz legere aūt

A ctu mūdi ꝓtinū, ⁊ tñ est pars ꝓstitutionis mundi ꝑ cęli.

3ª suppō. ¶ Tertio accipiendū totuꝫ cōtentiuū esse absolute ꝑfectius sua ptē, potest tñ in aliqbus eē imꝑfectius si dependeat a mā illius totius, qō est sua ps ꝓtinue. Qua rōne, ꝓ deum esse absolute ꝑfectius oībus entib⁹, q̄ sunt illius partes, ⁊ respectu nullius est imperfectius, cuiꝫ a nullo ipse dependeat, ⁊ ita cōpositū ex deo ⁊ mūdo nō ē perfectius deo. ¶ Ex his accipit̄ solutio ꝙ forma absolute est magis ens magisq; subā, q̄ cōpositū. Probat̄ qꝫ est totū illius ꝓtentiuuꝫ, cum sit illius essendi in actu cā. Est tamen ſm quid imperfectioꝝ, quum hꝫ rōnē partis dependēter salte a mā illius. ¶ Per hęc ad rationes. Ad p̄mā dico ꝙ forma ꝓtinet oēm ꝑfectionē cōpositi, ⁊ illā materię si quā hꝫ, qꝫ est totū ꝓtētiuū, qꝫ vō ps cum positionis dependēter est ſm qd imꝑfectioꝝ illo. ¶ Ad sc̄ꝫ ꝓ idē, forma est eniꝫ totū qō per se intēdit̄. cōposituꝫ vō pp formā. ¶ Ad tertiā patet solutio, ꝙ ipsa forma est totū ꝓtētiuū sine ꝑfectione. ¶ Ad q̄rtā silr. forma. n. nullā continet p̄uationem siue carētiā nisi actualis cōpositionis. hoc aūt nō est sibi imꝑfectio, sicut nec carentia irrōnalitatis est boi imperfectio, ⁊ si qua ē illa erit ſm qd. hęc de mēte Auer.

Pō Auerr. Pª suppō. ¶ Aliaduersione dignuꝫ, ꝙ nōnulli imponūt Auerroi ꝙ ipse velit cęluꝫ seclusa intelligētia esse corpus simplex, ⁊ quasi mediū inter potētiam ⁊ actuꝫ. Monētur aūt ex hoc, qꝫ audierūt ab eo cęli materiam esse in actu, quare vltra intelligētiaꝫ ma teria illa est in actu, ⁊ per cōsequēs est corpus simplex. Vnius pōnis est Joannes etiam ⁊ alijs oēs.

Cōfutatio p̄ima rō. ¶ Obijciūt igitur ſ hanc positionem. Primo, qꝫ tunc talis cęli materia non esset natura. tꝫ ꝓna quia omnis natura ē pars habētis naturā. vt dī in tex. cęlū seclusa intelligētia est corpus p se exīs. igit̄ nullius pars.

Scōa. C ¶ Scō, cęlū seclusa intelligētia mouet ex se. Sed oē motū ex se diuidit in ptē mota ⁊ a parte mouētē. igit̄ cęluꝫ seclusa intelligētia est ens hīs naturā ⁊ nō natura.

Tertia. ¶ Tertio. cęlū est ꝑ se viuens ⁊ ꝑ se appetēs, vt in lib. de subā orbis. Sꝫ nihil ꝑ se vivit aut appetit nisi forma vīues aut ꝓstitutum ex illa. igit̄ cęlū aut est forma vīues, aut ex illa cōstitutū, ⁊ cum non sit forma vīues, igit̄ compositum, ⁊ ꝑ sequēs nō simpler.

Quarta. ¶ Quarto corpus cęleste seclusa intelligētia est corpus de p̄dicāto subę. igitur cōpositū ex actu ⁊ potētia. tꝫ ꝓna, qꝫ oē exīstēs in gīe est in spē, oē exīstēs in specie est ex gīe ⁊ dīa. vt dicit Porphyrius.

Pō illoꝝ. igit̄ ex actu ⁊ potētia. ¶ Propter hęc tenēt ꝙ cęlū seclusa intelligētia est cōpositū ex foza ⁊ mā. Ex forma gdē alterius rōnis a formis gīabiliꝫ. Ex mā vō eius deꝫ rōnis cū mā gīabili, lꝫ illa cęli mā sit absoluta a ꝓtione. hęc vō ꝓpationi admixta.

Exemplus. D ¶ Cuius exēplū est. nā cęlestis diaphanitas, ⁊ ſ nra eēntaria eiusdē rōnis sūt. vt in 2º de aia dī ab Auerroe. Sed dīnt, qꝫ illa semp ē in actu lucida. hęc vō admixta tenebre.

Cōfutatio ¶ Sꝫ hęc pō est deliramētū, tum quo ad pōnez, tum quo ad rōnes ꝓtra Auer. Quo gdez ad pōnē, qñ si illa mā ē hęc sunt vnius rōnis, ⁊ vnius spēi, tūc eadē definitiōe definient. Mō ab Arist. hīr materię duę definitiones. altera in septio metaph. 9ueniēs metaphy. v3. mā est qua res pōt eē vt nō esse. Altera ꝑ huius. ter. cō. 82. vbi ingt. Dico aūt materiā p̄mum subtū vnicuiq; ex quo fit aliqd cū insit non ſm accīdēs, ⁊ si cozrūpit̄ in hoc abibit vltimū. ē igitur sc̄a definitio, mā est p̄mū subtū cōpōnis, ⁊ vltimū resolutiones, nec inuenimus ab Arist. mām eē descriptam nisi ꝙ potētiā tā ad eē q̄ ad nō eē. Siigr mā cęli ē eiusdē rōnis cū hac, opz dicere illā eē potētiā ad eē ⁊ nō eē, ⁊ sic cęlū erit cozruptibile. ¶ Scō nō ē bñ itelligibile cęli mām eē eiusdē rōnis cū mā hoꝝ, ⁊ formā alterius,

Sol. scō. ¶ Et natura ⁊ hīs.)Declarat Auerroes ꝙ tā nā q̄ hīs naturaꝫ sint subę. nā materia est subā, ⁊ forma est subā. ois aūt natura est aut materia aut forma. igit̄ ois natura est subā. Materia gdem est natura, qꝫ est subtū subę. ⁊ p̄mū oinꝫ subtoꝝ. forma vō est natura, qꝫ est in subto qō hꝫ esse simplr ab illa, ⁊ sic ꝙ esse in subto semp intelligit eē in subto ⁊ p̄stituere subtū, hoc. n. notat particula illa semper, vt. v3. sint coexistēter mutuo se sustentando, ⁊ p hoc forma differt ab accītibus, nā accīa sunt in subiecto, ⁊ ab illo sustentant̄, neq; dāt eē illi nisi ſm quid. Sic igit̄ est materia ipsa substantia. qꝫ subiectuꝫ. forma vero quia sustentat substantiam.

Q ¶ Et ex hoc.)Dicet iunior Arist. ꝓposuit tam ens naturale q̄ naturā esse substātiam, ⁊ non ꝓbauit nisi illō de natura. igitur diminutus. Rīdet Auer. ⁊ inquit. ⁊ ex hīs declarabit̄ ꝙ vtraq; natura, hoc est ens cōditū atq; cōpositum ex illis sit substantia, qñ si ptes sunt subę, totuꝫ ipsum est subā. Hęc omnia ex Themistio sunt.

¶ Sed vī.)Hęc est digressio, vbi Auer. soluit dubm, naꝫ Arist. ꝓbat materiā ⁊ formā esse substātias, cū sit ꝓpriū metaphysico. igitur vel errauit, aut ista spectabunt ad nālem. Rīdet ꝙ Arist. sumit ac petit hęc ab ipso metaphysico, ⁊ ita non dicit hęc per habitū ꝓpriū nālis philosophię, sed habitum metaphysicę.

¶ Et vlter.)Probat rīsionē p̄mo, qꝫ tractare de subcū mā ⁊ forma sint relatiua: ⁊ vnū ꝙ alterū diuersetur.

¶ Tertio, mā illa cęli hꝫ formā, q̄ nō ꝓtinet ꝑfectionez oiꝫ formaꝝ. igit̄ caret ꝑfectionib⁹ illaꝝ, ⁊ ꝙ ꝑs appetit alias. qō. n. aliqd nō appetat ipsa mā, est nō ob aliud, nisi qꝫ hꝫ illud actu vel virtute. mō materia cęli non hꝫ oēs formas actu, nec hꝫ oēs illas virtute, cū nō beat vnā formā ꝓtinētē, virtualr oēs. qñ nō ꝓtinet formas superioꝝ cęloꝝ. igit̄ appetit alias, ⁊ cū appetitus sit rōne pūationis vt dicebā, rationabiliter in illa erit ꝓuatio.

Sol. rōnū. ¶ Quarto cęli forma ē alterius rōnis a forma nāli generabili, ⁊ recipit̄ aīa dimēliōes cęli. igit̄ est indiuisibilis ⁊ intells, ⁊ ꝙ ꝑs nō est necessaria alia forma ꝑter illam vnaꝫ. Sic. n. arguit Auer. in lib. de subā orbis. Et hꝫ multa alia dici pōt, hęc sufficiāt, qñ in pluribꝰ locis rezbāc confutani.

F ¶ Quo vō ad rōnes declarā, qꝫ vt in vltia qōne p̄mi dictū est, cęlū pōt cōsiderari vt eēntū. Ut enia eēntū est corpus in actu ꝑsente eēntaria, ⁊ mobile perse, ita cęlū est corpus actu ⁊ cęlū ꝑsente intelligētia, ⁊ ex se mobile. Et vt eēntū absente forma ꝙ rē vel rōnē, nō est nisi quo ad eius mās, ita cęlū seclusa intelligētia nō erit nisi quo ad eius mās, quę nec ē corpus simplex nec corpus in actu, nec mediū inter actū ⁊ potētiā. Amplius sicut eēntū nō pōt capi nisi ꝑ ente in actu cōposito ex mā ⁊ forma eēntaria, ita cęlū non pōt capi nisi ꝑ cōposito ex intelligētia ⁊ cęli mā. Quo fit vt nō possit capi ꝑ ozbe seclusa intelligētia. vt recētiozes autumāt. Bñ vez ē ꝙ intelligētia ē actus cęli. vt aia corpis, ⁊ vt intellectus hois. Ad sensuꝫ datū in vltima qōne p̄mi. dico tñ ꝙ mā cęli, ꝛ materia eleméti sint diuersæ rationum, cū illa sit semp in actu ⁊ in specie a sua forma. Hęc vō semper in potētia illa subiectū semper simplr, hoc materia simplr ⁊ subiectū ſm quid. Necilla dicitur carere aut ꝓpriari forma, qñ carentia ⁊ ꝓpriatio nō sunt nisi possibilia. In illa nulla alia forma est possibilis ꝑter eam quā hꝫ, nec valet. non habet omnes. igit̄ caret vt est ꝓpriata. vt lꝫ lapis nō habeat vīsum, non tñ caret vel est ꝓpriatus vīsu, nisi hoc sibi sit possibile. quādo. n. nō hꝫ ⁊ est possibile, bene caret aut ꝓpriatur. Materia igitur cęli ⁊ si non habeat oēs, nulla alia est sibi possibilis ꝑter eaꝫ quā hꝫ, cum careat potētia, nisi ſm dimidiū cōtingentis, qō sequitur ad inesse ⁊ ad necessario ineē.

G ¶ Tunc ad rationes. Ad p̄imam vōm ꝙ cęlus est hīs naturam, materia cęli cum sit pars cęli est vera natura, lꝫ alterius rōnis physicę vt milies dictū est. Ad sc̄m nego assumptū. vbi enim ab ipso cęlo ꝙ possibile vel im possibile remouerē forma ⁊ intelligēria, nihil remanere ꝑter materiaꝫ, q̄ nō est per se mobilis. Ad tertiū dico ꝙ cęlū ē vīues ⁊ appetēs ꝓpter intelligētiā, q̄ seclusa nihil eēt ꝑter materiā. Ad q̄rtā ꝑ3 sol'o. cęlū seclusa intelligētia nec ē corpº de p̄dicāto subę, nec corpus, sed hñ cū intelligēria. Et ita ꝑ3 hęc argumēta nō esse digna recitatione. Qui vellet ēt tenere pōnē cōes, ꝙ cęlū pōt sumi, p ozbe, ⁊ ꝙ colligato ex intelligētia ⁊ ozbe, ēt posset rīdere ad rōnes has, qō omitto, quia facile eēt.

H ¶ Cum dixisset quid sit natura, vel cuius accepisset tanq̄ concessiuꝫ quid sit natura, nunc exponit quid est habēs naturaꝫ, id est quid est ens naturale, ⁊ quoniam ex definitione naturę concludit quid est habens naturam, repetit definitionem naturę quam vt concessam accipit, vt ex ea inferat quid est habēs naturā. ⁊ dicit. [Est igit̄ natura, quod dictū est] idest motus per se ꝓncipiū eius in quo est. [natura aūt habent quecunq; eiusmodi habēt principium.] Simplicius multifariam legit. tñ illō quod plus putat, est Arist. epilogasse definitionem naturę, vt ex illa inferat qd sit hīs nāz, ⁊ ita opz legere aūt

Recognes

I pro quare hoc pacto, ⁊ est igitur natura, quod dictus ē, autem, i. quare ⁊ natura habent q̄cunq; huiusmodi habent principiuz. ⁊ quam expositionem Philoponus sentire vī. sunt ēt alię expōnes, quas Simplicius narrat, de quibus nō curo, deide vt outiquat ipz his nāz ab eo, qđ est ſm naturā, expōit q̄ habentia naturā sint ſuba, nā vt postea patebit, declarabit ea, quę sunt ſm nām, esse accīa. vt ergo pateat dicta eoꝝ, accipit q̄ hūtia nāz sint ſuba. vñ dicit. ⁊ Et hęc. ſ. habentia naturā ⁊ oia sunt ſuba. Joē. n. his naturā est ſuba. ſ. cōposita ex natura, ⁊ natura, qñ ex natura, quę est materia, ⁊ ex natura, quę est forma. Deinde assignat cām quare oia hūtia naturā sunt ſuba, ⁊ dicit. ⁊ subiectū. n. qđ dā ⁊ subaudi sunt oia hūtia naturā. ⁊ subaudi nullū subiectū est accīs. vnde Syllꝰ est, subiectū oē est ſuba, oē his naturā est ſubm. ⁊ igit oē his naturā est ſuba. Q̄z aūt oē his naturam sit ſubtum, ꝑbat, ⁊ lege [et] p naz ſm interptationē Philo-

K poni. q. d. nā ⁊ natura semp ⁊. vz. qđo vis ſumpta siue materia, siue forꝫ ⁊ est in subto ⁊. ſ. in hūte naturā, vt in subiecto, qđ ex definitiōe naturę pz, in qua dz q̄ natura sit p̄ncipiuz motus eius, in quo est, ergo natura est in habēte naturā. non sic autem, vt Philoponus exponit, nō quo accīs est in subiecto, sed sicut pars essentialis complens ſubam. Sed fortaſſe, vt Alex. ingt. p in subiecto e ēt intelligit subiecto indigere aliquo mō materia ⁊ forma indigent composito vt sint. igit indigent subiecto, ⁊ sic pñt dici eē in subiecto. Simplicius vo hanc rōnem aliter intelligit, qđ cum sit superfluū, non curo enarrare. ¶ Aliaquerte circa illam dubōnem, quam diximus

An deꝰ sit pars. in cōmentarijs, an forma sit dignioz composito, naz diximus deū esse totū ptinētia, ꝓtem vo mundi compositione: qđ vī male sonare, cū deus nec sit cōpositus, nec alteri cōponibilis, cuz deus nō possit eē ps, q̄ tunc eēt saltem ſm qđ imꝑfectū, qđ abſit dicere. ꝓpea q̄ ꝓtē intelligas id oē, qđ simul cū alio enumeratū facit binariū, vt Arist. accepit ꝑ de cęlo. cū igit deus ⁊ mūdus collecti ue ſumpti faciāt binariū, ad modū loquēdi Aristo. diximus deū eē ptem illius aggregati, quatenus est altera vnitas binarij ex deo ⁊ mūdo collecti. non. n. deus illius binarij ps esse pōt integralis, nec essentialis, nec qđditatiua, nec poteſtatiua, nec virtualis veluti elementum mixti. sed solū, vt dixi, pars est simultatis, q̄tenus cum mundo simul facit binarium aggregationis.

Dilucidatoris textus cō. 5. ¶ Scōm naturā vo sunt ⁊ hęc ipsa ⁊ q̄cunq; his per se insunt. vt igni ferri ſurſuz. hoc enim neq; est natura neq; naturam hz. Sz est ens ⁊ natura ⁊ ſm naturam. qđ quidē igit natura ē, ⁊ qđ id qđ natura ⁊ ſm naturā est, dictum est.

M Eiusdē antiquus. ¶ Scōm naturā aūt sunt ⁊ hęc, ⁊ q̄cūq; his insunt ſm se; vt igni ferri ſurſum. Hoc. n. natura quidē non est, neq; naturā hīs, sed a natura, ⁊ ſm naturam est. Quid igit natura sit, dictū ē, ⁊ quid a natura ⁊ ſm naturam.

¶ Nūc qđ sit ens ſm nām declarat, ⁊ vult q̄ tā habētia nām q̄ actus ⁊ nāles ipetus siue affectiōes sint entia ſz nām. vez hęc se habēt per ordinē. vt dicit Themi. hūs nām. ens ſm naturā, ⁊ ens natura. nā oē habēs nām est ens ſm naturā, non aūt eō, qñ ferri ſurſum est igni ſm naturā, non tñ est habēs naturā, neq; ē natura ipsa. vz. aut materia aut forma. Sed operatio vel affectio entis nālis siue naturę. Amplius oē ens ſm naturā ē ens natura, nō aūt ecōtra. naz vitia ⁊ oblę siōes ex ipsa geni tura ſcię entia natura ipsa sunt, nō tamen ſm naturaz.

Hęc ex Themi. colligunt. ingt. Scōm naturā vo sunt ⁊ hęc ipsa. vz. hūtia naturā, ⁊ quę cūq; ijs per se insunt ꝟ est e natura. Vt igni ferri ſurſum. hoc. n. neq; est ipsa natura vtpote neq; est materia, neq; forma, neq; habet naturam cū non sit compositum ex materia, ⁊ ita dat intelligere ens ſm naturā esse vlius q̄ habēs naturā. iō subdit, sed est ens ⁊ natura ⁊ ſm naturā, deinde epilogat ⁊ pz. Cōmentum quintum patet.

Recognes ¶ Cū exposuisset qđ sit hūs naturā. i. ens nāle, nūc qđ sit ens ſm naturā, expōit, ⁊ vult ipm ens ſz naturā eē vlīus ente, qđ naturā hz, ⁊ ente, qđ alicui hūti naturā inest ꝑ se. nā oē naturā hūs est ſz naturā, ⁊ nō puerīē. sīr oē qđ enti naturali p se inest, ē ſm naturā, ⁊ nō puerīē. dicit. ¶ Scōz naturā aūt sunt ⁊ hęc. ſ. hūtia naturā, ⁊ q̄cūq; his. ſ. hūtib⁹ nām insunt ſz se ⁊ p ea, q̄ entib⁹ nālibus insunt p se, nōnulli intellexerūt ꝑdicata, q̄ eis insunt ꝑ se secūdo modo dicēdi per se; qualesꝫ sunt ꝓpię affectiones subiectoꝝ, nos vo latius intelligimus, vt Porphyrius, Alexander, ⁊ alij intelligunt, p ea, q̄ entibus naturalibus p se insunt, oia accidētia, quę ſuapte natura entib⁹ naturalibus insunt, siue ſint per se secūdo mō, siue non, mō rebus naturalibus insint naturaľr, ⁊ sic p ipm ſm se intelligit nāliter, vel ſuapte natura, horuz exēplum subdit, ⁊ vt igni ineſt ferri ſurſuz ⁊ ſm naturaz, insup calidū eē, illuminare, ⁊ id genus, cū dixisset quid est ens ſm naturaz, ne quis ꝑia diceret, cur hoc nō est naturā, neq; naturaz habens, ⁊ dicit. ⁊ hoc enim ſcz ferri ſurſum, ⁊ natura qđē nō est. ⁊ Cuius rationē nō affert, quia pz qñ natura p̄ncipiū motus est, ⁊ quietis, at ipſum ferri ſurſum magis est motus, q̄ p̄ncipiū motus ⁊ neq; ⁊ subaudiiꝑm ferri ſurſum est ⁊ naturaz habēs, ⁊ q̄ vt dictū est, ipſuz naturā hūs est ſubiectum. At ipm ferri ſurſum nō est ſubiectū, sed in ſubto. igitur nō est naturā habēs. ꝓpterea ex pōit quid sit. ⁊ dicit. ⁊ Sz ⁊ subaudiiꝑm ferri ſurſuz ⁊ est a natura, ⁊ ſm naturā. ⁊ facit autez Simplicius differentiam inter ens, quod ē a natura, ⁊ ens ſm naturaz, vt etiam Themiſtius exponit, quoniam multa sunt a natura, quę non sunt ſm naturam: vt egritudines contractę ex principijs naturalibus sunt a natura, quę tñ non sunt ſm naturam. ꝓpterea dixit ipſum ferri ſurſum non tñ esse a natura. sed ēt ſm naturam. Tunc epilegat, ⁊ dicit. ⁊ Quid igit natura sit, dictū est, ⁊ qñ est dictus q̄ sit motus p se ꝑn⁹, ⁊ et qđ ⁊ sit ens ⁊ a nā ⁊ ēt dictū est ꝑ textu, vbi dixit ens a natura eē, qđ non est ꝓpter alias causas ⁊ et ⁊ est dictum ter tio quid sit ens ⁊ ſm naturam. ⁊

Q Dilucidatoris textus cō. 6. ¶ Eniti vo demōſtrare nām eē ridiculum est. Cōplures. n. rerum esse tales pz. demonſtrare aūt ea quę sunt manifesta p ea q̄ non sunt manifesta, hoīs ē qui discernere neq; t̄ iter id qđ est per se notū ⁊ id qđ nō est p se notum. Qđ aūt id fieri possit nō est obſcurū. de colozibus enim rōcinabitur qui ſpiam ozтus cęcus. quare apud tales de noībus rōcinatio sit nihilq; intelligant necesse est.

Eiusdē antiquus. ¶ Qđ autē natura sit, tentare demōſtrare, ridiculū ē. manifestū eniz est, qñ hmōi entia sunt multa. Demōſtrare aūt manifesta p ꝟ manifesta nō potētis iudicare est ꝓpter ipm, ⁊ nō ꝓpter ipsum cognituz. Qđ aūt contingat hoc pati, nō immanifestum est. Syllogizat. n. aliqs vtiq; cum

pati συμπάσχειν fieri

A cum natura sit cęcus, de colozibus. quare necesse est huiusmodi de nominibus habere ratiōnem, non autem intelligere.

¶ Erant quidā qui naturā eē enitebant demōſtrare motu eo argumento q̄ artifex materiā eius demōſtrat. dz an sit añq; de illo passiōes demōſtret. ad hos occurrit Aristo. excusans se ab eiusmodi promincia ⁊ ingt. Eniti vo demōſtrare nām esse ridiculū est, cuius rōnē ſubscribit ⁊ inquit. nā rex esse complures esse tales hz sit nā ⁊ per nām pz. Dixit cōplures, qñ qđ si est semp terminat in particulari aut indefinite vt vtrū vacuū sit, aut vtꝫ hy pocētaurus sit. non. n. qđ est vtrū hy pocētaurus vel oē vacuū sit. de his in posteriozibꝰ satis. Cōtra obyciebāt. nā hz est demōſtratio id quo res nāles sunt ē. nā est id quo res nāles sunt. igit nā ē. Syllꝰ est ex necessarijs ꝓpōnibus, ⁊ ita demōſtratio. Rndet demōſtrare aūt ea q̄ sūt manifesta p ea q̄ nō sunt manifesta, vel ſaltē ęque nota, hoīs est qui discernere negt inter id qđ est p se notuz, ⁊ id qđ non est per se notum. Reddit rōnē vnde hoc accidere pōt ⁊ qñ, ⁊ inquit. q̄ aūt id fieri possit nō ē obſcurum. de colozibus enim rōcinabit qui ſpiā ex ortus cęcus, quo in casu ille nō discernit inter p se notū ⁊ p se ignotū. quare apud tales de noibus rōcinatio sit. nihil aūt intelligāt necesse est, ⁊ addit Themi. nā si vidisset cęcus semel ſuperuacaneus ſyllꝰ fozet. nunc vo solas meras q̄z voces hauriet colox, de rebus nihil intelliget. nō enim ſyllo, ſz visu colores iudicanť, ita si ei q neq; mēte sit sana, neq; manifesta ⁊ ante oculos posita videat ſyllos p̄ueris, verba qđē temere fundent, res vtiq; percipi ⁊ iudicari nō poterit. per hęc vult solonē q̄ rō illa. ſyllꝰ est tñ, ⁊ nō ex notioribus, qñ in minozibus petitio p̄ncipij, cum sit

C ęque nota p̄clusioni, nisi quēadmodū esset apud cęcos ſyllꝰ de colozibus, qui sunt ad noia ⁊ nō ad res. nā nām esse absq; vlla ratione constituendum est.

¶ Cōgregat.) Istud cōmētū pz, Auerr. tñ duo vtilia affert. primū, cur Arist. ait. cōplures enim ex eis esse tales pz ⁊ nō dixit oēs; ⁊ ſz pulchre sit res hęc in textu exposita, tñ ipse affert duas rōnes. ꝑma, q̄ nō oia pz moueri ex se, cū qđ sit de eſntis, ō vēris, cometis, ⁊ cęteris id genꝰ. nā de motoze bozū nō parua accidit qō. Scōa rō ē, q̄ Plato dixit motozē esse rez motā, ideo ꝑseruādo se ab hac qōne Platonis loquit ꝓticulariter. Addit tñ q̄ sine sit hz positio vera siue nō, plura nālia eiusmodi esse pz. 2ᵐ qō in cōmento colligit est q̄ ineptus ad ꝓbiā est ꝓpter duo, aut q̄ diminutus in aliquo sensuz exterioꝝ iuxta illud ꝑmi poste. deficiēte sensu deficit scia q̄ exoritur in nobis mediāte illo sensu, aut q̄ diminutꝰ in nā hz est in sensibus interioribus q̄ subseruiunt intellectui. hic eniz dī cęcus corde, qñ sensus interiores p̄ncipaľr funcťāt in corde, quiq; obleduntť ꝓpter spiritū malā gīstationē. reliqua cōmēti patēt. ¶ Quęrit vtrū nām esse sit demōſtrabile, ita vt sit qō vel quęsitū demōſtratiuū. Et vī q̄ sic. Primo ꝑnᵃ subiectie esse pōt demōſtrari in ea scia, cuius est subiectū vt dicit. cō. 22. t. 26. Sed nām esse est p̄ncipiū scię huius. vt dī in p huius. cō. 11. igit est q̄sitū ⁊ non p̄cognitū. Scōo. nām esse nō pōt demōſtrari. mā ē natura. igit nām esse non pōt demōſtrari, qō est falsum. In ꝟsum est Arist. vt pz in ſra. ¶ Ad solutione aiaduersione dignū q̄ vt recētiozes aiūt trifariā aliqd dici pōt p se notū, aut p ꝓsensum oium, aut pluriū sensuz, quo intellꝰ assentit huic. ignis est calidus, aut nix est alba. Scōo nutu siue modicula inuitione, quo quidem modo ea q̄bus imꝑceptibili discursulo intellꝰ assentit sunt p se nota, vt oē totū est maius sua parte, ⁊ id genus. Hęc

Per se notū triplex. enim imꝑceptibili discursu hāť, qñ vel sola maioꝝ aut minoꝝ assumpta inferunt. Tertio. Sola terminoꝝ cognitione, quo ꝑma dignitas. nō ꝓtingit idem esse vt nō eē intellectui pz. ¶ Tunc rndent ad qōnē q̄ hūtia hz ꝓpositio pz. nā est. tum per sensuz. tum p discursum imperceptibilē, nō aūt cognitione terminoꝝ sola. ¶ Douenť aūt eo, q̄ tūc eiusmodi ꝓpositio esset dignitas, qđ falsum est. tum q̄ illa nū est. nisi vna. tum q̄ hęc discursu imperceptibili est ostēſibilis, q̄lis nō est id qō termiNis solis pz. ¶ Sz hęc nō sunt necessaria. iō vī mihi q̄ nām esse sit p se notū. tum sola terminoꝝ cognitione. tū sensu. Ut eniz colozē eē patere p se pōt sensu ⁊ termini expōne. sic nām esse. hz eniz colozrōnē ad colozatū, q̄te nus est id quo aliqd est colozatū, ⁊ tunc colozatū esse pz sensu colozē esse pz, etiā sīr, q̄ est id quo colozatū est. scđo hz rōnē ad vīsū, z hoc modo pz per qd nois colo-

B ris. Sīr nā vno modo ē quo nāles res sunt, ⁊ hz mō ipsam esse pz eo sensu eaq; sensatione, qua pz plura nālia eē, vt colozē esse pz eo sensu quo ēt pz colozatuz esse, ⁊ hz Arist. tetigit in hra. Altera vo est in rōne ad motū, ⁊ tūc ipsam esse pz p quid nois. nā motuz esse pz. igit nā, quę signāt ꝑnᵐ motus. natura. n. ē relatiue dicta ad nāle ens ⁊ ad motū, mō relatinoꝝ eadē est cognitio, ita vt si vnū sit per se notū ⁊ alterꝝ. dico igit q̄ nām esse pz, ⁊ est p se notū. tū per sensuum respectu rei naturalis. tum p qd nois respectu motus ⁊ getis. ¶ Qua rōne fit vt non sit

An demōſtrabile. demōſtrabile. Sed syllogizabile, qđ nō destruit rōnē p̄ncipij. Dz enim p̄ncipiū ꝓpositio qua nō est altera pozi notitia, ꝑmisse. n. erūt aut ignotiozes, aut nō notiozes qōne demōſtrata. Quaq; rōne euenit vt dignitas sit in hac scia, qñ nulla est ꝓioz in hac scia in notitia et est cōis oibus cōclꝰ onibus huius scię veluti illa motus

G Sol. rōnū recentiozū est, ⁊ entia nālia sunt. ¶ Per hęc ad rōnes eoꝝ dicendū q̄ dignitas oibus scięnꝑs cōis, nō est nisi vna, sed dignitates ſcę ad gīa sunt plures. Ad scōm concedo q̄ est syllogizabilis, nō tñ discursu imperceptibili ostensibilis, aut fieret vel p ignotioza vel eque nota. Nō dignita tem syllogizari nō tollit rōnē eius, dūmō demōſtratio nō fit que per notioza, ꝑficise ť. ¶ Ad solutiōe ad rōnes debes

Suppō p solone rōnum. scire q̄ natura vno mō accipi pōt sub respectu quo vl est pnᵐ motus, vel quo ē id quo res naturales sunt. Et tūc est p se nota, quēadmodū sunt sua correlatiua: ⁊ ß mō hęc ꝓpositio, natura est suppō siue dignitas ē acceꝑta. vt motū esse ⁊ entia nālia esse est acceptū. Alio mō pōt accipi ꝑ o rebus quę sunt nāę ß ē p materia ⁊ forma, ⁊ hc pōt demōſtrari eē vt ipsa mā demōſtrat. ¶ Tūc ad rōnes dōm q̄ bene ꝑnᵃ subiecti pōt demōſtrari, nō aūt ꝑn cipia scięntię, vt dictū est cō. 3. Mō naturā eē est sciētię naturalis principiū ⁊ non subiecti vt sic. ¶ Ad secūdaz dicendū q̄ maioz dz intelligi sub ratione naturę. ß mō nām esse non pōt demōſtrari inquantū nā. Materia est nā. igit materia nō pōt demōſtrari inquantū natura, cum quo tñ stat q̄ possit demōſtrari inquantū subiectū ⁊ ps entis naturalis ⁊ principium subiecti. Hęc de qōne.

Recognes ¶ Qñ ante ipsum qđ est ꝓblema quęrere opz vtrum sit oino id, de quo est qō quid est, vt 2ᵃ poste. docuit: nisi enim sit id, qō quęrit quid est, frustra vī quęri quid sit. neq; enim pōt nō entis esse definitio. qñ igitur res hoc pacto se hz, ipse tñ nō demōſtrato ꝓius an sit natura, eius definitionē exhibuit. Ideo docet q̄ recte omiserit

Syllogiſmus. qōnē an sit natura in ꝓsentiaruz ⁊ tota vis eius rōnis est, qñ quęcūq; subsistētiaz manifestā hāt, non indiget demōſtratione si sint. natura manifestā subsistentiā hz. igitur nō indiget demōſtratione si sit. ꝓpea dicit, ⁊ Oz aūt natura sit, tentare demōſtrare, ridiculū est. ⁊ deinde tāgit minoꝝ

I vim, ꝛ dicit, [manifestum enim est, qñ hmõi entia].ſ. vt Simplicius exponit, quę in ſe principium hñt motus, quę natura eſt, [ſunt multa,]ꝙ ſi manifeſtuꝫ ſit eē multa entia, quę principiū motus in ſe hñt, manifeſtum eſt per ſe naturā eſſe: cum ꝙ naturam̃ nihil aliud intelligimus: q̃ principium motus, vt dictuꝫ eſt. Philoponus aũt aliter ꝫ intelligit, exponit enim ꝙ huiuſmodi entia eē multa, ꝙ ſit per ſe notum eſſe multa entia a natura, ꝙ ſi per ſe notum ſit eſſe multa entia a natura, nām eſſe erit ꝙ ſe notum. ſi. n. nobis per ſe notum fuerit multas herbas eſſe a terra, terram eſſe, ex qua ſunt herbę, notum erit. Sic ét ſi per ſe notum nobis ſit multa entia eē a natura, naturā eſſe, ex qua multa entia ſunt, nobis ꝙ ſe notū erit. Et hę c expō eſt clarioꝛ illa Simplicij. maxime qꝛ aduerſarius dicere poſſet p̃ncipiū motus eſſe in multis ꝙ ſe notum, ſed non eſt nobis notū vtrū p̃ncipiū, illud motus ſit natura. Ꝟ expoſitio Philoponi clarioꝛ eſt. ¶ Sed adhuc obijcies, qꝛ oium ſcibiliū eſt demõſtratio, nām eſſe eſt vnū ſcibiliū. igit eſt demõſtrabile. Obijcit Ꝟ Arist. ꝛ dicit, [demonſtrare aũt manifeſta per immanifeſta]vel per ea, q̃ ſunt ęque manifeſta, [eſt non potẽtis indicare].i. diſcernere [cognitum].i. notuꝫ qñ eſt [ꝓpter ipſum].ã qñ eſt per ſe notum, ꝛ notū [non ꝓpter ipſum].i. ꝛ notum non per ſe. Qui enim demonſtrat per ſe notū, non diſcernit inter illud qñ eſt ꝙ ſe notū, ꝛ illud qñ non eſt per ſe notū. quare vt Philoponus inquit, nõ oꝑ manifeſta demonſtrare, neq; oꝑ oiuꝫ ſcibiliū quęrere demonſtrationem, ſed ambiguoꝝ. vnde primo poſterioꝝ demſt̃auit impoſſe eſſe omnium eē demonſtrationem. Si eniꝫ oium ſcibiliū eſſet demonſtratio, aut ꝓtingeret circulo aliq̃ demſt̃ari, aut oꝑ ꝓcedere in infinitū in demõſtrabilibus, ꝛ ſic ꝑ ſolutio ad obiectionẽ. qñ nõ oium ſcibiliū eſt demſo, qñ non per ſe notoꝝ: ſed ſolũ ambiguoꝝ. deinde declarat ꝙ eſſe poſſit aliqs talis deꝑrauatus vel ſenſu vel rõne, ꝙ nequaq̃ cognoſcere põt, quę nã ſint per ſeipſa credibilia, quę ne nã indiget demſone exẽplo cęci a genitura, ꝛ dicit [ꝙ aũt ꝓtingat]aliquẽ ſubaudi [hoc]ꝓtanũ indiciũ quo neſciat diſcernere inter per ſe notum, non per ſe notũ [ꝑti, non imanifeſtũ eſt, ſyllogizat enim aliqs vtiq;, cũ natura ſit cęcus, de coloribus]ꝓbando illos eē hoc pacto ꝙgregatiuum ꝛ diſgregatiuum viſus ſunt: aliqs coloꝛ eſt viſus ꝙgregatiuus, ꝛ aliqs coloꝛ ẽ viſus diſgregatiuus. igit coloꝛes ſunt. ꝓpea dicit, [quare neceſſe eſt hmõi]. ſ. cęcũ [de nominibus hãc rõnẽ nõ aũt intelligere.]nã, vt Philoponus dicit, talis de noibus ſyllogizat, nihil aũt intelligit, nõ. n. coloꝛes eſſe rõnibus cognoſcimus, ſed ſenſu. vnde Simplicius, cęcus ꝓbans coloꝛes eſſe, qꝛ congregatiuũ viſus ſunt, ignotioꝛa in fidẽ rei manifeſte aſſumit. Immo reꝛ per ſe notam ignoꝛãs, ꝛ de noibus diſcurrens nihil penitus de re ipſa cognoſcit. quippe cũ dẽ ys, quę audit, nõ de ys, quę ſentit diſputat. nam ꝙ fuſcũ viſui cõnẽ dũ ſit, eo ꝙ ꝓſtat ex albo, qñ viſus eſt diſgregatiuũ, ꝛ ex nigro, qñ viſus eſt ꝙgregatiuũ. tale aũt viſui accõmodatũ eſt, cuiꝫ neq; ſegregatiuũ, neq; cõgregatiuũ neq; accõmodatuꝫ viſui coloꝛe ſentiat, noſa tñ ꝓfert, nullã rẽ intelligens. ꝓ ẽ ſi ſit natura, qñ̃ natũrã eſſe eſt ꝙ ſe notũ, cuꝫ nõnulla entia eẽ a natura ſit. per ſe notũ, ergo natũrã eſſe, ex qua ſunt nõnulla entia eſt per ſe notũ, ꝛ ſic natũrã eſſe eſt per ſe notũ. ¶ Argumentũ quo alibi ꝓbaui natũrã eſſe poſſe demõſtrariß eſt, ꝛ quidẽ non lene, hoc demõſtrata mã põt demõſtrari eſſe. hoc demõſtrata mã eſt natura. ergo naturam eẽ poteſt demſt̃ari. ꝓcederet Arist. demonſtrari poſſe naturã eſſe, qua ipſa natura eſt id ẽtice materia, ſed qua nã ẽ formaliter p̃ncipiũ motus, nequaq̃ põt demſt̃ari.

N

Dilucidatoꝛis textꝰ cõm. 7.

¶ Videẽ aũt quibuſdã id eſſe natura ac ſubſtãtia eoꝝ quę ſunt ſubiectũ qñ̃ p̃imũ cuilibet ineſt in formę per ſe cen lecticę natura lignũ. Statuę ꝟo ęs. Signũ autem affert antiphon, qñ̃ ſi quis lecticam deoꝛſum obꝛuerit, vimq; putredo acceperit vt germen ſit, non lectica, ſed lignuꝫ eꝛoꝛietur. ac ſi id qñ̃ lege ꝛ arte cõficitur, per accidens ſit. Subſtãtia ꝟo illa quę ꝛ continue hęc ſuſcipiens permanet. ¶ Qñ̃ ſi ꝛ boꝛum vnumquodq; boc idem ad alteruꝫ quoddam detinet, quẽadmodum ęs atq; aꝛrum ad quam ꝛoſſa lignaq; ad terram ꝛ cętera id genus. ſimiliter illud natura erit ꝛ ſubſtantia ipſoꝝ.

Tex.8.

O

Eiuſdẽ antiquus.

¶ Videẽ aũt natura ꝛ ſubſtãtia eoꝝ, quę naturã ſunt quibuſdã p̃imuꝫ ſubiectum vnicuiq; eſſe qñ̃ inforẽ ꝙ ſeipſum eſt, vt lectuli naturã lignũ, ſtatuę aũt ęs. Signũ aũt dicit antiphon, qñ̃ ſi aliquis ꝓiecerit lectũ deoꝛſum, ꝛ accipiat potẽtiã putreſcens, vt vtiq; ſit germen, non vtiq; fieri lectũ, ſed lignum tanq̃ dicat quid ẽ ſm accidens eſſe diſpõnẽ, quę ẽ ſm legem, ꝛ artem. ſubſtantiã aũt illam, quę ꝛ ꝙ manet hęc patiens continue. ¶ Si autẽ ꝛ boꝛum vnumq̃q; ad alterum aliqñ̃ idem hoc ſubſtinuit vt ęs quidẽ, ꝛ aurũ ad aquaꝫ, oſſa autem ꝛ ligna ad terraꝫ, ſilr aũt ꝛ alioꝝ vnũq̃q;, illam naturam eſſe, ꝛ ſubſtantiaꝫ ipſoꝝ.

P

¶ Ad euidentiã hoꝝ accipiendũ, vt Themiſ. ſumit, qð poſterius tractabiꝫ. nām vno ſignificatu eẽ mām. Alio formã, alio viã ꝛ motũ ad formã. Mã aũt duplex, vna particularis atq; hęc nõ ſimplr informis, vt ędium lateres, laterũ humoꝛ ꝛ terra. Scriptũ eſt in ta. Altera generalis atq; ſ̃ eſt vltima ſine foꝛa ꝓzorius. Amplius accipiendũ ꝙ natura ꝛ eſt natura ꝛ eſt ſuba, ꝙtenus gdeꝫ rebus ineſt vt motus p̃ncipiũ natura dꝛ. quatenus ꝟo ꝙ ipſam res ipſa eſt ſuba dicẽda. De mã igit ꝛ forma. vt Themi. vult, diſgrẽdũ illud eſt. vtrũ ſit dignioꝛ nomẽclatione naturę, ꝛ ita apud Themiſtiũ diſputatio eſt an natura p̃ncipalius de mã dicaf q̃ de forma. hoc eſt qð hoꝝ duoꝝ p̃ncipalr ſit natura ac ſuba. Rñdet vt dicit Themi. ꝛ ingt. vꝛ aũt quibuſdã id eſſe natura ac ſuba eoꝝ quę ſunt p̃incipalius ſubiectũ, qð p̃mũ cuilibet ineſt in formę p ſe, qð dicit ad dẽiaꝫ mãę ꝑticularis. Leu lecticę natura p̃ncipalius eſt lignũ. Statuę vo ęs rõcinaf Arist. hãc põnem ſyll'o ſic. vt ſubiectuꝫ ſe hꝫ ad foꝛmas artificiales, ita mã ꝓma ad naturales. Sꝫ in artificialibus ſubm eſt tota ſuba rei ꝛ natura, igit in nãlibus mã erit tota ſuba. Minoꝛ ꝓſyllogizaf, ꝙ manet eſt potius tota ſuba, q̃ id qð fluit. Sꝫ in reb⁹ artificialib⁹ mã manet, ꝛ foꝛę fluũt, vt ſigno antiphõtis ꝓꝫ. Jure ſubiectũ erit tota ſuba illaꝝ. ꝓ ponit minoꝛis ꝓbõnẽ ꝛ ingt. ſignũ aũt affert antiphon, qñ̃ ſi ęs lecticã deoꝛſum in humo obꝛuerit. vimq; putredo lecticę accepit. dico viz vt germen ſit, ꝛ inde ſtirps herbaq; emergat, non lectica, ſed lignum inde eꝛoꝛiet, ac ſi id qð lege ſiue inſtitutione ꝛ arte cõficit ꝙ accñs ſit, ſuba ꝟo illa, quę ꝛ continuã eſſe, qua ipſa natura eſt id ẽtice materia, ſed qua nã ẽ formaliter p̃ncipiũ motus, nequaq̃ põt demſt̃ari.

Q

Dilucidatoꝛis textꝰ cõm. 7.

K

Qð tacita.

L

Qð difficilis.

M

A nue hęc ſuſcipiẽs ẽ permanet, qñ̃ ex ligno fit putredo ex putredie ſtirps ex ſtirpe rurſus lignũ. igit ſuba ligni ꝑmanet ꝛ lectica ipſa abeſt, ꝛ ꝑ b habes minoꝛẽ. Tunc accipit maioꝛẽ dicẽs, ꝙ ſi hoꝝ entiũ nãliũ vnũquodq; ſ̃ idẽ ad alteꝝ quodã hoc ẽ ad mãz detinet, qñ̃ admodũ ęs ꝛ auꝝ ad aquã, quę eſt mã oium liquefactibilium. 4. metheo. ꝛ vt alchimici volũt ꝛ oſſa lignaq; ad terrã, qñ̃ mã hoꝝ eſt terra in xta illud Deſiodi. ex cinere es et in cinerem reuerteris, ꝛ cętera id genus. ſilr ad ſuas ſe habent materias. hęc eſt maioꝛ cui addit ꝓſumptionẽ dicẽs, illud ſubaudi ad qð oia naturalia talẽ detinẽt ſimilitudinis rõnem. erit ꝛ natura ꝛ ſubſtãtia ipſoꝝ. hęc eſt concluſio. hac igitur ratione moti ſunt veteres.

B

¶ Quũ declarauit.) Cõmentũ iſtud ꝑz, veruꝫ velle vꝛ ꝙ Arist. velit ꝓbare mãz eẽ nām, ꝛ ꝑ per rõnes antiquoꝝ, cui expõm conſentit expoſitoꝛ. hęc tñ expoſitio nõ mihi ſonat, tũ qꝛ non ꝓſonat verbis, tũ qꝛ materiam eſſe naturã eſt fere per ſe notũ. ex primo phyſico. Et ꝛ cõmẽtũ pateat, aduertendũ tñ ꝙ Auer. ſignũ antiphontis cõponit ꝙ duos ſyll'os. primus eſt nã ꝑmanet, ſcannm ꝛ id genus nõ ꝑmanet. igit ſcānũ non eſt nã. Secꝺs. ſcānũ ꝛ ſibi ſilr nõ eſt natura. forma eſt ſcānũ aut illi ſilr. igit forma non eſt nã. Lõmentum octauũ ex textus expõne patet.

Recõgnes

¶ Secꝺs expõnẽ Themiſty, vt in cõmentarijs diximus, Arist. oil grit illã qõnẽ, vtrũ natura ꝑncipalius dicaf de materia q̃ de forma, ac ꝺ de forma ꝑincipalius. Quã expõnẽ ſequit Philoponus aſſerens ꝙ Arist. argumentef quibuſdã viſum eſſe ꝙ mã ſit magis nã. ſ. q̃ forma. Sed qꝛ vba Arist. nõ ſunt cõparatiua, Simplicius dicit, cũ diſſet ꝓins ꝙ ea, quę naturã hñt, ſubſtãtię ſint, inre ꝓbaꝛ placita, nũc aſſignat tam eoꝝ, qui ſubiectũ exiſtimauerũt eſſe nām, q̃ eoꝝ, qui ꝺixerũt id eſſe naturã, qð in ſubiecto ẽ. ꝛ ſimul ſignificata nõẽ tradit. ergo ſm Simplicij Ariſto. diſquirit primo vtrũ ſola mã ſit natura atq; reꝛ ſuba, poſtea vtrũ forma: quę expõ mihi placet, ꝛ inſa hanc expõnẽ Ariſto. ꝑ aſſignat opinionẽs, ſcda ibi. Signũ aũt dicit antiphon] aſſignat argũ antiphontis ꝓ hac opinione. de ꝓima ꝓte dicit, [vꝛ aũt quibuſdã]. ſ. ꝓbis, qui de natura elaboꝛarũt ſcribere, [eoꝝ, quę natura ſunt, natura ꝛ ſuba eẽ] ſubaudi ſolum, id, qð eſt p̃imũ ſubiectũ vnicuiq; per ſeipſuꝫ informe, vt lectuli [vꝛ ſola [natura]ꝛ ſubſtantia eſſe [lignũ, ſtatuę aũt ęs.] Et intelligit Philoponus ꝙ p̃imũ ſubiectũ informe, ꝓximã materiã, quę ſpecificata eſt, qꝛ informis eſt ſaltẽ reſpectu inductę formę, vt lignũ ad ſpẽm lectuli eſt informe, ꝛ ęs ad ſpẽm ſtatuę, quę expõ nõ cõſonat ꝟs, quę Arist. in proceſſu aſſerit, ideo melius Simplicius expoſuit materiã, quę eſt p̃imũ in oibus ſubiectũ informe ꝙ ſe, appellauit enim eã p̃imũ informe, qñ̃ in oibus cõpoſitis cõe ſubiectũ eſt. multa enim multoties ſubiecti hñt rõnem quẽadmodũ in aialibus ꝓximę formę vniuerſa ſubiacẽt oꝛganica, his vo ſimilaria, ꝛ ſimilariboꝛ rurſus quatuoꝛ elemẽta, quibus poſtremo pmã ſubiacẽt. alia enim ad alia ſunt informia, ꝓpias formas hñtia, velut oꝛganica, aut ſimilaria, aut elnta informia ſunt ad formã, quę in ipſis recipiẽ, ꝓprima vo mã per ſe informis eſt, ac ſimplr incõcinna. id igit qð p̃imũ ꝙ ſe exiſtẽs in vnoquoq; informe primã ꝛ cõem naturã eſſe dicũt, quẽadmodũ ꝓpinquũ informe, ꝓpinquã naturã, vt ſtatuę ęs, lectuli vo lignũ. hęc de opinione antiquoꝝ rum. ¶ Sed dubitat hic Philoponus, qꝛ Arist. ſupius aſſeruit ſubiectũ. i. materiã eſſe ſubaz, formã vo nām. hęc dubitatio fruſtra eſt, qñ̃ ſm expoſitionẽ noſtrã, taz materiã, q̃ formã opꝛ dicere eſſe ſubaz, ꝛ naturã. ꝓꝫ rea hoc qð hic aſſerit eſt dictũ ad opinionẽ antiquoꝝ.

Tex. cõ. 4.

C

D

¶ Quapropter alij quidem terram, alij vero ignẽ, alij aerem, alij aquã, alij quẽdam boꝛum, alij oꝛa hęc eoꝝ quę ſunt naturã eſſe ꝓfitentur. qð enim boꝛũ quiſpiã acceperit eius mo/

Dilucidatoꝛis textus cõ. 9.

B

Syllogiſmus.

E

Syllogiſmus.

F

Tacita. q.

G

H

di, siue vnum, siue plura, id ꝛ tot vniuersam substantiã eẽ asserit. Cętera ꝙ cũcta affectiones dicunt, habitus, ꝛ dispositiones.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Unde hi quidem terram, alij uero ignem, alij aerẽ dixit, quidam aũt aquã, nõnulli ꝙ aliqua horum. sed alij oĩa hęc naturam hanc esse eorum quę sunt. quod enim alicui ipsorum accepe/rit huiusmodi siue vnũ, siue plura, hoc, ꝛ tot, esse oẽm substantiam. alia aũt omnia passiões, habitus, ꝛ dispositiones.

¶ Declitera põt esse signũ eius qõ dixit Aristo. authoritate antiphontis, ꝛ põt esse ꝙ Aristo. narret positiones de natura. siue igiẽ sit signũ, siue sint opiniones, ꝙ ignem uel aerem aut aquã materiã esse putabãt. idem naturę nomenclationẽ igni atq; aeri tribuebant. Et quitẽ plures materias ediderũt, ẽt plures põstituere naturas. Reliqua oĩa aut qualitates illarũ esse, aut habitus, aut affectiones. Hę sunt siue positiones siue signum põnis dare. aiadueršione dignũ ꝙ Arist. hęc oĩa dixit, qr tpe antiquoꝝ non sciebant cãm formalẽ, nec erat illa distincta ab alijs accẽtibus. vt dixit Alexander. Et si dices ꝫ, qr nullus posuit terrã nisi Hesiodus, qui non fuit ꝑs ꝑmeta. cõ. ꝑ. ꝛ. 14. Soluit Auer. ꝙ nullus posuit terrã solam. Sed bene cum alijs elementis. vt dixit Parmenides terram ꝛ ignem. Cõmentum patet.

Recõgnes

¶ Cum dixisset opinionẽ antiphontis, qui asserũt cõe subiectũ esse per excellẽtiã nam, nũc assignat põter positiones alioꝝ quę hꝫ diuersę sint, tñ oẽs id, qõ mãm ac primũ subiectũ eẽ putãt, opinant eẽ naturã entiũ, ꝛ dicit. [Unde hi quidẽ terrã] põt subaudi esse oĩa enim naturã, qr terrã putauerũt esse ꝑmũ subiectũ, ac omniũ materiã. vt Parmenidis, [alij uo ignẽ] subaudi dixerũ esse oĩa entiũ substantiã, ac nam, qr ignem putauerũt oĩum entiũ primuꝫ subiectũ ac materiã, vt Heraclitus [alij aerẽ dicunt] esse omniũ entiũ naturã ꝛ substãtiam, qr aerẽ opinati sunt esse primũ subiectuꝫ ꝛ materiã, vt, Anaximenes. [quidã aũt aquã] dixerunt esse omnium naturã ꝛ substãtiã, qr aquã putauerunt esse primũ subiectũ ꝛ mãs, vt Thales. [nõnulli uo aliqua horũ] subaudi dixerũt esse substantiã, ꝛ oĩa nam, qr aliqua horum putauerũt esse ꝑmũ subiectũ, ꝛ materiã. vt Parmenides ignẽ, ꝛ terrã. [ꝫ alij] dixerũt [oĩa hęc]. s. quatuor elemẽta [naturã hanc esse eorum]. s. [quę sunt] putauerunt, qñ oĩa elemẽta putauerunt esse primũ subiectũ ꝛ materiã oĩuꝫ, vt Empedocles. dicit hic Simplicius terrã solam nullũ posuisse primũ subiectũ, ac oĩuꝫ mãm, nisi cũ aliquo alio elemẽto, vt Parmenides, qui posuit terrã cuꝫ igne. Auerroes aũt asserit Hesiodũ posuisse terram solam, uerũ euꝫ nõ nalem ꝺhm, sed legũlatorẽ esse asserit. ꝛ reddit rõnem, [qõ enim aliquis ipsorum]. s. nãlium ꝺhoꝝ [acceperit hmõi]. s. primum subiectũ, ꝛ materiã [siue vnum, siue plura, hoc ꝛ tot esse oẽm substãtiã,] ꝛ oẽm nam opinabat [alia aũt oĩa] opinabat esse [passiones, habitus, ꝛ dispõnes]. i. accidẽtia, quoꝝ, vt Simplicius ingt, quę deletu facilia sunt, dispõnes, quę ꝙ difficilia, habitus, atq; passiones. vel aliter, vt diximus ꝑ huius, ueteres oĩa alia ꝑter materiã uoluerunt eẽ accidẽtia, quoꝝ formas nãles elemẽtoꝝ uocabãt affectiones siue passiones, quę erant duaꝝ qualitatũ cõbinationes, formas nãles mistoꝝ inanimatoꝝ, dispõnes. animatoꝝ aũt naturales formas, habitus nuncupabant. oĩa tñ ꝑter subiectum accidentia asserentes.

Dilucidatoris textꝰ cõm. 10.

¶ Et hoꝝ quidem quod uis perpetuum esse. non. n. esse ex sese mutationẽ ipsis. cętera uero generari atq; corrũpi infinities. uno quidem igitur mõ natura sic dicitur prima cuiq; subiecta materia eorum quę in seipsis motus atq; mutationis principium habent.

N

¶ Et horũ quidẽ quod cunq; esse perpetuum. non. n. esse mutationẽ ipsis ex seipsis. alia autẽ fieri, ꝛ corrumpi infinities. uno quidẽ mõ natura sic dicitur prima uniuscuiusq; subiecta materia eorum, quę in seipsis principium motus atq; mutationis habent.

Eiusdẽ antiquus.

O

¶ Continuando pões inquit eos uelle id qõ ponũt materiã immortale esse seculis oĩbus, rerũ siquidẽ naturã seruatã. vt inquit Themistius, opꝫ cõmeare, cętera et infinities fieri ꝛ corrũpi. tũc epilogat ꝛ uult. vt Themistius inquit. Arist. dicere hũc in modũ illos conatos eẽ materiã demõstrare potiorẽ esse naturã, ꝛ ita Arist. ꝑm Themistiũ solum dixit argumẽta, quibus antiqui dicebant materiam esse potiorem naturam.

¶ Dicit.) Cõmentũ istud ꝑz. colliguntur aũt duo a recentioribus. Primũ ipsaꝫ primã materiam non esse cõpositam ex materia ꝛ forma. Et hoc ꝓtra Platonem ꝛ Auicẽnaꝫ, ꝙ dixerunt materiã esse corpus. Scõz ait. oẽ ens qõ hꝫ principiũ motus, ꝑpriũ, necesse est ipsuꝫ hãe subiectum, ꝑprium ꝑter subiectum cõe, sed ista nõ est materia pura sed cõposita, ꝛ ita erit hñs naturã ꝛ non natura. Sed istud scõm est ꝫ enim. ꝑ qr elinta hñt ꝓncipiuꝫ motus ꝑpriꝫ, ꝛ non hñt materiã scãm cõpositã ex materia ꝛ forma ꝑter materiã cõem. Scõ cęlũ, sitr hẽt ꝓncipiũ motus ꝑpriꝫ, ꝛ tñ non hꝫ materiã cõpositã ꝑter materiã cõem. Ridẽt quidã ꝙ Auerroes per materiaꝫ cõpositã intelligit aggregatũ ex materia ꝓma ꝛ dispõnibus accitalibus ꝑpriꝫ formę. Dęc rñsio stare nõ ꝑt, qñ mã nõ est in actu p dispõnes, cũ sint media ad actũ. Sꝫ opꝫ oẽ motũ ex se diuidi in partẽ motã ꝛ mouentẽ in actu ꝑm Auerroẽ ꝙ hꝫ. Scõ ꝙ ꝑ dispõnes intelligit accẽa terminata aut interminata. si terminata, cũ illa nõ possint esse ꝑter formã, igiẽ ꝑ supponũt formaꝫ, ꝛ p ꝺnis materia erit cõposita ex forma ꝛ materia, qõ negãt. Si intelligit interminata, tũc p hęc minime mã erit in actu, immo nec resistẽs, nec potẽs eẽ res mota. Pro/pterea ꝙ mihi dictũ esse uerũ in motu recto, quñ nõdũ pateat cęlũ, ꝛ per hãe ꝺnm motus intelligit nec initiatiue nec ꝓtinuatiue moueri ab alio, ꝛ sic elinta ipsa excludũtur, qñ ꝫ a forma ꝓtinuet eoꝝ motus, nihil minus a se uel eoꝝ forma moueri nõ incipiũt, sed aut a generãte, aut a remouẽte ꝓhibẽs, ꝛ ita dictũ Auer. tñ in aialibus ꝙ hãe locũ, tuꝫ qr illa recte mouent, tuꝫ qr a seipsis nullo cõcurrẽte extrinsece. Modo ꝓstat talia aialia diuidi in duas ptes. ꝙ. mouẽtem ꝛ motã, quę mota est in actu cõposita est ex materia ꝛ forma ꝛ resistens motori.

Dubõ.

Sol. ꝑ. ꝑ

Sol. ꝑpa.

Q

Recõgnes

¶ Cum dixisset nales id opinatos esse naturã ꝛ subiam entiũ, qõ asseruerunt esse materiã ꝛ subiectũ, tunc scõ addit eos ẽt dicere ꝑpetuũ, quodcũq; dicit materiã ꝛ subiectũ. ꝛ sic qõ cunq; credebãt esse materiã ꝛ subtuꝫ, id existimabant eẽ naturã ꝛ subaꝫ entiũ, ꝛ ẽt perpetui. Cętera aũt, quę ꝑter materiã sunt, dicebãt infinities generari atq; corrũpi, vnde dicit. [Et hoꝝ quidẽ qõcũq;] subaudi asserebant esse materiã ꝛ subiectũ existimabãt [esse ꝑpetuũ.] cuius rõnẽ affert, ꝛ dicit, [nõ eniꝫ subaudi Empedocles dicit] esse mutationẽ ipsis]. s. elemẽtis [ex seipsis,] sed eẽ sibi inuicẽ simꝑr impmutabilia. qñ vt dictũ est, opꝫ primũ ꝑnm sempiternũ esse. [alia aũt]. s.

M

D

A

quę uocabant dispõnes, passiones, ꝛ habitus, [fieri, ꝛ corrumpi infinities.] Et hꝫ Arist. hic pões hasce nec ꝑ bauerit, nec improbauerit, sed ꝑ physicoꝝ, tñ ex hisce accipit uno mõ dici naturã ꝓ materia, ꝛ dicit, [uno ꝙ dẽ mõ natura sic dr ꝓma uniuscuiusq; subiecta materia eoꝝ, quę in seipsis ꝓncipiũ motus atq; mutationis hñt]. i. quare uno mõ dr natura materia entiũ naturaliũ, per ea. n. quę in seipsis ꝓncipiũ motus atq; mutationis hñt, entia naturalia intelligit. hꝫ est primũ significatũ naturę, qõ ex opinionibus antiquoꝝ accepit. Addidit aũt Arist. [quę in seipsis ꝓncipiũ motus atq; mutatiõis hñt,] ꝑp artificialia, in qbus, quatenus sunt artificialia, est prima quędã subiecta materia, vt statuę ęs, ꝛ domus lapides ꝛ ligna, sed hęc nõ sunt natura, qñ subiectũ ꝛ materia dr natura cũ est in entibus naturalibus, ꝛ non cum est in rebus artificialibus. ꝓterea nec in naturalibus quęcũq; mã est natura, sed prima subiecta mã, vt Simplicius putat: quũ subtũ uocant vltimũ, qõ oibus subiacet, ꝛ nullũ hꝫ subiectũ. etenim in aialibus subiacẽt dissimilaria, ꝛ similaria, ꝛ elemẽta, sed nullũ horꝫ ꝑpie est natura. qñ nullũ horꝫ est primũ subm, ꝛ hꝫ in artificialibus vltimũ subiectũ sit materia, nõ tñ qua sunt artificialia, ꝫ qua sunt naturalia. Insup prędictas põnes in syllis mã sunt, non tñ sunt natura, cuiꝫ nec syllis sit oino nãlis. rursus in syllabis elemẽta mã sunt, non tñ natura sunt. Quare nõ qõcũq; subiectũ natura est, sed primũ, ꝛ non in quibuscũq;, ꝫ in nãlibus. recte igiẽ Arist. dicit [uno ꝙ dẽ mõ natura sic dr ꝓma uniuscuiusq; materia subiecta eoꝝ, quę in seipsis principiũ motus atq; mutationis habent]. i. naturaliũ eoꝝ. dixit enim ꝓma subiecta materia qñ cętere materię, quę primę sunt, nõ sunt natura, dixit naturaliũ, qñ prima subiecta materia artificialium quo artificialia sunt, non est natura.

C

Dilucidatoris textus cõ. 11.

¶ Alio ꝺo mõ ipsa forma atq; spẽs quę est ꝑm rõnem. Nam vt ars dr ad id quod per artem est ꝛ artificio sum, ita natura dr ad id qõ ꝑ naturam est ꝛ naturale atq; illud habere dici/mus artis nihil si ptãte tñ sit lectica. nondum autem habeat forma lectię, neq; artem esse, neq; in his quę natura constant. Quod enim potestate caro aut os est, nat; ram talem non habebit anteq; formam quę ꝑm rationem est, accipiat, quam assignantes quid est caro aut os dicimus, neq; constat natura.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Alio aũt mõ forma, ꝛ spẽs, quę est ꝑm rõnem. Sicut enim ars dr ad id quod est ꝑm artẽ, ꝛ artificiosum, sic ꝛ natura ad id, qõ ꝑm naturam dicitur: ꝛ naturale: neq; aũt illud adhuc dici mus habere ꝑm artem quicq;, si potentia tñ ẽ lectulus, nondum habẽs speciem lectuli, neq; esse ꝑm artem, neq; in ꝗs, quę natura subsistũt. Potentia enim caro, ꝛ os non hꝫ adhuc sui ipsius naturam ꝓiusquam accipiat spẽm, quę est ꝑm rõnẽ (qua definiẽtes dicimus quid est caro, aut os) neq; natura est.

¶ Nunc (vt Themistius sentit) Arist. contorquet ꝓblema ad oppositum. vꝫ. ꝙ forma uerius ac instius naturę nomẽ sortiat, ꝛ vtiꝫ exemplo arte factoꝝ sic, vt ars ad arte facta, ita forma ad nãlia. Sed in his quę fingunt artem non in materia, sed in forma artificium spectat. igiẽ in his quę natura stãt, in forma natura spectabiẽ tãgit ꝛclu-

sionẽ ꝛ inquit. alio uero mõ ipsa forma atq; spẽs quę ẽ ꝑm rõnẽ dr uerius natura. hęc est cõclusio, deinde sumit maiorẽ ꝛ ingt. nã vt ars dr subaudi se hãe ad id qõ per artẽ est. ꝛ pro. i. artificiariũ, ita materia dr ad id qõ per naturã ẽ ꝛ naturale. hęc est maior, deinde sumit minorẽ ꝛ ingt. atq; illud hãe dicimus artis nihil si ptãte tñ sit lectica. nondũ aũt habeat formã lectię, imo neq; artẽ aut ꝑm artẽ eẽ dicimus. adiecit ꝛclonẽ ꝛ inquit, neq; in his quę natura ꝓstant. subaudi dicẽ naturale nisi ꝓp formã, qõ ẽt exemplo ꝙsuadet, ꝛ ingt. qõ enim ꝑtãte caro aut os est. vt cibus nam talẽ hoc est carnis uel ossis nõ habebit anteq; formã carnis aut ossis quę ꝑm rõnẽ est accipiat, quã formã assignantes quid est caro aut os dicimus, ꝓp qõ ẽt nisi accipiat formam carnis aut ossis nunq; dicerur cõstans natura, aut naturale.

E

F

¶ Quẽadmodũ.) Cõmentũ ꝑz, aiadueršione tñ dignũ ꝙ Auer. reddit cãm maioris, ꝛ ingt. qñ vt ars attribuitur artificiali ꝛ artificiato. sitr nã attribuit naturali ꝛ naturato, qñ quẽadmodũ gdditas artificij ẽ in arte, ita gdditas naturati est in natura. Scõ o aiadueršione dignũ ꝙ Auer. duplr differt a Themistio. ꝑ qr vult ꝙ Arist. declarat ꝙ nã dicat de forma, postq; declarauit ꝙ natura dr de mã. ꝛ nõ vult Arist. facere cõparationẽ ꝛ hanc expõnẽ sectant expositores oẽs latini. Scõ differt, ga alio mõ format rõnẽ. vt ꝑz. Sed ambiges Simplicii, qr vẽ ꝙ rõilla maioris nulla sit, ꝛ Sipm ꝛ Arist. ꝛ. de aia. cõ. 8. vbi totũ oppositũ ait. ibi. n. vult subam rei artificialiuꝫ esse oẽm a subiecto vt rei nãlium oĩs subã est a forma. cõparat. n. subiectũ illaꝫ formę nãlii, hic ꝙ totũ Sium ait. cõparat. n. formam formę, dici põt primo ꝙ vtiꝫ rõnibus famosis ꝛ nihil demõstratiui ait. Sbi ꝙ ꝑm veritatem, aut dici põt ꝙ res artificiaria vt lectica põt ꝑsiderari uerꝑr, aut absolutę, ꝛ sic tota illius essentia est materia ꝛ subiectũ, aut põt ꝑsideri redupliciatiue vt sic Ꝫ ẽ yt artificiaria, ꝛ ita eiꝰ potissima rõ est a forma, ꝛ hac ratione loquitur hic.

G

¶ Ut in cõmẽtarijs diximus, Themistius arbitrat Aristo. toz quęrere ꝓblema ad oppositũ, pbando formã verius, ac ꝓncipalius esse naturã: quã exponẽ Philoponus sequiẽ, cui asserit Aristo. probare ꝑm esse magis nãm. qõ sit ipsa materia ꝙ plura argumẽta. Sed qñ verba nõ sunt cõp. gratina, iõ cũ Simplicio dicamus ꝙ cuꝫ Arist. declarasset primũ subiectũ, qõ est materia, eẽ naturã, nũc declarat ꝙ forma sit natura. ꝛ eius syllis sic põnit, oẽ illud, cuius ꝓtia nãlia sunt nãlia, ẽ natura, sed forma est illud, cuius ꝓtia naturalia sunt naturalia. igiẽ forma ẽ natura. Minoꝛ probat Arist. per simile in arte, sic vt ars ad artificialia, ita forma ad nãlia. ꝫ ars est, cuius ꝓtia artificialia sunt artificialia. igiẽ forma est cuius ꝓtia nãlia sunt nãlia. de rõne ꝓmo ponit conclusionẽ, ꝛ dicit, [Alio aũt mõ] natura dr forma ꝛ species, quę est ꝑm rõnem,] hęc est conclusio. ꝛ dixit [spes, quę est ꝑm rõnẽ,] ad diam figurę, colozis, ꝛ magnitudinis, quę formę sunt, non aũt species, quę est ꝑm rõnem, non enim spes, quã signat definitio. deinde assignat probationẽ minoris, ꝛ dicit, [sicut. n. ars dr ad id, qõ est ꝑm artem, ꝛ ad id, qõ est [artificiosum, sic ꝛ natura]. i. forma nãlis] ad id, qõ dr ꝑm naturã, ꝛ naturale.] etenim ars inest in eo, qõ est ꝑm artẽ, ꝛ forma nãlis in eo qõ est naturale. deide huius prosyll'i assignat minorẽ, [neq; aũt illud]. s. artificiale] adhuc dicimus hãe ꝑm artẽ ꝙ qua] id est aliquo mõ artẽ,] si potẽtia tñ est lectulus, nõdum hñs spẽs lectuli,] neq; adhuc] esse ꝑm artẽ.] tunc dat cõclusionẽ prosyll'i, ꝛ dicit. [neq; in ꝗs, quę natura subsistunt] est dõm ipsa eẽ naturalia, niſi pñs sit forma natu-

H

I ralis. Quare ex his habeꝫ minoꝝ ꝙ forma sit illud, cuius pñtia nãlia sunt naturalia: quę fuit minoꝝ sylli principalis. quo autez ad sensum verboꝝ attinet. aduerte Arist. accepisse arte esse in ipso artificioso, z verum dicit, qñ ars est in artifice, vt in agẽte, z est in re artificiali, vt in materia, z subiecto: z sic fert nr̃a ꝓpositio. deinde nõ cõtentus hac rõne, addit exẽplum in nãlibus, z ratione z dicit, [potẽtia. n. caro, z os [quale alimẽtum est, [non hꝫ adhuc suũ ipsius]. s. carnis vel ossis [naturam pinsq̃ accipiat spẽm, quę est sm rationẽ]. i. [qua definientes dicimus qd est caro, aut os, neq̃ subaudi caro aut os potẽtia [est natura]. i. ens nãle: sed tũc cũ spẽm habuerit. per quę verba põt rursus cõponi syll's sic oẽ illud, cuius pñtia caro z os dñr naturalia, est natura, spẽs, quę est sm rõnẽ, est id, cuius pręsentia caro z os dñr naturalia. igitur species quę est sm rõnem carnis vel ossis, est natura carnis vel ossis.

K Dilucidatoris ꝫ textus cõm. 12. ¶Quare alio modo natura erit forma z spẽs eorum quę in seipsis. Motus pncipium hñt quę nullatenus separabilis erit nisi ratione. at id quod ex his constat, natura quidem non ẽ, sed a natura vt hõ, atq̃ natura magis hęc erit q̃z materia, qñ vnumquodq̃ magis dicat cũ actu est q̃z cum est potestate.

Eiusdẽ antiquus. L ¶Quare alio mõ natura vtiq̃ erit habentiuz in seipsis motus principiũ forma, z spẽs nõ separabilis existens, nisi sm rõnẽ. Oẽ aũt est ex his, natura quidem non est, sed a natura, vt hõ. z magis natura hęc est q̃z materia. vnũq̃q; enim tunc dicitur cum entbelechia sit magis q̃z cum sit potentia.

¶Concludit pclusionem innuens solutionẽ nõnullaruz dubiorum, z ingt. quare alio modo natura erit forma z species eoꝝ quę in seipsis motus pncipiũ hñt. Sz dices si forma est alio mõ natura q̃z materia. igit separabilis a materia. Rñdet z ingt quę nullatenus separabilis erit nisi rõne. Sed dices forma est natura z materia est natura, sed cõpositus est fõia z materia ingatę. igit erit natura. Rñdet (vt Themistio) z ingt ad id qõ ex his cõstat, natura qdẽ nõ est, sed a natura vt hõ, z ita lz tã materia q̃z forma seorsum natura sint. Ingatę amplius natura nõ erunt, sed ex natura vt aial z planta. Sed adhuc dices. dictũ est ꝙ forma sit magis natura q̃z materia qñ vnũquodq̃ magis dicat quũ actu est q̃z cum est potestate.

(¶Iste igit.) Cõmẽtũ istud pz, vez ꝙ Aris. ait Auer. ꝓua det z inquit, materia aũt differt a forma, sz nunq̃ denudat a forma, imo cũ separat ab vna fõia recipit aliã, huius rõnẽ affert, qñ si aboib⁹ formis pma materia denudaret, tunc qõ nõ est in actu eẽt in actu. hęc est additio Auer. ¶Sz õ hęc q̃ Auer. supplenit dupliciter obyciũt. ꝑ ꝙ rõ eius nulla est, qñ actus est bifariã, alter quẽ entitatiuũ vocant, cũ per ipsum res sit ens z extra cãs hũc aly actũ existẽdi appellãt. alter quẽ formalẽ, quẽ a forma pficisci aiũt. Dñt mõ materiã sine forma esse in actu entitatiuo z in poꝰ formali ad formã. ¶Cõtra vo pclusionẽ ꝑ, qñ qõ est res in se actu exñs põt stare sine eo e quo nec est neq̃ dependet, sz mã vt dixit Themi. ꝑ huius in digressione vnica est res actu exñs z de se. igit põt eẽ sine forma. ¶Scõo pus sm naturã illud est qõ ptingit eẽ sine posteriori, z posterius nõ sine ipso. vt dí 5ᵒ metaphy. cõ. 16. Sed materia est prior natura forma. igit põt esse sine forma. ¶Tertio. Materia põt eẽ sine hac forma z sine illa, z nulla est vel erit forma quin sine illa mã esse possit. igit sine forma esse põt vlr. tz argũ ab oib⁹ singularibus sufficienter enumeratis ad vniuersalem.

N Scõa. Tertia.

¶Sortiolę pcedũt mãm posse esse sine oi forma, non tñ sine forma. nã duo signa distributiua cadẽtia sup eũdẽ determinũ cõez determinãt. Jõ in ꝑ̃ particula illa forma stat determinate. In scõa distributiua, z ita põt materia eẽ sine oi forma, qñ sine a, aut b, fõa, non tñ sine forma, qñ vũ perdit vnã recipit alteram. ¶Ally vo; volũt materiã esse sine forma vlr z absolute nõ esse impliscans 3dictionẽ, z ppea aiunt illud sub esse virtuti primi agentis. cui subest oẽ polẽ. ¶Ulteriores catholici vt exꝑ positores nr̃i Thomas z Egidius cum Auerroe vbiq̃ tenẽt materiã esse absq; forma eẽ implicans 3dictiõez, z ppea virtuti diuinę aiũt nõ subesse. põt. n. deus agere oẽ polẽ. Sed mãm esse sine forma nõ est res possilis, iõ deus id agere nõ põt. ¶Rem hãc Auer. pbauit p hoc, q; tunc ꝙ non esset in actu esset in actu. deducit ꝑ̃a p sumẽdo illud tertiũ cęli. cõ. 29. ens in potentia non hꝫ eẽ nisi aut vt pars cõpositi, aut vt aligd vnum decẽ ꝑdicamẽtoꝝ, z ita in actu. ¶Scõo deducit ꝑ id qõ dí quarto hui⁹. cõ. 60. vz. ꝙ oẽ ꝑse exñs in actu est corpus aut attributum corpoꝛi, cũ igit mã sit ens exñs in actu, erit aut corpus, aut virtus attributa corpoꝛi, z ita eẽt in actu z nõ i actu.

Scõa rõ. Deductio catholicorum. Rõ ꝑ̃a.

¶Catholici ño rẽ hanc persuadẽt ꝙ deus põt supplere vicẽ cuiuslibet cãe ꝓter formalẽ. nõ. n. deus põt facere albũ eẽ sine albedine. igit nec rem existere sine eẽ. oẽ aũt esse est formalr a forma. igit nõ põt facere mãm eẽ sine forma. ¶Rẽ hãc multis rõnibus in lib. ꝓ pluasim⁹ z 3diximus rõni rõnibus eoꝝ. nunc ño ita pclonẽ Auerro. z expositoꝝ approbarẽ. oẽ illud, quo circũscripto a materia adhuc esset in materia, deus nõ põt seorsum a materia facere. Sz circũscripta oi fõia a materia, adhuc forma eẽt in materia. igit nõ põt deus facere materiã seorsuz ab oi forma. maioz ꝑz. cuilibet, deducit ño minoz, qz vbi materia esset exñs sine forma, aut esset in loco, aut nõ. Si nõ eẽt in loco esset res illimitata z infinita. ß. n. est maximũ apud eos. sic enim describit res in loco. Si ño esset in loco, siue definitiue, siue circũscripti uo, tũc esset cũ forma, qñ locus, sine sic, siue sic est forma locati. 4.ᵒ physi. aut cultationis. Ubi. n. est locus definitiuus esset respectus. z ita forma respectiua vbi locꝰ circũscriptiuus. eẽt superficies corpis pinẽtis. igit dimẽsio, z ita forma absoluta, ꝛre materiã esse sine fõa ꝓpliscat 3dictionẽ. ¶Scõo. si deꝰ ageret materiã sine fõa, aut hoc efficeret agẽdo, aut cozrumpẽdo. Sed sine sic, sine sic, vbi volũt deum nihil agere imediate ad extra, nisi mediatibꝰ causis secũdis, vt notat Auer. 9. meta. cõ. 7. Mõ nulla cã scõa põt id agere. igit nec ꝑ̃. z hꝫ ad neutrã partẽ sint demõrationes, pbabilius affero positionẽ Auer. z expositoris. ¶Et iõ ad rõnes. Ad pmam Themistius voluit materiã hãc essentiã p se, exñtiã ño per formã, iõ voluit mãm prius intelligi sm eẽntiaz absolute, q̃ in relone ad formã, nõ tñ diceret illã posse existere sine forma, cum existere sit a forma apud ipm. ¶Ad scõm dici põt vno mõ ꝙ pus est duplex. in actu z potentia. prius in actu põt esse sine posteriori. nõ aũt prius in potentia.

A potentia. Aut dicendũ mãm esse prioꝛ z forma, z ꝛ formam prioꝛ mã. regula igit Obi est vera in illo qõ est pus tñ z nullatenus posterius, vt dicẽt alibi. ¶Ad tertiã sunt multę instãtię. naz hõ est necessario, z tñ nullus hõ est necessario. Sic mã necessario est cũ forma, lz cũ nulla forma. Amplius corpus nẽcio est in loco, z tñ necessario in nullo loco, z sunt aliq; obiectiones, qs omitto. Tũc ad rõnes dico ꝙ ad regulã regrunt tria. primo vt oẽs singulares sint vere. 2ᵒ vt cõpossibiles. 3ᵒ vt nulla indeterminata sit oibus determinatis incõpoſis. Et hęc 3ª deficit rõni inducte. est enim indeterminata quędam forma, sine qua mã ipsa esse nõ põt, q̃ cuz sit cõfusa non est signabilis, vt ꝫ cõtinuũ possit esse diuisum supra oẽ signũ determinatũ, nõ tñ supra oẽ, qñ est vnũ indeterminatũ supra quo fieri diuisio non põt. Sortiolę aliter dicerent, z venit ad idẽ. Vel dici põt ab oibus singularibus veris possibilib⁹. z nõ sibi succedẽtibus seq vlez. modo ille singulares sibi succedunt.

B Recoǵnes ¶Ex his, quę dixit pcludit scõm naturę significatũ, z dicit. [Quare alio modo natura vtiq; erit habentiũ in seipsis motus pncipiũ [idest entium naturaliũ [forma, z species non separabilis existens nisi sm rationez,] cur ño dixit [non separabilis existens, nisi sm rationem,]in commentarijs est vno modo expositũ, tamen alio modo ꝛz Simpliciũ exponere possimus, vbi animaduersione dignum ea separabilia esse, quę separata ab eis, a quibus separari dicuntur, permanent eandem naturã habentia, vt vinuz a dolio. quoniã autez separatio corruptio est, non sunt hęc ipsa separabilia. Talis aũtẽ est forma, quę in materia est, z ideo sm hanc est esse rebus naturalibus, z non sm separabilem formam. ꝓpterea addidit [non separabilis existens, nisi sm rationem.]

Quid sepabile.

C quoniã si esset sm esse separabilis, non diceretur natura, nec sm pręsentiaz ipsius diceretur ens naturale, naturale. Scõm rõnem autem separabilis est, quoniam forma naturalis differt ab ipsa materia. Et cũ declarasset tam formam, q̃z materiam dici posse naturam, ordinatim declarat de cõposito, qõ ex materia, z forma cõstat, ipsum nõ esse naturam. z dicit, [qõ autem est [scilicet compositus [ex his [scilicet ex materia, z forma, [natura] quidez non est, sed a natura, vt homo.]nam natura est materia, z forma, at compositum nec est materia nec forma. igitur cõpositũ non est natura. deinde quoniã in codice Porphyrij legebatur [z magis nã τουτο] idest hoc, Porphyrius de composito intellexit, nam cũ dixisset compositum non esse naturã, subdit, [z magis natura est hoc [scilicet compositus [q̃z materia]nam vt Simplicius dicit, lz compositum ꝓpzie natura nõ sit, sed a natura, tñ magis natura est q̃z materia, quoniam formaz magis naturam existentẽ in seipso habet. melius Alexander de forma hoc dicit, nam in textu suo legitur, καὶ μᾶλλον φύσις αὐτὴ τῆς ὕλης, ideſt [magis natura hęc [scilicet forma [est q̃z materia,]cuius rationez addit, quam Philoponus sic componit in tertia figura, tunc dicitur vnũquodq; esse, cum habet suam formaz, tunc dicitur vnũquodq; esse cum habet naturam. igit aliqua natura est forma. Alexander vero sic componit, cuius pñtia nãlia sunt, hoc est natura, formę pñtia naturalia sunt. igit forma est natura. vnde dicit, [tunc enim vnũquodq;]est, z eẽ [dí, cũ enthelechia]ideſt cũ in actu [sit, magis q̃z potentia.]hęc est minoꝛ vel minoris ꝑs. z cum dixisset [magis,]manifestauit, ꝙ ea ẽt, quę potẽtia sunt, z si nõ sit. z eque cum ys, quę actu sunt, dicanẽ natura, tñ ipsa ẽt dicunẽ natura. Entelechia nomen ꝓpriũ Aris. esse fertur, z significat formã actu existentẽ,

Syllogismus. Syllogismus. Enthelechia.

D

E Utrum mã possit eẽ sine forma.

vt Simplicius exponit, ꝗtenus sm hãc est solius finis receptio, aut quatenus sm hãc est receptio vnius, z pfecti. aut pncietia pfecti hoc est habitus sm perfectus.

¶Disputauimus in cõmẽtarijs vtrũ mã oino eẽ possit sine forma. Et lz aliqbus rõnibus ꝓbauimus materiam nõ posse eẽ sine forma. tñ adhuc ꝓbari põt, qz circũscripta oi forma, mã apud oẽs est formalr existens, quare vel existit formalr formalitate formę, z sic esset cuz forma, z ita qõ non esset in actu, esset in actu. vl existit formaliter rõne mãę, z hoc implicat 3dictionẽ, qz nihil rõne materię existere põt, nisi materialiter. quare si materia existit formaliter, non põt ratione materię formaliter existere, quo sit, vt ratione formę formaliter existat.

Obiectio.

¶Fecimus ẽt in cõmentarijs hanc instantiam materia põt eẽ sine a, forma z sine b, forma, z sine c. z nulla fuit, vel est, aut erit, vel possibilis est esse forma, quin sine illa materia esse possit. igit omnino potest materia eẽ sine forma. Et lz duas rõnes dederimus, tñ nunc ꝓbo secundam. nam hoc pacto est argumentandũ materia põt esse sine a, forma pręcise. s. ita vt dum est sine a, nulla alia succedat, z sine b, non succedente c, z ita de cęteris. igitur sine forma. At vt Auerroes in pñti cõmẽto dicit, materia nõ põt denũdari ab vna forma, quin succedat alia: z sic non potest esse sine forma.

F

¶Adhuc autem ex homine homo fit sed non ex lectica lectica. quapropter z inquiunt non figuram esse naturam, sed lignum, quia non lectica fiet si pullulabit, sed lignum. Si igitur ars est hęc, forma quoq; natura erit. fit enim ex homine homo.

¶Amplius fit ex homine homo, sed non lectulus ex lectulo. vnde z dicunt non figuram esse naturam, sed lignum. quoniam fiet vtiq; si germinauerit nõ lectulus, sed lignum. si igit hoc est ars, z forma est natura. fit enim ex homine homo.

Eiusdẽ antiquus. G

¶Themistius rõnem formaꝛ sic. Cuius pñtia nãles res sunt ex natura illud necessario est natura. Sz pñtia formę res nãles sunt ex nã. est igitur forma nã. Aut magis iuxta literã. oẽ id quo sile nãliter fit a simili ẽ pręcipue natura. forma est quo sile q sit ꝓficiscitur. igit ipsa ẽ natura. verba Aristotelis patent.

¶Cum indixit.) Cõmentum habet duas partes. in pma exponit textum, z ꝑ2. Scõa ibi. z causa in hoc quod dixit dig redit aliquantulum, z primo declarat cur formę artificiales nõ giũant, z vult hoc esse, z sunt accia in subiectis naturalibus, at formę naturales sunt subię.

H

¶Sed formę.) Cõtra obycies. formę artificiales sunt accia. igitur non pstituent res artificiales. Rñdet ꝙ nõ constituunt res artificiales absole, sed reduplicative. ß est vt artificiale, veluti album, lz absole non constituat parietẽ, tñ constituit parietẽ vt albus est, vt ẽt fozę nãles. Ex his arguit vt naturales res sunt subię, formę nãles sunt subię, ita q; artificialia sunt accidentia, formę artificiales sunt accia. recte igit sola forma ẽ natura. Sz dubitat õ cãm quam dedit Auer. qñ vt dí 2ᵒ eẽli. cõ. 56. 2. 12. meta. cõmen. 18. accidens vt caliditas non tñ caliditatem agere potest, sed substantiam. igitur accidẽs põt gĩare. z sic cã Auerro. nulla erit. Hęc dubitatio. vz. vtrũ accis possit agere accis aut substãtiã est magna. Sed nũc dico ꝙ accidẽs est duplex, quale, z quãtũ vel in quanto p se. mõ quãtitas vel fundatũ p se ꝑ in quãto

I non est de principijs actiuis. quarto huius cō. 84. quale ꝙ vt quale generat sibi simile, vt calor generat calorē, vt inst̄m subiḡ ḡfiat subst̄ātiā. tūc dico ꝙ rō Auerrois ē stricti iuris, ꝛ dēt sic intelligi, ꝙ formę artificiales non agunt, quia sunt accidentia, supple talia. vȝ. ǭститates vel per se in quantitate.

Recoḡnes ¶ Quo ꝙ modo p̄sens textus intelligat̄ s̄m Themistiū, in cōmētarijs satis explicatū est. nunc ꝙ dicamus Arist. ꝓbare formā esse naturā reto: quēdo argumentū antiphontis, quo ꝓbauit materiā esse naturā, ꝛ accipit maiorem eorum sic, qđ est motiuum ꝛ ac gignitiuū sui similis, hoc est natura, deinde addit minorē sed hō ꝛ omnis forma naturalis est motiua, ꝛ gignitiua sui similis. igit̄ homo, ꝛ omnis forma naturalis est natura. tangit minorē, ꝛ dicit. [Amplius ex homine fit homo, sed nō lectulus ex lectulo,] per quę vult habere minorem. vȝ. ǫ homo, ꝛ ois forma naturalis sit motiua, ac gignitiua sui similis. ꝙ autē maior accepta sit ad mentē eorum, demōstrat, ꝛ dicit, [vnde ꝛ dicunt non figurā esse naturam, sed lignum, qm̄ subaudi ex lectulo obruto, atq; sub terra fosso] fiet vtiq; si germinauerit non lectulus, sed lignum, per quę iudicat id omne esse naturā, qđ est motiuum, ꝛ generatiuū sibi similis. cum nō figura sit natura, sed lignum, qđ est sui similis generatiuum. vt dixerunt. tunc vim rationis epilogando dicit, [si igitur hoc]. s. lectulus [est ars] subaudi qz nō generat sibi simile, [er] ꝙ ergo [forma ē natura,]qz generat sibi simile. [sit enim ex homine homo.]vbi pz hoiez, vt Philoponus dicit, accepisse p̄ forma nāli, qua hō hominē generat. etiaꝫ si per hominē intelligit cōpositū, forma ēt vt Simplicius dicit, natura est, qm̄ in composito forma ēt fit. Aliaduerte in fine cōmenti colligi hanc regulā, oē constitues aliq̄ s̄m qđ tale specificatiue sumptū, est de genere illius, qđ constituit, quatenus tale specificatiue tenet. verbi cā, si albedo constituit album, vt est albū, est de genere albi, vt albū est. ꝛ si forma artificialis cōstituit artificiale, vt artificiale est, de genere artificialis est, vt artificiale est. ꝛ si forma naturalis constituit naturale, vt ē naturale, est de genere naturalis, vt naturale est. Ex hac regula p̄ maiore assumpta addit minorem, primā, sed formę naturales constituūt naturalia, vt naturalia. igit̄ sunt de gīe nāliū. vt naturalia sunt. scēam sed naturalia, vt naturalia sunt substātię. igit̄ formę naturales sunt substātię, quēadmodū qz artificialia, vt artificialia sunt accidentia, formę artificiales sunt accidentia.

Dilucidatoris textus com̄. 14. M ¶ Adhuc aūt nā dicta veluti genitura, via est in naturā. nō. n. vt medicatio dr̄ non in medicinā via, sed in sanitatē, necesse est. n. a medicina quidē, non in medicinā eē medicationē, nō sic ad naturā se hz natura. Sed id qđ nascitur, ex quodā in quoddā quatenus nascit, ꝓficiscit. In quoddā igit̄ nascit non in id ex quo, sed in id quod. forma ergo natura est.

Eiusdē antiquus. ¶ Amplius aūt nā dicta sicut generatio via ē in naturā. non enim quēadmodū medicatio dr̄ non in medicinam via, sed in sanitatem (necesse. n. est non in medicinam esse medicationem) non sic natura se hz ad naturam. sed qđ nascit, ex quodam in quoddam venit aut nascit. In quid igit̄ nascit, non in id, ex quo, sed in quod. forma itaq; natura est.

¶ Natura (vt dixit Themistius) trifariā dicī solet, vno mō p̄ forma. Scēo mō p̄ forma. ȝ. p̄ via in formam, quę dī grece genesis, latinę genitura, cuȝ accepit nāȝ dicī de mā ꝛ forma, nunc ꝙ dicat de genitura ꝛ via in formā sumit, ꝛ inquit. Adhuc aūt nā dicta veluti genitura, via ē in naturā, vtpote in formaȝ. Sed circa hoc ambigeȝ, nā vt in artificio, ita in genitura, sed in artificio motus sumit nomē ꝛ spēm a p̄n°agēte, vt a medicatiua quę est in aīa, e qua dr̄ medicatio, igit̄ in genitura dr̄ eē spēs ꝛ nomē a p̄n°agēte. Solvit Arist. ꝙ motus in arte ꝛ in nā differt. nam in arte nōnunq̄, imo vt in pluribus nomen ꝛ spēm nāciscit a p̄ncipio agente. In nālibus motus sumit spēm ꝛ nomen vt in pluribus a termino ad quē ꝛ a fine, ꝛ hoc inquit, non enim vt medicatio dī non in medicinaȝ via, sed in sanitatē, necesse est enim a medicina quidē, non in medicinā esse medicationē, nō sic ad naturā se hz natura. hoc est nō sic ad naturā se hz genesis ipsa. Sz id qđ nascit, ex quoddā in quoddā, quatenus nascit, ꝓficiscitur. In quoddam igit̄ nascit, ꝛ ob illo denoīaf non in id ex quo vt in medicatione, sed in id qđ, ꝛ ita ad formā negāda ē similitudo, cū in artificialibus motus frequenter a p̄ncipio denominetur. in naturalibus vo a fine. Forma igit̄ natura est, ꝛ ꝓpter materiam, ꝛ ꝓpter genesim.

¶ Ita est alia ratiocinatio. Auer. in cō. p̄ti aliter textū introducit. vult. n. ꝙ hic ponat̄ tertia rō, quę sic cōponi pōt. Jd e quo via in nām denoiaf nā, est nā. Sz e forma genesis dī natura. igit̄ forā est nā, ꝛ tūc totū cōmētū pz, verū, duo Auerroes vtilia tāgit. p̄mū ē sōl'o dubȝ, qz pōt dici quare in artificialibus motus denoiaf a p̄ncipio, ꝛ non a fine. vt medicatio a medicina, ꝛ nō a sanitate. R̄ndet ibi. ꝛ cā in hoc est, qz motus illoꝝ magis est de genere p̄ncipȝ, q̄s de gīe finis, aut qz famosius est ipsum motū artificiariū esse magis de gīe p̄ncipȝ, q̄s de gīe finis, ꝛ loquitur sub disiunctione. primo qz in rei veritate ēt in artificiarijs nōnunq̄ denominatio mot⁹ est a fine vt edificatio, quę etiam dicitur domificatio. Secundo quia forta sse p̄ncipiū est anima ipsa ꝛ substantia, motus accidens.

¶ Q̄m via in rebus nālibus. hoc est s̄m vtile, dictū enix est viā denoiari in nālibus a fine, reddit cām, qm̄ via in naturalibus est de spē finis, solū differens ab illo fz magis ꝛ minus, vt calefactio nihil aliud est q̄s caliditas diminuta. Sed dices 3. qm̄ via est in p̄dicamēto passionis. finis vo in p̄dicamēto subiḡ vel qualitatis. Dici pōt ꝙ Auerroes per viā intelligit formā diminutaȝ, nō fluxum formę. Sed de hoc in 5° cō. 9.

¶ Dic s̄m Philoponū assignat tertiuȝ significatū naturę, scēz ex Simplicio ponit̄ tertiū argm̄ ad p̄bandū formaȝ esse naturā, ꝛ potest dici ꝙ Arist. faciat vtrūq;, ꝛ syllogismum componit̄, omne illud ad quod id, qđ producitur, ꝛ fit, accelerat, est natura. forma est illud ad qđ id, quod p̄ducitur, ꝛ fit, accelerat. igitur forma est natura. aut pōtest cōponi in tertia figura sic, natura est id, ad quod id quod p̄ducitur, ꝛ fit, accelerat, forma est id, ad qđ id, quod p̄ducitur, ꝛ fit, accelerat. igitur forma est natura. de rōne tangit vim maioris, ꝛ dicit. [Amplius natura dicta sicut generatio, via est in naturam.] per quę patet tertium significatum, ꝛ vis maioris, quę est, vt natura sit, id ad quod id, quod p̄ducitur, ꝛ fit, accelerat. Sz quoniam aliqua eorum, quę fiunt, nō ab ijs denominantur, ad quę festinant, sed ab ijs, quę formaȝ generat, ad quā est p̄cursio rei factę, quēadmodū medicatio. hęc enim in figura dictionis similiter dicitur cum natura, quę vt generatio est. non tamen quemadmodū natura

Recoḡnes Q Syllogismus.

A natura ad naturā est via, sic medicatio ad medicinales artem, sed ad sanitatē, cuius effectrix est medicatio. cui enim medelę adhibentur, id saneſcit, ꝓpterea distinxit hęc monstrans ꝙ natura ad naturā, quę tanq̄ ꝓuentio est ad eam, quę vt finis est, non ita se habet, quēadmodum medicatio ad sanitatē, ꝛ dicit, [non enim quēadmodū medicatio dicitur non in medicinā via, sed in sanitatem,] ꝛ tamen vocatur non a fine, sed a faciēte medicinalia. [necesse est enim non in medicinā esse medicationē s̄ed in sanitatē,] ꝛ tamē denominatur a medicina, [non sic natura.]idest generatio [se habet ad naturam] vt denominet̄ ab efficiente, ꝛ sit via in naturā. sed denominatur a fine, ꝛ est via in finē. ꝛ cum dixisset. deinde declarans differentiam inter illa dicit. [Sed qđ nascitur ex quodā in quoddā venit, aut nascit,]quare differt medicatio a generatiōe, quoniā generatio venit a

B natura, ꝛ finit in naturā. medicatio venit ex arte, ꝛ nō finit in artem, ꝓpterea ꝛcludit, [in quid igitur nascitur, nō in id ex quo, sed in quod,]ꝛ sic qz nascitur in idē illi, ex quo nascit, denominaf ab eo, in qđ nascitur. ¶ Sz dices, cur generatio quę est via in naturaȝ, non dicitur naturatio, r̄ndet Philoponus, ꝙ non dicitur naturatio ꝓpter cacophoniā, idest ꝓpter turpem sonum. assignāt autem cām Simplicius, ꝛ Philoponus huius differentię, qm̄ in generatione nāli, vt plurimuȝ id qđ fit, est vnioci ei, a quo fit. calidum enim calidū facit, ideo via in calidum dr̄ calefactio, dicet enim deinceps Arist. ꝙ sępe numero efficiens, ꝛ formalis, ꝛ finalis causa in idem veniunt, homo enim hominem generat, ꝓpterea cōuenienter vnā habuit denominationem. quare generatio sine ab efficiente vocata sit, sive ab eo, qđ fit, qm̄ idē est efficiens, ꝛ effectū, p̄ęterq̄ in ijs, quę ex putredine fiūt, ideo dicit natura a fine, ꝛ forma, ꝓpterea ꝛcludit, [forma itaq; natura est.] ꝛ cum dixisset [ex aliquo in aliqd venit,]addidit [aut nascitur,]quasi intelligere ꝙ idem

C sit ex aliquo in aliquid venire, ꝛ ex aliquo in aliquid nasci, idest ex simili in sibi simile.

Dilucidatoris textus com̄. 15. ¶ At forma ꝛ nā dupliciter dr̄. ipsa nāq; p̄uatio forma quodāmō est. vtrū ꝛo sit p̄uatio aliq̄ ꝛ aliqđ cōtrariū circa simplicē generationeȝ aut non sit, posterius considerandum.

Eiusdē antiquus. ¶ Sed ꝛ forma, ꝛ natura dupliciter dr̄. et eniȝ ꝓuatio spēs quodāmō est. Si aūt sit p̄uatio, ꝛ cōtrariū aliqđ. in ipsa simplici generatione, aut non sit, posterius considerandum est.

D ¶ Cum ostensum sit (vt exponit Themistius) formam magis esse naturā q̄s materiā, ideo declarat eaȝ naturā quę ꝓ forma capitur, bifariā dici. vno qdē modo ꝓ forma quę est rectitudo. Alio vero p̄ vitio defectuq; nāli, quo in sensu claudicatiū a nā ꝛ id genus fozę sunt nāles. Jnquit. at forma ꝛ nā quę ꝓ forma capiť, dupliť dr̄. Ipsa nanq; p̄uatio vt vitium ꝛ defectus nālis forma quodāmō est, tunc excusans se ingt. vtrū vo sit ꝓuatio aliqua hoc ē defectus sive vitiū aliqđ nāle vt claudicatio, ꝛ id genus in capto de casu dicet, ꝛ vtrum circa gnonē simplicez hoc est in substātijs sit aliqđ ȝtium vel ne, ex quo res naturalis constituatur, et ibidem dicetur.

¶ Cum declarauit.) Animaduertendū primo ꝙ ſra hēt duas partes. Prima est. quomodo forma bifariam dicat. Scēa est excusatio. p̄mā partē dupliciter intelligit Auer. Uno modo ꝙ forma dicat de forma ꝛ de p̄uatione, intelligēdo per formā contrariū perfectū, ꝛ ꝙ p̄uationē ȝtium imperfectū, ꝛ ita tam albedo q̄s nigredo

E dōr formę. ȝtium quidem perfectū cui nulla ꝓuatio cōiungitur, vt albedo forma dr̄, ꝛ contrarium imperfectum, vt nigredo ēt forma dr̄. Scēo modo exponit et intelligit per p̄uationem habitū ꝛ p̄uationē existētē in p̄ma materia. naz ille habitus ꝛ illa p̄uatio māę cōternā est vti forma māę. Secundā partē vero exponit Auer. aliter q̄ Themistius ēt. vbi debes scire ꝙ in alteratiōe semper cum vno ȝtio coniungit ꝓuatio formę ꝓtrarię. verbi cā. in calefactione de frigido est p̄uatio calidi. Jnalbatio est de nigro, cum nigro est p̄uatio albi. nam cum imperfectio sit semper est p̄uatio ꝓfectioris. quęrit igit̄ nunc Arist. vtrū ita fit in generatione, ꝙ semper vnum ȝtiorum sit altero imperfectius, cuȝ quo sic alterius p̄uatio, qōnē hanc ad libū de gīatiōe trā smittit, vbi duo declarabunt. Primū ꝙ p̄uatio cogetur na materię nunq̄ a primis quatuor ꝓtrarijs denudaf.

F Scēm ꝙ hęc quatuor sunt prima oium eor quę gīant ꝛ corrūpunt, ꝛ per ꝑis habebit̄ in omni trā smutatione saltē dispositue alterę ȝtior esse perfectius, ꝛ alterę imperfectius, ꝛ ita semp cū altero ȝtiorum esse p̄uationē alterius. Dę sunt exp̄ones Auer. ¶ Sed ambiges p̄ vtrū ȝtius imp̄fectū includat p̄uationē ȝtę perfecti, vt nigrū p̄uationē albi. ¶ Quicqd velint recētiores p̄uatio quę grece est stereſis vno modo accipitur p̄ abſentia formę in subiecto apto nato, qua rōne est vnū p̄n^m rez nālium. alio mō accipiť p̄ gradu imp̄fectiōis, per quem forma ipsa recedit a summo, ꝛ ꝙ quez sibi nō repugnat saltē s̄m genus illius gradus ꝓfectio. Tūc dico ꝙ p̄ mō oē ȝtiū hz sibi coniūctā p̄uationē, qm̄ semper vnū ȝtiū est ꝓuatio alterius vt albū nigri, ꝛ caliduȝ frigidi. Scēo vo mō non, qm̄ in ȝtio perfecto nullus est gradus imp̄fectionis respectu imp̄fecti. Quo ꝛo materia nunq̄ a p̄mis denudef ȝtijs, ꝛ quo p^a ȝtia sint omnū p̄ma, in scēo de gīatiōe dirimus. ¶ Scēo ambiges quid per p̄uationem quę est māę habitus, intelligit ꝛ

G ¶ Dic sunt multę exp̄ones, tū solitus sum dicere ipsuȝ ꝙ eius modi formā velle formā corporis. hę c. n. quatenus coęua māę atq; semp habita, habitus est quatenus ꝛo de ipsius facultate oēs formę specificę extrahūtur, ꝓuatio est, ꝛ de hac plura diximus in p̄ libro in exp̄one cō. 63. ¶ Et si soleat q̄ri an natura dicat̄ de mā ꝛ forma, q̄ro de quot natura ipsa dr̄. ¶ Scēo an forma sit magis natura q̄s mā. ¶ Ad primā quidā volūt ꝙ natura non dicat̄ nisi de forma ꝛ mā tm̄, ꝛ hoc accipiēdo formaȝ ꝛ mām subales. ¶ Hoc est ȝ Themistiū ꝛ Arist. ꝓpea vi mihi ꝙ natura dicat̄ primo de forma, deinde de materia, tertio de via in formaȝ, quarto de ꝓuatione ꝑ est de defectu sive vitio nāli. Et hęc oia a Themistio ꝛ Arist. colligunt̄. ¶ Sed tunc dubitabis vtrū dicat̄ de accidēte? ¶ R̄ndet nōnulli recentiores ꝙ sic, ꝛ movent̄ quia Auer. in hoc cōmē. inquit dr̄ diminutis cū gbus coniungit̄ aliqua ꝓuatio, vt de nigredine ꝛ albedine. ¶ Sed hāc pōnem refellunt alij primo, qz ois natura est subā.

H ¶ Scēo ois natura est pars essentialis. Modo accīs nullius entis est pars essentialis. ¶ Tertio qua ratiōe vnū accidēs eēt natura, eadē rōne quodlibet, ꝛ ita ars esset natura ꝛ medicina. ¶ Quarto nā est p̄n^m principale motus eius in quo est. modo nullū accīs est p̄ncipale motus p̄n^m eius in quo est. ¶ Mihi vī ꝙ accipiendo natura s̄m oēs p̄dones nāę quibus. vȝ. definita est natura, solū mā ꝛ forma subales sunt nāę, vt recte p^a positio sentit. Lapidēo vo nām vt coextēdit formę, si natura dicit̄ de tot quot forma ipsa dicī solet, ꝛ hac ratione dicit̄ de genitura, cum sit via in formā, de defectu sive vitio naturali, vt de clauditio, ꝛ id genus. ꝛ hoc mō dicet̄ de ac-

Lōfutatio.

Dā ꝓpria.

I Rñ. Jo. ad scõam. q.

eidente. Et nõ de dī accidẽte, sed soluz de accidẽte tali, z ita argumẽta nulla sunt. ¶ Ad scõam quẽm rñdet Joānes z oēs q natura dī magis de forma vt in ifa dī. naz vnũquodq; tunc dī magis cũ est in actu, q; cũ est in potẽtia. ¶ Sed 3. Primo, q; tunc res nãlis magis dicerẽt nãlis a forma q; a mã. Scõo tũc motus etiam dicerẽt magis nãlis a forma, q; a mã, qõ est falsum. ¶ Aliq; pter hoc ꝓsultant, z volunt formam dici magis naturã intensiue, materiã vo extensiue. ¶ Sed hęc expõ rudis est, qõ enim in aliquo non intendit nec remittitur, non põt dici in illo intensiue magis vel minus. In natura forma nõ intẽdit nec remittit, cũilla nõ hẽat gradus. Scõo si forma dī natura magis intẽsiue, q; mã, tũc forma z mã essent eiusdẽ spẽi in natura, q; intẽsiuz z remissiuz non variant spẽm 5o phy. auscultationis. ¶ Propterea mihi vr forma z mãm dici nãm equaliter pfectione, nõ tñ equaliter ordine, equaliter quidẽ perfectione, q; in nomine nature nulla naruz se hz sm magis z minus, nõ ordine vo, q; natura per prius dī de forma, z per posteriꝰ de materia, vt textus est audiendus. Sumit enim magis ꝓprius. ¶ Ex quo pz nec rem nãlẽ nec operationem naturalẽ esse magis naturales a materia q; a forma, nec eō, q; materia sit latior natura q; forma, z in pluribus existens. Hęc de natura.

Rñsio ꝓpa K

Illatio ex q̃ soluntur rones.

Recoḡnes

¶ Nũc quasi subdistinguit naturã, quę est forma, vt addat ꝑtũ significatũ nature, z dicit. [Sed z forma, z natura] idest sed natura, quę dī de forma, [dupliciter dī, etenim privatio species quodãmodo est, z sic quarto modo natura dī de privatione. huius rationez assignat Simplicius, qm̃ natura, quę tanq; via est, in naturam, z formã desinit, z cũ duplex sit hęc via, altera quę est a privatione in formam, altera econuerso a forma in privationẽ, pp terea duplex est hęc natura, in quam desinit via. vz. forma, z privatio. Et per privationẽ, vt Philoponus exponit, intellexit peius ꝓtrariorum. Sępius enim in hoc libro melius contrarioꝝ sp̃m vocat, peius vo privationẽ. hac ratione mutationẽ, quę est ex nigro in albũ simplr generationem vocat, corruptionem vo quandã. eam vo quę est ex albo in nigrum corruptionẽ simplr, gfiationem vero quandam. aut dicitur, vt Philoponus ẽt asserit, quatio forma, quatenus est dispositio quędã in subiecto, nõ enim est simplr absentia quatio, sed absentia in re apta, disponitur enim ac informatur subiectũ sm hanc. cęcitas enim z oīs privatio aliquo pacto subiectũ disponit. vel vt Simplicius dicit prius z tñ est quod dãmodo forma, qm̃ est accidens materię, z accidẽtia formę aliquo pacto sunt eorum, quibus accidunt. ¶ Sed quę res qua nã ratione via in privationez recte natura dici põt, cũ talis via non generatio sit, sed corruptela magis. z dom, q; eatenus via, quę est in quationẽ dici potest natura, quatenus privatio forma est aliquo pacto. ¶ Sed adhuc dubitabis, nam si quarto forma est aliquo pacto, tunc ex forma, forma fiet, z sic superema Zietas non erit formę atq; privationis, vt primo libro dictũ est. dicendũ q; si ex forma, forma fiat, nõ tanq; ex forma, sed tanq; ex privatiõe, z ex nõ tali apto fiẽ, forma fit. qm̃ dixit privationẽ esse formã, cũ accipit pro peiori Zio, z posset quis dicere, igit̃ in generatione substantię est contrarium peius, z melius, z ita contrarium, iõ subdit, [si aũt z in ipsa simplici generatiõe] quę est in substantia, [privatio sit aliqõ contrariũ, aut non sit, posterius]. s. libro de generatione [considerãdũ est,] nam vt Alexander inquit, in elementis Zietas est sm formas, non aũt sm substantiã compositam, quod q̃ũo intelligat, Simplici⁹ extra ꝓpositũ exposuit, nos vo alias dicemus: z diximus. Ex hꝭ patet quadruplex esse significatũ nature: dī enim natura de materia, de forma, de generatione, z de privatione.

Recoḡnes

N

Dubõ. M

Dubõ.

Dilucidatoris textus cõ. 16.

¶ Cũ aũt determinatũ est quot modis nã dr. post hęc ꝓsiderandũ est, quo mathematicus a physico differat, cozpa nanq; naturalia hñt supficies, atq; solida lõgitudines atq; pũcta, de quibus considerat mathematicus.

Eiusdẽ antiquus.

O

¶ Qm̃ aũt determinatũ est quot modis natura dr. post hoc speculandũ est quo differt mathematicus a physico. etenim plana, z firma hñt physica cozpora, z lõgitudines z pũcta, de quibus intendit mathematicus.

¶ Cũ hic scõs liber de subiectis sciẽ nãlis ptractet, post definitionẽ nãe atq; illius divisionem, de dãa physici a mathematico agit, vt ide subz physicę nãciscat, z duas ponit cõnes. Prima quo differt mathematicus a physico itelligẽs p mathematicũ geometrã cuius cõnis rõ est, q; puenire vñr, si quidẽ physicus cõtẽplet supficies cozporeitatis, magnitudines sive longitudines ac puncta, de qbus mathematicus cõsiderat, contẽplat aũt hęc physicus cũ sint cozpoꝝ naturalium affectiones.

P

¶ Dicit. Lõmẽtũ pz, vez debes scire p̃ q; ꝓsideratio de dãa subiectoꝝ physici z mathematici est pncipiũ nãle, vt ait, nõ quidẽ vt sumit pncipiũ pro imediata ppõne, sed p fundamẽto, vt dixit, aut fortasse est suppositio. Petit. n. physicus a metaphysica z logica subtũ eius eẽ alib a subto illius. Scõo aiaduertẽdũ q; ꝓblema de eodẽ z diuerso est logicũ sive dialecticũ, vt dī pmo topicoꝝ, vez hęc pũt capi duplr. in genere, z sic est dialecti cũ sive metaphysicũ. Aut inspẽ, z ita tractari debẽt ea in scia, cuius sunt vt dicit Auer. cuz ꝓsideratio illa sit gtim logica, partim illius scientię, cuius est.

Recoḡnes

¶ Cum egisset de significatis nature, nunc agit de dãa inter nãlem Phm, z geometram, z astrologũ, z ptinuationẽ indicans dicit. [Qm̃ aũt determinatum est quot modis natura dicitur]. s. q; quatuor modis, [post hoc speculãdũ est quo differt mathematicus] idest geometra [a physico.] z reddit cãm ex eo, qm̃ physicus cũ geometra conuenire vr, z dicit, [etenim plana] idest superficies, z forma [idest magnitudines [habent physica cozpora, z longitudines, z puncta de quibus intẽdit mathematicus.] igitur considerata eadem sunt. z sic geometra vr pars scientię nãlis, qm̃ z ipsa rerum naturalium est contẽplatrix. ¶ Philoponus reddit rationem quare Arist. affert hanc dãam, ex eo q; sermo naturalis ẽ ps phĩe theoretice. Theoreticum enim sive spectatiuz genus divisit in sermonem de natura, z in mathematicuz z theologicum. z pptera vult discernere physicum a mathematico, z theologico. qm̃ scientis est discernere, quę vñr sibi subiecta, z non sunt. discernit autem non omnes adinuicẽ scias, sed cętera a physica vñr, nõ aũt alias inter se, z primo metaphysicã sciam a physica, et vult q; non discernaẽ physica a mathematica scia, sm dãam, quę vr alys. existimant enim nonnulli discerni ipsam mathematicã a Phĩo nãli, qm̃ nãlis phĩa versaẽ circa substantias rez, mathematica aũt circa accẽa z passiones, z figuras, contra qõ obiecit hoc non esse verum, qm̃ Phĩ naturales vñr non solum de substãtijs rerum diſputare. sed etiã de passionibus, z figuris. Auerroes in cõmẽto assignat aliã rõnẽ q̃re hic Arist. declarat dãa inter has scias, asserẽs hoc fecisse q; est pncipiũ, est. n. z incipiũ,

Que Phi loponus.

Q

A principium, quatenus est suppositio. nam hmõi dãam declarat logicus, z metaphysicꝰ, z hic accipit vt scẽs, z suppõne. Sed dices hanc dãam Arist. declarat hic, igit̃ non accipit eam, vt scẽsãm. dicendũ Aristo, hanc dãam declarasse non per habitũ physicum, sed per habitũ ylozẽ. vz. logicũ, vel metaphysicũ. declarat autez illam hic, q; de consuetudine est vt cõe oibus in logica vel metaphysica declaretur. ꝓpriũ aũt alicui scientię, dicaẽ in illa scia, vt dicit Auerroes. Sz dices cur magis in physica ptractaẽ hęc dãa, q; in mathematica, potes dicere, q; mathematica q̃tũ ad multa subiacẽ phĩe naturali. quare hic declaratur quia fusior est.

¶ Insuper quoq; astrologia diuersa sit: an pscientię naturalis: Si enim physici est scire qd fit sol, aut quid luna, eozum vero quę ẽs accidunt per se, non gbsurdum erit.

B

¶ Amplius autem astrologia altera est: aut ps physicę: si enim physici est scire quid est sol, aut luna. accidentium autem quę sunt p se, nihil inconueniens est.

¶ Mouit qnẽ generatim Arist. an physicus differat a mathematico, z persuasit q; non, saltem quo ad geometriam. Nunc mouet qnẽm de astrologia, z persuadet rursus q; non differat, z inquit. Insuper quoq; astrologia diuersa sit: an pars scientię nãlis. Hęc est scõa qõ, de secunda mathematice specie. Arguit q; nõ differat, z inquit. Si enim physici est scire qd sit sol, aut qd luna, eoz vo quę ẽs accidit p se, vt figura, situs, magnitudo, z motus non esset scire, ab surdum erit. Nam eiusdem scię est scire definitionem subiecti, z accña per se, quę fluunt ab illis definitionibus. Accipit aũt signãter solẽ z lunã, non q; physicus hoc solum consideret, qm̃ et cęteros quinque planetas, z stellas nõ errãtes cõsiderat, sed tanq; princeps sumpsit.

C

¶ Similiter, vt Simplicius dicit, dãam nãlis scientię cũ astrologia affert, qm̃ z hęc cum ipsa conuenire videt. quidam enim vt Philoponus ait dicebant naturalem differre ab astrologia q; naturalis ꝓsideret subas stellarum, astrologia accidentia per se. Contra obiecit, z mouet qnem, z dicit, [Amplius autem astrologia altera est] ita vel ne a naturali phĩa. [aut ẽ pars physicę] deinde reꝓbat opinionem eorum, qui dixerunt esse alteram q; physica consideret substantias stellarum, astrologia vo accña per se, z dicit, [si enim physici est scire quid est sol, aut luna,] atq; cęterarꝫ stellarꝫ substantias, [accidentium autem, quę sunt per se]. s. solis, z lunę, z cęterarum stellarum] nullum]. s. est scire, [inconueniens est] subaudiendum hoc dicere, qm̃ qui rerum naturas cognoscit, vt Simplicius suppleuit, opz, vt cognoscat omnia accidentia, quę per se eis insunt.

D

Dilucidatoris textꝰ cõm. 17.

¶ Pręterea etiam videntur hi qui de natura loquuntur. z de lunę ac solis figura dicere. Et vtrum etiam rotunda terra sit, mundusue, an non sit: considerare.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Et etiam aliter, qm̃ vñr de natura dicẽtes, z de figura solis, z lunę, z vtiq; ẽt vtrũ sp̃heri ca sit terra, z mundus, aut non.

¶ Ad eandẽ qnis partem arguit authoritate veterum, nam qui de natura loquunt, loquũtur ẽt de figura solis z lunę, z de figura nũdi ac terrę, omniũq; elementoꝝ, quare astrologia vr species physicę, cũ materia sit sub materia. Ex his pz qõ pncipalis. vz. vtrum differat mathematicus a physico. vr enim q; nõ, cum enim matheseos duę sint partes geometria, z astrologia, per primã qnem physica continet geometriam. per secũdã vo cõtinet astrologiam. igitur mathematicus a physico non differt. Pz termisit arithmeticam, ꝓpter rones quas post dicemus, p nũc vo, quia per se patet ab arithmetica physicam penitus differre. Dę igitur est quęstio, z quęstionis expositio.

E

¶ Et quęrendũ est ẽt. Istud cõmentũ inutile est, z falsum. Pondera enim nonulla quę nõ sunt in grẽcis codicibus, sed in barbara eius trãslatione. Colligunt tamẽ quędaz, primũ q; ꝓbabile est eum qui cõsiderat de subiecto subiectiq; natura, ꝓsiderare de illius accidẽtibus, z cũ hoc q; est ꝓbabile, ẽ verũ. Scõs q; cõligit̃ est, q; triplex est ꝓbabile, vnũ ex parte rei, vt est id qõ hz per se cãm, vt mũdus est rotũdus. terra est rotũda, z cętera id genus, quoz ꝓbabilitas ꝓficiscit ex rei cã, atq; natura. Aliud ex parte nostra, z est id in quo conueniũt plures siue oēs, a horum pręcipuꝫ, vt dixi p topicos. Aliud est ex parte rei, z nostra, vt cẽlũ est sphęricum. In hac enim oēs, vel plures, vel pręcipui conueniunt. Amplius ex parte rei cãe ẽt est tale, z ita vult hanc ppositionem considerãs subiecti quidditatẽ ꝓsiderat accidẽtia per se eẽ ꝓbabilez tertio modo. vz. ex parte rei, q; necessaria atq; vera, z ex parte nostra hoc est in ppõne ptinẽte ipsam rem, quatenus fama sa, ab antiquis cõcessa. ¶ Sed ambiges vtrũ ꝓbabile sit ptingens, vt cõiter dr. Res hęc ad libraũ topicoꝝ spectat tñ raptim me expediens dico, q; ꝓbabile ex pte rei nõ est ptingẽs nec ꝓbabile vtroq; mõ, qm̃ est verũ z necessarium ad vnius determinatus. Probabile vo quo ad nos an sit contingẽs, non parua est dubitatio. dici põt q; est ptingẽs sm assensum, non aũt sm determinationẽ, vt vtrũ mũdus sit eternus sm assensum physicoꝝ est ptingẽs, qm̃ interdũ Phĩ assentiũt parti affirmatiue, nonnũq; parti negatiue, z ita ptingẽs sm nimi consensuz, non aũt sm determinationẽ, qm̃ vt ait Arist. in libro de interpretatione pp nostrũ affirmare vel negare, rei determinatio non tollit. sive enim stellę sint numero pares aut impares sm assensum, ẽs determinationẽ altera ꝓblematis pars semp ẽ vera. ¶ Ad hunc ambiges nã mathematicus ꝓsideret de mã, ac substãtia, non aũt de oibus accñtibus p se subiẽ, q; tunc de vno actu poꝰ, z id genꝰ, nõ igit̃ opz vt sit de subiecti definitione agaẽ, ẽt agi de oibus per se accñtibus. ¶ Dici põt esse tractãdũ de eis p se accñtibus q̃ subiecto sunt pp illius, quã artifex ꝓsiderat definitionẽ, vt q; physicꝰ ꝓsiderat subaz vt nãlis est, oia q̃ in sunt subiẽ nãli p definitionẽ nãe, z sic tollit obiectio. Põderationes vo immiles sunt duę, prima est, q; eius litera ait ß est inopinabile omni mõ, petit quare dixit omni mõ, z rñdet q; pbabile est opp ositũ improbabili. Scõa est q; eius trãslatio hz, maxime q; videmus, z petit cur dixit maxime, z rñdet, q; sequit̃ ex hoc, quę põderationes nullę sunt, cũ in textu nihil illorum verborum scribatur.

E

Dubõ an ꝓbabile sit ptingens.

2o dubõ.

Sol.

H

¶ Idez probat ex vsu eorum qui locuti sunt de stellis, z de rebus naturalibus, z dicit. [Et etiam aliter,] scilicet demirari potest idem ex vsu eorum, qui loquuntur de natura, [qm̃ vident de natura dicentes, z de figura solis, z lunę,] atq; cęterarum stellarum dicere, [z vtiq; etiam] videntur subaudi qui dicunt de natura inquirere [vtrum sp̃herica sit terra, z mundus, aut non.] igit̃ nõ bene dixerunt, q; naturalis Philosophus agat de substantijs stellaꝝ. Astrologus vo de ꝓpꝫ accidentibꝰ. inconueniens enim asserit ea, q̃ ꝑ se accidũt rebus nãlibus, vt physicus ignorer. ẽ iure, vt Simplicius exponit

Recoḡnes

I qñ necesse est eū, qui aliquid sīt aliqō genus nouerit ppria illius nō ignorare, ꝛ ppinquas ōias cognoscere: si enī hęc ignorauerit, simul ignorabit an differat a generibus, sub ḡbus non ꝓinet. qui aūt hoc nescit, oia cōgnia eadē esse suspicabit, ꝛ p mathematicū vt Simplicius ingt geometraz vt appellare. hic enīm est, qui plana, solida, magnitudines, ꝛ pūcta ꝑsiderat ꝛ p astrologiaz, astronomiā intelligit vt Simplicius, ꝛ Philoponus dixerūt. Iuniores enim nomen hoc distinguentes eaz, quę de motibus orbiū cęlestiū agit, astronomiā nūcupant, quę vo horum effectus, astrologiā ꝓprie appellant. cā aūt qz iudiciaria tēporibus Aristo. ad grecos nō puenerat. ideo illis tpibus non erāt hęc nōia discreta. sed cū mathematica ꝓtineat esse ꝑspectiua ꝛ arithmeticam, ꝛ musicā, cur solū quę suit de geometria, ꝛ astrologia, vōm ꝓpterea hanc ꝺiam solum esse assignataz, qz astrologia, ꝛ geometria sunt valde affines naturali phię, vt Philoponus inquit, vel dici pōt ꝓpterea hanc solam ꝺiam esse assignatam, quia ex hac potest haberi differentia, quam naturalis philosophia hz cū cęteris mathematicę partibus.

K Dilucidatoris textus cō. 18. ¶ De his quidē igitur ꝛ ipse mathematicus agit. Sed non quatenus naturalis corporis ipsa termini sunt, neq; accidentia cōtemplat q̄, tenus talibus inesse contingit, qz ꝛ ipse separat. nā a motu cogitatione separabilia sunt, neq; refert, neq; cum separantur falsum fit.

Eiusdē antiquus. ¶ De his igitur negociat ꝛ mathematicus, sed non inquātum physici corporis terminus est

L vnūq̄q; neq; accidētia speculat inquantum talibus cristentibus accidunt. vnde ꝛ abstracta enim intellectu a motu sunt, ꝛ nihil differt. neq; sit falsum abstrahentium.

¶ Soluit qōnē, vbi debes scire q̄ accīa cōia nāli scię, ꝛ mathematicę sunt q̄titates, figurę, ꝛ id genus. Sz mō altero, nā mathematicę hęc ꝑspectat ac contēplatur, nō quatenus sunt termini ac clausulę corporis naturalis, neq; quatenus sunt accīa physicis corporibus, cuius cām affert, qz ꝛ ipse mathematicus separat, nā a motu cogitatione, siue rōne hęc ipsa separabilia sunt, neq; refert quo ad veritatē nō actu separata ſ separare, neq; cū separant inde falsum fit ac nascit, qz sm rē sunt materię ꝛ corpori nāli adiuncta, sm rōnez separabilia. physicus vo hęc spectat ea rōne qua termini ac clausulę sūt materię ac physici corporis, quatenus ēt cū motu sunt, ꝛ per motum corporibus insunt.

M ¶ Intendit.) Primo Auer. exponit terminos, ꝛ vult q̄ Arist. per mathematicū velit geometrā ꝛ astrologum, ꝛ per ea in quibus conueniūt quātitates, vt corpora, superficies, lineas, ꝛ puncta.

¶ Et dixit.) Expositis terminis, p̄mo declarat ꝺiā inter geometraz, ꝛ physicū, ꝛ dicit primo q̄ geometra nō cōsiderat de eis vt sunt vltima, siue clausulę, aut termini corporis naturalis, qz vltimū q̄tenus vltimū exigit sm intellm subiectū cuius est vltimum. Dicit scō q̄ ista cōsideratio quę sm intellm exigit subm est sm q̄ sunt in materia, ꝛ per ꝑs naturalis qui considerat de rebus vt sunt mobiles ꝛ in materijs.

¶ Geometra igit.) Cōcludit ꝺiaz ꝛ vult q̄ geometra ꝛ physicus ꝑsiderant de corpore hoc est trina dimēsione. geometra quidē vt est trina dimēsio corporis absolute. physicus vo vt est trina dimēsio corporis mobilis. Simili rōne de superficie, linea, ac punctis ꝺōm est. Dicę ꝛ differentia inter geometraz ꝛ physicum.

N ¶ Et dixit q̄ astrologus.) Scō tangit ꝺiaz inter astrologū ꝛ physicū, ꝛ vult q̄ astrologus ꝑsiderat figuras et accīa stellaz, sicut physicus, sed nō eadē rōne. nā physicus figuras stellaz ꝑsiderat, quatenus sunt figurę stellaz, ꝛ per nās, ac aptitudines stellaz. Astrologus vo figuras tm̄ quatenꝰ mens abstrahit illas a motu ꝛ trāsmutatiōe. ¶ Sed ↄ dubitat, qm̄ astrologus ꝑsiderat stellas vt mouentē, qz vt repedāt, vt stāt, vt celeritāt, vt cō currūt inter se, ꝛ cū luminibus. igr nō differt a physico.

¶ Ad hāc rndet Auer. p̄ meta. cō. 19. vno nō ꝛ inquit. Et debes scire q̄ iz subiecta astrologię sunt mota. s. corpora cęlestia, nō in illa ꝑsiderat quatenus mota absolute, sed ꝑsiderat de figuris ꝛ sitibus eoz sm qualitatē motuum hoc est sm velocitatē ꝛ tarditatē, ꝛ ita vt quāta, qz per respectū ad ꝓpinquitatē aut distātia stellaz. naturalis vo absolute vt mobilia declarādo, quis modus motuꝫ sic possibilis cęlo ꝛ stellę, quis vo nō. Et ita astrologus ꝑsiderat corpora cęlestia, z illoz motus, vt cadūt sub numero, ꝛ magnitudine. physicꝰ vt mota absolute.

O ¶ Alio mō rndet 2ᵉ cęli cō. 57. vbi ponit astrologum ꝛ physicum ꝑsiderare figuras, ꝛ motus stellarum, verum astrologus dat qz, physicus vo ꝓp quid. nam physicus ꝑbat lunā esse rotundam, qz eius natura est nobilissima, ꝛ nobilissimo corpori cōpetit nobilissima figura. Et ita ꝓpter quid. astrologus vo, qz cum eclipsat sphęricę procedit: sił in lumine variatur regulariter. Amplius physicus probat eclipsim ꝓpter quid per interpōnem terrę. Astrologus demōstratione quia, vt qm̄ in cauda vel capite. Et his patet solutiō.

P ¶ Et qz esse istaz.) Dicex lra soluit ꝺubiū, nā in re ꝺimensiones ꝛ figurę sunt p̄ncte corporibus physicis. igr mathematicus abstrahēs mentē. R̄ndet q̄ iz sint in re cōiuncta, sunt tm̄ nā rōne separabilia, eo qz prioza qualitatibus, vt dicemus. Ex his infert q̄ ensiū duę sunt manerię, altera quidē eoz quę pōt ꝑsiderari cū mā ꝛ sine materia vt ꝺimēsiones, ꝛ in his ꝑueniūt nālis ꝛ mathematicus. altera vo eorum quę non pōt concipi nisi cū materia, ꝛ hęc competunt naturali tantum.

Q ¶ Et non debes.) Ait Aristoteles in lra ꝛ nihil differt, vbi Auer. vult q̄ ꝺōt ꝑsiderare hęc vt in mā, ꝛ vt abstracta, vult nihil differre quo ad veritatē, cū vtroq; mō non accidat falsum intellectioni.

¶ Licet ꝑsideratio.) Ex his rndet ad ꝺubiū. Ꝺubiū erat, hęc sunt in materia, ꝛ ꝑsiderant abs q̄ materia. igr ꝑsiderant aliter q̄ sunt, ꝛ ita intellectus erit falsus. Rndet q̄ non erit falsum illud, qz hęc sunt ratione abstrahibilia in simplici operatione intellectus.

R ¶ Et hoc cō. Vltimo tāgit ꝺiā inter geometrā ꝛ astrologū, ꝛ vult q̄ differūt, naz astrologus cōsiderat ꝺimēsiones vt sunt magis cōiuncte māg. geometra vo vt sunt minus circūcernētes mām. Sed de his dicemus postmodū. ¶ Circa textū ꝛ cōmētum quęrunt primo quot sunt abstractiones. R̄ndent q̄ quotuplex est ꝓcretum, totuplex abstractio sine abstractū, concretū vo aliud ē ad suppositū vt homo, cuius abstractū erit humanitas. Aliud vt subiectū vt albū, cuius abstractuz est albedo. Aliud ad fundamētū, vt pater sine paternitas, cuiꝰ abstractū est patrinitas. Vnde ꝺōt esse triplicē abstractionē. vnā a suppositis, aliā a subiecto, ꝛ tertiā a fundamēto. Ꝛcludūt 2ᵒ in substātijs vnā eē tm̄ abstractionē q̄ est a suppositis. In accītibꝰ absolutis duas, a subto vt est albedo, ꝛ a suppositis, vt albedinitas, q̄ est tm̄ ipsa. In relatiuis vo tres. vt p̄nitas a subto, p̄nitas a suppositis

A sitis, quidditas patrinitas a fundamēto. Dęc ꝺiffuse ꝓquirantur ab eis, nā in his abūde scribūt, cū in his tm̄ laborēt, ꝛ de nā nihil. ¶ Sed hęc pace eoz ꝺixerim, nec sunt pipatetice dicta, nec vera. ꝓmo qa abstractio (vt oēs loquūtur, ꝛ Themi. ꝛ Auer. hic exponunt, ꝛ Arist. sentit) est intellectio alicuius prioris ꝓpuncti cū suo posteriori nō intellecto posteriori. ꝛ in hac descriptiōe oēs ꝛ ipsi ēt cōueniūt. Ex hac segtur ꝓmo q̄ nullū accidens pōt abstrahi a subto. Sed bene ↄ, nā accīs est posterius subto, ꝛ nō ↄ, ꝛ per hoc tollit scōa abstractio q̄ ē accītis a subiecto. Scō segtur q̄ accīs relatiuū non pōt abstrahi a fundamēto, qz relatio posterior est ipso.

B Scō errāt, qm̄ accidētia ꝛ individua sunt, aut ꝓp subiecta essentialr sm Peripateticos, aut cōcomitative sz eos. Igr si pōt abstrahi albedo a subo, vna erit abstractio a subiecto, ꝛ suppositis. accīs. n. intellm sine subiecto est tm̄ ipm, neq; vnum, neq; plura, cum ꝛ vnitas, ꝛ pluralitas e subiecto eius ꝑficītur, aut ꝓ eēntiā, aut per ꝓcomitātiā saltē, ꝛ ita abstractio accītis a subito, si fieri posset, est abstractio a suppositis. ¶ Propter ls et multa alia aiaduertēda ꝓmo, q̄ posse intellm subto, qō ꝺr aptitudinalis inhęrētia est de eēntia accītis, vt nunc suppono, ꝛ alibi demōstrani, actualis vo ꝓpria accītis affectio sm Peripateticos. Sine qdez. n. aptitudinali accīs nequaq; intelligi poterit. Sine vo actuali nō esse aut existere ꝓtinget. Ex hoc sequit q̄ iz accīa quo ad ꝓdicata cōia vt q̄ ens, aut actus, aut potētia vnū, bonū, ꝛ id genus sine subto possint intelligi. quo vo ad ꝓdicata ꝓpria ēt ꝓmi modi si habitudine saltē aptitudinali ad subtū nunq; intelligit, et ita nulla sibi correspōdet abstractio a subiecto, pōt tm̄ sibi correspōdere abstractio a suppositis, nam posse ꝑficere accīs in cōi respectu subti cōis, qō erit abstractū a suppositis respectu subiectoꝝ ꝓpriorū. Vt albū cōe cani, boni, hominī, cygno, ꝛ cęteris, vt cōpetit corpori de genere substę, intelligi pōt sine hoc albo, huius canis, illius bouis, ꝛ cęteris id genus. ¶ Scō aiaduertēdū q̄ in relatiuis habitudo ad terminū est de eēntia eoz, ꝛ ꝓpterea nec relatiuū vt ꝑ intelligi pōt sine habitudine ad terminū, nisi sm ꝓdicata cōia oibus, ꝛ ita restat vt pater abstrahi nō possit aliquo mō ab habitudine ad terminū. Item nec abstrahi pōt ab habitudine a fundamēto, qm̄ fundamētum est prius fundato, ꝛ nullū posterius abstrahi pōt a priori, sed ecōtra. ¶ Sz dices, quot igitur erunt abstractiones sz Peripateticos? ¶ R̄ndet Joānes in qōne q̄ abstractio intētiōalis sz genus duplex est. altera ꝓtinēs ad intellm agentem, vt facere de potētia intelligibilibꝰ actu intellecta, p hoc q̄ intellis vna cū phātasmate efficiunt spēm intelligibilē. Altera ꝓtinens ad intellz possibilē, quę est intellectio prioris absq; suo posteriori cui coniungit. Et hęc est multifariā, vt multifariā prius cōiungit cū posteriori, vna gdem qm̄ prius ꝓiungit suo posteriori essentialr necessario, vt aial, hominī, ꝛ equo, ꝛ hęc vocatur abstractio a suppositis. Alia qm̄ prius ꝓiungit posteriori necessario, non tm̄ per se primo, qua abstractione subiectū abstrahit a ꝓpria affectione. Tertia qm̄ nec ꝑ se nec necessario ꝓpter suo posteriori ꝓiungit, sz tm̄ per accīs, qua rōne lac abstrahi pōt a dulcedine, ꝛ hō a dispntatiōe, ꝛ cursu. ¶ Sz hęc solo bona ē quo ad has tres abstractiones, sed errat qz abstractio ꝓtinēs ad intellectū agētē nō est alia ab ea quę ꝓtinet ad intellm potentiatis. nā sm doctrinaz Auer. vle est dum intelligit, ꝛ illius intellectio ē vle. nec differt itellectio, res itellecta, ꝛ vle, vñ tm̄ sit necessitas intellectus agētis. in libro de intellectu pergre. Ibi. n. ꝑstauimus Joānē, ꝛ declauimus ꝓnez Auer. Sic igr ois abstractio est ꝓtinens ad intellm potestatis, qz est intellectio alicuius prioris sine suo posteriori cui ꝓiungit vel per se, vel necessario, vl per accīdēs, ꝛ hoc est Peripatetice dictū. cętera vo gerunt sermonem visibilis lisa

Cōfutatio huius scōi. Quot abstractiones apō pipateticos. R̄n. Joā. Qualis solutio Joā. Cōfutatio Dubō. Solo. Scōa. Suppō. Tertia qō. Pō Joan. Qualis pō Joan. Pō ꝓpria. Pō ꝓpria. Dubō. Solo.

E ¶ Cōsequēter q̄rit qua abstractionis spē res geometricę siue mathematicę a rebꝰ sensibilibꝰ, de ḡbus physicus agit, abstrahat. ¶ Pro solone aiaduertiōe dignū p res sensiles hic esse intelligēdū res quę sentiunt vel possunt sentiri per se ꝓprie, vñ sensilia, vt in 2ᵒ ꝺī de aia bifariā sunt. q̄dam ꝓpria, quę nō contingit altero sensu sentiri. q̄dā cōia, quę pluribꝰ sentiri pōt sensibꝰ. ¶ Tūc Iz Joānes dicat multa, reducuntur ad duo. Primum est, q̄ res mathematicę abstrahunt abstractiōe tertię spēi, qz intelliguntr sine sensilibꝰ ꝓprijs, cū ḡbus accidētaliꝛ ꝓiūgunt. Scōm est, q̄ nō abstrahūtur a sensilibus cōibus aliqua abstractiōis spē. Hoc ꝑbat q̄ nihil abstrahit a se, mō mathematicus abstrahit a sensilibus cōia, vt ꝺimēsiones, ꝛ subtū q̄tū. ¶ Sed hęc positio quo ad ꝑmū bona est, quo vo ad scōm nō vē vera, qm̄ mathematicus ꝓcedit a cōioribus ad minus cōia, sicut quilibz artifex. igr nōn tulla ꝑsiderat abstractione primę spēi, qua superioza intelliguntr sine inferiozibus, ꝛ ita pōt sensilia cōia cōsiderare abstracte a sensilibus cōibus, vt cōia a minus cōibus, ꝛ ita corrigēdus erit Joānes hac in re. ¶ Cōsequēter q̄rit vtruz cū mathematicus abstrahit hęc ab illis mētiaē. ¶ Joānes ꝛ oēs currūt q̄ duplex ē intellectio simplex ꝛ cōposita. Tunc ꝺōt qō abstractio qua mathematicus abstrahit est simpliciū intelligētia, sed in hac, neq; est vez, nec falsiz, sed si abstraheret intellectiōe cōposita mentiret. ¶ Sz ↄ. qz tūc ois mathematici intellectio eēt simplex, ꝛ ita definitiua, ꝛ nulla demōstratiua, qm̄ ipse nō intelligit nisi abstrahēdo. Scō, tūc scia mathematica nec esset vā vel falsa, qō ipsi nō ꝺicerēt. ¶ Propter hęc vr mihi esse ꝺōm q̄ mathematicus de rebꝰ mathematicis intelligit multa, qm̄q; ipsa actu simplici, vt qñ ꝺefinit. Interdum cōponē aut diuisione, vt qm̄ cōponit, aut ꝺiuidit, interdū demōstratione, vt si syllogizat, ꝛ in nulla hāz actiōn̄ cadit res sensilis. Tunc ad rōnē fieri solīt a ꝺico q̄ abstrahētiā non est mendaciū, qm̄ abstractio est intellectio illius qō ē abstrahibile, vt prioz a posteriori. Et cū ꝺī aut intelligit sicut est, aut aliter q̄z est. rndeo q̄ rē mathematicā respectu affectionū mathematicaz interdū intelligit sicut est, vt q̄ triangulus habeat tres, respectu aliaz affectionū sicut nō est, vt q̄ nō sit sphęricū, interdū nec sic nec sic, vt qñ ꝺefinit, respectu vo rez sensiliū, nec intelligit sicut est, nec sicut nō est, cū ad illas nec cōponat, nec diuidat. vbi cā possum intelligere q̄ hō sit risibilis nō intelligēdo Socratē, nec Platonē, nō ꝓpꝫ intellectio erit falsa, qm̄ nec intelligo q̄ respectū ad Socratē, nec ad Platonē, q̄ rōne euenit vt vna intellectio sit cōposita, ꝛ simpler. Intellectio. n. qua intelligo hoiez eē risibilē, cōposita est, qz vnū de vno enūtiat. est autez simplr respectu Socratis, qz nec de Socrate enūtiat, nec a Socrate diuidit. ita quoq; intellectio, q̄ mathematicus intelligit triāgulū hāe tres. ē simplex respectu sensiliuz, ꝛ cōposita respectu extremoꝝ, e ḡbus resultat. pz igr q̄ respectu sensiliū nec intelligit sicut est, nec sicut nō est, Iz respectu affectionū sui generis, aut sic, aut aliter. ¶ Sed adhuc ꝺubitabis vtruz abstractio qua metaphysicus abstrahit a sensilibus sit eiusdē spēi cū ea q̄ mathematicus abstrahit ab illis. ¶ Dicipotest q̄ ꝺifferūt, nā metaphysicus abstrahit a sensilibus interdū prima abstractionis spē, qm̄ ꝑdicata metaphysica vt ens, vnū, ꝛ id genus sunt cōia, ꝛ superioza, ad sensilia, cū cō-

petāt ēt insensilib⁹. Interdū vo abstrahit tertio mō, vt qñ psiderat subaz sine qlitatibus sensilibus. mathematicus vo solū abstrahit tertia abstractionis spē a sensilibus. ¶ Cōsequēter ḡrunt vtrū eadē mā cōsideretur a physico, z a mathematico, ita vt differat physicus a mathematico: Et arguit q nō eadē materia psideretur abvtroq. Primo, qz tūc essent eiusdez generis scietię, qñ scietia genus scitur a genere subiecti, secant enī scientię, quē admodū z res de ḡbus sunt, vt dī 3° de aia. Secūdo, oēm dimēsionē psiderat mathematica, oēz dimēsionē cōsiderat physica. igit in 3ª figura ex obligs physica est mathematica. Rndo solone dici potest q subtum scię bifariā dicit. aiterū, qñ materia, quę a nōnullis rō mālis dī. Aliud quasi forma, qđ z rō formalis a quibusdam dici solet, hęc enim est qua oia in arte psiderant, z per quā scientia differt a scia, atq ea q affectiōes oēs p ficit cūtur in subto. Ex hac distinctiōe dici pōt, q vna ē mā mathematicę z physicę, vt corpus, vtraq; enīz cōsiderat corpus. Sz forma z rō cōsiderandi alia atq alia. nā mathematicus corpus spectat vt qūtū, physicus vt nāle siue mobile. qua rōne euenit vt eē possint vnus habitus sz genus subiecti, qō est mā, non autē vnus habitus, aut vna scientia sm spēm, cū ratio psiderādi nō eadē sit. Per hęc pz ad p^m. Ad 2^m vo negāda est forma qñ vis est. ois dimensio est psiderata a mathematica. ois dimēsio est psiderata a physica. igit qō psideratū a physica psideraf a mathematica, qō pcedēdus est sub hac forma, sub illa vero nihil habetur.

Recognes L ¶ Philoponus refert hęc oia ad figuras, z ad accīa. cū enim dixisset quosdā ē qui putent nālem pliam agere de sole, z luna, z de substātijs stellaꝝ, astrologiam vo de figuris, z accidētibus eaꝝ, nunc assignat dūam inter cōsiderationē naturalem de illis accītibus, z psideratione mathematicaz, z dicit. [De ijs igit]. s. figuris, stellarū, [negociaf] nālis plius. s. z mathematicus maxime astrologus. [sed] mathematic⁹ subaudi nō agit de figuris, stellaꝝ, inquātuz vnūquodq; eoꝝ est terminus]. i. finis atq; forma [physici corporis, neq; mathematicus subaudi] accīa stellaꝝ]. s. aspectus z iunctiones [speculatur inquātū talibus existentibus accidūt]. i. quatenus sunt accīa corpoꝝ naturaliū. [vnde z mathematicus. s. [abstrahit]. i. considerat illa non psiderādo naturalia corpora, z assignat cām, z dicit. [Abstracta. n. intellectu a motu sunt, z nihil differt]. i. non refert si mathematicus illa accīa consideret, non psideratis naturalibus corporibus, in ḡbus sunt, [neq; fit falsuz] abstrahētium. sic igitur Philoponus refert hęc oia ad figuras, z ad accīa, z ita vult mathematicum non differre ḡtum ad ipsa psiderata a naturali, sed quantum ad modū doctrinę, qñ mathematicus quidem disserit de figuris et accītibus, quatenus materia nullo pacto ineſt ipsis cōsideratis, quo ad eoꝝ intelligentiā atq; cogitationē. naturalis aūt eum intelligi figuras, z reliqua accīa, z passiones tāq; in mā existētia ipsa speculaf. spectat enim vel in sole, vel in cęlo, vel in terra, vel in aliquo alio nāli corpoꝝ. hoc qō dixit Philoponus, declarat, qñ Theodosius in libro de sphęris docens passiones accidētes sphęrę, nec cogitat, nec psiderat materiā, sed separatas ab omni subſtātia figurā sphęricam, sic accīa ipsi considerat, demonstrat. n. si sphęra in plano secef, circulum facere, z alia talia, vbi nullo pacto materiā psiderauit. Simplicius aūt, vt mihi vz, diuidit textuz in duas partes, quarum primam retulit ad geometram, scōam vo ibi [neq; accīa], retulit ad astrologiam, quam expositionem Auerroes sectatur, de prima parte dicit. [De ijs igitur]. s. magnitudinibus; superficieb⁹; lineis, z punctis [negociatur]. s. physicus, [z mathematicus]. i. geometra, sz subaudinō eodē mō sicut physicus, qñ [non māgis tum physici corporis terminus est vnūquodq;. sic igit, vt Simplicius recolligit, naturalis differt a geometra. primo, qz nālis non solū de accītibus rez naturalium curam hz, sed ēt de materia, cum geometra nullam de materia curaz habeat, z de accītibus de ḡbus vterq; curā hz, non eodē mō de eis agit, nā naturalis de superficiebus, lineis, punctis agit tāq; de finibus nālis ac mobilis corporis. geometra vo, nec motū nālem considerat, nec tāq; fines nālis corporis illa ꝓtemplatur. non enim considerat corpus quatenus nāle, sed quatenꝰ trifariaz distat per longū, latum, z pfundus, nec psiderat superficiē, quatenus est accīs alicuius naturalis corporis, sz quatenꝰ distat p lōgū latuq;, z sic de cęteris. De scōa vo parte dicit. [Neq; subaudi mathematica. s. astrologica [accīa]. s. figuras z id genus [speculatur] quę magnitudinibus accidūt, [inquātum talibus]. s. finibus corporis nālis [existētibus, accidūt] z sic astrologia z si de ys accidētibus, quę insunt per se rebus nālibus dicit, nō tū quatenus rebꝰ nālibus hęc insunt quęrere solet. sz quia rez, quę veniūt in nostrā consideratione, aliq; sunt, quę nec esse, nec intelligi possunt absq; ppriis materijs, vt formę nāles elintoꝝ, mistoꝝ, plantarū, z aialiū, z has solum physicus spectat, aliq; sunt, quę nec sunt in mā, nec intelligibiles sunt cū mā, vt sunt substantię diuinę, quę necne, nec intellectione sunt in mā, z has metaphysicus ꝓtemplatur. aliq; vo sunt inter has mediq; qñ in physicis corporibus affectiōes sunt, siapte tū natura sine physicis corporibus sunt psiderabiles vt magnitudines, z harū figurę, z accīa. ideo dicit. [Unde z abstrahit]. s. vterq; mathematicus, cū psiderat. s. magnitudines, z eaꝝ accidentia, cuius rōnem affert, z dicit. [Abstracta. n. intellectu] subaudi siapte natura [a motu sunt,] dixit intellectu, qñ re sunt in motu ad dūam subaz, qu̇ sunt oino separatę, [z nihil differt] subaudi si mathematicus illā intelligit sine mā, [neq; fit falsuz] z mēdaciū abstrahētiū, qñ hz sm rem sint in mā, tū intellectu siapte natura separabiles sunt, igit si mathematicus agit de illis, aut definiēdo ipsa sine mā, aut de illis passiones demōstrādo nulla habita rōne ad materiā, in qua sunt, nō errat, qñ hz sint in materia, tū intellectu considerabiles sunt quauis psideratione sine materia. s. z definitiue et demōstratiue, nulla rōne habita ad materiam. ¶ Quęres ꝓpterea, q diximus in cōmētarijs, vtrū ois abstractio ptineat ad intellectum possibilem. Dilnitur hęc qō, qñ abstractio alia est cognitiua, alia operatiua, operatiua qdem abstractio ē, qua spēs intelligibilis fit ex phātasmatibus, z hęc pertinet aliquo pacto ad intellectum agētem. cognitiua vo abstractio est, qua intelligim⁹ aliq̄ō ꝓius non intellecto suo posteriori, cui coniungitur, z hęc est triplex, ꝓut tripliciter ꝓius coniungi pōt posteriori. nā pōt coniungi essentialr, z sic genus, qō est pus specie, coniungit spēi, aut necessario, mō quo subiectum ꝓiungit suis ꝓpriis aecidētibus, aut cōtingenter, mō quo magnitudo coniungitur materię sensili. vz. calidę, vel frigidę, z alijs talibus, z omnis talis abstractio spectat ad intellectū possibilem: cum solus ipse sit cognoscitiuus. ¶ Deinde ḡres qua specie abstractiōis cognitiuę intellectio mathematica est abstracta. quicqd sit dictū in cōmentarijs, dici pōt ea, quę considerat mathematicus posse referri, aut ad ea, q physicus considerat vt ad corpora nālia, z sic recte Hādanēsis autumat mathematicū illa cōsiderare abstracta abstractione cognitiua.

N

O

P

Q

Recognes

Quarta qō

K

Ꝏ primo.

Ꝏ secūda.

Ꝏ Corroborat. M Vsta sententia Authoris ex tex. 6. mt. tex. 2. et 11. tex. 6. vbi eandem sententiam refert ex Alex. sm mētem huius c.

tina, qua cognoscimus ꝓius sine posteriori, cum quo accidentaliter ꝓiungitur, aut posse referri intra se, z sic in mathematicis ꝓsiderationibus pōt inueniri omnis abstractionis spēs. mathematicus enim aliqñ considerat figuram nullā illius spēm considerādo, cuiꝰ definit q̄ sit quę termino, vel terminis claudit, aliqñ cōsiderat magnitudinem, nulla ꝓsiderata figura, cum qua accidentaliter coniungit, nōnūq; ꝓsiderat triangulum nulla habita rōne ad angulum extrinsecum, cum quo ꝓiungit necessario. igit in mathematicis ꝓsiderationibus pōt reperiri omnis abstractionis spēs. ¶ Tertio quęres vtrū abstractio, qua mathematicus abstrahit a sensibilibus sit simplex intell⁹. dicas res mathematicas posse ꝓsiderari respectu sensibilium sine quibus intell⁹ gunt, z sic semp respectu illoꝝ est simplex intell⁹, z hoc pacto in ta li intellectione, nec est falsum, nec mendatiuz, aut ꝓsiderari possunt intra se, z sic intellectio mathematica potest esse simplex cū fuerit definitiua, aut cōposita, cū fuerit ennuntiatiua, vel demonstratiua, z hoc pacto pōt eē vera vel falsa. Ex ijs colligi potest eandem abstractionem esse simplicem intelligentiam, z complexaz, vt intellectio rez mathematicaz respectu sensibiliū est simplex intell⁹. respectu autē eoꝝ, quę considerant in mathematica pōt eē simplex. s. definitiua, z cōposita. ¶ Sz dices vtrū abstractio, vt est intellectio simplex sit vera. dicas eā non posse esse verā vel falsam enūtiatiue, qñ ab eo qō res est, vel non est dicit intellectio vera, vel falsa. trāscendenter aūt ois intellectio tā simplex q̄ cōposita, pōt dici vera. ¶ Insuper quęres vtrū astrologus abstrahat a corpore mobili, atq; a motu, hanc qōnem disputantes in cōmentarijs, tū adhuc dicamus cū Philopono, z Simplicio astrologū ꝓsiderare motꝰ stellarū, z stellas ipsas, vt ēt naturalis ꝓsiderat, vt authoritate Antolyci, z Euclidis ostēdit Philoponus. verum eos differre asserūt, qñ astrologus cū ꝓsiderat motus, nō ꝓsiderat motus ꝓut insunt corporibus nālibꝰ p eorum natura, atq; nāli aptitudine, non. n. demonstrat hunc naturę tales figuras, tales magnitudines z tales motus inesse, nō. n. demſtrat cęlū eē sphęricū quatenus est pmū corpus simplex, z pfectū, z vniforme. Sed qz capacissima est sphęra, z cęlū ē capacissimū, quare, vt Alex. tādē cōcludit astrologus agit de cęlis, z de stellis, z de motibus eoꝝ, sed non vt cadunt sub numero, z quantitate, z tempore. naturalis autem, vt mouentur, ex aptitudine naturę.

Ꝏ primo.

Dilucidatoris textus cōm. 19. D

Eiusdē antiquus.

Antolycus Euclides

Ꝏ secūda.

¶ Atqz qui ideas defendunt. latent id agētes: Pā naturales separāt formas, quę minus mathematicis separabiles sunt. Fit vo illud pspicuum, siquis vtroqz hoc est z harum nāliū formarū, z accītium mathematicoꝝ definitiones explicare intētauerit. Etenim impar qdem z par, rectum quoqz z curuum, insuperqz z numerus, z linea, z figura sine motu sunt. subaudi definibilia, q̄z res sunt mathematicę tā ad geometriā, q̄z arithmeticā spectātes. at caro, z os, z hō, q̄ ad physicū attinēt: neq̄z sine motu definiri pōt. Sed hęc ꝓinde atq; nasus symus, nō aūt veluti curuū dīr. symitas enim nequaq̄ sine naso, neq; sine cruribus blesitas definiri possunt. Curuitas vero definiri potest sine materia sensili, cū accidat ēt superficiei, vt superficies est.

¶ Intrēdit. Cōmētū pz, vez sunt nōnullę vtilitates, pri ma ibi. z manifestū est, quę est vna regula. vz. gcgd sepa rak in esse separatur rōne z nō puertitur. Et si dicas cōtra qñ duo homines in eē separāt, nō tū rōne z definitione. Ergunt qdam ꝓpter hoc dicere duos boues separari definitione nō specifica, sz individuali. Qđ est derisibile. Singularium enim nullatenus definitiōes sunt, nisi vt vliter ꝓcipiūtur, vt vbiq; Auer. sumit. Propterea vno mō dici pōt q̄ Socrates z Plato nō distinguunf sm eē essentię, equo definitio ꝓficiscit, sed sz eē accītale. Socrates enīz z hic equus differūt sm eē essentię. iō ēt definitione discrepāt. Vel dici pōt alio mō q̄ Socrates z Plato dīnt eē, z rōne, nō sumēdo rōnē pro finitiōe ipa, sed p mēte. ¶ Scōa vtilitas sumit ibi. z dixit hoc, quia quędaz formę, quę est q̄ in formis est inuenire latitudinem sz gradus sepationis, nā q̄dam formę sunt sepatę in summo, vt intellectus sepati, q nec sz ré, nec sm rōnē sunt in mā, q̄dā sunt formę penitus peretę, vt formę nāles, q̄dam sunt medię, qñ rōne sepantur. re vo cōcretę sunt, 3° ibi. z hoc qō dixit. vbi vult in nulla definitione rez mathematicaz cadere mām sensilē, in oi vo foię naturalis descriptiōe sic, numerus. n. est multitudo ex vnitatibus ꝓfecta. par vo numerus est p ę q̄lia sectilis. impar numerus p inę q̄lia. linea est lōgitudo sine latitudine z altitudine. rectū. i. cuius mediuz ab extremis nō discrepat. curuū vo cuius mediū discrepat ab extremis. figura ē id qō termino vl terminis claudit. Sic de oibꝰ alijs deduci pōt. At res nāles formę oēs cū mā definiuntur, iō in calce cōmēti. ingt. Et induxit exēplum de symitate, qñ in illius definitione poni sensilē mām pz. est. n. symitas canitas nasi. In definitiōe vo canitatis minime. cum sit depssio superficiei. Sed obycies nā numerus, linea, figura, z cętera id genus ēt a physico ꝓsiderantur. Sed illę sine motu z sensili mā definiunt, vt ait. igit physicus nōnulla sine mā definiret. Dici pt ea definiri a physico z a mathematico, a physico qdem cū motu z mā. a mathematico sine motu, vt dictum est.

¶ Cum dicit. [Latēt autē hoc facientes] intelligit vt Philoponus ingt. mathematicos, qui faciūt, qō aptuz natū est fieri, id autē qō faciunt, est separare passiones a subſtātijs sensibilibꝰ sm intelligētiā, q̄ aptę sunt separi: qui

Recognes

H

I cũ latuissent Platonicos, dixerũt ideas, credẽdo ita eẽ de formis nãlibus, sicuti de mathematicis, quare bene dixit, [facientes autẽ hoc].s. separationẽ rep mathematicarum [latet ꝛ ipsos facientes, ꝛ [dicẽtes ideas] cũ vero dixit [cũ minus sint abstracta mathematicis.] Philoponus exponit cũ nullo pacto sint abstracta nec ſm intelligentiam, nec ſm subsistẽtiã. mathematicę vero res saltem ſm intelligẽtiam sunt abstractę. Cũ vero dixit [vtrozq; intelligit tam formarũ naturaliũ q̃ magnitudinũ, ꝛ ipsarũ magnitudinũ accña, quę sunt figurę, ꝛ id genus. vñ Simplicius ait Aris. p hęc verba regulam exhibuisse, tum eorum, quę intelligẽtia separipsit, tum ẽt eoꝝ, quę non possint, ex definitionibus, gbꝰ definiunt. Cum enim definierimus, ꝛ nõ sumimus in definitione ea, cuꝝ gbꝰ jũgebant, hęc ab illis intellę sunt separabilia. ℨ autem cum sumimus ea, cũ gbus jungit. ꝓpterea dicit. [Impar enim ꝛ par, ꝛ rectũ, ꝛ curuũ adhuc ꝛ numerus, ꝛ linea ꝛ figura est sine motu,] qꝛ vnumqꝺq; horꝰ definit sine motu. [caro autem ꝛ os, ꝛ hõ, non adhuc] sine motu definiũtur vel sine reattinẽte ad motum. [sed hęc]. s. caro, ꝛ os, ꝛ hõ [dfir]. i. definiunt [sicut naris ſymitas,] quę non abſq; naſo definit, [sed non sicut curuũ dz,] qõ definitur sine naſo. qua rõne fit, vt res naturales non sint intellectione sepabiles, [cuꝝ per regulaz non sint definibiles abſq; motu. i. abſq; aliqua reattinente ad ꝑm naturalẽ, quanto minus sunt sepabiles subsistẽtia, p intelligentia horum enumeremus definitiones, ꝛ dicamus q̃ impar est numerus qui nõ é diuisibilis in duas ꝑtes ęquales. par vero, qui diuisibilis est in duas partes ęquales, rectus est, cuius mediuz nõ discrepat ab extremis. curuuz cuius mediũ ab extremis discrepat. numerus é multitudo ex vnitatibꝰ aggregata. linea é lõgitudo cuius extrema sunt duo pũcta. figura vo quę terminus vel termino claudit. p3 ex regula hęc oia intelligi posse abſq; motu. i. abſq; re attinẽte ad physicũ. caro vo est sanguis coagulatus. os é corpus frigidum ꝛ siccũ durum. ſymitas est canitas naſi. patet ex regula hęc nequaq; itelligi posse abſq; motu. i. abſq; re attinente ad Philosophum naturalem. hęc ex Philopono ꝛ Simplicio satis dilucide.

L

Dilucidatoris textꝰ cõ. 20.

¶ Indicant vo illud ꝛ mathematicarum illę quę magis naturales sunt, vt perſpectiua, armoniaca atq; astrologia. nã quodãmõ contrarię se bñt atq; geometrię. geometria nanq; de naturali quidem linea contemplat. sed nõ vt est naturalis. perſpectiua vo mathematicam quidem cõſiderat lineã, nõ tñ q̃tenus mathematicam, sed quatenus naturalem.

M

Eiusdẽ antiquus.

¶ Demõſtrãt aũt ꝛ q̃ magis physicę q̃s mathematicę, vt ꝑspectiua, ꝛ harmonica, ꝛ astrologia. ecõtrario. n. quodãmõ se bñt cum geometria, quoniã geometria physicam lineam intendit, sed non inquantũ physica: perſpectiua vero mathematicam lineam: non autez inquãtũ mathematica, sed inquãtũ est physica.

sed ἀλλὰ quoniam

¶ Scõ Ariſt. idem pbat (vt mihi videt) loco a minori, hoc modo. ſi facultates medię in definiendo concernunt ſensum ꝛ motum, argumento q̃ primę sunt naturalibus, quę penitus sunt naturales definiendo penitus cum ſensu ꝛ motu erunt. Qꝛ vero facultates medię ita sint, inquit, geometria nanq; de naturali quidẽ linea cõtemplatur, sed non vt naturalis. ꝑspectiua vo mathematicã quidẽ cõſiderat lineam, non tamen quatenus mathematicam, sed quatenus naturalẽ, vtpote vt viſilis, Armoniaca numerũ vt auditilis at qz̃onos: quę rõ docet eam facultatẽ quę penitus naturalis est, penitus rem ſuam finire cum motu ac q̃ ſensu.

N

¶ Et declarabit.) Lõmẽtũ diuidit qz̃ primo ſensuz lr̃ę exponit. 2ºibi. ꝛ dixit quodãmõ. digrediẽdo aliquãtulũ ꝑ ſoluit dubitatiuncũlam literariam. prima pars patet.

¶ Et dixit quodãmõ.) Soluit dubitatiũculã. vz. cur has medias vocat quodãmõ ℨias geometrię, ꝛ arithmeticę. Rñdet, qz̃ sunt extremę geometrię ꝛ nãlis. nã geometria penitus omittit ſenſilẽ mãm. naturalis eã omnino claudit. Ät perſpectiua materiã ꝑsideratẽ geometria ſuppeditat. e nãli vo formã. ꝑsiderat enim lineã. n. mã est ſuę ꝑsideratiõis. viſilitas vo forma. quare mediũ tz in extremis. Sil'rõne armoniaca materiaz ex arithmetico nãcis̃citur. vz. numerũ formã vo a physico. vz. ſonorum. cõtemplatur. n. numerum vt ſonorus.

O

¶ Etiõ.) Ex hoc infert q̃ ꝑsideratio ꝑspectiui ꝛ muſici de rebus ſuis nõ est penitus naturalis, ſed ꝓpiozi naturali facultati, cũ formã habeant a physico, materiã vero a mathematico. mõ forma potioz est materia, vt dictuz est. Sed q̃runt quomõ mathematicus definit p materiaz intelligibilem. etſi de hac re in 3º de aĩa aliqua dixerim in expõne cõmenti. 11. nũc debes scire q̃ quid sit intelligẽdũ p mãm intelligibilẽ sunt duę põnes. vna expositoris 3º de aĩa. ibi vbi vult mãz formaꝝ mathematicarũ esse ipm ptinuũ. nã est subtũ omnium figurarum.

Qõ si mathematicꝰ definit p materiã intelligibilem.

¶ Vnic opponit Jo. qñ cuz ptinuuz sit res mathematica, adhuc hẽbit materiã. Scõ tunc nõ abstraheret a ſenſilimã. est. n. cõtinuum ſenſile cõe. ℞ propterea est secũda positio Joãnis, quę vult materiã mathematicoꝝ eẽ subãz, qñ nihil est subiectũ mathematicoꝝ ꝓximũ nisi ſuba, cũ sit cã ꝓpinqua, vt dicit Plato. Amplius mathematicus abſtrahit a ſenſilibus qualitatibus. igit ꝑsiderat omne qõ est citra illas, ꝛ ita ſubaz. Sed huic ℨiximus 3º de aĩa. ꝓmo qz̃ Auer. 7º metaphyſi. cõ. 35. in fine. velle vt lineã ꝛ eius modi nõ ꝑsiderari cũ ſuba, sed vt mã figurarum. Sil'r 12º metaphy. tex. cõ. 44. Scõo, qz̃ tunc mathematicus ꝑsideraret pnˢ ſubstãtiã. nihil enim ꝑsiderat aligd in ordine ad ſubaz, quin in ordine ad pnˢ illius intrinseca. Hoc est ℨ Auer. 3º metaphyſi. cõ. 3. Sed quicgd ſcripſerim ibi, nunc videt mihi esse võm q̃ mathematicus q̃dã cõtemplat vt affectiões veluti figuras ptinuoꝝ, ꝛ numerozũ, q̃dam veluti ſubita affectionũ: vt ptinuũ in geometria, ꝛ numerũ in arithmetica. In geometria. n. affectiones cõtinui cõſiderat vt figuras, ꝛ cętera quę huiꝰ in sunt p ſe. In arithmetica vo affectiões numeroꝝ, vt par vl impar ꝛ cętera id genus. Tũc dico ꝓmo q̃ mã intelligibilis, hoc est quę ſenſibus nõ ſubiacet, sed intellectuꝰ ipsaꝝ affectionũ in geometria est continuũ vt recte expositor ait. In arithmetica vo est nũerus. Propterea eius modi affectiones definiunt per cõtinui aliquã ſpẽm, vel numeri. Dico 2º q̃ ſi numerus et ptinuũ vlterius cõſiderent vt accidẽtia sunt, etiã intelligi non pñt niſi in eoꝝ definitiõe cadat ſuba, ꝛ tũc materia illoꝝ dici põt ſuba, vt recte Joãnes autumat. Verũ vt perſpectiuus ſumit a geometra definitionẽ lineę, ꝛ harmõicus ab arithmetico definitionẽ numeri, ita geometra definitioneꝫ ptinui ſumit a metaphyſico, ꝛ arithmeticus definitionẽ numeri. Arithmeticus igitur ꝛ geometra affectiones horꝰ definiũt per ꝓpria eis. at ſubita illarum definit per ꝓpria metaphyſico, ꝛ vt inuit habitũ metaphyſici, qz̃ vt recte ait Ariſto. mathematicus ſubę nullã facit ꝑsiderationẽ vt mathematicus, sed ſi facit,

P

Vtꝝ medię sint magis nãles.

Põ ꝓpria.

Q

A id efficit per habitũ ſuperiozis. Tũc ad rõnes ℨ expositorẽ. ad ꝑmã dico q̃ ptinuuz est res mathematica, ſz est ꝓxima res, vtpote cõe ſubtuz, cuius definitionẽ ſumit a ſuperiozi artifice, ꝛ ita cõcedo q̃ hz mãm intelligibilem vt ſubaz, sed nõ ſpectat ad mathematicũ, sed trãſcẽdit illius dioceſim. ¶ Ad 2ᵐ p3 ſolo. mathematicus enim abſtrahit a ſenſilibus ꝓpꝛys, nõ cõibus. De põne vo Joannis dico q̃ ſi velit q̃ mã oium rerũ mathematicaruz vltima sit ſuba, ꝛ ꝑsideratа ab ipo mathematico, errat, qz̃ ſubstãtia trãſcẽditur in ſdictionẽ mathematici. Sed ſi velit q̃ sit vltima intelligibilis mã, ꝛ ſpectãs ad alũ artificem, recte ſentit. Sunt. n. ſcietię ſpãles ita metaphyſicę cõnexę, vt ſp describtiões ſubiectoꝝ ꝓmo ꝛ inde lucrent. Et p hẽ faciũt rõnes. oẽs. n. pbãt de ſubstãtia non ꝑsiderare mathematicũ, qõ verũ est vt mathematicꝰ, ſz vt induit metaphyſici habitũ, reſoluit tãdẽ ad ſubaz ꝛ ꝓncipia ſuę.

B

Si nãlis p mãm definiat qõ.

¶ Lõſequẽter quęrit vtrũ nãlis definit per materiã ſenſilẽ. Jo. rñdet q̃ materia ſenſilis é ſubiectũ qõ est ꝓncipium motus: ꝛ ita vult vt oĩa definiat per talẽ materiã. Sed hẽ ſtare nõ põt, qñ motus é ſenſile cõe veluti magnitudo ꝛ numerus. igit physicus ſe haberet vt mathematicus circa ſua ꝑsiderata. Propterea vẽ mihi Ariſt. intelligere per materiã ſenſilem oẽ illud qõ est infra quãtũ, ꝛ ſub hoc ptinet oẽ mobile q̃cunq; ſpẽ motus, oẽ ſenſile q̃cunq; ſpecie ſenſilis. Scię enim hę sic ſtatutę sunt, q̃ vbi definit physica incipit mathematica, vbi hęc definit, ſumit metaphyſica, qua rõne fit vt p materiã ſenſilẽ intelligamus oẽ ens infra ens quantũ, qõ ió dz materia, non qz̃ ſubiacet formę, ſed qz̃ ſubiacet cõſiderationi physicę. Tunc dico q̃ definitiones naturales ſemp vanẽ per aligd ptentũ ſub hac materia ſenſili, veluti definitiones geometricę p aligd contẽtũ ſub ptinuo aut numero, vt ſigs ſymitatẽ definiat, addet naſum. ſigs vo blęſitatez addet crura, naſus vo ꝛ crura ſub ipsa ſenſili mã ptinẽt, ꝛ i cęteris idẽ facile ſpectari põt. ¶ Lõſequẽter q̃runt vtrũ. Facultates medię vt perſpectiua ꝛ harmõica atq; astrologia sunt magis naturalis vt tenſiũt Ariſt. The. ꝛ Auer. ¶ Circa qõnez aĩaduersione dignũ, ꝓmo q̃ pclusio pure mathematica est per ſyllm, cuius ambę ꝓpões sunt pure mathematicę, naturalis vo pure est per ſyllm cuius ꝓpões sunt pure nãles. Media vo est per ſyllm cuius maior é mathematica, minor vo media, ꝛ p experiẽtia ſumpta p3. pbat. n. astrologus cęlũ esse ſphęricũ sic. oẽ illud est ſphęricũ in cuius medio est pũctus e quo oẽs lineę ducte ad circũferentiã sunt ęq̃les. hęc maior est geometrica. Sz cęlũ est tale, hęc est media. ꝛ per expientiã accepta. ꝛ tũc pcludit. igit ſphęricũ. ¶ Hoc ſtãte dicũt duo. Primũ, ſcię mędię nũcupanť magis mathematicę. Primũ pbat q̃druplr. rõne certitudinis, rõne finis, rõne denoiatiõis, ꝛ rõne inceptionis ꝛ definitionis. Rõne certitudinis, qñ certitudo illarũ nec est tãta sicut mathematicę purę ſz pręcise sicut ſcię naturalis. est. n. cõpoſita ex certitudine mathematicę purę, ꝛ physicę, quaꝝ ſcia est mínor, ió illiq̃nať, est. n. demõſtratio eap. cuius maior é certa certitudine mathematicę minor certitudine physica, ꝛ ita vna copulatiua cuius vna ps é incertior, ꝛ ita tota erit incertior, sicut illa ps. Rõne finis vo, qz̃ incipiunt a mathematica, ꝛ terminãt in naturalẽ. A fine aũt est rei eẽ. Rõne denoiationis, qñ denoiatio potius dz esse ab eo qõ est vti forma, q̃z ab eo qõ est vti materia. mõ in his medijs rõ formalis est a naturali, mãlis a mathematico. Rõne definitionis qñ vt dicit Aristo. hę incipiũt mõ ℨio geometrię. Dñt ſcõo q̃ magis sunt appellandę mathematicę q̃z nãles. ſaltẽ qz̃ cũ eis addiſciſolent. ¶ Sz vẽ q̃ hęc ſuperfluant, ꝛ incõrulte dicant. Supfluunt qdẽ, qñ ſcda rõ pcidit cũ quarta, finis. n. ꝛ desitio ideꝫ sunt. Scõo, oĩs certitudo tã definitiua q̃ demõſtratiua accipiť a rõne formali ꝑsiderandi, vt qñ rõ formalis cõſiderãdi in physica est mobilitas, ideo definitio ꝛ demonſtratio ſemper erunt pcernendo mobilitatẽ ꝛ materiã ſenſilem. Propterea dico q̃ eiuſmodi sunt ſm rem magis naturales, qñ mãm nãciſcitur a purie mathematicis, formã ꝑsiderãdi a physica. Et hinc certitudinem bñt a physica, ꝛ modũ definiendi ꝛ demõſtrandi. Loquitur vo incõſulte, qz̃ ſi a fine res ſumit ſpẽm ꝛ nomen, ꝛ finis harum est ad rẽ physicã, iure erũt physicę appellandę, cuius ℨiũ dñt. ¶ Propter qõ dico q̃ ſcia ꝛ dẽ habitus ꝛ dẽ forma. a ſubiecto materiali habitus appellatur, a ſubiecto vo formali forma. quo fit vt nomine habitus sint magis dicendę mathematicę, cum materiã habeãt ab illis. nomine formę magis naturales dici debent, cuiꝰ formam habeant inde.

Sol. ꝓpa.

F

¶ Qz autez nãles formas neq; intelligere, neq; definire possibile sit sine materia, demꝑt per ſcietias, quas qdam medias vocãt. ꝛ dicit. [Demõſtrãt aũté, ꝛ quę magis physicę q̃s mathematicę]. i. vt exponit Philoponꝰ, quę ꝓpius sunt physicis, q̃s mathematicis, [vt pſpectiua, ꝛ harmonica]. i. muſica, [ꝛ astrologia]. s. q̃ theoretica est, ꝛ exponit quo mõ hę ſcietię illud demonſtrent, ꝛ dicit. [Ecõtrario. n. quodãmodo se habẽt] ſcietię ille [cũ geometria.] cuius cãm affert, ꝛ dicit, [quoniaz geometria physicã lineam intẽdit,] accipit. n. lineas ex corporibus nãlibus. (vltima. n. corpoꝝ nãliũ sunt lineę) et eas nõ tãq; terminos nãlium corpoꝝ ſpeculatur, ideo dicit, [ſed ſubaudi eaz non ſpeculat [inquãtũ] est [physica]. i. inquãtuz est in corpore nãli, nã ſeparãs ipſam a nãlibus corporibus ſic ſpeculatur. [perſpectiua vo mathematicã lineã intẽdit,] qz̃ accipit lineaz, quę definit in mathematica sine corpore nãli, non aũt illaz considerat, [vt mathematica] est, quia ea vtitur. vt viſualis, ꝛ vt in corpore nãli. nihil. n. é viſibile, niſi sit in corpe naturali, perſpectiua. n. ſpeculans accidentia circa viſus, ꝛ aſpectus lineaꝝ rectarũ, ꝛ circa extramiſſiones, ꝛ refractiones, ꝛ angulos qui conos conſtituũt, hęc accipit ex geometria nõ ſine motu ꝛ materia cõſideraõ. Sligit ꝛ lineas, quas ſpeculať perſpectiua, ꝛ nũeros quos cõtẽplať harmonica, ꝛ circulos, quos ſpectat astrologia, quę idonea sunt, vt ſepenť. nõ ſemper ꝛz separare, q̃to magis nõ ꝛz separare nãlia ipſa, quę nullo pacto deſiniũtur sine motu, ꝛ mã. ergo nõ danť ideę, quę sunt naturales formę ſeparatę. ¶ Aũadvertendum Dimũ Thomam velle materiã intelligibilẽ rerum mathematicaꝝ esse ipm ptinuum, qõ verũ esse puto intelligẽdo p res mathematicas ea, quę mathematicus ꝑsiderat per modũ accidentiũ, vt figuratiũ, Bandauẽſis autẽ asserit materiã intelligibilẽ esse ſubam, qõ est fortaſſe verũ reſpectu oĩum, quę mathematicus ſpeculať tã vt ſubiectũ q̃s vt accidẽtia: ꝛ per ſubaz nõ determinatã. vz. certe ſenſibilitatis ſenſibilem, ſed ſm rõnes ꝓfusaz intelligo, est. n. lineа iõgitudo ſubę alicuius, cuius extrema sunt duo pũcta. ꝛ superficies est latitudo alicuiꝰ ſubę, cuius extrema sunt duę lineę, ꝛ sic de cęteris. mathematicus. n. nõ põt imaginari lineã, vel ſuperficiem, quin illã fingat in aliqua ſubſtãtia confuſe ſumpta. ió nõ abſtrahit a ſuba confuſe ſumpta, ſz abſtrahat a ſubſtãtia diſtincte accepta. nec é inconueniẽs mathematicũ diſtincte cognoſcere aligd in ſuo genere per aligd, quod ipſe nõ diſtincte cognoſcit, in ſpecie. ¶ Quęſtuimus an astrologia harmõica, ꝛ p.

Eꝛ Lõſutatio.

Recoģnes

Vtꝝ rõnis ſz Siplicii lineę numeri circuli

De mã itelligibili.

H

Qõ.

I spectiua, sint magis nales, quicqd cōmentarys dixim⁹, vt mihi aliqs comparationem supponere positiuū, vt cū dicimus, Socrates est Platone prudētior. supponit enim hęc cōparatio vtriqz prudētez aliquā esse, quę positiuum nō supponit, vt simia est humanior cerno, neuter. n. est humanus. est enim sensus simiam plus habere humani qz ceruū. Tunc dico has facultates, quas iunio res medias appellāt, esse mere mathematica s, cū oēs g mathematicā scribant, illas inter mathematicas enumerent z hac rōne non sunt medię, nec illas Aristo. medias dicit. Sēdo dico has eē cęteris mathematicis magis physicas cōparatione nō supponente positiuū. non enim sunt physicę. igitur sunt magis physicę, qz hñt plus de physico qz arithmetica, z geometria. hñt enim rōnē formalē subiecti physicā. Juniores vo hāc cōparationē asserūt supponere positiuū, cuz dicant eas eē physicas, z mathematicas, sz magis physicas, g vo aiūt has esse medias, nō recte dñt. non enim in vbis Aristot. hoc legitur. Aristoteles enī ait ἄλλοι δὲ καὶ τὰ φυσικώτερα τῶν μαθημάτων. idest, declarant autem et quę magis physica mathematicis. igitur eas non vocat medias. nec cōparatio hęc pōt supponere positiuū, qz arithmetica, z geometria nō sunt physicę, quare hę non sunt magis physicę geometria, z gerithmetica. igit comparatio Arist. dz intelligi non suppositio positiuo.

K

Dilucidatoris textꝰ cō. 21.

¶ Quoniam vo bifaria natura est, forma. vz. z materia, res naturales perinde contemplemur oportet, atqz si de symitate quid sit consideremus. quare neqz sine materia, neqz sm materiam res tales erunt.

Eiusdē antiquus.

L

¶ Qm aūt natura dupliciter dicitur z spēs, et materia, sicut de symo quid sit intendimus, sic considerandum est. quare neqz sine materia, neqz sm materiā hmōi sunt. et enim iam et de hoc dubitabit aliqs dupl'r, cū duę naturę sint, de vtra est physici, aut de eo quod est ex vtrisqz? z si de eo quod est ex vtrisqz, z de vtraqz, vtrum igit eiusdē, aut alterius vtrāqz sit cognoscere?

¶ Complevit differentiam inter naturalem z mathematicum, nūc vsqz ad quantū, z quę consideret naturalis disputat, z primo concludit ppositum, z ingt. Qm vero bifaria natura est forma. vz. z materia, res naturales perinde cōtemplemur opz, atqz si de silitudine quid sit consideremus. quare neqz sine materia res naturales describunt. neqz per materiam res naturales erūt tales z definibiles. Expositor credit Aristo. declarare ad naturalez ptinere cōsiderare de materia z forma, z hoc per duos pcessus, quos ex textu elicit. Sed hęc expō ē contraria textui. Arist. enīz concludit res naturales definiri non sine materia. z non per materiam. Jdeo melius cum Themistio vigz Arist. concludat definitiones naturales, neqz esse sine materia, neqz esse fz materiā. Jō vtiꝫ vno enthymemate hoc mō. duplex ē natura, z supple quelibet spectat ad naturalez. igit naturalis cōtemplatio de rebus naturalibus est, vt illa de similitudine, quę definit nō sine materia. non tñ per materiaz.

M

¶ Sz obycies qūo pt naturalis res definiri nō sine materia, nō tñ sm materiam. Dici pōt aliqō esse non sine alio, qō tñ non est sm ipsum. verbi cā homo nō est rōnalis sine risibilitate, non tñ est rōnalis, propter risibilitatē. Quamobrem (vt ait Themistius) definiturus rem nālem, vtetur quidē materia, z ita non sine materia. Sz definiet p formā, z ita pars definitiua erit sola forma, z pe formę. materia vo ponet vt apparens ps, non vā, qz tanqz cā sine qua nō. Et hęc est mēs Auerrois vbiqz, vt alibi diſputauimus.

N

¶ Cum assignasset differentiam inter mathematicum, z hm naturalem, nunc mouet qōnes, z primo resumit quales definitiones sint naturales, z dicit. [Qm aūt natura dupliciter dicitur, z species, z materia, z pretermisit alia significata, qm non faciunt ad propositū qōnum, quas mouet, z subaudi tu, z de vtraqz considerat naturalis hm, ideo concludit, z dicit. [sicut de symo qd sit intēdimus]. i. sicut ipsuz definimus, [sic ꝑsiderādū ē] subaudi z definiēdū cōposita nālia, [qre neqz sine mā] definiēda sunt, qm nec symū definit sine naso, [neqz sm mām]. s. solaz, vt supplenit Philoponus, [huiusmodi] subaudi composita naturalia [sunt] definienda. qui enim definit symitatem dicit q sit camitas nasi, vel qui definit symum, dicit q sit nasus camus, vbi non sola materia ponitur in definitione. Simplicius autem aliter dicit, ait enim q sicut qui cognoscit symum, cum naso cognoscit, tñ cognoscit sm concamitatem, sic q cognoscit composita naturalia cum materia cognoscit, tamen sm formā cognoscit, z hoc nō ab re. nā naturalis naturę est contemplator, natura autem cū dicat de materia, z de forma, peculiarius sm formā dī non indecēter igit dz naturalia composita cognosci sm formam. ppterea dicit, [quare non sine materia hmōi]. s. cōposita definibilia sunt, qm materia debet poni in definitione, sed qz forma est principalius natura, [neqz sm materiā] dñr illa definibilia, sed sm formā, tanqz per ptem definitionis pncipalē. Deinde mouet qōnes, vbi Simplicius ait, q ideo mouet qōnes, qz vī ea q hic dixit, sine demonstratione tractasse, reuera tamen demonstratione illa tractauit. si enim dupl'r natura dz, z altera altera peculiarior, z notior ē, merito naturalis de vtriqz est dicere, sed sm peculiariorem, sed quoniā hęc perinde ac sine demonstratione dicta sunt, ideo dignum esse ait, si cum duę sint naturę elementares, quę nā in considerationem naturalis deducatur, z ex diuisione qōnem hāc pfert. vī dicit. [Erenim igz z de hoc dubitabit aliquis dupl'r, cū duę naturę sint, de vtra] an de materia an de forma [est physici]. s. in definitiua rōne indagari. ideſt vt exponit Philoponus, vtrū per mām an p formam definit physicus, [aut de eo, qō est ex vtrisqz,] est subaudi physici in definitiua rōne indagari. i. aut dz definire per eam definitionem, quę est ex vtrisqz. Hāc qōnem Philoponus ait motam eē primo de aia, vbi asserit definitiones assignari vel ex specie, vel ex materia, vel ex vtrisqz simul, vt est videre in ira, quę ex materia definitur, q sit ebullitio sanguinis circa coz. ex specie vero q sit appetitus vlciscendi, ex vtraqz antē simul q sit ebullitio sanguinis circa coz propter vlciscendi appetitū. tūc subdit. [z si de eo, quod est ex vtrisqz] subaudi physici est indagari in definitiua rōne. i. z si definit per definitionem est physici indagari in definitiua rōne cōpositaz ex vtrisqz, [z de vtraqz]. i. igit definit p vtrāqz scz materiā, z formā seorsum, nā aliqñ per solaz foāz, aliqñ per solam materiam. Tunc quęrit, cum p vtrāqz scz seorsum physicus definiat, [vtrū igit eiusdē]. s. physici vt expōit Philoponus aut alterius physici atqz alterius physici [vtrāqz sit cognoscere] idest per vtranqz seorsuz sit definire, an definitio, quę est per solam formam spectet ad vnam naturalis philosophię partē, q̄ vero per solā materiam, ad aliam partē. est .n. multiplex

O

P

Q

A plex physicus, sicuti multę sunt partes nālis phię. Dęc est expositio Philoponi. Simplicius autem refert has qōnes ad considerationes, z dicit sm hanc expōnem Arist. [etenim iā z de hoc]. s. qō dicturz est q naturalis cōsideret materiam z formam, [dubitabit aliquis dupliciter. idest per duas distinctiones, quarum primaz affert, z dicit. [Cum duę naturę sint, de vtra idest de qua istarum [est physici] cōsiderare, vtrū de sola materia, an de sola forma, [aut de eo] scilicet composito, [quod est ex vtrisqz. z si de eo, quod est ex vtrisque, z] pro ergo [de vtraque] seorsum est physici indagari. Impossibile enim est compositum cognoscere non cognitis seorsum simplicibus, ex quibus constat. Et si de vtraqz seorsum est naturalis Philosophi indagari, [vtrum eiusdem, scilicet partis naturalis philosophię, aut alterius] atque alterius, sit vtranque] seorsum [cognoscere] verbi de forma in Libris de animalibus, vel alibi, de materia in libro physicorum, vel alibi. Expositio quidem primę Philoponi videtur verior, quoniam Aristoteles dicit. [Etenim iam z de hoc dubitabit aliqs dupliciter, [modo illud pronomen, hoc ostendit id, qō proximis verbis concluserat. videlicet q definitiones naturalium rerum sint veluti definitiosimi, scilicet per materiam z formam. igitur quęrit de definitione. Expō vero Simplicij est consona ys, quę statim subscribit.

B

Dilucidatoris textꝰ com. 22.

¶ At veteres quidem enim respicienti, de materia videbitur vtiqz esse. nam Democritus z Empedocles de forma z quidditate modicū quiddam tetigerunt.

Eiusdē antiquus.

C

¶ In antiquos enīz aspicienti videbitur vtiqz esse materię. In parua enim parte quadā Empedocles z Democritus speciem. z quod qd erat esse tetigerunt. Sed si ars imitatur naturam z eiusdem scientię est cognoscere speciē z materiam vtiqz ad aliquid, vt medici sanitatem, z choleram, z flegma, in quibus est sanitas. Similiter autem et ędificatoris est considerare z speciem domus, z materiam. quoniam lateres et ligna, similiter autem et in aliis, z physicę vtique erit cognoscere vtraqz naturas.

et ſic autem

¶ Soluit qestionem, z primo narrat positionem antiquorum. z inquit. At veteres quidē enim respicienti, de materia vtiqz videbitur esse consideratio naturalis. nā Democritus z Empedocles de forma z quidditate modicum quiddam tetigere. Prętermisi verbum grecum meros, hoc est partem, esset enim translatio, hic in modicum. n. quiddam partem, quod cum ad sensum non faciat, prętermisi, tu vo potes id legere, z idem erit.

D

Tex. 22.

¶ At si ars imitetur naturaz, eiusdem sane scię erit formam z materiam vsqz ad terminū quendam spectare. veluti medici sanitatez et bilem z pituitam, in quibus est sanitas. z ędificatoris similiter z formaz ipsius domus atqz materiam, quoniaz lateres z ligna. Similiter autem z in cęteris id genus. physicę itaqz, z vtraqz naturas cognoscere competit.

¶ Soluit nunc qestionem sm veritatem z vult ad physicam facultatem spectare vtranqz. Primo natura efficit effectum cū vtriqz. Sed ars aut est natura aut ęmula imitatrix qsillius. igitur ars considerabit materiam z formam. Ut exemplis quoque testatur medici z ędificatoris. Et eius sermo translatione patet. ¶ Sed syllogismus literę est. ars considerat materiam z formam. physica est ars. igitur considerat materiam z formam. modo iste syllogismus est ex particularibus, q si maior est vniuersalis hoc modo. omnis ars considerat materiaz z formam, tunc vel per artem intelligit communez rationem ad practicas z speculatiuas. Et tunc maior ē falsa de mathematica, quę solam formam spectat. Aut intelligit artem practicam, z tunc minor est falsa, physica enim non est ars operatiua. Dici potest, q per artem intelligit quoddam commune speculatiuis z practicis, z concedo q mathematica considerat formam z materiam intelligibilem, vt fuit dictum. z cum dicitur q solam formam considerat, dici potest pro nunc hoc eē verum in demonstratione. Tu vero lege quę diximus in expositione primi commenti.

E

F

G

¶ Et cum homo.) Hoc commentum diuidi potest in expositionem literę, z digressionem. digressio ibi. non debes intelligere. Prima pars patet, verum colligi possunt duo. Primum, est ratio textus, vt mihi videtur facit vnum enthymema, cuius antecedens sunt tres propositiones. Prima, ars considerat formam z materiam vsqz ad certum terminum. Secunda, ars assimilat naturę. Tertia, consideratio naturalis debet conuenire actioni naturę, hoc modo. videlicet q illud quod est notum apud artificem sic illud quod est notum apud naturam, quę est artifex rerum naturalium. Tunc infert manifestum q vnius scientię est scire has duas naturas.

¶ Sed contra dubitabis, quoniam primo huius. commen. 3. dixit oppositum, dixit enim actionem naturę ex causis esse, nostram vero econtra ab effectibus. Secūido, dubitare potes quare ars est imitatrix naturę atqz illius ęmula, videtur enim in multis deficere. ¶ Ad primam dici potest q Auerr. cōmen. 3. dicto locutus est in primo processu. vbi a notioribus nobis proficiscuntur. at nunc loquitur in 2° processu, vbi a notis naturę procedimus. ¶ Ad scōam dici potest artē ęmulari atqz imitari nām ꝓpter duo. Tum qz generatur in nobis a cognitione rerum naturalium, z cum genitum debeat assimilari generanti, iure ars naturę erit ęmula. Tum quia opus naturę est opus dei, z cū nos appetamus assimilari deo, iure naturę etiam assimilari enitimur.

¶ Et scientia de forma.) Ponit differentiam inter considerationem scientię z artis circa materiam, z vult artem de materia agere vsqz ad certum terminum. scientiam vero simpliciter de prima z vltima materia.

¶ Non debes.) Hęc est digressio, vbi primo remouet dubium. nam in litera dictum est artem considerare de materia vsqz ad terminum certum. Ex hoc sumi posset etiam scientiam idem facere. Respondet q non est simile, quia cognitio artis est particularis, z de particularibus. scientia vero est vniuersalium. ideo ars considerat materiā particularem vt ędificatoris lateres. Medicus humores. scientia vo vtrem z cōem omnibus materijs. z sic patet differentia.

H

¶ Si autem est.) Sed contra hanc differentiam arguitur dupliciter. Primo quia scięntia particularis vt scientia de animalibus non materiam vniuersalem omnib⁹ spectat. Sed materiam proximam. Igitur scientia considerat materiam particularem etiam. Secundo ars considerat materiam cōez vt medicus humores, q sunt materia communes omni sanitati. Respondet Auerro. q si daretur ars communis omnibus artibus hęc con-

I siderat materiam communem omnibus formis artificialibus, sed quoniam non datur hęc ars communis, ideo omnis ars materiam particularem suę operationis considerat, vt medicus humores. Faber lignu. Sutor pellem. ⁊ id genus. ar in ipsis omnibus scientijs naturalibus datur vna communis omnibus, vt scientia hęc tradita in isto lib. ideo hęc agere debet de communi materia omnibus formis naturalibus. Tunc ad formam dico q̄ omnis ars considerat materiam particularem. Non tamen omnis scientia, quoniam non scientia naturalis hic tradita, ⁊ ita patet differẽtia. Ad secundum dici potest q̄ per particularem intelligit non individualem, sed contractam ad certam formaꝫ spẽm. vt sutor pelleꝫ ptemplatur, quę est mã calcei. Medicus humores qui sunt materia sanitatis.

¶ Auicẽna autem.) Tunc narrat positionem Auicenne, qui dicit duo. Primum q̄ naturalis tñs mãm, ppinquam considerat. Scõm q̄ prima materia ⁊ oĩbus cõis spectat ad metaphysicum.

¶ Et peccauit.) Ponit motiuum, nulla scientia probat principia sui subiecti, q̄ tunc eius probatio erit ad artem superiorẽ. Nulla scientia probat causas sui subiti. Igitur in nullo genere demõstrationis causę pñt demõstrari in scientia cuius sunt.

¶ Et non est.) Respondet q̄ ista ratio nulla est, quia arguit ab vna particulari ad vniuersaleꝫ. bene enim causę non possunt demonstrari in genere demonstrationis simpliciter, siue ꝓpter quid. causas tamen esse per demonstrationem signi nihil prohibet demonstrari in scientia, cuius sunt, saltem demonstratione quia, hoc est signo ⁊ ab effectu.

¶ Sicut fecit.) Probat quod dixit. nam Aristot. in ꝑmo huius demonstrauit materiam esse per transmutationem, quę est causa corporis mobilis. mõ transmutatio est signum inuentionis materię.

¶ Si fuerit. contra.) Nam demonstratio signi sumitur ab aliquo accidente proficiscente a materia. Sed aliquod accidens competens materię est naturale, vt trãsmutatio. aliquod est abstractum competens materię vt est vna entis species, vt pote potentia. Igitur põtin vtraq; demonstrari.

¶ Et videtur.) Respondet q̄ ꝑma materia non potest declarari ꝓpzie, hoc est demõstratione efficaci, ⁊ ex necessarijs nisi per signum naturale. Sed primus motor, nec ꝓpzie nec impꝛopzie declarari potest, nisi signo naturali. Et ita cõcedit materiam primam esse saltem demõstratione impꝛopzia aliquo modo posse declarari in metaphysica. Primum vo motorem esse nullo modo. ⁊ forte intelligit q̄ demonstratio prima motoris metaphysica est euidẽtis infirmitatis. Ratio vo qua deducitur mãm esse per viam potentię ⁊ actus est colꝛatioꝛ, lz adhuc imbecilla.

¶ Alia autem.) Arguebat Auicen. aliquod in effectibus est dependens. Igitur est aliquod independens. Aliter esset processus in infinitum. Respondet q̄ hęc via non est demonstratiua, quoniam procedit ex creditis, concederem enim esse aliquod dependens ⁊ processum in infinitum, modo hoc nemo ꝓbat nisi physicus per motum, vt pz in 7o huius. ⁊ ita tanq̄ creditum sumit nõ eẽ processum in infinitum. Amplius dependentia est modus entis separati per essentiam, aut per indifferẽtiã, aut modus entis mobilis. Si modus entis separati per essentiam, aut per indifferentiam petit esse ens separatum, vt fuit dictum cõmento vltimo. Si entis mobilis, tunc hęc ratio erit physica.

¶ Cum autem.) Sed tunc dubitares vbi causę subiecti hñt causas, ⁊ notiozes, vtrum possint demonstrari demonstratione simpliciter siue ꝓpter quid in arte cuius sunt. Respondet Auer. q̄ vnamet demonstratio erit ꝓpter quid ⁊ quia, vt si causę habẽt causas, ⁊ demonstrentur respectu scientię subalternantis, demonstratio erit ꝓpter quid. respectu scientię subalternatę erit quia, qñ sumit illam ab subalternante, ⁊ non p se eas contemplat. ⁊ ita aliqua demonstratio ꝓpter qd potest respectu diuerso dici quia, sine demonstratio signi. Quę res fortasse ꝓpter quid, neq; subiectuꝫ esse, neq; subiecti species esse potest demonstrari in scientia cuius sunt subiectuꝫ ⁊ species. ⁊ ꝓncipia esse est demonstrabile. Jam diximus subiectum esse sumi in scientia, aut vt notum ex sensibus, aut a scientia superiori. Primo q̄ subiectum scientię comparat̃ velut obiectũ potentię. mõ omnis potentia supponit obiectum esse, vt circa ipsum operet, aut vt ab ipso moueatur. velut carpentarius lignum supponit vt lecticam agat. Faber ferrum vt cultellum efficiat, ⁊ in cęteris id genus. Jgitur scientia oꝫ supponere subiectum esse, vt in eo affectiones spectet. Secundo ꝓcognitum nõ est quęsitum. suppositum non est ꝓbabile. Sed subiectuꝫ eẽ est ꝓcognitum in scientia, ⁊ suppositum respectu affectionum, atq; oĩum consideratoꝝ in ea arte cuius est. igitur non erit quęsitum. Species vero subiecti esse minime est demonstrabile, quoniam esse subiecti est esse specierum, vbi enim species esse esset demonstrabile, et subiectum esse esset quęsitum. Si quidẽ esse sit vnũ omnium. at quia ꝓncipia differunt esse ⁊ re a subito, nihil prohibet ea demonstrari si fuerint ignota saltez demonstratione signi, vt dicit Auer. Sed adhuc ambiges si ꝓncipia esse est demonstrabile in scia, cur subiectũ esse per illa ꝓncipia a ꝓiori non erit demonstrabile? Diximus illa ꝓncipia esse inuenta in ea scia per aliqđ in scia infra subiectum, qđ est aut minus notum subiecto, aut nõ notius. ⁊ ita cognitio ꝓncipioꝝ non crescit intrin vt possit sufficere ad demonstrandũ subtum esse. ¶ Sz dices cur intellꝰ negocians non potest augere cognitionem ꝓncipioꝝ intrin. Dici potest tale crementum effici nõ posse per ea quę pertinent ad scientiam, quin illa semper essent aut ignotiora subiecto, aut non notiora. iõ si fieret, ascendendum esset ad superiorem scientiaz. Sed de his in expositione cõmenti vltimi huius ꝓmi multa diximus. Hęc satis.

¶ Cũqõnem mouisset, ac diuisisset, demonstrat q̄tum de ys qõnibus est in naturali philosophia veterum. et dicit. ¶ Jn antiquos enim aspicienti videbitur vtiq; esse materię ſubaudi consideratio naturalis. Cuius rationem affert, ⁊ dicit. ¶ Jn parua enim parte quadaz Empedocles ⁊ Democritus speciem, ⁊ qđ quid erat esse].i. formam[tetigerunt.]De materia eniz omnibus pñscis maxime fuit curę dicere, de forma alꝫ quidem nullum sermonem fecerunt, alꝫ autẽ omnes, qui de forma mẽtionem fecerunt parum, aut nihil de ea fuerunt sollicíti. Di autem fuerunt Democritus ⁊ Empedocles. Democritus enim subiectam materiam dicit esse atomos, causas vero formales figurã, positionem, ⁊ ordinẽ. Empedocles vero formales cãs asserit litem, ⁊ amicitiaz, quę licet effectrices causę sint, tamen formales etiaz ipsas esse dicit. ¶ De Anaxagoza vero non meminit, g in tellectum inter principia enumerauit, cuius rationem Philoponus assignat, quoniaz vt in Phędone dicitur, q̄uis intellectum causam fecisset in generatione mundi, non tamen illum cãm ꝓstituit in generatione rerum particularium

N

O

P

L

M

'Recognes

Q

Empedo. Democrit⁹

De Anaxagoza. Expõ Philoponi.

A 'Refutatio

particulariuz, sed rursus decidit in causas materiales, vputa in similaria. ¶ Sed q̄ in gñatione rerum particularium vtatur intellectu, manifestum est, qñ asserit generationem nihil aliud esse q̄z segregationem, quę fit ab intell⁹. Fortasse igit de Anaxagoza non meminit, quoniam intellm Anaxagoras non dicebat esse formã materialem, qualis est cã, de qua nunc loquimur. sed est causa ſecernẽs, ⁊ cõponens ea, quę separantur ab ipso chaos. Dic enim intellectus, quem Anaxagoras asserit, nulli rei est quintus, sed solus in ipso est. Quãtum igit ad pbiam pñscoꝝ pertinet, posset videri solum de mã esse differendũ a Pho nãli. cuz hoc dixisset adducit deinceps rõnes q̄ oporteat nãlem vtranq; naturam cognoscere, quoꝝ primum sm Philoponũ est ex similitudine artis ad nãm. sm vero Simplicium est ab inductione artium. Ego vo puto argñ ꝑmum esse, tũ ab imitatione artis cum natura, tum ẽt ab inductione, ⁊ verba legi debẽt copulatiue cũ ſuꝑsẽtiõe vſq; ibi ⁊ physicę vtiq;,]vnde dicit,]sed si ars imitet nãm,]sequit vt physicę sit cognoscere vtraſq; naturas, sicut natura vtitur in suis operationibus vtraq; natura.]et]subaudi si]eiusdem scientię].ſ. operatiuę]est cognoscere spẽm].i. formam[mãm vſq; ad aliqd,]qñ non simplr, ſz vſq; ad aliquid, q̄ medicus vſq; ad elemẽta, ⁊ non vlterius]vt medici sanitatẽ]est scire, quę est forma,]⁊ choleraz ⁊ flegma, in qbus]velut in mã[est sanitas. Sik q̄ñt ⁊ ędificatoris est ꝑsiderare ⁊ spẽm domus, ⁊ mãm. qñ lateres ⁊ ligna,]quę sunt materia, ⁊ non vltra]sik q̄ñt ⁊ in alijs,]ex ys duobus dat conclusionẽ, ⁊ dicit.]⁊ physicę vtiq; erit cognoscere vtraſq; naturas.]est eniz physica ars quędam. ¶ Dicit Auerroes artẽ imitari naturam, quo admodũ procedendi, q̄ natura ꝓcedit a causis, ⁊ ars a causis, speculatiua qdẽ cognoscendo, practica vo operãdo. omnis eniz ars speculatiua in cognoscẽdo procedit a causis, nisi per accidens cõtingat effectũ esse notiozem causis. Sik omnis ars practica procedit in operando a causis, quare recte dictũ est artẽ, ⁊ sciam quo ad modum procedendi imitari naturam.

Quę Aũ.

B

C

Dilucidatoris textꝰ cõm. 23.

¶ Przeterea eiusdem est scire id cuius gratia est atq; finem. ⁊ ea quęcunq; bozum gratia sunt. at natura finis est ⁊ id cuius cã sit. Quoꝝ nãq; motionis si sit continua, finis aliquis est. eoꝝ motionis is est vltimum ⁊ id cuius gratia. Quapropter ⁊ poeta ridicule compellitur dicere habet finem cuius quidem causa factum est. vult enim non quodcunq; vltimũ esse finis, sed optimum.

¶ Adhuc quod cuius causa sit, ⁊ finem eiusdẽ ⁊ quęcũq; sunt boꝝ gña. Natura autem finis est, ⁊ cuius causa fit. nam quoꝝ cõtinui motus est aliquis finis motus, hoc vltimum est. Unde ⁊ poeta verisoꝛie apposuit dicere, habet finem, cuius quidem causa factus est. Vult enim non omne esse vltimum finis sed optimum.

¶ Scõo arguit Arist. eiusdem scientię est ⁊ fines cognoscere, ⁊ ea quę instituuntur ⁊ ordinantur in fines. Ut medici ⁊ sanitatẽ ⁊ ea quę sunt efficientia sanitatis. Sz materia ꝓpter formam est instituta. igitur ad quem ptinet formam cognoscere, ad eundez quoq; materiam pertinebit. minozem probat sic, quoꝝ nanq; motionis si sit continua finis aliquis est, eoꝝ motionis is est vltimũ, ⁊ id cuius gratia. est igitur maioꝛ syllogismi finis est motionis quę continua est vltimum ⁊ cuius gratia. adiecit si est ꝓtinua, vt dicit Themistius, vt innat esse intelligẽdus de motione quę sponte naturę pervenerit, ⁊ nõ de motione interpelle, qualis ẽ motio violẽta, aut id genꝰ. erit igitur maioꝛ, finis est motionis nãlis vltimũ ⁊ cuius gratia, addẽda est minoꝛ. Sz forma est vltimũ ⁊ cuius gratia motiõis nãlis. igit forma est finis. Probat maiorẽ auctoritate poetę q̄ cecinit ridicule moztẽ ẽe finem ⁊ metã, cuius gra facti ortiq; sumus. est certe mors vltimũ gddã, nõ tñ oẽ vltimũ tẽdit esse finis, aut id qõ sub hoc vbo cuius gra signifiat, sz id ꝓprie finis intelligitur, habeturq; quod pstantius atq; melius est. est eniz vt inquit Themistius quę q̄z res boni alicuius appetens, ⁊ auctio non moztis cã fit. nam sępe desinit augeri res antẽq; moziatur. sed perfectionis ⁊ formę gra augentur oia, ⁊ in ea quiescunt, mozs vo est vltimũ nõ vt meta sz vt hmõi subę debitus ⁊ necessarius quidã euẽtus. Quare fit vt ratio syllogistica hęc sit. finis est motionis naturalis vltimũ pstabilius. forma est vltimum pstabilius, forma igitur finis erit.

D Eiusdẽ antiquus.

E

F

G

¶ Dęest alia.) Cõmentum p3. verũ Auer. in textu facit duos syllos. ꝓmus est. finis ⁊ media in finem sunt vnius scię. forma est finis, ⁊ materia est vt mediũ in finez. igit forma ⁊ mã eiusdẽ erũt scię huius accepit maiorez ⁊ minorẽ, ⁊ tacuit conclusionem, vt dicit Auer. Minoꝛ prosyllogizatur. ⁊ ita erit scõs syllogismus, finis est vltimus ad qõ cessat motus naturalis. forma est vltimum ad qõ cessat motus nãlis. igitur est finis. ¶ Sed dices. cõtra. qñ ex duabus affirmationibus in secunda figura conjugatio est inutilis primo ꝓcozum. Respõder esse vtilẽ interdũ per accias, vt quando maioꝛ quertiẽ vel minoꝛ in terminis, nam tũc facta quersione in terminis restat figura ꝑma. ¶ Sed dices 3. maioꝛ nõ quertit, qñ licet oĩs finis sit vltimus, nõ tñ vltimũ oẽ finis erit. Respondet Auer. q̄ ꝓpter hunc cauillũ declarauit quo mõ convertit, ⁊ vult maiorẽ sic nude sumptã in terminis nõ cõuerti. Sed addito alio. vz. sic, omnis finis est vltimum optimũ motus nãlis. hoc enim addit Arist. in correctione poetę. ⁊ tunc pz hãc maiorez in terminis querti. ⁊ ita ratio restabit bona de forma ⁊ mã. Formę igit ita in ꝑ⁹ figura. oẽ vltimũ optimũ motus nãlis est finis. forma est vltimum motus naturalis optimum. igitur finis.

¶ Scõm argñ Arist. sm Philoponum est, finis, qui est cuius gña, ⁊ ea quę ad finẽ ptinẽt, eiusdẽ scię est cognoscere, vt artis fabricandaꝫ domoꝝ tectum ⁊ parietes, forma finis est, ⁊ materia ⁊ via in formã sunt ea, quę ad finez sunt. igitur naturalis est cognoscere formaz ⁊ materiã, ⁊ viam in formam. ¶ Simplicius vo sic componit, si eiusdẽ scię est finem, ⁊ ea quę ad finem pertinent; cognoscere, vt domificatoꝛ quale quid est species domus, quę quidem intentionem artis, ⁊ finem fecit, nouit etiaz viam, per quam pertinget in hunc finem, ⁊ medicus cognoscens sanitatem nouit etiã viam in sanitatẽ. si enim artifex noueritꝰ finem, ⁊ ignozauerit viam, nũq; veniet in finem. Est igitur maioꝛ, si eiusdem scientię est finem, ⁊ ea, quę ad finem pertinent, cognoscere, forma autem finis est, ⁊ cuius gratia. igitur sciẽtię naturalis est non solum cognoscere materiam, vt veteres Phi naturales arbitrantur, sed etiam formam. Alexander aũt in li maioꝛi addit hanc minorem, sed mã est id qõ pertinet ad formã tãq; ad finẽ. igitur scientię naturalis non solũ est cognoscere formã, quę est ꝓprie nã, sed etiã materiã. ita tamẽ vt Simplicius ingt. vt vtraq; expõ textui

'Recognes

H Simplici⁹

I accõmodari possit. sed demõstratio q̃ formę sit ēt contemplatrix nãlis scia recte se hz, si referat ad nãles, 3 quos argumentat. quę autē q̃ materię etiam sit cõtemplatrix, ēt recte se habet, si ad ea, quę deinceps dñr, referant, vniuersa tamen mens rerum dictarũ ad id tendere videtur, q̃ naturalis phỹs sit de materia z de forma considerare, vnde dicit. [Adhuc qõ cuius cã sit z finem, z quę cunq; sunt hoꝝ gr̃a, eiusdē]. s. scię est indagari. hęc est maior. [natura aũt]id forma, quę ꝓprie natura est, [finis est, z cuius cã sit.]igitur subaudi eiusdē scię tię naturalis est considerare formam, z non solum materiam. conclusionem tacuit, q̃z ex ꝓpõnibus facile colligitur. Q̃ autem forma sit finis, potestate sic ꝓsyllogizat ſm Simplicium, vltimũ motus naturalis, cuius est aliquis finis, z materię, cuius est ille motus naturalis finis est. forma est vltimum motus naturalis, cuius est aliquis finis z materię, cuius est ille motus. igitur forma est finis. De prosyllogismo tangit maiorem, z dicit. [nã cõtinui motus]. i. naturalis motus, seꝝ eorum, quorũ motus est aliquis finis, [hoc vltimuꝫ est.] Est igitur maior, vltimum motus naturalis, cuius est aliquis finis, est finis, z cuius gratia. dixit [motus naturalis,] quia nõ violenti motus, vltimum est finis. per continuum enim motum naturalem intelligit, vt Themistius, Philoponus, z Simplicius exposuerunt, quoniam violentus motus non est continuus. dixit cuius est aliquis finis. s. terminans ipsum motũ, ꝓpter motũ cęlestẽ, qui est nãlis, z tñ eius non est aliquis finis ipsum terminans. Q̃ autez vltimum motus nãlis, cuius est aliquis finis, sit finis, ꝓbat auctoritate Euripidis, qui dixit mortez esse finem, quoniam est vltimuꝫ totius decursus humanę vitę, z dicit. [Unde z poeta]. s. Euripides [derisorie] quia non bene [apposuit]. i. ausus est [dicere, habet finem]. s. mortem, [cuius quidem causa factus est]ideſt omnis ille, q̃ gratia alicuius finis factus est, mors est finis, nec ob aliud mors est finis, nisi quia est vltimum. quare omne vltimũ alicuius naturalis motus, cuius est finis aliquis, est finis z cuius gratia. contra quem Arist. dicit hoc esse derisibile, [vult enim finis]ideſt quia ſuapte natura finis [non] videtur [esse omne vltimuꝫ, sed optimũ.] z sic nõ mors, sed forma est finis [hęc] enim est vltimum optimum totius motus gr̃ationis, non eniz generatio, aut augmẽtum mortis sunt gratia, sed gratia formę, atq; ꝑfectionis rei auctę, ad quam qõ nutrimentum accipit, monetur continue, z cum ad ipsam peruenerit, desinit ab vlteriori itinere. vnde si ad finez, quę mors est, natura spectaret, in complemento atq; consistentia animal corrũperetur. nunc autez videmus aial postq̃ iustã magnitudinẽ adeptũ est, multoties seruari. ¶ Nisi forte ſ dici possit non solum formationis, sed etiam naturalis vitę mortem esse finez. verum, vt Simplicius dicit, mors finis, z vltimum est, non tanq̃ scopus, sed tanq̃ necessarium accidens animalis. ¶ Alex. per motũ continuum, cuius est aliquis finis, intelligit motum ordinatum, z ad scopum spectantẽ, postremum enim huius motus est finis, z cuius gratia. non vltimũ simp̃r. ¶ Declarat antẽ Philoponus hic duo, z q̃ mors non sit optimũ, quoniã simpliciter esse melius est q̃ non esse, at mors est nõ eẽ aialis, z q̃ eẽ optimũ aialis sit terminus augumẽti. tunc enim est aialis vigor, qñ tunc aial perfectũ oẽs opationes nãles agit, maxime gr̃atiuas. est enim ꝓprie tũc generationis finis. s. oncere aial ad hoc, vt possit gr̃ari sibi simile. cum enim omnia bonũ affectent, bonum autẽ vnicuiq; est esse, quę cunq; non possunt ſm numerũ ꝑmanere: hęc appetunt perpetuitatem ſm spẽz, quoniã

M Dubõ. Quę Alex. Quę Philoponus.

igitur hoc est optimũ, ysq; ad hoc monet natura ſm cõtinuitatẽ. v3. ysq; quo iã ad ß ducat, vt tales agat operationes, z hic quiescit motus nãlis ꝓtinuus hinc. deinceps motus ꝓncipiuz accipit, qui ꝓter nãm, z incorruptionem ducit ſm modum, quem diximus.

N

Dilucidatoris textus cõ. 24.

¶ Cum z artes materiaz faciãt, hę quidẽ simpliciter. Illę vo ꝓparatorie. insuperq; etiam vtamur ac ſi nostri gratia cuncta existãt. Sumus enim z nos quodãmodo finis, cũ ipsum cuius gratia bifariã dicaꝫ vt in philosophia distinximus, duę igitur z ꝓnceps sunt materię cognoscenteſq; artes ea quę vtiꝫ. z ea quę facit, hoc est capitalis vt etiã ea quę vtiꝫ ꝓncipis quodãmodo habeaꝫ. z si differunt, quatenus hęc quidem formam cognoscit. vtpote quę ꝓnceps. Illa vo quatenus materiaz facit. Nam gubernator quidem qualis est forma clauis cognoscit ac iubet. Alius vero quali ex ligno qualibus sue motibus sit. igitur in his quę arte fiunt nos operis gratia materiam facimus. In naturalibus vero est.

Tex. 25.

O

Einsdẽ antiquus.

¶ Quoniam z faciunt artes materiam, alię q̃dem simpl̃r, alię vo operoſe. Et vtimur quasi nostri gratia omnibus, quę sunt. sumus enim quodãmodo z nos finis. dupliciter enim est ipsum cuius causa fit, vt dictũ est in eo, quod de philosophia est. duę aũt sunt z ꝓncipales materię z cognoscẽtes artes, quę vtiꝫ, z factiua, quę architectonica est. vñ z vsualis architectonica quodãmõ est. differt autez ſm q̃ hęc quidem spẽi cognoscitiua architectonica est. alia vt factiua, materię. gubernator enim qualis sit species aliqua temonis cognoscit, z instituit. alius autem ex quo ligno, z ex quibus motibus erit. In ꝟis igitur, qui sunt ſm artem, nos facimus materiam ꝓpter opus. sed in naturalibus est existens.

Tex. 25.

P

¶ Expositores textum hunc non vna ratione inducunt. Nouus quidem expositor induxit Aristo. velle nũc solvere quęstionem aliam. v3. q̃ spectet ad naturalem de vtraq; agere. materia. v3. z forma, quę expositio z ſi in processu textui videatur conuenire, fini textus omnino dissonat. Alij (vt videtur Themistius dicere) volunt Arist. nunc probare alia rõne q̃ materia spectat ad naturalem per simile in artibus, z hęc expositio z si ꝓncipio ꝟsonet, fini textus inconuenit. Propter hęc vt expõ vniuersę literę competat, videtur mihi esse dõm, vt tãdem Themi. in fine huius parafraxis dicere videtur, q̃ Arist. declaret formam esse id cuius gratia ipsius materię. accepit enim duo q̃ sit vltimum generationũ z motuum, z q̃ sit cuius gratia ipsius materię. Jam ꝓmũ patuit, restat mõ exponere 2m, z huic expõi expositor assentit, z videtur de mente Themisti vt diximus. Ad huius aũt ꝓbationis euidentiã sumit quędã inferendo q̃dã alia, deide in fine infert ꝓpositũ. Primũ sumit q̃ ars ꝓparatoria est bifaria. Altera q̃ ꝓparãdo mãz facit, vt domificatoria, hęc. n. ꝓparãdo ad domũ faciẽdam late res facit. Alia ꝓparãdo mãm disponit, aut dedolando, aut

Q

A aut poliendo. vt lignaria facultas, quę ligna disꝑit ad nauẽ, z qz litera est suspẽsiua legatur hic. Cũ z artes materiaz faciãt hoc est artes ꝓparatorię. hę quidẽ simplr. Jl le vo ꝓparatorię siue operarię vt diximus. hęc est ꝑma. Scõa est. arte factis nos vtimur ac ſi cũcta arte fcã nostri gratia existãt. Summus. n. z nos quodãmõ finis, cum ipsius cuius gratia bifariã dicaꝫ, quo. v3. z cuius vbi cã. finis domus cuius est habitator siue hospitator. quo vo ipsa habitatio siue hospitatio, vt in physica, hoc est scia de moribus dictũ est. Jure nos sumus fines veluti cuiꝰ arte factoꝝ. vsus vo finis quo. Ex qua suppõne scõa vult habere esse artez q̃dã quę vtiꝫ refacta. vtpote qñ arte factũ ad vsum nostrũ cõmoduq; venit. Ex ꝟis duabꝰ suppõnibus infert duas eẽ artes ꝓnceps capitalesq; , quę architectonicę appellant̃ grẽce. vna quę vtiꝫ foꝛa facã. Altera quę nõ vtiꝫ foꝛa, sed introducit formã z ꝑficit.

B ingt. Duę igiꝫ z ꝓncipes materię ac cognoscẽtes artes sunt. ea quę vtiꝫ. vt gubernatoria nauis, z hęc ex 2ª supponẽ deducẽ, z ea quę facit, z qñ facere est aut ꝓparare ad foꝛaz, aut inducere formã: adiecit. hꝫ ẽ capitalis, nõ ea q̃ facit ꝓparãdo. Dico hęc supple tu vt ẽt q̃ vtiꝫ ꝓnceps quodãmõ habeaꝫ. z dixit quodãmõ, qz ꝑcipit solũ arti inductorię, z nõ ꝓparatorię. Dęc aũt secũda artis spẽs e prima suppõne deduci põt. Qua rõne euenit vt tres sint oparię artes. vtens forma. Inducẽs formã atq; ꝓparãs mãm ad formã. vbi cã. in naui ipsa ars vtens foꝛa nauis gubernatoria siue naucleria est facultas. Inducẽs formã instructoria est facultas, quę lignis ꝓparatis formã inducit cõficiendo, atq; ꝓclamãdo. Ꝓparans vo lignaria existit, quę solum ligna ꝓparat. Prima quid ẽ q̃ quę forma vtitur, ꝑcipit scẽ qualis z quẽadmodũz futura sit forma. Scõa vo quę instructoria appellabatur. imperat lignarię qualia, z quẽadmodũ ligna esse debeant ꝓo forma inducẽda. lignaria vo solũ materiã cognoscit z eã disponit nulli iubens. ingt z si differunt quatenus hęc quidẽ vtpote vtens formã cognoscit quę princeps dr. Cognoscit tñ non materiã. Illa vo hoc est instructoria materiã facit, z quatenus facit cognoscit mãm. per exemplũ rem exponit. z ingt. Nam gubernator quidẽ q̃lis est forma clauis siue themonis cognoscit, alius vo vt instructor ex qualibus motibus z disꝑnib⁹ qualiue ligno sit. ¶ Ex ꝟis suppõnibus prim̃ sumptis, ꝑtim illatis infert ꝓpositũ. v3. q̃ forma in artibus sit id cuius gr̃a respectu mãę, in rebus vo nãlibus silr. ingt. Igitur in ꝟis quę arte fiũt nos opis gr̃a mãm facimus, z ita in artibus mã est facta formę, siue opis gr̃a. in nãlibꝰ vo rebus mã nõ fit formę gr̃a, qz ipsa est perpetua, sed est gr̃a formę. Qua rõne euenit vt forma sit id cuius gr̃a. in artibus qdẽ, cuius gr̃a mã fit a nobis, in rebus vo nãlibus, cuius gr̃a materia est. ¶ Põt igiꝫ syll's sic cõponi.

C

D Syll's ligę.

In artibus forma est id cuius gr̃a respectu mãę. in naturalibus forma est id cuius gr̃a respectu materię. Sz oĩs forma ẽ aut respectu materię artis, aut respectu materię nãlis. igitur oĩs forma est id cuius gr̃a est ipsa mã, ec ce quo mõ expositio ꝟuenit textui. v3. pñs, medio, z fini.

Dubõ ꝑª. An foꝛa artificialis sit q̃ se ꝓpter motus.

¶ Sed circa hęc sunt dubitationes. Prima qz ex ſra z cõmento accipiꝫ disponẽs ars posse separari z eẽ sine inducẽte, vt lignaria facultas potest esse z separari ab instructoria. Cõtrarium huius habetur ab Auerr. vbiq;. maxime 7º meta. contra Auicẽ. cõ. 31. vbi voluit idẽ eẽ agens disponens, siue alterans z inducens, siue gr̃ans, z per hoc vult habere q̃ agens naturale nõ disponit et cholcodea gr̃iet, sed si disponit etiam generet. Jdez 12 meta. com. 18. cõtra Themistiuz z videtur vbiq; sentẽtia Aristo. contra Platonem. ¶ Dici potest vno mõ q̃

Dubõ 2ª. Solo. ꝑtia

E

F

Solo. ꝓtia

G

Sol. cõis.

tã operaryz ãz in nãlibꝰ ꝑnᵐ disponẽdi alterũ est a ꝓncipio inducẽdi. Jn gnõne enim ignis ipse ignis disponit per qualitates. inducit vo per formam. Sed hęc est differẽtia q̃ in naturalibus semp illa duo sunt cõiuncta. in volũtaryz possunt separari. In naturalibus qdẽ sunt coniuncta, qñ natura nihil agit frustra ꝓpterea ti disposuit opz vt inducat. in volũtaryz potest aliqd eẽ frustra. potest enim polire vt dolare eq; lignum lignarius et frustra, qz actionis operarię ꝓncipiũ est voluntas. volũtas subordinatur cognitiõi: cognitio potest esse vnius z non alterius, z ita inducẽs potest esse alius a disponẽte. Et qz in naturalibus nihil est frustra, cum opus nature sit opus intelligentię nõ errantis, ideo fuit necessarium vt disponẽs sit cõiunctum atq; prime affine agẽti. In voluntaryz pñt separari. ¶ Et ita patet solo. aut dici põt q̃ in naturalibus per idẽ ꝓncipiũ agens disponit z generat. ignis per calorẽ disponit, z per calorẽ generat ignis formam, nõ tamen eadem ratione. nam per calorez vt calor est disponit calefaciẽdo. vt vo instrm̃ formę generat formam. z ita pz differẽtia in nãlibus z volũtaryz. ¶ Consequẽter dubitare solebam vtrũ homo sit finis oĩum rerum, vt Arist. videt dicere. Et arguitur q̃ non, qñ vt dixit 3 poetam, finis tendit esse optimuz. Sed homo nõ est optimũ oĩuz. igiꝫ nec finis oĩnium. Scõo, nullum ordinatum in finem meliorẽ est oĩnium finis. modo homo est ordinatus in deũ vt in finem meliorem. Tertio finis z perfectio idẽ est. Sed homo non perficit nisi suam materiam. igitur non nisi suę materię erit finis. ¶ Themistius z Auer. iuxta liaz dicunt hoiez esse finẽ oĩum arte factoꝝ, qz oĩa hęc sunt ad vsuz nr̃m. qua solutione tollunt obiectiones. z lz hęc solo sit cõueniens huic loco vt apparet, tñ ꝑmo politicę declat nõ tñ hoiez eẽ arte factoꝝ finẽ. Sz oĩuz, qz by sunt vt moueãt cęlos. cęli mouent̃ ꝓpter gnõnẽ el'nto⁹, gnõ elemẽtoꝝ ꝓp mixtoꝝ factionẽ est. mixta inferioꝛa ꝓp ꝑfectiora, z tãdẽ ꝓpter hoiez. ¶ Ꝓpterea dici põt al'r z ad ꝓpositũ ibi, q̃ finis est duplex quo, z gr̃a cuiꝰ, vt in libo ethicoꝝ. eaꝑ. p̃ declat. hospitatoz enim est finis domus, nõ qdẽ quo, sz gr̃a cuius. hospitatio vo est domus finis quo. viteriꝰ finis duplex. ꝑmaria intẽtiõe vt deus gr̃a cuius oĩa sunt ob ꝑmã intẽtionẽ, z scõaria intẽtiõe. vt colligit ab Auer. 2º cęli. cõmẽtis 17º z 21º, z 12º meta. cõm. 36. Tũc dico ꝑmo q̃ hõ est finis oĩnz gr̃a cuius. p3, qz finis quo est opatio. finis vo cuiꝰ gr̃a est opus. nõ hõ est opus nõ opatio. Dico 2º q̃ ẽ finis cuius gr̃a scõaria intẽtione respectu quorũdã vt respectu corporuz cęlestiũ. ꝑmaria vo respectu gr̃iabiliũ. p3 qz cęli mouẽt ꝑmo ꝑp se. Scõo ꝓp nos. atres gr̃iabiles sunt ꝑmo ꝓpter nos z gratia nostri. Sunt ẽt z deigratia vt ita dicam adhuc prioriintentione. Per hęc ad rationes p3 solutio.

H

Recognes

¶ Textus iste est obscurus nõ paꝛ, vt Philoponus inquit, z põt diuidi in ꝛta ordinẽ Simplicij: q meliꝰ vi primas duas ꝑtes textꝰ exposuisse, q̃ põ declaret q̃ ad nãlẽ spectet agere de mã, suppõit. n. ꝑ explorato q̃ de foꝛa pscrutet̃ nãlis, z nũci põte pbat, q̃ õ mã. 2ª ibi[Et vtimur] pbat q̃ finis cuiꝰ gr̃a z media, q̃ sunt ad finẽ cuius gr̃a sint ꝛglutiata sub eadẽ scia, ita vt eadẽ scia sit finis gr̃a cuiꝰ, z eoꝛ, q̃ sunt ad finẽ gr̃a cuiꝰ. 3ª ibi[duę autem sunt] monet dubõnẽ, quã ibi ſm Philoponũ solvit. [in ꝟis igitur, qui sunt ſz artem.]sic enim diuidendo textuz, redditur facilis. De prima ꝑte q̃ de materia dẽat agere naturalis phỹs, probat a similitudine artiuz loco a minori ad maius argumentum constituens sic, si artes, quę naturę sunt ęmulę non tantum materiam cognoscũt, sz efficiũt, aliq; qdẽ simpliciter, vt ars faciẽdę domus

I modũ lateres, ꝛ parietes, ꝛ ars medica medicamenta, ꝛ pictoria colores mistos, ꝛ figulina cretam, aliꝫ vo materiam faciunt non simplr, sed tractabiles, vt plastica ceram molliens, ꝛ statuaria ex fusile efficiés, multo magis ꝓbue nãlis ꝓtplari dz mãm, quę rebus nãlibus subiacẽt. quare ꝓtinet textus hoc pacto ꝛ de materia subauditũ est opus nalez ꝓbm agere, [quin ꝛ artes, quę] sunt naturę emulę mãz cognoscũt, ꝛ faciũt [faciũt dico [aliqndez simplr,] vt ars domificãdi facit lateres, ꝛ ars medica medicamẽta, [aliꝫ vo operose]. i. nõ simplr mãm faciũt, ſz tractabilẽ. igit multo magis nãlis ꝓbia ꝓtplari dz materiã. Dęc de ꝓma gte, ꝺ ſcda vo gte Arist. vult ꝓbare ꝟz Simpli. q materia sit ꝛglutinata cũ fine, cuius gra in eadẽ scia. i. q si naturalis agit de fine, cuius gra dz agere de materia, q est mediũ in finẽ cuius gra. nã insuperiori textu declarauit materiã eẽ ꝛglutinatã in eadem scia, cũ fine, quo declat aũt ꝑ argumẽto sumpto a nobis q sumus finis oium eoꝝ, quę arte fiũt, gra cuius. naz cum hõ sit finis gratia cuius oium eoꝝ, quę arte fiũt, cognoscit ea ꝓ necessitate sui vsus, ꝛ sic cognoscit se, q finis est. cuius gra sub rõne, qua illis ẽ vsurus, ꝛ cognoscit illa, quę sunt gra hois. igit sub eadẽ scia haberi debent finis, cuius gra, ꝛ materia, ꝛ eq oia, q̃ sunt illius gra, dicit. [ꝛ timur nr gra oibus q̃ sunt]. ſ. facta ab arte. [sumus. n. quodãmõ, ꝛ nos finis]. ſ. oiuz eoꝝ, q̃ arte fiũt. [duplr. n. est ipz cuius cã sit, vt dictũ ẽ in eo]. ſ. volumine, [qõ de ꝓbia]. ſ. morali est. [ibi. n. dixit alterũ esse finẽ, cuius gra, ꝛ hoc pacto, homo est finis oiuz, quę arte struũtur, qm illa omnia sunt ad vsum nostrum, ꝛ sic exemplo sumpto a nobisipsis, q̃ qui scit finem gra cuius scit ea omnia, quę sunt ad finẽ, inter quę est ipsa materia. quare ad naturalẽ attinet non solum speciez cognoscere, ꝛ finem cuius gra, sed ẽt mãm. Est igit syllus, finis cuius gratia, ꝛ ea quę sunt ad finem, cuius gratia ab eadẽ scia cognoscũtur. materia est id, qõ est ad finem, cuius gra. igit si nãlis ꝓbia agit de fine cuius gra, agere dz de ipsa materia. Dęc de ſcda gte. ¶ De tertia vo pre remouet dubõnẽ. quę talis est, qm sicuti artiũ aliquę vsant circa materiã, aliꝫ circa formã: sic in ſciẽtijs naturalib⁹, vna dz de materia, altera de forma agere. quare nõ in eadẽ scia erit ꝓsiderare de materia, ꝛ de forma. Dzo declatiõe igit dubõnis annotatiõe dignũ ꝗtuoz eẽ artes, q̃ circa idẽ vsant, quaꝝ duę circa materiã, duę vo circa formã versant, eaꝝ q̃ circa materiã versant, aliꝫ faciunt materiã simplr, vt domificatiua, q̃ facit lateres, ꝛ ars medica, q̃ facit medicamẽta, ꝛ pictoria, q̃ facit mistos colores, ꝛ figulina cretaz. aliꝫ faciũt materiã nõ simplr, ſz tractabilem, vt plastica, quę cerã mollit, ꝛ statuaria, q̃ ex fusile efficit. q̃ vo versant circa formam, duę sunt, alia quę formam imponit, vt nauifactiua, quę formã nauis in materys efficit. alia quę vtif formam quę facta ẽ in materys, vt gubernatiua nauis, ꝛ vtés domo, ꝛ hę differũt, nã alia est effectiua formę, vt nauifactiua, ꝛ domificatiua, alia quę vtitur, cognoscitiua foꝛę solũ. vt gubernatiua. Scõo differũt q cognoscens soluz vtaf forma facta. effectiua vo nõ. ꝛ hę quę circa speciem versantur, nõ ignorant materiã, ſz gubernatiua magis formã q̃ materiã cognoscat, ꝛ ꝓcipit hic nauifactozi. ꝛ iõ nauifactiua addiscit a gubernatoze spẽm. ex ꝓpria autẽ ratione cognoscit materiã. itaq; recipiunt abinuicẽ nauifactiua quidem a gubernatiua speciẽ. gubernatiua aũt a nauifactiua materiaz. Est igit dubõ q sicut artiũ aliꝫ versatur circa materiam, aliqua autem circa spẽm, sic ꝛ in naturalib⁹ ſciẽtijs, alia erit speciei, alia materię cognitrix. Sed cum hęc intellexisset Aristo, ꝛ dubitationi non adiecisset, qõ reliquuz erat, erat autẽ reliquuz q̃ in naturalibus rebus nõ est eiusdẽ naturalis ſcię circa materiaz, ꝛ spẽm vsari, sed alterius. gdem circa speciẽ, alterius vo circa materiã, ꝓp hoc obscurũ reddit textuz. q̃ aũt talem dubitationẽ intellexerit, ſolo, quaz affert, demſtat. vnde dicit. [Sed duę sunt ꝛ ꝑncipantes materię, ꝛ cognoscẽtes artẽ]. vz. [quę vtitur, ꝛ factiua,] quę factiua [architectonica est,] q̃ ꝓcipit artibus, quę materiaz efficiunt, aut simplr, aut tractabilem. [vnde]. i. [et] ꝓpter eandẽ causam q̃ ꝓcipit [vsualis architectonica quodã mõ est]. dixit [quodãmõ,] q̃ gubernatiua non operatur. imperat. n. ꝛ ꝓcipit potius nauifactiue, sed non operat. gubernatoz enim qualis sit ſpecies claui cognoscit, ꝛ ꝓcipit. nauifactiua autẽ ex ꝗlib⁹ lignis, ꝛ ꝗlibꝰ motibꝰ erit, ꝓpterea dicit, [differt aũt sm q̃ hęc qdẽ,] ſcz gubernatiua [specieiz cognoscitiua architectonica ẽ, alia vt factiua, materię ẽ subaudi cognoscitiua. [gubernatoz. n. qualis sit ſpes temonis] cognoscit, ꝛ instituit, [alius autẽ]. ſ. nauifactoz [ex quo ligno, ꝛ ex ꝗbus motibus erit,] Philoponus, per motus naturales ꝓpẽsiões ꝛ facultates intelligit. qm̃, vt inquit non qõcũq; ꝛtingẽs lignuz ad ꝓstructionẽ nauis vel temonis assumit. possibile est etiã per motus intelligere mutatiões, ꝗbus mutant ꝛ disponunt ligna, vt sint apta ad constructionem nauis. q si alia ars cognoscit formã, ꝛ alia materiã. igit sic est in naturali ꝓbia, q̃ vna cognoscat formã, alia aũt materiã. respondet Arist. ꝛ dicit. [In ꝟa igitur, qui sunt ſz artẽ nos facimus materiã ꝓp opus] ꝛ sic in artib⁹ artifex extrinsecus materiã assumit ad opus, ꝛ formã materię, quã extrinsecus assumit, impõit. ꝛ ꝓp ꝗ alteri⁹ artis ẽ materiã, ꝛ alteri⁹ spẽz cognoscere. [ſz in naturalibus] reb⁹ materia [est existẽs], nõ extrinsecus accedẽs ad formã, ſz foꝛa in ipsa materia existit, ꝛ in ipsa ꝓducitur, ꝛ sic nõ ẽ silẽ de artib⁹, ꝛ scia naturali. sunt. n. materia ꝛ foꝛa in reb⁹ naturalibus adeo sibi invicẽ ꝓiũcte, vt nec ſz eẽ, nec sm cognitionẽ sint sepabiles. Doc pacto Philopon⁹ hãc vltimã textus ptẽ exposuit, ꝛ ita bñ vt meli⁹ dici nõ possit, quã expõnẽ Simplicius ignorauit, duas vo ponẽs gtes Simplici⁹ dilucidissime declauit, q̃ meo iudicio Philoponus nõ intellexit, ſz textuz cum sua ꝓlixitate reddidit obscurũ. Ego vo ꝓtiz a Simplicio, ꝓtiz a Philopono assumens, recognoui expõnem quam in cõmentarys secutus sum.

¶ Dzeterea materia est ad aliquid. alia enim ad aliam est formam. Dilucidatoris textus cõ. 26. Eiusdẽ antiquus.

¶ Amplius eoꝝ, quę sunt ad aliq d materia est. in alia enim specie alia materia est. Q

¶ Tertio arguit. eoꝝ quoꝝ vnuz est ad aliud vna est scientia. Materia est eoꝝ quę sunt ad aliquid vt ad formam. igitur vna est scientia materię, ꝛ formę, quo fit vt si naturalis sit de materia, ꝛ de forma etiam erit. ℑ. etiam si de forma ꝛ de materia. Quod vo materia sit ad formam, declarat. quoniam alia materia ad aliaz est formam. ¶ Sed dubitant, vtrum materia referat ad formã ita vt sit ad aliquid, ꝛ videt q̃ nõ, vt dicit Auer. primo huius. cõ. 70. ait enim mãm differre a potentia, q̃ ipsa materia est de ꝑdicamẽto substãtię, potentia vero de ꝑdicamento relationis. ¶ Respondent recentiores q̃ materia non quatenus materia est ad aliquid. ſz refertur ad formã per se in ſcõo modo per se. dñt quoq; aliter q̃ materia potest accipi ꝓ illo absoluto, qõ ipsi formę subslat: ꝛ ita non est ad aliquid. aut ꝓ aggregato ex absoluto ꝛ relatiõe, ꝛ sic est ad aliquid. ¶ Das rñsiones nõnulli refellũt. ¶ Primã qdez q̃ si materia est ad aliquid,

Dubõ.

Rñsio recẽtiorum.

Replicę ꝫ primã.

A aliquid, q̃ sibi inest aliqua relatio per se illo modo, tunc homo ꝛ equus ꝛ cętera id genus erunt ad aliqd, qm̃ nihil est q̃ sibi insit aliqua relatio ꝓ se. hõ enim est maioꝛ sua parte. equus duplus ad suã medietatẽ. cerebrũ ꝓ se dissimile coꝛdi, ꝛ cętera id genus. ¶ Scõam vo q̃ tale aggregatũ ex mã ꝛ relatione nõ est mã ꝓma, nec mã secũda. igit nõ est mã. ꝛ ita destruit se. ¶ Dõstationes hę frivolę sunt. Prima qdẽ, q̃ illi ꝓcederẽt vnãquãq; rem esse ad aliqd per se, per hoc q̃ sibi inest aliqua relatio ꝓ se scõo mõ, ꝛ ita hõ, ꝛ equus, ꝛ cerebrũ sunt ad aliqd ad illum sensum. Scõa est puerilioz, qm̃ illud aggregatum est mã prima aliqñ vt accipiat ꝓ cõposito ex absoluto ꝛ respectu ad formã in cõi aliqñ mã scõa, si sumaf respectus ad determinatã formã. ¶ Põt igit illoꝛ rñsio aliter refelli, hoc mõ. nullus respectus fundaf imediate in suba. ois enim relatio regrit fundamẽtũ ꝛ terminuz. quę raf igit de fundamento, aut est suba, aut accñs. non suba, q̃ tunc relatio imediate inesset subę cõtra cõez cõ sensuz. Si accñs, vel respectiuũ vel absolutũ. nõ respectiuũ, q̃ opz quęrere de illo. Si absolutũ, tũc illud esset imediatius subiecto q̃z relatio. Sed illud nõ põt eẽ ꝓdicatũ per se scõo mõ de suba. oẽ enim accñs qõ est fundamẽtũ relationis est, aut numerus, aut q̃titas, aut ꝗlitas. Ut 5ꝰ accipit metaᶜᵉ, quoꝝ nullũ potest ꝑdicare aut inesse per se mãę, quare nec relatio. Scõo aut Arist. loquit de ꝑ mã, aut de ꝓxima. Si de ꝑma mã, tunc ratio, quã subscribit, nõ est ad ꝓpositũ. Qñ vna ꝓxima mã est oiuz foꝛmaꝝ, ꝛ nõ ad aliã alia. Si de mã ꝓxima, tunc ꝑbatio cũ sit particularis, scõ erit particularis, vtpote de mã ꝓxima tñ, ꝛ ita nõ ꝑbabit plus nisi q̃ physica est de mã ꝓpinqua, quę fuit positio Auicẽnę. ¶ Videtur mihi quicqd sit de rel'one mãę, q̃ aliqd dici ad aliquid, põt intelligi duplr, aut ꝓ rel'onẽ, quo mõ pater est ad filiũ, ꝛ dñs ad seruũ, aut per determinationẽ quo mõ ferrũ est ad cultellũ, nam est mã q̃ ꝑ determinationẽ dispositionũ referf ad cultelliũ, qm̃ fieri non põt cultellus nisi ex ferro. Simili rõne panis est ad sanguinẽ, cum ex pane per concoctionẽ fiet sanguis. Dico igit q̃ mã est ad formã per determinationẽ qualitatum ꝛ affectionũ. non aũt per relationẽ. Dico scõo q̃ ꝫ est verũ de materia ꝓpinqua, vt Themi. ait, qm̃ mã ꝓma nõ est ad formam per determinationẽ, ꝛ vlterius cõcedo q̃ rõ Aristo. est particularis, nam fecit alias rõnes, de vltã ꝓma materia. Sed quęres an ꝓma mã sit ad formã cõez per determinationem vel relationẽ. q̃z hęc quęstio pertineat ad metaphysicũ. Dico ꝓ nunc cuz protestatione materiam esse ad formaz cõmunẽ per determinationẽ aptitudinalẽ, quę aptitudo non est relatio nisi sumẽdo relationẽ ꝓ determinatione. ꝛ fortasse sm dici. Tu vo persiste, quoniam res adhuc est ambigua.

D Recognes ¶ Ultimo argumentat. eoꝝ, quę sunt ad aliquid, eiusdẽ scię est cognoscere. mã ꝛ forma sunt ad aliqd, igit materiã ꝛ formã eiusdẽ sciẽtię est cognoscere, quare si de materia agit nãlis Pbs, de forma ẽt agat, necesse ẽ. q̃ mã sit ad aliqd, ꝓbat, ꝛ dicit, [In alia enim ꝛ spẽ alia materia est.] Quęrit Simplicius quo pacto alia mã alterius est forma, cũ vna sit cõis oium mã. Rñdet Simplicius Aristo. loqui de mã ꝓpinqua. hęc enim alia est alterius formę. nam vt cõis oium mã est ad formã simplr, sic ꝓpinqua mã est alia alterius. Sz circa hęc, quę Simplicius dicit, est qõ, quę in cõmẽtarys quęrita est, vtrũ mã sit ad formã ꝑ relationẽ, an ꝑ determinationẽ, in cõmentarys diximus vtrãq; mãm. vz. ꝛ ꝓpinquã, quę particularis est, ꝛ remotã, quę omniũ formaꝝ cõis mã est, esse ad aliqd per determinationẽ ad formã, ꝛ nõ prelationẽ. At nunc si gs bene cõsideraverit verba Themistij ꝑmo huius digressiõe vnica, poterit dicere vtrãq; materiã esse ad formã per relationem. qm̃ materia, qua materia est, vt ad formã, vt ad terminũ, quẽ bñe potest. mã vo qua est subiectũ, est ad formam, vt ad terminum quẽ hz. igitur vtrãq; materia est ad formã ꝑ relationez. ꝑterea materia, qua mã est, dependet a forma sm Auerroẽ, ꝛ econuerso. igit referũtur invicẽ saltẽ relatione dependẽtię. si quis tñ afficeret hac positione, pc si ꝛ dicere mãm ꝛ formã eẽ ad aliqd ꝑ relationẽ, non quidẽ ꝓdicamentalẽ, sed transcendentẽ, qualis relatio ẽ inter ꝓducẽs, ꝛ ꝓductũ inter cãz ꝛ causatũ, ꝛ cętera id genus. Sz dices, mã referf ad agens. igitur nõ ad formã. alioquin vnũ referet ad duos terminos. põt dici materiaz referri ad agens, ad formã, nõ tñ eodẽ genere relationis. referf enim ad formaz relatione, quę est admodum męsurę ꝛ mensurati, ad agens vo relatione, quę ad modũ actiui, ꝛ passiui. ꝛ cũ vtrãq; relatio sit transcendẽs, ideo nulla requirit fundamentũ ꝑter subiectũ. potest. n. relatio transcendẽs eẽ subsantia sm idẽtitatẽ. Immo cum cõparaf ad substantiã, transit in idẽtitatẽ illius. cũ vo comparatur ad terminuz, differt re a termino, vt in theologicis diximus.

¶ Quousqz igitur physicũ formam ꝛ ipsum, quid est scire opoꝛtet? An vt medicum neruũ aut fabrum ęs vsqz ad quẽdã terminum cõsiderare opz. Alicuius enim gra est vnũqõq; ꝛ circa eas versari. quę separabiles quidem sunt ratione. in materia vo sunt. homo nanq; generat hominem atq; sol. Quo vero modo se habeat separabile, ꝛ quid sit, philosophię ꝑmę munus est indicare. Dilucidatoris textus eiusdẽ cõ. G

¶ Usqz ad quantũ ergo physicũ opz cognoscere speciem, ꝛ quod quid est? Aut quemadmodũ medicum neruum, ꝛ fabrũ ęs vsquequo. Alicuius enim causa vnumqq; est. ꝛ circa hęc, quę sunt separatę quidem species. in materia vero. homo enim hominem generat, et sol. ¶ Quomodo autem se habeat ipsum separabile, ꝛ quid sit, philosophię ꝓmę opus est determinare. Eiusdẽ antiquus.

¶ Declaratum est ad physicum taz de materia q̃ de forma spectare. At cũ formę sint gradu quodã serie, nam alię sunt penitus materię immersę, vt elementarię, alię plus elevatę vt mixtorũ formę. Alię plus vt aiales, alię plus vt humanę. alię demum penitus separatę, vt intellectus separati, inde emergit qõ quousqz physicum formam, ꝛ ipsum quid est scire opz: vtrum. vz. proficiscendo vsqz ad oino abiunctas, aut ad mediας. Rñdet per similitudinẽ ꝛ inquit. an vt medicũ neruuz sine nerui formã, aut fabrum ęs sine ęris formã vsqz ad quẽdã terminum, subaudi considerare opz. Ut enim medicus neruũ ꝛ nerui formã spectat vt facit ad sanitatẽ, ꝛ faber ęs vt facit ad figuraz, ita physicus considerat de forma aliqtenus ita vt a materia nõ detȝcit oculos, cuius cãm subscribit. d. alicuius enim gra est vnũqõq; vt nervus sanitatis. ęs figurę. ita vnaquęq; materia est gratia alicuius formę, ꝛ ita ꝓsiderat de forma habens oculos ad materiã. ¶ Addit quę sunt illę, ꝛ inquit. ꝛ supple opz versari circa eas q̃ separabiles qdẽ sunt rõne. in materia vero sunt, tales esse non pñt nisi formę humanę, naz hę rõne

H

L Syllus.

M

K

O

P

I abiũctę sunt. Sz nõ sunt abstractę mã, cuius rõne affert. d. hõ nãq; hominẽ generat t sol, quasi dicat, oẽ genitum a sibi simili formã hz. non extra mãm. hõ fit ab hoie sibi simili, t a sole sibi simili, qñ quęlibet cã efficiens, vt ait Themist. in mã est collocata. igit hõ non hz formam extra mãm. q; vo rõne forma hois fit separata, non pbat, q; p se in libro de aia pz, sed pbauit id qõ minus patet. Tũc se excusat t ingt. quo vo mõ se hẽat separabile: ß est quo aliquę formę habeant, quę sm subam a mã sint abiunctę, t quo nã pacto respiciãt inferiora hęc. t q̃ postremo sit earuz nã munus est primę philię indicare. Sic igit tã ex textu q̃m ex Themistio pz terminũ cõsiderationis naturalis esse ad formam hominis.

(Intẽdit.) Cõmentũ diuidit, q; primo exponit textuz. Scõa ibi. t notãdũ. digredit. prima pars pz. verum animaduersione dignũ q; Auer. probat dupl'r ad eundem de materia t forma agere, spectare, tuz q; mã refert ad formã, cum scõo q; materia est propter formã, modo relatiuoz. t coordinatoz vna est sciẽtia, quo vo mõ materia sit in capitulo relationis, disputauimus. Cętera huius primę partis, cum facilia sint, patent.

(Et notandũ.) Nunc digredit, t diuidit in duo. p̃ declarat quo modo de formis abstractis loquitur physicus t quo mõ metaphysicus. Secunda ibi, scia igit. colligit solutionẽ declaratã. Quantum ad primum vult q; de formis abstractis agit philic⁹, t agit metaphysicus. physic⁹ quidẽ terminãdo qõnẽ an sint. metaphysicus terminando qõnẽ quid sint, t quales sint, t pp qd tales sint vl tales. Auicẽna vo voluit oẽs qõnes terminari in metac⁹. Dicit scõo hoc esse recte dictũ, q; nulla scia siue vlis siue particularis, hoc est siue subalternãs siue subalternata pbat suũ subm esse. Mõ subę abstractę sunt subiectũ metaphysicę, quare vt primo, dicit tertio q; secus est de causis subiecti, nã illę saltẽ demonstratione signi declarari possunt an sint.

(Sciẽtia igit.) Colligit nũc solutionẽ datam t inquit. scia igit nãlis quo ad qõnem an est cõsiderat vsq; ad vltimã formaz mãliũ t pmã abstractaz, pueniendo. vz. p descensum. q. d. terminat qõnẽ an sint formę abstractę vsq; ad intell'm. qui est primus abstractoz, t vltimus p exclusionẽ materialiũ. p consideriationem vero gd sint puenit ascẽdendo vsq; ad formas siue aias hoiũm, quę sunt formę formaz, q; supponunt formas elementarias in mã, quaz sunt veluti formę. t descendẽdo in considerationem an formę abstractę sint, pbis nãlis descendit vsq; ad intell'm hois, qui est imus abstractoz, culmẽ mãliũ. in psideratione vo gd sint, ascẽdit vsq; ad aias hoium, q̃ sunt aliquo modo formę formaruz. Qua rõne euenit vt apud Auer. intell's ipse t rõnalis aia quę est hois forma, differant, nam intell's pars aię est. aia vo totiũ qõdã ex dianoea sine cogitatiua t intellectu. Verũ res hęc nostro de intellectu pergrat. Sed dubitant p̃ q; Arist. in libro p̃ de partibus ppe principiũ mouet qõnẽ in forma an de tota aia pbia nãlis consideret. Ridet q; de tota aia pbia nãlis non cõsiderat, q; nõ de intellectu. Sz quę scia de tota consideret, non habeẽ. (Auerroes hic innuit metaphysicũ psiderare de intellectu, at de aia nãlẽ. Sed hęc rũsio eget expõne lõga, nã si de toto aliquo nãlis psiderat, ẽt de illius partibus psiderare dz, quum nõ alio totius scia energat, q̃ ex ptibus. (Io Them. autumat in phęmio huius metaphysicum considerare de intellectu gd sit. physicũ partẽ eam aię, quę e semine exorit quę grece est dianoea. Mediã vo t mathematicũ ait eẽ scias de tota aia. quę res in libro nro de aia cõsiderata est, nũc vo sat sit locuz mõstrasse. (Dubitare

N

p⁹ rũsio.

2⁹ rũsio.

O

Recognes

P

Q

M

p⁹ dubõ.

Responsio Themi.

2⁹ dubõ.

solebã ẽt quo naz modo metaphysicus psiderat gdditates formaz separataz. p̃ videt q; non, q; cũ ille quidditates nõ habeãt, non vñr ad aliq; phię partem attinere. Amplius quidditas t esse in illis est idẽ, quare si ibi psideret quidditas, eẽ quo q; ad illũ attinebit. rursus in quo loco primę phię quidditates illaz exponunt? non enim in 12⁰ cum oẽs cõsiderationes sint nãles, vt patet.

(Ad hanc dici põt p̃ q; multę ꝓpositiones pferuntur cathegoricę, q̃ nõ sunt verę, mis hypotheticę. vt Auerroes 7⁰ physi. cõ. 2. t ita est in ꝓposito. cũ enim dã. gdditates subaz separataz psiderank in metaphysica, hęc ppõ est vera hypothetice, hoc est subę separatę si haberẽt quidditates, ipsę quo ad illas cõsiderarent in meta⁹, t ita subę separatę psiderank quidditatiue in metaphysica. si haberẽt. Aut dici põt q; hz subę separatę non habeãt quidditatẽ per rõnẽ vniuocam, qñ quidditas t hãs quidditatez nõ spectank, nisi in rebus mãlibus, tñ hãt quidditatẽ per quandã similitudinẽ. q; aliqua pdicata cõia possunt colligi de illis, quę ptinere videnk ad definitionẽ, aliqua quę pertinere videnk ad prędicata scõi modi. t sic de illis agit in 1 2⁰ libro primę phię. vt q; sint intellectus, t intellectio, t suba, t actus, t id genus. Deinde ad primũ t ad tertium. Ad scõm dici põt q; esse vno modo sumitur vt id significat qõ hoc nomen ens, t hoc mõ in illis esse z quidditas simt vnũ, t ita metaphysic⁹ tractãs de quidditate, tractat de esse hoc mõ. Alio mõ esse accipit vt significat esse separatas afficiat cõpositionẽ quã sine extremis vel extremo nõ est intelligere, vt etiaz in enũtiatiõe de scõo adiacẽte fit, t ita differt ab gdditate, t hoc mõ est terminus qõnis an est, t vt sic considerat ur in nãli scia.

(Philoponus asserit Arist. primus assignasse dziaz inter nãlez pbm t mathematicũ, nunc vo inter nãlez t metaphysicũ, quẽ appellat theologum. Simplicius vo ait q; cum Arist. demõstrasset nãlẽ pbm mãm t formam simul cognoscere, merito quęrit q; ouisq; harũ vtranq; pbm nãlẽ cognoscere deceat. Sed cũ hoc de materia prefiniẽte vẽ q; eouisq; ipsam pbo naturali liceat cõsiderare, quouisq; eam ad formã referat: proinde merito de forma t quid ẽ nũc quouisq; cognoscere deceat, determinat. sed cũ dixisset q; potissimũ de forma naturali sit agendũ, non tñ absq; mã, iure quęrit nũc quouisq; naturali pbo vt naturali, cognitio formę nãlis puenire possit. sunt enim aliquę formę supernãles, de qbus non est nãlis phi disputare. vnde dicit. [Usq; ad ẽtum ergo physicũ op; cognoscere species, t q̃ quid est sideste formã nãlem. q̃m, vt Philoponus inquit, eiusdẽ rei plures formas nãles accipere possumus. est. n. Socratis tanq; hominis spẽs t forma aial rõnale mortale, t ante hanc formã est alia suba aiata sensitiua, t ante hãc suba corporea vegetatiua. sunt ẽt spẽs aliq; separabiles a naturalib⁹, sine nmeri sint sm Pythagoricos, sine ideę sm Platonẽ per se subsistẽtes. Dęc est qõ sm Philoponus t Simplicii quouisq; de foris nãlibus pbis naturalis agere dz, cum eiusdẽ rei plures sint nãles formę ordine quodã ꝓstitutę rñdet Aristo. per simile in materys, vt Philoponus exponit, q; quẽadmodũ medicus considerat neruũ nõ sm omnẽ rationẽ, sed vt subiacet fini suę artis, quiest sanare, t quẽadmodum faber cõsiderat ęs non sm oẽm rationẽ, sed vt subiacet fini suę artis, q est facere statuas, sic pbis nãlis considerat formas nõ sm omnẽ rationez, sed sm q; nãlis est. t sic pcedit vsq; ad eam formã, quę est separata quidem sm rem. in mã vo sm informationẽ. t sic pcedit vsq; ad animã humanã, quę sm rez separata est, sed in mã sm informationẽ. dicit, [aut quẽadmodũ medicũ neruũ t fabrũ ęs vsquequo]

A idest vsq; ad certũ terminũ psiderat, [alicuius enim cã vnũq; dz est, [medicus enim neruũ considerat non sm oẽm rõnem eum psiderat, sed vt subiacet fini suę artis verbi cã q; sit. non. n. inuestigabit si est forma, vel aliqd a suo conditore, vel q; sit ex mã t forma constitutũ. sed q; sit ficcius, vel frigidius aliꝰ. faber ẽt ęs psiderat non sm oẽm rõnẽ, sed sm q; fusile, vel ductile: vel sub quacunq; rõne alia, quę subiacet suę arti. sili'r [t circa hęc] id t circa formas se hz pbis nãlis. psiderat enim nõ oẽs, sz vsq; ad aliquid qñ psiderat eas, [quę sunt separatę quidẽ spẽs]. s. sm esse, quatenus nõ dependẽt a mã, [in materia vo]. s. hz informationẽ. Tales, vt Philoponus dicit, sunt animę nostrę ascẽdẽtes t descẽdẽtes. q; anteB humanę animę sint in mã per informationem probat, t dicit, [bõ enim hoiem generat t sol [qd non ẽt, [nisi [humana anima esset in mã per informationem. q; vo humana aia sit separata sm esse, nõ probauit, sed supponit p explorato. nãlis igit nõ oẽm assignabit cãs interrogãti, sed nec; formalẽ, nec; factiuam. sed has tñ, quę nõ sine mã sunt. deinde se excusat, t dicit, [quo mõ autẽ se habeat ipsum separabile, t qd sit, philic primę opus ẽ determinare. [hoc pacto exposuit Philoponus hunc textũ. Simplicius aũt plures attulit expõnes, qñ t illam Alexãdri, t propriã, t quę dicit sunt superflua. ppea dicamus fuisse quosdã qui ex hoc textu colligũt humanã aiaz esse simpl'r mãlẽ. immãlem vo sm quid. qñ humanas aias formas esse separatas asserit. in mã vo. q; aũt ita sit, probauit ex eo, q; homo fit ab homine t a sole, q sunt simpl'r in mã. Sz hi errãt valde, qñ Arist. hęc dicit Pythagoricos, qui humanã aiam non fieri simpl'r de nouo asserueruꝰ, sed egredi, ac ingredi corpora, z sic dicebant illã quasi assistere corpori. Aduersus hos Aristo. dicit humanã aiam esse in materia. s. sm esse. t non per assistentiam. separari aũt dum est in corpore solus rõne. t tota cã est, q; hõ fit ab homie t sole, qui sunt materiales. quare hõ factus est forma in mã, t non assistẽs corpori velut in arcta nau. Sz dices adhuc stat intentũ. naz si hõ factus est forma in mã. igit forma hois est facta ab hoie, t sole, z ita educta de potẽtia mãc. Cõcedo. Formaz hois fieri ab hoie t sole dispositiue, vt in libris de aialibus edocuit Aristote. q; sol t hõ inducunt in mã. dispõne, qua humana anima est forma dans esse corpori humano, t non qua assistit, vt Pythagorici asserunt. vel dispõ, quã sol t homo inducunt in materia, nõ est qua humana anima est, sed qua est forma dans esse materię, t ita sol, t hõ faciunt formam in materia. nõ tñ formaz simpl'r faciunt. q; nõ sequit, faciunt formam in mã. ergo faciunt formã simpl'r, dens. n. illaz simpl'r facit. exquibus sequit eam nõ esse simpl'r mãlez. licet sit in mã. nam [dum est in materia, sit rõne solum separabilis. simpl'r tñ nõ dependet a materia, t ideo est simpl'r separabilis. ex ys ergo, quę Aristo. dicit hic, clare pz humanam aiam, dum est in corpore, non esse separatã, vt Pythagorici tradũt. nam dũ est in corpore non est assistẽs, sed ratione separata. verum si simpl'r psideret, erit omnino separabilis. loquit enim Arist. de ipsa aia quatenꝰ est in corpore. nã cũ Pytagoricis eã, dũ in corpore est, posuerint separatã, solũ per assistentiã homini ineẽ, Arist. vult aiam, dum est in corpore, rõne solum separari, eẽ tamen in materia per veram formalem vnionem. t ad hoc tendit ratio Aristo.

Dilucidatoris textus cõ. 27.

(Determinatis autez his, De causis et quales t quot numero sint, considerandum est. Nam cum sciendi cã physicę pertractatio fit,

E

(Habet phs. istam esse agendum, t de generatione t corruptione, t de oi naturali mutatione, quatenus scientes principia taliũ, ad ipsa vnũqq; eoz quę querimus reducere enitamur.

F

(Determinatis autẽ ijs, considerandũ est de causis, t quę, t quot numero sunt. qñ enim z gratia sciendi nãlia hoc negotium est, scire autez non ante opinamur vnumquodq; q̃ vtiq; accipiamus pp quid vnũq; dz. hoc autẽ est accipere. primã cãm, manifestuz est, qñ t a nobis hoc faciendũ est, t de generatione t corruptione, t de omni physica mutatione, quatenus scientes ipsoz principia reducere in ipsa tentemus quę sitorum vnumquodq;.

G

(Hactenus de consideratis in scientia naturali q̃ sint t vsquequo perfecit. Ex quibus vo causis naturalis demonstret, nunc dicere enitit. Sumpto pn̄o q; de causis tractatus ad physicũ spectet. Syllogizat aũt sic. scire ẽ vnumquodq; intelligere per cãs. physica est scia aut sciẽdi gratia, igit per cãm. ideo concludit. pz t a nobis hoc esse agendum, vt. vz. accipiamus primam cãm, t de generatione t corruptione t de oi naturali mutatiõe, quatenus sciẽtes pncipia taliũ siue mutationiũ ad ipsa pncipia vnũq; dz eoz quę querunt reducere enitamur. Arguit igit. facultas sciendi gria de causis oibus agere dz. physica est facultas sciendi gria, igit de causis oibus agit. (Sed dices mathematica est facultas sciendi gria, quę de causis omnibus nõ agit. Sũt qui supplent maioꝛi. sic facultas quę est sciendi gratia p oẽs cãs, de oibus agere dz, talis est physica, z non mathematica. iõ obiectio nulla. (Ad huc uersione dignum Arist. nõ iniuria, p hasse ad physicũ pertinere tractatuz de oibus causis, naz quidã credidere munus eius modi eẽ primę phię. q̃ pprie est cã effectriz. Simplicius vo primaz cãm asserit esse finalẽ. t qñ non põt agere de pma cã, nisi agat de oibus, ideo dicit, [Determinatis autez ys.]. s. de pcausis, [considerandũ est de causis quę t quot numero sunt,] vt. s. exponamus pmã cãz. q; aũt oporteat scire primam cãm in hac scia, probat, t dicit, [qñ enim gria sciendi nãlia hoc negotiũ est]. s. physicum, est enim theozeticũ, t nõ practicũ. Ideo eius finis est scire naturalia. [scire aũt non ante opinamur vnũquodq;]. s. scibile [q̃ vtiq; accipiamus pp quid vnũquodq;. hoc autem est accipere primã cãz]. s. vel effectricẽ vt Philopon⁹, vel finalẽ, vt Simplicius, [manifestũ est qñ t a nobis hoc]. s. accipere pmam cãm [faciendũ est, t de gñatio-

Dubõ.

Nota cãm q̃re de causis hic.

Solo.

H

Recognes

ue,z corruptione z de oi physica mutatione].s.motu locali,z de auctione,de oibus enim his accipiēda est pma cā in scia eoz:|quatenus scientes pn'ipsoz].s.motuum nāliū,vel effectiua vel finalia|tetenus reducere in ipsa].s.principia prima effectiua vel finalia|vnūquodq; quēstoz]eoz.vz.qnē quēranf de generatione z corruptione,z de oi motu.ergo opz scire primā cāz,resoluīf aūt hic textus ad arte pzoziſticā per syllos,quorum primus est,negociū,qđ est gratia sciendi,dz scire ipsius ppz qđ.physicū negotiū est gratia sciendi nālia.igit dz scire ipsius pp quid. Scds syllš,physicū negotiū dz scire ipm ppter quid,sed ipsius ppter quid est cā finalis,vel effectrix,igitur physicū negotiū dz scire finalē vl effectricē cām eoz omniū,quę quęrūt de omni motu,z de oi effectu nāli. Quare differendū est nobis de cā finali,vl de effectrice,de qua cū agi nō possit,nisi prędicat de omnibus causis,ideo prius de causis dicendū z quę,z quot numero sint. Dz dices a pari mathematicus deꝛet agere de oibus causis,qm̄ est negotiū theozeticū gr̄a sciendi.dissoluīt hęc dubō,qm̄ rō cāę non cuenit mathematico. Mathematicus enim scit per cās,z tm̄ nō scit se scire per cās,qm̄ rō cāę non conuenit mathematico,g nihil considerat nisi quantum.

Dilucidatoris textus cō.28.

¶Uno quidē igitur modo cā dīcīf id ex quo immanēte aliqd fit.vt ęs statuę,z argentū pater,z boz genera.Alio mō forma atq; exēplar.hoc est rō eius qđ est quid erat eē. z huius genera,veluti eius concentus, qui dispason est.ipsa duoz ad vnum ratio,atq; oino numerus,z partes quę in ratione ipsa sunt.

Eiusdē antiquus.

¶Uno igitur mō cā dīcīf ex quo fit aliquid,cū insit,sicut ęs statuę,z argentum phialę,z boꝛum genera.alio aūt modo species,z exemplar.hęc aūt ratio est ipsius qđ quid erat esse, z huius genera.vt eius,quę est dispason,duo ad vnum,z omnino numerus,z partes,quę in definitione sunt.

¶Nunc de causis exequitur,z primo e materia ipsa qm̄ hęc ab oibus antiqs deprhensa fit,z ingt.vno quidē mō cā dz id ex quo immanēte aligd fit,vt ęs statuę z argentū pater,quę grece est phiala,z boz genera,qz mā pinqua pater hoc argētū est,gn̄alis argentū.adhuc generalioz metallū gn̄alissima corpus.Alio mō forꝛa atq; exemplar hoc est rō eius qđ est qđ erat esse,z huius genera,vt pcentus proxima forma est rō duoz ad vnū,generalioz numerus.adhuc gn̄alioꝛ partes quę in rone numeri ponunt.Aduertendū q; vnamet res dz forma z exemplar.forma pro ãto reponit in spē,exemplar,vt ait Themi.vt est a natura perscripta qua.vz. effectus causę assimilatur.Cōmenta.27.z.28.patent.

Recognes

¶Cū ꝓposuisset dicere de causis,nūc exeḡt z pmo de mā,z dicit.|Uno igit modo cā dz id,ex quo fit aligd, cū insit,sicut ęs statuę,z argentū phialę.|Sed dices ipsum ex quo aliquid fit,magis ꝓprium esse privationi.materię aūt hoc fieri hoc magis adaptamus, vt primo libro patuit.ꝓpterea dicit Philoponus hęc non esse Syria.qm̄ primo libro cōparauit mām ipsi privationi,comparando enim mām privationi māg magis ꝓprium est hoc fieri hoc,hic vo loquit de mā per cōparationez ad alias cās,z sic māg magis proprius est vt ex quo aliquid fit ãg ceteris causis.vsi Simplicius mā quatenus ex ipsa fit aliquid,in hoc cū ꝓpatione cōicat.quatenus vo quę ex ipsa fiunt, vt inexistente fiunt,differt a privatione.q; aūt materię magis proprium sit vt ex ipsa fiat aliquid , ãg ceteris causis,patet.nam licet forma in regenita fit,mā tm̄ differt a forma,qm̄ non ex forma fit id,qđ fit,neq; n. ex ipsa,vt immanente neq; vt interempta fit,sm̄ forꝛam.similiter non ex efficiēte,sed ab efficiente fit id,qđ fit,neq; ex fine,sed ꝓpter finez vel gratia finis fit omne quod fit.z qm̄ non solū propinqua mā cā est rei factę,sm̄ etiam eius vlia,adiecit,|z bonū genera].i.z boz vlia. non enim solū hoc ęs statuę cā est,vt mā,z hoc argentū phialę,sed et ęs simplr,z argentū simplr,z si hęc aqua sunt,aqua et,z qđ superius est corpus et.deinde exponit eam cām,quę dz forma,z dicit,|alio aūt mō].s.cā dz |species,z exēplar.|z dixit|exēplar]vt Alexāder,ibi loponus,z Simplicius dixerunt,non sicuti qui ideas suppostuere,nec veluti existimās ad nālem ptinere exēplarē cāmassignare.Sed exēplar cām formalē appellat.nō.n.ea,q̄ nāliter faciūt agētia ipsa(ait Alexāder) intelligentia ꝓius efficiūt.non enim sic effingunt,vt ꝓpiā dicere possit intell^m exemplare esse eoz,quę sm̄ ipsam fiunt,vt in artibus euenit.non enim, vt Philoponus inquit,ad exemplar aspiciens nā facit.qm̄ neq; cognoscetis facit,sed sine scia aliqua rōnes rez,quę fiunt hīs.sed genitam in materia formā exemplar appellat. qm̄ hanc affectans natura oia gignere ꝓtendit quęcūq; gignit.pz aūt hoc,qm̄ cum primū ad hanc deuenit, ab opere definit,vt determinata re quapiā forma existēte,z velut scopo,ad quē natura dirigit,z pinde exemplar dz.declarat aūt hoc Simplicius sermone lōgo,vt ꝓsuenit,vbi tandē exēplar formā esse concludit,qm̄ ad hanc se accōmodat natura nō optione, vel electiōe ,sz acsi natura respiceret.esse et pōt, vt inquit Alexāder, exēplar in ys,quę natura fiunt efficiētis forma,quę eadem est cum forma rei genitę,vel genere,vl spē.z ē pprium eius,qđ ad exēplar fit,vt a determiato aliquo fiat, z sibi simili,qđ quo pacto esse possit,nō opz declarare, qm̄ diligenter Simplicius declarauit.deinde exponēs qđ forma,z exēplar sit,dicit,|hęc aūt ratio est ipsius qđ quid erat esse,|z tu intellige q: forma sit rō.i. significatiū per rationē eius qđ est qđ quid erat esse.z intelligit per qđ quid erat eē ipm definibile:qđ erat in esse anteq; definiret.deinde addit,|z huius genera ,|qm̄ non solum ꝓpinqua forma causa est formalis,sed et eius genera. non.n.solū figura mercurij est forma ęris,sed imago.ois enim statua imago est,z non ecōuerso.genus etiam imaginis forma ęris est.vnde hoc exponens dicit,|vt eius quę est diapason |idest vt eius consonantię,quę est diapason spēs vtiq; est duo ad vnum.est enim cōsonantia diapason in qua hypate bis ptinet neetem hoc est continet sonum duplū ipsius.est igit forma ipsius duo ad vnū,quā.n.ꝓportionē habēt duo ad vnū,hanc eandez ꝓportionē hypate ad neetē.sed genus duoꝛ ad vnū est duplū.in plus enim est q; duoꝛ ad vnum.huius aūt genus est numerus.in plus enim est numerus q; duplum addit|z partes.quę in rone sunt|et subandi forma sunt eius,cuius ratio forma ē.vt aial,z rōnale,z mortale.hę enim forma sunt eius,cuius diffinitio,quę est animal rationale mortale,forma erat.recte autē dixit|partes, q̄ in rone sunt,|non quę in forma,qm̄ singulę,quę in rone sunt partes, per totam se extendunt formam.

¶Ad hęc id vnde primum principiū est mutationis aut quietis.qualis cā est is,qui consuluit.pr̄ quoq; filij.atq; oino quod efficit eius quod

Dilucidatoris textus cō.29.

qđ efficitur,z qđ mutat eius qđ mutatur.

Eiusdē antiquus.

¶Amplius vnde principium mutationis pri|mum,aut quietis est, vt consilians causa.et pater filij.z omnino faciens facti,z commu|tans commutati.

¶Nomus expositoꝛ de agētibus causis ita distinguit, q; agentiū quoddā est principale,qđdā secūdariū. ¶Adhuc qđlibet istoꝛ duplex vt̄ z particulare. Tunc vult q; ꝓstum ad cām principalē dicat,vnde primū ꝓn^m motus z quietis,ꝓstum ad cām secūdariā aut. vt ꝓsultans, quo vo ad particularē,ait pater filij. Quo ad cām vl̄ez inquit.atq; oino qđ efficit eius qđ efficit.quo vo ad cām

Lōfutatio.

vl̄iorē,ait.z qđ mutat eius qđ mutat. ¶Sed iste coloz est Sīfraz.ait enim Arist.ad hęc id vnde primū principiū est mutationis aut quietis. z ait primū ꝓncipiū vt notat Them.id circo qm̄ instra quoq; pñt cāę quidē motus videri,sed non primę.huius exēpla ponit qualis cā est is qui ꝓsuluit.pr̄ quoq; filij,atq; oino qđ efficit eius qđ efficit,z qđ mutat eius qđ mutat.antigit exēpla sunt illius qđ ꝓpositum.aut nō.si nō,tunc extra ꝓpositum exēplificasset.Si ad ꝓpositū.Tunc in oibus ys de principalibꝰ causis,z nō de scōdarys,siue instrarys loquit. ¶Propterea melius cū primo expositoꝛe vī esse dicendū,q; agē tiū quoddam est agens rōne atq; ꝓpositi, z ita ꝓsultoz in rebus agēdis pncipale agens dr̄ ꝓsultationis. Aliud agit nā siue sine rōne,qđ non vna rōne est,nā si formaz substantialem inducit gn̄ans principale dz vt pr̄ filij. Si vo accsitalem formaz,nec hoc vna rōne fit,nā si formā accsitalē nālē facit, dr̄ faciens facti.at si artificialem induxerit, cōmutans dicef, est aūt ois cā talis nō instraria, sed principalis. ¶Sed dices.cōmutans non differt a cōsultoze,qm̄ cōmutās ex quo inducit formam artificialem,vī esse agens a ꝓposito, z ita coincidit cum primo membro.Dici potest q; artifex dr̄ agere sine ratione respectu ꝓsultoris,qz minus rōne vtitur citharędus fonū facit artificialem fere absq; ratione.

Dubō.

Rūsio.

Recognes

¶Tertium causę genus nūc assignat,z dicit.|Amplius vnde principiū mutationis primū,aut quietis|subandi cā effectrix est.est enim hęc cā tertiū genus.qm̄ primum sese nobis affert res genita,z eius elementa.postea cām rem ipsaz genitā esse sensimus,ꝓtinuo effectricē cāz scisciramur.appellat aūt effectricē cām,|vnde principiū mutationis primū,aut quietis est,|ꝓtans effectricem cām separatā esse a re ipsa genita. Immanens.nā aut forma,aut mā est.Et meminisse opz Alexādrum fateri hic nām non esse ꝓprie effectricē cām,sz formalem potius.z qm̄ instra motus causę esse vīr,nō tm̄ hęc ꝓprie effectrices cāę sunt,qm̄ non primo,sed mota mouēt.effectrices enim causę sunt,vnde est primum principiū motus. Insuper qm̄ eoz,quę fiunt alia mota fiūt, alia quiescētia,pinde qđ mouet mota,z quiescit gescētia effectrix cā est alterū motus,alterꝰ quietis.quare cōsultoz aut honesti,aut turpis effectrix potioꝛ cā erit,ãg quiexequit.principiū enim primum a ꝓsultoze prosciscitur.dicit aūt Philoponus q; quēadmodū effectrix cā ē cā motus,sic z quietis.consiliās enim pacē hic idez est cā talis quietis.vnde exēpla afferens dicit.|vt consilians cā,|quibelli z pacis cā dr̄.|z pater filij.|Dic etiam non aliter atq; in nāli z formali cā gn̄icas cās adiūgit, cum dicit,|z oino faciēs facti,|nam pater sub faciente,z filius sub facto ꝓtinet,|z cōmutans cōmutati.|nā faciēs sub cōmutante,z factū sub cōmutato continetur. quasi dicat,q; non solū consilians,z pater causę sunt effectrices,sed horum genera,quę sunt facientia,z cōmutātia. cōmutantia enim genera sunt facientiū. facientia vo genera patris z consultoris.

¶Pręterea vt finis.hic est cuius gratia.velu|ti deambulandi sanitas.propter quid.n.deā|bulat interrogati,vt valeat,rīdemus,atq; sic dicentes,reddidisse cām arbitramur.z quę|cunq; alio mouente inter ipsum z finem fiunt, vt inter medicum z sanitatem macies,aut potio,aut purgatio,aut instra.cūcta enim hęc finis gratia sunt.inter se tm̄ differūt,alia nanque sunt opera.alia vero instrumenta.

Dilucidatoris textus eiusdē cō.

¶Adhuc aūt quēadmodū finis.hic aūt est id, cuius cā,vt ambulandi sanitas.pp quid enim ambulat,dicimꝰ vt sanet,z dicentes sic,opinamur assignare cām.z ꝙcunq; vtiq; inter mouens aliud,z ipsum finez fiunt.vt sanitatis macies,aut purgatio,aut potiones,aut instrumenta. hęc enim finis gratia sunt. differunt tamen abinuicem,quoniam alia sunt opera.alia instrumenta.

Eiusdē antiquus.

¶Ultimo cām sumit pro fine,est autem finis bifariam. vltimus simpliciter vt sanitas.z vltimus ad hoc vt inter media ad sanitatem.primo igit exponit finem vltimum simpliciter,z inquit. pręterea vt finis supple'quarto mō sumit cā.hic est cuius grā cętera fiunt.Veluti deambulandi sanitas.pbat aūt a signo sumpto a nostro mō intelligendi finez esse cām,z vtitur exemplo, dicēs. pp quid enim deambulat callias subaudi interrogati, rīdemus,vt valeat,atq; sic dicentes reddidisse cām arbitramur. Sic igitur pz finem esse cām.probauit autez hoc Arist.de fine,aut qz mutata qōnis forma de cęteris idem pbari pōt,aut vt expositoꝛ ait,quia finis nō vī habere rationem causę,cum sit vltimuz.Scdo loco exponit finem non simplr vltimum,sed ad hoc,quę dicūtur intermedia.z inquit.z quęcunq; alio mouente inter ipsum monens z finē fiunt,subaudi fines dicuntur,ꝙ non sint vltima simplr,vt inter medicum supple z sanitatem macies siue attenuatio,aut potio,aut purgatio, aut instra.cuncta enim hęc finis gratia sunt vt ipsius sanitatis,z inter se et fines.inter se tm̄ dīnt.alia nāq; sunt opera,alia vo instra.

Expositoris posit.

¶Sunt qui inter hęc talē statuūt ordinē vt sanitas sit maciei finis.Macies vero purgationis,purgatio potionis,potio aūt instroꝝ,ꝙbus pręparaf sine ꝓponif ęgroto.vez sic differūt q; horum aliqua sunt instra,quibus potiones ꝓpinanf.alia opa,quę per instra efficiunf,vt potio,z reliqua.

H

Expō Themist.

¶Themistius vo inter hęc nullū ponit ordinem , sed vī referre hęc ad diuersas medicinę ptes. Nā maciē siue attenuatiōez siue,ieiunij dietę hoc est ei parti quę ē de victu tribuit. potionē z purgationē physicę,hoc est ei parti,quę non manu morbos curat.instra vo vt cucurbiculam,z specilluz,z id genus parti chirurgicę dedicat:z ita hęc oia sunt sanitatis gratia.z tunc litera erit legenda sic,z sanitatis gratia est non tm̄ ambulatio , sed z quęcunq; alio mouente inter ipsuz z finem fiunt.cuiusmodi sunt omnia quę diximus.z vtroq; modo litera stare pōt. Auerroes vo z expositoꝛ primo mō exponūt z vī satis convenire textui.sed inter hos sat nobis sit petasse locū. Cōmentum 29^m manifestum est per se.

Recognes

¶Nunc assignat quartū genus causę,qđ est finis.z licet

I in cõmentarijs expoſuerimus nõ ab re: nunc inſta Alexandri, Philoponi, z Simplicij placita, videl Ariſtote. aſſignare vnum tũ genus finis, z dicit. [Adhuc autez quartũ genus cãz eſt [quẽ admodũ finis. [cuius expoſitionẽ affert, z dicit, [hic aũt eſt id, cuiꝰcã] ſubaudi agẽs agit, [vt ſanitas] ſubaudi dz finis [ambulãdi. [Qz autez ſanitas ſit deambulãdi finis, probat Ariſt. z dicit, [propter quid enim ambulat], ſ. callias, [dicimus, vt ſanet, z dicentes ſic, opinamur aſſignare cãm,] ergo ſanitas eſt finis deambulationis. vbi pz Ariſt. nõ pbaſſe finem eſſe cãm, vt in cõmentarijs diximus, ſed ſanitatẽ eẽ finez deambulationis, vt in exẽplo accepit. vnde Ariſto. per hęc potius probauit exẽplũ, q̃ pbauit finẽ eẽ cãm. q̃m vo de ſola ambulatione dixit eaz eſſe gr̃a ſanitatis, cõmonuit pariter rõne ſe hꝫe oia quę inter effectricẽ z finalem cãm mediãt medicũ inq̃z z ſanitatẽ: z dicit, [et] ſubaudi non ſolũ ambulatio eſt gratia ſanitatis, ſed ẽt [quęcũq; vtiq; fiunt inter mouẽs aliud], ſ. medicũ. mouens enim aliud appellat medicum, [z ipſum finez], i. z ſanitatẽ. hęc enim oia gratia ſanitatis ſunt, z ſic non tũz ambulatio eſt gratia ſanitatis, ſz ẽt oia alia, quę mediãt inter medicũ z ſanitatẽ. z exponit hęc, z dicit, [vt ſanitatis]. ſ. gratia [ẽ maties]. i. attenuatio, [aut purgatio, aut poſitiones, aut inſtr̃a] per maties, z purgationẽ, z põnes induit ea oia, quę pertinẽt ad phyſicã, per inſtrumẽta ea oia, quę pertinẽt ad cyrurgiã, vt cucurbitula, flobotomus, z alia id genus. [hęc enim finis]. i. ſanitatis gratia ſunt. ergo non ſolum ambulatio eſt gratia ſanitatis, ſed hęc alia. inter quę aſſignat dẽaz, z dicit, [differunt tñ abinuicẽ, q̃m alia ſunt opera], i. opatiões medici, vt ſanitas emergat, vt exponit Alexãder, vt maties, purgatio, z potio. [alia inſtr̃a]. i. vt exponit Alexander, alia ſunt effectrices cãz inſtrumẽtariꝫ. vel melius [alia ſunt inſtr̃a]. ſ. quibus vtitur medicus cyrurgus, vt flobotonus, cucurbitula, z id genus.

K

L

Dilucidatoris textꝰ cõ. 30. ¶Cauſę quidem igitur fere tot modis dicuntur. Contingit aũt vt cum multipliciter cauſę dicanꝰ, multę ẽt einſdẽ ſint non per accidẽs cauſę. ceu ſtatuę, z ſtatuifica. tes ſunt cauſę non per aliquid aliud, ſed vt ſtatua. at non eodem modo. ſed es quidem vt materia. ſtatuifica vero vt vnde motus.

Einſdẽ antiquus. ¶Cauſę igitur fere tot modis dicuntur. Contingit autẽ multipliciter dictis cauſis, z multas einſdem cauſas eſſe non ſm accidens. vt ſtatuę z ſtatuifica, z es non ſm alterum aliquod, ſed ſm q̃ ſtatua, non tamen eodez modo. ſed hoc quidem, vt materia. Illud autem ſicut vnde eſt motus.

M

Recoꝫnes ¶Deſcripſit cãs, nũc epilogo p̃miſſo, tres cãrum ptingẽtias affert. p̃ma eſt q̃ cũ multifariã cãz nũcupentur, plures vnius z einſdẽ rei cãz inueniunt. z hoc p ſe z nõ per accñs, non tñ mõ eodẽ, nec reſpectu vno, nã ſtatuę cã eſt ſtatuifica z es dico ſtatuę, vt ſtatuę, vez es vt materia. ſtatuifica vt agens. ¶Euenit aũt contingentia hęc a numero z multitudine cãrũ. cũ. n. multę ſint cãz, z ſpecie differentes p̃nt z einſdem eſſe plures z per ſe.

¶Cum de cauſis hęc diriſſet, epilogat, z dicit. [Cauſę igit. fere tot modis dr̃]. ſ. quatuor. addidit aũt [fere] aut q̃m cauſę ꝓpriꝫ tot ſunt, multis aliꝰ per accñs exiſtẽtibus, vt declarabit, aut pp reuerẽtiã Platonis, qui exẽplarez cãm in numero potiſſimaꝝ cãrum reposuit finalis inq̃z z effectricis, inſtr̃iam vo inter formalẽ et mãlem tertiã facit. Cur vo Ariſt. exẽplarem z inſtr̃iã, inter cãs non enumeranerit, Plato aũt enumeranerit, Philoponus enitit̃ reddere rationem, q̃m Ariſt. tãq; nãlis non ſibi vendicat has. nam exẽplarem quidez, q̃m melioz eſt q̃z id, q̃ eſt ſm naturam. non enim ad exemplar aſpiciens natura facit. nam ſz habeat rationes rerum, quę ſunt, non tñ cognoſcitiue quemadmoduz faber lignarius. inſtr̃m vo accipiẽs cum materiali. eſt enim velut naturę organum innatus calor. Plato vo loquẽs vt theologus, cum cauſis accepit inſtr̃iam, z exẽplarem. nã vtitur cã effectrice cõditore, cuius materia inſtr̃ia cã eſt, exẽplar vo rõ agendi. cur vero quatuor cãs, z non plures Ariſt. aſſignanerit, Simplicius ex diuiſione declarauit, q̃ cũ non multũ ſit neceſſariũ, bona frõte ptermiſi. deinde aſſignat quę ſequunt cãs, quas iuniores ptingentias vocãt. vnde Simplicius cũ Ariſt. multas cauſaꝝ dñas tradidiſſet, ne qs exiſtimaret aliorum alias eſſe cãs, verbi gratia materialem eſſe alterius, formalẽ alterius, z ſic de ceteris, dicit, [Contingit autẽ multipl̃r dictis cauſis, z multas [einſdẽ cãs [eſſe.] z cum diriſſet [ptingit.] ne qs exiſtimet rẽ banc aliq̃ ita ſe hꝫe, aliq̃ minime, addidit [non ſm accñs,] ſed quatenus tale eſt q̃ ſit. quatenus enim naturale eſt, aut artificiale, z materiam z formam hz, z effectricẽ, z finalẽ cãm, ꝓpterea dicit, [vt ſtatuę, z ſtatuifica, z es] ſubaudi cãz ſunt, [non ſm alterꝫ aliq̃, ſed ſm q̃ ſtatua, ſz intelligit per [non ſm alterum aliq̃]. i. non ſm accñs, ſed per ſe. ſi enim p ſe, manifeſtũ, q̃m non per acñs. z ſic intelligit effectũ ſub ꝓpria rõne, hoc eſt ſpecificatiue ſumptum, vt ſtatuã quatenus ſtatuã, z domũ quatenus domum. eſt. n. ipſius ſtatuę quatenus ſtatua cã effectrix ſtatuifica, vt pbidia, es vero mã. Simplicius vo intellexit non tñ duas eſſe cãs einſdem ſed oẽs quatuor, vñ cuz dicit, [nõ tñ eodem mõ, ſed hęc quidem, vt mã]. ſ. es. [illud aũt ſicut vñ eſt motus]. ſ. ſtatuifica. z tu addẽ, z figura, vt forma, z bonoz vt finis. oẽs enim hę quatuor cãz ſtatuę ſunt, quatenus ſtatua.

P

Dilucidatoris textꝰ einſdẽ cõ. ¶Sunt ꝓtera quę ſibi ſunt mutuo cauſę vt exercitiũ cã ẽ bonę habitudinis. z hęc ipſius exercitij verũ non eodẽ mõ. Sed hęc vt finis. Illud vero vt ꝓncipium motus.

Einſdẽ antiquus. ¶Sunt autẽ quędam z adinuicem cauſę, vt laborare cã eſt boni habitus, z hic laborãdi. ſed non eodez mõ, ſed boc quidẽ vt finis. boc vt ꝓncipium motus.

Q

Recoꝫnes ¶Dęc eſt ſcõa ptingentia quę cõpetit cauſis ſm ſubſtãtias z definitiones cãrum. eſt enim cã id ad cuius eẽ ſequit̃ aliud, z quia poteſt ad exercitium ſequi bona habitudo, z ecõtra, iure poſſunt cauſę eſſe inter ſe ſibi cãz in diuerſis generibus cauſarum.

¶Exemplum qõ Ariſto. affert hic, poteſt dupliciter intelligi vno mõ q̃ laboz ſit effectrix cauſa boni habitus, z bonus habitus cã laborꝭ, vt finis. alio modo q̃ bonus habitus ſit cauſa laborꝭ, vt effectrix, z laboz cã boni habitus, vt finis, z vtroq; modo expõit Simplicius. vnde dicit, [Sunt aũt quędam z ad inuicem cãz, vt laborare cauſa boni habitus. z hic. ſcilicet bonus habitꝰ cauſa eſt [laborandi. ſed non eodem modo, ſed hoc q̃dem, vt finis ſcilicet bonus habitus: vel laboz. [boc]. ſ. bonus habitus vel laboz, [vt ꝓncipium motus ſ ideſt, vt effectrix cauſa.

¶Inſuper

A Dilucidatoris textꝰ einſdẽ cõ. ¶Inſuper idem contrariorum cauſa eſt. quod enim pręſens alicuius cauſa ẽ. id z abſens nõ nunquam cauſam contrarij eſſe dicimus, vt gubernatoris abſentiam ſubmerſionis nauis. cuius pręſentia ſalutis cauſa erit.

Einſdẽ antiquus. ¶Amplius autẽ cadẽ cauſa contrariorum eſt, quę enim pręſens cauſa huiuſmodi eſt, banc z abſentem cauſam aliquando contrarij. vt abſentia gubernatoris nauis, ſubmerſionis, cuius erat pręſentia cauſa ſalutis.

B ¶Tertia ptingentia quę cõpetit cauſis ex cauſę poteſtate eſt vna ptãs per ſe vnius 3ij, quę per pnationẽ erit cã illius 3ij. ppea accidit vt vna cã ſit per pñtiaz alicuius effectus cã, q̃ p abſentiã erit cã 3ij, vt in textu exẽplũ dedit. Utrũ aũt hęc ptingẽtia cõpetat oibus cauſis, bona eſt dubõ. fortaſſe enim efficiẽti cauſę cõpetere pz, cęteris vo z ſi cõpetat, nõ eſt ita pſpicuũ, lz facile poſſit in omnibus id deduci, vt conſideranti patet.

¶Cum numerauit hoc cõmentũ pz, verum colliguntur duo. primũ q̃ hęc ꝓpoſitio, cauſę ſunt inuicẽ cauſę, eſt vera ẽt in mã z forma, eſt materia cauſa formę, z forma materię. ſcõm q̃ in epilogo Ariſto. cãę quidem igit fere tot modis dr̃. z ideo dixit fere, q̃m ſunt nonnullę q̃ vñr cauſę vt inſtr̃m, z exemplar, q̃ donec nõ declaretur, ſemper ꝓferendũ eſt cum verbo fere, aut dixit fere, vt dicit Alex. ad excipiendũ cauſas per accidens, q̃ aliquibus poſſunt putari cauſę. ¶Sed quęrunt vtrũ materia z foꝛa ſint mutuo inter ſe cauſę. ¶Tenet Auicẽ. in ſua metaphyſica tracta. z. cap. 4. q̃ ſola formia ſit cauſa materię, z non ẽcontra. Mouetur autem primo, qz ſi materia eſſet cauſa formę. tunc omnis forma eſſet perpetua. q̃m omnis cauſa per ſe alicuius, ſi illud potuit cauſare, idem poteſt conſernare, quare cum ipſa ſit perpetua perpetuo ſeruabit̃ formam. ¶Scõ. nullum ens in pura potentia eſt cã entis in actu. Sed materia eſt pura potentia z forma in actu. igit materia non eſt cã formę. ¶Tertio, ſi materia eſſet cã formę omnes formę eſſent vna forma, quoniam materia eſt vna z ab vno non niſi vnum, pficiſcitur. ſcõo de generatione. Ex quibus concludit materiam nullatenus formę eſſe cauſam. Sed e contra forma eſt cauſa materię z totius eẽ illius, adeo q̃ ſi a materia omnis forma eſſet abiuncta nihil remaneret ꝓter materię conceptionem. ¶Themiſtius vo primo phyſicoꝝ in digreſſiõe vnica velle videtur materiam poſſe conſiderari ſm eſſe eſſentię, z ſz eſſe exiſtentię. ſine eſſe pędicamentale, quo. vz. ipſa ẽ, aut ſuba, aut quantum, aut quale, aut ceterorum pędicamentoꝝ aliquid. Si conſideret primo mõ materia non depẽdet a forma. ſm enim eſſe eſſentię eſt ſimplr̃ indepẽdens. Si vo conſideret ſm eſſe pędicamẽtale, ſic materia depẽdet a forma, forma quoq; a mã. Materia gdẽ a forma. p2o q̃to forma eſt pñs eſſendi in pędicamento.

C

D

Recoꝫnes Declo Alber. Mã vo formę, quatenus illã ſuſtẽtat. ¶Albertus vero ſuo metaphy. 5. tracta. 2. cap. 4. huic opinioni aſſentit, z vult materia poſſe conſiderari ſm eſſe generaliſſimuz vt vel corpus vel ſuba, aut ſub eẽ ſub alterno vt ſub rõne qua mixta animata vel inanimata, aut ſub eẽ ſpecifico, poteſt ẽt conſiderari ſub eſſe ſimplr̃ vt quatenus eſt ens. Tunc vult q̃ materia ſm eſſe ſimplr̃ nõ depẽdet a forma. Si vo ſm eẽ aut generaliſſimũ, aut ſubalternũ, aut ſpecificũ. Sic depẽdet a diuerſis formis. quatenus gdẽ corporea a forma corporis, quatenus aiata ab aia, ẽte nus humana ab forma hois. ¶Auerroes vo z expoſitoꝛ volũt q̃ ſicut per vnicã formã homo eſt hõ corpus ſuba z ens, ita p vnicã formã materia eſt humana corporea ſuba z ens. q̃ rõne ſit vt materia depẽdeat a forma ſm oẽ eſſe tam eſſentię, q̃ pędicamẽtale. cõtra ẽt forma ſm omne eſſe depẽdet a materia. non tñ vna rõne, qz materia eſt cã formę vt ſubm ſine quo forma eſſe nõ põt, forma vo mãę ſine qua materia nihil erit in re.

E

¶Qua ratione euenit vt materia referat ad formã relatione ad cãm, non aũt ad terminum, ptra etiã forma referẽ ad materiã ſimiliter. Sunt enim mã z forma abſolute a relatione ad terminũ, quę eſt relatio pędicamẽtalis. non aũt abſolute a relatione ad cauſam. Quo mãẽ ad foꝛ.

¶Tũc ad 3 rõnes Auicenę dico q̃ materia eſt cã formę principaliꝛ per ſe diſpoſitiue per qualitates z dimenſiones, z qz hę non ſunt perpetuę, ideo nec forma erit perpetua, diſpoſitiones aũt non ſunt perpetuę, qz habẽt 3ium. Ad ſcõ dici q̃ ens in potentia põt eſſe cauſa entis in actu, nõ vt agens, ſed vt ſubiectũ vt dixi. Ad tertiũ dico q̃ formę ſunt multę, tũ ꝓpter diſpõnes, tum ꝓpter agẽtia, z hoc intelligit Auer. 12. meta. cõmẽ. 11. quãdo agens eſt vnũ z materia vna, effectus erit vnus. at vbi alterũ deficit, effectus poſſunt eſſe plures.

Solo rõnũ Auic.

F

Recoꝫnes ¶Dicit Simplicius clarę eẽ nautã eſſe cãz ſalutis z exitij, nã pñs exiſtẽs eſt cã q̃ ſe ſalutis, abſens vo eſt cauſa per accñs ſubmerſionis. Qđ ꝓmo huius ẽt dixit, cũ diceret formã abſentia z pñtia ſua cãm gr̃iationis, z interitus eſſe. hic aũt hoc dicit de agẽte, cũ vo de mã, z de ſine hęc dicinõ poſſint, vel nõ clare, ſolũ de forma z de efficiente exꝑteſſit. circa ea, quę diximus in cõmentarijs de materia, videamus vtrũ mã depẽdeat a forma, quã hz, fz omne eſſe, z vi q̃ non. q̃m ſi mã depẽderet a forma, quã hz, ſm omne eſſe, tunc deſinẽte forma, quã hz, mox mã deſineret ſm oẽ eſſe, z ita ſimplr̃. quare corruptio erit annihilatio. Dęterea vel mã, q̃ eſt ſub hac forma, eadẽ numero manet ſub ſuccedẽti forma, vl deſinit ſimplr̃. Si manet, igit non depẽdet a forma, quã hz fz oẽ eſſe. Si nõ manet, tũc nõ erit eadẽ materia numero oium gr̃iatoꝝ, z corruptorum, qđ eſt contra Ariſtot. conſueuimus dicere mãm depẽdere ab ea forma, quã hz fz omne eſſe, nõ tanẽ a cauſa adequata. z ꝓpterea illa deſinente poteſt materia remanere, z quidem eadẽ numero. Sed dices ſi forma, quã materia habet, nõ eſt cauſa adequata materię ſm omne eſſe, quę nam forma erit cauſa adequata, vtrũ quã habet, vel ea, quã nõ habet. aut nec forma, quam habet, nec forma, quã nõ habet. poteſt dici q̃ materię ſimplr̃ ſm omne eſſe cã adequata eſt forma, quam hz ſimplr̃, ſine qua eſſe non, poteſt materia. z ita lz hęc forma, quam hz, non ſit cauſa adequata materię ſimplr̃, tamẽ eſt cauſa adequata materię huius. forma vo quã ſimplr̃ hz ipſa mã, eſt ſimplr̃ cã materię ſm oẽ eſſe. Ad formã igit dico q̃ hęc forma, quã hęc mã hz. eſt cã huius materię. materię vo ſimplr̃ quę eſt vna numero oiuz, cã eſt forma, quam ſimplr̃ hz, cũ nunq̃ a forma ſimplr̃ mã ſeparari poſſit. immo ſi a forma ſimplr̃ ſepararet̃, materia nõ haberet niſi ſoluz eſſe in mẽte, vt dicit Auer. 12. metaphy. ad ſcõz dico q̃ materia, quę eſt ſub hac forma, eadez numero ſimpliciter manet. q̃m forma, quã habebat. non erat cã adequata eius. ſed, forma, quã ſimpliciter hz, cũ nunq̃ eſſe poſſit materia ſine forma. Ulterius animadu erte Ariſtote. cuz dixerit cauſas eſſe ſibi inuicẽ cauſas, nõ exꝑreſſiſſe niſi de fine z agente, Auerroẽ vo addidiſſe de materia z forma, quoniã in cęteris hęc ptingentia non hz locũ. non enim forma z finis ſunt ſibi inuicẽ cauſę, nec foꝛa z agens, nec finis z materia, nec agens z materia: z hac,

Comm. 14.

H

I ration̄e dixit, ſunt aũt quędã ꝛ adinuicem cauſę, ꝛ nõ dixit omnes, inſuper cum Ariſto. aſſerit finem ꝛ agentẽ cãm eſſe inuicẽ cauſas, intelligit quo ad cauſalitatem, cũ Auerroes dicit mãm ꝛ formam eẽ inuicẽ cauſas, intelligit quo ad eſſe, ꝛ cauſalitatem.

Dilucidatoris textꝰ cõm. 31.

¶ Omnes autem nunc dictę cauſę quatuor in modos aptiſſimos recidunt. Elemẽta nanq; ſyllabaꝝ. Materia quoq; eoꝝ quę arte cõſiciunt. ꝛ ignis atq; cętera id genus corpozum. partes inſuper totius. Suppoſitiones deniq; ipſius concluſionis. vt id ex quo aliq̄d fit, cauſę ſunt. Atq; hoꝝ quędã ſunt vt ſubiectũ ve/luti partes. quędã vt q̄ꝺ q̄ꝺ erat eſſe totũ. ꝝ. ꝛ cõpoſitio formaq; at ſemẽ ꝛ medicus ꝛ q

K conſulnit ꝛ omnino efficiens oĩa ſunt cauſę, vnde eſt mutationis p̃incipiũ vel quietis vel motus. quędã aũt ſunt vt finis bonumq; cęte/rorum. q̄ꝺ enim eſt id cuius gratia optimum eẽ ſolet atq; illoꝝ finis. differt aũt nihil bonũ ipſum an apparẽs bonũ dicat. tales q̄ꝺ igit̄ cauſę atq; ſpecie tot ſunt.

Eiuſdẽ antiquus. ¶ Oẽs autẽ nunc dictę cauſę in quatuor inci/dunt modos manifeſtiſſimos. elementa enim ſyllabaꝝ, ꝛ materia vaſoꝝ, ꝛ ignis ꝛ huiuſ/modi corpora, ꝛ partes totius, ꝛ ſuppoſitio/nes cõcluſionis, ſicut ex quo cauſę ſunt. haruꝝ autẽ alię quidẽ ſunt, ſicut ſubiectuꝝ ꝛ partes,

L alię aũt ſunt ſicut q̄ꝺ quid erat eſſe, ꝛ totum, ꝛ cõpoſitio, ꝛ ſpecies. ſemen aũt ꝛ medicus, ꝛ conſilians, ꝛ omnino faciens vnde p̃inci/pium mutationis, aut ſtatus, aut motus ẽ. alię aũt ſicut finis, ꝛ bonum aliorum, quod enim cuius cauſa potiſſimum eſt, ꝛ finis aliorum voluit eſſe. differt autem nihil idem dicere bonum, ꝛ videri eſſe bonum. cauſę igitur hę, ꝛ tot ſunt ſpecie.

¶ Conuenere omnes Ariſto. reducere omnes cauſas in quatuor ſpecies, nam numerauit gſia cauſarum per exempla. nunc vero reducit oẽs ad ſp̃es per inductio/nem. ꝛ incipit a materia, cuius vt Themiſtius ait. tres ſunt modi. eſt enim materia compoſitionis ſine ſtructu/rę, eſt ꝛ materia alterationis veluti materia eſt ipſius

M formę quam non recipit niſi per alterationẽ p̃uiam. eſt tertia quę dr̃ materia alterationis ꝛ compoſitionis, vt elementa reſpectu corporum animalium, ꝛ ad has tres oẽs reducit Ariſto. inquit. oẽs aũt nunc dictę cauſę qua/tuor in modos apertiſſimos recidunt, eĩnta nãq; ſylla/barũ ſunt materia compoſitionis. Materia quoq; eoꝝ quę arte p̃ficiunt, eſt materia alterationis reſpectu for/marum, qm̃ formas non recipit, niſi mediãte alteratio/ne. ꝛ ignis atq; cętera id genus eſt materia corpoꝝ ani/malium alterationis ꝛ compoſitionis partes inſup to/tius, ſunt materię. interdũ alterationis reſpectu formę, interdũ cõpoſitionis reſpectu eoꝝ quę ex ipſis abſq; al/teratione p̃ficiuntur. interdũ materię ſunt cõpoſitionis ꝛ alterationis reſpectu miſcibiliũ, ꝛ ſic intelligit Themi/ſtius. Suppoſitiões deniq; ipſius cõcluſionis materia ſunt cõpoſitionis, ꝛ ita oĩa hę reducunt̃ ad tres ipſius materię ſpecies, hęc de materia, ꝛ ipſius ſpecieb⁹. ꝛ de forma volẽs dicere p̃ponit diuiſionẽ omniuꝝ, ꝛ inquit.

N Quot ſoꝛ atq; hoꝝ, hoc eſt cãꝝ, quę dictę ſunt, quędã cãę vt ſubiectũ ſiue mã, ve luti partes totius, poſſunt enim partes eſſe totius mãę ꝑ oẽm ſp̃em materię, vt diximus. quę/dã ſunt cãę vt q̄ꝺ q̄ꝺ erat eẽ hoc eſt ad modũ formę, ex qua ſumit̃ definitio ꝛ q̄ꝺ q̄ꝺ ẽ, ẽ iſtę ſunt tres. ꝝ. totuꝝ, cõpoſitio, ꝛ forma. Nã vt mãę ſunt tres ſp̃es, ita ꝛ formę. Multiplicatio eniꝝ vno relatiuo ꝛ reliquũ multipli/cari neceſſe ẽ. Triplex igit̃ forma alterationis, cõpõnis, ꝛ ſimul alterationis ꝛ cõpoſitionis, forma reſpectu ma/terię apud Themiſtiũ eſt alterationis forma. cõpoſitio q̄ dr̃ forma totius, dr̃ forma compõnis. Totũ q; põt capi indifferẽter p̃o forma alterationis, ꝛ p̃o forma cõpõ/nis, ꝛ p̃o forma ſimulatq; compõnis ꝛ alterationis, hic ſumit̃, vt Themiſt. vult p̃o forma compõnis ꝛ altera/tionis, ꝛ ita tres ſunt formę, ꝛ tres materię. Hęc de for/mis. ¶ Effectrix cã multifaria eſt, quędam p̃incipalis, quędã inſtrumẽtaria. p̃incipalis vo nõ vna rõne dr̃, nã alia eſt effectrix ſubſ, alia accẽtis, ꝛ ita ſemen effectrix cã eſt iuſtraria. Medicus ꝛ cõſultor ſunt cauſę effectri/ces p̃incipales. Sed accẽtis, efficiens vo eſt cauſa ſub/ſtantię. At finis oĩs vult bonum ꝛ optimum eſſe, qm̃ ſui gratia ſunt cętera. dinc fit q; finis bifarius ſit, aut bonus ſm rem, au; bonus ſm apparentiã. finis, enim in actio/ne naturali ſemper eſt ſm rem bonus, ſiue ſimp̃r, ſiue ſm quid. finis vo in actione voluntaria ſemper eſt ap/parens bonus. ꝛ ita cauſę omnes quatuor in gĩa mani/feſtiſſime recidunt. hęc eſt, vt mihi vr̃, loci expoſitio, cui aſſentit p̃o maiori parte Themiſtius.

O Effectrix cãę quot.

¶ Cuz numerauiſſ. Iſtud cõmentũ p̃o magna ſui par/te p̃z vere nõnulla colliguntˢ, quę ſunt inſe bona, tm̃ non faciũt ad intellm̃ nr̃ę lr̃ę, cum ipſe literam malã habe/bat non poterat recte exponere. ¶ P̃imũ igit̃ eſt q; tri/plex eſt mã vt dixit Themi. q̄ꝺaꝫ cõpõnis quę eſt p̃s ali/cuius q̃tenus nec per ſubſtantiã nec p̃p accẽs mutaf. quędã alterationis, q̃ eſt mã quatenus mutat̃ ſp̃es, vt pa/nis mã eſt ſanguinis. quędã eſt mã alterationis ꝛ cõpoſi/tionis, q̃tenus ſm partẽ mutaf ꝛ ſm partẽ reſtat, vt ele/mẽta corpoꝝ mixtoꝝ, ꝛ addit ꝛ hęc duo ſunt fundamen/ta materię. ſ. cõpoſitio ꝛ alteratio, ꝛ tertiũ cõpoſitum ex eis. ꝛ fortaſſe per fundamẽta intelligit ſp̃es materię. Si quidem gĩa in ſpeciebus fundenf. qua rõne erunt tres mãę ſp̃es alterationis ꝛ compõnis duę. Et tertia erit ex iis facta. hoc eſt alterationis ꝛ compõnis inſimul, aut fortaſſe p̃ fundamẽta intelligit dr̃ias quibus genus ma/terię deſcẽdit in ſp̃es, ꝛ tũc erũt duę dr̃ię. ꝝ. cõpoſitio ꝛ alteratio, ꝛ erit tertia ex his. ¶ Scõz q̄ꝺ colligit̃ eſt ſolu/tio 3dictionis. Ariſ. enim p̃ huius textu. cõmẽ. 17. voluit totum non eſſe aliud q̃ꝫ ſint ſuę partes ſimul ſumptę, vt exponit Auer. hic vo partes vult eſſe materias, totum vo formas, igit̃ differſit. Rñdet. partes aũt poſuit aliuꝫ modũ a cõpõne, hoc eſt a toto vt reputo ſm q; intẽdebat partes quę ſunt in poⁿnõ quę ſunt in actu. eſt igitur diſtinctio partiũ quędã ſunt in actu vt q̃titatiue q̃ p̃t eſſe ſine toto, vt brachium pes, ꝛ id genus. ꝺã in potẽ/tia vt mã ꝛ forma, quę mãę dr̃ in poⁿ, q; eſſe nõ p̃t ni/ſi in toto. alibi ꝑtes eſſentiales dici ſolẽt. Tunc vult q; hic accipiat, partes in potẽtia, hoc eſt eẽntiales, mã iſte ſimul ſumptę ſunt aliud a toto. Sed partes actuales q̃/titatiuę nõ ſunt aliud a toto. Vel forte duⁿ eſt in lr̃a, ꝛ nõ ad illã p̃mi phyſicoꝝ, nã in lr̃a nr̃a Ariſt. ponit totũ ꝛ cõ/põnẽ, mõ hęc ſunt idẽ, idẽ. n. eſt totũ q̄ꝺ cõpoⁿ. Rñdet vno mõ q; p totũ eſt intelligẽꝺ dũ aggregatũ ex ptib⁹ po/tẽtialibus q̃titatiuis. q; ꝑpoⁿ aggregatũ ex ptib⁹ in actu.

P P̃imuꝫ ex cerptũ. ex cõmento.

Scõm. Q

Secundo

A Scõo rñdet per totum Ariſto. intelligere vniuerſuꝫ cõ/gregatũ tm̃ vt exercitus vel ciuitas ſunt per compoſitũ intelligit vere vnũ factũ ex partibus p̃currẽtibus qua/litate hoc eſt mõ ordine ꝛ põne. hęc ſunt bene dicta, ſed nõ eſt ad p̃poſitum lr̃ę, eſt enim lra intelligẽda vt dixit

Tertium. Themiſtius. ¶ Tertium q̄ꝺ colligit̃ eſt quo mõ p̃pones ſint mãę ꝓclonis. vr̃ eniꝫ q; nõ, nã ſunt effectrices cãę, ꝛ non mãę. Rñdent oẽs p̃pones rõne medij termini eſſe effectrices cãs. rõne vo extremoꝝ ſunt materię. Auer/roes aũt rñdet q; p̃pones ideo materię aſſimilantur, q; ſunt potentia ipſa ꝓcluſio. at concluſio eſt forma, q; ad/uenit p̃ponibus, ꝛ certe idẽ eſt. p̃pones. n. ſunt potentia concluſio rõne terminoꝝ. Et ita hęc rñſio non differt ab illa. ¶ Quartũ q̄ꝺ colligit̃ ẽ q; triplex vt forma. ꝝ. com/poſitionis, alterationis, ꝛ vtriuſq;. ꝛ hoc q̄ꝺ dicit eſt bñ dctũ, q; ex Themiſtio accepit. Sz applicatio huius ad

Quartũ. B verba barbarę trãſlationis nõ eſt audiẽda qm̃ non eſt ad p̃poſituꝫ, hęc ſunt q̃ ex cõmento colliguntˢ, cętera patent. ¶ Circa hęc accidũt difficultates textuales pri/mo, deinde qõnes difficiles. ¶ P̃rima ẽ q; ſupius dixit partes ſe tenere ex parte formę. nũc ait illas eẽ mãs to/tius. Expoſitores litigãt inter ſe, ꝛ oẽs p̃ſt reduci in bo/nũ. Mihi tr̃ vr̃ q; partes definitiõis q̃tenus definitio eſt totũ ſunt vt materię, ꝛ hoc reſpectu definitionis reſpe/ctu definiti, cum illius relone quelibet ſit totũ, formę di/ci p̃ſt. partes enim diffinitionis ad definitiones ſunt p/tes ad definitũ quelibet illaꝝ eſt totum, ꝛ vle ſiue p̃dicatũ per modũ totius, vt aĩal ad definitionẽ ps, ad bo/minẽ vo genus ꝛ totũ. ¶ Scõa eſt vtrũ triplex ſit mate/ria ꝛ vr̃ q; nõ, qm̃ Ariſt. vult p̃ celin diuiduũ eẽ materiã vle formaꝫ, ait enim qui dicit celnꝫ, dicit formã, q; vero hoc celn̄ dicit materiã. ꝛ intellectus poteſtatis eſt mate/ria oium abſtractoꝝ, ꝛ intellectoꝝ apud Auerroẽ, ꝛ tm̃

C nõ eſt mã aliquo trim̃ modoꝝ. Silr intelligẽtia inferioꝛ eſt mãrę reſpectu ſuperioꝛis, vt. ꝛ. de aĩa cõ. 36. ꝛ nullo dictoꝝ modoꝝ. vltimo p̃ metheoꝛoꝝm hęc inferioꝛa ſunt mã ſuperioꝛ, ꝛ in nullo genere mãę.

Scõo. ¶ Dici põt q; mã vno mõ accipi põt ſm illum modũ q̃ quem fuit inuẽta, hoc eſt inquãtũ pars alteri ineſt ẽs, ꝛ hic eſt tripler, q; aut ineſtit virtute, ꝛ ſic ẽ alteratio/nis materia, aut actu, ꝛ ſic eſt compõnis, aut partim ſic ꝛ partim aliter, ꝛ ſic eſt tertia materia. Alio mõ poteſt ſu/mi materia ſm intellectũ trãſumptiuum, qua rõne vle erit forma quatenus eſt p̃ncipiũ agendi in intellm. ſin/gularia erũt mã, quatenus ſuſtẽtant vle. Silr intellus ptãtis eſt mã abſtractoꝝ quatenus ab illis perficiẽ. Si/militer ꝛ reſpectu intellectoꝝ. phantaſma eſt mã, quia ſubiectũ circa qõ agit intellꝰ. ꝛ ita mã ſm intellectũ quo

D Tertia. inuẽta eſt, tripler tm̃ reperitur. ſm intellectũ tranſum/ptiuũ ſunt plures modi. ¶ Tertio dubitant an ſemen agat ad gĩationem. ꝛ argũt nõnulli q; non, q; aut dum eſt, aut dum non eſt, non dum eſt, q; tunc ageret ad ſui corruptionẽ, dũ vo non eſt nihil eſt cã. ꝛ. nullũ imper fe/ctũ eſt cã effectrix perfectionis, q; vo non ſit cã mãlis ar/guunt, q; nullũ vniforme põt eſſe mã rei diſformium.

Põ Ariſto. in lib. ꝺ ge ne. aĩaliuꝫ. ¶ Ariſto. vo tenet q; ſemen ſit cã mãlis ꝛ cã effectrix fę/tus geniti. mãlis quidẽ ſm ſui partes corporeas ꝛ craſ/ſiores, q̃ ſ̃ ſint actu vniformes, ſunt virtute diſformes. effectrix vo ſm ſpirituoſam, in qua ſp̃us reſidet gĩanti/uus deciſus a p̃re ꝛ matre. qui vt inſtrm gĩantis ꝛ vle ſ ꝛ particularis. ꝝ. hoꝛs ꝛ ſolis agit. Tunc ad p̃imũ dico q; agit q̃n eſt ad gĩationem, q̃n non eſt ſemen, ſed con/uerſum in mẽbra aĩalis, agit ad conſeruationem, q; ea virtus quę erat activa fętus, cõuertiſ. in regitiuã, nec eſt incõueniẽs aliq̄ꝺ agere ad corruptionẽ ſui per accidẽs. Ad ſcõm dici poteſt q; imperfectius põt eſſe cã perfe/ctionis vt inſtrm alicuius agẽtis nobiliorꝭ, ꝛ ſic ſemen eſt agens aĩal vt inſtrm aĩalis ꝛ cęlor. ¶ Sed replicãt ꝫ, q̃n ſi ſemen agit aliq̄ perfectius ſe, aut ptinet illud, aut nõ. Si non, tunc non magis ageret illud q̃ aliud. Si ptinet illud. vel virtualr vel formaliter. nõ formalr, q; ſemẽ non eſt animatũ formaliter. Si virtualiter. igitur perfectius eo. Scõo ſemẽ eſt imperfectius effectu ſ̃ ẽ aĩaliipſo. Si igitur animal p̃ducti p̃fectionis vt octo, ita q; ſit perfectius ſemine vt quatuor. Tunc arguo. ſe/men p̃ducit p̃fectionẽ animalis vt quatuor. reſiduam q̃ eſt vt quatuor vel p̃ducit vel non, ſi non, p̃ducit. igit̃ effectus ſine cauſa. Si p̃ducit, igit̃ ageret vltra gra dũ p̃opriũ. Dico ad p̃imũ q; ſemen ptinet virtualiter aĩal gĩandum, ſed non virtualiter p̃incipalr, ſed vir/tualiter inſtrãliter, ꝛ tale ptinens põt eſſe imperfectius

F contẽto. ¶ Ad ſcõm dico q; aĩal p̃ducti eſt p̃fectius vt quatuor ipſo ſemine, ꝛ tunc dico q; ptinet oẽm p̃fec/tionẽ quã hꝫ aĩal hoc eſt totã vt octo. nec valet. igitur perfectius, q; eqꝫ ptinet inſtrãliter, nec eſt inconueniẽs inſtrm agere vltra gradũ, qué nõ ptinet virtualr p̃incipaliter, dũmõ cõtineat illuꝫ virtualiter inſtrãlr, hoc eſt vt inſtrm agentis p̃incipalis nobiliorꝭ. ꝛ ideo agit vl/tra gradũ p̃opriũ ſuę p̃fectionis, nõ vltra gradũ ſuę ptinentię. hęc res alias melius dicẽf. nunc aũt ſit dictuꝫ intantũ. ¶ Cõſequẽter quęrũt aliq̄ alia. p̃imuꝫ vtrum tm̃ q̃tuor ſint res nãlii cãę. ¶ Rñdit Plato ſex eſſe cãrum

petitio pla tonis. genera, quatuor quę Ariſt. deſcripſit ꝛ vltra illa adiecit exẽplar ꝛ inſtrm. ¶ Captiũculatores duabus rõnibus

Argũmẽta ꝫ Plat. p̃ſtudent cãs eſſe quatuor. P̃imo. q; numerus interro/gationũ eſt quaternarius. p interrogationẽ enim factam ex quo res eſt per mãm rñdemus. p q̄ꝺ vo, per formaꝫ.

G p ꝑpter q̄ꝺ, per finẽ. per a quo res iſta eſt, rñdemus p agẽs. Et q; nõ ſunt plures formę interrogationũ, ideo nec plures cãę. Scõo oĩs cã vel ẽ intrinſeca vel extrin ſeca. ſi intrinſeca, vel eſt poⁿ, ꝛ ſic hr̃ mã. vel actus. ꝛ ſic hr̃ formã. Si extrinſeca, vel p̃cedit effectũ, ꝛ ſic ẽ agẽs, vel ſequit̃, ꝛ ſic eſt finis. Alij aliter aiunt. Sed oĩa ſunt frivola. ſi enim Ariſt. vidiſſet rẽ poſſe demõſtrari, iam de numero cãꝝ demonſtrationẽ dediſſet, ideo quatuor eſſe cauſas enumero inter credita aut famoſa, nec rõ/nes valent. P̃rima non, quoniã adhuc poſſimt eſſe alię interrogationes, vt quo ſcribis, dicimus calamo. ꝛ non reddimus cauſam agentẽ, ſed inſtrm. Amplius cuius ſi/mulacro depingis, dicimus cęſareo, q̃ nec ẽ agẽs, nec forma, ſed exemplar. Ad ſecũdam dico q; omnis cauſa aut eſt intrinſeca, aut extrinſeca, ſed extrinſeca, aut p̃ce/dit, aut ſequitur. vęr non omnis p̃cedens eſt efficiẽs.

H exemplar enim p̃cedit, ꝛ inſtrumentũ ẽt, quę tamẽ non ſunt forma, aut agẽs, vel alioꝝ aliquod. Sic igitur dico quatuor eſſe cãs. ſed nõ per demõſtrationẽ, ſed ſolũ vt creditũ ꝛ famoſum teneo. ¶ Conſequẽter quęrũt quo modo finis ſit cauſa. ¶ Reſpõdet Joãnes q; eſt cauſa nõ ſm eſſe intẽtionale, ſed ſm eſſe reale. Sed hęc rñſio eſt contra Auer. 12. meta. cõmẽ. 36. vbi ponit q; forma balnei vt finis eſt res in anima. Amplius finis vt habet eſſe extra animã nõ habet rationẽ cauſę, ſed effectus, quoniã eſt vltimum abſolute actionis. Alij dicunt q; fi/nis conſeruationis eſt in re, movent enim intelligentię ꝑpter finem conſeruationis. modo finis iſte eſt in re. fi/nis vo factionis eſt in ipſa anima, ſiue in forma conten/tus. Sed nec hoc placet. naꝫ licet p̃ſeruatio ſit in re, nõ mouet agens niſi vt intelligitur ſm Auer. 12. meta. cõ/men. 36. ꝛ. 44. ꝛ alibi. ¶ Propterea ſolet dici aliud eſſe

I cām in re, z aliud p re. Similiter alius est esse cām in eē intentionali, aliud pro esse intentionali. veluti aliud est esse causam ab ęterno, aliud pro ęterno. ab ęterno. n. deus fuit cā mundi, nō tñ pro esse ęterno. ꝓpter hęc tenent q finis est cā in esse intētionali; qr vt sic hz rationē poziz z mouētis, non tñ pro esse intētionali, sed pro eē reali. sanitas enim in esse intētionali hz rationem finis, non tñ pro sanitate intentionali, sed pro sanitate reali. Hęc tñ no pro nunc teneatur, donec melius appareat, scio enim rem non esse facilem.

Recognes ¶ Qñ in cārum traditione enumerauit etiam causaruz gña, z intermedia causę efficientis, z causę finalis, ideo quis credere posset plura esse causaruz genera q̄ quatuoz, merito in p̄sentiarum repetit quatuoz eē causarum gña, ad quę omnia, quę enumerata sunt, redigūt. z cum hęc repetere intendisset, incepit a materiali causa, z dicit, [omnes autē nunc dictę causę in quatuoz incidunt modos manifestissimos ꝑ idest qui ab omnibus sine controuersia conceduntur. [elementa enim syllabarum z materiaꝝ]. s. lutū [vasoꝝ]. s. fictilium, [z ignis z huiusmodi corpora]. s. aer, aqua, z terra. s. mixtoꝝ, [z partes totius, z suppositiones ꝓclusionis, sicut ex quo causę sunt] ideſt causę sunt materiales, est tñ dżia, vt Simplicius induit q literę sint materia syllabaꝝ compōe. quatuoz corpora simplicia materia sunt mixtoruz, partim compōe, partim alteratione. Dicit ēt Simplicius ꝓpōes non inesse conclusioni, ideo melius, vt ingt, effectrices cōclusionis cāę dicendę sunt. fortasse ꝓpōes insunt ꝓclusiōi quo ad terminos, ex ḡbus sunt ꝓpōes. ois. n. ꝓclo ꝑstat maioꝝ z minoꝝ extremitate, ex ḡbus ꝓpōes sunt. deinde sequit ille textus, [hąc aūt alię ḡdē sunt sicut,]q ꝓtinuari dz cū pncipio, vt Philoponus ingt, hoc pacto. [oēs aūt nūc dictę causę in quatuoz incidūt modos manifestissimos, hąc aūt alię gdē sunt, sicut subiectū z ptes,]de quibus exępla assignauit, [alię aūt sunt sicut qō quid erat esse]. i. forma, a qua est ipsuz rei esse. [z totū z cōpositio, z spēs.]z cum dixit [totū,]id intelligit qō cōpōe ꝑstat, z cū dixit [z cōpositio]intelligit, id qō alteratscētibus inuicē simplicibus in cōpositi gñatione veniūt, vt Alexāder exposuit. naz Peripatetici, vt dicit, compositū ꝑstare arbitrant, quasi alteratscētibus inuicē simplicibus. At Plato in timęo māt immutabilē oīno esse asserit. fortasse, vt Simplicius scribit, Peripatetici de mā prima loquunt; qualia sunt q̄tuoz elemēta mixtoꝝ. Plato vo de mā oīno remota, atq; prima loquit, quę penitus est in formis. hanc enim non cōcedit alterari. deinde de effectrice causa assignat exępla, z dicit, [semen aūt, z medicus, z cōsilians, z oīno facięs est principiū vnde motus, aut status, aut mutationis.]non tamen eodē modo, nam consilians prima factiōis exhibet instituta, nihil sua opa, aut suo labōre attingēs, medicus vo sua opera agit. At semen inter effectricem z materialem aliquo pacto ambigit, vt Alexander z Simplicius exposuerunt, si quidez transmutatuz z genitum ipsum quoq; sic demuz aget. cum prōprie effectrix causa, vt fatetur Alexāder, generationis immunis esse debeat. Qua ratione fit, vt tam Alexander q̄ Simplicius per semen mēstruū intelligant alteratum a caloze seminali, qui decidit a mare, possumus etiā intelligere per semen, illud quod a mare separatur, z miscetur mēstruis. vbi attētione dignū in cōmētariꝰ nos eē secutos medicoꝝ opinionē, qui asserunt semen esse materialē z effectricē cāz sm̄. materialē quidē hz sui partes crassiozes, z corpulentiozes, effectricem vo sm sui partes tenuiozes, atq; spiritualiozes, in quibus residet spiritus genitalis. At nunc dicimus hoc esse falsuz, z cōtra Aristote. in libro primo z scō de generatione animaliū. ibi enim Aristo. asserit virtutez genitalē non esse aliud, q̄ colorem maris, qui per semen decisum a mare fertur tanquā per vehiculum ysq; in mēstrua, vt calefaciat illa, quibus calefactis, dixit semen partiz resolui in vapores. s. sm partes sui tenuiozes, partim post aliquot dies regurgitare per orificiuz vteri, z exire. Quare per semen, cum intelligit caloz seminalē, non possumus intelligere nisi effectricem causam, z hęc expositio est vera. deinde quartuz causę genus adiungit, z dicit, [alię autez]scilicet causę sunt [sicut finis z bonū alioz,]z tu intellige, vt Alexāder inquit, sicut finis alioruz, z sicut bonum alioruz. vz. quoruz est causa. finalis enim cā veluti sanitas tanquam finis est alioruz ipsius gña sumptoruz, veluti deambulationis, z potionis, z cęteroruz id genus. sic etiam sanitas bonum etiam est eorundem. z assignat causam, z dicit, [quod enim cuius causa potissimum est, z finis alioruz voluit esse.]sed quoniā nō omnia finem habent bonum, qui enim voluptatem sibi ꝑstituunt, non bonum habent finez, ideo dicit, [differt autem nihil idez dicere bonum z videri esse bonum,]scilicet quo ad monēduz agens ipsuz ad agendū. de re hac primo ethicoruz satis. tunc epilogat, z dicit, [causę igitur hę, z tot sunt ſpecie,]dixit aūt Eudemus duas tantū olim causas cognouisse omnes materiā. vz. z effectricē, formam vo multi, ipsum autez cuius gratia per pauci. nobis vo causa hęc princeps, primariaq; eē videtur. naz opera, laboraq; omnis alicuius gratia atq; boni capi vī. si enim interdum medicus febrez ęgro perimit malam simpliciter existentē, dūtā banc parat, vt bonum facit. cōsimili ratione, qui minus malum elegerit, bonum assequitur, vt qui grauioza cauens montem sibi conscīscit. hęc enim nōnulli ad calūniam obyciunt, melius tamen z facilius soluere licet.

¶ Modi vo causarum numero quidem sunt multi. In capita vero reciſi, z ipsi pauciozes erunt. Dicuntur enim causę multifariam. Et ipsarum quę eiusdem generis sunt. alia prioz, alia z posteriоz. At sanitatis medicus atq; artifex. Ipsius quoq; diapason, duplus, atq; numerus. Et semper hę quę ꝓtinēt ad eas quę sunt singulares.

¶ Modi aūt causaꝝ numero qdē sunt multi: capitales aūt z bi minoꝝ. dicunt enim causę multipliciter, z ipsarum, quę similiū specierum sunt, prius z posterius alia alia, vt sanitatis medicus, z artifex, z ipsius diapason duplum z numerus, z semper continentia ad singularia.

¶ Genera causarum ratione quadam ad quatuoz ipse reduxit, nunc vnumquodq; genus vult per modos diuidere. z hoc proponit. modi vero causarum numero quidem sunt multi, propterea sunt a nobis prętereundi. In capita vero reciſi, z ipsi pauciozes erūt, lz multi, q causę multifariam dicuntur, lz itaq; pauciozes, non tñ ita pauci, quin excedant numeꝝ causarum. ¶ Sed quid Aristo. per modos intelligat. Auer. rīdet per modos Aristotelem velle accidentia causarum. rectius puto dżias modales, genus enim causę cum nō sit in ꝑdicamento aliquo, nō per veras differētias diuidit, sed per modales quasdā dżias, q̄ sunt quędā ☽tiones sīles differentiis,

Dilucidatoris textus cō. 32.

Eiusdē antiquus.

Quid per modos.

A ferentiis, quę q; ēt accīa dici possunt, cum non sint eētiales. Prima ita q; dżia erit, q; cārum eiusdē gēnis. vna est prioz. alia cōioz, quod Auerr. in omni genere verificat. vt pz in exęplis eius. ¶ Sed dubitat de qua positate Arist. sentiat prędicationis, aut cālitatis, conueniunt oēs de vtraq;, nouꝰ expositor eo mouet q; exępla pūt accōmodari vtriſq;. Primus expositor, qr cā vlis in cālitate est quodāmodo ēt prędicatione eōis. ¶ Sed contra

Replicę. nouū expositorē vī. qz Arist. in formis nō pōt ponere prioꝝ sm̄ cālitatē formę. cū forma vna sit vnius, sed bñ prioꝝ hz prędicationē. silr nec in finibus id spectari pōt. ¶ Contra expositorē vo primū vī ēt, qr sol est cālitate prior, non aūt prędicatione. ¶ Dici pōt ad argm̄ ō nouū expositorē, q; ipse loquitur soluz in agentibus causis, non in cęteris, aut dici pōt q; ēt in cęteris est finis cō

Defensio. munis prędicatione z cālitate. Deus enim est finis cōiſmus cālitate. Sanitas est finis cōis p̄dicatiōe ipsius medici, minus cōis erit, vt sanitas oculoꝝ, quę continetur

B sub sanitate. Amplius in formis idē spectari pōt. sensilis aia est cōis cālitate z prioz rōnali. aialis aūt cōioz forma ipso hoīe sm̄ prędicationem. ¶ Ad illud ō expositorē primuz dici pōt ēt, q; licet sol non sit prioz prędicatione igne ipso calefaciente. rō qua sol concūrrit ad calefaciendum est cōioz ratione qua concurrit ignis. nam ignis concurrit vt calefaciens, sol vt alterans. Similiter spectari potest in alijs, lz rationes illę nōnunq; nonnę careant, hō ad generationē hois concurrit, vt hō sol non vt sol, sed sub certa ratione cōiozi q; sit rō hois, quę noie caret, z ita ois causa cōis cālitate est cōis prędicatione, saltem sm̄ rationem agendi.

Recognes ¶ Simplicius q; modos intelligit dżias priuatarum atq; particulariū cāruz, quę eiusdē speciei sunt. superius aūt

C ibi, [Uno igiē modo]per modū intellexit dżias adinuicem primaꝝ causaꝝ, quēadmodū solius materię, solius fōrmę, z cęteraꝝ. hoc est intellexit genera diuersaꝝ causaruz, z dicit. [Modi autem causarū ſubaudi sm̄ singulas causaꝝ species. idest vnaquęq; cā multipliciter dicitur, ꝓpterea subdit. [numero qdē sunt multi. capitales aūt z bi minoꝝ ideſt pauciozes sunt. quoniā cumulātur in se, differētias ixta singulas causas, ideſt sm̄ singulas causaꝝ species, veluti sex sm̄ materiā, vel sex sm̄ formam, z sic de singulis, z hęc exponit, z dicit, [dicunt enim causę multipliciter, z ipsaꝝ, quę similiū specieruz sunt,]ideſt sm̄ singulas causaruū species. z exponit pmū modū, z dicit. [vt prius z posterius alia alia,]cuius exęplum pmo affert in genere causę efficientis, z dicit, [vt sanitatis medicus z artifex,]deinde in genere causę formalis, z dicit, [z ipsius diapason duplum z numerus,]

D z amplificans hunc modum in singlis generibus causaruz, dicit [z semper cōtinentia]ideſt vniuersalia [ad singularia]ideſt ad minus vlia pōnes causę sunt in singlis generibus causaꝝ. vnde Simplicius per causas pōnes cōes sm̄ prędicationē intelligit, z per posteriozes, particulares, quę expositio est Philoponi: Porphyrius vo per pōnes intelligit eas, quę p̄opinquę sunt, per posteriozes vo, quę distantiores z q; ꝓpinquiores passim sunt particulares, remotiores vo vles, ideo p pōnes causas Aristo. intelligit particulares, per posteriozes vo intelligit vles. Quā expositionē tandē Simplicius cōcedit, assignans exępla in alijs generibus, in genere cāę mālis ꝓpinquę cā est hoc ęs, remotioꝝ vo ęs, aut aqua, aut coꝝ pus. In finali cā ꝓpinqua z pōr cā est hęc valetudo. remotioꝝ vo z posterioꝝ convalescentia, z habitus, z qualitas. Dāc aūt differentiā tetigit superius cū dixit, [et hoꝝ genera]ea aūt, quę diximus in cōmētariꝰ de pōr

E z posterioꝝ, non sunt necessaria: quia Aristot. de prioꝝ z posterioꝝ loquit sm̄ prędicationem: vt patet per grecos expositores. ¶ Quo vo ad verba attinet, diapason ſonātia est, cuius proxima quidē cā, duo ad vnū. longinquioꝝ aūt duplа, z lōgiquioꝝ adhuc numerus est. Insuper etiaz, vt Simplicius inquit, hęc diuisio causę sm̄ accōmodari vtriſq;. Primus expositor, qr cā vlis in cālitate est quodāmodo ēt prędicatione eōis.

¶ Insuper vt accidens, z huius genera vt statuę, alia ratione Polycletus, alia quoq; statuifica. Accidit enim statuificę vt sit Polycletus, z ea ēt quę continet accidens. Veluti si homo sit causa statuę, z omnino animal. Dilucidatoris textus cō. 33.

¶ Amplius antē, vt accidens, z harum genera. Sicut statuę aliter Polycletus, aliter statuifica. qm̄ accidit statuificę, quod Polycleto est esse. z ptinentia accidens, vt si homo causa sit statuę, aut omnino animal. Eiusdē antiquus.

F

¶ Secunda diuisio est q; causaꝝ alia est per se, alia per accidens, quę non tñ pōt esse in specie, sed z bonus genera. vt statuę. Alia rōne Polycletus, alia quoq; statuifica. causam huius reddit z inquit. accidit enim statuificę vt sit Polycletus, z accidunt, supple ea quę cōtinēt accidēs, illud. vz. Polycletum. veluti si hō sit causa statuę z omnino animal. ¶ Sed dubitatur, qm̄ licet statuificę accidere videtur Polycletus, non tamen vīr accidere homo z animal, cum nihil possit statuam facere, nisi homo z animal. ¶ Dici potest q; Arist. per causaꝝ per accidens intelligit omne quod coniungit causę per se, qđ non est de ratione eius. Modo licet homo z animal necessario insint statuificę, tamen non sunt de rōne per se statuificę. nam eius ratio est artifex faciens statuaz, vbi nec homo nec animal ponitur. Dubō Soło.

G

¶ Scōz Philoponū z Simpliciū quum demonstrasset in ea causa, quę est per se, priorinuz z remotū, vult nūc idem demōstrare z in ea, quę est sm̄ accidens, z priusquaz demonstret hoc, demonstrat differentiā eius, quod est per se ab eo, quod est per accidēs: z dicit. [Amplius autē vt accidens]ideſt amplius autē causa dicitur non solum per se, sed, vt accidens, [z harum]. s. causaruz, quę sunt vt accidens, etiā [genera]sunt causę per accīs: cuius exemplum affert in causis efficientibus, z dicit, [ſicut statuę aliter Polycletꝰ, aliter statuifica]subaudi cā est. Polycletus quidem per accidens, [quoniam accidit statuificę, qđ Polycleto est esse]ideſt ratio Polycleti. p esse enim rōnem intelligit. Dicit Philoponus statuificę accidere Polycletū, quēadmodū in p̄dicamentis dictū est q; domino accidat homo, z qđ accidens cōtinet etiā causa est per accīs. Simplicius autē dicit statuę per se causam esse statuificā. per accīs Polycletum. qm̄ accidit statuificę, vt Polycleto ea nomen esset. nec solū Polycletus est causa per accīs, sed [z ptinentia accidens vt si homo cā sit statuę, aut oīno aīal.]sic igiē ea, quę accidūt causis per se, per accīs sunt causę. z ēt ea quę gña, q̄ per se insunt accidentibus, quatenus insunt cāę p accidens, z ipsa p accīs causę sunt. verbi gra Polycletus p accīs statuę cā est, huic per se insunt hō, z aīal: hō igiē ēt statuę cā p accīs est: pari pacto aīal ēt. ¶ Quo vero ad vba attinet, cū dicit statuificę accidere eē, qđ est Polycleto, p esse intelligit rōnez, qua Polycletus est Polycletus, z nō Socrates. nec p accidere intelligit ieē statuificę, vt subto. nō. n. statuifica ē subtū rōnis Polycleti. sed per accidere intelligit eē extra rōnē illius, vt qđ eīneū,

H

I vt in elẽchis dictũ ẽ. accidit igit statuificę ratio Polycleti, quoniam non est de essentia statuificę. z per ptinẽtia accidens, intelligit ea, quę sunt vniuersaliora ipso Polycleto, quẽ dicit accidere statuificę, qualia sunt homo, z animal. qũo vero Philoponus z Simplicius itelligãt hunc locum, dictum est.

Dilucidatoris textꝰ eiusdẽ cõ. ¶ Sunt autem z accidentium, alia remotiora aliꝭ atqꝫ ꝓpinquiora, vt si albus ac musicus causa statuę diceretur.

Eiusdẽ antiquus. ¶ Sunt autem z accidentium alia aliꝭ lõgius z ꝓpius. vt si albus, z musicus causa statuę dicãtur statuę.

¶ Voluit hẽ in oĩbus causis per se esse alterã remotiorem, alterã effectui ꝓpriorẽ, nunc hanc distinctionez applicat ẽt causis per accĩs, z inquit. sunt aũt z accidẽtium causaꝝ alia remotiora aliꝭs, atqꝫ ꝓpinquiora. vt si idem hõ albus z musicus causa statuę dicaf, erit in hoc casu iste ordo, qꝺ ꝓxima causa per accidẽs est subiectũ. post hanc musicũ, cum hoc insit aĩę. post hãc album, qõ corꝓri inest. subiectũ vt Polycletus ꝓprior causa ꝑ accĩs est, cum album, z musicũ non sint cãę, nisi ꝓpter subiectum. Musicum prior causa, qm̃ forma est ꝓprior cõposito, qꝫ corꝓus z materia. Silr est in aia ipsa, cui z ars statuaria inest. ¶ Sed dubitaf ꝑmo, qz in his quę sunt per accĩs non est ordo, igit non põt assignari hoc ꝓius, illud posterius. ¶ Sedo vꝫ qꝺ musicũ sit ꝓprius statuifico, qꝫ Polycletus. nam musicum z ars statuaria sunt in eodẽ subiecto, z ꝓte subiecti. at Polycletus non est in aia. ¶ Dico ad ꝑmũ qꝺ in his quę sunt ꝑ accĩs nõ est ordo in cãndo, cum non causent, sed solũ ꝓiungant ẽs quę ꝑ se causant, sed est ordo ꝑdicandi. Per idẽ ad scẽm, lz fortasse musicũ esset proprius ipsi statuificę qꝫ sit Polycletus quo ad esse, non aũt quo ad subiecti, cũ ipse Polycletus imediate recipiat prędicationẽ statuificę. Musicus vo non nisi vt accidit Polycleto vel alicui ptì eius. ita vꝫ qꝺ sit Polycletus ꝓprior ipsi statuario. Est z alia ratio vt in cõmento accipitur, qz Polycletus est minus cõe, quo cõius est musicum, quo rursus album, cuz etiam competat non animalibus.

Recoĝnes ¶ Cũ demonstrasset causas per accidẽs, nunc ostendit eas diuidi in ꝓpinquas z remotius perinde atqꝫ cãs ꝑ se distinguebamus, z dicit. [Sunt autem z accidentiũ ideſt causarũ per accidens [alia aliꝭs longius z ꝓpius.] naz Polycletus per accidẽs statuę cã est, z albus, z musicus, [sunt tñ z accidẽtiũ alia aliꝭs longius z ꝓpius vt si albus z musicus causa dicãf statuę.]tñ cãę dñr remotiores, quia Polycleto accidunt, qui est causa ꝓpingor. Polycletus vero cã propinquior. ¶. hiloponus exponit duplr hunc locuz, vno modo qꝺ Arist. intelligat per proximas cãs sm accĩs minus vlia, vt est hõ, per remotiores aũt magis vlia, vt animal, z aiatum. dicit etiã Philoponus qꝺ Aristote. induxerit id, quod dicit in pręsenti textu ad probationẽ eius qõ prius dixit. nam cum dixisset causarum per accĩs esse alias primas, alias remotas, 'in ꝑsenti textu reddit cãm z sic legendũ est [autem]pro qm̃, quasi dicat qm̃ [sunt z accidẽtiũ]ideſt causarum per accidens [alia aliꝭs longius z propius.] z assignat exẽpla cãrũ per accidẽs longioꝝ, qm̃ assignauit exẽplũ causarũ per accidẽs ꝓpioꝝ, z dicit, [vt si albus z musicus cã dicanf statuę]subaudi causa sunt remotiores, Polycletus vo propior exponit etiam Philopon' aliter, z intelligit per ꝓpinquius z remotius id, quod est magis familiare, z minus familiare. z sic musicum est causa per accidens propior, quoniam est familiarius, cum nulli alteri accidat qꝫ homini, qui per se accidit statuificę. minus autẽ familiare est album, quoniaz z aliꝭs multis ꝓter hominẽ inest. Sed Simplicius dicit tam in per se qꝫ in per accidens causis propinquius z remotius accepisse Aristote. ex ptinentibus z contentis, cuius generis sunt genera z species, nam z in causis ꝑ accidens idem asserit, cum dixit, [est autez, vt accidẽs, z harum genera.]

N

¶ Pręter autẽ omnes quę z per se dicuntur, z quę per accidens. Alię vt potentes, alię vt operantes dĩr. Velut ędificandi domũ ędificatoz, aut ędificans ędificatoz.

Dilucidatoris textꝰ cõm. 34.

¶ Pręter aũt oẽs z propzie dictas, z sm accidens, alię quidem sicut potentes dicũtur, alię vero sicut operantes, vt ędificandi domũ ędificatoz, z ędificans ędificatoz.

Eiusdẽ antiquus. O

¶ Alia diuisio est qꝺ causarũ ꝑ se alię sunt in actu, vt ędificans. alię in potentia, vt ędificatoz. Auerroes habebat textum mancuz, propterea põderat, qõ non dz. In grẽco enim est exemplum causę potentis, z causę operantis, vt nos transtulimus.

Recoĝnes ¶ Assignat hz Simplicii qꝺã cõem diam omnibꝰ causis, quę traditę sunt, ꝓs inquã quę per se z per accidens sunt, z dicit. [Pręter aũt oẽs]. s. differentias causarum quę dictę sunt, [z ꝓpie dictas,]ideſt tam quę dicuntur per se, [z sm accidens]qꝫ pręter eas, quę dñt causę per accidens, est vna quędam cõis differentia, qua [alię qꝺem sicut potentes dĩr]. i. qua alię dicuntur causę in potentia, [alię vo sicut operãtes]ideſt causę in actu. z assignat exemplum in causis effectiuis.

P

¶ Similiter autem z in his dicẽtur, quorum causę sunt ipsę causę, vt huius statuę, aut statuę, aut omnino simulacri. Insuperqꝫ aeris huius, aut aeris, vel omnino materię, z in accidẽtibus simili modo.

Dilucidatoris textus cõ. 35.

¶ Similiter autẽ dicuntur z in quibus causę, sunt causę, ijs, quę dicta sunt, vt huius statuę aut z omnino imaginis, z ęris huius, aut ęris, aut omnino materię, z in accidentibus similiter.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Ea quę de causis sm, singulum genus diuisit, nunc de effectibus eadem diuidit, quoniam alia vt propinqua, alia vt genera proferuntur. quemadmodum si dixeris Polycletum effigiasse diadumenu .deinde diceres statuam. postremo imaginem siue simulacrum. Insuper etiam si dixeris esse causam aliquam effectricem huius ęris. deide ęris. postremo materię. Similiter in effectibus per accidens potest esse communis z minus commune. Et voco effectum per accidens illud quod conĩungitur effectui per se. z est pręter rationem illius. veluti potus per se efficit cibum, per accidens sanum cibum.

Q

Dubõ. Prima rõ. Scõa.

¶ Sed dubitatur, quia si vniuersale esset causa vniuersalis effectus, tunc actiones non essent singularium.

Tertia.

¶ Secundo, intelligentię sunt causę vniuersales, z nõ sunt causę, qz tũc ab eis proficisceret nouũ. Cõtra Philosophos octauo huius. ¶ Tertio, causa particularis sufficit. igitur non sunt necessarię causę vniuersales

¶ Animaduertendũ qꝺ ꝓcurrere ad actionez põt esse vno mõ, z rõ agẽdi ꝓcurrit. Veluti statuifica per artem quã hz agit. ars enim est rõ agendi. Alio mõ, vt ipsum qõ agit

A agit vt statuifica ipse, tunc dico qꝺ causę vlęs ꝓcurrunt vt rõnes agendi, non vt agẽtia. Vlterius dico qꝺ in effectu sunt multa noua. Plato enim genitus de nouo suscipit nomen hois, z ita vr quasi nouus hõ. nomen aialis, vt videaf nouũ aial. nomien subę, vt videaf noua substãtia. nomen entis, vt videaf nouum ens. Tũc dico qꝺ ex parte agẽtis sunt rõnes agẽdi non vno mõ, qdam cõ municatiuę z vniuocę, vt Callias generãs ꝑlatonẽ, ꝑ rõnez qua hõ est cõicat effectui rõnem hois, ea ꝑte qua aial tribuit aialitatẽ. z in ęteris simílr. Quare ex parte agẽtis sunt rõnes agẽdi cõicatiuę vniuocę. alię sũt cões rõnes agẽdi effectiuę ęquocę. nã intelligẽtia in inferiori cõ currit ad gnõnẽ Platonis sm gradũ quo Plato ẽ aial, non cõicatiue, qz non ꝓuenit cum illo in ea rõne, sed effectiue ęquocę. Sed a intelligẽtia adhuc superior ꝓcurrit ad gnõnẽ eiusdẽ sm gradũ quo est corꝓus, z sic vsqꝫ ad deũ. Et ita rõnes agẽdi sunt duobꝰ modis, aut ꝑ cõicationẽ, aut per virtutẽ effectiuã. z vtroqꝫ mõ sunt causę vlęs. cõicatiuę qdez sunt vlęs ꝑdicatiõe. effectiuę vo causalitate. ¶ Ad ꝓmã ꝓcedo actiones eẽ vlũ tãqꝫ rationum agẽdi, nõ tãqꝫ agẽtium. ¶ Ad 2ᵐ dico, qꝺ ab intelligentię nihil noui ꝓficiscif tãqꝫ ab efficiẽtibus causis, sed tãqꝫ a rõnibus agendi, qbus agẽs ipsũ ꝓticulare agit effectũ sub omnibus illis gradibus. vz. hois, animalis, corꝓris, substantię, z entis. ¶ Ad 3ᵐ patet soꝛo, Iz agens ꝓticulare sufficiat agere vt id quod agit, nõ tñ vt rõ agẽdi. Lõcurrit. n. duę agẽdi rõnes. altera cõicatiua z vniuoca, vt vlę ꝑdicatiõe. altera effectiua ęquiuoca, vt vlia cãlitate. Et hęc a paucis intelligunt.

Recoĝnes ¶ Quę dixit in causis, eadẽ vera esse demonstrat in effectibꝰ, z hoc ꝓponit, z dicit. [Silr aũt ijs, quę dicta sũt,]scz de causis, [dicũtur z in quibus cãę sunt cãę]. i. z in effectibus, quoꝝ cãę sunt cãę. In ijs. n. differentias has eẽ asserit, quę in causis sunt, sunt enim horuz alię ꝓpinqui, alię remoti, itez alię per se alię per accĩs. Et assignat exẽpla, z dicit. [vt huius statuę,]hęc enim statua, in q̃ Dionis effigies exẽpligi'a expssa est, ꝓpinquus effectus est. remotior vo statua simplr, z ẽt hac remotior est imago. ꝓpterea subdit [aut z oĩno imaginis.]Deinde assignat aliud exẽplum, z dicit, [z ęris huius, aut ęris, aut oĩno materię]. i. metalli. ęs enim vt Simplicius exponit, non vt mãlis cã acceptum est, sed vt effectus opificis metallorꝝ. nã z ipsum interdũ ꝓpinquus effectus est, si ad hoc ęs aspicias. Interdũ remotior si ad ęs simpliciter, aut corꝓus, aut mãm addit, [z in accĩtibus silr]. s. ipsoꝝ effectuum, quę enim effectibus accidunt, z ipsa effectus sunt, per accĩs tñ. ꝓpinquiores effectus per accidẽs sunt ea, quę ꝓpinquioribus effectibus per se accidũt. hoc est particularibus. remotiores vo horꝫ species z gña. hoc enim ruffum, qm̃ ęs hunc colorẽ hz, effectus ꝓpinquior per accĩs est. remotior vo ruffum simplr, z colorẽ. ¶ In cõmẽtarijs diximus deum ꝓcurrere ad effectum sm rõnem agẽdi vlissimã, vt sm graduz entis. Nũc occurrit. qꝛ nõ paruꝫ, nam accipio exẽplum gradum, sm quem ꝓcurrit agens particulare, qꝺ sit a. z quęro, vel deus ꝓcurrit ad ꝓductionẽ effectus hz a. gradũ, vel nõ. si ꝓcurrit, habeẽ ꝺ ea, quę in cõmẽtarijs dicũtur. insuper si ꝓcurrit, frustra erit agẽs ꝓticulare. nam deus sufficit ad ꝓductionem effectus hz oẽm gradũ. Si vo deus non ꝓcurrit sm a, gradum, tunc non erit vlis causa. qꝺppe cũ agẽs particulare possit in aliqõ, in quo deus non põt. ẽt tunc particulare agens posset in aliquẽ effectũ sm aliquem gradũ virtute ꝓpria, z nõ virtute ꝑmę causę, vt hic hõ in hunc hoiem sm gradum a, nõ virtute dei, qõ videf remotum a nostra mẽte. Quidam dixerũt particulare agẽs in nihil posse sm aliquẽ gradum, quin in illud z sm eũdem gradũ possit cã vniuersalis. vz. deus: qm̃ vlis causa dicif, qz potest in illuz effectũ sm illuz gradũ, z adhuc sm vliorem, vt in hunc hoiem quatenus est hic hõ, z quatenus hõ. particularis vo, qz potest in illũ effectum sm gradũ particularem, z non vlem. z cũ dicif, tũc frustra particularis causa concurreret, ꝺñt illam concurrere non qz illa aligd ꝓfit; qõ nõ potest vlis, sed concurrit, vt determinatiua vlis actionis ad hunc effectũ sm hũc gradum, ad quẽ sm talem gradum non ꝓcurreret, nisi esset particularis cã illius determinatiua. Dęc aũt ꝺñt vt Peripatetici, quia sm Peripateticos ab vli causa non ꝓuenit actio, nisi illa vlis causa determinef per particularem. alij vo dixerũt vlem causaz, z particulare ꝓcurrere ad eũdem effectuz sm diuersos gradus, vt hic hõ ad hunc hoiez quatenus est hic hõ. Vlis vo causa ꝓcurrit ad hũc hominez non quatenus est hic hõ, sed qua hõ, vel qua ens. naz effectus vlęs in vlęs causas reducunf. Tũc asserũt vlez causaz esse, quę ꝓcurrit ad plures effectus, z ad eũdem sm rõnem vliorem, z ita ꝓcedunt deum ꝓcurrere ad ꝓductionem huius hois, non tñ sm a, gradũ sed sm gradũ entis, qm̃ causa vlis est, non quę ꝓcurrit ad effectum sm omnẽ gradum, sed sm rõnẽ vliorem. Particularis vo ꝓcurrit sm gradum ꝓpium atqꝫ particulariorem. qꝛ re diceremt cãm particulare virtute dei concurrere ad effectum particulare, verum qꝺ ꝓcurrat ad eũ sm gradũ particulare. vz. sm a, virtute ꝓpię particularitatis cõcurrit, Iz ad effectum non concurrat nisi dei virtute.

¶ Gregorius vo Ariminẽsis pro veritate asserit particularem ipsam cãm, z vlem. vz. deum ꝓcurrere ad effectum eundez sm eãdem rõnem, atqꝫ sm eundem gradũ. verũ nõ sm eũdem ordinez, qz altera, vt particularis, altera, vt vlis ꝓcurrit. cuz vlis causa sit, quę ꝓcurrit ad illum effectum sm eãdem rõnẽ, z ad alios, ad quos ꝓcurrunt agentia particularia ẽt sm particulares rõnes. dicit tñ nec agẽs vlę, nec ꝓticulare supfluere, quonia non ꝓcurrunt sm eũdem ordinẽ, Iz concurrant sm idẽ genus causę. esset autẽ altera causa frustra, quando vtraqꝫ ꝓcurreret ad eundem effectum sm eũdẽ gradum, z sm eundem ordinem.

B

C

D

De cã vli z ꝓticulari

¶ Adhuc autem z hęc z illa complexa dicuntur, vt non Polycletus, neqꝫ statuifica, sed Polycletus statuifica. Sz tñ omnes hę multitudine qꝺem sunt ser, dictę aũt dupliciter. aut enim sicut singulare, aut sicut genus, aut sicut sm accidẽs, aut sicut accidẽtis genus, aut sicut cõplexę hę, aut sicut simplr dictę. oẽs tñ actu operantes, aut potentia sunt.

Dilucidatoris textꝰ cõm. 36.

Eiusdẽ antiquus.

¶ Quarta diuisio est, qꝺ causa q̃daz est complexa. vz. ex causa per se z causa per accĩs, q̃dã incõplexa. vz. aut sola per se, aut sola per accĩs. z hoc ingt. Adhuc autẽ z hęc z illa, ß est causę per se z causę ꝑ accĩs, cõplexę causę dicunf. Ut nõ Polycletus, qui est causa per accidẽs, neqꝫ statuifica, qui est causa per se, sed Polycletus statuifica. Qua rõne fit, vt sit cã incõplexa ea quę est, aut cã per se tñ, aut causa per accĩs.

Dubõ.

¶ Sed dubitaf, an illud complexum Polycletus statuifica sit causa per se, aut causa per accĩs.

Rño ꝑ.

¶ Rñdẽt soꝛticolę, qꝺ totũ illud est cã

I per accñs, per regulam illam. ꝯopulatiua hñs alterã ꝑté necessariã, ⁊ alterã ꝓtingentem, tota est contingens.

Cõfutatio. Cũ igit illud copulatum sit ex causa per accñs, ⁊ cã per se, totũ erit per accñs. ¶ Sz hꝫ est puerile. Dnmo, q⁹to tuz illud nõ esset cõplexum, si totũ est per accñs. Si eniz totuz calidũ sit frigidũ, nõ erit mixtio. ꝙre si dz eẽ mixtũ, debẽt remanere ambo. Scõo, illud cõplexũ non est cõplexum copulatione, sed est aggregatũ per accñs. igit nõ magis vnũ ꝙ alterũ. Dico igit, q⁹ istud non est causa nec per se nec per accñs, sed ambꝫ. Regula vo sua ẽ vera de aliquo toto. nam oẽ totum est tale, sicut vilio⁹ sua pars. At illud cõplexum nõ est totuz, cũ sit qõdaz inconiunctũ. ¶ Sũt qui volũt Aristotelẽ intelligere, q⁹ causaz ad vnum ꝓcurrentiũ, aliquꝫ sunt plures, veluti ad statuam es ⁊ statuarius. Aliquando vna, vt deus, quise solo fecit mũdũ apud Platonẽ. ⁊ pcurrentiũ ad vnũ q̃dã sunt eiusdẽ generis, q̃dam diuersoꝝ generũ. Ad hominis enim genituraꝫ pcurrunt quatuoꝛ causę, quę differũt gñe, ⁊ diuersę cãę eiusdẽ gñis, vt hõ, sol, ⁊ cętera id genus. Verũ huic obstant exẽpla Arist, quę vñr de complexione dictionaria, ⁊ non de concursu.

K ¶ Cũ dixisset cãrũ ⁊ effectuum dñas, nunc addit vltimã dñam, ⁊ dicit. [Amplius autem complexa] subaudi et simplicia, [⁊ hęc]. s. effectus, [illa]. s. causę [dicuntur.] ⁊ ponit exẽplũ in causis, ⁊ dicit. [Ut non Polycletus, neq⁹ statuifica, sed Polycletus statuifica] subaudi statuam facit, per quę vi intelligere complexaz cãm esse ex causa per se, ⁊ causa per accñs, ⁊ effectum complexum simiłr. hoc. n. induit eius exemplum. Verũ locus cõsiderationis est, deinde cũ enumerasset sex modos, tum in causis, tum in causatis, docet nũc oẽs distinguere per potẽtiam ⁊ actũ, vt multiplicent in duodeciz, nã sex ducta in duo ꝓducũt duodecim. vñ dicit. [Sz tñ oẽs hę,] scz causę [multitudine gdẽ sunt sex, dictę aũt duplr]. s. per potentiã, ⁊ actũ, ⁊ sic resultant duodecim, ⁊ enumerat illos sex modos, ⁊ dicit. [Aut. n. sicut singulare]. i. sicuti ꝓxima causa, [aut sicut genus]. i. aut sicut remota causa, hęc est ꝓma diuisio, ⁊ duo modi. [aut sicut hz accñs] subaudi aut sicut ꝑ se, hęc est scda diuisio, ⁊ duo alij modi. ⁊ subaudi causę per accñs [aut] est [sicut accñtis genus,] aut subaudi sicut ꝓxima cã per accñs, tũc addit tertiam diuisionẽ, ⁊ dicit. aut sicut cõplexę hę, aut sicut simplr dictę. [quare sunt sex modi, ⁊ tres diuisiões, qñ aliꝫ sunt per se, aliꝫ per accñs, aliꝫ ꝓximę, aliꝫ remotę, aliꝫ simplices, aliꝫ cõplexę. Deinde docet distinguere ꝙ potentiam, ⁊ actum, vt ducat illos sex in duodeciz, ⁊ dicit. [Omnes tñ actu operantes, aut potentia]. s. operãtes [sunt.] quare erunt duodecim.

M ¶ Hęc tñ omnia multitudine sunt sex. dupliciter autem dicuntur. Vaz aut vt singulare. aut vt genus, aut vt accidens, aut vt genus accidentis. aut vt complexa hęc, aut vt simplr dicta, omnia vero, aut actu, aut potentia.

¶ Modi causarũ, vt dicit Themistius sunt sex. particulare ⁊ vniuersale. per se ⁊ per accidens, quoꝝ sunt ⁊ vniuersalia ⁊ particularia. complexum ⁊ incomplexũ. hi sex modi diuisi per duo. vz. actum ⁊ potestatem sunt duodecim. nã sex ducta in duo, aut econtra reddunt numero duodecim. ¶ Animaduerte q⁹ secũda diuisio debet sic intelligi. aut vt accidens ⁊ supple per se, quoꝝ aliqua sunt vt particularia, alia vt genus, sic eniz est exponendum, nisi sit in verbis diminutio.

Dilucidatoris textꝰ cõ. 37. ¶ Inter sunt vo intantũ, q⁹ operantes ⁊ singulares. ⁊ ea quoꝝz sunt causę, simul sunt ⁊ non sunt. At qui medetur cum eo quod sanatur. Et qui ędificat cum eo quod ędificatur. Sed quę sunt potestate, non semper. Coꝛumpunt enim non simul domus ⁊ ędificatoꝛ. N

Eiusdẽ antiquus. ¶ Differunt aũt intantum q⁹ operantes q̃dem ⁊ singulares simul sunt, ⁊ non sunt, ⁊ quoꝝm sunt causę. sicut hic medicus cum hoc, qui fit sanus, ⁊ hic ędificatoꝛ, cum ędificato. Quę autem sunt ſm potentiam, non semper. coꝛum/pitur enim non simul domus, ⁊ ędificatoꝛ.

¶ Differentia est hęc, q⁹ causa in actu ⁊ singularis est simul cũ effectu in actu. Adiecit ⁊ singularis, qz de vniuersali non est verum. Potest enim remanere causa vłis vt ędificãs, łz nõ remaneat hoc vel illud ędificatũ. causa vo in potentia. ⁊ si de ꝓtingẽti nõnũq̃ coꝛrũpi potest cum effectu, tñ potest remanere interdum ipsa effectu coꝛrupto interdũ ꝑtra effectus ipsa corrupta. ¶ Sz dubitãt quo modo causa in actu, ⁊ effectus in actu sił sint. O Dubõ.

¶ Rñdẽt expositoꝛes esse intelligẽdũ quo ad fieri. hoc modo, q⁹ si effectus actu fit, causa agens actu facit. ⁊ si cã actu facit, necessario effectus actu fit. nõ aũt quo ad potẽtiã. cã. n. in potẽtia ⁊ effectus in potẽtia nõ simul illo modo sunt. ¶ Sed obyciũt huic. ꝓmo tũc ędificatore ędificãte, domus necessario fieret. Probatur. nã ędificãte agẽte fundamẽta, fundamenta necessario actu fiũt. Factio fundamẽtoꝛ est cã in actu factionis parietuz. hęc est cã tecti. hęc vo cã est actu ipsius domus. igit domus necessario fieret ędificatoꝛe ędificãte. ¶ Scõo, relatiua simul sunt ⁊ nõ sunt. sed cã in potentia ⁊ effectus in potentia sunt relatiua. igit simul sunt ⁊ nõ sunt. ⁊ ita nõ tñ cãę actu ⁊ effectus. Rñsio. ¶ Dici põt q⁹ aliqd est absolute ꝓtingens, qđ ex pdõne est necessarium, vt fundamentũ fieri est absolute ꝓtingens, sed posito ędificante in actu est necessariũ, tunc dico q⁹ posita causa in actu ⁊ applicata effectui, necessario effectus est quo ad fieri, nõ qdẽ necessitate simplr, sed ex suppõne. Modo dico q⁹ posito ędificãte in actu ponit aliqd domus in actu fieri, ⁊ per ꝑns domus, non tñ sequitur necessario domũ foze, qz gñatio fundamentoꝝ non est cã in actu gñationis parietũ, sed effectus medius, oia. n. sunt ab ędificante. Vbi tñ est vna causa ꝓxima in actu, e qua fieret secunda cã in actu alterius effectus, e qua rursus alia alterius. Dicerẽ oia necessario venire posita ꝓxima in actu, nõ necessitate simplr sed suppoñi. Moin nullis ẽ ita, aut in valde pancis. łz. n. cã ꝓma sit actu causa secũde, non tñ est causa actionis scõe, qua ipsa agit in tertiã. Potest enim ꝓxima agere scõaz, ⁊ illa secunda fieri, nõq⁹ applicari tertię. ⁊ in hoc sunt decepti. naz erit causa factionis passiuę. non autem actionis illius actiuę in aliud. ¶ Ad scõz, relatiua sunt simul ⁊ non sunt, quę referuntur invicem relatiõe actuali, quę vo relatiõe aptitudinali, non oportet. Q

¶ Cum distinxisset sex hos modos per potẽtiã ⁊ actuz, dñam eoꝝ, quę potentia sunt, ⁊ quę actu, explicat, ⁊ dicit. [Differũt aũt intñ q⁹ operantes quidem ⁊ singulares simul sunt, ⁊ nõ sunt, ⁊ quoꝝm sunt causę.] ⁊ cũ dixisset [operãtes] addidit, [⁊ singulares,] non tanq̃z alia sint ab ꝝ, vt Simplicius ingt, quę sunt actu, łz quoniaz operantia singularia ipsa sunt. Dęc eniz agũt ⁊ patiuntur, nõ hoꝝ species ⁊ gñia, nihil eniz tale cõmune per se subsłat. Philoponus vo per singulares ꝓximas causas

A intelligit. nã causę operantes, quę proximę sunt, simul sunt ⁊ non sunt cum ꝝ, quoꝝm sunt causę. Dicit aũt Simplicius Aristotelem intelligere per causas potentia, causas quę opponũtur agentibus, talia autez sunt, quę non agunt. nõ agunt vo vel ea, quę agere possunt, vel quę ab opere genere. quare per effectum potentia nõ de eo intelligit, quod fieri põt, non eniz fieri possunt, quę iam sunt, talis est qui ędificauit ędificatoꝛ, ⁊ domus ędificata. Verum de ꝝs in dilucidario libꝛo 5°, diſpu. 3ª, satis diximus.

Dilucidatoris textus cõ. 38. ¶ Oportet autez semper cãm querere summã, quemadmodum ⁊ in aliꝫs. At homo ędificat, quia est ędificatoꝛ. ac ędificatoꝛ est per artem ędificandi. Hęc igitur est ꝓxima causa. ⁊ in cunctis similiter. B

Eiusdẽ antiquus. ¶ Oportet autem semper cãm vniuscuiusq̃ summã querere sicut ⁊ in aliꝫs, vt hõ ędificat, quoniam ędificatoꝛ est, ędificatoꝛ autem est ſm ędificatiuam. Amplius autez alię quidem genera sunt generum. alię aũt singulares singulariũ. vt statuę quidẽ statuifica. hic autem hmõi. ⁊ potentia quidem possibilium. operantes autem ad operata. Quot igitur causę, et quo modo causę sunt, nobis determinatum sit sufficienter. F

¶ Dactenus genera causarum, species, ⁊ modales differẽtias expõsuit, nũc docet regulaz, quã debemus obseruare in sciẽdo res ⁊ effectus nãles. res eniz nãles habent plures causas diuersas ſm genus. in eodem genere causę et plures, docet nũc regulam sciendi res ipsas nãles, qñ in eodez genere causę habent plures causas. ⁊ ait. Illarum plurium causarũ in eodẽ genere ad sciẽdum rem esse pergrendã eam cãm, quę est ſma. Dicit aũt ſma apud Themistiuz ea quę principes est, ⁊ ꝓxima, quę q̃z est terminus qõnis ꝑter quid res est. Vñ inquit Arist. ⁊ continuek sic, łz alicui⁹ rei nãlis plures sint cãę eiusdem gñis, tñ opz semper causam querere summã, quẽadmodum ⁊ in aliꝫs, hoc est artificialibus, vt hõ ędificat, qz est ędificatoꝛ. ac ędificatoꝛ est per artem ędificandi. Dęc igitur est ꝓxima causa, ⁊ vt diximus in artificialibus, ⁊ in cũctis nãlibus sił. est dicẽdũ. Ignis. n. calefacit qz calidus, est vo calidus, qz hz caliditatem, habẽs caliditatẽ est ſma causa. ¶ Aliaduersione dignũ cãm summam dici ꝑter tres ꝓditiones. Dxima vt nõ sit per accñs, nihil enim est summum ⁊ ꝓcipuum alicuius, qõ ẽ per accñs illius, non enim ędificat ędificatoꝛ, qz albus aut musicus. Scõa, vt non sit causa cõis pluribus effectibus diuersaz sꝑrum. ędificatoꝛ enim ędificat, ꝑterea qz hz artem ędificatoziam, nõ aũt hz hãc artem, qz hz artem factiuã, quę est genus ad artẽ ędificatoziam, ꝑterea nec ędificatoꝛ ipse ędificat, qz hz artem factiuam, est enim nimis cã cõis. Dzoptẽrea ait Themistius q⁹ cã summa est ea quę est ꝓxima, ⁊ ꝓpria, ac tñ illi effectui ꝑꝓxia, ⁊ nõ cõis pluribus. Tertia vt nõ tñ sit cã effectus, sed oium cãrum eiusdẽ effectus. Velut ędificatoria, quę non tñ est cã domus, sed etiam quare ędificatoꝛ est ędificatoꝛ. Est enim ędificatoꝛ ꝓ tanto, qz hz artem ędificandi. Summa igit cã erit illa, quę nec per accidens, nec cõiter, sed ꝓxime est cã effectus, ⁊ cęterarũ causarum concurrentium ad effectum. C

Recognes ¶ Cum assignasset genera causarum, ⁊ cuiusq̃ gñis modos, siue differẽtias, nunc assignat tria ꝓcepta ꝝs, quę. E

querunt sciam rerũ nãlium. cum eniz scire non sit nisi pcãm, ideo qui querunt sciam rerum nãlium, primo querere debent cãm potissimam eius rei, cuius sciam querunt. Secũdo vlium effectuum summam causam inter vles. particularium etiam summaz inter particulares. Tertio effectuũ possibiliũ summam cãm inter possibiles. effectuũ vo, q⁹ actu sunt, summam cãm eaz, quę illius cãę actu sunt. Sed qđ sit summa cã siue potissima, quam aliq(vt Simplicius inquit) contẽtiam ap pellãt querẽtes. n. ꝑter hõ ędificat, rñdemus, qñ ędificatoꝛ. ꝑter quid vo ędificatoꝛ sit. quoniam est ſm ędificatoriam artẽ, ⁊ in hanc desinit scisscitatio, ꝓpter qđ. ꝓpterea causam hãc summam. i. supmam appellat, qñ cum ad hanc ascẽdimus quiescimus. potissima enim ⁊ ꝓnceps cã ędificationis ędificatoꝛia ars est. Unde in libꝛis de partibus aialium dicit cãs effectuuz nãlium reduci, aut in necessitatem materię, aut in suppõnem finis. necessitas materię est ꝑter quid hõ erectus incedit, ꝑterea qz calor ꝛspiritus multi coꝛpus ad cęlũ attollit, hęc cã ex necessitate materię est. si aũt dicatur, vt cęlum, ⁊ sydera hõ contempletur, hęc cã ex suppõne finis est. quare vtraq̃z summa ac supma est, qñ in vtraq̃z quiescimus. est. n. supma, qñ in quo cunq̃ gñe causę ad aliq̃ ascẽdimus, in quą quiescimus, illa est supma. Dactenus de recognitionibus secundi libꝛi. G

¶ Ꝑterea genera quidem genera, singu/larium vo singularia opz querere, ceu statuiſ cam quidem statuę. hanc aũt huius.

¶ Sunt qui ℑ Platonem hoc ꝓceptum afferre sentiũt, vt Auer. ait. nam Plato posuit ideas vłes q̃z cãs eẽ ꝑticularium. Contra hunc obyciũt Arist. Rectius cũ Themistio dõm Aristotelem referre hoc ad sciaz rer⁹ naturalium. Dixit enim vniuscuiusq̃z esse perquirendã causam particularem ⁊ ꝓpriã, qs opponere põt illud fieri non posse in vłibus effectibus. Cui respondens tale affert ꝓceptũ. d. ꝓterea generũ, hoc est gñalium effectoꝝ genera, hoc est gñales causę sunt perquirendę in sciẽtiam illoꝝ. singularium vo singularia. Verum in talibus semper summa perquiri dz. vz. ea quę inter vniuersales e magis ꝓpria effectui vłi, ⁊ inter ꝑticulares, quę similiter est summa particularium. vbicã. ꝑter quid ędificat hic hõ, qz est hic ędificatoꝛ. ꝑter quid hic ędificatoꝛ est, qz hz hanc ędificandi artem. Silr ⁊ in vłibus fieri põt, vt diximus. Et hęc expõ potest eẽ ẽt ℑ Platonẽ, qui reꝝ singularium hãi per cognitionem ideaꝝ posuit, quę non sunt particulares, sed vles causę. H

¶ Et potẽtia q⁹dez causas, effectuuz potentia. actu autem, effectuuz actu. Quot quidez igit sunt causę, ⁊ quomodo causę, satis sit a nobis determinatum.

¶ Tertiũ ꝓceptũ est ad sciã rerũ nãlium etiã referendũ. Vult. n. q⁹ effectoꝝ potestate, reddendę sunt causę potestate, ⁊ effectoꝝ in actu, causę in actu cõstituendę, atq̃z assignandę. vbi causa, ꝑter quid homo põt ędificare, qz potest eẽ ędificatoꝛ, aut est ędificatoꝛ, potest vo esse ędificatoꝛ, aut est ędificatoꝛ, qz potest habere artez ędificãdi, aut habet artẽ ędificatiuã. Sed si diceremus ꝑter quid homo actu ędificat, ⁊ rñdemus, qz est ędificatoꝛ, aut potest esse ędificatoꝛ, non esset bona rñsio, qz questio erat de effectu in actu, solutio de causa in potẽtia. Est aũt etiam causa summa in his pergrenda, vt in effectibus potẽtia ſma cãrũ potẽtia. in actu ſma causaz in actu. Dęc igit tria ꝓcepta ad sciaz siue inẽtiõis, si-

ue doctrinę faciũt. deide epilogat, ꝛ sermo eiꝰ pꝫ. Dęc cõ causis tradit Arist. ea quę Auer. dixit vsq; cõ. 39ᵐ. ex textus declaratione patẽt, suntq; perspicua seipsis.

Ter. 39. de casu et fortuna.

¶ Cum ꝛ fortuna ꝛ casus de numero causarũ dicantur, insuper multa ꝛ sint ꝛ fiant fortuna ꝛ casu. Considerandum igitur erit quo modo in his causis sint fortuna ꝛ casus: ꝛ vtrum idem sint fortuna ꝛ casus: an diuersa: atq; oĩno quidnam sit fortuna ꝛ casus:

¶ Duplici ratione q; de casu ꝛ fortuna sit agendũ persuadet. Primo, qꝛ enumerari solẽt inter causas, imo vt dicemus inter primas ꝛ diuinas cãs. Secõ, qꝛ multa in nã e casu ꝛ fortũa pficisci nemo dubitat. Propterea tua pponit de ipsis. Primũ, sub quo nam gẽe causę duo illa genera collocent. Secõm. sit ne casus ꝛ fortuna idem: an res cãq; diuersę: Tertium, aggrediendum est. quid vtrũq; sit. ¶ Sũt qui dubitãt casum ꝛ fortunã non esse perquirẽda, qꝛ sunt per accĩs, quoꝝ nulla est doctrina.

K

¶ Quicqd velint recẽtiores, dici potest q; nõ pergruntur vt rõnes sciẽdi, atq; media in demõstrationibus nãlibus, sed tãq; scibilia. quoꝝ capi potest doctrina ꝛ scientia per multa pdicata p se ꝛ necessaria, vt videbit. Sũt quoq; qui volunt caput istud Aristotelis esse inscribendũ de fato, qõ stare non potest, qꝛ cum fatũ enumeret inter causas diuinas, in metaphysica esset potius pergrendum. Amplius Arist. vocat tycen, hoc est fortuna, casum vo appellat automatũ, nihilq; fati meminit. igit non de fato, sed de casu ꝛ fortuna est agendum.

Ter. 40.

¶ Quidam enĩ ꝛ si sint necne dubitant. Nihil enim e fortuna fieri dicunt, sed oĩum cãm esse quandam determinatã, quę fieri a casu aut fortuna dicimus. At pfectiõis a fortuna in foꝝ, inuentioni sq; eius quem volebat qdem, non putabat anteꝫ inuenire cãm hoc aiunt esse illũ, qui ad emẽdum aliqd profectus est. Sili ꝛ in ceteris quę a fortuna prouenire dicunt, semp cãm ꝑdam est sumere, sed non fortunam.

L

¶ Ut Themistius ait in tractando illa tria de casu ꝛ fortuna, primus Arist. pquirit qõnẽ eaꝝ quę in vnoquoq; negocio cognoscendo maxime dꝫ esse princeps ꝛ caput sit ne in rei natura casus vllus aut fortuna ꝛ an inania potius vocabula temere circũferant. Et q; non sit casus vel fortuna arguit sic. si casus ꝛ fortuna essent maxime essent cãq; inuentionis amici apud foꝝ, quez nõ pręcõceperũt, sed huius inuẽtionis cã nõ estca sus vel fortuna, sed pfectio in foꝝ emendi vel negociãdi cã facta. igit casus ꝛ fortuna nõ sunt. Et simili rõne in alijs dici potest, quoꝝ cãm afferimus casuꝫ vel fortunã. Semp enĩ reddi põt cã aliqua definita determinataq;. ¶ Auerr. formatrõnẽ sic. si casus est, casus est cã, sed casus nõ est cã. igit nõ est. ¶ Ꝝ nõ sit cã ꝓbatur. Dis cã est determinata atq; definita. nullus casus vel fortuna est determinatus vel definitus. igit casus ꝛ fortuna non sunt cãq. Dęc est bona rõ, sed textui accõmodari non potest.

M

Syllus Auer.

Ter. 41.

¶ Qõ si ipsa fortuna sit aliquid, absurdũ vtiq; sane videbitur, ꝛ dubitabit non iniuria quispiam cur nam sapientum antiquorum nemo generationis ꝛ corruptionis causas dicẽs, de fortuna aliqd determinauerit: sed vt vꝰ, nec illi e fortuna esse aliquid arbitrabantur.

¶ Sẽd arguit. Si fortuna est aliquid in rerũ natura existens, vt absurdum ꝛ dubitabile, cur sapientũ nemo de rerum nãlium causis pertractans, de casu ꝛ fortuna ꝓtractauerit. huius autem cã esse non potuit alia, nisi qꝛ eis videbatur, casum ꝛ fortunam nihil esse.

N

Ter. 42.

¶ Verum ꝛ admirabile id est. Multa n. sunt ꝛ fiunt a fortuna atq; casu, quoꝝ vnũqõq; ꝛ si nõ ignorẽt reduci posse ad aliq̃ cãm reꝝ quę fiunt, quẽadmodũ antiquus sermo dixit, qui fortunã enecat, oẽs tñ illoꝝ aliqua quidem a fortuna. Alia aũt non a fortuna esse ꝓtentur.

¶ Themistio vt Aristotelẽ ducere argumẽta i ꝓtiũ. Expositoꝛi vo q; põnẽ illã confutet arguendo ꝺ illam. Ego vero credo Aristotelez rñdere q; ordinẽ ad rõnes. Fuit enim prima rõ. quilibet effectus hz cãm determinataz. igitur nullus est a casu vel fortuna. ¶ Rñdet. Dis negando ꝓam. nam ipsi cõcedunt ancedens. vz. q; omnis effectus habeat cãm determinatam, ꝛ tñ concedunt ẽt eorum quę fiunt nonnulla fieri ꝛ esse casu vel fortuna. nõnulla nec casu nec fortuna. ꝛ ita consequentia nulla est. inquit. Verum ꝛ admirabile est id quod dixerunt in ꝓma rõne. nã multa sunt ꝛ fiunt a fortuna atq; casu, quoꝝ vnũqõq; ꝛ si supple, tu in greco non ignorent, immo sciant reduci posse ad aliq̃ cãm reꝝ quę fiunt, quẽadmodũ antiquus sermo, quę fuit prima rõ dixit, q; fortunam enecat, tñ oẽs illi aliqua eoꝝ quę fiunt aiunt esse a fortuna. aliqua vo nequaq̃. ꝛ sic ꝓña non valet apud eos. ¶ Sed ambiges primo quare ois cã per accĩs ꝺz reducĩad per se. ¶ Sẽa, dato q; ois cã per accĩs reducaꝫ ad pse, quo mõ potest saluari effectus casualis vel fortuitus. ¶ Ad primã rñdet nouus expositoꝛ cãm per accĩs reduci ad cãm per se, qñ oẽ per accĩs est ꝓ aliud, ꝛ qz nõ ꝓceditur in infinitum in causis. quaꝝ vna est per aliam. ꝓpterea opz deuenire ad vnum ꝓ se ꝛ ꝓmum. ¶ Sed ista rõ non valet, qꝛ dicerem vnã cãm p accĩs reduci ad aliã per accĩs, ꝛ illã adhuc in aliam, ꝛ sic in infinitũ, qz in his quę sunt per accĩs nõ est inconueniens pficisci in infinitũ. ¶ Propterea rõ huius habebit tur demõstratiua in 8º. nunc vero dici potest cãm per accidẽs esse defectũ ꝛ ꝓuationẽ. ois aũtẽ defectus ꝛ priuatio reducunt̃ in habitũ ꝛ rectitudinẽ. habitus aũt ꝛ rectitudo esse non põt nisi per se, quare cã per accĩs reducĩ ad ꝑ se cãm. Sẽo, qꝛ accña non sunt in accidentibus per se, sed in substãtijs. Igit cã per accĩs non põt reduci nisi ad cãm ꝑ se. Sed de hoc videmus in 7º ꝛ 8º, vbi ꝓcessus in infinitũ destruemus. ¶ Ad sẽaz dici potest, q; vnamet cã esse põt duoꝝ effectoꝝ, vnius qdẽ ꝑ se. alterius vo per accĩs. vnius ex intẽtione, alterius ꝓter intẽtionẽ. Quare non tollent fortuna ꝛ casus, lz effectus fortuitus sit a cã per se, nam illa cã est effectus fortuiti causa ꝓter intentionem, ꝛ per accidens.

Dubõnes. Prima. Sẽa.

P

Lõfutatio.

Rño ꝓpa.

Q

Ter. 43.

¶ Quamobrem ꝛ mentio aliquo modo illius ab eis agenda erat.

¶ Rñdet vt mihi videtur ad secundam, q; ãbigz de casu ꝛ fortuna nihil dixerint, tamẽ non valet. igitur hęc sunt ꝓtereunda, tunc enim valeret, qñdo nihil dixissent, atq; nec cõpetebat dicere mõ etsi isti nihil dixerint, cõpetebant tñ de his scribere, ꝛ ꝓpterea potius est illoꝝ accusatio ãz auctoritas.

¶ Qõ si illoꝝ nullus. vz. vt amicitiã, aut odiũ, aut ignem, aut mẽtez, aut aliqõ aliud id genꝰ fortunam esse arbitrabantur. Absurdũ vtiq; erat,

A

erat, siue nõ esse putabant, siue esse putabant, eam omittere. ¶ Pręterea ea nõnunq̃ ꝓtebantur, quẽadmodum Empedocles non semper sere supza dicẽs segregari. sed vt forsasse fortuna. Dicit. n. in mundi factura sic tũc currẽti huic fortuito ꝛngit. Sepe aũt mõ alio. Partes quoq; aĩaliũ plurimas oztas fortuna ait.

¶ Qz vo cõpetebat de his dicere, ꝓbat primo, qꝛ aut illa sunt aliqua cãrũ quas ponũt, vel non. Si nõ sunt aliqua cãrũ: tractãda erãt negatiue, q; non erãt inter cãs enumeranda. si erant causę, q; non erant ꝓtereũda. Secũdo, ipsi ꝓtebant illis nõnunq̃. vt Empedocles bis, semel in mundi factura. semel in generatione partiũ animalium. igitur non debebant ab eis ꝓtermitti. Dęc cõ tra positionem primam.

B

Ter. 44.

¶ Sũt ẽt q; ꝛ celi huius mũdani oĩz causam esse cãm asserunt. naz a casu quersionem ꝛ motionem fieri dñt, quę distinxit, ꝛ hunc inoꝛdinem redegit vniuersum.

¶ Sẽa põ casum nimis extollit. ait enim, celi ꝛ mundanoꝝ oĩum casuz esse cãm. Moti ad hãc põnẽ, qꝛ quersionem celi ꝛ motionẽ oẽm a casu eẽ ꝓtenꝺ, quę quersio distinxit, ꝛ in hunc ordinẽ vniuersuz redegit, ꝛ ita celestia oia ꝛ mundana casu ꝛ fortuna ꝓficisci ꝓtendunt.

C

¶ Auerroes aũt credidit Aristotelẽ ꝓmo narrare positionem. 2ºeã cõfutasse. Positio est. celũ ꝛ celestes motus casu eẽ. Cõfutatio vo erit, q; tũc causę oẽs ꝛ oia mũdana erũt casu, ytẽs hac regula ꝓcedẽs ex aliq̃ qõ ex casu ꝓfectũ est, casu est, at cũ casu oẽs mundi, ꝛ oẽs res ꝓficiscanꝰ a celestibus motibus, qui casu proficiscũtur, omnes causę atq; res oẽs e casu erunt. Regula Auerr. vz. ꝓficiscens ab aliquo quod est a casu, ipsuz ẽ a casu, non est vl'is. oia enim quę ex thesauri inuentione ꝓficiscerẽtur, e casu essent. Sed est intelligenda de eis q̃ ꝓficiscunt ab illis tãq; a causis ꝓcipuis, ꝛ nõ tanq̃ instrumẽtis, e thesauri inuentione proficiscũtur emptiones, põderez, ꝛ cõuinia, ꝛ id genus, veluti ab instrumẽtaria causa. Dęc enim e voluntate exoriunt principaliter. ꝛ ꝓpterea quę recentiores aiunt, non sunt digna recitatione.

D

Ter. 45.

¶ Mouẽt ipsum admiratione nõ parua dignũ est. Cur aĩalia quidẽ ꝛ plantas, neqz esse, neqz fieri a fortuna dicant, sed aut naturam, aut mentẽ, aut aliud quoddã id genus cãm esse ipsorum velint, (non enim ex cuiusq; semine qõnis ꝓficiscit, sed ex tali qdẽ oleo, ex tali vero hõ) celum vo ꝛ diuinissima sensibiliũ casu ortа fuisse, nulliq; ipsoꝝ talẽ cãm esse qualẽ animalium ꝛ plantarum dicentes.

¶ Velle videtur Auerroes, q; hoc sit ſm impossibile cõtra positionem secundam, qõ certe literę non cõsonat. Melius igit est dom q; Aristoteles incipit nũc contradicere positioni secundę. Et primo sumit positionez nõ esse abq; admiratione, immo habere admirationem ꝛ cãm admirationis. Cã admirationis est cur non dicãt animalia a fortuna ꝓficisci, addentes illoꝝ vnũquodq; ex propzio semine exortum esse, vt oleam ex suo. hoiez etiam ex suo. celũ vo ꝛ diuinissima sensibilium, vt stellas casu exorta fuisse, ꝛ per nullam cãm determinatam, vt dixerũt in aĩalibus. Auerroes vo in cõmento ꝓsentis textus admirationis cãm affert, qꝛ celum ꝛ stellę sunt causę aĩalium, stirpiũ, ꝛ plãtaꝝ, sunt etiã largientia ozdinẽ ꝛ regulã oĩbus his. Quare admiratione ẽ dignũ cur effectus ponãt nõ a casu, ꝛ cãs illoꝝ ponãt casu exortas eẽ. Ubi. n. cãę ponunt̃ casu, carebũt ordine, vbi caruerint ordine, non poterunt esse causę ordinis aliorum.

Ter. 46.

¶ Atqz hoc ipsuz sit ita sese habet, cõsideratione est dignuz, beneqz sese habet aliqd de hoc ipso pertractare. Ad id enim qõ dꝰ ꝛ alio mõ absurdũ sequẽs eẽ vꝰ, adhuc absurdius erit hęc dicere ipsos, in celo qdem nihil e casu fieri. In his aũt in quibus fortunam negant, multa ab ipsa fortuna fieri videntes, qõ tñ contra fieri conueniens erat.

¶ Deficiẽs ꝛ admirãs ꝓmo metaphy. cãm ꝗrit cum Aristoteles declarauerit positionẽ illam eẽ admiratione digną, qñ ꝓcludit positionẽ eaz eẽ dignaz perscrutatiõe. Addit cãm. ꝛ ingt. Ad id. n. qõ dꝰ per eos in illa positione videtur sequi inconueniẽs alio mõ, qõ inconueniens vt Auer. supplet, est destruere primum principium, ꝛ tollere deum. Cũ enĩ zilla positio tollat ordinẽ in celo, tollit ꝓnoidẽtiam, ꝛ ita deũ. Addit aliud absurdius, ꝛ inquit. Adhuc absurdius erit hęc dicere ipsos. nã vident in celo nihil casu fieri, si hñt oculos. In his vo in ꝗbus fortuna negant, multa ab ipsa fortuna, si nõ sunt celi fieri, vident. ꝛ ita ꝺ fieri erat cõueniẽtius qz vt dixerũt. ¶ Absurda ita qz sunt duo, tũ qꝛ negãt ꝗuidentiã ꝛ deũ, tollẽtes ordinẽ in celestibus, tuz qꝛ cõtradicunt sensibus, cuz nihil in celo casu fieri videãt. multa vo in his in ꝗbꝰ casum negãt. ¶ Quęrũt primo vtrũ in celestibus sit aliqd a casu siue a fortuna. ꝛ vz q; sic. Primo, qꝛ multa sunt ꝓter intẽtionẽ motorum, vt ꝓiunctiones planetarũ, ꝓfigurationes, eclipses, ꝛ id genus. igit a casu siue fortuna. Dici põt q; casu ꝛ fortuna id esse dz, quod est raro respectu suaꝝ causarũ, ꝛ ꝓter intẽtionem primariã ꝛ secũdariã illarũ. Tũc pz solutio cõiunctiones, eclipses, ꝛ id genus sunt vt semper positis suis causis ꝛ nõ possint impediri. Sũt quoq; nõ ꝓter intentionẽ saltẽ scẽdariã, q̃ motores celestes gubernãt nos. iõ nec casu nec fortuna sunt.

Prima qõ.

G

Sẽa qõ de fato. Rñsio.

¶ Lõsequẽter qrit vtrũ celum sit causa eoꝝ quę nobis casu ꝛ fortuna ꝛngũt. ¶ Rñdent qdaz, q; est vnum in quo est ordo oium eoꝝ quę sunt, ꝛ fiũt, qõ vocaꝰ cã prima. Ab illo ordine g est in potẽtia derivaꝰ ordo alius, qui ꝓtineꝰ in scẽdis causis. Primus ordo in ꝓma cã collocatus, puidẽtia dꝫ. Sẽo vo q; in scẽdis ꝓtineꝰ causis fatũ nuncupaꝰ. vt Boe. author est libro 2º de cõsolatiõe.

H

Rñsio ad obiectiõez

¶ Tũc dñt q; sicut nihil est vel fit nõ contẽtũ in puidentia, sic nihil est vel fit, qõ nõ collocẽ in fato, sigdẽ fatuz sit ordo scẽs derivatus a primo illi equalis. Quo sequiẽ vt euẽta nostra, ꝛ casus ꝛ fortunę omnia e fato puidentiaq; exoriãtur. ¶ Nec valet. tũc igitur nihil casu est, cũ vnũqõq; e cã ꝓficiscaꝰ determinata, nã vt dixit Arist. respectu fati fortasse est ꝑ se. respectu mei vl tui ẽ ꝓter intentionẽ. ꝛ ita casu vel fortuna. Põt enim idẽ casu eẽ respectu mei vel tui, ꝛ puisuz siue intẽtũ a fato. Dęc positio lõgũ regrit tractatũ, ꝛ diximus de ipsa in libro destructio destructionũ. ꝛ in libº de interꝓtatione.

Expõ positionis.

¶ Nũc vo est sciẽdum oia ꝓtineri in fato posse dupliciter intelligi, vno mõ ꝓticulariter ꝛ determinate, quo mõ dñt astronomi, mala morte eũ g in genitura habuit ipsa luminaria in angulis a maleficis male affecta. ꝛ in alijs simil'. Et ꝺ mõ ait Hermes, nullũ est granũ arenarum in mare gn ꝓpriũ obtineat signuz, suscitãs ad incremẽtuz sui. Qua rõne volũt nõnulli astronomi tot eẽ ꝓticularia fata quot sunt rerũ naturalia, e gbº vitã ꝛ annos actio-

Hermes.

I nes,z ofa in vita ptingẽtia esse aiũt. vocantes pticulare fatum certam z statutaz stellaruz cõstitutionem, quę in genitura cuiusq; colligitur. Alio mõ intelligi potest oia continerí in fato gliatim,z sub quadã cõmuni rõne,quo mõ equus in aiali continet,z in sole ipso. Una rõne dicimus stellas z motus stellaruz esse causas eoz quę sunt z fiunt. vna cũ causis particularib⁹,nõ quatenus sic vel sic pstitutę,sed vt stellę agentes gliatim lumine z motu, qua rõne fit vt ozdo vlis qui in stellis est vt causę secũdę agentes lumine z motu vle fatũ sit. Ozdo vo particularis stellaꝝ vt sic vel aliter pstitutę sunt, fatũ sit pticulare, vt dixit Aristo. Tunc dico de mẽte Ptolomęi z

p⁹ pclo. verop astronomoꝝ. ¶ Primo q̃ multa pticularia põt homo ex prudentia sibi assumere, quoꝝ nullũ pcessit fatum particulare. põt enim morte ex gladio aufugere ex sua sapiẽtia, qñ nõ ptinebatur in fato particulari. põt multa pter intentionẽ agere, quoꝝ particulare fatũ nullum pcessit, vt de abbissatione ciuitatũ exponũt, oẽs enim submergunt, gbus oibus particularis submersiones nõ erant in fato pstitutę, idez de naufragio, peste, z

K 2⁹ pclo. id genus. ¶ Dico 2º, q̃ nihil sibi sm intentionẽ vel pter intẽtionẽ accidere põt, quin ptineat in fato vli, quẽ admodũ nihil esse põt quin in prudẽtia ptineat diuina. Declarat Aristote. istud in libro de bona fortuna, quia oiuz quę nobis accidũt, sine pter intẽtionẽ, sine fz intentiõez. nos cãę sumus. fz nos sumus pticulares cãę respectu cęloz z fati scẽarum cãrũ. igit nihil nobis accidere põt non cõtentũ sub gliali illo ozdine. ¶ Tertio dico, q̃ pter hoc nulla nobis surgit necessitas, qñ in fato vli sunt actiones Irię, quo fit, vt oĩs nostra actio, sine sic, sine Iria esse põt cum gliali fato. z ita cũ nostra cõtingentia stat fati rõ, non gdẽ particularis, sed vlis. Hęc colligunt a Ptolomęo oium sapiẽtũ pncipe in phemio apo

L Tertia q̃ō telesmatũ. z aliq̃tulũ in libro cẽtuz enũtiatoꝝ. ¶ Quęrũt vtrũ cęlũ sit nobilius aĩ alib⁹ terrenis. Joãnes tenet absolute cęlũ tã cũ intelligẽtia q̃z sine illa cẽ nobili⁹ aĩa libus. persuadet rẽsnã, q̃ plus in textu absolute hoc dicit. vbi nõdũz p3 an ipsa sint vel ne aĩata: Sed hęc positio stare nõ põt, nã vbi auferaĩ intelligẽtia e cęlo ipo, auffertur ab eo oĩs actio. sed bonũ z optimũ est in quãtũ põt agere. 2º cęli. cõ. 3. igitur sublata intelligentia nõ põt esse melius aĩalibus, cũ vt sic non sit bonũ vel optimũ. Sedo, qñ optima opatio vnius est melioz optima operatiõe alterius, illud est absolute meli⁹. vt d̃ in 3º de anima. Sz optima opatio aialis est melioz optima cęli operatiõe sublata intelligẽtia. igit absolute meli⁹. ¶ Propterea vi mihi eẽ dõm cęlũ pter intelligẽtiã esse veluti

M corpus sine aia. corpus aũt sine aia, si nõ succederet alia forma, vt cadaueris, eẽt purũ ens in anima, cui nihil pter conceptionez respondet. Cęlũz igitur sine intelligẽtia cum nulla forma intelligatur succedere, hz solũz esse in anima, cui nihil corresponded pter intentionem. propterea illud p2o altera parte cęlũ sumptum nullaz nobilitatẽ dicit. eternitas eniz nec est nobilitas nec ignobilitas, cum siet cum vtroq;. Hęc de mente Auerrois.

Tex.47. ¶ Sunt autem quidem, quibus fortuna qui dẽ causa esse videtur, obscura tamẽ humanę mẽti, tanq̃ sit diuinum quoddaz atq; excellens: Quare z quidnam vtrũq; sit, fortuna. vz. et casus. z si idem sint aut diuersa. z quo modo in eas quas determinauimus causas recidãt, considerandum erit.

¶ Tertia positio pcedit fortunaz esse dicẽtes, rerũ primarum fortunam causam esse, qz tamẽ illius naturã, aut assequi, aut explicare nõ poterant, eius diffinitionẽ attulerũt dicentes, fortunã esse causaz quę in pxa, captũ hois esset. Hoc aũt ideo dixerũt, ga videbaĩ eis fortuna diuina q̃daz res atq; pcellens, qua sꝛnia vt Themi. addit plurimi fere mortaliũ sunt qui fortunam colant, vt numen pstitutis etiã dicatis priuatim et rei tãq; deę templis. Cuius snię poetę fere oẽs esse vidẽtur, qõ narrare longuz esset. ¶ Ad quam quidem sionẽ dignũ q̃ fortunã eẽ rem diuinã potest bifariã intelligi. Uno mõ, vt sit deus ipse, ad quẽ omnes euẽtus fortuiti reducunt, tãq; in pmam cãm ordinatẽ, quatenus oia cadunt sub ipsius pnidẽtia. z hoc modo verũ dicũt, sed abutuntur noie fortunę, cũ fortunę nomẽ, quę greçe est tyche, nõ nisi ad inordinata trahaĩ, deus est oium rerũ ordo z summa prudentia. Alio mõ, vt sit dea q̃dam de per se cui deberiãt clotho, lachesis, z atropos, tres fatales deę sm diuersos modos, vt decãtat poetę. Et hoc mõ falsuz ẽ z fabulose dictuz. z sic credo eos intelligere. Propterea Arist. noluit pfutare põnẽ istã, tũ vt dicit Auer. q̃ hęc ẽ irrõnabilis, qz nulla ẽ cã näliter intellectui ignota, cũ sit oia fieri. vt d̃z 2º de aia. tũ ẽt qz determinare illa tria. vz. qd sint casus z fortuna. quo differant mõ. z in quas cãs reducantur, erit confutatio illius põnis. Recte igit Arist. speciatim non vtiĩ alia approbatione vel improbatione, nisi rei veritatis declaratione.

Expõ positionis.

Tex.48. ¶ Primũ quidem igitur cuz videamus alia q̃dem semper eodez fieri modo. alia vo plerũq; qz, pz horum neutri fortunam cãm dici, neq; id quod a fortuna pficiscitur, aut ex his esse quę necessario semperq;, aut ex his, q̃ plerũq; fiunt. Sed cum, quędam etiam pręter hęc fiant, atq; hęc omnes a fortuna proficisci dicant, perspicuum est fortunam atq; casuz aliquid eẽ, nã z ea quę talia sunt a fortuna esse. z ea quę a fortuna fiunt talia esse scimus.

¶ Ad declarãdum fortunã esse, z in gbus sit hunc mundum colligit Arist. rez alię semper eodem modo pueniunt, vt ozdus syderum z oino perẽnia. Alię fere z plerunq; vt naturalia. vt ozdus hois cum oculis z vno capite. inquit Aristo. hoꝝ neutri fortunã cãm dici. hoc est, neq; eorum quę pueniunt semp, neq; eoꝝ quę pueniunt plerunq; z sępe. Sunt z res q̃dam quę pueniunt extra hęc. hoc est, neq; semper, neq; plerũq. z hęc oẽs volũt a fortuna pficisci. Tũc ex his pcludit casum z fortunam aligd esse, hac. vz. rõne, qz ea quę sunt extra semp z frequenter sunt a fortuna. z quę sunt a fortuna sunt extra semp z plerũq. Arguo igitur. res extra semp z plerũq sunt. fortuna est res vel rez extra semper z plerũq. igit fortuna est. Per hęc ita q̃ pmę positiõis deliquiũ p3. Et debes scire q̃ demstratio hęc est per effectũ, ideo est demõstratio signi, qz pclusit fortunã esse per effectus fortuitos esse. similiter z casum esse similiter.

Quotupl⁹ casus.

¶ Primo perscrutaĩ.) Istud cõmẽtũ divisit in partem expositiuã, z in digressiones, ibi 2ª. Sed ista quę nõ sunt necessaria. pma pars patet. colligunt tamẽ nõnulla excerpta. Primũ, q̃ casus põt capi p2o effectu casuali, vt thesauri inuẽtio. z p causa casuali, vt est suffodiẽs ipse. z quoniã effectus est notioz causa. Aristo. declarãdo effectus casuales, vult hãc declationẽ casus. Propterea põsuit divisionẽ rez, in gbꝰ casus ipse inuenĩt. vt ide pficiscatur ad declarationẽ causę.

Fortũa ex se casus.

¶ Scdo aiadueꝛtẽdũ q̃ Auer. vbiq; fortunaz vocat vbo ex se. z hãc ponit in rebus

A rebus naturalibus. casuz vero ponit in rõnalibus animalibus. hoc autem procedit ex mala trãslatione. Casus enim est cõmune quoddam omnibus, at fortuna solius rationalis conuenit sm greçam significationez. de hoc

Sylls lr̃. alꝫ. ¶ Tertio animaduertendum, q̃ Auerro. vult esse syllogismum hypotheticum dis continuz, a destructione vnius partis super alteram. z cõponit sic. casus necessario est, aut in his quę sunt semp aut in his quę sunt plerũq;, aut in his quę sunt rarenter non est in his quę sunt semp, neq; in his quę sunt plerũq;. igitur in his quę sunt rarenter. minoꝛ declarat per testimoniũ eorum omnium qui casum concedunt. omnes enim hi volunt hęc conuerti. omne non necessario neq; frequenter est casu. z econtra. omne q̃ est casu est nõ necessario neq; plerũq;. hanc conuersionem omnes qui casuz asserũt, concedunt. Hęc excipi possunt ex parte expositiua.

B ¶ Sed ista quę nõ sunt,) Uęc est digressio q̃ multas cõtinet ptes. vt patebit legẽdo illas. ¶ Mouet igit quęstionem, ad cuius introductionẽ primo debes scire, vt ex Themistio excipitur, q̃ rerum alię semper eodẽ modo proueniunt, vt perennia. vt ortus syderũ, cõuersiones stellarum, z id genus, z hęc dicũtur necessaria. Alię sępe atq; plerũq; vt naturalia, veluti q̃ homo exoriaĩ bipes, equus quadrupes. z id genus, z hęc dicũtur contingentia vt in pluribus. a nonnullis vo cõtingentia nata, eo quia sunt nata magis euenire q̃z nõ euenire tẽdũt enim magis ad esse q̃z ad nõ esse: nõnullę dicunt euenire rarenter, vt mõstra, veluti q̃ homo biceps exoriaĩ. equus tripes. z id genus, quę q̃z rara contingentia dicũtur, eo quia magis sunt apta nõ esse q̃z esse. Sũt quoq; res, q̃ equaliter sunt aptę euenire z nõ euenire, vt moueri vel quiescere in homine, z id genus, quę cõtingentia equaliter z infinita, sine indeterminata dñr. ¶ Ulterius debes scire q̃ ab Aristotele nihil plus habeĩ nisi

C q̃ casus z fortuna in his non sunt, quę aut semper aut plerũq; contingunt, sed in his quę sunt extra semper z plerũq;. Hinc mouetur q̃stio, vtrũ casus inueniatur in vtraq; specie contingentis. vz equali z raro, cuz ambę hę species sint extra semper z frequenter. Hęc est quęstio z quęstionis introductio.

Argumẽtũ pro cõne. ¶ Sed si extimauerimus.) Ad partem affirmatiuam arguit probãdo, eit q̃ in vtroq; genere. Nam Aristote. vsus est syllogismo hypothetico dis continuo a destructione duarum partiuz supza tertiaz, hoc modo. casus non est in his quę sunt semper, neq; in his quę sunt plerũq;. igitur in his quę sunt extra semper z plerũq;. sz tã contingens equale q̃z cõtingẽs raro sunt extra semper

D z frequenter. igitur casus est in his vtrisq;.

Dria põ. ¶ Sed posteriores.) Narrat respõsionem expositoꝝ, z pręsertim Themistij, qui voluit q̃ casus z fortuna sint in his quę rarenter fiunt, non autem in his quę aut plerunq; aut semper sunt z videtur fieri.

Argm põnis. ¶ Et narrauit.) Narrat motiuum expositoꝝ. quod non expressit Themistius. z ẽ ab vna singulari negatiua ad vlem, ita in ambulatione z quiete nõ accidit casus, quę sunt contingentia equalia, igit in contingentibus equalibus non inuenitur casus. Qz autem hę sint cõtingentia equalia, patet cum attribuũtur potẽtię actiuę. in his vero nõ eẽ casuz perspicuũ est p se. Enthymema istud est ab vna singulari ad vniuersalem.

Rñ. ad argumẽtum. Opi. Auic. ¶ Auicẽna autem.) Respondet huic Auicẽna z ỗt primo fieri posse, vt vnum z idẽ respectu vnius sit necessarium. respectu vero alterius sit casuale z cõtingẽs raro. cuius exemplum non inuenit. Dicit secũdo aliquod esse contingens plerũq; respectu vnius, contingẽs raro respectu alterius. Cuius rei expositio est vt Auerroes ait, quia ambulatio comparata ad potentiam motiuaz existentem in membris, est contingens equale, z cuz sit pter intentum illius, z casuale at comparata apperitui quo membra concitantur ad motum, vt ad voluntatez in hominibus, z ad apetitum sensilem in beluis, est qñdam per se, z non casuale. ¶ Ex his potest haberi solutio ad formam, nam habeĩ q̃ antecedens sit falsuz. naz ambulatio est res casualis respectu potẽtię motiuę quę tamen est p se respectu voluntatis. z ita assumptum est omnino falsuz. Hoc modo Auerroes exponit Auicennam, quam expositionem confutabit.

Confutatio põnis Auic. Cõfutatio pmi. F ¶ Sed sic hoc.) Refellit nunc omnia dicta Auic. Et primo q̃ non est bene dictum idem esse necessariũ respectu vnius, z cõtingens respectu alterius. ¶ Et facit enthymema tale. si ita est, tunc illud nec est necessariũ naturaliter, neq; cõtingens naturaliter, siue raro, sine q̃ le. Hęc consequentia deducitur per dictum Auerrois 3º eçli. cõmen. 9. vbi vult q̃ illud quod est varium respectu diuersorum est relativum. vt Socrates est pater z filius. sed respectu diuersorum. at cum necessarium z contingens non sint relativa. rationabiliter sequiĩ vt illud nec sit necessarium, quia tunc non esset cõtingẽs. nec sit absolute contingens, quia non esset necessariũ. igitur nihil horum esset contra Aristo. primo cęli. Aut potest deduci per ea quę diximus oliz, dis putatiõe tertia, libri destruc. destructionũ. Ubi debes scire q̃ contingens est per aliud, vt propter materiam z cõtrariũ. at necessarium est per se. vt per carentiã materię z contrarij. Tunc argno, si aliquid est necessarium z contingens. igitur nec hoc nec illud. Probaĩ. quia vbi necessarium sit carebit materia z contrario. vbi cõtingẽs, in cludet materiam z contrarium. hoc sunt incõpossibilia. igitur non potest aliquid esse necessarium z contingẽs, nec absolute, nec in respectu.

G Cõfutatio secundi. ¶ Et manifestum.) Secũdo ostendit q̃ nõ potest eẽ aliquod contingẽs equale respectu potentię motiuę. z arguit enthymematice sic. Si comestio cũ socio sit a casu respectu potentię actiuę q̃ contingens equale, z respectu appetitus sit per se z sine casu, hoc est, si aliquod potest esse contingens equale producibile ab aliquo agente, tunc nunquã fieret. Deduco, quia vl fieret, stãte indifferẽtia, vel facta determinatiõe per additionẽ agẽtis contrahentis. non sit stante indifferẽtia. igit per additionem causę determinantis. Si per additionez causę talis, tũ hęc causa addita aut agit plerũq;, vel raro. si plerũq;. igitur effectus proficiscitur ab agente plerũq; si rarenter, igitur ab agente raro. z quomodocunq; nõ erit contingens equale.

H ¶ Cũ igit actio.) Scdo arguit sic, cũ actio pueniat ab aliqua causa p se z pmo. necessario aut est in maiori parte, aut in minori, aut equale. nõ põt esse pingens equale, quoniam omne cõtingens equale ẽ respectu materię, z nõ respectu formę. igit aut in minori, aut in maiori pte, non in maiori parte, qz in his quę plerũq; fiunt, nihil fit casu. igitur omnis actio fortuita, siue casualis ẽ in minori parte. z ita casus non potest esse in cõtingẽti equali.

Rñsio ad argm pro Auic. ¶ Neq; etiam Aristo.) Tunc respondet ad motiuũ factum in principio quęstionis. q̃ Aristo. non est diminutus dicendo casuz esse in his quę fiũt rarenter. nã casus non est nisi respectu agentis. reducitur enim ad agens vt dicemus, est enim nã errãs. Modo cũ oẽ agẽs agat. aut semper, aut plerũq;, aut rarẽter, nullũq; sit q̃ agat

I contingenter ꝙualiter,cū hoc conueniat materię primę ad quam nō reducitur casus rationabiliter omnis casus est in his quę fiunt raro.z Aristoteles prętermisit contingēs ꝙuale,cum illud non possit esse ab agente, sed a materia ad quam nec casus nec fortuna reducuntur.Et hęc est expositio Themistij.

Cōfutatio tertij. (Et debes scire.)Tertio confutat Auicēnam,quo ad differentiā,quam dedit inter necessario agēs.z contingens.voluit enim necessariuz esse illud quod nō habet impedimentum penitus.contingens vo plerūqz,quod habet impedimentum raro.qua ratiōe ipse hęc extrinsece differre putat.z patet.

(Scōm enim hoc.)Contra arguit, quoniā tūc omnia essent necessaria,hoc est tā cōtingēs plerūqz q̄z necessarium declaratur,quoniā necessarium sua natura ex quo non habet impedimentum,est necessarium contingens ex quo impedimentum est ab extrinseco.z nō suapte natura erit intrinsece necessariū.Vel sic omnis differētia est ab extrinsecis vel ab intrinsecis.si ab extrinsecis,z nullo modo ab intrinsecis.igit erūt naturaliter conuenientia,z sic ambo essent necessaria.si ab intrinsecis.habetur ꝓpositum.

K (Immo contigens.)Respōdet igitur aliter, z vult ꝙ differunt ab vtroqz,hoc est per se ab intrinseco,z p accidens ab extrinseco,ab in extrinseco quidē,qz necessarium est in cuius natura non est aptum impediri,cā est, quia caret materia z contrario,vt solem exoziri.cōtingens in cuius natura est aptum impediri.quoniā habet materiam z contrarium.Ab extrinseco vero,qz ipsi necessario nullum externum inuenitur impedimentū,ipsi contigenti plerūqz impedimentum inuenitur raro.z ita differunt vtroqz modo.

L Quęstio. (Et cū ptingentia.)Mouet quęstionem Auer.vtrum contingens ꝙuale detur respectu agentis,z si nō dek. respectu cuius datur.(Respōdet Auer.ꝙ duplex est agens.naturale z agēs per cōcupiscentiam hoc ē,agēs voluntarium.Tunc dicit primo,ꝙ agēs naturale non potest agere effectum contingentez ꝙualē.Dicit scōo, ꝙ agens voluntariū,vt illud quod agit per cōcupiscētiam agit ꝙuale contingēs vt homo.Dicit tertio,ꝙ cōtingēs ꝙuale est respectu materię primę.hęc tria cōfu se declarat primo, ꝙ ꝙuale ptingēs sit respectu materię, z hoc per definitionem materię qz est potētia ad esse z ad priuationē z nō esse.vt dicitur 7°.Scōm ꝑbat.vz. ꝙ agēs voluntarium possit agere effectū ꝙualiter contingentem,quoniam voluntas est oppositorum z libera,vt dicitur in 9°.metaphysi.Tertium declaratat,primo per rationem tactam. quia tūc neutra actio poueniret, z ita natura ageret ociose,tribuēdo aliquod esse possibile respectu vnius,quod nūquā ꝺducitur,nisi extrahatur de potentia in actum per aliud.Secundo,potētia ad esse z non esse,non est in aliquo agēte per se, sed ratione materię vel impedimenti.igitur ē respectu materię z agentis voluntarij,quod est ꝓpositum.

Dubitatio Respōsio. (Et cū dicimus.)Contra obycit,quia tūc simul in materia reciperētur duo opposita.(Respondet z dicit primo,ꝙ materia est in potentia ad duo opposita tempozibus diuersis.Dicit secūdo.ꝙ agentia naturalia,nec tpibus diuersis.Dicit 2°, ꝙ agentia nālia nec tpibus diuersis, nec eodem tēpoze esse possunt causę effectuz ꝙualiter contingentiū, z hoc ex parte eoz nisi ꝓpter materiaz.vt cozpora cęlestia,quę sunt causę rerū contingentium ꝙualiter ꝓpter materiā,non ꝓpter ipsa.

ꝓ illatio. (Apparet igitur.)Concludit duo primum ꝙ agēs naturale non est aptum agere effectum ꝙualiter contingentem quatenus agens naturale,nisi per accidens ratione materię, de cuius potētia cęlum ipsum est extrahens omnem formam.

N

(Et earum in eis.)Secundum ē,ꝙ cōtingens ꝙuale nō est in materia dispōsita z prępārata recipere alterū contrariozū,sed in materia prima simpliciter.similiter in agente voluntario simpliciter. Secunda.

(Et tamen.)Respondet obiectioni.nam si contigens ꝙuale est in materia. igitur in agente,nam cuilibet potentię passiuę cozrespondet actiua. Amplius si ē in materia,cum non possit extrahi ad actum a materia.igit ab agente.z ita cōtingēs ꝙuale est respectu vtriusqz. Rñ.qōni.

(Respondet z dicit primo,ꝙ contingēs ꝙuale non est nisi in passione,z non in actiōe.Secūdo dicit,ꝙ nō exit ad actum nisi in ab agente.sed non ab agēte vno, nam alterū dimidium contingentis extrahitur ab vno agente,alterum e contrario agente.

O

(Et hęc est causa.)Reddit ad soluendum motiuum factum in pincipio quęstionis,quia Aristo.arguit hypothetice diuisiue,igitur nullum ptermisit mēbrū.(Respōdet ꝙ Aristo.fecit tria membza.vz.necessariū,plerūqz,z rarum,quia hęc tria sunt in actiōe,in qua casus fit, prętermisit contingens ꝙuale,quia non est in actione z agente,ad quod reducuntur casus z fortuna ipsa. Et sic patet solutio. Sol'o motiui principalis.

(Sermo autez dicens.)Excusat Aristo.quia posset ꝙs dicere,cur non contradixit positioni,quę ponit omnia necessario euenire.(Respondet,quia huic cōtradixit in 6° metaphy.ideo hęc positio non est hic tractanda. hęc sunt quę cōtinentur in cōmento. Excusatio. Aristo.

P

(Quęrunt primo vtrum effectus contingens ꝙualiter possit esse a potētia actiua.arguunt ꝙ sic.Tum qz potentia motiua potest agere ꝙualiter motum z quietem.Tum secūdo,ꝙ ignis est in differens ad comburēdum hoc vel illud cōbustibile,z ad non comburendū.Tum tertio,quia effectus raro est minus aptus produci ab agente,cū magis distet. igitur z effectus ꝙlis citius ꝓducetur. Quęstiōes Qō.p°.

(Ad hanc respondēt recentiozes,z dicunt primo,ꝙ in agente voluntario potest esse aliqō cōtingens ꝙuale.z hoc est dictum ad mentem Auer.in comento.Dicunt scōo. ꝙ capiendo agēs naturale cū sufficiēti eius applicatione ad passum.tunc respectu sui non erit effectus cōtingēs ꝙuale.Vbi vo nō sit applicatum, stat ꝙ sit respectu oppositorum effectuū ꝙualiter cōtingēs.vt a.ignis non applicatus b,combustibili,est ꝙualiter contingēs ad ipsum comburendū,z non cōburendum. Quo eniunt ōfendere Auic. vt videre potes.Volūt eniz casuz eē in ptingētibus ꝙlibus,ſz nō respectu eiꝰ agētis,cuius sunt ꝙualia,sed respectu agētis raro occurētis cū illo.verbi causa comestio cū amico nō ē fortuita respectu comedētis,cū illa sit cū volūtate,z ꝙualiter possibilis,at respectu introitus in domuz illius est casualis,qz ab introitu raro z ꝓter intētionē euenit. Rñsio recentiozuz.

Defensio Auicen. Q

(Sz hęc positio est oino erronea,z ꝓpria vocē nō intelligit. Ꝓio si a,ignis nō applicatus ipsi b,est in potētia ad cōburēdū b,z nō cōburēdū,ąre quādo cōburit extrahit de potētia ad actū de se,vel a motore extrinseco. Nō est dōz ꝙ extrahaē ad actū ō se,qm̄ ab indifferēti vt sic nūq̄z ꝓuenit actio nisi p limitationē. Amplius est regula 9° metaꝝ. omne agēs qō quādoqz agit,z quādoqz nō,idiget motore extrinseco extrahēte ipsuz ō poꝰ ad actū. Per hāc regulā declarat Aristo.necessitatē primi motoris. Si vo extrahaē a motore extrinseco, aut vt in po° activa, aut vt in potentia passiua nō vt in potētia actiua,qz agēs extrinsecū extrahens non compareē agenti extracto in ratione motoris.igitur vt in po° ia passiua,z sic habetur intentum, ꝙ potētia ad vtrūqz reperiē p accīs in agente naturali,vt ꝑp impedimenta,z ꝓpter materiam.vt dixit Auer. Cōfutatio Tertia. Defensio Auic. vt videtur non intellexerunt. Solō motiui principalis. Rñsio ꝓpria. Defensio Aui. nulla. Scōa qō.

(Secūdo, iste non intelligit ꝓpriā vocem.nā omnis potētia ad possibile ad vtrūqz est cōtradictionis.vt dicit in 9° metaphy.hoc est ad esse z nō esse. Si igitur a est in potentia cōtradictionis ad cōburendum b,ipsum,z nō cōburendū,tunc hę essent contradictoria,z ita vna habet vim vlem,alia particulārē,z per ꝑs si potest comburere b,in particulari,pōt nō cōburere b,vniuersalr,z ita nec in aliquo loco,nec in aliquo tempoze.hęc enim est vis contradictiōis.hoc est impossibile. (Tertio,si a,est in potentia ad nō cōburendū,aut hoc est ab intrinseco, aut ab extrinseco.si ab intrinseco.igitur haberet aliquod quo ꝙ nām illius non eēt cōbustiui.si ab extrinseco,tunc ab intrinseco ē determinatum ad vnū,z per ꝑs nō est in potentia ad vtrūqz respectu b.(Ꝓpter hęc z alia teneo cū Auerroe Themistio z expositoribus, ꝙ cōtingēs ad vtrunqz non est nisi in potētia passiua z remota,nō determinata iam per dispositiones. Duius ratio est,qz potētia ad contingēs ꝙuale est duoꝝ cōtradictoziū.duo autem cōtradictoria ita se habent ꝙ vnū est vle aliud particulare sine non vniuersale. Differētia tamē sm esse z nō esse,vt dicitur in libzo de interꝓtatiōe.qua rōne fit vt in potētia agēte nō possit esse talis possibilitas,quoniā esset in potētia ad vnum,z ad cōtradictozium illius,qō est non intelligibile. Non enim pōt,a cōburere b,z non comburere.nā cum nota negationis negetur totū eēt sensus ꝙ in nullo tēpoze,z nullo loco,z nullo modo posset cōburere,aliter nō esset in potētia cōtradictiōis. Talis potētia bene est in materia,qz ē in potētia ad ignē,z ad priuationez illius in omni tēpoze,z omni loco,z oi mō. vt dictū est. (Tunc ad rationes rñdeo. Ad primā ꝑz solutio.illud enim est verum in agēte volūtario, z ꝙ appetitum. Ad 2am nego antecedēs.ignis eniz nō est in potentia,nisi ad comburendū b,z non ad cōburēdū,ſz interdū cōburat b,ipsum,interdū non,qz hoc est per accidens ab extrinseco,quatenus impedit,in se tamē nō est nisi in potētia ad comburēdum,z hoc sine ꝓpe sine non ꝓpe. Ad tertiū laborant recētiozes z sibiipsis contradicunt,z nescinnt tādem soluere argumentū.iō dico ꝙ bene effectus raro pōt ꝓduci ab agēte,effectus ꝙualis non. Et cū dicit magis remotus ē effectus raro ab actiōe agētis,q̄s effectus ꝙualis.dico ꝙ effectus ꝙlis est remotissimus ab actione,quoniā est agenti incō possibilis,cum nullo modo subsit illius facultati,cuz sit potentię passiuę tm̄,ideo nulla est comparatio. Et si dices cur rarus effectus subest,ꝙualis vo non,dico ꝙ rarus subest,quia effectus contingens plerūqz subest. naz effectus rarus ideo contingit,quia agēs plerūqz.ab intrinseco potest impediri raro.z ita nulla ē comparatio effectus rari ad ꝙualem. (Et hoc ignozauerunt recētiozes.qua ratiōe euenit ꝙ illud quod dicunt in defensione Auicēnę nihil sit,cum supponunt cōtingēs ꝙuale posse esse respectu potentię actiuę.hoc ātē esse falsuz demōstrauimus. (Secūdo quęrunt, vtrū idem possit esse necessariū respectu vnius,z ptingēs respectu alterius,z videē ꝙ sic mozi est necessariū respectu aialis,z tamē ptingēs respectu tēpozis. Amplius oztus solis est necessarius respectu regionis nostrę.nō tū respectu habitātium,qz possunt omnes emozi, quo in casu sol ipse illius non exoziretur. (Dici potest quicqd velint alij,ꝙ contingens absolute pōt esse necessariuz ex suppositione.vbi debes scire ꝙ duplex ē necessariū simplr vt solem oziri.z ex suppōne,vt si ea dū es necessario es,tūc dico ꝙ cōtingēs absolute pōt esse necessariū ex suppositione,vt te esse est contingēs absolute,tamē ē necessarium ex suppositione, posito.vz.ꝙ sis.Secūdo dico ꝙ nō est possibile vt idem necessario absolute insit alicui vt subiecto,z alteri vt contingens,quoniā cui inest vt necessariū caret causis cōtingentię,vtpote materia z contrario, cui vero inest contingens includit mām z ptrariū,z ita idē ſcluderet hoc z excluderet illa. Tūc dico ꝙ ortus solis necessario absolute,vt subiecto iest soli,z nulli alteri vt subiecto.nobis eniz inest vt obiecto in quod agit.similiter mozi est necessariuz respectu animalis cuineſt,tempozi vero non ineſt. Et ꝓpterea esse potest illius ratione contingens,cū sibi non insit. Et hęc est intentio Auerro.quam recētiozes vt mihi videtur Dubō 3ª. Solutio. Solutio. Solutio. Ter.49.

(Ulterius dubitant circa rationez Auerro.videtur enim ꝙ materia non sit in potentia ad contingens ꝙuale,quia tunc neutrum esset magis dignuz euenire.Ad ſ dicas ipsam contrahi per agēs extrinsecum,ita dicam in agente ipsum posse contrahi p aliud agēs,qua ratione teneri potest contingens ꝙuale respectu potētię actiuę. (Dici potest ꝙ non sunt similia.Ubi debes scire ꝙ nullus agēs naturale vt agēs naturale extrahitur de potentia ad actuz a motore extrinseco,sed bene quatenus respectu illius sē habet vt in potentia passiua,hęc ē maxima apud omnes. tūc ex hoc ꝑz efficacia rationis Auerro.si contingens ꝙuale esset i potētia actiua. igitur natura egisset ociosē,declaratur quia aut aliquando exibit ad actum illius, aut nunquā.si exibit ad actum,aut a se,aut ab alio motore extrinseco,sed non a motore extrinseco,quia tunc nō esset agens respectu illius, vt supposuimus,ſz materia, z ita habetur ꝓpositum.nō a se, quia cū neutra actio dignius eueniat, nihil efficietur. restat igit vt ociosa sit potentia illa. Dęc vero ratio de mā non valet,qz materia vt materia pōt ꝺduci ad actū a motore extrinseco ita vt ab vno exeat ad actū in vno tpe,ab alio in alio tempoze.agens vo nāle vt agens, nec in vno tpe, nec in diuersis tēpoibus ꝺducit ad actū vel ꝺduci pōt. a se quidem nō,qz neutra actio est dignioz euenire. a motore vo extrinseco nō qz,esset agēs respectu illius,ſz materia,z ita patet vis rōnis Auer.quā recētiozes nullatenus olfecerūt.z certe plures istoꝝ labores ꝓficiscunt ex malo intellectu auctoꝝ.Et de cōtingentibus satis.

(Eozum autem quę fiunt alia q̄dem alicuius gratia fiunt,alia vero nō.Et hoꝝ alia q̄dē ꝓ electionez,alia vero non per electionē. Ambo autē in his sunt, quę alicuius gratia fiūt. Quare patet z in his quę non necessario,neqz plerunqz fiunt esse aliqua,circa quę pōt id esse,qō alicuius gratia fit. Sunt autē alicuius gratia z quę a mente a gunt,z quę a natura.

(Scōam diuisionē ponit, ꝙ eoꝝ quę fiunt alia gdez fiunt alicuius gratia,alia vo nō fiunt alicuius gratia ,vt capillum cum vellimus, aut paleā obycimus . (Tertiam diuisionem,quę potius est subdiuisio alterius mēbris,subiūgit hoc modo,eoꝝ quę fiūt alicuius gr̄a.alia quidē fiūt ꝓ electionē,alia vo nō ꝓ electionē,sed ꝓ nām ipsaz,z dans itelligere hāc eē subdiuisionem eoꝝ quę

I aguntur alicuius grã, adiecit ambo aut hęc mẽbra in his sunt quę alicuius gratia fiũt. Ex his (vt ait Themi.) colligit qõ ex suppositionibus sequitur positum ẽ enim fortunã in his esse quę raro fiunt, vt per primã diuisionem p3. Secũdo qõ fit in his quę alicuius gratia fiũt, vt per has diuisiones habere vult. ¶ Ex his cõcludit aliq̃ fieri raro in his quę alicuius gratia fiũt velutii aratione terrę quę alicuius gratia fit, accidit inuẽtio thesauri quę raro fit. Et hoc inquit. Quare p3, z in his quę nõ necessario neq; plerũq; fiũt hoc est, in his quę raro fiunt p3 esse aliquę, circa quę ꝑtidẽ, qõ alicuius grã fit. hoc est p3 cũ his quę fiũt ꝓpter aliqd esse coniuncta aliqua, quę fiunt raro, vt cũ terrę cultu, qui fit ꝓpter aliquid cõiungit inuentio thesauri rarenter. Hęc est expositio loci, quẽ exponere nõ possunt expositores, q3 hũt ſra3 corruptã. addit quę sunt ea quę alicuius grã agunt. z ingt. Sũt ãt alicuius grã, z quę a mẽte agunt, z q̃a nã. Sũt oẽs expositores in lite quo mõ. v3. actiões eẽ ꝓnt sine fine quarũ exẽpla tradũt Auer. z Themistius z oẽs ꝓnunt illas actiones esse nõ ꝓpter finẽ deliberatũ, quia nulla ꝑcessit deliberatio ꝓpter illas. sunt tamẽ ꝓpter finẽ imaginariũ, cũ nequaq̃ sine imaginatione agantur.

Tex.50. ¶ Talia igitur cum per accidẽs fiunt, a fortuna dicimus esse. Nã quẽadmodum z ens aliud quidez per se, aliud vero per accidẽs est, sic z causa esse potest. At domus per se quidem cã est ędificatiuum, per accidẽs vero album, vel musicum. Ea q̃dem igitur causa quę est p se, definita est. ea vero quę est per accidẽs indefinita. Ani nanq3 infinita accidunt.

L ¶ Concludit nũc quę dicanť a fortuna fieri. z inquit. Talia igit. hoc é ea q̃ a mẽte vel natura fiũt, a fortuna dicimus esse, cũ per accidens fiunt. Cũ enĩ, vt Themi. ait is finis occurrit cui z obuius fit rebus, cuius grã initio institutę sunt, nihil tũc habet cõe fortuna. Cũ vo (vt fieri solet aliquãdo) alius finis ceciderit, q̃z is q̃ ꝓpositus fuerat, tunc z fortuna z casus exeritse atq; elucet. vt si gs lotii egressus, canem offendat, a quo mordeaf. sane hui⁹ effectus cãm esse, aut naturã, aut volũtatẽ l3 dicere, non tñ ita vt per se cãę sint, nam nõ vt morderet ille ꝑficiscebatur ad balneas, ſz euenit p accñs. casus igit z fortuna sunt cũ natura aut volũtas alicuius facta ẽ p accñs causa. ¶ Ulterius declarãs, quo mõ causa p accidens inquit. Nã quẽadmodũ z ens aliud quidem p se aliud vero per accidens est. p se quidem sunt substãtię. per accidens vo sunt accidẽtia. Sic z causa esse potest. vt domus per se quidem causa est ędificatiuum. p accidens vero album, vel musicum. Et inter has causas ap ponit differentiam. d. ea quidem igitur causa quę est p se, definita est numero, z forma. ea vo quę est per accidens indefinita, z numero, z forma, quia vni infinita accidunt, vt ędificatori musicum, albus, gramãticus, z sic de innumeris. ¶ Sed dubitaf, quia tunc fortuna esset causa per accidens, vt musicum vel album, qõ non est verum. Ex Themistio potest colligi pulchra solutio, q̃ fortuna differt a reliquis per accidẽs causis, in eo q̃ ille idcirco causę nuncupãtur, quia accidẽtia sunt causę p se, vt albus, grãmaticus, musicus, deambulator, sessor. fortuna vero cã est per accidens eius quod per accidens coningitur effectui per se, vt inuentionis auri, quę coningitur fossurę sepulchri, z bzeuibus dicã. In causis per accidens est differentia ex parte causę i fortuna ex parte effectus, q̃z quemadmodum in reliquis causis per accidens duę causę reperiuntur eiusdẽ effectus, vna per se, altera per accidẽs. ita in fortuna nõ q̃ dem duę causę reperiuntur eiusdem effectus. sed ꝑtz potius vna causa dũtaxat reperitur duoruz̃ effectuũ, quorum alter per se erat idest ꝓpositus. alter p accidens. i. extra propositum. patet igitur fortunã esse causam per accidens, non tamẽ eodẽ modo sicut musicum z grãmaticum, cęteraq; id genus. Et Auer. in cõmẽto hęc dicit. z est differẽtia inter illud quod agit casu, z inter causam quę est per accidẽs, vt dixerũt expositores, quia causa per accidens vt musica, z id genus nõ agit i domum oino, neq; agit in illum qui ędificat, sed dr cã per accidẽs, q̃z accidit causę agẽti. z dicit casus agẽs p accidens, q̃z ex eo fit aliquid per accidens, non illud qõ erat propositum. Hęc Auerroes ex Themistio.

N ¶ At igitur dictũ est, cum in his id fit, quę alicuius gratia fiunt, tunc a casu atq; fortuna fieri dicitur. Horum vero ipsorum quę differentia sit, posterius assignabimus. Nunc autem hoc sit perspicuum ambo in his esse quę alicuius gratia sunt, vt argenti recipiẽdi gratia venisset iam, accepturus illud si sciuisset. Venit autẽ nõ huius gratia, sed accidit venisse, idq; fecisse recipiendi gratia. Tex.51. O

P ¶ Dostq̃ fecit diuisionem, nunc procedit colligendo ea quę sunt de ratione casus z fortunę, z sunt quatuor per ordinem. Primum est, casum z fortunam esse in his quę fiunt ꝓpter finem cuz non euenit finis propositus. vt argentirecipiendi gratia venisset iã errarius acceptu rus illud si sciuisset. venit autem non huius gratia sed lauandi se in balneis, illud nesciẽs, sed accidit venisse idq; fecisse recipiendi gratia. Scio in balneũ fuit vt se lauaret. quare receptio fuit extra propositum. habet igit primuz q̃ casus z fortuna in his sunt, quę sunt alicuius causa, cum non euenit propositum.

¶ Hoc autem neq; plerunq; in locum prosici/ scentem, neq; necessario.

¶ Secundo. fortuna z casus non sunt in his quę semper aut frequẽter sunt, sed raro. Et hęc ait continuãs se in eodem exemplo. d. hoc autez. subaudi recepisse, siue recipiendi gratia, neq; plerunq; in locũ, neq; necessario accidit prosiciscentem venisse. quasi dicat. dico casum esse in his quę sunt alicuius gratia, cum prosiciscẽs in locum vbi casus ille accidit, nec necessario neq; frequẽter venit, sed raro.

¶ Finis vero vtpote acceptio ipsa, non est ex causis quę sunt in ipso. sed in his q̃ sunt agentis per electionem atq; mente ipsa, z dicitur tunc a fortuna venisse. Q

¶ Tertio vult fortunã esse in his quę agũt per electionem. inquit. Finis vo quę est argẽti acceptio, non est ex his causis quę sunt in ipso, hoc est, non procedit a causis per accidens, quę accidunt ipsi proficiscenti, sed ex his quę sunt agentia per electionem, atq; a mente ipsa dummodo sit extra intentionem propositam. nam tũc dicetur a fortuna venisse.

¶ Qđ si venerit electione sumpta. z huius causa, aut semper frequentans, aut plerunq; recipiens, non dicitur a fortuna venisse.

¶ Vult

A ¶ Vult habere quartuz, q̃ fortuna sit causa p accidẽs. z inquit. Qz si venerit electiõe sumpta, z huius gratia, aut semp frequentans, aut plerunq; recipiẽs, nõ dicit a fortuna venisse, nec recepisse, quo sit vt casus z fortunę causę sint per accidens. Tex.52.

¶ Perspicuum igitur causam esse per accidens in his quę per electionem alicuius gratia fiunt. Quapropter circa idem mens atq; fortuna sunt. electio enim absque mẽte nequaquam existit.

¶ Nunc definitionem fortunę colligit. z inquit. Fortunã esse causam per accidens in his quę per electionẽ fiũt. cui addit consequenter circa idem versari mentẽ atq; fortunam, cum electio nequaquã absq; mẽte sit. hęc est eius definitio. Auerro. vult vt definitio sic colligat. fortuna est causa per accidens, in his quę p electionẽ fiũt. non semper neq; plerũq;, sed rarenter, atq; bis q̃ sunt alicuius gratia. Dicitur primo, causa per accidẽs ad differentiã causę per se. Dicitur in his quę fiunt p electionem vt distinguat a casu, quiesit in rebus naturalibus. Dicitur rarenter ad differentiam eorum quę fiunt, aut semper, aut sępe. Dicitur in his quę sunt alicuius gratia, vt distinguatur inter effectũ fortuitũ z actiões ociosas, de quibus diximus. ¶ Sunt igit tres differẽtię principales, l3 resoluãtur in quatuor, addit q̃ Aristo. omisit difinitiõem eius quod est ex se, quod in lingua nostra vocatur casus, quia eius definitio habetur ex definitione fortunę, vna particula ablata, quia fortuna est in eligibilibus tñ, casus vero in oibus. Sed hęc definitio videf mãca, quia nihil est in ea per quod differat a casu per accidens pura. Videf mihi q̃ ideo Arist. supplenit, quapropter circa idẽ mẽs atq; fortuna sunt. ad denotandum casum sive fortunam nõ esse accidens menti, vt est causa pure per accidẽs, sed mentẽ ipsaz, quatenus accidit effectui mentis aliquod non propositum. Et sic per hanc vltimam particulã vult habere differẽtiam inter causam per accidens purã, z fortunã. Illud vero qõ ait Auer. q̃ subiectum casus z cogitationis est idem. est intelligendũ. q̃ casus z mens sunt vna res numero, non differentes, nisi penes effectus vt diximus.

B Quęstio. Riſio recentiorũ. ¶ Quęrit hic vtrum idem effectus possit esse casualis respectu vnius, z p se respectu alterius. ¶ Respõdẽt recẽtiores z dicũt ꝓpo q̃ fieri potest vt idem effectus sit casualis, respectu vtriusq; duarum causarũ diuisim sumptarum, q̃ tñ respectu aggregati ex eis est effectus p se. Mouenf eo q̃ frequẽter ab illo aggregato euenit talis effectus, vt dñt. ¶ Dicũt scõo fieri posse vt idẽ effectus sit p se respectu vni⁹, z casualis respectu alterius vt exẽplis mõstrant. Quidã primo horũ dissentiũt. Secũdo vo cõsentiunt. ideo arguunt cõtra primũ. ¶ Pmo, q̃z ex duobus per accidens non sit vnum per se. igit ex duabus causis per accidens non sit vna cã p se. ¶ Secundo, si ex illis duabus causis per accidẽs sit vna p se causa, illa esset in 4° modo per se, hoc autẽ esse nõ põt q̃z non simul sunt z nõ sunt cum effectu. ¶ Tertio, ille effectus põt ab indefinitis causis inueniri, igit non est effectus p se illius aggregati. ¶ Quarto, puẽit ꝓter itẽ tionem aggregati. igit per accidẽs. ¶ Hęc positio defendi põt, nam inuẽtio debitoris, l3 sit per accñs respectu debitoris seorsum, z p accidẽs respectu creditoris, tamẽ concurrẽtibus illis ad forũ, effectus erit p se ab illo ꝓcursu. ¶ Ad primã dico, q̃ causa p se intelligi põt vno mõ p se vna vnitate essentiali, z sic ex duabus p accidẽs nõ fit vna per se. Alio mõ vnitate aggregationis, sicut ex oibus trahẽtibus nauiz fit vna cã trahẽs, nõ fm essentiã, sed fm aggregationem, z hoc mõ ꝑt ex duabus p accñs causis fieri vna p se, vt ex duabus falsis ꝓpõibus vna per se cõcludi potest. ¶ Ad 2^m cõcedo illam esse in quarto mõ per se. z cõcedo q̃ illo cõcursu posito, semp erit debitoris inuẽtio, z si semper erit, etiã plerũq; erit. ¶ Ad 3^m nego cõsequentiam. ꝑt enĩ caloz ab infinitis causis per accidẽs fieri, vt a motu z lumine, ab excussione lapiduz, z tamẽ fit per se a caloze. Similr moz bonis eẽ põt ab infinitis causis, z tñ per se est a decollatoze. ¶ Ad 4^m dico. q̃ ad hoc vt sit causa p se, sufficit vt ab ea eueniat effectus, aut semp, aut frequenter. opz enĩz addere q̃ eueniat ꝓter intẽtionẽ, z non semp neq; frequẽter. z tũc erit a causa p accidẽs. Hęc igitur positio est bene tolerabilis. z nõ remota ab intentione Aristotelis, nec aliorum Peripateticorum. F

Tex.53. ¶ Indefinitas quidem igitur causas eas esse necesse est, e quibus id fiet quod a fortuna ꝓficiscitur. Unde fortuna indefiniti causa esse videtur, z immanifesta homini.

¶ De fortuna tres fuerunt sapientum antiquoz positiones. Dzia, quę dixit nihil e fortuna ipsa proficisci. Secũda, q̃ fortuna est oium causa, z mundanoz̃, z cęlorum. Tertia, posuit fortunam esse rem homini manifestaz. Harum triuz secunda est penitus falsa, nullo mõ in bonum reducibilis. Ideo quantũ veritatis duę alię positiones habeãt, nunc exponit. Et primo quantũ veritatis contineat 3ª, z arguit sic. Infinitũ ẽ immanifestũ homini. Fortuna est res infinita. igitur homini imanifesta. Minoz p3, q̃ rei fortuitę causę possunt esse infinitę, quarũ q̃libet põt esse cã fortuita illius. Et hoc inquit. Unde finitas quidem igitur causas eas esse necesse ẽ, e quibus id fiet quod a fortuna ꝓficiscitur. Unde fortuna indefiniti causa esse videtur. z immanifesta homini. Uel põt ratio formari sic. causa infiniti non est manifesta homini. fortuna est causa infiniti. igitur homini manifesta. G

¶ Rursus (vt videtur) nihil a fortuna ꝓficisci contingit. Hęc enim omnia recte dicuntur quia rationi conueniunt. Nam aliqua quidem ex parte fieri contingit aliquid a fortuna, quatenus per accidens id fit.

¶ Prima vo positio id veritatis cõtinet. q̃ nihil a fortuna simplr fit. Et ꝑt sylls cõponi. nulla cã p accñs est cã simplr alicuius. fortuna est cã per accñs. igit nullius est simplr causa. ¶ Quo vo ad verba attinet, esti greece, l3 latine sonet est. tamen nonnunq̃ p cõtingit accipit, velut apud nos. z hoc modo transtuli. q̃ sicsonat z facilius intelligitur. Litera suiipsius trãslatiõe p3. Auer. vo hos duos textus expõit aliter. cõ. 53. Vult enĩz q̃ Aristo. de fortuna, quã ipse casum vocat, ostẽdat duo. Primũ, q̃ nulla scia speculativa pscrutet ꝺ fortuna. Scõz, q̃ ipsa fortuna non sit. Primũ, ꝑbat in prima cõmẽti parte, tum q̃z est indeterminata, tũ q̃z effectus ꝓficiscentes ab illa sunt infiniti. Scõm, ꝑbat in vltima cõmẽti ꝑte, eo q̃z est per accñs z in minori ꝑte, q̃ rõne ipsa videf nõ eẽ. Hęc expõ, z si sit vtilis lr̃ę nõ cõuenit, reddit enĩz l3 fruz infructuosam, atq; ad ꝓdicta nõ cõtinuaz. melio⁹ igit exponat vt diximus, q̃z tñ qõ ait ẽ verũ. dubitãt circa primũ nã physica scia speculativa ẽ, z tñ de casu ipso atq; fortu-

I na perscrutatur,igitur quod ait in prima cōmēti parte falsum est. Recentiores aiūt ō casu z foztuna scientiam perscrutari nullam in particulari,sed bene in vniuersali. ¶Sed hęc resposio frivola est,qnec de causis per se tractat speculatiua scientia,nisi de his in vniuersali,immo de omnibus i vniuersali. Propterea dicit superius diximus,qꝫ nulla sciētia speculatiua speculatur foztunam tanqꝫ medium in demonstratiōe ad sciētiā de effectibus,potest tamē tractare de ea vt subiecto m scibile,de quo prędicata per se considerat.

Tex.54. ¶Atqꝫ vt accidens foztuna causa est.vt vero absolute nequaquam.velut bospitꝫ.ędificatoz quidem causa est.per accidens vero modulatoz.Et vt profectus argentum recipiat non huius gratia profectus, multitudine, quoqꝫ infinitę. Nam z visitare aliquem volens, z persequens, z ludos spectaturus, z fugiens.

¶Veritates vtriusqꝫ positionis nunc exēplis explanat z primo veritatē primę positionis. z inquit. Atqꝫ vt accidēs foztūa causa ē,vt vero absolute,nequaquā,vz prima positio dicebat,velut hospitꝫ,ędificatoz quidē causa est.p accidēs vero modulatoz. Sed qz istud exēplum non est ad ꝓpositū,nam non sic causa per accidens est foztuna. vt modulatoz ipse. Ideo dat aliud exēplum.b.z vt profectus argentuꝫ recipiat,nō huius gratia profectus. Sic igitur patet per exempla qd veritatis continet prima positio.quid vero veritatis cōtineat tertia. Iterum p exępla explanat. Multitudine quoqꝫ infinitę subaudi videnꝫ z nobis immanifeste. nam z visitare aliquem volens potest esse causa receptionis argenti. z persequens hostez vel id genus,potest esse causa receptionis, z ludos spectaturus potest esse cā receptionis,z fugiens prętozem,vel tale id genus pōt esse causa receptiōis z alię innumere,quare infinita videt foztuna,z ita homini immanifesta. Sic igitur qd veritatis ambę habeāt,bis exēplis patet. Auerroes vo nō multum curans de intentione literę,nec de cōtinuatione,vult in litera fieri syllogismuꝫ talez,vcz.causę infinitę sunt per accidens causę foztuna est infinita respectu effectus foztuiti.igitur est causa per accidens. Maiorez vult esse probatam primo exemplo de domo z ędificatoze. Minorem vero ceteris exemplis.

Tex.55. ¶Esse etiam foztunam aliquid prętер rationem, recte dicitur. Ratio nanqꝫ aut eozū est, M quę sunt semper. aut eozum,quę sunt plerunqꝫ. foztuna vero in his est,quę prętер hęc, aguntur.

¶Multa attributa plebs foztunę ipsi dicat,quozū primum est irrationale esse. vt illud Senece. O foztuna viris inuida foztibus,cur non eque bonis prędia diuidis. Aristo. igitur hoc syllogismo plebis attributum verificat. Ratio est,aut eozum quę sunt semper,aut eozuꝫ quę sunt plerunqꝫ. Foztuna vero in his est,quę prętер hęc aguntur .igitur foztuna irrationalis, z prętер iustitiam agit.

¶Quare cum hę quę sic causę sunt, indefinitę sint, z foztuna ipsa indefinita sit nihilominus dubitauerit quispiam,si eius quod a foztuna fit quędis causę fuerint necne,ceu ipsius sanitatis, N tis.aut ventus,aut ęstus,non autem tonsio capitis. Causarum enim per accidens,alię ꝓpinquiozes alię sunt.

¶Mouet dubitationem asserēs causam dubitatiōis insimul. cum causę per accidens z foztuitę possint esse infinitę eiusdem effectus vtrum omnes sint causę foztuitę z per accidens illius. Ut quoniam sanitatis pōt esse causa per se medicus. per accidens vo faciens ventum ęgroto,quando non intendit ipsum sanare,sed refrigerare. potest esse z ęstuans ęgrotum,quādo non intēdit sanare,sz iuuare tm. vt astātes agūt,z ceteręg id genus. an hę sint causę foztuitę. capitis tōsio,vel caput tondēs non sit foztuita causa. inquit. Quare cum hę quę sic causę sunt,hoc est cum causę per accidens sint indefinitę,z foztuna ipsa indefinita sit. vbi est dare propiozes z remotiores causas,nihilominus dubitauerit quispiam si eius quod a foztuna fit quędis causę,hoc est tā propinqꝫ qꝫ remotę causę fuerint necne,ceu ipsius sanitatis sit causa foztuita aut ventus,hoc est faciens ventum. aut ęstus,hoc est faciens ęstum,non autem tonsio capitis ita vt ille sint causę,hęc vero non sint causę,aut omnes tam hęc qꝫ ille?

¶Respondet causarum enim per accidens alię ꝓpinquiozes alię sunt.) Hęc litera potest intelligi pro nunc hoc mō,vt Aristo. velit omnes illas esse causas,lz differenter. nā alię ꝓpinquiozes,alię remotiozes,vtręqꝫ tamen foztuitę ventum faciēs,z ęstus inducens sunt quidem causę propriozes,quia aliquid agunt in ęgroto,ac tonsio est remotioz causa,cum fere nihil agat in illo. O

¶Hoc quod dicit.) Ut vero intelligat expositio Auerrois, volo exponere cōmentum istud. Auer. igitur supponit distinctionem talē,qꝫ causarum per accidens,qꝫdaz sunt propinquę,quędā remotę,quę sunt remotę videntur esse pure per accidēs,z nihil agētes,vt musicū z rhetoricū,z id genus. quę vo sunt propinquę,videnꝫ magis esse p se. ¶Inde emergit dubitatio an vtręqꝫ sint vel esse possunt causę foztuitę. Ait Auer. qꝫ cū fuerit inter causam per se,z causam per accidēs,differētia depehensa,non reuoluetur dubitans amplius,

¶Et cum dicimus qꝫ causa.) Verificatur exemplū eius. vbi scias qꝫ vbi nos habemus.nō autem tonsio capitis. Auerroes habebat.euacuatio autem non. z tūc vult qꝫ causa casualis sanitatis est aduentus ventozum.aduentus solis,z id genus.causa per se sit euacuatio. Ecce qꝫ litera est falsa vt vides.

¶Exempluz igitur.) Sed dubitatur,quia omnia hęc videntur causę per se,vt vetus,z ęstus,z id genus. igitur exemplum non est ad propositum. ¶Respondet,qꝫ in Q. isto exemplo non est dubitatio,quia non videtur ad ꝓpositum. est tamen positum loco eius exempli quod facit dubitare. Et ita est positū loco secūdi modi,quo erat dubitatio. Innuit quoqꝫ aliam solutionē,qꝫ forte esse istud exemplum est positum loco secūdi modi dubitandi. vt sit secūda dubitatio hęc,quia in quibusdā non possunt discerni quę sint causę per se,quę vero p accidēs. vt in isto exemplo sanitatis non possunt sciri quę sint per se causę. quę nō per se,z quę sunt casu. Ideo accidit dubitatio an oēs sint p se causę,an z aliquę sic,z aliquę nō. z quę regula discernendi.

¶Deinde induxit illam literam.) Causarum enim,vult Auer. qꝫ non. sit solutio,sed dubitandi causa nam cum causę accidentales sint quędam propinquę quędam remotę,ideo accidit dubitatio an casus sint in vtrisqꝫ.

¶Et hoc

A ¶Et hoc est ita.) Causam dubitationis vltra textū talē assignat,qꝫ in omni genere rerum est aliqō notum nāliter,hoc est solo lumine,vt cōissima in illo genere,qdā ignota vt vltimę differētię. Casus vero sit genus qōdā hīs nōnulla cōissima. nōnulla specifica. iure dubitatur de casu. Id aūt qō est notū naturaliter in genere casus est,qꝫ ipse casuz esse casuꝫ nemo dubitat. Ignota vo sunt ea quę dixit in exemplo de sanitate. Ex his colligi possunt duę literę expositiones. Prima est,vtrum tam causę p accidēs proximę qꝫ remotę possint esse foztuitę. Secūda expositio est,quādo in aliquo nō possunt discerni, quę causę sint per se,z quę per accidens,quę est regula inueniendi illas,quam expositionez dedit ipse coactus exemplo Aristotelis. Tu vero non ignozes qꝫ secunda expositio nullatenus textui conuenit. Prima vo textum facit mancum. nam tollit solutionem quęstionis,z addit

B causam dubitationis.

¶Themistius.) Exponit literā sm Themistium,z hęc est recta expositio. Vult enim Themist. qꝫ Aristoteles parte illa,causarum enim per accidens,qꝫ casus qdaz sunt causę propinquę,qdam remotę,vt vtrqꝫ sunt casus siue foztuna, vt recte exponit Themistius exemplum Aristotelis.

¶Et in quibusdā.) Lozigit literaz,z quasi innuit aliam expositionem. z inquit,qꝫ loco illius verbi,non autem euacuatio. inuenitur in alio libro,non autem abzasio capitis,z tunc vult qꝫ Aristo. innuat talem solutionez,qꝫ causę per accidens propinquę sunt enumerandę inter causas casus. remotę vero non. vt abzasio q̄ ē causa remota non est causa foztuita Sol vero z ventus,qz sunt ꝓpinquę,bene sunt foztuitę causę. Ego vo pace Auerrois dixerim,puto oia hęc esse superflua,z potius facere ad cōfusionem textus,qꝫ ad illius intellectū,expo

C suitamen ipsa,qz in hac ętate nostra ita oportet fieri.

Dubitatio. ¶Dubitant hic vtrum foztuna debeat dici causa per accidens ex parte causę,vt musicū z grāmaticū ex parte ędificatoris,an ex pte effectus. ¶Themistius Auerro. z omnes tenēt. qꝫ foztuna est causa per accidens ratione effectus,non autem ratione causę. ¶Sed quidā

Replicę. blacterones obyciūt quia causa per accidens ratione effectus est illa,quę vt sic facit aliquem effectuꝫ ad quē per accidens alius sequitur effectus. mō foztuna vt sic non facit alium effectum qꝫ foztuitū. igitur non potest

Rńsio. dici causa per accidens ratione effectus. ¶Dici potest qꝫ idem simpliciter sm rem est mens z foztuna. mens quidem causa est per se respectu actiōis quę proficiscitur ab ea cum proposito,hęc eadē est foztuna respectu effectus,qui effectui per se coniungitur. Tunc argumentum dico, qꝫ licet foztuna vt foztuna non sit causa,nisi

D effectus foztuiti vt foztuitus,z mens vt causa per se nō nisi effectus per se,non propter hoc sequitur qꝫ foztuna sit causa per accidēs ex parte causę,hoc est sit accidēs causę per se,vt musicum z grammaticum accidit ędificatori. sed tantum qꝫ distinguitur ratione a causa p se. quam distinctionem rationis habet ab effectu occursorio. Et ita omnes cōcedūt qꝫ foztuna accidit causę per se saltem sm modū intelligendi. Sed volunt distinctionem illam euenire ex parte effectus,non autez causę. z hoc ignozant blacterones. ¶Animaduertendum sm Themist. qꝫ si velimus scire propriozes causę per accidēs quę sint,quęqꝫ remotiores, constituendę sunt actu omnes. z inuenientur foztuitę aliquę propinquę z aliquę remotę,ac si simpliciter quęsieris z absolutę quę fuerit causa rei foztuitę propriozi,nullaz licebit afferre, E z ita vult vno modo quęstionez habere locum. alio modo non habere locum. Habet enim locum,quando fit de causis per accidens,nam tunc inueniuntur aliquę ꝓpinquę alię remotę,non habet locum. quando quęstio fit de causis simpliciter z absolutę. nam nulla pōt causa foztuita,ꝓpinqua assignari. Et in hoc apparet qꝫ male intelligunt Themistium recētiores hic, qui nec Auerroem intelligunt.

Tex.56. ¶Dicitur vero foztuna bona quidem cum bonum aliquid euenit. Mala vero,cum aduersi quid. Prosperitas vero foztunę,atqꝫ infoztunium,cuz hęc magnitudinē habuerint. Quaꝫ propter z cum perparum defuit, vt malum quispiam magnum aut bonuz acciplat,infoztunatum tum illum aut foztunatum dicimus esse. Propter qꝫ mens ita de illo dicit ac si esset.quod enim prauus deest,nihil dictare videtur. Rursus foztunę prosperitas incerta,nō sine ratione asseritur. Nam ipsa foztuna incerta est. Impossibile est enim aut semper aut plerunqꝫ aliquid eozum esse quę e foztuna proficiscuntur. F

¶Alia foztunę attributa sunt bonitas z malitia prosperitas z calamitas,z demuꝫ z inconstantia siue incertitudo,dicant foztunę bonitatem,cum boni aliquid z prosperi euenit. malitiam vero cōtra,cum aduersi quid surgit. prosperitatē vero ei ascribunt,cū boni magnitudo vel euenerit,vel prope ventura sit. Calamitatē vo,cū aduersi magnitudo aut acciderit,aut prope exitari non possit. nam quę prope sunt,ac si presentia essent diuidi

G cat. Inconstantiam vero ac incertitudinem. cū ea q̄ ab ipsa proficiscuntur,nec semper,nec frequenter occurrunt siue bona,sine mala. hęc a poetis atqꝫ plebe communiter foztunę dedicantur. ¶Quo vero ad verba attinet eutychia grece nōnunquā eusoztuniz dr̄,z barbare quidē rectius prosperitas foztunę,z hoc mō trāstuli. Similiter distichia,legitur dissoztuniū,qō nō placet,ideo rectius in foztunium vel calamitas ꝺiceretur. Qō de foztuitis.

Hęc sunt quę Arist. verificat de foztuna. ¶Sed quoniam multa nobis euenīt a foztuna,maxime bona foztunę vt externa. ideo est quęstio non parua vtrum hęc quę nobis e foztuna aduenire dicuntur,proficiscantur aliqua e causa determinata,quę sit per se causa illoz. hoc est querere vtrum euentus foztuiti in hominibus proficiscātur ab aliqua causa per se. Bōa tria. H

¶Animaduersione dignuz esse triplicia bona. vt animę virtus z sciētia. corporis,vt valitudo,z pulchritudo. z foztunę vt externa,similiter z mala trifariam sunt,bona corporis z bona animę videntur non esse a foztuna,quoniam bona animę intenduntꝫ ab anima ipsa tanqꝫ perfectio a gfectibili. Bona corporis sunt bona naturę quę a gente intenduntur naturali. Utrum in nobis naturę possint esse foztuita. posterius disputabitur cum de mōstris dicetur. Sed vtrū bona animę sint vel esse possint a foztuna in libro ethicozum omitto. Restat igitur vt disputemus de bonis foztunę,vtrum. vz. sint pure z simpliciter casualia,an habeant aliquā cām p se. ¶Quidam dixerunt omnia foztuita cōparata ad hominem,cui rationi multa nobis euenīt a foztuna,maxime bona foztunę vt externa,ideo est quęstio non parua vtrum hęc quę nobis e foztuna aduenire dicuntur,proficiscantur aliqua e causa determinata,quę sit per se causa illozū. hoc est querere vtrum euentus foztuiti in hominibus proficiscātur ab aliqua causa per se. ¶Animaduersione dignuz esse triplicia bona. vt animę virtus z sciētia. corporis,vt valitudo,z pulchritudo. z foztunę vt externa,similiter z mala trifariam sunt,bona corporis z bona animę videntur non esse a foztuna,quoniam bona animę intenduntꝫ ab anima ipsa tanqꝫ perfectio a gfectibili. Bona corporis sunt bona naturę quę a gente intenduntur naturali. Utrum in nobis naturę possint esse foztuita. posterius disputabitur cum de mōstris dicetur. Sed vtrū bona animę sint vel esse possint a foztuna in libro ethicozum omitto. Restat igitur vt disputemus de bonis foztunę,vtrum. vz. sint pure z simpliciter casualia,an habeant aliquā cām p se. ¶Quidam dixerunt omnia foztuita cōparata ad hominem,cui rationi

Pōtheologoz z nra.

I niat, cum omne aduenies causam habeat. Vs. puidentiã. Erunt igitur fortuita, siue bona, siue mala, siue prospera, siue calamitosa, respectu nostri a fortuna ꝛ pter intentionem, respectu uero diuinę prouidętę per se ꝛ determinata. Huius positiones sunt theologi antiqui, ꝛ etiã nos. ¶ Ut enim nihil est ꝙ non bonitate dei ꝛ entitate participet, ita nihil ẽ quod nõ cadat sub ullius prouidentia; cum prouidentia sit ęqualis suę essentię. ¶ Obycit autem Aristote. huic in libro de bona fortuna, quia tunc deum prauum iudicem faciem⁹. nam bonis nõnunquã mala, ꝛ ipsis malis bona distribuit. Amplius vt dicitur in decimo ethicorum, tunc deus erit iudex destributionis bonorum ꝛ malorum, hoc nefas est bonitati diuinę. Tertio vt arguit Auer, tunc deus vile sceret, vt oculus videns turpia visibilia. Multa alia alibi diximus. ¶ Ally autem dixerunt hęc fortuita euenire nobis penitus a fortuna, nihilq; euenire p se, nisi aut bona naturę, aut bona animę. bona vo fortunę quãdo rarenter ꝛ pꝛter intentionem contingunt, penitus per accidens ꝓficiscũtur, ꝛ penitus a casu, nec oportet reducere illa nisi ad causam per se alium finem intendentem. ¶ Huius positionis fuit Epicurus ꝛ Auer. qui negant prouidentiam, ꝛ fatum. Aristo. quoq; in isto secundo videtur non reducere hos effectus nisi ad causas p se alium finem intendentẽ. ¶ Doctissimus quoq; Themist. voluit vnãmet causaꝫ esse per se ꝛ fortunã. vt enim ordinata in finem quem intendit est per se, vt vero cuꝫ illo fine coniungitur aliquis alius non propositus nomen fortunę sibi vẽdicat, quę ratio docet hos effectus esse penitus a fortuna, non q̃ esse reducendos in aliam causam, q̃ agentem particularem, q̃ per se agit aliquẽ effectum. ꝛ per accidens alium illi coniunctum. ¶ Sed huic omnes leges aduersantur, omnes enim hęc in deũ reducunt aliquo modo. ¶ Amplius communis hominũ consensus pro bonis recipiendis vota exhibet deo. ꝛ pro malis euitandis etiam. ꝛ quod est cõmune non est penitus falsuꝫ. Rursus vetuę omnes ꝛ cõmuniter viri bona interdum nobis exoptant, interdũ mala, quibus irascimur, ꝛ a lege puniũtur. Igitur hęc habẽt causam aliquã per se, respectu cuius nõ erunt fortuita. ¶ Propter hęc Aristote. in libro de bona fortuna tandem hęc fortuita, siue bona, siue mala proficisci dicit ab impetu nobis insito. Fingit enim vnumquemq; exortu generatio, neq; suum ferre impetum, quo ad recte agẽdũ impellitur, quo q; ad male pꝛatiq; operandum. Qua ratione fit vt effectus bi fortuiti respectu intellectus, erũt fortuitꝫ, respectu impetus mouentis intellectum pꝛter rationem erunt per se, vt enim formica ab instinctu colligit grana, ita homo fortunatus ab impetu mouet ad pꝛosperitatem futurã. qua ratione fit vt collectio granorum sit per se respectu instinctus, ita fortuiti euẽtus siue pꝛosperi siue calamitosi erunt per se respectu impetus. Respectu tamen intellectus monẽtis pꝛter rationem fortuiti erunt. ¶ Sed hęc Aristotelis responsio licet sufficiat physicis qui rerũ naturas obseruant, sapiẽtibus qui per altiores causas pꝛosiciscũtur, non sufficit. nam adhuc remanet quęstionis germen. videtur enim ꝛ impetus ipse fortuitus homini datus, instinctus nãq; naturę speciem totã cõsequitur. ꝛ ideo datur a patre ꝛ matre atq; femine. Impetus autem iste cum specie nõ conſequatur. adhuc forte ꝛ fortuna hominibus accidit ꝛ ita adhuc illius est quęrenda causa per se. Pater enim ꝛ mater non sufficiunt, cum semper filium agerent similis pꝛopensionis atq; similis impetus. vt pater choleri-

Argumentum.

Obiectiones Arist.

Scõa põ.

K

Epicurus. Auer. Aristo.

Themist.

Lõfutatio.

D

Asia Aristo. positio.

M

Qualis Aristo. rñsio.

cus, filium facit cholericum, vt narrat Aristote. in libro ethicorum de his qui verberant patres. Videtur igitur aliam de causam esse perquirenda⁹. ¶ Astrologi igitur hos hominũ siue impetus siue propensiones in causas cęlestes reducunt. Qui enim vt ait Ptolomęus habuerit in natali dominum sortis culminantem, suis in iurisdictionibus, beneq; affectum a luminaribus, hic impetuꝫ ex tali nanciscitur constellatione quo iuxta dominatricis stellę peripaton, siue inambulationẽ siue pꝛofectionem, siue (vt hodie dicũt) directionẽ ad magnas inopinatas facultates mouebit. Rursus ꝛ qui aliquam stellarum fixarum ex regijs in aliquo cardinalium genituręlocoꝫ habuerit, hic ad magnas inopinataſq; felicitates impetu mouebitur, vt ait Ptolomęus in libro cẽtum enũtiatorũ. Qua rõne fit vt pꝛosperitas siue calamitas fortuita sit respectu agentis intellectu pꝛeter rõnẽ ꝛ raro. Respectu vo impetus collati in genitura a cęlesti constitutione (quã fatum particulare⁹ vocauimus) per se est. ¶ Restat autem vnum declarandus quo nãmodo impetus ille siue propensio nobis ex genitura a particulari fato contingat, res ista non parua est, quando nonnulli ex conceptu illum nancisci velint a fato. Ally ab exitu in lucẽ. ally ab animatione ipsa. Etsi Ptolomęus multum tribuat conceptui, vt in libro nostro restarologio diximus, pro nunc imaginandum est cęlestem illam constitutionem (quam fatũ particulare appellauimus) aerem nos continentẽ alterare, aer vo alteratus quasi sibi omnem cęlestęꝫ vim absorbens, cum fętus in lucem ęditus illum mox alterat intus ꝛ extra pmeatus ꝛ foramina intrans, generans illo qualitatem quãdam, quo modo calor generat in ligno caloꝛẽ, quaꝫ impetum Aristo. vocat. Licero vero propensionem ad futuros euentus concitãtem natum pro varia stellarũ ꝓfectione ad calamitates atq; ꝓsperitates nato inopinatas. Ptolomęus vocat numẽ siue affatione. Socrates autem demonium, ꝛ recte vt vides. ¶ Et quoniam particulare fatuꝫ continetur sub generali, generale vo sub prouidentia ex qua proficiscitur. patet omnia sub prouidentia contineri. Hoc modo fortuita ab impetu proficiscũtur. impetus ab aere alterato aer alteratus a cęlesti illa siue constitutione siue fato particulari. fatuꝫ hoc particulare sub ordine secundarum causaruꝫ siue fato vniuersali continetur. Hoc a prouidentia tandem deriuatum est. omnia igitur sub prouidentia. Tunc nõ est difficile contraria huic soluere. deus enim pꝛauus esset iudex, quando bona malis, ꝛ mala bonis distribueret, modo nullum est malum in rebus. vt theologi aiũt. ideo nihil mali agit, nisi comparatione. ¶ Ad secũdum dico, ꝙ illud conuenit bonitati diuinę cum sit rectus iudex, nec id ex equatur modo nostro. ¶ Ad tertium dicendum, ꝙ vile esceret si curaret illa modo quo nos curamus accipientes cognitionem a rebus. Quo quidem igitur modo nihil sit simpliciter a fortuna vel casu, sed in respectu ex his modo patet.

Positio ꝙ strologo.

Vsi nobis ipetus fit.

O

Q

Tex. 57.

¶ Casus igitur atq; fortuna ambo quidem vt dictum est causę sunt per accidens. In his vo, quę neq; simpliciter, neq; plerũq; fieri possunt, atq; horum in his, quę alicuius gratia sunt.

¶ Epilogat definitionem casus fortunę sua quadam communi ratione. ꝛ inquit, ambos esse causas p accidens, eorum, videlicet quę neq; simpliciter neq; ple-

A rũq; sunt, aut fiunt, atq; horum in his, quę alicuius gratia sunt. Hęc omnia partiliter ꝛ minutatim non semel sunt exposita.

¶ Differunt vero, quoniam casus ipse ad plura se extendit, quando quidem id quod a fortuna fit. a casu etiam proficiscitur. Hoc autem non omne a fortuna euenit. Fortuna quidem enim ꝛ qõ a fortuna. In his est, quę ꝛ fortunata existunt, ꝛ omnino quibus actio competit.

¶ Hactenus communiter casuꝫ ꝛ fortunam declarauit. nunc inter illa differentiam statuit. ꝙ casus in pluribus affertur, quicquid enim fortuna facit, facit ꝛ casus. Nõ continuo quicquid fit casu. fit itidem a fortuna. Ut vo altius differẽtia perquiratur in quibus fit fortuna, atq; B quibus fit casus altius excolit. ꝛ primo in quibus fortuna. d. fortuna enim ꝛ id quod a fortuna ẽ. circa eas res versantur quibus adest ea natura ꝛ fortunatę possunt dici. ꝛ demum circa eas ad quas pertinet actio. ¶ Animaduersione dignum est multoties concretum esse notius abstracto. Aristote. igitur fortunam versari circa actiones humanas eo probat, quia fortunati circa eas versantur. vt quasi arguat. circa ea est fortuna, circa q̃ et fortunati versanť. Sed circa actiões humanas fortunati euadũt. igitur ꝛ fortuna. maior patet, qꝛ e fortuna quę greece est tyche descẽdit eutychesiae, qõ latine sonat esse fortunatũ. minor patebit, qꝛ nõ dicim⁹ inanimata fortunata. sed homines circa actiões humanas. ¶ Sed dubitatur vtrũ casus sit genus fortunę. ¶ Respondet Auer. ꝙ capiendo casum, quod ipse vocat ex se, propzie sm id quod significat propzie, non est genus C ad fortunam, quam ipse casum vocat. sed ex se id est casus, ꝛ casus id est fortuna accepte sm propzie significata sunt duę species quarum altera vt casus est in rebus naturalibus. fortuna vero in rebus volũtarijs, at capiẽdo hęc cõmuniter, sic casus, quem vocat ex se est conueniens rebus naturalibus ꝛ voluntarijs. fortuna vero in rebus voluntarijs tantum.

Tex. 58.

¶ Quapropter ꝛ circa res quę aguntur. fortuna sit necesse est. Signum autem idest. nam p sperias ipsa aut idem quod felicitas, aut propꝛe esse videtur. Felicitas aũt actio quędã est, est enim bona actio. Quare quęcunq; agere nequeunt, ipsa nequaq; a fortuna aliquid efficiunt.

D ¶ Ulterius declarans circa quę fortuna versetur, ex dictis concludit, quapropter ꝛ circa res quę aguntur atq; gerũtur fortuna sit, necesse ẽ. ea quę geri possunt agiq; ab Aristotele practica dicuntur. Sunt autem ea, vt in tertio ethicorum scribitur, quę voluntate ꝛ consilio fiunt. rem hanc approbat signo maxime, ꝙ omnis felicitas sit actio quędam, cum sit bona actio quę greece eupraxia. prosperitas vero ipsa, quę greece est euthychia, est felicitas, aut propꝛe felicitatem. igitur prosperitas ꝛ fortuna circa actiones erunt, qua ratione fit, vt quęcunq; agere nequeunt vt bruta ꝛ id genus, ipsa nequaquam a fortuna aliquid efficiunt, animaduersioe dignum de felicitate fuisse positiones duas communiter celebratas. Prima ꝙ felicitas consistat in congregatione bonorum exteriorum. vnde ꝛ locupletes vocant felices. Secunda vult ꝙ felicitas sit in actionibus studiosis, quę virtute aguntur, non tamen sine bonis exte-

E

Tex. 59.

F

G

Tex. 60.

H

Tex. 51.

riorib⁹. nam per bona exteriora multę virtutes saltez instrumentaliter fieri possunt, vt liberalitas, munificentia, splendor, magnanimitas, ꝛ id genus. ¶ Iuxta primam positionem. Aristo. ait prosperitatem esse felicitatem. Iuxta secundam dixit, aut propꝛe esse videtur, qꝛ non sine prosperitate, cum sit veluti decus, aut instrumẽtum multarum virtutũ, vt dicitur ꝑ ethicorum. ¶ Quãobrem neq; inanimale, neq; brutum, neq; puer fortuito quicquaꝫ facit, quia electione carent, neq; prosperitas fortunę, neq; infortunium ijs competit, pꝛeterquam per translationem quandam, quemadmodum Protarchus inquit, fortunatos esse eos lapides, ex quibus simulacra deorum fierent, quia honorantur. Coniuges vero ipsorum conculcantur. Pati vero a fortuna ꝛ his aliquo modo inerit, cum is qui archa ipsa quicquam egerit fortuito agit. modo vero alio nequaquã est. ¶ Ex his concludit ea in quibus non est ipsa fortuna, ꝛ vult ꝙ neq; inanimale, neq; brutus, neq; puer fortuito quicquam facit, quia ꝛ electione ꝛ cõsilio carent, circa quod fortunam consistere diximus. Rursus ijs neq; prosperitas fortunę neq; infortunium competit, pꝛeterquam per translationem quandam ꝛ similitudinem quemadmodum Protarchus inquit, fortunatos esse, lapides, ex quibus arę, siue altaria, siue simulacra deorum fierent, quia honorantur, coniuges vero ipsorum, qui sunt eiusdem speciei. contra infortunatos ait, quia humi strati pedibus conculcantur. Declarat tamẽ hęc in anima posse pati ꝛ fortuna aliquo modo saltez quãdo qui agit a fortuna, circa ipsa fortuito agit vt diximus nauim pati a fortuna, ꝛ ciuitates, ꝛ cętera id genus, ꝛ ita in anima, ꝛ si agere non possunt fortuito, pati tamen fortuito possunt ab ijs quę agunt fortuito. ꝛ dixit aliquo modo quia reuera nec pati a fortuna dicuntur, nisi aliquo modo, vt subiecta aut instrumenta agẽtis fortuito. quo modo idola ꝛ deorũ simulacra patiuntur, qꝛ recipiunt agente fortuito. Talia igitur vt Auerroes innuit dupliciter fortunata dici possum, tunc per translationem ꝛ similitudinem. tum quia patiuntur ab agente fortuito operante.

¶ At casus ꝛ cęteris animalibus, ꝛ pluribus inanimis competit, vt equum casu dicimus venisse, vt eu casus sit profectus. non autẽ eundi gratia venit, ꝛ tripodaz etiam cecidisse casu. Stetit enim vt sit sedens, sed non huius gratia cecidit.

¶ Hactenus in quibus sit fortuna ꝛ in quibus non sit, exposuit. nunc vero vt differentia compleatur in quibus casus sit, explicat, ꝛ vult casum reperiri non tantum in hominibus, sed in cęteris animalibus. Itemq; ꝛ in rebus inanimis pluribus, vt tripodam dicimus casu cecidisse vt fieret sedes, quod est pꝛeter intentionem eius ad quod instituta fuit, erat enim facta vt erecta esset sedes, ꝛ non vt cadens esset sedes. ꝛ dixit in pluribus inanimis. quia fortasse non nisi in illis quę veniunt ad vsum nostrum vt artificialia. ꝛ nonnulla naturalia.

¶ Quare perspicuum cum eorum aliquid quę simpliciter alicuius gratia fiunt, cum non,

I eius quod euenit gratia factum est, quoꝝ causa est extra, tunc nos casu id fieri dicere. Horum autem fortuito ea fieri, quę eligibiliuꝫ casu fiunt in his quę electionem habent.

¶ In quibus sit fortuna. & in quibus non sit rursus & in in quibus casus, declaratum est. nūc differentiam & cōuenientiam colligit in vno. & inquit, quare perspicuum cum eorum aliquid quę simpliciter alicuius gratia fiūt, cum non eius quod euenit gratia factum est, & quorum causa sit extra intentionem agentis, & non contenta in intentione agentis, tunc nos casu id fieri dicere. Et igitur casus causa per accidens eius quod euenit præter intentionem in his quę fiunt gratia alicuius. Horum autem fortuito ea fieri quę eligibilium casu fiunt, in his quę electionem habent, & ita casus videtur genus fortunę, vt patet per eiusmodi definitiones. Auer. hic sumit simpliciter pro vniuersaliter, & communiter, vt distinguitur contra partem speciem siue singulare. & potest stare.

K

Tex.62. ¶ Signum vero est quoniam frustra tunc esse dicitur cuꝰ id quod erat alicuius gratia, illius gratia non est factum. At si deambulatio egestionis gratia esset, si non euenit ei qui deambulauit. frustra illum deambulasse dicimus.

Tex.63. Frustra quoꝝ deambulationem fuisse. At sit id frustra quod aptum est esse alicuius gratia, cum id non efficiat cuius gratia erat & aptum erat. Nam si quis lauisse se frustra dixerit, qꝝ sol non defecit ridiculus vtiqꝫ erit. Nō enim illius gratia illud erat, ita casus suo nomine tunc dicitur cum id frustra fit, cecidit enim nō percutiendi gratia lapis. A casu ęgo cecidit lapis, quia cadere ab aliquo & percutiendi gratia potest.

L

¶ Vt Themistius inquit, probat Aristote. quod modo dixerat. vꝫ. q casus in his sit. quę sunt alicuius gratia. Et arguit sic. frustra est in his ą alicuius gratia fiūt, & apta sunt fieri. casus aut est frustra, aut ipsi proximū, igit in his est quę alicuius gratia fiunt, & aptu sunt fieri. adhuc & apta sunt fieri, quia si ꝯ lauisse se frustra dixerit, quia sol non deficit, hic dicens ridiculus vtiqꝫ erit, non enim illius gratia illud erat aptum esse. Maioꝛ pbat non aliter, ąꝫ per communem consensum omnium eorum, qui nomine casus vtuntur. omnes enim ad illum sensum eo vtūr. Q. vo casus sit frustra, declarat a derivatione nominis & ab exemplo. derivatione nominis quidem, quia casus grece est automaton dictū ab auto grece. latine ipsum, & mates latine frustra, siue temere, siue vanum. Quo fit vt automaton grece latine sit idem quod ipsum frustra. Exemplo vero idem probat, quod translatione ipsa patet. Sic igitur patet casuꝫ esse ibis quę alicuius gratia agūtur, & apta sunt agi illius causa. Annotauit Auer. in hoc cōmē. 63. q res fit frustra vno modo simpliciter, vt quando nihil fit. Interdum ꝛ3 gd vt quando aliquid fit, sed præter intentionem. ¶ Dubitant recentiores vtrum id quod casu fit, fiat vel aptum sit fieri a causa aliqua per se. Respondēt recentiores q capiendo casum vt distinguitur cōtra fortunā id qō est a casu impossibile ē esse ab aliqua causa per se. vt dicit Auerro. octauo huius. cōmento. 46. non autem capiēdo casum large. ¶ Dicit etiam secundo, q capiēdo casum proprie, non reperitur vbi effectus intentus prouenit, sed bene capiendo casum cōmuniter. Blacterones ys obyciunt. Contra primum quidem, quia si lapis moueretur deorsum, non vt frangeret ollam & frangeret, fractio ollę est a casu, & apta est esse a causa per se. vt si lapis proiectus ab aliquo intendente illam fractionem. Multi aliꝫ casus fiunt ad idem, qui omnes vnam habent vim. Contra ſm vero, quia si receederet equus ab hostibus, & veniret ad stabulum comedendi gratia & comederet, salus eius esset casualis proprie, & tamen eueniret finis ab equo intentus. ¶ Amplius si lapis deorsum monetur & frangeret caput blacteronis, fractio esset casualis proprie, & tamen veniret effectus intentus a lapide. vꝫ. descensus. ¶ Defendi possunt recentiores ys a captiunculis, nam ipsi loquuntur in casu naturali. est autem casus naturalis monstruꝫ, quod. vꝫ. fit actione naturę alteratiuę per dispositiones prąuias qualitatiuas & quantitatiuas, cuiusmodi non sunt motus equi, neq; lapidis, neq; talium id genus. Monstrum enim quod casu isto modo naturali fit, fieri non potest ab aliqua causa per se, quoniam tunc vna species posset proficisci a natura & a casu. Et q hęc sit intentio recentiorum patet per exempla eorum, & per dictū, quod per se dicunt ipsius Auerrois. Qua ratione sit q ita sumendo casuꝫ reperiri non potest vbi effectus intentus proficiscitur, nisi idem esset a natura & præter naturam. ¶ Et licet hęc solutio satis faciat captiunculis, nō satisfacit veritati. nam Ptolomęus omnium sapientū princeps monstruosas generationes casuales penitus esse non vult. vt in tertio apotelesmatū declarat. has enim reducit ad maleficas stellas. Inquit enim. Si lumina cadant ab angulis sint q̄ sine figura ad horoscopuꝫ, & maleficę stellę in cētris duobus, aut enigma ē puerperiū, aut talis qui ęditus est infęliciſſimus. Ponit etiaꝫ regulas discernendi species monstruosorum partū per stellarum constitutiones, quę ratio docet monstra esse non naturalia & casu respectu agētis ꝓticularis naturalis. per se vero sunt respectu cęlestis constitutiōis. Dictum vo Auer. in 8o dispūtabitur, nunc vero dici potest q id qō est casu naturaliter, vt sic loquimur. nō potest esse a natura alia particulari eiusdem speciei vel generis, pōtti esse a cęlo, qō est causa vꝰis. Qua ratione fortasse recentiores ipsi defendi possunt, & recte dicetur.

M

¶ Maxime autem separatur id quod a fortuna fit in his quę a natura fiūt. Cum enim aliquid præter naturam effectum est, tunc non a fortuna, sed potius a casu effectum esse dicimus. est autem & hoc aliud. illius quidem enim externa, huius vero interna causa est, quid igitur sit casus, quidq; fortuna, atq; quo etiaꝫ pacto inter se differunt, iam diximus.

Tex.64.

N

O

P

Q

¶ Vnde cōmodius differentiam casus & a fortuna discere quispiam possit, nunc tradit di. cū enim aliquid præter naturam effectum est, tunc mōstrum veluti manus sex digita & scruthocephalus, tūc nō a fortuna, sed potius a casu id effectum esse dicimus, qua ratione sequitur secūda differentia, q mōstrigdem causa est interna vt materię exuperantia, aut defectus. Fortuiti vo euētus causa est externa. nam fortuitus euentus ē in re artificiali vel in actiōibus, causa vero est in nobis, vt intellectus & voluntas. ¶ Sed dubitabis, qꝛ si monstrum habet intrinsecus causam, tunc propriam & certam habet causam, igitur non casu fit. ¶ Respondet Themistius q sicut in fractiōe capitis a lapide descēdente, descensus habet causam per se intrinsecā, vt pondus & grauitatem, non autem percussio. grauitas enim non est causa percussionis, sed casus percussionē fecit. ita natura est causa per se substantię & generationis mōstri, nō autem monstruositatis, sed de his postmodum.

A

Tex.65. ¶ Utrumq; vero ipsorum in modum eius causę recidit quę inter causas est. vnde est principium motus. Nam aut alicuius eorum quę natura sunt aut mente, semper causa est. Sed borum multitudo indefinita est.

B

¶ Nunc vero in quod genus causę recidant casus fortuna disputat, & ait eos reducti in genus cāę efficiētis, & pōt syllogismus componi. causa eorum quę sunt a natura, & eorū quę sunt a mente in genus causę agētis recidit, qꝛ aut ad intellectum aut ad naturam. Dat minorē di. nam aut alicuius eorum quę natura sunt, aut eorum quę sunt mente semper causę sunt. Sed tū hęc est differentia q mens & natura sunt causę definitę, casus vo & fortuna (cum sint per accidens) sunt indefinitę.

Tex.66. ¶ Cum casus atq; fortuna causę sint eorum quorum aut mens, aut natura causa fit tunc, cum per accidens horum ipsorum quędā causa fit, atq; nihil ꝙ accidens prius sit. eo quod est per se. patet nullam per accidens causam

Tex.67. priorem esse ea quę est per se. Casus igit atq; fortuna posteriꝰ sunt & mente & natura ipsa. Quare si ꝓmaxime cęli casus causę est,

C

mens atq; natura ipso priores sunt, atq; multorum aliorum & huius vniuersi causę, necesse est.

¶ His pertractatis, nunc quid opꝫ concedere eos qui casum autumant cęli causaꝫ esse subiūgit. Primo syllogizans naturam & voluntates priores esse casu hoc modo. Causę per se priores sunt causis per accidēs. Intellectus & nā causę per se sunt, casus & fortuna causę per accidēs. igit intellectus & natura priores. prio ponit minorem di. Cum casus atq; fortuna causę sint eorum, quorum aut mens, aut natura causa fit per accidēs, tūc vꝫ. cum per accidens horum ipsorum mēs, aut natura causa fit. q. d. qui casus & fortuna sunt causę eorū, quorū mens vel natura sunt causę per accidēs, hęc est maioris vis, dat minorem & conclusionem, & translatione patent. Ex ys concludit quid oportet concedere dicentes casum esse causam per accidens cęli, & inquit, ąre si ōꝫmaxime cęli casus causa est, & mēs atq; natura ipso cęlo priores sint, necesse est, quoniaꝫ sunt priores casu, & necesse est mens & natura sint causę multorum aliorū per se, ad quorū generationem cęlū ipsum casu factum est, & tandem necesse est causę sint mēs & natura totius vniversi generabilis & corruptibi, quoniā hęc generantur ad generationem illorum. qua ratione sit vt mēs & natura sint omniū causę primę, licet quorūdam per se, aliorum per accidens. quod ipsi negabant ponentes casum omnium causarum primā.

D

Tex.68. ¶ Esse autem causas, & tot esse numero quot diximus patet, tot enim numero quęstio propter quid complectitur. Nam ipsum propter quid, aut ad ipsum quid est reducitur vltimum in immobilibus veluti mathematicis. Ad rectienim aut commensurabilis. aut alicuius id genus vltimo definitionem reducitur, aut ad id quod primum movit, vt propter quid bellum gesserunt, quia templum spoliauerunt. Aut in id cuius gratia, veluti vt imperium consequantur, aut ad materiam in his quę fiunt. Quod quidem igitur causę hę sint, & tot, perspicuum.

E

Tex.69.

¶ Demonstraturus Aristo. considerationem de omnibus causis esse naturalem. primo breuib⁹ resumit causarum rationem per rationem quandam dialecticam. vt recte Auer. sentit, accepit autem ratio hęc duo præcipua quorum primum est questionem propter quid causam quęrere, secundum est omnem questionem reducin quatuor. erit igitur dialecticus syllogismus. Causę sunt tot, quot questio propter quid complectitur, quęstio propter quid quatuor complectitur, quatuor igitur causę, q quatuor complectitur. Aristote. exemplis declarat, quę res translatione ipsa patet.

F

Tex.70. ¶ Cum autem causę quatuor sint, de omnibus scire naturalis Philosophi est, atq; ad omnes ipsum propter quid reducens ipse materiam, formam, id quod movit, & id gratia cuius assignabit naturaliter. plerunq; tamen tres in vnum accedunt, ipsum enim quid est, & id gratia cuius vnum sunt, ea vero vnde primum motus proficiscitur, specie eadem ijs est. homo enim hominem generat,

G

An pqlibet genus cāę possit fieri demōstratio.

¶ Quatuor esse causas hactenus concluſit, nunc q per earum singulam definiat, atq; demonstret physicus consequenter subiungit, & hęc ait. cum autem causę quatuor sint, sequitur q de omnibus scire naturalis Philosophi est, & hoc quo ad definitiones. atq; ad oēs ipsum propter quid reducens ipse physicus, materiam, formam, id quod mouet, & id gratia cuius omnium affectionum naturalium seorsum naturaliter assignabit, nam homo movetur, aut quia est animal rationale mortale, aut quia efficiens illius anima migrat e corpore, aut quia ex materia tali exiſtit, quę sit obnoxia corruptioni, aut quia illi est melius mori, sic igitur cuiuslibet affectionis naturalis reddi possunt causę quatuor omnes seorsum. & hoc quo ad demonstrationem. Sed quia dixit affectiones naturalis cuiuslibet posse reddi quatuor causas seorsum, & posset quis credere hoc fieri semper docet non semper esse sic agendum, cum plerunq; tres causę recidant in vnam. & hoc inquit. plerunq; tamen tres in vnum accedunt. ipsum enim quid est, quod est forma & id gratia cuius, quod est finis vnum sunt. ea vero vnde primum motus proficiscitur, specie eadem his est, quia homo hominem generat. & ita in actione vniuoca agens & effectus specie vnum sunt, quę ratio docet nonnunq; demōstrationem esse vnam vnius affectionis, quę tamē amplectitur tres causas in vnum.

H

¶ Quod oportet.) Auerro reddit causaꝫ vltra textum. cur oportet de omnibus causis dicere, & ait hoc esse, qꝛ naturalis pertractat de materia. iō infert q debet de omnibus pertractare. Sed dices. nō magis materia respicit alias causas, ąꝫ alię respiciāt materiā. igitur a pa-

I An cuius libꝫ rei nālis ant qua tuor cāḝ ꝛ nō plures.

ri omnes alię quę agunt de alijs, considerabunt de omnibus. Dicit pōt ꝙ tractās de materia tractat de alijs in processu demōstrationis, qui terminat quęstionem an est. naturalis enim Philosophus probat materiā esse, ꝛ quia hic apparet materiā esse, apparet formaz esse, quia nūquā materia est sine forma, vbi forma est, cum appareat nullam formam esse materię cōternā, appāret agens. ꝛ cum omne agens agat propter finez, appāret finis, quare quęstio an est materia est quęstio omnium causarum, ꝛ si hic apparet materiā esse, apparet cęteras causas esse. alię vero scientię, ꝛ si considerent omnes causas, non hoc modo, sed supponūt illas esse.

¶ Et accidit in scientia, secundo declarat quo mō finis ꝛ forma concurrunt in vnū, ꝛ vult ꝙ forma concurrat cum fine generationis, quę est ipsamet forma, ꝛ non cū fine rei generatę, q̄ est perfectissima opatio rei factę. vult secūdo ꝙ efficiens cōcurrat cū forma ꝛ fine, quoties generatio ipsa est ab vniuoco, ꝛ non ęquiuoco, vt generatio muris a coloze cęlesti. cum fine etiam generationis non rei generatę, ꝛ tertio in idē specie, nō in idē numero, quę ratio docet Aristo. recte adiaciss̄e plerūq; siue multoties, quia non semper recidunt in vnum, nisi his seruatis.

Tex. 71. ¶ Et omnino quęcunq; motę mouent, quę autem nō, considerationis naturalis amplius nō erunt. non enim in seipsis motū habentes, aut motus principium mouēt. sed immobiles mouent, quapropter tres erunt tractationes, vna circa immobile, alia circa id quod mouēt quidem, sed incorruptibile. Alia circa ea quę corruptibilia sunt.

¶ Quia de causis esse considerationem naturalem accepit, ꝛ causę effectrices multifarię sunt, ideo docet q̄ ad naturalē, quęue ad alios artifices spectent, ꝛ inquit. Et omnino quęcunq; motę mouent sunt considerationis naturalis, quę autem non motę mouent, cōsideratiōnis nālis amplius non erunt, cuius causam reddit, q̄ trāslatione patet ipsa, tūc cōcludit. quapropter tres erūt tractatiōes. vna circa immobile, cuiusmodi est ens abstractum. alia circa id quod mouetur quidem, sed incorruptibile est, cuiusmodi est cęlum. alia circa ea quę corruptibilia sunt, vt sunt corpora elemētaria vel ex his mixta. mouet Auer. in commen. 71. quęstionem cum Aristo, ait tria esse negotia, quod gręce est pragmatię, pro quibus accipit negocia pro artibus ꝛ scientijs. an pro rebus quę subsiant artibus, ꝛ arguit ꝙ nō possunt intelligi per negocia artes ipsę, quoniam tres sunt artes, metaphysica ō rebus immobilibus penitus separatis, mathematica de immobilibus, sed coniunctis mobilibus, naturalis de mobilibus, Cōtra arguit Auerro. qz de mobilibus ꝛ corruptibilibus ꝛ incorruptibilibus, q̄ explicat in textu, est vna scientia vt physica, quę ꝛ ō cęlesti mobili ꝛ de elemētis corruptibilibus agit. igit̄ non artes intelligere potest. Propterea vult ꝙ Aristo. dividat tres ipsas, non tamen vult per diuisiones rerū inuuere diuisionem scientiarum. signum affert, qz scięntia diuina considerat corruptibilia ꝛ incorruptibilia, quoniam est de omnibus, ꝛ ita de ambobus, quatenus exisūt ꝛ sunt vna, ꝛ quo ad prędicata alia metaphysica, sz quis obijciet Auer. quia tunc corruptibile cōsideratur a naturali ꝛ a metaphysico. Respōdet Auer. ꝙ cū ens dividitur ſm cōsiderationem demonstratiuam, hoc est inquantū de ipso possunt prędicata diuersorum generū demōstrari, intrabit vna natura realis in diuersas artes ſm distinctionē prędicatorum. veluti de numero considerat metaphysicus ꝛ mathematicus ſm diuersa prędicata, ꝛ de corpore mathematicus ꝛ naturalis similiter, sic in proposito de corruptibilibus cōsiderat physicus quo ad prędicata motum includentia, metaphysicus vero quo ad prędicata omnia abstractis ꝛ mobilibus vt sunt ens, vnum actus ꝛ potētia, ꝛ id genus. quare concludit velle Aristo. res diuidere non artes. Sed pace Auer. dixerim, hęc expositio ē valde extorta, grece enim pragmatię sonat tractationes, pragmata vo sonat res, ppterea vt mihi videtur Aristo. tractationes vult, ꝛ non res tractatas. tunc dicerez de immobilibus esse metaphysicam, de mobilibus incorruptilibus esse mathematicam. vtpote eam partē quę de cęlo agit. vz. astronomina. hęc enim est pars nobilissima mathematices. de mobilibus corruptibilibꝰ est nālis. Ad rationē Auer. dico ꝙ licet physica sit de mobili corruptibili ꝛ incorruptibili, non est de illis vna ratione vt dictū est. Similiter ꝛz metaphysica sit de oībus, vt ipse fatet, nō est de illis vna rōne, ꝛ si dicitur ꝙ astronomia est magis naturalis. igitur non facit considerationem diuersam a naturali. Respondeo ꝙ licet ſm rē sit magis naturalis, ſm denominationem est mathematica, ꝛ loco omnium mathematicorum Aristo. vtitur ipsa hic.

¶ Quare ipsuz propter quid ab naturali Philosopho, qui ipsum reducit ꝛ in materiam ꝛ quod quid est, ꝛ in id quod primū mouit, assignatur. Tex. 72.

Nā de generatione maxime hoc mō considerāt quid post. quid fit, qō primū fecit, atq; quid passum est, ꝛ sic semper quod est deinceps.

¶ Qō nālis de quatuor causis consideret ex dictis cōcludit, ꝛ nouis argumentis ꝓsuadere incipit ingt. Quare ipsum propter quid a naturali Philosopho ꝙ ipsuz reducit ꝛ in materiam, ꝛ in quod quid est hoc ē formaz ꝛ finem, ꝛ in id quod primū mouit assignat. ꝛ ita cōclusio est ꝙ ipsum ꝓꝓ. qd cōsideraſ a nāli Philosopho vt reducit̄ in quatuor causas. ꝛ hoc syllogizat, qz ꝙ hz agere de ggiatione, de causis agit ggiationis ꝛ accidentibus illius. tunc ponit minorē. d. nā de ggiatiōe maxime hoc mō considerant gd post alterationem. vz. ꝛ transmutatiōem, ꝛ hoc quo ad finem. quid fit, ꝛ hoc quo ad formam, quid primū fecit quo ad agens, quid passum est, quo ad materiam, ꝛ sic semper quod est deinceps vt sunt accidentia per se.

Tex. 73. ¶ Principia autē ea quę naturaliter mouēt, duplicia sunt, quorum alterum naturale non est. non enim habet motus ꝓncipiū in seipso, atq; tale ē si qd moueat ꝛ nō moueaſ, quēad modum id quod est immobile penitus, ꝛ qō est omnium primum.

¶ Qui dixerat naturalem considerare de agēte considerationem ꝛ primum omnium agens est penitus immobile, ne quis credat naturalem de illo cōsiderare. subiecit diuisionem motoris, cuius alterum membrum quod est physicum omisit, metaphysicum vo describit, ꝛ sermo translatione ipsa patet. tria Auer. i cōmē. 73. innuit. primum ē ꝙ cōsideratio quidditatiua ꝓmi motoris.

A toris non est nālis, sed metaphysica, sed consideratio illius quo ad an est, est naturalis: vt multoties diximus. secundū est syllogismus ꝓbans rem hanc sic. motor naturalis hz principiuz motus quo mouet, primus motor non habet principium motus quo mouet. igit primus motor nō est naturalis. 3m est ꝙ primus motor est oium ꝓmus, quoniam cęteri motores cęlorum nō mouent nisi moueantur ab eo. ex commento. igitur hęc excerpta sunt. Sed contra hęc possent esse dubitationes. contra primum quidem, quia primus motor nullā habet quidditatez. oē enim habens quidditatez est compositus ex forma ꝛ materia, vt dicit. 7. meta. nō semel ab Auer. cōtra 2m vero quia nimis syllogismi videtur falla. hz enim primus motor principiū quo mouet cęlum ꝛ totā naturam. vz. intellectū ꝛ voluntatē. contra 3m vero facit, qz cęteri cęlorū motores sunt indiuisibiles sicut ꝛ primus.

B igitur moueri non possiint, nec a ꝓmo, nec a se. Defendi potest Auer. Ad primū dico vt alibi diximus, ꝙ primus motor consideratur quidditatiue in metaphysica si haberet gdditatē. vbi eni eꝰ ꝓpria gdditas haberet, nō nisi in metaphysica tractaret, aut si nō hz quidditatem vniuocę, hz eaz ęquiuocę, per quandā aggregationem ꝑdicatorū, q̄ se hñt vt ꝑ se, ꝛ de hoc satis superius diximus. Ad 2m dici pōt ꝙ Auer. intendit per habere principium motus in se, quādo illo ꝓncipio mouet mouens vt motores naturales faciunt, non sic sunt intellectus ꝛ voluntas. Ad 3m quicquid velint inniores dico ꝙ cęteri motores mouēt dependēter a ꝓmo in tribus generibus causę finalis, formalis, ꝛ agentis. vt in libro destructio destructionū est disputatū. primus vo mouet penitus independēter, ꝛ sic intelligit Auer. Aut dici pōt ꝙ cęteri motores mouent moti ſaltē ꝙ accūs, qz mobilia eoꝝ mouentur, vt dicet 7o huius. cōmē. 52. primus vero mouet penitus ꝛ motus ꝛ per se ꝛ per accidēs.

C Tex. 94. ¶ Et quod quid est forma, atq; finis cuiusq; causa cętera sunt.

¶ Qz ad naturalē cętera causę attineāt, declarat. ꝛ ingt. Et qō quid est forma, atq; finis, cuiusq; causa cętera sūt, subaudi considerationis sunt naturalis. verbum illud, atq;, grece est, gar, quod non tenetur vt causę redditiuuz sed vt continuatiuum, ꝓpterea sic transtuli.

D ¶ Quare cum alicuius gratia natura agat, ꝛ hanc scire opz, ꝛ ipsum ꝓpter quid oīno reddenduz est, velut ex hoc id fieri necesse est. ex hoc ꝙo aut simpliciter, aut plerūq;. ꝛ si hoc eē debeat ceu ex propositionibus ipsa conclusio, ꝛ quia hoc erat ipsum quid est, ꝛ quia hoc modo melius, non simpliciter, sed pro cuiusq; natura.

¶ Docet nunc vsum omnium causarum in rebus ꝛ effectibus naturalibus. ꝛ primo cōcludit propositum ex iam dictis. d. Quare cū alicuius gratia natura agat, ꝛ hanc ipsam naturā scire oporteat, eiusq; effectus naturales, iure ꝛ ipsuz ꝓpter quid oīno in omnibus naturalibus q̄ritis reddēduz est, nō tamē semper in vno genere causę. interdū enim in genere efficientis causę velut ex hoc id fieri necesse est, vt pulposas homo tibias habet, qz a pulposas habēte ęditus est, verū quędā est differentia. ꝛ hoc subdit. ex hoc vo agente ꝓficisci illud effectū est, aut simpliciter ꝛ necessario vt in sempiternis. Sole eniz intrante leonez semper calor nobis ęstiuus est, aut plerūq;, vt in naturalibus effectibus. mō demōstrationes eē per ea quę sunt plerūq; non inconuenit. vt ꝓmo dicitur poste. deinde tradit modū per causaz. vt materia. d. ꝛ si hoc eē debeat vt materia id oz eē vt effect⁹ vt qñ materia carnis quę in cęteris animalibus vadit ad caudā, in homine nō pōt ire, qz est sine cauda, ideo tibię carnulentę sunt, ceu ex ꝓpōnibus ipsa cōclusio, nā propositiones sunt vt materia, cōclusio vt forma, ꝛ ppterea subdit ꝛ quia hoc erat ipsum qō qd est, vt qñ habere carnosas tibias est forma hois ꝛ illius pulchritudo. iō carnosas hz tibias, ꝛ qz hoc mō melius est, hoc est, qz finis est ille ꝛ melior, nā cum hō ambulet recte. melius est habere tibias carnosas vt calor in illis diutius ꝛ fortius imoretur ꝓ actione agenda, dico quia hoc est melius nō simpliciter, qz finis simpliciter melior est in tota natura deus, sed pro cuiusq; natura ꝛ specie est melius ad actionē faciendā. sic igitur carnulentię tibiarum in hominibus reddi possunt quatuor causę, ꝛ similes rationes inuenies in libo de animalibꝰ, quę ratio docet naturalē in suis rōnibus vti interdū oibꝰ, interdū pluribꝰ, interdū vna cāꝑ, vt mō quo explicatū est. Auer. in cōmē. 74. nonnulla vtilia, quęqz non multum ad sensum literę expressit. primum ꝙ nāmagere ꝓpter finē est maximū fundamentum scientię naturalis, ꝛ hoc est verum, qñ si natura non agit ꝓpter finem, sola materia inter causas erit enumeranda, ꝛ ita tollentur cętere causę, vt declarauit Auer. in primo huius. 2m est ꝙ demōstrationes naturales a cā ad effectū nonsunt ex simpliciter necessarijs, cuz ab illis euentus plerūq;, ꝓficiscant̄ vo ab effectu ad causam demonęs sunt simpliciter necessarię, quia ab effectu sequitur causa in naturalibus. 3m est ꝙ nobilitas non cōpetit formę quatenꝰ forma, qz abstrahit a nobilitate ꝛ ignobilitate, vt forma mathematicę, q̄ nec est nobilis, nec ignobilis, ſz accidit sibi quatenus finis est. qua ratione fit, vt formę quę sunt ex necessitate materię, cū cadant a rōne finis, nec dīr nobiles nec ignobiles, cuiusmodi sunt foztasse dimēsiones, quę nec agūt nec patiuntur, ſz istud dictum Auer. fuit semper mihi dubiū, qz ſltet cā sno genere ē nobilioz causato, ꝛ forma vt forma est dignioz ipsa mā, igitur formę vt forma est cōpetit nobilitas. Dici potest ꝙ Auer. per nobilitatē hic intelligit gradus perfectionis sumptum ab opatione, ꝛ qñ formę mathematicę nō agunt, nec ꝙ patiuntur, tali nobilitate sēba non dicunt mobiles, bene tñ nobilitate prima. Inniores aliter dicunt, ꝛ non est malum vt mihi videt. Sunt tamē qui faciunt differentiam inter nobilitatē ꝛ pfectionē, dicētes nobile simi ꝙ rōnē finis perfectū penes distantiaz a nō gradu, hęc dōia ficta est, ꝛ vbiq; ab Auer. inuenitur corrupta. Diximus alīs duplicē eē nobilitatē. alteraz, quę ab operatione ipsa colligit, ꝛ hac opatione naturales formę eē ꝑñt nobiles quatenus gdē ꝛ operantes ꝛ agētes sunt sine actionū ꝓncipia, quaq; operatione formę mathematicę minime nobiles esse ꝑñt, cū sint quātitates q̄ nō sunt de ꝓncipijs actiuis. alterā vt intēdunt ab agēte, ꝛ lꝫ sibi cōpetit, ea rōne q̄ finis, q̄ ēt mō nec formę mathematicę nobiles eē potest, cū abstrahāt a fine.

Tex. 75. ¶ Dicendum igitur, primo quidem naturam ex ijs esse causis, quę sunt alicuius gratia. de inceps de necessario quo mō se habeāt in naturalibus rebus. cōcta eni omnes in hanc redigunt causaz. argumento ꝙ calidū ꝛ frigiduz ꝛ id genus suapte natura sunt talia quę necessario sunt ꝛ sunt atq; apta sunt. eteni ꝛ si aliā causam dixerint hic quidem discordiam ꝛ concordiam. ille vero mentem, cogunt illam

K

L

M

N

O

P

Q

T

E

An ꝓpōes sint materia ꝛnis.

F

G

H

I

solum,eam valere finentes.

¶Duas proponit Aristote. res disputare. prima est an natura ex ys causis sit,quę causant alicui⁹ gratia,t agat propter finem.huius quęstionis vtilitatem postea dicemus.deinceps scđa res erit de ipso necessario quo modo se habeat in rebus naturalibus.vtrū ex ipsa sola materia proficiscatur,an ab agente,an fine ipso.causaq; huius reddit.d.cuncta enim quę in naturalibus visunt in hanc,hoc est in materiam causam redigunt,t oēm inde necessitatem proficisci dicunt. Argumento q; caliduq; t frigiduq;.t id genus suapte natura sint talia,quę necessario sunt t fiunt t apta sunt esse,t fieri,vtpote calidū sursum duci,frigidum deorsum.amplius calidū tale agere effectum,frigiduq; illum,non quidem ob finem,non ob aliud,nisi⁹ ipsius natura atq; materia. eteniq; si aliā cām dixerint vt agentē,hic quidem discordiā, t cōcordiam.ille vo mentē,tangunt illaq; solum,eam valere simētes,cum nō multa pertractatione eam vexent. Quo argumēto cogit Arist. de causis necessitatis disputare.

K

Auer.cōmē.75.primo declarat vtilitatē primę cōnis,t vult q; qō quęrens an natura agat ppter finem est maximū fundamentum scientię naturali,t diuinę. naturali quidē,qz negato illo,demē finis a natura, dēpto fine, demęf t agens,quo sit vt oēs formę casu e mā ipsō proficiscant.diuinę vo qz eo fundamēto ablato, tollitur cura diuina atq; illius prouidētia erga nos. Deus eni agit primaria intētione pp se.scōaria vo ppter nos. erit igit suę actionis ipsemet finis,t nos etiaz fines illius sumus ſaltē secūdarię.quo fit vt si fines e rebus demantur,statim tollef actio dei erga nos.cum tollatur omnis ratio agēdi. Ex his habef de mēte Auer. deum hāc curam rerum,cuius non semel ipse ſxium alibi dixerit. vt. 12. meta. recētiores credūt concordare per hoc q; Auer. alibi negat deum habere curam rerū modo nostro recipiendo species a rebus.hic tñ vult ipsum habere curā,quaten⁹ est illaꝰ causa,t hoc per eius essentiaz.hęc solutio Iz sit catholica t optima,sm damētis Auer.non ꝓbat, ppterea ipse qui omnes res confudit,etiā in hac re fuit ambiguus,t qōnis solutionez non percepit. Ego vo in multis meis libris rem hanc tetigi,nunc vo tanq; extra ꝓpositū omitto. Scđo declarat Auer. Cur veteres parum agentez cām inspexerūt,t ait hoc ideo fuisse,qz solū cām agētez tetigerunt in prima mūdi genitura,in generatione vo rerum particularium agētes causas omiserunt,qua ratione fit. vt modicum tetigerint.

Tex.76.

¶Habet autem dubitationez,quid nam ꝓhibet naturam ipsam non alicuius gratia agere neq; quia est melius.sed quēadmoduz ipm Iupiter non vt frumentum increscat, sed necessario pluit.quod enim elevatum fuerit. id frigefiat oportet. t quod frigefactum erit, id in aquam versum descendat.necesse est.accidit autem hoc facto frumentum increscere. Similiter t si frumentum pereat cum est in area, non huius gratia pluit vt illud pereat, sed id accidit. Insuper quid prohibet partes etiam in natura sic se habere, ceu dentes necessario exoriri, anteriores quidem acutos aptosq; ad diuidendum. Molares vero latos vtilesq; ad cibum terendum, cum non huius gratia tales sint orti,sed simul acciderit. Si militer vero t de ceteris partibus, quę alicuius gratia constare videntur. In quibus igitur accidit vt omnes sint oꝛtę perinde atq; si alicuius gratia fierent, ea conservata sunt a casu ipso congrue constituta. In quibus vero id non sic fuit, ea perire ac perdita sunt. quemadmodum Empedocles dicit bouigenas t viripotentes.

M

N

O

P

¶Mouet autē dubitationē pro parte antiquoꝝ quid prohibet naturā ipsam non agere ppter finē.sine enim sic,siue aliter dicatur nō videtur inconueniens,t q; nihil prohibeat arguit,quia si quid phibeat, erit vt agat ppter melius.destruit naturaz agere ppter melius,primo qz nonunq; natura agit pter melius vt si cuz actione naturę sit cōmodum paratū veluti de pluma,quę interdū cōfert messibus cū sit ex necessitate materię,interdum ledit,si inuenit incōmodū.scđo qz partes alias a casu sunt pp melius vt in exēplo de dentibus.qua ratione fit vt natura, nō pp melius agat, sed casu nōnūq; melius ipsum cū naturę actione cōcordet.qō vo natura nō ppter melius agat,sed cuz actione naturę cōcordet casu ipm melius testatur Empedocles,qui in mūdi corruptione posuit chaos ex animaliū ptibus sine ordine cōcisis. deinde cepit natura necessitate ducta cōponere res,t animalia ex suis mēbris,quę in illa prima generatione nōnulla male cōponebat vt monstra agens cōposita. vz.ex parte bouis,t parte hois,quę grece sunt bugenes,t acidzopoza t alia id genus. modo dicebat q; hę sunt inutilia ad actionē,ppterea non seruata sunt ad tēpora nostra,quę vero vtilia sunt.iaz adsunt,ergo nā nō agit ppter finē,sed cū actione naturę cōcordat casu ipz melius.litera pz translatione ipsa. Animaduersione dignum id dici ex materię necessitate vt colligitur e Themistio,qō est pręter finē intentū ab aliquo agēte.quo modo pilisubascellarū e materię necessitate ponūtur, nam nec ppter melius, nec propter bonum esse debēt, sed cōsequuntur vapozes ibi congregatos.

Q

Tex.77.

¶Ratio quidem igitur qua quis dubitauerit, hęc est, t si qua alia talis est. Sed impossibile est hęc ita sese habere, hęc enim t omnia quę natura constant.aut semper,aut plerunq; sic fiunt,sed eoꝝ quę a fortuna t casu fiunt, nullum ita proficiscitur. neq; enim hyeme crebro pluere fortuito casuq; videtur, sed si id fiat, cum sol est sub cane, neq; si calores sub cane, sed si in hyeme fiant. Oō si ea quę fiunt, aut casu videntur, aut alicuius gratia esse, si impossibile est hęc, aut a fortuna esse, aut a casu,alicuius gratia vtiq; erunt. Talia vero omnia natura sunt, vt etiaz ipsi aiunt qui hęc dicunt,erit igitur in his quę natura fiūt t sunt id quod alicuius gratia fit.

¶Refellit nūc Aristo.positionē antiquoꝝ,t primo arguit sic.ea quę fiūt a natura aut casu fiunt, aut alicuius gra.sed nō fiūt casu igit alicuius gratia,minoꝛ prosyllogizatur sic in lra,quę casu vel fortuna cōstant,neq; semper,neq; plerunq; sunt,q; natura fiūt aut semq, aut plerūq; agunt.igit in scđa figura nō sunt, q; natura fiūt casu maioꝛ ꝓsyllogismi Iz sit probata per definitionem fortunę,aut casus,tñ exēplo ꝓbat,q; pluere in hyeme nemo ait

A

mo ait casu esse,qđ frequēter fit.sole vero q; canez decurrēte id casu fieri dicipōt.silr sole existēte in cane calores fieri nō casu dicimus,sed ipso decurrēte q; capricornum.vz.hyeme id casu fieri credimus.sermo ē ꝓspicuus trāslatione tñ.ex ꝓmēto.77. Multa possunt accipi ad ꝓpositū. Primū erunt duo syllo. q; primus,quęcūq; sunt,aut semper,aut in maioꝛi parte nō sunt casu,cōe nūtia quę est in mēbris,aut est semp,aut in maioꝛi pte. igit nō ē casu. Secūdus est res existētes sunt ppter aliquid' res existētes sunt a natura.igitur quędam q; sunt a natura sunt ppter aliquid.cōclusio est particularis,qz in tertia figura,cuius quoq; affert Auer.quia non omne qō ē a natura est ppter aliquid,cuiusmodi fortasse sunt pili sub ſcelarū,pectinis t id genus. Ulteri⁹ solvit dubiū cur Aristo.tacuit solutionē ad deliquium antiquoꝝ. Rādet prio q; Aristo.innuit solutionem per id qō dicit q; pluuia ē plerūq; in hyeme.raro sub cane.calores vero ꝫ plerūq; sub cane.raro hyeme,quę rō docet pluuiā esse pp aligd,t ita negaf assumptū antiquorum.vz.q; pluuia sit ex materię necessitate.immo cū sit aut semper aut plerūq;,ppter aliquid eē videf.adhuc est dubitatio, pluuia est pp aliquid,quęro deillo pp qō est,an sint messes:dicit primo q; concedi pt q; sic,qz e pluuia ipsa cremētū messiū plerūq; proficiscitur.corruptio vo in area raro.quę rō docet crementuz a pluuia fieri per se,corruptionē p accidēs. Ulterius scđo dicit cōsequētiā non valere.pluuia ē ex necessitate materię. igit nō ppter aliquid,opz enim addere in antecedente q; sit ppter necessitatem materię tñ. Modo hoc nō est ita.non enim pluuia sola materię necessitate fit.cū etiā fiat ppter cremētū plurimū messium.sed aliquis dicet non videf pluere ppter messes,sed potius agricolę faciūt messes hyeme ppter pluuias, vt ait Themist.propterea tandē rīdet q; dato q; pluuia non sit pp messes est ppter equalitatem generationis elemētoꝝ,qz si non esset pluuia totus mūdus periret. Narrat pp hoc Alexandri positionē dicētis, pluuiā non esse ppter messes cum messes sint ab arte,t nō nā. pluuia vero est a natura,modo nā nō est agens pp opus artis. dēpta enim ois arte,adhuc nā ageret. Rādet huic Auer. q; messes sūt partiz nā ptim arte,inchoatiue enim sunt ab arte.ppletine a nā,q; rōne fit, vt pluere possit pp messes. ¶Sed circa hęc Auer. dicta dubitaf primo,qz sicut est in parte.ita in toto.sed in multis mūdi regionibus nunqnam pluit, vbi tñ seruaf equalitas generatiōis elemētoꝝ,t vita animātiū.igitur dato q; non plueret adhuc eē pōt equlitas elntoꝝ. Scđo dato q; messes incipiāt ab arte, non vī q; pluat pp messes,t si cōplemētū earū sit natura,quoniā ars pōt illas nō incipere.ponaf inesse,tunc nā ageret frustra.igitur natura non agit pp res q; fiunt arte,nec inchoatiue,nec completiue. ¶Defendi pōt Auer. Et dico primo q; Auer. per pluuiaz intelligit generationē aquę.modo hęc ꝓpitia patet si nō generaref aqua,tunc destrueref mundus, declaraf,nā vbi aqua ipsa nō gīaref,elementa calida virtute calozis solis t stellarū oēm aquā tandē cozūperent,t omnis aqua in illa verteref.t ita tolleref equalitas generatiōis elemētoꝝ,t vltra tolleref mixta,t cū ęlum sit ppter generationē mixtoꝝ saltē intentione secunda,tolleref,aut frustra moueretur ppter nos.sed in sempiternis nihil est frustra.igitur totus mundus esset in perditione,aut saltē totus mūdus elemētarius. ¶Ad secundum dico q; argumētum concludit.non tamē cōtra Auerroē qz ipsa nō reprehendit Ae xādrū nisi quo ad vnū,q; crebedebat messes eē penitus ab arte.Auer.obiecit q; sunt

B

C

Dubō.

D

Rūsio.

aliqua ex parte e natura,p hoc tñ nō vult pluuias esse pp messes ipsas quę incipiunt ab arte.tametsi dicant Plji messes etiam fieri a natura,si non fierent ab arte.

E

¶Amplius in quibus finis est aliquis, in⁹ t id quod prius.t id quod deinceps huius gratia agitur,t vt agitur,ita est aptum agi,t vt aptum agi.sic vnūquodq;,nisi aliquid,obstet, agitur. Sed agitur alicuius gratia.igit aptū est etiam illius gratia agi.veluti si domus ex ijs esset quę natura fiunt,sic vtiq; fieret,vt nūc ab arte conficitur. Quod si ea quę natura fiūt, nō solū natura,sed ēt arte fierent. Sit rōne cōficerentur,quo confici apta sunt.alteruz igitur alterius gratia conficietur.

Tex.78.

F

¶Secūdo arguit Aristo.t primo sumit vnā suppositionem.d.amplius in quibus finis est aliquis,in ys t id qō prius t id qō deinceps.huius gīa agit, hęc suppositio pz qz vbi finis sit aliquis,ea q̄ sunt ad finem hoc ordine incedunt, vt prioza sunt pp posteriora vsq; ad vltimū. Scđo petit q; oē qō agit ita est aptū agi,t quertit. vz. q; vt aptum agi,sic vnūquodq;,nisi aliquid obstet,agitur. Ex his vult habere hāc maioꝛē.vz.q; omne qō agitur, vt agit sic est aptū agi.cui addit minoꝛē.d.sed agit alicuius gratia. vz.effectus nāę.igitur aptū est ēt illius gratia agi. Conformat hāc rationē per exemplū hypotheticum de domo ipsa,qō translatione pz. ¶Sed circa hęc dubitaf ad quid facit prima suppositio.vī enim superflua,cū nec sit maioꝛ,nec minoꝛ illius syll. ¶Secūdo dubitaf de conuersa,t cōuertente,de cōuersa qdē,quę fuit maioꝛ.dubitaf,qz lapis ferf sursum a proiciente,nō tñ est aptus natus sic agi.de quertente vo qz partes terrę superficiales aptę sunt agi deorsum,nō tñ agunt deorsuz,t multa alia sunt apta eē talia,q; nō sunt actu talia. ¶Tertio dubitaf de minoꝛi,qz vī Aristo. petere principiū. sumit enim naturā agere ppter finē t alicuius gratia,qō antiqui negabant. ¶Ad primā dico q; illa suppositio est data ppter declarationem nois finis,quo mō se habeat in ipso motu naturę,t ita evtilis ad terminus. ¶Ad secundā expositoꝛ supplet q; sic intelligi.omne qō agit naturaliter,ita aptū ē agi vt agitur naturaliter. Sic enim tollunf obiectiones,t hęc responsio non est mala.conuertens vo verificatur p id quod addit nisi aliquid obstet. ¶Ad tertiam dici potest q; Aristo.sumit minoꝛē ad mentem antiquoꝝ,qui cōcedebāt naturam agere aliquādo ppter melius,nō tamē erat apta agere pp melius,cum multoties agat ppter peius. Ex ys patet vis ratiōis. omne qō agit naturaliter vt agit a natura,ita est aptum agi. Sz nā agit gratia alicuius naturaliter,igit naturaliter est apta nata agere illius gratia,t hoc est agere propter finem.

H

Tex.79.

¶Insuper ars alia quidē omnino perficit,quę natura ipsa perficere nequid. Alia vero emulatur. Si igitur ea quę ab arte conficiuntur alicuius gratia fiunt,t ea quę a natura. Similiter enim se habent inter se prioza atoq; posteriozа in his quę arte, t in ijs quę natura conficiuntur.

¶Tertio arguit Aristote. vt in arte agitur,t in natura agi videtur,sed in arte posterius est propter vltimus. t finē paius propter posterius,igitur t in natura.maioꝛ

probatur,qz ars naturã perficit vel emulat.omne autem aut perficiens aut emulans aliud in agẽdo est simile illi.igitur natura z ars similes erũt.proponit maioris ꝓbationẽ.d.insuper ars,alia quidem omnino perficit, quę natura ipsa perficere nequit.Alia vero z si nõ pficit imitatur aut emulat.hęc est maioris ꝓbatio,tunc sumit minorẽ.d.si igif ea q̃ ab arte cõficiunt alicuius gratia fiunt,z ꝓ igitur ea quę fiũt a natura,etiã alicuius gratia fient.deinde ponit maiorẽ.d.Similiter enim se habẽt inter se ꝓiora z posteriora in ijs quę arte,z in ijs quę natura conficiuntur,z ita patet tota rõ,licet valde inordinata sit in textu formata.

Ter.80. ¶Illud vero potissimum perspicuum erit ijs in animalibus alijs,quę neqz arte,neqz discursione,neqz deliberatione agunt,in quibus ratione hac sunt dubitant, vtrum mente, aut alio principio operentur vt aranea z formicę, z cętera id genus. procedente etiam paulo vlterius in plantis ea quę ꝓficiscantur ad finem,fieri videntur,ceu frondes fructus tegendi gratia. Quare si suapte natura z alicuius gratia hyrũdo nidificat. aranei araneã texit, plantę deniqz fructuz gratia frondescunt.radicesqz non sursum, sed deorsum sumẽdi nutrimẽti cã emittunt,perspicuum est esse talem causam in ijs quę natura sunt z fiunt.

¶Quarto arguit Aristo.qm nã agat pp finem sic hyrũdo facit nidũ pp finẽ.aranеus araneã pp finẽ,plãtę frondescunt ob finẽ z radices emittunt deorsum pp finez z aialia alia,sed hęc sunt,aut nãq,aut agẽtia p nãm,igif nã aut agens nãle agit pp finẽ, verba trãslatiõe patẽt. Sed hic est vꝫ in maiori z in minori, z in forma sylli. Propterea Auer.cõmẽ.80. videsmaiorẽ esse quasi acceptã cũ quadã principij petitione,qz antiqui dicerent aialia illa agere pp nãm,z nõ ob finez,supplet rationis Aristo.esse ꝓbabiles,qñ nãm agere ꝓpter finẽ é suppositio p se nota in nãli phia,ꝓpterea Arist.vtif rõnibus fere ad hoiem.Minorẽ vo declarauit 3 eos q̃ hęc aialia mente agere contẽdunt,z arguit Auer.sic.q̃ fiũt intellectu variabiliter fiũt,vt p3 ioibus opibus artis, quę fiunt ab his aialibus vnifozmiter,z nõ variabiliter aguntꝫ.igif non intellectu.z ppea,vt ait,accepit hãc minorẽ.v3.q̃ hęc agũt naliter 3 eos qui vellẽt hęc agere mente,aduersus quos rõ nulla est.De forma z qualitate rõnis Aristo.multa Auer.dicit in p̃mẽdatione rationis.dicit enim ꝓio q̃ Arist.rõ est hypothetica a positione antecedẽtis ad positionẽ pñtis hoc modo.si hyrũdo z id genus agũt pp finẽ naliter,natura agit pp finẽ. Sed hyrũdo,z id genus naliter agũt pp finẽ,igif z natura. Dicit secũdo q̃ licet rõnis forma est hypothetica. vis tñ est inductionis cum inducat in multis,z si obyciẽ 3 eum,qz inductio est locus dialecticus.igif nõ cõuenit nãli scientię. Secũdo in tali inductione non assumũtur oẽs singulares.igitur nõ est vꝫis,z per pñs non conuenit scięti̇ę demõstratiuę.quę ꝓcedit ad vꝫia,ꝓpter hęc rũdendo dicit primo q̃ in hac inductione non inducũtur nec opz induci oia singularia,qñ per cõsiderationẽ possint intelligi oia,d̃ modo fiat inductio in pluribus. ¶Ad scõm dicit q̃ per hoc hz introitũ in demõstratiuam scięti̇ã,qñ.s.est ex singularibus pluribus,ex ꝗbus per cõsiderationẽ potest intelligi in oibus.addit tñ q̃ inducere plura individua vel pauciora diuersaꝫ hz magis z minus z ex parte rei,ex parte nostra,qua recipimus illa. Pro itellectu hoꝝ debes scire vt i paraphrazi 2° priorũ.ait Auer.q̃ inductio est duplex.dialectica q̃ ex singularibus famosis pficiscit,z in hac opz oia singularia inducere.quę ideo dialectica dr,qz nõ infert nisi cũ petitione principij.sed facit fidẽ aliquã tm. Alia est demõstratiua,vt ea in qua pficiscit ex singularibus necessarijs vel q se,vt dicignis calefacit,z ille calefacit, igif omnis ignis,z in hac non opz inducere oia singularia,qz facta inductione in pluribus,cũ singulares sint p se,z per se sit de omni,mox per pfideratione cognoscimus esse ita i oibus,verũ vt ait Auer.accipe plura aut pauciora singularia põt variari ex parte rei,z pte nr̃a. nr̃a gdẽ,qñ hũtes sensus male pstitutos,nõ sunt celeris solertię,iõ volũt plura singularia. Solertes vo ingenio pauciora. Ex parte vo rei.qñ qñ singulares sunt p se,z sua nã notę,nõ opz accipeꝫ oẽs singulares imo paucas,vbi nõ sint p se,z3 solũ necessarię,opz accipere plures,vt intellꝰs per cõsiderationẽ cõsideret in alijs. hęc Auer.in defensione rõnis Arist. ¶Quęrunt iuniores per quã virtutẽ aialia hęc in textu enumerata agant vt hyrũdo nidulũ,aranеꝰ araneã.formica colligat grana z id genus.expositoꝝ supra ꝓio metaphysice vꝫ velle q̃ eiusmodi aialia ꝓparari pñt ab actus nãles,z actus cõtingẽtes.vbi cã formica pt cõparari ad tritici collectionẽ absolute,ad quã naturaliter cõparaf z ad collectionẽ talẽ vel talem.Ad collectionẽ tritici absolute cõparatur mere naturaliter per naturã speciei.Ad collectionẽ talem vel talẽ,cum sit actus hic contingẽs,cõparatur contingẽter,z potius per assuetudinẽ.mere enim naturaliter ois formica grana colligit.q̃ autẽ ab hoc vel illo cumulo colligat,ab assuetudine z memoria pficiscitur,tũc sunt duę positiones.ꝓia ait.q̃ vterq; actus est a ꝓudentia tam ille qui est naturalis,q̃ ille q est cõtingens.z hęc videf positio Thomę primo metą. z cõsequẽter sequif vtrũq; actũ ꝓficisci a cognitione sensitiua.licet primus sit a cognitiõe sensitiua per naturã, z instinctũ naturalẽ.secũdo ab assuetudine z memoria. ¶Contra hanc positionẽ aliꝰ obyciunt.primo q̃ memoria est pars ꝓudẽtię,vt dicitur primo metaphy.sed actũ naturalium nulla fuit memoria,quia etiã formica nata in hyeme statiz colligit grana sine memoria ꝓteritoꝝ.igitur non per ꝓudentiã. Secũdo ꝓudentia est habitus consultiuus.6° ethicoꝝ. consultatio ẽ circa cõtingentia,z non naturalia.igitur cũ ad illos actus se habeant mere naturaliter, videf q̃ nõ per ꝓudentiã ad illos se habeãt,pp hęc ẽ alia positio,q̃ respectu actuũ naturaliũ nulla est ꝓudẽtia,sed mere instinctus naturalis.respectu contingentium est ꝓudẽtia. Inniores distinguũt,z videtur per talẽ distinctionez inter hos posse fieri concordiã,z dicunt ꝓudentiam,trifariã esse naturalẽ quidem,animalem,atqz rationalẽ. tunc volũt q̃ animalia ad actus nãles se habeãt necessario,eos tamen exequũtur per ꝓudẽtiã naturalẽ. Ad cõtingẽtes vero se habeãt ꝓudenter ꝓudentia animali. Tunc ad ratiões dicerẽt q̃ memoria est pars ꝓudẽtię animalis vel rationalis non autẽ naturalis,sed loco memorię est instinctus naturę qui monet sensum interiorẽ ad actus necessarios. Ad scõm similr dici potest q̃ ꝓudẽtia animalis aut rõnalis est habitus cõsultiuus,z ita respectu ꝓtingentiũ,at ꝓudentia nãlis est instinctus nãę,vel ab instinctu nãę loco habitus posito ꝓficiscens. Sed aduersus talem concordiã, soliti sumus instare. ꝓio,hęc ꝓudẽtia nãlis,aut est cognitio, aut instinctus naturalis,siue natura.si cognitio,igitur est ꝓudẽtia animalis.

Non

Non enim potest esse nisi sensitiua,z ita animalis.si natura siue instinctus naturalis,hęc posset poni in rebus nãlibus carẽtibus aia,z ita lapis ꝓudẽter deorsuꝫ ferret.Sed o, Arist,30° particula.lib.de aialibus.vult senes esse ꝓudentes pueros non ꝓudẽtes,sed disciplinabiles.si igitur formica cum nascif esset ꝓudẽs,tunc pueri possent esse ꝓudẽtes,qð Aristo.negat.Tertio, araneus facit telã,aut cognoscit qð facit,aut nõ.Sinõ cognoscit id qð agit.igif actus ille erit penitus nãlis,z ita nec ꝓudẽs,nec ipudẽs,cũ natura ipsa nequaquaz ꝓudẽtię ꝓticipet.si cognoscit telã.igif cognoscit finẽ, vt pote musca,hoc est falsuꝫ,qz nũq; vidit musca p sensum exteriorẽ vt si nunc nasceret.igitur nec per sensum interiorẽ.Defendi possunt vt alꝫ defendimus.Ad primũ dico q̃ illa ꝓudẽtia est fmaliter cognitio non habitualis,cum non ꝓcessit memoria,sed naturalis,qz loco memorię ponitur instinctus naturę.z tũc nego cõsequentiam.v3.q̃ sit ꝓudentia animalis,qz ꝓudentię animalis vna pars est memoria ꝓteritoꝝ.huius vero loco memorię est instinctus naturalis,qui mouet sensuꝫ veluti memoria mouet imaginatiuã. Ad scõm dici põt q̃ Aristo.loquitur in ꝓudentia animali siue rationali, quali non nisi senes ꝓudentes sunt,sed ꝓudẽtia naturali,etiã puer z araneus esse potest ꝓudẽs.vt p3. Ad tertium dico q̃ araneus non ꝓcognouit telã,nec muscam,cũ in eo non ꝓcfuit memoria,sed loco memorię ꝓcfuit instinctus,qui mouet sensus interiores,quẽadmodum impetus mouet graue deorsum,z tũc deducẽdo ipsum araneum ad actum,araneus agendo telã dũ eam agit,cognoscit illam.Dico igitur q̃ actus ille non est penitus naturalis,quoniã licet ꝓmum ꝓncipium sit instinctus,immediatũ vo erit sensus,quoniã instinctus mouet sensum ad media in finem,qui sensus cognoscit ea quę ordinat in finem,licet non cognoscat finem,nisi vt i graue cognoscit centrum,ꝓ quanto tendit in centrum.qua ratione fit vt hęc ꝓudentia non sit animalis, quoniam non est ex memoria,sed sit naturalis, non tamen potest esse in rebus mere naturalibus,quia deficit cognitio.vt enim ꝓudentis animalis duę sunt partes. memoria, z cognitio, ita istius sunt instinctus z cognitio.z ꝓpterea dicit naturalis. Hęc dici possunt in definitionem horum.

Ter.81. ¶Insuper etiam cum natura bifaria sit,altera quidẽ vt materia.altera vero vt forma.z hęc sit finis.gratia vero finis cętera sint,hęc vtiqz ea causa erit cuius gratia cętera fiunt.

¶Quinto arguit Aristote.finis est causa, cuius gratia agitur vt per definitionem finis habetur.sed forma est finis vt superius dixinus.Igitur forma est causa cuius gratia agitur,z ita formę nõ casu z materię necessitate ꝓficiscunt,sed materię ipsę sunt pp formas ipsas,z gratia formarũ.hoc modo Auerroes exponit textum hũc.

Ter.82. ¶Peccatum vero fit z in ijs quę per artẽ cõficiuntur.Scripsit enim non recte grammaticus.z potionem medicus.non recte ꝓpinauit.Quare z in ijs quę natura constant,idem euenire perspicuum est.Si itaqz aliqua per artem ipsam sint,in quibus id quod recte fit,alicuius gratia fit. In quibus vero erratur, ipsa quidem alicuius gratia aguntur,sed fallũtur. Similiter z in naturalibus ipsis res sese habebit z monstra illius peccata erunt, qui alicuius gratia agit,z in ꝓmis igitur cõpositionibus bouigenę,si non ad aliquẽ terminuz finẽqz peruenire poterant. Aliquo principio velut nunc semine labefacto fiebant.

¶Soluit Aristo.nõnulla quęsita,vt Themistius introducit.primum si natura agit fine ipso cõstituto,cur non semper finẽ consequif? Solvit.d.Peccatum vo fit z in ijs quę per artẽ conficiunt vt exemplis testat.Quare z in ijs quę natura constant.idem euenire perspicuũ est. qð declarat. nã vt in ijs quę arte fiunt z alicuius gratia quędaꝫ fiunt recte,z quędã erronez,ita in naturalibus erit q̃ quędã fiunt recte,quędã vt errores,vt mõstra. quę peccata sunt eius,qui alicuius gratia agit,hęc ẽ solutio quęsiti,tunc ex hac solutione declarat cõtra Empedoclem.q̃ bouigenę z vitigenę,z id genus,quę i primis mũdi cõpositionibus fiebant,si nõ ad aliquem terminũ finẽqz peruenire poterãt vt ad cõplementũ speciei,nõ erat illud,qz nã agebat necessitate sua z nõ pp aliqd,sed qz illa monstra fiebãt aliquo labefacto pn°io illis, veluti nunc fiunt monstra labefacto semine,aut a multitudine,aut a defectu materię.z ita sicut nũc monstra fiunt ex errore agentis finẽ intendentis labefacto aliquo principio,sic tunc vitigenę bouigenę,z id genus fiebant ab errore agẽtis labefacto principio aliquo intendentis aliquem finem,z non necessitate naturę.

Ter.83. ¶Amplius autem primo semen ipsum exoriatur necesse est.Sed non animalia statim,atqz ipsum molle exoriũm primus semen erat.

¶Soluto problemate persuadet qð dixerat in solone. d.ea quę fiunt seruato ordine,gratia alicuius aguntꝫ,sz aialia z plantę seruato ordine,fiunt igitur alicuius gra. ponit minorem. d. Amplius autem primo semẽ ipsum exoriatꝫ,necesse est,sed nõ aialia statim.imo opz ipsum semen esse primus exoriũ molle,vt sit aptum formatiõi.

¶Rursus in plantis etiam ipsis inest,qð alicuius est gratia. Minus tamen est distinctum. verum igitur ipsis in plantis fiant quẽadmodum bouigenę viri priora,sic vitigenę priora oleę. An non fiebant,est enim absurdum,oportet tamen si in animalibus illa spectentur.

¶Aliud quęsitũ vtrum in plantis sint monstra. Respõdet rursus in plantis etiã ipsis inest,qð alicuius est gratia,vt monstrum qð est peccatũ illius qð agit alicuius gratia. Minus tamen est distinctum atqz manifestum. sed tunc quęrit quęstionem in positione Empedoclis.z inquit.vtrum igitur ipsis in plantis fiant,quẽadmodũ in animalibus bouigenę,ex medietate bonis, ꝓra viri ex medietate hominis aliud monstrum,sic vitigenę. quod grece est empelogenę,z elꝯ priora hoc est priora oleę z in genus. Respondet an non fiebãt,z hoc p3 veritatẽ.est enim facere hęc absurdũ,oportet tñ hęc facere,si in animalibus hęc spectantur apud Empedoclez. Auer.in cõmen.83.facit tria enthymemata sic.Animal generatũ ex semine nõ subito fit ex spermate.igif generatio eius fit p se z necessario ex spermate. Sed3 gñatio aialis per se z necesserio est ex spermate.igitur non casu.Tertiũ,generatio aialis ex semine nõ ẽ casu.igif sperma ẽ pp aial,ita vt sperma sit aut agens, aut mã aialis,aut vtrũq; vt est veritas,qz quo ad partes corpulentiores est vti materia aialis,quo vo ad ptes spiritualiores ẽ vti agẽs.z in z hoc apparet error Juniorũ.

I qui non intelligentes dicta Auer, fecerũt tres ratiões, z quẽstionem contra primaz rationem, quẽ ex malo intellectu proficiscebatur.

Ter. 84. ¶ Insup z in seminibus fieri oporteret qõnis.

¶ Ulterius soluto alio quẽsito probat qõ dixit, z facit enthymema, si natura in agẽdo nullum finẽ intendit in seminibus oportet facere quod vis indifferenter.

¶ Omnino autem qui ita dicit, ea quẽ natura constant z ipsam naturam destruit. Ea enim natura constant, quẽ a quodam principio, qõ est in eis, continue mota ad quẽdam perueniunt finem, ab vnoquoq; autem, non ad eundem in singulis. neq; ad quemuis. semper tamen ad eundem nisi aliquid impedierit.

K ¶ Secũdo idem probat z argut sic. Si est actio z generatio animalium omnino a casu, tunc destruuntur omnia naturalia z natura ipsa. declarat consequentiam. z primo quẽ sint illa quẽ natura cõstent, z inquit. ea. n. natura constant quẽ a quodam vno pñcipio qõ est i eis continue mota ad quendam perueniũt finem, hoc est quẽ est determinato principio perueniunt ad determinatum finem. non autem ad eundem finem in singulis ab vnoquoq; principio, neq; ex vnoquoq; procedit ad quẽuis finem, non enim ex quocunq; agit qõcunq; semp tñ ex determinato pñcipio perueniũt ad eũdẽ z determinatũ finẽ nisi aliquid impediat. his õclaratis, p3 enthymema. vbi enim natura nõ agit ppter finẽ, destructa erit oĩs actio naturalis, z pcessus ex determinato i determinatũ. S3 dubitãt iuniores 3 primã rationẽ, qz si valeret, tũc monstrum posset fieri ex vnoquoq;, ex quo oẽ qõ põt fieri casu, potest fieri ex vnoquoq;, monstruz fit casu. igit ex vnoquoq;. ¶ R ndet Auer. z vult syllogismum esse hypotheticũ sic. Si oĩs species animalis z omniũ casu fit, z casus est cã ñ termiata. igit vniqõq; ex vnoquoq; fieret. tunc ad obiectionem dico q; z monstrũ fiat a casu. tñ aliqd fit per se, ad cuius generationis fit, sed vbi fieret a casu, z nihil fieret p se monstrũ ab vnoquoq; fieri posset. ¶ Quẽrunt vtrũ monstra casu fiant, vel intẽta sint a natura? ¶ Ad qõnẽ arguit solet, primo nulla species casu fit. 8o huius cõmẽ. 47. Scõo si natura non intẽderet monstrũ, tunc nõ continuaret actionẽ suam vsq; ad finẽ. In hac difficultate primo videndũ est de causis monstruosarũ generationũ. Secũdo de posito qõnis. ¶ Quantum ad primum physici mõstruosarũ generationũ reducũt oẽs causas in quatuor, ad materiẽ defectũ. ad materiẽ abundantiã. ad qualitatẽ manifestã. ad loci malitiã, ex defectu quidẽ quatenus interdũ p numero mẽbrorũ, interdũ p magnitudine deficit. deficit enim vnus interdũ digitus manu defectu mãẽ, interdũ paucitate materiẽ nanus exoritur. Ex abundãtia vo similiter erit mõstruosa generatio vel in numero aucta, vt sex digita manus, vel magnitudine vt si magnitudo mẽbri plus solito maior fit, vel qz citius mẽbra exoriũtur q3 debeãt, vt Marcus dẽtatus exortus fuit. puella mãmillata z id genus, ex malitia qualitatis simplicis gdẽ vt supflua sit in caloze, vel frigoze, naz caloze nimio contingit nimia pinguedo, frigoze vo multo nimia macies, mixta vo vt in hermofrodito, vbi cõplexiones 3 riẽ colliguntẽ masculinizãe z feminizãs. demum ex malitia cõtinẽtis vt si locus sit angustus, vel secũdina deficiat vel rũpat, z per ruptura exeat seminis pars ea ex qua mẽbrũ fieri dẽbat hẽc tradunt physici. vt Albertus z Joannes, cuĩ Themistius supra assentiri vr, z vr sentẽtia Arist. in libro de aialibus. ¶ Sed pace tãtoz dixerim istẽ causẽ non mihi placent. Primo, si hẽc ex iis causis proficiscerent. igit nõ essent errores agẽtis intẽdentis aliquẽ finem. vt dixit Aristo. in li. z deducitur pñtia, agens qõ agit fm exigentiã z capacitatẽ passi nõ errat in agendo, qtñ formẽ dantur fm merita materiẽ. igit si hẽc monstra iis ex causis essent, agens recte ageret, z non peccaret. ¶ Scõo, speciatiz q; nõ ex defectu mãẽ pficisci possunt, declaro, nã in quocũq; potest stare vita aialis z forma, pñt stare oĩa mẽbra. quibus aia exercet opa animẽ. sed cũ tãta materia pt stare vita hominis vt alterius aialis pductia virtute formatiua recte agente. igit oĩa mẽbra. igit paucitas mãẽ nõ erit cã diminutionis mẽbri alicuius, qz cum tãta mã stat vita. igitur cũ tãta pñt stare oĩa mẽbra. ergo nõ deficiũt mẽbra pp materiẽ paucitatẽ, qtñ illa sufficit. ¶ Tertio, q defectꝰ mãẽ nõ sit cã nanitatis, declaro. nã visus ẽ nanum nasci maiorẽ interdũ alio non nano, z tñ vnus factus est nanus alter creuit ad debitã quãtitatẽ, igit nõ ex paucitate mãẽ nanitas pficiscit. ¶ Quarto, 3 abundantiã arguo. Cõtra numerũ quidẽ, qtñ cũ tanta materia stat vita. igit stant oĩa mẽbra. igit ex parte mãẽ non erit abundantia. Cõtra excessuz vo, qtñ aliq; nati sunt cum tãta mã cũ quanta mõstra nascunt ad debitã quãtitatẽ eneneriũt, z cũ cõmensuratiõe mẽbrorũ nati sunt. igit nõ abundantia mãẽ est cã. ¶ Quinto, q; non qualitas seminis manifesta declarat, qtñ potẽs in maius potest in minus. Sed cũ hac vel illa qualitate pducere pt virtus generativa z vitã z corpus. igit põt illaz regulare z reducẽ ad tẽperationẽ vt ide res debita eueniat. ¶ Demũ 3 malitiã loci. arguo, qz in eodẽ loco angusti alio tpe fiunt pfecta aialia. igit nõ angustia loci. Sitr si deficit particula seminis. si virtus gignitiua põt ex residuo facere corpus pro vita aptuz, potest ipsuz formare cuz omnibus requisitis. Propter hẽc z plura alia, vt fiũt principiũ inuestigandi veritatẽ aliꝰ. Dico aliter ad rem istam. v3. q; oẽs causẽ reducunt ad duas. Prima ẽ affectio continẽtis extrinseci hoc est aeris cõtinẽtis semen. Scõa est qualitas occulta ptractain semine ipso. ¶ Prima declaratur. quia aer nos continẽs alterat a cẽlo mediãte lumine z motu ad quasdã qualitates occultas. ipse autẽ sic affectus contentũ in eo afficit, z ita afficit semen qualitatibus similibus sibi, quẽ qualitates semini impressẽ vt instrumẽta pstitutiõis cẽlestis vtũtur virtute formatiua corporis vt instrumẽto inferiori adhuc, z agunt corporis figurationẽ pro cẽli z stellarũ statu, z hoc est qõ elegãter tradit Ptolomeꝰ tertio apotelesmatũ. z lib. cẽtũ enũtiatorum, vbi ait. formẽ in generatione afficiuntur a cẽlestibus formis, z ideo q imagines faciebant seruabant introitus earũ in signa. Quarõne fit vt materiẽ nulla sit ratio errãdi, cum ipsa subiiciatur agenti, z talis formatur, qualis est virtus activa apta ipsam formare, siue quo ad numerum, siue quo ad magnitudinem, siue quo ad alia. ¶ Secũda declarat. tradit Ptolomeus z cẽteri astrologi nascibomines nõ nullos ex cẽli statu infelices, qui aut viz generandi non habent, sed steriles sunt, aut si habent, filij cum nascũtur, emoriuntur, aut nascunt mõstruosi. cõtrahũt enim ex natali eorum talẽ qualitatẽ, quẽ cũ mittatur cũ semine, vt instrumẽtum parentuz corpus mõstruat, aut numero, aut magnitudine. Audiui enim virum quẽdã non generasse nisi monstra, z alium vidi non generasse nisi mãcos natos. Poc ãt esse nõ potuit nisi ab infelicitate natalis eius, q̃ infelicitas transmissa i semine mõstruosas

N Cõfutatio physicorũ. Primarũ.

Secũda.

Tertia. O

Quarta.

Quinta.

Sexta. P

Cõ ppria.

Prima cã.

Q

Scõa cã.

A sas efficit creationes, quẽ interdum videnẽ esse ex defectu materiẽ. interdum abundantia eiusdẽ. aliquãdo ex mala qualitate, siue simplici, siue mixta. ¶ Hẽc positio non est remota ab intentione Arist. dicẽtis. formas rerum contineri in terminis, vt ait 2o de generatiõe, ĩs est in corporibus cẽlestibus. vbi vo inuenẽ dixisse hẽc ratione materiẽ euenire, intelligendum est vt motꝰ, nõ vt principaliter monẽtis, hẽc de causis satis sit dixisse,

Cõ fit pipatetica.

An intendãtur mõstra. Videnomiales.

¶ Quantum ad 2m Soticolẽ tradunt q; natura monstrum intendit, non tamẽ intendit monstrum. Quẽ positio cum sit friuola omittatur, potest tamen sic cõfutari. natura intendit animal. Monstrũ est animal inquantum monstrum vt patet per exponẽtes. igit natura intendit monstrum. ¶ Alij dicunt q; natura vniuersalis intendit monstrum propter decorem vniuersi, nõ autez natura aliqua particularis. ¶ Contra quicquid continetur sub vniuersali, oportet vt cõtineatur sub aliquo particulari. igitur quicquid cõtinetur sub intentiõe vniuersalis naturẽ etiam cõtineri debet sub intentiõe alicuius particularis naturẽ. Amplius quicquid intẽditur ab agẽte aliquo principali p se vt principale agẽs. intenditur ab instrumentoillius vt instrumẽtũ. Sed natura particularis est instrumentuz naturẽ vniuersalis. igitur si mõstra sunt intẽta a natura vniuersali vt agẽs principale est, ita a natura aliqua particulari vt ẽ illius instrumentum.

Pª positio. Confutatio. Secũda. B

Tertia.

¶ Alij dicunt q; monstrum intenditur a natura particulari nõ primaria intentione, sed secũdaria. ¶ Sed hoc etiam non placet, quia tũc nõ fierẽt casu. Diximus enim ea fieri casu, quẽ sunt extra intẽtionem primã z secundam agentis, vt eclipsiz dicimus nõ casu esse, quia non est extra intentionem secundã agẽtis. ¶ Alij dicunt naturam particularẽ intendere mõstrum non formaliter, sed materialiter. Monstrũ enim dicit duo. v3. individuum 3 speciei prẽdicamẽti subst antiẽ, z hoc vocatur materiale. z monstruositatez, quẽ est quoddam formale. primuz est naturẽ intentum non 2m

C

Confutatio.

¶ Sed contra. nullum animal fit casu z ꝓter intẽtionem agentis. ¶ Monstrum est animal z inquantũ mõstrum. igitur non fit casu z ꝓter intentionez agẽtis. Amplius. omne ꝓcedens e principio terminato in finẽ terminatuz per media terminata est inrẽtũ ab agẽte. Mõstrum sic procedit. vt patet. igit non ꝓter illius intẽtionem. Propter hẽc dico q; mõstra sunt intenta a natura hoc est a virtute seminis. verum virtus seminalis põt agere monstrum dupliciter. vt instrumentum parẽtũ. z animalis perfecti, z sic non intendit monstrum, imo vt sic non continuaret actionem suaz vsq; in finẽ. Alio modo vt instrumentum constitutionis aeris cõtinẽtis z constitutionis cẽlestis, tunc vigentis, vt instrumentũ parentum in felicium a natali, z sic intendit mõstra, z ita natura particularis intendit monstrũ, sub ratiõe particulari, quoniam illa cẽli constitutio non est vniuersalis natura simpliciter, sed solum tunc viget, quẽ rõ docet monstra esse peccata naturẽ vno modo. alio modo nõ. casu similiter vno modo. alio modo non. nam vt pficiscuntur a virtute seminis, quatenus instrumentuz parentum perfectorum sunt casu alio modo sunt intẽta a natura ipsa. Hẽc quo ad solutionem argumentorum. Ex iis patet q; monstra pficiscũtur principaliter ex errore agentis. videlicet virtutis formatiuẽ, quatenus ẽ instrumentum parentum perfectorũ, quẽ quidem virtus monet materiam inordinate ad malam quãtitatem vel malum numerum, z ad malam qualitatẽ. Materia aũt mota per defectuz vel excessum, aut per malã qualitatem, est causa monstruositatis, nõ quatenus multa vel pauca, quia semper ex multa vel pauca fieret mõstrũ. Sed quatenus reducta ad defectũ vel excessuz a virtute formatiua. z per hẽc potest cõcordari Aristo. cũ Ptolomẽo. quando enim Aristo. ait monstra pficisci defectu vel abundãtia materiẽ vel mala qualitate, intelligit hẽc pficisci a materia mota ad defectũ vel abũdãtiam, a virtute formatiua. Quando vo Ptolomeus ait. monstra pficisci ab agente. intelligit vt a primo mouente reducẽte materiam ad defectum, vel excessum. Et hẽc est determinatio quẽstionis.

E

¶ Id vero cuius gratia, z id qõ est huius gratia, a fortuna videntur esse, vt dicimus e fortuna hõspitem venisse, balneatumqz abijsse, cum id egerit ac si huius gratia esset profectus, nõ tamen huius gratia venit, sed per accidens, fortuna enim causa per accidens est, vt z antea diximus. Cum vero aliquid semper aut plerunqz fit non per accidens, nec a fortuna fit. Sed naturalibus semper sic fit nisi aliquid impediat.

Ter. 85.

F

¶ Et si litera hẽc sit occulta, tamen videtur mihi Arist. solnere quẽstionem. v3. Cur ea quẽ sunt e natura ipsa e fortuna fieri videntur atq; creduñ. Soluit. id vero cuius gratia vt finis naturalis, z id quod est huius gratia vt media in finẽ a fortuna supple videtur esse, aut creduñ esse, deficit verbũ in greco, qõ ego supplevi vt sensus exposcit, z exemplum ponit. d. vt dicimus e fortuna hospitem venisse, balneatũqz abijsse, hoc videtur ꝓtãto esse factum ppter finez, pro quãto id egerit, ac si huius gratia esset profectus, z ita quod fit a natura videẽ simile ei quod fortuna fit, cuz vtrinq; ob finem fieri videtur quod fit. Soluit tamen p idem ex emplum declarans differentiaz inter id quod fortuna fit, z id quod fit natura. d. 3 ita appareat, non tñ huius gratia venit, 3 per accidens, quia fortuna causa est p accidẽs. vt dictũ est. modo colligit differentiã. d. cum vero aliquid semp aut frequenter fit, non p accidens, nec a fortuna fit. S3 in naturalibus id quod fit semp sic fit, hoc est, aut semper aut plerũqz, cõclusio suppleda est, q; id quod natura fit non per accidẽs, nec casu sine fortuna fiat, nec e3 videtur. z ita 3 id quod fit a natura videat habere similitudinem cum eo quod fit a fortuna, valde differũt, vt per dissimilitudines declaratas perspicuũ ẽ. Auer. vero cõmẽ. 85. syllogismũ habere formare vr in 2a figura ex duabus affirmatiuis sic propter quid, ꝓueniens a natura, aut est semp, aut in maiori parte. z ppter qd ꝓueniens ab aliquo per se ꝓuenit ab eo, aut semp, aut in pluribus, igit ꝓpositionibus trãspositis, id quod ꝓuenit a natura, ꝓuenit perse z nõ a casu. z 3 syllus sit in secũda figura, valet. q; altera ꝓpositionũ est puertibilis in terminis. Ulterius Auer. introducit literam aliter q3 nos introduximus, vult enim q; antiqui tria dixerũt in rerum nãlium generatione. Primum q; omne pficiscens a natura, casu pficiscitur. Scõm q̃ casu ꝓueniũt, non raro eueniũt. Tertiũ fines naturales esse natura ipsa non eueniunt raro, sed aut semp aut plerũqz. Mouebãtur autẽ antiqui, vt dicit Auer. q; ignorabãt casus naturam. ¶ Vult igitur Auer. q; Aristo. contra antiquos supposuerit id qõ natura fit, casu nõ fieri, sed q; antiq negãt suppõnẽ, ideo vult vt redeat ad pbãda suppõ-

G

H

Demõstris Quẽstio.

L

M

I nem. Huius reuersus causa est q̄ ea quę sunt per se manifesta, interdū hoibus aptis recipere p se nota, sumūtur vt ſuppōnes absq; ꝓbatione, rudibus vero aliqñ ꝓbant per ꝓpōnes famosiores saltē cōfirmatiue, q̄ igitur illa suppō nō oibus antigis pz, iure Arist. iteranit eā iterū ꝑ antiquorum ꝑteritie, hęc est expō Auerroes, z coloz. tu vo videz z diiudica si textui cōsonet, ꝟ (vt mihi videt) dicta Arist. penitus reddit topica.

Tex.86. ¶ Putare vero z nō alicuius gratia aliq̄d fieri, si id quod mouet, non viderint deliberare absurdum est. Nā z ars non deliberat, etenim si in ligno ars ea inesset, quę nauium extructoria est, perinde atq; natura ageret. Quare si id q̄ō est cuius gratia in arte sit, tūc cum esset in ligno, in natura quoq; inerit. Sed q̄ aliqs posset cauillare dicendo exemplū esse impossibile, affert exemplū simillimū. d. maxime autem hoc ꝓspicuum cum aliquis medicus seipsum curauerit. huic eniz natura ipsa persimilis est. vbi patet ipsuz agere ꝓpter finē. igit i natura fit ꝛ. Deinde epilogat. Aduerte q̄ ex tex tu colligitur vna maxima qualem ordinem habēt aliqua distincta sm rez, talem habebūt si erunt eadē realiter in aliquo contentiuo, modo soluetur distinctio rōnis illorum, vt calidum z albū quando distinguunt realiter monēt diuersos sensus, etiā si efficerent eadē realiter in aliquo contentio, adhuc alterum illoruz visum. alterum tactum mouerent, hęc autem sumitur tāquam maxima a multis metaphysicis.

M

Tex.87. ¶ Utrum vero necessarium ipsuz rebus naturalibus ex suppōne insit an simpliciter. Nunc enim ipsum necessarium in ipsa generatiōe ꝓinde esse arbitrantur, atq; si aliquis domum necessario extructam esse extimet, quia grauia quidem deorsum, leuia vero sursuz suapte natura feruntur. ita vt lapides q̄dez atq; fundamēta sint deorsum. terra ꝓo suam ob leuitatē sursuz ligna ꝓo (q̄z leniſſima) maxie supza.

¶ Necessitas bifarium est, quędam simplr vt solē oriri, aut calores esse cū sol est in cane. aut solem decurrere per duodecim signa, q̄dā est necessitas suppositiōis vt equum habere alas, si volat. z a corrūpi, si a fuit ortum, nec enim equum habere alas, nec a ipsum corrūpi est necessarium, sed bene ex suppositione, vt si volat equus aut si a, sit ortū. similr in naturalibus necessariuz est mixtū corrumpi, vt quoniam est factum ex materia z cōtrario, necessariū est animal habere oculos. Primū est simpliciter necessariū. Scōm vero ē ex suppōne, vt si debeat videre. Quęrit igit Arist. vtrū effectus z affectiones naturales ꝓficiscāt a natura necessario, necessitate simplr. vel necessitate suppositiōis, vt vtrū hō habuerit necessario anteriores dētes acutos necessitate simplr, hoc ē ex parte materię. an necessitate suppositionis, si debeat dimidere cibū. Narrat positionē antiquoꝝ, qui volūt effectus necessario e natura ipsa ꝓficisci necessitate materię, z nō suppositionis z finis. imaginantes ita ee res nāles necessarias ac si domus eēt facta a natura, leuibus sursuz, grauibus deorsuz, mediocribus vt terra in medio, q̄z natura partium meret sitū talem. z ita oēs effectus sunt simpliciter necessary iuxta positionē horū. Obycit autez Auer. huic positioni in cō. 87. tū primo, q̄z tūc effectus nāles z conuenientia actionum partium animalis ꝓo salute eius vt situs dentiuz essent casu z ꝑter intentionē agentis cum sola materię necessitate contingant. Secūdo, q̄z tūc talis ordo esset in omnibus cuius cōtrariuz videmus, vt in aialibus testaceis, vbi pars superior est grauior, vtpote testa velut in testudine, z aliꝰ id genus.

K O

L P

Tex.88. ¶ At quanq̄z quidem non sine ijs. non tñ ꝓp hęc, nisi vt ob materiam, sed celandi q̄dam atq; cōseruādi causa domus ipsa extrueba/tur. Similiter z in ceteris id genus, in quibus ipsum alicuius gratia est, non sine ijs quidem sunt, quę necessariam habent naturam, non tamen sunt ob hęc ipsa, nisi vt ob materiam, sed alicuius gratia. vt ꝓpter quid serra talis est, vt hoc z huius gratia sit. hoc tamē gratia cuius est, fieri nō potest nisi ferrea sit. necesse igitur est ipsaz ferream esse si serra atq; ipsius opus erit. necessitas igitur ipsa ex suppositione est, sed non vt finis. nam necessarium ipsum in materia quidē est. id vero cuius gratia in ratione consistit.

¶ Solvit quęstū z vult q̄ affectiōes naturales sint rebus naturalibus ꝓpter materiā. non tamē gratia materię. verbi cā, domus ē talis. vz. habens leniſſima supza omnibus, grauiſſima infra omnia. mediocria inter hęc, ꝓpter naturas componētium, non tamē illius gratia, sz gratia celādi saluādiq; quędā inquit. At quanq̄z q̄dē nō sine ijs, nō tamē ꝓpter hęc z gratia horū, nisi ob māz ꝟ ē nisi quatenus materia ipsa necessario ab alio mouet, sed celandi q̄dam atq; cōseruādi causa domus ipsa extruebat. igit ꝓpietates z affectiōes insunt rebus a materia, non tñ gratia materię. Silr z in ceteris id genus in quibus ipsum alicuius gratia est, nō sine ijs q̄dē sunt, quę necessariā habēt materiā, non tñ sunt ob hęc ipsa, niſi vt ob materiam, hoc est niſi quatenus nō sine materia, z ob materiā motaz, sed alicuius gratia. vt serra ē dura, q̄z ferrea, non tamē gratia ferreę naturę dura ē, sed vt sic secatiua duroꝝ. ¶ Ex ijs cōcludit intētū. d. necessitas igit est ex suppositione, hoc est affectiones rebus nālibus insunt ex suppōne finis z actionis, vt acuties dētibus anteriozibus vt apti sint dimidere. latitudo molaribus, vt terāt, nō tamē hęc necessitas cōpetit re-

A bus vt finis, nā finis nō semper euenit, nō enim semp serra secat dura, z tñ necessario est dura. z ita necessitas ē gratia finis, non tñ qualis illa finis, ꝓpterea subdit. naz necessariū ipsum in mā q̄dez est. id vo cuius gratia i rōne z forma cōsistit. Est igit rel'ōsitio q̄ necessitas in rebꝰ nālibus est absolute a mā, vt duricies serrę ꝓp ferreitatē. acuties dētiū anteriorꝝ ꝓp māę paucitatē. z in ceteris id genus. est tñ gratia finis, nā ēt mā ipsa necessitatur a fine. Auer. in cōmē. pūti. 88. tale innuit distinē q̄ q̄dā inueniūt in rebꝰ nālibus nō ꝓpter aliqd vt meas z corruptio, aialium z plantarū. q̄dā ꝓp aliqd vt oculus ꝓp visionē, z manus ꝓp receptionez. tūc vult q̄ ea quę non ꝓp aliqd inueniunt, sed solū ꝓpter mām, sunt simpliciter necessaria, q̄z ex quo ꝓsequūt solā māz, z materia ē rebus nālibus necessaria, iō simplr nēcio insunt rebus, quę vo ꝓp aliqd sunt, sunt nēcia ex suppositiōe

B z ꝑt nō eē, vt oculus z manus, cū enim necessitas ipsorū pēdeat e fine, pōt aūt finis interdū nō esse, q̄re z illa possunt ēt nō esse. Ulterius declarat dīā inter nālia z sempiterna, z vult q̄ in sempiternis quicqd ē nēcii est simplr nēcii, z ex fine, nō ex mā, at i nālibus necessitas est a mā, nō tñ ꝓpter māz. vbi causa deus mouet nō ꝓp actionē, nec est ꝓp suā actionē, sed mouet z agit ꝓp se ita vt sit ipse actiōis suę finis. z ita in sempiternis est necessitas simplr quā antig extimabāt eē i nālib⁹. In nālibus eniz nō ē talis necessitas, q̄z tūc formę nēcio seq̄rēt materiam. ¶ Sed dices ꝓpter quid in sempiternis necessitas simpliciter est ex fine, in naturalibus non

Dubō. Solo. ¶ Solvit Auer. in lib. de str. de strum. q̄z i nālibus finis ē posſis, nō in actu, vt dimidere cibū ē finis posſis dētibus anteriozibus, ꝓpterea ꝑt impediri, iō in naturalibus necessitas simpliciter ōn ꝑt esse ex fine. in sempiternis oē possibile est in actu z necessario, iō finis nō ꝑt impediri, z ꝙ ois necessitas illis ex fine est. Sz an deus moueat ꝓpter se, z quo modo in libro de infinitate ꝓmi disputauī, z vicemus in octauo.

C

Tex.89. ¶ Est aūt ipsum necessariū z in doctrinis z in ijs q̄ ꝑ naturā fiūt aliq̄ ex ꝑte sile. Nā cū rectū hoc sit necesse est triangulū tres angulos duobus rectis equales hr̄e. sed nō si hoc est, illud erit. Sz si hoc nō est, neq; rectū est. in ijs ꝓo q̄ alicuius gr̄a fiūt ꝛ. si finis erit aut est, et id qđ ante est, erit aut est. si ꝓo nō, quēadmodū ibi, cum non est conclusio, principium non erit, z in ijs, finis z id cuius gratia est, se habent.

D

principium finis conclusio media

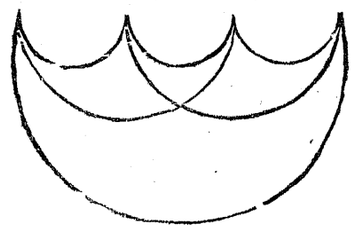

¶ Declarat nūc Aristo. (vt Themistio placet) necessitatē ex suppōne doctrinas habere. nam positis ꝓpōnibus, necessario sequūtur ꝓclusiones, nō ât eōrio positis cōclusionibus, eę dē ꝓpōnes hīr. pōt enim eadem res pluribus rebus comprobari. nam si quinque z quinque ponantur, necessario segtur decez esse, ꝓtra. si decē ponant non continuo quinque z quinque reperies. Poterūt enim esse septem z tria, aut sex z quatuor. Ex quo sit vt ea ꝙbus positis, sequūtur ꝓclusiones, ipsa cōclusionibus positis, nō semper ſi qui possint. in nālibus vero ordo i cōtrariū agitur, hic si ꝓpōnes fuerint, erit z cōclusio, hoc est si ꝓia fuerint, erūt z postrema. In rebus naturalibus si postrema fuerint erunt z ꝓia. z ita patet ipsum necessariū ex suppōne esse in doctrinis z in naturalibus, ꝛ non eodem ordine. Et in hoc apparet quā inepte inniores textū hūc inducant, credētes textū esse ꝓbatiū eius qđ dixerat, qđ falsum est, imo vt dicit Themi. Arist. declarat necessitatē suppōnis eē i doctrinis z in nālibus, ꝛ cōtrapositō ordine. ingt. Est autē ipsum necessarium z in doctrinis z in ys que peri naturam fiunt aliqua ex parte simile ꝓ quāto ēin vtrq; ex suppōne, ꝛ ꝓpositō ordine. cū rectū hoc sit, qđ ē ꝓncipiū, necesse est triangulū tres angulos duobus rectis equales hr̄e, qđ est ꝑ. Sed nō si hoc est, illud erit. Poterit enim vna ꝑ e pluribus medijs ꝓficisci. In ijs vo q̄ alicuius gratia fiūt, siue naturalia sint, siue opera artis, cōtra agit ordo, nā si finis qui est postremum quoddā z velut conclusio, est aut erit, etiā id qđ ante est, erit aut ē, qđ est primū. Si vero nō, subaudi erunt aut sunt media quemadmodum ibi est dicendum de fine. cū non est cōclusio, principium non erit, z in ijs finis z cuius gratia similiter se habent vt cum non est mediū, non est finis. z cum est finis, sunt media.

E F

¶ Etenim principiuz hoc non actionis existit. sed discursionis, illud ctiaz discursionis est. cum actiones nequaquam sint.

G

¶ Declarat fundamentū similitudinis inter finē in actionibus, z principiū in doctrinis. d. etenim principiū hoc. vz. finis non actionis existit, quoniā finis non mouet effective, sed discursionis, cū sit pmū in intentiōe. ¶ Illud ēt principiū in doctrinis ēt discursionis est. cum doctrinę ipse nequaq̄z actiones sint. quare z finis z ꝓpositiones quodāmō principia sunt finis qdē discursionis ꝙ actiōe erequēda. ꝓpōnes discursionis ꝓo cōclusionē cognoscenda. z ita non prava fuit cōparatio. Auer. ātin calce cōmēti. 89. volvit Arisio. ꝙ hęc verba satis fecisse casillo. nā posset dici cōtra Arist. si ex fine sequit̄ mediuz in fidem vti ex pn⁹ cōclusio, tūc finis erit principii, ideo respondendo concedit finem esse principium, nō qdez operationis sed in intentione. est enim primū intētiōe, vltimum executione. In doctrinis vero ꝓpositiones sunt primę executione z fortasse etiam aliquo mō intentiōe.

In nālis sp dēat dmonstrare per finem.

Tex.90. H ¶ Quare si erit dom⁹, hęc fieri, aut eē, aut fore, aut oīno materiā q̄ alicui⁹ gr̄a ē necesse. ē cementum lateres atq; lapides, si domus erit. non tñ ē ꝓpter hęc finis ipse, niſi vt ob materiam. vbi tñ hęc nullatenus sint, domus etiā nequaq̄z erit, neq; serra. Illa quidem niſi lapides sint. hęc vero, niſi ferrū, neq; ibi principia erūt niſi triāgulū duobus rectis equales angulos habue/rit. ꝓspicuū igitur ꝙ necessarium in naturalibus, vt materia dicitur, atq; huius motiones.

¶ Nunc quę dixerat ꝙ exēpla declarat. z ingt. Quare si domus erit, hęc fieri aut esse, aut fore necesse ē, aut oī-

no necesse ē mām quę alicuius gratia ē foze, si id cuius gratia est sit. ceu lateres atq; lapides necesse est foze vt esse si domus est vel erit, non tamē est pp hęc finis ipse vt domus, nisi vt ob mām, hoc est nisi qz nō sine mā ee pōt. vbi tñ hęc nullatenus sint. domus ēt nequaq; erit. neq; serra, illa gdē vt dom⁹ nō erit, nisi lapides sint. hęc vo vt serra nisi ferrū sit neq; ibi in doctrinis p̄n⁹ erunt nisi cōclusio sit vt triangulū z reliqua. Ex ys concludit qz necessariū est in naturalis vt id qō dicitur esse ob materiaz, qz non sine materia atq; etiam quatenus motiones z alteratiões sunt materię ipsius. z ita necessitas est nō sine materia, z non propter mām, sed gr̄a finis.

Tex.91. ¶ Atq; vtręq; quidem cause a naturali dicendę sunt. Magis autē ea quę est gratia cuius, naz hęc est materię cā sed non hęc causa finis.

K ¶ Ex ys cōcludit a physico esse cōsideādā tā māz, q̄ finē. z magis finē, tāto quidem magis, quāto cā est materię, mā vero non causa finis, nisi vt causa sine qua non.

¶ Atq; finis ipse gratia cuius est, p̄incipiū etiā est a definitione atq; ratiōe sumptum, quēad modū in his q̄ arte cōficiunt. nā cū domus sit tale, hęc fieri atq; esse necessario opz. z cū sanitas sit talis, hęc necessario esse z fieri opz. Similiter z si domo sit talis, hęc fieri atq; esse necesse ē. Si vero hęc sint talia, hęc necessario esse z fieri oportet.

¶ Accepit iam in naturalibus finem z formā idē esse, nūc (vt Themistio placet) esse in artificialibus idez verificat, z hoc p̄ponit. d. atq; finis ipse gratia cui⁹ ē, p̄n⁹ etiā est qō a definitione atq; rōne sumit, z ita est forma ipsa, quę est rō z definitio. Declarat hoc in artificialib⁹, nā domus ipsa videt ee finis z forma q̄dā, forma gdē lapidū z materię sut: finis vero qz añ ipsam opz oia illa pesse. Silr sanitas, ē foza z finis. foza gdē aialis. finis vo oiuz p̄cedētiū. silr hō est forma oium mēbrozū z elemēto⁹. finis āt p̄cedētiū, z vlter si hęc sint z forma habeāt, necessario opz vt p̄cedant alia q̄ sunt media. z ita vlter pz oēm formā esse finē in nālibus z artificialib⁹.

Dubōa Solutio. ¶ Sed dices domus z hō non sunt formę, sz formata. ¶ Dici pōt q̄ sunt formę totius, z partis. Totius gdem resultatiōe z cōpōne. partis vo p̄fectione z actuatiōe. vna enim fm Plōos z eadē ēt forma totius z partis, vt alibi disputauimus. Debes scire vt Themisti⁹ ait, oēm formā esse finē. non autē ois finis est forma. Salus enim est finis domus, non tñ forma est. z ita Aristoteles formā oēm demonstrauit esse finē. contra vero minime.

¶ Foztasse aūt necessariū ipsum in rōne est. nā si serrę opus quis dīnierit, talē esse diuisionē dicet. hęc autē nō erit, nisi dētes habuerit tales z hi rursus non erunt nisi ferrea sit ipsa. sunt enim z in ratione quędam partes vt materia rationis. Tex.92. N

¶ Vltimo Arist. declarat definitiones nāles nō esse sine materia, quēadmodū res ipe nō sunt abstq; mā. z inquit. Foztasse āt necessariū ipsuz, hoc ē mā equa sumit necessitas, in rōne est, nam si serrę opus quis definierit, dicet ee diuisionē duroz talē, hęc aūt nō erit nisi dētes habuerit. tales duros. z hi rursus nō erūt nisi ferrea sit ipsa. Sēdo idē, pbat, qz in rōne sunt q̄dā ptes vt mā rōnis vt genera z vlia, quę loco materię accipiunt, nō loco materię realis, sed loco māę rōnis. quare definitiones nāles nō erūt sine materia. hęc iā sunt als dcā. ¶ Quęrit hic vtrū aligs effectus depēdeat ex sola mā. Auer. cō. 88. hui⁹ scī volnit aliqua depēdere ex sola materia vt mozs ipsa animaliū z corruptio gñabiliū. z ppterea hęc sunt simplr necessaria. Alia sunt quę depēdēt a necessitate finis, z hęc nō sunt simplr necessaria. Et ita tenet aliqua rebus nālibus ineē necessaria pp solā mām. Sz hoc nō pt itelligere Joānes, qñ eiusmodi effectꝰ itēdit pp finē qz corruptio vnius intēdit pp generationē alterius. ¶ Alij arguūt, quę nō sunt reb⁹ nisi actiones agētis sint, nō depēdent ex sola mā. Modo mozs z corruptio nō iest rebus, nisi actiões p̄sint agētiū. igit nō ex sola mā. ppter hęc tenet Joan. z alij q; mozs z corruptio sunt pp finē, z ab agēte intendēte hęc. Signū āt ē, qz nō sunt a casu. Sed hęc positio falsa ē. p̄mo finis z p̄fectio idē, q; mortis z corruptiōis nulla est ē p̄fectio, q̄ perficiūtur, cū sint p̄uationes penitus. igit nō sunt pp finem. Sēdo, si essent pp finē, tūc aliqō agens p̄ se intenderet illa, hoc ē impoſe, qz qō nō ē, necesse pōt, nō intēdi. Dōm igit q; eiusmodi, sive p̄uationes, sive corruptiões sunt p̄ se et sola materię necessitate, nō aūt abstq; ipso agēte. z ita sunt e materia p̄ se, ab agēte tanq; a cā sine qua nō, z per ꝓns ab agēte nō intēdēte illa, sz aliud. Tunc ad primā dico q; eiusmodi nō intēdūtur ab agēte pp finem contentum in ipsis, sed in alijs, z hoc modo vult Auer. ipsa esse necessitate naturę, non ppter finē. Ad 2ᵐ concedo agētia p̄currere tanq; causas sine qua non. nec valet. igitur sunt a casu, quoniaz necessario insunt. Sed bene quando rarenter non propter finē essent, tunc a casu essent. P

¶ Explicit Secundi Libri physicę auscultationis. Q

M

A ¶ Aristotelis physicę auscultationis liber tertius qui est de principijs: interpręte et expositore eodem Augustino Nypho.

Tex.1. ¶ Am autem natura quidez ipsa principiū sit. motus mutatio nisue: doctrina vero nobis est de natura. nō latere nos opoz, et quid nam sit motus. Si enim ipse ignozabitur: naturaz etiā ignozari necesse est. [illegible] B

¶ NON OPORTET labozare q̄ sit liber intentio: nā vt recte Auer. inquit Aristo. in doctrina est nobis de nā, nā est p̄n⁹ motus. igitur non latere nos opz gd naz sit motus. si enim ipse ignozabit: nām et ignozari neče est. ¶ Dubitare solent. Juniores, qz ignozarari pōt motus gd sit: nā vo scīri: cū sit nām ee p̄se notū. ¶ Sēdo dubitant pp gd ante p̄n⁹ materiale: mām: q; ipsam nō fuit necessaria cognitio definitiua motus: z ppterea nō p̄missa ē: sed bene añ p̄n⁹ principiū effectiuum. ob quod definitio motus p̄mittitur. Dubōes.

¶ Prima dubitatio nulla est: qz in textu habet ad quā nāę sciaz sit nēcia cognitio motus. ipse eniz vult ad sciētiā nāę definitiua esse necessariā motus definitionez. nō aūt logē de cognitione nāę an sit: quę sensū colligit: aut de mot⁹ sensatiōe. ¶ Sēdo solut Auer roes: qz p̄n⁹ māle potuit declarari sine exacta definitiua q; mot⁹ discussiōe: satis eni est ad illi⁹ cognitionē motus notitia qz est. Aūt ad cognitionē p̄mi motoris nēcia ē cognitiq; exacta definitiua q; ipsius mot⁹: vt in 8° ppe p̄n⁹ disputabit. C

¶ Post motus vo discussionē: enitendus est ea determinare: quę eius de incepicia sunt motus autez in gñe continuozum est collocatus. infinitum vero in ipso continuo p̄mus appa ret. nam z qui ipsum definiunt cōtinuū: rōne infiniti sępe vti solēt: infinitum esse asserentes qō in infinitū est divisibile.

¶ Ratiocinaē ee intentionē ēt de infinito: z ptinuo: q̄ motui accidit: de ptinuo gdē vti de gñe motus: est eni motus in ipso ptinuozū gñe collocatus. de infinito vo: q̄te nus ipsius cōtinuū p infinitū rōnē describitur. Dicit eni cōtinuū esse id qō divisibile est in infinitū. q̄re de ptinuo z infinito tractatus ei adjcit tractatui q de motu est. z si nō ambo in eodē libro: spāliter: saltē in eodē li⁰ vli. ¶ Quo vo ad vba attinet ptinuitudo z infinitudo ipsius motus de incepicia vocātur: grece epheses: sine p̄tia: ñ qz sint illius accūtia: sz qz eē nō pōt mot⁹: gn sit ptinu⁹: atq; divisilis in infinitū. vlterius dixit ipsius ptinuū ee id qō est divisile in infinitū: nō semp: sed sępe vt Auer. ingt: aut qz nō cōcedit ab oibus: qz nō ab illis: q ptinuū ipz p̄stituūt ex indivisibilib⁹. Aut qz pōt cōtinuū. ipz hāe definitionē aliam: quā Aristo. in p̄dicamētis tradidit: vbi dz. ptinuū est cuius ptes copulant ad vnū terminū cōem, quę gdē (vt expositores asserūt) differt ab illa: qz Ib q̄ in p̄dicamētis tradit ē cōpositiua. illa resolutiua. Est forte z alia cōtinui definitio posita, 5° meta. q̄ est. cōtinuuz est: cuius motus est vn⁹: quę qz neq; resolutoria: neq; cōpositoria est: sz ēsi data a posteriori: qz igit nō sp ipm ptinuū p rōnez infiniti describit. rōnabiliter dixit sępe: z nō semper.

¶ Ad hęc impoſe est sine loco: z vacuo: z tpe motū ipm esse. perspicuū igit est partiz ppter hęc ipia: ptim et qz oibus hęc cōia sunt. cuiusq; cōpetūt: nobis de vnoquo qz istoz pargumētatibus: cōsiderādū esse: ppziorū enim cōtēplatio cōium cōtēplatione posteriorē est. vez vti diximus: primo agamus de motu. E Tex.2.

¶ De loco z tpe sit et nra cōsideratio: rōcinaē partiz: qz mot⁹ esse nō pōt sine illis. partim qz hęc tria cōia sunt cūctis corporibus nālibus. q̄re de his oib⁹ agendū est: antequā spātim in libris phīcę nālis de singulis agatur: qñ cōtēplatio cōmunē p̄cedit naliter et p̄cipue de proprijs. hęc de intētione nō mō p̄tis libri: sz totius ambit⁹ phīci. ¶ Cuius rei cāz asserit Auer. qz ea q̄ sunt subtā sive subę huius libri auscultatoz sunt cāusę cōes: z accidentia cōia: quę apparēt in definitione nāę: quę oibus cōpetūt reb⁹: de q̄bus spāles agūt libri sięq; nālis. ¶ Est aūt declarādū: cū de his sęr. motu: tpe: vacuo: z infinito: atq; ptinuo: z loco sit totus liber intētio: cur talez ordinē seruauit: vt de motu z infinito egerit in 3° de loco: vacuo: z tpe in 4°: deq; cōtinuo in 5° 6°. quę qō cuz inutilis admodum sit: nec illius possit rātio enodēs assignari: nunc omittaē. Sed qcquid sit de ordine naturali placet nobis (vt ingt p̄ncipiens ad agere de motu. qñ fine motu ipsa natura nec sit: nec cognosci possit. hęc de intentione z ordine dictū sit intātum. F Quę Auerroes cō. 2.

¶ Eoz igit quę sunt: q̄dā actu tm̄ sunt: q̄dā potestate: atq; eoz quę actu: aliū est hoc aliq̄d: aliud tm̄: aliud quale: z in ceteris id genꝰ quę p̄dicamēta entis sunt. similiū mō. Eoz ēt quę ad aliq̄d sunt aliū excessu defectue dz: aliū mō actiui passiuiq; z oīno motiui ac mobilis. id enim qō movere potest motiuū dz mobilis. atq; id qō moueri potest mobile a motiuo. Tex.3.

¶ Exequi (vt diximus) de motu z infinito p̄: foztasse qz mot⁹ z infinitum intrinsece mobile ipsa qō est hic subm: comitant. locus vo tps z vacuū extrinsece vt expositor recte sentit. Anteq; igit motus definitionē exequaē: qd faciat vī obscurum. Auer. foztasse a Themistio sumens vult Arist. p̄mittere q̄dā vti ppones z suppones: more mathematici: q suppones p̄stituit: demū ones ex illis deducit. ¶ Sunt igit ppones tres. p̄ma: q oē ens ē aut actu aut ptāte: ex qua gdē ppone vult hāe motuz esse aut actu aut ptāte aut medīū hoz. 2ª ppō est. q; ens divisibile in decē p̄dicamēta: vt q; vel aliō sit siba: q̄ hoc aliq̄d dz: aliō tm̄: qō ad p̄dicamētū q̄stitatis recidit: aliō quale: z cętera id genus simili mō. ex qua propone vult habere motū esse in aliquo p̄dicamēto: q: ad q̄tuoz tm̄. Tertia est. q; eoz quę sunt ad aliquid: quędaz referuntur mō excessus z defectus: veluti duplū z dimidium: z multū z paucū. quędā mō actiui z passiui: z oīno motiui ac mobilis. nā id qō movere pōt ipsius mobilis motiuū dz. z id qō moueri pōt dz ēt mobile a motiuo. tacuit ea quę referuntur mō mēsurę z mēsurati: q: de his ample in 5° meta. nunc raptim quatenus ppōsito nr̄o subservit. ex hac eniz tertia ppone hāe vult motū esse actū motiui z mobilis: neq; posse ee nisi in ipso mobili. hunc in modū Auer. z Themi. textū p̄ntē induxerūt. Expositoz aūt z nō imperite vult Arist. p̄mittere tris divisiones: ex eo: qz via qua definitiones colligi solent: est divisio z cōpositio: vt in 2° poste. z 7° meta. traditur vt ex his sumat motū recidere in p̄dictas divisiōes: quę expō pla- H

D

I Dubō. cet nihil sit satis, nō enī⁹ suppōnes facit Arist. ℔ diuisiones: vt ide definitionē nancisc̄atur. ¶ Sed circa dicta dubitaf. ꝓmo circa Ifan. cur dixit nō actiū ꝛ passiū ꝛ nō motiui ꝛ mobilis. ¶ Rīdet Auer. q̄ moues ꝛ motiūsit pfectioꝛa q̄ agēs ꝛ patiēs: cū oē agēs sit mouens ꝛ non ecōuerso. ꝛ ne laboꝛes circa nugas: Auer. ꝓ agēs ꝛ patiens iteligit ea q̄ descripsit in libꝛo de gñatione. v3. ea q̄ cozruptiue agūt ꝛ patiuntur. ꝛ ꝓ pfectioꝛa vult cō munioꝛa: vocat enī pfectioꝛa q̄si amplioꝛa. ꝛ tūc res est clara: q̄ motiuū est in plus q̄ actiuū illo mō. ideo dixit ꝛ nō motiui ꝛ mobilis: vt sermo sit cōioꝛ: at q̄ꝫ vlioꝛ hic.

Solutio. Auer. cō. 3. in fine.

2ª dubō. ¶ Scōa dubō est: q̄ Arist. hic diuidit ens in actū ꝛ potētiā: ꝛ ens actu in decē gña. at in 5º meta. diuidit ens in decē ꝑdicamēta: ꝛ ynūq̄q; illoꝝ diuidit ꝑ actū ꝛ potētiam. ꝑ declaremus q̄d per ens actu ꝛ ens potāte velit Arist. ad q̄ dā subtiles viri dicūt q̄ potentia vno mō sumit vt est ꝓncipiū operādi. qua rōne ipsa diuidi solet ab Arisō. in actiuā ꝛ passiuā potentia 5º ꝛ 9º meta. Alio mō accipit vt ℨ actū exīdi dividit: qua via actus ꝛ poª arguūt oē ꝑdicamētū: ꝛ diuidūt oē genus: ꝛ sunt moda les dīę: quibus diuidit ynaq̄ q̄ spēs: ꝛ q̄libet indiui duū. nā illud idē in diuiduū q̄ nūc actu est. illud met po testate fuit prius. Hāc distinctionē q̄dā huius factionis sub alijs ꝑbis sic ponūt q̄ potēa ynōmō sumit ꝓ virtute subiectiua: ꝛ sic diuidit in actiuaꝫ passiuā. Alio ꝓ potētia obiectiua: ꝛ sic diuiditur ℨ actū: sīl⁹ mō de actu distingui pōt. Tūc volūt Arisō. velle eē ipsīz ens diuisibile per actū: ꝛ potētiaz obiectiuā ꝛ nō subiectiuā. Mo uent aūt hac rōne: q̄ sic sunt differētię entis valde oppositę vt dicit Auer. ꝓ de alia. cō. 6. ¶ Alij vero faciunt hāc distinctionē vt isti dicūt: sed volūt ens diuidi ꝑ actū ꝛ potētiā subiectiuā: q̄ sic logtur Arist. vbiq;. ¶ Sz hę distinctiones nō sunt pipathetice. ꝓmo: q̄ Arisō. vbiq; loquens de actu ꝛ potentia: nullubi de hac distinctione mētionē fecit. Scōo q̄ potentia obiectiua aut est obiectiua obiectiōe ad formā: aut obiectione ad agēs, ℔ siue sic siue sic: q̄libet talis est subiectiua: si quidem enim ad formā obiicitur: sine dubio subiectiua est. si ad agēs: cuiꝫ agēs apud peripatheticos sit: q̄ extrahit formā de po tētia ad actū: vī etiā potētia illa simul eē formę ꝛ agē tis: ꝛ sic est subtiua ꝛ obiectiua. Tertio apud Auer. ꝓ eẽ li. cō. 124. oē posse ab intrinseco est posse ab extrinseco: ꝛ ℨ: hoc est oē posse potētia in mā: est posse potētia in agēte ꝛ ℨ: igit⁹ ois potētia obiectiua ẽ subiectiua: ꝛ ℨ. de ꝑis multa diximus in ꝓ huius. ¶ Propter hęc ꝛ alia dicamus vnamet potētia est obiectiua: ꝛ subtiua. vt enī referf ad formā: cui aut subiacit aut subiaci pōt: est subiectiua. Si vo ad agēs. cui aut obiacit: vt ꝓpriū factibile: vel obiaci pōt: est obiectiua: ꝛ ita ꝑ ens in potētia siue sic siue sic intelligaf: semp idē ſm rem intelligit. Similiter actus respectu potētię dī pfectio: respectu agētis est obiectū. Tūc dicerē q̄ ens dividit ꝑ actū ꝛ potētiā: ꝛ ens actu ꝑ decē ꝑdicamēta: ꝛ ens ēt in potētia potest dividi in illa. Diuisiones enī q̄ dā sunt ęquatę ꝛ cōuertibiles ꝛ essentiales diuisoꝛ: ꝛ sic nō pōt idē esse dividens ꝛ diuisuꝫ. q̄dā sunt inęquatę illi: ꝛ sic pōt idē eē dividēs: ꝛ diuisum. vbi gra. dividi pōt aial ꝑ bipedū ꝛ non bipedū. ꝛ nō bipedū ꝑ aiatū: ꝛ non aiatū: q̄ꝫ diuisiones hę nō sunt ꝙuertibiles: sic in ꝓposito ens ꝑ actū ꝛ potētiā: ꝛ actus ꝑ decē ꝑdicamēta; ꝛ decē ꝑdicamēta ꝑ actū ꝛ potētiā: q̄ nō sunt diuisiones eēntiales. ꝓma enīz diui sio entis est ꝑ ynū ꝛ multa. tu vo remitte hęc metaphysicis. ¶ Sed dices. igit idē cōius ꝛ minus cōe; q̄ꝫ semp diuisum est cōius dividēte. ¶ Dici pōt assumptū eē verū in diuisione cōuertibili ꝛ eēntiali. In alijs vo negaf as-

Millā: autē hāc ꝓpriā habet quod ꝓter hoc ens ꝓ. 1. ꝓ. 2. ꝓ. 3. ꝓ. 4. ꝓ. 5. ꝓ. 6. ꝓ. 7. ꝓ. 8. ꝓ. 9. ꝓ. 10. ꝓ. 11. ꝓ. 12. ꝓ. 13. ꝓ. 14. ꝓ. 15. ꝓ. 16. ꝓ. 17. ꝓ. 18. ꝓ. 19. ꝓ. 20. ꝓ.

I tione sit ꝙt motus sit solū in ꝗtuoz generibus: z in singulis duplex: z ita motuum genera quatuoz. Spēs vero octo. Quo vero ad verba attinet: ꝫ verba in quibuscz quitē rebus quib⁹ motꝰ inest: bifariā aliquid esse dicimus. in subā gdē: in grecis codicib⁹ hoc mō leguntur. vnūqōqz aūt duplr inest oibus: vt ꝫ: quę cū obscuriora essent: trāstuliſic ad sensū. Nec est absonū grecis exposit ozib⁹. ¶ Verba illa vel lene z graue: Auer. vno mō intelligit: vt p hęc verba exēplificet in latione eius tox. nā eius mouet ad locū vt fiat actu tale, vbi causā. graue deozsum vt fiat actu graue. leue sursum vt fiat actu leue. est enim eius ex locū impurū: z semper ptāte tale. Aut forte est exēplū in ḡiatione: z corruptiōe: ꝙ elementa transmutant de grauitate in lenitatē: z e conuerso: quia hęc videnť vt substantiaria formę eius tox: vt dicit ipse in 4° cęli. Verba illa. quare quot sunt ip sius entis spēs: tot et ias motus at ḡ mutationis erunt: non sunt sic intelligenda ꝙ decē sunt entis sine species sine ꝑdicamēta: z decē sint et ipsius motus: ꝫ p ens intelligit ꝙ motū accipit ee. Et ꝙ ꝗtuoz sunt spēs entis: qō p motū capit ee io ꝗtuoz sunt spēs motꝰ: que ducte in duo erunt octo.

¶ Cū itaqz eoꝝ que in vnuquoqz gñe collocant: aliud actu: aliud ptāte diuidat: motꝰ erit actus entis ptāte: ꝗtenus tale est. velut alterabilis quidē ḡtenꝰ alterabile est. alteratio. auctilis atqz oppositi diminutilis) nullū enim ābobus nomē cōe est ipositū) auctio ac diminutio: gñabilis quoqz atqz corruptibilis gñatio z corruptio. z eius qō fertur delatio.

¶ Nūc qd sit motus ex dictis cōcludit: vtitur qz in eo (vt Themꝰ inquit) eaz rez opoz tunitate: quas pauloante paraui. z qz cōcessa erat in vnoquoqz ꝑdicamēto. species haberi ꝓcipes: tuz actꝰ tū ptātis: ꝑpter ea ex his quas enthimemate infert. cū itaqz eoꝝ ḡ in vnoquoqz gñe collocant: aliud actu, aliud ptāte diuidat: hęc enz erat vna suppō: motus erit actus entis ptāte: quatenꝰ tale est potestate: ꝫ nō actu. Quam rez approbat quasi inductiōe in oibus motus spēbus: simul atqz ꝗtuoz specierū motu definitiones cōplectit. vt pateāt tū generis: tū sperū definitiones. Quot vo addiderit ḡtenꝰ tale est. Themistiꝰ e quo Auer. ipse accepit. declarat z pulchre: z innuit tale distinctionē: ꝙ mobile hz duplicē potētiā: prima est qua mobile ipsuz est in potētia ad motū. altera qua est in potēta ad perfectionē: quā p motū ipsuz acquirit. prima quidē mobilis potētia fola motus ꝑsentialiter: z eo stante tollitur. Scōa vo nō nisi ꝑfte termino ad quē: z vltima perfectione. quę rō docet rez dum mouet. ee in actu: z in potētia: actu qdē quo nūc mouetur. Potētia vo ad terminū: z vltimaz motꝰ perfectionē. ad denotandū igit ꝙ motꝰ nō est actus purus: qz sic tolleret oēz mobilis potētiā: nec potētia pura aptaret ḡtenꝰ tale: qz motꝰ est actus pmixtus potētię. ideo actꝰ entis ptāte: ḡtenus ptāte tale est: per quā cuā ꝓticulā motus differt a forma nāli. est eni albedo forma subię q est in potētia: z si nō ad albedinē: saltē ad nigredinē: ꝫ qn albedo nō est actus albi quatenus ptāte tale: iō differt a motu: ꝙ ei mobilis actꝰ est: nō ḡtenus iam mota est: ꝫ ḡtenus ptāte mobilis est. hęc ex Themistio colligi pōt: qb⁹ z enthimema facile deducit: ens motꝰ sit aliqō eoꝝ qsunt in gñe: z nō sit actꝰ purus: neqz ptās pura: erit igit actꝰ entis ptāte: vt pmixtus ptāti. ¶ Auer. aūt aliquātulū digrediēdo ꝓcludit. Primo ꝙ hꝫ ō finitio motus cōperat motuū quo: z eterno nouo qdē: qz ille est actꝰ pmixtꝰ potētię ad totalē terminuz motꝰ. eterno vero: quia ille est actus permixtus potētię: z si non ad terminū totalē: cū nūqz deficiat: saltē ad terminuz ꝑtialē: qz est nouus: ſm ptē. z ptē. vt pz. Scōo ꝓcludit ꝙ ex hac definitiōe apparet ꝓtinuatio motꝰ: nā motꝰ nō ē actus purus: qz tūc mobile quiesceret: nec potētia pura: qz nō moueret. igit est actus successiuus pmixtus potētię ad vlteriorē terminū. ¶ Sz dices 8° hmus. cō. 23. solus motꝰ localis est ꝓtinuꝰ. igit ex hac definitiōe nō apparet ꝓtinuatio vlr oibus cōputetēs. Propterea p cōtinuationē hic Auer. nō vnitatē itelligit: ꝫ successionē. Mō stat aliquē motū ee successiuū: z nō ꝓtinuū: hoc est vnū z ꝑpetuuz. Et hoc declat Auer. in auctione z alteratione: nā nec auctio: nec alteratio est motꝰ ꝓtinuus z vnus ab initio vsqz in finē. Sz est ꝙ minima hāc rōne ꝙ p vnū minimū gñat subito. deinde stat: postea fit gñatio alteri⁹ subito: z in aliqs sīr. auctio itaqz nec est vna nec ꝓtinua: silr z de alteratione: z gnōne dici pōt. Qz vo auctio nō sic cōtinua a pmeua ętate vsqz ad gnitētia: ensus docet: nō eniz ee posset vna z ꝓtinua: quin sensu apprehēdat. Ex ꝫ infert auctionē ee cōpositā ex pluribꝰ motib⁹ z pl⁹ibus getib⁹: hoc est nō cōpleri nisi pl⁹ib⁹ getib⁹ z motibus vicissim iter positis. fecus aūt est in latione z motu locali. Ille eni est tū successiuus. tū continuus. successiuus qdē pp rōnē gñales motus: ḡtenus motꝰ: cū. n. motus nec sit actus purus: nec potētia pura: ipse oino erit actus successiuus pmixtus potētię: ꝓtinuus vo ga sit supta spatiū in eo ꝙ quātū. z a mobili in eo ꝙ ḡtū. ceteri motꝰ vt alteratio: gñatio: z auctio successiui qdē sūt ea rōne ꝙ motꝰ: ꝓtinui vo nmime: quia nō sūt sup spatiū in eo ꝙ ḡtū: ꝫ p minima: quoz nullū est aptū aegri nisi subito: z in vno nūc. ꝙ rō docet posse ee mutationē successiuaz: z nō motū vt gñatio et hmoi: posse esse subitā. z ee motū: vt auctio p minimū vnū. de rōne eniz motꝰ est vt sit successiuus: z in subito ente in actu: nō aūt ꝓtinuꝰ. Qz vo auctio nō sit motus ꝓtinuus: pbat Auer. signo: qz pōt aliqd augeri in vno anno digito: z nō est cōsonuz vt tot ptes sint sensiles in anno z in digito: quā rem inimicꝰ nō intelligētes multa fabulant: ꝑptereā debes scire ꝙ duo supponit. vnum ꝙ auctio: gñatio: z alteratio fiāt p minima. 2m ē ꝙ plura minima ee ꝑsūt in anno vel aliquo maiori tpe ꝙ in digito: ex his signū hz efficacia: nō. n. est ꝓsentaneū vt digit⁹ fiat in aliquo in anno p minima: qz tūc ptes sensiles sine minime tot eēnt in digito quo quęſ illō: quot in anno: ꝙ ē absurdū. pp ꝫ cessant obiectiones iuniorꝫ. Sz de hac mā multa in 6° z 8° dicemus: z multa dixim⁹ anno ꝑterito in libris de gñatione z corruptione. nō eniz est doctrine expediens vt obiter occurrentia tractent vt ꝓncipalia: z ꝓncipalia vt occurrentia: vt ągūt qui sunt nostrorū temporum.

¶ Qō aūt motus hoc sit: hinc ꝑspicuū est. nā cū ędificatile quatenus tale actu dicim⁹. Ipz quatenus ędificatur est: z ipsius est ędificatio. Simili r z medicatio: z volutatio: z saltatio: z virilitas: z senectus.

¶ Nunc singulas diffinitionis ꝓticulas minutatiz explanat: z ꝓmo probat ꝙ motus sit actus. z hoc ꝓponit dicens. ꝙ aūt motus hoc sit hoc est sit actus: hinc perspicuū est. z vt placet Themist. vis rationis Aristo. est vis exēplificandi. ędificatilis res tūc mouetur: quum actu ipso ędificat: fernat enim adhuc ptis quilicz. cū vo absoluta atqz cōpleta ędificatio est: tunc neqz mouetur: neqz potestatis quicquā seruat. simili rōne dici potest de medicatione z volutatione: z saltatione: virilitate ac senectute: sum: aut aliud motus eius actus est: est quod ptāte est: ḡtenus mobile existit. Dico autem quatenus mobile: hac rōne: est enim ęs ptāte statua: nō tñ motus actus est aeris quatenus est ęs, nō enim idē est aeris esse z id quod potest ate quadā est mobile. nā si eēt idē simplr z rōne: motus sane actus eēt aeris quatenus ęs est. At (vt dixim⁹) non est idem.

¶ Sectādo Themistium z Auer: cū Arist. fecit suppōnē vz. ꝙ res nāles partiz actu ptim potestate sint vicissim agētes z patientes: nūc cōcludit motū esse actum mobilis quatenus potestate est: nō ḡtenus actu. z hoc ꝓponit dicens. cū itaqz id quod actu est afficiat sine moueat aut ſciplūz aut aliud distinctū a se: motus eius actus est: qō ptāte est: quatenus mobile est. z ita motus est actus mobilis quatenus mobile: z non mouētis quatenus mouens. Quo vo ad verba attinet: verbū illud afficiat grece est emerge: qō latine sonat agit vel operatur. sed vt transiatio eēt clarioz trāstuli afficit: vel mouet. declarat deinceps illā particulā quatenus mobile ptāte: nā motus est actus rei exītis in actu: z in potētia. omne. n. qō mouet est actus: z potētia. actu qdē simplr. potētia ſm quid. ne igitur credat quispiā motū ee actū mobilis ḡtenus ipsiꝫ est ens actu: iō additū est. quatenus ens in potētia. hoc aūt declarat in exēplo. naz statuificatio motus qdē est: nō aeris vt est ęs actu simplr: sed quatenus ęs est ens potentia quadā: saltē ad perfectionē motus. Modo ęs z ens mobile: ꝫ subito idē sint: rōne differūt. recte igitur entis in potētia vt in potētia motꝰ actꝰ est. Hęc ab Arist. ¶ Ubi aiadueršione dignū. oē qō mouetur esse actus: z potētia: actu quidē simplr: quo reponitur in specie: vt ęs. Potētia vo ſm quid qua est in potentia ad terminū: qui p motū acquiritur. Verbi cā. ad statua. Et enim ęs actu ęs: potestate statua. Motus igit est actus ęris ḡtenus potestate statua est: non quatenus est simpliciter ęs. Propter hęc additū est quatenus tale potestate: hęc e Themistio colligi possūt. ¶ Auerro. vero pbat ꝙ motus non sit actus entis in actu. Et arguit sic. si motus esset perfectio actionis: sine entis in actu: tunc quidditates rerum essent motus: ita vt perfectio cuiꝰ eēt motus. ¶ Sed obyciunt: qz motus est ꝑfectio: sine actus entis in potētia: z tū additas entis in poſ nō est motus. ¶ Circa quā dubōnē inniores mixi in modū se confundūt: sed brevibus dici pōt. ꝙ Auer. perfectionē intelligit actū vltimū: ad quē itur p motum. pbat igitur motū nō eē talē actū vltimū: qz tūc quidditas rei eēt motus: est enim actus vltimus forma rei: rei forma quidditas z definitio est apud ipsiꝫ: ḡre si motus est vltimus actus mobilis: tunc esset eius qdditas.

¶ Ad argumentuz vero dico nō esse ad ꝓpositū: motꝰ enim non est perfectio: sine actus vltimus mobilis: sed actus ꝓximus: quo itur in actum vltimum. Auerroes autem probauit motum non esse actum vltimum z finalem rei quę mouetur.

¶ Insuper etiam idē in contrarijs perspicuuz est: nā posse quidez sanari z posse ęgrotare diuersa sunt: esset nāq; idem ęgrotare z sanari. At subiectum quod quidem sanat z ęgrotat: sine humoꝛ sit: sine sanguis vnū z idē est. ¶ Cū autem non sit idem: quē ad modum neqz colorꝫ z visibile idem est: perspicuum est motū esse actū possibilis quatenus possibile.

A etute: ceteris id genus. oibus enim in his motus sit actꝰ cuiꝰ ꝓpzius. Sūt q ex vi hoz exēploz talē. colligūt syllm. oē id quo aliqd redditur in actu ex potētia: actꝰ est. nō eniz pōt albū ee nisi albedine: neqz calidū sine calore: quare nec esse actu sine actu. Motus est quo mobile actu redditur in motu: vt ędificabile actu ędificatile: z ex id genus. igitur motus est actus. Quo vo ad verba attinet. illa vba z virilitas z senectus quę grece fūt andrynsis z geransis: Themistius intelligere vī p auctione: z iminutione. est enim virilitas sine adolescentia auctio q̄dā. senectꝰ iminutio z tūc exēplatur oib⁹ mo tib⁹: nā ędificatio puenit gñationi. Medicatio alteratio ni. voluntatio z saltatio delationi. virilitas: z senectus auctioni z iminutioni. ¶ Theꝰ vo in papbraze hmꝰ loci declarat. p vnā aliā motꝰ definitionē. z inquit. motus est ꝓximus actus rei ꝙ potestate aliqd est. accipit aūt ꝫ ꝓximus: qz vltimꝰ vī ee forꝰ: quā res assecuta est: cuiꝰ pm gesciť: z ita tio in formā actus est ꝓximus. Scō declarat ꝙis actꝰ sit motꝰ. z in gñ: qm formā ipsaz maxie z sim plr actū vocamꝰ: ḡre pfectio ad formā actus est ipsetꝰ: rei vt est potestate talis hꝫ a Theꝰ colligi possūt.

Tex.8. ¶ Quoniaz aūt aliqua eadem sunt tum potestate: tum actu: z non simul: aut non eodem. Sz velut aliquid qō quidē potestate calidū est: actu vero frigiduz: cōplura iam vicissim agent z patientur. nā oē erit actiuū z passiuū. ḡre z idē nāliter mouēs ac mobile. oē nāqz tale mouet. z ipsuz mouet. Sūt q dē. n. qb⁹ videtur oē quod mouet moueri. Verū de his quoꝫ modo se habeat: ex altꝫ patebit. est enim

C quoddam qō imobile etiam mouet.

¶ Quid velit hic Arist. facere: neqz Themꝰ neqz Auer. satis explicauit. ¶ Videtur aūt ex eorum ꝓcedēdi modo velle ꝙ Arist. velit declarare eā definitionis ptē: q dicit ḡtenus tale ptāte. z tūc vī ꝙ Aristo. antequā rem exequatur: ꝑmittat vnū qō in reb⁹ nālibus. hoc est compositis ex māteria z forma (vt Themꝰ z Auerro. exponūt) omne qō agit in agēdo repatiť. z omne ꝙ mouet in mouēdo mouet. ita vt sit oē actiuū z passiuum: motiuū z mobile. hoc Arist. pbare vī p hoc: qz eadē cōposita nālia sunt partim actu: partim potestate: ex ea parte qua actu sunt: actiua z mouentia sunt. ex ea vo parte qua potestate: mobilia atqz passiua eēt videntur. Quā rez exēplo z auctoritate cōprobat. Expositoꝛ aūt quē iuniores sectantur vult Arist. pbare eā definitionis pticulaz: quę dicit entis in potētia: z ita vult ꝙ pbet motū esse actū entis in potentia. Colligit aūt ex lra syllm talē. eius in quo semper motus inuenitur motꝰ est actus. ens potestate est id in q̄ semp inuenit. igit motus est actꝰ entis ptāte. z de syllo vult Aristo. decl. arasse solam minorē. ¶ Hāc exponē nō acceptamus: tum ꝓmo qz non necessaria: nā cū Aristo. pbauit motū ee actū entis quatenus tale in potētia: ēt habebit ipsum ee actū entis in potētia: ideo nō videt nečia. pbatio secꝛum. Tus scō qz cū difficultate hęc expō literę cōsonat. ¶ Themistiꝰ vero hic assignat in quibus idē esse pōt mouens z motum. z ḡre: z vult ea mouere z moueri quę actus z potentię participant: nā mouent pte qua est actu. mouentur parte q̄ poſ: hoc est mouent per formam. per materiam mouētur. ꝑpter ea ait Auerroes hāc ꝓponē esse falsaz. mouens moueť nisi addatur vt sit cōpositum ex potentia z actu. Hęc sunt quę asserunt.

Tex.9. ¶ Cuz itaqz id quod actu est afficiat aut seip/

Declatio Themi.

An diffinio motꝰ sit bñ assignata.

Quę auerroes. cō. 6.

Declatio.

Quę Auer. roes. cō. 6.

Reprobō.

Quę The.

Quę Auer. com. 9.

Dubō.

Solutio.

Tex. 10.

I ¶Scõ idẽ declarat rõne accepta a Zaya z Themistio vtiq̃ exẽplis hoc mõ. nõ est eadẽ rõ corporis z potestatum quibus corpus põt exire in diuersa. Corpus enim vnũ est: z sibiipsi idẽ: posse aũt sanari z posse egrotare: nõ mõ diuersq̃ potestates sunt: q̃ ẽt maxime ꝓtrariæ: nã z illarũ actus maxime discrepant. vt sanari z egrotare. Scõ nõ est idẽ color z visibile: nam color affectio est: quę luce pñte ꝑspicuum mouet. Visibile vo accẽs colori: quatenus videri oculis põt. Tertio neq; sonus idem cũ re auditili. neq; calor cũ tactili: neq; vlla demũ res actu cum ea quę potestate est: iure p̃z. neq; motum esse actum entis in actu: q̃ polis vt polẽ. ¶Exẽplis solitisum⁹ syllogizare sic. ea quę sic se habẽt q; vno multiplicato alterũ est vnũ eẽ z rõne differũt. sed esse actu simplr rei quę mouet: z eẽ mobile sic se hñt q; ipsum esse mobilis simplr est vnũ: ipsuq; eẽ ptẽte est plura: igit rõne dñt: K z sic recte dictũ est motũ eẽ actũ entis potis z nõ entis actu. Hęc ex Themistio. ¶Auer. autẽ in cõmẽto ꝓbat potẽtias Zioz esse diuersas: q; potẽtię Zioz sunt Zię. ¶Dubitãt iuniores. ꝑ q; dz 5⁹ meta. vnã esse potẽtiã cõtrariorũ: hic vero dz Zeorũ Zias esse potentias. ¶Secundo ẽt dubitãt. q; albũ z nigrum sunt Zia z tũ vna est potentia ad ambo veluti ad mediũ. ¶Iuniores respondent: z eorũ rñsio nõ est imperita: tũ ad primã respõdet Auer. ꝑ cęli cõ. 120. vbi vult vnã eẽ Zioz potẽtiaz z eandez respectu subiecti remoti: vt mãę pmę. Diuersas vo atq; Zias respectu proximi: rõne cuius sunt finitę: z terminatę. ¶Ad 2ᵐ rñdet idez Auer. in eodẽ p cęli. cõ. 121. de potentijs ad contraria imediata. Ingt enim q; vt impossibile est contraria inueniri insimul in actu: ita impossibile est inueniri duas potẽtias ad duo contraria. ¶immediata: sed potentię succedunt sibiinuicem: vt contraria. hęc Auerroes.

Tex. 11. L ¶Esse igit̃ hũc atq; rẽ tũc moueri cũ iste actꝰ accidit: z neq; ꝓius neq; posterius: ꝑspicuus est. ¶Cũ enĩ vnũq̃q; interdũ nõ operet: ceu ędificatile quatenus ędificati/le: z ędificetilis quoq; ea rõne qua ędificatile ędificatio est actus. ¶Nã hic actus: aut est ędi/ficatilis ędificatio: aut domus. Sed cum domus est: nõ vlterius ędificatile est id ędifica/tile: quod quidẽ ędificatur. Necesse igitur est vt hic actus ędificatio sit: at ędificatio motus est quidã. Eadẽ autez ratio accõmodabitur z in cęteris motibus id genus.

Positio. M ¶Videtur Aristoteles primo epilogare definitionẽ dictã: inquit. motum igitur esse hunc. i. actuz mobilis atq; rem: tũc moueri cum iste actus accidit rei mobili: neq; ꝓius: neq; posterius: ꝑspicuũ est: hic est epilogus. Non contentus vo epilogo: z narratione dicta: adhuc addit rõnem nouam: z ꝓbat ędificationem esse actũ ędificatilis rei q̃ten⁹ ędificatilis sit. rei ędificatilis est act⁹ alige: z non est illius actus domus ipsa: q; ipsa ꝓsente cessat actus ędificationis: igitur ędificatilis rei actus ędificatio est. ¶Tũc addit. sed ędificatio est motus gdã: igit̃ motus est actus entis in potẽtia q̃tenus in potẽtia. ¶Cũ totus syll⁹s esse potest fic. ędificatio est actus mobilis q̃tenus mobile. ędificatio est motus: igitur in tertia figura motus est actus mobilis quatenus mobile z quia syllogismi in tertia figura oẽs sũt particulares: addit. eadẽ autem rõ accõmodabitur z in cęteris motibus id gen⁹. Per hęc igit̃ definitio motus ꝑspicua est circa finez ꝓpę-

An motus sit aliq̃ entitas realis distincta essentialiter a termino ad quez.

sentis capituli quęri solet de reactione: quę res pertractata est in libro de generatione raptim: nam calculatores circa rem hanc multum fibrias dilatare consueuerũt. Est ꝓtereq; q̃stio cõis physicis z mathematicis. ¶De q̃sito isto non parũ extitere põnes: quidam negãt reactionem oino: tam fm qualitates easdẽ: q̃ fm qualitates diuersas. Alij cõcedũt illaz: z differunt: nam hi per easdez fieri qualitates contendũt. hi per diuersas: sunt hinc inde argumenta innumera. Multę imaginationes z casus: quos enarrare nec est vtile: nec facit ad exponẽ Aristo. cuius mẽtem exponere ꝓponimus. Dicam⁹ igitur nũc quę dã: quicquid in libro de gñatione dictuz sit. ¶Nõ enim etate hac recusabo oppolita scribere maxime circa ea in quibus nulla vi necessitas. ¶Aristo. igitur in hoc tertio plane videtur cõcedere reactionem: q; eniz aliqua partim actus: partiz potẽtia sunt: cõcluſit cõplura vicissim agere z pati. In libro etiaz de generatione in eo capite, vbi de agere z pati: disputat idẽ sentire nemo dubitat. Rursus ẽt in libro eodem. vbi de mixtura loquitur: ꝓcludit mixturã ex eo: quia el'nta agunt z reagunt vicissim. Huic parti fauet Auer. 4. metheo. cõmẽto. 10. vbi argumento a mistura idez sustinere videtur. ¶Amplius tertio de anima libº. cõmẽto. 20. verificãs vebũ Alexandri aphrodisij. inquit. z q̃s bene assimilat illum Alexãder igni. Ignis enim est innatus alterare oẽ corpus per virtutẽ exitẽ in eo: z tamen cũ hoc patitur aliquo modo ab eo qõ alterat: z assimilatur cũ eo aliquo mõ similitudis ideſt aegrit ab eo formã igneã minozem forma ignea alterante. Hęc Auerroes: e quibus reactionez satis bene potest colligere. ¶Ꝓ hac parte etiam calculatores rõnes adducũt subtilissimas: z expientias sensiles. ¶Primo arguunt: q; nisi dẽ reactio: mixtura el'ntoz fieri non posset. Opz. n. oẽs el'ntoz q̃litates: saltẽ in mixtura remitti: q̃ remisso stare nõ posset: nisi actio z reactio el'ntoz mutua eẽt. ¶Scõ arguũt. corpus calidũ z corpus frigidũ ita pñt appꝛoximari: vt calidũ sit activitatis maiozis: frigidus resistẽtię maiozis: ꝑ illã regulã q; quãto q̃litas est maiozis actionis: tãto est minozis resistẽtię: igitur ipsis appꝛoximatis erit actio z reactio: actio gdẽ q; calm maiozis actiõis. Reactio vo q; frigidus maiozis resistẽtię: z calm minoris. ¶Tertio arguũt. Si ipz passium in agẽs nõ reageret: tunc oẽ agẽs in passiz certę resistẽtię eẽt resistentię infinitę: qõ est impole: z ꝓtia ꝓbatur. q; signet. a. agens calm: z. b. passuz fridũ: i quo agat. a. Et arguit sic. b. passuz est alicuius certe activitatis: z q̃libet pars ipsius. a. est maiozis resistẽtię q̃s sit activitas. b. sed aliqua pars. a. est in duplo maiozis resistẽtię: z aliqua in quadruplo: z aliqua in octuplo: z sic in infinituz: igit̃ in infinitũ maioris resistẽtię est ipsium. a. q̃s sit ipsium. b. activitatis: z ita ipsum. a. erit infinitę resistẽtię. Oz aũt q̃libet pars ipsius a. sit maiozis resistẽtię q̃s ipsius. b. activitatis: scit ex hoc q; in nulla ipsius. a. parte sufficit. b. agere. ¶Quarto. si super aliq̃s partez ipsius. a. ꝓcise sufficeret. b. agere: esset. a. ipm alicuius resistentię: z si ꝓcise super partez in duplo minoẽ ista sufficeret. b. agere. esset. a. in duplo maiozis resistentię. z sic in infinitũ: igit̃ si in nulla partez ipsius. a. sufficeret. b. agere. a. esset infinitę resistẽtię. Sz iam in nullaz partem. a. sufficit. b. agere: igitur vt supra. ¶Quinto. si non det reactio: tũc. b. ipm eẽt nulli⁹ activitatis. ꝓbatur. q; si. b. in ipsius. a. ptẽ mediã sufficit agere: eẽt. b. alicuius activitatis: z si sufficeret agere in partẽ in duplo minoris resistẽtię q̃s est medietas ipsi⁹. a. eẽt in duplo minoris activitatis: z sic in infinituz: sed in infinitũ modicę resistẽtię est aliqua ps ipsius. a. igit̃ si. b. in nullaz

Quõ detur reactio auctoritates. O

P

Q

A nullã ipsius. a. partẽ sufficit agere: nullius potẽtię activę esset. b. hęc sunt argᵗᵃ melioza ꝓ reactione. ¶Ꝓ eodẽ sunt plurimę experiẽtię: quę nõ possunt bona fruatione negari. ¶Prima est de carbone ignito: aut ferro in aqua frigida ꝓiecto: vbi patet ferruz extingui: sine tepefieri: aqua remanente sensiliter calida: qõ fieri nõ põt absq; actione z reactione. ¶Scõa est de glatie posita in vola manus: vbi pz ipsam liquescere: manu existente ab ipsa frige facta: qõ effici nõ põt: nisi manus per caliditatem egisset: z glacies reagisset. Similis etiã experientia fieri solet de pomo: qõ in manu calefit: z ipsaz frigefacit. ¶Tertia est de vasculis duris imcẽ percussis: quoruz vnum frangit alterum. ¶Quarta est guttula aquę super magũ carbonez ignitũ perfusa. vbi pz aliq̃s carbonis partẽ extingui: z illã totã resolui in vapozẽ: ꝑpter caliditatez carbonis. ¶Quinta de duobus corporibus densis: quoz vnũ cadat super alterum: vbi pz ambo condensari. z multę tales sunt frequẽter p scholas: z eos q; in calculationibus scribunt. Hę sunt experiẽtię ꝓ reactiõe. hę rões: z demũ hę auctoritates.

Experiẽtię p reactiõe. Prima. Scõa. Tertia. Quarta. Quinta. B

Põ ꝓpria. ¶Ego vero nunc (quicquid tunc in libro de gñatione dixerim) teneo cũ peripatheticis vetustioribus: q; reactio est duplex. positiua: z est nouę qualitatis ꝓductio. alia est ꝓuatiua: quę nihil aliud est q̃s resistentia passi: tunc dicerẽ q; nũc rõnez positiuam esse impossibilez: z nullibi Aristo. attigisse: ꝓuatiua esse necessariã in omnibus agẽtibus z pẽssis: quę in mã cõmuni: cant. ¶Et lz plures possint ꝓ põne hac rõnes adduci: ea dũtaxat fortissime moueor: q; q̃ aliqõ agẽs: vt. a. sufficit agere in b. corrũpendo. b. totũ: ẽt sufficit se defendere: ne ab ipso. patiatur: aut corrũpatur. ¶Si gdẽ tantę potẽtię sit q̃libet pars agẽtis: z totũ agẽs: donec pars fuerit in toto. Dicef igitur. a. agẽs: z. b. reagẽs q̃tenus. b. ipsiz resistit ipsi. a. nõ q̃tenus ipzimit in ipm. a. q̃litatis gcq̃s. Moneoz ꝓtereq; quia plurimę z molestiozes q̃stiones cõtingunt dicẽtibus reactionẽ: q̃s negãtibus: vt oibus pz põt confirmari hęc põ: q; sic tu motu locali ita in cęteris. ac in motu locali mediũ resistit moueti: z nõ ꝓductionẽ alicuius qualitatis. ¶Ꝓpter hęc nũc defendo partẽ eorũ q; negant reactionẽ. Ad pmas auctoritates pz solos: oẽs enim de reactione ꝓuatiua intelligunt: secus de positiua. ¶Ad rõnes vero. Ad primã dici põt q; elementa remittunt in q̃litatibus: siue formis aggenerante mixtũ: aut ab influentia cęli: si mixtũ sit de nouo. Hęc eniz influentia vti agens reducit elementa ad temperamẽtũ: qõ requirit ꝑ generatione mixti de nouo immediate ex elementis. Hoc aũt testant astronomi. qui ꝓedominãtibus varijs cęli cõstellationibus varia mixta ꝓdicunt ventura: quod ꝑ tanto est: ꝑ quanto cõstellatio mouet elementa ad locũ gñationis: z illa reducit ad tẽperationẽ requisitã ad gñationem poztenti mixti. ¶Ad 2ᵐ quęre rñsionẽ in liº de gñatione: põt tũ ꝑ nõ dici: q; ois qualitas est ęqualis actionis z resistẽtię: lz ꝑ accidẽs ex pte mãę sit Zriuus: vt calm est tãtę resistẽtię: quãtę actionis per se: sed q; est in materia rara ꝑ accidẽs est minoris resistẽtię: z ita negat suppoz: z oẽs rõnes quę suppõnẽ ꝓbant. valent ad cõcludẽdum qualitatem maiozis actionis esse minoris resistentię per accidens rõne subiecti z mãę. ¶Ad tertiam negatur consequẽtia. Et ad rõnem quę est: q; tunc agens. principale eẽt infinitę resistentię: negat itẽrũ ꝓia. Et cum arguitur. ponẽdo q; a. sit agens z. b. passiui alicuius certę activitatis: z quęlibet pars est maiozis resistentię q̃s totũ. b. negatur hoc: sino in infinituz minoris resistentię est aliqua ps. a. q̃s. b.

Persuasio. C

Rõsiones ad rõnes.

D

Et cuz arguit. in nullam partez ipsius. a. sufficit. b. agere: igitur vt supra. Iterũ negat ꝓia: z eã est: q; nõ soluz pars ipsius. a. resistit: ne. b. agat in aliq̃s partez ipsius. a. sed ẽt totũ. a. sed argumẽtũ valeret: si ab aliqua ipsius a. parte remoueatur inuamẽtũ ipsius. a. z cuilibet alterius: z tunc nõ est dubium q; in aliquã ipsius. a. partẽ b. sufficeret agere. ¶Ad quartã dici potest similiter: q; b. in nulla ipsius. a. partem sufficit agere: nõ q; illa pars per se sit maiozis resistẽtię q̃s. b. actionis: sed virtute totius defendẽtis se: z quodlibz sui: ꝑpterea rõ nulla est. ¶Similiter ad quintã. b. enim est alicuius actionis respectu eiº ad quod bz ꝓportionẽ maiozis inequalitatis: mõ lz ad partem ipsius. a. habeat talem ꝓportionem: rõne totius non habet. Hęc ad rõnes. ¶Ad experientias. Ad pmam saluarẽ illã per exhalationes contẽtas tam in aqua q̃s in ferro: hę enim exeunt z ascendunt in aqua: q; leues sint appetentes locum sursum: quę cuz nõ sufficiant bũ dimidere aquã: miscentur ad certuz tempus cũ ipsa: z ꝓterea aqua tactui apparet calida: lz in veritate sit frigida: erit igit̃ actio in ferrũ ab aqua ꝓficiscens: nõ aũt reactio a ferro in aquã: sic igitur sine reactione saluari põt hęc experientia. Hęc rẽsõsio est ad mentẽ Auer. 2. de anima cõ. 115. ¶Ad secundã de glatie z pomo: ego saluarẽ eã per reactionem factam ab anima mediante spiritu. Imaginoz enim glaciem manũ frigefacere: deinde aia transmittit spũs nouos: z agit in glacię tepefaciendo illã: z tũc amplius non reagit glacies: z ita nõ est actio z reactio ad vnũ nũc simul: sed cũ glacies agit manus nõ reagit: sed postea cũ aia mediante spiritu agit in glatiẽ: tũc glaties amplius non reagit. ¶Ad tertiam de vasculis dici põt q; talium vasoꝝ vnuz non frangit alterũ merito actionis mutuę vnius qualitatis in aliam: nec merito duritiei: quia durities vnius nõ agit in duritiẽ alterius: fortasse enim ab aere frangitur in medio eorum fracto. ¶Ad quartam de carbone solitus eram dicere. q; carbo per sui caliditatem alterat guttã: gutta vero q; granis est: z densę subz obstruit pozos carbonis: ꝑ quos exhalatio fiebat humidi subtilis: qua rõne eius euẽtatio phibef: z inde in ea pte carbo extinguitur. ¶Ad vltimaz dici põt. vt supra. ad illõ de duris. Hęc sunt q̃ nũc mihi vsir. q; si alias. aliter apparebit: ẽt alr dicere nõ recusabo: nec volui colligere in tam grauiqõne plura: nã innumeri sunt scriptores.

E

Sol. experientiaꝝ.

F

G

H

¶Qd autẽ recte dictuz sit: ꝑspicuũ est: z ex Tex. 12. bis quę de ipso alij dixerunt: z ex eo q; nõ facile est aliter ipz definire: neq; n. motũ: mutationẽue alio in genere collocare quis poterit: neq; qui aliter de ipso senserit: recte dixerũt: rem hãc ita esse: contẽplantibus ꝑspicuũ est: nã alij ipsum alteritatem definierũt. Alij inequalitatẽ. Alij non ens motum ipsum esse dixerunt: at nihil ꝓius: siue sit alterũ: siue ineq̃le: siue non ens moueri necesse est.

¶Quid velit nũc facere Arist. non est facile. Expositor vult Aristo. hactenus motus definitionẽ directe cõpõne. diuisionemue declarasse. Eandẽ z nũc indirecte Aristo. rursus declarare exponit. Est aũt (vt inquit) hęc declaratio indirecta: z ex eo quia alij nõ recte definierũt: z ex eo q; nõ potest aliter facile definiri: cũ motus. esse non possit alio in gñe: q̃s in genere actus. ¶Et lz hęc expõ vz pulchra sit tamẽ Auer. aliter exponere videtur: vbi debes scire. q; triplex est definitio: vna per se nota: z hęc est petitio: vt in geometria punctus est: cuius ps nõ est: z cęterę id gen⁹: alia ꝓ nobis ignota: vt defini-

Expõ Auer. com. 12.

tio alę: quę fyll'o colligit: aut quo declarat definitū ꝛ definitionę eę: aut alterū horū. Alia est definitio ptis nota: partis ignota q̄si media: ꝛ hęc declarari solet cōpositiōe ꝛ diuisiōe: atq; loco a Zenone. Vult igit Auer. q; Arist. cum declarauit definitionē motus cōpositione ꝛ diuisione: eam nūc declarat loco a Zenone quo inferre vult motū ea actū entis in potētia vt in potētia. Hęc est expositio Auer. ¶ Ego vo dicerē definitiones tales solere colligi: aut cōpone ꝛ diuisione: aut loco e Zenone: aut loco e Zenone: aut loco e Zenone

I

gecꝰ moueak: quatenus mouet tactu. Et ita recte dcꝰ
est mouẽs ꝙ accꝰ moueri. ¶ Sunt quidã qui rez hanc
intellꝫgunt: vt oẽ mouẽs ꝙ cõtactũ agat ⁊ patiat a pas
so ⁊ reactione ⁊ passione positiua: vt si. a. agẽs in. b. agat
calefaciendo: a bipso. b. patiẽ frigiditatẽ. ¶ Hoc autẽ cõ
futanimus supra: per id qõ dixim⁹. q. oẽ agẽs potẽs ali
quod passum corrumpere: põt se ⁊ qõlibet sin defende
re ab illo passo. Etiã per hoc qz quãtꝫ potẽtię est totuꝫ
est ꝑs duꝫ est in toto. Arist. etiã in 8⁹ huius ex ꝓpa intẽ
tione ꝓbat ꝙ agẽs nõ mouet ẽ passo: nec vnnocentes
equinoce: vt etiã Auer. ibi. com. 28. exponit. ¶ Propte
rea videt mihi Aristotelẽ nihil plus voluisse: nisi ꝙ oẽ
mouens cozpozeuꝫ qõ tactu mouet: mouet nõ quidẽ ea
ſpecie motus qua mouet: sed quasi analogo: quatenus
ẽducitur de posse mouere ad actum motionis: ⁊ hęc est
expõ recta grẽcozuꝫ oium. De his hactenus.

ꝓpa expõ.

Tex.18. K ¶ Hinc ꝓz id qõ dubitaſ motuꝫ. vꝫ. ineſſe rei q̃
mouetur: qñ actus est ipſius: atqꝫ ab eo quod
motiuũ est. ¶ Motiui quoqꝫ actus non alius
est: ambozꝫ nãqꝫ actuꝫ cẽ opꝫ. ¶ Est enĩ motiuũ quidẽ quaten⁹ põt. Mouẽs vo quatẽ⁹
agit: mõ sit actiuũ circa rem mobilẽ. ¶ Qua
simili ratione ambozum actus est.

Expositio

¶ Remouet dubia ex mõ declaratis, ⁊ ꝓcedit resolu
torie: q̃ret enim põs aliquis. vtrũ motꝰ sit in mouẽte: an
in re quę mouetur. Rñdet ex dictis. ⁊ inquit. hinc ꝓz id
qõ dubitaſ. vꝫ. motuꝫ ineſſe rei q̃ mouet vti subto. Col
ligit aũt hoc ex eo q. rei mobilis actũ ꝑhuim⁹ ẽ: ⁊ ab
eo qõ motiuũ est. ¶ Sꝫ vlteri⁹ dubitabis. An motus sit
alius actus q̃tenus est ipſius motui: ⁊ alius q̃ten⁹ est ip
ſius rei q̃ mouet. Rñdet. motiui quoqꝫ actus nõ ali⁹ est:
q̃ꝫ q̃tenus est rei q̃ mouet. Amboꝝ nãqꝫ actũ esse opꝫ

An motus sit subtiuei mobili.

L ¶ Sed dices: vtrũ motiuũ ⁊ mouẽs idẽ sint: cui rñdet.
Est enĩ motiuũ qdẽ q̃ten⁹ põt. Mouẽs vo quaten⁹ agit,
mõ sit actiuũ ei⁹ rei q̃ sit in re mobili. ¶ Propterea in
fert. q̃re ſili rõne amboꝝ act⁹ est. vꝫ. ⁊ motiui ⁊ mobilis.
Adiecit. mõ sit actiuũ circa rẽ q̃ mouet: q̃ mouens non
est absolute agẽs: sed est agens circa rem mobilem.

¶ Quemadmodũ nãqꝫ vnius ad duo: ⁊ duo
rum ad vnũ ſpatium idez est: ⁊ accliue ⁊ de
cliue. Sunt enim hęc subiecto quidem vnum:
ratione tamen non vnum: ita etiam in mouen
te ⁊ moto vnus est motus.

¶ Rem hanc duplici ab exẽplo approbat. Primũ est in
ꝓportione: proportio enim vnius ad duo: ⁊ duoꝝ ad
vnũ est eadẽ re atqꝫ subiecto: rõne vo nõ eadẽ: nã vni⁹
ad duo ſubdupla est: duoꝝ ad vnũ dupla. Scõm est in
intinere: idẽ enĩ est ſpatiũ qõ peragrat ascẽdens: ⁊ qõ
peragrat descẽdẽs: rõne tñ est nõ vni⁹: nã primus ascen
ſus: secundus descensus est: igit vnus est actus motiui ⁊
mobilis: sed vt a motiuo dꝫ mouere seu agere: vt in mo
bili est moueri seu pati. ¶ Sꝫ dubitãt inniozes quoniã
mõ ascensus ⁊ descensus sint vnus motus subtot⁹ ⁊ diffe
runt rõne. Hoc enim esse non põt qz sunt ɔry. ¶ Tan
dem volunt vt lra legatur: de recessu ⁊ accessu: nã vni⁹
idẽ qꝫ mot⁹ est: q. ad. a. est recessus: ad. b. accessus. ¶ Sꝫ
isti sunt pęnitus ignaꝝ: non enim lꝫ ignorantibus greꝯas
lra s: cozrũpere textuꝫ greꝯum. Hęc enim sic habetur
⁊ hanantes ⁊ catantes hoc est acclinę ⁊ declinę: quę nõ
de motu intelligũt: sed de ſpatio: de quo paulo ãte exẽ
plum prẽcesserat. Modo ſpatiuꝫ est vnũ ⁊ idẽ subiecto:
vt Themistius ingt: quo ascẽditur ⁊ descẽdit: lꝫ rõne nõ

Dubõ.

Sol. inniorum.

Cõfutatio.

M

idẽ: sed diuersum ascensu ⁊ descensu: plerisqꝫ nãqꝫ tales
dubõnes ex malis translationibus ꝓficiscunt: quę grę
cas literas degustantibus leues essent.

N

¶ Habet aũt dubõnẽ logica locus iste: fortsitã
eni necesse est aliquę alitũ actũ cẽ actiui ⁊ pas
siui: q. qdẽ huiꝰ sit actio: illi⁹ passio: sit quoꝝ
opus ⁊ finis: sed huiꝰ qdẽ actio illius passio.

Tex.19.

¶ Vult disputare qõnẽ. vtrũ agere ⁊ patisne mouere
⁊ moueri sint vnus motꝰ: ⁊ in quo sint vti in subto: ante
tñ qꝫ dubõnẽ ꝓsequatur: petit esse actum quẽdã alium:
siue cõez actiui ⁊ passiui: qui qdẽ ⁊ sit huiꝰ agẽtis actio:
illius patientis passio: ⁊ sit etiam opus ⁊ finis: sed huius
actio vt agẽtis: illius passio vt patientis. Dęc est suppo:
quã non alio ꝓbat: sed ex dictis vult patere.

An ois actio sit passio.

O

¶ Quoniaꝝ igitur ambo motus sunt si quidem
diuersi: in aliquo sunt. Aut itaqꝫ in patiente ⁊
eo quod mouetur: aut actio quidẽ est in agẽ
te: passio vero in patiente. Nã si opꝫ hãc unꝫ
cupare actionem: equinoce erit.

¶ Prosequit dubitationem in qua vnũ suppositum: nunc
duo alia innit esse supponẽda: quę cõplicate sumit: vt
ꝙ actio ⁊ passio ambę sint motꝰ: ⁊ ꝙ siue diuersi motꝰ:
siue vnus: in subiecto aliq̃ sint. Tunc vult hãc di
uisionẽ. Aut actio ⁊ passio sint diuersi motus: aut vnus
motus. ꝑ disputat an sint motus diuersi: ⁊ põt fieri talis
subdiuisio: ꝙ vl sint ambo in patiẽte: aut ambo in agẽ
te: aut actio in agẽte: ⁊ passio in patiẽte: aut ecõtra: pas
sio in agẽte ⁊ actio in patiẽte. Dęc sunt oia mẽbra diui
sionis: si sint motus diuersi: hozũ mẽbroꝝ duo sumit: ter
tiũ cõfutat tanq̃ manifeste falsum: q̃rtum cõfutauit. ꝙ
eni ambo motus non possint eẽ in mouente siue agẽte:
iam patuit pauloante: disputat alia: ⁊ inquit. Qñ igitur
ambo motus sunt: sibꝫ audi. aut vnus aut diuersi. sigdez
diuersi in aliquo sunt. aut itaqꝫ in patiente ⁊ eo qõ mo
uetur ambo sunt: aut actio quidez est in agente: passio
vero in patiẽte. Refellit mẽbꝝ tacitũ dicẽs: nã si opꝫ
hanc nũcupare actionẽ quę est passio posita in agẽte: ⁊
illam passionez: quę est actio posita in patiente hoc est
si ecotra actio in passo: ⁊ passio in agẽte sint: equinoce
erit: nõ per ꝓprias rões: ⁊ appellationes. De qua
tuoꝝ igit mẽbris duo restant disputanda: an. vꝫ. actio in
agente: ⁊ passio in patiente: an ambę in passo sint.

An actio ⁊ passio sint distincta ꝑdicamẽta.

P

¶ At si hoc sit: motus in mouẽte erit. Eadẽ enĩ
est ⁊ in eo quod mouet: ⁊ in eo quod mouetur
ratio. Quare aut omne mouens mouebit: aut
aliquid motũ habens non mouebitur.

Q

¶ Incipit destruere mẽbra: ⁊ primo ꝓbat ꝙ non possit
actio in agẽte: ⁊ passio in passo esse: qz cũ vtraqꝫ motus
sit ꝓsupponẽs: motus in mouente erit: ⁊ ita mouẽs mo
uebitur: qa eadem est rõ ⁊ in eo qõ mouet ⁊ in eo quod
mouet: ⁊ ita vt mobile moueri dꝫ: qꝫ in eo motus est: ita
mouẽs mouebit: si in eo sit motus: ⁊ ita aut oẽ mouens
mouebitur: aut aliquid motum habens nõ mouebitur.
Et ita nõ põt actio in agente passio ⁊ patiente esse.

¶ Si vo ambę ⁊ actio ⁊ passio in eo sint: quod
mouetur ⁊ patitur: ⁊ doctiõ ⁊ disciplina am
bę sint in addiscente sint. Primũ quidẽ actus
cuiusqꝫ in vnoquoqꝫ nõ erit. Dei de idẽ duo
bus motibus moueri absurdũ est. Erũt enim
alterationes q̃dã vnius ꝺuę: atqꝫ ad formam

vnam

A

vnam: quod quidem impossibile est.

¶ Scõo ꝓbat ꝙ ambę nõ sint eẽ in patiente: ⁊ hoc ppo
nit. si vo ambę ⁊ actio ⁊ passio in eo sint: qõ mouet ⁊ pa
titur: ⁊ doctio ⁊ disciplina ambę: silr sint in addiscente:
ita vt vlr mouere ⁊ moueri sint in re q̃ mouet: impoſe
est: qõ ꝓpter duo declarat. ¶ Primo. qz tunc cuiusqꝫ
actus non esset in ꝓprio denoiabili: nã actio nõ in agẽ
te esset: quod agere denoiatur. ¶ Scõo. vnum mobile
diuersis motibus moueret: vt passione ⁊ actiõe: q̃ sunt
duę motiones ⁊ diuersę: qõ est impossibile: quẽadmo
dum neqꝫ duę alterationes esse pñt vnius ⁊ ad vnã foꝝ
mã. Sic igit ambę esse non possunt in patiente.

B

¶ Si vero vnus sit actus: irrationabile vtiqꝫ
erit duoꝝ nanqꝫ specie differentium vnus
⁊ idem actus erit. Insuper etiam idem disci
plina ⁊ doctrina ꝓfecto erit. Actio quoqꝫ ⁊
passio: atqꝫ discere ⁊ docere erit idem: ⁊ age
re ac pati: quare docens necessario cuncta di
scet: atqꝫ agens patietur.

¶ Hactenus ꝙ actio ⁊ passio nõ sint motus diuersi con
futauit: nũc ꝙ nõ sint vnus motus: ꝓsutat ducẽs ad plu
ra absurda. Primũ ꝙ duoꝝ ipẽ dicit sit vnus actus: vt
agentis ⁊ patientis qui ſpecie differunt: sit vnus motus
ſpẽ: qõ est impossibile. Tenet autẽ ꝓia: supponẽdo vt
diximus actionẽ esse actum agentis: vt passio actus est
patientis. Scõm est. ꝙ disciplina qę est loco passionis
ex pte discipuli sit doctrina: q̃ est actio ex parte docto
ris. Tertiuꝫ. ꝙ idẽ sit actio ⁊ passio. Quartũ. ꝙ discere
⁊ docere idẽ sint: agere quoqꝫ ⁊ pati: q̃re dcmus docẽs
ea cũcta discet: q̃ docet: atqꝫ agẽs patietur: q̃ cuiꝫ absur
da sint: ꝓz actionẽ ⁊ passionẽ nõ posse esse vnũ motũ: ⁊
nec sint diuersi. igit motꝰ nõ ꝓz subꝫ idẽ cũ moueri: neqꝫ
agere cũ pati. Dęc ẽ dubõ: quę ideo logica dicta est: qz
ꝓz rationes ꝓ omnibus partibus diuisionis.

C

Tex.20. ¶ Hinc neqꝫ alterius actum in alio esse absurdũ
est. Est enĩ doctrina docẽtis actus. Sin aliquo
tamen ⁊ non incisus: sed huius in hoc.

An actio ⁊ passio sint idẽ motꝰ.

¶ Hunc soluit qõnẽ: ⁊ breuiter solo est ꝙ actio ⁊ passio
sunt vnus motus subiecto: ⁊ duo fm rõnem. Item qꝫ ꝙ
ambo sint in ipso patiente atqꝫ re ipsa q̃ mouet. ¶ Con
tra hãc veritatẽ erant quatuoꝝ absurda facta contra
2ᵐ membrum: quod dicit actionẽ ⁊ passionẽ esse motuꝫ
vnũ: ⁊ aliud absurdum est tam contra eos qui ponerẽt
actionẽ ⁊ passionem esse motus diuersos: q̃ cõtra eos
qui dicerent illas esse motuꝫ vnũ. Est autem hoc ꝙ actꝰ
cuiusqꝫ nõ erit in eo cuius est. Hoc enim sequitur etiam
dicẽtes actionem ⁊ passionem esse vnũ motũ: sequitur
enim actuꝫ cuiusqꝫ nõ esse in eo cuius est. Erũt igit qnqꝫ
absurda soluẽda: ⁊ ꝓmo soluit absurdum cõmune: ꝙ vꝫ
actus cuiusqꝫ nõ esset in eo cuius est. ⁊ vult hoc nõ esse
absurdum. Nã doctrina sinẽ doctio est actꝰ docentis: ⁊
est in aliquo vt in discipulo ⁊ non geminus atqꝫ incisus:
sed vnus ⁊ continuus: q̃tenus est huius agentis in hoc
patiente: ⁊ ita actio est actus agentis: vt a quo: non vt
in quo: quare non est absurdum actũ alicuius: vt a quo
esse alterius vt in quo: veluti de doctrina diximus: ab
surdum igitur cõmune nullum est.

D

¶ Neqꝫ vnũ duoꝝ eundẽ eẽ prohibet qcq̃:
nõ vt eẽ idẽ sit: ceu vestis ⁊ tunicę: sed vt est
eius quod potestate est ad id quod agit.

¶ Nunc soluit absurda ꝓpia: quoꝝ primũ fuit ꝙ vnus
actus erit duoꝝ. ¶ Respondet nihil prohibere eun

dẽ actum esse duoꝝ: qñ subiecto vnius sit: rõne ac co
gitatione diuersus fuerit. Doc inquit. neqꝫ vnũ duoꝝ
eundem esse ꝓhibet quicqꝫ: nõ vt esse idẽ sit: ceu vestis
⁊ tunicę: sed eo modo quo idẽ est interuallum ab eo qõ
patitur ad id quod agit. Est enim ab agente in passiꝫ ⁊
ecotra vna distantia subto eadem: rõne diuersa: sic eẽ
põt actus vnus agẽtis ⁊ patientis vt subto: nõ ratione.
Dęc ad primũ. ¶ Nouus expositoꝛ declarat locuꝫ illũ
vꝫ. quoniã modo idez esse põt duoꝝ diuersoꝝ actus.
Et vult ꝙ quẽadmodum vnum est esse potentię ⁊ actꝰ
vt mãę ⁊ foꝛmę: sic vnus actus agentis ⁊ passi. Nã neqꝫ
duoꝝ existentium in potẽtia: neqꝫ in actu sit vnuꝫ esse:
sic neqꝫ duoꝝ patiẽtiũ vel agẽtium est vnus actus. Ad
hoc igitur vt actus vnus: sit diuersoꝝ: oportet vt vnꝫ
sit patiens: alterũ agẽs. ¶ Sed videtur hęc declaratio
contra textum: nã si silitudo valeret: tñc vt niãę ⁊ foꝛ
mę est vnũ esse: ita agentis ⁊ patiẽtis esset vnus actus
fm esse: cuius cõtrarium ait Aristo. esse vnũ actuꝫ sub
iecto: non esse. ¶ Propterea nulla eget explanatione
alia textus ipse ꝓpter eam quam ꝺz Aristo. enim vult
ꝙ quẽadmodum eadem est distantia subiecto ab agẽte
in passiũ ⁊ ecotra: non autẽ ratione. Sic eoꝝ vn⁹
est actus subiecto: sed ratione diuersus: nã quatenus est
ab hoc: actio est: quatenus est in hoc passio erit.

Cõfutatio.

E

Propria declo.

F

¶ Neqꝫ est necesse docentem discere: ⁊ si pati
atqꝫ agere idẽ sit: nam non vt ea quę rõne di
cente quid esse eadẽ sunt: ceu tunicę ⁊ vestis:
sed velut via: qua ex thebis in athenas: ⁊ ab
athenis in thebas itur: ⁊ vt etiam antea di
ctum est. Non enim eadem ijs omnia compe
tunt: quę quouis modo eadez sunt. Sed ijs tã
tum: quoꝝ ratio eadem est.

Tex.21.

G

¶ Ad cętera tria respondet pede retrogrado: ⁊ primo
ad ꝙrtũ: Erat enim quartus ꝙ si pati ⁊ agere idez sint:
tũc docẽs discereꝛ. ¶ Respõdet. neqꝫ est necesse docẽ
tez discere: ⁊ si pati ⁊ agere idẽ sit. ⁊ sic negat ꝓnam: cu
ius ratione affert dicens. Nam agere ⁊ pati non vt ea
quę ratione dicente esse eadem sunt: ceu tunicę ⁊ vestis
sed velut via qua ex thebis in athenas: ⁊ ab athenis in
thebas itur est eadẽ: q̃ (vt antea diximus) est eadẽ sub
iecto: rõne vero non eadem. ¶ Sed dices. ꝭs quę sunt
eadẽ: ola eadẽ cõpetunt: sed agere ⁊ pati sunt eadẽ. Igi
tur quicquid cõpetit ipsi agere: cõpetet ipsi pati. ¶ Re
spondet. non enim eadẽ ꝭs omnia cõpetunt. quę quo
uis modo eadẽ sunt: sed ꝭs tñ: quoꝝ ratio eadem est.

H

Error aliquorum.

¶ Ex his apparet errοr aliquoꝝ: qui accipiũt vt prin
cipiũ: ꝙ omnia ea re distinguãtur: de quibus verifican
tur prędicata contradictoria realia. Dęc enim sine eoꝛ
maxima: sine petitio ficta est: ⁊ non peripathetica: quia
vult Arist. in textu: ad talia prędicata diuersa sufficere
distinctionem rõnis. Propterea legere debent totum
Aristo. deinde ꝓferre maximas eiusmodi.

¶ Insuper etiam neqꝫ si doctrina ⁊ disciplina
sint idem: idez erit ⁊ discere ⁊ docere: quem
admodum neqꝫ si distantia sit eoꝝ quę di
stant vna: idem quoqꝫ erit ab hoc in illud: ⁊
ab illo in hoc distare.

¶ Ad tertium soluit. Erat enim tertium. si doctrina: siue
doctio ⁊ disciplina sint idẽ: igitur idez erunt discere ⁊
docere: negat cõsequentiam: qz ab abstractis ad con
creta nõ valet argumentũ: ⁊ dat instãtiã nã eoꝝ quę di
stant vnum est ſpatiuꝫ: siue distantia: nõ tñ vnũ distare.

I Contra aliquos.

Luius ratio esse potest: quia cõcretum aliquid connotat: quod non abstractum. ¶ Dñ p3 non esse regulam vt quidã tradunt ab abstractis ad cõcreta neq; econtra: maxime in relatiuis: vt in primo disputani: & Arist. hic aperte ait. Sed de his hactenus.

Tex. 22. An actio & passio sint idẽ realr.

¶ Omnino autẽ dicendum est neq; doctrinã & disciplinam idem esse: neq; actionem p3ꝯ prie eandẽ cũ passione: sed motum eundẽ: cui hęc insunt: nam huius in hoc: & huius ab hoc actũ esse: ratione diuersum est.

¶ Ad aliud qð erat: q; tunc doctio: siue doctrina & disciplina sint idẽ actio & passio. ¶ Rñdet negando ptiam: q; hęc nõ sunt idẽ: sed motus est idẽ: cui hęc insunt: quatenus est vnus actus ab agẽte in passo vnus subiecto: rõne differẽs. Dęc Arist. ad omnia absurda dcã. Sic igitur de intentione Arist. accipimus actionẽ & passionẽ eẽ vnũ motũ: q est in ipso qð monet vt in subiecto.

K

Tex. 23. An actio & passio sint idem & an actio sit in agente vel in passo.

¶ Quid igit motus sit in vniuersũ & per partes: dictum est. Non enim obscurum est quonam modo quęq; ipsius species definiętur. Nã alteratio actus erit alterabilis quatenus alterabile. Adhucetiam luculẽtius actus est potentię actiui atq; passiui quatenus tale: & in vniuersum & rursus per partes: vt ędificatio: aut medicatio: modo eodem & de cęteroꝝ motuum vnoquoq; dicetur.

¶ Animaduersione dignũ tres esse motus definitiones. Prima est. motus est actus entis in potẽtia: vt tale est. Secũda est. motus est actus mobilis quatenus mobile. Tertia est. motus est actus mobilis quatenus talia. Prima est vlis: cuj in ipsa nihil specificetur. Secunda est particularis: q; nihil specificetur: facile põt descẽdi in spẽs. nã si motus est actus mobilis. igitur alteratio alterabilis: & auctio auctilis: & latio latilis actus erunt. Tertia est luculentior. q; amplectitur & mouens & mobile: & facile per ipsam in spẽs itur. ¶ Aristoteles igitur epilogat & ponit tres definitiones: & dñas illas: & inquit. Quid igitur motus sit in vniuersum: qñ actus entis in potentia vt tale: & per partes: qñ actus mobilis vt tale dcñ est. Et q; hęc scẽa sit particularis: declarat dicẽs. Non enim obscurum est quonaꝝ mõ quoq; ipsius spẽs definiet: nã si motus est actus mobilis: igitur alteratio actus erit alterabilis q̃tenus alterabile: & in cęteris similr. ¶ Adhuc etiaꝝ luculentius definiri põt motꝰ dicẽdo q; est actus potẽtię actiui & potẽtię passiui q̃tenꝰ tale: q̃ definitio erit & vlr & ꝑticulr oibꝰ cõpetẽs: vt ędificatio actꝰ ędificatoris & ędificatilis: aut medicatio actꝰ medẽtis & medicatilis: mõ eodẽ & de alijs dici pt. ¶ Dic est epilogus oiuꝫ definitionũ: hęc de motu Aristo. tradit. vbi p3 Aristo. nõ ingsitiue ꝓcessisse: sed demõstratiue: nam lꝫ dubitatio fuerit logica: solo fuit demõstratiua: & in hoc decipiũtur gdã. ¶ Sꝫ circa hęc quęrunt. vtrũ actio & passio sint vnus motus. Et arguit primo q; nõ: q; tũc actio eẽt passio: nam expositorie sequitur. hoc est passio demõstrato motu hoc est actio demõstrato eodem: igit actio est passio. Scdo res diuersorum ꝑdicamentorum nõ possunt esse vnũ qd: igitur nec vnus motus. ¶ Respondẽt quidã. q; passio & actio sunt duo accidentia respectiua fundata in motu q accipit ꝓ fluxu: vt in subiecto: quozum: vnũ quatenus est ab agente: actio est. quatenꝰ vero in passo: passio est. Qua rõne fit vt actio & passio subto idẽ sint: rõne vero differẽtes. Et hęc est põ noui expositoris. ¶ Alij parũ ab his differentes volunt q; actio & passio sint res distinctę fundatę in motu: nno qdẽ sumpto ꝓ fluxu: sed ꝓ forꝰ diminuta. Nã apud eos passio nihil aliud est q̃ motus ꝓ fluxu sumptus. Propterea erit in forma diminuta vt in subiecto.

N

An motꝰ sit entitas respectiua entitate mouentis mobilis formę fluentis fluxus & termini ad quem realr & essentialiter distincta.

O

¶ Positiones hę confutari solent: ꝑma quidem q; nullũ accũs efficit sunũ subtũ. Modo actio est effectrix motus tam ꝓ fluxu q̃ ꝓ forma. igitur non pñt esse in motu vt in subto. Scdo nullũ accũs est in accidente vt subiecto 4° metaphysice: sed tam motus ꝓ fluxu q̃ ꝓ forma est accũs: igit nullũ accũs est in illo. Tertio nullum ꝑius est in suo posteriori vt in subiecto. Actio est ꝓior motu tam ꝓ forma q̃ ꝓ fluxu sumpto: igit nõ non est in motu aliquo mõ sumpto. Quarto speciatim argui solet 5 scdꝫ põnes per hoc: q; sicut datur motus ꝓ fluxu passiuus: ita debet dari actiuus: qð negant. ¶ Quicquid. sit de cõfutatione: & mihi cũ Arist. Dico: expositorie: & Anerroe dicendũ q; motus sit vnus: tñ ꝓdicamẽta quę sunt sm motũ sunt duo: ẽtenus a diuersis rebus exterioribus fiunt ꝓdicamẽtales denominationes: idẽ enim motus vt ab agente actio est vt in patiẽte passio erit. ¶ Ubi aduersione dignus est apõ peripatheticos aliqua eẽ idẽ absolute. quę rõne nõ sint idẽ. vt doctrina & disciplina sunt absolute idẽ actus: nõ tñ rõne idẽ. aliqua sunt subiecto eadẽ quędam simplr: nec rõne sunt eadẽ. Verbi ca. albũ & dulce sunt subto eadẽ: nõ tñ simplr nec rõne eadẽ. Volunt igitur peripathetici actionẽ & passionem non esse vnũ motum subo: quia tũc essent accidentia motus: sed vnũ motum simpliciter: rõne tñ differentes. Nam motus vt ab agente actio est. vt in patiente passio: vt in terminum ad quez tendentia fluxus est: vt imperfectũ quid: diminuta forma est. Dęc igitur oĩa vnũ & idẽ simplr sunt: nõ tñ rõne & essentia. Dęc peripathetici. ¶ Quidam aduersus hãc põnẽ accerrimis calumnijs obiciũt. Primo. ea quoꝝ vnũ eẽ pt sine altero: nõ sunt eadẽ simplr. Sꝫ põt actio eẽ sine passiõe: vt si deꝰ ex nihilo aliqd ageret p3 eũ agẽ sine passione alicuius subiecti patientis: igitur actio & passio nõ sunt simpliciter idem. ¶ Scdo arguunt: quia potest esse actio motu nõ manẽte: naꝫ motu quo graue descendit nõ manente: ipsum graue exĩs in centro põt agere: cũ in suo ꝓprio sit loco: & in meliori perfectione & statu: igitur actio oĩno est alia a motu subiecto & rõne. Tertio arguũt. multę sunt actiones sine motu: vt sensationes: illuminationes & demũ generationes subitarię. ¶ Sed istę rõnes non sunt audiendę a bonis peripatheticis veluti a Themistio & Auerroe: & Thoma nr̃o: sed (vt solent) qui rõnibus ꝺs latrant: errant. ¶ Debes igitur scire q; Aristo. & peripathetici per actionẽ & passionẽ intelligunt ea quę in libris de generatiane intellexerunt: quę. vz. nõ sine alteralione corruptiua sunt: vt calefactio: & humectatio & cętera id genus: ea nãq; actio: qua deus aliquid ex nihilo ageret: magis efficiẽtia: atq; ꝓductio esset dicenda: cũ agere sit respectu patiẽtis: sed si actio dicatur: erit illũ equinoce. Qua rõne fit vt actio & passio q̃ in his sunt: quę cũ motu aguntur: motꝰ sint simplr: lꝫ rõne dñtes. Cũ vo in his sunt: q̃ nõ cũ motu agunt: actio & passio equinoce dñr: & res ipsa sunt: q̃ agit: vt creatio alę: ipa aia. & creatio mũdi ipse mũdus. ¶ Tũc ad ꝑmum p3 solutio. Actio enim illa dei si actio dicatur: etiã passio erit equinoce respectu rei factę: & ita nihil cõtra dicta nostra. ¶ Ad scõm p3: etiã solo. Nõ enim motus est idẽ oi actioni agentis: sed ei tñ: q̃ motu illo defluit in passum: mõ motus grauis tranſuit: & ideo ille non est idẽ cũ actione: quę erit a re quiescente post descensum

Nota de distinctionibus.

P

Lalũnię

Defensio.

Q

A

scensiũ: sed res illa aget alio nouo motu: cum quo actio erit idẽ. ¶ Ex ijs p3 q; actio nõ afficit motuꝫ aliquo mõ vt sumebãt 3 primã põnẽ: nã actio est ipse motus quo efficit opus in termino ad quẽ. Dęc de qõne hac satis. ¶ Quęrũt vlterius. vtrũ actio sit in agente. Et videtur q; sic passio nõ est in agẽte: igit actio nõ est in passo. & est in aliquo: igit in agente. tenet ꝺa: q; actio & passio q̃liter repugnãt: vt ageꝝ patiaꝫ. ¶ Scdo. nullũ accũs pcedit suuꝫ subm. Actio pcedit passiuꝫ. igit nõ est in passo. op3 igitur vt sit in agente. ¶ Tertio. finis alicuius est in eo cuius est: q; finis & perfectio idem. sed actio est finis agẽtis. igit est in agẽte. ¶ Quarto. bonũ & pfectio sunt in eo cuius sunt bonũ & pfectio. modo actio est bonũ & perfectio agẽtis. igit est in agẽte. ¶ Quinto. oẽ qð refertur realr ad aliqd de nouo: refertur ꝓ relationẽ quę est realr in eo. nõ agẽs referr ad patiẽs per actionẽ. igitur actio est in agẽte. ¶ Sexto. nihil referr realr ad aliquid p id qð nõ est formalr in eo. igitur actio p quaꝫ refertur ad passiuꝫ nõ ꝺz esse in passo: sed in agẽte. ¶ Septimo. q̃ mutuo inuicẽ referuntur: qðlibet illoꝝ ꝺz ꝓpria relatione: qua refert. Mõ agẽs & patiẽs referunt mutuo. igit qðlibet illoꝝ ꝺz ꝓpria relatione: qua refertur in aliud. & ita actio est in agẽte. ¶ Octauo. oĩs respectus refert id in quo est ad aliud. actio est respectus. & in passo. igitur refert passiuꝫ ad aliud: nõ qdẽ ad agẽs. igitur ad se. ¶ Mono. nihil põt mutari de ꝺ dictozio primatino ad ꝺ dictoziũ positiuꝫ: nisi aliquo nouo realr adueniẽte. Mõ agẽs de nouo mutat̃ de nõ agente sibi ad agens. igitur sibi aliquid noui accidit: & ita actio. ¶ Decimo. quoꝝ potẽtię sunt incõpossibiles: actus etiaꝫ erunt incõpossibiles: sed potẽtia actiua & passiua nõ pñt eẽ in passo. igit nec actio & passio. ¶ In cõtrariũ est Arist. & cęteri peripathetici: qui actionẽ motũ & passionẽ: in passo collocant. ¶ Alij tenent duplicẽ actionẽ actã: & respectiuã: tũc dicũt actionẽ actam: quę est motus ipse esse in passo. actionẽ respectiũ: quo ipm agẽs refert ad patiẽs volũt eẽ in agẽte: quaꝫ dicũt esse respectiuꝫ nomen. Vtra patientia actiua: & p hoc satisfaciunt ad oẽs rõnes.

C

Prima põ.

Cõfutatio.

¶ Sed hęc põ stare nõ põt p duas rõnes: quas ipsi nesciũt solueꝛe: & qz oẽs istę rõnes possunt torqueri 3 eos. Prima est: qz tũc agẽs mutaret̃. qz haberet aliqd de nouo: qð ꝑius nõ habuit. Nec valet cędere q; agẽs recipit aliquã formã de nouo & nõ mutatur. qz nihil ab eo abijcit. nã vbi sic dicerꝛ: saltẽ oẽ agẽs imꝓprie mutaretur: qð Arist. negare vꝛ: & catholici simplr destruunt. põa facile patet: qz oẽ agẽs saltẽ de nouo respectũ aliquẽ reciperet & realẽ quẽ realiter nõ habebat: & ita mutatur saltẽ impꝛoꝑie. rursus nec valet cędere agens mutari sm quid vt alij fingunt: qz oẽ agẽs esset patiens sm qd: qð nõ cõcederẽ nec physice: nec catholice. Deducitur põa: quia oẽ agens agit quatenus subiicitur respectui ad patiẽs. igit quatenus recipit: & patit sm qd.

D

Propria positio.

¶ Scdo ꝓncipalr arguit: quia tũc nulla esse põt actio diuina: quia nihil deus posset agere: q̃ reciperet respectum: & ita mutaretur: nec põt esse. vt alr sit in deo: & in alijs: qñ ita deus referr ad effectũ in ratione agẽtis: vt alia: nec videꝛ possiꝫ cãm diuersitatis. ¶ Tertio oẽs rõnes factę in ꝓnᵃ qõnis possunt retorqueri de deo: & ꝓbare q; deus nihil agere põt: vt intelligẽti pꝫ: hoc ãt: neq; ipsi: neq; nos concedimus. ¶ Propter hęc aliaduersione dignũ. actionẽ nõnũq; sumi ꝓ potẽtia actiua vt actu est fundamẽtũ rel̃onis ad patiẽs: & hoc mõ actio esse põt respectus: vt simplicis asserit in ꝑdicamẽtis: veluti potẽtia actiua patris vt actu est ad filium. Interdũ sumi põt ꝓ motu vt effectus agentis. & sic dici põt res

E

Replice.

An actio & passio sint entitates adiuicẽ respectiue realr distinctę.

F

acta: qð Simplius asserit. Tũc dicerẽ q; relatio siue respectus: cũ nõ sit aliud q̃ sũũ fundamẽtũ: est in agente: nõ vt accidẽs: sed tãq; idem suę potentię: qua agit. actio vero ꝓ effectu est in passo. hoc idem sub alijs verbis Auer. dicere solet: q; actio ꝓ potẽtia sumpta est in agẽte. Actio vero ꝓ ꝑdicamẽto est in passo subtiuꝫ: in agẽte denoiatiue. q̃ mõ dextreitas est in aialiꝫ subtiuꝫ: in colũna denoiatiue. silr visio in colore denoiatiue. in oculis subiectiue. ¶ Sꝫ dices 3. ꝓ: q; tũc actio esset respectus rõnis: cũ agẽs per ipsum nõ realr referret. ¶ Secundo. qz si actio eẽt in passo denoiaret passiuꝫ agere. ois enim forma quę in aliquo est: denoiat illud aliquo mõ. Ad hęc dici põt q; si ꝓ relone & respectũ rõnis. intelligit id cui nullũ rñdet fundamẽtũ ex parte relatiui: sic actio est respectus realis: q; sibi rñdet potentia actiua ex parte agẽtis. ſꝫ si intelligis illud: qð in se nihil est nisi attributiue: cõcedo. est enim actio respect̃ realis ex parte passi: rõnis vo ſꝫ mõ ex pte agentis: nõ tñ simplr rõnis: q; sibi rñdet ex pte illius fundamẽtũ. sic non est de scia & scibili: de colũna & aiali: de cęteris id genꝰ. & hac via cõcedi põt in ꝺbus relatiuis respectus nõ eẽres ꝑter fundamẽta vt alꝫ disputauim⁹. ¶ Ad 2ᵐ p3 solo: nõ enim ꝺz vt oẽ exĩs in aliquo denominet illõ: eo mõ quo ipsum intelligitur: satis est vt denoiet aliquo mõ. vnde ab actione patiẽs denominatur pati. & ſꝫ sufficit. Tunc ad rõnes in ꝓnᵐ. Ad primã dico. actionẽ & passionẽ esse in passo. & eodẽ actionẽ & passionẽ equaliter repugnare & potẽtijs sumptis: nõ aũt ꝓ effectibus potẽtiarum. ¶ Ad 2ᵐ dico. q; actio ꝑceditur & ꝑceditur. vt q̃dẽ se tenet ex pte agẽtis ꝑcedit. vt vo passium est mã ꝑceditur. est. n. forma ꝓioꝛ mã: & ipsa mã ꝓioꝛ forma: in diuersis generibus ꝓrioꝛitatis. ¶ Ad 3ᵐ. finis generatiõis est in eo cuius est: nõ aũt finis rei figiatę nõ actio est rei genitę & gẽa cuius: nõ gnõnis & quo. ¶ Per idez ad 4ᵐ dico. q; agens referr & relonẽ realem: q; per potentiã actiuam: q̃ est realis rel̃o: vt fundamentum actionis: a qua nõ differt nisi rõne. ¶ Per idẽ ad 5ᵐ patet solutio. põ enim referꝛ paternitate ad filiuꝫ quę est potẽtia gẽnitiua. sic agens referr ad patiẽs actionẽ: quę est potentia actiua: vtrũ vero fundamẽtũ & rel̃o sint vna res: alibi omittatur: nunc vo sufficit id supponere. ¶ Per idẽ ad 6ᵐ & 7ᵐ. ¶ Ad 8ᵐ p3 solo. actio enim ꝓ potentia est respectus in agẽte nõ in passo: ſꝫ ꝓ motu est in passo. ¶ Ad 9ᵐ dico. q; agens nõ mutatur mutatiõe sui: sed mutatione facta in passo: ꝺ enim ratio concludere de deo: nisi sic saluatur. ¶ Ad decimũ negatur maio: nam albus & nigrum sunt incõpossibilia: & tñ pñt intentiones illoꝝ in vno recipi: quę sunt effectus illoꝝ. hic enim regula tenet fortasse in aliquibꝰ absolutis: nõ aũt in respectiuis. Sic igitur p3 q; actio sumpta ꝓ potẽtia est in agente. sumpta ꝓ effectu est in passo. Dęc de motu.

H

De infinito Tex. 24.

¶ Quoniaꝫ vero scia naturalis circa magnitudines & mutũ atq; tẽpus versat: quozũ vnũquodq; aut infinitũ, aut finitũ necesse est esse: & finẽ oẽ: aut infinitum: aut finitus sit: vt affectio: aut punctũ. taliuꝫ enim fortasse nullus in altero ꝺbus esse necesse est: cõsentaneus sane erit eum qui de natura pertractat: de infinito sit vel ne: & si sit: quid nam sit contẽplari.

¶ Pactenus de motu: nũc de infinito agere ꝓponit ratiocinatur ad hoc ex eo: quia sciẽtia naꝫlis est de ei magnitudine: motu & tẽpore his accidit infinitudo & finitudo: mõ nõ vt qualitates: aut vt puncta considerentur.

restat vt definito z infinito agam⁹ an sit ꝑmo: deinceps quid naz sit. ¶ Auerroes aũt affert cãm cur qualitas z punctum nõ ꝑt esse infinitũ: qm̃ opponũtur quę nõ diuidunt verum z falsum de quolibet: nõ opꝛtet ũ vnũ sibi nõ cõpetat: vt alterum competat. veluti in ꝓpositio finitũz infinitũ nõ sunt oppoñta: quoꝝ alterũ de quolibꝫ ꝑdicari necesse sit: imo sunt oppoñta mediata: z iõ licet ꝓcum non sit finituz: non opꝛ vt sit infinitũ. Sed circa subꝫ circa quod sunt apta fieri bene necesse est alterum prędicari: vt qm̃ sunt apta fieri circa magnitudinẽ: motum: z tẽpus: ideo necesse est omnem magnitudinem: omnem motum: atqꝫ tempus finitũ: aut infinitum esse. Quo vero ad verba attinet Aristo. dixit omnibus competere finitũ z infinitũ: ꝓter affectionẽ: z punctũ: sed cur fecit hanc exceptionem: nõ apparet. Expositor ait esse factam: vt innuatur finitum z infinituz non esse metaphysicę considerationis. Vbi enim omnibus competeret: esset metaphysicę considerationis: fortasse hãc exceptionem fecit: quia cũ hęc scientia de motu z infinito agat: bat intelligere motum esse vniuersaliorẽ: cum etiã punctocõpetat z qualitatibus saltem per accidẽs. Sed hęc satis ꝓ modo.

Ter.25. ¶ Signum vero contemplationẽ rei huius cẽ huic scientię ꝓpriam est: ex eo: quia oẽs qui dignetalem philosophiaz tetigisse putantur: de ipso infinito sermonem fecerunt: atqꝫ ipsuz omnes tanquam principium quoddam rerum constituer ũt. Alij quidem per se non velut accidens alicui alteri: sed vti substantiam: quę est ipsum ens infinituz: quemadmodum pithagorei z ¶ Plato. verum pithagorei quidez ipsum sensibilibus in his constituunt: quando nec numerum separabilem faciant: facientes quoꝝ id quod extra celum est infinituz. ¶ Plato vero extra quidem celum neqꝫ corpus cẽ: neqꝫ ideas arbitrabatur: ꝓpterea qz nusquaz esse illas dixit. At infinituz tam ipsis in sensibus: qꝫ in illis esse contendit.

An ad metaphysicuz pertineat ꝑsiderare de finito.

¶ Ꝓpositа intentione: nũc argumẽto sumpto ab aliꝫ rẽ appꝛobat. Nã omnes qui hanc phĩę pãrẽ attigerũt semper aliquid de infinito dicere ꝑsueuerũt. Adiucentes illud tãqꝫ ꝓncipium quoddã rerũ. Et vt res ipsa ꝑspicuius pateat: hinc de ipso infinito ponẽs affert: primo. ea in quibus ¶ Plato z Pithagorei ꝓueniũt. deinceps ea in quibus differũt. Pithagorei igitur z Plato voluerunt infinitum esse quandã per se subꝫ z naturam: nõ veluti accidens alicui alteri inherens: sed vti substãtia: q̃ est ens ipsum volunt esse infinitũ. Vnã causaz habes (vt Auerroes z expositores aiunt.) qz cum ipsum infinituz sit verum ꝓncipium. ratio autem principij nõ accidentis: sed substãtię accõmodetur: iure ipsuz inter substãtias collocarunt. Est z alia causa: qz ponũt numeros z quantitates rerum substantias z principia. modo ratio infinitj quãto cõpetit. In his igitur conueniunt. differuntiunt autem primo: quia pitagorei non ponebant infinitũ extra sensilia. ¶ Plato vero illud concessit: qz posuit nõ tantum infinituz ipsum in rebus sensilibus sed intellectualibus. ¶ Scõo. qz Plato infinitũ non vult esse extra celuz: cũ nihil extra celũ ponat. Ideas. vero nec intra nec extra celum posuit: qz tũc essent corpora: z omnia sensilia ponit intra celum. pithagoras vo ponit infinitum extra cę

lum: quia posuit extra celum infinita sensilia. intra enim: quia cęli ambitus finitus est. Animaduersione dignum has duas differentias reduci in vnam: quia vt expositor inquit. hęc differentia est ꝑnes participationem infiniti. Themistius aute vult causaz huius differentię esse: qz pithagoras cũcta sensilia deriuata atqꝫ orta esse e enumero putat. Atqꝫ hinc sumpta occasiõe in numerum oia conferebat. z quia numerũ statuit infinitum extra celum in illis sensilibus: quę illic sint ꝓpterea infinitum nõ extra sensilia cõstituit: sed extra cę lum. secus aũt Plato: qui alioſyllogismo nihil extra celũ posuit. Dęc de prima differentia.

Ter.26. ¶ Et illi quidem par ipsum infinitum esse asseꝛunt. Hoc enim comꝓbendisum z ab impari ipso finitum rebus ipsis infinitudinẽ prębet.

¶ Secunda differentia. inter pithagoreos z Platonem (vt expositor placet.) sumit ex ꝑte radicis. z causę infinitudinis. Nam pithagorei poſuerũt vnam causam infinitudinis. vz. numerꝫ parem. Plato ex parte materię magnum z parvum: quatenus magnũ est cã infinitudinis per additionẽ. Paruũ vero causam infinitudinis ꝑ diminutionẽ in infinitũ. Circa hanc ꝺbiam. ꝓmo dat positionem pithagoreorum. z inquit. z illi gdẽ. vtpote pithagorei ipsum infinitum asserunt esse par. hęc est pithagoreorum positio. ¶ Probat autem hanc syllogismo z signo. Syllogismus quidem sic cõponitur. oẽ id qõ comꝓhendisum: z ab impari finitus rebus ipsis infinitudinẽ prębet est sua natura infiniti causa. numerus par comꝓhenditur z finitur ab impari. igitur est rebus cã infinitudinis. de ratione solam minorẽ explicat: cętera patent. ¶ Vbi debes scire. vt ex Themistio colligitur: q̃ numerus par est diuisilis in duo media: quę quidem diuisio est causa diuisionis corꝓoris in duo dimidia: z illa adhuc in alia dimidia: z sic in infinitum. quare infinitudo corꝓoris ea diuisione causatur: quę fit numeri paris per duo dimidia z cum vero numerus impar hac diuisione in duo non fit diuisilis: iure pithagoras pari dedit rationem infiniti. impari finiti: quatenus additus pari ipsum claudit: terminat z finit.

Sylls.

P

Declaratio syllj.

¶ Est autem rei huius signuz id quod accidit in numeris. Cum nãqꝫ circa vnum seoꝛsumqꝫ ponuntur noꝛmę: nunc alia semper fit species: tunc eadem.

Q

¶ Exemplum additionis circa vnum

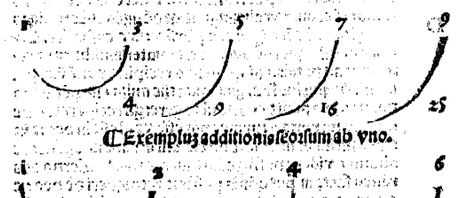

¶ Exemplum additionis seoꝛsum ab vno.

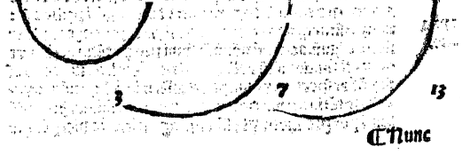

¶ Nunc

A ¶ Nũc ponit signuz: z sic cõponit. ois nũs q addit⁹ vni noꝛmatiz efficit eãdẽ spẽz cã ẽ finitudis: z q nõ facit eãdẽ spẽm cã ẽ infinitudis. Sz ipar noꝛmatiz addit⁹ vnitati efficit semp eãdẽ spẽz figurę. Dar nũs additus efficit semper aliã atqꝫ aliaz. igitur numerus impar cã est finitatis. par vo infinitatis. Ad hui⁹ rei intellm debes scire q q̃dã gnomonas greci multiplr sumãt: ꝫ (vt placet Theo) ipares nũeros q̃dãter uata noꝛma itelligit veluti. 1. 3. 5. 9. z cęteros ipares noꝛmatim collectos. z. nãqꝫ nũeri circa vnũ sumpti sp figurã ꝑficiũt q̃dratã. nã tria cũ vno ꝑfecta 4or facit: nũs aũt hic q̃ternarij q̃drat⁹ est: cũ duitas q̃ est illi⁹ vna ꝓ minima in se ducta q̃tuoz faciat. Rursus q̃tuoz cũ gnoꝛ ꝑfecta ſi. 9. q nũs est q̃dratus ex trinario ducto in se resultãs. rursus. 9. cũ spẽ faciũt. 16. q ex q̃tuoz ductis in se resultat: demũ. 16. cuz 9. sunt. 25. quę ex quinq; ductis in se resultat: z de cęteris: q̃ rõ docet numerꝫ iparẽ sp eãdẽ facẽ figurã circa vnuz: z ita ẽ radix finitudis: cũ nũqꝫ ex eat limites suę spẽi. nũs vo par nullã seruat noꝛmã: ꝫ spẽs multiplicat in infin⁹ cã additiõe noꝛmatiz: nã vnũ z duo sunt tria: q nũs triãgulus est. tria z q̃tuoz sunt. 7. q nũs est septangulus: septẽ z. 6. sunt. 13. z sic ꝑ parẽ numerꝫ multiplicare spẽs in infin⁹. Dicit solet apõ mathematicos q̃drat⁹ nũerus is q ex ductu resultat alicuius nũeri in se. vbi cã q̃tuoz ex ductu duoꝝ in se. z. 9. ex ductu triũ in se. inqt. est ãt rei huiꝰ signũ id qõ accidit in nũeris: cũ nãqꝫ circa vnũ seoꝛsumqꝫ ponunt noꝛmę siue pares siue impares: nũc alia semp fit spẽs: vt si noꝛmę additę sint pares. nũc eadem si noꝛmę additę sint impares. Dęc est scõa ratio.

An aliq̃ sit multitudo simplr infin⁹.

B

Ter.27. Expõ.

¶ Plato vero duo magnum. vz et parum.

C Interꝑtatio põnis Platonis et Pythagoꝛ. An magnũ z paruz vadant in infinitũ.

¶ Hũc narrat põnẽ Platonis ex ꝑte mãę. magnũ vt cãz ifiniti ꝑ additionẽ: z paruũ vt cãz infiniti in diminutiõe. hę sunt põnes nõ nãlij. ¶ Circa põnes has debes scire q ꝫ pythagoras z Plato ita loquebant: nõ tã ita sentiebant vt vba pura facie iacent: vti doctissimꝰ Simplicij vbiqꝫ exponit ꝫ Alexã. peripatheticj. Pythagoras nãqꝫ infinitudinẽ ipsaz ꝑ tribuit pn⁹: quę nos deũ appellam⁹: cũ quo Plato z catholici puniũt. dicẽtes deũ ee ẽtute z ꝑfectiõe infin⁹. hinc Plato magnũ vocat z puũ. magnũ gdẽ quo ad ẽtutẽ: cũ nihil sit illo maiꝰ. Paruũ vo: q: in cũcta ẽ q̃titlibet minimis: nihil q; illo sit minus. Pythagoras vo appellat ipꝫ infinitudinẽ ex cęlũ ꝫ ẽ in cęlo ñ ꝓtẽtã: neqꝫ clausaz: q cũ sit imẽsus atqꝫ infinit⁹: chaos z infinitudinẽ ex cęlũ ipꝫ fecit. ait tñ in sensilib⁹ otineri: ẽten⁹ ei⁹ po⁹ ſp reb⁹ ẽ adiũcta. Insup pitate nũeri infinitudinẽ nactũ ee: q: nihil efficit: quin restet adhuc aliqd efficiẽduz: nihilqꝫ agit nũero ꝓstitutuz: gn illi addi possit vnitas. Quare pꝫ oia ee soli deo tributa. essęq; vba ꝓsueta apõ ãtiq̃s: g numina occultare (q̃ãtũ poterãt) eni tebant. ne illoꝝ publi cationi in contẽptũ venirẽt vt auctor est Phyloxen⁹. possunt ẽt aliter interꝑtari: sed hactenus de his.

Dꝫa põ. nãlium.

D

¶ Alij vero vt naturales oẽs: semp aliã nãz quandã ex eis q̃ eẽnta nũcupant: supponũt: infinito ipsi cen aquã: aut aerem: aut mediũ bozum.

¶ Dacten⁹ de põne pythagoꝛ z Platõis. g theologicę loquuti sũt: nũc de põnib⁹ eoꝝ: g nãlr loquunt incipit ꝓtractare. ¶ Eoꝝ igit q nãlr loquunt: aly vnũ: aly pla rez nãlitz eẽnta z ꝑn⁹ posuerũt. Qui posuerũt vnũ eẽntuz: eoꝝdem sentiũt infinitudinẽ nõ ee reponẽdũ iter ꝑn⁹ rez: ꝫ ee accẽs ꝑn⁹: z ꝫ ingt. aly vo vt nãles oẽs veluti q sentiũt vnũ ee rerũ eẽntũ: semp aliã nãz q̃dã ex eis q̃ eẽnta nũcupant ipsi infinito. supponũt: ceu aquã: aut aerẽ: aut medium boꝝ. z ita nõ subam: neqꝫ ꝓncipiũ: sed accidens autumant.

¶ Eoꝝ vo q rez eẽnta finita cõstituũt: null⁹ infinitudinẽ fecit. Qui vo infinita statuerũt eẽnte: quẽ admodũ Anaxa. z Democrit⁹. Alius quidẽ ex similarib⁹: ali⁹ vo ex signis vt ex semine ta

ctione quadã ꝓtinuũ ipꝫ infinitũ ee inquit.

E

¶ Lepit põnes nãlũ enarrare: z ꝑ eoꝝ q vnũ rez eẽntũ faciũt: nũc vo põnes eoꝝ q plura eẽnta dicũt. Sũt aũt duę secte: nã aly finita eẽnta esse ꝓtẽdũt: q nõ mõ infin⁹ ipꝫ demũt e nũero ꝑn⁹: sed ẽt nec accũs ꝓncipys faciũt ipꝫ: q ãt infinita ꝑn⁹ volũt infinitũ ipꝫ iter ꝑn⁹ nõ reponũt: ꝫ ab illis ꝓncipys effectũ ac coꝝp⁹ qõdã cõponũt infin⁹: ꝫ nõ eodẽ mõ. differũ. n. ꝑ: q: Anaxa. ex silaribꝰ illõ ꝑficit. Democrit⁹ ex coꝝpusculis vti ex semine: q̃ dãt figuris. oẽs igit siue ꝑmisiue scõi: siue terty ꝑsentiũt infin⁹ ipꝫ nõ ee iter ꝑn⁹ reponẽdũ: iz ñ eodẽ mõ sentiãt.

2ª põ.

Que Aũ. cõ. 27.

¶ Debes scire vt Auer. innut eos q ponũt ꝑn⁹ infinita: ex ꝑte ꝓncipij voluisse infin⁹ ipꝫ nihil ee: qm̃ sunt magn⁹ singula finita. Sz q̃ten⁹ gregatiõe z tactu vnũ cõtinuũ ꝑficiũt: ipꝫ poti⁹ ex ꝑte effect⁹ ee voluerũt. illis. n. siue silarib⁹: siue coꝝpusculis infinitis vniuersiz infin⁹ cõficiũtur: q̃ñ sunt aliquãta z q̃lia vni certo dato: sed de his hactenus.

F

¶ Et ille q dẽ ꝓtęs quãlibet fuisse toti cõmixtam silr ꝓcedit argumẽto ꝙ qõlibꝫ ex quolz fieri videbat. hinc eni z resoes oliz silr fuisse dixisse vi. vt hãc carnẽ z hoc os z cętera id genꝰ. igr z cũcta atqꝫ simul qõlibet ꝓncipiũ. n. segregatiõis nõ solũ in vnoquoqꝫ est: sed etiã in ipso omni.

Ter.28.

¶ Auer. vult q sẽda dãa sit: q Anaxa. ꝓcedit infin⁹ i actu ꝓcessisse. Demo. ipꝫ sp ee z foze: q expõ mihi ꝫ placet: cũ nihil õ infin⁰ dicat Ar. Expositores sentiũt 2ªm dãaz cẽ: q Anaxa. ingt. silaria q eẽnta ponit rez mutuo ex se gñari: q: vidit qõlibꝫ fieri ex qlibꝫ. Demo. ait coꝝpuscula: nec ex scipsis: nec ex aliis ex ozir: qõ ꝓbat lr ꝙ sequẽti. Sz ppea nõ placet: q lr textꝰ nihil reꝰ meminit. ¶ Cr igit mihi q dãa sit lr. Nã Anaxa. vult oia fuisse vã cõmixtiõe in illo suo chaos cõmixta. cũ velit qlz ex qlibꝫ oziri: Demo. nõ cõmixta vã vnione: ꝫ gregatiõe q̃dã in vniuerso ꝓtineri. ingt. z illę gdẽ ꝓtẽ qlz fuisse toti illi cõmixtã: q̃ chaos siue migma vocat. silr ꝓcedit. z ꝙ sit ꝫ (vt mihi vi.) Dato ex ꝫ: q: vidit qlz fieri ex qlibꝫ. vti ꝑ disputatũ ẽ. Scõo. q: si i vnaquaqꝫ rem ta z in vniuerso rez mũdo. Mõ videm⁹ in aiali ꝑfuisse hãc carnẽ: illõ os: z oia fuisse cõmixta: q̃ ad esse aialis spectãt. igit in vniuerso. silr cũcta cõmixta ee oz: q̃ ad ipsius ꝑfectionẽ necia sunt. Dęc est expõ Anaxagoꝛę: z hę pernasiones.

Expõ. Auer. 2ª expõ.

¶ Etiã cũ id qõ sit: ex tali coꝝpoze fiat: oũmqꝫ sit gñatio: iz ñ silr opteat ẽt aliqõ ꝓncipiũ gnõnis ee atqꝫ id sit vnũ qõ ille mẽte nũcupat. Adens qz a ꝓncipio q̃dã opaꝰ cũ itellexit: oia ꝑfecto olim silr fuisse: monerigz aliqñ cępisse necesse est.

H

¶ Vr mihi, nũc 2º põnẽ Anaxagoꝛę alia rõne cõꝓbare: z vtilr enthimemate. cuiꝰ añs sit 4or sumptiões. Dzia q: oẽ qõ sit: ex tali coꝝpoze: qõ chaos appellat fiat. Scõa. q: oiuz sit gñatio: iz ñ silr Tertia. oz aliqõ ꝑn⁰ effectiuũ ee gñationis ꝑfecti chaos illõ: qõ gdẽ sit vnũ: z ꝑpetuũ: qõ ipse mẽte vocat. Quarta mẽs q̃z cito cępit itelligere: tã cito cępit agere. Extys sumptis sfert oia fuisse aliqũ insimul: z mẽte cępisse cũcta illa mouere atqꝫ segare: nec opꝰ alr rõnẽ hãc exponere: cũ põnes hę a me leuiter tractenf: ne libri gcq; diu nutũ hẽak: ẽt cũ eę põnes z rõnes ifructuoſe sint: z ñ ad rẽ.

Ter.29.

¶ Democritus vo z si nullũ ꝓmoꝝ coꝝpoꝝ ex alio fieri dicat: ꝓcedit tñ quoddã cõe coꝝpus oĩbus esse ꝓncipiũ magnitudine partiũ atqꝫ figuris differẽs. Vbi igit naturalibꝰ philosophis cõtemplatio hęc cõueniat: ex his ce patet.

Expõ.

¶ Nũc quę Democrit⁹ velit addit. hic eniz ꝓcedit ee q̃dã coꝝp⁹ cõe ꝓtinẽtia coꝝpuscula infinitũ: siue illõ sit mũdus: siue chaos: siue aliud qõuis: nõ tñ cũ Anaxagoza sentit qõlibet ꝓmoꝝ coꝝpoꝝ fieri ex quolibet: vt Anaxa. quodlibet

An poſsit ee eẽ corpus actu infin⁹.

I similariū ex quoꝝ. Propterea Anaxa. illud vnū siue chaos siue migma vere vnū ⁊ cōmixtū facit. Democrit⁹ nō vere: ḣ congregatione tm̄ ẏba trāslationib⁹ ipsis perspicua sunt.

Ter.30. ¶ Cū rōne aūt ⁊ ipsum constituūt principiū oēs. neq; enim frustra esse pōt ipsum: neq; alia sibi pter illā principij vis inesse. oē enim qđ est: aut principium est: aut ex principio: at ipsius infinitti nō est principium: nam eiusdē erit et iam finis.

¶ Auer. ⁊ expositor vult vt sit scōm: qđ é cōcedēdū si infi^m sit: ⁊ hęc expō nō dissonat pn^e textus: sed bn̄ fini: ppea itelligas sic. p̄terea ⁊ ingenitū ⁊ incorruptibile eē opz. sup. vt sit pn^m. ꝓpiā. ⁊ tūc ḣ est scōa rō ad pbādū q; si infi^m sit: opz eē pn^m. ⁊ cōponit rō sic. qđ nō gīāt: neq; corrūpit nō pt ẖe nisi rōnē pncipy. sed infi^m: neq; gīāri neq; corrūpi pōt: nā ⁊ qđ exorit ⁊ qđ corrūpit: finē ẖe necesse est. ppterea infert infiniti nō posse est p̄ncipiū aliq̄: sed si est: ipsuz ceterop̄ pncipiū esse vz. Et huic cōsonat hanc esse secundam rōnem.

¶ Amplius ⁊ ambire cūcta atq; oia gubernare: vt asserunt q̄: q p̄ter infinituz nullas alias faciunt causas. vti mētem aut concordiam.

¶ Dacten⁹ q; si infinitū sit: id oportet eē pn^m pbauit. nūc ẽt q̄. sequitur: si id sit: ⁊ sit pn^m adyeit. ⁊ ingt. Amplio. ⁊ ambire cūcta atq; oia gubernare. subaudi oz si id sit. ⁊ sit pn^m: quod pbat auctitate illoꝝ qui pter infi^m nullā aliā afferūt cāz. vt neq; mētē: neq; cōcordiā: neq; tale gd. ḣ tū pz: nā ex ea pte qua infinituz est: cūcta cōtinet: ⁊ occupat. ex ea vo pte q̄ pncipiū est: iura sortitur gubernatoris rerum.

¶ Insuper etiam ipsum esse diuinum: naz immortale est atq; indefectibile: veluti Anaximander atq; naturalium plurimi asserunt.

¶ Tertio si infi^m sit: pbat ipm oportē eē numē vt Anaxi. atq; nāliū plurimi sentūt. ⁊ ḣ ex eo: qz immortale est: atq; idefectibile. ¶ Ex ẏs colligi pōt plane q; si infi^m sit: id eē non pōt nisi ōs: qđ nr̄i catholici apte sentūt. nā deo p̄ rō pncipy cōpetit. Scōo rō immortalitat⁹ ⁊ eternitat⁹. Tertio iura gubernationis oēs sibi tribuūt: atq; ptinēdi viz: demū ⁊ 4° nemo dubitat ipz numē eē. q̄propter si infi^m sit: id deū eē cēsendū é. vetere cōcedūt añs. vz. infi^m eē: ⁊ ita clā p̄cedit ⁊ p̄ns. vz. deū eē infi^m. Arī. cōcedit p̄naz. vz. q; si infi^m sit: id oz eē deū. ẖ disputat de aīe an deꝝ ipz infi^m. ḣ é Arī. ⁊ vētex hucusq; pō. ¶ Sz hic q̄rūt vtrū si infi^m sit: oporteat ipz eē p̄n^m. Auer. ⁊ nonus expositor simplr nulla facta distinctione dixerūt q; si infi^m sit: oporteat eē p̄n^m. qđ qdē duab⁹ pfuasit Auer. rōnib⁹. Cū p̄: qz vbi infi^m sit effect⁹: erit aliđ infi^m qđ sit p̄n^m. ⁊ ita duo infinita. Cū qz nō pōt eē neq; ē cā extrinseca: nec intrinseca. Nouus vo expositor suasit. p̄: qz si infi^m eēt effect⁹: applẖederetur tādē ab intellu aliq̄. qz sine sit effect⁹ nāe: sine effect⁹ p^e intelligētię: tādē oz vt itelligat a p^a itelligētia: qz op⁹ nāe ē op⁹ intelligētię. Scōo. qz si eēt effect⁹: ẖeret virtutē pticipatā: ⁊ ita eēt diminutū. ¶ Sz vī hęc pō manca. qz infi^m pt capi p rōne ipsius: q̄ est q̄dā caretia finis ⁊ pncipy: ⁊ sic nec ẖ dabant. cāe nec causati. ⁊ pt capi p q̄titate ipsa. ⁊ et vt sic nō é p̄n^m. Propterea vult ẖ eē ẏa ifinito sumpto p suba: q̄ subycit dimēsioni infinitę. qđ pfuadet: qz tale infi^m nō pt ẖe p̄n^m: neq; magnitudis: neq; cāe: vt. pbat ipse ẏbis multis: q̄ vide. ¶ Sz hęc rōnes ēt Joānes est corrigēd⁹: nā vbi infinitū sumeret p suba sbta dimēsioni: ipsius eēt suba mālis. ⁊ sic ẖēt rōnē facta ab an cāe. Cāe qdē p rōnes dictas. causati vo p rōnē gīāis: qz ois suba subta dimēsioni é mālis: ⁊ ois talis eēt cōposita ex mā ⁊ fo^a ⁊ ita depēdēs. ppea rōnes Egidij ⁊ ille Auer. ⁊ Joānis si cō cludūt: dāt vnā ptē: ⁊ nr̄a rō dat aliā. ¶ Propter ẖ vī q; si eēt ipm infi^m: opz vt sit p̄n^m: nō p rōne infiniti sumptū neq; p dimēsione: neq; p suba subta dimēsioni: ẖ p suba simplr separata: nō eni eē pōt infi^m nisi in suba siue mā ⁊ dimensione. vt Plato ⁊ pythagoras volunt. mō suba separata eē nō pōt nisi cā: ⁊ p hāc rationē p̄z corruptio oīum. Sic igitur qz infi^m eē nō pōt. nisi sit suba separata: sit: vt si ipz sit: cā ⁊ p̄n^m sit. ⁊ ẖ est itētio Arī. ¶ Ulteri⁹ q̄ro vtrū si infi^m sit: ipz sit immortale. atq; incorruptibile: diminū: ⁊ oia gubernās: ptinēs cūcta. vī q; nō: qz vbi infi^m sit: ipz est q̄tū. ⁊ ita diuisibile: ⁊ p̄ns corruptibile. ¶ Ad qōnē nō p̄nt rūdere Auer. expositor nouꝰ ⁊ Joā. nā isti volūt Arī. eē loquutū de suba subta dimēsioni. mō suba q̄ subycit dimēsioni est suba mālis ⁊ corruptibilis: ⁊ nō gubernans: ẖ gubernata. ¶ Propterea dicamus p̄ter q; si infi^m eēt: (vt dctm est.) opz ipsuz eē suba: ⁊ septā: ⁊ intellz: ⁊ tūc segt vt sit immortale: ⁊ ingenitū: qz mā caret. diuinū: qz numē qđā vltra corpa ⁊ caduca cōstitutū. Huber uans cuncta. qz intellectus infinitus est: cōtinēs cūcta: qz pfectiōe infinitus. oia igitur ẖ verificātur: si tale infinitū est: qz nō pōt esse: nisi suba separata. vt Aristo. indicat.

¶ Esse aūt qui cquā infinitū ipsuz ex quinq; contēplantibus fides erit. Ex tēpore: nā ispz est infinitū.

¶ Ut diximus Arī. cōcedebat p̄naz. vz. si infi^m est opz illō eē p̄n^m: cūcta ptinēs: ⁊ gubernās: immortale: ac numē. antiq po nebāt añs. ⁊ ita cogebant ponere p̄ns. Arī. itaq; nūc de antecedente disputat: ⁊ arguit more dialectici p vtraq; parte. Primo. q; sit aliquid in rerū natura. ⁊ adycit loca quinq; primus ex tēpore ducitur: eo q̄ imensum: incōprehensibile ⁊ innumerabile videtur esse.

¶ Et ex magnitudinū diuisione: qua q̄dez in infinitū vtuntur etiam mathematici.

¶ Scōs ex diuisione continui: qua q̄dē vti pncipio vtuntur mathematici in infinitū. qō in sexto demonstrabitur.

¶ Preterea quia hoc modo solum generatio ⁊ corruptio nunquam deficiet: si infinitū illud sit: e quo per

N

p^a dubō An si infi^m eēt hęc rōnē pncipy.

O

Correptio 30.

Correptio.

Propa positio.

P

2^a dubō

Contra oēm rōnes.

Rūppa

Q

Ter.31.

M

K

p^a dubō

p^a rōsio Egi. hic. Cōsio.

ppa rō. Quę Aui. com. 30.

L

/quod nascitur... caue est vt habe ⁊ finez. et omnis corruptiōis est finis //

R

quo per ablationem res fiunt.

¶ Tertius ex perpetuitate gīationis: quę esse non posset: nisi aliqua moles infinita sit: e qua tanqz e fonte perenni oriretur qcquid inde per ablationē proficiscitur.

¶ Rursus quia finitū semper ad aliquid finit. quare nullus sit finis necesse est: si semper aliō ad aliud necessario finiatur.

¶ Quartus ex ipso corpore nexu ac serie: nam si semper corpus finitur ad corpus: oportet tādē infinitū ⁊ imensuz esse: aliter stādū eē ad corpus: qō in nullū desineret corpus: qō impoſe esse credebant. ¶ Auerroes aūt de rōnibus his inquit. oēs esse pbabiles: sed qz multa falsa pnt esse pbabilia ⁊ multa necessaria etiā. vt dz p̄ topic. ideo ait aliquas harū eē veras: aliquas falsas. ⁊ itez ve raruz aliqua est p se nota: aliqua nō. ⁊ ita vult q; rō accepta a tpe ipsa sola sit vera ⁊ p se nota: cui accidit: pbabilitas. ex pte opinātiuz. ¶ Oz aūt rō de tpe sit efficax: pfuadet Auer. dupl^r. Primo. qz cuz oē qđ gīatur: gīiet in tpe vel in mometo: si tp̄s gīaret: tūc esset eius gīatio in tpe vel mometo: si in tpe: ante tp̄s eēt tp̄s: si in mometo: qđ nūc dz: cū ipsum nūc ex sui diffinitione sit cōtinuatiuū p̄teriti cū futuro: tūc opz ét tp̄s pesse. ¶ Scōo. oē genitū ⁊ corruptibile ab vtroq; extremo claudit tpe: tp̄s nō pt tpe claudi. igitur nec gīari. ¶ Sz hę rōnes efficacia nō hūt: nisi supponēdo q̄ oē qđ incipit vel desinit eē: nō nisi gīatione ⁊ corruptione incipiat aut desinat. Tunc hūt ambę rōnes efficaciā. pma qdē: qz si tēp incipit: aut per se incipit: aut p accīs. si p se. igit ya gīatiōe. ⁊ p̄ns vt p̄us. si p accīs. aligd opz. vt incipiat p se. ⁊ ita vt supra aligd gīaf in nūc. ¶ Scōa vo p idē: quia siue tēpus per se: siue p accīs incęperit: semp opz claudi: aut p se: aut p accīs ex pte vtriusq; extremi a tempore. ¶ Procigit nō rōnes hę efficaces esse nt. Nos vo: qz tenem⁹ nō oē qđ incipit: p gīationē incipe. ẖ p simplicē emanationē: q̄z creationē vocāt: rōnes hę frivole fiūt. nā tp̄s icepisse dicimus p accīs ad mundi ⁊ cęli creationē: ppea nec ipz in nūc cępit nec in tpe: nec vt excedat oz. aligd. n. apō nos incipe pōt: nec in tpe: nec in instāti: sed bene de nouo p creationē. ⁊ ita plr⁹ ⁊ theologi ob dinersa principia diuersa inferūt. nōnulli blatterones hęc nō pcipiētes aliter soluūt. tu vo videre potes eoꝝ errras.

Que Auer. cō. 31.

B

Rōnes Auer. p tēpoze ppetuitate.

Quales rōnes Auer.

C

Quid theologi.

Ter. 32.

D

¶ Potissimū vo ex illoꝝ dubitatione. nā qz mens in cogitando nō desinit: sit vt numerus mathematicę magnitudines: ⁊ id qđ extra cęlū est: infinitū eē videatur. Qđ si id qđ extra cęlū est: infinitū sit etiaz corpus infinitū esse videt: atq; mundi. cuz enī magis in hac parte vacui. q̄z in illa: quare si alicubi sit magnitudo hęc: ⁊ vbiq; sit necesse ē. Preterea si sit vacuum atq; locus infinitus: etiam infinitum corpus esse necesse est: nam in perpetuis non differunt esse ⁊ posse

¶ Quintus locus sumit ex pte viriū cogitādi. ⁊ arguitur sic. mens in cogitādo numerū: magnitudinē: ⁊ iteruallū extra cęlū: nō deficit. igit hęc oia sunt infinita: ⁊ p̄ña: qz quicqd itelligi pōt: eē opz. si vt dz 4° meta. imaginationes verę sunt. Ultra. spatiuz extra cęlū est infinitū: igitur ⁊ mūdi erūt infiniti. vt democrit⁹ arguebat. ⁊ corpus erit infinitū. mūdi: qdē: qz nō vī rō cur magis hic noster mūdus sit in hac spaty pte collocatus: q̄z infiniti in ceteris infinitis; ⁊ ita si alicubi est: in oībus eē opz. corpus ve-

ro: qz cū vacuū illud sit locus capax ⁊ potens recipere infinitū corpo⁹: igitur de facto est receptū: qz in ppetuis non differt eē ⁊ posse. ¶ Querūt p̄ an in ppetuis esse ⁊ posse differt. ¶ Egidius nonus expositor simplr ꝓtulit vbū Arist. eē vep de eē sibili ⁊ posse ad illō esse p̄nuz subale. ¶ Joan. hnic positioni addēs pp argumenta q̄dā. ingt. p̄mo in ppetuis oino trāsmutationes ex ptibus nō differre eē ⁊ posse. Scōo ait in ppetuis trāsmutabilibus nō differre posse ⁊ eē: capiēdo posse respectu eē essentialis: e quo sumit nomen entis ⁊ subz: at respectu eē supadditi bū differt eē a posse. Verbi cā. posse eē ipsius māę nō differt ab eē illius: qz si mā pōt eē: mā est: ẖ posse recipe a. forma: differt ab eē: qz pōt recipe illā: ⁊ actu nō eē. ¶ Replicāt ẕ Joan. p̄mo: qz tp̄s futurū incipies a medio p̄sentis diei pōt eē: ⁊ tn̄ nō est. ⁊ tn̄ ipsum erit ppetuū. Scōo rōnalis aia est ppetua: ⁊ tn̄ nō segt. pōt aliq̄ aia eē vt illa Socra. generādi. igit est. ¶ Tertio. deus ⁊ intelligētię sol ⁊ luna sunt ppetua: ⁊ tn̄ nō sequitur. deus pōt facere crastinā revolutionē. igit nūc illa est. ¶ Propter hęc Auer. ppositionē Arist. intelligit q; pole in rebus ęternis: quas non ptinet tēpus est necessariū. at pole eē ⁊ nō eē est in individuis spēz: quę cōtinet tp̄s. Tūc ad ppositū cū extra cęlū nihil cōtinetur a tpe signato quouis extra cęlū: sequit pole est hoc esse. igit ne cio est hoc. Tūc cessant obiectiones: p̄ma quidē: qz tp̄s futurū ptinet a toto tpe: cū sit pars eī. ¶ Scōo ēt: qz saltez rōnalis aia sm gd ptinet a tpe: maxime sm Auer. g ⁊ rōnalez aiaz hẖe ptē ęternā: intellectuz. vz. ⁊ ptē genitā dyanoeā siue cogitatiuā: q̄ rōne illa sm ptē dyanoeticā e tpe continet. ¶ Tertia ēt demit. qz Arist. loquit non in posse actuo. sed in posse ad eē simplr: aut ad perfectionē receptibilē. hęc sunt quę dicerēt peripatheti. ¶ Sed ego dico. q; alr catholice est dōm: secus physice. catholice qdez dicerem in solo deo nō differre posse ⁊ eē: qz ipse solus est simplr independēs: ppterea si qđ in illo eē pole: cūi sit p̄ñs: aut ipm movere ſe: aut illō eēt frustra. Sil'r si ipse deus est pole eē: nec io ē: qz aut pole illud esse ⁊ est frustra: aut eēt aliqō prius: qđ ipsuz ꝺuceret de po^a ad actum: ceteri vo rebus citra primū esse ⁊ posse tā respectu eē simplr: q̄z respectu pfectiōis aduētię differt: qz oia citra primū sunt ptingētia: ⁊ nihil necessariuz ꝑter p̄mū. Physice vo dōm est: mō quo Auer. rūdit: nō. n. aliter dictat rō cōiuncta sensib⁹. hęc de qōne. ¶ Querunt scōo vtrū extra cęlū sit vacuuz: ẖ qđ hęc magis in 4° huius locū hēat: ⁊ in p̄mo de cęlo: tn̄ aliqua tāgem⁹: vt studiosis nostris scholaribus satisfaciamus. ¶ Stoici itaq; ⁊ oēs veteres fere receperūt problema ad ptē affirmatiuā asserētes extra cęlū vacuū ifinitū ac dimēsionē interminatā absq; sensili mā. physica q̄; q̄litate: quā pura corpoream ptē sepatā vocāt. Monent ēt p̄: qz cęlū oz eē in loco: ⁊ in nullo alio eē pt: nisi in vacuo. ¶ Scōo qz si quis esset in vltimo cęlo posset manū extēdere. ¶ Tertio. qz si duoꝝ contrariorꝝ vnuz est in nā: ⁊ alterū eē opz. mō plenū ⁊ vacuū sun ẕria: igr si plenū ē in rep nā: ēt vacuū erit. ¶ Quarto. vt in paruo mūdo: ita in magno: sed quus mūdus hẖ vacuū extra: qz cōponitur ex vacuo ⁊ pleno: ⁊ hẖ vacuū extra. igitur ⁊ magnus. his eni rōnibus Philoponus adhęsit stoicis: tāetsi habeat peripatheticus. ¶ Peripathetici vacuū refellūt tā extroꝛsuz: q̄z introꝛsuz: ad qđ Alexā. aphroꝺisius rōcinat' qz aut finitū extra cęlū est: aut infinitum: nō infinitū: qz nō maior ratio de vno q̄z de alio erit. nec infinitū: qz tūc: aut infiniti mundi: aut infinitū corpus: alr potētia illius frustra. ⁊ si in vna parte est hic mundus. igitur in qualibz: qz nō magis recipitur in vna parte q̄z

E

Ptia qō.

Ptia pō.

Replicę.

F

Alia solo q̄ Auer.

Scōa qō.

Pō stoicorum.

H

Pō pipateticorum.

I in alia: vt in textu dicebatur. hȝ rones Aristo. z Alexan. (vt mihi videtur) demonstrant: dicerẽt stoici extra cȝ uz esse vacuũ infinitum: nec tñ illius potentia recepti ua corporis locati est frustra: qz aliqua illius pars cor pus possidet: esset enim frustra. si nec ẽt fit: nec aliquid sui attingeret finem. ¶Amplius non sequuntur mun di infinitj: naȝ hic noster mũdus possessus est ab hac va cui parte: qz opifex sic constituit, sic vero constituit: ga sic eẽ melius concepit. z dic statur. Utrum, vero sint ra tiones alię cõtra vacuũ istud: in lib. 10 de cęlo dicemus: nunc vo sat sit demonstrasse locum. rones vero stoicoꝝ frivolę sunt. ¶Ad primã respondebimus quarto huius cõm. 43. z 45. ibi. n. Auer. vult cęlum per centrum loca ri. Themistius per partes. ¶Ad secundũ, Alexã. asserit casum esse impossem: qz cęlũ est ęternũ nõ penetrabile. Sed dices saltez est possibile ad imaginationez, modo ex possibili ẽt imaginationẽ nihiłȝ sequitur impossibile ẽt imaginationẽ: dicerẽt Alexan. etiã vacuuȝ esse pos sibile ad imaginationem. vt videbitur 4o huius. ¶Ad tertium dico, qꝺ illa auctoritas est intelligenda in oppo sitis contrarys, nõ autẽ positivis: qualiter plenuȝ z va cuũ opponunt. ¶Ad 4um pz solutio, primo: quia nec ex tra: nec intra mundus parvus habet vacuum. Secun do: quia mundus parvus est corpus rectum. ideo opor tet vt locetur per extrinsecus corpus: at cęlũ est rotun dum z corpus perfectũ: ideo magis locatur per contẽ tum. hęc pro nunc satis: nã in lib. 10 de cęlo: multa dicta sunt, z dicemus: cum rescribemus.

Tex.33. ¶Contemplatio itaqȝ infiniti ꝺubitationem habet, nam tam ponentibus ipsum esse: qȝ nõ esse: impossibilia multa sequuntur. ¶Pręterea vtrꝺ nam sit modo vtrum vt substantia: aut vt accidens alteri inherens per se: an neutro modo: verum quamuis infinitum sit: aut mul titudine infinita sint: maxime tamen ad natu ralem philosophum attinet cõsiderare: an sit sensilis magnitudo infinita.

¶Expositores credere videnꝫ Arist. arguere ad partez oppositam qõnis: quibus favet particula aduersativa autem: q̃ est greę Αε. Auer. vult qꝺ Aristo. quasi compa ret questionẽ hanc: z velit pertractationem de infinito esse maximam. sed hę nõ cõsonãt verbis nec sensui grę co: particulam enim illã multifariã capit Arist. z in pro posito magis vim hz illatiuam: pptereą vȝ mihi Aristo. concludere questionẽ: z ingt contemplatio itaqȝ infiniti ꝺubitationem habet. primo: qz p vtraqȝ pte habet im possibilia. Secũdo: quia sive sit vt substãtia sive vt acciꝺens hz qõnem: z impossibilia, tamẽ ait, verũ qꝺ infinitum sit: aut infinita sint multitudine: sive nõ sint: ma xime tamen ad naturalem philosophũ attinet conside rare an sit sensilis magnitudo infinita. Hęc sunt pro blematis introductione.

Tex.34. ¶Primũ igitur ꝺeterminandũ: quot modis ꝺicitur infinitum. vno itaqȝ modo ꝺicitur: id quod impossibile est pertransiri ex eo: qz non est aptuȝ pertransiri: perinde vt vox inuisilis. Alio modo id quod transitionem habet incõ sutilem: aut quod vix: aut aptum est quidem habere: non habet tamen transitionem vel fi nem. ¶Pręterea infinituȝ omne: aut appositio ne: aut ꝺivisione: aut vtrisqȝ est.

¶Anteqꝫ questionẽ Aristo. ꝺeterminet: ꝺistinguit nomi na. nam ex ignorantia terminorꝫ ꝺefacili paralogizam vt in elenchis ꝺõ. infinitũ ita qꝫ nomen est primatiuuȝ vt inuisile: inauditile z id genus. quemadmoꝺũ igitur inui sile potest vno modo sumi pro eo quod nõ est aptuȝ vi ꝺeri: ceu vox: quę non est de genere visilium. alio modo quod male ꝺicitur: sive quia ꝺicitur pravę: sive quia a remotis. Tertio mõ: quia aptuȝ viꝺeri: sed nõ viꝺetur: vt quod omnino in tenebris. simili ꝺivisione infinitum vno modo ꝺicitur id quod impossibile est pertransiri: ex eo: quia non est aptum pertransiri. vt punctũ z qua litas infinita ꝺicuntur: perinde vt vox inuisilis ꝺicitur. alio modo id quod transitionez hz inconsutilem: quod quiꝺem ꝺupliciter contingit: aut qꝺ vix: vt labirintus: aut pelagi altitudo, aut quod aptum est qꝺem hãe: non habet tamen transiationem vel finem: vt cum iter lon ginsculũ ꝺicimus esse infinitũ. Tertio modo infinitũ ꝺi citur oẽ: aut appõne vt numerus: aut ꝺivisione vt ma gnitudo: aut vtrisqꝫ vt tempus. ¶Hęc de noie. Auer. autem z Themistius non subꝺiuidentes: fecerunt hanc ꝺivisionem quinquimẽbrez: vt vult Auer. tertiũ z quar tum modum esse transumptive ꝺictum.

Tex.35. ¶Separatum igitur infinitum ab sensilibus eẽ non potest: qꝺ quiꝺem ipsuȝ sit infinituȝ. si enĩ infinitum ipsum neqȝ magnituꝺo sit: neqȝ mul titudo: sed substantia: z non accidens: inꝺiui sibile erit. nam ꝺivisibile: aut magnitudo: aut multitudo est. qꝺ si inꝺivisibile sit: infinitũ nõ erit: nisi velut vox inuisilis: quod quiꝺez neqȝ sic ꝺicunt affirmantes infinitum esse neqȝ nos sic ꝺubitamus: sed ꝺe eo quod impertransi bile est. ¶Si vero per accidens infinitum sit: non erit vtiqȝ ipsum elementum rerũ quatenꝰ infinitum: quę admoꝺuȝ nec inuisibile loqui tionis: z tamen vox est inuisilis.

Tex.36. ¶His ita expositis: pscquitur ꝺe qõne. z pꝫ pbat qꝺ infm esse nõ potens sepatuȝ quale pythagorici cõstituerũt: z arguit pꝫ sylo ꝺivisuo: qz aut tale sepatũ est magnitudo vel multitudo: aut p accns infinitũ. non est magnitudo: neqȝ multitudo qȝ subꝺa z non accns. igit est inꝺivisibile. z ita si ꝺicex infinitũ: erit velut vox inuisilis: z pũctũ infini tum: qꝫ ꝺe neqȝ ipsi ꝺicũt: neqȝ nos ꝺisputamus: hȝ po tius qõ nostra est ꝺe eo infinito: qꝫ intrãsibile est. Si vo ꝺicaꝫ qꝺ tale sepatũ est subꝺa p se: z quãta ac infinita p accns igit ipȝ vt sic, non erit rerũ sive elntũ sive pn̄m. nã nullũ accns ẽ p se pn̄m subꝺaȝ: nisi p accns: z ꝺispositiuũ: z nõ ẽtenus tale: quẽadmoꝺũ nec inuisibile vtpote vox quę inuisibilis est: ẽtenus inuisile est elemẽtũ loquutio nis: tã etsi vox quę est loquutioĩs elntuȝ sit inuisilis: qm̃ nõ vt inuisile est elntuȝ loquutionis: sed vt vox: sic subꝺa illa erit: p se pn̄m rez: quatenus subꝺa. z nõ quatenus: in finita: cũ infinitudo sit illi accidens.

¶Pręterea quo naȝ modo potest aliquid eẽ ipsum infinitum: si quiꝺem neqȝ magnituꝺo: neqȝ numerus: quoꝝ infinitum ipsuȝ est af fectio quędam: esse potest.

¶Secundo arguit. minus põt passio sive affectio etiam separata: qꝫ subiectum: sed magnitudo z numerus quo rum infinitum est passio: nõ põt esse separata. igit neqȝ infinitũ. Aristo. autẽ procedit interrogatorie more ꝺia lectici; vt ꝺicitur in Topicis.

¶Manifestum

A Tex.37. ¶Manifestum etiam est infinitũ esse nõ posse vt actu ens: z vt substãtia: atqꝫ rez pncipiũ. nã quicquiꝺ ipsius accepis infinitũ erit: si pti bile sit. si enĩ substãtia sit: z non in subiecto: in finiti ratio z ipsum infinitum est iꝺem.

¶Pactenus cõfutavit pythagoreos. nunc refellit Pla tonis positionẽ. hic enim concessit infinitum: sed vo luit ipsuȝ esse sepatuȝ simplr a sensilibus tãqꝫ actu ens: subꝺaȝ: z rerũ pncipiuȝ: vt mens aia atqꝫ intellectus est: z ad huius positionis confutationẽ supponit in separatis a mã qꝺquiꝺ illius acceperis: si habeat ptes einsꝺẽ rõnis z nois est cũ toto: z hoc pbatur per hoc: qz in separatis a mã rõ rei z ipsa res est iꝺẽ. circa hãc supponez sic pceꝺit: qz pma ponit positionẽ: qꝫ intenꝺit refellere. z ingt. manifestũ etiã est infinitũ esse nõ posse: vt actu ens. z vt substãtia: atqꝫ rerũ pncipium. veluti animus: mens: z z iꝺea. vt ponit Plato. hic. n. infinituꝺinẽ ab oibus sen silibus abiectã ponit: pythagoras sepatã: sed in sensili bus collocataȝ: vt ꝺiximus. hęc est positio. ꝺeinꝺe simit suppositionem. z inquit. naȝ quicquiꝺ ipsius acceperis: infinitum erit: si ptibile sit hęc est suppositio: quam pro bat ꝺicens. si. n. subꝺa sit. z nõ in subiecto: infiniti rõ. z ipm infinitũ iꝺẽ est: qz in abstractis a mã iꝺez est esse. z iꝺ cui us est esse. hęc est suppositionis ratio.

B An possit aliqꝫ ꝺici infinitum ꝑ quãcũqꝫ po̅m aliꝫ magnitudi nẽ aut ꝺbaz vel qlitatẽ esse actu infinita.

¶Quare aut est inꝺivisibile: aut in infinita ꝺi visibile. nõ ꝺivisibile: qz fieri nõ põt vt multa infinita rone eaꝺẽ sint. nã quẽaꝺmoꝺuȝ aeris pars est aer: sic z infiniti pars infinitũ. qꝺ est: si substãtia sit atqꝫ pncipium. Impers igiẽ est atqꝫ inꝺivisibile: ẽ ipse est vt tale qꝺ est actu ens sit infinitũ: qꝺ quãtuȝ qꝺ eẽ necesse est.

C ¶Hac suppositione sumpta: arguit sic. si subꝺa sepata est infinita: aut est ꝺivisibilis: aut inꝺivisibilis: non ꝺivisibilis: quia tũc plura infinita actu essent in rerũ rone. nam per suppositionẽ quęlibet pars rei sepatę est einsꝺẽ rõnis cuȝ toto. Neqȝ inꝺivisibile: qz tũc nõ erit ẽtũ: z per cõsequẽs nõ põt esse infinitũ: quo vo ad verba attinet o. z one illam. non ꝺivisibile: supplenꝺ: qz gręca series illã. exposcit: reliqua sensui z verbis clarissima sunt. Junio res ob malas translationes multa fabulãtur: z enitun tur exponere qꝺ nõ ꝺicit Arist, z quoꝺ ꝺicit: pręmittunt. ¶Propterea objcitur: qz ꝺies est pars tpis infiniti: z tñ non est infinitꝰ. Sꝺo ꝺubitant: qz nõ viꝺet ve rum in subꝺa iꝺẽ esse rez ipsaȝ z quiꝺꝺitatẽ: qz vt ꝺi citur, 3o ꝺe anima in subꝺa aliuꝺ est magnitudo z magni tuꝺinis esse. ¶Sed istę ꝺubitationes non sunt ad pro positum. prima quiꝺẽ non: qz Arist. loquitur ꝺe infinito separato: in illo. n. gcquiꝺ acceperis vnaȝ habet ratio nem cũ toto. nõ ꝺies z id genus sunt accidentia mãlia: z non ad propositum. Secunda minime: quia loquit nõ in subꝺa pręꝺicamentali: sed separata: in qua esse hoc est ratio. z res iꝺest indiviꝺuũ iꝺem est: quoꝺ quo moꝺo cõtingat: in lib. 20 de anima ꝺiximus.

D Tex.38. ¶Per accidẽs igiẽ id infinitũ erit: qꝺ si sic sit: ꝺictũ iam est anteꝫ nõ posse ipsum pncipiuȝ ꝺici: sed illꝺ cui accidit ceu aerẽ aut par: q̃re absurꝺe proferunt: qui tale id eẽ arbitrantur: vt pythagorei ꝺicunt. Simul enĩ infinitũ ipm subꝺa faciunt: z partiuntur.

Expõ. ¶Refellit vnã rnsionẽ: po sset. n. ꝺici qꝺ subꝺa est in-

finitum: quatenus sibi accidit infinitudo: qz magnitudo: aut numerus accidit sibi. Contra objcit. primo: qz tũc infinitum non erit per se pncipiũ: cum nullũ accidẽs sit subꝺa pncipiũ: sed p accns rõne eius cui accidit cõ tra eos. Sꝺo: qz tũc hęc positio Platonis concideret cum illa pythagoricorũ. illi. n. subꝺas rerũ ponunt nume ros z magnituꝺines. z ita ipsi facient simul infinitũ ipsuȝ subꝺa. z partiunt ipsuȝ: qꝺ absurꝺum videtur.

Tex.39. ¶Verũ, hęc quiꝺez fortan inquisitio vniver salis est magis: vtrũ. vȝ. eẽ possit infinitũ z in mathematicis z intellectilibꝰ? z in bis quę nul laȝ prorsus habent magitudinẽ, nos autẽ si sit in sensilibus: z bis ꝺe quibus ꝺoctrinam faci mus: hoc est vtrũ in bis sit vel ne infinitũ cor pus quę auctione ꝺficiscuntur per sensum.

Expõ. ¶Excusat se nũc Aristo. z eligit gõnẽ pprium huic libro: z quę ꝺicit: sunt manifesta per se. ¶Ex tjs habes Aristo. abstulisse infinituꝺinẽ ghiativi a toto gẽe sepatoꝝ. z, p pterea nõ peripathetice sentiunt qui ꝺeũ asserũt infini tuȝ esse. ¶Propterea qꝺ auctionẽ ꝺignũ vt in codicil lo ꝺe infinitate primi ꝺiximus: theologũ z peripathe ticuȝ nõ posse ꝺuenire hac in qõne: peripathetici. n. ẽstitatez ꝺupliceꝫ antumant. molis: quę pꝺicamentaria est iuxta quã res longa lata z alta: aut bina aut terna z id genus ꝺõ. Alteram vigoris: inxta qꝫ vna res põt agere aut pati. has ẽt theologus concedit: verum theologus ẽstitatẽ vigoris mensurat: aut ꝺescribit ab eo in quoꝺ aut agit: aut põt agere: peripathetici ab eo in qꝺ agit. si quiꝺem quicquiꝺ ꝺeus posset agere: egit. ¶Hinc theolo gus asserere cogitur ꝺeũ eẽ infinitum vigoze: qz motuȝ aliquãte velocẽ efficere pt: z nõ tñ gn velociorẽ in infi nitũ. z pptereą ꝺicit ꝺeum eẽ talẽ. Peripatheticus ve ro qz tenet ꝺeũ nõ posse velociorẽ motuȝ facere motu cęli: cõcluꝺit illum esse finitũ vigore. rationes aũt quas Arist. aꝺversus pythagoreos. z Platonẽ fecit: oẽs remo nent infinituꝺinem a separatis: quę est affectio ẽstitatis pꝺicamẽtariq: eã vero quę est ẽstitatis vigoris tollere nõ vꝫ ex his rõnibus. verum ꝺe his latius in codicillo: z forta sse in octauo huius. Auer. autem ait. qꝺ si antiqui vellent infinituꝺinem esse accidens per se separatę sub stãtię: veluti sunt qualitates primę elementis: procul ꝺubio possent sustinere infinituꝺinẽ eẽ esse pncipiũ: ve luti primę qualitates sunt. z ita vult qꝺ ratio Aristo. nõ valeat: nisi tenẽꝺo infinitum esse accidẽs per accidens.

¶Sed pace Auer. hęc ꝺefensio nulla est: quia sive sit accidens per se: sive per accidens: nũquã põt esse pn̄ cipium per se: sed solum: aut instrumentarium: aut ꝺispo sitorium. modo veteres infinituꝺinem constituerunt vt pn̄cipale z per se pncipiũ: iõ rõ Arist. eẽ efficax aꝺ homines. ¶Ulterius sumit Auer. cõmen. 39. infinitum tri fariã ꝺici: aut in rebus intellectilibus. z hoc est meta physicum: aut in rebus sensilibus: z hoc est physicum: aut in rebus mathematicis z medys: z hoc est mathe maticum z mediũ. recte igitur Aristo. applicat confide rationem aꝺ res sensiles: qz hęc est ppria physico. pre termittit vniversalem ꝺe infinito cõtemplationem: z quia transcendit limites nostrę ꝺeliberationis. Hęc ex cõmẽ to colligi possunt fructuosa.

Tex.40. ¶Ex ꝺs igiẽ logicę cõsideratis videbiꝫ vtiqꝫ ipsuȝ nõ esse. Si naȝ ratio corporis est super ficie terminatũ esse: neqȝ intellectile: neqȝ sensi le vllum corpus erit infinitum.

I Syllogis⁹ Auer.

¶ Nunc de intento exequitur. primo p rones cões: que logice dicuntur. ꝑpter rones postea dicendas: z textus apud Auer. resoluit in syll'os sic. oē corpus qđ cōtinet ab vna superficie aut pluribus est finitū. oē corpus continetur vna aut pluribus superficiebus. ergo oē corpꝰ est finitū. minor ꝓsyllogizatur sic. oē rotundū aut nō rotundū corpꝰ vna vel pluribus cōtinetur superficiebꝰ. rotundum quidez vna non rotundum aut nō rotundū. igitur oē corpus est vna aut pluribus superficiebꝰ ꝓtētis: que erat minor. De rone solā minoris ꝑncipalis syll'i tāgit dicēs. si nāq; rō corporis est superficie terminatū eē: neq; intellectile neq; sensile vllū corpus erit infinitū. Quo vero ad verba attinet rones hꝰ dicunt logice: aut q̄ sunt p eōia pluribꝰ sciētijs. nā corpus hic cōiter accipit: vt cōe intellectili: sensili: z medio corporī. aut q̄ rones hꝰ sunt ꝓbabiles: qñ oē corpus siue rotundū siue rectū siue cuiuslibet figurę eē terminatū est necessariū: sed q̄ oē corpus sit talez est verū: sed nō per se notū. aduersarius enim dicere pōt eē aliqđ corpus: vt infinitū: cuius nulla est figura.

K

Tex. 41. ¶ At ꝙ neq; numerus ita vt separatus z infinitus. numerus. enī oīs aut id qđ numerū hz: numerabile est. Si igit numerabile numerari pōt: ⁊ pter transiri poterit infinitum.

¶ Idem syllogizat in quātitate discreta. Et p̄ ꝙponit cōclusionē: dicēs: neq; numerus ita vt separatus z infinitus eē pōt. z dixit ita vt separatus: q̄ oīs numerus siue in ipsis vnitatibus fuerit: z sic est separatus. siue in ipsis rebus hominibus: equis: bobus cōstitutus: z sic est coniunctus. est igit ꝑ. q̄ nullus numerus est infinitus: siue sit separatus siue coniunctus. deinde sumit vnā suppōnē. vz. q̄ oīa numerus z oē numerū hñs est numerabile: z ecōtra. oē numerabile z numerꝰ hñs est numerus. ¶ Tunc syllogizat sic ꝙ impoſe. oīs numerus numerari potest. aliquod infinitū est numerus. igitur aliqđ infinitū numerari pōt. cōclusio est ipoſis: z nō ꝓpter maiorez. igitur ꝓpter minorē. z ita eius ꝑdictoriū est verū. nullū infinitū est numerus. z per ꝓns sequitur nullū numerꝰ eē infinitū ꝑ cōuersione in terminis. Inqt. si igit numerabile siue numerus oīs numerari pōt: tunc ſubintellecta minori infert: etiā ptransiri pōt infinitū: z tūc arguas vt ꝓius: hęc ēt rō est logica. aut q̄ ex cōibus pluribus scientijs z vt dic Auer. nā hęc ꝓpositio. oīs numerus est numerabilis. z oē numerabile in potētia pōt esse in actu. est cōis pluribus scientijs: vt mathematicę z ꝓbicę. aut q̄ hęc ꝓpō. nō est vera: nisi de numero quo aia numerat: z nō ꝓ rebus numeratis: vel numerabilibꝰ: vel distinctis: vt sint partes alicuius ptinui. ¶ Expositor aūt asserit vtraq; esse dialecticas z nō demōstratiuas. Primā quidem dialectica est: quia cōcedēs corpus infinitū: nō concederet de rone corporis terminari superficie. Secūa vo q̄ qui multitudinē poneret infinitā: nō diceret eā eē numerū: vel numerū hñe: q̄ numerus addit sup multitudinē rones mēsurationis. est. n. numerus multitudo mēsurata p vnū: vt oz in. x. meta. Mihi aūt placet hęc moderatio.

L Syllus.

M

Tex. 42 ¶ Physice vo magis considerantibꝰ ex his neq; en ī cōpositū: neq; simplex eē pōt. cōpositū q̄dē igitur corpus nullū est infinitū. si enīta multitudine finita sint: necesse est enī plura eē equaria; cōtraria ipsa semper: ⁊ non vnuz ipsorum infinitum esse.

¶ Hactenus logicenūc physice z hoc ꝓponit physice vero magis cōsiderātibus ex ꝙ patebit. Alia duerſione dignū q̄ Arist. rē hāc disputat hic: z 3° cęli. hic quidē supponēdo nō eē aliud corpus ꝑter quatuor elemēta. nam opinio antiquorum erat q̄ cęlū esset de natura quatuor el'ntorū. syllogizat ac si nō sit aliud corpus ꝑter elementa. cōsiſtit. n. ꝓcedere ex cōibus opinibus: añq; ꝓpria inuestigauerit. ¶ Scđo supponit el'nta esse numero finita. Ju° vero de cęlo postq̄ in ꝑmo de cęlo demōſtrauit cęlum esse alterius nāę ab el'ntis. z in lib° 2° de gñatione: q̄ non sint nisi quatuor el'nta: nō ex suppōne: sed simpliciter demōſtrat nullū esse corpus infinitū. Et hęc est cā replicationis ꝓblematis in 3° illo de cęlo. Quare in his rōnibus petit Arist. tāq; posterius declarāda el'nta nō esse infinita. vt dicetur in secundo de gñatione. z nullus esse corpꝰ ꝑter elementaria. Syllus igit apud Themistiū est hypotheticus diuisiuus sic. si sit corpus aliqđ infinitū aut cōpositū siue mixtū: aut simplex id erit. tria igitur facit apud Themistiū: q̄ primo. ꝓbat q̄ nō mixtus: deinde remouet cauillum: tertio q̄ neq; simplex. Qz q̄dē igitur nō mixtū: syllogizat sic. si est mixtū aut ex oibꝰ el'ntis: aut ꝑ pluribus: aut vno. ꝓbat ꝑmo q̄ non ex vno: q̄ oē corpus nāle ingenitam atq; insitā quādā vim hz in se vt vel calliditatē aut frigiditatē: aut humiditatez aut siccitatē: quare nō pōt esse infinitus: qa sua vis. erit ēt infinita. z ita cętera miscibilia destruet. Inquit. Neq; enim cōpositū: neq; simplex eē pōt: cōpositū quidez igitur corpus nullus est infinitū. si el'nta multitudine finita sint: vt supponēdū est: z q̄ñ miscibilia debent eē plura: inqt. necesse est. n. ꝓa esse ad hoc vt sit mixtio: z quariq; ꝑia ipsa semper: z nō vnū ipsorū infinitū esse: q̄ sic nō mixtio. ꝛ destructio esset non igitur pōt corpus mixtuz esse infinitum rone vnius elementi infiniti.

O

¶ Nam si ignis quidē sit finitus z aer ꝙ infinitus. ꝛ. ꝙ vnius corporis potentia minor sit illa alterius: atq; pars ignis equalem aeris ptē v⁹ experet: nō exuperatio illa numerū habeat aliquē infinitū nimirū corpus perspicuū est exuperare finitum atq; corrumpere. Tex. 43. P

¶ In trāslatione hac nihil adiecimus: nihilq; abstulimus: nisi q̄ ozones male in latinū sonātes ꝓposteras fecimus: vt sensus clarior eēt. vñ g barbaris afficeret trāslationibus: vtatur nostra. ꝓ explicatione vera Aristotę. Aristoteles igit remouet cauillū. vt paraphrizat doctꝰ Themistius. dicet. n. quispiā. corpus infinitū eē: ꝛ minor potētia constitutū q̄ finitū. nā z si magnitudo aeris exuperare magnitudinē ignis dicatur: vis tū corporis minoris pollētior. a tq; amplior sit q̄ maioris: soluitur hęc recte dici tunc: cū vtrūq; corpꝰ finē hēat z terminū aliquē. i. cum vtrūq; finituz sit. Quū vero alterum fine careat: alterū nō caret: rō nulla est: z ita lz aer ille: g maior est igne: imbecillior sit igne: si tū per adiectionez magnitudinis quātūlibet auctus fuerit: erit aliquādo potestate equalis igni: eo q̄ poterit maiorē ēt affeg si augeatur idētidem. Quare si in infinitum crescet: etiā in infinitum ignē excelleret: z ita cauillus nullus est. verba patent translationibus ipsis.

Q

¶ Nec vnū quodq; infinitū esse pōt. nā corpus quidem est qđ omni ex parte dimensionez hz. infinitum autem indeterminate extensum est: infinitum ꝓfecto corpus per oēm erit dimensionem in infinitum dimensum. Expō.

¶ Probauit mixtū nō posse eē infinitum ꝓpterea: q̄ sic ex vno elemēto infinito: z soluit cauillū: nūc ꝓbat q̄ mixtum

A

xtum eē nō pōt infinitū: q̄ oīa vel plura el'nta eius sunt infinita: z hoc ꝓponit dicens nec vnūqđ q; el'ntorū: vel plura illoruz infinitū esse pōt. ꝓbat hoc enthimematice assūmēs in ante duo z inquit. nā corpus qdes est: qđ oī ex parte dimēſionē: hz vt lōgitudinē: latitudinē: z altitudinez. hoc est principiū. Infinitum aūt est extēſuz indeterminate. hoc est sine termino z fine. hoc est 2ᵐ. Ex his infert ꝑnez: z ingt. Infinitū ꝓfecto corpus per oēm erit dimēſionē in infinitū dimensuz: tūc suppōneda est rō: q̄. vz. nō patit secū aliō in mixto: z ita nec oīa nec plura eē pōt infinita. nullū igitur mixtū eē pōt infinitū. ¶ Sz dubitare solent vñ teneat ꝓia hęc Aristo. ex illis duabus sumptionibus. ¶ Auerro. supplet q̄ vnā regulam cōem. vz. q̄ qñ aliquid fuerit cōpositū ex duobus: necesse est vt definitio illius cōpositi sit cōposita ex definitionibus illoꝝ duorum. verbi cā. qñ q̄ definitio: corpus est illud quod expāditur ad oēs ptes: z definitio ifiniti est illud qđ nō hz finē. Ex his sequitur q̄ corpus infinitū extēdat sm oēs partes in infinitū. z vult p partes sex diās positionis: vt sursum z deorsuz. p longitudine: ante z retro. p altitudine: dextrū z sinistrū. p latitudine. ¶ Addit Auer. vltra rōnē Aristo. aliā: z inquit. Et si nos ponerimus infinituz esse in quadā ꝑte siue: z quadā nō: tūc vnū infinitū eē posset maius altero. nā posset addi sibi ex ea parte qua finitū est aliud corpus contiguū: z tūc cōgregatuz ex ambobus erit maius quouis illoꝝ: z ita ꝓpositum. ¶ Recētiores disputant ꝑ Auer. an rones hꝰ duę valeant: z brevibus solūt illas. ꝓmā quidē co: q̄ definitio cōpositi erit: corpus infinitū est corpus sine fine habēs tres dimēſiones. Nā ex eo q̄ corpus hz tres dimēſiones ex eo q̄ infinitū est sine fine: nō hēat q̄ dimēſiones infinitas: ꝛ est corpus sine fine: z habēs treis dimēſiones. Secūda vo: q̄ nihil ꝓhibet infinituz excedi ex ea ꝑte q̄ finitum est. Contra hos sunt multę captiunculę: quę non sunt dignę recitatione. ¶ Verū ꝓ defensione Aristote. Auer. sumēdū est infinitum quoties additur alicui: reddere illud infinituz: cui additur: z oē ꝑsupposituz requisitus ad illius rōnē. vbi cā. si additur longitudini reddit lineam infinitā. Si latitudini reddit longitudinez z latitudinē infinitas: quia cē non pōt latitudo nō ꝓsuppositā longitudine. igitur si additur altitudini: siue corpori reddet altitudinē infinitā: z oīa ꝑsuppositā: vt latitudinem z longitudinē: q̄ nō pōt altitudo esse nō ꝓsuppositis latitudine z longitudine. Ex his apparet vis rōnis z Aristo. z Auer. q̄ non pōt esse corpus infinitū: quin sit omni ex parte infinitū: q̄ eē nō pōt corpus infinitū q̄ intelligatur infinitudo addi altitudini: z non pōt addi altitudini q̄ addat' oibus ꝑsuppositis: z ita q̄ sit oī ex parte infinitū, z hāc deductionem ignorāt inniorez z reprehēdores illoꝝ. ¶ Ex his oibus pz el'nta ipsa actu remanere in mixto. Aliter rōnes Aristo. nulle essent.

B

Dubō. Rñ° auer. Disputatio recētioꝝ.

¶ At vero neq; pōt infinitū corpus esse vnū: ac simplex: aut simplr: aut vt aliqui sentiūt id qđ est ꝓter elemēta: ex quo hęc generant. Sunt enim qui hoc infinituz faciūt: sed non aerē aut aquā ne ipsoruz cętera ab infinito illo corrumpantur. habent enim inter se cōtrarietatez. qñ aer frigidus: aqua humida: ignis calidus sit: quorum si vnum esset infinitum: corrupta iam essent cętera. ꝓpterea nunc aliū infinitum esse autumant: ex quo hęc sunt.

C

Defensio Aristotę. z Auer.

¶ Hactenus q̄ infinitū nō possit eē: ait. q̄ nec simplex. z ꝑmo ꝓponit hoc: z ingt. At vo neq; pōt infinitū corpus esse vnū ac simplex. hoc est cōtinuū z nō mixtū: aut simpliciter: aut vt aliqui sentiunt id qđ est ꝓter elemēta: ex quo hęc generāt: vt posuit Anaximander: qui cōstituit nāq; qđā mediā inter ignē z aquā: vt vaporē. hęc ē intentio. Sed anteq; rē ꝑsequat: ꝓbat nullū elementorum esse posse infinitū ad intentionē illoruz per hoc ne ꝓmagnitudine virium suarū reliqua corrūperet. Sunt enim mutuę in el'ntis ꝙietates: vt aer humidus: aqua frigida: ignis calidus. Si igit vnū ex illis infinitū possiſſent: videbāt reliqua statim corruptū iri. est enī nā cōpertus: vt imbecillioza a valētioribus obterātur. ꝓpterea dederunt aliud infinituz esse: ex quo hęc sunt. qđ sit igni z aeri amphybiuz ancepſq;. Quo vero ad verba attinet: Arist. vult aerē esse frigidū: aquā humidā: aut quia non curat de exemplis: aut forta esse in grecis codicibus est trāspositio: z dz legi aerē humidū: aquam frigidam. De mēte igitur veterū colligimus nullum simpliciū posse esse infinitū: restat disputemus de corpore medio: siue amphybio igni z aeri: siue de vapore: quod ꝓpter infinitam ex eo factaz generationē asserunt infinitū esse. Postea de elementis redibit.

D

Nota de mixto. Tex. 44.

E

F

¶ Sed impossibile est tale corpus esse: non solum ex ea parte: q̄ infinitum est. (De hoc enīz cōmune quid est dicendum de omni similiter z aere z aqua quouis alio:) sed ex ea parte: quia est tale sensile corpus: ꝓter ea quę vocantur elementa. omne enim in id dissoluitur: ex quo etiā constat. quare ꝓter aerem: z ignez: z terraz: z aqua corpus hic aliud qđaz esset. quod quidem nullum apparet tale. Tex. 45.

¶ Tale corpus mediū amphybiū aeri z igni potest duplicitet impugnari. vno mō ex ea parte: qua ponitur alterius nāę ab elemētis: q̄ ex ea ꝑte: qua ponitur infinitū: hz cōem ꝑdictionē: velut simpler corpus qđ ponitur infinitū: z hoc ꝓponit: z ꝑba trāslatione patent. ꝑdictio igitur ꝓpria est: si tale corpus amphybiuz esset: ex quo cūcta cōstaret: tūc resolutio aliqñ fieri in illud apparet. mō nullū apparet corpus ꝓter elemēta z mixtū. igit tale corpus: nullum est. ¶ Sed ambiges. ¶ Primo quia Aristo. negare nō pōt vapores: qui corpus sunt medium inter aerē z aquā: neq; exhalationes: q̄ amphybia est igni z aeri: vt pz in meteoris. igitur tale corpus nō est negandum. ¶ Secūdo. q̄ in resolutione mixti nullū elemētū purū vi: quia el'nta pura videri nō possiunt. igitur rō Arist. posset esse contra Arist. ¶ Dici pōt ad ꝑmū. q̄ Arist. nō negat corpora illa media: sed vult nullū esse mediū ex quo cuncta constāt: q̄ in resolutione nō videm⁹ semp illud remanere. ¶ Ad scđam dico q̄ lz nō videntur elemēta pura: videntur corpora in quibus elementa pura ꝑdominant: ex ꝙbus fiūt: z in quę resoluunt mixta: quicquid velint alchimici. Dubone. Prima. 2ª dubō. H Sol'o pª Sol'o 2ª

¶ Neq; igitur ignis: neq; aliud qđcq; elementoruz infinituz esse pōt. oīno enim z ꝓter id qđ infinitū sit ipsoꝝ aliquod: vniuersuz ipsum (qđ nūs finitū sit) impoſe est aut esse aut fieri vnum quid ipsoruz: velut Heraclitus sentiebat. videns omnia tandem converti in ignem. Tex. 46.

¶ Cōfutato corpore illo medio ex ea ꝑte qua ponebat. mediū: nūc cōmuni rone refellit. oē simplex corpus infituz siue sit mediū: siue elementū extremū. Et ꝑmo arguit Expō.

I cõtra corpus simplex. z sylla est. si aliquod elemẽtorum esset infinitũ: tãdẽ vniuersus mundus pueerteretur in illud. z hoc destruit. dicens. oino enim z ꝑter id quod infinitum sit ipsorum aligd vniuersum ipm (quamuis infinitum sit) impoſe est aut esse aut fieri vnũ quid ipsorum. quasi dicat. q est impossibie vniuersum conuertiin aliquod elemẽtorum: siue elementum sit finitum siue infinitũ: velut. Heraclitus sentiebat dicens: oia tãdẽ cõuerti in igné. Sic igitur vniuersum cõuerti in ignẽ est nõ mõ impoſe ex ea parte qua ignis eẽt infinitus: ℔ ex ea parte: qua impossibile est simpliciter: z ita ꝓns est simp'r impoſe. Propterea adiecit: z ꝑter id qõ infinitum sit ipsorum aliquid: qr siue aliquod ipsorum sit infinitũ: siue non vniuersum couerti in aliquod ipsorũ est simp'r impoſe.

Que Auer. cõ. 46. K

Auerroes vero resolvit textum ad duas positiones. Una est q aliquod elẽtorum est infinitum quicquid sit illud. Alia est Heraclitiq̃ ponit oia finita: ℔qõ aliqd eorum vt ignis excellit cętera viribus z potentia adeo vt demum oia corrũpat in suiq; nãm vertẽs. vlt modo q Arist. Iõdicit ꝑmę positioni ponẽtis aliquod illorum infinitum. Secundę vero contradicet in libro cęli. z in meteoris: z vbi probabit simpliciter munduz nõ posse corrumpi. Hęc ex cõmẽto colligi possunt.

Ter. 47. L

Eadem autẽ ratio z ad illud vnũ cõeniet: quod ꝑter elementa naturales faciunt. omne. n. in contrarium ex contrario: ceu in frigidum ex calido mutatur.

Nunc applicat eãdẽ rõnẽ illi corpori medio: quod naturales ꝓpter gñationem autumant. nã illud tale opz hãe quãdã cõtrarietatez ad ea elemẽta: quę ex illo fiũt. siquidẽ ois mutatio sit ex contrario in contrarium: quare tale corpus medium rõne ℔trarietatis destruet cuncta: velut de elemẽntis dicebatur.

Ter. 48. M

Oportet etiam hinc cõsiderare de quolibet vtruz esse possit vel nõ possit corpus aliquod sensile infinitum. Qõ itaq; nullum penitus sensile corpus esse possit infinituz: hinc patebit. nã oẽ sensile corpus alicubi esse aptũ est: atq; locus est quidaz cuiusq;z: z idẽ partis ac totius: ceu vniuersę telluris glebęq; vnius. itemq; ignis z scintillę.

Dactenus speciatim q nõ sit corpus infinitũ: pbauit. nunc vlius rez proponit: dicẽs. opz etiã hinc ꝑsiderare de quolibet vtruz eẽ possit vel nõ possit corpus aliqõ sensile infinitũ. hęc est intentio gñalis de quolibet. Quia quidẽ suppositа petit duo. Primuz q oẽ sensile corpus suapte nã aptũ est alicubi esse. contra ẽt cuiusq; corporis sensilis semper est locus gdaz nãlis. Scõm est q idẽ sit locus alicuius totius corporis sensilis z cuiusq; illius partis: ceu vniuesę telluris z vnius glebę. itẽq; ignis z scintillę. hę sunt duę petitiones: quas Arist. in hoc ꝓcessu constituit.

Que Auer. cõm. 48.

Auer. aũt additam. vz. q oẽ corpus hz locum naturalem z locum nõ nãlẽ: ita vt in nãli gescat: z cum est extra ipsum: moueatur ad illũ naturaliter. hãc Aristo. ta cuisse asserit: quia sequitur ex secunda.

Quare si id similare sit: aut immobile erit: aut semper mouebitur. quod quidem est impossibile cur potius deorsum q̃ sursum: aut ad quẽuis locum moueretur. dico aũt vt si gleba sit: quorsuz ipsa mouebitur: aut vbi manebit? corporis enim similaris locus ipse infinitus est. occupabit igitur vniuersum locum: z quonam modo: quę nã igitur ipsius quies: aut vbinam erit: z quis ꝓterea motus: an vbiq; manebit non mouetur ergo. aut ad omnem locum mouebitur non ergo quiescet.

N

Mihi locus iste difficillimꝰ est tã in grecis q̃s in latinis vbis, videtur tũ mihi cũ Themistio eẽ sic textus introducendus. Si corpus vllũ infinitũ sit: aut ex ptibus cõsimilibus cõstabit. quod greci tũ homogeneum tum homoides vocãt. aut ex partibus disparibus: hoc est mẽbris gñe z nã differẽtibꝰ. qõ ętherogeneũ: aut anomion dicunt. Primo destruit q nõ homogeneũ: qr vbi homogeneum: locus censebitur idẽ totius z partiũ: atq; eque infinitus totius z partium. Tũc argnit vt exponit Themistius: q̃re si id similare z homogeneũ corpus: sit: pars illius subaudi aliqua: aut imobile erit: aut semper mouebitur. Ecce qũo disiunctionez refert ad partẽ illius. nõ ad totum: vt expositores blacterizant. asserit autem vtrũq; esse impossibile: qr tolleretur definitio nãe: vbi alterum quoduis siue motus siue ges tolleretur. Et primo ꝓbat q non mouebitur pars illius: qr nõ est determinatum vbi assignare quo moueaẽ: cũ locus sit infinitus: aut ipsam opz moueri ad oẽz illius infiniti loci partem. inquit. Nam cur potius deorsum q̃ sursum: aut ad quẽus locũ moueretur: vt si gleba sit pars illa quorsus ipsa mouebitur. Sic igitur patet illã moueri non posse. Quod vero neq; gescere: simili ratione declarat. z inquit. aut vbi manebit: corporis enim infiniti illius similaris locus ipse infinitus est. igitur si debz manere in qualibet illius infiniti loci ꝑte: opz illam occupare vniuersum locum illũ infinitũ. z hoc nõ videtur. Primo: qr non apparet quonãmõ possit finitũ quid occupare infinitũ. Scõ: qr nõ videtur quęnã sit illius partis quies: vtrũ versus dextrũ vel sinistrũ: aut vbinã erit. Tertio. nõ vz quis fuerit ille motus quo peruenit ad partem illius loci in qua quienit: an vbiq; manebit nõ ergo mouebit: aut ad oẽm locũ mouebitur. neq; q̃ quiescet: z ita neutrum dici põt. Sed dubitatur. Primo: quia per hãc cõmunẽ ꝓbare terram non eẽ: qr si esset: vel eius aliqua pars est imobilis: vel semper mouebitur. non semp mouebit: qr nõ magis ad vnam loci totius partẽ ad aliaz: nõ quiescit: ꝓ idẽ. igitur si rõ de infinito valet: z de terra vniuersa: ac quolibet elẽto valebit. Scõa dubõ est: qr dicerẽ infinitũ esse illã ipsius partem posse moueri: sed quiescere semper quiete totius. Dubitatio vero: quã fecit nouus expositor: nõ est ad ꝓpositũ. credit enim Arist duxisse ad hoc impoſe q corpus illud aut semper quiesceet: aut semp mouebitur: hęc nõ est ad ꝓpositũ: qm̃ syllogismus Ari. de parte illius procedit: z nõ de vniuerso illo. Propter hęc dici põt ad primaz q Arist. in ratione suppositа vnũ eẽ locũ totius z partis: z locum illius infiniti eẽ infinitũ: z q illius ꝑs aliqua moueaẽ. mõ nõ est ad propositum de terra: qm̃ locus terre est finitꝰ vt centrũ totius: ad qõ quelibz pars mouebitur: si sit separata a toto. at locus illius corporis est infinitus: ad cuius partem oẽm põt moueri pars aliqua: z ois pars.

Dubões ꝓma.

Scõa.

Q

Solutio.

Ad secũdã dici põt ſaltẽ de poſi posse aliquã partez moueri: vt primo huius 3 Parmenidem dixit. Mõ hoc posito in esse: sequitur prędictũ impoſe: vt dictum est. z hoc sufficit. Auer. aũt: pace sua dixerim: locum hunc non recte interꝓetatur: vt ꝑz legenti ipsum. facit. n. syllogismũ diuisiuum trimẽbrẽ: z destruit illius quamlibet partez. vbi pfecto in textu mõ illo nõ legitur: vt ex nostris z veteribus translationibus plane constat. sepe. n. ex malis

A ex malis q̃s habebat trãslationibus bonus Auer. doctrinam.

Dubõ 3ª.

Dubitat inniozes: qz nõ vz locũ eẽ cũdẽ totius z partis. nã tũc pars eẽt q̃libz tot: qz locus est equalis locato. igit si idẽ eẽt locus totius z ꝑtis: idẽ esset equale vtrisq;z: z ita illa essent equalia inter se. hic inniozes disputant inter se. Quidam dicunt eundẽ esse locũ totius z partis continuę tot: non tñ eodẽ modo. nã toti ꝑ se. partia vero per accidens. at partis discontinuę idem est locus per se: qui totius: ita vt scintilla ignis discontinua non situat nãliter: niſi occuꝑet totũ concauũ ignis, vñ si ad imaginationẽ nihil ignis eẽt in concauo ꝑter vnã scintillam illa se extenderet quousq; totũ concauũ occuꝑaret. Arist. igitur loquitur de parte quatenus illa est a toto discontinua: qr per illam hoc modo sumptã syllogizat. nõ aũt de parte continua tot: cũ illa vt sic nec per se moueat: nec ꝑ se locet.

Prima põ.

Cõfutatio. B

Dãc positionem (vt mihi vz) iuste refelluot alij inniozes. z maxime quo ad illud qõ ꝓcedit de occupatione totius ꝑ aui facta ab vna scintilla. Primo: qr sic vnum minimum esset aptũ occupare per solũ motum localem totũ lunę concauum rare faciendo se. qõ nullus diceret. Scõ. qr tũc aliqua pars illius ignis ꝑ solũ motũ localẽ eẽt apta acquirere maiorẽ raritatẽ q̃s sit summa: vt in casu ubi ꝑ imaginationẽ vniuersus ignis: a cõcauo remoueretur vna scintilla sola remanẽte. nã illa (vt dicunt) deberet se extendere per totũ. Tertio. sequitur q vnũ minimum ignis per imaginationem effici posset equale vniuerso igni: vt si remoueretur vniuersus ignis solo vno minimo remanente: hę rones nãles sunt vt mihi vz. non enim auribus boni virisonat vt scintilla vna ignis fiume rara in ꝑpia sphęra existẽs possit vniuersũ cõcauũ occupare remoto vniuerso igne.

2ª risio. C

Propter hęc aliter fingunt z (vt mihi videtur) deterius. volũt. n. q remoto vniuerso igne: illa scintilla nõ occuꝑaret totũ: ga esset in toto cõcauo rõne ꝑtis: velut leo est in cęlo ratione aeris: q tãdẽ est in cęlo. Propterea Arist. vult, nõ q gleba moueatur occupando totũ locũ infinitum:

Cõfutatio.

sed sufficit ad illũ fm se totũ: vel fm partẽ se hãe. Sz hęc rñsio vitat vnũ: sed incidit in peius. vitat enim illud absurdum de occupatione totius: quã faceret scintilla. Sed reddit rõne Aristo. imbecillam. nam dicerẽ partez illam semper quiescere: qr semper esse potest in parte totius loci infiniti, z sic esset in vniuerso loco: quia in illius parte: z generatim quicquid ipsi dicerent: nos responderemus rõni Aristo. Ego vero cuz Themistio sentio: q ita scribit. nõ q eadẽ exẽtaq; moles sit vtrũq; cõplectẽs: ß q quẽadmodũ ipsi toti supernus aut infernus peculiaris est locus, sic itẽ peculiaris partiꝫ. Ecce quę inquit. Ubi ꝑ debes scire q si esset corpus aliqd nãle. infinitũ: ipsum esset nãliter sursum z nãliter deorsum: naturaliter in dextro z sinistro: z religs põnis differentijs. nã eẽt occupans oẽz locũ: z ita cũ debeat habere locũ nãlez: oẽs hi loci essent sibi nãles. Ex his segtur vt q̃libet illius pars: vt scintilla sive gleba: etiaz habebit sibi peculiarẽ oẽm illuz locuz: vt sursum z deorsum: qr idẽ est locus spẽ totius z partis in siũaribus.

D

Tũc quo ad propositionẽ Aristo. dico q ipse vult eundẽ esse locũ spẽ totius z partis. vt supernũ locũ eẽ totius ignis z scintillę, nõ aũt eundẽ esse locum numero: qr scintilla recte z nãliter locatur si in cęli ea parte collocetur: quę est ad ortũ: aut ad quẽ vis aliuz situm. Similiter gleba naturaliter est in loco si sit in inferno situ vbicunq; fuerit.

E

Quo ꝺo ad rõnẽ illa Aristo. rõ vz efficax: qr sumit partẽ aliq̃s illius discontinuã a toto: cũ sit polꝰ: z arguit q erit semp in motu z semp gescẽs. Semper in motu: qz nunq̃ erit in loco sibi nãli tãtuz: qz cũ idẽ sit locus totius z partis: z vniuersum illud hẽat oẽm locuz: etiam pars illa: z ita nunq̃ quiesceet: qa nunq̃ erit in loco aliquo: ita vt non sit apta esse in alio z sic nunq̃ quiesceet: qz nullibi põt quiescere: cum nullus sit locus sibi naturalis solus. Et sic ꝑz vis rõnis z sensus ꝓnie.

Sin vero vniuersum ipsum dissimilare sit. Dissimilaria quoq; erunt loca ipsa: z primo quidem corpus vniuersi ipsius non erit vnuz nisi tactione. Ter. 49.

F

Confutat nũc alterã sylli partẽ: z ꝓbat q vniuersum illud qõ asserunt infinitũ nõ potest eẽ ętherogeneũ: siue anomion hoc est dissimilare: qz tũc loca partiũ vniuersi erunt dissimilaria: z hoc improbatꝰ: qz tunc corpus vniuersi illius infiniti non erit vnũ: niſi cõtactione: quod reputat impoſe. Quo ꝺo ad verba greca attinet vniuersuz siue mũdus grece est pan: rõnabiliter vero Arist. applicauit sylz ad vniuersuz siue mũdũ: aut qz antiqui infinitum quod posuerunt: voluerunt eẽ mũdum: vt primo cęli habetur: aut qz si habetur ipsum mundum non posse esse infinitum: de quo magis videtur: statim habebitur nullum aliud esse posse.

G

Deinceps illius partes aut specie finitę sunt: aut infinitę. Finitę quidem etiaz esse neque tũc erunt enim alię quidem infinitę: alię vero non infinitę: si vniuersum infinitum sit: vt ignis aut aqua. Sed tale corruptio esset in contrarijs ipsis: velut antea dictum est. Et ꝓpter hoc: nullus naturalium infinitũ ipsum vnũquz ignẽ aut terram fecit: sed aut aquam: aut aerẽ: aut horum medium: quoniam horum locus manifeste determinatus erat. at illa vtrobiq; esse possunt: sursum. vz. z deorsum.

H

Quia ratio tacta videtur non esse absurda: quia posset concedi infinitus esse: z nõ vnũ simpliciter: sed contactu: vt concedunt de mundo: hac de causa facit secundã rõnẽ. Et erigitur sic, partes illę dissimilares hoc est diuersę genere siue specie: aut numero finitę sunt vt q̃tuor: vt est rei veritas: aut numero infinitę. Primo ꝓbat q esse nõ possunt numero finitę: vt pote quatuor: quia oportet vt alię illarum sint finitę. Alię infinitę si debet vniuersum esse infinitum. non enim potest aliquod vniuersum infinitum esse: niſi partibus numero constet infinitis: aut numero finitis: sed dimensione infinitis: z ita oportet vt aliquę sint finitę vt ignis z aqua modo hoc esse non potest: qz tale siue talis concessio poneret cętera finita corrũpi: z sola infinita remanere. vt dictum est. Confirmat hoc a signo: quia nullus naturaliuz posuit ignem z terrã infinita. Tum quia cõtraria: ne prę nimia magnitudine cętera corrumperet. Tum qz loca ipsorum determinata sunt: vt deorsum terra: ignis sursum. intermedia vero quia non contraria: z quia loca sunt non ita determinata: posuerunt infinita quę ratio docet non posse esse aliquod elementorum infinitũ: qõ sit pars dissimilaris illius vniuersi: quia cętera corrumperet. Propterea ait. qm̃ horum. Ignis z terrę locus manifeste determinatus est: vt ignis supernus: terrę infernus. at illa. vz. intermedia vtrobiq; esse possunt: sursum. vz. z deorsum: cum sint grauia z leuia in respectu. Sic igitur patet partes dissimilares vniuersi infiniti non posse esse numero finitas.

I ¶ At si infinite ⁊ simplices sunt: erunt ⁊ loci infiniti ⁊ elnta infinita. ꝙ si hoc eē nequeat: erūt ⁊ loci finiti: vt vniuersum finitū sit necesse est.

¶ Nunc destruit aliā ptē: ⁊ ꝓbat partes illas dissimilares nō posse eē infinitas, nā cū ille sint partes vniuersi erūt elnta ⁊ simplicia corpora. mō nec loci nec elnta eē possunt infinita: vt nūc petit: vt posterius declarādū.

¶ Impossibile nāq; est vt nō coęqua sint locus ⁊ corpus. neq; enim locus vllus simul maior esse potest ꝙ quātū cunq; esse potest corpus: neq; corpus maius ꝙ locus ipse. nam aut vacuum aliquid erit. Simulq; cum hoc corpus non infinitum: aut corpus aliquod erit: quod nusquā aptum natum est esse.

K ¶ Quo quidē ad translationē. In grecis codicibus inuenimus verba Arist. translata: velut a grecis expositoribus habemus. ideo recte verba ⁊ ōnes latinas fecimus: nihil tñ prętermisimus. Quo vō ad sensus: qz ex infinitate corpoꝝ cōclusit infinitatē locoꝝ: vt ostenderet esse id nō iniuria factū. docet qualez corpus ⁊ locus inter se rōnez hꝫt. quę ex translationibus nostris est manifesta. ¶ Ex oibus his Auerro. in calce cōmēti colligit syllm: quē Arist. intendit: qui sic cōponitur. omne quod est in loco sibi equale est finitū. qñ infinitū nō dicit̄ęle. omne corpus simplex est in loco sibi equali. igitur omne corpus simplex est finitum. ¶ Sed hic emergunt dubitationes: quę ex verbis cōmēti solui possunt. ¶ Prima est vnde valeāt illud enthimema. sin vō vniuersum ipsum dissimilare sit: hoc est partiū diuersę speciei. dissimilaria quoqz erunt loca ipsa. ¶ Respōdet Auer. ⁊ ingt ⁊ ista ꝓpositio apparet ex hoc qz oē corpus simplex habet locū naturalem. vbi igitur vniuersum esset corpus ętherogenenū: eius partes essent elementa diuersa speciē: ⁊ corpora simplicia. mō vnicuiqz corpori simplicilocus cōpetit peculiaris ⁊ vnus. ¶ Scōa dubō est. qz ipse ponit partes talis vniuersi esse ℨ gias. qō falsuz est de eę lo ipso. cui nihil est cōtrarium. ¶ Respōdet Auer. ⁊ hoc non est verū nisi de corporibus quę mouent motu recto. ⁊ hoc significat ꝙ pscrutatio eius hic est de hac natura. qm̄ non apparuit hic aliam nām esse. sic igit dictū Aristo. est verū suppositio cęlo esse eiusdē nāę cū elntis: donec res hę perficiet. 3. cęli. quo fit vt cęlum ipsuz habeat aliquid cōtrarij. ¶ Tertia dubitatio est. qre loca ignis ⁊ terrę sint terminata: atq; nullo mō puenientia. at loca mediorū sunt indeterminata: cum aquę sursuz ⁊ deorsum ferant. similiter aer. ¶ Respondet Auer. hoc pro tanto eē: quia ignis non habet nisi leuitatez tm̄: terra grauitatē solum. ideo loca eoruz sunt definita: ⁊ valde contraria. aqua vero ⁊ aer habēt vtrūq; ſ. grauitatē ⁊ leuitatē. aer enim est leuis in loco aquę ⁊ terrę: ⁊ in gravitate assimilatur aquę. in leuitate aūt assimilatur igni. Similiter est aqua. Est enim grauis in loco ignis ⁊ aeris: ⁊ leuis in loco terrę. Sic igitur ignis ⁊ terra definita habent loca: qz simplices hꝫt motiuas qualitates. Intermedia vero indistincta: qz ꝙlitates: hꝫt mixtas. ¶ Sed hic dubitatur: qa tunc aer ⁊ aqua cōponerētur ex terra ⁊ igne. ¶ Propterea Auer. 4. cęli. cōm. 26. inquit. Et nō est intelligendū ex hoc: quod dicit. ꝙ duę potētię existūt in medijs his: quēadmoduz ℨ gia existunt in medio. v. ℊ. sicut albū ⁊ nigrum existunt in rubro: qm̄ si ita eēt: tunc aqua ⁊ aer cōponerētur ex terra ⁊ igne: sed est intelligenduz ꝙ duę potētię existūt in eis ſm cōparationem: ex quo non sequitur vt sint composita ⁊ reliqua.

¶ Simplicius vō autumat media elnta cōponi ex extremis: ⁊ mixta esse etiam ex ꝙlitatibus extremis: quę res in liō destructio destructionū disputata est disputatione prima: in solutione vndecimi dubij. Sed in libro cęli disputabitur melius: qz hic res hęc obiter tacta est.

¶ Dubitaret etiā quarto cur addidit pōnez hāc de elementis. vz. ꝙ extrema nō possunt esse infinita: sed media sic. ¶ Respōdet Auerroes positionē hāc esse additam: aut vt ab illa sumat vnū contrariū cozrūpere alterū: cū sit fortius illo aut vt habeat illa eē finita ob locoꝝ determinationem: vt fuit dictum in textu. Hęc ex commēto colligi possunt.

¶ Anaxagoras vō de ipsius infiniti quiete absurde loquitur. asserit enim infinitum ipsuz seipso firmari. idqz ex eo euenire: qz in seipso est. quando nihil aliud ipsum cōtineat: quasi vbi aliquid sit: ibi esse aptum consistere.

¶ Anaxagoras enixus est reddere cām: coz infinituz illud chaos imobile esse voluerit. asserebat enim chaos illō infinitū seipso fulciri: idq; ex eo euenire: qz in seipso est: qppe cū nihil aliō ipsuz ꝓtineat: ꝙi vbi aliqd sit asserēs ibi esse aptū cōsistere: z sic euitare est enixus qōtem.

¶ Sed hoc non est verū. nam esse potest aliqd vi alicubi: ⁊ non vbi aptum est esse.

¶ Sed Aristote. hoc absurdum refellit. ¶ Primo quia illius fundamentum est falsum. nam non eo loci in quo quę qz res est: semp nālis est quies. pōt eni inuita atq; vires aliquo loco detineri: in quo nāliter non quiescit: vt lapis in tecto pendens. ⁊ sic fundamentum falsum est. ¶ Auerroes aūt reducit fulcionē Anaxagoz ad oppositū. arguit enim ipse sic. infinitū nō hꝫ locū ad quē moueri possit. igit̄ quiescit: quiescit alicubi. igit aptuz est quiescere ibi: aptuz quiescere ibi. igitur nāliter quiescit. reducit igit̄ argumentū in cōtrariū: qz ꝑpter carētiā loci: in quē moueri possit: nō debemus arguere nisi quiētē violētā: vt si gleba descēderet vsq; ad culmē castri: ⁊ ibi detineret. pz eā ibi quiescere. tūc ad formā dicerem. infinitū si eēt: quiescere ob carentiam loci: ad quē moueri pōt. sed negatur si quiescit: ꝙ sit aptum quiescere ibi: qz pōt aliqd vi detineri. Hęc ex calce cōmēti colligi possunt.

¶ Insuper etiam ꝙuis: quia maxime nō mouetur totum: ob hoc ꝙ in seipso firmatur: atq; in seipso est: immobile esse necesse est: ꝓpter quid tamen non est aptum moueri dicendum erat. non enim sat est hoc modo dicendo eundere, hanc nāq; ratione fieri potest etiā aliud quoduis corpus non moueatur: nihil tamen ꝓhibeat esse aptum moueri.

¶ Secūdo repꝛhēdit Anaxagorā quo ad aliud. arguebat enim. chaos illud infinitū in seipso firmatur: atq; in seipso est. igitur est immobile. obycit mō Arist. dicēs. propter qd tamē nō est aptum moueri: dicēdū erat. nō enim dicēdo modo illo: quia in seipso est. sat est euadere. hac nanq; ratione fieri potest: etiaz aliud quoduis corpus non moueatur: nihil tamen ꝓhibeat esse aptum moueri. igitur dicta causa nulla est.

¶ Etiam cum terra nō fertur: nec si infinita esset: quatenus coerceretur a medio tūc non qz nō est aliud ad quod fertur in medio ipso qescet: sed quia non hoc pacto apta est ferri. liceret tamen dicere terram seipsaz fulcire. ꝙ si neq;

¶ Quarto cōfutat id qō Anaxagoras dixit. vz. ꝙ infinitū est in seipso: ⁊ ideo quiescit: ℨ argunt (vt mihi vī) hypothetice a destructione ꝙsequētis sic. si totū illud infinitū est in seipso vt in loco: tunc quęlibet eius pars erit in seipsa vt in loco. tenet ꝓña qz in homogeneis vn̄ est locus totius ⁊ partis. Consequens est impole: qz pars nō occupat oēz locū vt infinitū illud. ¶ Auerroes aūt hāc ꝓpositionē. vz. idē est locus totius ⁊ partis. intelligit si pars sit ꝛpata a toto: ⁊ idē spē ⁊ nō numero: qz totius loc⁹ est maior ꝓtis minor. Hāc interpretationē sumpsit a Themistio: ⁊ si qs ꝓba bene obseruet: est in textu. ait enī Aristo. Totius enī ⁊ partis homides sunt loci. verbū eni oneideis greče: sonat latine eiusdē spēi: aut similes spēi: qō nos trāstulim⁹ similaria loca: vt vteremur vno verbo ad vnū verbū: sed de hac re antea satis dictū est. Sic igit̄ cōpleta est ꝓxima via qua improbatur infinituz ex parte loci. ¶ Dubitare solebā in puericia. vtrum dato infinito possit sibi cōpetere locus. ¶ Nonus expositor (quē als defendebā) ꝙ infinitum vt corpus quantū est in seipso: vt in loco mathematico: nō tm̄ vt infinitū est in seipso tanq; in loco nāli. ¶ Sz hęc responsio nō placet: qz aut loquitur de loco per se. ⁊ sic est falsus tā vt corpus nāle q; vt corpus mathematicū: qm̄ nihil est extra ipsum quod possit esse locus eius. Si loquitur de loco ꝙ accīs: etiā infinitū ipsuz est in seipso ꝙ accīs vt corpus nāle: vt dicet de amphora vini: q; est in amphora vini. 4. huius. ¶ Propterea solitus erā aliter dicer. ꝙ tenēdo vniuersuz locari ꝙ se ꝙ cētrū: vt tenet Auer. in. 4°. huius. cōmēto. 43. ⁊. 45. teneri pōt. tale infinitū esse in loco ꝙ centrū eius: vt de vniverso sentit Auer. Tenēdo vō ponem ipsius Themistij: ꝙ vniuersum est in loco ꝙ partes. hoc est qz ptes sunt in loco ꝙ se: sic teneri pōt infinitū esse in loco ꝙ ptes: quaꝙ vna esset in alia: ⁊ sic in infinitū. veluti ignis in sphęra lunę. ⁊ hęc in sphęra mercury. ⁊ sic in infinitū. Sed Aristo. ꝓfitauit locū per se: vt ex rōnibus ꝓpicuū est. vez res hęc eget vlteriori contemplatione. sed nunc satis.

¶ Omnino aūt patet fieri non posse vt sit corpus aliquod dicatur infinitum: ⁊ locī aliqs tribuat corporibus. Si oē corpus sensile aut graue sit aut leue. ⁊ si quidē graue ad mediuz suapte natura ferat. leue vō si sursuz. nā infinituz etiā corpus necessario sic erit. at fieri nō pōt aut vt vniuersuz vtrūq; subeat dimidiū. quo nāq; mō illud diuides: aut quo pacto ipsius infiniti erit: hęc qdem pars suprā: illa vō infra: vel vltima: vel media erit.

¶ Hęc est scōa rō sumpta ab ipsius corporis nālis prorietate: ⁊ pōt sic cōponi. oē corpus nāle fertur aut sursum aut deorsuz. infinitū per se est corpus nāle. igit fertur aut sursum aut deorsum. maior patet per hūc syll'm. qz oē graue deorsuz: oē leuī sursum fert. Sz oē corpus naturale est graue vel leue. igitur omne corpus naturale fertur aut sursum aut deorsum. Modo cōclusio est impossibilis. vz. q infinitum feratur aut sursum aut deorsuz. ⁊ hōc ingt. at fieri nō pōt aut vt vniuersuz vtrūis. hoc est alterum duorum: vt pote aut graue tm̄ aut leue subeat: aut vt vtrūq; simul dimidium graue. vz. ⁊ leue subeat. nā quonāmodo illud diuides: aut ꝓ hoc est quo pacto ipsius infiniti erit. hęc qdem pars suprā ⁊ leuis: illa vero infra ⁊ grauis, aut vltima media: quę sit grauis vel leuis. hoc enim fieri nō potest: cū in ipso infinito nihil sit prius nihil postea: ⁊ ita nihil mediuz: ⁊ hoc pacto

A si neq; in terra existēte infinita hoc cā esset: vt ipsa sit in medio: sed qz grauitatē hꝫ: quę qdē grauitas manet in medio. similiter infinituz ēt manet in seipso, ꝓter quādā aliā cām: ⁊ non qz infinitū est atq; seipsum firmat.

¶ Tertio repꝛhēdit Anaxagorā quo ad aliud. assignabat enim cām cur infinituz nō mouetur: ⁊ dicebat hoc ex eo esse: qz nō erat locus extra ipsum: ad quē moueri posset: ⁊ ob hoc dicebat ipsum naturaliter quiescere. Contra obycit. dato ꝙ terra non moueatur: ⁊ sit infinita: ⁊ coęrceatur a medio: quatenus vltra ipsum tendere nō pōt. nō ꝓpter hoc ipsa quiesceret: quia extra eam non est locus ad quez moueri sit apta: sed ob grauitatē: quę suapte natura facit quiescere in medio. igit infinitum ipsuz nō ex eo quiescit: quia infinitū nō habēs locum extra: ad quez moueri possit. Sed oportet dare causam aliam. Sed qz verba fuerunt in grecis codicib⁹ paruz obscura: vt trāslationes clariores sint: lege l'raz. etiā cum terra nō fertur: ętenus coęrceretur a medio: neq; si infinita eēt: ferref. etiaz ętenus coerceret a medio: extra qō nullus esset locus: ad quē moueri possit: in medio tñ ipso quiesceret: non quia nō est aliud ad qō fertur in medio ipso quiesceret: non quia nō hoc pacto apta est ferri: reliqua verba translationibus perspicua sunt. ¶ Nolo tñ ignorez me nōnulla verba mutasse vt sensus clariores fierēt. Vti verbū illud mō: nā greče est μεγτοι: qō licet sonet: sed aut tñ. hic nullo modo illud sonare potest. Amplius verbū illud. tñc greče est alla: qō latine sonat sed: hic vero sonat tūc: vt mihi videt: reliq vt iacent trāstuli. ¶ Sic igitur vis rōnis est: terra vbi infinita esset: quiesceret in medio: ⁊ non ꝓpter infinitudinē: sed ꝓpter grauitatē: quę a ꝓpria spē quiescit in medio. igitur si vniuersum infinitū esset: quiesceret non ꝓpter infinitudinē: sed aliā ob cāz: ⁊ ita Anaxagoras absurde rōcinatus est in huius rei cā. ¶ Ex vbis Auer. in ꝓsenti cōmēto colliguntur tres declarationes huius rationis. ¶ Prima est quę accidunt quiescenti quatenus est quiescens: non sunt causę quietis: sed finitudo ⁊ infinitudo accidunt quiescenti ętenus est quiescens. igitur non sunt per se causę quietis. Minor pz: qz non est ꝑtia in terra quo ad hoc ꝙ sit finita: aut infinita in dando ꝙ mediū est causa quietis terrę: quia sive sic: sive non: ipsa terra quiescit in medio: quia grauis: quod a specie in medio residet. ¶ Scōa est. qō est causa quietis violentę: nō est per se causa quietis nālis alicuius: ꝛ infinitudo est causa quietis violentę: quia facit quiescere omnē locū violenter occupando. igitur nō est causa quietis naturalis per se. ¶ Tertia rō quę tangit in calce cōmēti est. ad impole. si infinitudo est causa getis per se: tunc omne qō quiesceret: ꝓpterea quiesceret: qz eēt infinitum. tenet consequentia. nam per se est de omni ⁊ necessario. vt dicitur ꝓ posteriorum. Hę tres rationes colligi possunt in cōmento.

¶ Insuper etiam per spicuum est partem ꝙuis eodez mō quiescere opꝛtere. nam vt infinitū in seipso manet sibiipsi inimicē. sic etiaz oīs ipsius pars: ꝙuis sumpseris: in seipsa manebit. siquidē totius ⁊ partis similaria loca sunt: ceu vniuersę terrę at q; glebę. idē est locus inferius. ignis ꝓterea totius ⁊ scintille: ille q; superius. qre si ipsius infiniti locus sit in seipso constitutus: et ꝓtis idē erit quo fit vt in seipsa sit.

¶ Omnino aūt patet fieri non posse vt sit corpus aliquod dicatur infinitum: ⁊ locī aliqs tribuat corporibus. Si oē corpus sensile aut graue sit aut leue. ⁊ si quidē graue ad mediuz suapte natura ferat. leue vō si sursuz. nā infinituz etiā corpus necessario sic erit. at fieri nō pōt aut vt vniuersuz vtrūis: aut vtrunq; subeat dimidiū. quo nāq; mō illud diuides: aut quo pacto ipsius infiniti erit: hęc qdem pars suprā: illa vō infra: vel vltima: vel media erit.

¶ Hęc est scōa rō sumpta ab ipsius corporis nālis prorietate: ⁊ pōt sic cōponi. oē corpus nāle fertur aut sursum aut deorsuz. infinitū per se est corpus nāle. igit fertur aut sursum aut deorsum. maior patet per hūc syll'm. qz oē graue deorsuz: oē leuī sursum fert. Sz oē corpus naturale est graue vel leue. igitur omne corpus naturale fertur aut sursum aut deorsum. Modo cōclusio est impossibilis. vz. q infinitum feratur aut sursum aut deorsuz. ⁊ hōc ingt. at fieri nō pōt aut vt vniuersuz vtrūis. hoc est alterum duorum: vt pote aut graue tm̄ aut leue subeat: aut vt vtrūq; simul dimidium graue. vz. ⁊ leue subeat. nā quonāmodo illud diuides: aut ꝓ hoc est quo pacto ipsius infiniti erit. hęc qdem pars suprā ⁊ leuis: illa vero infra ⁊ grauis, aut vltima media: quę sit grauis vel leuis. hoc enim fieri nō potest: cū in ipso infinito nihil sit prius nihil postea: ⁊ ita nihil mediuz: ⁊ hoc pacto

litera resolui potest in syll'os. ¶Auerroes vero in pñti cõmẽto declarat tria aliquãtulũ vltra literam. ¶Primũ est q̃ neq; sit graue neq; leue, nã si eẽt graue: tunc in rep nã nullũ aliud est corp⁹ leue, nã infinitũ: totũ occuparet: z nihil aliud extra se pateretur. si'l rõne tale infinitũ esse nõ potest p̃cise leue: q; nullũ aliud in mundo esset graue. ¶Scõo declarat nõ posse eẽ fm dimidiuz graue z fm dimidiũ leue: qm̃ impoſe est dividere infinitum in duo dimidia gẽlia. ¶Tum primo: q; vtraq; ps eẽt infinita: z ita pars ꝗualis toti. ¶Tuz scõo, q; vnũ infinitũ eẽt extra aliũ: q; alterũ dimidiũ: qõ est infinitũ: est extra aliud etiã infinitũ. ¶Etiã 3⁹. quia ifinitũ est qõ fm oẽm dimẽsionẽ est tale: vt disputatũ est supra. Nõ nullũ dimidiũ põt eẽ fm oẽz dimẽsionẽ tale. ¶Tertio declarat q̃ infinitũ nõ põt moueri neq; sursum neq; deorsum, nam sursum z deorsum sunt termini motum. modo infinitũ nõ mouet nisi motu ifinito. Ait tñ sursuz z deorsum eẽ fines motuum finitoꝝ patere p̃se: sed in libro ꝯli declaratur ad maiorẽ confirmationẽ si id est manifestum p se: aut ad probandũ si est p se ignotũ. quicquid tñ sit vꝫ reponi inter per se numero. Ib colliguñ ab Auer.

Tex.54. ¶Preterea omne corpus sensile in loco est: loci vero differentię ac species sunt sursuz z deorsum: ante z retro: dextrum ac sinistruz: quę quidẽ non solũ nostra ex parte sunt positioneq; sed in ipso vniverso distinctę: at tales ipsi infinito inesse non possunt.

¶Tertio arguit ex pte loci dẽaꝝ sic, oẽ corp⁹ est sursuz aut deorsum: ante aut retro: in dextro aut in sinistro: sed nullum infinitũ esse põt in aliquo horũ. igitur nullũ infinitũ est. minorẽ supponit: vt notũ. maiorẽ probat. q; hę sunt differẽtię loci. ¶Auerroi vero pñti cõmento parte illa: ꝫ si intelleximus: facit digressionem, vbi debes scire: vt dicet 4⁹ huius. cõ. 5. q; dẽa loci pñt 2⁹ ꝑsiderari. aut vt ptes: aut vt dẽa. siue spẽs: hoc est vt vbi atq; termini motuz. Si vt partes: sic sunt in ipso vniuerso naturaliter distincte, qm̃ mũdus hz dextrũ z sinistrũ: ante z retro: sursum atq; deorsuz, dextrũ qdẽ mundi ortus est: sinistrũ occasus: ante vo culmẽ: retro vero imũ: sursum vo austrũ: sẽ ptẽ tertio deorsum vt declarat. 2. cęli. cõmẽ. 15. Si vero vt termini motuũ siue vt vbi: hoc est vt species vel dẽa, sic duę tantũ sunt natura distinctę, vz. sursum cęli. hoc est cõcauũ. deorsum cẽtrũ: cęterę vo ad nos hũtur. ¶Querit igitur primo, cũ asserit loci dẽas esse sex: quid ipse velit: an ptes: an vbi siue species. z ꝓbat primo q; nõ intelligit vbi siue spẽs: quia tunc loci dẽę erunt sex contra ea quę dicta sunt in libro cęli, vbi dictũ est illa esse duo tm̃. sursuz, s. z deorsuz. posset rñderi huic, q; duę sunt spẽs nales: ꝫ sex quo ad nos, cõtra obycit z ingt z ipse. ex p̃cessit hic, q; isse dẽę sunt nãliter: non põne. igit exp̃o nulla. ¶Propterea, epilogando rõnẽ inquit. q̃rẽ si intellexerimus per sursum locum ignis z aeris: per deorsuz locũ terrę z aquę: vt exponunt Themistius z alij: z ipse, sequit hęc q̃ sue ꝫ impossibile: q; dextrũ z sinistrũ: ante z retro sint loca naturalia in mundo: contra declarata in cęlo z mũdo: deinde ibi. Et si intellexerimus. ¶Arguit ad oppositũ: z probat. q; p ejusdẽ sex dẽas nõ põt intelligere ptes: q; tũc dictũ istud nõ eẽt verum: nisi de corporibus aiatis: vt habetur in libro cęli. Sola eni animata habent has sex loci partes: z ita qõ videtur ambigua pro vtraq; pte. deinde ibi. Ad hoc aũt. ¶Soluit, z ꝫ quid velit Auer. nõ pateat: tñ (vt mihi apparet) vellę vi q; hęc sex intelligi corporibus vt partes: z ita nõ dẽas põnis: ꝫ partes intelligi. Et pro intellectu verboruz debes scire q; ꝫ sex: vt ptes indistincte: insunt oibus corporibus p se z absolute z nõ in respectu. p se qdẽ: q; oẽ corpus mundi est aut dextrum aut sinistri: aut genus. non in respectu vero: quia vt ptes sunt: aut mẽbra: aut virtutes: vt dicemus in. 4. vt vero partes oppositę. vz. dextrũ z sinistrum: ante z retro: sursum z deorsum: quia vt sic opponũtur. absolute qdẽ solis agentib⁹ cõpetit artificiosis p similitudinẽ. nãlibus corporibus per respectuz: z ita vt partes insunt oibus per se: vt oppositę solis animantibus in esse videntur. ceteris aut similitudine aut respectu, z hoc inquit. ¶Ad hoc aũt dicamus q; istę partes subaudi nõ opposito mõ sumptę insunt p se oi corpori z nõ in respectu horũ. siquidẽ absolute oẽ corp⁹ aut dextrũ aut sinistrũ aut id genus sit. Sed hę quatenus oppositę dextruz z sinistrũ: z sursum z deorsum: ante z retro: z quatenus sunt naturaliter distinctę: nõ inveniuntur nisi in rebus animantibus: z ita partes hę vt indistinctę sunt in cũctis: vt oppositę: z distinctę: nõ nisi animantibus competunt. Tũc ad ꝓpositũ hęc sex infinito non insunt neq; quatenus partes neq; quatenus oppositę, applicat sententiaz verbis, z sermo ꝑz. Deinde ibi: sed quęret aliquis, mouet circa solutionẽ aliã qõnẽ: nã ex textu isto videtur q; mũdus sit in loco: qa asserit hęc sex eẽ distincta in toto. i. mũdo, mõ nõ possunt eẽ hęc distincta in toto: nisi ille sit in loco, at in 4⁹ huius dicit mũdum nõ esse in loco nisi p accidens. igitur est contradictio. ¶Rñdet Auer. q; ꝫ mundus nõ sit in toto per se: qz tamẽ istę dẽę loci sint per se in partibus mundi. ideo mũdus est in loco rõne partiũ: vt videbitur in. 4. est igitur solutio q; ista sex quatenus partes oppositę in loco sunt in mũdo ptium nõ p se quatenus mũdus: z rõne ptium mũdus est in loco. Aliaduersione dignũ in mundo has sex virtutes esse: quatenus sunt aninię ptẽtes: qb⁹ ipsa incipit motuz: terminat cõtinuat: atq; circuvolvit. nã cęli vniuersi alia per dextreitatis vim, motũ incipit. per illam sinistreitatis ipsiuz terminat. per illã anterioris continuat motum. per illaz posteriozis circũvolvit. per sursum ac deorsum vti p axes motũ subsẽtat sed de his in. 4. Dęc nunc dicta satis.

¶Etiam simplr impoſe est locũ infinitũ esse. in loco ãt est oẽ corpus. impoſe est corpus aliquod infinitum esse. At vero qõ alicubi est: in loco est: z qõ in loco est: alicubi est. Si igitur infinitũ quãtũ esse non potest: (nam quantum erit quoddã vt bicubitũ: aut tricubituz.) hęc eniz significat ipsum quantũ) sic z qõ est in loco: ergo alicubi est. Dicẽ aut sursuz aut deorsum: aut in aliqua alia differentiarũ sex: quarum vnaquęq; finis est quidam. Nõ igit actu corpus infinitũ non sit: ex dictis pspicuũ est.

¶Quarto. Arist. syllogizat sic. impoſe est locum infinitũ esse. oẽ corpus est in loco. igitur impossibile est corpus aliquod infinitũ esse. ꝓbat maiorẽ, z huius probatio cõsistit in hoc. Si locus est infinitus: aliquis locus est infinitus. vt si q̃tũ est infinitũ: aliqũ quãtũ est infinitũ: sed nullus locus est infinit⁹: q; neq; suprnus: neq; infernus: neq; aliquis id genus: qm̃ quilibet est finis alicuius distãtię: quę admodũ ẽt nullũ q̃tũ est infinitũ: vt neq; tricubitũ: neq; bicubituz. igitur locus nõ infinitus. quę fuit maior. pũ probationẽ hanc ponit hoc mõ. Ar. tẽ qõ alicubi est: corpus infinitũ est: in loco est. et econtra. etiaz quod est in loco: est alicubi: hoc est in aliquo loco: velut, supple si q̃tũ est infinituz: q̃tũ erit quoddã: vt bicubitũ aut tricubitum. hęc enim vti species significat ipsum quantum. quod est genus. sic z quod est in loco: id alicubi est. hoc est aut sursuz aut deorsuz: aut in aliqua alia dẽaꝝ sex. quaꝝ vnaquęq; finis est qdã alicuius interualli: vt locus sursum finis est spatij a centro ad cõcauũ: si'l'r alij. epilogat. z sermo ꝑz.

Quę Auer. com. 55. ¶Auer. tẽ de textu facit duas partes. Primaz resolvit in duos syll'os hoc mõ. nullus locus est infinitus. oẽ corpus est in loco. igitur nullũ corpus est in loco ifinito. Secundus est. nullus corpus est in loco infinito. oẽ infinitũ est in loco infinito. igitur in scõa figura nullũ corp⁹ est infinitũ. maiorẽ z primi syll'i vult, pbari in textu 2⁹. p̃ sic. ois dẽa loci est finita, superius z inferius z id gen⁹ sunt dẽę loci. igit finitę sunt. 2⁹ sic. ois species loci est finita, superi⁹ z inferius z id genus sunt species loci. igitur finita sunt. hęc est vna expõ Auer. ¶Alia expõ vult per illa sex nõ species siue dẽas loci: sed partes integrales: quas vbitates vocat: z tunc syllus est. oẽ cuius partes sunt in locis finitis est finitũ. oẽ corpus sensile est: cuꝰ partes sunt in partibus loci finitis. igitur oẽ corpus sensile est finitũ. hęc sunt q̃ ab Auer. colligi possunt. ¶Sed ꝫ expositio (vt mihi videtur,) ꝫ sit vera: nõ tamen est ad textũ. primo enim in textu nõ est nisi vnus syllogismus: z ꝓbatio maioris illius vt leginus. Scõo. non est duplex probatio maioris. vt Auerroes legit: quia gręcus textus non est copulatiuus: sed adversatiuus. Tertio. per illa sex nõ videtur posse intelligere partes integrales vt sentit in scõa expõne. nam alicubi quod gręce est ὅπου: sonat in aliquo loco: modo hoc pnomen aliquis non solet addi nisi speciei vel partibilectiui: ꝓpterea exponẽdus est textus. vt Themistius sentit de parte subiectiua siue despẽ: vt nos exposuimus. Dęc mihi videntur.

Tex.56. ¶At vo q; plura emergãt in polo: si nõ sit penitus infinitũ: pspicuũ est. Tẽporis enim erit aliqũ ꝓncipiũ atq; finis: z magnitudines nõ erũt in magnitudines sectiles: z numerus etiã infinitus nõ erit. Luz igit̃ his sic determinatis neutrum eoꝝ nõ ob hęc. vz. quę diximus: contingere videtur: per spicuũ quoq; erit partim quidẽ id esse: partim vero non esse.

¶Arguit in contrarium: q; plura negato infinito penit⁹ sequunt impossibilia. primo sequit cõtra physicos q; tẽpus erit ꝓncipiuz z finis. hoc eniz pro tãto est impoſe: pro quanto physici tenent mũdũ ęternuz. Scõo. contra geometras q; magnitudines non erunt sectiles in magnitudines: q; erit deuenire ad indiuisibilia. Tertio. contra arithmeticos: q; numerus nõ crescet p appõnẽ in infinitum. ꝓpterea inquit: cũ igitur ys si determinatis neutruz eoꝝ (ob hęc. vz. quę diximus) contingere videt: hoc est cum ambę ẽiz sint falsę. vz. nullo mõ infinitũ est: oi modo infinitũ est. perspicuũ quoq; erit partim quidẽ id esse verum. partim vero non esse verũ: z ita erunt hę subcõtrarię simul verę. vz. aliquo modo ifinitũ est. Aliquo mõ infinitũ nõ est. ¶Aliadversione dignũ: tria esse principia pręcipua. Jn nãliquidẽ phia tẽpus eẽ ęternũ. quo z motores cęlorũ ęternos: z impartibiles nanciscẽtur Aristo. in 8⁹. huius. quo etiã principio vtitur z metaphysicus: q̃tenus eo sumpto multa tradit de eius subiecto. Jn geometria magnitudinẽ siue continuũ esse divisibilẽ in infinitũ: quo ablato tota geometria tollitur. in arithmetica vero numerum appõne crescere in infinituz: quo etiam principio cõclusiones arithmeticę sequunt. recte igitur hęc tria sumpsit Arist. ¶Secundo animadvertisse dignũ. vt in libro de interpretatione dixim⁹: quoties ꝓtraria sunt simul falsa: semper eẽ subcõtrarias simul veras. veluti q; hę sint ambę falsę. ois hõ albus est: nullus hõ albus est: sequitur q; aliqs hõ albus est: z aliqs hõ alb⁹ nõ est: cuz igit determinatũ est: has esse simul falsas. omnis mõ infinitũ est. nullo mõ infinitũ est: ꝓpter rõnes tacitas. iure sequitur has eẽ simul veras: aliquo mõ infinitũ est. aliquo mõ infinitũ non est. Restat igitur soluz exponere quo nã modo hę sint simul verę.

¶Dicitur itaq; infinitũ esse: vno quidem modo actu: alio vero potestate: quod etiaz vno quidem modo additione est: alio vero divisione etiaz existit. Jtaq; magnitudo actu quidem infinita non est: vt diximus. divisione autẽ est. non est difficile lineas individuas refellere. restat igitur infinitum potestate esse.

¶Ad verificandas illas subcõtrarias ꝓmittit distinctionem z inquit. dicitur itaq; infinitũ esse: vno quidẽ modo actu. Alio vo ptẽ: rursus infinitũ potestate. vno mõ est additione vt in numeris. Alio mõ divisione vt in continuo. Tũc ad rẽ veniendo: illę subcõtrarię sunt simul verę. qm̃ magnitudo actu quidẽ infinita nõ est (vt dixim⁹) divisione aũt ẽ: q; nõ ẽ admodũ difficile lineas qs ponũt platonici individuas refellere: vt dicet in. 6. q̃ rõne sit vt ifinitũ in rep nã sit ptẽte: actu vo nõ sit. Numer⁹. n. ex ea parte qua finitus est: ptẽte additionis infinitus est. Magnitudo vo ptẽte divisionis. At tẽpus q̃tenus ꝓtinũ potestate divisionis: quatenus numerus ptẽte additiõis. est enim tps z cõtinuus z numerus: vt dicet in 4⁹ h⁹. ¶Auer. aũt vult numer⁹ eẽ in additione infinitũ etiã p se notuz. Propterea nullibi Arist. pbatit. at magnitudinẽ eẽ divisione infinitã egere pbatione. Propterea in. 6. declarat: in tẽpore vo latet. nõ ex ea pte q̃ tẽpus est: aut numer⁹: aut magnitudo: sed ex ea parte qua ei⁹ suba latet. Propterea in 4⁹ z 8⁹ pbabit. reliqua q̃ dicit inutilia sunt.

Tex.57. ¶Non oportet aũt infinitum potestate ens sic accipere vt actu demuz fiat: quẽadmodum si põt hoc statua esse: demũ etiaz hoc statua sit. Sed cũ multifariaz aliqd esse dicaꝝ: sic quoq; ipsum infinituz erit: perinde vt dies atq; ludus. ex eo q; semp aliud atq; aliud fit. naz in his est vt ptẽte esse z actu. sunt eni ludus z olympia: z qz fieri pñt: qz actu fiũt: z ita ptãs accipiẽ vt est ad actũ imperfectum. breviter igitur infinitũ nõ actu est: ꝫ ptẽte. z ptẽte nõ q̃dem ad actuz pfectũ: sed ad actuz imperfectũ: in quo qdẽ

Quę Auer. com. 55. ¶Auer. tẽ de textu facit duas partes. Primaz resolvit in duos syll'os hoc mõ. nullus locus est infinitus. oẽ corpus est in loco. igitur nullũ corpus est in loco ifinito. Secundus est. nullus corpus est in loco infinito. oẽ infinitũ est in loco infinito. igitur in scõa figura nullũ corp⁹ est infinitũ. maiorẽ z primi syll'i vult, pbari in textu 2⁹. p̃ sic. ois dẽa loci est finita, superius z inferius z id gen⁹ sunt dẽę loci. igit finitę sunt. 2⁹ sic. ois species loci est finita, superi⁹ z inferius z id genus sunt species loci. igitur finita sunt. hęc est vna expõ Auer. ¶Alia expõ vult per illa sex nõ species siue dẽas loci: sed partes integrales: quas vbitates vocat: z tunc syllus est. oẽ cuius partes sunt in locis finitis est finitũ. oẽ corpus sensile est: cuꝰ partes sunt in partibus loci finitis. igitur oẽ corpus sensile est finitũ. hęc sunt q̃ ab Auer. colligi possunt. ¶Sed ꝫ expositio (vt mihi videtur,) ꝫ sit vera: nõ tamen est ad textũ. primo enim in textu nõ est nisi vnus syllogismus: z ꝓbatio maioris illius vt leginus. Scõo. non est duplex probatio maioris. vt Auerroes legit: quia gręcus textus non est copulatiuus: sed adversatiuus. Tertio. per illa sex nõ videtur posse intelligere partes integrales vt sentit in scõa expõne. nam alicubi quod gręce est ὅπου: sonat in aliquo loco: modo hoc pnomen aliquis non solet addi nisi speciei vel partibilectiui: ꝓpterea exponẽdus est textus. vt Themistius sentit de parte subiectiua siue despẽ: vt nos exposuimus. Dęc mihi videntur.

Quę Auer. com. 56.

Tex.56. ¶At vo q; plura emergãt in polo: si nõ sit penitus infinitũ: pspicuũ est. Tẽporis enim erit aliqũ ꝓncipiũ atq; finis: z magnitudines nõ erũt in magnitudines sectiles: z numerus etiã infinitus nõ erit. Luz igit̃ his sic determinatis neutrum eoꝝ nõ ob hęc. vz. quę diximus: contingere videtur: per spicuũ quoq; erit partim quidẽ id esse: partim vero non esse.

¶Arguit in contrarium: q; plura negato infinito penit⁹ sequunt impossibilia. primo sequit cõtra physicos q; tẽporis erit ꝓncipiuz z finis. hoc eniz pro tãto est impoſe: pro quanto physici tenent mũdũ ęternuz. Scõo. contra geometras q; magnitudines non erunt sectiles in magnitudines: q; erit deuenire ad indiuisibilia. Tertio. contra arithmeticos: q; numerus nõ crescet p appõnẽ in infinitum. ꝓpterea inquit: cũ igitur ys si determinatis neutruz eoꝝ (ob hęc. vz. quę diximus) contingere videt: hoc est cum ambę ẽiz sint falsę. vz. nullo mõ infinitũ est: oi modo infinitũ est. perspicuũ quoq; erit partim quidẽ id esse verum. partim vero non esse verũ: z ita erunt hę subcõtrarię simul verę. vz. aliquo modo ifinitũ est. Aliquo mõ infinitũ nõ est. ¶Aliadversione dignũ: tria esse principia pręcipua. Jn nãliquidẽ phia tẽpus eẽ ęternũ. quo z motores cęlorũ ęternos: z impartibiles nanciscẽtur Aristo. in 8⁹. huius. quo etiã principio vtitur z metaphysicus: q̃tenus eo sumpto multa tradit de eius subiecto. Jn geometria magnitudinẽ siue continuũ esse divisibilẽ in infinitũ: quo ablato tota geometria tollitur. in arithmetica vero numerum appõne crescere in infinituz: quo etiam

An aliq̃ dimẽsio sit infinita.

An sit aliq̃ multitudo simplr in infinitum.

D

An possit esse aliq̃ corp⁹ actu infinituz.

principio cõclusiones arithmeticę sequunt. recte igitur hęc tria sumpsit Arist. ¶Secundo animadvertisse dignũ. vt in libro de interpretatione dixim⁹: quoties ꝓtraria sunt simul falsa: semper eẽ subcõtrarias simul veras. veluti q; hę sint ambę falsę. ois hõ albus est: nullus hõ albus est: sequitur q; aliqs hõ albus est: z aliqs hõ alb⁹ nõ est: cuz igit determinatũ est: has esse simul falsas. omnis mõ infinitũ est. nullo mõ infinitũ est: ꝓpter rõnes tacitas. iure sequitur has eẽ simul veras: aliquo mõ infinitũ est. aliquo mõ infinitũ non est. Restat igitur soluz exponere quo nã modo hę sint simul verę.

¶Dicitur itaq; infinitũ esse: vno quidem modo actu: alio vero potestate: quod etiaz vno quidem modo additione est: alio vero divisione etiaz existit. Jtaq; magnitudo actu quidem infinita non est: vt diximus. divisione autẽ est. non est difficile lineas individuas refellere. restat igitur infinitum potestate esse.

¶Ad verificandas illas subcõtrarias ꝓmittit distinctionem z inquit. dicitur itaq; infinitũ esse: vno quidẽ modo actu. Alio vo ptẽte: rursus infinitũ potestate. vno mõ est additione vt in numeris. Alio mõ divisione vt in continuo. Tũc ad rẽ veniendo: illę subcõtrarię sunt simul verę. qm̃ magnitudo actu quidẽ infinita nõ est (vt dixim⁹) divisione aũt ẽ: q; nõ ẽ admodũ difficile lineas qs ponũt platonici individuas refellere: vt dicet in. 6. q̃ rõne sit vt ifinitũ in rep nã sit ptẽte: actu vo nõ sit. Numer⁹. n. ex ea parte qua finitus est: ptẽte additionis infinitus est. Magnitudo vo ptẽte divisionis. At tẽpus q̃tenus ꝓtinũ potestate divisionis: quatenus numerus ptẽte additiõis. est enim tps z cõtinuus z numerus: vt dicet in 4⁹ h⁹. ¶Auer. aũt vult numer⁹ eẽ in additione infinitũ etiã p se notuz. Propterea nullibi Arist. pbatit. at magnitudinẽ eẽ divisione infinitã egere pbatione. Propterea in. 6. declarat: in tẽpore vo latet. nõ ex ea pte q̃ tẽpus est: aut numer⁹: aut magnitudo: sed ex ea parte qua eiꝰ subа latet. Propterea in 4⁹ z 8⁹ pbabit. reliqua q̃ dicit inutilia sunt.

Tex.57. ¶Non oportet aũt infinitum potestate ens sic accipere vt actu demuz fiat: quẽadmodum si põt hoc statua esse: demũ etiaz hoc statua sit. Sed cũ multifariaz aliqd esse dicaꝝ: sic quoq; ipsum infinituz erit: perinde vt dies atq; ludus. ex eo q; semp aliud atq; aliud fit. naz in his est vt ptẽte esse z actu. sunt eni ludus z olympia: z qz fieri pñt: qz actu fiũt: z ita ptãs accipiẽ vt est ad actũ imperfectum. breviter igitur infinitũ nõ actu est: ꝫ ptẽte. z ptẽte nõ q̃dem ad actuz pfectũ: sed ad actuz imperfectũ: in quo qdẽ

I Trãslationes ẽles.

est semp aliqd factuz: aliqd ptãte fieri: atq; actu quicq; aliud ptãte. ¶ Quo vo ad trãslationes attinet: scias nos nihil addidisse: nihil ẽ ininuisse: nec verbũ vllũ vsurpasse: sed oẽs mutauı vt sensus clariores eẽnt. nã in greco modo illo clarior oio habef: quę ad nos non ita sonaret: vt parum in grecis literis peritis patet.

¶ Aliter autẽ in tempore ipso: atq; hoĩbus infinitudo ipsa p3: aliter in diuisione magnitudinum. generatiz nãq; infinitudo hoc mõ est: vt semper aliud atq; aliud sumatur. nam licet id quod accipitur: sit semper finitum: semper tamen aliud atq; aliud est.

An magnitudo sit diuisibilis in finitum.

K ¶ Placet mihi expõ Thomę in hoc loco: quicquid velit Auer. vt Aristo. vz cõparet inter infinita inuicẽ: z p infinituz tpis siue gñationis ad infinitũ: qõ est in magnitudinibus. Pręponit tñ p̃ intentionẽ: z inquit. aliter aũt in tpe ipso atq; hominib⁹ infinitudo ipsa p3. Aliter in diuisione magnitudinũ. hęc est intẽtio: z per hoies innuit infinitudinem in gñatione: z per tẽpus infinitudinem in mẽsura. Deinde accipit quoddã cõe oibus infinitis: z inquit. gñatim nãq; rõ infiniti siue infinitudo ipsa hoc modo in oib⁹ est: vt semp aliud atq; aliud sumatur. nã lz id qõ accipit sit semp finitum: semper tamẽ aliud atq; aliud est. hęc est ratio cõis oibus infinitis. vz vt semp quãtũcũq; accipientibus restet aliquid accipere. ¶ Auer. aũt declarat multa. p̃ quo nã mõ infinitũ est ptãte: z quo nã modo actu: z vult infinitũ esse potestate: non quidẽ ad actum simplr: ad quẽ exeũdo cessat omnis potestas veluti de idolo z cupro p3. est vero actu hoc est extra nihil aliquãtulũ in re: quatenus est in actu gnixto potestati. hoc autez declarat ex rerum differentia. nã rerũ alię sunt simpliciter actu: quęcũq; cum sint: cessat potentia ad esse. Alię oino ptãte: vt mã z priuatio. Alię in actu admixto potẽtię: vt motus tẽpus z id genus. ¶ Ad propositũ infinitũ est de genere eorum quę habent actũ potẽtię admixtũ. ¶ Secundo declarat quo naz modo infinitũ se habeat ad ens: quod hz actuz potentię admixtum: z vult q; sit aut accidẽs illius. videtur enim accidere infinitudo ipsa ipsi enti quod habet actuz potentię admixtuz: quatenus non est de rõne illius: aut (vt dicit) videtur esse species eius: cui magis adheret: q; ens in actu hoc mõ vz esse vniuersalius infinito ipso: cuz etiam prędicetur de finito. Multiplicat etiam expões Auerroes frustraq; pcedunt ex malis trãslationibus. Tertio in calce cõmẽti vult rationẽ infiniti esse in semper accipiendo: quam oibus conuenire autumat. verum hoc accipere potest esse aut mẽte: veluti fit in numero z magnitudine, aut re: vt fit in tẽpore z motu: in quibus vna parte abiecta: semp alia emergit in re. Dęc ex cõmẽto colligi possunt.

M Tex.58. ¶ Adhuc autẽ cum esse multifariam dicatur: infinitum nimirum ipsuz non sic opz sumere p̃: inde vt hoc aliquid: ceu hominẽ: aut demum: sed vt dies dicit atq; ludus quorum esse non exortũ est vt substãtia quędã: sed vt id quod in gñatione semp atq; corruptiõe cõsistit finitũ quidẽ: sed aliud atq; aliud semper.

¶ Secundum cõe oibus infinitis sumit: ex hoc q; nõ opz ipsuz infinitũ esse actu suball: vt individuũ z hoc aliquid: sed vt dies ac ludus. quorũ eẽ nõ exortũ est vt subã qdã individua z hoc aliqd: ẽ vt id qõ in gñatione semp atq; corruptione p̃sistit finitũ qdẽ: ẽ aliud atq; aliud semper. Hoc est fm cõe oinibus infinitis.

N ¶ Verum in magnitudinibus quidem hoc accidit permanente eo quod sumitur. in hominib⁹ autem atq; tempore corruptis quę sumuntur: ita vt non deficiant.

Expõ Ali. cõm. 58.

¶ His suppositis: nunc cõparat infinitũ in tẽpore siue in generatione ad infinitum in magnitudine: z inquit verũ in magnitudinibus quidẽ hoc accidit pmanẽte eo quod sumitur: hominib⁹ vero atq; tẽpore corruptis q̃ sumuntur: ita vt nũq; deficiãt. Dęc dẽa ac cõparatio. ¶ Auerroes vero vult Aristo. hactenus declarasse quo nã mõ infinitũ est: z q; cuz voluerit declarare quo nã mõ additio z diminutio inueniunt̃ in infinito: reuertitur est a pncipio rememorare essentiam infiniti: z distinguit actum q; est eo in ab alijs actibus entium: sicut distinxit potentiam ab alijs potẽtijs. est igitur expõ q; Aristo. declarat quo nã mõ infinituz sit in actu. vtruz sit in actu nõ quo cętera res sunt in actu. An alio modo: vt pote infinitum in actu mixto potentię. cętera res in actu puro: quẽadmodum declarauit quo nã modo infinitũ sit ens potestate.

O ¶ Dęc expõ lz videat vtilis nõ tñ cõuenit textui: vt pz legẽti ordinẽ z verba textus. ¶ Ulterius Auer. ait ens trifariam dici aut actu puro: aut potentia pura: aut sim cõpositionẽ hoc est participationẽ actus z potẽtię: z ita vult infinitũ esse ens mixtum ex potẽtia z actu: z hoc est genus eius. Dęc ex cõmẽto.

Tex.59. ¶ At vero infinituz qõ in additione: z quod in diuisione est: idẽ quodãmodo est. fit enĩ in magnitudine finita per additionem e contra. nam quatenus diuiditur: consideratur in infinitum demptio: sic cum additur: ad magnitudinem determinatam videtur adiectio.

P Tho. expõ

¶ Doctissimus Themistius medullitus literam attingẽs resolutorie eã paraphrizat. vult enĩz Aristo. prohare nõ solum in diuisione: sed etiam in adiectione infinitudinem ex cõspicui. nã si quãtũ de finita magnitudine demeris: tantundẽ alteri adieceris: quę ad modum exibit in infinitum ademptio: ita exibit in infinitum adiectio: ita vt sectione adiectio q̃si ex altera parte respõdeat: vt quicquid hinc est demptum: illinc appositum videatur. ¶ Dęc est expositio Themistij. Magis vero ad verbũ Auer. quẽ expositores sequunt: vz exponere: q; vult cõparare inter infinitũ in additione: z infinituz in diuisione penes dẽaz z conuenientiam: z hoc pponit di. at vero infinitum qõ in additione: z qõ in diuisione est: idẽ quodãmodo est. Ib est cõuenientia. Et q; dixit eẽ idẽ quodãmodo. declarat cur adiecit quodãmõ: z inquit. fit enim subaudi infinituz in additione in magnitudine finita per additionẽ ecõtra. igitur non est simplr idẽ: sed quodãmodo: quatenus appositio est diuisio ecõtra facta. Et declarat quo naz modo fit ecõtra: z inquit. nã quatenus subaudi magnitudo ipsa diuiditur: consideratur in infinitũ demptio: sic cum additur: ad magnitudinẽ determinatã videtur adiectio. recte igitur dictum est additionẽ esse econtra diuisionẽ.

Expositio Auerro.

Q ¶ Debes scire q; diuisio est ire ad materiã: quatenus est resolo q̃daz atq; corruptio: in qua nihil restat pręter materiam. ppterea diuisio proficiscit ad infinitum z mãm: quę capacitate est infinita. appõ est generatio: ppterea proficiscitur: ad formam: q̃ finis est generationis. ideo est ire ad finituz. hinc fit vt appositio sit perse finita: q̃tenus gñatio est in formã: p accẽs est infinita: quatenus est diuisio vice versa facta: at diuisio p se est infinita: quatenus corruptio est atq; resolo in mãm. Per accẽs vero est finita q̃tenus cũ appõne coincidit: recte igitur dictuz est additionem

Appõ diuisio.

ditionẽ esse quodãmõ diuisionẽ: z vice versa factam.

¶ Et enim siqs in magnitudine finita: de finita magnitudie sumpta: eadez aliã accipiet rõnem: nõ eãdẽ totiꝰ magnitudinẽ sumẽs: nõ ptrãsibit vnq; magnitudinẽ illã finitaz. Sin vo hoc modo rõnẽ adaugeat vt semp magnitudinez eandem sumat: pertransibit tandẽ. ppterea q̃ omne finitũ quouis consumitur finito.

¶ Videt Arist. (vt placet Themistio) soluere cõtingentem dubõnẽ. nã queri põt an ois sectio siue diuisio: z ois adiectio possit esse infinitã. rñdet: vbi debes scire vt pulchre a Themistio colligit q; diuisio magnitudis fieri põt aut seruata eadẽ ꝓportione: vt si accepta quãtitate p̃ma dimidianeris: atq; subinde in dimidia alia dimides id qõ reliquũ ẽ: z rursus de residuo idẽ facies: eandẽ ꝓportionez seruaꝫ videberis: aut fieri pt seruata eadem quãtitate. vt si semp equales portiones magnitudinis deseces. Tũc rñdet q; diuisio z additio ois infinita est q̃ties nõ eadẽ q̃titate fuata dides magnitudinẽ: ẽ eadẽ ꝓportiõe fuata. nã si sp̃ q̃les portiones magnitudinis deseces: aliq̃ vniuersam exhauries: ppea secanda est magnitudo vt in infinitum habeat eadem proportione non eadem q̃titate partiũ seruata. Dęc est optima expositio partis.

B

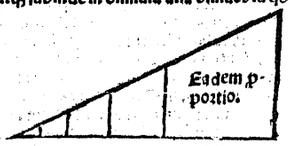

C

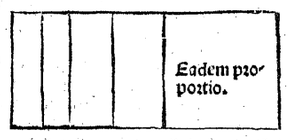

Tex.60. ¶ Alio igitur mõ non est infinitum in rebus: sed hoc mõ: potestate. vz. atq; diuisione. actu vo etiã veluti die ac ludum dicimus esse: z potestate hoc pacto est vt materia: z non per se vt ipsum finituz. Et additione igit hoc mõ ptãte infinitũ est: qõ q̃dẽ aliqua ex parte dicimꝰ idẽ eẽ: ei quod in diuisione est. quippe cũ semp aliquid ipsius sit extra sumẽdum.

D ¶ Cõcludit nũc in vtrisq; cõueniẽtia: z vult q; infinitudo insit vtrisq; ptãte: nõ quit actu: nisi mõ quo diem z ludus dicimꝰ eẽ actu: z qñ multifariã est aliquid ptãte: ne sit cõtẽtio nois: addit z ptãte hoc pacto est vt mã z non per se: vt ipsuz finitũ siue forma. Additione igitur hoc mõ potestate infinitũ est: qõ q̃dẽ aliqua ex parte dicimꝰ idẽ eẽ: ei qõ in diuisione p̃sistit: qppe cũ semp aliqd ipsius sit exsumẽdũ. Quo nã mõ hęc sint quodã mõ eadẽ: nũc ex ys p3. ¶ Aliaduersiõe dignũ: vt ex cõmẽto colligit q; mã est similis infinito: q̃tenꝰ eẽ eius est in poꝰ: qõ mãę cõpetit: at forꝰ est sibi finito: q̃tenꝰ eẽ eiꝰ ẽ in actu: qõ cõpetit forme: ppea recte infinitũ mãę cõparauit: finitũ vo formę. ¶ Nõ tñ oẽz finitã erupat magnitudinez: vt in diuisione in q̃ oẽz finitã erupat atq; minor est.

Quę Auer. cõ. 59.

An p appõnẽi magni

¶ Data est similitudo: nũc dat dẽaz iter illa: quę est: q; in appõne nõ lz qualubet addita adhuc addere maiorem:

E tudine non excedatur ois magnitudo determinata.

¶ Igitur vt oẽm in additione exuperet: neq; potestate esse põt: si qdẽ nõ sit p̃ accẽs actu infinitũ: quale naturales corpus infinitũ asserũt extra mũdum: cuius substãtia aer est: aut aliꝰ quod id genꝰ infinitũ: itaq; si infinitũ actu sensile corpus hoc pacto eẽ nõ põt: perspicuũ est neq; p̃ additionẽ posse esse hanc rõnem ptãte infinitũ: nisi vt dictũ est obuersaria diuisioni.

F ¶ Dactenus q; ẽlibz data magnitudine nõ sit semp dare actu maiorẽ: ex dẽa inter diuisionẽ z additionẽ syllogizauit. nũc cõcludit q; neq; ptãte: z lz pponit z inquit. igit vt oẽm in additione exuperet: neq; ptãte esse põt: si qdẽ nõ sit p̃ accẽs actu infinitũ: quale nales asserũt extra mundũ: cuius substãtia aer est: aut aliq̃ id genus infinitũ: demũ epilogat: qõ trãslatione p3. debes scire q; additio põt cõsiderari vt obseruaria diuisioni hoc mõ q; quãtũ definita magnitudine demeris tantundem alteri adieceris: z hoc mõ ptãte põt ire in infinitũ: pinde vt ipsa diuisio: z ex hac nõ segtur vt detur aliquid maius magnitudie ẽli. Alioꝰ cõsiderari põt absolute: z sic nõ põt actu neq; potestate crescere in infinitũ: q; nõ possimus excedere magnitudinez ẽli. Propter hęc adiecit Arist. nisi (vt dictus est) obuersaria diuisioni: qua rõne nõ sequit aliq̃ eẽ maius ẽlo: quippe cũ hęc viceuersaria additio fieri possit ex diuisione finiti in infinitũ: q̃ nũq; põt augeri vltra magnitudinẽ eius e quo fit diuisio. ¶ Auer. vo multa addit nõ inutilia: nec ab re. primum est syllo: quę sic cõponit: si magnitudo põt eẽ maior q̃libet magnitudine: põt infinitũ esse aliq̃ in actu: sed non põt infinitũ vllũ eẽ actu. igit magnitudo non põt esse maior q̃libet magnitudine. Maior p3: q; si põt magnitudo esse maior q̃libet magnitudine. Aliq̃n erit ita: aliter poke nũq; erit: z si ẽ est. p3 illud esse magnitudinem infinitaz. Scõm est cur nõ sequit idẽ in diminutione. v3. q; si magnitudo põt esse minor q̃libet: aliq̃n erit: z assignat duas cãs dissimilitudinis. pma est: q; poke est aliqd diminui in infinitũ: z nõ accidit impoke si nõ diminuat: immo si diminuat: fit impoke: q; aut diuisio cessabit ad nihil: aut ad aliq̃ indiuisibile. Naz si diminutio venit vsquequo venire põt: aut restat gẽz: aut nihil. si nihil: habetur altera pars impoꝰis. si aliquid: aut diuisibile: aut indiuisibile. si diuisibile non est facta ois diuisio: si indiuisibile habef altera pars impoꝰis. Si igitur põt quicq; in infinitũ diuidi: qõ nũq; erit diuisuz: z breuis cã est: illa potẽtia est permixta actui ad actũ semper pmixtũ potẽtię. Ad idqõ põt crescere in infinitũ qñq; crescet vt si hoc semper põt eẽ hõ: aliq̃n erit: q; potẽtia ad cremẽtũ: est ad actũ nõ pmixtũ potẽtię: sed ad actum pur̃ ac simplicẽ. ¶ Scõa dissimilitudo est: q̃ fortasse est cã ꝓximę cãe: q; diminui est ire ad nihil: hoc est diminui est corrũpi: corrũpi vo est resolo ad mãz. igit diminui est ad actũ pmixtũ potẽtię. id enĩz quod vadit ad materiaz: vadit ad actũ pmixtũ potentię. crescere vero est gñare: generatio est via in formã. igit est ire ad actũ nõ permixtũ potẽtię. ppterea recte dĩ q; infinitas pp mãz. finitas vo ppter formã repif: siquidẽ ire in mãz fit ire ad actuz potẽtię admixtũ. ire in formã: fit ire ad actũ purum. Ex ys patet cur valet hoc. põt crescere in infinitũ. igit aliq̃n

G Quę Auer. cõm. 60.

I crescet: ⁊ nõ valet hoc põt diminui in infinitũ. igit̃ aliq̃ diminuet̃. 3m est quo nã mõ infinitũ in appõne est ꝯ̃rio diuisioni: ⁊ verificat hoc 2r. vno°. vt illud qđ ab vna tollitur magnitudine alteri addat̃: aut q̃ magnitudo p̃ diuidat̃ in duas medietates: postea diuidatur altera illarũ: ⁊ addat̃ alteri. vbi pz q̃ vtroq; mõ ꝓcedit in infinitũ appõ veluti diuisio: qm̃ ꝫ appõ est viceuersaria diuisioni. Hęc colligunt̃ ex expõne Auer. circa textũ. ¶ Deinde mouet qõnẽ ibi: sed est hic qõ: non modica. nã vt est vnũ principiũ in geometria q̃ possibile est accipere ab omni linea semper lineã minorẽ: ita aliđ q̃ pol̃e est accipere ad oẽm lineã: lineã maiorẽ. est igitur qõ. cur Ari. cõcedit diuisionẽ magnitudinis ꝓcedere in ĩfinitũ: ⁊ negat additionẽ ꝓcedere in infinitũ: cũ additio ꝓcedat in infinitũ veluti diuisio. Est igit̃ difficultas qõnis cur diuisio ꝓcedere põt in infinitũ. ⁊ nõ additio: cuz vtrunq; sit p̃ncipiũ apud geometram. ¶ Cõfirmat qõnẽ tã p̃ vba Alfarabij q̃ p verba Auicẽ. ¶ Innuit Auer. solõnem: q̃ alr̃ nãlis cõsiderat magnitudinẽ: alr̃ geometra. nãlis eni magnitudinẽ ⁊ id genus ꝯsiderat: q̃tenus est terminus ⁊ accñs corporis nãlis: ⁊ geometra q̃tenus abstrahitur e corpore nãli. tũc dicitur q̃ apđ geometrã pol̃e est magnitudinẽ diminui ⁊ crescere in ĩfinitũ: cũ ipse cõsiderãdo abstrahat e mã ipsa: at apud nãlem ꝫ pol̃e sit diminui in infinitũ: nõ est pol̃e crescere in ĩfinitũ. ¶ Sz obijcies. Tũ primo: q̃ etiã apud nãlez nõ põt magnitudo diminui in infinitũ: q̃ tũc negarent̃ minima nãlia: q̃ vbiq; ponit Auerroes. ¶ Tũ 2°: q̃ veritas non repugnat veritati. igit̃ geometra nõ dz vti ꝓpõnibus. quaꝝ oppositũ sentit nãlis. q̃re si nãlis negat magnitudinem crescere in infiñ: geometra nõ dz illam ponere. ¶ Innuit solõnẽ Auer. vbi debes scire q̃ magnitudo põt cõsiderari. Uno° vt q̃ta est absolute: ⁊ sic est de cõsideratione geometrę: q̃ rõne põt ⁊ minui ⁊ crescere in infinitum. Alio° vt in mã absolute: ⁊ sic põt diminui in infinitũ. qm̃ nõ repugnat ex parte mãę diminui quãtũ in infinitũ: q̃ rõne nõ sunt minima nãlia: ⁊ hęc cõsideratio est nãlis. ¶ Tertio vt in mã quali siue sensili: ⁊ hoc mõ repugnat minui ⁊ crescere in infinitũ. qua rõne datur maximũ ⁊ minimum: ⁊ sic ẽt est ꝯsiderationis nãlis. ¶ Tũc ad p̃mũ dico q̃ nõ dat̃ neq; maximũ: neq; minimũ: ꝯsiderãdo q̃ztũ vt quãtũ sub ꝯsideratione mathe^ca: ⁊ hoc ꝯcedit Auer. vbiq;. Cõsiderãdo vo nãliter ip̃m quãtuz. Si qdẽ ex parte mãę absolute ꝯsiderat̃: dat̃ maximum ⁊ nõ minimũ. Tuz q̃ datur maxima mã: vt illa mũdi: ⁊ nõ minima. Tũ scđo: q̃ nõ dat̃ maior linea q̃ sit illa diametri mũdi. Si vo ex pte mãę q̃lis ⁊ sensilis: datur maxima ⁊ minima mã: ⁊ ita ꝯcedit̃ minimũ ⁊ maximũ. quo fit vt nõ sub quacũq; nãli cõsideratione det̃ minimum ⁊ maximũ. Hęc ad p̃mũ. ¶ Ad scđm dđm. q̃ eadẽ ꝓpõ nunq̃ põt eẽ vera respectu vni°: ⁊ falsa respectu alterius: sed bene mõ diuerso: vt in ꝓposito. est eni hęc vera. magnitudo põt crescere in infinitũ accipiendo magnitudinẽ in eo q̃ magnitudo. nã vt sic est res opinabilis: ⁊ pęnit° sine mã. at q̃tenus in mã vel in mã sensili nõ põt crescere in infinitũ: sunt eniz diuersę rõnes: vt hõ q̃tenus aĩal est sensilis: q̃tenus rõnalis est capax disciplinę. Q̃ aiunt eiusmodi ꝓpositiões opinabiles sint verę: ꝫ non sint sic in materia. ꝓbat exemplis. nã geometra imaginat̃ figuras hr̃e põnẽ: p̃ũctũ motũ facere lineã: ⁊ id genus: quorũ nullũ est in re ipsa. Hęc colliguntur ex cõmẽto: ꝫ aliquãtulũ obscure. ¶ Dubitãt iuniores satis pulchre. Primo. cur valet in cremẽto põt crescere in infinitũ magnitudo. igitur crescet: ⁊ nõ de diminutione: potest diminui in infinitũ. igit̃ diminuetur. ¶ Scđo nõ videt̃ q̃ cã diminutionis in infinitũ sit ipsa materia. Tum q̃ si poneret̃ magnitudo separata prorsus a materia: adhuc esset diuisibilis in infinitũ. igit̃ nõ mã est cã illius. Tũ etiã: q̃ cęlum caret materia: qđ tñ est diuisibile in infinitũ. ¶ Tertio dubitat̃: q̃ nõ vr̃ q̃ finitas p̃ formã reperiat̃. nã forma ⁊ materia sibi correspondẽt. igitur si potest materia diuidi in infinitum: etiam forma poterit. ¶ Quarto dubitãt: quia nõ vr̃ q̃ augeri sit ire ad formam: q̃ id augetur qđ plus ⁊ plus de ipsa materia acquirit: vt in libro de gñatione dictũ est. ¶ Iuniores bene dubitãt: sed male satisfaciunt ad quęsita. Asserunt enim duas causas cur de cremẽto valet: ⁊ nõ de diminutione. Tum q̃ non põt maior dimensio esse: nec generari illa: quę nunc est: q̃ dimẽsio est ęterna materię: bene tñ põt dimensio diminui: q̃ ex illa nõ sequitur impol̃e. Tũ scđo: q̃ ex oibus pol̃itatibus ad crementum effici põt vna pol̃itas totalis: quę debet reduci ad actũ: vt aliqua illarũ: nõ tñ ex oibus possibilitatib° ad diminutionez effici põt vna possibilitas totalis. ideo si reducitur ad actũ in vna: nõ est necesse vt reducat̃ ad actũ in oibus. ¶ Sed prima cã petit principiũ adducit eniz ęque ignotũ pro rõne ad q̃situm. Aduersarius eniz diceret dimensionẽ posse crescere in infinitũ: nunq̃ tñ eẽ cretã: vt de diminutione asserit̃. Et ita adhuc restat cã diuersitatis. Secunda. licet Auerroes infra: etiam friuola videtur nisi declaret̃: q̃ adhuc restat dare causam: cur ex oibus possibilitatibus ad augmẽtuz fit vna totalis: ⁊ non ex omnibus ad diminutionẽ. hę eniz sunt excogitationes tenues atq; aniles fabulę. ¶ Potest igitur dici. vt Auer. dicebat. q̃ augeri ẽ ire ad eẽ atq; formã. nã esse forma: ⁊ perfectio idẽ est: modo per auctionem res ꝓficiscitur ad suiipsius perfectionẽ: q̃ppe cuz in maiori quanto maior sit ꝑfectio: atq; virtus cęteris paribus. perfectio vero est forma actus ⁊ eẽ. quare p̃ per auctionẽ res currit ad formam. Ex hoc sequitur q̃ quantam contingit esse magnitudinem in potentia in mundo: tantam contingit esse actu: nam mundus est perfectus: ⁊ constat ex omni mã: totoq; pol̃i: qđ ad ei° facit ꝑfectionẽ. nulla enim potest esse perfectio: quę nõ sit in mũdo: ⁊ ita si põt magnitudo augeri in infinitũ: erit q̃nq; actu aucta: imo ab ęterno aucta fuisset: nisi mundus eẽt imperfectus. diminui vero est ire in imperfectionẽ: q̃ vt in maiori quãto est maior virtus: cęteris paribus: sic in minore minor. modo imperfectio est nõ esse: priuatio: ⁊ materia: ⁊ ita ire ad minus est ire ad imperfectionẽ. Ex hoc sequitur ꝯtra q̃ nõ q̃ztam cõtingit minui magnitudinẽ: tantã ꝯtingit esse minutam: q̃ siue hoc ponatur siue nõ mũdus semper est ęque perfect°. vtrũ vo oẽ pol̃e sit reducibile ad actũ: ⁊ quale in libro prioꝝ diximus. ¶ Quibus pz solõ ad p̃mũ: ⁊ causa dr̃ię. ¶ Ad scđm respondent etiã iuniores q̃ Auerroes per mãm ⁊ formã non partes eẽntiales cõpositi intelligit: sed per mãz vult ꝑtes quãtitatiuas. per formã vero ipsuz totũ: qđ qdẽ ex illis ꝯstat. tũc intelligitur sic q̃ diuisibilitas ⁊ infinitudo sunt in magnitudine rõne materię hoc est partiũ quantitatiuarum. Auctio vero rõne formę hoc est rõne totius: quod terminat ipsa auctio: velut diuisio in ꝑtes ipsas quãtitatiuas. Per hunc moduz soluit oẽs dubõnes. ¶ Sed hãc responsionez iuste reprehedunt noui: primo q̃ Auerroes apte loquitur de mã accepta pro altera pte cõpositi. Scđo quia sic. auctio posset esse rõne mãę in infinitum: q̃ non repugnat considerando dimẽsionem in abstracto. hoc autem est cõtra Auerroem in cõmento. vt pz legenti. ¶ Propter h̃ defendo verbum Auerro. vt iacet: q̃ per materiam et formã

A et formã intelligit ꝑtes essentiales compositi. Tũc ad p̃mũ dico q̃ si poneretur magnitudo separata a materia: esset diuisibilis absq; materia: sed nõ absq; supplẽte vicem materię: agẽs eniz qđ illã separaret haberet vicez materię: ⁊ ꝓpterea diuisio est rõne materię. Ad hoc catholici inducunt exẽplũ de sacramẽto altaris. vbi pz ibi quantitatẽ eẽ sine mã: sed deus supplet vicẽ illius: ⁊ vt materia est causa diuisibilitatis. ¶ Ad scđm pz solõ. Auer. eni nõ ponit mãm in cęlo s̃m potẽtiaz ad vtrũq;: sed bene eam mãm q̃ est in potentia s̃m dimidiũ cõtingẽtis: ⁊ hęc sufficit ꝓposito nostro. ¶ Ad tertiam dubitationẽ dici põt: q̃ aliud est qđ diuiditur. Aliud rõ diuisionis. id enim qđ diuiditur est materia ⁊ forma: quia sibi correspõdẽt: ⁊ sunt ipsuz totũ: sed rõ diuisionis est mã. rõ vero auctionis est forma. ¶ Ad quartã dico q̃ aliud est terminus auctionis: aliud subiectũ auctionis. oẽ eniz qđ augetur est qđ plus habz de mã ex parte subti: at ex parte termini est illud qđ hz plus de forma. Multa pulchra anno pręterito diximus de hoc quęsito in p̃mo de generatione: quę quęrat studiosus lector.

Tex. 61. ¶ Qua rõne ⁊ Plato propterea duo infinita inuexit: vt ⁊ alterũ in augẽdo. Alterũ ⁊ infinituz abeundo: atq; decrescendo excellere videatur. Utrum dum facit duo. his nõ vtitur. quippe cum neq; per diuisionem in numeris in infinitum procedatur. vnitas enim minimũ est neq; per additionem. vsq; nanq; in denarium numerum adauget.

An infinitũ possit excedi ⁊ an sit dare maiꝰ infinito.

¶ Siue Arist. narret põnẽ Platonis nũc vt eã ex dictis rep̃hẽdat veluti vr̃ Auer. siue vt p̃ ipsaz decl̃at ea: quę pauloãte dixerat. Ingt q̃ rõne ⁊ Plato ꝑpea duo infi^ta inuexit. Magnũ vz. ⁊ ꝑuũ: vt ⁊ alterꝝ augẽdo magnũ. vz. Alterꝝ ⁊ in infinitũ abeundo atq; decrescẽdo: ꝑuũ. s. excellere videat̃. dedit eniz hęc duo tanq̃ reꝝ p̃ncipia: q̃ ipse cũ pythagora sentit infinitũ esse inter p̃ncipia statuẽduz. ꝫ inuehit aduersus ipsuz: ⁊ ingt. verũ duz facit duo: ijs duobus nõ vtit̃ in assignatione p̃ncipioꝝ. sunt enim numeri apud ipsuz principia. In qb° nec p̃ diuisionem: nec p̃ additionẽ ꝓcedatur ad infinitũ: si quidẽ p̃ diuisionẽ stetur ad vnitatẽ: quę est minima. p̃ additionẽ vo ad denariuz inde veluti in orbẽ alterãdo reciprocare circulo videtur. Ecce quo modo duo ponit: nõ tñ duobus vtitur: sed de põne Platonis hactenus: q̃ ad rez nõ est. Hęc de qõne an sit infinitũ ipsuz. Solent vo ambigere iuniores an sit infinitũ: ⁊ alij an possit eẽ per aliquaz potentiaz: verũ cũ in primo oẽs conueniant. Scđm vero sit catholicum quęsituz: iure pręter mittimus.

D Tex. 62. ¶ Apparet aũt infinitũ esse aliud q̃z vt nõnulli asserunt. non enim id infinitũ est. Cuius nihil est extra: sed id cuius aliq̃d semper est extra.

¶ Hactenus de qõne an ĩfinitũ sit: nũc quid sit disputat. est eniz qõnuz hic ordo nãlis. Aĩaduersione tñ dignũ veteres sit definisse infinitũ: q̃ eẽt id cuius nihil est extra: ꝓponit mõ. Aristo. intentionẽ ⁊ inquit. apparet aũt infinitũ esse aliud q̃z vt nonnulli asserũt. nõ eni id infinitum est cuius nihil est extra: sed id cuius aliquid semper est extra. hęc est intentio ꝑtis in genere ⁊ in specie. ¶ Quo vero ad translationes attinet: verbũ apparet gręce est symbenei: qđ ꝫ latine sonet accidit: hic vt sensus essent clariores: transtulimus apparet. Simili modo verbũ illud aliud gręce est anation: qđ sonat ꝯriũ: nos vero aliđ in latinũ mutauimus eandẽ ob cãm. quę qdẽ ignari volentes seruare ad vnguẽ: plerũq; fallunt̃ ad stadiũ. tanta eni additio textus reddit barbaros ⁊ obscuriores.

Tex. 63. ¶ Huius rei ĩdiciũ est. nã ⁊ eos anulos ĩfinitos vocant: q̃ fundã nõ hñt q̃ si semp sit aliq̃d extra sumẽdũ. verꝝ p̃ sĩlitudinẽ quandã id asserunt: nõ tñ proprie: oportet enim ⁊ hoc esse ⁊ nũq̃z idẽ rursus sumi. At in circulo nõ ita fit: ꝫ semp qđ deinceps est: dũtaxat est aliud.

¶ Probat nunc ꝓpositã intentionẽ a signo dicẽs: huius rei indiciũ est. nã ⁊ eos anulos infinitos vocãt q̃ fundã: q̃ gręce est sphendona: latine etiã pala. non habẽt. quasi semper sit aliquid extra sumẽdũ. igitur infinitũ est extra qđ semp est aliquid sumendũ. Sed qm̃ ex hac definitione sequitur finitũ esse infinitum. corrigit exẽplũ ⁊ definitionẽ: ⁊ inquit. veruz per similitudinẽ quãdã id asserunt: non tñ ꝓprie. opz eni ⁊ hoc esse: hoc est vt semper aliq̃d sumatur extra ⁊ nũq̃z idẽ rursus sumi: quę nõ sunt in ꝓposito. nã in circulo ꝫ nõ idem sumatur: tñ mediate idẽ rursus sumet̃. Sic igitur infinitũ vtrũq; exigit ⁊ vti semp aliquid extra apprehẽdi possit: ⁊ vti idẽ nunq̃z repetatur: qđ nõ est in anulo. nã ꝫ imediate semper aliud atq; aliud sumat̃: tñ aliq̃ idẽ repetetur. est igitur definitio infiniti. Infinitum est extra qđ semper est aliquid sumendum ⁊ nũq̃z repetitur idẽ. hęc est definitionis ⁊ exẽpli correptio. ¶ Auerroes vero duo inquit. Primum est q̃ exẽplũ de anulo nõ valet tpibus nostris: qm̃ vt diximus: ex illo sequetur finitũ eẽ infinitum. ¶ Scđm est q̃ duo exiguntur ad rõnẽ infiniti: ⁊ vt semper sit sumendũ aliquid extra: nõ quidẽ in imaginatione: sed in re. Et vt illud qđ semper sumitur: sit aliquid qđ nũq̃z fuit pri°: qđ quidẽ nõ est in circulo: q̃ in illo sumit̃ idez: qđ prius per reciprocationẽ. hęc ex com̃. ¶ Debes scire q̃ veteres voluerũt totũ oẽ ⁊ finitũ esse idẽ: ⁊ q̃ totũ est id extra quod nihil est: credidere etiã infinitum id esse: extra quod nihil est. ¶ At temporibus Aristo. positio hęc fuit correpta. nã nõ ex verũ totũ ⁊ oẽ eẽ infinitum: ꝓpterea definitio infiniti est: q̃ sit id in quo nunq̃z idem est sumẽdum: sed continuo aliud atq; aliud.

Infinitũ igit̃ id est: cuius s̃m q̃ztitatẽ accipiẽtibus aliq̃d semp extra licebit apprehẽdere.

¶ Ex his inferr descriptionẽ ipsius infiniti: ⁊ inquit. infinitum igitur id est: cuius s̃m quãtitatẽ accipiẽtibus aliquid semper extra licebit apprehẽdere. dixit s̃m quãtitatẽ: vt inuat ĩfinituz nõ nisi in quãto reperiri: q̃ in q̃li. vt ait Auer. repiri nõ põt. ¶ Debes scire q̃ duplex est infinitum in potẽtia: qđ iuniores atq; sorticolę nõ ab re syncathegorematice vocant. Aliud in actu: qđ cathegorematice appellatur. Infinitũ quidẽ syncathegorematice id est: cuius semper aliquid ꝫ sumere s̃m quãtitatẽ alteri cõmunicantẽ: qua rõne finitum actu est infinitũ in potẽtia. Infinitũ vero actu siue cathegorematice: id est cuius aliq̃d semp extra ꝫ sumere s̃m quãtitatẽ nulli cõmunicantẽ. At ratio cõis infiniti est: quã Arist. dedit. cõpetit eni. vt pz vtrisq;. Hęc est definitio infiniti.

¶ At vo id cui° nihil ẽ extra: ꝑfectũ ac totũ ẽ. hũc. n. in modũ totũ ipz ꝯfinire assueuim° dicẽtes id eẽ cui° nihil abest. vt hoĩem totũ aut cistellã. Atq; vt in singulare: sic ⁊ id qđ ꝓprie vniuersuz: idẽ erit: cui° nihil extra. Id vo cuius aliq̃d abest: eo absente: nõ vniuersuz est.

¶ Hactenus correpta est descriptio infiniti: nunc cuius sit rõ illa ⁊ cui cõpetit: declarat ⁊ ingt. at vo id cui° nihil

I est extra: pfectū qđ grēce est teleion ac totū siue vniuersū qđ grēce est holon est. hūc. n. in modū totus ipz definire assueniṁ dicētes id esse: cuius nihil abest: vt hominem totū aut cistellam totā solemus dicere: qñ nihil eis deest: qđ attineat ad rōnē hois aut cistellę. Dinc trāsit ad descriptionē mūdi: z inquit atq; vt singulare totū vtpote aut hō aut cistella dz totum qñ ei nihil deest: qđ ad illi⁹ rōnē attineat: sic z id qđ propie vniuersum est siue mūdus: id erit cuius nihil est extra: propterea constat ex tota sua materia: z oī possibili, vt dicitur in libro ęcli. id vo cuius aliquid abest: eo gdē ablente: non vniuersum aut totū erit: sed mancū ac pars: siue imperfectū. definitio igitur data ab antiquis nō infinito cōpetit: sed toti omni z perfecto. ¶ Auerroes vltra textū ꝓbat q extra mundum nihil est: qz tūc inueniretur corpus actu infinitū: qđ quidē est impossē. Cōsequentia ꝓbat inuentes suo mō: z bene sentiunt: pōt tamen facilius deduci: quia illud qđ esset extra mundū: aut esset corpus rectū: aut circulare, nō circulare: qz pari rōne extra illud esset aliud: z sic in infinitū. si rectū: cum corpus rectum nō terminet: nisi ad aliū: z nihil est ad qđ terminetur: iure erit infinitū illud. Secundo debes scire q hęc est differētia inter totū particulare vt cistellā: z totum vniuersum vt mundum: q totū particulare est id extra qđ nihil est qđ pertineat ad eius spēm, vt Socrates, nā lz extra ipsum aliquid sit qđ pertineat ad genus vt leo vel capra. Totum vero vniuersale est vniuersum id est: cuius nihil est extra: siue pertineat ad eius speciē: siue ad eius genus. z hac rōne solus mundus est totum vniuersale. Dęc ex commēto colligi possunt.

Que Auer. cōm. 63.

K

Tex. 64. ¶ Verum totum atq; perfectum: aut idem penitus sunt: aut sua natura cognatissima sunt: quatenus ꝓfectum nihil est ꝓprius qđ finē nō habeat qui quidē finis terminus est.

L

¶ Qui definitio veterū competat, mō p̄z: ex quo rursus quo nā mō perfectū z totū conueniāt etiā p̄z: qua rōne euenit vt differentiā inter totum z perfectum adyciat: quādo post cōuenientiā exoriatur differentia: z vult totum z perfectū aut eandem omnino aut finitimā significationē habere. nā totū vocamus facta ad partes relationē: quarū nulla deest, perfectuz vo facta relatione ad finē z terminū. Qua etiam rōne sit vt perfectū sit cōmunius toto ipso: qz ꝓfectuz z in cōpositis: z simplicibꝰ inuenitur, at totum non nisi in cōpositis.

¶ Quo circa putandum est melius parmenidem melisso dixisse, quippe cum hic ipsum infinitum totum appellet: parmenides vero totū dicat finitum: e medio eque distans. non enim fieri potest vt infinitū toti ipsi ac vniuerso perinde hereat: vt linum lino nectitur.

M

De translatione.

¶ Ex his laudat parmenidē supra melissum: quatenus parmenides asserit vniuersum esse finitū per hoc q circūferentia eius fm quodlibet sui eque distat a centro. Melissus vero vniuersum asserit infinitum per hoc q extra ipsum nihil est, mō p̄z ex dictis. Melissuz aberrasse omnino: parmenidēq; melius sensisse. ¶ Quo vo ad translationes attinet verbū illud eque distās grece est hysopales: quod nonnulli eque pugnās trāstulerū. Ego verō cū vt sic nō multū sit notū, mō illo trāstuli. Addit tū Aristo. aduersus Democritū, nā enim fieri pōt vt infinitū toti ipsi ac vniuerso siue mūdo pinde hereat: vt linū lino nectitur in filātronibus vti puerbialr dicebat: imo extra mundū nihil est vt toties est ꝓbatum.

¶ Et quanquam de infinito prerogatiuam recipiant: eiusmodi vt omnia contineat: z vniuersum in seipso habeat: propterea qz simili tudinem quandaz habet ad totuz. nam ipsius mense perfectionis materia existit: atq; potestate totum est z nō actu: tamen ad diminutionē: atq; additionem contrariā dissimile est. Totū qz atq; finitum non per se: sed per aliud: z nō continet: sed quatenus infinitū est continetur: imo vt infinitum ignotuz est: quippe cū materia formā non habeat.

N Tex. 65.

O An infin⁹ sz q⁹ infin⁹ possit ab itellu humano cognosci.

¶ Nunc improbat nōnullas prerogatiuas ipsi infinito tributas ab antiquis, vz. vt qđ continet: z vniuersum in seipso habeat: z motinū harum. Et inquit z quāq; de infinito prerogatiuā recipiant eiusmodi vt omnia contineat: z vniuersum in seipso habeat. Cuius rei motiuuz apponit: dicēs, ꝓpterea quia similitudinē quādā hz ad totū. nā ipsius magnę siue imēsę perfectionis mā existit: atq; potestate totū est: z nō actu: deinceps cōfutat hęc dicēs: tū ad diminutionē atq; additionez cōtrariam diuisile est: quo mō ipsum totum nō est. est enim limitatuz ad additionē: z nō ad diminutionē. Totū q; atq; finituz supple est: nō per se z rōne qua infinitū: sed per aliud ratione finitudinis: z nō cōtinet: sed quatenus infinitū est: cōtinet. nā vt infinitum hz rōnē materię: z vt hz rōnem materię est altera pars cōpositi z vt altera pars cōpositi continet. nō cōtinet: imo vt infinitū ignotū est: vt toties dictū est: quippe cū mā formam nō habeat vt infinitū est: qua cognoscatur. qbus pz ꝓgatiuas illas infinito nō cōuenire: nec fundamentuz valere. ¶ Quo vo ad trāslationes attinet verbū illud ꝓgatiuā grēce est σεμνοτητα: qđ nōnulli dignitatē: nōnulli pręclaram cōditionem transtulerunt: magis tū ad sensuz nos progatiuū transtulimus: quicquid verbum dicat.

De translatione. P

¶ Quare perspicuum est infinitū ipsum partis magis qz totius rōnē subire, siquidez materia pars sit totius: perinde vt ęs statuę eneę.

Tex. 66.

¶ Ex ys cōcludit oppositū z inquit: quare perspicuū est infinitū ip suz ptis magis qz totius rōnē subire. Siquidē mā pars sit totius perinde vt ęs statuę eneę. mō dictum est infinitū ipm esse mām: quare magis partis qz totius rōnem subit. ¶ Debes scire vt ex Auerroe colligit. cō. 65. q⁹ tres sunt ꝓgatiuę quę infinito attribuunt. Prima est q⁹ infinitū nō est totū per se: sed p aliud. ¶ Secūda q⁹ infinitū quo infinitū continetur. Tertia q⁹ infinituz quo infinitū est ignotū. Quo vo ad primā vult Auerroes infinitū esse totū per aliud: hoc est per formā: rōne cuius finitur z determinatur. Quo vo ad scām ait infinitū ptineri quatenus est pars cōpositi: z mā illi⁹. Quo ad tertiū ait illā esse veraz quo ad mām infinitā: quę per se est ignota: cognoscitur tū per formā. Ulterius dz scire q⁹ Auerroes ob malas translatiōes laborat declarare qđ per delatū intelligat Aristo. qđ ipse in litera sua hēbat: sed cū hęc expō sit ad nihil: superfluē dēdū est: pūt tū colligi plura. primuz est qūo differūt mā z forma z accidētia. nā mā nec est in subiecto: nec dicit de subiecto. forma z accidētia aut sunt in subiecto: aut dicuntur de subiecto. Scōm est quo cōueniunt nā hęc tria: mā forma z accīs nō possunt reperiri nisi in alio. Tertiū est q⁹ mā z forma z accidentia ita se hūt q⁹ mā nō pōt eē sine forma: propterea est ꝓpter formam: vt forma est illius ꝓfectio: forma etiaz est ꝓpter mām: vt est subiectum illius. similiter z accidētia

Tex. 67.

A Expō. Auer. accidētia sunt ꝓp mām: vt ꝓp subiectū. Dęc colligi pōt ex eius falsa translatiōnibus. ¶ Ex quibus colligūt inuniozes: z nō ꝑperite Auerroē oīa quę Aristo. infinito tribuit: māg tribuisse: ita vt per infinitū nihil aliō velit nisi mām primā: z tunc illas ꝓpietates illi cōpetere nemo dubitat. est enim ipsa totū per aliud: qz rōne formę. Amplius continet: z nō continet: cum sit pars compositi. rursus est ignota p se: cū nō nisi rōne habita ad formam cognoscatur. ¶ Dęc ex Auerroe. Hāc expōnem verificarunt iuniozes q⁹ aliquid dici pōt infinitum subiective: qz est subiectum dimensiōis: q̄ est aut esse pōt insita: aut formalr: qz ipsum est ipsa infinitudo: aut qđ est infinitum formaliter: vt dimensio. Tunc vult materiaz esse infinitum subiective: z non formaliter. ¶ Multa ēt addunt in defensionem Auer. q̄ sunt bona ad illius positionis declarationem. Sed blacterones: quorum studium est in contradicendo: ajunt hanc non fuisse Auer.

Junioꝝ vificatio.

Pō scōa.

B mentē: nec Auer. illa siue tria siue q̄tuor voluit competere materię: sed infinito: explicando de materia: cui oīa illa competunt ratione suę infinitatis. verum inter hos non est disputandū. nā aly volūtarie loquunt. Aly adiecti Auerroi ęteros cōtēnit. ¶ Ego vero ꝓpterea has ꝓpietates nō materię: sed infinito Aristo. tribuisse dicerem: qcquid Themistius z Auer. velint. Primo: qz Aristo, nulla facta distinctione in hzeubus equiuocasset. Secūdo: qz de infinito loquitur: de quo paulo ante positionem Parmenidis recipit. mō cōstat ipsum recepisse infinitum in positione Parmenidis: pro vniuerso sumptum. Per hęc cum expositoribus sentirem Aristo. illa tribuisse infinito ipsi formaliter: z non materię. Dęc nunc mihi videntur.

Expō ꝓpa.

¶ Nam si in rebus sensilibus atqz intellectilibus magnum ipsum z parum continent intellectiles res continere oportebat. At absurdum est ac impossibile: id quod ignotum atqz indefinitum est continere ac definire.

C

¶ Speciatim increpat pōnem Platonis: qui cum illis conueniebat: z inquit. nam si in rebus sensilibus atqz intellectilibus magnū ipsum z parum: quę a Platone infinita ponuntur: continēt: intellectiles res ptinere oportebat. tenet psequētia. nā infinitū ea continet: in quibus z quozū ponitur. mō si ponitur in rebus intellectilibus: opz ipsuz etiā res intellectiles cōtinere: at absurduz est ac impossē id qđ ignotū est ac indefinitum: continere ac definire. Et sic pō Platonis nulla est. ¶ Aliaduersione dignū Platonē posuisse intellectilia: quę indifferenter ideas: z formas vocat summe nota. Propterea ꝫ ipsius ratio hęc valde pcedit. Aristo, vero posuit illa summe nota naturę: nos vero hāc ad ea vt oculi noctuę ad lucem solis. z. metaphy. propterea non multuz hęc ratio valeret in via Aristo: sed bene in via Platonis. Qua ratione sit. vt hęc contradictio sit ad hominem.

D Qualia rō Aristo.

¶ At vero etiā rōni cōsentaneuz est: vt id quidem quod in adiectione consistit: non videatur hoc pacto infinitū: vt q̄tus exuperet magnitudinem. id vero quod in diuisione consistit: infinitum esse isti⁹modi videtur. nam infinitum intus: etiam quēadmoduz materia cōtinetur: formam autem continet.

¶ Et qz vna de conditionibus bonarū definitionum est vt per ipsam verificentur accīdia ꝓpria definiti: post definitionis assignationem: nūc ꝓpietates verificat: quę illi solent assignari. Et est prima q⁹ in additione non quacūq; magnitudine data pōt maior dari: sed in diuisione bene quacunq; data pōt dari minor verificat hāc Aristo. qz augeri est ire ad formā: quę terminus est z finis: ac diminui est ire ad materiam: quę est potestate infinita: qua rōne diuisio in infinitum: auctio nō ꝓficiscitur. Hāc rē diximus superius diligēter. ¶ Aliaduersione dignū fuam posse intelligi accipiendo infinitū ꝓ mā: z infinitū ꝓ ipso infinito formalr. Themi⁹. n. sumere vī infinitū ꝓ mā expositores ꝓ infinito ipso formalr: quę res vtcūq; exponatur stare potest.

E Expōnum dōia.

¶ Liquido ēt in numero quidez euenit: vt versus minus terminus sit, versus vero plus omnez semper exuperet multitudinē. In magnitudine vero contra. nā versus minus quidem omnē exuperat magnitudinem. versus vero maius non esse magnitudinem infinitā. huius rei causa est. nā vnum (quodcūq; tandē vnū sit:) indiuisibile est. ccu homo vnus est homo: z non multi. numerus vero plura vno q̄tcūq; quędam. Quare ad indiuisibile sistetur necesse est. Siquidez duo atq; tria denominativa nomina sint: z ceterorum numerorum id genus vnusquisq; simili ratione.

Tex. 68.

F

¶ Dactenus de ꝓpietate infiniti in magnitudine egit: nunc quo nā mō hęc ꝓpietas sint hēat in numeris: explanat. Et inquit ligdo ēt in numero qdez euenit vt versus minus: terminus atq; finis occurrat: at versus plus oēm semper exuperet multitudinem. In magnitudine vero ꝓtra. nā versus minus qdē omnez exuperat magnitudinem: ita vt nullū vnq; minimum occurrat. at vero maius nō eē magnitudinez infinitā: ita vt aliquid occurrat maximū. Dęc est ꝓpietas z conclusio. Cōclusionez hāc primo ꝓbat ex parte minimi: z inquit. huius rei cā est. nā vnū quicqd sit illud siue spē: siue numero siue id genus q̄tenus vnū, semꝑ indiuisibile est: ceu vnus hō est vnus z non multi. numerus vo plura vno q̄tcūq; qdā. hoc est multitudo ex vnitatibus aggregata: quare ad indiuisibile sistetur necesse est vt arguatur sic. qcquid ex indiuisibilibus ꝓstat: ad indiuisibile resolnitur. numerus ex indiuisibilibus ꝓstat: qz ex vnitatibus. igit ad indiuisibilia resoluit. q̄re ꝑficiendo in minus: minimuz q̄cūq; occurret. Oz vo numerus sit multitudo ex vnitatibus constans: z per psequēs ex indiuisibilibus. ꝓbat: z ingt. siquidez duo atq; tria denominativa noīa sint significātia multitudinē specificatā ab vno: z vt dico de duob⁹ z tribus: simili rōne de ceteris id genus, duo. n. sunt bis vnū: tria ter vnū z id genus silr. Sic igit numerus resolui in minimū: qz ꝓstat ex vno. ¶ Sz dubitabis cur numerus nō resolnitur in maximū: p eandē rōnez: qz ꝓstat ex vno: ¶ Dici pōt: qz ꝑcedere in maximū nō est resoluised cōponi: at ꝑcedere in minus est resolui. ¶ Auerroes autē assignat causaz cur omne vnū sortitur rationē indiuisibile: z ait: qz oē vnū est tale ob formā: quę est seipsa vna. ¶ Ego vero verbū Auerro. non vniuersaliter intelligo. nam multa individuum z vnū numero esse volunt ꝓpter mām. Aly ob dimēsionez: sed si exponat de vno specie: sine controuersia est verum.

G

Syll⁹.

H

Dubō.

Solo Que Auer. cōm. 68.

¶ At vero versus plus intelligere semꝑ cōtingit. diuisiones enim magnitudinis in duo infinitę sunt: ita vt potestate quidē sint: actu vero

I non sint. quippe cum id quod semper accipit: multitudinem definitam excellat.

¶ Eadem conclusione probat nunc ex parte maximi: & hoc ꝓponit dicēs. at versus plus: intelligere semper cōtingit: & nō est deueniendū ad maximū: hoc ꝓbat & ingt. diuisiones. n. magnitudinis in duo: quę dichotomię grece dicunt: infinitę sunt. Et declarat quo nā mō infinite inquit: ita vt ptāte quidē sit infinite: actu vero non sint. quippe cū id qō semper accipitur: multitudinē infinitā semper excellat. est igitur vis rōnis. diuisio magnitudinis in infinitū ꝓcedit. Numerus cātur ex diuisione continui. igitur numerus in infinitū ꝓcedit.

Rō textus

¶ Verū numerus hic nec a diuisione separabilis est: nec infinitudo ipsa ꝑmanet: sed fit velut & tempus & numerus temporis.

K

Expō. ¶ Duo veteres de numero ꝓtulerunt: vt q̄ sit a diuisione rerum separabilis. vt Plato ait: qui ideas rerū oīum cōtendit: vt et sit permanens velut substātia separata nō fluens & potestate vt pythagorei ꝓferūt. Aduersus hoc inquit. verū numerus hic nec a diuisione sepabilis est: & hoc aduersus Platonē: nec infinitudo ipsa ꝑmanet vt subā sepata: cōtra pythagoreos: sed ita. vȝ. fit velut & tps: & numerus temporis: quisq; sit ille; quę semper sint partim actu: partim potestate. Dęc ab Aristote habentur. ¶ Ex calce commenti colliguṁ tria. Primum est ꝓpter quid in numeris additio ꝓcedit in infinitū. non aūt diminutio. Et respondet hoc esse: q̄ additio est coęua diuisioni. modo vt diuisio ꝓcedit in infinitum ꝓpter hāc: sic additio numeri ꝓpter eandem mām crescit in infinitū. at diminutio numeri est correspondēs auctioni: ita q̄ vt additio est rōne formę: sic & diminutio numeri est rone formę. Scōm est quid Arist. per numerum tpis intelligat: & vult per numerū tpis velle numerū qui est genus tpis. Tertiū est summa declaratorum. vȝ. q̄ ideo numerus crescit in infinitum: q̄ correspondet diuisioni magnitudinis: quę rone māę est infinita. at diuisione est finita: q̄ correspondet auctioni: q̄ ꝓpter formam est finita. Dęc ex cōmēto colligi possunt. ¶ Prima dubō est: q̄ numerus rerum est finitus. nā oēs res non sunt vltra primū ens: qō est deus: & vltimus qō est mā ꝓma: modo inter extrema media sunt finita. ¶ Scōa dubō est: numerus aut est res numerate; aut accidēs illarū: sed res numerate nō habēt minimum. igit nec numerus. ¶ Ad primā sentio cū expositore q̄ numerus vno nō simile ꝓ diuisione formali: quę fit ꝑ oppositā. Alio modo ꝑ diuisione quę fit per quātitatē. Prima quidem diuisio causat multitudinē: quę est de trāscēdētibus: qua rone ens diuiditur ꝑ vnum & multa. Scōa vero diuisio q̄ est continue ǭtitatis causat numerū: qui est species ǭtitatis iǭctum hȝ rōnē mensurę. Tūc dico q̄ einsmodi numerus ꝓcedit in infinitū: & nō primus. Modo Aristo. loquitur de scōo & nō de primo. ¶ Ad secundā soluere vȝ Themistius in quarto huius. ex textu Arist. cōmēti. 108. paraphrizans: q̄ duplex est numerus. Alter qui ex vnitatibus constat: & hic esse pōt mininus: vt duitas: quę ad vnū resoluitur. Alter qui nō ex vnitatibus absolute: sed ex rebus cōstituitur: vt equis canibus lineis. nam & quinq; lineas: & q̄nq; triāgula dicere numeros solem⁹. Tūc dico q̄ tales numeri si de multitudine quęris: minimū hńt. nā duę lineę & duo equi minimū sunt. at si magnitudinē ꝑ speciem: nō hńt: nam quę q̄ res talis in infinitum secabilis est. Per hęc patet solutio.

L

p⁹ dubō.

2⁹ dubō.

Solo ꝑ.

M

Solo 2⁹.

N

An magnitudo sit diuisibilis in infinitum.

O

Nō Auer. in cōm. 69.

Rō facil.

P

Rō Auer. & declatio.

Q

Tex. 69. ¶ In magnitudinibus autem contra fit. nam diuiditur quidē & ipsum continuū in infinita: versus autem maius non est infinitum. quātuz enim contingit potestate esse tantundem etiā actu esse contingit. quare cum infinitū corpus nullum sensile sit: nec definitę magnitudinis omnis exuperationem esse cōtinget. Alioquin cęlo quippiam maius existet.

¶ Quid vero in magnitudinibus accidat: nūc assignat: & inquit. in magnitudinibus aūt cōtra fit. nā diuiditur quidez & ipsum cōtinuū in infinita. versus autem maius nō est infinitū. repetit rationē quā prędie fecerat & inquit. quātū enim cōtingit potestate esse: tātūdē etiā actu eē cōtinget: mō destruit hoc & inquit. quare cū infinitū corpus nullū sensile sit: nec definitę magnitudinis ois exuperationē esse contingeṫ: hoc est nec ꝓcedere in infinitum in additione: ita vt quacūq; data: detur maior: & sic infinitū. Aliogn cęlo quippiam maius existet. Dęc disputata sunt olim hic: & in libro de generatione ad longum. ¶ Monet Auerroes qōnem talem. ꝓpter qui vaㄹlet. si aliquid pōt augeri in infinitum. igit aliqū augebit: & hoc in magnitudinibus: at in numeris non valet: pōt numerus crescere in infinitū: igit crescet. nō. n. vȝ differentia quo ad numerum & magnitudinē. ¶ Responsio facilis ad qōnem Auer. quā greci expositores consueuerunt afferre: bz enibus est: q̄ auctio numeri correspondet diuisioni continui. diminutio vero rūdet auctioni e in sdē. verbi gratia. sint decem lapides: quibus paries socratis sit conficiendus. Tunc constat diminutionem lapidum correspondere cremēto parietis. nam dum a denario numero subtrahere incipio addendo parieti: numerus decrescit lapidum: accrescit vero paries. at si paries diuideretur: diminueretur illius magnitudo: & accrescerent lapides sine numerus lapidum. tunc dico: q̄ numeri additio ꝑficiscitur a magnitudinis diuisione: inde sit vt diuisio ꝓcedit in infinitū: ita & accretio numeri: ꝓcedit in infinitū: & q̄ diminutio numeri correspondet auctioni magnitudinis. ideo vt auctio illius est finita: ita diminutio numeri. ¶ Dęc esset facilis responsio. Auerroes vero ait aliā cām. imaginaf. n. in auctione magnitudinis eē plures possibilitates. nā cuz auctio nō fiat tota simul tot erūt possibilitates: quot erūt ptes quib⁹ ipsa magnitudo accrescit: sigdē cuiq; parti correspondeat ꝓpria possibilitas: qua ipsa possit addi toti. similiter diuisio non fit tota simul. ideo erunt tot possibilitates: quot erunt partes: quę a tota magnitudine diminui pńt. Scō sumit ex omnibus possibilitatibus ad auctionē magnitudinis posse fieri vnam possibilitatez: hoc est ꝙ sicut augendū per multas possibilitates partiales pōt augeri: ita per vnam pōt venire in terminuz vltimū siue ꝓfectionis: vt accumulatis rōnibus ꝓbauimus: & nūc supponamus. At possibilitates quibus magnitudo pōt diminuiṅ possunt effici vna. hoc est hȝ magnitudo possit infinitis possibilitatibus diminui: non tñ vna possibilitate numero ex illis confecta esse diuisa: ꝓpter rōnes tactas in libro de gńatione: & in lectionibus dictis iam quibus pōt magnitudo si pōt crescere in infinitum: q̄q; eē creta. Sed si diminui nunq; eē minuta ꝓpter rōnez tactam: sed quia numeri auctio rūdet divisioni magnitudinis. ideo nō pōt eē creꝫ. diminutio vero cum respondeat auctioni. ideo potest esse minutus. Dęc re cōmēto colligi possunt: quę inuiozes non intelleꝛerunt: licet multa extra rem blacterizent.

Tex. 70. ¶ Infinitudo aūt ipsa non eadem in motu & magnitudine

A magnitudine & tempore existit: vt vna etiam quędam natura. Sed posterius dicitur ꝓpter ꝓius: ceu motus quidem dicitur infinitus: qua ꝓius ita dicitur magnitudo: in qua motus fit: aut alteratio: aut auctio. temꝰ autem ob motum. verum bis quidem nunc vtimur: posterius vero & quidnam sit vnūqōq; horū: & cur omnis magnitudo in magnitudines diuisibilis sit: explicare nitemur.

Expō. ¶ Sine soluat dubitationē: siue ǫnes nonnullas deducat: siue aliud qd tale agat: mgt. infinitudo aūt ipsa non eadē supple gńe in motu & magnitudie & tpe existit: vt vna etiā quędā nā: hoc est nec eadē specie: ꝙ posterius dī pp ꝓius: & eo ordine res ipse dńr: quē res illę inter se gerūt. vt tps ꝓpter motū infinitū est. nā & a motu hz vt sit. Motus e magnitudine est infinitus: q̄ motus ois circa magnitudinē versatur: auctio: diminutio: alteratio: delatio. Magnitudo ex sua nā vī infinitatē adepta: q̄ in magnitudines alias deinceps extrahit. Deinde se excusat: q̄ ea q̄ hic ait credere debemus. naz in ꝓcessu opis demōstratione clarissima explicabuntur hęc oia.

B

Quę Auer. com. 70. ¶ Auerroes in calce cōmenti addit & hoc significat q̄ diuisio mēsurę semper est nota per se: & q̄ cā eius indiget demōstratione: nō sicut quidā extimauit q̄ geometra sumit hoc ita eē a nāli. Dęc Auer. ¶ Dices. ꝑ se notū est illud: cuius cā & eē est ꝑ se notū. igit nec eē nec cā huius pōt declarari a naturali. ¶ Dici pōt q̄ scia subalterna alteri sumit esse vt ꝑ se notuz. cām vo expetit ab altiori: sic facit geometra. sumit. n. vt ꝑ se notū cōtinuū diuidi in infinitū. Sz supponit: vt declaratū. ꝓ qd a nāli: & ita vno mō hęc ꝓpō est ꝓncipiū. Alio mō quęritum

Dubō.

Solo.

Tex. 71. ¶ At vero neq; mathematicā ꝓtēplationez ea ratio aufert q̄ infinitū hoc mō eē negat vt auctionē sit q̄ si sine trāsitione: neq; n. nunc ipso indigent infinito: neq; vtuntur: sed tantā dū taxat esse lineā postulant: quātam volūt infinitā: atq; quātāuis aliā magnitudinē eadē diuidere rōne: q̄ magnitudo maxima diuidi pōt. Quare ad oēm dēdū q̄ dē illo mō nihil refert eē trī refert in his magnitudinibus q̄ sunt.

C

Expositio. ¶ Ut dixi siue soluat nūc sēbam dubōnē siue ǫnēsēbam deducat. Ingt nō esse extimādū rōnē hāc: qua oīdit nihil eē actu infinitū: neq; posse trāsiri ad infinitū: auferre mathematicā ꝓtēplationē: q̄ vtit infinito: nō. n. linea infinita opus est illis: cū finita & terminata semp vtant: satis hńt: si quātā volūt obtineāt: etiā satis hńt si quantāuis aliā magnitudinē eadē diuidere rōne ac cōsimili ꝓportione: qua magnitudo maxima diuidi pōt ꝓcedāt. Dęc enim duo sufficiūt oibus demōstrationibus mathematicis: siue infinitū sit: siue nō sit: ppea infert: quare ad oīendū qđ illo mō: nihil refert negetur aut cōcedaf infinitū: etiā trī refert in his magnitudinib⁹ q̄ sunt. q. d. illa nō referre ad rōnē: sed bn ad rez: vt putauit. huius cām iuniozes enitunf assignare: q̄ mathematici vtuntur in demōstrationibus eoꝝ ꝓpōnibus hypotheticis: quę nihil ponunt in esse. nō ât cathegoricis. ¶ Sz hęc rńsio & declaratio friuola est: q̄ tūc rōnes mathematicę nō ꝓcluderēt nisi hypotheticę: & tūc ǫnes non essent simplr certissimę. Preterea. mathematici vtūtur triāgulo: cuius basis est diameter mūdi: vt Themꝰ sumit: & ꝓstat angulū trianguli esse extra mūdū. igit vtunt cathegoricis falsis. ¶ Propterea dici pōt: vt Themistius ꝑ dixit: & Auerroes ab illo accepit: illud esse: q̄ mathematicę nō ꝓsiderat magnitudines vt affectiones & termini corꝑoū nāliū: sed vt abstrahūt a corꝑe naturali: ꝓpterea extra mūdū lineā trahit: cū nihil iterū sit linea extra mūdum nec ne apud illum.

E

Rńs Them. & Auer.

¶ Ex ꝓo cāę q̄tuor redigāt: ꝑ ipsi cuū infinituz cāz eē vt mām: atq; rōnē q̄ dē ei⁹ in ꝓuatiōe ꝓsistere: ꝑ se ꝓo subm ꝓtinuū eē ac sensile. qppe cū ēt ceteri oēs ipso infinito vt materia vti videanf. Quo circa absurdū erit ipsuz: id esse qō ꝓtinet: & nō id qō ꝓtinef asserere.

Tex. 72.

¶ Tertia siue ꝓclusio siue solo dubitationis: est q̄ infinitū reducitur in genus cāę illud qō est mā: & q̄n materia habet rōnē subiecti: vt q̄n est actu sub forma: & hz rōnē māę: vt q̄n intelligif sub ꝓuatione formę: addit ipz reduci in genus māę: nō ex ea pte: q̄ mā ipsa est subm actuq; sub forma: sed ea pte: qua est in ꝓuatione ꝓsistēs. nā rō ipsius infiniti ꝓuatio est: subm vo diuisionis infinite est ipsum ꝓtinuū corꝑis sensile: igitur infinitū quo ad illud qō hz de actualitate: reducif ad ꝓtinuū ipsum sensile: quo vo ad id qō de ꝓuatiōe hz: reducitur ad materiā: non vt subm: sed vt mā est. qđ hoc auctoritate veteruz: q̄ oēs ipso infinito vt mā vtī vti. hinc infert id qō iam dixerat: q̄ male infinitū ꝓtinere dici debet: sed potius ꝓtineri vti materia in cōposito ꝓtinetur. ¶ Debes scire vt ex Auer, colligi pōt q̄ infinitū dicit duo: vt quid in actu: & qd in potētia & ꝓuatione. Quo ad rōnē potentię & ꝓuationis reducitur in genus materię: vt vetere vtebant. Quo vo ad rōnē actus reducif ad ꝓtinuū sensile: hoc est ad corꝑus cōpositū ex materia & forma: nō qdē ex ea parte qua illud corꝑus est formatū ꝑ materiatī: & ita vtroq; mōdo sumptuz reducif in materiā. Licet ꝓmo modo reducaf in materiā imediate. Scōo modo mediate. Pęc ex Auer. colligi possimt.

F

Exꝑ.

Quę Auer. cō. 72.

G

¶ Restat aūt soluere rōnes: qbus nō solūmodo infinitū ptāte: ꝙ ēt actu vt definitū est eē: vī ptiq; qdē q̄ nō sūt necessarię: ptiz ꝓo q̄ obiectiones q̄ sdā alias & veras hńt. nō. n. vt gńatio nō deficiat sensile corꝑus actu infinitū eē necesse est. ꝓtigit. n. alterius corꝑuptionē gńationē alterius esse si vniuersum ipsuz finitū sit.

Tex. 73.

¶ Nunc soluere rōnes: quibus infinitū esse ꝓbat: ꝓponit: ꝓtim q̄ nō sunt necessarię quo ad formā: ꝓtim quia obiectiones quasdā alias & veras hńt: quo ad materiā. Et ꝓmo soluit rōnem: quę accipiebatur ex parte gńationis. nā antiqui ꝓpter hoc chaos illud infinitū posuerūt vt gńationē infinitā saluarēt. Soluit q̄ dato illo chaos & vniuerso finito pōt generatio esse infinita ꝑ hoc: quia gńatio vnius est corꝛuptio alterius: & econtra. quo q̄dē in casu pōt ꝓcedere gńatio infinita: & vniversuz finitū. ¶ Iuniozes satis dubitant de ꝓpositione Arist. vtrū vȝ. gńatio vnius sit corꝛuptio alterius. ¶ Et volūt ferre oēs hanc esse indefinite intelligēdā: q̄ nō in accidētibus: vt de gńatione luminis in medio & illi⁹ corꝛuptione. ¶ In substātia aūt & gdam tenent eam vlr vt q̄ ois gńatio vnius sit alterius corꝛuptio & econtra: immo est vnus motus respectu diuersoꝝ. ¶ Alij particulariter: q̄ tenēdo plures formas in cōposito vt in hoie potest forma sensitiva generari in embrione: & nihil corꝛumpi.

H

Dubō. Cōmunes ꝓsensus.

Dzia pō.

Scōa.

Replica.

¶ Alij reꝓhendunt hęc. nā hac conclusione data tūc aliquid esset in gńe: qō nō eēt in spē: vt embrion cuius

I Defensio. aia sit nũc sensitiua: eẽt. n. in ḡne aialis: z in nulla specie. ¶ Dropterea teneri põt plẽs esse formas in hoie: ꝫ nõ diuersis tpibus introductas: sed simul tẽpore. quicquid sit de qõne, nã multa diximus in libro de ḡnatione anno pterito: hęc rõ nulla est. nã embrion actu est in genere: z in speciẽs saltẽ reductiue: vtpote in ea specie: ad quam ordinat: z sic ratio nulla est.

Tex. 74. ¶ Dzeterea tangere z finem habere aliud est. Nam illud quidẽ ad aliquid atq; cuiusdã est. Cõmune enim quod tangit: aliquid tangit: qõ quidẽ non omni: eorum quę finem habent: accidit quippe cum non quodlibet, tangere ponit quodlibet: id autem quod finez habet non est ad aliquid.

K ¶ Arguebatur scõo ex pte finis cuiusq; corporis sic: omne qõ finitur ad aliõ finitur. igit est dare infinitũ. añs pbat: q; oẽ tãgẽs aliud tãgit: oẽ finẽ hũs tãgit. igit oẽ finẽ habẽs aliud tãgit. ¶ Rñdẽt negãdo añs: q; nõ oẽ qõ finẽ hz finẽ hz ad aliud. ¶ Ad rõnẽ rñdet q; in plus est finẽ hze: qã tãgere. nam tãgere est ad aliquid: finẽ habere põt eẽ ad aligd: z põt nõ eẽ ad aliquid. Jd. n. qõ finẽ hz interne: nõ tãgit: sed seipso finitur. Illud vero qd externe finẽ hz: tangit; pterea ait tãgere eẽ accidẽs ei qõ finẽ hz: velut speciẽs accidit ḡnĩ: qm̃ in plus est finẽ hze qã tãgere. siquidẽ finẽ habere possit quicq; absolute interne: z relatiue externe. Ad formã igitur negaf añs: ad illius syllm: negatur minor. ¶ Quo vero ad trãslationes: ego nullu; verbũ diminui: nec adieci: sed rõnes: vt trãslationes clariores essent: transposui: quã trãspõnez exposcit greca series: vt peritis in lingua pz. ¶ Themistius ẽ in loco colligit inter tangere z finem habere dẽas tres: pma q; tangere ad alterũ refertur externe habere finẽ ad seipsum interne. siquidẽ tactus tãgendo conficit: finis habendo. Scõa tãgẽs oẽ hz rationẽ ptis: quod interne finẽ habz: rationẽ habet totius. ¶ Dropter quod mundus finẽ hz: z nihil tangit. at mũdi ptes tangunt: z finem hñt. Tertia. quocũq; rẽ conferas: z habet extremũ z terminũ: nõ tũ quocũq; cõferas: tãgit. nam linea pedalis quouis relata terminos suos habebit: nõ tamẽ quouis relata tangit: q; linea ois solam lineã tangit. Ex hꝭ ꝑspicuũ oẽ quod tangit finem habere: cõtra vo nõ oẽ finẽ habens: tangit. Hęc est doctissimus Themistius. ¶ Auer. vero in calce cõmẽti concludit quãdã conclusionez aliquãtulũ vltra textu; z inquit. z apparet q; corpus circulare nõ est inuentũ tãgere: cũ sit cõpletũ p se ac interne. at corpus rectũ natu; est tãgere: cũ sit finitũ z cõplemẽtũ per aliud. Hac rõne fit vt cęlum seipso finitur. Elemẽta vo ꝓp continens externũ. Hęc est Auerroe.

Quę Auer. com. 74.

M

Tex. 75. ¶ Jnsuper etiam absurdu; est intellectioni credere. non enim in re est defectus ipse atq; excessus: sed in ipsa intellectione. põt nanq; quispiam quẽq; nostrum maiore qã modo est: intelligere: in infinitum ipsum adaugens. Non tamen propterea quispiam nostrum extra ciuitatem erit: aut extra magnitudinem tantã quã habemus: quia quispiam sic intelligit: sed quia est: id sane accidit.

¶ Alia rõ ex parte imaginationis sic cõponebatur: quicquid cõtingit imaginari: contingit eẽ: z qđ intelligit: est. Sed contingit intelligi z actu intelligere vltra omne finitum. igitur contingit esse; z actu est aliquid vltra omne finitũ: z ita erit actu aliquid infinitũ: d. n. est infinitum: qõ est vltra oẽ finitũ. ¶ Respondet b reniḃ⁹ negãdo maiorẽ ꝓ instantiã. z inquit. insuper etiam absurdum est intellectioni credere: z ita negatur maior: z dat instãtiam dicẽs: non enim in re est defectus ipse aut excessus qđ de re intelligaf: quod ꝓbat: z inquit. potest nãq; quispiam quẽq; nostrum maiorẽ qã mõ est intelligere: in infinitũ ipsum ꝓ intellectionẽ adaugẽs. nõ tñ in re gspiã nostrũ extra vrbẽ erit: aut extra magnitudinẽ quã mõ habemus: q; quispiam sic intelligit quẽq; nostrũ: immo potius cõtra: quia sic in re est: id sane sic intelligi accidit. z ita potius maioris conuersa est vera. vz. qcquid est pz intelligi: z non quicquid intelligi põt: id est in re. maiori igitur est falsa vt lz videre per instãtiã: quam ab Homero sumpsit vt refert Themistius. Quo vero modo possit imaginatio vera esse: dato q; nõ sit in re: multa alia: quę solent quẽri: in secundo libro absoluimus. Nunc vero sit dictum in tantum.

O

¶ Tempus pterea z motus infinita sunt: z intellectio eo non permanente qõ sumitur.

¶ Alia ratio accipiebatur ex parte temporis atq; motꝰ. nam ambo sunt infinita. Respondet q; tempus z motus sunt infinita: z intellectio illorum est non permanente eo sine ipso nunc quod sumitur, igitur sunt infinita potestate z in fieri: non autem in facto.

¶ Magnitudo demũ neq; diuisione neq; imaginaria adiectione est infinita. Sed de infinito quo nam pacto est: z non est: etiam quid nã est: dictum iam est.

P

¶ Ultima ratio erat accepta ex parte magnitudinis: q; diuisione infinita est: rñdet dicens: magnitudo demum neq; disione: neq; imaginaria adiectione z auctione est infinita in actu: sed potestate: vt toties diximus. demum epilogat: z sermo pz. ¶ Dubitat nouꝰ expositor in quo sunt finitum z infinitũ vt species. ¶ Respondet q; finitũ z infinitũ vt in ḡne pdicabilibus sunt: sunt in genere qualitatis: z de genere qualitatis: non nisi in quarta specie: z hoc quia sunt qualitates in quantitate. vt dicetur septimo huius. vt vero in ḡne subiectibili sunt in genere quantitatis. Sed hęc responsio quo ad id quod dicit de genere ꝑdicabili nõ recte ait. nam si hęc sunt in genere qualitatis: vt affectiones: potius in scõa spẽ esse deberent: cum illa spẽs sit affectionũ. ¶litas autẽ illa quę dicitur in quantitate est figura vel forma: vt dẽ in septimo huius. cõmẽto. 15. z in pdicamentis: z nõ affectio. ¶ Dropterea hęc positio nõ intelligit verbũ Auerrois. ¶ Melius igitur dicerẽ hęc vt in genere subiectibili esse in quanto: vt in ꝑdicabili eẽ in quali scõe spẽi. Hęc dez⁹. ¶ Ubi te ignozare nolo me raptim atq; breuibus libꝰ hũc percurrisse. potissimuz quo ad id qõ de infinito scribit. Tuz quia non multum ad physicas disciplinas discẽtes vtile est: tũ q; potissima eius pars translatione nostra perspicua est: ẽt q; expositores clarissime scribũt. neq; scripsissem nisi ob loca quędã quę malis trãslationibus ad nos deducta latent. in greco vo suis patent: etiã leuiter perito. Et de toto libro tertio hactenus nunc.

Anꝑ appõnẽ extẽdet quãtãcũq; magnitudinem.

Q

ꝓpa solo.

Excusatio.

¶ Finis.

A ¶ Aristotelis physicę auscultationis qui est de principijs liber quartus interpzete z expositoze eodem Augustino Nipho.

Tex. 1.
Jmili vero ratione z de loco ipso veluti z de infinito naturalez ipsum cognoscere necesse est: sit vel ne: quo naz sit modo: atq; quid sit: omnes nãq; ea quę sunt in alicubi esse arbitrantur: quia id quod non est: nusquaz esse. Ubi enim erit hircocerus: aut chymera: Jnsup motus q maxime cõis est atq; principalissimus: quẽ lationẽ appellamus ẽm locum est.

B
ROPONIT intentionẽ z rõcinatur ad illaz: z inquit. simili vero rõne z de loco ipso veluti z de infinito naturalem ipsius pẽm cognoscere necesse est: z similes qõnes resolueret: vt vtrũ sit vel ne: quo nã sit mõ: vt vtruz seorsum vt subẽ atq; per se: an potius in alio cõstitutus: vt accidentia. Sic exponit Themistius. atq; qd sit: quo ad definitionẽ. Dęc est intentio. Dzetermisit ceteras qstiones: qm̃ hę illas cõprehendunt. Deinde rõcinatur ad intentionem. primo quia oẽs putant oĩa entia esse in loco. cũ arbitrentrur conuersionem: hoc mõ nõ entia non sunt in loco. igitur omnia entia sunt in loco. Uerbũ illud phynz greece: cũ sit genus mõstri: chymeraz transtulit: qõ nõ refert. Scõo idẽ pertinadet: q; motus qui cõmunissimus est atq; primus (quem lationez appellamus) fm locũ est. mõ ad nãlez attinet de motu locali agere. igitur z de loco ipso. Ex hꝭ habes z intentionẽ: z intentionis rõnes.

C. Lõmẽ. 1. ¶ Intendit. Dęc quę diximus sunt quo ad textus crassaz ad modũ expositionẽ: nũc vero aiaduertendũ primo ꝭz Auer. q; hic de tribus Aristo. aget vt de tpe: loco: z vacuo. Ordo autẽ huic est: pmo de loco ꝓp rõnes tactas: z qz finis motus: de quo in tertio egit. Scõo de vacuo: tũ quia est simile loco: tum q; extimatur esse locus corpore vacans. Tertio de tẽpore: vt de mensura oĩum. Sed dicens locũ z tps eẽ: est p se notuz. igitur superfluit qõnem an sit semp tractare. Rñdet Auer. q; illa esse est p se manifestũ: sed apud perscrutationẽ de nã eorum accidit qõ an sint: hoc est ex parte nostra: non ex parte rei. nam ex parte rei: illa esse est per se notũ: ex parte vero nra: qõnes illę emergunt. Dzopterea qõnis solutionẽ repetens addit pscrutationẽ de loco z tempore an sint: eẽ dialecticaz: z nõ nãlem siue demõstratiuã. q; vero locũ z tempꝰ esse: sit per se natũ: patet: q; motũ esse est per se notuz. Modo locus aut est ipse motus: aut finis eius. tempus vero aut motus aut illius mensura. ¶ Alia diuersione dignũ q; sophistica veterũ sic ab Auerroe z Themistio reducitur hypothetice. si ens nõ est: non est in loco, igitur si ens est: ens est in loco. rõ est per ꝓtiaz in ipso a destructione ãtis ad destructionem ꝓtis. Erat enim ãs negatiuũ: z cõuertitur ad affirmationẽ. Quo mõ Arist. scõo Topico. ait nõ valere semper. Consequentia vero econtraria: q̃ fit a destructione ꝓtis ad destructionem ãtis valet. Quod vo ꝓtia illa non valeat: declarat Auerroes per instãtiã. nã sũbz separatę sunt entia: z tñ nullibi sunt: nec in loco. Dęc sunt quę ex cõmẽto colligitur fructuosa: veruz debeescire q; cõuersio p cõtrapositionez: vno mõ fit in terminis. Alio mõ fit in ꝓpositionibus. In terminis quidẽ fit quoties termini mutantur de finitate ad infinitatẽ: aut econtra. z de hac trãctatur in logica. In ꝓpositionibꝰ vero fit aut a destructioẽ ãtis siue ab oppo ãtis. siue ab oppo ꝓtis. Dato nõ est locus dialecticus. Scõo mõ est locꝰ necius. vt alibi pz. ¶ Quẽrũt hic vtrũ oẽ ens sit in loco: vt z stricti⁹ loquar: vtrũ ois suba sit in loco: ¶ Auerroes hic absolute rñdet q; nõ ois subz sint in loco: qm̃ subz separatę nõ sunt in loco: illę quę vulgo a grecis angeli dicũtur. Similiter neq; deus ipse. ¶ Sed videt q; Auerroes z sibi z Arist. cõtradicat. Sibi quidẽ: q; scõo cęli cõmẽ. 15. ait. Aristo. in 8o huius determinasse locum cõez deo: vt ipsuz eẽ in cęlo, at in 2o cęli determinasse locũ ꝓprium: vt esse in oztu. Aristo. vo: q; ꝑ cęli textu cõmẽti. 22. ait: oẽs dicere cęlũ esse locũ dyis cõueniẽtez.

Sol'o Ari. Obones. Scõa põ.

F

¶ Dropter hęc Thomas z fere oẽs: oẽs subas eẽ in loco contendunt: verũ nõ vna rõne: quidã. eni aiunt intelligentias siue angelos esse in loco definitiue hoc est ita hic q; nõ alibi: nõ aũt circũscriptiue: q; non sunt corpora apta circũscribi. Appellant enim locum definitiuũ: quo res ipsa nunc z receitate (vt ita loquar) describit. Persuadent hoc primo: quia sunt subsitãtię finitę atq; limitatę. igit possunt loco z tempore describi. Scõo: q; mouẽtur tã fm phos: qã fm theologos. fm theologos quidẽ nemo dubitat. fm phos vero: q; 7o huꝰ cõmẽto. 52. ait Auer. intelligẽtias moueri ad motũ obiũ. Thomas vo voluit intelligẽtias esse in loco ꝓ quoce hoc est ꝓpositionẽ: qm̃ vbi z per quod operantur: ibi sunt: vt qm̃ operant in cęlo z per cęlũ: ideo sunt in cęlo: vt sentit Arist. 8o huius. tex. cõ. 84. z iuxta hãc põnẽ facile soluuntur rõnes ꝓ parte aliorũ. ¶ Ad pmã dicerẽt subam eẽ limitatã: q; operatio eius est limitata. Definit. n. eẽntia ꝑ potentiam. Potentia vo ꝓ operationẽ pmo cęli cõmẽ. 116. nõ aũt per locũ: vt intelligẽti pz. ¶ Ad scõam dicerẽt q; mouentur motu discreto fm theologos: ꝓ quanto nunc in hoc: nũc in illo corpore operari põt. nõ aũt motu continuo: cũ sint indiuisibiles. fm phos sunt imobiles simpliciter: lz ꝓ accẽs attributione moueri põt: vt dicemus in 8o. qz subta eoꝝ mouentur. ¶ Sed dices: esse ad operationẽ: ita eẽ hic ad operationẽ hic. Sed esse pcędit operationẽ absolute. igitur eẽ hic pcedit operationem. hic igitur intelligẽtia prius est in cęlo: q̃ operef in illo. Dici põt q; maior intelligitur ꝓ in rebus: q̃ sunt in loco: in illis. n. prius res est in loco q̃ in illo operef. at in his quę sunt in loco ꝓ quadã equinocatione põt eẽ simpliciter pręcedere operationẽ simplr: nõ aũt eẽ hic pcedere operationẽ in hoc loco: cũ eẽ in hoc loco nihil aliõ fit q̃ operari in illo. Ex hꝭ potest Auerrois sensus ad bonum trahi: Voluit enim subas separatas non esse in loco vniuoce: nõ tamen negaret illas posse esse in loco per operationẽ. vt 8o physicorum dicetur cõmẽto. 84.

¶ Quid vero foztasse locus sit: multas cõtinet dubitationes. non enim idez ex omnibus: quę ipsi competũt: contẽplantibus videtur. Dzeterea ab aliꝭs de ipso habemus nihil: aut dubitatum aut inuentum.

Tex. 2. H

Quid sit locus.

¶ Executuras de ꝓposito: primo tangit qõnis qd sit locꝰ difficultatẽ. d. quid vo foztasse locus sit: multas cõtinet dubitationes, ex parte rei gdẽ: q; nõ idez ex oibus affectionibus: quę ipsi cõpetũt: cõtẽplantibus vꝰ. cũ eni descriptio rei colligatur ex ꝓprietatibꝰ repertis in re. Sin aũt ꝓprietates loci alię atq; alię: e quibus alię atq; alię colligũtur descriptiones iure nobis erit difficilis captu. Ex parte hoium vo z nostra: q; pdecessores nihil aut dubitatũ aut solutũ retigere. ¶ Auerroes vero in cõmẽto scõo reddit cãm difficultatis qõnis alio mõ: q; scire defi-

Quę Auer. com. 2.

I nitionē rerū quę dicūtur equiuoce: est difficile. Sed loc' est res dicta equiuoce. quare captu difficilis res erit. ma iorē declarat Auerroes p: q̄ res equiuoce vel multipli ces sunt ꝓpter id quod nō habēt ynā nām: imo nō bñt vnā nām. igitur difficiles: q̄ vnitas naturę est cā facilis apprehensionis. Scdo: q̄ definitiones taliū equiuocorū nō possunt colligi per artē traditā in posteriorib⁹. v3. omissione: cōpositione: zsyll'o: cū multiplex primo diuidatur: z postea definiat'. Recētiores exponēdo Auerroes fingunt. n. eē in loco dici equiuoce: nō autē locum. nā aliter est in loco octaua sphęra: aliter cozpora recta. sed hęc expositio rudis est. nā esse in loco accipitur a loco. igitur eē in loco si dicitur equiuoce: dicetur ꝓpter lo ci equiuocationē: cū nō dicat equiuoce penes esse: z ita penes locu3. Propterea an locus dicatur equiuoce vel ne in cōmento. 43. t. 45. omittatur.

K Tex.3. ¶Quod quidem igitur sit locus: ex translatio ne constare videtur. Nam vbi nūc est aqua: illinc ipsa defluente vti ex vasculo: rursus aer inerit. nōnūq̄ etiam eundem hunc locum aliō cozpus quoddam occupat: qui quidem ab ijs omnibus quę sunt atq; mutātur diuersus esse videtur. In quo nāq; est aer: in hoc ꝑi⁹ aqua erat. quare patet locum esse aliquid: z esse re ceptaculum alterū ab vtrisq; ex quo z ad q̄ mutuo sibi inuicem cedunt.

An loc⁹ sit. ¶Q̄ locus sit in rerū nā (vt Themistius exponit) pluribus declaratur euentis. Primo ex mutuo successu duorum cozpoꝝ circa eundē locū. Nā aqua z aer inuicez sibi mutuo succedunt circa eundē locū: vt circa ideꝫ vasculū: aut dolium. Sed q̄n cōtingit nō nūq̄ vt idē locus occupetur a diuersis cozporibus. ideo Arist. duo infert (vt Themistius inquit) vt q̄ locus sit in rerū nā. z hoc per transmutationē ipsam cozpoꝝ. z q̄ sit res alia a cozporibus sibi mutato cedētibus: cum ille vn⁹ idēq; permaneat: cozpora varientur. Verba Aristo. translatione ipsa patent. Debes scire q̄ q̄ō an est nō pōt nisi hypothe tico syllo terminari: ideo syll's debet esse iste. Si est aliq̄ quid in quo sibi cozpora cedunt: loc⁹ē. Sz videm⁹ sensu aliquid eē in quo cozp⁹ sibi cedunt: vt vas. igitur locus est.

Quę Auer. cōm.3. ¶Auer. cōmēto 3° vult Arist. hic exequi de ꝓpositō: z primo vult ipsum adducere rationes probabiles: p vtraq; parte vt sui mozis est: q̄n illę rōnes possint solui z ponunt' cōcitatiue: q̄b dicit: q̄ interdū inducunt' post. vt cū inducuntur cōfirmatiue: vt primo cęli cōmēto. 22. Dicit scdo q̄ locum esse alterū a locatis cozporibus est famosum z per se notum: q̄b intelligo accipiendo locum per cozpora continente: vt dicetur.

M Tex.4. ¶Insuper etiam naturali cozporum atq; simpliciū vt ignis z terrę z id genus lationes: nō tm̄ aliquid esse locum indicant: sed etiaz quandam habere potestatē: Fertur enim vnūq̄q; suum in locum: aliud quidem sursuz: aliud vo deorsum: nisi ꝓhibeantur. modo hęc sunt loci partes atq; species. vz. sursuz z deorsuz: cęterę differentiarum sex id genus.

¶Scdo idē persuadet: z primo tangit vim syllogismi. d. insuper etiā nāliuz cozporuz atq; simplicium vt ignis z terrę z id genus lationes: nō tm̄ aliquid eē locū indicāt: sed etiā ipsum habere potestatez quandā. Dęc est rōnis vis: e q̄ficiscimur ad duo de loco: vt q̄ sit: z q̄ vires cō

N tineat aliquas. Deinde syllogizat. z pōt sic cōponi. loci ꝑtes siue species sunt sursum z deorsum z id genus. cozpora ferunt' sursum z deorsum. igitur loca sunt. De rōne ꝑmo tangit minoꝛē. d. fertur enim vnūq̄q; suuz in locuz: aliud quidē sursum. Aliud vo deorsum: nisi ꝓhibeantur. Dęc est minoꝛis vis. Deinde tangit maioꝛem. d. mō hęc sunt loci ꝑtes atq; species. v3. sursum z deorsuz: cęterę q̄z differz id genus. Ex ijs p3 z q̄ loc⁹ sit: z q̄ viz habeat cōtinēdi.

Syllo. ¶Fortasse syllo reduci pōt ad formā hypothetice sic: si cozpoꝛ aliqua feruntur sursum: aliqua deorsuz: locus est: q̄ hęc sunt loci species. Sed sensu p3 cozpoꝛuz aliqua sursum aliqua deorsum ferri. igitur locus est. Dęc sunt de textu.

Quę Auer. in cōm.4. ¶Auerroes vero vult Ari. hic multa declarasse. primū q̄ locus sit: vt translatio sm̄ differentes pones indicat. Scōm q̄ locus vires habeat quasdā: a⁊r vt dicit Auer. nō moueret' locatū id ipsuz. Tertiū q̄ multę sunt dēz loci. nā cū multę sint translationes: vt sursuz z deorsuz: multę ēt erūt loci dēz siue spēs. Quartū. q̄ locus est perfectio locati: q̄b fertur in locū ipsuz. Ultimo Auerroes soluit literalē dubitationē: cur. v3. adiecit ꝑtes atq; spēs: z vult esse dictū spēs. Ad differētia ꝑtium quantitatiuaꝝ: vt notaret. v3. illas esse loci partes speci ficas siue subiectiuas: nō quantitatiuas siue integrales.

O ¶Sed circa ḃ accidūt dubitationes.

Dubōnes ꝓma. ¶Prima vtrum elementa moueantur a potentia loci. vī eni q̄ nō: q̄ tūc tractiōe mouerent': z ita violēter. scōo: q̄ quarto cęli cō mēto. 28. Auerroes ait oppositum.

Scda. ¶Scdo. vī q̄ loco nulla insit potentia: primo: q̄ locus est superficies: q̄ est quātitas q̄edā: q̄ nō est de principijs actiuis. Secūdo: q̄ illa virtus nō est substantia loci: neq; accīs loci: vt patet.

Tertia. ¶Tertio. videtur q̄ locus nō sit forma siue perfectio locati: quoniam locatum est perfectius loco. igitur potius illius forma.

S. Tho. hic. ¶Ad primā dici pōt vt expositores sentit: q̄ cozpus nāle trahi a loco potest dupl'r intelligi: vno mō vt a virtute effectiua: quo q̄dem modo magnes ferrum z ambra paleaz trahit. z sic tractio est spēs motus violenti motus. Et hac rōne locus nō trahit locatū. Alio mō vt a fine iuxta illud. trahit sua q̄q; voluptas. z hoc mō locus trahit cozpus nāle: fine. v3. constituto in ipso loco veluti in suo conseruatiuo z vtute agente existente in ipso cozpoꝛe q̄b fertur: z sic tractio est spēs motus nālis: z per hoc patet solutio ad rōnes. De scda dubitatione est positio Joānis in q̄ne pūti z multoꝝ aliorꝝ q̄ elnta bñt diuersas vtutes: q̄ q̄litates sibiinicē 3ziasz vt calidū frigidū humidū z siccū z ratione harū. vnū nō est locus alterius. Alias vo bñt infusas ab ipso cęlo: quatenus sunt in tali aut tali positura ad cęlum: z rōne taliū elemētū ꝓtinēs locat elementū ꝓtētū. z q̄ alię sunt atq; alię distantię ad ozbē: inde ꝓficiscunt' alię atq; alię virtutes tales: ita vt in ipso igne sit alia: q̄ aliter ad cęlum cōstituit. Alia in aere per idē. In aqua alia. Et in terra sil'r.

Q Virt⁹ quidez quę in igne e cęlo emittitur est potestatiue aer. Quę vo in aere: ptātiue aqua. Quę demū in aq̄ ptāte terra. Qua rōne fit vt in igne sit cōseruatio aeris. In aere ꝑseruatio aquę: z ita deinceps. Sed q̄n virtus illa cęlestis interdū elemētaria superat: interdū cōtra elnta ria illam: hinc fit vt interdū ignis conseruet aerem: interdū illuz corrūpat: z in cęteris sil'r. Dęc Joānes z alij.

¶Auerroes aūt 4° cęli. cōmē. 23. in calce. ait. neq; etiaz q̄libet cōtentū mouebitur ad continens q̄libet: sed ad continēs vicinū cū quo q̄enit in altera quaꝝ qualitatū. Ex quibus verbis p3 vnū elemētū esse loco alterius: nō ꝓpter virtutē cęlestē: sed ꝑ elementarium: in qua q̄enit cū cōtento. z in pūti cōmēto. 4° ait. q̄n apparet ex motu terrę ad inferius: z ignis ad superius q̄ quęrit ꝑ illū modū

A modū vbi q̄eniens sibi: quę cōueniētia nō est nisi ꝑ potētiam nālem existētē in illo vbi: hęc vt mihi vī non est cęlestis: q̄ illa non est nālis e⁊nto: ꝑ sup̄anālis.

Pō ꝓpria. ¶Teneo igitur cuz Auerroe ꝑ multas suas rōnes: quas in libro de generatione scripsimus: q̄ vnuz cozpus locat aliud ꝓpter qualitatez symbolam siue cōem: z q̄ nulla est necessitas talis virtutis cęlestis. Qua rōne fit q̄ ignis conseruet aerē: z cozrūpat: cū. n. contraria q̄litas excrescit facit ignem 3nium aeri. cū ꝓportionat' z seruat mensurā: cōseruat ipsum: z in cęteris simil'r. Potest enim qualitas cōmunis cōseruare z ꝑseruare contētū apud Auerroem: q̄n in debita rōne cōstituitur. Tūc ad rationes ad primā q̄sumēdo locum ꝓ superficie sibi nulla inest virtus nisi ꝑ accidēs. Sz ꝑ cozpoꝛe locāte inest virtus. Sil'r ad scōm p3 quid sit virtus illa. non eni est substātia: sed accīs, nō cęlestē: sed nāle: q̄b greci symbolū vocāt: nos cōe.

Solo 3°. B ¶Ad tertiaz dici potest q̄ duplex est forma simpliciter: quę videlicet subiectum constituit ineſſe simpl'r: quo in modo alia est forma cozporis. z hoc modo locus nō est locati: aut forma: aut perfectio. Alio modo forma dī sm̄ quid: qua rōne albedo parietis forma dī: z vl'r accidēs subiecti: z sic locus est forma locati extrinseca sm̄ gd: z sic ratio nulla.

Tex.5. ¶Sunt vero hęc talia. vz dextrū z sinistrum: atq; sursum z deorsum non solum ad nos (ad nos enim non semper idem est. Sed positione fit vt aliqua ex parte vertantur: ita vt ideꝫ sęꝑ plus dextrum z sinistrum sit. Atq; sursum z deorsum. ante etiam z retro.) Sed etiam ad ipsam naturam: in qua distinctum est seorsuz vtrūq;. nō enim ipsum sursum est quoduis: ñ id in quod ferē ignis atq; leue. Similiter aūt ipsum deorsum non est quoduis: sed id in qō ea quę pondus habent z terracea feruntur: quo fit vt hęc non solum positura differant: sed etiam potestate. Indicant vero id ipsum z mathematica, nam z si non sint in loco posi tura: tamen ad nos dextrum habēt atq; sinistrum nihil horū natura habentia: vt solum positura ipsorum intelligatur.

C ¶Quia menminerat loci dēz: nūc exponit q̄ rōne colligūtur loci ipsius dēz. Et primo ꝓbat q̄ in mūdo ipso sex loci dēz non solū sunt cōparatione ad nos: sed ad nām ipsam: rōne. v3. z signo. Rōne quidē: q̄ ad nos eiusmodi acciperentur: eueniret vt idē sit mō dextrū: mō sinistrū: vt colūna. modo quoq; sursum mō deorsum vt moditullius q̄dā: z sil'r modo ante: mō retro. Signo vo: q̄n res mathematicę carēt dēz his naturalibus: licet eas habeāt ad nos. Propter h̄ dicēdū est in mūdo esse eiusmodi z ad nos: z naturā. cū sursum id dicatur: ad quod leuia feruntur. Deorsum vo ad q̄ grauia. Verba Arist. translatione ipsa patēt.

Quę Auer. cōm.5. ¶Auerroes vo in pūti cōmento introducit textuz: z declarat q̄re Aristo. demōstrauit eiusmodi dēz esse in mundo per naturā. z ait: q̄ tales dēz pūt simi ad nos: z ad nām. ꝓpterea ne quis credat illas esse ad nos: declarauit eas esse sm̄ nām. Ulterius declarat quare sursum z deorsuz sunt potissimę dēz: z vult eē potissimas: q̄ distāt situ maximo: z virtute situ quidē: q̄ sunt vltima lineę longissimę ꝓtractę a centro ad circūferentiam. Virtute vo: q̄n locus sursum vires bz conseruādi leuia. Deorsum vero: cōseruandi grauia:

ꝓpterea videtur esse cōtraria quodāmodo. Ulterius declarat q̄ eiusmodi sex dēz pōnis sunt tā animatis: q̄z inanimatis cōpetentes: nō tm̄ eodē modo. Animatis petunt enim inanimatis extimatione atq; cōceptione tm̄. Animatis vero realiter z p nām. Sed tūc est dubiū: quia Arist. mūdo ait cōuenire has sex dēz pōnis per naturaz: q̄b quidē p3 quo ad sursum z deorsuz. Sed quo ad cęteras pōnis dēz. v3. ante retro: dextrū z sinistrū nō p3. Respondet Auerroes q̄ eiusmodi sex dēz positionis ꝑt considerari: vt partes: z vt vbi siue termini motus. Si vt partes. Sic sunt in mūdo nāl'r distincte: q̄n mūdus hz dextrū: sinistrū: ante retro: sursuz z deorsum. Dextrū quidē mūdi oztus est. Sinistrū occasus. Ante vero culmen. Retro imum. Sursum vo austrū. deorsum septentrio. Si vero vt termini motus siue vt vbi: sic dnę tm̄ sunt natura distinctę. v3. sursum cęli concauū. Deorsum centrū. Cętere vero ad nos habentur. Dęc. n. dnę ponitur z vt partes z vt vbi siue termini natura ipsa distinctę sunt: vt in tertio huius dictum est. Sed contra q̄n sex hę dēz nō ꝑt ineſſe nisi aiato vt dī scdo cęli. cōmēto. 15. mō vniuersus mūdus nō est animatus. Negat. n. Aristo. animaz mūdi. Rīdet Auerroes q̄ licet nō sit totus mūdus aiatus: est tm̄ aiata eius principalioꝛ pars: vt cęluz. z ita sint in vniuerso: q̄z in cęlo: quēadmodum, ez nō quodlibz aialis sit animatū vt pili z vngues: quia tm̄ principalioꝛ pars est aiata: vt p3 iure in aiali ipo toto hę ꝑspectantur dēz. Dęc ex cōmēto colliguntˊ.

Dubōnes ō dēz ce. pō dubō. ¶Sz circa hęc ambigunt ꝓmo recentiores cōtra Auerroem z Aristo. q̄ nō vī q̄ sursum z deorsuz hoc est cōcauuz z centrum sint extrema lineę longissimę: q̄n sūm a sphęra adhuc superioꝛ est cōcauo lunę.

2ª dubō. ¶Scdo solitus fuz dubitaꝛ: quę sint in cęlo tales pōnis dēz: z vñ sumant'.

Bº recētiorum. ¶Ad primā rīdēt recētiores q̄ simpl'r sursum est cęlum octauū. Sursuz vo in mundo inferno est concauū lunę. Propterea intelligit Auerroes cōcauū lunę z cētrū eē extrema longissimę lineę: nō simpl'r: ñ in mūdo inferiori.

G ¶Sz hęc rīsio stare nō pōt. primo: q̄ tūc nihil esset leue simpl'r: q̄n nihil fertur sursuz simpl'r. Scdo: q̄ tūc sphęra ītermedię eēnt aliquo mō deorsuz: q̄ est falsuz: q̄ tūc eēnt graues.

Cōfutatio. ¶Propterea debes scire vt recte dixit Auerroes q̄ sursum z deorsuz pōt considerari vt partes: z sic sunt. in cęlo ipso. Et hoc mō nō a motu e⁊nto rum colliguntˊ: sed a motu cęli vt docet Arist. scdo cęli. Alio modo vt termini motus z vt vbi. Et sic insunt in mūdo ꝓpter motus e⁊nto: q̄ rō docet cōcauū esse simpl'r supremū: q̄ ad ipsum fertur simpl'r leue. Cētrū sim pl'r deorsuz, q̄ ad ipz ferē simpl'r graue. Ex ijs sequitur.

H 8ᵐ cęlū neq; eē sursum neq; deorsuz. nā q̄ rōne eēt sursuz: q̄ supza caput: eadē rōne deorsuz: q̄ infra pedes. neq; eē supza cōcauū neq; infra ꝓcauū ꝓ eandē rōnē. Tūc ad rōnē dico q̄ sursum z deorsum accepta vt vbi sunt extrema lineę lōgissimę sup quā fit motⁿ: q̄ sic accipiunt' vt termini motus. nō ꝛz adhuc vltra concauū extendat' linea illa: nō tm̄ extendit' sursuz: sicut vltra centrū nota extendit' deorsuz.

Solo Alberti ad secundā. Declo sol. ¶Propterea octauū cęlum nō dī superius vel inferius cōcauo: vel cētro.

¶Ad secūdā Albert⁹ in cęlo z mūdo voluit dextrū cęli esse stellā. Mouet aūt q̄ dextrū est principiū oīs motus. nō in stella est maioꝛ virtus: q̄z in toto cęlo.

¶Pōnē hāc nōnulli captiūculatores dēclarant diuidēdo cęlū q̄tuoꝛ in q̄rtas. prima est in oztu ꝑ tres horas ante oztū: z tres sup̄a oītū. Scda est ꝑ tres horas ante meridiē z tres pō stea. Tertia ē ꝑ tres horas ante occasuz: z tres post occ. Quarta est ꝑ tres horas ante mediā noctē z tres post. Verbi gra ab. a. in. b. ꝓma describit' plaga. ab ipso. b. in

I

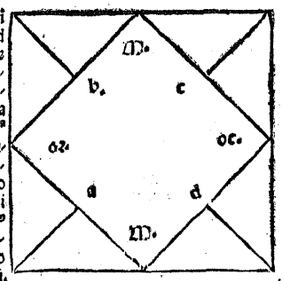

c.scẽa.ab ipõ.c.i
o.tertia. hic ad
a.4ª. ẽjlibz hap
sol describit ho
ris sex ẽqlibꝫ.di
cunt igit̃ ꝙ stella
vtpote sol vt pª
cęli plaga ꝑstitu
tus ẽ dextrũ cę
li simplr. Solꝰ
vt in secũda cęli
plaga collocatꝰ
est ipsius cęli an
te. In tertia vo
ipm cęli sinistrũ.

In quarta demũ ipsum cęli retro. Quę ratio docet vt ni
hil aliud sint eiusmodi dẽ positionis: nisi stella ipsa di
uersimode constituta. ¶ Sz ꝫ positio frivola est: z non
digna pbõ. ꝓmo qz si eiusmodi positionis differẽtię sint
stella ipsa cęli: cum mundꝫ stella possit venire in septen
trionem aut in austrum: eiusmodi non poterunt esse sur
sum z deorsuz cęli: cõtra Auerroẽ secũdo celi. cõmento
15. z cõtra imaginationẽ illius hominis: quẽ fingit Arist.
cuius caput sit ad anstrũ. Dedes ad septẽtrionẽ. Secũ
do. cum tot sint stellę in cęlo octauo: z vt dicunt mathe
matici ꝑles sint ęꝫ potẽtes: z ęlucide: tũc hę dẽ plu
res essent z multifariã geminatę. Tertio. si stella est hꝰ
differentię: cum nulla vna stella sit totius mũdi: tũc hę
dẽ nõ essent in toto mũdo: cuius ꝛrõ habes hic in cõ
mento: z secundo cęli cõmẽto. 15. Sed solꝰ in ozbe sin
gulo: cuius est ꝓpria stella eẽnt tales differẽtię. ¶ Ꝺ20
pter hęc aliter dicimus in lib20 destructiõ destructio
num. disputatione prima. in solutio dubȳ. ii. Nunc ve
ro non recedendo ab Auerroe dico ꝙ sex hę differen
tię ꝑt accipi vt ptes z vt vbi. vt qdꝫ vbi sic sint duę
tantum. vz. sursuz z deorsum in mundo hoc inferno. vt
partes vero tribus modis sumi solent: aut vt partes
virtuales siue potestatiuę. aut ptes itegrales: aut vt p
tes relatiuę. hoc est ꝓ20 virtutibus: ꝓ20 membris: z ꝓ20
ipsis relationibus. Siquidez ꝓ20 virtutibus: siue pote
statibus: sic sunt animę potentię: quibus ipsa incipit: ter
minat: continuat: z circũuolvit motum. anima enim ho
minis per dextreitatis vim motũ incipit. per illaz sini
streitatis: ipsum terminat. per illam anteriozis conti
nuat. per illã posteriozis circũuolvit: per sursuz z deoꝛ
sum velvti per ąres motum sustinet. z quoniam ani
ma cęli z suę virtutes nõ differunt nisi conceptione z
definitione: sic eiusmodi virtutes in cęlo sunt ipsa intelli
gentia vt perficiés cęlum per vim dextraz actuans oꝛ
tum: per vim sinistram occasum: per vim anteriozem
culmen: per vim posteriozem imuz: per vires sursum z
deorsum vt rogz polos in formans: z hoc mõ Auerroes
secũdo cęli. vult tales vires eẽ separabiles substãtias:
vt ꝑz cõmẽto. 15. Si vero ꝓ20 mẽbris sic dextrum erit
pars stellata. sinistrũ pars illi opposita. ante pars den
sior: per quã transit pars dextra in sinistrã. retro ꝑ quã
redit. Nam prima cęli vis apparuit in stella: vbi enim
cęlum moueri cępisset: z stella ipsa cepisset. resideteꝫ in
ea athlantis dextreitas: vt fingunt poetę. In opposita
parte est vis finis. In pte per quã trãsit dextrũ dẽsior
est vis anteriozis. In parte per quaz redit est vis retro.
Si vero hę differẽtię colliguntur vt relationes sic sunt
in cęlo rõne terrę habitabilis naturaliter. Veluti in co
lũna: quia in animali. In terra gdem per se vt in subto.
In cęlo vero vt in termino. Extꝰ accipit ꝙ accipiẽdo

K
Cõfutatio.

L
Alia solo z ꝓpria.

M

hęc ꝓ20 potentꝰ sic sunt in vniuerso mundo: siquidem
mũdi principaliozꝫ pars est vna prima forma animata.
Similiter si accipiantur ꝓ20 relationibus vniuerso cõ
ueniẽt: cũ terra habitabilis referat ad vniuersum mũ
dũ. Ubi vero ꝓ20 membris cũ vniuerso mundo nõ com
petat vna stella: nõ cõpetẽt hęc vt mẽbra nisi mõ quo
dicũt astronomi oziẽtale dextrũ: occidentale sinistrum.
Hęc est solo qõnis: verũ hic nõ parũ accidunt difficul
tates quas perquire in cõmẽtarys libri cęli.

N

¶ Ad hęc qui vacuum esse dicũt: dicunt locũ affir
mant: quando vacũ nihil aliud est: qꝫ locus
coꝛpoze vacans. Locuz igit̃ aliquid esse ꝓ
ter coꝛpoza ipsa: omneqꝫ coꝛpus sensile in lo
co esse per hęc sane quispiã suspicabitur. Nõ
etiã Hesiodus recte sentit: faciens ante om
nia chaos. Dicit enim. Ante chaos: post hoc fa
cta est latissima tellus. ꝓpterea vt in habi
taculũ rerũ cõueniat esse: qz veluti multi: pu
tabat cuncta esse alicubi z in loco.

Tex.6.

O

¶ Ultimo idẽ persuadet auctozitate z coꝛ qui vacuũ lo
cũ esse credũt: z Hesiodi poetę: g ante mundi genitura
vacuum esse affirmat: quod chaos z patoꝛez appellat
vt sit locus z rerũ inhabitaculum: z verba translatio
ne patent. ¶ Auerroes vero declarat differentiaz in
ter hanc rationẽ z prędictas. g. hęc enim est famosa nõ
vera: illę aũt famosę z vere. Nã hęc accipit vacuũ eẽt
z ipsum esse locum: quę oia falsa sunt. at ꝑmę nihil falsi
sumunt. Deinde declarat ꝙ qui generant mundum sim
pliciter z omne coꝛpus: coguntur ponere vacuũ: nam
cũ mundus sit coꝛpus factũ de novo: necesse est vt ꝓce
dat locus in quo recipiatur: ꝓpterea sarraceni qui
sunt suę legis: cũ coꝛpus simplr totũ z mundũ generẽt:
ꝓponunt ante chaos z inane. vt geneseos ꝓmo. terra
erat inanis z vacua. Ꝓpterea in fine cõmẽti ait. qꝫ
est vnũ eoꝛum quibus Aristo. negat coꝛpus z mundum
similr generari. nã tũc daretur vacuũ. ¶ Sed dubitaꝫ
contra Auerroez primo: qz vꝫ velle ꝙ si mundus gene
ratur opz ponere vacuũ. nã sicut genitum tẽpoze ꝓce
dit vacuũ tẽpoze: sic genitũ ab ęterno ꝑcedit vacuũ
ante illud saltem natura. Secũdo. idẽ specie est mundꝰ
si de novo fieret: z si ab ęterno. Sed vbi fieret de no
uo eẽt coꝛpus locabile vel supponẽs vacuum. igitur il
lud ꝑsupponeret etiã vbi esset ęternũ. ¶ Juniozes di
cũt duo: ꝓmũ. vbi mũdus esset vnũ coꝛpus cõtinuũ: nõ
posset deus illud mouere motu recto nisi creasset no
uũ locũ in quẽ moueret. Silr nec posset ipz mouere
circulariter: nisi ẽt creasset locũ: foꝛtasse moueret cir
culariter ſm situ. Scõo. dicũt g̃ ẽntes mũdum hñt
cõcedere vacuũ extra cęlũ: qz deus põt extra illũ mũ
dum facere aliũ: vbi enim sic feciſſe: quęritur an hi duo
distarẽt: vel tangerẽt se: si distarẽt: tũc esset vacuũ. Si
tangerent se: z cũ nõ ꝑ partẽ divisibilẽ: igit̃ in puncto: z
ita inter latera erit rursus vacuũ. ¶ Nonulli posterio
res aiunt hęc nõ esse neęia: ꝓmũ quidẽ nõqz posset mo
uere mũdũ nullũ locũ creãdo: qm̃ talis motus esset re
ctus: ꝫ neqꝫ sursuz neqꝫ deoꝛsum: ꝫ alterius rõnis. Pos
set etiã mouere circulariter: nec est verũ ꝙ motus cir
cularis cęli sit situalis. Scõm vo minime: qz cõcedunt
posse aliqua duo coꝛpoza eẽ totalr extra se invicẽ: z tm
neqꝫ se tãgere: neqꝫ distare vt in illo casu de duob⁹ mũ
dis. ¶ Sz ꝫ sunt frivola: ꝑmqdẽ: qm̃ si deꝰ moueret mũ
dũ ita ꝓtinuũ existẽs coꝛpꝰ: aut motu recto: aut circula
ri. Si recto motu: vl finito vel infinito. Si finito: igitur
terminabitur

Ꝺubõnes.

Põ iuniozꝫ
Q

Tex.7.

D

Defensio.

Obꝝ Auer. coñ.7.

A

terminabiꝫ in locũ. motus. n. oꝰ localis est de loco ad
locũ. nullus. n. vnꝫ sentit oppoꝰ: g̃ si est alterius ſpe
ciei: tũc non erit localis: z sic nihil ꝛ illos: nã illi volũt
deũ non posse mũdũ movere localiter motu recto vel
circulari: gn ipse creet locũ. Si vero circulariter mo
ueret ipz: vel eẽt motus localis vel situalis. Si localis:
opz vt mobile mutet̃ locũ aut ꝑz totũ: aut ſm ptes. nõ
ſm ptes. qz est coꝛpus ꝓtinuũ totũ occupãs: si ſm totũ.
igit̃ opz vt creet novũ locũ. Scõm vero: qz vbi deus
creat duos mũdos: aut inter eos ẽ aptũ eẽ coꝛpus: aut
nõ: si nõ. igit̃ se tangũt ꝛ illos: ea. n. se tangũt inter quę
coꝛpus aptũ natũ nõ est eẽ. Si ẽ aptũ natuz eẽ coꝛpus:
illud erit vacuũ: nihil. n. vacuũ erit aliud qꝫ ꝓuatio coꝛ
poꝛis in qua aptũ natũ est esse coꝛpus. ¶ Propter hęc
dicerẽ catholice sentiẽdo g̃ vbi deus faceret mũdum
vnũ coꝛpus ꝓtinuũ inse z oibus ꝓtibus: nõ posset ipm
movere motu localiniũ creasset vnũ novũ locũ ꝓpꝛõ
nẽ tactam. Scõo. g̃ vbi deus creasset mũdum vt de fa
cto creauit: opz ponere vacuũ nõ in ꝓma ſignificatione
ꝑ dimensione abstracta q̃titatiua' apta recipere
coꝛpus: sed ꝑ ꝓximatiõe in qua est aptũ esse coꝛpus: vt
argumꝰ cogit. ¶ Aliaduertendũ tñ g̃ apud Auer. oꝛis no
ua ꝓductio est generatio in tpe: z ꝓpea apud ipsũ sequt̃
vbi mũdus g̃iaretur g̃ daret̃ vacuũ nã vbi mũ
dus de novo g̃iaret: talis g̃iatio ꝑsupponeret mãm:
mã aũt esse nõ põt sine dimẽsiõe interminata apud ip
suz: igit̃ ꝑsupponeret mãm cũ dimensione: z cũ nulla
alĩa ꝓsupponeret foꝛmã: aliter nõ totus g̃iaret, se
quit̃ ꝙ solã materiã dimẽsionatã ꝑsupponeret. Talis
aũt est vacuũ in pª sigñatione: vbi aũt mũdus g̃iatio
ne ęterna fieret: illa cũ nõ sit in tpe nõ eẽt ex mã ẽjta ꝑ
ſuppoſita: z iõ nõ pesset vacuũ: esset. n. simplex mundi
dependentia ad deum. Tunc rñderet Auerroes ad pmũ
ꝙ nõ est simile: lz enim g̃iatio nova supponat va
cuũ ꝓtinus tpe: non ꝓpter hoc g̃iatio ęterna supponit il
lud ꝓtinus natura. nã g̃iatio nova sit ex ꝑsupposita mã
ęterna vero g̃iatio non fit mõ isto. ¶ Ad scõaz diceret
ipse ꝙ mũdus de novo factus: z ab ęterno factus non
sunt eiusdẽ speciei z rõnis: z si sunt eiusdẽ speciei: non
eẽdẽ spẽgnõnis ꝙdunt. nã mũdus genitus de novo fit
suppoſita mã. ¶ Mũdus factus ab ęterno fieret simplici
dependentia. Nos vero catholici teneimus mũdũ de
novo: ita posse simplici dependentia dependere z fieri
a deo: sicut ab ęterno: vt ī octauo dicet. Propterea di
cta Auerroys vana sunt: z in malis ſstituta fũdamẽtis.

¶ Qꝺ si ita sit: erit ꝓfecto nã loci admiratiõe
digna. z oibꝰ poꝛ. id. n. sine quo cętera neque
unt eẽ ąpm vo sine cęteris ẽ: ꝓmũ sit: necesse
est. locꝰ. n. nõ perit: si ea ꝙ in ipso sunt ſteribũt.

Propꝛa põ

B

¶ Hesiodi positionẽ statiz deridet: z ꝓbat ꝙ si locus sit
chaos oibus suppoſitũ z subm: eius natura erit admi
ratione digna: at qꝫ oibus ꝓtioꝛ declarat ꝑ sylm hęc
ꝓña. Jd sine quo cętera nequeunt esse: ipm põ sine cę
teris est: ꝓmũ sit oinz necesse est. Sz locus ẽ id sine quo
cętera nequnt eẽ: manens tñ sine cęteris. igit̃ oibꝰ poꝛ.
Minoꝛ ꝓbat: qz nõ perit: si ea quę in ipso sunt ſteribũt.
Quo vo ad ꝓba grẽca attinet: natura grẽce est dyna
mis: latine poꝰ vis: aut ptãs: soñat aũt ad nos ſmelius
nã. ¶ Debes scire ꝙ Auer. vult ꝙ Arist. ꝓbauerit ad
versus Hesiodũ locũ sive chaos eẽ tpe z natura ꝓtius:
qm̃ oẽ ꝓtius tpe est ꝓtius natura: nõ aũt ẽ3. Sed istud
non mihi vꝫ: nã ꝑ est ꝓtioꝛ tpe filio: non tñ ꝓtioꝛ natu
ra: cũ ꝑ z filius eiusdem sint naturę. foꝛte ipse vult ꝙ
chaos sit ꝓtius natura z tpe: qz vna est definitio poꝛis

C

Ꝺe ꝓbatio Auer.

Que Auer. coñ.6.

An vacuũ eẽ sit impoſe ꝑ

Ꝺubõnes.

Obꝝ Auer. coñ.7.

fim naturaz z tempus: sed hoc est valde cõsiderabile.

E

Tex.8.

¶ Verum si sit locus: dubitationem habet
quidnam sit: vtrum moles coꝛporis quędaz
an alia quędam natura: est enim ipsius genus
ꝓmo perquirendum. habebit igitur dimen
siones treis: longitudinem: latitudinez: atqꝫ
altitudinem. quibus omne definitur coꝛpus.
Impossibile igitur est locum coꝛpus esse. In
eodem enim erunt coꝛpoza duo.

¶ Omnes sentiũt cũ Themistio g̃ Arist. arguat ad op
positũ qõnis: z ꝑ ꝓpont intentionẽ z ordinem. Deinde
arguit sic. si locus eẽt ipse eẽt coꝛpus: aut alia magnitu
do: g̃ nõ coꝛpꝰ: arguit: si locus eẽt coꝛpus: hꝫet treis di
mẽsiões: z vbi eẽt ita. tũc (cũ locus z locatũ sint simul)
erũt duo coꝛpoza ęquate in eodem. Et ita penetratio.

F

¶ Reddit aũt Auer. cãm quare ꝓma qõ de loco oꝛ
esse circa genus: z ait eẽ ꝑ tanto: qz ꝑ investigatiõe de
finitionũ rerũ ignotaꝝ: oꝛ incipere a cognitione gene
ris: tanqꝫ a faciliozi: deinde ꝓcedere ad genera ſpe
cialioza donec per divisionem habeant omnes dẽ.

¶ Rursus si coꝛpoꝛis locus sit etiam recepta
culum: patet illud esse z superficiei: z cętero
rum finitum. Ratio enim eadem consonabit.
Nam vbi ꝓius erãt aquę superficies: erunt
rursus illę gris. Sed nullam puncti z illius
puncti loci differentiam habemus. Qua
re si neqꝫ ad hoc locus diversus erit: neqꝫ e
cętero q̃ vllo diversus habebitur. nec aliquid
erit locus ipse ꝓter vnumquodqꝫ istoꝝ.

Tex.9.

G

¶ Ꝺebanit ꝙ locus non sit coꝛpus: nunc destruens se
cundã partem ꝓbat ꝙ nõ sit alia magnitudo: z arguit
(vt mihi videtur) hypothetice a destructione conse
quẽtis ad destructionem aũtis hoc modo: si locus esset
alia magnitudo q̃ coꝛpus: locus esset receptaculũ di
uersum a locatis: si receptaculũ diversum a locatis. igi
tur receptaculũ diversum a ſficie coꝛporis recepti
z cętero ꝙ finiũ. vz. puncto z linea. Deducit g̃aꝫ simi
li rõne qua supra. d. ratio. n. eadẽ ꝓsonabit illi qua ꝓba
tũ est esse diversum a coꝛporibus: nã vbi ꝓius erant
aquę ſficies: erunt rursus per successionẽ illę aeries
simi lr z de puncto z linea aeris. Destruit vltimũ ꝓns. d.
sed nullã puncti, aeris succedentis z illius puncti loci
dẽiam habemus: vt declarabit: similiter nulla est dẽia
lineę locatę z lineę locantis: z de superficie idẽ: pcludit
qđ ſ oppositũ antecedẽtis. d. quare si neqꝫ ab hoc lo
cus diversus erit: vt a puncto: neqꝫ e cętero q̃ vllo. vz. li
nea z ſficie z coꝛpore diversus habebit: nec aliquid
erit locus ipse ꝓter vnũqõ qꝫ istoꝝ: z sic habeẽ oppo
situm antecedentis. ¶ Dubitat nonus expositoꝛ quo
mõ punctus z locus puncti nõ differũt. ¶ Ridet z bñ
qꝫ non differunt ſm modũ imaginãdi mathematicoꝝ.
possunt enim aliqua differre aut rõne subꝝ in quibus
sunt: aut rõne situs in quo collocanť. cum igit̃ mathe
maticus abstrahat a subiectis in qbus sunt: abstrahit a
dẽia penes subiecta: cuz ꝛo situs remaneat unus amb
oꝝ: ure ad imaginationẽ mathematicoꝝ locus puncti
cũ sit punctus: z ipse punctus habebunť ꝑ vno simili rõ
ne z de linea: z de ſficie suppositis dici põt. Secus
vero de coꝛpore: qõ ꝑ altitudinem non põt a coꝛpore
attingi ſm se z qõliber sili. ¶ Sed dubitãt soꝛticole si
apud ꝛsideratiõẽ mathe^cę ex duabus ſficieb⁹ fiat
una: tũc ambę coꝛrũpenť: z tertia g̃iabit: qõ ẽ falsuz:

Ꝺubõ nouꝰ expoſitoꝛis.

Replica soꝛticoꝝ

I cũ nõ videatur e quo ḡfiabitur tertia: neq; e quo corrumpantur illę pcedẽtes. ¶ Rñdeo. Rñdeo cor. Cõfutatio. Cõfutatio. Respondẽt q; pcedẽtes corumpunt a copulãte illas: z tertia ab eodẽ ḡfiatur: pp illarũ repugnãtiã. ¶ Sed hęc friuola sunt: cum mathematicus abstrahat a coruptiõe z generatione. ppa solo. ppa solo. ¶ Propterea dico q; pcedẽtes nõ corrũpunt: nec tertia ḡfiatur: sed q; illę pcedẽtes sunt duę: z sunt vna: rõne qdẽ habita ad subita sunt duę: rõne vero habita ad sitũ: sunt vna. z hac rõne eas cõsiderat mathematicus: iõ nec corrũpit pozes: nec ḡfia vltimã. ¶ Sed Auer. in pñti cõmẽto resoluit literã totã in septẽ syll'os cõputãdo syll'os: z pro syll'os: hypotheticos z cathegoricos. q̃ res satis pz ex his in verbis. Soluit vero syll'os hos: q; cõmittũt fallaciã accñtis mutãdo per accñs in p̃se: naz successio superficierum in eodẽ loco nõ est per se: sed p accñs rõne corporũ succedẽtiuz: z propterea nõ est sile de corporibus z superficiebus: corpora enim p̃ se in eodẽ sibi cędũt: idẽ sequitur locũ per se esse aliũ ab eis: z ipsa est p̃ se in loco, at superficies p accidẽs rõne corporũ sibi cędit: ideo p accñs sunt in loco: z p accñs locus est alius ab eis. Mutat igit sophisma p accñs in per se. Que Auer. coñ. 9. Que Auer. coñ. 9.

Tex. 10. ¶ Quid enim tandez locum ipsuz esse statuemus: neq; enuz ẽntuz: neq; ex elementis: aut corporeis: aut in corporeis esse põt talem habens naturã. Nam magnitudinem quidẽ habens corpus autẽ nullũ est. Sunt autẽ corporũ sensilium elemẽta quidẽ corpora. Ex intelligibilibus vero ẽntis magnitudo sit nulla.

L ¶ Themistius rõnẽ hãc sic format. oẽ qđ est: aut ẽntuz est: aut ex ẽntis pdictis: siue de corporeis: siue de incorporeis loquamur: nã corporũ corporea sunt ẽnta. In corporea a incorporeo p. hęc est maior: quã Arist. vult eẽ subaudiẽdã: tũc ponit minorẽ: z inquit: quid eni tãdem locuz ipsuz esse statuemus: neq; enim ẽntũ: neq; ex elementis, aut corporeis aut incorporeis esse põt talẽ hñs naturã. Hęc est minor. Probat minorẽ. d. nã magnitudinẽ quidẽ habet: pptereq eẽ nõ põt ẽntũ incorporeũ in corporeo p. Corpus autẽ nullũ est: z ita esse nõ potest ẽntũ corporeorũ. Cuius declarationẽ subscribit. d. sunt autẽ corporũ sensiliũ ẽnta qdẽ corpora. Ex intelligibilibus vero ẽntis magnitudo sit nulla. ys pz locũ nõ esse elemẽtũ. Minime ex ẽntis cõditũ ppter similẽ rõnez. z ita pz expõ Themistij quę satisfacit: alij z Auerroes exponunt aliter: quę cum nõ multum sint vtilia: quę dicit Themistius sufficiunt.

Tex. 11. M ¶ Ppterea cuius nã rei ipsis in entibus locũ cãz eẽ statuet qui spiã: nulla. n. ipsi cãz q̃tuor rõ cõpetit, neq; enuz vt mã rex cã est: cũ nihil ex ipso pfluet: neq; vt rerũ forma: aut rõ: neq; vt finis: neq; vt res vllas mouens.

¶ Quarto arguit, si locus esset: maxime eẽt cã: vt Themistius quctozitatez oiuz. pbat: sed est nõ cã. Primo non materia: quz ex eo nihil pfluat. Scõo nõ forma: neq; finis: neq; mouẽs. Solũ enim ipsum mãm nõ esse pbauit: cũ videtur maxime similis illi apud antiquos. q; vo neq; forma: neq; finis: neq; mouẽs: satis accurate expositores pbant. ¶ Auer. aũt in cõmẽto pbat locũ nõ eẽ formã: nihil ẽz: quz tũc cũ id qđ mouetur: mutet locũ: semper generaret z corrũperet. Qz vo nõ sit agẽs: ait eẽ manifestũ: siquidẽ nihil mouet. An vo sit finis, rñdet: q; nõ est finis intrinsecus locatoris: sed extrinsecus. Cũ enim locus sit vt forma z perfectio: z sit ẽt finis aliquo mõ. cuz ois forma sit aliqua ex parte finis. Tradit Auer. locuz apparẽtiez: z ait eẽ: quz locus nõ est de ḡre tingẽtium: cuz eni ipsuz non videaf de numero accñtiũ locatoriũ pmo aspectu: iõ vt sit subz: z tũc aut materia: aut forma: aut aliqua ceterarũ causarũ: z ita sophisma apparet. Que Auer. coñ. 11.

Insup ẽt si ipse sit aliquid eoruz quę sunt: alicubi erit. Aliquaz nãquz rõnẽ q̃rit Zenonis dubitatio. Cũ si oẽ qđ est: ẽ i loco: alicubi quoquz esse ipsuz pz atq; hoc in infinitũ abibit. Tex. 12.

¶ Quinto arguit p rõnẽ Zenonis vt Themistius ait. Si locus est vnũ ẽntũ: locus erit in loco. Deducebat Zeno pñam sic. oẽ qđ est: est in loco, per te locus est. igitur est in loco. destruit cõcludẽs vt inferat oppositũ aũtis vz. quz si locus erit in loco abibitur in infinitũ. ¶ Auer. vult in syll'o hoc esse de ceptionẽ quãtũ ad duo. Primo quo ad maiorez: quz illa falsa est. nõ enim veruz est q; oẽ quod est: sit in loco. Scõa deceptio est in maiori: vt rõ formabaf ab Auer. vz. in illa: q; locus sit in aliquo: est enim hęc ppositio equiuoca. Naz locus est in aliquo vt accidens in subiecto. vz. in locante. Et in ipso est aliquid vtpote locatũ: q; aũt esse in aliquo sit equiuocũ Aristo. declarabit. Hęc ex cõmento. Que Auer. coñ. 12. O

¶ Pręterea si vt est corp's oẽ in loco: sic est z in oẽ loco corp's: qua nã rõne de ijs quę increscunt asseremus: ne cesse est eniz vna cũ ipsis cuiusq; locũ pcrescer: si neq; minoz neq; maioz locus cuiusq; sit. p hęc igitur nõ tñ qd sit locus: sed si sit etiã dubitare necesse est. Tex. 13.

¶ Vltimo arguit, si locus est: oẽ corpus erit in loco: z in oi loco erit corpus: hoc est erit locus locato equalis. Si locus locato equalis. Igitur nõ põt crescere locatũ: nisi secũ locus cõcrescat. vbi enim locatũ creseret loco nõ creto: esset locatũ loco ipso maius. Modo locũ z locatũ esse equalia oẽs asserunt. Si locus cõcresceret: iaz dubiũ est (vt dicit Themistius) e quo crescet z quomodo. Deinde epilogat: z sermo patet.

¶ Cum aũt aliud q̃dẽ per se dicatur: aliud vero p aliud: eritq; locus alius quidez cõis: in quo cuncta corpora sunt. Alius vero prius in quo primo aliquid est. Dico aũt vt tu nũc es in cęlo: quia es in aere: qui quidẽ in cęlo est. rursus es in aere: quia es in terra. Et in hac similiter: quia es in hoc loco: qui nihil plus q̃ te continet. Cum itaq; locus sit cõtinẽs corporum vnũquodq; primũ: finis sane ipse erit. quare locus esse perfecto videbitur cuiusq; species atq; forma: q̃ z magnitudo: z magnitudinis materia terminatur. nã rei cuiusq; hic finis est. Tex. 14. N O P Q

¶ Nunc vult soluere qõnẽ: z pũ disputat qđ sit loc's: z pbat p̃ q; sit fõa sic, ois finis ẽ forma: locus est finis. igit forma. Prosyllogizaf minor. oẽ ptinẽs p̃m ad qđ terminaf ptẽtũ est finis. locus est p̃m ptinẽs ad qđ terminat cõtẽtũ. igit finis. Circa rõnẽ sic pcedit: q; p̃ pbat minorẽ. vz. q; loc's sit finis: z inquit. cũ aũt subaudi entiũ aliũ, qdẽ p̃se dicaf: aliud vo per aliud: velut subã per se est ens: albũ vo: qz in subã: z ppter subaz. igit z loc's erit aliꝰ qdẽ cõis q̃si locans p aliud: in quo cuncta vel plura, corpora sunt. alius prius: in quo p̃ z p̃se aliquid est. Verbi cã. tu nũc es in cęlo vt in loco p aliud: qz es in aere: qui qdẽ in cęlo est. rursus in aere nõ es primo z p̃ se: sed adhuc

A adhuc p aliõ vtpote: qz es in terra: q̃ est in aere. z sic in hac nõ es per se: sed propter aliud: vt qz in hoc loco puta in curriculo: qui nihil plus q̃ te cõtinet. Ex ijs igitur pz locum esse primũ cõtinẽs: cui adde maiorẽ talez: sed omne primũ cõtinẽs est finis: deducef cõclusio: q; locus ipse sit finis: z cuz ois finis sit forma: deducetur q; sit forma: qua z magnitudo: z magnitudis materia terminatur. nã rei cuiusq; hic finis est. Sic igitur patet z syllus z pśyllus. ¶ Auerroes vero cãm affert cur Arist. rursus disputat quid locus sit: volens huius rei causam eẽ: quz vult complete confutare eã põnẽ: quę dixit locũ eẽ materiã: z eã quę dixit locũ esse formã. Ulterius principale syllogismũ vult esse formandũ sic. forma est vltimus terminus cõtinens rem: locus est vltimus terminꝰ continẽs rem. igitur locus est forma. z tunc ait syll'm eẽ sophysticum, ppter duo: primo qz finis de forma z loco equiuoce dr̃nã de forma dr̃ intrinsece: est enim forma finis intrinsecus. Locus vo finis extrinsecus ab ipso locato. Scõo qz syll's est in secunda figura ex duabꝰ affirmatiuis. Et ita fallacia ptitis: vt dicunt logici. Que Auer. coñ. 14.

Tex. 15. ¶ Modo quidẽ igitur hoc cõsiderãtibus: locus cuiusq; forma videtur. At vo locus magnitudinis internallũ est: videl materia. nam hoc a magnitudine ipsa diuersus existit. est qz id qđ a forma z cõtinet z terminet. Ens e superficie. atq; termino. Sz tale est materia atq; infinituz ipsum. Cum eniz e globo sphęrę terminos z affectiones remoueris nihil pter materiam restabit. quapropter z Plato in Timęo materiã z conceptaculũ idẽ eẽ autumat. Receptiuũ. n. z cõceptaculũ vnũ z idẽ asserens. Sed aliter ibidem dicens receptiuũ: z in his quę agrapha dogmata appellant. locũ tamẽ z conceptaculum idẽ retulit. C

¶ Declarauit qua rõne locus vz forma: vt qz finis videf nũc qua rõne vz materia: vult exponere. Ubi aiaduersione dignũ (vt recte expositor sentit) antiquos putauisse locuz esse internallũ siue spatiũ: qđ greci diastema dicũt: inter latera magnitudinis cõtinẽtis existere. Hoc autẽ tribus definiri dimensionibus longitudine: latitudine: atq; altitudine. Hoc vo vel internallũ: vel diastema nõ vz eis eẽ aliqđ corporũ sensiliũ: q̃ i illo sibi cędũt. nã mutuo sibi eiusmodi corpib' sensilibꝰ cędẽtibꝰ eo dẽ spatio: ptinuo iterualli siue spatiũ idẽ restabit. q̃ rõ docet locũ esse, trinã illã siue dimẽsionẽ: siue diastema: siue iterallũ: separatũ oibus e sensilibꝰ corpibꝰ. Ex ijs syllogizanit Plato sic: spatiũ separatũ est materia. locus spatium est tale. igitur materia. Primo, pbat minorẽ: deinde maiorẽ: resumit tñ rõnũ vires. d. modo quidẽ igitur hoc cõsiderantibus: locus cuiusq; forma videtur: z hac via processit prima positio. Ut vo locus magnitudinis locantis internallũ est: vz mã. Nã hoc. vz. interualluz a magnitudine ipsa hoc est generatiz a corpore sensili diuersum existit: est qz id quod a forma z cõtinetur: z terminatur: cen a superficie corporis sensilis z termino illius: ex his vult hẽ minorẽ. vz. q; locus sit spatiũ interminatũ z separatũ. ponit maiorẽ. d. sed tale est mã: atq; infinitũ ipsuz: hoc est spatiuz interminatuz z separatum est mã: z hęc fuit maior. quã pbat per exẽplũ in casu. d. cũ eniz e globo sphęrę siue pile: siue cuiuslis sensilis corporis terminos z affectiones sine q̃litates remoueris: nihil pręter materiam restabit, veluti infinita z interminata quędã res: tũc subscribit quid Plato ait: z inquit. quapropter z Plato in Timęo mãm z conceptaculuz idẽ esse autumat. Receptiuũ enim z conceptaculũ vnũ z idẽ asserens. Plato eniz: vt Themistius ingt: mãz mõ syluã: mõ cõceptaculũ siue locũ: mõ alijs noibus vocabat. Verum nõ semper eodẽ mõ inquit. nam alr in Timęo: z aliter in his quę agrapha dogmata inscribunt de loco sentit. Ubi tñ locum z cõceptaculũ idẽ appellat. Hęc Plato de loco. ¶ Auerroes aũt tangit hoc in cõmẽto. declarat p̃ q; qui extimat dimensionẽ esse locum: debet extimare q; mã sit locus. Primo. qz tam dimensiones q̃s materia sint corpus interminatũ. Scõo. qz tã materia q̃s dimẽsio terminatur a forma. Propter has duas similitudines: opz extimare materiã z dimẽsiones eẽ idẽ. Hoc est pmũ. Scõo declarat q; mã nihil aliud vi q̃s dimẽsio in potẽtia: qđ vt mihi vz: ẽt ad mentez aliorũ dicit. Et hoc per talẽ rõnẽ: qz cuz abstulerit dimã oẽm formã: remanet dimẽsio interminata: z cũ ponitur forma resultat dimẽsio terminata siue corpus in actu. Arguo igitur sic. Illud q; remanet in mã circũscripta oi forma: vz esse ipsa mã. Sed dimẽsio remanet in materia circũscripta oi forma. igit est idez qđ materia. Tertio, declarat quo mõ dimensio se habeat ad materiã: z dicit p̃ q; dimẽsio nec quãtitate: nec esse separat a materia: nã qñ a materia sepant superficies: nihil remanet nisi dimensio. Dicit scõo q; hęc dimẽsio est in mã nõ actu: sed potẽtia: nã cũ determinatur p superficiẽm fit dimẽsio terminata in actu: quę ablata: restat dimensio in poꝰ. ¶ Debes scire q; dimẽsio materię vnoꝰ accipitur p virtute materię: quẽ admodũ q̃ titas interdum p virtute agẽtis: z isto mõ dimẽsio est potẽtia materię, atq; illius capacitas: z idẽ qđ materia: z ppriũ materię vt ipsa potẽtia. Aliꝰ p q̃titate materię: q̃ est in loco: iz nõ in tãto loco: z sic est accñs materię: z de hac loquit in libro de subã ozbis. Sed an dimensio sit solũ in potẽtia in materia: an aliquo mõ in actu: z vtrũ superficies sit terminus illius: z quo mõ differt a mãsin libro de subã ozbis diximus. Nunc vo supponatur. Que Auer. coñ. 15. B F G

Tex. 16. ¶ Omnes quidẽ enim esse aliquid locũ fatentur: sed quid nã sit: hic solus dicere enimus est. liquido igitur ex ijs cõsiderãtibus perarduũ videbit eẽ qd naz sit locus ipse spectare: siquidẽ horũ vtrũuis sit: siue materia siue forma. nã hęc sũmã hñt cõtẽplationẽ. z seorsuz alterum ab altero nõ leue est ipsa ttingere.

¶ Videtur in primis (vt placet Themistio) Platonem laudare: z inquit: q; ceteri fermẽ oẽs aliquid eẽ locũ fatenf: solus tñ Plato ausus est dicere: nõ solũz locũ esse: z̃ ẽt finire qd eẽt: q̃si metaphoricis noibꝰ vtẽs ac nõ p prio sermone id indicauerit. Ulterius quasi p hęc dicit pertractationis istius difficultatẽ dicẽs. liquido igitur ex ijs considerantibus sine quis materiã sine formã putet esse: tractatu vtrũq; p difficilẽ videri. Primo. qa materia z forma summaz hñt cõtẽplationẽ: cũ sint pnę: quoꝝ speculatus p se altissimus est: z nõ facile adeũdꝰ. Scõo. qz conamur separatim cognoscere ea: quę seorsuz cognosci nõ possunt: aut nõ leue. Hęc de difficultate z difficultatis cã. ¶ Auerroes a Themistio accipies sumit tria nobis vtilia. Primũ q; tractare de loco an sit materia vel forma est res difficilis: qa revocat nos ad tractatũ de primis principijs: quoruz cognitio est nõ leuis. 2m est q; etiã nõ põt hęc cognitio eẽ p fecta: quã non põt materia absq; formꝰ cognosci: nec ętra: formꝰ sine mã. z Que Auer. coñ. 16.

I in principio cõmẽti dedit 3m intelligere q̃ hẽc difficultas non est ex parte rei loco cõueniens: sed ex parte nostra: pp. v3. diuersitatẽ opinionũ de loco. ¶ Solet esse difficultas hic de dicto Auerrois & Themistij. nã primo physicor. cõ. 69. dixit materiã non posse cognosci absq; forma: 3 vero formã bñ posse cognosci. ¶ Iuniores intelligunt dictũ Auerrois de forma materiali: nã ḣ dicitur relative ad materiam in secundo huius cõm. 26.

¶ Melius dici põt q̃ neq; materia neq; forma potest cognosci seorsum absq; altero: vt recte ait Auerroes & Themistius: ꝫ dicitur, formã cognosci nõ p mãm: qm̃ sm̃ cognoscentiẽ ipsa est causa. cuius sit actus & mouens. at cognitionis mãẽ: nõ materia: ꝫ ipsa forma est causa. vñ licet de facto altera sive altero cognosci nõ possit: tñ illi9 mixtq; cognoscentiq; nõ mã est cã: cũ nõ sit actus: spẽs & mouẽs. Sed forma: quę & sui & mãẽ causa est cognitionis. Propter hoc distingui solet de per se: qm̃ aliquod dicitur tale per se: q2 est cã suipsius essendi tale: qño albedo est visilis per se: qm̃ sm̃ visibilitatis cã est in albedine. Aliud est tale per se: q2 tale seorsum ab alio: quo modo albedo non est per se visilis: qm̃ non seorsum a subto. Similr dici põt q̃ forma est per se intelligibilis primo mõ: qm̃ sui intellectionis (vt dixi) ipsa est cã: nõ tamen per se scõ modo: qm̃ nõ seorsum a mã & cognitione mãẽ ipsa cognosci põt. & ita intelligit hic. Primo vero modo in primo huius.

Ter.17. ¶ Qõ vero locus bonum vtrũm esse non possit: non est impendio laboriosum videre. Nã forma quidẽ & materia a re nõ separantur. loc9 vero põt: in quo enim aer erat in hoc rursus aqua: vt diximus: fiet vicissim aere & aqua: cęterisq; corporibus sibi cedẽtibus. quare neq; ps: neq; habitus: sed a quaq; re separabilis. Tale nãq; quid locus eẽ videt: quale vas ipsius. vas enim locus est translatilis. Sz vas ipsius rei nullũ est: loc9 itaq; qtenꝰ qdẽ ei ipsa exoluitur & forma ipsa nõ est. qtenus vo rem ipsaz ambit: re mã ipsa viuer sus est.

¶ Nunc has duas positiones pluribus rõnibus confutat: prima sic componitur. nullũ separabile a re cuius est: forma est aut materia. locus separat a re cuius est. igit nec est forma: nec mã. minor declarat. id in quo res locatę sibi vicissim cędunt: separatur ab illis. locus est in quo res locatę sibi cędunt. igitur separabilis est ab illis. p eadẽ rõnẽ cõcludit q̃ nec est pars integralis neq; habitus locus hoc est (vt dicit Themistius) nec affectio: neq; potestas: neq; accidens. & ḣ hoc ex dicta nũc rõne pateat: probat hoc. v. tale nãq; qd loc9 esse vi: qle vas ipsum. Nam vas est locus trãslatilis: & per põs est locus. Sed vas ipsius rei nullũ est hoꝫ vt nec habitus: nec affectio: neq; ptãs: neq; accis, igitur nec loc9. subaudi põt esse illoꝫ aliquid: deinde quasi epilogãdo rõnẽ: inquit. locus itaq; qtenus quidẽ & re ipsa exoluit: forma ipsa nõ est, quatenus vo rem ipsam ambit: re mã ipsa diuersus est: & ita nec est forma: nec materia. ¶ Auerroes in prĩti cõmẽto arguit in scõa figura sic. formę non separantur a mã in actu: neq; mã a formis. locus separat. igitur locus nõ est forma neq; mã. Circa hãc rõnez ait q̃ forma nõ separatur per se: idest non mutatur de de materia in mãm sm̃ q̃ corpora mutantur de loco in locum: q2 illius separatio a mã est corruptio. Ulterius arguit, forma & materia sunt partes. locus nullius est pars. igitur nõ est forma: neq; mã. Ambiges: q̃re Arist. dixit locum esse quale vas: & non absolute vas. Rñdet Auerroes q̃ per se p3 locũ alio modo locare locatum: q̃m mã locet formã. Dicit scõ q̃ locus est sil'is vasi: qm̃ esse inest cõe vtriq;. nã dicere aliquid eẽ in loco est sic dicere aquã esse in vase. & in nullo differunt nisi q̃ vas est locus mobilis: quia est corpus. locus vero vt superficies intima vasis est locus per se immobilis: 13 mouetur ad motum subiecti. at forma sive figura est in stanno: & rationalitas in homine vt forma in subiecto, recte igitur dixit locum esse vt vas: & nõ esse vere vas. ¶ Sed dubitant contra primum Auerroes dictum. videtur enim q̃ mã possit separari a forma: vt in vinẽte in quo fere continue nouę partes mãẽ ex alimento aduenũt. & partes pręexistẽtię mãẽ per resolutionẽ recedũt: ita vt post ipsius lapsum tota mã in ipso erit renouata: ex quibus patet formã separari e mã: & migrare de mã in materiã. ¶ Juniores quidã dicunt dictũ Auerrois eẽ solum verũ de forma q̃ non est aia. Sed hęc rñsio non valet: qm̃ tunc ratio Aristo. nõ esset vtilis. tm̃ enim ꝑbaret q̃ forma quę non est aia: nõ sit locus. & sic staret ipsę esse aiaz. ¶ Propterea licet dici possit multipl'r. p nũc satis est dicere q̃ nec mã totalis nec forma sunt separabiles per vnicã separationez. locus vero põt a locato separari vnica separatione ipsis remanentibus. & hoc satis ꝓ2 dicto Arist. & Auerrois: qũ laudant qdam.

¶ Insup ẽt id qõ alicubi est semp videt eẽ aliquid: atq; diuersus quid ab eo in quo est. Ter.18.

¶ Scõ idez arguit & speciatim de materia & ratio cum ponitur sic apud Themistiũ. locus est aliquid extra locatum. Materia nõ est aliquid extra id qõ est in ipsa. igitur nõ est locus. hoc inquit. insuper etiam id qõ alicubi est: vt locatũ ipsius: semper vi esse aliquid: atq; diuersum quid ab eo in quo est. & ita locus differt & est extra locatum: quę fuit maior syllogismi.

¶ Platoni tamẽ dicere conuenit. Si digredi liceat. Cur ideę atq; numeri non sunt in loco. Siquidẽ locus est id qõ est particeps. sive tale particeps magnus sit: sive parvũ: sive materia: vt in Timęo scripsit ipse.

¶ Digreditur 3 platonẽ & inquit: Platoni tũ dicere cõnenit: si digredi liceat. Cur ideę: quas ponit: & numeri separatim nõ sunt in loco: siquidẽ locus est apud ipsũ id qõ est grẽce dictum methectiõ latine particeps omnis: sive tale particeps magnũ sit: sive puũ: sive materia: vt in Timęo scripsit ipse. Quasi dicat q̃ vñr hęc pugnare: q̃. v3. locus sit oinz particeps: & ideę at q; numeri nõ sint in loco. ¶ Sed Auerroes mouet dubitationez 3 minorẽ quę dicit q̃ locus sit separabilis a locato: nã ḣ hoc sit verũ apud eos qui tenẽt locũ eẽ vacuũ sive spatiũ: non tamẽ sm̃ põnẽ Arist. quia tenemus vltimuz aeris esse locũ: nã abeũte locato a tali vltimo corrumpitur locus: & claudunt latera. Rñdet Auerroes vno mõ q̃ hęc ꝓpõ locus est separabilis a locatis: est famosa: & nõ vera. Alio modo dz intelligi q̃ locus est separabilis a locato sm̃ corruptionẽ: qm̃ corruptio loci non est corruptio locati: & hoc satis est ad probandũ q̃ locus nõ sit forma: qm̃ corruptio formę est corruptio locati: hęc Auerroes. ¶ Melius tm̃ dicũt alij q̃ ḣ sit verũ in pluribꝰ vt de locatis in aere vel aqua: nõ tm̃ in oibꝰ: vt si loc9 sit cõcauũ corporis solidi aut corporum solidorum: vt duarum parasidũ invicẽ sippositarum: aut concauuz ẽsi respectu ignis: aut tale aliquid. Et hęc ẽ responsio

A sponsio placet.

Ter.19. ¶ Prętera si locus esse materia aut forma: quo nã mõ res in ipsius migraret locũ: nõ enim potest id locus esse: ad qõ non est motus & qõ sursum aut deorsuz nõ ḣz. quare in istius mõdi locus est querendus.

¶ Tertio arguit. id ad qõ nõ est motus: & qõ sursum aut deorsum non habet. non est locus: ad mãm & formã nõ est motus neq; ḣt sursum aut deorsuz. igitur nõ sunt locus. Propterea infert esse quęrendum locum in talibꝰ in quibus illa sunt.

Ter.20. ¶ Prętera si in ipsa re locus insit: inesse enim opz: siquidem aut forma: aut materia sit: locus erit in loco. Mutantur enim vna cum re atq; mouẽtur. & forma: & infinitudo ipsa. ¶ Cũ non in eodem sint semper: sed vbi est ipsa res. Quare loci locus erit.

¶ Quarto arguit enthimematice si in ipsa re locꝰ insit: locus erit in loco. Sed locus est in re: cuz sit forma vel materia. igitur loci erit locus consequentiam deduxit omne quod mouetur ad motuz alicuius est in loco illi9. locus mouetur ad motuz eius in quo est. igitur est in loco illius. aut sic mã & forma sunt in loco eius cuius sunt. locus est aut mã aut forma. igitur est in loco eius cuius est. ingt prętera si in ipsa re locus insit: faciẽdo parentesim ponit aĩa dicẽs: inesse enim opz: siquidez aut forma aut mã sit: infert põs: dicens: locus erit in loco. ꝓbat maiorẽ: quę fuit illa hypothetica: & inquit. mutantur enim vna cuz re atq; mouenť & forma & infinitudo ipsa: q̃ a Platone dz mã: cũ nõ in eodẽ sint semp: ꝫ vbi est ipsa res. Quare loci locus erit vtpote ipse illemet: q̃ est rei ipsius: cuius est aut forma aut materia. Et ys põ sylls talis cõponi. materia & forma sunt in loco. locus ẽ aut materia aut forma. igitur locus est in loco. ¶ Auerroes in cõmẽto mouet qõnẽ: & multa verba dicit: tamẽ sua dubiõ est ꝓtra maiorẽ. sumebat enim Arist. hãc maiorem: materia & forma sunt in loco. petit igitur: aut intelligit q̃ materia & forma sint in loco p se. & hoc nõ: qm̃ cũ nõ moueanť per se: nõ sunt in loco p se. ipsa vo non moueri per se p3: q2 nõ sunt corpora. Si vero intelligať q̃ sint in loco paccins: tũc aduersarius ꝓcederet ꝓclusionem. v3 locũ esse in loco per accis. & ita hęc ꝓtradictio aduersus illos nõ est nẽcia: neq; demonstrativa. Auerroes autẽ in sua balba lingua ait 3dictionez fundari in tribus ppõnibus. Prima est q̃ forma & materia mouẽtur ad motũ corporis cõpositi & illius. Scõa est q̃ qual'r mouenť: tal'r sunt in loco. Tertia est q̃ si altera earũ sit in loco: necesse est vt locꝰ sit in loco. & erit syll'us. mã & forma sunt in loco. locus est materia aut forma. igit locus est in loco. harũ ppositionũ prima est maior syll'is: duę reliq̃ sunt additę ad ꝓtradictionem: aut ad terminorum exponẽ. Modo vi q̃ prima quę est maior sit falsa: 13 cętere sint (sicut dicit) verę: & q̃ sit falsa: arguit: q2 tũc forma & mã essent in loco 3 Aristo. Aristo. enim dicet in 6° mobile esse corpus. cũ materia vel forma non sit it corpus nõ mouebunť: & ita nõ põt esse in loco per scõam ppositionẽ. & q2 mouenť per accis: sequitur vt sint in loco per accidẽs. Modo sic accipiendo maiorẽ: cõcederet casillator cõclusionẽ. põt igitur q̃stio cõponi: aut maior ẽ vera p se: aut p accis: nõ per se: q2 cõtra Aristo. neq; p accis: q2 sic cõclusio non erit impolis. ¶ Rñdet Auer. q̃ per accidẽs est duplex semper: & per accidens raro. Modo vult q̃ maior sic intelligať. mã & forma p accis semper mouẽtur ad motũ eius cuius sunt. 3z locus nõ mouet semper per accis: sed tm̃ raro. igitur locus nec est materia: nec forma. Perstiadet rñsionez per hoc: q2 ḣz accis raro nõ ingrediatur demõstrationẽ: bene per accis semp. cũ sit necessarius saltẽ. ¶ Alexander vero rñdet aliter, & vt narratur in cõmẽto: eius rñsio non est intelligibilis: tũ videt mihi q̃ ipse velit rõnẽ textus eẽ aliter formãdã. v3. materia & forma mouenť p accidẽs. locus mouetur p se. igit locꝰ nõ est materia vel forma. minor declaratur: nam p se diuisibile est p se mobile: locus est p se diuisibilis: cũ sit per se q̃titas. igitur est p se mobilis. ¶ Hanc rñsionẽ nõ vidi in Alexã. sed sic fragmentatã legi in cõmẽto. Contra obycit Auer. q2 locus etiaz rõne qua est quãtitas & diuisibilis nõ mouetť: locꝰ enim vt locus nõ mouetť p se naturaliter & essentialiter. & ita Alexander errauit. Ut dixi ego nõ vidi illuz. Propterea hęc sufficiant. ¶ Dubitare cõsueui. Primo quia videtur q̃ locus semper mouetť: vt cõcauũ lunę: quod est locus ignis semp mouetť cũ igne. & cõcauũ Mercurij quod est locus lunę si l'r: & de cęteris ozibus eodẽ mõ. Scõo accis semp est in loco subi. sed locꝰ est accis corporis ambientis: igitur est in loco semper. ¶ Ad primũ dici põt vt Auerroes dicit illud esse particulare: & nõ vl'e de oi loco: ois enim materia & ois forma cũ cõposito mouentur. sed locus no omnis. ¶ Aliter iuniores dicũt q̃ argumẽta cõcludunt verũ. Sed nõ 3 rõnẽ: debet enim ratio sic intelligi. materia & forma semper sunt in loco per motum acquisito. locus vero nõ semper est in loco per motũ acquisito. igitur locus nõ est materia vl' forma. ¶ Nouus expositor credidit Auerroem errasse: eo q̃ philosophus nõ cõcederet locũ esse in loco aliquo modo: nec p accidens semp: nec p accis raro. Propterea ait dictũ Arist. esse intelligẽdũ de loco quo ad suum formale: quod est respectus ad mũdi principales ptes. non autẽ quo ad suũ mãle: qõ est superficies. 3z de hoc alibi.

Ter.21. ¶ Rursus cũ ex aere aqua facta est: periit locꝰ. nõ enim in eodẽ loco est corpus quod est ortum. quę igitur est illius corruptio?

¶ Ultimo ꝓbat q̃ locus nõ sit forma sic. forma corrũpit ad corruptionẽ eius cuius est. locus non corrũpitur ad corruptionẽ locati. igitur locus non est forma. Ingt rursus cuz ex aere aqua facta est: peryt locus: qm̃ est illius forma. nõ enim corpus qõ gignatur est in eodẽ loco sine sub eadẽ forma: q̃ erat corporis corrupti. & ita locꝰ corrumperetur. quę igitur est illius corruptio? quasi dicat nulla. ¶ Auerroes cõmẽ. 21° vi exponere rõnem & de forma & de materia. Si de forma: syll's erit iste: in transmutatione vnius corporis in aliũ forma prioris corporis desinit eẽ. locꝰ nõ peryt: q2 si periret: tũc gignatio eẽt motus localis: q2 eẽt translatio de loco in locũ. igitur locus non est forma: & tũc p illa verba peryt locus: intelligit peryt forma. non enim in eodem loco est corporis genitus: hoc est nõ eandẽ formã subyt. Si de mã: syll's erit. in trãsmutatiõe aquę ex aere locus corrũpitur: qm̃ corpꝰ genitũ: vtpote aqua nõ erit sub eo loco sub quo aer erat: cuz locus aq̃ sit minor. est igitur maior: q̃ locꝰ corrũpitur. sed mã nõ corrũpitur. igitur mã nõ est locus. Primã exponem tenet Themistius.

Ter.22. ¶ Explicata sunt igitur & illa: e quibꝰ aliquid esse locum necesse est: & ea rursus ex quibus de substãtia ipsius quis dubitabit.

¶ Epilogat de oibus quę dixerat in qõne mota in principio: & quę dicit sunt manifesta per se.

M Quę Auer. coñ. 17.

N Dubõ.

K 'Rñ' iuniorum. 'Rñ' ꝓpria

L

O 'Rñ' iuniorꝫ. Cõfutatio.

P 'Rñ' ꝓpria.

Q Quę Auer. coñ. 18.

D Quę Auer. coñ. 20. Dubõ Auer. 'Rñsio.

E 'Rñ. Alex.

F Cõfutatio.

B' Dubõ.

C 'Rñ' ꝓpria.

G Quę Auer. coñ. 21. H

I Tex.23. ¶Post hęc vero transigẽdũ est quot modis aliud in alio esse dicatur. Vno quidẽ igit mõ: quo digit⁹ in manu: ⁊ pars oĩno in toto. Alio vero quo totũ in partibus. nam non est pręter partes totũ. Tertio quo homo in animali: ⁊ omnino species in genere. Quarto quo genus in specie: ⁊ omnino pars spẽi in ipsius speciei rõne. Quinto vt sanitas in calidis ⁊ frigidis: ⁊ omnino forma in materia. Sexto vt res grę cozus in rege: ⁊ oĩno in primo aliquo moventę. Septimo vt in optimo: ⁊ oĩno in fine: hoc autẽ est id cuius gratia fiunt. omniũ tñ ille .p. pri̇ssime dicit quo res ipsa in aliquo est tanq̃ in vase: ⁊ omnino in loco.

K ¶Volens Aristo. soluere qõnẽ: pmittit quot modis aliqd in aliquo eẽ dicit: ⁊ ponit octo modos eẽndi in alio: qui in textu sola verboꝝ trãslatione patent. ¶Auerroes ingt q; Aristo. ptermisit modũ quo mã sit in. qz hic modus reducitur ad illum: alio quo aliquid est in alio vt pars in toto: cũ ptes sint mãę totiꝰ vt dictũ est. Scõ huius. Ulterius ait. eẽ in alio nõ dici vniuoce: ñ de vno primo ⁊ per se. atq; pncipaliter: de aliꝭ oibꝰ. 7. modis transumptiue ⁊ per attributionem ad id quod dicitur esse in alio veluti in vase. est enim hic ordo: q; primo ⁊ principaliter in alio inesse dicitur qõ in illo inest vt in vase: post hoc id qõ inest vti forma in mã. post hoc vti pars in toto. post hoc vti particulare in vñ. hęc enim quodã ordine cõparantur ad id qõ est in alio tãq̃ in vase. At totũ esse in partibus assimilat ad id qõ est in alio vti forma in mãteidẽ assilat id qõ est i alio vt i vłe particulari. Remotius est esse aliquid in alio vti in agente vel fine. ¶Sed dices. Cur fecit hanc diuisionem octimẽbrez. Rñdet Auerroes hãc egisse: qz multiplex erat distinguendũ. mõ aliquid esse in loco cũ esse in alio dicatur nõ vno mõ: ideo voluit distinguere. Et si dicas vtrũ sit idẽ esse in vase: ⁊ esse in loco. Rñdet q; sunt idẽ. Sed esse in vase est quid notius: ideo est acceptum vt expõ eius quod est esse in loco. ¶Sed anteq̃ transeamus ad positionẽ. Aristo. declarenus illaꝫ Platonis. Tantus enim vir tantusq; phs: nõ est cõsentaneum vt in tãleui re: ita temere errauerit. ¶Jõ aiaduersione dignũ locũ apud Platonẽ nõ vna rõne dici vt Altionus platonicus: ⁊ Plotinus sentiunt. Interdũ qdẽ enim locus accipitur apꝺ Platonẽ pro subiecto intelligibiliũ: quo in mõ etiã Arist. in 3º de aĩa ait. animã esse locũ speciez cõmẽdans Platonẽ. ⁊ hoc modo Plato accepit in phedrone. Nã voluit corpus esse locũ aię: accepit enim locuꝫ pro subiecto. Interdũ locũ sumpsit pro perfecto in quo imperfectũ ꝓtinetur quo in modo in simposio dixit deũ eẽ locũ mũdi: eo qz in deo vti in re perfecta cõtinetur mundus sensilis vti res impfecta. Interdũ sumpsit locũ pro receptaculo: veluti est mãteriã ⁊ cõceptaculũ vocat. interdum loco cũ sumit pro spatio: nõ in quo res ipsa recipitur: sed qõ intelligitur in ipsa re recepta. qua rõne diceremus q; spatium subintellectũ inter vasculi latera est locus: nõ q; ibi sit spatiũ reale: sed q; ibi est intelligibile spatiũ: vt etiã sumpsit in eo libro quẽ inscribit agrapha dogmata. Interdũ sumpsit pro octaua sphęra cõtinẽte omnia: ⁊ hunc locuꝫ vocat Plato: magnitudinẽ in actu. Tunc facile patet Aristo. nõ ꝺixisse intellectui Platonis: sed verbis tñ. vnde ⁊ ipsemet inquit Platonẽ eẽ varium in timęo ⁊ in libro de agraphis dogmatibus. Quod recte ait: nã Plato de loco multifariaꝫ locutus est. Propter qõ magna pars grecoꝝ tenet Aristo. de loco nihil aliud sensisse q̃ Plato sentit: solo tñ hoc dẽt: q; verbis pro pręfatis in ipsius definitione vsus est: ⁊ qõ Plato amphibologice innumerat: Arist. ꝓpręs verbis explicaret.

Positio Platonis de loco.

Quot modis locus apud platonem.

M

Tex.24. ¶Dubitabit ergo quis si aliquid vnũ ⁊ idem in seipso cõtingat eẽ: an nihil: sed omnia aut nusquam: aut in alio sunt.

¶Enumerauit octo modos: quibus aliquid esse contingit in alio. Propterea quęrt consequenter vtrum cõcedi possit aliquid vnũ ⁊ idẽ esse in seipso: cui statiz rñdet q; nõ: sed oia aut nusq̃ aut in alio sunt. Hęc est absoluta Aristo. responsio vt exponit Themistius.

N

O

¶Verum dupliciter illud est. Aut p se: aut per aliꝺ. Nã cũ id in quo est: ⁊ id qõ in illo ẽ aliꝰ cuius totius sunt partes: totus in seipso cẽ dicetur: ⁊ eni per partes ipsas dicetur. ¶Ceu albus: qz superficies est alba. ⁊ sciens: qz aĩa rationalis scit. Amphora igit nõ erit in seipsa. neq; vinũ. ẽt. Sed vini amphora erit: quãdo; quidem ⁊ id quod inest ⁊ id in quo est vtraq̃ eiusdem partes sunt.

¶Sed dices quo nã mõ vsualis illa locutio recipitur q̃ solennis plerũq; aliquẽ in seipso eẽ dicere. Sic enim dicimus deũ eẽ in se. ⁊ bellũ esse in se: ⁊ id genus. Rñdet. verum dupl̃r illud est: aut p se: aut per aliud. ⁊ hoc declarat dicens. nã cũ id in quo est vt corpus. ⁊ id qõ in illo est vt anima alicui⁹ totius sunt partes: totũ in seipso esse dicetur vt homo ipse in seipso. ⁊ enim per partes ipsas dicetur. ceu albus: qz superficies est alba. ⁊ sciens quia aĩa rõnalis scit. ideo concludit: amphora igitur p se sumpta vt vas nõ erit in seipsa. neq; vinum etiã per se sumptũ erit in se. Sz viniamphora hoc est aggregatum ex vino ⁊ amphora bene erit in seipso. qñ quidem ⁊ id quod inest vtpote vinũ: ⁊ id in quo est vt amphora vtraq; simul sumpta eiusdẽ sunt partes. Ex ꝺs sumuntur duę distinctiones. ex quibus patet solo pmia q; aliquid esse in seipso põt bifariã intelligi: aut per se: aut p aliꝺ. Scõa. aliquid est totũ dupl̃r: vno modo qõ resultat ex hoc q; vna pars est in alia. veluti animal est qõ dã totus qñ aĩa est in corpore: ⁊ amphora vini: qz vinũ est in amphora. aliud est totũ: cuiꝰ nulla pars est in alia vt vinũ solũ: aut: amphora sola. vel aĩa sola: aut corpꝰ solũ. Tũc vult Arist. q; aliquid nõ ꝺz esse in seipso: nisi illud sit totuꝫ resultãs ex hoc q; vna pars est in altera. alys totis nõ est verũ. Scõo vult q; tale totũ dicatur esse in seipso nõ per se: sed rõne partis: vt hõ in seipso. rõne aię: qz est illa in corpore: ⁊ amphora vini in se ratione vini qõ est in amphora. ⁊ sic exponit Themistius hunc locum.

P

Quę Auer. cõm. 24.

¶Auerroes vo reddit cãz qõnis. vz. cur Arist. dubitat an aliquid esse possit in seipso: qñ hic modus dicendi erat in vsu grecorum. dicunt enim aĩal in se esse. ⁊ amphoraꝫ vini in seipsa. Propterea ambigit quo nam mõ ille vsus stat cũ rõne. ⁊ in calce cõmenti dicit: q; aliquid esse tale gratia suę partis generatim q; omnia idiomata est in vsu: vt hõ crispus: ꝑpter caput: Marcus dentatus: ꝑpter dentes: ⁊ id genus. verum apud arabes nõ est in vsu dici aliquid in se vt rõnale esse in seipso: licet deberet esse in cũ totũ sit tale apud eos ratione partis.

¶Dubitãt

A Dubõ. Solo inioꝛum. ¶Dubitãt inioꝛes. cũ cõceditur amphoꝛa vini esse in amphoꝛa vini: ille terminus amphoꝛa supponit eodẽ mõ ex parte ꝓdicati ⁊ ex parte subtiꝰ. Rñdent q; nõ supponit pro eodẽ ex parte vtriusq; : subiecti. vz. ⁊ predicati. nã tũc esset oĩno falsa: ⁊ ita a parte prędicati supponit p vase. a parte subiecti p vino. Sed hęc solo stare non põt: qñ tũc esset hęc vera pse amphoꝛa vini est in amphoꝛa vini: qz hęc est per se. vinũ est in amphoꝛa quę equinalet illi. amphoꝛa vini est in amphoꝛa vini: ⁊ ita hęc erit per se: cõtra Arist. in 1ra. Propterea dõm q; ex parte vtriusq; supponit pro aggregato. ⁊ concedo q; amphoꝛa vini est in amphoꝛa vini: vtrobiq; supponente pro aggregato: ⁊ nego q; sit falsa: quia est vera ratione partis vt illa. homo est crispus ratione capitis. sic amphoꝛa vini est in seipsa ratione partis: ꝙ̃ꝑ vtrobiq; supponat pro toto.

B

Tex.25. ¶Modo igitur illo cõtingit aliquid in seipso esse: sed vt primo: cẽ nequit. veluti albedo est in corpore: qz superficies est in corpore. Scientia vero in aĩa. ⁊ hęc quę sunt vt in homine partes: appellatiões hę sunt. amphoꝛa vero ⁊ vinũ cum sint q̃dem seoꝛsum non sunt ptes: sed cuz sunt simul. quocirca cũ sint ptes: erit per idem in seipso veluti albedo est in hoie: qz in corpore est. ⁊ in hoc: quia in superficie. In hac autẽ nõ est rursus per aliud. atq; hęc diuersa spẽ sunt: ⁊ aliã vtraq; nãm: ãtq; vim habẽt. Superficies. vz. ⁊ albedo. Inductiue igitur cõsiderantes nullo dictoꝝ modoꝝ aliquid in seipso esse videmus.

Tex.26. C

¶Quasi epilogando ea quę dixerat colligit: ⁊ per exẽpla declarat: ⁊ ingt. modo igitur illo. vz. per aliud contingit aliquid esse in seipso. Sz vt p cẽ negt vt aligd sit in seipso. Exẽplũ primi. vz. qñ per aliud cõtingit: veluti albedo est in corpore: qz superficies est in corpore: scia vero in aĩa. verũ scia est in aĩa p se p̃: albedo in corpore p aliud. ⁊ vlr p hęc q̃ sunt vt in hoie ptes: appellationes tales fiunt: vt per capillos crispus hõ est: p dentes ꝺcãtur: ⁊ id genus. Sed dices cũ aliquid totũ dicit esse in seipso. Dici põt in seipso esse partibus qũlibz dispositis. Rñdet. amphoꝛa vero ⁊ vinũ cũ sint quidem seoꝛsum: nõ sunt ptes. Sed cũ sint simul: quocirca cum sint partes: erit idẽ in seipso: veluti albedo est in homine: qz in corpore est. ⁊ in hoc: qz insuperficie. In hac autẽ nõ est rursus p aliud. Sed dices. cũ albedo. esse nõ possit sine superficie: ⁊ sit primo in superficie: sunt ne idem? Rñdet. at qz hęc diuersa spẽ sunt. ⁊ aliã vtraq; naturaz at qz vim aliã hñt, naturã quidẽ: qz sunt diuersoꝝ prędicamẽtoꝝ. vim vero: qñ albedo monet visum. Superficies minime. Tũc quasi epilogãdo breuibus inquit, inductiue igitur per oẽs illos octo modos cõsiderantes nullo dictoꝝ modoꝝ videmus aliquid eẽ in seipso primo: sed bene rõne partis.

C

D

¶Et rõne etiã hoc. vz. est impoł. opoꝛtebit. n. ambo esse vtrũq;. vt amphoꝛaꝫ quidẽ ⁊ vas ⁊ vinũ esse. vinũ vero ⁊ vinuꝫ ⁊ amphoꝛam. Siquidẽ aliquid esse idẽ in seipso contingit. Quare si q̃maxime in seipsis sint: amphoꝛaꝫ quidem vinuꝫ subscipiet: nõ quo ipsuꝫ est vinuꝫ. Sed quo est illa. ⁊ vinũ in amphoꝛa erit nõ quatenus est ipsa amphoꝛa. Sed quatenus illud est amphoꝛa. Hęc igitur ratione esse diuersa patet. Alia eni ratio est eius in quo. Alia eius quod est in illo.

E

¶Idẽ persuadet Aristo. rõne p impoł. sic. si aliquid eẽt in seipso primo vt si amphoꝛa vini in seipsa amphoꝛa vini p̃: erit ipsa amphoꝛa vinũ: ⁊ ipsum vinũ amphoꝛa. pñaz deducũt inioꝛes duobus sumptis. Quoꝝ pmũ est vt amphoꝛa ipsa sit pmũ cõtinẽs: ⁊ vinũ sit primũ contentũ. Scõm est q; si amphoꝛa vini est p se p̃ in amphoꝛa vini: tũc amphoꝛa vini est id qõ p̃ ẽ in alio: ⁊ amphoꝛa vini id in quo est aliquid p̃: ita vt ipsa amphoꝛa vini sit pmũ cõtinẽs: ⁊ primũ cõtẽtũ. Tunc argũt. si amphoꝛa vini est per se p̃ in amphoꝛa vini: ipsa amphoꝛa vini esset primũ cõtinẽs: ⁊ primũ cõtẽtũ: q scõam supponez. Sed per primã primũ ꝓtinẽs est amphoꝛa. igit amphoꝛa vini est amphoꝛa. vt expositoꝛe liceat arguere. hoc demõstrando amphoꝛam vini: est pmũ cõtinẽs: ⁊ hoc: demõstrãdo amphoꝛã solã est pmũ ꝓtinẽs. igit amphoꝛa sola est amphoꝛa vini. Simil̃r hoc: demõstrãdo amphoꝛã vini: est primũ cõtentum hoc: demõstrando vinũ: est primũ cõtentuz. igitur vinũ est amphoꝛa vini. Sz amphoꝛa vini: est amphoꝛa per pmũ syllm. igit vinum est amphoꝛa. Simili rõne põt argui ex pte vini: vt patet. ⁊ hęc deductio placet. Propterea cõcludit cõtinẽs ⁊ cõtẽtũ nõ eẽ idẽ: sed rõne diuersa. Nã alia est rõ suscipientis: ⁊ alia suscepti.

Defensio expositoꝝ.

¶Aliaduersione dignũ q; inesse aliquid per se p̃ alicui bifariã cõtingit: vno quidẽ mõ p se p̃: qz nõ p aliud: sed p carentiã cuiuscũq; alterius: qua rõne dicimus q; vinũ est in dolio primo: qz nõ per aliud est in illo sed immediate per seipsum. Allio mõ per se p̃ ꝺz esse aliquid in alio: qõ ꝺe illo p̃dicatur ⁊ nõ per aliud: ꝟ ꝺe oibus per ipsum: quo mõ risibile primo inest hoi: quia non per aliud inest: ⁊ oibus alijs per ipsum. Tũc dicenda sunt duo. Primũ q; nihil est in seipso primo nec p̃ mõ: nec scõ mõ. Primo mõ p̃z per rõnẽ in textu: qz tũc amphoꝛa esset vinũ. ⁊ ecõtra vinũ eẽt amphoꝛa: vt deduximus: ⁊ sic sentit Aristo. Scõo nihil est in seipso primo scõo mõ: qz tũc idẽ eẽt primũ prędicatũ ⁊ primũ subiectum: ⁊ hoc mõ vinũ nõ est primo in amphoꝛa. qz eẽt pmũ pdicatuz de amphoꝛa: ꝟz sit per se pmo in amphoꝛa loquẽdo de primo ꝙm primũ moduꝫ. ⁊ hac ratione intelligũt expositoꝛes: ⁊ ita nihil hñt inioꝛes. Sexpositoꝛes: illud enim expositoꝛes nõ ad mentẽ Arist. ꝺicunt. Sz addũt sensui literę ad abundum sensum.

G

Tex.27. H

¶At vero neq; per accidens cõtingit. Simul enim duo coꝛpoꝛa in eodẽ erunt: ⁊ enim ipsa amphoꝛa in seipsa erit. Si id cuius natura est subsceptiua: in seipso esse contingat. ⁊ insuperillõ cuiꝰ est subsceptiuũ ceu vinũ si vini. Nõ qdẽ igit nihil primo in seipso eẽ ꝓtingat: pz.

Tex.28. I

¶Debes scire hęc posse simul stare. vz. q; aligd sit in aliquo vt in loco. p̃: ⁊ sit in illo p accidẽs siue p aliud causa verbi. hõ est in mari p̃: qz nõ per vnã pte sic: ⁊ p aliaz nõ: sed est in illo per accẽs: qz p aliud vtpote q; navim. Sic aer est in cęlo p̃: qz per oes partes est in cęlo. non autẽ p se: sed per aliud. est enim in igne: q; est in cęlo. Ari. igitur cũ pbauit nihil eẽ in seipso p̃ per se. pbat nihil eẽ in seipso p̃ per aliud. Ad hoc autẽ pbandũ facit enthymema si aliquid esset in seipso primo p aliud: tunc duo coꝛpoꝛa essent in eodẽ loco. Hęc cõsequẽtia facile deducitur supponẽdo q; qñ aliquid est in alio p aliud illõ aliud est ꝓpinquius illi q̃ ipsum. verbi causa. si homo

I est in mari ꝙ nauim: nauis est ꝓpinquior mari q̄ bō. Ex hoc arguo: sit illud qō est in seipso ꝑim o.a. ꝛ cū insit sibi ꝙ aliud: sit illud aliud per qō sibi inest. b. ꝛ a. igitur ineſt sibi mediāte. b. igit ꝙ suppositū ipsum. b. est ꝓpinquus ipsi. a. q̄ sit sibi. a: hoc aūt esse nō pōt. nisi ipm. b. penetret in. a. ꝛ sit simul in eodē loco. ingt. At vo neq; ꝙ accīs hoc est per aliud ꝓtingit aliqd eē in seipso ꝑmo. qō ꝓbat dicens: simul enim duo corpora in eodez erunt: vtpote ipsum ꝛ id ꝙ qō sibi inest. Declarat hoc in terminis dicēs. ꝛ enim ipsa amphora in seipsa erit: si id cuius nā est susceptiua: hoc est si ipsum vas in seipso esse ꝓtingat. ꝛ insuper illud ēt cuius est susceptiū: mediante quo sibi inest opz esse in eodē: ceu vinū si vini est susceptiuum. quasi dicat. si amphora est in seipsa ꝙ aliud, nō potest esse in seipsa nisi per vinum mediante quo sibi inest. Igitur vinuz est ꝓpinquius amphore q̄ sit sibi ipsamet amphora. ꝛ ita vinum ꝛ amphora erunt in eodem loco. Hunc locū Themistius sic vī intelligere: q̄ res cū nō nimis fructuosa sit, sit dicta in tū.

K ¶ Id vero quod Zeno dubitabat ꝙ si locus aliqd: in aliquo erit. Soluere non erit difficile, ꝓhibet. n. nihil vt primus locus in alio q̄ dē sit: nō tū in illo tāq̄ in loco. Sz velut habi ꝰ vt sanitas q dē i calidis: caliditas aūt i corpore vt affectio. q̄ re nō necē ē i infinitū abire.

¶ Ex ys soluit cauillum Zenonis: arguebat. n. Zeno locum nō esse, q tūc esset in aliquo vt in loco: ꝛ ita in infinitum. Rādet ꝙ per distinctionez habitā nō est difficile ꝺicere illi. Nā ꝓprius siue primus locus alicuius. verbi cā. vini est in aliquo: nō vt in loco: sed vt accīs in subiecto: siue forma in mā. Nā locus vini est vltima Quę Aue. cō. 28. L ꝓcaua superficies amphore: illa aūt est in amphora vt in subto: iō nō est necesse in infinitū abire. ¶ Auerroes aūt in pīti cōmēto aīt solone hanc ꝓponere principys ꝛ fundamētis Arist. qui ponit locū non esse corpus: sed vltimā superficiē corporis ꝓtinentis. Qui vero tenēt locum esse corpus: soluere non pōt hanc rōnē. Nā oīno opz eos dicere tale corpus siue sit inter vallum siue aliud id genus esse in loco: ꝛ ita abibitur in infinitum.

Ter. 29. ¶ Illud prętereq; ꝑspicuū cū vas nihil sit eius qō ē in ipso. Diuersa nāq; sunt id qō inest ꝛ id in quo ꝓmo inest: locū neq; eē mām neq; formā: ꝛ diuersus hęc. n. vtraq; illo sunt: qō in se vnū ē mā. vz. ꝛ fo ā. Hęc igit sint dubitata.

¶ Ultimo soluit quęstionem de quidditati loci. ꝛ concludit ꝙ neq; sit forma: neq; materia. ꝛ vtitur tali rōne. Materia ꝛ forma sunt aliquid eius: cuius sunt materia ꝛ forma: sed locus nihil est locati. Nam diuersus est vas ꝛ id quod in illo est. Igitur locus non est materia neq; forma. deinde epilogat: ꝛ patet.

Ter. 30. ¶ Sed quid sit forsitā locus: hinc ꝓfecto ꝑspicuū fiet. Sumamus tū de ipso que vere cōpetere ipsi per se vīr. censemus itaq; locū ꝓimū id ꝓtinere: cuius ē locus. nihil q̄ illius rei eē. rursus ꝓimū locū neq; minore eē, neque maiore. ꝓterea neq; exolui ab vnoquoque: ꝛ eē sepabilē. Ad hęc oēm locū ꝛ sursuz: ꝛ deorsum habere. ꝛ corpoz vnumq̄q; ꝑ ꝓprios ad locos suapte nā ferri ꝛ in illis manere: ꝛ hoc peragendo aut sursuz aut deorsuz.

¶ Tractaturus Arist. loci definitionem primo accipit ꝑ sensuz oium: quę loco cōiter insunt. Et apō Themistiū sunt q̄tq;. Primū est. locū ꝓtinere ambire q; eas res: q̄rū est locus. Scōm est. locū rei illius quā ꝓtinet: nihil eē hoc est neq; mām neq; fozaz: neq; ꝓtē aliōs id genus. Tertiū ē. locū p̄m atq; ꝓprium neq; minorē: neq; maiorē eē. Quartū est. locū ab vno q̄q; corpoꝛ exolui nō posse: q; sic eēt velut vna idea. Sz eē sepabilē q̄tenus in eodē loco pōt diuersa corpora sibi cędere. et ita semp locus erit in aliquo corpore: ꝛ sit separabilis a corpore. Vñ sortiole ꝓcederet a locato locus est separabilis. ꝛ negarēt locū esse sepabilē a locato. Tria pars ꝑz. q: ab hoc vel illo locato est sepabilis. Scōa ꝓbat: q: necessario locus est in aliquo locatoꝛ. vltimū est ꝙ quęcunq; in loco sunt: aut supioꝛ: aut inferioꝛ: locō esse necesse est. Hęc q̄tq; Themistius ex ꝉa colligit. ¶ Auer. aūt colligit quinq; sed alioꝝ. primuz est cōtinere locatū: ꝛ nihil esse illius: per hoc ꝙ nihil est illius: dō ꝛ a forma. per hoc ꝙ ꝓtinet. dō ꝛ a vacuo: qō nō continet: sed penetrat. Qō quidem ꝓtineat per ꝓsens̄ oium accepit vt Themistius ingt. Qō vero nihil sit reiq̄as ꝓtinet: supra deductuz est. 2m est ꝙ locus sit neq; minor: neq; maior locato: sed ꝙ qualis: non minor (vt Themistius ꝓbat) q: non ambiret: complecteretur q;. neq; maior: q: in partē illam subsidua corpus alterꝙ posset inferri ꝛ ita ꝓferri vt neq; ꝓprius neq; ꝑmtus sit. tertiuz est vt sit. separabile a locato: per qō vt ingt Auerroes differt a mā: ꝛ forma. huius cām affert Themistius ex successu subeuntiū corpoꝛ. ꝛ vicissitudinario rerum ingressu egressuq;: vt supra dictū est. quartū est vt dīę loci sint aut sursum aut deorsuz: hoc est vt oē qō est in loco: sit aut sursum aut deorsuz. ꝛ per hoc differt a vo cuoꝛ: vbi nulla hāp differentiarum videtur esse. quintū vt sit tale: ad qō corpus nāliter ferat: ꝛ ad ipsum ductū in eo permaneat: per qō ēt differt a vacuo: ad qō nihil natuꝛaliter ferꝛ. hęc aūt conditio omni loco non ꝙuenit: sed solū naturali loco: ad quem aliq̄ō corpus natuꝛaliter sit aptum ferri. Pęc ex cōmento hīr. ¶ Sed circa eius modi loci conditiones.

¶ Dubitant primo ꝺ primaz: q: si locus ꝓtineret locatum esset illo maioꝛ: sigdez oē continens sit maius ꝓtēto. Dōm ꝙ locus cū sit ꝓcaua superficies corporis ꝓtinentis: ꝛ locatū locetur ꝑ vltimā superficiem cōuexā: ꝛ ambę sint indiuisibiles ſm altitudinē: iure ea quę ꝓtinet: ꝛ ea quę ꝓtinentur ęquales sunt. verū ea quę est locus ꝓtinere ꝺi: qñ est corporis maioris. Illa continentia q: est corporis minoris. Ad formā dico ꝙ oē ꝓtinēs q: est maius ꝓtento loquendo de corpore: nō aūt de illius superficie; nā superficies ꝓtinens ꝛ ꝓtēta sunt ęquales non obstāte ꝙ vna alterā ꝓtineat. ¶ Dubitant ſcō. vtrū locus sit ęqualis locato: vz ꝙ nō. ꝓimo q: cęluz est oiuz locus: ꝛ oium maximū. Scō q: locatū in treis secatur dimēsiones: locus in duas tm. Auerroes infra. cō. 77. distinguit de ęqualitate: vult. n. alteram esse ęqualitatē ꝓtinentię: q̄ ꝙtum vnū continet: tm est ipm ꝓtentum. Alteram vero dimensiuā q̄ tres dimensiones aliquoꝛ duoꝝ sunt ęquales. Tūc dōm ꝙ loquendo de loco ꝓprio: de quo cōditiones intelliguntꝰ in textu: locus est ęqualis locato ęqualitate ꝓtinētię: nam q̄tuz ꝓtinet locus ipse: tm est locatū. Scō dōm locum ꝓprium ꝛ locatū esse ęqualia dimensiue per suas superficies ſm quas se tangūt: ꝑz q: ſm duas dimensiones sunt ęqualia: longitudine. vz. ꝛ latitudine. tertio dōm locū ꝛ locatū non est ęqualia absolute ſm oēs. Naz locus est tm̄ diuisilis in duas dimensiones. Locatū vero in treis

N

O Quę Aue. cō. 29.

P

ꝑª dubō. An locus sit ēqlis locato.

Q 2ª dubō.

A 3ª dubō. in treis diuiditur. Tūc ꝑz solo ad rōnes. ¶ Dubitantꝰ vtrū locus sit sepabilis ꝛ materia non. vz ꝙ nō. q: mā est ingenerabilis. Igitur ab oi forma sepabilis. Quo modo locus sit separabilis superius diximus. tū quidā dicunt ꝙ locus est separabilis a locato duplr. Primo subiecto: quoniam locus est in locante: ꝛ non in locato. Scōo existentia: nā locatū pōt ꝙmanere: q̄ vis locus desinat. Sed de hoc satis diximus supra. cōmento 27° ꝛ 28°. vnū tū scias ꝙ hoc qō isti aiunt nō est ad mētem Themistij: ꝓbat enim in textu locū esse sepabilem: q: in ipso corpora sibi mutuo cędūt. igitur nō de separatiōe subiecti nec de separatione existētię loquiꝰ: ſz de separatione cōtinētię. vz. q: locus vicissim pōt plura locata cōtinere. De his satis superius diximus. Ulterius dicūt noui expositores ꝙ locꝰ differt a materia qm̄ ipsa mā est corruptibilis ſm esse: nō aūt ſm eēntiaz. Locus vero potest permanere idem numero ꝛ essentia. Huic obiciunt iuniores. Tum primo: q: si mā remaneret in corruptione cōpositi: aliquid remaneret sine suo esse: qō nō possunt intelligere. Tum ſcōo: quia quid est illud esse: qō desinit. nō accīdes: q: in nullo genere accidentium. non substantia: q: nō materia: non compositus: nō forma. igitur est fictio. Et ꝛ de hac re plura dixerimus in primo physicoꝝ: nūc scias ꝙ positio noui expositoris est mens Themistij in primo huius. digressione vnica. Propterea aliy aliꝝ dicūt. Quidaz enim aiunt ꝙ duplex est eē formale: ꝛ entitatiuum. esse enim formale est: aut forma aut actus formę: vt esse albū est albedo: aut actus albedinis. eē vero entitatiuū est quo res est ens: ꝛ extra suas causas. Tunc volūt ꝙ mā maneat ſm eēntiam ꝛ esse: nō formale: sed entitatiuū. Tūc ad primū ꝑz solutio: nā manet qdem ꝛ non sine suo esse. Ad 2m dicūt ꝙ nec est subtātia nec accīs ꝓdicamētale. Sed se hz ad modū accidētis cū sit extra essentiam: aut saltem nō de essentia. De hoc diximus in primo. Alij dicunt ꝙ eē māę est indiuiduatio māę quaz habet ꝛ p accidētia: ꝛ p cōpositū: cuius ipsa est pars: per eēntiā vo intelligunt ipsam mām ꝛz se sumptā: vt abstrahit ab indiuiduationibus. Tunc concedūt materiam remanere ſz esse: nō tamen vnum numero: sed sub esse indiuiduali alterius indiuidui. Ad ſcōm dicunt ꝙ illud esse est ipsa materia taliter accepta aut taliter indiuiduata. Sed hęc rnsio non est ad mētē noui expositoris: q: tunc ipse per eēntiam inteligeret esse ſpecificū: ꝛ nō esse numerale: ꝛ per esse vellet esse indiuiduale: quod est contra ipsum hic. Ideo ꝓ nunc sufficiat primus dicendi modus.

D Ter. 31. ¶ Suppositis vo ꝺis reliqua per ſpiciē da sunt. atq; hunc ad modum tentare consideratione facere: ꝛ ipsum quid est tale assignetur: vt ea quę dubitantur; dissoluantur. Et ea quę vidētur ineſſe loco: insint. Et insup ipsa difficultatis ꝛ dubitationū quę de ipso sunt cāpateat. Sic. n. cōmodissime vnūq̄q; ꝓfecto oñdet.

¶ Anteq; definitionē loci afferat: qualis debeat esse loci definitio ꝺanda ꝓponit. ꝛ vult esse trium cōditionū. Prima est vt per ipsam cessent argumēta facta in contrarium. Scōa est vt accidētiū ꝓpriozꝝ appareat cā. Tertia vt dubitationū ꝛ difficultatis vnde exoꝛte sint: pateat cā in ꝓpōn. ¶ Auer. ait. destructiue valet per hanc oz̄onē. non scitur cā oium accidentium quę insunt subiecto. igitur non est definitio. Ꝺestructiue nō valet. Possunt enim multę affectiones demōstrari de subiecto per equsaz mālem: quę nō est hominis aut aliquius

Que Auer. cō. 31.

id genus definitio completa. Ulterius vult ꝙ talis debeat esse definitio: vt per ipsam cessent oēs dubitationes ꝛ difficultates circa ꝺiuisum solnantur. Quidam intelligunt solui oēs difficultates q̄ oziebātur ex definitionis ignoratione: nō autem vniuersaliter omnes. Alij intelligūt oēs. nā ois difficultas: aut attinet ad genꝰ cāę materialis: aut formę: aut finis: aut efficientis. Modo definitio aggregat oia hęc gīa cārus. Ego vero solutus ſim ꝺicere ꝙ difficultas: aut oritur ex parte rei: aut ex parte nostra: ex parte nostra possunt oriri difficultates sophistice: quę nihil ad rem faciunt. Ex parte rei ois dif ficultas vel pertinet ad ſpēm: vel ad indiuiduum. si ad speciem. Ille scire pōt cognitione solius formę: per quā fit definitio per se. Quę pertinet ad indiuiduuz. ille scire possunt per cognitionem māę: quę in definitione ponit per accidens. Ulterius ait Auerroes tria esse necessaria ad perfectā colligēdam definitionem: vt soluantur quęstiones: vt appareat causa accidentiuz: ꝛ vt tollantur difficultates: aut ille appareant hęc ꝺicit esse necessaria. naz vbi illoꝝ aliquid ꝺefecerit: ꝓculdubio perfecta non ꝺicetur esse definitio.

Ter. 32. ¶ Primū scire opoꝛtet locum ipsuz nō queri nisi motus localis aliqs eēt. Propter enī id ꝛ celum potissimum esse arbitramur in loco: quia semper sit in motu. talis autem est delatio: auctio: atq; minutio. Nam ꝛ in auctione rerum atq; minutione locus ex loco mutatur ꝛ quod prius fuerat ꝺicit ad maiꝰ deinceps: ꝛ ad minus translatum erit.

¶ Hic prędmissis: nonnulla adhuc sumit ꝙ ipsius loci diffinitione colligenda. Primū est ꝙ nulla de loco haberi pōt mentio: nisi motus localis aliquis haberetur. affert signū: q: celum maxime creditur esse in loco: eo q: est in motu semp: atq; excitu maximo. ꝛ qñ localis motus est triplex. vz. latio: auctio: ꝛ minutio: per oēs hos ꝑz locū posse queri: q: quidem per lationez queratur: nemo dubitat. q: vero per minutionem ꝛ auctionē ꝺeclarat: q: qō augetur vel minuitur: locū maiozem minoremue occupat. Sic igitur patet motū localem loci cognitionez facere: quēadmodum alteratio fecit scire materiam.

¶ Monent aūt alia quidez per se actu. Alia vero p accidēs. Et horum quę per accidens: alia per se moueri possunt. Ceu corporis mē/bra: atq; nauigij clauis. Alia vero nequeunt: sed per accidēs semp mouentur. veluti albedo ꝛ scientia. Hęc enim pro tanto locum mutāt: quia id in quo sunt mutatur.

¶ Hoc est scōz: ꝛ diuidit ea quę mouent: qm̄ alia mouētur per se actu quę (vt Themistius inquit) ea sunt: quę disseparata diuisa: tāq; sunt ab eo: quo continent: eiq; qō nihilominus tangūt: minime cōtinuant. vt aialia: ꝛ ꝛ elemēta ꝛ id genus. Alia vero per accīs. ꝛ horum q̄ p accidēs mouētur: alia per se moueri possunt: vt homo in naui: qui licet moueat ad motū nauis: per se tm moueri pōt. Silr ꝛ aialiuz mębra. nauis quoq; clauis: ꝛ id genus. Alia vero p se moueri nequeūt: sed solū monentur motu alterius: vt albedo: ꝛ scientia. ¶ Utilitas vero huius secundi (vt Themistius inquit) est: ad denotādum nos cognitionē loci nō perquirere: ab ꝺis quę per accidens mouentur. Nā quę p accidēs mouētur: quēadmodū ꝓpꝛie non mouent: ita neq; egere: neq; loci

E

F

G

H

Utilitas ꝓmissi.

I Que Auer. com. 32. in notitiam ꝓducere poterant. ¶ Auerroes vero ingꝓ̄ſti cōmẽto ꝓmo reddit cām cur potius ꝓpter motum q̄ ꝓpter quietē ſcitur locus: ſz per vtrūq; ſignificet. z ait cām eē: q̄ motus eſt notior: cū ſit habitus: quies vero priuatio. Scōo reddit cām: cur cęlum habere locum ſit natū: z facit argumētū Zenonis in 6° qui arguebat. id quod mouet̄ in loco: oz mutare locū ſm totū. Sed cęlū nō mutat locū ſm totū: ideo extimatur nō moueri. quo argumēto compulſus Auicenna dixit cęlū non mutare locū: ſed ſitū. z q̄ dicere ipſum moueri ſm partē videbatur Zenoni icredibile: ideo Zeno negauit ipſum moueri: vt in fine. 6. videbitur: z nūc differat vſq; ad locū illum. Vlterius reddit vtilitatē ſcōi ꝓmiſſi (vt Themiſtius dixit) q̄ ideo diſſixit de ys quę mouent̄ per ſe: z per accidēs: vt habeat loci cognitionē nācisci ex ys q̄ per ſe mouent̄: nō ex ys quę p accidēs. Vltimo vult q̄ſ

K ſubſcōo modo eox quę mouent̄ per accidēs: nō ſm albedo z ſcientia collocantur: ſed generatim omnes foz̄ mę. naz nulla forma eſſe poteſt ſine ſubiecto: z ita neq; moueri. Hęc ſunt quę in cōmẽto habentur.

Tex. 33. ¶ Cuz vero aliquid in cęlo eſſe dicimus vt in loco: q̄ in aere eſt: qui quidē eſt in cęlo: non in vniuerſo aere: ſed ob vltimū ipſius z cōtinēs id in aere eſſe dicimus. Nam ſi vniuerſus aer locus eſſet: locus ꝓfecto cuiuſq; ęqualis vni/

Locus est equalis Cato cuiq; locato nō erit. Aequalis videtur cē: talis aūt eſt is: in quo ꝓmo aliquid eſt.

L ¶ Tertiū ꝓmiſſum eſt q̄ locus bifariā eſt: vt cōis: z ꝓprius. In cōi qdē aliquid eſt ꝓp ꝓriū: z ita ꝑmus locꝰ ꝓprius eſt. Inquit. cū vero aligd in cęlo eē dicimus vt in loco, quia in aere eſt: q̄ qdē ē in cęlo: non in vniuerſo aere id eſſe dicimus. Sed ob vltimū ipſius z cōtinēs: id in aere eſſe dicimus: hoc ꝓbat: z inquit. nā ſi vniuerſus aer locus eſſet alicui, locus ꝓfecto cuiuſq; ęqlis nō erit vnicuiq; locato. at ęqlis vī eſſe. z ita ꝑus eſt falſum. igitur z aūs exponit quis locus ſit ęqlis: z inquit: talis aūt eſt is: in quo ꝓmo aliquid eſt. Sic igitur ꝑz: nihil eſſe in loco cōi: niſi q̄ eſt in loco ꝓꝓio ęqli, z ꝑ ſibi. ¶ Auerroes ponderat verbū illud vī, cū Arīſt. inquit at ęqlis vī eſſe: qđ in ſua tranſlatione loco vī: habeē: extimaē. Et huius duas reddit cās. Primo q̄ hęc ꝓpō locus eſt ęqualis locato. Videē de ꝓpōnibus quaſi p ſe notis nō agentibus: niſi modica inuitione. Scōo q̄ hęc ꝓpō eſt neceſſaria z famoſa: z q̄ famoſa dixit. vī: ſine extimaē. Vlterius Auerroes calcē textus reſoluit in duos ſyllogiſmos. Primus ꝓbat vniuerſum aerem nō eſſe ꝓmum locū: hoc mō. vz. Primus locus eſt ęqlis. vniuerſus aer nō eſt ęqualis. Igiē in ſcōa figura vniuerſus aer non eſt ꝓmꝰ locus. Scōus vero ꝓbat q̄ vltimus finis eſt locus ſic: locus eſt ęqualis locato. vltimus finis aeris eſt ęqualis locato. Igitur vltimus finis aeris eſt locus. ¶ Sed dices cōtra: quia hic ſyllogiſmꝰ eſt ex duabus affirmatiuis in ſcōa figura. ¶ Rūdet q̄ hoc fieri pōt: q̄ maior eſt cōuertibilis. omnis enim locus ꝓprius eſt ęqualis locato: z ecōtra: q̄ cōuerſa: remanet ꝓma figura. Cōtra ſe obycit: q̄ tūc ſyllogiſmus non eēt ex notioribus: qm̄ oē ęquale locato eſſe locū nō ꝑz. nā vacuū cōtentū inter latera cōtinentis eſt ęquale locato: q̄ tū nō eſt locus. cōfirmat hoc: q̄ philoſopus infra inducit alia ꝓncipia: quibus ꝓbat locū nō eſſe vacuū. igitur donec illud ꝓbetur: latet vtrū oē ęquale locato ſit locus, z ita ſyllꝰs erit non ex notioribus. Propterea rūdet aliter z vult q̄ Arīſto. nō arguat in ſcōa figura: ſed logē

Que Auer. com. 33. hypothetice. vz. q̄ ſi locus eſt vltimus ſinis cōtinentis: locus eſt ęqualis locato. Modo poſitio antis eſt ambigua: donec deſtruatur vacuus z locus. z ita Arīſto. nō cathegorice: ſed hypothetice loquitur. Et ita hęc principia non concedūtur niſi hypothetice. vz. dato q̄ locus ſit vltimꝰ finis aeris. Debes ſcire q̄ expoſitio hęc Auerrois textui non cōſonat vt ꝑz: ſz hoc mō ipſe eſt intelligendus. Themiſtius vō hoc mō hoc tertiū ꝓmiſſū annectit ad dicta. nā dictū eſt q̄ ex ys quę per ſe mouentur: nā loci petenda eſt: ſz alia p ſe in mundo mouentur: ideo eſt dubium an mundus eſſe poſſit animalis locus. Ad huiꝰ tollēdā ambiguitatē declarat q̄ vno mō mundus eſt locus: alio modo non vt patet.

¶ Cum igitur id quod continet nō eſt are cō/ Tex. 34. tēta ſeiunctū: ſed cōtinuatū: nō in illo eſſe dicē vt in loco: ſed vt pars in toto. Cū vō diſ/

O ſeparaē: ita vt tangat: in ꝓmo erit quoddaz qđ eſt vltimū cōtinētis: qđ quidem neq; pars eſt eiꝰ quod eſt in ipſo: neq; intercapedine ali qua maius: ſed ęquale. Nam cozū quę ſe tangunt: vltima ſunt ſimul in eodem.

¶ Quartū ꝓmiſſū eſt: q̄ continēs ad hoc vt ſit locus alicuius ꝓtenti oz eſſe diſiunctū ab illo: z attigū. Colligitur aūt hęc rō cōiūctū eſt in eo cui cōiungit vt in toto. Locatū nō eſt in loco vt in toto. Igitur locatum nō eſt ꝑmus locꝰ. Propterea cōcludit locatū eſſe in continente vt in loco: qđ cōtinēs neq; eſt pars neq; inęqlis locato. nam cū locus ꝓprius tangat locatum: vltima erunt ſimul in eodē: z ita neutrū erit maius neutro. verba patent tranſlatione ipſa. ¶ Sed dices. ꝑſt ſe tāgere aliqua: z eē inęqualia. igitur nō eſt vlr verū q̄ cūq; ſe tangūt vltima ſunt ſimul in eode. ¶ Dici pōt q̄ Arīſt. Dubō. P Rūſio. loquitur de ys quę mutuo cęſe ſe tāgūt: quo in mō locꝰ z locatū ſe tāgunt. Et ita nō valet. erit igit ſylls quęcūq; mutuo equate ſe tāgūt: vltima ſunt ſimul in eodem: hoc eſt ſunt ęqualia. locus z locatū mutuo equate ſe tangūt. Igitur ſunt ęqlia. Sic igitur ārto ꝑz locū nō eē ꝓtinū locato: neq; illo maiorē aut minorē: ſed ęqlem.

¶ Inſuper etiam. Si continuū quidez eſt: non ad illud: ſed cum illo moueretur. ſin ꝙ diui/ſum ſit ad illud mouebitur: ſiue cōtinēs ipſius moueatur: ſiue non moueatur ꝓzſus.

¶ Scōo idē perſuadet ſic: nihil mouet̄ ad id qō eſt ſibi cōtinuū. locatū mouet̄ ad locum. igitur locus non eſt locato cōtinuꝰ. De ratione tangit ſolā maiorē dicēs. Inſuper etiam ſi continuum quidem eſt: nō ad illud: ſed cū illo moueatur: ſin vero diuiſuz ſit ad illud mouet̄: ſiue cō tinēs ipz moueat̄ ſine nō moueat̄ ꝓzſus: ſic igit q̄ꝫ ꝑz maior: cui addita minori. patet cōcluſio dicta.

¶ Pręterea cum non ſit diuiſum: vt pars in toto cē dicē. ceu in oculo pupilla. Aut in coꝛ poze manus, At cū diuiſuz fuerit: cē in illo di cē vt in cado aqua: atq; in dolio vinū. Nā manꝰ q̄ dē cū coꝛpoze. Aqua ad cadū mouet̄.

¶ Hęc eſt repetitio ꝓmę rōnis ſub clariori forma: z inquit ꝓterea cū nō ſit diuiſum: vt pars in toto eſſe dicatur: ceu in oculo pupilla: aut in coꝛpoze manꝰ: at cū diuiſuz fuerit: eſſe in illo dicetur vt in cado aqua: atq; in dolio vinū quoꝛ hęc eſt dūa. nā manꝰ q̄ dē cū coꝛpoze aqua vero in cadū mouet̄. Ex his colligit hęc maioꝛ. cōz tinuū cōtētū in cōtinente eſt vt pars in toto. locatū nō eſt in

A est in loco vt pars in toto. Igitur nō eſt loco continuū. z q̄ rō iam tacta fuit. ¶ Auerroes vero circa calcē cō/

Que Auer. com. 34. menti. Dicit ꝓmo q̄ cōtinēs oz de tribus. de ſine cōtingenti vt de concaua ſuperficie attigua locato. z de nō cōtingenti: vt de conexa ſuperficie locātis nō attigua. Et de forma. Quodlibet. n. hoꝝ cōtinēs oī. Uez ęqualitas quę eſt vna loci conditio formę cōuenit: z vltimo cōtinenti: cōuexo vō cōtinēti nō cōuenit. verbi cā connexa ignis ſuperficies eſt multo ꝓmaioz aere cōtento. Ea vero cōditio quę eſt eſſe vt in loco: competit cōcauę z conuexę ſuꝑficiei: cū vtrq; contineāt. Nō aūt forma: cō nihil ſit in forma vt in loco: ſed ſit vnitū illi. Signū vero affert: q̄ Arīſt. fecit dūam inter locatū eſſe in loco: qō eſt ſuus vbi: hoc eſt ſuū locans: z parte eſſe in toto. Ad denotādū q̄ locus debz eſſe ſeiunctus e locato ipſo. Concludit ſcōo q̄ hęc tria quę de fine ſiue vltimo attiguo dicunt:

B non cōpetunt vacuo inter latera coꝛporis cōtinētis cōtento: vt patet intelligenti. Dicit tertio q̄ tria ſunt quę requirunt̄ ad locū: vt ſit continēs: quo dāt a vacuo. Sit attigui locato: quo dāt a cōuexo. Sit in ipſo vt in vaſe res cōtēta: quo dāt a foꝛa. Hęc. n. tria loca cōpetūt: cui vō hęc tria cōpetūt: eſt vltimum attigui: z ita locus erit vltimū attigum. Hęc Auerroes in cōmẽto. Que Auer. com. 36. F

¶ Jam igitur perſpicuū ex ȳs eſt: quidnaz ſit Tex. 35. locus. Quatuoꝛ enim fere ſunt: quoꝝ vnum quid locū eē neceſſe eſt. Aut. n. forma: aut materia: aut interuallū: qđ inter extrema eſt: aut extrema ipſa: ſi nullū fuerit interuallum ꝓpter locati coꝛporis magnitudinem.

C ¶ his ꝓmiſſis cōcludit. Jā igitur perſpicuū ex ys eſt: quidnā ſit locus: q̄tuoꝛ. n. fere ſunt: quoꝝ vnū quid locū eſſe neceſſe eſt: aut. n. forma: aut materia: aut interuallū: quod inter extrema eſt coꝛporis continentis: aut extrema ipſa: vtpote vltima ſuperficies coꝛporis locantis. z hoc ſi nullū fuerit interuallū ꝓpter locati coꝛporis magnitudinē: q̄ſi dicat: dato q̄ illud interuallū nihil ſit: oꝑz eē extrema ſuperficiē coꝛporis cōtinentis. G

¶ Moꝛū vō tria nō poſſe eſſe locuz perſpicuū eſt. Sed quid continet: forma eſſe videē. In eodem. n. ſunt vltima eius qđ continet z eius quod continetur. Igitur ambo fines erūt: veꝝ non eiuſdē. Nam forma quidez ipſius rei eſt. locus vero coꝛporis continentis.

¶ Deſtruit tria quę videntur eſſe locus: z ſimul z ſemel dat ſiſitudinē inter illa tria: z locum: z dūam. z inquit. hoꝛū vero tria nō poſſe eſſe locū: ꝑſpicuū eſt ex iam dictis. Sed q̄ ꝓtinet: videtur eſſe forma. Scōo q̄ forma z locus videnē eſſe fines: cuius cām dicit. In eodē enim ſunt ambo vltima eius. vz. qđ continet: z eius qđ continetur. Igitur ambo videnē fines. Propter duo itaq; locus vī forma. Primo q̄ ambo cōtinēt. Scōo q̄ ambo ſunt fines. Deinde addit dūam. z inquit. verum nō ſunt fines eiuſdem. nā foꝛa qdē eſt finis rei cōtēte, locꝰ vero finis eſt coꝛporis cōtinētis. Et ita locus eſt ꝓtinēs extrinſecū. forma cōtinēs intrinſecū. z ita ꝑ ſimilitudo: z dūa. Que Auer. com. 35. Quid vero Arīſt. ꝑ formā intelligat. Auerroes in cōm. 35. vī intelligere vltimā ſuperficiē coꝛporis cōtēti: quā quidē formā appellat: q̄ eſt figura qdā etiā. Arīſto. igit vult locū nō eſſe vltimā ſupficiē locati coꝛporis. ſz locantis coꝛporis. Et hęc expoſitio placet.

D Tex. 36. ¶ Quia vō eo manēte qđ continet: id qđ continetur atq; diuiſuz eſt: multoties tranſfert: cen aqua ex vaſe. Interuallū quid eſſe videē: qđ eſt inter extrema: veluti aliud quid ſit ꝓter coꝛpus qđ trāſfertur. Hoc aūt non eſt: Sz qđ/

E uis coꝛpoꝛū coꝛpoꝛū q̄ tranſferunt: atq; aptitudinem habent tangendi: incidit.

¶ Ponit nūc ſcōo ſimilitudinē z dūam inter vacuū ſiue interuallum: z locū. z ſimilitudo apud Themiſtium cōponit ſic. illud in quo diuerſa coꝛpora viciſſim ſibi cędunt: ipſo manente ſemper: eſt locus. Sed in interuallo diuerſa coꝛpoꝛa ſibi cędūt illo manente ſemper. Igit interuallū eſt locus. Cui rūdens dat dūam: z inquit. Nō aūt nō eſt. Sed exeunte vno coꝛpoꝛe mox incidit atq; ſubintrat aliud qđuis ſit eoꝝ coꝛpoꝛ: quę trāſferuntur: atq; aptitudinē hūt tangendi. Sic igit nō interuallum remanet. Sed vno coꝛpoꝛe tactilū exeūte: mox ne deſ vacuū aliud ſubintrat qđcūq; ſit illud. ¶ Auerroes vō duabus rōnibus perſuadet interuallū illud nō eſſe locū. Primo q̄ illud nihil eſt: declarāt id (vt dicit Themiſtius) vaſa gnea: z quoquo verſus obſępta: q̄lia ſint clepſydrę. ex ys. n. ſtillicidia nō eliquarent: niſi orificio aſtrinſecus aliquo ad operto: vnde ſit additus aeri ad cū locū ſubinde implendū quē aqua diffluenda vacue feciſſent. vas iſtud ēt cataploza dicitur. Scōo ſi locꝰ eēt dimēſio illa ſeparata: quilibet locus eēt locus cuiuſlibz coꝛporis: z ſic ignis nō magis ſurſum q̄ deoꝛſum moueretur. tenet cōſequentia: q̄ in dimenſionib⁹ ſeparatis nō ſunt naturę ſiue virtutes: gb⁹ diuerſimode conſeruentur. Sed oēs ſunt cōſimiles. deſtruit cōſequēs. Primo q̄ fines ſiue loca coꝛpoꝝ diuerſant ꝑ naturis coꝛpoꝛuz locatoꝝ. Scōo q̄ in locis inuenitur ſuperius z inferius. Tertio quia omnia coꝛpoꝛa mouenē ad ſua loca: vt conſeruentur a vtutibus illoꝝ. quib⁹ oibus patet dimenſionē ſeparatā locū eſſe non poſſe.

¶ Nō ſi eſſet aliquod interuallum aptuz: atq; Tex. 37. in eodez loco manens: infinita loca erunt ꝓpo/

H fecto. nā ſi trāſferaē aq̄ z aer: idem faciēt oēs partes in toto: qđ vniuerſa aqua in vaſe. nā partes in toto nō ꝓtinuę: ſz cōtiguę erūt: vt ēt ipſa aqua vaſi attigua eſt: quo ſit vt loca ꝑ numero partiū ſint infinita.

¶ Jnſuꝑ ēt locus ipſe trāſferetur. cūre loci aliꝰ locus erit. atq; loci ſimul cōplures erunt.

¶ Scōo idē perſuadet. nā vbi locus eſſet illud interuallū: trāſferetur: igitur loci erit alius locus: atq; loci ſimul cōplures erūt. Hęc ꝓpōtia deducitur ſuppoſito q̄ omne coꝛpus ſeoꝛſum diſſeparatū ab alio p ſe mouetur. Tūc arguo. interuallū illud contentū inter altera cadi pleni vino fertur vna cū toto cado: igit mutat locū: ſed cū tale interuallum ſit diſſeparatū a cado. igitur per ſe mouet̄. Et per ꝓpōs per ſe erit in loco: z pari ratione de illo alio loco. z ita cōplures loci ſimul erunt.

¶ Nec eſt alius locus partis eius in quo mo/

I uetur: cum vas totum tranſfertur: ſed idem.

I Aer enim ⁊ aqua aut aquę partes:in eo in quo sunt mouentur. Sed nō in eo loco:ad quē accedūt:q est pars eius loci:q est locꝰ totiꝰ cęli.

¶Aristo.vī cōsitare canillum:posset enim dici q aqua contenta in vase moueretur ad aliū locum a vase:vt tu arguebas de interuallo. Igitur erūt plura loca simul ȳz.locus vasis:⁊ aquę cōtentę. Ñdet nec est alius locus partis eius in quo mouef:cū vas totū aggregatuz ex cōtento ⁊ cōtinente mouef:sed idē:quasi dicat.q data q aggregatū moueaf:locus nō est alius totiꝰ ⁊ ptis. accipit enim parte p cōtento:quod illius aggregati est pars. Et hoc ꝓbat.⁊ syllogismus est.qō mouef ad motū alterius ⁊ nō p se:accedit ad locū:in loco erit illius ⁊ nō p se:ponit minorē ⁊ inquit.aer enim ⁊ aqua aut aq̄ partes quę sunt ptes illius aggregati cuz eo in quo sunt mouent:⁊ ad motum illius:sed nō mouentur per se ad eum locū ad quē rōne deferentis accedunt:qui qdē locus est pars eius loci:qui est locus totius cęli. Quo mō contentū illud moueaf p accidēs ad euz locū:q est pars loci totius cęli:nō est clar. Juniores qdā textū ex toz quēt: ⁊ per cęlū intelligūt vas. Et tūc solutio est q pars siue ptētū mouef ad eūdē locū ad quē totū aggregatū ferf: sed non transmutatur ad illuz locum vasis siue totius tanq̄ ad locū ꝓpziū:sed vt ad locū cōem. Dęc expositio cozrūpit textū:grece enim verbū cęli est vranus:mō vbiq̄ cęlū intelligit. Expositoz textū renocat ad locum formalem:qui est respectus:siue situs quidaz in vniuerso:z tunc intelligit q ȝ aqua vel aer moueatur: non tū mouef locus cū ꝑsideratur:vt pars q̄dā loci totius cęli:habēs determinatū sitū in vniuerso:nec hoc placet. S.Tho.lī

L ꝑmo q⁊ nondū de loco formali quicq̄ attulit:sed continuo de loco ꝓ superficie locatꝰ est.ꝓterea textui accōmodari nō pōt hęc expositio:cū ille situs nō sit pars loci totius cęli:q⁊ adhuc ignozamus gs sit locus totius cęli. Themistius(vt mihi videf)per locū cęli intelligit vacuū qō circuit octauū cęlū veluti locū:qō vacuū posuerūt antiqui esse locū cęli:⁊ per partē intelligit cōtentū. Et tunc intelligo sic.q aqua ⁊ aer cōtēti in vase mouentur per accidens ad eum locū vtpote ad cōcauam superficiem alicuius cuiusliz cozporis:quę est pars siue contenta a loco totius cęli:quē ponunt antiqui. Et hęc expositio sufficit ꝑ nūc: donec melius considerem⁹.

Lcōm.37. ¶Iste sunt alię rōnes. Istud cōmētum q̄q̄ inutile sit:tū est obscurū:ideo diuidi potest in duo. Primo enim exponit textuz. Secūa ibi[et Alexander dicit]digredit circa rōnez textus:prima pars p3. Verū duo aliaduertenda sunt. ꝑmū q⁊ Auerroes ꝓbat infinita esse simul loca:si locus est dimensio intercepta inter latera vasis: siue alterius cozpis:⁊ sua deductio supponit duo. Primū si locus mouef ꝑm locū:eadē ratione spatiuz in quo recipit poterit moueri ⁊ᵐ locū:⁊ recipi in alio spatio:vt eni vas culo trāslato:interuallū laterum tranſfertur:ita rursus trāslato cozpore in quo recipit vas;trāsferf spatiuz contētū inter latera cōtinētis vas. Secōm si talia spatia sunt loca:ꝓz illa remanere inter latera cozporis continētis:quando cozpus continens de loco in locum:veluti spatiū inter latera vasis manet vase translato:tūc arguit in quolibet instanti tęporis mensurātis motū fit transmutatio in locum nouū:sed instantia in tę sunt infinita:⁊ ofa illa manent simul vt spatiuz vasis transmutati manet vase ipso trālmutato.igit in ifinita loca sunt simul. Dęc deductio est dubia. ¶Propterea de mente Auerrois aliter deduci potest:supponēdo vnuz tm. q.vz.vbi locus sit spatium laterū:quęlibet pars contēti erit ꝑ se in loco.nā quęlibet est ꝑ se a qlibet dissepata ꝓpter penetrationē factam ab interuallo.tūc arguit.quelibet pars est in loco ⁊ per se in loco:qui est ps loci totius vasculi:⁊ pari rōne vasculū erit per se in loco:qui est ps alterius cuiusdā maioris:⁊ ita de illo dicatur:⁊ sic in infinitū:quare erūt actu infinita loco simul. Alia deductio.

N

Q⁊ q̄ȝ ps per se sit in loco.

¶Et quia supponit qualibet partē locari esse per se in loco:ideo secūdo declarat q ꝑtate illa positione q̄libet pars locati erit per se in loco:⁊ quęrit.vtrum medietas aquę cōtērę sit in loco per se:aut in loco per accidens:si in loco per se:q idem qulibet pars aquę erit in loco p se:⁊ cōsequēter infinite sunt loca p se ad locationē aq̄. Si vo illa medietas est in loco per accidēs:hoc vī esse pro tanto:q⁊ locus eius est loci totius aquę pars:sed cū locus aquę est pars loci totius mūdi.igitur simili rōne nec vniuersa aqua erit in loco per se:⁊ ita nihil erit in loco p se. Reliqua ꝓmę partis cōmēti patent per se.

O

¶Et Alexāder. Dęc est digressio:vbi tota digressio cōsistit quonāmō valet hęc consequentia.locus est interuallū cōtētū inter latera cōtinentis.igit loca erunt infinita. Alexāder deducit illā duplr.primo supponēdo q sicut aqua cōtēta in vase est pars cōgregati ex vase ⁊ aqua:ita partes aquę sunt partes aquę totius:quę in illo cōtinent. Tūc arguit.qua rōne aqua ptenta mouentur per se in locū:eadē rōne partes eius mouebunt:⁊ ita subȳcientur in dimensionibus loci ad quē trāsferuntur:⁊ sic in illo loco cōgreganf duę dimēsiones vni partī:⁊ similr de alys partibus:sed cum partes sint infinitę quę trāsmutanf. igit infinita loca. Unde tota vis ꝓmę deductiōis est:q ꝓma pars vna cū sua dimēsione transferf dimēsione remanēte:deinde ipsa illa pars cū eadē dimēsione trāsfertur ⁊ totū recipiet in tertia:deinde ps cū illis duabus trāsferf in quarta:⁊ cū istę trāslationes sint tot quot instātia in tēpore:tūc infinitę erunt dimensiones vni partī:⁊ in hac deductione Alexander supponit partes ⁊ dimēsiōes remanere:qō re vera nescio:si ad mētē antiquoꝝ est sic dicēdū. Scōa deductio est solū per hoc:q⁊ ptes sunt infinitę.⁊ illę sunt in loco.sicut ⁊ totū:igit erūt loca infinita:quā asserit eē clario:ē. P

Digressio Themisty. pō ātiq̄.

¶Et ēt ꝓma. Cōfutat ꝓmā deductionē:qui supponit falsuz. ȳz.q⁊ ptes moueanf p accīs:qō ē vez ꝑ Aristo.nō āt ꝑm antiquos:q ponūt vacuū:segf.n.illos ptes eē p se in loco.ꝓpea ait se melius deduxisse. Nā supponit ad mētē illoꝝ eē ptes p se in loco:cū oēs sint pp penetrationē actu diuise:lz sit iūcte:⁊ tūc segf q tota aq̄ trāsfertur de locis ifinitis ptiū ⁊ ad loca infinita ⁊ p se:qō qdē est ipose. Dęc q̄ dixit Auer. de Alexā.nō vidim⁹:⁊ iō qd ille velit ignozamus. Sed de his satis. ¶Iadueꝛte q⁊ The⁹ digredif ꝑ Halenū in isto loco. ¶Fuerūt.n. de loco duę pōnes, altera antiquoꝝ vt Crisippi: Epicuri ⁊ Platonis q⁊ locꝰ sit iteruallū laterū:imobile inter illa. Altera Arist.q⁊ illud nihil sit:q̄ sola ꝓcana superficies sit locus. Pro positione antiquoꝝ Halenꝰ(vt mihi vī) fecit tres rōnes. Prima q⁊ intelligit sixe ⁊ ꝑmanēter sp in oibus vī eē aliqd i re:q̄ illō iteruallū vasculi succedentibꝰ cozpibꝰ varijs sp sixe ⁊ ꝑmanēter intelligit eē:igit ȝ rē oȝ eē. Secōa oē ꝑs ꝑt eē sine suis posterioribꝰ:q̄ illō iteruallū ē ꝑs oibꝰ cozpibꝰ sensilibꝰ:cū sit dimēsio: que est ꝓioz oī qualitate ⁊ forma.igitur potest manere alys posterioribꝰ mutatis. Tertia ex spatio illo causat locus.igit spatiū illō est locus.nā nullo ꝓcurrēte spatio: nullus erit locus:⁊ ita videnf esse idē. Dę sunt rōnes ꝑ antigs. ¶Aristo.vo pōnē hoꝝ pluribus rōnibus cōfutauit. Propterea ad rōnes antiquoꝝ dōz. ¶Ad primā dōz.q⁊ vt nauis in fluuio ꝓtinue dicif esse in eodez loco ꝓpter

Q Digressio Themisty. pō ātiq̄.

Quę Auer. cōm.38.

Tex.39. ¶Si igitur nullū horuz triū locus sit.vz.neq⁊ forma:neq⁊ materia: neq⁊ interuallū quicq̄ aliud semper ꝓter ipsius rei quę trāsfertur spatiū:necesse locū quatuoꝝ illoꝝ reliquū eē finem.vz.cozporis cōtinentis atq⁊ id cozpus cōtineri dico:quod latione est mobile.

¶Cōcludit nūc quasi genus loci:⁊ hoc per syllm hypotheticum diuisiuū huc in modū:vt vult Auer.aut locus est materia:aut forma:aut interuallū:aut finis cozporis continētis:per declarata:neq⁊ est materia:neq⁊ forma:neq⁊ interuallū.igit finis cozporis cōtinētis. ¶Sz dicens syllus hypotheticus diuisiuus sit ex disiunctiua destruēdo vnū ⁊ inferendo aliō: oīa vero disiunctiua est inter ȝdictoria:nō hęc quatuoꝝ non videnf per suam naturā ȝdictoria:sed solū disperata:⁊ ꝑ tanto ꝓtradictoria:ꝓ quāto reducunf ad contradictiones.igit nō est bonus syll's. ¶Ñdet Auer.q⁊ ꝓpter hoc syllus hic est ꝓbabilis:factus ad confirmādum:nō ad demōstrādum.nam mēbra cōuertūtur destructiue:qm si nō sunt illa tria locus erit ārtum. Addit vero Arist.atq; id cozpus contineri dico qō latione est mobile;ꝓpter ipsum cęlum vt ait Themistius. Cęlū enim ipsum excipitur a definitione loci.nā de cęlo ipso erit alia rō:q⁊ cęlū non latione:ꝫ circulatione moueri dī.vt Themistius ingt. ꝓptere a locū habet alteriꝰ rationis.

Tex.40. ¶Magna vero res atq; difficilis esse vī locū percipere. Tum q⁊ partim materię:partiz formę sit is esse videf. Tū q⁊ trāslatio eius quod ferf in ipso cōtinente fit:qō quiescit. Esse eniz posse videtur interuallum aliud quoddaz a magnitudinibus quę mouentur. Facit autez ad hoc aer ipse:q incozporeus eē experitur. Videtur igitur nō solū finis vasis esse locus: sed interuallū etiam vt vacuum.

¶Ꝓmittit dare talem loci definitionē:vt per ipsaz appareat q̄ta sit rei definitę difficultas: docet igit circa definitionē datam.vī in loco ipso appareat difficultas:⁊ vult q⁊ difficultas ꝓpter tria appareat. Primo q⁊ locus similis est materię ⁊ formę. Secōo quia similis interuallo ꝓpter fixionem ⁊ ꝑmanentiaz sub vtroq; terminо translationis. Tum ⁊ tertio ꝓpter aerez:qui sibi intrat ⁊ non videtur quo fit vt extimetur locus esse vacuum existens inter vasis latera. Dęc est Auerrois expositio ⁊ optima.

Tex.41. ¶Ut aūt vas locus est translatilis:ita locus vas est imobile. Quocirca cū id qō introzius est:in re mota mouef:atq; transfertur:ceu nauis in fluuio.potius eo quod continet vt vas se vtetur:q̄ȝ vt loco.nam locus suapte tendit esse immobilis. Quapropter vniuersus fluuiꝰ magis est locus: quia immobilis est vniuersus: quare locus est rei continentis extremum:immobile primum.

H

¶Nāciscitur aliā differentiam loci.vz.imobilitatem.et hāc per differentiam:quam locus ipse habet ad vas:⁊ inquit.vt autē vas locus est translatilis:ita locus vas est imobile:⁊ ita vas ⁊ locus differunt sola mobilitate. nam vas est locus vt immobilis res:est vo vas vt mobile quicq̄:rē hāc signo ꝓsiadet:⁊ ingt. quocirca cū id qō introzius est in re mota mouef:atq; trāsfertur: ceu nauis in fluuio:tale vectū potius eo qō ꝓtinet:puta fluuio vt vase mobili vtef:q̄ȝ vt loco imobili.nā locꝰ suapte tēdit esse imobilis. Quo cōcludit ad rei illius cōfirmationē magis vniuersum fluuiū eē censendū locū:q⁊ imobilis est vniuersus:q̄ȝ ptē fluuij:in qua ęqte nauicula iacet. Quibus verificatis loci descriptionē colligit dicens:quare locꝰ est rei ꝓtinētis extremū imobile: ꝑmū.

Quę Auer. cōm.41.

¶Et vt Auer.inquit.per extremū vult canam super-

J ficiē rei cōtinentis: z per primū intelligit ppriū. Locus enim ppriꝰ dicitur primus: q̄ equalis z primus: quia rationes mi z per se locat: locus ỹo cōis rōne illius. ideo q Themistio citimus: siue ꝓxim⁹ interdū dr: z p̄ imobile vult esse imobile per se: ita vt sit sensus q nō semper moueatur: qō addit ad differentiaꝫ vltimę superficiei rei locatę: quę semp vna cū re locata mouet: vult autē locus ꝓpte esse imobilis: vt ait Auer. q̄ est termin⁹ motus: vbi aūt esset mobilis eo motu: quo ad ipsum fertur locatū: z ea velocitate: locatū frustra mouerēt. cū nūq̄ locū pertingeret. ¶ Sz dices, quonā modo vniuersus fluuius debeat cēseri potius locus: q̄ pars illius. cum pars sit equalis nauiculę: z sit fluuius locus ꝓpter illā partē. ¶ Quicquid velint expositores: vr̄ mihi q locus potest considerari in rōne generis: hoc est sub rōne continentis: z in rōne dr̄iq hoc est vt imobilis. Si considetur in rōne generis vniuersus fluui⁹ est min⁹ loc⁹: q̄n ꝓtinet rōne ptis, si ỹo in rōne dr̄iq: sic est magis loc⁹: cuꝫ fluuius sit magis imobilis q̄ ps: cuꝫ pars imobilr̄ locet nauim vt imobilis est respectu vniuersi fluuij.

Dubō. Riſio. K Ter.42. ¶ Et ob hanc rem vniuersi ipsius medium: z eius qō circulo fertur ad nos extimū: videnť esse. alterū quidē sursum: alterū ỹo deorsum loca maxime oibus p̄opria: q̄ illud quidem semper imobile est: cęli vero extimum sitr̄ se habēs manet. Quare cū leue quidez sit id qō sursum. Graue autē id quod deorsum ferunť suapte natura: is quidem finis qui versus medium cōtinet: deorsum est atq; ipsuꝫ mediū: is vero qui versus extremū: sursum est: atq; ipsum extremū. Quo circa z superficies q̄dā: z vt vas: cōtinēsq; vẓ esse videtur locus. Insuper etiā simul cū ipsa re z locus esse videbit: quippe cū fines ipsi simul coadsint.

L ¶ Mihi videtur q Arist. tria de loco ex dictis verificet. primo erat enim talē afferre definitionē vt p̄ illa oia ꝓpria loco cōuenire videtur. primū q cōcauū lunę: z cētrum mūdi sint potiora loca: eo q summe fixa atq; statiaria: inqt. z ob hāc rē vniuersi ipsius mediū: cuiusmodi est centrū mundi: z eius qō circulo fertur ad nos extimū: qō est lunę cōcauū: videntur esse alterum quidem sursum: alterū vero deorsuꝫ loca maxime oibus ꝓprie: dico maxime loca oibus ꝓprie: q̄ illud quidē. vz. cētrū mūdi semper imobile est: cęli vero extimū sitr̄ se hñs in vnifozmi motu: semp manet: hoc est p̄mū: q̄ vero dixerat mediū mūdi esse deorsum concauū lunę sursuꝫ redditquodā modo cāz obiter ex motu leuiū: atq; grauiū: z inquit: q̄re cū leue qdē sit id quod sursum: graue autē id qō deorsum: ferūtur suapte nā: is qdē finis qui versus mediū continet: deorsum est: atq; mediū: deorsuꝫ ꝓpter grauia in respectu. Mediū ꝓpter grauia simplr̄: is vo qui versus extremū: sursuꝫ est respectu leuiuꝫ in respectu: atq; ipm extremū respectu leuiū simplr̄. Deide declarat sōm: z inqt. quocirca z superficies q̄dā: z vt vas: cōtinensq; vẓ esse locus: z hoc sequit: q̄ nō est ipsuꝫ interuallū vasis: sed superficies eius. Tertio infert insup et simul cū ipsa re z locus eē vr̄: cuius cāz quā dixerat: repetit quippe cū fines ipsi simul coadsint. vz. rei cōtētę: z rei cōtinētis. Sic igitur cęli extremū: z mūdi mediū maxime loca videnť: ob illoꝝ stabilitatem. itēq; z locus superficies censendus. z simul cū re locata. ¶ Auer. vero resolut̄ ifam in fyl'm vnū p̄ncipalē: qui fortasse apud

Que Auer. cōm. 42.

ipsum sic cōponi debet. sursum simplr̄ z deorsuꝫ simplr̄ sunt imobilia: sursum simpliciter z deorsum simpliciter sunt loca: igitur loca sunt imobilia: z ita ſm ipz litera est syllogistica: z cōfirmat ea q̄ dixit de loci imobilitate. Dęc rō idcirco est famosa: q̄n nō cōcludit vlem omnes locū esse imobilē: sed ꝑticularē: z q̄ p̄missę nō sunt demonstratę: sed p cōsensum sumptę. Scōs fylls ꝓbat sursuꝫ esse vltimū cęli sic. vltimū cęli fixū est: ipsuꝫ sursuꝫ est fixū. igit ipm sursuꝫ est cęli vltimū. ¶ Sed dices. hic est ex duob⁹ affirmatiuis in scōa figura. ¶ Rūdet p̄mo illud non eē inconueniens in rōnibus famosis z nō demōstratiuis. Scō rndet q maioz conuertitur addita cōditione sic. oē fixū exñs in maximo superiori. est vltimū cę li: z econtra. Sursum simplr̄ est fixū existēs in maximo superiori. igit vltimū cęli. sili rōne pōt fozmari vnus fyllogissmus de ipso inferiori in scōa figura z simili cōditione corrigi: vt res pz hoc mō: mediū mūdi fixū est: deorsum simplr̄ fixū est. igit deorsum simplr̄ est mediū mūdi: cozrigatur maioz addēdo. medium mundi fixum est in vltimo inferiori: z tūc conuertatur. oē fixum in vltimo inferiori est mediū mūdi: deorsum simplr̄ est sursuꝫ in vltimo inferiori. igitur deorsum simplr̄ est mūdi medium. Quartus ꝓbat q sursuꝫ est finis continētis: z est in tertia figura sic. leue transferr̄ nāliter ad finē continentę: leue transfertur nāliter sursum. igitur sursum est finis cōtinēs: quę rō pōt in ꝓma cōversa minozi in terminis: vt dici reddi in ꝑma figura. oē leue mouetur nāliter ad finē cōtinētez. oē sursum est id ad qō mouet leue. igitur oē sursum est versus finez continentē: simil̄r de ipso inferiori argui pōt. Addit Auer. q grue non mouet ad cōcauū aquę vt concauū aquę: q̄ tūc moueretur ad illud vbicūq; eēt vti ferrū mouet ad magnetem vbiq; z ita ad concauū illius mouet: q̄ est versus mediū mūdi: quę in libro cęli perfecto declarant vt p̄ cęli cōmē. 8. z 17. z scō cęli. cōmē. 31. z. 79. ¶ Circa hanc loci definitionem occurrūt dubitationes de gñe loci: deq; illius dr̄ia: q̄ est imobilitas: de materia eiusdē: de forma agēte atq; fine. ¶ De genere loci terminicolę genus loci aiunt eē corpus nō absolute: ſz corpus cuius pars q̄libz contiguaꝫ loca: vñ ois pars q̄ tangit rem locatā dr̄ vltima: quatenus tāgit illam per carētiā ois medy: z tūc intelligit̄ loc⁹ est vltimū corpozis ꝓtinētis: hoc est corpus continēs ſm vltimū: persuaderi pōt hęc positio q verbū Aristo. qui ait. locū esse vas imobile: q̄ eē nō potest nisi ſm vltimū. Et ita est corpus ſm vltimū. ¶ Dęc positio expoſcit eā qōnem: si ſuba sit res diuersa a q̄ti tate: q̄ eēt exire limites. Sz hac qōne omissa: nō asserro opinionē hanc esse peripateticam. p̄mo q Aristo. z Auerroes: ac Themistius vbiq; negāt locum esse corpus. ꝓpterea pōt argui locus nō ē corp⁹: igit nō est corp⁹ fz vltimū. añs pz: q̄ si locus eēt corpus: tūc esset p se mobile. consequētia vero constat: quia arguitur a communiozi negatiue. Secundo Auer. hic per totuz volnit locū esse accidens corpozis continentis: z Themistius etiaz. rursus expositores omnes: z licet pōt fieri multę rationes contra hos: gaſcio eos posse ſolnere hęc z maioza: ſufficiat mihi ſcire hanc eozum positionē non esse peripatetice dictā: quolibet enim proferente ꝓtrariuꝫ stultū est ſollicitū esse. ¶ Ally vt Joannes dixerūt locū nec de genere quātitatis eē: nec de genere q̄litatis ſen ſilis: sed est magis virtus cęlestis, ꝓpterea glossat definitionem Aristo. cum dicit. locus est vltimum corpozis cōtinentis: hoc est virtus cęlestis in vltima ſuperficie corpozis continentis. Qz nō ſit ſuperficies. ꝓbat p̄mo: q̄ locus z ſuperficies sunt ſpēs diuersę einsdē generis: igit locus nō

M N O P Dubōnes, p⁹ pō ō genere loci. Q Qual'is pō D Quid sit locus z mathematic⁹ z nāl'r ꝓditiōes loci. Joannis. q. 5. b⁹. Pō Joannis. An loc⁹ sit mobilis.

A cus nō est ſuperficies. Sc̄o oē accīs definitur per ſubiectum: locus est accīs: z definitur per ſuperficiē: igitur locus est accidens ſuperficiei z nō ſuperficies. Tertio locus ꝓprius est q̄turalis: z cōſeruatiuus rei locatę alterius corpozis alius atq; alius: sed ſuperficies nō est nālis nec corpozis alicuius conſeruatiua. Multę alię rōnes tāgi pōſt ex dictis ſuis: quę oēs vna vi p̄cedūt. Dzopterea vult q locus sit q̄daꝫ vtus ſundatę in ſuperficie corpozis cōtinētis imobilis primū. ¶ Sed hęc positio stare nō pōt. p̄mo q̄ ẓ ſuū Auer. quē tm̄ facit. 4. cęli cōmē. 23. in calce: vbi reddit cām quare vnū elemētū locat aliud: z nō p illam cęli virtutē: quā Joannes fingit. Rursus tales cęlestes virtutes: quas Joannes ponit. Auer. vbiq; dānat ꝓter motū z lum̄: vt. 2. cęli com. 42. 2. 49. z. 59. cōtra astronomos. Scō errat p q̄zto vult locū eē vtutem fundatā in ſuperficie. p̄mo q̄ Aristote. accepit conſensum locum esse equalem locato: modo talis virt⁹ nō est equalis nec inequalis locato. Scō q̄ conſensum accepit locū cōtinere: mō virtus illa non cōtinet ꝓtra etiā ipsum est Auer. cō. 1. z Themistius p totū. ¶ Debes scire q corpozа nālia pñt dupl'r cōſiderari vt corpozа: z vt nāturalia: ita locus pōt esse corpozis vt corpus: z vt nāle. ¶ Tūc dico p nūc q locus vt est corpozis vt corpus est ipsa ſuperficies tm̄: vt vero est corpis nālis: vt nāle: est virtus ſiue respectus: ſiue aliō tale: vt dicemus: z hoc mō loca dānt ſpēs: vt corpozа ipsa: z diuiduntur p dr̄ias pōnis diuiſione corpozuꝫ naturalium. Arist. ita q̄ locū hic definit q̄tenus est corpozis absolute: nō ait quatenus est corpozis naturalis. ¶ Sz dices Arist. definit locū vt terminus motus localis: igit vt est corpozis naturalis. ¶ Dici pōt q definit locū vt terminū motus: nō quidē nālis: aut violēti: ſz vt terminꝰ motus: id zo definit locū vt terminus corpozis moti vt abſtrahit a nā z violentia. Qua rōne ſuperficies ipſa esse pōt locus. ¶ Tunc ad p̄mā dico q ſuperficies est vt genus loci: z nō ſpēs. naz Arist. in prędicamētis enumerauit locū ꝓzo interuallo vt erat famosum. ¶ Ad scōm dico. q ponitur ſubm. vz. corpozis cōtinentis: accidens enim in abſtracto definitur p ſubm in obliquo: vt ſymmitas est cauitas naſi. ¶ Ad tertiū z ad ſil'es dōm locus esse nālē z ꝓprium: z id genus: vt est terminus corpozis natural'r moti. Ex ips pz gens loci vt hic definit eē q̄titatē. Dęc de gñe. ¶ De mā ỹo loci: de forma: de fine z efficiente: p hęc ſatis pz. Est enim loci mā corpus ipsuꝫ cōtinēs: quicqd sit illud: est. n. illius accides: atq; forma: vt Auer. dixit p totū. Forma vero loci pōt eē respect⁹ vniuersi de quo ſtatim: aut virtus illa Joannis: quę nō est forma loci: vt locus corpozis: sed vt locus corpozis nālis: finis ỹo loci: bifariā est respectu corpozis vt moti est esse terminus cōtinēs illud: respectu corpozis vt nāl'r moti est cōſeruare: efficiens vero est corpus contētū: nisi. n. eēt aliq̄ cōtētū: nulla esset ſuperficies caua. Dęc de ipſius loci cauſis. ¶ Restat de imobilitate q̄dā trāſigere. ¶ Expositores locū esse imobilez aiunt quo ad ſuū formale. Est formale ordo vniuersi. hic aūt ordo cū sit ſtabilis: rōnabilr̄ locus dr̄ imobilis ei⁹ rō ſimplr̄. ¶ Cōtra hāc pōnē obyciūt iuniores. p̄mo q possibile est ſaltē apud imaginationē vniuersum cęli terra fixa moueri versus alterā cęli regionem motu recto: quo in cāſu ordo mutaretur loco rei non mutato. ¶ Scō illud formale cum nō ſit ſubſtantia erit accidens ſubiectiue existens in locante ſuperficie: sed potest continuo esse alia ſuperficies: igitur alius ordo cōtinuo. nam ſubiecto resoluto: et accīs necesse est mutari. Quare sicut cōtinuo est aliꝰ z aliꝰ aer: ita aliꝰ z aliꝰ ordo. Ceterę rō-

Replica. Solo. Dubōnes. Ter.43. E F Scōa pō. Cōfutatio. Pō ꝓpria. G H

nes ad has reducuntur. Dęc positio pōt defendi ab ys. vbi p̄mo est aiaduertēdū: q accīs est duplex: quoddā dependēs in esse z cōſeruari a ſubt: vt quę in ſubiecto inſunt per cauſam intrinſecā in ſubiecto: q̄ dā inest ſubiecto: nō pp ſubiectū: ſed ꝓpter rōnē extrinſecā: vt lumen inest medio p rōnē corpozis luminoſi: z hoc pōt migrare de ſubiecto in ſubiectū: z remanere idē numero: donec id a quo dependet manet idē numero. ¶ Scō aiaduertione dignū q respectus vniuersi pōt accipi dupl'r ſm nāz: z ſz rōnē q̄titatis: quo ſit vt vna ſit eadēq; diſtātia ad poloſ: ſi cęli mouet versus vnā partez: quę ſi geſeret q̄titatiue ſumēdo polū vt termin⁹ q̄dā elōgatus a reſiſb tāto interuallo. nā lz mutētur poli corpozis nālis: nō tñ ſphęrę: vt q̄tę: z p̄ conſideratione mathematicā. ¶ Tūc ad rōnes. Ad p̄mā dico q illo caſu mutab untur poli nāles: nō aūt poli imaginary: z ꝓptereа res restabit q̄dhuc in eodē loco formali. ¶ Ad scōm dici pōt. q illud formale manet idem numero in diuerſis ſubiectis: q̄n nō dependet a ſubiecto: ſz a rōne intrinſeca: cū ſit relatio q̄dā q̄ depędet a fundamento z termino: z cū maneāt eędē cāę: iō eadē relatio: z ſic defendi pōt. ¶ Ally voluere q locus est imobilis ꝓ vbi nō vt loc⁹. ¶ Nec hęc pō placet. p̄imo q̄: loc⁹ hic definitur vt loc⁹: igit vt locus ſnapte est imobilis. Scō q̄ro de vbi: aut est ſibā: aut accīs: z arguat q̄ō ipſi arguūt ẓ locū foz⁹. ¶ Dzopterea dici pōt. q loc⁹ pōt cōſiderari vt loc⁹ corpis moti abſolute: z ſic vult eē imobilis: alio mō vt terminus corpis nāl'r moti: z ſic vult esse et imobilis. Dzio mō e imobilis ſz rōnē: q̄ quoties accipit̄: inueniť vt idē: lz ſit aliꝰ ſz rē. Sc̄o mō dicas vt p⁹ pō q est imobilis quo ad formale: mobile quo ad māle. Dęc ſufficiant ꝓ nunc: q ſi aliter occurrat: alē dicam.

¶ Jd igit corpus extra qō aliq̄d est corp⁹ ipm ꝓtinēs: ipz est in loco: qō ỹo nō ita se hz: nō e in loco. Quo circa ſi q̄ fieret tale: ptes q dez ipſi⁹ mouebunť: cū alia ab alia ꝓtineat: z ita rōne ptiū erit i loco: vniuersa vero cū nō moueat nō erit in loco: exēplū applicat ad rē: z inquit. q̄t vniuersuꝫ vno q dez modo mouet: alio ỹo nō: quo qdē enim vniuersum est nō mouet atq; simul locum non mutat: ſed quo circulo fertur. nā vt ſic ſm partes locū mutat: z partium hic locus est: q̄ ſursum: z deorsum nō mouētur: tñ partium vniuersi penes motū talē ponit diuiſionē dicens: verū q̄tiū vniuerſi: q̄dam circulo mouent: vt ſphęrę z globi: alię ſurſuꝫ z deorsum: veluti quę denſitudinē vt grauia: z raritudinem vt leuia habent. Sic igitur vniuersum quo vniuersum non est in loco: sed est ipse locus: quo vero per partes mouetur: est per partes in loco. Dęc est expo-

sitio Themisty z satis textui cõmoda.

Loiñ.43. ¶Lũ declarauit. Jstud cõmẽtũ primo exponit textum. Scõo ibi. Et ideo partes. Deducit vnã diuisionez.ex qua mouet qõnem difficilem. Prima pars patet.

¶Et iõ ptes. Facit nũc Auer. diuisionẽ q ptes mũditribus modis moueri possunt. nã ẽdaz circulr mouent vt sphere: ẽdã surſuz vt leuia: ẽdã deorsum vt grauia.

¶Et hoc apparet solutio cuiuſdã qõnis: z dubitatio in alia. quo quidẽ mõ vniuersum sit in loco pz: quz huiusmodi ptes: quo vo sphere cõtẽtes: restat vt difficultas sit in octaua sphera: si illa non hz aliũ motũ ꝓpriũ ꝑter diurnũ: qõ dicit pp Ptholemẽũ: g octauo cẽlo tribuit aliuz motũ ꝓter diurnũ. sed tunc quẽstio vertetur in nona: vt in octaua. cã dubitationis est: quia videmus ipsam moueri. igiſ aut ipsa mouebitur z nõ est in loco: aut vtra ipsaz opz ponere vacuũ quę sit illius continens.

K Põ Joan. grãmatici. ¶Joãnes vero. Narrat positionẽ Joãnis grãmatici: z vult q Joãnes coactꝰ hac rõne dixit gm cẽlũ eẽ in loco per vacuũ: nõ per finẽ cõtinẽtem: vt dixit Aristo.

¶Licet apud. Cõtra obycit. ꝓmo quia ꝺ dicit sibi. nam vacuũ sẽpatũ nõ ponit: ꝟ bene vacuũ imbibitũ corporibus: cuz velit corpora cõponi ex pleno z vacuo cum Democrito. Mõ si octauũ cẽlũ est in loco per vacuum extra ipsuz: tũc dabiſ vacuũ separatũ: qõ ipse negauit.

¶Et Arist. Scõo Aristoteles postea dicit cẽlũ z alaz eẽ in loco per accidens: arguo igiſ sic. si cẽlũ eẽt in vacuo, cẽlũ eẽt in loco per se. igiſ ꝺ Arist. p hẽc pz error: ponis Joãnis: ꝑter hoc sibi dit oẽs expositores dubitasse.

Põ Thc. ¶Themistius. Nũc narrat põnẽ Themisty: qui de vniuerso mũdo vult ipsuz nõ esse in loco p ꝺ cõtinef e loco: sed ꝑ ptes ẽs ꝓtinet. Duius rõnẽ affert: qm vt mouef: ita est in loco: ꝟ vniuersuz mouef p ptes. igiſ est in loco p partes. Hẽc de vniuerso Themistius sentit.

L ¶Sed qz corpus. De orbe vero stellato p extra quẽ nihil ẽ: sic Auer. Themistiũ sentire ait. q. vz. sit i loco p ptes intrinsecas cõcaui sui: gb cõnexũ saturni orbis cõtãgit. Duius rõnẽ affert: qz vt mouef: ita res est in loco: ꝟ ptes illę mouent circa cõnexũ saturni. igiſ p illas erunt in loco. ¶Sed dices cõtra. qm saturni conuexuz continetur in octaui orbis ꝓcauo. igitur nõ cõtinet illud: z ita nõ poterit esse illius locus: huic ẽ rñdẽs in gt. quasi circundãs ipsas: ꝟ sit intra vult dicere q cõnexũ continet z continetur a concauo suꝑioris: qõ pot intelligi ꝓ tãto: qz conuexuz saturni: vt est totiꝰ orbis saturni cõtinet partes illas per rationem totius orbis saturni: at cõtinetur a cõcauo: vt est orbis stellati maximi. Orbis. n. saturni ẽ maior solo cõcauo stellati: z ita habẽdo respectũ ad orbẽ saturni totũ: cõuexũ illius continere dr concauũ stellati. Habendo vero respectũ ad stellatũ totuz concauũ eius continet conuexum saturni.

M ¶Et hoc idez. Sed dices octauus orbis potest habere duos motus, diurnũ z ꝓprium diurnũ. sm opinionez Arist. q motũ ꝓpriũ stellarũ fixarũ nõ ꝑcepit hoc tẽpore: ꝓpriũ ꝟ positionẽ Ptholemei z Thebith: qui motũ stellarũ fixarũ ꝓprium obseruarũt ab occidente ad orientũ. igitur penes quẽ horũ motuũ partes concauꝰ locabunt ꝑ ptes ꝓxi saturni? ¶Respõdet q vno z eodẽ mõ est intelligendũ: qz. n. penes motũ ꝓpriũ ꝟ penes motũ diurnũ orbis stellatus circuit cõuexum saturni. igitur vtrõ q; modo erit in loco ꝑ illius cõuexum.

¶Si dixerimus. Sed adhuc dices: posito q motus stelę sit alius a motu orbis, vt multi autumãt de luna ꝓp consimilẽ macułę apparitionem: opinant. n. qz macula apparet semper eodẽ modo: luna moueri in ꝓpria cõcauitate: z ita de stellis dici potest. Si igiſ est ita: gd est dicẽdũ? ¶Respondet. q absolute est dicẽdũ orbez stellatuz esse in loco ꝑ partes sui concaui: gb cõtingit cõuexum saturni: vbi opz negare talem stellaꝝ motuz. Sz si stellę ꝓpriis motibus mouerentur: tũc dicẽdũ q orbis stellatus est in loco duplr. q partes cõcaui q̃ sunt in cõuexo saturni: qm sm illas mouetur: z ꝑ stellas ipsas quę sunt in suis cõcauis: qz ẽt ꝑ illas dr moueri. Oẽ enim q ꝑ tibus cõpetit: toti cõpetere vz vt diximus. Et hoc est intelligẽdũ vt addit: siue motus diurnus sit orbis stellati tm sm opinionẽ Aristo. siue sit, totius orbis cõgregati ex oibꝰ cẽlis: vt Ptholemęus q vniuerso ꝓpter motum diurnũ a motore pmo: octauo vero ꝓprium in cẽtuz annis ꝓte vna ab occasu in ortũ a motore ꝓprio; vtroq; n. modo est in loco per concauum.

¶Et in hoc qõ. Lũ imposuerit hanc positionẽ Themistio: nũc refellit illa. ꝓmo oẽs partes octaui orbis mouentur z sunt in loco per Themistium vniuersus orbis est suę partes. igitur vniuersus est in loco. Quinꝰ contrarium dixit: nõ totum dicens esse in loco: sed partes.

¶Sed dices. nõ oẽs partes esse in loco: sed solum concauas: mõ totũ nõ est solę ꝓtes cõcauę: z ita maioz z minoz sunt dubię. Põt replicari oẽs ptes cẽli mouent: qm cẽlũ mouef sm se z qõlibet sui: sed res vt mouetur: ita est in loco: vt dixit Themistius. igitur cẽlũ sm oẽs partes: erit in loco: z cum ipsum non sit aliud ꝙ omnes suę partes: argumentũ stabit vt ꝓrius.

¶Et etiã videmus. Scõo arguit auctoritate Arist. ꝓtra fundamẽtũ Themisty sic. vt res mouef est in loco: sed ꝑ Aristo. 6. huius. cẽlũ mouef sm locũ sm totũ z sm ꝓ tes cõtra Zenonẽ: sm totũ qdẽ mutando formam: sm ptes vero mutãdo formã z mãn: z ita opio Themi. nulla: cũ ait. cẽlũ ꝑ ptes locari: qm ꝑ partes solũ mouef.

P ¶Si igiſ aliquis dixerit. Obycit sibi Auer. q. Arist. in litera ait. cẽlũ nõ moueri sm totũ: sed ꝟ ptes intra quas locatur: in sexto vero ait. ipsum moueri sm totũ. igitur est contradictio. Tum inter Aristo. z Aristo. Tum inter ipsum z Aristotelem. ¶Respondet. q Aristoteles in litera loquitur de vniverso mũdo: vt etiam Themistius sentit: vniversuz. n. sm se totũ simul nõ mutat locũ: ꝟ ꝟ ptes: z qm in eo sunt nonulle partes quę circulo feruntur: aliędę surſuz aliędę deorsum: ideo z totuz ratione partium moueri dicitur circulo: z motu recto: qua ratione etiam z partes locari dicitur.

¶Et etiã sm expõnẽ. Mouet Auer. dubitationez in dictis Themisty. z rñdet ꝑ dicta sua: z replicat ꝺ rñsionẽ. Dubõ eiſ q; Arist. ait. postea cẽlum eẽ in loco ꝑ accñs: sed ꝑ accñs distinguitur ꝺ eẽ tale p partes. igiſ cẽlum nõ ꝑ ptes est in loco. ¶Rñdet de mẽte Themisty q Arist. cõfundit ipsuz ꝑ accñs ꝓ eo qõ est ꝟ ptes: z ita in litera idẽ est eẽ tale ꝑ partes: z ꝑ accñs. ¶Cõtra obycit Auer. q. tũc deberet esse hęc cõfusio qm saluari non posset cẽlũ esse in loco ꝑ accidẽs z ꝑ ptes dissimili mõꝺ ꝟ q. põt saluari vtrũq;. igiſ nõ est ꝓ fundẽdũ vnũ ꝑ alterꝺ. quo vo possit saluari posterius dicet. nũc satis.

Põ Auẽpace. ¶Auẽpace vero. Narrat positionẽ Auẽpaces ꝓceptoris: qui dixit q differt corpus rectum a corpore sphęrico. nã sphęricũ locat: ꝓ id qõ ꝓtinet: z ꝑ id circa quod revolvitur corpus rectũ ꝓ id a quo ꝓtinet. ¶Et si dr q hęc rõ loci est contra Aristõ. qui nõ sic definit locũ. Rñdet definitionẽ Aristotelis esse de corporibus rectis solum: nõ aũt vlem de oibus. Lãm vero dñz affert tale: qz corpus rectum est imperfectũ. ideo indiget vt finiat ad aliquod extra se: sphęricũ vero est perfectũ scõo cẽli. ideo finitur per se: z nõ eget aliquo exteriori quo finitur.

A tur. Huius quoq; etiã rõ assignari põt: qm linea circularis est perfecta z nõ põt accipere additionẽ aut diminutionẽ vt sic. linea vero recta põt. nã si est decẽ palmoꝝ addi põt vndecimus: z effici longior. Jnfert ad mentez eius tria. Primũ est. q sphęra q̃libet est in loco p se: qz in eo loco qui cõpetit sphęrę: in eo q sphęra: vt pote in cõtento ab ipsa. Scõz q; est in loco p accidẽs: capiẽdo locũ ꝑ cõtinẽte: qz accidit vt cõtineat: z ita p accñs erit in loco. Tertiũ est. q oẽ corpus est in loco per se. nã rectum est in loco per se continente: sphęra in loco per se contento. igitur oẽ corpus erit p se in loco. Hanc positionem accepisse Auẽpacẽ ait. ex Alpharabio.

¶Et cũ ita sit. Cõtra Auẽpacem arguit. ꝓmo qz Aristo. accepit id corpus esse per se in loco: qõ hz extra se corpus cõtinẽs: qõ vero nõ hz dixit nõ esse per se in loco: z concluſit per hoc cẽlum non esse in loco per se: quia ea ret continẽte. Modo si positio Auẽpaces esset ita: tunc consequentia Aristote. nulla esset: quia stat corpus non habere continens: z esse in loco.

B ¶Apparet. n. ex. Secundo Arist. ait esse aliquid in loco tribus modis. per se vt rectum: per accidẽs vt rotunda: per partes vt vniversuz: modo si positio Auẽpaces est vera: nihil erit in loco p accñs in corporibus: z ita tolletur vnũ mẽbzũ: z nõ concederentur duo tantum.

¶Nos aũt. Tertio locus est cẽlis hoc est cõtinens omnem superficiẽ locatiz: totũ ipsum locatiũ: ꝟ superficies conuexa inferioris non est cẽlis: ꝟ est nõ cõtinet oẽs superficiẽ octaui orbis: qm nõ cõuexuz illius. igiſ nõ põt dici locus. ¶Sed dices, si locus eẽt equalis oibus superficiebus locati eẽt penetratratio. ¶Rñdet q cẽlę

C est bifariam sm cõtinentiam: qua ratione circulus dici potest per continentiam equalis quadrãgulo. Secundo modo aliquid dicitur equale sm mensuraz: quo corpus corpori: z superficies superficiei est cẽlis: tũc vult locum esse cẽlez locatoꝝ: oibus superficiebus ꝑ continentiã: qm nihil est in cõtẽto z locato: quin illud cõtineatur in loco: nõ aũt sm cõmẽsurationẽ: qz tunc fieret penetratio. ¶Et ys pz rõ: cum. n. quexũ inferioris hoc mõ nõ possit eẽ cẽle orbi 8e: non põt eẽ illius locus nisi: detur orbis adhuc superior: de quo esset sil'is ꝙstio.

¶Et hoc apparet. Quarto arguit: locatũ est in loco: vt aq̃ in vase: vt dr in lra: sed octauꝰ orbis nõ est in inferiori vt aq̃ in vase. igiſ suꝑior nõ erit in iferiori vt in loco. ꝓterea cõcludit q potius octauus est locus septimi: cũ ei competant cõditiones loci. vz. cõtinentia z equalitas. z eẽ in ipso vt aq̃ in vase: z ita cõuexũ inferioris nõ

D põt dici locꝰ: aut ꝓtinés superiori: nisi ẽquoce.

¶Hoc igiſ totũ. Ultimo cõcludit. q expõ Auẽpaces est ꝺ Arist. qm definitio loci tradita ab Arist. nõ põt cõuenire locis rotundi z recti corporis: z ita erit diminuta.

Põ Auer. ¶Nos aũt. Nũc narrat positionẽ ꝓpriam: z sumit tria ꝓ antẽ: z infert positionem ꝓ ꝑte. Primũ. q sicut est fixũ sm totũ: ita est gesceṅs: est igiſ primuz cẽlũ octauuz esse semp fixũ z quiescẽs: qm semp ad cẽtrum terrę servat equalẽ habitudinẽ: at qz innariabilẽ distãtiã. Scõz. cẽlũ octauũ quiescit ꝓpter quietẽ cẽtri: qõ ꝓtinet a terra: hoc ꝑ: qz ꝓtanto dicit cẽlum quiescere: ꝑ quanto servat ad cẽtrũ semper equalẽ habitudinẽ. Tertiũ centruz gescẽs siue sit terra: siue aliud in medio est in loco eẽntiatr. ¶Et ys infert cẽlũ octauũ eẽ in loco itrãsmutabilr ꝑ accñs: qz cẽtrũ eius est in loco p se. id. n. cõpetit per accñs alicui: quod inest illi ꝑ aliud. cui inest per se. Mõ cẽtro cõpetit eẽ in loco per se. igiſ cẽlo octauo per accñs. Dãc ait eẽ Ari. mẽte: cũ ingt. cẽlũ octauũ in loco esse per accidẽs: hoc est ꝑ aliquid. qõ est in loco ꝑ se.

¶Utrũ vero. Mouet qõnẽ quã trãsmittit in sextũ huius vz. vtrũ cẽlũ moueaf vel fuerit motũ aliqũ in locũ: quẽ hz. ¶Rñdet. q de hoc dicem ꝰ postea: vbi dicef aligd mutare locũ sm ptes: z sm totũ: z rursus ꝟ totũ dupliciter sm formã: z ꝟ mãm. iõ vsqz in tps illud omittit.

¶Est igiſ. Ex ys pcludit q cẽlũ illud est motũ z quiescẽs in suo loco per accñs. vz. p cẽtrũ: quo est in loco p se. est quidẽ motũ ad cẽtrũ: siue circa cẽtrũ sm formaz: est vero quiescens sm mãm: z per hẽc verificat ola dicta Arist. vt exemplum de aqua: z insuper pz. oẽ corpus: z oẽ motũ esse in loco: qz saltẽ per accidẽs: aut ꝑ se. Tertio pz. q motũ qõdã mouef ad locũ vel circa locũ accidentalẽ: qõdã circa locũ vel ad locũ essentialẽ. Quarto pz. q oẽ corpus tã respectu motus: qz respectu getis dici põt esse in loco. quinto apparet. q vlr oẽ corpus est in loco: cuius ꝟiũ ait Alexã. vt dicef. Sexto pz corpora esse tribus modis in loco per se sm ptes: z ꝑ accñs: quod expositores intelligere non poterant.

F ¶Sed quritur. Mouet qõnẽ ꝺ se: qz si cẽlũ est in loco ꝑ accñs. igiſ mouetur per accidens. ¶Rñdet. z dicit ꝑ. q oẽ qõ mouef: indiget gescẽte sm ꝓa qõ: vel sub quo: aut circa qõ mouef: vt Arist. in libro de cã motuũ aliaꝝ inquit. qõ intelligũt tale eẽ gescẽs: aut simplr: aut gete opposita motui: aut nõ tãta velocitate moueatur. Dicit scõo. q tale quiescens necessariũ ad rẽ motũ põt esse duplr: aut locus ꝑ se: qñ fuerit ꝓtinens rẽ quę mouef: vt in motu recto: z corporibus rectis. Aut locus ꝑ accñs: vt si circa ipsum fiat motus: cẽli faciũt. ¶Tũc ad formã respõdet q aliqꝺ põt p se moueri: z nõ esse p se in loco: hoc est z nõ eẽ in loco cõtinẽte ipsuz veluti cẽlũ mouef: z nõ ad locũ ꝓtinẽtẽ cẽlũ: sed circa locũ. Doc

G pbat: qz ea mouenf ad loca ꝓtinẽtia: in gbus gescũt ꝑ symbolũ: vt aer ad cõcauũ ignis ꝑ symbolum in altera ꝙlitate: z fugit a loco ꝑ ꝟiũ: ꝟ cẽlo nihil est symbolum: neq; aliquid est sibi ꝑsimum. igiſ moueri nõ potest ad locũ ꝓtinẽtẽ ipsum, hinc pz q. eẽnta mouenf ad loca per se: vt ad loca ꝓtinẽtia: qm hũt z symbolũ z dissymbolũ: corpora cẽlestia mouenf nõ ad locũ cõtinẽtẽ: sed circa quiescens: quod est locus per accidens.

¶Et hoc qõ. Sed ꝓtra qm nõnulli cẽli videnf esse in loco p se cõtinẽte: vt ceteri infra octauũ. ¶Respõdet q illud est conueniẽs eis per accidens: z nõ per se.

H ¶Alexã. vo. Nũc narrat positionẽ Alexandri: q de orbe stellato duo sentit. Primũ q nullatenus sit in loco: z hoc. phat: qz qõ mouef: ita est in loco: mõ cẽlũ illũ nõ mouef per se: nec per accñs: nec per partes: nec sm totuz: nec sm ptes. igitur suꝑmuz cẽluz nullo modo est in loco: q; non moueaf per se patet: qz nec per se ꝟ totũ: nec sm partes. Scõm totum qdẽ. nõ: qz nõ mutat locũ sm totũ. sm ptes vo minime. Primo qz illę nõ sunt diuise a toto: qõ regrif ad hoc vt aliquid moueatur. Scõo quia totũ est quiescẽs: z impose est ptes ꝑ se moueri. toto quiescẽte. Oz vo nõ moueaf ꝟ totũ ꝑ accñs. ꝑ qz aut moueref sm totũ ꝑ accñs: aut sm ptes: nõ ꝟ totũ: quia totũ nõ mutat locũ: nec sm ptes: qz qõ mutat locuz sm ptes nõ mutat locũ ꝑ accñs sm ptes. Scõo ptes cẽli nõ sunt diuise a toto vel liter se: neq; i actu neq; in potẽtia: cũ nũq; distinguanf: nec distingui possint. Illa vo ẽ mouentf per accñs sunt distincta actu vel potentia.

¶Et ꝓpter hoc. Scõm qõ Alexan. sentit: est q illa cẽli octaui variatio: non est translatio: sed forsasse est circulatio: siue variatio in situ.

¶Et dicit. Sed dices, igiſ aliqꝺ corpus naturale eẽ posset nõ in loco: ¶Respõdet q corpus: nec est locus eẽntialiter: nec in loco essentialiter: neq; econtra. cũ neq;

I locus in diffinitione corporis: nec corpus in diffinitione loci ponatur: z locus sit prorsus extrinsec⁹ a locato: cuius sit in continente: z non in contento.

¶ Et nos dicimus. Contra obycit: z primo rñdet rōni suę. dicens. q; Iz nō sit de rōne corporis vt corpus eē in loco: est de rōne corporis vt moti: q̄re cū cęlū sit corp⁹ z motū: soīno erit in loco aut pse: aut p accīs. Sēdo arguit: qđ mouet localiter: de necessitate est in loco. Cęlū octauū mouet localiter vt supponit ad mentem Arist. igit oz vt sit in loco: aut p se: aut per accīs. Hęc sunt q̄ Auer. digrediendo dixit. de ḡbus repetemus cōñ. 45.

Ter. 44. ¶ Ut autem dictum est quędā sunt in loco potentia: nonnulla actu: quocirca cum alicuius similaris partes sunt continuę: in loco sunt potentia: cum vero diſſeparatę: z vt in acervo se tangunt: actu erunt.

¶ Ut vero cōpertius z latius pateat: quędam modū eē in loco: aut nē esse cęlū opoteat: q̄dam de loco paulo altius (vt ingt Themistius) repetit. Primū est q̄dā esse in loco potētia: nōnulla actu: potentia in loco sunt partes cōtinui: q̄ z separi pñt e toto: q̄ iō po⁹ in loco perhibent q̄ si eperent p̄cidant q; actu eē pñt in loco: ptes vo q̄ an seperatione cōtinuę erāt: seperatione facta cōtiguę in acerui modū constitute: actu in loco sunt: z ita ipsa continua cū ab aliquo corpore cōtinent: z ptes cōtinuoz cū a toto diſſeparantur actu in loco sunt. Sed quęres: vtrū eodē mō ptes diſſeparatę cū distauerint: sint actu in loco: z cum erūt cōtiguę in enulo. ¶ Rñdet Auer. q̄ partes continui ante seperationē erūt potētia pura in loco. Quę vo diſſeparatę distant: erūt actu puro in loco. Sed q̄ diſſeparatę attiguę sunt vno in enulo sunt quodā mō mixtim actu z potētia in loco: actu qđē q̄tenus nullius ptes sunt: potētia vo q̄tenus in vno coinerint. Per hāc vo distinctionē Auerroes. vult Arist. inuere vniuersū mūdū: z cęlū nō esse in loco actu: aut potētia.

Qnę Auer. cōñ. 44.

L

Ter. 45. ¶ Rursus etiam alia q̄dē p se: ceu oē corpus: aut latione: aut auctione mobile p se alicubi est: cęlū vo: vt dictū est: nō alicubi vniuersū est: neq; in loco vllo: sī qđē nullū ipm cōtinet corpus. Sed quo mouet: hoc z locus est partibus. nam alia partium alij heret.

¶ Sēda distinctio est. q; q̄dā sunt in loco per se: q̄dā per accīs: ea sunt in loco p se: quę corpus habēt extrorsus: e quo continentur: quo quidem modo vniuersum non est in loco: cū nullum habeat corpus extrorsus: a quo continetur. Potest tñ dici esse in loco per partes: nam quo mouetur: eo in loco esse debet: mouetur per partes: quatenus vna sub alia: vt in loco cōtinef: z ergo z per partes esse debet in loco. Hęc de vniuerso.

M ¶ Alia vero p accidēs ceu anima z cęlū: oēs nanq; ptes quodāmodo sunt in loco: circūquaq; enim alia aliam cōtinet.

¶ Quę per se sint in loco dixit: nūc q̄ per accīs: z ingt. Alia vo p accīs: sunt in loco: ceu ala q̄ p accīs est in loco: q; est in corpore. qđ est in loco per se: z cęlum boc est vniuersum (vt Themistius exponit) qđ est in loco per accīs: q; est in partibus: quar alia aliā p se locat: z hoc subdit: omnes nāq; ptes quodāmodo sunt in loco: cuiuscunq; enim alia aliaq; cōtinet. Ecce qđo de vniuerso loquitur: z nō de cęlo vltimo: vt Thomas z Auer. sentiunt. Nā rō ea q̄ de partibus assignat ab ipso nō eēt ad ppositū nec sistitudo cęli ad aiam eēt ad rē. Est autē hęc sīlitudo. q; vt alia: q; est in corpore est in loco p̄ accidens rōne corporis: ita vniuersum: q; est in partib⁹ est in loco p accidens rōne partiū quę sunt in loco per se: eſt aūt sīlitudo optima. qm̄ alia est totū corpis: vniuersuz ē totū partiū: q̄re vt alia rōne corporis est p accīs in loco: ita vniuersuz rōne partiū. Sed Themistius inducit ℈ Aristo. z in illius defensionē dicemus postea.

N

¶ Quocirca mouebit quidē qđ sursum est circulo solum: nequaq; tamē vniuersum alicubi erit. Quod enim alicubi est: z ipsuz est aliquid: z insuper aliquid aliud extra se habere opz: in quo est: quod continet: at vltra vniuersuz atq; totū nihil est extra omnino.

O ¶ Ex dictis quodāmodo epilogādo infert: p̄ quonā mō vniuersum sit in loco: z inquit. Quocirca mouebit qđē idip̄z corpus qđ sursuz est: solū circulo vt aggregatū ex oībus cęlis: nequaq; tñ vniuersum ex cęlis z elīntis cōgregatū alicubi erit. Themistius vero exponere vł de supremo ozbe: z tūc erit sensus: quocirca mouebit qđē qđ sursum est atq; oībus supremū circulo solū: nequaq; tñ vniuersuz illud quo ad oēs partes: internas. vz. z externas: alicubi erit. Et tūc illud verbū vniuersuz quod grece est pan: nō ad totum mūdū: sed ad supremum sm oēs eius partes sumptū referendus est. Huius rei causaz assert. q. quod enim alicubi est ipsum totū: z sm omnes partes: z ipsum est aliquid: z insuper aliquid: aliud extra se hāe opz: in quo est: z in quo continet. at p̄ter vniuersum hoc est totū cęlum vltimum atq; totū mūdū nihil est. Ex quibus patet solum q; octauū cęlū nō est vniuersuz sm oēs partes in loco. sed quonā sit in loco modo ab Aristo. nō habemus: quę res fuit cā disputationis apud posteriores. ¶ De vniuerso nāq; apte asserit ipsum nō eē in loco actu: cū nullo fozinsecus corpore contineat. Rursus ipsum ptāte nō esse etiā in loco clarissime confitetur: qñquidē nūq; cōtinebitur: per se quoq; esse in loco etiā negat: nā delatu moueri nō pōt. Nā (vt Themistius) inquit. Deferriz circūferri nō idē sunt. Deferri enim est vniuersum locuz deserere: circūferri vero est in se eodē situ p eādē ambitudinē recurrere: apte demū asserit vniuersum qđ hic cęlū: vocat p accīs eē in loco. Ut. n. amphora vini vniuersa in loco est p accidēs: q; vna eius ps est in loco per se vt vinuz: ita vniuersum est per accīs in loco: q; vna illius ps est in alia vt in loco. Rursus vt etiam est in loco per accidens: quia in corpore: quod est in loco per se: ita cęlus vniuersum est in loco per accidēs: quia est in suis partibus: quar vna in alia est vt in loco. ¶ Et ex hoc apparet q̄ p̄aue Auer. textū Aristo. intelligat. Exponit enim per cęlū: suprēmū ozbē. Hęc enim expō frivola est: z literę nō cōuenit. Nā nec aia z cęlum essent sīles: nec rō quam Aristo. subscribit: de ptibus: quarū vna alia continet valeret: cū ceterę sphęrę: nō suprēmi cęli: sed vniuersi ptes sint nec te moueat nomē cęlū: q; vanos grece ab Aristo. p misso nō semel legitur in libro de cęlo: vt etiā Auer. ipse de Arist. testatur. ¶ De supmo vo cęlo ab Aristo. accepimus ipsum circulo moueri: siue circū ferri: z nō deferri: vt recte Themistius: rursus ēt q; nequaq; oē siue totū: siue vniuersum alicubi est: hoc est q; nō sm oēs ptes est in loco: nec verbum pan te pterreat: nā ab Aristo. nō semel p singula pte legit. Quo vo sit supremū cęlū nō vniuersum sm oēs partes in loco sit: eo affirmat. corpus nō hz aliud extra in quo contineri possit: ysq; ad hoc verba Arist. quę sunt: q. vz. non oē sit in loco.

P

A ℈ Auer. in loco. sed p quid z sm quę in loco sit: sermo Aristo. nō explicat. ¶ Et in hoc apparet q̄ temere Auerroes asserat Aristotelē de loco cęlis supremi aperte esse locutū: cū z litera ista adhuc de vniverso itelligi possit: z dato q; de supremo loquatur: nihil habemus affirmatiue de illius loco: nisi q; nō oē sit in loco. ¶ Uerus q̄ Auer. cōmento isto. 45. attingat: z exponendo z digrediendo afferamus: q; vniversuz igitur non sit in loco per se sic. in secūda figura facit syll'm Auerroes. quę cūq; corpora sunt in loco per se: habent corpus extra: vniversuz sine cęlū vltimū nō hz corpus extra. igitur nō est in loco per se. Et videt ipsa literā tota intelligere de cęlo vltimo: qđ moueri motu diurno asserit. ¶ Ulterius cuz cęlum vltimū nō sit in loco per se: pcludit q; sit in loco p partes: quę esse ptinēt: verū vt ait. nō est in loco per ptes q̄ sint p se in loco: qm̄ sphęra nō p se continent: sed accidit eis eē in loco ptinēte: q; est per se locus. ¶ Dinc dat diuisionē eop q̄sunt in loco: nā q̄dā sunt in loco vero: sed per accidēs veluti accidentia: quę sunt in loco: q; subiecta eop sunt in loco: ppe quē modū cęlū est in loco per accidens: quoniam est in centro qđ est per se in loco: quędā sunt in in loco vero p se. vt corpora quę mouentur motu recto. Alia sunt in loco vo p accidens: vt sphęra: cui accidit continere: z ita aliquo ipsum sphęrę z accidentia sunt in loco vo p accīs: Iz nō vno mō: nam accidētia sunt in loco vo p accīs rōne subiecto: p: sphęre vo nō rōne subiecto: sed rōne generis. vz. sphęrici: cui accidit eē in loco. ¶ Ulterius cōcludit. q; aliquid est tale p accīs dupl'r: rōne subiecti in quo est: vel rōne partis: z est tertius modus. vz. rōne generis. Anima enim est in loco: q; subiectū eius qđ est corpus est in loco: cęluz vero sm totū est in loco: q; cētrū ei⁹ est in loco: sic igit Auer. in hoc textu exposuit p̄mā partē text⁹ de cęlo vltimo. Ultimā vo de vniverso mundo: quę expō quātū textuz queniat: tu qui habes nostrā trāslationē: z expositionē nostrā: facile iudicare potes. ¶ Sz i isto cōmēto Auer. ℈ Auicennam digreditur: z narrat opinionē Auicennę de loco cęli vltimi. qui voluit q; cęlū: neq; per se: neq; p accīs sit in loco. Cuius fundamētū est: q; mot⁹ ipsius cęli nō est delatio: sed motus in situ: modo qđ mouet sm situm: nō opz vt sit in loco. ¶ Contra obycit Auer. p̄ ga ad situ quēadmodum ad nullā relationē est mot⁹: vt dicitur in quinto huius. Sēdo locus est p̄ior situ: cū loc⁹ accipiatur in definitone situs: est enim situs ordo partium in loco. igitur nō pōt esse situs nō p̄supposito loco: z ita si cęli motus est situalis: erit z localis. Tertio. eo motu totū mouet quo ptes: q; partes cęli mutāt locū: igitur z totuz. Minor p manifesta accipitur. Quarto Aristo. in 6° dicet q; ipsum cęlū mutat locū ſz formā: z non sm subiectū. igit cęlum mouet localiter. ¶ Uer narrat cām qua errauit Auicenna: z vult q; Auicenna credit motū cęli sm formā: quē Aristo. attribuit cęlo: eē motū situalē. Motus enim situalis est localis ſz formā: sed ille quo subm mutat locū: est motus localis. ¶ Propter hęc Auer. per motū sm formā: vult sm figuras: qs cęlum format in comparatione ad centrū z ad cęteras mundi partes: fortasse enim vt dicet in 6° ab ortu in cētruz trahit vna linea: ab occasu alia: a medio cęli alia: ab imo terrę alia: quę oēs faciunt vnā cęli figuram: sed qm̄ omni hora diei lineę istę variant: z figura ēt variat: hęc aūt variatio dī localis: qm̄ oēs lineę q̄ trahunt a loco cęli: puta a cētro variantur: cētrū vo cū sit firmū: facit cęlū nō variare locū sm subm: de hoc ḡre in cōmē. 85. sexto huius: q; ibi dicemus multa. Hinc p̄cā errores Auicennę: ipse enim credit hunc motuz esse situalē: quia sphęra mutat situ respectu cētri: hoc enim non est ita: q; aliud est moueri de situ in situ z esse motū situalem. Moueri enim pōt aliquod de situ in situ per accīs: z sic oē qđ mouetur: de situ in situ mouet: esse motū situalem est esse motū per se ad situm: mō hoc est falsum: est enim motus localis per se ad locū: p accīs ad situz: z ōia quę sequunt locum: ideo Iz sit de situ in situz: nō tñ est situalis: nisi p accīs: sicut alteratio est p se ad albedinē: p accidēs ad similitudinē. Motum tamē Auicenę (vt ait) fuit dictū Alexādri: qui dixit cęlū stellatum: neq; per se: neq; p accidens esse in loco: eo q; nec eius motus est in loco: nec est translatio: qđ q; confutauit: nō nihil esse ait. Hęc sunt q̄ habem⁹ ab Auer. de loco cęli vltimi. ¶ Sed de intellectu pōnis Auer. inniores z alij laborant: z tādē Joānes z alij volūt cęlū vltimuz esse in loco: vt illa particula in. dicit circūstantiā cōtinētis: ad cōtentū. hoc est vt cęlū vltimū sit in centro: vt in cōtento ab ipso. Ulteriꝰ aiunt q; pp hoc cęlū vltimuz est in loco p accīs: capiendo per accīs vt distinguit p̄tra fa mosum. q. d. q; est in loco improprie dicto: in quo tñ p se z necessario est. Et per hęc tollūt multas difficultates: vt patet in libris eorū. ¶ Sz hęc expositio stare nō pōt: primo q; nullibi vnq; legi in libris Aristo. per accīs simi pro eo qđ nō est famosum: nec ēt in aliquo cōmento Auer. ¶ Dic nouus modus destruit multa: z Aristo. in posterioribus redderet diminutū: vbi enim de eo qđ est per se: z de eo qđ est p accidēs locutus eēt. omisisset vnū modū: nec in 5° metaph. vbi de his egit: nec in 5° huius aliquid dixit. vbi oportuisset dicere. ¶ Preterea. Si p accīs sumeret p in famoso: p se vt dicit p famoso acciperet: qua rōne syll's dialecticus q̄ esset ex famosis: posset concedi esse ex ijs quę sunt per se: quod nondum ab Arist. in libris logicę accepim⁹. Rursus in paralogismo accidentis nō inuenimus Arist. dicere vnū modū eē ex ijs quę nō sunt famosa: quē debuisset dicere. aliter non oēs modos soluēdi sophisma ōdisset. q̄rto hoc vł exposse ℈ Auer. quē exponit. Nā Auer. de ppria intētione solens cōñ in cō. 43. ait. q; cęlū est in loco p accīs: q; est in cētro. qđ est in loco essentialr. Rursus in solone quęstionis qua mouet: ait: q; nō est de necessitate moti eē in loco: sed quiescentis. Si igitur cētrū eēt locus per accidens p in famoso: sed per se p necessario: tūc locus eēt de necessitate moti z gestentis. cuius ℈ iū ait. etiā ibidē ponit hanc regulā. q; oē q; est in loco per accidēs: est in loco p̄pter hoc. q; est aliud in loco per se z p hoc habz q; cęlū est in loco per accidens p̄pter cētrū. qđ est per se in loco. ¶ Preterea. In pñti cōmēto. 45. inquit. q; cęlum z anima sunt in loco p accidens. aia qdem. q; est in corpore: qđ est p se in loco: cęlū vero: q; cētrū ei⁹ est in loco. ¶ Ex ijs oīb⁹ z alijs perspicuuz est de intentione Auer. esse cęlū vltimū esse in loco p accīs: accipiēdo p accīs p̄prie: vt distinguitur ℈ p se: ita vt cęlū illud esse in loco dicatur p̄pter cētrū qđ continetur ab eo: qđ est in loco p se. Et hęc est plana Auer. itētio p totū. ¶ Ego vero in puericia pōnē Auerrois defendere non desinebam: asserens illā esse indubie mētē Aristo. Nūc vero cū greca verba Aristo. legerim: z diligenter examinuerim: potius asseró pōnem huius esse deliramentū: z nullatenus ad ppositū. ¶ Primo. q; aut Auer. vult cęlū octauū siue vltimū esse in loco p accīs accipiendo p accīs vt distinguitur p̄tra per se: aut per accidēs p infamoso. si sumit p accidēs vt distinguit p̄tra per se: sequunt absurda: q̄ inniores nō pñt euitare: vt q; motus cęli sit p accidens in loco: z ita nō esset primus motus. Et q; quiesceret per accidēs: si geti datur locus magis

B

C

D

E

F

G

H

℈ Auer. Q

Dō Auic.

Sylls apō Auer.

Quo cęlus non p se est in loco.

Digressio Auer.

Lā errozis Auicen.

Auicēna.

Quid ō supremo cęlo Auer.

Pan

Lōfutatio p Auer.

Lōfutatio.

Lōfutatio positionis Auer.

p̄ rō.

I- q̄ motū: vt credit aufugere Auer. z q̄ cētrū indiuisibile ēsset in loco per se: q̄ nō est auditū a tecul: z q̄ q̄q̄ non erit in loco. si quidē per accidēs pōt nō esse: z alia innumera: quę iumozes non potentes euitare fugiunt ad illum modū p accīs inauditū. Si vero per accidēs accipiē p̄o inconsueto atq̄ infamolo: ita vt cęlū vltimū sit in loco impropzie dicto: ꝯ necessario z p se: vt iumores intelligunt: cū cētrum nō tm̄ sit locus vltimi cęli: sed omnium sphęrarū: q̄ sm̄ ipsum sphęrico accidit eē in loco cōtinenti: de quo laudat Auempacē. Auerroes nō locū peculiarē: z imediatū ppriū: z pmū atq̄ citimū dedisset cęlo vltimo: sed locuz cōem sibi z oibus sphęris: z cū nihil sit in loco cōi: nisi ppter ppriū z primū: vt dixit Aristo. restat Auer. q̄ō de loco ppzio z p̄ vltimi. ¶ Amplius nō est auditū a seculo q̄ si petamus vbi nā est cęlum stellatū: rndere debeam̄ in cētro. Sic enim q̄ō de loco sphęraꝝ oīs iam esset soluta: z ita cessaret illa quę stio scōi cęli. cō. 58. de loco solis an sit imediatē locatus supza lunā: an supza venerē: q̄m rndere possimus omnes sphęras esse in centro: z nullum aliū. pzeter hoc habere locū: nisi igitur detur vniciuq̄ ppzius locus: q̄ō talis eēt nulla. ¶ Adhuc cessaret q̄ō de nobilitatę cęlozū nā vt ipse ait. 12. metaphs. cō. 44. ordinatio mouentiuz a primo motore: opz vt sit sm̄ ordinē stellaꝝ ozbium in loco. Pzioritas enim in loco eoꝝ facit eos pozes in nobilitate. Et ait. hanc esse intentionē Arist. in litera. si igitur octaui cęli siue vltimi nullus esset locus pzeter centrū: tūc fortasse aut esset cęteris ignobilibus: aut alios nō excederet eminentia loci. ¶ Insuper oēs cōcedunt vltimū cęlū illud esse q̄ a nobis oium aliozum maxime distat: aut igitur hęc distantia est loci: aut situs: non est dicendū esse distantiā situs: q̄ vt sumit cōtra Auicennā situs p̄supponit locū. igitur est loci: vel igitur loci cōtinentis: vel loci contenti: nō loci continentis: q̄ extra ipsum nullū est corpus cōtinens: igitur loci cōtēti: z cuz non possit esse in illo p ptes externas cōuenit: erit in illo p ptes internas. caui. Et hęc est pō Themisty. ¶ Propter hęc z alia teneo Themistiū: qui sine dubio cū Ari. sentit: Eudemo atq̄ Theophrasto. Vbi p̄o de vniuerso dicamus: q̄ Eudemus in tertio rerū naturaliū volumine vult vniuersum esse in loco duplr. Uno mō: quia vnius illius pars est in alia: quo gdē mō diceremus amphoza vini esse in seipsa vt in loco: q̄ vna pars eius est in altera. Scō dici pōt esse in loco: vt ai: nam vt anima est in corpore: q̄ō est in loco per se: ita vniuersuz est in partibus: quę sunt in loco per se. esse enī in loco multiplices hz significatus vt dictum est. Hęc de vniuerso. ¶ De cęlo vltimo ait Themistius ipsuz simplr in loco nō esse. sed penes interna quę ambit. tangit enim ozbez saturni: z quo dā mō continet. penes externa oino loci er ps est: z ita locabitur cęlū vltimū p partes. Sed dices nūquid illę partes interne: quibus circūls vltim⁹ est in loco: sunt actu aut po⁹: aut p se in loco: cui rndet q̄ illę non sunt actu in loco: q̄ non actu sibi iecto. seperatę sunt. ne q̄ potētia: q̄ nō dissēparabiles: ne q̄ per se: q̄ nō sunt in continente: ß in cōtēto corpore. Dicendū igit q̄ corpus esse in loco bifariā est. Uno mō p. partes externas sui cōuenit: z sic est in loco totū z rōne totius: z p se: z actu: q̄m continet a loco sm̄ partes maiozes z minozes z sm̄ se z q̄libet sui. z hoc modo corpora q̄ mouentur motu recto dr̄ esse in loco per se. Alio modo per partes internas cōcauū: z tunc dicetur esse non in loco per se: actu vel ptāte. sed rōne ptium internaz: p q̄s contangit corpus cōtentū. z tūc ideo nō dicet esse in loco totū: q̄ nō sm̄ partes maiozes z minozes est in loco. nec dicetur esse in loco actu: q̄ partes p quas est in loco nō sunt actu nec potentia dissēparare: nec in loco p se continente: sed per se contento. ¶ Ex ys sequit⁹ p̄mo q̄ locus vltimi circuli est externa pars siue superficies saturni. id vero ppter q̄ō est in loco: sunt partes eius interne: quę citimę tangūt superficiez saturni. Scō sequitur q̄ quilibz circulus est in loco p internas partes sui. hz p accīs possit esse in loco p externas. z in h̄ Auempace nō differt a Themistio. ¶ Sed vnū dubiū restat q̄ō mouet expositoz. nā si vltimus circulus est in loco p partes internas. igitur illę erunt in loco aut actu: aut p se: aut saltem ptāte: oē enī q̄ō est tale p aliud. opz vt illud sit tale aliquo mō p se. ¶ Respondet expositoz q̄ illę partes sunt p se in loco in potētia. z ita sufficit ad hoc vt per illas ipsum totū sit in loco. z ita cōcedit: totū nō esse in loco pure p accīs. sed per ptes: quę sunt p. se in loco in potētia: q̄tenus illę sunt diuisibiles a toto. ¶ Sz hęc rnsio vż Themistiū quē sectat. ingt enī: sed z ptes quoq̄ extremi globi eūdē sequunt modum: q̄ vniuersō debet. neq̄ enim illę in loco sunt actu: neq̄ potētia: cū subiecto auelli nō possint: sed neq̄ p se in loco sunt: solum ergo si qua pūt: p accīdēs pūt z reliqua. ecce quo modo expresse vult ptes illas internas esse p accīs in loco. z totum per illas. z nō per se aliquo mō: aut actu: aut po⁹. ¶ Scō oē in actu est prius eo q̄ō est in potentia. si igitur ptes illę sunt in loco potētia. opz vt totū sit actu in loco. vt dicebat Aristo. supza. q̄ totū cōtinuū est actu in loco: ptes vo po⁹. hęc sunt potissima argumenta cōtra Thomā. ¶ Ex alio est alia rō cōtra verba Themistij: q̄ oē p accidēs debet reduci ad per se. si igit circulus vltimus totus est p accidēs in loco. z ptes quoq̄ per accīs: quid esset illud q̄ō per se esset in loco meri to cuius circulus ipse eēt in loco. Propter hęc mihi vż esse dōm p̄o vtroq̄ saluando: q̄ ipsum cęlū pōt cōsideri sub rōne gñis: vt potest prinui corpozis z moti. z sub rōne spēi. vz. cęli. Si consideretur sub rōne corpozis cō tinui moti: tūc eius ptes sunt potentia per se diuisibiles. z hoc modo expositoz intelligit: nā cū illę sint potentię per se diuisibiles: erunt per se potētia in loco. z hoc sufficit ad rationez circulationis illius simplicis. Si vero sub rōne cęlispecifica. tūc illę non sunt potentia diuisibiles: nec actu: z sic intelligit Themistius: z ita si cōsideretur cęlū in eo q̄ corpus. motum simplicissimo motu erit. i loco per partes: q̄ sunt in loco per se in potentia. quatenus vt sunt ptes prinui mobilis diuisibiles sunt. Si vt cęluz: vt sic nō est motū: neq̄ in loco: sed mere p accīs: p̄o quāto accidit sibi motus: merito cuius accidit sibi locus partiuz mobilis. z sic intelligit Themistⁱ⁹. ¶ Ad scōm pz solo: oē enim in actu est prius eo quod est per se in potentia. si illud in potētia debeat reduci ad actū per illud existens in actu. mō q̄ partes illę sint in potētia in loco vt sunt partes corpozis mobilis non debent reduci actum: cum non conueniat simplicitati illius quod mouet: neq̄ motus eius quo mouet. ¶ Et hęc est intentio Aristo. plane. asserit enim plane id q̄ō sursum est vt circulus vltimus nequaq̄ vniuersum esse in loco. sm̄ oēs partes: huic autē nō sm̄ totum. non respondet nisi esse sm̄ partes. q̄re si negat ipsum vniuersum sm̄ oēs partes non eē in loco. vż affirmare hz ptes eē in loco. hęc é intentio Auempaces hispani: Alexandri: z oium peripateticoꝝ. nec vult aliud Alexan. nisi q̄ supremus circulus non est in loco aliquo modo sumēdo loco p̄o cōtinente: ß apte voluit ipz eē in loco p ptes. ¶ Rones Auer. otra hęc frinole sunt ad pmā pz solo. Iz enim totum non sit aliud q̄ sue partes oēs. pt aliqd toti

A toti competere rōne totius: q̄ō non competit ratione partium. z aliquid sibi ratione ptium: q̄ō non rōne sui: q̄ saltem totū z ptes rōne dr̄nt: z ordine. Ad illud quod dicit q̄ male facit Themistius. cōfundendo ipsum per accīdēs cū ipso p ptes: q̄ bene facit. q̄ illud est de vniuerso mundo. z nō de circulo vltimo intelligendo. Ad rōnes q̄s addit Joā. ⁊ The^m. in qōne rndeo q̄ Ari. vult q̄ cęlū sm̄ ptes mutet locū z sm̄ formā z sm̄ mām: sm̄ totū nō. Ex hoc non sequitur ipsum sm̄ ptes non esse in loco: sed q̄ sicut sm̄ se nō mutat locū. ita sm̄ totum non est in loco. z vt per partes est mutans locū sm̄ formaz z materiā: ita rōne ptiū p accīs dici pōt mutare locuz mō quo partes mutant. ¶ Ad scōam dico. q̄ cęlū vltimū nō est in loco per partes: q̄ actu sint in loco per se: sed potentia. Et cū dō. igitur nō actu moueret negat cō sequētia. illud enim esset verum in motu recto: qui est delatiuus. nā ille est vt acquirat locū: iste nō est vt acquirat locum. sed circa locum. z ita stat aliquod actu mouerī: nō tamē eē actu in loco: vel actu moueri ad locū: sumendo actum p esse separationis. nisi sumaꝫ actu. 3° essendi. ¶ Ad tertiā dico. q̄ illę ptes de potētiali pūt esse in loco per se: nō quidē de potētiali in spē: sed in genere. tale aūt nō opz vt reducatur ad actūs speciei: sed gñis. z ita sufficit vt aliquid sui gñis sit tale vt el'ntū vel id genus. ¶ Ad rationes ⁊ Auempacē ad primaz dico. q̄ Arist. vult q̄ oē corpus extra quod nullū aliud é: nō est per se in loco: capiēdo locū p continente: cū quo tū stat ipsum esse in loco: q̄ circa locū contentū. ¶ Ad secūdū dico. q̄ Arist. vult aliquid esse in loco: per accidens z partes. vt dicit Themistius. fusius capiēdo per accidēs p eo q̄ō est tale p aliud. z ita sunt idem. ¶ Ad tertium dico. q̄ rōne loci est cōtinere: esse equale: z id C in quo est locatū vt in vase: capiendo locū p̄o cōtinente respectu corpoꝝ rectozū. nā Plus in solutione q̄nis de vltimo arculo innuit aliū modū essendi in loco. z ita p̄z q̄ hęc expō q̄enit verbis Aristo. nā lz definierit locuz: alium modū accipiendi locū innuit. ¶ Sed petunt scholares vlteriozē hozū declarationē. p̄ma q̄re si corpus sm̄ ptes externas contineret eēt in loco per se z actu. ß internas vero per partes siue p accīs. ¶ Secundo quo mō cęlū pōt esse in loco p ptes: quę sunt potētia diuisibiles. ¶ Ettertio quo nā mō ptes illę cęli interiz sunt separabiles a toto. ¶ Quarto. cū oē potentiale reducatur ad actū: z illę ptes sunt diuisibiles in potentia: cur nō q̄nq̄ erunt diuisę. ¶ Quinto quo mō pōt esse motus in actu cęli z per se: si cęlū est in loco p ptes: q̄ sunt potētia in loco. ¶ Sexto cur magis cęli locātur per internas: q̄ p externas: cū moueat sm̄ oēs. ¶ Septimo cū oē per accīs reducatur ad per se: z totū sit in loco p accīs ß ē p ptes: q̄ ß z The^m. sūt in loco p accīs: ad q̄ō per se illę reducentur. ¶ Octauo cū oē in potētia supponat aliquid in actu: z ptes illę sint potentia in loco: quid est illud q̄ō actu est in loco: z illud in actu q̄ō p̄supponūt. Dę sunt dubōnes: quoꝝ solones scholares vellent vlterius expositas. ¶ Ad p̄mā dico. q̄ vbi corpus esset in loco p ptes externas: tūc esset cōtētū a loco z ita eēt in loco actu separato: z per se: q̄ō ppzie est locus: z per naturam ptinens. z ita esset actu seperatiōis in loco q̄ sm̄ se z q̄libet sui cōtineretur: z per se q̄ in loco: qui per se z sm̄ naturam contineret ipsum. ¶ Ad scōaz debes scire q̄ locus nō cōpetit corpozi: nisi quo corpus ipsum est corpus mobile: z ita cęlo: aut hoi: aut alicui id genus nō cōpeteret: nisi ea parte qua corpus mobile. igitur ptes cęli ea pte q̄ sunt ipsius cęli: Them^a esse in loco nō diceret: sed ea pte qua sunt cęli corpozis mobilis: ex ea vero pte qua sunt cęli corpozis mobilis sunt diuisibiles. z potētia separabiles: z hoc est q̄ō pulchre Themistius ait: q̄ cęlum illud est in loco per partes: quę sunt in loco per accīdēs: q̄ nō inquātū partes cęli: ß q̄tenus sunt partes eius: cui accidit rō corpozis moti. ¶ Et per hoc ad tertiaz. illę partes vt cęli sunt: nō possunt a toto cęlo separari: vt corpozis mobilis pūt esse separabiles: z ita vt sic sint in loco per se in potentia. ¶ Ad quartā dici pōt q̄ poꝫ. eo mō é ad actū reducibile q̄nq̄: quo est poꝫ: modo illę partes pūt separari a toto vt illud est corpus mobile. z sic in gñe corporis mobilis aliquę ptes reducentur ad actū separationis: z hoc satis est. ¶ Ad quintā dici pt q̄ cęlū actu mouet: z tm̄ est solū in loco per partes quę sunt potētia separationis: nā esse actu tale pōt sumi. vno modo p eo q̄ō distinguit cōtra id q̄ nō est: z pōt eē: vt rosa in hyeme. alio mō p eo q̄ō é distinctū cōtra actū separatiōis. F Primo mō ptes p̄inuisunt actu in loco: q̄ pūtiaꝫ sunt z in loco. Scō mō sunt in potentia: q̄ nō actu sepationis. z ita p̄z cęlū actu moueri posse actuq̄ in loco eē: nō p hoc q̄ ptes sint actu in loco sm̄ separationez: sed sm̄ actualitatem p̄zsentię. ¶ Ad sexta dici pōt. q̄ vt dixit Themistius. cęli motus magis est circūferri: q̄ deferri: hoc est magis est circa locū: q̄ de loco ad locū. qua rōne sit vt ipsuz z oēs partes sint in loco: sed q̄ accīs pp partes internas per quas tāgit: id circa q̄ō fertur. z nō per externas. ¶ Ad septimū dici pt. q̄ oē per accīs est reducibile ad per se: mō cęlū est in loco pp partes: quę sunt in loco per se. Tu dices. hoc est ⁊ Themistiū. q̄ ait illas neq̄ actu: neq̄ per se esse in loco: sed p accīs. Jā solutū est: q̄ illę sunt per se in loco: lz nō actu: nō quatenus ptes cęli: sed quatenus partes corpozis moti illo mō: z ita totū esse tale per accīs: reducit ad partes: q̄ G sunt per se tales illo modū: q̄ sufficit in ppōne. ¶ Ad vltimū dici pōt. q̄ illę partes sunt per se in loco in potentia: z illa potētia p̄supponit aliq̄ totuz esse actu in loco: nō quidez in spē. ß in gñe: z hoc est verū: quia aliquod corpus mobile est in loco actu. z ita q̄tenus cęlū per accīs est in loco reducit ad partes quę per se sunt in loco in potētia: per q̄s tāgat id circa q̄ ferī. Quatenus vero partes illę sunt potētia in loco per se: hęc potentia reducitur ad aliquod sub genere ptētū: q̄ō actu est tale. Ad quę oia scholares acgelcere possunt. Et hic nunc de quęstione dicta satis: fortasse enim si alias occurret: z dabitur ocium melius dicemus.

¶ Quocirca ⁊ in cęlo cuncta sunt: cęlum enim vniuersum fozsitan est. Est autem locus non ipsum cęlum: sed cęli aliquid: vltimus videlicet finis quiescens: z quo mortale corpus tangit: quapzopter z terra in aqua: hęc in aere: aer in ęthere: ęther in cęlo: cęlum autez nō in alio est collocatum vlterius. Tex. 46. H

¶ Concluſit cęlū vltimū z vniuersuz nō esse omne in loco per hoc q̄ extra ipsum sit corpus vlterius. nūc vero p̄zsuppositio q̄ nihil est extra cęlū: z hoc quod mō dixerat: infert scōo q̄ oīa in cęlo sunt. cuius causaz repetit: quā dixerat. z inquit. cęlū enim vniuersum fozsitan est: ß est vltra q̄ō nihil est. z ita quasi arguit: cęlū est q̄dā totum: vltra q̄ō nihil est: vt fuit acceptum: z suppositum vt posterius declarandum z in libzo cęli. igitur omnia cōtinet. hęc oīa p̄o tanto valet. q̄ oē corpus in rerū natura cōstitutum aut continet: aut cōtinet. cū igit cęlum non cōtineatur: quia est totum quoddā: vltra q̄ō nihil

De cęlo vltimo. Pō The.

De vniuerso q̄ō ē in loco.

Scōa.

K

Tertia.

Quarta.

L

M

N

Dubia.

Rñ. Tho.

Replica. O

Scōa rō.

Tertia.

P

Q

Cōfirmatio per Aristo.

Rñ ad rōnes Auer.

I sit.igitur continebit oia.adiecit fortasse: q hęc ree non demõstratiue est hic dicta: cũ nõ sit demonstratiũ extra eęlũ nihil esse:sed obiter occurrebat: z tiã ex dictis est deducta.Dixit eęlũ cõtinere oia: z ita duo ipsum esse locuz, z locuz oiuz.ideo p̃mo declarat qũo locus. z inquit. est aũt locus nõ ipsiuz eęlũ:sed eęli aliquid: vltimus. v3. finis quiescens. z quo mortale corpus tangit. z verbuz illud.mortale cinetõ:latine est mobile.sed hic pro mortali sumpsit.quiescit ante ille finis non simplr.sed a motu quo mortale corpus mouef. z quia dixit eęluz esse locuz oium:declarat quoduz oium sit locus: z inquit.quappter z terra in qã:hęc in aere:aer in ęthere siue igne: ęther in eęlo.eęlũ ãt non est in alio collocatũ ulterius: qua ratiõne p3 queſint illa oia:quoz eęlũ locus est: qñ sunt mortalia.sed̃o p3.(vt recte Auempace dixit)nullũ eęlum esse in alio: nisi p accñs:sed potius circa aliõ: vt
K fuit disputatum. ¶Auer.vo syllogizat ex dictis sic.totũ est eęlum.oia sunt in toto.igitur oia sunt in eęlo. de ratione vult vt det cõclusionẽ quę est q oia sint in eęlo. z maiozis cõuersionẽ. v3. eęlũ est totũ:hęc est maiozis cõuersio:nam maioz erat.totũ est eęluz.totũ enim esse eęlum patebit in libzo eęli. vbi declarabitur extra eęlum nihil esse: z ita habebitur q totum sit eęlum.

Tex.47. ¶Perspicuum aũté ex ijs dubitationes oẽs diluí:si hoc modo locus dicaf. Naz neqz vna cũ corpore augeri locũ ipm necesse erit:neqz puncti locum esse.neqz duo corpora in eodẽ loco:neqz inter uallũ corporeũ. corpus enim quodlibet intra locũ est:nõ ãt corporis spatiũ, est etiam locus alicubi:nõ vt in loco:sed vt fi
L nis in eo qõ est finitũ.nõ enim est in loco omne quod est:sed mobile corpus.

¶Dromiserat dare loci definitionẽ talez: vt oẽs qõnes diluerent:qbus merito addubitatuz veteribus est.nũc promissum prestat. z hoc pponit z inquit. perspicuum aũt ex ijs dubitationes oẽs diluí:si modo hoc qõ dixit locus dicatur. erat aũté vna dubõ:q cũ locus nõ deesset corporiinęqz corpus loco: videbatur sequi q locus aucto corporẽ augeretur. Cui rñdet. nãneqz vna cum corpore augeri locũ ipsum necesse est.nisi per accñs.qz nõ est corpus:sed accñs corporis ptinétis vt dicebaf. Scõa dubõ erat:si locus corporis sit alius a corpore:locus puncti esset alius a puncto: z ita puncti esset locus punctualis. Rñdet neqz est necesse puncti esse locum: hoc enim esset:qñ locus esset corpus z spatiuz: qz tunc cuilibet signo locati suus corresponderet locꝰ: z ita pũcto locus etiã. mõ apud Aristo. non corpus locus est: ꝫ
M vltima corpis superficies. Tertia dubõ erat:q si locus esset:tũc duo corpora in eodẽ.qz nõ põt esse nisi interuallũ. Rñdet. q neqz necesse est duo corpora esse in eodẽ loco:qz nõ est necesse ipsiuz esse corporis interualluz. nã corpꝰ qõuis locati siue ignis siue aer:siue qõuis intra locũ est:nõ ãt tale locatũ corpꝰ est itra corporis spatiũ p penetrationẽ. aut ipz corpis spatiũ. Quarta erat. si locꝰ est:erit alicubi. z si alicubi.igif locꝰ in loco. Rñdet. est ẽt locus alicubi.nõ vt in loco:ꝫ vt finis in eo qõ est finitũ. z vt accñs in subiecto.nõ enĩ est in loco omne qõ est:ꝫ mobile corpꝰ solũ. Pretermisit aũt duas alias dubões an esset locus elntũ. z ad qõ genus causę reduceref:qz satis in processu persoluit.

Tex.48. ¶Et fertur igitur in suiipsius locũ vnũquodqz non sine ratione.quod enĩz post aliquod deinceps est: ac illud non violentia tangit:id cõ/ N generum est illi. z si cognata sunt: passione carent. Si vero se tangant: vicissim passiua sunt: atqz activa.

¶Ex ijs soluit pblemata. p̃mũ. propter quid corpꝰ vnũqõqz mouef suũ in locũ.cũ locus nihil sit aliud:qz citima superficies corporis locãtis:in qua nulla virtus attractiua vel affectiua est corporis moti. Rñdet hoc eẽ pp corpꝰ cõtinens in quo ipsa superficies est:cui corpꝰ motuz hz aliqõ cõe atqz affine. z hoc inquit. z fertur igitur in suũipsius locũ vnũqõqz optima rõne.quã explicat dicens.qõ enĩz post aliqõ deinceps est:vt aer post ignez: ac illud nõ violentia z actione z reactione tãgit:id con generiũ est illi: vt aer post ignẽ cõgenerus est illi in calore. Explicat tamẽ qñ agunt z patiũtur: z qñ nõ: z inquit. z si cognata sunt vt aer z ignis: passione carent pp simi/
O litudinẽ. Si vo nõ cognata sint:sed dissilia exitia se tãgant velut terra z aer.aut aqua z ignis: vicissiz passiua sunt atqz activa. Est igitur solo pblematis q corpꝰ naturale mouef in locuz:ratione subti in quo est locꝰ:hoc est ratione corporis cõtinentis:ppter similitudinẽ z cognationem naturalẽ:quaz cũ illo habet.

¶Manet iisuper suapte natura totũ ppzio in loco vnũquodqz nõ sine rõne.eteni hoc pars in toto loco est:vt diuisibilis pars ad totum: velut cum aqua:aut aeris partẽ mouerit ali/ quis. Pretera etiã aer:z aqua inter se ita se habent:vt alterum quidem materia sit. Alte/ rum vero forma.aqua quidem materia aeris est.aer vero vt actus quidẽ illius.aqua nãqz potestate aer est.At aer alio mõ potẽtia aqua. Sed de his posterius.verũ opoztunitate tẽ/ poris.necesse est dicere:obscure tñ nunc dcñ est.tunc disquisitius enarrabitur.Si igiſ idez materia est z actus.ambo nãqz est aqua: sed alterum potestate.alterum actu. ipsa sane ad aerem velut pars quodam modo ad totuz se habet.quocirca hozum etiam tactio erit. co/ pulatio vero cũ ambo vnuz fient. Et de loco quidẽ z q sit:z qdnam sit:dictum est.

¶Scõm problema ppter qd corpus naturaliter in eiꝰ ppzio mozaf loco:cũ locus sit vltima cõtinẽtis superficies:cui superficiei nulla annexa sit virtus detentiua. Rñdet locatum suapte natura propzio mozari in loco: qz est velut pars illius.modo pars suapte nã manet in toto.est tñ pars:nõ quidẽ cõtinua:sed diuisibilis.inquit. manet insuper suapte natura totũ propzio in loco vnũquodqz nõ sine rõne.eteniz hoc in toto loco pars est vt diuisibilis pars ad totũ:dico diuisibilis pars velut cuz aqueę:aut aeris partẽ a toto suo quis mouerit siue diui serit: z ipsa remaneat in xta totũ. Qz vero locatũ se hẽat ad locũ siue ad corpus continens vt pars:ex dictis pz: qz est illo minus: z congenerũ siue similare quodã mõ. Rursus qui locatũ ad continens vt pars se hz bona ratione persuadet:qz locatũ est vti mã:corpus continẽs vti forma:mõ mã ps est formę: atqz illi cognata. z hoc inquit. Pretera ẽt aer z aqua inter se:ita se habent vt alterum quidẽ mã sit.Alterum vero forma.aqua quidẽ materia aeris est. Aer vero actus gdẽ illius:cuiꝰ rei cau sam affert: z inquit.aqua nãqz ptãte aer est. at aer si sit potestate

A potestate aqua:erit alio mõ:quę res cũ sit obiter hic dicta: z sit qõe digna. z nõ sine dubitatione: se excusans inquit.sed de his posterius. vt in libzo de ggiatione:sed pro opportunitate tpis necessi fuit dicere.obscure tamen nunc dictũ est.tunc disquisitiꝰ enarrabitur.hęc dixit:qtiã in 2o lib. de generatioe. vt scripsimus ibi nõ qua est qõ vtrũ vnũ elntum sit alterius formia:alterũ vero eiusdẽ mã. Et qz res hęc est dubia:sumit rõnez quocũqz mõ dicatur: z inquit. si igitur idẽ mã est z actus (ambo nãqz est aqua:sed alterum potestate.alterus actu)ipsa sane ad aerem velut pars ad totũ sane quodam mõ se habet.quocirca hozũ tactio erit: z actio z passio:cũ sit dissimilia z quasi cõtraria: copulatio vero cum ambo vnum fient. z ita siue aqua sit aeris mã:siue sit z mã vno mõ z forma alio mõ:omnino erit illius pars:nõ quidez tunc cũ ad aerem fertur:qz adhuc detinet ꝺietatem:ꝫ
B postquã consimile factũ erit. z cũ sit illius quasi ps:erit etiam suapte natura in eo manens: z ita de scõo proble
Quę Auer. cõm. 48. mate. z de loco satis. ¶Auer. cõmẽ. 48. reddit causam primi pblematis. v3. ppter quid corpora nãlia mouentur ad loca propria: z ait illud esse:qz vltimuz corporis continentis cõuenit cũ vltimo rei moti:quod intelligo saltem in altera qualitate:quę res tollitur a vacuo: cuz in illo nulla proprius nã sit:neqz. v3. similis.neqz diuersa.
Dubõ Ari. Soto. ¶Et si dicas.igitur aqua mouebitur sursuz dato q aer sit in loco ignis. ¶Rñdetur q aqua mouetur ad aerez tandiu:qdiu est ille in propzio loco nãli:vbi vero aer ponatur nõ in loco nãli:sed in loco.vbi cã.ignis: tũc aq non nãliter amplius:sed violenter mouerek ad illũ. nã nõ tñ ad illum fertur ppter similitudinẽ elemẽtarias: sed cęlestem cõstitutionem. ¶Addit aũt Auerro. q res quampzimuz sunt continuę: tam primum cessant agere
C z pati. at cuz sunt tãgẽtes z discontinuę agere possiunt z pati: quod iuniores intelligunt de cõtinuitate naturę: z nõ ẽt itatina: vt de aqua calida exẽplificat: quę vna z cõtinua agere põt in seipsa: siue vna pars in alia. Sed hęc res eget speculatione nõ parua: de qua in libzo de generatione dixi. z in scõo huius. ¶Ulterius Auer. cõ-
Quę Aoer. cõm. 49. 49. explanat quo aqua ipsa z vniuersaliter elemẽtum contentum sit vt mã: z cõtinẽs vt forma. p̃mo: qz aqua est creata primaria intentione: vt ex ea fiat aer. Aer vo nõ p̃ma intentione: vt ex illo fiat aqua: sed solum est in potẽtia ad illã. huius rei cam affert:qz iperfectũ: p̃ma intẽtione est ppter perfectius: at ipsum perfectius eẽ nõ põt pp imperfectum. iuniozes z nõ male intelligunt q aqua est facta vt mã alterationis aeris:nõ mã subiectionis. z hoc qz iperfectioz illo est velut nã embrionẽ imperfectum egit pp aial perfectius vt sit illius materia alteratiõis. Scõo alterũ est quasi priuatio vt aqua.
D Alterũ vt ipse habitus.mõ priuatio ad mãę spẽm reducitur. est aũt imperfectius in ꝑuatione respectu pfecti. Tertio alterum est quasi ggiatio vt aer:nã ire ad aerẽ est ggiare: alterꝫ corruptio. nam ire ad aquã est corrum pi. mõ ggiatio ad formã:corruptio ad mãm reducunt.
Dubitatio ¶Sed est vna dubõ. qz Arist. dixit aquã eẽ mãm. aerẽ formã:modo ex hoc non vi sequi q aqua sit pars aeris:cum mã nõ sit formę pars. huic Auer. solutionez innuit:qz cũ aqua sit composita ex mã z forma: vtrũqz dz aqua. mã quidẽ aqua dz potestate: ẽtenus ex ea. z in ea aq fit. forma vo actu aqua. quę rõ docet mãm esse ptez in potẽtia ipsius aquę. formaz aũt totũ in actu. sed cum pars potẽtia sit vti pars totius: videf illiꝰ totius pars esse etiã mã ipsa. Tũc ad ppositum cũ continens sit vt forma: z cõtentũ vt mã. z mã sit pars potẽtia: forma totũ; iure ipsum cõtẽtũ ex ea parte qua est in potẽtia est vti pars continẽtis. z hic aperte ait Auerro. formam ptis z formã totiꝰ esse idẽ omnino: vt humanitas z forma hois sunt. sed de hoc in libzo de structio destructionũ sit dictum satis. ¶Sed circa finem capituli de loco quęrunt de locatione elemẽtorum: vbi non parua est ambiguitas. Auerro. eniz in hoc 4o. cõmẽ. 48. vi velle absolute q cõcauũ ptinẽtis elnti sit locus conteti. ingt enim: z sic in quolibet vltimo cõcauo elntoꝝ. s. q aqua mouef etiã ad vltimũ aeris: qñ aqua fuerit in suo loco propzio mũdi:tunc in aliquo loco violẽter.in qbus vbis pz locũ aquę esse cõcauum aeris: qz ad illud mouef aq si diſtet: siue ipa sit in loco nãli: siue sit in loco violẽto: qõ esse nõ põt: nisi illud cõcauũ sit locus aquę. Pretera p
E cęli soluens qõnem Joã. grãmatici. cõmẽ. 8. in fine. ait. corporuz differentiũ spẽ z natura esse loca spẽ diuersa. ppterea concludit q locus ignis est cõcauum lunę. locus aeris est cõcauũ ignis: z dat signũ. qz aer positus in
F concauo lunę descenderet ad ignẽ. z positus in centro similiter. idem dicit de aqua: z alys elntis. ¶Amplius eodẽ primo. de cęlo. cõmẽ. 17. idẽ sentire vz dicens. hęc descriptio vlis vi graui z leui simpliciter. Signi z terrę. z graui z leui in respectu. ¶ aeri z aquę. aq enĩz grauis ẽ in respectu aeris: z leuis in respectu terrę. z iõ si esset in centro mundi. i. in loco terrę. nãli: moueretur ad concauitatẽ aeris. Sikr aer est grauis in respectu ignis: z leuis in respectu aquę: z ita apud ipsuz absolute videtur vnũ elntum esse locũ alterius. idẽ colligi põt 2o cęli cõ. 31. z. 79. Ex alia parte 3iũ vi sentire hic. cõ. 42. vbi inquit. z dixit mediũ: qñ graue nõ quęrit hũc finẽ: nisi fm quod est medium totius: nõ fm q est finis aquę. z si nõ: tunc terra mouerek ad aquã vbi eẽt finis eius. sicut fer
G rũ mouetur ad magnetẽ. vbicũqz fuerit: z hoc non sentitur de aqua. in quibus verbis apparet cõcauũ vnius elnti nõ eẽ absolute locũ alterius. Sunt pterea verba Arist. in libzis metheoroz vbi plane locat elnta vnũ p alterꝫ vt fecit in isto 4o. idẽ in libzo de ggiatione. idẽ in libzo de cęlo. vñ nõ parua fuit qõ posteriozib⁹. ¶Iuniores soluẽtes qõnẽ hãc. sic possunt hęc 3ia ꝓsulere: qui loquẽdo de loco quo elnta oia locank: est cẽtrũ vniuer
H si. declarant: qz tũc sunt perfecte ipse locata: cũ cẽtrum vniuersi est cẽtrũ cuiuslibz eoꝝ. loquẽdo de loco qui locat: sic vnũ elntũ est locus alterius: nõ absolute. sed vt in tali: aut tali vniuersi positura: aut situ cõstituitur. aeris eni vltimũ nõ est locus aquę: nisi vt in respectu mũdi talẽ in ipso posituraꝝ tenet. Addũt tñ q alr est in leuibus: alr in grauibus. in leuibus eni z grauibus locꝰ quo locank est cẽtrũ z cõcauũ cęli: sed hęc est dicta q pcauuz cęli est magis locus: quo leuiũ: leuia eni magis positura z situ habitis ad cęlũ collocanť: qz ad cẽtrũ. grauia ꝑtra magis ad centrũ. ¶Hęc põ 3z possit reſpõdi: z defendi. nũc trãseat. videf tñ mihi q nõ sit ponenda multitudo absqz necessitate. tot eniz loca multiplicare non est peripateticuz. nec in isto 4o vbi diligẽtissime Arist. loci definitionẽ amplexus est: aliũ locũ innit: qz cõtinẽtis vltimũ. ¶Auer. aũté auctoritate Auẽpaces hispani dixit differre recta corpora: z sphęrica. nã recta magis locant q extrinseca: sphęrica magis q intrinseca. ¶Dzopter 3 debes primo scire q locus nõ datur oi corpori. vt recte dixit Arist. sed omni corpori mobili. dicit eniz nõ enim est in loco oẽ qõ est: sed mobile corpus. Ex hoc sequiť q de ratione loci est continere z terminare. continere quidẽ: quia cõtentuz est corpus. terminare vero: qz in ipso mobile definit moueri. ¶Secũdo debes scire q elntũ põt dupliciter ꝓsiderari vt corpus mobile: z vt corpus mobile sua propzia spẽ motus: z quiescibile sua

Quõnes de loco. Prima.

Secũda quõ pars.

Quid de põne pmo.

ppa põ.

I Determinatio. p̄a pars.

propria quietis spē. Tūc dām de mēte Aristo. z Auer. atq; Themistij: q loquēdo de elemētis vt sint corpora mobilia atq; quiescibilia absolute: sic vnū elementū cōtinet aliud nulla alia rōne: nisi propter suā cōcauā atq; internā superficiē: quę est formaliter locus. vt eni albū albedine est formaliter albū: ita contin̄s loco formaliter locabit: z per cōsequēs non nisi sua ipsius interna superficie. z ita nec rōne centri: nec rōne cōcaui cęli: nec alia

Scōa pars. vlla rōne prorsus. ¶ Si vero loquamur de elementis vt sunt corpora mobilia z quiescibilia ꝓpio motu atq; quiete. verbi cā ignis vt mobile sursum simplr: z ibidē quiescibile. aer etiā vt mobile sursum in respectu: z ibidem quiescibile. aqua vt mobile deorsuz in respectu: z ibidē quiescibile. terra vt mobile deorsuz simplr: z ibidem quiescibile. sic vnū elemētū collocabit alterū non absolute: sed ea rōne qua illō mouet z quiescit inxta ꝓpriaz nām. verbi cā ignis locabit aerem: quo aer erit in

K igne sursum in respectu gescēs: aut motuz ad sursum in respectu. aer locabit aquā sibi. z aqua simili pacto terraz. Et q; ignis non est sursum simplr: aut quiescens: aut motus nisi quoties externa sui superficies tangit cęli: nō in cęlo simpliciter locat. q; vo aer nō est sursuz in respectu nisi tanta intercapedine distet a cęlo. ideo locat in igne tanta intercapedine cōstituto ad cęlū. Rursus. qa aqua nō est deorsuz in respectu: aut mota: aut gescēs nisi tanto interuallo sit cōstituta ad cētrū: ideo locatur in aere simili interuallo pōsituto. terra ꝑterea nō est deorsuz simplr nisi mediū grauitatis eius teneat mediū vniuersi simplr. igit aqua nō erit illius locus: nisi hac rōne qua terra in ea locata mediū mūdi teneat. ¶ Sz dices

Replica. L Sz: q; ablata terra vniuersa a cētro: aqua descenderet: igitur cētrū nō est ratio terrę: ß ēt aq̄. Sil̄r ablato igne a cōcauo aer sil̄r faceret. igit vnū elntū nō est locus alterius hac rōne. Innuit Auer. rūsionē 2ª cęli. com. 31. z primo cęli. cō. 17. illud nō esse per nām elinti: aqua eniz descēdit ablata terra ne def vacuū: z q; hęc est elntoz nā grauius semper subsit leuiori: mō minus ⅁ nām est: vt aqua descendat: q̄s aer: z ita tā̄q; cōuenięs nāę vl: z tā̄q; minus ⅁ nām ꝓpria aqua descēderet: z aer ascēderet. nō aūt vt simplr suę nāę cōueniēs. ¶ Ex his segt

Respō. ⅁ inniores. ⅁ inniores q; centrū nō est locus: quo grauiuz. nec concauū cęli locus quo leuiū. p3: q; nō elntoz vt corpora mobilia sint: nec elntoū vt corpora mobilia vel quiescibilia tali motus: aut quietis spē: quia illi⁹ ꝓstitutionis locus quo est respectus quo ꝓtinēs grauia hz ad centrū. z quo cōtinēs leuia hz ad ꝓcauū. nō igit est cētrū: aut cō cauū. z per hoc tolluntur oēs contradictiones in dictis Aristo. z Auer. z p3 rūsio ad rōnes factas in principio.

M ¶ Scō q̄rūt vtrū vltra corpa cōtinēs z respectū illuz: opz ponere virtutē aliquā qua locus conseruet locatū: z qd sit illa. vz eniz ex dictis Auer. hic. cō. 48. q; debeat poni: z illā vocat vnigeneitatē. grece vo dicit syggenō latine cognatio: sine affinitas. Amplius nisi esset hęc cognatio elnta in suis locis cent in cōtinua actione z passione. ¶ Ad hāc qōnem sunt tres modi dicēdi: vnus est

Scōa q. Prima pō. q; ista vnigeneitas: sive cognatio est forma substantialis corporis cōtinētis. verbi cā. forma ignis. hac eni forma ipse ignis cōseruat aerē: z pseruat. cōseruat quidez qn̄ similis illi. oē enim simile a simili cōseruatur: z a contrario corrūpitur. Pręseruat vero: q; regulat q̄litates ignis hac regula vt nō corrūpāt aerē. Hęc pō tollit argumētū factū. nō eni aer in suo loco eēt in actiōe z passione: niſi qn̄ q̄litates ignis nimis disproportionatę. Amplius regulam formę non subeunt: vt qn̄ a syderibus nimis superex creſceret. verificat etiā auctoritatē Auer.

N Scda pō.

vt p3: z inxta hāc pōnē nihil opz ponere ꝑter respectū: z corpus locans. ¶ Aly z fere oēs fingūt cęlū agere in hunc mūdū in feriorę lumine: motu z influxu: tūc volūt vnū elementuz nō locare aliud absolute: q; elemētum. sed q; tali influxu affectū: quem habet per hoc q; ad cęlū z ad centrum hac rōne cōstituitur. z tūc hi soluūt argumētū de actione z passione locati in loco. z verificāt verba Auer. nā ⅓ ignis sit in parte aeri ⅓ius: affectus tū cęlesti illa vt est persimilis. hi modi sunt disputati in libro de generatione per me anno pręterito. ideo nolo tanto rēpore imorari. ¶ Auer. autē in tertio cęli. cōmē. 23. nihil aliud ponere videt pręter elemētū sine elemēti q̄litates z respectū. Ignis enim est locus aeris nō ratione qualitatis contrarię. vz. siccitatis: sed ratione symbolę. vz. caliditatis. z ita ignis in tali positura cōstituit⁹ per qualitatem illā symbolam potest esse sufficiens locus aeris. Verum in scō de cęlo. cōmē. 94. videt addere. Quapropter debes scire q; cęlum apud ipsum z Arist. non agit in hūc mundum nisi motu z lumine vt in libris nostris astronomicis declarauimus. per motum eniz z lumen calorem efficiunt: qui est velut vita oibus quę p naturam sunt: tunc oportet dicere q; calor est duplex: cęlestis. vt ille qui vehit ad nos z lumine z motu. z elntarius vt ille qui consequitur speciem ꝓpriaz elementi. hinc duplex frigiditas erit: cęlestis vt illa: quę proficiscitur a priuatione causarū calefacientiū cęlestium. veluti quę est ꝓpter elongationem a cęli motu z lumine. Elementaria vero quę speciem elementi consequitur. Tūc dico de mente Auer. q; vltra qualitates elementi: z respectū: quē tenet elemētū ad vniuersū: opz ponere calorē cęlestē: z frigiditatem: qua rōne sit vt ignis cōuenientissime sit in concauo lunę: q; ille ꝓpinquitate motus z luminis feruet. aer in cōcauo ignis cōstituto in positura cōuenienti aeri cōstituitur. naz locus ille est calidus calore cōueniēti aerię nāę: aqua in cōcauo aeris: q; ille locus priuatione caloris iam frigescit: quę frigiditas conuenit positurę aquę. terra in cōcauo aquę: q; illud concauū est frigidū frigiditate cōuenienti naturę z constitutioni terrę. Quare corpus locās locat per symbolum: tū cęleste: tum elementarium: z per posituraz. p hęc tollit argumentum de actione z passione elementi in suo loco. nam non est actio z passio: nisi cuz regula q̄ est cęlestis calor: aut frigiditas disproportionat. Verificatur quoq; auctoritas Auer. vt patet. de his perquire in libro de generatione: quos anno pręterito exposuimus. Et de loco satis.

Terti⁹ motus Auer.

Quę Auer. com. 50.

Quid de Auer.

B

Expositio Auer.

Error Auer.

C

Ter. 51.

Wegi Xeivou De vacuo. Ter. 50. Q

¶ Eodem autem modo censenduz est vt etiā de vacuo agatur a physico: perinde atq; de loco: si sit nec ne: z quo nā sit mō: aut quid nā est. creditur nāq; atq; nō creditur sil̄r per ea quę de ipso putant. quippe cum ꝙ qui vacuuz esse dicunt: vt locum quēdam z vas ipsuz cō stitutū. locū quidem: cum corpus id videtur habere: cuius est capax. vacuū vero: quuz eo vacat: quasi idem sit subiecto: z vacuuz z plenum z locus. ratione autem nō idem.

¶ Pacten⁹ de loco: z de vacuo qō grece est cenon latine quoq; inane: ꝓponit dicere. Ubi te ignoraſ nolo me de pte hac breuib⁹ eē expeditum: potiꝰ trāslatiōib⁹ cōtētū: potissimū cū pars hęc ad physicas disciplinas nō multū fructū afferat: ea rōne q; tota ē rephēsoria. Quicquid sit Aristo. (vt solet) ꝓponit intētionē in genere z in specie: z cām intētionis. z ingt. eodē aūt mō cēsendū est vt

A est vt etiā de vacuo agatur a physico: hęc de intētione in genere: perinde atq; de loco si sit nec ne: z quo nam sit mō vtrū actu aut potestate: aut quid nam sit: hęc de intentione in specie. cām deinceps affert: z inquit. creditur nāq; atq; nō creditur esse: per similes rōnes: quę de ipso putantur pro z cōtra. Hęc de cā in genere: z de cā in specie inquit. quippe cū hi qui vacuuz esse dicūt: vt locū quēdā atq; vas ipsum constituunt. locū quidez sine magis ad verbū plenū quidē cū corpus id videtur habere cuius est capax. vacuū vero cuz eo corpore vacat: quasi idē sit subiecto z: vacuū z plenuz z locus. rōne aūt nō idē. Hęc de cā in specie. ¶ Auerroes autem cū plerisq; laborat frustra quo ad ea quę circa literam pōderat: est oino sinendus: cū trāslationes eius sint pessimę erroneę vt ipsemet in tertio de cęlo igt. ¶ Ego. n. non sum cum eis: qui cōtendunt Auerroē omne Aristo. verbum recte interpretasse. qui enim grecos Arist. codices legerit: diudicabit: quantum hi deliarant. z vt hęc nobis satisfaciaz z consulā vos nullā aut paucā fidē afferatis sibi circa verboū interpretationē. q; vero nōnulla grecoū fragmenta colligit: necnō animo atq; furore genitus est peripateticus: indigressionib⁹ vbi sua sponte loquitur: non est sinendus. excitat enim z cōplet multa pręclara in nālibus z aliis scientię. ¶ Dic igitur ob malas trāslationes cogit dicere qōnē quid eē pōsē qōne an res sit: z hoc loquēdo de qōne qd nois. nitit ad ß ꝓpterea: q; in trāslationibus: quas habebat quid sit vacuuz pręponebatur. ¶ Sed bonus vir errat. Arist. enim questiones sive quzita quę greece sunt Zetumena vult esse equalia numero scibilibus ita vt ois questio sit deinceps per demonstrationē: aut aliū quēuis syllz conclusio. at quid nominis nemo reponet inter scibilia: atq; conclusiones: cū institutione potius habeatur: magis aūt Arist. eaz vocat ꝓcognitionem. quā ob rē inuiores qui super his fibias dilatāt: laborāt frustra. Meliꝰ igit suo (vt solet) furore textū corrigit.

Ter. 51. ¶ Considerationez vero incipiamus opus est: z ab his quę sumunt ⅁ q vacuū esse asserunt: z ab his etiam quę dicunt ⅁ qui negant ipsuz esse: z tertio cōmunibus opinionibus de ipsis sumptis.

¶ Pactenus de intētione: deq; cā intentionis: nūc quo ordine ꝓficiscendum sit: subiecit: z inquit. cōsiderationē vo icipiamus op⁹ est: z ab his q̄ sumunt ⅁ q vacuū esse asserūt. z ab his ēt q̄ dicūt ⅁ q negāt ipsum eē. z⁹ cōib⁹ opionib⁹ hincinde de ipsis quę dixerūt antiq; sumptis: ꝓficiscemur circa q̄sita nostra. Hęc de ordine.

D ¶ Qui igitur non esse ostēdere tentant: non id refellunt: qō hoies vacuū nuncupare volūt: sed quod errātes asserūt. velut Anaxagoras: z qui hac refellūt via: nam aerez aliquid esse demonstrant vtres ipsos torquentes: aerem quoq; quasi validū ostendentes: ipsumq; in clepsydris includentes: at hoies vacuuz ipatiū esse volūt: in quo nullū sensile corpus est: qui q; dē oē eos corpus esse arbitrātes: id esse vacuū asserunt: in quo nullū prorsus est corpus: ita vt plenū aere etiā vacuū esse contendāt. nō igitur aerē eē q; cq̄ eos ostēdere opz: ⅁ spatiuz nihil eē ꝑter corpora: aut sepabile: aut actu exns: qō quidē oē corpus seiūgit: q̄ si nō sit cōtinuū. quēadmodū Democritus z Leucippus plures; alij naturalis sentiūt. Aut si quid extra corpus totius vniuersi ponitur. Mi igitur ad ꝓpositum nō refellunt ꝓblema.

E

An vacuū eē sit pole.

¶ Prosequitur: z incipit examinare ꝑmo pōnē eoruz: q refellūt vacuū. z simul eoz narrat positionē: z errorez eorum. igitur positio est q; vacuum nihil sit. error vero quia approbantes vacuum non esse: non reprobant directe vacui positionē. sed indirecte. illi enim qui asserebant vacuū esse: argumento ꝓbabāt: q; aer est: z aer vacuum quid est: cū non sit corpus sensile. at isti enitunt ostendere vacuū esse signis z experiētijs: z tūc credūt habere vacuū nō esse. cū ipse aer sit quid sensile vt per vtres z cętera instrumēta quibus aer ꝙcipitur arguebāt. Quare hi nō ad pōnē: sed ad argumētum pōnis arguūt. Quapropter cōcludit. Nō igit aerē eē qcquā ostendere opz: sed spatiū nihil esse ꝑter corpora sensilia: nihil dico. aut separabile: aut actu existens: qō quidē oē corpus penetrando seiungit z diuidit quasi nō sit cōtinuuz: vt Democritus z Leucippus z nāles sensere. Aut debebat confutare ipsum: vacuuz extra mūdū: quid extra corpus totius mundi ponitur. Isti igitur ad ꝓpositū nō soluunt ꝓblema. Dic est error: z hęc pō. ¶ Debes scire q; pō bozuz est vacuū nihil esse. error vero ꝓsistit in tribus. primo errāt: q; enitūtur ꝓbare aerē eē aliqd: quo quidē cōcesso adhuc quęstio restat an sit vacuū vel ne.

F

Quę Auer. com. 51. G

¶ Scō errāt: q; cōtradicunt nō pōni: sed argumento pōnis. modo ꝓfecta ⅁ dictio est ad pōnē: z ad argumentū pōnis. ¶ Tertio errant: quia speciatim nō refellunt vacuū imbibitū corporib⁹ p penetrationē: nec vacuū extrorsus a mundo. z sic hi oino errāt. ¶ Auer. vo probat ex lra duobus signis aerē esse. ꝑmo p vtres inflatos aere: qui resistunt cōpressi: modo nisi aer aliquid esset: vtres non resisterent. Secūdo p exēplū de eo instrumēto quod clepsydra greece est: qō Auer. cataplotā appellat: p3 enim p eiusmodi instrumētū aliqd esse aerē: nā nisi subintret in ipsum aer: aqua per fundum nunq̄ descendet. Ulterius dicit q; vacuum z corpus mathematicum non differunt: quia vtriq; est trina dimensio abstracta a materia. Hęc ex cōmēto.

Ter. 53. ¶ Qui vero ipsuz esse magis asserūt: ipsuz q; dem vnū esse dicunt: argumēto q; motus in loco nō erit. vz. latio z auctio. nō enī eiusmodi motus esse videtur nisi sit vacuū: plenū. n. suscipere nō potest. Qō si suscipiet: fuerintq; duo corpora in eodem: poterunt z quotquot volueris corpora simul eē. causa enim differentię cur nō erit vt dictū est: reddi non pōt. quod si hoc continget: poterit etiam minimā suscipere maximuz. multa enim modica sunt vnū satis quo fit vt si mlta equalia in eodē eē pōt: etiam multa inequalia in eodē sint.

H

¶ Nūc narrat pōnē eoz qui asserūt vacuū esse: z argumētū eoz: z breuiter vacuū cōcedunt eē ꝓpter motuz localē vt lationē z auctionē. Nā vel quod mouet in loco: mouetur in pleno: aut in vacuo. si in vacuo: habeat intētū. si in pleno: tūc duo corpora erūt in eodē: z si duo corpora erūt in eodē: etiā sili rōne tot quot vis. cū causa reddi non possit q̄re duo: z nō plura. z si plura: poterit minimum vt minimus locus suscipere maximū: multa enim modica simul vnuz satis: q̄re si pōt recipere mul

I ta parua: pōt recipere vnū maximū ex illis paruis confectū. z ita multa equalia z inequalia esse poterūt in codē: quę cū sint absurda: ꝫ cōcedere qō moueē in loco: nōn in pleno: sed vacuo moueri. Hęc est positio z causa pōnis. ¶Debes scire q̄ ideo cā dāt assignari nō pōt: q̄ duo corpora hac rōne sunt in eodē loco: q̄ dimēsiones vnius penetrant dimēsiones alterius: modo qua rōne dimēsiones vnius possunt penetrare dimensiones alterius: eadē rōne dimensiones infinitorū: z equaliū: z inequaliū: z sic perspicua est vis rationis.

Vis rōnis Aristo.

Tex.54. ¶Quibus quidem profecto etiam Melliſſus ostendit vniuersum esse imobile. Naꝫ si quid mouetur necessario vacuū esse inquit. At vacuum inter entia non est. vno igitur modo vacuum esse aliquid: sic ostendunt.

K ¶Obiter quoq; qd per rōnes has syllogizauerit Melliſſus: addit. z inquit quib⁹ qdē pfecto etiaꝫ Melliſſus ostendit vniuersū esse imobile. nā si quid mouet: necessario vacuū esse inquit vt deduximus. At vacuum inter entia nō est. hęc igitur de pōne ponētiū vacuū dicta satis. ¶Debes scire. q̄ Melliſſus concedit cōsequentiam vꝫ. si motus est: vacuū est: z nō ponit antecedēs: vt ponat consequens: sed destruit cōsequens: z infert destructionem antecedentis. propterea hęc positio est obiter dicta z nō principaliter.

Tex.55. ¶Alio vero: q̄ nōnulla corpora cōprimi atq; subire videntur: quod videri liquet: cum dolia vna cū vtribus ipſis: vt inquiunt vinum suscipiunt: quasi corpus quod comprimitur: rea vacua quę insunt: prę ingrediatur.

L ¶Secūda ratio accipitur a corporum cōdēsatione: nā videmus dolia suscipere vinū sine vtre: z vinū: cū vtre: maxime si vter sit tenuis. Hoc aūt saluari nō pōt: nisi cōdensato vino: pdēsatio aūt fieri nō pōt: nisi partes pleną vini subingrediant partes vacuas einsdē. igit cōcessa cōdēsatione: vacuū esse opꝫ. ¶Unde syllo esse pōt: si quid condensatur: aut cōdēsatur per hoc q̄ partes pleną ingrediant vacuas: aut q̄ plenę ingrediunt plenas: aut quia vacuę ingrediuntur vacuas: si quia vacuę vacuas ingrediūtur: hꝫ vacuū: licet hoc nō dicerēt. nō ga plenę ingrediuntur plenas: q̄ tunc vt prius penetratio esset. restat condensationem fieri: quia plenę intrāt vacuas. z ita vacuum erit.

Syll's.

¶Preterea auctio quoq; per vacuū fieri cūctis apparet: nam alimētum quidem corpus est: at duo corpora esse simul non possunt.

M ¶Tertio idē persuadent argumēto sumpto ab auctione: q̄ auctio fieri non pōt nisi in eo qō ageꝫ adsint meatus quidam: qui grēce pori dicūtur: in quibus alimētum penetret: quare si auctio ē: vacuū eē etiā opꝫ. ¶Auer. aūt facit epilogū rōnū: z vult q̄ sint tres: quibus ꝓbat vacuū eē corporibus insitū: ꝓma quidē sumit ex parte lationis. ¶Secunda ex pte ꝓdēlationis z rarefactiōis. ¶Tertia ex pte auctionis. hę vo tres reducunt ad hoc impoſe q̄ nisi vacuū sit: plura corpora q̄ penetrationē erunt in eodē. ratio vero illa quę ab vtribus sumebat erat gdē particularis: sed reducebat ad illam: quę ex parte condensationis procedebat. Hęc ex Auerroe.

Que Auer. cōm. 55.

Tex.56. ¶Astipulant etiaꝫ huic per id quod de cinere fertur: qui tantundē aquę excipit: quātuꝫ vas ipsum vacuum excepisset.

¶Nūc ꝓbat idez signo quodam famoso apud veteres: erat enim cōcessum vas plenū cinere tantū aquę excipere: ꝫtū excepisset sine cinere. quę apparētia saluari nō pōt: nisi posito vacuo. in cineribus: in quo aquę multitudo eēt reposita. ¶Auerro. vero hāc obseruationē nō cōcedit oīno: sed asserit se nō esse expertū: sed qcqd sit: enititur saluare apparentiā cōcedēdo cinerem esse porosum: atq; intra se meatus habere: qui quidē nō vacuisunt: sed aere pleni: at cū aqua in cinerem ꝓcipit: aer ille corrūpit: z in eius locum aqua intrat: cū cuius corruptione etiā aquę nōnullę ptes a cineris caliditate corrūpunt: qō quidē verū est: nā si deinceps cinis ipse exprimeret: nō tātū aquę colligeret: quātū in eo ꝓiectum erat: cineris etiaꝫ partes partenues a frigiditate aquę corrumpuntur: quod eo signo habetur: quia si cinis ille humefactus exsiccaretur: nō reperitur tantus: quātus erat ante eius humefactionem. ¶Saluat igit hęc apparētia propterea tres corruptiones: aeris. vꝫ. inclusi in cinere: partiū aquę ingredientis: z partiū cineris subtiliū. Ex cōmēto hęc colligi possunt.

Que Auer. cōm. 56.

N

O

¶Pythagorei quoq; vacuū eē affirmāt ipſumq; inspirari a mūdo de illo infinito habitu extero: q̄ si ipse respiret: esseq; vacuū id qō nās ipsas distinguit: ac si vacuū sit earū rerū separatio atq; distinctio: q̄ serie hīr. atq; hoc eē primū in numeris: quippe cū vacuū ipſꝫ rerū nāꝫ distinguat. ea igit q̄bus alij eē alij nō esse vacuū arbitrātur: talia z tot fere sunt.

P

¶Nūc vero quę Pythagorei de vacuo senserint: narrat: z argumētū pōnis. Pythagorei itaq; vacuū asserūt ipsum asserēdo sic describunt. vacuū est rerū quę serie atq; in ordine habētur separatio z distinctio: ꝓmo q̄ in numeris rep receptū. deinde per numeros in rebus q̄ numeris constant: disseminatū. mouentur autē hoc argumento: q̄ vacuū ipsum rerū naturas distinguit. Modus aūt z color: quo vacuū vectū est ad nos apud Pythagoreos hic est: q̄ mundus sit aial magnū: extra qō ē spiritus atq; halitus infinitus: quē vacuū faciunt: z qui aial respirat: mundū de habitu illo infinito intra se inspirasse ferūt. quē halitū vacuū appellant. Hęc Pythagorei. ¶Auer. vero vult Aristotelē recitasse positionē Pythagoreoꝝ vt ponat vltimā rōnē: quę sic componitur. si vacuū nō est: rerū distinctio nō erit. at rerum distinctio est: vacuū igitur est. Aut sic. Si rerū distinctio est: vacuū est. At rerū distinctio est. igitur vacuum est. ¶Sz hꝫ expositio non facit ad verba Aristo. Aristoteles. n. positionē narrat Pythagoreoꝝ: z ꝓpter positionē narrat illorū rōnē z colorem: vt patet leuiter verba intelligenti. ¶Sed qm̄ Pythagoras plerūq; allegorice loquit. vt Hermipp⁹ auctor est: q̄ ipse voluit dicere iterpretemur more Simplicij peripatetici: q̄ veterum fuit summus interpres. Pythagoras igitur vacuū illud exterū: qō pneuma: hoc est spiritū siue halitum vocat infinitū: in deū ipsum e materia oī separatum retulit. hunc enim extra mūdū esse concedit quatenus est: z non sm mūdi ipsius cōditionē: si qdez huius mundi conditio sit cōtinua semper variatio. at spiritus ille primus omnis est variatiōis expers. Hūc ꝓpterea. vt in tertio huius. diximus ifinitū vocat: eo q̄ nulla alligatus est mātē portione. Vacuū vero imbibitū corporibus formas rerū vocat quib⁹ res ipse differunt: z distinguuntur: atq; in ordine collocantur. has quoq; mūdū e deo inspirasse allegorizat: quatenus z esse z mundi aia: siue rerū formę: atq; animaliū vitę cūctę a deo sunt: neq; ipso pendent: z in

Que Auer. cōm. 57.

Cōfutatio

Q

Quat' pō Pythagor.

A z in moles rerū vt in vascula insufflantur ab eo. dī igitur deus vacuū: quatenus omni vacat corpore z mole: nec imbibitur in aliquo vt illius ꝓpria forma. Dicunt vero rerū siue animę siue formę vacua imbibita: quatenus ipsę suapte natura sine corpore sunt: at q̄ sunt in corpore imbibite videntur. quibus omnibus facile est verificare omnia quę Aristo. narrat de Pythagoreis. Qua rōne euenit vt Aristoteles non contra sensū: sed contra verba male sonantia insurgat.

Tex.57. ¶At vtro nam modo res sese habeat: operę precium est accipiamus quid nam ipsum nomen significet: videtur itaq; vacuū locus eē: in quo nihil est: eo. vꝫ. argumēto q̄ omne ens corpus esse arbitrantur: at cū oē corpus sit in

B loco: vacuum locus erit in quo nullū corpus est. Quare si alicubi non est corpus: ibidē vacuum esse arbitrātur. Rursus etiā omne corpus tactile esse contendunt. tale vero qō aut grauitatem aut leuitatē habet: euenit igit ex syllogismo id esse vacuum in quo non est grave quicquaz aut leue. Hęc igitur vt diximus ex syllogismo emergunt.

¶Vult nūc qōnē persoluere: z q̄ ante oēm qōnem cōis ꝓcognitio est quid nomen significet: anteq; qōnes exsolnat: quid hoc nomē vacuū: qō grece est cenon: significet: exponit. Ubi debes scire q̄ antiqui arbitrabantur ens z corpus conuerti. ita vt omne ens sit corpus: z oē corpus sit ens. ulterius q̄ oē corpus sit tactile: q̄ quantam illā essentiā: quę est alterius naturę non cognouerunt. ¶Ex ijs dederūt duas nominis vacui descriptiones. Altera ꝓmā z quasi immediatā. Altera scdaꝫ quasi per syllm. ¶Prima quidē est: q̄ vacuuꝫ sit id in quo nihil est. sequitur qdē hęc ex ꝓmo assumpto. nā cuꝫ omne corpus sit ens: z ecōtra oē ens sit corpus: segē vbi nō est corpus: ibi nihil esse. z ita si vacuū est: qō corpore vacat: vacuū erit id in quo nihil est. hęc est ꝓma. Secunda vero sequit ex secundo assumpto per syllum. nam si omne corpus est tactile. z omne tactile est graue aut leue. z vacuū est qō vacat corpore: erit etiaꝫ qō vacat tactili. z ita qō vacat graui z leui. erit igitur vacuum id in quo non est graue quicquā: neq; leue. hęc est scda ꝓsyllogismuꝫ quasi e ꝓmo deducta ad vltimū. Quid igitur vacuū significat: per has ab antiquis nūc patet. verba vero translatione perspicua sunt.

C ¶Sed cum absurdū sit punctū vacuum esse: locuꝫ idcirco esse oportebit: in quo corporis tactilis spatium continebitur.

Que Auer. cōm. 57. ¶Dicta descriptio pōt vno mō intelligi sic: q̄ vacuum sit id in quo nihil est: z hęc est falsa. nā tunc punctus vacuum erit: quia in eo nihil est. Alio modo q̄ vacuum sit locus in quo non est corpus tactile: sed aptum natuꝫ est esse. z hoc mō vult illā definitionē esse veraꝫ: q̄ sic vacuū erit spatiū: quod corpore tactili vacat: vt diximus. ¶Aliaduersione dignū vt ex Auer. colligit: q̄ hęc relatiua id: illud z eiusmodi sunt quasi transcēdētia: ideo cū dico vacuū est id in quo nihil est sensus erit vniuersalis: q̄tenus ꝓnomen id est transcendēs. z propterea sequit punctū esse vacuum. at dicaē vacuū est spatium siue locus in quo nihil est: cum locus sit terminus prędicamētalis determinatam naturam significans: non sequitur punctuꝫ esse vacuum. hęc ex commen.

¶Ceruꝫ cū vacuuꝫ vno modo id dici videatur: quod non est plenum eo corpore quod tactu sensile est. Et id quod tactu sensile est grauitatem habet aut leuitatem: propterea etiaꝫ dubitabit quispiam quidnam asserent si spatium ipsum colorem habet aut sonum: vtruꝫ vacuum vel ne. An perspicuum est id vacuuꝫ esse si corpus tactile suscipere possit. Si vero nom: id vacuum non esse.

E Tex.58.

¶Mouet qōnē circa dictas descriptiones. z primo resumit duo quę declarata sunt: z inquit. verum cum vacuū vno modo id dici videat: qō nō est plenuꝫ eo corpore quod tactu sensile est. z id qō tactu sensile est grauitateꝫ habeat aut leuitatem: hinc concludit qōnem dicens: propterea etiam dubitabit quispiā quid nā asserent: si spatium ipsum qō diximus esse vacuū colorem habeat aut sonū: vtruꝫ vacuū sit vel ne. Est igitur dubitatio vtrum dato vacuo siue extra cęlū siue intra cęlū: z in illo posito coloꝛe aut sono: aut accidēte alio quouis: tale adhuc sit dicēdū vacuū: Rūdet Aristo. z inquit. an perspicuus est id vacuum esse in quo coloꝛ: aut sonus intelligitur: si corpus tactile suscipere possit. Si vo nō possit suscipere corpus tactile id vacuū non esse. z ita si in vacuo qō ponunt extra cęlū sit coloꝛ: est dōm esse vacuum modo possit corpus suscipere: q̄ ratio vacui est: q̄ vacat corpore: z non accidente. ¶Sed dubitari pōt: q̄ videtur Aristo. implicare: ponit enim accidens vt coloꝛē z sonū absq; subiecto: quod est impoſe: eius enim esse est inesse.

F

p⁹ dubō.

¶Rūdet nōnulli cucullati: quoꝛuꝫ studium est dūtaxat metaphysicū: eē geminā inhęrētiā. actualē: z aptitudinalē. nō volūt accidēs nō esse ab inhęrentia actuali diciī: sed aptitudinali: quatenus hęc est aut ratio aut passio ꝓpria accītis. ꝓpterea pōt intelligi accīs z actu nō in subiecto aliquo. Immo asserunt nisi sic eēt: nō posse dubitationē Aristo. esse colorata. ¶Sz hęc positio nō est peripatetica. naꝫ Auer. ifra cōmē. 60. infert si dimēsio z prędicamentalis q̄titatis esset separatum: tunc esset substantia separata: quę ꝓsa nulla esset: nisi accīs dicatur ab actu inhęrēdo: z subā ab actu sine alio existēdo. Amplius peripatetici volūt id esse impossibile qō non subest alicui potētię naturali. vnde si accidens possit eē actu sine subiecto: id erit aut per potētiā deī: aut ꝑ potētiam naturalem agentis. non gdē per illā deī: q̄ apō peripateticos deus nihil agit imediate ad extra: etiam sm ipsos. neq; per potentiā naturalē alicuius agentis: vt oēs tenent. idcirco accidēs actu impoſe est esse sine subito. Catholice vero sentiendo tenemus accidēs posse esse actu sine subiecto: z deum supplere vicem illius.

G

H

Ali. cō. 58.

¶Aliter igitur colligit ab Auer. q̄ Aristo. loquitur more antiquoꝝ: qui aerem vacuū esse fatebantur: eo ga aufugit visum z tactum: ꝓpterea quęrit vtrum si in aere ponatur sonus aut coloꝛ: vt de facto poni potest: talis aer sit vacuum apud antiquos. qua ratione non est in dubitatione contradictio.

¶Alio vero modo id in quo nō est hoc aliq̄d: neq; substantia corporea vlla. quocirca quidam corporum materiam vacuum esse dixerunt: qui quidem z locū hoc idē asserunt esse. Sed non recte dicunt: materia nāq; e corporibus ipſis non est separabilis: vacuum vero vt separabile quęrunt.

Tex.59.

I ¶Tertia vacui descriptio est Platonica: z hāc ponit dicēs. alio vo mō id in quo nō est hoc aliqd: neq; suba corporea vlla: z tunc ex hac descriptione quid Platonici senserunt: infert. z inquit, quo circa quidam corpoū materiam vacuum esse dixerunt: qui quidē z locū hoc idē asserūt eē. vt in tractatu de loco dctū fuit satis. ¶Quo vero ad verba attinet. Aristo. per hoc aliquid formam sensilem intelligit. z per subtātiā corpoream cōpositum. ꝓpterea materiā vacuū appellant: quatenus ipsa z a formis: z a corporibus separabilis est: nō quidem re: vt addunt Auer. z Themist⁹: sed definitione. Vt vacuū z definitione z re separabile est a corpoib⁹: z in hoc vacuū z mā differunt. ꝓpterea ꝑfitat Platonē. z inquit. sed nō recte dicūt: mā nāq; e corporibus ipsis nō est separabilis: nisi definitione. Vacuū vo vt separabile re z definitione quærūt. z sic nō recte sentiunt.

Tex.60. K ¶Quoniā aūt z de loco pertractatuz est: vacuum quoq; si est: locuz esse necesse est: quod corpore vacat: z locus quo nam modo sit vel non sit: dictum sit: perspicuuz hoc pacto vacuum sine separatum sine inseparabile non esse. nam vacuum non corpus: sed corporis spatium volunt esse.

¶Debes scire q rationem loci dupliciter nacti sunt veteres. Uno mō a terminando: z sic locū descripsit Arist. q sit vltimus terminus corporis cōtinētis. z sub hac descriptione locus ē in rerum nā. Alio mō ab ēqlitate: q sit ēqlē corpori cōtento. z sic dixerunt locū esse ſpatiuz penetrans in corpus contētū p singulas illius partes. z sub ista ratione a rebus ipsis locus ablatus est. ¶Ex ꝙ cōcludit quo nā mō vacuū sit: z quo nā mō nō sit. et

L vult vacuū iō nō eē: q esse nō pōt nisi ea ratione qua locus est spatiū. penetrās. at locus hoc modo nō est. ꝓpterea nec spatiū: nec vacuū: inquit. qm aūt z de loco pertractatū est: vacuū quoq; si est: locū esse necesse est: qō corpore vacat: ex ea. vz. pte qua locus est spatiū penetrās. z locus quo nā mō sit vel nō sit: dictū est: q. loc⁹ est ratione qua terminus. z nō est rōne. qua spatiū: perspicuuz hoc pacto vacuū sine separatū sine inseparabile esse. nā vacuū nō corpus: sed corporis spatiū volūt eē: z q. locus rōne qua spatiū nihil est. ideo vacuū hac eadem rōne etiā nihil erit: qm si sit: nō nisi hac rōne eē ꝑt.

Que Auer. com. 60. ¶Auer. vero in cōm. vult q vera vacui qd nominis descriptio sit hęc: vacuū est dimensio separata a corporibus apta suscipere corpus. Et tūc probat q vacuum sub hac rōne nihil sit: hoc est q nulla dimensio sit separata sm esse a corporibus. ꝓmo q illud qō inuenit per

M se z pręcisum ab alys est corpus. at dimensio nō est corpus: sed in corpore inuenta. dico q dimēsio nō sit corpus substātificū: sed pōt dici corpus quātitatiuū. Scōo arguit: q si dimēsio esset per se: tūc prędicamētū ꝗtitatis esset separatum. z vlterius esset substantia separata: q vt diceb amus substantia z accidens differūt apō peripateticos: q substātia actu in subiecto non est. accidens vero actu in subiecto: quę rō docet accīs esse substātiaz: vbi actu eēt sine subiecto. hęc vero diximus superius. ¶Sed dices. q̄re accīs actu esse nō pōt sine

Dubō Solo. subiecto. ¶Rūdetur per Auerroē ꝓmo cęli. cōmen. 124. q possibile est duplex. ex parte mātē: quod possibile ab intrinseco dī. ex pte agentis: qō pōt dī ab extrinseco. z hęc vult cōuerti. nā oē possibile ab intrinseco est pōt ab extrinseco: z econtra: tūc est regula scōi Topicoū. q. in conuertibilibus valet econtrarie in ipso: vt si est hō: est risibile: sequitur. nō est homo: non est risibile. hic pz cā ꝗstionis: cū enim accidēs eē nō possit sine subiecto: potētia ab extrinseco hoc est ex pte agētis: cū nullū agens id agere possit: nec particulare: nec vle: vt diximus: erit etiā impoſe ex pte intrinseca accidens. esse sine subo. Hęc dicerēt peripatetici: Catholici vero alio ꝓn⁹ moti alr dixerūt. Sz de his hactenus.

N

¶Quocirca z vacuum visum est esse quicqz: Tex.61.
q z locus: z ꝓpter eadem profecto. motus enim qui iam per locum fit: z opinioni eorum cōuenit qui locum esse quicquam pręter corpora: quę locum subeunt: contēdūt: z eorum qui vacuum ꝓfitentur. Motus nāq; cauſaz vacuum sic esse arbitrantur. vt in eo corpora moueantur: hoc autem erit tale: qualem locū asserunt quidam esse.

O

¶Nunc quo argumēto vacuū ipsum veteres nacti fuerint: docet. Ubi debes scire vt in tractatu diximus de loco: q locū fecit scire motus quę latio est. veluti giratio fecit scire mām. Antiqui itaq; vt per motū cognouerunt locū: sic p motum nāciscebantur vacuū. nā vt sine loco nō fit motus: sic sine vacuo fieri nō pt. inquit. quocirca: z vacuum visuz est esse quicquidqz: q z locus visus est gēq;: z propter eadē: vt ꝓpter motū. Cuius cāz subscribit dicēs: motus enim qui iam p locū fit: q greece est phora: latine latio: z opinioni eorū cōuenit: qui locū esse quicqz ꝑter corpora quę locū subeunt: cōtēdunt: vt peripatetici: qui aiunt esse locū vltimuz corporis ambientis: z extrinsecū quid: z opinioni eorū: qui vacuum ꝓfitentur. nā vacuū sic motus cām esse arbitrant. vt in eo corpa moueant. hoc aūt erit tale z p talē rōnē: q̄lez z p q̄lē rōnē quidā asserunt locū esse. vt. n. loc⁹ accept⁹ est latione: sic vacuum trāslatione capiebāt ab antigo. quare vna ac eadē rōne de vacuo vt de loco veteres sensere. ¶Argumētū igitur quo vacuū cōprobarunt: ꝫ est. Auer. vero vī velle q ꝓma positio dicit duo vera: vt q loc⁹ sit: z sit pp motū sine latione. Scōa vo dicit duo falsa vt q sit vacuū: z q vacuū sit ꝓpter motū. ¶Debes scire (vt nouus expositor ingt.) q latio est ꝓpter locuz: sine ꝓpter vacuū vti ꝓpter finem: sine terminuz ad quē. at locus sine vacuū est ꝓpter motum vti ꝓpter principium cognitionis.

P

Que Auer. com. 61.

¶At vero nulla nos prorsus vręget necessitas Tex.62.
dicere vacuum esse: si sit motꝰ. vacuum nāq; non omnino cuiuslibet motus causa existit: quocirca res hęc etiam mellissum latuit. potest enim alterari z plenum.

Q

¶Nunc positiones has refellere incipit: z primo cōfutat argumentū: qō nūc factū est: negādo ꝓmo cōsequentiam quia non valet. motus est. igitur vacuū est: ꝓmo q de omni motu nō tenet. nam vacuum nō cuiuslibet motꝰ cā esse videtur: q pōt alterari nō vacuū vt plenum: vt oēs sentiunt: qō quidē ipsuz etiam mellissum latuit. igit cōsequētia nō valet ꝓmo de omni motu.

¶Deinceps neq; eius motus: qui per locū fit. Possunt enim corpora mutuo sibi cedere: et si nullū sit spatiū separabile ꝑter corpora q mouentur: qō quidē in continuorum; sicut z in humidorū conuersionibus constat.

¶Scōo oñdit vacuū nō esse cām motus localis. z soluit per ordinem omnes rationes ponentium vacuuz. z inquit.

A quit. deinceps neq; eius motus: qui p locū fit: vacuū ipsum cā est: cuius cām subdit dicens: possunt. n. corpora mutuo sibi cedere: vt aer cedit lapidi cum mouef in aere: aqua ligno: cū ligū mouetur in aq̄: etiam si nullū sit spatiū separabile ꝑter corpora q̄ mouētur: qō quidem in cōtinuoꝝ sicut z in humidorū conuersionibus cōstat cō ꝓcif lapis in aqua: vbi pz vnū circulū alteri cędere donec in ripā aqua desinit: quę rō docet vacuum nō esse cām lationis: siquidē latio esse pōt sine vacuo p corporuz cędentiam. ¶Quo vo ad verba attinet: p cō

Interpretatio apud Auer. tinua vt Auerroes inquit. intelligit ea quę mouenf sm partes vt aer z aqua. z p humida itelligit corpora quę mouentur in humidis vt lignū in aqua: z lapis in aere. ¶Et ꝓpter hęc pz solo ad ꝓmaz rōnē: qua vacuuz esse probatur ex parte motus localis.

Tex.63. ¶Insuper etiam cōdensatio effici potest nō in

B vacuum: sed ꝓptereq; quia ea quę in ipsis insunt: extruduntur veluti cū pmitur aqua aer: qui in ea inerat extruditur.

¶Deinde rūdet ad scām: arguebatur. n. sic. cōdensatio est: igitur est vacuū: qm aut cōdēsatio fit p ingressionez in vacuū. aut in plenū: nō in plenū: q tūc esset penetratio. igitur in vacuū. Respōdet q non fit per ingressionē in vacuū: sed per extrusionez corpoū cōtētoū in meatibus: quibus extrusis. corpora ipsa occupāt minorē locuz q̄s ꝓius. a stipulaf aūt huic exēplo cōdensatiōis aq̄: in qua est aer. nā aere extruso: aqua minor fit. Auer. vo de cōdensatione vī ponere talē distinctionem: q q̄daz fit p exitū corpusculorū subtiliū ad intra cōtentorū: quę exhalatione euanescunt. Alia fit per ꝓtū intra cōtētaꝝ minorationem. z in neutra est necessitas ipsius vacui.

Que Auer. com. 63.

C Dubō. Ro Thę. ¶Sed dices: tunc ignis nō posset cōdēsari: q nihil potest in eo subtilius ipso contineri. ¶Respōdet Themistius: qō omne quod cōdēsatur: habet secuz corpus aliquod admixtum subtilius: cuius oppressiu obliuz excidit ur. z ꝓptereа cōcedit ignē purū nō posse cōprimi: cū sit tenuissimus corpoꝝ. ¶Sz hęc rō nō vī: q tūc ignis in propria regione nō posset cōdēsari: z ita nec alterari: z per cōsequēs nec corūpi. ¶Dici pōt q ignis non potest cōdēsari p exhalationē corpusculorū: de q̄ loquitur Themistius: sed bene q partium minorationem: z ita ex distinctione Auer. defendit Themistius.

Replica.

Defensio.

¶Pręterea auctio nō fīt aliquo ingrediente fit: sed etiā alteratione. veluti si ex aq̄ aer fiat.

¶Deinde soluit rōnez ex parte auctionis sumptā. argue batur enim. si aliquid augescit: aut corpus corpore penetratur: aut vacuū ascīscitur. ¶Respōdet Arist. q auctio pōt fieri p quacūq; magnitudinis accretionez: z sic

D ġiatio aeris ex aqua auctio dī: q z est ꝓcessus ad maiꝰ: z hoc modo non fit auctio aliquo accedente: vt supponūt: sed alteratione sine conuersione vnius corporis minoris in maius. ¶Alio modo ꝓ intus susceptione vt in ipsis accidentibus fit: z sic licet fiat appōne: fit ēt extrusione corpusculorū contētorū in meatibꝰ: in quos nutrimentū defertur: z q; rectius res ista in libro de generatione videbitur. sapide expositor ait solutionem hanc esse ad hominem.

¶Omnino aūt ea ratio quę de auctione fit: z de aqua quę in cinerem funditur: ipsa seipsam refellit. nam aūt nihil augetur aut non corpore: aut erunt duo corpora in eodem. dubitationem itaq; cōem soluere volunt: non tamē vacuum esse ostendunt: nisi vniuersum corpus vacuum esse necesse est: si omni ex parte augescit: z auctio fiat ob vacuū. eadez quoq; ratio z de cinere est. ꝑfacile igitur eas rōnes soluere: quibus quidam vacuum esse cōtendunt: perspicuum est.

E

¶Reducit nūc rōnez de auctione in contrariū: z eā quę de cinere facta est. primo sic. oē qō augef sm se z qōlibz sui augef vt supponitur. igit aut id qō augetur: totū est vacuū postq; totū augetur. aut auctio nō fit corpore ingrediente. aut si fit corpore ingrediēte: duo corpora in eodē. ꝓptereа inquit. dubitationē itaq; cōem p cōcessionē vacui enituntur soluere: nō tñ vacuum esse ostendit: nisi vniuersum corpus qō crescit: vacuū esse necesse sit: z hoc si omni ex parte z pz se z qōlibz sui augescit: z etiā auctio fiat ob vacuū: vt dicunt. naz istis duobus concessis rō illa impedit se: deinde addit q eodē modo pōt tozqueri rō de cinere ipso: q; aut vniuersus cinis eē

F pº duboō. dz vacuus si fusio aquę fit in toto: aut nō fit corpore: aut duo corpora in eodē erūt. z sic relinquit nobis solonez ad formā. vt supra de cinere diximꝰ. Ultimo epilogat. z sermo perspicuus est translatione solū. ¶Solēt ambigere captiunculatores vtrū fit vacuū: z licet ad quę stionē plures excitent captiunculas potissimę sunt duę. Prima de elevatione vnius molaris ab altero p remotionez de ꝑtī: vbi pz vacuū interponi: nisi motus aeris sit subitarius. ¶Secba est quodlibet corpus nō esse hic: est pole. vacuū esse hic est pole. deducitur ꝓia: qa si qōlibet corpus non esse hic est pole: nullū corpus eē hic est pole p egpollētiā. nullū corpus eē hic est possibile: hic igitur poterit eē vacuū: multi casus z captiunculę fiunt quę omittātur. ¶Rōnes hę nihil sunt. ꝓmaz quidē Aristo. soluit in secundo de anima vbi negat casum: imo vult inter illa corpora mediare aerē aut aq̄: cuius rei signū affert ex humore: qui inter ea inspicit: z tūc soluūtur oēs rōnes ꝓtra hoc: vt in cōmētationibꝰ quas in qdolescētia scripsimus in libro de aia diximꝰ.

G Sol. rōnū.

¶Ally captiunculatores soluūt cōcedendo imediate post hoc aerē aliquē esse ad centrū molariū: nullū tñ aerem esse illic imediate: post hoc sm qōlibet sui punctum: immo infinita velocitate cōcedunt illum moueri ad punctum mediū: nō tñ erit assignare primū in quo tangef sed vltimū in quo nō. Ally vero dicūt vnū nō posse leuari equaliter ab altero subito: sed bene inequaliter: quo in casu aer succedēte igrederetur. ¶Sed hę solones nō sunt peripatetice: prima qdē non: q; nullibi Arist. facit dziaz inter imediate post hoc aliquid moueri. z aliquid moueri imediate post hoc: q; noia z verba trāspositā idē significāt: vt dz in libro de iterpretatione nec Alex. nec Themi. nec Auer. nec aliquis expositoꝝ veterum. Sed hę captiunculę sunt reperte ꝓp impedimētuz scię cuius signū est: q; summi captiunculatores ois phię sunt penitus ignari. secūda vo: q; molare superpositum non pōt nisi equaliter elevari: q; cōtinuū z durū est: cuiꝰ motus est vnus. Rectius igit dicendū cū Aristo. nostro. Ad scām captiunculatores soluūt sensum illius ꝓpōnis eē cōpositum. vz. hęc propō. nullū corpus est hic. est possibilis: hęc autez est vna indefinita: q nō ꝓbatur illo mō: sed officiabiliter. ¶Nec hęc solutio est peripatetica.

Quales solones.

H

Reꝑhēsio. nō. n. ꝓbatio est aut syll⁹: aut inductio: aut exēplū: aut enthymema: ꝓptereа dici pōt qōlibet corpus non eē hic esse pole diuisiue: nō aūt collective: sive copulatiue. ideo rō nulla est. ¶Scōo quęrit vtrū ablato omni

2º oubō.

I p⁹ rñsio. corpore qđ cõtinet inter 8ᵐ cęlum: poli eius distarent.
¶ Rñdent captiunculatores polos hoc casu stante nõ distare recta distantia. naz illa est dimensio: q̃ nulla est ibidem ablato corpore: sed bñ ipsi distarẽt distãtia curua per semicęlum aut supernũ: aut infernũ. ¶ Sed cõtra. nã a puncto ad punctuz contingit rectam lineã ou cere. igit qõlibet punctũ distat ab altero recta distãtia. ꝓterea dicerez ꝓ eis z me polos illos distare recte ad imaginationẽ mathematici: qui abstrahit a mã sensili. nõ ãt ad imaginationez nãlem: qui nullã cõcipit magnitudinẽ nisi cũ mã sensili. z ita ad imaginationem nãlem curua distarent distãtia ꝓ semicęlũ aut signũ: aut infernum. ¶ Cęterę captiunculę generatim reperiuntur apud omnes communiter scribentes. hęc enim videntur digna aliqua cõsideratione.

Lõfutatio.

Tex.64. K ¶ Quod vero vacuum eo modo separatũ nõ sit: vt quidam autumant. rursus dicamus. nã si cuiqz simplicium corpoz̃ suapte natura latio aliqua cõpetat: vt igni quidem ea quę sursum. terra vero ea quę deorsum z ad medium: perspicuum est vacuum causam lationis non esse. Si alicuius igitur motus vacuum causa sit: eius videbitur sane causa esse qui per locum fit: z huius non est.

Lõfutatio expositiõis Auer.

p⁹ expõ. ¶ Expositores velle videntur Arist. hic ꝓbare vacuum non esse separatum vt quidã asserebant: z huic textus consonat: inquit. n. q̃ enim vacuũ eo mõ separatuz nõ sit: vt quidã autumãt: rursus dicamus. ¶ Hez̃ vo vult Arist. ꝓbare vacuũ qđ quidã separatũ ponierũt non esse cãm motus: cũ ipse simplicium corpoz̃ naturę motuũ suoz̃ causę apertissimę videãtur. z huic expõni cõsonat processus literę: z principiuz̃ sic intellige. q̃ vero vacuũ eo mõ separatũ nõ sit: vt qdaz autumant. v3. cãz motuũ: rursus dicamus. z ꝓbat ex hoc: qz nãz simpliciũ corpoz̃ sunt cãe suoz̃ motuuz: ꝓpterea epilogando cõcludit: si alicuius igitur motus vacuũ cã sit: eius videbitur sane cã esse: qui per locũ fit. aut huius nõ est cã vacuũ: quia vt supplet Themist⁹ vacuũ indĩns gdit: vndiq; potens esse cã motus: vt. v3. ressursuz aut deorsuz ferant. ꝓpterea solę nãz simplicium cãz erunt motꝰ localis.

Expõ scđa Themisty.

L

Quę Auer. comꝰ.64. ¶ Auerroes vo velle vi q̃ Aristo. ꝓbet vacuũ nõ esse cãz vt finẽ ipsius motus: z qz in primis sermonibus: hoc est tractatu de loco declarauit vacuũ nõ esse causaz formalez: hoc est locũ rei locatę: nũc docet ipsuz non esse cãm vt finẽ. ꝓpterea adiecit. rursus dicamꝰ: qz partiz hęc res dicta est. z cõponit syllm a ꝓmo ad vltimũ hoc mõ. si vacuuz est cã finalis motus: maxime esset cã finalis motus localis. z si sit cã motus localis erit cã finalis: cur hic motus est sursum: ille vero deorsum. z si erit cã. ergo vnus erit sursum alius deorsuz: vacuuz erit etherogenię nãz. at destruatur vltimũ ꝓns. est enim vacuuz cõsimilis nãz. igit nõ erit cã lationis: z per ꝓns nullius motus cã erit finalis. ¶ Sed mouet Auerroes dubitationẽ: qz veteres nõ dicũt vacuũ esse cãm motꝰ vt finẽ: sed cãm mãlem in qua fit motus: vt peripatetici asserunt de medio. igitur cõditio nõ vergit ad propositũ. ¶ Rñdet q̃ ideo Arist. declarabit post motũ nõ posse fieri in vacuo vt habeat vacuũ nõ esse cãm vt mãm in qua. Nunc vo declarat ipsum nõ esse cãm vt finem ad abundam doctrinã. imo declarabit ipsum nõ esse cãm lenitatis: nec plenum gratuitis. ¶ Exys infert Auerroes vacuũ nõ esse locuz: hoc enim sequitur immediate ex dictis: qz si vacuũ ipsius motus nõ est cã vt finis: nõ est etiã terminus ad quẽ: z ita nec locus. Tamẽ persuadet hoc alia rõne: qz si vacuũ esset locus hꝫt vnã partem sursuz aliam deorsum: z ita esset dissimilaris nãz. at vacuũ est vniformis naturę. hęc ex cõmẽ. ¶ Sed hęc Auer. expositio de cã finali nõ placet. qz Arist. ꝓbat vacuũ non esse cãm motus. ꝓpterea q̃ vnuscuiusq; eꝰntis natura cã est ꝓpꝛ motus: z certũ est nãm eꝰntis eẽ cãm effectricẽ ꝓpꝛ motus: ꝓpterea vẽ q̃ ꝓbet vacuũ non esse cãm effectricẽ motus. nã eo mõ remouet a vacuo causalitatẽ: quo modo eã eꝰntis tribuit. at cum tribuat eꝰntis cãm effectricẽ: iure hanc a vacuo remouet: z ita nihil de finali loqui vi. ¶ Melius igitur cũ Themistio sentiendũ est Aristo. velle ꝓbare vacuum non esse cãm effectricẽ motus: eo mõ quo cuiusq; eꝰntis nã esse vi: et hęc consideratio differt ab illa: quã in capto de loco fecit. ibi enim ꝓbauit vacuum non esse cãm finalem siue formalẽ: decet igitur nũc ꝓbare ipsum nõ esse causaz effectricẽ. ¶ Assipulatur ãut huic initiuz̃ textus. nã inquit. q̃ vero vacuũ eo mõ separatuz̃ nõ sit: vt quidã autumãt: rursus dicamus: ecce quo ꝓponit ꝓbare vacuũ separatũ nõ esse cãm eo modo quo antiqui dixerũt: actestis est ipsemet Auerroes nullum veterum dixisse vacuum esse causam vt finez: z ita intentio quã proponeret non cõueniret executioni.

Expõ the.

Perfuasio expõnis.

O

¶ Pręterea si est aliquid veluti locus corpore vacans interallum ipsum cã sit vacuum: quo nã fertur corpus quod in illo posituz fuerit. non enim ad vniversum mouebitur.

Tex.65.

¶ Scđo arguit sic. vacuũ est vniformiter z oi ex parte corpore vacãs. igit nõ est cã motus magis ad vnã partẽ q̃z ad alteram. ꝓña tenet: qz si eẽt cã motus magis ad vnã partẽ q̃z ad alteram: esset in suis partibꝰ dissimilare quid. Arist. tñ rõnẽ hãc interrogatoriq̃ ꝓponit: z inquit. ꝓterea si est aliquid vacuum ipm veluti locus corpore vacans hoc est dimẽsio q̃dã separata ab oi natura: interallũ ipm cũ sit vacuũ: quo nã fertur corpus qđ in illo est positũ: nõ. n. ad vniversum atq; ptez oẽm mouebitur. nisi aliquid simul ꝓpter motibꝰ moueri posset. ¶ Exys perspicua est rõ. Auerroes vero vi inter has duas rationes ponere dzias: quaz ꝓma (vt mihi vi) est q̃ ꝓ sumit vacuũ esse vt finẽ motus: z hoc confutatũ est per dictã rõnem. Scđa vero sumit indifferenter vacuũ eẽ sine finem sine mediũ. est igit dzia ex parte cõclusionũ. nã ꝓma probat vacuũ nõ esse finẽ motus. Scđa vo probat nõ esse finem: neq; mediũ: neq; qđ tale regsituz̃ ad motũ. formal igitur pp hęc Auer. syllm hypotetice diuisiue sic. si vacuũ est similaris naturę: tũc cũ aliqđ vnũ corpus fuerit positũ in illo: necesse erit: aut nõ moueaꝰ oino ꝓpter ęqualitatẽ attractionis vndiq; aut vt ꝓz se z qõlibet sui moueatur in oẽm vacui partez: aut vt diuidatur in oẽs partes: quibꝰ põt diuidi. oia hęc mẽbra sunt impossibilia: vt ꝓz oibus. ipsuz. n. moueri ꝑm totũ in oẽm vacui partẽ est impoſe: qz simul moueret duobus motibus 3rys. simil' ipsum nõ moueri ad aliquaz illaz: sed quiescere in qualibet illarum est impoſe: z hęc diuisio siue hoc membruz est ptra sensum: z non sentiẽ. Tertiũ etiam mẽbrũ vtpote diuisio eius in omnes partes nõ sentiẽ: nec põt fieri. z sic via sunt ipossibilia. Hęc harũ diuisionũ siue horuz membrozũ tñ ꝓma siue diuisionẽ: siue mẽbrũ posuit: z duas alias subticuit: qz patẽt ex dictis. est igitur ꝓma forma hypotetica diuisiua a destructione oium partiuz. Aliter formal Auer. nõ sic trimẽbre: sed hypoteticũ cõtinuũ a destructione ꝓntis ad destructionẽ antecedentis hoc modo. si vacuũ est similare:

Quę Auer. comꝰ.65.

P

Quid ex dictis.

Dubõ Ali.

M

Q

A lare: tunc graue aut leue aut aliquod tale qõ mouetur: non moueret: tur ad aliqđ illius partẽ: quia tũc mouereꝰ motibus 3rys: aut dimideretur sm oẽs partes. Modo ꝓns illud q̃ nõ moueretur est contra sensum. igitur vacuũ eẽ est impossibile. hęc est secũda forma syll. ¶ Alexander vero (vt narrat Auer.) vult Aristo. imꝓbare vacuũ separatũ extra mundũ constitutũ: z tunc rõ eius est: qz si aliquod moueretur in vacuo infinito: tũc corpꝰ finitum moueretur in spatio infinito: vt in tertio dictuz est. Motus vero fuit Alexander ad hanc expositionez vt inquit Auerroes: qz Aristo. in subsequentibus dicet primã z secundam formam syllogismi factiz ideo ne sit in textu quid superfluũ: Alexãder sic exposuit. Ego vero Alexãdrum hic nõ legi: nec de Alexãdro aliquid credo Auerroi: cũ ipse nõ Alexandrũ: ßz fragmẽta illiꝰ vidit: ꝓpterea quicqd sit de expõne: ita legenda est: vt dixim⁹: z vt in grecis codicibus legimus.

Expositio Alexã.

B ¶ Eadẽ quoq; ratio ad eos surgit: qui locum separatũ quippiã: in quẽ fertur qđ mouet: arbitrantẽ esse. Nã qđ id quod in eo positũ est aut mouetur aut manet. Quo fit vt z de dẽs ipsis sursum z deorsuz: z de vacuo ipso iure eadẽ rõ accõmodet. si quidẽ qui vacuũ esse ꝓtẽtur: locuz ipsum faciant. z ita rõ ad vtroq; vna eadẽq; existit oino. ¶ Auerroes vero addit q̃ dicentes vacuum nõ pñt solvere duo problemata. Primus ꝓp quid aliqua corpora mouentur in aliquo loco: z quiescunt in alio. z hoc qz dimensiones separę sunt a mã: z nulla hñt insitã vim: per quã possint detinere nõnulla corpora: z aliqs contrariari. Scđm vero ꝓpter quid dẽ loci sunt duę z diuersę: sursuz. v3. z deorsuz. nã ex quo est similare: nulla hz dziam magis in vna parte q̃ in alia.

C ¶ Insuper etiã quo nã pacto corpus aut in loco aut i vacuo erit. nõ. n. id fit qđ rõ exposcit: cũ totũ aliquod corpus vt in separato permanenteq; loco positum fuerit. nam pars si non deorsum ponatur: non in loco est: sed in toto.

¶ Ulterius arguit Aristo. sic. quo nã pacto corpus aut in loco: aut in vacuo erit. supple qz sequit vt totũ z q̃libet sui pars sit in loco: z hoc destruit dicẽs: non. n. id fit qđ hęc rõ exposcit z infert cum totũ aliquod corpus vt in separato permanenteq; loco positum fuerit videlicet q̃ z totum z quelibet sui pars sit per se in loco: quę cõsequẽtia fuit deducta in capto de loco: z destructum fuit ꝓns q hoc: qz nisi pars deorsuz ponit: non in loco est sed in toto. hęc nõ sunt nũc repetẽda: qz diligenter sunt explicata in de loco. capto. z nũc transeant. Sic igit sit nobis q̃ tenentes vacuũ z locum separatum: cogũtur dicere totum z quamlibet sui partem ꝓpter eius penetrationem esse per se in loco.

D ¶ Pręterea si locꝰ nõ est: vacuũ etiã nõ erit.

¶ Demũ arguit si locus nõ est supple spatiũ separatum: vacuum non erit. ac deductũ est non semel locum non esse spatium illud separatum: quare nec vacuum eẽ poterit. vnde hęc rõ videtur vti vnus epilogus omnium rationum: quę a via loci sumptę sunt.

E ¶ His vero qui vt motus esset vacuũ necessario addiderunt: si quis sapide animaduertat: euenit ecõtrario: nihil moueri posse: si vacuũ fuerit. nam quemadmodum nõnulli asserunt terram etiam ipsam ob similitudinez quiescere: ita quoq; in vacuo quoduis quiescere sentiendum est: non enim esse posset quippiam in ipso: quo res magis vel minus q̃z alio deferri deberet. nam vacuum quatenus vacuum est: omnem differentiam abdicat.

Tex.66.

¶ Quicquid velint expositores: vi q̃ Aristo. cõtorqueat ꝓblema in ꝓtrariũ: z probat hãc hypotheticã. v3. si vacuũ sit nõ põt aliquid in illo moueri: sed quoduis corpꝰ in eo ponereꝰ: quiesceret. ꝓponit ãut primo hypotheticaz: z inquit. his vero qui vt motus esset: vacuũ addiderunt: si quis sapide animaduertat: euenit econtrario nihil moueri posse: si vacuũ fuerit. hęc est hypothetica: ꝓbat ãt primo hãc ꝑ simile: vbi debes scire veteres posuisse terrã imobilẽ in medio: qz ea superficies itra quã clauditur: indĩns sit sua natura: at qz oi ex ꝓte similis: quo arguméto terrã quiescere asserũt: cũ id quo perpẽdatur nõ sit. ex hoc arguit Aristo. nã vacuũ est oi ex parte simile: nec in eo quicqđ aut est: aut eẽ posset: quo res magis vel minus q̃z alio deferri posset. nã quatenꝰ vacuuz est: oẽm dziam abdicat: z ois nãz est exps. ¶ Est igitur vis rõnis. in nullo spatio vniformi atq; indifferẽti fieri põt motus. vt antiqui testant. vacuũ quatenus vacuuz est spatiũ vniforme atq; indĩns. igitur in vacuo quatenus vacuũ est: motus fieri nõ põt. ¶ Sed dubitat primo: qz Aristo. vtiꝫ opione falsa ad cõclusionẽ verã. naz illa positio de terra est falsa scđo cęli: z tñ cõclusio nostra est vera. ¶ Respondet Auer. primo q̃ Arist. nõ vtitur illa põne tãq̃z vera: sed quo ad illius põnis rõnem: quia fuit dicta ab antiquis ob rõnem verã: z quo ad hoc ea vtitur Aristo. Scđo rñdet positionẽ illã esse inductam vt indicaret esse falsam põnẽ de vacuo: quẽadmodum illa de terrę gete falsa est. Sed prima solutio est rectior z magis ad mẽtem Themisty. Scđo dubitãt ꝓbãdo q̃ positio vacuo: nõ tolleretur motus. primo: qz tact⁹ corpoz̃ naturaliũ fit a vacuo. secundo qz dato vacuo adhuc cęlum moueret circulariter: z ignis sursum: z terra deorsum. ¶ Sz pro solone litigant blacterones aduersus nouã expositoz̃: de tractu qui fit rerũ ad replendũ vacuũ. vñ sit vtrũ ab intrinseca corpoz̃ quę mouentur natura: an ab extrinseca. Nouus expositor asserit cãm illius tractus nõ esse intrinsecaz: sed extrinsecã. v3. virtutẽ cęli regulatiuã totius huius mũdi: z eꝰntoz̃. Dnic obiciunt blacterones: qz tũc cũ cęlũ sit agens naturale semper talẽ efficeret tractũ. Scđo qz nullus motus qui ab extrinseco fit: esse vi naturalis. nisi passo cõferente vim: tales motus proculdubio non nãles eẽnt. ¶ Alyrñdent alr ꝓpter hęc: z volũt tractũ fieri ab vacuo ipso: nõ qdẽ positiue: sed negatiue: hoc est talis motus fit ne cõtingat vacuuz. ¶ Hęc rñsio (vt mihi vi) riducula est: nos. n. quęrimus de cã tractus: mõ vacuum cũ nihil sit: nullius esse põt cã. Pręterea graue ascendit ne detꝰ vacuũ: vt dicũt: quid est agens talis motus. aut ipsummet graue: aut aliquid extra graue. z ad hoc nõ satisfecit solutio illa. nec rõnes horũ valent. nã agẽs naturale agit ex necessitate finis: cęlũ igit nõ semꝑ talẽ tractum efficit: cum nõ semper sit necessitas implẽdi vacuũ. Ad scõm cõcederet nouus expositor illum motum esse vio-

De cã tractus in vacuo.

H

Rñ⁹. noui expositoris Replica.

Scđa rñ⁹.

Lõfutatio.

Dubõ scđi.

I lentuz penes naturā particularē eius: qō mouetur: naturalē vero ſm naturam cōem. ¶ Sed quicquid ſit: dici poteſt agens pticulare vt graue vel leue: z id genus. agere vno mō vt inſtrumētū naturę vlis ad effectum cōem, alio mō ad effectū ꝓpriū z ſpecificū. tūc dicerē graue mouerī ab intrinſeco atq; forma ſua ḡten⁹ eſt inſtrumētuz vlis naturę ad effectū cōez: qui eſt ordo vniuerſi. z ita eſt naturalis natura cōi. z violentus ꝟ ꝓpriā naturam, graue enim mouetur deorſum vt inſtrumentū naturę vniuerſalis: z ſurſum ad replēdū vacuū: ſed deorſum motus eſt effectus ꝓprius ſibi: z cōueniēs naturę vl: at motus ſurſum ad replēdū vacuū: eſt vniuerſalis effectus tantū. Per hęc ꝑz ad rōnes quęſtiōis. prima enim per hęc ablata eſt. ſcda vero denitur ꝑ hz: qz dato vacuo ſine extra aut intra: totū cęlū z ois natura moueretur ad illud implendum. z ſic vnūqḡ; impediretur a ſuo ꝓprio motu: ob cōem. Hęc plā.

Tex.67. ¶ Primo itaq; cū omnis mot⁹ aut vi aut natura ſit: z ſi ſit motus violentus: etiaz neceſſario ſit is qui natura eſt: quippe cum violentus ſit ꝓter naturā: qui vero ꝓter naturaz eſt: poſterior eſt eo q eſt ſm naturā: fit vt ſi is motus nō ſit qui corporū naturalium cuiq; cōpetit: neaz cęterorū profecto motuū vllus erit. at quo nā modo mot⁹ is erit: qui natura reb⁹ ineſt: cū nulla ꝓrſus ſit rōne vacui ac infiniti differentia. quippe quā ꝙtenus infinituz eſt: eaten⁹ nihil ifra: nihil ſupra: nihil deniq; medium ſit. etiam quo vacuū eſt: eo differt nihil ſupra infraq;. nā quemadmodum ipſius nihil nulla eſt differentia: ſic etiā nō entis nulla erit, at vacuuz quoddā nō ens eſt: atq; ꝓpriatio ꝙdam videl eſſe. ea vero latio quę natura eſt: differentiā aliquā ſubit. quare differētię natura erit. igit aut nō eſt natura latio vſq; aut ſi ipſa ſit: vacuū ipſum in rerū natura nō erit.

¶ Propoſita intentione z aliquantulū per quoddaz ſimile expoſita: nunc ꝓbat illam: z duo ſibi concedenda petit. Primū q ois motus aut vi: aut natura eſt. Secūz q ois motus violentus ꝓſupponit naturalem. nā oē ꝓter nām poſterius eſt eo qō eſt ſm naturam: aut cū motus violentus ſit ꝓter naturā: iure poſterior eſt ipſo nāli. hę ſunt duę ſuppōnes Ariſt. i textu. ¶ Auer. vero colligit ex verbis Ariſto. duas ꝓpones. Prima eſt q ois motus aut eſt nālis aut violentus. ¶ Sed dices cōtra. nā mot⁹: ignis in ꝓpria ſphęra circularis eſt mot⁹: z nō nālis neq; violent⁹. igit ſuppō falſa. ꝓptera Auerroes ſupplet ideſt extra naturā: dz igitur ſuppō intelligi ſic. q ois motus aut eſt nālis: aut nō nālis: z tūc dico q motus cęli in ꝓpria ſphęra eſt nō nālis. Scda ſuppoſitio eſt q oē q hz motū nō nāle: hz nālem. tū primo q nō nāle dicitur reſpectu nālis. tūq; vt Ariſt. dixit violentū eſt poſterius re nāli: veluti primatio poſterior habitu. Addit Auerroes hanc ſcdaz ſuppōnē negaſſe Auicēnā: cōtra: quē nō vult diſputare: qz ſatis de hac in libro cęli eſt diſputatū. hęc Auer. ¶ This habities: ſyllogizat ſic. ſi nullus motus naturalis eſt: nullus motus violentus eſt: ꝙ ſcdam ſuppō. ſed nullus mot⁹ nālis pōt eſſe in vacuo: infinito q; igitur nec violētus. minor declarat in textu: qz ois mot⁹ nālis eſt aut ſurſuz aut deorſum: in vacuo ꝟo nihil ſurſum: nihil deorſum: atq; nihil in medio eſt. nā quēadmodū ipſius nihil: nulla eſt dīa ꝓrſus: ſic etiā nulla erit ipſius nō entis. modo vacuuz quoddā nō ens eſt: atq; ꝓpriatio quędā videtur eſſe. ſ vt diximus oīs latio dīaz aliquā ſubit: vt deorſum: aut ſurſum. ita vt dīę hę etiā natura ſint. z ꝓpterea epilogando. iquit. igitur aut nō eſt natura latio vſq; aut ſi ipſa ſit: vacuū ipſuz in rerū natura non erit. Hęc eſt rōnis vis: z forma: q; ſi Auerroem ſequamur textuz in multos ſyllogiſmos reſoluere poſſimus: quod cum non ſit multum vtile: ꝓtermittimus.

Tex.68. ¶ Pręterea nūc quidē mouētur ea quę ꝓpelluntur: propulſore non tāgēte: aut ob antiperiſtaſim vt aſſerūt nōnulli. aut qz ꝓpulſus aer: motu pellit velociore q; ſit ea latio: q pulſum ipſum in ꝓpriū fertur locum. at in vacuo nihil horum eſſe pōt. quo ſit vt nulla ſit in ipſo latio: niſi ea qua aliquid vehitur.

¶ Scdo arguit ſimplr. nā vt Themiſtius iquit. q; nis videatur oſtenſum ex eo q; nālis motus in vacuo eſſe nō pōt: violentuz quoq; eſſe non poſſe: ſequitur tū. ꝓbat violentū nullo mō poſſe eſſe in vacuo. ¶ Ad cuius euidētiā animaduerte q; duę ſolebāt aſſignari cāę mot⁹ ꝓiectorū ab antiquis. ꝓma q; ꝓiecta mouētur ob antiperiſtaſim aeris medy: nā aer ꝓmus motus repercutiē ad aliū aerez: z ille ad aliū: z ſic vſq; in finem. ſcda eſt q aer qui continuus eſt: a ꝓpulſore velocius pulſus velocius impellit. corpus ꝓiectum. mō ſine ſic: ſine ſic: pectio fieri nō pōt ſine aere medio: at cū in vacuo nihil horum ſit: ideo nulla pōt eſſe in ipſo latio: niſi ea ꝙ aliqd vehitur vt per manus aut humeros aut per aliquid id gen⁹. ¶ Aduerſiōe dignū vt dicem⁹ in 8° q; illa opio de antiperiſtaſi ſolet exponi q; ꝓiectū cū ſeparat a manu: exit velocius q; a ſuo loco: z tūc qz natura abhozret vacuū: aer exſis retro: ad implenduz vacuū: inſequitur ipſum ꝓiectum: z cū inſequitur velociter: attingendo ipſum mouet vltra. Dicit aut hęc grece antiperiſtaſis ſiue retro percuſſio: qz aer exiens monet lapidē: z mouetur ab aere inſequente. ¶ Obyciet huic Ariſto. in 8° huius: qz talis antiperiſtaſis faceret cūcta moueri: atq; mouere retro vſq; ad cęlū. nā aer ē primo ſequentē alię inſequeretur: z illū iterū alius: z ſic vſq; ad cęlū. ¶ Secunda poſitio eſt Ariſto. q; aer motus monet ꝓiectū. Imaginatur enim q; pyciens pellit ꝓiectū: ſimulq; mouet aerem circūſtantē cū eo: nam aer ꝓmo motus monet pellēdo ꝓiectum: in aerem ſcdo loco ſubſequentē: ſimulq; z illū aerem: deinceps ille ſecundus aer motus pellit ꝓiectum in tertio aere monēdo rurſus illū tertiū: z ſic deinceps: cū aūt aer mot⁹ tardi⁹: ac tardius moueat: tādē eſt deuenire ita tarde motum vt nō ſufficiat aliū mouere: neq; ꝓiectū: z tūc ceſſat oīno mot⁹. ¶ Sz an hęc pō ſit vera: in 8° diſputabit. Nūc vo ſufficiat ſcire nihil ꝓtyci poſſe niſi aut per antiperiſtaſiz: aut per aeris ꝓiectionem: quoꝝ nihil eſt in vacuo. ¶ Unde Auerroes componit ſyll'm ſic mot⁹ violētus poſt ſeparationē ab expellēte fit aut ſucceſſione aeris: aut velocitate motus aeris. Sed in vacuo nihil horū eſt. igitur in vacuo nō pōt eſſe motus violētus. ¶ Auerroes vero exponit has duas pōnes: q; ꝓiectū moueri ab aere pōt intelligi. Uno mō per ſucceſſionem vt qz ſuccedit aer pecto in eodē loco: z illi alius: z adhuc illi alius: z hęc fuit poſitio Platonis. Alio mō intelligēdo ꝓiectum moueri ab aere poſt expulſionem: quatenus defertur ab illo: quiſtus forma nāli z ſua leuitate natus eſt cōtinuare

re motū eū in locū: in quē directus erat. z hoc mō ꝓiecto vī vti vectio q̄dā: quę ꝑdurat vſq; i finē: ex eo qz aer mouet velocius ꝟ eſt aptius q; ꝓiectū: qz mouet a ſua foſa; ꝓiectū ab extrinſeco. Et hęc eſt pō Ariſt. vt dicit Auer. ſed an ita ſit: in octauo videbitur.

Tex.69. ¶ Pręterea nemo dicere poterit cui id quod mouet: alicubi ſtabit. cur enī hic potius q; alibi. Quare aut ſtabit: aut in infinitū feratur neceſſe eſt: ſi nō valētius ꝙpiā ꝓpedierit.

¶ Tertio arguit. z probat q; dato vacuo deſtruitur gen⁹ naturalis: quia nemo dicere pōt cur id qō mouet alicubi ſtabit: cur enī hic potius q; alicubi. quare aut ſtabit omnino: aut in infinitū feratur neceſſe eſt: ſi non valentius quippiam impedierit. ¶ Quā conſequentiā Auerroes declarat: quia aut omne vbi eſt naturale illi corpori: aut nullum. cum nulla ſit cā quare alterū ſit naturale: alterū non. Si quodlibet eſt nāle: tūc corpus illud in quolibz illoꝝ nāliter geſcet. ſi vero nullū fuerit nāle: in quolibet eoꝝ mouebit nāliter: z in nullo ſtabit. z ita aut ſemper mouetur: aut ſemper quieſcet.

Declatio Auer. B

Tex.70. ¶ Adhuc nunc quidem in vacuo ex ea corpora ferri videntur: quia cędit. at in vacuo res hęc omni ex parte ſimiliter ſe habet. Quare omnem ad partem ferentur.

¶ Quarto arguit per rōnē ſumptā ab hoiez: nā fatētes corpora moueri in vacuo: ideo hoc aſſerunt: qz vacuū cędit: tunc arguit: ſed vacuū omni ex parte pōt cędere corpori moto. igitur oēm ad partē ferētur corpora: cuius contrariū determinat ſenſus. naz videmus corpora determinata in loca determinata proficiſci.

Tex.71. C ¶ Deinceps z ex his quę dicem⁹ id quod dictum eſt: perſpicuū erit: idē enīz pondus corpuſue velocius ferri duas ob cauſas perpendimus. Aut differētia medy per quod fert: vt ſi per aquam: aut terram: aut aerem moueretur. Aut differētia eius quod fertur ob ponderis aut leuitatis exceſſum: modo ſint eadē cętera. atq; medinz quidem per quod fertur: cauſa eſt propterea qō impedit: maxime quidem ſi cōtra feratur. Minus vero ſi maneat. z magis ſi non eſt facile diuiſile: quale eſt id quod craſſius exiſtit.

¶ Nunc alia via accepta ex parte velocitatis z tarditatis idē nāciſcitur. z primo ſumit duas ſuppoſitiones. prima eſt q; duę ſunt cauſę velocitatis: aut tarditatis: vna quidē extrinſeca: vt reſiſtentia medy: altera vero intrinſeca vt exceſſus potētię ſupra reſiſtentia medy. z hoc inquit. deinceps z id qō dictū eſt perſpicuū erit ex iis: quę dicemus. z ita noua via: quę vt diximus ſumitur ex parte velocitatis z tarditatis. hęc eſt intentio. idē. n. pondus corpuſue velocius ferri duas ob cauſas ꝓpendimus. Aut differētia medy qō fertur: vt ſi per aquā: aut terrā: aut aerem moueret: z hęc cā dz ex parte reſiſtentię extrinſecę. Aut dīa eius qō fertur ob ponderis aut leuitatis exceſſu: mō ſint eadez cętera. vt figura: z cęteria id genus. z hęc dz intrinſeca: quatenus eſt exceſſus potentię. Scda ſuppō eſt q; aliter eſt cā medinz alr pondus ſiue ḡlitas. nā mediū eſt cā velocitatis z tarditatis reſiſtitiua: potius ſe tenens ex parte paſſi. at grauitas z id genus eſt cā actiua potius ſe tenens ex parte agētis. Et hoc inquit. atq; mediū quidez per qō fertur cauſa eſt propterea qō impedit: z ita eſt cā reſiſtitiua ſe tenēs ex parte paſſi. iſtud tñ reſiſtere non eſt eode mō: nā maxime quidē reſiſtit: ſi cōtra fertur ipſi rei motę. vt de aqua quę in flumine nauicule cōtra fertur. Minus vero reſiſtit ſi maneat. z adhuc magis ſi manet: z non ſit facile diuiſibile: quale eſt id qō craſſius exiſtit. hęc eſt ſcda ſuppō. ¶ Sed dices in aialibus cā reſiſtentię non pōt eſſe mediū: cū habeāt intrinſecā reſiſtētia. ¶ Ihe⁹ ait ſuppōnes eiuſmodi ee intelligēdas in ys corpozib⁹: quę q; de ſimilaribus partibus cōponunt: homogeneas appellari diximus: quę q; ad alterū locū ſummū aut infimū mouent. ecce q; de ſimplicibus aut homogeneis ſuppoſitiones ſunt intelligēdę. Utrū tñ velocitas in motu ſit penes exceſſum porētię ad ſuā reſiſtentia: an penes ꝓportionem ꝓportionum potentiaruz ad ſuas reſiſtentias: in ſeptimo libro diſputabitur.

Dubō. Sol. The

¶ Pondus igitur. a. per. b. quidem mediuz in tempore. c. fertur per. d. vero tenuimus quidē illo: longitudine vero equale in tempore. e. ꝓ ratione impedientis corporis. ſit enī. b. quidē aq̄. d. ꝙ aer. Quāto itaq; aer aq̄ eſt ſubtilior atq; tenuior: tāto velocius. a. pondus per. d. q̄ per. b. fertur. habeat igitur rōnem eandem ad velocitatem velocitas: qua diſtat aer ab aqua. Quare ſi in duplo ſit aer aqua ſubtilior duplo in tempore per. b. medium pertranſibit ad id tempus in quo per mediū. d. fertur: z. c. tempus ad. e. tempus duplum erit: ita quoq; vt quanto ſubtilius eſt minuſq; impediens ac facilius ſectile id per qō trāſitio fit: tanto pondus. a. velocius ſemper fertur. at vacuum nullam rationem habet qua ab ipſo corpore excedatur: quemadmodū ipſuz nihil ad numerum: nam ſi quatuor vno quidē tria: pluribus vero duo: z pluribus etiam q; duo: vnuz excedūt: nullaz ſane rōnem habēt qua ipſuz excedunt nihil. quippe cū id qō excedit: in exceſſum ipſuz: z id qō excedit̄ur: dividatur neceſſe ſit. Quare ipſa quatuor erunt id quod excedunt: z nihil. quocirca neq; lin e a punctū excellit: ſi non ex punctis componatur. Similr z nullam ad plenum rationem habere poteſt: quare neq; etiam motus.

¶ Dis ſic cōſtitutis: declarat ꝑmo q; motus quo mouet aliquod mobile in vacuo nulla eſt ꝓportio ad motum quo idē mobile mouet in pleno: nec temporis ad tēs: ita vt motus in vacuo nō ſit in tempore diuiſibili. z ſyllogiſmus eſt. qualis eſt ꝓportio medy ad medium in craſſitudine z tenuitate: talis eſt ꝓportio motus ad motuz in velocitate z tarditate: z tēporis ad tēpus in longitudine z breuitate: z hoc reſpectu eiuſdē mobilis. Sz vacui ad plenū nulla eſt ꝓportio in craſſitudine: z tenuitate. igit nec motus ad motuz in velocitate. z tarditate: nec tēporis ad tēpus in longitudine z breuitate: z hoc reſpectu eiuſdē mobilis. ¶ Maior dz intelligi in his corporibus: quę mouentur ꝓpter reſiſtentiā medy extrinſecam: vt ſint ſimplicia corpora. nā in aialibus: z eis quę mouent aut volūtate. aut ab ipſa intrinſeca reſiſtentia nō valet. Amplius dz intelligi reſpectu eiuſdez

Expō ſyll'i.

I mobilis:nã pſit duo mobilia inęqualia moueri in duobus medijs ęqu alibus:vbi nõ qualis eſt mediox ꝓportio in tenuitate ꝛ craſſitudie:talis eſt motuũ ꝛ tẽpoꝛũ il lozũ:vt oibus cõſtat. ¶ Quare cũ nulla ſit motus in vacuo ad motum in pleno ꝓportio:motus in vacuo factꝰ: in nõ tpe fiet:aliter poterit eẽ ꝓportio:quę ratio docet vacuũ ipſum potius tollere motũ:quã dare aut cõferre ad ipſum. ¶ Animaduerſione dignũ Themiſtium intelligere maioꝛẽ etiam in mobilibus diuerſis:ſed ſeruata paritate cęteroꝝ vt figuręꝛ ponderis:cęteriſqꝫ id genus:vbi eniꝫ ſunt cętera paria:ꝛ ſunt corpoꝛa quoꝝ motus eſt ſucceſſiuꝰ ꝓ rõne corpoꝛis ipedientis hoc eſt rõne medij:ab extrinſecoꝛ:ſine dubio q̃lis eſt ꝓportio mediorũ penes craſſituꝫ ꝛ tenuitatẽ talis motuũ erit penes ve-

Expõ the.

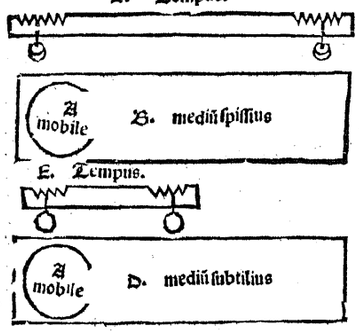

loꝛ ꝛ tarditatẽ ꝛ tempoꝛum penes lõgitudinẽ ꝛ breuẽ. Circa hanc rationẽ ꝓximo moze geometrę vt ſyllogiſmus facilius habeatur terminos diſponit:ꝛ inquit.põdus igit a.per.b.quidẽ mediuꝫ fertur:ꝛ in tempoze.c.ꝛ idem.a. per.d.tenuius quidem illoꝛ longitudine vo equale in tẽpoze.e.ꝓo ratione ꝛ ꝓportione corpoꝛis medij impedientis:ſine reſiſtentis moueatur.ita vt.b.ſit aqua per quam ipſum.a.fertur:ꝛ.d.ſit aer.hęc eſt temiꝛozum cõſtitutio.deinde ſumit maioꝛẽ:ꝛ inquit.quanto itaqꝫ aer aqua eſt ſubtilioꝛ atqꝫ tenuioꝛ:tanto velocius.a.pondus per.d. q̃ꝫ per.b.fertur:habeat igitur rationẽ eandem ad velocitatem velocitas:qua diſtat aer in tenuitate ab aqua.quare ſi in duplo ſit aer aqua ſubtilioꝛ:duplo in tempoze per.b.medium pertranſibit ad id tempus in quo per medium.d.fertur:ꝛ.c.tempus ad.e.tempus duplum erit:ita quoꝝ vt quanto ſubtilius eſt:minuſqꝫ impediens ac facilius ſectile:id per qõ tranſitio fit:tanto pondus.a.velocius ferꝛ:eſt igitur maioꝛ.qualis eſt ꝓportio medij ad mediũ in tennitate:in quibus idem mobile moueturꝰ:talis eſt motuum in velocitate: ꝛ tempoꝛuꝫ in breuitate.hęc eſt maioꝛ:deinceps ſumit minozem ꝛ inquit ac vacuũ nullam rationẽ habet:qua ab ipſo corpoze excedaꝛ:quẽadmodũ ipm nihil ad numerũ:nã ſi quatuoꝛ excedũt tria per vnitatẽ:ꝛ duo excedũt pluribus q̃ꝫ ſit vnuꝰ vt ꝙ duo.ꝛ ipſum etiã vnuꝫ excedũt pluribus q̃ꝫ ſint duo:vtpotę ꝙ tria:nullã ꝓfecto rõnẽ hñt:qua ipſuꝫ nihil excedũt:ꝛ qua ipſum nihil ab illis excedaꝛ.cuius cauſam ſubſcribit dicens:quippe cum id quod excedit:in exceſſum ipſum:ꝛ id qõ exceditur diuidaꝛ neceſſe ſit.verbi cauſa.quatuoꝛ cuꝫ excedant duo in duobus:diuidũtur in duo exceſſa:ꝛ duo quibus excedunt,ideo inferꝛ.quare ipſa quatuoꝛ erunt id quod excedũt.ꝛ nihil:quocirca neq; punctum linea excedit:ſi nõ ex punctis componatur:tandem dat concluſionem:ꝛ inquit.ſimiliter ꝛ nullaꝫ ad plenũ rõnẽ habere poteſt:quare neqꝫ etiã motus. Hic eſt ſyllꝰs totus.

N

¶ Hęc eſt alia demonſtratio:volo exponere cõmẽtum moze noſtro ſolito in cõmẽtis in gbꝰ aligd fructus hꝫ: iõ Auer.duo facit:ꝓmo exponit textũ.ſcõo ibi: Auẽpace aũt.digredit.ꝓma pars cõmẽti ex declaratione textus eſt perſpicua.reſtat igitur ſecunda.

Lotiõ.71.

¶ Auempace autẽ. Hęc eſt ſcõa pars cõmẽti vbi digredi incipit:ozitur aũt digreſſio contra maioꝛẽ.naꝫ Auẽpace inquit.nõ ſequi vt ꝓportio motus eiuſdem lapidis in aqua ad motũ eius in aere ſit ſicut ꝓportio ſpiſſitudinis aquę ad ſpiſſitudinem aeris:niſi motus lapidis eſſet in tempoze ꝑpter hoc q̃ mouet in medio: hoc eſt niſi ſucceſſio in motu attenderetur penes reſiſtentiaꝫ medij.vult igitur Auempace maioꝛem non habere locum,niſi ſupponẽdo ſucceſſionẽ motus eſſe a reſiſtẽtia medij.huic obycit Auempace:q̃ hoc dato motus non eſſet ſucceſſiuus niſi ꝓpter mediũ reſiſtẽs ſiue impediens:mediũ enim videtur impedire rem motam. Modo hoc confutat per inſtantiam in motu cęli:hic eſt ſucceſſiuus ꝛ in tempoze:ꝛ nõ ꝓpter mediũ reſiſtẽs:aut impediens:ꝛ ita maioꝛ eſt falſa oino.

Digreſſio.

O

¶ Et dicit. Poſita qõne Auempaces:nũc narrat eius poſitionẽ:vbi debes ſcire Auempacem tenuiſſe duas tarditates.alteram ex parte limitate virtutis eius qõ monetur:quã nãlem vocat:q̃ conſequitur virtutẽ ac formã rei q̃ mouet.ꝛ hãc ſeruat mobile ipſum tã in vacuo q̃ in pleno. Alteram accidentalẽ ex parte medij extrinſeci:ꝛ hęc accidẽtalis eſt:q̃ accidit mobili ex parte medij:in quo mouetur:ꝛ hęc eſt per accidens variabilis penes media ipſa in quibus mobile mouetur. vult igitur Auempace Ariſto. voluiſſe ꝓpoſitionem mediox in tenuitate eſſe ad ꝓportionem motuum in velocitate ꝛ tarditate accidentalibus:ꝛ non naturalibus:qua ratione teneri poteſt in vacuo eſſe motum:vt expoſitores:ꝛ multi latinoꝝ opinantur.

P

¶ Et hęc ſunt verba eius:nũc narrat verba ipſiꝰ Auẽpaces:vt eius narratio ſit fidelioꝛ:vbi narrando eius poſitionẽ duas tangit rones cõtra maioꝛẽ:tum de motu cęli:vbi ꝓ ipſum eſſe in tpe:ꝛ ſucceſſiuũ:ꝛ tñ nõ eẽ ob medij impedientis:aut reſiſtentis. tum quia motus naturales eſſent violenti:q̃m eſſent ſucceſſiui ꝑ corꝑ impediens:quare violenti.ꝑ intellectu verboꝝ debes ſcire de motibus cęloꝝ q̃ aliquis eſt tardiſſimus vt motus ſtellarũ fixaꝝ:nã ſtellę fixę apud obſeruationẽ Ptolomęi in libꝛo magnę cõſtructionis mouentꝰ in cẽtũ annis gradu vnoꝛ:ꝛ ita.36.millibus annoꝝ peragrãt totũ circulum. ¶ Aliquis eſt velociſſimus:vt motus diurnus vniuerſi in.24.hozis ſemel. Alij inter hoc ſunt mediocres:ꝛ hoc(vt dicit) non eſt niſi ꝓpter diſtãtiã atqꝫ gradus motoꝝ in nobilitate ex virtute:nam qui nobilioꝛ eſt:velocius mouet,qui vo ignobilioꝛ tardius. Hęc colliguntur ex verbis eius.

Q

¶ Et ſi hoc qõ dicit. Obycit aũt nũc Auer.contra Auẽpacem per impoſſibile ſic.ſi ꝓpoꝛtio motus ad motum in velocitate:nõ eſt ꝙ ꝓportione mediox in ſubtilitate:abſolute:ſed ſoluꝫ de velocitate accidentali:tunc poſſet eſſe in vacuo motus velox ꝛ tardus velocitate ꝛ tarditate nãli.naꝫ ſublatis medijs adhuc remaneret rõ intrinſeca:quã tenuit Auempace:ꝛ ita adhuc reſtat motus tẽpoꝛarius:ꝛ non ſubitarius.

¶ Nos autẽ. Auerroes nũc rñdet alr:ꝛ vult totaꝫ cãm ſucceſſionis ꝛ velocitatũ motuũ eſſe penes mediozum tenuitatem

A tenuitatẽ ꝛ craſſitudinẽ:nitiſ aũt ad hoc rõnibus ꝑ:qꝛ diuerſoꝝ effectuũ cãę ſunt diuerſę:ſed ęqualis ꝓportio mediox in tenuitate cęteris paribus. Vꝫ. figura: declinatione ideſt grauitate aut lenitate:ꝛ magnitudine ẽ cã ęqlitatis motuũ i velocitate.igit dña mediox cęteris ẽt paribꝰ:eſt cã diuerſitatis motuũ in velocitate: vt eniꝫ ęqlitas ad ęqualitatẽ:ita dña ad differentiã. nã cõtrarię cãgarguunt effectus contrarios.

¶ Et iſte ꝓpones. Colligit ꝓpones in quibus cõſiſtit tota ratiõis vis:ꝛ ſunt duę. Prima eſt ꝙ qũ ſunt duo mota ęqlia i grauitate ꝛ lenitate:figura:ꝛ magnitudine:ꝛ mouentꝰ inęqli aut vno meꝰ:motꝰ eoꝝ ſunt ęqles in velocitate:ꝛ tarditate:ꝛ ꝙ vtrũq; ptrãſit equale ſpatiũ in tpe ęqli. Scõa ꝓpõ eſt ꝙ cęteris paribꝰ: cũ media ſint diuerſa in tenuitate motus eoꝝ diuerſantur dña ꝓportionali. Dę.n. ꝓpones ſeſe inferũt:vt diximus iã pauloãte.

B ¶ Et vlr manifeſtũ eſt. Colligit ex his cãꝫ diuerſitaꝫ motuũ ꝛ ęqlitatis in velocitate ꝛ tarditate:ꝛ vult ꝙ ſit diuerſitas ꝛ ęqualitas ꝓportionis motoꝛis ad rem motã: nã cũ fuerint duo motoꝛes ꝛ duo mota:ꝛ ꝓportio vniꝰ motoꝛis ad ſuum motũ.eſt vt ꝓportio alterius motoꝛis ad ſuũ motũ:tales motus qui ab illis ꝓficiſcuntur erunt ęquales in velocitate:ꝛ ſi ꝓportiones erunt inęquales ꝛ diuerſę:ẽt motus erũt inęquales ꝛ diuerſi in velocitate ꝛ tarditate. Et hęc regula hꝫ locũ in oibus taꝫ in coꝝporibꝰ ſimplicibꝰ q̃ꝫ mixtis:hꝫ nõ eodẽ mõ:nã in ſimplicibꝰ reſiſtẽtia rei motę eſt extrinſeca:vtpote rõne medij:qõ ſe tꝫ ex pte rei motę:vt dicemꝰ. in mixtis vo reſiſtentia eſt intrinſeca:ꝛ nõ ex pte medij:ſ ex pte rei in actu:q̃ eſt alia a re q̃ mouet.diuidif.n.oę mixtũ in motoꝛẽ in actu ꝛ motũ i actu.ſimpleꝝ vo minime.ꝓpea in ſimplicibꝰ id qõ eſt loco rei motę:eſt mediũ extriſecũ reſiſtẽs.hinc ꝑ eẽ reſiſtẽtiã interdũ ex pte medij tñ vt in ſimplicibꝰ: interdũ ex pte mobil'tñ:vt in cęlis:q̃ mouentꝰ ꝓ reſiſtẽtiã mobilis ſolũ:vt dicemꝰ:interdũ ex pte medij ꝛ mobil':vt i mixtis ꝛ aialibꝰ:vbi reſiſtẽtia ẽ:tũ rõne medij: tũ rõne rei q̃ mouentꝰ in actu.ꝛ ita Auerroes ꝓ rẽ motã intelligit totum reſiſtens quicquid ſit illud.

C

¶ Et hoc idẽ eſt. Declarat in violentis penes qd attẽdit ęqualitas ꝛ inęqualitas motuũ.ꝛ ingt.eẽ idẽ in violẽtis vt in nãlibus:ſed nõ eodẽ mõ penitus: nã in nãlibꝰ ęqlitas ꝛ diuerſitas velocitatũ neq; eſt penes reſiſtẽs tñ: neqꝫ penes potẽtiã motoꝛis tñ:ſed penes ęqualitates aut diuerſitatẽ ꝓportionũ potẽtiaꝝ ad ſuas reſiſtẽtias: quęcunq; ſint illę.at in violentis ęqualitas ꝛ diuerſitas velocitatũ ſunt penes ęqualitatẽ ꝛ diuerſitates mediorum reſiſtentiũ aut impedientiũ:qñ tales motus nõ fiũt ab inclinatione intrinſeca:ſed penitus extrinſece ꝓcedũt.ꝓpterea inquit:vt in naturalibus nõ ſequitur ęqlitas velocitatũ ad ęqualitatẽ potẽtiaꝝ tñ qñ ꝓportio diuerſaꝝtur:ita nec in violentis põt eẽ ęqualitas qñ media diuerſantur.eo q̃ diuerſatur mediozum ꝓportio. ecce igitur ꝙ in violentis ęqualitas ꝛ inęqualitas ſunt ſolũ ꝓpter ęqualitatẽ:ꝛ inęqualitatẽ mediozũ. ¶ Sꝫ dices tẽ eadẽ velocitate mouebiꝭ.a.mobile violẽter in aere eodẽ ab.b.virtute:ꝛ.a.c.qõ eſt falſũ:poſito ꝙ ſint inęquales. ¶ Propterea dixit Auer. ꝑ potẽtys in motibus violentis exñtibus partibus ęqualitas ꝛ diuerſitas erũt ex parte mediozũ.at in motibus nãlibus erũt ꝓ ꝓportionũ ęqualitates aut diuerſitatem:quã potentię hunc ad mota.nã in nãlibꝰ motꝰ ſunt ab itrinſeca icli natione:in violẽtis vo minime. ¶ Hęc Auer. in hac ratione ad fructuꝫ adiecit. ¶ In quibus apparet tam in motibus nãlibus q̃ violẽtis ꝙ talis eſt ꝓportio motus ad motũ in velocitate q̃lis motoꝛis ad rẽ motã hoc eſt potẽtiaꝝ mouẽtiũ ad ſuas reſiſtẽtias: verũ eſt aliq̃ dña: nã in violẽtis reſiſtẽs eſt ipediẽs:ppea ẽ in illis ęqlitas aut diuerſitas ꝓ diuerſitatẽ ꝓportionis ipediẽtis: at in nãlibꝰ reſiſtẽs nõ eſt impediẽs:ſ reſiſtẽs tñ abſq; impedimẽto,quę rõ docet nãles motus eẽ ſucceſſiuos ob reſiſtẽtiaꝫ:ꝛ nõ ob impedientiã:qõ Auẽpace ignozat.

E

¶ Et ſi hoc eẽt. Hęc eſt ſcõa rõ Auẽpaceꝝ: vbi debes ſcire ꝙ Ariſt.in fine ſeptimi phyſicoꝝ.ponit hãc regulã. ꝙ cũ aliqõ mouẽs monerit aliqõ corpus ꝑ aliqõ ſpatiũ in aliquo tẽpoze:idẽ mouẽs mouebit medietatẽ illius corpoꝛis: hoc eſt medietatem reſiſtentię illius corpꝛis ꝑ idẽ ſpatiuꝫ in medietate illius tẽpoꝛis.hęc regula nunc ſupponatur tanq̃ vera: qꝛ in 7° diſputabiſ. ¶ Arguit mõ Auer.ꝙ data põne Auẽpaces.vꝫ ꝓportio mediox in tenuitate arguat ꝓportionez velocitatiũ ꝛ tarditatiũ accitaliũ:tũc illa regula eẽt falſa ſimplr:hoc eſt nõ vlr ꝛ in oibus vera eſſet:nam eſſet tñ vera in tarditate ꝛ velocitate accitalibus:quę ipſi motui cõpetũt merito medij reſiſtẽtis:ꝛ non in ipſis motibꝰ abſolute reſpectu oiuꝫ.vbi eni nullũ eſſet mediũ reſiſtens:nulla poſſet aſſignari ꝓportio inter potẽtias motiuas reſpectu reſiſtentiarũ:ꝛ ita neqꝫ ipſoꝝ motuũ:ita quare regula non fuiſſet vlis in oibus:cuiꝰ ẽ vez:qꝛ in libꝛis phyſi. traduntur regulę vles in oibus. vis igit hui' rõnis ẽ ꝙ regula ſeptimi phyſi.eẽt de velocitate ꝛ tarditate ipſaꝝ ꝛ nõ de motibus abſolute ꝛ reſpectu oiſ ſpatij.

F

¶ Et cã iſtius erroꝛis. Nũc vult ꝓfitare motuũ Auẽpaceꝝ:ꝛ ꝓximo narrat ipſuꝫ:vbi debes ſcire ꝙ Auempace fundabaꝭ in duobus. Primũ erat ꝙ tarditas ꝛ velocitas ſint additio ꝛ diminutio motuum: tarditas quidẽ diminutio. velocitas vero additio:ſicut linea quę additur lineę:ꝛ diminuitur ab ea. Verbi gratia. ſit vnus motus ſupra ſpatium.a. b. in hoza velocitas erit motus ſuper ſpatium.a.b.c.in eadem hoza. ita vt.b.c.ha-

G

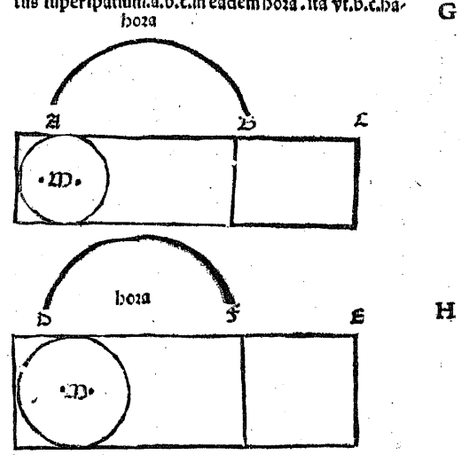

H

beatur tanq̃ velocitas. Tarditas vero eſt:vt ſi aliq̃ mobile moueatur in hoza ſpatio.d.e.aliud vero debilius ſupra ſpatium.d.f.ita vt tarditas ſit hęc diminutio e.f.hoc eſt primũ. Scõm eſt ꝙ ꝓportio mediozũ reſiſtẽtiũ eſt qualis eſt velocitatũ ꝛ tarditatũ: q̃ addũtur:ꝛ nõ qualis illa motuũ:qui ꝓponebantur penes ꝓportionem motoꝛuꝫ ad mobilia circũſcriptis medijs. Di.n.

Solo.

Cõis rla.

I motus pz̄supposit: motus nāles siue sensiles ab Auer. appellāt̄r. ita vt sint tres motus: vnus naturalis siue sensilis q est pp ꝓportionē motozis ad mobile nulla habita rōne ad mediū. Alius est diminutio q̄ cōsurgit a resistentia medij: alia est velocitas: q̄ addit̄ ab excessu potētię nulla ratione habita ad mediū. hęc. n. consurgit ꝓpterea: q̄ potētię q̄ mouet mobile nulla rōne hita ad mediū crescit ad duplū: aut triplū: aut ad aliq̄ ꝓportionē. Qua rōne euenit vt possit eē q̄rtus motꝰ aggregatꝰ ex nāli: addito. Ex ys arguebat Auēpace cū resistētia mediozū sit cā tarditatis accītalis: seqūt vt ꝓportio mediozū nō sit ꝓportiōis motuū: ꝫ tarditatū accītaliū.

¶ Qui qui. Scōo arguebat sic. si qualis est ꝓportio medij ad mediū in raritate z dēsitate: talis est ꝓportio motus ad motum in velocitate z tarditate. igit̄ q̄lis est ꝓportio resistētię ad resistētia: talis erit motꝰ sensilis ad motū sensilem. patet ꝑia: q̄ ab vno argt̄ quertibiliter ad reliquū. nā resistentia z mediū cōuertunt. sil̄r z motus: z motus sensilis: z intelligo ꝑ motū sensilē totū motum: q̄ capit̄ a sensu in actu. destruit Auēpace ꝑis isto: maz si qualis est ꝓportio resistētię ad resistētia talis est ꝓportio motꝰ sensilis ad motū sensilem: z qualis est ꝓportio resistētię ad resistētia talis est ꝓportio tarditatis ad tarditatē vt dictū est. igit̄ q̄lis est ꝓportio tarditatis ad tarditatē: talis erit ꝓportio motꝰ sensilis ad motū sensilez: sed tarditas est motus diminut̄ a nāli motu. igit̄ q̄lis est ꝓportio diminuti ad diminutū: talis erit remanētis ad remanēs. ℔ ꝑis ē falsū. igit̄ aliqua ps añcedētis erit falsa: ꝫ nō illa tarditas est motꝰ diminut̄ a motu nāli neq; illa. q̄lis ē ꝓportio resistētię ad resist[a] talꝫ ē ꝓportio tarditatꝭ ad tarditatē. igit̄ illa ē f'la. q̄lis ē ꝓportio resist[a] ad resistētia talis ē motꝰ sensil' ad motū sensilē: qđ ē ꝓpoᵐ ipsi⁹ Auēpa. qđ vo illud sit falsū. vz. q̄lis est ꝓportio diminuti ad diminutū talis est remanētis ad remanens: p3 i numeris z magnitudinib⁹. Sint enī. a. b. duo numeri aut magnitudines ęquales ambę. vz. vt quatuor: z ab ipso. a. diminuaf vnū: ab ipso vo. b. duo: p3 tūc q; nō q̄lis ē ꝓportio diminuti ad diminutū talis est remanētis ad remanēs: nam diminuti ad diminutum ꝓportio est dupla: remanentis vero ad remanens sexgaltera. sil̄r rōne z de additione deduci potest.

¶ Sz dīnt. Rīdet Auer. ad rōnē hāc ipsi⁹ Auēpa. z negat silitudinē: nā qñ ex q̄titate mathematica diminuit aliq̄ q̄titas i actu remanet residuū q̄titatis i actu: ꝫ qñ a motu nāli demit̄ gcq̄: tūc motꝰ nālis nō remanet nisi i poᵗ: z nō i actu. z ita nō ē sil'e. ℔ rīsio ꝑt itelligi vnoᵐ: q̄ dissilitudo ē q̄tū ad ℔: q̄ facta diminutiōe ab ipsa q̄titate residuū manet in actu ꝑmanentiq; ꝫ facta diminutione a motu: remanet residuū in ptāte: q̄ nō ꝑmanēs: sed in fieri z ita silitudo nulla. Aut pōt itelligi q̄ ſʒ Auēpacē motus mere nālis eē nō pōt nisi in vacuo in actu: in medio, vo resistēti semp est violētus actu: z nālis potestate: q̄tenus ꝓtinet̄ in illo: tunc pz dissimilitudo.

¶ Ergo tūc motꝰ. Soluta qōne: arguit ℑ Auēpa. q̄ data hac sua imaginatiōe ois motus sensilis: quē videmus in elīnt: eēt violētus: z nō nālis: q̄ ois talis eēt ꝓpter resistētiā medij ipediētis. z ita violētus: z ita in solo vacuo posset eē motꝰ mere nālis: vbi nullū est ipediens.

¶ Uerū tñ dicimus. Rīdet tacitē objectioni. posset enī q̄ri. vtrū qualis est ꝓportio medij ipediētis ad mediuz ipediens: talis sit tarditatis ad tarditatē: rīndet q; sic: ꝫ non est extimādū tarditatē ipsaz esse motū additū motui naturali: nā naturalis est tardus: z velox: ēt vt violentus. imo ois motus est sua tarditas.

¶ Et ista q̄. Nūc explanat q̄lis sit q̄ ipsi⁹ Auēpaces: z ingt eā eē sophisticā: q̄tenꝰ peccat in loco a sil'i: ē tū (vt dicit) difficilis: q̄ est ꝑ locū a cōmutata ꝓportione: cuz eni motꝰ assil'etur lineę vł q; illud q̄ linęę accidit: motui ēt cōtingat. z ita est difficilis sol'onis

¶ Declaratū est igit̄. Epilogat oia ōclarata: z sunt duo. Primū q; ꝓportio ipediētis ad ipediēs ē q̄lis ē motuuz absolute: z nō tarditatū additaꝝ. Scōm est. q; ℔ est vez tā in nālibꝰ motibus q̄z violētis: ꝫ sit dūia: nā in nālibꝰ ꝓportio motuū est ſm ꝓportionē mediozꝝ nō qdē impedientiū: ꝫ resistētiū. Jn violētis ꝫ ꝓportionē mediozū ipediētiū. Sz nō eodē mō in nālibꝰ mixtoz z simplicii: nā in nālibus mixtoꝝ ꝓportio motuū est ſm ꝓportionē potētiaꝝ ad sua mobilia etiā: m simplicibꝰ ad sua resistentias: siue entrinseca: siue intrinseca.

¶ Sed q̄ret aliqs. Sz circa dicta mouet Auer. qōnē: q̄ ꝫ ꝓcedat eē talē motuū ꝓportionē: q̄lis ē mediozꝝ: adhuc nō ſeq̄t i vacuo motū eē i nō tpe: q̄ ꝑt esse aliqđ qđ mouet i vacuo ꝑ resistētia intrinseca: nō qdē ex pte medij ℔ ipsi⁹ mobil'. z ita ablata oi resistētia medij: z remanēte illa mobilis: poterit adhuc motꝰ eē in vacuo in tpe.

¶ Et ad ℔ est. Rīdet breuiter regulā illā hāc locū i cozporibꝰ simplicibꝰ: vbi ois resistētia ē ex pte medij: nō āt in aialibꝰ aut mixtis: vbi est ēt resistētia intrinseca: circa hāc rīsionē. Primo sumit vnū q; motus cozporū simpliciū mediantibus aqua z aere nō sunt motus impediti a medio: ita vt mediū hēat rōnē ipedientis. tū ꝑ: q̄ tales motus nāles nō eēnt sine medio, tū 2º: q̄ in solo vacuo essent motus nāles: q̄ solo illo est ablatio medij.

¶ Et cā in ℔ est. Reddit nūc cām q̄re talia mota indigēt medio: ex eo q̄ res mota dz hāe cū motozū aliquā resistētia: qua potētia motozis excedat potētiā illi⁹: z hoc est verū ēt in motibus nālibus, nā si nō eēt talis resistentia: tūc glibet motoz posset mouere qlibz cozp⁹ indifferenter. igitur in motis simplicibꝰ necessaria est ℔ resistētia: z cū nō ex pte itrisecą: vt dicef. igit̄ pp mediū.

¶ Et pp diuersitatē. Nūc q; ℔ suppoᵐ ꝓficat tria. ꝑᵐ q; ꝑ talē resistētia nō ꝑ aditiuā: sed ꝑmotiuā: q̄ est inter motozē z rē motā simp'r z vł'r: diuersant̄ motꝰ cozpoꝝ celestiū ꝑ velocitate z tarditate. Celū. n. suo motozi resistit nō ꝑ ipediendo: sed ꝑmouendo: siue cōtinēdo.

¶ Et ꝑ hāc. Scōz ē q; ꝑ talē resistētia motoz ñ mouet rē motā: nisi q̄ potētia eius excedit potentiā rei motę: nā res mota aliqua ex parte est similis motozi: aliqua ex parte dissimilis: quę dissimilitudo est causa resistētię z successionis. z ita ipsum resistēs nō est ipediens ne motus fiat: sed ne motus fiat subito. Celū eni nō resistit motozi ne motus fiat: sed ne motus fiat subito.

¶ Et hoc est intelligēdū. Tertiū est verificatio dicti ipsi⁹ Auēpaces: ait in cozporibꝰ celestibus vnū motozē esse altero nobiliozē. intelligit eniz vnū motozē eē plus excedētē suum mobile alio: z ita velocius mouet alio.

¶ Et manifestū est. Dis verificatis declarat nūc in q̄bus inuenitur hęc resistētia intrinseca: z in quibꝰ nō: z vult illā repiri vł'r in his quoꝝ mouēs z res mota sunt actu distincta: vt in celis: z aialibꝰ. Jn celo enim res mouēs est aia: quę est res actu: res mota ē ipsiꝫ celū: qđ est res actu alia ab anima. z in aialibus similt'r. Jn rebꝰ vo sim plicibus non reperitur vt in elīntis: q̄ in illis motoz est fozma: res mota est mā. mō mā nō est res actu resistens ipsi fozmę. Sz dices Auer. 8. huius. com. 4. t. 30. t. 3. celi. ait fozmā eē motozē z motū. hic dicit mām eē rē motā. Dici pōt q; in elīntis ſm Auer. id qđ mouet vt qđ est ipz totum: id qđ mouet vt quo est ipsa fozma. Jd vo quod mouef vt qđ est ipsum elīntum cū medio, hoc. n. totū hz rōnē totiꝰ mobil' resistētis i actu. id quo mouef remote

est

A est potentia z ipsa mā: quę est prima radix passionis. Jd vo quo mouef ꝓpinquę est fozma: nā opz motozē z rē motā eē aliquo mō i actu. z sic tollit ꝺdictio.

¶ Et q̄ hęc. Nūc rīdet ad fozmā qōnis: z vult dctꝰ Ari. esse intelligēdū in ys quę mouent ꝑ resistētia extrinsecā ℔ est in cozporibꝰ simplicibꝰ. cū. n. illa simplicia nō dimidant̄ iter motozē z rē motā in actu: iō impole est ea moueri sine medio: z hoc ꝓfirmat auctate Ar. n. 8. vbi ait aialia z cozpa celestia moueri a seipsis: et inta vo z simplicia cozpa ab alio: q̄ ad eoꝝ motū cōcurrit medium.

¶ Si igitur. Probat hāc rīsionē: nā si ℔ cozpoza vt elīnta mouerentur sine medio: tunc nulla esset resistētia inter motozē z rem motā: imo nihil moueref: z sic hoc eēt nihil moueref in tēpore: ꝫ subito: demeref enī ois resistēta tā intrinseca: q̄z extrinseca: z vt dico in elemētis. ita in ceteris quę mouētur motu simplici.

B ¶ Ex ℔ igit̄. Tūc verificat enthymema Ar. itulit. n. si cozpoza simplicia mouerenf i vacuo: tūc illa motu idiuisibili zł tpe idiuisibili mouerenf. ℔. n. iō p3: q̄ i motu elīntorū: g i vacuo fieret ois dēpta. eēt resist[a]: z itric[a]: z exc[a].

¶ Et ponēdo ℔ cozpoza. Remouet cauillū Auēpa. dicebat. n. me[m] ipedit. igit̄ motꝰ elīntoz est violētus. Rīdet negādo ꝓnaz: q̄ ipedit resistēdo ℔ ē a motu subito: non āt a motu ipo. ꝓpea sunt motꝰ elīntozū nāles: z ita falsuz est elīnta moueri a seipsis: veluti mouenf aialia z cęli. ℔ ad fozmā qōnis. Ex hac Auer. sol'one hz q; aliqd pōt ipedire bifariā: aut a motu: aut a termio motꝰ mediū in motu grauiū ipedit nō qdē a motu: ꝫ a termio motꝰ: cū nō q̄z cito aliqd moueri icipit: tā cito sit i termino motꝰ. at i motu violēto ipedit mediū tā motū q̄z terminū motus. Ulteriꝰ seq̄t q; i motu aīali ē 2ª resist[a] es: itrim gdē ip suz. vz. cozpꝰ distictū ab aia. extrim vo qer vel aq̄. q̄ rō docēs ē totū resistēs eē cozpꝰ cū medio. in motu vo elīntoz vnū tm resistēs. vz. mediū: nā nihil est in elīntis pter māz z fozmā resistēs nisi mediū. Qua rōne euenit oēz motū eē nālē in elīnt: g ē fm inclinationē. l3. n. aliqs eoꝝ motꝰ sit tardior altero. oēs sunt eq̄ nāles: qm ois successio ē rōe medij. z ꝑ ꝓs ē eq̄ nālis i medio: siue sit spissi⁹: siue rarior. Uū motus lapidis in aere ē eque nālis: sicut ille einsdē in aq̄: l3 ille in aq̄ sit tardior: qm motꝰ hic naturalitatē nanciscit ab inclinatione z medio.

¶ Auēpace igit̄. Epilogat i opione Auēpa. z dic ꝑmo q; Auēpa. fec dubitare in duobus. Primo q̄z dixit ꝓportionē motuū nō eē ſʒ ꝓportionē mediozꝝ. Scōo. q̄z motus elīntozꝝ i pleno: cū sint ipediti: sunt violēti. Dic scōo laudādo ipz nullū ptigisse ad has qōnes: q̄ cęteris erat ingeniosior. Dicit 3º se accepisse q̄stiones has non a libro Auēpaces: sed a folio extra scripto. Dęc Auerroes.

D ¶ Nos āt. Nūc inuestigat veras cās successionis z verificat rōnē Arist. ꝓpea tria facit. ꝑ supponit q̄dā. 2º infert ea in q̄bus successio est rōne medij: z ea in q̄b⁹ nō est. 3º verificat rōnē Ar. de ꝑ supponit inter motozē z rē motā eē semp aliquā resistētiā. ꝑ q̄z res q̄ mouet: mouet q̄tenus ℑ ia: res q̄ mouet: mouet q̄tenus similis: vt dictuz est. 2º q̄z ois motꝰ est ſm excessuz potētię motiuę ad suā resistētiā. igit̄ in oi motu opz itelligere resistēs. 3º q̄z motus dīnt in velocitate z tarditate penes dūiaz ꝓportionū potētiaꝝ motinarū ad suas resistētias. vbi enim nulla eēt resistētia: omnes motus essent ęquales.

¶ Et ista resist[a]. Supponit 2º q; resistētia eē pōt aut ex pte moti tm: vt in aialibꝰ z celo. nā i ibis motū ē res actu resistēs z distincta a motoze: aut erit ex ipso medio in q̄ mouet tm: vt i motu elīntoz: in q̄b⁹ res mota nō ē actu resistēs: z alia ab ipso motoze. aut erit ex pte rei motę z ipsius medij: vt in aialibꝰ quę mouenf in aqua.

¶ Illa igit̄ in q̄b⁹. Tūc declat 2ª. vz. q̄ motꝰ idigēt medio: z q̄ nō: z vult vł'r ea mota nō egere medio q̄ diduntur i motozē z motū in actu vt aialia: z hęc si egēt: est ꝑ accīs. q̄ vo nō diuidunt̄ in motozē z rē motā in actu: ℔ oīno indigēt medio: vt sint cozpoza grauia z lenia. hoc ꝓbat ꝑmo: q̄z si nō indigerēt medio: mouerenf inō tpe: q̄z nihil ē illic in actu q̄ resistat motozi. Scōo si mediū nō regreref: eēt q̄z faceret illa violēter moueri: hoc est falsuz: q̄z illa semp mouerenf motu violēto: cū semp essent impedita: z ita cū nō detur vacuū in quo nāli motu mouerentur: semper mouerentur violenter. E

¶ Et iō ꝓtingit. Tertio nūc verificat rōnē Arist. itulit. n. Arist. si elīnta mouerenf in vacuo: illa i nō tpe mouerētur. ℔ ita q̄z rō ꝑ. Primo q̄z in vacuo nulla eēt resistētia nec intrinseca: nec extrinseca. Scōo. q̄z si mouerenf i vacuo: oia ęque velociter mouerenf i illo: z ita graue z minus graue ę velociter mouerenf. non igit recte dixit Auēpace elīnta dicēs mouerī nāl'r sine medio z ꝑternāliter cū medio. Dęc est: q̄ ex ꝑº colligunf. F

¶ Quērūt ℔ in niozes. Primo, vtrū si vacuū eēt: aliqđ cozpoz simpliciuz moueref in ipso. Jn ista qōne sec⁹ ē dōz ō rigore logico: secus de rigore pḣico. De rigore. n. logico ābę hę sūt falsę. vz. si vacuū ēt: simplex moueref in ipso. z si vacuū est: simplex nō mouereꝰ in ipso: ꝑz: q̄z stat itelligē añcedentia sine q̄ntibus. Pōt. n. itelligi vacuū eē: z nullū simplex moueri: q̄z pōt itelligi nullū simpᵉ eē. Silr ꝑt itelligi vacuū eē: z simplex moueri in ipso. dato q; vni simplici vt grauī descēdēti alligef. leue resistēti, q̄ rōne fit vt ambę sint falsę. ℔ ꝑz rōe logico. De rigore phȳsico sunt duę pōnes: vna latinozū quā acceperūt ab Auēpa. q; cozpꝰ simplex, grauę, vz. aut leue si poneref in vacuo posſz in illo moueri. hāc ꝑbāt captiūculatozes sic. ponaf vnuz gue i ocauo ozbis lunę: z itelligaf totū ℔ spatiū vacuuz z icipiat moueri ℔ istāti q̄ ē ꝑns: tūc petūt. aut in ℔ istāti q̄ icipit moueri: erit̄ cētro: aut i alio ato, nō in ℔ istāti in q̄ icipit: q̄ tūc i vno z eodē istāti eēt sursuz z deorsuz: q̄ intelligi nō ꝑt: si i alia: aut mediato: aut imediato: nō i istāti imediato: q̄ nullū istās ē imediatū istāti. igit̄ i alio mediato: i alio mediato. igit̄ i tpe: qm iter q̄cuq; duo istātia mediat tps: z ita motꝰ erit i tpe. Doc. n. argu[m] fozticolę satis magnificiūt. ¶ Sz vñ sit motꝰ eiꝰ successio: sī varię imaginatiōes. Latinoꝝ qdā successionis cāz asserūt eē limitationē cuiusq; agētis nālis. cū. n. oē agēs nāle sit limitatū ad certū velocitatꝭ gradū: hūc sua bit ēt q̄cuq; extrinseca resistētia circūscripta. q̄ rō docet hāc agētis nālis cuiusq; limitationē eē loco resistētię intrinsecę: z q̄ ℔ segf mꝭtitudinē foꝛę: iō q̄ſt ḡuioza velociꝰ mouerenf. Dāc ēt pōnē ad ꝑbū vt vidistis recitauit Auer. de mēte sui ꝑceptozis. Anēpa. ¶ Sz ℔ pō frivola est. Dzio. q̄z tūc oē agēs nāle ageret successiue: qm qđlz est limitatū: z ita luminosuz lumē i me⁹ successiue agēt: z visile radiū i oculo. stellę q̄z maiozes citiꝰ mediū illumināret: q̄z minozes. Scōo. q̄z tūc tolleret ois subita mutatio. Cuiꝰ oppoᵐ videbimꝰ: ex eo q̄z oē agēs nāle eēt limitatū. posſz ēt argui alijs rōnibꝰ: q̄s omittimꝰ: q̄z nos vītatē tradimꝰ: falsas opiones inuimꝰ. ¶ Alij cāz illius successiōis asserūt icōpolitatē terminoꝝ. Dzopterea. q̄z ipole ē idē sim'eē in termino e q̄ z in termino ad quē.

¶ Sz ℔ pō ē ipol'is. Dzio. q̄z ę q̄ velociter magis graue z minus graue moueref in vacuo: q̄z incōpol'itas terminozū est ęqualis in vtrisq; Scōo tūc graue simplex moueref infinite velociter in medio illo vacuo: nā illa incōpol'itas pōt saluari in duplo gradu velocitatis z in triplo: z quadruplo: z sic in infinituz. Tertio q̄z velocitas est ſm ꝓportionē potētię ad resistētiam ꝑ regulas

Suef. sup. Phy. Z z

De causis successiōis iuxta ꝑmā pōnem. Dzia pō. H

Cōfutatio.

Cōfutatio.

septimi huius. at potentię grauis ad talē terminoū incōpolitatē nulla est ꝓportio: vt oībꝰ p3. ¶ Quarto qz consimilis incōpossibilitas deberet esse sufficiēs in alteratione z illuminatione: z ita illuminatio esset successiua: z alteratio penes incōpolitates augeretur z decresceret. ¶ Quinto, tunc motus naturalis nō intenderet in fine: qm̄ semper est a principio ad finē similis terminoū incōpolitas. ¶ Sexto, tūc motor etiā infinite virtutis nō posset mouere in instanti: qz nullus talis possz facere ℨdictionem ꝓ vno instanti. ¶ Quare hęc pō videtur impolis: hęc sufficiant ℨ hāc pōnē. Sozticolę cāz successionis motus grauis aut leuis in vacuo asserunt ab impedimento partiū eius grauis: qō mouetur. Imaginantur enim q; q̄libet pars grauis inclinatur descendere ꝓ lineam bzeuissimam: z cū solū ꝓ talem descēdat pars media: ideo impedit laterales partes. z ideo ꝓ tale partiū impedimentū invicē simplicia successiue mouentur ēt resistētia medy circūscripta. ¶ Sed hęc positio puerilis est. p̄: qz tūc grauꝫ tardius descēderet: qz in corpe magno plures partes sint invicē resistētes. scdo tunc decem lapides coniuncti descenderent tardius: q̄ vnus eoꝝ: quia mutuo se impedirent. tertio vna pars illius nō movet ℨ aliā. igitur vna aliā nō ipedit. ¶ Bzixius sophista cām ex alio nāciscitur: ait enī eē pole vnū graue diuidi sm latitudinē: ita vt partes inferiores sint tenniores: superiore spissiores: z cuz illę partes tenniores minus appetāt descendere aut nō tāta velocitate quanta partes superiores: hic illę resistunt: q̄ rōne esset motus successio. ¶ Sed hęc pō nihil est: qm̄ totuz illud descenderet vt mediū eius fieret mediū mūdi: z ad hoc oēs illę partes tēdūt. igitur nulla impediret, ꝓpter hęc nō recedamus a Themistio: Alexandro: Simplicio: z ab Auer. g tāta dixit hac in re: dicunt enim successionez eē aliq̄ penitus extra vt in simplicibꝰ corporibꝰ a medio aere vel aqua aliq̄ penitus intra: vt si eēt vacuuz: z mixtū cuius vna pars leuis esset: z altera grauis in illo moueretur. aliq̄ vtroq; mō: vt aialia q̄ mouenť in aere aut aqua. Ex hoc sequitur, vt dixit Auerro. simpex moueri in nō tpe in vacuo: qz est ablata oīs resistentia: intrinseca quidē: qz nec mās: nec forma resistit: ext rinseca vero: qz nihil est in vacuo. ¶ ℨz dubiū est qd Auer. vbiq; z hic velit intelligere ꝓ moueri in nō tēpore. Rudes intelligunt ꝓ nō tps illud qō greci nyncz latini nunc vocāt: qō est momēū in tēpore: z errāt: qz ex mīnꝰ impossibili nō sequitur magis impole. Esse enim vacuum est imaginabile: sed motū in nunc tpis est ℨ imaginationē. Dzopterea intelligēdū est ꝓ nō tēpus infinitū puuz tēpus: z ꝓ motū in nō tēpore infinite velociter motuz: qō ideo peripatetici vocāt nō tēpus: qz non est signabile. Tūc ad rōnē p3 solo: cōcedo casum q; aliq̄ incipiat moueri in hoc instāti qō est ꝓsens ꝓ remotionē de ꝓsenti: z q; imediate post hoc in aliquo instāti erit ad cētrū: z tūc nō sequit in aliquo instāti eē ad cētrū: qz vt sorticolę dicunt: mutatur suppō: aut vt peripatetice loq̄r: in aliquo instāti, indeterminato erit ad cētrū: z in nullo determinato: z ita segť in non tēpore: qz in infinito parno tēpore. ¶ Et si dices post hoc erit ad centruz. igitur aut in hoc aut i alio erit ad cētrū: nō in hoc. igit in alio: z arguatur vt ꝓxime. aut mediato vel imediato. ¶ Dici pōt cōcedendo post hoc fore ad centruz: z in aliquo instanti: ℨ in nullo determinate: z in aliquo indeterminate: aut vt sorticolę dīt: in infinite huic ꝓximiori aliquo: in nullo tñ infinite huic ꝓximiori. Hęc de hac ꝓma qō-ne. ¶ Lōsequēter quęrūt vtrū mixtuz posset moueri in vacuo. Joannes gandauēsis rīdet q; positio ipolis-

tur quodlibet. i. vtrūq; ℨ dictoriū: z cū vacuū esse sit oino impole ꝓp tot rōnes Aristo. iure ex pōne huius impolis sequitur mixtū positū in illo moueri z. nō moueri. Moueri gdē ꝓp resistentiā: quā hz intrinsecus. non moueri vo: qz vacuū est ꝓnatio: q̄ nihil est. ¶ Sed hęc rīsio est penitus lenis: nā ex pole sm imaginationē nunq̄ sequit ipole sm imaginationē. Vacuuz, n. eē est falluz impole in re: sed est imaginabile vt mathematici oino fingunt. idē moueri z nō moueri est falsum impole: z imaginabile. rursus vacuū est dimēsio: dimēsio est nō tñ sine q̄litate imaginabilis: sed polis eē: vt catholici tradunt. igitur intelligi pōt vacuū esse sine oī q̄litate: at idē moueri z nō moueri nullus intellis capit. ¶ Captiunculatores vero distinguūt de mixto. aliud enī est perfectū ex quatuor elementis constans. Aliud imperfectum cōstans ex duabus saltez. tūc dicunt tria. Primum ꝙ loquendo de mixto perfecto inanimato in vacuo successiue moueret. Probatur. qz tale mixtuz sine surſum sive deorsum tenderet successiue moueret ꝓp resistentiā intrinsecam. ¶ Scōm est ꝙ loquendo de imperfecto non opz vbicūq; ponere tur: ipsum successiue moueri: sicut si esset mixtū ex terra: aqua: z aere tñ: z ponere in regione ignis: q̄ vacaret igne: tale subito mutaret ad quę rū aeris: qz in tali vacuo nulla resistētia bret: qz oia elīta ex qb⁹ cōstat deorsuz traheret. Tertiū ē ꝙ aliquo casu dato mixtū velocius moueret in pleno: q̄ in vacuo. Probāt. nā sit vnū mixtū ex fra vt tria: z aere vt duo: tūc ponať tale mixtū in sphęra ignis ēt igne ibi exīte: q̄ resistat illi grauj vt vnū: quo casu potētia motiua est vt qnq: resistitiua vt vnū in tali regiōe: nā terra z aer appetūt descendere: q̄ faciūt potētiā motiuā vt qn q; naz terra tria: aer duo faciūt: mediū vo vnū. igit ℨ moueretur ꝓ plenū sive ꝓ ignē a ꝓportione qncupla. deinde cū venit ad regionē aeris: q̄ aere vacat: ibi resistētia erit vt duo: potētia vt tria: nā terra q̄ ibi dominatur est vt tria. regio aeris resistit vt duo qz aer appetit ibi manē: q̄ rōne fit vt moueať a ꝓportione q̄ ē triū ad duo i tali vacuo. igit tardiꝰ. z ꝓñs in vacuo tardius moueretur q̄z in pleno. Inferūt ex hac ꝙne multas captiunculatorias ꝙnes q̄s omittimus. Ego vo duas ꝓmas ꝙnes non intelligo. Videť. n. nubi ꝓma z scōa vā tā de impfecto: q̄z ꝓfecto mixto: z ℨ supponēdo nullū elīntū in ꝓpria regione trahere: aut appetere magis stare i vno loco q̄z in alio sue regionis: vt deducē potes facile. Reliq̄ vo sť bñ z supide dcā. Hęc de scōa qōne. ¶ Tertio q̄rūt vtz dato vacuo aial posset i illo moueri. ¶ Nōnulli tenent ꝙ dato vacuo in illo nō posset aial moueri ꝓp duo: tuz qz nō posset ibi eē itpe: cū nō posset ibi respirare. Tū ēt qz motꝰ cęli ē ꝓꝰ motꝰ e q̄ oīs aliꝰ dependet. Mō motus ialis nō possz dependere e motu cęli: qm̄ influētia nō multiplicať p vacuū. ¶ Addūt aly ibi nō posse eē motū aial: qz indiget fixo: mō in vacuo nihil est fixū. Joānes vo in cōclusione hac cōcordat. Et addit duas rōnes. Prima ē: qa tūc motus ille eēt in nō tēpore: qm̄ ꝓportio motꝰ est ℨz ꝓportionē medy ad mediuz in subtilitate z crassitudine. z hoc nō solū in simplicibus sed ialibus: quę moueren ℨz vltimū suę potētię. Scōa est. ꝙ tūc idē aial p vacuū z plenū posset ęqua velocitate moueri. vt dedūcit: ꝓp hęc tenet aial in vacuo moueri nō posse. ¶ Sed hęc expō est ℨ Auer. exprese: ipse enim ponit ꝓ regula oē illud posse moueri in vacuo: qō diuidit in motum z motorē in actu. z Joannes nō pōt glossare verba hęc: cū sint dicta ꝓ determinatione cōclusionis. Scōo ad successionē sufficiunt motor z resistēs. vt dicebat Auerro. mō posito vacuo: z animali posito in illo ibi sunt motor z resistēs.

z resistens. igitur pōt eē motus. ¶ Dici igitur pōt ꝙ ad motū duo cōcurrūt per se motor z mobile in actu z per se resistens. Multa autē cōcurrūt per accidēs: vt vita z esse rei quę mouet. cęli z primi motus influentia. Medium fixū: in quo ialis eē pōt. Tūc dicerem dato vacuo ꝙ accūs esse impole vt ialis in illo moueret. vt ꝓpter defectuz eoꝝ: quę in illo per accūs concurrūt. per se vero pole ꝓp concursuz eoꝝ quę ad motum ꝙ se sufficiūt: z sic cessant oēs rōnes. ¶ Quarto quęrūt de cā successionis in motu cęli. ¶ Rīdēt nonnulli ꝙ alr cōsideratur successio in motu ialis: z alr in motu nāli. nā in nāli attenditur penes ꝓportionē geometricā potētię mouētis ad suaz resistentiā. In motu vero ialis penes aptitudinem seu inclinationē sm eius appetitū ad tātū vel tantū moueri. vñ in ꝓposito ipsius cęli aīa mouet successiue: z sic velociter: qz sic appetit mouere. z hāc pōnē secutus est Simplicius in libro. z. de cęlo: z aliꝰ plurimi iuniorum. ¶ Blacterones successionis cām in motu cęli nāciscūtur ab illius cęli figura: figurę enim cęli circulari repugnat nāliter ab intrinseco subito circulariter moueri veluti opacitas lumini. ¶ Joannes imaginatur cęlum seclusa intelligentia esse corpus in actu: z nō māt aut formā: sed mediū quid: z sic rōne sue cęlestis corporeitatis resistere pro termino motus: non aūt pro motu: cui Auer. hic videtur cōsentire. ¶ ℨz has pōnes disputanum⁹ in lib. destructio destructionū. z tu ꝛre eas ibi. nō eni puto vtile rem disputatā toties disputare: nisi nouā emergāt. Hęc de Auer. digressione.

¶ Insuper etia si per tentissimum tanto motu tanto in tēpore. a. pondus feratur: per vacuū ꝓfecto oēm exuperabit rationē. Sit nanq̄z. z.

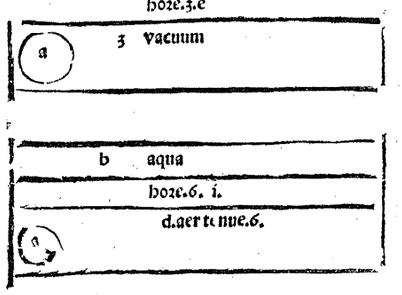

vacuum lōgitudine ęquale. b. z. d. plenis. pondus igitur. a. si transierit: z aliquo quidē in tēpore quod sit. i. minore tñ q̄s est tempus. e. fuerit motuz: eandē quoq; rōnem vacuuz ad plenum habebit: quam tempus ad tempus. Ergo in tanto tempore quātū est. i. ipsum. a. pertrāsibit. t. tenuius ipso. d. trāsierit quippe: si ea rōne in tenuitate ab aere ipso differat ipsuz. t. quā hz tēpus. e. ad tēpus. i. nā si in tāto ipsuz. t. corpus tenuius est ipso. d. quanto ipsum. e. tēpus ipsum. i. tēpus exuperat: econtra profecto. a. ipsum pertransibit: si feratur: tanta velocitate: quāta tēpus. e. exuperat tēpus. i. qua rōne segtur vt ęqua velocitate idē. a. ęqualia spatia pagret: quoz vnū sit plenū: alterū vacuū sit. Sed dices in spatio. t. nullus esset corpus. vtpote neq; igne. cōtra obycit ꝙ tūc velocius feretur ꝓ illud: dico velocius hoc est in minore tēpore q̄s sit ipsum. i. tēpus: quo ferebať per aerē. hoc aūt est ℨ casum: qz ponimus in. i. tēpore esse motū: z ita canillus hic nullus est. ꝓpterea addit cōclusionez principalez impolem. z inquit. quare pondus. a. ęquali in tempore plenū z vacuū ꝓtransibit: qō est impole. z ideo oportet dicere nihil in vacuo posse moueri in aliquo tēpore. ¶ Est igitur vis rationis si in vacuo ęquaz moueri pōt in tēpore: idē ęq̄litpe ꝓtransire posset plenū z vacuum: sumpto. vz. aliquo corpore: qō ita se hēat ad illō plenū in tenuitate: vt tēpus ad tēpus in brevitate. Quo vero ad trāslationes attinet: in grecis codicibus lrę quibus Arist. vtitur sunt in magna cōfusione: iō vt trāslationes clariores essent. literas trāstuli vniformes: z nō variatas' vt in codicibus greciis leguntur. cętera vero ad verbum translata sunt.

¶ Perspicuū igitur est si tempꝰ aliqs erit: in quo per vacuū: quodnis corpus feratur: hoc impolē cōtingere: vt. vz. idē ęquali in tēpore sumpto vacuū z plenū pertranseat: qppe cuz sit aliqs corpus ea rōne se habēs ad corpꝰ: q̄ se hz tēpus ad tēpus: atq; vt summatiz dicā: perspicua est cā eius accidētis ex eo qz motꝰ q̄dē oīs ad motū q̄dā est rō. est. n. in tpe: atq; oīs tps ad tps: mō sint ambo finita. at vacui ad plenum nulla ꝓportio est ratio.

I

Que Auer. comm. 72. p[a] dubō.

¶Epilogat duplr & quo ad rationem tactam: & quo ad cā fundamentalē rōnis. & quę dicit translationibus patent. ¶Quędā dubōnes accidūt circa hęc. Prima est: q3 Aristo. mtulit eodē tēpore ab eodē mobili pertrāsiri vacuū & plenū: & hoc ex duabus ꝓpōnibus. Prima est pō aduersary. v3. q3 in vacuo sit motus. Scōa est ꝓpositio coassūmpta. v3. q3 cōtingat accipi corpus: ita se bīs in raritate ad aerē: vel ignē: vt tempus quo pertransitur vacuū ad tēpus quo pertrāsit plenū. Dicet nō aduersarius. illud impoſe. v3. plenū & vacuū ęquali tēpore pertransiri sequi nō a pone illa. v3. q3 in vacuo sit motus: sed a ꝓpone coassūmpta. nā illa ꝓpō est falsa impoſsi: cū nec repiat corpus rari⁹ igne nec possit repiri. ¶Huic rādet Auer. & vult ita eē de raritate & dēsitate ēntoū de diuisione lineę ac superficiei. Nō quēadmodū linea vt linea ē dīsibilis in iſi⁹. nō āt linea vt terracea: aut lignea: ita raritas pōt crescere in infinitū vt raritas: non autē vt illa raritas est corporis mobilis huius aut illius. tūc ad pūctū vult illā ꝓpōnē eē falsam impoſsē vno modo: ſz vt hic sumīt est falsa poſsis: & ex falso possibili nō sequitur falsum impoſse. cum igit illud illatū sit falsū impossibile: iure non a coassūmpta ꝓpone sequitur: sed a pone aduersary. Approbat aūt Auer. hūc syllogizandi modū: tū auctoritate Aristo. & Platonis: q3. v3. ambo illo vtunt plerūq3. Tuz rōne: q3 in hoc syllogismo nō ponitur falsum ex ea parte qua est impoſse: sed ex ea parte: qua est poſse. ¶Dubitares scōo in quibus ꝓpōnib⁹ hic syllis fundet. ¶Respōdet Auer. cōm. 73. q3 in duabus. Prima est q3 oīs motus ad motū h3 rōnē aliquā in velocitate & tarditate, qīs quilibet est in tempore: & oē tēp⁹ ad tēpus h3 rōnē. Nō ambo sint finita. ¶Scōa est q3 vacuū ad plenū nullaz habet rōnē: quibus addita tertia. v3. q3 in vacuo sit motus vt est pō aduersariorum: sequitur alterū duū aut q3 motus in vacuo non sit in tempore: sed in nō tēpore: maxime cū ponit cā successionis eē resistentia pleni medy: aut q3 vacuū & plenū ab eodē mobili ęquali in tēpore pertranseātur. Dęc ex Auer. cōmētationibus colligimus. ¶Sed ſ primā solutionē dubitāt inniores: q3 sequitur. linea inquātum linea pōt diuidi in infinitum. igitur linea pōt diuidi in infinitū ab exposita ad exponētē. Modo illud consequens est falsum: q3 nulla linea pōt diuidi in infinitū. ¶Scōa. oē pole qnqz erit: sed nulla linea qnqz inquantum linea erit actu diuisa in infinitū. igitur illa ꝓpō est falsa impoſsibilis. ¶Ad primā respondent inniores q3 illa affirmatiua de rigore logico est falsa vt ratio cogit: sed ad sensum Auer. est vera. nā per tales ꝓpōnes debent intelligi negatiue: q3 per possibile Auer. vult non repugnat. erit igitur sensus. linea pōt diuidi in infinitū vt linea: hoc est nō repugnat lineę diuidi in infinitū quaten⁹ est linea. ¶Sed dices adhuc ſ: q3 sequitur. non repugnat lineę vt linea diuidi in infinitū. igitur nō repugnat lineę. hoc cōsequēs est falsum: q3 cuilibet lineę repugnat: vt terracee: ligneę: & cęteris id genus. igitur repugnat lineę. & ita illa est falsa: nō repugnat lineę. Dici pt. q3 inniozib⁹ p regulas sorticolarū: illaz ꝓpām nō valere: cuilibz lineę vel alicui lineę repugnat. igitur falsa est illa: non repugnat lineę: qīs in secunda ille terminus lineę stat confuſe tīm: q3 cadūt duo signa ꝓfusiua supra eundē. In ꝓma vero stat distributiue: aut determinate. & ita hęc simul stāt: nō repugnat lineę: & cuilibet lineę repugnat. ¶Verius aūt & magis peripatetice dici pōt verbū illud possibile qnqz ad imaginabile se extēdere: vt in hac. in vacuo pōt esse motus: hoc est intelligi pōt esse motus. aliquādo ad id qō nō est in tali specie: & pōt esse vt hō pōt dormire: q3 aliqū aliquis hō dormiet. aliqū ad id qō nō est: & pōt esse in suo genere: vt talpa pōt videre: q3 aliquod aīal aliqū videbit. Tūc dico q3 qī possibile se extendit ad imaginabile: nō valet hęc. a. potest esse. p. vt a. igitur. a. pōt esse. p. vt nō valet. continuū pōt diuidi in infinitum vt quātū. igitur cōtinuū pōt diuidi in infinitū. Secundo dico qī id qō est possibile in genere reducit ad inesse: debz reduci ad genus: vt talpa pōt videre vt animal. igitur aliqō aīal aliqī videbit. pole vero in specie: deducitur ad inesse in spē. ¶Tūc p3 solutio ad primū. Nō enī sequitur. illa cōsequētia: quia pole se extendit ad imaginabile. ¶Ad scōa p3 solo eodē modo. Illa enim regula est de poſsi aut in specie aut in genere: & sic qīq3 erit aut in specie aut genere. de poſsi vero ꝓ imaginabili: nō opz q3 quādoq3 fit. sed sat est: vt possit intelligi. hęc dicere ē peripatetice.

Solo.

K

Que Auer. cōm. 73.

L

Dubōnes inniorꝝ. Prima.

Scōa.

Expō inniorꝝ.

Replica. M

Defensio.

Bs ꝓpria.

¶Ea igitur ex parte qua corpora his differūt per quę feruntur. hęc emergūt. Quia vero excessu corū quę feruntur. hęc eueniunt. ¶Cernimus nāqz ea corpora quę in grauitate aut lenitate plus momenti habent. Modo in figuris similia sint: velocius ferri per ęquale spatium: atqz ea rōne quā magnitudines inter se habēt. Quare etiā ꝑ vacuū ita monebuntur: at hoc est impoſse. Quā.n. ob cām velocius ferentur. In plenis quidē id ꝓfecto necessario euenit: q3 maius sua vi medii pollētius diuidit. quippe cū id qō fertur sine iactum est: aut sua figura diuidat: aut momento qō hz: eque velocia igitur cūcta erūt: at hoc impoſse est.

Ter. 74.

O

P

¶Enthymema Aristo. erat. si in vacuo possit eē motus: idē mobile ęquali tempore plenum & vacuū pertransiret: hoc fuit deductum ex parte mediorum. Enthymema ꝓsens est. si in vacuo possit esse motus: eque velociter in illo moueretur magis & minus graue. Deducit istud ex parte potentiarū: quibus mobilia monētur. hoc ꝓponit primo epilogando primū. scōo ꝓponēdo scōm. & inquit. ea igitur ex parte qua corpora his dānt: per quę feruntur: hęc quę narrauimus impoſsa emergunt. qua vero parte excessu eorū quę feruntur: subaudi dānt: hęc quę dicemus eueniunt. hic est epilogus: & ſ intentio. ¶Ad ꝓsentis enthymematis deductionem debes scire cāz velocitatis esse velocē medy diuisionē. id enim oē velocius fertur: qō velocio⁹ medii per quod fertur: diuidit. Huius vero velocioris diuisionis causę duę sunt. qlitas figurę: nā rotunda figura tardius diuidit. acuta vero celerius: & potentię motiuę multitudo: nā grauio⁹ celerius: minus graue tardius medium diuidit. Tūc deducit enthymema: si in vacuo grauio⁹ & minus graue inęqualiter moueretur: illa inęqualr mediuz diuiderent. Sed neqz ratione figurę: neqz rōne potentię inęqualr vacuū diuidūt. igit cūcta in illo eque velociter mouebuntur qō erat impoſse. Inquit. Cernimus nanqz ea corpora quę in grauitate & lenitate plus momenti habēt: mō in figuris similia sint velocius ferri p ęquale spatium: atqz etiā moueri in velocitate ea rōne qnā magnitudines inter se hnt: hoc est ꝓ rōne magnitudinū potētiaz. ¶Quo vero ad verba attinet verbū illud momēti: grece est rope latine est inclinatio: siue ꝓpensio. ego vero momētū trāstuli magis ad verbum. Quare etiaz ꝑ vacuū ita monebunt: at hoc est impoſse: & deducit dicēs. quā enī ob cām velociꝰ ferent: & in plenis

A

nis quidē id necessario perfecto euenit: q3 maio⁹. v3. aut grane aut leue sua vi medii pollētius diuidit: quippe cū id qō fertur. ſ. per naturā: siue actū est per violētiā: aut sua figura diuidat: aut momēto: qō hz. Ex hys infert conclusionē: & inquit. eque velocia igitur cuncta erunt in vacuo. at hoc est impoſse: & ita p3 enthymema. Repetit aūt Auerroes in cōmēto pūti qōnes Auēpaces: q3 si velocitas est ꝓpter medy celerem aut tardā diuisionem: tūc motus nālis esset ꝓpter medy impedimentum: & ita violētus. Respondet q3 mediū impedit non a motu: sed a termino motus. vt dictū est cōmēto. 71.

Ter. 75.

B

¶Perspicuū igitur ex hys q̄ dicta sunt: si vacuū sit: cōtrarium illius accidere: quo vacuū esse confitenē. hi qui ipsum cē contendūt. Arbitranē nāqz vacuū esse separatuz per se: si motus in loco sit. quod quidē perinde eēt ac si locum ipsum separatum quid asserāt esse. Hoc aūt esse non posse ꝓius enarratum est.

¶Epilogat nunc circa declarata: & textus perspicuus est translationibus tantum.

C

¶Rursus etiā si per se considerabimus: videbit sane vacuū ipsum esse appellatum: tanqz vere vacuum. Quemadmodū enīz si in aqua cubum aliquis posuerit: tantū ipsius aquę cędet: quātus cubus ipse est: sic & in aere. hz sensui sit obscurūz: & vniuersaliter oē corpus qō ferri potest: in quo sine cubus sine quoduis aliud ponatur: ad id ad qō aptuz est ferri: necesse est: nisi cōdēset: moueri aut deorsum semper: si deorsuz sit latio: q̄ sit a. corpore: vt si eēt terra: aut sursuz: si sit ignis. aut ad vtrūqz si sit aer: at in vacuo id fieri non potēt: cū nō sit corpus. imo per cubū ipsum ęquale spatium penetrasse videtur: quantū esset tātūdi corporis: qō ēt in vacuo ꝓius esset: pinde ac si neqz aqua neqz aer ligneo cubo cęderet: sed omni ex parte per ipsum penetraret.

D

¶Hactenus ex parte motus vacui pōnē cōfutauit: nūc vero ex vacui ipsius natura eandem refellit: & hoc ꝓponit dicens. rursus etiaz si per se vacui naturam cōsiderabimus: videbitur sane vacuū ipsuz esse appellatū: tanqz vere vacuuz: hoc est esse & entitate vacans: & ita tanqz nihil. ꝓbat aūt hoc nō solū a nois interpretatione: sed etiam syllo hoc mō: oē in quo aliqō corpus mouet: cędit illi qō in ipso fertur. Sz vacuū nō pōt alicui cędere: cū non sit corpus vt ex nois interpretatione sumpsimus. igitur in vacuo nihil moueri pōt. de hac rōne ꝓmo sumit maiorē ꝑ inductionē. scōo minorē: & inquit: quēadmodū enim si in aqua cubū hoc est corpus aliquod posuerit: cubus eni grece ēt taxillus dī: hz hic ꝓ corpore sumatur: tūc ipsius aquę cędet: quātus cubus ipse est: sic & in aere: hz sensui sit obscurū: qīs aqua sensibilior est: aer nequaquā. Ex his sumit vlr maiorem dicens: & vlr oē corpus quod ferri pōt sine mobile sit qūis mot⁹ spē: in quo siue cubus sit: siue quoduis aliud ponatur, ad id ad quod aptuz est ferri: necesse est: nisi cōdēset: moueri cędendo aut deorsuz semper: si deorsuz sit latio: q̄ sit a. corpore: vt si eēt terra: aut sursuz: si sit ignis. aut ad vtrūqz si sit aer: hęc est maiorꝰ: sumit minorē: at in vacuo id fieri non potest: cū ipsum vacuum nō sit corpus vt eius nomen indicat. immo per cubū ipsum ęquale spatiū penetrasse vī: quātū eēt tātūdi corporis: qō ēt in vacuo ꝓius esset: pinde ac si neqz aqa neqz aer ligneo cubo cęderet: ſz omni ex ꝑte ꝑ ipsum penetraret. & ita habes maiorez inferas ꝓclusionē. v3. in vacuo moueri nihil posse.

E

F

G

H

¶Habet aūt cubus tantam ēt magnitudinez: quantā hz idipsuz vacuū: qō ab eo occupat. Quę & si calida ē aut frigida. Aut grauis aut leuis: non minus. imo etiā magis ab vniuersis affectionibus rōne diuersa est: ēt si nō ab illis sit separabilis. Dico autem ipsam lignei cubi molē. Quare ēt si ab oībus illis fuerit separata: & neqz grauis fuerit neqz leuis: ęquale sibi spatiū occupabit: inęqualiqz loci & vacui ꝑte sibi ęquali erit. Quo igitur ipsius cubi moles ab ęquali vacuo atqz loco differet: & si duę tales simul fuerint moles ꝓpter quid nō etiaz quotquot vis in eodē erunt. vnum igitur hoc absurdū ac impoſsibile sequitur.

Ter. 76.

¶Placet mihi eorum expō: qui Aristo. asserūt refellere cauillū quēdā ad rōnē tactā. Do esse enim dici cubuz in aqua aut aere positū facere latera distare ꝓpter sensibiles quas hz ḡlitates frigiditatē. v3. & caliditatē: granitatē atqz levitatez. obijcit huic Aristo. in hūc modum: eo cubus facit latera distare: quo hz molē ęqualez vacuo: aut illi corpori in quo ponitur. Sed magnitudinez ęqualē illis nō hz: q3 hz qualitates: cū sit ab illis saltem rōne separabilis. igitur nec latera facit distare: q3 quales: sed magis ob dimensiones: quas hz ęquales. ingt. habet aūt cubus tantā etiā magnitudinē: quātam habet idipsum vacuū quod ab eo occupatur: quę magnitudo & si calida est: aut frigida: grauis aut leuis: nō minꝰ. imo & magis ab vniuersis affectionibus rōne diuersa est: ēt si non ab illis sit separabilis: & ne sit cōtentio de nomine. Dico aūt ipsam ligni cubi molē. sic igitur non ꝓpter qualitates: cū quibus magnitudo cubi est admixta: cubus ipse facit latera distare. sed ob suāipsius molē: quę rōne ab illis qualitatib⁹ est separabilis: quā quoq; seruaret etiā si ad imaginationem cubus separaret ab illis. Dcopterea cōcludit quare etiaz si ab oibus illis fuerit separata: & neqz grauis fuerit: neqz levis: ęquale sibi spatiū occupabit. inęqualiqz loci: & vacui parte sibi ęqli erit. & ita penetratio corporum ꝓfuit deductū ꝓius.

Que Auer. cōm. 75.

¶Unde pōt ex his hęc rō formari. quicquid cōpetit alicui merito alicuius ꝓiozis: etiam sibi cōpetet dempto quocūqz posteriori: sed facere latera distare cōpetit cubo ꝓpter dimēsiones: quę sunt ꝓiozes qualitatibus. igitur cubus faciet latera distare: etiā ablatis qualitatib⁹. Deinde per modū cōnis infert duo absurda. & ingt. quo igitur & ꝓ quid ipsius cubi moles ab ęquali sibi vacuo atqz loco differet. q. d. per nihil. Dāia enim duoꝝ quantozū ꝓpter situum dāam esse vī: vt dicem⁹: hoc est ꝓimum. Rursus etiā si duę tales simul fuerint moles: ꝓpter quid nō etiā quotquot vis in eodē erūt. Eadem enim rō est duarū & infinitarū: hoc est scōm. Tunc epilogat totū syllm. vnū igitur hoc absurduz & impoſse sequitur. v3. q3 sit infinitoū corpoz penetratio. Hęc ad cauillū. Quo vo ad verba attinet Arist. dixit non minus imo magis ab vniuersis affectionibus rōne diuersa est. vt inquit Auerroes ad declarandū impoſsibilitatem penetrationis corporum cōtingere ex suis formis mathematicis: hoc est ex nā dimēsionū: & nō ex natura qualitatuz

I Quæstio. sensiliū:quis siue cū qualitatibus:siue sine qualitatibus id est impolē. ¶Quærunt hic recentiores vtrūz dimensio medy:siue cuiusus corporis resistat mobili inquātū dimensiotan inquantū qualis? Similis quæstio fieri pōt de cessatione vtrū medii cedat vt quātū:an vt quale? Sed q̄ quicquid dī de prima:est dicendū de scōa:disputemus primā. videtur q̄ medium:nec resistat nec

Prima rō ad qōnē. cedat ratione dimēsionū. ¶Primo.q̄ resistere z cedere est agere vt suppono. Sed quantitas vt quantitas non est de principijs actiuis. vt dicetur cōmēto. 84. igit

Scōa rō. nō resistit medii vt quātū. ¶Secundo Aristo. z Auer. cōmē. 71. voluit talē esse proportionē motuū in velocitate:qualis est medy ad medii in raritudine z densitudine:sed quantitas vt quātitas nō est rara: neq; densa.

Tertia. igitur vt sic nullius est resistentię. ¶Tertio. maiozis resistentię est medium bipedum aqueū:q̄z bipedū aereū. et

Quarta. tamē sunt ęqualia quantitate:z dimēsione. ¶Quarto. ad imaginationē ponatur remanere ois dimensio a cō

K cauo lunę vsq; ad superficiē terrę:z destruātur qualitates z substātię ignis:aeris:z aquę. z moueatur per casuz gleba terrę a concauo lunę vsq; in superficiē terrę. Et quęro an velociuz per dimensionē ignis z aeris moueatur q̄z per dimensionē aquę. si ęque velociter:z anteq̄z intelligeretur omni qualitas elemētoū tardius moueba p dimensionē aquę. igit nō tū medii resistit merito q̄titatis:ſ ēt merito q̄litatis:nec dici pōt inęq velociter moueri:ga ē ablata ois q̄litas:z ita raritas:z p ois to-

Quinta. tū illud interuallū est ęque rarū. ¶Quinto. ad imaginationē remoueatur ab oibus eēntis ois dimēsio:z remaneat eoū substantia:z etiā remaneat poztio terrę quāta est moles grani frumenti. z ponaſ hęc poztio in aere vel aqua:z petitur aut aer vel aqua illi cędet:vel illaz

L penetrabit:si illi cędet:z nō rōne dimensionū:q̄ omnis illa est ablata. igitur per subſtātią cędet. si per illaz penetrabit. oē el'ntum erit in grano frumenti:vel potest intelligi esse. ¶Sexto. arguūt ſtāte eodē casu ponatur

Sexta. illa poztio grani fruméti in cōcauo lunę:z incipiat deoz suz descendere:aut igitur succeſſiue erit in cētro:aut subito:si succeſſiue. igitur resistētia crit non ppter dimēsionē:sed propter subſtātią:quę posita est in casu remanere. Si vero subito erit in cētro. igit ad q̄tū nō erit motus:nā si illa poztio subito erit in cētro. imediate post ſ illa poztio:z totus mūdus inferioz el'ntarius erūt simul. igitur imediate post hoc totus mūdus inferioz qui erat positus sine quātitate erit quantificatus quātitate illi⁹

Septima. poztionis:z ita subita erit acquisitio quāti:z per ons nō

M motus esset. ¶Septimo. resistere z cędere sunt opposita. igitur si mediū resistit vt quātū:nō cędet vt quantū. nō enim duo ctraria posſunt eidē ineſſe per eandez ra-

Octaua. tionē. ¶Octauo. sepata oi qualitate z substātia a medio:aut in illo remanet aliquid densitatis:aut nihil. Si nihil. igitur nulla resistentia:z ita ois motus in illo esset subita:si aliquid-hoc est impoſe:q̄ rarū z densum consequuntur calidū z frigidū. vt dī. 7. huius. cō. 15. q̄ sunt ablata. ¶Nono. tūc in vacuo posset eē motus:q̄ in va-

Nona. cuo remanet dimēsio:q̄ ē cā resistētię. Jn ſrii ē. Auer. in pñti cōmēto. vbi dixit mediū resistere propter essentiā dimēsionū:z nō ppter q̄litates. ¶Ad solutiōe qōnis. primo debes scire q̄ vacuū:q̄ greci cenō appellāt. Uno modo a vi noīs id dicitur q̄ entitate z essentia vacat:z ad hunc ſensuz Ariſt. dixit vacuū ipſuz esse appellatū:tāq̄ vere vacuū:eo q̄ est penitus priuatio nō tñ corporis sensilis:sed ois entitatis:z sic nec est corp⁹:nec dimensio. Alio mō cenon greci dicunt ſpatiū sine dimēsionē ab oī sensili corpore abiunctā:qua rōne appellarennus vacuū ſpatiū inter cęlū z terraz:qñ ignis z aer z aqua inter hęc nō essent. ¶Secūdo debes scire q̄ rum z densum. Uno mō accipi solet qualitative:z sic ſūt qualitates consequētes calidū z frigidū. vt dī. 7. iphyſicoz. cō. 11. z. 15. Allio mō q̄titative:z sic rarū est ꝓtiq̄ti distātia. densum vero ꝓpinquitas:z in hūc modū ſunt relones q̄dā ꝓtiū:quibus partes distāt in toto:aut ꝓpinque iacent. z de his dicemus in cōmē. 84. cū dicet Auer. rarū z dēſum eē ꝓtraria in quantitate. ¶Tertio debes scire q̄ raritas z densitas q̄titatiue sumptę consequantur per se dimēsionē vt dimēsio:ob q̄ etiaz ipſa separata a mā sensili adhuc eaz detinet:tū variabilis est penes ꝓtiam rari:aut densi qualitative sumpto⁹:quatenus alteri raritati vel densitati cōiūctę aliaz subeunt habitudinē. Exꝑs ſequitur q̄ quanta dēſitas erat in dimēsionibus aquę:q̄ illę erāt in mā sensili:tāta remaneret in illis:vbi essent separatę a q̄litatibus sensilibus. z hoc loquendo de densitate q̄titatiua. ¶Quarto debes scire q̄ resistere vno mō accipere ꝓ repugnātia oīno ad cessionē:quo mō diceremus marmor resistere cōprimētiq̄ nullo mō cędit prēmēti:z sic resistere z cędere sunt ꝓtia. Allio mō resistere simił ꝓ quodā mixto ex repugnātia z cessione:quo in modo dicimus cōtrariū resistere suo ſrio:q̄ repugnat cū quadaz cessione. ¶Dis habitis:dicēdū cū Auer. mediū resistere quatenus q̄titū:z non q̄tenus sensile corpus. patet:q̄ vt sic detinet densitatez z raritatem:quę sunt cāę resistentię.

Solutio qōnis.

¶Unc ad rōnes dico. Ad primū q̄ Auer. vult dimensiones nō esse de principijs actiuis ꝓ abiectionem ſrij. pñt tū agere expellēdo aliqd e loco suo. ¶Ad scōm pz solo. dimēsio enim vt dimēsio lz non sit rara:aut densa qualitative:est rara aut densa quantitative:z sic resistit.

P ¶Ad tertiū dico q̄ in pedali aquę est maioz quantitas intensiue:siue densiue:nō aut ē extensiue:q̄ vt diximus densitudo remanet amotis qualitatibus. ¶Ad quartū dico q̄ velocius mouebitur per regionē siue dimēsionē ignis:q̄ rariores sunt saltē quantitative:z hoc sufficit. ¶Ad quintā dico nihil cędere illi poztioni:nec ꝓp hoc erit ꝓpzie penetratio cū mūdus hic inferioz sit nō quantus. ¶Ad sextā dico admisſo illo casu subito poztionē illā foze in centro:nec ꝓptera sequetur ad quātitatē nō esse motū:q̄ lz hic mundus inferioz imediate post hoc erit sub dimensionibus illius poztionis:nō tū erit quantificatus q̄ via motus. ¶Ad septimā pz quo nā mō resistere z cedere sunt cōtraria:z quo naz modo stant simul. dimensiones enī pñt cędere:z resistere. cędunt enim cōtradictozie:resistunt ſrie. ¶Ad octauam patet remanere aliquid rari z densi quātitatiue:nō aūt qualitatiue. ¶Ad nonā dico q̄ si daretur quantitatiue ꝓ dimēsionibus sumptū sm rei veritatē eēt mot⁹:vt rō

Q cludit at q̄ veteres dixerūt penetrationē:z hāc fieri nō ꝓ resistētią. Juxta eos Ariſt. intulit in vacuo nō posse fieri motū:sed si vacuū priuatiue sumeret. pculdubio nullatenus motus esse posset:q̄ nullū esset ſpatiū. Hęc de quęstione mihi videntur.

¶Ꝓterea perspicuum est id cubū ipſuz habere etiā cū transferſ:quod z cūcta alia corpora habent. Quare si ipse nihil eloco differat:cur corpus locum facere oporteat ꝓter cuiusq̄ molem:si affectionum moles expers sit. Confert enim nihil si tale circa ipſaz aliud ſpatium sit ęquale. Tex.77.

¶Ut Themiſtius interpretari videtur. Ariſt. nūc probat

A bat vacuū nō eē necessariū pp corpoū locationē: hoc est vt corpora locet:z petit vnū. vz. q̄ cubus z oē corpus locabile id hz:q̄ cūcta corpora hūt siue locantia: siue locabilia. nā hz tres dimēsiones:ḡbus vnūq̄q; est aptuz locari:z aptū locare. hęc est ſuppō. z hoc ingt. ꝓterea perſpicuū est id etiā cubū ipſum hāe:q̄ z cuncta alia corpora hūt. vz. dimensiones tres. Dęc est ſuppō. Tūc facit tale enthymema:cubus z oē corpus nō differt a loco quo ad hāe tres dimensiones. igitur ꝓ cubi z cuiusq̄ corporis locatione nō est necessariū esse aliud corpus extra:q̄ cubū locet:probat ꝓam:q̄ si hāet tale corpus extra nihil conferret ad cubi locationē:z tu ſuppleas:q̄ si cubus locaret in corpore extrinseco:simili rōne illo corp⁹ extrinsecū in alio:z ita in ſinitū. Ꝓpterea Auer. ſupplet corpus z cubū egere dimensionibus ḡbus cōſtituitur intrinsece:nō ḡbus subyciturꝫ in

B loco extrinsece. alr enim inuenirentur dimensiones extrinsecę infinitę:q̄n dimēsiones indigerēt dimēsionib⁹ z illę alys:z sic in infinitū. Jnquit. quare si ipse cubus nihil e loco differat quo ad habere tres dimēsiones:cur corporibus locū facere opz ꝓter cuiusq̄ molē. q. d. nō oportere:q̄ vt corpus locās suis dimensionib⁹ locaſ. ita corpus locatū ꝓpzijs dimensionibus locabiſ:aliter erit in infinitū ꝓcessus:z ita nullū ęgebit dimensionib⁹ ꝓter suas:z q̄ posset quis dicere locabile corp⁹ differre a locāte penes qualitates:nā locabile hz passiones: locans est vacuū:subdit. si affectionū moles cubi z cuiusq̄ corporis expers sit:nā qualitates nō faciūt ad rōnē locati:nec locabilis:ꝓpterea intelligi dz cubus ac si passionū sit expers. Deinde ꝓbat q̄ dixerat:z ingt. cōfert enī nihil si tale circa ipſaz corporis molez aliō ſpatiū sit ęquale:q̄ vt illud extrinsecū suis ꝓpzijs dimēsionibus locaſ. ita cubus ꝓpias locabitur. Sic igit vacui

C Quę Auer. cōſi. 77. nulla est necessitas ꝓ rōne loci. Auerroes ait Aristo. inuere per hęc oia loci qualitatē cū locato non eē dimensionū hoc est quo ad cōmēſurationē:sed ęqualitatē cōtinētię:q̄n ex hoc q̄ locus est ęqualis:z ęquale est dimēsiones extimauerunt in ꝓma figura locū esse dimensiones:vez vt dicit Auer. hic est deceptio in verbo ęqlitas:q̄ ęquinocū ē sm cōmēſurationē:z cōtinētiaz.

Tex. 78. ¶Aliter ꝓterea oporteret vt vacuū esse manifestareturꝫ in his quę mouētur. at intra hūc mundū nullibi spectatur:quippe cū aer sit aliquid licet non cernatur. Quę admodum neq; si aqua essent pisces sed duri:tactu enim reictilis sit deprehensio. vacuū igitur separatuz non esse ex his modo patet.

D ¶Demū. ꝓbat vacuū nihil esse ītra hūc mūdū argumēto:q̄ nobis nullatenus apparet:oporteret eniz aliquo mō apparere intra mūdū ſaltem a posteriozi aut tactu aut alia quauis cōiectura. ¶Nō in mūdo nullibi spectat:q̄ aer hic:q̄ vacuū creditur:aliquid est:lz non cernat. Quod vero nō valeat hęc rō:nō cernit:igit nō est:ꝓbat p ſile:q̄ vbi pisces essent:a ut aq̄ aut aquę ſiles:nō sint duri:visiuz nō discernerentur ab aqua:z tū essent aly ab aqua:q̄ ſaltē tactu:cū tacturei tactilis sit deprehēsio. Demū epilogat:z sermo pz. Quo vo ad verba attinet vbi illud duri:grece est ſyderi:q̄ etiā latine est ferrei:tū vt clarius eēt q̄ dicit:nos duri trāſtulimus.

Tex. 79. ¶Sunt vero quidā qui vacuū patere esse arbitrantur ob rarū z densuz:nā si nō sit rarum atq; densum:fieri nō poterit vt corpora compriment atq; pręment. Q̄ si id nō sit:aut motus omnino nō erit. Aut vniuerſuz:vt Eutbus inquit:ſiuctuabit. Aut in aerem ęqualez atq; aquā fieri mutationē semper oporteret. Dico aūt vt si ex aqua vnius cuctiaer ꝓcreatur:tāta ſimul aqua ex ęquali aere generaretur:aut vacuū esse necesse est. Compressio nāq; atq; ampliatio aliter esse non possunt.

E ¶Hactenus de vacuo separato disputauit:nunc vero de vacuo rebus inserto disputat. z primo narrat positionē antiquoꝝ:z rōnē pōnis. Dō hęc est:vt vacuū corporibus sit distributū. rō vo cōponitur a primo ad vltimū hūc in modū. si vacuū corporibus insitū nō sit. rarū z dēſuz nō erit. Si rarum z densuz nō erit:nō pñt corpora comprimi aut ampliari. Si corpora non possunt cōprimi aut ampliari. ¶Motus penitus non erit. localis qdē:q̄ si aliqd moueſ i loco:oportet totū vniuerſumq; moueri sequēdo rē motā. vt cōcessit Eutbus phs. ġtio vo:q̄ opz semper ex ęquali aere ęqualē aquā exoriri:z ecōtra. Alteratio quo q̄ q̄ demitur rarefactio z cō

F dēſatio:quę alterationes ſunt:quā rōne tollitur auctio: ġppe cū auctio:aut ſit rarefactio:aut ſi sine rarefactione diminutio aut cōdēſatio:aut nō sine condensatione. Quare si oēs species motus ſint:esse oī rarefactionē z

Quę Auer. cōſi. 79. pdēſationē:z ita vacuū. hęc est pō:z hęc pōnis rō. Auerroes aūt formaſ syllogiſmū sic. si vacuū nō est:raritas z dēſitas nō erit. ſ raritas z dēſitas nō erit:motus localis rectus nō erit:nisi corpa cōprimanſ:aut vniuerſuz fluctuabit:neq; ēt ġliatio nō erit nisi ęqliter:ſ dēſitas z raritas ſint. igitur vacuū est. ingt Auerroes hic esse deceptionez. ꝓterea q̄ isti putant raritatē z densitatē esse

G nō posse:nisi ꝓpter vacuū:q̄ est falsum.

Tex. 80. ¶Aerum si id dicunt esse rarum:quod vacua multa sepata hz:per ſpicuū erit. si vacuū separatum esse nō possit. velutineq; locus suiipſi⁹ ſpatiū bns:neq; rarū sic esse posse.

¶Bifariam vacuuz esse in corporibus intelligi potest. Uno modo vt in ipſis sint multa vacua vti meatus vel foramina separata. Allio mō vt sit vacuū in corporibus penetratione externi vacui:nō q̄ sint multi meatus:ſ vacuū est:q̄ corpora ꝓ partes penetrāt. ꝓsitat igit ꝓm intellectū:z inquit. verū si id dicūt eē rarū:quod vacua multa sepata hz:perſpicuū erit si vacuū separatū. eē nō possit:veluti neq; locus sepatus esse pōt:neq; rarum sic esse posse ēt pz. est igitur enthymema. nō est vacuuz separatū. igitur nō est vacuū separatū in raro corpore:

H tenet:ꝓña a subalternāte ad subalternātē:vt valet:nō est hō:igit nō est aliquis hō. Q̄z vo nō sit vacuuz separatū:multis rōnibus ꝓbatū est. z mō satis sufficit. ¶Dęc ꝓ primū intellectū. Auerroes vero vt mihi vī in cōmēto duobus modis hūc intellectū refellit. Primo q̄ dicere hoc mō multa vacua cōtineri in corpore raro:est dicere sile ad vacuū eē sepatū:ſ vacuū eē sepatū est confutatū. igit etiā vacuuz esse in raro ſ mō est cōfutatū. Secundo refellit idē ppea q̄ vacuū hoc mō est dimensio: dimēsio est accidēs:ſ nullū accns est sepatū a subto. igit nec vacuū hoc mō separatū erit a subto. Ulteri⁹ Auer. ponit differentiā inter has rōnes z eas quas posuit:q̄ ille destruunt vacuū quo ad hoc q̄ corpora recipiat:hę vero destruunt ipſum quatenus vacuum maxime autē secunda Auer. ratio. Dęc ex cōmēto.

Quę Auer. cōſi. 80.

¶Si vero nō separabile:sed tanq̄ quid inexi Tex. 81.

I stens vacuũ esse dicant: minus q dẽ ẽ hoc impoſe. Accidit aũt primo q dẽ: nõ cuiuſq; motus vacuum cãm esse: sed eius dũtaxat: quo fur ſum feruntur corpora. quippe cũ raruſ sit leue. veluti ⁊ ignis quem rarum esse aiũt.

¶ Secundus intellectus erat. vacuum esse corporibus inmixtũ nõ ſicut diſtinctũ ab oibus corporũ partibus: ſz vt penetrans: hunc nunc refellit: ⁊ primo. pponit eum dicẽs. Si vero nõ ſeparabile dicant hoc est diſtinctum a partibus: ſz tãq; quid inexiſtẽs ⁊ diſtributus per ptes esse velint minus quidẽ est hoc impoſe: accidũt tñ plura abſurda. primo quidẽ nõ cuiuſq; motus vacuũ cãm esse: ſed eius dũtaxat. ſupple quo ſurſum. ſupple ferunt corpora. quippe cum raruũ qõ cãm motus aſſerũt ſic leue ſolũ: veluti ⁊ ignis: quẽ raruũ eẽ aiunt. huius ẽrũ aſſerunt: poſuerũt enim vacuũ cãm omnis motus. Quo vo ad verba attinet: dixit hoc eẽ minus impoſſe. vt Auer. ait. Dicio q nõ ponit dimẽſiones ⁊ accũa ſine ſubito. nã ponit vacuũ qõ est dimẽſio corpib⁹ ineſſe. Scõo q minora impoſſibilia ad hũc intellectũ ſequunt: cũ non ſequantur illa quę diximus iam toties.

K Quę Auer. comẽ. 81.

¶ Deinceps nõ erit vacuũ ipſum ſic cauſa motus vt in ipſo aliquid moueat: ẽ vt vtres ipſi mouẽt id ſurſum: quod ipſis adiunctum est: ſic vacuum ſurſum mouet.

¶ Scõo dato illo intellectu: vacuũ non esset cauſa motus vt finis: ⁊ terminus ad quẽ: ac vt ſpatiũ ſupra quod fieret motus: ſz magis vt motor: nã vacuũ ita ſe hꝫt ad corpora vt ventus ad vtres. esset enim corporibus inmixtũ vt ventus vtribus. Modo ventus mouet vtres ſurſum: ⁊ quicquid ipſis est additũ vt motor: ⁊ non vt ſpatium: per quod fit motus. igitur vacuum mouebit corpora non vt ſpatium per quod fit motus: sed vt motor: cuius cõtrarium enitebantur approbare.

L ¶ Dꝛeterea quo nazꝫ mõ ipſius vacui latio eẽ põt: aut ipſius vacui locus erit. ipſi⁹. n. vacui id vacuũ fieret: ad quod fertur.

¶ Expoſitores ab Auer. accipientes dicunt Ariſt. inferre nũc impoſſe qõ ſequit ad poſitionẽ datam. vz. q vacuũ ſit cã motus vt motor: qui mouet. nã ſi vacuũ est cã motus: vt motor q mouetur: tũc vacui eẽt latio: ⁊ vacui eſſet locus: ſiue aliud vacuũ. ⁊ ſic in infinitum. ⁊ tũc verbuz illud grẽcũ κατα τοι aduerſatiue tenet ꝓ ſed vel tñ. Videtur ẽt mihi q hęc eẽ poſſit tertia rõ: q ſic deduci põt. Si vacuũ eẽt corporibus inmixtũ: ipſuz eſſet cauſa motus: vt id qõ mouet ſibi adiũctũ. Si est cã mot⁹ vt mouẽs ſibi adiũctũ: mouebit. Si mouebit: erit i vacuo vt i loco. ⁊ ſic ꝓceſſus in infi⁹. ⁊ tũc vbũ illõ grẽce tenet affirmatiue: vt ſtãſtulim⁹: ẽ vtcũq; expões ſunt ꝓxię.

M Tex. 82. ¶ Rurſus quam cauſam afferent: qua graue deorſum fertur.

¶ Quarto. dato iſto intellectu: nõ poterit aſſignari cauſa motus deorſuz ipſoꝝ grauiũ. ¶ Dãc rõnem deducit Auer. q: aut plenum erit cã motus deorſuz: aut gd aliõ a pleno. nõ gd aliud a pleno: qz Dzioꝝ Dzy ſunt effect⁹ ⁊ ita ſi vacuũ ſit cã lationis ſurſuz: plenũ erit cã motus deorſum. Si vero plenũ ſit cã motus deorſuz: tũc nihil erit graue ſimplr: neq; leue ſimplr: qz nihil est pure plenũ. qõ gravitatis cã eſt. nihil pure vacuũ. qõ levitatis cã ponit. ⁊ ita ſolũ erũt graue ⁊ leue in reſpectu. qõ. 4. cęli eſt cõfutatũ. Dęc est Auer. deductio.

Que Auer. comẽ. 82.

¶ Inſuper etiã ſi quãto rarius quippiaz fuerit magiſq; vacuũ: tanto velocius ſurſuz fertur. ꝓ. ſi quid omnino vacuũ fuerit: id velociſſime ſurſum ferri: at fortaſſe. ⁊ hoc moueri nõ poterit. nam vt ⁊ in vacuo cũcta ſunt immobilia: ſic eadem ratione vacuuz etiam immobile eſſe oſtendetur. quippe cũ velocitates nõ ſint comparabiles.

N ¶ Quinto arguit. ſi rar⁹ est cã motus ſurſuz: quãto quippiaz rarius fuerit: ac magis vacuũ: tãto ſurſuz velocius ferret. ſi rarius: velocius ſurſuz fertur. rar⁹ ⁊ penitus vacuũ velociſſime ſurſuz mouebit. at hoc eẽ nõ põt. qz vacuũ penitus fortaſſan nullatenus moueri põt. ꝓ eã rõnẽ qua nihil in vacuo moueri poterat. vz. qz velocitates nõ erãt cõparabiles. nã vt dicebatur: nulla erat ꝓportio pleni ad vacuũ. igitur nec motus ad motũ in velocitate.

O ¶ Debes ſcire q differt hęc rõ ab illa: qz illa erat de vacuo: quatenus in ipſo fiebat motus. hęc est de vacuo: ẽtenus ipſum est mouẽs motũ. Qz tñ ambę procedunt ꝑ cõparationẽ. ideo ambę eãdẽ hñt vim. Dropter hęc recte Auer. ait has rõnes esse eaſdẽ ſilitudine. Medũ vo terminũ esse eũdẽ ſm genus. Nec valet obo de graui ſimplr. qõ gdẽ est penitus graue: ⁊ mouẽ in tpe: qz mot⁹ ille tẽperarius gravis ſimplr ẽ a reſiſtẽtia medij. at antig q dicerẽt vacuũ moueri: ipſuz moueri aſſererẽt nõ cõcurrente medio aliquo: niſi ipſomet vacuo. Et ꝓptereа ſegr ipſuz moueri in nõ tẽpore.

Tex. 83. P ¶ At cum vacuũ quidem nõ esse fateamur: cętera antẽ recte dubitata ſint: aut mot⁹ nõ erit: ſi raritudo denſitudoue non ſit: aut vndabit cęlum: aut aqua ex aere: ⁊ aer ex aqua: ſemp exoziẽ ęqualis. patet eniz plus aeris ex aqua fieri. Neceſſe est igitur (ſi nõ est denſatio) aut vt vltimum (quod firmũ eſt) fluctuatione expulſum fiat: aut alio in loco ęqualis aq̃ ex aere fiat: vt tota vniverſi moles ęqualis permaneat: aut nihil penitus moueatur.

¶ Volẽs nũc Ariſt. ſoluere rõnẽ vetez: qua vacuũ reb⁹ inmiſcuerũt. eam rurſus aggredit: vt explanet illaz. ⁊ inquit. at cũ vacuũ nõ eẽ fateamur. cętera aũt qbus cogebantur antiqui vacuũ cõcedere: recte dubitata ſint: oꝝ illa rurſus cõſiderare. ſupple. nã aut motus nõ erit. ſi raritudo denſitudoue nõ ſit: aut vndabit: ſiue fluctuabit cęlum: qz cũ motus ſurſum fuerit: aer ꝓ quẽ fit expellet ignẽ. ignis demũ expellet cęlũ: veluti vndam quandaz. aut aqua ex aere: ⁊ aer ex aqua ſemper exozietur ęqualis. qõ falſuz ſenſu videt. qz ꝑz ſemp plus aeris ex aqua fieri: cũ ex vno pugillo aquę decẽ exoziantur aeris. demuz rõnem epilogat: ⁊ tranſlationẽ patet.

Q ¶ Semper. n. cũ quippiã mouetur: id accidit: niſi circulo circũferatur. at nõ circulo cuncta feruntur: ſed quędã etiã recte. illi igit ob hęc ipſa vacuũ quicq̃ eſſe diceret.

¶ Cauillabãt gdã rõnem veterũ hũc in modũ. dicendo. ea vera esse de recto rerum motu. at de circulari non vera eẽ. obijcit Ariſto. ꝓ antiquis: qr ſaltẽ nõ cũcta circulo feruntur: ſed quędã ẽt recte: qua rõne euenit dcm impoſſe ſaltem de illis quę recte feruntur.

Tex. 84. ¶ Nos vero ex his quę ſuppoſita ſunt dicim⁹ vnam esse contrariorũ materiã: vt ⁊ calidi ⁊ frigidi: ⁊ cęterarũ naturaliũ cõtrarietatum.

Et

A Et ex poteſtate ente actu ens fieri: ⁊ nõ eẽ q/dem ipſam materiaz ſubiecto ſeparabilẽ. Sz ratiõe diuerſaz: ⁊ vna numero coloris ſi fo/te fuerit. ⁊ calidi atq; frigidi.

¶ Soluit nũc qõnẽ veterũ. ⁊ primo reſumit ẽtuor ſuppoſitiones: quę ex ꝓmo lib. ſunt perſpicuę. Drima est. q Dzioꝝ vna est mã: vt verbi cauſa. ⁊ calidi ⁊ frigidi: ⁊ cęterarũ Dzietatũ. Scõa est. oẽ qõ fit: ex poteſtate ente fit ⁊ nõ ex actu ente. Tertia. mã ipſa ab ipſis Dzys non est ſubiecto ſeparabilis: ſed bũ rõne. Quarta est. q ſi vna ſit mã nũero q̃litatũ ſcõaꝝ: vt coloris: eadẽ erit ⁊ ꝓmarũ: vt calidi atq; frigidi. Dę ſuppõnẽs m ꝓmo libro ꝑfecte ſunt declarata. nũc aũt ſint ſuppõnes: qz ꝓius fuerũt concluſiones demonſtrationum.

B ¶ Est igitur materia ⁊ corporis eadem: ⁊ magni ⁊ parui.

¶ His quatuor ſuppoſitis ſolvit rõnẽ: ⁊ breviter ſolo cõſiſtit in hoc. q rarefactio nõ fit aduẽtu rei extrinſecus: nec cõdẽſatio exitu illarũ: ſed qz qõ erat ptãte reducit ad actũ. at cũ mã ſit Dzioꝝ eadẽ ptãte. iõ cõdẽſatio ⁊ rarefactio fiũt per extractionẽ vnius poteſtate contenti ad actuz: ⁊ ita nõ oportet cõcedere vacuum.

¶ Hoc autẽ ꝑſpicuũ. Mã cũ ex aqua aer fact⁹ est: eadẽ materia aer fit nulla re alia aſſumpta. Sed qõ ptãte erat: id actu factum est. Silr mõ etiã ſi rurſus ex aere aqua exorta eſſet. eadem nanq; materia nunc in magnã ex parua: nũc in paruaz ex magna verteretur molem.

C ¶ Solutionẽ datã approbat in oibus motus ſpẽb⁹. Dzimo in gẽratione. videmus. n. gẽratione fieri cõdẽſationẽ ⁊ rarefactionem nulla re defluis acciſte: vt in generatione aquę ex aere aut econtra: ſed ſolũ per extractionem eius qõ erat in potentia ad actum.

¶ Nunc etiã in modũ. Si ⁊ aer ex maiore cõprimat⁹ in minorẽ: ⁊ ex minore rurſus in maiorẽ amplieť. molẽ. Materia ipſa quę ambo poteſtate est. Mutuo fit vtcũq;. Mã quẽ admodũ ex frigido calidũ: ⁊ ex calido frigidũ qñ fit: eadẽ ẽ: qz ptãte erat ambo: ſic ⁊ ex calido magis calidũ fit nulla ꝓrſus pte fcã tũc calida: q̃ nõ erat ãtea calida: cũ calida min⁹ erat.

D ¶ Scõo idẽ ꝓbat in alteratione. nã videmus in alteratione: q̃ fit in aere de minore ad maiorẽ molẽ: q̃ vocat rarefactio: ⁊ de maiore in minorẽ: quę vocat ꝺdẽſatio: nihil defluis aduenire. vt ẽt in exemplo de alteratione ex calido in frigidũ. ⁊ econtra. approbat: vbi ꝑz aliquid calidius efficit: ⁊ nõ ꝓp aduentum alicuius de nouo: ſed qz totũ erat minus calidum.

¶ Quẽadmodum neq; circũferentia maiorꝭ circuli. ſi ⁊ in curuitatez fieret minorꝭ circuli: ſiue ſit eadẽ: ſiue ſit alia pars ipſius nulla facta eſſet curua: quę non erat antea curua: ſed recta. nõ. n. eo quicquã minus aut magis tale est: qz id interimitur quo minus aut magis tale est: neq; ſit vt flãmę pars vlla ſumatur: in qua neq; color neq; caliditas ſit.

¶ Videt inxta grẽca; ſerie verba hęc eẽ dicta vt declaratio primi expli: qõ erat datũ in alteratione: ⁊ certe ita est. Sz magis Auerroi ⁊ expoſitoribus placet iſtud

E eſſe tertium exẽplũ in auctione: qõ nos doctrinę cauſa cõcedimus: qz nõ est multa vis aut ſic: aut aliter exponere. Et inquit. quẽadmodũ neq; circũferentia maiorꝭ circuli ſi ⁊ in curuitatẽ fieret minorꝭ circuli: ſiue ſit eadez circũferẽtia ſiue ſit alia: pars ipſius nulla facta eẽt curua: quę nõ erat antea curua ſed recta: ita ſubtrahendo rarefactio vel cõdẽſatio nõ fiũt ꝓ additionez vel ſubtractionẽ alicuius. nõ. n. eo gcq̃ minus aut magis tale est: qz id interimitur: quo magis aut minus dicitur tale: ſed per eductionem de potentia ad actuz eius qõ ꝓius erat minus: veluti nec fit vt flãmę pars vlla ſumat: in qua neq; color ſiue lux: neq; caliditas ſit. Doc exẽplum est in actione: eſſet 4ᵐ exemplum in latione: qõ ſubtrahit brevitatis cauſa: ⁊ qz intelligit ꝓ alia.

F ¶ Ut igitur ꝓior caliditas ad poſteriorem ſe hꝫ. ſic etiaz magnitudo atq; parvitas ſenſilis corporis non ampliatur: qz ſua materia quicquam inſuper ſumit: ſed quia materia vtrũq; poteſtate est. itaq; idem est denſum ⁊ rarum atq; materia ipſorum vna: ſed denſuz quidẽ graue. rarum vero leue.

¶ Nunc ex ijs exẽplis infert intentum ⁊ ingt. vt igitur ꝓior caliditas ad poſteriorẽ ſe hꝫ: qz aduenit illi: non ꝓ hoc: qz aliqua pars q̃ non erat calida: fit facta calida: ẽ per hoc: qz illud qõ erat minus calidũ. fit magis calidũ ita ẽt magnitudo atq; parvitas ſenſilis corporis: nõ ampliatur: quia ſua mã quicquã inſuper ſumit: ſed qz materia vtrũq; ptãte est. iõ rarũ ⁊ denſum nõ per ptiũ additionẽ aut ſubtractionẽ fit: ſed ꝓ hoc q; vna ẽrari ⁊ denſue mã. ideo concludit ita q; idẽ est denſum ⁊ rarũ atq; materia ipſoꝝ vna: ⁊ ita ſunt eadẽ ſubiecto. ſed denſum quidẽ graue. rarum vero leue: hoc est ſed dãt forma. nam aqua ⁊ terra denſa ſunt ⁊ grauia. ignis ⁊ aer rara ⁊ levia. rarũ. n. iõ leue est: qz plus quidẽ de forma hꝫ. minus vero de materia: qõ lembus cõpetit. deſum autez graue: qz multuz de materia. minus aũt de forma: quod gravibus cõuenit. Ampli⁹ leue ptinet. qõ rarioꝛibus est aſcriptum. graue continetur: quod denſioribus.

Tex. 85. ¶ Dꝛeterea vt oꝛbis cuiuis vitas ſi in minus redigat non aliud quicquaz cõcaui inſuper aſſumit: ſed qõ erat educitur: ſic ⁊ ipſius ignis aliqua pars cuiz aliquid accipit. Totũ calidũ est. Sic ⁊ vniverſum conſtrictione atq; ampliatione eiuſdẽ materię rariꝭ ẽ ⁊ denſuz. duo enim ⁊ denſum ⁊ rarum comitari videntur. denſum quidẽ graue atq; durũ. rarum vero his cõtraria leue ⁊ molle: verũ in plumbo ac H ferro durum ⁊ graue diſſonant.

¶ Hręci codices aliqui verba hęc nõ hñt: ⁊ rõnabiliter. qz iam dicta ſunt. videnť. n. magis esse apposita circa margines. Sz quicquid ſit in codicibus meis reperiuntur. Dropterea vſus rurſus declarare rarefactionem ⁊ condenſationẽ nõ fieri ptiũ additione: aut ſubtractione. Sz eductione. ⁊ ingt. ꝓptereа: vt oꝛbis curuitas. Si in minus redigat: nõ aliud quicq̃ ꝓcaui: ſine curui inſup aſſumit defluis: ſed qõ erat ptãte: educitur ad actũ. Sic ⁊ ipſius ignis aliqua ꝑs cũ aliquid accipit calozis plus eo quez hꝫ: totũ eius corpus calidũ est: ſic ⁊ vniverſuz corpus conſtrictione ⁊ ampliatione eiuſdẽ materię rarũ est ⁊ denſuz: quatenus ad maiores aut minores mouẽt dimenſiones: ⁊ q; nõ differãt materia: ſed forma ⁊ Dzie-

I tate. ꝓbat dicens. duo. n. ⁊ denſuꝫ ⁊ rarum comitari videntur. denſum quidē graue atq; durū. raruꝫ vero his ꝛria leue ⁊ mole: eſt tū ß dictū: vt in plurib⁹. nā ad denſum ſemp graue comitatur. ad raruꝫ ſemper leue: non tñ ſemp durū eſt cū denſo: ⁊ molle cū leni. naꝫ in plūbo ⁊ ferro: quę ambo grauia ſunt. diſſonāt graue ⁊ duruꝫ. nā plūbū graue eſt: ß molle: ferrū vero ⁊ duꝫ ⁊ graue. igitur dictuꝫ illud: vt in pluribus: eſt verū.

Tex.86. ¶ Ex his igitur quę dicta ſunt: ꝓ3. neq; ſeparatum: aut ſimplr: aut in raro: neq; poteſtate vacuū eſſe niſi quis vacuū ipm appellare voluerit oīno. quod quidē latiꝰ eſt cā. hac enī ꝓfecto rōne grauis ipſius leuiſq; materia: quatenus talis eſt: vacuū erit. verū raꝛ ⁊ denſuꝫ
K hac quidē ſubcontrarietate lationis ſunt effectiua. Illa vero duri ac mollis cāę facilis difficiliſue paſſionis: ⁊ nō lationis: ſed alteratiōnis potius. Et de vacuo quidē qua nā ratiōe ſit: quaue non ſit: hoc mō determinatuꝫ ſit.

¶ Nūc ex dictis ꝑcludit: ⁊ ingt. Ex his igit: q̄ dicta ſunt: ꝓ3. neq; ſeparatū aut ſimplr aut in raro actu eſſe vacuū: neq; poteſtate. aliter q̄q; actu erit: niſi quis abutendo nomine vacuī ipſiuꝫ oīno nūcupare voluerit. qō quidē lationis eſt cā: ſiue vt ſubiectū: ſiue vt motoꝛ. hac. n. ꝓfecto rōne grauis ipſius leuiſue mā: q̄tenus talis eſt. vꝫ. aut dēſa aut rara. hoc ē aut leuis aut grauis: aut magis quatenus ptāte eſt materia ⁊ ſubiectuꝫ: vacuū erit. ℨ3 q̄ dixit rarū ⁊ denſum cās eſſe motus ⁊ multifariā motus eſt. Declarat quo nā mō cāę ſint: ⁊ qua rōne: ⁊ ingt
L verū: rarū: ⁊ denſum. hac quidē cōtrarietate qua raruꝫ ⁊ dēſuꝫ ſunt: lationis ſunt effectrices cāę: q; comitanť leue ⁊ graue: quę ſunt cāę effectrices lationis: ℨrietate ꝙ duri ⁊ mollis cāę ſunt facilis difficiliſue paſſionis: ⁊ nō lationis: ſed alterationis potius. nā durū difficulter patitur. molle vero facile. demū epilogat. ⁊ ſermo patet. Que Auer. com. 84. ¶ Auer. vero cōmē. 84. ſic cōponit ſyl'lum ſolonis. oia ℨria ſiunt in eadē materia nullo accedente defoꝛis: nec exeunte foꝛas: ſed rarū ⁊ denſum ſunt contraria in ǭſtitate cū tranſlatio coꝛporis de maioꝛe ǭſtitate in minoꝛē ſit cōdēſatio. ecōtra rarefactio. igit rarū ⁊ denſum ſiunt nullo accedente defoꝛis: ⁊ nullo exeunte: ſed per eductionē de potētia māę. ¶ Debes ſcire q; aliquid poteſt creſcere vel decreſcere in dimenſionibus duplr. Uno⁰ ꝑ additionē aut ſubtractionē: q̄uo paries creſcit additione lapidū: decreſcit vero ſubtractiōe. ⁊ hęc impꝛopꝛie eſt rarefactio vel cōdēſatio. Alio⁰ per eductionē de potentia materię: aut reductionē in potētiā materię: nullo aut accedente aut exeunte: ſed aut educto aut reducto: ⁊ ß mō eſt vere rarefactio aut ꝓdēſatio.
M rarefactio ꝑ eductionē de minoꝛi ad maius: cōdēſatio autē per reductionē in potētiā materię. ⁊ hę tribus modis fieri ꝓſt. ſolo motu locali vt q̄n aer cōdēſatur: q; aliquid mouet in ipſo: aut cōſtringit in veſica: aut rarefit: q; dilatat in vtre: aut alteratione calidi ⁊ frigidi: vt aq̄ in olla rarefit acq̄ſitione calidi: cōdenſat alteratiōe frigidi: aut ǧſtatione vt q̄n ex aq̄ aer fit: rarefactio eſt generatione aeris: cōtra vero generatione aquę condenſatio erit. ⁊ ſic in oibus his modis ſpicuū eſt rarefactionē vel cōdēſationē fieri nullo aut accedente aut exeūtet vt ratio Auer. concludit. Dubō. ¶ Sed multū dubitāt recentioꝛes quonā mō rarefactio ſit ad maioꝛē ǭſtitatez: Data ſolo. ⁊ cōdēſatio ad minoꝛē. Quidā exponūt Auer. de raritate ⁊ denſitate relatiue ſumptis: ⁊ nō abſolute: ſiue qualitatiue. ꝓſt. n. vno mō ſumi ꝓ2 relatione partium: vt ꝓ2 approximatione: vel elōgatiōe partiū. ⁊ ſic ad eas nō eſt motꝰ per ſe: ſed ꝑ accīs: aut ꝓpter motū localē: aut ꝓpter alterationē: aut ꝓꝓ gñationē. alio mō ꝓſt ſumi q̄litatiue ꝓ2 qualitatibus: quę comitanť calidū ⁊ frigidū. ⁊ ſic ad ipſas erit motus per ſe: ꝛ3 comitenť alij motus: nā rarefactionez comitať calefactio: cōdēſationem vero frigefactio: ⁊ ita inxta hos Auer. loquiť de raro ⁊ denſo relatiue ⁊ nō qualitatiue. ¶ Sed hęc expō facit Auer. textui cōtradicere. Arist. n. loquiť de raro ⁊ dēſo: quatenus ſunt cōtraria: ⁊ vt ſic nō ſunt relōnes: ſed q̄litates. ℙropterea appꝛobo eos q; Auer. intelligunt hoc mō: q; rarū ⁊ denſum ſunt qualitates fundatę in quātitate. Et ſi dices q; eodē mō eſt de albo ⁊ nigro ⁊ alijs. dici pōt q; oēs qualitates ſenſiles ⁊ quarte ſpēi fundantur in quātitate: ſed aliquę ſuo intellectu explicāt ǧſtatez: vt rarū ⁊ denſum: quę nō modo in demonſtrationibus fundantur: ſed illas de ſuo intellectu explicāt. vult igit Auer. iuxta hos rarefactionē eſſe ad maioꝛē ǧſtitatem. hoc eſt ad raritatez fundatam in quātitate. ¶ Deinde Auer. monet q̄neꝫ hoc mō. q; pōt aliquis dicere vt caloꝛ creſcit ex caloꝛe addito extrinſecus: ita quātitas ex quātitate. ¶ Reſpondet negando antecedēs. nō. n. caloꝛ fit per additionē: ſed eductionē. nā cū agens creuit in caloꝛe: paſſum creuit in caloꝛe. nō gdē ꝓ2 hoc q; migrauerit caloris ꝑs de agente in paſſū: ſed quia eduxit plus caloris de potētia materię paſſi: ⁊ ita ēt dici opz de ǧſtitate. ¶ Sed dices. igitur non differt ǧſtitas a q̄litate quo ad agere: q; caliditas nō iducit nec agit: ⁊ ſic nec ǧſtitas. igit quo ad hoc nō differūt. ¶ Rñdet Auer. q; eſt ꝛia inter illa: qm caliditas fit ab alia caliditate in actu ꝑ abiectionē ꝛtrariꝫ. qō nō eſt ita de ǧſtitate: q; nō fit ab alia ǧſtitate in actu ꝑ abiectionē cōtrariꝫ. vel generationē. nā ǧſtitas nō eſt de potētijs actiuis ꝑ abiectionē cōtrariꝫ: ſed comitať potētias actiuas ⁊ actiōes earū. vꝫ calidū ⁊ frigidū. Arist. igitur volnit calidū non creſcere per tranſlationē: ſiue migrationē de agēte ad paſſum: ſicut nec ǧſtitas creſcit ꝑ additionē minoꝛis ad maioꝛē vtraq; remanēte: ꝛ3 hoc vī difficile imaginatu. ⁊ addit Arist. vſum eſſe rhetoꝛico exēplo ꝓꝓ difficultatem imaginandi: vt dixit in ꝓmo huius. cętera q̄ in alijs cōmētis dicit. ex literę trāſlationib⁹ patēt. ¶ Sed dubitāt vtrū rarefactio fit acceſſu aliquoꝝ: cōdēſatio vero receſſu illoꝝ. ¶ Rñdent ſoꝛticolę q; mixta rarefiunt acceſſu aliquoꝝ: cōdenſanť vero receſſu illoꝝ. ꝓbāt q; hęc meatus habēt nō vacuos: qui conſolidanť in cōdēſatione: ⁊ ita recedit aer vel aqua. ꝓfoꝛantur in rarefactione: ⁊ ita aer vel aq̄ accedit in meatus illos. ¶ ℨ3 cōtra obycit Auer. com. 85. ⁊ inquit. ⁊ innuit ꝑ hoc pactuꝫ. qō accidit dicentibus rarefactionē ⁊ cōdenſationē fieri cōſtrictione ampliationeue foꝛaminū. qm̄ ſm ß nō quęlibet pars coꝛporis reciperet denſitatez ⁊ raritatem: ſed ſolū foꝛamina. Modo oē qō rarefit vel cōdenſatur ſm oēs partes rarefit vel cōdēſat. ¶ Dici pōt cōcedādo hos: q; aliud eſt eſſe cām rarefactionis vel cōdēſationis: ⁊ aliud eſt comitari rarefactionem vel condenſationē. dicerē igitur in mixtis ⁊ ſimplicibus rarefactionē nō fieri ꝓꝓ acceſſum ⁊ receſſuꝫ coꝛpoꝛis tāq̄s ꝓꝓ cām: ſed bene in mixtis fieri per receſſum aut acceſſuꝫ concomitatiue. primi igitur volunt mixta cōdēſari vel rarefieri acceſſu vel receſſu aliquoꝝ cōcomitatiue. nō autez cauſaliter. elīnta vero nec cōcomitatiue: nec cauſaliter. Auerroes aūt vult rarefactionem vel cōdenſationē nec in mixtis nec in ſimplicibus fieri acceſſu vel receſſu

N

Lōfutatio

O

Dubō Ali.

Soło.

Replica.

Rō Auer.

P

pª dubō.

Dzima rñ⁹.

Que Auer. com. 88.

Q

Argᵐ Auer. ℨ poſitionem ꝓmā.

D

A receſſu aliquoꝝ cāliter: ⁊ ſic nō cōtradicūt. ¶ Scō dubitāt. vtrū per rarefactionez acquirit aliquid de nouo: ⁊ per ꝓdenſationez ꝓperdatur. Captiunculatores tenent nihil per rarefactionē acquiri: vel ꝓdenſationē ꝓperdi: ⁊ ita ꝓcedunt bipedale hoc ꝓius fuiſſe: negant tñ ß pr⁹ fuiſſe bipedale. ¶ Sed iſtę ſunt captiun
2ª dubō. Qualis rñ⁹ ꝓpa ſolo culę nō dignę ꝓpatetico. Sępe. n. hi vt captiones ſeruent ab vnguē: trudunť in errozes ad ſtadiū. Tenem⁹ igit cū Auer. ⁊ ſpoſitorib⁹ ꝑ rarefactionē aligd de nouo acgri. nā rarefactio eſt motꝰ: ois aūt motꝰ terminat ad aligd qō pr⁹ nō erat. ℙer ꝓdēſationē vo aligd ꝓpdit: q; eſt motꝰ ℨius rarefactioni. id tñ qō aut acgrif aut ꝓpdif: nō eſt de nouo acceſſiue: ß ęductiue: q; nō accedit de foꝛis: ß ęducif. Dęc de vacuo dicta breuibus.

¶ De tempoze.

B ¶ Cōſequēs autem ad dicta eſt agere de tempoze: ß primo bene ſe habet de ipſo dubitare: atq; extrarias rōnes afferre ſi ſit rerum aliq̄: aut nō ſit tꝑs. deinceps q̄ ipſius ſit natura.

¶ Egit de loco ⁊ vacuo. nūc de tempoze dicere ꝓponit ⁊ duo ꝓponit diſputare an ſit tēpus in rerū nā ⁊ qd ſit: cām affert: q; bene ſe habet dubitare: vt dicitur. 3. metaphy. Que Auer. com. 87. ¶ Auerroes vero per exotericas grecę rōnes: latine extrarias logicos ſermones intelligit: quę vt dicit Themiſtius rōnes cōmunes dicuntur: ex q̄bus plia extraria ſiue ſophiſtica cōponitur.

Tex. 88. ¶ Nihil igitur eſſe ꝓ2ius tempus: aut ęgreſſe: aut obſcure ex his quis ſuſpicabitur. nam aliud ipſius fuit ⁊ non eſt. aliud eſt futuruꝫ ⁊
C nondum eſt. Ex his autem ⁊ infinitum ⁊ id quod ſemper lapſum eſt tempus texitur. at id naturā aliquam entis tenere. quod ex his conſtat: quę nō ſunt: impoſe videtur.

¶ Q; tēpus nō ſit in rez natura: arguit. ꝓmo ſic. qō cōſtat ex non entibus: nihil eſt. tēpus cōſtat ex nō entib⁹. igitur nihil eſt. minoꝛ declarať: q; conſtat ex ꝓꝛterito qō fuit: ⁊ nō eſt. texitur ex futuro. qō erit. ⁊ nondum eſt. ¶ Quo vero ad verba attinet verbum illud lapſum: grece eſt lambanomenon: latine quod accipiť: ſed ſenſus eſt q; ex his dies: ⁊ menſis: ⁊ annus: ⁊ infinita antea ſemper lapſa tēpoza conſtant. Quare tempus non eſt amplius verbū illud entis grece vſus: latine ſubſtātię: ſed melius iacet modo illo in latino. ¶ Auerroes vero reddit cauſam cur dixit aut ęgre: aut obſcure. ⁊ ait hoc dixiſſe: quia rationes logicę nō faciunt efficaciaz: ſed ſuſpitionē. Secundo ſoluit Auerroes rōnem hanc. eſt. n. hęc ratio. cōpoſitū ex nō entibus nihil eſt. tēpus eſt ex nō entibus. igitur nihil eſt. hanc ſoluens ꝓmo reducit illam contra facientem ſic. Compoſitum ex non entib⁹ nihil eſt. Motus cōponitur ex non entibus. igitur nihil eſt. modo cōcluſio eſt cōtra ſenſum. eſt enīz motus ſenſile cōmune. vt dicit 2º de anima. ℙropterea debes ſcire vt ipſe innuit q; triplex eſt ens cōpletū extra animā. vt tellus. Aliud qō omnino hz eſſe in animā vt hyppocētaurus. Tertiū ex his cōpoſitū. Uel compoſitio eſt duplex. cōſtitutiua vt mixtuꝫ ex elīntis: aut homo ex aīa ⁊ coꝛpoꝛe. alia eſt participatiua: vt paries ex albedine: q; participat illam. tūc dicit Auerroes: q; motus ⁊ tēpus ex nō entibus ⁊ entibus componunť cōpoſitione participatiua. Nā de ente non habent niſi inſtans. fluxum aūt ⁊ futuꝝ habet ab anima. nam motus ⁊ tēpus: vt ca-

E dunt ſub conſideratione: ſe habent vt permanentia ⁊ in actu. vt vero ſunt extra animam non ſunt permanētia: ſed ſucceſſiua: ſed de his poſtea. ¶ Ad foꝛmā igitur patet ſolutio q; tempus ⁊ motus poſſunt eſſe ex entibus rōnis: quę non ſunt entia in re.

¶ Ad hęc partibilis omnis rei ſi eſt: neceſſe eſt Tex. 89.
cum eſt: aut oēs ꝑtes: aut nonnulle ſunt. At tē/
pozis: qō quidē eſt partibile. alię partes tranſactę. alię futurę ſunt: nullaq; penitus adeſt.
F ipſi vero nūc nō eſt ꝑs. pars nāq; metit vniuerſuꝫ etiā ex partib⁹ ꝓſtare opz. at tēpus ex ipſis nunc non videtur conſtare.

¶ Secundo arguit ſic. ois res quę eſt partibilis cum eſt neceſſario: oēs aut aliquas partes habet. tēp⁹ eſt partibile ⁊ nullas penitus partes habet. igitur tēpus nihil eſt. Sed dices minozem eſſe falſam: quia tempoꝛis eſt aliqua pars vt ipſum nunc. contra replicat. ꝓmo: q; pars metitur totum. nunc ipſum non metitur tempus. igitur non eſt pars tēpoꝛis. Sēo partes ſunt ex quib⁹ totum conſtat: ex ipſis nunc tēpus non conſtat. igitur ipſa nunc non ſunt partes tēpoꝛis. Sozticolę hęc ꝓfirmant. ꝓmo nullū inſtās ꝓꝛterituꝫ erit ꝓſens. oē inſtans futuꝝ erit ꝓteritū. igit nullū inſtās futuꝝ erit ꝓſens. Secundo nullū inſtans futurum fuit ꝓſens. omne inſtās ꝓꝛteritū fuit futurum. igitur nullū inſtās ꝓꝛteritum fuit ꝓs: ⁊ ita tēpus nihil eſt.

¶ ℙꝛeterea ꝛipſum nūc qō ꝓteritū ⁊ futuꝝ Tex. 90.
diſtīguere videť: vtrū vnū idęq; ſemp ꝓmaneat an aliud ſit atq; aliud? nō facile cognitu habeť. nā ſi ſemp aliud atq; aliud ſit: cū in tꝑe
G ipſo alia atq; alia pars ſimul nō ſit: niſi vna cōtineat altera cōtineať: ceu minus tēpus a maioꝛi ꝓtineť. ⁊ id qō nūc non eſt: antea ꝓfuit: neceſſe ſit aliq̄n eē coꝛruptū: ſane nūc ipſa iuxtā ſimul nō erūt: ß ſemp coꝛruptū eſſe neceſſe eſt id qō pr⁹. In ſcipſo igitur coꝛrūpi nō ꝑ/
ꝓpea q; tūc eſt. In alio vo nūc coꝛrūpi id qō
ꝓius eſt nūc: nō ꝓtingit. Sit enim mō impoſe ipſa nunc ſibi habere vt puncto pūctū. ſi igit nō in eo qō eſt poſtea coꝛruptū eſt: ſed in alio. in his nunc intermedijs: quę infinita ſunt ſimul erit: quod quidem eſt impoſſibile.
H ¶ Mouet qōnē de ipſo nunc. vtrū remaneat idem atq; vnū in toto tēpoze: ⁊ arguit q; ſic. Sed in rōne ſupponit duo. ꝓmum q; non poſſunt duo nunc ſimul eſſe in tēpoze. nā nō poſſunt eſſe duę partes tempoꝛis ſimul: niſi alterū contineat alterū: vt ſimul eſt dies ⁊ menſis: qui menſis die cōtinet. Secundo ſupponit q; ipſa nunc non ſunt in tēpoze contigua: vt in. 6. dicef. ¶ Tunc arguit. ſi nūc ipſius coꝛrūpiť: aut in ipſo nūc in quo eſt: vt in alio. nō in eodē in quo eſt: q; tūc coꝛrūperef ⁊ eſſet. Si in alio: aut ꝓꝛioꝛi: aut poſterioꝛi: nō in ꝓioꝛi: q; tūc coꝛrūperetur anteq̄ eſſet. Si in inſtāti: ſiue nunc poſterioꝛi. aut imediato: aut mediato. nō in ipſo nūc imediato per ſcōaz ſuppoſitionē: q; nō ſunt imediata ipſa nūc: nec in ipſo nūc mediato: q; tūc illud nūc maneret in iſto medio. ſemp. n. manere opz donec coꝛrumpaf: ⁊ cuz in illo medio ſint infinita nunc: tūc illud nūc coꝛrūpenduꝫ eſſet ſimul cū infinitis nūc cōtra ſuppoſitionem ꝓmā: verba patent tranſlatione ſola.

I Tex.91. ¶At ꝙ neqz ídē sp ꝑmanere pōt.nullius.n.dīuisibilis finiti finis est vnus: siue ad vnū siue ad plura cōtinuū sit.Sz ꝑsum nunc finis est: & tempus ipsum finitū sumi potest.

¶Ad oppositū cōnis de ipso nunc arguit.Primo sic.nullius finitę rei diuisibilis terminus:siue finis est vnus ꝛ ꝫ maior est vera:siue illud finitū diuisibile sit cōtinuū vna dimēsione:vt linea:quę sola longitudine ꝺtinua est: siue sit pluribus dimensionibus ꝺtinuū:vt superficies quę lōgitudie ꝛ latitudine est ꝺtinua:vel vt corpꝰ qđ est ꝺtinuū lōgitudine:latitudine:ꝛ altitudine.est igitur maior. nullius diuisibilis rei finitę finis est vnus.ipsiusq nūc est finis alicuius rei diuisibilis finitę:vt tpis.igitur ipsiusq nūc nō est vnū.¶Auerro.ait.ꝙ linea ꝫ duos fines:& vt duo puncta.superficies quatuor.duo puncta ꝛ duas lineas: corpꝰ sex:qñ duo pūcta:duas lineas:ꝛ duas superficies.

K Tex.92. ¶Dꝛeterea.si esse sist tpe ꝛ neqz prꝰ neqz posteriꝰ sit esse ꝛ in eodē nūc:ea sane q̄ ante mille annos sunt facta:sist erūt bis q̄ hodie texuntur ꝛ neqz prius quicq̄ alio neqz posteriꝰ erit.

¶Scđo arguit.si ē simul tpe.hoc est neqz prꝰ neqz posterius sit esse ꝛ in eodē nūc:ea q̄ ante mille annos sunt facta:simul erunt bis quę hodie texuntur atqz sunt:ꝛ neqz prꝰ qcq̄ alio:neqz posteriꝰ erit:qñ oia erūt i vno eodēqz nūc.¶Quę rūsio inniozes vtrū hęc ꝓpō de scđo adiacente.est tēpus.sit vera:ꝛ vꝫ q̄ nō per rōnes Arist. Tū ꝑ qz ipsius nulla pars est.Tū scđo:qz diuisibile non est niſi aliquę partes:aut oēs sint.¶Soluunt iuniozes ꝙ secus est in permanētibus.secus aūt in successiuis.ꝑmanens enim.ē non pōt:niſi oēs:aut aliquę ptes simł sint.at successiuum ē pōt dato ꝙ solum illius aliquid: siue pars:siue terminus partis sit.ꝛ sic est in tpe.est.n. ipsius:qua illius momētū:siue nūc:siue instās est.¶Sz cōtra hęc ꝺubitatur.ꝛ facio hāc ꝓpositionem de scđo adiacēte.est tps:ꝛ quęro.illę terminus tempus ꝓ quo supponit:aut ꝓ ipso diuisibili tēpore:aut ꝑ ipso nūc. Si ꝓ ipso diuisibili tēpore.igitur nō tātū tps erit:ga illius terminus est:sed qz pars aliqua est.nō ꝓ termino pōt supponere:qñ terminus cōis non pōt supponere:niſi ꝓ suppositis in suppōne personali:vt dicūt sꝛticolę.mō ipsum nūc nō est suppositū tpis.igit oīno opz vt supponat ꝓ tēpore.¶Dici pōt iuxta iuniozes ꝙ totū est qñ aliqd illius est.in permanentibus quidē qñ pars illius aliqua est.in successiuis qñ pars aut aliquid ptis.nō.n.prius esse pōt alicuius totius aliquid quin sit ipm.Tūc dicerēt ꝙ ille terminus tps supponeret ꝓ tpe.ꝛ diuiduc:cuius gdē partes nō sunt simł:sed aliqd ptiū est simul.ꝛ hoc sufficit. Sunt qui dicūt ꝙ hęc ꝓpositio est tps est ꝛes aię.mō apud alam:tps est:sm nunez partiū.vt eniz tps intelligit:ptes eius hīt esse prędens ſaltē obiectiue:veluti numerus quidā rei numeratę:vt Auer.ait.cō.99.huius quarti.ꝛ tūc ꝓcederēt ꝙ tēpus ꝛ partes sint:vt hīt ē cognitū.¶Sz hęc rūsio tollit tēpus reale.ꝛ si ponit:euadere de tēpore:ea dē q̄ fiet de motu:qui est res sensilis.iō opz venire oīno ad illud qđ dictū est.¶Scđo quęrit.de ipso nūc vtrū sit corruptibile:ꝛ vꝫ q̄ nō,ꝑ rōnes Aristo.in ꝛra. Iuniozes enī conueniūt ꝙ ipsa nūc non ģiantur:nec corrūpunt realiter ꝛ ꝓprie ģiatione:vt ꝺi.3.metaphys.ꝙ q̄dam sunt quę qñq̄ sunt qñq̄ nō sunt:sine ģiatione ꝛ corruptione:vt idiuisibilia.Scđo.ꝓcedūt ꝙ corrūpunt ꝛ generant accipiēdo ģiationē ꝓ inceptione:corruptionē ꝑ desitiōe: tūc dicunt ꝙ exponēdo.incipit ꝑ affirmationē de ꝑtī: ꝛ desinit silr.ipsiusq nūc desinit ꝛ incipit in seipso. hoc nō icipit:qz nūc est ꝛ prius nō erat.hoc nō ēt desinit:qz nūc est ꝛ postea nō erit.mō hęc nō ꝺicūt.¶Sz dices.si ipsiusq nūc desinit vel incipit.igit in aliq̄ mēsura desinit aut incipit.mō nō est pole vt aliquid ꝺefinat ꝛ incipiat:ꝛ ipm sit mensura suę desitionis aut inceptionis. Scđo. qro cū dō.nūc est ꝛ imediate ante hoc nō fuit.qđ demōſtrat ꝑ ipsiusq nūc:aut seipsius:aut aliō.nō seipsius:qz tunc ipsiusq nūc corrūperet:ꝛ ipsiusq eēt mēsura corruptiōis. ¶Dici pōt ad ꝫ ꝑ fūdamētū Anīc.ꝙ ī his q̄ſūt talia denoiatiue:oz venire ad aliq̄ talia ꝑ eēntiā:vt qñ albꝰ est paries albedine:ipsa albedo seipsa est alba.Tūc dico ꝙ qz oē qđ incipit ꝛ desinit:incipit ꝛ desinit in aliquo:siue mometo: siue nūc:siue instāti.instās seipso incipit ꝛ desinit:vt albedo seipsa ē alba.ꝛ ita id qđ alteriꝰ ceptiōis ē mēsura: ipsius seipso suę ceptiōis mēsura erit:ꝛ tu rīde ad foꝛm.

¶De his igitur quę tēpori ipsi insunt:tot sunt ꝺubitata.Sed quid sit tēpus ꝛ qd ipsius natura:sīt est obscurū:ꝛ ex his quę tradita inuenimus:ꝛ ex his quę adinuenientes ꝓius attingimus.Quidā nāqz vniuersi motū. qdā sphęram ipsam tempus esse cōtēdūt.

¶Epilogat de qōnibus dictis circa eē tpis:ꝫ de ꝺiffinitione ipsius ingt.ꝫ qd sit tps ꝛ qd ipsius nā an ꝑmanēs an successiua.sīt est obscurū duplici de causa:ꝛ ex his quę tradita inenimus a veteribꝰ:ꝛ ex his q̄ꝑ nos ipsos adiueniētes attingimꝰ:qua duplici difficultate res ipsa reuocat in ꝺubiū.ꝛ explicat ꝑmam cām. ꝺicens. qđaz nāqz vniuersi motū.qdā sphęrā ipsam tps eē ꝓtēdit.est āt motꝰ vniuersi ille:quē ꝺiurnū astronomi vocāt.sphę rā ꝙ ꝓmū mobile:qō illo motu mouet.

¶Sz cōuersionis etiā pars tps quoddā est.nō aūt est cōuersio ipsa.pars enīz cōuersionis id est:qō elapsum est.cōuersio aūt non est.

¶Contra obycit ꝑmę pōni.ꝑ sic.nulla ꝑs quersionis est quersio ipsa.oīs ꝑs quersiōis est tps.igit in 3ª figura tps nō est conuersio ipsa.ꝺeclaratur maior.qz ꝑs quersiōis est illō qō est elapsiz cōuersio aūt non est elapsa.

¶Adhuc si plures eēnt cęli:sīt motꝰ cuiusqz eoꝝ tempus erit:quare plura tēpora simul.

¶Scđo arguit.si plures eēnt cęli:siue mūdi:siue ꝓima mobilia:vt ait Democritus.motꝰ cuiusqz eoꝝ erit tps. igit plura erūt tpa iuxta numerū ꝓmoꝝ motuū.antecedens cōcedit Democritus.ꝓns vo negat. Auer. monet Scđaz rōnē dubōnē talez. In rōne Aristo. accipit duo vꝫ.ꝙ plures sint cęli:ꝛ ꝙ motꝰ sit tps. ꝛ ifert.igit plura erūt tpa.mō dicet cauillator.istud impole eē plura tpa nō sequi ad scđaz ꝓpōnē.vꝫ.ꝙ motꝰ ꝓnius sit tps: ꝫ ad ꝓmā illi coassumptā.vꝫ.plures sunt mūdi:ꝛ ita segt ꝓmā esse falsaz:ꝛ nō scđam. ¶Rūdet Auer.ꝛ supponit regulā illā.qcqd añeedit ad añs:añeedit ad ꝓns.vt qñ solē oriri añeedit ad diē eē.iō añeedit ad oē qđ sēgt diē esse:qz igit pluralitas mundoꝝ añeedit ad pluralitatē motuū:ꝛ hęc ad pluralitatē tēpoꝝ. igit illa añeedit ad ꝑlalitatē tēporū:ꝛ ita plura tpa esse sequit ex hoc ꝙ tēpus est revolutio illa.¶Sz adhuc est ꝺubitatio:qñ si pluralitas tēpoꝝ segtur ꝑlalitatez motuū:quę sequitur pluralitatē mundoꝝ.igitur pluralitas tēporū sequitur pluralitatem mūdoꝝ:vt a ꝓimo antecedēte:ꝛ nō tñ pluralitatem motuꝝ.¶Dici pōt ꝙ pluralitas illa temporū nō sequitur pluralitatem mundoꝝ per se:niſi quia ad pluralitatē mundoꝝ sequitur pluralitas motuū.sīg num

A Dubōnes ꝫ ꝓmā rōnem. gnū est:qz apō Hemocritū tenetur plures esse mūdos. nō aūt plura tēpora:ꝛ hoc qz nō cōcedit motū esse tēpus.ꝛ ita qz pluralitas hęc tēporū per se sequitur ꝑlalitatē motuū:ꝙ accīs ꝑlalitatē motuū:ꝙ accīs polītatē cęlorū.ideo ex impolitate ꝑtis debemus arguere impolitatē illius ad quod ꝙ se sequitur:ꝛ non illius ad qō sequitur per accīs. ¶Unī est regula.si aliquod consequens est impossibile in aliqua bona consequentia antecedens est impole ad qō ipsum per se sequitur:ꝛ nō illud ad quod sequitur ꝙ accidens.¶Sed ꝫ ꝓmā rōnem est ꝺubitatio. Primo:qz minoꝛ petit ꝓcipū.sumit.n.ꝙ oīs pars revolutionis sit tps:mō hoc negarent:qz vniuersum revolutionez tēpꝰ aiunt non partem.Scđo.nulla pars anni est annus.oīs pars anni est tps.igit tps non est annus.hęc rō sequitur ex mō arguendi eius.¶Dici pōt ꝙ arist.supponit ptez tpis ꝛ cumsſibet illius qđ est tps esse tempus:nō perendo:sed hac rōne:qz toto tpe mensuraf aliquis motus:ꝛ parte tpis pars aliqua motus.igitur totuz est tēpus:ꝛ pare eiꝰ etiā est tps.Aliter parte tpis nō mēsuraref ꝓs motus.¶Ad 2ᵐ dici pōt cōcedendo illā particulare:z sīue indefinitā.tps nō est annus.Ex hac non sequif ꝙ annus nō sit tps.qz particularis negatiua nō ꝙuertit: etiā cum illa stat tps esse annū.Sūt.n.ſubcontrarię ḥ simł verę.tps est annus.tps nō est annus.¶Sed ꝺubitāt inniozes.vtrū si sint plures mundi:sint plura tpa numero:ꝛ vꝫ q̄ sic:qz multiplicato ſubiecto:opz vt affectio sīue accīs multiplicetur.¶Nomē expositoꝛ ex quo ꝛ Joannes ꝛ alij acceperunt:vult ꝙ tps pōt ad motū dicere duplicē habitudinē:aut affectionis ad ſubiectū: aut mēſurę ad mensurabile.ꝺicit aūt ꝙ tps vt affectio motus:multiplicaf multiplicato motu:ꝛ mobili primo. vt vero mēſura est vnū vbiqz:ēt si mundi essent infiniti.¶Sed cōtra ꝺubitaf ꝓmo tempus ꝓ mensura est accīs:ꝛ nō alterius a motu.igitur adhuc est in motu:ꝛ ita sequitur vt ꝓius ꝙ plurificato motu pluriſicef tps. Scđo multiplicato vno conuertibili reliquū opz multiplicari per regulā.cō.93.ꝛ.97.huius. Sed tēpus conuertibile est cū motu tā vt mensura q̄ vt passio. igit vt ꝓius. Tertio si tēpus esset vnū numero oīa eēnt ęqlis motus:qz ęquali mēſura mensurarētur. Quarto qō magis ſuscipit aut minus nō est vna numero mēſura oīuz mensurabiliū.tēpus aūt pōt esse bꝛeue ꝛ longum:multū ꝛ paucuz. ¶Fortasse ꝓ hęc nonnulli blacterones asserunt tps esse affectionē siue mensurā exteram motuū:ꝛ ita pōt esse vnū oīum motuū oīum mūdoruz:atqz totū in toto ꝛ oibus mūdis.Quę pō ꝺelira est:cū Aristo. tēpus ponat motus ꝑmi passionē. ¶Pōt igitur nov exponi:o ꝺefendi ꝙ tēpus pōt vno mō ſumi ꝓ mēſurabilitate:qua motus est mēſurari aptus:ꝛ hoc mō nul tiplicaf cū motu.2° ꝑ mensura q̄ vtitur aīa in motuum mensuratione.ꝛ sic est vnū minimum motus cęli:qō aia ſumit vt mēſura oīum:vt granū in ponderibus.ꝛ sic est vnum numero oīum mēſurabiliū:nō variabile niſi ſm multū ꝛ paucum:vt vnū est granū oium pōderationū. quod quidē est vnū nō rōne ſubiecti:puta motꝰ:ſed ratione aię mensurantis in qua est vt obiectū.3° ꝙ actuali motꝰ mēſuratiōe:ꝛ sic ſunt diuersa tpa:vt diuersi motus ꝛ diuersę aię mensuratiōes:gbꝰ ad argum ꝓsoꝛo.

Lōſutatio ꝺefensio D Tex.94. ¶Uniuersi aūt sphęrā aliqui eo putauerūt esse tēpus:qz ꝛ in tēpore cūcta sunt:ꝛ in vniuersi sphera.Sed hoc dictuz est adeo ſtultū vt superſit de ipso absurda considerare.

¶Scđa pō erat ꝙ tps sit sphęra ipsa ꝓma.ꝛ hęc ꝙsuadebaf sic.cūcta sunt in tpe.cūcta sunt in sphęra.igit sphę ra est tps:cui obycit Aristo.ꝺicēs. Sed hoc dictum est adeo ſtultū vt ſuꝑſit ꝺ ipso absurda ꝓsiderari. ¶Auer. reddit cām quare est ſtulta:ꝛ sunt ꝺuę.ꝓma:qz equiuocat de eē in.nā in cęlo sunt oīa vt in loco:in tpe vo sunt oīa vt in mensura.scđa qz est ex ꝺuabus affirmatiuis in scđa figura:ꝫ ꝫ vꝫ in 3ª figª:cū sit bis ſubiectū. Dici pōt ꝙ sic formari.in sphęra sunt oīa corpa mundi.in tpe sūt oīa corpa mūdi.igitur tēpꝰ est sphęra:vbi ꝑs syllogismū eē in secunda figura ex ꝺuabus affirmatiuis.

E Que Auer. cōſi.94.

¶Eū āt motꝰ quidā:atqz mutatio q̄dā tēpus maxime eē videt. Illō an sit ꝓsideranꝺū est. Mutatio igit cuiuſqz atqz motꝰ:in ipo ē. qō mutatur ꝺūtaxat:aut fortasse vbi est ipz qō mouet ꝛ mutat.at tps vbiqz est ꝛ penes oīa. Tex.95.

F

¶Proponit cōsideratiōē de tpe:ꝛ ꝓmo an sit motꝰ:nā maxime vꝫ tps ipsiusq motus esse:ꝛ argunt ꝙ non sit motus sic.motus oīs est in ꝺeterminato mobili:aut ꝺeterminato loco:vbi est ipsum mobile:sed tps est vbiqz:ꝛ apud oīa.igitur tps non est motus. maior ꝑz. alteratio est in ꝺeterminato mobili.qō est in ꝺeterminato loco. silr auctio ꝛ latio ipsa. ¶Uidetur aūt tēpus maxime esse motus:vt ꝺicit Auer.qz tps intelligi nō pōt sine motu:etiā qz multoties extimatur illud qō sequitur rē sit ipsa res. ¶Sed ꝺices qđo pōt ipsiusq tps eē vnū numero:¶Ad hoc ꝺiximus supra:ꝙ motus cęli sīue minimū illiꝰ motꝰ pōt ab aīa accipi vt tps:qz vt mēſura oīuz motuū ſaltē per replicationē:veluti granū est mēſura respectu aię:ñ absolute:ꝛ tūc tps vt mēſura ē vnū numero apud aīam:vt mensuratio multiplicatur ꝑ numero aiarum:vt motꝰ sīue motꝰ affectio:multiplicatur ꝑ numero motuū:vñ vt vina est lignū ꝛ vina.sic motus cęli est tps ꝛ motꝰ.Tēpus gdē vt institutū ab aīa ꝑ mensuratione oīuz motuū.¶Motus vo vt absolute est in re. Que Auer. cōſi.95. Ꝺubium Reſpōſio

¶Adhuc mutatio quidez oīs velocioꝛ ꝛ tardioꝛ ē.tps vo nō ē tardiū.n.ꝛ velocꝛ tpe venit.nā velocꝛ est qō in breui tpe magnū.tardū vo qō in longo ꝓ̄ū ſpatiū trāſit.at tps neqz quo ḉtū qōdaz est:neqz quo q̄ le tpe ꝺefinit. tps igit nō ē motū pſpicuū:atqz nihil nobis in ꝑtia ꝑ iter sit vti aut motu aut mutatiōe. Tex.96. G

¶Scđo arguit.oīs motus est velocꝛ:aut tardus. tēpus nō est velocꝛ:aut tardū.igit tps nō est motꝰ.minoꝛ ꝑz:qz velocꝛ ꝛ tardū tēpore ꝺefiniuntur:vt exēplo oñdit. tps vero neqz quatenus q̄ntū:neqz q̄tenus quale tpe ꝺefinitur.igit nō est velocꝛ:aut tardū. Deide epilogat addēs ꝙ in ꝓposito vſus est noie motus large ꝑ motu ꝛ mutatione.¶Auer.ait.ꝙ Aristo.ꝺixit tps neqz ſm q̄ q̄tum neqz ſm ꝙ quale ꝺefiniri ꝑ tēpus.nō q̄ tēpus sit q̄le:cū sit solū q̄tum:ꝫ si esset q̄tū ꝛ quale:nō ꝺefiniretur per tēpus:ꝛ ita ꝺictū Aristo.est verū ꝺipothetice. Que Auer. cōſi.96.

¶Uerum non sine mutatione esse videt.nam cum ipsi nihil mente mutamur:aut mutatos eē nosipsos latet:nō videt nobis tēpus fuisse: quę admodū neqz his qui in ſardo fabulantur ꝺormire apud heroas:cū experrecti eēnt. copulabant enim ipsum nunc prius ipsi nūc posteriozi:vnūqz faciebant tempus mediuz ob sensuuz occupationes excipiētes.Ut igitur si non aliud atqz aliud:sed vnū idēqz nūc esset: tempus ſane nō eēt.Si oz cū latet aliud atqz Tex.97. H

I aliud esse: ipsum tps inter mediū esse non vī. Si igit tūc nullū tēpus esse nos arbitremur: cōtingit: cū nullaz definimus mutationez. Sz in vno atq; indiuiduo aīa ipsa manere vīdet. cū aūt senserimus definierimusq; mutationē: tunc tps fuisse dicimus: perspicuum sine motu atq; mutatione tēpus nō eē: epilogat declarata. t pz. ¶ Balen⁹: vt narrat Auer. hic: rōnez Arist. sic intelligit. cuz mente mouemur percipim⁹ tēpus: cū mente nō mouemur nō pcipimus tps. igitur tps nō pōt esse abslq; motu. ¶ Arguit mō Balenus ꝫ hāc rōnē: quaz credit esse Aristo. q; non semper dum mouemur: percipimus tps. lz. n. tempus pcipere non possimus: nisi mente moueamur: possumus mente moueri: t tps nō percipere. nā possumus mēte moueri t nō percipere motū: sed quietem polox t cētri t id genus: in quo casu mēte mouemur vbi neq; motum neq; tps percipimus. ¶ Auer. defendit Aristo. q; rō plī est ista. nos nō percipim⁹ tps: nisi motū aliquē perceperimus. igit tps nō potest eē ablq; motu. non q; Arist. velit dicere q; ideo tēpus nō est ablq; motu: q; nō possim⁹ mēte moueri nō pcipiētes tps: sed hoc mō: q; perceptio tpis est ex perceptione alicuius motus exterioris: t ita vult motū esse tempore priorē nā: q; mot⁹ intelligi pōt ablq; pceptione tpis. at tēpus minime sine motus perceptione. sunt. n. sesē ꝑia cōplete quo ad eē. nō aūt quo ad perceptionē. nō. n. est motus sine tēpore: neq; econtra. intelligi tū pōt motus ablq; tpe. iō motus est prior nā ipso tpe: nō prior sm esse. ¶ Sed dubitaf ꝑ q; nō vī posse percipi motus sine tpe. nā percipi nō pōt motus sine mora. Mora aūt motus tps'est. igitur nō pōt pcipi ipse motus ablq; tpe. ¶ Scō dubitant. q; Auerro. vī velle tēpus sentiri sensatione motus: t ita tps eē sensile. qō nō vī: cum neq; sensile cōe sit: neq; aliquod ꝓpriorū. ¶ Dici pōt q; motus percipi pōt sine determinati tpis pceptiōe. nō aūt sine confusa tēporis cognitione. nō. n. fieri pōt vt motus ipse percipiatur: nisi alicuius moꝛ fuisse percipiatur. igitur requiritur confusa tpis cognitio. pōt aūt percipi motus sine distincta tēporis perceptione: q; possum⁹ pcipere motū Socratis: nō percipiendo ipsum esse: aut horarium: aut diarium: aut tale aliquid. ¶ Ad 2ᵐ rñdēt iuniores tempus esse sensibile sensuū aliquo interiorū. nō aūt exteriorū: quo vero sensu percipi possit: nūc nō sit cura. ¶ Dōt tū melius dici q; tps cōfusa sensatione sensu exteriori percipi pōt. nō enī pōt sensus exterior esse ipsius motus: quin sit moꝛ motus. Sensus aūt iterior pcipit determinate horā: vt horariam aut diariā aut id genus: t tunc dico q; est sensibile cōmune. vz. reducibile ad motum.

N

Dubōnes Prima. Scōa.

Solutio

Solo iuniorum.

Sol. ꝑpa. O

¶ Quoniā aūt quērimus quidnam sit tps hinc ordiētibus sumēdū est quid sit ipsius motionis. Nam simul motus atq; tēpus sentim⁹. Et eniz si tenebrę sint: nihilq; per corpus afficiamur: motus vero aliquis sit in anima: cōtinuo etiam quoddaz simul fuisse videtur tempus. Tempus etiam quoddam cuz fuisse videtur: simul etiaz motus aliquis fuisse videt. Quare tempus ipsum aut motus est aut aliquid ipsius motus. igitur cum non sit motus: aliquid ipsius motus sit necesse est.

Ter. 98.

P

¶ Dactenus ꝓ pozes rōnes pz nō esse idē motuz t tēp⁹. nūc ostendit tps sine motu bīi nō posse. hoc ꝓponit. dicēs. qm̄ aūt quērimus qdnā sit tempus: hinc ordientib⁹ sumendū est: quidnaz tps ipsum sit ipsius motionis: siue motus. t ꝺ: quā sentit: est sine motu tps bīi non potest. t syllus est. qō nō pōt percipi sine motus: sine motu bīi nō pōt. Tempus sine motu percipi non pōt. igitur tēpus bīi nō ꝑt sine motu. tāgit minorē: t illius declarationē. t inquit. nam simul motū atq; tempus sentimus. quod exponit de quo minus vī. t inquit. Et. n. si tenebrę sint: nihilq; per corpus afficiamur. motus aūt aliquis sit in anima: quo aut afficiamur: aut aliquo modo mutemur: continuo etiā quoddā simul fuisse tēpus videf. contra etiā est: vt declarat. dicēs. tēpus etiā quoddā cū fuisse videf. simul etiā motus aliquis fuisse vī: ponit tūc conclusionē. dicēs. quare aut tēpus ipsiz motus est: aut aliquid ipsius motus. igitur cū nō sit motus: vt priores rationes ascisciūt aliqd ipsius mot⁹ sit: necesse est. ¶ Auer. mouet in cōmēto qōnem non paruam. Arist. n. vult tēpus ipsum sequi motū: quia percipi non pōt sine motu. ¶ Contra obycit. Aut tēpus sequit motū imaginariuz internuz: ad cuius pceptionem pcipiatur: aut motū cęli: aut indifferenter omnē motū. nō imaginarium: q; tūc tēpus nō sequeret motus reales: nec cęlestē. ꝫ Arist. nō motū cęli: q; tūc cęcus ab ortu nō perciperet tps: cum ipse nūq; cęli motu pcepit: nec sequi potest omnē motū: q; tūc quot motus essent: tot tempora: ꝫ Aristo. vbi supra. ¶ Rīdet Auer. q; nos pcipim⁹ tps ad pceptionez cuiuslibet mot⁹ indifferēter. vep hoc pōt dupliciter itelligi.

Tertia.

Q

Que Auer. cons. 98.

Cō Auer.

Bª Auer.

Uno

Que Auer. cons. 97.

Redargutio Bal.

M

Defensio Aristo.

A Uno mō q; ad perceptionē cuiuslibet motus percipiamus tēpus ꝑ z per se: t hoc modo dōz est q; nō ad perceptionē cuiusq; motus percipitur tēpus: q; tūc ipsum tempus esset sm numerū motuū: q; eēt cuiuslibet motus prima passio. Allio mō intelligi pōt. nō ꝓmo neq; per se: sed solū q; ad pceptionē cuiusq; motus pcipiē tēpus mediate. t hoc est verū. nā pceptio quocūq; motu pcipimus motuz cęli: cuius tēpus est passio: t ita mediate percipim⁹ tps. ¶ Ad huius euidētiā Auer. declarat q; quōcūq; motuz aliquē pcipimus: tūc illū ꝓmū motū pcipimus: quē tēpus ꝓmo t eēntialr cōsequit. Et ita tota eius ōclaratio est in hoc q; pcepto a nobis quouis motu: simul percipimus motū cęli: quē tēpus ipz sequitur. Illud aūt vī declarare a primo ad vltimū sic. percepto a nobis quocūq; motu: percipimus nos cōmutari sine cōmoueri: t eē in trānsmutatione: pcepto nos cōmoueri atq; cōtrānsmutari: percipitur esse aliquē motum quo mutamur. pcepto eē aliquē motū quo mutamur: percipimus motū cęli. Nā ab illo mouemur: t a motione nostra motū esse quo monemur: t a motu quo mouemur pcepto nos moueri pcipimus: isto vlterius pcepto motū exterū eē percipimus. ¶ Sed hic sunt dubitatiōes.

Declatio solonis.

B

Dubita.

Prima du.

Rēspōsio iuniorū.

Cōfutatio.

C

Sol. ꝑpa.

Prima. vnde valet q; ad pceptionē cuiusq; motus pcipiamus nos mutari? Videf. n. q; nō sit ita. nō enīz vī cōtra imaginationē me pcipere motū socratis: t tūc non pcipe me moueri nec aīa nec corpe. ¶ Iuniores aūt verbū Auer. eē intelligēdū q; percepto motu pcipim⁹ nos coexistere illi motui. ¶ Sed hęc rīsio infirmat secundā ꝓpriaz. nā dato q; nos percipiamus nos coexistere alicui motui: nō ꝓptereā sequif nos pcipere aliquez motū quo moueamur. Scō eadē rō fieri pōt de coexistētia. nā stat imaginabile nos pcipere motū socratis. t tūc nō cogitare de coexistētia nīa cū illo motu. ¶ Propterea vī q; Auerroes sic intelligat: q; nō possim⁹ pcipere motū quātus est: nisi pcipiam⁹ nosipsos cōmutari: t hoc facile pz: qz ōstus sit motus nō pōt pcipi: nisi pcipiat pceptor se vna cū illo motu defluere tanto defluxu: t hoc est percipere se moueri. ¶ Scō dubitaf: dato q; qs pcipiat se moueri. vnde valet q; pcipiat motuz quo t cā cuius mouef: stat eni quēpiā motū pcipere: t nō cām illius tūc cogitare. Rīdēt Iuniores t recte: q; si quis pcipiat se moueri: nō tm̄ percipit motū quo mouetur: sed motū: cuius cā mouef: nō quidē cognitiōe distincta: vt argumētū cogit: sed cognitione cōfusa. nō. n. intelligi pōt me moueri: nisi quadā cōfusa cogitatione de cā motus intelligatur. ¶ Tertio dato q; pcipiam⁹ aliquē motū: cuius cā mouemur. vñ sequif q; tūc percipiamus motū cęli. nā stat tūc nō cogitare de motu cęli. Dici pōt eē rem hāc intelligēdā vt prius cognitione cōfusa. nā si intelligo motuz: cui⁹ cā mouemur indistincte cognosco motū primū: t ita motum cęli. Sic igit patēt oēs ꝓpriz. vz. si percipimus aliquē motū: pcipimus nos moueri siue defluere cū illo. si percipimus nos defluere cū illo: percipimus esse aliquā cām defluxus. si pcipimus aliquam cām siue motū quo defluimus: motum cęli percipimus: t cū ille motus sit tēpus aut ꝑmū tempus subiectū: sure tēpus pcipiem⁹. Ad formā igit pz q; ad pceptionē cuiusq; motus pcipit tēpus: nō qdē statim ꝑ z per se: sed mediate. Nōnūq; solitus sumi subtilius dicere q; Auerro. dicat. ¶ Dicebā enīz. si percipit motus quantulus est: opus est vt pceptor: aut per seipsum illū percipiat: aut q; aliū motum. nō per seipsum qz nullus motus potest esse mensura sui: nisi ipse sit cā oībus alijs mensurandi. Modo quod nō est: pcipi non pōt. Si per alium: vel illū per seipsum percipit: vel per aliuz: t cū

Dubōnes Prima. Scōa.

Solutio

Solo iuniorum.

Sol. ꝑpa. O

Tertia du.

D

Declatio ꝑpia.

non sit processus in infinitū. opz vt pcipiat aliquē vnū ꝑmū motū: q; sui t cęteroꝝ sit mensura t tēpus. ¶ Sz instabis de dormiente: qui pcipit somnū: t nō per motū cęli. ¶ Scō. de cęcis: q; nulluz aliū videt motū. ¶ Ad prima rñdet Auerroes: q; dormiēs pcipit somni ꝗtitatem per memoriam motus imaginationis in somno. Signū. aūt q; cū somnus fuerit ꝓfundus quo nulla memoretur motio: tēpus somni ignorabit. ¶ Ad 2ᵐ dici pōt: q; cęcus per quē sensum motū aliquē percipit quantulus est: per illū pcipit motum cęli tandem. nā motus cęli est perceptibilis omni sensu: quo percipi potest quilibet motus. ¶ Ulterius debes scire q; Halenus: vt refert Auerro. accipiens a Temistio. respondit aliter ad quęstionem hanc. voluit enim ad mentez Aristo. q; ipsi moti demū intelligamus t tempus: t ita voluit tēpus percipi ad perceptionem motus mentis. Et tunc contradixit huic positioni credens contradicere Aristote. Auerro. autem reprehendit Halenum: t ait q; sermo Aristo. potest tribus modis intelligi. Uno modo q; nos non percipimus tempus: nisi moti in anima nostra: et hęc fuit positio Halen: t est falsa. Scō modo q; quocunq; motu percepto percipiamus tempus: t hoc verum est per accīs a primo ad vltimum: vt dictum est. Tertio mō intelligi potest q; nos non percipimus motum neq; tempus: nisi percipiam⁹ nos moueri atq; eē in trānsmutabili: t tūc ad hāc pceptionē sequitur per se perceptio tēporis: nō tamē ꝓpter ipsam: quia adhuc ꝓpter perceptionem motus cęli: sed dicitur ꝓpter hanc pceptionem pcipi: qz ex hac imediate sequif motus cęli perceptio: qui est tēpus ipsum.

E Replica. Rēspōsio.

¶ Cum aūté id quod mouetur: ex quodā moueatur in quoddaz. Sitq; omnis magnitudo continua: motus ipse magnitudinē sequetur. nam q; magnitudo est cōtinua: motus quoq; est continuus. Aūt quia motus cōtinuus t tēpus: quatenus enim motus est: tantum etiaz tempus fuisse videtur.

Ter. 99.

G

¶ Dactenus q; tempus sit ipsius motus aliquid accidēs siue affectio: vt ait Themistius: declarauit: nunc altius rem petit: t declarat cuius mot⁹ sit affectio. Accipit ꝓ q; continuitas pertinet ad tempus t ad motum inquit. Cum autem id quod mouetur ex quodaz moueatur in quoddam: vt nunc supponit: sitq; omnis magnitudo continua: vt etiam petit: iure motus ipse magnitudinē sequetur quo ad continuitatem. nam quia magnitudo est continua: motus quoq; est cōtinuus. Ulterius ex cōtinuitate motus cōtinuitatem temporis nanciscitur: t inquit. at quia motus est continuus: t tempus etiam cōtinuum. quātus enim motus est tm̄ etiam tps fuisse vī. Sic igit pz tps t motum eē continuum.

H

¶ Insuper etiā prius t posterius. primo sunt in loco ibi positione quidem constituta. cuz vero in magnitudine sint prius t posterius: ipso quoq; in motu prius t posterius esse necesse est proportinsibiliter illis q; sunt ibi se habentia. Quare in tpe eē erūt prius t posterius: qm̄ ipsoꝝ alterū: alterū semper sequitur. Verum ipm prius t posterius ipso ꝫ in motu qō q; dez subiecto est: motus ipse est. ipso autem esse diversum est: t nō est motus.

¶ Dactenus q; motus t tēpus pariter sint cōtinua ea-

dem a causa. Oz vero in motu sit pri⁹ atqz posterius: z in tẽpoze simili ex cã: declarat. z inquit. Insuper ẽt pus z posterius pmo sunt in loco ibi positione cõstituta. nã (vt dicit Themistius) prius hoc punctũ: posterius illõ in stadio est: qz illud ad carceres hoc ad calcẽ iacet. tũc vltra. Cũ autẽ in magnitudine sint prius et posterius: ipsõ quoqz in motu prius z posterius eẽ necesse est proportionabiliter illis esse habẽtia: quę sunt ibi. Nam (vt Themistius ingt) prius in motu est: qõ ad prius in magnitudine suo motu respondet. posterius: qõ ad posterius. est tñ dãa: qõ in magnitudine prius z posterius pmanent. In motu vero semper defluũt. vlterius infert. Quare in tpe etiã erũt prius z posterius: qñ ipsorũ alterum vt tẽpus alterũ vt motũ semp sequtur. Sed quonã mõ in motu sint prius z posterius. anqz subito idẽ declarat dicẽs. verũ ipsum prius z posterius ipsorũ in motu. qõ quidem subiecto est: motus ipse est. esse vero ipso diuersuz est: z nõ est motus. hoc pulchre declarat Themistius: z vult ita se hãe. prius z posteri⁹ in motu: vt in ipsa magnitudine. mõ posteri⁹ z prius subiecto sunt magnitudo ipsa: definitione vero minime. nã qui prius z posterius definit: situm z locuz in definitione constituit. in definitionez magnitudinis neqz locus neqz situs ingreditur. Simil'r definiturus motũ dicet mobilis rei actũ eẽ: vbi nõ ponit prius aut posteri⁹. vt igit pater z Socrates subito idẽ sunt. rõne tñ dãnt. sil'r vt quinarius subito sit lignũ. rõne tñ dãnt. ita prius z posterius z motus subiecto idem erũt. ratio tamen diuersa erit.

Tex.100. ¶ At vero etiam tempus cognoscimus: cũ motuz definimus prioze posterioz̃q definiẽtes. atqz tunc fuisse dicimus tẽpus: cum prius in motu posteriusqz senserimus. definimus autẽ hęc: quia aliud atqz aliud ipsum: z id quod est inter ipsa medium arbitramur. Nam cum extrema alia a medio intelligimus esse: z ipsa nunc duo anima dicit: alterum prius alterum posterius: tũc z hoc ipsuz tẽpus esse nuncupamus. quod enim ipsius nunc definitur: tẽpus eẽ videtur: z supponatur.

¶ Hactenus q⁹ tẽpus sit aliquid ipsius motus: q⁹qs sit cõtinuus cũ motu: z q⁹ prius habeat z posterius in motu: declarauit. quid vero tẽpus ipsuz sit ipsius motus: nũc nanciscitur. procedit autẽ a primo ad vltimũ. dicẽs. Tẽpus cognoscim⁹: cũ motũ definim⁹ prioze posterioz̃q definientes: z hoc q̃si confessim sumit. Sumit sẽo atqz tũc finisse dicim⁹ tempus. cuz prius in motu posteriusqz senserimus. Ulterius quonã mõ prius z posterius accipiantur: subdit dicens. definimus aut hęc: qz aliud atqz aliud ipsum: z id qõ est inter ipsa medium arbitramur: cuius cãm subdit dicẽs. nã cũ extrema alia a medio intelligim⁹ essẽ: z ipsa nũc duo aĩa dicit: alterũ prius quo cępit quicqz: alterũ posterius: quo definit: ex ys concludit tũc hoc ipsuz. v3. accipere prioris z posterioris tempus esse nuncupamus. qõ. n. tpis nũc definiẽ: tẽpus esse videf: z si nõ vz: nũc supponat. donec declaref. ¶ Ex ys põt talis ratio colligi. nõ simil' aut cognoscitur tempus in motu: nisi cognito priori z posteriori: nõ possunt cognosci prius z posterius in motu: nisi p acceptionem duoz̃ ad minus. igit tps est acceptio duoz̃ in motu. talis ãt duoz̃ acceptio. v3. nũc pozis: z nũc posterioris numerus est. igit tẽpus est nũs prioris z posterioris in motu. ¶ Auerroes sylln̄ liz̃ formatur sic. oẽ terminatum ad duo instanti est tps. Motus vt accipitur sm prius z posterius terminatur ad duo instãtia. igitur motus vt accipitur sm prius z posterius est tempus.

Tex.101. ¶ Cum igitur vt vnuz, nunc ipsuz sentimus: z non vel vt prius z posterius in motu discernimus: vel ipsum vt idẽ posterioris cuiusdam ac prioris accipimus: nõ videtur tẽpus fuisse vllum: quoniã neqz motus. Cũ vero prius atqz posterius sentimus: tũc tẽpus dicim⁹ eẽ. hoc. n. est tẽpus numerus motus per ipm̃ pus atqz posterius. non ergo tempus motus est. ñ quo numerum bz motus est.

¶ Ex ys cõcludit duo. pmũ cuz nõ percipitur prius atqz posterius: nõ pcipitur tps: hoc fuit declaratũ. Scõz. cũ prius sentimus atqz posterius. tũc tps dicimus esse. Inquit. cũ igitur vt vnũ nũc ipsum sentimus: z non vel vt prius z posterius in motu discernimus (hoc ybũ discernimus suppleui) vel ipsuz nũc vt idẽ posterioris cuiusdam ac pozis hoc est aut accipimus ipsum vt finis: pzeteriti z principiũ posterioris dępta oĩ multiplicatione: nõ vz tẽpus fuisse vllũ: qñ neqz mot⁹. hoc est pmũ. Luz vero prius atqz posterius sentimus: tũc tps dicimus eẽ hoc est 2ũ. Ex ys infert definitionẽ tpis: z inquit. hoc. n. est tẽpus: numerus motus p pus atqz posterius. Unde particula. illa. n. potius vim illatiuã hz. Scõo cõcludit aliud dicens. nõ ergo tps motus est: sed quo numerũ hz motus est: z sic motus est tps: nõ absolute: ñ quo numeruz hz. ¶ Auerroes autẽ hũc textũ introducit q⁹ Arist. dedit viã positiuã. nũc vult ponere viã ablatiuã. aliter illa esset diminuta. Ubi debes scire q⁹ dupl'r rerũ definitiones colligũtur sylło compositiuo siue cõpositione: hũc dedit hoc mõ. oẽ terminatũ ad duo instãtia est tps. motus sm prius est posterius terminatur ad duo instãtia. igitur motus sm prius z posterius est tẽpus: z multę alię cõpones etiã fuerũt factę. Alio⁹ colligitur syll'o divisiuo siue loco a cõtrario: z hoc facit nũc. pbat. n. q⁹ nõ est instãs: nec est duo instãtia accepta vt vnũ: z sic optime cõpletur definitio tpis. Ulteri⁹ Auerroes ex dictis Arist. colligit verificationẽ definitionis. Arist. enim dicit q⁹ tẽpus est numerus motus per pus z posterius: non autẽ explicat cuius motus. iõ Auer. colligit q⁹ sit numerus pmi motus: per quẽ videmus res gescentes esse in trãsmutatione ęterna hoc est cõtinua: z quasi trãslat⁹: qz sunt in trãsmutabili: z sub motu illo cęli. Debes scire q⁹ nihil est sub cęlo penitus imobile oĩ specie motus: pterea Auer. vocat res hui⁹ mũdi quiescẽtes. v3. a motu cęli: ñ eẽ in cõtinua trãsmutatiõe: qz sunt sub motu cęli: rõne cuius ptinuo trãsmutantur aliqę mutationes spẽ. Colligit hic iuniores a cõmẽto quatuor temporis definitiões: quę oẽs pmo aspectu videnf falsę: z enituntur reducere illas in bonum: quia vero possunt. eẽ pp malã trãslationem Auerro. nolo in illis dicere quicqz.

¶ Sed tandem de mente Auer. colligunt hanc definitionem: tempus est numerus cuiuslibet motus sm pus z posterius accepta in primo motu. ¶ Sed hęc definitio (vt videf) est dubia. nã Arist. numerũ colligit ex pozi z posteriori repertis in motu: nõ igit põt esse numerus vnius: z pus z posterius eẽ alterius. nam cuius numerus est: eius prioris z posteriorꝭ vz numerus: ñ de hoc postmodũ: nũc vero itelligę: q⁹ tẽpus est numerus motũ terrenorum vt mensura est motus cęli vt subiecti. ideo est numerus sm prius z posterius illius.

¶ Signum autẽ est: nã plus quidẽ z minus: numero. Tex.102.

mero. motũ ꝙ plurẽ atqz minozẽ tẽpoze discernimus. tẽpus ergo numerus qdã est.

¶ Oz tps numerus sit qdã syllogizat sic. id quo pl⁹ z minus discernimus est numerus. tẽpus est quo motũ pluręz z minozẽ discernimus. igit tps est numer⁹ qdã mot⁹.

¶ Cũ ꝙ duplex sit numerus. nam z id quod numeraf atqz numerabile: z id quo numeraf: nõ id quo numeramus. id vero quo numeramus: numerũ dicimus: tps est id qõ numeratur: z id qõ numeratur diuersa sunt.

¶ Declarat quonã modo numerus sit: z de numero talem ponit distõnẽ: q⁹ põt capi pzo re numerata: z ꝙ numero quo numeram⁹ veluti cadus nõnũq̃ pzo mensura capitur. vt cũ dz. decẽ cados mihi vini donasti. Alĩ quando pzo re mensurata: vt dicimus. cadũ vnũ bibis vini: nõ eni cadũ sed vinũ vnius cadi bibis. Sic numerus põtsumi ꝙ mẽsura qua mensuramus vt ꝙ trinario binario z id genus nulli applicatis. Et ꝙ re numerata: vt ꝙ decẽ ęgs. 20. lapidibus: z id genus. vult igit q⁹ tẽpus sit numerus nõ ꝙ mẽsura: ñ ꝙ re numerata: hoc est numerus: qui numeraf. ¶ Auer. vero formatur duos syllogismos. Primus est. oẽ quo determinaf magis z min⁹ de aliquo est numerus illi⁹. Tẽpus est quo determinaf magis z minus ipsius motus. igitur tempus est numerus motus. Scõs syllogismus est: tps est numerus motus. Tẽpus est quo determinatur prius z posterius. igit ꝙ cõuersionẽ minozis z reductionẽ in primã figuraz id quo determinaf prius z posterius est numerus motus. Doc tñ declarat Auer. z vult q⁹ vt calz simpl'r sit ignis siue igneę naturę simpl'r: z calz in parte est igneũ in gte: sic id quo determinatur magis z minus penitus est numerus simpl'r. Qua rõne sit vt numerus simpl'r sit id q̃ cuncta numeranf: z hic numerus est per se non numerabilis vt binarius. numerus vero certi generis est vt vlna: quę pannoꝝ est numerus: ipsa tñ est numerabilis per palmos. cadus etiã est numerus vini: z numeratꝭ a phiala. Tẽpus igit cũ sit motus cęli est oium motũ numerus: z etiã numerabile quid. ¶ Sed dubitat Auer. qz dictũ est ipsum esse numerũ numerabile: ꝓterea petit cur Arist. accepit q⁹ sit numerus: z nõ dixit numerabile ipsius motus. ¶ Soluit q⁹ tẽpus de rõne numeri hz mensurare ꝙ se motũ: ꝓ ꝓterea quo ad hoc vicẽ tenet numeri simpl'r. Oz vero sit numerabile qd: hoc est per accẽs: qz accidit tpi numerari ꝙ motũ. vt dicem⁹. Themistius vero vt narrat Auer. ꝓtulit tẽpus esse numerũ numeratũ soluz: nõ consideras q⁹ põt dici numerus vicez tenẽs numeri simpl'r. nã tẽpus est simpl'r numerus motus: nõ tñ oium simpl'r numerus. vt vlna est mensura simpl'r pannoꝝ: nõ tñ mẽsura oiuz mẽsurabiliuz simpl'r. Sic tps est absoluta motus mensura: nõ autẽ absoluta oium mensurabiliũ mensura: istud tñ qõ Auer. imponit Themistio: non inueni in illo: imo quicquid boni' hic z vbiqz Auer. ait: est acceptũ a Themistio. ¶ Ulterius 4⁰ declarat Auer. quonã pacto tẽpus est numerus motus: z vult ꝙ numerũ esse sumptũ vt genus: verũ numerus est duobus modis: alius partiũ motus vt sunt simil: quatenus. v3. partes motus ab ipsa magnitudine detinet simultatẽ atqz permanẽtiã: z hoc mõ tẽpus non est numerus partiuz motus. v3. illaꝝ quas hz a magnitudine. Alius est numerus ꝓtiũ motus vt motus: q̃ consistũt in quodã fluxu: z ita tps est numerus partiũ motus vt sunt in motu. Qua rõne fit vt partes motus: q̃tenus abipsa sumuntur magnitudine: binario: trinario: z id genus mensuręf. q̃tenus vero sunt ipsius motus vt motus tpe mẽsurantur. Quinto Auer. exponit definitionez z vult q⁹ sic intelligaf. Tẽpus est numerus motus cuiuslibet sm prius z posterius reperta in motu ꝓ: quo sentimus nos ipsos mutari: dico cuiuslibet motus: qz tps est mensura oium motuũ. Dico scõ ꝙ pozis z posterioris q̃ reperiunt in motu cęli: qñ si essẽt z dfinitio cõpleta tpis reperiretur in quolibet motu ꝓ z per se. tunc tẽpus numeraret ad numerationẽ motuũ. qua rõne fit vt sit tempus oiuz motuũ numerus: z vnũ: quoniã est passio primi motus.

¶ Sed dices. tẽpus est numerus hoc est numerabile ꝙ prius z posterius motus. igitur partes mot⁹ videlicet ipsum ꝓus z posterius numerabũt tps ipsum: cũ sit numerabile ꝙ illas. Respondet Alexãder. vt innit Auer. q⁹ nõ debemus intelligere tẽpus esse numerũ sine numerabile ꝙ partes: sed eẽ numerũ numerabilẽ partiũ motus: ceu decẽ equi est numerus numerabilis equoꝝ: sed nõ ꝙ equos. ¶ Sed ꝫ definitionẽ Arist. cauillat Halenus: qz videt tps definiri per tẽpus. nã tẽpus definitur per ipsum prius z posterius: sed hęc definiebãtur ꝙ tẽpus. vt ꝑz. igit tẽpus ꝙ tempus definietur. ¶ Solut Themisti⁹ q⁹ prius z posterius in motu q̃ ꝙ tẽpus definiebant: erãt ea q̃ transeuntur a magnitudine. pus vo z posterius: quę definiunt tẽpus ab ipso motu sumunf: z ita non est definitio eiusdẽ ꝙ seipsum.

¶ Atqz vt motus semper alius atqz alius est: sic tempus. id autẽ oẽ tempus quod est simul: idem est. nam ipsum nunc idem subiecto est. esse vero ipsi diuersum est.

¶ In his verbis vt doctissim⁹ Themisti⁹ narrat: Arist. duas dubitationes soluit. Prima cũ plures motus sint' ac pluribus locis exerceantur: exercef athenis exercetur lacedęmone: exercetur cozinthi: quidnã cãę est: cur nõ z plura sint tẽpora? Huic Arist. solutionẽ innuit: qñ idẽ momentũ: idẽqz vbiqz nũc est. ab ipso autẽ nunc hz tẽpus vt idem z diuersum intelligatur. atqz vnum tps est tunc: cũ vnũ nunc intelligaf. plura vero cuz plura. Inquit atqz vt mot⁹ semper alius atqz alius est: sic tẽpus. id autẽ oẽ tẽpus quod est simul: idem est hoc est ipsuz nunc est. Scõa est data ꝙ sit idez nũc: cũ illud oibus sit vnius nature: cur omnia nõ sunt simul. Respondet quẽadmodũ Socrates q̃uis sese huc illuc confert: tñ subo vnus erat rõne diuersus: qz nõ idẽ est in Lycio z in foro esse: ita z in ipsius momẽti: q̃uis subo nã vna atqz subsistãtia habeatur: rõne tñ definitionez dit. est enim alia rõ eius nũc qõ apõ Homerũ hectoz dicit: cũ equos alloquif. Alia huius qõ hoc albo nũc scribif. Ingt. nam ipsum nũc idẽ est subiecto. esse vero ipsi diuersum est.

¶ Auerroes reddit cãm cur tẽpus est vnum z idem: z ait: qz instãs ꝙ agit tps hoc est qõ fluẽs causat tempus est vnũ z idem in omni motu: cũ fuerit demonstratũ: ñ esse est diuersum sm prius z posterius. ¶ Et iuniores intelligunt per instãs ipsius primũ mobile: qõ fluxum facit tẽpus. hoc enim cũ sit demõstratũ z permanẽs: facit tẽpus vnũ: ñ eẽ sit aliud: veluti fluui⁹ liris est vnus: qz flumẽ atqz fluminis situs vnus est. eẽ autẽ est diuersuz: cũ aqua ipsa sit alia atqz alia: ñ de hoc dicemus postea.

¶ Sed circa hęc occurrunt plures qõnes. ꝑ⁰. vtrũ tps sit mot⁹: z vz ꝙ sic ꝙ verba z syll'm Auer. cõ. 100. z. 99.

¶ In 3ũ est Aristo. 3 antiquos: qui voluerũt tps esse motũ pmũ. ¶ Hic sunt duę põnes extremę. Una Joannis z sequaciũ: q̃ vult q⁹ tps nõ sit motus: imo sunt res diuersę. Alia est Albertillę nostri atqz termimcolaruz q⁹ tempus sit absolute motus. Joannes autumat trifariã

Tex.103.

Quę Auer. cõm. 100.

Dubõ Aũ.

Solo.

Quę Auer. cõm. 101.

Deductio ex textu.

Quę Auer. cõm. 101.

Quę Auer. cõm. 103.

Quæstiões. Prima qõ.

I Pō Joan.

motū sumi. Uno mō p forma fluente. Scō pro fluxu formę. Tertio pro duratione. Pro quidē forma est eius prędicamēti: cuius est forma. Pro fluxu vero: est receptio formę in subiecto de pfecto passionis. Pro duratione est per se ēntitas: tūc volunt q motus pro fluxu: nec pro forma sit tēpus: sed bene motus p ēntitate: nō q ille motus sit vna res cū tpe: ꝫ sunt res simul constitutę: vt subiectū z passio. Iz aūt Joā. plures rōnes pro se: z

Albertille, positio.

sequaces plures addūt. ¶ Albertilla vo absolute cōcedit oēm motū a nobis cognoscibilē siue nobis notū esse tēpus aut posse esse tēpus. hanc probat. id q mot⁹ mēsuratur fm prius z posterius: est tēpus vt ex definitione pz. Sed per oēm motū nobis notū aliū possim⁹ mēsurare. igit oīs motus nobis notus esse pōt tēpus. Minor pz. nā naucleri z villici p actiones quas agunt: etiā occulto sole numerū horaꝝ pcipiunt: z ita per istos motus cęlestē numerāt motū: pūt ēt p motus horas alios mēsurare. Iteꝝ horologiorū motus est tēpus aliorū motuū. hōc hi viri oēs argumenta, pse: z quilibet partē suā defendit: z argumenta aduersantiū solūt. ¶ Propterea videt mihi quasi stupfluū rōnes quas hinc inde solunt: hic scribere: nō eniz bonū puto: quę facile ab alys dīr ponere in libris nostris: vt implecam illos: vt multi nostroꝝ tēpoꝝ faciūt. a me enī nō expectes nisi rem sucz atq; ea quę alij aut nō tangūt: aut obscure scribunt. oīs enī nra cōmētatio ptizm resolone: ptizī inētiōe cōsistit. ¶ Videt igit mihi q p̄ pō nō sit pipatetica. Auer. eniz in 5° huius: qui inter peripateticos enumerat. cō. 9. de motu nullā aliā posuit diuisionē: nisi in formā quā vocat materiā: z passionē: qua forma accipit. Rursus mirū est quū in tot locis Arist. mot⁹ meminit: cū nihil illi⁹ durationis meminerit. Rursus nulla vī necessitas ponēdi durationem illā: nō p̄dicamētū. nā vt diximus fieri pōt vt idē sit species vnius prędicamēti: z gen⁹ alterius velut pater familias est spēs ciuitatis: q est princeps domus ipsius. Amplius z si in 5° metaph. Arist. nu

K

Excusatio.

meret motū inter ēntitates: id intelligi pōt: quaten⁹ est in q̄to. Sed de hoc in 5° huius rōnibus meliozibus q̄ suadebimus. Nūc vī id qđ dicūt esse 3 oēs peripatetic̄os: q. vz. tps re ipsa sit aliud a motu. Themistius enim qui inter peripateticos obtinet (meo iudicio) principatuz in pūti paraphraxe. tex. cō. 99. ait tēpus z motus eē idē in subiecto velut socrates z socrates pz: z gnarius z lignū gnariū: vbi tādē cōcludit tēpus z motus subiecto idē esse: definitione vero z essentia differre. vī igit mihi nullatenus primā pōnē esse peripateticā. ¶ Secūda vero directe 3 Arist. Themistiū z Auer. pcedit. hi enī oēs abhorrēt: cōcedere motū eē tps absolute. Amplius Arist. tribuit motui ipsi velocitatē z tarditatē: tēpori minime. vbi aūt dīz vnius non absolute sunt dīz alterius: res nō erit res absolute. Dęterea Aristo. motui tribuit passionē: eaz. vz. quā mobilitribuit: tempori nullā pter. Demū Aristo. cōcludit tps eē aliquid mot⁹: qđ est aliquid motus: absolute nō est motus: nec hoc peripateticus cōcederet. ¶ His hinc inde cōsideratis: peripateticoꝝ pō est: q motus est tps subiectiōe siue subiecto. Motus aūt differt a tpe definitione: z istud clare habemus ab oībus peripateticis. Ubi aia duersione dignū est: q plus requiritur ad veritatē enūtiatiōis siue ppōnis apud peripateticos: q̄ q extrema sint eadē re aut subiecto. Fortasse enī mā z potentia māz subiecto sunt idē: z re: nō aūt apud Auerroē cōcederē materiaz esse potētiā: sed potētē. Ampli⁹ paternitas z socrates subiecto idē sunt: nō tū dicerem, socrates est paternitas sed pater. Rursus albū z similitudo idē sunt subiecto.

M

Pō ppia.

N

Declatio.

O

Scda q̄ō.

Pō cōis. Prima pō.

P

Lōfutatio pōnis.

Q

Esculani positio.

Lōfutatio.

A

illa aut nullibi est subiectiue: aut in aīa: mō animę plures sunt: nec est vna numero a re ipsa: qm nihil tēpori rndet in re: niſi motus: mō motus nō est res vna numero: nec ab obiecto: qm nihil obycitur intellectui: nisi ordo partiū motus: q est triplex: vt z mot⁹ ipse. ¶ Q̄ nisi aliter explanet pō: nō placebit. Propter hęc vī mihi esse dicēdū cōformiter ad ea quę dixi: z primo suppono q mensura z si quinq; cōditionib⁹ describat ab Aristo. 10. metaph. vt sit minima: vnigenia mensuratio: notior: cōis: atq; invariabilis: potissimum est: qm est minimū: notius z cōe. ¶ Secundo suppono: q iz oīs mot⁹ pōt esse alterius mensura: quatenus pōt esse minor: cōmunis: z notior alicui mensuranti: motus cęli potissime oīuz mēsura esse vī. p̄ q; minimus. 2° q; potissim⁹. 3° ga cōmunissimus: z oībus motibus prędpositus. ¶ Ex

Propa pō.

B

ys sequitur veritas q̄nis: q multa sunt tpa: q̄bus motus mensurant apud hoīes: qm eē pōt oīs ille mot⁹ tps alicui hoī: cui erit notior: z cōis: z minor. Scō sequitur q apud oēs tps maxime sit motus solis: z primus z p̄ncipale: nō quidē ppius quē iz fm succedētiaz signoz: sed quem iz in die nāli: z ita dici pōt q iz sint plura tpa ad placitū z fm institutionē: vnū tū est primū cōe oib⁹ motus. vz. diurnus fm illā partē: cui⁹ motus est nobis notissimus. vz. solis. Motus quoq; lunę apud nōnullos est tēpus primū vt apud eos: qui lunares annos distinguunt. ¶ Et in hoc apparet: q̄liter si plures eēnt primi motus: plura essent tpa pma: z principalissima numero. Dęc pō vī mihi satis peripatetica. z nō ptra dicta: nec sensus Aristo. ¶ Consequenter q̄ro an vnū sit nunc in toto tpe. ¶ Rident nonnulli quoz amoz z studiū est in 3 dicēdo: q; non est vnum nūc in vniuerso motu: nec in oībus tpib⁹. vt quēadmodū nō est idē punctū in vniuersa linea: neq; in vniuersa superficie vna linea: sic nec

C

in vniuerso atq; oībus tēporibus est idē nunc vnus numero manēs. Pro auctoritate tū Arist. q̄uī ipz debere intelligi esse vnū z idē pro singulo oīum. nō aūt pro omnibus singuloꝝ. nā singulum omniū est vnū: vt. a. nunc est vnū fm substātiā. b. nūc est vnū fm substātiam: non tū pro oībus singulos: q; nō est vnū z nullū aliud in toto tempore. Alij huius factionis quasi in idē incidentes dicunt vnū esse nūc in vniuerso tpe: hoc est: qz quoties tēpus accipit: non habet niſi per vnū nunc: q̄q; ipsum nūc continuo z fm subiectū: z fm esse sit aliud. ¶ Sed

Lōfutatio.

D

hęc pō est oino delira z nō digna recitatione. nā Themistius z Auerroes clare dicūt: q tēpus est vnū numero ab vnitate ipsius nunc. Et cōcludunt q; ipsum nunc est vnū numero totius tpis: z fm subiectū. diuersuz fm esse. Et pro hac pōne arguo primo motus quo exercentur Olympiades athenis: z quo exercent ludi apō' arenā romanam vno tēpore numero exercent⁹ vt pono p casum. vt pro toto hodie. istud enim tēpus quo ambo exercent: est vnū ambobus motibus: z numero z specie. nā dīr motus simultanei: a quo igitur hi mot⁹ mēsurabuntur vno tpe numero, hoc est vnde tps amboz motuū sit vnum numero: non a mobilib⁹ ipsis: qm̄ sunt loco z subiecto dūa: nō ab anima mensurante: qz nulla aia cogitāte dicuntur motus simultanei. igit ab vnitate numerali ipsius nūc qđ in tpe illo toto est vnū numero: z hoc est motiuū: qđ innuit doctissim⁹ Themistius. Scō motus cęli est vnus numero velut z motus Socratis. vt in 8° huius est dctm. Ubi declaratū est motuz cęli esse vnū numero z perpetuū: sed motus nō est vn⁹ numero niſi tēpus sit vnū numero 5° huius. igitur tēp⁹ quo mensurat motus est vnū numero: sed continuū nō est vnū numero niſi ab vnitate numerali termini. igit

si alius z alius continue est terminus cōtinui: aliō z aliō cōtinue erit ipsum continuū: vt si aliud z aliud cōtinue sit terminus lineę ptinuās ipsaz: alia atq; alia est linea. ¶ Tertio, tēpus pōt diuidi diuisione mobilis z diuisione spatij. accipio igit tēpus vt diuidit diuisione spatij: cū vt sic possit esse vnū numero: quęro a quo erit vnū numero. non a mobili: qm̄ iam per casum posui: vt acciperetur fm diuisionē spatij z nō mobilis. igitur ab ipso nūc: z ita si tēpus est vnū numero: opz vt ipsum nūc sit vnū numero. ¶ Alij vero dicūt q vt tēpus se habet ad motū: ita nūc tpis ad mobile. Tēpus aūt se habet ad motū: q illa res quę est motus est res quę est tēpus: definitione aūt est quid diuersuz: ita silr nūc tpis: z ipsius mobile subiecto sunt idē: definitione differūt. vt eni ipsius fluēs accipit vt subiectū motus: dī mobile: z momentū. Mobile vt subiectū: momētū vt motus cōtinuatiuū. vt vero terminat: inchoat: aut continuat prius z posterius in motu. dī nūc. igitur mobile momentū: z nūc sunt subiecto idē: definitione differunt. Mobile enim dicitur subiectū motus: vt fluxū suscipit. dī momētū vt motum inchoat z cōtinuat z finit. dī nūc vt inchoat: ptinuat: z finit tpis partes. Cū igitur mobile sit idē numero in vniuerso tpe. iō z motus z tps sunt vnū numero. Et vnū est nunc in vniuerso tpe: esse tū est aliud: qm̄ cōtinue tepus est vt motus: modo motus est aliud atq; aliud. igitur z tempus. ¶ Contra hāc pōnē obycit: p; q; tunc q fuerunt in millesimo anno. Erūt simul cū his q̄ nūc sunt. 2°

Replicę.

cuiuslibet continuī sunt duo termini: z nō vnū. nunc est terminus continui vt tpis. igitur nō pōt eē vnū simplr. 3° ipsius nunc fm subiectū est de prędicamēto ēntitatis: aut igitur est terminus ptinui aut discreti. nō discreti: qa tunc tps eēt quātitas discreta. igit ptinui: sed alia est ps continui atq; alia. igitur z terminus erit alius atq; alius.

G

4° illud esse: qđ est diuersuz: est accidēs illi nūc accepto fm subiectum: q; illud nunc fm subiectum sumptuz est manēs idē vtrisq; z ita est subiectū illis: eē est accidēs ipsi nūc. igitur nūc terminat ipm tps p accūs. 5° illa esse diuersa: cuius generis sunt: si de ghe ēntitatis. igitur illa sufficiūt terminare tps absq; ipso nūc accepto fm substātiā. nō sunt alterius ghis: q; ēntitas nō terminat termino alterius generis. 6° si idē nūc flueret in toto tpe. tūc ipsum tps cōponeret ex indiuisibilibus. deducitur pña: q; nūc indiuisibile nō pōt fluere: niſi fm esse diuersa: q necessario sunt indiuisibilia. igit esse erit compositū ex indiuisibili. Ultimo oīs mutatio hz aliquā mensuraz. si igitur idē nūc fm subaz mutatur fm diuersa esse: opz ipsius vel suoꝝ eē quęrere aliaz mēsurā. illa vo sue sit tps: siue nūc: erit in ſinitū procedere. ¶ Dęc sunt

H

argumenta cōia 3 hāc pōnē. Solitus sum arguere etiā ego sic. si mobile est momētū z nūc. igit mobile est motus z tēpus. deducit pña. nā quicqd est idez termino est idē terminato. Scō motus z tempus sunt res distincte a mobili. igit habent ppriū cōtinuatiuū aliud a mobili. ¶ Propter hęc dici pōt q vnū est nunc in toto tempore: z vnū momentū subiectione: nō autem esse. vt vero res ipsa pateat. debes scire q; ea dicitur vnū subiecto: quę accidūt vni subiecto: aut vnū accidit alteri. Mā. n. z puatio apud Arist. idē sunt subiecto: qz puatio accidit māz. album z musicū sunt idē subiecto: qz accidunt vni eidēq; subiecto. Ea vero sunt esse eadē: quoz definitio est vna eadēq;. vt hō z aīal: tunica z indumētū. tūc dico q; oīa nūc tēporis sunt vnū numero subiecto: qz vnū est mobile: cui oīa accidūt: eē aūt dānt vt musicus z albū. Similiter tps est vnum numero subiecto z qz oēs illius partes subiecto sunt vnū, definitiōe z est aliud. ¶ Re-

Propa pō.

Replica.

I plicabis qñ oĩa essent in eadẽ nũc subiecto. ¶ Rñdet
8° Thę. Themist⁹: q oĩa sunt in vno nũc subiecto: sed esse sunt
in diuersis nũc. ¶ Per hęc ad rõnes. Ad primã p3 solo.
nõ enĩ opz esse sil'nisi sm subiectũ. nõ ait sm eẽ. ¶ Ad
scõm iam põt solo patere. sunt enĩ duo z plures termi
ni sm esse: ß subiecto oĩa vnũ sunt. ¶ Ad 3^m dico q ipz
nunc sm subm est subm ipsius nũc. hoc aũt est de pdica
mẽto eius qõ mouet'. tale aũt nõ est termin⁹: sed subie
ctum terminozũ. ¶ Ad 4^m dõm: q illa eẽ nõ sunt acci
dẽtia ipsius nũc: sed subti ipsozũ nũc: z concedo q mobi
le per accũs est terminus tpis: qz ipsum nũc pro subie
cto est ipsum mobile: mõ mobile est terminus p accũs
tẽporis. vt hõ p accidẽs gdificat: sed bñ gdificator gle:
qui accidit homini. ¶ Ad quintũ iã p3 solo. illa enim eẽ
sunt ipa nũc: quę sunt termini tpis z de pdicamẽto ãsti
tatis. subiectũ vero eozũ est suba. ¶ Ad sextũ p3 solo.
fluit. n. idẽ nũc subiecto: nõ aũt eẽ. hoc est oĩa nunc tpis
sunt vnũ subiecto: nõ aũt esse: z ita nõ cõponitur tps ex
nũc ipsis: qz nullũ vnũ numero fluit: nisi subiectum vnũ
numero: quo oĩa vnũ dñr. ¶ Ad vltimũ p3 solo. nõ enĩ
illa esse mutantur: sed cõtinuo fit aliud atq; aliud: licet
subiectũ sit vnũ. ¶ Quo vero mõ desinat ipsum nũc: iã
diximus. Sic igitur p3 q vnũ est nunc in toto tpe: ß est
vnũ est mobile fluens qõ extrinsece z terminat atq; cõ
tinuat motum. plura tñ eẽ: vt diximus: quia cõtinue est
aliud atq; aliud circa idẽ mobile. Hęc de qõne.

Tex.104. ¶ Mensurat aũt ipsum nunc tps ipsius quate
nus prius z posterius est: atq; tum est idem:
tum est non idem: quo quidem enim in alio
atq; alio est differt. Atq; boc erat ei nũc ipm.
quo vero ipz nũc est subiecto idem est.

L ¶ Cepit declarare quonã mõ ipsius nũc se habeat ad tẽ
pus: nũc continuãdo illud. ꝓponit quonã mõ se habeat
z inquit. mensurat aũt ipsum nũc tps ipm: nõ absolute: ß
quatenus prius z posterius est: hoc est quatenus fluit:
nõ absolute. atq; tũ est idẽ. tũ est nõ idẽ: quo qdẽ in alio
atq; alio est: hoc est vt fluit sm diuersa esse: differt: z ß
mõ erat ei tẽpori ipm nũc mensura. quo vo ipsum nunc
est subiecto hoc est rõne habita ad subiectũ: quo est ens.
idẽ est. Sic igitur habem⁹ q ipsius nũc vt fluit: metitur
tẽpus. Scõo q est vnũ z idẽ subiecto: rõne z esse alte
rum. ¶ Sed quo pacto vnũ indiuisibile põt metiri diui
sibile: nõ vz. ¶ Videt mihi q p metiri intelligat coextẽ
di. ¶ Dubõ. Nõ vnũ nũc coextendi toti tpi vt intelligi. Uno
Solo. sumendo ipm nũc p mobili: vt diximus: z sic coextendi
p^a expõ. tur quatenus manet idem in toto tpe: z si dicat q in dic
tis Aristo. eẽt equiuocatio. nã de vno nũc diceret coex
M tendi de alio variari. Jam p3 solo. semp enim loquitur
de eodẽ. vult enim ipsum mobile esse nunc vnũ nume
ro: sm tñ esse indiuisibilia diuersum. vñ ipsum nũc pro
mobili sumptum est vnũ. pro indiuiduo tpis est plura.
2ª expõ. Sed cõtra hãc põssẽ diximus in qõne. Alĳ exponunt q
vnũ nũc coextenditur toti tpi: qz est idẽ realiter in vni
uerso tpe: ly sm esse sit aliud. primũ p3 apud illos: qz il
lud idẽ realiter instãs qõ fuit prẽteritũ est ppũs z erit fu
turũ. z^m vero etiã: qz definitio est diuersa. ¶ Hęc exposi
Cõfutatio. tio stare nõ põt: qm̃ eo mõ aliqua sunt simul: quo ipsum
nũc est idẽ vt quę sunt in eodẽ nunc realiter: sunt simul
realiter: quę sunt simul in eodẽ nũc sm rõnẽ: sunt simul
rõne. Si igitur in toto tpe est idẽ nũc realiter: tũc ea q̃
fuerunt in millesimo anno erunt simul realiter cũ ys q̃
3ª expõ. sunt hodie z no sm rõnẽ: qõ nõ est intelligibile. ¶ Dꝛo
pter hęc videt mihi q dictũ Aristo. põt dupliciter intel
ligi. Uno mõ q sit vnũ nũc in vniuerso tẽpore sm sub-

N iectũ: qz oĩa instãtia sunt vnũ subiectione: qm̃ oĩa insunt
vni subiecto: sicut musicum z grãmaticũ sunt idẽ: qz ac
cidunt eidẽ: z hoc modo cõcedim⁹ vnũ esse nũc coextẽ
sum toti tẽpori vnitate subti. Plura tñ sm formã z eẽn
tiã: qm̃ in alia parte tpis aliud z aliud. z nũc p3 qõ dicit.
ait enim vnũ nũc mensurare totũ tps: sed p3 prius z po
sterius: quatenus vnũ est subiectione: qõ coextenditur
toti tpi sm diuersa esse. ¶ Aliter dici põt q Aristote. in 4ª expõ.
libris suis multoties loquitur more z imaginatione ma
thematicozũ. nõ mathematici imaginant punctũ fluere
in tota linea z facere lineaz: quę imaginatio hz aligd
veritatis pro ãsto a pũcto ad punctũ lz rectã lineaz du
cere. Sic loquitur Aristo. q nũc vnũ numero fluens fa
cit tps: qõ pro tãto hz veritatẽ p quanto vnũ est nunc
sm subz: qõ dz manere idẽ in toto tpe: rõne cui⁹ tps ex
tẽdit desinit cõtinuat z incipit. sic igit ad imaginationẽ
O mathematici p3 vnũ esse nũc mẽsũrãs vniuersum tps.

¶ Nã quẽadmodum diximus: motus magni
tudinẽ sequitur: hunc vt diximus: tẽpus. pun
ctum etiã iam sequitur id quod fertur: quo z
motũ: z ipsum prius z posterius in motu ipso
cognoscimus. Sed boc subiecto q dẽ est idẽ.
est enĩ pũctum: aut lapis aut aliud id genus.
rõne aũt aliud. perinde vt sophistę cozisciun
in lycio: z cozisciun in fozo diuersum esse iu
munt z hoc propterea: qz alibi atq; alibi esse
diuersum est. ¶ Ipsum vero nunc sequitur id
quod fertur. perinde vt tempus motum. ipso
nanq; quod fertur prius in motu posteriusue
cognoscimus. prius vero z posterius quate
nus numerabile: ipsum est nunc. Quare z
hoc ipsum subiecto est idem. est enim prius
aut posterius qõ est in motu. esse aũt diuer
sum est. prius nãq; posteriusue quatenus nu
merabile, est ipsum nunc.

¶ Dꝛobat quod dixerat. Ubi debes scire q tria sunt vt
cãę. vt Themistius ait: tria vt effectus. Ut effect⁹ sunt
mobile siue magnitudo: mot⁹: z tẽp⁹: q̃ sic se hñt: q mo
bile comitatur motus. hũc tps sequitur. ex pte cãę tria
alia punctum: qõ est ipsum mobile indiuisibile sm spẽm
z numerũ. siue ipsa vnitas mobilis indiuidua spẽ z nu
mero. est momẽtũ: qõ est vnitas motus: est z nũc: qõ est
vnitas tpis. illa tria effectus esse videntur. hęc aũt cãę
qñ pũctũ siue vnitas fluẽs ad imaginationẽ mathema
ticifecit mobile siue magnitudinẽ. Momẽtũ fluẽs mo
tũ. nũc aũt ipsum fluens tps. Tunc arguo. vt se hz punc
tum ad mobile siue magnitudinẽ: ita momẽtũ ad mo
tum: z ipsum nunc ad tẽpus. Sed punctũ vnũ subiecto
fluens sm diuersum esse efficit magnitudinez. igit mo
mentũ vnũ sm subiectũ facit motũ fluens sm diuersa
esse: z ipsum nunc vnũ subiecto manẽs fluẽdo facit tẽ
pus sm diuersa esse. De rõne primo vz ponere maiorẽ
z inquit. nã quẽadmodũ diximus motus magnitudinez
sequit hũc (vt diximus) tẽpus. pũctũ etiã ia sequitur id
qõ fert: imo est vnitas eius qõ fertur: quo z motũ: z ipz
prius posteriusue in ipso motu cognoscimus. nã ipso la
to latio deprehẽdit. p oĩa hęc (vt mihi videtur) habe
revult maiorem. vz. vt punctũ ad magnitudinẽ: ita mo
mẽtũ ad motũ: z nũc se hz ad tps. ¶ Deinde addit mi
norẽ. d. sed hoc subiecto quidẽ est idẽ. est enim punctus
aut lapis aut aliũ id gen⁹: hoc ẽ pũctũ est subiecto idẽ
quia

A quia est vnitas lapidis: aut alicuius alterius mobilis id
genus: eẽ vo z rõne aliũ est: qõ pbat dicens. pinde vt so
phistę cozisciũ in lycio: z cozisciũ in fozo diuersum esse su
mũt: z hoc propterea: qz alibi atq; alibi esse diuersum
est. est igitur minor sed pũctũ est vnũ subiecto: qõ fluen
do sm diuersa esse facit mobile. Cõclusionẽ vo postpo
nit: vt videbit. Declarat quasi maiorẽ: accepit enĩ illa
esse hãc eodẽ modo: motũ ad momentum. nunc ad tps:
pinde vt punctũ ad magnitudinez: hãc quasi explanat.
z inquit. ipsum vero nũc sequitur id qõ fertur: perinde
vt tẽpus motũ. ipo nãq; qõ fertur: prius in motu poste
riusue cognoscimus. prius vero z posterius quaten⁹ nu
merabile: ipsius est nunc. Ex ys p3 maioz. vz. q ita se ha
bet nunc ad tps vt pũctum ad magnitudinẽ: z momen
tum ad motum. ¶ Ex ys infert cõclusionẽ: z inquit ẽre
z hoc ipsius. vz. nũc subiecto est idẽ. est enĩ prius aut po
sterius qõ est in motu. esse aũt diuersum est. prius nãq;
Ubi rõnie. B posterius quatenus numerabile est ipm nũc. Et ita q̃
p3 tota rõ: quę bzeuibus replicari põt: vt pũctũ ad ma
gnitudinẽ: ita momentũ ad motuz: z nunc ad tps: p3 qz
sese sequuntur: sed punctũ est vnũ numero subiecto: qõ
fluens sm diuersa esse facit mobile. igit z nũc erit subie
cto vnũ qõ fluens sm diuersa eẽ faciet tps. fuit aũt ĩa
hęc nõ paruz obscura: vbi quo ad verba greca attinet
illud verbũ ϖοτεου qõ in veteri translatione est qõcũqz
ens nõ recte sonat. magis. n. adsensum est subiecto vnũ.
tãta. n. verbo⁹ fidelitas nõnũq; infidelitatẽ pit.

¶ Est autem hoc z maxime notum. naz z mo
tus propter id quod monet z delatio propter
id quod defertur est. qñ id qõ fertur aliquid
est. motus vero non est. est igitur tum idẽ id
C qõ dicitur nunc semper. Tum non idẽ quippe
cum id quod fertur: ẽs sit modis.

¶ Soluit fortasse tacitũ cauillum. nã dicere põt ge: cuz
regula debeat sumi a noto: pũctũ siue vnitas mobilis e
qua z vnitas momẽti: z vnitas ipsius nũc in tẽpore est
constituta: quonã mõ est notus illis. Cuius rñsionez in
nuit di. est aũt hoc z maxime notũ: cuius cãm ait. nã z
motus propter id qõ monetur in cęteris spẽbus motus:
z delatio propter id qõ defertur est. Cuius expõnẽ ad
huc subscribit. d. qñ id qõ fertur aliquid est. motus vero
nõ est: quę rõ docet vt mobile sit ipsius motus cã. z non
econtra. quo vlterius sequit vt ipsius mobile siue pun
ctũ siue vnitas mobilis sit notius motu. bene igitur ab
illo sumi potuit dicta regula. Ubi te ignozare nõ velim
me mirũ in modũ laborasse circa hui⁹ ĩtę expositionẽ:
z nihil prędictũ accepi a latinis. Sed Themistius succuz
literę satis explicit: e quo hęc nr̃a expõ hz vires. ¶ Auer
D Quę Auer. roes aũt ĩram pulchre introducit. Arist. enĩ monit duas
com. 104. qõnes. Prima fuit. vtrũ tẽpus sit z quid sit: z iam soluta
est. Scõa fuit. vtz vnũ z idẽ sit nũc in vniuerso tẽpore:
vult vt nũc soluat scõaz: quã exponẽ laudo: sed scias q
solo cepit. iuxta hãc expõnẽ textu prędedẽti. vz. atq; vt
motus semp alius. Et hoc modo hęc expõ optima est.
Cętera quę in exponẽdo ẽba ait: partiz ex mala trãsla
tione: quã habebat: partim ex nostris expõnibus circa
literam patẽt. ¶ Debes scire q Auer. ppe finẽ cõmẽti
declarat pulchre cur ab ipso mobili sumpta est dicta
regula de vnitate ipi⁹ nũc: z dicit q motũ est nõti⁹ mo
tu: qz est demonstratum. hoc est pmanẽs sm esse. mot⁹
vero nõ est demonstratus. s. cõgregatus insimul z per
manẽs: sed mens facit ipsuz insimul quatenus copulat
prẽterito futurũ: z econtra per vnũ nũc: z motus est no

tio: tpe: ex hoc sequit q trãslatũ sit ne pũctũ mobilis: qõ E
agit motũ fluendo sit notius instanti z ipso nũc: z sic pz
regula. ¶ Sed hic videtur esse dubitũ: nã hoc dato se- Dubita.
quitur qui. a. z. b. sunt: z tñ nec. a. est: nec. b. est. deduco.
sit. c. ipsum tps quod est pñs: sit q. a. vna eius medietas.
b. altera. Tũc arguo. ipm. c. est. igit. a. z. b. sunt. nã ipsum
c. est. a. z. b. z tñ nec. a. est. qz fuit: nec. b. ẽ: qz erit. ¶ Rñ- Respõsio.
dent captiunculatores concedendo totũ: stat enim. a. z
b. eẽ: nõ tñ eẽ. a. aut eẽ. b. nã ad esse successiui regrit ne
cessario partiũ incompositas: at de permanentib⁹ se
cus est. in illis enim bene sequitur. c. pmanẽs est. igitur
a. est: z. b. est. ¶ Sed replicat cõtra. nã. a. z. b. est. igitur Replica.
a. est. a. tota copulatiua ad alterã eius partẽ. similiter z
de ipso. b. ¶ Rñdet negãdo pñaz: qz arguit a copula- Solutio.
to copulatiz tẽto. sic nõ valet. hõ est anima z coz⁹. igit
hõ est coz⁹. tu vo in his captionibus confidera.

¶ Perspicuuz quoq; est sit tẽpus sit: ipm nũc Tex.105.
nõ esse: z sinõ sit ipsius nũc: etiã tẽpus nõ eẽ. nã F
vtsimꝰ sunt id qõ defertur z latio: sic z nume
rus ei⁹ qõ fertur: z numerus ipsius lationis ẽt
sunt sil'. est enĩ tẽpus nũerus q dẽ latiõis ipm
aũt nũc ei⁹ qõ ferẽ pinde vt vnitas numeri.

¶ Soluta qõne. vlterius pro maiori expõne ei⁹ qõ dixe
rat: rõnes quas habet ipsum nũc ad tẽpus vult examin
nare: z p̃ ꝓponit q nũc z tps sunt inuicẽ inse parabilia.
Et arguit sic. vt mẽabile ad mẽabile: ita numerus ad nu
merum: sed tempus est numerus lationis: nunc est nu
merus latibilis. igitur vt non potest esse latio sine lati
bili: ita numerus latibilis sine numero lationis: z ita nõ
potest esse numerus qõ est latibilis numerus sine tem-

nũele ratio nũerus tẽpus. nũele latibile. nũerus nunc. G

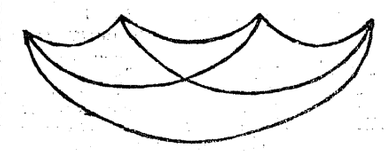

poze quod est numerus latiõis. Et sylls est a cõmutata
rõne sic. vt latio ad tps: qõ est numerus eius: ita latibi
le ad nũc numerũ eius. igit vt latio ad latibile: ita tẽp⁹
ad nũc: latio non est sine latibili. igitur nec tps sine ipso
nunc. debes scire: vt Themistius inquit: q ipsum nunc
est mensura mobilis quatenus est illius vnitas: merito
cuius est: est vnũ in tota ipsa delatione: z ita nũc est vti H
numerus non per replicationẽ resultans: sed per simul
partium acceptionẽ ipsius mobilis in ipso.

¶ Est insuper tẽpus ipso nũc ptinuũ: atq; ipso
nunc diuiduuz. hoc enim z lationi z ei quod
fertur competit. naz motus z latio vna est ip
so quod fertur: quia vnuz est: z non subiecto.
sic enĩ intercapedines esse possunt: sed z rõne.

¶ Pꝛeterea etiaz pꝛioꝛe posteriozẽue mo
tum distinguit. istud quoq; puncto aliqua ex
parte conuenit. z enim z punctum cõtinet lõ
gitudinẽ quodã modo: z distinguit. nã huius
principium est illius finis.

I ¶Secunda rō quā hz ipsuz nūc ad tēpus: est q ipso tps est vnū z diuidnū. vnū qdē in se: z diuisuz a quolibz alio. hęc aūt rō cōpetit mobili: qđ est vnitas siue punctuz in motu, nā ipso mobili motus est vnus z diuidnus. vnus in se: diuisus ab alio. inquit est insuper tēpus ipso nūc cōtinuū: atq; ipso nūc diuiduū rōne diuersa. vt dictū est. h enim z lationi z ei qō fertur: conuenit. nam motus z latio vna est in ipso qō fertur: qz vnū est. Dices, quę vnitas requiritur ad vnitatem motus: hoc est qua vnitate ipsum mobile debet eē: vnū si motus debeat esse vnus subiecto. Hoc declarat di. z nō subiecto. sic enim z intercapedines esse pñt: qz pōt vnū mobile moueri per interualla pluribus motibus. iō subdit: sed z rōne: z ita ad hoc vt motus sit subiecto vnus: subiectū hz esse vnū: nō mō subiecto sed rōne. ¶Tertia rō quā ipsuz nūc hz ad tēpus est: q distinguit motū prioz̄ z posteriorē quatenus est vnius finis alterius principiū. Hāc quoq; rōnez puncto accōmodat: z inquit. istud quoq; puncto aliqua ex parte cōuenit: z si velimus euitare equinocationem in dictis Aristo. per punctuz intelligit vnitatē mobilis: z q longitudinē intelligit ipsum motū: z tūc inquit. eteniz punctū cōtinet longitudinē quodāmodo. nā huius principiū est. vz. posteriozis. illius finis. vz. prioris. si vo velimus Aristo. non habuisse sollicitudinē de noibus: dicere possumus ipsum q punctuz velle indiuiduū lineę. q longitudinem lineā. Et tūc litera patet.

Tex.106. ¶Sed cum sic quidem sumat quispiaz vt ipso vno tanqz duobus vtatur: stetur necesse erit: si punctū idē principium erit ac finis. ipm aūt nūc: qz id qō fert mouet: aliud est semp. igitur

L ¶Cōparauit ipsum nunc puncto. Nūc quasi dissimiliter diuē inter illa colligit: z vult q ipsum nūc nō possit bis demōstrari. ipsum vo punctuz sic: z arguit hoc dicens: sed cū sic quidē sumat quispiā vt ipso vno tanqz duob⁹ vtatur: stet necesse est. si punctū hoc est ipsum nunc idē numero duplici ostensione erit principiū z finis. est igit enthymema. si pōt ipsum nūc bis demonstrari. igitur est permanens. destruit ꝑs dicēs: ipsuz aūt nunc: qz id qō fert mouet. Aliud atq; aliud est semp. igitur oppositum añcedentis idē nūc nō pōt bis demōstrari. Debes scire q id bis demōstrat: qđ bina seoz̄uz computatione pōt ostendi. ois aūt ostēsio esse nō pōt minus qz per vnū instans. igitur duę ostensiones non pñt esse simul. igit inter vnā z aliaz aliquid necesse est mediare: vtpote tps vel id genus. vbi igitur punctū siue nūc pōt bis oñdere idē numero: opz vt nō defluat: z ita pmanebit.

M ¶Quare tēpus numerus est: non hoc q nunc ipsum vt pūctū idē est principiuz z finis: sed hoc potius q ipsa nunc sese habent vt extrema in eadē linea: atq; non vt partes: ob id p fecto qđ dictū est: quia. vz. vius vnius pūcti tanqz duoz̄ erit: ita vt stetur accidat.

¶Ex dictis cōcludit quo nā mō tps eē pōt numerus motus: vbi debes scire q tēpus pōt itelligi esse numerus ipsius nūc exñtis in motu: hoc mō q sit numerus acceptionū ip sius nūc: z hoc mō q sit numerus acceptionū ipsius nunc: hoc modo non est numerus temp⁹: neq; motus ipsius: neq; ipsi⁹ nūc: qz nullū vnū nūc bis numerari pōt. igit nihil pōt esse illius numerus ex acceptione illius resultans. Aut' pōt intelligi q sit numerus iter ipsa nunc acceptus: ceu linea est inter puncta: z sic tps est numerus ptiū mot⁹ inter nūc ipsa duo claustra. ingt quare tps numerus est nō hoc q nūc ipsum vt punctuz idē est principiū z finis: hoc est nō pōt eē numerus resultans ex numeratione ipsius nunc. Sz hoc potius q ipsa nūc sese hñt vt extrema in eadē linea inter q̄ tempus claudit: atq; nō vt partes hoc est nō ita vt extrema illa sint partes tpis: repetit rōnē. quare nō pōt ipsum nunc sumi bis: z inqnt. ob id ꝑfecto qō dictū est: qz. vz. vius vnius pūcti tanqz duoz̄ erit: ita vt sequaē illa stare atq; permanere. ārē cū hęc sint ipossibilia. impossē est ipsuz nūc bis oñdi: z ita tps eē nō pōt numerus resultās ex numeratione ipsius nūc. ¶Sed circa hęc vz̄ dubō per dictā Themistiū. ingt eni: est enim tps fere de mōētis ꝑstitutus ꝑflatusq; numerus. nā momentū quodāmō vnitas tpis est: z sicut vnitas repetitione alterationeq; numerū facit: ita momētū recipz̄ocatione z iteratione tps: z. quēadmodū vnitas q̄dā ꝑfectibilis ꝓstituit numez fectilem: ita momentū qō indiuisibile est: inuehit tps qō diuisibile est. Cęterū dūia in eo nosci⁹ q momēta vnam cōtinētia pariūt: vnitas discretionez molir. Ex ꝑs p q tps est numerus ipsi⁹ nūc: vt numerus est ipsi⁹ vnitatis.

¶Cuius ꝑiū dixit Arist. Mihi vī q Themisti⁹ loquatur ad imaginationē ipsoz mathematicoz: q ꝓtinua cōponūt ex idiuisibilibus. Absolute tñ dicinō pōt: z si melius habes. Dicas tuo mō. ¶Scias tñ q Auer. reꝓhendit Them⁹ in hoc: sed fortasse nō intellexit ipsiz: pōt eni Them⁹ hāe aliū sensuz q tps vt multū z paucū: est numerus istātiū: vt longū z breue est numeratū q illa.

¶Adhuc etiā perspicuum nūc ipsum tpis non esse partem: neq; diuisionem partem motus: quemadmodum neq; puncta sunt lineę partes: h duę lineę semper vnius partes. ipia igitur nunc vt sint quidem fines tēpus non sunt. Sed illi accidens. vt vero numerant numerus est. verum vt fines illius solum sunt: cuius sunt fines. vt autem numerus z bozum equoruz denarius est z alioꝝ. Tps igitur numerū esse motus p prius z posterius atq; etia cōtinuū: cū sit cōtinui numerus: ꝑspicuum.

¶Sēd cōcludit q ipsuz nūc nō sit tpis ps quēadmodū nec pūta lineę: h̄ ptes ipsi⁹ tpis sī duo tpa. vt duę lineę ptes sūt vni⁹ lineę. ¶3° ꝓcludit q ipz nūc vt é finis tpis aut pn̄⁹: nō est tps: h̄ est accēs tpi illi. vt vo nūat: h̄ mō. vt dictū est: qz iter duo nūc tpis claudit nūs est subaudi p̄mi tpis cęlestis: est tñ h̄ discerniculū: q nūc ipsa: q̄ tps cęleste nūant claudēdo ipz cū cōsiderant vt sunt fines z termini illi⁹: sic illi⁹ tñ sunt: cuius sūt fines: z sic sunt solū tpis cęlestis. vt aūt nūs: sic sunt pluriū z cōe qd oib⁹ tpibus z motib⁹ terrenis veluti denarius equozū siue digitozū meozū. vt numerus est esse pōt: z meozū digitozū: z omniū quę p digitos meos dinumerari pñt. ¶Deinde epilogat. Sz dubitare consueuit: qz vz̄ aliqd vt finis z terminus posse esse plurium vt centrum terrę pōt eē vnū oium linearum finis⁹ z terminus: quę ad cęli circūferentiā ꝓtrahuntur. ¶Dici pōt q nullus terminus siue finis intrinsecus pōt esse pluriū: sed vnius tantuz. vt 10° metaꝓh. cōmē. 36. 41. 2. 51. z 2° cęli. cōmē. 17. extrinsecus aūt vt cētrū pōt esse plurium.

¶Minimus vero numerus: q simplr est duas litas est. qui vero numerus est quidā: partim est: partim non est: vt lineę multitudine minimus quidē numerus est duę: aut vna. magnitudine aūt nō est minimus. naz linea oīs semper diuiditur. Quare similiter z temp⁹ quippe. numero nāq; minimum vnū aut duo: magnitudine autem non est.

¶De ratione bonarū definitionū est (vt dicebatur) vt per ipsam reddi possit cā oium eozū q̄ de re dñr. Arist. igit nūc cām ex dicta definitione emittur assignare: z ꝑ vtrū tps possit esse minimū. vī enim q sic. nā cū numerisectio extrahi nō possit in ifinitū: sed qdē minimus hz vt duitas: quāobrē nō pōt tēpus eē minimū. ¶Rīdet q duplex est numerus: alter qui ex vnitatibus cōstat: z hic minimus eē pōt vt duitas. Alter q nō ex vnitatib⁹: sed ex rebus siue diuisione cōtinui vt equis canibus lineis. nā z quinq; lineas z quinq; triangula dicere nunc ruz solemus: z tales numeri sī de multitudine q̄ris minimū hñt. nā duę lineę z duo equi minimuz sunt. Si vero magnitudinē spectes: nō hñt. nā q̄q; res talis in infinitū secabilis est. eodē mō ꝓfiniti certiq; tpis. Verbi causa. duarū bozarū in eo q cōtinuū est efferri bzenissimū aut minimū aliqō negt. qz in eo respcū nō est numerabile. in eo vero qō definitur z quodā mō differitur momentis prioziposterioziq; hactenus z numerari pōt z minimū haberi: z ita spectata multitudine minimū hz spectata magnitudine: ex cuius diuisione multitudo colligit: minimū hāe nequit. ¶Dubitabit fortasse ꝺ hęc an tēpus def maximū: z vī q sic. nā 3° hui⁹. cō. 69. in cōtinuo daf maximū: z nō minimū: in discreto minimū z nō maximū. ¶2° vī q def minimū fm magnitudinē: qz daf motus velocissimus fm Auer. z Arist. 2° cęli. z in 6° hui⁹. cō. 15. daf z motus tardissimus. igit maximū z minimū tēpus. ¶3° vī q nō def minimū fm multitudinē. naz multitudo cātur ex diuisione cōtinui. Diuisio continui ꝓficisci tur in infinitū fm minoz̄ationē. igit z numerus. ¶Ad 1ꝰ dici pōt fortasse q in cōtinuo daf maximū: qñ ꝓtinuū ē pmanēs regrēs nouā mām: aut illius extensionē: at de ꝓtinuo successiuo: qđ nulla māz regrit ꝑter' pozē. vt motus cęli z tps: pōt in infinitū ptēdi. ¶Ad 2ᵐ vno° dici pōt q hū daf minimū tēpus respcū determinati motus: qz nō pōt aliqō mobile ptransire tātūdē spatij: q̄tū est illud cęli in minori tpe illo: z ita illō est minimū giiis aut spēi. nō aūt minimū transcēdēter: qz tps illud est. verbi cā. 24. hoz̄oz̄: mō hoc tpe pōt dari minus: q̄ aliqō mobile ptrāsire pt aliqō spatiū: z si nō tm: tū aliquātū. ¶Ulterius dici pōt q daf velocissimū z tardissimū fm nālē cōsiderationē: nō aūt fm mathematicā imaginationez. vt nūc Arist. logf. ¶Ad 3ᵐ vno° dici pōt q ex diuisione cōtinui numerus nō decrescit: h̄ increscit ac augef: z ita argumētū cōcludit oppositū. Alio° dici pōt q cōtinuuz vt multū z paucū nō est diuisibile in infinitū: vt magnū vo z ꝑuū est diuisibile in infinitū, z sic ꝓcedo tps vt paucū z multū adipisci minimū: vt magnū z paucū nō.

Tex.109. ¶Perspicuū quoq; etiā est cur volucre quidem z tardū nō dicit: multū z paucū: z longum z breue dicit, quo nāq; cōtinuū est: hoc lōgū z breue. quo vero numerus est: illo multuz ac paucum dicitur. volucre aūt ac tardū nō est: quippe cū neq; numerus quo numeramus: volucris vllus sit aut tardus.

¶Verificat alia q̄sita cur multū z paucū: longū z breue dicaf: z rūdet q hz cōditionē vtriusq; q̄titatis: tū cōtinue: tū discretę. nā q rōne z̄tinuū est: dicit lōgū z breue. q distinguit numeratur q; in h̄ numerus dr multus z paucus: nō tm volucre aut tardū, ꝓprie dixeris tps: qñ vll⁹ quoq; numerus aut tardus aut velox hz. ¶Auer. partę illa. z quę ret aliqs. monet qōnē. nā per dicta Arist. tēpus est: tū cōtinuū: tū discretū. ideo q̄ret quis cur p discretū definitū est cū dz esse numerus: z nō p continuum.

¶Ad hāc rñdet: z dicit ꝑ q extra aiaz nō ē nili mobile z motus: qō quidā intelligunt quo ad partes pmanentes. hz enim mobile ptes pmanētes oēs simul. Motus quoq; cum quātus sit ex tēsione mobilis: etiā partes hz permanētes. quo vero ad partes quas habet a spatio: motus nō est extra aiam. ¶Sed hęc expositio nō placet: qz simili q̄titate ptiū tēpus ipsiuz dici pōt pmanēs. Melius igit dico q mobile z motus sunt extra aiaz: qz cōpletū eē nō hñt ab aia: cū mobile sit substantia. mot⁹ sit actio mobilis. Dicit 2°. q tps nō sit nisi qñ mens dividit motū in prius z posterius: z hęc est itentio siue ratio collecta in motu. f. motū eē numeratū. Hoc intelligi pōt q tps nō hz eē cōpletū nisi mēs ꝑsideret ptes mot⁹: vel q non efficitur actu numerus sine mentis operatione.

¶Ex his sequit solo ad formā qōnis: qz tēpus hz aliqd formale: z aliquid māle. formale est numerus: qui extra aiaz ꝑficisitur. māle est mot⁹ ꝓtinuus: cuius rō est: quia non est numerus simplr vt binarius aut id genus: sed numerus motus: z ita ꝓtinuatio sibi debef merito materię hoc est motus: discretio vero merito formę. Sic dici pōt ad formā q tēpus est definitū p vtrūq; p numeruz z per continuū. dz enim numerus motus. vbi patet in illa definitione esse vtrūq: formā in recto: z mām in obliquo: qz accūtia in abstracto definiuntur p mām in obliquo: z p formam in recto: vt symitas est cauitas nasi. ¶Ex ips q̄si ꝓcludit 4°. q tps est cōpo⁹ ex q̄titatibus discreta z ꝓtinua. z tu nō itelligas hoc cōpōne cōstitutiua vt aīal ꝓstituitur ex aīa z corꝑe: sed cōpōne ꝓticipatiua: qz ꝓticipat vtriusq; ꝑditionis. infert quo q; vltimo q talis cōpō accidit ipsis magnitudinibus quoties diuidunt' z nūantur. hñt eni tūc vtriusq; ꝑditōis gcēs: z de his in 10. Euclidis. ¶Sz quę rīf. vtrū tps sit ab aīa z vī q nō: qz tps est passio mot⁹. igit non est ab aīa. 2. tps est motus cęli. igit nō ab aīa. 3. oibus dormientibus est tps. igit nō ab aīa. ¶Ad qōnē Auer. Rīdet vt vides q tps est ab aīa. ꝑ cuius pōne debes scire q apud ipsum numerus nō solū cōnotat nūabilitatē: ꝛ actualē nūationē: quo fit vt si nō eēt numerās actu: nō est numerus. vnde dato q hic eēnt cētū hoies: q̄s nemo dinumeraret: hi nō numerus: sed ptāte tm̄ est. Ex hoc sequit q cū tps sit numerus: vltra motū notat numerationē actualē: quia q̄uis res q̄ est motus sit tps: nō tm̄ motus dicef tps: nisi qz actu numerat ꝑs post partē. Tūc pz q si nulla esset aīa numerās motus cęli nō eēt tēpus. neq; tps aliquod eēt: lz forticolę ꝓcedāt tps eē: qm̄ nō est tēpus. ¶Tunc ad qōnē pz. q tps quo ad eius significatū nō dependet ab aīa: bn̄ tm̄ quo ad ei⁹ ꝓnotatū: qō est actualis aię numeratio. Tūc ꝓficiaf qđ dicit Auer. q tps hz duo fōzale z māle: z q quo ad māle nō dependet ab anima: quo vo ad fōzale bn̄. intēdit. n. ꝑ formale ꝓnotatū. ꝑ māle significatū. ¶Ois aūt pō tenet q numerus vt numerus nō actualez cōnotet nūationē: sed aptitudinalē siue pōlē: lz eni idē sit numerus qđ res numerata: addit tm̄ aptitudinalē numerationē: q dr numerabilitas. Et tunc iuxta hoc extra aiam. 20. hoies sunt actu numerus: qz lz actu nō sint numerati: pñt nūari. Qua rōne sit vt tps a motu sola additione nūabilitatis dīat. nā tēpus est motus superaddēs numerabilitatē: q̄ nūerare possum⁹ oēs res successiuas. Tūc pz q nulla aīa exñte: z actu numerante. adhuc tps eē pōt z actu est: cū nō regrat actual' nūationē: h̄ nūabilitas ad rōnē tpis. ¶Tūc ad quēstionē dicerent: q tēpus extra aiaz est oino: qz quo ad māle z quo

N

Dubō.

O

Soko.

Quę Auer. cōn. 106.

Tex.107.

P

Dubitatio

Solutio.

Tex.108.

Q

Dubitatio

Solutio.

Quę Auer. cōn. 109.

E

F

G

Qō de entitate tpis.

Bō Auer.

H

Scō a pō.

I ad formale: vel (ytſoꝛticole aiũt) quo ad ſignificatuꝫ ⁊ cõnotatũ. ¶ Tũc ad rõnes pꝫ ſolo. eſt enim tẽpus paſſio motus apudſcẽam rõnẽ cõnotati: ⁊ rõne primę poſitionis. nõ aũt ſimplr. ¶ Ad aliaꝫ pꝫ ſolutio ſimiliter p ſolonẽ qõnis. Ex ys ſequitur q̃ iuxta põnẽ Auer. tẽpus eſt numerus actu nũatus ab aĩa fm prius ⁊ poſterius. inꝫ põnẽ 2am tp̃s eſt motus nũabilis q̃ prioꝫ poſterius. ¶ Scias tñ q̃ ſcẽa põ eſt magis cõueniẽs dictis Ariſt. ⁊ vſui hoiuꝫ. nam plures putãt tp̃s eẽ rẽ extra aĩaꝫ: ⁊ q̃ ad ſignãtũ ⁊ ꝓnotatũ: itẽq; ⁊ q̃ ad formale ⁊ mãle.

Quid de põne dõꝫ.

Tex. 110. ¶ Eſt autẽ idẽ vbiq; ſimul. prius autẽ poſteriuſue nõ idẽ: qñ mutatio p̃ſens quidẽ eſt vna. facta vero atq; futura eſt alia. Tempus p̃terea numerus eſt: nõ quo numeramus: ſ̃ qui numeratur. Sed hoc etiam euadit aliud ſemper prius atq; poſterius. nã ipſa nunc alia ſunt: eſt autem numerus vnus idẽq; quo ſcio cẽtũ: ⁊ centum hoũꝫ: ſed ea quoꝝ numerus eſt equi. vꝫ. ⁊ hoies diuerſa ſunt.

K ¶ Declarat quonã mõ tp̃s idẽ ſit: quo vero nõ idẽ: ⁊ inquit. eſt aũt idez vbiq; ſimul. prius aũt poſteriuſue non idẽ. Hoc declarat per argumẽtũ ſumptũ a mutatione: ⁊ inquit: qñ mutatio p̃ns quidẽ eſt vna. facta vero atq; futura nõ vna ſed alia. ¶ 2o. q̃ tẽpus ſit ſm partes aliꝰ atq; aliud. ꝓbat. o. tp̃s ꝑterea numerus eſt: nõ quo numeramus: ſed q̃ numeraf. Hęc eſt vt minor. Deinde ponit maiozem: ſed ſ̃ euadit aliud ſemp prius atq; poſterius. nam ipſa nũc alia ſunt atq; alia. igitur tempus eſt aliud atq; aliud. eſt igitur ſyll's. numerus qui numeraf eſt alius vt alię atq; alię ſunt res numerate. Tp̃s eſt numerus q̃ numeratur. igitur eſt aliud atq; aliud ꝓ rõne motus numerati. declarat quare numerus numeratus eſt alius: ⁊ non numerus quo numeramus: ⁊ ingt. eſt aũt numerus vnus idẽq; equozum centum: ⁊ cẽtum boĩum ſumendo numerũ ꝓ numero quo: ſed ea quoꝝ numerus eſt: hoc eſt numerus numerat's: equi. vꝫ. ⁊ homines diuerſa ſunt. ¶ Sed circa hęc ſunt dubõnes. 1o: q̃ plures ſunt motus ſimul: ſed motus eſt tp̃s alterius motus. igitur plura ſunt tempoza. 2o. primũ tp̃s eſt conſequẽs primũ motũ. igitur eſt accidens diuiſibile ſm diuiſionem primi motus. cũ igit̃ ꝑmus mot' diuidatur in partez oziẽtalẽ ⁊ in ptẽ occidẽtalẽ: ſeqũ ꝑmũ tp̃s cõſiliꝝ diuidi. Ut igit̃ toti p̃ motui cozrñdet ꝓpa duratio: q̃ eſt p̃m tp̃s: ita medietati oziẽtali cozrñdet ꝓpa duratio diſtincta ꝓpa duratiõe cozrñdẽte medietati occidẽtali ⁊ toto tp ep̃: ⁊ illarũ q̃libz eſt tp̃s p̃mũ: q; per q̃libet illarũ poterimus oẽs particulares motus menſurare. igit̃ plura tẽpoza ſimul ꝑima.

Dubõnes.

M Solutio. ¶ Ad hęc dici põt q; plura eſſe tẽpoza inſimul põt intelligi de tẽpozibus vulgaribus ⁊ quaſi ſecundis. Et põt intelligi de tẽpozibus primis, loquendo de tẽpozibus vulgarib's: plura ſunt tempoza ſimul: qñ apud vulgares motus ſunt tẽpoza: ⁊ ſic motus hozology ſueſſẽ: erit tẽpus vulgare ſueſſẽ. Motus hozology ſiue alterius rei Neapoli eſt tp̃s vulgare Neapoli: ſed hęc ſunt ſimul: q; copulata ad idẽ nũc p̃m. igitur plura p̃ñ eẽ ſunt tẽpoza ſimul hoc mõ. ¶ Loquendo aũt de tẽpoze p̃: qõ eſt p̃mus motus. tũc dico q; nõ ſunt plura tẽpoza ſimł in actu p̃ma. quoꝝ vnũ ſit totał's ſeoꝝſum ab alio: qñ oẽs res quę ſunt hodie in mundo ſunt ſimul: q; oẽs vno tpe p̃mo ſunt: cuius tpis p̃mi p̃ſens eſt ſolum vnũ nũc: ⁊ hoc ſonat verbum Ariſto. q; eſt idẽ ⁊ vbiq; ſimul: hoc eſt: q; eſt vnũ: qõ eſt vbiq; p coexiſtiã: qñ coexiſtit cũ oibus, vt dicimus q; vẽtus eſt in villa mea mecũ hoc eſt coexiſtit mecũ: dum exiſto in villa. ſic igit̃ vnũ eſt tẽpus p̃mũ oibus coexiſtẽs qñ accipitur in actu: cũ tũc nullum aliud ab ipſo ſit. Eſt tñ cõtinuo aliud atq; aliud. vt enim ipſum nũc continuo eſt aliud atq; aliud: ita tẽpus eſt aliud atq; aliud. nã tẽpus nõ eſt in actu: niſi per ſuum nunc. ¶ Ꝓ ſolone ad rõnes debes ſcire q; motus hz duplicẽ diuiſionez alteraz a mobilibus: qua motus dr magnus paruus altus longus: ⁊ id genus: ⁊ hęc diuiſio potius eſt extẽſio. Aliam a diuiſione ſpatꝫ: qua dr ſucceſſio. p̃mę diuiſiõis ptes ſſit ſimul: vt etiã ipſius mobilis partes. 2e diuiſiõis partes non ſunt ſimul: ſed ſolũ momẽtũ. ¶ Ulterius accipio q; motus non eſt ſubiectũ tpis vt eſt motus ipſe diuiſibilis diuiſione mobilis: ſed vt eſt diuiſibilis a ſpatio. nam vt ſic menſuratur tpe. ¶ Tunc ad primã pꝫ ſolo. q̃ põnis declarationez. ¶ Addẽdam dici põt q; tẽpus eſt accidẽs ipſius motꝰ: nõ vt motus diuidit extẽſiue: ſed vt diuidit diuiſione accepta a ſpatio: ⁊ ita nõ oportet tẽpus ipm extendi per totũ mobile: ⁊ per ꝑs in pte motus coextẽſa oziẽtali plagę: nõ eſt aliud tẽpus: q̃ occidũ: cũ tẽpus inſit motui: non vt extẽſus eſt: ſed vt ſucceſſiuus. ¶ Auer. vero p̃ſenti cõmẽto circa principiũ reddit cãm: quare iſtud tẽpus p̃ſens: ꝓ tũc cum eſt p̃ſens: nõ eſt niſi vnũ vbiq; ⁊ vult hoc eſſe rõne ipſiꝰ nũc: q; q̃ tẽpus actu eſſe dicitur: q̃ nũc cum nõ multiplicetur per multiplicationẽ motoꝝ: aut motuũ: cuius ſit menſura: ſiue numerus eozũ: quo. vꝫ. illa ſunt nunc p̃ſentialiter: facit tempus oium eſſe vnuꝫ ꝓ tunc: cum eſt p̃ſens. Sic igitur ois cã cur tẽpus p̃ſens. Tũ cuꝫ p̃ſens eſt: ſit vnũ numero: eſt q̃ñ ipſum nũc eſt vnum numero: quo ipm tẽpus hz eſſe p̃ſens. Cã vo ẽre ipz nũc eſt vnũ eſt: q; eſt menſura: q̃ oẽs res ſunt ſimul: mẽſura aũt põt eſſe vna numero plurium: vt declaratum eſt. iure p̃ſens tẽpus ꝓ tũc. cñ eſt p̃ſens: nõ eſt niſi vnũ. ¶ Scõ etiã Auer. declarat differentiaz inter numerũ ſimplr: ⁊ numerũ applicatum. ⁊ vult q; licet p̃us ⁊ poſterius ſubiecto ſint idẽ: q; accidũt eidẽ mobili numero: q̃ eſt nũc. ⁊ ab ęterno: vt muſicũ ⁊ ędificãs: q; accidũt cozpo: tñ eſſe ⁊ definitione ꝓtinue tẽpus eſt aliꝰ atq; aliud: quatenus motus eſt alius atq; alius: at numerus ſimplr vt numerus digitoꝝ meoꝝ: vt abſtrahit a digitis meis: eſt idẽ numero: numero equozum ꝑteritoꝝ: ⁊ futuroꝝ ⁊ p̃ſentium: nec ſubiecto: nec definitione differens. ¶ Tertio. circa finẽ recolligit q̃ Ariſto. dixit: ⁊ ſunt duo. primũ q; numerus ſimplr nõ multiplicatur ad multiplicationẽ ſubiectoꝝ: hoc eſt numeratorũ: nõ enim ſumũt ſubiectuꝫ ꝓ ſubito inherẽtię: ſ̃ ꝓ menſurabili. Mõ vna mẽſura numero põt eſſe infinitoꝝ p̃ſentium p̃teritoꝝ ⁊ futuroꝝ: 2m q; numerata penitus multiplicantur. ¶ Ex ys cõcludit 3m: q; tẽpus multiplicetur ⁊ ſit vnũ: quatenus quidẽ eſt res numerabilis: multiplicatur ſm prius ⁊ poſterius: quatenus vo eſt numerus eozum quę ſunt hic: remanet vnuꝫ numero. ¶ Sequitur quarto q; tempus prius ⁊ tẽpus poſterius nõ multiplicantur: nam tempus p̃teritum eſt vnũ numero oibus ꝑteritis: vt illoꝝ p̃terita mẽſura: ⁊ futurũ ſimilr, velut ẽt de ipſo nũc dictũ eſt: q; non multiplicatur ꝓ tũc cũ eſt. Huius cãm reddit: q; ꝑius ⁊ poſteriꝰ ſit ſubſtue in motu: q; cõtinet oia ſaltẽ coexiſtiꝝ tiue: iõ verificatur oia eẽ in tpe: q; ſunt in ſphęra mundi: ſiue in motu ſphęre: ⁊ ſic põt põ antiquoꝝ colozari.

Tertiũ.

Tex. 111. ¶ Pręterea vt motus idem atq; vnus iteruꝫ ac iterũ eẽ põt: ſic ⁊ tp̃s eſſe idẽ vnãq; cõtingit: veluti byems aut ver: aut autumnus.

¶ Sunt

A ¶ Sunt qui hoc in Platonẽ retuliſſe Ariſto. autumant: Platõ enim tẽpus idẽ numero redire ſentit: cũ ſphęra mundi annũ cõplebit magnũ. vꝫ. reuolutione, 36. milibꝰ aut. 48. milibus annoꝝ elapſa: tũc enim ⁊ tẽpus: ⁊ motus: ⁊ res eadẽ numero redire ſentit: ꝫ Ariſt. ait tẽpus non redire idem numero: ſed ſpecie velut redit eadez ętas: nõ q; dẽ numero: ſ̃ ſpẽ: idẽ autũnus: aut ver: aut hyems. Verũ an in Platonẽ: ⁊ ſi in Platonẽ retulit: qd dicendum: alibi in noſtris aſtronomicis diximus.

Tex. 112. ¶ At vero nõ ſolũ tẽpoze motũ: ſed etiaz tempus motu metitur: ꝓpter ea q; mutuo determinant: nã tẽpus quidẽ motũ determinat: cũ ſit ipſius numerus. Motus aũt tẽpus: quoniã multũ vel paucũ dicim' tẽpus motu metiẽtes: perinde vt numerũ renumerabili numeramus: ceu vno equo: numerũ ipſum equozũ. Eteniz numero quidẽ multitudinẽ equozum cognoſcimus. Vno autem equo numerũ ipm equozum rurſus cognoſcimus; ſili rõne ⁊ in tempoze ⁊ motu. Vno enim tempoze motuꝫ: motu autem tempus metitur.

B ¶ Quinto quo ſe habeant mõ quo ad cõmẽſurationem: ait q; mutuo eſſe menſurant. Tẽpus quidẽ motũ: q; eſt illius numerus, motus autẽ tẽpus: q; multum vel paucum dicimus tẽpus motu metiẽtes: vt villici ⁊ nauclerifaciunt: quiſui operationibus tẽpus conijecturãt buius rei exẽplum eſt: q; nõnunq̃ numerũ re numerabili metimur: ceu per vnũ equũ per replicationẽ metimur numerum equozũ denarium: numerus aũt ille eſt quo multitudinẽ equozũ cognoſcimus. Vno autẽ equo per replicationẽ numerum vniuerſuꝫ colligimus. ¶ Auer. vero dicit q; per tẽpus cognoſcere motũ eſt pęſe: econtra vero eſt per accũs: ⁊ in fine cõmẽti habet quaſi cã: nã vt numerus per ſe numerat numerata: p accũs aũt ab illis numeratur. Tum ſi contingit illa eſſe notioza. Tũ ſi in numeratione erroꝝ eueniat: quem repetitione rerum numeratarũ cozrigimus: ſic tp̃s nõnunq̃ p motum metimur: quia põt motus eẽ notioz: tẽpus vero p ſe motũ cũ vt in pluribus ſit notius.

C Quę Auer. cõſi. 111.

Tex. 113. ¶ Et id non ſine rõne euenit: ſequitur enim magnitudinẽ motus: ⁊ motuꝫ tẽpus: quatenus ⁊ quanta: ⁊ cõtinua ⁊ diuiſiua ſunt: qz nãq; magnitudo ipſa talis eſt: motꝰ ẽjs afficiꝫ: ⁊ ob motuꝫ tẽpus tale eſt: atq; metimur ⁊ magnitudinẽ motu: motu quoq; ipſa magnitudie. Multaz enĩ viã eſſe dicimus: qz ꝑfectio multa eſt. Multã ⁊ ꝑfectionem: quia eſt ⁊ via multa: igitur tẽpus: ſi motus: ⁊ motuꝫ ſi tẽpus.

D ¶ Dehortatur rem illã hac rõne: quia motus ſe hz ad magnitudinẽ vt tempus ad motũ: nã motus quantitatem continuationẽ: ⁊ diuiſionem e magnitudine nãciſcitur. Tempus quoq; hęc eadẽ a motu ipſo. Sz magnitudo motu ⁊ motus magnitudine menſurãtur: q; dicim' viaz multã: qz ꝑfectio multa exiſtit. Contra aũt ꝑfectionem ꝓtemur multaz: qz via eſt talis, igit̃ tẽpus motu. Motus quoq; tpe mẽſurabuntur. ¶ Auer. in p̃ſenti cõmẽto explanat. quot motus e magnitudine nãciſcitur: quotq; ⁊ tẽpus e motu: ⁊ ſunt tria genus. vꝫ. ⁊ duas differentias: nãciſcitur enim motus a magnitudine q̃titatez: qz eſt genus. Motus eniz reponitur in genere quãtitatis ob magnitudinẽ ipſam. Diſcretionẽ quoq; ⁊ cõtinuationẽ. Continuationẽ quidẽ quo partes hz ad cõmunez finẽ adiunctas: diſcretionẽ vero quo replicatione recipzocationeq; numerari põt per ipſam magnitudinẽ. Hęc tria non aliter tempus ſuppeditat a motu.

E ¶ Scõ vltra textũ Auer. bonã aliam cãm reddit cur motus nõnunq̃ tẽpus metitur: ⁊ ait eſſe illud ꝑ tanto: qz ſubiectũ menſura eſt accidentis interdũ: maxime cũ ſubiectũ notius extiterit accidẽte. Motus autez ipſius tpis. ⁊ vt ſubiectum. ⁊ vt mã exiſtit: iure poteſt motus tp̃s ipm interdũ mẽſurare. Modũ vero menſurãdi talem tradit: q; qz tp̃s eſt motui coextenſiz: motus quoq; coextenſus erit ⁊ tẽpori: cũ igitur extẽſio tpis ex parte motus proficiſcetur: illa ſane erit tẽpozis menſuratio: proficiſcetur aũt quoties motus extenſio nobis notioz erit. Contra aũt quoties extenſio motus a tẽpoze exoritur: atq; cognoſcitur. Verum inter hęc oziam eẽ aſſerit: nã tẽpus per ſe frequẽtius atq; peculiarius motum metitur. Motus per accidẽs: raro: ⁊ quaſi violẽter tp̃s ipſum. Nã tẽpus numerus eſt: motus numerabile: denuiz in fine cõmẽti cõcludit ex ys cãm potiozẽ differentię tempozis a motu: ⁊ vult q; ſubſtantia: ſiue definitio tẽpozis cõſiſtit in menſuratione motus: eo q; definitur per numerum motus: at definitio ⁊ ſubſtantia motꝰ nõ datur per numerationem magnitudinis.

F ¶ Cum autẽ tẽpus mẽſura ſit motus: atq; ipſius moueri. (Menſurat aũt hac rõne motũ: qz illius partem aliquã metitur: q̃ vniuerſum reddit: ceu lõgitudinẽ brachiũ: qz magnitudinis quid metitur: qꝫ quidẽ vniuerſum reddit.) Erit itaq; ipſum motũ eſſe in tpe. Et ipſum ⁊ ipſius eſſe tempoze mẽſurari. Nam ſit ⁊ motũ ⁊ eſſe motus metitur: eſtq; hoc in tẽpoze eſſe ipm: eius eſſe tẽpoze menſurari. Tex. 114.

G ¶ Sexto quid per motũ eſſe in tẽpoze intelligi debeat: explanat. ⁊ quaſi arguit ſic. tẽpus eſt menſura motꝰ. igitur motum eſſe in tpe eſt ⁊ motuꝫ ⁊ eſſe motus mẽſurari tẽpoze. Huius ꝓ põnit aſſis addens declarationẽ terminoꝝ: quę nõ eſt ad ꝓpoſitum rõnis. Scõ infert cõſequens, inquit. Cũ autem tẽpus menſura ſit motus: ſ̃ eſt aſſis: interponit quonã mõ mẽſura: ⁊ inquit. mẽſurat aũt hac rõne motũ: qz illius partez aliquã metitur: ſiue qz aliquę partialem eius motũ metitur: vt in greco habetur: qõ idẽ eſt: quę pars vniuerſum reddit motũ: ceu longitudinẽ brachium: qz vniuerſę lõgitudinis ſiue magnitudinis qd metiť: qõ quidẽ vniuerſuꝫ reddit: ſic tp̃s menſurat vniuerſum motũ: qz paſſim mẽſurat: qui replicatus vniuerſum reddit motum. Hoc eſt aũs ⁊ illius expoſitio: dat ꝑs: ⁊ inquit, erit itaq; motuꝫ ipſum eſſe in tpe: ⁊ ipſum ⁊ ipſius eſſe tẽpoze menſurari. nã ſimul ⁊ motũ ⁊ eſſe motus metitur: replicat concluſionẽ. igit̃ hoc eſt ipſuꝫ in tẽpoze eẽ eius eẽ tpe mẽſurari. ¶ Auerro. q̃ſi ex dictis colligit motũ diurnũ cũcta menſurare. Nã de rõne mẽſurę eſt eẽ minimũ ⁊ notius: diurnꝰ aũt motꝰ minimus eſt ⁊ notioz. iõ vr q̃ſi oibꝰ mẽſura. ¶ Ulterius vult q; Ariſt. per motũ ipm intelligat q̃titatẽ: at p eẽ itelligit eẽntiã: ſiue gdditatẽ: rõnẽ rei affert. Tẽpus .n. q; mẽſuret ipſius motꝰ q̃titatẽ: nemo dubitat: ſed q; mẽſuret ipſius eẽ: hac rõne ꝓſuadet: qz eẽ motus in ſucceſſione p̃ſtitit: ⁊ ita ipſa ſucceſſio motus eſt: ⁊ motꝰ nõ niſi ſucceſſio. igitur tẽpus mẽſurat ⁊ q̃titatẽ: ⁊ eẽ ipius motus. Hęc ex Auerroe. ¶ Ex ys pꝫ q; motũ eſſe in tẽpoze nihil aliud eſt: q̃ illius ⁊ quãtitatẽ ⁊ eſſe mẽſurari

H

Quę Auer. cõſi. 114.

I tẽpore:qua rõne motus esse nõ põt in ipso nunc:qñ eiꝰ esse:z q̃titas nõ põt ipso nunc mensurari. ¶Et si dicat. hẽc ꝓpositio est vera nũc motus est. Et ois ꝓpositio dꝫ vera vel falsa ab eo qõ res est vel nõ est. igitur motus erit in nunc. Dici potest ꝙ motus est nũc: vt ipsum nũc est determinans vnionẽ ꝓdicati ad subiectuꝫ: sed vt est mensura:non est vera. Tu vero considera hẽc.

Ter.115. ¶Perspicuũ etiã cętera in tẽpore esse: idem esse quod eorũ esse mensurari a tẽpore. In tẽpore enim esse dupliciter est: vnũ tũc esse:cuꝫ tẽpus est:alteruꝫ eo modo quo dicimus aliqua in numero esse. Hoc vero aut vt pars numeri:z vt affectio:z vt quid numeri est: aut vt id cuius est numerus:atq; cum tempus sit numerus:nunc quidẽ ipsum. z prius z cętera id genus:sic in tẽpore sunt:perinde vt vnitas atq; par z impar sunt in numero. Hã hęc numeri aliquid:illa temporis aliquid sunt. Res vero in tempore sunt vt in numero.

K ¶Quonã mõ motus sit in tẽpore. declarauit:z dixit ipꝫ esse in tẽpore:qz z ipse z eẽ eius est in tẽpore. nũc quonam modo res mobiles sint in tẽpore explanat:z vult ꝙ res mobiles nõ sint in tẽpore:qz ipse sint in tpe: sed qz esse earũ mensuraꝫ a tẽpore. ¶Debes scire ꝙ res q̃ mouentur pñt dupliciter considerari:quo ad eaꝫ subas:siue essentias: z hoc mõ abstrahunt a tempore z motu. Alio mõ quo ad eorũ esse:cũ esse sit operari. vꝫ. agere z pati:res mobiles mẽsurabunt tẽpore nõ tpe quo subsistantię sunt:sed quo esse earũ in motu z actione cõsistit: at motus cum nihil sit nisi actio vel passio: z ipse z esse eius a tẽpore mensurabit. inquit. perspicuũ et cętera in tẽpore esse idẽ esse qõ eorũ eẽ mensurari a tẽpore:non dicat ipsas tẽpore mensurari:sed eorũ esse. ¶Nouus expositor facit dũiam inter mensurari a tẽpore:z contineri a tẽpore:z ideo vult ꝙ duo declarat Arist. primo res mobiles esse in tẽpore. scõo eas cõtineri a tẽpore.

L ¶Sed hoc non placet. Tũ primo qz in greco lra reddit cãm eius qõ dixerat:qõ illa pticula enim: z in greco gar:demõstrat. Tuꝫ scõo:qz non aliter tps continet res nisi numerando z mensurando illas:cũ nõ cõtineat eas vti locus locata:z ita est idẽ primũ z scõꝫ. Pro declaratione igit eius:qõ dixerat:pręmittit distinctionez: ꝙ esse in tẽpore bifariaꝫ est. Uno mõ:tũc esse cũ tẽpus est:quo. vꝫ ipse intelligentię sunt in tpe:qz coexistũt tẽpori. Alio modo quo dicimus aliqua in numero esse:z qñ aliqua sunt in numero vt aliquid numeri veluti ps: vt binarius senarij pars est:z in senario est:aut vt affectio:ceu par z impar:aut vt quid numeri. vꝫ. pncipiuꝫ numeri: vt vnitas. Alia sunt in numero nõ vt quid numeri:sed vt id cuius est numerus hoc est vt res numerate sunt i numero. Est igitur hęc ꝓpositio vti maior eẽ in numero cõtingit vt quid:z numeratuꝫ. Cui addit minorẽ:z inquit. atq; cũ tẽpus sit numerus:dat cõclusionem. o. nũc quidem ipsum z prius z cętera id genus: sic in tempore sunt: perinde vt vnitas atq; par z impar sunt in numero hoc est vt quid:nã hęc numeri aliquid sunt:illa tẽporis aliquid erũt. Nunc. n. ipsum vt principium: prius z posterius vt partes:z cętera vt affectiones. Res vero in tẽpore sunt vt in numero. sic igit esse in numero bifariã est:aut vt numeratũ in numero:aut vt qd:z vt qd adhuc trifariã:aut vt passio vt par z impar:aut vt principiũ veluti vnitas:aut vt ptes ceu binarius z quadrinarius partes sunt octonary. Similr in tẽpore quędam sunt vt quid tẽporis ceu nunc principiũ prius z posterius vt ptes atq; affectiones vt passiones:qdã sunt in tẽpore vt in numero atq; mensura.

N ¶Nõ si ita sit:res a tpe vt a numero cõtinentur:quẽadmodũ z a loco ea quę sunt in loco.

¶Ex ys cõcludit ꝓpositi:z inquit. ꝙ si ita sit res a tẽpore vt a numero cõtinẽtur:quẽadmodũ z a loco ea quę sunt in loco:z syllo esse potest. quę sunt in numero sunt in illo vt in loco:quę sunt in tẽpore sunt in tẽpore vt in numero:igitur quę sunt in tẽpore sunt i tpe vt in loco: z non intelligas ꝙ res sint in tempore oibus modis vt in loco:ꝫ soluꝫ mensuratiue z contẽtiue.

Ter.116. ¶Patet aũt z in tẽpore esse nõ hoc esse:tunc eẽ cũ tẽpus est. Quẽdmodũ nec in motu aut in loco esse:hoc est.tũc esse cũ motus: aut cũ locus est. Si enĩ aliquo eẽ sic erit:oẽs res in quolibet erũt:z celũ in milio erit. nã cũ miliũ est:z celũ etiam est. Insuper hoc quidez accidit:illud autẽ sequi necesse est:vt tẽpus sit cum aliquid est in tempore: z motus sit cum aliquid est in motu.

O ¶Dictũ est ꝙ esse in tẽpore est bifariã. Uno mõ qz tũc est:cũ tps est. Alio mõ vt in numero z mensura siue continẽte. Lõparat igitur nũc primũ significatũ ad scõm:z vult ꝙ hic significatus maxime ꝓprius z primarius sit: quo res esse in tẽpore dicit:z inquit. Patet aũt in tẽpore esse nõ hoc esse:tũc esse cum tẽpus est: quẽadmodũ nec in motu:aut in loco esse hoc est tũc esse cũ motus: aut cũ locus est:hoc ꝓbat primo ob incõsuetudinẽ loquendi:z inquit. Si. n. in aliquo esse sic erit: oẽs res in quolibet erunt:z celũ in milio erit. nã cũ miliũ est:z celũ etiã est. Scõo idẽ ꝓbat ꝺria habitudinis:z inquit. Insuper hoc quidẽ accidit hoc est tẽpus accidẽtaliꝫ sequi ad id quod existit tũc cũ tẽpus est:qñ siue illud existat: siue nõ:tẽpus nõ minus erit. Illud aũt sequi necesse est: hoc est vt tẽpus sit cũ aliquid est in tẽpore:z motus sit cũ aliquid est in motu:z ita tẽpus sequit coexistens sibi per accñs:qz cũ illo z sine illo esse põt:necessario autẽ sequit id qõ est in tẽpore:qz nisi in tẽpore sit aliquid: nõ erit tẽpus. ¶Auer. autẽ super hoc vltimo verbo ait. ꝙ Arist. intendit declarare per hoc ꝺriam inter consecutionẽ essentialẽ:z accidẽtalẽ. nã hęc cõditionalis:siue cõsecutio est per accñs. si fuerit miliũ celũ erit:z sitr si erit tps erit hõ. cõtra etiaꝫ si fuerit hõ:erit tẽpus: cõsecutio vero siue cõditionalis necessaria est vt semper sequatur ex eẽ alicuius in tẽpore esse tẽpus ꝓpriũ illius rei:nõ esse tẽporis simplr:z necessaria est etiã illa. si aliquid est in motu:motus ꝓprius est illius. ¶Ex ys verbis innuit Auer. eẽ duplicẽ cõditionẽ necessariam:z cõtingentẽ. Cuius cõtrariũ sotticolę arbitrantur.

P ¶Cum autem in tẽpore esse sit in ipso esse: vt in numero:maius ꝙd tẽpus sumetur oĩ eo qõ in tempore est. Quocirca vniuersa quę in tempore sunt.contineantur a tempore necesse est: quẽadmodum z cętera omnia quę in aliquo sunt: vt in loco cõtineantur a loco.

¶Declarauit quid est intelligẽdũ pro esse in tẽpore:nũc quę accidãt tps quę in tẽpore sunt:declarat. pmũ itaq; accidẽs est excedi a tẽpore:atq; ab illo contineri:z syllogismus est. oĩ eo quod est in numero aliquis numerus maior

Que Auer. com. 115.

Q De ꝓditionali.

Ter.127.

A maior accipi potest:quę sunt in tẽpore:sunt in tempore vt in numero. igitur oibus tps quę sunt in tempore:aliquod tempus maius accipi põt. De rõne tãgit minorez: z inquit. cũ autẽ in tẽpore esse sit in ipso esse vt in numero. hęc est minor. dat conclusionem. o. maius quid tempus sumef omni eo qõ in tempore est. Et tũc concludit. quocirca vniuersa:quę in tẽpore sunt:cõtineantur a tpe necesse est. Quẽadmodũ z cętera omnia quę in aliquo sunt: vt in loco cõtineanf a loco. Ecce quo modo nõ est aliud contineri a tempore q̃s excedi z mensurari a tpe: quicquid velit nouus expositor. Excedi vero e tẽpore est: quado data quauis re tẽporaria:est dare tempus maius illa. Et ita stat rez mensurari a tẽpore sibi ꝓprio z equali:excedi vero ab aliquo tempore.

B ¶Et pati etiam quicquaꝫ a tẽpore necesse est. quemadmodum z dicere solemus consumere tempus:z inueterascere omne a tempore: z oblitione deleri ob tempus. Sed non dicimus esse:neqz adoleuisse:neqz pulchrum effectuꝫ esse. Si quidẽ corruptionis potius per se causa est tempus. Nam numerus est motus: qui quidem perturbat:quod e tabat.

¶Scõm accidẽs quod ys accidit:quę in tempore sunt: est pati quicquam a tẽpore:qõ suadet ꝓ ea quę ꝓuerbialiter dici solẽt. nam dici solet primo tẽpus oĩa cõsumere:iuxta illũ. Uorat omnia tps:z inueterascere oẽ a tpe:iuxta aliũ. Tacitisqz senescimꝰ ánis:z oblitiõe deleri ob tps. iuxta illũ. Labit sup oĩa tps. Nõ aũt dici solet dicibile:vt dicimꝰ dibile:neqz adoleuisse:vt dicimus ꝓsenescere:neqz pulchruꝫ effici vt dicimus ꝓsumere. Si quidẽ corruptionis potius p se cã est tẽpus q̃s ge-
C nerationis. nã numerus est motus:qui quidẽ perturbat discutit z a principio distare facit id qõ prius extabat.

¶Quare perspicuũ sempiterna quatenus sempiterna in tempore nõ esse:non enim a tẽpore continentur:nec ipsoꝝ esse mẽ surantur a tẽpore. Signuꝫ huius est nihil a tẽpore pati:nõ ob aliud nisi quia in tempore nõ sunt.

¶Duo erant accidẽtia eis:quę in tempore erãt. Primũ mensurari z contineri:hoc est excedi a tpe. Scõm pati quicqz a tẽpore:per hęc sempiterna excluduntur a tẽpore. nã nec a tẽpore exceditur:cũ illis nihil sit prius: nihil qz posterius:neqz quicquam a tẽpore patiũtur cũ sint imortalia ab omni tabe atqz corruptione seiuncta.

Que Auer. com. 117. D ¶Auerro. ex textu. pbat ꝙ qz tẽpus attribuit motui: motꝰ aũt obiecit a subꝺa:q̃ ablatio:aut est corruptio:aut ꝓparat ad corruptionẽ. iõ motꝰ p se corruptionẽ iducẽ: ꝫ qñ corruptio vnius gñatio alterius. ideo per accñs generationis est cã:sic igitur motus cã est per se corruptiõis:per accidens gñationis. Tẽpus vero est causa p accñs vtriusqz: sed non eodem modo. nã est causa per accidẽs gñationis. pp aliquid cui attribuitur qõ est cã per accidẽs vt propter motuꝫ qui per accidẽs est generatiõis cã:corruptionis vo cã est per accidẽs nõ pure:cũ sit cã per accidẽs ob motuꝫ. qui est p se cã corruptiõis. Et ita cõcludit ꝙ tẽpus est cã gñationis per accidens pure:qz nec ipsum est illius cã per se:nec est in aliquo quod sit illius causa per se. Corruptiõis vero accidens necessario:z quasi secundario:qñ licet ipsuꝫ in se non sit causa per se corruptionis: est tñ in aliquo vt in motu:qui est per se cã corruptionis. Quo vero mõ sint in tẽpore sempiterna:declarat Auerro. intelligens per sempiterna corpora cęlestia:z vult illa esse in ipso tempore coexistitiue coexistentia quantitatiua. nã sunt q̃ta vt tẽpus z hñt eorũ q̃titatẽ toti tẽpori coextẽsaꝫ. ppter ea hic inniores colligũt aliquit esse in tẽpore vt in numero veluti moztalia in tempore sunt:aliqua coexistitiua quantitate vt cęlestia corpora:aliqua coexistitiua entitate vt subę separatę. ¶Sed dubitatur contra dictũ Auerro. primum:qz ipse vt Aristo. aduersari. nam ꝓbs ait. tps. omne per se causam corruptionis magis. Auerroes ait. tps esse:z gñationis z corruptionis cãm per accidens:z ita videtur contrarium Arist. ¶Iuniores respondẽt ꝙ Auer. p ipsuꝫ p se intelligit causaꝫ necessariã:per ipsum per accidẽs cãm cõtingentẽ:nõ tẽpus z motus sunt cãę per se. i. necessario inevitabiles corruptionis:qñ oẽ corruptibile qõ est genitũ necessario corrũpetur:non aũt gñationis:nisi p accñs:nõ enĩ omne gñabile necessario gñabitur:qz potest impediri.

¶Tũc ad punctũ argumẽti dicũt ꝙ motus est cã corruptiõis per se primo:z gñationis p accñs: tempus cã corruptiõis p se nõ primo:z gñationis pure per accñs.

¶Confutant hanc rñsionẽ nonnulli cauillatores. Primo:qz aut loquitur de corruptibili potẽtia remota:aut potentia ꝓpinqua:nõ potẽtia remota:qz vt dicunt nulluꝫ tale necessario corrũpet:cũ nõ necessario gñetur:si potẽtia ꝓpinqua:tũc ẽt z generabile oẽ potẽtia ꝓpinqua necessario generabitur. Secundo:quia non omne corruptibile actu existens necessario corrumpetur vt de lumine solis: quod est corruptibile veluti lumen lunę:cũ sit vnius speciei cũ illo solis. ¶Dof set defendi ab his cauillis. nã isti volunt per corruptibile potentia ꝓpinqua aliud q̃s per generabile potentia ꝓpinqua. Illud enim dicitur generabile potẽtia ꝓpinqua:qõ nõ est:z existit ꝓxime generationis:corruptibile ẽt poꝰ ꝓpinqua hoc mõ:necessario corrũpet:est enim corruptibile trifariã potentia. prima:qz nõ eget pluribus motoribus vt fiat in actum, z tale necessario corrũpetur:qua etiã rõne gñabile sic necessario generabitur. Alio modo potentia remotissima quo res generanda dicitur corruptibilis: quę vt corrũpat prius debet gñari. Alio mõ potẽtia media:qz indiget pluribꝰ motoribus vt fiat in actu corruptionis: vt corruptibile quod est:sed distat multum ab actu corruptionis: z etiã tale necessario corrũpetur:gñabile vero sic acceptum non necessario generabitur:intelligunt igitur sic. ꝙ oẽ corruptibile qõ est ens z potẽtia plurium motoꝝ corruptibile necessario corrumpetur:hoc est ꝙ corruptibile potẽtia ꝓxima z media necessario corrũpet:at generabile nõ nisi potentia ꝓxima:z ita motus est causa corruptionis potius:z hoc sufficit illis ꝓ verificatione verbi Auerro. ¶Ad scõm Auer. z ipsi loquuntur in subys. ¶Sz ls (si pñt defendi ab his) dictũ Auer. non cõsonat Arist. vbi is infra:nec sibimet. p nõ Aristo. qñ nec infra:nec hic ait. tps eẽ cãz corruptiõis nec motũ:ꝫ dicisolere cãz corruptiõis:ꝫ se vo z rõnẽ: qñ aut ꝙ motũ itelligit lationẽ:siue localẽ:aut alterationẽ:siue auctionẽ nõ alterationẽ:siue auctionẽ. qñ ipꝫ tps ys nõ attribuit:subm. n. tpis est latio z ꝓma. Si vero ꝙ motũ intelligit lationem:tũc ille nõ est cã corruptionis p se:vt dicit ipsemet 5° huius cõ. 128. z. 13. Silr octauo huius cõmẽ. p. vbi z Aristo. ait. ꝙ est velut vita oibus nãlibus rebꝰ. Amplius q̃titas nõ est de pncipys actionis: vt ipse ait in hoc q̃rto:mõ latio est ipsa vbi fluẽtia:aut q̃titas. Jõ pace Auer. z alioꝝ dixerim cũ Arist. infra:z Themo nõ hic sentio:ꝙ tps nõ ꝺr cã gñationis: ꝓptereq qz põt assignari cã gñationis:z est manifesta. Causa vero

Scõm.

I corruptionis dz attributiue. q; ẽtenus corruptionis cã latet nõnũq; habimus illã tẽpoꝛi. vnde tẽpus: z motꝰ: nec gñationis: ne c corruptiõis cãe sunt effectrices: sed attributoꝛiq; atq; suppletoꝛiq; nã cũ corruptiones fiãt a causis occultis damus illas tẽpoꝛi: vt suppletoꝛiq; cau-
Dubitatio Themistij. sę. ¶Scdo monet Themistius qõnẽ cõtra Arist. ait enim Aristo. oẽ qd est in tẽpoꝛe excedi a tpe. mõ hoc non vꝝ
Solutio. verũ. nã tũc motus sempiternus z cęlestis nõ eẽt in tẽpoꝛe. ¶Rndet. q motus cęli est sempiternus ſm spẽz: non aũt ſm numerũ: qm̃ ꝓtinuo est alius atq; alius: mõ quatenus sempiternus tpe nõ mensurat: quatenus numero est aliud atq; aliud tẽpoꝛe continetur.

Tex.118. ¶Cum aũt tẽpus ipsius motus mẽsura sit: est z quietis mensura: per accidẽs. Omnis enim
K quies in tempoꝛe est: nõ enim vt omne quod est in motu: sic z omne quod est in tẽpoꝛe moueri necesse est: nõ enim tempus est motus: sed numerus motus. In numero aũtẽ motus z id esse potest quod quiescit.

¶Qz quies sit in tpe per accñs: pstiadet. z q̃si arguit sic: quies est in tpe: z nõ per se. igitur p accñs: q nõ per se. declarat: qz motus est in tpe per se. igit ges est in tẽpoꝛe per accñs: nõ enĩ possunt duo opposita eadẽ mensura eodẽ mõ mẽsurari. Primo ponit pbationẽ scdę pris antecedẽtis: z ingt. cũ aũt tẽs ipsius motus mẽsura sit: hęc est pbatio scdę partis antecedentis: deinde ponit cõclusionẽ: z ingt. est z quietis mensura per accñs: deinceps ponit ꝑmã ptẽ antecedẽtis dicẽs. Quis. n. quies in
L tpe est. Cõtra. si quies est in tpe. igitur gescens mouet. ¶Rndet. nõ. n. vt oẽ qd est in motu: sic z oẽ qd est in tpe moueri necesse est. Nõ. n. tẽs est motus: sed nũs motus. In numero aũt motus z id esse põt: qd quiescit.

¶Non enim omne quod imobile est: quiescit: sed quod caret motu: aptum tamẽ moueri: vt antea dictum est. Esse vero in numero: est id esse numerum ipsius rei quẽdam: z mensura-
ri ipsius esse: eo numero in quo est: quare si est in tempoꝛe quicquã a tempoꝛe id mensurabi-
tur. Sed tempus z id qd̃ mouet: z id qd̃ quiescit metitur; illd vt mouet: hoc vt quiescit. nã alterius ipsoꝝ motũ: alterius quietẽ: quanta quędam sit metitur.

¶Scdo caullabit gspiã 3 dicta sic. imobile non mensuratur tpe: quiescẽs est imobile. igitur quiescens non
M mensuratur tẽpoꝛe. ¶Rndet z negat minoꝛẽ: z inquit. Nõ. n. oẽ qd̃ imobile est: quiescit: sed qd̃ caret motu: aptum tñ moueri vt antea dictũ est: deinde arguit q; ges sit in tẽpoꝛe vt accepit in rõne dicta sic: quicquid mẽsuratur a tpe est in tpe, motus z quies mensurãtur tẽpoꝛe. igitur est in tempoꝛe: ꝓbat maioꝛem ꝓ ante dicta: z inquit, eẽ vo in numero est id esse numeruꝫ ipsius rei quẽdã: z mensurari ipsius rei esse eo numeroꝫ in quo est. Huic addo minoꝛẽ: sed eẽ in tẽpoꝛe est eẽ vt in numero: dat ꝛclusionẽ q quã vult hãe maioꝛẽ: z ingt quaresi est in tpe quicquã a tpe id mẽsurabitur. Ex ys vult hãe hanc maioꝛẽ, oẽ qd̃ mẽsuratur tpe est in tpe. Accepit minoꝛẽ. z inquit, sed tẽs z id qd̃ mouet: z id qd̃ quiescit: metitur illud vt mouet: z quo ad motũ: hoc vt gescit, nam alterius ipsoꝝ motũ, Alterius quietem ẽta sit
Quę Auer, cõm. 118. metitur: sub tricuit cõclusionẽ: qz eã in principio accepit. ¶Auer. accipiens a Themistio in hoc cõmẽto in fine erant

N

Tex.119. ¶Quare id qd̃ mouet: nõ simplr a tẽpoꝛe est mensurabile: vt quantũ est quoddam: sed vt
O motus ipsius quantus est: quibus fiet vt ea in tẽpoꝛe nõ sint: quę neq; mouentur: neq; quiescunt. In tẽpoꝛe enim esse est tempoꝛe mensurari. Tẽpus aũt est. tũ motus: tũ qetis mẽsura.

¶Ex ys infert quo iure mobile sit tempoꝛe mensurabile: z vult q nõ vt quãtũ quoddã: quia sic cęlũ tpe mensurarek: vt ẽtum quoddam: sed vt motus ipsius ẽtus est. Ex ys omnibus concludit q imobilia. quę q; nõ gescunt: sint penitus a tempoꝛe exclusa: vt coꝛpoꝛa cęlestia atq; motoꝛes. z subtãtię separatę.

Tex.120. ¶Perspicuũ igitur nõ oẽ qd̃ non est in tẽpo
P ꝛe esse. vt quę non pñt aliter se habere: velut diametrũ esse cõmẽsurabilẽ costę. Oino enĩ si tẽpus mẽsura sit: motus quidem per se. Cęterorum autẽ per accidens: clarissime cõstabit eoꝝ esse mẽsurare: quoꝝ omniuꝫ inquiete: aut in motu esse consistet.

¶Quonã mõ sit tẽpus ipsum non entium mẽsura: nunc aggreditur: vbi debes scire q; id qd̃ nõ est: bifariã nõ est: aut enĩ semper nõ est: qũo impolia semper nõ sunt: vt ignẽ in frigidare: terrã leuitare diametrũ eẽ ozis: siue lateribus: siue costę cõmẽsurabilẽ. hęc enĩ impolia sunt: atq; nõ entia semper. quędã nõ sunt: sed qñq; erũt velut apud vindemias cõuiuere. Nunc enim illud nõ est: autũno erit: cũ vuę colligent. Aristo. igitur conclusio est. impolia non sunt in tempoꝛe. Syllogizatur conclusio. quęcũq; sunt in tẽpoꝛe: eoꝝ motus aut quies mẽsuratur a tẽpoꝛe: impossibiliũ neq; motus: neq; quies mensuratur a tẽpoꝛe. igitur impolia nõ sunt in tẽpoꝛe. de ratione ꝓmo ponit cõclusionẽ z illius expositionẽ. Secunda. (Omnino enim si tempus) Ponit vires maiozis: z suppléda est minoꝛ. litera sola trãslatione perspicua est. Quo vero ad verba attinet verbum illud. (Cęterorum autem per accidens.) Ad quiescentia retulit: vt dictũ est in ꝓximo textu: est enĩ tempus motus per se mẽsura: quietis per accidens.

Q

¶Pręterea quę sub coꝛruptionẽ generatio-
ne q; recidũt atq; omnino nunc sunt: nũc non sunt: ea in tẽpoꝛe sint necesse est. Nam tẽpus maius quid est: quod z ipsoꝝ esse: z id quod eoꝝ substantiã mensurat excedit. Eoꝝ insuper quę non sunt: quę tempus continet: alia erant olim: vt Homerus. Alia erunt vt aliq̃d futuroꝝ: quę quidẽ altera ex parte cõtinet tempus: etiaꝫ si aliqua sint quę vtraq; ex par-
te erant

R

A te erant z erunt: vtraq; tẽpus continebit: quę vero neq; erant: neq; sunt: neq; erũt: hęc non continet tẽpus. Sunt autem talia eoꝝ quę non sunt: quoꝝ opposita semper sunt: vt diametruꝫ esse incõmẽsurabilẽ costę semper est: atq; hoc nõ est in tẽpoꝛe: neq; it aq; illud. vꝫ. diametrũ esse cõmẽsurabilẽ costę erit in tẽpoꝛe. Quocirca semp non est: quia contrariũ est ei: quod semper est. Quoꝝ vero cõtrariũ non semper est: ea z esse z non esse pñt: atq; ipsoꝝ est z gñatio z coꝛruptio.

B ¶Considerauí in textu: si põt aliqua syllogistica sibi inuicem esse: z cum multũ steti: visum est mihi q nõ põt. Illud tñ scio verbũ illud grẽcũ. oun. nõ sonare in latinum ergo aut igitur: cum litera non syllogistica. propterea transtuli. (Pręterea.) Sed oibus inspectis resoluo textũ in tres syll'os. primus est: quę cunq; sunt in tempoꝛe: sunt gñabilia z coꝛruptibilia: z qñq; entia: z qñq; non entia. Impolia non sunt gñabilia z coꝛruptibilia: neq; qñq; entia: neq; qñq; non entia. igitur non sunt in tempoꝛe. De rõne tãgit maioꝛẽ z illius pbationẽ: z inquit. Pręterea quę sub coꝛruptionem gñationẽq; recidunt: atq; oino nũc sunt: nũc nõ sunt: ea in tpe sint necesse est. Cuius rõnem tradit. nã tẽpus maius quid est: qđ excedit ipsoꝝ esse: z excedit id qđ mensurat eoꝝ substãtiaz. Addenda est minoꝛ: z habes rõnẽ. Scdo syll's erit quęcũq; sunt in tẽpoꝛe olim erant: aut erunt: aut vtraq; ex parte erant z sunt z erunt: sed impolia non sunt futura neq; pręterita: neq; pręsentia. igitur non sunt in tẽpoꝛe: in greco litera est aduersatiua: ego vero lego cõfirmatiua sic. eoꝝ insuper quę nõ sunt quę tẽpus cõtinet: alia erant olim vt pręterita: veluti Homerus: alia erũt: vt aliquid futuroꝝ vt bellũ nauale quę qdẽ altera ex parte vt ex parte pręterita: aut futura cõtinet tẽs: etiam si
C aliqua sint quę vtraq; ex parte erãt z erũt vt viua animalia: vtraq; tẽs cõtinebit: est igitur maioꝛ. qcũq; sunt in tpe sunt: aut pręterita: aut futura: aut vtraq;. Addit quasi cõuersam extra syllogisinũ dicẽs. quę vo neq; erũt hoc est nõ sunt futura: neq; sunt de pręsenti: neq; erant de pręterito: hęc nõ cõtinet tẽpus. Dęc igit̃ ꝓ maioꝛi. Sunt aũt talia eoꝝ q̃ nõ sunt. vꝫ. impolia: quoꝝ opposita semper sunt vt diametrũ esse costę cõmẽsurabilez. ideo concludit atq; hoc non est in tempoꝛe: neq; illud vꝫ. diametrũ esse cõmẽsurabilez costę. hic põt esse scõs syll's. Tertius eẽ põt: quoꝝ oppositum semper est: ipsa nõ sunt in tpe: impoliuꝫ opposita semp sunt: qz necessariũ. igit impolę nõ est in tẽpoꝛe. Inquit. Quocirca semper non est: qz Zinz est ei qđ semper est. Addit extra syllogisinũ: quoꝝ vo Zinũ nõ semper est: ea z esse z non esse pñt: atq; ipsoꝝ est z gñatio z coꝛruptio. Dęc mihi vꝫ
Quę Auer. cõm. 120. Dubitatio. esse forma textui accõmodabilis. ¶Auer. soluit hic pulchraz dubõnẽ. nam posset dici q; puatio ante formaz: z ꝓuatio post formã nõ mẽsurantur tpe. Nã ꝓuatio ante formã cũ fuerit antea infinito in tempoꝛe ꝑterito: a
Bo Auer. tẽpoꝛe nõ excedek. ꝓuatio post formã cũ erit infinito in tẽpoꝛe futuro: minime a tẽpoꝛe mẽsurabitur. ¶Respondet Auer. q vtraq; ꝓuatio considerari põt respectu subiecti remoti: z sic non sunt mensurabiles tempoꝛe: qñ altera tempoꝛe pręfuit infinito: altera tempoꝛe erit infinito: respectu vero subiectoꝝ ꝓpinquoꝝ: ꝓuatio ante formã quidẽ respectu seminis. illa post formã respectu cadaueris: sic cadũt sub tẽpoꝛe. Dęc risio diminuit literam. ¶Aristo. enim absolute ait. futuꝝ tẽpoꝛe mẽsurari: z pręteritũ simili ratione. ¶Propterea aliter dico: z accipio fundamẽtũ Arist. in 3. huius q; infinitũ ea ex pte qua ifinitũ additionẽ nõ recipit: ea tamẽ qua finitũ additionẽ capit: vt cęlum si ex parte externa cõuexi infinituz essẽt: vt aliquoꝝm est positio: ex ea nequaq̃ additionẽ suscipit: ex parte interna cõcaui suscipere potest. Tunc ad formam. ꝓuatio ante formã ea ex parte qua infinita est: tẽpoꝛe nõ mẽsuratur. Non. n. dicimus q̃to tpe Socrates non fuit ens: sed ex parte qua illa finita est: tpe mẽsuratur: z tpe exceditur. Dicimus enim quãto tẽpoꝛe Socrates perdurabit sub nõ esse: quanto tpe ꝓpha exoꝛietur: z in cęteris similr. Potest enim hęc ꝓuatio ex parte hac qua futura est excedi a tpe. Similiter z de ꝓuatione post rem: dõm est: ex ea enim parte qua infinita: nõ põt tpe mẽsurari: nõ enim dicimus q̃to tpe erit nõ ens Homerus: ea vero
F ex parte qua finita est: bene põt tpe mensurari. Dicim⁹ enim q̃to tẽpoꝛe Homerus fuit: z respondemus q annos mille: cõstat hunc annoꝝm numerum posse excedi. Et hoc ait Arist. eoꝝ insuper quę nõ sunt: quę tempus cõtinet: alia erant olim vt Homerus alia erũt vt aligd futuroꝝ: ceu bellũ persicũ: quę qdẽ altera ex parte continet tẽs vt futura ex parte futura: ꝑterita ex pte pręterita: q; sic finẽ habẽt: z additionez recipiunt: etiam si aliqua sint q̃ vtraq; ex pte erãt z erũt vt ea quę sunt: vtraq; ex vtraq; parte tẽs continebit. Ecce quomodo responsio Auerro. non conuenit textui. gratię igitur sibi agendę sunt: q; bonã excitauit dubitationẽ: sed solutionẽ nõ ab eo: sed ab Aristo. exposce. ¶Sz circa hęc de mensura dei: z intelligẽtiarũ agẽdũ est: z cęli atq; subа. Ubi qiadueꝛtẽdũ q; theologꝰ foꝛtasse dz discoꝛdare a
G pho. Theologꝰ. n. 4ᵉʳ ponit mẽsuras. ꝑᵐᵐ deo pueniẽtẽ ęternitatẽ: ab hac quĩ pficisci ab quo pficisci ipẽnũc: ab hoc tẽpus. Eternitas dei est mẽsura: quĩ intellectuꝰ separatoꝝm: qui gręce angeli dicuntur: ipsum nunc est mẽsura ipsius mobilis. Tẽpus vero ipsius motus: hęc suos consequunf sermones. Cum enim deus potuerit ante mundi generationem siue creationẽ angelũ creare: deinde eũ in nihilũ redigere denuz z reparare: hęc cũ nõ vno z eodẽ nunc tempoꝛis sint fient diuersis nũc
H qui. Amplius cum angelorum operationes sint varię: z non ob tempus: erũt ob quĩ: plsi vero z maxime perpatetici: quoꝝ est princeps Aristo. iusta eoꝝm principia dicere coguntur: q; quemadmodũ nõ omne ens est in loco: sic non omne ens est in mẽsura. ꝓmo quia esse in mensura est esse in illa vt in numeroꝛ: esse autem vt in numeroꝛ: est excedi posse a numeroꝛ: at cuz nihil excedat dei essentiam: aut intelligentiarũ: nec operationes illoꝝm. Nec in illis sit aliqua nouitas: nec creationis: nec operationis: cum intelligãt per essentias. sequitur iuxta eos nihil eoꝝ esse in aliqua mensura. Secundo: quia Aristote. nulli tribuit mẽsuram: nisi quanto. modo nec deus nec intelligẽtiarũ vlla est quanta: rõnabiliter diceret nullũ illoꝝ esse sub mensura. imo foꝛtasse theologice sentiendo nõ est multa necessitas ponendi in illis talem aliquam mensuram. Inquit enim Dieronymꝰ super epistolã ad Titum sex millia nec dum nostri temꝓris implentur annoꝝm: z quãtas ꝓius ęternitates: quanta tẽpoꝛa: quãtas seculoꝝm origines fuisse arbitrandum est: in quibus angeli thꝛoni: dominationes cęteriq; oꝛdines seruierũt deo abſq; tẽpoꝛũ vicibus atq; mensuris z deo inhęrẽte substeterũt. Ecce quomodo nullam ponit illis vices tẽpoꝛuꝫ: nec penitꝰ mensuras vllas. Sed hęc theologis omitto.

De ipso vvideſt nunc.

Tex.121. ¶Ipſum vero nunc: vt dictū eſt: temporis eſt continuatio. Nam pręteritum futuro cōmittit: eſtq; tēporis omnino vltimum: cuius huius principium ſit: illius finis: verum hoc non vt in puncto manentc: perſpicuum eſt.

¶Hactenus de tēpore: nūc de ipſo: qđ grece eſt vvv: latine nunc: ſiue inſtāti: ſine momento agit: & prius de ipſo ſm ꝓpriam ſignificationē: deinde de ipſo ſm latiorem. Cōparatur autē ipſum nunc tēpori vt vnitinuz: & vt diuiſum: ꝓpterea ait. ipſum vero nūc (vt dictuz eſt) temporis eſt cōtinuatio. Nā pręteritū futuro cōmittit: eſtq; tpis omnino vltimū: cū ſit ꝓncipiū futuri. v3. illius finis hoc eſt pręteriti: verum hoc ideſt iſtę duę rōnes principy & finis non vt in puncto manente perſpicue ſunt. Cū enim punctum ipſum maneat atq; reſtituat: bis oſtendi poteſt: ſemel quidē vt principiū vnius partis: alias vt finis: ſic oſtendi nō poteſt in ipſo nūc: cum raptim tranſeat. ſic igit & ſit continuatium patet.

K ¶Diuiſi dit etiam poteſtate tēpus: atq; quatenus tale eſt ſemper diuerſuz eſt: quatenus vero continuat idē eſt: quemadmodū in mathematicis lineis fit: nō enim idem vnū ſemp punctum cogitatione eſt: cum enim diuidimus: aliud eſt. Sed quo linea ipſa vna eſt: eo punctū idē eſt penitus: ſic quoq; ipſum nūc: ptiz quidem poteſtate ipſius temporis diuiſio eſt: partim vero vtrozūq; finis eſt atq; vnio. Eſt autem idem & per idez diuiſio atq; vnio: eſſe vero nō idem eſt: ipſum igitur nunc hoc vno dicitur modo.

¶Hactenus de ipſo nunc vt eſt tēporis ꝓtinuatio. Nūc vero de ipſo loquif: vt eſt diuiſio illius. Ubi debes ſcire q; ipſum nunc vt diuidit tpe bz rōnē duozuz: principy. v3. finis: has autem rōnes non hz. ꝗtenus in ipſa re ſit duo: ſed vt mens eo vtitur vt duobus: vt vero continuat eſt in re duozū vnus cōis terminus: qđ exemplo mathematicoꝝ declarat. In linea enim punctuz ipſiuz vt diuidens rōnes duas ſortitur a mente eo vtente vt duobus: quo vero copulat: vnū eſt vniuſq; rōnē bñs: & hoc vult dicere cum ait ipſum poteſtate tēpus diuidere: quia nō re: ſed rōne & quatenus pōt bina rōne conſiderari. hoc autē docet in vltimis verbis: cū dicat eſt ātidē & ꝓ idē diuiſio atq; vnio: quo. v3. ad rēc ē vo ac rō nō idē ipſum igitur nūc hoc vno dī modo.

M Tex.122. ¶Alio vero mō cū tēpus huic ꝓpinquum eſt: vt accidit nunc: qz hodie veniet acceſſit nūc: qz hodie venit. Sed res illȳ nō nūc geſtę ſūt: neq; diluuiū nunc actum eſt: quanq; tempus ad vſq; illa cnotinuū ſit. ſed qz nō eſt prope: illo nō dicuntur modo.

¶Scdo modo accipiť ꝓxo tēpore qđ immetū eſt vtrinq; atq; proxime adiacet. Cū pręteritū. Tum futurum. qđ quidem rōne vicinię hoc aduerbio ſolet demonſtrari: qua ratione non dicimus res belli troiani eſſe nunc geſtas: nec eluuionem eſſe nunc factaz: q̄ꝗ̄ tēpus noſtrū vſq; ad illorum tempora ſit continuum.

Tex.123. ¶Ipſum vero olim tempus eſt ad prius nunc definitū: vt olim capta eſt troia: & olim diluuium erit. Opz enim finitū eſſe ad ipſum nunc: erit ergo q̄ſtum quoddā ab hoc tēpore in illud determinatū: atq; erat in pręteritum. N

¶Nunc de ipſo τοδε γρεce: latine olim: ſiue tūc: ſiue aliquando: & breuibus vult q; ipſum olim ſit aliqđ nūc pterituz procul a pſenti: vt dicimus q; olim capta fuit troia: qz diu ab hoc eſt q; capta fuit. Item etiaz eſt nunc futurum procul a pręſenti: vt dicimus de futuro olim diluuium erit: ſi ꝑcul hinc ad multū tēpus ipm diluuium futurum ſit: ꝓpterea cōcludit. Erit ergo q̄ſtum qđdaz ab hoc tēpore pręſenti in illud futurū hinc longinquuz determinatū: atq; erat etiā tps hinc longinquuz in pteritū definitū: differt igitur olim ab ipſo nūc: qz ipſum nunc eſt ꝓpe aut antea: aut poſtea. ipſum vero olim longinquum vtrinq; eſt. ¶Auer. aūt ex maliꝫ tranſlationibꝫ ſic definit ipſum tūc: vult ipm tunc eſſe: qđ datur in rūſione ad interrogationē factā per qñ: vt ſi quis quęrat: qñ bellum troianum factū eſt: tūc eſt factū reſponderi ſolet: & tale tūc duobus inſtantibus deſcribit: altero q̄ſi principio: vt quando cępit. Altero quaſi fine vt inſtāti pręſenti. Dęc ſunt: quę accipi poſſunt fructus ex cōmēto: licet abuſio ſit: & non ad rem. Que Auer. com. 123. O

¶Oz ſi nullū ē tps: qđ nō ſit olim. oē ſane tēpꝰ erit finitū: deficiet ne igitur tandem? Tex.124. P

¶Sed circa dicta dubitat. nā ſi ad qđcūq; tps accōmodari hoc aduerbium olim: ſiue aliqñ pōt: qz nullum eſt tempus: quod nō habuerit aliqñ: aut habituruz ſit certum initium. Duiuſmodi autem aduerbium pręfinituz ſemp & terminatuz ſemp oſtdit tps (vt dictū eſt) nunqđ ergo deficiet tps aliqñ. Dęc eſt dubitatio Ariſto.

¶An non. Si quidē ſemper eſt motus: nūquid igitur aliud? An idem ſępe. nam vt motus: ita & tps ſeſe habere ꝑſpicū ē: qz ſi vnus idēq; ſit motꝰ aliqñ: & tēpus idē ac vnū erit: ſin vero non ſit: nec id vnū idemq; redibit. Q

¶Solvit Ariſto. & inquit. An nō: cuius rationez ſubſcribit dicēs. ſi quidē ſemper eſt motus. Tunc quęrit aliam dubitationē: & inquit. Nūquid igit aliud? Hoc eſt: vtrū ſit ſemper vnū idēq; numero: an aliud atq; aliud numero: ſed ſpecie idem? Reſpondet. an idem ſępe per reditum. nam vt motus: ita & tempus ſeſe habere perſpicuum eſt: qz ſi vnus idēq; ſit motus numero aliqñ: & tēpus idē ac vnū erit ſemp idē numero: ſin vero non ſit vnus idēq; motus numero: nec id tps vnū idēq; numero redibit: ſed ſpē. an vero motus ſit vnus numero: an ſpē ſemp: in octauo diſputabitur. ¶Auer. ꝓbat q; tēpus nō deficit: qz ſi deficit: in tpe deficit: oē. n. qđ deficit in tpe deficit: ārē g ponit tps ōficere. cogit ponere tps. Sz hęc rō Auer. nulla vi: qñ tps deficit fz Ariſt. quēad modū & motus: mō motꝰ deficit fz numez. igit & tps deficit fz numerū: fz oē qđ deficit p ipſuz deficit in tpe. igitur tēpus deficeret in tpe: qđ credo eum nullatenus cōcedere. Sed de his in octauo dicetur. Que Auer. com. 124. Q

¶Cū autē ipſum nūc ſit tēporis & finis & prin cipiū: nōqz eiuſdem: ſed pręteriti finis: futuri principium: quēadmodum circulus in eodē quodāmodo curuū habet & cōcauū. ſic & tēpus in principio eſt ſemper atq; fine: quocirca ſemper aliō atq; aliud videtur. Nō enim ipz nunc principium & finis eſt eiuſdē: ſimul enim & ꝓ idē oppoſita ſunt: non igitur deficiet ipz: cum ſit in principio ſemper. Tex.125.

A ¶In ſolutione nō determinauit: an tps ſit idē numero: an idē ſpē ſemper: nūc ꝑbat q; tēpus nūqz deficiet ſm ſpeciez ſaltē: & ſyllogiſmus eſt. oē id qđ eſt ſemper in principio: nūqz deficiet ſaltē ſm ſpeciem: ſed tēpus eſt ſemper in principio: qñ ſaluatur eſſe ſuum in ipſo nūc: ſemper. n. tps eſt: ſi ipſius nūc eſt: mō ipſum nunc eſt principium tpis: igit nūqz deficit: gn aliud tps cuius ipſiuz nūc eſt principiū ſit ſucceſſurū: ꝑbationē maiozis affert ex definitione ipſius nūc: & hoc inquit. cū aūt ipſum nunc ſit tēpus & finis & principiū. non qz einſdē: ſed pręteriti finis: futuri principiū: anteq; inferat maiozem: declarat quonā mō idē nūc ſit principiū & finis: an idez ſubiecto: an rōne. & inquit. quēadmodū circulus in eodē ſubiecto quodāmodo curuū hz: & concauū: ſunt. n. cōcauū & curuum in circulo ſubiecto idē: rōne non idē: qz ꝑcauū reſpectu contentoꝝ & intrinſecoꝝ curuū ſiue cōuexū reſpectu externoꝝ: ſic infert & tps in principio eſt ſemper atq; fine: hoc eſt ſic tēpus eſt in aliquo qđ ſubiecto eſt idē principiū & finis rōne nō idem. hęc eſt minoꝛ ſyllī noſtri: deinde infert concluſionē: & ingt. quocirca ſemp aliud atq; aliud videt: ꝗtenus eſt ſemper in principio: quo vero eſt ſemper in principio ſpecie ſemper erit idē. ꝑbat minoꝛez ꝓncipalis ſyll: & inquit. nō. n. ipſius nunc principiū & finis eſt eiuſdē. nā finis & principiū reſpectu eiuſdem & ſimul ſunt oppoſita: veluti pater & filius: epilogat cōcluſionē & vim rationis: & verba patēt. Utrū vero tēpus ſit perpetuuz: in octauo huius dicetur: nunc vero ſit dictū in tāntum.

Tex.126. ¶Ipſum aūt iam pars eſt futuri tēporis indiuiduo nūc inſtanti ꝓpinquū: veluti qñ ambulabis: iam ambulabo: qz tēpus in quo ambulabit eſt. ppe. Itēq; & pteriti tpis: qđ nō lōge ab inſtāti nūc diſtat: vt qñ ambulaſti: iā ambulaui. Illum autem non dicimus iam captū fuiſſe: qz longe ab inſtanti nūc diſtat. C

¶Nūc quid ſit γν γρεce: latine iam: explicat quę res cū ſit partim grāmaticę indagatio: partiz tranſlatione patet: illud ſolum ſcias ipſum iam differre ab olim: ſoluz per hoc: q; ipſum olim reſpicit nūc pręteritū: aut futurum longinquum a pręſenti: ipſiuz vero iam: nō longinquum: ſed ꝓpinquum. ¶Auerroes aūt in ſua lingua habebat ecce: quod quid ſit: ab eo patet. Que Auer. com. 126.

Tex.127. ¶Ipſum pręterea nuper pręteriti pars eſt ipſi nunc pręſenti ꝓpinqua: vt quādo veniſti? nuper ſi ſit pręſenti nunc ꝓximū ſit.

¶Nūc qđ ſit αρτι γρεce: latine nuper ſiue mō. Auer. aūt in eius lingua habet paulo ātē: quę tranſlatione patēt.

D ¶Quondam pars eſt eiuſdem temporis longe ab inſtanti nunc.

¶Nunc quid ſit ποτε γρεce: latine quōdā: ſiue ꝓdē: ſiue antiquitus: vt Auer. habet: & res patet.

¶Repente vero quod in tempore inſenſibili ob parvitatem diffluit.

¶Quid εξαιφνης γρεce: latine ſubito: ſiue repēte ſiue mox nūc deſcribit. ¶Que Auerro. exponit hic: intelligenda ſunt in bonum: non enim tempus eſt velox: aut tarduz: ſed ꝓ breui: ſiue ſubitario ſumit. Que Auer. com. 127.

Tex.128. ¶Cum mutatio omnis ſuapte natura ſit deturbatiua: & in tempore cuncta oriātur & occidant: idcirco ſunt & qui ipſiuz ſapientiſſimū dicebant: & qui rudiſſimuz: vt pythagoreus paro dixit: qz & per ipſius obliuiones inuehuntur: rectius dicens. Perſpicuuz nanq; eſt potius corruptionis per ſe cām eſſe tēpus: q̄ꝗ generationis: qz quēadmodū etiam prius diximus mutatio per ſe dimotiua eſt: per accidēs aūt generationis & eſſe cā eſt. Signum ex eo ſufficiens eſt: q; nihil fit: niſi mouens aliquo modo moueat & agat. Corrumpitur autez: & ſi nihil moueat: atq; hanc corruptionē a tempore fieri maxime dicere aſſoleumus: verum neq; hanc tēpus efficit: licet mutationem hāc etiam fieri in tempore accidat. Quod igitur tēpus ſit: & quid ipſum ſit: quotq; modis ipſum nunc dicamus: & quid ſit olim: quidq; nuper: quid iam: quidue quondam atq; quid repente: explicatum eſt. E F

¶Nunc circa tēporis qualitates vult diſputare. nā cuz oia & oriri & occidere: in tempore videant: idcirco de q̄litatibus tēporis duę fuerūt poſitiones. Aly nāq; ſapientiſſimū: aly ſtultiſſimū: ſiue indocile fecerūt tps. Simonides ſapientiſſimū: qz beneficio ętatis multarū rerum notitiā adipiſcimur: vñ Horatius in arte poetica. Multa ferūt anni venientes cōmoda ſecū. Paro pythagoreus indocile & ſtultiſſimum: qz iniuria tēporis. Tuz obliuio. Tū deliria hoibus inuehunt: qđ & Horatius ibidē. ſubdit aueuntes dicens plurima adimūt. Ariſto. approbat paronē pythagoreum argumēto: & ſigno. Argumento quidē q; ois mutatio cuius tēpus eſt affectio potius impellit & diſſicit q̄ꝗ quicq̄ per ſe efficiat: eſt. n. per ſe dimotiua: per accidēs autē additiua. Signo vero: qz ois generatio ſit pñte motore & agente. Corruptiones autem multę fiunt: quarū neq; motor: neq; agēs nobis patet: hinc loco cāę illarū prouentus tēporis damus: nō q; tps ſit corruptionis cā: quēadmoduz nec ḡnationis: fz ſupletoria atq; attributoria cā exiſtit. Deinde epilogat: & ſmo ps. ¶Auer. aūt ybi illō Ariſt. q; v3. mutatio ſit potius dimotiua q̄ꝗ ḡnatiua: nō abſolute intelligit. nā ꝓpria z per ſe corruptionis cā eſt motoz hñs ſitum. Motus aūt eſt via: qua itur in corruptionem: & ita vult motum nō per ſe cauſam eſſe hoc eſt principalem: ſed eſt per accīs vt diſtinguitur ꝑa principalē: p ſe vo inſtrumentaria. Silr cū Ariſt. dixit. multas corruptiones eſſe tēporis dādas: nō oēs dixit: qz vt Auer. ait corruptiōes violēte cām hñt notā: & has cauſas non tēpori aſcribimus. Naturales vo corruptiones: q̄ ab occulta cā proficiſcuntur: tēpori attribuimus. Que Auer. com. 128.

¶Uisita diffinitis: perſpicuum eſt mutationē omnem eſſe in tempore: & omne quod mouet neceſſario in tēpore moueri. Velocius enim & tardius in omni mutatione ſunt: nam in cunctis ſic cernitur. Dico aūt id velocius moueri: quod prius in ſubiectum peruenit: mō per idem ſpatiū vniformēq; mutationē moueat. Ceu in delatione ſi ambo ſuper circūferētiā: aut ambo ſuper lineā rectā moueantur. Similiter & in ceteris id genus: ſed ipſum prius in tempore eſt: prius. n. & poſterius per ad ipſuz nunc diſtantiam ſumpſimus: ipſum autez nūc H Tex.129.

I terminus est ꝓteriti atq; futuri. Quare cuꝫ ipsum nunc in tempore sit: ipsum quoq; ꝓius ⁊ posterius in tempore erunt. Nam vbi ipsum nunc est: in eo etiam ipsius nũc distantia est. Verum mõ contrario ipsum ꝓius in ꝓteritо atq; futuro tpe dicit: in ꝓterito nãq; id dicimus ꝓius: quod lõgius ab instãti nũc distat: id vero posterius: quod eidẽ ꝓpinquius existit. in futuro vero id quidez ꝓius: quod ꝓpinquius illi est: id autez posterius: quod ab eo longius est. Quare cuꝫ ipsuꝫ qd ꝓius in tẽpore sit. oẽm autem motum ipsum ꝓius cõmitetur: per spicuũ oẽm mutationem omnẽq; motum in tempore esse.

K ¶Nũc q; ois mutatio sit in tẽpore. Arist. syllogizat: ⁊ potest litera resolui in vnũ syll'm principalez: ⁊ prosyllos. Syll's principalis est: oẽ velocius ⁊ tardius est in tẽpore: ois mutatio ⁊ oẽ qõ mouetur: velocius ⁊ tardius mouet: igitur ois motꝰ ⁊ oẽ qõ mouet in tpe est. De rõne primo ponit conclusionẽ: ⁊ inquit: ys ita diffinitis ꝑspicuũ est mutationẽ oẽm esse in tẽpore: ⁊ oẽ qõ mouetur necessario in tẽpore moueri. Hęc est pclusio. Deinde de syll'o tangit minorem: ⁊ inquit. Velocius. n. ⁊ tardius in oi mutatione sunt. nã in cunctis sic cernitur: hęc est maior. minorẽ principalis syll'i declarat sic. oẽ in quo est ꝓius ⁊ posterius est in tpe: velocius ⁊ tardius sunt ꝓius ⁊ posterius. igitur in tẽpore. minorẽ declarat per definitionẽ velocitatis ⁊ tardioris: ⁊ inquit. Dico autez id velocius moueri: qõ ꝓius in subiectuꝫ puenit: hic ãt subiectũ qõ grece hypoceimenon: nõ ꝓ eo in quo recipitur accepit: sed ꝓ genere sub quo ꝓtinetur: vt exponit Themistius. Verbi cã. in delatione subiectuꝫ est locus: in auctione quantitas: in alteratione qualitas: in gñatione vero substantia: est igitur velocius qõ ꝓ⁹ in subiectũ: idest in genus pertenit: sed non absolute: sed seruatis conditionibus: ⁊ hoc subdit. mõ per idem spatiũ vniformẽq; mutationẽ moueatur: exponit quid intelligit p idẽ spatiũ: ⁊ ingt. ceu in delatione si ambo hoc est ipsum velox ⁊ ipsum tardũ super circũferentiã moueantur: aut ambo super lineã rectã moueãtur: similr ⁊ in cęteris id genus: cur vero dixit per vniformẽ motũ: nõ explicauit: sed in multis casibus calculatoꝛuꝫ illõ ꝓ⁹ vt in sexto dicemus. Deinde ponit maiorem secundi syll'i: ⁊ ingt. sed ipsum ꝓius ⁊ posterius in tẽpore sit: ⁊ hãc ꝓbat. ⁊ syll's est. vbi est nũc: est ipsum ꝓius ⁊ posterius: in tẽpore est nũc. igitur in tẽpore sunt ipsuꝫ ꝓius ⁊ posterius: inquit. ꝓius enim ⁊ posterius p ad ipsuꝫ nũc distantiã sumpsimus: ipsum aũt nũc terminus est ꝓteriti atq; futuri: quare cũ ipsum nunc in tẽpore sit: ipsuꝫ quoq; ꝓius ⁊ posterius in tẽpore erũt. nã vbi ipsuꝫ nũc est: in eo etiã ipsius nũc distantia est. Sed qꝛ dixit ꝓius ⁊ posterius simi per distantiaꝫ ab instãti nũc: declarat q; nõ eodẽ mõ sumuntur in futuro tpe ⁊ in ꝓterito: ⁊ inquit. verum modo ꝛio ipsum ꝓius in ꝓterito atq; futuro tẽpore dr: in ꝓterito nãq; id dicimus ꝓ²: qõ lõgius ab instanti nũc distat: vt ꝓius octauiuz dicimus fuisse q̃m eęsarem: qꝛ octauius longius est ab instãti nũc: id vero posterius: qõ eidẽ ꝓpinquius est: vt eęsarẽ posteriozẽ octauio: qꝛ ꝓpinquioꝛ ꝑsiti nũc. In futuro vo id quidẽ ꝓius qõ ꝓpinquius illi est: vt gallicuz ventuꝫ bellũ ꝓius est ventuꝫ: q̃m italicũ: qm̃ anno futuro gallicuz bellũ ventuꝫ est. Anno ab hocz⁹ illud italicũ. Tũc epilogat rõnẽ ⁊ conclusionem: ⁊ ſmo patet. ¶Mouet Auer. ibi. [Et quęritur quo modo põt]qõnẽ. Nã Aristo. ꝓbauit oẽm mutationẽ esse in tẽpore: cõtra est de illuminatione: ⁊ de gñatione formę. ꝓptereaſequitur vt nos alterũ duoꝛũ dicam⁹: aut vt demonstratio sit vlis: ⁊ tunc opꝰ dicere tales eę in tẽpore: apparenter tamẽ subitarias: qꝛ latent sensus: aut vt dicam⁹ q; hę sunt mo mẽtarię: ⁊ q; demonstratio est particularis solum: ⁊ nõ de oibus. ¶Rñdet ibi [Et ad hoc.] Et vult q; trãsmutatio põt sumi dupl'r. Uno mõ ꝓ⁰ fine trãsmutationis: ⁊ hoc mõ dr̃ equiuoce: ⁊ sic generatio est finis trãsmutationis: quia alterationis: ⁊ illuminatio finis delationis. Alio mõ ꝓ⁰ ipsa trãsmutatione: vt ꝓ⁰ alteratione: ⁊ delatione: ⁊ id genus. Tũc vult q; demonstratio Arist. sit vlis de transmutationibus: ⁊ nõ de finibus trãsmutationũ. nã glibet finis est indiuisibilis: siue finis sit alterius spẽi ab ipsa transmutatione vt generatio est: quę dr̃ gñe ab alteratiõe: siue eiusdẽ spẽi: vt calefactiõ eẽ: qõ est eiusdẽ spẽi cũ calefactione: sed qꝛ de hoc trãsmittit nos ad tps: vt ad sextũ physicę auscultationis: nos in expositione cõmẽti, ꝛz. plura dicemus deo duce.

¶Cõtemplatione autẽ dignum est: ⁊ quonaz modo se habeat ad animaz tempus. Itẽq; ⁊ quãobrem in cunctis esse videt tempus. ⁊ in terra: ⁊ in mari ⁊ in cęlo: An qꝛ motus ipsius affectio est quędaz atq; habitus mensuraqz: sunt autem hęc cuncta mobilia: cum in loco sint omnia. insuper tẽpus ⁊ motus simul sunt potestate atq; actu.

¶Mouet circa dcã qõnes. Prima est quonã mõ se hẽat ad aiam tẽpus. an vt effectus illius: an vt illius cã: Secũda qõ ꝓpter quid tẽpus est vnũ in cũctis vt in mari: cęlo: ⁊ terra. quę sunt remota ⁊ maximis discriminibus abiũcta. Rñdet ad scdam. q; ideo tẽpus est in oibus illis: qꝛ motus est in illis. cuius tẽpus est affectio: habit⁹: ⁊ mensura. Est quidẽ affectio: quatenus eũ comitaf. est habitus: qꝛ ab eo separi nõ põt. est ⁊ mensura portionũ partiiue motus. quare cũ cũcta hęc motu participent: etiam ⁊ tps participare videnf. est insup alia cã: q; motus ⁊ tẽpus simul sunt ptãte atq; actu. cũ. n. res potestate mobiles sunt: potestate quoq; in tẽpore erũt. veluti quiescentia. quę vero iam mouentur actu: actu quoq; sunt in tẽpore. Utrũ vero tẽpus sit vnũ numero in cunctis: iam determinauimus. ¶Auerro. ãt vꝫ sic arguere. accus est in subiecto: ⁊ numerus in numerato: sed tps est accus motus ⁊ mobilis. ⁊ numerus similiter. igiſ est in motu mobilibus ⁊ id genus. quare erit in cęlo vt in ꝓimo mobili: in terra ⁊ mari cęteriſq; entis atq; mixtis vt in rebus scõ mobilibus: verũ (vt ait ipse.) nõ eodẽ ordine. innenitur. n. in cęlo ꝓimo: qꝛ illud est subiectũ ꝓimi motus: in rebus mobilibus scõs: qꝛ ipsa mouentur virtute ꝓimi motus. in rebus gescentibus tertio: qꝛ sunt apta moueri. verũ de his reb⁹ satis supius.

¶Utrum si anima ipsa non sit: tẽpus ipsum sit. an non dubitabit aliquis. nam si impossibile est esse: patet etiã neq; numerum esse: est enim numerus aut id qõ numeratur: aut numerabile quid. si autem nihil aliud est aptum numerare q̃m anima: aut aliquid intellectus: erit impossibile eẽ tẽpus. si aia non sit. Nisi id qõ subiecto est tẽpus: si fieri põt vt sit motus sine aia. in

N Que Auer. coñ. 129.

O

Ter. 130.

P

Que Auer. coñ. 130.

Q

Ter. 131.

A in quo motu ipsum ꝓius ⁊ posterius sunt: tps aũt est hęc vt numerabilia sunt.

¶Repetit primã qõnẽ ⁊ soluit. ingt. dubitabit vo gspiã vtrũ si aia ipsa nõ sit: tẽp⁹ ipsuz sit? Rñdet q; aia nõ existente eẽ tps nõ erit. ⁊ si aiam impoſe est esse. tẽpus impoſe est esse. inquit. an nõ dubitabit aliquis sed erit certus. nã si impoſe est esse aiam: pz ẽt neq; numerũ esse. est. n. numerus. aut id qõ numeraf. aut numerabile qd. si aũt nihil aliud est aptum numerare q̃ anima: aut aię ea ps quę intellectus est: erit impossibile esse tps si aia nõ sit. est igitur rõ nõ exite numero nõ existit tps. nõ existente aia non est numerus. igitur nõ exite aia. nõ existit tẽpus. Sed dices. igitur nulla aia exite: penitus nihil tẽporis erit. Rñdet nisi id qõ subiecto est tẽpus. q. d. remanet tẽpus subiecto. qõ dico si fieri põt vt mot⁹ sit sine aia: in quo motu ꝓius ⁊ posterius sunt. mõ tps est hęc vt numerabiliia sunt. Sic igitur ab Aristo. habem⁹ q; nõ existente aia non est tẽpus formale: sed aptitudinale. vz. ipsa mot⁹ partiũ numerabilitas: q̃ huię occurrit Boethus. nã dato q; nec actu. nec potestate aia sit: adhuc eẽ põt numerus ptãte saltẽ: quẽad modũ sensile sine eo qõ sentit. Rñdet Them̃. ⁊ vult hãc regulã: q; qñ sunt aliqua correlativa. h̃ se se sequuntur eodez mõ. vt si vnũ est actu: alterũ est actu. ⁊ si vnũ ptãte. alterꝫ etiã potestate. quare si vnũ nec actu nec ptãte sit: alterum nec actu: nec ptãte erit: ⁊ ita si aia nõ sit: nec possit esse: numerus nec est: nec põt esse. vbi aũt aia nõ sit ⁊ põt esse. Tẽpus sine numerus non est ⁊ põt esse. q̃re dato q; aia actu nõ sit: aut actu nõ numerat. põt eẽ vel numerare.

Que Auer. coñ. 131. quare numerus ⁊ tps erũt quo ad subiectũ ⁊ illius aptitudinẽ. Simili modo de ipso sensili dõm est. ¶Auer. aũt videf velle in cõmẽto q; tps est quasi mediũ inter esse extra aiam: ⁊ esse in aia. nõ eniz est in aia tñ: cui nihil in re respõdet: qꝛ tũc eẽt figmẽtũ. neq; purũ ens reale: qꝛ tũc nõ esset numerus. ꝓptereа vꝫ ptim ex aia quo ad formale: ⁊ extra aiam quo ad mãle vt supꝛa diceb⁹ tur: q̃ rõne pucis interpositis: pz tps vno mõ esse ens perfectũ. Alio modo diminutũ. ea quidẽ ex parte: q̃ est ens extra aiam hoc est rõne motus: vꝫ ens perfectũ ab aia ipsa indepẽdẽs. ea vo ex parte qua est depẽdẽs ab aia vt quo ad formale. est ens diminutũ. hęc de tẽpore nõ semel supꝛa explicauim⁹. ¶Debes aũt scire q; expositores mirum in modũ laborãt circa vba Aristo. pp malas quas hãt translationes: est ẽt in gręcis codicib⁹ nõ parua variatio: sed codex e quo hũc nostruz textum latinũ facimus: sic hz vt trãstulim⁹: ⁊ est melior cęteris alys: tu vo cõsidera. nã indicium tuũ nõ refutabo.

De verbis gręcis.

Ter. 132. D ¶Ambiget qui spiã etiam qualis. nã motus tẽpus numerus est. an qualiſlibet. nã ⁊ tempore generaf: ⁊ corrũpitur: ⁊ augeẽ ⁊ alteraẽ: atq; in tempore defertur. quatenꝰ igitur motus est: eatenus est tẽpus cuiusq; motus numerus. quo circa absolute motus continui numerus est. nõ autem cuiusdam.

¶Ulterius q̃rit qualis nã motus tps numerus est? Rñdet an quaslibet: cui⁹ cãm subdit. nã ⁊ in tẽpore generatio fit in tpe: ⁊ corruptio: itẽq; ⁊ auctio: atq; delatio. Ex hoc infert q; tẽpus est numerus motus: quaten⁹ cuiusq; motus: ⁊ nõ quatenus illius aut illius motus. ideo absolute est numerus motus vt continuus est: non vt ille: aut ille. Sic igitur tempus est omnis motus vt motus continui numerus.

B

C

E

F

G Que Auer. coñ. 132.

H

¶Sed continget vt eodẽ nũc alia etiam moueantur quoꝛum vtriuſq; motus tẽpus numerus est: erit ne igiſ aliud atq; aliõ: ita vt duo equalia tempoza sint an non. omne enim tempus vnũ siſ est ⁊ simul. Specie ver. ⁊ nõ simul sunt. Nã si sint hi quidẽ canes. illi autem equi: atq; vtriq; septem. idem eoꝛũ est numerus. sic ⁊ eoꝛum motuũ: qui simul contermi nantur. idẽ est tẽpus: ⁊ si velocioꝛ alter foztaſse sit: alter tardioꝛ. itemq; alter delatio: alter alteratio sit. tẽpus itaq; idẽ est alterationis ⁊ delationis: si quidez numerus idẽ est. nã q̃q̃ motus differant atq; seoꝛsum sint: tempus tñ oĩno idẽ est: qꝛ numerus etiã vnus oĩnoq; idẽ est equalium ⁊ simul.

¶Petit ꝑiter aliã qõnẽ: ⁊ inquit. sed ꝓtinget etiã vt eodez nũc alia etiã moueanf. vt pz. ꝑsit. n. Romę fieri rñsione. atq; in auiano alię simul: quoꝛũ igiſ vtriuſq; motꝰ tps nũrus est erit ne aliud atq; aliõ ita vt duo ęqlia tẽpoza sint. Rñdet q; oẽ tẽpus numero est idẽ: nõ aũt spẽ hoc est tẽpus est idem sub rõne numeri: ⁊ quo ad numerum ipm. est tñ quo ad res numeratas aliud atq; aliud. inquit. oẽ. n. tps vnuz siſ est ⁊ siſ pp vnũ nũc vt Them̃. ait. ⁊ ita oia sunt vnũ rõne numeri. spẽ vo ⁊ quo ad res numeratas non simul sunt. ⁊ vnũ. Qõ declarat ⁊ ingt. nã si sint hi quidẽ canes: illi aũt equi: atq; vtriq; septez: idẽ eoꝛ est numerus. licet numerata spẽ dñnt: sic ⁊ eoꝛũ motuũ qui simul conterminanf. qꝛ simul desinũt ⁊ incipiũt: idẽ est tẽpus quo ad rationẽ numeri: ⁊ si velocioꝛ alter foztasse sit ⁊ alter tardioꝛ: itẽq; alr delatio sit: alr alteratio specie differẽtes. deinde quasi epilogat rñsionem: ⁊ pz. ¶Auer. aũt declarat hic. q; tẽpus est numerus cuiuslibet mot⁹ attributiue ad primũ motũ diurnũ hac rõne: q; si nõ eẽt trãslatio: nõ eẽt alteratio: neq; actio: neq; gñatio neq; demũ aliquis alius motus: esse tñ posset tẽpus sola trãslatione siue delatione exite. vltrius si nõ esset latio circularis velocioꝛ vt motus diurnus: nõ esset tẽpus. Tẽpus igiſ ⁊ si sit numerus cuiuslibet mot⁹: est numerus ordine quodã diurni ꝓmo ⁊ ꝑ secteroꝛ vo quatenus dependẽt ab illo. Deinde multis interpositis: declarat Auer. ꝑ. q; tps nõ se hz ad motum penitus vt numerus: qꝛ tũc ipm tẽpus nõ eẽt ens nãle: neq; mobile definibile ꝑ motũ. Cũ eẽt res mentalis: in cuius definitione nõ accipiſ motus. Scõo declarat q; in definitione tpis nõ ponitur qlibet motus: qꝛ tũc multiplicaretur ad multiplicationẽ motuũ: veluti alia accidẽtia q̃ definiunf ꝑsubiecta: vbi. n. motus ois poneretur in definitione tpis: eẽt illius subiectuz: ⁊ sic quot motus: tot tpe. Tertio ait q; dispõ tpis cũ motu est dispositio accñtis cũ subiecto: nõ cũ qualibet motu: sed cũ vno tñ. vz. cũ motu cęli. cũ aliys vero est dispositio nũeriꝫ declarat per hoc: qꝛ nos nõ cognoscimus tps nisi ꝑ motũ hoc est: qꝛ nos sumus in esse transmutabili: ⁊ hoc non nisi ꝑ motũ cęli. Tps igiſ est passio huius motus: ⁊ talis motus accipiſ in definitione eius: qua rõne fit vt tẽpus sit motus cęli mensura intrinseca vti forma in illo. Cęteros vero mẽsurat vt numerus extrinsec⁹: nõ quatenus ꝑ illos definitur: ⁊ ꝑ hoc tollit qõ The. quã monuet in digressione: cuius signuz est q; tps est ꝑpetuum ꝓpetuitate motus cęli: ⁊ recipzocũ at qz rediturũ ꝑ circuluz vt ille motus: sed de his satis diximus supꝛa.

I Ter.133. ¶Cum aũt delatio sit motus: ⁊ huius species sit ea quę orbicularis. mensurareturq; vnũ/qȝq; uno quodã sibi cõgenere. vnitates qui/dem vnitatibus. equi vero equo. sic etiã tẽpꝰ quodã definito tẽpore mẽsurabitur. atq; mo/tu vt dixim⁹. interdũ tẽpus mensuratur: mo/tus quoq; tempore: quod quidem est: quia a definiti motus tempore ipsius motus quanti/tas atq; tempꝰis mensuraretur.

¶Auer. exponit: q; Aristo. velit declarare quid sit tẽpꝰ pmũ. ⁊ q; tps pmũ sit id qõ est affectio pmi motꝰ. The. vero rectius vt mihi vr̃ lram introducit: inquit eni. qñ mensurabilia oia cognato ⁊ cõgenere aliquo mensurã/tur: lineę lineis: vnitatibus vnitates: cũ tps mẽsurabile sit: poterit ẽt tpe mensurari: illud quale naȝ sit: in prãtiq; vestigãdũ restat. Sic igitur apud The. Aristo. vult de/clarare: quid est illud tẽpus: quo ⁊ tẽpora cuncta ⁊ mo/tus cuncti mẽsurant: tanq; mẽsura congenere atq; co/gnata. Illud vo q; exponit or ait nullatenus vt vides te/xtui stare potest. Nco declaratione igit ꝓpositę a Theꝰ intentionis sumit Aristo. q; tps tpe mensurtur: ⁊ motu tempus ⁊ motus tpe mensurantur. ⁊ syllogismus est: cõgener a cõgenere mensurat. Tẽpus tẽpori ⁊ motus motui ⁊ tẽpus motui cõgenera sunt. igitur tẽpus tẽpo/re: ⁊ motus tẽpore. ⁊ tẽpus motu mensurant. ꝓponit tñ vnã suppositionẽ: q̃ est extra suppõnem pncipalem: sed facit ad sequẽtia. vȝ. cũ aũt delatio sit motus. ⁊ hu⁹ spẽs sit ea quę orbicularis: hęc suppõ nõ seruit nũc: sed sequentibus: deinde tangit maioreȝ syllogismi. ⁊ inquit. mẽsureturq; vnũqȝq; uno quodã sibi congenere vni/tates vnitatibus: equi vo equo: siue lineę lineis: infert propositã suppositionẽ. ⁊ inquit. sic ẽt tps quodã defini/to tẽpore mẽsurabil⁹. atq; motu. (vt dixim⁹.) interdũ tps mẽsurat. motus quoq; tpe. qõ declarat. o. qõ qdẽ est: qz a definiti motus ⁊ nobis certi tpe ipsius motus q̃titas ⁊ tpis mẽsurat. Sic igit hȝ q; tpis ois: ⁊ ois motus q̃ti/tas a quodã tpe nobis noto atq; definito mẽsurari dz.

¶Si igit est primũ ipsuȝ ceterorũ cõgeneruȝ mensura: vni formis sane conuersio cõuersio mensura poti ssimuȝ erit: qñ numerus huius notissimus est. nõ aut ẽ alteratio: neq; auctio. neq; generatio: cum vniformes non sint. sed ipsa delatio vniformis est: tps itaq; esse vide/tur ipsius orbis motus: qñ ceteri id genꝰ mo/tus hac mẽsurant. tps ẽt eodẽ motu.

M ¶His acceptis: infert qd sit oium motuũ ⁊ oium tẽpoꝝ pmũ tẽpus: quo ⁊ oes cognati motus: ⁊ tẽpora mensu/rant. ⁊ vult talẽ pmã mensurã esse cõuersionẽ celestez vniformẽ vt motũ diurnũ. Cuȝ qz numer⁹ hui⁹. vt. 24. horę sit notissimus orb⁹ gentib⁹. Cũ qz nullus ceteroꝝ motus est vniformis ⁊ regularis: nisi sola delatio: ⁊ de delatione sola celi ⁊ orbis conuersio: ꝓptereа infert tẽ/pus esse ipsius orbis motũ: cũ ceteri id genus motus: ⁊ tps hoc motu pmo veluti notissimo mensuretur.

¶Quocirca ⁊ id accidit: qõ cõsuetuȝ est dici. inquiunt. n. humanas res: necnon ceterorũ na/turales motus vt generationẽ ⁊ corruptionẽ circulum esse: qõ quidẽ ꝓptereа est: qz cun/cta hic tẽpore diiudicantur: atq; finẽ ⁊ prin/cipiũ in illo accipiunt: perinde ac si redity fie/

N rent. Videt etiam tẽpus ipsum circulus qdã: quod quidẽ rursus hac rõne videtur: qz talis circulationis est ipsum mẽsura. ⁊ a tali etiam circulatione ipsum mensuratur. quare dicere rerum eas quę sunt circulũ esse: est dicere tẽ/pozis esse quẽdaȝ circulũ: quod ideo dicitur: quia ipsa circulatione tempus mensuratur. Pręter enim ipsam mensuram nihil aliud vi/detur esse ipsum quod mensuratur q̃ totum quod est plures mensurę.

O ¶Duę de ipso tpe fuerunt põnes antiquoꝝ. Una q; tẽ/pus sit mundus ipse vniersq; res. Altera q; sit mundi circulatio siue prima orbicularis. Arist. igit nũc eas ve/rificat: vt inde suam de tpe põnẽ confirmet. est. n. mos Arist. antiquoꝝ põnes: positq; eas cõfutauerit reduce/re in bonũ: vt inde veritas magis eluceſcat. Verificat itaq; primã p hanc rõnẽ: qz humanę res. ⁊ ceterarũ mo/tus oẽs tpe mẽsurant: vñq; quasi redire in tẽpore. nõ quidez eẽ dẽ numero: sed spẽ eẽ dẽ. q̃re tẽpus rerũ oiuȝ circulatio dyudicatur. verificat quoq; sẽdam: q; tps est mẽsura circulationis: ⁊ quasi a circulatione mensu/ratuȝ. mõ mensura nõ vr̃ res distincta ⁊ pter rẽ mensuratam cũ nihil aliud sit: q̃ totũ qõdã ex pluribus mẽ/suris cõstãs particularib⁹. Sic igit verificantur põnes ad sensiuȝ veritꝫ: quẽ ipse de tẽpore inuestiguant. ¶Mo/uet hic Auer. qõnes. nã videmus q; mẽsura põt esse in/terdũ vniuoca oibus mẽsuris: interdũ equiuoca. Tem/pus itaq; est vniuoce dictũ de oibus tpibus ⁊ de pmo tpe: an equiuoce. Rñdet sub dubitatione: q; nos possu/mus vno modo dicere q; tps cõsequit oẽm motum vt passio: ⁊ sic multiplicatur ad multiplicationẽ motuuȝ. eruntq; tpa tot quot motus. ⁊ tũc opȝ dicere tẽpus eẽ equinoce siue analogice dictũ de primo tpe ⁊ reliquis tpibus qũo motꝰ dr̃ analogice de motuꝰ: ⁊ ceteris mo/tibus. Alioꝰ dici põt q; tẽpus solũ cõsequit primũ motũ vt passio. ⁊ ad illũ cõparatur vt passio ⁊ vt numerus. ad ceteros vero vt numer⁹ tñ. ⁊ sic est vniuoce dictuȝ. Immo vnũ numero solũ tãtũ pmo motui cõpetẽtes vt passio atq; forma. ceteris vt numerus atq; mensura ex/trinseca. ¶Debes scire q; Auer. nõ seh determinat vt vides: sed nos hãc qõnem superius definiuim⁹. nũc ve/ro occurrit etiã dicere q; tẽpus vno mõ cõsiderari põt vt numerus. Alioꝰ vt aptitudo quędã motus: qua ipse est numerari aptus: hoc est vt passio atq; affectio mo/tus: qua ipse est numerari aptus. si consideratur vt nu/merus: sic vbiq; Arist. ⁊ Auer. voluit q; tps sit pmꝰ mo/tus addens siue cõnotãs aptitudinalem: siue actualem rõnẽ mensurãdi. ⁊ hoc mõ est vnũ numero oiuȝ: forma quidẽ ⁊ affectio primi motus. ceterozuȝ numerus: si vt aptitudo: cum vnusquisq; motus ꝓpria ac extrinseca aptitudine sit aptus mensurari: tũc erunt tot aptitudi/nes quot motus: sed an hę aptitudines spẽ differãt: nõ dicit Auer. iõ dici põt q; eiusmodi aptitudines põt con/siderari in rõne obiectiuȝ: q̃. vȝ. intelliguntꝫ vt sunt de subsũtia spẽ q̃litatis: ⁊ sic sunt vnꝰ spẽi: quẽadmodum illa spẽs q̃litatis. Alioꝰ in rõne subiuȝ: ⁊ sic dr̃nt spẽ veluti visus hois ⁊ aquilę in rõne obiuȝ sũt vnꝰ spẽi: qñ ambo sunt de 2ª spẽ q̃litatis. ⁊ circa idẽ oĩm spẽ. in rõ/ne subtiuȝ: sic dr̃nt specie: sicut aia ab aia. ⁊ sic tps in ra/tione subiectiuȝ est multiplicatũ p motus ipsos: ceu mo/tus ipsi. sed de his satis in qõnibus supius dictis.

¶Dicitur etiam recte numerũ qdẽ eundẽ eẽ Ter.134. ouiũ

A ouiũ atq; canũ. si equalis sit vterq;. Denariũ aũt nõ eundẽ: neq; decẽ eadẽ esse. quẽadmo/dum neq; triangula eadem: quoruȝ alterum equitibiũ: alterum scalarium est: q̃q; eadem est vtcũq; figura. qñ ambo triãgula sunt: ea/dem enim aliqua dicũtur in aliquo: cuꝰ dif/ferentia nõ differũt: nõ in illo cuius differẽtia differ ãt. ceu triangulũ a triangulo differẽtia differt: diuersa enim sunt. nõ autez figura a fi/gura: sed sub eandẽ vnãe cadunt diuisionẽ. figura eniz talis quidẽ est circulus. tale quoq; triangulum. ⁊ huius: tale quidem est equiti/bium. tale vero scalarium. hęc igitur eadem sunt figura. trium enim ambo sunt angulorũ. nõ autem sunt idem triangulum: igitur ⁊ nu/merus idem. non enim numerus ipsoꝝ dif/ferentia numeri differt. denarius autem non idez. ea náq; de quibus dicitur: differunt. naz hęc canes sunt: illa equi. ⁊ de tẽpore quidẽ ip/so ⁊ de ijs quę circa ipsum sunt ꝓprietatibus hac cõsideratione dictum sit.

Scalarium.

B

C ¶Solonez datã de tẽpozis vnita te vultõclarare. dictuȝ est eni tẽpꝰ eẽ vnũ i rõne nũeri. nõ aũt vnuȝ in rõne nume/ri spẽi. Debes scire q; hoc q̃ Arist. ait duplici exẽplo de/clarari põt. Primo ga põt aliq eẽ eadẽ i rõne gẽis: ⁊ i rõ/ne indiuidui gẽis: q̃ dr̃nt spẽ. veluti socra. ⁊ ozibasus: ambo eniz in rõne aĩalis: ⁊ indiuidui aĩalis sunt ydẽ: qui tñ in spẽ ⁊ indiuiduo spẽi dr̃nt: si quidez ozibasus est canis. Socrates hõ: sic in ꝓ/posito septem equi ⁊ septem canes in rõne numeri sunt ydẽ: cũ ambo cadant sub ea nũi dẽia q̃ est septenarius: at in rõne indiuidui ⁊ speciei septenary dr̃nt: si quidem septenarius vnus sit (vt ita dixeriȝ) caninus. Alter eg/nus. Arist. aũt per simile in mathematicis idẽ ait. scala/rium enim ⁊ equitibiũ in rõne gẽis ⁊ indiuidui generis nõ differunt: cũ sint ambo figura tribus angulis descri/pta. In rõne vero trianguli differũt: si quidẽ hoc est sca/larium. illud equitibiũ. Scdo idẽ põt declarari in sensi/bus ipsis. visus eniz equi ⁊ visus hominis. vt sub dẽia ca/dunt eius potẽtię q̃ est visus: ambo spẽ vnꝰ sunt: ⁊ hꝫ est eẽ eadẽ in rõne obiectiuȝ. vt vero hic quidẽ est huma/nus: ille egnus hoc est in rõne subiectiua differunt. ad

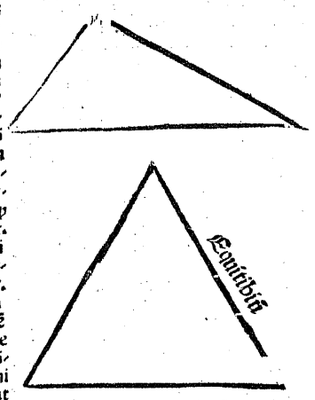

D

E propositũ. tẽpora oĩa sub rõne numeri vnum sunt: qñ sub vna numeri differuntia cadunt: vt pote. 24. vel ta/lium numero cadũt. vt vero hic numerus est illius ⁊ to/tus. Ille alterius ⁊ totus dr̃nt spẽ numeri. ⁊ ita in rõne gẽis ⁊ idiuidui gẽis fortasse oĩa ipsa vnũ sunt numero. in rõne vo spẽi dr̃nt. hęc sunt quę Arist. dixit. q̃ trãslatio/ne ipsa patẽt. Mouet ãt hꝫ The⁹. qõnes difficillimas. pꝰ est quonã mõ tps numerus sit ceterorꝝ motuuȝ vt alte/rationis ⁊ auctionis. vr̃ eniz q; nõ sit numerus. nã tẽpus est numerus priozis ⁊ posteriozis in motu. sed his nõ est prius neq; posterius. igit nec numerus priozis ⁊ poste/riozis. Qz vo in his nõ sit prius neq; posterius: eo argu/mento pz. qz prius ⁊ posterius primũ hꝫ ⁊ spatio ac magnitudine: mox in motu q; in ibi exerceꝫ: tũ deinde in tpe. cũ igit nulla sit magnitudo aut spatiũ in auctione ⁊ alteratione: iure nec prius esse põt: nec posterius. Im/mo nec locũ ex loco mutãt. imo vniersum sensim alte/raꝫ: atq; vniersuȝ paulatim increscit. ⁊ licet in auctiõe quis possit suspicari eẽ aliquẽ locũ. vñ res diuertit: ⁊ lo/cũ in quẽ tẽdit. q; mutaꝫ de minoze in amplioze locũ: in alteratione tñ ⁊ gẽiatione ac corruptione: illõ hãi nõ pt. Hęc est pma qõ. ¶Rñdet The⁹. sub dubitatione. ⁊ in/quit. quo sit vt tps aut solũ motũ localẽ pncipaliꝫ mẽ/suret: aut si ceteros quoq; mẽsurat principliꝫ: certe eo poze ⁊ posterioze nõ eget: qõ spatio situq; ozif. ¶Põt igitur dici in oĩ motu eẽ inter terminũ a quo ⁊ ad quez intervallũ qõdã. in motu gdẽ locali est spatiuȝ siue mag/nitudo: q̃ dr̃ lõgitudo: in auctione est spatiũ siue inter/uallũ qõ dr̃ amplitudo. in alteratiõe latitudo. Jn. n. ilꝫ sunt spatio in motu locali cõparato. Sic igit in auctio/ne ⁊ alteratiõe hꝫ. vñ possit rõ pozis ⁊ posteriozis sumi. in gnõne vo ⁊ corruptione: q̃ten⁹ qdẽ sunt fines motuũ in tpe nõ sunt. q̃tenus vo sunt motus in alterationez in/cidũt. ¶Scdo q̃rit The⁹. si tẽpus est numerus cuiusq; motꝰ. tñ ca nullo motu pẽdebit eẽntia tpis. si eniz neq; ab hoc: neq; ab illo motu tps pẽdet sane neq; a motu simpliꝫ pẽdebit. ¶Huic qõni ex textu iã patuit solꝰ. pt eni dici vnoꝰ tps pẽdere a pmo motu. est eniz illius af/fectio pma: ceterozꝝ nũis. Aut dici põt q; tps est affectio cuiusq; motꝰ: ⁊ sic vt affectio: nõ vnũ tẽpus est: ꝫ multa tpa sunt. at vt numerus sub idiuiduo gẽis dici põt vnũ tñ. hꝫ in textu satis exposita ⁊ The⁹. in vltimo cap. indicat. ¶Tertia qõ est quonã mõ est oiuȝ motuũ mo/mentũ siue instãs nũc vnũ. aut eniz illõ est vnũ gẽie: aut spẽ: aut numero. Si gẽie aut spẽ: saltẽ nũo plura eẽ mo/menta opoztebit. si vnũ nũo quonã mõ fieri põt vt rez nũero dẽntiũ vnũ numero accẽs ⁊ affectio sit. impoſe eniz est vt res vna atq; eadẽ nũero insit pluribꝰ. ex alio si momẽtũ nõ sit vnũ: tps oiuȝ motuũ nõ erit vnũ. ¶Et hꝫ The⁹. plura dicat: tãdẽ ad hoc deueniendũ est: ipsiuȝ nũc posse accipi. p ipso p̃ mobili: qõ ideo dr̃ nũc: quia in/choat: ⁊ finit tps: ⁊ hoc mõ vt vnus est primus motus. vnũ primũ tps: ita vnũ primuȝ nũc. Alio modo sumi po/test. p indiuiduo tẽporis: quo partes tẽporis copulanꝫ: vti partes lineę ad punctum iniunguntur: ⁊ hac ratio/ne est aliud atq; aliud: vnũ aut ẽ omniũ dum est: vti tẽ/pus vnũ est oium dum est. ⁊ breuibus de ipso nunc sen/tiendum est vt de ipso tẽpore. vbi enim plura sunt tem/pora: ita plura essent nũc sumendo p termino intrinse/co partium tẽporis. vbi vnũ est numero tps: vnuȝ erit eodez mõ nũc. ⁊ vt tps est vnũ numero vt mẽsura. ita ⁊ ipsiuȝ nũc. hꝫ ex textu satis colligi pũt. multa alia addit q̃ partim ex nũis qõnibus: partiꝫ ex cõmẽtationibus tex/tus: ꝑspicua sunt. Hęc de quarto satis sint hactenus.

Ter. 133.

Quę Auer. cõfi. 133.

Tertia qõ

Qõnes. Themistij. Prima qõ.

F

Be The.

Expõ solonis The.

Scda qõ Themistij

Solꝰ.

Solꝰ. H

¶Finis quarti libri.

1 ¶Aristotelis physicę auscultationis liber quintus qui est de motibus: eodez Augustino Nicopho interprete et expositore.

Ter.1. Mutatur autem omne quod mutatur: aliud quidez ex accidenti: veluti cum musicum ambulare dicimus: quatenus id inambulat: cui accidit musicum esse. Aliud vero ex eo: quia si ipsius aliquid mutatur: simpliciter mutari dicitur. ¶Seu quę per partes mutari dicuntur. Corpus enim sanatur: quia oculus aut pectus convaluit. Hęc autem partes totius corporis sunt. Aliud est quod neqz per accidens: neqz per partem: sed per se primo movetur: et hoc est quod per se mobile est: quod quidez pro alia atqz alia motus specie: est aliud atqz aliud: vt alterabile. Cuius rursus species alię sunt: sanabile atqz calefactibile. Similis quoqz est: et in eo quod monet divisione: nā aliud per accidens movet: aliud per partez: hoc est qz ipsius aliquid movet. Aliud vero per se primo veluti medicus quidez sanat: manus vero per cutim.

L INTENTIO huius quinti: vt placet Auer. est enumerare species motꝰ p se: ideo primo distinguit mobilia: vt inde colligat q̄ per se: quę non per se mobilia dicūtur: postquę colliget quę species per se motus: et quę non. Huius ordinis causa est: quia cognitio accidentis e cognitione subiecti proficiscitur: et ita cognitio motus e cognitione mobilis emerget. at in distinguendo mobilia: cōsequenter etiam mouentia distinguit. sunt enī motiuz et mobile ad aliquid: et ita sub vna scientia habentur. mobile igitur distinguit: qz aliud est mobile ex accidente: aliud p partē. aliud per se primo: qō quidē mobile per se absolute dicitur: hoc quia nō per accidens mobile est: per se dicitur mobile esse: quia vero nō p partem: primo moueri dicitur. Movens quoqz trifariaz dictā est per accidens vt musicū ędificat. per partē vt homo percutit: qz manus percutit. p se primo vt medicus sanat. at mobile p se ēt et mouēs dividit in species pro alia atqz alia rōne motus: vt p alterationē alterabile est. p auctionē: augmentabile. p lationē: latibile. et rursus quodlibet horū in species: vt alterabile in sanabile: et calefactibile diuisim est. ¶Auer. autē declarat quatuor in cō. primo declarat quonā mō moueri p partez: et per accīs se hēant. et iste modꝰ reducit ad illū qui est per accidens: quatenus est medius inter illud qō est p accidens: et illud quod est per se. pars enim potest moueri per se: qū distinguitur a toto: qō est impole in musica: aut albedine. vnde igitur Auer. q̄ esse tale per partez est quasi mediū inter pure per accīs. et pure per se. quatenus enim potest moueri pars per se: cū distinguitur a toto: subit rōnem eius qō est per se mobile. quatenus autem mouetur ad motum totius subit rationem eius quod mouetur p accidēs. hoc est primū. ¶Deinde ponit differentiā inter esse tale per accidens et per partē. et inquit. primo enī modo attribuitur motus gratia eius qō non est innatum moueri. s. qualitatiz: vt cuz dicimus q̄ musicus currit et medicus scribit. Sēd o vō attribuitur gratia eius: quod innatuz est moueri. Est igitur differentia: quia moueri per accidens attribuitur alicui ratione alicuius: quod nullo modo potest per se moueri. vt dictum est musicū scribere vel medicū currere: rōne musicę vel medicinę: quę nō sunt aptę esse tales. se moueri per partem attribuitur alicui rōne alicuius: quod pōt per se moueri: qz attribuitur toti ratione partis: quę quidem a toto separata pōt moueri. ¶Sz hinc obiciunt inuiozes. primo: qz elementa ꝓpter materiam moueri dicuntur: et tamē materia non est apta moueri. scēdo quia pars separata a toto nō est amplius pars: igitur nō est apta moueri separata a toto. ¶Dici potest ad primam dictū Auer. esset intelligēdū de partibus q̄ntitatiuis: cuiusmodi nō sunt materia: vel forma sed manus vel pes. ¶Ad scām negant sotiales partem separatam a toto posse moueri: sed bene ꝓcedunt id quod est pars separatū a toto posse moueri. et sic loquitur Auer. hoc est scām. ¶Deinde. et isti tres. declarat in quib⁹ hi modi apparēt aperte. et inquit. et isti tres modi inueniuntur in eis quę mouentur in loco et in alteratione manifeste. vz. id quod mouetur per accidens. et gratia partis: et per se. in aliys. siqz inueniuntur: sed nō ita manifeste. qz id qō augetur: semp vz augeri totum: similr et id qō ḡnatur. hoc est tertiū. ¶Deinde Auer. solut dubōnē: nā Arist. in octauo fecit diuisionē bimēbrē vz. q̄ mobile quoddā per se mouetur: quoddā per accidens. et per se vlterius aut per se primo: aut per partē: hic autem fecit diuisionem trimēbrem: et non sub diuisit per se: igitur cōtradictio. Respōdet et inquit. et motuz p se dividitur in duo: sed Aristo. nō indiget in hoc loco dividere motum per se in hęc duo: sed in septimo et octauo fecit hoc: et cōtentus est his tribus modis. s. moto p accidens: et per partē: et per se: ad declarandum q̄ sermo eius non est nisi de moto per se. qū nulla ars cōsiderat de moto per accidens. est igitur responsio q̄ alia ratione considerat hęc in octauo et septimo. et alia hic. in octauo enim considerat hos tres modos gratia mobiliuz: vt sciat quę per se: quę alio modo movētur: vt solvat quęstionem de granibus et leuibus. ideo fecit diuisionē illo mō. at hic considerat de his: quatenus sumat ea quę per se mouentur: qz ea quę sunt p accidens sunt ꝓter artem et scientiam. et ita pz solutio. Hęc ex cōmē. primo. ¶Quo vero ad ꝟba attinet debes scire q̄ sunt quędā affectiones: quę denominādo partē: possunt totum denominare vt crispitudo et strabositas. et id gen⁹. est enim homo strabus ratione oculi: q̄ strabus est. Crispus vero ratione capillorū: qui sunt crispi. Aliq quę denominando partem: non sufficiunt denominare totum. vt albedo. Dentes enim Ethiopis albi sunt: nō autem Ethiops. Propter hęc Aristoteles dixit. (aliud vero ex eo: quia si ipsius aliquid mutatus: simpliciter mutari dicitur.) quasi velit id esse tale per partem: quando id quod partem denominat: ipsum totuz potest denominare simpliciter. vt quia oculus sanescit: corpus sanatur simpliciter. ¶Ulterius Auer. commento secūdo obiter ponit differentiam inter artem et naturam: ex eo quia ars nō agit per se in subiecto in quo est per se. at natura ipsa sic. Medicina enim per accidens agit in medico: in quo est per se: sed gravitas per se movet grave: sed de his in secundo huius commento tertio. ¶Quęrunt hic recentiozes vtrum quilibet motus habeat ꝓpzium subiectum diuersum a subiecto cuiuslibet alterius motus. exoriri quęstiones hanc asserūt ex eo. quia Aristoteles inquit in alia et alia mutatione esse aliud et aliud mobile primū. ¶Sz quicqd sit de quęstione

N

Obones.

Solones.

O

Tertium.

Quartū.

P

Declatio textus.

Quę Auer. cōm. 1.

Primum.

M

Quę Auer. cōm. 2.

Q

Quę the.

D

Quō iunioz

A quęstone in se: et eius veritate. hęc nullatenus ex litera exoriri videtur. Aristoteles enim cum concluserit quid sit ipsum per se mobile: docens ipsum in speciebus multiplicare: inquit. quod quidem pro alia atqz alia motus specie: est aliud atqz aliud: vt alterabile: cuius rursus species alię sunt sanabile atqz calefactibile. ¶Ex quibus patet Aristotelē nihil de subiecto motus explicasse: et ita quęstio hęc ab re videtur omnino. ¶De veritate vero quęstionis: licet plures sint modi soluendi: tamen vnus est peripateticus. vz. q̄ cuiusqz accidentis duplex est subiectum denominationis. et inherentię siue informationis. subiectum quidē denominatiōis musicę musicū est: caliditatis calidū. et id gen⁹. Inherentię vero musicę subiectum anima vel homo est. calozis vero lignum. vlterius subiectum denominationis bifariam dicitur: aut actu vt calozis caliduz: aut potestate vt calefactibile: tunc dici pōt q̄ subiectum inherentię

B omnium motuuz esse potest vnū numero: vt perspicuū est: subiectū vero denominationis siue actus: siue potestate est aliud atqz aliud: alterius atqz alterius speciei motus: vt calozis calidū vel calefactibile. frigiditatis frigidū vel frigefactibile. Hęc peripatetice.

Ter.3. ¶Cum autem sit aliquid quod primo movet: et aliquid quod movet. et tępus in quo. et prę/ter hęc: id ex quo: et in quod (omnis nāqz motus ex aliquo in aliquid est. quippe cum aliud sit id quod primo movet. et id in quod: atqz ex quo movetur. veluti lignum: et calidum: et frigidum. quoꝝ quidē aliud est quod: aliō ad quod. aliud ex quo movetur) perspicuum est motum ipm in ligno esse. ¶Et non in forma: neqz enim forma: neqz locus: neqz etiam

C ipsum quantum movet aut movetur. ¶Sed id quod movet est movens. et quod movetur: est mobile. et id in quod movetur: est terminꝰ

Ter.4. motus. ¶Magis tamen id in quod q̄ id ex quo motus est: mutari dicitur. quippe cū corruptio mutatio sit ad id quod non est: et sic id quod corrūpitur: ex ente mutetur: generatio vero ad ens: et sic ex non ente.

Introductio Auer. cōm. 3. ¶Placet mihi introductio Auer. cuz ex docto Themistio sit excepta. vz. q̄ cū Aristo. distinxit illud qō est per se ab eo qō est per accīs in motore et moto: nūc incipit enumerare requisita ad motū: ad declarandū cui eoꝝ motus attribuatur per se: vt hinc species motus per se nāciscatur. ¶Et iuxta doctissimū Themistiū sensus hęc est: cū quinqz res ad functionē ois motus habeant. mouens: qō movetur. tępus in quo fit motus: diuerticuluz siue terminus a quo vñ motus accepit. itēqz id in quo procedit: queri solet in quo nā ex ijs cōstituere motum oporteat. Soluit itaqz Aristo. q̄ cū motus esse non possit in re mouēte: neqz in tępore: neqz in eo vñ soluit: reliquū igitur est vt motus: aut in ipsa re sit: quę p se movetur: aut in formis et accidentib⁹ in quę abitio est. Hęc Aristo. Rationibus apud Themistium. inquit. cum autem fit aliquid qō primo movet: vt vñ motus p proficiscit: et aliquid qō movetur vt subiectum et tępus in quo motꝰ est vt in mensura. et ꝓter hęc id ex quo motus procedit. et id in quod motus desinit hic est suspensio: quę desinit ibi perspicuum est motum ipsum in ligno hoc est in eo esse qō movetur: nō in forma: vel aliquo alio illoꝝ quinqz. sed antequam suspensionez determinet: declarat illa quinqz esse ad modum diuersa. et inquit. omnis enim motus ex aliquo in aliquid est vt inter res diuersas: quippe aliud sit id quod primo movetur. et id in qō: atqz ex quo movet. veluti lignū: et calidū et frigiduz: quoꝝ qdē aliud est qō vt lignū: aliud ad qō vt calidū: aliud ex quo movet vt frigidū. hic terminatur suspēsio: ꝓpterea subdit cōclusionē. et inquit. Cū hęc quinqz sint: perspicuū est motum ipsuz in ligno esse: et non in forma: neqz enim forma: neqz locus: neqz etiam ipsum quātuz movet aut movetur: sed id quod movet: est movens. et quod movet: est mobile. et id in quod movet: est terminus motus. dixit autē forma p generatione vel alteratione. dixit locus p latione. dixit quantuz p auctione. ¶Addit tū q̄: licet terminus ad quē nō moveatur: ingt. q̄s solvendo tacitā dubitationez: magis tamē id in qō: q̄s id ex quo motus est: mutari dī. quippe cū corruptio mutatio sit ad id quod nō est: et si id quod corrūpitur ex ente movetur: generatio ex non ente fit mutatio. Sic igitur licet neuter terminoꝝ ꝓpzie mutari dicatur: tū minus impropzie terminus ad quem mutari dicitur. Hęc Aristo. ¶Quo vero ad verba attinet vt Auerro. innuit. debes scire q̄ Aristo. dixit aliud esse per se siue p̄ id qō movetur ab eo ad qō movetur: vel ex quo movet: qz per accidēs possint coincidere. pōt enim per accidēs id ad quod movet: eē qō movetur. s. ratione subiecti in quo est: sicut dicimus mu sicū currere: qz asal currit cui accidit: sic dicimus id ad quod movet calefieri: qz id cui accidit: calefit: et similr dici pōt de eo ex quo movet. ¶Ulterius vt Auer. ait ꝓtermisit tempus et mouens: et enumeravit illa tria videlicet subiectuz et duos terminos: qz substantia motus constituitur ex his tribus causis videlicet subiecto termino a quo: et termino ad quem: et non numeravit motozem aut tempus: quia tępus est de accidentibus eius. et moto: de causis extrinsecis. ¶Sz dices. forme simplicis nihil est intrinsecum. Modo motus est forma simplex. ¶Quidam intelligūt illa tria eē intrinseca motui quo ad essentialē definitionem. est enim motus actentis in potentia quatenus in potentia de termino a quo ad terminum ad quem. ¶Sed hęc responsio stare non potest: qz etiam moto: est de ipsius motus definitione. est enim motꝰ actus motui et mobilis. silr et tempus: nam vt dixit Auer. cō. 6. huius terty. p illā particulam sm quod in potentia. apparet successio in motu: modo successio est in tempore. ¶Propterea dici pōt motū esse acceptū pro fora fluente: nā sic terminꝰ a q̄: et terminꝰ ad quē sunt partes motus: ex eo qz motus habet aliquid de termino e quo: et aliquid de termino ad quem. subiectum vero est materia illius. saltem in qua. ꝝ hęc tria sunt motui intrinseca. Addit vlterius Auer. q̄ licet ꝫ tria motui attribuantur intrinsece: tamen ipse motus magis mobili attribuitur: q̄z terminis: qz mobile ipsum disponitur per motum: et post mobile attinet magis ad terminum ad quem: quia terminus ad quem est finis motus. denum post hoc attinet termino e quo cū res mota ab illo separet. ergo dignius in motu est mobile. deinde terminus ad quem: demū terminus e quo. Hęc ex commento.

¶Quancz̄ igitur quid est motus prius dictuz sit. Et formę et affectiones: et locus: ad quę moventur ea quę mouentur: immobilia sint: veluti scientia et caliditas: etiam dictuz sit tū dubitauerit q̄ ipiā si affectiones sunt motus vel

E

F

Quę Auer. cōm. 3.

G

Ter.5.

H

ꝓparatio.

I ne dico affectiones vt albedo ipsa est. naz ad motum erit mutatio. an fortasse non albedo est motus: sed albatio.

¶ Cõsequẽter solut dubitationẽ: resumit tñ primo ea q̃ partim ex 3° lib. ptim̃ patent. z inquit. Quãz igit quid est motus primo potuerit ex lib. 3°. z formę: z affectiões. z locus ad quę mouentur ea quę mouentur immobilia sint velut scientia z caliditas etiam sup. dictũ sit. nunc in isto lib. 20. 5°. tñ pñr ad dicta dubitauerit quispiam si affectiones sunt motus vel ne: z exponit affectiones dicens. Dico affectiones vt albedo ipsa est: z id genus. ozitur aũt dubõ: quia si affectiones nõ mouentur: vñr eẽ motus. Cõtra tñ obycit: qz si sint motus: ad motuz erit mutatio: nã ad affectiones est mutatio. affectiones sunt motus. igit̃ ad motum erit mutatio. Soluit z inquit. an fortasse non albedo motus est: sed albatio ipsa est motus. z ita affectiões nec sunt motus: nec ea quę mouentur. sed termini ad quos sunt motus ipsi. Dęc ex dubitatione colligere vult Arist. Quo vero ad verba attinet.

¶ Debes scire vt Auer. innuit q̃ motus est in substãtia generatio vel cozruptio: in quanto auctio vel iminutio. in loco latio: in qualitatibus sive affectionibus alteratio. Dzopterea z formę pzo generatione z cozruptiõe. z affectiones p alteratione z auctione: nã quãtitas ad quã auctio est: z qualitas ad quã alteratio est: affectiones sunt. z locus pzo latione dicta sunt in litera. Ulterius Auer. reddit cãm qõnis cur. vz. affectiones vt q̃litates mot° vñr. z ait hoc eẽ: qz tales affectiones variãt fm magis z minus: ꝓpterea motus esse videntur.

¶ Est aut̃ etiaz in illis z id quod est per accidens: z id quod est per partez sive per aliud: z id etiã qõ pzimo z nõ per aliud est. id enim quod dealbatur ad id quod intelligitur: mutatur per accidens. colozi enim accidit vt intelligatur. Ad colozem autem: qz albuz pars est colozis: z in Europam: quia Athene pars sunt Europę. ad colozem autem albuz per se.

¶ Quonam igitur modo per se quippiaz moueatur: z per accidens: z per aliud: z quonaz mõ idẽ primũ est in mouente z mobili: z quonaz motus nõ in forma sit: h in mobili at q̃ eo quod mouetur actu: perspicuum mõ est.

¶ Dactenus q̃ affectiones termini sint: per solutionem dubitationis dictum est: consequẽter declarat talibus in terminis ad quos esse illa tria: quę erant in mobili z mouente. vz. per accidẽs. per partem: z per se primo. nã id quod dealbatur ad quod intelligit: mutat̃ p accidens. colozi enim accidit vt intelligat̃. Ad colozem aut supple motus est: qz est ad album quod pars est colozis. z in Europam latio est: qz est in Athenas: quę pars sunt Europę. at ad colozẽ albuz per se primo. igitur illa tria sunt in motu ex ꝑte mobilis: motozis z termini ad quẽ. pzętermisit diuisiones has penes terminũ e quo: z tempus. qñ magis motus fortitur spẽm a termino ad quez vel qz pz ex sto similiter: qõ est id ad qõ. Tempus vero est res extrinseca a motu. ꝓpterea diuisiones hę in motu solũ ex parte mobilis mouentis: z termini ad quem coliguntur.

¶ Aut fozte pzętermisit diuisionẽ hãc in tpe: quia tempus nõ denominat̃ a motu: vt alia ẽtuoz. mouens enim a motu denominatur: qz mouet. mobile ga mouetur. terminus ad quẽ: ga in ipsum mutatur: e quo aũt quia ab eo mutatur. tẽpus aũt a motu nulla ratione denominari videt.

N Que Auer. cõm. 5.

¶ Quo vero ad verba attinet. Auer. vult formaz trifariam accipi cõiter. z sic est cõis ad substantiales atq̃ accidentales formas. si ꝓprie: est cõis ad tria qualitatẽ. vz. quãtitatẽ. z substãtiam: z non ad locum: qua rõne dici solet motũ esse ad formã aliuz. Alium ad locũ. si magis ꝓprie: tũc soluz p forma substantiali accipitur.

¶ Tũc ad rem: dum dixit: formę z affectiones: sumpsit verbuz formę pro substantialibus formis. dum vero in epilogo dixit: nõ in forma: sed immobili. accepit cõiter pro quoddaz communi ad substantiam qualitatem: z q̃titatem. at q̃ locum. Dęc de pmo.

¶ De secũdo vero vult Auer. ipsum primũ esse sumptũ pro primo eẽntiali. vt in lib. poste. accipitur. z sic est id quod est tale neq̃ per accidẽs: neq̃ per partem. h de secundo: quę in epilogo dicit: patent.

¶ Mutatio igitur ea quę ex accidẽte est: pzę/ termittatur: nã z in omnibus: z semper: z omnium est. Ea vero quę nõ ex accidente est: nõ in omnibus est: sed in contrarijs: z medijs: z contradictozijs. Cuius quidem rei ex inductioñe fides emergit.

Ter. 6.

O

¶ Quo hactenus declarauit. z q̃ motus ipse per quinq̃ constituitur. vz. motoz: mobile: terminuz a quo: z terminũ ad quẽ. z q̃ illa diuisio reperitur in motu ex ꝑte triũ mobilis motozis: z termini ad quẽ: nũc de quoñaz motu sit agenduz: ꝓponit: z inquit. mutatio igitur ea: q̃ ex accidẽte est: pzętermittatur: nam z in oibus. vz. terminis indifferenter est. z semp hoc est z oi tẽpoze. z oiuz vz. subiectozũ idifferenter.

P

¶ Animaduerte q̃ calefactio quę per se est ad calidum: est per accñs in omnib° terminis: qz ad albũ: ad durũ: ad dextrum: z oium substantiaz: quia mutatio ad album per accidẽs põt eẽ calefactibilis augmẽtabilis z cęteroz. est semper qz est ad album: ad durũ: ad dextruz: z sic semper indeficienter. Et ita videtur quodã modo indeterminata ac infinita tam ad terminos: q̃z ad tempus: q̃z ad subiectũ. ea vero quę nõ ex accidente est: nõ in omnibus est indifferenter: sed solum in cõtrarijs: z medijs. z ꝓtradictozijs. Cuius quidẽ rei fides ex inductione emergit. Sic igitur pterea est mutatio per accidẽs: quia est extra artem demõstratiuam.

Que Auer. cõm. 6.

¶ Quo vo ad verba attinet. vt Auer. inquit. per accidens sumptum est hic cõiter pro genere ad id qõ est per accidens: z per partez. vtraq̃ enim est extra artẽ. vt dicit Auer. dixit aũt in cõtrarijs z medijs ꝓpter alterationẽ: auctionẽ: z lationẽ. dixit z cõtradictozijs ꝓter generationẽ z cozruptionẽ.

Dubõ.

Q

¶ Sed ambiges. nã id quod cõpetit per partẽ non videtur eẽ infinitũ: qñ ita homo per oculos est strabus: q̃ nõ p alib. igitur per partẽ tale non est abyciendum ab arte: z sic errauit Auer.

Re prima.

¶ Respondẽt quidã Aristotelez z Auer. accepisse tale per partem: qñ rõne partis nõ competit simplr toti. z ita partes videntur infinitę esse.

Cõfutatio.

¶ Sed hęc respõsio est friuola: qz tunc Aristo. in tam brevibus equinocasset de parte: nã accepit pzius per esse tale p partem: qñ ratione partis competit toti simpliciter: z nunc accepit aliter. z ita esset equinocũ.

Expõ ꝓpa.

¶ Dzopterea non mihi placet expositio Auer. nã tale per partez: eo modo quo accepit Aristo. intrat artes z scientias. z eo vtetur Aristo. in octauo. ꝓpter quod melius videtur Aristo. accepisse per se vt cõmune tali per partẽ. z tali pzimo. quia sic valet ratio eius.

¶ Fit autem e medio mutatio: quia vtimut ipso

A ipso vt cõtrario ad vtrunq̃. est enim mediuz quodã modo ipsa extrema. Quocirca z hoc ad illa: z illa ad hoc contraria quodammodo dicuntur: velut inter fides quę media est: grauis dicitur ad vltimam. Ad primã vero acuta. fuscum etiam album ad nigrum dicit: z nigrum ad album.

¶ Dictũ est mutationẽ eẽ in contrarijs ꝺdictozijs z medijs. ipsam igitur esse in ꝺzijs z ꝺdictozijs nunc supponit: qz postea declarabitur. z declarat ipsaz esse in medijs. z inquit. fit aũt e medio mutatio. qz vtimur ipso vt ꝺzio ad vtrũq̃. est enim mediũ quodãmõ ipsa extrema. quocirca z hoc meꝰ ad illa ꝺzia: z illa ꝺzia ad hoc meꝰ quodãmõ cõtraria sunt. ꝺziatur enim fuscum albo rõne alterius ꝺzij vtpote nigri. z econtra albũ fusco rõne nigri. z quę dicit: patẽt.

B Que Auer. cõm. 6.

¶ Sic igit̃ mutationez esse a medio per hęc patet. Auer. aũt illã ꝓpositionẽ. ois motus est de cõtrario in ꝺzium duplr exponit. Uno modo de cõtrario ꝓprie in contrariũ ꝓprie. z hoc: qz oẽ id de quo est motus: est aut extremũ: aut mediũ. si extremuz: sic est de ꝺzio in ꝺziũ. Si de medio: cũ in medio sint ambo extrema partim actu partiz potestate: ea rõne qua in medio est alterẽ extremoꝝ: motus est de contrario in ꝺzium. verbi cã. motus qui est de pallido in albũ: ea ratione qua in pallido est nigrũ partim actu partim potestate: est de cõtrario in cõtrarium: hoc est de nigro in album. Dico extrema esse in medio partim actu: partim ptãte: qz nec sunt ibi actu simplr: nec ptãte simplr: nõ actu simplr: qñ forma quę est simplr actu in aliquo denominat simplr illud. Modo illud qõ est simplr pallidum: nec est simplr albũ: nec simplr nigrũ: nec simplr ptãte: qz forma quę est in aliquo fm potestatẽ simplr: fm nihil sui est in illo actu. Modo in pallido est aliquis gradus albi. z aliquis gradus nigri. Quare extrema sũt medio mõ in medio: non simplr actu: nec simplr ptãte. quatenus nec simplr denominant illud: nec sunt ibi penit° potestate: sed per aliquid sui. Dęc est prima expõ.

C

¶ Alio modo exponi potest capiendo ꝓtrariũ large p quodaz cõi ad extremũ z mediũ. qua rõne omne disperatũ ꝺz ꝺziũ. z hoc mõ exponẽdo ois motus est de ꝺzio in ꝺziũ: z iuxta hanc expõnem nõ opz concedere in medio eẽ extrema: nec intrare illã difficultatem. Et ppea hęc ꝺda expõ est melior. hęc de ꝺda expõne. Utrũ vero in medio sint extrema postea disputabitur.

Ter. 7. ¶ Cum autem omnis mutatio e quodam sit in quoddã: vt ipm quoq̃ nomẽ indicat. nã post aliquid: aliquid atq̃ hoc pzius illud posteri° significat: fit vt id quod mutatur quadrifariã muteꝝ. Aut enim e subiecto in subiectũ: aut e non subiecto in non subiectum: aut e nõ subiecto in subiectum: aut e subiecto in non subiectum mutatur. Dico autẽ subiectum. quod affirmatione significatur. Quare ex his quę nũc dicta sunt treis eẽ mutatiões necesse est: z eam quę est e subiecto in subiectũ: z eam q̃ est e subiecto in non subiectuz: z eam quę e nõ subiecto est in subiectum. quippe cum e non subiecto in non subiectum nulla sit mutatio: quia ꝓ oppositionem non est: neq̃z enim cõtraria: neq̃z contradictozia est.

D

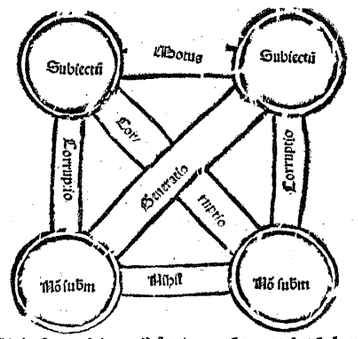

E F

¶ Dis suppositis tanq̃z ꝓncipijs: nũc quot sint spẽs mutationis cõcludit. sumit aũt rursus ad hoc duo: alteruz quasi sequens ad alterum: z inquit. cũ aũt ois mutatio e quodã sit in qõdã: quẽadmodũ vel clarissime nomen ostendit: nã hoc nomẽ grẽcũ metabole: latine mutatio ex vi nominis significat post aliquid eẽ aliquid. z aliud eẽ pmus: aliud posteri°: qõ eẽ nõ põt nisi sit e qõdã in qõdã ita suppositio pz. hoc est primũ. hinc sumit 2m suppositũ ꝓiter. z inquit. fit vt id qõ mutat hoc respectu quo mutatur e quodã in quoddã quadrifariam mutetur. Aut enim e subiecto in subiectuz: aut e non subiecto in non subiectũ. aut e nõ subo in subm: aut e subiecto in nõ subz mutatur. pluribus eniz modis multiplicari nõ pũt duo termini oppositi vt declaraẽ sẽdo top̃. z quoniam verbum hypoceimenon grẽce latine subiectum: aliquãdo apud grẽcos. sicut apud latinos accipiẽ in vsu pro materia quę actu fozmaz sustinet: ne sit nominis confusio. inquit. Dico autem subiectuz id quod affirmatione ostẽditur. z vt supplet Themistius. affirmationem appellat vt album: vt nigrum: vt fernidum: vt glaciale: z id genus. z breuiter subz vocat quicqd euidẽs est atq̃ ipa re constat. qua rõne euenit vt nõ subiectũ signabit negationẽ: sisubiectũ nobis affirmationẽ signat. hęc Themistius.

¶ Animaduerte q̃ cũ apus Arist. hypoceimenon subiectũ vel obiectũ dicaẽ: possim° dicere q̃ Aristoteles per subiectũ intelligat mãz sub esse actuali: nõ subiectũ materiam sub ꝓximatione. z sic non aliter subiectum: hic z in posterioribus accipitur: z hoc tenet Them. si verba consideremus. z hęc est secunda suppositio. Tunc ex his inquit. quare ex ijs quę nunc dicta sunt hoc est ex quatuoꝝ ge generibus: tres mutationes haberi necesse est. Prima est q̃ incipit a subiecto in subiectum: hoc est incipit ab affirmatione in affirmationẽ. Secũda est e subiecto in nõ subiectũ: hoc est quę icipit ab affirmatione: z desinit in negationẽ. Tertia est e nõ subiecto in subiectuz: hoc est quę cõtrouersim huic rñdet a negatione in affirmationez. Quartum genus trãsmutationis. vz. qõ est a negatione in negationẽ cõstare nõ põt ea rõne q̃ nõ circũsistit oppositis: nõ eni opposita sunt non subiectũ: z nõ subiectũ: cũ vterq̃ terminus negatio sit neq̃ cõtradictorie: qz alterum opz esse affirmationẽ. neq̃ ꝺzie: qz ambo oz eẽ affirmatiões.

¶ Sic igit̃ tres sunt spẽs mutationis p se. ¶ Sed dices. nõne cũ trãsmutatio est e nigro in albũ: est etiam e non albo in nõ nigrũ. igitur e nõ subiecto in non subiectũ. ¶ Dicipõt id esse per accñs: est eni e non albo in nõ nigrũ mutatio: quatenus est e nigro: cui accidit nõ albũ esse: in al-

Dubõ. Solo.

I buz:cui accidit nō nigrū esse.Modo id quod est p accidens in aliquo genere:nō pōt eē spēs illius gīīs:ppte rea e non subiecto in nō subiectū nō pōt esse aliqua mutationis species. ¶Auer. aūt vltra textuz pſuādet primā ſuppōnez.z inquit.z est bene manifestū per se q ois transmutatio est de aliquo in aliquid:qm̄ dum res fuerit in eadē dispositione non erit transmutatio.ppterea dum aliquid transmutatur.opz vt varietur de dispositione in dispositionē:z ita illa suppositio est vera. Quo vero ad secundam suppositionē:z intelligo per nō eē: qō indicatur p non subm:non esse in actu:qō est esse in potētia:z vlr nō eē:qō est.ppriū primę māę:non negationē simplr.negatio enim simplr significat nō esse simplr hoc est ꝑuat taz esse actu q̄z est ptāte:qō vocaf simpliciter nihil vt hyppocētaurus:z id genus. Mō nō eē hoc mō simpliciter non recipit trāsmutationem:nec vt terminus e quo:nec vt subiectū. z ita pz per subiectum intellexisse esse:per nō subiectū itellexisse nō esse actu. z qm̄ nō esse est ꝑuatio:z ꝑuatio multifariaz accipit. vt in ꝓdicamentis dicit:ne sit nominis cōfusio explicauit quid per esse sine subiectū z quid per nō esse sine nō subiectū sumit:ne vt dic Auer.aliquis intelligat aliquam ꝑuationem illarum quę numerātur in ꝓdicamentis. Dęc Auerro.

K

¶Ea igitur mutatio quę p cōtradictionem e non subiecto est ad subiectū:g̃ſatio est. Alia quidē simplex:quę simplr est.alia vero q̄daz q̄ est cuiusdā.quę admodū z ea quidē q̄ e nō albo ad albū est:g̃ſatio est huius.ea vero quę est ex non ente simplr ad subſtātiā: generatio simplr est: qua q̄dez simplr fieri:z nō aliquid fieri dicimus.Ea vero quę ex subiecto ad nō subiectum est:corruptio est: simpliciter quidem ea quę est e subſtantia ad ipsum nō esse. Quędā autē ea quę est ad negationem oppositā:vt in g̃ſatione dictū est etiam.

L

¶His mō ostensis nomina spēbus adycit:z spēs adhuc subdiuidit.z inquit.ea igitur mutatio quę est ꝑ dictionem e nō subiecto ad subiectū.g̃ſatio est:z hęc duplex quatenus esse z nō eē sunt z simplr z sm gd. alia quidē simplex:quę est simplr ex nō eē ad eē simpliciter. Alia vero quędam: q uę est cui usdam: hoc est ex ente sm quid ad ens sm gd. quemadmodum ea quidē quę e nō albo ad albū est.z vlr in accīſtibus g̃ſatio est huius.z sm gd. Ea vo quę ex nō ente simplr ad subſtātiā.g̃ſatio simplr est:cuius rei cām assērēs.ingt.qua q̄dez simplr fieri:z nō fieri aliquid dicimus:z sic g̃ſatio simplr est:q̄ aliquid simplr fieri dicim⁹.vt in subſtātia.g̃ſatio ſz gd est qua dicim⁹ fieri albū vel nigrū:vt accidēte.Similiter z econtra ea quę ex subiecto ad nō subiectum est:corruptio est:simplr quidē ea quę est e subſtātia ad ipsum nō esse simplr.quędā autē ea quę est ad negationē oppositā.vt in generatione dictū est etiam.sunt igitur duę mutationis species.generatio z corruptio:quarū quelz est:aut simplr:aut sm gd.in subſtātia quidez simplr.in accidentibus vero sm quid. ¶Auer.aūt docet in cōm. reducere has spēs inter se:naz ea transmutatio quę est de subiecto in subiectū hoc est de cōtrario in cōtrariū: etiam quatenus est e nō subiecto in subiectuz hoc est a ꝑuatione ad habitū est reducibilis ad generationem. z ita motus reducitur ad mutationem:huius causa est: quia quę opponuntur. vt inquit.ipse sm contrarietatem: etiam opponi possunt sm affirmationem z habitum:ātq; affirmationem z negationem. z ita patet motum reducibilez eē ad mutationem: quatenus termini motus reduci pūt ad terminos mutationis. ¶Sz ambigunt:q; tūc spēs mutationis nō essent oppositę:q; vt dictū est vna collocatur sub alia. Secundo tūc motus esset generatio:z ita subitaria mutatio. ¶Quidaz respondent q; generatio z motus differunt penes terminos primos:z nō penes terminos per accidens siue secundarios.est igitur generatio quę per se primo est:e non subiecto in subiectum.corruptio vero per se ꝑmo econtra.motus vero est e subiecto in subiectum per se primo.z sic dānt. ¶Sed obyciūt quidā.primo auctoritate Auer.primo huius.cōmēto.44.vbi velle vī oēm trāsmutationē esse per se.z ꝑmo de cōtradictorio in cōtradictoriū:siue de ꝑuatione in habitū. ¶Scōo forma z ꝑuatio sunt cuiuslibet transmutationis prima ꝓncipia.igitur eis transmutatio est inter ꝑuationez z habitū vt inter terminos cōes.at speciatim sic differunt:q; termini immediati g̃ſationis z corruptionis sunt ꝑuatio z forma siue habitus. Motus vero forma z forma: siue subiectū z subiectū:siue affirmatio z affirmatio sūt termini imediati. ¶Vt trī mihi q; vtraq; rīsio sit bona:z ꝓ mēte Auer. Prima quidē ꝑ mēte eius infra cōmē. 51.2.55. Secūda vero ꝓ mente eius. primo huius.cō. 44. Rō vero ꝓtra ꝑmā nulla est:qm̄ forma z ꝑuatio sunt primi termini:nō cuiuslibet trāsmutationis:sed generationis z corruptionis.z cuiuslibet trāsmutationis: vt g̃ſatio z corruptio est. ¶Ad scōaz tenēt gdā illa diuisio in trāsmutationē simplr z sm gd:nō est subdiuisio generationis z corruptionis:sed est vna diuisio de per se.sunt enim duę diuisiones nō subalterne.iuxta q̄ volunt g̃ſationem z corruptionē accidentis posse eē motuz successiuū:z nō subitariaz mutationem. ¶Sed hęc solutio stare non pōt.nā Aristo.plane in litera subdiuidit illa prima membra. Propterea dicerem generationez sm quid z vlr oēm generationē esse subitariam. z motum ipsum vt inter terminos ɔzios esse successiuuz vt inter terminos ɔdictozios esse subitariuz:z tu in hoc considera:q; multa diximus in lib. de g̃ſatione. z in lib. de subſtātia ozbis. ¶Sed occurres ꝑ quā ob cām motus vt intelligitur inter terminos ꝓtradictozios est subitaria mutatio. vt aūt inter terminos cōtrarios:est temporaria. Prętereq; scōo nunquid rōilla qua motus intelligitur esse inter terminos cōtradictozios correspondeat rōni:qua intelligitur esse inter terminos ꝓtrarios: z si nō:tūc nō pōt vnamet mutatio intelligi illa duplici rōne:z si sic:tūc indiuisibile equaretur diuisibili. Ulteri⁹ Auer. redditcām:q̄re in subſtātia nō est nisi vna species trāsmutationis. vz.inter affirmationē z negationez. In accidente vero vtraq;.vz.inter terminos positiuos: z terminos ꝑuatiuos. Innuit cāz eē:q; in subſtātia nō est ɔzietas. Propterea ois mutatio est inter terminos ꝑuatiuos.in accīſte vo ē vtraq;:q; pūt z termini vtroq; mō assignari:z ꝓnatim:q̄tenus ens z non ens sunt cōmunes termini oībus ꝓdicamentis. z ɔzy:quatenus accīs hoc vel illud est ɔzinz huic vel illi. Tertio Auer. reddit cām cur hęc g̃ſatio dī simplr.vt in subſtātia. illa sm quid vt in accidente.z vult transmutationē nāsci nomē a termino ad quē:z qm̄ eē.z nō eē bifariā sūt. simplr vt esse subſtātię: z sm quid vt esse accidētis:iure ea mutatio quę est ad subſtātiā: simplr dicef. quę ad accidēs:

M

Que Auer. com.8.

N

Dubitatio.

Prima ri⁹

Obones.

O

2ª risio.

ꝑma solo.

Pria solo ad scōam.

P

Q

Cōfutatio.

A accidēs:sm quid.idez etiā z z de corruptione dici pōt. nā vt inquit ipse in calce cōmenti ea transmutatio quę est de ente in non ens:est duobus modis. nā quę fuerit in essentia individui demonstrati.vz.individui de genere substantię: donec fiat illud nō individuuz hoc est sub ꝑuatione simplr huius:corruptio simplr dī. quū autē fuerit in aliquo accidēte. donec fiat nō illud accīs hoc est sub ꝑuatione accīſtis dī corruptio aliqua hoc est sm qd. Sic igitur p ꝑuationē intelligit z negationem intelligit idē.z p affirmationē intelligit esse. Dęc Auer. in ꝓsenti cōmēto. ¶Sz occurres q; nulla vī g̃ſatio simplr:quia si qua esset:maxime esset illa qua igms vel subſtātia fit:at hęc nō est:ga p hanc nō dicitur materia fieri vel nō fieri:quēadmodum in illa nō dicitur lignuz fieri vel nō fieri si fit albū. Nec dici pōt illā esse simplr: quia ignis fit simplr:q; etiā hęc dicif simplr: q; albū fit simplr. Respondet Auer.illā dī simplr: q; ignis fit ens simplr: hāc vero sm quid:quia albū fit ens sm quid: quia fit accidēs:qō ens sm quid est.

B

Tex.8. ¶Si igitur non ens plurifariaz dicitur. z neq; id moueri pōt:quod in compositione vel diuisione conspicitur.neq; id quod potestate est: quod quidem ei opponitur:quod simpliciter actu est:fit profecto vt id quidez quod est nō album:aut non bonum:per accidens moueri similiter potest.nā potest id homo esse:quod est non album.

C

¶Nunc oñdit nec generationē nec corruptionē eē motum.z hoc per duas rōnes:quarū prima est: qō simplr nō est hoc aliquid:nō pōt moueri:q; qō nō est non monetur.sed qō generatur simplr non est hoc aliquid. igif qō generatur non monetur:z per cōsequēs g̃ſatio non est motus. ¶Ad huī⁹ rōnes euidētiā:ꝑmo cōcludit maiorē hypothetice.z inquit. Si igitur nō ens plurifariaz dicif. vtpote ꝑ mendacio siue falso. z ꝓ ente:in potētia:qō nō est ens actu:z ꝓ nō ente tali:qō est ens simpliciter. z neq; id moueri pōt:qō in cōpositione vel diuisione cōspicitur.neq; id qō potestate est:qō quidē ei opponitur qō simplr actu est:fit profecto. vt id quidez qō est nō albū:aut nō bonū:hoc est nō ens sm quid qō est ens simplr:per accīs simpliciter moueri possit.naz pōt id hō eē z ens simplr qō est nō albū: z non ens sm quid. Sic igif vult habere nullū non ens simplr posse moueri:sed si potest nō ens moueri: solum nō ens tale potest moueri. ¶Debes scire q; Aristo. non probat nō ens ꝓ diuisione siue cōpositione non posse moueri: ꝓpterea q; probatum est in septimo metaphi. ipsum eē in mente: modo qō est in mente nullatenus monetur. Oz vero ens simpliciter qō est non ens tale:possit moueri:probat per hoc:q; potest esse ea ratione qua ens: z non esse ea ratione:qua nō tale est.

D

¶Qō si quod non hoc simpliciter est: nullatenus moueri potest:ex eo quia moueri negt quod non est:generationez esse motū impoſe erit profecto.nā qō nō est generaf. Quoniam z si q̄z maxime per accidens generatur:de eo tñ qō vere simpliciter generatur:id dici pōt: ipsuz id esse qō nō est.qua rōne ēt neq; id ipz quiescere potest. Cōtingunt igitur hic absurda.vz.vt quod non est moueatur.

¶Exposita ac probata maiori:nunc quasi syllogizat:z vt videf fozma hypothetica:lz vere sit sylls categoricus.vt videbitur.z inquit.q; si qō non hoc simpliciter est:nullatenus moueri potest:hoc est antecedēs:quod probat:z inquit.ex eo qz moueri nequit qō non est:dat consequens:z inquit.generationez esse motū impossibile erit profecto:cuius rationem subdit:nam quod non est generatur. Ecce qño est hypotheticus:sed pōt eē categoricus hoc modo:quod nō est:nō monef:qō generaf nō est.igitur qō generatur:nō monef.z ita generatio non est motus. ¶Sz dices:aer generaf aqua: z tñ aer est. Respondet z inquit.qm̄ est si q̄z maxime id quod est generaf:velut qñ aer fit aqua:de eo tñ qō vere sim pliciter g̃ſatur:id dici pōt ipsum id esse q; nō est. Est igitur solo:q; id qō est ꝑ accīs generatur:sed qō p se generaf:opz vt ea generetur rōne:qua nō est omnino. Addit. qua ēt rōne neq; id ipsuz quiescere pōt. Deide epilogat:dicens.contingunt autez hęc absurda videlicet vt ens generef:z vt nō ens moueatur:si generatio sit motus. Dęc est prima ratio: qua probauit generationem nec motum esse:nec quietem.

E

F

¶Insuper etiā oē qō monetur:est in loco. Sz qō nō est: non est in loco.erit enim alicubi.

¶Secundo arguit sic.omne quod monetur est in loco. Sed quod generatur:nō est in loco.igitur qō generaf: nō monef. Mino;.ꝑbaf.q; qō nō est:nō est in loco. Qō autē generatur:nō est. igitur qō generatur:nō est in loco. De ratione primo ponit maiorem syllogismi dicēs. Insuper etiam omne quod monetur:est in loco. Deinde ponit maiorē ꝑsyllogismi dicens: sed quod non est: non est in loco. Cuius rationez subdit:quia alicubi erit vtpote aut sursum:aut deorsum:subticuit conclusionē: quia ex dictis patet.

¶Neq; igit cozruptio motꝰ est. Motui náqz motus cōtrarius est:aut quies. Sz corruptio generationi contraria est.

¶Demum partim ex dictis:partim per locū ecōtrario infert corruptionē nō eē motū. Ex dictis quidem:quia qō corrumpitur est in principio:z in fine nō est.at quod monef z in ꝓncipio z fine est.per locū e contrario vo: quia motus motui vel quieti contrarius est. Corruptio vero neq; motui:neq; quieti: sed generationi contraria est.igitur corruptio nō est motus. Prop̄ter hęc vsus est illationis nota in suo processu:vt innuat non modo hoc rōne per se patere:sed etiam ex dictis sequi. ¶Iuniores vero de mente Auerrois primū syllm sic cōponunt.subiectū generationis nō est ens in actu.subiectū motus est ens in actu.igitur generatio non est motus.z huius syllogismi expositio ꝓ tanto est:q; cuz dicif qō generatur nō est:z quod monef est. relatiuum illud qō vtrobiq; ꝓ subiecto mutationis supponit. Et si dicatur cōtra Auerroem q; id qō generatur est:vt quando aer fit aqua. Responsionē Auerroes innuit vt in textu dictū est:q; subiectū motus est ens demōstratū hoc est individuū cōposituz ex materia z forma a principio vsqz in finē.at id qō generatur: etsi in principio sit ens actu:tñ in fine nō est illud ens actu numero:qō erat. Et hoc quia subiectum generationis est prima mā: quę nō est ens actu idē numero e principio vsqz in finē. ¶Alij iuniozes per id qō generatur intelligunt compositum substātiale de ꝓdicamēto substātię. Hoc enim ꝓprie nō est:cū generatur. Materia autē prima est qñ generaf. Prop̄terea illa in ratione Aristo.qua arguitur: qō monetur est:qō generatur non est:minoz esset falsa:nisi de cōposito intelligeref. Nec valet.mā nō est ens in actu:

Que ex Ali cō.8. Pria expō rōnis Ap.

H

2ª expō.

I igitur non est: vt nō valet. deus non est ens in potētia: igitur deus nō est. Pterea id qō generatur est cōpositū: q materia z forma non generantur nisi per accidens. Sic igitur ꝓpter tria Aristo. per id qō generatur intelligit compositū. Tū qi hoc nō est cū generatur: tuz q minoz esset falsa: tuz maxime q cōpositū est id quod generatur. ¶ Sz hec expositio est friuola. ꝑ: q in rōne esset equiuocatio. hec.n. est rō. vz. qō mouet est. qō ghiat nō est. igit qō generatur non mouet. q̄rit igitur quo mō

Cōfutatio.

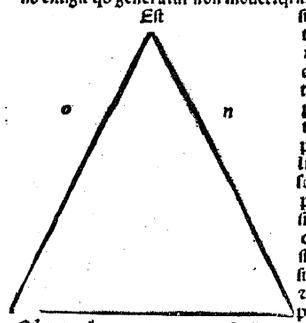

supponit relatiuū illō in maioꝛi q̄ mouet: aut ꝓsubo motus: aut ꝓ composito accidentali. Si ꝓ cōposito accidentali: maioꝛ est falsa: q̄ ita illō cōpositū nō est nisi in fine: vt ēt cōpositus subſtantiale. si ꝓ subiecto motꝰ: z in minoꝛi supponit ꝓ cōpositō accidentali. Sēdo q̄ rationes illoꝝ friuole sunt: prima quidez: ex eo quia cōpositū z materia nō sunt. Compositū quidē nō est in termino ad quē. z Materia vero non est actu subiectum termini ad quē. z valet. materia nō est actu. igitur materia nō est: q̄ esse cū secūdo loco adiacet: semper ꝓ esse actuali sumitur. Jd autem quod de deo dicitur: nō est sic: q̄ esse in potētia est distractiuum: at esse actu est additiuū. Secūda vero q̄ minoꝛ est vera: materia enim non est: cū eniz nō sit actus: q̄ neq; forma: neq; formam hūs: ipsa nō est: quia vt dictum est: ipsius esse sēdo loco adiacēs ꝓ esse actuali tenet. Tertia autez: quia materia generatur subiectiue: z sic loquitur Auerroes. z sic prima expositio est melioꝛ. ¶ Sed in his cōtendūt iuniozes. vtrum terminus ad quez ipsius motus continui in qualitatibus gradualibus partibiliter acquiraꝛ durante motu. Sed q̄ est ꝓblema neutruz: z vtraq; pars solet defendi: nec pōt quicq; addi: qō non sit dcm: de ista quēstione quēratis alios. ¶ Quērūt tamē vtruz transmutatio ad subſtantiam sit successiua. omissis argumētis: debes scire q̄ successio semper attēditur penes acquisitionē partiū: partes aūt bifariē sunt: aut graduales: penes quas forma variaſ per magis z minus. Aut quantitatiuę penes quas forma variatur per maius z minus: per multum z paucū: z id genus. z ita sequitur q̄ successio esse pōt aut penes partes graduales: aut penes partes q̄ſtitatiuas: aut penes vtraſq;. ¶ His suppositis emergunt duę positiones: vna quidē omnium latinoꝝ q̄ transmutatio in subſtantia est solum successiua penes partes quātitatiuas: non enim aliqua forma subſtantialis acquiritur tota simul quo ad partes quantitatiuas: velut nec simul tota corrūpitur: de formis q̄dem elementarys apud oēs nō est dubiū: sed bene de formis animalium: plures enim latinozum tenent illas impartibiles. omnes tamen negāt successiones penes partes graduales: q̄ apud eos nulla forma subſtātialis intēditur vel remittitur. ¶ Auerroes aūt tertio cēli cōmēto. 67. z magna pars grecoꝝ: z oēs qui tenēt elementarias formas remanere actu in mixto: vt etiā collegimus aperte in tertio huius autozitate Arist. cogunt in transmutatione elemētoꝝ ponere successionē tā penes partes graduales: q̄ q̄ſtitatiuas. Concessō q̄ maneant actu in mixto: vt forte est veritas: cum illę eē nā possint in mixto ęq̄ intēse: inuenſ sunt. Verū de hac materia fecimus codicillū: nūc satis. Qz si teneamus Auerroē: cōcedēdū est in subſtantiarū aliquarū q̄ſtatione duplicem successionē. alterā ex parte graduū: alteram ex parte extēsionū. nec ꝓpterea erit q̄ſtatio ipsa motus. esse enim successiuum nō ponit mutationem in spē motus. nec esse mōmētarium ponit motum in spē mutationis: nā auctio est momentaria: z tamē est motus. q̄ſtatio vero ignis est tempozaria: z est mutatio: z nō motus. Differunt igitur motus z mutatio penes terminos: z penes subiectum. Penes terminos quidem: q̄ termi generationis sunt ꝓpriatiui. Motus vero 3ij penes subiectū vero: quia subiectū motꝰ est ens actu: subiectum mutationis est ens potestate.

¶ Cum autez omnis motus mutatio quędam sit: z mutationes sint tres: quas diximꝰ: quarum vnę. vz. generatio z cozruptio: quę in contradictione consistunt: motus non sint: motū ꝑfecto eam esse solum mutationem necesse est: qua subiecto ad subiectum itur. Subiecta vo aut contraria sunt: aut media. eteniz ꝓpriatio ipsa ponatur cōtrarium. atq; nudum: z albū: z nigrū affirmatione indicantur.

Ter. 9.

¶ Nunc quid motus sit: z in qua mutationis differentia collocef: cōcludit: z iquit: cū aūt ois motus mutatio q̄dam sit: z mutationis sint tres spēs: quas diximus. vz. esubo in non subz: e nō subiecto in subz: atq; e subiecto in subiectū: quarum duę. vz. q̄ſiatio z cozruptio: quę in contradictione cōsistūt: motus non sunt: motum ꝑfecto eam esse solum mutationem necesse est: qua e subiecto ad subiectum itur. exponit aūt quę per subiecta intelligat: q̄ subiectum vt diximus z apud greco: z apud latinos plurifariam dici solet: z ingt. subiecta vero aut contraria sunt: aut media. Sed dices. mutatio illa q̄ est e nigro in albū: aut e nudo in vestitū: q̄ nā mutatio est: vtz motus: an mutatio solū. Videtur eniz q̄ non motus: q̄ est mutatio de ꝓpriatiuo in affirmatiuū. est enim nigrū ꝓpriatio albi: nudū vero ꝓpriatio vestiti: z per ꝓ̄ns nō est motus. Rūdet q̄ tales ꝓpriationes būt viz 3ij: z nō sunt purę ꝓpriationes: sed solum cōparatione ad 3ia earū perfectioza. est enim nigrum nō absolute ꝓpriatio: sed rōne habita ad albū: qō est perfectius. Nudū similiter nō est ꝓpriatio: sed rōne habita ad vestitum. sic igitur mutatio inter hęc motus est: q̄ alterū extremū non est pura ꝓpriatio: inquit. etenim ꝓpriatio ipsa ponatur cōtrariū: hoc est nomina talia accipiantur vt cōtraria: q̄ nudū: z albū: z nigrū affirmatione indicātur: licet ratione quadā vnū respectu alterius ꝓpriatio sit. sub q̄ igit differētia mutatiōis ipse motus collocetur perspicuū.

Quę A. et cōfi. 9

¶ Auerroes autē aliter calcez textus exponit: vult. n. q̄ Aristo. moueat qōnē hāc. vz. an ea mutatio q̄ est e ꝑpriatione in habitū vel eō semper sit motus: z vt exponit Auer. Arist. arguit q̄ sic. nā ea mutatio q̄ est ab affirmatiuo: in affirmatiuū motus est. at ꝓpriatio affirmatione ostēdit: vt nudū z nigrū: igitur e ꝓpriatione ad habitum potest esse motus. Vult Auer. hāc dubitationē nō solusse Aristo. z inquit: z quia manifestū est per se q̄ transmutatio quę est motus in rei veritate est inter oppo-

A ta mediata: z non est medium inter priuationem z habitū: ideo dimisit solutionē. q. d. q̄ dūa p̄z. z per oppoſta mediata intelligit ea quę habēt gradus medios z q̄ſi medū formę: quę expō quātū valeat: tu cōsidera.

¶ Si igit prędicamēta diuisa sunt: z aliud sit subſtātia: aliud quātitas: aliud qualitas: aliō vbi: aliud q̄ſ: aliud ad aliquid: aliud actio: aliud passio: treis esse motus necesse est: quantitatis: qualitatis atq; ipsius vbi.

¶ Dactenus qd motus sit: z in qua mutationis dūa collocetur: declarauit. Nūc quid velit facere: nō est clarū.

Expositio Auer. c. 9.

¶ Auerroes enim velle vz Aristo. inducere aliā viam manifestioꝛē z famosioꝛē in determinādo gīa motuz per determinationem generū prędicamentoꝝ: in quibus inuenitur motus: cui expositioni ꝓsentit expositoꝛ.

¶ Alij velle videntur Aristo. declare ea ad quę est motus: z ea ad quę nō est motus. Quibus vz cōsentire nouus expositoꝛ. sed quicquid sit Aristo. cōcludit tres esse motus quantitatis: qualitatis: z ipsius vbi. vnde dicit. si igitur prędicamēta diuisa sunt: z aliud sit subſtātia: aliō q̄ſtitas: aliud qualitas: aliud vbi: aliud q̄ſ: aliud ad aliquid: aliud actio: aliud passio: z supple alia id genus: treis esse motus necesse est. vz. quantitatis vt auctio z diminutio. q̄litatis vt alteratio. atq; ipsius vbi: vel ꝑz locum vt latio. Sunt qui velint Aristo. sic ꝓbasse ꝓpositū ad quantitatem: z qualitatem: z vbi est motus: z ad nihil nō q̄titatē. vel qualitatem. vel vbi est motus. igitur tm̄ ad quantitatem: z qualitatē: z vbi est motus. Arist. igit ꝓmo in ꝓsenti textu sumit ꝓmā ꝓpositionem. vz. qō ad quātitatem z qualitatem z ad vbi sit motus. Secūdo in sequenti textu sumit secundam. z sic conficitur tota eius intentio. Dęc sortico lę: quę nō sunt imperite dicta. ¶ Auerro. vero ꝓbat ꝓmā exponētē vz. q̄ ad quantitatē z qualitatē: z ad vbi sit motus: per hoc q̄: in istis prędicamētis inueniuntur cōtraria z media: ꝛz lateat in loco aliquātulū: z ideo declarabitur postea. Dęc aūt requiruntur z sufficiunt ad rōnem motꝰ.

B

C

Qō Auer.

¶ Dęc Auerroes quo ad verba textus. deinde quęrit qōnē expositoꝝ. nā videtur Aristo. diuersus: q̄ in libro prędicamētoꝝ posuit motuz genus per se vt prędicamētū passionis. Dic aūt posuit ipsum in tribus generibus. z ita vz diuersus. ¶ Jnnuit Auerroes duas solones: prima est q̄ pt motus dupliciter cōsiderari: q̄tenꝰ motus: z quatenus recipitur in ipso mobili. q̄tenus quidem motus. sic est in tribus prędicamentis: q̄ in omnibus illis pōt inueniri forma quiescens: z forma trāsmutationis. q̄tenus vo recipiſ in mobili: sic est ipsa passio vel in prędicamento passionis. Et sic tollitur contradictio. ¶ Alij velle videntur q̄ motus ſm q̄ motꝰ hoc est ſm eius formā est solum in prędicamento passionis: vel ipsa passio. ſm vero mām: est in tribus prędicamētis. z cā est: q̄ ſm q̄ motus: nō est aliquid quiescens per ipsum in aliquo prędicamento: sed bn̄ ſm mām est aliquid quiescēs: z aliquid motū: z sic hoc mō sumendo ipsum: est in tribus prędicamentis. Conueniūt igitur ambę hę pōnes quātū ad hoc q̄ motus quo ad rōnem receptionis est in prędicamento passionis. z ita volūt motū esse passionē quatenus recipitur in mobili. Differūt vero q̄ prima pō vult aliam esse rōnē motus quatenꝰ recipitur: z aliam quatenus motus. Scōa vult vnam esse rōnē motus quatenus motus: z quatenus recipiſ.

D

2ª solo.

Obiectio Auer.

¶ Sed obycit Auer. insimul cōtra ambas quantuz ad illud in quo cōueniunt: z pōt rō Auerro. resolui ad duas rōnes: z arguit primo. via est eiusdem generis cuz termino vię. receptio est via in tria prędicamenta: vt ire ad calozem est de genere calozis: z ire ad frigus est de ghie frigozis. igitur motus vt receptus est de genere nō passionis: sed in tribus prędicamētis. Sēdo actus z potētia sunt eiusdem generis: igitur mediū inter actū z potentiā est eiusdē generis cū actu. sed receptio est mediū inter actū z potentiam. igitur est de genere actus: z sic nō de genere passionis. ¶ Aliter igitur respōdet Auer. z vult motū posse simi dupliciter: quo ad formaz: hoc est quatenus est successio quędā tempozaria: z quo ad materiaz: hoc est quatenus est forma fluens. quatenus successio q̄dā tēpozaria: sic est prędicamentum per se: z idez qō passio: z hoc modo loquitur Aristo. in prędicamentis. quo vo ad materiam hoc est ad formā fluentē: sic est in tribus p̄dicamētis. Dāc solonē innuit Auerro. 3º huius: cōmēto 6º q̄ motus pōt simi ꝓ fluxu formę: z ꝓ forma fluente. ꝓ fluxu formę est in genere per se: z passio ipsa. ꝓ forma fluente: sic est in tribus prędicamentis. Ex hjs verificat Auer. dictū grāmaticorum: q̄ nomen z verbū: z cęteras oꝛonis partes iuxta hāc diuisionem statuerūt. nam nomē significat ꝓ modū subz z quiescētis: verbū per modū fluxus z fieri: cęteras oꝛationis partes per modū medium inter hęc collocarūt. vt dicit Prisc̄ianus. Secūdo sequitur eos qui receptionē posuerūt prędicamētū p se: nō recte fecisse: q̄n receptio est potentia ad rem: vel mediū saltem inter potentiam z actū. modo dictū est potentiam ad aliquā rē eē de genere eius rei: cuius est potētia: z sic p̄z error illoꝝ. Dęc Auer. in hoc cōmēto. ¶ Animaduerte qō secūda solo differt ab illa Auerrois: quia illa vult motū nō eē motū nisi ꝓ forma: materia aūt ē ſm illā solonē nō est motus. Auerroes autem vult motum dici z ꝓ materia z ꝓ forma: nā fluxus est motus: z forma fluens q̄ est eius materia: etiā est motus. ¶ Sz circa dicta Auerrois solet dubitari in tribus: primo qz nō vz verū viam z terminū vię esse eiusdem generis: nā via aut est passio: aut in prędicamento passionis: terminus aūt est aut q̄litas: aut q̄ſtitas: aut vbi. ¶ Sēdo quęrunt vtrum actus z potentia sint eiusdē generis: z vz q̄ nō: q̄ potētia est aut subſtātia aut relatio vt dictum est ꝓxus huius. cō. 71. actus aūt est aut qualitas: aut quantitas: aut vbi. ¶ Tertio ambigunt: quia nō vz motus esse mediū inter actū z potētiam: quia diuersoꝝ p̄dicamentoꝝ nullum est mediū. ¶ Circa solutionē hāc qōnū primo videduz est: quonam modo actus z potentia sunt eiusdem generis. ¶ Ad quam dubōnē rñdēt iuniores: z dicūt primo Auerroē ꝙ potētia intellexisse potētiam subiectiuam. dicunt 2º ꝙ licet potētia materialiter sumpta hoc est ꝓ subiecto potēte nō sit eiusdē ghis cū actu: tū potentia formaliter sumpta vti calefactibile vt calefactibile: est eiusdē generis cū actu veluti calefactibile cū calore. ¶ Sed obyciunt blacterones: ꝑmo: q̄ potētia formaliter sumpta vt calefactibile quatenus calefactibile est in prędicamēto relonis. actus vo in prędicamēto qualitatis. Scōo. qz Auer. ꝑ huius cō. 71. aperte ait potentiā formaliter sumptam eē in prędicamēto relonis. ¶ Defendi pōt positio ꝓma ab his captionibus: primo dicendo potentiam formaliter sumptā esse de prędicamento relonis ſm dici. at ſm esse z rem vz de prędicamento illo cuius est potentia. Et scōo dici pōt Auerroē eodē modo intellexisse: non enim voluit potētiā eē relationē: sed dici ſm denominationē de p̄dicamento relationis. Et hoc sufficit ad rōnem Auerrois ibidem. Tā defensionis ꝓmę pōnis est: q̄n lignū nō est formaliter alterabile vt calefactibile: nisi sit quale: nec formaliter

E

Solo Ali.

F

G

Dubōnes circa dicta Auerrois ꝑ dubō. Secunda.

Tertia.

H

Obones Dauli Veneti z gaietani.

Defensio ꝓpzia

augumẽtabile:niſi ſit q̃tũ nec formale mobile in vbi ni
ſi ſit in vbi:nõ quale enim nõ eſt alterabile:nõ quantuz
nõ augumẽtabile:nõ locatũ non imobile in locũ. igitur
potentia ad alterationẽ eſt qualitas: ad auctionẽ eſt q̃
titas:ad vbi eſt vbi.igitur potẽtia ſemper eſt de gene
re actus.potẽtia qua lignum eſt calefactibile:eſt quali
tas:qua augumentabile eſt q̃titas:qua latibile eſt vbi.
ſm tũ dici q̃libet potẽtia eſt ad aliquid. Hec pro defen
ſione primę ponis. ¶Alij vt blacterones volunt Auer
roem per potẽtiã voluiſſe formã in termino a quo: z p
actum:formã in termino ad quem:hę enim formę ſunt
eiuſdẽ generis.ſunt enim ẑigę quę eſſe non poſſunt:niſi
eiuſdẽ gẽris. dz aũt terminꝰ a quo potẽtia reſpectu ter
mini ad quẽ:quatenus ſemper ſecum eſt coniuncta po
tẽtia ad ſuum ẑũ. terminus vero ad quẽ dz actus:re
ſpectu termini a quo:qz ipſo habito ceſſat potentia ad
illum. ¶Sed hęc ſolo nõ vi peripatetica:primo quia
Ariſt.in 3o huius diuiſit vnũqõq; przdicamentũ p actuz
z potẽtiam:z voluit actum z potẽtiaz eſſe eiuſdem ge
neris:imo eiuſdem ſpẽi:vt dz nono meta. vbi pz nõ ue
cepiſſe potẽtiam pro forma ẑia in termino a quo: ga
ſic nõ reperiretur:niſi in tribus przdicamentis. In alijs
enim nõ reperitur cõtrarietas: cuius cõtrariũ Ariſt. in
tendit. Scõo: vel Auer. accepit hanc ꝓpoſitionem vt
illa vtitur Ariſto. vel alio mõ. Si alio modo:tũc eẽt p
babilis:z nõ cõis atq; demonſtratiua. Si vt vtiť Ariſt.
illa:ſic nõ eſt ad ꝓpoſitum eoꝝ interpretatio. nullibi.n.
Ariſt. dum diuidit przdicamẽtũ per actũ z potẽtiam ſu
mit actũ pro termino ad quẽ.z potẽtiã pro termino a
quo. ¶Alij vt cucullati volũt potẽtiã apud Ariſto. ſu
mi nõnunq̃ pro potẽtia ſubiectiua:ſiue actiua: hoc eſt
pro principio agendi vel patiendi.nõnunq̃ ꝑ vt oppo
nitur actui exñti:quę dicitur potentia obiectiua. tunc
dicunt q̃ſumendo potẽtiam primoꝝ:ſic actus z potẽ
tia nõ ſunt eiuſdẽ generis:ſed ſumendo potentiã ſecun
do mõ:ſic actus z potentia ſunt eiuſdem gẽris:imo eiuſ
dẽ ſpeciei:imo eiuſdẽ individui:quatenus illudmet qõ
eſt poteſtate:erit q̃nq; actu. vt Socrates qui nunc eſt
potẽtia:q̃nq; erit actu.z hoc mõ actus z potentia dini
dunt oẽ przdicamentũ.z ſunt quaſi differentię primę en
tis.hoc modo ſoluit. ¶Sz hęc põ nõ eſt peripatetica:
primo qz dynamis græce ab Ariſt. vbiq; pro virtute ſu
mitur. virtus aũt vbiq; pro principio aut actiuo: aut
paſſiuo intelligiť apud peripateticos. Secundo vbiq;
dynames ſiue virtutes diſtinguit ꝑ actus: vt in libro de
aĩa dicit.hoc aũt eſſe nõ poteſt:ſi dynamis pro eo qõ
opponitur ad actũ exñdi ſumeretur. Tertio dynaton
qõ latine eſt poſſe:in libro de interpretatione ſumitur
pro poſſibili dicto a potentia actiua vel paſſiua:z nul
libi pro eo qõ opponitur actui exñdi. Quarto dynaton
qõ eſt latine poſſe z Endechomenõ qõ eſt latine cõtin
gens vt in libro priozũ dz:idẽ eſt.modo vbiq; cõtingẽs
dz vel rõne potentię actiuę: vel paſſiuę. Quare peripa
tetice ſentiendo potentia obiectiua:z ſubiectiua idem
eſt. vt quidẽ reſpicit agens atq; illi obycitur: eſt obiec
tiua: vt vero reſpicit formam quã ab agẽte recipit:eſt
ſubiectiua.z ſic obiectiua potentia:z ſubiectiua idẽ eſt.
z ita vt potentia obiectiua:z actus ſunt eiuſdẽ generis:
ſic ſubiectiua z actus ſunt eiuſdẽ gẽris. ¶Animadver
ſione igiť dignum potẽtiã ſiue virtutẽ:quã græci dyna
min dicunt:peripatetici volunt id eſſe:quod eſt forma
poteſtate.verbi cã potentia caliduz id eſt qõ q̃nq; erit
actu calidũ. Siľ potẽtia frigidũ id eſt:qõ erit q̃nq; fri
gidum actu. Hec autem poteſtas nõnunq̃ dz priuatio:
nõ nunq̃ terminus e quo:nõnunq̃ ẑũ. nõnunq̃ vo for
me inchoatio. dz quidẽ ꝓpatio:quatenus ſubiectum in
quo ipſa eſt:caret forma:vt dicitur nono meta. cõ.3. dz
vero terminus e quo quatenus ab illa incipit motus:
vel mutatio. dz cõtrariũ q̃tenus ſemp ſecum maxime in
motu cõcomitatur forma cõtraria termino ad quez. dz
formę inchoatio:quatenus eſt aliquo mõ forma:quę ge
neratur: ſaltem quatenus agens de ptãte illa extrahit
formã actu.nõnulli volunt illã eſſe potentiam receptiuã:qõ eſt bene dictũ:nõ tũ propterea qz ipſa recipiat:
ſed quatenꝰ eſt in ſubiecto receptiuo.qõ formã recipit
illa mediante. Ex tys ſequiť dẽa inter motũ z mutatio
nẽ ſiue generationẽ. In motu enim z mutatione ſemp
terminus e quo eſt illa ptãs: qz tam motus q̃ mutatio
eſt e priuatione ad formã.eſt enim omnis motus gene
ratio quędã ſaltẽ ſz qd.at in motu ptãs illa q ſe ꝺcomi
tatur ẑrium. In generatione p accñs ꝺcomitatur ẑriũ.
Scõo ſequitur ptãt formę eſſe eiuſdẽ generis cũ forma:qñ eſt illius inchoatio ſiue ipſa tota ptãte. Et ꝓpea
Socrates in potẽtia eſt hęc poteſtas:z hęc ptãs ẽ So
crates poſſibilis:dicta quidẽ obiectiua vt agenti obyci
tur:dicta vo ſubiectiua vt in ſubiecto eſt:z formã re
ſpicit. Ex tys vlterius pz hanc ptãte nõ eſſe qualitatem:
nec relationẽ:niſi ſm modum. ſm eſſe enim eſt forma
ipſa quę põt eẽ.verũ dz qualitas nõunq̃ ab Auerroe
quatenus nõ eſt de eẽntia mãę. dz relatio quatenus re
ſpicit determinataz formã.abſolute tamẽ z ſm eẽ nihil
aliud eſt:niſi eius generis:cuius eſt ptãs forma. Et hãc
opinionẽ volueruntintelligere primi inniozes:vt mihi
vi:z Auer.vbiq;expoſitor etiã:z oẽs peripatetici idẽ
ſenſere. Animaduerte q̃ cucullati ponunt potentiã ob
iectiuã aliam a potẽtia agentis:z materię. eſt enim po
tentia tertia pręter has. Ego anteˊ hanc concederez cũ
potẽtia mãę aſſero.z in materia pono ynam cõem po
tentiam:qua põt recipere oẽs formas:z tot quot ſunt
formę:quę dicuntur potẽtię reſpectiuę.eſt aũt potẽtia
reſpectiua non quia ſit reľo: ſz qz eſt ipſa forma poſis.
Unde Socrates poſſis eſt hęc potentia:quã pono eiuſ
dem gẽris cũ actu:qñ eſt Socrates ꝑ eẽntiam: Socra
tes vero in actu eſt ꝑ eſſentiam. ¶Hęc de ſcõa dubõ
ne.z de tertia agamus. ¶Primi inniozes volueruntmo
tũ eſſe medium inter potẽtiã z actũ. hoc eſt inter mate
riam z formam:nõ quidẽ perficiendo:qz accidẽtia per
ficiunt materiã mediante forma:iuxta illud Auerrois.
agens q̃tũ dat de forma:tũ dat de accidẽtibus ꝓtibꝰ
formã:vt octauo phy.cõ.4.dz.ſed in diſponẽdo:qz ac
cidentia bñ diſponũt mãm ꝑ receptione formę. ¶Sz
hęc ſolo frivola eſt:medium enim qđ Auer. ait eſſe eiuſ
dem gẽris cũ extremis eſt mediuz participatione: veluti
tepidũ inter calidũ z frigidum:z rubzũ inter albũ z ni
grum:vt viſuz eſt in primo huius:z videbitur infra.cõ.
52.de quo ẽt medio loquitur decimo meta.cõ.22.at in
ter mãm z formam:nihil põt eẽ medium ꝓticipatione.
¶Ex tys igitur quę diximus põt dici motũ eſſe medium
inter potẽtiã z actuz:qz motuz eſt forma remiſſa dum
fluit vt dicemus:vt motꝰ ad calorẽ eſt caliditas remiſſa
duz fluit. Hęc aũt caliditas remiſſa participat aliquid
de termino a quo:z aliquid de termino ad quẽ. de ter
mino ad quẽ quidẽ quatenus hz illum ſm gtez. de ter
mino e quo vero:quatenus hab3 quicq̃ ẑũ qõ erat in
termino e quo:z per quod adhuc eſt in potẽtia ad ter
minũ ad quẽ.verbi cã calefactio eſt partim caliditas:z
partim frigiditas.z ita pz quonã mõ motus eſt mediuz
inter potẽtiã z actũ. Hęc de 3ª.z de prima trãſigamus.
¶Quicquid dixerit Auer.3o huiꝰ:cõ.5.nũc vi dõm viã
z terminũ vię eẽ eiuſdẽ gẽis ſumendo viam pro forma
vel

vel remiſſa:vel in fluxu conſtituta:ſed ſumẽdo viaz ꝑ
tendentia q̃dam:ſic aut eſt paſſio:aut eſt relatio quędã.
hoc enim modo ſumendo viam:ſic eſt mediũ inter po
tentiam z actum. Aliaduerte tũ motũ eſſe collocatuz in
przdicamẽto quantiꝰ:in przdicamẽto paſſionis:z in tri
bus przdicamentis.eſt in tribus przdicamẽtis ſi ſumať
pro forma fluente:qz forma fluens aut eſt qualitas:aut
quantitas:aut vbi.ſin aũtẽ ſumitur pro fluxu: vel ſumi
tur pro fluxu quatenus per ipſum mobile non quieſcit
ſub forma quę fluit:z ſic eſt paſſio: aut quatenus ꝑ flu
xum forma fluens menſuratur rẽpore:z ſic eſt q̃titas:
ſiue q̃tũ qđã. Multa alia dici poſſunt:nũc vero ſatis.

Tex.10. ¶In ſubſtãtia vero nullus eſt motus. cum ni
hil ſit ſubſtantię vlli contrarium.

B ¶Scõa exponens erat:ad nihil non qualitatẽ vel q̃ti
tatẽ:vel vbi eſt motus.nũc probat hanc ſcõam expo
nentem z primo q; ad ſubſtãtiã non ſit motus. Et ſyllo
giſmus eſt.ad qõcunq; eſt motus:z eſt aliquid contrariũ.
Ad ſubſtantiam nihil eſt contrarium.igitur ad ſubſtan
tiam nõ eſt motus. de rõne Ariſto. ſumit ẽnem. d.in ſub
ſtantia vero nullus eſt motus. deinde ponit minozem
d.cũ nihil ſit ſubſtantię vlli cõtrariũ. ¶Hęc Ariſt. The
miſtius vero vi ſoluere cões:z primo eſt:qz dictũ eſt
in primo huius q̃ prima rerum principia ſunt contra
ria: veluti forma z priuatio. igitur in ſubſtantia eſt cõ
trarietas. Reſpondet Themiſtius nõ eſſe intelligendũ
propꝛie:forma enim z priuatio nõ ſunt cõtrarię ꝓprie:
ſed cõiter. Quã ſolutionẽ innuit Auer.dicens.z inten
dit hic per ẑia:cõtraria mediata:quoꝝ vtrũq; eſt forma
z habitus:quę habẽt media. Et ſic apud Auerroes
Ariſto. ſumit ſubſtantię nihil eſſe cõtrarium ꝓprie. nam
verbo cõi:eſſe aliquid cõtrariũ ſubſtãtię nihil prohibz.

C ¶Scõo vi Themiſtius dubitare q; ad ſubſtantiam ſit
motus:quia cõuerſio ſubſtantialis vi ꝓcedere de ſubie
cto in ſubiectum. nam generatio aĩalis eſt de ſpermate
ſine ſemine ad animal: vbi pz ſemen z animal eſſe ſub
iectum quoddã. ¶Videtur Themiſtius dupliciter ſol
uere. primo aſſerit hanc cõuerſionem eſſe ꝑ accidẽs de
ſubiecto in ſubiectum: perſe aũt de ente in potẽtia ad
ens actu.id enim qõ conuertitur:nec eſt ſemẽ:nec aĩal:
ſed ſubiectũ vtriq;.hoc enim ꝓprie convertiť. ¶Se
cundo ſolvit q; dato q; eſſet talis converſio de ſubiecto
in ſubiectũ:nõ propterea erit motus:quia ois motꝰ eſt
de contrario in contrariũ.modo ſemen z aĩal nõ ſunt cõ
traria.hęc Themiſtius:z perite. ¶Monet autem Auer.
hic queſtionẽ:quia Ariſto.hic aperte ait ſubſtãtię nihil
eſſe contrarium. At in ſcõo de generatione tex. cõ.48.
dicit aerẽ z ignẽ contraria eſſe terrę:z aquę. terrã gdẽ
aeri. Igni vero aquã ẑiã eſſe aſſerit. Hãc etiaz qõnem
monet Themiſtius etiã:e quo Auer.accepit:vt patet.

Sol.alex. ¶Reſpondit Alexan.vt narrauit Auer.z Themi.z cõ
ceſſit ſubſtantię ſimplici elementarię eẽ ſubſtantiã con
trariã:nõ quidẽ ſm ſubiectũ:ſed ſm formam. Et hoc ꝑ
tanto:qz voluit qualitates elemẽtoꝝ eſſe formas ſub
ſtantiales illoꝝ:veluti frigiditatem aquę: caliditatem
ignis:z humiditatẽ aeris:atq; ſiccitatẽ terrę.mõ pz frigi
ditatem eſſe ẑiam caliditatis:z humiditatẽ ſiccitati. Et
hoc mõ loquiť in libro de generatione Ariſto. hic vero
z in przdicamentis loquitur de ſubſtãtys compoſitis:
ſiue mixtis. Dę enim nullo pacto cõtrarię eſſe pñt. Ani
maduerte q; Alexã. bifariã ſolitus eſt gloſſare auctori
tatez Ariſto. in pñtis. Uno modo dicendo Ariſto. ibi eẽ locu
tum de ſubſtãtys perfectis hz eſt mixtis. Alio mõ q; ſub
ſtãtię nihil eſt cõtrarium ſm mãm: eo qz in mã ꝙueniũt.

In ſecũdo de generatione loquitur de ſimplicib⁹: vel
ſm formas. Auer. narrat primã ſolonem: z illã nõ refel
lit. ſcõam non narrat:ſed refellit:quę tũ vno verbo põt
refelli:qz ſic accidentia pñt dici nõ cõtraria:qz ſm ma
teriã ſiue ſubiectum nõ opponunť. voluit aũt ipſaz diſ
ſiue põtare. ¶Obycit autem Auer. primo:qz non vi
deť ſufficere qõ dicit Alex. ¶Dicebat enim ſubſtantię
nihil eſſe cõtrariũ quo ad ſubiectũ:nihil tũ ꝓhibere eſſe
aliquid ẑiaz ſm formã. Obycit huic per hoc:qz tũc in
ſubſtãtia ſimplici poſſe eſſe motus:qz illi eſt aliquid cõ
trariũ ſm formã:mõ ad hoc q; ad aliqd ſit motus:ſuffi
cit vt illi ſit ẑiũ ſm formã:z ita ſermo Ariſto. non eſſet
vlis in omnib⁹ ſubſtãtys:ſed tũ in ſubſtãtys cõpoſitis.
¶Scõo. ſubſtãtię ſimplices ſunt ẑię ſz qualitates. igi
tur nõ ꝑ ſe atq; ſm ſubſtãtias. tenet ꝓtia:qz ẑietas eſt
oppoſitio inter aliqua ꝑ ſe.z non per accñs: vt dicitur
in przdicamentis. ¶Tertio. obycit qz nõ vi qualitates
eſſe ſubſtãtias elemẽtoꝝ. Propꝛietates enim elẽtoꝝ
rum:nõ ſunt ſubſtãtię ſiue ſubſtãtiales formę elẽtoꝝ.
Sed eiuſmodi qualitates ſunt ꝓpꝛietates elementoꝝ.
igitur nõ ſubſtãtię. Maior deducitur:quia vt dz primo
huius qõ eſt accidens vnius impoſſibile eſt eſſe ſubam
alteri:z ẽ ẑqõ eſt accñs alicuius impoſſe eſt eẽ ſubſtã
tiaz alterius. Sed q̃litates hę ſunt accidẽtia mixtoꝝ.
igitur non poſſunt eſſe ſubſtãtię elemẽtoꝝ. ¶Sed con
tra Auerroẽ obyceret aduerſarius:primo qz elẽnta de
finiũtur per tales qualitates. igitur tales q̃litates ſunt
ſubſtantię elẽtoꝝ. ¶Scõo effectus ſiue ꝓpꝛietates
ꝓtarię ꝓficiſcunť e cauſis ẑtys. Sz qualitates ſunt
effectus ſeu ꝓpꝛietates elẽtoꝝ ẑię. igiť elementa ſunt
ẑia.z hę ſunt replicę Thomę cõtra Auerro. hic. ¶Ad
hęc rñdet Auer.z ad primã dicit elementa definiri per
hęc:nõ qz ſint ſubſtãtię elẽtoꝝ:ſed propinqua ſubſtan
tię elemẽtoꝝ. Et propterea vtimur illis loco ẑiaꝝ
ſubſtantialiuꝝ: maxime quia differentię eſſentiales ſunt
ignotę. At in ſubſtãtys cõpoſitis ſecus eſt. ſunt enim re
motioꝛa ab illis:z propterea non cadunt in definitione
illarũ. Ad ſecundã reſpondet affectus ꝓtarios nõ cauſas ẑtias:ſed diuerſas. Contrarietas enim in effectu nõ
arguit cõtrarietatẽ in cauſis:ſed differentiam: de quo
ait eſſe conſiderandũ:ſed non hic:imo in metaphyſica.
¶Alij probauerũt ad ſubſtantiam non eſſe cõtrarieta
tem:qz ſi in ſubſtãtia eſſet ẑietas:tũc ad ſubſtãtiã eẽt
motus. ſupponũt conſequẽtiam valere. Et põis eſſe aper
te falſum. ¶Cõtra obycit Auerroes:hęc probatio põt
brevibus confutari:qz in illa eẽt circulus: vel petitio:
in Auer. refellit hoc modo vt vides.qz licet ſequať ad
ſubſtãtiã nõ eſt contrarietas:igitur ad ſubſtantiam nõ
eſt motus:nõ tñ ſequitur. ſi ad ſubſtantiã eſt ẑietas:igi
tur motus. nã ſiue ſubſtãtię ponanť ẑię ſm formas: ſi
ue ſm ſubiecta:nullo mõ põt eſſe motus ad illas. ſi po
nuntur cõtrarię ſm formas:vi q; ad illas non ſit motꝰ:
qz ſubiectũ earũ eſt ens in potentia. at ſubiectum motꝰ
dz eſſe ens in actu. Si vero ponunť cõtrarię ſm ſubiec
minime eſt motus:imo nulla penitus tranſmutatio. Cũ
enim inter aliqua eſt trãſmutatio: opz vt habeãt vnuz
ſubiectũ cõmune:quod qdẽ exñs ſub vno erit in poten
tia ad aliud mõ ſi ſubſtãtię ſm mãs z formas ſint cõtra
rię:nullũ erit vnũ ſubiectũ cõmune. vnuz enim contra
riozũ nõ eſt ſubiectũ alterius:nec recipit ipſum: vt di
ciť ꝑ phy. ¶Themiſtius vero concedit in ſubſtãtia eſt
cõtrarietas:igitur motus. Et hoc qñ illa ẑia ſunt apta
imediate inter ſe tranſmutari. mõ in propoſito non eſt
ita:licet enim elẽnta ſint ẑtia:nõ tñ in illis eſt motus:qz
nõ imediate:ſed ꝑ media trãſmutãtur. vt ignis in aquã:

Obones. Prima.

Scõa.

Tertia.

Replicę ẑ Auerroez. Prima. Scõa.

Solo.

Scõa põ.

Obio auer.

Sol. Themiſty.

I Qbones. Auer.

nõ imediatę mutaf: sed mediãte aere. ¶ Obycit autez Auer. huic põi Themistỹ primo q̃tuz ad hoc q̃ dixit ignẽ non mutari in aquã: nisi mediante aere. nã Aristo. in secundo de generatione, pbauit qlibet elementoz̃ z qlibet ẑiozũ imediate mutari in qlibet. Secundo reprehendit illõ quod dixit pñam. vz. valere. in substãtỹs est cõtrarietas p quã sunt aptę imediate mutari. igitur motus. nã licet illa pña valeat negatiue. vz. in subã non est ẑietas: igitur non est motus. nõ tñ sequit affirmatiue. vz. in substãtia est ẑietas. igitur motus: vt pz. nęc fm Themi. nec fm Alexã. ¶ Exỹs cõcludit Auer. q̃ dicere in substantia esse cõtrarietatẽ nihil mali sequitur: hoc est nullum emergit impole: nisi quatenus destruitur auctoritas Aristo. z eius rõ: quę fundabatur in duobus. vz. q̃ in substãtia nõ est ẑietas: z q̃ motus est in contrarỹs. ꝓterea dicit q̃ forte hęc ratio est topica atq; famosa: qz demõstratio est illa: quę dicta est. vz. oẽs transmutatio ad substãtiã est gñatio: vel corruptio. Sz nec gñatio nec corruptio est motus: cũ habeãt subiectũ ens in potentia: z motus requirit subiectũ ens in actu. hęc Auer. per quę pz ipsum nec affirmasse: nec negasse ẑietatẽ in substãtỹs. Solum enim disputauit de pñtia vtrũ valeat. vz. in substantia est cõtrarietas: igitur motus. z voluit nõ valere: z adiecit rõnẽ Aristo. hic eẽ dialecticaz: qz vera rõ est assignata. dixit etiam pñtiam valere negatiue. vz. in substantia nõ est contrarietas: igit in substãtia nõ est motus. ecce qũo de añte nihil disputauit. ¶ Deide respondet ad qđ̃ z vult eẽnta eẽ contraria nõ quidẽ fm substãtias: sed fm qualitates: z hoc indicat Arist. in lib. 1. de generatione. d. ignẽ cõtrariari aquę fm qđ̃ contingit substantiã substãtię esse cõtrariã: hoc est fm q̃litates: z nõ fm substãtias: cuius opinionis vꝫ Alexã. tum in libz de generatione: tuz in expositione sua hic: quo Auer. lętatur. ¶ Sed circa hęc q̃ Auer. dixit: primo videamus: vtrum valeat hęc consequẽtia: in substãtia est cõtrarietas: igitur motus. ¶ Secundo. videamus vtruz ea quę Auerro. dixit aduersus expositores: valeãt. ¶ Ad primã pace expositoũ dixerim: vꝫ mihi ad neutram parte posse eẽ demonstrationem. Nã rõne motus nonnulli nacti sunt penes terminos. nõnulli penes subiectũ. ¶ Qui rõnez motus nacti sunt penes terminos: hi dixerunt motũ eẽ mutationez solũ inter terminos cõtrarios: siue subm sit ens in actu: siue ens in potẽtia. Et ꝓpterea hi dixerunt pñam valere. vz. in substãtia est cõtrarietas. igitur motus: qz sola terminoz̃ cõtrarietas sufficit ad rõnẽ motus. veruz gañ est impole: qz in solis accidentibus reperitur ratio ꝓtrariozũ: ꝓpterea z pñs est impole. ¶ Qui vero rõnẽ motus penes subiectuz nacti sunt: vt Auer. z alꝫ negarunt illam. dixerunt enim rõnez motus nancisci penes subiectum: qz voluerunt motum esse entis in actu. Mutationẽ vero entis in potẽtia: nulla rõne habita ad terminos. vꝫ autẽ hęc põ Auerrois magis ad mentẽ Arist. primo: qz Arist. penes subiectũ definit motũ z mutationez. Secõ. qz motus est accñs. mõ accñs rõnẽ nãcisci a subiecto. Est enim ens: quia entis. ¶ Sed tũc nõ parua emergit difficultas. nã Aristo. tertio huius: rõnem motus per ens in potẽtia quatenus in potentia definit: igitur motus nõ differt a mutatione penes subiectuz. ambo enim sunt entis in potẽtia vt in potentia. ¶ Dici potest q̃ tam motus q̃ mutatio est entis in potentia: verũ hęc est dẽia: qz motus est per se entis in potentia: z cõmitanter entis in actu. Mutatio vero est per se z cõmitanter entis in potentia. veluti generatio z corruptio. ¶ Sed adhuc replicabis: qz iuxta hãc dẽiam illuminatio z subitarię mutationes essent motus: qz essent saltẽ cõcomitãter entis in actu: id enim qõ illuminat: est. At huius contrariũ ait Arist. cõtra Parmenidẽ: vbi subitariaz mutationẽ nõ motũ: sed mutationez esse dixit. vbi Auer. p hꝰ. cõ. 23. ingt q̃si opinaf q̃ alteratio nõ sit subita. ¶ Defendi adhuc põt q̃ mutatio: quã greci metabolen dicũt: nõnuq̃ differt a motu penes rẽ: nõnuq̃ penes modũ. differt quidez penes rem: quoties penes subiectũ differt. z hoc mõ illuminatio z accñtales mutationes siue momentarię: siue tparię sint a rõne motus nõ differunt: modo oẽs sint entis in actu saltẽ concomitanter. z hoc mõ loquitur Arist. in ℞ 5°. differt vero penes modũ: quoties mutatio momentaria: motꝰ vo quẽ cinesin dicit tẽpozarius est. z hoc pacto loquitur p huius. Dęc pro Auerroe satis probe dici pñt. ¶ Et de positionibus expositoũ grecoũ agamus. Ubi aiaduerte nõnullos dixisse Alexandrum nunq̃ ita voluisse: vt sibi Auerroes attribuit. vz. q̃ q̃litates pmę sint substãtię: elementoz̃. z huius opinionis est Joannes Handauẽsis. Primo. qz in libro de sensu vbi Alexan. hanc ꝓtulit põnem: nõ cathegorice: sed hypothetice loquif. Secõ q̃ per se notum oibus vꝫ motuz. mõ hęc ꝓpõ. nulla q̃litas est substantia: est per se nota. est enim imediata: qua nulla est verioz. Et ꝓpterea cõcludit Alexandrũ velle qualitates nõ absolute: sed ex conditione eẽ substantias elemẽtoz̃. ¶ Sed hęc Joannis põ est temeraria: ꝓ qz verba illa quę narrat ipse ex libro de sensu Alexandri nõ perfecte legit. imo Alexã. dubitauit per illa verba: z demum solũs cathegorice volunt q̃litates pmas eẽ formas elemẽtoz̃. Dęterea quicquid Alex. in libro de sensu dixerit: nunqd vbiq; idez voluerit. Auer. enim asserit hic id qđ̃ de Alexãdro est dictũ: esse narratuz in expositione eius in libro de generatione. z in pñti loco: q̃ Joãnes nõ vidit. Insuper ẽt greci expositores vt Themistius z Simplicius illã põnẽ vbiq; Alexandro attribuerunt: qui melius libros Alexandri reuoluerunt: q̃z Joãnes. ¶ Dropterea quid voluerit Alexan. ego ignoro. sunt tamen verba eius in bonũ interpretanda. z q̃ multiplex eẽ possit verboũ interpretatio: vt alibi p. tulimus: nũc vꝫ esse dicendum: formas substãtiales elementoz̃ carere noie. qua rõne nõnulli a motus operatione granitatẽ z leuitatẽ substãtiąs elemẽtoz̃ eẽ tradidere: vt vꝫ Auer. 4° cęli. nõ quidem q̃ granitas quę est accidẽs: sit granitas quę est subã: sed equinoce tñ. sunt enim gñe differẽtes: solo noie cõueniẽtes. nõnulli vero ab actione formas nacti sunt: z hoc mõ qualitates dixerunt formas elementoz̃: vt caliditatẽ ignis substantiaz. humiditatem aeris: frigiditates aquę: siccitatẽ terrę. nõ q̃ caliditas quę est substantia: sit caliditas quę est accidens. differunt enim re z gñe: z solo noie cõueniunt: ẽ ꝓpter nominũ carentiã sic dixit Alexan. Ex ỹs apparet Alexandrũ nõ posuisse idẽ substantiã vnius: z accidẽs alterius: vt Auer. arguit: ẽ bene idẽ nomen significare in vno substãtiã: in alio accidens. Dęc pro Alexandro. ¶ Sed de põne Themistỹ nõ parua est qõ: videf enim ipse velle inter quelibet elementa non esse immediatã transmutationẽ: qz dixit ignẽ in aquã cõuerti nõ posse: nisi se prius in aerẽ verterit. Doc añt est expresse 3 Arist. in scõ de generatione. vbi aperte pluribus rõnibus probauit quodlibet elemẽtum: imediate posse mutari in qõlibet. ¶ Dro defensione igitur Themistỹ videf mihi esse dicẽdũ pro mõ: elementa posse accipi vt sunt in ꝓpriis regionibus. z vt sunt eẽ ꝓprias regiones: vt quidẽ sunt nõ ꝓprijs in regionibus: sic quodlibet eẽntũ põt mutari immediate in qõlibet: qz cuilibet põt applicari

N

Solutio.

Sol. Alí.

K

Solutio Auer. ad qõnem.

L Dubões circa dicta pmaAuer. Scõa. Solo pc dub.

Pria põ

M Põ auer.

Replica.

Solutio.

Replica.

Q

D

De põne Themistỹ qõ 3 The.

Defensio Themistỹ

P

ꝓpria põ.

Sol. scõę õ positiõe Alexãdri. Põ Joan. O

Lõfutatio opionis Joan.

C

A cari quodlibet: veluti aquę potest immediate applicari ignis. z ita aqua potest immediate conuerti in ignem. vt pz in opere fabri: g. phcit aquã in ignẽ: z statim ignis crescit: qđ nõ eẽt: nisi aq̃ versa eẽt in ign. Si vo eẽnta summuf in ꝓprijs regionibꝰ: sic ignis sq̃conuertif in aerẽ sibi vicinũ: qz aer põt sibi applicari: z eẽ cõstellatio q̃ precedit paulatim nõ cõuertit ignẽ in aquã: nisi prius vterit illũ in aerẽ. Et ẽ pacto itelligit Themꝰ: qđ Auer. ignoraut. Dęc de põne The. lz ẽt alijs modis õfendi possit.

¶ Neq; insuper in his quę sunt ad aliquid. Altero enim mutato: alterũ mutari vere dici pt. Quare ipsorum motus est per accidens.

¶ Scõo ostendit q̃ nõ est motus ad relationez: z apud Themistiũ ratio sic cõponitur. omnis motus absolutũ siue definitur per mutationẽ z cõuersionẽ rei quę mouetur. relones sine vlla mutatione z cõuersione creantur z pereunt. igitur motus in relonibus nõ põt constitui. ¶ Auerroes vero parũ differens a Themistio formatrõnẽ sic. nihil qđ̃ mouef quiescit. oẽ qđ̃ relationẽ nanciscitur z fit relatiuũ: quiescit. igitur nihil qđ̃ relonẽ nanciscitur: z fit relatiuũ: mouef. z sic ad relationẽ nõ est motus. Dino: sylli tã Themistỹ: q̃ Auerrois ꝓbatur exẽplo Themistỹ de colũna quę de dextro vertit in sinistrum: cũ Socrates locum mutat: nulla mutatione facta in colũna. Et si dicit quonã mõ põt nouũ aliquid alicui addi nulla mutatione facta in illo: Rñdent Aristo. Themi. z Auer. relonez effici de nouo in aliquo: verbi cã. in colũna: saltẽ mutatione facta q̃ accidens in illa: z ita vult ad relationẽ eẽ motũ p accñs. Et si dicas motꝰ p accñs est ad relonẽ in colũna: z ad relationẽ in Socrate: vtrũ eodez mõ p accñs in vtroq; z' Rñdet Auer. vtranq; relonẽ acquiri p accñs a motu: sed aliter: at q̃z alꝫ: naz relatio facta de nouo in colũna acgrif p accñs in illa: nulla mutatione penitus facta in colũna: imo colũna oino quiescẽte. relatio vero facta de nouo in Socrate acquiritur de nouo in ipso per accñs mutatiõe p se facta ad locũ. est enim latio Socratis per se ad locũ: p accñs ad relationẽ. Ubi debes scire q̃ vnus motus potest eẽ p se ad vnũ terminũ: z per accñs ad aliũ: verbi cã: latio qua Socrates se trãsfert de dextro in sinistruz per se est in locũ: vt in terminũ primuz z per se: p accñs in relationẽ nouiter factam in Socrate: z in relationẽ factã in colũna. z lz ad vtrãq; relationẽ latio q̃ Socrates mutat locũ: cũ terminef per accñs: nõ tñ eodẽ modo. Ad relonẽ quidẽ factã in Socrate terminaf p accñs p z imediate. Ad relonez vo factã in colũna: terminaf p accñs scõo z mediate. Et hoc voluit dicere Auer. dum dixit relonẽ colũnę fieri nõ p motũ: sed p getẽ: q̃ten' est terminus remotꝰ latiõis Socratis. Dęc Auer. ¶ Quęrũt vtrũ relatio possit acquiri alicui vel attribui alicui nulla mutatione facta in illo. Et vꝫ q̃ non: qz relatio est forma pñtalis: igif nõ põt de nouo attribui alicui nõ facta saltẽ mutatione formali. ¶ Dropter hoc argumẽtũ grecifecerũt dẽiam inter motũ: quẽ cinesin dicũt: z mutationez: quã metabolen: z variationẽ: q̃ eterosin vocant. volũt igif nõ posse nouã relonẽ attribui alicui sine eterosi hoc est sine variatione facta in se: z in alio: bene tñ fieri põt sine mutatione z sine motu. Et hoc qz tã motus: q̃ mutatio addũt formã absolutã nouiter. Eterosis vo est ois additio: siue sit formę absolute: siue respectiue: mõ sit aduentus formę pñtalis. Dęc põ est credẽda fortasse ꝓ tãto: qz Aristo. in libro de generatiõe z alibi aperte dicit gñationẽ eẽ simplr: z fm qd: z vult gñationẽ simplr nõ fieri nisi in substãtia: gñationẽ vero fm quid nõ mõ reperiri in substãtia: sed in oibus pñtis: z ita vꝫ gñationẽ eẽ in relonẽ saltez fm quid. Mõ hęc gñatio fm quid: quę est in relatione: cũ apud Arist. hic nec dicatur cinesis hoc est motus: nec metabola hoc eẽ mutatio: nõ videf posse dici nisi eterosis hoc est acquisitio vl variatio. ¶ Cucullati vero dicũt q̃ lz ad relonẽ nõ sit mutatio nec motus ad se: est tñ motus vel mutatio ad aliud. nã illud cui relatio aduenit: nõ ad se: sed ad aliud mutaf. ¶ Sed hęc positio vꝫ cõcidere in illã grecoz: qz hęc cõcedit in ipsa relatione esse saltẽ mutationez respectiuã: hãc greci dixerunt eterosin: quę est q̃dam variatio: mõ per ipsam formã prędicamẽtalie acquiratur. ¶ Expositoz vult triplicẽ eẽ relonẽ: alia quidẽ est ex parte vtriusq; extremi penitus rõnis: vt identitas. q̃dã ex parte vnius extremi est relatio rõnis: ex pte alteriꝰ est relatio extra aiaz: vt desireitas in colũna: z relatio scibilis ad sciam. Alia ex pte vtriusq; extremi extra aniã vt q̃alitas: cuz de nouo q̃titas variatur in vtroq;. vel similitudo: qñ qualitas acquiritur de nouo vtriq;. Tic vult expositoz relationem primo mõ posse acquiri nulla mutatiõe penitus facta in aliquo: qz est a mẽte cõsideratę z vtente vno vt duobus. relonẽ vero scõo mõ ait acgrip mutationẽ qdẽ realẽ factã in altero correlatiuo. Mutaf enim Socrates per se in loco: lz colũna quiescat. relonẽ añ 3° modo vult (licet nõ dicat) fieri de nouo mediante mutatione facta in vtroq;: licet p accñs in relatione. Qz vero relatio scõo mõ ex parte extremi: cuius est relatio rõnis: nõ acgratur p mutationem: declarat per hoc: quia nihil vlterius aduenit vltra fundamẽtũ: qđ̃ est veluti radix oĩs relonis. ¶ Nouus autẽ expositoz ꝓbat hoc ꝓ tãto: qz in illa nõ est facta noua cõplexio. qđ̃ quidẽ in idẽ cõcidit. ¶ Et vꝫ hęc positio reduci in illam grecoz: hęc enim cõcedit mutationẽ fieri in relonem: nõ qdẽ vt in formã absolutã: sed vt in formã respectiuã: z hoc est nõ fieri mutationẽ vel motũ: sed eterosin hoc est mutationẽ respectiuã. Nã lz vltra colũnaz nihil noui addaf: absoluti bñ noui quicq̃ additur per intellectũ saltem respectiuum: quo colũna eterosin subeat: licet nec motũ nec mutationez. ¶ Joãnes vero vt videatur nona dicere ait relationez bene posse alicui attribui tanq̃ termino nulla penitus mutatiõe facta in ipso. vt de colũna dicitur: z alijs multis. ait tñ aliquã relationẽ nõ posse de nouo alicui attribui vti subiecto: nisi mediante aliqua trãsmutatione facta in illo. quę positio est vt diximus eadẽ cum cęteris. nõ enim effici põt vt a. sit nouus terminus relationis. b. z nõ sit de nouo relatiuũ: aut fm rõnẽ: aut fm rez. z sic in idẽ cõcidit. Dęc pñt dici. z vt mihi videf satis explicate. Captiones captiuncularoz̃ omitto. Dręterea ẽt. illam qõnẽ. si relatio sit idẽ quod fundamentum: cũ nõ sit peripathetica: nec digna philosopho: qui rerum naturam scrutatur. Dęc ad peripatheticos.

¶ Dręterea etiã neq; agẽtis atq; patiẽtis motus est. neq; cuiuslibet eius qõ mouet: ac mouẽtis: qz motꝰ nõ est motꝰ neq; gñationis generatio: neq; oĩno mutationis mutatio.

¶ Probat nũc Arist. q̃ nec ad actionẽ: nec ad passionẽ est motus. Et hoc Arist. ꝓponit. d. ꝓpterea etiam neq; agẽtis: atq; patientis motus est. Dęc videtur conclusio. ¶ Et si dicas. ad ignẽ est motus: ignis est agens vel patiens. igitur agentis vel patientis est motus: dici põt eẽ textũ sic legendũ q̃ neq; agẽtis quatenus agẽs: neq; patientis quatenus patiens est motus: quod est dicere nec ad actionẽ: nec ad passionẽ eẽ motũ. Dęc de peluciõe.

E

Põ Tho.

F

G

Põ Joan.

H

Replica.

Solutio.

J Dzima exp̄o Themi. Auer. expositōm.

¶ Illā vo ptē. neq; cuiuslibet: Them⁹ z Auer. z latini expositores volūt eē p̄missaz: z tūc sylls est: neq; ad mouere: neq; ad moueri est motus. agere est mouere. Pati aūt est moueri. igitur nec ad agere: nec ad pati mot⁹ est. De rōne tangit maiorē: z el⁹ declationez. d. neq; cuiuslibet el⁹ qō mouef: ac mouētis: est mot⁹. Dic est maior apud The^m. Addit declationē. d. q; mot⁹ nō est motus: z exponit oēs spēs mot⁹: z mutationis vt ampliaret maiorē. d. neq; gnōnis est gñatio: neq; oio mutationis mutatio. Dic est maior: z maioris declatio: at q; illi⁹ amplificatio. Hūc igit in modū doct⁹ Them⁹: z Auer. at q; expositores locū intellexerūt. ¶ Aly inniores ptē illā: nō p̄missam: ꝫ nē eē voluerūt. vt sint in textu tres ōnes: p̄ma agētis z patiētis nō est motus. Scōa mobilis z mouētis nō est mot⁹. Tertia gñationis z oīno mutationis nō est gñatio nec mutatio. Dc tres ōnes p̄batur p hoc: q; ad motū nō est mot⁹. Si. n. ad motū nō est mot⁹: seqūt apud hos: nec agētis: nec patientis: nec mobilis: nec mouētis: nec gñationis: nec oīno mutationis eē motū. ¶ Sz quonā mō valeat hec pña: dīnt. ¶ Aly nāq; aiunt illā tenere p locū a fili: q; eadē est rō quare ad actionē z passionē nō est motus: z q̄re ad motū nō ē mot⁹: nec oīno ad mutationē est mutatio: q; ea rōne aliquid est terminus vel subm mot⁹: qua p se permanet: at p̄t eē sub motu: z gete mot⁹. nūc aūt vt mot⁹ ipse non permanet: sed est successiuū gd: sic actio z passio: z oīno mutatio nō pmanet: ꝫ ē gd successiuū. q̄re ea dē est rō q̄re ad motū nō est mot⁹: z q̄re ad actionem z passionē: z oīno ipsaz mutationē nō ē mot⁹. ¶ Sz lō deductio ē dialectica: loc⁹. n. a sili est topic⁹. Et ita Ar. nō demōratur: ꝫ topice ōnē demōrasset. ¶ Melius igit cū Them⁹ z expositoribus. Sylls. n. est: q; agere ē mouere: z pati moueri. z nō ex⁹ in plus. n. est mot⁹ q̄; actio: vel passio. p̄ de gñatione. Sil⁹ gñatio z oīno mutatio motus est: saltez cōiter. Et ꝓpterea sylls Arist. est demōstratiuus.

Soloz⁹.

Expō ꝓpa L

¶ Primū enī mot⁹ bifariā mot⁹ eē p̄t: aut vt in ubi: ceu hō mouet: q; ex albo in nigrū mutatur. Et mot⁹ ne ergo hoc pacto aut calefit: aut frigefit: aut mutat locū: aut increscit: aut decrescit: at hoc est impoſe. Mutatio nanq; subiectoz nullam rationem subit.

Dubō de p̄ntia. p⁹ soło.

¶ Sūpsit in sylo dicto ipsius mot⁹ nō eē motū: nūc probat istō: z p̄ exponit intell⁹m assumpti: z ingt. p̄mū. n. motus bifariā mot⁹ eē p̄t: aut vt subiecti: aut vt dicef vt termini. vt subiecti q̄dē: ceu hō mouef: q; ex albo in nigrū mutaf. Tūc petit. z mot⁹ ne ḡ hoc pacto aut calefit: aut frigefit: aut mutat locū: aut increscit: aut ḃcrescit. Dc igit est qō vtrū motus subꝫciaf motui: ita vt mot⁹ aut calefiat: aut frigefiat: z ß ad alterationē. aut mutat locū: z hoc quo ad lationē: aut increscat: vel decrescat: z hoc quo ad auctionē. refellit hūc intell⁹m: z ingt: at hoc est impoſe. Cuius rōnez adꝫcit: z inquit: mutatio nanq; subtoꝫ nullā rōnez subit.

M

Lōsideratio vboꝝ. p⁹ expō. ꝓpa expō.

¶ Quo vo ad vba attinet: illa vba z motus ne ḡ nōnulli faciūt vim sylli: vt ita arguat Arist. si mot⁹ eēt subz mot⁹: tūc mot⁹ aut calefieret: aut frigefieret: aut aliqd id gen⁹ pateret. Ego vero verba illa vt fecit Auer. nō adsyll⁹m refero. sed ad expōnē distinctionis: maxime illius partis: quę dicet: vt motū esse ibm motus. Id vo qō ad syll⁹m est refere. idē: est q; mutatio nullā subiecti subit rōnē. qō quidē Aristo. solo hominū ꝑsensu accepit: nec aliter ꝓbauit. Dc quo ad vba ipsa.

Dubitatio.

¶ Sed occurrūt captiuncułatores: q; vt motū localem posse esse subiectū motus alterationis. pōt enim motus localis esse tardior: z velocior. mō tarditas z velocitas affectiones sunt: penes quas alteratio attēdif. igitur motus localis pōt alterationi subyci.

N Soło.

¶ Dicit nō motū ipsius velocioꝛ eē vel tardioꝛē: sed mobile ipsum recipere motū ſm velocius: z tardius: veluti subiectuz recipit qualitatē ſm remissiuz z intensiuz: z nō qualitas ipsa recipit itēſionē: z remissionē. quę solo an va sit: ad p̄sitez tractationē nō spectat ad amussim disputare. Alibi enim diligētissime disputauimus.

Quę Auer. coīi. 11.

¶ Animaduersione dignū Aristo. accepisse: vt per se notum mutationez nō posse subire rōnē subiecti vllam: Auer. vero hoc aliquantulū declarat per hoc: q; subiectuz motus pōt eē subiectū quietis. idē enim pōt moueri z quiescere. at motus gescere nō pōt: q; nullū ſziū recipit alterū: igit nec pōt moueri. Dc Auer. ¶ Themi. autē ꝓbat illud etiā aliter: hoc. vz. pacto: q; si motus moueꝛ: tūc in infinituz abibif: q; semper motu eēt motus prior: z sic in ſinitū. Dc Them. vero z Auer. declarant ex declarationibus. Thomas aūt probauit illud per hoc: quia omne per se subiectum est substātia per se subsistens. constat autem mutationē ipsam nō posse esse substantiam.

Que The.

O

¶ Aut q̄ten⁹ aliqd aliō subꝫ ex vna mutatiōis ſpē in alia mutaf. ceu hō ex morbo i sanitatē.

Tex. 12.

¶ Dic tāgit scōs intellect⁹: z ait scdo nō posse motū intelligi esse motus: quaten⁹ aliqd aliud subiectū ex vna mutationis specie in aliā mutaf. Ceu hō ex morbo in sanitatez. Sic igitur scdo nō intelligi pōt vnius mutationis eē mutationē vt terminum. ita. ſ. qō aliqd subiectuz moueatur ex vna specie mutationis in aliam: ceu ex calefactione in frigefactionem aut in cōtrariā alterationē: ita vt duę mutationes intelligant duo termini vni⁹ mutationis: velut sanitas z morbus intelligunt termini vni⁹ mutationis. sanitas q̄dē termin⁹ ad quē. Morb⁹ e quo. Dic est scōs intellectus dictę ꝓpositionis.

P

¶ At neq; hoc fieri pōt: nisi p accidēs. hic enim motus ex alia forma in aliaz mutatio est. z generatio atq; corruptio simili mō veruz hę q̄dē in sic opposita fiunt. Motus aūt nō similr. Simul igitur ex sanitate in morbuz z ex hac ipsa mutatione in aliam mutabit. At cū egrotauerit: perspicuum est nō ad q̄uis foze mutatum. quiescere nanq; potest.

¶ Nūc ſm intellectum refellit: z ꝓbat fieri nō posse vt vnus motus sit terminus ad quē alterius motus. Et p̄ supponit oēm mutationē eē e quodam determinato in quoddā determinatū. Iz nō eodez mō: nā gñatio z corruptio est e p̄uatiōe determinata in formā determinatā. Motus aūt e forma determinata in formā determinatā. z hoc inquit: at neq; hoc fieri pōt: nisi p accīs. pōt enim gñatio esse terminus alterationis: ꝫ p accīs quaten⁹ alteratio est dispō p̄uia ad generationē. Preterea pōt illuminatio eē terminus motus localis corporis luminosi: sed p accīs: quatenus p motū localē ferē luminosiuz ad locū: qui illuminaf. Aut forte dī per accīs rōne subiecti: quatenus. vz. idē subiectū est vtriusq;. Dein desumit suppositiōez: z ingt: hic enī motus sine sit latior sine alteratior: sine auctior: z vliter ois motus ex quadā alia forma determinata in aliā determinatā mutatio ē. z sic de cōtrario in cōtrariū determinatuz. z generatio atq; corruptio: sil⁹ ex quodā in qō dam est. Addit tamē dīam: q; hę duę. vz. gñatio z corruptio in sic opposita fiūt. vz. cōtradictoꝛie: vel p̄uatiue opposita. Mot⁹ āt nō

Q

A nō silr: sed ex determinato ꝓtrario in determinatū contrariuz. Est igitur suppō q; ois motus: z ois mutatio ex quodā determinato in qōdā determinatū fit. Iz sit aliq̄ dīa: q; motus est de determinato ꝓtrario in determinatuz cōtrariū. Mutatio vo de opposito determinato p̄natiuo vel ꝓtradictorio in oppositū determinatum. Dac suppōne stante: argnitur. si vnus motus est per se terminus alterius motus: tūc idē mobile simul z semel moueretur foznis cōtrarijs: z mutationib⁹ oppositis. Inquit. simul igit ex sanitate in morbū: z ex hac ipsa mutatione in aliā mutabit. Et ita terminis oppositis: z mutationibus oppositis idez mutabitur simul z semel. Destruit p̄ns: z inquit: at cū aliquid ḡrotauerit: perspicuū nō ad q̄uis foze mutatū: Iz ex vno termino in vnū terminū: z vnica tm̄ mutatione: z nō q̄uis duarū indifereter. Et hoc ꝓbat. d. quiescere nāq; p̄t. vz. in medio oppositarū mutationū. Inter quaslibet enim duas mutatiōes oppositas semp intercedit quies. z ita p̄z. idē non posse simul z semel oppositis mutationibus moueri. ¶ Sed tūc est dubō. quonā mō valet. si vnus mot⁹ eēt p se terminus alterius mot⁹: tūc idē mobile simul moueref motibus oppositis. ¶ Et hęc pña deducetur ab Aristo. in 8° hui⁹: p mō dico q; valet supponēdo idē mobile simul z semel moueri motu z termino illius mot⁹. Simlr enim z semel idē hō mouef calefactiōe z caliditate. Ex hoc sequit dicta pña. moueaf hō motu ḡrotationis: cū per te ḡrotatio in sanationez terminef: tūc p suppōnē idē hō simul ḡrotatione z sanatione mouebit: q; sanatio ponitur terminus ḡrotationis. ¶ Quo vo ad vba greca attinet: debes scire q; nōnulli codices textū hūt affirmatiuū hoc pacto. at cū ḡrotauerit perspicuuz est ad q̄uis foze mutatū: z pōt stare. nos vero leginus codices quosdā veteres vbi inuenimus textū negatiuz: eo. vz. mō quo trāſtulim⁹. z sic nulla est in litera obscuritas. tu vero ꝑsidera. ¶ Alia duersione dignū q; Auer. alr declarauit illā p̄ntiā. si vnus motus est per se terminus alterius mot⁹: tūc idē mobile moueref simul motibus oppositis. voluit enim hāc valere p tāto: q; si aliq̄ mobile trāſmutaf ad aliquā trāſmutationē: tale mobile dum trans̄mutaf illam trāſmutationez: erit in illa: z ita sil⁹ erit in vtriusq;. vz. i illa q̄ trāſmutaf: z i trāſmutatione: ad quā mutatur. Dc est deductio Auer. ¶ Sed occurres. q; lignū pōt mutari ad caliditatē: z nō eē calidum siue sub caloꝛe: vel saltē pōt mutari ad calorē ſummū: z nō eē sub summo caloꝛe. ¶ Quicquid inniores velint: dici pōt p mō al⁹ esse in re successiua: al⁹ in re ꝑmanente. In successiua enim re quicquid h̄z ptē mot⁹: h̄z motū: z moueri dī. In permanēte vero nō q̄quid illius partē h̄z: illā h̄e dicetur: nisi habeat illius plus q̄; dimidiū. Ex ys p̄z solꝛ: cū. n. oē qō mouef: partim sit in termino ad quē: ptim in termino a quo. segtur: si aliq̄ mobile mouetur de vna transmutatione in aliā: ipsum h̄e quicq̄; illius: quę est in termino ad quē. z cum sit res successiua: dī h̄e illā: z sic p̄z deductio Auerrois. Nō āt erit ita de re permanente: nō enim opz habere caloꝛez ſummū: si habet aliquid illius.

B Dubō.

Solutio

¶ Insuper etiam non in quātis semper: nam illa ex aliquo in aliquod aliud erit. quare z oppositа sanatio erit.

¶ Videf expositoribus hęc q̄; scda rō: quā rem indicat verbū illō insup ēt: qō greꝯe est καὶ ἔτι z Egidius dīaz huius rōnis ab illa assignat ex hoc: q; in hac reddit causa eius: z qō in p̄ma fuit sumptū. suppositū. n. erat in illa nullā trāſmutationē fieri in terminū cōtingentē: hoc est nō cōtrariuz. Dic cā assignaf ex hoc: q; ois trāſmutatio ex aliquo in aliquid erit. Sed hęc expositio frīuola est: q; in dicta rōne cā hęc explicata est. In dādo eni dīaz inter motū z gñationē expſſit cām hāc. Jō vī mihi Ar. hic nō addere rōnē aliam: sed addere ad q̄; nē: quā in fine adiecit. Dixit enim: at cū ḡrotauerit: perspicuuz est nō ad quāuis foze mutatum: gescere nāq; pōt. huic ꝫni addit repetēdo id qō in rōne suppositū: z iquit: z insup perspicuū supple est nō in q̄uis semper. sup. mutari id quod ḡrotat: nā vt dictū est: illa supple ḡrotatio veluti cęterę mutationes ex aliquo in aliqō aliud erit. q̄re z opposita sanatio erit: quę sanatio opposita erit ḡrotationi. ecce qūo nec Auer. nec expositores locum hūc intellexerūt. cū nō scdaz rūnē hic addat Arist. sed q̄si ad ꝫnē id repetit: qō p̄dixerat. q; vo ad vba greca attinet verbū illud nā. greꝯe est κεφ: qō Iz frequēter veniat in nos p et: vel p etiaz: aut atq;: z id genus: nōnunq; vim hz cōfirmantis: vt vī hoc in loco Aristo. fernasse. quare nō iniuria ita trāſtulimus.

Lōsideratio vboꝝ. p⁹ expō. ꝓpa expō.

Dubitatio.

C

D

Que Auer. coīi. 12.

¶ Verū p accidēs fieri pōt: veluti si e recordatione in oblionez quicquam mutef. q; id cui illud inest: interdum in scientiam: interdum in sanitatem mutatur.

¶ Solvit q̄si q̄stiū: q; videm⁹ mutari aiam e recordatione ipsa in oblionē. igit vna mutatio p̄t in aliā terminari. Resp̄det igit: z ingt vere p accīs fieri pōt supple vt idē de vna mutef trāſmutatione in aliā. veluti si e recordatiōe in oblionē gcās mutef. q; id cui illud inest: iterdū in sciaz iterdū i sanitatē mutaf. ¶ Alia duersione dignū q; vna mutatio pōt duplr in aliaz terminari: iterdū p se q̄ten⁹ vna mutatio pōt disponit p alia: ceu alteratio p gnōne. Et latio p illuminatiōe. Interdū p accīs rōne subiecti: q̄ten⁹ idē subꝫ pōt cōuerti in vtrūq;: ceu p accīs musicā ędificat. Et hūc modū Ar. tetigit in li⁹. cū eni aliqō subꝫ in fine qualescētię dealbari inceperit: p̄fecto qualescētia p se in sanitatē p accīs i dealbationē terminabif: qō quidē rōne subti ꝑficisc⁹: qō vtrisq; subest. ¶ Auer. vero enitif dare cām: q̄re vna transmutatio terminari nō pōt in trāſmutationē oppositā: z ait ß eē: q; iter trāſmutatiōes oppositas oēs semp mediat ges. Sz hęc Auer. cā: ex ys q̄ in 8° aperientur: accurate disputabit: nūc aūt sit nobis dictū intantum.

Que Auer. coīi. 12.

¶ Preterea si fuerit mutatiōis mutatio: atq; gñationis gñatio: in infinitū abibitur etiaz si posterioꝛ erit: p̄rioꝛ sit iam necesse est. Veluti si simplex gñatio iterdū fit: ēt id qō fit: fiebat. quare nōdum aliquid erit simplr genitum: sed partim fit: partim etiā factū erit iam: qō quidē etiā rursus aliquādo fit. quare id qō fit: nō erit tunc. Cum autē infinitoz p̄rimū nullū sit: nō erit p̄rimū: q̄re neq; deincepitiū. igit nec moueri nec mutari quicquaz pōt.

Tex. 13.

H

¶ Dic ponit scda rō: i q̄; sumit duas hypotheticas. Prīa est: si fuerit mutatiōis mutatio: atq; gnōnis gnōsis in infin⁹ abibif: q; pari rōne scda gnō hēbit aliā gnōnez: z sic in infi⁹. Scda ē: si posterioꝛ gñatio est: p̄rioꝛ sit iaz necē est. ꝓbat hāc p Ī: q; nisi p̄rioꝛ sit: nūq̄; id qō gñaf: erit pfecte generatū: q; semp deerit aliquid de requisitis: semp enim deerit gñatio gñationis: z sic in infinitū: z hoc ait velut si simplex generatio iterdū fit: ēt id qō fit: fiebat. deerit enim sibi gñatio gñationis. quare nōdum erit ali

quod simplr genitū:sed partim fit:partim ēt factum erit iam:ita vt rursus adhuc fiet.ḡre id qđ fit:non erit tunc. erit enim ſm quid quo ad generationē ipſaz:quę fit:vt cuius pars facta eſt:nō erit vero quo ad generationē: quę generationi deeſt.Dis ſuppoſitis:arguit.d.cuz aūt autem infinitoꝝ primum nullum ſit:non erit primuz: ſiue prima ḡiatio.quare neq; deincepitiū:qđ grēce eſt ἐχόμενον:latine eē conſequēs:ſiue ſe habitū.Quare deſtruetur ḡiatio z motus:z nihil generabif:z nihil mouebif.¶Auer.autē fundat rōnē Ariſto. ſup duas ꝓpoſitiones:q̄rū ꝑma eſt.q; res quę ḡiat:dum fuerit in ipſa ḡiatione nōdū eſt.verbi cā.hō cū eſt in ḡiatione:nōduz eſt hō.z hanc eē per ſe notaz fatef.Scōa ꝓpō eſt.q; cū ḡiatio ſimplex fuerit:tūc ḡiatur:z cū ḡiatur:tunc eſt. Ex ijs arguit aut ſimplex ḡiatio ſit:aut nō ſit.ſi nō ſit:hz ꝓpoſitū.ſi ſit vt indiuiduuz ſubſtantię fieri ſoleat:tunc ex prima ꝓpoſitione ipſa generatio nō erit duꝫ generaf:ceu hō nō eſt hō dū ſit:ex ſcōa vero ꝓpōne ſequitur generationē eē:q; oē qđ ḡiaf:duz generaf eſt:quare in eo dē nūc generatio ipſa erit:z nō erit:qđ eſt impoſſe. Hęc eſt deductio Auer.¶Sed hęc deductio patif difficultatē:q; eadē rō fieri pōt ſm veritatem peripatetiꝯ.poſſet enim argui.ſi aliqd fit:aut dum eſt:aut duz nō eſt.nōdū nō eſt:q; qđ nihil eſt:nō fit.ſi dum eſt. igitur idē erit:z nō erit.z ita relinquef cauillus quo Zeno deſtruebat ḡiationez:vt dicef in 6o huius. Ꝓpterea rō Ariſt.vt mihi vī duz deduci mō quo fecim⁹.¶Sed occurres fortaſſe:q; eē pōt poſterio:generatio: vbi non eſt prima:q; ḡiatio Socratis ꝑceſſit ḡiationē Platonis:z illā Socratis adhuc ḡiatio alia:z ſic in infinituz. vbi pz nō eē deueniēdū ad ꝑmā gnōnem.z tū dari pōt poſterioꝝ.¶Solutionē huiꝰ indicāt Auer.z expoſitoꝝ q; hęc rō nō excludit quin mutatio ſeq poſſit mutationez p accſs in infinitū:qđ opz dicere ſz opinionē Ariſt. qui poſuit motū ēternū:qui ſit cā infinitaꝝ gnōnū ſz ſucceſſionē:ſed intēdit oſtēdere q; mutationis nō ſit mutatio p ſe in infinitū:ſic eniz poſtrema dependeret ex infinitis ꝑcedētib⁹.z ita nunq̄ finiref.¶Ex hac ſolutione Auer.ſoluit arg^m quo theologi ſuę ſectę ꝓbabāt mūdū non eē ēternū:arguebāt.n.hō ſemp generaf ab homine.igif ſi hō ꝓximus nō ſit:poſterioꝝ hō nō erit.¶Rūdef q; nō opz eē ꝑmū hoiez:qz ad gnōnē ſcōi nō ē neꝯia generatio przcedētis-niſi p accſs.per ſe vo neꝯia ſunt ſol z intellꝫ mouēs.z hęc ſunt:z fuerunt ab ēterno.hęc Auer. In gbꝰ pz ordinē accſtalem differre ab ordine eēntiali.nā in ordine eēntiali ad gnōnē vltimi ſunt neceſſaria oia ꝑcedētia.At in ordine accſtali ad gnōnem vltimi nō ſunt neceſſaria ꝑcedētia.Sed res hęc altius ꝓtractabif in lib.huius 8o.¶Aliaduerſione dignū rē ꝑmanentē quo ad ſuū fieri differre a re ſucceſſiua. nam res ſucceſſiua ſimlr eſt z nō eſt cū ſuo fieri.res vero permanens:nō ſimul eſt z nō eſt cū ſuo fieri.pōt enim eē albedo ſine ſuo albefieri.Ex ijs ſequitur z dū: vt recte inuiozes ſent dixit:ſi generatio p ſe fieret:infinitas eē ſil generationes:nā ſi a.gnō fit p ſe:tūc fieri ipſius a.ſil cū ipſo a.erit.Ꝓpterea q; in re ſucceſſiua ipſuz fieri eſt cū re:q̄ fit:z pari rōne de fieri ipſiꝰ fieri:z ſic in infinitū:q̄re infinita fieri ſil erūt:ſi eus āt in re ꝑmanēte:nā illa eſſe pōt ſine ſuo fieri.z ſic tollif ois cauillus ꝟ Ariſto.

Tex.14. ¶Ꝓterea eiuſdem eſt contrarius motus:z quies etiā.z generatio atq; corruptio. Quare id qđ fit:tūc corrūpitur:cū ipſuz qđ fit:fit.

¶Tertio arguit Ariſt.z ſumit motui eē duplex ẓniū.vz. motū ipz:z getē:vbi cā.aſcēſui ẓnia ē deſcēſio:z ges in cētro:veluti z gnō z corruptio ſunt ẓnię.Ex hoc ſuppoſito ifert q̄re id qđ fit dū fit:tūc corrūpitur:cū ipz qđ fit: fit:z ita idē ſimul corrūperef:z generaref inſimul.

¶Neq; enim ſtatim fit id qđ fit:neq; poſteriꝰ. eſſe enim oportet id quod corrūpitur.

¶Ambiges fortaſſe vñ ſegf dicta rō.vz.ſi motꝰ termina ref ad motū:z gnō ad gnōnez:igif idē ſil fit z corrūpif. Silr vñ valet ſi motui eſt ẓniꝰ motꝰ z ges:z generatio z corruptio ſunt oppoſitę.igif idē ſil fit:z corrūpif:h.n. res eſt nō qua.occaſione aūt huius iuniozes de mente Auer.volūt Ariſt.ꝓbaſſe de ſubiecto motus:z non de termino motꝰ.volūt.n.Ariſ.nūc ꝓbaſſe motū nō eē ſubz motꝰ. Quę Auer. coīi.19.

¶Vñ Auer.fundat rōnē in tribꝰ ꝓpōnib⁹. Prīa eſt q; res mota in rebꝰ:q̄ mouenf motib⁹ oppoſitis:eſt eadē.vbi cā.id qđ in loco mouef:idē eſt cū eo qđ geſcit. z ſimiliter id qđ generaf idē eſt cū eo qđ corrūpitur. eſt igif ꝑma ꝓpō idē eē ſubz ẓnioꝝ. Scōa eſt q; oē generabile eſt corruptibile.vt inductione pz:z in lib.cęli ō clarabif.Tertia eſt.q; id qđ corrūpif:nō corrūpif dū generaf:ne q; qđ mouef geſcit dū mouef.Ex ijs deducif. Si motꝰ eſt ſubm motꝰ:z gnō ſubiecta gnōni.tūc motꝰ reciperet motū:z gnō gnōnē. Et vltra. igif motꝰ recipiet getē:z generatio corrūpitionē.tenet enī rō p ꝑmā ꝓpoſitionē dicēte ſubz eē vnū z idē oppoſitoꝝ.z ita ſi motꝰ eſt ſubm motꝰ:erit z ſubm getis.z ſi generatio eſt ſubm gnōnis erit z corruptionis.ꝓis eſt ɔ tertiā ꝑpōnē. Dictū enī eſt nihil quieſcere dū mouef:nec corrūpi aliqd dū generaf.Speciatiꝫ et exſcōa ꝓpoſitione deduci ꝑt gnōnē corrūpi:nā ab aduerſario ꝓcedit gnōnē generari eſſeq; ſubm gnōnis.igif opz cōcedere ipſas eē corruptibile p ſcōaz ꝓpōnē:ḡre aliqñ generatio corrūpef.z ita ɔ tertiā ꝑpōnē.hęc ex Auer.z acute gdē. Cōfutatio, P

¶Sz hęc deductio deficit.p q; Ariſt.ꝓpoſuit ꝑbare de termino: ꝑbauit.n.motū nō eē ſbm motꝰ.z cepit ꝑbare motū nō eē terminū motꝰ.z ita nō eſt rōni ſſentaneū:vt nūc ſaltet atq; ꝓfundat ordinē.Scōo hęc deductio nō facit ad ꝟba.Eſſent eni in textu multa ꝟba ſuꝑflua:z multa māca. ꝑꝑa expō.

¶Ꝓpterea expoſitores autumāt Ariſto. ꝓpter q̄ ceperat.vz ꝑbare q; motꝰ nō ſit terminꝰ motus.z in xta hāc itētionē deducif rō:ſi motꝰ eſt terminꝰ motꝰ.z generatio termiꝰ gnōnis:aut dū ꝑcedēs motꝰ eſt:vl poſtq̄ eſt:vl anteq̄ eſt.vbi cā.ſi deſcēſus terminaf ad aſcēſuz: aut dū deſcēſus eſt:vel poſtq̄ eſt:vel anteq̄ eſt:nō anteq̄ eſt:nec poſtq̄ eſt:q; oē qđ generaf eē opz aliq̄ mō z oē qđ corrūpif ēt.z hoc ait neq; eniz ſtatiz fit id qđ fit .i.anteq̄ ſit:neq; poſterius.eē eni opz id qđ corrūpif:z ēt eē opz id qđ generaf:z ēt eē opz id qđ mouef. reſtat igif ẓm vt tūc motus ſit terminꝰ motꝰ:qñ ꝑcedēs motus eſt:z hoc p impoſſi omittit.Simul enim eē nō pōt via z terminꝰ vię.fluxio z terminꝰ fluxionis.z ß mō vī deductio Ariſt.optima. Q

Dubō. Soſo.

¶Sz occurres:q; dictū eſt ſuperiꝰ. qđ generaf nō eſt:z qđ mouef eſt. ¶Dici pōt ſupius eē locutū de ſbto:dixit.n.ſubiectū gnōnis non eē actu ſed bene ſubiectū motus. At hic logtur de termino:oē eniz terminās opz eē. ¶Amplius occurres q; nō vī impoſſe in ſucceſſiuis idē generari z corrūpi. Motus eni dū eſt generaf:z dū eſt corrūpif. ¶Dici pōt nō eē impoſſe idē gñari z corrūpi diuerſimode exponēdo ipz gñariz corrūpi.vt ſozticoſ de ipſo icipit z definit ſentiſſ. Motus eni gñaf q; nūc eſt:z antea nō erat.z corrūpif q; nūc ē. z poſtea nō erit.Ariſt.vo deducit idez ſimul.generari z corrūpi eodē mō exponēdo:vt pz ꝓſideranti. 2a dubō. Soſo. Dubō iuniozum.

¶Ꝓterea materiam ſubeſſe oportet taz ei quod generatur:q̄ ei quod mutatur. quę nez igitur Tex.15.

A igitur erit.Ergo quemadmodum alterabile eſt aut corpus aut anima:ita generabile aut eſt motus:aut generatio.

¶Quarto arguit:ois terminus generationis hz ſubm:z materiā:vt eniz dī 7o meta.nō ſphęra:nō ęs generatur: ſed ęnea ſphęra.z ita terminus ḡiationis hz hāc materiā:ſed gnō z motus nō hz māz.igif nō ḡiaf vt termin⁹. de rōne ſumit maiozē:z igt:ꝑterea māz ſubeſſe oz tā ei qđ ḡiatur:q̄ ei qđ mutatur.hęc eſt maioz.deinde ponit minoꝛē ſub qōne z interrogationis nota.d.quę nā igif erit mā motus:vel ḡiationis:quaſi dicat nulla:z quaſi idē magis explanans addit.q̄ quēadmodū alterabile eſt aut corpus aut aīa:corpus quidem quo ad corporeas alterationes.aīa vero quo ad aīales:ita ḡiabile. ſupple vt terminus erit aut motus: aut generatio. Et aiaduerte q; cōparatio eſt ad genus z nō adſpēm:quaſi dicat:ergo vt alterabile ſubiectiue eſt vel corpus vel anima:ſic ḡiabile terminative eſt aut motus aut ḡiatio:z hoc apud eos qui volunt motū eſſe terminū motus z generationez finem ḡiationis:aut forte magis ad mentē Auerrois intellige ſic.quę nā igitur erit:quaſi dicat.nulla:z hoc probat.d.ergo vt in alteratione alterabile z mā alterationis eſt aut corpus aut aīa:ita vbi motus p ſe vt terminus ḡiaref:materia ḡiationis eēt aut motus:aut ḡiatio:vel pars intrinſeca motui vel generationi:qđ tanq̄ impoſſe omittit. Quę Auer. coīi.15.

¶Auer.autē addit tria vtilia ad verba:z ad rem. Primū eſt.Ariſto.p alterationē hic intellexiſſe ḡiationē ſubalē:z nō mutationez in qualitate:q; aliter ḡiatio nō erit in ſuba. Scōm eſt eadē impoſſa ſequi ad dicētes motū eſſe ſubiectum motus:z motū eſſe terminū motus. ad dicentes enim. C Motū eſſe terminum motus ſequitur motū moueri veluti ad dicētes motū eſſe ſubiectū motus. vt enī in trāſmutatiōe de albedine in nigredinē.ſequitur nigredinē mutari ſaltem vt terminus:ſic ſi motus eſſet terminus metus:ſiue genus motus.motus mouebitur vt terminus motus:qđ Auer.tanq̄ impoſſe omittit:z ſic ſequiſ motū moueri ſaltem terminative:dato q; nō moueatur ſubiectiue. Et ꝓpterea Auer.ait ſubiectū motus poſſe ſumi nōnunq̄ p ſubiecto inherentię quo mō cera eſt ſubiectū figurę:nōnunq̄ ꝓ eo ḡiie in quo eſt motus:ſiue ꝓ eo termino ad quez motus.verbi cā. ſi aliꝗ in alteratione eſt ſubiectū ſiue terminus ſiue genus alterationis: quātitas auctionis.vbi autez lationis:z ita vult Auer. Ariſt.ꝓbaſſe motū nō eē terminū motus:z hoc ꝓ tāto q; nō hz materiā. Dubō. Soſo. Dubō iuniozum.

¶Sed occurres:q; motus hz māmz generatio ſil'r.in oī eniz motu opz ſubeſſe materiam. ¶Et ſic minoꝛ Ariſt.eſt falſa.Dici pōt motuz z generationem bene hāe materiā in qua:nō aūt ex qua. opz autez oē qđ fit terminative hāe mām ex quaz z eē cōpoſitū: dicebatur eni 7o meta.nec ęs:nec ſphęrā ḡiari:ſz ęneā ſphęrā:z hoc adiecit Ariſt.cū inquit. ergo quēadmodū alterabile eſt corpus aut aīa:hoc eſt vt in alteratione opz terminum alterationis habere māz quę eſt corpꝰ: vel materiā quę eſt aīa.ſic ḡiabile ſi motus z generatio per ſe ḡiaref:erit aut motus ipſe:aut ḡiatio:vel pars motus:vel ḡiationis:z ſic pz vie rōnis. ¶Occurrit iuniozes.ſi terminus motus dici poſſit moueri:q̄ res nulli dubia eſt:apud peripateticos enim vbiq; aīal ḡiaris z ęneaſphęrā fieri legimus:ſic in cęteris motibus termiñ motus moueri:nemo dz ambigere. z breuibus quę iuniozes dicunt nō ſunt cōtra mētē peripateticoꝝ. concedi enim pōt aliquid qđ nō eſt moueri mō terminative moueaf.refert enim aliquid generari ſubiectiue:z terminatiue:qđ enim ſubiectiue ḡiatur:generari nō pōt: niſi ſit:z dū eſt.Quod vo ḡiatur terminatiue ḡiari pōt: qñ nō eſt:qua ratione ſit vt fozmę ſint mobiles quidem vt termini.imobiles vero vt ſubiectū. Eſſet trī dubitatione dignū an fozma:an cōpoſitū ſit terminus gnōnis: quę qđ:cū ſit metaphyſica:z alibi decīſa:tranſeat.

E

¶Ꝓterea ēt aliquid erit:ad qđ mouef. motū eni huius eē opz aliq̄d ex hoc in hoc.quod quidē z neq; motus eſt:neq; generatio. Tex.16.

¶Quinto arguit.ois motus eſt ad terminū ꝑmanentez q demōſtrari pōt duobus nūc. Sed nec motus nec generatio eſt permanēs nec in duobus nunc demōſtrabile. igitur ad motū vel generationē non eſt motus. de rōne tāgit maiozē.d.ꝑterea ēt aliquid erit:ſupple ꝑmanēs ad qđ mouef vl'ad qđ motꝰ terminaf:hoc explanat.d. motum enim huius eſſe opz aliquid ex hoc in hoc vt in terminū:qui quidē terminus z neq; motus eſt:ne q; generatio.z ſic habef rō. Ubi aiaduerte Ariſt.ſuppoſuiſſe oēm motū eſſe in terminū permanētē:verū q; eget declaratione:cōtentus fuit famoſitate. ¶Auer. vero aliquantulo extra textum euagans:ꝓbauit maiozem. Prī mo qz ſi terminus motus eſſet ſucceſſiuus:tūc ſucceſſium eſſet in actu:deducif qñ ois motus ɔ omnino generatio terminatur ad ens in actu:vt per definitionez ḡiationis pz.eſt enim generatio exitus de potentia in actum.z ita ſi ſucceſſiuū ſiue motus:ſiue ḡiatio ſit terminus motus vel generationis:ſemp eēt in actu. Scōo terminus motus vel generationis eſt cōpletus. At ſucceſſiuū nō eſt cōpletū:ſemper enim hz actum potentię admixtū.Ex ijs pz illa maioꝛ q; omnis generatio z ois motus eſt ad rem permanētē atq; ſtātem.hęc ex Auerroe.verū attēde q; ob malas quas habuit Auer.tranſlationes:male verbis Ariſto.rem hāc applicauit.Sed mō quo nos accōmodauimus:res hęc vtilis eſt valde. Quę Auer. coīi.16. F G

¶Ꝓterea ēt quonā pacto erit:nō enim doctrinę ḡiatio erit doctrina.quare nec ḡiationis erit generatio nec quędā generatio cuiuſdā ḡiationis.hic Ariſto. Tex.17.

¶Ꝓterea ſi tres ſunt motus ſpecies:oportebit eſſe z quandam naturam ſubiectam:z ea in quę motus eſt quare lationem alterari aut ferri neceſſe eſt. H

¶Septimo arguit.ſi motus eſt terminus vel ſubiectuz motus:tūc oporteret lationē vel alterari:vel ferri:qđ eſt oīno diſſonum.deducitur ſupponendo in omni motu z omnibus tribus motus ſpeciebus eſſe neceſſariaz materiā ſubſtātiā:z terminū motus:ad quē motus eſt. z tunc arguif.ſi motus eſt terminus:vel ſubiectū motꝰ: tūc vel eiuſdē ſpēi:vel alterius.ſi eiuſdē:tūc latio ferretur.ſi vero alterius:tūc latio alteraref.z ſic pz impoſſe: quo vero ad ꝟba grēca attinet:verbuz illud grē grēce eſt ὁμοιοῦσθαι.z latine idem ſit qđ veluti:vel vt:tū hic (vt mihi vī) vim illatiuam hz.tu vero qui grēce ſapis: animaduerte. Ulterius verbū illud naturam ſubiectā:grēce eſt ὑποκείμενην φύσιν. ¶Et Auer.p hoc exponit genus Erro: Aui. primus.

in quo est motus: siue terminum motus ꝛ errauit. nam Aristo. explicauit subiectum ꝛ terminum. subiectuꝫ qdē per hoc quod dixit subiectā naturā. terminū vero per id qō dixit: ꝛ in quę mouetur. ꝛ sic patet Auerroē errasse: qō fortasse euenit ob malas quas habebat translationes. ¶ Nec bene dixit quo ad textus intentionē. ipse enim voluit Aristo. dare impossē eius cōsequentis: qō antea intulit. ꝛ sic hic nō vniuersaliter rōnē facit: sed dictam cōpleri voluit. ꝛ est error. verba enim Aristo. nonam rōnē hic addere aperte ostendūt: vt qui greçe sapiunt: possint diiudicare.

¶ Omnino autē cū omne qō mouetur: trifariā moueatur: aut per accidēs: aut per partē aliquam: aut per se: per accidens ꝓfecto dūtaxat mutatio ipsa mutari poterit. vt si is qui sanatur: currit: vel discit. Verum eam quę est p accidēs: iam dudum repulimus.

¶ Demū quonā pacto cōcedi possit motū moueri: nunc exponit: ꝛ vult mutationē per accidens mutari. ꝛ moueri paccīs motū. vbi cā. si currēti accidit sanescere. Dici potest profecto cursum illū quodā mō factuꝫ incolumen. nō q cursui vt dicit Themi. restituta sit salus: sed q is cui accidit cursus cōualuerit currendo. verū quia ea quę sunt p accīs: sunt ab arte prętereunda: nō ait ea mutationē quę per accidēs est: iaꝫ dudū esse repulsaꝫ: atq; emissam. Mutatio igitur nec per se nec per partes mutari potest: sed solum per accidens: quatenus accidit subiecto quod moueꝫ vno motu: moueri alio motu. ¶ Sed dices Aristo. ꝓbauit mutationē mutari non posse per se: cur nō ꝓbauit illaꝫ mutari nō posse p ptēz. ¶ Respondit Auer. ß esse recte prętermissuꝫ: qz gcqd mouetur per partē: pōt moueri per se: qz pōt diuidi: ꝛ effici totū: ꝛ sic omittit: qz rō illius cadit cū rōne dicta de moueri per se. hęc ex Auerroe. ¶ Sed hęc Auerrois determinatio hz obiectionē. animal enim sentit p qiaꝫ: tanꝫ per partē: quę nunq̄ pōt separari: ita vt p se sentiat. ¶ Propterea titus dici posset motuꝫ moueri non posse per partem: qz nō habet partes: niſi successiōnis. dimensiuas vero nō niſi per accidens: qua rōne posset concedi motū per partē p accidēs moueri: vt ea pars motus quę in brachio est dicatur effici incolumis: quia brachiū efficitur incolumen. Hęc mihi vīr. ¶ Dubitāt nonnulli. Primo: qz multa ꝓsequūtur motū: ad quę tamē est per se motus: vt calor: ꝛ frigus: ꝛ id genus. ꝛ sic ratio de qñ nulla est. Secūdo habitus: ꝛ situs sunt prędicamenta p se: igitur nō sunt relationes. ¶ Propter hęc aliā afferūt cām. volunt enim ad hęc nō esse per se motum: qz aduenire alicui possūt sine mutatione facta in eo. qua ratione hęc prętertyt Aristo. qz rō qua de relatione vtebatur ad hęc sufficit. ¶ Et hz hęc scōa rō bona sit. Prima est Auer. in sexto huius: com. 85. cōtra Auicēnaz: qui voluit in situm posse esse motū contra quē obiecit Auer in situm nō esse motūz: qz situs est ad aliquid. qō ꝛ alibi pluries in hoc libro sumpsit. nec valet dicere: Auerroē voluisse sitū esse respectū non intrinsecus aduenientem: sed extrinsecus: qz a pari nec in vbi cēt motus: est enim vbi respectus extrinsecus aduenięs. Propterea defendi pōt. Ad primam dicerem aliter esse de consequente per se: ꝛ de cōsequente per accidens. volunt enim oēs si a ad subiectuꝫ non sit motus per se. nec ad per se consequēs illū esse motū per se. est enim per se cōsequēs alicuius rei: propria passio illius. modo de intentiōe Auer. 3° cęli: cō. 67. subiectū ꝛ passio sunt eiusdē ordinis. Ad propositū calor ꝛ frigus nō sunt affectiōes propriæ motus. Ad scōm concedo habitū: ꝛ sitū esse per se in prędicamento relationis. nō enim dubitauit Auer. hoc concedere. nec est inconueniens genus generalissimū aliquozū esse speciem alterius. dicitur enim gñalissimū: cui nullū superuenit genus siņ coordinationis: hoc enim est expressa vbiqz mens peripateticoꝝ. ¶ Sz tūc est qō vtrū motus incipiat esse per motum: ꝛ vz q: sic: nam motus aliquis incipit apud Arist. ꝛ omnes. vel igitur per creationem: qō nō puto esse peripateticuꝫ: aut per generationem siue motum: ꝛ hz intentū. Oppositū sentire vī Aristo. hic: ꝛ omnes expositores. ¶ Joānes ait motum incipere p motū: intelligi posse bifariā: aut per motū: q est in eodē subiecto: aut qui est in alio subiecto. vult igitur oēz motū nouū incipere per motū: nō quidē einsdē subiecti: sed alterius vt cęli. ꝛ sic credit eum tare creationē. ꝛ cōcordat verba Arist. hinc inde. ¶ Sz hęc solutio frivola est: nos enim quærimus vtrū motus quo Socrates mouetur nūc de nouo p motū prędecētez in Socrate cęperit eē: vel nō. nā si nō: tunc creatur in Socrate: qz nunc incipit: ꝛ nō p motū vel generationem: igitur per creationē. ꝛ si sic: igitur motus ante motum erit in infinitū. prętereā q; aliquid incipiat ꝑcedente motu in alio subiecto: nō tollitur quin incipiat p creationem. pōt enim aīa incipere ꝑcedente motu cęli. ꝛ tū aīa creatur. ¶ Propterea dicendū ſm sniam Auicennę: qui ēt peripatetice persępe dubōnes dissoluere enitur. ait enim in oibus ys quę sunt talia denoiatiue: deueniendū est ad aliquid tale per essentiam: vt si corp⁹ est albū denominatiue. albedo est alba per essentiam. ꝛ si oē ens infernū est tale denominatiue: deus est ens p essentiam. Vt dicitur 2° meta. tūc ad rem dico. cōpositum incipere p motū: denoiatiue: igitur motus incipit seipso per essentiam. ꝛ ita non creatur: nihil enim creat: quod seipso per essentiam incipit: nec est impossē aligd seipso per essentiam incipere: qō tū hz cām efficientez: vt albedo est alba seipsa per essentiam: ꝛ depēdet ab entis: sic igitur corpus denominatiue incipit moueri p motū: ꝛ per consequēs motus seipso p entiā incipit: q tamen nō creat: qz supponit subiectū e quo extrahit seipso p entiā: ꝛ ab alio effectiue. Hęc de qōne.

¶ Cum autem nec in substantia: nec in relatione: nec in actione: at qz passione sit motus: restat motum dūtaxat esse in qualitate quantitate at qz vbi. quippe cum in vnoquoq; horuz contrarietas est.

¶ Nunc declarat q; solū in qualitate: ꝛ quātitate: ꝛ vbi sit motus: ꝛ pōt inxta mozes forticolaruz sic deduci. In qualitate: ꝛ quantitate: ꝛ vbi est motus: probat in litera p hoc: qz in vnoquoq; horū est cōtrarietas. ꝛ in nullis: nō qualitate ꝛ quātitate: ꝛ vbi est motus: vt fuit longo sermone deductuꝫ: iure sequitur solum in qualitate: quantitate: ꝛ vbi esse motū: prętermisit autē habitū: situ: ꝛ qñ: ꝛ cętera id genⁿ. pp rōnē tactā in ꝓximo textu. ¶ Auer. autez ait cām vniuersaleꝫ: quare in his tribus pūtis dūtaxat motus sit: esse ꝓpterea: quia in his tātuz est ꝓtrarietas. vbi enim ꝛ alia esse possit in alys pūtis: proculdubio in illis esse posset motus. Hęc ex Auer.

¶ Is igitur motus qui quidē in qualitate est alteratio sit. Hoc eni cōe nomē positū est.

¶ Ut nūc Arist. agere de his tribus motibus quo ad nomina siue nomēculaturas. ꝛ inquit, is igitur motus: qui quidē in q̄litate est alteratio sit: quę greçe dr ἀλλοίωσις. ꝛ quia noiuz nulla est rō: niſi institutio voluntaria. Propterea ait. hoc enim cōe nomē positū est. ꝛ nulla ꝓpria te naturali allusum vt Plato posuit in cratillo: niſi voluntaria institutione adinuentū. Unde veluti qō q̄litate differt alterum esse dicitur ab institutione: sic motus in qualitate alteratio dicenda erit ab institutione: ꝛ voluit hoc nomen esse cōe: qz alteratiōis duę sunt species vz. intēsio ꝛ remissio: q̄ ambę cōi vbo alterationis dūr. Hęc de nomenculatura alterationum.

¶ Dico autē qualitatē nō eā: quę in substātia est. Est enim ꝛ differentia ipsa qualitas. sed eam: quę est patibilis: qua quidem aliquid pati dicitur: aut impatibile esse.

¶ Multiplex q̄le dr: qō greçe est ποιον vt 5° meta. dr. ꝛ pro dūa substantiali: quę prędicatur in quali. ꝛ pro habitu vel dispōne: quę sunt primę speciei q̄litatis. ꝛ p naturali potētia: vel impotentia: ꝛ pro ea affectione: qua aliquid patibile vel impatibile dr. ꝛ pro figura. Nunc exponit penes quā harū debet ꝛ attenditur alteratio. ꝛ inquit. dico autē qualitatē. nō eaz: quę in substātia est. est enim dūa ipsa qualitas saltē ſm modū: q̄tenus prędicatur in quali. sed eam: quę est patibilis: qua quidem aliquid pati: aut impatibile dicitur. ꝛ sic volvit alterationē esse solum in qualitatib⁹ tertię speciei vt septimo huius dicet. ¶ Auerroes autē p quale penes quod aliquid pati ꝛ impatibile dr: intelligit quale scōz: ꝛ tertię spēi. nā per hoc qō dixit pati: voluit esse intelligendum patibilē qualitatem tertię spēi: ꝛ impotētiaz naturalē: quę dr debilitas: qua aliquid facile patitur. Et per hoc quod dixit aut impatibile esse: voluit esse audiendum potētiam nālem: siue robur: rōne cuius aliquid non est facile patibile. Et qz hęc expō est cōtra intentionē Arist. 7. huius: q̄si corrigens se Auerroes: adiecit Arist. fuisse locutū de alteratione large ꝓ omni mutatione in qualis: veluti posuit ēt qñq; gñationez inter motus: nā loquēdo de alteratione stricte at qz ꝓsse; alteratio nō est nisi in quali tertię spēi: qō recipit magis ꝛ minꝰ: modo de q̄litate q̄ est in aīa vel animato vt habitus vel dispō: nō est ita: nec de qualitate in q̄ntitate vt est figura q̄rtę speciei. Magis autem intellexit potentiam ꝛ impotentiam: q̄z cętera qꝫ sunt eiusmodi q̄litates (vt dicit) pro pinquę qualitatibus passiuis. ¶ Sed hęc Auerrois expositio nō est necessaria. Primo quia Aristo. vbiqz ꝓ patibiles aut impatibiles qualitates: intelligit affectiones tertię spēi: vt primo de generatione patet. Scōo qz potentia naturalis vel impotētia non est ꝓpinquior patibili affectioni q̄z sit dispositio: quę est qualitas primę spēi: est enim dispositio affectio corporis: vt oēs sentiunt: qua rōne pz hanc expositionē nō esse necessariā. Propterea per qualitates patibiles: vel impatibiles affectiones intelligit dūtaxat tertię spēi.

¶ Qui vero est in quātitate: cōi quidē nomine vacat: per partes vero vtraſqz altera auctio: ꝛ altera diminutio nuncupaī. nam qua ad ꝑfectam acceditur magnitudinē: auctio dicitur. ea vero qua ex hac recedit: diminutio appellatur.

¶ Nūc de momenculatura eius motus: qui ad quātitatem est: loquitur. ꝛ inquit. Qui vero est in quantitate cōi quidē noie vacat: qz genus cōe ad oēs motus tales nomen nō hz: per partes vero vtraſqz ꝛ ſm speciez: altera auctio: ꝛ altera diminutio nuncupaī. nā qua ad perfectam acceditur magnitudinē: auctio dicitur. ea vero qua ex hac receditur, diminutio appellatur. ꝛ sic hz ſpēz nomē hz. Et sic secus de alteratione est. secus aūt de auctione: de alteratione quidē nomen habemus cōe oibꝰ ſpēbus ſm genus: ꝛ tamen ꝓpriū alicui speciei non habemus. de auctione vero ecōtra speciērum nomina habemus: giſis aūt nō. ¶ Sed cur ita sit. laborant Egidius: ꝛ nōnulli iunioꝝ. ꝛ reddunt cās quatuoꝛ. Prima est qz Sztetus in prędicamēto qualitatis sumitur penes mām. in quātitate vero penes motū: sed cū vna ꝛ eadē sit mā numero sub vtroq; termino cōtrarietatis: nō aūt idē motus ad vtrūq; cōtrarietatis terminum: hac rōne oibus motibus prędicamēti qualitatis cōpetit vnū nomē. nō aūt omnibus motibus prędicamenti quantitatis. Scōa cā est qz nulla forma pūti qualitatis denoiat seipsam: nō. n. dr albedo albaſ: sed forma prędicamenti quantitatis brī denominat sī: qz dicitur magnitudo augeī. qua rōne ob denominationē formę species auctionis habent nomen. genus non: qō sumitur a subiecto. Tertia causa est qz alteratio est principaliter ob mām. auctio aūt ꝛ imminutio ꝓpter formaz: ꝛ qz formę sunt plures. Propterea ſpēs habēt noia. genus vo nōrat qz mā est vna cōis. Propterea alteratio generis nomen habuit. Quarta cā est: quia oia ptraria ꝛ media prędicamenti qualitatis sunt sub eodē genere. vt albedo ꝛ nigredo: ꝛ fuscedo ꝛ viredo sub colore: nō autez oia cōtraria ꝛ media pūti q̄titatis. Hęc isti. ¶ Sed mihi vana hęc vīr. Primo qz per hęc enitunt dare causaz eius: qō fuit absq; cā. noia enim imposita sunt ad placitū: vt Arist. ptra Platonē dixit in lib. de interpretatione. Secundo. qz nulla harū rōnū cogit: nec persuadet. Prima quidē nō: qz siue cōtrarietas pūti q̄titatis sumaī penes mām: siue quouis mōz ex hoc nō sequitur debere esse vnū nomen cōe: nec sequitur debere esse plura nomina specieī: qz cōtrarietas pūti quātitatis sumiī penes motū: vt intelligēti pz. Scōo etiā frivola est: qa siue forma pūti qualitatis denominet se: siue non: nō video vnde debeat habere ob hoc rōnē cōez: siue nomē cōe. Tertia rō nō differt a prima: ideo vt prima nō valet: nec ipsa valet. Quarta multo puerilis est: qz siue cōtraria prędicamenti habeant cōe genus: siue nō: nō debemus cōcludere genus habere nomē ſpēs nō: vel species habere: ꝛ genus nō habere. vñ pz hęc dicta esse ꝛ vana: ꝛ nō necessaria. ¶ Ut igitur mihi alterationē habuisse nomē ſm genus: ꝛ auctionē nō habuisse hz genⁿ: ꝛ hz ſpēz: nō alia rōne: ß ab ipositura greca: q̄ venit in latinū eodē mō. caremus enim nominibus multoū veluti greci ꝛ multorum noia habemus: quoz greci carēt. ꝛ econtra greci hūt: nos caremus. Qō nulla alia rōne euenit: nisi ob imposituraī. iō nō expedit laborare de ratione noium: cū sit loquēdū vt plures.

¶ At is motus, qui in loco est: ꝛ cōi. ꝛ propio nomine caret. nuncupeī aūt cōi noīe latio. ea enim dūtaxat propie ferri dicuntur. quę cuz locum mutant: sistere seipsa non pñt: ꝛ quę loco seipsa nō moverint.

¶ Et de nomine motus localis inquit. at is motus: qui in loco est: ꝛ cōi. ꝛ propio nomine caret. nuncupeī tamē (vt inquit) cōi nomine latio. ꝛ dixit nūcupetur cōi nomine latio: qz ea dūtaxat propie ferri dicunt: q; cū locū

mutant:sistere seipsa nō pōt:nec in ptāte eozum ēse sustinere:z quę loco seipsa nō mouerint:vt inaiata. Dzopterea quod grēce est phoza latine melius est delatio: qz ppzie inanimata deferri videntur. qm̄ in potestate eozū nō est se sustinere. igitur hoc cōe nomē qō grēce est phoza:impzopzie accōmodatū est generi motuū localium. laborauit expositor Thomas assignare cām dzię taliū nominum:z labitur in errozē dictū. nō enim assignari pōt cā eius qō est voluntarium. ¶ Quo vero ad verba grēca attinet:q̄ φέρεσθαι hoc est deferri dicantur ppzie apud grēcos: laborat exponere Auer. z ait vnō ea dūtaxat deferri esse dicenda:quę violenter mouentur:z quę simplici motu feruntur vt elementa. 2° exponit ea esse dicenda deferri:quę violenter tantum mouentur. qz elementa aliquo modo mouent se. 3° ait illa deferri quę mouentur:z nō sunt animata:quia cozpora simplicia non mouent se in loco:nisi per accidens. Dęc Auerroes. ¶ Sed male barbarus grēcā interpzetabit grāmaticā. Aristo. enim illa deferri ait quę cū mouenk: in posse eozū nō est se sistere:siue hęc sunt violēter mota:siue elnta: siue q̄uis alia. Sed quonā nō elnta mouent se per accīs:in 8° huius disputabitur.

Quę Auer. cōsū. 18.

K

L

M

Dubitatio Ifalis.

Solo.

Tex.19. ¶ Ea autem mutatio quę in eadē fozma p magis z minus est: alteratio est. ea nāq; qua e cōtrario in contrariū pergit: aut simplr aut quadā ex parte motus est. in minus enim accedēs in contrarium mutari dicetur. In magis vero: vt ex contrario in ipsum. Differt enim nihil an aliqua ex parte: an simplr aliquid mutetur. modo aliqua ex parte contraria ipsa cōstituantur. quippe cum esse magis z minus tale: eo sit: quia plus aut minus contrarij inest: aut non inest. quibus igitur pz ipsius motus tres has esse dūtaxat mutationes.

¶ Themistius paraphzizat locū hunc: innuendo Arist. velle refellere tacitam qōnē de alteratione. nam cū ex albo albius quicq̄ fit: aut z: difficile est pspicere quonā pacto motus illi inter cōtraria versentur. Dęc est dubō apud Themistium. Solvit Aristo. q̄ eē ex cōtrario in in cōtrariū motum intelligi potest dupliciter: aut simpliciter: aut sm quid. Modo ait motum qui e minus albo in magis album ꝓcedit: eē e cōtrario in cōtrarium: nō quidem simplr: sed sz qd: quatenus in minus albo. z vlr in omni medio est admixtio 3zy. inquit. ea autē mutatio quę in eadē fozma per magis z minus est: alteratio est. ea nāq; qua e ꝓtrario in cōtrariū pergitur: aut simpliciter: aut sm quid. Modo ait motum qui e minus albo in magis album ꝓcedit: eē e cōtrario in cōtrarium: nō quidem simplr: sed sz qd: quatenus in minus albo. z vlr in omni medio est admixtio 3zy. inquit. ea autē mutatio quę in eadē fozma per magis z minus est: alteratio est. ea nāq; qua e ꝓtrario in cōtrariū pergitur: aut simpliciter: aut sm quid. Modo ad rem vult in omni motu debere esse mutationez de contrario in cōtrarium: sed hoc esse aut simplr: aut sm quid. hoc enim ait sufficere ad rationem motus: vt etiā Aristo. in textu submeminit. 2° colligit q; cū transmutatio fuerit de magis in minus: dicetur transmutari ad 3zuz: qm̄ nō fit minus: nisi ex mixtione cōtrariū. vbi cā. id quod est magis albuz: qō trāsmutat ad minꝰ albuz: dz trāsmutari ad ali qō nigrum: z cū econtrario: dz transmutari ad aliqō albū. Ex quibus Auer. dictis colligunt inniores duo. Primum est q; in medio sunt actu extrema: licet nō sub esse distincto z perfecto: sed sub eē cōfuso z imperfecto: qō etiam Themistius sentire videtur. Scōm est intentionem z remissionē fozmę attendi penes participationē contrarij: sm magis z minus. Et primū quidē hozuz disputabitur postea. ¶ De scō solet obyci multifariā: ꝑcipue duabus rōnibus. primo qz lumen dicitur magis z minus tale quod quidē non hz cōtrarium. Similiter bonū dicit magis z minus tale: z nō per admixtionem mali. Scō quia vbi caliditas summa esset infinita: calidum vt sex esset calidius calido vt quatuor: z non per accessum ad summā: qz ambę per infinitum distarēt. z de facto deus est infinite bonus: z cōstat aliquē effectū esse alio melioze: z nō per accessum ad summū. oēs eni effectus recedūt a deo p infinitū gradū bonitatis. multę alię captiunculę a calculatozibus fiunt: qę non in p̄senti disputo. ¶ Dozū igitur gratia calculatozes nōnulli dixerūt intensionē vel remissionem fozmę attendi penes maioze: vel minoze recessum a non gradu. ¶ Sed quicquid sit de veritate ipsa. Dico primo ex vbis Auer. nō colligi intēsionem fozmę attendēdaz esse penes admixtionem cōtrarij: vel nō attendēdā. Auer. enim ait nō posse dici aliquod magis: vel minus album: nisi ex admixtione contrarij. vbi pz ipsum loqui de his fozmis: q̄ cōtrarium hūt: vt recte Alber. exponit. Sic enim Themistius sentit. loquitur enim Auerro. solum de fozmis in quibus est motus. z ita solum in fozmis habentibus cōtrarium. z per hoc tollitur prima captiuncula de lumine: z bono. 2° pz ipsum non dixisse fozmaz dici magis z minus ob admixtionē contrarij: sed ait non fieri aligd minus: nisi ex mixtione cōtrarij: z hoc est verū: qz in fozmis hūtibꝰ 3zuū nō pōt fieri fozma intēsior: vl remissior nisi sit admixtio 3zij sive causa intēsionis sit accessus ad summū: siue recessus a non gradu. Colligitur enim solū admistionē cōtrarij eē cām sine qua nō intensionis: vel remissionis fozmę contrariū habentis. Dico 2° q; dato causam intensionis vel remissionis esse mixtionē cōtrarij in fozmis habentibus cōtrariū: scōm argumentū nō valet. potest enim dici q; summū cōsiderari pōt ea parte q̄ summū: z sic nec habz rōnem finiti nec infiniti: pōt enim stare cū vtraq; rōne. z hoc modo accessus vel recessus ab ipso est causa mensurę rerum eiusdem perfectionis. alio modo pōt considerari ea parte: q̄ infinitus: z sic nō est mēsura alicuius rei. Ad propositū igitur vbi caliditas esset infinita: adhuc potest calidum vt sex dici calidius calido vt quatuor: nō quidem appzopinquatione

N

Quę Auer. cōsū. 19.

O

Penes qd fozę itēsio attēdit.

P

Pō nōnulloz calculatozum. Dzopa pō pzo nunc.

Q

A tione ad calidissimū quatenus infinitum: sed quatenus summū. z eodem mō ad illud qō dicebatur de bonitate eozū. verum res hęc alias fortasse diligentius disputabitur. nūc vō sit dicta intantum.

Tex.20. ¶ Immobile vero est: z quod nullo modo moueri potest: vt sonus inuisilis est. z quod multo int̄pore vix mouetur: vel sero incipit moueri: quod quidem difficile mobile appellatur. z id quod quāuis aptum sit moueri atq; moueri possit: non tamen quoties potest: z ea ratione qua potest: atq; quo potest: mouetur: qō quidem dūtaxat: immobiliuz quiescere dico. est enim motui quies ipsa contraria: quare ꝓuatio erit profecto susceptiui.

B ¶ Dacten⁹ de motu: z mobili. nūc de imobilitate z immobili: quiete z quiescibili: vult log. attinet enim 3zioz consideratio ad vnā partē. veluti Arist. fecit in libzo de ala cū dixit de sono z absono: z visili z inuisili: z ceteris id genus: z vult imobile trifariaz dici. Primo mō id dz imobile: qō nullo mō moueri potest: z hoc auersante: z repugnante nā: vt sonus inuisilis est: qz sui nā ineptus z inhabilis sit vt videri possit. Scō mō dz imobile qō impulsum multo tempore: vix cōmouet. hoc est qō difficile mouet. veluti Xenocrates incōmobilis dicebat: qz sero irascebatur. Tertio mō id solet imobile nuncupari: qō q̄uis suapte natura aptū sit moueri: nō tū quoties pōt mouet: aut ea rōne q̄ pōt: mouet: aut eo loco q̄ pōt. Et p hoc explanat quid sit quies: qdue quiescibile: z inquit. qō quidē dūtaxat imobiliuz dictoꝝ gerere dico. z cām affert. d. est enim motui quies ipsa 3zia. z per consequēs e o in subiecto in quo motus est fieri aptus: z quies erit fieri apta. funt enim ipsa 3zia apta fieri circa idē subiectū. z maxime de ꝓtrarys ꝓuatiuis loquēdo: cuiusmodi sunt motus z quies. z ꝓpterea pcludit: q̄re ꝓuatio erit ꝑfecto susceptiui. cōtrariū enim z ꝓuatio nō est nisi in susceptiuo sui oppositi: z ita id est quiescibile qō est mobile. Dęc Arist. Quo vero ad vba attinet. Alexander vt refert Auer. facit vim in his verbis. ait enim aliud eē tarde siue grauiter mobile z aliud difficile mobile. Naz id tarde mouet qō in equali tēpore pertransit minus vel in maiozi equale. id difficile: quod tarde incipit. sed nos Alexandrū nō vidimus: g sic dicere: forte dzia hęc magis attinet ad grāmaticos. ¶ Sz dubitatur: qz Arist. definit quiescens per id qō non movet in loco in quo aptum est moueri. Igitur definit solū quietē violētā. qō enim gescit eo in loco: e quo est aptū moueri. violēter quiescere dz. veluti: lapis filo suspēsus vz violēter quiescere: qz eo in loco: z ab illo loco est cadere aptus. ¶ Rūdet Auer. ꝓmo cōcedēdo hic getez violētā tm̄ definiri: z Arist. cōtentū eē definitione huiꝰ quietis: q̄tenꝰ hęc ē altꝝ notioz: atq; manifestioz. ¶ 2°. Rūdet q; definitio hęc ēt cōpetit omnibus getibus: vt naturali violēte: z aializ hoc ꝓ tanto: qz vbiciq; mobile est ad illū locū moueri pōt. verbi cā. si lapis suspēsus sit in. a. pūcto: ad illū locū moueri pōt. saltē violenter. z si terra aliqua sit in cētro: ad illū locū moueri pōt: si eēt extra illū: z sic vz definitio cōis oibus quietibus. ¶ Sz aiaduerte q; hęc dubō nō est necessaria. ait eniz Aristo. quod quidē imobilium solum quiescere potest: vbi patet nullā feciſſe mentionē de loco. Solū eniz voluit id ꝓpzie posse quiescere: qō quidē nāliter moueri pōt: z ita dubō Auerrois est superflua.

Dubitatio Auer.

D

ꝑa solo.

2a solo.

Que fz ve ritatem.

Tex.21. ¶ Quid igitur est motus: z qd qes: atq; quot motatiōes: quotue motus ex ihs q̄ dixim⁹: pz.

¶ Epilogat: z quę dicit patent. Sed circa hęc quęrit ꝑ. vtrū in ǭtitate sit 3zietas. Mouet aūt qō hęc ꝓ tanto: qz Aristo. voluit ad tria ꝓdicamēta tm̄ eē motū: qz in his dūtaxat inuenitur 3zietas. dixit enim restat motum dūtaxat eē in ǭlitate quantitate: atq; vbi. quippe cum in vnoquoq; hoz 3zietas est. hęc Aristo. in ꝓdicamentis vero pluribus rōnibus ꝓbat quātitati nihil esse cōtrariū. Dzopter hęc emergit qō nō parua. vz enim ꝓmo quantitati nihil eē cōtrariū. ꝑ qz aut inter ǭtitates eiusdē specie: aut alterius spēi. non inter ǭtitates alterius spēi: qz ǭtitates dūntes spē pōt eē in eodē subiecto sil. Nec inter quātitates eiusdē spēi: qz cōtraria sunt q̄ sub eodē genere maxime distant: atq; spē differunt vt 10. metaph. tradit. 2° cōtraria sunt quę circa idē subiectuz mutuo se expellunt: atq; corumpunt vt traditur ꝓmo de generatione. Sed quātitas nō est de ꝓncipys actiis: nec est apta expelli a materia. est eniz cogterna materię. 3. si quātitates eēnt contrariꝫ: susciperēt magis z minus. nā magis z minus ꝓueniunt ex permixtione cōtrarij. 4. inter quātitates nō est maxima distātia: qz nec datur maximū: nec minimū. igit nec contrarietas. Dzo parte opposita sunt etiā argumēta. ꝓ: arguit solet: qz ad quātitatē est ꝓpzie motus. igitur ꝓpzie contrarietas. z. aliqua quātitas magis distat ab alia: aliqua minꝰ. igitur aliqua maxime distat ab illa: sed ꝓtrarietas est maxima distantia. igitur in ǭtitate est ꝓtrarietas. ¶ In ista qōne difficillima: Egidiꝰ hz duos dicēdi modos. vnius est q; cōsiderādo ǭtitatē absolute z sm se: sic nō est illi cōtrarietas: vt primę rōnes cogunt. considerādo vero ǭtitatē vt subest fozmę naturali. vt sic ei est aliquid contrariū. Hāc ēt opionem exponit Joānes gādauēsis: z tandē tenet ipsaz. ¶ Sz hic modus vz impossis: qz motus est ad rem alicuius generis nō ad ens ꝑ accidēs. vt Aristo. 3. physicoz ingt: totsunt motus spēs: quot entis: z addit Auer. acgsiti ꝑ motū. Sed quātitas sub esse naturali nō est species generis: sed ens ꝑ accidēs: quatenꝰ vnū alteri accidit. igitur ad quātitatē vt sic nō est motꝰ.

¶ Cauillant cucullati dicentes q; si per ǭtitatē sub eē naturali intelligatur vnū cōpositus ex his: vt sic est ens per accīs. Si vero intelligat quātitas sub hoc mō qō est esse naturale: ita vt esse naturale sit modus essendi quantitatis: vt sic est ens per se. mo dus enim eēndi rei nō est pars rei. z hoc pacto esse pōt motus ad quātitatē. ¶ Dęc illi. sed hęc cauillatio frivola est. ꝑ: qz tunc ad quātitatē nō esset absolute motus: sed quatenus intelligeretur sub modo essendi tali: qō Aristo. nō dixit. z. tūc ab substantiā saltē elementariā eē motus. nā fozma elementaria vt coniuncta q̄litatibus naturalibus successiue acquiritur: z successiue deperdit. z habet ꝓtrarium. igitur non magis ad quantitatem ratione illius essendi modi eēt motus: qz ad fozmas elemētoz ratione sui essendi modi. 3. ille modus rōne cuius quantitati est aliquid cōtrariū: est substantia: vel accidēs. nō substantia: vt ꝑz. si accidens: cū nō ǭtitas: igitur qualitas: z sic ad quātitatē esset per se motus rōne q̄litatis. z accepi hic substantiam z accīs fiiſſime vt sese extendunt ad res q̄ sunt p se substantia: z quę reductiue: qz idē est. Scō modus Egidij est ad rem esse cōtrarietatez: q̄tenus ad illā vel inter species illius saluari potest maxima distantia: z qz maxima distantia in quātitatibus eē nō potest sm essentiam: nec sm esse: vt ꝓbat: cōcludit reperiri maximaz distātiā quo ad motum: qz sm motum talia successiue acquiruntur. augumentabile enim nō acquirit totā suam quātitatem simul: sed per partē post partē, ita q;

E

Prima qō an ǭtitati sit aligd cōtrariū.

F

Prima pō.

G

Cōfutatio.

Cōfutatio cauilli.

H

Positio 2. Egidij.

I

Cõfutatio.

K

ꝑpalo'o.

L

M

N

Dõ Herminy.

Cõfutatio

O

Dõ Joan.

Cõfutatio.

ꝑpa põ.

P

Dubõ.

Dõ ītmiop

3.gõ vtrũ magis ⁊ minus variet ſpeciem.

Poſitio.

Q

eũ ibi ſit motus ⁊ ſucceſſio: põt eñ huius motus eẽ maior ⁊ minor: in talib⁹ poteſt accipi diſtãtia parua: ⁊ magna: ⁊ maxima: qua ratione attẽdi põt quẽdã ☽ietas ꝑ cõparationẽ ad motũ. ¶ Sz hęc põ nõ eſt ſana, ꝑ̃ qz talis diſtantia reperiri põt in formis ſubſtãtialib⁹ et intoꝝ. reperitur enim in illis ſucceſſio nõ mõ dimẽſiua: ſed gradualis apud Auer. g tenet et intarias formas intẽdi atq; remitti. 2° qz auctio ipſa falté vni⁹ minimi ſubitaria eſt. vt determinat Auer. 8. huius: cõ. 23. de mẽte eni Auerrois ſucceſſio nec tollit: nec dat motũ: ſicut ſubitarium nec tollit nec dat: vt in octano ⁊ ſexto huius diſputabitur. 3° vi hęc ſolutio quaſi petere pncipiũ: intẽdit eniz aſſignare cãm: quare quãtitati eſt cõtrarietas: ⁊ ait hoc eſſe ꝓ tãto: quatenus in illa eſt ſucceſſio ⁊ motus. conſtat aũt Ariſt. aſſignaſſe ad quãtitatẽ eẽ motum: qz in illa eſt cõtrarietas. Ecce q̃o circulus: ⁊ petitio pncipij.

¶ Dropter hęc tenẽdũ eſt modũ hũc nõ eẽ Auerroicũ. Dꝛo ſolutione igit aliã duertẽdũ eſt: ⁊ ſupponẽdũ quantitatẽ ſaltẽ terminatã eẽ terminũ auctionis: ⁊ iminutionis. Hoc aũt aſſero ꝓ tãto: qz quãtitas terminata eſt noua ⁊ põt de nouo fieri: ⁊ p gñiationez totalẽ formę ſubſtantialis: ⁊ per a gñiationẽ: ſiue partialem gñiationem. qualis fit in auctione: vt diximus in lib. de gñiatione. Dupliciter enim põt quãtitas terminata fieri per accñs vt pñs generationẽ totalẽ alicuius formę. quatenus agẽs dans formã mãę: dat oia accñtia pñtia formã. ⁊ vt terminus auctionis: quę eſt aggẽo partialis: vt in libꝛo de generatione dr. nec nũc volo diſputare de termino dimenſionis terminatę: an ſubã ſit: an accñs. ſpectat eniz hoc ad libꝛũ de ſubſtãtia ozbis: ſed illud volo eſſe ſupponẽdũ tñ: ita terminum ſe habere ad dimenſionẽ: ⁊ veluti gradus eſſe hz ad qualitatẽ. nã vt eẽ intẽſuz: vel remiſſuz eſt modus intrinſecus qualitati: quez greci idiotropia dicũt: ſic terminatuz ⁊ interminatum eſt modus intrinſecus dimenſioni: ⁊ penes hũc attenditur auctio vel iminutio: ⁊ veluti penes intenſum ⁊ remiſſuz alteratio. Tũc dico ꝑ̃ q⁹ duę conditiones ſunt de rõne motus: ꝑma vt ſit mutatio de poſitiuo in poſitiuũ. deſectu cui⁹ nec ad ſubſtãtiam eſt motus: nec ad cętera pędicamẽta vltra illa tria: quę dixit Ariſto. nã in ꝙs mutatio eſſe nõ põt: niſi quatenus eſt de poſitiuo in ꝑuatiuũ: aut ecõtra: vt nunc ſuppono. 2° eſt vt talis mutatio ſit entis in actu pncipaliter: defectu cuius mutatio qua acquirunt formę ſubſtãtiales elemẽtozũ: nõ eſt motus: qz hz ſit de poſitiuo in poſitiuũ: tñ eſt in ſubiecto ente in potentia. Ex ꝙs ſoluitur qõ: ⁊ dr q̃titati eẽ ☽iũ nõ q̃dẽ ꝓpie: qz illud ſolũ qualitati cõpetit: ſed ꝓtrarietatẽ: quę ſufficit ad motũ: q̃ eſt diſtantia maxima inter terminos poſitiuos: qui mutuo recipi pñt circa idẽ ens actu. hęc aũt nõ eſt ꝓpie: qz tales termini nõ ſunt actiui ⁊ paſſiui: ſed bene ſufficientes ad rõnẽ motus. Sunt eniz incõpoſes: poſitiui ⁊ apti ſibiſuccedere circa idẽ ſubiectũ ens actu. Sic igitur cõtrarietas hęc ſufficit ad rõnẽ motus. Illa vero oppõ q̃ eſt in cęteris pędicamẽtis: nõ ſufficit: aut qz eſt in ſubiecto ente in potẽtia: vt in ſubſtantia: aut qz nõ inter terminos poſitiuos: vt in cęteris pędicamentis. per hęc tollitur cõtradictio in dictis Ariſto. in pędicamentis enim negat quãtitati eſſe aliquid cõtrarii: qz loquitur de cõtrarietate ꝓpie: hic aſſerit: qz loquit de ꝓtrarietate q̃ ſufficit ad rõnẽ motus: quę lz nõ ſit ꝓpia: ſufficit tñ ad rõnẽ motus. ¶ Ad rõnes vo ꝑ ꝓma parte: ad ꝑmã pz ſolo: dr enim talẽ ☽ietatẽ eſſe inter quantitates eiuſdẽ ſpẽi dimẽſionis interminatę: nõ autẽ eiuſdẽ ſpẽi dimẽſionis terminatę. Ad 2m pz ſolo per hęc quę pauloante diximus. Ad 3m ẽt pz ſolutio: qz non ſunt ☽ie q̃litative: ſed ☽ietate quę ſufficit ad motũ. Et ꝓpea nõ op⁹ eẽ fm magis ⁊ minus. Ad 4.m pz ſol'o: lz enim in quãtitatibus nõ detur maximũ: vt interminatę ſunt: vt terminatę tñ dat maximuz ⁊ minimũ: vt dicitur in ſcõo de aĩa. ¶ Ad rõnes ꝑ parte oppoſita dr q⁹ oẽs concludunt quãtitati eſſe aliquã ☽ietatẽ quę motui ſufficit: ⁊ nõ aliter. Hęc de q̃one p mẽ: nã ſi alr occurret: alr dicã. ¶ Secũdo quęrũt vtrũ in loco ſit cõtrarietas: ⁊ videtur q⁹ ſic: qz ſurſum ⁊ deorſum ſunt loca quę ſunt maxime cõtraria: atq; maxime diſtãtia. ¶ Derminus ait ſurſum ⁊ deorſum nõ eſſe loca: ſed quãdã quodãmodo põnem loci. eſt eni res ſurſuz: ⁊ deorſum: nõ eſt aũt idez eſſe aliquid loci qõ locũ. loci enim eſt põ in loco. locus vero ipſe põ nõ eſt. hęc Derminus in pędicamentis. p quę intẽdit euitare ☽ietatẽ locoꝝ. ¶ Sed in maiozem foueã truditur: nã expreſſe Ariſt. remouit a ſitu ſine poſitione motũ ⁊ cõtrarietatẽ. quare ſurſum ⁊ deorſuz non ſunt cõtraria quo ad põnẽ. ¶ Joannes vo gãdauenſis fugit ad virtutes cõſeruatinas. ⁊ ait inter loca eſſe contrarietatẽ: quaten⁹ ſunt virtutes cõſeruatiuę mobilũ. ¶ Sed hęc põ frinola eſt: qz tũc contrarietas locozum eẽt ꝑpter qualitates: ⁊ nõ per ſe: ⁊ ſic motus eẽt ad locũ ꝑ qualitatẽ: ⁊ nõ rõne loci ipſi⁹. ¶ Dicas igitur locorũ ſiue ipſoꝝ vbi eſſe ꝓtrarietatẽ: nõ quidẽ fm oẽs conditiones: ſed quę ſufficit ad motũ: q̃ten⁹ inter terminos eſt maxima diſtantia. ⁊ quatenus termini ſunt poſitiui: poles quoq; fieri in eodẽ ſubiecto ente in actu: naturaliter vel violẽter. eſt enim grauę quoddã: aut leue poſſe ſubeſſe ipſi vbi ſurſuz: ⁊ ipſi vbi deorſuz: ſaltẽ violẽter: vl nãlr: ſucceſſiue: ⁊ nõ ſubito. Et ſic pz ad q̃nẽ. ¶ Sz nõ eſt ſub ſilẽtio pręterenda cõtradictio inter Auerroẽ ꝑ cęli: ⁊ 8° phyſicoꝝ. nã in 8° huius aſſerit ꝓtrarietatẽ ꝑ ſe inueniri in his: quę opponunt in loco. In ꝑmo vo de cęlo aſſerit ꝓtrarietatez in motu ipſo locali eſſe occultã: ⁊ patere p cõtrarietatẽ in alteratiõe. Propterea dici põt in huius 8° eſſe locutuz de ☽ietate: quo ad rõnẽ gñis: q̃ eſt diſtantia: nã diſtãtia ꝓprie dicit de locis: ⁊ trãſumptiue de cęteris formis repugnãtib⁹. In li bꝛo vo de cęlo eſſe locutũ quo ad rõnẽ ſpẽi: ⁊ dr̃az cõpletiuã. q̃ eſt mutuo ſe expellere circa idem ſubiectum. hęc eniz dr̃a cũ difficultate intelligit de motu locali: ⁊ cũ facilitate de motu alterationis. Hęc de cõtradictione. ¶ Tertio quęrũt vtrũ magis ⁊ minus varient ſpẽz ⁊ vẽ q⁹ ſic. ſubſtãtia enim eſt magis ens ipſo accidẽte: ⁊ differt gñe ab accñte. Sc̃o ſicut plus: ⁊ minus in q̃titate: ita magis ⁊ minus in qualitates: ſed plus ⁊ minus in numeris variant ſpẽm. binarius enim differt ſpecie a trinario: qui differt ab illo ꝑ minus. ¶ Solet cõiter dici vt Joãnes aſſerit: q⁹ magis ⁊ minus pñt ſimi in fo'a abſolute: aut in forma ad quã eſt motus. Si ſumatur in forma abſolute: ſic facit dr̃am ſpecificaz: qz ois dr̃a in forma eſt ſpecifica. Si aũt in forma ad quã eſt mot⁹: ſic nõ variant ſpẽm. vt per multas rõnes perſuadet Joãnes. hęc ſolo eſt vtilis: ⁊ peripatetica: tñ ex verbis Ar. nec hę colligit. nec cõtraria: vt Joannes putat. ait eni Ariſto. ea autem mutatio quę in eadẽ forma per magis ⁊ minus eſt: alteratio eſt. Ecce quomodo ex ꝙs verbis nihil de quęſtione habeẽ. tamen ſolo vera eſt: ⁊ per ipſam pater ad rationes.

¶ Poſt hęc dicamus quid ſimul atqz ſeorſuz eſſe ſit: ⁊ quid tangere ⁊ qd inter: ⁊ qd deinceps: ⁊ quid attiguum: ⁊ quid continuum ⁊ quibus vnũ quodqz hozũ ſit aptuz eſſe.

¶ Dactenus de diuiſiõe motus in ſpecies. Nũc de vnitate

A

B

Dex.22.

C

Dubõ.

Dõ ītmiop

Soło iuniozum.

D

Q

E

Cõfutatio ⁊ ꝓpa ſolo

F

Replica.

G

Dubõ.

Solutio

Replica ꝑma. Solutio

H

Soło iuniozum.

Cõfutatio.

ꝓpa ſolo.

tate motus vult tractare: ⁊ primo ſumit quę dã vt definitiones deinde de re proſequitur. ꝑmittit aũt primo intentionez: ⁊ inquit. poſt hęc dicamus quid ſimul atqz ſeorſum eſſe ſit: hoc eſt primũ. Et quid tãgere: ⁊ quid inter. hoc eſt ſcõm. Et quid deinceps: ⁊ quid attiguuz. hoc eſt tertiũ: ⁊ quid ꝓtinuũ ⁊ diſcõtinuũ. hoc eſt quartũ addit. ⁊ dicam⁹ quę ſunt illę res: quibus vnũqõq; hozũ ſit aptũ ineſſe. nã ad perfectã definitionẽ explicandã non ſoluz eſt neceſſaria forma: ſed mã. res eni illę quib⁹ hęc inſunt: vt materia ſe hz. Propterea adiecit: ⁊ gb⁹ vnũqõq; hozũ ſit aptũ ineſſe. Alia duerſione dignũ ꝓtrariozũ vnã eẽ doctrinã: ⁊ qz ſimul ⁊ ſeorſum opponuntur. Amplius tãgere ⁊ inter opponunt. deinceps ⁊ attiguũ ſi'r opponunt. cõtinuũ quoq; ⁊ diſcontinuũ ẽt: iure hęc oia ad quatuoꝛ intentiones reducunt: q̃s quidẽ Ariſt. ꝑmittit vt definitiones cões omnibus demonſtrationibus per totuz lib. veluti Euclides in pncipio definitiones ſumpſit: quę ſunt oium ſequentiũ demonſtrationũ ꝑn⁹: imitatus vbiq; geometras: vt dicit Philoponus.

¶ Loco igit ſi'ea dicunt eẽ: q̃ vno in loco ſunt primo. ſeorſuz aũt ea: quę in diuerſis ſunt.

¶ Duo ſunt quę inicẽ opponunt: cõtinuum. vz. ⁊ diſcõtinuũ. Sb diſcõtinuo aũt plura cõtinent: vt ea quę ſimul ſunt: ea quę ſeorſuz: ea q̃ ſe tangit: ea q̃ inter ſunt: ea quę deinceps: ⁊ q̃ attigua ſunt. oia hęc vt vides ſunt diſcontinua. Ariſt. igitur primo definit q̃ dr̃ loco ſimul eſſe: ⁊ quę ſeorſum: ⁊ inquit. loco igitur ſimul ea dicuntur eſſe: quę vno in loco ſunt ꝑ. ſeorſuz aũt ea: q̃ in diuerſis ſunt locis. Quo vo ad verba attinet: ſimul qđ grẽce eſt ἅμα: multifaria dicitur vt dcñ eſt in ꝑdicamẽtis vt de his q̃ ſunt ſimul tpe: de his quę ſunt ſimi loco: ⁊ de aliꝭ id genus: quia autem vult loqui de his quę loco ſunt ſimul: adiecit: loco igitur ſimul ea dicunt eſſe: q̃ vno in loco ſunt primo: hoc eſt ꝓpio: qz ſi eſſent ſimul in loco cõi: oia eſſent ſimul. nam oia ſunt in cęlo. definit ea quę ſunt ſeorſuz. d. ſeorſum aũt ea: quę in diuerſis ſunt locis. diuerſis locis dico ꝓpꝓs. ¶ Sed occurres primo qz nõ vidẽtur aliqua poſſe eẽ ſi'l hoc mõ: q⁹ ſint in eodẽ loco ꝑ̃: qz tũc eẽt penetratio corꝓoꝝ. ꝑterea mouẽs ⁊ motum Ariſto. vocat ſimul eſſe: vbi pz hęc nõ eſſe ſimul niſi ꝑ tãto: qz hñt vltima ſimul: ⁊ non qz ſunt in vno loco ꝓpio. ¶ Juniozes credũt Ariſto. velle hic loqui de ſimul: ſimultate imediationis: ⁊ nõ ſimultate ꝙuocationis. Et delirant: nã q̃ ſunt ſi'l ſimultate imediationis nõ ſunt in eodẽ loco ꝓpio vt aer ⁊ ignis ſunt ſimul ſimultate imediatiõis: quę nõ ſunt ſimul in eodẽ loco ꝓpio. quare hęc Ariſto. deſcriptio nulla eſſet. Propterea vi mihi Ariſto. eſſe locutũ de his quę ſunt ſimul ꝑmo hoc eſt ꝙuate. Hoc eniz ſonat verbũ illud καθ' ὅτω. quod latine eſt ꝑmo. ¶ Ad rõnes vero dico q⁹ fm veritatẽ nulla ſint in eodẽ loco ꝑ̃ niſi quę dã ꝑ accñs: velut albedo ⁊ dulcedo in lacte: aĩa' ⁊ corꝑus in loco: ⁊ id genus. at tñ Ariſt. dedit hãc definitionez: qz veteres crediderunt aliqua eſſe ſimul hoc mõ. tenẽt enim corꝓoũ penetrationẽ. ⁊ ideo ad intellectũ poſitionis illoꝝ ⁊ ad veritatẽ accepit quid ſit ſimul eſſe. Ad ſecũdũ dico Ariſt. accepiſſe aliter ſimul in 7°. ⁊ aliter hic. tũ ſimul hic ſumptuz ſubſeruit ad ſimul ibi ſumptũ: vt dicemus. Secũdo occurres quia intelleꝛ ſeparatur a corꝓore. Et tñ intellectus nõ eſt in loco. añs pz. dr̃ enim 2° de aĩa ſeparatur hoc ab hoc vt perpetuũ a caduco. Amplius accñtia cõmunia a ſubiecto ſeparãtur: quę nõ ſunt in loco. rurſus vltia a ſingularibus: ⁊ multa id genus: quę nõſunt in loco. ¶ Laborant iuniozes quidã in interpretãdo hanc ſeparationẽ: ⁊ quid Ariſt. per ſeparationẽ velit: ⁊ laboꝛ eſt fruſtra: nã verbũ grẽcũ χωρίς, latine ſonat ſeorſum. modo multũ refert eſſe ſeorſum: ⁊ eſſe ſeparata. Intellectus enim ⁊ corꝑus ſeparata ſunt: nõ autẽ ſeorſum. q⁹ ſi in lib. de aĩa dicat intellectũ χωριζόμενον, nõ vtiẽ verbis pręſẽ: ſed cõiter. Silr ſi dr̃ vltia vel accñia ſeparari eodẽ mõ loquitur cõiter atq; ſuũe nõ pręſẽ atq; ꝓpie. ea igitur ſunt ſeorſum: quę in diuerſis ſunt locis: vt hic loquit. Et ſic tolluntur obiectiones.

¶ Ea aũt tãgere dicuntur: quoꝝ extrema ſunt ſimul. Inter id eſt ad quod ꝓius accedere aptũ eſt id q̃ mutatur: q̃ ad vltimum ad quod mutatur: ſi cõtinue fm naturã mutẽ. inter aũt eſt in minimis tribus. quippe cum vltimum mutationis contrarium ſit.

¶ Deſcribit quę ſe tãgunt: ⁊ quid inter eſſe dicat. ⁊ ingt ea aũt tãgere dr̃ quoꝝ extrema ſunt ſi'l. ⁊ vt dr̃ Auer. dixit quoruz extrema ſunt ſimul: ⁊ nõ quoꝝ extrema ſunt vnũ: ad dr̃iam eoꝝ quę ſimul eſſe dicunt fm cõſiderationẽ mathematicã. nã fm cõſiderationẽ mathematicaz ea quę ſunt ſimul: hñt extrema vnũ: qz ſiue ſint corꝑora: ſiue ſuꝑficies: ſiue lineę: ſemp extrema ſunt vnuz. nã ſi corꝑora ſunt: extrema ſunt ſuperficies: q̃ ſunt vna. Si ſuꝑficies extrema ſunt lineę: quę ſunt vna. ⁊ ſi lineę extrema ſunt puncta: quę ſunt vnũ. cã aũt eſt qz fm cõſiderationem mathematicam duo vltima reuertunt in vnuz. at in natura duo vltima nõ pñt reuerti in vnum.

¶ Sed dices. in mathematicis nõ eſt coꝛruptio. igitur fieri nõ põt vt duo vertãtur in vnũ. dici põt nunq; duo poſſe verti in vnũ niſi ꝑ coꝛruptionẽ ambozũ ⁊ gñationẽ terty. Quo ex coꝛruptione aq̃ ⁊ aeris fieri põt ignis ſed in mathematicis duo verti pñt in vnũ: q̃ſtũ ad vltz rõnis. pũctus enim ſuppoſitus pũcto ſubit rõnez vnius: quia nõ facit diſtare. Nã indiuiſibile additũ idiuiſibili nõ facit maius. quare duo verturtur in vnũ q̃ſtũ ad vltm menſurę q̃ſtitatis cõtinuę: ⁊ nõ diſcretę. ¶ Sed occurres adhuc. vltima coꝛꝓoꝝ ſũt corꝓora: duo coꝛꝓora nõ poſſunt eſſe ſimul: qz tũc eẽt penetratio coꝛꝓoꝝ. ꝑterea mouẽs ⁊ motum ſil'. igitur definitio nulla. ¶ Dici põt vltima coꝛꝓoꝝ eẽ ſuperficies: mõ nõ eſt impoſe duas ſuperficies eẽ ſimul in eodẽ loco ꝑmo: qz vt dixit Auer. in mathematicis duo vertũtur in vnũ. ¶ Et ſi dicas: ſuperficies nõ ſunt in loco: igitur nõ pñt eẽ ſimul. ¶ Rñdet Auer. q⁹ Ariſt. vult ſuperficies eẽ ſimul ſaltẽ per accñs: q̃ vltima nõ ſunt in loco per ſe. ¶ Sed adhuc replicãt: qz coꝛꝓora quoꝝ ſuꝑficies ſunt vltima nõ pñt eſſe in vno eodẽ q; loco ꝑ̃. igit nec ſuꝑficies: nã ſuꝑficies ſũt in loco rõne coꝛꝓoꝝ. ¶ Propter hanc replicã quidã aiunt Ariſto. aliter accepiſſe ſimul: q̃ definit ſimul: ⁊ alr hic: q̃ definit tãgere. Nã ſimul in ꝑmo textu accipit ꝑ ſimul ꝙuatiõis: ſimul hic accipitur ꝑ ſimul imediationis. ¶ Sz hęc rñſio eſt frinola: nã apud oẽs grẽcos Ariſto. ꝑdefiniuit ſimul: qz eſt genus ad tãgere: ⁊ ſic nõ alr hic ⁊ ibi ſumpſit ſimul. ꝓterea non eſt cõſonũ rõni vt in tã paucis verbis Ariſto. ꝙuinocaſſet. ¶ Dici igit põt vltima coꝛꝓoꝝ: quę ſunt ſuperficies eſſe ſimul ꝙuate: ⁊ tñ coꝛꝓora nõ ſunt ſimul ꝙuate. ⁊ q̃ dr̃. ſuperficies ſunt in loco rõne coꝛꝓoꝝ: cõcedo: ſed nõ op⁹ illas eſſe oino in loco vt illa coꝛꝓora: nã a coꝛꝓoꝝ hñt q⁹ ſint in loco. a ſuis vero naturis hñt q⁹ ſint taliter in loco. ideo ꝓpterea coꝛꝓora ſunt in loco: nõ tñ taliter ꝑ̃ coꝛꝓoꝝ: quia a coꝛꝓoꝝ ibus hñt q⁹ ſint in loco. a ſuis vero rõnibus hñt q⁹ ſint talr in loco: hoc eſt ꝙuate. Simili rõne dici põt

I de lineis ⁊ de ꝓ̄ctis: quatenus lineę sunt extrema corꝓ̄oꝝ: ⁊ ꝓ̄cta sunt extrema lineaꝝ. Dęc de his quę sunt simul. de eo qđ est inter: sic ait. inter autē id est: ad qđ id qđ mutat̄ ꝓ̄ius est aptū accedere: q̄z ad vltimuꝫ ad qđ finaliter mutatur. veluti si. m. mutaretur ab. a. in. c. ꝑ. b.

A B C

---

m mediuꝫ: ꝓ̄ius peruenīet in. b. q̄z in. c. addit tamen si cōtinue ſm nām mutet: qz vt dicit Auer. si nō fuerit ſm cursum naturalez: fieri pōt vt quiescat interim: ⁊ tūc inter ipsum erit id qđ dicitur ad qđ ⁊ extremū. Id enim sese hz vt extremū. in quo mobile gescit. ¶ Sed dices. inter quot aliquid dici pōt inter. Respondet ꝓ̄s inter aūt est in minimis tribus. cuius cām assignat: qz extremū est cōtrariū supple medio ⁊ extremo. igitur idē nō pōt esse duo extrema ⁊ mediuꝫ. restat igitur vt extrema sint duo qz ẓria: ⁊ mediū sit ad minus tertiuꝫ: qz vtrisq; aliquo mō ẓniū. igitur mediū ad minus erit in tribus. ¶ Sz dices. vtrū id qđ est inter sit aliquo modo de natura extremoꝝ. Rndet Auer. q; sic: qz si id quod est inter sumat̄ in motu localiꝰ id qđ est inter: erit ꝓ̄imus locus: q nō dīt spē ab extremis. ⁊ si sumatur in alteratione: id qđ est inter: erit ꝓ̄ima qualitas: quę non differt spē ab extremis. Qz aūt detur ꝓ̄im⁹ locus: ⁊ ꝓ̄ima qualitas: ꝓ̄z per hoc qz motus nō hz motuꝫ. Sed est venire ad ꝓ̄imuꝫ in motu. Sic igitur ꝓ̄z id qđ est inter esse aliquo mō einsdē speciei cum extremis. ¶ Sūt qui dicunt dabilē esse ꝓ̄imū locuꝫ ſm spēm: nō aūt ſm numerū: in quē trāsmutabile ꝑmo trāsmutatur. Similiter dabilē esse ꝑmā qualitatē ſm spēm: nō autē ſm numerū: in quā alterabile ꝑmo alterat̄. ⁊ hoc modo asserūt Auerroē intelligere. Qz si dicas: igitur oporteret trāsire per omnia media spē. Rndēt q; nō opz transire per oia media speciē: sed sufficit vt per vnū transeat. bene tamen transit ꝙ oia media numero: quę hz sint potestate infinita: sunt actu finita. Verū hęc positio disputabit̄ in 6°. nunc vō nec approbo: nec improbo. transeat saltem ꝓ̄z quęsito. Dęc de eo quod est inter.

K Dubō. Pō iuniop L

Tex.23. ¶ Cōtinue autem id mouetur: quod nihil aut parum rei nō ⁊ tempozis intermittit. ꝓ̄hibet enim nihil aliquid rei intermitti. Nā fieri pōt vt post summā chordarū ima cōtinuo sonet. verum hęc est rei in qua moueī intercapedo. Est aūtē hoc ꝑspicuū. ⁊ in his mutationib⁹: quę sunt ſm locū. ⁊ in cęteris id genus.

¶ Definiendo ipsum inter: ⁊ adiecit in illius definitione cōtinuū ſm motū. ideo nūc quid sit cōtinuo moueri definit. vbi debes scire duo requiri ad motū ipsum. vz. tēpus quo mensuratur. ⁊ magnitudinē sꝑ quā fit motus. vult motū esse continuū: tū cū nō interrupto tēpore fit. pōt enim fieri in interrupta magnitudine. Inquit cōtinuę aūt id mouet̄: qđ nihil aut parum rei non tēporis intermittit: qđ exponit dicēs. ꝓ̄hibet eni nihil itermitti supple aliquid rei. hoc. n. verbū aliquid rei supplēdū est grēcis verbis. nā fieri pōt: vt post summaꝫ chordarum ima cōtinuo sonet. verū hęc supple intercapedo est rei in qua mouetur: ⁊ nō tēporis. verbū illud naz grēce est και qđ sonat: ⁊ in latinū: sed nō esset̄ sensus clarus. addit hoc patere nō mō in motu localiꝰ: sed in cęteris motib⁹ id genus. in oibus enim requiritur continuitas tēporis nō rei. quid igitur sit continuo moueri ꝓ̄z. Aſaduersione dignū circa exꝑlū chordarū: nā expositores latini volūt per illud Arist. indicasse posse eē motuū cōtinuū: re ipsa qua fit motus existēte discontinua: qz sufficit continuitas tꝑis. ¶ Auerroes vō ⁊ Themi⁹ volūt illud exꝑlū eē positum ad declarāduꝫ quonā mō tēpus pōt eē continuū. motu nō existēte cōtinuo. ait enim Auerroes plurā mota nō deficere ſm tēpus: quoꝝ motus non est cōtinuus: veluti qui post summā chordarū imaꝫ pulsauerit. Dic enim motus est discontinuus: cuius tempꝰ est cōtinuū. Quo vero ad verba attinet: Aristo. dixit. cōtinue autē id mouet̄: qđ nihil aut paruꝫ rei intermittit. Mō dixit nihil aut parū: qz aſialia gressilia pōt cōtinuo motu inambulare: ⁊ ſpatū esse pauluꝫ intercisum: vt ꝓ̄z in trāsitu viarū ſuper lapides adinuicē distantes vt de vys patauinis. Dixit igitur parū ob aſialia gressilia. Dixit nihil ꝙ natatilia ⁊ volatilia: quę requirūt ſpatū continuū. ¶ Sed occurres: naz 6° huius Aristo. tactus est continuitatē motus a continuitate ſpatij. Dic vō ait ad cōtinuitatē motus nō esse necessariū ipsum ſpatium esse cōtinuū. Amplius hic nihil meminit mobilis. modo mobile requiritur ad motum: veluti ſubiectū ad accīs. Sunt qui dicunt ad motus continuitatem requiri ſpatij cōtinuitatē totalē nō ꝑtialē. Nā in trāsitu viaꝝ: ꝓ̄ pares ſpatij vt pote lapides sint discontinui: tū aggregatū ex lapidibus ⁊ aere replente interualla lapidum totuꝫ est ꝙtinuū. ⁊ sic qđ Aristo. ⁊ Auer. volūt posse eē motum cōtinuū: re existente discontinua: intelligunt quantuꝫ ad aliquā illius partem: nō autē quātū ad totuꝫ aggregatū. Sed cauillant quidā: qz si glebba terrę e cęlo descendat. motus erit illius cōtinuus: ⁊ tū aggregatum ex elemētis medijs nō pōt esse continuū. nā aer ⁊ ignis ⁊ aqua nō pñt esse inuicē cōtinua. Pōt dici q; sunt continua ſm rōnē mathematicā: quatenus vltima sunt simul. mō vltima sunt superficies: q̄ suppositę sunt vnę: vt dicetur postea. Iunioꝛes vero aiunt aliqua esse continua duplr cōtinuitate copulationis: ⁊ cōtinuitate diuisionis. In sexto igitur voluit motū esse cōtinuuꝫ rōne ſpatij quo ad diuisionez infinitā. hic loquitur de continuitate copulationis ad vnuꝫ terminum cōem. sed res hec in sexto omittatur. Ad 2m dicetur postea vbi disputabitur an a.d continuitatem motus requiratur vnitas mobilis: nunc vero sit dictum intantum.

N Quę Auer. cōfi. ⁊ Them. Dubō. O ꝓ̄ solō. Solutio. P Tex.24. Q Tex.25.

¶ Contrariū autem id est in loco: quod pluri/mum recta linea distat, minima eniz finita est: atqz finita mensura.

¶ Quia definiendo motū: meminit ipsius ẓz: ideo obiter: quonā pacto in loco sit ſumenda cōtrarietas: exponit: ⁊ vult ea loca esse ꝓ̄traria: quę recta linea plurimū distant. ⁊ q; penes rectā lineā ſumi debeat: eo testatur: qz linea recta est finita: ⁊ minima q̄ sunt cōditiōes mensurę. dz eni linea minima: qz inter duo puncta nulla pōt trahi ita brevis vt recta. Cęterę enim alię vt curuę pñt trahi minores ⁊ maiores in infinitum: dicitur vero finita: qz vna numero. non enim inter duo pūcta trahi pōt nisi vna linea recta. Si igitur mēſura dz esse finita ⁊ minima. vt dicitur. 10. metaꝑl. si volumⁿ mensurare distātiam inter aliqua loca: debemus illam distantiam mēſurare ſm lineam rectam: ⁊ non ſm curuam. igitur contrarietas locorum penes lineam rectā attendi debet: ⁊ sic ꝓ̄z ratio contrarietatis in loco.

¶ Deinceps vero ⁊ id ad quod est deinceps ea dūtaxat sunt: inter quę post ꝓ̄incipiuꝫ aut positiōe: aut natura: aut aliquo alio modo sic definitā: nihil eorum cadit: quę in eodez gñe sunt.

Tex.26.

A sunt. Dico aūt vt linea ad lineā: vel lineę: aut vnitas ad vnitatē: vel vnitates. aut domꝰ ad domū: ꝓ̄hibz at nihil iter ipa aliō q̄ddā esse.

¶ Quę vō sint deinceꝑitia: nūc cōmētat: ⁊ vult deinceꝑitia siue ꝓ̄ńtē inter q̄ nihil einsdē gñis hr̄ interſitum. nā si alterⁿ gñis aligd iter cadat: nihil officiāt̄ eędes meę deinceꝑes sunt ⁊ ꝓ̄ites tuis: si nullę sint ędes iter meas ⁊ tuas. Itēq; lineę deinceꝑes sunt: inter q̄s nullę hr̄. ⁊ deinceꝑes hoies: inter quos nemo sit medius. ¶ Sz canillabis qz posset aliqđ deinceps fieri ꝑm⁹: ⁊ ꝑm⁹ deinceps. Rndet Aristo. in oi ordine oportere esse aliqđ ꝓ̄imū: hoc aūt est vel positione vt in domibus: quaꝝ vna est ꝓ̄ altera ſolū positiōe: ⁊ nō nā: vel nā vt in numeris: vbi vnitas est nā ꝓ̄ior duitate: ⁊ duitas trinitate. vel alio mō: puta dignitate: vel originevt ꝓ̄ filio: ⁊ hoc ait.

B deinceps vō ⁊ id ad qđ est deinceps: ea dūtaxat sunt: iter q̄ post ꝑm⁹: voco ꝑm⁹ aut pōne: aut nā: aut aliquo alio mō sic definitū. vz. ordine vel dignitate: nihil eoꝝ cadit: q̄ in eodē gñe sunt: vt exēplo ostēdit: ⁊ sic ꝓ̄z ipm deinceps nō posse fieri ꝑmū nisi in ordinatis ſm pōnē: nō aūt in ordinatis alio mō: vt nā: vel dignitate: vel ordine. Dico aūt inter q̄ nihil cadit eoꝝ: q̄ sunt in eodē genere: q̄ ꝓ̄hibet nihil aliud qđdā alterius gñis esse: vt si inter ędes meas ⁊ tuas caderet equus: adhuc dinceps essent: nā equus est alterius gñis. ¶ Sz dices. sint duo equi in cohorte deinceꝑes: inter quos cadat famulus: vtruꝫ sint deinceꝑes. vz. n. q; nō: q̄ famulus cadit inter illos: q est einsdē generis. Omnes enim animalia sunt.

Dubō. Solutio C ¶ Posset dici illos esse ōincipes in ratione speciei: q̄ nullus inter illos mediat equus: nō aūt in rōne generis: de qbus nūc Aristo. loqtur. erunt igit̄ equi deinceꝑes: nō aūt duo animalia deinceꝑitia. Propterea solet dici ea esse deinceꝑitia: iter quę nihil cadit eoꝝ q̄ sunt einsdem denominationis cū extremis: qua rōne in cohorte equus meus ꝓ̄imus: ⁊ equus tuus scōs deinceꝑes equi erunt: ⁊ mediet famulus: q; nullus cadit equus. nō aūt deinceꝑitia aſialia: cadit eniz famulus: q est ēt animal.

Lōtra'sozticolas. ¶ Ex ꝙs apparet sozticolas non recte definysse ꝓ̄ńs: dū dīt: q est illud qđ sequit̄ ad antecedēs: vel ad notam rōnis. nā apud peripatheticos ꝓ̄ńs est quod sequit̄ ad aliud: qđ nihil eoꝝ cadit: q̄ sunt einsdē generis cū extremis: vel einsdē denoiatiōis. Propterea motus ille: siue ꝓ̄ illa: quā sozticolę ꝓ̄ńz dīt: rectius apud pipatheticos enthymema dicerē. Dęc aūt omittātur sozticolis.

¶ Ipsum enim deinceps est ad aliquid est deinceps: ⁊ illo quid posterius. non enim ipsuꝫ vnum ad duo: aut ꝓ̄ima mensis dies ad secūdam: deinceps est: sed hęc ad illa.

D ¶ Reddit cām eius qđ dixerat: dixit enim. nihil esse deinceps: ante qđ nō fuerit aliqđ ꝑm aut nā: aut pōne: aut alio quouis mō: nūc assignat cāz. d. ipm eniz deinceps ad aliqđ est deinceps: ⁊ illo quid posterius. nō. n. ipsum vnum ad duo: aut ꝑ⁹ mēſis dies ad scōam deinceps ē: sed hęc ad illa. recte igitur dictū est nō esse aliqđ deinceps: cū nō fuerit aliqđ ꝓ̄imū. ¶ Dinc nō imperite exꝑositozes sentiūt dū dīt nō esse deinceꝑitia: nisi sint ordinata: vel pōne: vel nā: vel alio quouis mō. Amplꝰ ⁊ nisi nihil eoꝝ cadat: q̄ sunt einsdē denoiatiōis cū extremis. Quo vō ad vbā attinet vbū illud ꝓ̄ma mensis dies ad scōaz: grēce est ουσηνουμηνιοσδευτεροσ, ⁊ nōnulli kalēdę ad nonas sed sue sic. sine sic: neomeniam latini dīt omnia hęc. Quę quidem sint deinceꝑitia: ex ꝙs ꝑspicuū est.

Laus exꝑositoꝝ.

¶ Attiguum autem est: quod cuz deinceps sit. ipsum tamen tangens est.

E Tex.26.

¶ Attiguū qđ grēce est εχομενον, latine tum ꝓ̄imū: tum habitum: ⁊ apud Auerroē sese dī: nūc qđ sit. definit. vī aūt spēs ipsius deinceꝑis: nā attiguū oē est deinceps: ⁊ nō conuertī. ꝓ̄teritū enim ⁊ ꝓ̄sens: ⁊ futurū deinceꝑitia sunt: nō tamen attigua: qz attiguū est deinceps qđ tangit: modo tactus nō sit nisi corꝓ̄oꝝ: ⁊ sic quid sit attiguum patet. Dęc de diffinitionibus satis dicta sunt.

¶ Cum aūt omnis mutatio est in oppositis: opposita aūt sunt ⁊ contraria: ⁊ contradictoꝛia: atqz contradictionis nullum est medium: ꝓ̄z in contrarijs esse id quod est inter.

F ¶ Dactenus de diffinitionibus: nūc de hoꝝ materyis: in qbus fiunt: explicat: ꝓ̄posuit enim duo dicere. vz. quid vnumquodqz horū sit: ⁊ ea in qbus hęc insint: perfecit ꝓ̄imū: nūc accedit ad scōm. ⁊ ait ꝓ̄imo ipsum inter ēt in ẓrys: ⁊ nō ẓdictorys: ⁊ argumt sic: in quibus nō est medium: in illis nō est ipsum inter in ẓdictorys non est medium: sed in cōtrarys. igitur in cōtradictoꝛys nō est ipm inter: sed in ẓrys. sumit igit̄ duo in antecedēte: ⁊ infert ꝓ̄positū. di. cū aūt oīs mutatio est in oppositis: opposita aūt sunt: ⁊ cōtraria: ⁊ ẓdictoria: hoc est ꝑmū. atqz cōtradictionis nullū est mediū: hoc est scōm: dat ꝓ̄positū. d. patet in ẓrys esse id qđ est inter. in qbus igit sit ipsius inter ꝓ̄z. ¶ Auer. aūt vult ipsum inter non in omnibus ẓrys esse: sed solum in ẓrys mediatis. nam inter sanuz ⁊ egrum apud pḥos non est medium ⁊ in multis id genus. igitur solum debet intelligi de mediatis.

Quę Aue. cōmē. 26.

¶ Continuuz aūt est attiguū aliquod: dico autem tum continuum esse: cum vtriusqz fines quibus se tangunt: vnū ⁊ idez emergūt. veluti ēt nomen significat. quod quidem esse non potest: cum duo sint extrema.

G ¶ Quibus insit ipsum inter hactenus explicauit: nunc quibus insit ipsum continuum explicat. ⁊ primo repetit definitionem eius vnius aliozi modo. ⁊ inquit. continuum autem est attiguum aliquid: quasi. vz. illius species. ⁊ hoc explicat. d. dico autem tum continuum esse: cum vtriusq; fines: quibus se tāgunt: vnum ⁊ idē emergunt. veluti etiam nomen συνεχητα: latine continētur indicat quod quidem esse non potest: cum duo sint extrema. Auer. vo ꝓ°. 26. velle vī eē trifariā ꝓtinuationē vz. nālē: artificialē: ⁊ mathematicā: nālie qdē est: q̄ aliq̄ ꝓ mediū naturale continuantur: ceu membra animalium: per villos ⁊ id genus: ⁊ plantarum partes ꝙ virgulas. artificiales vero quę medio artificiali emergit. vt claue: ⁊ id genus: ea vero qua aliqua continuantur per medium individuum vt per punctū ipsum: mathematica est: medium enim mathematicum est indiuisibile: qz media naturalia ⁊ artificialia sunt corꝓ̄ora. ꝓ̄pterea puncto lineę: linea superficies: superficie corꝓ̄ora continuantur. ⁊ hanc mathematicam continuationem vult non esse naturalem: qz abstrahit a materia sensili. ¶ Sed occurres si cōtinuum est species attigui: tunc quicquid est de rōne attigui: erit de rōne continui. at de rōne attigui est hīe vltima simul: ⁊ nō vnum: igit de ratione continui. ¶ Dici potest ꝙ de rōne speciali attigui est hr̄e vltima simul: ⁊ nō vnum: sed de rōne generali est habere vltima sil. mō aliqua pñt esse simul: ⁊ hr̄e vltima vnū. vt dicemus in 6°. de ipso vero ꝓtinuo dicemus in 6° altius: nunc aūt sit dictum intantum.

Quę Aue. cōmē. 27. H Dubō. Solutio

I Tex.27. ¶Hoc autē definito: perspicuū est in ijs eē cōtinuū: e quibus aptū est vnū quid fieri tactu. atq; ita ipsum totū esse vnū. perinde atq; cōtinuū ipz fit vnū: nā aut clauo aut glutio: aut tactu: aut insitione: vnū emergit.

¶Resumpta definitione ipsius cōtinui: nūc in quib⁹ inest cōtinuū ipsius explicat: z inquit. hoc autem definito: siue resumpto: perspicuū est in his etiā cōtinuū: e quib⁹ aptū est vnū quid fieri tactu: z nō solum hoc pz: sed etiā ita ipsius totū eē vnū: perinde atq; ipsius ꝓtinuū fit vnū: z ita totū z cōtinuū multifariā fit vnū: qz aut clauo: aut glutino: qō greece est colla: aut tactu: aut insitione: vt arbores. ¶Et quia attignū: z deinceps sunt in plus q̄ cōtinuū: z in quibus spēs est. in illis gīa sunt: pz hec oia fieri in ysmet: in quib⁹ cōtinuū ipsum fit: z ppea nō expsse de alijs ea in qb⁹ essent: ꝫ solū de his in qbus inter z in qbus cōtinuū fit: explicauit: innuēs idem in alys.

Solo tacti dubij.

K Tex.28. ¶Perspicuū autem est z ipsius deinceps esse primū. nā qō tāgit eē deinceps necesse est. id vero qō est deinceps: nō omne tāgit. naz z in pziozibus rōne ipsius deinceps est veluti in numeris: in quibus quidē nō est tactus.

¶Nūc cōparat hec inter se: z vult p̄m hoꝝ sm nām esse ipsius deinceps. nā qō tāgit necesse é eē deinceps. id vō qō est deinceps. nō oē tāgit: nā ipsius deinceps est in his: que sunt ratione pzioza: z separata a materia saltem rōne: veluti in numeris: in quibus est ordo z deincepitietia: nō āt tact⁹: q nō est nisi corpoꝝ. Et hoc ait Auer. 12. meta. cō. 44. vbi in subst̄atijs separatis ait esse ordinē. z cōsecutionē: nō āt cām: z causatū: vt dixit Auicē.

Dubita. L ¶Dubit̄at hic quid pzius sit: cōtinuū an numerus. ¶Egidius tenet q; numerus: hoc. vz. argumēto: qz vnitas est poz puncto: qz sese punctus hz p additionē ad vnitatē. Superaddit enim pōnē aut sitū q; si dicat numerū cāri ex diuisione ꝓtinui: ait hoc eē p accidēs nō per se: qz p se numerus est multitudo ex vnitatibus aggregata: q̄ p accidēs pōt pficisci ex diuisione. ¶Sed huic obycit Blacterones: primo qz si numerus eēt pzior continuo staret eē vel intelligi sine ꝓtinuo: z hoc nō vī cui possit inesse: cuz sit accidēs absolutū. 2° vī q; numerus nō sit collectio vnitatū. nā collectio est accīs respectiuū: at numerus est accidēs absolutū. 3° nō vī verū ex cōiunctione numerozū fieri posse cōtinuū. nā nō fit ꝓtinuū nisi ex illis: que pūcte se tangere: at in numeris non est tactus. vt dicitur in litera: pp hec tenēt numerū eē posteriozē cōtinuoꝝ: per se cātur ex diuisione ꝓtinui: z nō p accīs.

M Ad rōnem vero dīt punctū posse aliquid cōnotare: qō nō ꝓnotat vnitas: nō tñ se hz p additionē: qz nō é iferioꝝ vnitate: nec est incōueniēs aliq̄ō pri⁹ ꝓnotare aliqd qō nō ꝓnotat posterius: vt accīs ꝓnotat subiectū: z nō colozi: z numerus ꝓnotat q̄e actū: z nō binarius: z in cęteris id genus. ¶Sed neutra pō est cōpletā: nā nec compositio est pzioz diuisione: nec diuisio absolute pzioz cōpositione: nā alia atq; alia rōne cōpositio est pzioz: z diuisio pzioz. In processu enim compositiuo diuisio est poz cōpōne: non enim est cōpositio nisi suppōsita diuisione. In processu vero resolutiuo cōpō est pzioz diuisiōe: qa nō est resolutio: nisi pz̄suppōsita cōpōne: z sic numerus est pzioz cōtinuo in processu cōpositorio. Ꝫ autē ꝓtinuū pzius est numero in processu resolutorio: z sic neutra positio est pfecta. rōnes vero nullę sunt. pma qdē nō: qz numerus nō est absolute pzioz. ppterea nō pōt eē sine suo posteriozi. illa enim regula habet locū in pziozi: qñ est

Pō ppa.

absolute pzius alio. ¶Ad 2m dici pōt q; collectio ponitur loco giīs: nō q; sit genus. z ppterea pōt eē quid respectiuum. ¶Ad 3m dici pōt ex coniunctione numerorū posse fieri continuū: qz ex diuisione cōtinui efficitur. z cōceditur vnitates esse tactiles. si quidē vnitates sunt partes cōtinui. qō vero dicitur in textu numerū eē rōne pziozē. intellige non respectu ꝓtinui: sed respectu cōtinui concreti ad materiaz sensilē: z sic de dubitatione pz quid peripatetice sit sentiendū.

N ¶Insuper etiā si continuū est: tangat necesse é. Si vero tāgit: nōdū continuū est. nō enim si sīt sint extrema ipsoꝝ vnuz ipsa esse necesse est. Sz si sint vnū: z simł eē necesse est. Quare copulatio generatione vltima est: nam si extrema copulentur: sese tāgāt necesse est. at si sese tāgāt: nō oīa copulāt̄ur: itaq; ꝓspicuū é in q; bus tact⁹ nō est: in his nec copulationē esse.

O ¶Comparat nunc tactum ad continuum. z inquit. insuper etiam si continuum est: tangat quicquam aliud necesse est. Si vero tangit: nondū continuū est. hoc pzobat. d. non enim si simul sint extrema ipsoꝝ: vnum ipsa esse necesse est. Sed bene si sint vnum: z simul esse necesse est. z sic patet ordo inter tactum z continuum. per hoc idem declarat ordinem inter tactum z copulationem: que greece est συμφυσις: latine copulatio siue insitio. z inquit quare copulatio gīationе vltima est: naz si extrema copulentur: sese tangāt necesse est. at si sese tāgant: non omnia copulantur. itaq; vt inquit. perspicuū est in quibus tactus nō est: in his nec copulationem eē: hec de ordine. ¶Ex his patet vt Auer. infert: hec quatuoꝝ per ordinem sese habere videlicet deinceps tangens: continuum: z symphysicum: siue adunatum: siue insitum: siue copulatum. nā in plus est deinceps q̄ tangens: z in plus tangens q̄ continuum: vt ostensum est: z in plus continuum q̄ symphysicum: quia continuum abstrahit a materia sensili: at symphysicum concernit materiam sensilez: nihil enim est symphysicum: quin sit in materia sensili. Hec ex Auer. z optime: que etiā poeta epeus sentit: vt Themistius auctoꝝ est.

P ¶Quare si punctum z vnitas separatę sint: vt qdā sentiūt: vnitatē ac pūctū idē eē ipole é. Nā punctis tactus: vnitatibus vero deincepiciētia cōpetit. Insuper ēt inter illa aliquid eē pōt. Omnis enim linea est inter pūcta. Inter vnitates vero nihil esse necesse est. Nihil est enī inter dualitatē z vnitatē. Quid igitur est sīt esse: z qd seorsuz: z qd tāgere: z qd inter: z qd deinceps: z qd attignū: z qd ꝓtinuū z qbus vnūqōq; hoꝝ ineſt: dictū est.

Tex.29.

Q Tex.30.

¶Demū ex ys infert: q; data pōne pythagoreoꝝ z platonicoꝝ de mathematicis z ideis q; sint p̄m eē separata: adhuc pūctus z vnitas dīnt dupl̄r. Primo qz punctis tactus cōpetit: q̄tenus additā pōnē in ꝓtinuo: vnitatibus vero nō tactus: sed deincepicientia. Secundo inter pūcta pōt aliquid esse inter. oīs enim linea est inter puncta. inter vnitates vero nihil esse necesse est. nihil enim est inter dualitatē z vnitates: sed bene ad vnitatē sequit dualitas: quare data pōne ō mathematicis z ideis: oīno opz dare dōiam inter pūctū z vnitatē: demū epilogat: z pz. ¶Circa pmā dōiaz: ōbes scire vt ex

Auer.

A Auer. colligit: q; cū Arist. ait. punctis tactū cōpetere: p tactū posse itelligere vno⁹ iuxta pōnē antiquoꝝ: q cozpora cōponebāt ex pūctis. iuxta enim hos opz cōcedere pūctis messe tactū: nisi eni pūcta sese tangāt: non pōt cozpus ex ys fieri: vel cōponi. z tūc per tactum vere tactū intelligere opz. Sed o pōt per tactū intelligi lineaz in pūcto. tāgunt enim se duę medietates linez in pūcto medio: z hoc modo exponit Themistius. Tertio p tactū intelligi pōt superpositio vt exponit Alexan. pūt. n. duo pūcta superponi iuicē quatenus vnus punctus pt esse in cozpoze locāte: z alius in cozpoze locato: q̄re ratione erunt puncta illa superpōsita. Hec de prima differentia. ¶Quo vero ad verba secūdę dōię attinet. dicit Auer. q; Arist. voluit, p hac illā. inter puncta est aliquid. dixit enim inter vnitates nihil esse medium. inter puncta vero esse aliquid: z ꝓbauit hoc per illud. vz. q; oīs linea est inter duo puncta: z p hoc vt Auer. ait. voluit habere conuersionē. vz. inter pūcta est aliquid. causa aūt est: qz illa vīs. vz. oīs linea est inter duo puncta: cōuertitur in parte. vz. inter q̄dā pūcta est linea: z vt dicit: hoc intelligēdū est de linea finita. ¶Sz Auer. peccauit in logica. hec enim pzopō. oīs linea est inter puncta: resolvitur in illā: oīs linea est ens inter puncta. dictū enim est in pziozibus subiectū z prędicatum debere esse in recto. nō hec. oīs linea est ens inter puncta conuertitur in hāc. q̄dā ens inter pūcta est linea. z nō in illā. inter que dā puncta est linea: z propterea Auerroes errauit in logica. Tu vero intellige textū. vt iacet. erat enim scōa dōia q; inter puncta est aliquid: que saltez est vera indefinite p hoc. qz oīs linea est ens inter puncta. vīr vero probabitur in 6°. vbi. p babitur cōtinuū nō cōponi ex pūctis: iter vnitates vero nihil est: z sic nō opz recurrere in logicā: z ita totus sensus pz. Hec Aristo. de diffinitionibus terminoꝝ. ¶Sed que rit Auer. qz eē sīt z tāgere: z esse simul: siue attignū vīr idē: qz in ys q̄ sunt in loco vīr conuerti. ¶Rndet Auer. q; esse sīt z tangere differūt rōne: ꝫ q̄nq; sint idē subiecto. Primo qz esse sīt opponit ad esse solū siue eē seorsum. tāgere vero ad eē separatū. Secō ad eē simul apparet locus in definitione eius. nō aūt ad tāgere. Amplius sese nq differt a tāgere: q; sese nō super addit ordinē: z cōsequentia. Amplius seseum dicitur de cozpoze: z incozpoze o: at tactus non est nisi cozpoꝝ: vel magnitudinū. Hec Auerro.

B Error Auer. in logica.

C Dubitatio Auer. c. 30. Solutio.

Tex.31. ¶Unus aūt motus plurifariā dicitur: qz ipm vnū plurifariā dicitur: genere q dez est vnus pzo prędicamenti figuris. nam delatio omni delationi vna est genere. at alteratio a delatione genere est diuersa.

D ¶Dis expeditis: nūc vult tractare de vnitate motꝰ: cuius cām assignat Auer. qz hoc est vtile ad perscrutādū an motus sit ęternus: vel ne: ponit tñ motuz plurifariā dici vnū: quatenus z hoc nomen vnū plurifariā dicitur. nā vnū dicitur vno⁹ gīe: alio⁹ spē: alio⁹ nūo. Sic igitur motus dī vnus gīe pzo pītis figuris: vt delationes: que oēs sunt eiusde gīis: qz in gīe: qō vocaf vbi cōstituunf oēs: vt Auer. z Themꝰ dicunt. at alteratio a delatione gīe est diuersa: q̄tenus alteratio est in pīto qualitatis. igit oēs illi motꝰ gīe sunt ydē: q figura prędicamēti cōueniūt. dīnt vero genere: qui figura p̄dicamenti dīnt. Addit aūt nouus expositoꝝ motum sortiri vnitatē generis a termino ad que: cū. vz. qui p ipsum p se p̄ acgrif: nā p lationē acgrif vbi locus z situs: ꝫ per se primo nō nisi vbi: z ppterea vnꝰ est motus genere: qz terminus ad que per se primus est vnus genere.

Que nouus expositoꝝ.

E ¶Specie vero vnus est: cum gīe atq; individua spē fuerit vnꝰ: ceu colozis differētię sūt. alia nāq; spē denigratio est: z albatio: quippe cū oīs albatio omni dealbationi specie eadez est. atq; oīs denigratio eadē spē est oi denigrationi: albedinis aūtez nequaq; sunt. Sic igitur oēs illi motus specie idē sunt: qui sunt ad vnū terminū spē individua: ceu oēs dealbationes vel denigratiōes: q̄ oēs sunt ad vnā spē albedinē: vel nigredinē. Unde Auer. inquit cāz. quare motus differūt spē: eē dōiaz terminoꝝ ad quos: z cām cōuenientię esse cōuenientiā terminoꝝ ad quos.

F Que Auer. com. 31.

¶At si sunt aliqua q̄ gīa z spēs simul sunt: pz. pfecto vnū q̄dē in illis spē motū eē: nō absolute tñ spē vnū: qualis est disciplina. Si scientia spēs est extimationis. sciarū vero genus.

¶Cauillabis: si reperitur aliquod qō simul est genus z species vtpote spēs subalterna: motꝰne ad illā est vnꝰ spē: vel vnus gīe: ¶Rndet at si sunt aliqua que sūt simul genera z spēs: pz motū in illis eē spē vnū. nō tamē absolute spē vnū. q̄lis motus est disciplinā: q̄ disciplina est motus ad scientiā: dico disciplina eē motū vnuz spē. nō simplr: si scientia spēs est extimationis: z genus diuersarum sciaruz. nā si sic est: disciplina erit motus vnꝰ spē: nō simpliciter: ꝫ subalterna: z sic pz sol. ad cauillā.

G ¶Dubitauerit aūtē aliquis: si vnus est specie motꝰ: cū ex eodē in idē aliquid inter̄cen pūctū vnū ex hoc loco i hūc locū iterū iterūue at si sit hoc: erit circulatio circulationi aliter directioni eadē: z voluntatio ambulationi. Tex.32.

¶Sed circa dicta q̄rit an motus sortiatur vnitatem e termino ad quez: z vī q; nm: qz si ab vnitate terminī ad quē motus ipsi spēz sortianf: tūc motꝰ in chorda z arcu essent eiusdē spēi: z sic motus circularis z rectus essent eiusdē spēi. Iterum voluptatio siue revolutio ambulationi eadē spē erit. z sequitur cōsequentia: qz oēs isti pūct eē ad eundē terminū spē. Quo vero ad vba greca attinet: aiaduerte Aristo. imaginatū eē puncū moueri more mathematico: z hoc vtiē p exēplo: nō pro veritate.

Tex.33. H ¶An definituz est diuersum esse motum: si id in quo est motus: specie sit diuersum. ozbicularе autem a recto spē differt. gīe igit z spē motus hoc pacto est vnus.

Qō de vnitate specifica motus.

¶Respondet Arist. motus sortiri vnitatē a termino ad quē capiendo terminū ad quē: pzo vltimo z medio siue via per quā fit: z si cz ozbiculare z rectū quo ad terminos ad quos nō spē differūt: quo tñ ad media p quę fiunt: dīnt: z sic motus ipsi spē dīnt. Hec Aristo. ¶Querunt penes quid attēditur vnitas specifica motus. Albertilla ait: specificā motus vnitatē attendi penes tria. vz. penes vnitatē specificā terminoꝝ ex quibꝰ: z penes vnitatē specificā medꝰ: atq; penes vnitatē specificam terminoꝝ ad quos primū persuadet. ppterea qz aliter dealbatio z denigratio essent eiusdē spēi: nā dato q; a.

I

sit nigrũ. z.b. albũ: z g. a. debeat albefieri trãseũdo p fu
scum: insuper ẽt. b. debeat nigrefieri trãseundo per fu
scũ, tũc cũ peruenitur ad fuscuz: terminus ad quẽ vtro
rũq; est idẽ spẽ: lz termini e quo differũt specie. igitur si
nõ requireret vnitas specifica terminozũ e quibus: tũc
ambo hi motus eẽnt eiusdẽ spẽi. Scõo. qz aliter auctio
z iminutio eẽnt eiusdẽ spẽi: pz hoc si tripedũ p diminu
tionẽ fiat pedale: z semipedũ per auctionẽ fiat pedale.
Sic igitur necessaria est vnitas specifica terminozuz e
quibus. Scõm persuadet etiã qz aliter motus rectus z
motus circularis non differret spẽ: qz pñt eẽ ab eodẽ
termino e quo z ad eũdẽ terminũ ad quẽ: verbi cã. vbi
vnus p arcũ: z aliter p chordã ageretur. Tertiũ Arist.
ꝓbauit per hoc. qz motus specifică sortit nomẽ culatu
rã a termino ad quẽ: dixit autẽ hęc tria sufficere: qz nec
requirit vnitas mobilis: nec vnitas motozis: nec vni
tas resistẽtiaz: nec vnitas ꝓportionũ mouentiuz: nec
demũ vnitas medy mãlis. dicũt nec vnitatẽ medy ma
terialẽ requirirnã descẽsus p aerẽ z p aquã est vn9 spẽ:
regrit tñ vnitas specifica z formalis medy: vt dixerũt
ꝓpter motũ in chordz e in arcu. Quibus Albertilla cõ
cedit tria. p'm motũ nãlem z violẽtũ posse eẽ eiusdẽ spe
ciei. Scõm violẽtũ z nãle esse dẽas accũtarias motus.
Tertium nõ oẽm motũ sursum eẽ eiusdẽ spẽi cuz motu
sursum. vt de motu aeris z ignis. Dęc Albertilla z plu
ra alia. ¶Sed hęc põ nõ est peripatetica. nullus. n. pe
ripateticus vnq̃ somniauit ad vnitatẽ specificã motus
esse necessaria vnitatẽ specificã terminozum e quibus.
z hoc rõnabiliter. ꝑ q̃ cessat: aucto motu: nõ est de eẽn
tia vel rõne motus: sed terminus e quo cõtinuo cessat:
sicut mot9 ꝓtinuo intẽdit: igit nõ est de rõne mot9. Se
cundo idẽ mot9 eẽ nõ põt in diuersis spẽb9: sed termi
nus e quo: z terminus ad quẽ plerũq; differunt specie.
igit terminus a quo nõ attinet ad rõnem mot9. ¶Ter
tio. rõ quã signãt nomẽ est definitio: sed mot9 nõ defini
tur p terminũ e quo: vt dixit Arist. igit termin9 e quo nõ
est de rõne motus. ¶Dropterea cõiter tenẽt fere ab
oĩb9 motũ spẽz sortiri e termino ad quẽ z a medio. ꝑ
mittitur ãũt terminus e quo pp rõnes assignatas. z ita
volũt ad hoc vt alig' mot9 sint eiusdẽ spẽi spãlissimę duo
requirit: z q; sint ad terminos ad quos eiusdẽ spẽi spãlis
simę: z q; media per se ordinata in illos terminos sint ẽt
eiusdẽ spẽi spãlissimę. ¶Sz solet obyci ꝑ q: saltẽ in ar
tificiatys motũ spẽz nãscisci a termino e quo: z ab agẽte
est famosuz: vt dicit Auer. 2° huius: cõ. 14. veluti is mo
tus qui est ad sanitatẽ curatio solet appellari. Scõo qz
tũc duę albefactiones pñt esse alterius spẽi. si altera p
rubũ: altera p fuscũ ꝓcedat in terminũ ad quẽ. Solet
defendi hęc positio: dicẽdo ad ꝓmũ vno mõ dicta hęc
hãe locũ in locũ in motib9 naturalibus: nõ artificiatys:
vel dici põt tã in naturalibus: q̃ artificiarys motũ esse
de spẽ termini ad quẽ: lz nomẽ accidẽtarium q̃nq; sit a
equis accidẽtarys: vt curatio quę revera est sanatio z
motus nãlis: spẽm hñs a sanitate: nomẽ tñ hz a curato
re q: curatoz est cã sine qua nõ. ¶Ad 2m. Albertilla cõ
cedit albationẽ per rubũ spẽ differre ab albatione p
fuscũ: q: vult ad vnitatẽ specificã requiri ambo. Ad dif
ferentiã vero sufficere alterum tñ. Juniozes ex verbis
Auer. partim cõ. 22. huius quinti. partim cõ. 22. decimi
meta. colligũt mediũ eẽ duplex per se. z per accẽs. mõ
mediũ per se ẽ forma diminuta. mediũ p accẽs est vt ru
bum: croceũ: z id genus. ad rez dicũt mot9 differre spe
cie quoties p me' pse. pcedũt differẽtia spẽi: nõ ãt q̃ties
proceduũt per media per accẽs: aut forte dici posset ru
brũ fuscũ: z id genus nõ esse media motus atq; trãsitus:

Excerpta.

Quę sufficiunt.

K

Lõfutatio põnis.

Lõis põ.

L

Põnes

Defensio.

M

sed media spẽi z essentię: z sic penes hęc nõ attẽdit dif
ferentia motuũ. Dęc pro defensione illoz. ¶Ego vero
tutius puto esse dicẽdũ aliter esse in motu locali: z alr
in alteratione: siue allys id genus motib9. Jn alteratio
ne enim motus differt spẽ ꝑpter differentiã termino
rũ ad quos tñs. nã mot9 nõ est aliõ q̃ termin9 ad quẽ. re
missiue. Jn locali ãt motu regrit vnitas medy z vnitas
termi ad quẽ cã ẽtq; in motu locali qõlibz pũctũ põt eẽ
fmin9 ad quẽ cõplet9, at in alteratione termin9 cõplet9
nõ est: nisi qualitas sub esse intenso: z perfecto. Ampli9
nõ est de rõne mot9 localis terminus ad quẽ. nã potest
esse motus localis sine termino ad quez: vt motus cęli.
nõ ãũt põt esse motus localis: sine via atq; medio. Quę
rõne sit vt motus locales differant taz penes media q̃
penes terminos ad quos. z principalius penes media:
quia mediũ est essentialius motui: q̃ sit termin9 ad quez.
Duius autẽ signũ est q: Aristo. in dubõne z in solutione
dubõnis ofa dicta sua dirigit ad motũ localẽ. dum dicit
mediũ eẽ de rõne motus. hęc vero ignoz rũt iuniozes.
De forma vero vtrũ maneat eadẽ numero e principio
motus vsq; ad finẽ: est qõ calculatoria: quę cũ nõ sit in
tentata a peripateticis: sitq; ꝓ omni parte probabi
lis ꝓtermittatur.

N

ꝑpa põ.

O

¶Simpliciter autẽ is motus vnus est: q sub
stantia atq; numero vnus est. Sed quia nz sit
talis: patebit diuisione facta. tria enim nume
ro sunt circa quę motũ vnũ esse dicimus: qõ:
z in quo: z quando: dico autez quod: quia ne
cesse est aliquid esse: quod mouetur: ceu bo
minẽ aut aurũ: atq; in quo illud mouet: vt in
loco: aut affectione: z quando: naz in tẽpore
vnumquodq; mouetur.

Ter.34.

P

¶Expositit quia; motus sit vnus genere: quisue vnus
spẽ nũc quisnã sit vnus numero: siue quisnã sit vnus sim
pliciter z ꝓprie: qõ idẽ est. declarat autẽ hoc ex ys: circa
quę est motus: ea eni circa quę est motus: sunt numero
tria. vz. subiectũ qõ mouet. genus in quo est motus: qõ
est duplex locus z affectio: vt dicit The. z 3m est tẽpus
qñ mouet: z hęc tria exponit dicens. dico autem quod
qz necesse est aliquid eẽ qõ mouetur: vtpote hominez.
aut auruz: atq; in quo illud mouet. dico vt in loco: aut
affectione: z qñ dico: nã in tẽpore vnũqõq; mouetur. q̃
vero ad verba attinet Arist. dixit substãtia atq; nume
ro: nã motus q subã est vnus esse põt: gñe spẽ: z nume
ro: quib9 vt Auer. sentit motus essentialiter diuiditur.
nã vnũ z essentia z quidditas in rebus idez est. ¶Sz ꝑ
Auer. additũ nõ videtur metaphysicũ: nã lz vnũ non sit
accũs essentię: vt putauit Aui. vnitas tñ rei nõ est essen
tia rei. imo equinitas est tñ ipsa: nec vna nec plęs. Sz
res hęc metaphysicis omittat. quo vero greca verba
attinet: ybũ illud vnũ: in quibusdã greçis codicibus nõ
legimus: sed hoc mõ. vz. tria enim numero sunt: circa q̃
motũ eẽ dicimus. Quę põt stare: z recte.

Quę cõtra Auer.

Q

¶Mozũ autẽ id quidẽ qõ est gñe: aut specie
esse vnũ: est in re ad quã motus ipse fit. id ve
ro qõ est esse attiguum: in tẽpore erat: at esse
vnũ simplr: in cunctis his consistit. z enim id
ad qõ est motus: vnum esse opz: atq; indivi
duũ. veluti formã. Jnsuper etiã ipsum q̃ vt
tps etiã vnũ eẽ opz: z nõ intercisuz. Amplius
id qõ mouetur etiam vnum.

Ter.35.

¶Erat

A

¶Erat ipsius motus triplex vnitas. vt generis vel spẽi
continuitatis vel contiguitatis. z vnitas simplr siue nu
meralis. declarat mõ quid sufficit ad vnãquãq; harũ. z
inquit. hozũ ãt trium vnozũ. id quidẽ quod est aut gene
re aut specie esse vnuz est in re ad quam motus ipse fit.
hoc est ad vnitatẽ generică aut specificã motus sufficit
vnitas genericа: aut specifica: termini ad quez. id vero
qõ est esse attiguũ siue vnũ cõtiguz: in tẽpore erat hoc
est sufficit vt tẽpus nõ sit intercisuz: z forte per attiguũ
continuũ intelligit: sed nõ refert. sic igitur ad vnitatẽ cõ
tiguitatis mot9 sufficit vnitas tẽporis: at eẽ vnũ simplr
specie z numero motũ: requirit vt qõlibet hozũ sit vnũ
numero simplr. ppea dicit in cunctis his cõsistit: z hoc
declarat. o. z enim id ad qõ est motus esse vnũ opz: nisi
enim terminus ad quẽ sit vnus: nõ põt motus esse vn9:
z nõ mõ vnus esse dz terminus ad quẽ: sed individuus.

B

veluti formã opz esse vnã individuam. Jnsuper etiam
ipsum q̃ cuiusmodi est tẽpus eẽ vnũ opz: z nõ intercisum. Tertio ẽt id qõ mouet: opz eẽ vnũ. igitur ad vnitatez simpliciter motus necessaria est vnitas simplicit
er vniuscuiusq; horum.

¶Modo nec per accidẽs sit vnũ: vt albuz ni
gresce re z cozisci ambulare, quippe cũ vnuz
sit cozi scus z albũ: sed p accẽs: nec cõe: nã eẽ
põt vt duo homines simul eadẽ cõualescant
sanatione: vtpote obthalmia verũ non vnus
hic motus est: sed specie vnus.

C

¶Quia duo requiruntur ex parte mobilis ad vnitatez
simplr motus. ꝑ q̃ ipsum mobile sit vnũ per se. scõo q̃
sit vnũ individuũ. ideo ait: mõ nec p accẽs sit vnũ ipsuz
subiectũ qõ mouet: ceu albũ z cozi scus. hęc eni cuz sint
vnũ per accẽs cõcedit idez nigrescere: z ambulare: vt
rõne albi nigrescere: rõne ãũt cozisci ambulare. igit re
quiritur vt ipsuz qõ mouet: sit vnũ per se. Scõo requi
ritur q̃ sit individuũ: z hoc ait: nec cõe eẽ bz id qõ mo
uet: nã esse põt vt duo homines numero: q̃ sunt vnus
specie: simul eadẽ cõualescãt sanatione: vtpote pergẽ
tes ab eo mozbo oculozũ: quẽ greci obthalmiã dicunt.
verũ non vnus hic motus est: q̃uie ipsum qõ mouet sit
vnũ spẽ: ꝑ spẽ vnus: igit requirit vt ipsuz qõ mouet: sit
vnũ per se: z individuũ: z hoc ait: nec cõe eẽ bz id qõ mo
uet: nã esse põt vt duo homines numero: q̃ sunt vnus
specie: simul eadẽ cõualescãt sanatione: vtpote pergẽ
tes ab eo mozbo oculozũ: quẽ greci obthalmiã dicunt.
verũ non vnus hic motus est: q̃uie ipsum qõ mouet:

I continua transmutatione: pōt eadem numero eē: et ꝙ transmutatione recuperata pōt esse eadez, hoc inquit, sinaute eadē atq; vna sit mane z nūc vesperis sanitas: cū hēc sit in continuo fluxu atq; transmutatione: cur z cum rursus aliquis ammissam recuperauerit: hēc supple recuperata: z illa amissa vna numero nō erit. Eadē enim rō est: q: illa quę est in fluxu videtur esse alia atq; alia: similiter z hēc amissa alia z alia videtur a recuperata: quare videtur hoc non irrationabiliter scōo loco quęrendū: z sic patent duę questiones.

Ter.38. ¶ Verum intantum interest: ꝙ si duo: propter hoc ipz: vt numero vnus est z habit⁹ necesse est. vnus enī numero actus vnius numero est. sinautem habit⁹ est vnus: fortasse non alicui adhuc z actus vnus esse videbitur. cuz enim K aliquis ambulare cessauerit: non est amplius ipsa ambulatio. at si iterum ambulauerit: erit profecto illa. Si igitur vna z eadem est vnius quodq; z idem corumpi persepe z z esse potest. verum dubitationes hę: extra przsentę considerationem existunt.

¶ Quicquid expositores z gręci z latini laborauerint: ea quę hic Aristo. asserit: non faciūt aliquo pacto ad solutionē alicuius dictarū qōnum. cōparat enim habitus z actū ad vnitatem z pluralitatē: qō minime qōnib⁹ cōuenit. ait enim ꝙ si actus aliqui sint vnus actus: habitū quoq; vnū esse neće est: nō autē eō: q: stat habitū vnū esse: z actus plures. at si habitus plures fuerint: actus quoq; plures erunt: nō aūt e contra: q: stat esse plures actus: qui sunt vnus habitus. hęc Aristo. multum: vt mi bi videtur: ad re ipsa: inquit. verū intantum interest. ꝙ L si duo supple actus vt numero vnus est: hoc est si actus est vnus numero: z supple vnū numero habitum neće est eē. igitur si vnus actus est: habitus quoq; vnus erit. at cōtra nō valet: z hoc inquit. sinautē habitus est vn⁹: fortasse nō alicui adhuc z vnus esse videbitur: q: vni⁹ habitus possint esse duo actus. ¶ Sed quid Arist. per habitū: qui grece ἕξις est: z ꝙd p actū: ꝙ grece est ἐνέργεια intelligat: nō est eodez mō intellectuz apud oēs. Auer. z expositores latini per actū motum: z per habitus formā: siue terminū motus intelligūt: z tunc exponūt ꝙ si actus est vnus: tēt habitus est vnus: q: si motus est vn⁹: nō esse pōt quin terminus etiā sit vnus: at fieri pōt: vt terminus sit vn⁹: z motus nō sit vnus: vt in lationibus ipsis p3: vbi videtur manifeste vnus terminus ad quez esse duozū motuū localiū: z hęc expō verbis conuenit Expō alex. satis. Alexā. vero quē nō vidim⁹: vt mihi videtur: melius hūc locū intelligit: velle enim vī Arist. per habitū: M quē gręco verbo hexim appellat intelligere subiectū: quod formam z accidēs habet: per energiā vero siue actū accidētarias formas. erit igitur sensus: ꝙ si accūs sit vnū numero subiectū op3 esse vnū numero: nō enim accidens vnū numero esse pōt in diuersis subiectis numero. at subiectū esse potest vnū numero diuersoū accidētiū numero: z ad hūc sensum vadit exēplum quod subscribit. d. cū enim aliquis ambulare cessauerit: non est amplius ipsa ambulatio. at si iterū ambulauerit: erit profecto ambulatio illa: nō dico eadē numero: sed eadē spē: in quo casu habitus. i. subiectū erit ambaz ambulationū idē numero: z ambulatio vna numero non potest esse diuersoū numero subiectoruū: z hoc subdit. si igitur vna z eadē est: supple ambulatio q̄ corrupta est: z quę recuperata est: vnum quodq; z idem corumpi g- N sępe: z esse potest quod est impossibile. igitur sunt duę. z tamen subiectum est vnum. igitur subiectum stat esse vnuz: z accidentia esse plura. verum quia qōnes hę trāscendūt consideratione. trāsmittit illas ad metaphysicos. ¶ Videtur autē mihi magis ad rē expō attributa Approbatio expōis Alexā. Alexandro: q: p illā falt̄ tollitur prima qō q̄ erat vtrū in subiecto labēte fluxibiliq; cōtinuo possit vnū accūs numero cōtinuo permanere. iā p3 solo. ꝙ non: q: bene ad mutationē subiecti sequitur mutatio accūtis: z non ecōtra. ideo nō pōt esse eadē numero sanitas e principio vitę ad finē vsq; q: subiectuz fluere z labere videt cōtinuo: atq; aliud eē atq; aliud semp. differt enim Socrates senex a seipso puero. vt dixit Porphyrius. Amplius hęc expositio conuenit exēplo de ambulatione: qō in textu expositi: nec tū verbis discōuenit: nā Arist. sępe per echon hoc est hās: subiectuz accūtis intelligit. igitur non est remotum: si hexis venit ab illo: vt intelligat subiectum: z ꝙ per energiā siue actū intelligat accidens saltem cōe: est bene rōnabile: q: actus est qui trāsit: veluti accūs cōe: vt sciunt metaphysici: demum per hāc expōnez ēt scēa qō tollit̄. erat enim scēa qō: si sanitas est eadē: quare sanitas corrupta nō pōt eadem numero recuperari. p3 solo. nō enim sanitas est eadē numero mane z vesperis: sed continuo alia: vt subiectum est aliud atq; aliud. q̄re hęc expō Alexan. est tenēda ad mētē Aristo. ¶ Quęrūt an idē numero corruptū possit redire: quę qō nō debuisset hic moueri: sed in lib. de generatione: sed q: illic omisim⁹: volumus nūc aliqua breuibus trāsigere: quę phis z theologis erunt vtilia satis. Et primo arguit ꝙ nō: q: vt dī 6° ethic. auctoritate Agatonis, hoc vno solo priuat deus: facta i facta facere. Secūdo arguit in 3ōm q: causę sunt equipotentes post generationē alicuius: sicut ante: sed ante poterant generare illud. igitur post corruptionē illius: poterūt idē ge- O Qō de resurrectiōe. nerare. ¶ De qōne Platonis fole attribui idē nūo corruptū posse redire. imo vniuersaliter oia q̄ nō sunt: postq; erunt corrupta. rursus eadē numero regenerabunt: nō modo quo ad formā z mām atq; accūtia corporea: sed quo ad accidentia animę: z formalia. ita ꝙ tu qui nūc es discipulus mens: z lectionem a me audis: aliquando in futurum postquam fueris corruptus audies eādem lectionem a me: z eodem in loco. hęc autem eadem redire cēsent in anni magni revolutione: qui singulis. 36. mil- P Pō platonis. libus annozum redibit: quo. vz. tēpore cęluz stellatum cōplet circitum suum. Mouet enim orbis stellatus singulis cētenis annis parte vna: at cū ipse in. 360. partes. diuidatur: sequit ꝙ si illę per cētū multiplicent: cōplebitur revolutio ad annos. 36. mill. quę supputatio tradit lib. de ꝓprietatib⁹ elēntoruū: z a Ptholomęo in lib. magnę cōpōnis. p20 hac pōne hoc pacto arguitur. redeuntibus eisdē causis oibus remotis z proximis per se z necessarys: redibunt effectus ydē numero. Sed in revolutione magni orbis oēs causę per se proxime z remotę redeunt eędē numero. igitur effectus. minoz p3. nā redeunt eadē corpora cęlestia: cōstō eadē etiā oium stellarum z inter se: z ad locū generationis. z non tū causę remotę. sed proximę. cū enim ipsę causę remotę redibunt: eadē. vz. corpora cęlestia: z eoz cōstitutio: causę ēt proxę reuertentur ęędē: q: remotioz mouet sibi ꝓpinquam: z illa aliam vsq; ad proximā: vt primo metheororuū dī: z in. z. cęli. ¶ Sed aduersus hāc positionē multę fiunt rationes fortissimę. Prima q: in fine magni anni z si stellę fixę redeunt ad eundē motum: q: ad primū pūctū arietis immobilis e quo oēs motus superioruū incipit sm Ptholomęū Rō pōnis. Q

A Ptholomęum: nō tamē cęterę stellę in tali tēpore venient przcise ad eundē situm: in quo cū stellis fixis steterunt: vt per supputationes perspicuuz est. igitur in fine talis anni non erunt corpora superioza oia in tali constitutione atq; dispositione: in qua fuerunt in principio einsdē anni. 2° hoc fundamētū Ptholomęi cōfutatur a Thebitio posteriori: qui obseruauit motuz trepidationis. ponit enim motū octaui cęli describi in quibusdam paruis circulis descriptis sup principiuz arietis z libz noni cęli. z ꝙ ille est quidā mot⁹ accessiuus z recessiuus: q̄tenus principiū arietis mobilis in suo circulo ascēdit: z per oppositū caput libz mobilis in suo circulo descendit. z alias econtrario capite arietis descēdēte caput libz ascēdit: z ita stellę illę octaui orbis mouent sīl' sm longitudinē z latitudinē. ¶ Modo si considerando oēs motus insimil: patebit in illo anno magnę revolutionis oēs orbes inferiores nō posse redire ad eundē situ: quē habuerunt in principio illius motus. 3° aliqui motus cęli sunt inuicem incōmensurabiles. vz. epicicloū z deferentium. igitur mobilia incipientia moueri ab aliquo puncto: nunq; simul redibūt ad eūdē pūctū. p3 ꝓsa: q: motᵒ cęli est vnifozmis: aūs vero p3: etiam q: cū motus costę z diametri sint inuicē incōmensurabiles: mobilia incipientia moueri ab eodē pūcto: nunq; redirēt simul ad eundē punctuz: etiā si cōtinuo atq; perpetuo vnifozmiter mouerētur. igitur eodez mō in cęlestibus motibus. 4° Ptholomęus in prohęmio apotelesmatū ait constellationē per oia simile alicui constellationi quę przfuit nunq; redire. z hoc esse cāz: quare nō pōt eē de rebus iudiciū p oia silē. 5° petūt vtrū in scōo magno anno redibit idē motus numero cęli: q in primo fuit: an alⁱ numero. Si idē motus przcise: igitur erit tūc primᵒ annus: tenet consequētia: q: tēpus aut est motus cęli: aut consequitur per se illū. Si vero alius est cęli motus: igitur in scōo anno nō erunt oia quę erāt in primo eadem numero: sed solum consimilia: nam stellę agunt motibᵒ z luminibus: z ita cū tūc non erunt motus z lumina eadem: nec effectus idē numero. 6° petunt vtrum pā Platonis necessario generabit Plonē: z Plato necessario docebit discipulos in achademia vel cōtingenter. non est dicēdū ꝙ necessario: q: tūc oia necessario euenirēt: z ita tolleretur libertas arbitrij: z oē cōsiliū: z alia multa absurda sequentur. Si cōtingenter: igitur p liberum arbitriū pōt pā Platonis Platonē nō agere: poterit ēt corpora impedire ne sint in illo situ vbi prius erant. vt quę sunt in climate quinto: traducere ad clima tertiuz: z sic poterunt nō eadē pcise numero redire. 7° actus liberi arbitrij nō subsūt necessario cālitati cęli: z per ꝓns illi nō nēcio redibūt idē. z ita nec nēcio actᵒ depēdēres ab illis. 9°. q: tūc discere esset qōdā reminisci. qō destruitur primo poste. ab Arist. z in fine scōi. 10° Plato in Timęo tradit aiuz post decez milia annozū instaurato alaruz remigio eodē: vnde venerit redire: przeter eiᵒ aiuz: qui digne plbatus sit: nā hic ad contubernū atq; stellez cōparē redibit tribus milibus annozū: z ibi beatificabitur. sic igitur ala Platonis hęc quę digne philosophata est. z in cōtubernio stellaq; cōpari beet: igitur hęc anima aut sponte: aut inuite ad corpus descendet. nō spōte: q: nihil sua beatitudine spōte dimittet z ad miseriam spōte nihil accedet. ¶ Modo si anima descendet sponte: ipsa sponte beatitudinem omittet: z corpus ad miseriā accedet: nec inuite: q: tūc inuite corpus reget: z violenter cū suo corpore maneret: hoc est cōtra sensuz: q: videmus aiaz natur̄aliter corpus regere: diligere z mouere: aut sub alys verbis eadē rō est: q: sm hunc circulum nulla esset vera beatitudo: q: aia dum beata eēt: aut crederet se nunq; eē rediturā: z sic falsa opinione beare: aut credit se rediturā forē: z tunc timeret: z ita nō esset beata. 11° aut aia separata scit se fuisse in corpore: aut non. si nō: igitur nō scit oē scibile: z oē verum. vt Plato ait. si scit: igitur cū descendit: deberet reminisci. nō videmus ꝙ nullus hō reminiscitur se fuisse. ¶ Alij vero peripathetici ad mētē Arist. asserunt nullum corruptū idez numero redire: imo eē impossibile omni ex parte vt idē numero corruptū redeat. Rem hanc dūt patere z ex libro de ḡiatione. z. vbi dā. quoz̄ subtātia perijt: nō reuertitur eadez numero. Et hic ēt ꝙ impoli idē numero redire. in prędicamentis etiam ait a primatiōe ad habitū eē impolem regressiuz. vt 8ª meta. de vno z aceto dā. ¶ Pro hac pōne arguit. p: illa nō sunt vnuz numero simpliciter: quoz̄ esse nō est indiuisum. Sz eē eius qō aliqū fuit z postea est corruptū: z eē eius qō est regiūatus post corruptionē: nō ē idiuisiz: imo est diuisiz per nō esse intermedium. igitur nō est idez niio. ¶ Secundo tūc nihil posset incipere si oē qō corrupit: idē numero redit. nihil quoq; dānet: q: nihil nūc est: qō antea nō fuit: nihil etiā numerus nō est: qō antea nō erat. nam idē numero infinities fuit: z infinities erit: si mundus est ęternus. ¶ Tertio tūc vnius rei primo pūt eē plures generationes: nā a primo nūc ḡiatur z post corruptionem etiā pmo per generationem redibit. igit vnius rei poterūt esse plures ḡiationes. ¶ Alij arguūt ēt 4° sic. agens naturale sine cęleste sine elementarium non agit nisi per motū: z cęlū motū z lumen. mō nullus motus pōt redire idem numero: maxime de motu cęli: z lumine cęli. vnde nec influentia eadē numero redire pōt. igitur nullus effect⁹ redibit idē numero. ¶ Quinto gnō nō est nisi ꝑcedat alteratio: alteratio vo non est: nisi przcedat motus cęli: z lumen z influentia cęli. sed nullū bozū redire pōt idē numero. igit nulla generatio redire potest eadē numero. igitur nec generatum. ¶ Sexto non potest redire idē: nisi ad ipsum sit eadē potentia: sed nō pōt eē eadē potētia. igitur nec redire idē. minoz declaratur: q: aut eadē potētia semper manet: aut de novo redit. nō semper manet: q: potētia corrūpitur in aduentu formę. igit nō manet eadē: nec de novo redit: q: sicut formę succedit alia ꝓnatio q̄s quę ꝑcessit eam: ita forma resoluitur in alia potētiā: q̄s quę ꝑcessit. Cōfirmant: q: quare statim nō redit: si eadē potētia manet: vel eadē redire pōt. ¶ Septimo ad przteritum nō est potentia: oē corruptū est ꝓteritū. igit ad corruptum nō est potentia. z ita nō pōt redire. ¶ Arguūt etiā alij. z octauo equę difficile est fieri aliquid. vt. a. ipso. a. existe: z ipso. a. corrupto: sed per nullā potētiā ipsum. a. fieri pōt: si idē a. numero sit. igitur per nullam potentiam potest fieri a. si ipsum. a. est corruptū. maioz p3: q: nō maioz potētia est ad. a. ipsum: si ipsuz. a. esset: q̄s si ipsum. a. esset corruptū: nec ex parte agētis est aᵒʳ potētia ad. a. si ipsum eēt q̄s si eē corruptū. ¶ Nono aut tota potētia quę fuit ad formā est reducta ad actū in generatione formę: aut nō. si primū. igitur nō pōt amplius mā p suā potentiam recipere eandē formā. Si vo nō tota: nō vī consonum: quę potētia esset reducta: z quę nō: etiā tūc mā appeteret formā: ēt si forma existeret in mā: q: mā respectu alicuius suę ootētię nō esset actuata illa forma: z sic rōne illius appeteret illā. ¶ Decimo maioz est interruptio in esse: q̄s in magnitudine: sed interruptio in magnitudine impedit idētitatē ēnumeralez. igitur interruptio in esse a fortiori impediet: z sic esse Socratis regenerata z esse ipsius ante corruptionem non potest esse idē: quia

B C D E F G H

I est interruptū per nō esse. ¶ Undecimo si redit idē numero annus in revolutione illa. igit totus mundi tempus non est nisi vnus annus magnus. 36. mil. annoz̄um solariū: z ita non ęternus mundus. Ex ijs cōcludunt nō mō nihil corruptoꝝ redire: immo eē impoſle simplr aliqō corruptū idē numero redire. ¶ Ally etiā ad mentē Arist, aſſerunt nullū corruptuꝫ corruptione cōpleta aliquī redire idē nomero: ſed bene idēſpē: z hoc pro tāto: qz nunq̄ motus idē numero redire pōt: nunq̄ lumē cęliqz cōtinuo fluit: nunq̄ ēt influentia: quę vel eſt motus z lumē: vel adducitur p motū z lumē. q̄re nec agēs idē numero pciſe redire pōt: z ita nec effectus vllus. ea tamē quę corrūpuntur corruptione incōpleta vt elemēta in mixto: aut cōtinuū per diuiſionē vt aqua g motū localē: aut per intēſionē vel remiſſionem vt ſanitas: quę exceſſu calozis redditur egritudo: reductione illi redditur ſanitas hūt: bene hęc pñt eadē numero redire: qz bozū forme nō reſoluunt ſimplr in mām: at equus z mulus z id genus: quę corruptionē cōpleta corrūpuntur: nullatenus eadē numero redire pñt: ſed ſolum ſm ſpēm: pro hac pōne ſunt rōnes reducte ad duas. pma é de igne in vno vltimali cōuerſo in aerē: z deinde in eodē reuerſo ad ignē. cōſtat enit ignē vnū numero eſſe: g redit cū eo qui pręfuit. Secūdo agens pōt conſeruare cūdem numero effectū in duobus momentis: vt in. a. z. b. mométo. igitur illū effectū regenerare ſi in tēpore medio fuerit corruptus: tenet pñtia: qz nō maioz potentia eſt ad cōſernādū z ad generandū: z vī hęc conſequētia Arist. in litera: qui dixit ſi ſanitas erit eadē numero mane z veſperi: tūc corruptū idē numero redire poteſt: quę tenet pro tāto. qz nō maioz eſt potētia generatiōis q̄ cōſeruationis. Pōt argui tertio de aqua quę diuiſione corrūpitur: z reunione eadē numero redit. z de ſanitate ſimplr. vt arguit monacus: pōt enim ſanuz ſimplr ęgrotare: z eadē numero ſanitatē recuperare: qz non corrūpebatur corruptione cōpleta: ſed p exceſſum: aut defectū qualitatū. Ex ijs ſequit q̄ aliqua eadem numero ſaltē redire pñt. ¶ Ally vo dicūt ea redire poſſe eadem numero: quę nō deſinunt per corruptionē forme: ſed per ſeparationē formę a mā. ¶ Ętera autez p corruptionē formę deſinūt: hęc redire nō poſſe aſſerūt de intentione Arist. Cū enim Arist. poſuerit animā rationalem imortalē: z formā ſubalē hominū: quę aliqñ erit ab homine ſeparata loco z ſubiecto: cogitur cōcedere illā iterum foze reuniendaz: qz aliter illa perpetuo eſſet ſeparata: z ita violētū ppetuū. Hęc ſunt quę dicuntur de qōne. Circa quę primo videdū eſt de pōne Platonis z de illius defenſione. Scōo de opinione Arſto. Tertio videbimus veritatem. ¶ De pōne Platonis dicimus primo q̄ animę ſunt factę ante cozpora quodā certo z definito numero: quę poſt cozpora remanent. ¶ Scōo dicimus q̄ hō eſt aia formalr: ſed aialhumanuz eſt cozpus z aia. Homo enim eſt aia formalr: z cozpus participatiue. aial aūt humanū eſt aia z cozpus per ſe. ¶ Tertio. dico q̄ idez numero eſt qñ p̄incipale z formale eſt idē numero: nō quādo ſe cundariū z acceſſoziū: qz ſicut penes acceſſozium non attenditur eſſe: ita nec vnitas eſſendi. ¶ Quarto. dicim⁹ q̄ ſiue mūdus cępit. ſiue nō: mundus apud Platonē a parte poſt eſt ppetuus: quia nullus artifex z ſapiens deſtruit opus: qō fecit. Hęc q̄tuoz conceduntur ad mētē Platonis. z Plotinus g fuit magnus platonicus hęc aperte in lib. ſuo concedit. Hze gozias etiam Nicenus: qui licet ſit theologus: eſt nō minus phūs. Ex ijs p3 ad mētē Platonis q̄ idē numero homines: qui cęperunt in genitura mūdi incipientibus cę-

K

L

M De pōne Platōis. Suppōnes platonice. Pma. An forma p ſe gñetur vl cōpo⁹.

lis mouere z agere ad hęc inferioza: redibūt: qz cū minus ſit ppetuus a parte poſt: z aię ſint quodaz definito numero cōſtitutę. op3 cōcedere eaſdez aias ad cozpora redire finito numero deſcenſuz: z cū aia ſit formaliter hō z ſecundarie cozpus: aial vero humanū ſit aia z cozpus: homo idē numero redibit: z idē animal humanū: quia idē hō formalr rōne cuius dī aial. Sed qm̄ nō redit aia ad cozpus: niſi eędē in cozpore redibūt diſpoſitiones: vel ſimillimę. redeunt autez eędē diſpōnes: vel ſimillimę: cū cęli z ſtellarū oīuz ſtitutio redibit eadem. Hęc autē redibit eo anno quo ſtellę fixę z planetę eundē ſitō acquirēt z inter ſe: z ad ſigna quę in genitura tenuerunt. Jure hoc anno hęc oīa refici platonici autumant: g annus ſm ſupputationē veterē erit poſt. 36. milia annoz̄um ſolariū. Oz aūt hic redit⁹ ſit poſſibilis: patet: qz luna pōt redire omni menſe ad eadem cū ſole cofiguratione: z cū cęteris planetis. pō cōcurſus trimūdez redire z in eodē ſigno z in eadē ſigni pte: z ſic a pari omnes reſpectus ſtellarum z inter ſe z ad fixas in longiſſimo tēpoze redire poterūt: ſine tempus illud ſit. 36. mil. annoz̄um: ſine maius ſine minus. Js enim annus quo ſtellę ita ſeſe habebūt: vt erant in mundi genitura: erit ille: quo aialia humana redibunt eadē numero. z hoies idē. Sat enim plꝰ ſupponere hūc annū foze aliqñ redituru. Eo inſuper anno redibunt cętera aialia: z ſtirpes: z eſnta z id genus adeo ſimillima: vt quaſi eadē numero reputentur: nō tñ eadē: qz illoz̄ formę deſierunt: ſz bene ſimillima. nā tūc eadē aut ſimillima cā redit. huiꝰ ſignū eſt de herbis: quę ſingulis annis ſimillimę redeūt propter reditum ſolis parū ſimilem: q̄to magis qñ oīa ex parte cęli redeūt aut eadē: aut ex toto ſimillima. hęc platonici dicerēt: ſi velint cōſequenter ad dicta aſſerere. ¶ De pōne vero Arſto. neſcimus quid certi dicere. op3. n. dicere hac in re pſiter ad opinionē: quā hūit de aia rōnali. mō quid ipſe ſentit de rōnali gia: nō eſt certū: cuius ſignū eſt dūia expoſitoū: quitū oēs credunt dicere ad mentē eius. Alex. eniz aphrodiſius: z Auer. poſuerunt rōnalem aiam partim ęternā z partim corruptibilem: qz ipſam cōſici aſſerunt ex intellectu: qui eſt vnus numero oīuz. z dianoea: quę ex ſemine traducitur: hāc enim ſic cōfectā ex bis dicere coguntur eſſe generabilē z corruptibilem ſm dianoeam: perpetuz vero ſm intellectū: z tūc iuxta hęc op3 concedere nulla redire poſſe eadē numero oīno. maxime de his: quę cōpleta gñatione generātur z cōpleta corruptione corrumpuntur. ſimillima tñ poſſe redire: nō erit iuxta hos concedere extraneum: vtpote in anni magni reditu. redibūt. n. tūc motus: lumē: z influentia: quibus cęli agunt z materiam parāt: nō idē: ſed ſimillimi: quare effectus nō idez: ſed ſimillimi ēt redibunt. Si vero dicatur ad mētē Ayg animę rōnales omni ex parte cū cozpozibꝰ incipiūt: z cū illis deſinūt: vt multi Arſto. opinatū eſſe aſſerunt: proculdubio facilius coguntur y cōcedere nihil idē numero redire penitus: ſed ſolum ſimillimū: vt dixerunt Alexā. z Auer. ¶ Si vero de mēte Arſto. teneat aias rōnales per creationē incipere in cozpozibus: z nō ante: z eas poſt mortē remanere: vt Thomas ad mētem Arſto. vbiq̄ enittitur ſubſtinere: nec tūc op3 cōcedere hominū reditū. Ut dixerūt Blatterones: qz dato q̄ animę remanēāt: nō eſt abſurdū concedere etiā aliqō violentum perpetuū ſm numerū: mō non deficiat ſm ſpeciem: nā lz ſit aliqua aia violenter perpetuo ſeparata: aliqua einſdē ſpēi ſemp eſt cozpoz alicui vnita: qz apud Arſto. mundus eſt perpetuus: in quo ſemper homines ſunt per vnionē animę ad cozpus: z ſemper alig gñantur

N

O

P De pōne Arſto.

Pō Alexā. z Auer.

Q

Pō Scoti z Tylberi.

Pō Tho.

Cōtra pau lū venetū.

A tur: z ſemper cozrūpunt̄ p ſeparationē aię a cozpore: z ſic ſunt ſemp ſepatę: z ſp aliquę vnitę. z ſic nō abſurdū.

Replię.

¶ Sed dices. ſaltē nulla poſt mortē erit perfecte beata: qz quęlibet erit cū aliqua violētia. z cū deſiderio reuniendi. Mō beatitudo eſt finis oīum deſiriop. Amplius tūc Arſto. cogitur negare qō cōceſſit: aut cōcedere qō negauit. vz. infinitū in actu: vt numerū animaruz infin⁹: qz mūdus eſt ppetuus. ¶ Dici pōt q̄ aia boni erit btā: mō appetitus rōnalis z intellectiuus ſit cōpletus: non autem appetitus naturalis. anima autem appetit cozpus appetitu naturali: z ſic non eſt impoſle ipſam eſſe beatā cōplete iuxta deſideriū rōnale. cuius finis quęrit̄ in beatitudine. Beatitudo enim eſt finis nō cuiuſq̄ appetitus: ſed tātū rationalis. aia enim boni beata eſt ſine deſiderꝫ rōnalis. Jd enī qō ſibi deficit de appetitu nāli facit eā minus beatā intelligētia: nō tñ tollit beatitudinem eſſentialē. ¶ Adſcōm dicerē Arſto. negaſſe numerum infinitū actu: qui ſequit ex diuiſione cōtinui: nunq̄ tñ negauit numerū infinitū: g nō a diuiſione cōtinui p̄ficiſcitur: ſed a perfectione rez. Si igitur nec iuxta hāc pōnem Arſto. cogitur concedere reditū eiuſdē rei. Si aūt de aia ita ſenſerit Arſto. vt Plato: veluti multi putant: dicentes Arſt. a Platone in nullis diſſentire: ea q̄ Plato concedit de reditu. Arſt. cōcedat neče eſt. Quo ſit vt nihil certi habeamus in opinione Arſt. hęc de poſitionibꝰ phūs. ſat dictuz ſit: z de veritate rei agamus. Et primo dicim⁹ q̄ reditus vnionis aię rōnalis ad materiā: vel cuiuſuis formę ad materiā nō eſt impoſſe. hoc perſuadetur q̄ quoties eſt effectus aliquis impoſſis. Benenit aut ex parte agentis: aut ex parte materię: aut diſpoſitionū: quibus ille effectus eſt in mā: nō quidē ex parte agentis: nā agens vl̄e cōtinēs perfectiones oiuz agētiū pōt agere q̄cquid egerunt agentia particularia: z vltra. igitur cū deus ſit agens vniuerſaliſſimū: z continēs p̄fectiones oium particularū agentiū quātū eſt ex parte ſui pōt agere oē illud: qō egerūt particularia agentia: z ſic ex parte agentis nō eſt impoſſibilitas reditꝰ. nec ex parte materię: qz mā eſt eque potēs ante rei gñationem: ſicut poſt rei cozruptionē. eſt enim potētia eius infinita ante z poſt in recipiēdo: nec ex pte diſpōnis: qz diſpoſitiones ſunt effectus particularū agētū: ſed agēs vniuerſaliſſimū eſt cōtinēs virtutē oium particularū. igit ſi illas poterunt particularia: poterit vl̄e ſine particulari. quare reditū illū opz eſſe poſſe. ¶ Scōo ſi iſte reditus eſt impoſſis: eſt ex parte motꝰ cęli aut̄ luminis: q̄ nō pñt redire eadē numero. ¶ Sed deus pōt ſupplere vicem cuiuſcūq̄ cauſę: cuiuſcūq̄ inſtrumenti: z cuiuſuis diſpoſitionis. igitur nec hac rōne eſt impoſſe. ¶ Scōo dicimus q̄ iſte reditus aliqñ erit in quo redibimus nos perpetui: nullis egentes: ſed perfecti: paſſibiles: z q bene vixerimus beati. ¶ Oz quidē perpetuū declarat: qz nos naturali deſiderio z perſe deſideramus perpetuitatē nō modo in ſpē: ſed in proprio idiuiduo. Dico q ſe: qz ſolus hō imortalitatē expectās. vt dicit Plato. ad religionē. pietatem. vigilias. aut̄ labores ſe exponit. qō natura fruſtra z deus nulli dare debet. at aialia nō q ſe mortē aufugiunt. vt imortalitatez expectēt: ſed vt vitę quā hūt. aduerſam aut̄ ſuam: qō eſt quaſi per accidēs perpetuitatē deſiderare: quare nullū aialiū perpetuitatē in proprio indiuiduo deſiderat per ſe: niſi ſolus hō: qō eſſet abſurdū niſi aliqñ perpetuitatē in proprio potiretur indiuiduo. ¶ Oz tunc perfectiozes redeamus: ſimili cōiectura perſuademus: qz oium hominū appetitus eſt ſemp ad melius. igit niſi aliqñ veniet ſtatꝰ ita melioz: vt nullus ſit expectabilior: humanus appetitus

B

Pō Joannis grāmatici. De veritate rei. Oz redit⁹ nō ipoſſis. Prima rō.

C

Scōa rō.

D

iret ad inmēſum. op3 igitur aliqñ venire talē ſtatū. in q̄ boies nihil aut parum egebunt. quez tantopere expectant. z pro quo oēs homines ſemper laborant. talis eſt ſtatus reſurrectiōis. erit enim ille quo ad oīa melior. vt per oīa lz diſcurrere. ¶ Oz tūc i paſſibiles. teſtis eſt cura hominū nālis pro impaſſibilitate reperienda: z naturalis enixus ad illā acgrendā. Epicurei enim pro impaſſibilitate vendicāda: ptātes: diuitias: honozes: ſtatus: atq̄ robur conſtituerunt. Pro hac ſtoici virtutes z achademici. pro hac legumlatozes religiones z cultus deoz̄: atq̄ vigilias. omnes enim impaſſibilitatem nāciſci ſuis vijs crediderūt. Epicurei q̄dē voluptate achademici virtutibꝰ: legūlatozes dogmatibꝰ z religiōe. nemo vero eniti debet ad impoſſibile. igitur aliqñ erim⁹ impaſſibiles. ¶ Oz qui bene vixerint: beati redibunt: declaratur. naz beatitudo quę eſt hois finis p Arſto. z omnes phos: aliqñ homini debet dari: alioquin finis ille fruſtra eēt: qō nō cōcedūt philoſophi. z nō animę tñ tribui dz: ſed cozpori: qz nō mō aia bonū agit: ſz cozpus cuius ppriū eſt pticipatiōe aię viuere: z bñ viuere. igit beatitudo erit finis cōiuncti. z nō p hac. vz. vita paſſibilis: tuz qz beatitudo eſt vita ſempiterna vt declarat 12⁰ meta. z alibi. z oēs phi. pbāt. igitur niſi impaſſibiles redeam⁹: impaſſibili vita fruī nō poterimus. tū pp multas: quibus vexamur: miſerias: vtpote pp varietatem fortunę: cozporis langozes: egentia bonoz̄um: z alia id genus. quare hęc beatitudo aut nunq̄ erit: qō eſt cōtra decretū phozū: z conatū nāz: aut ſi erit: tunc erit cū impaſſibilis redibimus. Oz quidē fatuus ille Auer. videre nō potuit: licet ſomniauerit. Cōcludamus igit talem beatū reditum aliqñ foze. Et hūc celeberrimi auctores balbutiendo indicarūt. Empedocles quidē canēs mūdi circulū per concordiā z diſcordiā. Plato aūt revolutionē magni orbis cōiectās: hāc vitā voluit ſignificare. Permen fozſitan in pimādro per eius inſomniū eādem vitā recte deſcripſit. Poetę hāc allegorizant p nectar z ambroſiaz. hāc denum boni fideles expectantes religioſis armis ppugnarunt. ¶ Oz vero rōnes pro nihil concludāt: immo nec ſimplr nec 3 plonē: nec contra veritatē: explicemus. ¶ Ad pmū cōtra Platonē: dico q̄ lz nō redeat eadē oium ſtellarū conſtitutio: qz ꝑfuit in mūdi genitura: pręciſe ad. 36. mil. annoz̄: ſufficit Platoni q̄ aliqñ illa ſit reditura. Plato aūt revolutionem ad tot annos poſuit: qz inis tpibus nō erat in ſtellis nec erraticis: nec fixis tanta motuum dſia adinuenta. z ita lz ipſe revolutionem ad pręciſa tēpora non aſſignauerit: non ꝓpterea erratur: quia revolutio illa erit omnino. z per idē illa Thebitꝰ obſeruatio ꝓpoſitū nō tollit: qz ſi vera ſit: revolutio Platonis eſt cōcedēda: ſaltez ad alia tēpora: quę ipſe poſuerit. ſm enim oēs aſtronomos nō eſt aliqua cęli: z ſtellarū cōſtitutio quę aliqñ per lōginqua temporū interualla non ſit tandem reditura.

¶ Ad tertiuz dico q̄ illi motus cęli: qui incōmēſurabiles ſunt: nunq̄ erūt cōmēſurabiles: oēs tñ ſunt cōfigurabiles: ſitu ad ſigna: z aſpectu inter ſe. z hoc mō cęli z motuū ſtatus. qui fuit tēpore quo mūdus gñabatur: rediturus eſt: lz motus ſemper ſint incōmēſurabiles. ¶ Ad 4ᵐ Ptholemęus loquitur de vita vnius hominis: ait enim nullā cōſtellationē eſſe vēturam pręciſe ſimilem quo ad oīa in vita vnius hominis: imo nec multoz̄um: ꝓpterea vult apotheleſmaticam doctrinā eſſe difficillimā: qz nec obſeruatiōe vnius: nec multo⁹ perfici pōt.

¶ Ad 5ᵐ dico q̄ in 2⁰ anno magno nō redibit idē numero motus: nec idē numero lumen: nec idē numero influxus. Sed oīno pp oia ſimilia redibūt. z cōcedo q̄ in 2⁰

E

Oz q bene vixerit bti redibunt.

F

Auctores Empedocles. Plato. Permen. Poetę.

G

Fideles. Solo rōnum.

H

anno nō erūt oīa eadē: qz nō eadē inalatā: sed simillima vt piximus de herbis: nec eadē aialia: quozū formę pereriere: ꝫ bñ hoies idē: ꝓpter remotionē eiusdē aię ad corpus. nā ly corpus quo ad dispōne a qualitatibus: z ꝗtitatibus nō sit idē: ē tñ idē quo ad p̄n'em partē. vz. aiaz: per quā redit idē aial humanū: vt dicebatur. Accedit ad ꝫ q̄ principiū individuationis est forma apō platonicos: z multos peripateticos. ¶Ad 6m dici pōt nihil foze simpl'r necessariū: sed bū ex suppōne: vñ simpl'r nec neciō Plato redibit: nec necessario reget achademiā: sed dato q̄ oīa sint reditura: z q̄ mūdus est rediturus ad eūdem vel simillimū statuz: ex suppōne hac: illa erūt necessariomec hoc est negare phīaz: nec theologiā. ¶Ad 7m actus hois sunt duplices ꝓcedētes ex intellectu z ꝓcedentes ex volūtate post intellm: scire. n. est reminisci apud Platonē: z ideo ex suppōne necessaria erit reminiscētia: absolute vero nec actus intellectus: nec volūtatis est necessarius. ¶Ad 8m cōcederet Plato totū. qō forte nō eēt cōtra Aristo. vt in libro de intellectu disputauimus. Ad 9m: dico q̄ aia z est intellectus: z est natura: quatenus intellectus: nec inuite: nec spōte descēdit: qz vt intellectus: semp molem cozporis trāscendit. vñ z Thomas recte sentit: cū ait rōnalem aiam ꝑm gradum intellectiuū nō esse formā aut actū alicuius cozporis: sigitur vt sic nec sponte: nec inuite ad corpus descēdit. Sz nec vt nā: qz spōte vel inuite agere aut pati nō est nature actus. descendit igitur nāli ordine ad cozpus. nā qdē inuite: vel spōte aliquo pacto. sed dices. saltem omittet beatitudinē: qua in cōtubernio potita erat. negatur: z semp intellectus est mihi fęlix: nō aūt semp est mihi fęlicitas. itē ēt semper intellectus est mihi habitualiter fęlix: nō aūt actu: quare nihil omittit rei: quā hēbat: licet actuali careat beatitudine. ¶Sed dices. saltē violenter hac aia carebit actuali beatitudine: non est impol'e dico: mō sit aliqua semper beata. semper enim est aliq̄ in contubernio: q̄ nōdū descendit: z aliqua in cozpore: q̄ descendit. ex ordine enim naturali nō est impossibilis violentia in individuo: mō in spē nulla fit violentia. erit igit aliq̄ sp btā: aliq̄ sp ad cozpus exīs: nulla tñ vna numero est semper beata: qz eius natura est sic z hac conditione cōstituta: vt sit ad tēpus beata. z ad tēpus q̄uersa z sine beatitudine. ¶Ad 10m dico q̄ aia separata scit se fuisse in cozpore. ipsa tñ dum est in cozpore nō pōt scire vel reminisci q̄ fuit in cozpore: qz reminisci fit per excitationē alicuius similis vt dicit Plato: at nullū est hic simile: quo reminisci poterimus illius: ꝫ bene est cōiectura: quā nos habemus rōnibus z syll'is. lz Pythagoras fatebatur reminisci q̄ aliqn aia fuerat alias in cazpore. sed hoc sufficit. ¶Ad rōnes ꝓo pōne Aristo. dico. ad primā dico q̄ eē z eē nō est interruptuz per mediā corruptionē. nihil enī interrūpit aliquid: qō nō est de illius rōne. mō corruptio vel tēpus mediū nō est de rōne essendi. z ideo nō pōt eē z esse interrūpere. ¶Ad 2m dico q̄ aliqd incipit nō simpl'r. sed ꝓ tūc: z sic hoc mō incipit: qō nūc est: z immediate antea nō erat. z ita dicatur de desinit. ¶Ad tertiū dico nō esse impol'e vnius z eiusdē rei eē plures ḡnatiōes successiue. ꝫ illas esse simul: est impol'e. ¶Ad q̄rtū aliozū dico q̄ sufficit vt sit simillimus motus: simillima influētia: qñ eadē numero forma remanet vt dictū est. qñ aūt non remanet nō eadē redibit: sed simillima. ¶Ad quintū pz solo per idē. ¶Ad sextū dico q̄ siue redeat eadē potētia numero: siue sit eadē potētia spē: in reditu illozū: quozū forę manēt semp: ꝓpositū nō tollit: q: sufficit eadem potētia spē: cū identitate numerali formę: z per idē pz: q̄ nō redeunt statim: quia nō statiz annus magnus redit. ¶Ad septimū dico q̄ potētia nō est ad ꝑteritū: ea rōne q̄ ꝑteritū. pōt tñ potētia esse ad ꝓteritū: hoc est illud qō est ꝓteritū: quatenus ipsum pōt esse futurum. ¶Ad octauū dico q̄ nō mō difficilius est idē fieri ipso facto. z actu existēte. sed impol'e: sicut impol'e est vnū esse duo. z ꝓterea nulli potētię subest. at aliqō corruptū: qō ꝓtius fuit. redire ē pol'e. z nō repugnās: ꝓterea alicui potētię subest. ¶Ad nonū. dico q̄ nō tota potētia specifica est reducta ad actū. z cōcedo q̄ mā per specificā potentiā est in potētia ad formā: quā hz. sed nō ꝓ tūc: qñ hz. sed simpl'r. z hoc sufficit. ¶Ad decimū dico q̄ nulla eē pōt interruptio in esse: q: tēpus z oīa illa sunt extrinseca: z ita qñ aliquid redit idē numero: non interrūpit in esse. sed idē esse numero bis est. z ꝓterea illud de magnitudine nō est ad ꝓpositū. ¶Ad vndecimū p3. q̄ redit annus: nō tñ idē: sed oīno similis. z hic sufficit ꝑ reditu hominū oīno eozūdē. z reditu rep oīno simliū. ¶Sz vtrū apud Aristo. ea quę corruptione incōpleta cozrūpunt: possint redire eadē numero: bona essēt qō. tamē rōnes ꝓo parte affirmatiua nullę sunt. ¶Ad primam de igne in vzinali dico: q̄ lz remanet eadē mā: nō remanet idē motus cęli: nec idē lumē: nec eadez influentia: z ꝓterea ignis regiiatus nō est idē numero: quia dispositiones sunt aliq̄ atq̄ aliq̄. ¶Ad sōm frīuolū est: quia bta requirunt ꝑ cōservationē: q̄ ꝓo generatiōe. potest enim forma ignis in materia cōservari per tres gradus caloris: quę nō potuit per tot induci. nec illud de sanitate est ad ꝓpositū. vt patuit exponendo textum. ¶Ad tertiumde aqua: dico q̄ aqua non fuit corrupta: ꝓpterea nec regenerata: sed vnio fuit corrupta: quę eadē numero nō redit: sed simillima. Per idem ad illud de sanitate. Dęc igitur sunt: quę de reditu mihi vīr. tu vero si aliqua inueneris vltra ꝫ: bonum erit, addere. redeamus igitur ad textum.

Tex.39. ¶Cum omnis autem motus cōtinuus sit: qui simpliciter vnus est: ēt continuus sit necesse est. Si quidē omnis diuisibilis est.

¶Tractaturus Arist. q̄ tria requirūtur ad vnitatē numeralem motus. vz. vnitas mobilis: vnitas termini ad quē: z vnitas tēporis: primo sumit q̄ oīs motus vnus est cōtinuus: z ecōtra: oīs motus cōtinuus est vnus. 2o infert ꝓpositū ex hac declaratione. sumit itaq̄ ꝑmo q̄ oīs motꝰ vnus est cōtinuꝰ: qō quidez ꝓbat ꝑ hoc: qz est divisibilis. vñ ait. cū aūt oīs motus continuꝰ sit: qui simpliciter vnus est: ēt cōtinuus sit necesse est. cuius rōnez affert. d. si quidē oīs divisibilis est. Quo vero ad verba attinet: debes scire q̄ ꝫ sola est textus ꝓ: oīs motus simpliciter vnus est cōtinuꝰ. ꝓpterea verba illa. cū autē oīs motus ꝓtinuus sit: addita sunt nō necessario. sed ad abundā sensum. rō vero cōclusionis est: qz oīs vnus est divisibilis. z ita iuxta hoc syll's erit: oē divisibile est continuū. oīs vnꝰ motꝰ est divisibilis. igit oīs vnus motus est cōtinuus. ¶Sz obijcies: qz nā specifica est divisibilis: z tñ nō est ꝓtinua. Amplius numerus est divisibilis: quia est divisus: z tñ nō est ꝓtinuus. ¶Dici pōt q̄ Arist. intelligit de divisibilitate q̄titatiue: z potētiali nō actuali: nā διαιρετὸν hoc est divisibilis dꝰ potētiā z nō actū: est igitur syll's. Oē divisibile quātitatiue z potētialr est cōtinuū. omnis vnus motꝰ est divisibilis q̄titatiue z potētialr. igit est ꝓtinuus. z hoc pacto formādo syll'm tollitur obones: qz nā specifica nō est q̄titatiue divisibilis: ꝫ ꝑ dzias numerales: numerus ēt est actu divisus: z nō ptāte divisibilis. pz igitur prima pars suppōnis.

¶Et

Obones

Solutio.

Declatio verboz.

¶Et si cōtinuus est: vnus est. non enim omnis omni cōtinuus fieri pōt. Veluti nec quodlibet aliud cuius alię. sed quozū vltima vnum fieri pōt. at vltima ipsa aliquozū q̄dē nō sunt. Alię quozū ꝯo sunt: sed specie diuersa: atq̄ ęquoca: nā quo modo tanget: vel vnū fiet vltimuz lineę: atq̄ ambulationis.

¶Scda pars suppōnis est q̄ oīs motus cōtinuꝰ est vnꝰ: z licet multa verba dicat: syll's literę est. oē illud cuius vltima partium sunt vnū: ipsum est vnū. oīs motus continuꝰ est: cuius vltima partiū sunt vnū. igit oīs motꝰ cōtinuus est vnus. de syll'o tangit cōclusionē. d. z si continuus est: vnus est. deinde tangit vim maiozis z minozis simul. d. nō enim oīs omni ꝓtinuus fieri pōt: veluti nec qōlibet aliud: cuius alię cōtinuū fieri pōt: ꝫ ea cōtinua fieri pōt: quoꝝ vltima vnū fieri pōt. z q̄ non oīa fieri pōt cōtinua: declarat: q̄ aliqua fierinō pōt cōtinua per carentiam vltimoꝝ: vt subditātię separatę z pūcta: aliqua vero nō pōt fieri ꝓtinua: q̄ lz eoꝝ sint vltima: illa tamē dānt spē z ęquinoca sunt: quę minime cōtinuari pōt. z ꝫ inquit. at vltima ipsa aliquozū quidē nō sunt: z ita hic cōtinuari nō pōt: ꝙ carentiā vltimoꝝ. aliquozū vero sunt: sed spē diuersa atq̄ ęquoca: z hic minime ꝓtinuari pōt: ꝓpter ęquinocationē vltimoꝝ z specificā dzīam illoz. qō declarat. d. nā quo mō tāget vel vnū fiet vltimū lineę atq̄ ambulatiōis: quasi dicat. impol'e est: z hoc ꝓ tanto: q̄ vltima illoz ęquinoce dicuntur atq̄ spē differunt. Ex quibus vult habere ea esse vnū: quozū vltima sunt vnū. z hic fuit maior. Amplius potest colligi vltima partium motus esse vnū: quia nō differunt specie: z ita totus colligitur syllogismus.

Tex.40. ¶Attigui igitur erunt: z bi qui nō idē specie: z bi qui nō idē genere sunt. pōt enim qui spiaz intercurrendū continuo febzē incidere. Aelu ti etiam flamma traditione est attigua latio: nō tamē cōtinua: quippe cū ea posita sint continua: quozū vltimū est vnum.

¶Dixerat eos nō posse esse continuos: qui vltima quidem habent: sed ęquinoca. declarat nunc quales sunt obiter. z quasi extra ꝓpositū. z ingt. attigui igit erūt: z bi qui nō idē specie: z bi qui nō idē ḡne sunt. ¶Motꝰ igitur quozū vltima spē vel genere differūt: attigui: z deinceps esse pōt. declarat hoc per exempla. d. pōt enim quispiā intercurrēdū cōtinuo febzēicidere: vbi motus sine cursus erit attiguus febzis icursioni: z nō cōtinuus. dat secundū exemplum de flāma: qua est accensio siue motus accēsiuus: qñ de lyncinio in lycinium traditur: aut qñ de parte in partē procedit veluti fit in accēsione cometę: aut stellę cadentis. hic enim accēsio sic tradita de lycinio in lycinium est latio. qdē attigua: nō tñ cōtinua: z ꝫ inquit. veluti etiā flāma siue accēsio traditione supple de lycinio in lycinium vel de parte in partem: attigua latio est: nō tñ cōtinua: cuius cām reddit. d. ꝙppe cū ea posita sint continua: quoꝝ vltimū est vnū. z ita ꝫ successiua ꝑ traditionē inflāmatio vz latio attigua: quia vltima ꝓtium nō fiunt vnū ꝑ differentiā lyciniozꝝ z partium quę inflāmatur: z nō continua. ¶Quo ꝯo ad vbā grēca attinet: lampas grēce latine est fax: hic tñ ꝓo accensione accipit: quę lz nō sit latio, ꝓpter vz latio. siue gerere similitudinē lationis: q̄ sufficit ꝓo exēplo. in quo nō verū: sed verisimile queritur: z manifestū. Verbū aūt tra ditione grēce est ἐκδιαδοχῆς: q̄ nonnulli faciunt duas dictiones. vz. ab ex. z διαδοχὴ: z tūc est sensus ex successione. διαδοχὴ enim grēce latine est successio: z si sic intelligitur: sensus textus erit veluti etiam accēsio flāmę ex successione supple de lycinio in lycinii translata vel de parte in partē: latio quidē attigua est: nō tamē continua: z hoc pacto in idez venit. ¶Auerro. vero per illud verbū lāpas: intelligit cādelā. z tūc exponit exēplū dupl'r: z de motibus eiusdē spēi diuersoꝝ mouentiuz: z diuersoꝝ mobiliū. z decipitur: qa Aristo. in līa dicit sic. veluti ēt lampas ex successione est latio attigua: nō tñ cōtinua. modo si ꝙ lampas cādelā vult intelligere: candela nō est latio: sed id qō delabitur: ideo Auer. locū nō percepit: ꝓpterea ꝙ lāpas inflāmationē: quę successionē de lycinio in lycinii aut de parte in partē ꝑficit: intelligit. z hoc mō nulla est in textu obscuritas.

¶Quare attigui z deinceps sunt quatenꝰ tēs cōtinuū est: ꝓtinui aūt q̄tenus motꝰ ipsi. hoc aūt sit: cū vtrozūq̄z extremum vnū est.

¶Concludit ex dictis dzīam inter motus attiguos siue deinceps: z cōtinuos: z hoc penes rōnes: quibus nomina sortiti sunt: z inquit. q̄re attigui z deinceps sunt motus: q̄tenus tēs est cōtinuū dūtaxat. cū enim duozū motuū gīe vel spē differentiū tēpus cōtinuū est hi motus attigui vel deinceps sunt. vt dictuz est de cursu z febzis incursione: quoties cursus nō desinit: z febzis icipit eodē cōtinuoq̄ tēpore: atq̄ vno mometo: cōtinui autem motus sunt: quatenus motus ipsi sunt cōtinui: z non obstā tēporis cōtinuitatē: exponit aūt quid est quo motꝰ cōtinui sint: dicēs. hoc aūt fit: cuz vtrozūq̄z extremum vnū est. igitur motus attigui sunt sola tēporis cōtinuitate. motus vero cōtinui: qz vtrozūq̄z extremū vnū est. z licet ꝫ extra ꝓpositū sint inducta. voluit tamē habere oēm vnū motū esse continuū: qō a principio suppositū: vt per hoc ꝓcedat ꝓpositū colligendum.

Tex.41. ¶Quapropter motus qui continuus ac vnus est: is idem spē vnus: atq̄ vnius: z vno in tē/ pore sit: necesse est.

¶Cōstituta suppōne. syllogizat ꝓpositum hoc modo. oīs motus cōtinuꝰ est ad vnū terminū: vnꝰ mobilis: z vno in tēpore. oīs motus vnus est continuus ꝙ suppōnē. igitur oīs motus vnus est ad vnū terminū: vnius mobilis z vno in tēpore. 2a ꝫ tria. esse requisita ad vnitatem motus: dicit quapropter motus qui ꝓtinuus est ac vnꝰ: is idē spē vnꝰ: quo. vz. ad terminū ad quez: atq̄ vnius: quo ad mobile. z vno in tēpore sit: necesse est.

¶Ano quidem in tēpore: vt imobilitas inter partes nō sit. intercapedine eniz mobile quiescere necesse est. quippe cuz multi z non vnus ij motus sint: inter quos quies cadit. Quare si aliquis motus statu intercipit is neq̄ vnus: neq̄ continuus erit. Intercipitur autem: si intercadit tempus.

¶Declarat quod dixerat: z primo q̄ debeat esse vno in tēpore: z inquit vno quidē in tpe: hoc. vz. pacto: z imobilitas inter partes nō sit: q: intercapedine imobilitatis: mobile quiescere necesse est: quippe cuz multi z nō vnꝰ motus sint: y iter quos ges cadit: vt toties dictū est ꝓpterea cōcludit quare si aliquis motus statu intercipit: is neq̄ vnus: neq̄ cōtinuꝰ erit. z exponit quid sit intercipi: dicēs. intercipitur aūt si intercadit tēpus: simple tale in quo quies est: z nō motus. sic igitur recte dictū est ad vnitatē motus regri vnitatē tpis: qō est primū.

An aia separata possit recordari ꝑteritoꝝ q̄ ipsa nouit coniuncta.

M

K

L

N

Q

P

D

A

B

C

E

F

G

H

Quę Auer. cōm. 40.

Cōfutatio expōnis Auer.

I ¶Una vero in spē: aliter enim non vnus erit: z si non intercadat tēpus. ꝑt enim tēpus vnum esse: z motus ipse specie diuersus. nam motus vnus: z spē vnus sit: necesse est. Nunc autem non necesse est simplr vnū esse. quis igitur motus sit simplr vnus dictum est.

¶Quod vo requiratur vnitas: termini ad quē. Aristꝰ nūc declarat. z inquit. vna vero in spē supple motū vnū eē opz: qz alr nō erit vnus simplr: etiā dato q; tps nullum intercadat: qz pōt tēpus vnum eē: z motus ipse spē diuersus. z q; possit eē tēpus vnū: z motus nō vnus simpliciter: ꝓbat per hoc: qz motus simplr vnus: est vnus spē: z nō ecōtra: oīs motus specie vnus est vnus simplr.

K ¶Modo motus vnus specie pōt eē in tēpore vno vt dictum est. syllogizetur igit. motus spē vnus eē pōt tēpore vno. motus diuersus esse potest vel est spē vn⁹. igit mot⁹ diuersis eē pōt tēpore vnus. z sic habeb; q; vltra vnitatē mobilis requiritur vnitas speciei: sue termini ad quē. pᵓtermisit vo. ꝓbare q; regrit vnitas mobilis: q; satis ex dictis pz. addit epilogū: z sermo perspicuus est. ¶Auer. aūt velle vī q; Aristo. ꝓbet tria requiri ad cōtinuitatē motus: quēadmodū tria requirūtur ad vnitatem: z ita vult q; per hoc q; tria requiruntur ad vnitatē motus: ita tria esse regsita ad cōtinuitatē: erit igit syllogismus apud Auer. cōuersus ad numez hoc pacto. omnis motus vnus est subiecto: specie z tempore vno. omnis motus cōtinuus est vnus. igitur ois motus cōtinuus est subiecto: spē: z vno tēpore. ¶Themistius vero velle vī q; Arist. cōcludat tria eē regsita ad motum qui est vnus z cōtinuus: z sic oēs expōnes videntur cōuenire textui. ¶Sed hic quērunt. primo vtrū ad vnitatē numeralē motus requirat vnitas numeralis mobilis per se. z arguunt q; nō ponēdo q; a. mobile desecēdat: z q; cōtinuo vt desecēdit: ita ex vna parte diminuatur: ex alia aūt augeat: vt pōt fieri de gutta aque: tunc pz motū esse vnū z cōtinuū: z tm̄ mobile nō est vnū: sed cōtinuo aliud atq; aliud. Scōo solet argui de causē cadente de aliqua turri: qui in medio casus moriat. Tertio solet argui de virga cuius vna medietas sit arida: altera vero viridis. Quarto argui solet de naui plena diuersis spē mobilibus: quę mouetur vno motu numero: z tm̄ mobilia nō sunt vnū numero. z multi alij casus fieri solent: qui hincinde legi pōt. ¶De qōne tenēt qdā q; ad vnitatem motus simplr requirat vnitas mobilis simplr: z ꝓprissime dicta: z hic a principio motus vsq; in terminū motus. ¶Sed ꝫ pō stare nō pōt: qz tunc solus motus eēli erit vn⁹ simplr: qm̄ o mobile qō sub sole est continuo est aliud atq; aliud: qz continuo tēdit ad corruptionē vel ḡiationē: aut alterationē. Scōo tunc motus nauis plenę diuersis mercibus nō esset vnus: q; ipsa nauis nō est vna simplr. ¶Deinde igitur dico ad vnitatē motus simplr esse necessariam vnitatē mobilis: aut simpliciter aut ꝓ hoc q; manet vna pars a principio ad finē: aut ꝓ equinalentiā: aut ꝓ aggregationem cōtinuā: vel dummō maneat eādē numero q̄titas. z cōtinua: z sub eodē termino numero dimensionuz. tūc ad primā dico q; motus ipsius. a. est cōtinuus: quia in. a. manet pars aliqua eadē: vel. a. est cōtinuo idē ꝓ equalentiā. ¶Cōtra replicant: simus in medio instātis tpis mensurātis descensum ipsius. a. z arguitur. ibi est aliquis motus totalis: qui nō est alicuius alterius mobilis. igit aut est in ipso toto a. qō nūc est. aut in illius parte vt in subiecto adequato. nō in parte: qz nō erit in alijs: qō est falsum: qz quauis data: etiam alia monet. nec in toto a. qō nūc est: qz tūc talis motus qui sit. b. vel post hoc erit: vt nō. si dicit q; nō: tūc illius motus daret vltimū. si vo dicitur: q; sic: z nō in toto. a. qō nūc est: quia illud postea nō erit. igitur in alio: z ita idē motus numero migrabit de subiecto in subm: z ita nō requiritur vnitas mobilis.

N ¶Dici pōt q; b. motus est in. a. mobili primo q; nūc est: z idē motus erit ēt in alio mobili: qō succedit. z ita migrat nō totalr: sed fm quid: qz mobile sequēs nō est oīno aliud a primo: sed illi ęqualēs: z in parte quę remanſit idem. migrare enim de subiecto in subiectū totaliter diuersum est impoſse: sed non qū est in parte diuersum. Ad scōz dicēdū q; motus canis illius est vnus z continuus: qz canis moztuus: ꝫ differt a cane viuo. nō tū est totaliter diuersus: qz manet eadē dimēsio numero. manet etiam idē el'ntum pᵓdominās. z fortasse eadē fōia mixtionis. dicebaſ aūt ad vnitatē motus simplr sufficere vnitatę mobilis simplr: vt est in motu cęli: aut fm partē: aut fm ęquinalētiā: aut fm aggregationē: aut fz dimensiones. ¶Et si replicatur q; tūc motus migraret de subiecto in subiectū: dicaf vt supra q; illa migratio nō est de subiecto totalr diuerso in subiectuz totaliter diuersuz. sīlr ad tertiū virga enij illa est vna vnitate dimensionū: vnitate ptis eius. vz. quę viridis est. atq; vnitate el'ntī pᵓdominātis. z ita de migratione dicaf eodē modo. Ad rōnē de naui pz solō. est enim motus vnus illius: qz ea vnitas aggregationis quę fuit in pincipio: illa vt ęqualēs erit in fine. Dę de vnitate mobil. ¶Secūdo quēri solet an requiratur vnitas tēporis simplr: z videtur q; nō: qz ponatur Socratē moueri in prima pte alicuꝰ hoze: z 2ª eiusdē gescere. z iᵓ rursus moueri. tūc hoc casu concesso: hoza est vna: mobile est vnum: z terminus ad quē sit vnus: z tamen motus nō est vnꝰ: ꝫ plures motus. z plures quietes. igitur vnitas tēporis cū alijs nō sufficit. ¶Dici pōt hoza z tēpus differre: qz hoza quatenꝰ hoza: dicit mēſuram adequatam. Tempus vero ly sit mēſura: nō quatenus tēpus dicit mensuram ad formā cōcedo illā esse hozā vnā: nō tamē vnuz tēpus. Modo volnit Arist. essē requisitā vnitatē tēporis: nō autē vnitatē talis tēporis includētis respectum determinatū. ¶Tertio solet quēri de vnitate termini ad quē. vī enim q; nō requiritur. nā graue descendens vnico motu numero mouetur ad mūdi mediū: z tamen termini ad quos fuerūt plures: vt vltimū ignis: vltimū aeris. vltimū aquę: z mūdi mediū. z hoc si descendat ab ipso lunę cōcauo. ¶Solet dici z bene per terminū ad quē eē itelligendū terminū ad quē vltimū finaliter intētuz: z hoc pacto vnus numero est illius descēsus: vtpote mediū mundi. ¶Ex ys pz q; tria simul requirunt ad vnitatem z cōtinuationē motus simplr: vt vnitas mobilis: vnitas tēporis: z vnitas termini ad quē. nulla trī seoꝝ sum sufficit. vnitas mobilis quidē nō: qz idē numero Socrates in vna hoza pōt currere z quiescere: z iterū currere: vbi idē est mobile: motus aūt nō idē. vnitas vero tēporis minime: qz tūc alteratio: z latio eēnt vn⁹ motus simplr. nec sufficiunt vnitas mobilis z tēporis. nā motus contigui: z deinceps essent vnus motus simpliciter. igitur requiruntur hęc tria simul vnitas mobilis: tēporis: z termini ad quē. ¶Sed vtrū hęc tria sufficiant solū respondent nōnulli vt Albertilla q; nō: qz requiritur vnitas termini a quo: qz idē mobile moueri nō pōt ad vnum terminū ad quez: nisi ab vno termino eq̄. Secūdo volunt requiri vnitatem dispōnis fm quā est motus: veluti in alteratione requiritur vnitas q̄litatis: in auctione vnitas q̄titatis: in latione vnitas vbi fluētis. ait tis. ait tñ Albertilla ꝫ sufficere: qz nō regrit vnitas motozis: nec vnitas resistētię: nec alia id genus. ¶Sz videtur hꝰ positio dubiq: quia si id oē requiritur ad aliquid: sine quo illud esse nō pōt: tūc ad vnitatem simplr motus: z si nō requiratur vnitas motozis: requirit motoz: z si nō vnitas resistētię: requiritur resistētia: z si non vnitas spatꝫ: requiritur spatiuz. igit plura q; quinq; requirunt ad vnitatem motus simplr. ¶Ideo dicerem multa requiri ad motum: quę nō requirunt ad vnitatē motus. ad motū. n. requirunt mobile: tēpus: terminus ad quē: motoz: spatiū: terminus e quo: z alia id genꝰ. ad vnitatē vero requirunt solum tria vt vnitas mobilis: vnitas tēpozis: z vnitas termini ad quē. nā ea requiritur ad vnitatē motus: quę sunt de definitione perse z ꝑ vnitatis motus: hęc autem sunt tria duntaxat vt dictū est: cętera requiruntur nō quatenus sunt de definitiōe vnitatis motus: sed de definitione motꝰ: z ꝓpterea nō primo requirūtur: z hoc Albertilla z alij innuozes ignorarūt. ¶Ulterius quęres quare ad vnitatē simplr accidētis sufficit vnitas niualis subti: nō aūt ad vnitatē numeralē motꝰ. cū tñ motꝰ sit accidēs. ¶Dici pōt q; motꝰ subit rōnē trīū accūtiū. vz. accūtis: vię: z successionis. ea rōne qua accūs: regrit subz vnū. ea vero rōne qua via: regrit terminū vnū. ea demū rōne qua successio regrit tps vnū. igit motꝰ vnꝰ ea rōne q; motꝰ vnꝰ: hęc tria requirit. accūs vo ea rōne qua accūs: nō dic nisi habitudinem ad subm. ꝓpterea eius vnitas e subiecto colligit. Dęc de requisitis ad vnitatē motus.

Tex. 42. ¶Pᵓterea vnus motus is dicit: qui z perfectus est. siue gñe: siue spē: siue numero vnus sit. veluti z in cęteris ipsum perfectum ac totum vnius est. inter duz tamē z si imperfectus sit: vnus dicit modo continuus sit.

C ꝓcōpatio. ¶Quot requirant ad vnitatē absolutā motus: dictū ē. nūc ponit alios modos secūdarios: q; (vt exposituz ait) magis ꝓpinēt ad quādā formā vnitatis: q; ad ipsaz vnitatē. dicit ita q; siue motus vnus dicaf gñe: siue spē: siue numero: vnus motus is dicit: ętenus est pfectꝰ p quādā excellētiā: veluti in alijs rebꝰ totū z pfectū vniꝰ sunt: siue ad vnitatis rōnē ptinēt. nō eniz Romani exercitū vnū dicebāt. nisi q; ex legionibus cōstaret: qz sic totus erat z perfectꝰ. igit scōo mō motus est vnus: mō sit perfectus: siue sit vnus gñe: siue vnus spē: siue vnus numero: z vt Auer. ingt trifariā motus perfectus est: gñe quidē vt localis. m gñe eniz motuū localis est pfectior. spē vero vt inter locales: is motus q; circularis est. numero aūt: vt inter circulares. motus ꝑmi mobilis: sed quōuis mō vnus motus dicatur: perfectus vnꝰ dicitur per excellentiā. addit: interdū trī: z si aliquis motus imperfectus sit: vnus dicit: mō continuus sit. huius cām assignat expositor: z recte: qz vnum pōt attēdi aut fm q̄titatē: z ita sola continuitas sufficit ad vnitatem rei. aut fm formā subStātialē: q̄ est perfectio totius. z ß pacto ipsum perfectū z totū vnū dicit. Sic igitur vnū quoniis mō sumptū ꝑ de pfecto dī. 2º de impfecto: dūmō sit cōtinuus. vt Themistius sentit. ¶Quęres fortasse ꝓpter quid perfectū attinet ad vnitatē. imperfectuz vero ad multitudinē: aut minus ad vnitatē. ¶Rndet Egi. hoc esse ꝓ to tāto: qz ab oī imperfecto intelligitur aliqua perfectio eē diuisa z separata: z sic imperfectus sub eē vī rōnē multitudinis z diuisionis. pfectū vo magis attinet ad indiuisionē: quia nō intelligitur eē aliquid diuisuz ab eo. ¶Sed hęc assignatio friuola est. ꝑ qz petit: dz eniz reddere cām quare ad imperfectum magis attinet rō diuisionis ab alio q̄ ad perfectum: imo vī q; ratio perfecti consistat magis in diuisione ab alio. 2º qz vt impfectū dīt a perfecto: sic pfectū ab impfecto. igit vtrūq; in suo genere claudit rōnē diuisionis. Melꝰ igit cū textu est dicēdū q; pfectū ideo magis attinet ad rōnē vnius: qz magis attinet ad rōnē totius: cuius rō cōsistit in vnione ptiū. impfectū vo magis attinet ad rōnē ptis: cuius rō est in multitudine cōstituta. ¶Themistius aūt ait perfectū attinere magis ad rōnem vnius: qz perfectus est q; ad finē peruenit: mō a fine est vnitatis rō. imperfectus vo qui ad finē nō peruenit: ideo minus vnus est. Sed quomis mō dicaf: pz ꝓma cōparatio q; comparando motū perfectū z impfectū ad vnū: motus perfectus magis est vnus q̄ impfectus: vt dictū est.

Tex. 43. ¶Insuꝑ etiā alio modo ꝑter dictos vnꝰ is dicitur motus: q; sit ęq̄bilis. inęquabilis eniz aliqua ex parte nō vnus esse videtur. Sed is potius: qui ęq̄bilis est: ceu recta linea. nā q̄ inęq̄bilis est: diuisibilis est. ꝑterea differentiaz ipse videtur subire: perinde atqz magis minue differunt.

2ª cōpatio. ¶Scōa comparatio est cōparādo motū regularē siue vnifōmē: z irregularē siue diffōmē ad vnum: nā motus regularis siue vnifōmis z equalis attinet magis ad rationem vnius q̄ motus irregularis diffōmis z inęq̄lis. Primo q; motus equabilis assimilatur lineę rectę: quę sua vnifōmitate accedit ad rōnem vnius. Motus vero inęqualis assimilatur lineę toztuosę: quę sua diffōmitate attinet ad rōnem multitudinis. Scōo q; motus ipse equabilis nō videf differre in partibus aliquo mō fm magis z minus. at motus inęquabilis differre videtur suis in partibus p magis z minus. igitur equabilis motus attinet magis ad rōnem vnius: z sic pᵓscōa comparatio. ¶Quo vo ad verba grēca attinet: ꝺbes scire q; Auer. totū hūc textū legit de motu: z nō de linea. hoc pacto: insuꝑ etiā alio modo ꝑter dictos vnus is dicit motus q; sit ęq̄bilis. inęqualis enim aliqua ex parte non vnus etiā vī. ꝫ is potius q; ęq̄bilis est vī eē vnꝰ: ceu rectus motus. nā q; inęquabilis est: diuisibilis est. eccē qūo Auer. oīa verba legit de motu: z non de linea. z reddit cām Auer. huius: q; motꝰ rectus sit sup̄ linea recta: mō linea recta vna z simplex est. motus vero inęqualis sit sup̄ linea toztuosa. toztuosa vo linea cōponit ex recta z circulari. igit vī subire rōnē multitudis. ¶Scōa cā est apō Auer. q; motꝰ inęqualis diuidit ꝓ velocitatē z tarditatē: z ita subit rōnē multitudis: z ita de mente Auer. duę rōnes colliguntꝰ: ꝺbus motu regularis attinet magis ad rōnē vnius: q̄ irregularis. ꝑª rō est: qz motꝰ q̄lis assimilaf motui recto: z inęqualis toztuosa. 2ª rō est: q; est diuisibilis ꝓ velox z tardū. ¶Scōo ꝺbes scire de mēte Auer. q; velocitas z tarditas nō sūt auctio z diminutio: q; velocitas z tarditas sūt penes q̄litates: auctio z diminutio penes q̄titatē. Sz būsmī sīles: qz velocitas affīlaf cremēto. z tarditas affīlaf diminutioni. Tertio ꝺbes scire q; ꝺba vltima textus sic legit Auer. vīr autē differre vt magis z minus. z tūc ꝫ Aristo. vī rndere tacitę qōni. dixit enim q; motꝰ regularis z irregularis dīnt penes rōnē vnꝰ: q̄tenus ipse regularis attinet magis ad rōnē vnius. posset qs dicere vtrū ꝑᵓ dīnt spē: ¶Rndet q; ly dīnt q̄ ad rōnē vnꝰ: nō tñ dīnt spē: ꝫ vīr potꝰ differre fm magis z minus. Dęc Auer. z pfecto oīa stare pūt. Ego vo legi alr: qō si tibi placuerit: audias: sin vo nō placet. ß Auer. expō sufficit.

Dria pō. Cōfutatio M ꝑᵓpō. Quę Aue. cōmē. 41. Quę The. mistius. L Dria qō ō vnitatem obilis. Replica Solutio Excerpta Q Dubitatio bona. Solutio Egidij. Cōfutatio. Quę Auer. cōm. 42. D Dubō. Solutio. Replicat Solutio 2ªqō ōne tatē tpis. Sol. ꝑ p ꝑᵓpō. Quę The. A Cōfutatio. ꝑᵓpō. B Dubō. Solutio. C ꝓcōpatio. Quę Auer. cōm. 43. E ꝑᵓpō. F 2ª cōpatio. G H

I ¶ Inuenies autem in quolibet motu equitatē ⁊ inequitatem. ⁊ enim alterari aliquid equabiliter potest: ⁊ super equabilia ferri. veluti super circulū: aut rectā lineaz. simili modo etiā circa auctionem ⁊ imminutionem.

¶ Qz regularitas ⁊ irregularitas cū difficultate cognoscitur in alteratione ⁊ auctione. Nunc exponit vtrū oi gñi motꝰ cōpetat regularitas ⁊ irregularitas: ⁊ rñdet q̄ sic: qz pt aliqd equabiliꝫ ⁊ iēq̄biliꝫ alterari: pōt ēt aliquid ferri super equabilia vt vel super circulū: vel super rectā lineā: sīli etiā mō pōt circa auctionem ⁊ imminutionem attēdi equitas ⁊ inequitas: ⁊tenus pōt aliquid augeri vl̄ minui equabiliter: vel inequabiliter.

Ter.44. ¶ Inequabilitatis vero differētia nascitur: inter dū q̄dē rōne eius sup q̄ cōstituitur motꝰ.

K nā impoſſe est equabilem esse motum: si nō super equabili magnitudine fiat: qualis motus est super flexam: aut obtortam: aut aliaz magnitudinem talem: cuius quelibet pars cuilibet parti nō coequata est.

¶ Obiter de causis equabilitatis ⁊ inequabilitatis motus interponit Arist. demū redit ad propositū ⁊ inquit. inequabilitatis vero dūa nascitur: inter dū quidem rōne spatij super quod constituitur motus: cuius causam assignat: qz impoſſe est equabilem eē motū: si nō super equabili fiat magnitudie. qualis motus est super flexā aut obtortā: aut aliam magnitudinē talē: cui⁹ quelibet pars cuilibet parti nō coequata est. igitur prima differentia exoritur ex parte spatij: super quod agitur motus. qñ eni spatiū est: aut flexum: aut obtortuz: aut tale vt nulla pars sit alteri cōformis motus factus in illo

L Quot magnitudines erit irregularis: siue inequabilis: siue diformis. ¶ Debes scire q̄ duę sunt magnitudies simplices ⁊ eq̄biles: vtpote recta: ⁊ circularis: cā aūt est: qz vt Themistius dixit quelz ps cōuenit cuz q̄libet pte. est enim quelibet pars rectī: recta: ⁊ q̄libet pars circularis est circularis. cęterq vero magnitudines sunt cōpositę ⁊ irregulares veluti flexa: ⁊ obtorta: ⁊ id genus.

¶ Interdum vero nō rōne spatij: nō tēporis: non eius speciei ad quam est: sed rōne modi. velocitate enim ⁊ tarditate interduz motus ipse distinguit. nā cui⁹ eadē est velocitas: is eq̄bilis ē. cui⁹ vo nō eadē est: is ineq̄bilis ē.

¶ Addit scōam cām: ⁊ inquit. interdū vo equabilitas ⁊ inequabilitas nascitur nō rōne spatij: siue loci per quē fit motus: qō grece est ποῦ: latine vbi. nō rōne tpis: qō grece est ποτέ: latine qñ. nō eius spēi: siue gñis ad qō ē motus vtpote qualitatis: vel quātitatis: vel loci. Sed rōne modi: qō grece est ἄλλο πως: latine sed in eo q̄ sic. ⁊ ad idē venit. ¶ Aduerte q̄ in veteribus trāslationibus Thomę scribitur neq; in quo: sed in eo q̄ sic: ⁊ Thomas hoc ait: posse referri ad subiectū vt sit sensus apud ipsum scōam causam equabilitatis ⁊ inequabilitatis nasci nō rōne spatij: nō tēporis: nō eius in quo id est nō subiecti. ¶ Sed cuz renerētia nō recte exponit: semper enim Arist. p verbū illud εσ ο. terminū ad quē intelligit. Amplius in grecis codicibus legim⁹ sic ωτερ πως εχοντος εσ ο. ⁊ verbū verbo reddēdo sensus est neq; in spē eius in quā. ecce quomodo de termino loquitur ad quē: ⁊ nō de subiecto. ¶ Amplꝰ hęc dūa hz aliquā cāz: ⁊ apud Themistiū: Auerroē: ⁊ alios colligitur pe-

Expō tho.

Lōfutatio.

nes motum: quatenus motus est. nihil autez sumitur a motu quatenus est motus: quin sumatur a subiecto: ⁊ mobili ipso vtpote q̄n̄ suapte natura sit aptuz velocitari in aliquibus partibus: ⁊ in aliquibus tardari: vt dicit Auerro. de eo quod mouet motu nāli: quod in fine velocitat: ꝓpter quod apud Auer. quatuoz ꝓnt eē causę velocitatis ⁊ tarditatis in motu. Dcia est diuersitas spatij: vt q̄n̄ mediū nō ē vnifozmiter resistēs. Secūda est dūa ex parte motozis vtpote q̄n̄ motoz in eodem medio nō vnifozmiter mouetur. Tertia ex parte termini ad quem. vt motus alterationis ad qualitates p̄mę spēi celerioz est eo qui est ad qualitates tertię spēi. Quarta cā est sumpta a motu quatenus motus: ⁊ quia motus quatenus motus est alicui⁹ mobilis: ideo sumit ab ipso mobili atq; dispōne ipsius. nam velocius terra simpliciter mouereť in vacuo q̄s lapis: quia lapis includit resistētiā intrinsecā. sic igit pz nō bñ p ipsum in quo eē expositū subiectū: vt Thomas exponit. patet secūdam cām sumi ex parte dispositionis mobilis.

¶ Quapropter velocitas ⁊ tarditas non sunt species: nec differentię motus: quia motus omnes specie diuersos comitantur.

¶ Ex ys infert primo q̄ velocitas ⁊ tarditas nec sunt species motus: nec differentię ēentiales motus: ⁊ hoc ꝓpterea: qz comitantur oēs motus spē differentes.

Quę Auer. cōm. 44.

¶ Ut enim Auer. inquit. hęc est cōditio siue dispō accidentiū sepabiliū q̄ inueniant in q̄libet spē q̄n̄: ⁊ q̄n̄ remoueatur ab aliquibus spēbus. sic igitur eē nō possunt dīe: nec spēs: sed cōditiones accūtarię motibus.

¶ Quare neq; gravitas levitas ve quę est respectu eiusdem: vtpote terrę ad seipsam: aut ignis respectu sui.

P Expō Aue. cōm. 44.

¶ Auerrois opponit q̄ Aristo. eius qō dixerat: assignat signū: qō signū apud ipsum hoc modo cōponit: quoz̄uz pncipia non dīnt spē: illa nō dīnt spē. Sz maioz gravitas ⁊ minoz gravitas sunt principia velocitatis ⁊ tarditatis: ⁊ nō dīnt spē. igitur nec velocitas ⁊ tarditas dīnt spē ¶ Sed hęc expositio nō cōuenit, verbis. naz illud verbū quare: qō grece est διοτι nō est redditiuū causę: sed magis vim hz illatiuā. ¶ Thomas vero ait Aristo. hic inferre scō q̄ velocitas ⁊ tarditas non sunt levitas ⁊ gravitas. Et hoc videtur posse stare cuz verbis textꝰ: sed nō est ad ꝓpositū: q̄n̄ in illo nemo dubitauit.

Exponis cōfutatio. Expō tho.

¶ Meliꝰ igit cū Theꝰ dicerē Arist. scō inferre q̄ nec gravitas nec levitas variata respectu eiusdē hoc est fz magis ⁊ minus dīaz facit specificā. vt maiꝰ pōdus non dīt spē a minoz: ⁊ maioz levitas nō dīt spē a minozi.

Expō Themistij ⁊ pocia.

Ter.45. Q ¶ Inequabilis igitur motus vnus est: quatenꝰ continuus est: sed minus quod quidem flexę lationi accidit. id ꝓpter quod est minus: mixtione ēt cōtrarij semper est tale.

¶ His p̄missis de cāis velocitatis ⁊ tarditatis. nūc infert q̄liter vnꝰ sit motꝰ diffozmis: siue inequabilis. ⁊ ingt. inequabilis igit motus vnus est: nō simplr atq; oi ex pte: fz ⁊tenus cōtinuus. ⁊ ꝓpterea subdit. sed minus: qz solum q̄tenꝰ ꝓtinuꝰ: ⁊ nō simplr. qō qdē (vt ait) flexę lationi accidit. Ih. n. de vnitatis rōne nihil aliō hz ꝓter ꝓtinuitatē. Et si illō vbū vo. qō grece est ἁπλ: viz hz reddēdi cāz: vt plerūq; dixit Arist. vl̄ hz reddere cāz: q̄re irregularis motus est minus vnus. ⁊ ait. fz esse. ꝓpterea qz id qō est minus: mixtione etiā cōtrarij semp est tale. Syllogizat igit hoc mō. omne minus tale: est tale admixtione 3rij. Motꝰ irregularis est talis admixtione cōtrarij. igit est minus.

A minus talis. hic sylls est in scōa figura ex maioze cōuertibili. ⁊ ꝓpterea valet. minoz autem sunt declarata superius. ¶ Aiaduersione dignum vt Auer. ait diminutum in oi genere eē tale admixtione 3rij: ⁊ ideo motus irregularis est diminute vnus: qz sibi aliquid ptrarij est admixtū vt de multitudine. motus enim inequabilis eē pōt: aut qz cōponitur ex accessū ⁊ recessū: vt est motus reflexus. aut qz componitur ex habitu ⁊ pvatione: vt motus diminutus. ¶ Sed dubitatur cōtra dictū Arist. ⁊ Auer. qz nō vz verū omne diminutum esse tale admixtione ptrarij: qz vt calculatozes sentunt: magis: ⁊ minus attēdūtur per recessum a nō gradu. Amplius lumen dz magis ⁊ minus: ⁊ nō p admixtionē ptrarij. nihil enim lumini ptrariat. 2° ptrariū nō pōt stare cū suo contrario. igit nihil admixtione 3rij dz magis ⁊ minus. 4° Auer. in lib. de beatitudie aię locat rez̄ latitudinē per accessum ad summū: ⁊ nō p admixtionē cōtrarij. ¶ Debes scire q̄ penes quid attendat intensio vel remissio foꝛmę apud peripateticos: nō est certū. hāc enim rem peripatetici nō insonniarūt: sed est qō noua: quę inuenta est ab hoibus ociosis: cupiētibus videri: ⁊ nō eē. gc quid enię dicat in solone qōnis: parū a rei veritate minuit. de veritatis enim huius qōnis inuentione nulli p̄fecto gratias agerem: qz alius bñ affectus a natura illā non nimis exoptat. Jō nō ꝓterrēdo tempus: ad rōnes: debes scire q̄ admixtio ptrarij pōt esse ꝓpatiua: qualr in lumine remisso est admixtio 3rij pvatiui: qz est ibi carentia maioris luminis cū aptitudine ad illā. ⁊ positiua: siue virtualis: siue actualis vt in tepido vel rubzo.

Sol. qōnis B

C ¶ Scō debes scire q̄ dūt rō siue cā rei: ⁊ dditio sine q̄ nō. rō enim hois est aial rōnale. dditio vo hois est risibilitas sine q̄ esse nō pōt. Dūt igitur teneri q̄ rō q̄ foꝛa vel q̄uis res dicatur magis vel minus est recessus a cōtrario. dditio vo est admixtio 3rij ꝓpatiua vl̄ positiua: vtualis vel actualis. sil̄r etiā accessus ad summū eē pt cōditio sine q̄ nō: maxime vbi datur summū. Aut teneri pōt rōnē quare foꝛma dz magis vel minus eē admixtionē 3rij ꝓpatiuā vel positiuā. ⁊ recessuz a nō gradu vel accessum ad summū eē dditiōes: sine quibus nō. in re eni hac (vt mihi vz) nulla est necessitas vt nec rōnes calculatozū indicāt. ¶ Ad p̄m pz calculatozes nō differre ab his q̄ hic dūr. ipsi enim volūt recessuz a nō gradu eē rōnē q̄re res it ēsa vel remissa dicat. at Arist. ⁊ Auer. dūt admixtionē 3rij esse conditionē sine qua nō. ¶ Ad 2m pz solo: in lumine enim est admixtio saltē ptrarij pvatiui. ¶ Ad 3m pz solo: Iz nō stet vnū ptrariū cū altero in actu: stat cū illo in virtute: vel stare ꝓt cū illo in esse remisso. ¶ Ad 4m eti az solo patet. voluit enim Auer. res positiui in latitudine penes accessuz ad summū: quo ad cōditionem sine qua nō. Dcc pauca de qōne.

D ¶ Nō si ois motus vnus: ⁊ equabilis: ⁊ non equabilis esse pōt: hi qui specie differūt: atq; attigui sunt: non vnus erunt atq; continuꝰ motus. nam quonam modo is motus qui ex alteratione lationeue constat: equabilis erit: coequentur enim oportet.

¶ Ex ys infert nullū motū eē ꝓtinuū: q̄ ex motibꝰ specie diuersis cōstat. ⁊ syllogizat sic. ois motꝰ ptinuꝰ vt vnus est q̄bilis: qz ois motus vnꝰ ⁊ ptinuus est equabilis: ⁊ ineq̄bilis. Motus q̄ ex diuersis spē motibus cōstat: nō est eq̄bilis. igit nō vnꝰ: nec ptinuus. de rōne p̄mo sumit vim maioris. d. q̄ si ois motus vnus ⁊ equabilis: ⁊ non eq̄bilis eē pōt: infert cclusionē. d. hi qui spē dīnt: atq; attigui sunt: nō vnus erūt atq; cōtinuus motus. Deinde subdit ꝓbationē. d. nā quonā mō is motus qui ex alteratione lationeue constat: equabilis erit: q̄si dicat. fieri nō potest: qz partes coequabiles opz coequent: ⁊ vt q̄libet cuilibet sit coaptata. vt dcm est. Ih aūt fieri nō pōt in his q̄ specie dīnt. ⁊ ita pz deductio Aristo. de re hac.

Quę Auer. cōm. 45.

¶ Monet aūt Auer. hic qōnē: qz nō vz vl̄is illa ꝓpōis motꝰ pōt eē eq̄bilis: ⁊ ineq̄bilis: qz in libro cęli ꝓbatū est motū cęli nō posse eē nisi equabilem: ⁊ vnifozmē.

Solutio.

¶ Rñdet Auer. ⁊ bñ. Arist. eē locutū de motu quatenꝰ motus: ⁊ de mobili q̄tenꝰ mobile. mō vt dicet 6° huius. cō. 15. ⁊ 7° huius: cōmē. 2°. aliqua ꝓpō est vera in gñe ⁊ reduplicative: q̄ est falsa in ꝓpē: ⁊ absolute: vt hęc ꝓpō est vera in gñe ⁊ reduplicative. talpa pōt videre q̄tenꝰ talpa: q̄ est falsa sic absolute. talpa pōt videre. Jn ꝓpōsito hęc ꝓpō est vera. cęlū pōt moueri ineq̄biliter q̄tenus mobile: qō nō q̄tenus cęlū moueri pōt ineq̄biliter.

Dubōnes iuniozū. F

¶ Et hz ꝓtra Arist. ⁊ Auer. soleāt fieri multę rōnes: duę sunt in q̄bus est aliqua difficultas. Tenent enim Arist. ⁊ Auer. motus dīntes spē nō posse cōtinuari. Cōtra est ꝓma rō. sinus in fine calefactionis: ⁊ applicet infrigidans illi finalr calefacto aut in vltimo momento quo desinit calefactio: icipit ifrigidatio: aut i alio atq; alio. Si eodē mōēto: tūc erit motus vnus ⁊ cōtinuus. Si alio atq; alio: igit in tpe medio nec erit calefactio: nec infrigidatio: qō est ɔ casum. Sēdo argui solet de terra colūnari: q̄ descēdat donec cētrū eius fiat cētrū mūdi: tunc pz motū alcēsus esse cōtinuum motui descensus.

¶ Ad p̄m tenēt inniozes dari p̄mū mutatū eē in motu: ⁊ tūc imaginant dari p̄mū mutatū eē frigefactiōis: qō est p̄mū nō eē calefactionis: aut vltimū p exclusionem p̄cedētis motꝰ: qz eo mō to quo incipit infrigidatio: pōt desinere calefactio q̄ desitio erit p p̄m nō eē: ⁊ nō p vltimū eē calefactionis. Aiaduerte tñ q̄ pōt desinere calefactio: ⁊ nō caliditas: qz cū intēsa calitate stat motus frigefactionis. ¶ Sz replicāt alig. qz sit a. instās in quo desinit moueri motu p̄cedēti: ⁊ incipit moueri motu sequēti: ⁊ in tali instāti incipiat moueri ab agēte per remotionē: ⁊ arguunt: hoc mobile hz in. a. instāti aliqō mutatū eē: qō nunq̄; ꝓus habuit: ⁊ nō ab agēte p̄cedēte: qz illud solū cāuit mutata eē motꝰ p̄cedētis: nec ab agēte nūc ꝓximato: qz tale nunc nō agit: sed imediate post hoc aget. q̄re nullū mutatū eē nūc est. vt arguat bzeuiter sic. si in. a. instāti est aliqō mutatū eē: vel ab agente nūc p̄mo approximato: vel p̄cedēti. non ab agēte p̄cedēti: qz illud agebat primi motꝰ mutata: nec ab agēte nūc p̄mo approximato: qz tale nō agit nūc p̄mo: ⁊ imediate post ℔. q casuz. igit nullo mō. ¶ Defendi pōt. qz est solo Auer. 6° huius: ⁊ ꝓptera q̄ dicūt dari p̄mū in motu: dicūt dari p̄mā agētis applicationez p pōnē: ⁊ nō solū p remotionē ⁊ tūc dicerent inniozes illud mutatū esse: qō est p̄m intrinsecū motus sequētis: ⁊ extrinsecū p̄cedētis ab agēte nūc p̄ approximato gatale agēs ſm inniozes dz approximari nūc p̄mo p pōnē: ⁊ nē p remotionē. nec ꝓpter hoc tales motus erūt cōtinui: qz p̄mū sequētis nō est vltimū p̄cedētis: eo mō quo est p̄mū sequētis. est enim vltimū p̄cedētis extrinsecū. sequētis vo p̄mū intrinsecū. ⁊ p q̄s nō est copulatio ad vnū cōem terminū eodē mō. ¶ Ad scōam rōnez principalē dicerē tale mobile moueri p se vnico motu vtpote descēsus. p accūs vo motu ascēsus. mā non est ipossē ꝓtrarios motꝰ ptinuari: q̄n mobile p se vno motu moueť: ⁊ p accūs alio illi 3rio. Dcc de ys rōnibus.

Defensio. H

¶ Dzeterea etiam statuendum est qualis nā Ter.46.

I motus quali motui ꝓtrarius est. ⁊ de quiete simili modo. Sed ꝓmū diuidēdū est: vtrū contrarius motus sit is: q est ex eodem ei: qui est ad idē. ceu is qui e sanitate est: ei qui ad sanitatē est. quales ⁊ generatio ⁊ corruptio eē videntur. an ꝫ qui e contrarijs sunt: veluti is qui e sanitate: ei qui e morbo est: an ꝫ qui ad contraria sunt. quemadmodum is qui ad sanitatem ei qui ad morbuꝫ. an is qui e contrario: ei q ad contrariuꝫ. veluti is q e sanitate ei qui ad morbum. an is qui e contrario in contrarium est ei qui e cōtrario in contrarium. vt is qui e sanitate in morbum: ei qui e morbo in sanitatem: necesse est enim ynū quēdam horū esse: aut plures. non enim pōt alio modo motus motui contradisponi.

¶ Hactenus de vnitate motꝰ: deq; diuersitate. ⁊ de cōtrarietate nūc agit. Tum q; de motu est q̄stiū p se. tunc q; ꝓtrarietas est ſpēs diuersitatis vt metaᶜᶜ. 10. dī. simili mō de ꝓtrarietate getis aget: ⁊ ad quietē: ⁊ ad motū. ⁊ hoc ꝓponit generatim dicēs. Dꝛeterea ēt statuēduꝫ est qualis nā motus q̄li motui ꝓtrarius est hoc est ꝑmū. ⁊ de gete sic̄ mō statuēdū est q̄lis ges quali geti vt motui ꝓtraria sit. hoc est scōm. diuidit ꝯo p̄ gnq; modos: quibus intelligi pōt motū motui esse ꝓtrariū. quoꝝ ꝑmus sumit rōne vnius termini: vtpote si ex eodē sit ⁊ in idē: ⁊ hoc ait. Sz ꝑmū diuidēdū est: vtrū cōtrarius motꝰ sit is: q ex eodē est. ei q ad idē. quales ⁊ gīatio ⁊ corruptio eē videnť. nā gīatio est ad esse: corruptio autez ab eē. Scōs modus sumit ex ꝛte duoꝝ terminoꝝ: sed signifícanter ex parte terminoꝝ e quo. ⁊ hoc ait. an hi g e cōtrarijs sunt. veluti is q e sanitate: ei qui e morbo est. hi enim motus intelligi pñt esse cōtrarij: quatenus ambo e ꝓtrarijs terminis ꝓcedūt. Tertius modus est quo intelligerenť cōtrarij eē penes duos terminos: sed ad ꝙs. ⁊ hoc ait. an ꝫ q ad cōtraria sunt: quēadmodū is q ad sanitatē ei q ad morbū. Quartus modus est penes duos: sed vnus illoꝝ accipiť vt terminus e quo. alter vt terminus ad quē. ⁊ hoc ait. an is qui e cōtrario ei q ad cōtrarium. velut is qui e sanitate ei qui ad morbuꝫ. Quintus modus intelligitur eē in pluribus terminis q̄ duobus: vtpote si essent e cōtrarijs in ꝓtraria. ⁊ hoc ait. an is qui e Ꝟrio in ꝓtrariū est ei qui e ꝓtrario in ꝓtrariuꝫ. vt is qui e sanitate in morbum ei qui e morbo in sanitatem.

M reddit cām diuisionis. d. necesse est enim ynū quēdam horū esse: aut plures quibus motus cōtrarij intelliguntur. nō enim pōt alio mō motus motui cōtradisponi. ⁊ sic recte: ⁊ sufficienter diuisum est.

Tex. 47. ¶ Is itaq; q e ꝓtrario est: non est ei cōtrarius quo pergitur in cōtrarium. vt is qui e sanitate ei qui in morbū. est enim vnus idēq; . eē tñ ipſoꝝ nō idē. quēadmodum nō idē est e sanitate mutari atq; ad morbum.

¶ Declarat nunc qui horū vtiles sint ad contrarietatez. ⁊ qui inutiles. ⁊ de illis quinq; duos probat eē inutiles. Primus qdē inutilis est: quo intelliguntť motus ꝓtrarij per hoc q; vnus est e ꝓtrario termino e quo. alius vo in ꝓtrarium terminum ad quem. hunc enim modum inutilem eē ait: q̄tenus motus q sic intelliguntur: subiecto vnus sunt. rōne vero diuersi. at contrarij motus debent subiecto ⁊ rōne discrepare. igiť in seō a figura tales motus: qui sic intelligerenť: non sunt ꝓtrarij. hoc inquit. is itaq; qui e cōtrario est termino e quo: nō est ei cōtrarius: quo ꝓgitur in contrariū terminū ad quē. ⁊ dat exemplū. d. vt is q e sanitate ei q in morbū. ⁊ causaꝫ affert. d. est enim vnus idēq; quo ad subiectum. eē tñ at q; rō illoꝝ nō est idē. quēadmodū nō est idē esse e sanitate mutari: atq; ad morbū: ⁊ ita nō subiecto: sed rōne dūtaxat dīnt. ⁊ p ꝑs Ꝟrio eē nō pñt. Ꝟrio. n. motꝰ sūt: q ⁊ rōne ⁊ sbo differunt. ¶ Est igitur syllo. contrarij motus sunt qui subo ⁊ rōne differūt. motus quoq; vnus est e termino e quo contrarios: ⁊ aliter ad terminū ad quē cōtrariū: nō subiecto ⁊ rōne dīnt. igiť nō sunt ꝓtrarij. ¶ Auer. vero vltra textū probat idē per impoſle hoc pacto. vꝫ. si motꝰ ex vno ꝓtrario eēt ꝓtrarius motui qui est in alterū cōtrariū: eadē res esset contraria sibiſi. deducitur: q; idē est numero motus quo ab vno recedit ꝓtrario. ⁊ acceditur ad alterū: vt quo e cētro receditur: ⁊ ad ꝓcuum acceditur. Scō declarat Auer. quonam mō tales motus ratione dīnt: ⁊ subiecto idē sunt: dīnt qdez rōne: q; siquis motū definiet q e sanitate est: ea rōne qua e sanitate est: alr definiet: q̄ qui definiet motū ad sanitatem quatenus ad sanitatē. subiecto vero idē sunt: q̄ñ de eadē re numero verificantur. vnus enim numero motus est: qui est e sanitate: ⁊ qui est in morbum. igitur ratione dīnt: non aūt subiecto. Dꝛc Auer. ¶ Quērit hic vtrū acquisitio vnius contrarij sit deperditio alterius: vel an sint duo motus diuersi. ⁊ vꝫ q; sint vnꝰ numero motus per Aristo. qui asserit viā ab vno cōtrario eē vnaz ⁊ eandem cum via ad alterū contrarium: solūq; ratione differre. In contrarium est: q; habitus est quid diuersum a ꝓpatione. igitur motus ꝓpatorius siue deperditorius alius est a motu acgsitorio atq; habituario. ¶ Blacterones dixerūt ynū etiā motuꝫ oino: qui est deperditinus: ⁊ acquisitiuus. itēq; ynā numero esse mutationē deperditoriaz: ⁊ acquisitoriā: vt ynā numero est calefactio: quę est acquisitio caliditatis ⁊ deperditio frigiditatis. persuadent positionem multipliciter. primo deperditio non terminatur nisi ad illud ipsum cōtrariū: ad quod terminatur acquisitio. igitur vnꝰ motus. ꝓbatur assumptum. nā deperditio frigiditatis terminatur ad caliditatem. non enim terminatur ad frigiditatem remissam: quia quatis remissa data: licet alterius remittit: nec ad non gradum frigiditatis: quia tunc deperditio non esset motus: quia eius terminꝰ ad quē est ꝓpatio. ⁊ non habit⁹. 2° hoc cōcesso: tunc vni motui essent duo motus ꝓtrarij Ꝟ Aristo. 10. meta. ⁊ ꝑmo cēli. deducitur illatū: quia acquisitioni caliditatis esset contraria deperditio eiusdez: ⁊ acquisitio frigiditatis. Tertio tunc idem simul moueretur motibus contrarijs: vt a mobile moueretur deperditione frigiditatis ⁊ acquisitione caliditatis: qui sunt motus cōtrarij: quatenus acquisitio caliditatis est caliditas: ⁊ deperditio frigiditatis est frigiditas: quę sunt contrarię. Quarto tunc acquisitio caliditatis vt octo ⁊ deperditio frigiditatis ad gradus duos erunt motus contrarij: quia sunt ad terminos contrarios. at consequens est falsum. cum illi stent simul. ¶ Sed hęc positio ꝑmo aspectu videtur impossibilis. Primo quia acquisitio non est deperditio. igitur acquisitio vnius contrarij non est deperditio alterius. ⁊ ita erunt motus diuersi. tenet consequentia a superiori ad inferius negatiue. Secundo tunc generatio esset corruptio: quia non potest esse generatio vnius: quin sit alterius corruptio. Tertio ꝓpatio nō est habitus. igitur deperditio nō est acquisitio

nec

N

Syllus textus.

Quę Auer. cōm. 47

O

Q

Cōfutatio.

P

Prima pō ⁊ est Pau. Veneti.

A Propria pō ꝓpnūc.

nec respectu eiusdem: nec diuersorum: nūq; eni ꝓpatio est habitus. ¶ Pōt igitur teneri ꝓbabilr q; acgsitio ⁊ deperditio sint in eodē subiecto: tū dīnt spē vt albedo ⁊ dulcedo in lacte. ⁊ (vt loquar verbis iuniozis) teneri pōt tales motus differre realiter: ⁊ nō rōne.

Soło rōnū.

¶ Ad argumenta. ad ꝑmū dico q; tertius per se ꝑmo deperditionis est ꝓpatio alterius Ꝟrio: ⁊ q̄ñ infertur. igitur nō est motus. negaf ꝑa: q; motus eē pōt ad ꝓpationē per se: mō illa ꝓpatio nō sit simplr: sed ꝟz quid: q̄lis est illa accidētis habētis cōtrariū. ¶ Ad 2ᵐ negaf ꝑa: q; acquisitio caliditatis ⁊ deperditio frigiditatis nō sunt motus cōtrarij: sed bñ diuersi: nec est vez apud me (qcqd alij velint) deperditionē frigidi eē frigiditatē: imo dico illā eē ꝓpationē frigiditatis: q̄ non est cōtraria: sed ꝓpatiue opposita mutuo coordinata. per idē ad tertiū: ꝛ enim idē moueatur acquisitione ⁊ deperditione: hę nō sunt mutationes ꝓtrarię: sed diuersę: q̄tenus vna est ad habitū: altera ad ꝓpationem nō sunt incompossibiles: ga ꝓpatio ⁊ habitus non sunt incōpoſles: nisi quatenus sunt eiusdem. ¶ Ad quartuꝫ dico q; motus non dīr ꝓtrarij: nisi penes terminos ꝑmos: modo frigiditas vt duo nō est vltimus terminus. atq; ꝑmus deperditionis: sed ꝓpatio frigiditatis: q̄ est cōpoſis cū habitu caliditatis. ⁊ conceditur posse eē motum ad ꝓpationē: q̄ illa nō est ꝓpatio simplr. ꝫ sm quid eius accidētis: qō cōtrariū hz: vt dictū est. teneri igitur pōt acquisitionē vnius cōtrarij differre spē a deperditiōe alterius: ⁊ eiusmodi motus nō eē Ꝟrios: q; habitus ⁊ ꝓpatio nō sunt Ꝟrij: nisi q̄ñ sunt eiusdem. Et per hęc ad verba Arist. q̄ñ ait tales esse ynū motū subiecto. sunt enim vnus motus: quia cōperūt vni subiecto: nō q; vnꝰ sit alter: ꝫ q; ambo insunt vni: ⁊ ita velle videtur illos esse vnū extrinsece: duos vero intrinsece. ⁊ hoc ſolent dicere cucullati: q; sunt ynū in realitate subiectiua: ⁊ plures in realitate obiectiua. hic enim modus loquēdi nō dīt in re ab eo quod nos diximus.

B

C Defensio alterius partis.

¶ Sed q; neutra pars q̄stionis est necessaria: ad rationes oppositas rūdetur. Ad primā negaf illa: acquisitio non est deperditio: q; acquisitio aliqua est deperditio aliqua. Ad secundū cōcedo gīationē eē cozruptionē: nō tamē oēm gīationē eē cozruptionē. Ad tertiuꝫ concedereť ꝓpationē eē habitū. ⁊ ecōtra respectu diuersoꝝ: nō ār respectu eiusdē. ⁊ sic neutra pars ē nēcia.

Tex. 48. ¶ Neq; is qui est ex cōtrario ei cōtrarius est: q ex contrario est. fieri enim pōt vt simul ex cōtrario ⁊ in contrarium aut in medium pergatur: verū de re hac posterius dicemus.

¶ Secundus modus inutilis est. quo intelligebatur motus esse contrarios rōne terminoꝝ e quibus. ⁊ sic scō ostendit q; motuū cōtrarietas nō est attēdēda penes Ꝟrietatē terminoꝝ e quibus: ⁊ syllogizat hoc pacto. nulla Ꝟria pñt eē simul. motus qui sunt e cōtrarijs termis e gbꝰ pñt eē simul. simul enī pōt alterabile accedendo ad mediū recedere ab vtroq; extremo. Sz q; nō ē aptuꝫ quonā mō idē possit ab vtroq; extremo recedere: subdit: vez de re hac posterius dicemus.

D

¶ Sed in cōtrariū mutari cā potius Ꝟrietatis eē videbiturq; e contrario mutari. Nā hoc obiecto Ꝟrietatis est. illud ꝯo assumptio.

¶ Sed cōtra hoc q̄ dixerat: pōt qs cauillare. dictū est enī idē alterabile posse simul alterari e termini Ꝟrijs e gbus. hoc vt falsum. q; nihil simul pōt mutari in terminos Ꝟrios. ⁊ ꝓ ꝑs nihil poteſt e terminis ꝓtrarijs e gbꝰ mutari: q; nō pōt mutari e terminis Ꝟrijs e quibꝰ: nisi mutetur in terminos Ꝟrios ad quos. at nihil pōt sic mutari in terminos ad quos cōtrarios. igitur nihil simul pōt mutari e terminis e quibus ꝓtrarijs. Rūdet ꝓ dato q; nihil simul pōt mutari e terminis ꝓtrarijs e gbꝰ: adhuc Ꝟrietas attēdit penes ꝓtrarietatez terminoruꝫ ad quos: magis q̄ terminoꝝ e gbꝰ. ⁊ hoc ait: sed in cōtrariū mutari cā potius ꝓtrarietatis eē videbit: q̄ ꝫ e cōtrario mutari. ⁊ ita sine simul aliqd e ꝓtrarijs terminis e quibꝰ possit mutari: sine nō: cā ꝓtrarietatis motuum potiꝰ penes terminos ad quos erit attēdēda: q̄ termiꝰ noruꝫ e gbꝰ. ⁊ hoc ꝓbat duabꝰ rōnib⁹. ⁊ ꝑma sic cōponitur: penes id qō obyciť nō est sumēda motuū ꝓtrietas: sed penes id qō assumiť: q; nō ens nō vī cā entis: ꝫ in mutationibꝰ sine motibꝰ terminꝰ e quo est obiectio ꝓtrietatis. terminꝰ ad quē est assumptio. igiť nō penes terminū e quo: sed penes terminū ad quē erit attēdēda motuū ꝓtrietas. Quo vo ad vba grēca attinet: verbū illud abiectio: grēce est ἀφαίλλαγήν: qō latine est tum liberatio: tū ſolutio: ꝫ hic ꝓprie est abiectio. ⁊ nō mutatio: vt veteres trāſlationes hñt. ¶ Et Auer. declat duo. ꝑmū est quonā mō terminꝰ a quo in motu cozrumpiť: ⁊ terminꝰ ad quē assimitur: ⁊ ait ꝫ eē ꝓ tāto: q; motus nihil aliud est q̄ acgrere ꝓtē post aliā: ex illo termino: ex quo res mota mouet: donec acgrat illud ad qō mouet ꝓfecte: ⁊ tūc cessat. igitur in motu terminus e q̄ obyciť. terminꝰ āt ad quē assumiť. 2° declat Auer. q; cōtrarietas motuū est attēdēda potius penes termino a ad quos: q̄ penes terminos e gbꝰ. ꝑ q; ꝓtrarietas potius attēdēda est penes illud quo perficiť ꝓtrarietas: q̄ penes illud q̄ cessat cōtrarietas. ꝫ in termino ad quē perficiť ꝓtrarietas. in termino vo e q̄ cessat. igiť potius penes terminos ad quos erit attēdēda. 2° penes illud attēdēda est ꝓtrarietas motuū: qō est pars subq; motꝰ: ⁊ nō accīs motꝰ. at terminꝰ ad quē est ꝑs subq; motꝰ. terminus āt e quo est accīs motꝰ. igiť penes terminos ad quos erit attēdēda ꝓtrarietas. Dꝛc Auer. vltra textū.

E

F

Quę Auer. cōm. 48.

G

Dubōnes Ꝟ Auer.

H

¶ Sz hęc q̄ Auer. ait: qōne nō carēt: q; dū dicit terminuꝫ ad quē eē ptē subq; motꝰ: aut ꝓ subam intelligit ꝓprie id qō est q̄ se: ⁊ hoc pacto nihil est de substātia motus. aut intelligit ꝓ subam definitionē: ⁊ hoc minime. ꝑ q; in hoc quinto docuit definire motū ꝑ terminū e q̄: ⁊ terminū ad quē. ait enim motum esse mutationez de subiecto in subiectū. Scō vī terminus e quo nō accidens motui: q; tūc aliquis motus esse pōt sine termino e quo: quod nullus cōcederet. Tertio Auer. supius cō. 47. dixit q; motus e sanitate differt definitione a motu ad ęgritudinē. igitur terminus e quo est de substantia motus. ¶ Respondent nonnulli: q; aliquid est de ratione motus in generali: qō non est de ratione motus in speciali. vt terminus e quo est de ratione motus in generali: ⁊ non de ratione motus in speciali. ⁊ ita volunt Auerroem per substantiam intellexisse definitionem: ⁊ vlterius q; terminus e quo ⁊ terminus ad quez sunt de ratione motus in generali: qui non sunt de ratione motus in speciali. solus enim terminus ad quem est de ratione motus in specie. ¶ Sed hęc ſolutio videtur frivola: q; quęcūq; prędicantur per se de genere: etiaz ⁊ de spēbus necesse est ꝓdicari. ⁊ qcqd est de rōne ꝓdicati est de rōne subiecti: vt dī in antepdicamētis. igitur nō pt terminus e quo esse de rōne generis: ⁊ nō de ratione spēi. ¶ Potest igiť dici in definitione alicuius rei interdū poni aliqd vt ps: interdū aliqd ꝓ accīs vt apparēs ps: ⁊ additū. in definitione. n. subę forma ponit vt pars. mā āt vt additū atq; apparēs pars. silr in de-

Soło iuniozum.

Cōfutatio.

Sol. ppa.

I finitione trāsmutationis naturalis ponuntur forma: z materia: z priuatio. sed priuatio ponit vt additū: z accidens necessario. ¶ Ad formā q̄nis dico partē definitionis motus esse p se terminum ad quē: z subiectū. terminus vero a quo est accūs necessario: vel pars apparēs ꝓpter rōnes tactas. z sic tolluntr oēs obiectiones. ¶ Ad primā dico q̄ in hoc gnō docuit definire p terminū e quo: non q̄dem tanq̄ per partē p se: sed tanq̄ per accūs necessario. ¶ Ad secūm dico q̄ est accūs necessario: veluti priuatio est accidēs necessario in trāsmutatione nāli: vt dictum est primo huius. cōmē. 66. z alibi.

¶ Ad tertiū dico q̄ Auer. locutus est de motu nō absolute: sed quatenus est ab ipsa sanitate: mō aliqd est de rōne alicuius reduplicatiue tenti: qđ nō est de ratione illius absolute: vt aliquid est de ratione hominis inq̄ntum est albus: qđ nō est de rōne hominis: sic aliquid est de ratione motus quatenus est a sanitate: qđ non est de rōne illius motus absolute. z ita de ratione motus a sanitate quatenus est a sanitate est sanitas: non de ratione motus illius absolute: quare nihil contra nos.

K ¶ Prēterea denominat vnuſq̄q̄ motus potius ex eo ad qđ: q̄ ex eo ex quo. veluti sanatio, q̄ in sanitatem ẽgrotatio: quia in ẽgritudinem mutatio est.

¶ Scđo idē probat sic ab eo sumēda est ꝺrietas: e quo motus ipsi denominant: sed motus denominant ẽ terminis ad quos. sanatio enim dr: q̄ est via in sanitatem. ẽgrotatio aūt q̄ est via in ẽgritudinem. igit cōtrarietas est sumenda potius penes terminos ad quos. ¶ Auerroes aūt reddit cām quare motus denominat ẽ termino ad quē. z ait hoc esse: q̄ substātia motus est de natura eiꝰ ad qđ est: z nō eius ex quo: vt fuit bene expositū. Quę Auer. cōm. 48.

L ¶ Restat itaq̄ is quo in contraria itur: atque is quo in contraria ex contrarijs pergitur.

¶ Reiectis modis inutilibus ad ꝺrietatē motuū: concludit modos vtiles: z vult duos esse vtiles. v3. tertiū z quintū. q̄ vtilis est ad contrarietatē is modus quo in cōtraria itur. q̄ sumitur motuū cōtrarietas penes terminos ad quos. z vtilis ēt est is notus quo ex cōtrarijs in contraria pergitur. nā pōt sumi contrarietas motuū ex eo: q̄ sunt ex contrarijs in contraria.

¶ Fortsitan igit fieri pōt vt ij quibus ad cōtraria accedit: z ex cōtrarijs: subiecto idē sint: sed esse fortassenon est idez: dico aūt in sanitatem ex morbo: z ex sanitate in morbum.

¶ Docet nūc reducere hos duos in vnū: q̄ hi duo modi forte sunt subiecto idē: quatenus illi motus ḡ sunt in cōtraria: ēt ex cōtrarijs sunt: sed forte fm rōnē nō sunt idez ꝓpter diuersas motus habitudines ad terminos. vt supra dictū est. vt pote motus ḡ in sanitatē idē est ei qui est ex morbo: similiter motus ḡ in morbū est idē est ei q̄ ex sanitate est. igit ambo hi modi reducunt in vnū: saltē fm subiectū. ¶ Auerroes aūt ait hoc esse dictum ad tollendū dubiū qđ accidebat ꝑmo mēbro. vt enitit exponere pluribus verbis: quę expositio nō conuenit aliquo mō verbis Aristo. vt itelligēti facile p3. ¶ Animaduerte vt expositores notāt: q̄ Aristo. illorum q̄nq̄ modorū duos declarauit esse inutiles ad cōtrarietatē v3. scōm z quartū. duos aūt vtiles. v3. tertium z quintū. primi vero nihil meminit: q̄ 13 ille fortasse fit vtilis ad cōtrarietatē: penes illū nō sumitur ipsa contrarietas. z hoc q̄ ille modus deseruit generationi z corruptioni z cōtrarietati illaꝝ. modo 13 in substātia sit aliqs modus oppōnis: nō trī ꝓprie ibi contrarietas. sic igit ꝓtermittit illū: vel q̄ reducit ad hos duos: vel q̄ docuit illum esse vtilem contrarietati reperte in generatione z corruptione: in quibus non est ꝓprie contrarietas. N

¶ Cū aūt mutatio differat a motu: (nā ea mutatio motus est: quae subiecto in subiectum accedit:) is motus quo ecōtrario in cōtrariū itur: cōtrarius est ei: quo e cōtrario in cōtrariū pergit. veluti is quo e sanitate itur in morbum ei: quo e morbo in sanitatem acceditur. Ter. 49.

¶ Determinata veritate q̄nis: in pte hac vult probare illā: z hoc syllo: z inductione: z syllogismus sic cōponitur. cōtrarietas motuū sumi ꝺr penes essentialia motuū. Sed terminus e quo: z terminꝰ ad quē sunt eēntiales motibꝰ. igit penes ambos hos ꝺr sumi. Minor ꝓbatur: q̄ ea sunt motibus essentialia: q̄bus motus dānt a mutatiōe: q̄ motꝰ dāt a mutatiōe p hoc q̄ motus est de subo in subz hoc est de termino e quo ꝺria in terminū ād quē ꝺriū. igit terminus e quo z terminꝰ ad quē sunt eēntiales motui. igit pfecta ꝺrietas sumi ꝺr penes ꝺrietatē ambozū. Sed (vt addit Auer.) potius penes terminos ad quos, tanto gḋem magis quāto terminus ad quē est de substantia motus. terminus e quo est accūs necessariū z essentiale motus, vt dictū est. ¶ Laborauit nouus expositor assignare cām. q̄re ad signādaꝫ ꝺrietatē motuū opz explicare tā terminuz e quo, q̄ terminū ad quē. z tota eius deductio est: q̄ rerū cōtrarietas sumi ꝺr penes id qđ sunt ipse res. at motus est tam rōne termini e quo: q̄ rōne termini ad quē. rōne gḋem termini ad quē. q̄ ab illo motus sp̄m 13. rōne vō termini e quo: q̄ ab illo q̄titatē h3. nisi enim in termino e quo esset cōtrarietas: motus ois subitarius eēt. ¶ Sz hęc deductio nō vr peripathetica: q̄ peripathetici cōcedūt aliquā esse alterationē subitariam: vbi nō negassent cōtrarietatem vt dicet in 6ō huius. cōcedūt ēt vniuersaliter oēm auctionē esse subitariā: q̄ volūt auctiones nihil aliud esse q̄ aggenerationē vt in libꝰ de ḡnatione disputauimus. Prterea Auer. cōmēto ꝓximo dixit. terminū e quo esse accūs ad trāsmutationē: z Arist. in hꝫ dixit illū esse potius abiectionē. q̄re nō videtur ab illo motus hāe gen̄: sed trī (vt dixit Aristo.) vī esse accūs necessariū motui. ¶ Arist. igit vult hāe ꝺrietatē motuū attēdēda eē penes terminos ad quos: q̄tenꝰ motus oē eē ab illis h3 p se: z p̄ncipale. a terminis e gbꝰ vō h3 aliquo mō rōnē cōcomitatiuā ꝺrietatis: quatenus ē accūs necessario motui: per qđ differt aliqua ex parte a mutatione ipsa. Hęc sunt q̄ peripathetice dicerē. ꝓpa expō. Q

¶ Prēterea ēt per ſpicuū est ex inductione q̄ cōtrarij esse vſir. nā ẽgrotare ipsi sanari: z ꝺiscere ipsi decipi: nō p seipsum cōtraria videtur. Ex cōtrarijs. n. in ꝓtraria fiūt. At. n. sciaz hr pōt q̄spiā z p seipm z per aliū: sic z deceptionē. Insup ēt latio q̄ est sursum ei lationi q̄ est deorsum. Hęc enim in lōgitudine cōtraria sūt. z illa q̄ in dextrū ei q̄ in sinistrū. hęc n. l latitudie cōtraria sunt. z ea q̄ ante ei q̄re/tro. Eteniz hęc in ꝓfunditate contraria sunt. Ter. 50.

¶ Dzobauit hactenus ꝓclusionē syllo. nūc illā. ꝓbat inductione. z ꝓponit. d. ꝓterea ēt ꝑspicuū est ēt ex inductione: q motus ꝺrij esse vſir. Et exponit inductionē primo in alteratiōe corꝑis z spiritali. d. nā ẽgrotare ipsi sanari: z discere ipsi decipi: dico ipsi decipi: nō qđ ēp seipsum) ꝓpa expo.

A ipsuz) contraria esse videnk. ex cōtrarijs enim in contraria fiūt. ẽgrotare. n. est ex sanitate in ẽgritudinē. sanari viceuersa ex ẽgritudine in sanitatē. discere ex ignorantia: in scientiam. decipi ex scientia pzposita in deceptoze in ignozantiam acquisita in decepto. Et ga dixit: discere cōtrariari deceptioni: qñ decepto nō est p seipsum exponi. hoc. d. Ut enim scientiam habere pōt quispiā z per seipsuz: z per aliū. per seipsum quidē scientia inuentio ꝺr. per aliū vero disciplina. sic z deceptionem hāe pōt per seipsum: z dicitur error. z per aliuz: z ꝺr seductio. Sunt igitur cōtraria disciplina z seductio: q̄ disciplina est motus animę discipuli de ignozātia in scientiā a ꝓceptoze illatus. z ita termim sunt ꝓtrarij: q̄tenus terminus e quo est ignozātia: terminus vero ad quē est sciētia. seductio vō est a sciētia in ignozātiā: qñ eniz aliquis scit veritatē: z per auctozitatē alicuius magni viri transit in deceptionē: monet de sciētia in ignozātiā. igit disciplina z seductio cōtraria sunt. Utruz vero error z sciētia sint cōtraria: ad propositū nō spectat: q̄ de exēplo nō est nimis curādū. sat sit p exēplo disciplinā z seductionē eē alterationes spirituales ꝺrias. hęc de alteratione. Deinde inducit in motu locali: z inquit. insuper ēt latio quę est sursum: quę dicit ascensus ei lationi quę est deorsuz: quę q̄ ꝺr descensus. cōtraria est. q̄tenꝰ. v3. sursuz z deorsuz in longitudine ꝺria sūt. Et illa latio q̄ est in dextrū ei q̄ est in sinistrū sūt ꝺria est: q̄tenus in latitudine ꝺria sunt dextrū z sinistrū. z ea latio q̄ est ant: q̄ q̄ ꝺr gressio ei q̄ retro: quę q̄ regressio ꝺr ꝺria est: q̄tenꝰ ante z retro ꝺria sunt in altitudie sue ꝓfunditate. in quibus oibus p3 id qđ dcm est. v3. q̄ motꝰ ꝓtry sunt qui de cōtrarijs sunt terminis in ꝓtrarios terminos. ꝓtermittit aūt motū auctionis: q̄ reducitur ad lationē ipsaz. z ē etiā in illa manifestum. Quo vero ad exēplum de deceptione attinet. Alexāder aphzodisius vt refert Auerroes voluit disciplinā trī seductioni eē ꝓtriā. nō aūt inuentionē erroꝛi assignans hāc causaz: q̄ hō raro errat a seipso. plerūq̄ aūt per aliū decipit. Auer. vero voluit disciplinā seductionis z inuētionē erroꝛi ꝓtriā eē: q̄ z ab alio z a seipso pōt esse deceptio frequenter. Sed quid horum verum sit: quidq̄ magis ad Aristotelis aures omitto: cū circa exēpla quę gratia discendi ponūtur. nō sit multum insistendum. Quę Alex. z Auerro. cōm. 50.

Ter. 51. ¶ Is vero qui solum ad contrariū est: non motus: sed mutatio est velut album fiere nō ex aliquo est.

D ¶ Videt Arist. velle soluere dubōnes: q̄ circa dicta de contrarietate motuū occurrere possent. sed melius vī nūc declarare ꝓtrietatē in mutationibus. nā cum motus differat a mutatione: si declarauit contrarietatem motuū: erat consentaneū vt declararet cōtrarietatem in mutationibus. Et primo declarat contrarietatez in mutationibus hūtibus ꝓtrium: quales sunt accūtarię mutationes. z inquit. mutationes eē contrarias: q̄ñ sunt in terminis cōtrarijs. verbi cā. vt albū fieri: hoc ē generatio albi: z nigri generatio ꝓtrię sunt: q̄ illa ad albū: hęc ad nigrū est: quę ꝓtraria sunt. z hoc ait. is vero motus qui solum ad contrariū est: z non ex ꝓtrario: nō motus sed mutatio est ꝓprie: z ita in mutationibus habētibus cōtrariū contrarietas esse ꝺr penes terminos ad quos trī. velut albū fieri nō ex aliquo est: z est cōtrarium ad nigrū, fieri: nō q̄ sint ex ꝓtrarijs: sed ad cōtraria trī. ¶ Sed circa dictū Arist. occurres: ait enim: is vero qui solū ad ꝓtrariū est: non motus: sed mutatio est: velut albū fieri nō ex aliquo est. Contra: q̄ albū fieri est tēpozaria mutatio. igit est motus: z ita non est verum: vt qui motus solum est ad ꝓtrariū: is mutatio nō motꝰ sit. Amplius nō minus ire in albū est tēpozarium cōsiderato nigro a quo sit: vel cōsiderato nō albo: quia nigrū z nō album idē est. igitur ytroq̄ modo est motus z nō mutatio. ¶ Auerroes dicit quędā e quibus iunio res colligunt solutionē. Dicit enim primo q̄ albuz fieri ex nō albo eē pōt dupl'r. aut ex nō albo quatenus nō albū: z sic nō motus sed mutatio est: aut ex nō albo quatenus est nigruz: z sic est motus. Dicit scđo: q̄ cū ꝺr albuz fieri ex nō albo esse ḡnationē sine mutationē: nō est autē diēdū q̄ albū fiat nō a nigro: q̄ si fit ex nō albo: fit ex nigro aut simpliciter: aut fm qd: qđ est mediū inter albū z nigrū. Sed ꝺz intelligi albū fieri ex nigro cui accidit nō albū. Tertio ait: tam motū q̄ mutationē esse a non esse ad esse: sed differēter: q̄ motus est p accūs de non esse ad eē. z p se de eē in esse: mutatio ē p se de nō eē in esse: z per accidēs de esse in esse. ¶ Ex his sequitur q̄ vnamet trāsmutatio est motus z generatio: vt fieri album: nā si cōsideretur fieri albū vt terminus e quo est esse. v3 nigrū. illa transmutatio est motus. si vt terminꝰ e quo est ꝓpriatio: sic est generatio. z idē de corruptione deduci pōt. ¶ Per hęc ad rōnes: cōcedo ad primā album fieri eē tēpozariū: nō per se quatenus terminus e quo est non esse sine nō albo: q̄ z nō albo in albū fieri posset subitaria mutatio: sed per accūs: q̄tenus ipsum nō albū comitatur nigrū: quod nō pōt deperdi subito. ¶ Ad scōm ꝑ per idē: quia cōsiderato nigro: ꝑsiderat ꝺriū cui ē resistētia cōpetēs. ꝑsiderato ñ albo ꝑsiderat cōtrariū: e quo in sūū cōtradictoriū pōt esse subitarius trāsitus. Et tum animaduerte Auerroē eē locutum de albo vt terminat motū per se: z nō vt terminat motuz per accūs. v3. q̄tenus fieret imediate ex elementis. Ut enim albū ḡnatur ex elntis: terminat motuz per accidēs: aut forte hoc fuit dcm loco exēpli: q̄ albū nunq̄ fieri pōt: nisi imediate ex elntis. Amplius id qđ Auerroes dixit: q̄ nigro accidit nō albū ipsum: z recte dixit: q̄ ipsum nō albū ꝓpriatio est: z nulli per se ineſt: lz possit eē q̄nis cōius ipsō nigro. ¶ Sed dices adhuc, ꝓpter quid qñ terminus e quo est cōtrarius termino ad quez. est transitus tēpozarius z motus. z qñ est ꝓtradictoꝛiꝰ nō est motus: nec tpariuz. ¶ Assignari possunt duę rationes. Prima ex verbi Auer. q̄ qñ terminus e quo est cōtrarius termino ad qđ. Inter ipsum z terminum ad quē inuenitur mediū. at inter ꝓtradictoꝛia nō est medium. ¶ Scđa est. q̄ ꝓtrariū agit z reagit in suum contrariū. nō aūt contradictoriū. Et ꝓpterea inter cōtraria per se nō pōt esse nisi trāsitus tēpozarius per se. per accidēs vō subitarius. inter contradictoꝛia vero transitus nō est nisi subitarius per se. p accūs vero tempozarius. Hęc de dubitationibus.

¶ Et quibus nō est contrariū aliquod. Mutatio contraria est ea quę est ex ipso: ei quę est ad ipsuz. Quocirca generatio corruptioni cōtraria est. z amissio acquisitioni. Hę aūt mutationes quidem sunt: non autē motus.

¶ Ostēdit nunc q̄ in quibus nō est ꝓtrarietas vt in substantijs z id genus: attenditur oppō mutationū penes accessum z recessum ab eodē termino. z inquit. Et quibus nō est ꝓtrariū aliquod. Mutatio ꝓtraria est ea quę est ex ipso: ei quę est ad ipsuz: hoc est per accessum z recessum ab eodē. quocirca gnatio corruptioni ꝓtraria est: z hoc quo ad substantias: z amissio acquisitioni: z quo ad cętera p3dicamenta: in quibus non est cōtra- E

Solutio Auer. c. 51. F

Motus e mutatio idem. G

Replica

Solo. H

Expō Aū.

Quę expositores.

Diuersę expōnes.

Dubō.

I Expositio iuniozum.

rietas.ꝑpterea addit:hꝫ aũt mutationes: sunt nõ aute motus. ¶Qz si velis exponere Aristotelẽ hac in parte soluisse dubõnes.vt iuniozes videnť exponere.ꝑz solo duarũ dubitationũ. Prima est cõtra id qõ dictũ est. vz. qꝺ motus ꝓtrary sunt qui ex cõtrarys fiũt in ꝓtraria. Cõtradici potest:qz sunt quidã motus qui nõ sunt de ꝓtrario in cõtrariũ:sed solũ in ꝓtrariũ.igitur falsũ est quod dictũ est.soluebať.tales motus qui sunt in ꝓtrariũ tñ: nõ esse motus sed mutationes:velut albũ fieri. ¶Secũda dubõ est:qz sunt q̃dã mutationes que nec sunt ex 3tio:nec in ꝓtrariũ.ꝑpterea quꝛit quonam mõ in his attẽditur 3rietas. ¶Respondet:3rietatẽ mutationũ taliũ esse attẽdendã penes accessũ z recessum ab eodẽ in idẽ. Et sic ꝑz solo duarũ dubitationũ.

Ter.52. ¶Hi vero motus quibus ad id medium pergitur : quod est inter contraria:ponẽdi sunt alia qua ex parte vt in 3tia.nam motus quo in mediũ acceditur:medio ipso vt contrario vtiť. Velut e fusco quidẽ in album pergitur tanq̃ e nigro.atq̃ ab albo in fuscũ tanq̃ in nigrũ. Itẽq̃ ex nigro in fuscũ:ac ſi fuscum albũ sit. Mediũ enĩ rõne habita ad extrema:aliqua ex parte vtriusq̃ extremi rationẽ subit. Motus igitur hoc pacto motui contrarius est is: quo ecõtrario in cõtrariũ itur:ei quo ecõtrario in contrarium pergitur.

K

¶Iuniozes exponũt Arist. nunc velle solvere aliud dubium:qõ est cõm apud eos:z apud ozdinẽ nostrum est tertiũ. ¶Dubiũ ꝯo est tale:qz dictũ est motus esse contrarios:quoties e ꝓtrarijs in cõtraria sunt. Sed hoc nõ vi verũ:qz motus ab extremo in mediũ:z ab eodẽ medio in extremũ ꝓtrary sunt:vbi ꝑz eos non esse de contrarys in contraria:sed de cõtrarys in media vel econtra. Et hꝫc ẽ Auerrois expõ i hoc cõmẽ.52. ¶Expositores vero volũt Arist.nũc determinare de cõtrarietate motuũ ex parte medy.z ꝓfecto in idẽ incidunt. Ex verbis enim Arist.colligitur:z declať quonã mõ motꝰ q est ab extremo in mediũ. 3tius est ei motui qui est e medio in extremũ.z sic in idẽ semper cõcidunt. Vult igitur motum ab extremo in mediũ eẽ 3tiũ motui q est a medio in extremũ:quatenus ipsum mediũ subit rõnẽ vtriusq̃ extremi ad alterũ atq̃ alterũ cõparatum. Velut motꝰ qui est e fusco in albũ:vtitur ipso fusco medio ꝓ nigro.z qui est e nigro in fuscũ:vtiť fusco ꝓ albo.mediũ enim rõne habita ad extrema:aliqua ex parte vtriusq̃ extremi rõnẽ subit.postea epilogat z ꝑz in textu. Sic igitur ꝑz quonã mõ motus qui est ab extremo in mediũ cõtrarius sit ei motui q est ecõtra a medio in extremũ.

M

Expõ verbozum.

¶Quo vero ad verba grẽca attinet.verba illa Motus quo in mediũ acceditur.in grẽco sunt.motꝰ quo ad vtraq̃ mutať.sed qz sumpsit verbũ.vtraq̃:ꝓ medio: eo qz mediũ est vtraq̃ extrema aliquo mõ.z mutari est accedere:vt clarioza essent:nos transtulimus illo mõ. nã idẽ est. Amplius dixit.ad id mediũ qõ est inter extrema.ad denotãdũ mediũ fozmẽ:qõ est inter extrema nõ mediũ subiecti:qõ neutro extremozũ participat. Dẽ de ꝓtrarietate motuũ z mutationũ ab Arist.habemus.

Quę Auer. cõm.52.

¶Auer. vero quo ad verba ipa aĝaduertit duo, quoz primũ est:cur dixit.in ꝓtrarys habẽtibus inter:in trãslationibus enim barbaris:quas ipse cõmẽtatus est sic habeť.motus vero ad illud qõ est inter cõtraria:z in cõtrarys hñtib⁹ inter:sunt ponendi tanq̃ illi q sunt ad cõtrariũ quodaz mõ. ¶Scõo aĝaduertit cur dixit.tanq̃ illi qui sunt ad cõtrariũ quodãmõ? Dzimũ ait eẽ dictuz ꝓ tanto:qz nulla sunt cõtraria ad quę possit motꝰ eẽ: quin inter illa nõ mediũ sit:immo inter oia talia mediũ est saltẽ diminutionis. Et hoc qõ dicit:lz sit vez in codicib⁹ grẽcis nõ ẽ ita:vt per nras ꝑz trãslationes. ¶Secundũ vero recte aĝaduertit:z recte exponit. ait enim id eẽ dictũ ꝓ tanto.qz mediũ z si sit vtriq̃ extremi: nõ tñ est vtriq̃ vltima perfectione:sed quasi ptãte: z sic ire ad mediuz non est ire ad extremũ simplr:sed est aliqua ex parte ire ad extremũ:quatenꝰ mediũ est ambo extrema subesse refracto. ¶Ubi clare habetur vt iuniozes colligunt de intentione eius eẽ ꝓtraria manere in medio actualiter z realr : qõ magis ꝑz in exẽplo qõ ipse exponit de ipso fusco siue viridi. Vult enim qñ aliquid mouef ab albo in viride:id moueri in nigrũ qõ est in viride:sed cũ per motũ terminus actualr acquiratur.igitur in ipso viridi erit actu nigrũ:qõ ꝑ ipm acquiritur motuz.simili modo argui potest de albo:nam cum fit motus de nigro in viride : sequitur in viride: esse albũ:quod per motũ acquiritur. z sic ex his q̃bic dixit Auer. clare cõstat extrema eẽ in medijs actualr sub gradibus remissis:ex quibus ipsa media cõponuntur:vt qõ fuscum cõponiť ex albo z nigro sub tanta ꝓportione. Rubrũ vero ex elsdez sub alia atq̃ alia ꝓportione se habentibus.z ita in cęteris id genus. ¶Sz iuniozes cõtra hãc põnẽ acerrimis obiciunt argumẽtis. Uez qz alij iuniozes perite ad rõnes illoruz satisfaciũt:omittamus rõnes illas z solones:z novas moueamus cõtra Auerroem quęstiones. ¶Prima. ex dabus formis nõ fit vnũ per se.igitur medium nõ est aliqõ per se vnũ. ¶Scõo ois foza est simplicis eẽntię:vt Hilbertus auctoz ex pincipioz scribit:sed mediũ est forma. igitur nõ cõponitur ex extremis. ¶Tertio.in oi cõpone alterũ se hz vt mã:alterum vt forma 8⁹ metaphꝫ.sed duo contrariozũ neutrũ potest esse alterius forma vel mã.igitur ex illis nulla põt proficisci cõpõ. ¶Quarto. nihil est qõ possit cõcludere talẽ cõpõnẽ.igiť nõ est tenendũ a phõ naturali:quinihil asserit nisi a memorys vel sensibus:vel experientys. ¶Quinto.omnis forma nata est constituere suppositum:accidentale quidem: si sit accĩtalis.substantiale vero si substantialis . igitur si sint plures formę accĩtales in medio:quelibet illaꝝ cõstituet suppositũ.z sic in oi medio essent plura suppo sita:qz ibi erit suppositũ albi: z suppositũ nigri.z per cõsequẽs idẽ erit albũ z nigruz:qõ est impoſe. ¶Sexto. mediũ ĝiatur ex extremis:z cozrũpitur in illa. igiť talie erit inter extrema z mediũ incompositas.qualis est inter terminũ e quo:z terminũ ad quẽ in ĝiatione . sed terminus e quo z terminus ad quẽ non sunt cõpoles in eodẽ.igiť nec mediũ z extrema. ¶Propter hęc argumenta Joãnes superius tenet de intẽtione Auerrois: mediũ ipsum nõ cõponi essentialr ab extremis nec remissis:nec fractis.imo esse formã ita simplicez : velut luti q̃libet forma extrema est. Habere tñ ait virtutem vtriusq̃ extremi. Et hac rõne ait Auerro.extrema esse in medio actu:nõ sumendo actũ ꝓ forma:sed ꝓ virtute actiua:qua ipsum mediũ actu põt agere actionez similem actioni vtriusq̃ extremi. Tepidum enim aliqua ex parte frigidũ calefacit:z aliqua ex parte calidũ frigefacit:z sic nõ differt ab extremis solum fm magis z minus:quę sunt accĩtarię perfectiões.sed differt ab eis per se z ꝓ suã eẽntiã.quã põnẽ Joãnes ait eẽ aliorum:sed illi nõ obiecit. ¶Sed hęc põ siue sit Joannis: siue cuiusuis. nõ est Auerroicꝫ. Auer.enim xo metaphꝫ. quo

N

Põ Auer. de cõpõne medy ex extremis.

O

P

Quarta.

Cõfutatio.

Q

Põ Joã.

Cõfutatio.

A

conſi. 23.ita loquiť de cõpositione medy ab extremis: quo mõ de cõpõne cõplexionis a simplicibus:vt patet per ea quę scribit contra Galenũ ibi.nõ ꝓstat apud ipsum cõplexionem cõponi a simplicibus actu actualitate fozmę:z nõ tñ actualitate virtutis.igiť hęc solo non est auerroica. ¶Scõo Auerroes vbiq̃.maxime.3.cęli conſi.67. eodẽ modo loquitur de cõpõne medy ab extremis.z nixti ab elementis:sed cõstat apud ipsũ mixtũ eẽ ab elntis actu fozmę.igitur mediũ ab extremis etiam actu foꝛ̃.Similia potes quęrere passim ꝑ alia multa loca. ¶Ally vero cõiter ad mẽtem Auerrois tenent mediũ nihil aliud eẽ nisi extrema remissa sub certa ꝓportione cõstituta:sed qz ꝓportiones sunt quodaz mõ infinitę:inde emergunt fozmę medię ifinitę. Rubrũ igitur est albũ z nigrũ sub.a.ꝓportione reducta. fuscuz vero albũ z nigrũ sub.b.ꝓportione.z in cęteris id genus. ¶Nec hęc põ est Auerroica:qz Auerroes vbiq̃ mediũ comparat mixto:z vbiq̃ de medio loquiť vt de mixto:sed mixtũ nõ est fozmę elemẽtarię tñ sub certa ꝓportione:sed vltra addit fozmaz mixtionis.igiť nec mediũ erit extrema tñ sub certa ꝓportione:z ita oporet aliud quid addere. ¶Tenẽ igitur qꝺ velut materia fozmę mixti habet fozmas elementarias vt dispõnes pęnias in esse remisso.vltra illas hz fozmam vltimam per quã mixtũ reponiť in spẽ:si c subiectũ fozmę medię hz in se fozmas extremas actu:nõ in suis vltimis perfectionibus;sed remissas tanq̃ dispõnes subiecti ad fozmã mediã:quę tñ fozma media essentialiter differt ab extremis;vt illa mixti ab elntis. Et quia illę dispositiones possunt multiplr variari:ideo fozmę mediq̃ pñt esse multę. Dęc enim põ tollit oẽs rõnes deleni:et est consona dictis Auerrois de mixtura:z de cõpone.

Põ ratiõnes.

C

¶Ad rõnes igiť.Ad primã ꝓ solo:qz mediũ nõ est extrema remissa:sed est fozma simplex pręsupponẽs extrema remissa vt dispõnes. ¶Ad 2m ꝑz solo etiaz.medium enim est fozma simplex veluti qõlibet extremuz: hz supponat extrema vt dispõnes. ¶Ider idẽ ad 3m.nõ eni mediũ resultat per cõpõnẽ:sed ꝑ inductionẽ. ¶Ad 4m dico qꝺ est aliquid quo illud cõcluditur.videmus.n. mediũ vicẽ subire vtriusq̃ extremi:qõ eẽ nõ possz:nisi ipsum eẽt extrema virtute:z illa supponeret saltez vt dispõnes. ¶Ad 5m dico:qꝺ ois fozma nata est cõstituere suppositũ:qñ ineſt per se:z nõ vt dispõ alterius:modo extrema insunt subiecto:cui ineſt fozma media:non quidẽ ꝑ se:sed vt dispõnes ad fozmã mediam.ꝑpterea suppositũ nõ constituunt:nec accĩtale:nec substantiale. Media vero fozma qz ineſt subiecto ꝓncipalr ꝓ se:hac rõne cõstituit suppositũ accĩtale:z subiectũ denominat. ¶Ad 6m dici põt mediuꝫ ĝiari ex extremis nõ cõpositue:sed dispositiue.ꝑpterea extrema remissa nõse bñt vt terminus e quo:vl terminus ad quẽ:sed extrema intẽsa.z hoc pacto mediũ z extrema sunt incõpossibilia. Per hãc ẽt viã facile solverenť rõnes iuniozũ:quas omisimus:vt volẽti solvere ꝑz. Dęc de cõpositiõe medy ab extremis de mẽte Auerrois. ¶Solet queri vlterius penes quid attẽditur motuũ mutationũue 3rietas.z vz q nõ penes cõtrarietatẽ terminorũ e qbus:qz ab eodẽ tepido põt ꝓpiã alterari modo ad calidum : modo ad frigidũ:vbi motus sunt contrary:z non penes terminos e quibus contrario. ¶Dicebamus olim contrarietatem motuũ nõ eẽ penes 3rietatem terminozum e quibus tantum. nã si.a.moueref ad 3tiũ aeris ex cõcauo lunę.z.b.moueref ad idẽ cõcauũ aeris ex cẽtro:motus eẽnt e terminis 3rys qdẽ : nõ tñ 3ry:qz sunt ad eũdẽ terminũ ad quẽ contrariũ.igitur nõ penes terminos e quibꝰ tñ. Scõo dico:nec penes 3rietatẽ terminoꝝ ad quos tñ.ꝓbatur:qz tũc vt dicebatur in textu nõ motus eẽnt:sed mutationes. Tertio dico nec penes cõtrarietatem terminozum e quibus:z terminozũ ad quos tñ:qz motus factus ab.a.in.b. per chordam nõ est 3tius motui facto ab ipso.b.in.a.ꝑ arcuz:z tñ tñt de 3rys terminis:z in 3tios terminos.opz igitur addere vt sint de terminis 3rys ad terminos cõtrarios:z eodẽ mõ.vt si vnus per arcũ:alius etiã per arcũ.z si alius per chordã:ẽt alius sit ꝑ chordã. Quarto dico nec hęc tria sufficere.nã motus cęli ab oztu in occasum ꝑ culmẽ nõ est cõtrarius motui cęli ab occasu in oztũ ꝑ idez culmẽ:qz motui cęli nihil est 3tiũ:vt dicitur in primo cęli.z dĩ in 6o huius. Propterea completedici põt motꝰ esse 3tios quotes a terminis 3rys in terminos 3tios:z per eundẽ modũ:atq̃ eãdẽ brevissimã lineaz fiũt. Mõ motus ab oztu ꝑ culmẽ:lz sit per eandẽ viam:per quã est ab occasu in oztũ ꝑ idẽ culmẽ:nõ tñ ẽ per lineã brevissimã:qz linea circularis nõ est brevissima. ¶Aĝaduerte tñ nõ referre eẽ terminos 3tios:vel rõnes terminozũ 3tias.nã si.a.ignis moueref e regiõe aeris ad cõcauũ:z.b.terra ab eadẽ regione ad centrũ: motus essent cõtrary:nõ tñ de cõtrarys terminis : sed de rõnibus ꝓtrarys terminozũ. Est enim motus ipsius a.ignis e regione aeris:vt illa subit rõnẽ loci deorsum. est aũt motus ipsius.b.ab eadẽ regione vt subit rõnez loci sursum. Et ꝓpterea colligiť rõ in oppositũ. tepiduz enim subit nunc calidi:nunc frigidi rõnem. ¶De cõtrarietate mutationum quid sit dicendum patuit in textu. Multa etiaz alia possent addi:quę ad textus expositionẽ putamus esse frustra.

E

Solo dubitationis.

F

¶Cum aũt motui nõ solũ motus contrarius esse videatur:sed etiam quies:hoc definiendum erit. Nã absolute quidẽ motꝰ motui contrarius est.(opponitur autem z quies:ꝓpriatio enim est) quodam modo vero priuatio contraria dicitur.

Ter.53.

G

¶Et de ꝓtrarietate quietis nũc aggreditur. z ꝑ pponit intentionẽ.d. cum aũt motui nõ solum motus ꝓtrarius esse videaf:sed ẽt ges.ꝓpea pponit hoc foze definiendum.z quia supposuit motuz opponi ad motũ z ad getem:declarat quo nõ eodez pacto:sed motui absolute ꝓtrarius est:geti aũt quodãmõ:sicut priuatio ipsa dicit nõ absolute ꝓtrariũ:sed quodãmõ.z hoc ait.nã absolute quidẽ motus motui ꝓtrarius est:qz motus subire potest rõnẽ absolutã ꝓtrary. Opponiť aũt z quies:qz est priuatio:quę semper suo habitui opponitur. Sed quia priuatio quodãmõ 3ria dz:z quodãmõ rõnẽ subyt 3ry: ideo audi tu ges opponiť motui qdãmõ.sic igiť motus motui simplr opponitur.quies vero quodãmõ. fuit aũt hic textus aliquantulũ obscurus:ꝓpterea ad verbum transtuli.tu vero intellige vt diximus.

H

¶Quę autem cui nam contraria est:veluti an ei motui q est in loco:ea quies quę est in loco contraria est:verum res hęc nũc simpliciter asseratur. Utruz enĩz is motus qui est ex hoc ei quieti quę est hic opponatur? an ei quę est illic quo itur?

¶In psequẽdo monet qõnẽ:cuius solutionẽ supponit. deinde monet aliam specialiorẽ.z inquit.quę autez cui nam ꝓtraria est:veluti an ei motui qui est in loco:ꝓtraria est ea ges quę est in loco.z volens solonẽ ad partẽ

affirmatiuā ꝙ sic.ait verum.res hęc nūc simplr asserat: ꝙ. vȝ.semper motui ges cōtrariatur sui generis. ⁊ hanc solutionē supponens: petit speciatim. cum motui semper sit quies opposita. dico illā quę est sui generis. Utrum motui opponatur quies quę est in termino e quo: an quies quę est in termino ad quem. ⁊ hoc ingt. Utrū enim is motus qui est ex hoc ei quieti quę est hic: puta in termino e quo opponatur: an ei quę illic quo itur. i. in termino ad quem. Cum vero animaduerte qȝ verba fuerunt obscura.

Tex. 54. ¶Perspicuum itaqȝ est cum motus ipse in duobus sit subiectis: ei quidem motui qui ex hoc in contrarium est: eam quietem esse oppositam: quę in hoc est. Ei vero q ex contrario est ad hoc: eā quę in cōtrario est.

¶Respondet Aristo. nūc ad quę stionē: ⁊ vult getē quę est in termino a quo ȝiari motui: nō quietes quę est in termino ad quē. nā siue terminus e quo sit ȝium: siue sit nō cōtrariū: semper quies in illo motui ȝiatur. Debes scire ꝙ motꝰ semper est inter duos terminos affirmatiuos: qui subiecta dicuntur: quia pñt esse ea de qbꝰ affirmatur aliquid: vt dictum fuit. Dęc autē duo affirmatiua subiecta pñt esse vel ambo ȝia: vel alterum trīm ꝓtrariū. ⁊ hoc vel terminus e quo: vel terminus ad quē. Aristo. igit ait quietę in termino a quo opponi motui sine terminus e quo subeat rōnem cōtrarij. ⁊ terminꝰ ad quē rōnē subiecti nō ȝij. siue econtra. terminꝰ e quo sit hoc. i. nō ꝓtrariū. ⁊ terminus ad quē sit quid cōtrariū. ⁊ hoc ait. Perspicuū itaqȝ est cum motus ipse in duobus sit subiectis. vȝ. terminis affirmatiuis: ei motui qui ex hoc. i. e termino e quo nō ꝓtrario in terminū ad quē ꝓtrariū est: eam quietem esse oppositam quę est in hoc. i. in termino e quo nō contrario. Ei vero vt motui qui ex contrario. vȝ. termino e quo est ad hoc. i. terminum ad quē non contrariū: eam quę in ꝓtrario est. i. in termino e quo contrario. igitur siue terminus e quo subeat rationē cōtrarij: siue no semper quies in illo opponitur motui ab illo. ¶Sz quid qñ ambo sint ꝓtrary. Amplius vȝ ois motꝰ eē inter cōtraria. ¶Dici pōt Aristotelē supposuisse oēm motum eē inter ꝓtraria: ꝙ vt vtereꝝ verbo amplo ad motū ⁊ ad mutationē. hoc pacto voluit loqui. Insuper ēt qñ ambo termini sint cōtrarij eodē mō est dōm. Est enim illud magis. ⁊ prōterea Aristo. omisit: qȝ de similibus idęz est sermo. Dęc de contrarietate quietis ad motum.

¶Simul autem hę ⁊ inter se cōtrarię sunt. Et enim absurdum est quietes oppositas non eē: si motus quidem contrarij sunt.

¶Et de cōtrarietate quietū inter se nūc agit: addens in parte cōtrarietatē quietis ad motū. Et primo hoc ꝓponit quasi ex dictis ⁊ inquit. Simul aūt supple cū motuū contrarietate pȝ: ꝙ hę motuū quietes ⁊ inter se sunt cōtrarię. cuius causam breuem addit. d. absurdū enim est quietes oppositas non esse: si motus quidem contrarij sunt. quasi syllogizet hypothetice hoc pacto. si motus sunt contrarij: quietes sunt contrarię. sed motus sunt contrarij. vt paulōte determinatus est. igitur ⁊ getes. maiorē nō ꝓbauit: sed sumpsit tanq̄ per se notam. Nemo enim dubitare dȝ quietes opponi. si motus illarus contrariantur. Et qȝ hęc ꝓpositio erat famosa: vsus est verbo absurdū: qō grece est ἄτοπον dicens. absurdum enim est getes oppositas non esse. si motus quidem cōtrarij sunt. Et sic pȝ ratio.

¶Hę autem sunt quę in contrarijs sunt: velut ei ea quies quę est in sanitate: ei quieti contraria est: quę est in morbo. atqȝ ei motui quo e sanitate in morbū pergitur. Naȝ vt ei motui sit contraria quo e morbo itur in sanitatem: ꝓcul a ratione est. Potius enim eius motꝰ pfectio est: qui in eo sistit: ad quod est: q̄ ꝙ accidat simul cum motu fieri.

¶Explicauit id quod dixerat ⁊ inquit. quietes aūt oppositę hę sunt: quę in cōtrarijs sunt terminis: vt ꝙ exēplum exponit. d. veluti ea quies quę est in sanitate ei quieti ȝia est: quę est in morbo. ⁊ sic pȝ quę getes sunt contrarię. Exponit ēt de quiete ⁊ motu dicens. ⁊ quasi dicat. nō trīm quies in vno termino cōtrariatur quieti in cōtrario termino: sed ēt motui: ei dico quo e sanitate in morbū pergitur. ⁊ sic quies in sanitate cōtrariatur getі quę est in morbo. ⁊ motui ꝙ e sanitate est in morbū. Nā vt quies supple in sanitate ei motui sit cōtraria quo e morbo itur in sanitatem. ꝓcul a rōne est: qȝ quies in termino ad quē nō est cōtraria motui in eundez terminū. ⁊ huius rōnē assignat dicēs. potius enim eius motꝰ perfectio est. qui in eo sistit: ad quod est: q̄ ꝙ accidat simul cū motu fieri. Quo vero ad verba attinet. sīmo in grēco est cōparatiuus: qȝ ybus illud q̄: scribit ι. ⁊ tunc erit sensus: ꝙ quies in termino ad quē ytpote in sanitate. ⁊ est perfectio motus: qui sistit in sanitatem. ⁊ simul cum illo fit. magis trī est perfectio illius: q̄ cuꝫ illo fiat. Ex eo qȝ illa quiete habita cessat motus. verbum vero perfectio grēce est. ἐνέργεια quod lȝ latine sit quietatio: hic perfectionem (vt transtulimus) sonat. Sic igit quies in termino e quo ꝓtraria est quieti in termino ad quem cōtrario ⁊ motui ēt in illuȝ. nō aūt quies in termino a quē: est contraria motui in termino ad quē. Tum qȝ simul fit cū motu: trī vel magis qȝ est illius perfectio. Aliaduerte ꝙ quies in termino e quo: ytpote in sanitate cōtraria est quieti in termino ad quē: vtpote in morbo: quatenus illa in sanitate eē pōt: vnde incipit egrotatio. Illa vero in morbo esse pōt: vñ incipit sanatio: qui motus sunt ȝij. quare ⁊ quietes illoꝝ motuū contrarię erunt. Cuer. vero multis rōnibus persuadet idem. vt ex verbis eius balbis colligi pōt. Prima. diminuta perfectio ⁊ cōpleta perfectio non sunt cōtrarię: sed motus est diminuta perfectio. quies in termino ad quē est cōpleta perfectio. igitur nō sunt contrarię. Secunda. faciēs ⁊ factū nō sunt cōtria: sed motus facit getem in termino ad quē. igitur nō est illi cōtrarius. Tertia. illud in quo inuenitur aliquid per partez post ptē: nō vȝ illi cōtrariū: sed in motu inuenitur quies in termino ad quē per partē post partez. igitur motus ⁊ quiēs in termino ad quē nō sunt cōtrary. Quarta. ea quę sunt eiusdē spēi: nō sunt ꝓtraria: sed motus ⁊ quies in termino ad quē sunt eiusdē spēi. igitur non contraria. Vltimo pȝ. qȝ substantia motus est de genere quietis ad quam peruenit. Quinta. quę differūt per magis ⁊ minus non sunt contraria: sed motus ⁊ quies in termino ad quem differunt sm magis ⁊ minus. igit nō contraria. Sexto. finis rei nō est cōtrarius rei: sed ipsa quies in termino ad quē: est finis motus. igitur nō est illi ꝓtraria. Septimo arguit: ꝙ quies in termino e quo est contraria motui: ꝙ ea quoꝝ ynū corrūpitur ⁊ aliud ginatur: illa sunt cōtraria: sed quies in termino e quo corrumpitur motu ginato. igit sunt contraria. ¶Ex his cōcludit quietes in termino e quo ȝia esse quieti in termino ad quez. nā cum

cū motus sit cōtrarius quieti quę est in termino e quo. ⁊ quies in termino ad quē. vel est motus: vel cū ipso motu genita. igit ges in termino e quo: ⁊ quies in termino ad quē sunt ȝij. Dęc ex Auer. ¶Sed quęres. qȝ ipsa ges in termino ad quē: est ꝓpatio fluxꝰ: ꝙ motꝰ ē fluxꝰ. igit ges in termino ad quē: est ꝓpatio motus. ⁊ per ꝓns illi oponitur: saltem vt ꝓuatio habitui. ¶Dco intelle ctu dubōnis debes scire ꝙ motus pōt sumi pro forma ipsa diminuta: quatenus fluit. ⁊ pro fluxu formę. Sitr ⁊ ges sumi pōt pro carentia fluxus: ⁊ pro forma perfecta: quę pro certo tpe sub tali pfectione cōsistit. Sic dico ꝙ si sumatur ges pro carētia fluxus: sic nec est perfectio motus. ꝓ fluxu sumpti: nec motus. ꝓ forma fluente accepti: qȝ ꝓuatio nullius habitꝰ eē pōt finis vel pfectio. ¶Sēd dico: ꝙ hoc pacto sumēdo getē. pro forma perfecta: sub qua mobile certo permanet tēpore: nec fluxui: nec formę fluenti opponitur. Formę quę fluenti nō: quia differt ab illa ſm magis ⁊ magis. Fluxui vero minime: quia via ⁊ finis vię nō opponuntur. ¶Quarto dico: ꝙ sumēdo quietē in termino e quo: siue ꝓ carentia: siue pro forma ȝia: motui facto ab illo termino: opponit motui tam ꝓ fluxu ꝙ ꝓ forma fluente sumpto. ꝓbatur: qȝ si sumat ꝓ ꝓuatione: opponit ꝓuatiue: si pro cōtrario opponitur ȝię. ¶Ad rōnem patet solutio ꝓ ea quę dicta sunt.

¶Insuper etiam necesse est aut hanc aut illam esse. nō enim ea quies quę in albedine est: contraria est ei quieti quę in sanitate est.

¶Scdo de quietibus id qō dixerat nūc ēt probat. dcm est enim quietē in termino e quo ȝiam eē quietem in termino ad quez. veluti quietē in morbo ei quę est in sanitate. nūc idē probat: qȝ ei getі q̄ est in sanitate: vel contraria est ges in morbo: vel in alia re alterius ghis: vtpote quę est in albedine vel dulcedine. nō ea quies q̄ est in alia re. puta albedine vel dulcedine. igit illa quę est in morbo. ⁊ sic quies in termino e quo ȝia est quieti in termino ad quē. qō est ꝓpm. Dicit ergo. Aristo. quę est in sanitate esse ȝiam: aut hāc. vȝ. q̄ est in morbo: aut illā quę est in re alterius ghis. vȝ. in albedine. Sumit ꝙ nō illa quę est in re alterius gēneris. d. nō eni ea quies q̄ est in albedine contraria est ei quieti quę est in sanitate. igitur supple ea quę est in morbo. ⁊ sic habetur ꝓpositum. ¶Animaduerte ꝙ nec Auerro. nec expositores hunc locum bene legunt.

Tex. 55. D ¶Quibus vero contraria nō insunt: eorū mutatio quidem opposita est: ea vȝ. quę est ex ipso: ei quę est ad ipsum. Motus vero nō est: veluti ea quę est ex ente: ei quę est ad ens.

¶Dactenus de oppositione quietū in motibus. nunc ⁊ de oppōne quietuz in mutationibus (vt Auer. recte. ⁊ expositores exponunt) pſequitur. Repetit trīm ꝓ quę dicta sunt de ȝietate mutationum. d. quibus vero ȝia nō insunt veluti in substātys: eoꝝ mutatio qdē opposita est: ea. vȝ. quę ex ipso: ei quę est ad ipm. Motꝰ vo non est. veluti ea q̄ est ex ente: ei quę est ad ens. Dęc sunt q̄ repetit. ¶Addit Auer. ea quę a ꝓno huius quinti dicta sunt. vȝ. ꝙ motꝰ dīt a mutatione. nā subiectū motus est semp e ȝio in ꝓtrariū. Subiectū vo mutationis est vel ex esse in nō esse: vt corruptio. aut ex nō e in e: vt generatio: q nō ȝie: sed ꝓuatiue opponunt. Dęc sunt satis explicata in ꝓncipio huius libri: nūc supponant.

¶Dax igit quies quidē nō est: sed imutatio.

¶Scdo hoc resumpto ait: mutationi nō eē ȝiā getē: ꝙ eam grēci ametablesiā dicūt: latine imutationem: vel mutationis vacuitatez. Quies igitur in termino e quo motui ab illo opponitur. ⁊ ametablesia ēt in termino e quo mutationi ab illo opponitur. Amplius ametablesia in termino e quo opponitur ametablesię in termino ad quē. veluti diximus in getibus. Inquit. Darū igitur mutationuz ȝia est nō quies: quę ꝓpie motui opponit: sed ametablesia. i. immutatio: siue vacātia.

¶Atqȝ si subiectum quidem: quod est nō ens: aliquid est: ea imutatio quę est in ente: ei imutationi quę est in nō ente cōtraria est. Sin vero id qō nō est ens: nō est aliquid: dubitauerit quispiam sane cuinā sit cōtraria ea imutatio qui est in ente: ⁊ sit ne quies.

¶Ante q̄ ꝓbet qō dixerat: interponit duas qōnes quarum primam omittit in solutam. ⁊ secdam soluēdo id qō dixerat ꝓbat: ytēs ⁊ brevitatē ⁊ artificio. Et inquit. atqȝ si subiectū quidē qō est nō ens in fine corruptionis: est aliqd ytpote in actu in corruptione accidentium: vel potētia in corruptione substātię: ea imutatio quę est in ente: hoc est in termino e quo corruptiōis: ei immutationi quę est in nō ente ȝia est. qȝ ambę hāt rōnem entis aliquo mō. ⁊ quo ad hoc nō est dubium. Et ꝓptereā mouet dubiū. ¶Dato ꝙ terminus corruptionis nihil penitus sit: ytrū ea imutatio q̄ est in ente opponat ei imutationi quę est in nihilo. Et hoc est qō dicit. sin vero subiectū quod est nō ens in fine corruptionis: nō est aliqd: sed penitus nihil. Dubitauerit quispiaz sane cuinā sit cōtraria ea imutatio quę est in ente. Utrū supple tu. ei immutationi quę est in ipso nihilo. Dęc enim est dubō non parua: ⁊ lȝ solo hic nō ponat: tū ex p. ⁊ 5ᵒ. huiꝰ pȝ. Dictū est enim qȝ motui ⁊ omni mutationi semp subesse subiectum aliquid. ⁊ sic casus est impōtis. ¶Mouet ēdam. qōnem. vtrū imutatio quę est in ente dici possit quies. ⁊ eadē qō fieri pōt de imutatiōe: quę est in nō ente. Jngt. ⁊ sit ne ges talis supple imutatio q̄ est in ente: vel in nō ente. ⁊ est quęrere grē ametablesia siue imutatio in termino e quo mutationū non pōt ges dici. Ex cuius solutione patebit veritas eius quod supposuit. vȝ. ꝙ mutationi nō quies: sed ametablesia: siue imutatio opponit.

¶Quod si est: aut nō omnis quies motui contraria est: aut generatio ⁊ corruptio motus sunt. pȝ igitur illam non esse quietez appellandam: nisi ⁊ hę motus fuerint.

¶Soluit quęstionem scdam: ⁊ ostendit qō supposuerat d. ꝙ si est supple ametablesia quies: alterum duoꝝ segꝫ: aut vt nō ois quies motui ꝓtraria sit: ytpote quies quę est ametablesia. aut vt ginatio ⁊ corruptio motus sint. ⁊ ꝓptereā cōcludit. pȝ igit illā nō esse getez appellandā: nisi ⁊ hę. vȝ. ginatio ⁊ corruptio motꝰ fuerint. Et sic pȝ solo qōnis: ⁊ ꝓbatio eius qō dixerat.

¶Est tamē ipsa imutatio simile quid quieti: atqȝ cōtraria aut nulli ꝓpriꝰ: aut ei quę est in nō ente: aut corruptioni. Hęc enim est ex ipsa generatio vero in ipsam.

¶Dixerat ametablesiam nō eē quietē per solonē. cōtra quę stionis. nūc ait illā esse quietē. si ez esset ꝙ cōtrariam

I ipſi ametableſie:quę eſt in termino oppoſito.vñ ingt. Eſt tamẽ ipſa imutatio ſiue ametableſia:quę eſt in ente ſimile gd quieti.atq; etiam ɔria aut nulli prozſue:aut ei q̃ eſt in nõ ente:aut cozruptioni.Dixit.aut nulli prozſus:ſi ſubiectũ cozruptionis nihil oſno ſit.Dixit.aut ei q̃ eſt in nõ ente.ſi ſubiectũ ſit ens aliquo modo.Dixit. aut cozruptioni:quia ametableſia quę eſt in ente cõtraria eſt cozruptioni:veluti quies motui.nõ autẽ eſt cõtraria generationi.qõ probat.d.hęc enim.v3.cozruptio eſt ex ipſa.i.ametableſia q̃ eſt in ente.generatio vero in ipſa3: hoc eſt ad ametableſia q̃ eſt i ente.niõ nec mutatio nec motus cõtrariaſ termino ad quem.z ita generatio non ametableſię entis: ſz ametableſię nõ entis opponitur.

K ¶Occurres ꝑ in quo differt ametableſia ab ipſa quiete. ¶Reſpõdẽt iuniozes q̃ differũt penes tẽp⁹.nã ges eſt moza tẽpozaria.ametableſia ſiue imutatio eſt moza mometaria. Ratio eſt vt dicunt:qz quies eſt ꝓtio motus ſucceſſiui.imutatio ſiue ametableſia eſt ꝓtio mutationis ſubitarię. Dęc iuniozes. ¶Sed iſtud ſtare non põt:nec quo ad dẽm in ſe:nec quo ad cãm differẽtię. nõ quo ad dẽm:qz vt ipſi rñdẽt ad rõnẽ de ſaba obiiãte molari. ſaba illa quieſcit:eo quia inter quoſlibet duos motus cõtrarios mediat ges:z trñ nõ in tẽpore:ſz in momento quieſcit:igitur nõ eſt de rõne quietis eſſe tẽpozariũ. ¶Amplius ametableſia rei genitę nõ eſt ſubitaria:qz poſtq̃ res generaf:nõ ſubito cozrũpit: imõ minimũ tpis ſuę durationis eſt dies naturalis:quo tẽpoze vinit diariũ illud aſal qõ grẽce ephemerũ vocãt quod naſcitur apud hypanim fluuiũ.vt Ariſt. auctor ẽ in libro de hyſtoria aialiũ. Elementa quoq; nõ ſubito cozrũpunt:poſtq̃ fuerint genita:qz non ſtatim põt ſibi applicari cozrũpẽs.quare põt eẽ ametableſia tẽpozaria.nec valet quo ad cãm:quia ametableſia quę opponitur gſtationi vel cozruptioni eſt intozn tẽpozarię mutationi opponitur. Apud enim Auerroem generatio z cozruptio eſt intoz tẽpozaria eſt. Amplius põt z motus eſſe ſubitarius vt mot⁹ auctionis. ſita quies eẽ põt nõ reſpectu motus tẽpozarij.z propterea tales differẽtię ſunt accũtarię.nõ aũt ꝑſe. ¶Melius igitur cũ Ariſt. dicerẽ hęc nõ differre niſi per ſua oppoſita atq; habitui. Priuationes enim differunt per differentias habituũ. Differt igitur quies ab ipſa ametableſia ſolũ ꝓ hoc: qz quies eſt priuatio motus.ametableſia vero eſt ꝓtio mutationis:ſiue hęc ſit tẽpozaria:ſiue illa mometaria. nõ igitur penes tẽpus:ſed penes rõnẽ qualitãtis ad habitus:quozũ ſunt priuationes. Dęc de differentia iſtarus.

2ª dubõ. M Soluꝯio. ¶Scõo occurres:vtrũ inter ametableſiã exiſtẽ in ente.z ametableſiam exiſtẽ in non ente:ſic oppõ contraria vel cõtradictozia: vel priuatozia. ¶Dici põt:q; ſi ametableſia quę eſt in nõ ente:ſit in nõ ente ſimplr.:vt potẽ in ipſo nihilo:ſic ametableſia entis:z ametableſia non entis opponunt ɔdictozie.ſi vero ſit in nõ ente ſm qd: ſic opponuntur priuatiue.q; ſi dicantur oppoſite contrarię;nõ ꝓprie ſed improprie dicuntur.

Tex.36. ¶Dubitauerit autem quiſpiã ſane cur in mutatione quidem quę eſt in loco:taz quietes. q̃z motus ſunt z ſm naturam:z ꝓternaturam: In ceteris vero minime . vt alteratio alia ſit ſm naturam:alia ꝓternaturam. Non enim ſanatio magis q̃z egrotatio ſm naturã eſt aut dealbatio q̃z denigratio.Simili⁊ in auctione atq; imminutione:neq; enim hę inter ſe cõtrarię ſunt:vt altera ſit ſm naturã:altera ꝓternaturã:neq; auctio auctioni.Eadẽ quoq; ratio eſt in genez:cozruptioneue.neq; enĩz generatio quidem ſm naturaz eſt.cozruptio autem ꝓternaturam.Senescere enim ſm naturã eſt:neq; generationem aliã ſm naturã:aliã ꝓternaturã eſſe cerminus.

N ¶Dis de contrarietate motuum z quietum dubitatis. Addubitat primo cur in mutatione locali eſt cõtrarietas penes naturale z ꝓternaturale:q; z mot⁹ getes ſunt z naturales z ꝓternaturales.in ceteris vero mutationibus minime. Quippe cum non ſit alteratio aliqua naturalis:aliqua ꝓternaturalis. nec auctio aliq̃ nãlis: aliq̃ ꝓternãlis.nec imutatio aliq̃ nãlis: aliq̃m nãlis, ſili paꝛo de gſtatione z cozruptione. Nõ enĩz generatio eſt naturalis:z cozruptio ꝓternaturalis:qz ſenescere quę eſt quedã cozrupti:vel via ſaltẽ in cozruptionez ſemper eſt ſm nãm.inſuper etiã nec generatio aliq̃ eſt naturalis:aliqua ꝓternaturalis. Igitur oppõ penes naturale z ꝓternaturale ſoluꝯ in mutatione locali ſic ꝓtatur:non aũt in ceteris.z hoc eſt qõ merito quiſpiam addubitauerit. ¶Animaduerſione dignũ: vt ex cõmẽto colligitur Auer.q; in motu locali reperiẽ naturale z ꝓternaturale:tam ex parte motus q̃z quietis. Ex parte motus quidẽ:qz ignis ſurſum nã fertur. deoꝛſum vero vi:z ꝓternaturaz.ex parte quietis vo:qz ignis natura ſurſum quieſcit:deoꝛſum autẽ vi. ¶Scõo debes ſcire ſenectutẽ eẽ viã in mutationẽ. inuentutem vero in generationem z vitam ſaltem perfectam:quę virilitas eſt. Et ita cum nec ſenectus nec inuentus dividaf q; naturale;z violentum:nec quoq; moꝛs:nec vita ſiue generatio diuidetur. Dęc Auerroes.

Que Auer. com.56.

P Tex.37. ¶Sed ſi id quod eſt vi:ꝓternaturaz eſt:z cozruptio ſane cozruptioni contraria erit:ea quę eſt vi:qz ꝓternaturam eſt:ei quę eſt ſm naturam. Nonne igitur generationes nonnulle violentę pterq; fatum habentur:quibus hę q̃ ſunt ſm naturam cõtrarię ſunt.nõne z auctiones violentę imminutioneſq; ſunt. veluti auctiones eozuz:qui ob delitias cito pubeſcũt. Et frumenta quę cito adoleſcunt: propterea quia non coagulantur.

Q ¶Solꝯ dictã dubõnẽ.z ꝓ cõcludit ɔtietatez in cozruptionibus.d.ſed ſi id qõ eſt vi:ꝓternãm eſt:z ſupplẽ ꝓternãle z nãle opponuntur:z cozruptio ſane cozruptioni ɔria erit:ea vz.quę eſt vi atq; ꝓternaturalis: ei q̃ eſt ſm nãm.igit in cozruptionibus inueniẽ ɔrietas penes naturale z violentum: z hoc per ſyllogiſmum hypotheticũ q pone antecedẽtis ad pone ꝓtis. vt Auer. dicit. Debes ſcire vt colligitur in libro de morte z vita:inuẽtute z ſenectute:q; moꝛs duplex eſt:naturalis quidẽ qui poſt ſenectutẽ z decrepitatem enenit. quali moꝛte moꝛi ſolẽt cozpoza ſimplr:ſana:vt medici dicũt. Dęceni naturalis eſt:qz ꝓ debita media venit ad debitũ finẽ. Violẽta vero q̃ ꝓuenit media:vt moꝛs inuenũz ante ſenium:aut ferro:aut dolore:aut morbo. Quę ẽt rõne habita ad naturaz particulare inferam⁹;ꝓternaturalis dz.rõne vero habita ad cãm vniuerſalem:celeſtẽ;z cõſtitutionem:quã in natali habuit:naturalis eſſe poteſt:ſaltem naturalitate cõi.ꝓ igitur quonam modo ſit z naturalis z ꝓternaturalis cozruptio.z quo ſunt cõtrarię inter ſe.Ex hac declaratione idẽ cõcludit in generationibus:

A z inquit.nõne igitur generatiões nõnullę violentę ꝓterq; fatum habẽtur:quibus hę q̃ ſunt ſm naturam contrarię ſunt:quaſi dicat:q; ſic debes ſcire gſtationes nonnullas ſequi debita anni tempoꝛa:vt q̃ ſuo tẽpore roſę ingſtantur:z id genus.z hę himarmenę a grẽcis dicuntur. hoc eſt ordine fatali atq; ecleſti ꝓcedentes. himarmen enim grẽce:latine fatũ.vt dicit Cicero.atq; fato euenire dicitur.vt aut Themiſtius q; naturale eſt: z nãę inſtõnẽ atq; ordinẽ ſequitur. Roſaꝛ igitur gſtatio: quoties vere eſt:z non hyeme:naturalis dicitur.z hoc pacto acceſſus hominũ ad honozes magiſtratuſq; cum fiunt ordine naturali p debita media:naturales dicuntur. Aliquę vero ſunt gſtationes inordinate:quę non ꝓcedunt debitis tempoꝛibus:nec ordine debito. veluti eſſet gſtatio roſę in hyeme.q̃n arte z villica induſtria eueniret. Agricolę enim nõ modo ſtirpes docent facere indebitis tempoꝛibus:vt roſas in hyemẽ:cucurbitas:z id genus:ſed animalia:vt ſcoꝛpios ex baſilicone: veſpas e carne equina:z id genus. Dozũ enim generatio ꝓternaturalis eſt:quatenus nec per debita tẽpoza: nec ex conſuetis cauſis fieri videtur. Acceſſus quoq; hominuz ad magna cum nõ per debita media ꝓcedunt: gſtationes innaturales dicũtur:atq; cito reſolubiles. ¶Quo vero ad verba attinet de bes ſcire q; ego tranſtuli textum interrogatiue dicẽdo. nõne igit generationes:q; vbũ grẽcũ ἀρχαιοῦν id ſonare videf. ¶Jdez tertio declarat in auctionibus.z inquit.nõne z auctiones violentę iminutioneſq; ſunt; veluti auctiones eozũ ą lium:ſiue hominũ:qui ob delitias cito pubeſcũt:cuiuſmodi ſunt oẽs ꝑmates.iſti enim qz viuunt in delitijs copioſq; rerũ atq; abundanti victu : cito pubeſcunt:eo quia magna humoris copia in his abundat : quo facile humoz naturalis increſcit:z citius q̃z debuerit. Jdẽ oſtẽdit in ſtirpibus.d.z frumẽta quę cito adoleſcunt atq; augent, ꝓpterea qz non coagulantur:vt q̃ fuerint ꝓiecta mior pluuię ſuccedunt:tunc enĩz nimio humore ſuperfuſo nõ permittuntur denſari:ſed cito pullulant:z tale cremẽtum villici tanq̃ ꝓternaturale vituperãt. Dęc apud Columellaz z Palladium omittantur:nobis vero ſatis ſit colligere frumẽta nõnunq̃ ꝓternaturaliter creſcere:quoties citius q̃z deberent creſcer ẽt:vt vel humoris copia:aut quauis alia cã.nonnunq̃ vo naturaliter: quoties debito(vt ſolẽt tẽpoze)increſcit:vel humoris vel caloris temperie. Sic igif pz auctiones eẽ naturales z ꝓternaturales.pz igitur ad formã dubõnis.ſuppono batur enim falſum:z ita negandũ eſt aſſumptuz. Debes ſcire q; in textu Auerrois inuitur talis cõſequẽtia: generatio violenta ſit multipliciter.igitur z nãlis generatio multipliciter ſit.quę videf ſequi per illud primi topicozum:quot modis dz vnũ oppoſitoꝛũ:tot modis dz z alterum. ¶Et ſuper hoc textu mouet queſtionẽ Auer. qz gritudinis ſpẽs ſunt multę:z tamẽ vna z non multę ſunt ſanitates. ¶Reſpõdet Auer.d.q; fozte vna ſanitas continet multas ꝓticulares ſanitates oppoſitas illis multis gritudinibus:ſed qz nõ hñt noĩa impoſita:latent.z ita velle vi q; ſunt tot ſpẽs ſanitatis:quot moꝛbi: ſed qz ſpẽbus ſanitatis nõ ſunt nomina impoſita:veluti ſpẽb⁹ moꝛbi:ideo vna vi eẽ ſanitatis ſpẽs:quę reuera multimoda eſt ꝓ rõne moꝛbozũ. Dęc Auer. ¶Sz iuniozes refellunt ſolonẽ hanc. Primo qz ſanitas conſiſtit in indiuiſibili:qz in humoꝛũ equatiõe:quę indiuidua eſt. igif ſanitas vno mõ eſt:z gritudo non. Scõo:ſanitas eſt bonũ ą lis:ſed bene ſe habere eſt vno mõ.igitur non plures ſanitatis ſpẽs. Tertio:ſanitas eſt in medio humoꝛum:ſed accedere ad medium eſt vno mõ:recedere multis modis.igitur vna ſanitas. ¶Propterea tenent ſanitatẽ eſſe ſpeciem ſpecialiſſimã z individuã: moꝛbũ genus ſub alternum:z diuiduũ. Jd vero qõ primo topi. dicit de ſignificatu:z nõ de ſuppoſitis gloſari ſolet. Ad Auerroem vero dicunt illũ eſſe locutum dubitative:z nõ aſſertiue. ¶Sz hęc poſitio põt intelligi vno modo: q; vnius ą lis numero vna tantum ſit numero z individua ſanitas:aut vnius mẽbꝛi ſit vna numero ſanitas z individua:aut vnius membꝛi ſm vnã rationem eandẽq; ſanitas ſumpta eſt vna numero z individua. Primo modo nõ eſt vera põ:qz ſi Socrates ſimul oculo z corde laboꝛaret:z ſanaret oculo z nõ corde:pz ſanitatẽ oculi nõ eẽ illã cordis:qz põt oculo ſanari:z cordis moꝛbo lãguere. Nec ſcõo modo eſt vera:qz poteſt oculus Socratis in cõplexione infirmari:z in cõpoſitione bene valere. ſilr ẽt z infirmari ſimul cõpoſitione z cõplexione. Poteſtq; ſanari cõplone:vbi nõ erit ſanus cõpone. igitur ſanitas cõplonis nõ eſt ſanitas cõpoſitiõis. Ac 3º bene dñt.ſi enim oculus cõſideret quatenus vnum membꝛi:z quo ad vnam particulam eius:z quo ad cõplexionem vnã ſpẽ. dico q; vno modo ſanus eſt:z multiplr in cõplone põt relingꝛ:qz quo ad gradũ vnũ: quo ad gradꝰ duos:z ſic de aliis. vna tñ erit ſanitas in complexione:qz tẽperies huic oculo ſana.z ad hoc faciunt rõnes iunioꝛũ.ſic enĩz ſanitas eſt individua:vt prima rõ dicit.nõ autẽ in ſuo ambitu conſiderata:z ſz ſit bonum animalis:nõ vnico modo.z propterea bene ſe habere non erit vno modo in ꝓpoſito : z hoc pacto ſanitas erit in medio humoꝛũ:qz graduuz hic ꝓportionato. Et ſic patet põ.ad ir enim illi nõ aſſentio.

C ¶In alteratiõe vo quo res ſe hz:an eodẽ mõ. quippe cũ nõnullę violẽtę ſint.nõnullę naturales:q nãq; nõ in decretoꝛijs diebꝰ ſanãtur. hi ꝓternaturã alterari videnf:qui vo in decretoꝛijs:hi ſm naturam alterantur.

¶Soluit dubõnẽ per interẽptionẽ aſſumpti:z declarauit in coꝛruptionibus:gſtationibꝰ:atq; auctionibꝰ minutionibuſue poſſe ſumi ɔrietatẽ penes nãle:z ꝓternaturale. Dubitat nunc an idẽ poſſit eẽ in alterationibꝰ. z inquit. Jn alteratione vo quo res ſeſe habet. ſupple dubiũ eſt. Reſpondet ẽt in alterationibꝰ idẽ poſſe verificari:q; g e moꝛbo in diebus creticis liberanf:hi naturaliter ad ſanitatẽ alteranf:g vero in diebus vacuis ſiue non creticis:hi ꝓternãliter ad ſanitatẽ alterantur. Jngt:an eodẽ mõ:ſupple in alterationibus eſt:z reddit cãm.d.quippe cũ nõnullę violẽtę ſint:nõnullę nãles alterationes:q nãq; nõ in criſimis hoc eſt decretoꝛijs diebus ſananf.hi ꝓternãq; alterari ad ſanitatẽ vñr:q vero in criſimis hoc eſt decretoꝛijs idicibuſq;:hi ſm nãm alterantur. Quo vero ad verba attinet: Ariſto.(vt Auer. aiaduertit)locutꝰ eſt q̃ ꝓpones particulares. dicendo aliquas alterationes eẽ violẽtas:aliquas nãles:z nõ dixit oẽs eſſe naturales.i.in qualibet ſpecie eſſe põt nãlis z violẽta:qz hoc indiget inductione in oibꝰ:z qz iducere in oibus eſt difficile:ſõ loquitur per ꝓpones particulares. ¶Quo etiã ad grẽca ẽba attinet:debes ſcire q; moꝛboꝝ dies:z aly ſunt creticihoc eſt indices:ſiue decretoꝛy:veluti in moꝛbis acutis oẽs ſeptẽnarij.vt ſeptimꝰ. 14.z.21.z aly indiciarij:vt oẽs quaterni:veluti quartꝰ idiciarius eſt ſeptimi z 11ꝰ decimiquarti.atq; 17ꝰ 21ꝰ. aly vo ſunt pẽliambulatoꝛy:ſiue intercidentes.vt oẽs terni.Aly z vacui:in quibus nec pẽlium:nec indicatio pẽly:nec pẽliambuli vñ:vt ſextus:octauus:z id genꝰ. De his in noſtro codicillo de creticis abunde diximus.

Tex.58. G

B Soluꝯio Burlei.

Examinatio opionis

F

H

Diuiſio dierũ apõ medicos.

I Egroti igitur qui a morbo liberantur diebus vacuis: ꝑternaturaliter alterant a morbo ad sanitatē. nā tales dies nō ꝓfligatoꝝ erātsed induciarū: in ḡbus inducię fieri solēt inter humoꝛē pugnacē: z virtutē regitiuā ifirmi. q vo in dieb⁹ decretoꝝ: nāliter ad sanitatē alterā-tur: q hi dies nāl⁹ ꝓfligatoꝝ erāt: in gb⁹ victoria expectaf aut humoꝛis aut virtutis. Hęc ꝓ vbis grecis.

¶ Sed erūt ne cozruptiones ipſę inter ſe ƺię: nō gñationi: z qd ꝓhibet. aliq̄ n. ex ꝑte ſunt ƺię. Et enī ſi ꝫ fuerit voluptifica: illa ſubtri-ſtis: vt ſic cozruptio cozruptiōi ƺia erit: nō ſimpl⁹: ꝫ q̄ten⁹ ipſaꝝ altera talis ē: altera tal.

¶ Remouet ƺ determinata cauillum ſiue dubitationez quandam: q: cozruptio nālis ꝑtraria eſt cozruptioni ꝑ-ternaturali: z cozruptio naturalis contraria eſt gñoni. K igitur vni erunt duo cōtraria. Eodē modo poteſt addu bitari de gñatione. erit enim generatio nālis ƺia gene rationi violentę: z erit ƺia cozruptioni. igitur vni duo ƺia. Inquit. ſed erunt ne cozruptiones ipſę inter ſe con trarię nō gñationi: quaſi dicat q: nō. igitur cozruptio cō trariabit cozruptioni z gñationi: z ita vni duo erūt ƺ-ria. ¶ Ridet hoc nō ee ipoſe: q: nō eodē reſpectu coz ruptio cōtrariaf cozruptioni: quo ƺiatur gñationi. nā generationi quidē cōtrariatur in eo q: cozruptio. In eo vero q: talis, v3. ꝑternāz z ſubtriſtis: ƺiaf cozruptioni v3. voluptificę z nāli: z ſic non eſt impoſe vni duo ad-uerſarī rōne diuerſa: nō vnica ratione. ¶ Quo vero ad verba attinet: Auer. ꝓ voluptificaz cozruptionem na-turalem vult eſſe intelligēda. per ſubtriſtē vo violētā: aut perſubtriſtem: oino odioſam ꝓ voluptificā vo mi-nus odioſam. Moꝛz enim inuenilis oino odioſa eſt mo-rienti. ſenilis vero etſi odioſa ſeni: minus tñ odioſa: ꝓ-pter ſenium: q̄ eſt ſemimoꝛs: quo ſenex ſemp laboꝛat. Quę Auer. coñ. 58.

L ¶ Dubitat expoſitoꝛ nouus: vtrum eodē mō violentū z naturale reperiaf in motibus localib⁹: z in ceteris motib⁹. ¶ Ridet nouus expoſitoꝛ q: non: quia in mo-tibus localibus reperitur violētū z nāle ſimpliciter. in generatione vero z aliꝝ reperitur eiuſmodi ſm quid. dicitur quidē motus naturalis ſm locū ſi q̄ tā ſm remo tam q̄ ſm ꝓximā diſpoſitē eſt talis: veluti motus lapi-dis deoꝛſum. hic enim motus quo ad ꝓximā diſpoſitē quę eſt grauitas: naturalis eſt: quo etiā ad remotā quę eſt mā: et nālis eſt. In gñatione vero z alteratione non poteſt reperiri naturale niſi quo ad materiam. ¶ Pōt tñ motus eſſe naturalis quo ad conditiones extrinſe-cas: vt ſi nō fuerit vltra conſuetum cęleriꝛ: ſi in debi-tis tēpoꝛibus: ſi a ꝓpoꝛtiꝝ z cōſuetis cauſis. Hęc ex no uo expoſitoꝛe colligi ꝑñt. ¶ Sed vī hęc ſolutio ambi-gua. ꝑ: q: nullus motus localis eſſet ſimpl⁹ violentus: q: ſaltē ſm diſpoſitionē remotā quilibet eſt nālis: vt di cit Auer. octauo huius. cō. 4. Scō: frigefactio ignis v3 ſimpl⁹ violenta: z calefactio aquę ſimpl⁹ vt omnes di cūt. z tñ quo ad diſpoſitionē remotā quęlibet harū eſt naturalis. ¶ Videf ita q: mihi violētū z nāle gñatiꝫ oi-bus imutationib⁹ attēdū eē penes diſpōnes ꝓximas: vt dicaf ea cozruptio violēta: q̄ eſt cōtra diſpōnē ꝓximā ſibiecti. ea vo naturalis: q̄ eſt ſm diſpōnē ꝓximā. Et ꝫ pacto facile eſt regire violētū z naturale i oib⁹. In mo tu localiq̄ dē: q: lapis ſurſuz ferf violēter: q: ƺ grauita-tē eſt talis mot⁹. Deoꝛſuz vo ſimpl⁹ naturaliꝛ: q: ꝫ gra-uitatē. in alteratiōe vo: q: ꝑternāliꝛ atq; violēter aq̄ ca-lefit: naturaliꝛ vo: frigefit: ꝑternāliꝛ et rarefit. naturaliꝛ ꝓdēſaf: frigefactio enim eſt ſm diſpōnē ꝓximā: calefa-ctio vo ƺ diſpōnē ꝓximā: cōdēſatio etiā eſt ſm ꝓximaz diſpōnē: rarefactio ƺ diſpōnē ꝓximā. In auctiōe vero idem facile reperiri pōt: q: cremētū hominis: vel triti ci celerius ſolito eſt violētū: q: ƺ diſpōnes ꝓximas tritti ci quibus forma tritici cōſeruatur in materia: vel ƺ di-ſpōnes hoię: crementū aūt ſm cōſuetum tēpus: natura-le eſt: quia cōuenit diſpōnibus hois: vel tritici. Cozru-ptio inſup in decrepitate naturalis eſt: q: ꝓuenit diſpo ſitionibus quibus forma: tūc cōſeruatur ea in ętate: in iuuentute: violenta eſt: q: ƺ diſpōnes. gñatio ēt aialis vel plātę ꝓ cōditione tēpoꝛ diſponētiū materiaz: z ex cauſis cōſuetis naturalis eſt: q: ꝓuenit diſpōnibus ꝓxi-mis: q̄ debitis tpibus inducunf: ac debitis e cauſis. He neratio vo aialis vel plantę nec ſm cōditionē tēpoꝛis: nec cārum violēta eſt: q: ƺ diſpōnes ꝓximas. ¶ Ꝓtere rea. Gñatio cadaueris ex cozpoꝛe inuenili ꝑternatura-lis eſt: q: ƺ diſpōnes ꝓximas inuētutis: ſed ex cozpoꝛe decrepito: naturalis eſt: q: ꝫ diſpōnes ꝓximas. ſic igiſ pz in oibus motibus violentū z naturale ſumi ſilr: ēt z in oibus mutationibus: licet de gñatione z cozruptio-ne deq; auctione ſit aliquantulum latens.

N

O

¶ Oino igiſ mot⁹ geteſq; dicto mō ƺ q̄ ſunt. Tex. 59. Veluti is motus qui ſurſuz eſt: ei⁹ qui deoꝛſuz. Loci enī hę ſunt cōtrarietates: hax autez la-tionū ea q̄dē q̄eſt ſurſuz ignis nā ferf: ea vo q̄ eſt deoꝛſuz: terra ferf. atq; lationes ipſoꝝuz ƺię ſunt. nā ignis quidē ſurſuz nā ferf: deoꝛ-ſum vo ꝑ ter nāz. z mot⁹ ipſius ſm nāz cōtra-rius eſt motui eiuſdem ꝑternaturam.

¶ Epilogat q̄cūq; dicta ſunt de motū z quietū ƺietate. Et primo ſumit motui poſſe ee ꝑtrariū motū dupl⁹: aut ſimpl⁹. hoc eſt ƺietate dię locoꝝ: z cozpoꝛ q̄ mo uenf. z hoc pacto motus quo ignis ſurſum petit: ꝑtra-rius eſt motui quo terra petit deoꝛſum. Sunt enī ſur-ſum z deoꝛſuz loci ƺię dię: z ignis z terra cozpoꝛa ad-modū ƺia: aut ſm gd. hoc eſt penes locoꝝ ƺietate: nō cozpoꝝ: quatenus eidē cozpoꝛi contrary motus cō-petit: ꝫ nō eodē mō: ſed alter natura: alter ꝑternatu-rā. Inqt. oino igiſ motus geteſq; dicto mō quo iaz dixi mus ꝑtrary ſunt. Et primo exponit quonā mō ſimpl⁹ contrary ſunt. z inquit. Veluti is motus qui ſurſum eſt: ei qui deoꝛſuz ƺius eſt ſimpliciter. Primo rōne ƺietа-tis locoꝝ: ideo dicit loci enim hę ſunt contrarietates: ꝫ eſt dię ƺię. v3. ſurſuz z deoꝛſum. Scō adeſt cozpoꝝ ƺietas. z ideo ait. Hax autē lationū: ea quidē quę eſt ſurſum ignis natura ferf: ea vero quę eſt deoꝛſuz fer-tur terra: z ſic adeſt etiā cozpoꝝ ƺietas: z ita motus erunt ſimpl⁹ ƺtrary. Scō exponit qūo motus ſunt cō trary ſm gd: z inquit. atq; lationes ipſoꝝ: ſupple tñ cō trarię ſunt: q̄ eſt dicere ꝫ gd: z nō ſimpl⁹. quotiēs fue-rint eiuſdē cozpoꝛis. Nā ignis gdē ſurſuz nā ferf. deoꝛ-ſum vo ꝑternām. Et motus ipſius ſm nāz: ƺius eſt mo tui eiuſdē ꝑternāz: nō gdē ƺietate cozpoꝝ: ꝫ locoꝝ tñ. igitur ꝑtrary ſunt ſm gd. Motus igiſ ſurſum pōt accipi in eo q̄ mot⁹ ſurſuz: z ſic ſibi cōtrarius eſt mot⁹ deoꝛſuz. aut in eo q̄ nālis vel violentus: z ſic cōtrarius eſt ſibi mot⁹ violētus vel nālis: nec incōuenit vni duo eē ƺia ſub diuerſa rōne. Hęc de motuū ƺietate. ¶ Circa quę Auer. dicit tria: quoꝝ p^m eſt q: in motib⁹ eē pōt ƺietas ſm ſpēm: z ſm modū in eadē ſpē. cōtrary motus ſpecie ſunt: q ſunt de ꝑtrarię in ƺia z cozpoꝝ ꝑtrarioꝝ: q mo tus ƺy ſimpl⁹ dr̄. vt mot⁹ quo ignis ſurſum: z motus quo terra deoꝛſuz ferf. Contrary vo ſm modū in eadē ſpē ſunt: vt violētus z naturalis: q igni competere ꝑñt. Quę Auer. coñ. 59.

P

Pōt

A Pōt enim ignis ſurſum quidē naturaliter: deoꝛſuz vero violenter ferri. z hos ƺios ee diximus ſm quid. Scōz eſt: q: violentū z naturale qñq; ſunt in eadē ſpē: vt mo tus quo ignis ſurſum fertur: eſt eiuſdē ſpēi cū motu quo terra ſurſum etiā fertur. Differt tñ mō: q: ille nālis eſt. hic violētus. qñq; in diuerſis ſpeciebus: vt motus quo ignis ſurſum fertur: z motus quo ignis fertur deoꝛſum. ſunt enim hi motus ſpē diuerſi. z alter naturalis. alter violentus. Et hoc voluit dicere Auer. exponēdo tranſ latiōes ſuas cū dixit. z intēdit per modos motuū: duos modos motuū ƺioꝛū: vt pote ƺioꝛū ſpecie differentiū: z eiuſdē ſpēi. Qđ dictū verū eſt: ꝫ ad textum greū inu tile penitus. Tertiū eſt: q: definitio cōtrarietatis: q̄eſt q: ſit maxima diſtantia: ꝑ principaliꝛ reperiſ in loco: q: ꝓpꝛie loca diſtant maxime: z ꝑ quādā metaphoꝛā reperitur in aliꝭ contrarię. ¶ Aliaduerte tñ q: ꝑtra ria requirūt duo. ꝑmū qđ maxime diſtent in eodē gene re. ſcōm q: mutuo ſeſe expellant circa idem ſubiectum. Quo quidē ad primā cōditionē rō cōtrarietatis primo cōpetit cōtrarię in loco. Quo vero ad ſcām ꝑ cōpetit contrarię in qualitate: ſed de his ſupra ſatis diximus. nunc autē dictum ſit intantū. Quę vo Auer. ait de trā-lationibus: non ſunt audienda. laboꝛat enim in vnī: nā textus in grecis codicibus patet.

B Tex. 60. ¶ Quietes etiam ſimiliter. quies enim ſurſum motui cōtraria eſt: qui eſt deoꝛſum. atq; ter re fit: quies quidē illa ꝓternaturā: hic autez motus ſecundū naturā. Quare motui quies contraria eſt ea quę eſt ꝓternaturam ei qui eſt ſecundum naturam eiuſdem: etenim mo tus eiuſdem hoc modo contrarius eſt. nam alter ipſoꝝum erit ſm naturam: aut is qui ſur ſum eſt: aut is qui deoꝛſum: alter ꝑternaturā.

C ¶ Nūc de ƺietate quietū z inter ſe: z ad motus. vbi de bes ſcire q: quies contrariatur motui z quieti: vt dictū fuit. Si igiſ cōtrariaf motui: pōt illi cōtrariari ſimpl⁹: aut ſm gd. ſimpl⁹ gdē, ſi fuerint ambo diuerſoꝝ cozpo rū: z cōtrarioꝝ locoꝝ: vt quies ignis ſurſum: z motus terrę deoꝛſum. Hęc enī ſo lum penes terminos: nō penes cozpoꝛa opponunf. At ſi quies cōparetur quieti: rurſus dupl⁹ pōt illi ꝑtraria ri: aut ſimpl⁹: aut ſm gd. quies ignis ſurſuz z quies terꝛ deoꝛſum ſimpl⁹ opponunf: quies vero terꝛę ſurſum z ques terꝛę deoꝛſuz: tñ ƒ3 gd opponunf. Inqt Ariſt. quietes etiam ſimil⁹ opponuntur vt dictuꝫ eſt de mo tibus: hoc eſt tam ſimil⁹ q̄ſm quid. Et declarat hoc. z inquit. quies enim ſurſum ƺia eſt motui qui eſt deoꝛſuz: hoc eſt ſimpl⁹ z ſm quid. Et exponit quomodo ſm gd d. atq; terrę ſit quies quidem illa ꝓternaturaz. hic āt motus ſm naturam: q̄re motui quies ƺia eſt ea quę eſt ꝑternaturā. ei q eſt ſm naturā einſdē: z ita ſm quid: ga ſolū quo ad terminoū oppōnē: z nō cozpoꝝ. reddit cāz huius. z inquit. etenim motus einſdē: ſupple motui einſ dem hoc modo: ſm quid cōtrarius eſt: quatenus alter ipſoꝝ eſt ƒ3 naturā: ſiue ſit is q ſurſuz: ſiue is q deoꝛſuz. alter vero ꝓternaturaz. Ut igiſ motus q̄ ambo ſunt einſdē cozpoꝛis ſolū penes violentū z naturale diffe rentes: cōtrary ſunt ſm gd: ita ges z motus: q̄ ambo ſint einſdē cozpoꝛis ſm gd cōtrarij erūt: z ſic pz rō. Ꝓ-termiſit vo quo mō quies ꝓtrariaf motui ſimpl⁹: q: per regulā de motib⁹ facile habeē regula de motu z gete.

D Itēq; ꝓpterea declarare ꝓtrietatē quietū inter ſe: q: ꝑ regulas de motibus habeē idē in quietibus. Hęc de oppōne quietū. ¶ Notat Auer. in calce cōmēti: q: vni motui numero accidit ꝓtrietas penes nanes naturā le z violētū. ſilr z vni motui ſpē. vbi cā. aſcenſui. a. ignis ꝓtrarius eſt deſcēſus einſdē. a. penes naturale z violē tū: q̄tenus aſcēſus ille eſt naturalis. deſcēſus vo violen tus: z ita vni numero aſcēſui alter cōtrarius eſt penes violētū z naturale: z ſimil⁹ ex ēpluz eſt de motu ſpecie. Aſcēſui enim. a. ignis ſm ſpēm contrarius eſt ſm violē tiam deſcenſus einſdē ignis vel alterius: z ſilr eſt de cō trarietate getis ad motū. pōt enim ges motui opponi penes naturale z violentū: z ita ſm gd. ¶ Sed dices. vtrū motus z quies quę opponunf ƒ3 gd: ꝑñt eē ambo naturales. ¶ Innuit Auer. ſolonē: q: ꝫ ꝓtrietas pe nes violentū z nāle nō pōt intelligi niſi de eadem re. z ꝓpterea oppō ſm gd quę eſt penes naturale z violen tum nō pōt eē ſi ſint ambo naturales: ac in motibus ƒ3 ſpēm ꝓtrarys ſeē⁹ eſt: q: bene ꝑñt eē ambo naturales: vel ambo violenti. vt motus ignis ſurſuz z motus terrę deoꝛſuz. ſunt enī ƺy z ambo naturales. Ex his igiſ vult q: ꝓtrietas ſm gd: q̄ eſt penes naturale z violētū: nō pōt ſimi niſi in eadē re. z ꝓpterea nec reſpectu eiuſdē ꝑñt eſſe vel ambo naturales vel ambo violēti: z ita cō trietas ſm quid nō pōt eē inter motus ambos natu rales: aut ambos violentos. cōtrarietas ſimpl⁹ eē pōt in motibus ambobus naturalibus: vel ambobus vio lentis: q: nō e eiuſdē rei ſed diuerſarū. Sūma igiſ ſolō nis eſt: q: oppoſitio ſm quid nō pōt eē nec in motibus nec getibus ambob⁹ nālibus: bñ oppoſitio ſimpl⁹: q: illa eſt eiuſdē rei. Hęc diuerſarū rerū exiſtit.

E Quę Auer. coñ. 60.

F Dubō Ali. Sol. auer.

G

¶ Habet autem dubitationez: munquid cuiuſ libet quietis quę non ſemper eſt: ſit genera tio: quęq; ſit ipſum ſtare. ¶ Eius igitur q̄ ꝑ ternāz geſcit: vtpote terrę ſurſum fuiſſet genita. deſtruit ꝑñs: quia ois gñatio quāto eſt ꝓpioꝛ finī: tāto velocioꝛ eſt. Jd autē qđ vi fertur: quāto eſt finī ꝓpinquius: tāto tardius fertur. igiſ violēta quies nō gñatur: z ita nō ꝙli bet ges noua gñatur. Inquit. eius igitur q̄ ꝑternatu ram geſcit: vtpote terrę ſurſum erit gñatio: z ſic violē tę getis: qua terra ſurſum quieſceret eē gñatio. Cōtra obiꝛit deſtruēdo ꝑñs: q: tūc q̄ñ ſurſum vi ferebaf: ſta bat. hoc eſt impoſe. z ſyllogizat hoc eē impoſe ſic. id q̄ ſtat velocius ferri vī. z hoc pro tanto: q: eſt ꝓpe finem. Omne autē q̄ eſt ꝓpe finē accelerat: ſic igiſ oē quod ſtat: velocius ferri vī. id aūt q̄ vi mouef ꝓtra ſe hz: q: tardius ferf. Syllogizef igiſ hoc pacto. omne q̄ ſtat: velocius fertur: q̄ vi mouef: nō velocius ferf: igiſ q̄ Quid ſiſtē vel ſtare. H

Interpta-tio Aristo.

vi mouek nō stat. z ita ipsum quieſcēs nō erit gīatū ge-ſcens: ita vt quies eius ſit genita. ¶ Aliaduerte vt recte nouus expoſitor notat q nō ēſt dubium ſi graue ſurſuz ferrur: antequā deorſuz redeat: quieſcat: qz vt dicetur in octauo ſemper inter duos motus ƺios mediat ges. Sed Ariſto. grit ſi illa quies ſit genita: gīatione. vz. quę eſt ipſius ſtare vel ſiſtere. z probat Ariſt. q illa quies nō pōt gīari gīatione quę eſt ipſum ſiſtere: z ſyllogizat ſic. omne qō gīatur p ipſum ſiſtere: velocius fertur q̄ fere batur. Qō gīatur in quiete violenta: nō velocius ferē q̄ ferebatur. igitur non gīatur per ipſum ſiſtere. maior p̄z ex definitione ipſius ſiſtere: ſiſtere enim quod greci ἱστάθαι dicunt. nihil aliud eſt q̄ ferri velociꝰ q̄ ferebat. z hoc rōnabiliter: qz ſiſtere eſt accedere ad finem. vnū quodq; autē agens quāto fini eſt propinquius: tāto ma gis accelerat. Minor vero p̄z ad ſenſum: qz ſemp motꝰ violentus eſt tardior in fine. Ex hoc apparet q̄ Ariſt. p hunc ſyllogiſmum nō concluſit abſolute quietē violētā eſſe ingenitā: ſed q nō generatur per generationē: quę eſt ipſum ſtare vel ſiſtere. Utrū vero poſſit alio modo gīari Ariſto. nō tangit. Fozte eni verum eſt quietē vio-lentā gīari nō poſſe p̄ gēnerationē quę eſt ipſum ſtare vel ſiſtere. hoc enim pacto gīatur quies naturalis: vt dicēt in ſexto huius. Pōt ſi gīari defectu impetus im-pellētis: vel alio mō: vt dicēt in octauo z poſt in hoc li-bro. Et in hoc apparet erroꝛ inuioſū dicētiū Ariſto. mo niſſe qōnē: non autem ſoluiſſe. imo mouit z ſoluit. Quę-ſiuit enim vtrum cuiuſlibet quietis nouę ſit generatio, Et reſpondit q nō. z hoc capiendo generationem pro ipſo ſtare: qz quietis violentę nō eſt generatio hoc pa-cto. Ecce q̄ mouit. q. z ſoluit illam.

Excerptū.

Erroꝛ Burlei.

K

L

¶ Pꝛęterea ipſum ſtare aut de motu qui eſt ſm naturā in ipſuz locū eſſe oīno vel pꝛopꝛie dici videtur: aut ſimul accidere.

¶ Scēo idē ꝓbat ab interpꝛetatione nois. nā greci ipz ἱστάθαι ſiue ſtare id ꝓpꝛie appellant: qō eſt ꝓpe finē mo-tus localis naturalis: aut finis illius. igitur nec violen-tę quietis: nec motui violentō cōpetere pōt. Inquit. pꝛę-terea ipſum ſtare aut de motu q eſt ſm naturā in ipſuz locum eſſe omnino videtur: aut pꝛopꝛie dici: aut ſaltez ſimul accidere cū fine illius motus. igitur quies violen ta: generatione quę eſt ipſum ſtare gīari nō poteſt: cuz illi nominis interpꝛetatio non competat. Et ſic pz ſolu-tio ad quęſtionē ſcōam: cū quęrebatur. ſi violēta quies generatur. Solutio enim eſt q̄ non generatur genera-tione quę eſt ipſum ſtare. Sed vtrum alio mō: hoc pꝛę-termittit vſq; in octauum. Ibi enim dicēt q̄ impꝛopꝛie generatur p defectū impellētis.

M

Qō tertia. Tex. 62.

¶ Habet autem dubitationez ſi quies quę hic eſt: ei motui qui hinc eſt contraria ſit: cū eniz aliquid ex hoc mouetur: vel etiam ab eo ab-eſt: adhuc id e quo abeſt: habeꝛ videt. Qua-re ſi hęc quies cōtraria ſit ei motui: qui eſt ad contrariū cōtraria ſimul erunt.

¶ Mouet tertiā dubōnē de eo qō dixit in oppōne quie tis z motus. voluit enim q̄ quies in aliquo termino con traria ſit motui ab illo termino. Obꝛicit itaq; nunc cōtra: qz hoc dato: tūc ƺia eſſent in eodē. deducitur: quia omne qō mouek partim eſt in termino e quo: partim in termino ad quē. igitur haberet ƺia ſaltē ſm partē. In-quit. hz autē dubōnē ſi quies quę hic eſt: ei motui q hinc eſt contraria ſit: Et arguit q̄ nō: z inquit. cum enim ali-quis ex hoc mouek: vel etiā ab eo abeſt q̄ alteratione vel alium motū: adhuc id e quo abeſt hāe vz: qz oēq̄ mouek ptiz eſt in termino e quo: ptiz i termino ad quē: quare ſi hęc quies ƺia eſt ei motui q eſt ad ƺiū: ƺia ſil erūt ſaltem ſm partē. Quo vo ad verba greca attinet: vbū illud abeſt: grece eſt ἀφεστηκεν qō lz latine ſonet: abꝛicit. melius ſonat hic vt trāſtuli. Hęc eſt dubitatio.

N

Tex. 63.

¶ An aliqua ex parte quieſcit ſi adhuc manet. omnino ſiquidez eius quod mouetur pars eſt illic. pars in eo in quod mouetur. quocirca z motus magis cōtrarius eſt motui: q̄z quieti.

O

¶ De motu igitur quietene z quonam modo vterq; vnum eſt: z quę atq; qui quibus ad-uerſentur: dictum eſt.

¶ Soluit cōcedēdo ꝓpoſitū. nō. n. eſt ipoſe ƺia eē ſil q̄z qd nō aūt ſimplr. Inqt. an aliq ex pte geſcit: z hz quicq; de termino e quo. ſi adhuc manet ille terminus: z nō ſubi-to abꝛiat: vt ſit in ſubitaria mutatiōe: cuiꝰ cāz repetit. d. Oīno ſigdē eius qō mouek: ps eſt illic e quo mouek: ps in eo in qō mouek. Sic igitur nō eſt impoſe ƺia eſſe ſimul in eodē q̄z ptē. Et qz motꝰ ƺiꝰ nec ſm totū nec q̄z ptē eē pōt ſil in eodē. ꝓpea i fert motū magis motui eē ƺiū q̄z geti. nā motus pōt ſaltē ſm partē ſtare cū quie-te ſibi ꝓtraria: cū motu vo ꝓtrario: nec ſm ptē: nec ſimplr. Tūc epilogat. d. de motu igit geteue: z quonaz mō vterq; vnū eſt: qz ſaltē q̄z ptē: vt nūc dcm eſt. z q̄ getes: quine motꝰ: qbꝰ getibꝰ z motibus aduerſent. dictū eſt.

Tertia du. Sol. auer. ibidē.

¶ Quꝛet p̄ q̄ſpiā quo pōt duo ꝓtraria eē in eodē. vz. quies in termino e quo. z motꝰ: qui ad cōtrariū. ¶ In-dicat Auer. ſolōnē dicēs. z cū oē motū eſt diuiſibile: vt poſt declarabit: tūc motū nō eſt geſcēs in eo ex quo mo uek: niſi ſm ptē: nō ſm totū: atq; ſimplr: qm̄ dū mouek: q̄dā pars eius eſt in eo ex quo mouek. z q̄dā ps i eo ad qō mouek. z ſic nō ſegk vt duo ꝓtraria ſint in eodē ſubo. Hęc Auer. Et ſic ſolo eſt q̄ duo cōtraria ſunt in eodem ſubto ſm diuerſas partes. Et ƀ eſt. p tāto: qz id qō mo-uek eſt diuiſibile: cuiꝰ vna ps eſt in termino e quo. rōne cuius hz getē in termino a quo. altera ps eſt in termino ad quē. rōne cuiꝰ hz aliquid de termino ad quē. z ſic hz contraria ſm gd z ſm diuerſas mobilis ptes. ¶ Scō q̄res qūo ges z motꝰ ꝓtrary eē pōt in eodē ſubto ſm di-uerſas ptes: z nō duo motꝰ ƺiꝰ. ¶ Indicat ēt Auer. ſo-lutionē. d. z iō poſe ē vt ges z motꝰ inueniank in duab⁹ ptibus moti: nō aūt eſt poſe vt duo motus cōtrary in-ueniank in duab⁹ ptib⁹ eius: ƺ nec ƺio impediūt ſe inuicē. ppea ſubdit. motū z getē cōgregari poſſe in eodē ſubto ſaltē ſm diuerſas ptes: nō aūt motꝰ ꝓtrarios. Eſt igitur ſolo q̄ duo motꝰ cōtrary ſeſe impediūt circa idē: qz oē qō mouek: mouek ſm ſe z qōlz ſui. motꝰ vo z quies nō ſe impediūt: qz aliqd pōt moueri ſm ſe z qōlibet ſui. z ge-ſcere ſm ſe z qōlibet ſui: ſaltē diuerſis reſpectibus. Et hoc eſt verū vlr in motu pure locali: nō aūt in motu al teratiōis: vel eſt vez ſaltē de nūo moto vt recte iunio-res ſentiūt. ¶ Sz adhuc occurres qūo idē ꝓt moueri ſz ſe z qōlz ſui: z geſcere ſz ſe qōlibet ſui. ¶ Rādet Auer. ibidē dicēs. z ſciendum eſt q̄ ges cōiuncta cū motu non eſt diſtincta a motu. i. in ꝓte diſtincta: qz tūc aliqd moue rek in vna ꝓte: z in alia geſceret. z ſic mobile qō mouek ſm ſe z qōlibet ſui mouek z ſm ſe z qōlibet ſui geſcit: nō tñ eodē mō. Mouek eniz actu: quieſcit vo in potētia. z p hęc pz duos motꝰ nō poſſe ieſſe actu eidē: qz nō in-ſunt niſi actu. ges vo z motꝰ pōt ieſſe: qz ieſſe pōt ſ mō: vt ges ſit poſ: motꝰ aūt actu. Et Auer. p getē in potē tia itelligit gmanētiā ſub termino e quo: vt in motu lo-cali:

Scōa du. Sol. auer. cōn. 62.

Que Auer. cōn. 62.

P

Scōa du.

Sol. auer. cōn. 62.

Q

Tertia du. Sol. auer. ibidē.

Erroꝛ Ari. cōn. 64.

Tex. 65. 2ª dubō de motuū cōtrarietate.

A

cali: vel gradu termini e quo in alteratione vel auctio-ne: aut ſub diſpōne termini e quo: vt in gīatione ſub q̄ mobile ipſum actu nō quieſcit. igitur p quietē potētia: vult aliquid termini e quo: ſub quo mobile actu nō ge-ſcit: ſed pōt quieſcere. ſed res hęc eſt obſcura nō paruz. Uerū ne ſpūndā mās libꝛoꝛ: vt mlti ſtolidi faciūt. omit to hęc diligētius declarāda in 6ᵐ huius. cō. 32.

Tex. 64. dubō 3ª.

¶ Dubitauerit autem fortaſſe quiſpiam z de ipſo ſtare. Si z quies aliqua contraria bis mo tibus: qui pꝛęternaturā ſunt: ſit: Si igit nō ſit abſurdum: erit: quieſcit enim quippiam: ſed vi. Quare aliquod quieſcens non ſempiter-num ſine generatione erit. ¶ Sed patet id fo re. Nam quēadmodū aliqd ꝓternatura mo-uetur: ita ēt pꝛęternaturā aliquid quieſcit.

B

¶ Duos textus nos in quibuſdā grecis codicibus reperi mus: i quibuſdā alijs aſſeriꝰ nō fuiſſe repertos. vt Auer. ét teſtatur de arabicis trāſlationibus. z Thomas bo nus expoſitor meminit. Propterea Joannes Argiro-polus hos nō trāſtulit: ſed ſiue ſint Eudemi ſiue Theo-phraſti: ſiue cuiuſuis alterius nos exponimus. Uidetur igitur repetere qōnē tactā: vtrū. vz. quies quę motib⁹ violētis cōtraria eſt: generetur ea generatione: quę eſt ipſum ſtare vel ne. Et hoc ait. dubitauerit anteꝰ fortaſſe quiſpiam z de ipſo ſtare. z exponit dubōnē quam intel-ligit de ipſo ſtare dicens. Dico: ſupple eē dubiū de ipſo ſtare: ſi z quies aliqua cōtraria bis motibus: qui pꝛęter-naturam ſunt: ſit ſupple gīatione quę eſt ipſum ſtare: vel ne. hęc eſt dubitatio. z arguit ad partē affirmatiuā hoc pacto. Qz erit: erit quies aliqua nona ſine gīatio-ne: qz cū nō ſit p ipſum ſtare: nec alio mō. igit ſine gīatio-ne. Inquit. ſi igitur nō ſit: ſupple generatione quę eſt ipz ſtare: abſurdum erit: z q̄ ſit abſurdum: ꝓbat per hoc: qz quieſcit quippiaz vt ſenſu p̄z: ƺ vez in hoc nemo du-bitat. Et pꝛopterea infert quare aliquod quieſcēs non ſempiternū ſed nouū erit: z ſine gīatione. Sic igit opz cōcedere q̄ ipſa quies violenta generet generatione quę eſt ipſum ſtare. Pꝛopterea reſpondet ꝓcedēdo ge-tem fieri: ſed nō per modū naturalem: ſed pꝛęterna-turalē: ideo ait: ſed p̄z id fore: hoc eſt: p̄z quietē fieri de no uo: ſed (vt dixi) nō per modum naturalē: ſed pꝛęterna turalem. nā quēadmodū aliquid pꝛęternaturam moue tur: ita aliquid pꝛęternaturā quieſcit. igitur fit q̄ modū pꝛęternaturalē. z ita fit nō per gīationē poſitiuā: q̄ eſt ipſum ſtare: ƺ per generationē defectiuā: quę eſt defe-ctus impellētis. Solutio igitur Ariſtotelis eſt quietem violētā eē quid factū: nō per affectū z impulſionem: ƺ per defectū: z ſic tollitur dubitatio. Et per hęc pz com pleta ſolo dictę dubitationis. Ex pꝛima enim ſolone ha bitum fuit quietē violētā nō fieri gīatione: quę eſt ipſm ſtare z nō plus. hic vero habetur: q̄ fit nō per affectuz ſiue impulſionē: ſed defectū virtutis mouentis: z ſic ha betur tota ſolo. ¶ Auerroes vero errauit pꝛimo: quia dicit Arist. in p̄cedēti ſolone voluiſſe: q̄ ges pꝛternālis nullo modo hz gīationē. Scō: qz dicit q̄ hic vult eaz hāe gīationē: ſaltē a cā extrinſeca faciēte motū violen tū. Ecce qūo errat. nā Ariſtoteles in pꝛima ſolone dixit quietē nō hāe generationē: quę eſt ipſum ſtare. hic ait il-lam hāe gīationē p modū pꝛęternaturalem. z ſic impe rite loquit. Trāſlationes vo alias quas habebat Tho mas nos nō legimus: ꝓpterea hęc ſufficiunt.

C

¶ Cum autem aliquibus motus ſm naturam ꝓternaturāę inſit. veluti igni is motꝰ qui eſt ſurſum ſm naturam ineſt. is autē qui deorſuz pꝛęternaturam: nunquid hic ſit illi cōtrarius: aut ille qui eſt terrę? Hęc enim ſm naturam deorſum fertur. ¶ An ambos illi contrarios eſſe patet. non tamen ſimili modo. Nam hic contrarius eſt illi vt ſm naturam. ille vero vt ſm naturam exiſtens ei qui pꝛęternaturam exiſtit. z in quietibus ſimiliter.

E

¶ Hęc eſt ſcda dubitatio circa motuū quietūe oppō-nem. z inquit. cū autem aliquibus motus ſm naturam pꝛęternaturāę inſit. veluti igni is motus qui eſt ſurſuz ſm nām ineſt. is autē qui deorſum ꝓternām ineſt. Quę-ritur nunquid hic ſit illi cōtrarius: aut ille qui eſt terrę. hęc enim ſm naturam deorſuz fertur. ¶ Eſt igit dubō vtrū motui nāli ignis ſurſum ſit ƺius motus eiuſdē vio lentus deorſum: vel motus naturalis terrę deorſum: Reſpōdet an ambos eē ƺios p̄z: ſed q̄ poſſes dicere vni vnū tñ eſt ƺium. Rādet: nō tñ ſimili mō. nā hic mo tus terrę nāl is deorſuz ƺius eſt illi: vt ſm nām. hoc eſt: eo mō quo nāle ƺiatur naturali. Ille vero vt ſm nām exiſtēs: vtpote motus ignis ƺiatur illi qui eſt deorſum eiuſdē: vt ꝓternaturam exiſtenti. vel ſic. naz hic. i. motꝰ ignis naturalis ƺius eſt illi terrę nāli: vt ſm naturam: hoc eſt ƺietate reperta inter naturale z naturale. Ille vero puta motꝰ nālis ignis ēt ei cōtrarius eſt q̄ eſt eiuſ-dem violentus tanq̄z nāle pꝛęternaturali. non igitur eſt impoſe vni ƺiari duo diuerſis modis. Dicebatur eniz ſupza motui nāli ignis eē ƺiū motū violētū eiuſdē con trarietate ſm gd. motū vero terrę ꝓtrarietate ſimplr. z ſic nō eodē mō. Addit ſil cē de getibus: qz getis ignis ſurſuz ƺia ē ges terrę deorſuz ſimplr. z ges ignis deor-ſum ſz gd. Hęc oia fuerūt dicta z bñ examiata ſupius.

F

G

¶ Fozſitan vero quieti motus aliqua ex parte opponitur. Cum enim quippiam hinc mouek atq; abeſt: adhuc id e quo abeſt habere vi-dēt. Quare ſi ipſa quies contraria eſt ei mo-tui qui hinc eſt in contrarium. Simul contra-ria erunt: ſi aliqua ex parte quippiam adhuc quieſcit: manetue. Quippe cū eius quod om-nino mouetur pars eſt illic: pars eſt in eo ad quod mutatur. quocirca z motus magis con-trarius motui eſt q̄z quies. Quis igitur motꝰ ſit ſimplr vnus: dictum eſt. Et de motu atq; quiete quonā mō vnū ſint ambo. z qui quęue quibus contrarȳ ſint etiam dictū eſt.

2ª dubō.

H

¶ Tertia dubō erat vtruz motui ſit quies eius oppoſi-ta ꝓtraria: z eodē mō quo motus motui ƺius eſt: huius ſolonē. nūc repetit. z inquit. Fozſitan vo geti motus aliq̄ ex parte opponit. Et ſic ſolo eſt: q̄ motui motus cōtra-rius eſt ſimplr: ges vero aliqua ex parte z ſm gd. Et ƀ exponit. d. cū enim quippiā hinc mouek: atq; abeſt: ad-huc id e quo abeſt atq; mouek: hāe vī: qz oē qō mouek partim eſt in termino e quo: ptim in termino ad quem. Pꝛopterea infert q̄re ſi ipſa quies cōtraria eſt ei motui q hinc eſt in ƺium: ita vt ſit illi ſimplr ƺia: ſiml ƺia erūt in eodē. hoc eniz ſegtur. ſi aliq̄ ex parte quippiā adhuc geſcit in termino e quo: manetue in illo. q̄ppe cum eius qō oīno mouetur pars eſt illic. vnde mouek: pars eſt in eo ad quod mutatur. Demum infert id quod iam intulit.

I Et inquit: quocirca ⁊ motui magis cõtrarius est motus q̃z quies. nã motus motui simplr cõtrarius est: quies vo ſm quid: vt ſuperius fuit expoſitũ. Demũ epilogat: ⁊ qõ dicit patuit ſupra. Ex his vt recte expoſitor noſter animaduertit. pz hęc verba nõ fuiſſe Ariſto. q̃ eadẽ repetunt ad vnguẽ. fortaſſe enim fuerunt alicuius expoſitoris. Exponere tñ volui illa: ob conſuetudinẽ legentiuz.

Qõnes. ¶ Sz circa calcẽ huius quinti quęrũt multa dubia recentiores: quę lz nõ ſint peripatetica: nec tpibus Ariſt. vel bonor peripateticor excitata: tñ opz illa diligẽter pertractare: q̃ noſtris temporibus ſunt nimis famoſa: ita vt qui illa ignorauerit: videat oino cętera ignorare. ¶ Debes ſcire me ad qõnes has q̃ mouebũtur: nõ fore dicturũ. q̃ę Ariſto. ⁊ alij peripatetici dixiſſent: ſed q̃ ſequunt ex dictis eorum: cũ enim hęc dubia nõ erãt tẽporibus illorũ: nec ſolones dubiorum poſſunt reperiri ad verbũ in dictis illorũ. Dicemus igitur ea q̃ę vel ſequunt ex dictis illor: vel ad q̃ minora repugnãt. ¶ Eſt igitur ꝓma qõ. vtrum ȝia ſm qd poſſint eſſe in eodẽ ſubiecto. veluti caliditas ⁊ frigiditas. Et arguitur q̃ nõ: q̃ loca cõtraria nõ ꝓſt eẽ in eodẽ: igitur nec contraria alia id genus. aliꝫ nemo dubitat. igitur nec ꝙſequẽs. eſt enim idẽ iudiciũ. ¶ Ad oppoſitũ eſt: q̃ mixtũ eſt ex elẽtis ȝtys. ⁊ cõplexio ex qualitatibus ȝtrarijs vnio apud Auerroẽ vbiq̃. ¶ Circa qõnẽ primo venabimur põnẽ peripateticorũ. ¶ Scõo: difficultates cõtingentes oẽs remouebimus. nã recitare quid ille tenet gdue iſte: ad veritatis inquiſitionẽ nõ facit. ¶ Soluitio peripateticorũ ad qõnẽ eſt: q̃ ȝtia poſſunt eſſe in eodẽ ſubiecto. nõ quidẽ ſimplr: ſed ſm quid. verũ eſſe ſm quid: poteſt eſſe vel ſm partes: ⁊ hoc pacto calidum ⁊ frigidũ eſſe ꝓſt in eodẽ: vel diſpõnes partium: ⁊ ſic idẽ põt eẽ ſm gd in diuerſis locis: q̃ ſm diſpoſitiões diuerſas: q̃ę ſũt remotio ⁊ appꝓximatio ad loca diuerſa. ¶ Quo quidẽ ad ſcõm nõ eſt dubiũ apud peripateticos. nemo enim dubitat mobile ipſum in loco: q̃ diuiſibile eſt: eẽ ꝓpinquum termino ẽ quo ſm vnã ſui ptẽ: ⁊ ꝓpinquus termino ad quẽ ſm alterã. igitur loca cõtraria ſunt in eodẽ ſm quid: hoc eſt ſm diſpões diuerſas. nõ autem ſimplr. ¶ Dęc ẽ aperte ſnia Themiſty in hoc quinto: in fine ſuę paraphraſis: quã etiã ſniam Auer. accepit in cõmẽ. 62. huius quinti. Quare quo ad hãc partẽ clara eſt opinio peripateticorũ: quam et Thomas bon⁹ expoſitor. ⁊ Egidius bonus etiã peripateticus clariſſimis verbis in ſuis cõmẽtationibus acceperunt. ¶ Reſtat igitur videre de ꝓximo: vtrum cõtraria eſſe ꝓſt in eodem ſubiecto ſm quid: hoc eſt ſm partes: nõ ſm tota.

Põ Thome ⁊ Egi.

M ¶ Thomas ⁊ Egidi⁹ ⁊ multi peripatetici tenẽtes mediam fozmam nõ cõponi ex extremis: nec actu: nec diſpoſitiue: ſed eẽ ęque ſimplicẽ: ſicut eſt quelibet fozma extrema cogunt dicere ȝtia nõ poſſe eſſe in eodẽ ſubiecto: nec ſm ptes: nec ſm tota: ſm partes quidẽ non: q̃ tũc media fozma eẽt ex extremis actu: vel diſpoſitiue: ſm tota vero minime: q̃ tũc cõtraria quatenus contraria eẽnt in eodẽ: vt calidũ vt octo: ⁊ frigidũ vt octo: quod nemo dixit. ¶ Quo etiã ſit vt apud iſtos quilibet gradus frigiditatis ſit cõtrarius cuilibet gradui caliditatis: q̃ nullus gradus frigiditatis ſtare põt cũ aliquo gradu caliditatis in fozma media. ¶ Amplius cogunt concedere intẽſionẽ remiſſionẽue fozmę nõ fieri p admixtionẽ alicuius fozmę cõtrarię: ſed penes receſſum a non gradu fieri intenſionẽ: remiſſionez vero penes receſſum a ſummo. ¶ Huius exẽplũ eſt de motu in loco: nã quẽadmodũ illud quod eſt in loco medio inter ſurſum ⁊ deorſum: nõ opz eẽ in locis ȝtys: ita nec tepidnz

Primũ excerptũ.

Scõm.

Exẽplum.

qõ eſt medium calidi ⁊ frigidi: opz hãc aliquos gradus frigiditatis ⁊ aliquos caliditatis. ¶ Preterea. Vtrũ qõ mouet ſurſum continuo altius ſit ꝑ receſſum e medio mundi: ⁊ acceſſum ad orbẽ lunarẽ: ita tepidũ dum magis calefit: per receſſum a nõ gradu caliditz ⁊ acceſſum ad ſummę caliditz: cõtinuo intẽdit. Q̃ autez aliquid fieri poſſit cõtinuo intẽſius: ⁊ nõ per admixtionẽ cõtrarij. pz primo de lumine: qõ ſit intẽſius ac intẽſius: ⁊ nõ p admixtionẽ. ¶ Scõo patet de curuo. põt enim aliquid effici magis vel minus curuũ: ⁊ nõ per admixtionez cõtrarij. ¶ Tertio ẽt idez pz de vero. põt enim aliquid effici verũ ⁊ verius. vt 2⁹ meta. dz. ⁊ nõ per admixtionem falſi. Dęc igitur eſt põ expoſitor: quã multi peripatetici iuniores: ⁊ ẽt plurimi calculatores defendunt. ¶ Et pro hac poſitione enituntur arguere primo ſupponẽdo cõtrarietatẽ fozmarũ attẽdi ꝑ ſe penes rõnes ſpecificas. Eſt enim regula peripatetica. quicquid per ſe cõpetit alicui individuo alicui⁹ ſpẽi: ꝑ ſe cõpent cuilibet illius: vt 2⁹ cęli Auer. plane ex verbis Ariſt. colligit. com. 49. ⁊ alibi. Igitur per contrariũ quicquid per ſe ꝓtrariatur alicui individuo alicuius ſpẽi: ȝtiatur oibus idiuidnis eiuſdez. Ex hoc argnit. caliditas vt octo: ⁊ caliditas vt duo ſunt eiuſdẽ ſpẽi. igit quicqd cõtrariat caliditati vt octo: ȝtiabit caliditati vt duo. igitur vt nihil frigiditate põt cũ calido vt octo: ita nihil frigidi ſtare põt cũ calido vt duo. ¶ Scõo: ſi cũ qualibz qualitate remiſſa ſtaret oppoſita remiſſa: tũc nullũ elẽtum mediũ eẽt ſimplex. deducitur ꝓtia: q̃ nullũ elẽtũ mediuz ſibi limitat ambas qualitates in ſummo: ſz alterã tñ: aer enim remiſſz caliditatẽ: z aqua remiſſam humiditatem: ſed cũ illa non ſit remiſſa: niſi ꝓpter admixtionẽ ȝty. igitur qõlibet illorũ eſſet mixtũ ex pluribus duabus q̃litatib⁹. ¶ Tertio: ſi cõtraria eſſent in eodẽ ſm partes: tũc nulla fozma media eẽt per ſe vna. vt nec tepiditas: nec rubedo: nec aliqua alia id genus. ꝓñs eſt falſum: q̃ quęlibet fozma ſpecifica eſt per ſe vna. Et deducitur ꝓtia: quia cã q̃re ex aliquibus fit vnũ eſt: q̃ hoc actus: illud potentia eſt: vt dz 8⁹ meta. ſed nullũ ȝtium eſt actus alterius contrarij vel potentia illius. igitur ex cõtrarijs nõ põt fieri aliquid per ſe vnũ: igitur nõ ꝓſt cõtraria eſſe in media fozma. Dęc ſunt argumẽta peripatetica. ¶ Pro iſtis ẽt calculatores arguunt. Primo: q̃ ſi caliditas ſucceſſiue gradualr acquiritur: ſicut frigiditas ſucceſſiue gradualiter deperditur: tũc ęque velociter acquiriẽ caliditas ſicut deperdiẽ frigiditas: ſz frigiditas q̃ę remittit a gradu ſummo ad nõ gradũ: remittitur ad ſubduplum: ⁊ ad ſubquadruplũ: ⁊ ad ſuboctuplũ. ⁊ ſic in infinitũ. Igitur caliditas intẽdiẽ ad duplũ: ⁊ ad quadruplũ: ⁊ ad octuplum: ⁊ ſic in infinitum. ⁊ per ꝓñs nunq̃ remittet⁹ tota frigiditas alicuius: quin iducaẽ infinita latitudo caliditatis. ¶ Scõo: ſi aliquis gradus frigiditatis cũ aliquibus gradus caliditatis ſimul ſtarent in eodẽ ſubõ: tũc idẽ ſimul eſſet calm ⁊ frigidũ. hoc eſt impoſſe. Et deducitur conſequẽtia per hoc: q̃ quodlibet ſubiectũ põt denominari a fozma: q̃ę eſt in ipſo. q̃re ſi in eodem ſubiecto eẽt calẽtas ⁊ frigiditas: illud eẽt ſimul calm ⁊ frigidum. ¶ Tertio applicetur in frigidans alicui calo: vt octo in hoc inſtãti qõ eſt ꝓñs: ⁊ quęro vel in hoc inſtanti qõ eſt ꝓñs: introduxit in illo aliquam frigiditatez: vel in inſtanti imediato illi: vel mediato. nõ in iſtãti qõ eſt ꝓñs: quia nõ põt eẽ motus in inſtãti. nec in inſtãti imediato: q̃ nõ eſt inſtans imediatũ inſtãti. igit induxit illã in iſtanti mediato: ſed inter q̃libet duo inſtantia mediat tẽp⁹. igitur tẽpore medio nõ induxit illã frigiditatẽ in illo calido vt octo: ⁊ continuo in illo tẽpore medio illud in frigidãs.

N

Rõnes ꝓ põne ꝓma.

Dzia rõ.

O

Scõa rõ.

Tertia rõ.

P

Rõnes calculato. Dzima rõ.

Scõa rõ.

Q

Scõa rõ.

Tertia rõ.

Dzo põne Aue. aſſentit Ariſto.

A gidãs remiſit. igit cũ aliqua qualitate remiſſa nõ ſtat aliquid ſui ȝty. ⁊ ita põ falſa. q̃ę ait. cuz vno cõtrario remiſſo ſemper ſtare alterum remiſſuz. Multę alię rõnes fieri ꝓſt ꝓo hac poſitiõe: ſed hę ſunt potiores ⁊ magis peripateticę. Et ſi vis plures perquire calculatores ⁊ Albertillam: qui innumeras ⁊ inutiles edunt. ¶ Auer. vero motum alterationis vbiq̃ mixtioni comparat: ⁊ ꝓpterea tenet: q̃ quẽadmodũ in mixto ſunt elementa actu nõ cõpleta: ſic in fozma media ſunt extremę fozmę remiſſę: quibus agitur dicere cõtraria poſſe eſſe in eodẽ ſubiecto ſm partes: nõ ſm totũ: ex quibus partibus partibus ſaltẽ diſpoſitiue reſultat fozma media. tenet hoc Auer. de cõplexione 2⁹ de generatione. cõ. 47. vbi concedit in cõplexione eẽ extrema: ſed nõ ęqualia ad pondus: vt Hal. dixit: ſed ſemper altero prędominãte. idẽ etiã 10⁹ meta. cõ. 23. ⁊ dez in tertio cęli. cõ. 67. ⁊ 4⁹ metaphyſicoꝝ. cõ. 10 vbiq̃. n. Auer. defendit contraria poſſe eẽ actu in ſubiecto eodẽ: nõ quidẽ ſm tota: ſz ſm partes: quę partes ſunt fozma ipſa media: vel diſponũt ad fozmã mediã. ¶ Et tũc iuxta hãc põnẽ calculatores ⁊ iuniores peripatetici multa cõcedũt. Primo enim concedũt: q̃ tãdiu ptes contrariorũ ꝓſt eſſa ſimul: quãdiu congregatum ex illis nõ excedit latitudinẽ alterius. nã nõ penes rõnes fozmarũ attẽditur cõtrarietas: ſed penes q̃titatẽ gradũz. Et ꝓpterea gradus caliditatis quinq̃ ⁊ gradus frigiditatis quatuor non ſunt ſimul: q̃ aggregatum eſt vt. 9. nõ latitudo eſt vt octo alterius. Põt igitur ſtare quatuor ⁊ quatuor: quinq̃ ⁊ tria: ⁊ vlr tot ⁊ tot: quot nõ excedũt latitudinez alterius extremi. Et ad hunc ſenſum Ariſto. definit cõtrarietatẽ. 10⁹ metaplꝫ. ait enim. cõtraria ſunt q̃ę ſub eodẽ genere maxime diſtãt. Nã caliditas vt duo ⁊ frigiditas vt duo ſpẽ differunt ſub eodẽ genere: nõ tamen ſunt cõtraria: q̃ nõ ma

B Que calculatores.

xime diſtant: q̃ nõ quo ad totas latitudines. bene antẽ caliditas vt octo: ⁊ frigidum vt octo. nã ſpẽ: ⁊ maxime diſtant. ¶ Scõo concedũt intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ fozmę fieri per admixtionẽ cõtrarij: ⁊ nõ penes receſſum a nõ gradu: vel acceſſum ad ſummum. ¶ Pro hac poſitione iuniores multiplr arguũt. Primo ſi tepido nõ eẽt aliq frigiditas cũ aliqua caliditate permixta: tũc in illo non eẽt aliqua reſiſtentia ad calefaciendũ vel frigefaciẽdũ: quod eſt contra ſenſum. Et deducitur cõſequentia: quia ſi in tepido eſt ſola caliditas remiſſa ſine frigiditatis ꝑmixtione: tunc cum mino⁹ caliditas non reſiſtat maioꝝ: cum ſtet cum illa: velut nec e contra maio⁹ minoꝝ: tunc ſi aliquod calidius illi appꝛoximaret ſubito ipſum aſſimilaret. Eodẽ mõ argui põt: ſi dicitur in tepido nõ eſſe niſi frigiduz remiſſum. ¶ Scõo: niſi eſſet vera poſitio: tunc minus calidum nõ remitteret magis caliduz: imo magis intẽderet: veluti nec minus lumẽ remittit maius. tenet conſequẽtia: quia remiſſio fit a ȝtio. ¶ Tertio: agat. a. calidũ. in. b. frigidũ: ipſum remittẽdo: ⁊ q̃ro cũ ipſum b. eſt aliquantulum remiſſum: vtpote ad gradum vnuz: vel remanet aliquid pẽoris frigiditatis: vel nihil. ſi nihil: igitur ęque cito corrũpet⁹ maxima ⁊ minima frigiditas. tenet cõſequentia: quia ita ⁊ ęque cito frigiditas ipſius. b. fuiſſet coꝛrupta. ſi eſſet maxima: veluti ſi eſſet minima. Si vero aliquid remanet pẽoris: ⁊ a. agens aliquid egit. igitur duo ȝtia eẽ ꝓſt in eodẽ ſaltem ſm partes. ¶ Et q̃ huic põni magis aſſentiaẽ Ariſtoteles: facile ex dictis ſuis colligi põt. Ipſe enim in ſ quinto dixit: id vero quod eſt minus: ad mixtione etiaz cõtrarij ſemper eſt tale: vbi Auerroes pro ſua opinione animaduertẽs in cõmẽto illius partis. 45. ait. q̃ diminutũ in omni genere eſt diminutũ per mixtionez cõ

C

Dzima rõ.

trarij. Themiſtius etiã vir ſummus in paraphraſe illi⁹ partis ita dicit. pozro qõ minus eſt: qõq̃ departius ẽ cõſtituẽ ⁊ temperatur permixtione ȝty. Dęc Themiſtius. ¶ Preterea. 3⁹ topicoꝝ. capite 9⁹ ita dicit. ⁊ q̃ in ꝓtrarijs: magis talia ſunt in ꝓmixtione ȝty: vt albius nigro impermixtius. Ecce qũo pro regula ponit intentionẽ vel remiſſionẽ fieri mixtione contrarij. ¶ Preterea. Jn iſto quinto ſoluens dubitationem tertiã ita dicit: an aliqua ex parte quieſcit: ſi adhuc manet. oino ſiquidem eius quod mouet pars eſt illic: pars in eo in qõ mouet. vbi aperte vult mobile dum mouet hãc aligd de quiete q̃ę eſt in termino ẽ quo. ⁊ aliquid de quiete in termino ad quẽ. ⁊ ita cõtraria eſſe poſſunt ſaltem ſz partes ſimul: vt Auerroes aſſeruerit. cõmẽto. 62. Jdez Ariſt. ⁊ Auerroes clarius in 6⁹ huius. cõmẽ. 32. ¶ Preterea. Et in hoc quinto ait. Eſt enim quodammodo medium ipſa vltima. vnde ⁊ hoc ad illa: ⁊ illa ad hoc quodãmõ cõtraria dũr. ⁊ ſic in medio ſunt extrema ſaltem ſm partes. vbi Auerroes cõmẽto. 6⁹ inquit. ⁊ cauſa in hoc eſt: q̃ in medio ſtunt duo extrema in media diſpoſitione. Themiſtius etiã ibi ait. intermedia participatione ⁊ cõfuſione vtriuſq̃ ȝty coalita temperataq̃ videri. Ex his vi poſitio Auer. magis peripatetica: q̃z a. ſotoſtion. ¶ Ad rõnes igitur q̃ pro expoſitoꝝ. ¶ Ad primas dici põt: q̃ nulli fozmę competit ȝtium per ſe: ſed rõne quantitatis gradũ. tũc cõcedo q̃ quicquid per ſe contrariatur caliditati vt octo: ȝtiaẽ cuilibet individuo caliditatis eiuſdẽ ſpeciei ꝑ ſe. ⁊ nego q̃ caliditati vt octo contrariatur frigiditas vt octo per ſe: ſz ſolũ rõne quãtitatis raduz: inxta poſitionẽ Auerrois: ⁊ iſtoꝝ iuniorum. Nã cõtrarię fozmę dicũtur: non pro rõnibus fozmarũ: ſed pro quantitate gradũ fozmaruz. Sunt enim cõtraria quęcũq̃ ſub eodẽ gẽre maxime diſtant. ¶ Ad ſcõaz dici põt vno modo. quodlibet elemẽtũ requirere ambas qualitates in ſummo. vt Auerroes velle videt 3⁹ cęli. cõmẽto. 67. vbi aſſerit elemẽta ſuis in fozmis remitti pro ratione remiſſionis ſuarum qualitatum. Et ſi iueniret dicere q̃ elemẽtũ requirit alterã tñ in ſummo: fozte intelligit illud ſm opionẽ Auic. ⁊ fozte intelligit q̃ alteram requirit in ſummo: hoc eſt per ſe pmo. ¶ Alij cõcedũt ipſum aerẽ eſſe minus calidum q̃z humidum. ⁊ cõcedunt in illo eẽ quid frigidi: nõ ꝓpter hoc eſt mixtus: q̃ mixtio eſt fozmarũ ſubſtãtialiũ: nõ qualitatũ. Sed hęc ſolo nõ eſt Auerroica: vt p 33⁹ cęli. ¶ Ad tertiã reſpondet Auer. q̃ ſecus eſt in fieri: ſecus in facto. in fieri enim eſſe põt fozma media per aggregationẽ: quę eſt vna: nõ q̃ altera pars ſit actus: altera potentia. ſed q̃ ambę ſunt actus ſubiecti. in facto ẽo vt dicit Auer. 10⁹ meta. cõmẽ. 23. ⁊ ſcõo de generatione. com. 47. media fozma eſt vna vt cõplexio: q̃ ſemper alterum contrariorũ prędominat: q̃ nõ dicit ęquale ad pondus in facto. Modo illud prędominans ſe hz vt fozma: alterũ vero cui prędominatur: ſe hz vt materia. ¶ Ad rõnes calculatorũ. ¶ Ad primã dico: q̃ ęque velociter acquiritur caliditas: ſicut deperdiẽ frigiditas: q̃ tanta latitudinẽ acquirit caliditas quãta deꝑdet frigiditas: ⁊ i tẽpore ęquali. Et negatur q̃ caliditas intẽdatur in infinitum: vt frigiditas remittitur in infinitũ. nã lz ęque velociter caliditas intẽdat: vt frigiditas remittitur: non tamen ęque ꝓportionaliter. Et ſic nõ eſt impoſſe in infinitum aliquam caliditatẽ acquiri: vt ipſum infinitũ ſyncathegozematice tenetur: ſicut etiã in infinitum remittit frigiditas ſyncathegozematice. ¶ Ad ſecundã dico: q̃ denominatione comparatiua medium dicitur album

D Tertia rõ.

E

Põ Auer.

F

Sol. rõnũ Auer.

G

H

I

ℇ nigrũ:q2 albũ ad nigrũ:ℇ nigrũ ad albũ:vt dixit Arist. denoiatione vero absoluta nec albũ dicitur nec nigrũ: licet sint in ipso ℇ albi ℇ nigri partes.ℇ ideo denominabitur a forma media ex illis composita vt rubrũ vel fuscum:ℇ id genus.similr ℇ de tepido:ℇ alijs medijs id genus. ¶Ad tertiã iuxta mentẽ Auer.opꝫ cõcedere dari primũ in motu qõ est minimũ:ℇ tũc datur prima applicatio:per quã agens naturale introducit minimũ caloris:ℇ remittit minimaꝫ frigiditatem:vt videbitur in 6° huius.Juxta vero calculatores nec daf primũ nec vltimuꝫ.ℇ ꝓpterea nõ datur primũ applicatũ esse:ꝛ bene per negationẽ de ꝓsenti.nunc nõ agit:ℇ imediate post hoc aget.ℇ hoc pacto concedo in infinitũ imediate post hoc agere:vbi cõcedendum erit in infinitũ parua frigiditatẽ esse introducendam in calido cozrũpẽdo: sed de hoc alias. ¶Et sic rõnes ℨ Auer nullę sunt.Rõnes etiã cõtra expositores minime valent. ¶Ad primã dico:q tepidũ differt spẽ a calido ℇ frigido:est tamen virtute ambo.ℇ ꝓpterea q2 virtute continet frigidum: resistit calido:ℇ quia virtute cõtinet calidũ resistit frigido. ¶Ad rõnẽ dico:q tepidũ nec ẽ calidũ remisse: nec frigidum remisse:sed ambo virtute:ℇ ꝓpterea resistit. vnde caliditas minoꝛ quę est ℔ maiorꝫ nõ resistit maiori:sed caliditas minoꝛ cõparatiue:nullius est pars:ꝫ spẽ diuersa ab extremis bñ resistit inductioni vtriusq; extremi. ¶Sed replicabis.nam magis ℇ minus nõ variant spẽm:sed tepidũ dicitur minus calm.igif est eiusdẽ spẽi cũ calo. ¶Dici põt negãdo minoꝛ. tepidũ enim nec calꝫ dñ necfrigidũ:nisi cõparatione:vt rubrũ dñ album ℇ nigrũ. Ubi tamen magis ℇ minus eẽnt in eadem forma:sic nõ variant spẽm:vt calm vt octo.qõ cõtinet calm vt quatuoꝛ:ℇ vt ser:semp est vnũ in spẽ. ℇ ambo illa sunt eiusdẽ spẽi. ¶Ad scõam dici põt:q minus calidũ qõ est pars maiorꝭ calidi:nunq; remittit illud:sed minus calm qõ dñt specie ab illo:bene remittit: velnti tepidũ. Dꝫ ẽ solutio est tenẽdo mediũ illud differre specie ab extremis ℨ si teneamus q nõ differt specie adhuc facile respondeꝫ ad has duas rõnes primas. ¶Ad primã dico:q tepidũ est calidum ad frigidũ:ℇ frigidum ad calidum:ℇ ꝓpterea resistit vtriq;.Et qñ dicitur caliditas minoꝛ qñ est pars maiorꝭ non resistit illi. dico q nulla q̃litas hꝫ partes.ℇ q tepidũ nullius qualitatis est pars:sed differt a quolꝫ extremo numero. ¶Per idez ad scõm dico:q tepidũ est minus calidũ:sed nullius est pars:q2 calitas est forma simplex:ℇ ꝓpterea resistit vtriq; extremo. ¶Ad tertiã dico ℇ cõcedo casum:etiaꝫ cõcedo q nihil prioris remanet:q2 per actionem agentis.a.in.b.tota forma prioꝛ cozrũpit:ℇ noua media generaf.vt dicetur in qõne sequẽti.Et cõcedif q eque cito cozrũpef maxima ℇ minima:sed nõ ꝑ generationem nouę formę eque distãtis a nõ gradu. Si enim.a.agit in calidum vt octo:q̃ cito remittit illud:tã cito generaf noua forma media.ℇ si egisset in calidũ vt quatuoꝛ etiã eque cito cozrupisset illud. verũ id qõ generaf ex cozruptione vnius nõ est ꝗuale ei qõ generatur ex cozruptione alterius.nã id qõ generatur ex cozruptione calidi vt octo est tepidũ plus distãs a nõ gradu calozis q̃ illud qõ generaf ex cozruptione calidi vt q̃tuoꝛ. ¶Ad auctoꝛitates Aristotelis dicemus:q causa intensionis ℇ remissionis est per se recessus a non gradu:ℇ accessus ad summũ. Causa sine qua nõ est admixtio cõtrarꝫ virtualiter cõtenti in forma media : non actualiter vt voluit Auerroes. Et sic tolluntur oẽs auctoꝛitates : vt ꝑz considerãti. ¶Ad rõnes ꝓo ℇ cõtra factę in ꝓncipio qõnis ex dictis ꝑz solo. ¶Secũdo quęrũt: vtrũ in intẽsione q̃litatis q̃litas acgraf tota sit.vel ꝑ ptẽ post partẽ vtraq; remanẽte.Et lꝫ hęc qõ sit apud calculatores valde celebrata:decreui dicere quędã ℇ peripatetice. Et primo dicem⁹ quid sentiant expositores. deinde qd Auerroes. ¶Dicam⁹ primo q expositores coguntur dicere quãlibet qualitatẽ ꝑ alterationẽ acquisibilẽ non esse cõpositã ex partibꝫ parte:q quę sint res diuersę.quia vel ille partes numero dñt aut spẽ.nõ ꝑnt spẽ differre:q2 tũc haberẽ q q̃libet q̃litas indimidua est simplex. nec numero:q2 nõ ꝑnt plura accitia numero dãa sm eos esse in eodẽ subiecto numero.Quare quęlibet q̃litas per alterationẽ acquisibilis est simplex : nõ cõpositа ex parte ℇ parte:nec gradu ℇ gradu:quę sint res diuersę. ¶Secundo coguntur dicere aliquã qualitatem esse altera intensioꝛẽ vel remissioꝛẽ:nõ quidẽ per additionẽ partis ad partẽ:vel gradus ad graduꝫ:cũ omnis sit simplex ℇ impars:sed ꝑ maioꝛẽ accessiuꝫ vel recessiuꝫ a summo ℇ a nõ gradu. ¶Sꝫ dices expositores volũt formã esse intẽsioꝛẽ ꝑ maioꝛes radicationẽ in subiecto. igitur non ꝑ maioꝛẽ recessiũ vel accessiũ ad nõ graduꝫ. ¶Dici põt q aliud est esse intensum vel remissum penes aliquid vt penes causam effectricem:ℇ aliud vt penes regulã vel formã.Cã intensionis formę effectiua est maioꝛ radicatio;ꝫ cã formalis:vel regula est recessus a nõ gradu: vel accessus ad summũ : vel clarius penes quid attẽditur intẽsio esse põt penes aligd tãꝫ penes cãm:ℇ penes aliquid tanꝫ penes mensurã. Intẽsio est penes maioꝛẽ vel minoꝛẽ eradicationẽ in subiecto tanꝫ penes cãm:attẽditur autẽ penes recessum a non gradu vel accessum ad summũ tanꝫ penes mensurã.ℇ sic tollif cõtradictio in dictis expositoꝛis. ¶Juxta hãc põnẽ iuniores peripatetici cõcedũt per alterationẽ oẽm formã prẽexistentẽ totalr cozrũpi:ℇ aliã de nouo totalr gignari:velnti in motu locali'est ꝓtinuo aliõ atq; aliud vbi. Scõo cõcedũt nullam formã intẽdi vel remitti:q2 nulla eadẽ numero forma manet ℇ ꝓncipio ad finẽ:sed bene subiectum per formã fit intensius vel remissius tale. Tertio cõcedũt:q lꝫ q̃libet q̃litas ꝑ alterationẽ acquisibilis fit gradualiter indiuisibilis:tamẽ quẽlibet est diuisibilis sm partes subiecti quãtitatiuas. ¶Sed replicabis quia expositores volunt fluere formã eãdẽ ꝓncipio alterationis vsq; ad finẽ sm essentiam:nõ aũt sm esse.igif nõ est continuo'alia atq; alia in motu alterationis. ¶Dici põt q continuo est alia atq; alia numero:ℇ hoc est dicere sm esse:eadẽ tñ sm essentiã:hoc est rõnẽ specificam.Nã q̃cito acquirif aliq; caliditas:tam cito acquirif tota essentia specifica caliditatis.ℇ illa nunq; deperditur sm rõnẽ:lꝫ sit alia atq; alia numero. ¶Sed iuxta hãc põnez dubitaueris fozitan quid sit nõ gradus:quidue gradus. ¶Dici põt nõ gradum esse priuationẽ q̃litatis:q̃ priuatio est termin⁹ vñ qualitas incipit.gradus vero est q̃litas ipsa:q̃ aliquantulũ distat a nõ gradu. ꝑpter qõ omnis qualitas quę nõ est nõ gradus:est gradus. ¶Dzo hac põne vꝫ auctoꝛitas Aristotelis in isto quinto:qui ait qualitatẽ eẽ diuisibilem solum ꝑ accñs:at vbi haberet partem ℇ partẽ: quę in motu ambę remanerent : esset diuisibilis per se. Amplius Auerroes primo huius.cõmẽto.15.ait omnẽ multitudinẽ esse aut rerum quę differunt q̃titate:aut q̃ differunt forma.igitur si qualitas ꝑcedẽs ℇ qualitas sequens eẽnt distinctę in eodẽ subito:atq; in eadem subiecti parte:tũc vel essent distinctę quãtitate:ℇ hoc nõ:q2 sunt in eadẽ subiecti parte vel spẽ.ℇ hoc minime:quia in intentione semper caliditas sequẽs est eiusdẽ spẽi cũ prẽcedẽte:aut si est alterius spẽi.hoc volo:q̃ non maneat

N

Põ Thome ℇ Egi.

O

Replica.

Solutio.

Quę inniores pipatetici.

P

Q

Dubõ. Solutio.

Quę ꝑ põne Thomę ℇ Egidij.

K

Defensio positionis expositoꝝ.

Replica.

Solutio.

L

M

Scõa qõ.

A

neat eadem numero:sed si alia atq; alia numero ℇ specie. ¶Dzo hac positione solent fieri plures rationes fortissimę. Prima ratio est q nisi hoc esset tunc luminosum finitum posset ꝓducere lumen infinituꝫ. ꝓbaf.

Prima rõ.

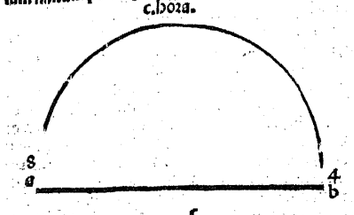

B

Et si vnuꝫ corpus luminosum vt.a.qõ sit vt octo illuminans ℇ illuminet.b.lumine vt quatuoꝛ : qõ.b.distet ab eo per bipedalem distantiã.ℇ moueatur.a.luminosum versus.b.punctũ per medietatem illius distãtię adęq̃te in boza:quo dato:tunc in fine bozę erit in ipso. b. lumen infinitum:q2 in quolibet instãti bozę futurę.a. pduret aliquem gradũ luminis in.b.per quẽ gradũ ipsiuꝫ.b. erit magis ac magis illuminatũ:sed infinita erũt instantia.igitur infinita erunt lumina in ipso.b.ꝓducta:quorum quodlibet erit intensius gradu vt quatuoꝛ. igitur in fine bozę erit infinitę illuminatũ. ¶Scõo solet argui. si aliqua forma sit gradualr diuisibilis sit illa albedo.ℇ arguo sic.a.albedo est ꝑfectioꝛ in duplo suą medietate: q2 per te lꝫ partẽ ℇ partẽ:quę medietas est ꝑfectioꝛ. b.nigredine.sequif.a. albedinẽ esse perfectiozẽ:vt duplum ad.b.nigredinẽ.ℇ cuꝫ.a.albedo est perfectioꝛ vt quadruplũ ad suã quartã:quę qdẽ quarta est ꝑfectioꝛ nigredine:igitur est perfectioꝛ in quadruplo.b.nigredine.ℇ sic in infinitũ sm partes ꝓportionales albedinis. a.igif.a.albedo est infinitę perfectionis:q2 infinitę perfectioꝛ.b.nigredine.igif nõ habet partes. ¶Tertio solet argui:q si qualitas prẽcedẽs maneret cũ sequenti: tunc aliq̃ finitę calidũ infinitũ caloꝛẽ posset ꝓducere: qõ est ℨ oẽs peripateticos.ℇ ꝓia deducitur:q2 fit.a. aliquod finite calidũ:qõ in prima medietate bozę cozrum pat medietatẽ.b.frigiditatis summę:inducẽdo medietatẽ caliditatis summę.Cũ igif in scõa parte ꝓportionalibozę resistẽtia ipsius.b.sit in duplo minoꝛ:tũc.a.in duplo velocius aget.ℇ ita sisceda pars proportionalis bozę pdurarẽt quãtũ prima.a. calidũ duplam deberet inducere caliditatẽ ad illã quã iduxit in prima bozę medietate.igif cũ durat in duplo minus.a.agens in secũda medietate proportionali bozę dz inducere per se tãtaꝫ q̃tam induxit in prima.ℇ cũ in tertia parte ꝓportionali eiusdẽ bozę resistẽtia sit in duplo:ℇ in quadruplo minoꝛ:q̃ prius erat:tũc in tertia parte etiã tñ dz inducere.Quare cũ tales partes ꝓportionales sint infinitę:in quaꝫ qualibet induxit tãtũ:quãtũ in alia:ℇ cũ ꝑcedens maneat cũ sequẽti.igitur.a.agẽs in fine tẽporis introduxit caliditatẽ infinitã:q̃ erat ꝓpositũ. ¶Quarto solet argui sic,si qualitas hꝫ partes quę in motu omnes remanẽt:tũc in infinitũ remissa caliditas staret simul in eadẽ parte subiecti cũ caliditate summa:qõ vꝫ impose.ℇ deducitur cõsequẽtia:dato q aliquid incipiat calefieri a nõ gradu ad gradũ summũ inclusiue.nã tunc anteq̃s illud habeat gradũ summũ hꝫ gradũ in duplo remissiozem: ℇ in quadruplo remissiozẽ:ℇ sic in infinitũ : postq̃s incepit calefieri a nõ gradu.Quare si prẽcedẽs manet cum sequente:infinitũ remissius manebit cũ summo:quia in duplo remissius summo manet cũ summo. ℇ in q̃druplo remissius.ℇ sic in infinitum. ¶Quinto soletargui ponẽdo q.a.sit aliquod calidum vt octo debes sibi assimilare.b.frigidum vt quatuoꝛ.Et quęro vtrũ ipsum.a.subito cozrũpet illos quatuoꝛ gradus frigiditatis ipsius.b. aut successiue.si subito : igitur cõtinuo est alia atq; alia q̃litas quę per motũ acquiritur:sine ptẽ ℇ simplex. Nõ successiue:q2 tũc aliqõ agẽs applicatuꝫ alicui passo nõ ageret in ipsum remoto omni impedimẽto.nã.a.agens ꝗuę applicatũ est oibus gradibus ipsius.b.ℇ tamẽ nõ agit in omnes gradus ipsius.b.sed potius in vnũ q̃ in aliũ. ¶Sexto solet argui:q dato opposito põnis:tunc cuꝫ caliditate summa staret aliqua frigiditas . Deducif cuꝫ caliditate remissa:vtpote cũ caliditate vt quatuoꝛ stat aliqua frigiditas:sed caliditas vt quatuoꝛ stat cum summa caliditate.calidum enim vt octo hꝫ etiam calidum vt quatuoꝛ.igitur cuꝫ calido vt octo stabit aliqua frigiditas:ℇ sic caliditas nõ hꝫ partes.Hęc est prima positio.ℇ sint hę rõnes huius positiõis:ℇ lꝫ possint adhuc alię ꝑles induci:hę sunt(vt mihi videf)potiozes. ¶Cõtra tamẽ hãc positionem solent fieri rõnes nõ paruę a calculatoribus. ¶Forlivius enim ille arguit ꝓmo q hac põne data:tũc aliqua latitudo q̃litatis diffozmis eẽt indiuisibilis intẽsiue:qõ ipse reputat falsum.Primo quia tunc illa esset subito acquisibilis vel deperdibilis. Secundo q tũc aliquod magis ℇ minus tale esset ex partibus indiuisibilibus cõpositꝫ:vt.a.latitudo ex.b.ℇ.c. quarũ quęlibet esset indiuisibilis.consequẽtia vero deducit:sed satis confuse.Potest tamen breuiter deduci quia latitudo.a.non plures partes habet in parte.b. q̃ in parte.c.vel.d.igif est indiuisibilis. antecedens est positionis.quare ℇ consequẽs. ¶Scõo arguit:q data

Tertia rõ.

Quarta rõ

D

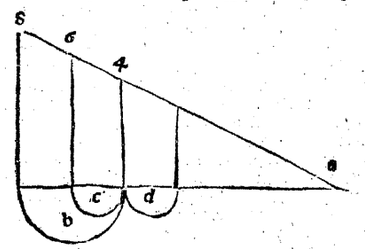

positione ex ea sequitur oẽm alterationis motũ eẽ infinitę velocitatis:qõ est contra phos.ℇ deducitur consequẽtia:q2 quęlibet qualitas:quę inducetur est infinitę modicę resistentię.ℇ alterãs oẽ est alicuius certę virtutis actiuę:sed cuiuslibet virtutis actiuę ad infinitaꝫ modicam resistentiam est ꝓportio infinita.igitur quodlibꝫ alterans alterabit ab infinita proportione:ℇ ita infinitę velociter.Qz aũt quęlibet qualitas sit infinitę modicę resistẽtię:ex eo ꝑz:q si aliq; q̃litas sufficeret ꝑ certũ aliquod tempus alicui agenti resistere : esset alicuius resistẽtię.ℇ si per tẽpus pręcise in duplo minus:esset in duplo minoris resistẽtię.igitur si per nullus tẽpus posset resistere vel per infinitę modicũ:nullius aut infinitę modicę resistẽtię esset:sed quęlibet talis q̃litas non sufficit resistere:q2 quęlibet subito deperditur vel saltẽ est aptą deperdi.igitur totus motus erit infinitę velox. ¶Tertio arguit Albertilla si in intensione ℇ remissione esset cõtinuo alia ℇ alia qualitas:tũc summa caliditas subito cozrũpereturꝫ qõ videf absurdũ.eẽt eni tũc

E

Quinta rõ

Sexta rõ.

F

Oꝛones. Rõnes Jacobi fozliuie.

Scõa rõ.

G

H

Tertia rõ. q.10.ℇ.11.

I caliditas summa non maioris resistentię q̄ remissa. consequentia patet: quia cum.a. frigidum incipit agere in b. calidum summe: subito ipsam corrumpit: ꝛ aliam generat: quia per positionem continuo est alia atq; alia.

Quartarō ¶ Quarto: tunc frigidissimū posset generare oēm caliditatem citra summā: quod videtur absurdū: ꝛ deducitur: q; frigidū potest remittere caliditatem summa: sed illa remisse est totaliter alia: ꝛ non generata nisi a

Quintarō frigidissimo remittente. quare vt supra. ¶ Quinto: tūc caliditas remissa posset agere in duplo intensiores caliditatem ipsa: vt si caliditas sicut duo remitteret caliditatem sicut quinq; quę remissa efficeretur sicut quatuor totaliter alia a precedente ſm opinionem. ¶ Cōtra etiā hāc partem facit obseruatio de lumine lumini superaddito, vbi patet illa esse duo: quia duas efficere possent vmbras baculo vel alio opaco quouis superposito. Et etiā auctoritas Aristotelis in libro de generatione. vbi dicit manere qualitatem cōmunem in generato ꝛ corrupto. ꝛ p illā esse intensiorem in generato q̄n in corrupto quandoq;. ꝛ quandoq; econtra. Multę rationes fiunt hinc inde: sed q; disputātur p̄o vtraq; parte: ꝛ sunt qui illas bene soluerunt: has volui sufficere. Esset enim finis huius quinti multo maior toto quinto. ¶ Secūda positio est ęterorū peripateticorū: qui tenēt qualitatē per alterationē acquisibilem esse ꝛ intensiue ꝛ extensiue diuisibilez: sed de mō quo augeſ vel remittitur: non eodem mō dicunt. ¶ Auerroes enim ꝛ Themistius defendere videntur qualitatē intendi vel remitti per maiorem vel minorē admixtionē cū sto cōtrario: ꝛ ita q̄lz ita successiue acquirit vt illi ſria succedsiue deperditur. Calculatores vero defendunt q̄litatē intendi vel remitti per additionē partiꝫ gradualis ad partē gradualem in eodē p̄mo subiecto: vtraq; remanente. ꝛ sic potius per accumulationē qualitas intenditur: q̄ per recessum a non gradu: vel per admixtionez cum cōtrario paruum. ¶ Sed tūc iuxta has pōnes nō parua est quęstio: quid sint isti gradus an partes essentię caliditatis: vel partes esse illius. ¶ Quidaꝫ gradus formę voluerūt esse indiuisibilia formę: veluti puncta lineę: ꝛ ita quēadmodum nec tēpus ex momentis: nec linea ex p̄ctis cōponitur: sic nec qualitas ex gradib⁹: sed veluti momenta terminant ꝛ copulant partes temporis: ꝛ puncta partes lineę sic gradus copulant ꝛ termināt partes qualitatū. ꝛ propterea nullus gradus est altero intensior vel remissior: sed solum rōne latitudinis quā terminat. dī enim gradus vt octo intensior gradu vt quatuor: nō q; plures partes itensiuas h;: est enī simpliciter indiuisibilis: sed quia intensiorē latitudinez terminat. ¶ Sed hęc solutio nō est ad ꝓpositū: q; licet bene de gradibus loquatur: quid sint: ꝛ quid non sint: non tamē respondet an partes formę sint partes essentię formę. vel partes ipsius esse formę. ¶ Ally dixerunt partes graduales nō esse partes essentię: quia tūc eēnt partes essentiales variātes speciem. Octauo enim metaphysicę dicitur formas esse sicut numeros. ꝛ propterea dicunt tales partes attinere ad esse formę. Est enim essentia cuiuslibet formę: vt Boetius dicit in indiuisibili consistens.

Sol. auer. ¶ Auerroes vero videt velle partes tales non modo esse partes attinētes ad esse: sed ad eēntiam. vt tertio cęli. cōmēto. 67. dī. per has enim nō modo intenditur esse formę: sed eēntia.

Sol. ꝓpa. ¶ Et dici pōt partes essentiales interdū sumi p̄o partibus diuersarū rationū: veluti sunt genus ꝛ differentia respectu definitionis. ꝛ materia ꝛ formā respectu cōpositi naturalis. interdum p̄o partibus essentiam constituētibus. Et ꝫ

pacto dici possint partes essentiales: nō p̄imo modo.

N 2ª dubā. Solutio. ¶ Scōo iuxta hęc quęres vnde constitutū ex his partibus est vnum. ¶ Dici potest illud esse vnum vnitate rationis: quę saluatur in omnibus partibus. ¶ Secundo: omnes efficiuntur vnum numero: quando motus terminatur: quia vna pars est p̄dominans: ꝛ altera cui p̄dominata secus est in fieri. ¶ Tertio dubitant

Tertia dū. ꝓpter quid in quibusdam contrarijs dantur media diuersarum rōnum: vt inter album ꝛ nigrum: nō autez in omnibus: vt inter calidum ꝛ frigidum. ¶ Respondēt gdam tepiduꝫ esse alterius speciei ab vtroq; extremoꝝ quia virtute continet extrema. ¶ Ally dicunt tepidum esse calidū remisse ad frigiduꝫ: ꝛ frigiduꝫ remisse ad calidum. Et tunc dicūt ad rationem aliter esse in apparitione: aliter in esse. obiectū enim tactus cōsistit in esse. ꝛ p̄opterea omne qō tangitur est calidum vel frigiduꝫ vel remisse alterum horum. In apparitione vero q̄dā esse possunt: quę nō sunt in re. vt p; de quarto colore yridis tertio metheo. ꝛ ꝓpterea inesse omnis color est albus vel niger. in apparitione vero potest esse rubeꝰ ꝛ id genus. ¶ Dis habitis ad rationes contra hāc positionē solui potest facile. ¶ Ad p̄imum enim dici pōt argumentuꝫ valere si. a. p̄oduceret infinita lumina nō communicantia: quorum quodlibet sit intēsius lumine ipsius. b. vt quatuor. tūc enim ꝓduceret lumen infinitū. ꝛ propterea dicitur q̄. a. in nullo instanti p̄oducet lumen aliquātulum ad lumen. b. sed tantū gradum luminis. In tota tamen hora p̄oducet totum lumen a gradu vt quatuor vsq; ad gradū vt octo: quod quidē non erit intensius q̄ lumē a nō gradu ad gradum vt q̄tuor: sed p̄cise ęque intensum. Producet igitur. a. infinita lumina in hora sequēte: sed nullum erit ita intensum sicut lumen vt quatuor. ꝛ licet lumen vt octo sit duplū ad lumen vt quatuor: nō tamen totum illud ꝓducitur ab. a. in hora: sed dimidium illius. ¶ Ad secundaꝫ dici potest negando cōsequentiam. nā cum dicitur. a. albedo. est in duplo perfectior sua medietate: ꝛ in q̄druplo sua quarta: continuo fit mentio de perfectione gradualisub eadem specie contēta: sed cuꝫ dicitur. quęlibet albedo vt medietas ꝛ q̄rta: ꝛ sic de aliis: est ꝓfectio nigredine. cō paratur albedo nigredini in perfectione eēntiali ꝛ specifica: ꝛ ita negatur q̄. a. albedo sit infinitę perfectiōis.

Replica. ¶ Et si dicitur. a. albedo est dupla ad suam medietatē ꝛ quadrupla ad suam quartam: ꝛ infinitecupla ad suaꝫ infinitā partem modicam. igitur infinita. Negatur consequentia: q; est dupla per partes cōicantes: ꝛ quadrupla similiter. ꝛ propterea non valet.

Solo. ¶ Aliter ad p̄mā respondēt nonnulli: q; non dantur instātię in tempore ꝛ intellige saltem in actu: ꝛ sic non dantur partes luminis ꝓducte nisi in potētia: ꝛ sic lumen est infinitū in potentia per diuisionem in infinitum. ¶ Ad secundam ēt aliter respondet negando consequentiā: ꝛ cum probat quia albedo est plus q̄z in duplo perfectior nigredine: ꝛ plus q̄z in triplo ꝛ sic in infinitū: ꝛ cuꝫ hoc nigredo est alicuiꝰ perfectionis certe. igitur albedo est perfectionis infinite. Negatur consequētia: sed si deberet valere: deberet addi q̄ albedo ꝛ nigredo sint inter se comparabiles: ꝛ eiusdem speciei. Sed quia sunt diuersarum specierum: ideo albedo est infinitus perfectior nigredine: sed semper per eandem numero essentialem perfectionem ꝛ finitam. ¶ Ad tertiam dici potest negando: q; si duplo minor resistentia sit in secunda parte ꝓportionali horę: q; propterea in duplo velocius agat: quia agens non modo rōne minoris resistentię agit velocius: sed contrarietatis. modo quia in illa secūda ꝑte

horę

A horę est minor contrarietas: ideo actio nō est in duplo velocior. ¶ Ad quartam dici potest concedendo totū: in summe enim calido est remisse caliduꝫ. ꝛ si dicitur: igitur summe calidum est remisse calidum. negatur: quia denominatio fit a p̄dominante. In bipedali enim est infinita parua magnitudo: tamen totum denotatur bipedale a maxima quantitate. ¶ Ad quintam dico: q; a. successiue remittit frigiditatem ipsius. b. ꝛ pōt cōcedi a. agens applicatum passō non agere in ipsum remoto impedimento: quia solet distingui de passo: aliud enię est passum subiectum: vt subiectum in quod agens agit. ꝛ aliud terminatiuuꝫ vt forma ipsa gradus habēs: licet igitur agens applicatum passō subiectiuo: necessario agat in illud: non tamen applicatuꝫ passo terminatiuo. Vel dici potest. a. agere in quemlibet gradum frigiditatis ipsius. b. sicut ipsum agit per quemlibet gradū

B suę caliditatis: sed non agit corrumpendo quemlibet illorum: sed in quemlibet imp̄imendo aliquem graduꝫ caliditatis. nā oēs illi simul coexistēs. ꝛ ꝓpterea nō additur vni illoꝝ: q̄n addatur omnibꝰ. ꝛ dicit q; ille gradus p̄imo corrumpitur: qui vltimo generatur: quia minus est in subiecto fundatus. ¶ Ad sextam dici potest: non cū qualibet caliditate remissa stare frigiditatem: sed soluz cum ea: quę non est pars alicuius summę. Dęc dici possunt p̄o defensione secundę positionis. ¶ Restat modo videre de defensione p̄imę. ꝛ propterea ad rationes respondetur per ordinez. ¶ Ad p̄imam. dicta positio concederet latitudinez vniformiter diffōmē esse indiuisibilem intensiue: ꝛ negatur q; subito deperderetur vel acquireretur: quia licet sit indiuisibilis gradualiter: non tamen tota comparatur ad non gradum eodem modo. Conceditur etiam ipsam subito deperdi: ꝛ tamen ad illam potest esse motus: non quidez p̄cedens: sed sequens. Veluti de ipso vbi dicitur. quod q̄

C dem subito deperditur: ꝛ tamen ad ipsum est motus: non quidem p̄cedens: sed sequens. Similiter non est impossibile aliquod magis ꝛ minus tale esse ex partibus indiuisibilibus gradualiter: quę tamen non ęqualiter distant a non gradu. ¶ Ad secundam p̄imo reducitur: quia eo dato motus localis esset subito: quia quodlibet vbi subito acquiritur ꝛ subito deperditur. ꝛ omne vbi est nullius resistentię: ꝛ motor alicuius actiuitatis. ꝛ breuiter quicquid dicetur de qualitate dicaꝫ de vbi: ꝛ ita argues cogitur soluere meum: sicut ego cogor soluere tuum. Et ꝓpterea p̄o me ꝛ p̄o eo concederem q; qualitas subito acquiritur ꝛ subito deperditur: vt de vbi dicitur. Et cum dicitur ad qualitatem esse motum: dico q; sic est intelligendum q; in motu qui est ad qualitatem: continuo quod acquiritur est qualitas: licet alia

D atq; alia a p̄cedente: veluti de motu locali respectu ipsius vbi dicenduꝫ est. Sed hic posset replicari ꝛ subreplicari: quod omitto diligentioribus. ¶ Ad p̄imum argumentum contra p̄imam positionez: licet sit bene responsum: tamen clarius dici potest latitudinē formā etiam diuisibilem posse intelligi dupliciter. Aut q; ipsa in se circūscripto subiecto habeat partes graduales: ꝛ sic nō est per se diuisibilis. aut quia aliquid efficitur per ipsam gradualiter diuisibile: ꝛ sic concedo illam esse diuisibilez. vꝫ. in p̄dicatione causali: ꝛ sic ratio nulla. cōcludit enim nullam formam esse per se formaliter diuisibilem: cum quo tamen stat esse diuisibilem causaliter: ꝛ esse latitudinem vniformem: vel diffōmez causaliter: ꝛ habere partes causaliter. ꝛ sic nihil contra positionem. ¶ Ad secundum etiam clarius dici pōt q; ad qualitatem esse alterationem intelligi potest dupliciter. Uno modo q; qualitas post omnem motum intelligat acquisita: ꝛ q; per motum continuo sit eadem: in fine vero sit acquisita: ꝛ hoc pacto nec alteratio est ad qualitatem: nec latio ad vbi. Alio modo intelligi potest ad qualitatem esse motum quatenus quod in alteratione acquiritur: est qualitas. ꝛ sic conceditur: nam vt in quolibet instanti alterationis est alia ꝛ alia qualitas: sic in quolibet instanti alius atq; alius motus: ꝛ sicut in fine. horę infinitę fuerunt qualitates: sic infiniti motus: quorum quilibet fuit subitus. dicuntur autem vnus motus numero per ęquivalentiam. ꝓpter vnuꝫ subiectum numero: ꝛ vnum tempus. ꝛ vnum terminum vltimum numero: quo habito cessat omnis motus. Sed dices: tūc omnes essent subito. p̄obatur: q; primus est subito. ꝛ secundus: ꝛ sic de omnibus. concedo omnes esse subitos sed non simul: sicut quodlibet momentum est subito: non tamen omnia simul: sed inter quęcunq; duo data mediat motus: ꝛ sic quęlibet illorum est subito: omnes tamen sunt in toto tempore. Sed dices: tunc idem simul esset ꝛ non esset: quia si a. caliditas non duraret nisi per instans: tunc in eodē instanti generaretur: ꝛ corrūperetur. ꝛ ita simul esset ꝛ non esset. negatur cōsequentia: bene tamen concedo in eodem instanti cozrumpi ꝛ generari diuersimode exponendo ipsum incipit: ꝛ non eodem modo. Incipit enim esse per pōnem ꝛ negationem de p̄terito: desinit etiam per positionem de p̄senti ꝛ remotionem de futuro. ꝛ sic est possibile. ¶ Ad

G tertium concederet opinio. non enim videtur impossibile aliquod subito desinere esse albissimum: licet non desinat subito esse album. ad hunc tamen intellectum desinit aliquid esse albissimū: quia nunc est albissimum: ꝛ immediate post hoc non est albissimum. ¶ Ad quartum concederet opinio: q̄z frigidissimum potest generare caliditatem per corruptionem caliditatis intensiozis: non autem per corruptionem caliditatis remissiozis. ꝛ propterea non sequitur: q; si generet caliditatem calefaciat: quia non generat illam per corruptionem caliditatis remissiozis: vel corruptionem frigiditatis. ¶ Per idem ad quintum: caliditas remissa nanq; generat caliditatem intensiorē: sed non per corruptionem remissiozis caliditatis: vel ex termino e quo frigido. hoc enim esset impossibile. sed q; generat illaꝫ per corruptionem intensiozis caliditatis ꝛ est necessarium.

H ¶ Per hęc ad illud de luminibus. dico enim q; ex illis duobus luminibus fit vnum lumen intensius. ꝛ q; duę vmbrę fierent non p̄opter distinctionem luminum sed corporum lucidorum. ¶ Ad auctoritatem Aristote. ipsi concederent non manere eādem sed simillimam. hoc enim sonat verbum grecum. Dęc p̄o defensione positionis: circa quę multa occurrerent: quę calculatores hinc inde mouent. Sed cum ista sint p̄olixe disputata apud illos: omitto. verum si deus vitam conducet. aliquando aggrediemur illa: ꝛ peripatetice. Dęc de quinto dicta sufficiant.

¶ Finis Quinti Libri.

I ¶Aristotelis phy ſicę auſcultationis liber ſex/tus: qui eſt de motibus eodē Auguſtino Vi/ctorio interprete & expoſitore.

Tex. 1.

JVero continua & attigua & deincepitia ſunt quę admodū prius definitū eſt: cōtinua q̄dez quoꝝ extrema ſunt vnū: attigua vero quoꝝ extrema ſunt ſimul: deincepitia inter q̄ nihil eiuſdē generis cadit: im poſſibile eſt ex indiuiduis cō ſtare cōtinuū: vt ex punctis lineam: ſi quidez linea continuum: punctū aūt indiuiduū ſint.

K Extrema nanq̄ punctoꝝ nequaq̄ vnū ſunt. Nō enī rei indiuiduę eſt hoc quidē extremū. Illud ꝓo alia pars quędā: neq̄ etiā eiuſmo/di extrema erunt ſimul: q̄n eius quod partib⁹ caret: nullū ꝓximū ſit extremū. Extremū. n. id cuius extremum eſt: diuerſa ſunt.

Cōtinuatio libri & intē/tio. Dō The.

ANDRASTVS (auctore Themiſtio in ꝓhemio) quinq; volumina ꝓioris de ꝓncipijs inſcripſit: reliqua tria de motu. ¶Ally: vt Themiſtius ipſe ibidē: & Alexāder qua/tuor vltimos eſſe de motu contendunt: qō ego aſſero ꝓpter libꝝ oꝝ grēcas inſcriptiones. Sed in quinto libro motū qui ꝓprius eēt ab alijs mutationib⁹ ſeparauit: iam quę oppoſitiones & pugnantię. Tū mo/tus ad motū. Tum quietis ad quietez, quę motus item viciſſim quietiſq; habētur: poſtremo quis eſſet motus vnus: hęc in quinto acta ſunt auctore Themiſtio in ꝓ/hemio libri phyſicoꝝ: at nunc intentat de continuitate partitione: & finitate motus agere. ¶Et primo ꝓbat hanc cōcluſionē, nullū cōtinuū cōponitur ex punctis: ſiue ex indiuiduis ghuiuis: ſed de forma ſyll'i nō parua eſt dubō. ¶Primo enī aſpectu vi: q; ꝓbet illā cōcluſio/nez hypothetice. Sz mihi vi: quicquid velit Auer: ꝙ Ariſt. primo ꝓponat, ōnē ſub forma hypothetica: licet debeat legi cathegorice. deinde illā ſyllogizet. Inquit. Si vo. cōtinua & attigua & deincepitia ſunt: quędam/dam definitū eſt hac forma. vz. cōtinua ſunt quoꝝ extre ma ſunt vnum: attigua quoꝝ extrema ſunt ſimul: dein/cepitia inter quę nihil eiuſdē generis cadit: impoſſe eſt ex indiuiduis & punctis cōſtare cōtinuū: vt ex punctis li/neā: ſi quidē linea cōtinuū, punctū indiuiduz ſint. Dę videtur hypothetica: ſed re vera ſenſus eſt: cathegori/cus: hoc mō. nullū continuuz cōponitur ex punctis vel indiuiduis: verū in eiuſmodi mō loquēdi duas ſibi con/ſtituit petitiones. Prima eſt definitio nominū: vt qd cō/tinua: quid attigua: qdue deincepitia. Secūa eſt q; linea ſit continuū: punctą indiuidua: quā nulla rōne exponit & ex geometricis accepit. ¶Dę ꝓlo. q; Themiſtio ſic ꝓbatur. puncta nō poſſunt ſe contangere: igit nec con/tinuari aut coaleſcere. Nam cōtinuatio ſupponit cōtā/ctionem. Antecedēs ſic declaratur: quę ſe contingunt ha/bent extrema: ſed indiuidua & puncta nō habēt extre/ma. igit non poſſunt ſe contingere: & ita nec continuari aut coaleſcere. ¶Dęc expō & ſi pluriū efficaz ſit litez nrę nō cōpetit. ¶Videtur mihi magis literę cōſonū ſic ſyllogizare. ſi continuū ex punctis cōponi poſſet: aut eſſet cōtactione: aut cōtinuatione. Continuatione qdē non: q̄n quę cōtinua ſunt: extrema vnū habēt: puncto/

Petitiōes.

Prima cōcluſio.

Expō ꝓclu ſionis.

Probatio Theñ.

Probatio ꝓpria.

rum extrema nulla ſunt: nec contactione: ſimili ratio/ne vt dicetur: quę vero Ariſto. ait. ex his patent.

N

¶Iſte tractatus. Oz ſi iſte liber ad 5ᵐ ſuccedat cū Alex. hac rōne Auer. ꝓbat. q; Ariſt. in ꝓti liᵒ vtif deſcriptio/nibus illoꝝ triū: q̄s in gnto expoſuit: tanq̄z ꝓncipys. igit quintus liber eſt doctrina prioꝝ: & hic ſuccedens.

Lō. ꝓmi Auer.

¶Et dic ſi illa. Cōcluſio quę ex liᵃ Auer. formatur eſt nul/lū ꝓtinuū cōponi ex ꝓnctis: indiuiduiſq; rebᵘ: ꝓbat hy pothetice ſic. ſi cōtinua ſunt quoꝝ vltima ſunt vnū: oti gua quoꝝ vltima ſunt ſimul: ꝓña inter q̄ nihil mediat eiuſdē generis: impoſſe eſt aliqō cōtinuū cōponi ex indi/uiſibilib⁹. Duᵒ ponit añcedēs ex declaratis i liᵒ 5ᵒ: ſz ꝓña eſt dubia. ꝓpea ſyllogizat illam duabus rōnibus.

¶Et iſte ꝓmo. Conſequētia illa ſic in ſcōa figᵃ ſyllogizat: oia ex gbᵘ ꝓtinuū cōponi: diuiduni in vltimū & hīs vl timū. Nā vltimū eſt extremū alicᵘ rei hītis vltimū. In/diuidua vt puncta nō diuidunt in vltimū & hīs vltimuz. igit nō ſunt ea ex gbᵘ ipz cōponi ꝓtinuū. De ſyll'o Ariſt. nō tetigit niſi minoꝛē: vt in liᵃ ꝓſtat. ¶Sz dubitabis ꝙ maioꝛē Auer. nā ex ptibᵘ cōponi ꝓtinuū: q̄ nō diduni in vltimū & hīs vltimū: qz ſic cōponeꝛēt ex vltio. ¶Di ci pōt. q; diuidi in aliq̄ pōt intell'i. vnoᵒ vt ptes q̄titati/uas: q̄. vz. rōne alię diuidi in caput: brachiū: & id genᵒ. Alioᵒ vt ipſes definitiuas: q̄ rōne linea ēt diuidi in pū/cta: vt in ptes definitiuas: & hac rōne Auer. vult maioꝛē. Alij nō ignari intelligūt maioꝛē ſic. oia e gbᵘ ꝓtinuuz cōponi: diuidunt: ſz eſt hīt vltimū: & aligd hīs vltimū: & ſic per diuidere intelligunt hāc: q̄ riſſio ſatisfacit.

Dubō.

Solo.

¶Et etiā anteq̄z. Scōo, ꝓbat idē rōne Themiſtij ſic. ſi cō tinuū cōponi ex ꝓctis: oꝛ ꝓncta ꝓtiguari: ſz ꝓncta nō poſſt ꝓtiguari: ꝙ illāmet rōnē: q: nō diuidunt in vltimū: & hīs vltimū. igitur nec ꝓtinuari. Dicit q; de 2ᵒ ſyllo ſo/lā maioꝛē exp̄eſſit: vt ꝓz in liᵃ: & ita ꝓz ex ꝓctis nō cō poni lineā: neq; ex lineis ſupficiē: neq; ex ſupficieb⁹ coꝛ pus. nā ꝓnctū eſt lineę indiuiſio: linea ſupficiei ſupficies coꝛporis. ¶Sz ambigūt. nā Auer. ſumit. oē ꝓtinuū ꝑus cōtiguari: qō falſus vz: nā pōt eſſe cōtinuū aliqō ꝑ nāz: qō nunq̄z cōtiguatū eſt. ¶Recētiores volūt ꝙ hū Auer. eē audiēdū ſm ꝑdicationem: & nō ſm eē: q̄ſi velit conti nuū oē eē cōtiguū: nō ecōtra. ¶Sed hoc ſtare nō pōt: nā illa tria continuū cōtiguū: & ꝓña ſunt ſpē diuerſa. igit vnū nō eſt altero ꝑus ſm ꝑdicationē. ¶Solit⁹ igit erā dicere ꝙ Auer. vult ꝓtinuū in fieri nō cōponi ex ꝓctis: q̄ q̄ſi ꝓtinuū ſit ex ꝓctis: illa ꝓius veniūt ad cōtiguationē: vt in lib. de gñatione dixim⁹. Dici pōt & nūc ēt ꝙ Auer. logē de cōtinuo ſm rōnē nālē: mō tale eſt mixtū vel elemtū: & vtrūq; q̄ſi fieret ex ꝓnctis: ꝓius illa veni/rēt ad cōtactionē. ¶Aliaduerte tū ꝙ hꝫ expō Auer. etſi ſit bona trālationibus barbaris: grēcis tū verbis mi/nime ꝓſonat. ꝓpterea teneas noſtras cōmētationes.

Qual' expō Auer.

Tex. 2.

¶Amplius puncta e quibus continuum con/ſtat: aut continua ſint: aut ſe attingant: neceſſe eſt: atq; eadem eſt de cunctis indiuiduis rō: continua ſane nequiunt eſſe ꝓpter rationez iam dictam: & cum omne quod tangit: aut to/tum tangit totum: aut pars partem: aut totuz pars. Sed cum indiuiduum partibus careat. totum ipſum attingat totum neceſſe eſt. at ex his quę hac ratione ſe tangunt. nullum conti/nuum vnquam ꝓficiſcitur. Continuū enim habet aliam atq; aliam partem. & diuiditur in ea ita altera. ꝙ loco ſeparentur.

¶Scōa

A ¶Secūda ratio ad idē ſic formak. ſi cōtinuū cōponitur ex indiuiduis opz ꝙ vel illa ꝓtinua ſint, vel ſe tāgant, ꝙ nō cōtinua, rō mō facta ꝓbabit. ꝙ nō ſe tangant, ꝓto/batur modo qz vel ſe tangunt ꝙ totū tangat totuz, vel ꝙ pars partē, vel ꝙ totū partem, nō pōt ſe tangere ꝙ pars tangat partē, aut totū partē, q̄ indiuiduū ꝓtr/ſus parte oī careat. igit ſi qs eſt contractionis modus, erit ꝙ totū tangit totū: ſed ex hoc argnīt oppoſitū, nam ex ys q̄ hac rōne ſe tāgunt nullū ꝑticulē cōtinuū. Cō tinuū enim hz aliā atq; aliā partē, & diuiditur in partes loco ſeparatas. Erit igit ſyllogiſmus hypotheticus oi miſſus a deſtructione partiū ſupra intentū. ¶Quātus vero ad verba attinet indiuiduū qō grēce ē adiereton, eſt multiplex, ꝓctū reſpectu lineę, nā ꝓctū ē ꝓuatio lōgitudinis, linea reſpectu ſuperficiei, qz hz ipſa linea lō gitudine diuidaī, latitudine caret, ſuperficies reſpectu coꝛporis, qm̄ & ſi ſuperficies diuidaī in longū & latū, ꝓ/fundo caret. Amplius ipſum ſiue nūc, ſiue inſtās reſpe/ctu tēporis, cū ſit ꝓuatio ſucceſſiōis, & momētū reſpe/ctu motus, & qz Ariſto. accepit concluſionē generatim, adiecit eadem eſt de cunctis indiuiduis ratio.

B ¶At vero neq; ꝓnctū ad ꝓctū, neq; nūc ip/ſum ad nunc ipſum deinceps erit: vt ex illis longitudo ex his tempus conſtet. Nā ea qui/dem deincepitia ſunt: inter quę non eſt eiuſdē generis quicq̄z. Sed inter puncta ſemper eſt linea: & inter ipſa nunc tempus.

C ¶Scōa cōcluſio apud oēs ferre ē, ꝓncta & nūc ipſa nō ſunt deincepitia, ſiue ꝓntia, z ſyll's ē. deincepitia ſunt i/ter quę nō eſt eiuſdē generis qcq̄z. Sed inter ꝓncta ſp eſt linea, & inter ipſa nūc tēpus. igit i ſecūda figura ꝓn/cta & nūc ipſa nō ſunt deincepitia, aliꝰ volūt eiuſmodi eſſe mēbrū ꝓrimę rōnis, ꝙ quo ſtatiz dicen⁹ i cōmēto.

¶Iſte eſt ſcōs. Auerro. cōmētatione huius loci penitus ſectat Themiſtiū, & vult hanc eſſe rōnem ſcōaz in for/ma ſyll'i hypothetici diuiſiui trimēbris deſtructiue hac vz. rōne. ſi continuū cōponi ex indiuiduis, indiuidua e gbus cōponi, aut erūt cōtinua, aut attigua, aut deince/pitia, deſtruit mēbra omnia, & infert oppoſitū añtis. ꝑ mēbrū tolli per rationem tactā. vz. qz caret extremis. ſcōm vero & per rationem hanc, & per nouam rationē.

D ¶Sz cōtiguatio rei ſm totū. Dęc eſt rō noua ad 2ᵐ mē/brū, ſi ꝓncta & vl'r indiuidua ſunt cōtigua erunt. aut qz pars tāgit partē. aut qz totū tāgit totū. aut qz pars tāgit totū, nō ꝓt dici ꝙ pars partē. aut pars totū tāgat, qz i/diuiduū eſt, qō penitus reſpectu illius cuius ē parte ca/ret, at ꝙ nō poſſit eē ex ſe totis cōtāgētibus: arguit. cō/tinuū fit ex ꝓtibus locū occupātibus, indiuidua nō occu pāt locū ſz ſe tota tacta. igit ex idiuiduis nō fit cōtinuū.

¶Et cū deſtruxit cōtinuū. Aliaduerte ꝙ illa litera neq; ꝓnctū ad ꝓctū, tribus modis ꝓt introduci. Uno mō vt deſtruat tertiū mēbrū ſyll'i hypothetici, qūo Auer. i ꝓ/miſs vſ' introducere. Alio mō vt ſit ſcōa libri ꝑ quo groſſa teſta, & pcul⁹ expoſuerūt. Tertio vt Ariſt. refellat obie/ctionē ꝓterui, nā cū Ariſt. ꝓbauit nullū cōtinuū cōponi ex indiuiduis, nec. vz. ꝓtinuatione, nec cōtactione, & aliqs dicere poſſet cōponi ex illis ſz ꝓñaz, refellit nūc hūc ca nillū, quo ēt mō Themᵘ ſentit, e q̄ Auer. accepit, ſz vt cūq; ſit. hęc ē ꝑ, idiuidua nō ſunt deincepitia in ꝓtinuo.

¶Et iſte ſermo. Syll's eſt ad hoc cōſequētia ſunt iter q̄ nihil eſt eiuſdem generis, inter indiuidua ſemp̄ & aliqd generis. igitur indiuidua nequaq̄z ſunt conſequentia.

¶Et declarabiſ ꝙ inter. Mino: declarat, qz iter q̄libet duo ꝓncta ſemp̄ ēlinea, cū nō ꝓncta ſe tāgāt, vt dixim⁹. Scōo nō pñt ꝓncta e linea, aut linea e ꝓctis abſolui, vt cōſtat. Recte igitur dictū eſt inter indiuidua ſp eſſe mediū generis, qz ſemp mediat linea, in q̄ puncta ſunt.

E

¶Et deſtruxit illū modū. Sed dices ꝓncta & indiuidua nō eſſe pñtia eſt notū per ſe. igit nō indiget medio, & ſic Ariſto. ſyll's ſupfluus eſt. ¶Reſpōdet Auer. ꝙ duplex eſt notū ꝙ ſe, vnū nāz & nobis, & tale nihil indiget, aliud naturę, ſz nō omnibus nobis, & tale indiget ſyllogiſmo ad confirmandum, vt ſecundo huius. cōmento tertio.

F

¶Et inter illa. Scōo vltra rōnē Ariſto. ꝙ indiuidua vt ꝓncta nō ſint deincepitia, ꝓbat ſic. Semp̄ inter puncta mediat aliqd, igit aut illud eſt eiuſdē gñis, aut alterⁱ. ſi eiuſdē, nō erūt deincepitia, ſi alterius, vl'plenū, aut va cuū, nō plenū, cū cōtinuū quatenus cōtinuū ex diuerſis gñe nō emergat, neq; vacuū, ꝓio. qz vacuū nihil ē. 2ᵒ. qz tale vacuū, aut erit diuiduū, aut idiniduū. ſi diuiduū, tūcille partes: ſiue illa ꝓncta nō erūt partes. ſed vltia, & ter mini illius cōtinui, & ſic cōtinuū erit ex vacuis, ꝙ ſi i/diuiduū, tūc ex eis nō ꝑticuleē diuiduū. Et hāc ꝓbatio/nē fere ad vbū e Themiſtio ipſe accepit. ¶Sed circa dicta Ariſto. & Themiſtij ac Auer. exurgunt dubōnes.

Dubōnes

¶Prima. an indiuiduū additū indiniduo efficiat maiᵘ? Et vſ' ꝙ ſic. nā ex indiuiduis ſit aliqd totū, vt ex itelle/ctu & intelligibili. z. de gia. cōmē. 5. Sz oē totū eſt maius ſua ꝓte. ¶Scōo ex pluribus vnitatibus fit numer⁹ ma ioz & minoz. q̄ tñ ſunt indiuiduę. ¶Rūdet recētiores ex indiuiduis fieri mains entitatiue, & interdū ſz numerū. qūo Ariſt. concederet. ¶Sed hęc ſtare non pñt. Pri/mo. qz maius & minus ſunt quāta, ſz ens inquātū ē ens, non eſt q̄ntū. imo abſtrahit a quāto & nō quāto. igit ens enti additū maiᵘ nō facit, nec vnitas vnitati. Scōo. ge/gd negat a ſuperiori, negat ab inferiori, ſed q̄ntū ē ſupe/rius ad maius & minus. igit ſi ſb nō ſunt quāta, nec erūt maius nec minus. ¶Melius igit ad pᵐ concedo ꝑ nūc ex intellectu & itelligibili effici totū, nō tñ omne totū eſt maius ſua parte, niſi ſit totū quātitatiuū. ¶Ad 2ᵐ ꝓce/do ex vnitatib⁹ effici numerū, & vnitates eē ptes nume/ri, nō tñ opz eſſe totū maius vnitate, ſz in plus. ¶Se/cūdo ambigunt. an ex rebus differētibus gñe poſſit eē aliqd totū. videt ꝙ ſic de virga, cuius vna pars ſicca ē, altera viridis. ¶Dici pōt ꝙ virga ꝑt cōſideri, vt mi/xtū nāle. aut ſub rōne qua quātū. Si ſub rōne qua q̄ntū, ſic oēs partes ſunt eiuſdē rōnis i rōne quāti, ſz ſi ſub ra tione entis nālis: ſic pōt ꝓponi ex partibus diuerſaꝝ rō/num. Dęc ex cōmen. ¶Animaduerſione tū dignū ꝙ ex verbis Ariſto. pñt colligi tres cōcluſiones. Prīa. puncta nō ſunt ꝓtinua. ſyllogizaī. cōtinua ſunt quoꝝ vltima ſunt vnū, puncta non ſunt quoꝝ vltia ſunt vnū. igit nō ſunt cōtinua. Secūda cōcluſio. puncta nō ſunt attigua, ſyllo/gizaī. attigua ſunt. quoꝝ vltia ſunt ſil'. ſz puncta nō ſūt, quoꝝ vltima ſunt ſimul. igit nō ſunt attigua. Tertia pū cta nō ſunt deincepitia, ſyllogizaī. deincepitia ſunt iter quę nihil mediat generis. iter puncta ſemp̄ mediat aliqd gñis. igit nō ſunt deincepitia. ¶Ex ys pōt ꝏ ꝓncipalis ſic ſyllogizari. ſi ꝓtinuū e ēt ex ꝓctis ꝓpoſitū, aut eēt cō/poſitū cōtinuatione, aut cōtactiōe, aut conſecutiōe. De/ſtruanī hęc tria ꝑ illos tres ſyll'os. & habeī ꝓpoſitū. Et hęc expō eſt ſatis ꝓueniens textui Ariſto. & grēcis ꝙbus.

H

¶Præterea in indiuiſibilia diuiderentur, ſi quidez in ea diuidatur, vnum quodq; ex qui/bus conſtat. At nullum continuum in ea eſt di uiſibile, quę impartibilia ſunt.

Tex. 3.

¶Dęc eſt aut ſcōa aut tertia rō iuxta aliā atq; aliā ex/pōnē datā ſupius, & fundaī in ſecūda definitiōe cōtinui

I tradita tertio huius. vȝ. cōtinuū est diuisibile in infinitū. Tunc ex hac syllogizat hypothetice a destructiõe cõsequẽtis, ad destructionẽ antecedẽtis sic. Si cõtinuū cõstet ex indiuisibilibus. diuidere ꝯ in indiuisibilia: qđ pȝ. q2 in ea vnũqđ q3 diuidit: ex quibus constat: at nullum continuum in ea est diuisibile: quę impartibilia sunt, q2 tũc non esset diuisibile in infinitum contra definitionẽ secundam, tunc sequitur oppositum ānt̃is: ꝙ. vȝ. non cõponatur ex indiuiduis.

Dꝛia suppositio. ¶ Nullum ānt̃ genus ínter puncta ⁊ ipsa nunc esse potest. Nam si fuerit manifestum ꝙ aut diuisibile aut indiuisibile erit: ⁊si diuisibile: aut in indiuisibilia diuisibile erit: aut in semp diuisibilia: modo eius continuum est.

K ¶ Quicquid senserint Auerro. ⁊ Themistius. cuȝ expositoꝛe sentio: ꝙ Aristo. duas ſuppõnes quibus vsus est in rõnibus mõ factis, nunc pꝛobet. Pꝛobauit enim puncta: ⁊ vlr indiuisibilia non esse incepitia: ⁊ vtebat hac ſuppõne. inter duo pũcta semp linea cadit, ⁊ inter duo nũc tp̃s. Jtẽq; in hac rõne 3ª ꝓtiſ 2ª continui definitione. vȝ. ꝙ continuum sit diuisibile in infinitum, ideo has duas ſuppõnes nũc exponit, ⁊ pꝛio ꝙ inter duo pũcta linea ⁊ iter duo nũc tp̃s cadãt. Et ß ꝓponit. nullũ ãt genus iter pũcta ⁊ ipa nũc eẽ pt. ſubaudi q3 linea: aut tp̃s: ß ꝺclarat hypothetice diuiſue, ⁊ ingt. nã ſi fuerit ſubaudi aliud me^m q3 linea, aut tp̃s man^m ꝙ aut diuiſibile, aut indiuiſibile, ſit, ꝙ quidem non ſit indiuiſibile nulla alia ratione ꝓbat, ſ3 relingt tanq3 manifeſtum: at ſi diuiſibile eſſe detur: aut i idiuiſibilia diuiſibile erit: aut iſp diuiſibili a: relinquit tãq3 man^m tale mediũ nõ eẽ diuiſibile ni res indiuiſibiles: ⁊ vult hẽ qđ ſit diuiſibile in ſemp diuiſibilia, mõ ſumit intẽtũ ꝙ tale cõtinuũ ſit: ⁊ nõ aliud q3 linea iter pũcta, ⁊ tp̃s iter nũc. Et ß erat intẽtũ. ¶ Sz

L Dꝛima dubitatio. Scõa. dices ꝓp qđ mediũ indiuiſibiliũ non ſit eẽ indiuiſibile. ¶ Scõ dato ꝙ ſit diuiſibile cur nõ ſit eẽ diuiſibile i idiuiſibilia: ⁊. ¶ Rñdẽt ex poſitoꝛes ⁊ bñ. ¶ Ad p^m ꝙ vbi iter duo idiuiſibilia caderet me^m idiuiſibile, vt iter pũcta pũctũ: illa nõ diſtarẽt ab inuicẽ. imo cũ totũ tãgeret totũ: oia illa eẽnt eodẽ ſitu: q̃ rõne ſit ꝙ ſi diſtare debẽt extrema: vt iter illa cadat. diui ſibile aliqđ, ⁊ ſic pȝ p^m. ¶ Ad 2^m vo rñdẽt. ꝙ tale me^m vȝ eẽ diuiſibile i ſp diuiſibilia, q2 vbi diuideret ad idiuiſibilia, tunc eẽt idẽ qđ ꝓpus. vȝ. ꝙ cũ ſe tãgerẽt ſm totũ, nõ ſitu diſtarẽt: ſ3 oia eẽnt in eodẽ ſitu, ⁊ ſil', q̃ rõ docet iter q̃cũq; duo idiuiſibilia ſp cadere diuiſibile, vt iter pũcta, ſemp linea: ⁊ inter lineas ſp ſuperficiẽ: ⁊ inter ſuperficies ſp corpus. Jtẽq; M Secũda. inter q̃cũq; duo nunc ſemp tp̃s, ⁊ inter duo momenta ſemper motum. Quod fuit prima ſuppoſitio.

¶ Manifeſtũ etiã ⁊ ꝙ oẽ cõtinuũ in ſemp diuiſibilia ſit diuiſibile. Si enim indiuiſibilia diuidit: erit indiuiſibile tãgẽs indiuiſibile. Anũ enim etremũ cõtinuoꝛum: eſt queq3 ſe tãgit.

¶ Accepit 2º in 3ª rõne ꝙ cõtinuũ ſit diuiſibile in infin^m in ſemper diuiſibilia: mõ hãc declaratiſ ſuppõnẽ, quaſi exẽplariter: cũ in 3º lio ſit demſtratiue declarata, ⁊ in lio de generatiõe ẽt deducẽt, ⁊ hoc ꝓponit. d. man^m ẽt ⁊ qđ oẽ cõtinuũ in ſp diuiſibilia ſit diuiſibile ⁊ i infin^m, vt fuit acceptũ in tertia rõne. Et hoc ꝓbat ex nunc dictis. ⁊ inquit. Si enim in indiuiſibilia diuidat, erit indiuiſibile tãgẽs indiuiſibile: nã cõtinuoꝛũ eſt vnũ ex^mũ, q̃ ẽt cõtinua ſe tangũt, ⁊ ita vbi diuidit ꝓtinuũ ad indiuiſibilia: illa ꝓfuerũt cõtinua, ⁊ſe tãgẽtia: qđ eſt deſtructũ nũc in decl'one ꝓxime ſuppõnis. ⁊ ita pȝ ꝓtinuũ eẽ diuiſibile i ſp diuiſibilia.

¶ Hec eſt quaſi. Auer, alr lr̃az totã exponit: vult enim ꝙ Ariſt. arguat ꝓ tertia rõnẽ i forma hypothetica ab oppoſito ꝓnis ad oppoſitũ ānt̃is, ⁊ tũc apõ eũ Ariſt. tria facit. q2 pꝛio cõpoit ſyll'm. Scõ ibi. (Nullũ ãt genꝰ.) Pꝛobat minoꝛẽ, hoc é oppoſitũ ꝓnis. Tertio ibi. (Manifeſtũ ẽt.) Infert cozollariũ. hẽc expõ ad vbũ é Themiſtꝰ: q̃z ipſe totã lr̃az facit cozollariã. Auer. itaq3 ꝓmo excuſat Ariſto. nã quis dicere poſſet: ꝙ rõnes tacte ſatis ſunt, ⁊ ita hec ſupfluit. ꝓpterea quaſi rñdet ꝙ hec tertia eſt inducta ad abũdãtem doctrinã, maioꝛẽq3 confirmationem, non autem ꝓpter neceſſitatem.

N ¶ Et ipſe pcedit ex hoc. Scõ Auerr. vult Ariſto. poſt hãc tertiã rõnẽ ꝓcedere ex ys cozellarie ad declarãdũ cõtinuũ cõponi ex ſemp diuiſibilib^ꝰ. ibi [Manifeſtũ ẽt.] Et ſic hec ꝓpoſitio nõ é ſuppõ accepta ex tertio phyſicoꝝ: ſed concluſio: vt etiam Themiſtius autumat.

O ¶ Et cũ ẽt manifeſtũ. Rõ textus apud Auer. ſic cõponitur. ſi cõtinuũ cõponereſ ex indiuiſibilibus: diuidereſ in indiuiſibilia. Sz cõtinuũ nõ diuidit i indiuiſibilia. igitur nõ cõponit ex indiuiſibilibus. Maioꝛẽ hoc eſt illam hypotheticam pꝛobat per hoc: ꝙ res ſemper diuiditur in ea ex quibus cõſtat. Minoꝛẽ vo hoc eſt oppoſitũ ꝓnis ꝓbat ſyl'o cathegoꝛico. ꝓpterea ait. ⁊ cũ induxit ſyl'm hypotheticũ. induxit cathegoꝛicum ad pꝛobandum cõſecutionem. hoc eſt ad concludendum oppoſitũ ānt̃is.

P ¶ Et cũ dixit ꝙ continuũ. Syll's ꝓt cõponi cathegoꝛice ſic, Iz ipſe nõ faciat. oé cõpoſitũ ex partibus iter q̃s semꝙ é me^m res diuiſibilis é cõpo^m ex ſemper diuiſibilibus ſed continuũ cõponit ex eiuſmodi. igit ex ſemper diuiſibiliubs, minoꝛ declarat in litera ⁊ cõmẽto: quoniam ſemper inter pũcta mediat diuiſibile vt linea: qz nõ põt eſſe medium indiuiſibile, nec inane, vt dixit Them^ꝰ.

¶ Et manifeſtũ eſt. Tũc ex his ꝓcedit ad cõcludẽdũ corellarie ꝙ cõtinuũ ſit diuiſibile in ſemp diuiſibilia. ⁊ hac forma cõmẽtandi exponit Themiſtius. verũ (vt mihi vr̃) hẽc expõ verbis greciis nõ cõſonat: ſed melius: vt expoſitoꝛes dicunt. Ariſt. duas ſuppõnes: quibus vſus erat, declarat. ¶ Animaduertẽdũ ꝙ Them^ꝰ in paraphraſe huius loci duo declarat, q̃ ꝓtinẽt ad textũ, ⁊ vltra textũ. ¶ Primũ ꝙ continua magnitudo ſemp diuidi tur in magnitudines alias vlterius ſectiles atq3 diuiſiles, ⁊ hoc ſic. omnis magnitudo cõtinua, aut ſectilis eſt: aut inſectilis: nõ inſectilis: qz cõtinua eſſe nõ poſſet: ſectilis igit. oẽ poꝛo ſectile, aut in partes obiter ſectiles. ⁊ diuiduas ſecari poteſt, aut in inſectiles: non in inſectiles, qz tunc illud qõ ſecatur, ex indiuiduis inſecabilibuſq3 cõſtaret, qõ nos mõ impoſſe ꝓbauimus. In partes igit ſectiles. hoc eſt p^m. ¶ Scõm eſt ꝙ nulla magnitudo conſtat ex indiuiduis, ⁊ hoc iterum ſic. ſi ex indiuiduis magnitudo exiſteret, linea lineam puncto poſſet excedere: qm̃ omne totũ poteſt excedere aliud totum in aliq̃ ſui pte. Amplius pũctũ tũc dimidiari poſſet: qm̃ linea maioꝛ linea minoꝛẽ in pũcto vinceret: poſſet vincere in dimidio pũcti. Tertio tũc tolleſ rõ dimidiãdi dimetiẽdiq3 circuli: nã poteſt circulus reperiri conſtans ex numero impari. Quarto, diameter tolletur vt deducit. Alia que dicit patent.

¶ Eadez autem ratione ⁊ magnitudo ⁊ tp̃s mot^ꝰ ex indiuiduis cõſtãt, ⁊ ad indiuidua reſoluuntur, aut nihil.

¶ Pꝛobauit hacten^ꝰ cõtinuũ nõ poſſe ex idiuiduis cõponi, duabus rõnib^ꝰ acceptis ab vtriſq3 ipſi^ꝰ ꝓtinui ꝺfinitiõib^ꝰ ondit. Et nũc hec tria eodẽ mõ ſe hbẽt. vȝ. magnitudinẽ, motũ ⁊ tp̃s quãtũ ad cõponi ex indiuiduis vel nõ cõpõi. Differt vo rõlb a ꝓmis. ¶ Jlle enim fuerũt vl'es. nam

Primum.

Scõm.

Q

Tex.4.

Ordo.

Dꝛia ꝺmfationũ

A nã continuũ genus eſt hoꝛ triũ. Hẽc particularis de ys oibus. Pꝛima fuit cathegoꝛica ⁊ abſoluta ꝙ cõtinuũ nõ componat̃ ex indiuiduis. Hec eſt hypothetica apud Auer. in cõmẽto. Declarat enim ꝙ ſi magnitudo cõponit̃ ex indiuiduis: motus ⁊ tp̃s cõponunt̃, mõ mot^ꝰ ⁊ tp̃s nõ cõponunt̃. igitur nec magnitudo: ⁊ hoc Auer. inquit. incepit declarare hoc eẽ impoſſe in motu ad declarãdũ hoc eſſe impoſſe in magnitudine. ¶ Quãtũ vo ad verba greca attinet verbũ illud. (Aut nihil.) Põt intelligi ꝙ cadẽ rõ eſt magnitudinẽ motũ ⁊ tp̃s conſtare ex indiuiduis vel reſolui ad indiuidua, aut conſtare ex nihil: vl' reſolui in nihil. aut melius ꝙ eadẽ rõne magnitudo motus tp̃s pſtãt ex idiuiduis ⁊ diuidũt i idiuidua. aut nihil. Aut nullũ hoꝛũ cõpoit vel diuidit i idiuidua. q. d. ſi vnũ cõpoit vel diuidit: ⁊ oia. ⁊ ſi vnũ ſi cõpoit: nullũ cõpoit. ¶ Non ex poſitoꝛ^ꝰ hꝰ rõnẽ addit: ſ3 ſunt eiuſdẽ rõis: ẽte nus diuiſio vnius depẽdet ex diuiſione alterius: vt diuiſio tpis e diuiſione motus: ⁊ diuiſio motus e diuiſione magnitudinis: ſine ſpatꝰ: ſed vtrum hec eiuſdẽ ſint rationis: poſterius dicemus fortaſſe. Cõmentũ Auer. pȝ.

Expõ verboꝝ greco rum.

B Tex.5. ¶ Quod ſane ex his modo patebit: nam ſi magnitudo ex indiuiduis conſtat: motus quoq3 qui ſupra ea eſt: ex equalibus motibus indiuiduis cõſtabit: vt ſi. a. b. g. magnitudo ex idiuiduis cõſtet. a. b. g. motus quoq3. d. e. ʒ. quo mobile. o. ſuper. a. b. g. magnitudine eſt motum. vnamquãq3 ſui partez indiuiduam habebit.

Motus.

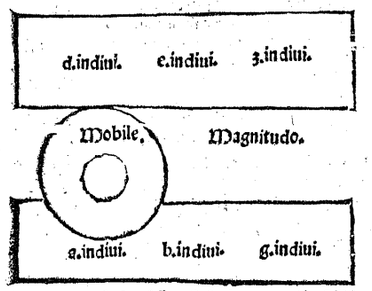

C ¶ Nunc concluſionẽ ꝓpoſitã ꝓbat, repetit tñ illã: ⁊ conſtituit terminos: ⁊ inquit, quod ſane ex his mõ patebit, naz ſi magnitudo ex indiuiduis conſtat: motus quoq3 ſupra ea eſt: ex equalibus motibus indiuiduis conſtabit hẽc eſt concluſio reſumpta. Sed cum magnitudo ipſa q̃ greçe eſt megethos põt intelligi: ⁊ ꝙ magnitudine mobilis: ⁊ ꝙ dimẽſione ſpatꝰ, ſumit terminos, vt declet ꝙ ipſe intelligit dimẽſionẽ ſpatꝰ, ſupra quo fit motus: ⁊ inquit. vt ſi. a. b. g. magnitudo ex indiuiduis conſtet, que ſunt. a. b. g. motus quoq3 qui eſt. d. e. ʒ. quo mobile. o. ſupra. a. b. g. magnitudine eſt motũ vnãquãq3 ſui ptẽ idiuidua habebit. Hẽc eſt reſumpta cõcluſio ⁊ hi termini: quibus cõſtat ipſum intelligere dimenſionem ſpatꝰ, ⁊ non magnitudinem mobilis.

Cõmẽ.5. ¶ Vult declarare Auerro. primo intentionem partis reſumit. q. vȝ. Ariſto. hac vtatur hypothetica, ſi magnitudo conſtat ex ſemper diuiduis. motus quoq3: ⁊ magnitudo ex indiuiduis: ſimiliter ⁊ motus, ſed motus non poteſt componi ex indiuiduis: igitur nec magnitudo.

¶ Et man^m digredit Auer. oñdẽs ꝙ ſi magnitudo ex idiuiduis eſt: ꝙ ⁊ motus ẽt. Primo magnitudo eſt cã continuationis motus. igit cõpõ in vtriſq3 eadẽ: ⁊ ita ſi magnitudo ex indiuiduis ſit: ⁊ motus etiam.

¶ Et ꝙ motus. Secundo motus equaſ ſpatio: nam nec excedit ipſum: nec exceditur. igitur vt totus toti equatur: ⁊ ptes partibus equabuntur: quare ſi magnitudo e tribus conſtabit indiuiduis: motus etiam.

¶ Et q2 hoc. Excuſat Ariſtotelẽ. nã ipſe concluſionẽ non alr̃ ꝓbat q3 exẽplo: ait enim id factũ eſſe: qm̃ ꝑ ſe pȝ. ¶ Et poſuit. Repetit ſecũdã rõnẽ petens ſibi vnũ ꝙ ſit aliqđ ſpatiũ e tribus indiuiduis: aliqs quoq3 mot^ꝰ: ex tot ſpãs equalis: ita vt nec ſit ſupra maioꝛẽ: nec ſupra minoꝛẽ ſpatꝰ dimẽſionẽ. Tũc arguit: vt totus mot^ꝰ toti ſpatio equaſ: ita ꝓtes ſpatꝰ ſunt indiui duę. igit ⁊ ꝓtes motus: q̃re ſi ꝓtes ſpatꝰ ſunt idiuidue: ⁊ motus ꝓtes ẽt. verba ⁊ reſiduũ cõmẽti patẽt. ¶ Ambiges fortaſſe ꝑ pmã rõnẽ: accepit. n. ꝙ ꝓtinuatio magnitudinis ſit cã ꝓtinuatiõis mot^ꝰ. Cõtra. nã ſupra magnitudine ꝓtinua effici põt mot^ꝰ diſcõtinuus. igit ꝓtinuatio magnitudinis nõ eſt cã ꝓtinuatiõis mot^ꝰ. ¶ Scõ dato ꝙ magnitudo ſit cã motus, nõ ſegr vt ambo ſint ꝓtinui: nã ſol eſt cã caloꝛis: ꝙ nõ eſt calidus. ¶ Dici põt ad p^m. ꝙ ꝙd velint recẽtioꝛes: ꝙ Auer. ꝓ ꝓtinuatione nõ itelligit ꝓtinuã ſucceſſionẽ: ſed diuiſionẽ inceſſabilẽ in infinitũ: qđ rõ nulla. ¶ Ad ſcõm dr. ꝙ Auer. arguit a cã ad effectũ vniuocũ: vt qm̃ ꝓtinuatio magnitudinis cã ẽ cõtinuationis motus: ſequitur ꝙ ſicut magnitudo eſt diuiſilis inceſſanter: ꝙ ⁊ motus etiam.

Primum.

D

Tex.6. ¶ Oẽ ſi ꝓſitẽ motu neceſſe ẽ aliqd moueri: ⁊ ſi aliqd mouet: neẽe ẽ motũ ꝓſitẽ cẽ: moueri ẽt ipſum ex indiuiduis conſtabit: igitur. o. quidẽ motum eſt per. a. motu. d. per. b. vero motu. e. atq3 per. g. ſimiliter. r. motu. ʒ.

¶ Locus iſte apud expoſitoꝛes nõ leuis bñ: latini. n. Ay. ꝓbare dictã ꝓclonẽ autumãt. Them^ꝰ paraphraizat Ay. deſtruere ꝓpoſitũ: vt qm̃ dixit. ſi magnitudo ex idiuiduis cõſtat: ⁊ mot^ꝰ ẽt: ergo ⁊ motus nõ ꝓſtet demſtrat: q̃ expones (pace eoꝝ dixerim) lr̃e nullaten^ꝰ ꝓgrunt. ¶ Animaduerſione dignũ igit Ay. velle vr̃iam inter motũ ipm: ⁊ mouer: ſiue motione ipſam: qđ eſſe minime ꝓt alr̃: niſi ꝙ per moueri ipm paſſionẽ ẽ: q̃ intelligit i capꝛo paſſiõis: per motũ vo rẽ in capꝛo q̃ſitatis: petit itaq3 motũ ⁊ moueri ipm̃ q̃uerti: in ſeparabiliaq; eẽ: ⁊ ingt. ꝙ ſi ꝓne motum: nec eſſe eſt aliqd moueri: ⁊ ſi aliqd mouet: neẽe ẽ motũ ꝓſitem eẽ. hẽc eſt petitio: ex q̃ infert moueri ẽt ipz ex indiuiduis ꝓſtabit. Tũc addit ꝛcluſionẽ de ipſo moueri: vt de motu dixit: ⁊ ingt. igit. o. qdẽ motũ eſt p. a. ꝓtez indiuiduã ſpatꝰ motu. d. ꝓte idiuidua mot^ꝰ: ꝙ b. vo: motu. e: atq3 ꝙ. g. ſil'r motũ: ⁊ ita quẽadmodũ mot^ꝰ ex idiuiduis eſt ita quoq3 moueri: ipm: ⁊ ſic lr̃a Arist. ꝓſpicua ẽ.

¶ Animaduertẽdũ totã Arist. rõnẽ fundari ſupra ß ꝙ queq3 ſimul ſunt: ⁊ nõ ſunt quãtũ ad diuiſionẽ ⁊ cõpoſitionẽ ſimilia ſunt. ¶ Sed ʒ dubitabis. nã rõnalis: aia ⁊ coꝛpus apud nõnullos ſimul ſunt: ⁊ nõ ſunt: q̃ tñ correſpondenter diuiſibiles nõ ſunt. ¶ Rñdetur. vt Themiſt. innuit. Arist. intelligere quoties illa ſimul ſunt ⁊ nõ ſunt partiliter: ita vt totũ coꝛrñdet toti: ⁊ ſic ꝓtes partibus. ſic hẽc coꝛrñdent ſibi q̃tez ad diuiſionẽ ⁊ cõpoſitionẽ.

¶ Cum poſuit. Auer. vero textũ hunc exponit: ꝙ Ariſt. ꝓbet. ꝙ ſi motus ex indiuiduis ſit: mobile ipm ẽt ex ind. uiduis ⁊ indiuiſile ſit. ſic e primo ad vltimũ: ſi motus eſt: i mobile qõ illo motu mouet eſt: cõtra ẽt. igit ſi motus eſt idiuiſibilis: ⁊ mobile ẽt: nã nec mot^ꝰ maioꝛ ẽ mobili: nec eꝫ. huius totius exẽpla põit. ⁊ cõmentũ pȝ. ¶ Sed hẽc

Prima dubitatio. F

Scõa dubitatio

Tex.6.

G Introductiones aliorum.

Lõfutatio Expõ ꝓpa

H

Dubõ.

Rñſio.

Lõ.6.

Lõfutatio Auer.

I expō(vbo sit venia)nulla est: cū ſra greca ō'moueri ipſo ꝛ motu cōgationē faciat. ¶ Sed circa nōnulla dcā Auer. ꝙbitāt: qz volūt recēnoz multi posse mobile eē indiuisibile: motū vo diuisibilē ꝛ successionē, ꝛ mouerī primo: qz indiuisibile ē finitū ꝛ limitatū. igit in potentia ad vbi: ꝛ ita mobile. ¶ 2°. extensio in motu est p accēs, successio p se: qō aūt inest p se alicui: remanere ꝑt abla to oi eo qō est per accēs. igit pōt motus esse extensione indiuiduus: successiōe diuiduus. ¶ 3°, ſphera mouet in plano. ꝛ tāgit illud i ꝓncto. igit indiuisibile mouet. De his lati⁹ postmodū. Ad ꝓnēt tū doctrinā ō mēte Auer. accipim⁹ hęc eē cozrūdētia mobile motū: at qz ſpatiū q̄ ad diuisionē cōponēq. ¶ Tūc ad p^m^ diceret indiuisibi le ipsum qcqd sit: eē finitū quātū ad virtutē: quo vo ad dimēsionē minime. Lōgruūt enim finitū ꝛ infinitū quāto tantūtat cū mobile sit quātū necesse est, rōnabiliter idiuisibile moueri ñ poterit. ¶ Ad 2^m^ diceret q̄ vtraq; diuisibilitas est per se in motu: ꝫ ordine quodā: successio quidem p se ꝓio: extēsio per se 2°. ¶ Ad 3^m^ apud Auer ro. nec ſphęricum: nec planum perfecte est naturale.

Tex.7. ¶ Si igitur necesse est vtid quod ad locuz ex loco mouetur non similiter moueatur. atq; sit motum ad eum locum ad quem mouebatur cū mouebaꝫ, vt si thebas petierit qui ſpia: im/possibile ē thebas cū petere simul ꝛ petiſſe: ꝛ per. a. partem indiuisibilē: cui. d. motus ade/rat. o. ipsum mouebatur: fiet vtiq; diuisibile: ſi quidem posterius transierit q̄ transibat. Maz cū trāsibat: neq; quiescebat neq; trāsierat: sed in medio erat. Quod si simul transit atq; trā/siuit: id quod ꝓficiſcitur: cum ꝓficiſcit: eo ꝑfectū ē ac motū: quo mouet: atq; ꝓficiſcit.

¶ Expositor Ariſt. ſcḋam ſibi petere ſuppōnē exponit, qō mihi nō satiſ facit, neq; grecis vbis ꝓuēit. Cū Themi ſtio igit vt eē dōm, q̄ cū demōſtratū ſit, ſi magnitudo indiuiduis cōſtet, ipm quoq; motū ex indiuiduis impartibilibus q̄z motulis cōſtare: nūc hoc q̄ ſit impoſe oñdit. ꝛ ꝓio petit ſibi vnā ſuppōnē: q̄ impoſe est id qō ad locuz ex loco mouet: simul moueaꝫ atq; ſit motū ad eūlo cū ad quē mouebaꝫ cū mouebaꝫ. vt ſi thebas petat q̄ſpiam: impoſe est thebas cū petere simul atq; petiſſe.

Suppō. ¶ Hęc petitione nō ſic Ar. ponit: ſz illiq equivalētē: nā neceſſe est nō eſſe, ęqualet ad impoſe est eē. Si eniz neceſſe est motū nō ſimul eē motū ꝛ moueri, ipoſe erit moueri ſiꝫ ꝛ eē motū. ¶ P etit 2°. o. mobile moueri p. a. ꝑtē: cui cozrūder. d. pars motus: ꝛ hoc ingt. ꝛ p. a. parte idiuiduā: cui. d. motus aderat. o. ipsum mouebaꝫ. Tūc exys affert cōclusionē nō ꝓpriā: ꝫ ꝓncipalē. d. fiet vtiq; diuiſibile: ſubaudi motus ipſe. d. ſi quidē posterius trā ſierit, q̄z trasibat. ¶ Pōt igit ſylls ois sic cōponi. omne qō mouet de loco ad locū impoſe est simul eē motū in locū: ꝛ moueri. Sed qō mouet in. a. p ꝑtē motus, d. mouet de loco in locū: igit impoſe est mobile simul eē motū in. a. p ipſum. d. ꝑtē motus ꝛ moueri: igit ipsum. d. diuiſibile erit, ac ēt ipſuz. a. ꝛ sic ꝑ ꝓtis ipoſſibilitas: idē ſub alia forma, ꝓbat. o. nā cū. o. mobile trāſibat i. a. p. d. ꝑtē motus: neq; geſcebat: neq; trāſierat: ſed in medio erat. Oz ſi simul tranſit, atq; trāſiuit: id qō ꝓficiſcit cum proficiſcit eo, ꝑfectū est ac motū, quo mouet atq; ꝓficiſcitur ſubaudi, nam hoc in greco defecit: hęc igit rō cū difficilis ſit pluribus modis fozmatur ab Ariſt. vt illa ipſa habeaꝫ forma: quę facilioꝛ ſit. Sic cōſueuit Ariſt.

Anſola q̄z tas ſpatij ſufficiat ad q̄ztitatē motus, Vide Egi. hic. ſecūda petitio. Sylls. M

facere in rebus difficilibus: ꝛ ſic Themiſt. exponit. N Lōmē.7.

¶ Cū declarauit. Dz ponit partis intētionē: ꝛ vult Ariſto. ꝓtis illaſi ipoſſibilitatem declarare: ꝛ verba eius patēt: ex expoſitione noſtra.

¶ Si igit neceſſe est. Nūc exequit: ꝛ ꝓio petit ſuppoſitionem q̄ non potest aliquod mobile ſimul moueri ꝛ motum esse: nam omne motum esse ꝓcēdit moueri: ꝛ hanc per exemplum declarat, ꝛ applicat ſententiam verbis Ariſtotelis. ꝛ totum patet.

¶ Et cum poſuit hanc ꝓpositionē. Ex hac ſuppoſitione ſyllogizat ſic. ſi. k. vel. o. mobile mouet ſup parte. a. ſpatij: cum ſup. a. nō simul moueat: ꝛ sic motū: igitur in alio inſtanti mouet ꝛ erit motū in. q. igitur tam. a. pars ſpatij q̄. d. pars motus erunt diuiſibiles, quod est ꝓpositū.

¶ Et cū poſuit in hoc. Dubitaret fortaſſe quiſpiā ꝑ rōnē Epicuri, vt Themiſti⁹ narrat q. o. vel. k. mobile mouet ſupza tota magnitudine: nō aūt ſupza qualibet ꝑte, mō supza tota magnitudine nō simul est moueri ꝛ motū eē.

¶ Incepit declare. Cōtra arguit Themiſt. ꝛ Alter. ex vbis Ariſt. ſi mobile mouet ſupza tota magnitudie, vel geſcit ſupza qualibet ꝑte: aut mouet: nō quiescit: q̄z non pōt mobile aliquod moueri ſupza aliquo toto: ꝛ quieſcere ſupza qualibet ꝑte eius, ſi vero mouet: habeo intentū: q̄ vz. moueaꝫ ſupza qualibet ꝑte: ꝛ ſuper. a. ꝛ. ita simul mouet ꝛ motū erit. ¶ Aiaduerte q̄ de ꝑte pōt. rō sic cōponi. ois pars quę nō simul pertranſitur: ꝛ pertrā ſita est: est diuidua. a. pars ſupza qua mouet. k. mobile vel. o. nō simul pertranſitur ꝛ pertranſita est: igit est diuidua. ¶ Sz ambiges forte ſ rōnē Ariſto. ſic. q̄ mobile nō mouet ſup oēm ſpatij partē: q̄ cū ꝑtes ſint infinitę, igit infinitū ꝑtrāſiret: qō eēt ſophiſma Zenonis. ¶ Dici potest q̄ mobile mouet ſup oēz ſpatij ꝑtē in po^a^: ꝛ ſup infinitas in po^a^: nō aūt ſup infinitas actu. ¶ Sz dices. a pari dicerem mobile moueri ſuper oēs partes indiuiduas in po^a^: ꝛ non actu. ¶ Dici potest q̄ tenētes continuum cōponi ex indiuiduis: coguntur cōcedere ipſuz componi actu ex illis: vt postea diſputabitur. Dubitatio. 'Riſio. 'Replica. P Soluto.

Tex.8. ¶ Sed ſi per totā q̄dē magnitudinē. a. b. g. mo uetur aliq̄: motuſq; quo per illā mouet est. d. e. z. per partē āt. a. indiuiduā nō mouet: ſz mō tū est: motus sane nō ex motibus, ſz ex momē/tis cōſtabit: ꝛ motū. qōdā erit: qō nō moueba tur. a: nāq; partē nō trāſeundo transiuit. Quaꝫ erit aliq̄d ꝑfectū nunq̄z antea ꝓficiſcēs. nā p hanc ꝓfectum erit non antea ꝓficiſcens. Pō Epi.

¶ Duo dixit Epicurus. ꝓimuz aliquod mobile posse mo ueri ſupza aliqua tota magnitudine: ꝛ non moueri ſupza qualibet parte eius. Secundo. q̄: ſi aliquod mobile mouet ſupza aliqua magnitudine: est motū ſupza qualibet parte: vt ſi mouetur ſupza magnitudine. a. b. g. erit motū ſupza. a. ꝛ ſupza. b. ꝛ ſupza. g. nō autez mouebitur ſupza aliqua illarū partiū. Z ꝓmū in textu proximo inſtetit vt patet. ¶ Sed Z ſcōm nūc obycit ꝛ petit tria in aūte. Dꝓmū q̄ ſi aliquod mouetur per totā. a. b. g. magnitudinē. Scḋo q̄ motus per illā ſit. d. e. f. Tertio. per ipſos q̄ ꝑ ptem. a. indiuiduam motum ſit: nō q̄ moueatur: tūc ex tribus his infert motus sane nō ex motibus: ſed ex momētis conſtabit. Scḋo infert q̄ aliq̄ erit motū: qō nō mouebaꝫ. declarat ꝓbatiam: q̄. a. trāſeūdo nō transiuit: ꝛ tunc infert iterum quod nūc dixit: q̄ ſcilicet erit aliquod profectum nunq̄z antea proficiſcens: nam per hanc. a. partem profectum erit, non antea proficiſcens. Lommentum octauum patet. Lōſutatio. Suppō Auer, ꝑ dubō

¶ Si

A ¶ Si igit omne quoduis aut quiescere: aut mo ueri neceſſe ē: in vnaquaq; aūt magnitudinis a. b. g. parte quieſcit. fiet vt aliquid ſit qō cōti/nuo quieſcit: ſimul atq; mouet: ꝑ totā enim. a. b. g. magnitudinē mouebaꝫ: ꝛ in vnaquaq; ꝑ/te quieſcebat eiusdem: quare ꝛ in tota etiam.

¶ Et ſi textus iſte pluribus modis itroduci poſſit, vī tū mihi Ariſt. Z Epicurū inſtare ꝑ eaſdē rōnes ſub alia forma. Et arguit ſyll⁹ diſiunctiuo a deſtructiōe vn^i^ ꝓtis ſupza alterā ſic. oē qō vis aut geſcere aut moueri nēce ē: deſtruit ſcḋam ꝑtē: ꝫ in vnaquaq; magnitudinis. a. b. g. ꝑte geſcit ꝛ nō mouet: dat ipoſle. d. fiat vt aliq̄ ſit qō ꝓtinuo geſcit ſimul atq; mouet: ꝓtiā deducit. d. ꝑ totā enim. a. b. g. magnitudinē mouebaꝫ: ꝛ in vnaquaq; ꝑte geſcebat eius ꝑ Epicurū: quare ꝑ totū: q̄z ſi in oi parte: igit in tota: ꝛ ita in tota mouebatur, ꝛ quieſcebat: ꝛ hoc est impoſſibile. contra Epicu. propoſitum.

B ¶ Et ſi quidem indiuidne motus partes quę ſunt. d. e. z. ſint motus: ſit vt ꝑſente motu mobi le non moueatur. ſed quieſcat, ſin vo n on ſint motus: motus non ex motibus conſtabit.

¶ Scḋo Z Epicurū arguit alio mō sic vel. d. e. z. ꝑtes idiuiduę motus: ſunt motus vel nō ſunt motus. ſi ſunt mo tus: cum ſint indiuiduę: ꝛ ꝑ indiuiduū nihil moueaꝫ: vt ſuppoſuit: ſit vt ꝑſente motu mobile non moueatur: ſed quieſcat: at ſi non ſint motus: motus tunc nō ex motibus cōſtabit: quod vt falſum omittit.

Lōmen.9. ¶ Dic cōgregat. Auerroes expōit alr. textus hoſce: qūo Intentio. C grecis verbis minime cōſonat: ſed vtcūq; ſit: ꝓio ſumit partis intētionē q̄ Ariſto. vz. congreget totā ſyllogiſmi vim: addēs impoſſibilia: quę ſequunt ad cōclusionē vt timo inductā: cui expōni Themiſtius cōſentire videt.

¶ Et abbreviatio. Nūc ꝓſequit ꝛ reſumit totā ſyll⁹ vim hoc mō. ſi ois res neceſſe est aut quieſcat: aut vt ſi mo ta. k. vel. o. mobile est res. igit in ſpatio. a. b. g. aut motū aut quieſcens: deinde deſtruit mēbra: ꝛ inquit. ꝛ ſi. k. vel o. est res iam mota: tūc impoſle est vt moueaꝫ: cuz enim aliq̄ ſit indiuiſibile: dicet iam eē motū: ꝛ ita ſequitur vel q̄ ſimul mouet: ꝛ iam motū est: aut q̄ motū ē ꝛ pus nō mouebaꝫ: igit nō pōt poni q̄. k. vel. o. ſit motū. Oz ſi dicaꝫ q̄ in aliqua hora nō ſit motū ꝑ qualibet ꝑtē. a. b. c. igit in q̄libet illarū erit quieſcens. Nā ſi innatū est mo ueri ꝛ nō mouet: igit geſcit: quare motus factus ſupza magnitudine. a. b. c. ē cōpoſitus ex getibus: ēt mouebit continue ꝛ quieſcet: quę ſunt impoſſibilia.

¶ Et cū declarauit. Erāt duo mēbra. ꝓmū q̄. o. in oibus illis geſceret. 2^m^ q̄ motū eēt in qualibet illarū. Cōtra ꝑ^m^ dat duo incōueniētia. Dꝓmū q̄ motus ex getibus cōpo nerentur. Scōm q̄ quieſceret ꝑ totā magnitudinē, ꝑ quā poſitū erat moueri. Nūc dat impoſſibilia ad mē brū. b. q̄ mouet. nāſequ q̄ eēt motus abſq; moto: eo q̄z eēt motus in ꝓte indiuidua: ꝛ ꝑ rē motaz indiuiduā: mō hoc est incōueniēs: nā mobile indiuiduū nō pōt moueri ſupza ęquali ſibi: imo vlter nullū mobile mouet ſuper ęquale ſibi: igit nō daꝫ mobile: ꝛ erit motus abſq; mobi li. Supponit igit Auerroes q̄ mobile nō pōt moueri ſu pza ęquali ſibi: ꝛ ſic non pōt moueri ſupza parte indiui dua: ꝛ ita erit motus abſq; mobili.

¶ Et iſte ſermo. Reſumit totā vim ſyllogiſticam arguēs a ꝓimo ad vltimuz ſic. ſi magnitudo indiuidua erit: mo tus indiuiduus. ſi motus indiuiduus: mobile est indiui duum. ſi mobile indiuiduum: tunc motuz eſſet ꝛ mouere tur. aut motus eſſet ex quietibus. ¶ Dubitabis ꝓio quis non omnis res mouetur vel quieſcit: vt intelligē tia. ¶ Scḋo infert. o. vel. k. nō mouet: igit geſcit: mō B. nō vz: nā ex negatiua nō ſequ affirmatiua i libzo piher/menias. ¶ Tertio ait ſyll⁹ Ariſt. eē ex ſyll⁹ is hypothe/ticis cū ſit vnus hypotheticꝰ a ꝓiogd vltimū. ¶ Quar to ſupponit nullū mobile moueri ſupza ęquale ſibi: hoc est falſum: q̄z oē mobile mouet ſupza ęquale ſibi: vt in fine huius dicetur. ¶ Ad primam: vt ſumitur ex verbis Themiſtij. illa propoſitio est vera de eo qō ꝑt naturā liter moueri: ꝛ non impediatur. ¶ Ad ſcōm. ex negatiua ſequitur affirmatiua cuz cōſtatia ſubiecti: ꝛ ſic arguit Auerro. addit enim ſi innatuz est moueri: hęc nanq; est ſubiecti cōſtātia. ¶ Ad tertiū dōm vnū eſſe actu ſyll⁹: plures tū ꝛ tot quot enhymemata. ¶ Ad q̄rtum dicerē verbum Auer. eſſe intelligendum tanq̄ ad q̄: nihil. n. mouet in ſpatio ſibi ęquali tanq̄ ad q̄: ſed bene tanq̄ per quod: ꝛ ſic non contradicunt.

Tex.10. F ¶ Similiter aūt ꝛ ꝑs: vt lōgitudo ac motus: indiuiſibile eē neceſſe ē: atq; ex ipſis. nūc: quę indiuidua ſunt: cōſtare. Nā ſi ois diuidua ē: atq; in minoꝛi ꝑte: qō ęque velox ē: minoꝛem pertrāſit magnitudinē: diuidnum erit ꝛ ꝑs.

¶ Nō ſit ꝑs: quo aliq̄d per. a. fertur: diuiduū erit. a. etiā pars per quā id ferē: diuidua erit.

¶ Dactenus q̄ magnitudo hoc est ſpatiuz ꝛ motus con uertantur quantum ad diuiſionem ꝛ compōnem ex di uiduis ꝛ indiuiduis: declarauit. Nūc vo q̄ magnitudo ꝛ ꝑs ſimili conuertendi rōne cōuertanf: declarat: ꝛ hoc ꝓponit dicens. Similiter aut ꝛ ꝑs vt longitudo ac motus indiuiſibile eſſe neceſſe est: atq; ex ipſis non quę indiuidua ſunt, conſtare. ꝛ ecōtra. ſi tempus ex indiuiſi bilibus: aut diuiduis conſtat: magnitudo ēt conſtabit ex eiſdem. Et primo declarat primum. q̄: ſi magnitudo est diuidua: igitur ꝛ tempus: ꝛ inquit. Nā ſi ois diuidua est: ꝛ in minoꝛi tempoze quod ęque velox est minoꝛē ꝑtrā ſeat magnitudinem: diuiduum erit ꝛ tempus. Naz in to to tempoze totam: ꝛ in parte partē id qō ęque velox ē: pertranſibit. Declarat cōuerſum a parte temporis. ꝛ in quit. Qō ſi tempus quo aliquid per. a. fertur: diuiduum erit. a. etiā pars per quā id fertur: diuidua erit. nam vt totum toti: ita pars parti. Conuertunf igitur tempus ꝛ magnitudo quantum ad diuiſionem ꝛ indiuiſionem.

Lōmē.10. Introduo ¶ Cū declaranit. Expoſitio Auer. in preſenti cōmē. 10. non poteſt cōſonare grecis Ariſtotelis verbis vt patet conſideranti. Verum ipſe proponit intentum partis. Secūda ibi [Et cum narrauit.] proſequitur. ꝓia pars patet de ſe.

Suppō. H ¶ Et cū narrauit. Nūc ꝓſeqt: ꝛ declarat quō vz hęc: ſiue hypothetica: ſiue ꝓtia. magnitudo cōpōit ex idiuiſibili bus: igitur et tēpus. ¶ Ad hoc declarandum. declarat q̄ ſi alterum est diuiſibile: etiam alterum erit diuiſibile: petit igitur ꝓimo q̄ ſi magnitudino eſt diuidua: tem pus ſit diuiduum. Hanc ꝓbat ſic. ſi magnitudo est di uidua: potest tota pertranſiri in toto tēpoze: ꝛ media tas magnitudinis in medietate tꝑis. vltra totū tempus est quo pertranſitur tota magnitudo: pars temporis ꝑ quam pertranſitur pars: igitur ad diuiſionem magnitu dinis eſt diuiſio temporis correſpondens.

¶ Et cum dixit. Applicat nunc ſuppōnem verbis. ani maduerte tamen q̄ verba barbarę tranſlationis hęc ſunt. ſi igit hoc fuerit diuiſibile ꝛ illud quod est ęqualis velocitatis pertranſit in minoꝛi tempoze minus ꝛ reli qua. hęc tripliciter exponit. Uno modo q̄ Ariſto. duo velit ꝛ q̄ ęque velox pertranſegt ęquale. ꝛ q̄ Z minus velox pertranſeat minoꝛē magnitudinē. Scḋo exponit

I glia est corrigẽda: vt in libo Alexãdri accipiat. vz. q si aliqũ velox ptẽsit aliqũ spatiũ in certo dato tpe: idẽ eque velox ptẽsit minus in minori tpe. Tertio, exponit cõuersio hoc ẽ si tempus est diuisibile: igit quelibet pars magnitudinis est diuidua, cum diuisio magnitudinis correspondeat diuisioni tẽporis: quicquid sit in his tribus expositionibus. Intellige tu q eque velox quoties pertransit aliquod totum spatium idem pertransibit partem spatij in parte temporis.

Sylls. ¶ Et cũ declarauit. Dis sic ẽtãtib⁹ arguit hypothetice sic. si tps est diuiduũ magnitudo est diuidua: igit ab opposito ptis. si magnitudo est indiuidua: z tempus erat indiuiduum: z hoc fuit textus intentio. hoc expõ (vt dixi) nullatenus textui cõuenit, nec verbis grecis: vt pz intelligẽti. ¶ Multe qõnes hinc ẽrisolẽt a recẽtioribus: ego tñ nõnullas z breuibus recolligã. ¶ Et prio, an cõtinuũ ex indiuiduis partibus cõponat: est eniz cõtinuũ nõ vna rõne: sed in tpe: z in motu z in magnitudie: tam spatij q̃s mobilis. z qõ ẽ cõis oibus. Joanes i libo physi. 6. qõne pria, velle vr q cõpõne q̃titatiua nullũ cõtinuũ ex indiuiduis cõponi. at cõpõne eẽntiali est distinguẽdũ: q aut ptinuũ cõsideraf sm eẽntiã: aut fm eẽ terminatũ. si fz eẽntiã: sic nullũ ptinuũ ex indiuiduis cõponi nec eẽntiali: nec q̃titatiua cõpõne. si fm eẽ terminatũ: tũc cõponi ex indiuiduis ppõne eẽntiali: vt linea ex pũctis: qñ duobus terminet pũctis. ¶ Hec põ (pace alioz dixerim) lz quo ad pm fit tenẽda: quo ad alia falsa vr: z maxie quo ad illud quo ait. cõtinuũ sm eẽntiã nõ cõpõi ex idiuisibilibus. nã ptinuũ ẽ in spẽ cõpletũ ẽt sm eẽntiã acceptũ. z qb est cõpletũ in specie ẽ definibile: z oẽ definibile est resolubile ac diuisibile in ptes simplices: vt 7. meta. colligit. Scõo, aut eẽntia ptinui ẽ simplr simplex: aut cõposita: nõ simplr simplex: q tũc nihil primo bret: igit ex posita: z nõ ex diuiduis. igit ex indiuisibilib⁹.

Lõfutatio secundi. ¶ Quãtũ vo ad id qd ait, ptinuũ terminatũ cõponi ex ẽ ne nõ essentiali: fz si ẽ eẽntiali, ẽt falsuz ait. imo cõpõne ve eẽntiali qũo spẽs cõponit ex gñe z dria: nã cõtinuũ ẽ genus finiti z finiti: igit ptinuũ finitũ ẽ spẽs. Sz ois spẽs: z oẽ qb ẽ i spẽ cõponit vera cõpõne essentiali ex gñe z dria. Tenẽdũ igit ẽ q cõtinuũ pt capi sm eẽ: z sm eẽntiã: tũc sive sic sive sic cõpõne q̃titatiua nullũ eoz cõponit: fz cõpõne eẽntiali qũolibet sumptũ bñ cõponit ex indiuiduis: nõ qdẽ ex indiuiduis quanti, sed ex indiuiduis essentia. qõ si sic intelligit Joanes bene ait. Multa alia dici pñt: que (cũ recentiores copiosius scribant) recte omittimus. ¶ Scõo q̃rit Joã. vtrum duo tota vl duo corpora pñt se tãgere sm totũ: z arguit q sic: vt elinta inixto, q̃ sunt q̃tuoz corpora. ¶ Joanes absq; diuisiõe simpliciter respondet: q duo corpora non possunt se tãgere fz totum. Tum q essent sil in eodẽ loco. Tũ scõo q opz eẽ duo q duas superficies. Et q tunc non facerent mains. ¶ Mihi vr q hec solo sit vera: sed nõ ẽ logica. Nã simplr loquẽdo duo corpa pñt se tãgere fz totum: qñ vñt se congere sm se: z quodlibet illoz est totum: igit sm se tota. Scõo, nõ alio se tangũt tota: q̃ sm partes, possunt se tangere sm partes igitur sm tota: dicerem igitur q duo corpora possunt se tangere sm tota cathegorice: non tamẽ sincathegorice: hoc est sm tota integra: nõ tamen sm se z quodlibet sui. ¶ Ad rationem vero ipse male respondet. Dicas igitur q elementa sunt immixto sm formas: non sm dimensiones formarum: nam vna est dimensio elementorum z mixti de hoc in libello de mixtione: z in libro de generatione perquire. ¶ Tertio quẽrunt vtrum moueri z motum esse sint simul: z videtur q sic, illuminatum esse z illuminari sunt simul. Amplius augeri z auctuz esse. adhuc alterari z alterum esse. Secũdo, motuz esse est momentum: sed motus z momentum sunt simul: q̃z de motu nihil habetur: nisi motum esse. ¶ Joannes simpliciter respondet q moueri z motum esse non possunt esse esse simul. Tum quia tunc aliquid simul moueretur: z non moueretur. Tum quia quod mouetur non habet illud ad quod mouetur. Tum quia moueri in tempore est: at motum eẽ i instanti, modo instans z tempus non sunt simul. ¶ Sed hec solutio (pace sua) sic simpliciter falsa est. Nam in his que subito fiunt simul est fieri z factum esse: igitur in his que subito mouentur: simul esse moueri z motuz esse: sed alteratio auctio z generatio subito fiunt: vt nunc supponi: igit simul est alterari z alteratum esse: augeri z auctum esse, generari z genitum esse. ¶ Ideo animaduertendum primo q de motibus solus ipse localis est ptinuus z successiuus. octauo. huius. cõmen. z 3. at cẽteri z si sint successiui, nõ tamen continui: vt dicemus. ¶ Scõo animaduerte q Arist. p mutatũ esse sive motũ eẽ pt duo itelligere: aut finem motus in actu: ad quem ipsum mobile definit moueri, z quiescit in fine motus, aut finem motus in potentia: non ad quem cum peruenit quiescit: sed ad quem cũ peruenit potest quiescere. primo modo vnum est mutatum seu motum esse, secundo modo infinita: prout in infinitis partibus potest quiescere mobile. Tunc dico primo q solum in motu locali propositio Aristo. est vera. z de illa argumenta Joan. procedunt: non autem in aliis. Dico secundo q Aristote. intelligit de mutatum esse in actu non potestate: quia moueri z mutatum esse potestate possunt esse simul: quando in mutatum esse potestate: mobile non quiescit actu, sed vlterius mouetur. Et hec est expositio Aristote.

Tex.11. ¶ Quoniam autem magnitudo omnis in magnitudines sectilis est. Demonstratum est enim continuum ex indiuiduis constare non posse: z magnitudo omnis continuum est necesse est vt id quod velocius mouetur: maiorem inequali equalemq; z in minori at maiorez in minori magnitudinem transeat: quemadmodũ definiunt nõnulli ipsum quod velocius mouetur. Sit enim in quo est. a. ipsum mobile velocius eo in quo est. b. ipsum: cum igitur id sit velocius quod prius mutatur. In quo tẽpore mutatum est. a. ipsuz ab ipso. c. in. d. vt in r. i. in eo mobile. b. nondum accedet in. d. sed citra erit: quare id quod velocius mouet plus magnitudinis inequali tempore transit.

¶ Exemplum demonstrationis.

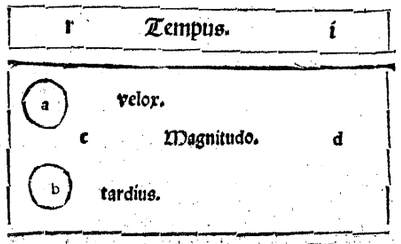

¶ Omnes fere latini cõueniunt Aristo. nunc nouã demõstrationem. vz accepta a definitionibus velocioris z tardioris. q pbare magnitudinẽ, nullũq; cõtinuũ ex indiuisibilibus cõponi. ¶ Sed hoc stare nõ põt: q; tunc in textu esset circulus: nã ipse ex diuisione magnitudinis cõcludit tres velocioris definitiões: igit nõ est consentaneũ vt 3e velocitate z tarditate, pbet magnitudinẽ eẽ diuisibilẽ. ¶ Melius igit mihi vr cũ Themistio q Ar. arguat hypothetice a cõstructiõe pñtis ad constructionẽ añtis sic si magnitudo est diuidua: aliqñ põt moueri velocius z tardius. Sz aliqñ mouef velociº z tardius: igit magnitudo diuisibilis erit. ¶ Sed statim ambiges q; tũc Aristo. rõ peccaret in logica. nõ. n. valet enthymema a põne pñtis. ¶ Dici põt valere in cõuertibilibus: vt in ppositio: nam valet vtro; modo Magnitudo est diuisibilis: igit aligd velocius z aligd tardius mouef: z eẽ aligd velocius: z aligd tardiº ferf: igit magnitudo diuisibilis. Inquit. qñ ãt magnitudo ois in magnitudines sectilis ẽ: hãc, pbat p rõnẽ tactã: quã nũc repetit dicẽs: demõstratũ est enim cõtinuũ ex indiuiduis cõstare non posse: z magnitudo ois cõtinuũ est: igit demõstratũ est magnitudinẽ cõstare ex diuisibilibus. Tũc accipiat q magnitudo constet ex diuisibilibus p antecedẽte: dat pñs: z inquit. necesse est vt id quod velocius mouef: maiorẽ inequali: qualẽq; in minori: atq; maiorẽ in minori magnitudinẽ transeat hoc est pñs. Ecce qõ per modum pñtis infert tres velocioris definitiones. prima est. velocius est quod in equali tpe pertrãsit maius. scõa q in minori equale. 3ª q in minori mains. Deinde incipit ponere pñs: z declarat p ordinẽ tres definitiones ipsius velocioris: vt ipsis positis habeat põnẽ añtis. sit enim inquit. in quo est ipsum. a. mobile velocius eo in quo est b. ipsum: hoc est sit. a. mobile qõ velocius mouef: z. b. quod tardius, vt in exemplo patuit. Luz igitur id sit velocius qõ pius mutat: vt ex ipso q. d noiis pz. in quo tempore mutatũ est. a. ipm ab ipso. c. in. d. vt in. r. i. tpe: in eo mobile. b. nõdũ accedet in. d. sed deficiet sive citra erit: ex hoc ex plo infert primam velocioris definitionem: z inquit quare id quod velocius mouetur: plus magnitudinis inequali tempore transit. Et hec est positio consequentis pro prima illius parte.

¶ Cũ declarauit. Dz ponit partis intentionem z quatuor tangit. prio q magnitudo z tps quo ad diuisionez z cõpõnẽ se sequunf. 2º q velocius z tardius pñt in infinitũ crescere, 3º q; q velocius z tardiº pñt in infinitum crescẽ. iõ tps z magnitudo sunt diuisibilia. 4º q ablata a tpe diuisibilitate z a magnitudine: tũc ponenf velocissimũ quo nihil velocius: z tardissimũ quo nihil tardius: q; segtur motus in nõ tpe: z cũ motus sit in instãti: ois erit velocissimº: q; nullus illo dato velocior: ois tardissimus: q; nullus illo dato tardior: cũ ois motus sit in nõ tpe: sive in instãti: in quo nihil ẽ magis aut minus.

¶ Et dixit z cũ. Prosequit z prio, pbat: repetẽs rõnẽ q ois magnitudo diuidif in ptes cõtinuas: p ß q; diuidif in semp diuisibilia. scõa ibi. Et cũ posuit facit enthymema cuius antecedẽs est. ois magnitudo diuidif in cõtinuũ. igit velocius est: quod inequali tpe ptransit maius z in minori equale: z in minori maius. Ecce qõ de textu ipse facit duo, antecedens: z consequens. z quantum ad hoc bene exponit.

¶ Si igitur magnitudo. Deducit pñtiã sic. si magnitudo non eẽt diuidua, sed composita ex indiuiduis: tunc cum aliquid moueretur supra aliqua parte illius indiuidua in eadem nihil posset tardius moueri: quia supra indiuisibili omnia equaliter mouentur: z sic destruetur ipsum tardius: z per consequens ipsum velocius: nam tardius z velocius dicuntur relative.

¶ Et tacuit. Excusat Aristo. cur. vz. tardioris definitionẽ pz teryt. ait enim eẽ ex definitiõe velocioris deprehẽsum. Animaduerte q Aristo. z Auer. z Themi. velocius z tardius in cõparatiuo definiunt, q; in positiuo nõ daf velox: quin tale sit in cõparatiuo. vt patet cõsideranti: rel quũ cõmenti patet. ¶ Expositio lẽ quãtum ad primam partem conuenit textui: sed est diminuta. oportet enim addere. q Aristo. ponat consequens. vt habeat positionem añtis. vt adiecimus in literis expositione.

Tex.12. ¶ At vero plus ẽt magnitudinis in minori tẽpore transit. nã in quo ipm. a. mobile ad ipsum puenit. d. mobile. b. qõ est tardius: erit ppe. e. igit cũ ipsum. a. toto tẽpore. z. i. ad suum punit. d. erit in minori tẽpore q̃s sit illud: ppe. r. vtpote. z. k. at magnitudo quidem. c. r. quã p transiuit ipsum. a. mobile: maior est magnitudine. c. e. Tẽpus autem. z. k. minus est tpe toto. z. i. quare id quod velocius est: maiorẽ magnitudinem minori in tempore transit.

Exemplum.

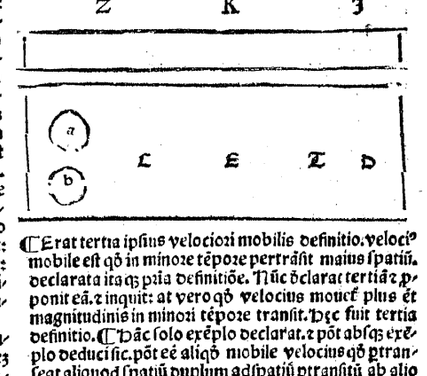

¶ Erat tertia ipsius velociori mobilis definitio. velociº mobile est qõ in minore tẽpore pertrãsit mains spatiũ. declarata ita q; pria definitiõe. Nũc declarat tertiã. z ponit eã. z inquit: at vero qõ velocius mouef plus ẽt magnitudinis in minori tẽpore transit. Hec fuit tertia definitio. ¶ Dãc solo exẽplo declarat. z põt absq; exẽplo deduci sic. põt eẽ aliqñ mobile velocius qõ ptranseat aliquod spatiũ duplum ad spatiũ ptransitũ ab alio tardiori in hora. igit minus q̃s in hora põt pertransire spatiũ minus q̃s duplum lz mains. igit in minori tẽpore pertransibit mains. ¶ Inquit. nam in quo ipsum. a. ad ipsum puenit. d. mobile. b. qõ tardius est: erit ppe. e. vt nunc per casum sumaf. igitur cum ipsum. a. mobile ad suũ puenit. d. erit in minori tempore q̃s sit illud prope. r. vtpote in. z. k. at magnitudo quidem. c. r. quã pertransit ipsum. a. mobile, maior est magnitudine. c. e. Tẽpus autem. z. k. minus est tẽpore toto. z. i. tunc infert definitionem. z inquit. quare id qõ velocius est: maiorẽ magnitudinem minori in tempore transit. z hic erat tertia velocioris definitio. ¶ Animaduertendũ sine literis rõnẽ ex Themistio sic trahi. Sint duo mobilia equus et scorpius in hora moti: cum scorpius sit tardior equo: equus in hora transibit leucam: scorpius in hora tertiũ leucę. z cum equus in hora leucam: peragrauerit i horę dimidio: dimidiũ leucę peragrabit. igit equus in dimidio horę peragrabit plus q scorpius: qui i hora 3ᵐ leucę peragrauit: sed dimidium horę est minus hora. igitur velocius in minori. vtpote equus in horę dimidio peragrat plus q̃s scorpius in hora. z sic in minori tempore pertransit maius, quod erat intentum.

I ¶Exemplum.

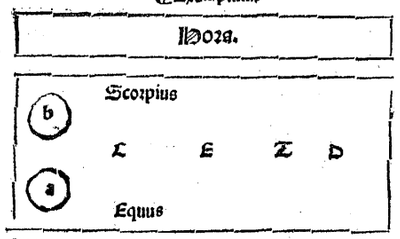

Lõmẽ.12. ¶Vult declarare. Auer. ꝓio disponit terminos. ſcõo ibi. ⁊ ß itẽdebat: applicat ſniam ỹbis.] tertio ibi. ⁊ ex ß manifeſtũ eſt: ꝓmonet dubiũ. Primꝫ duꝫ ptes patent: verũ ipſe mutat terminos: ꝓpterea exemplũ ſuum eſt.

K

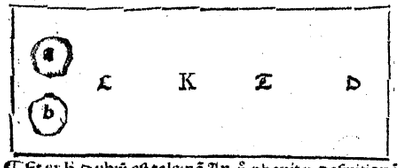

Duꝰ commenti. L ¶Et ex b. Dubiũ eſt tale: nã Ar. ꝑ phanit p definitionẽ velocioris ⁊ tardioris ꝓtinuũ cõponi ex ſp diuiſibilibꝰ: nũc ꝫ p ß q ꝓtinuũ diuidit in ſp diuiſibilia: ꝓbat definitionẽ velocioris ⁊ tardioris: igit circulus in demſone.

Solutio. ¶Sz pꝰ. Soluit. ⁊ vult q ſyllꝫ ꝓcedẽs a magnitudie tali ad velociꝰ ⁊ tardiꝰ talia: ẽ ꝓp qd: ß ẽ a ꝓzi ad poſteriꝰ: cã. n. velocitatis ⁊ tarditatis ẽ diſio magnitudis. Scõa vo ꝓbõ a õfinitiõe velocis ⁊ tardi ad diuiſionẽ ꝓcedẽs magnitudis: ẽ ab eᵗᵘ poſterioꝛi ad ꝓus. ⁊ ſic diuerſis gñibus caꝛ nõ icõuenit circulꝰ. Dez ſi expõit ſra vt nos diximꝰ: ß dubõ nõ ẽ necia. vt itelligẽti pꝫ. ¶In oibus his rõnibus vt viſuꝫ eſt A ꝛ. ſuppõit ſupza idiuiſibile nihil poſſe moueri: quo argumẽto inſilit. a. ipꝫ eẽ diuiduũ. ꝓp ß q̃rit Joã. vtrũ ſupza idiuiſibile poſſit aliqd moueri. ⁊ ipſe ꝙ p ſe nihil ſupza idiuiduũ ꝓt moueri: q; vt dicit A ꝛ. tũc idẽ eẽt moueri ⁊ motũ eẽ. tñ p accẽs ꝓt ſupza idiſibile aliqd moueri: ꝓt. n. idiuiſibili ſucceſſiue aliqd applicari. vt pꝫ de ſpherico: cui ꝓtinue applicẽt planũ vſq; ad finẽ. ꝙſtat planũ moueri ſupza ꝓnctũ applicatiõis. ſz ß ẽ p accẽs: q̃ren ꝰ ꝓnctꝰ ille ẽ aliqd corꝑis ſpherici. ¶Sz ß ſtare nõ ꝓt: q; A ꝛ. ꝓbat ſupza. a. nõ poſſe fieri motũ: q; tũc. a. opꝫ eẽ diduũ. mõ pꝫ ipꝫ. a. eẽ idiuiſibile ꝓnctũ diuiſibili. ⁊ ſic gloſſa ꝫ texꝰ. ¶Scõo ſi ſupza ꝓnctũ ſpheꝛ: in quo fit applicatio p accẽs fieri ꝓt motꝰ. igit ſupza ſpheꝛicũ p ſe. oẽ. n. per accẽs reducit ad p ſe. nõ ſupza ſpheꝛa cuiꝰ ẽ ꝓnctꝰ nihil ꝓt p ſe moueri. igit nec p accẽs ſupza ꝓnctũ. ¶Jõ aiaduertẽdũ ꝓncta ⁊ ciuſmodi diuiſibilia nõ eẽi reꝑ nã. ſz ſolũ ad imaginationẽ geometꝛe. oẽ. n. qõ ẽi nã eſt diſibile. ꝑ de aia. cõ. 1 ᵒ. ⁊ ꝑ cẽli: cõ. 32. mõ cũ mathematici imaginari poſſint fluxũ fieri ſupza punctum: ⁊ ipſum fluxum facere motum. concedẽt ad imaginationem hic talia. at phyſici cum reꝝ naturas conſiderent: nihilq; ſit in natura indiuiduum: niſi apud inteᵐ: eiuſmodi ꝓpoſitiones penitus negabit. Et ſic pꝫ ſolutio ad argumentum Joã. ⁊ aliozum.

Quo Joan.

M Lõfutatio ꝓma rõ.

Secũda.

Solo ꝓio ꝓia.

¶Manifeſtũ ãt ex his ẽ: ⁊ ꝙ id qõ velociꝰ eſt: in miozẽ tꝑe pagrat ẽq̃le. Nã cũ ipm maiozẽ in minozi trãſeat: q̃ß pagrauerit id qõ ẽ tardiꝰ. ipm vo ꝙ ſe ſumptũ maiozi in tꝑe maiozẽ trã ſeat: q̃ in minori. vtpote. l. m. quę maiozẽ. l. x. maius vtiq; erit tps. p. r. in quo pagrauerit. l. m. q̃ ſit tps. p. ſ. in quo pertranſiuit. l. x.

N Tex. 13.

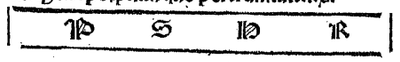

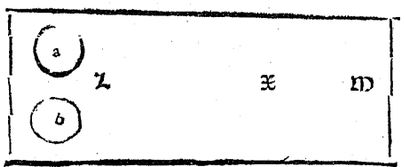

O

¶Quare ſi ipꝫ. p. r. tps maius eſt eo qõ eſt. p. h. quo. vꝫ. ipm qõ tardius eſt: pertranſit. l. x. ⁊ ipſum. p. s. tps minus eſt ipſo. p. r. tꝑe. nam minore minus cum ſit: ⁊ ipſum maiozẽ minus erit: fiet vt in minozi tempoze tranſeat ẽquale.

Q Sine liis ratio.

Cõcluſio. P ¶Nũc ex tertia data diffinitiõe: ꝓcludit ſcõam. vꝫ. q; velociꝰ ſit qõ i minozi tꝑe dat optrãſeat ẽquale. Jngt. manifeſtũ aũt ex his eſt: ⁊ q; ipm velocius in minozi tꝑe pagret ẽq̃le ei qõ tardius trãſit in maiozi. ¶Ad hãc concluſionẽ declarãdam: petit ſibi duo ꝓcedẽda. ꝓmũ velocius in minozi tꝑe ptrãſit maius: q̃ß ſit ſpatiũ pagratũ a tardioꝛi lõgioꝛi tꝑe: vt. ꝓximo textu expoſitũ eſt. Jngt. nã cũ ipm velocius maiozẽ magnitudinẽ in minozi tꝑe trãſeat: q̃ß pagrauerit id qõ eſt tardiꝰ in lõgioꝛi tꝑe. hęc eſt ꝓma petitio: ⁊ legaꝫ ſuſpẽſiue. ¶Scõa vo petitio ẽ q; vnũmet mobile p ſe maiozi in tꝑe maius trãſit: ⁊ i minozi minus. vt ſi equus i hoza pagret leucã: in minozi q̃ ſit hoza: minus peragrabit. inquit. ipſuꝫ vero p ſe ſumptũ maiozi in tꝑe maiozẽ trãſeat q̃ in minozi tranſierit: declaraꝫ per exẽplũ: vt ſi ſpatiũ trãſit. l. m. qõ eſt maius ſpatio. l. x. ẽt erit maius tps. p. r. in quo pagrat. l. m. q̃ ſit tps. p. ſ. in q̃ ptrãſiuit. l. x. ß eſt maius eſt tps quo equꝰ pagrat leucã: q̃ leucę ptẽ. vt ſi leucã in hoza pagrat: ptẽ p minꝰ q̃ ſit hoza idẽ equus pagrabit. Hęc eſt ſcõa petitio. ¶Ex ꝙs arguit. b. mobile qõ poſitũ ẽ tardius moueri: ſpatiũ pagrat. l. x. i tꝑe. p. b. Sz. a. mobile velociꝰ idẽ pagrat in tꝑe. p. ſ. Tps aũt. p. ſ. minus eſt tꝑe. p. b. Jgit velocius ptrãſit ẽq̃le in minozi. ſine terminis vo arguas ſic. Scozpiꝰ leucę dimidiũ pagrat i hoꝛe medio. equus i hoꝛe tertio pagrat idẽ leucę dimidiũ. igit velociꝰ in minozi pagrat ẽq̃le. Jngt. q̃re ſi ipm. p. r. tps maius ẽ eo qõ eſt. p. h. quo. vꝫ. ipm qõ tardius eſt vt pote. b. ptrãſit. l. x. ⁊ ipm. p. ſ. tps minus eſt ipſo. p. r. tꝑe. nã minoꝛe minꝰ cũ ſit: ⁊ ipꝫ maioꝛe minꝰ erit: vult hꝫe q; p. ſ. ſit minꝰ vtroq; toto. p. r. ⁊ ipo. p. h. ꝓcludit ẽ nẽ: Jngt. fiat vt i minoꝛe trãſeat ẽq̃le. ẽ igit vis. a. mobile pagrat. l. x. i tꝑe. p. ſ. b. mobile ẽq̃le illi in tꝑe. p. h. eſt aũt. p. ſ. tps minꝰ tꝑe. p. h. igit velociꝰ in minozi pagrat ẽq̃le: q̃ ẽ tertia deſcriptio velocioris. Jaduerte q; gręcus textꝰ nõ eſt corruptꝰ: nã ipe vltra. p. r. imaginaꝫ excreſcere tps vſq; ad. h. quo i modo ſermo ẽt ꝓz. ego tñ trãſtuli ſic: vt facilꝰ intelligeret. ¶Vult etiam. Commentum iſtud perſpicuum eſt: niſi q; terminos mutat hoc modo.

Lõmẽ.13.

¶Tunc

A

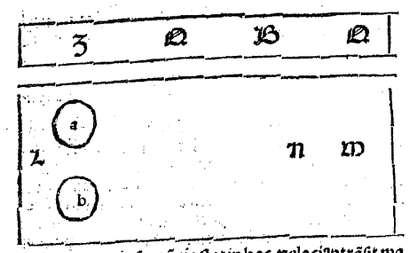

Rõ Auer. ¶Tunc tota vis ſuę rõnis ſtat in hoc. velociꝰ ptrãſit maius in maiori: ⁊ maius ẽt in minozi. igit ẽq̃le in minozi.

Dubitatio ꝓmę duę ptes conſtãt. igit ⁊ tertia. ¶Sz circa hęc dubitaꝫ. ꝓio. vtrũ eiuſmodi tres velocioꝛis deſcriptiões ſint bonę. ⁊ vꝫ q; nõ. nã luna mouet velocius cęteris ſtellis: ⁊ tñ nec in ęquali maius, nec in minozi maius, nec in minozi ęquale peragrat reſpectu cęteraꝝ ſtellarum. ¶Scõo pono p caſum q; ſpatiũ pagratuꝫ a velociozi continuo cõdenſeꝫ. pz tũc. a. eẽ velociꝰ: ⁊ nõ ptrãſire maius. ¶Tertio pono q; ſpatiũ pagratũ tardioꝛi cõtinuo rareſiat. pz tunc tardius moueri. b. ⁊ mains peragrare. ¶Quarto pono p caſum q; ipſum velocius continuo remittaꝫ, ipſum tardius ꝓtinuo. vigoꝛeſ: tunc in fine ipꝫ velocius minus peragrabit. ¶Et ꝫ de his multa dicemus qñ quę remus penes qd deſcribaꝫ velocitas: nũc vo ad oia hęc ſufficiat hęc rñſio: q; deſcriptiões ſunt vę cęteris paribus ex ꝑte mobilis: ſpatij: ⁊ medij: ⁊ i motu recto. tũc ad ꝓmã pz nõ eſſe ad ꝓpoſitũ: q; ille motus ẽ circularis: vel dicas q; luna ꝫ velocius circuat: tardiꝰ tamẽ mouet cęteris. ¶Ad ſcõm pz: q; ex parte ſpatij nõ ſunt cętera paria. Et per idem ad 3ᵐ. ¶Ad 4ᵐ pz ẽt ſolutio. non enim ex parte mobilis ſunt cętera paria.

C

Tex. 14. ¶Adhuc autem ſi quidem omne quod mouetur: aut in ęquali: aut in minozi: aut in maiozi moueri tempoze neceſſe eſt: ⁊ qõ quidẽ in maiozi: id tardius eſt. qõ vero in ęquali: neque velox. ſed ipſum velocius cũ nõ ſit ęque velox: neq; tardius: neq; ẽt ipſum velocius in ęquali aut maiozi mouebit tꝑe. relinquit; igit in minozi: quare ⁊ neceſſe eſt: vt ipſuꝫ velocius minozi in tꝑe equalem magnitudinem peragret.

Syll's. D ¶Scõo idẽ arguit hypothetice diuiſiue a deſtructione partiũ ſupza alterã ptẽ hoc mõ. oẽ qõ mouet: aut i ẽq̃li: aut i minozi: aut i maiozi moueri tꝑe neceſſe eſt: ⁊ qõ qdẽ in maiozi mouet tꝑe: id eſt tardius: qõ vo mouet in ẽq̃li: id eſt ęque velox. At ipm velociꝰ nec eſt ẽq̃ velox. nec tardius. igit neq; in ẽq̃li: neq; in maiozi mouebitur. Dis deſtructis ſtat alterã ptẽ: ⁊ ingt. relingt igit i minozi. tũc definitionẽ ꝓcludit. ⁊ ingt. q̃re ⁊ neceſſe ẽ. vt ipm velocius minozi i tꝑe ẽq̃lẽ magnitudinẽ pagret. ¶Sz dices ex negatiua nõ ſegtur affirmatiua. igit nõ vꝫ ipm velocius nõ mouet i maiozi: nec in ęquali: ergo i minozi. ¶Rñdeo q; Ariſt. diuiſionẽ ꝓpoſuit vt omne motũ moueat in ęquali: aut in minozi: aut maiozi: ⁊ ſuppõit p hoc ipm velox pagrare aliqꝫ ęquale pagrato a tardioꝛe tũc cũ nõ peragret illud in maiozi tꝑe: nec in ẽq̃li. igitur in minozi. ⁊ ita ſuppoſuit cõſtantiam ſubiecti: qua rõne ex negatiua bene ſegtur affirmatiua: vt diximus etiam.

Dubitatio

'Reſponſio

Lõmẽ.14. ¶Dęc eſt alia. Auerroes paucis mutatis idẽ arguit. q̃libet duo mota q̃ ptranſeunt idem ſpatiũ: quoꝝ altęr alterο velocius eſt: neceſſe eſt vt velocius ptrãſeat ſpatiũ illud: aut ęquali tꝑe tpi pertrãſitionis tardioris: aut minozi: aut maiozi. ſed impoſſibile eſt vt velocius idipſuꝫ peragret in maiozi. eſſet. n. tardius: nec in ęquali. eſſet. n. ęque velox. igit in minozi. Et hęc eſt deſcriptio ſecũda.

E

Tex. 15. ¶Qñ autem oĩs quidẽ motus in tꝑe eſt: ⁊ in omni tꝑe motus fieri poteſt. omne autez quod mouetur: cõtingit ⁊ velocius ⁊ tardius moueri: in omni tempoze continget velociozem ⁊ tardioꝛem motus eſſe.

F ¶Hactenus ꝓfecta eſt rõ hypothetica a põe ꝓtis ad poſitionẽ añtis vt expoſitũ eſt. Dac in tꝑe ex velocitate ⁊ tarditate alioꝝ rõcinaꝫ diuiſionẽ magnitudinis: tꝑis ⁊ motꝰ. Et petit q; oẽ qõ mouet: ꝓtingit velociꝰ ⁊ tardiꝰ moueri in tꝑe. Syllogizat hãc i tertia figura ſic. oẽ qõ mouet ꝓtigit moueri i tꝑe. oẽ qõ mouet, ꝓtigit velociꝰ ⁊ tardiꝰ moueri. igit oẽ qõ velociꝰ ⁊ tardiꝰ mouet: ꝓtingit moueri i tꝑe. Aut ſic ⁊ melius. oẽ qõ mouet: ꝓtigit velocius ⁊ tardius moueri, oẽ qõ mouet: ꝓtinget moueri in tꝑe. igit in tꝑe ꝓtingit velociꝰ ⁊ tardius moueri. minozẽ ꝑbat p ꝙerſionẽ ad qualitatẽ ß mõ. oẽ qõ mouet mouet in tꝑe: vt 4ᵒ phyſi. pz. igit oẽ qõ mouet: ꝓtingit moueri in tꝑe. Declaratũ ẽ enĩ ꝓtingẽs eẽ: ſeq ad ieſſe: ⁊ nẽcio ieſſe: vt ſ 2ᵒ piher. dictũ ẽ. nã bñ vꝫ. ſol oriꝫ. igit cõtingit oriri. ingt qñ aũt oĩs qdẽ motꝰ i tꝑe ẽ ß ẽ oẽ qõ mouet: in tꝑe mouet. vt 4ᵒ huius dictũ eſt. ⁊ ꝓpter in oi tꝑe motus fieri põt. i. igit oẽ qõ mouet cõtingit moueri in tꝑe: ſylls ẽ p ꝙerſionẽ i qualitate. hęc eſt minoꝛ. addit ⁊ maiozẽ. ⁊ ingt. oẽ aũt qõ mouet: ꝓtingit velocius ⁊ tardius moueri. hęc ẽ maioꝛ. Dat ꝓnem. igit in oi tꝑe ꝓtingit velocius ⁊ tardius moueri: quę erat petitio nꝛa.

Lõmẽ.15. G ¶Cũ ꝓus Auer. ꝓio ſoluit pᵐ dubiũ: nã arguit circulꝰ ſic. cõtinuũ eſt diuiſibile in infinitũ. igit velociꝰ ⁊ tardiꝰ põt creſcere in infinitũ.. ⁊ eꝫ velociꝰ ⁊ tardius põt creſcere in infinitũ. igit cõtinuũ ꝑt diuidi i infinitũ. igit cõmittit circulũ. Rñdet q; eiuſmodi õmões differũt ſpẽ: nã ꝓia fuit ꝓp qd a ꝓiozi. ⁊ ꝑ cãm. Scõo eſt ſigni ⁊ a poſteriozi. nã magnitudis diuiſio ẽ cã velocitatis ⁊ tarditatis. velocitas vero ⁊ tarditas ſunt ſigna hoc eſt effectus igitur ꝓia demõſo eſt per cauſam. Scõa eſt per effectũ modo nõ eſt inconueniẽs circulo demõſtrari in diuerſis ſpẽbus. imo vt recte ait Themiſtius. ꝓio poſteꝝ. forte ſyll's ab effectu eſt ſyll's tantum. a cauſa vero eſt demonſtratio. ⁊ ſic differunt ſpecie ⁊ genere.

Ꝓia Auero. dubitatio.

Dubõ contra ſol'o.

¶Et ſigna demſtratiua. Dubitat forte gs ꝫ ſol'oné hãc q̃n ſigna e quibus ad cauſas ſyllogizari põt: ⁊ eꝫ: ſunt quę cũ cauſis ꝙuertunt. mõ velox ⁊ tardũ in infinitum cum magnitudine ſiue ſpatio non cõuertunt: cum nec magnitudo de veloci ⁊ tardo ꝑdicet: nec ꝫ. ¶Rñdet ⁊ vult. vt ait Philoponus tres rẽ ꝙerſiones in terminis: qualis eſt in relatiuis: vt in ꝓdicamentis dictuꝫ eſt. in ꝑõnibus vt in ꝓio ꝓiozi. ⁊ in ſyll'is: ſiue cõſequẽtijs. ⁊ hęc eſt in his. Signa enim ꝙertibilia cũ cauſis ſunt. quibus poſitis: ſequit cã: ⁊ eꝫ. ⁊ hoc fecit. ꝓio declauit cõſequutionẽ ſigni ex cã. Scõo ꝫ ꝓfiatiã cauſę ex ſigno.

Rñſio H

Dubõ

¶Sz ꝫ hãc ſol'oné dubitaret fortaſſe iuniozi: q; nõ vꝫ q; diuiſibilitas magnitudinis i finitũ ſit cã velocitatis i ſinitũ aut tarditatis. nã ad ipm cã vꝫ eẽ ipſi ꝰ vel velocitatis vl' tarditatis: penes qõ ipſa attẽdit velocitas aut tarditas: ſz velocitas attẽdit penes ꝓportionẽ: aut exceſſuꝫ potẽtię motiuę ad ſuã reſiſtẽtiã. igit nõ q; diuiſionẽ magnitudinis. ¶Dicit ꝑt q; cã ꝓria ꝓncipalis ⁊ ꝑcipua ẽ motiua potẽtia i motoꝛ. diuiſio ꝑt magnitudis ẽ cã diſpoſitiua: aut cã ſine q̃ nõ. ⁊ ß ſatis ſit p mẽte Auerro.

Solutio

I Rõliterę. Suppositiones.

¶Et dixit z qꝛ. Nūc Auer. ꝓbat intētū. z sumit q̄tuoꝛ pōnes loco aūtis. pria. oīs motus ē i tpe. Scōa. i oī tpe pōt eē motus. Tertia oī motu dato ꝑt dari velociꝰ: z tardioꝛ. Quarta. velociꝰ z tardiꝰ cadūt in aliq̄ tpe tpis. Tūc ꝝ q̄tuoꝛ ſtātibus p̄cipue tū bis duobꝰ. vꝫ. q; in oī tpe ꝑt eē motus velocioꝛ. z q; ſit i aliqua illius tpe: ſeqū. igit̄ tps est ptinuū. ꝓbauit Ariſt. quarto huiꝰ. nā i omni motu est ꝑus z poſteriꝰ: quę ſunt tpis dūię ęterę ꝑ ſe patēt. Pōt aūt ſyllus Auē. ſic cōponi. oē illud i quo toto aliqd pōt velociꝰ z tardius, z cuius tpe ꝑt velociꝰ z velocius aut tardius z tardiꝰ in infinitū moueri est diuiſibile in infinitū z cōtinuū. Sed tps ē tale: vt dixim⁹ p pp̄ones. ꝓxio ſumptas. igit̄ diuiſibile in infinitū z ptinuū.

Syll's Auer.

¶Et induxit. Scōo p̄incipaliꝫ Auer. circa textū remouet aliud dubiū. nā poſſet qs dicere. ad qd ponit̄ prima pp̄. vꝫ. oīs motus est in tpe. vī. n. q; ex illis duabus: aut illis tribus ſatis hētur ꝓpoſitū: vt in ſyllo nūc pz. igitur ſupfluit ad ſyllm.

K Solutio.

¶Rñdet q; ꝫ illa pp̄o ſupfluat ad ſyllm, nō tñ ſupfluit ad terminos. poſſet. n. qs dicere nō oēm motū eē in tpe, ſꝫ aliqué eſſe in nō tpe: aut iſtāti: vt motus velociſſimus ad hāc tacitā rñſionē refellēdā addit. oēm motū q̄uis eſſe in tpe. non igitur ſupfluit ad terminos atq; obiectionem.

3ª dubō.

¶Et q̄rit. Tertio dubitat Auer. ɔ maioꝛē ſyllī Ariſtotelis: q̄ erat. pōt omne qđ mouet moueri velocius aut tardius q̄ moueat.

¶Cōtra obijcit z accipio hāc maioꝛē de pol': vt in textu inuenit: pōt omne qđ mouet moueri velociꝰ aut tardius: z addo duas has ꝺ eſſe. oē eoꝛ pus nāle mouet. igit̄ pōt omne coꝛpus nāle tardius moueri q̄ moueat. Addo aliā. cęlū mouet. igit̄ pōt cęlum velocius z tardius moueri q̄ moueat. Syll's est ex maioꝛi de poſſibili z minoꝛi de ineſſe: e gbus fit ſyllogiſtica cōiugatio: cōcluſio est falſa: nā coꝛpoꝛa nālia ſunt determinata ad maximū z ad minimū. cęlum etiam vt demonſtratū est ſcōo cęli nō pōt velocius moueri q̄ mouetur. igitur aliqua ꝓpoſitionū. non minoꝛ vt patet. igitur maioꝛ. quare illa ꝓpoſitio est falſa.

L

Rñ. ad materiam.

¶Ad hoc aūt. Nunc reſpōdet: z ꝓio declarat quō maioꝛ Ariſtotelis est intelligenda: z vult q; intelligatur reduplicatiue hoc modo. vꝫ. omne motum potest moueri velocius aut tardius q̄ mouetur inquantum motum.

ꝓbō pria

¶Et cauſa. Dant expoſitionē ꝓbat ꝓimo ſic. continuum ꝓcedit in infinitum. motus z velocitas ſunt cōtinua. igitur ꝓcedunt in infinitum.

Scōa.

¶Quoniā ſi. Scōo arguit per impoſſibile: nam ſi velocitas finiꝛetur in motu quatenus motus est. tunc poſſet fieri motum in inſtanti: conſequentia pz. aliter non eſſet finita ipſa velocitas.

Tertia. M

¶Et forte. Confirmat hoc a ſigno: nam Ariſtoteles apposuit omnē motū eſſe in tēpoꝛe, qđ feciſſet niſi ad denotandum motū quātūcūq; velocem eſſe in tempoꝛe.

Ad formaz

¶Et ſic. Nūc ex hoc rñdet ad formā, z vult q; illa pp̄o de cōtingenti ſit poſis ꝑ ſe hoc est ſub reduplicationis forma. nā ſic est vera q; poſſe est omne motū moueri velociꝰ q̄ mouet in q̄tū motū: ſed est ipoſis ꝑ accīs hoc ē q̄tenus abſolute accipiē i rebus nālibus nulla facta reduplicatione, vt patuit ꝑ p̄cedētes obiectiōes. Q; ſi abſolute accipiaꝫ hoc mō pōt oē qđ mouet velocius moueri q̄ mouet nulla facta reduplicatione. z addant illę duę minoꝛes, quas adiecimus. vꝫ. coꝛpus nāle oē mouet: z cęlū mouet: tunc ſeqū impoſſe: q. vꝫ. cęlum abſolute poſſit moueri velocius q̄ moueat: quod q̄demimpoſſe nō ſeqū ex poſſibili quatenus poſſe, ſed quatenus ipoſſe. nā ſeqū ad illā abſolute tentā, quę vt ſic est impoſſis: ſed nō ad illā reduplicatiue tentā: quę vt ſic est poſſis. ideo

N

'Rñ. aler.

debet argui ſic. pōt omne qđ mouet velocius moueri inq̄ntū mouet. cęlū mouet. igit̄ pōt cęlū velocius moueri inquantum mouet. accipiendo igitur maioꝛē abſolute, cōcluſio erit abſoluta: qua ratione z cōcluſio z maioꝛ ſunt impoſſibiles, ſed accipiendo vtranq; reduplicatiue vtranq; est poſſibilis. hoc ad formam.

¶Et Alexander. Ponit nunc rñſionē Alexādri, q; cōceſſit maioꝛē z concluſionē abſolute. pōt enim motus cęleſtis eſſe abſolute velocioꝛ: quatenus volūtarius est. nāq; cęleſtia coꝛpoꝛa mouent ab intellectu z volūtate i ꝛo meta. nec ſequtur q; aliqñ moueant velocius, nā q̄ head modū boni z ſtudioſi viri poſſunt moueri ad malum: vt ad voluptatem, nunq̄ tamen mouētur. ſic cęli poſſunt moueri velocius: nunq̄ tamen mouentur.

Rñ. ꝓpa.

Scōa

¶Scōa rñſio. Scōa rñſio vult q; motus cęli pōt abſolute cōſideriari: nō vt in cęlo. est. z ſic pōt velocioꝛ eē q̄ſi fit; q; ſꝫ nō in cęlo: in alys mobilibus. at ex parte cęli nullo mō pōt velocioꝛ eſſe. vñ vt aliqua ꝓpō est neꝯia ex pte ſubiecti quę est p̄tingēs ex parte p̄dicati: vt hęc ē neꝯia. ex pte ſubiecti cignus est albus. cōtingēs aūt ex pte p̄dicati. Sic hęc est neceſſaria ex parte ſubiecti: cęlū mouetur hac data velocitate: quę nō est neceſſaria ex pte p̄dicati. nam vt album potest eſſe nō in cigno: ſic motus cum hac velocitate potest eſſe non in cęlo. z ſic pōt intelligi velociꝰ ex parte motus.

O

Quid Auer.

¶Nos aūt. Circa eiuſmodi rñſiones vnū aſſerit q; Alexādri rñſio est Eudemy Ariſtotelis diſcipuli, ſꝫ est digna cōſideratiōe: nā hęc est q̄ difficilis quomodo cū volūtate agēdi ſtet neceſſitas actiōis. Est eniꝫ dubiū vtrū motus cęli possit eē velocioꝛ q̄ſ fit: z voluntariꝰ: de qua diximus multa in lib. deſtructio deſtructionū. Scōa ēt rñſio est difficilis quō ꝑt idē motus numero eſſe in vno ſubiecto determinate velox. z in alio velocioꝛ aut tardioꝛ. hoc enim valde difficile est. ¶Circa hęc Auer. dicta ſunt non pue dubōnes. Pria vtrū res nāles ſint determinatę ad maximū z minimū motuū. vī. q; nō. nā 4º huius. cō. 71. motus grauiū creſcit in infinitū ꝑ rarefactionē medij. ¶Scōo arguit Joā. ɔ p̄incipale: q; nō vī q; mobile ſit velocitabile in infinitū vt mobile, q; oē poſſe q̄q; erit. ¶Scōo. hoc nunq̄ fuit: nunq̄ erit: nec est. igit̄ impoſſe. ¶Tertio. hoc nulli ineſt: igit̄ impoſſe.

P

ꝑia dubō.

¶Quarto. Ariſt. ꝓbat ꝺ ieſſe tps eē ptinuū. igit̄ ꝓpones debēt eē ꝺ ieſſe. ¶Quito. ꝑt oē qđ mouet moueri velocius q̄ moueat in q̄ſtū motum. igitur potest omne qđ mouetur velocius moueri q̄ moueat: ab expoſita ad exponentem. ¶Tertio p̄incipaliter dubitatur: quia illa p̄tia vī ambigua: ſi velocitas finit in motu: tunc motus eſſet in inſtanti: nam vbi velocitas ipſa in motu finiret, adhuc motus eſſet motus. ſed oīs motus est in tpe. igit̄ ſiue ſic: ſiue ſic. ſemp est in tēpoꝛe. ¶Scōo. implicat ɔdictionē motū eſſe i inſtāti: z nō implicat ɔdictionē eē motū velociſſimū: vt motus cęli. igit̄ quātūcūq; velocitas finiretur in motu, non pp hoc erit in inſtanti.

Tertia dubō.

Q

¶Quarto dubitant: q; non vī q; vna ꝓpō poſſit eſſe ꝑ ſe poſſibilis z impoſſis ꝑ accīs: q; tunc vnamet eēt poſſibilis z impoſſis. ¶Quinto dubitāt ſorticolę: q; vī q; de facto ſit infinita aliqua tarditas. Naꝫ de facto aliq̄ partes mouentur aliquātulum tardę: z aliq̄ ꝓpe polum tardius: z iterum aliq̄ ꝓpius tardius. igit̄ in infinitū tardius aliq̄: vt i infinitū polo ꝓpinquoꝛes. ¶Scōo. oē qđ mouet z aliqñ incepit moueri: infinita tarditate mouebit. nā cū incipit mouere mouens aliquā rē: incipit poſſe actiua exceſſere reſiſtētiā. igit̄ infinita tarditate mouebit: q; exceſſus q̄ mouet ſ. incipit. a ñ ḡdu.

¶Tertio. oē qđ mouet z ɔſinit moueri, infinita tarditate

A

tate deſinit moueri, q; exceſſus venit ad ñ gradū. ¶Ad p̄mū dubiū dici pōt qđ ō ieſſe, z ɔ poſſibili abſoluto. oē qđ mouet: certa data velocitate mouet: z pcedo q; ꝑt graue infinita velocitate moueri q̄tenus medū ꝑt i infinitū rarefieri: nūq̄ tñ ō ieſſe erit ita: q; ſ. ſi tū rarefieri: nūq̄ tñ ō ieſſe erit ita: q; ſ. ſi poſſi reduplicatino. ¶Ad ſcōm rñdet Joā. z alij ſocy eius q; mobili vt mobile ē, nō repugnat motus velocitari in infinitū. z hoc ſm imaginationē, nō ſm rē, z multa alia fabulaf. ¶Sed hęc ſtare nō pñt. pzio: q; mobili et exiſtēti in mā nāli nō repugnat motus q̄tūcūq; velox, q; intellectus nihil ponit in re repugnans. ¶Scōo. ſi vbi Auer. eēt verū ſolū ad imaginationē, tūc nō pcluderet magnitudinē eē cōtinuā: niſi ad imaginationē. ¶Ideo q; dicit rēdū q; hęc ꝓpō de poſſi ꝑt oē qđ mouet velocius moueri q̄ moueat: dupliciter itelligit, aut de poſſi abſoluto, cui aliqñ corrīdet vna ɔ ineſſe fore vā z hac rōne nō ē vā, imo ipoſſis pp rōnes tactas. Alio nō ꝑt itelligi de poſſi replicatiue, z ɔ nō vna rōne ē, q; cū oīs reduplicatio cadat a pte p̄dicati, ꝑt eē vel ſubiecti. z ſic est vā, q; pōt oē qđ mouet velocius moueri: q̄ moueat q̄tenus mouet. z ſic vera est vt pz. aut reduplicatio ē a pte p̄dicati eius dēmet p̄dicati, z tūc ēt ē vā. nā ꝑt oē qđ mouet velociꝰ motu moueri inq̄ntū motꝰ ē, mō ſiue ſic ſiue ſic: ex maioꝛi reduplicatiua: z minoꝛi abſoluta ꝛelo dzeē reduplicatiua, qua rōne fit vt ſyll's ſit. pōt oē qđ mouet velocius moueri q̄ mouet, aut velociꝰ motu moueri q̄ mouet: quatenꝰ mouet: aut quatenus motus: cęlus z oē ens nāle mouet. igit̄ pñt moueri velocius q̄ mouent: quatenus mouent, aut motu quatenus motꝰ.

B

¶Do rñſione tū ad argumēta aiadnerte q; poſſe q̄q; accipit ꝓ eo cui corrīdebit aliqua ꝓpō de ineſſe in futurū foze vā, z hoc ɔ poſſe nāle. vt poſſe ē dionē navigare. aliqñ ꝓ eo qui corrīdet vna de futuro, vel nō repugnat corrīdere vī nō repugnat itelligi corrīdere vna de ineſſe in futurū, z hęc ɔ poſſis reduplicatiua vt in ꝓpoſito. ꝑt oē mobile velocius moueri q̄ moueatur in eo q; mobile. ɔ eniꝫ falſa est de poſſi nāli, ſed quatenus huic corrīdet vna de ineſſe in futurū vel nō repugnat corrīdere, vel intelligi corrīdere, vā est, z ſic pz itellectus ꝓpōnis. ¶Per ɔ ad rōnes ad p̄mā dico. oē poſſe q̄q; foze: loquēdo ɔ poſſi abſoluto. nō aut ɔ poſſi rōnis. z reduplicato. ¶Ad ſcōm cōcedo illud non eſſe poſſe abſolutum: ſed bene poſſe rōnis z reduplicatum.

C

¶Ad tertiū ɔm q; nulli ineſt: nulli inerit: nulli infuit. iō nō est poſſe ſm rē z abſolute: ſed bene poſſe ſꝫ rationē z reduplicatiuū. ¶Ad quartū dico: q; ex illa ꝓpōne ꝑt fieri ſyll's cathegoricus ſic oīs menſura in qua non repugnat mobile moueri quātacūq; velocitate est cōtinuū. tps est mēſura eiuſmodi. igitur cōtinuū. Et redūs enim nunq̄ ſeqū abſoluta. ſed bñ ex abſoluta cui⁹ vna ps ē reduplicatiua vt i ꝓpoſito. ¶Ad q̄ntā q; cqd dicāt ſorticoleꝭ apō Ariſt. ſpecificatiua ſiue reduplicatiua nō ſic exponit̄: niſi in illis de ineſſe, ꝫ enim est vā reduplicatiue apud Alexandrū ꝓbiloponū z Auer. p̄io p̄ioꝛū. Socra. nēcio mouet quatenus currit, z non valet. igitur ſocra. neceſſario mouetur: nam modales ꝓbant officiabiliter. an ſit ſic ɔm in illis de ineſſe alibi dictum est. ¶Ad tertiū dubiū ɔm q; Auerro. intelligit q; ſi motus finiꝛi i velocitate, quatenus motus. tūc motus eriꝛ i inſtāti. nā vbi finiꝛ quatenus motꝰ, eſt finitus ſm eē z rōnē. z hoc est ipoſſe. iō ex hoc ſeqū impoſſe. erit enim in tpe, q; motus in inſtāti: q; nec ſm rem nec ſm rōnē pōt velocioꝛ eſſe. vbi enim poſſet eſſe in tpe, pōt intelligi velocioꝛ. ¶Ad 2ᵐ ɔm q; eſſe motū velociſſimū ſm rē z rōne quatenus motus, ſiplicat ɔdictionē. ¶Ad quartū dubiū dici pōt: q; vna ꝓpō ſm terminos ꝑt ꝓ diuerſis ſenſibus eē vera z falſa, vt ꝫ ꝓpō talpa pōt videre est falſa abſolute de poſſi: cui ineſſe corrīdet. tū est vera de poſſi ſm rōnē hoc est quatenus aial.

D

Ad gntuz.

¶Ad gntaz. dico ſicut ꝓpones ſunt ꝓpiozes, ꝓpiozes poſis ſm potētiā: z nō actu, ſic cōcederet Ariſt. ifinitā tarditatē in potētia nō actu.

Ad tertiaz

¶Ad 2ᵐ z tertiū dicas, q; daē minimi⁹ exceſſus q̄ ſufficit ad q̄ Auer. iō oīs motꝰ ē certa tarditate tardus, ſed ō ꝫ ſi libº cęli. hęc ſatis.

Ad q̄rtaz.

¶Sz dices qđ Auer. itelligit ꝓ motū inq̄ntū motū. aut rē nālem. aut aliud: nō aliō: q; tūc nō eſſet ō cōſideratiōe nālis: ſi rē nālē vel accīs ſm nām. tūc ē determinatus ad maximū vt ociſi ē: z ſic idē ē motꝰ z motꝰ vt motꝰ. ¶Dico q; motꝰ z motꝰ vt motꝰ idē ſunt realr: ſꝫ differ ſit rōne, q; motus vt motus addit rōnē cōtinui. motꝰ ꝺo addit rōnē mobilis nālē. ¶Sz dices. cōtinuū ſpectat ad mathematicū. igitur motus vt motus nō ſpectabit ad naturalem.

Dubō contra dicta.

Solutio.

¶Dico q; cōtinuum vt abſtrahit a mā z forma nō cōſideratur a nāli. vt abſtrahit a forma ſolū conſideratur a naturali: z hoc mō includit mām: cuius rōne potest diuidi in infinitum. Hęc ſoluti⁹ est Auerrois tertio huius.

'Replica Solutio F

¶Hęc autem cum ſint, tēpus etiam continuuꝫ eſſe neceſſe eſt. Dico aūt continuū id quod in ſemp diuiſibilia: diuiſibile ē. Suppoſito enim hoc continuo: tempus continuum eſſe neceſſe.

¶Hactenus ꝓbauit in oī tpe poſſe aliqd moueri velocius atq; tardius: huic ꝓponi addit. nunc maioꝛem omnis magnitudo in qua aliqd pōt moueri velocius z tardius: z est ptinuū. Tps ē magnitudo in q̄ aliqd ꝑt velocius z tardius moueri. igit̄ tps est cōtinuū. ingt. hic aūt cū ſint, hoc est hac minoꝛi cōceſſa z declarata, tps ēt cōtinuū eē neceſſe ē. hoc est cōcluſio, cui maioꝛ illa est addēda: z q̄ſ continuū nō vna rōne ɔ. Declarat generatiꝫ qđ ꝑ ipſum continuū intelligit: z inquit. Dico aūt cōtinuum id qđ in ſemper diuiſibilia est. ſuppoſito .n. hoc cōtinuo: hoc est cōceſſo magnitudinē eſſe cōtinuam: tps cōtinuū eē neceſſe. ſic igit̄ ex diuiſione ſpatij diuiſio ptiſciſcit tpis. Et ꝑ hāc rōnē. aiadnerte q; text⁹ iſte ɔz legi i textu ꝓximo: z Auer. exponit ipſum in cō. 15º. vt patuit.

Quid per cōtinuum. G

Tex. 16.

¶Nā cū ꝺemōſtratū ē id qđ velocius mouet: minoꝛi in tpe peragrare ęquale. Sit velociꝰ q/ dē. a. tardius ꝓ. b. atq; b. iꝑ ꝫ tardius magnitudinē ꝑagret. c. d. in. z. i. tpe. māifeſtū itaq; velocius in minoꝛi q̄ſ fit illud, ꝑagrare eādē magnitudinē: atq; moueri in tpe. z. t. Rurſus q̄ iſpm velocius totā. c. d. magnitudinē ꝑagruit in. z. t. tpe: iſpm tardius minoꝛē codezi tēpoꝛe peragrabit: ſit itaq; illa. c. k. at q̄ſ. b. qđ ē tardius. in. z. t. magnitudinē ꝑagrat. c. k, iſpm velocius i minoꝛi eādē ꝑagrabit. Quare rurſus. z. t. tps diuideꝭ. quo ꝓ diuiſo: adhuc magnitudo. c. k. eadē rōne diuideꝭ. qđ ſi magnitudo diuideꝭ: tps ēt itidez diuideꝭ. z hoc ſemp erit ſi poſt velociꝰ: tardiꝰ: z ꝓ hoc velociꝰ ſumamꝰ: atq; demōſtratis ytamur diuidet. n. iꝑ ꝫ velociꝰ tps. iſpm ꝓ tardiꝰ magnitudinē. ¶Qđ ſi igit̄ ſemp vtrū ſit ꝙuertiꝺ: cū ſit ꝓ ꝙuerſio, ſit diuiſio ſemp. pz oē tps ptinuū eē. pz ēt ſimul z magnitudinē oēm ptinuā eē. eiſdē eniꝫ ęq̄libusq; diuiſionibus tam tps q̄ magnitudo diuidiē.

H

Ad rōnes

Adſcōam.

Ad tertiaz

Ad q̄rtaz.

Ad q̄rtuz dubium.

I

¶ Exemplum.

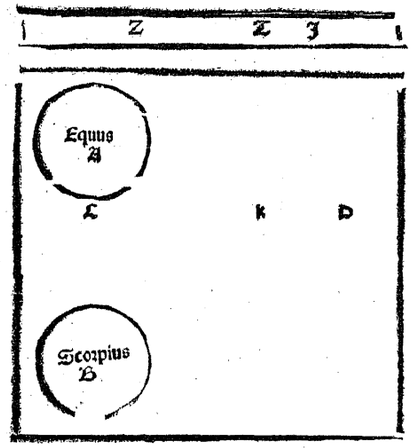

Syll's.

¶ Ex his mō ꝺducit ꝓpositū, z syllogizare vł sic. oē illud cuius q̄libet parte data pōt dari minor ē ꝑtinuū z diuisile ad infinitū. magnitudo z tp̄s sunt, quorum qualibet parte data pōt dari minor. igit̄ cōtinua z diuisilia in infinitū. ¶ Minor declarat in litera sic. q̄cūq; puersim dicuntur ſm maius z minus sunt quoꝝ q̄libet parte data pōt dari minor. Tp̄s z magnitudo cōuersim oñr ſm maius z minus. igit̄ sūt quoꝝ q̄libet ꝑte data ꝑt dari minor. huius minoris ꝓ exēplū declarationē exponit. z sine terminis p3 sic. scorpius ꝑtrāsit leucaz in hora, equꝰ ipse cū sit velocior, ꝑtrāsibit eādē in medio horę, igitur equus diuidit horā ad minus q̄ erat, z sic in duo dimidia. Scorpius ē exquo tardior i dimidio horę leucę medij pagrabit. igit̄ leuca ēi duo dimidia sectilis, z ita ad minus q̄ erat. Rursus equus exquo ē velox in dimidio dimidy horę ꝑtrāsibit dimidiū leucę. igit̄ adhuc illudhorę dimidiū erit sectile in duo. scorpius exquo ē tardius pagrabit i illo dimidio dimidy horę dimidiū dimidy leucę. Et ſ̄ questio ꝑt fieri i infinitū. igit̄ tp̄s a veloci z magnitudo ab ipso tardo diuisibilia sunt in infinitū. ¶ Hanc rōnē in terminis declarat, z inquit. nā cū demōstratū est id qō velocius mouet, minori in tpe pagrare equali ei qō pagratū ē a tardiori, vt p3 ꝑ vltimā definitionē velocioris, sit velocius gdē. a. vtpote equus. Tardius vō b. vtpote scorpius. ſ̄ est ꝑ̄ pars. atq; b. ipsum vt scorpius qō est tardius magnitudinem pagret. c. d. vtpote leucā. in. 3. i. tpe, vtpote hora. ſ̄ est scōa pars casus, exhis infert tertiā casus partē. z inquit. manifestum itaq; velocius in minori q̄; sit illud hoc est q̄; sit, hora pagrare eādē magnitudinē atq; moueri in tpe. 3. t. vtpote in horę dimidio, z ꝑ ſ̄ vult hr̄e tp̄s totū ee̊ sectile in duo. Q̄ vō sit magnitudo sectilis ēt i duo, declarat. z inquit. rursus qm̄ ipsum velocius vtpote. a. equus totā. c. d. vtpote leucā peragranit in tpe. 3. t. hoc in medio horę, ipsum tardius vt scorpius in eodē tpe vtpote horę medio minorē pagrabit vtpote dimidiū magnitudinis, sit itaq; illa dimidiata magnitudo. c. k. igit̄ magnitudo sectilis erit duo. Q̄ vō dimidiū horę adhuc sit dimidiabile declarat. z inquit. at qm̄. b. scorpius quod ē tardius in. 3. t. tpe, hoc est in horę medio magnitudinem peragrat. c. k. hoc est leucę dimidium, ipsum velocius vt equus in minori eādez peragrabit. quare rursus. 3. t. tp̄s, hoc est dimidium horę diuidetur in alia duo dimidia. z ita tp̄s erit 2ª diuisibile. Quo vero diuiso, adhuc magnitudo. c. k. hoc ē illud leucę dimidiū eadē rōne in duo alia diuidet. Qō si magnitudo diuidet, tp̄s rursus tertia diuisiōe diuidet, z hoc semp erit, si post velocius, vtpote equū tardius vt scorpium. z post hoc velocius vt sumamus, atq; demōratis hoc est definitiōe velociores vtamur. diuidet. n. ipsiꝰ velocius vtpote equus tp̄s semp. ipsum vō tardius vtpote scorpius diuidet magnitudinē. ¶ Tunc resumit vim ꝓbōnis minoris. z inquit. q; si igit̄ semp verus sit conuerti de minori in tpe ad minus in magnitudine, z cum fit conuersio, fit diuisio semper, dat cōclusionē. z inquit. patet omne tp̄s z omnem magnitudinez esse cōtinua z diuisibilia in semper diuisibilia. ¶ Animaduerte q; hic deductio penitus fundat̄ in duobus suppositis iam. quoꝝm primum est q; velocius est quod in minori q̄uale. tardius vō in equali minus. Scōm vero q; omni tempore potest esse motus velocior, atq; tardior.

¶ Cū posuit. Auer. rōnē textus facit sine terminis: quaz Arist. ait feciſſe in terminis more geometrę. vt sit manifestior. ¶ Exponit aūt ipse quid Aristo. intelligat per reflexionē. z vult q; si velocius diuidit tp̄s, tardius magnitudinē. z si tardiꝰ adhuc magnitudinē velocius adhuc tp̄s diuidat. ita vt igt Themꝰ. vt serq; tpis serq; magnitudinis obiaē. z ſ̄ equitertio illius ſ̄ gtertiz modo rñdeat, demū quātū cuiq; libuerit tpis concedere, tantūdē equabiliter concedet z ſpaty, reliquū cōmenti p3.

¶ Amplius ātex rōnibus quę fieri solent, p3 sit̄ps sit cōtinuū, magnitudinē ēt ee̊ cōtinuā. si quidē in dimidio tpis dimidium peragreē. atq; simpliciter in minori minus. erunt enim temporis t magnitudinis diuisiones eędem.

¶ Cōsueta ratio est. q; si vnum z idem mobile regulariter motū in toto tpe pagrat ſpatiū totū. z i medio medium. z vl'iter in minori semp minus, tēpus z ſpatiū cōrñdēter in infinitum diuidentur. Dęc est ratio iā facta.

¶ Cum declarauit. hic Auer. rationem consuetam explicat. z verba eius z Aristo. patent per se.

¶ Atq; si alterū vtrūuis ipsoꝝ infinitū erit, alterū ēt infinitū erit atq; pinde vt alterū. Leu si extremis tp̄s sit infinitū, lōgitudo quoq; infinita erit extremis. at si diuisione, lōgitudo ēt diuisione. atq; si vtrisq; tempus ipsum infinitū sit, vtrisq; etiam magnitudo.

¶ Nonnulli ignari hic noui tractatus seu capituli initium faciunt, sed (vt placet Themistio.) Aristo. complet conclusionem de proportione temporis cum magnitudine, nam cum declarasset tempus z magnitudinem cōrñdenter diuidi vsq; certas constitutas partes, continuando sermone. inquit se cōresponderе quantum ad finitatem z infinitatem, z modum finiti z infiniti. z quę dicit, patent.

¶ Dicit z tempus. Animaduerte q; infinitum non vna ratione dicitur, nam aliud dicitur per carentiam vltimorum, quod ab Auer. dicitur infinitum in actu. Aliud dī diuisione hoc est per hoc q; est diuisibile in semp diuisibilia, qō dicet infinitū i poꝰ. p̄mū a sorticolis dī infinitū cathegorice. Scōz dī sincathegorice: vult igit̄ tp̄s z magnitudinē cōrñdēter se hr̄e q̄ ad finitū, z infinitū, ēt q̄ ad modos

M

N

O

P

Q

Syll's.

Prosyll's

L

Rō sine terminis.

Rationis suppōes

Cōmē. 16

Quid ꝓ flexionē.

Quid tbi

Tex. 17.

Cōmē. 17.

Tex. 18.

Cōmē. 18. Infinitum multiplex.

A

Qō ꝑma ō velocitate motus.

ad mōdus: nam si tēpus vltimis dī tale: etiaz z magnitudo. si diuisione dicatur: magnitudo quoq; dicetur. z si vtrisq; etiā z magnitudo. cōmēti verba patēt. Sed circa dicta quer̄it recētiores penes qd attēdat velocitas in motu: vt vtrum penes ſpatiū pagratū in tāto tpe: vt Arist. visus est velle in descriptiōe velocioris. ¶ Dęc qō est valde difficilis: z ꝑ sol'one huius argutissimꝰ ille Delberus fecit de tribꝰ pūctis libū vbi multa acuta certe enodauit: q̄ nūc nec intendo: nec volo ex toto absoluere. essem enim longiusculus aliquā tulū: z ee̊ trāsgressio: vez vt studiosi nostri scholares penitꝰ inscy nō trāseant: qdā ad Aristo. Them. z Auer. mentem decreui tangere z raptim. Arguunt ita q; sorticolę q; non primo: quia tunc duo q̄ velociter mouer̄ēt: q̄z altez maius ſpatiū ꝓ tmno pagraret: vt ſ̄. a. z. b. q̄ velocit mouer̄ēt: z. a. eēt corꝑ in duplo maiꝰ ſm oēz diametrū ipso. b. ¶ Scō. tūc duo q̄ velociter mouerent. vt. a. z. b. z ſ̄. a. maiꝰ ſpatiū pagraret ponēdo ſpatiū ꝑtrāseundū ab. a. in duplo maius ſpatio ꝑtranseundo ab ipso. b. z illud 3 ferri ad. a. ¶ Tertio ſit duo ligna iter duos pietes. e. d. q̄z vnū ſit q. altez. b. z. a. ipsum tāgat parietē. b. vo nō. z incipiāt in eodē tpe moueri: p3 nunc hic q̄ velociter moueri: vbi ſ̄. a. pagrat maiꝰ ſpatiū: qm̄ est maius. ¶ Quarto descēdāt duo grania a cōcauo: ſ̄ alterū per arcum alterū per chordā: veniant q; ambo q̄ cito ad centrū. Tūc p3 ea ꝑtrāsire ſpatia inęqlia: z q̄ velociter moueri. ¶ Quinto ponat̄ q; alterū moueat̄ in vna medietate horę ſup̄a vna linea pedali: atq; in alia medietate repedet sup eādē ipsaz rursus peragrādo. Altez vō ꝓtinuo moueat̄ recte nō repedādo: tunc p3. a. z. b. q̄ velociter moueri: non tamē equalia peragrasse. ¶ Dico solone q̄sti, p̄ animaduertendū in oi motu eē distātiā quandā: quę p motū peragrat a mobili: alr̄ nō eēt motꝰ de termino ā q̄ ad terminū ad quē. H distātia i motu locali vocat̄ ab Arist. iterdū greece mecos: aliq̄ megethos. H est lōgitudo aut magnitudo a nōnullis interualluz: a pluribus in motu locali ſpatiū sup̄a quo fit motꝰ: qm̄ aut̄ motꝰ localis p̄or est alys: ideo in alys motibus trāsumptiue etiā ſpatiū dici solet: ꝓprius vero latitudo formę: q̄ est intensio formę nō gradu ad summuz. quo mō Aristo. superius in descriptione velocioris accepit megethos: siue magnitudinē. ¶ Scō aia duerte q; velocitas z tarditas sūt conditiones actionis siue motus: modo in actione regr̄itur cⁱᵘᵒ factus z potētia actiua: similr̄ in motu requr̄itur ſpatiū peragratum: z potētia peragrās. ſpatiū pe ragratū est vt cⁱᵘᵒ. mobile ipz siue potēia motiua veluti cā. sensus igit̄ q̄siti est per quę describit̄: mēsuratur: atq; cognoscit̄ velocitas: vt sit maior altera: sed qri cognitio pōt esse ꝑ cām: z ꝑ effectum: cognoscimus enim Socra. potentiā ee̊ robustiorē illa Platonis: q: ei⁹ corꝑa habitudo est robustior: z ſ̄ cognitio est a causa. ab eᵗᵘ vo: q; portant manus pondus: aut q; vicit in palęstris Platonē. h igit̄ nō quęrimus penes qd vti penes cām attēditur velocitas in motu: q: de hoc in septimo dicetur: sed penes quid tanq̄ penes effectū mēsuretur velocitas. z ꝑ disputemus de motu locali z recto: q; qō est facilior. ¶ Adhāc dubōnē rñdet Albertulus: z non imperite: q; velocitas in motu locali i attēdat tanq̄ penes effectū: penes ſpatiū lineale descriptū a puncto medio centrali: aut ꝓportionali cētro ipsius corꝑis moti. ¶ Dicit primo lineale: q; nō penes corꝑale aut superficiale per argumētū primū. ¶ Dicit scō descriptū a puncto medio cētrali: q; nō penes punctus velocissime motū. Tum q; latitudo diformis nō dz denoiari a puncto intēsiori: sed magis a puncto medio. Tum scō: q; posito q; Socra. z Plato eque velociter moueant. z Socra. circa finē extēdat brachiū: nō ꝓp hoc dī velocius moueri: lz aliqs punctus. Socra. sit velocior motus aliquo puncto Platonis. igit̄ penes punctū mediū. ¶ Adhecit. aut sibi ꝓportionali: q; vbi esset corꝑis alterius aut cōdēsatio aut rarefactio: cōtinuo eēt alius atq; alius punctus medius: vnus tñ z idem ꝓportione. Per hęc ad rōnes p3 solo. ¶ Dāc pōnē sorticolę refellunt. primo: q: mobile in vacuo (vbi esset) posset tardius aut velocius moueri: vbi nullū eēt ſpatiū. ¶ Scō penes nihil vł attēdi velocitas aut tarditas. quēadmodum penes nihil attēdit̄ hois caliditas: sed bñ ipsiꝰ calefieri. ¶ Tertio vł q; penes ſpatiū descriptum a puncto velocissime motoꝝm q; actio z operatio positiua atq; pfectio positiua denoiari dz a maximo z positiuo. Tū ēt: q; cōpositū dī pfectū: sicut aliqua ſui pars perfectior. vt hō veluti rōnalis aia. igit̄ mobile dicet moueri velociter: sicut aliq̄ ſui pars nobilissima: z velocissima: etiā q; totū mouet̄ ita velociter: sicut aliqua ſui pars: nā cū nō possit attingere terminū ad quē ſm se z qōlibet ſui. igit̄ attinget ſm aliquid ſui. igit̄ ita velociter: sicut aliqua ſui pars. ¶ Propter hęc nōnulli captiūculatores generatim volūt velociter moueri attēdi penes ſpatiū lineale descriptū: aut aptum describi a puncto ipsius rei motę velocissime moto: aut illi equivalenti in tāto tēpore gratia talis velocitatis. Dixit velociter moueri z nō velocitas: q; penes nihil attēditur velocitas. adiecit aptū describi ꝓpter rōnē de vacuo. dixit a puncto velocissime moto: ꝓpter rōnes tactas. adiecit grā talis velocitatis: pp argumentū de 3 latione ſpatij ad corꝑus. ¶ Dęc positio de motu recto irrōnalis est. Nā in motu recto nullus punctus aliquādo mouet̄ velociꝰ altero: saltē in motu mobilis cōtinui: z vnifozmi: de motu circulari est res disputāda postea. ¶ Ideo aliter solitus sui arguere 3 primā pōnez. Primo penes id quod mouet̄ p accēs nihil dz definiri. Sed pūctū mediū: aut punctū velocissime motū mouet̄ p accidēs ad motum mobilis. igit̄ penes ea velociter moueri non debet de-

B

C

D

Solutio qōnis.

Nota p̄m.

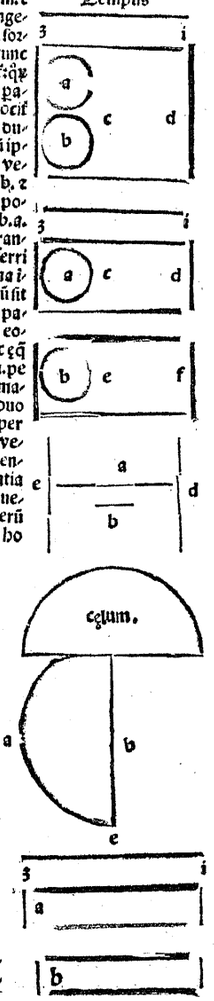

E

F

Rīsio Albertuli.

pm dictuz. Scōm.

Tertiuz. G

3 Albertus. Prima. Scōa. Tertia.

Rō captiūculatozū. H

Cōfutatio

Cōfutatio propria.

I Scōa rō. scribi. ¶ Scō penes illud qō nō habet esse in actu: nō debet definiri aliqō per se in actu: sed pūcta nō habēt esse: vel saltē habēt eē in potētia: z velociter moueri est res in actu. igitur velociter moueri nō dz definiri a puncto. ¶ Tertio. si aliqd moueret ita velociter sicut aliqua ſm pare: tūc idē mobile moueret velocius z tardius. nā ſm. a. punctū velocius. ſm vero. b. tardius moueret. ¶ Vltimo Arist. describit velocius moueri a toto mobili: z nō ab aliquo ipsi⁹. igit hęc est fictio. ¶ Propter ꝫ alꝫs fecim⁹ dīaz inter ſpatium lineale describi a mobili ſm punctū mediū: aut describi a puncto medio. Cōcedit enim Auer. 2. cęli. com. 42. cęlū calefacere pp stellā. nō aūt stellā calefacere. vt hō ambulat pedibus. nō autē pedes ambulant. ¶ Amplius Arist. vult hoies anima intelligere: nō aūt aiam: ita in ꝓposito dōm ſpatiū describi ab ipso mobili ꝑ punctū mediū. nō aūt a puncto medio. a mobili enim per se: vt ab eo qō describit: a pūcto per accīs. vt ab eo quo describit. z ſi sic intelligunt Albertulus z Marſilius bñ dīt: alꝫ errāt. ¶ Alꝫ autē qīqz dixim⁹ velociter moueri describi a toto mobili ꝓportionaliter motꝫ: hoc est ſm̄ata inter mobilia pari ꝓportionis rōne z merito ſui velocitatis: non merito magnitudinis. hoc dico pp mobilia: quoꝝ vnū est maior altero. ꝫ eni vnū ſit altero maius: nō pp hoc illud quod est maius dz velocius niſi ptrāseat in ęqli maius ꝓportionaliter pgrato a minozi merito ſui velocitatis. Et hęc expō multū consonat vbis Arist. Tūc ꝑ hęc tollunt oia argumēta ad illud de duob⁹ grauib⁹: quoꝝ vnū ꝑ chordā alterꝫ ꝑ arcū descēdit. dīz gꝫ illa ęq velociter descēdūt. nō aūt ęq velociter mouent. cętera patēt. ¶ Cōsequēter solet dubitari de motu circulari: z vīz gꝫ nō penes ſpatiū dscriptū: nā mobile motu circulari nullū ſpatiū describit cūꝫ ſit in eodē loco. ¶ Aliaduertēdū i motu circulari eē duo ꝓsiderāda: motū ipz: z circulationē: ꝫ sint vna res in ſubo. dīnt rōne atqꝫ ꝓnotatione: qꝫ rōne euenit vt ſtella ꝓpe polū collocata: z ſtella ꝓpe ęq diariū circulū ꝓstituta ęq velociter circuāt: qz ęqlit ꝑpe describūt ęqles angulos circa axem mūdi: cōplētꝫ ſit suas reuolutiones diurnas: nō tū ęq velociter mouentur: qz vna maⁱ ſpatiū dscribit qꝫ altera. ¶ Propterea ꝑ de motꝫ velocitate agef. 2° de circuitione ipſa. ¶ 2° aliaduertēdū in oi motu z maxīe circulari circa velocit mouēri tria eē nēcia ſpatiū lineale descriptū. Tps mēſurans descriptionē. z ptē describētē. De tpe z ſpatio oēs conueniūt. volūt. n. ipz attēdi penes ſpatiū lineale verū: aut imaginariū z tāto tpe. Tota igīr qō ē de pte describēte. ꝫ ē a ꝙ describaf ſpatiū lineale. Cōueniūt ꝙqꝫ oēs gꝫ dscribēs nō ſit totū mobile: ſed aliqd eiꝰ. Sed qd ſit illō: diuerſi diuerſa ſentiūt. ¶ Alii eni dixerūt illō describēs penes qō scif vnū illoꝝ motuū esse altero velociorem: eē punctuꝫ mediū ſemidiametri. ¶ Alii vo illō esse punctū medinz magnitudinis ſphęrę. ¶ Alii illō eē punctū velociſſime motū. ¶ Alii demū illud esse punctum mediū inter velociſſime motū z tardiſſime motū.

Ordo quęſtionis.

Prima pō. M Scōa. Tertia. Quarta.

Prima pō. ¶ Prima declaraf. ſit ſphęra a. b. c. d. cuius diameter ſit. d. e. f. b. ꝙnoctialis vo. a. e. c. pz d. b. eē polos ſphęrę. iter. a. z b. eē. f. punctū in circūferentia ꝓstitutū. Caſu hoc posito: manifestū est pūcta q̄dā velociſſime moueri: vt q̄ ſūt in. a. ꝙnoctio aut ꝓpe. a. q̄dā tardiſſime: vt quę in. b. vel ꝓpe. b. Qua rōne ſit vt illius ſphęrę

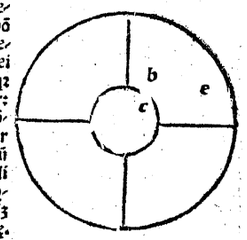

motꝫ ſit vniformiter diffōrmis: ſed oīs latitudo vniformiter diffōrmis cōrrūdet ſuo medio. igit res describēs erit punctus medius alterius ſemidiametri. vt. f. f. inter a. b. z. e. b. Mouebitur enim punctus iſte mediocriter. ¶ Scōa pō declaraf: qm̄ non penes punctū. a. ſup ficiei cōuexę attendi pōt: qz velociſſime mouetur: nec penes pūctū. c. cōcauꝫ: qz tardiſſime fertur. igit penes punctū b. in medio magnitudinis inter vtraſqꝫ ſuperficies collocatū. ¶ Sz has refellūt ſoꝛticolę ꝑ: qz punctus medius ſemidiametri. e. b. vꝫ. f. nō est in ſphęra: ſed in axe. igitur penes illud non debet describi. nihil eniꝫ mensurari dz penes aliquid qō nō ſit in eo. ¶ Scō ꝓtrā scōam arguunt: qm̄ vbi fieret cōdensatio talis corꝑis circularis versus ꝙexū. a. ꝙexo nō recedēte ab eius cētro: eiusmodi corꝑus orbiculare moueret velocius: qz ꝑ talem dēſationē pūctus. b. medius magis recederet a cētro. z ſic maioꝛē circūferētiā describeret. igitur velociꝰ moueref: qō est falſuꝫ. ¶ Scō totū mouet vt aliq̄ ſui ps. igitur penes pūctū velociſſime mōtū. ¶ Tertio penes ſummū dz fieri denoīatio totius. ¶ Quarto totuꝫ est ęq tale: vt pfectiſſima ſui ps. Propter ꝫ ſequit tertia pō q: describens ſit punctus velociſſime motus: z talis punctus est in circūferentia maximi circuli ſphęrę: cuiꝰ est vt in. a. ꝙgnoctiali. igitur velociter moueri attendit penes ſpatiū lineale descriptū in tāto tpoꝛe a pūcto velociſſime moto. ¶ Sed hęc tertia pō eget ꝓsideratiōe. ꝑ. qm̄ oia argumēta nunc facta eēnt ꝫ pōnez de motu recto. Amplius punctus ille aut intelligitur in cōuexa ſphęrę ſuperficie: aut in cōcaua: aut in medio illoꝝ: nō in medio: qz ille nō est velociſſime motus. nō in cōuexa aut cōcaua: qz ſi rarefiat corꝑus: aut cōdēſef: ipſo ꝫ aliquid ſui e cētro nō recedēte motus est idē: z nō ſm eundem punctum. ¶ Propter hęc vī mihi velocitatē in tali motu eē describendā a pūcto medio magnitudinis: qui corrūdet pūcto medio ſemidiametri. Aut a corꝑore ſphęrico ſm talē pūctū hac duplici rōne mediuꝫ: z ſm magnitudinē: z ſm respectū ad pūctum ſemidiametri: aut huic ꝓportionali gratia ſuę velocitatis. ¶ Duⁱ⁹ vo pōnis hęc est rō: qz latitudo vniformiter diffōrmis corꝛespōdet: z est tanta quantus ſuus gradus medius. mō motus iſte videf esse vniformiter diffōrmis: vt ſuppoſui. ¶ Tūc ad rōnes pz ſolo. nā punctus ipſe medius. f. nō in ſemidiametro est: ſed in ſphęra. vt dixi. ¶ Ad ſcōz dicerē ſuccedere in illud punctū ꝑ ꝓportionali. Amplⁱ⁹ illud nō eē gratia ſuę velocitatis. ¶ Ꝛo ſolone ad alꝫs debes ſcire gꝫ alꝫ est in vniformib⁹: z alꝫ i diffōrmib⁹. in vniformibus enim ſemper totum est tāti quanta est aliqua ſui pars. iō rīdet pti ſummę. in vniformiter diffōrmi: totum est vt est pars ipſa media. ꝓpterea denominatur a media. in diffōrmibus vero ſunt varię regulę: z nō vna. ¶ Tunc ad rōnes pz ſolo ad primaz pz ſolo. ſolum enim in vniformibus denoīatio fit a ſūmo. pidē ad aliam. totum enim est ęquale ſuę parti pfectiſſimę in vniformibus. in diffōrmibus vniformiter est ęq̄le parti medię. Hęc de motu circulari. ¶ Tertio z de circulatione omnes ſentiūt velociter circuere esse describendū

N Scōa pī. O Prima rō. Scōa. Tertia. Quarta. P Stertiam. Pō ꝓpa. Rō pōnis. Q Soꝛones rōnum. Nota. De circulatione.

A De auctione. Pōnes. nō penes ſpatiū lineale ab aliquo puncto: qz nō opz ſi aliq̄ eque velociter circuant: eque velociter moueanf. igit penes angulos ęqles descriptos a tali pūcto circa centrū: aut penes arcus in circūferētia illis angulis coꝛrīdenter ꝓstitutos: vt est pō Ptholemęi. ¶ Hęc de motu locali dicta ſatis: z de auctione nunc dicamus. Aliꝫ volūt velocitatē auctionis attēdi penes quātitatē acq̄ſitā e tali pūcto medio ipſius auct. aliꝫ penes ꝓportionē quātitatis acq̄ſitę a tali pūcto medio ad quātitatem ꝑexiſtē. aliꝫ penes ꝓportionē cōpoſiti ex ꝑexiſti ꝙtitate z acq̄ſita ad ꝑexiſtē: descriptā apūcto medio rei auctę.

B Primę pōnis dcīa°. ¶ Primi vtunf his rōnibus. vt in motu localis: ita i motu auctionis: ſed in motu locali penes ſpatiū acq̄ſitum a pūcto medio. igit in auctione penes quātitatē acq̄ſitā a tali puncto medio rei auctę. Amplius quātitas acq̄ſita est effectus auctiōis: ſed velocitas in motu hic describit ab effectu. igitur penes quantitatem acquiſitam velociter augeri erit describēdū a tali puncto medio. z ſic illud dicetur velocius augeri quod in ęquali tempoꝛe ſm punctum medium maioꝛē nanciſcitur quantitatem. ¶ Refellit hanc pōnē Delberus. ꝑ. qz tunc oia quę ęqlibus tēpoꝛibus ęquales acquirerent quātitates eque velociter augerentur. vt ſi. a. herba in hoza digitalē acquireret ꝙtitatē. z pirus magna tātundē ęq velociter augeretur. hoc autē falſum est: qz respectu pīrilla auctio nulla est: respectu herbę magna. ¶ Scō tunc gōlibet totū velociⁱ augeref ꝙsua pars: quia qn aliquid augeretur maioꝛē quantitatē acquireret totuꝫ ꝙsua pars. ¶ Tertio. tunc nulla auctio posſet eē vniformis ex parte ſubiecti: quia ſemper totū plus acquireret ꝙs pars. ¶ Ex his concludit Delberus velociter augeri eē describendū a puncto medio quo ad ꝓportionē quātitatis acq̄ſitę ad ꝙtitatē ꝑexiſtētem. vt illud dicatur velocius augeri quod in ęquali tempoze acq̄rit talē ꝙtitatē: cuius ꝓportio ad pręexistentez sit maioꝛ: ꝙ alterius. ¶ Dāc refellit Albertulus: z petit duo. quoꝝ primū est. ꝓportionē ęqlitatis ad ꝓportionem inęqualitatis non esse cōparationē: vt nunc supponaf. Scō supponit. a. ꝙtum pedale augeri per quantitatem pedalem in hoza: ita vt in fine hoꝛę sit bipedale: ꝙ rō docet ꝙtitatez pedalē acq̄ſitā hīze ꝓportionē ad pexistentē ęqlitatis: qz ꝑexiſtens pedalis erat: z acq̄ſita ēt pedalis. z gꝫ in eade hoza. b. pedale augeaf ꝑ ꝙtitatem duoꝝ pedū. ita vt in fine hoꝛę sit tripedale. ꝙ rō docet ꝙtitatē acquiſitaz in. b. hīze ꝓportionē maioꝛis inęqualitatis ad pexistētem in. b. qz acq̄ſita est bipedalis. pexistens pedalis. igitur ꝓportio dupla. Ex his sequitur eē duas auctiones diſſimilⁱ veloces: quaꝝ vna vt auctio b. ipſius sit altera velocioꝛ vt auctione ipſi⁹. a. z in nullo esse velociozez: cū illę nō sint cōparabiles. ¶ Propter ꝫ tenet Albertulus gꝫ velociter augeri attendit penes ꝓportionez totius cōpoſiti ex ꝙtitate noua z pręcedēte ad pręcedētez ſolum. vt qm̄ in ęquali tpe. a. ſm punctum mediū acquirit talem ꝙtitatē: quę cuz antiqua hz ꝓportionē maioꝛē ad antiquā tm̄: ꝙ in ipſo. b. sit. igit velocius augetur. ¶ Sed cōtra hanc arguo: qz sic nude ꝓlata est falſa: z cōtra Arist. z Auer. Primo vo lo gꝫ. a. pedale in hoza augeatur acquirendo ꝙtitatem vnius pedis: verū ex alio diminuatur: ita vt in fine hoꝛę remaneat pedale. b. vo pedale in fine remaneat bipedale: tunc totius. b. ad antiquā ꝙtitatem est ꝓportio maioꝛis inęqualitatis. ipſius vero. a. ad antiquā ęqlitatis: z ſic idem ſequitur contra ipſum: quod contra Delberū. ¶ Scō. quāta quantitas fuit ab ęterno tāta ē hodie. igit nulla ꝙtitas de nouo acquirit. z ſic penes nullam quātitatem fieti pōt descriptio. ¶ Propter hęc aliter est dicendum: z distinguamus. Primo: gꝫ auctio potest capi. Uno mō ꝓ extensione: quomodo est alteratio: qz rarefactio. Alio modo ꝓ augeratione ꝓsitę formę in pluri materia ꝙs pręfuit: vt in lib. 2o de generatione diximus. z hęc pōt capi: aut partialiter ꝑ vna auctione q̄ fit nunc. aut totaliter ꝓ auctione quę conuenit rei augēdę vsqꝫ consiſtentiā. ¶ Secundo peto velocitatē in motu ſine tarditate esse cōditionez motus ſucceſſiui z continui. ita vt ſolus motus ſucceſſiuus z continuus dici possit velox aut tardus: z nullus aliꝰ: vt instantaneus aut nō continuus. Hęc fuit intētio Arist. z Auer. cōſi. 15. nam per hoc ꝓbauit tempus z magnitudinez esse continua. ¶ Tertio peto auctionē ꝑ particulari vnius minimi aggeratiōe esse momētaneā. z auctionē totalē nō est continuam. Prima pars pz: qz auctio particularis aut est generatio aut aggeratio minimi: mō hęc est momētanea. Scōa pars etiaz pz: qz Auer. tertio huiⁱ⁹. cōmē. sexto ꝓbauit idez. ¶ Ex ꝫs colligitur penes nihil attēdi velociter augeri apud Auer. pz qz auctio aut fumitur ꝓ rarefactione: z illa nō est auctio sed alteratio: de qua ſtatim dicemus. aut ꝑ partili auctione: z hęc est momentanea: aut ꝑ totali auctione: z hęc non est continua. igitur nihil velocius augef altero: ꝙqꝫ aliquod possit minoꝛi tempoze pertingere ad terminū ſuę quantitatis ꝙs alterum: nō tū velociⁱ⁹ aut tardius augebitur: sed bzeuibus aut plixus: quod scietur per hoc gꝫ in minoꝛi tēpoze pertingit ad terminum ſuę ꝙtitatis speciei. ¶ Ex hoc patet auctionē esse motum: z nō cōtinuū: qz auctio totalis est ſucceſſiua: z non continua: auctio partilis nec cōtinua nec ſucceſſiua: qz momētanea. Hęc de auctiōe. ¶ Et de alteratione omnes cōcorditer tenent velociter alterari attēdi penes ſpatium qualitatis intenſiuū a tali puncto medio deſcripti: hoc est penes intenſionē qualitatis acquiſitę in tali puncto medio. vt qm̄ intenſio ęlitatis in. a. fuit maioꝛ acquiſita in hoza: ꝙs in. b. igitur. a. velocius alterabaf. Cur autez nō penes ꝓportionē qualitatis acquiſitę ad pꝛexistentē ęqlitatis: qz pexistens pedalis erat: z acq̄ſita ēt pedalis. z gꝫ in eade hoza. b. pedale augeaf ꝑ ꝙtitatem duoꝝ pedū. ita vt in fine hoꝛę sit tripedale. ꝙ rō docet ꝙtitatē acquiſitaz in. b. hīze ꝓportionē maioꝛis inęqualitatis ad pexistētem in. b. qz acq̄ſita est bipedalis. pexistens pedalis. igitur ꝓportio dupla. Ex his sequitur eē duas auctiones diſſimilⁱ veloces: quaꝝ vna vt auctio b. ipſius sit altera velocioꝛ vt auctione ipſi⁹. a. z in nullo esse velociozez: cū illę nō sint cōparabiles. ¶ Propter ꝫ tenet Albertulus gꝫ velociter augeri attendit penes ꝓportionez totius cōpoſiti ex ꝙtitate noua z pręcedēte ad pręcedētez ſolum. vt qm̄ in ęquali tpe. a. ſm punctum mediū acquirit talem ꝙtitatē: quę cuz antiqua hz ꝓportionē maioꝛē ad antiquā tm̄: ꝙ in ipſo. b. sit. igit velocius augetur. ¶ Sed cōtra hanc arguo: qz sic nude ꝓlata est falſa: z cōtra Arist. z Auer. Primo vo lo gꝫ. a. pedale in hoza augeatur acquirendo ꝙtitatem vnius pedis: verū ex alio diminuatur: ita vt in fine hoꝛę remaneat pedale. b. vo pedale in fine remaneat bipedale: tunc totius. b. ad antiquā ꝙtitatem est ꝓportio maioꝛis inęqualitatis. ipſius vero. a. ad antiquā ęqlitatis: z ſic idem ſequitur contra ipſum: quod contra Delberū. ¶ Scō. quāta quantitas fuit ab ęterno tāta ē hodie. igit nulla ꝙtitas de nouo acquirit. z ſic pe-

Dō ꝓpria. pª petitio. Auctio multiplex. 2ª petitio. 3ª petitio. F Deductio pōnis. De alteratione. G Prīa pō. H Pō gñalis

I recto q̄ circulari penes lineale descriptū a pūcto medio cētrali: aut ꝓportionali. In alteratione penes spatium qualitatis intensiuū e tali pūcto medio descriptū. hoc est penes intensionē qualitatis acquisitę in tali medio puncto. In auctione vō penes spatiū q̄titatis acquisitę, hoc est penes q̄titatē acquisitam in tali pūcto medio: aut parte media signata. z sic in oibus attēdit penes rem acquisitā a tali medio puncto. z tūc ad rōnes Solonis Pelberi facile rūderem. ¶ Ad primā de herba z arbore dicerē q̄ velociter eē aucta ſm rē: lz nō ſm ſenſum. ſm rem quidē q̄ velociter aucta ſunt: q2 ſm ſua pūcta media cētralia equalē q̄titatem nanciſcebant. ſm vero ſenſum minime: vt bene rō Pelberi cōcludit. ¶ Ad ſcōam dōm totū nō augeri: niſi ꝓpter pūctū medium. modo vnus eſt punctus medius totius z partiū: lz totius per ſe partiū p accēſſ. z ꝓpterea q̄ velociter augeſ totū: ſicut ſua pars. ¶ Ad tertiā dicerē auctionē eē vniformē pp punctum medium: z nō ꝓpter totū z ꝓtes. q2 igitur punctus medius vniformiter augeſ. ideo auctio eſt vniformis. z ſic prima poſitio eēt ꝓbabilioz. verum ad mentem Auer. z Ariſt. Dꝯ ſunt deliramēta: vt diximus: z de velocitate ſatis.

K

L

Tex.19. ¶ Quapropter z Zenonis rō falſum ſumit. ſicri enim non poteſt vt aliquid finito in tēpore infinita tranſeat: aut infinita p ſingula tangat. Dupliciter enīz z longitudo z tēpus z oīno cōtinuū eſſe īfinitū dicitur: aut diuiſione: aut extremis. igitur infinita quidē quantitate finito in tēpore nihil tangere poteſt: infinita vero diuiſione poteſt. Et enīz tēpus ipſuz hoc mō infinitū eſt: quare fit vt infinito in tēpore nō finito aliquid infinita tranſeat: z infinitis nō finitis: infinita etiā tāgat. impoſſe igit eſt aut infinitum finito in tēpore: aut finitū in infinito trāſire: ſed ſi tps ſit infinituz: z magnitudo quoq; erit infinita: z ſi magnitudo z tempus.

Sophiſma ¶ Ex his Ariſt. ſoluit Zenonis ſophiſma. arguebat enim Zeno nihil poſſe moueri: quia ſi aliquid moueretur: tunc aliquod mobile pertranſiret infinitam magnitudinem tēpore finito: quod eſt falſum. conſequētiaz deducit: q2 nō pōt aliquod mobile pertranſire aliquā totam magnitudinē: quin prius tranſeat illius medietatē: z per idē nec illā medietatē gn illius adhuc medietatem. Sed longitudo eſt ad infinita dimidia ſectilis. igit tempore finito pertranſibit longitudinē infinitā. Addu cebat aūt (vt Themiſtius ingt) exēplum de rotis currū. ſi rotę, inquit, currū q̄ connoluuntur in ſtadio: nihil ſtadij derelinquunt: qō nō demetiant z diuidant: cū diuiſio illa ſit infinita: partes ēt infinitę erūt. igitur finito tēpore peragrabunt: qō ille ipoſe diiudicabat. Cui reſpondet Ariſt. per diſtinctionē q̄ infinitū dici pōt aliquid bifariam: aut extremis: aut diuiſione. Tūc vult p̄mo q̄ finitū extremis nullo mō ſit peragrabile: nec tēpore finito: nec tēpore infinito. Vult 2° q̄ infinitum diuiſione ſit peragrabile in tēpore finito ſm extrema: ſed infinito diuiſione coꝛreſpōdenter. Inquit. Quapropter z Zenonis rō falſuz ſumit. Fieri enim nō pōt vt aliquid finito in tēpore īfinita tranſeat. z ſic falſum ſumit. z p̄ ad materiā. Deinde ſoluit ad formā: z inquit. dupl'r enīz z longitudo z tempus z oīno cōtinuū oē infinitū dr: aut diuiſione. hoc eſt qz eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia: aut extremis vtpote ſi extremis careat. hac diſtinctiōe facta rūdet Ariſt. ad formā. z inquit. igitur infinita quidem q̄titate. q̄ oīr infinita extremis: finito in tēpore nihil tangere pōt. Immo nec tēpore infinito: infinita vero diuiſione pōt aliquod mobile tangere. Duius ſolonis rōnem affert: z ingt. Etenim tēpus ipſuz hoc modo infinitū eſt diuiſione coꝛrūdenter ipſi lōgitudini: vt diximus. Deinde quaſi repetēs ſolonē ad formā. Inquit. Quare ſit vt infinito in tēpore nō finito aliquid infinita trāſeat: qz in hoza q̄ diuiſione eſt infinita: vt lōgitudo. fit z vt infinitis ſubaudi diuiſione nō finitis infinita illud tāgat. Tunc ex hac ſolone concludit vnū q̄ſi cozollariuz: lz nō extra propoſitū. z inquit. Impoſſe igit eſt: aut infinitū finito in tpe aliquid tranſeat: aut finitū tpe īfinito. Sed ſic ſe coꝛrūdenter hīe opz: vt ſi tēpus ſit infinituz: magnitudoēt ſic eiuſmodi: z ecōtra. ſi magnitudo ſit infinita: etiam tēpus ſit tale. z ſic patet ad materiam z ad formam ſophiſmatis.

M

Exēplum Themi.

Bo Ariſto.

Expō Ari.

N

O

Lotiſ.19.

Sophiſma apō Auer.

Bo Auer.

P

Dubōnes.

Q

Solones.

Quid apō Themiſtiū

¶ Dicit. Prima z vltima partes cōmēti: q̄ ſunt expoſitę, patēt. Media pars q̄ incipit ibi. Zeno igit decipit. eſt obſcura. ideo p intellectu illius forma ſophiſma Zenonis apud Auer. Omne tāgens partes infinitas tēpore finito: pertrāſit infinita tēpore finito. Mobile tranſiens totam magnitudinē tangit infinitas partes tēpore finito. igit mobile pertrāſit infinita tpe finito. ¶ Ad hoc ſophiſma de intentione Ariſto rūdet Auer. z dicit. Dzio: q̄ Zeno decipit in argumentatione: qz vtiſ noie equiuoco. dicit ſcō: q̄ ꝓpter hoc hęc cōtradictio eſt fz ſermonē: z nō ſm rem. reddit tertio cām. qz Ariſt. concedit in hoc falſiz. v3. q̄ mobile pertranſeat magnitudis partes infinitas. 3° excuſat Ariſt. q̄ ex hoc ſequit̄ veruz. nā ſi mobile p partes tranſit infinitas: illud ſit tēpore infinito eadez infinitatis ſpē: q̄ z partes ille ſunt tales: q̄ ratione p3 ꝓnem eſſe falſam. v3. qō infinita peragrentur tēpore finito. imo tēpore infinito. dicit gnto q̄ in octauo reſpondebit ſm rē: qz ibi negabit medietates infinitas pertrāſiri: qō hic concedit. ¶ Sed in his ſunt dubitationes nō paruę. Prima qūo hic vtatur equiuoco termino. Et ſi terminus eſt equiuocus: Ariſt. nō falſum cōceſſit: ſed erat diſtinguēdū. 3°qūo ex falſo concluſio ſequit̄ verū: nō niſi qm̄ hoc eſt ſyllogiſtice: z nō demōſtratiue. 4° in quo dīt ſolo octaui ab illa hic: cū incidāt in vnuz. Ad hęc multi multa dicunt: ſcio tn q̄ ad mētem Auer. parum faciunt. ¶ Dropterea debes ſcire q̄ ſophiſma Zenonis peccat per fallaciam equiuocationis: quoniā terminus medius vtpote infinitum eſt multiplex fz equiuocationē: z ſic hęc contradictio eſt logica: z p̄ nōs ſm ſermonem. eē enim logicam z ad ſermonē idem eſt. ¶ Per hęc ad primū p3 ipſum Zenonez accepiſſe terminuz equiuocum: qz aliter in maiozi accepit infinita: z aliter in minori. In maiozi enim p infinito actu in minori pro infinito in potētia. Per idē ad ſcōm dico q̄ Ariſt. nō conceſſit falſum ſm rem: ſed ſm apparentiā. nā infinitas medietates pertranſiri falſum eſt apparenter. Sed eſt verū in re de īfinitis diuiſione. Et p hoc ad tertiuz, ex hoc enim apparenter falſo: qō eſt verū ſm rem concedit verū. v3. q̄ tēpore infinito eadē infinitatis ſpē illud fiat. Per idem ad quartū dico q̄ hęc eſt logica: illa realis. Scō q̄ hęc cōcedit abſolute: illa negat. cōcedit enim hęc īfinitas medietates pagrari. Illa hoc negat. ambę tamen in idem veniunt: qz hęc concedit illud de infinitis diuiſione: quod eſt infinituz in potentia: illa de infinitis actu: vbi concedit de infinitis potētia. quę vero dicunt recentiozes: nugę ſunt: z non ad rē. ¶ Scias tamen Themiſtium reducere hanc reſponſionem ad illam octaui; z (vt mihi videt) p eadem exponit. Et hoc

A hoc mihi plus placet: q̄ hęc Auer. expoſitio. Reddit enim hęc textū difficilē: z nō conſonat verbis Ariſtote. ꝓpterea illam Themiſtij laudo.

Tex.20. ¶ Deſcribatur enim magnitudo quędaz, a.b. terminis definita. Tempus vero infinituz, g. ¶ Deinde ipſius, g. tēpozis excipiat̄ aliqd: vtpote, g.d. finitū. ¶ In hoc igit pagret illd idez magnitudinis q c q̄: quod ſit, a.b. hoc aūt totā, a.b. magnitudinē dimetiet: aut deficiet: aut excedet. nihil enim refert. ¶ Vaz ſi ſemp equalem ipſi, a.e. magnitudinem parti equali in tēpoze peragrabit. hoc aūt magnitudinez totā metiet. Tēpus totū finituz erit in quo illa tota peragrabitur. quando partes equales diuidetur: vt etiam magnitudo ipſa.

B

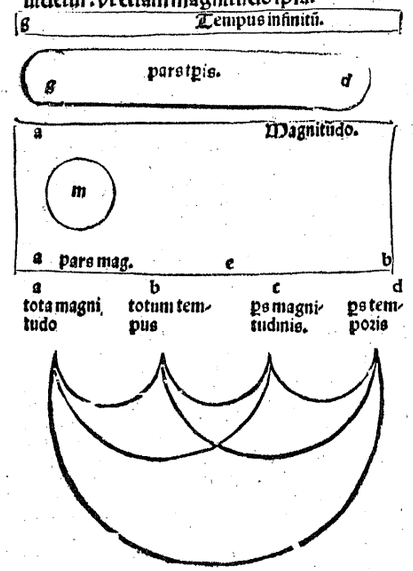

D Intētio partis. ¶ Duo cōcluſit. p̄mū q̄ magnitudo finita extremis non poſſit tempore infinito extremis ab aliquo peragrari. ¶ Scōz ſunt q̄ magnitudo infinita extremis nō pōt peragrari tempore finito extremis. Declarat igitur hęc. z vis rōnis videtur a cōmutata ꝓpoꝛtione ſic. vt. a. tota magnitudo ad. b. totuz tēpus: ita. c. pars magnitudinis ad. d. parte vel gd tēpozis. ꝓpoꝛtio p3: ga tota magnitudo in toto peragratur. igitur pars non in toto: z per conſequens in aliquo illius peragrabit. Igitur ſicut. a. tota magnitudo ad ipſam. c. ptē ita. b. ad. d. hoc eſt ita totum tempus ad ptē: ſed tota magnitudo. a. mēſurat parte. c. igit totū tēpus. b. mēſurabit parte. d. Tūc addo maiozē: ſed omne q̄ menſuratur a ſua parte p repli cationē eſt finitū extremis. igit. a. tēpus eſt finitū extremis. ingt. deſcribat enim magnitudo quędā. a. b. termi-

E nis definita. Tempus vero infinitū mente capiat: z ſit g. hęc eſt prima caſius pars. Deide ipſius. g. tēpozis excipiat aliquid: vtpote, g. d. finitum: z dixit aliquid z non pars: qz fortaſſe nihil eſt pars infiniti. Dꝯ eſt ſcōa ps caſus. In hoc igit quod exceptū eſt e. tēpoze toto illud idem mobile peragret einſdem magnitudinis quicq̄: qō ſit. a. e. hęc eſt tertia pars caſus. Tūc petit hanc ptē magnitudinis menſurare totam: z hoc inquit, hoc aūt quod dictū eſt. a. e. aut totā. a. b. magnitudinē dimetietur: aut deficiet aut excedet. nihil enim ſine fic: ſine alr refert ad vim rationis. Tunc arguit. nā ſi ſemper equalem illud mobile peragrabit magnitudinē: equalē dico ipſi. a. e. z illā in parte equali tēpozis. hoc autem quod dicebaf. a. e. totam magnitudinem menſurabat. igitur z tēpus totū finitū erit: in quo illa tota peragrabif. q̄ tps ipſum in ptes eq̄les diuidef: vt ēt magnitudo ipſa. z ſic totū tēpus reſtabit finitū extremis: vt ipſa magnitudo. Quantum vero ad greca verba attinet. Ariſto. in greco mutat terminos: z vult eſſe accipiendaz magnitudinē. b. e. cauſa aūt eſt: qz poſſēt aliquis dicere vt totum infinito peragraf tēpore: ita pars etiaz parte temporis infinita: qz tēpozis infiniti ptes ſunt infinitę. ꝓpter ea ne fit hęc ꝓtio: mutauit literas. Ego vero tranſtuli textū literis non mutatis: qz ad idem venit.

F

Lotiſ.20.

Dubium.

Solo ex verbis Auer.

G

Tex.21.

¶ Vult demonſtrare, Auer. primo fozmat rōnē abſq; literis: vt nos fozmauimus. 2° ibi. z dixit. ſi igitur z. applicat ſententiaz verbis. z omnes partes patēt. ¶ Sz contra hāc rationē fieri ſolet inſtātia de motu irregulari: vt prima medietatez. a. mobile peragret in certo dato tēpore. ſcōam in duplo tardius. tertiam in triplo. z ſic in infinitū. ¶ Auer. in ſuis verbis innuit ſolonem: z vult Ariſto. argumētaſſe in motu regulari. z hoc modo Auer. rōnē intelligit. reliquū cōmēti perſpicuum.

¶ Rurſus ſi nō oēm magnitudinem in infinito in tempoze tranſit. Sed contingit nonnullā etiā finito in tēpoze pertrāſire: vt. b. e. hęc vero totam dimetiaf: atq̄ equalem equali in tempore tranſeat: fiet vt tempus: ipſum etiam finitū ſit: cū itaq̄ ipſam. b. e. partem infinito in tempoze nō pertranſeat; pz tempus eſſe finitū. Si altera ex parte fuerit ſumptū. Vā ſi in minozi parte hanc tranſit: ipſum tempus finitum eē neceſſe eſt: cū altera ex parte finitum ſit.

H

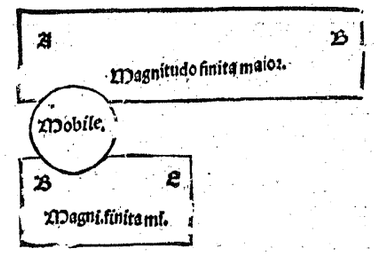

Expoſitio Themi. ¶ Ut textū hunc facile exponit Themiſtius. Ariſt. remonet dubitationez: quia aduerſarius dicere poſſet: q̄ ps a. e. paſſine magnitudinis non menſurat adequate magnitudinem vniuerſam: ſed excellit aut deficit. ¶ Con-

I tra obijcit Aristo. quia potest sibi defingere quispiam magnitudinem alteram: quę totā adęquate cōmēsuret: vt. b. e. tunc arguatur vt prius vniuersam. a. b. toto tēpore percurrit. b. e. vero finito: sequitur si. b. e. magnitudo adęquate. a. b. magnitudinem mensuret: vt tempus quo. b. e. magnitudo percurritur adęquate mēsurabit tempus: in quo magnitudo. a. b. vniuersa absoluitur. z sic ratio formari pōt: vt prius a cōmutata proportione. Hęc est expositio Themistij. Inquit. Ampli⁹ si mobile ipsum non omnem magnitudinē transeat tēpore infini to: sed contingat nonnullam etiam finito in tempore p transire: vt. b. e. Sit autez hęc talis: vt totam. a. b. magnitudinem dimetiatur. sit quoq; ipsius mobile regulare: vt ęqualē in ęquali tēpore transeat: ita vt tantundē magnitudinis tantundem in tēpore percurret: sequet conclusio illa quę prius: vt tēpus quo tota percurritur magnitudo. a. b. sit etiam finitus, ecce quomodo hęc rō nō differt a prima: sed tacitam obiectionem fieri potez contra primā soluit z cōplet illam. ¶ Animaduertēdū Aristo. addidisse verbum illud: atq; ęqualem ęquali in tempore transeat. ppter argumētū de motu irregularis: cuius secunda pars sit tardior prima in duplo: z tertia tardior scōa iterum in duplo: z sic in infinitū: q; de il la erit qō als. cęterę propositiones additę sunt ad obiectionem tacitā refellēdam. ¶ Ex his apparet q; duōbus nouis expositoris sunt inutiles: cū hic nouā rōnez nō faciat: sed priorem defendit. multi eniz z nos longo tē pore textum ignorauimus.

¶ Cum itaq; ipsam Arist. (vt Themistius etiā exponit) refellit aliā captionē: siue cauillū. posset enim quis dicere. b. e. parte vniuersę magnitudinis nō tēpore finito peragrari: sed tempore infinito. z sic in rōne est petitio principij. ¶ Cōtra arguit. z supponit tēpus quo pcurrit. b. e. magnitudo esse a parte ante finitum: alr nō inciperet aliquid moueri in illa. hoc quoq; patet ad sensum ante punctuz illud tēporis: vñ res cępit agere motū nihil eē. Tūc arguit: aut breuiori tpe percurritur ps ąs totum: aut longiori: aut ęquali: nō lōgiori nec ęquali. nunąz eniz ęquali totum z pars percurruntur. igit opz totum tēpus quo percurritur. b. e. vtraq; ex parte finitum esse. a parte ante gdē: q; idē est pincipiū magnitudinis z ptis. a parte post vero: qm breuius est. Sic igit apud Them^m Arist. in rōne principali duos confutauit cauillos: quibus cōfutatis tota rō principalis ps. inquit. Cū itaq; ipsam. b. e. partē infinito in tēpore non ptranseat: sed a parte ante ipsius eē finitū cōstat: aut sensu aut rōne. ps tps quo ipsa. b. e. pars percurrit eē finituz simpliciter ex pte vtraq;. Si altera ex pte fuerit sumptum esse finitū. deducit oīam dicēs. nam si in minori tēpore trāsit ptem hanc: ipm tps quo illā peragratur finitum esse nece est vtraq; ex pte. ex pte añ gdē: q; idē est pn^m magnitudinis z partis. a parte vō post: cū altera ex pte finituz sit: q. vz. breuius est. z sic ambo cauilli confutati sunt. z hęc litera fuit valde obscura: z multos latet.

¶ Cū declarauit. hoc cōmētū ibz tres partes. In prima replicat demonstrationē factā: z addit cauillū primum polem fieri: z vult illū Arist. hic confutare. 2ª ibi. z incepit. ré ppositā psequitur. 3ª ibi. z posuit. remouet aliuz cauillū. scōa pars ps. nec exponē aliā ab ea quā dixim^s in textu: exposeit. Dno intellectu primę partis aliaduertendū demonstrationē suppositisse. a. e. ptē percurri tēpore finitō: q; hoc negari pōt a cauillatore. Arist. supplet cōfutās cauillū hunc. hęc est expō Auer. Scōs cauillus esse pōt dicēdo tps quo percurritur. b. e. ptē esse finitū a pte ante: nō a pte post. Aristo. (vt vult Auer.) hunc cauillū refellens vnū perit tanq; notū ad sensuz: tps. vz. finiri a parte qua incipit motus, pbat vero ips finiri a parte post. hęc est expositio Auer. ¶ Dęc itaq; expositio cōuenit cum illa Themistij quantum ad hoc q; Aristo. remoueat cauillos. nō q; nouam faciat rōnez: vt expositores volunt: sed de cauillis discrepant. nam apud Themistiuz duo sunt cauilli. primus q; ps illa data, a. e. nō mensuret totum. a. b. scōs q; hęc ps nō tempore finito pagret: z vtrosq; hos confutauit Aristo. at apud Auer. duo sunt. p⁹ q. a. e. nō percurratur tēpore finito: sed infinito. 2⁹ dato q; a parte ante percurratur finito tempore: nō tū a parte post. Prima expō est conuenientior ręcis verbis: z iuxta illam legere potes textū. iuxta hāc Auer. impole est textū legere.

¶ Ead ez autem erit demōstratio. z si lōgitudiné q dē infinitā finxerim⁹. Tps aūt finitū. ps igit ex bis q mō dixim⁹: neq; lineā: neq; superficiem: neq; oīno cōtinuū aliquod indiuidnū eē. nō solū propter id qō nuper est dictuz: sed etiam quia fiet vt indiuidnum diuidatur.

¶ Idest z demonstratio. Auerro. primo declarat quomodo eadē demōstratione sciatur cōuersa conclusio: q; res z ab Auer. z a Themistio manifesta est. Scōo quasi epilogando quot vijs Arist. demōstrauit nullū cōtinuū componi ex indiuisibilibus. colligit. z vult illas consistere in tribus generibus. Primū quidem genus fuit p definitiones cōtinui: cōtiguī: z deinceps itiozū. Scōz per naturā motus z rei motę. Tertiū ex natura velociozis z tardiozis. z hoc dupl⁹. Uno mō per definitiones hoz. Alio modo per impole: vt infert nūc: q; tūc indiuidū diuidereť: qō facile ex dictis deduci potest. ¶ Solent quęrere recentiores an spatium finitum possit pertransiri tempore infinito: z econtra: an spatium in finitum tēpore finito. ¶ Sorticolę concedunt finitum spatiū infinito tēpore posse pertransiri: z econtra. infinitum spatium tempore finito. Primum patet. imaginando aliquod mobile irregulare semper ad duplum tardius: z spatiuz diuidi in partes proportionales minoribus terminatis versus terminum ad quem. Secundum patet. etiam per casum contrarium imaginando mobile semper velocitari ad duplum. z diuidēdo tempus in partes proportionales. ¶ Sed hę sunt gerrulę atq; aniles fabulę: aut pueriles nugę: quas confutare non curo. quolibet enim proferente contrarium: stultum est sollicitum esse. ¶ Propterea fieri potest diuisio Aristo. q; infinitum potest accipi sm diuisionez z sm extrema. Tunc dicerent peripatetici aliquod mobile posse tardari in infinitum sm diuisionem: quoniam non ita tardum quin tardius. z sic in infinitum. non autem sm extrema: q; nihil in actu infinite tarde monetur in actu. Similiter z de veloci dicendum est. ¶ Sed dices. nihil infinite tarde monet: aut infinite celeriter: neq; sm diuisionem: neq; sm extrema. igitur respōsio nulla. Dicendum de inesse nullum tale esse: nullum fore de pōli physice: ß de pōli imaginabili: quod ampliat ad id qō est vel potest esse. vel intelligi esse: aut intelligi non repugnare esse. imaginabile est aliqō tale. z hoc satis est. verū de hoc perquire cōmēto. 15. vbi lōgius diximus.

¶ Nam cū oī in tēpore ipm velocius z tardiº sint. Sitq; velociº qō equali in tpe peragrat maius. ¶ Cōtingit z duplā z sexqualterā trāsire magnitudinē. ¶ Sit enī hęc ipsius velocis vero sunt ipsius tardiozis diuidatur in duo. vt in. e. z. z. i. Ex ijs sequitur quarta pars, casus z inquit igit z tempus diuidetur in tria individua: cuius rōnē subscribit. z inquit. qñ ęqli in tēpore equalem peragret magnitudinem. hęc res iam patuit. nā tēpus z magnitudo sibiinnicem correspondent sm diuisionē z finitatem. quasi cōplens quartam casus partē inquit. diuidať ita q; in. k. l. l. m. m. n. Ex ijs quasi repetens vnā casus partem rōcinatur: z inquit. rursus cum tardius moueatur per. e. z. z. i. vt supposuimus. nō igit tēpus ipsum totum diuidet in duo: sed in vnum cum dimidio alterius. tria enim diuidi non possunt in duo: sed in vnum cum dimidio. Sequitur autē hoc si tardius moueatur super medietatē magnitudinis suę. Ex ijs dat ppositū z inquit. igitur diuidet idiuidū tēporis z impartibile magnitudinis. naz exquo equus est sexqualterus ad scorpium: etiam ipse equus in tribus indiuiduis moueatur supra totum. igit scorpius in medietate trium mouebitur in medietate bipartię magnitudinis: sed medietas trium est vnuz cum dimidio: igitur medium indiuiduū erit dimidiatum tēporis cū scorpius ipse nō in solo tēporis vno indiuiduo transeat medietatez suę magnitudinis: sed in maiori: vt in vno indiuiduo cū dimidio. ps igit nullū continuz eē impartibile. alr sequit indiuiduū diuidi: vt dictum est.

¶ Sz ambiges forsitā ad qd illę tres petitiōes ponūntur cuz satis sit vna: dici potest q; suppō est vna tātū. vz. cōtingit velocius eē in oi proportione in ipso tempore ąs tardius: z eā syllogizant sic in tertia figura. velocius cōtingit in oi pportione esse in tēpore ąs tardius. velocius plus transit in equali tpe. igitur plus transiēs in equali contingit esse in oi pportione in tēpore ąs tardius. z ps est suppō. z sic illę duę sunt vt pmisse: z nō vt suppōnes ad principale. z hoc nō intellexerūt expositores nostri.

¶ Ista declaratio. Auer. duo facit. p ponit rōnez. 2º ibi. Et hoc intēdebat. applicat sniam verbis. scōa ps ps. in prima ponit multas suppōnes. prima. velocius in ęqli tēpore ptrāsit maius ąs in eod ptrāseat tardi⁹. ß suppō ps ex dfinitiōe ipsi⁹ velociozis supius data z dispntata.

¶ Et cum ita sit. Ex hac dat scōam: q; pōt reperiri duo mobilia: quoz vnū sit in sexqualtera pportione altero velocius. hoc est vt equus in equali tēpore percurrat spatiū trēs z dimidiuz plus ąs ipse scorpius. sic enim vocatur pportio sexqualtera grēce hemiolia. qlis. vz. est trium pedum ad duo. cōtinent enim duo cū altera medietate: qua ratione fiet vt equus in tripartio tempore transeat sexqualtez plus ąs scorpius: z scorpius in medio tempore dimidium transeat suę magnitudis.

¶ Et cū ōclarauit. Tertia suppō est vt sit tardius aliqō vt scorpius: q; transeat dimidiū: aut cōpositū ex duab⁹ partibus in aliquo tēpore quouis: quo fit vt spatiū velociozis sit ex tribus: cum sit sexqualterū ad illud.

¶ Et qz tpibus. Quarta. tps z magnitudo sunt ęqles: vt qz magnitudo velociozis ętriplia: ita z illō tps triplū.

¶ Et qz tardius. Ex his arguit q; casuz ipsum tardius peragrat subsexqualterū spatiū inęquali tēpore. igit mediū spatiū in medio tpis: ß dimidiū trium est vnū z dimidiū. igit scorpi⁹ in vno idiuiduo cū altero dimidiato pagrabit medietatē suę magnitudinis. Tota virt⁹ igit est. scorpi⁹ est trāsiēs dimidiū in dimidio tpe. igit tēpus tripartiū dimidet in duo. z sic mediū indiuiduum dividet. deinde applicat sententiam verbis: z totum ps.

¶ Necesse autem z ipsum nunc: qō nō p alios: sed per se z primo dicit indiuiduū esse: atq; in omni tēpore tale inesse, est enim extremum

A cis rō. vz. qō velociº ipsuz sexq altera magnitudinē trāseat: z dividanť magnitudines: q; qdē sunt ipsi⁹ velociozis in tria indiuidua: q; sunt. a. b, b. c, c. d. q; vo sunt ipsius tardiozis in duo: vt. e. z, z. i. igit z tps diuideť in tria idiuidua: qñ ęqli in tpe equalē peragret magnitudinē. diuidať ita q; in. k. l, l. m, m. n. rursus cum tardius moueať p. e. z, z. i. nō igitur z tēpus diuideť in duo. Supple si tardiº moueret supra dimidiū suę magnitudis. igit diuideť indiuiduū z ipartibile: cū nō i idiuiduo trāseat ñ i maiori. ps igit nullū cōtinuū eē ipartibile.

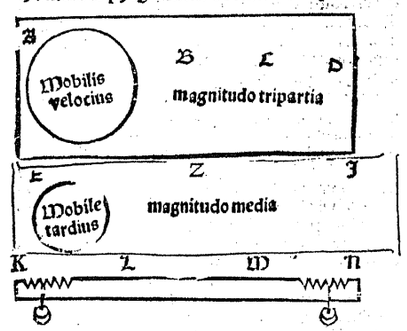

¶ Lauillus Zenonis. vt inquit Themistius fecit nos digredi a proposito. redit igitur ad rem Aristo. z probat nullum penitus cōtinuum esse indiuiduum aut ex idiuiduis confectum. fecit autē Aristo. ad hoc enthymema tale. si magnitudo componitur ex indiuiduis: tūc indiuiduū diuideretur. hanc nunc deducit cōsequentiaz. si magnitudo potest componi ex indiuiduis: sint illa pro nūc tria: qua ratione tempus quo equus peragrat illa: cuz illis cozrideat e tribus componet: sed omne qō mouetur in aliquo tēpore supra aliquam magnitudinem: cōtingit in medietate temporis peragrare dimidiuz illi⁹. igitur equus in medio temporis: aut scorpius tardior diuidet tēpus z magnitudinem in indiuiduo: z sic indiuiduū diuidet. verbi causa. sit equus sexqualtera pportione velocior scorpio: z equus peragret leucā tripartiam: in tripartio tēpore: tunc scorpius in sexqualtera pportione tardior transibit sub sexqualteruz illius in equali tēpore. igit dimidium suisexqualteri in dimidio tēporis: z sic diuidet indiuiduū tēporis. Ut vo rō hęc intelligatur finganius duas suppōnes: z vnuz casuz. Prima suppositio. in oi tēpore aliquid potest velociº z tardius moueri. Inquit. naz cum omni in tempore ipsum velocius z tardius sint. ¶ Secunda suppositio velocius est quod in equali pertransit maiº patet hęc ex definitione eius. Ex his inferatur tertia. igitur contingit z duplā a sexqualteram transire magnitudinez: imo triplam z quadruplam z id genus. Ex his ponit casum. z inquit. sit enim hęc ipsius velocis rō. vz. q; velocius sexqualteram maiorē magnitudinez transeat ąs ipsuz tardius vt equus. hęc est prima pars casus. Et diuidantur magnitudines: quę qdē sunt ipsius velociozis in tria individua quę sunt. a. b: b. c: c. d. Hęc est scōa casus pars. q;

Necesse autem z ipsum nunc: qō nō p alios: sed per se z primo dicit indiuiduū esse: atq; in omni tēpore tale inesse, est enim extremum

I quod dã transacti tẽporis: citra qõ nihil futuri tẽporis est. ⁊ insuper consequentis: vltra qõ nihil transacti tẽporis est. qõ quidẽ vtrorunq; tẽporum finẽ diximus esse.

¶ Debes scire, q; ipsum nũc: qõ grẽce est nyn: põt accipi per accõs: q; rõne dicest nũc: q; pñs est: cuius nũc ipm tantum habemus: p se vero per qõdã: qõ est pẽteriti finis ⁊ principium futuri. dicitur autẽ hoc per se: quia sui natura est tale. dies vero, ꝑpter hoc dr nũc esse, ideo q; Sylls. accõs. ¶ Rõcinat aũt sic. finis pẽteriti ⁊ futuri initiat est indiuiduũ. ipsum nunc est finis ꝓteriti ⁊ ꝓncipiũ futuri. igitur indiuiduum. de ratine tangit minor ⁊ conclusionem in textu. ⁊ verba patent.

Lom.24. Nõ dictũ Auer. ¶ Vult declarare. Quẽ ait Auer. patẽt. vnũ tamẽ attentione dignũ ipsum nũc esse apud mentẽ duo ẽtenus habẽs rõnez ꝓncipy ⁊ finis. in re vnũ: q; extra aiaz nec sibi cõpetit rõ principy nec rõ finis: ⁊ reliqua quẽ ait: patẽt.

K

Tex.25. ¶ Hoc autem si demonstratur tale esse per se ⁊ quatenus ipsum: simul patebit et iam ipsum indiuiduum esse.

¶ Quia accepit minorẽ. vz. q; nũc sit futuri initiũ ⁊ ꝓteriti finis: q; est dubia: quasi illã resumẽs. inquit. Hoc aũt idest hẽc minor si demõstrer quẽ dicebat tale esse per se: ⁊ ẽtenus ipsum: ⁊ simul patebit ipsum idiuiduum eẽ, sic igit q;si hypothetice. sic iterũ formal rõnez. si nũc est principiũ futuri ⁊ finis ꝓteriti: est indiuiduuz. Deinde in textu ꝓximo ponet aũs vt habeat põnẽ ipsius ꝓtis.

Lom.25. ¶ Dixit. Animaduerte q; Auer. facit vim in verbis. vult enim q; differat dicere ipsum nũc eẽ vnũ: ⁊ ipsum nũc eẽ indiuisibile: ⁊ hoc ꝓpter translationes eius: q; vtplurimum sunt corrupte.

L ¶ Et nõ intẽdit. Dices cõtra Auer. postq; esse ipsum nũc vnũ differt ab ipso eẽ indiuisibile. vtrũ ꝓbet ipsum nũc esse vnũ p hoc qõ ẽ indiuisibile ⁊ an vnamet rõne ꝓbet vtrũq; simul? Respondet q; vnamet rõne ꝓbat vtrũq; simul: ⁊ nõ ꝑ ꝓbat ipsuz esse vnũ: postea ꝑ ꝑ q; est vnũ. ꝓbat ipsum eẽ indiuisibile. Signũ aũt q; vtrũ nõ sit fallatis: cũ dicat apparebit cũ ꝑ. igit vnamet rõne ꝓbat vtrũq;.

¶ Nã aliqs. Dices nõne suffecisset dicere ⁊ ꝓbare ipsum nũc esse indiuisibile? cur subiecit etiam ipm debere esse vnũ? Rñdet: q; stat aliq eẽ indiuisibilia: ⁊ non vnuz. vt fortasse intellectus agẽs ⁊ intell's ptãtis sunt indiuisibiles: nõ tñ vnũ: vel saltẽ intellectus ⁊ res intellecta sunt indiuisibiles: nõ tñ sunt vna res. Sic posset dici ipsum nunc eẽ indiuisibile: nõ tñ vnũ: q; aliud fortasse dicetur esse ipm nũc: qõ est finis: ⁊ aliud id quod est ꝓncipiuz. ad tollẽdũ igit hãc obiectionẽ subiecit vtrũq;.

¶ Hoc igitur. Adhuc dubitabis ex quo indiuisibile põt accipi ꝑ minimo tẽpore ⁊ ꝓ o idiuiduo tpe. qõ nũc dr. ꝓbat ne illõ idẽ de ipso nũc ⁊ de ipso minimo tpe? Rñdet q; hic ꝓbat de ipso nũc: q̃ten⁹ ẽ aliõ a minimo tpe.

¶ Et fundaf. Q; ipm nũc sit indiuiduũ duabus rõnibus: siue fundamẽtis: ꝓbat. Primo. q; nõ est pars tpis. Secũdo: q; ipsuz nũc nõ est cõtinuũ ipsi nũc. ¶ Ex ꝓmo sylogizo sic. Oẽ diuisibile est pars alicuius totius: sed ipsum nũc nõ est pars tpis. igit nõ est diuisibile. ¶ Ex scõo arguo. Oẽ diuisibile põt alteri diuisibili ꝓtinuari ipsuz: nũc nõ põt alteri indiuisibili cõtinuari. igitur nõ est ps. Deinde ait has rõnes velle Aristo, declarare in sequẽtibus: ⁊ verba patent. Aliaduerte q; hic expõ: lz sit vtilis: nihil tamen illius Aristo, submeminit.

M Tex.26. ¶ Necesse est itaq; ipsuz nunc esse idem quod vtrozũq; tẽpozũ sit extremum. Vaz si aliud: deincepiciũ quidẽ alteri alterũ non erit. ꝓ o ꝓterea q; cõtint ũ ex ipartibus nõ cõstat. Si vo sit seozsuz inter vtrũ q; tẽpus mediũ erit. Oẽ eniz continuuz tale est vt inter fines aliq d sit vniuocum. Sed si mediũ illud sit tempus: diuisibile erit. Omne enim tẽpus demõstratum est diuisibile esse. Quare nunc ipsum diuisibile erit. Nõ si ipsum nũc diuisibile sit: in ipso futuro erit ꝓteriti q; cẽz: atq; in ꝓterito ipso futuri quoq; q; cẽz. Illud enim in quo diuidet: ꝓteritum tps atq; futurꝫ terminabit.

¶ Erat hypothetica hẽc. si ipsum nunc est principiũ ⁊ finis vtrozũq; temporuz: ipsum erit simplr indiuisibile. Nũc quasi dat põnẽ antedentis: vt inferat põnẽ põtis. ⁊ ingt. Necesse est itaq; ipsuz nũc esse idẽ: qõ vtrozũq; tẽpozũ sit extremũz: vt futuri ꝓncipiũ: ꝓteriti finis. Ex ꝑ põ ipsius põtis. ꝓbat aũt põnẽ aũcedentis q; syllum hypotheticũ diuisiuũ destructiue. ⁊ potest sic cõponi. si ipsuz nũc ꝓncipiũ ⁊ ipsum nunc finis sint duo: aut erunt imediata aut mediata: nõ imediata: q; continuũ nulluz sit ex imediatis indiuiduis. vt patuit iam. Si vo mediata aliquid mediabit: illõ igitur aut erit tps aut qd aliõ: vt linea vel supficies: non potest eẽ alind: q̃m inter tẽpora nõ nisi tẽpus mediare dr. cũ igit futurũ ⁊ ꝓteritum tẽpora sint: op; tale inter hẽc mediũ esse etiã tps. Tũc vltra. tale tẽpus mediũ aut erit diuisibile aut indiuisibile. nõ ẽ dõm indiuisibile: q; oẽ tẽpus est diuisibile: vt deductũ est tale medium est tẽpus. igit diuisibile. Vltra. tale tẽpus mediũ est diuisibile. igit ipm nũc diuisibile erit: q; ipsum nunc oẽs volũt esse medium duozũ tẽpozum. Nyn eniz grẽce est nũc: siue ꝑsns latine. Vltra. tale nũc mediũ est diuisile. igit in ipso futuro erit ꝓteriti q; cẽz. In ipso ꝓterito etiã aliquid futuri: q; exquo h3 duas partes: ⁊ vtrq; sunt mediuz: illq ea rõne q̃ fines sint ꝓteriti erunt ꝓteritꝫ: ea rõne qua ꝓncipiũ futuri erunt futurꝫ. hoc aũt est impoſe. igitur oportet ipsum nunc esse idem indiuisibiliter principium ⁊ finem vtriusq; tẽporis. Hẽc est ratio ⁊ verboꝝ expositio: nec alia glossa egent verba illa Aristo.

Lom.26. Deductio Auer. ¶ Et cũ hoc sit. Cõmẽtũ istud per expositionẽ textus patet. vnũ tñ attentione dignũ est: Auer. ꝓbare illã q; uaz. illa duo nũc sunt mediata. igitur mediat tẽpus. Primo ex verbis textus: q; inter continua non mediat nisi cõtinuũ eiusdẽ generis. igit op; esse tẽpus: q̃ cũ ꝓterito ⁊ futuro cõuenit in gẽe. Scõo. idez perstadet inductione: q; videmus inter duo puncta lineam mediare inter duas lineas supficies: inter duas supficies corꝑ.

Q Dubões. Prima dubõ. ¶ Sz tã in textu q; in cõmẽto accidũt dubões. ¶ Prima. q; per hãc rõnẽ ipsum nunc nõ vz mediuz duozum tempoz: q; ipsuz nũc nõ est eiusdẽ generis cuz tẽporibus: q; tẽpora diuidua sunt. at nũc ipsuz indiuiduũ est: q̃ ẽ nõ vñr eiusdẽ gẽris. ¶ Scõo. videt q; põtia Arist. ⁊ Auer. nulla sit. mediũ inter illa est tempus. igit ipsum nũc est diuisibile. hẽc enim satis ambigua est. ¶ Tertio dubitatur. q; dato q; ipsum nũc sit diuidũ: nõ vz sequi ꝓteritũ eẽ in futuro. ⁊ ẽcontra. ¶ Quarto dubitatur etiam. quia videt Arist. ostẽdere esse idẽ nunc vtriusq;: q; est indiuisibile. modo hoc est petitio: quia istud cẽpit ꝓbare. ¶ Ad primã dicerem ipsum nunc esse eiusdẽ generis cũ tempore: ipsum punctum cũ linea: ipsam lineam cũ superficie: ipsam superficiez cũ corꝑe: nõ formaliter: sed reductiue: vt termini: aut principia illoꝝ. ⁊ hoc satis ẽ ad rõnẽ. ¶ Ad scõam dicendum q; Aristo. consensum

Prima Auer. rõ. Scõa. Tertia. Dubõ. Rñsio. Tertia. Quarta. Solo ꝓ. Sol' scõs.

A consensim vnũ supponit. aliud infert. simit enim ipsum esse duozũ: ꝓteriti ⁊ futuri mediũ: vt ipsius nomen indicat. dicit enim nyn grẽce: latine nunc a ꝓsentialitate tẽporis. infert vero ipsum esse diuiduũ: q̃m vbi tempus ponitur mediare: cũ tale mediũ per cõmunẽ hoiuz cõsensum nõ sit nisi nũc: iure ipsum nunc erit: vt tempus diuisile. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q; Arist. ⁊ Auer. petiũt duo. Primũ q; sit terminus ipsozuz. Scõm q; terminus sm se totũ est in terminata re: cuius est. ¶ Ex his seguturintentum ipsum. totum nunc est in ꝓterito: quatenus illius terminus: ⁊ cum sit partibile in futurum ⁊ ꝓteritum. igit vna pars futuri erit in ꝓterito: q; sm se totum est in ꝓterito. pari ratione aliquid ꝓteriti erit in futuro. nam sm oẽs partes est in futuro: ⁊ eius vna pars est ꝓterita. igitur aliquid ꝓteriti est in futuro. ⁊ sic patet ratio. ¶ Ad quartã dico q; ipse ꝓbat ꝓ

B impossibile ipsum esse indiuisile per hoc qõ nõ est diuisile. ⁊ sic non est petitionis principium. cũ enim nõ sit diuisibile: ⁊ est. igitur indiuisile: ⁊ si idiuisile. igitur vnus ⁊ idem terminus vtriusq; tempozis.

Tex.27. ¶ Simul autem ipsuz nũc. nõ ꝑ se: sed per aliõ erit. nã diuisio huius nõ sm ipsum est.

¶ Scõo arguit Aristo. q; impoſe. si ipsum nũc sit diuisibile: cũc nõ per se: ꝙ per aliud hoc est per partes est terminus tẽpozum. Deducit põtiã: ⁊ inquit. nã diuisio huius hoc est tpis nõ sm ipsum est. vbi enim ipsum nunc sit diuisile duozũ tẽpozũ diuisio: nõ erit per ipsum nũc: sed ꝓpter illius partes: quatenus per illius vnã partez erit terminus ꝓteriti: ⁊ per illius alteram erit terminꝰ futuri. igitur ipsum non erit quo ꝓteritum est alius a futuro: ⁊ sic nõ est diuisio sive rõ diuidẽdi illa per se: sed rõne partium. Hoc est ꝫ definitionem eius. q; to huius.

C ¶ Adhuc autem ipsius nunc aliquid quidẽ factũ erit. aliquid vero futurum: ⁊ vt non semp erit factũ aut futurũ: ne q; nunc idẽ. multis. n. diuisionibus tempus ipsum diuidit.

¶ Tertio arguit. si ipsum nũc est diuisile: tũc nõ erit totũ simul contra illꝰ definitionẽ datam. 4° huiꝰ. Inqt. adhuc aũt subaudi. si ipsum nũc diuisile erit: ipsius nũc aliquid quidẽ factũ erit. aliquid vero futurum. igit nõ totuz simul. Et sequitur vt nõ semper erit ipsuz factũ hoc est ꝓteritum: aut futurũ: ne q; nunc ipsum idẽ semper ⁊ totum simul erit. multis enim diuisionibus tempus ipsum diuiditur: quia in ꝓteritũ ꝓsens ⁊ futurũ: ⁊ sic etiã ipsuz nũc diuidet: q̃ rõne fit vt quẽadmodũ tẽpus ipsum nõ est simul: sic ne q; ipsum nũc.

Lom.27. D ¶ Cũ ꝺclaraut. Auerroes de textu facit tres rõnes: ⁊ ꝫ ꝓpter illius malas translationes. nos vero facimus duas tãtum. ¶ Prima vbi instãs est diuisile: tũc nõ erit instans per se: sed erit instans: per accidẽs hoc est minimum tẽpus: quod cõmẽ. 24. dictũ est instãs per accõs.

Scõa. Tertia. ¶ Scõa: tũc instãs nihil erit: q; partes suę nõ erũt: q̃n ꝓterita abyt: futura nondũ sit. igit ipsum nihil erit. ¶ 3° tunc instans nõ erit idẽ: q; vbi erit diuisile: ipsum erit tẽpus: vbi erit tẽpus: ipsum nõ erit instans. 3° huius. ⁊ sic sunt quatuoꝛ rõnes. tres quidẽ ꝓsentis textus. alia liter; ꝓcedẽtis. ¶ Sed dubitabis forte: quia ꝑ idẽ ꝓbaré tps nõ diuidi: q; tũc tẽpus ipsum nihil erit ꝓpter rõnẽ tactam. ¶ Rñdetur q; tps est ꝓpter ipm nũc. de tẽpore enim nihil habemus: nisi ipsum nũc. vbi igit nũc nõ sit ne q; tẽpꝰ erit. at ꝓsupposito ipso nũc: o ino tẽpus est. ⁊ sic nõ est rõ ad ꝓpositũ. ⁊ hoc fortasse volvit dicere Arist. cũ inquit. Multis enim diuisionibus tẽpus diuiditur: sive multipliciter diuiditur tps. hoc est secat tps in plura q̃ ipsuz nũc: q̃m tempus põt secari in tria: vt in ꝓteritũ: futurũ: ⁊ pñs: cuius habemus nũc. vbi autem ipsum nũc diuiditur nõ põt dividi nisi in duo tantũ: vtpote in ꝓteritũ ⁊ futurum. igitur in nunc valet: ꝓteritum ⁊ futurum nõ sunt. igitur illud nihil est. in ipso autem tempore nõ valet: quia tempus diuiditur in tria. ⁊ hoc est quod Aristo. voluit.

E

Tex.28. ¶ Quare si hẽc ineſſe ipsi nunc impoſe est: ipm nunc: quod in vtrozq; est: idez esse necesse est.

Nõ si idẽ sit: patet etiam ipsuz indiuiduũ eẽ. Nã si diuiduũ sit: ea nimirũ euenirẽt: q̃ ꝓ⁹.

Tex.29. Nõ qdẽ igitur in ipso tpe indiuiduũ qõdaz sit: qõ ipsum dicimus nunc: ex his quę dicta sunt perspicuum modo est.

F

Sylls. ¶ Fecit syllm hypotheticũ a positione antecedentis ad põnẽ ꝓsequentis. nũc formal illud a destructione põtis sic. Si nũc nõ est idẽ vtrisq;: ipsum nũc est alterum. destruit põs. D. quare si hẽc inesse ipsi nũc impoſe est: ipsius nunc: qõ est in vtroq;: idez esse necesse est. deinde convertit syllm vt ostendat demonstrationẽ esse bonaz: q; est in terminis puertibilibus. ⁊ inquit. Q; si idẽ sit patet etiã ipsum indiuiduũ esse. nã si diuiduũ sit in tempozib⁹ illis: ea nimirũ eueniẽt: quę ꝓius etiaz accidebãt: vt dictũ fuit. deinde epilogat. ⁊ sermo patet.

Lom.28. ¶ Cum declaraut. Istud cõmẽtũ ꝑz per se. Sed q̃runt vtrũ ipsuz nũc sit in tẽpore. hẽc q̃stio põt solu ꝙz tenẽtes indiuisibilia: aut sm veritatẽ. Quid autez sit de veritate: nũc dici nõ põt: nisi ꝓius disputetur qõ de indiuisibilibus. Ideo de hoc alꝫ: sed cum Joãne aliquãtulum disputare volo. ¶ Joannes in ꝓsenti q̃stione tenet tria. Primo. q; nũc ipsuz nõ est in toto tẽpore: vt terminus. Dicit scõo. q; bene est in qualibet parte tẽporis: vt terminus. Dicit tertio ipsum nunc esse in toto tẽpore: vt mediũ ꝓtinuationis. Primũ ꝓbat per hoc. q; extra oẽ nũc est tẽpus: sicut extra oẽm punctuz circuli ẽ circulus. igit nunc ipsuz nõ ẽ in toto. Scõm vero ꝓbat. q; aliqõ nũc est extra qõ nihil est tpis: vt hoc instãs: qõ est ꝓsens est extra qõ nihil est hoz terminatę ad ipz: idẽ est in parte futura: vt ꝓm⁹. igit in qualibet parte ẽ: vt terminus. Tertiũ etiã ꝑz. q; oium duozũ tẽpoꝝ mediũ est ipsum nũc: qõ illa ꝓtinuat. Hẽc Joannes ꝓlixus.

G

Lõfutatio Primę rõ.

¶ Sed hẽc stare nõ possunt. Primo nihil inheret parti: qõ nõ inheret toti. q; regulam scõi topicozũ. valet eni ab ineſſe parti ad messe toti: vt albedo ineſt dentibus ęthiopis. igit ęthiopi. igitur per scõm eius dictũ ipsum nunc ineſt cuilibet ptі: vt terminus. igitur ineſt toti: vt terminus. ¶ Scõo. cum dicit ipsum nunc nõ ineſſe toti tẽpori: qũo simit totum: aut cathegorice. hoc est: vt est substãtiuũ: aut syncathegorematice ꝓ syncathegoremate: qõ est oẽ. qõlibet ⁊ id genus. Si ꝓmo modo: ipm est falsum: q̃n ipsum nũc est in aliquo tpe. igitur in toto tẽpore: q; oẽ tps est totum. igit in tpe aliquo est: op; vt sit in toto: capiẽdo totũ vt sic. Si intelligit 2° mõ: falsuz erit sm dictũ. erit enim sensus. ipsum nũc nõ est in toto tpe: q; in nulla parte: ⁊ sic illa ꝫ dicent. ¶ Tertio. nullũ nunc est in q̃libet parte tpis. igitur nunc nõ est in q̃libet parte tẽporis. tenet põtia ab vlꝫ negatiua ad subalternã. Et sic scõm dictũ est falsum: etiã ⁊ tertium per idez.

H Scõa. Tertia. ¶ Propterea est animaduertẽdũ q; multum refert ali quod ineſſe alicui: ⁊ denominare illud. albedo enim ineſt ęthiopi: q; ineſt dentibus eius: nõ tamẽ denominat ęthiopẽ: immo cõmittitur deceptio a ꝫ ad simplr: ꝓpa põnis. Suppõ.

I quia nō valet, albedo ineſt ꝛthiopi. igitur ꝛtiops eſt albus: niſi per accīs gratia materię. ¶ Tūc dico q̄ theologus hz cum pl̄o conuenire: ꝛ hz ab eo diſcordare. cōcedent enim ambo ipſum nūc ineſſe toti tēpori vt terminus: patet: q̄z concedūt ipſuz ineſſe vt terminū alicui

Poſitio. Primum commune.

parti illius, igitur ꝛ toti per regulā. ¶ Scō cōcederēt ipſum nunc vt terminus ineſſe cuilibet parti tēporis: ꝛ denominare quālibet partem illius vt terminus: nam denominare vt terminus: nihil aliud eſt niſi quamlibet partem tēporis eſſe terminatam ab ipſo nunc. ¶ Tertio concederent ipſum nūc ineſſe toti tēpori vt mediū: atq; illud denominare vt medium: q̄ nihil aliud eſt: q̄z totum tēpus eſſe mediatū per aliq̄ nūc. In his tribus nō differunt ꝑpter rōnes factas. ¶ At dīnt in quarto.

Secūdum.

Tertium.

Differētia.

K nā Theologus cōcedit ipſum nūc ineſſe toti ꝛ denominare totū tp̄s: q̄ nihil aliud eſt: q̄z dicere totum tēpus eſſe terminatum ad aliquod nunc: vt tunc cuz ceſſabit motus. Theologus enim ponit cęlum factuz: ꝛ ſimul cū eo motū. ſimul cum ipſis etiam tempus: quare ꝛ motū ipſum deſinere ad aliquod nūc: vltra quod nihil mot⁹ ſit cōcedere debet. at pl̄s qui ponit cęlū ꝛ motum ęternū: cogit dicere neq; motū neq; tp̄s ipz terminari totū ad aliquod nunc. ſic q̄ vltra illud nihil tempozis ſit. ponit. n. vltra omne tēpus eſſe tēpus: ſicut vltra cęz motū eē motū. igit theologus cōcedet totū tēp⁹ terminari ad aliq̄ nunc: vltra q̄ nihil tēpozis eſt. Pl̄s vero hoc negabit. Ex diuerſis. n. ꝓncipijs cōcluſiones ꝓficiſcuntur differentes. Q; autem concluſio noſtra ſit verior: in octauo diſputabimus: q̄ contra Ariſt. rationes ſcribemus. Joannes aūt logice nō locut⁹: nec phyſice pōnē ſuam bene explicauit.

L ¶ Q̄ō vero nihil in ipſo nūc moueatur: ex his deinceps patebit. Nā ſi eſt: continget aliquid ꝛ velocius ꝛ tardius in ipſo moueri. ſit itaq; ipſum nunc in quo eſt: n: atq; in ipſo mobile velociꝰ eragret magnitudinez .a.b. igitꝰ mobile tardiꝰ minoz ēi eo magnitudinē pagrabit q̄ſ ſit. a.b. ſit illa. a.g. Q̄ui aūt mobile tardiꝰ in toto nunc magnitudinē. a.g. pagrauit. Ado bile velocius in minozi q̄ſ ſit illud eandem peragrabit. Quare diuidetur ipſum nunc. at erat impoſſibile. non igitur in ipſo nunc erit moueri.

M

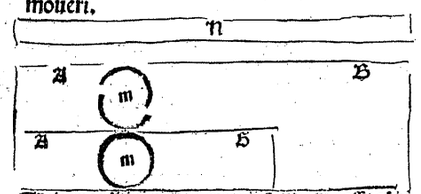

¶ Dis expeditis nunc de motu ipſo vtrum poſſit eē in tempoze diſputabit: ꝛ ꝓponit nullū motū poſſe eē in ipſo nūc: ꝛ ratio abbreuiaſ apud Themiſtiū ſic. ſi enim res poſſet in ipſo nūc moueri: poſſet ēt tardius ꝛ velocius moueri. conſtituamus igitur tardius mobile pedalem lineam exegiſſe in vno nūc: ex his q̄ ſuperius demōſtrata ſunt: oportebit velocius mobile: nō vt tardiꝰ: ſed breuioze ſpatio q̄ſ ſit momētum: ſiue nūc eādem magnitudinē tranſmiſiſſe. ſecabiſ igitur q̄ nos eſſe inſectile oſtendimus. Dęc eſt rōnis vis, inquit. Q; vero nihil in ipſo nūc moueaꝰ ex his q̄z deinceps ſunt: patebit. Nā ſi eſt aliquid moueri in ipſo nūc: ꝓtinget aliquid velociꝰ ꝛ tardius in illo moueri. hęc ꝓntia p3. q; omnis motꝰ poteſt eſſe velocior ꝛ tardior: ꝛ oē quod mouetur cōtingit velocius ꝛ tardius moueri. Sit itaq; ipſum nūc in quo eſt. n. atq; in ipſo mobile velocius peragret magnitudinem. a.b. igiſ mobile tardius minozem in eo magnitudinez pagrabit q̄ſ ſit. a.b. ſuperfluit negatio in grecis verbis ꝓpter oznatū. ſit illa minor. a.g. ſcō ꝓpius igiſ in ipſo a.g. peragrat magnitudinē. equus vero. a.b. tūc arguit dicēs: q̄m aūt mobile tardius in toto nūc magnitudinē a.g. pagrauit: mobile velocius i minozi q̄ſ ſit illud nūc peragrabit eādē ꝑ ſuppōnes: quare diuideē ipſuz nūc. at erat indiuiſibile. nō igitur in ipſo nūc poterit aliquid moueri. Sed dices. cur nō accepit tardius mobile moueri ꝛ peragrare. a.g. magnitudinem a ꝓincipio? q̄z voluit venire ad illō per tot media? Rūdeſ ſ̄ feciſſe vt ſimul habeaſ velocius ꝛ tardius dici ad cōuerſionē: ita vt dato velociori ſit dare tardius: ꝛ dato ipſo tardiori ſit dare velocius. ideo ad rē hāc ꝑ tot deuenit media.

O

¶ Cū declarauit. Prima cōmēti pars eſt ſyllogiſtica, ꝓcedit enim exponendo ſyllogiſmum literę: ꝛ patet. Lōmē.29.

¶ Et iam. Dicet quis, hęc cōcluſio eſt probata ſupza. igiſ nō eſt neceſſaria. Reſpōdet q; hic eſt replicata: q̄z poſſ dici negando. q; in quacūq; meſura eſt motus: in ea poteſt aliquid velociꝰ ꝛ tardius moueri: q̄z tardiſſime motū tranſit magnitudinē indiuiſibilem. velociſſimū vero mouet in ipſo nūc: vt igiſ nō poſſint duo mobilia ineq̄liter moueri ſupza magnitudinem indiuiſibilem: ſic nec duo mobilia poſſint ineq̄liter moueri in ipſo nunc.

P

¶ Cōtra arguit Auer. q̄z tūc motus eiuſdē ſpēi nō eēnt cōparabiles in velocitate ꝛ tarditate. nā vt ꝓctus nō eſt cōparabilis lineę: ita nec motus factꝰ ſupza magnitudinem indiuiſibilē: q̄z eſt ꝓctus: erit cōparabilis motui facto in tempoze. mō tales ſunt eiuſdem ſpeciei: cuz ſint ad terminos eiuſdem ſpeciei. Sic igitur repetitio ſ̄ non eſt inutilis.

¶ At vero neq; qeſcere. qeſcere enī id diceba Ter.30.

mus: q̄ eſt aptuz moueri non motū cū aptū eſt: ꝛ quo: ꝛ quēadmodum. quare cuz in ipſo nihil ſit aptum moueri: patet etiaz nihil, in eodem eſſe aptum quieſcere.

¶ Dactenus de motu: nūc de gete: ꝛ ꝓponit nihil poſſe quieſcere in ipſo nūc: ꝛ virtus rōnis eſt q; oppoſita ꝓpriatiue ſunt apta fieri circa idem in eodē tempoze: ꝛ ſm eundē modū. Motus nō pōt eſſe in tempoze. igitur nec quies. ſunt enim ꝓpriatiue oppoſita. verba textꝰ patebunt per commentum.

Q

¶ Cum declarauit. Aliaduertēdum ex cōmēto iſto: ꝛ textu 4ᵘ aligd poſſe dici ꝓpriatū. ¶ Uno modo q̄ſ nō hz: qua rōne lapis viſu ꝓpriatus dr: q; nō hz. ¶ Scō. q̄ſ nō hz ꝓpo certo dato tpe: vt catulus ꝓpriatur viſu infra nouē dies. ¶ Tertio. q̄ſ nō hz ea in parte: in q̄ eſt natū habere: vt in pede podagram. ¶ Quarto. nō eodē mō vt ſi hō nō videat acute vt aquila. Simplr igiſ ꝓpriatio hęc quatuor requirit. Qua ratione ſit vt ipſuz quieſcens ꝑpter hęc quatuor dicatur ꝓpriatū motu: vt non moueatur: q̄ſ eſt aptū moueri. ꝑ eundē locum quo eſt eſt aptum moueri: ꝛ eodē mō quo eſt aptum. ¶ Ex his colligatur hęc maior. quieſcens debet geſcere in eo in quo eſt aptū moueri. ꝑ alteram conditionez. ipſum nūc nō eſt id in quo eſt aptū moueri: per primū ꝓblema. igitur in ſcōa figura: vt dicit Auer. in ipſo nunc. nihil quieſcit. Et per hęc patēt textus ꝛ cōmētum.

¶ Adhuc

A Ter.31. ¶ Adhuc autem ſi ipſum quidem nunc idez eſt vtriſq; in tempozibus: poſſitq; in altero tempozum, toto aliquid quidem moueri. in altero vero quieſcere: ꝛ id quod in toto mouetur tē poze: in quolibet illius mouet: in quo moueri aptuz eſt: ꝛ id qō qeſcit ſimili mō quieſcit: cōtinget idē ſimul moueri ꝛ quieſcere. nam nūc ipſuz vtrozūq; tēpozū extremū eſt.

Tempus.

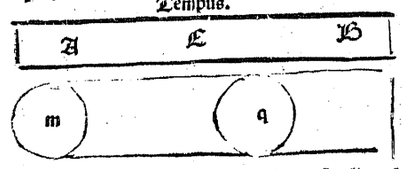

¶ Scō arguit Ariſt. ad idē ſic. ſi quieſcere pōt aliquod mobile in ipſo nūc: tūc idē poſſet moueri: ꝛ quieſcere in eodē ipſo nūc. ¶ Probatur ſine terminis ſic. omne illud qō mouet in aliquo toto tpe: mouet in quolibet illius: in quo eſt moueri aptū: ſed aliquod mobile mouet in aliquo tempoze toto per caſum. igitur mouebitur in quolibet ipſius totius tp̄is in quo moueri eſt aptū. Dic primus ſyllꝰ eſt: huic ſubaccipio alia: ſed ipſum nunc eſt aliquid ipſius tēpozis in quo aptū eſt moueri ꝑ te. igitur mobile illud mouebitur in ipſo nūc. ¶ Deinde ꝓbo per idē q; in illo quieſcat. oē quieſcēs in aliquo tpe toto: quieſcit in quolibet illius in quo quieſcere eſt aptuz. Sed mobile ſignatū quieſcit in altero toto tēpore ipſi

C Scōs. ꝓpriozi cōſequēte. igitur in quolibet illius in quo quieſcere eſt aptū: quieſcet. ¶ Dic eſt primus ſyllꝰ: ſubaccipio ſub cōcluſione. Sed ipſuz idē nūc eſt aliquid in tempozeſequēte. In quo ꝑ te mobile eſt aptū quieſcere. igitur in illo quieſcet: ſed in eodē mouebatur. igitur idē in eodē nunc mouebitur ꝛ quieſcet. ¶ Unde pōt eſſe ſyllogiſmus expoſitozius ſic. in hoc quieſcit ꝛ mouetur idē mobile demſtrato ipſo nūc: qō eſt finis ꝑteritiin quo mouebat: ꝛ ꝓncipium futuri in quo quieſcet: iſtud vero eſt vnū ꝛ idē nunc. igiſ in vno ꝛ eodē nūc: idē numero mouebiſ ꝛ geſcet. Et ſic potes reſoluere ꝓpōnes Ariſto. in quinq; ſyllos: quiſunt duo ꝓncipales: duo ſubaccepti poteſtatiue. vnus qui ex oibus infert intentū: expoſitorius. vz. ꝛ ita quinq;. verba textus patēt. Uerū quo ad verba greca attinet. Scōa ſuppoſitio aut ſcōa ꝓpō non ſic in grecis legitur: ſed ſic. ꝛ cōtingit hoc quidē moueri. illud vō quieſcere per totū: quā cū minime latine ſonet: volui traducere vt dixi vt clariꝰ loquerer. ſenſus enim vnus eſt. reliqua patent.

D Lomī.31. ¶ Iſta eſt alia. Auer. aūtē vult Ariſt. ſumere tres ꝓpoſitiones loco antecedētis: ꝛ intētū loco ꝓntis: ꝛ ita ē vnū enthymema apud Auerroez: cuius añs ſunt tres ꝓpōnes: q̄ñs vero eſt noſtrū ꝓpoſitū. Prima quidē ꝓpō eſt. idē nunc eſt in vtroq; tēpoze qō vocef. c. vt ꝑ ꝓblema aliō patuit. Scōa. pōt aliq̄ mobile idez nūo moueri in toto ꝓterito vt in toto. a. c. ꝛ in toto futuro quieſcere vt in toto. c. b. Tertia. id qō in toto mouetur tēpoze: in quolibet illius mouetur: in quo moueri aptū eſt: ꝛ id quod quieſcit: ſimili mō quieſcit. Dęc eſt tertia. tūc dat ꝓñs dicens cōtinget idē ſimul moueri ꝛ quieſcere. conſequētia ꝓb. nam nūc ipſum vtrozūq; tēporū extremuz eſt: in quo per aduerſarium aptum eſt aliquid moueri ꝛ quieſcere. Dęc eſt expō Auerrois: verum enthymema potes reſoluere in illos quinq; ſyllos ſi placet. ¶ Sed

E Dubō. iuniozes dubitant: q̄z vī idē ſequi de motu. ꝓbarez enīz in eodē nūc eſſe ſimul albū ꝛ nō album ꝑ vim eandem.

Solō. ¶ Dęc dubō nō eſt neceſſaria: q̄z vt Themiſtius ingt. hęc rō eſt ad aduerſarium: qui voluit motū ꝛ quietē eē in quolibet nūc: imo nō niſi in ipſo nūc. Propterea Ar. adiecit in quo moueri ꝛ quieſcere aptū eſt. nō dicimus alterationem eſſe in tēpoze ꝛ nō in ipſo nūc. lege Themiſtium: quia copioſe loquitur.

Ter.32. ¶ Amplius id quidē dicimus quieſcere: quod ſimiliter ſe habet ipſuz ꝛ partes nunc ꝛ ꝓtius. Sed in ipſo nunc nō eſt ꝓtius. quare neq; qeſcere. igiſ neceſſe eſt id qō mouet: ꝛ id qō qeſcit: in tēpoze moueri ꝛ quieſcere.

F ¶ Tertio idem arguit ſic. geſcens eſt quod ſm ſe ꝛ qōlibet fuiſſe hz eodē mō nūc ꝛ ꝓtius. ꝑ ſcōam definitionez illius. in ipſo nūc nihil eſt ꝓtius. igitur in ſcōa figura nihil in ipſo nūc quieſcit. Textus Ariſt. pz: nec eget gloſſa.

Qō an in nūc ſit motus. ¶ Quęrit Joannes vtrū motus poſſit eſſe in ipſo nūc: ꝛ arguo per rationes ſoꝛticolarū q; ſic. mobile eſt in ipſo nūc. igiſ ꝛ motus. tenet ꝓña: q̄z accīs ꝛ ſubiectuz ſunt ſimul. Scō. ſoꝛticolę dicūt ſequi aliquid qualecunq; ꝛ quātūcūq; fuit. igitur in aliquo inſtāte tale fuit. ¶ Joan

Rñ. Joan. Diminutio nes rīdet ſimplr nullū motū eē in nūc ꝑ rationes Ariſt. ¶ Dęc rūſio ꝑ mēte Auer. nō ſufficit: q̄z auctio ipſa ſaltē eſt motus: ꝛ eſt in nunc: q̄ñ eſt aut ḡnatio aut aggenratio: quę q; oēs ſunt in nunc. ¶ Propterea pro ſoꝛticolis ꝛ Auerroe eſt dicendū ꝓblema Ariſtotelis eſſe vez tātum in motu locali: q̄z ſibi cōpetit velocius ꝛ tardius.

Rñ. ꝓpō. Primum. ¶ Scō. dico pro ſoꝛticolis q; aliq̄ eſſe in inſtāti pōt intelligi. Uno modo vt in ꝓpoſitia equata q; menſura: ꝛ ſic nō eſt motus: in inſtāti. Alio modo vt in meſura inequata: ꝛ quaſi per accidēs. ꝛ hoc fortaſſe modo contenduntur regulę captiuncularū.

Scōm. G Notalē. ¶ Aiaduerte tū q; motus diuiſionē habet ab ipſo mobili: ꝛ hoc mō eſt res ꝑmanēs: ꝛ in ipſo nūc veluti ipm mobile: cuius eſt: habz ēt diuiſionē a ſpatio: ꝛ ſic nō ſimul eſt: quibus oibus patet ſolutio ad argumenta. Dęc de menſura motus.

H ¶ Omne vero quod mutatur diuiſibile eē neceſſe eſt. Cum enim e quodā in quoddaz oīs ſit mutatio: ꝛ dum quidē erit in eo ad qō mutatur: nō vlterius mutatur: quādo vero in eo eſt: e quo mutatur: neq; ipſum neq; ꝑtes mutantur: neceſſe eſt igitur ipſius quod mutat: qui d quidem eſſe in hoc. quid vero eſſe in illo. q̄ñ nec in vtriſq; neq; in illozuz altero ipſum vniuerſum eſt. Dico autez id in quod mutaſ. ꝓtimū in mutatione ipſa. vt ex albo fuſcuz nō nigrum ipſum. nō enīz id qō mutatur in vtrolibet extremozum eſſe neceſſe eſt. Patet igiſ omne qō mutatur eē diuiſibile.

¶ Tranſit ad aliud ꝓblema. vz. q; oē qō mutatur neče eſt eſſe diuiſibile. ꝛ hoc ꝓponit. d. omne vero qō mutaſ diuiſibile eſſe neceſſe eſt. hoc eſt ꝓblema. Syllogizat vero ipſum ſic. oē partim exiſtēs in termino e quo: ꝓtiz in termino ad quem: eſt diuiſibile. oē qō mutatur ꝓtim eſt in termino e quo ꝓtim in termino ad quē. igiſ oē qō mutatur eſt diuiſibile. ꝓbat minorē: ꝛ accipit duo. Primū. oīs mutatio eſt e quodā in quoddā. Scōm. qō mutaſ oū eſt totaliꝛ in termino a quo nō mutaſ: oū totaliꝛ in termino ad quē minime. igiſ ex his ſeqt minor. vz. q;

I oē qō mutatur debeat esse partim in termino a quo ꝛ partiz in termino ad quē. pōt igitur p̄syllogizari sic. oē quod nō totaliter est in termino e quo: nec totaliter in termino ad quē: est partim in termino e quo: ꝛ partim in termino ad quē. Sed qō mutat est nō totalr in termino e quo nec totaliter in termino ad quem. igit est partim in termino e quo ꝛ partim in termino ad quem. de p̄syllo tangit minor̄ ꝛ inquit. Ln. n. e. quoddā in qōdā sit oīs mutatio. hęc est p̄ma suppositio: ꝛ nō ad syllum. ꝛ dū quidē erit in eo ad quod mutatur: nō vlterius mutatur. qn̄ vo in eo est: e quo mutat: nec qz ipsiz nec qz ptes mutantur. hęc est minoz̄ vis p̄syllogismi. infert minorem. ꝛ inquit. Necesse est igitur ipsius qō mutatur: quid quidē esse in hoc: e quo. quid vo einsdē eē in illo: qn̄ nec in vtrilz nec in illoz̄ altero ipsum vniuersum sit. hęc est minor ꝛ illius probatio. ¶ Dices. ad quid facit p̄ma p̄po. dici pōt q̄ facit ad cauillum: q̄ quis cauillare pōt motū non esse inter duo diuersa: sed supza spatio indiuisibile. iō adiecit illud vt cauillū hunc refelleret. Sed dices non posse mobile esse partiz in termino e quo partim in termino ad quē: q̄ termini illi distant. ℟ndet p terminū e quo ꝛ terminū ad qđ eē intelligendū terminos p̄mos. Inquit. dico antē id in qō mutatur hoc est volo intelligere per terminū ad qđ. p̄mū in ipsa mutatione. vt ex albo fuscū. nō nigrū ipsum. nō. n. id qō mutatur in vtrolibet extremoz̄ um esse necesse est: cum ea sint distantia. tunc cōcludit propōsitum. D. patet omne quod mutatur esse diuisibile.

Corñ 32. ¶ In hac conclusione. Anteq̄ exponat Auerroes textū mouet qōnē: quid Arist. intelligat per subiectum cōclusionis. v3. p transmutabile. vtrum intelligat transmutabile fm tria p̄dicamēta tm̄. v3. qualitatē quantitatez ꝛ vbi: an etiā intelligat trāsmutabile in oībus ꝛ in substantia: Videt q̄ nō intelligat transmutabile in suba: q̄ tūc minoz̄ demonstrationis est falsa. nā trāsmutabile in substantia non partim est in termino e quo ꝛ partim in termino ad quē: cum sit subito. Sc̄o. q̄ Aristo. excepit transmutabile in substantia. p id qō dixit. dico aūt id in quod mutatur. igitur transmutabile in illa conclusione supponit p̄ro tribus tm̄ ꝛ non p̄ro gīabili.

¶ Sed si nō. Ad oppositum arguit: qm̄ si excluditur generabile ita vt subiectū cōclusionis non supponat p̄ro generabili: sed solū p augmētabili: alterabili atq̄ mobili in locū: tūc demōstratio eēt particularis ꝛ nō vlis: q̄ p̄dicatū illius eēt in plus. in plus. n. esset diuisibile q̄z trāsmutabile. nā gīabile eēt diuisibile ꝛ nō trāsmutabile: vt nūc logtur. igit demōstatio nō eēt ex terminis cōuertibilibus: ꝛ p p̄ns eēt p̄ticularis ꝛ nō vlis.

M ¶ Et si intellexerimus. ℟edit ad p̄mā qōnis ptē. possz enim quis dicere subiectū conclusionis esse cōe oībus trāsmutationibus. v3. tā ad eą quę subito: q̄z ad eą quę successiue trāsmutantur. Contra arguit vt supza: q̄ tūc minor esset falsa: qm̄ ipsum transmutabile in nō tēpore nō hz partē in termino a quo ꝛ partem in termino ad quē: cū sit subito. ¶ Animaduertendū q̄ cōclusio Arist. est. oē trāsmutabile est diuisibile: q̄ igit Auer. (vt more sorticolarū loquar) p̄ro quib⁹ supponit subiectū huius conclusionis. aut p transmutabili ꝛ in tēpore ꝛ subito. Si p̄ro trāsmutabili in tempore tm̄. tūc p̄dicatū erit cōius subiecto: qm̄ oē trāsmutabile in tempore est diuisibile: ꝛ nō conuertit. est enim transmutabile subito diuisibile ꝛ nō trāsmutabile in tpe: ꝛ ita demonstratio nō erit vlis: nec ex terminis conuertibilibus. si p trāsmutabili cōi ad vtrūq̄. tūc minor est falsa: qm̄ transmutabile subito nō est partim in termino a quo ꝛ partim in termino ad quem: cuz illa sit subito. Dęc q̄ est subtilissima vt mihi videt.

N ¶ Et dicit q̄ Alexander. Mota qōne nunc soluit. ꝛ primo ponit solōnē Alexādri: q̄ voluit nullā eē trāsmutationē subitariā: nisi fm sensiz. Et sic q̄ nulla est. supponit. n. falsum. t. trāsmutationē eē ꝛ subitariā. p3 nullā talem eē nisi sensit: q̄ re vera successiua est. Cōtra hāc rn̄sionē arguit Them⁹: q̄ Arist. cōtra Mellissiz p̄ hui⁹ textu. cōn. z3. fumpsit aliquā eē trāsmutationē mōmētariā. igit Alexāder Aristoteli cōtradicit.

¶ Them⁹ vo. Nūc rndet fm Themistiz q̄ voluit duo. voluit enim q̄ Arist. vnū supponat tanq̄ p se notū. v3. q̄ trāsmutabile subito ē diuisibile. p3. n. hoc p definitionē eius. transmutat enī subito id qō fm oēs eius ptes simul trāsmutat. Igit de eius rōne est hāc ptes. ꝛ p p̄ns est per se notū. Probat aūt de trāsmutabili in tpe: de quo res nō p3. Et sic p3 responsio Themisty.

O ¶ Alexāder. Obycit Alexādro p rōnes Themisty: q̄ pō Alexādri est 3 Aristo. ꝛ 3 rōnē: 3 Arist. qdēp̄ physicoz̄. cōtra Mellissiz. textu cōn. z3. vbi expresse mutationē subitariā ponit. contra rōnem vero: q̄z illuminatio ꝛ id genus sunt in non tempore.

¶ Dissolutio aūt. Contra Themistiū arguit. Primo quia v3 dubiū de vtroq̄ trāsmutabili tā subitarie q̄z temporarie: qn̄ ita se habere v3 transmutabile in non tpe ad trāsmutationē: sicut trāsmutabile in tpe ad transmutationē in tpe. igit vn̄ quasi einsdē ordinis in notitia. igit eque ambigua: immo v3 magis occultū de trāsmutabili subitario ipm eē diuisibile: q̄ p aspectu apparet subz eius eē indiuisibile veluti ꝛ ipsa est indiuisibilis: vn̄ pōt argui sic. sicut se hz tēpozaria transmutatio ad momentariā: ita transmutabile tēpozariū ad trāsmutabile momētariū. igit: vt p̄mū ad tertiū ß est trāsmutatio tparia ad trāsmutabile tēpozariū. ita sc̄m ad q̄rtū: ß ē trāsmutatio momētaria ad trāsmutabile momentariū: ß trāsmutatio tparia ē subti diuisibilis. igit momētaria erit subti idiuisibilis: ꝛ sic v3 occulti⁹ de trāsmutatione momētaria: cuius 3tiū Them⁹ ait. dixit. n. eē p se notum.

P ¶ Et etiā. Sc̄o arguit: q̄ si Aristo. vult subz ōnis supponere tm̄ p trāsmutabili tēpozario. tūc cōmisisset fallaciā nō causę: vt cā: ß est assignasset cāz ōnis q̄ nō est cā. ostēdit. n. tēpozariū trāsmutabile eē diuisibile: q̄ mouet in tpe. hoc. n. voluit intelligere p partim eē in termino e quo: ꝛ partim in termino ad quē. mō in plus eēt ipm esse diuisibile: q̄ moueri in tēpore: q̄ cōpetit trāsmutabili subito: cui nō cōpetit moueri in tpe: neq̄ ptim eē in termino e quo: ꝛ partim esse in termino ad quē: veluti si quis quęrit. ppter quid hō ambulat: ꝛ dicat q̄ rōnale. multa. n. nō rōnalia ambulant. Et sic. nō cā data est p̄z causa. si ꝛ ppter qd transmutabile est diuisibile. si dicitur: q̄ in tpe mouet: data est nō cā. multo enī nō in tpe mota sunt diuisibilia: ꝛ sic Arist. eēt sophisticus.

Q ¶ Auēpace. Respondet nunc fm Auempacem: cuius rēsionem multi sectantur latinoz̄. Ubi animaduertēdū est q̄ ipsius motus duplex potest esse diuisio: altera diuīsiua siue extēsiua: iuxta quā cōcedimus tantum esse motū ipsum extensione vel dimensione: quātū mobile. Dęc ab Auēpace ipso dicta est diuisio fm vltima. altera vo successiua: penes quā dicimus tātum eē motum ipsum: quātū spatium. hanc ipse vocat fm otraria. vult igit Auempace Aristo. p̄bare nūc motū ipm: siue qō mouet eē diuisile fm 3tia: nō aūt diuīsionē. signum aūt hui⁹ est: q̄z postea p̄babit mobile nullū posse eē indiuisibile. Qua rōne excluditur a demōstratione transmutabile in nō tpe. Illud. n. nō est diuisibile fm 3tia.

¶ Et

A ¶ Et certe. Confirmat solōnē hanc. primo q̄ diuisio fm contraria siue successiua est p̄pria motui. nō aūt diuisio extēsiua. hęc enim motui accidit: qm̄ cōpetit sibi rōne mobilis. successio aūt rōne sua: cū sit de eius definitiōe. Sc̄o. q̄: non accidunt sibi ea quę sunt 3 Themistium.

¶ Sed ista. Refellit Auer. positionez hāc: qm̄ diuisibilitas fm contraria per accidens competit ipsi continuo mobili. Sed Aristo. loquitur de diuisibili per se: aliter demonstratio esset ex his quę sunt per accidens. essentialiter continuo ipsi mobili cōpetit dividi fm ptes q̄titatiuas: ꝛ nō fm ptes 3riozum. igitur demonstratio p̄bi cōcluderet de p̄dicatō p accidēs. Dęc cōtra expositores.

Solutio Auer. ¶ Ego aūt. Auer. nūc vult p̄pria solōne q̄uto satisfacere: ꝛ primo proponit se diu positionē Auēpaces sustinuisse: q̄ re vera cęteris est probabilioz̄. nūc vero nō asserit illā: q̄ licet ratio facta aduersus Auēpacē nō sit demonstratiua: nō tm̄ consonat litereę Aristo. dabit enīz expositio cōuenientioz̄. Ad solutionis igit declaratiōez sumit duas distinctiōes. Prima est q̄ transmutationuz quędā est p se: quędā p accidens. ea quidem per se est: q̄ est de quiete in quietem: cuiusmodi sunt motus localis augmētatio at q̄ alteratio. in harū enim singula mobile ipsum p̄ius sub termino e quo quiescebat. Sc̄o sub motu consistit. Tertio sub terminoad quē quiescit. quę vero est de motu in quietē trāsmutatio est per accīs vt illuminatio ꝛ dextratio colūnę. Illuminatio enīz finis est motus cādelę. sinistratio vero colūnę est finis motus socratis: quo columna facta est sibi sinistra postquam erat dextra.

B ¶ Et manifestū. Circa hanc diuisionem inuiozes dupliciter dubitabunt. Primo an harum quęlibet sit in tempore. Secundo quare hęc per se: illa per accidens dicta est. ¶ Soluit primum ꝛ probat has per accidens transmutationes esse momentaneas. primo finis rei est momentaneus. hę per accidens transmutationes sunt fines trāsmutationum per se. igitur momentaneę. p̄missas tanq̄ per se notans sumit.

C ¶ Et differt. Secundo arguit. quod differt a diuisibili ꝛ tēpozario est indiuisibile ꝛ subitariū. sed hę differunt a diuisibili ꝛ tempozario. igitur sunt indiuisibiles ꝛ momentarię: etiā ꝓpōnes vt manifestas sumit. de quibus postea dubitabimus.

¶ Et manifestum est. Soluit secundum, ꝛ sumit tanq̄ manifestum einsmodi transmutationes momentarias esse per accidens. potest autem hoc persuaderi. primo q̄ hę sequuntur ad per se motus. igitur sunt per accidens motus. secundo quia ipsę non ex quiete sunt, sed ex motu: igitur per accidens sunt motus: quatenus ipsas concomitatur motus.

D ¶ Ergo. Secunda siue distinctio: siue subdistinctio est q̄ transmutatio per se bifariam dī vno mō cuius finis est einsdem speciei cum ipsa vt alteratio pura velut sunt calefactio: humectatio: ꝛ id genus. quędam quę specie differt a fine illius: vt alteratio mixta generationi: cuiusmodi est elementoum generatio ꝛ id genus. Pura enim alteratio ad qualitatem finit. modo terminus est qualitas: ꝛ ipsa ēt est qualitas. mixta vero alteratio in substātia definit. dūnit. n. in generationē q̄ est substātia.

¶ Et vtraq̄z hac sub diuisione cōstituta: conueniētia s inter illius membza statuit: ꝛ sunt duę. Prima q̄ vtraq̄z transmutatio est i tpe: qđ itelligit saltē p accīs. nā p se trāsmutatio ē p se in tpe. finis illius: quę est trāsmutatio p accīs est in tpe rōne illius ꝛ p accīs. Sc̄o q̄ vtraq̄z partim est in termino e quo partiz i termino ad quē: nō tm̄ eodē modo. trāsmutatio. n. p se est p se partim in termino e quo: ꝛ partim in termino ad quē. at transmutatio p accidēs per accidens est partim ꝛ partim in illis. B

¶ Ergo trāsmutabilia. Ex his infert vnā vlem qua pōt haberi solutio ad mām. v3. q̄ oē trāsmutabile in nō tpe: est trāsmutabile in tpe. nam q̄ est per se in nō tpe: pōt esse per accidēs in tpe. vt generatio p accidēs est in tēpore: quę tamen est per se in non tempore: cum sit finis.

¶ Ergo quū. Dis habitis: rndet ad formā: ꝛ vult q̄ subz ōnis: v3. oē mutabile est diuisibile: supponit (vt logice loquar) distributiue simplr p̄ro oibus mutabilibus: vt p̄ro augmētabili generabili alterabili ꝛ mobili. Et cū dicebatur. tūc minor esset falsa: cū nō sit vera de generabili ipso: cū generatio nō sit partim in termino e quo ꝛ partim in termino ad quē rēspō. p3. ē enīz generatio sal tē p accidens ptim in hoc ꝛ partim in illo. Jō inquit. ergo cū fuerit declaratū de istis quę sunt in tpe q̄ sunt diuisibilia: declarabūt oia trāsmutabilia esse diuisibilia: q̄z esse trāsmutabile hoc est finis. qđ dī transmutatū esse: nō sit in tpe: ꝛ ita p3 demōstratione eē ex vlibus ꝛ p se. nam p̄dicatū cōclusionis cōuertitur cuz subiecto ꝛ medium cum vtroq̄z. F

¶ Et etiā. Excusat Aristo. tribus modis: cur. v3. trāsmutationes momētarię nihil meminit. ℟ndet primo: q̄ illa est per accidens: ꝛ de per accidens nō est scia neq̄ demonstratio. Sc̄o. q̄ ēt pōt intelligi in subiecto conclusionis. nā sub mutabili p se intelligit mutabile p accidens. Tertio. q̄ finis trāsmutationis nō est transmutatio: ppterea mōmētaria mutatio q̄uioce dī trāsmutatio. Ib expō (vt ait) latnit oēs expositores: ꝛ recte ait: q̄z acuta ē. Dęc ē rn̄sio Auerrois ꝛ bñ exposita. ¶ Sed 3 hāc rn̄sionē arguet forte: q̄z tūc Arist. in denīsione nō eēt vsus ꝓpōnib⁹ p se: q̄z minoz̄ dem̄onis. v3. oē qō mutat ptim ē in termino e quo ptim in termino ad quē: de mōmētario mutabili ē vā: ꝛ nō p se ꝛ fm q̄ ipsum: cui⁹ 3riū tm̄ Auer. exclamat. ¶ Occasiō forte fuisse huius argumēti expositores alr volūt. dicūt. n. minoz̄ illā oē qō mutat ptim eē i termino e quo ꝛ ptiz i termino ad quē: posse intelligi vel fm extrema: vel fm diuīsiones ptinctas: ꝛ ita oīs transmutatio ē diuisibilis aut p se: aut pp adiunctū. ¶ Cōtra hāc Joānes assurgit: q̄z Aristo. ait mutabile hīe ptē in termino e quo: parte hīe termini ad quē. mō diuīsiones nihil sunt ipsius termini ad quē: cū p̄cedant. ¶ Sc̄o aliquę sunt mōmētarię: quas nihil dispositiue p̄cessit vt illuminatio sensatio: ꝛ id gen⁹. ppterea credit p̄fuisse eos. ¶ Sed certe iniuste se hz ad illos. hęc. n. eoz rn̄sio (vt mihi vī) est expō rn̄siōis Auer. nihil. n. voluit Auer. p eiusmodi eē p accīs tale: nisi pp dispōnes p̄cedentes finē vltimū. iō ad p̄mā miroz̄ ipz. Arist. n. p terminū ad quē: itelligit illō i qō ipm mutabile p̄ro mutat ꝛ nō vltimū simplr: ꝛ sic dispōnes illę p̄nt eē terminus ad quē. ¶ Ad 2um dicerēt oēs illas seq motus. vt dixit Auer. ꝛ sic motus hūtur loco dispōnū p̄cedētiū. ¶ Et lz hę rn̄siones sint bone: nihilminus mihi illud dubiōnē facit: q̄z tūc Arist. esset vsus ꝓpōnibus per accīs. Propterea saluo meliori iudicio: ꝛ cū p̄testatione dicēdi aliter: si alr occurret: teneo dem̄onē Aristo. eē solū intelligēdā in mobili localiter: ꝛ sic subm ōnis supponit distributive accōmodate: nō simplr. v3. p oi mobili in loco. ¶ Cā aūt est: q̄z minor nō pōt sine scrupulo verificari nisi in motu locali. oē enīz mobile localiter: qm̄ mouet ptim est in termino ad quē ꝛ ptim in termino a quo. In cęteris vo nō nisi per accīs. Persuadet me aliud: q̄ Arist. i motu locali solū p̄cedētes ōnes itellexit: ꝛ cū more geometrico p̄cessit declarādo. v3. sc̄m p p̄mū: vī mihi ipm debuisse seruare ordinē: ꝛ nō trāsire

Cōtra Auer.

G Rn̄sio expositoz̄.

Lōfutatio a Joanne.

P̄ia rō.

Sc̄a rō.

Defensio.

H

P̄ia ratio.

Sc̄a rō.

I Sol'. rõnũ Auerro.

de genere in genus. quasi enim pcessit in post assumendo z nõ in latus. ¶ Tunc ad rõnes Auer. dicerẽ ad primã cõcedo q; demõstratio est particularis: scũ prędicatũ sit in plus q; subm. non enim semper Arist. facit demõnẽ ex per se primo. ¶ Adscõam quã fecit Themistiũ. Rndeo qõ lz mediũ z quę situ sive pdicatũ nõ cõuertunt: trũ nõ est fallacia: qz satis est mediũ puerti cum minori. sic enim fit in demõne pticulari: satis. n. est mediũ cõuerti cũ subiecto cõclusionis, eẽt aũt nõ cã. p cã: qm nec eẽt cõuertibile cũ pdicato nec cũ subto. sed esset accis. modo Aristo. hãc demõnẽ nõ vult esse cã: sed signi: vt dicemus. Exẽplũ vo suũ nõ est ad ppositũ. non enim est file: qz cã ambulatiõis est vna: vtputa hẽc sensum. lz cãę diuisibilitatis sunt plures: z in mobili localiter hęc est: in alijs alia: de qua aĩas. ¶ Sed emergunt qõnes. prima qõ est mediũ equatũ cum prędicato cõclusiõis: qõ ẽt oibus mutabilibus cõueniat: ¶ 2° nec in motu locali nec in alijs est dare primum terminum ad quẽ ipsum mobile primo transmutetur. in motu locali enim nec est dare primum vbi: nec primum locum. esset. n. locus loco immediatus. ¶ 3° vtrum demonstratio Aristo. sit a causa: est enim quędam dubia pro vtraq; sui parte vt patet. ¶ Ad hoc dici potest q; diuisibilitas lz partes q̃titatiuas de qua Arist. intelligit: ẽ pria passio quãtitatis siue q̃titatis siue cõtinui. vt nũc suppono. ¶ Nõ pria passio est per se nota de subto. dicerẽ igit q; mediũ cõuertibile cũ pdicato est esse quãtũ sive cõtinuũ: z hoc omnibus mutabilibus cõpetit: alter trũ atq; alr. signũ. n. qõcõpetat mobili in loco: est qz est ptiz i termino e quo ptim in termino ad quẽ: z alijs sunt alia signa: quę nũc omitto. ¶ Adscõam dicerẽ (vt recẽtiores dicũt) q; Aristo. hic p terminũ e quo z terminũ ad quẽ: nõ intelligit duo loca sive duo vbi: sed Arist. p terminũ ad quẽ vult totã magnitudinẽ citra eã: e qua incipit moueri: z hãc eẽ immediatã termino e quo: nemo dubitat. ¶ Ad tertiã saluo semp meliori iudicio: hęc plũ demõstratio ẽ signi: z nõ cãę: vt vł velle Auer. cã enim diuisibilitatis pr̃ ẽ esse quãtum: z qz ipsum mobile est diuisibile: iõ est ptim i termino e quo: z partim in termino ad quem: z non econtra. ¶ Moueo: autem hac ratione: quia esse in loco est signum q; res locata sit diuisibilis: at quantitas est causa: z ipsa diuisibilitas prop̃io: causa essendi in loco. Cum igitur ipsum partim esse in termino e quo partim esse i termino ad quez sit veluti eẽ i loco: inre signũ diuisibilitatis pono z non causam: z hoc (vt mihi videtur) gnozauit Auerro. pace sua dixerim. ¶ Dices adhuc nihil debet remanere ignotum: modo prop̃ter quid alia mutabilia sint diuisibiliq est ignotum: z occultus q; de moto localiter. Sic enim arguebat Auerroes contra Themistiũ. igitur debuit hic declarari. ¶ Respondeo q; debuit declarari in eo loco vbi spectat illius declaratio: modo augmẽtabile z generabile z alterabile esse diuisibilia declarata sunt partim in quinto partim in libro de generatione: z hoc per definitiones illorum. vt bene dixit Themistius. z sic soluẽ sũt oẽs rationes Auerrois.

Prima qõ

Scõa.

K

Tertia.

L

Argm rñsio nis.

M

¶ Deinde dicit z omnis. Completa prima digressione: incipit exponere textum. Vbi animaduertendũ est primo: q; illa mino. omne quod mouetur partiz est in termino e quo. partim in termino ad quem: est absolute falsa: cum vbiq; Aristo. per terminum e quo: intelligat id in quo ipsum mobile quiescit: z p terminũ ad quem etiã finem motus tamen est vera ad sensum quem exponit Aristo. vt pote intelligendo per terminum ad quem totam magnitudinez: q̃ est citra aut vltra terminũ e quo cepit moueri. vt si terminus e quo sit. a. b. magnitudo: terminus ad quez erit .b. c. z non ipsuz. c. tãtuz: z sic vocat illõ in quod ipsuz transmutabile prio mutat: z quo i sensu minor ẽ vera.

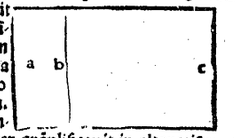

Secũdo. ai aduertendũ q; Aristo. signanter exẽplificauit in alteratiõe: qz in ea media z extrema perspicua sunt. in alijs vero latet. tu vero sm nostram expositionẽ dicas Aristo. accepisse exemplum in alteratione: non q; velit conclusionem esse veram in alteratione: cum exempla ponantur gratia doctrinę. Et per hęc patent omnia q̃ dicit in expositione primę partis literę.

N

O

Nota.

¶ Et considerandum. Mouet qõnẽ circa textus: z facit scõam digressionẽ: quęstio est gd sit primũ in vnaquaq; q̃tuo: trãsmutationũ. rõqõnis ẽ: qz demõstratio supponit in omni trãsmutatione esse primũ. ¶ Animaduertendum q; hęc quęstio hz locũ exponẽdo. vt Auerrois exponit. de omni transmutabili: qz exponendo demõstrationẽ solũ de mobili in loco vt exposuimus: quęstio nõ debet esse nisi in motu locali.

Solutio.

¶ Dicamus. Rndet ad qõnẽ: z accipit primo q; tale medium patet in alteratione: quia in coloribus saltem inter extremos colores sunt medy colores specie differẽtes ab extremis. Dicit secundo. q; medium est duplex: alterum quod dicitur medium formę: vt albi z nigri pallidum: aut fuscũ: z id genus: quod iõ medium formę dr: qz est differẽs specie ab extremis. species eniz forma ẽ. Alterũ dr mediũ sm magis z minus: quod apud nonnullos medium materię: sive quantitatiuum dicitur: cũ sit sm gradus: qui gradus videntur veluti quantitates. Primum medium nõnunq; ab Auerroe vocatur medium accidentale: quia non opꝫtet vt transiens de extremo ad extremũ trãseat p oia illa. Propterea accidẽtale mediũ dr. Scõm vero vocat mediũ p se, qõ est forma diminuta: vt caliditas remissa: z albedo diminuta: vult igit Auer. Arist. per mediũ itelleriss nõ mediũ sm materiam: sive sm magis z minus: sed medium formę. Et sic vult ipse in omni genere motus esse dare primum sm speciem z formã: vt in alteratione primus terminus ad quem aliquid mouetur ab albo est pallidus sive id genꝰ. nã in trãsmutatiõe q̃ ẽ ab albo sm magis z minus non est dare primum in quod transmutabile primo trãsmutetur: cum sit dare partem ante pt̃ẽ z gradũ ante gradum in infinitum. Et sic vult in motu esse primuz in spẽ: non sm materiam: sive sm magis z minus.

P

Q

¶ Et si non. Probat tale medium formę esse differens ab extremis: z inquit. z si non esset differens ab extremis: tunc esset eiusdez speciei cum illis: z sic omnia media essent sm magis z minus.

¶ In gustabilibus. Secundo idem sumit in gustatilibus z ait. ita dari extrema z media in gustatilibus vt in coloribus: verbi causa. si dulce z amarum sunt extrema: cętera omnia vt insipidũ: austerũ z id genus erunt media formę. Dulcedo remissa: aut amaritudo diminuta sunt media materię.

¶ In primis autem. Tertio idem probat in tactilibus z vult medium formę esse temperamenta: vel etiam omnes complexiones: mediuz materię est calidũ remissum: z id genus. Potest idem in cęteris media z extrema reperire: sed hęc satis.

¶ Trãsmutatũ eniz i p̃. Dis sic acceptis: verificat ppõnẽ: z p̃ i alteratiõe: z vult q; in alteratiõe mobile partim sit in

A

fit i termino e quo z partiz i termino ad quẽ p trãsmutat. vz. in medio formę. nã dũ aliqd transit de calido in frigidũ: partim hz calidi: qõ erat terminus e quo: partiz habet medy. vz. tẽperamẽti. cũ enim recedit ab extremo mox incipit habere aliquid tẽperamenti. igitur cuz non sit totaliter calidũ: cũ recesserit ab illo: nec totaliter temperatum cum nondum factum sit in medio: erit sm quicq; temperatum quatenus recedit ab extremo: z sm quicq; calidum e quo cepit alterari: quatenus recessit aliquantulum ab illo.

¶ Et simr. Idem in coloribus ostendit. qm enim aliquid de albo mutaf in nigrum. primo deuenit in medium: iõ partim est in termino e quo partim in termino ad quez primo mutatur.

B

¶ Licet hoc. Remouet qõnẽ. dicet enim q; piam si mobile hz ptẽ termini ad quẽ: z ptẽ termini e quo. igit erũt duę partes. Rndet q; erũt duę z multę in potẽtia nõ in actu. non enim actu hz ptes duas distinctas: qz tũc motus destruereẽ: qtenus eẽt potius discõtinuus z cessaret: z ita hz illas potentia. qm enim acquirit mobile ipsum ynam partem post aliam: nõ acquirit illas actu cõpletos: sed actu mixto potentię.

¶ Primum in translatione. Idem õclarat in motu locali. in ipso enim est duplex medium vt formę z mediũ materię. verbi cã terra quę mouef de concauo ignis ad cẽtrum. primo se facit ad medium locum. vz. illum qui est aeris: deinde ad illum: qui est aquę medium materię est spatium quantitatium.

¶ Et si nõ. Quęret quis vtrũ in motu violẽto sit loc⁹ medius. spẽ. Respõdet z si nõ fuerit motũ naturaliter: non erit illis primũ naturaliter: sed violẽter: vt si graue sursum pellitur: tunc medius locus esset ille aeris.

C

¶ Sed qz quęret rursus: vtrũ loca sint imediata? Rndet q; gbuscunq; locis datis semp mediat loc⁹. Et arguit q; buscũq; superficiebus datis: mediat corp⁹: ſz loca sunt superficies. igitur quibuscunq; locis datis mediat corpus: sed corpus est potentia locus. igitur quibuscunq; locis datis mediat locus saltem in potentia.

¶ Et si locus. Quęret tertio. vtrũ dato q; loca sint imediata: ppositio Arist. possit stare. vz. q; mobile sit ptim in termino e quo: z partim in termino ad quẽ. ¶ Rndet q; cõcessa locorum immediatione: adhuc. ppõ vbi est vera: qz vbi locus esset immediatus loco: qõ mouef nõ posset esse totaliter in termino e quo: qz nondũ motũ esset: nec totaliter in termino ad quẽ: qz iam quiesceret z esset motũ: z si sive loca sint mediata: sive imediata qõ mouetur: opz semp esse partim in termino e quo: z partim in termino ad quem.

D

¶ Et si posuerimus. Quarto q̃ret. si locus e quo: z locus ad quẽ sint indiuisibilia. vtrum qõ mouef debeat eẽ indiuisibile: aut diuisibile? ¶ Rndet p idẽ argm q; erit diuisibile: qz non potest esse totaliter in quo: nec totaliter ad quod. igitur partibile.

¶ Et ideo. Voluit Auẽpace in demõstratione Arist. esse necessarias suppõnes. Dria q; loca non sint imediata. Secũdo q; sint diuisibilia: infert nũc cõtra eũ: qz sive sic sive sic. demõratio Aristote. est efficax. vt per dicta patet.

¶ Primũ aũt. Vltio declarat qd sit pm in motu gñatiõis: z vult illud p̃mũ esse minimũ in gñatiõe: in ipsa enim generatiõe lr tria sunt idẽ. vz. p̃mũ: minimũ: z mediũ. reliq patẽt. Vult igit Auer. q; illa mino: sit vera vlr. vz. q; oẽ qõ mutaf. vz. in tpe. est sm partẽ q̃titatiuã in termino e q̃: z fz pt̃ẽ q̃titatiuã i termino ad quẽ p̃ximis: z p̃mis nõ vltimis z finalib⁹. ¶ Sz circa nõnulla dubitaf p̃: qz si loca eent imediata: nõ eẽt ptrãsitio. igit mobile ñ opz hr̃e parteẽ in vno: z parteẽ in alio in motu. ¶ Scõo. si loca sunt indiuisibilia: vł q; mobile erit indiuisibile: igit. nõ diuisibile. ¶ Tertio cur pteryt auctionem cũ illa fit motus ad quantitatem. ¶ Ad primã z scõz dici potest q; ex impossibili: sequitur quolibet: hoc est vtrũq; contradictorio: hoc est ipsum antecedens: z sm̃ dictoriũ: vt si hõ est equus. igit hõ est equus. z hõ nõ est equus. vt pz intelligẽti. Dato enim q; loca sint immediata: sequit motus z nõ motus. iõ segr diuisibili ex altera pte sultez. Similiter dato q; loca essent indiuisibilia: ipsuz qõ moueẽ esset diuisibile z indiuisibile. vt pz. igit nõ oportuit illa supponi ab Arist. z hoc satis est Auerroi. ¶ Ad tertiũ dico q; auctio ex vna pte est gñatio: ex alia cõuenit cũ alteratiõe. iõ subticuit eã. ¶ Alia duertẽdũ tñ q; vt dixi: z qõ hęc 2ª ẽ supflua: z sol. ẽ dubia. Supflua qdẽ: qm Arist. nõ logẽ nisi in motu locali: iõ eo. n. p demõnẽ signi vult q; sit diuisibile. vz. p esse ptim in termino e q̃: ptim i termino ad quẽ: tũc qd p terminũ ad quẽ velit pz: ipse appeliat terminũ ad quẽ totũ spatiũ vltra locũ i q̃ mobile geuit: vt c. d. cũ. n. b. ipsum icipit moueri: mox sm ynam sui partem est in. a. c. z sm aliam in c. d. igitur partim in termino ad quem.

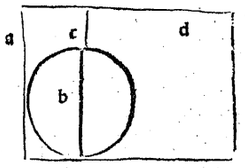

E

Scõa.

Tertia'.

Nõ contra Auerroez.

F

¶ Solu. vo dubia. Primo qz exponẽdo vt Auerroes ait: Arist. peteret p̃m, ꝓbat enim id qõ mouef esse partim in termino e quo: z partim in termino ad quem p̃pter non esse totaliter in termino e quo: nec in termino ad quẽ. Igitur supponit esse totũ: z per p̃s ipsum hr̃e partes. ¶ Et sic melius est dicere q; hęc demonstratio sit signi: z q; Aristo. det signum diuisibilitatis: ꝓpterea qz mobile ipsum non quiescit simpliciter in quo: nec simpliciter ad quod. igitur est diuisibile. ¶ Tertio data expositione Auerrois, nulla videtur necessitas intelligẽdi per terminum primum medium formę. satis eniz Aristoteli esset supponi per terminum primum omne qõ non est id e quo cepit moueri. Et probatur q; nulla sit necessitas. nã si album quod incepit esse nigrum: habet partẽ medy: quia sua albedo remittitur: habet partem extremi: cuz in medio formę sit extremũ ipsuz. ¶ Quarto. apud ipsum. 8. huius. commen. 23. z alibi: nullus motus est successiuus: z continuus ꝓter locales. igitur nullus est in tempore: z per consequens solum in motu locali intelligitur. Propter hęc z alia videtur mihi esse dicendum (vt dixi) q; demonstratio Aristo. solum in motu locali sit vera. Et sic tolluntur omnes dubitationes.

Lõtra sol'.

G

Propzia.

Tertia.

Quarta.

H

Dubõnes

¶ Circa finem huius digressionis quęrunt primo de q; bus partibus intelligit Aristo. cum ait. omne quod mouetur esse partem in termino e quo: z partem in termino ad quem. ¶ Secundo. vtrum Aristo. velit cõcludere ipsum mobile esse diuisibile quãtitative: an participative. ¶ Tertio. vtrũ idiuisibile possit moueri. ¶ Quarto vtrum sit aliqua mutatio momentaria quę dicit esse in instanti. ¶ Circa has difficultates primę duę: z forte tertia eadem radice resoluuntur. Ideo animadnerten duz qui aliqd dici diuisibile pt intelligi dupliciter. Uno modo quantitative. qua rõne probauit omne continuũ esse diuisibile in semp diuisibilia. Alio⁹ aliqd dr diuisibile participative: vt si aliqd participet vtriusq; 3rũ foza. vt tepidũ. hoc enim q; aliqd hz calidi z aliqd frigidi pti-

Dubõnes in solutiõe Auerro.

I cipatiue diuisibile esset. vt si pūctū p pole vel ipole eēt tepidū: sine dubio eēt diuisiue indiuisibile: pticipatiue diuisibile. ¶ Tunc Auerpace z multi subtiles theologi volūt Aristo. illā minorē eē intelligendā. de partibilitate participatiua. hoc igitur erit mō erigēda dem'tatio. oē qđ partim est in termino e quo partim in termino ad quem est diuisibile participatiue: z sic p eē ptim in termino e quo partim in termino ad quē vnlt ipsum hīe aligd termini e quo: aliquid termini ad quē. Sz oē qđ mutaf ptim est in termino e quo partim in termino ad quē. hoc est hz aligd terminorū e quo z ad quē. ig ē diuisibile pticipatiue. minorē pbamit: qz qđ est z nō totaliter in termino e quo: neq; totalr i termino ad quē: ptim est in termino e quo ptiz i termino ad quē: sz oē qđ mutaf ē: z nō ē totalr i termino e quo: nec totalr in termino ad quē. igif ptim erit in termino e quo ptiz in termino ad quē. Declaraf minor p impole: qz si totalr ē i termino e quo. tūc gesceret. si totalr i termino ad quē: tūc motū esset z gesceret. quare si mutaf: opz pticipare vtroq; termio. ¶ Ex hac solone segf solo scō: z tertię qōnis. p3 eniz Aristotelē nō aliud velle in ōne: z i p̄missis: z cū in p̄missis intelligat ptim eē z ptim esse pticipatiue. igif cōcludit oē mobile eē diuisibile pticipatiue. P3 quoq; solutio tertię. cū enim nō repugnet idiuisibile quātitatiue esse diuisibile pticipatiue: nō repugnat huic dem'oni ipsuz indiuisibile moueri siue in loco: siue aliter. Dęc solo Auerpaces: z multorū posteriorū. ¶ Lō tra hāc pōnē Auer. z expositor assurgūt. Auer. gdē: qm Aristo. loḡ de diuisibili per se: aliter esset ex his q̄ sum per accidens. mō diuisibile participatiue est p accidēs cōueniens continuo. Expositor vō: qz Arist. concludens minorē. ingt. necesse igif hoc gdē aligd in hoc eē. aliud vero in altero eius qđ mutaf. ecce qđ p partez z partem intelligit ptes mobilis. ¶ Tertio. Aristo. ꝯcludit oē qđ mutaf eē diuisibile mō in toto lib. isto p esse diuisibile intelligit partem z partem mobilis. ¶ Ex his volunt ambo Aristo. per partim esse in termino e quo: z partiz in termino ad quem intelligere ipsum mobile habere partem in termino e quo: partem in termino ad quē: z sic intelligit partes quātitatiuas: z nō partes participationis. ¶ Et tūc p3 solo ad tres prias quęstiōes. p3 eniz minorē esse intelligendā de partibus quātitatiuis. silr z cōclusio. Patet ēt nō posse stare cum hac dem'tatione ipsum indiuisibile moueri. ¶ Sed contra hanc solutionem restant dubitationes nostrę. ¶ Prima: qz tūc Aristote. solum loqueretur in motu locali. nam solum id qđ localiter mouef partem hz in termino e quo partem in termino ad quem. In alijs autem nō opz: qm punctus ipse posset generari quātū est ex natura sua: z sic i alijs id genus. ¶ Scōa. tūc esset petitio p̄cipij: qz supponeret ipsum mobile hāe vnā partez in termino e quo. aliā in termino ad quē. igitur p̄supponeret ipsum hāe partem z partē. vt superius argutum est. ¶ Tertio. data hac exp̄one: nulla ē necessitas intelligēdi p terminū ad quē illud mediū formę in qđ trāsmutabile primo mutaf. vt Auer. finxit. ¶ Ad primā rīdet Joā. qđ hęc demōstratio hz locum solū in motu locali: z de mobili in loco. nā pp̄e tale mobile hz ptes illin modi: z sic negat Auerroē. ¶ Expositor vult dem'one esse verā p se de oi mobili omniq; transmutabile: z exponit Auer. logē pfuse: z qd velit satis occultat. ¶ Ego igif volo q; dicte concludat ō mobili in loco: qm hāe ptē in termino e quo: z partē in termino ad quē illi ppzie z p se cōpetat potestatiue sub accipiēdo sub ōne ꝯcludit: aut itelligi potest de alijs. hęc enim est conclusio. igitur omne quod

Positio Auerpa.

K

Sol. cętera qōnuz.

Lōfutatio ab Auer. z expositore.

L

M

Joan. sol.

Sol. tho.

Prōpa positio.

N

mouetur in loco est diuisibile quantitatiue: sub hac cōclusione potest accipi alia minor. sed omne quod generatur: omne quod alteratur: oē qđ augetur pōt moueri in loco: cum omne tale sit corpus: vt nunc suppono. igitur omne tale est diuisibile. non igitur hęc sunt diuisibilia ex eo: qz eozum mutationes sunt diuisibiles: z in ptes vt velle vī Auer. z expositor: sed ōtenus vnūqđq; illoz est mobile in loco: cum motus in loco sit ptmus cōpetens omnibus: quibus alq; competunt: z sic quatenus mouenf vel pōt moueri in loco (qz vt sic hāt partem in quo: z partem in termino ad quē) sunt diuisibilia q̄titative. z forte sic intelligit Auer. z si aliter intelligit. dicat suo modo. ¶ Ad scōam dici pōt q; nō est petitio p̄cipij: qz tāde demōstratio vertif ad ōmfonē p impole. nā tā de accipit si nō esset partim i termino e quo: z ptiz in termino ad quē: ipsum mobile esset totaliter vel pcise in termino e quo. vel in termino ad quē. si in termino e quo quiesceret. si in termino ad quē esset motus, esset autem petitio qđ demonstratio esset ostensiua. tūc enim idem sumeretur in pbatione eiusdem: cum idē sit partibile z diuisibile. ¶ Ad tertiā in rei veritate nulla est necessitas. nā cū Aristo. intelligat p terminū ad quē totū spatiū vltra locū termini e quo: vī nullā eē necessitatē loqui de primo in motu: maxime cū id idē dici posset sine illo. Auer. tñ supplenit pro maiori declatiōe. Utrum vero indiuisibile possit moueri: sit nunc tactum b'euibus: alias dicemus: diximus q; in parte. ¶ Restat videre. vtrū sit aliqua momentaria transmutatio: z p̄ter qđ sit primū in motu. ¶ Quantum ad primum Alexāder: z oēs fere sotiq; tenent nullam esse transmutationem subitariam: sine momētariā: hoc est in instanti. ¶ Persuadēt rem hāc nonnulli primo: qz ante oē mutari pcessit mutari. igif ois mutatio successiua. ¶ Secūdo. posse pducere aliquē effectū p̄cise in hora est aliquātę virtutis: z in medio horę in duplo virtutis: igif in instanti erit in finitę virtutis. ¶ Tertio si aliqua esset subitaria: maxime esset illuminatio. Qz vō nō fit. declaraf qz lumē intēdit p rarefactionē medij. modo rarefactio est continua. igif illuminatio. ¶ Quarto. duz nubes moueni: successiue illuminanf. silr cādela dum mouef: successiue illuminat. Sed motus nō est in instanti. igif illuminatio non est subitaria. ¶ Quinto. cis virtus agentis nāl is finita. igif ois agit actiōe tparia. Et sic negāt vlr oēm subitariā mutationē. ¶ Sed hęc positio stare non pōt. Pzio qz (vt argwit Themistius) Aristo. contra Melissum aperte cōcessit aliqđ subito mutari. ¶ Secundo (vt arguebat Auer.) finis motus semp ē idiuisibilis: sz aliqua est mutatio: quę ē finis motus: vt gñatio: quę ē finis alterationis: illuminatio finis motus localis: quare aliqua est subitaria mutatio. ¶ Tertio. Aristote. in libro de sensu ait expresse aliquid subito calefieri. ¶ Quarto. visio z sensatio videntur fieri in instanti. ¶ Propter hęc nonnulli volunt aliquaz transmutationem esse subitariam: sine momentariam: posse intelligi aut quia ipsa est in instanti: hoc modo circūscripta operatione intellectus nulla est momentaria: sine subitaria: quoniam pręter operationem intellectus: nullum est instans: aut indiuisibile. Alio modo potest intelligi q; sit subitaria: quatenus non fit per partem ante partem. sed tota simul: z hoc modo dicitur subito aliquid fieri: vt illuminatio z generatio: z id genus: quę q; dici possunt esse in instanti: quia intellectus considerans instans potest conferre illam esse in instanti: z sic concedunt. dari subitarias mutationes: quatenus sunt tote simul: z aptę itelligi in instāti. ¶ Et si dī. hę nō sunt tē-

Sol. ſecūd.

O

Sol. o tertię.

Quarta qđ an motus nō tēpore. Pō aleg. p

Pzia rō. Scōa.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Solutio pōnis. Primarō Scōa.

Q

Tertia.

Quarta. Scōa pō.

Obiectio.

A

poze. igif in instanti. negāt p̄tiaz: sed bene valet. igitur sunt in nō tpe. sic eniz extra aliaz dici pōt esse nec in tpe nec in instanti: sed bene in nō tpe: quatenus considerationis intellectus conferat eas ad instans. Dęc res expōscit intelligere an instans sit: quę res cū sit impertinens iure pręmittaf. ¶ Tñ ad rōnes rñdeo. Ad primam dōm q; ante oē mutari pcessit moueri eiusdem: vel alterius specici. vt dicit Auer. ante enim gñationē pcessit alterari in gñe q̄litatis. ¶ Ad 2m dōm: q; posse producere aliqd in certa hora cū passi resistētia est certe virtutis. At absq; resistētia ex tpe pductiōis ñ argwit virtutē aliquātā. Illa igif rīa itellr fuata resistētia. ¶ Ad tertiam dixerunt q; illuminatio merito sui fit subito. rōne variationis passi pōt intendi z remitti in tpe. ¶ Sīlr ad 4m. Ad 5m patet solutio. omnis eniz virtus est finita. igif passum resistens mouet tpe finito. de nō resistenti secus est. ¶ Quęramus de scō. v3. qđ sit primum in motu. Iß aūt intelligi non pōt: nisi pzeintelligamus qđo motus pt esse in tēpore: z qđo subitarius. ¶ De re hac sunt quatuor positiones. Prima est q; qlibet motus proprie loquendo de motu est successiuus z continuus: z ita tēporarius vt auctio: alteratio: z motus localis: qz dī latio. hęc positio est omniū sotticorū: ata; captiunculator. Persuadent rem hanc. tum ex parte fluentis. tū ex parte subiecti recipientis. Ex parte formę fluentis: quę omni in motu forma successiue fluit: vt in motu locali sive latione ipsum fluens facit motū. In alteratione qualitas fluens facit alterationē. in auctiōe similiter quātitas fluens facit auctionē. Ex parte vero subiectis quę subm est quantū: z impole est aliqđ quātū accipere aliqđ fluēs eque cito. ¶ Scōa pō z cōis tz. q; latio ipsa z alteratio: tam a pte formę successiue fluētis: quę subiecti recipientis sunt continui z successiui motus. auctio vō ipsa ex parte formę est subitaria: z ex parte subiecti, quę auctio vel est generatio vel simul cū generatione: sed generatio ē subitaria vt dixim'. igif auctio. ¶ Tertia positio est amborū expositorū: z Joannis z fere omniuz: q; motus localis: tam e parte formę fluentis: quę ex parte subiecti. v3. spatij recipientis est continuꝰ z successiuus. alteratio vero ex parte formę fluentis est motus cōtinuꝰ z successiuus: sed ex parte subiecti alterabilis est totus simul: eo qz cōtingit aliquod totū simul alterari z subito. vt dicit Arist. in lib. de sensu z sensili. auctio vero ex parte vtriusq; est subitaria. ¶ Quarta positio tenet q; solus motus localis erit vnus continuus z successiuus. Cęterę ex parte formę fluentis: z subiecti recipiētis sunt subitarię: z per minima. Sunt autem alteratio z auctio ex parte subiecti subitarię pp rōnē tactā: qz contingit aliqđ subm subitarię mutari ab agente. sunt vero ex parte formę fluētis: qm omnia forma absoluta z naturalis fit per minima. qualitas z auctus sunt formę naturales. igitur factę per minima. latio vero quia non fit nisi ratione spatij: quod primo est q̄titū: z ratione mobilis quatenus q̄tum: iō est successiua z cōtinua. forma quoq; fluens est locus vel vbi: quę est ēt quātitas. ppter ea omni ex parte videtur principaliter in quantitate fundari: ideo est successiuus z continuus. Et ys segf q; forma in alteratione: z auctione fiat per minima taz formę q̄s subiecti: qm q̄libet generatio fit per minima. modo acquisitio harum formarum est generatio formę absolutę. ¶ Sed ō hanc quartam pōnē arguūt multis dubitationibus. ¶ Primo. tunc alteratio z auctio essent simpliciter subitarię. nam quodlibet minimum fiet in instanti: z q̄libet illius gñatio est alteratio siue auctio. ¶ Scō. vna alteratio siue auctio est altera velocior.

Rīsio.

Scōa. B

Prima pō.

Scōa pō, C

Tertia pō,

4ª positio, D

Dubōnes ō quartaz. Prima

Scōa.

E

Tertia.

Quarta.

Quinta.

F

Agens duplex forte debile.

G

Scōa.

H

Ad argumēta soto.

igitur successiua z continua. Tum etiam q; tunc in eodē nunc esset motus z quies. ¶ Tertio. tunc rei permanētis dareť vltimū: qz sicut generatio fit per minima: ita corruptio. ¶ Quarto. oē agens nāle citius z vehemētius agit in parte ppinqua q̄s in remota. igif auctio successiua z continua. ¶ Quinto. dato q; primum minimū fieret subito. 2m vel acquireť subito vel in tpe. si in tpe pari rōne de p̄. si in instanti: cum instans nō sit instāti immediatum: tūc in tpe medio staret. hoc est falsum: qz tūc motus esset ex motibus z quietibus. Scō tunc agēs nāle approximati passo bene affecto nō ageret. Multę alię fieri pōt: sed ex solone hay pz ēt ad illas. ¶ Pro solone ē igif aliaduertēdū p̄: q; Aue. z nāles phi gradū formę vocāt ptē fozę actualē: quę agēs nāle nō impeditū pōt momentaria actiōe pducere in passo bñ affecto: quę pars vocať minima qualitas. qua rōne fit: vt quęlibet q̄litas sit secabilis per finita minime: iz diuisibilis in infinitum in partes potētiales. ¶ Minimū vero ex pte subiecti recipiētis formā: vocāt Auerro. z physici totū illud qđ idē agēs nāle mōētaria actiōe pt q̄lificare. vt minimū corpus calefactū. ¶ Ex his pz q; tā minimū ex pte formę q̄s minimū ex parte subiecti eque cito ab agēte fozti z debili pducuntur: cū vtriq; momētaria actione. ¶ Scōo. aliaduertendū q̄s agens forte z debile nō differūt penes effectū primo pductū vt fozticolę credunt. nā ab vtroq; primi effectus fiunt subito. Sed penes multitudinē effectuū pductoz in equali tpe. erit eniz agēs forte illud qđ i equali tpe pducit plura minima formę z subiecti generādi q̄s pduceret agēs debile. ¶ Qua rōne sequit vt velocitas z tarditas vel pp̄s illatio. nō dicanf in his motibus: vel equinoce cum eis in latione. erit enim velocius qđ in equali tpe facit vel agit ē facere pl'es effect'in passo eque disposito. In motu vō locali hę sunt quatenus ille est cōtinuus successiuus. in istis vero bñ motus ē successiuus: nō tñ ptinuus. ¶ Et ita solus motus localis est successiuus z cōtinuus. successiuꝰ qdē. qz p ptē pᵒ ptē: cōtinuꝰ vō qz p ptē pᵒ ptē immediate. Cęteri quatenus fiunt p parte post partē fiunt successiui. quatenus vero fiunt mediate: nō sunt ptinui. ¶ His habitis pbabiliter defendo vltimā pōnē. Ad p̄mā cōcedo totum. v3. q; quilibet motus excepto localī fit subito: iz totus motus vsq; ad terminū quietis simpliciter fiat in tpe: vt si a lignū calefiat: quęlibet eius pars minima calefit in nō tpe: totū tñ calefit in tpe multis calefactionibus minimis: z sic calefactio minimi fit subito: z inductio gradus fit subito. calefactio vero omniū minimoz̄: z generatio vniuersa oium graduū ē in tpe. ¶ Ad secundam patet solutio. pro prima parte. alteratio enim vnius minimi ex parte formę z subiecti nō est velox nec tarda: cū sit tota simul. vniuersa tñ alteratio oium ptium formę z subiecti pōt dici velox aut tarda equinoce. vt diximus. ¶ Ad scōam eiusdem argumēti partem: dico q; ratio Aristo. est ad hominem: qui tenebat lationem esse subitariā: z cōtinuū componi ex indiuiduis. tunc enim sequitur in quolibet instanti esse motum z quietem: sed tenēdo Auer. dico q; agens in vno instanti alterat: deinde quiete posita facit secundam alterationē: z sic nō segf aliqd alterari motibus 3bus: aut sil' moueri z gescere. ¶ Ad 3m dico nō dari vltimū reipmanētis: z cū dr 3. fit a frigidū: cuiꝰ pᵐ minimū debeat calefieri: tunc applicef sibi agēs potēs ipsum calefacere: z arguo. in hoc instanti quod est pręsens illud minimum corrumpendum est: z immediate post hoc non erit. igitur illius hoc fuit vltimum. Dico q; primum instans applicationis est primum nō esse illius: z sic oaſ

I

p⁹ nō ē̃ tē nō vltimū ē̃. Cōtra ist̄ ät̄ sortic̄ol: q2 vl' agēs corrūpens applicaē enti vel nō enti. si nō enti. hēc applicatio nulla est: nō enti enim nihil applicatur. si enti. igitur primū instans applicationis nō ē̃ primū nō ē̃ illi⁹. Dici pōt q9 applicaē in potentia non enti in actu: z hoc satis. ¶ Ad tertiā nego illā maximam. immo apud Auerroē agēs nāle ęque cito pducit effectū in partez ppinquā: vt in remotā infra sphęrā suę actionis. in tota enim sphęra ęque bene applicaē primę parti sicut remotę. ¶ Ad 5ᵐ dōm: q9 ex pte subti recipiētis agēs p̄ pducit vnū minimū: deinde illud alteratū ab agēte applicat se scō. z 2ᵐ 3ᵉ: z sic vsq3 in finē. Ex pte vō formę agēs applicatū passo pducit primā minimā qualitatem. deinde in alio in instanti mediato aliā vsq3 i finē. Et cū dī. gd resistit sibi in medio tpe: dico q9 sibi resistit ex3 mi nimū in virtute ordinis nālis. vñ pducta p⁹ portiōē: nō statim pducit scām: q2 sibi passum resistit in virtute ordinis nālis. ¶ Sed ambiges fortissime. rarefactio ē al teratio. igitur in instanti p regulas datas: sed rarefactio ē simul cum motu locali. igitur motus localis is tāti. ¶ Dici pōt q9 rarefactio est successiua z nō cōtinua. vt dixit: z nō hēo pro inconuenienti motū localē q9 cidit cū alteratiōe eē subitariū. rarefactū. n. vt subito rarefit: ita su bito occupat maiorē locū: q̄ occupatio nō ē motⁿ localis: sz sicis illi. Et ita apd hās pōnē: opz cōcedē solū mo tū localē esse successiuū z cōtinuū sm rem z sensum: q2 solus ipse est sup quantum z a quanto quatenus quanta. Cęteri z ex parte subiecti: z ex parte formę sunt suc cessiui: z sm sensum continui: non autem sm rem. Dęc probabiliter volui dixisse z breuibus. erunt enim prin cipia inuestigandi veritatem. ¶ Nunc de primo in motu pauca agamus. Dico q9 de primo possumus lo qui dupliciter. in actu: z in potentia. Tunc dico q9 in omni motu datur primum in actu. non autem in po tentia: excepto motu locali. vbi non datur primum in acto nec in potentia vt declaratum est.

K

Dubō for tis:

Solutio.

L

Ter.33. ¶ Motus autem dupliciter diuisibilis est. vno quidem modo tempore. Altero vero ratione partium: eius quod mouetur veluti si. a. g. totum mouetur: z. a. b. z. b. g. mouebun tur. Atqȝ sit partis. a. b. motus. d. e. partis ve ro. b. g. e. 3. vniuersum igitur. d. 3. necesse erit totius. a. g. motum. nam illo ipso mouetur: quippe cum vtraqȝ pars vtroqȝ moueatur motu: z nihil alieno moueatur motu. Qua re vniuersus motus vniuersę magnitudinis motus erit.

M

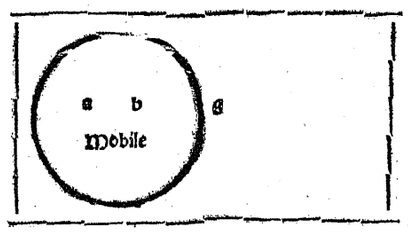

D E 3

N

¶ Proponit nunc agere de diuisione motus: z primo p ponit illā: z inquit. motus aūt dupl' diuisibilis est: vno quidē modo tpe: quo dixit ipsum nō posse eē in nunc. Altero vero rōne partiū eius qō mouet: velut si. a. g. totum mobile moueat z. a. b. z. b. g. partes etiam mo uebuntur. tractabit igitur duo. primo motum esse diui sibilē merito partiū mobilis. scō merito tpis. primum syllogizo sic. oē illud qō est totū i toto z pars in pte divi dit ad diuisionē sui subiecti: sz motⁿ est totⁿ in toto mo bili: z pars i parte. igitur dividit ad diuisionē mobilis. De syllo primo accepit ǫnē p exēplū: deinde pbat mi norē z inquit. atqȝ sit partis. a. b. ipsius mobilis motus particularis. d. e. ptis vero. b. g. sit alia pars. e. 3. tunc cōcludit quasi minorē z inquit. vniuersum igitur. d. 3. necesse erit esse totus. a. g. motū. nā illo ipso mouet. Deinde quasi eandē rōnē p viā enthymematis cōcludit z ingt. quippe cū vtraqȝ pars vtroqȝ moueat motu: z neutra moueat motu alterius. quare vniuersus motus vniuer sę magnitudinis motus erit: z sic vult hāc minorem (vt mihi vī) q9 motus sit totus in toto z pars in parte cui addas maiorē: z cōclo p3. ¶ Sed vices. ad qd fuit necessariū addere q9 sit pars i pte. nō. n. satis pōt sic ar gui oē qō est totū in toto subiecto: est diuisibile p divi sionē subiecti: sed motus est totus in toto subiecto. igitur divisilis per subm. ad qd igitur adiecit: cū quippe vtraqȝ pars vtroqȝ moueat motu: neutra mouet neutrius mo tu. Dici pōt: q2 nōnullę formę sunt in totis subiectis: vt anima in toto corpore: nō ppterea dī esse divisilis ad divisionē corporis. Ad hoc dicit: vt ipsa forma dividat ad divisionē subiecti regrunt tria. primo vt tota ipsa sit in toto. scō vt pars sit in parte. tertio vt illud qō est in vna parte nō sit i alia parte. Et tūc erit forma divisi bilis sm subiectum. z sic p3 qu ā vtiliter illud eē additū.

O

P

Cōmē. 33. Dubō.

¶ Cū declarauit. Istud cōmētū p3. Sed circa hoc dubi tatur. vtrū motus possit dividi ad divisionē mobilis: z vī q9 nō: q2 illę partes motus acceptę penes partes mo bilis: vel remanerēt a principio vsq3 ad finē: vel essent cōtinuo alię atqȝ alię. si pmanēt. igitur motus erit pma nēs. Istud enim pmanet: cuius oēs ptes sunt simul: etiā tunc mobile amplius nō mouebit: q2 iam hȝ oēs motus partes. Sin vero nō pmanēt: igitur nō differūt a parti bus tpis. ¶ Ad dubiū rndet Auer. d. z intendit p par tes moti. ptes quę mouent de pn⁹ spatij vsq3 ad finē: z similiter est itelligēdū de ptitionē motus sm ptitionē p tium: qm̄ hęc partitio differt a partitiōe eius sm ptitio nē tpis. Sic igitur vī velle q9 ptes illę pmanēt i tota muta tiōe. ¶ Solutionē hāc apertius declarat Themi. vult enim q9 motus: z illa circa quę motus versaē. vȝ. locus. magnitudo z affectio divisilia sint: non tm eodē mō. ma gnitudo enim z quantitas suapte diuiduntur: affectio nes: z qualitates ex accidenti, q2. s. accidunt corpori: cō dividit. Sic igitur motus quatenus quantitas est divi sibilis est diuisione partium nō pmanētium. quatenus vō affectio corporis moti dividit: vt qualitas ad divisionē subiecti: z sic partes eius permanent. primo vero mo do nō permanent. ¶ Expositor autem supplet vtrisqȝ z bene q9 partes mobilis possint dupliciter considera ri. vno mō iter se: z sic cū neutra sit por altera: sic neutra moueē pri⁹ altera. Alio⁹ pōt cōsiderari respectū certi pūcti aut signi in magnitudine constituti: z cum respectu illius altera sit altera prior: sic motⁿ erit successiuus. ¶ Tūc ad rōnes cōcedo motū esse pmanentem quo ad partes mobilis: iter se cōsideratas: quo vō ad partes mobilis cōsideratas respectu signi: ptes illę sūt successiue. Si militer dico q9 ȝptes pmaneāt. adhuc mobile mouetur, quia

Q

Respōsio. Auer.

Declaratio Themistij

Declaratio Tho.

A

tur: q2 nō mouetur vt acquirat partes motus: sed par tes termini ad quem vel totū ipsum terminū ad quem.

Ter.34. ¶ Præterea. si motus quidem omnis alicuius est: vniuersus vero. d. 3. motus nullius partiū est: parte enim vtraqȝ mouetur: neqȝ alterius cuiusdam. cuius nanqȝ totius totus est mo tus eius etiam partes partium sunt. partes au tem. d. 3. partium. a. b. g. sunt: z non aliorum motus. plurium enim vnus motus non erat: vniuersus itaqȝ motus vniuersę. a. b. g. magni tudinis erit.

¶ Scō arguit. illud quod totum est alicuius totius: di uiditur ad diuisionem illius. Sed totus motus. d. 3. est totius mobilis. a. b. g. igitur dividitur ad divisionem illius mobilis. Circa istam rationem: non ponit conclusionez q: illa quę posita est a principio fuit omnibus rōnibus. ponit ipsam minorē z illius pbationē: pbatio est ista. oīs motus est alicuius mobilis. motus igitur. d. 3. est alicu ius: vel igitur ipse est partius. vȝ. huius z illius seorsus: vel alterius cuiusdaz ab omnibus partibus: vel totius mobilis. a. b. g. no est alicuius partium: quia nulla pars mouetur toto motu totius: sz parte totius motus: nec pōt esse cuiusdam alterius: q2 tunc erit illius: z partes sue partes partium illius: qō est impossibile. nam non pōt vnus motus esse plurium. igitur motus. d. 3. erit totius mobilis. a. b. g. z sic p3 minor. inquit ptērea. si motus q dem oīs alicuius est: vniuersus vero. d. 3. motus nullius partiū est. nam vtraqȝ pars mouetur parte motus: z non toto: neqȝ potest esse alterius cuiusdam vt equi: qō declarat. cuius nanqȝ totius est motus: eius etiam par tes partiū sunt: vt. d. 3. sit totius equi: partes huius erūt partiū equi. mō ptes. d. 3. motus competunt partibus a. b. g. mobilis vt scorpij: z non partibus equi: q2 pluriū nō pt motⁿ esse vnⁿ: tūc dat minorē. vniuersus itaqȝ motⁿ vniuersę. a. b. g. magnitudinis erit. Dęc erat minor.

B

C

Cō. 34.

¶ Ista est alia. Soluit Auer. pulchrā qōnem. vī enim q9 hic non differat a prima. ō vult q9 hic nō sit demōstra tio p se: sz quasi pcedētis cōfirmatio. nā qō prima sup ponit: hic pbat. Suppositum enim q9 totus motus. d. 3. neutriⁿ ptis sit p̄ cā: suppō fuit accepta vt pn⁹ i alia de monstratio) sed sit totius. a. b. g. vtitur aūt Auerr. syllo hypothetico. omnis motus est alicuius moti. d. 3. motus nō est partiū: z nō est cuiusdā alterius. igitur ē totⁿ. a. b. g.

D

¶ Dixit qm̄. Vult hic Auerroes pbare suppositionē: z hoc dupliciter. Tum primo: q2 pars nō est equalis to ti. igitur motus totius non competit alicui partium.

¶ Deinde induxit. Tum secundo: quia hęc conuertun tur. totus motus est totⁿ. igitur partium: z e3. ptes mo tus sunt partium. igitur sunt totius. tunc arguo. omnes partes conuertuntur cum toto. igitur quod competit toti: non potest alicui partiū competere: sed bene om nibus. Ait autem q9 hęc conuersio est dubia. bene enim valet. motus totⁿ ē totius. igitur est partium. ¶ Sed 3 est dubium. videtur enim nō valere motus est partium alicuius. igitur est totius facti ex illis: q2 cauillator pos set dicere motum esse partium: z non esse totius. vt ra refactio omnium partium aquę est motus localis cu iuslibet partis: z non totius ponendo ipsam rarefieri in vna medietate: z cōdensari in alia. ¶ Contra arguit. Si motus conueniens toti cōuenit partibus: z qui con uenit partibus: non conuenit toti. igitur motus totius est communior z vniuersalior. q3 motus partium. nā cō petit toti z partibus: sed illę partiū, competit partibus tm: z non toti. igitur illę totⁿ erit vniuersalior. Sic igitur p3 dupl' q9 motus est totius: z nō alicuius ptis adęquate. addit vtilitatē dem̄tiōis: z p3. Dęc expō nō cōsonat grecis verbis: lz bene dicat q9 nō differt multū ab illa.

E

¶ Insuper autē si quidez vniuersę magnitudi/ nis motus sit alius: vt. k. i. auferēt ab ipso vtra rumqȝ partium motus. qui quidem ęquales erunt motibus. d. e: e. 3. vnus enim vnius est motⁿ. quare si totus. t. i. motus i motus partiū dividetur: motus. t. i. motui. d. 3. erit ęqualis. Si vero defecerit quicq̄: vt. k. i. hic nullus erit motus. neqȝ enim totiⁿ neqȝ partiuȝ: q2 mo tus vnius vnus est: neqȝ alterius cuiusdaz. nā motus continuus continuorum est. eadem ve ro ratio erit si excesserint in diuisiōe. Quare si hoc fieri nequit: atqȝ ęqualem esse necesse est. hęc quidem igitur diuisio ratione partiū eius quod mouetur est: atqȝ cuiuslibet partibilis ipsam esse necesse est.

Ter.35.

F

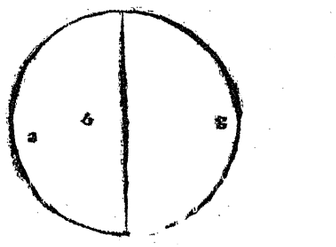

G

T K 3

H

D E 3

¶ Tertio arguit sic. ois motus cōpositus ex motibⁿ ptiū diuidit ad divisionē totius. Sed motus scorpij est mo tus q componit ex motibus ptiū scorpij. igitur dividit ad divisionem scorpij. pbat minor. motus qui cōpetit toti scorpio: vel est ille qui aggregatur ex motibus ptiū vel alius. si idē z ille: minor hī. Si alius: vel ęqualis: vel in ęquali. si ęqualis. igitur idē illi: quia duo ęqualia si eius dem speciei in eodem subiecto collocata sunt vnum z idem. Si inęqualis: sine maiore sine minore: nullius esset. vbi nanqȝ minor sit: non erit totius: neqȝ partium: cum totum ęquetur omnibus partibus. igitur motus totius ęquabitur motibus partium: neqȝ potest esse alterius cuiusdam vt formicę: quia motus non potest esse in di uersis vnus z idem numero. restat vt motus totius: z motus omniū partiū sint ęquales. igitur vnus: z ita motⁿ totius erit cōpositus ex motibus partiū: quę erat mi nor. De rōne nō pbat nisi ipsaz minorē. Ingt. aut motⁿ vniuersę magnitudinis. a. g. ē ille q cōpōit ex motibⁿ ptiū: aut aliⁿ. ¶ Aliaduerte q9 h rō suppōit ex motibⁿ ptiū

I componi vnum motū? z petit an motus totius.a.g.scoꝛpij sit ille z qui cōponitur ex motibus ambarū medietatuz scoꝛpij aut alius. Si inquit alius vt.t.i.ita vt motus totius scoꝛpij sit.t.i.motus vero omnium sit.d.z,auferẽtur ab ipso motu qui competit toti vtrarūq; partium motus: quiquidem equales erunt motibus.d.e.z.quasi dicat motus totius differret a motibus partiū. vnius enim vnus est motus: z sic motus partium z motus totius si erunt aliꝛ:etiã mobilia erunt alia:qꝛ nõ põt vnus motus esse duoꝝ. Qꝛ si alius: vel equalis vel inequalis.inquit,quare si totus.t.i.motus:qui totius scoꝛpij ẽ: in motus ptiũ diuidet: motus.t.i.motui.d.z. erit equalis:qꝛ vbi ptes partibus equales sunt:totũ toti erit equale. ¶Dices forte q ptes vnius nõ sunt equales partibus alterius. Lõtra arguit.si vero ingt defecerit qcq̃; sit illud.k.i.quod deficiat a motu totius scoꝛpij. Tũc hic
K nullius erit motus:neq; eniꝫ totius scoꝛpij:neq; partiũ: totius quidem non:qꝛ motus vnius vnus est z illi equalis: partiũ per idem minime:neq; alterius cuiusdam:nã motus continuus z vnus continuorum est:z non formicę diſcõtinuę a scoꝛpio. Eadẽ rõ erit si excesserint i diuisiõe illę ptes. Quare si hoc fieri nequit atq; eąlẽ esse necesse ẽ,z p põs idẽ cũ motu oium partiũ. Dec ẽ expõ.

Lõ.35. ¶Ista est tertia. Lõmẽtũ p expõnẽ hꝛę pz. ¶Sz exoriẽ difficultas. vñ valeat enthymema istud, motus totius est equalis motui cõposito ex motibus partium.igitur idem. Dęc enim dubõ est nõ parua. Quidam deducũt: qꝛ si essent eąles:alter frustra esset:aly deducũt.equalia z in specie eadẽ in vno numero subiecto: non possunt esse nisi idem. Auerroes autez deducit ex vno Aristo. verbo:qꝛ non potest idem mobile moueri diuersis motibus eiusdem speciei z equalibus. Et ita idem totũ
L non potest quantum ad rationem totius moueri motu vno.quantum vero ad motũ oium partiũ moueri motu alio: moueret enim idem motibus diuersis. Sz dices hoc non vr incõueniens.nã pol̃e est totũ sub rõne totius quiescere.partes vero sm rõnẽ partiũ moueri: vt si aer hic inclusus sm vnũ medietatem rarefieret:z sm aliã ꝺđeſaret moueretur mutãdo locũ:vbi totũ nõ mutaret locum.igitur totum potest vno motu moueri:z ptes alio. Dici pt q; siue sit sine nõ:nõ pt moueri q̃n ptes moueantur. Item non potest totum moueri vno motu:z partes alio motu z hoc satis bene:tamẽ concedo posse oẽs ptes moueri toto gescẽte:sed q; oẽs ptes moueantur vno motu:z totũ moueatur alio illi equali.non est possibile. Dico vlterius in motu locali puro non pñt ptes moueri toto gescẽte:nisi motu circulari. Dęc satis.

Ter.36. ¶Alia autem temporis ratione.nã cũ oĩs mo/
M tus in tempore sit:z omne tempus est diuisibile.minoꝛ autem motus in minoꝛi tẽpore fiat: oẽm motuꝫ diuidi rõne temporis necesse est.

Lõmẽ.36. ¶Quod vero motus rõne temporis sectilis sit, pbat p enthymema:cuius antecedens sunt tres propositiões. Prima.omnis motus est in tempore. Secunda.omne tempus est diuisibile. Tertia.motus minoꝛ in tempore est minoꝛi:in maioꝛi maioꝛ:z equalis in equali.igit motus diuiditur ratione temporis.

¶Cum declarauit.Aristo. posuit confuse propositiones Auerro.componit syllogismum sic.oẽ tempus est diuisibile.omnis motus est in tpe.igitur oĩs motus est diuisibilis.Sed contra oẽ corpus est diuisibile.oĩs aia est in corpe.igit aia ẽ diuisibilis rõne corpis:vel sic.oẽ cęlũ ẽ diuisibile.primus motoꝛ est in cęlo.igitur est diuisibilis. Ridet Auer.q; Syllsille extimaꝫ bonus:sed ad ꝫ vt sit sm veritatem bonus:oportet addere in minoꝛi q; sit in tempore z qualiꝫquod Aristo. denotat per verbum illud in minoꝛi autem minoꝛ motus est. N

¶Quoniã si, Probat q; illa particula debet intelligi.nã si non intelligeret:esset possibile motũ esse momentaneũ:z tempus diuisibile:consequentia tenet:licet ipse nõ pbet:qꝛ si motus non ꝺz esse equalis tpi.:igit tpe posito diuisibili,potest eẽ motus momentaneus: p tanto motus ponit diuisibilis p̃o quãto ponit cõmẽsurabilis tpi. Sylls igit formek sic.oẽ tps est diuisibile.oĩs motus est in tpe sibi equalis.igitur omnis motus ratione temporis est diuisibilis,propterea concludit q; motus tum ratione temporis tum ratione mobilis diuisilis est.

¶Et qꝛ.Ultra literam nostram habebat Auerro.in litera sua hęc verba.z necesse est vt sit in omni partibili. cuius cãm reddit Auer.qꝛ eius diuisibilitas est diuersa: qꝛ motus est in generibus diuersis: vt motus in locũ est in genere loci: motus augmẽti i genere quantitatis: sic de aliis.specificantur enim per terminos ad quos.z sic p partibile intelligit subm motus:nõ ipsum mobile penes qõ diuidit disione quantitatiua:z p subm motus intelligit vt dicit illud i quo est:hoc est genus in qõ terminatur. Vbi gra. locũ in motu locali:ãgitatẽ i auctiõe:qlitatẽ in alteratione.qõ auctoritate Alexãdri confirmat qui dicebat oẽm motũ hꝛe motũ:idest genus subm:qui est terminus ad quem.hoc in trãslatione nostra non habetur. ¶Sed dices si motus diuidit ratione temporis z spatij:z mobilis.igitur quantus triplici quantitate.nihil enim diuidit nisi ratione quantitatis. ¶Quidã recẽtiozũ fingunt motũ hꝛe ꝑpriã quantitatẽ distinctã realiter a quantitate tpis:que est successio q̃ꝺđ:est tamen quãtus p accidens rõne subiecti.rõne vo spatij diuisibilis in infinitum. ¶Sed hoc stare nõ potest:quoniam tẽpus ipsum etiam est successio quedam.igitur motus z tempus non distinguuntur penes successionẽ. ¶Solitus sum dicere q; motus est actualis successio: tempus vero est ipsius motus aptitudinalis mensura:quoniam est eius passio:z ois passio est aptitudo. Tempus vero actu est actualis mensura. igitur motus est diuisilis a mobili quantum ad quantitatem permanentem:a tẽpore quo ad mensurã.a spatio quo ad diuisionẽ. ¶Solitus sum ẽt dicere motũ a tpe nãcisci diuisionez distractam:ab ipso mobili diuisionem permanentem.a spatio diuisionem in infinitum.hęc de motus diuisione. Dubitatio. P

Ter.37. ¶Cum autem omne quod mouet:in aliquod
Q mouetur. z tempore aliquo:mobiliq; vniuersi sit motus:necesse est diuisiones esse easdem z temporis.z motus:z ipsius moueri:z eius quod mouetur. z etiã eius in qõ motus ipse est.nõ tñ oĩz similiter in quibus est motus: sed quantitatis q.dẽ per se.qualitatis vero per accẽs. Accipiat enim tẽpus in quo aliquid mouetur. z sit.a. z motus sit.b. Si igitur vniuerso motu in vniuerso tempore illud motum est in illius dimidio motu in minore motum erit. quo etiam rursus diuiso: minoꝛi motu erit motum: atq; sic semper. simili etiam modo si motus diuisibilis est: tempus etiam diuisibile erit. nam si vniuerso motu toto in tempore motum est: dimidio in dimidio z minore rursus in minore motum erit.

¶Quinq; sunt genꝰ ipz ad qõ motus ẽ: vt alteratio ad qualitatem: auctio ad quantitatem: latio ad locũ.est z motus ipse: qui est actio quędam motoris illata ipsi mobili. est tertio ipsum moueri: quod est passio rei motę a motore.est tempus ipsum in quo sunt z motus: z ipsum moueri.ẽ quinto mobile ipsuꝫ quod est subiectum omnium horum: de his ponit q; omnia condiuiduntur. inquit.cum autem omne quod mouetur: moueatur in aliquod genus vt in terminũ ad quem: z moueatur tempore aliquo: z mobilis totius sit totũ motus vt dictum est: hoc est antecedens: dat cõsequens. z inquit.necesse est diuisiones esse easdem z tẽporis z motus: z ipsius moueri. z etiam eius in quod vt in terminuꝫ motus ipse est. Enthymema potest sic perfici: quęcũq; sunt simul in eodem diuisibili equalibus diuisionibus diuiduntur: sed hęc sunt simul in subiecto ipso mobili.igitur equalibus diuisionibus diuidunt. Ridet dubõni. qꝛ ait terminos ad quos esse diuisibiles. Dicet quis vtrum eodẽ modo. Ridet q; non omnium ad quę motus est hoc est non oẽs termini ad quos sunt simili modo diuidunt. sed quantitatis quidem per se ad quam est latio: z qualitatis vero p accidẽs: ad quam est alteratio. z ita glia in gbus motus ipsi sunt non simili modo diuisilia sunt. Probat motum z tempus cõdiuidi. Exẽplo. Et inquit. accipiat enim tempus in quo aliquid mouet. z sit.a. z motus sit.b. si igit aligd motu vniuerso in vniuerso tpe motũ est: in illius tpis dimidio minoze motu motũ erit. quo etiam tempore diuiso: adhuc minoze motu motũ illud idem mobile: atq; sic semper motus diuidet vt tps. eꝫ etiam e parte motus: z dividere tps. z inquit. simili etiã mõ si motꝰ diuisibilis est: tps ẽt diuisibile erit. nã si vniuerso motu vniuerso i tpe motũ sit aligd: dimidio mõtu erit motũ i dimidio tpe: z minoze rursus motu i minoze tpe motũ erit: sic pz exẽplo motũ z tps ꝺdiuidi.

Lõmẽ.37. ¶Et qꝛ Auerroes vult q; sit enthymema reducibile ad syllm cuius añs ponit. z inquit. z qꝛ omne motũ mouet in aliquo. i. aut i vbi: aut in quali: aut in quãto. z ois motus est in illis tribus. f. in mota re: in genere ad qõ est: z in tempore: subaudi consequẽs. igitur hęc cõdiuiduntur.

¶Et vr mihi. Alexan. vt dicit. voluit lr̃am eẽ corruptã. iõ dixit eẽ sic legenda. oẽ motũ hoc est ois res mota habz motũ. z tũc voluit sequi. igit illa cõdiuiduntur. Dicit Auer. q; lr̃a stat melius vt iacet: q; vt corrigit Alexãder: cuius cãm dat. z inquit. qm̃ si posuerimus q; tps z res mota z genus hñt motũ: ideꝫ si posuerimus q; in istis tribus est motꝰ i tpe: gñe: z re mota: tũc sequit q; tps motio z res mota sint diuisibilia veluti ipse motus qui est in illis tribus. vñ syllm docet cõponere sic. oẽ habẽs motum est diuisibile. hoc est. oẽ illud in quo est motus est diuisibile. hęc tria habent motum vel in his tribus est motus.
D igitur hęc tria sunt diuisibilia. z ita videtur velle Auerro. q; Aristote. declarat genus: tempus z mobile esse diuisilia: quia in illis est motus alia atque alia ratione. modo contra Alexandrum ait talem conclusionem nõ posse concludi. si litera dicit. omne motũ habz motũ. soluz enim concluderet de ipso moto: z non de illis tribus. ego non legi Alexandrum in re ista: de eo quid dicam nescio. scio bene q; litera nostra non tria esse diuisilia: sed quinq; esse ꝺdiuisilia pbat. z sic nec expositio Auer. consonat. cętera patent.

Ter.38. ¶Eodem aut mõ ipsum etiaꝫ moueri diuide/
tur: sit enim ipsum moueri g: in dimidio igitur motu minus erit toto. z rursus in dimidio dimidij: z ita semper.

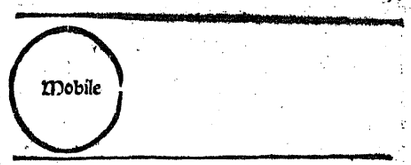

¶Probat pter ipsum moueri diuidi coꝛrídenter cum ipso motu. igt. eodẽ ãt mõ ipsuꝫ ẽt moueri diuidet. sit. n. ipz moueri. g. in dimidio igit motu ipm dimidiũ moueri erit minus toto moueri: z rursus in dimidio dimidij adhuc erit minꝰ: z ita sp. igit motꝰ z ipm moueri ꝑdiuidit.

¶Est etiam ponentes moueri ipsum quod: est vtroꝝq; motuum vt ipsoꝝm.d.g.z.g.e.dícere totum esse sm totum.nam si aliud: plura erunt moueri eiusdem motus. quemadmodũ z motũ in motus partium ostendimus diuisibilẽ esse. accepto enim ipso moueri sm vtrũq; continuum erit vniuersum.

¶Expositoꝛ vult q; Aristo. probet econtra q; motus ꝺiuidatur ad diuisionẽ ipsiꝰ moueri. z ad hoc aptat pbationẽ: qꝛ si nõ sibi coꝛrídent: tũc moueri erit in plus vel in minus. vt iam i alio problemate disputanit. Mouetur enim expositoꝛ: quia litera eius erat singulariter scripto vez. plus erit moueri eiusdem motus: z recte sic sua expositio cõueniret. Sed quoniaꝝ litera ẽ pluralis: ideo melius cũ Auerroe dico: q; Pbs videtur remouere duꝰ. posset enim quispiam dicere q; partes ipsius moueri rídent partibus motus: non tamen totũ moueri toti motui: vt fuit cauillatum in alio problemate. Quę expositoꝛ G

¶Contra obijcit Aristo. quia qui ponit ipsum moueri quantum ad partes coꝛrídere ipsi motui: debet ponere totum toti coꝛrídere. nam aliter plura erũt ipsa moueri vnũ cõueniẽs toti motui. aliud partiũ simul acceptarũ. z hoc inquit. est autem ponentem. moueri ipsum qõ est vtroꝝq; motuũ vt ipsoꝝm. d.g. z.g.e. ꝺicere totum esse sm totũ. hoc est q; vt partes partibus. ita totũ toti rídet. qõ ꝓbat. d. nã si aliud subaudi sit moueri totius. motus. z aliud sit moueri omnium partium motus simul cõiunctarum. plura erunt moueri eiusꝺẽ motus vtpote aliud competẽs toti motui: aliud conueniens aggregato ex partibus motus vt in ꝓblemate prio dcm ẽ. accepto eniꝫ ipso moueri sm vtrũq; hoc est vtrũq; partium motũ: continuũ hoc ẽ vnũ erit vniuersum moueri z partium z totius. Dęc expositio Auer. ꝓsonat literę. Alia expõ.

¶Quũ declauit. Lõmẽtũ pñs pz. nã nihil ꝑter lr̃az ꝺic̃.

¶Sit r aũt z lõgitudo z oĩno id oẽ i quo mu/ Ter.39.
tatio ipsa ẽ: diuisibile demr̃abit: ꝑter q̃ꝺđ q; accẽs diuisibilia sunt. ꝑterea qꝛ id qõ mutat ẽ diuisibile (vno.n. diuiso: oĩa diꝺẽt:) sit r hęc oĩa q; ad infinitationẽ atqꝫ finitationẽ se hẽbũt.

I ¶Primo declarauit q̄ motus ⁊ tēpus sunt condiuisibilia. Scōo q̄ moueri ⁊ motus. Nūc tertio ostēdit q̄ spatiū etiā ē motui cōdiuisibile: ⁊ oino oē illud pūctū in quo est motus: ꝫ nō eodē mō: q: q̄dā p se: vt quātitas q̄ est genus augmētatiōis: ⁊ locus: q̄ est genus lationis. q̄dā vo per accidens vt qualitas q̄ genus est alterationis. inquit: similiter autem ⁊ lōgitudo ⁊ oīmino id oē in quo mutatio ipsa est: diuisibile demonstrabitur: pter q̄dam quę per accidens diuisibilia sunt vt qualitates: in quibus sunt alterationes. hęc res pōt declarari rōnibus q̄ bus probatum est tpe: motū ⁊ ipsum moueri cōdiuidi: sed vt breuitatis amator subiicit. ¶Animaduerte nduum q̄ aliter fortasse ⁊ non imperite intelligi pōt: nā in oī motu est spatiū aliquo mō: q: distātia q̄dā inter termin ũe quo: ⁊ terminū ad quem veruz in latione hęc di stātia est localis: in auctiōe dimensionalis: in alteratōe gradualis. distantię localis ⁊ dimensionalis per se diuisibiles sunt. gradualis vero per accidens: q: affectio diuidit propter primam. ⁊ sic legēdum. sīr autem ⁊ longitudo quę est localis distantia in latione cōdividua est motui: ⁊ oē id spatiū siue distātia in quo mutatio ipsa est diuisibilis est: in auctione distātia dimēsionalis: in alteratione distātia gradualis: ⁊ sic nō de terminis ad quos sed de instantys Arist. loquitur quicquid velint Auer. ⁊ expositor. pter quę dam addit spatia siue distātias: quę per accidens: subaudi diuisibilia sunt vt spatium graduale. Dęc expō satis consonat literę (vt mihi vī.) Dēterea q: volūt Auer. ⁊ expositores: q̄ Aristo. pbat id q̄ dixerat: mihi vī q̄ nō pbat id q̄ dixerat: sed affert ad dicta siue cozollarium siue ꝓpōs: ⁊ accipit aīās ex duobus cōpositū. vz. q̄ vno diuiso illoū quinq; siue sex cętera diuidunt: ⁊ q̄ id q̄ mutat vtpote subm sit diuisibile: ideo dat ꝓpōs q̄ vno existēte finito vel infinito ⁊ maxime ipso mobili: omnia sint talia: Inquit. ꝓterea: q: id q̄ mutatur est diuisibile hoc est primum. vno enim diuiso illoz quinq; siue sex: omnia diuidētur: hoc est 2ᵐ: dat ꝓpōs. ⁊ inquit. sīr ⁊ hęc oīa quo ad infinitationē atq; finitationē se habebunt: veluti quo ad diuisionē. particula illa pętera in grēco non est. sed eam subiecit: q: sermo grēcus videtur nouam quasi rem aggredi.

¶Segr̄ ät maxīe oīa diuidi īfinitaq; cē ab eo q̄ mutat. mox. n. inest ipsi q̄ mutat: infinitas ipsa atq; diuisibilitas. vex diuisibilitas demōstrata est prīs: īfinitas ꝓo ī subsequētibꝰ innotescet.

¶Accepit Aristo. in probatione prēmissa: q̄ vno illoq; nq; siue sex exīte diuisibili: vel finito aut infinito: cętera omnia sunt diuisibilia finita vel infinita ꝑm diuisionem ostendit ⁊ nunc q̄ non eodem modo. nam ipso mobili existente diuisibili finito vel infinito: cętera sunt talia p locum a causa. ⁊ a priori: econtra vero vno existente tali: ipsum mobile erit tale per locum ab effectu. Duius ratio est. q: p̄ᵐ naturaliter in motu est ipsum mobile: ⁊ ipsum est statim hoc est sua natura diuisile finitū vel infinitum: ⁊ sic ex ipso ad cętera deriuat diuisibilitas ⁊ id genus. inquit. segr̄ ait maxime ⁊ per locū a cā atq; a pōri oīa diuidi infinitaq; esse diuisione ⁊ subdiuisiōe ab eo q̄ mutatur. affert cām. ⁊ inquit. mox enim hoc est a se ⁊ per naturam suam inest ipsi quod mutatur infinitas ipsa atq; diuisibilitas. cęteris derivatiue inest ꝓpter ipsum mobile. verum q̄ mobile sit diuisibile demōstratū est prius ꝑ eē partim in termino a quo ⁊ ptim i termino ad quem: infinitū vero q̄ sit diuisione ⁊ subdiuisione. in subsequētibus demōstrabit. ¶Auerroes vo ponit talē ordinem: q̄ tēpus propter mobile sit diuisibile. Motus propter tempus. igitur ab ipso mobili omnis derivat diuisio siue continuitas. Commētū. 39. p3. ¶Sed dubitatur contra dictum Auerro. vult enim q̄ a mobilitē pus sumat diuisibilitatem: ⁊ a tempore motus. hoc stare non potest: q: tempus est passio motus. passio sumit diuisibilitatē a subiecto. ¶Secundo dubitatur. videtur enim q̄ magis a spatio sumant diuisionē temporis ⁊ motus: quoniam a mobili sumunt extensionem: a spatio successionem: quę magis conuenit motui ⁊ tempori. ¶Respondetur cū nouo expositore qcgd velint nonnulli captiunculatores: q̄ motus sumit diuisibilitatem a mobili: ⁊ successionem: tanq̄ a causa effectiua: a tempore vti a formali: cum nō numeretur motus: nisi propter tempus. ⁊ a spatio tanq̄ a materia circa quaꝫ. Tēpes quoq; sumit a motu diuisionem: vti a subiecto: hęc autem non repugnant: ⁊ sic tolluntur obiecta: quę illi non intellexerunt.

¶Nīi ät oē q̄ mutat: ex quodā in q̄dā mutat: necesse est ipm mutatū (cū prio mutatum est) esse i eo in quo mutatū est. id enim q̄ mutat: exit ab eo ex quo mutat: aut ꝺficit ab ipso. itaq; aut idē est mutari: q̄ ꝺficere: aut ad ipꝫ mutari sequtur deficere: ⁊ ad ipm mutatū esse defecisse. bꝫ. n. se vtrūq; mō simili ad vtrūq;.

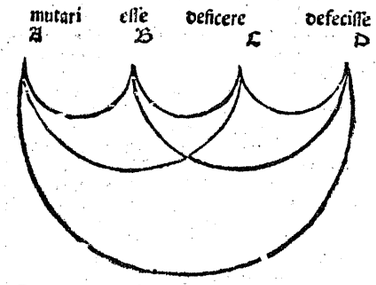

¶Probare proposuit motum ipsum ratione mobilis esse in infinitum diuisibilem: anteq̄ hoc probet: petit duo. primum q̄ omne quod mutatur: cum mutatuꝫ est: est in eo ad quod mutatum est. secundum q̄ id in quo primo mutatuꝫ est: est indiuisibile. quibus postea deveniet ad propositum. Primuꝫ probat: ⁊ facit tale enthymema. oē q̄ mutatur: mutat ad quoddam: etiam ⁊ a quodam. igitur quod mutatur: cum ipsum mutatuꝫ est: necesse est esse in eo ad q̄ mutatum est. ¶Animaduertendum primo q̄ refert mutari ⁊ mutatum esse. naꝫ stat aliquod mutari ad aliquid: non tamen esse mutatuꝫ ad illud. vt q̄ꝫ lignum mutetur ad calidum: non tamen est in calido. callias mutatur ad vrbem: non tamen est in vrbe. mutari enim potentiam actui commixtam dicit: mutatum esse actum solum. ¶Secundo animaduertendum vt Themistius ait: ⁊ videtur in commento. q̄ debet addi primo sicut in grēcis verbis habetur. hoc modo. q̄ cum aliquod primo mutatum est aliquod: tunc est in illo. nā esse ꝑt vt is q̄ anno supiori fuisset Athenas pfectꝰ: nō tñ eēt nūc Athenis: sed cū ꝑᵐ applicuit: tūc nēcio erat Athenis. inqt. qm̄ ät oē q̄ mutat: ex quodā in q̄dā mutat. hoc ē: q: oē q̄ mutat: mutat ad q̄dam necesse ē ipm mutatū (cū prio mutatū est) esse in eo in quo

Dubū. Scōa. Ratio. Nota p. Nota q. Nota 2°. Sensus cōclusionis.

A quo mutatū est. hoc est enthymema. deducit aūt ipsum sic mutari est deficere e termino a quo. igit mutatū esse ē defecisse a termino e quo: tūc cōpono syll'm sic. defecisse a termino e quo ē mutatū esse in termino ad quē. Sed q̄ mutatū est: defecit a termino e quo. igit mutatū est in termino ad quē: ⁊ ꝑ ꝓpōs est in illo. Vel sic. defecisse e termino e quo est esse in terminū ad quē: q̄ mutatū est defecit. igit q̄ mutatū ē ad aliqd est in illo. Pōt aūt minor poni in terminis. sint enim isti quatuor termini mutari: esse: deficere: defecisse. vt igit mutari ad eē: ita deficere ad defecisse: igit vt mutari ad deficere: ita esse ad defecisse. Sed mutari est deficere e termino a quo. igit esse in terminū ad quē est defecisse. ⁊ sic pz minor. inquit. id enim q̄ mutat: exit ab eo: ex quo mutat aut deficit ab ipso: ⁊ sic mutari est deficere. ⁊ q: ꝑ posset cauillare ipsum mutari non esse deficere: cauillum tollens addit. itaq; aut idem est mutari: quod deficere: ad ipsum mutari sequitur deficere: ⁊ ad ipsum mutatuꝫ eē defecisse. habet enim per commutatam ꝓportionē vtrunq; modo simili ad vtrunq;. ⁊ sic patet minor.

Syll's.

B

Lō. 40. Expositio Auer.

¶Vult hic. Animaduertēdū q̄ Auerroes vī alr̄ ram intelligere: velle enim videt q̄ Aristo. ꝑbet oē q̄ mutatur esse mutatum ⁊ esse primo in aliquem terminum ad quem. Dęc est expositio. Secundo vult conclusionē Aristo. esse vniuersalem in omnibus quatuor generibus transmutationum.

¶Et cū ois. Probat conclusionem ipse extra textum sic. terminus e quo ⁊ terminus ad quē sunt sine medio. Sz transmutari est non esse in termino a quo. igitur est esse in termino ad quem. tenet consequētia. aliter enim esset inter illos medium.

C

Dubitatio primo.

¶Transmutatū primo. Idē probat ex textu sic. res recedit in instanti a pria quiete hoc est immediate post instans. igitur accedit in instāti: hoc est igit immediate post hoc accedit ad terminū ad quē. est igit rō q̄ mutat immediate post hoc recedit. igit immediate post hoc accedit ad terminū ad quē. ¶Sz ꝺ expōnē Auer. sunt dubōnes. vī enim prio q̄ ꝺ nō sit vera: qm̄ q̄ mutat ptim est in termino e quo: ⁊ partim in termino ad quē. igit non primo est in termino ad quē. ⁊ ita cōclusio falsa est.

Secōa. Tertia.

¶Cōtra suā ꝑmā rōnē dubitat. qm̄ maior ē falsa: qm̄ iter terminos mediat spatiū. igit nō sūt imediati. ¶Cō trasecōaz rōnē tertio dubitat: q: nō vī q̄ ipsum q̄ mouet recedat in instanti a termino a quo: q: tūc motꝰ eēt in instanti: recedere enim est moueri. ¶Quarto dubitant: in quo mutari differt ab ipso deficere: ⁊ in quo est idem. ¶Circa hęc animaduertendum q̄ Auerroes ꝑ terminum ad quem intelligit omne illud in quo mobile non actu quiescit: sed potentia. est enim duplex terminus ad quem: alter quidem in quo mobile ipsum actu gescit: ⁊ hic ꝺ terminus ad quē i actu: alter in quo mobile est aptū quiescere: ⁊ hoc ꝺ terminus ad quē in potentia. ¶Secōo aiaduertēdū q̄ terminus a quo: ⁊ terminus ad quē in actu sunt mediati: q: semp mediat spatiū: terminus a quo ⁊ terminus ad quē in potentia sunt immediati: qm̄ terminus ad quem est totū spatiū: q̄ est extra terminū a quo. tale autem est immediatum illi: vt patuit i expōne cōmēti. 32.

Quarta.

¶Tunc ad rōnes: ad primā cōcedo q̄ illud q̄ mutat: partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē. ⁊ ita non erit in termino ad quem in actu: nec in termino a quo. est tamē in termino ad quē i potētia. ⁊ ꝑ vult Auerroes. ¶Ad 2ᵐ ꝑ. idē ꝑz solō: iter terminos in actu mediat spatiū: sz inter illos i potētia nihil mediat. ¶Ad 3ᵐ dico q̄ ꝑ recedē tisti anti vult itelligere q̄ immediate post instās recedit: ⁊ sic proꝑ dif q̄ ꝙcito aliqd mouet: tā cito est motū: ⁊ ꝙcito incipit moueri: tā cito est motū. ¶Ad 4ᵐ rīdet expositor q̄ deficere: ⁊ mutari sunt idē in subiecto: sed rōne differūt. est enim deficere respectu terminī e quo: mutari vo respectu termini ad quē. ¶Alij dixerūt q̄ mutari cōsiderari pōt vt passio rei motę: ⁊ sic idem est cū ꝺficere: qm̄ passio quatenus magis facta abycit. Si vero consideretur vt actus: sic ad mutari sequitur deficere: q: pro tanto forma subiecto deficit: pro quanto ab agente mutatur. Dęc omnia bene dicta sunt.

D

Nota q^m.

Nota 2°.

¶Cum igitur vna mutationū sit ea quę ꝑm cō tradictionē: cum mutatū est aliqd ex nō ente in ens: vel reliquit non ens. erit igit in ente: oē enim aut esse: aut non esse: necesse est. patet igitur ipsum mutatum ꝑm contradictionē in eo esse in quod est mutatum. Quod si in hac: in alijs etiaꝫ idem erit. Nam in vna simili ratione est ⁊ in alijs.

Ter. 41.

E

F

¶Scōo arguit sic. in generatione oē q̄ mutatū est ad aliquid: est in illo. ¶Sed oēs motus sunt aliquo modo generationes. igit in oibus motibus q̄ mutatū est ad aliqd: est illo minozē omittit tanq̄ declaratā 5° physicorum. Jbi enim dictum est q̄ omnis motus est generatio ꝑm qd: ⁊ q̄ transmutatio in subtantia est simpliciter generatio. Maior ꝓbat enthymematice: q: generatio est inter contradictoria. igitur quod mutatur in generatione ꝙcito mutatum est tam cito est in illo: quia non datur medium inter esse ⁊ non esse. ita pōt argui de corruptione. sermo eius manifestus est translatione.

¶Vult declarare. Auer. sequitur suā expōnē: ⁊ vult q̄ hęc sit scōa rō ad ꝓbādū: q̄ oē q̄ mutat ꝙcito mutat: tam primo mutatū est. Expō aūt nr̄a erat q̄ Arist. declarat q̄ omne quod mutatum est ad aliquid: est in illo. quicquid sit: nunc sequamur expositionem Auer.

G

¶Et q: ꝑ nomē. Posita intētione ptis. hic exponit ⁊ probat illā ꝑ scōam rōnē: q̄ apud ipm dz sic formari: vt in trāsmutatiōe principali: ita in trāsmutatiōibus minus principalib⁹. Sz in generatōe q̄ ē trāsmutatio principalis oē q̄ mutat: ꝙcito mutat: ē mutatū. igit in oib⁹ alijs: ipsa minor declarat: q: in illa ꝙcito deficit trāsmutabile tā cito defecit: cū inter terminos nō sit mediū. ¶Sed ambigunt: nā cōmē. 22. gñatione voluit cē trāsmutationē per accidens. hic vult illā eē principalē. ¶Soluunt nōnulli recētiores q̄ gñatio ⁊ corruptio sunt principales trāsmutationes quo ad rōnē nois. ¶Sed hoc stare nō pōt: q: rō quā significat nomē est definitio. 4° metaphysicę. igit ꝑm definitionē erit principalio: ⁊ ꝑ ꝑm simplr.

Dubitatio

Solutio. prima.

Lōfutatio

H

Propria solutio.

¶Melius igit ꝺz q̄ p trāsmutatiōez intelligit gñationē. ⁊ ita vult q̄ transmutatio in subā sit principaliꝫ gñatio: trāsmutatio in accidentibus est ꝑm quid gñatio. eꝫ vo motus ꝺz principaliꝫ de trāsmutatiōe in accidētibus: ⁊ ꝑ accidēs de transmutatiōe i subā. ⁊ sic tollit ꝫdictio.

¶Et hoc q̄ declarauit. Remouet Auerroes dubōnem vt q̄lis ē br̄ō: an demōratio: an exēplū. ¶Rñdz ⁊ dicit ꝑ q̄ hęc declaratio nō ē exēplaris. cā ē: q: exēpla sūt notiora eis: quoꝝ cā ponūtur. ¶Dicit scōo q̄ hęc rō ē ad dirigēdū cōsiderationē: ⁊ ita est directiua: ⁊ ꝑ ꝑm logica. ¶Dicit tertio q̄ hęc declaratio directiua nō ē a noto nobis ad ignotū nālr̄ ⁊ nobis. nā i gñatiōe id q̄ mutat q̄ ꝑ ipm mutat: sit mutatū: nō est notius q̄ꝫ in alijs motibus. imo in ipsa ꝫ ē latētius. gñationē enim ē mutationē latet. ¶Dicit ꝺrto q̄ hęc declaratio directiua ē a magis ignoto ad minꝰ notū: q̄ minus notū ꝫ sit nālr̄ igno-

Primum.

Secundū.

Tertium.

Quartum.

tinet:tñ declarat p aliqd manifestius.z ita vult q̄ in generatione ipsum qō mutatur:q̄z primo mutat:sit mutatū:est latentius q̄z idem in motibus:ytrūq; declarat p quoddam notissimū.v3.q; inter contradictoria non datur mediū:qō est primum principiū:in virtute illius potest dirigere intellectum nostrum ad alios motus.

¶Et ſm hunc modū. Sed dices contra.nā hęc rō nō est exēplū:nō ē inductio;nō enthymema:nō est syll's.igitur nulla. Respondet q̄ est quasi via mixta ex diuisione z exēplo vt sit in regulis definitionū:pōt tamen dici syll's per locum a simili.talis enim syll's partim est exemplaris partim diuisiua.vt secūdo topicorum declaratur.

¶Qm̄ terminus. Affert cām quare hęc declaratio non est demonstratio in qua p̄cedit a ḡiatione ad alios motus.z dicit primo.q; mediū est idē.v3.q; illud qō trāsmutatur statim deserit terminū a quo.z ita accedit ad terminū ad quē. Dicit scō q̄ hoc mediū apparet magis in ḡiationē,q; patet magis inter terminos nō esse mediū. z ita quatenus idem est mediū ad vtrūq;.vnū nō vt magis declarare alterum q̄z contra. quatenus vero illud medium apparet magis in generatione assumens quandam euidentiam videtur dirigere in alios motus.

¶Sed primū. Aristo.accepit esse simile de generatione z ō alys motibus.vt enim nulla sit similitudo. ¶Rādet q̄ est aliqua similitudo.nā vt in generatione qō mutat statim est in eo ad quod mutatur:ita in alys motibus.ſz differūt:nā in ḡiatiōe cū ipsa sit inter cōtradictoria iterq; nihil mediat:qō mutat:statim est in extremum actu ad id qō mutat.in alys quod mutatur statim est in eo ad qō mutatur non actu z vt in extremū:sed in mediū.z ꝓpterea in motibus vt mediū se h3 in mutatiōe:ita extremū in generatione.z sicut inter extrema generationis nihil mediat.Jta inter extremum e quo:z medium nihil mediat in motibus. Hęc igitur est similitudo: z hęc dissimilitudo.

¶Sed dubitāt.nā sit.a.ptermino a quo,z imediate post hoc corrūpatur per generationē nouę formę in illius materia:aut igitur in instanti mediato vel in instanti immediato. nō i instanti immediato: q; non datur:nec mediato:q; tūc in tpe:z ita nō subito defecisset. ¶Cōcedit forticole immediate post instans qō est p̄sens.a.esse corruptū:z esse sub forma noua. Jn nullo tñ instanti immediate post hoc,propter variationem suppōnī. ¶Sed dices post hoc erit sub forma noua:aut igit̄ post hoc in tpe:vel instāti:z sic venire vī ad idē:solue tu:q; nihil est. ¶Alij volunt q̄ post hoc.a.erit sub forma noua in infinito paruo tēpore:z ita nec in tpe:nec i instāti. ¶Auerroes aūt dicere:vt diximus supra:q̄ rei p manentis nō dat̄ vltimū:z p p̄s nō pōt signari vltimū. i quo vltio sit a.rei tū p manētis datur primū apud ipsum:ꝓpterea bñ datur primū in quo.a.est sub noua forma:tale āt p̄m ē p̄mū nō eē p̄ozis formę.ita q̄z idē est instans:qō est p̄m non esse ipsius.a.z primum esse:ipsius sub forma noua.

¶Adhuc aūt sumentibus vnamquanq;:idem etiam patebit.si quidem mutatum ipsum aut alicubi aut in eo exquo mutatuz ē:aut i aliquo sit,necesse est. Nam cum id exquo est mutatū deseruit:atq; ipsum alicubi sit,necesse est:erit aut in hoc aut in alio. Si quidem igitur in alio vt in L id quod mutatuz est in,B,rursus ex,E,ipso mutabitur in,B, quando ipsi,B,continuū non est. Mutatio enim cōtinua est. Quare ipsum mutatum cum mutatum sit:mutabitur in illud ad quod mutatum est.hoc autem impossibile est:igitur mutatum sit in eo ad qō mutatum sit:necesse est.

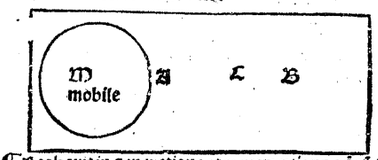

¶Probauit in generatione atq; corruptione oē qō mutatū est ad aliqd esse in illo.nunc vo in reliqs mutationibus idē ostēdit,z hoc ꝓponit.z inquit.adhuc āt sumētibus vnāquāq; mutationē aliā a ḡiatiōe idem ēt patebit. q̄.v3.oē qō mutatum est ad aliqd sit in eo ad qō mutatū est. ¶Et arguit per impossibile sic.si qō mutatū est ad aliqd:nō sit in illo:tūc aliq̄ esset mutatū ad aliquod:z mutaret in illud:quod est impossibile. Deducit enthymema:sit mobile.m.quod sit mutatum in.b.aut igit̄ ē in.b.aut i termino e quo mutatū est vt in.a.aut in medio illorum vt in.c.non in.a. quia deseruit ipsum.a. igit̄ i.b.aut.c.si in.b.hī intētū.si vo sit i.c.medio:cū.c.ipsum nō sit immediatum ipsi.b.per ea quę dixit.igit̄ adhuc restat mutari in.b.z erat motū in.b.igitur aliquod mouetur ad aliquid ad quod est motum:quod fuit impossibile. ¶Hęc rō tribus modis cauillari pōt:aut dicēdo ipsum.m.mutatuz nullibi esse:aut dicendo esse in c.medio:qō est immediatum.b.ipsi:aut dicendo mutationē nō esse continuā:sed discretā. Hęc oia confutans facit syllm per impossibile.z inquit.si gdē mutatū ipsuz est vtpote.m.aut alicubi:aut in eo exquo mutatū est.aut in aliquo sit:necesse est:per hoc voluit esse confutatū cauillū p̄mū. dat imposse subintelligendū.v3.q; aliq̄ esset mutatū ad aliq̄d:z mutaret ad illud. inquit.nā cum id exquo est muttum deseruit:vtpote.a.atq; ipsum alicubi sit:necesse est:vt contra cauillatoꝛē sumpsit:erit aut in hoc vtpote in.b.termino ad quem:aut in alio vtpote in.c.medio.si quidem igitur in alio vt in.c.id quod mutatū est in.b.rursus ex.c.ipso mutabitur in.b.tunc confutans ſm cauillū.inquit. q̄ ipsi.b.continuū non sit p ea q̄ dicta sunt. deinde confutans tertiū adiecit.mutatio enim continua est:z ita cauilli oēs sunt cōfutati:tūc dat ꝺnē.z iquit. quare ipsum mutatū cū mutatū sit:mutabitur ad illud ad quod mutatuz est.hoc destruit.z infert oppositum antecedentis.z inquit.hoc autem impossibile est. igitur mutatum sit in eo ad qō mutatū est: necesse est. Hęc igitur est vis ratiōis z expositio. ¶Cōmentum.42.perspicuum est.

¶Perspicuum igitur z genitum ipsum esse: cum genitum est z coꝛruptum non esse: cum coꝛruptum est:vniuersaliter z enim de omni mutatione dictum est:z maxime perspicuum illud est in illa quę ſm contradictionē est. Qō quidem igitur ipsum mutatum primuz in aliquo:sit in illo:perspicuum.

¶Infert duo.alterum de generatione,alterum de coꝛruptione.de generatione.ingt. perspicuū igit̄ z genitū ipz ee:tum cū genitū est:de coꝛruptiōe ingt.z coꝛruptū nō esse tū cū coꝛruptum est.probat.n.per regulam generalem:quę cōuenit omnibus mutationibus,licet euidentius generationi.z epilogat: z tertius pater. ¶Cōmentum.43.etiam perspicuum est. ¶Dubitares primo:q; vī q̄ aliq̄ mutatū sit ad aliq̄:z nō sit in illo:nā.a.coꝛpus pōt esse mutatum ad calidum:z nō esse in calido:ſz potius

potius ecōtra calidum est in ipso. ¶Respondet quidam q̄ Aristo.sic intelligit omne qō mutatuz est ad aliquid:suscipit absolutā illius prędicationem:z ita est in illo.vt in prędicato. ¶Sed hoc stare non potest: nam volo q̄.a.sit frigidum z ſm dimidium sit mutatuz in calidum:patet tunc.a.esse mutatum in calidum.z nō absolute suscipere illius prędicationez.similiter de virga: quę ſm dimidiū arefceret. ¶Dici potest q̄ esse in multifariam dicitur:in propositio tamen pro esse sub alio veluti sub forma:vel termino:z hoc modo.a.est sub calido veluti subiectum sub forma. ¶Secūdo ambigūt: quoniam anno superiori aliquis potest esse profectus in auianum:z tamen nunc non est in auiano. igitur aliquis mutatus est ad aliquod in quo non est. ¶Themistius dedit responsum z Aristote.innuit dicens: quod quidem igitur mutatum est primum in aliquo:sit in illo perspicuū.oportet igitur intelligere q̄ omne mutatum ad aliquod nunc primo:est in illo:modo non nunc primo mutatum est in auianum:sed anno superiori.

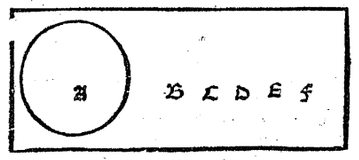

¶Tertio dubitant moueatur siue mutetur. a.mobile ab ipso.b.in.f.inter quę medient.c.d.e.tunc verum est dicere aliquando.a.erit in.c.z tamen non est mutatum in.c.quia tunc quiesceret in.c.ipso.igitur ab inesse ad mutatum esse non valet ratio. Secūdo: anima primo est in corpore:z tamē non mutata est in corpore. ¶Dicere alias solitus fum in plus esse ipsuz inesse in aliquo: q̄z ipsum mutatum in illud: ideo bene valet.a.est mutatum in.c.igitur est in.c.sed econtra nō valet.a.est in c.igitur mutatum est in.c. nam Deus est in cęlo: z non est mutatuz ad illud. Nec valet.a.est primo nūc in.c.igitur est mutatum in.c.nam anima nunc primo est in corpore:z tamen non est mutata in corpus. ¶Cōcedo tamen q̄ accipiendo esse in.vt dicit esse sub termino ad quem:bene valet.a.est nunc primo in.c.vt in termino ad quem.igitur nunc primo mutatum est in.c.z cum dicitur:tunc quiesceret:nego consequentiam:quoniaz est a.in.c.vt in termino:non quidem in actu: sed potestate:z sic mutatum est in. c. etiam potestate: z non actu. Hęc satis.

¶Illud vero in quo primo:nunc, primum mutatum est mutatum:indiuiduū sit:necesse est. dico autem primum quod non ex eo est tale: quia aliquid ipsius est primum tale.sit enim diuisibie illud.a.c.z diuidatur in.b.Si quidem igitur in.a.b.aut.b.c.rursus sit mutatum:non vtiq; in.a.c.primo mutatum erit. Si vero in vtroq; mutatur:(in vtroq; enim aut mutatuz esse:aut mutari necesse est:)in toto etiam mutatur:sed erat mutatum.eadē vero ratio erit: z si in hoc quidem mutatur. in illo vero mutatum sit.erit enim primo aliquid primus. quare non erit diuisibile primum illud in quo aliqd mutatum est.

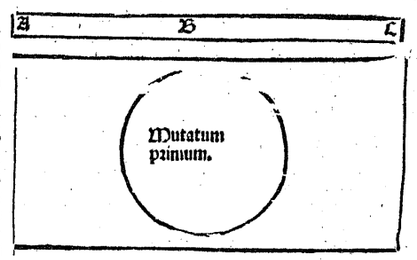

¶De primo mutato persoluit vnum problema: z habuit primam suppositionem:nunc de eodem soluit ſm problema z ponit scōam suppositionez.v3.illud in quo primo nunc primum ipsum mutatum est mutatum:indiuiduum sit necesse est. dicitur autem grece atomon quod latine est tum indiuiduum:tum partibus carens: z id genus. z ita ſm siue problema siue suppositio est de mensura primi mutati. ¶Animaduertendum vt ex Themistio colligi pōt q̄ primum potest esse ex parte mensurę:z ex parte mensurati:qō est ipsum mutatum. Illud dicitur esse primum ex parte mēsurę:in quo aliquid est nō rōne partis:veluti si quid mutatum esse dicatur in die:quia mutatuz est in aliquo illius diei: z ita primū opponitur hic contra ſm partem.ex parte mensurati siue mutati illud dicitur primū mutatū: quod ēt non ratione partis est mutatū:qua ratione non dicitur homo primo audire:primo gustare:primo vel olfacere:qm̄ ratione sensoziorum hęc recipit vt dicit Themistius. Aristo.igitur declarat hoc tam ex parte mēsurę: q̄z ex parte mutati vna declaratione.z inquit.dico aūt primum qō non ex eo est tale:quia aliquid ipsi⁹ est primum tale. ¶Aduersione dignū q̄ ſm peripateticos trifariam dicitur aliquid esse tale primum. vno quidez: quando in se includit causam prędictam qua est tale:qua rōne vt Themistius dicit triangulum primum habet duos rectos: nō aūt triāguli equilaterii:naz triangulum includit per se cām prędictam duorum rectorū:quā non includit equilaterii:nisi rōne trianguli: similr hō p est disciplinę capax:nō quia cuilibet parti hominis disciplinę capacitas cōpetat:sed vel q; hō prędictam causam illius affectionis includit:aiam.v3.rōnalē. Allio vero q̄n ipsimet seipso absolute:nec p partes nec p causę inclusionez est tale:qua rōne vnitati primo cōpetit ratio mensurę:nō rōne partiū:non rōne causę inclusę:sed ꝓpter se tātū. Tertio modo vt dictum est quando non rōne partis sine alia:vt cępit Arist.hic:q; igitur primū trifariam dicit:ne sit contentio ꝓpter multiplicitatez: exposuit quid velit per primuz hic. ¶Aduersione ēt dignū q̄ Aristo.adiecit nūc:z vult q̄ illud in quo nunc p̄ ipz primū mutatū est:mutatū ē idiuiduū. ¶Nā vt sorticole sorte asse inquiunt differt dicere instans prędens z instans quod est prędens. Aliquid enim pōt fuisse in instanti prędenti vt rosa superiori anno in aliquo instanti p̄ti fuit:nō tñ potuit fuisse in instāti qō est p̄s:qō ab Aristo.dī nunc:dixit nunc igit̄:q; aliqd esse non potest in quo primo:mutatū primū est mutatū: z nō esse indiuiduū:q; posset non esse nunc:sed anno superiori.omne igitur illud in quo per se primo aliquod primus mutatum nunc est mutatū:de necessitate est indiuiduum. Hęc est conclusionis expositio. ¶Probat cōclusionez per impossibile sic.illud in quo primū mutatum est nu

Tex.42. M

Secunda solutio. Solutio Auer.

Respōsio primo.

Cōfutatio

Tex.43. Q

Tex.44. D

Aut p et.

Cōfutatio.

Resppia.

Syll's. O

L

P

E

F

G

Tripr p̄m.

H

Probatio.

I tatū aut est indiuidū: aut diuiduū. si qdē indiuiduū: habeā ꝓpositū. Si vero diuiduū sit. a. c. z in pūcto. b. diuidatur: ita vt fiant duę partes: vtpote. a. b, b. c. tūc quēro de ipso mutato primo: aut in vtroq; est mutatū: aut in vtroq; mutatur: aut in altero mutatum est: in altero mutatur: si in vtroq; mutatum est: tūc nō primo mutatū est in toto: sed rōne partiū. cū eniz non possint simul esse: erit prius in vna parte q̄ in alia. igitur non in toto primo: si mutaf in vtraq; igitur mutatur in toto: sic eni dicif aliquid in toto tēpore mutari: ga mutaf in qualibet eius parte: hoc est cōtra positū: qz sumpsimus eni esse motū in toto. a. c. si vero detur esse mutatū in vna z in altera mutari: tunc vt prius non primo erit mutatum in toto: pars enim cū sit prior toto: aliqd prius mutabif in ꝑte tpis q̄ in toto: z ita erit aliquid prius ꝓmo: quod est impossibile. oportet dicere igif id in quo aliq̄ primo: nunc primū est mutatū esse indiuiduū.

K Lofi. 44. ¶ Cū declarauit. Hoc cōmētū p̄z: vep addens ad rōnē Arist. facit illam quadrimēbrē sic. si illud in quo primo aliquid mutatum est primo nūc fit diuiduum: aut igitur mutatū ipsum in qualibet illius parte mutatuz est: aut in qualibet mutatur: aut in vna mutatur: in alia mutatum est: aut in vtraq; quiescit. si in vtraq; mutatum est: tunc nō primū mutatū est in toto: q; pars est prior toto: vnde quod mutatū est in parte alicuius: prius mutatum est q̄ quod mutatū est in toto: z sic esset aliq̄ prius primo. si in qualibet mutatur: tūc non primo mutatū est. nihil enim simul mutatū est cū mutaf. Silr nec dici pōt q̄ in vno mutetur: in alio sit mutatū. per idē: nec q; in q̄libet quiescat: ait tamē quartū hoc membrū eē derelictū quia est manifestum: quia in principio libri vsus est illo.

¶ Sed dices quo valet. est mutatū in qualibet parte.

L igitur nō primo in toto: q; ps est prior toto: hoc videf falsum: quia primuz dicitur qō fm se z quodlibet sui est tale. igitur si in qualibet parte mutatum est in toto primo mutatū est. 2° pars non est prior toto: qm̄ in eodem instanti est caput z totum. igitur nō prius pars erit ipso toto: imo fortasse econtra. totū est prius parte. ¶ Dici pōt q; in successiuis semper pars est prior toto: qm̄ omne successiuū est per partē post ptē. Tūc p̄z solō ad p̄m q; licet in vtroq; sit tale non primo erit tale: q; prius in parte q̄z in toto: q; successiuū illud est. per idez ad secūdum. lz enim pars z totū sint simul tpe in permanentibus: secus esset in successiuis.

Ter. 45. ¶ Patet igitur q; z corruptum z generatuz in indiuiduo est hoc quidem corrumpi: illud vero generari.

¶ Exis infert Arist. tam corruptum q̄z genitū in indiuiduo corrūpi z generari. patet illatio per rōnē tactaz. g eiusmodi illationē soluit Themist⁹ sophisma: quo Xenocrates in libro de morte ꝓbat nihil emori posse. Arguebat enim. aut moriens moritur cum iam in morte é. aut cū in vita fuerit: si cū in vita fuerit: eodez tēpore viuet z mortuus erit: si cum iam erat in morte: morief igitur: qui iam si mortuus. si neutro tēpore. nō igif est mortuus. ¶ Respondet Themistius p dictū Arist. eé mortuū qm̄ moritur: sicut est genitū qm̄ fit: qm̄ nō in tēpore moritur quicq̄: sed in termino z ꝓfinio tēporis.

Lofi. 45. ¶ Ista demonstratio. Primo verificat Auerroes in quibus demonstratio dicta hz locum: z vult q; habeat locum solū in his quę sunt diuisibilia sine in gradu: sine in quanto: in transmutatione indiuisibili: vt generatio z corruptio sunt: demonstratio locū non habet: qm̄ eiusmodi nō ratione mēsurę indiuiduę sunt: sed rōne formę in qua generatio terminatur. est enim forma indiuisibilis: z ita apud Auerroē primū mutatū esse in indiuiduo itelligif vbi est dare primū z vltimū: quale nō est in generatione q̄ est tota simul. totū fundamētū est: q; Arist. loquitur de primo: z primo dicitur respectu vltimi. igif in habentibus primum z vltimū: z per ꝓs in rebus diuisibilibus: z p successionē transmutabilibus.

N ¶ Et nō intēdit. Remouet dubiuz cōtra sc; q; Aristo. ex dictis infert idē in generatione z corruptione. ¶ Respondet q; hęc illatio nō sequif ex nunc dictis: sed ex dictis iam: vbi sumpsitibuiusmodi esse idiuisibiles: q; sunt transmutationū fines: q; finis vult eé indiuisibilis. ideo p transmutationē in textu Aristo. intelligit non generationē: sed alterationē: cuꝰ finis est ḡiatio.

O ¶ Et nō est. Posſ quis dicere: adhuc generatio est trāsmutatio: q; vna trāsmutatio potest eé alterius finis. igitur est diuidua. ¶ Rndet q; nō pōt dici q; sit transmutatio diuisibilis sequens transmutationē: nā forma genita non diuiditur fm magis z minus in substātia: q; hō nō dicitur magis vel minus hō: sicut albedo magis vel minus albedo. qua rōne cōcludit ḡiationē nō esse motum: sed finem motus.

¶ Et ideo. Tunc infert sensum literę cū Arist. ait. illud in quo primo est trasmutatio est indiuiduū: g; tale indiuiduū intelligit fozmam: z ita Auerroes intelligit: non de mēsura sed de termino: z hęc est quasi scōa expositio. si enim intelligif de mēsura: excluduntur ḡiatio z corruptio: si de termino: tunc includuntur ambę: nā terminꝰ est minima forma substantialis.

P ¶ Et dixit hoc. Cōtra scōaz expositionē quis arguet: p rationē primę expōnis Aristo. loquitur vbi est dare primū. igif vbi est dare vltimū. igif in rebus diuisibilibus.

¶ Respondet q; per primū intelligit principium: quod non dicit habitudinē ad finē: z si vtatur verbo primū: illud est in lingua eoꝝ. habes igitur duas expōnes. pōt enim dictum plūs intelligi. vz. illud in quo aliquid primo mutatū est: est indiuiduū: mensurā: vt exponit Themistius: z terminū: vt exponit scōo Auerroes. de mensura quidem: q; illud instans z nō tēpus: z tūc opz excludere generationē z corruptionem: quę lz sint in instanti: tamen non habent primū. cum non habeant vltimuz. de termino vero: q; si est transmutatio in substantia: illa terminatur ꝓmo ad formā minimā. ¶ Sz istę expositiones videtur falsę: prima quidē: q; excludit ḡiationem z corruptionē: quibus cōpetit maxime esse in mēsura indiuidua: nec rō sua valet: q; in generatiōe est dare primū finem: z medium: saltem dispositiue: z hoc satis est ꝓ dicto Aristotelis. Secunda vo: q; excludit alterationē: z motum auctionis: z lationē: nam sola forma substantialis est indiuidua aut fm gradū: vt volunt quidā: aut fm realē separationē partis a parte: vt volūt alij. Nec valet dicere vt rudes aiunt: q; auctio terminetur ad lineā vel superficiē: quę aliquo modo sunt indiuisibiles: alteratio ad gradū indiuisibilē: latio ad superficiē indiuisibilē. hęc enim sunt deliramenta. auctio enim terminatur ad maiorē quantitatē: quę extēsione est diuidua: alteratio ad qualitatez: quę gradualiter est diuiduа latio ad locum: qui continētia est diuiduus. igitur Auer. excludit oia alia. ꝓpterea pace sua dixerim melioꝝ litera legatur: vt Themꝰ: z alij legūt. Si vis respōdere p Auerroe: pōt fieri: sed tu considera.

Lōfutatio expōnis Auer.

¶ Dicitur aūt illud in quo primo aliquid mutatū est bifariā. vno quidē modo illud in quo ipsa mutatio finita est. tunc enim verū est dicere

A cere illud esse mutatuz. Altero vero id in quo primo mutari cepit.

¶ Supposuit scōo Aristo. oē primū mutatū esse in indiuiduo tpis, hoc est in instanti eé. nūc vult scōo quęrere an primū istud mutatuz esse dek: sit q; designabile affirmative ad digituz: z qm̄ primū mutatū esse bifariā dr: z est equiuocū: prędistinguit illud vt ꝓblema cōfusionem nō habeat. z vult primū mutatū esse. Uno mō sumꝑ pro fine totius mutationis: in quo vep est dicere nūc primo a. mutabile mutatū est cōplete z pfecte: z ante hoc non erat perfecte mutatū. hoc quoq; a nōnullis dicitur mutatū esse actu: a Themistio vero conuersum esse. Aristicolis primū esse rei genitę: z primū nō esse rei corruptę. verbi cā. si a. ignis corrūpaf in. b. aquā: mutatuz eé ipsius. a. est primū eé aquę: z primū nō esse ignis. Altero vero mō primū mutatū id dicif: in quo primo mutari cepit: qō affirmative sic exponitur a sorticolis. a. nunc est mutatū: z imediate ante ꝑ nō fuit mutatū. igif nūc primo est mutatū. primū mutatū hoc mō expositor appellat primā mutationis partē sorticolę: primū instās esse motus. Auerroes appellauit primū mutatū esse in potentia: in quo mutabile nō quiescit aut desinit mutari: ꝑz in quo pōt quiescere: aut desinere mutari. Pęc é distinctio supponenda pro decisione ꝓblematis.

B Tez. 46. ¶ Id quidē igitur qō fm mutationis finez primū dicimus: z existit z est. Nūc vt finiatur: z vt mutatiōis finis habeatur: mutatio ipsa fit: quod iā z ostensum est indiuiduum esse. pro/pterea quia est vltimum.

¶ Dzemissa distinctione: soluit ꝓblema z vult primo q; accipiendo primū mutatū esse pro fine in quo mutabile cessat a mutatione hoc est pro primo esse rei genitę: qō est primū non esse rei corrūpędę: tale primū mutatū est. aliter mutatio non finiref: neq; mutationis finis haberetur. Inquit. Id quidē igitur qō fm mutationis finē primū dicimꝰ: z existit z est: replicauit z existit z est: vt daret intelligere q; vere est tale primū: subdit rōnē. z inquit. nā vt finiatur z vt mutationis finis tandem sit z habeatur: mutatio ipsa fit. quale autē sit hoc primum subscribit qō iam z ostensuz est indiuiduum esse: ꝓpterea q; est totius mutationis vltimuz. ¶ Jgnari penit⁹ plūs credunt q; tale primuz in actu genitę aquę sit vltimum in actu ignis corrupti. z ita volunt q; idē sit primū generandę rei: z vltimū corruptę rei. z hoc ꝓpter verbū Aristo. qui ait hoc esse vltimū. ¶ Sed isti delirant. nā si idē erit vltimū rei corrūpędę z primū rei generandę: tūc in eodē indiuiduo tpis: hoc est in instāti duę formę cōtrarię essent in materia. Sit enim illud qō est vltimū p̄cedentis. a. primū sequentis: tunc in. a. ignis erit: q; vltimū illi⁹: z in. a. aqua erit: q; eius primū. igif in eodē instāti duę formę cōtrarię in mā. Jdeo per vltimum Aristo. intelligit finē: grēce eniz est peras. Mō primū mutatū esse vtpote primū esse aquę dicitur finis ignis per exclusionē hoc mō: q; in hoc nō est ignis: z in toto tēpore imediato continuato ad hoc ignis erat: z sic intelligit Aristoteles.

Expō falsa

Lōfutatio.

C ¶ Jd vero quod fm principiū dicimus: omnino non est. non enim mutationis est principiū: neq; id tēporis in quo primo aliquid mutaf. fit enim tale primū. a. d. hoc quoq; indiuiduū quidem non erit iam. nā ipsa nunc attigua sunt accidit. pręterea si in. c. a. tēpore omni quiescit (sumatur quidem quiescere.) in. a. etiam quiescet: quare si impartibile erit. a. d. simul aliqd quiescit z motū erit. nam in. a. quidez quiescit. in. d. vero mutatum est. Cum autē non sit impartibile: necesse est diuisibile esse. atq; id in cuius quauis parte mutatū esse. Diuisio eniz a. d. si quidez in neutra parte mutatū est: neq; in toto erit mutatū. Si vo in vtraq; mutatur. in toto quoq; mutaf. Quod si in altera mutatū est: nō in toto primo mutatum est. quare in quacunq; mutatū sit: necesse est. per ipsi cuī igitur non esse id in quo quippiā primo mutatum est: quippe cum diuisiones sint infinitę.

Te. c. 47.

D

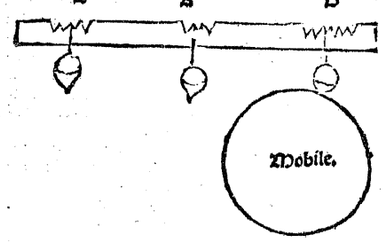

F

¶ Dic textus est vna rō quę pcedit per syllogismuz diuisiuū: cui primo ponit cōclusionē. z inquit. id vero qō fm principiū dicimus primū affirmatiue. vz. q; nūc sit digito monstratū: illud dico oino nō est. bzeuibus rōnē innuit: non enim mutationis est principiū: qō quasi exponens subdit: neq; id tēporis in quo primo aliquid mutatur ꝑ est affirmatiue exponendo primū. hęc est bzevis ratio: quā deinde deducit lōgius: ita vt petamus aut tale primū in quo aliqō ꝑ mutatū est: diuisibile aut idiuisibile est. Qō nō sit indiuisibile arguo. z ꝑ per casum q; aliqō mutabile cōtinuo ante hoc quiescebat: cum istud sit primū in quo est mutatū esse: vel igif istudmet est vltimū quieti eē: vel aliud est instās quieti esse: z mutati esse. si aliō cū per casum cōtinuo ante hoc quiemt. igif in alio instāti. vel igif hę sunt mediata vel imediata: non mediatae qz in tēpore medio nō quieuit cōtra casum. si imediata. igitur ipsa nunc attigua erunt: contra ea q̄ dicta sunt. si vero idē est instās qō est vltimū geti esse: z primuz mutati esse: tūc cū istud sit vltimū quieti esse: in hoc erit gescēs: aliter nō esset vltimū in quo fic. z istō est primū mutati esse: igitur in hoc est mutatio: aliter nō esset primuz in quo fic. Quare tale primū in quo aliquid primo mutatū est nō esset indiuiduū: neq; pōt esse diuisibile ꝓpter rōnē factā in primo ꝓblemate: quā ad verbū repetit. ¶ Aliaduersione dignū q; vltimū affirmatiue est illō in quo res est: z imediate post nō erit. negatiue vero in quo nō est: z imediate ante erat. Arist. igif (vt diximus) ꝓbat nō dari ꝓmum neq; vltimū affirmatiue: z ad hoc vadit rōnia. nā idē esse instans eé z vltimū negatiue qō vocatur primū nō esse: non est impoſe. bene igif Arist. sumpsit si idem est primum motus z vltimum quietis: tunc in eodem esset motus z quies. Jnquit. fit enim tale primū. a. d. vel tale est indiuiduuz vel diuiduum: hoc quoq; indiuiduū qdem non erit iam: q; vel in eodē erit vltimum quietis: vel in huic proximo. non in proximo:

nam ipsa nunc attigua sint: accidit: vt fuit deductum: q̄ vero nō sit idē primū z vltimū declarat. Pterea, si in c.a. tēpore cōtinuato vsq; ad hoc p̄m oiquiescit: (cumaf quidē dico quiescere) si in quā in illo toto quiescit: cum a. sit vltimū affirmatiue: in. a. etiam quiescet. quare si im partibile erit. a.d. simul aliquid quiescit z motū erit. naz in. a. quidē quiescit: q̄ est vltimū q̄ō sic quietis. in. d. vero mutatum est: q̄ primū quod sic motus. deinde ꝓbat q̄ nō sit illud diuisibile: z repetit rōnem ꝓximi ꝓblematis: z sermo eius ꝑz. Hec est huius loci interpretatio.

Lolī.46. ¶Cum declarauit. Debes scire q̄ Auerroes vtitur hac distinctione. principium siue primū in motu est duplex in potentia. z est primum instās: in quo motus est: nō tñ dum cōpletus: sed in finē tendens: qō sorticolę vocant primū instās eē motus: siue prima pars motus affirmatiue. Aliud est principiū motus in actu: z est quādo motus factus est in termino ad quez hoc est in acquisito eē: qō sorticolę vocāt primū in quo desinit: aut primū non eē formę precedētis: qō quia est primū eē formę sequētis: dicit primū actu apud Auerroē, tunc Auerroes supponit q̄ omne quod est in indiuisibili cessat: z in eo simt est factum. tunc arguit. si datur primum transmutationis instans: tūc transmutatū est, igitur aut non erit trāsmutatio: aut erit ex indiuisibilibus.

¶Et expositores, Dubitāt greci: qm̄ in ꝓblemate ꝓximo Aristo. probauit oē primum esse indiuisibile: z per cōsequens hz q̄ sit a tertio adiacente ad secundū. nunc vero git ipsum nihil esse omnino. ¶Respondet Auer. q̄ Arist. vult non esse principiū motus in actu: sed non negat quin sit primū in potētia. hanc cōnem Alexander nesciens soluere: transmisit eam ad tempus. Aiddueꝛte tamē q̄ aliter in principio cōmēti accepit Auer. primū in potentia: aliter in solutione: argumenti expositōm. in principio enim accepit per affirmationē: in solutione autem p negationē. Dici etiā potest q̄ supra locutus est hypothetice q̄ si primū in motu sit: illō est indiuisibile: nunc loquitur cathegorice: q̄ non est primū in motu acceptum in pn̄: sed bene primū acceptū in fine.

¶Expositores aūt. Dubitāt scō argumento theophrasti: qūo motꝰ hz finē: z nō hz principiū. ¶Rūdet Auer. q̄ sunt decepti. Rūsio hec nō declaratur hic.

¶Et hoc manifestū est. Declarat nūc qūo sunt deceptī: z est ōclaratio Themisty. z vult illos eē deceptos: quia finis est res permanēs: ꝓpterea in actu z pōt demonstrari: vt per exempla declarat. principiū vero motus (cū sit motus z nullū instās permanet: sed raptim trāsit.) ideo nō dicit in actu: sed in potentia.

¶Et cā. Reddit cām sol. Dictū est q̄ motus principium demōstrari nō pōt: q̄: illud est motus. motus autē z tēpus nō hnt sitū hoc est nō permanent: q̄ vero finis est res permanēs: ideo demonstrari pōt: qua rōne in actu esse dicitur. ¶Sed dubitabis: nā si principiū motus est in potentia. igit̄ aliqū erit in actu: aliter potētia erit ociosa. Scō rei in actu p̄nm̄ dz eē in actu: ꝯ motus est actus q̄dā mobilis vt dī tertio hꝰ. ¶Dicit̄ ad primū q̄ illō p̄nm̄ aliqū erit in actu: vt in fine motus vbi cessat mutabile mutari: z hoc satis est. ¶Ad scōm concedo q̄ illud p̄ncipiū ē: vt eē in actu distinguit̄ ꝺ nihil: non aūt in actu: vt est esse permanens distinctum contra esse in potētia, reliquū cōmēti z cōmētū. 47. patent.

Tex.48. ¶Neq; itaq; ipsius mutari aliquid erit primū quod sit mutatū. Sic enim. d.z. primū mutatū eius quod est. d.e. naz omne qō mutatur ostensum est esse diuisibile. Sit vero tēpus in quo ipsum. d.z. mutatum est. t.i. si igitur in toto illo ipsum. d.z. mutatus: in dimidio minꝰ erit mutatū: z pri⁹ ipso. d.z. Et isto rursus aliō prius. z illo aliud: atq; sic semp. Quare ipsi⁹ mutati nō erit aliqō primū qō sit mutatū.

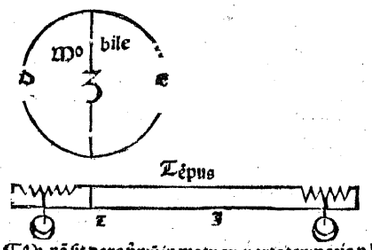

¶Q̄ nō sit dare p̄mū in motu ex parte temporis p hec q̄ dixit: mō ꝑz. Nūc qō neq; ꝑma pars motꝰ: vñ Themistius sic inducit: nō solū vero primuz tēporis assignari atq; afferri nō pōt. in quo res moueri cōuertiq; ceperit: sed neq; ipsius rei: quę mouetur z cōuertit: assignari ꝑima pars pōt: quę sit mota primū atq; cōuersa. huiꝰ rō est vt breuibus innuit Themistius: q̄ pōt corpus oē ad exēplū tēporis diuidi semp rōnem hāc Aristo. in terminis ponit: z primo sumit cōclusionē. z inquit. Neq; itaq; ipsius mutati aliqd erit primū qō sit mutatū. verbi causa. si lignū est calefaciendū ab igne: nō est assignare primā ligni partē alteratā. hāc probat z petit duo. primuz qō ipsius ligni qō dicebaf. d.e. prima pars eius alterata sit. d.z. nec potest fugere: z dicere lignū nō esse diuisibile: q̄ dem fatum est ipsum eē diuisibile: per hoc q̄ oē mutabile est diuisibile. inquit. sit. d.z. primū mutatum siue ꝑma pars mutata eius ligni: qō est. d.e. nā quod mutaf: ostensum est eē diuisibile. Scōa suppō est q̄ tēpus in quo illa pars ligni prima calefacta est: sit. t.i. ingt. sit vero tēpus in quo ipsiz. d.z. ligni pars mutatum est. t.i. tūc arguo in toto. t. tpe pars ligni est calefacta: igitur in dimidio illius: erit dimidiū illius partis calefactū: z sic de alijs: quare nō erit primum. Inquit. Sitigitur in toto illo tpe. t.i. ipsum. d.z. pars ligni est mutatuz: in dimidio minus erit mutatū: z prius ipso. d.z. qm̄ in successiuis ꝑs prioꝛ est totoꝛ: z isto rursus aliud prius: z illo aliud: atq; sic semper. Quare ipsius mutati nō erit aliquod primū qō sit mutatū. ¶Sed circa hec est dubitatio quo ad cōclusionē z quo ad rōnē nunc tactā. Quo qdē ad conclusionē arguit Theophrastus. motꝰ alicuius est assignare finem. igitur z principium. tenet cōsequētia: q̄z hec mutuo se recipiunt primo ceḷi. Scō arguit: q̄ tūc aliqua res esset clausa z finita: z nō nisi altero extremo trñ: vt si ambulationis z nauigationis finis extaret: non extaret p̄nm̄ item vt si posset reddi qm̄ equus, desierit currere: qm̄ calcē attigerit: z non qm̄ ceperit: qm̄ sit missus: q̄ sunt ꝓter cōem hoium sensum. ¶Respōdet Themistius a quo accepit Auer. q̄ Aristo. nō vult principiū oino non esse motus: sed principium afferri z designari nō posse. ¶Cōtra. arguit ipse: q̄ vt pōt demonstrari finis: q̄ indiuisibilis est: etiā pōt mōstrari principiū: q̄ diuisibile: finis quidē sua idiuisibilitate. principiū sua diuisibilitate. ¶Scō principiū z finis sunt eiusdē rōnis: vt enim punctus finis est linee: ita pūctus principiuz est eiusdē. ¶Tº principiū motus nō est motus. igitur est indiuisibile qō-

Dubōes p⁹ dubō.
Prima rō.
Scōa rō.
Expō tho.
Replica prima.
Scōa.
Tertia.

dam: z per ꝑs poterit assignari vt finis. Propter hec

Expō tho. Themistius: z optime vult q̄ principiū z finis pñt capi dupl'r. vno mō sm eandē rōnem vt principiū motꝰ pro prima parte motus sine ꝓximo motu: z finis pro vltima parte motus: z pro vltimo motu z hac ratione nec est dare primū motū nec vltimū: qm̄ nec tpis: nec magnitudinis: nec moti pōt dari ꝑma aut vltima pars: cū sint in infinitum sectilia. Alio mō pōt capi principiuz ꝓ indiuisibili in tempore: e quo motus incipit: non in quo motus incipit: z finis pro indiuisibili ad quod motꝰ desinit: nō in quo motus desinit: z hec dicunt p̄ncipiū z finis exclusiue: aut vt sorticolę p̄ncipiū: z finis negatiue: q̄ ratione p̄cedūt ipsi z Themi. dari p̄ncipiū z finez motus: p̄ncipiū qdē ad hūc sensum: q̄ in hoc sitāti qō est pñs nō sit motꝰ: q̄ bñ imediate post ß. finē vero eodē mō sic: q̄ in ß nō sit: z imediate aft hoc fuit. igit̄ est finis p exclusionē: quē sorticolę appellāt p̄mū ñ eē. ¶Tūc vult q̄ Ar. in toto hoc ꝓcessu loquat de fine z pn̄ sm diuersaz rōnē: qm̄ nihil aliud voluerit q̄ nō sit dare p̄ncipiū motꝰ hoc est p̄mū motū: bñ finē indiuisibilē: qm̄ est finis p exclusionē: de principio aūt per exclusionē nō negat: gaz nō dicat in p̄ncipio: in ꝓcessu tñ inuit. Hec de pclone dicta sunt e Themꝰ. ¶Sz recentiores dubitant de rōne Aristo. q̄z supponit vnū falsuz q̄ prius mutef pars q̄ totū: hoc vī falsum: q̄z eque cito mouef aliq̄ pars ꝓtinni z totū: igit̄ nō pri⁹ pars q̄ totū.

Expō p̄ma S. Tho. ℔ Cōfutatio. ¶Expositor: a quo acceperūt oēs: intelligit partem prius mutari q̄ totū respectu spatij: nō āt respectu ipsius mobilis. ¶Sed hec rūsio sic intellecta vī dubia. Si enim pars respectu spatij prius mutari pōt q̄ totū: tūc pars posset moueri respectu spatij: z totū gelcere respectu spatij: q̄ nullꝰ pōt itelligere. Propter hec vī mihi q̄ sensus Arist. est ver': ꝯ ppō ipsa vt termini sic significāt: sit falsa: erit igit sensus q̄ oē qō mutaf citius z ꝑus mutaf ab agēte: aut spatio sm̄ tē ꝓpinquā q̄ sm parte remotā: z hoc vult dicere citiꝰ pars q̄ totū: hoc est ꝑus pars ꝓpinqua q̄ remotior ab agente vel a puncto spatij: z ꝑ Arist. hz ꝓpositū suū. Cōmētū. 48. huic cozrespōdens ꝑz.

Expō ꝓpa C

Ter.49. ¶Nō quidē igit̄ neq; mutatū: neq; ipsius tempozis in quo aliqd mutaf: primū sit: ex hisce q̄ dicta sunt: cōstat. Verū ipsum qō vel mutatur. vel est id quo aliquid mutaf: nō eodez mō se habebit. Tria nāq; sūt: que in mutatione ipsa dicuntur: z id qō mutatur: z id in quo: atq; id quo mutaf: vt hō: tēpus: z album. Homo quidez igitur z ipsum tempus diuisibiles sunt. Sed de albo est alia rō: cū sint oīa p accidēs diuisibilia: nā id cui qualitas aut albū accidit: illud diuisibile est. Mū quecūq; ꝑ se: z nō per accns diuisibilia dicuntur. his nullum erit primū: quales sunt magnitudines ipse. Sit enim. a.b. magnitudo, z moueaf ex. b. in. c. primū: igit̄ si indiuisibile erit. b.c. impartibile impartibili attiguz erit. Si vero diuisibile: aliquid erit ipso. c. prius: in quo. d. mutatuz est: z illo rursus aliud: z sic semper: q̄z nunq; diuisio ipsa deficit. simili mō z in quāto ipso se habet mutatio: nā z hec in ꝓtinuo est. perspicuū igit̄ q̄ in mutationiz ea sola que est in q̄tite: cōtingit indiuisibile per se esse.

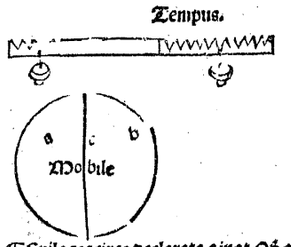

¶Epilogat circa declarata. z ingt. Nō qdē igit̄ neq; mutatū: neq; ipsius tpis in quo aliquid mutatur: primuz sit: ex his que dicta sunt cōstat. Deinde ostdit q̄ nō daf ꝓma pars termini ad quē in ipsa mutatione. verbi cā. si lignū calefit: nō daf ꝑma pars calitatis inducta in ꝑma ligni parte. Ad hoc demōstrādū sumit ꝑ q̄ois terminꝰ ad quē mutatiōis est diuisibilis: nō tñ eadē rōne: qm̄ terminus ad quē in alteratiōe est diuisibilis ꝑ accns: in auctione z latione termini per se sunt diuisibiles. ingt. verū ipsiz qō vel mutaf hoc est aegritur p mutationē: vel est id ad qō vel quo aliquid mutaf: nō eodē mō se habebit. Sumit scō q̄ in mutatione tria sunt. vz. tps subz sine mobile: z terminus ad quē. pzetermittit spatium: quia vel cū termino vel cū mobili ipso intelligit̄. ingt. Tria nāq; sunt: q̄ in mutatione ipsa dīr: z id qō mutaf: z id in quo: z id quo mutatur. vt hō qō mutaf: tps in q̄ mutaf: z album quo mutaf. Sumit tertio q̄ tēpus z subz sunt per se diuisibilia. albū vero p accns rone subti in quo ē. inquit. hō quidē igit̄ z tēpus diuisibiles: sed de albo est alia rō: cū ipsiz albū z oīa alia eiusdē gīis sint per accidēs diuisibilia: qm̄ id cui albū aut q̄litas accidit: est per se diuisibile. His acceptis arguit: in rebus per se diuisibilibus: nō est dare p̄mū: in indiuisibilibus per se: diuisibilibꝰ p accns minime est dare primū. Sed ois terminus ad quē est p se vel p accns. ꝑpter subz diuisibilis. igitur illius nō erit dare primū. at q̄ subiectū sit p se diuisibile ꝓponit. z inquit: qm̄ que cūq; p se z nō per accns diuisibilia dicūtur: his nullū erit primū: quales sunt magnitudines ipsę: z ōclarat signāter de mobili q̄ sit id cuius prima pars mota nō deꝛ: q̄z in oibꝰ p idē declarari pōt: z rō est hec si daf prima pars mobilis mutata. verbi cā. prima pars ligni alterata: vl hec est indiuisibilis: aut diuisibilis. si indiuisibilis: z est pars ligni: igit̄ lignū erit ex impartibili: z eodē erit de scōa parte: z sic impartibilia erunt attigua. Si vero dī q̄ hec est diuisibilis: sed oē qō mutaf diuisibile ꝓius mutatur sm ꝓtem priozez agēti vel spatio: vt heri dictū est rōnabiliter illa nō fuit prima alterati ligni pars: eodē erit de cęteris. Inquit. Sit enim. a.b. magnitudo hoc est mobile. z moueatur siue mutef per partē post partē: vel ex. b. in. c. primū. ita q̄ ꝑma ſni alterati ligni ꝑs sit. b.c. igit̄ si indiuisibile erit hec prima alterati ligni pars. b.c. impartibile impartibili attiguū erit: q̄z pari rōne erit de parte immediata: quę eodē modo idiuisibilis erit. Si vero diuisibilis: cū hoc sit mediabile: aliquid erit ipso. c. prius: puta dimidium illud quod erit agenti: vel spatio vicinius: in qō prius mutatū est: z illo rursus aliō adhuc prius: z sic semp: q̄z nunq; diuisio ipsa deficit. sic igitur ꝑz. ipsiz mutabile nō habere primā partē qua p̄ mutef. idem declarat in auctione. z inquit. Simili mō z in quāto ipso se hz mutatio: nā z hec in cōtinuo est vt alteratio z latio: tūc dat cōclusionē. z inquit. Perspicuū igitur q̄ in mutationū ea sola

I quę est in qualitate: cōtingit indiuisibile per se esse terminū ad quē: p accīs vo rōne subiecti diuisibilez: nō trīs fm extensionē sed fm intēsionē. Dęc est Aristo. rō: vbi multa sunt dicta supflue ad sylām: sed nō ad declarationem: terminoz: z ppōnum syllogismi.

Lom. 49. ¶ Dicit. Duo facit Auer. in cōmēto hoc. p̄ declarat textus. scōo ibi. Et hoc est ita. facit digressiūcula vtilē. p̄telle ctu p̄mę ptis debes scire q̄ Auer. vult q̄ Arist. per demōstrationē factā i textu. pbet spatiū cē diuisibile z nō dari primū in illo: quā expōnē segtur expositor. hęc expositio est: q̄ Aristo. inquit. Sit enim. a. b. magnitudo z moueat ex. b. in. c. primuz. z reliq̄ hęc non vident posse aptari mobili ipsi: ideo sic exposuerunt: q̄z lr est dissona expōitioni p̄lr: ipse vult. pbare nō dari primū in alteratiōe: q̄ nō dat prima pars alterati q̄titatiua: ideo nō despatio: sed de mutabile ipso demonstratio intelligenda est: cū enim hz q̄ nō p̄t dari prima pars mutati. hz q̄ nec dari p̄t p̄ma caliditas siue qualitas q̄n prima q̄litas inducīf in p̄ma p̄te mutati. z sic est ad ppositū Ar. demōstratio sua. verba vero eius quomodo intelligantur: in constructione litere patet.

K ¶ Et hoc est ita. Dęc digressio tollit magnā ɔditionez: nā Arist. voluit in p̄ ɔ Anaxagorā: z in libro de aīa. z alibi. de quolibet gñato dari primū q̄ō est minimū: z positiue z affirmatiue: vt minim⁹ calor: z id genus. hic vero absolute p̄bant nō dari p̄mū: nec ex p̄te tpis: nec mobilis: nec termini. igit ɔdictio magna. Rīdet q̄ dat cuīslibet geniti mininū p̄se hoc est q̄tenus genitū cozruptū vel actū z nāle. p accīs vo vt in subito q̄z to: cuiꝰ q̄z in eo q̄ō q̄tū nō est dare p̄mū. res nāles nō hīt minimū: nec maximū: z hoc ait Them⁹: vñ Auer. sumit. d. affectiones z q̄litates p̄tus insectiles at q̄z idiuiduę sunt: q̄z p accīs ex subitoz diuisīe: sectione q̄z diuiduntf. Sic igit fm Them⁹. z Auer. tollit ɔdictio: q̄ hęc nālia p̄se oia individua sunt: p accīs aūt rōne subti. diuidua. igit p̄se hz p̄mū p accīs vt in subito dīr nō hīe p̄mū.

Reprehē sio panto masticoꝝ. ¶ Sed obyciūt Auerroi gdaz Pātomasticīe: gcgd segf ad p̄ia in bona p̄tia segtur ad añs. Sed segf̄ est ens nāle. igitur q̄tū z vltra q̄tū: igit diſibile: igit a p̄ ad vltimū. ens nāle est ipz mininū. igit diuisibile: lz hęc resolpcat ad p̄mū. Dico. p nūc p̄cedo totū absolute: q̄z reduplicatiue nego. bñ. n. cōcedo. est ens nāle. igit quantū: z diuisibile: nō tn quatenus nāle: sed rōne subiecti.

Pria dubō ¶ Dubitant hic quomodo qualit as fusc̄ipit magis z minus. ¶ Rident expositores: q̄ qualitas p̄t considerari fm essentiā: z fm esse. si fm essentiā: vt sic non fusc̄ipit magis z minus: nā vt sic abstrahit ab intēsione z remissione. si fm esse: sic est diuisibilis: z hoc dupl̄r: nō per se: sed rōne subiecti in quo est. a subiecto. n. quatenus illud quātū est diuiditur fm extēsionē: quatenus vero subm̄ pticipat ea fm magis z minus: diuidif p intēsum z remissū. ¶ Cōtra hęc obyciunt gdā recentiores: subiectū nō fusc̄ipit magis z minus: nec diuiditur fm itēsionē: igit nō est cā quare q̄litas intēditur. z remittit. Scōo si subiectū eēt cā: tunc ois forma eēt intēsibilis. Tertio albedo ēt separata p̄t eē intēsa z remissa. igit nō rōne subiecti. ¶ Quidā expo nūt opōnē expositoꝝ q̄ q̄litas p̄ suam nāz hz intēsionez remissionē: nō tn illā hīe p̄t absq; subito: z sic subz est cā sine qua nō. p̄ncipalis cā est ipsa qualitas. ¶ Sz hęc expō stare nō p̄t: q̄z si q̄litas p̄ suā nām hīet intēsionez remissionē: tric q̄ro q̄d intelligis p̄ nāz: aut eēntiā: aut eē. nō eēntiā: q̄z eēntia est prioz oibus p̄dicatis p̄ se scōo mō. imo quę cōpetūt rei p essentiā: nō sunt nisi vel definitio vel illius partes: intēsum aūt z remissum nō cōpetunt vt definitio: neq; vt partes definitionis: si eē: q̄ eē

M Reprehēsio. accītis est a q̄subito. igit nō p̄t cōpetere sibi in isti rōne subi cū eni subz det qualitatib⁹ eē: opz ēt vt det eē intēsum vel remissuz. igit tota cā est subz. ¶ Dici igit p̄t q̄ subz vt subz nō est causa qualitatis: quare sit magis vel minus sed causa est subiectū vt participās fm magis z minus: aut fm maius z minus. Sed dices. quę est causa: q̄re subiectum hāc participat fm magis vel minus: vel fm maius z minus. illā aliā nō. vt lumē nō. z calorē sic. dico q̄ subiectū participat qualitate per maius aut minus: p̄opter defectum agētis: quod non p̄t agere simul in partez p̄opinquam q̄z in remotam: vt diximus. Cz vero subiectū participet ipsam fm magis z minus gradualiter: hoc est rōne dispositionis p̄xiz: cōtrarię lumē subito inducīf fm gradus. ¶ Per hęc patet solutio ad argumēta cōtra expositores. Ad p̄mū dicitur q̄ lz subiectum nō fusc̄ipiat: est participās: z hoc sufficit.

O ¶ Ad scōm patet solutio. non enim subiectum vt subiectum est causa: sed vt participans. Ad illud de albedine: dicendum q̄ albedo non p̄t esse separata: quin aliqd supleat vicē subiecti: z illud sufficit. Dęc res regeret lōgiorē sermonē: sed omitto calculatorib⁹. ¶ Quęrunt aly vtrum in motu detur p̄imum: z lz hęc quęstio optime sit soluta a Themistio. Joānes in quęstione. 15. vult q̄ motus acceptus vt fluxus: z passio non habet p̄imum intrinsecum: nec vltimum intrinsecum. p̄o forma influente in ipsa auctione non datur p̄imum: quoniam quantitas est diuisibilis in infinitum. in latione vero minime: quoniam vbi vel locus fluens nō habet primum. at in alteratione quo ad gradus non datur p̄mus per remissionem: sed bene maximū vt in magnitudine: hęc ille quo ad p̄imum z finem intrinsecos: concedit tamen dari p̄incipium z finem extrinsecos. ¶ Dęc solutio videtur insufficiens: q̄n vel intelligit q̄ nullo modo in motu est dare p̄imum intrinsecuz: vel aliquo modo sic: aliquo modo non. Si nullo modo: cōtradicit Auerroi: quoniam vult in istis per se dari p̄imū: ratione subiecti vero non dari. Si dicatur q̄ ipse intelligit dari p̄imuz aliquo modo sic: z aliquo modo nō. igitur est insufficiēs: quia non dedit modum. ¶ Dicunt q̄ in quęstionibus suis periotibus dixit modum: nam supra volunt dari p̄imū p̄o minimo potenti per se existere. hic vero vult nō dari p̄mū absolute. ¶ Dęc expositio siue defensio nō est intelligibilis: quoniā illud p̄imum quod est minimum vel subito fit: vel in tempoze, si subito. igitur motus p̄o fluxu z p̄o receptione fit subito. declaratur consequētia: quoniam non est fluxus maioz forma fluente. vbi enim esset maioz: potest esse fluxus siue fluente: quod non esset intelligibile: nec receptio esset maioz: quia receptio non est maioz re recepta. igitur fluxus z receptio erunt subito: z sic contradicit sibi in ista quęstione. Dęc igitur solutio nō est bona: ppterea videt mihi esse dicendū q̄ motꝰ p̄t accipi vt est effectꝰ agētis naturalis in passo naturali: z sic illius datur p̄imum: quod est minimum generatum in substantia: vel qualitate: vel auctione. Alio modo sumi potest vt motus hoc est vt continetur sub genere continui: z tunc vt dixit Themistius non est dare p̄incipium neq; finez intrinsecus: sed bene p̄incipium z finem extrinsecus: z hoc modo intelligit Auer. hic. z. 8. physicoz cōm. 23. z ita soluta fuit quęstio in expositione commenti. 32. Dęc pauca satis.

Solō. Dō dep. Pō Joā. Lōfutatio. P Defensio. Lōfutatio. Q

Tex. 50. Cum autem oē q̄d mutat̄ in tpe mutetur. Mutari vero in tpe dicatur: z vt in p̄imo: z vt p aliud: veluti in anno mutat q̄z in die: id q̄d mutatur in aliquo tpe p̄imo: in quolibet illiꝰ mutetur

A mutetur necesse est.

¶ Dis expeditis: vt Auer. inducit. Arist. vult tractare de ordine mutati ad motuz: z vult. pbare q̄ oē q̄d mouet: p̄ius mouebat. z p̄ pponit q̄ oē q̄d mutatur in aliquo tpe primo: necesse est vt mutetur in qualibz illius tpis. Inquit. Cum aūt oē q̄d mutat: in tpe mutet: vt p̄. Mutari vero in tpe dicatur: z vt in p̄: z vt p aliud. veluti in anno mutat aliquid: q̄z mutat in die: ponit cōclusionez. z inquit. id q̄d mutatur in aliquo tpe p̄tin quolibet illius

Dubō. mutet necesse est. hęc est cōclusio. ¶ Sed hęc p̄ vī ɔna illi: quā dixit tex. cōm. 44. Jbi. n. voluit id in quo aliqd p̄ mutat eē idiuiduū: hic simit oē mutatū in aliquo p̄mo neče eē mutari in q̄libet illius. igit vult id in quo aliquid p̄imum mutatur esse diuisibile. Dici p̄t q̄ ibi locutus est de mutato: hic de mutari. voluit enim ibi q̄ oē id in quo aliquid p̄imo mutatū est nūc p̄imum sit indiuiduū. At nūc vult q̄ oē q̄d mutat in aliquo p̄imo: mutetur in qualibet p̄te illius: z sic tollit ɔdictio.

B ¶ Manifestum quidē igit ex definitione ipsiꝰ. nam p̄imum ita diximus.

¶ Dropositā conclusionē p̄obat illā ex definitione p̄mi: z inquit. manifestum quidē igitur est hoc nūc ppositū ex definitione ipsiꝰ p̄imi: nā p̄m. 5. hꝰ. ita dixiꝰ q̄ nō p̄ partē sic: z partē nō est tale. z itaop̄z vt oē q̄d mutat: in aliquo toto tpe mutetur in qualibet parte mutetur.

Lom. 50. ¶ Cum declarant. Lōmētuz p̄z: verū Auer. ingt eē manifestū per se q̄ aliq̄ dicat trāsmutari in aliquo toto tē poze: q̄z illud est minimū in quo p̄t trāsmutari. ¶ Dubitant recentiores: nā tempus est quantum z diuisibile in infinitum. ¶ Dici p̄t q̄ minimū p̄t capi dupl̄r. Uno mō absolute p̄ eo quo nō dat minus: z sic non dat tēporis minimum. Alio modo in habitudine ad id q̄d secum

C est: quo dicimus palmū panni esse minimum ad hāc togam: q̄n toga p̄t esse ex illo: z ex nullo minori: neq; ex maiori aliquo: z isto mō sorticole minimū appellāt adęquātū: z isto mō dat mininū in tpe respectu motꝰ: sicut si in hora equꝰ curreret z nō posset nec i minori nec i maiori: hora dī minimū tpis cursus: z sic intelligit Auer.

Tex. 51. ¶ Patet aūt idē ēt ex his. Sit enim tpis. p. r. in quo aliquid p̄imo moueat: q̄d mouet. diuidatur q̄z in. c. cū tēpus oē diuisibile sit in tpe: igit p. c. aut mouet vel nō mouet. z eodē mō rursus in ipso. c. r. Si quidem igit neutra in parte mouet: in toto vtiq; quiescet ipole. n. est aliqd moueri in aliquo si nulla in parte eius mouet. Si vero in altera tm̄ mouet: non igitur in. p. r. p̄imo mouet: nā motus p aliq̄d illiꝰ erit. ergo

D qualibet in p̄te ipsius. p. r. moueat necesse est.

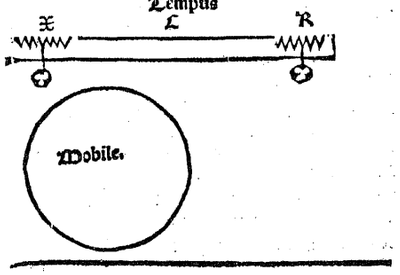

E ¶ Sed̄o idē p̄obat sic moueatur equus in hora: aut igit in neutra horę parte mouet. z hoc nō: q̄z quiesceret in tota hora: aut mouetur in altera tm̄ parte: z tūc non in tota hora: ß in hora q̄z in parte horę. igit op̄z. si debeat moueri p̄imo z equate in hora moueri in qualibet parte horę: statuit syll. terminos z horā vocat. p. r. z dividit illam in. c. z sic duę partes resultabunt. p. c. z. r. r. z syllus patet. Lommētum. 51. patet.

Tex. 52. ¶ Hoc aūt demōstrato: perspicuum q̄ oē q̄d mouet: p̄ius motū sit: necesse est. naz si in. p. r. tēpore primo p. k. l. magnitudinē aliq̄d motū est. id q̄d eque velociter mouet simulq; incepe

F rit p dimidiū in dimidio tēporis et it motuz. Ad ipsum eque velociter motum in eodem tempore motum est per magnitudinez aliq̄z: z alterū per eandē motū sit: necesse est: quare motū est p̄ius id quod monetur.

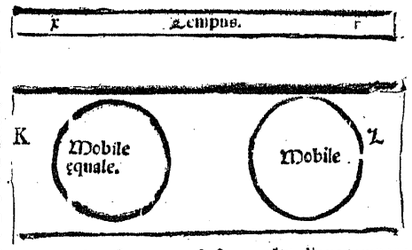

G ¶ Facta suppōne. v3. q̄ oē q̄d mouet in aliquo tempore primo moueat in qualibet parte illius: infert tale cōsequens. v3. igitur nihil mouet: quin p̄ius motū sit. p̄tiaz deducit: nā mobile dum mouet per aliq̄ spatiū totuz: pōt mobile aliud eque velox in dimidio tpis cē motum p dimidiū spatiꝰ: etiā mobile p̄incipale erit motū: z mouet. igit oē q̄d mouet p̄ius motū est: eodez mō de dimidio dimidij: z ita in infinitū: qua ratione euenit vt omne quod mouet p̄ius motum sit.

¶ Et cū. Lōmētū lz duas partes: in p̄ima exponit literam: z p3. scōo ibi (z cā) mouet q̄nē in textu. Dęc est diuisio commenti.

¶ Et causa in hoc. Monet Auer. dubiuz contra Aristo. quare ipse in sylo cogit accipere duo mobilia eque velocia: quoꝝ vnū p totā moueatur magnitudinē: alterū per medietatem: cum facilius possit syllogismus habere locū per vnū mobile: q̄n oē mobile quod per aliquā magnitudinez mouet: ante peragret medium illius q̄z totū: z ita fieri potest de vno mobili.

H ¶ Sed ipse. soluit Auer. (vt mihi vī.) vult eē coassumptū. mobile eque velox ppter duo: tuz primo q̄z manifestius: q̄n in actu: ea enim quę sunt in actu manifestiora sunt: tum scōo q̄z cauillator posset dicere. k. l. eē motum per totū: in nulla tn̄ parte actu. ad cauillū igit̄ confutandū coassumpsit mobile eque velox. ¶ Adhuc fortasse ambiges: q̄n si oē q̄d mouet p̄ius motū est ad aliquid. igitur p̄ius fuit in illo per ante dicta p̄oblemata. z si p̄ius est in illo. igit genit: z p p̄ius nō amplius mouebitur. Ex Themistio solui p̄t q̄ Arist. it ędit añ omne moueri p̄cessisse motū esse in potētia: q̄n sicut añ oē p̄ctū p̄cessit p̄ctū in potētia: sic añ oē moueri p̄cessit

I mutatū eē in potētia. Nunq̄ tñ est in actu: nisi post gētē quēadmodū nec punctus nisi post diuisionem.

Ter.53. ¶Amplius aūt si in toto.x.r.tēpore aut vlr aut in alio quouis tpe. ppterea motū eē aliq̄d dicimus: q̄ ipsius vltimū nūc accipimus. Hoc enim est qđ terminat: at q̄z inter ipsa nūc est tēpus: in cęteris etiam simili mō motū esse dicetur. Nā dimidij extremū ipsa diuisio est: q̄re z in dimidio motū erit: z vliter i quauis pte. Semper enim per diuisionem continuo tēporis ab ipsis nunc terminatum est.

¶Scđo arguit Aristo. z petit duo. Primo petit, ppterea aliquid motū eē in toto tpe: q̄ in vltimo illius motuz est: vt p̄opterea lignū calefactū est in hora: qua in K vltimo horę est verū dicere eē calefactū hęc suppō p̄z: q̄ calefactū esse est in individuo tēporis: at calefieri est in tpe. igitur motū esse aliqd in hora dicit: q̄ in vltimo horę motū est. Scđa suppō semp inter duo nūc est tps. tūc arguo vt tēpus ad moueri: ita nūc ipsum ad mutatū esse. est enim nunc vltimū tēporis: z mutatū esse vltimū motus. igitur cōmutati vt tēpus ad nūc: moueri ad mutatū esse. Sed ante oē tēpus est nūc. igit ante oē moueri est mutatum eē. z ita nihil mouet: quin p̄ius motum sit. Arist. tñ nō sic arguit: ẓ sic: sicut de toto motu: ita de pte motus: sed totus motus determinat ad mutatū eē vt illius finis. igit medietas motus terminabit ad mutatū eē mediū: z sic medietas medietatis: z sic in infinitū: q̄re ante oē moueri est motū esse: q̄ ante oē moueri est motus pars: z in q̄libet pte motus vltimū est mutatuz esse: igit ante oē moueri est mutatuz esse. Inqt. amplius aūt si in toto.x.r.tpa aut vlr aut in aliquo quouis L tēpore ppterea motū esse aliquid dicimus: q̄ ipsius vltimū nūc accipimus. Hoc.n. est qđ terminat. hęc est prima suppō: at q̄z inter ipsa nūc est tēpus supple semper hęc est scđa: tūc ex his dat cōclusionem: z inquit. in cęteris etiā simili mō motū eē dicet. z in hoc habes quasi p̄mū modū deducendi rōnē. Deinde quasi tangit scđm: z inquit. Nā dimidij extremū ipsa diuisio est: hoc est nam terminus partis motus est ipsum mutatū eē partis. vt in fine totius est ipsum mutatū eē totius. vocat aūt ipsiz mutatū diuisionē: q̄m ita motus per ipsum mutatū dividitur vt tps per ipsum nūc: z linea per punctū. concludit q̄re z in dimidio motū erit: z vniuersaliter in quauis parte. Semper enim continuo tēpus ab ipsis nunc est terminatum: z motus ab ipsis mutatis. potes igit ex litera vtroslibet deducendi modos colligere: q̄ cū nō multum differant omittatur hoc modo.

M ¶Si quidē igit oē tempus diuisibile est. z qđ est inter ipsa nūc tempus est: omne qđ mutat infinities mutatum erit.

¶Ex hys facit illationē talē. q̄ oē qđ mutat infinities est mutatū: deducitur p̄ia quot sunt nūc in tēpore: tot mutata in motu. infinita sunt nūc in tpe. igit infinita mutata in motu. z ita oē qđ mutat: infinities est mutatū. inqt. Si quidem igitur omne tps diuisibile est: z qđ est inter ipsa nunc: tempus est: hoc est antecedēs per quod vult habere in tēpore esse infinita nūc: tunc dat consequēs. z inquit. Omne qđ mutatur: infinities mutatū erit. nam toties est mutatū: quoties tēpus diuisibile est.

Lotī.53. ¶Ista declaratio. Auer. primo tangit dūiam inter hanc rōnem: z tactam: z vult q̄ p̄ma procedat per diuisionē spatij: vt visum fuit. Hęc vo scđa p diuisionē tēporis.

¶Sed tacuit. Remouet literalē dubitationē: nā Arist. sumit oē tēpus finiri ad vltimū nūc: cur non sumpsit ipsum incipere a nunc p̄. Rūdet q̄ hoc patet per se: q̄m manifestū est p se oē tēpus finiri inter duo nunc. N

¶Et ideo dixit. Nūc vult formare rōnem. z vt mihi vr vis suę rōnis est hęc: ante oē moueri p̄cessit moueri: in oi moueri est mutatum esse. igitur ante oē moueri p̄cessit mutatuz esse. maior p̄z: q̄z ante oē moueri est aliq̄ illi⁹ pars. minor vero patet etiā: vt in omni tēpore est nunc: ita in omni moueri est mutatuz esse. Hęc sunt quę ex cōmēto colliguntur. ¶Dubitant primo. vtrum omne qđ mouet infinities motum est. ¶Scđo vtruz instans p̄cedat instans. ¶Tertio. vtruz medietas tēporis p̄cedat totū tēpus vt medietas horę p̄cedat horaz. Silr an scđa medietas horę sequat horam. ¶Arguūt ꝫ prima sorticolę. in nulla parte infinities aliquid motuz est. igit nihil infinities motū est. ¶Scđo. oē qđ mouet finite motū est. Igit nō infinities: ab vno disperato ad reliquū. ¶Tertio. aliquāte motū in aliquāto tpe motū est. igit infinities motū in infinito tēpore motū erit: hoc est falsuz. igit añs. ¶Ad hęc dici pōt ſm modum loquendi Arist. q̄ oē qđ mouet finite est motū: imo nō nisi semel: z infinities: finite. qđe actu: infinities vo ptāte. Sorticolę alr dicerent: z in idē incidūt. ¶Ad scđam nōnulli captiunculatores volūt hāc eē falsam ſm vim sermonis. instās p̄cedit instās: q̄m p̄cedere est eē añ p̄ncipiū. Seq vo est eē post finē. mō instās nec hz p̄ncipiū nec finē: q̄re nec pōt instās p̄cedere eistās: nec q̄ seq. ¶Sz hęc sol. ē directe ꝫ Arist. q̄ vult ante oē nūc eē nūc: z ꝫ hos nō est aliter instandū. q̄ pea dico q̄ instans p̄cedit instās: z sequit. ¶Ad argumētū dico q̄ sufficit q̄ si hzet p̄ncipium p̄cederet p̄ncipiū: z si hzet finē: eēt post finē. Hoc enim satis est ad hoc vt aliqd dicat aliud aut p̄cedere: aut sequi. ¶Ad tertiā rūdēt sorticolę q̄ medietas horę est añ totā horā. Et scđa medietas post totā horā: ꝺclaraſ. p⁹ medietas est: z tota hora nō est: z nō pt eē tota hora: q̄n sit medietas. igit medietas ē ante totā horā. z tūc iuxta hoc inferūt multa: quę cū sint extra ꝓpositū: sunt omittenda. Hęc pōnō mihi apparet: nā si totū sumaſ cathegorice: siue sincathegorice in oi sensu illa ē falsa. p⁹ medietas horę est añ totā horā. sincathegorice: quidem: quia tunc eēt ante quālibet ptem: z ita añse. cathegorice vero: q̄z tūc est añ totā horā integrā: z ita nō eēt pars totius horę. ¶Ideo dico q̄ prima medietas nō est añ totā horā. Pōt tñ dici ante ad hūc sensum: q̄ medietas p̄ima ante denoiaſ horę medietas: q̄z hora tota denominaſ eē tota. Pars enim p̄ius definit: q̄z totū: quo in sensu cōcedere medietatē horę eē añ horā totā nō nisi quo ad desitionē: q̄z p̄ius desijt p̄ma medietas q̄z totū. z vltima medietas eē post horā: q̄m post denoiatur vltima medietas q̄z tota hora. Pora enim tota tūc primo denoiaſ: cū illius aliqd est. Vel dici pōt post totam horā quo ad inceptionē: q̄z post incipit q̄z tota hora incipiat: quo ēt in sensu nō valet Socrates est in p̄ma hora medietate: z p⁹ horę medietas est pora tota hora. igit Socrates ē ante horā totā. Silr nō valet. Socrates ē in vltima pte horę: sed vltima pars est post totā horaz. igit Socrates est post horā totā. Equinocatur enim de toto z de eē p̄ius z posterius in p̄missis: z in cōclusione. Et p idē pōt induci infinitę captiunculę: z solui. Hęc sunt peripathetice dicenda. O

¶Pręterea si id qđ cōtinue mutaſ: z non est corruptū: neq̄z a mutatione desistit: aut mutari aut esse in quocūq̄z mutatum necesse est. Ter.54. P

A In ipso autē nunc nihil mutari est: in quo cūq̄z nunc mutatum sit necesse est: quare si nunc ipsa infinita sunt: omne quod mutatur: infinities erit mutatum.

¶Sylls hypotheticus sic est vt e Themistio colligi pōt: oē qđ cōtinuo mutaſ in aliquo tpe a principio vsq̄z ad finem: necesse est aut mutari in quolibet nūc illius totius tēporis: aut esse mutatū. Sz in quolibet ipsius nūc mutari est impossibile: cū in ipso nūc nō sit motus: igitur in quolibet nūc motū est. sed in tēpore sunt infinita nūc igitur oē qđ mutaſ: infinities est mutatū: z sic ante oē moueri p̄cedit mutatū esse. Adiecit Arist. si id quod continue mutaſ: q̄m nō de ipso nunc p̄ncipio aut ipso nūc fine extrinsecis loquit: sed de ipsis nūc continuantibus motus. Si quid enim mouet in aliquo tpe adequate: nō B opz vt moueatur aut motum sit in quolibet nūc illius: quia nō in nunc fine: nec in nunc p̄incipio extrinsecis a motu: adiecit etiā z non corruptū sit: q̄z si canis de turri cadat: z in medio casus moriaſ: canis motⁿ ē: z nō p̄ius mouebaſ: q̄z nō est idem canis numero: reliqua patent.

Lotī.54. ¶Hęc est declaratio. Auer. velle videt q̄ Arist. declarat vnā ppōnem quam supposuerat. v3. q̄ in quolibet instanti aliquid dī mutatū esse. hāc Arist. sumpsit: z non p̄obauit: z ideo vult q̄ declarat hanc p̄imo: scđo ex hac declarata vult vt arguat ad cōclusionem ppositā: z ita ipse introducit literā. cōmētum patet.

Ter.55. ¶At vero non solum id quod mutatur: mutatuz sit: necesse est. Sz ēt id qđ mutatū est: mutarī pus necesse est. oē nāq̄z qđ ex quocūq̄ in qđdam est mutatum in tēpore est mutatum. Sit enim in ipso nunc ex.a. mutatū in.b. in eode igitur nunc in quo est in.a. nō est mutatū: esset enim z in.a. z in.b. simul. Ipsum nanq̄z mutatū cuz mutatum est. demonstratum est p̄ius: nō eē in illo ipso. Si vero in alio sit mutatum: inter illa tempus est.

¶Probat nūc quę sup. v3. q̄ oē qđ mutatū est: p̄ius mutatur: z supponit oē qđ mutatū est ex quocūq̄ in qđdam: in tēpore eē mutatū. Probat hāc suppōnez sic. aliquod mutatū in ipso nunc ex.a. in.b. in eode igitur nūc in quo illud est in.a. termino e quo: non est mutatum: nec incepit mutari: esset enim in.a. z in.b. simul: q̄z cū sit mutatū in.b. erit in.b. z per te est in.a. igitur simul in vtroq̄z in eode nūc: iō subdit. ipsum nāq̄z mutatū cū mutatum sit: demōstratū est p̄ius in problemate dicto nō eē in illo ipso termino e quo: sed in termino ad quem: z ita simul D in.a. z.b. Si vero in alio nūc ab illo p̄imo sit mutatum in.b. inter illa nunc tempus ē: quare mutatuz est in tēpore. Hęc est suppositio: z eius expositio.

Te.c.56. ¶Cum igitur in tēpore sit mutatum quod mutatū est. Tempus autem omne sit diuisibile: in dimidio aliud est mutatū. z rursus in illius dimidio aliō atq̄z sic sp: q̄re mutaſ sane p̄ius.

¶Auerroes vult hanc esse scđam rōnē proximi textus non ad suppōnē: sed ad cōclusionē fieri autumat: vt vo mihi q̄ ex suppōne arguat sic. oē qđ mutatū est in tēpore p̄ius mutat: oē qđ mutatū est in tēpore mutatuz est. igitur oē qđ mutatū est in tēpore mutat. minor est suppositio data. maior declaratur: omne quod mutatur in dimidio ſm dimidium p̄ius mutatur: z omne quod mutatū est in tēpore mutatur ſm dimidiū in dimidio. igitur oē qđ mutatū est p̄ius mutat. De rōne tāgit maiorē syllogismi p̄incipalis: z minorē physi. ibi. tēpus aūt oē. z cōclusionē. ibi. quare p̄ius. z textus p3. Dubitat expositor ꝓtra suppōnē: q̄z dictū est oē mutatū in indiuiduo tpis esse mutatū. nunc sumit esse mutatū in tēpore. Rūdet q̄ accipit mutatū est p⁹ eo quod mutabaſ: q̄si dicat. oē qđ mutatū est: hoc est oē q̄ mutabaſ p̄ius mutabatur. z vt mihi vz dici pōt logice q̄ mutatū ampliat ad id qđ est vl erat: z hęc est intētio expositoris. q. d. oē qđ est vel erat mutatū in tpe est vel erat mutatū: quo q̄dem in sensu suppō philosophi est vera. Dubitat secūdo de ḡiatione: q̄z non oē qđ est vel erat genitū p̄ius generabatur: cū ḡiatio sit subito. quidā volunt Arist. verbū eē particulare in vero motu. Alij volunt eē vle etiā in ḡiatione: z tūc volūt qđ ante genitū p̄cedit ḡiatio saltē in alijs: q̄m ḡiatio accipitur p⁹ aggregato ex altę ratiōe z fine illius. ¶Tertio ambigit nouus expositor fiat ex aere ignis z accipiaſ vltimū instās in quo ē aer: z p̄imū in quo est ignis: vel igitur hę sunt vnū: vel aliō atq̄z aliud. si vnū: tūc simul eēt aer z ignis qđ est absurdum. Si aliud atq̄z aliud: tūc inter eq erit tps. igit in medio tpe mā nec eēt sub aere nec sub igne. ¶Rūdet auctoritate Arist. dubōnē supponere falsum: q̄m rei pmanentis non daſ vltimū instans in quo sic: sed p̄imum in quo nō: qđ est p̄imū ignis: z p̄imū nō e aeris: z sic non sunt duo instantia: qua rōne fit vt aer in toto tpe p̄cedente sit: z in instāti ad qđ copulaſ illud tēpus icipit eē ignis. ¶Lōtra obycit z petit ex quarto physi. q̄ tēpus mēsuret motū: z instans mobile: cū igit aer contrupēdus sit qđam mobile: z nō est dare mensuratū sine mēsura ꝓpria: semp erit dare aliqđ instās qđ sit mensura ipsius aeris: vꝫ igitur q̄ sit dare vltimū instans in quo est aer: sicut p̄imū in quo est ignis. Hęc replica nulla est: bñ cōcedo nunq̄ eē aerē quin sit aliqđ instās mēsurās illō: z quoties est aer: toties est instās. Ex hoc nō sequitur. igitur opz vt deſ vltimū instans: tūc. n. oporteret: q̄n aer desineret vt p affirmationē desineret. v3. nūc est z immediate post hoc nō erit. Sz aer definit p negationē. nūc nō est z immediate añ hoc erat. Et si dicaſ: sicut daſ p̄imus ignis: ita vltimus aeris: negaſ sili⁹tudo. imo vbi daſ p⁹ per affirmationē: nō datur vltimū per affirmationem: ẓ solū per negationē. vt in.8. videbiſ. ¶Dubitabis forte quarto cū quadrifariā moueri z mutatū esse possint cōparari. v3. moueri ante moueri. z mutatum ante mutatū: moueri ante mutatū: z mutatum ante moueri. cur tñ ꝓbat ante oē moueri eē mutatū: z ecōtra añ oē mutatū eē moueri. z reliqua duo ꝓtermisit. ¶Dici pōt q̄z ex his sequiē declaratio aliorū duorū. si enim añ mutatū est moueri p̄imū: z añ moueri est mutatū p̄ scđm: segq̄ ante moueri eē moueri: z ante mutatū eē mutatuz vt p3 cōsiderāti. ¶Quinto dubitāt vtrū eadē p̄ioritatis spē moueri p̄cedat mutatū: z mutatum moueri. Rūdēt q̄ moueri p̄cedit mutatū vt via terminū. Mutatuz vt pn⁹ mediū. Hęc expō stare pōt: iō nūc omittatur. H

¶Adhuc autē id qđ dictuz est in magnitudine magis manifestū est. ppterea q̄ magnitudo continuū est: in quę mutaſ id qđ mutatur. Sit enim ex.c. aliquid mutatū in.d. si igit.c.d. indiuiduū erit: imptibile imptibili attiguum erit: qđ si id impoſe est: mediū qđ iter illa est: magnitudo sit: z in infinita diuisibilis: necesse est. Quare p̄ius in illa mutaſ: oē ergo mutatum p̄ius mutetur: necesse est. Ter.57.

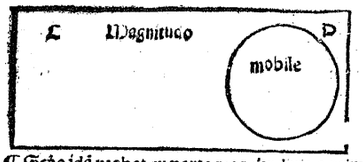

¶ Scdo idē probat ex parte magnitudinis. z primo ꝓponit diam rōnū. z ingt. adhuc autē id qđ dictuz est in tēpore: in magnitudine magis manifestuz est: z ita hēc scda rō est fortior. cuius cām affert: z inquit. ꝓpterea q magnitudo cōtinuuz est: in qua mutatur id qđ mutatur: hēc res diligentius in cōmēto declarabit. Deinde petit aliqđ mobile moueri ex. c. in. d. z q. c. d. sit diuisibile. ingt. sit enim ex. c. aliquid mutatū in. d. si igit. c. d. indiuidū erit: ipartibile impartibiliattigūt erit. hēc ꝑsa patet: nā vt motus ex. c. in. d. pars est alicuius motus: ita c. d. debet eē pars alicuius magnitudinis: z cuz ex vno impartibili non possit aliquod totū cōstare: iure opz eē plura: z attigua: q si id ipole est (vt dicit) mediū qđ inter illa. c. d. est magnitudo sit z in infinita diuisibilis: necesse est. z ita ꝑz suppositio. Tunc syllogismus est. oē qđ prius supra medietate mutatū est qđ supra totum prius mutatur qđ motuz sit. sed oē qđ mutatū est supra aliquo diuisibili prius mutat supra medietate qđ supra totum. igitur prius mutatur qđ mutatū sit. Tūc sub accipio: sed oē qđ mutat: mutat supra diuisibili vt supponit: quare prius mutatur qđ mutatū sit: verba patent.

Lom. 57. ¶ Hū declarauit. Lōmentū ꝑz: sunt tū duę digressiuncule aiaduertēdę. Prima soluit questionē literę occurrentem. ibi. [Et ista declaratio.] Secūda ibi [qm si hoc nō esset.] addit aliam rōnem vltra textū. Dubitatio igitur est hēc: nam Aristo. vult hanc scdam rōnē ex parte magnitudinis esse manifestiorē ea quę fuit ex parte temporis: z dedit talem rōnē: q2 magnitudo est ꝓtinuū. ¶ Cōtra argūtur: qm tps ēt est cōtinuū: z ita quātū ad rōnez cōtinui rōnes erunt equales. Rādet primo fm ꝓpriam rnsionē. z ingt. z ista declaratio est manifestior in hoc q2 transmutatio est talis: q nō est ita in tpe. vult dicere q2 hēc ratio est manifestior: q2 rō cōtinui certius patet in spatio qz in tēpore: cū etiā tēpus ab Aristo. ponatur numerus motus z discreta quantitas.

¶ Et Alexāder. Respōsio scda est Alexandri: z vult q2 hēc declaratio in motu localiſub rōne continui est manifestior in motibus q̄titatis vt in locali: z augmentatione: qz in motu qualitatis: z ita vult q2 Aristo. nō comparet rōnē hanc ad proximā: sed ad conclusionez alterius capituli. z affert verba Alexādri z patēt. Ego vero dicerē q2 hēc demonstratio ex parte magnitudinis est euidētior: q2 sola magnitudo est continuū: nā tēpus est cōtinuū ratione spatij: z spatiū ꝑ se rōne ꝓpria.

¶ Quoniā si hoc. hēc est scda digressio: vbi addit aliam rationē: z pōt hypothetice cōponi sic. si ante mutatum esse nō inueniretur mutari: tūc finis inueniret sine medio in finem: consequens impole est. igitur antecedens. deducitur aut̄ eē sequētia: naz mutatū esse cū sit in vltimo est finis. mutari vero est medium in finem: quare si ante mutatum nō esset mutari: tūc finis esset absq; medio in finem: reliqua cōmenti patent.

Ter. 58. ¶ Eadē est enim z in his q̄ nō cōtinua sunt demonstratio. vt in contrarijs atq; ijs q̄ cōtradictoria sunt. Sumemus enim id tempus in quo est mutatum: z eadem rursus dicemus.

¶ Ampliat rōnez: z quasi se excusat: z inquit. Eadem est enim z in his quę nō cōtinua sunt demōstratio vt in contrarijs hoc est alteratione de contrario in contrarium: atq; ijs quę cōtradictoria sunt hoc est generatione quę est de nō esse ad eē: eadē dico demōstratio ex parte tēporis. Sumemus enim id tēpus in quo quicq; est mutatum generatione vel alteratione: z erigemus demonstratione vt in illis: z eadem rursus dicemus. Debes scire q2 quatuor sunt mutationes in qualitate quę est de cōtrario in ꝑiū alteratio. In subā de ꝑdictorio in ꝑdictoriū generatio. z hę ambę sunt successiue. non tamen cōtinuę. successiuę quidē: q2 in tēpore. nō cōtinuę vero: q2 per minima: z ideo has vocat nō cōtinuas: est z mutatio in quantitate vt auctio vel imutatio: aut in vbi vt latio: z hę sunt successiuę z cōtinuę. successiuę: q2 temporarię: cōtinuę vero q2 in continua magnitudine: z hoc accipiendo auctionē ꝓ rarefactione. nō enim nunc de auctione ꝓprie loquit. In oibus ijs quatuor q̄ dicta sunt: vera sunt: vt q2 aliquā mutari sit mutatū eē: z ecōtra. nō tñ rōne eadem. nā in motibus ad quantitatez ſ vera sunt: tū ex parte tpis: tū ex pte magnitudinis. In illis vo nō cōtinuis tñ ex pte tpis: vt ꝑz grītudo sic fm arguēdi formā. ¶ Sed ambiges. vi enim in oi mutatione esse spatiū z cōtinuū: qm in oi mutatione est distātia termini e quo: z ad quē: z talis distantia est spatium siue magnitudo. ¶ Dici pōt in oi mutatione eē spatiū verum vel metaphoricū. In alteratione quidē illa distantia est latitudo: in auctione amplitudo: in latione vero est longitudo. iōsolū in latione ē ꝓprie vere. cōmēcū. 58. ꝑz.

¶ Quaꝛ mutet̄ ipz mutatū: z mutatū sit id qđ mutat: itēq; mutari ipo eē mutatū sit prius: z mutatū eē ipso mutari: ac nūq; primū sumet: necesse é. Eā ät b⁹ est ipartibile ipartibili non eē attigūm. In infinitū. n. ipsa ꝓficiscit diuisio: vt in crescētib⁹ z decrescētib⁹ lineis ꝑz.

¶ Quasi epilogando primo quinq; declarata epilogat. vt q2 ante mutatū sit mutari. Secōo ꝓtra ante mutari sit mutatum. Tertio mutatum sit prius mutatione. Quarto mutatio prior mutato. Quinto in his nihil sit prius. Sed conuersim mutuo se precedūt. resumit causaz generalem: z exemplum: z totum patet.

Ter. 59. ¶ Perspicuū igit̄ z id qđ factū est prius fiat necesse é: z id qđ fit antea factū ēt sit. mō diuisibilia atq; ꝓtinua sint. nō tñ semp qđ fit factū est: sed interdū aliud ceu illi⁹ aliq d vt in ędibus fundamētū. Sili rōne z in eo qđ corrūpitur z in eo quod corruptum est.

¶ Quia dixit eādē rōnē esse spectādā in generatione z corruptione. Nunc speciatim accōmodando gñiale ad speciem: declarat illa oia in generatione z corruptione: z vult tā in generatione q̄ corruptione mutatuz eē ante mutari: z cōtra mutari ante mutatuz vno solo obseruato q2 ea quę fiunt vel corrumpunt: sint diuidua z continua. Inquit. perspicuū igit z id qđ factū est: prius fiat: necesse est. Et id qđ fit: antea factuz ēt sit: modo diuisibilia atq; continua sint. Cur vero hanc cōditionem subiecerit. in cōmēto dicemus. Sed contra: qm̄ domus nunc primo facta est: z tñ domus nō prius fiebat: z cōstat ipsam esse diuisibilem z continuam. Respondet non tñ semp qđ fit: ipsum factū est: sed interdū aliud: ceu illius aliquid: vt in ędibus fundamētū: in naui vo carina: z id genus. Sic igitur ante omne factum precedit fieri vel

A vel eiusdē: aut illius partis. Idē adiecit z in corruptione. z inquit. Simili ratione dicendum est z in eo qđ corrumpitur: z in eo quod corruptū est: vt nos diximus de genito z generari.

¶ Statim enim ei qđ fit: z ei qđ corrūpitur inest infinitudo quędā. cum idipsum cōtinuū sit: z ita nō fit quicq; nisi id factū fit: neq; factuz. nisi id idem fiat. Simili rōne z in eo qđ corruptum est. Semper. n. corruptū eē antecedit corrūpi: atq; corrūpi: corruptuz est. Patet igit̄ q id qđ factū est ꝑius necesse est fieri: z id qđ fit antea factū eē. est. n. magnitudo oīs: atq; tpis oē diuiduū semp: quare i quocūq; sit aliquid: non erit in illo: vt in primo.

B ¶ Videt Aristo. nūc eius qđ dixerat afferre argumētū: z inquit. statim enim z sine ratione ei qđ fit z ei qđ corrūpit inest infinitudo quędaz. ¶ Sed dices. simili rōne erit de factione: z illuminatione z id genus. insunt enim subiectis: quibus infinitudo q̄dā ineſſe videt. Ideo melius exponerem sic. statim enim ei quo gcquaz fit hoc ē ipsi fieri: z ei q̄ gcq; corrūpit ſ ē ipsi corruptioi inest infinitudo quędam: cū idipsum vtrūq; hoc est tam fieri q̄z corrūpi continuū sit: z ꝑ hoc excludunt obiectiones. iō subdit. z ita nō fit gcq; nisi id factū sit prius: neq; factuz est quicq; nisi antea idē ipz fiat. Simili rōne z in eo qđ corrūpitur: z in eo qđ corruptū est. Semper enim corruptū esse antecedit corrumpi: atq; corrūpi: corruptū esse. Tunc quasi epilogando cōcludit. ꝑz igitur q2 id qđ factū est: prius necesse est fieri: z id quod fit: antea factū esse. Est enim magnitudo oīs supra qua fit oē qđ fit: z ipsius oē in quo fit oē qđ fit diuiduū semp: ēre in quocunq; fit. hoc est siue in tempore: siue in magnitudine: nō erit in illo vt in primo. Sed semper est dare partez ante partem z in tēpore: z in magnitudine: z ita in nulla mutatione erit assignare primum.

C Lom. 59. ¶ Hum declarauit. Lōmētū ꝑis diuidit in continuationem: z executionez. scda ibi [Et dixit.] In prima parte vult Aristo. in ꝓsenti capitulo tres egisse processus. Primus fuit quo declarauit in per se diuiduis ante oē mutari antecedere mutatum esse: z econtra. z hoc declarationē ꝓpriā subaudi lationi. Secundus fuit quo declauit declarationē cōi subſtātię: z qualitati idē. Tertius vo quo idē de generatione persuadet speciatim.

¶ Sed differunt. Dicit scdo in prima cōmenti parte: q2 gñiatio z alteratio sint in continuis vt latio z auctio: cū oē quod mutaf sit quātū: tñ differūt: q2 ptes magnitudinis: ex quibus generatū fit: differunt specie. partes vero magnitudinis in motu locali z auctione sunt eiusdem spēi. ¶ Sed contra ambiges: q2 tūc mēbra e quibus cōficitur aial differūt spē. igitur forma: z ita in vno composito plures essent formę. ¶ Scdo hoc vī falsuz in gñiatione elementi: nā partes ignis oēs sunt eiusdem spēi. Licet hęc dubitatio sit valde longa. Dzo nunc dici pōt vno mō ad mētē Auer. 12° metaph. cō. 2. in vno cōposito bene eē plures formas specie partiales. non aūt totales. Alio modo dici pōt hęc mēbra differre spē: nō quidē eēntialiter sed accītali vt cōpl'one: q̄ rōne Socrates cholericus z Plato flegmaticus differunt specie apud medicos. ¶ Ad 2ᵐ dici pōt q2 dictū Auer. est indefinitū siue particulare: z soluit in gñiatione animalis siue rei organicę. hęc nūc satis.

D ¶ Et dix hoc. Solvit dubōnē literalē. Ait enim Aristo. in rebus diuiduis z ꝓtinuis fieri eē antea factuz. ideo quę ret quispiā quare adiecit in rebus indiuiduis z continuis. Respōdet hoc esse additū: q2 quędam sunt q̄ generantur vt intelligere z sentire: quę q̄z nō sunt diuisibilia. naz (vt Themistius ingt) attactus dici vtiq; factus pōt: non tñ dici pōt fieri: q2 non figillatim sensimus: sed concretim cunctim ac momento existit.

¶ Et quia gñiatio. Dubitabit iuniorꝫ q2 nō est verum omne genitum prius generari ꝑmo ex parte rei q̄ gñatur. nā domus genita dici pōt: generari minime. Amplius aīal genitū est: nunq; tamen animal generabatur: cum non sit idem subiectum e principio in finem. si quidem generatio est de non esse ad esse.

¶ Quare ēt. Scdo ex parte motus: naz trāsmutatio nō est eadē a principio in finē: cū sit cōposita ex generatione quę est subita formę ꝓuentio: z alteratione quę est dispositio ad ꝓuentum.

E F ¶ Et etiam. Tertio arguit ex parte modi generandi: nā in quibusdam dissimilaribus vt in generatione animaliū z stirpiū nō est idem membrū a principio in finem. igitur nihil nunc ꝑ genitū est: qđ ꝑius generabatur.

¶ Et ꝓpter hunc. Rādet ex litera q2 debet intelligi. oē qđ fit: prius fiebat: vel in se: hoc est fm idem speciē: vel fm idem genus: vel in aliquo ordinato ad ipsum. q̄ rōne fit vt nō semper generari z genitū eē: sūt eiusdē rōnis: ſ interdū gñis: aliquādo eiusdem ordinis.

¶ Verbi gratia. Responsionem datā ex textu exponit. Ubi aduertēdum est q2 gñatio est duplex similaris: z dissimilaris: generatione quidē similari fiūt elēta: z mixta similaria: vt lapides: metalla: z id genꝰ: quā hęc fiūt per partē post ptē: z oēs partes fiunt eiusdem speciei. generatione dissimilari siue organica generantur aialia: z stirpes. si qdē partes q̄ figillatim fiunt: nō sint eiusdē rōnis. Generatio vero similaris adhuc bifariam: q2 aut simpliciū vt elementoꝝ aut mixtoꝝ vt lapidū z id genus. Tūc vult in gñatione similari simpliciū nō opz vt generari z genitū eē sint eiusdē spēi. nam genitū esse est forma z substantia. gñari vero est alteratio z dispō. Sed (vt diximus) sat est vt innuicē subordinētur. in generatione similari mixtoꝝ gñari z genitū sunt eiusdem spēi: nō numero eadem. Nā generari est partiuꝫ factio. genitū esse est totius. partes vero z totuz sunt eiusdem speciei. in generatione dissimilari ipsum generari z genitum sunt vnius generis: z hoc satis. nā partes differunt specie: a toto: non autem genere.

G H ¶ Qđ in motu corruptionis. Disputat nunc an in gñatione z corruptione deē primū naturaliter hoc est per se: z rādet q2 nō datur primū per se: z arguit sic. in rebꝰ cōtinuis z diuiduis nihil est primum ꝑ se. Sed genita z corruptibilia sunt continua: z diuidua. igitur in his nihil est primū per se sine naturaliter.

¶ Et hoc qđ dixit. Idē arguit in alteratione: naz qualitas ꝑ se vt affectio nālis indiuidua est: vt vero in q̄sto ꝑ accns dividit: z ita ꝑ accns nō hz primū: bñ aūt ꝑ se. Ex his vult nec in gnōne: nec alteratione dari primū in q̄tū quante: sed bene vt tales z vt res naturales.

¶ Sed queritur. Contra vī in omni generatione eē primum in dissimilari quidē vt in illa animalium primum est cor. in similari vero primum est minimum.

¶ Nos aūt. Rādet z petit duo. ꝑ q2 nihil fit nisi ꝑdisponet: ita vt gñationē alteratio ꝓcedat. Sīli rōne de corruptione. Secdo petit in alteratione nihil eē ꝑm saltem mō dicto vt in q̄sto existit. Ex his vult q2 gnōnē accipiēdo ꝑ subito puētu fozē: sic illius ē ꝑm: vt foza minima. Sed ꝓ aggregato: ex alteratiōe z puētu: sic illi⁹ nihil est primū: cū nec ipsius alterationis. ¶ Sz dices Auer.

sibi contradicit multis in locis. vt in. 8. huius. cō. 23. z alibi. ¶ Dici pōt vno nō q hic loquitur hypothetice hoc est his sic stantibus: absolute est dicendum vt in. 8. Animaduerte tamē primo q ipse nō loquitur de augmētatione ppie: sed prout est q̄dā partiū extēsio: que nō differt forte tāsse a motu locali. nā in libro de generatione res hec melius dicit. Scdo aliaduerte q Auer. vult in generatione esse primū: in auctione etiā cuz omnes fiant p minima. In alteratione vero absolute est etiaz primū: qz fit per minima. Sed in alteratiōe mixta motui locali: si motus localis prędominat non est dare primuz: quē admodū nec in motu locali: qui sua natura est ad quātitatē vt q̄titas. vbi vero prędominat alteratio siue generatio vt forte in auctione bene est dare p̄muz: vt diximus pluries. Sic igitur in solo motu locali non est dare primū: qm̄ ipse vt sic semper est in quāto: z ad quantum: ceteri vero cū per accidens sint ad quātum z in quanto. per accidens non habent primum: iz per se semper proficiscantur per minima.

¶ Et debes scire. Soluit dubiuz sic: nā dictū est ante motum esse motū per diuisionē in infinitū: dicet ge: an p diuisionē actuale: an potentiale. z. Rndet q nō p diuisionē actualē: qz nō pōt ptinuū diuīsum e: in infinitū nisi eēt ex idiuiduis: z ita mot⁹ eēt ex indiuiduis. Doc itaq; faceret vt motus non esset. Et ꝓpterea inquit. z si non: tūc nullus motus fieret oino: qm̄ ex idiuiduis cōstaret.

¶ Et nō est intelligendū. Talem his in verbis innuit distinctionem: q duplex est primū simplr: vt id quo nihil absolute est prius: z hoc mō in generatione nihil est primū. Alio mō fm quid: qūo carina nauis dicitur primuz: nō simplr: sed respectu membrozū officialiū: z coz p̄mū partiū animalis: z hoc mō dari pōt in generatiōe dissimilari p̄mū vt in nau carina. in aiali vero coz. Sic igit̄ de ḡnationis z corruptionis prima parte Auer. z Arist. determinarunt. ¶ Quęrūt hic. vtrum omne qō mouet prius mouebatur: qō est q̄rere. vtrum dē prima pars motus: qua nūc primo aliquid mouetur. z vz q nō. omne qō mouet prius mouebat. ¶ Primo: qz totū z pes cito incipiunt. igitur nō prioz pars q̄ totum. ¶ Secundo aliquod mobile pōt moueri p̄cise in hora nec prius nec posterius, vbi p̄z talē motū esse primuz quo in hora mouet. ¶ Tertio: tūc ois motus eēt ꝓpetuus: cuz sp ante motū eēt motus. ¶ Quarto. arguit ponēdo aliq̄ mobile moueri in hora vniformiter in scā hora difformiter: tunc in nūc medio mouet: nō trā ea velocitate q̄ mouebatur: igitur aliquod mouetur qō non mouebat. ¶ Quinto. in casu canis: qui mouit in medio casus: vbi dari p̄z primū esse cadaueris in quo mouet: z nō canis. igitur cadauer: qō nō prius mouebatur. ¶ In ista quęstione captiunculatores dicunt duo przcipua a parte ante. Primū est q: quātū ad iceptionem nō ante omnez motū est motus: qm̄ pars z totum eque cito incipiunt. quo vero ad denſitionē: dicunt. Scō: ante oēm motū esse motū: qz semper pars prius desinit q̄ totum. A pte post vero dicunt duo alia primū: post oēm motū ē motus q̄tū ad inceptionē, qm̄ post inceptionē cuiuslibet motus incipiet alius motus vel alia motus pars: z ratio est: qz ois motus est diuisibilis in infinituz. Scōm est q: quo ad desitionē nō post oēm motum erit motus: qm̄ nō postq̄ desijt ois motus erit motus. Hęc sunt quę dicunt de quęsito. ¶ Et iz sint bene dicta. Videtur mihi esse addendum: vt dixit Auer. nā de primo possum⁹ loqui dupl'r. simplr. z sic in motu non datur primū: nec vltimū: vt recte per hęc q̄tuoz p̄z. aut possumus loqui de primo fm quid: z ita cōcedi potest primū: in motu z ḡnatione: vt coz est primū respectu partiū: quod nō est primū absolute: cū sit ēt diuisibile. Similiter prima hora qua socrates disputat dicit prima horaz disputationis: nō tū absolute prima disputationis pars. ꝓptere de parte sub rōne generis loquendo non est prima motus pars. sub rōne vero spēi bene est prima. Tunc ad rōnes. ad primā z ſcdam p̄z solo per hęc quę diximus. Ad tertiā dico q incipit vl'r desinit negative p exclusionem. Ad quartā dicit in instanti medio non esse motū: sed imediate post illud: z sic nō erit prima pars simplr. Ad quintā dicendū similiter in instanti medio nihil moueri: sed imediate post illud mouebit cadauer: qō mouebatur. Et si dicas: igitur descensus illius nō esset continuus: z dico q nō est continuus: qm̄ mediat quies momentaria vt dicemus in octauo. Hęc de quęstione.

¶ Cum autem omne quod mouetur: in tem/ Tex. 60.
poze mouetur: in maiozeq; maiozes magni/ O
tudinem peragret: infinito in tempoze impoſ/
sibile est aliquid transeat finitā. mō nō per ipsaz eandem semper: nec per aliquā eius partem: sed per vniuersam vniuersō in tempoze mouear. igitur cum aliquid quidez eque velociter moueatur: necessario finitam finito in tēpoze transeat p̄z. Sumpta nanq; parte quę mensurauerit vniuersam: in totequalibus temporibus: quot sunt magnitudinis partes: vniuersaz peragrabit. Quare cum harum queq; finitę sint q̄titatis: z oēs tot tēpus sane finitum erit. Toties enim erit tantum quantū tps partis multitudine partium repetitum.

¶ Problema nostrū est. vtrū spatium finitum sit tempore infinito pertransibile. Respondet Aristo. q spatiuz finitum nō pōt infinito peragrari tēpore. Supponit āt duo ex parte rōnis: z duo ex parte cōclusionis. Primuz est. oē qō mouet: in tempoze mouet. Scōm ptrāsiens aliquod spatiū in aliquo tempoze idē mobile in parte illius tpis ptransit ptez spatij: ita vt vl'r in minori pertranseat minus. Ex his infert spatiū finitū ptransiri non posse tēpoze infinito. Jnquit. cū autez oē qō mouet: in tempoze moueatur: hoc est p̄mū. Jn maiorez q; maiozē magnitudinē peragret: z in minori minozez: infinito in tpe impoſ/ sibile est aliquid transeat magnitudinez finitam. Addit cōditionez ex parte cōclusionis: z inquit. mō non per ipsam eandē semper fiat replicatio z cōuersio: nec p aliq̄s eius partē: ß p vniuersaz vniuersō in tēpoze moueatur sine cōuersione: z circulo: z ita cōclusio in motu recto locū hz. Deinde infert rursus ꝓclusionē addēs secundā ꝓditionē ex parte ꝓclusionis: z inquit: igitur cum aliquid qdē q̄ velociter mouet: necessario finitā finito in tpe transeat p̄z. Adiecit scōam cōditionē vt mobile sit regulare: vbi enim cēt irregulare: secus eēt: vt diximus olim. Deinde ex statibus arguit: si mobile mouet regulariter: accipiatur aliqua pars magnitudinis: vel transit finito vel infinito tpe: nō infinito: qz tūc equali tēpore trāsiret sicut totū. Cōtra scōaz suppōnē. igitur finito. accipiat deinceps tātūdē magnitudinis: z ēt p rōnem eandē trāsibit tpe finito: z accipiatur tertia: z q̄rta donec magnitudo finiatur: z cū q̄libet ps trāseat pte tpis. igit̄ vniuersa trāsibit ex tpe ex oibus partibus aggregato: sed cū tale aggregatum sit ex tot partibus temporis: quot sunt partes spatij. finitę sunt partes. igit̄ totius temporis. Jnquit. sumpta nanq; parte quę mensurabit vniuersam

vniuersam magnitudinē: cū hęc pertranseat in parte finita temporis: in tot equalibus temporibus: quot sunt magnitudinis partes: vniuersam peragrabit. Quare cum harum queq; finitę sint quantitatez: z oēs tot hoc ē numero: tempus sane finitum erit. Toties enim erit tantum ipsum totum tēpus: quantum est tempus partis multitudine partium repetitum.

Lōmē. 60. ¶ Jam declarauit. Mouet dubium Auerroes: qz problema istud est solutū: z ptractatū. igitur nō repetēdū.

¶ Sed illa. Respōdet q̄ ꝓpter tria repetitur. primo qz ibi per accidens: vt p̄ns ad problema de diuisiōe cōtinui fuit dictū. Dic vero vt quęsitū per se. 2°. qz ibi locutus est cōfuse nō addens cōditiones ex parte ꝓnis. vz. in motu regulari: vt addit hic. 3°. qz hic declarabit spatiū finitū actu nō ptransiri: nisi in tpe finito actu: sed infinitum in actu tpe infinito actu: z ita faciet hic differentiam inter finitum z infinitum: quam non fecit illic. z ita nō iniuste idem problema repetendum putat Auerroes.

B ¶ Et dixit qz. Dicet quis: quare supposuit oē qō mouet: moueri in tempoze: cum illud sit notum. Respōdet hoc esse suppositum non ad syllim: sed ad cauillum: qz dici posset: esse motū velocissimum: z i instanti: qz si esset in tpe nō esset velocissimus. Ad hoc tollēdū hoc sumpsit.

¶ Et quaz induxit. Ex hoc innuit Auer. q̄ virtus totius enthymematis est in secunda propositione: z recte dicit: qm̄ si in maiori tempore pertranſitur maius. igitur in tempore infinito pertranſibitur infinitum: nō igitur fieri potest finitum tempore infinito pertranseatur.

¶ Et addit hanc conditionem. Dices tu. cur Aristo. adiecit nulla facta replicatione vel in toto aut parte. Respondet hoc adiecisse przeuando se a motu cęli: qui est in tempore infinito supza spatio finito. Reliquuz cōmenti patet.

C ¶ Differt autem nihil z sinon eque celeriter
Tex. 61. pria suppositio. moueatur. Sit enim. a. b. spatium finitum: qō infinito in tempoze peragretur. tempus vero infinitum sit. c. d.

Secunda. ¶ Si igitur per partem aliaz priozem alia motū sit necesse est: patet in prioze temporis parte posteriozeue per aliam esse motum. Semper enim maioze in tempore per aliam motum erit: siue equa siue non equa celeritate mutetur. z siue intendatur motus: siue remittatur: siue in eodez persistat. ¶ Accipiat itaq; pars aliqua ipsius. a. b. spatij, vt/
D pote. a. e. quę vniuersum. a. b. dimetiatur. Hęc igitur in ipsius infiniti temporis parte aliqua peragrata est. quippe cum impossibile sit infinito in tempoze peragrari. Vniuersum enim spatium infinito in tempoze peragratum est. z rursus si aliā sumpsero tantam: quanta est. a. e. necesse est illa peragret finito in tempoze. Infinito enim in tempoze vniuersum peragrat: sicq; vsq; ad vltimam summam.

¶ Demonstratiōi tacte potest esse cauillus quidā. Suppositum enim est in demonstratione partibus spatij respondere partes temporis: mō diceret cauillator hoc esse verum in motu regulari. vbi autem motus esset irregularis fieri pōt vt vni parti spatij respōdeat maior pars tēporis (maxime si motus procedit remittendo) q̄ alteri: z ita suppositio erit falsa. Obycit huic Aristo. z inquit. differt autem nihil z si non eque, celeriter moueatur mobile ipsum: quia siue sic siue aliter nunq; fieri E
potest vt spatium finitum tempore peragretur infinito. Ad huius autem euidentiam supponit quędam. z ingt. Sit enim. a. b. spatium finitum: quod infinito in tempore peragretur. Tempus vero infinitum sit. c. d. Hęc est prima suppositio in casu consistens. Secunda suppō. non equali tpe p̄cise pōt pars z totum peragrari: z hoc vl'r tam in motu regulari: q̄ in motu irregulari. Probat qz semp pars prioz spatij peragratur in parte porit tpis: z pars posteriozis in parte posteriozis: z ß tā in motu regulari q̄ irregulari. Qua rōne fit vt nō vno eodem ataq; equali tpe pars peragret: z totū: alr eodē pfecto tpe poz pars z posteriozis peragret. Jngt. si igit̄ q parte aliā prioz alia moueatur necesse est: pz in prioze tempozis parte posteriozeue paliā esse motū. Semp enim maioze in tpe q aliaz hoc est reliquā motū erit: siue q̄ siue nō q̄ celeritate mutet: qō exponit. d. z siue intēdatur motus: vt sit in motu nāli: siue remittat vt in violentis: siue i eodē pſistat vt i motu aialiū. Sic igit̄ pz parte F
nō pagrari eo z eq̄li tpe: q̄ totū spatiū vl'r ioi motu. Dis duob⁹ acceptis: arguit. 2igt. accipiat itaq; ps aliq̄ ipsi⁹ a. b. spatij: q̄ sit. a. e. q̄ vniuersuz. a. b. dimetiat. Doc ē sit aliquota ad totū. a. b. vtpote aut q̄rta: aut gnta. ita vt q̄ter sumpta reddat totū. a. b. vl'ganges sitr. Hęc igit̄ i ip sius infiniti tpis pte aliq̄ pagrabit. Quippe cū ipse sit infinito i tpe pagrari. Vniuersum enim spatiū. a. b. infinito in tpe pagratū est. mō p suppositū 2^m nō pt ps eodē z equali tpe pagrari: quo totū pagrat. z rursus si aliam sumpsero tantam: quanta e. a. e. pari rōne necesse est. illa pagret finito in tpe. Infinito enim in tpe vniuersuz spatiū peragrat: z nō pōt eodē z equo tpe totū ptransiri z pars: vt sumpsit. Sicq; vsq; ad vltimā pñcisc̄do summaz: z cum spatiū sit quadrisectū. igit̄ tps erit quadrisectū. Prima enim pars spatij tempore finito peragratur: z secunda: z ita de cęteris. igitur aggregatuz ex omnibus tēporibus: gbus oēs peragrātur: erit finituz. G

¶ Cum autem infiniti quidem nulla sit pars q̄ metiatur ipsum. fieri enim non potest vt infinitum ex finitis siue equalibus: siue inequalibus constet. propterea q ea quę multitudine z magnitudine sunt finita siue sint equalia siue sint inequalia modo magnitudine finita sint: mensurari aliquo vno possunt. Spatium autē finitum q̄titate partis. a. e. mensuratur. igitur finito in tempore. a. b. peragrabitur.

¶ Nūc foz at rōnē i fig⁹ sic. nullū tps infm̄ pt mēsurari sua pte. Tps q̄ pagrat spatiū. a. b. pt sua pte mēsurari. igit̄ tps illud nō est infm̄. Minoz pbata fuit i prio tertu. inquit. Cū autē infiniti gdē nulla sit pars q̄ metiat ipsum hęc ē maioz. Quā pbat. d. fieri enim nō pt vt infm̄ ex finitis siue equalibus siue inequalibus cōstet. ꝓptere q ea q̄ magnitudine z multitudine sunt finita siue sint equalia siue inequalia: mō magnitudine finita sint: mensurari aliquo vno pñt: vt dñt aritbmetrici in numeris: z geometrici in magnitudine. Hęc ē maioz: z illius declaꝝ. minorem nō sumit: sed accipit alind loco illius: z ex quo facile minoz hr. z inquit. Spatiū autē finm̄ q̄titate partis. a. e. mēsurat: p ß vult hr̄e q tps q̄ pagrat sp atiū. a. b. mēsurat pte tpis aliq̄ q̄ pagrat ps spatij. vt fuit ōductum. Infert 3nē. z ingt. igit̄ finito i tpe. a. b. pagrabit spatiū. H

¶ Silr autē z in quiete. Quare fieri non pōt vt aliquid vnū z idē generet aut coꝛrūpatur sp.

I ¶ His declaratis addit duo, ꝑ^m q̄ simili rōne ē de quiete ita vt nec quies finita esse possit tpe infinito. Addit aliud quasi per modum illatiuum. z inquit. Quare fieri non potest vt aliquid vnum z idem generet aut corrūpatur semper. A dsensum datum. v3. q̄ generatio siue corruptio tempore perduret infinito. hoc ꝓ tanto p3: quia generationem esse finitam patet ex quinto cum sit transmutatio de quodā in quoddam. Qua rōne euenit vt nec generatio nec corruptio infinito tempore perdurent. Si quidem transmutationes finitę tēpore sint.

Cōmē.61. ¶ Cū declarauit. Lz ꝑsens cōmētū sit lōgū: maioꝛ eius ps ex expōne textus p3. Verū nōnulla annotāda sunt.

¶ Et nō intēdit ptes rei. Remouet Auerroes hic dubiū: nā Aristo. supposuit ipsius mobilis ꝓius moueri eius partē q̄ totū. Et hoc in translatione Arabica: nā i codice greco hoc non est: nec dubitatio facit ad ꝓpositū.

K Accepit igitur ptē mobilis ꝓius moueri q̄ totū. Cōtra. nā eque cito mouetur pars in motu locali sicut ipsum tōtū. igit suppō falsa. Rīdet z vult talem distinctionē: q̄ subm motus: qđ dī mobile. Uno modo sumi solet ꝓ subiecto inherentię in quo mot^o tpe inheret. Alio modo ꝓ subiecto terminationis hoc est ꝓ genere ad qđ motus est vt in gñiatione ꝓ subiecta: in alteratiōe ꝓ qualitate: in auctione ꝓ quantitate: in latiōe ꝓ loco. hęc enim sunt subiecta hoc est genera ad quę motus ipsi terminantur. Tunc vult Auer. q̄ loquendo de subiecto inherentię illa ꝓpositio ꝓbi ꝓius mouetur pars q̄ totū est vꝛa i gñiatiōe z alteratiōe. In gñiatiōe enię ꝓius mouet ꝑ ē generaꝛ cor q̄ totū afal. In alteratiōe vo ꝓius alteratꝛ pedale q̄ totū lignū: qđ itelligo q̄tū ad acgsitionē. Dū^o enim ps alterabilis acgrit formā qualitatis q̄ totū: q̄ citius definit acquirere: q̄ totū. In motu aūt locali ę q̄ cito mouetur totū sicut sua ps: maxie si fuerit cōtinuū vt videbiꝫ infra cōmē. 86. z ita ꝓpō ꝓbi de motu locali est falsa: nec ꝑ impedit rōnē: q̄ non sic sumit subm Aris. si vero subm sumaꝛ ꝑ gñe: erit sensus ꝓius acgrit pars gñis q̄ totū genus vt ꝓius acgrit pars vt quatuoꝛ cal' q̄ vt octo: qđ est totū cal'. z ꝑ mō in oi spē motus. ꝓpō ꝓbiꝫ vitaté. Et hac rōne vt p3 facit ad ꝓpositū Aris.

¶ Et q̄ illud qđ est diuersę. Colligit ex hoc cōmēto motū esse trifariam inęqualem: aut q̄ pcedit in crescendo vt motus naturalis: aut ꝺficiēdo: vt violēt^o: aut vtroq̄ modo vt animalis motus.

¶ Et sic syll's cōpōit. Formaꝛ rōnē text^o vt nō fecim^o: z vult Aris. nō fozasse syll'm: ita formād^o ē: ꝑ bñ accepit duas ꝓpōnes vt maioꝛē z aliā loco minoꝛis vt dixim^o.

¶ Et ideo potentia. Declarat hic qualis est virtus syll': z vult virtutē syll' esse cōmunē ad oēs motus species.

M ¶ Et in libꝛo Joānis. Aiaduerte q̄ in trāslatiōe barbara quā exponebat Auer. vbi nos hēmus silr aūt z de quiete: ipe habebat. silr āt z de gñiatione: z hoc mō exponit ipse. nūc corrigit errorē suę trāslatiōis ꝑ trāslationem Joannis: qui ita habebat vt nos diximus. z verificat dictum Joannis.

¶ Et dixit Joānes. Sed contra q̄ges est ꝓuatio motus: modo ꝓuatio pōt esse infinito tpe vt ꝓuatio Socratis erit infinito tpe. igitur non est simile de motu z de quiete ꝓpter hoc Joānes cogebatur exponere quietē hoc est viā in quietem: hęc enim via nō pōt esse in tpe infinito. Sed hoc est exponendum vt diximus in textu.

¶ Aut intēdit. Facit Auerroes hic enthymema istud. si aliq̄ genereꝛ gñiatiōe infinito tpe mēsurata: idē simul z semel generareꝛ z corrūpereꝛ. qđ deduco: nā si gñaꝛ aliqd: illud corrūpeꝛ ꝑ Aris. ꝑ cęli: aut igit corrūpeꝛ ꝑ durāte gñatiōe: aut illa nō ꝑdurāte: si nō ꝑdurante, igitur generatio illius fuit tempore finito: z ita ꝓpositū. Si perdurante generatione. igitur simul z semel idem generatur z corrumperetur.

¶ Et non intendit. Remouet dubiū: nā vt Auer. credit: Aris. facit has illationes si aliq̄ semper transmutatur tunc idem generareꝛ z corrumperetur. Secunda est. si transmutatio finita esset tempore infinito: tunc nihil generaretur: nihilq̄ corrumperetur. Quęret quispiam. hęc secunda consequentia est addita ad destruendum primam: aut vt ſm impossibile de per se ponens in numero. Respondet q̄ non est ad destruendum primam: quia ꝓima est impossibilior z manifestior hac. Sed est inducta vt ſm impossibile: vt quasi Aristo. velit innuere ex illo impossibili seq̄ plura impossibilia: tu vero vides: qualiter hęc superfluunt in textu nostro.

¶ Eadem vero ratio est: fieri etiam non posse vt finito in tempore quicquam aut infinitā magnitudinem transeat siue regulariter siue irregulariter moueatur. aut quiete infinita quiescat. Sumpta nanq̄ aliqua temporis parte: quę vniuersum ipsum dimetiatur tempus: in ipsa partem aliquaꝫ magnitudinis z non vniuersam transibit. Uniuersam enim vniuerso in tempore transit. Rursus etiam in ęqualitātē tundem. atq̄ in vnaquaq̄ similiter: siue ęquales sint ꝓximę parti: siue inęquales. Refert enię nihil: modo sit queq̄ finita. patet enim exhausto tempore infinitam magnitudinem exhausta non fore: si ablatio fiat z magnitudine siue quantitate: z numero finita. Quare non infinitam magnitudineꝫ finito in tempore peragrat. atq̄ nihil interest alterae ex parte: an vtraq̄ infinita sit magnitudo. eadem enim ratio erit.

Ter.62. O

P

¶ Conuertit problema z ꝓbat q̄ finito tempore spatium infinitum non est peragrabile z hoc ꝓponit. eadem vero ratio est fieri etiam non posse vt finito in tempore quicquam aut infinitam magnitudinem transeat siue regulariter: siue irregulariter: aut quiete infinita quiescat. hoc est conuersum. problema. Deinde declarat ipsum. z inquit. sumpta nanq̄ aliqua temporis parte: quę vniuersum ipsum dimetiatur tempus: vt de quadripartito tēpore sumatur vna quarta: quę quater ducta reddat totū: in ipsa. v3. quarta partem aliquam magnitudinis z non vniuersaꝫ transibit ipsum mobile. vniuersam enim magnitudinem in vniuerso tempore transit: z non potest pars ęquo tempore transiri vt totum: vt suppositum est. rursus etiam in ęquali parte ad illaꝫ vtīn secunda quarta transibit tantundeꝫ. atq̄ in vnaquaq̄ similiter tantundem: dico tantundem siue ęquales sint ꝓximę parti: siue inęquales. refert enię nihil: modo sit queq̄ finita. z ita transibit tantundem ad hunc sensum: q̄ queq̄ peragranda semper sit finita. patet enim hoc in casu exhausto tempore per numerationem partium: infinitam magnitudinem exhaustam non fore: si ablatio fiat z magnitudine siue quantitate: z numero finita. non enim finitum exhaurire atq̄ consumere potest infinitū. Ex his infert intentū. z inquit. quare non infinitam magnitudineꝫ finito in tempore peragrat. Dices fortasse fieri posse vt ea quę altera ex parte saltem finita sit peragreꝫ. Hoc refellit dicēs. atq̄ nihil interest altera ex parte an. vtraq̄ infinita sit magnitudo. eadem enim

Q

I enim ratio erit semper huic accommodabilis. Nam sem per quęrendum esset an ad consumptionem partium temporis esset consumptio partium magnitudinis. vel ne: z ita arguendum vt ꝓius. z ita syllogismus erit. nulla magnitudo infinita mensurari potest a sua parte. spatium eiusmodi potest mensurari a sua parte. igitur non est infinitum. Minoꝛ declaratur aut hoc spatium consumitur ad consumptionem partium temporis aut nō. Si non igitur tempus erit exhaustum: magnitudine nō exhausta. Si consumitur: sed partes temporis sunt finitę. igitur mensuratur a sua parte. De ratione solum tetigit probationem minoris.

Cōmē.62. ¶ Quam declarauit. Commentum patet. verum in canda commenti notatur ab Auerroe impossibile esse infinitum corpus moueri. cum nec tempore finito: nec tēpore infinito. Sed ambiges fortasse: quia licet corpus infinitum non possit moueri localiter: posset alterari per condensationem z rarefactionem. igitur posset moueri. Dicit potest q̄ quęstio potest formari absolute: vel hypothetice. Si quidem formetur absolute: erit sensus vtrum corpus infinitum posset moueri. Et dico tūc absolute q̄ non: quoniam cum esse non possit: nulla specie motus moueri poterit. Si hypothetice: erit sensus vtrum posito q̄ corpus infinitum sit ipsum posset moueri: z tunc dico q̄ nō posset moueri localiter vt intelligit Auerro. quoniam non est locus extra ipsum ad qđ moueretur ſm totum: vtrum possit moueri ſm partes in octauo dicetur. Hęc satis.

K

Ter.63. ¶ His demonstratis: patet fieri non posse vt mobile finitum finito in tempore transeat magnitudinem infinitam propter causam eandem. In parte. nanq̄ temporis finitam partez transit: z in vnaquaq̄ simili modo. quo fit vt toto in tempore finitam transeat magnitudinem.

L

¶ Dactenus complenit problemata de tempore z spatio quo ad finitatem atq̄ infinitatem: nullam de mobilis finitate vel infinitate mentionem faciendo. Nunc repetit quasi problemata miscendo mobilis aut finitatem: aut infinitatem. Et ꝓponit. mobile finitum peragrare non posse spatium infinitum tempore finito: quod ꝓbat repetendo rationem ꝓimi problematis: z sermo patet translatione sola. Quo vero ad greca verba: megedos greece: licet pluries Aristote. acceperit ꝓ spatio: hic ꝓ mobili sumit: vt etiam alibi fecit. Cōmentum: 63. patet.

Ter.64. ¶ Cum igitur finitum mobile infinitum spatium finito in tempore non peragrauerit: patet neq̄ infinitum peragrare finitum. Nam si peragrat mobile infinitum magnitudinem finitam: etiam finitum transeat magnitudinem infinitam necesse est. nihil enim interest vtra sit quę mutum agit. vtroq̄ nanq̄ modo finitū transibit infinitum. Nam cum. a. magnitudo infinita moueturꝫ: erit aliquid ipsius fin. b. vtpote. c. d. finitum. Et aliud rursus: atq̄ aliud: sicq̄ semper. Quare euenit vt simul infinitum per finitum fit motum: atq̄ finitum per infinitum transeat.

M

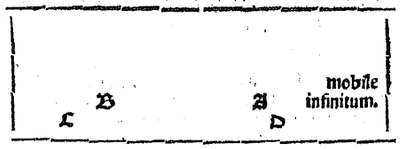

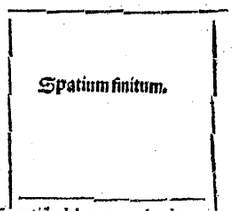

N

O

P

Q

¶ Cōuertit ꝓblema z vult ꝓbare q̄ mobile ifinitū pagrare nō pt spatiū finitū illomet tpe finito. z facit enthymema. z inquit. cū igit finitū mobile infinitū spatiū finito i tpe nō peragret: p3 neq̄ infinitū. v3. mobile peragrare spatiū finitū illomet tpe finito. istō ē enthymema. Uīāt mihi q̄ in deductiōe enthymematis velit eē itelligēdā hāc suppōnē. v3. q̄ si aliq̄ mobile mouet sup spatiū aliq̄. mobile transit spatiū per motum e quo in qđ ꝓficiscendo. Spatiū vo transit rem motam gescendo: q̄tenus spatiū gescēs tāgit oēs partes sibiꝫ quas ipsius rei motę: ꝑ quas res mota applicaꝛ spatio gescenti. z ita vnū trāsit alterū varia ratione. Tūc inquit. nā si peragrauerit mobile infinitum magnitudinē finitā et ꝫ finitū trāseat magnitudinē infinitā necesse est: qđ ꝓbat inmēdo suppōnē quā explicani. z inquit: nihil enim interest vtra sit q̄ motū agit. vtroq̄ mō finitū transibit infinitū: lz nō vna rōne. res enim mota ꝑ motū: res gescēs ꝑ cōtactū. Hoc exponit i terminis. z ingt. nā cū. a. magnitudo ifinita moueꝫ: erit aliq̄d ipsius: siue ps dicaꝫ: sive qđ ſm. b. latus vt pote. c. d. finitum. equale spatio supposito: qđ tāgit ab illo i ꝓte tpis. z aliō rursus tātūdē i 2° tēpozis ꝓte tactū: atq̄ aliō: licq̄ ſp: donec tpis ptes exhauste sint ꝛre euenit vt simul infinitū ꝑ finitū fit motū motionem agēdo in eo de quodam in qđdā: atq̄ finitū per infinitum trāseat ꝑ contactū vt diximus de spatio.

¶ Neq̄ enię fieri pt fortasse vt alr ifinitū ꝑ finitū fit motū: ita vt finitū trāseat infinitū: ꝗ aut latiōe pagrādo pipz: aut metiēdo. Quare cū ß sit ipote: ifinitū finitū non peragrabit

¶ Obycit autem quis rōni nunc tacte negando q̄ si res mobilis infinita moueaꝫ ꝑ finitū spatium: q̄ finita res mobilis siue finita magnitudo transeat infinitū: qm spatiū quiescens cū nō moueatur: nō pt trāsire. Huic igitur cauillo occurrit: z vult q̄ finitū ptrāsire infinitū bifariā est: aut q̄ ferat cursu vel motu per ipsum. aut q̄ dimetiat illud: hoc mō vt aliquoties sumptū reddat illud vt ter aut quater: z id genus: tūc vult q̄ spatiū quiescens non transit infinitū per motū: sed ꝑ mēsuram: vtpote mensurando ipsum. modo vtraq̄ pertransitio est impossibilis: z ita ratio est efficax. verba patent translatione ipsa tantum. Commentum. 64. patet.

Ter.65. ¶ At ꝓ neq̄ ifinitū finito i tpe infinitū trāsit. nā si trāsit ifinitū magnitudinē ifinitā: finitū q̄ candē peragrabit. Infinito enim ineſt z finitū.

I ¶ Cursus ꝛ res mota ifinita ſpatiū ifinitū tpe finito nō trāſeat: nūc eo probat: qm in ipſo infinito eſt aliqua res finita: quę ſimul fertur cum ipſo: vt caput cum homine. Qua ratione fit ſimul cum toto eandem peragret magnitudinem: ꝛ ita finitum rem infinitaꝫ transibit: qđ eſt confutatū. Sed diegs. tale finitum peragrare per accidens ſpatium infinitum: quēadmodum caput ſpatiū quod peragrat homo ipſe: cuius eſt pars quod fortaſſe cauillator concederet. Dici poteſt quidem ſequitur: qz Iz illud non ſit ſeparatum: poteſt ſeparari: tūc conatur in eſſe: ꝛ ſequetur idē. Verba patent tranſlatiōe ſola.

¶ Pꝛęterea ꝛ tempore ſumpto: eadem demonſtratio erit.

¶ Poteſt intelligi qm eadem demonſtratio erit ſi ſumat tps infinitum: ſpatium vero ꝛ mobile finita, vt expoſitor exponit: ꝛ recte: aut pōt intelligi qm ſicut concluſio illa ex parte mobilis eſt confutata: ita poteſt cōfutari ex parte temporis: quod ponitur finitum: ꝛ ita erit ſecūda ratio quomodo Auer. exponit: ꝛ totum eſt bonum.

Tex.66. ¶ Cum itaqꝫ neqꝫ finitū tranſeat infinitū: neqꝫ infinitum finitū: neqꝫ infinitum infinitus finito in tempore tranſeant: patet neqꝫ motionez infinitam eſſe finito in tempore. quid enim intereſt: motus an magnitudo ſit ifinitū. nā ſi vtrūq; nis fuerit infinitum: ꝛ alterum infinitū eſſe neceſſe eſt. Omnis enim latio in loco eſt.

¶ Nūc qm motꝰ infinitꝰ nō ſit tpe finito: declarat. ꝛ arguit ſic: aut ß erit pꝫ ſpatiū: aut qꝫ rē motā. Si per ſpatiū: tūc aliqđ mouebit pꝫ ſpatiū infinitū tpe finito. Si per rē motā: tunc aliqđ infinitū mouebit tpe finito aut pꝫ magnitudinē finitā aut infinitā: ſꝫ hęc deſtructa ſunt: ergo motus ifinitus eē nō pt tpe finito. Utilitas huius partis ē. vt ait Auerroes: qz eſt vt ſuppō ſine fundamentō demōſtrōis quā Ariſt. faciet in 7° hꝰ. Verba patēt trāſlatione ipſa.

Cōmē.66. ¶ Cum declarauit. Prima pars cōmenti quę eſt expoſitoria patet partim per ſe: partim ex dictis in textu.

¶ Et iſta ꝓſecutio. Nūc cōſi digrediēdo ponit querſionez quā facit Ariſt. in litera nō hꝫ locū: niſi i motu locali: in ipſo enim motu locali. vꝫ. motꝰ eſt infinitꝰ. igit ſpatiū aut mobile. Cōtra ēt ſpatiū aut mobile ē infinitū. igit motꝰ.

¶ Utrū āt. Mouet dubōnē vtꝫ valeat. augmētū ē infinitū. igitur auctum ipſum. alteratio eſt infinita. igitur alterabile. Hęc dubitatio.

¶ Cōſiderādū. Soluit qm in oībus ē verū: ſed euidētius illud ſpectatur i alterōe. Propterea Ariſt. ſubiecit i textu: oīs enim latio ē in loco: ad denotādū cōuerſionē illā eſſe intelligēdā in latiōe trā: ꝛ nō in aliis. ¶ Aliaquerētdū trā: qm in alteratiōe id qđ ē loco ſpatꝫ ē latitudo. In auctione vero amplitudo. Tūc vꝫ. alteratio ē infinita. igitur alterabile: vel latitudo ē infinita. Auctio ē infinita. igit auctū vel amplitudo: verū in latione id manifeſtius hꝫ.

¶ Et i vltimo. Scōo ambiges: qm motus cęli ē infinitꝰ: ꝛ trā ē ſpatiū ꝛ mobile finitū. Rndet qm Ariſto. loqtur in motu recto: qz in fine huiꝰ declārabit ſolū motū circulare ēē infinitū. ¶ Dubitāt captiōſculatores: qz vtrqm mobile finitū poſſit trāſire ſpatiū infinitū in hora: nā pꝰ pte proportionali horę pt trāſire pedale: ꝛ in 2ª pte proportionali aliud pedale: ꝛ ſic in infinitū. igit tpe finito pportionaliter transibit ſpatiū ifinitū. Cōtra ēt arguit pt ex parte tpis infiniti ponēdo ſpatiū finitū: vt pꝫ. ¶ Rndet ſortilegꝰ caſus eſſe ipoleꝫ: qz Iz in pꝰ pte pportionali horę pedale trāſeat. Et i 2ª pte 2m pedale: ꝛ ſic infinitū: cū hęc oia nō ſient ſimul; negāt pntiā. ¶ Sed vt hęc riſio ambigua: qz tūc deſtruerent oēs inductio: cū in nulla inductiōe enumerent oīa ſingularia. Propter qđ dici pōt ad hoc vt ſatisfecit Ariſto. ad cauillum Zenonis: vt cū dr. diuidat hora in partes pportiones: aut intelligis i actu: aut i potentia: ſi in actu: caſus eſt impoſſibilis: ſi in potētia: tūc ex potentia nō dr inferri actus. iō rō nulla: Iz de hoc ſatis ſuperius diximus. ¶ Dubitant pīter pbādo ꝫ Ariſto. infinitum motū poſſe eſſe tpe finito. Et ponat qm ſumme calidū in hora pcise aſſimilet ſibi ſumme frigidū: tūc pz illum motū calefactionis eſſe infinitū: qm infinitę velocitatis: nam cū velocitas crescat p crementū ꝓportiōis agentis ad paſſum: ꝛ in infinitum augebit ꝓportio agētis ſupra paſſum: qm in infinitū diminuet reſiſtētia paſſi ſupra paſſum: qm in infinitū diminuet reſiſtētia paſſi qm partem poſt prem vſq; ad nō gradū ſtāte potentia agentis vt ſupponit: ſequitur qm in infinitum velocitabit motus: quare motus ille erit infinitę velox: ſed infinitę intēſus: ꝛ ita infinitę factus: ꝛ tū tpe finito. ¶ Ad ſtū rndēt rcētiores cōcedēdo velocitatē motus illius foze infinitā: nō autē motū illū. Imaginant enim velocitatē motus affectionē ſine ppriū accidēs. Mō ſine ppria paſſio ſit idē realiter cū ſuo ſubiecto: ſine diſtincta rōne rē. nūc ab infinitate paſſionis ſegtur infinitas ſubiecti. Verbi cā. latitudo ꝓportionū vno in quanto eſſe pt infinita: ꝛ ſuperficies ſemper erit finita. Pōt enim vna ſuperficies eē dupla adſuā medietatē: ꝛ quadrupla ad medietatē medietatis: quę ipſius eſt vna quarta. ꝛ ſic infinitū: vbi patet ipſam nō eſſe infinitā: Iz latitudo ꝓportionū ſit infinita. imo pōt paſſio alicui⁹ ſubiecti intēdi ꝛ remitti: ſubiecto nō intenſo nec remiſſo vt qualitates primę elementōrū: ſm tenētes formas elementōrū nō ſuſcipere magis ꝛ minus. Quo conceſſo dico qm velocitas in motu pōt crescere ꝛ decrescere in infinitū: ꝛ nunqꝫ motus erit niſi finitus: ꝛ in tpe finito. ¶ Sz huic obijciunt quidam ſicut ſe hꝫ extenſio ad quantitatē: ita intenſio ad motuz ſiue velocitas. Sed extenſio infinita arguit quantitatem infinitam, igit velocitas ſiue intenſio infinita motus arguit motum infinitum. Pro ſolone ad hoc debes ſcire qm motus dicitur finitus aut infinitus dupliciter ſm Ariſtote. ꝛ Auerroem: vna ratione ab ipſo mobili: e quo capit extenſionem ꝛ quantitatem permanentem. Alio modo a ſpatio quę dicitur longitudo in motu locali: latitudo in alteratione: extenſio ſiue amplitudo in motu auctionis. Et hic dicitur ſucceſſio in motu. Ex hoc ſequit qm ſicut ignis ſm eſſe ſuū nō ē intēſibile aut remiſſibile ſm viā cōem: ita motus ea rōne q̄ motus aut a ſpatio aut a mobili nō dr intenſibilis neqꝫ remiſſibilis: ſed finitus aut infinitus: longus aut brevis: ꝛ id genus. ꝛ vt ignis dicitur calidior vel minus calidus propter auctionez vel imminutionē caliditatis: ita motus dicitur velocior aut tardior propter crementū aut decrementum velocitatis quę eſt ſibi paſſio: vt caliditas igni. Sequit ſcōo non valere. motus eſt infinite velox. igitur infinitus. vt nō valet. ignis eſt infinitę calidus. igitur infinitus. Sequitur tertio non ita ſe habere extēſionem, ad q̄titatem: ꝛ velocitatem ad motū: qm extēſio eſt affectio quantitatis: q̄ eſt variabilis p extēſionē. at velocitas Iz ſit affectio motus: motus tū nō pp velocitatē ē variabilis: ſed pp finitatē vel infinitatē. Ex his pz ſolo. Sic̄itudo eniz nō ē ad ppm. Bñ eniz cōcederē motū illū foze infinitę velocē: nō āt infinitum. Arif. n. vult motū finitū eē nō poſſe tpe finito: qz aut rōne mobilis aut ſpatij: ꝛ ita opz tps eē finito quocūq; ꝓceſſo. Nō āt haberet pꝫpoſi motū infinitę velocē eē i tpe finito: q eēt finitꝰ motꝰ rōne ſpatij aut mobilis. vt ēi ꝓpoſito. Quibꝰ pz quā iepte ſuiſeth calculator ponat latitudinē motꝰ eſſe

A eſſe infinitā. Non enim motui vt motus cōpetit latitudo: ſed ſucceſſio aut extēſio. Recnꝰ dixiſſet velocitatē motus eſſe infinitā: quo nō ſequitur motū ē ſſe infinitum. Dāc ſolutione nōnulli recentiores balbutire cęperūt: ſed neſcientes fundamēta Ariſ. niſi quaſi per inſomnia tandem ad ſe res calculatoris traduxerunt.

Tex.67. ¶ Cum autem id oē moueatur aut quieſcat: quod aptū eſt moueri q̄ñ: ꝛ vbi: ꝛ quēadmodum aptum eſt: ipſum quod ſiſtitur cū ſiſtit: moueri neceſſe eſt. ſi enim non mouetur: quieſcit. at ad quietē ꝓficiſci nō pōt id qđ q̄eſcit.

Scōa dubitatio.

¶ Hactenus de motu. nūc de ſtatu ſiue ſiſtētia ꝓpōit dicere. ꝛ talē de ſiſtētia concluſionē deſignat. oē qđ ſiſtit: cum ſiſtit: mouetur: ꝛ ſyllogizat ſic. oē aptū moueri. aut quieſcit aut mouet. Sed qđ ſiſtit dum ſiſtit eſt aptū moueri. igit aut mouetur aut quieſcit. Mouet aut geſcit: ſꝫ nō quieſcit. igit mouetur. Qua vero ad verba attinet: iſtamenō grēce latine eſt tum ſtans: tuz id qđ ſiſtit. Mō vt Themiſt. notat multum refert dicere rem ſiſtere: ꝛ rem conſiſtere. nam conſiſtere eſt a motu ceſſare. Siſtere vero ē ad ceſſationē tēdere: propter qđ ſiſtere dicūt tranquillari ſiue in quietem tendere. at conſiſtere eſt quieſcere. pzigitur recte eſſe dictum ſiſte eſſe moueri.

Prima ſolutio.

B

¶ Cum declarauit. Commentum iſtud patet: verum ex ipſo colligitur aliquod non moueri: aut quia nō aptum moueri vt pūcꝰ: aut qz nō ſupra ß vel illo vtcoꝛꝰ ſupra pūcto: aut qz mō diuerſo: q̄ dicim⁹ mobile i poꝰ nō moueri mō quo mouet mobile in actu: vel modo diuerſo quia non ita apte: quomodo dicimus. teſtudinem nō moueri ſicut lepoꝛē. vult Ariſto. omne aptum moueri cum omnibus his conditionibus aut moueri aut quieſcere. at cū id quod ſiſtit ſit aptum mouericiū omnibus iis conditionibus aut mouebitur aut quieſcet: ꝛ ita arguatur vt prius. Reliquum commenti patet.

C

Obiectio.

P

Tex.68. ¶ Quo demonſtrato pz neceſſe eſſe ꝛ in tempore ſiſtere. omne nanqꝫ quod mouetur in tempore mouetur. id autem qđ ſiſtit: moueri oſtēſum eſt. quare neceſſe eſt in tempore ſiſtere.

¶ Probauit hactenus qm oē qđ ſiſtit mouet: ex hoc facit enthymema. oē quod ſiſtit mouet omne quod ſiſtit in tempore ipſum ſiſtitur. Deducit conſequentiam. oē qđ mouet in tēpore mouet. Omne quod ſiſtit mouetur. igitur omne quod ſiſtit in tempore ſiſtit.

Tex.69. ¶ Pꝛęterea velocius ꝛ tardius i tpe eē dicimus. Siſtere vero eſt ꝛ velocius ꝛ tardius.

D ¶ Scōo idez enthymema deducit ſic qđ velocius ꝛ tardius mouetur: in tempore eſt. Sed quod ſiſtit: velocius aut tardius mouetur. igitur ſubaudi concluſionē: ſiſtit id quod ſiſtit: in tempore.

Tex.70. ¶ At vero in quo tempore prio id qđ ſiſtit: ſiſtit: in quolibet illius ſiſtat neceſſe eſt. Diuiſo nanqꝫ tempore: ſi neutra in parte ſiſtit. neqꝫ in toto ſiſtet. quo fit vt non ſiſtat ipſum quod ſiſtit. Sin in altera: nō in toto ſiſtet primo. In hoc enim per aliud ſiſtit. At de eo quod mouetur prius diximus.

¶ Vult diſputare de iis quę ō motu diſputauit. vꝫ. vtrū detur prima pars ipſius ſiſtere. Ad hoc autem declarādum pꝫponit expōnem nominum. vꝫ. qđ eſt intelligendū per aliquid ſiſtere in aliquo tēpore primo. ꝛ iquit. at vō in quo tpe prio id qđ ſiſtit: ſiſtit in quolibet illius ſiſtat neće eſt. ꝛ hoc diſtinguit ꝫ ptē. Q declarat. d. diuinanqꝫ tpe: ſi neutra in ptē ſiſtit neqꝫ i toto ſiſtet. Quo ſit vt nō ſiſtat id qđ ſiſtit. Sin i altera parte tīs ſiſtat non in toto tempore ſiſtet primo: qz in hoc per partem ꝛ aliud ſiſtit velut q ſiſteret in die: qz ſiſtit in mane illius diei. Ut de eo quod mouetur antea dictum eſt. Sic igitur ſiſtere aliquid primo in tpe: eſt in quolibz illius ſiſtere: ꝛ nō in quadā ptē ſic: in quadā nō. Dęc eſt expō noīum.

E

¶ Quemadmodum itaqꝫ qđ mouetur non eſt in quo primo mouetur: ita neqꝫ in quo ſiſtit: quod ſiſtit.

¶ Deſcripſit qđ nobis eius qđ ē aliqđ ſiſtere in aliquo tpe primo. nunc qm nihil ſiſtere poſſit in aliquo tpe prio declarat: ꝛ hoc prio ꝓbit. ꝛ inquit. quēadmodū itaqꝫ qđ mouet ſi ēi q̄ ꝓ mouet: ita neqꝫ in q̄ ſiſtit: qđ ſiſtit. Et ſic opz dicē de illē: vt de moueri. qm ſic ipſi⁹ moueri nō datur prima pars motus: ita neqꝫ ipſius ſiſtere. Nā vt in moueri ſemper medietas eſt ante totū: ita in ipſo ſiſti.

F

Cōmē. 68. ꝛ 70.

¶ Cum declarauit. In iſto cōmēto mouet Auer. dubōnē. vꝫ. i quo differt ſiſtere ꝛ moueri. Dicit Auer. qm ſiſtere differt a motu ꝛ a quiete: a motu qdē dupliciter. primo qz ſiſtere ſumitur reſpectu quietis. Moueri reſpectu formę: quę per motū acquirit. ſecūdo qz ſiſtere ſumit reſpectu habiti. Moueri reſpectu habendi. A gete vo ꝛ cōſiſtētia differt: veluti via dōt a termino vię: qz vt dixit Themi. ſiſtere ē tēdere i getē: cętera cōmēti pz.

Tex.71. ¶ Neqꝫ igit ipſi⁹ moueri neqꝫ ipſius ſiſtere aliqđ eſt primum. Sit enim id in quo primo ſiſtitur. a. b. hoc quidem ſane impartibile eſſe impoſſibile eſt. motus enim in eo non eſt qđ eſt indiuiduum. Propterea qm aliquid eius motum eſt. Id autem quod ſiſtitur oſtenſum eſt moueri. At ſi diuiſibile ſit: in quolibet illius ſiſtitur. Cum igitur tempus id ſit in quo primo ſiſtitur: ꝛ non indiuiduum. Omne vero tempus ſit diuiſibile in infinita: nihil erit in quo primo ſiſtitur.

G

¶ Scōo idē declarat pr ōnē: qua vtebatur i motu: ꝛ eſt hęc aut ipſum ſiſtere eſt i indiuiduo tpis vel in tpe. nō in indiuiduo tpis: qz moueri nō ē in indiuiduo tpis. Sed ſiſtere eſt moueri: igitur ſiſtere non eſt i indiuiduo tpis. Si vero ſit in tpe: tūc cū in illo ſiſtat: primo in quolibet illius ſiſtere opz: ſed pars eſt añ totū. igit ſiſtit in ptē añ totū: ꝛ adhuc in ptē ptis: ꝛ ſic in infinitū. Sermo eius pz tranſlatiōe ſola. ¶ Animaduertendū vt Auer. dicit qm nō pōt dari pꝰ tps in quo prio ſiſtat: capiēdo pꝰ p cęli ſine p q̄to: qz tūc ſic exponeret: ꝛ ß ſiſtit: ꝛ i nullo tpe añ ß: nec i, aliq tpe poſt. ß igit i ß equate ſiſtit. pz q ſcōa exponēs ē falſa: nā cū ß ſit diuiſibile: pus ſiſtit i ptē pā q̄ i toto: ꝛ ita añ ß ſiſtebat. oē eniz qđ ſiſtit: ſiſtitum eſt.

H

Tex.72. ¶ Neqꝫ igit ē aliquid in quo primo quieſcens ipſum quieuit. In eo nanqꝫ non quieuit quod eſt impartibile. quia nō eſt i indiuiduo motꝰ: in quo vero aliquid quieſcit: in eo etiam mouetur. Tunc enim quieſcere dicimus aliquid quando ꝛ in quo eſt aptuz vt moueatur. ꝛ nō mouetur aptum. Pꝛęterea tunc quieſcere ēt dicimus: cum ſiſt ſeſe habet nūc ꝛ prius. non vno quodā: Iz duobus minimis diuidicātes.

Tex.73.

I ¶ Hactenus de sistit: nūc de quiete siue quiescere ipso. z proponit non esse aliqd in quo gescés primo quiesc. Ad quod probandum supponit id in quo aliquid primo quiescit esse diuidium z tps: qō declarat prio illud in quo quicq̄ aptū ē moueri ē diuidū. Jd qō gescit, gescit eo in q̄ gcīq; aptū moueri, igit oē gescens gescit in re diuidua. Propterea ait, tunc enī quiescere dicimus aliqd qñ z in quo est aptum vt moueaf, z sic aptum moueri nō mouef. Scōo idē pbat, prius z posterius non sunt i diuiduo, quiescere est se hr̄e eodem modo nunc z prius. igitur nō in indiuiduo quicq̄ quiesc̄et. hoc probat: qz non vno quodā instanti: sed duobus minimis z pauciss̄imis getē diuidicam⁹. nō. n. qz si ir̄ se hz i vno instāti: dicim⁹ qcq̄ gescere: ꝫ qz se hz eodē mō i duobus ad min⁹ z ita i tpe: cū inter quelibet duo istātia tps sit.

K ¶ Quare id in quo quiescit non erit im partibile, at si diuisibile sit tps erit, pfecto, atq; i quolibet illius quiesc̄et. eodem enim modo ostendetur quo z in prioribus ostensum est. quo fit vt nihil sit primum in illo.

¶ Tunc arguit tps in quo quicq̄ quiescit est diuisibile: sed qñ quiescit in illo primo: oportet vt in quolibet illius quiescat; sed pars est ante totū. igitur prius quiescit in medietate illius: q̄ in toto illo: z sic de 2ª medietate. quo fit vt nihil sit p̄m⁹ in illo: cū sp ḡs sit añ ptē i finitū.

¶ Est autem huius causa: qz oē qō quiescit: z mouetur; in tempore quiescit z mouef. Tēpus autem nullū est primum: neq; magnitudo: nec omnino continuum vllum. Cum omne sit in infinitum diuisibile.

L ¶ Nunc vero generalē cām eius qō pbauerat: tradit. z ingt. qz nō dat p̄m tps: neq; prīa magnitudo: neq; vl̄r p̄mū cōtinuū: cū oē cōtinuū sit diuisibile i infinitū. cū igit gescere sit in tempore, igit non datur primū quiescere.

¶ Dec ē ſba. Lōmētū quo ad ptē expositiua p̄z ibi. ſo. z sciēdū ē: mouet dubōnē. z igt. z sciēdū est ḡ tps quę ponit cā in quiescente non est ṽa cā. nā diuisibilitas tpis nō é cā vt quiescēs nō habeat primā partē: qō pbat: qz tempus non illius cā in motu ipso de quo magis videtur. igitur neq; in quiete.

Lōmē. 73.

¶ Et causa in hoc est. Rūdet q̄ iste est ordo q̄ diuisibilitas i infinitū prio reperitur in magnitudine siue in qua ē motus: siue supra quā fit motus. z per magnitudinē inuenit in motu: z per motū in tpe. quare magnitudo caret prima parte ppter se. Motus ppter magnitudinē. Tempus ppter motū. Dec quo ad materiaz: sed dices qd ad formā. Aristo. enim ait, tempus esse causam non dari primū in magnitudine: pōt supplerī; tempus nec est cā quietis: nec effectus illius: cū quies sit p̄uatio: q̄ nō fit p aliqd positiuū: sed p aliqd defectiuum. z ita tps neq; ē getis cā: neq; ges tpis. Silr nō dari p̄m i tpe nō é cā nō dari p̄m in ipso quiescere. é tñ signū: nā tps é effectus motus: z ita est veluti signum positiuum motus. ipsius quietis vero pro quanto est p̄uatio motus. Et ita Aristo. per causam intelligit rationē a signo. ¶ Sz dubitatur. videtur enim quietis esse primam partē siue primum principiū: nā motus desinit aut in motū: aut in getē, nō in motū: qz tunc nō desineret. igit i getē: vel igit i totā getē vel in p̄m getis: nō i totā getā. igit i p̄m getis. z ita getis erit p̄m. Scōo mutatū ee i actu: é finis motus: vel igit é aliqd getis vl̄ nihil. Si nihil getis: z nihil motus, igit nec mot⁹ hz finē: nec ges hz p̄n⁹.

Dubitatio.

Solutio.

¶ Dici pōt q̄ motus nec desinit in quietem nec desinit in motum. Sed desinit motus in mutatum esse quod est primum non esse motus: z primū extrinsecū quietis. ex hoc non sequitur dari primam partem quietis: sed bene p̄m p̄ncipium indiuisibile quietis: vt de motu dixit Themist.

N

¶ Ad secundum dico q̄ illud mutatū esse nec est mot⁹ nec quies. Sed est finis motus extrinsecus: z p̄ncipium quietis: non tamen primapars quietis.

¶ Cum autem omne quod mouetur: in tempore moueatur. Et ex quodam in quoddam mutetur: in quo tpe aliquid ſm se mouetur: z nō in aliquo illius: impossibile ē aliqd esse primus quo mouetur. Jnsuper quiescere aliquod est penes idem in eodem tempore esse ipsum z partē quāq;. sic enim quiescere dicimus: cuz in alio nunc atq; alio verum sit dicere ipsum atq; partes penes idem esse. ¶ Quod si id est quiescere: non contingit vt ipsum totum in aliquo eodem tempore primo sit penes idem. é. n. tps diuidū omne: quare in alia atq; alia ipsius parte verū erit dicere penes idē esse z ipsum z partes ipsius.

Tex. 74.

O

¶ Lupiens Arist. satisfacere ad cauillos Zenonis sophiste: p̄mittit supponē quādā p̄solone ad oēs: quāq; per modū conclusionis declarat. Et est. oē qō mouetur in aliquo toto tpe primo z ſm se: impossibile est id esse penes idez numero in aliqua parte illius tpis. Verbi causa. moueatur equus in hora prio hocē in qualibet parte horę non plus nec minus: z ſm se: non p partem aliquam dico q̄ equus non potest esse penes eādē nuō ſpatij ptē i aliq̄ parte illius horę: sed p̄tinuo erit in qualibet parte illius in alia atq; alia: hoc é penes aliā atque aliam partem. Dec est conclusio declaranda. vtrum vero sit vniuersalis in omnibus alijs motibus dicemus. Sat sit nobis nūc eam in motu locali intellegere. ¶ Dec aūt conclusio continet duas conditiones. p̄ia est q̄ tale mobile moueaf ſm se: z nō ſz partē. pōt enim equus moueri ſm pedē: z esse in eadē p̄cise stabili partez in tota hora: z qualibet parte horę. Scōa é vt moueaf in aliquo tpe primo z adequate. vz. in hora tota: z qualibet horę parte. z non in quadā parte horę sic in quadam non: qz tūc posset esse in eadē z aliqua parte horę penes eandem ſpatij partem: vtpote tunc cum non mouef. Ad huius conclusionis declarationē vult esse intelligendas quatuor suppōnes: duę sunt p se: tertia ex duabus sequēs: quarta accessoria. Jngt. cū autē oē qō mouef: i tpe moueaf. Dec é p̄ia: z ex quodam in qōdā mouef. hęc é scōa. Jn quo tpe aliqd ſm se mouetur: z non in aliquo illius ipossibile é aliqd eē p̄mū quo mouef: declarauimus enim nec eē p̄mā ptē ſpatij: nec p̄mā ptē q̄titatis: nec primā ptē q̄litatis. Dec é tertia suppō sequens. Deinde ponit quartā accessoriā. z igt. ſiuq; escere aliqd est penes idē numero ſpatiū in eodē tpe ipsum z ptes oēs eē. sic. n. gescere dicim⁹: cū i alio nūc atq; alio vez sit dicē ipz atq; ptes penes idē eē. Dec é ḡrta suppō accessoria. Ex iis q̄tuor arguit ōnē. z igt. qō si id é gescere vt dic̄ ḡrta suppō: ñ ztigit vt ipm totū i aliq̄ eodē tpe p̄ sit penes idē. Probat p locū ab ipo i pole: nā per ꝺictoriū. vz. q̄ idē mobile ipsum z ptes i aliq̄ eadē ptē tpis sit penes vnā numero ptē ſpatij. é. n. tps diuiduū oē; q̄re in alia atq; alia illius tpis dati ptez verum

P

Q

A verū erit dicere penes idem esse z ipsum z partes ipsius, igit quiescet: z ponebatur moueri. igitur idem mouebitur: z non mouebitur.

¶ Quod si non sit hac ratione penes idem: sed in vno temporis nunc: non erit in aliquo tempore vllo: sed in tempore fine. Jn ipso vero nunc est quidem semp penes aliquid manēs: non tamen quiescit. nam in ipso nunc neq; moueri quicq̄; neq; quiescere potest. Sed verū quidem est in ipso nunc non moueri. Atq; penes aliquid esse. Jn tpe autez nihil vt quiescēs esse pōt. eueniret enim vt id qō fert; quiescat.

B ¶ Obyciet gſpiā aduersus Aris. si res q̄ mouetur nullo tpe é penes aliqd ſpatij: ſup qō mouef: neq; ēqlē sibi locō obsidet: quo pcō vt vniuersum illud ſpatiū posse cōficere: Solvit Arist. penes aliqd ſpatij nō tpe: sed momento res ipsa q̄ mouetur adest. momentum porro extremū z finis est tpis. Jtē momēto tantum ęqualē sibi locū i spatio obsidet. momēto āt neq; moueri pt neq; gescē. z ita Ar. p̄cedit duo. p̄m nihil qō mouef in aliq̄ ptē tpis est penes aliqd vnū z idē ſpatij: sed cōtinuo in alia atq; alia parte temporis penes aliā atq; aliā ſpatij ptē. secūdū est q̄ in quolibet momento tpis illius in quo mouef continuo est penes aliquā ptē ſpatij sibi ęqualē: in quo vz. momēto nihil mouef aut quiescit: sed potius nō mouetur: nō tñ sequit. igit gescit: ex negatiua. n. nō segt affirmatiua. Et ita patet solutio ad argumētū q̄ illō mobile peragrat vniuersum non per hoc q̄ in qualibet parte tpis sit semper penes aliquā ſpatij partē sibi ęqualez: sed qz in quolibet illius tpis momēto est penes aliquā partem ſpatij ęqualem. Hoc aūt exponit Themistius q̄ res quę mouef in quolibet tpis momento est penes aliq̄; partez ſpatij equalem: ptāte. vz. z fictione nostra: non actu alioquin res cōsisteret: z tempus in momenta infinita diuideretur actu.

C

Lōm. 74.

¶ Ult declarare. Commentum patet: verum in fine addit hanc declarationē esse cōem omnibus ſpēbus motus: nihil enim quod augef pōt hr̄e eandē numero q̄titatē in aliqua tpis parte. nihil quoq; quod alteraf z in omnibus similiter. Ait tñ in motu locali esse rem p̄spicuā. at in alijs motibus non est clarum. Jn latiōe. n. p̄otinuatio: z successio patet. Jn alijs hz successio patet. p̄tinuatio latet: qz forte esse fiūt p minima: q̄uq; qōlz fit subito: z p̄mittit hoc diligentius discutiendum vt in octauo huius commento. z3.

Tex. 75.

¶ Zeno vero paralogizat. Si enim inquit quiescit omne aut mouetur: quod semper ē penes aliquid sibi ęquale. Jd autem quod fertur est semper in ipso nunc penes aliquid sibi ęquale. Jmmobilem eam ait esse sagittaz: quę fertur.

D

¶ Hac ōne declarata cōpōit sophisma Zenonis sic. oē qō semp est in loco sibi ęquali: quiescit. oē qō mouef: ſp est i loco sibi equali; igit oē qō mouef: semp gescit: z ita sagitta quiesceret. Maior pz qz cū nō possit dū ē in loco sibi ęqli moueri: gescit: pptereā pponit maiorē sub disiunctione ad cōcludēdū q̄ cū nō possit moueri: gescat.

Tex. 76.

¶ Hoc autem est falsum. Tempus enim non ex ipsis nunc indiuiduis constat: quemadmodū nec vlla alia magnitudo.

¶ Deceptū sophismatis é ſup verbose inp̄. p̄t. n. exponi ſp p q̄libet momēto: z tūc sensus maioris é. dē qō i quolibet momēto tpis é penes aliquā ptē ſpatij sibi ęqualē: quiescit. quo gdē in sensu negaf maior: qz ex momētis non constat tempus: z conceditur sub hoc sensu minor. Aut potest exponi p̄ō qualibet parte temporis: z tunc erit sensus. omne quod in qualibet temporis parte est penes aliquid sibi ęquale: quiescit: qua rōne maior cōcederet. minor vero negatur: vt proxime in conclusione p̄bauimus. z ita p̄z deliquiū esse ꝑpter multiplicitatem verbi semper. Auer. vero vult deliquium cōmitti penes actum z potentiam. nam si intelligitur. oē qō est in loco sibi ęquali sp in actu: gescit: maior é fa z minor falsa. at si intelligat oē quod est in loco sibi ęquali ſm hoc est in potēa: quiescit: maior est falsa: minor vē ṽa. quę ratio docet sophisma peccare penes multiplicitatem sumptam ab actu z potentia. Dec est solō deliquij Zenonis eleatis sophiste.

E

¶ Quatuor vero sunt Zenonis rationes de motu ipso: quę difficultatez soluentibus afferūt. Jd ia quidē ea est qua motus ipse interimit: quia prius in medium q̄z ad finez id qō fertur deuenire oportet: de qua in rationibus quę prius dictę sunt diligentissime.

Tex. 77. Zenonis cauilli. Primus.

¶ Reducit rationes omnes Zenonis ad quatuor. p̄ia sic componitur omnia continui dimidia sunt infinita. omne quod mouetur pertransit omnia dimidia alicuius continui. igitur omne quod mouetur pertransit infinita. Dec conclusio sequitur ex hoc q̄ aliquid mouetur. igitur nihil mouetur. Sz dices hęc ratio fuit facta alias z soluta. igit nō repetēda. Rūdet Auer. q̄ fuit soluta ſm vocem. nūc soluit ſm rē: z ꝑpterea replicat.

¶ Scōa vero ea est quę achilles appellatur: quę pfecto eo motus ipse refellitur: qz nunq̄z id quod velocissime currit id assequeretur qō tardissime mouetur. Nā quod assequitur eo deueniat antea necesse est: vnde aufugiens fugam arripuit. Quo fit vt tardius ipsum semper aliquo spatio p̄cedat necesse est.

Tex. 78. Secūdus.

G

¶ Ratio in textu patet: z eam iuxta textum Auerro. z Themistius formant: potest tamen cauillosius sic formari. Si motus est: nūq̄z velox assequeretur vt equus tortucam siue limacem. Consequentia deducitur. si motus est: contingit inter assequens z aufugiens intercipi certū datū spatiū. igit cōtingit tardū ipsum aufugiens infinities anteferri ad equū. qñ nō toties quin pluries. z sic in infinitū cōtingit infinities anteferri. igitur contingit semp anteferri: qō. n. infinities ferf ante aliud: sp fertur ante ipsum. Sed quod ferf semp añ aliud nunq̄z ab illo attingit. z ita nunq̄z tortuca ab equo attingeref.

¶ Est autez ratio hęcilli eadē quatenus dimidiatione vtitur. Differt tamen in diuisionis modo: quia magnitudinem quā accipit: nō in duo diuidit. Accidit tamen vt tardius ipsum non attingatur ex rōne: quę sit ꝑ diuisionem in duo. Jn vtrisq; enim accidit vt nō p̄ueniat in finē diuisa aliquo mō magnitudine ipsa. Sz i hac addit tāq̄z tragice ōcātatū velocissimū. nūq̄z assequi tardissimū. Quasi solone vtriusq; eē eādē necesse é. itaq; id qō putat nūq̄z id attigisse: qō afficedit: falsū é. nā lz cū afficedat: nūq̄z attingeat: attingeat tñ tandē: si dabit finitū trāsire id qō mouef. rōnes qdē igitur duę sunt.

Tex. 79.

H

I ¶ Litera hęc difficillima hꝫ grecis ipsis in verbis: quā volens latinā facere: nōnulla verba satis minima ad sensum mutani: aliter enim summa fuisset obscuritas: quā percipere potes ex veteri translatione. Arist. igit̄ solvit illas duas rōnes: z sumit primo q̄ ambę illę rōnes sunt vna in re: lz differant mō. Re quidē nō differunt. qz ambę pcedunt ex diuisiōe spatij. Modo vero differunt. primo: qz rō prima vtebatur diuisione spatij p dimidia. Scōa vero vtit̄ diuisiōe spatij p portionē excessus velocis ad tardū. Scōa differunt quo ad illationē. nā prima ducit ad hoc q̄ nunq̄ mobile veniret ad finē spatij. Scōa vero ad ꝫ q̄ nunq̄ velox attingeret tardū. Addēs rationē esse Achi illē ad tragicā siue faustosaz efficaciam. Ex quibus vult hīc esse vtriusq; vnā solonē: cū radix earū sit vna. ¶ Tūc rndet z negat p̄tia: hñ eniz cōcedit ipsum tardū dum antecedit nunq̄ attingi: ſz negat ipsum sp antecedere: qz cuz spatiū interceptū sit finitū: aliqn velox attinget tardū. Ad formā tn nō rndet. Auer. tn rndet tardū aīcedere ad velox infinities i po⁰: non aut̄ in actu. Sorticolę concedit tardū antecedere ad velox infinities: z cum inferr. igit̄ semp: negant p̄tia ꝫ. Sicut nō valet infinities comedi panē. igit̄ semper. cā vero est: qz forte infinities potest teneri in actu z in potentia: at ipsum semper non nisi in actu.

Tex.80. Tertius. ¶ Tertia vero ea est quę paulonte dicta est: q̄ vz. sagitta quę fertur: quiescent: accidit antez ex eo quia tempus sumit ex momentis constare. Quo sane nō pcesso syllogisimus null⁹ erit.

¶ Hęc rō fuit in mō z figura cōposita: fuit quoq; soluta per fallaciā equinocationis: quare nūc silētio digna sit.

Tex.81. Quartus. L ¶ Quarta p̄o est ea q̄ ꝫ̄ ijs ē equalibus magnitudibus: quę super equales alias alicuius stadij magnitudines equali velocitate partem e calce stadij partim e medio ecōtra mouenē vbi fieri putat vt duplo tempori dimidiuz sit equale.

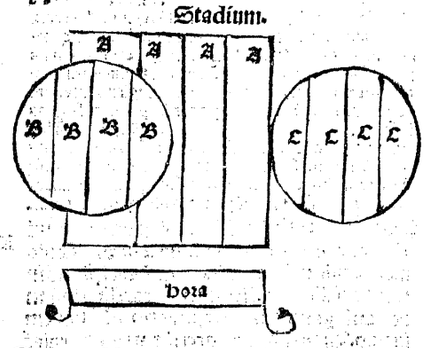

¶ Quarta rō supponit duo. primū q̄ ptransitiōes equales ab equę velocibus. arguāt tpa equalia. Suppō 2ª ē casus: in q̄ supponit stadiū quadrupedū sectū in quatuor cubita siue moles siue magnitudines: vtpote. a. qō stadiū supza qūo sit motus appellat. accipit 2º duo mobilia et quadrupeda secta in quatuor moles: quarum q̄libet vocat. b. i vna. Jn altera. c. vult quoq; mobile. b. moueri medio stadij. c. vo e calce e3 p̄ sibi ipsis obuiando. Accipit vltimo q̄ stadiū 3 ferat versus. c. mobile. hac. v3. pportione q̄ q̄tum peragret. b. de illo: tantum 3 feratur ad. c. quo in casu in fine tpis. v3. tūc cū primū b. est cum vltimo. c. z econtra: ipsum. b. in hora egit dimidium stadij. z ipsum. c. totum: qr licz sint eque velocia: illud qō h3. b. ipsius stadij: lucraf. c. p 3 lationē stadij ad ipsum. Hęc oia supp̄ebat Zeno vt solū cōcluderet ipsum. c. mobile i hora pagrare totū stadiū. b. vero dimidiū. z cum hęc sint q̄ velocia vult hīc dimidiū horę esse equale toti horę. quod p casum sic probabat: nā b. ipsum mobile peragrat dimidiū stadij. igit̄ in dimidio horę cum sit eque velox sicut. c. ipsum. c. vero totū stadiū in hora. igit̄ dimidiū horę quo sit peragratio facta ab ipso. b. erit equale toti horę: qua fit pagratio stadij facta ab ipso. c. z ita dimidiū tēporis erit equale duplo tempori. Quibus brevibus patet textus abbreviatio: z melius adhuc patebit proximo in textu.

O Tex.82. ¶ Est autem fallacia q̄ illorum alterum qui/dem p̄pter id qō mouetur. Alterus vero p̄/pter id quod quiescit equalem magnitudinez equali velocitate transire inequali tēpore aū/tumat. Hoc autem falsum est.

¶ Rndet Arist. z vult fallaciā q̄ grece ē paralogismus cōmitti in syllo. z Auer. explicat eā: z vult eē a fin qd ad simplr vt in fine cōmēti exponit. putabat enim Zeno q̄ sicut mobilia equę velocia supza spatia fixis mouētur equali tempore: sic vltr z simplr supza oibus spatijs qūlibet simptis. Illud igit̄ v3 cęteris paribus ex pte mobilium z spatiorū. Sicut nō ē hic: vbi stadiū respectu vnius pmouet ad motū: respectu alterius pmouet ad 3rium. Jngr. ē ât fallacia in ꝫ̄ p̄sistens q̄ illorū alterum: vtpote. c. mobile p id qō stadiū mouet versus ip3. Alterū vero vtpote. b. p id qō gescit ꝫ̄ nō mouet versus ip3: ſz potiº aufugit ab eo ęqlē magnitudinē e q̄li velocitate trāire i cęli tpe autumat. ꝫ̄ ât falsuz ē z cū decptiōe: qm̄ n̄ sūt cętera paria. Hęc ē solo ad paloginū.

P ¶ At sint equales stadij magnitudines. a a a a. Supza has vero moueantur magnitudines. b b b b. Jncipiendo a medio ipsarum magnitudinum. a. numero z magnitudine illis equales. c c c c. vero bis equales z nūero z magnitudine atq; eque veloces ipsis. b. quę motum incipiant a calce e contrario. accidit igitur primam. b. atq; c. magnitudinem simul in ipsis esse extremis illarum supza quas mouentur. z etiaz accidit. c. vniuersas. a. magnitudines. b. vero dimidiuz ipsarum peragrasse. Quare fit vt sit dimidiuz tempus. vtraq; enim equalī in tempore per vnāquāq; stadij magnitudinem trāsiuit. z insup accidit. b. per oēs magnitudines. c. trāsiuisse p̄ma nāq; c. magnitudo: z p̄ma. b. magnitudo in cōtrarijs extremis stadij simul erunt cōstitute: tanto in tempore per vnāquāq; b. magnitudinū mota: ꝫ̄to p vnāquāq; magnitudinū. g. trāsiuit: vt ingt. Pro/pterea q̄ vtraq; equali in tempore per. a. magnitudines est mota. Ratio quidem igit̄ hęc est. committitur vero in illa dicta fallacia.

Q ¶ Ut vero

A 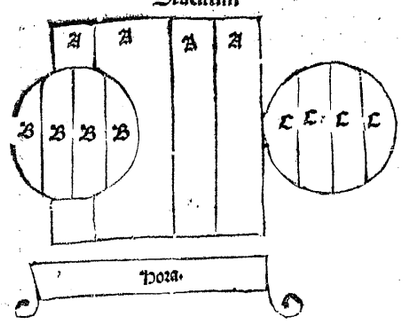

B

¶ Ut vero deceptio pateat Arist. vult sophisma Zenonis componere. z inquit. vt sint equales stadij magnitudines. a a a a. Hęc casus p̄ia pars: verbum illud stadij: z sin greco sonet stantes: ad latinum sensum transtuli stadij. quod intelligit esse spatiū supza qō fit motus. supbas vo stadij quatuor magnitudines moueanē magnitudinū a. que numero z magnitudine sint equales illis q̄tuor stadij. numero: v3. qz quatuor. Magnitudine vo qz fit vnaquęq; vnipes. hęc est ka casus ps. c c c c. vo sint alię equales etiam ijs quatuor stadij z numero qz quatuor. z magnitudine qz quelibet vn pes: sintq; etiā equę veloces ipsis. b. que motū incipiant a calce stadij e 3rio ipsius. b. hęc est tertia pars casus. Ex ijs infert duo. z inquit: accidit igitur primam. b. atq; primam. c. magnitudinē simul in ipsis esse extremis illarum supra quas mouentur vt vnam ad finem stadij. Alteram ad p̄incipiū 3positę vt dixit. z accidit. c. vniuersas. a. magnitudies: b. vero dimidiū earuz peragrasse. ex ijs duobus infert propositum. o. quare fit vt sit dimidiū tpis quo. b. peragrauit dimidiū ipsorum. a. z hoc dimidiū est equale ei tēpori quo. c. pagrauit oia. a. igit̄ dimidiū erit equale duplo tpis. vtraq; enim vtpote. b. z. c. equali in tpe p vnāquāq; stadij magnitudinez transiuit. Jnfert secundo cū ijs vnum aliud quasi p̄ns. z inquit. z insuper accidit. b. p omnes magnitudines. c. per contactuz transiuisse. Prima nanq; c. magnitudo. z prima. b. magnitudo in 3rijs stadij extremis sunt constitutę: tanto in tēpore p vnāquāq; b. magnitudinū mota per contactū vel alio mō: quanto ipsa p̄ma magnitudo. c. per vnāquāq; magnitudinū. a. trāsiuit: vt inquit. propterea q̄ vtraq; equali in tpe per. a. magnitudies est mota: vna. v3. p dimidiū. Altera vero omnia. tale autem consequens subiecit Aristo. nō q̄ faciat ad rōnē: sed vt ostendat qua rōne atq; regula eque velociter ambę magnitudines mobiles mouentur: vt inde prędictum impossibile sequatur: tunc epilogat rōnem z responsionem: vt ostendat syllogismum hunc peccare per fallaciaz fm quid z simpliciter: credendo esse in oibus magnitudinibus: qō infixis est. hęc est expositio huius loci: vbi nolo te ignorare me multa adiecisse: que greca series exposcit: nihilq; omisisse: nihil q̄q; mutasse: qō nō sonet seriei greece: qō facile cognosces ex veteri nostra translatione: que vt seruet verbum prętermittit sensum. tu vero habes vtraq; z iō p̄sidera. q̄ Auer. ait. ex expositiōe lr̄e patēt.

C Tex.83. ¶ Neq; rursus in ea mutatione que est inter

D cōtradictoria impossibile aliquod nobis erit. vt sit ex non albo in album aliquid mutetur atq; in neutro est. tanq; itaq; neq; albū sit: neq; nō albū. ¶ Non enim fit non totum in vtrouis sit: non dicetur album: aut non album esse. Album enim dicimus aut non album: non quia totum: sed quia plurimis partibus: aut principalissimis sit tale. ¶ Non est autem idem non esse in hoc: z non esse in hoc totum. similiter ât res se habet z in eo quod est: z in eo quod non est: atq; in cęteris que p̄m contradictionem dicunt̄ erit: z enim in oppositorū altero erit ne: Totum autem in neutro semper erit.

E 5º capitulus z non est Zen. z sol.

Capillus. F ¶ Quinta ratio que est extra illas dictas a Zenone: est que destruit subitam mutationem. z sic componitur. Nihil qō mutatur: est in altero extremorum. Omne quod subito mutatur est in altero extremorū: aliter inter 3 dictoria daretur medium. igitur quod subito mutatur: non mutatur. huius rōnis tangit vim: z primo ꝓponit initium solutionis. z inquit. neq; rursus in ea mutatione que est fm 3 dictionē: impossibile aliquod nobis erit: vt si ex non albo in album aliquid mutetur atq; in neutro sit: tanq; itaq; neq; albū sit neq; non album hęc est capilli, mā siue vis. Solō. ¶ Cui rndet (z vt mihi videtur) ipse vult illā maiorē intelligi solum in mutatiōe successiua. in illa enim qō mouetur non est in altero extremorum. At inter albū z nō albū nō ē mutatio successiua qñ accipitur simplr z cōiter: qz semp est alterū horū. Omne enim qō est: est albū: vel nō est albū. Sed hīc est mutatio successiua inter esse totū albū: z esse totū nō albū: qz inter hęc pōt dari mediū: pt enim esse aliqd, quod nec sit totū album: nec totū non albū: vt scutū cuius vna medietas est alba: alia vero non: sed nigra: vel id genus. igit̄ inter eē albū. z ñ eē albū ñ cadit mutatio successiua: ſz hīc iter eē albū totum: z esse totum non albū: qñ vt sic nō sunt 3ria: ſz p̄it simul stare. ingt. nō. n. si nō totū i vtrouis sit nō dicet albū aut nō albū esse: qz pōt esse aliquid quod nec est totum album: neq; totum non album: vt scutū. Albū enim dicimus aut nō albū: nō qz totū est tale: sed qz in plurimis partibus: aut in p̄ncipalissimis sit tale: q̄ rō docet: q̄ cū albū aliqō icipit fieri nō albū non ita cito sic remittit: erit nō albū: ſz tādiu erit albū q̄diu p̄les ptes erūt tales: vl p̄ncipaliozes: q̄ rōne fit vt inter albū z nō albū fiat mutatio subita. inter albū totū z totū nō albū successiua: similiter inter albū z nigrum successiua fit motio. Sed dices. idem est non esse totum albū: z non esse album. igitur ꝫ̄cito remittitur: tam cito non est totum album. igitur subito erit non album. Respondet. z inquit. non est autem idem non esse in hoc: z non esse in hoc totum. potest enim aliquid esse in hoc vt in albo: z non esse in albo totum: vt diximus in casu: in quo incipit remitti album: erit enim lignum in albo: non tamen in albo totuz: quia illius quicquam amisit. similiter se habet z in eo quod est: z in eo quod non est: atq; in cęteris que fm contradictionem dicuntur: z enim in oppositorum: altero erit ne qō mutat. q. d. erit; nec̄io sub altero oppositorū: totū aūt in neutro semper erit. est enim in subiectis successio extensiua sicut in accidentibus: verum in accidētibus quibusdam erit successio penes gradus formę: z penes extensionē formę. ¶ Animaduersione dignum esse duplex totum: qō mutat: aut similare vt lignū: cuiº q̄libet ꝑs est lignū: aut

H Nōhęc.

A

dissimilare: vt animal: cuius non quelibet pars est animal. similare totū erit tale vtpote albū: aut nō albū: qđ illius plures partes erunt tales: vt si lignum sit plus q̄ per dimidiū albū dr albū. dissimilare dr tale: qđ pncipaliores partes sunt tales: z enim. Jn similaribus nulla est pars pncipalis: sed bene in dissimilaribus. Propterea Arist. in litera subiecit: sed q̄ plurimis partibus aut pncipalissimis sit tale: innuēs vtrūq; totū. Inter hęc tū talis ponit dria: q̄ nullū similare incipit esse tale vt albū: per pōnē de pñti siue alteratio fit ab intrinseco hoc est per gradus: siue ab extrinseco hoc est per extēsionē subiecti. vbi eniz alteratio sit p gradus: nūq̄z erit albū: nisi habeat gradū vltra mediū. nihil autez incipit hr̄e gradū vltra mediū: p pōnē ō pñti. vbi vo alteratio fit ab extrinseco: illud nō erit albū: nisi hēat plus q̄ dimidiū albū. nihil aūt incipit hr̄e plus q̄ dimidium

B

tale p pōnem de pñti: sed bū per remotionē. corpus vo dissimilare pōt incipere esse tale per positionē de pñti q̄ incipit esse tale p hoc q̄ partes pncipales sunt tales

Dubō.

hoc autem incipere pōt per positionē vt p3. ¶Dubitat nouus expositor: q̄ videt q̄ Aristo. nō pōt euitare impossibile ppositū: nā incipiat aliq̄ non albū vt lignū fieri albū fm partes. Sumus tunc in medio instanti: in quo erit fm vnū dimidiū albū: fm aliud nō albū sed nigrū: p3 tunc in hoc medio instanti nec esse albū nec nō albū: q̄ nō, magis signū denotari ab vno q̄ ab altero.

Solutio.

igit inter 3dictoria dubiē mediū. Rūdet q̄ tale lignum non debet dici album: sed non album: veluti vna copulatiua cuius vna ps est vā: z altera falsa: tota dr falsa. z ita est dicēdū nō albū. ¶Sz cōtra hoc pt dubitari: qm̄ illud lignū ē corolatū: z nihil est in gñe: quin sit sub aliq̄ specie. igit op3 q̄ sit aut albū: aut nigrū: aut vtrūq; z ita albū z nō albū. Dicunt qđā q̄ tale siue lignū sive scutū non est colozatū: q̄ nec hoc colozatū nec illud colozatū, igit nō ē colozatū. z p ppōs: nec albū: nec nigrū. Argm̄tū enim supponit falsum. Sed hęc rūsio vt falsa: nā scutum est visibile. igit colozatū: colozatum. igit aliquo colore. z ita stabit argumentum. q̄ autem sit falsa. pbatur quia per visum inducamus illud esse bicolozeum. igitur

Replica

C

Solutio

est visibile. Propterea melius dico concedendo illud esse colozatum: z denominari a gñe colozum: non tamē denominatur ab aliqua specie. Ad regulam Aristo. dicit q̄ omne quod denominatur a genere: denominatur a specie aliqua illius: aut habet speciem aliquā illius: quę sibi inest: nā pōt aliquod accidens ineſſe alicui: z illud non denominare. ¶Animaduerte in commento ibi. pt intelligit q̄ Auerroes textum illum: quoniam necesse est. Tribus modis exponit: quę expositiones sunt fortasse quia textus grecus ē negatiuus. Prima expositio sumit oppositā pro contrarijs: z tunc sensus est q̄ res q̄

Replica.

Slo vltia.

QueAuer. cōmē. 83.

mouet est sub ambobus fm partem: quia in neutro est fm totum. z iuxta hoc dictio illa altero superfluit: z loco eius legi debet sub ambobus. Scđa vero expositio sumit oppositā pro cōtradictorijs: z tūc sensus ē q̄ res quę mouetur necessario est sub altero cōtradictorio: quoniaz neutrū est in ea totaliter. z nūc deficit negatio. Vltimo dat tertiam expositionem quo ad textus transpositionē: z ipsa patet per ea quę dicit: tu vero scias hęc esse superflua: quoniam nihil ad sensum grecum vt patet in nostra translatione.

D

Ter. 84. 6° camillus

¶Rursus in circulo z in sphęra z omnino in his quę in seipsis mouentur accidit ipsa quiescere. In eodem enim loco tempore quodam z ipsa z partes sunt. Quo fit vt quiescant ac

mouentur.

E

¶Quintus camillus destruit motum circulare rē: z componitur sic: quecūq; sunt semper in eodem loco. semper quiescunt. circulus: sphęra: z quęcūq; mouentur in seipsis sunt in eodem loco semper igitur semp quiescūt. Debes scire q̄ differt circulus a sphęra: naz circulus in linea est sphęra in corpore: vt dicunt mathematici. Ulterius ad huersione dignum naturales imaginari aliquod mouer ifm omnes partes totūq; existere in eodem loco: vt si esset vnuz corpus cuius vna pars rarefieret altera condensaretur in eodez loco existens. Aristo. igitur amplexus est triaz p hunc camillum: q̄. v3. circulus non moueatur contra imaginationez geometrarū qui imaginant circulū moueri circulariter. q̄ sphęra nō moueatur 3 astronomos: z nāles. q̄ ēt corpa siseipso motū nō moueat. Et hęc oia: q̄ semp sunt i eodē loco.

Ter. 85

F

¶Primo quidem enim partes nullo tempore in eodem sunt loco. deinceps ēt totus in aliuz semp locū mutatur. non enim est eadem circūferentia quę ab. a. z. b. z. c. sumitur cęterorūq; quolibet puncto: nisi vt musicus homo z homo: cui id accidit. quare i aliā alia semp mutat z nunq̄z quiescet. eodē, vo mō z i sphęra atq; in cęteris quę in seipsis mouentur.

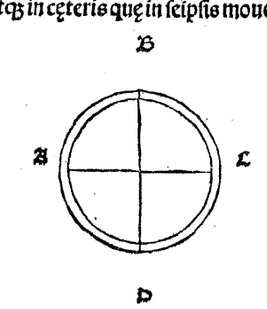

G

¶Respondet ad camillum z concedit semper circulum z sphęram z quōd mouetur in seipso semper eodem loco fm subiectum: non autem semper fm partes: nec fm formam. partes. n. continue mutant locum. totū vero mutat formam siue figuram. possunt enim imaginari in sphęra tot figuras. quot sunt puncta imaginaria: z fm has posſum dicere ipsam moueri: iuxta quē casum astrologi sentiunt cęluz mutare figurā omni hora diei. Ideo diuersę sunt hominum geniturępropter differentiam cęlestium figurarum. est. n. vna figura nunc cuius linea a centro ducta terminatur in. a. punctū ortus in mobilez, alia ab eodē centro terminata in. b. culmē meridiei. Alia ab eodem terminata in. c. occasum. alia in. d. imum noctis: z ista cęli cōstitutione nascitur aliqs: hinc ad horam linea quę terminabatur in. a. erit elevata aliquantulum. linea quę terminabatur in. b. erit declinans etiam aliquantulum. z cętere similiter. quę ideo docet circulum mutare periferiam hoc est circūferentiam. z ita patet etiā de sphęra: z de eo quod in seipso mouet: mouentur. n. fm partes: z fm totū mutādo formā siue pstōnē vt astronomi aiunt: inquit p̄ qđē. n. ptes ipsę nullo tpe i eodē sunt loco. z hic ē p̄mus camilli defe-

ctus:

A

ctus. deinceps totū ēt in aliū semper locū mutat: z primo declarat hoc in circulo ipso. d. nō enim est eadem circūferentia q̄. a. z. b. z. c. sumit z quę sumitur a cęterorum quolibet puncto: nisi vt musicus homo z homo: cui id accidit: quasi dicat q̄ circunferentię illę sunt specie diuerse: subiecto tn̄ eędē. Quare in aliā alia semp mutat: z nunq̄ quiescet. hęc de circulo. idem z de sphęra vult esse intelligendū: z de his quę mouentur a seipsis: z inquit. eodē vero modo z in sphęra atq; cęteris quę in seipsis mouentur. Ad camillum.

Lōmē. 88.

¶Cum induxit. Lōmētū illud pōt hr̄e tres partes. In prima exponit vnā textus ptes. Scđa ibi z circulus quē diuidit ptim digrediendo: partim exponendo multa vtilia ait. sed in vltima ibi. Deinde dicit ergo. complet expositionem textus: prima z vltima pars patent per expositionem textus.

B

¶Et circulus quē. Hęc est scđa pars: vbi declarat qualis est motus in sphęra: z circulo. z dicit primo q̄ circuli conceptiin sphęra e diuersis pūctis pducti: sunt idem numero per accidens: q̄ differunt forma: z conueniunt subiecto: vt musicus homo: z homo. dicit scđa q̄ vera idētitas est fm formā: ea vero q̄ est fm subm est p accidens. nā idē in rei veritate est idē fm formā. qua rōne vt oēs circuli designatiin sphęra quos puncta diuersa diuidunt sunt in subiecto idē per accidēs: in forma vero differentes. Animaduerte q̄ eadē numero dupliciter sunt: aut fm essentiam z esse. qua ratione bō hic z socrates sunt idē nuō: idē oino. z hęc idētitas ē maior il la quę est fm formam z speciem. Alia sunt eadez numero subiectiue qūo musicū z grāmaticū sunt eadē numero p q̄sto accidunt eidē subiecto numero: z identitas numeralis hac rōne est minor illa quę est fm formam z speciē z ō hac intelligit Auer. Si igitur illud. Respondet nunc q̄ duz modo sphęra ipsa mouet: potest intelligi vno modo q̄ ipsa mutet de vno circulo in alium fm formam: z subiectum: qūo ea quę mouentur recte mutantur. z hoc modo sphęra non mouetur. Alio modo q̄ mutetur de vno circulo in aliū fm formam tantum: z sic sphęra mouetur. Ex his patet camillus Zenonis esse nullum: vidit. n. sphęram non mutare locum per accidens per hoc extimauit ipsam non mutare loca per se simpliciter: sed simpliciter quiescere. z ita cōmisit peccatum falla cię a fm quid ad simpliciter. nam credit q̄ q̄ nō mutat locum per accidens hoc est ratione subiecti: q̄ nec simplr mutet locū. Bñ āt nō vz: q̄ ly rōne subiecti non mutet loca: ratione formę mutat loca: quia trāsit per diuersas circūferentias. Ex his concludunt quidam motum cęli esse de loco ad locum fm formam: q̄ de vna circunferentia in aliam. Secundū vero subiectum motus eius est circa locum. Propterea quiescit fm materiam.

C

D

¶Auicenna vero. Sed ambigee. istę formę siue figurę: siue circuli qui sunt in cęlo per quos mutat loca fm formam sunt reales vel intentionales. Si gdē reales: an situs: vel loca: aut positiones. Respondet Auicen. z vult q̄ eiusmodi formę sunt situs: z hoc quia credit ad situm esse motum. argumento: quia omne quod mouetur mutat situm. igitur in situm est motus. Contra obycit Auerro. primo quia Auicenna mutauit per accidēs in per se. motus enim pro z per se est in locū: per accidēs vero in situm siue positionem: quam consequitur mobile in ordine ad vniuersum. veluti rarefactio per se est in qualitatē vtpote in raritatem. per accidens vero in locum. Auicenna igitur q̄ vidit omne quod mouetur: mutare situ: credit ad situ esse p se motū. vt in terminū primū.

¶Declaratū est. n. Deinde arguit 3 pōnē Auicēnę sic. ad

E

relationē non est motus per se. situs est relatio. igit ad situm non est per se motus. maior declaratur. nam ad indiuisibile non est motus relatio est indiuisibilis. igitur ad eam non est motus.

¶Si igitur. Solut pro se z pro Auicēna: z vult hūc motum esse ad positionem siue situm: z ad locum. in locum quidem per se. in positionem per accidens: ceu rarefactio ad qualitatem per se: in locum per accidens.

¶Et hoc inuenitur. Qz vero motus ipse sit in situm per accidens saltem. p3obat. nam motus rectus est primo in locum. Secundario z per accidens in situ. igitur sphęricus per se primo in locum. Secundario z per accidens in situm siue positionem.

¶Quid igitur. Concludit nunc rationem Auicēnę esse inutilem: nam si in situm non est motus nisi per accidēs: nihil vtilitatis affert: nisi velit q̄ illud quod mouetur hoc motu: non diuersatur in situm per se: sed fm formā imaginando in situm esse per se motum: quod est falsuz vt p3 animus. quare aut Auicēna vult sphęricum motum esse per se in situm: aut per accidens. nō p se: q̄ in relonē nō est p se motus: non p accidens: quia tūc adhuc remanet quęstio de eo ad quod est motus ille per se: z sic nihil vtilitatis affert.

F

¶Sed tamen. Respondet tandem ad argumentum Auicēnę, arguebat enim cęlum mutare situm. Igitur in situm est motus per se. Respondet Auerro. q̄ hęc ratio est sophistica: quia bene ipsum cęlum mutat situm: sed hoc est per accidēs, ideo non sequitur. igitur i situm est per se motus. ¶Sed circa hęc ambiges. primo an eiusmodi formę quas cęlum mutat per se z primo sint reales: an intentionales: z si reales: an situs siue pōnes: an loca: Auicēna vt visum est voluit has esse reales z vocauit eas situs siue pōnes: has astronomi considerāt dum dicunt planetam esse orientalem occiduum. dextrum: sinistruz z id genus. Auer. q̄ sint locatq̄ stare nō videtur: nam circunscripta imaginatione mathematica hęc nulla sunt cum linęe z puncta sint solum imaginaria. Amplius hęc videntur figurę cęlestes: tales sunt qualitates in quarta specie qualitatis: siue relationes. Amplius dubitant: quia Aristo. ait partes mutare locū fm subiectum: z totum non. quod videtur falsum: quoniam partes simul sumptę non sunt aliud a toto. tu vero declarationem horum omnium perquire in lib. de structio destructionum. disputatione 14ª in solutione primi dubij. Nunc vero sat sit monstrasse locum.

Bonę dubitatiōes.

G

¶His vero demonstratis: impers dicimus moueri non posse: nisi per accidens veluti si corpus: aut magnitudo in qua est mouetur: quemadmodum si id quod est in naui latione nauis: aut pars motu totius mouetur. impers autem appello: quod quantitate indiuiduum est: z enim partium motus z perse alij sunt. z quatenus etiaz partes ipsę motu totius mouentur. videbit autem qui spiam z in sphęra maxime differentiam ipsam. non enim erit velocitas eadem earum partium quę centro propinquę sunt: z earum quę procul sunt: atqz totius. Cum non vnus sit motus: vt igitur dixim̄us: sic quidem impers moueri potest, quēadmodum is qui sedet in naui currente mouetur. per se autem moueri non potest.

Ter. 86.

H

I

¶Ad introductionē textus. pmo debes scire q; mouerī per accidens est vno modo ad motuz eius in quo est. Alio modo ad motum eius: cuius est pars. At moueri per accidens ad motum eius in quo est: nō vna rōne fit: q; aut in quo est forma vel accidens: quo accidentia z formę mouētur ad motū materię z subiecti: aut ad motum eius in quo est vt pfectio vel mō alio: qua ratione nauta mouet ad motum nauis. Secundo debes scire q; differunt motus partium esse per accidens: z motuz accidentis: siue formę: siue puncti esse per accidens: q; si partes a toto pręcideris moueri per se possint. Tuz q; cum enim totius vnimoda vniformisq; volucritas sit: partium varia z diffformis habetur. nam diuersa est velocitatio partiū ꝯ sub polos sunt: z ptiū ꝯ sub maximū illum ęquinoctij diuisorē circulum agitantur. At puncta z formę. z accidentia nunq; rōne vlla nisi p accidēs mouentur: eo q; continentur in rebus quibus per se accidit motus. his notatis Aristo. vult probare indiuisibile z impers nullo mō moueri posse nisi per accidens. Cā autem est quia Plato voluit indiuisibile simplr moueri z p se vt deū z alam z hmōi. nā deus est numerus ipsum mouens vt alia ét fortasse hęc ꝫ Platonē vult cōstituere: ꝫ qnē in 7° arguit. mathematici quoq; volunt puncta moueri: dispūtās igit z ꝫ Platonē: z ꝫ mathematicos hęc pponit: z inquit. his vero demptis: ꝫ Zenonē: z alios: impartium siue indiuiduum dicimus moueri nō posse: nisi per accidēs. veluti si corpus: aut magnitudo in qua est mouetur: quēadmodū si id qō est in naui latiōe nauis: aut pars motu totius mouear: z qm multiplex est impartium z magnitudine sicut punctus z animus: z deus: z id genus. z multitudine vt vnitas: z forma siue specie: vt ignis z id genus: quid per impartium: quod grece est ameres: velit: exponit: z inquit. impers autem appello: quod quantitate indiuiduum est vt punctū: animus: deus: z quilibet intellectus: z id genus: deinde qūo nō eodē mō p accidens moueantur puncta z partes: subiecit. d. etenim partium motus z per se alij sunt: z quatenus etiam partes ipsę motu totius mouentur hoc est differunt inter se: z a toto. Cuius declarationē subiungit. d. videbit autem quispiam z in sphęra maxime differentiam ipsam. non. n. est velocitas earū partium quę cētro hoc est polo ꝓpinquę sunt z earum quę pcul sunt a polis. Stella. n. quę est in corde vrsę septētrionalis in 24or horis parvum describit circulū: quę vero i capite arietis iuxta ęquinoctū maiorē describit eodem i tempore. igitur illa tardius: hęc velocius mouebit. z ita in partibus nō seruatur vnimoda velocitas: nec inter se: nec respectu totius: cum non vnus sit motus vnimodus: atque vniformis. Ex his concludit sensum conclusionis demonstrande: z inquit. vt igitur diximus: si quidē impers moueri pōt quēadmodū is qui sedet in naui currēte mouet. per se autem moueri non potest. Est igitur sensum impartium per se moueri non potest.

Quę ō his q̄ mouent p accidēs. 4. huius tex. cōmē. 32.

K

L

¶Cū induxit. Quo ad partes expositivas cōmētū istud patet. Quo vero ad digressionē mouet qōnē. dictus est enim partes per accidēs moueri: sed z inter se: z a toto seruant differentiam quādam: quę cēt igitur quis vtrū sit hoc tantum verum in motu sphęrico vt exemplificauit: an quoq; z in recto etiam.

Lect. 86.

¶Sed forte. Rīdet nō ad formam: sed ad materiam (vt mihi vī) q; ptes sphęrę vīr p se moueri: z nō ad motus totī: q; fiāt motū oriam quādam z inter se z a toto: nō tamen mouentur per se. sed solum ad motum totius: at partes rei motę motu recto: nec videtur perse moueri alio motu a motū totius: nec per se mouentur. z hoc declarat per locum a maiori negatiue sic. partes sphęre videntur per se moueri z nō mouentur per se. igit partes rei motę motu recto nō mouent̄ per se. Ad formam autem non respondet: dicī tamen potest q; taz in sphęra: q̄z in motu recto partes non vnimodo motū mouentur. in sphęra patuit per ea quę Aristo. ipse dixit: in recto motu patet: quia homo qui mouetur recte motum in partibus non habet vnimodum: nam caput velocius mouetur q̄z pedes: quia in equalitē mpore spatium aeris quod describit caput continet spatium peragratum a pedibus. igitur inequali tempore peragrat maius. Similiter in lepore velocius decrsum mouetur q̄z vnguis ipse propter eandem causam.

N

O

P

¶Et quasi intendit: resumit sensum quem Aristote. voluit per hęc: z vult q; non eodem modo partes mouentur per accidens ad motum totius: z punctum ad motum corpois in quo est. nam partes nec mouentur pure per accidens: nec pure per se. q; accidens quidem pure: non quia id quod pure per accidēs mouetur: penitus eodem modo mouetur: sicut id ad cuius motum mouetur cum omnem motum z modum motus nāciscatur ab illo pure per se vero minime: quia mouentur ad motum totius: vt accidentia z formę mouentur motu materię z subiecti.

¶Ex cum declaratuz. Probat q; partes mouentur per accidens: quicquid mouetur ad motum alterius: mouetur per accidēs: vt patet in formis z accidentibus q̄ mouentur motu materię: z motu subiecti. partes mouentur ad motuz alterius. igitur per accidens. inquit. z hoc apparet ex verbis Aristo. z ideo excepit istum modum motus. quo videlicet: ipsę partes mouentur ab illo quo mouentur puncta. z sic induxit exemplum extraneum ab vnoquoq; illorum: nam exemplū de nauta: nec competit motui quo mouentur puncta ad motū magnitudinis: nec motui quo mouentur partes ad motum totius. Sed dubitabitur primo: quia non videtur q; partes in motu differunt: nec inter se: nec a toto. a toto quidem patet: quia illius motu mouentur. igitur mō illius motus. inter se vero: quia nihil habent per se: sed solum in toto. Dicitur sm Themistium z Auerroem ceteroq; expositores. partes non moueri pure per accidens: quia etiam in potentia possunt per se moueri vt si essent e toto separata: z quoniam nō penitus per accidens habent non nihil perfectatis motus annexum: quo possint hīe aliquā motus dīam. Q; qdē inter se z nō vnimō moueant motu: eo p3: q; vna celerius: alia tardius ferf. q; vo e toto: declarat: q; totū motu totius invariabiliter ferf: ptes vo nō eo mō quo totū huius rō est q; esse possunt per se. z itanon pure per accidens,

Q

Lect. 87.

¶Mutet enim ex. a. b. in. b. c. siue in magnitudine ex magnitudie: siue i formā ex forma: sive ex cōtradictione de opposito in oppositum. Tēpus at in quo pximo mutet̄ sit. d. igit ipsum eo in tpe quo mutat̄: aut in. a. b. aut in. b. c. aut partim in hoc: partim in altero esse necesse est. oē nāq; qd mutat̄ sic se hz. in vtroq; q. dē igit aliq̄d ipsius nō erit: erit enim ptibile. neq; erit in. b. c. esset enim mutatū. Supponebatur aūt mutari. restat igit ipsum in. a. b. esse eo in tpe quo mutatur. quiescet ergo qō enim in eodem est quodam tempore: id quiescere dicebā ipse.

¶Quod

I

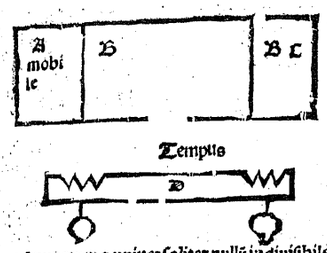

¶Quod punctum z vniuersaliter nullū indiuisibile per se moueatur declarat: quia vel est totaliter in termino equo: vel totaliter in termino ad quem vel partim z partim in vtroq;: non partim z partim in vtroq;: q; tūc esset divisibile: non totaliter in termino ad quem: q; esset motū: z ita nō mouetur ꝫ casum. si totaliter in termino ad quem: quiescere per definitionem quietis: z ita nō moueretur. hanc rationem vt facilius capiaț per terminos disponit: z res translatione constat.

K

Lect. 88.

¶Quare fieri non potest vt impers moueatur aut omnino mutetur. esset enim duntaxat ipsius motus hoc pacto: si tempus suis ex nunc constaret. Semper enim in ipso nūc motuz est atq; mutatum. ita vt moueatur nunq̄; motuz vero sit semper. at hoc esse in impossibile. ostēsum est z prius. neq; enim tempus ex nunc ipsis: neq; linea ex punctis: neq; motus ex momentis constat: nam nihil aliud asserit qui ita ait: nisi motum ex impertibus constare: perinde acsi tempus ex ipsis nunc assereret: aut magnitudinem ex punctis.

L

¶Quidam (vt nouus expositor) facilit hic scēdam rōnē. z non placet: cum quasi procedat Arist. illatiue. Ally q; Arist. reddat causam cur impertia moueri nō possint. z hoc modo Auer. introducere vī: qō nec ét consonat: nam reddere rei cām est demonstrare: z non demonstrat vt dixit i prima ratione: nec vt ait post. igitur erit noua rō qō Auer. negat in sequēti. cō. 89. vbi notat ipse scēdam rōnē. Melius igit cū Themistio videtur nobi eē dōm. q; Aristo. vult declarare sm quā pōnē pōt saluari impertia ipsa moueri: z sm quam non. z declarat q; apud dicētes tempus z. vniuersaliter omne continuuz constare ex impartibus saluari potest impers moueri at apud tenentes tempus nullum: at q; continuum nullum ex indiuiduis componi id defendi non potest. inquit. quare fieri non potest. vt impers moueatur: aut omnino mutetur: esset. n. tempus motus hoc pacto dūtaxat: si tempus suis ex nunc constare cuius rationem subscribit. d. semper. n. in ipso nunc motum est atq; mutatum: ita vt moueatur nunq̄; motum vero sit semper. Tenendo igitur tempus ex ipsis nunc: z motū ex momentis z nō ex partibus divisibilibus constare: id defendi potest: hoc autem esse impossibile ostensum est z prius: neq; enim tempus ex ipsis nunc. neq; linea ex punctis: neq; motus ex momentis constat: non igitur sm veritatem defendi potest. nam nihil aliud asserit qui ita ait. nisi motum ex impertibus constare: perinde ac si tps ex ipsis nunc assereret: aut in magnitudinem ex pūctis. iuxta. igitur tenentes tempus ex ipsis nūc cōstare defendi pōt impers moueri. Sz op3 dicere pīter motū cōponi nō ex motibus: sed ex momentis. in; ta vo tenentes tps z continuum nullū ex indiuiduis constare: id defendi non potest. declarat aūt Auer. q; q; dicit tps ex ipsis nunc constare: dicere cogatur motū ex momētis fieri. z inquit. z hoc qō dixit manifestum est: qm cā in continuatione motus est: q; motus est de genere continuorum: z hęc continuitas motus est cā cōtinuitatis tēporis: z conuertibilis cumilla vt fuit pluries ostensum: quę ratio docet per viam signi z demōstratiōis: q; posse arguit tempus est ex ipsis nunc. igitur z motus ex momentis: ab effectu ad causam.

M

N

¶Insuper etiaz ex ijs persp icuū neqz punctū: neqz indiuiduum vllum moueri posse. omne nanqz quod mouetur: impossibile est maius seipso transeat prius q̄z aut per equale aut p minus se moueatur. Quod si ita sit: perspicuū z punctum seipso minus aut equale prius trāsire: at cū sit indiuiduum: impossibile est per minus se moueatur prius. p equale ergo. Quare ex punctis linea constabit. punctum enim equale sibi semper peragrando: vniuersam lineam metietur. Sed hoc esse non potest: igit indiuiduum moueri fieri non potest.

Lect. 89.

O

¶Nunc sēdo arguit z sumit primo punctum si mouet non posse moueri nisi semper per equale sibi. hoc deducit: quia omne quod mouetur prius transit minus vel equale sibi: q; manifestum est. at punctus mouetur. igitur antea transibit minus vel equale sibi. Sed minus se transire non potest: quia est indiuiduum quo nihil est minꝰ. igitur semper mouebitur per equale sibi Ex hac suppositione concludit quare ex punctis linea siue longitudo sine spatiuz constabit: cuius probationē subscribet. d. punctum enim equale siue peragrando semper vniuersam lineam metietur. arguatur igit sic. mensuratum ab indiuiduo componitur ex indiuiduis. spatium per hęc quę diximus mensuratur ab indiuiduo. Igitur constat ex indiuiduis.

P

¶Hęc est alia declaratio. Auerroes pręmittit differentiam inter hanc demonstrationem z primam. nam prima fuit quasi eadem illiquę facta fuit textu cōmē. 32. vz. omne quod mouetur partim est. z reliqua: solum hoc differens: quia illa fuit ostensiua. prima ratio nunc facta est ad impossibile.

¶Et si apparet. Dubitabit fortasse imo: quia videtur superflua hęc pertractatio: naz demonstratū est omne mobile esse divisibile. z sequitur per non conuersionem per contrapositionem. igitur omne nō divisibile est nō mobile: ad quid igitur nunc pertractatio hęc?

Q

¶Intēdit. Rīdet q; Aristi suis libris intendit nāz reiz nō res accidentales. q. d. q; Arist. declarat ꝫ nūc p se. q; illud fuisset scitū z ptractatū tm̄ p accidēs: tāq; sequēs.

¶Auēpace vo. Aūēpace solvit aīr z vult textu. 32. pbatū sit oē mobile eē divisibile divisiōe accepta penes 3rie tates terminorum. hic vero pobat omne mobile esse divisibile divisiōe accepta ab ipso mobili: quę vocatur dimensio. z ita Aristo. non superfluus est.

¶Etiā. Contradicit Auerroes dicens contra hoc argutum esse superius: z ita tenendo est prima solutio.

¶Dęc aūt. Nūc docet vires sylli: z ꝫ ipm Arist. petit ꝫ nihil posse ptrāsire maiꝰ se: nisi prius aut minꝰ aut ęqle ptrāseat. petit 2° pūctū nō posse ptrāsīr minꝰ seipso: ex ijs iferf tertia q; pūctū trāseat ęqle. sibi antea q̄z maiꝰ. his sumptis p aūte: segf lineā z spatiū ēstare ex pūctis.

I pñtiaz deduelt. oē ex pūcto mensuratum ex punctis cō-
stat linea. si punctum mouetur mensuratur puncto. igit
ex pūctis constabit.

¶ Et hoc qō. Confirmat hāc rōnem sic. nam dato q hec
rō non valeat: valebit illa Zenonis q nihil contingit
pertransiri. nam punctum semp erit in pūcto: z ita trā-
sit actu puncta infinita. Dicit vltimo Auer. q hec pñtia
est alio modo ab illa Zenonis: quod est verū. nam fuit
de mobili diuiduo. Hec de indiuiduo.

¶ Pzeterea si omne quod mouetur: in tempo-
re mouet vt in ipso nunc nihil moueatur: oēz
tempus diuiduum sit: erit vtiz aliquod tem-
pus minus quolibet eoz quibus quę moue-
tur per equale sibi mouentur: in quo mouetur
K illud. id. n. in quo mouetur tempus erit ipsum.
¶ Pzopterea q omne quod mouetur in tem-
pore mouetur. tempus autem omne esse diui-
duum: pzius demonstratum est. si igitur pun-
ctuz mouetur erit aliquod tēpus minus eo tē-
pore in quo aliquid mouetur per equale. hoc
autem est impossibile: nam in minozi per mi-
nus moueat necesse est: quare erit diuisibile:
qō indiuisibile est: in minoza: quemadmodum
z tempus in tempus. Impers enim atqz indiui
duuz moueretur dūtaxat: si in indiuiduo nūc
motus ipse fieri posset: eo quidem enim rationis
est in ipso nunc moueri: z aliquid indiuiduum
moueri.

L ¶ Expositozes nri pp malas trāslatiōes rōnē hāc euer-
tūt i sensuz exīneū: q bz qōnis nō parūū locū. Pzopterea
iuxta sunsuz doctissimi Themi. cōpono syllm onisue: lz
ipse arguat p ipole. oē qō mouet i aliq tpe q eqle sibi
i minozi tpe mouebit p spatiū minꝰ se: vt si scorpius in
hora pagret spatiū eqle sibi: idē scorpiꝰ nō variatꝰ spa-
tiū minus se in minozi tpe pagrabit. Sz impe: z vlr nul
lū idiuiduū pt i minozi tpe ptrāsire spatiū minus seipso.
igit nō pt moueri. minoz pz: q: tūc idiuiduū e et diuisibile
in minoza. Ad pbōnē maiozis sumit qdā. d. pterea si oē
qō moueat i tpe mouet vt i ipso nūc nihil moueat: ꝟ ē
primū. oēz tps diuiduū sit: ꝟ ē 2ⁿ: dat 3ᵐ. d. erit vtiz
aliqō tps minus quolibet eoz qbꝰ q mouent p eqle sibi
mouent i quo mouet. illud. vtpute id tps in quo mouet
quet p minus seipso. i quo. n. mouet pūctū erit tps ipsuz.
M Pzopterea q oē mouet: i tpe mouet. tps aut oē esse di
uiduū: pzius ostensuz est. Ex his vult hāc maiozē. oē quod
mouet i aliq tpe p eqle sibi: in minozi tpe mouebit per
minꝰ se. addit minozē: nō mō quo diximus: lz vt demꝫ
p ipole. d. si. igit pūctū mouet: dat ꝟnē. d. erit aliqō tps
minus z tpe i quo aliqd mouet p equale vtpote cū mo-
uet p minꝰ se. hoc āt ē. nā. in minozi p minꝰ moueat ne-
cesse ē: quare qō indiuiduum est: erit in minoza diuisibi-
le: quē admodū z tps in tps minus. erit igit syll's. oē qō
mouet per equale in certo tpe pt moueri in minozi tpe
p minus punctū mouet p equale in certo tpe: vt dice-
re cogitur aduersarius igitur p minus in minozi tpe. hec
cōclusio est impossibilis: z nō maioz: igit minoz: z ita nul
lo mō moueri poterit. Declarat demū. iuxta cuius po-
sitionem id saluari pt: z inquit. imperseenim atqz indiui-
duū moueret dūtaxat: si in indiuiduo nūc motus ipse
fieri posset: q nō esse tēpus diuisibile in minoza: z ita
nec motus minoza: immo eqlit tpe transiret maius: eqle
N z minus: q oīa in ipso nūc. nā eius dē rōnis ē i ipso nūc
moueri: z aliqd idiuiduū moueri pp rōnes dātas. Hec
est expō ptis: mihi vr. Auer. aūt hoc mō. Ita: z intelligit: z
recte ait. accepit enim (vt mihi vr) a Themi. Dubitant
pp qd punctum si moueret p se: oportz eē in spatio sibiēq
li: z nō si moueretur p accidens: et dato q mobile soli
spatiū tangeret in puncto vt de sphera dr. Dici pt ꝟ ge-
gd velint alij) q q punctū mouet p se: occupat pse lo-
cū: q p accidens occupat locū ad occupationē mobi-
lis in quo est: z sic non oportet esse in loco aliquo equali
sibi nec minozi: cū non p se: sed rōne mobilis sit in loco.
¶ Quērunt vtrū id quod mouetur semper in loco sibi
eqli. Captiūcolatozes ne ptereāt vnguē logices asserūt
nē qō mouet eē sp in spatio sine loco maiozi se. Arguūt
istud: q vel in spatio minozi se: vel equali sibi: vel maio
ri. nō minozi vt pz: q nō in equali declarāt: q: vel in tpe
vel in mometo. nō in tpe q tunc geseret vt superius
est dictū. nec in mometo: q: mometa z instantia z nunc
ipsa nulla sunt: quare cōclusio vera erit. ¶ Sz hec po-
sitio est ꝟ Arist. Themiⁿ z Auer. nam demonstratū est
superius. oē qd mouet in aliquo tpe primo fm se totū
in ipsius tpis vulla parte esse penes idē spatiū: q: tunc
quiesceret. tñ dictū ē q in quolibet momento tpis ē pe-
nes idē z eqle spatiū: z rōnē adiecit Themi. q: tūc vni-
uersum spatiū cōmēsurari cōficiq nō posset a mobili
Pzopterea soluit pones equale spatiū eē id qd mouet
continuo: nō tpe: lz mometo. Tenēdū igit ē omne quod
mouet continuo in mometo esse penes aliqd spatiū si-
bi equale. Ad rōnem patet solutio momenta. n. z si non
sunt actu separatiōis in tpe: sunt in actu exīntię in illo.
Et ꝟ satis ē. z oēs rōnes eius solutē illo iterēpto vt pz.

P Zer. 91.

¶ Mutatio autem nulla est infinita: eē quodam
enim in quoddam est omnis: z ea quę in con-
dictoriꝫ z ea quę in contrariꝫ est. quare mu-
tationum quidem earum quę in contradicto-
riꝫ sunt affirmatio z negatio finis est genera-
tionis quidem id quod est. corruptionis vero
id quod non est. Mutationum vero quę inter
contraria sunt ipsa: cōtraria termini et ūt. Nā
hec mutationis vltima sunt: quare z alteratio
nis omnis. Alteratio nanqz ex contrariꝫ qui-
busdam est. Similiter ratione auctionis. nam
auctionis quidem id finis est quod fm pzopzia
naturam completę est magnitudinis. imminu
tionis vero huius remotio.

Q

¶ Ultimo Arist. de finitate z infinitate mutatiōis ptrac-
tat: z declarat ꝑ q: gīatio z alteratio z auctio sunt fini
tę durationē: z vtiq hac rōne. oīs mutatio inter ꝟria z
terminos finitos est infinita. gīatio: auctio: z alteratio
inter terminos sunt finitos. igitur hę oēs sunt finitę. ver
ba Aristo. translatione ipsa patēt. ¶ Auerroes: si cōme
to ꝑbat cuiuslibet rei nālis esse maximum z minimum
in qtitate suę auctionis. z hoc per exemplum tā in si-
milaribus: qz in dissimilaribus. Jn similaribus qdem p
bat p exēplū embzionis: cuiꝰ qtitas ē minima in initio
gnōnis. maxia vo in fine. i dissimilaribus vo id declarat
p exēplū boiuz: i qbꝰ ē maximus z minimus z medius
hō. rē hac ꝑbat rōnē: z pt hec: cuiuslibet spēi ē pstituta
certa actio. igit certa magnitudo: q explet actio illa z
certa qlitas siue dispō. nō. n. actio spēi pficisci pt a spē
sub quacunqz

Lōfutatio.

De minimo.

A sub quacunqz qtitate z qualitate constituta: quia frus-
tra esset auctio z crementum. Cum igitur nulla res sit
absqz actionem speciei eius: nulla res erit absqz pzo-
pzia z constituta qtitate. Quare nullum ens naturale
pōt diuidi in infinitum: quia sub quacunqz qtitate pos-
set exercere actionem suę speciei. Erit igit omnis res
naturalis constituę qtitatis. Et hec ratio est pulchra: z
in primo disputata est.

Zer. 92. ¶ Latio vero ipsa hoc quidem modo finita nō
erit. Non enim omnis est in contrariꝫ. Sed
quoniam quod ratione ista impossibile est di-
uisum esse: id vt diuidat non est possibile: mul
tifariam enim impossibile ipsum dicitur quod
quidem ita est impossibile diuidi. z oīno qō
B factū esse: id est impossibile fieri: z id mutatū
eē est impossibile: in id vtiq mutari nequit: in
quod mutatum esse est impossibile.
¶ Nunc pbat lationem finitam esse: pponit tñ dif-
ferentiam inter rationem factam. z eam quā vult face
re: z inquit. latio vero ipsa hoc quidem modo finita nō
erit: vt dicte mutationes finitę sunt. non. enim omnis est
in contrariꝫ: quia non illa cęlozum: illa animalium: illa
violenter latozum: sed solum motio elementozum na-
turalis: quę ratio docet finitatē de latiōe ea demōstra-
tione pbari non posse: qua z dē dictis mutationibus
pbauit. pbat igitur sic impossibile factū est impos-
sibile factum. igitur mutari latione infinita est impos-
sibile fieri. inquit. sed quoniam quod ratione ista impos-
sibile est diuisuz esse: id vt diuidatur non est possibile
z hoc altius exponens distinguit vlterius dicens. mul-
tifariam. n. impossibile ipsum videtur. Uno modo qō
non est possibile diuidi simpliciter vt cęlum dicitur im-
C possibile diuidi. z impossibile esse diuisum: q: nec diuidi
neqz diuisum esse potest. Alio mō quod fieri posset: hoc
est incipi posset: sed dicitur impossibile fieri: qm est im
possibile: factum. vt diametrū costę commensurari est
impossibile: q: non potest esse commensuratum. posset
tamē incipi commensuratio. est igitur distinctio hec: q
impossibile fieri est duobus modis: aut ratione fieri vt
cęlum dicitur impossibile diuidi: q id fieri nequit per se
ratione fieri: aut ratione facti: vt quando esset possibi
le factuz. iam esset possibile fieri: vt si diametrum cō-
mensuratum esse costę esse posset: iam commensurari
posset: deinde apponit minozem. d. z id subaudi quod
ferttur mutatum esse est impossibile: vtiq ideſt igitur
in id mutari nequit: in quod mutatum esse est impossi
bile: est igitur rō quod fertur latione infinita non potest
esse latum: quod nō pōt esse latū nō pt ferri. igitur quod
D fertur nō pt ferri latione infinita. ¶ Animaduersione
Auerroes Themisti⁹ dignum vt ex Themistio z Lōmen. colligitur: q: motus
est aut a ialis aut naturalis: z animalis aut rectus aut
circularis. nālis. n. motus nō est nisi rectus. animalis re-
ctus est motus processiuus: circularis vero vt cęlestis.
vter qz. n. a ialis motus fm pōnē peripatheticoꝝ. Tūc
videtur velle. Auer. q: omni latione siue naturali siue
animali, motus est de contrario in contrariuz: sed in na
turali res ipsa patet vt in motu elementozum naturali.
in motu vero animalis sine recto: siue circulari illud nō
non patet: z q: demonstratio est ex notioribus. Pzopte-
tea Arist. transtulit se ad aliā demonstrationem. eviden
tiozē per hec tollitur ꝟdictio. nam sexto huius Aristote.
vlr voluit oēm motū esse inter ꝟria: hic vr excludere.
lationē. tollitur itaqz ꝟdictio: qm i gnto logē ꝟz rei nāz

hic vo excludit lationē: q: illa nō appet ista terminozū
ꝟrietas. ¶ Notat Auer. in cō. isto q aliqd dr idiuisibile
dupliciter. Uno mō cuiⁿ ē diuisibile: ipsum tñ nō ē aptū
diuidi: vt cęlū. genus. n. cęli. vz. coz pⁿ ē natū diuidi. cęlū
vero nō. Alio mō enius nec genus nec species ē apta di
uidi vt vox: q: nec sonⁿ: nec ipsa vox ē apta diuidi. vult
igitur Aristo. hanc distinctionē tetigisse: vt equiuocatio
nem multiplicitatem tolleret.

E Auer.

¶ Si igitur id quod ferꝫ in aliqd mutaꝫ. z erit
possibile mutari: fit vt motus nō sit infinitus: Zer. 93.
neqz vt quicquā p infinitū feraꝫ: nunqz. n. id p
trāsibit. Quod qdē igitur sic nō sit infinita mu
tatio: vt finibus nō sit terminata: perspicuum.
¶ Arguebat a parte facti Aristo. lationis finitudinē: nūc
a parte fieri quasi ex dictis inferendo arguit dicēs. Si
igitur id quod feretur in aliquid mutatur vt in fine: z: ita
vt sapte natura sit possibile mutari in illud vtī in fine:
sit vt motus: non sit infinitus: z sit vt neqz quicqz p infi-
nitū feraⁿ: q: tale infinitum nunqz tale mobile pertran-
sibit. Ex his concludit q in rei veritate omnis mutatio
tam naturalis: qz animalis: qz et cęlestis: vt Themistius
addit duobus terminis claudaⁿ: z inquit. q: quidem igit
sic nō sit infinita mutatio: vt finibus non sit terminata
perspicuū. cū. n. oīs mutatio sit ad aliquid: et esse ꝺz ab
aliquo: z ita finibus clausa: lz non appareat vt diximus
Sed dices ꝺ: qm motus cęli est infinitus duratione. igi-
tur non potest finibus claudi. ¶ Innuit The. solutionē Dubō.
z inquit. motum cęlestem eē finitum si ad magnitudinez Solutio
spectes: si vero ad tēpus respicias: potest vnus idēq Themist.
specie motus infinitus atqz eternus institui. q sup finitā G
nihilominus magnitudinem alterando cōmeando qz di-
geratur: z rursus incipiat. z ita vult celestem motū clau
di finem magnitudine ipsa: z esse eternum specie nō nu
mero: qō quo pacto sit exponēdū. i octauo explozabit.

¶ Utrum vero sic esse possit vt vna z eadē in-
finita sit tempore: considerandum est. Ubi. n. Zer. 94.
vna qdē nō fiat: phibebit fortasse nihil velu-
ti si post lationē alteratio sit: z post alteratio-
nez auctio. z generatio rursus post hanc. Sic Lōmen. 8.
enim semp q dē t pe motus erit. Sed nō vnus
qz ex vniuersis vnus non est: vt aūt vnus infi-
nitus tempore fiat pzeter, vnuz non potest: hec
autem vna: ipsa. vz. conuersio.
¶ Ultimo Arist. disputat an nō aliquo motⁿ ipse eē pos- H
sit tempore infinitus. z hoc inquit. vtrū vero sic eē pos-
sit vt vna z eadez mutatio infinita sit tpe: psiderandū ē.
hec est dubō. Rīdet q: motⁿ dici pt vnⁿ aggregatiōe: q
rōne latio: alteratio: gīatio z auctio sunt vnus motⁿ: qz
quodam successu connectuntur. Alio mō vnus specie z
formaliter fm numerum: quo diceremus motū ignis eē
vnum: qz vnus mobilīs: in vna tpe: z reliqs modis. Tūc
rīdet q capiendo motū vnū pzo mō hoc ē vnitate ag-
gregationis: sic motus eē pt tpe infinitus: sed sumendo
motū vnū simplr: sic nullⁿ eē pt nisi puersio cęlestis. in-
gt. vbi. n. mutatio vna qdē nō fiat simplr. phibebit for-
tasse nihil motū eē tpe finitū, veluti si post latiōez sit al-
teratio. postq alterationē auctio: z gīatio rursus post Zer. 9.
hāc: sic qdē tpe sp motⁿ erit: q: puertet e gnōne i latio-
nē: e latione in alterationem: ab alteratione in auctio-
nem: ex hac in generationem. z hoc infinities: sed non
vnus simpliciter: quia ex vniuersis vnus non est. vt aūt.
vnus infinitus tpe fiat, pter vnū nō pt. hec āt vna est ꝟz

I puersio ipsa. Quare vnitate aggregatiois illud eé pot vnitate simpliciter nó nisi in circulo. de his tamé latius in octauo disputabitur.

¶ Et est finis sextilibri ad laudem Dei.

¶ Aristotelis physicę auscultatiois septimus qui est de motibus Augustino ipho interpte et expositore.

Tex. 1. ¶ Omne qđ mouet: ab aliquo moueri necesse est. Si quidé enim in se motus principiū nó habeat: ab alio patet ipsuz moueri. Sed si in se hēat: accipiat ipsuz in quo sit. a. b. qđ qdé moueat nó ex eo qz qd sui mouet. primum igit ipsum. a. b. putare a se moueri: qz totū mouetur et a nullo externo. Simile est ac si qs putet ipsum. d. e. z. moueri a se. per hoc q̄ dum. d. e. mouet. e. z. simul mouetur totum d. e. z. quia non discernitur vtrum ab vtro moueat: vt vtrū si ipsum. d. e. ab ipso. e. z. aut ipsuz e. z. ab ipso. d. e.

Animal.

D E Z

A Lelum. B

Intentio lib. ¶ Mnes expositores sentiunt Aristo. hoc in secto. velle pertractare de motu ipso ratione habita ad motorē: et mobile: e qbus ptici scit. Nam ex hoc declarabitur motū eternū eé motorēq; et mobile eternā. Qua rone ꝑm mobile eē: et ꝑm motorē imobilē. Incipit aūt a cōparatiōe mot⁹ ad motorē: et ponit talē ónē. ¶ Oē qđ mouet ab aliquo moueri necesse est. Circa quā ꝓio declarat in qbus ꝓ pz: et in qbus later. deinde demōstrat illā p rones. Conclusio ita q̄ pz in his quę ab extrinseco mouētur. vt mota violenter. hęc enim moueri ab alio manifestum est p se. latet vero in motis ab intrinsece: vt animalia. Omne. n. animal mouet a se: quo fit vt ꝑ aspectu videat a nullo alio moueri. Sz ostendit: q̄ z animal nō videat moueri ab alio: nō ꝓp hoc valebit: igit defacto ita é q̄ nō mouet ab alio: nō ꝓp declarat exemplo. ingt. sed si in se hēat ꝑm motus: vt animal: accipiat ipm in quo sit. a. b. qđ qdé moueat nó qdé qz qd sui mouet tūc ostēdit ꝓñam nō valere. vz. nō apparet moueri ab alio. igitur non mouetur ab alio. et inquit. ꝑm igit ipsum a. b. putare moueri a se: qz totū mouetur et a nullo extraneo. simile est ac siquis putet ipsum. d. e. z. moueri a se per hoc q̄ dū. d. e. mouet. e. z. simul mouetur totū. d. e. z. qz non discernit vtrū ab vtro mouet: vt vtrū ipsum. d. e. ab ipso. e. z. an ipsum. e. z. ab ipso. d. e. ¶ Hęc ōceptio pōt declarari i alia: vt nouus expositor exponit: aia. n. mouet corpus per se: et corpore moto mouet anima: vt mota naui nauta mouet: qua ratiōe fit vt aia mouente corpus: etiam aial totū moueatur: cū ét aia ipsa moueat: saltē ꝑ accidens. Ignorātes ita q̄; quę pars animalis quam partem mouet: et videntes animal totum moueri: animal se moueri ſm totū autumant. erit igitur deceptio ētenus ignorantis q̄ ꝑs quā ptem moueat. Cū si sciremus aia ꝑ se moueri corꝑ: ad cuius motum totū animal ꝑ se mouetur: sciremus totū ipsuz moueri a parte: vt est aliquo mō alia a toto. et sic sciremus motum ab intrinseco moueri etiam ab alio.

Intentio lib. ¶ In hoc tractatu. Auer primo ꝓponit partē intentionem. vz. vtrum omne motum habeat motorem: cuius intentionis causa est quia sensui apparet aliquid moueri absq; sensibili differentia inter motum et motorez: vt quatuor elementa: in quibus sensu nō discerninus differentiam inter motorem et rem motā. quare hinc credidere ita esse in veritate.

¶ Et quidam vident: circa demonstrationem expositores differenter loquuntur. nam quidam demonstrationem hanc infirmant: vt Balenus in libro contra demōstrationem Aristo. Alij (vt Themistius) hanc demonstrationem superfluere contendunt: cum in octauo huius res. Dę latius declaretur.

¶ Et qz rerum. Motorum alia mouentur ab intrinseco vt proiecta. alia ab intrinseco vt animalia. iterum eorū quę mouentur ab intrinseco: quādam mouentur ratione partis: vt gnto huius diximus: vt qñ egrotat homo ob opthalmiā: aut podagram. totus. n. homo egrotat propter partis egrotationem quędam mouentur per se et primo: vt animalia animal enim mouetur ſm totū: qz pars eius mouet totum per se: et seipsam p accidēs. vñ ait q̄ motū primū in animalibus é corꝑs: qō nō mouetur ſm totū: eo qz pars eius mouendo se mouet totuz. igitur anima mouet corꝑs primo: et in corꝑe mouet et ita corꝑs é primū motū ſm ordinē: et cōpositū ex aia et corꝑe primū motum ſm equationem Arist. igitur ꝑ. a. b. primū motū itelligit motū ꝑz totū: et nō ſm ordinē.

¶ Qñ hoc intellectū. Ex ijs affert cām erroris Baleni et aliorū. Bal. enim credit esse aliquod motū. ex se: et non ab intrinseco vt ét Plato sentit. et ꝑ hoc credit demōstrationem Aristo. esse falsam. Deceptus est Balenus: nam vult Aristo. aliquod moueri a se: et illud moueri ab alio: a se quidem: quatenus nō ab aliquo extrinseco: ab alio vero quatenus a parte mouetur: quę seipsaz mouet. Cętera cōmenti patent. ¶ Sed circa dicta Aristo. et Auerrois quęrunt primo, vtrum sit per se motū oē notum ab extrinseco moueri ab alio. Et videt q̄ nō: qz ꝓiectum est motum ab extrinseco: et non est manifestum e quo mouetur: nam aliq volunt ipsum moueri a virtute impressa: aliq e continente. aliq aliter. Rndet recētiores per regulam scōi prioꝝ. et septimi topicorū aliqō esse notum in vniuersali: et ignorari in particulari: vt ō mula constat. est enim notum: per se omnem mulam sterilem esse: et tū ignotum an hę c mula quę in vtero est. sit sterilis. ¶ Sed dices Z. oē motum ab extrinseco ab alio mouet de ꝑ se scito. oē ꝓiectū é moto ab extrinseco igitur oē ꝓiectum mouetur ab alio de ꝑ se scito. et sic vt ꝑ se scit in vniuersali: sita scit in particulari. ¶ Defendi pōt recētiores isti qz logice loquuntur: q̄ ex maiori de necessario vel per se scito: ꝺ̄ est necessaria cū reduplitiōe medij: vt Philopon⁹ et Auer. volūt ꝑ pōtū. Qua rone erit ꝺ̄ b. igit oē ꝓiectū mouet ab alio ꝺ̄ p se scito ītū motū ab extrinseco. ¶ Scōo dubitāt: qz nō vi sile de toto. a. b. et de toto. d. e. z. nam. a. b. mouetur: qz ipso. a. mouet. b. Sed. d. e. z. mouet q̄. d. mouet. e. et. e. mouet z. igit nō sunt similia. ¶ Aiadueretendū q̄ Aristo. p. a. b. itelligit aliqō motū: qō mouet e pte sua qualitatiua vt ab aia: qua rone eçlū fortasse mouet. Aia. n. eçli mouet corꝑ⁹ celeste ꝑmū ad cui⁹ motū totū eçlū mouet. ꝑ ipm vo. d. e. z. itelligit aial: cui⁹ sūt tres ptes. aia. vz. corꝑ: et reliquū corꝑis. mō aia ꝑ mouet corꝑ: et mediāte corde mouet reliq̄ mēbra: et totū q; corꝑus. sunt igit similia: et dissimilia. Quātū qdē ad modū mouēdi sūt similia sūt: qz vtraq; e pte mouenf. intrinsecoq; motore. Quātū vo ad motorē dīnt: nā. a. b. mouet ꝑ e sua pte qualitatiua vt ab aia:

qua

N Lō. ꝑmus.

2ª dubō.

P

Replica.

Defensio.

Q

2ª dubō.

Expositio Aristo.

A qua rone diximus eçlū ipsum moueri. d. vero. e. z: sic mouetur e parte quantitatiua: qz corꝑus mouetur e corde moto: et ita totū mouetur eo q̄ vna pars q̄titatiua mouet aliam: et ita differunt: q̄ totū. a. b. mouetur: qz vna para quātitatiua mouet alteram. Et quantum ad hoc non intelligit Arist. ¶ Tertio dubitāt: quia dicit Auer. calorē moueri per accidens et intelligit: quia calor mouet corꝑus ad cuius motū mouet: vt nauta in naui: et idem de anima ipsa vult intelligere. Modo hoc vi dubium: quia omne mobile per se est diuisibile per se. 6. physico. et mobile per accidens diuisibile per accidens vt in libro de substantia orbis. igitur si anima et calor sunt per accidens mobiles erunt etiaz per accidens diuisibiles: quod negatur de anima. est enim ipsa (vt communiter dī) tota i toto et tota in qualibet parte. ¶ Rndendum apud Auer. q̄ anima est in duplici differentia: qz q̄dā est e qua dependet subiectum: et ipsa nullatenus e subiecto: vt animę eçlorum primo physi. cō. 63. quędā e qua dependet subiectum: et ipso e subiecto: vt animę animalium. Dę enim dicūtur forme constituę per subiecta: hoc est dependentes in esse et in cōseruari a subiectis: animę primę et animę secundę ambę mouentur per accidens ad motum corꝑorum: animę quidem eçlorum ſm esse reale mouentur per accidens ad motum eçlorum: per hoc q̄ eorum subiecta mouentur: vt octauo phy. cōmen. 52. et ideo cum sint indepēdentes: sunt indiuisibiles. at animę animalium cum sint constitutę per subiecta mouentur per accidens: et constituentur a subiectis in esse diuisibili: quę ad modum ipse constituuntur in esse. cum enim in esse collocentur et existant e subiectis: etiam in esse diuisibili constituūtur. Et in hoc Auer. dissentit a latinis. Illi generatim omnes animas indiuisibiles: autumant. Auer. vero celestes indiuisibiles animales diuisibiles.

C ¶ Amplius quod a seipso mouet: id nunq̄ ex eo moueri desinet: qz aliq̄d aliud moueri cessauit: igitur si quid ex eo moueri desinit: quia aliud quoddam stetit: id ab alio moueat necesse est. ¶ Doc. n. patefacto. omne quod mouetur ab aliquo moueatur necesse est.

Tex. 2.

Intentio Syll's. ¶ Hactenus in quibus conclusio patet: in quibusue latet: declarauit. Nunc vero probat veritatem conclusionis simplicit er per rationez. ¶ Unde potest ratio ex textu lecto. et presenti ita componi. omne quod ab extremo mouetur ab alio mouetur: sed omne quod mouetur ab extremo mouetur ab alio mouetur: et omne quod ab intrinseco mouetur ab alio mouetur: sed omne quod mouetur ab extremo: aut intrinseco mouet. igit omne qđ mouet ab alio mouetur: minor est manifesta: per se.

D

Prosyll's. maior vero quantum ad primam partem sensu patet. ¶ Secunda autem in qua erat quęstio: sic hypothetice declaratur: si aliqd quod mouetur: quiescit ad quietē alterius: ab alio mouetur: Sed omne quod mouet quiescit ad quietem alterius: igitur omne quod mouetur ab alio mouet. Sylls est hypotheticus continuus a positione antecedentis ad positionem consequentis. maior declaratur per conuersionem per 3positionem sic. qđ per seipsum mouet: non quiescit ad quietem alterius: igitur per conuersionem per 3positionez: si aliquid desinit moueri alio quiescente: ab alio mouebitur: quę fuit maior. inquit. Amplius quod a seipso mouetur: id nunq̄ ex eo moueri desinet: quia aliud moueri cessauit hanc petit ex quia nominis mnueri per se: igitur per conuersionem per contrapositionem si qđ ex eo moue-

ri desinit: qz aliud quoddam stetit: id ab alio moueatur necesse est: hęc est hypothetica et maior: deinde ponit antecedens quę fuit minor: et inquit. hoc enim patefacto: hęc est positio antecedentis. infert positionem consequentis: quę fuit cōclusio: et inquit. omne quod mouetur ab aliquo moueatur necesse est. Dęc positio antecedentis: et conclusio.

E

¶ Cum enim ipsum. a. b. moueri sit sumptum: diuisibile erit. omne nanq; quod mouetur diuisibile est: sit igitur diuisuz in. g. gigit. g. quiescente et. a. b. quiescat necesse est.

F

A G B

nō quiescēs adgetē alterius gescētis ad geté alteri⁹ — per seipsuz motū nō ꝑ seipsuz mouet

Ordo lre. Prosylls.

¶ Erat minor prosyllogismi: sed omne quod mouetur: quiescit ad quietem alterius. Dance nunc sic prosyllogizat. omne diuisibile quod mouetur: quiescit ad quietem alterius. omne quod mouetur est diuisibile: igitur omne quod mouetur quiescit ad quietem alterius. De ratione accipit ad mouetur per accidens: et constituentur a subiectis in esse diuisibili. quę ad modum ipse constituuntur in esse. cum enim ipsum. a. b. moueri sit sumptum: diuisibile erit. hęc est minor in exemplo: sed vniuersalis minor est. omne nanq; quod mouetur: diuisibile est. deinde adiecit casuz et inquit. sit igitur ipsum. a. b. diuisum in. g. quo quidem stante in textu proximo probabit maiorem huius prosyllogismi: deinde infert conclusionem. Et sermo patet.

G

¶ Quod si non quiescat: sumatur igitur ipsum b g. moueri. Si enim quiescente ipsum. a. b. mouetur: non igitur per se mouetur ipsum. a. b. at per se primo moueri supponebatur: patet igit ipso. g. b. quiescente et ipsum. b. a. quiescere: at tunc cessari moueri. Sed si quid ex eo moueri desinit: quia quiescit aliud: id ab alio mouetur patet igitur propter hoc omne quod mouetur ab aliquo moueri: omne enim quod mouetur diuisibile est: partez quiescente totum psum quiescere.

H

Ordo lre.

¶ Maior proximi syllogismi erat: omne mobile diuisibile gescit ad geté ptis: quā nō exꝑssit. nūc ꝓbat illā p impossi: et vult ipsam esse expressaz: et ꝓbo arguo sic. nō in terminis: si totū motū diuisibile non gescit ad quietez ptis: igitur pōt moueri altera pte gescēte: sz qđ mouet altera pte gescente: mouet altera pte mota: igit mouet ſm ptē: et ſm partē gescit: igitur nō mouet ꝑ se p: q: moueri ꝑ se p é moueri ſm totū: et sic ex opposito ꝓntis infert oppositū añtis. Arist. tñ vtit terminis ignotis. d. Qđ si nō gescat ipsum motū diuisibile gescēte pte: sumat igit ipsum. b. g. qđ erat altera ps moueri: pp cuius motū totū ipz. a. b. moueri dicat ꝑ se ꝑ: accipit puersaz: vt iferat intētū: et ingt. Si enim ipsa. b. g. pte gescēte ipm a. g. mouet qđ é altera ps: ad cuius fortē motū mouet ipsum totū. a. b. nō igit ꝑ se mouet ipsum. a. b. at moueri ꝑ se ꝑ sumebat: ita pz ipso. g. b. gescente: et ipm. b. a. gescē deide repetit totā rōnē: et pz. ¶ Anima duerte q̄

I Aristo,ponit primo.b.g.moueri:post mutat casum z ponit ipsum gescere: mota altera parte.g.a. Et ß ideo vt ostendat pluribus modis:z variis rationibus sc̄ḡ idē.

Lō.2. ¶Quia manifestum. Primo Auer,format rōnē litterę. Secunda ibi|Declaratum est igitur|Digreditur circa speciem demonstrationis Arist,¶Quantum ad primū formal rationem dupliciter.Secunda ibi.|Et necesse est hic esse|De prima formal accipit primo.oē quod nō mouetur ab alio non cessat per cessationem alicuius: quoniam non quiescit nisi aliꝫ:z per se.

¶Sequitur.Ex hac propositione infert conuertentē. d.igit p cōuersionē ꝑpositionē.oē qđ cessat p cessationē alteri⁹a motu,mouet ab alio:ē igit vna ps antis. oē qđ cessat p cessationē alteri⁹a motu:mouet ab alio.

¶Et cum posuit.Scōa ꝓpō antis est.oē quod mouetur ē diuisibile:verū anteaꝫ hāc ponat:intercipit vnū p modū pręthesis:q.v3.illud p cuius quietē motū ipsuꝫ cessat moueri ē nō vna rōne:q: aut ē ipse motor: vt aial cessat moueri quotiens cessat moueri cor:quod est animalis motor: aut pars: vt cessat podagrizare homo. cū per non podagrizat:aut fuerit corruptio motoris vel ptis.Q: si nullo modō sit modorū:erit cessatio a motu per accidens:quibus sumptis,accipit scōam partē antis.v3.oē qđ mouet est diuisibile.Tūc illis sumptis i antecesserit pnīs q appet ex hoc oē motū moueri ab alio. Fozmetur igit rō q modū enthimematis ,oē qđ gescit ad quietē alterius:mouetur ab alio.omne motū est diuisibile igitur omne quod mouetur mouetur ab alio.

¶Deinde incepit narrare. Nunc declarat consequētia prio in terminis:deinde per impossibile:quę res ex declaratione textus patent.

¶Ex hoc quod dixit Auer.hic refellit opinionē Galeni. voluit.n. Gal.eē motū p se:z illō nō cessare a motu cessante.immo hęc stant simul q sit motū per se:z pars gescat q: potest moueri p se rōne alterius ptis.Cā huius expōnis est q: ipse intelligit per motū p se illud qđ non mouetur per accidēs:siue moueaf p partē:siue vlter per totū.Contra ß sumit Auer.Aristo.intelligere motū per se motū primum ſm se z quodlibez sui:non illud qđ mouetur per partem: ideo erat Gal.in expositione huius loci.¶Sz ambiges ɔ rnsionē Auer.naz totū mobile incipit moueri cū aliqua eius pars incipit moueri: q: non alio incipit totū moueri q̄ pars:igit si pars mouetur totum mouetur:sed pars potest moueri altera parte quiescente:igitur totum potest moueri:altera parte quiescente.Et hęc erat mens Gal.¶Rndet p Auer.q: parte gescēte totū pt moueri catbegorice totū:z ß non negasset Auer.sed Aristo.z Auer.volūt pte quiescēte nō moueri totū pse.Modo ratio debet sic formari.totū mobile incipit moueri per se:cū aliqua pars incipit moueri p se:z hoc negatur: q: adhuc q aliquid per se moueatur:oportet nec vt per se totum moueatur.

¶Et necesse est hic.Scdo formal rōnē alio mō:z petit pmo cuilibet rei natur alis est dare aliqō motū pmū intelligēdo p motū pmū minimū illius:vt in igne minima pars quę pōt ē in actu z in motu ajalis:minima pars quę potest mouere animal:vt minimū cordis.

¶Et manifestum est.Petit scō primū siue minimū motū gescere cū pars illius quieuerit.nā si nō: tūc nō esset minimum;q: haberet partez per quā posset moueri:z alteram per quam posse quiescere:z ita ꝺfet duas partes actuales:quarū quęlibet esset de se alicuius operatiua:quare non esset minimum:vt supponebatur.

¶Cū igitur.Nunc ex hac secūda suppōne concludit tertiam;q.v3.tale primum motum ab alio mouetur;z syllogizat sic omne quod quiescit ad quietem alterius mouetur ab alia ratione est demonstratum:primum motū quiescit ad quietem alterius:vt in secunda suppōne est demonstratū:igitur primum motum mouetur ab alio.

¶Et quia omne motum.Dis tribus stantibus Auer.intendit talem rationem.omne motum primum mouet ab alio:vt per suppositiones has patet omne habens primum motum mouetur ab alio:q: saltez ab eo a quo mouetur primum motum:sed omne quod mouetur p se:aut est primum motum:aut habens primum motuꝫ igitur omne motum per se:ab alio mouetur.

¶Et in hoc erat.Tangit vtilitatem rationis:quia volens de animalibus rationes hasce esse perspicuas:nā animalia moueri ab alio patet:sed quia dubium erat in elementis:hę rationes de elementis efficaces sunt ad hoc vtiles.¶Sed dices. prima suppositio videtur superflua:quia ab scę illa demonstratio fieri pōt.¶Dicendum q illa suppositio superfluit ad syllogismum literę:sed est vtilis ad terminos:q: ge posse dicere quid est primum motum:ideo petijt dari prima mota:z illa esse minima mota.

¶Declaratum est igitur.Ex ijs cōcludit Auer.qualis est demonstratio Aristo.z vult esse demonstrationem signi.

¶Animaduerte q omnis demonstratione soluitur in duas propositiones z tres terminos primo prioꝫ:inter mini igitur sunt:ab alio moueri:quiescens quiete alterius:motum vel quod mouetur vtpote ab alio mouet quiescens quiete alterius.quod mouetur.

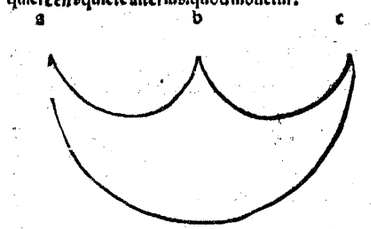

¶Vult modo Auer.demonstrationem hanc esse signi.

¶Hoc autem exponunt recentiores q est signi:q: ab effectu:nam.b.hoc est quiescere ad quietem alterius est effectus ipsius.a.hoc est eius quod mouet ab alio.Jō enim aliquid quiescit ad quietē alterius:q: ab alio mouet.¶Sed hoc stare non potest:q: nec motus ē cā gētis:nec quies motus:vt nec cęcitas ē cā visus:nec visus est cā cęcitatis:melius igitur ē dicēda demōstratio signi quę in plus ē apud Aue.q̄ demōstratio ab effectu.Dabere enim lac est signum partus: non autez effectus:vt Philoponus inquit.in primo de anima:modo nos concludimus peperisse propter hōre lac. sic in ꝓposito gescere ad quietem alterius est signū q quoddam mouetur ab alio.non tamen illius effectus: nec illius causa: z hoc ignorarunt iuniores.

¶Et potest quis dicere. Mouet qōnē ɔ Aristo.erat.n. syll's.oē qđ quiescit ad quietē alterius: mouet ab alio. oē qđ mouet pōt quiescere ad getē alterius. igit oē qđ mouet:ab alio mouet.Cōtra minorē istat dupliciter.p ō cęlo ipso:nā cęlū ipm mouet:z nō pt gescere ad getē ptis: qm nulla illius ps pt gescere cū totū necessario mouet.2° aia Platonis quę est aia mundi mouetur: z tm nō potest quiescere ad quietem partis:cum non habeat partem.

¶Adß dōm:Rndet q illa ppō.oē qđ mouet pt quiescere ad getē ptis,est vna mō vera:z alio mō falsa:vera quidem hac ratione tantum:q: per hoc nō haberet plus:nisi q omne quod mouetur in eo q corpus ab alio mouet:modo Aristo. cōclusio est absoluta:pp hęc nō mihi placet. ¶Contra secundam dubitant propter multas causas. potissimū:q: per idem pbaret risibile non in esse hoi pt q: remobitur ab ipso:si remouebitur ab aiali. ¶Dicit pt q demonstratio Arist.dz intelligi:si remouet ab altero quod sit aliqd illius qđ mouet:mō lz risibile remoueatur ab hoie:si remouet ab aiali:aial nō ē ps integralis hois: lz genus sit z pars gdditiua:p alterū igit Arist.vult pt integralē.Tertio dubitant.vtrū demonstratio Arist. sit signi:aut pp qd. Auer.tz esse demōstrationem signi.

¶Expositor: vult esse demonstratorem propter qd.Nā demōstratio Aristo.ē.q oē quod mouet ab alio mouetur ꝓpterea q: motus totius dependet a motibus ptiū mō vt partes ad totū: ita motus partiū ad motū totius: sed partes sunt causę totius igitur motus partiū cā est motus totius.¶Ego vero dico q demonstratio Aristo. pōt dupliciter cōsiderari.Unomō quanti ad id qđ est: z sic est demonstratio signi:nam Aristo.probat.omne motum moueri ab alio:per hoc q quiescit ad quietē alterius:modo hoc est signum z nō causa. Est enim regula cuius meminit Joannes.cum aliqua affirmatio est causa negationis.eiusdem negatio non semper est causa illius affirmationis:vt lz esse risibile sit causa non esse hinibile non est causa.z sic in proposito moueri est causa non quiescendi:at quiescere non est causa non mouēdi sed signum.Aliōmodo potest considerari quantū ad id id quod potest significare:z sic pōt esse demōstratio simpliciter vel demonstratio causę:quia vt eam exponit expositor:est propter quid.¶Animaduerte tamen q Joannes z alij non declarant quomodo hęc demōstratio est signi.ideo recurre supra:vbi hoc exposui.¶Animaduerte etiam q iuxta primam Auer.responsionem syll's est mixtus ex minori possibili:maioriq necessaria item q minori reduplicativa:hoc modo de necessitate. oē motum qđ quiescit ad quietem alterius:mouet ab alio:de contingenti.omne quod mouetur in eo.q: motum vel corpus quiescit ad quietem alterius.igitur de necessitate.oē.quod mouet quatenus mouetur ab allo mouetur. Juxta vero scōam rnsionez demōstratio erit.omne motū cuius si pars quiescit ipsum totum quiescit:ab alio:mouet·omne quod mouetur est motum:cuius si pars quiescit:totū quiescit.igitur omne qđ mouet ab alio mouetur.Et hoc mō pz solutio ad obiecta.

¶Cum autez omne quod mouetur ab alio moueatur:necesse est vt id omne qđ in loco mouetur:ab alio moueatur.¶Et id igitur quod mouet ab altero: nam ipsum etiam iam mouetur.Et rursus hoc ab alio:at nō ad infinitū hoc proficiscitur: sed stabitur alicubi: atqꝫ erit aliquid quod primo causa erit vt omnia moueantur.

¶Hactenus demonstratum est.q omne quod mouetur ab alio moueat.Nūc ostendere esse pm motū in loco:qđ vz.mouet a motore in ipso. primo tū cōcludit.q omne qđ mouet in loco:moueat ab alio:z vult hanc rōnem omne qđ mouet:mouet ab alio.oē quod mouet in loco:mouet.igitur oē qđ mouet in loco:mouet ab alio. de rōne tangit maiorē z conclusionē vt accepto:declarat q est deuenire ad primū motū ex se in loco.z arguit sic.ex quo motū in loco ab alio mouet:accipio illō e quo

A Qualr fozmatur rō.

B Scōa sol.

C Ad fozam Sylls.

Dubōnes pma dubō.

Scōa.

D Tertia. Solutio.

Propter

Dubitatio

2ª fozma Sylli. pª petitio.

Secūda.

Tertia.

Dubō. Solutio.

An demōstratio sit signi.

Cōnes.

Rñ. recentiozum.

Cōfutatio

Q

pª Rñsio

E gd sol. auer ro. vt falsa. Scōa dubitatio. Rñsio.

Tertia dubitatio. Diuerse positiones.

F Rñsio propria.

G Demōstrationū foꝛe. An demōstratio hęc

Ter.3. Nūc pcedit ad rem.

H

sol.replice ¶Et ē sciendū. Contra hāc rnsionē pōt argui:q: ex possibilibus nō sequitur necessarium: mō minor ē possis. igit nō sequit ɔ nēcia. ¶Rndet Auer.q in demonstrationibus signi potest conclusio necessaria sequi ex possibili:dummodo fit aliqua ꝓpositionū necessaria. Tūc ad formā vult ex maiori necessaria z minori possibili cōclusionem eē necessariam z demonstrativam: demonstrationē signi z ita est hic:maior est necessaria: z minor possibilis.

¶Sed dissolutio. Forte q: responsio hęc est falsa:nunc aliter respondet z accipit primo q propositionem syll'i ducētes ad impossibile aliquę sunt catbegorice:aliquę hypotheticę:z hypotheticę non vna rōne:quędaz enim sunt vbi autē cedens est possibile:aut in esse:aut necessarium:z consequentia necessaria:vt si sol exoritur:dices est:z in huiusmodi semper ponitur antecedens:z sequitur consequens.alię sunt in quibus semp antecedens est impossibile: z in talibus destruitur consequens: vt habeatur oppositum antecedentis: z talibus semper vtimur i syllogismus ad impossibile: nam in illis arguē ab opposito: conclusionis cum altera propositione ad oppositum alterius.

¶Cum igitur dixerimus,Nūc respondet ad formam z vt possim capere vult rōnē Arist. eē sic formandā omne mobile cui⁹ si ps gescit ipz totū gescit ab alio mouet. oē qđ mouet est mobile:cui⁹ si pars quiescit ipsum totū quiescit.igitur omne mobile ab alio mouetur:mō ɔ minorem non potest instari de cęlo:quia cęlum est mobile: cuius si pars quiescit:ipsum cęlum totū quiescit:nā hęc hypothetica est necessaria:lz antecedēs z pnīs sint ipossibilia:nam vbi ponatur hanc conditionem esse'falsaz tunc staret parte quiescente: totum moueri:quod est impossibile.¶Sed hic dubitatur pmo contra vtraſq; solutiones:contra pmam quidem arguunt Auicenna z expositor:primo quia simili ratione totum cęlum quatenus corpus potest quiescere. z superfluit assumere diuisionem mobilis:z quietē partis.¶Secūdo ois ppō est simpliciter impossibilis qñ prędicatum repugnat subiecto ratione differentię specifice:quāuis non repugnet rōne generis:est enim impossibile simpl'r q homo sit irrationalis:quamuis sibi nō repugnet in eo q aial. igitur impossibile est partem cęliquiescere:q: hoc est ɔ rationem specificam talis corporis.¶Tertio oē possibile quandoq; est in actu vel erit in esse.pmo primoz: sed hoc nunq; erit in esse:quare est impossibile.¶Hęc argumenta possunt solui:z supponamus propositiones possibiles taliter eē ponēdas in esse:qualiter sunt possibiles:ideo potest talpa videre in eo q animal non dz poni in esse in talpa:sed in animali:ponitur autē in esse in animali:quotiens in quo verificatur.Et ita pz solutio ad qōnem.cęlum enim potest quiescere z totum z illius pars.Aristo.autem de parte meminit: q: de parte facilius intelligitur ratio:potest tamen de toto etiā fozmari:per hanc rationem.¶Ad secundam dicitur: q illa propositio ē simpliciter z absolute falsa:sed possibilis sub ratione generis z reduplicative.¶Ad tertiam patet solutio ex declaratione prędmissa.

¶Animaduertetn q hęc responsio videtur ambigua

I mouetur: cum illud etiam moueatur: q oē mouens in mouendo mouetur: vt nunc supponimus: vel illud mouens mouetur: vel non. si non; cum ipsum moueatur: erit primum motum exse: quod erat propositum. si mouetur adhuc ab alio: quęramus de illo: & cum non sit processus in infinitum: tandem oportet stare ad primū mouens: qđ est primū motum: & causa omnium eorum: quę mouentur.

¶ Cum declarauit. Auerroes in presenti cōmento primo repetit rationē: qua probatū est. oē moueri ab alio Scđa ibi. [Deinde accepit] procedit ad expositionem literę. ¶ Quantuz ad primum hęc propositio. omne qđ mouetur ab alio mouetur: declaratur. primo de motis ab extrinseco: vt quę generantur siue corrumpūt: quę augentur atq; alterantur: omnia hęc patet ab alio moueri. Item etiam in translatione de motis ab extrinseco patet: vt violenter mota. Hęc omnia sensu patent: ratione vero tactar: patet etiam in motis ab intrinseco: q ab alio mouentur. igitur vniuersaliter p3 omne qđ mouetur ab alio moueri.

K ¶ Deinde accepit. Nunc exponit textum: & vult q Aristo. accepit hanc propositionem quod mouetur ab alio mouet: tanq; maiorem ad declarandū q omne motuz in loco ab alio mouetur.

¶ Dice: hoc sit. Sed obycies: nam oē motuz in loco moueri ab alio: est declaratuz: qđ declarata est illa vniuersalis. oē quod mouetur ab alio mouetur: nam qui de oi genere declarat aliquid; & de omni specie idez declarare videtur. cum igitur de omni moto sit. declaratuz moueri ab alio: & de moto in loco idem relinquetur.

L ¶ Et dixit. Anteq; soluat: componi syllī literę sic. omne quod mouetur ab alio moueatur: omne motum in loco mouetur igitur omne motū in loco ab alio mouet.

¶ Sed ista declaratio. Hoc paccepto: soluit ad dubiuz: q hęc ratio non est de per se: sed confirmatiua. pbatū est eniz de omni moto moueri ab alio. igitur de moto in loco: verum hęc ratio est logica accepta potius ad cōfirmandum.

¶ Et potest intelligi. Rationem Aristo. aliter exponit: vult maiorem esse sic intelligendam. omne primū motum ex se in loco mouet ab alio. igitur necesse est vt oē motum in loco moueatur ab alio: & tunc ex hoc vult habere allā solonē ad dubium: q licet in conclone dicta sit etiam presens cōclusio subintellecta de moto in loco. tñ est eadē pbata nūc noua rōne. Ad formā igitur dicendum q non superfluit. Tum qz ratio ille est cōfirmatiua: vt prima ait rnsio. Tum q est noua ratio: vt dicit scđa respōsio: & idē potest pluribus modis pbari.

M ¶ Et cum declarauit: Aduertendum q Auerro. rōne Aristo. vult pśistere in duobus fundamentis. Primū q oīs motoz extrinsecus si moto in mouēdo mouet. Nam oīs motoz extrinsecꝰ est corpꝰ: & oē corpꝰ in mouēdo mouet. ¶ Scōm fundamentū. oē motū a se hoc ē a pnō intrinseco est primū motū ex se: aut ptinens pmū motū ex sesiō si deuenit ad ipsum motū ex se: deuenit ad primū motū exse. Cętera quę Auer ait ex textu patent.

¶ Sed dubitabis primo qūo hęc ratio sit logica: vt dicit prima rnsio. Hęc rō est necessaria. igitur non logica.

¶ Circa secūdam rnsionē dubitaf circa illā pmissā: qūo valet. oē primū motuz in loco mouetur ab alio. igit oē quod mouet in loco mouet ab alio. ¶ Tertio dubitaf. qz nō vt qđ oīs motoz extrinsecus in mouendo mouet: nā cęlū alteratur: & nō alteraf. ¶ Quarto dubitaf. qz per hāc rōnē nō hr q def pmū motū ex se vl'r i toto mūdo sed tm i vnoquoq; ordine: vt in motis aialiū ad coz: in

Primū fundamētum.

piectis ad manū. ¶ Ad primā recētiores aiūt rōnē illa esse logicam: qz in ea arguit p regulā logice a superiori distributiue ad inferius ad inferius affirmatiue. Melius dico q hęc rō est logica: qz non cōcludit aliqd p se ignotum: vt exponit Auer. 2. huius. cōmento. 3. ¶ Ad secundam p3 solo per primū cōmentū nam oē motum in loco est primū motū aut habens primū hoc est minimū motū: id sequit si primū hoc est minimum motum mouetur ab alio. igitur oē motū in loco: qz oē vel est pm motū: aut continens primū motū. ¶ Ad tertiū. verbū Auer. est intelligendū in motu localinam primū alterans ē corpus & alterat & nō alterat: vt i fine scđi capi. de substātia ozbis. ¶ Ad quartū dō 3. q Aristo. nō vult hīc aliud sm oēs: nisi q in oibus motis ē mouētibus est deuenire ad primum motum ex se in ordine illoz tantum: vt in mouentibus & motis aialium est deuenire ad coz: in projectis ad manus: sed q sit deuenire ad cōe pmum motum ex se: quod dicit cęlum: non hīc: sed in octauo declarabitur: & in libro cęli.

Ter. 4. ¶ Si enim non: in infinitum erit proficiscendum: moueatur tunc. a. quidem ipsum ab ipso. b. ipsum vero. b. ab ipso. c. atq; c. ipsum ab ipso. d. modo videlicet tali vt in infinitum sit profectio.

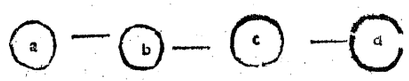

P

¶ Hactenus declarauit esse deueniendum ad primum motum ex se. Nunc demonstratione ducēte ad impossibile idem ostendit. Et arguit hypothetice sic: si non est standum ad primum motum ex se. igitur in infinitū erit proficiscendum: destruet consequens: vt inferret oppositum antecedentis. Pro destructione itaq; consequentis primo sumit casum. & inquit. Moueatur tunc a. quidem ipsum ab ipso. b. ipsum vero. b. ab ipso. c. atq; ipsum. c. ab ipso. d. modo. 3. tali vt in infinitum sit profectio: est igitur hic casus vt sint mobilia infinita: quoz alterum ab altero moueatur in infinitum.

Q ¶ Quoniam itaq; mouens ipsum & id quod mouetur sunt simul: p3 ipsum. a. & ipm. b. simul moueri. Nam. b. ipso moto. a. etiam mouetur. itemq; b. ipso moto: ipsum. c. mouetur: ipso quoq; c. d. et ipsum mouebitur: erunt igitur ipsius. a. & ipsius. b. & ipsius. c. atq; cęterorum eiusq; motus ipsi simul.

Pria suppositio. Sylls

¶ Casu igitur posito: constituit suppositiones. Prima suppositio: concessis infinitis mouentibus & motis: hęc omnia simul moeentur & mouent: syllogismus est. omnia mouentia & mota sunt simul. Mouentia & mobilia si essent infinita: sunt mobilia & mouentia. igitur mouentia & mobilia si essent infinita: essent simul: primo sumit maiorem. & inquit. Quoniam itaq; mouens ipsum & id quod mouetur sunt simul: hęc est pęmittens minorem: dat conclusionem partem per partē inferēdo. & ingt. p3 ipsum. a. & ipsum. b. simul moueri.

Solutiō mę. Solutiōes cundę. Soło tertię. Sol. quartę. O Syllo.

A moueri, naz. b. ipso moto: ipsuz. c. moueturipso quoq; c. d. etiam ipsum mouebitur: tunc dat conclusionem totam. & inquit. Erunt igitur ipsius. a. & ipsius. b. & ipsius. c. atq; cęterorum cuiusq; motus ipsi simul. Hęc est prima suppositio Aristotelis.

¶ Poterimus pręterea vnūquodq; sumere: nam etsi a singulis singula moueantur: nihilominus tamen vniuscuiusq; motus vnus est numero & non infinitus extremis.

Secunda suppō. ¶ Secunda suppositio est. q licet mouentia & mota sint infinita sm numerum: tamen cuilibet mobili sm se cōpetit aliqs motus vnus numero: finitus quo ad extrema: cum omnis motus sit de quodam in quodaz. 6. huius. inquit. Poterimus pręterea vnūquodq; sumere: quia si a singulis singula moueantur: nihilominus tū vniuscuiusq; motus vnus vnus est numero: & non infinitus

B quo ad extrema ipsa inter quę constituit cum omne quod mouetur: e quodam proficiscatur in quodam sexto huius.

Cōmē. 4. ¶ Idest ponamus. Auerro. primo constituit casum in motis & mouentibus per literas in expositionem textus. & patent eius verba.

¶ Et cum posuit. Nunc vult sumere petitiones & sumit primo q vbi darentur mota & mouentia infinita: oia simul mouerent q vbi darentur. Hęc fuit in textu declarata ad longum.

¶ Et notandum. Digreditur contra Galenum. & primo sumit expositionem propositionis Aristo. & q in motu propositio sit vera: itaq; si vnum mouetur: oportet omnia moueri. in quiete vero non tenet: quia stat vnū gescere: & alia moueri. hic est intellectus propositiōis Aristo. vt vult Auerro. ipse.

C ¶ Et quia Galenus. Nunc narrat positionem Galeni circa positionem tactam: voluit enim Galenus vniuersaliter & de motu & quiete propositionem Aristo. esse intelligendam: & ita apud ipsum: vt sequitur hoc mouetur: igitur omnia mouentur: sic etiam sequetur, vnū gescit. igitur omnia vsq; vltimum. ¶ Et Galenus credēs hanc propositionem esse vniuersalem de motu & quiete: concluſit contra Aristo. non coz esse principium motus in animalibus: sed cerebrum: & vtebatur syllogismo tali. id est principium motus animalis quo moto mouetur animal: & quo quiescente quiescit animal. Sed moto cerebro sine capite mouetur animal eoq; quiescente quiescit. igitur cerebrum est motus animalis principium: minorē obseruatione probauit: qz ipse vidit ab extractum coz: & ambulasse per duos passus: nunq; ät vidit caput abscisum: & moueri animal.

Quid exp̄pone. Syllogal.

Rēphēsio Gal. D ¶ Ego autem. Contra arguit Auer. per experientiā: qz ipse ēt vidit arietem e quo abscissum caput fuit & ābulasse. igitur non cerebrum: sed coz est motus animalis principium per eandem rationem.

¶ Et ista mota. Secunda suppositio q licz mouentia & mota sint infinita vniuscuiusq; motus est quo ad extrema finitus.

¶ Et dixit hoc. Remouet dubium Auer. cur. v3. adiecit suppositionem hanc. hęc enim videtur inutilis ad rationem. Respondet hanc addidisse ad refellendam tacitā quęstionem: posset enim quis dicere casum est impossibilem: nam cum ponis ipsa mota & mobilia simul moueri & esse infinita: tūc ponere cogeris motū rectum infinitum: cuius ōriū in. 6. est determinatū. Iō Phs huic occurit: q licz ipsa mota mouentia sint infinita: motus tamen vniuscuiusq; rectus finitus est & terminatus. Hęc igitur est suppōnis vtilitas. ¶ Sed circa hęc sunt dubitationes nō pauce: nam Auerro. duo voluit ꝺ Bale nū: quoꝝ primuz est de motu valere hypothetica. Aristo. n. a. mouetur. igit & vl'r valet vno moto oia moueri. De quiete vero minime: qz stat primum quiescere alijs motis. ¶ Scōm, ꝺ Halenum est. q non caput siue cerebrum est motus animalis principium: sed coz qz se vidisse asserit decapitatum arietem moueri non tñ sine corde. ¶ Tūc ꝺ hęc dubitaf: qz vl' in dictis suis ꝺdictio: nā nō pñt stare hęc: q aliquod mouetur: & pm quiescat: qz si aliquod mouetur: opz oia moueri illimitl.

¶ Contra 2m dubitatur: q: motus animalis sensus coordinantur: igitur quicquid est principiuz sensus: erit etiā pm motus: cum itaq; cerebrum sit omniū sensuū pm & qz sensoria oia sunt in eo: vt etiam & motus: qui a sensu regulaf pm. ¶ Ad primam solent dari innumerę solutiones: & oēs conueniunt dictuz Auer. esse intelligendū in motu locali & puro: & tūc super hoc multas afferunt rnsiones: quę certe bene ad illam dubōnē fatis faciunt. Sed quoniam dictuz illud facilius intelligi potest: & nō cum tot confusionibus.

¶ Ideo anima duertendum q motoz est in duplici differentia respectu motę rei vnus quidem est qui per sui motum est causa per se motionis rei motę: & per sui getem: ēt causa est quietis rei motę: qnō fortasse cęlum respectu mobilium hic in ferius: cęlo enim motoz necesse est hęc moueri: & ipso quiescente: oia etiā quiescere: vt secūdo cęlibabef. Et tūc ꝺ tali motoz hypothetica v3 de motu & quiete tam a priori ad posteriori: bene eniz valet. n. moueturz motus ipsius. a. ē cā motꝭ ipsius. b. & quies quietis. igitur moto. a. monetur. b. & gescente gescit: & econtra etiam: & hoc mō fortasse intellexit. Halenus: quoq; etiam Auer. concederet. Alius est motoz q quidē sm motu cā est motionis rei motę: sui vero quietem non illius quietis causa motus baculi: motus baculi causa motus pilę igitur manu mota oia mouentur: qnō valet procedendo a primo hoc est processiu a causa de motu: non autem de quiete: valet enim manus mouef. igitur baculus & pila: de quiete vero non valet: quia nō sequitur: quiescit manus: igttur baculus & pila: sic intelligit Auer. nā sic est ad ppositū suū ꝺ Hal. in pcessu vero ab effectu: de quiete valet: de motu non: quia valet quiescit pila igitur baculus & manus: de motu non valet: quia potest pila moueri: baculo & manu quiescentibus: & hoc modo non intelligit Auer.

¶ Sic igit dictum Auer. ꝺ Hal. duabus obseruatis cōditionibus est necessarium. prima vt insit in motoribus qui per suos motus sint motuz causę totales in rebus motis. secundo vt procedatur a causa a priori non ab effectu: & a posteriori. Quibus fit vt si manus moueturbaculus & pila moueatur: positis illis duobus q sint per se causę totales: & procedatur a priori: non tamen valet econtra manus quiescit. igitur baculus & pila gescunt. ¶ Per hoc ad rōnem concedo baculum & pilam moueri. & nego igitur manus mouetur. Et cū ꝺ vno moto mouentur oia: verum ē pcessu a cā: qz pcessu ab effectu valet de quiete: & non de motu. ¶ Sz dubitabig acerrime: qz Aristo. arguit a posteriori: vt si a. movef. igitur oia mouent vsq; ad vltimū. ¶ Dicendum q Aristote. supposuit. a moueri ab ipso. b. & non ab alio: nec a se: quia si a se esset primum motuz: & sic haberet. propositum: & b. ipsum moueri ab ipsa. c. non a se nec ab alio. c. etiam ipsum moueri ab ipso. d. nec a se: nec alio: & tunc hypothetica sua valet. a movef igit oia movef. Auer. autem ꝺ Bal. absolutius loquitur: vt in

E Dubōnes Primam ꝺ Hal.

Secundū.

Prima dubitatio

Secunda.

Rnsiones aliorū ęles

F

Moto: duplex.

G

H

Solutio.

Replica fortissima Respōsio optima.

processu pp quid a cā: z nō ab effectu. Et hęc est vera mens Auer. ¶ Ad secundam dici pōt multis modis: qm̄ de principatu mēbrorum Aristo. multa dicit in libro de animalibus: z medici z Bal. in libris medicinę addunt et multa. nisi c vero tenemus omnes sensus ēt i corde: qō ab Arist. dī p̄m sensoriū: ēt vero in cerebro velut i quodā manifestiuo: ppterea cor est z motus z sensus p̄mū z principale principium. ¶ Sed ambiges: qr rō Auer. & Bal. eodē mō soluit: quo sensum ppōnis datū soluere vult illā Baleni: arguebat enim Bal. sic. Illud quo quiescente membra animalis moueri p̄t: nō est principium motus mēbrorum animalis: sed quiescente corde pōt animal moueri: vt per obseruationem testatur. igitur cor non est principiū motus animalis. ¶ Cōtra hāc rationez voluit esse arguēdū Auer. ea de forma. id quo quiescēte mēbra mouenē aialis nō est motus p̄m: sz quiescente capite z cerebro animal pōt moueri: vt de ariete testatur. igitur non caput est p̄m motus: p̄ igit ratio Auerro. solui eodem sensu: qz in processu pp. qd valet de motu: z nō de quiete: ideo dicerem posse esse vt cor quiescat per abscisionem: z mēbra moueantur a spiritibus: qui per musculos remanserūt: z sic ratio eius solui eodem modo vt illa Baleni. Dici pōt q Auerro. nō arguit contra Balenum: sed torquet argumentum cōtra eum: vt Balenus cogatur soluere se z pro Auer. z hoc p sensum. ppōnis Ax. datū. Et hęc est intētio Auer.

Ter.5. ¶ Mm̄ oē qō mouet e quodā p̄ficisci i qōdā: fit sane: vt aut numero: aut gn̄e: aut spē sit idē motus: nūmero q dē eundē motum esse dico: qui in eodē numero tpe ex eodē i idem numero fit: vt ex hoc albo qō vnū numero ē in hoc nigrū eodē tpe: quod est vnū numero. Nam vbi alio tempore: non vnus numero: sed specie erit genere vero idem est motus: qui in eodem prędicamēto: aut in substātia: aut in alio genere fit. Specie autem vnus: qui ex eodem specie in eodem specie existit: vt qui ex albo in nigrum: aut ex bono in malū: specie nō differt. Hęc autem z in priorib⁹ dicta sunt.

¶ In scda suppositione accepit vniuscuiusq; mobilis esse vnum numero motum: propterea occasiōe huius declarat quot modis motus dicatur vnus: vt intelligas quid ipse velit per vnū numero: z vult motū dici vnū tribus modis numero: specie: z genere. Numero is ille est qui est eiusdem mobilis de principio in finem in eodem non variatis terminis e quo z ad quem: vt vna nu mero nigrefactio que est vnius mobilis in vno tempore numero: z non variatis terminis. Dixi seruata vnitate temporis. quoniam vbi tempus esset aliud: etiam seruatis vnitate mobilis: z terminorum: non numero sed specie sed esset idem. Genere vero vn⁹ est quando termini ad quos numero z specie differunt: z in genere conueniunt: siue sit idem siue aliud mobile: siue idē: siue aliud tempus: qua ratione generatio aeris z generatio lapidis genere vnus est motus: qr termini specie differūt: q̄ie conueniūt: specie vnus est q̄n termini ad quos specie non differunt: sed numero: vt duę albationes: siue mobile sit idem: siue aliud: siue eodem. siue alio tempore. Sz q̄n de his longius. dixit: quasi excusans se ad 5m̄ physicorum remittit se.

Lōmen.5. ¶ Hoc totum. Auerroes exponit has tres motus vnitates: quę cum sint manifestę: etiam cōmentum eius manifestum est per se.

¶ Accipiatur igitur ipsius. a. motus z sit. e. ipsius vero. b. sit. z. ipsius autem. c. sit. i. ipsius. d. sit. t. sumatur pręterea tempus i quo ipsum. a. mouetur. z sit. k. atq; cum finitus. sit ipsius. a. motus: finitum erit z. k. tēpus: z nō infinitum: at. a. z. b. z ceterorum vnumquodq; eodez in tempore mouebantur: accidet igitur vt motus. e. z. i. t. ifinitus exsis in. k. finito tēpore fiat: nam quo in tempore. a. ipsum mouebatur: z ea omnia quę ad ipsum. a. deincepitia sunt: mouebantur: quare tempore eodem mouentur.

N Text.6.

¶ His mō sūptis Ax. deducit p̄os: z pbat q: nō sit p̄ficiscēdū i ifinitū: qm̄ tūc motus ifiniti: q Mobile. Mobile. Mobile. Mobile. eēnt mot⁹ spē: eēnt in tpe finito: z arguit (vt mihi videtur) expositorie sic. a. b. c. d. mo uēt tpe finito p p̄ miā. a. b. c. d: z sic ō alys: mouētur ifinitis motib⁹ q sunt ples nuō z infiniti: z vnus spē p scōam suppōnē. igit mot⁹ ifiniti numero q vnus spē sunt: erūt tpe. finito: qō hz p ipoti: ingt. Accipiat igit ipsi⁹. a. motus: z sit. e. ipsius vero. b. sit. z. ipsius autem. c. sit. i. ipsius autem. d. sit. t. hic est casus grēce tamen sic legitur: z ipsius. c. d. sint. i. t. sz ego sic transtuli: vt sermo sit clarior: quia idez est: deinde accipit secundam partem casus. z inquit. Sumatur pręterea tempus in quo ipsum. a. mouetur: z sit. k. in quibus volnit esse intelligendas illas duas suppōnes. Tūc addit tertiam partem casus ex his sequentem. z inquit. Atq; cum finitus sit ipsius. e. motus finitum erit: z. k. tēpus: z non infinitum. per omnia hęc vult habere secundam exponentem. vz. q. a. b. c. d. z deinceps moueant infinitis motibus: qui sunt infiniti numero: sed spē vnus accipit primam exponentem: z inquit. At. a. z. b. z ceterorum vnumquodq; eodem in tempore mouebantur per primam suppositionem. Ex his exponentibus dat consequens. z inquit. Accidet igitur vt motus. e. z. i. t. infinitus scilicet numero specie vnus existens in. k: tempore. finito tempore fiat: repetit vim probationis brevibus: nam quo in tempore. a. ipsum mouebatur: z ea omnia quę ad ipsum. a. deincepitia sunt: monebantur. Quare tempore eodem mouentur cuncta. Ecce quomodo virtus rationis potest reduci ad syllogismum expositorium.

Propria solutio: B

Syll's expositoria

O

Tempus.

P

¶ Et. n. sive motus ipsius. a. motui ipsius. b. cę/teriſq; ceterorū equalis sit aut maior: differt sane nihil: accidit enim oīno vt infinitus motus: tempore fiat finito qō impossibile est.

Q

¶ Posset Aristote. quis obycere non posse reperiri tot mot⁹ eē cōles motui ipsius. a. cū duo mot⁹ equales raro sint: quanto minus infiniti. Soluit obiectionem hanc propositum non tollere: nam sive sint omnes equales motui ipsius. a. partiliter: z quasi adamussim: sive parū differūt: dūmō oēs ali sint finiti: segtur vt infinit⁹ mot⁹ tpe fiat finito: qm̄ ex illis p̄t fieri vnus motus spē: verū de hoc

de hoc erit magna quęstio: quę postea disputabitur.

A

Lōmen.6. Primum Auerr. dictum. Secundū.

¶ Cum posuit. Lomentum pręter textum duo continet annotatione digna. Primū q̄ non potest motus rei mut⁹ esse minor z brevior motu rei mouētis: vt si baculus mouet pilam: nō potest motus pilę esse brevior motu baculi: licet possit esse longior vt sensu patet. ¶ Secundum quod continet est q: per deductionē Arist. nō hī plus: nisi q motus infiniti sint tpe finito. nō q motus infinitus vnus numero sit tpe finito: sic appōit textum sequentem ipse Aristo. vt declaret simpliciter motum infinitum numero esse tempore finito. ¶ Dubitant 3 primum recentiores: q: potest celum movere vnam ignis molem: postea illa desinet moueri: aut per corruptionem: aut p alium modum cęlo ipso adhuc perpetuo moto. Ad hoc dīst suo modo z satisf facium. ¶ Ego vero non recedens ab eo quod dixit ipse in primo cōmento. dico dictum Auerr. habere duas conditiones. Prīa est q: motor z motum sint coęua: z nō mobile corruptibile z motor eternus: q: tūc mobile posset desinere moueri per corruptionem ipso motore adhuc existente in motu. Secunda q: motor per sui motus sit causa motionis rei motę.

¶ Tunc patet solutio ad argumentum: cęlum enim est eternū: ignis corruptibilis: sed vbi ignis ille esset eternus: vt cęlum: z cęlum per sui motum moueret necessario ignem: non posset cęlum moueri non moto igne: q: per corruptionem non posset desinere per alium modum minime: quia cęlus per sui motum mouet necessario ignem. igitur vt prius.

Ter.7.

¶ Ita qui dem igitur: quod ex principio erat: demonstrari videbitur: sed non demonstratur: quando nullum inconveniens inde profiscitur. Potest enim finito in tēpore motus esse infinitus: non tamen idem: sed alius atq; alius: si ea quę mouentur multa sint z infinita: quod quidem z his: quę nūc sunt accidit.

C

¶ Aduersary cauillum nunc ponit. posset enim dici non esse inconveniens motus infinitos: in tempore fieri finito: quorum quilibet est determinati moti: quod finito movetur tpe. Cauilli fortasse rō est vt plures p̄t esse in vno eodēq; quato tpe: ita infiniti. Jungit. Ita quidē igitur quod ex principio erat sumptum: demonstrari videbatur: sed non demonstratur: cuius causam ait. quādo nullum inconveniens continsit: si ponatur vt diximus. Potest enim finito in tēpore motus esse infinitus: nō tū idem: sed alius: atq; ali⁹ si ea movenē multa sunt z infinita: quod quidem z his: quę nūc sunt a nobis sumpta accidit. sunt enim illa plura z infinita: quorumq; cuilibet est alius atq; alius motus.

D Lōmē.7. Ter.8.

¶ Quia ex hoc. Illud quod Auerroes ait hic: totum p̄z

¶ Verum si quod prio sm locū atq; corp ora/lem motionē moneatur: tāgere: aut ipsi mouēti continuū esse necesse est: quē admodū illud in omnibus accidere videmus: erit ex oībus vnū: qō in vniversum cōtinuū erit: id igit qō est cōtingens. sumatur esse: z sit magnitudo. vel cōtinuū illud. a. b. g. d. cuius motus sit. e. z. i. t. Differt autē nihil: sive finitum: sive infinitū id sit: nam similiter finito in tēpore. k. movet: horum vero vtroq; modo est impossibile.

¶ Cauillum hunc Aristo. refellit z supponit ex omnibus illis mouentibus z motis esse factū de inesse vnū vniuersum infinitum: quasi probat per regulam prioristicā impossibile est quo posito inesse: nullum sequitur impossibile: quia vt dicunt Alexander: Philon. z Philo ponus p̄ priorū: possibile est ipsum inesse positum in potentia: inesse vero est ipz pole positum in actu. Sed illa infinita cū sint contigua: possibile est continuari. igit de inesse aliquando cōmunantur: z sic patet suppositio. tunc quasi expositorie argno hoc movetur tempore finito per iam declarata: demōstrato vniverso ex omnibus illis aggregato: hoc movetur motu infinito: quoniam mobile infinitum non potest: nisi motu infinito moueri. nam moueri non potest nisi in spatio: aut equali spatio: aut maiori se vt in sexto patet. z cum ipsum sit infinitum: spatium quoq; infinitum erit: spatium aut infinitū tum non potest pertransiri: nisi motu infinito. sic igitur pz 2ª exponēs. vz. q̄ hoc moueat motu finito igit motū motu ifinito movet tpe finito. ingt. Verū si qō p̄ fz locū atq; corpoream motionē mouet tāgē: aut ipsi mouēti continuū eē necesse ē, quēadmodū illud in oībus q̄ localiter mouentur accidere videmus opz enim motus z motū esse simul: vt sumpsit iam. Infert tūc pole. z inquit. erit subaudi pole eē ex oibus vnum: quod vniuersum cōtinuum erit: id igitur quod est contingēs: sumatur esse: z sit magnitudo vel continuū illud. a. b. g. d. cuius motus vt (vt dixit) e. z. i. t. hęc littera non completa: z. debet legi sub penultime vsq; ad textum sequentem: aut forte lra est completa: z quasi voluit habere 5 canillū mobile z motum esse vnum: per hoc quod possibile positum est in esse. ¶ Sed dices contra Aristo. qz ipse in exemplo accepit ptes quatuor finitas: ex qbus nō fit nisi magnitudo finita. igitur mobile erit finitum. ¶ Respondet. z inquit. Differt autem nihil: sive finitum: sive infinitum id sit subaudi sit sumptū in exēplo: dummō bis sit vna: 15. vz. vt vtrūq; motu ifinito moueat. q. d. g. z acceperim rē factā ex ifinitis: volui itelligē illa p reifinita, z pe eot quod motu mouetur infinito: ideo subdit. nam similiter finito in tempore. k. mouetur: horum vero vtroq; hoc est impossibile: hoc est tam illud sit acceptum infinitū: q̄ si sit aceptum infinitum: dummō motus sit infinitus. sic igitur his verbis patet cauilli confutatio.

E

F

G

Lōmen.8.

¶ Nitisē addere. Animaduerte in cōmēti fine: q: ipse vt solueret dubitationem Aristo. ait: nihil differre: sive id ponatur finitum: sive infinitum: hoc videtur falsum: q: ad ipsum positum finitum non sequitur impossibile: ad ipsum vero positum infinitum sequitur impossibile. igitur differt sic vel aliter dicere: innuit (vt mihi videtur) responsionem: z vult q: differt nihil quo ad consecutionem: nam posita magnitudine finita: sequitur motum illius esse in tempore finito: z posita magnitudine infinita: sequitur motum eiusdem esse in tempore finito. igit vtroq; modo sequitur motum esse in tempore finito. verum vbi ponitur magnitudo illa infinita: sequitur z motum infinitum esse in tempore finito: quod non sequitur vbi ponatur magnitudo finita. Sed dices. Aristo. asserit vtroq; modo esse impossibile. Respōdet vtroq; modo: sive illud infinitum positum sit vnum contiguatione sive continuatione. Hęc est expositio Auerr. nostra vero expositio fuit magis ad verba Aristo. vt patuit. Cętera dicta sua sunt per se nota.

H

Ter.9.

¶ Patet igitur esse standū tandē: neq; in ipso ab altero esse proficiscendum esse in infinitum: z sed aliquid fore: quod primum movetur.

A ¶ Dis habitis cõcludit ꝓpositum. & inquit. Patet igitur ꝙ sit standum tandē: & ꝙ neq; in ipso esse ab altero sit ꝓficiscendum in infinitum: patet etiam esse aliqd: qđ ꝑ̄ mouetur. a parte vel aliquo existente in eo: & non semp ab altero: quę res erat conclusio ꝓpositа.

¶ Differt autem nihil aliquo ſuppoſito id demonſtrari. Nam contingenti poſito: nullũ inconueniens oportebit accidere.

¶ Poſitio cauillatoris erat ꝙ in mouẽtibus & motis ſit proficiſcendum in infinitum: accepit Ariſto. vnũ ſuppoſitum ꝙ ex oĩbus illis fiat vna magnitudo: quo accepto inferebat. igitur motus infinitus eſſet tempore finito: vt longioribus verbis fuit ꝙ multa media ꝺductũ contra. ambiget cauillator: & dicet ꝙ iſtud impoſſibile non ſequitur ad poſitionem meam: ſed ad tuũ ſuppoſitũ. vꝫ. ꝙ ex oĩbus illis fiat vna magnitudo: & ſic nõ mea põ: ſed tua ſuppoſitio eſt impoſſibilis. ℨ obycit Ariſt. & ingt. Differt ãt nihil aliquo ſuppoſito id demonſtrari: nam contingenti poſito: nullus inconueniens oportebit accidere: & ita non a meo poſito id accidit: ſed e tua poſitione: & cum impoſſibile ſit ad ad quod ſequitur impoſſibile: iure tua poſitio eſt impoſſibilis.

¶ Id autem quod primum mouet: non vt cuius gratia: ſed vt id vnde eſt principium motus: ſimul cum re ipſa mota eſt. Dico aũt ſimul: quia nihil eſt inter ipſa: hoc enim oĩ moventi atq; rei motę commune eſt.

¶ Hęc litera poteſt eſſe principium noui capituli. cum enim Ariſto. declaraturus ſit ꝙ mouens & motum ſint ſimul: oportebat declarare duo quid per mouens & motum intelligit: & quid ꝓo eſſe ſimul: & hęc duo declarat: vult. n. ꝙ mouens agens motum & ꝙ motũ ſubiectũ motus: per eſſe vero ſimul intelligit: qñ inter mouens & motum non mediat aliquid: eſſe enim ſimul. Uno mõ põt intelligi phyſice: & ſic ea ſunt ſimul quę ſe tangunt: & ita non accipitur hic. Aliomõ negative ꝓo eis inter quę nihil mediat: & ſic aĩa & corpus ſunt ſimul: motor & cęlum ſunt ſimul: & qr inter ea nihil mediat. inquit. Id aũt quod primum mouet non vt cuius gratia: ſed vt id vnde eſt principium motus: ſimul cũ re ipſa mota eſt: quaſi per mouens & motum eſſe ſimul: volo non finem: ſed agens motum: & ſic intelligo ꝙ agẽs motum: & res mota ſint ſimul. Hęc de primo. De ſecõ inquit. Dico aũt ſimul nõ phyſice & affirmative ſꝫ qr nihil ẽ interipſa. nã ß mõ ipꝫ eſſe ſimul cõe eſt omni mouẽtis tam corporeo qđ incorporeo: omiq; rei motę: ſit igitur patet ſenſus ꝓpoſitionis: ſine concluſionis probandę.

D Lẽmen. ¶ Cum declaravit. Averro. vero vult ꝙ prima littera concludat concluſionem vt nos facimus. Et hęc prima pars patet.

¶ Et non accidit. Hęc eſt ſecunda pars cõmenti ſupra ſecunda literam in qua Averro. etiam nobiſcum convenit: vult enim qđ Ariſto. removeat cauillum dictum per nos. Et ſermo etiam patet.

¶ Ita invenitur. Sed in hac tertia literę parte. Aver. differũt ab expoſitio ne nra. ipſe enim vult qđ Ar. hic removeat ſm cauillum: cauillus eſt talis: qñ motor vt finis movet rem motã: & tamen nec eſt ſimul cum re mota: nec in eodem loco cum illa. igitur non bene ſumptum eſt movens & motum eſſe ſimul: & qñ ſua litera erat falſa: & vbi debebat ſcribi motor: erat ſcriptum motum. ideo literam exponit qđtum ad rem vno modo: ſed qđtũ ad modum videtur dupliciter exponere. Quantuz ꝙdem ad rem vult ꝙ Ariſt. intelligat per motũ motorẽ vel ꝑn̄ motus: vi. n. motor effectiue reſpectu ſui mobilis: & mota res. reſpectũ finis: & tũc ſenſus ẽ: ꝙ motor effectiue & res mota ſũt ſil: & nõ finis cũ re mota: ſunt dicti, qr ſi in alio loco ẽ motor: & alio res mota. ingt. & nõ accidit huic declarationi diminutio: qm motor ad quem induxit eſt primus ſm illud ex quo motus: hoc eſt in gẽe cauſę efficientis: non in genere cauſę finalis: quod dicitur primum ad quod eſt motus. vt pꝫ. & tale primum vt finis non contingit vt ſit in loco vna cũ primo motu: vt contingit de primo motore in genere agentis: ille enim in eodem loco eſt in remota. Huius expoſitionis affert ſignum: qr poſt non loquitur de primo motore: ſꝫ de motore: quia ait in ſua trãſlatiõe: ſed illud quod eſt primus motor & reliqua. Ecce qđo accepit motum ꝑ motore.

¶ Et forte. Aliter exponit non ãtum ad rem: qz idẽ. vult: ſed ſoluz corrigit literam: affert ẽs illud eſſe ex erroꝛe ſcriptoꝛis: qz vbi ſcriptum eſt motũ: debebat ſcribi motor: & in tranſlatione noſtra. hęc confuſio non accidit: gręca enim litera patet.

¶ Et tunc intentio. Affert vtilitatem huius expõnis. & inquit. & tunc intenſio iſtius ſermonis eſt: notificare ꝙ in iſta demonſtratione nõ vult habere plus: niſi ꝙ dcẽ primum motum a ꝑmo motore vtrũ vero primus hic motor ſit idem quod primus finis vel alius primo fine, hęc queſtio eſt impertinens: & nõ ad propoſitum.

¶ Et dixit. Qz hęc queſtio iſt huic conſiderationi impertinens: probat. Tum in. 8. hęc ẽſtio declarabitur circa finez. igitur ſuperfluit hic tractari: ſecundo qr in. 8. ſupponit ex. 7. eſſe primum motum ꝑ primum motorẽ. deinde declarat an ambo ſint eterna vel ne?

¶ Et ideo. Ex his infert errorem Themiſtij. nam Themiſtius voluit in. 8. idem conſiderari quod hic enim declaratur eſſe deueniendum ad primum motorez: & primum motum. ibi etiam hoc idem: ideo demõſtratio hęc ſuperfluet. ¶ Reſpondet Averro. ꝙ differt hęc conſideratio ab illa. Primo quia declaratio hęc eſt vt ſuppoſitio ad declarationem illam. nam hic probat primũ motum motorem eſſe. ibi vero hoc ſuppoſito: probat talem motorem: & tale motum eſſe eterna. Secundo differunt. quia illud quod dixit in. 8. eſt quaſi diſpoſitio: hoc eſt primo paſſio primi motoris: quia ipſe probauit illic eternitatem de primo motore. hic vero non paſſionem: ſed quaſi primitatem probauit.

¶ Et ideo. Huius ſolutionis dat ſignuz: quia ibi probat motum eternum eſſe duplici ter. Uno modo per viam 7. vꝫ. ex ordine motoruz & motus. Alio modo ex diſtõe eorum quę mouentur: & ambę ſunt bonę: licet ſecunda ſit firmior. Et ita differunt conſiderationes.

¶ Et non intelligo. Ultimo declarat quid Ariſto. vult ꝙ eſſe ſimul: & vult ꝙ per eſſe ſimul intelligit ea quę ſunt in vno loco. & hoc modo eſt commune omnibus: & maxime motori & moto. motor enim vt dicitur eſt in eodem loco in quo eſt res mota: & forma in eodem loco ſua materia: & ſic velle videtur motores cęleſtes eſſe in loco per accidens quatenus mota ab eis ſunt in loco ꝙ ſe: Alij vero dicunt ꝙ ſunt in loco per operationes: & forte idem eſt. Hęc eſt expoſitio Aver. quę re vera non conſonat literę: vt patet. immo Ariſto. videtur facere nouum caput: tranſ ferens ſe ad nouam concluſionez:

¶ Sed circa hęc accidunt duę dubitationes. ꝓia vtrũ ex oĩbus mouentibus & mobilibus fieri poſſit vnũ continuũ videtur ꝙ nõ: qr corpus cũ intelligentia non põt cõtinuari. Sedo. q̃ ſunt ſpẽ diuerſa & genere non pũt continuari. ¶ Scda dubõ ẽ. vtrũ ſi mobile illud ẽt infinitum

A Pria Joã. reſponſio. nitũ moueretur motu infinito: imo vꝫ ꝙ moueret in nõ tempore: qr eius virtus eſt infinita. ¶ Circa pmã dubitationem multa Joannes cõcitat: tandem reducit ſe ad duo. ¶ Primũ eſt ꝙ demõſtratio Ariſt. eſt diſputativa: qr ſolũ eſt ad hoiem: qui hz cõcedere oĩa poſſe cõtinuari: & eſſe infinita: tũc enim ſequit qđ ait. ¶ Scõm vero ſupponit ꝙ hęc ſit vna hypothetica falſa & ipoſſibilis. vꝫ ſi ex infinitis mobilibus & motis fit vnũ cõtinuũ: tunc motus infinitus in tẽpore eſt finito: hoc patet. qz hęc hypothetica eſt nõ neceſſaria: immo oppoſitũ cõſequẽtis ſtat cũ ante. ſcõ petit. ꝙ oẽ id ad qđ ſequitur hypothetica aliq̃ impoſſibile: eſt impoſſ. Exemplũ. Ut qñ hęc hypothetica. ſi homo eſt equus. hõ eſt riſibilis: eſt impoſſibile: & ſequit ad illud. ꝙ oẽ aial eſt riſibile: ideo oẽ aial eẽ riſibile eſt impoſſibile: ſic in ꝓpoſito hęc hypothetica. ſi ex oĩbus fiat vnũ motus infinitus eſt in tẽpe finito: ſequitur ex illo. vꝫ. ꝙ mobilia & mouentia ſunt infinita: & ita ß eſt falſum: & ita Ariſto. hz intentũ. ¶ Sz re vera vtraq; expoſitio eſt ℨ textuz: prima quidẽ: qz Ariſto. aſſertiue & nõ diſputatiue cõcludit ꝓpoſitũ: & Auer. in preſenti cõm. hãc demõſtrationẽ differre ab illa octam dicit: & clare ponit hunc ſermonẽ eſſe demõſtrationẽ. ſcõa vo eſt ℨ textũ: exꝓeſſe enim Ariſto. ait in litera. Differt ãt nihil aliquo ſuppoſito id demonſtrari: nã cõtingenti poſito: nullũ inconueniens oꝓz accidere: ecce quomodo nõ per hanc fictam hypotheticã rez ſuã approbat: ſed ex poſitione poſis. ¶ Propterea expoſitoz vult illud eſſe poſſibile ſm genus: q. vꝫ. ex mobilibus oĩbus fiat vnũ cõtinuũ: qđ tamẽ eſt impoſſe ſm ſpẽm. ¶ Cõtra arguit Joannes. Primo qz hic expoſitoz cõtradicit ſibi: nã ſupra dedit Auer. ſolonẽ hanc: ipſe cõfutauit aſſerens ꝓpõnem eſſe ſimplr impoſſem qñ ꝓdicatũ repugnat ſubiecto rõne dẽis ſpecifiẽ. cũ igitur alicui per ꝓpriã naturaz repugnat cõtinuari alteri. igitur eſt ſimplr impoſſibile. ¶ Secundo arguit. ex oĩbus mobilibus rõne qua mobilia põt fieri vnũ vel igitur hęc potentia qñq; attinget ſuum finem vel nunq̃. ſi nunq̃: erit vana. ſi aliquãdo: tunc ex diuerſis genere fiet vnum. ¶ Tertio. ſi aliquid ratione generis eſt in potentia ad aliquod: cuz illud nunq̃ erit: potẽtia erit ociosa. ¶ Quarto ſi ſic. tũc poſſet poni ineſſe: & ita hõ inquãtũ aial eſt irrationalis Et ita Joannes vult oẽ impoſſe ſm ſpeciem eſſe impoſſe ſimplr. ¶ Sed re vera iſte deliraz: nam Ariſto. & Auer. 5° metaphy. cõm. 27. exꝓeſſe vult talpã eſſe ꝓpriatã viſu ſm genus: qz ſibi eſt poſſe ſm ꝙ aial. & Auer. idem ſentit. cõmento. 2. huius. 7. & in. 15. huius. 6. & alibi.

Scõa. Tertia. Quarta. Lõfutatio Joan. Pria ſuppoſitio. Scõa. Pa proꝑa. Solo ſcõe Sol. tertię Sol. q̃rtę.

Pa Tho. Lontradictiones Joan. Scõarũ. Dubõnes Prima. Secunda

¶ Ideo aiaduertẽdũ ꝙ aliquod poni ineſſe eſt dupliciter ſe. qz. ſua nã qñq; erit. vt hoiem currere. Allio mõ per accñs: qz ſua nã nõ ponitur: ſed ex conceſſione: & aliqua rõne non repugnat. ¶ Ulterius accipiẽdũ poſſe debere poni ineſſe ſub ea rõne qua poſſe: vt ſi eſt poſſe in ſpecie: aꝫ poni ineſſe in ſpẽ: ſi in gẽe ꝺꝫ poni ineſſe in indiuiduis gẽis. vbi cã. qñ poſſe eſt ex oĩbus mobilibus fieri vnũ cõtinuũ ſm rõnẽ mobilis: debet poni ineſſe in idiuiduis gẽis. vꝫ. mobilis: & nõ in igne vl terra. ¶ Pis rũdeo ad ℨdictionẽ nõ curo: qz Thomas poſuit illã ꝓbabilr & nõ aſſertiue. Tñ ad rõnẽ cõcedo ꝙ hoc eſt ſimpliciter impoſſe. hõ eſt irrõnalis: tñ ſm quid eſt poſſibilis hoc eſt ſub rõne gẽis. ¶ Ad 2m dico ꝙ illa potentia attingit qñq; ſuum finẽ in aliquibus indiuiduis gẽis: vt videre in quibuſdam aialibus: & hoc ſufficit vt ne fruſtrẽ: ideo concedo talpam poſſe videre in eo ꝙ aial: nunq̃ tñ erit: ita ꝙ videat in eo ꝙ aial: ß ſatis eſt ꝙ aliquãdo erit: ita ꝙ aliqđ aial videat. ¶ Per idẽ ad 3m. di eo ꝙ illud erit in aliquo ſimili in gẽe: & hoc ſatis. ¶ Ad 4m dico ꝙ põt poni ineſſe in indiuiduis generis: qz rõne gẽis eſt poſſe. nec opz poni ineſſe per ſe: ſed ſatis eſt ꝙ ponaz ex conceſſione: & ita oĩa mobilia eſſe vnuz poni ineſſe: nõ eſt aliud qđ cõcedere ipſa eẽ vnũ. Hęc Joannes ignorat. ¶ Ad ſcõam dubõnem: quicqd velint aliq; dico. ꝙ mobile infinitũ moueri eſt impoſſe: & ideo ſequit vtrunq;. ſ. moueri: & non moueri. Itẽ moueri tẽpore finito: & moueri ſubito: qđ facile patet vbi enim ponitur vnũ mobile infinitum: illud quocunq; mouet: in ſpatio infinito. opz moueri & ſic mouet infinito tpe. Ex alio: qz ex ꝺs factũ eſtq̃ mouebanturtpe finito: ſequitur ipſum moueri etiam tẽpore finito: & qñ in infinito q̃to eſt virtus infinita in vigore. igitur mouebit ſe in nõ tpe: & oĩa hęc ſunt: qz impoſſi poſito ſequitur qđlibet hoc eſt ipm. & qcgd ſegtur ad ipſum: & ℨdictozium. & quicqd ſequit ad ℨdictoziũ. Hęc de iſta demõſtratione.

Sol. tertię Sol. q̃rtę. Dubõnes ꝑ ſe. Solo ſcõe dubõnis. Dubõ. Solo. Tex. 10. F

¶ Quoniã aũt motus tres ſunt & qui ſm locũ: & qui ſm qualitatẽ: & qui ſm quãtitatẽ: neceſſe eſt etiã mobilia tria eſſe. qui quidẽ igit ſꝫ locũ eſt: latio dicit. qui vero ſm qualitatẽ: altera/tio. qui ſꝫ q̃titatẽ auctio & iminutio eſt. Ipſi mũ qui dẽ igitur delatione tranſigamus. Haz ipſa eſt mutationũ prima.

¶ Propoſuit Ariſto. examinare ꝓblema. vꝫ. vtrum mouens & motũ debẽt eẽ ſimul ſm ſenſum expoſitũ: volẽs exeg de ipſo primo ꝓponit diſtinctionem. ſcõo eligit ozdinẽ. Diuiſio hęc eſt: ꝙ motus ſunt tres: & ꝙ ſm locũ: & ꝙ ſm qualitatem: & qui ſm q̃titatẽ. ꝓpterea tria oportet eẽ mobilia: quę his motibus mouentur. Exponit ãt hos per noĩum diſtributionẽ: & vult motũ ꝙ ſm locum nuncupari lationem. qui vo ſm qualitatem nuncupari alterationez. ꝙ ſm q̃titatem auctiuem & iminutionem. Ordo aũt hic ſit. vt ꝑ quũ mouens & motũ in in latione ſint ſimul tractemus: opz. nã latio eſt prima mutationũ vt dicetur in 8°. Hęc eſt diuiſio. ℔ eſt illoz nuncupatio. & hic ozdo. ¶ Sed dices. vnuz eſt mobile qđ oibus his tribus motibus põt moueri vt Socra. quidẽ qualitate alteraſ: quantitate creſcit: pedibus fertur. non igit tria mobilia ꝓpter tres motus. ¶ Dici põt ꝙ opz eẽ tria ſꝫ definitionem: nõ autem ſm numerum ſiue ſubiectum. vt quinto huius dictum eſt.

¶ Omne itaq; quod fertur aut ipſum a ſemet mouetur: aut ab alio. ſi quidem a ſeipſo: patet itaq; cum in ipſo ſit id qđ mouet: ſimul eſſe & id qđ mouet: & id quod mouetur: nihilq; inter ipſa medium eſſe.

¶ Dꝛopoſuit intẽtionẽ. nunc vult exeg: & procedit ſic. ꝑ faciens ſyllogiſmũ principalem: ſcõ ſubſyllos. ꝑmus eſt. oẽ quod a ſeipſo mouet ſimul eſt cuz ſuo motore. omne quod ab alio mouet: ſimul eſt cũ ſuo motore. ſed oẽ qđ mouet aut a ſeipſo: aut ab alio mouet. igitur oẽ qđ movetur ſimul eſt cum ſuo motore. primo tangit minorem dicens. Oẽ itaq; qđ fertur: aut ipſum a ſemet mouetur: aut ab alio. hęc eſt minor. deinde tangit maiorẽ dicens. Si quidẽ a ſeipſo mouet: patet itaq; (cũ in ipſo ſit id qđ mouet) ſimul eſſe & id quod mouet: & id quod mouetur: nihil q; inter ipſa medium eſſe. prętermiſit aliam maioris partem: qz per ſequentia declarabit.

¶ Sin ab alio mouet: quadrifariã mouebitur: motꝰ eni qui ab alio ꝓficiſcunt quatuoz ſunt: pulſus: tractio: vectio: volutio: cęteros nanq;

I omnes in hos rediḡere contingit.

¶ Qz vero oē qō alio mouet: simul sit cū suo motore syllogizat sic oē qō pellit: aut trahitur: aut vehit: aut voluit: simul est cū suo motore. oē qō ab altero mouetur: pellitur: aut trahitur: aut vehitur: aut voluitur. igitur oē quod ab alio mouetur: simul est cum suo motore. de ratione tangit solam minorem: maiorez vero inductione probabit in sequentibus.

¶ Pulsionis igitur alia est impulsio. alia expulsio. impulsio quidem ea est. cum id quod mouet non deserit id quod mouetur: expulsio vero: cum deserit.

¶ Per ordinem quatuor illos motus declarat: z primo pulsionē ipsam: quā in duas vlterius diuidit: quatenus ipsum pellens: aut simul fertur cū re mota a principio in finē vsq; veluti duz exhalatio mouet lapidē e bōbarda ipsa. itēq; z lapis in ḡgis flumine motus est a vento. exhalatio enim simul cū lapidd ipso fertur. Aut ipz pelles deserit ipsum motū in ꝓiectis fit. Dec de pulsione.

¶ Vectio vero in tribus erit motibus. nō enim per se: sed per accidens mouetur: quod vehitur. ex eo nāq; mouetur: quia est in eo: aut sup id quod mouetur. ad id quod vehit: aut pellitur: aut trahit: aut voluitur. perspicuuz ita q; vectionem ipsaz tribus in motib⁹ esse.

¶ Pro declaratiōe vectionis supponit duo primū: q; id qō vehit altero triū modoz mouet. vt aut qz pellitur: qño sagitta vehens pēnā pellitur. aut qz trahit: qua ratione currus sine rotis vehēs mēses trahitur a bob⁹: aut qz voluit: quo in mō doliū vehēs vinum voluit. oē vehens igit mouet violēter ab extrinseco: aut pulsione: aut tractu: aut volutione. z hoc est primuz. 2^m est q; vectū mouet motu vehētis: declarat qz vectū mouet p accīs: vt pēna ad motū sagittę. Uesses ad motū currivinū ad motū doly. Ex ys in prima figura ꝑcluditur vectū altero triuꝫ modoꝫ moueri. Sed dices. cū vectio sit altero triū modoꝫ: cur enumeravit hanc spēm inter spēs motus violēti, videt enim q; non ponat in numero. Dici pōt q; ponit in numero ꝓ quanto est p accīs ab aliquo illoꝫ: z hoc Aristoteli sufficit.

¶ Tractio vero est: cum motus trahentis aut ad se: aut ad aliud: velocioꝫ eius est motus: qō trahitur: mō nō seiungaī ab eodē. z eniz z ad seipsum est tractio: z ad aliud.

¶ Tria requiruntur ad tractionē. Primū vt trahens nō deserat rem tractā: z per hoc dīt ab expulsione. Scōo velocioꝫ sit eius motus q̄z motus tractiꝫ: z per hoc dīt a vectione. Tertio. vt trahat versus se ita vt vī esse ceu terminus ad quē motus: qua rōne dīt a pulsione fz oēz spēm z a vectione. ¶ Sed dices cum trahēs sit velut terminus ad quē tractionis: vī q; nō possit trahere: nisi adse. Amplius cū nunq̄z separet a re tracta: vī etiā nō ad aliud trahere. ¶ Dici pōt q; trahēs dī trahere ad se semp: sed hoc est bifariā vel ad se ꝓpter se z suum finē: quomō Arist. vocat trahēs ad se. qua rōne Socra. trahit rhetia ad se: aut ad se pp̄ socīū vel sibi coniūctū: qūo trahit nauē ad portū. z Ꝫ vocat ad aliud Aristoteles.

¶ Cętere vero tractiones quę etiam specie ijs eędē sunt in has recidunt: vt inspiratio z expiratio: z sputatio: z eę quibus aut emittunt corpora: aut accipiuntur. insuper z dilaceratio atq; radiatio: quoꝝ alię sunt cōgregationes. alię segregationes. omnis igit motus in locum est z congregatio z segregatio.

¶ Docet nūc cęteras ad dictas spēs reducere. z inquit. cętery vero tractiones quę etiā spēs ys eędē sunt: in has recidūt. vt inspiratio: quę est aeris attractio refrigerādi cā facta. z expiratio: quę est expulsio aeris attracti: z sputatio: quę grece est ptysis. hec aūt est expulsio q̄dam humoris fluidi. z eg ḡbus aut emittunt corpora vt ꝓiectiones: aut accipiunt vt tractiones insuper z dilaceratio: quę sit cū ense quę grece est spathisis. Dęc aūt in expulsionē reducīt. z radiatio: q̄ grece est cerciris: q̄ est textoris attractio facta ab eo ab instrumēto illo qō latine radius dī. hec aute in specie attractationis recidit: quaꝝ oium: aut sunt congregationes quę pertinent ad attractionem: aut segregationes q̄ pertinēt ad pulsionem. ideo cōcludit q; ois motus localis ab extrinseco ē: aut aggregatio: aut segregatio: cū oē aut moueat ad se: aut moueat ad aliud. igitur oēs spēs reducunt ad pulsionē vel tractionem. ¶ Dubitares: qz Aristoteles vocat oia hęc tractiones: cū dicat. Cętery vero tractiōes. ac si residuę dicēde sint oēs tractiones. ¶ Dici pōt q; litera est legēda sic. Cętery vero tractiones: quę sunt vere tractiones: aut ys similes reducunt in dictas species: vel dic aliter: quia in idem venis.

¶ Solutio ꝓ ex tractione pulsioneq; cōstat. mouēs enim partim pellit: partim trahit.

¶ Ultimo volutionē: quę grece est dinesis latine versio qua rotę volunt: declarīt: z vult ipsam constare tractione: q̄tenus ptes inferiozes trahunt sursuz: pulsionē: quatenus tractę pellunt deorsuz: vt sensu patet.

¶ Perspicuum igitur est. si pellens ac trahēs est cū eo qō pellitur atq; trahit: nihil eē inter mouēs z motū. Sed hoc ex dictis patet: naz pulsio quidē est: aut a se: aut ab alio in aliō motus tractio aūt ex alio vel ad se vel ad aliud. rursus compulsio atq; depulsio.

¶ Dis examinatis syllogizat sic hypothetice. si pellēs ac trahens est cum eo qō pellitur atq; trahit: nihil est inter mouens z motū. Immo sunt simul. ponit antecedēs dicēs. Sz hoc ex dictis patet: nā pulsio (vt definiuim⁹) est aut a se: aut ab alio in aliud motus. A se quidez cum aliquis e turri se ęycit. ab alio vero cuz proꝫcit ab alio vt sagitta. Tractio autez ex alio vel ad se vel ad aliud motus est: in expulsione quidē patet mouens z motum esse simul in principio. In tractione vero in principio z fine. rursus idē probat per alios mot⁹ in hos reductos qui dicuntur cōpulsio z depulsio. In prima eniz motoꝫ z motum sunt simul per totum. In scōa in principio. q̄ ratio docet aīs esse bene positū. ¶ Sed dices. ex ys nō sequitur vl̄r omnē motū ab extrinseco habere motum z motorem simul. ¶ Dici pōt q; Aristoteles reduxit oēs illos quatuor in duos: z ita nūc ꝓbauit de his duobus: vt habeat vniuersaliter idē in omnibus.

¶ Proiectio, vero est cuz motus velociꝫ naturali motu corporis eius qō fertur: pulsione vehementioꝫ facta. quod quidez eo vsq; fertur: quo vsq; motꝰ is vehemētioꝫ est illo motu: pz igit cur simul sint id qō mouet z id qō mouet z nihil inter ipsa medium sit.

¶ Definit ꝓiectionem: q̄ est vna pulsionis spēs: quę dicta est

A cta est expulsio. vbi debes scire: ꝓiectuz ferri in aere vel aqua: tādiu q̄diu aqua vel aer cū ꝓiecto mouet celerius q̄z aptus sit moueri ipse aer vel aqua. Ex hac vult motorē esse simul cuz motore: vt aerem z aquam sil cum ꝓiecto esse dicemus simul. aqua vero z aer simt sunt vel fuere cum eo qui ꝓiecit: ex ys patet motus e z motum simul eē. Et syllogismus totius literę est vt formatur. Auerroes inter expellens z expulsum: attrahens z attractū nullum est medium. omnis motoꝫ in loco est expellens: aut attrahens. igit inter motorem z motum nullum est mediū. Dęc ex textu colliguntur.

Coll. 10. ¶ Intendit. Istud cōmētū licet ꝓ maioꝫi sui parte ꝓpter malas translationes sit inutile ad textus exponēz: tamē quia continet nōnullas vtilitates: volo illas colligere. Circa ꝓncipiū igitur cōmēti declarat tria. Primum est necessitas intētionis in generali. Scōm est necessitas intētionis in speciali. Tertiū est excusatio Aristotelis. Intētio igitur partis est ꝓbare inter motorē z motum nullū esse mediū. causa intentionis est. Primo: q; hoc est plurimum fundamentum z necessarium multis in scientia naturali. vt ad tractatū de agere z pati: z ad tractatū de contactu. vt pz, in libro de generatione. Ad tractatū de causalitate cęli erga nos vt patet secūdo cęli. Scōo: qz est necessarium in dicta demōstratione. nā impossibile est intelligere ex illis magnitudinib⁹ fieri vnā magnitudinē infinitam sm cōtactū: nisi concedatur inter motorē z motum nihil esse mediū. intentio in speciali est narrare spēs motus oēs: huius causa: ga intendit verificare cōclusionē in omnibus: ideo distinguit motus species. Excusatio Aristotelis ꝙ est: q; ipse omīsit: generationē z corruptionē: qm̄ in ea motorem z motuz esse simul est manifestum per se. in alteratione z motu locali nō est ita: vt de ꝓiectis: z motum ferri ad magnetem pōt instare. Aut forte ꝓpterea generationē: qm̄ generatio est finis alterationis: mō ea quę de alteratione dicuntur: z de fine dici videntur. Dęc sunt vtilitates in ꝓncipio cōmenti. vt pz. deinceps multa interponit ꝓ declaratione textus: quę ptim qz in fructuosa: ptim qz ex declaratione nostra circa textū patent. omitto.

¶ Ad hoc aūt quod quęritur. Dęc est digressiūcula quędam: vbi mouet quęstionem contra Aristotelē: qm̄ Aristoteles dixit. attrahens esse simul cuz attracto: contra pōt obyci. Primo. qz ambza attrahit paleā: z nō mouetur cū palea. Scōo. magnes attrahit ferrū: z nō mouet cum ferro. Tertio. membza attrahunt nutrimentum: z non mouentur cū nutrimento. Respōdet ꝙ duplex est attractio: vna ꝓpzie. alia equinoce. attractio ꝓpzia est quando attrahens mouet cuz attracto: z velocioꝫ motu q̄z moueri sit aptum ipsum attractū. donec attractuz quiescat. z hęc attractionis species inuenitur in virtutibus voluntarijs animatis vt cora attrahit tibiam sursum: sion coxam. z id genus. pluribus etiam virtutibus naturalibus: vt venter nōnunq̄z aquam attrahit: z simt cum ea mouet. signū aūt: ꝙ natura dedit mēbris attrahentibus fila z villos: quibus attrahere possint: z eē cū re attracta. hęc est vna attractiōis species: z ꝓpzie dicta. Alia est attractio in qua attrahens nō mouet cum attracto: sed quiescit attractum ad se attrahens velut lapis attrahitur deorsum: ignis sursum: ferrū ad magnetem: z nutrimentū ad ferrū. membrū vt sanguis ad superiora animalis: z alimonia ad inferiora plantarū. Et hęc dicitur attractio equinoce: z nō ꝓpzia.

¶ Sed est differentia. Quia dixerat ignē attrahi sursuz lapidem deorsum: sanguinē z nutrimentum ad mēbra: declarat differentiā: qm̄ ignis z lapis z vl̄r omnia quę mouētur ad locum: mouētur in locum: nō alterata a loco. nihil enim locus ꝓhibet ei quod mouetur ad ipsum: vt illo moueat ad ipsum. At nutrimētū z ferrū non mouent: nisi hoc a magnete: illud a mēbris sit alteratū. huius ponit tria signa. vnū est ꝙ hęc non mouentur ad illa ad quācunq; distantiam. nō eniz ferrū mouet ad magnetē in quocunq; loco distanti sit: eo qz nō in quocūq; loco sufficit ferrū alterare. Secūdum signū est: qz si magnes aleo fricet perdit virtutē alterativaz. igitur est signuz ferrum moueri vt alteratum. Tertio ambza non attrahit paleā nisi calefiat ipsa: quę calefacta attrahit. per omnia hęc dat intelligere Auerroes ꝙ ferrū z nutrimentū nō mouent ad sua attrahentia: vt ad locum: gatūc mouerent vbicunq; illa essent. Similiter in q̄cunq; dispositione: qz tunc mouerentur sine magnes fricet siue non fricet aleo. Ex ys vult hāc hęc moueri ad illa vt ad suas perfectiones: nō motu attractionis: z hoc concludit ꝙ si iste modus motionis dicatur attractio: non erat intellectus ab Arist. qm̄ Aristo. loquitur in motu violento: hic motus est nālis: cū sit a principio intrinseco vt a virtute impressa. Dęc Auer. in defensione Aristotelis. Quāq; multa dicant inniozes de moto z motore localibus vtruz sint sim̄: vel ne: tū de motu ferri ad magnetē multa solebam ambigere. An. vz. ferrum moueat per se localiter ad magnetē: an p accidēs. Juniores tenēt ꝙ ferrū per se mouet ad magnetem motu alterationis vt perficiat ab illo. per accidēs aūt mouet motu localiz: z ita motus ferri per se aīt alterativus. per accīs vero localis: quatenus alteratio illa ad finē non venit: nisi ferrū tangat a magnete: z ita per accīs mouet localiter. Alij volunt ꝙ motus ferri ad magnetem per se competat ferro: sed p accīs sursum aut deorsuz fertur. Blacterones aiunt ferrū p se moueri localr ad magnetē: z diuersis motib⁹ per se: ꝓpter diuersos aspectus: quos magnes hz cū ferro. harū ꝓnum vltima est penitus derisibilis: qm̄ si ferruz per se localiter mouet ad magnetē: tūc vbi esset magnes: moueret ad ipsaz: z in quacunq; quātitate: z quōcunq;. Qz si mouet vt alteratū: tūc non per se: sed per additū defozis. Scōa etiaz est penitus falsa: qz nō est intelligibile esse motū localē per se ad aliquid: z nō esse per se sursum neq; deorsum. Teneo igitur primā pōnē ꝙ motus ferri ad magnetem per se est alteratio quędā intētionalis: quę nō perficit: nisi veniat ferrū ad magnetē: sed qm̄ accīs ipsuz distare ab magnete. iō per accīs mouet i loco. Et si dicas ꝙ Auerroes cōparat motū ferri ad ipsum magnetez motui lapidis deorsuz: z ignis sursum. igit vt illi sunt locales per se: ita iste. Solutio pz: quia statim subscribit differentiam: z declarat motū ferri eē p se alterativū: per accīs localem: at motum leuium sursum: aut grauium deorsum: esse per se localē. Dęc videntur mihi nunc ꝓbabilia: si alr alias occurret: aliter dicam.

Ter. 11. ¶ At vero nec inter alterans z alteratū mediū cadit. Hoc vero inductione perspicuum est. oibus enī accidit vltimū alterans z primū alteratum sil esse. quale nanq; eo alteraī: qz sensile est. Sensilia vero sunt ea: quibus inter se corpora differunt. vt grauitas: leuitas: durities: mollities: sonus: silentiū: albedo: nigredo: dulcedo: amaritudo: humiditas: siccitas, densitudo: raritudo: medie quoq; dozum. Similiter z cętera quę sensui subiiciuntur: quoꝝ sūt z caliditas: z frigiditas: z leuitas: z aspe-

I tras: hęc enim affectiones sunt eozū q̄ qualitati subiȷ̄cium. Et ijs inter se sensilia cozpora differunt: aut magis ⁊ minus per boȝ aliq̄d. ⁊ in patiendo aliquid. nam calefiūt: aut frigefiūt: aut dulcescūt: aut amara fiūt: aut aliquo alio id genus afficiunt. similr ⁊ animata cozpora: ⁊ inanimata: ⁊ animatoꝝ partes: quęcunqȝ inanimę sint.

¶ Hęc quę nūc dicit de motu alterationis sunt. probat igitur per inductionē in oi alteratione alterās ⁊ alteratuȝ esse simul: ⁊ hoc ꝓponit. d. at vero nec inter alterās ⁊ alteratum mediū cadit: hoc vero inductione perspicuū est oibus enim accidit vltimū siue ꝓximū alterans ⁊ ꝓximū alteratū esse simul: ⁊ notāter de proximo alterante: ⁊ ꝓximo alterato loquit: qz de alijs nō hz locū qō ait. põt enim esse alterans remotum non simul cum alterato siue ꝓximo: siue vltimo. ꝓo inductione perficienda sumit duo. ꝑm q̄ qua nō alteref nisi vt sensile. hoc est cozpora physica non alterantur: nisi vt sensilia hoc est nisi actiua ⁊ passiua. ⁊ nisi affecta sensilibꝫ qualitatibus. Secūdū est quot sint qualitates sensiles: quibus enumeratis quasi describens eas, inquit. hęc enim affectiones sunt eozū: quę qualitatis ſubȷ̄ciuntur: hoc est cozpora actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ. ⁊ sunt eę qualitates quibus sensilia cozpora differūt aut simplr: aut dīnt magis ⁊ minꝰ per hozū aliq̄d: nō simplr: sed in patiendo aliquid. q. d. qualitates sensiles sint eę quibus cozpora sensilia dānt: aut simplr: aut vt actiua ⁊ passiua per magis vel minus. ⁊ hoc notat Aristo. nō voluisse per has qualitates cozpora naturalia simplr differre: sed q̄tenus agunt ⁊ patiuntur. nā sub audi per hozū aliquid cale fiunt: aut frigefiūt: aut dulcescūt: aut amara fiunt: aut aliquo alio id genus afficiuntur. similiter siue sint aiata cozpora: siue inaiata: ⁊ aiatoꝝ partes quęcūq; inanimę sint. Sed ex ijs suppositionibus nō habeē rō: põt tamē haberi. Aristo. enim oīa hęc suppoſuit: vt haberem⁹ oīa alterabilia eē activa ⁊ passiua: ex hac põt rō formari. patiens ⁊ agēs sunt simul. alterans est agēs: patiēs est alteratū. igit alterās ⁊ alteratū sunt simul maior: inducit. in oibus patiēs albedinem est simul cū albāte: patiens dulcedinē est simꝰ cū agente dulcedinē: ⁊ in oibus silr. ⁊ ita maioꝝ ꝓz ꝓ inductionē. ¶ Sz dubitaf: qz dealbās nō differt ab agēte per ꝓximā qualitatē: vel sic gd est dealbās: ¶ Opti me suppleuit Auer. volens q̄ eiusmodi secūdę q̄litates fiunt ex primaꝝ mixtura: quare illud erit dealbans: qō agit mixturā e qua ꝓficiscit albedo. Sic᷑r illud erit deni grans: qō agit mixturā ex qua resultat nigredo. Tunc põt argui oē agens ⁊ patiēs fm primas qualitates sunt simul. Sz oē agēs ⁊ patiens siue per primas siue per cęteras secundas qualitates: agunt ⁊ patiunt per primas vt declarauit Auerroes. igitur vlr in omnibus sunt simul. sic igitur est Aristo, ratio supplenda.

¶ Sensus vero ipsi alterantur etiaȝ. patiuntur enim: nā ipsoꝝ actio motus est per cozpus sensuipso aliquid patiente: quibus igit᷑ inanimātia alteranf: vniuersi ijs animantia etiam alterabuntur: quibus aūt animatia: ijs nō alteranf inaiantia. per sensus enīnō alteranf: neqȝ sentiūt inanimata cū alterātur: nihil tñ ꝓhibet vt ⁊ aiantia non sentiant cū alterantur. qñ nō per sensus ipsis alteratio contingerit.

¶ Oz alterans ⁊ alteratū in alteratione intentionali sint simul. nūc declarat: ⁊ primo supponit duo: quorū 2m̄ sequitur ex primo. Primū est: q̄ sensatio sit alteratio q̄dā. hoc ꝓbat: qz est passio: ⁊ q̄ sit passio: ꝓbat: qz actio sensilis in sensus est motus ꝙ cozpus medium sensu ipso aliquo patiente. igitur sensatio est passio. Ex hoc infert secūdū. vȝ. q̄ a quibus alterantur inanimantia: ijs ab oibus alteranf aiantia. Cōtra aūt nō opz. nā inaiantia alterari non possunt per sensus: cū sint in anima. Oz vero animantia alterentur ab omnibus ijs: e quibus alterantur inanimantia: declarat: qz nihil ꝓhibet animatuȝ alterari non sentiēdo alterationē vt si fiat alb⁹ dormiens. Animata igitur alterantur omnibus ab ijs: e q̄bus inanima alterantur: qñ inanimata alteranf ꝙ cozpus: animātia ēt cozpus hñt. Cōtra aūt nō opz: qñ animantia alteranf per sensus: ⁊ per cozpus. inanima aūt. nō nisi per cozpus. hęc autē sc̄da suppō sequif ad primā. nam si datur alteratio quędam per sensus: sequitur animantia pluribus modis alterari posse: q̄ inanimantia: vt ex ijs modo patet.

¶ Si igit᷑ sensilia passiones sint: per hęc autē alteratio fiat: perspicuū simul esse patiens ipsiuȝ atqȝ passionē. nihilq; inter ipsa mediū esse.

¶ His suppositis arguit enthimematice sumēs duo ꝓo antecedēte: ⁊ intentū ꝙ cōsequēte. ⁊ inquit. Si igit᷑ sensilia passiones sint. hoc est primū. per hęc aūt alteratio fiat: hoc est secundū: quod fuit prima suppositio: perspicuum simul esse patiens ipsum atqȝ passionem: nihilqȝ inter ipsa medium esse.

¶ Nam huic quidē aer ꝓtinus est. Aeri vero attignuȝ est cozpus: ⁊ superficies quidē lumini. visui vero lumen attignum erit. Similiter ⁊ auditus ⁊ odoratus: ei qui primo ipsos mouet: coniunguntur: eodem autem modo ⁊ sapoꝝ ⁊ gustus simul sunt.

¶ Nūc ꝓbat cōsequētiā per inductionē: ⁊ inquit. Naȝ huic quidē aer continuū est: vt pote oculo. Aeri vo attignum est cozpus visile: ⁊ quod declarat dicens. nam ⁊ superficies quidē visilis cozpoꝛis lumini hoc est illuminato aeri contigua est. visui vero lumen siue illuminatꝰ aer attignū erit. Silr ⁊ auditus ⁊ odoratus ei qui primo ipsos mouet: coniunguntꝫ. vt aeri sonoꝝ: ⁊ aeri odorifero. eodē aūt mō ⁊ sapoꝝ ⁊ gustus sit᷑ sunt: per medium intrinsecū. Pretermisit tactū: qz quasi tactus alteratur ad modū eozū quę alteratione reali alteranf. ¶ Debes scire. q̄ sylls Aristotelis põt esse iste. sentiēs ⁊ sensile sunt simul. alterans ⁊ alteratū intentionalr sunt sentiens ⁊ sensile. igit᷑ sunt simul. ⁊ ita in alteratione intētionali ꝓz mouens ⁊ motū simul eē. ¶ Multa alia accepit Aristoteles nō vtilia quidē ad sylm: sed ad syllogisticā rōnē: ꝙ quanto aliqua faciunt ad terminos: aliqua ad cauillos: vt cōsiderāti ꝓz. ¶ Querūt hic ꝑ vtrū alterans ⁊ alteratū sint simul: pretermissis rōnibus. Alexander aphrodisius defendit alterās nō semp eē simul cū alterato nisi qñ alterans alteraret, in mouēdo alterabile motu local. Signū affert de stupore ⁊ pisce: q̄ alterat ⁊ stupefacit manus piscatoris: qui nō stupefacit rhetia. Sc̄dō idē declarat de sole: qui nos ipsos calefacit: oībus ꝙ interpositos minime. Tertio de magnete: qui ferrū alterat ⁊ non aerem. ¶ Themistius in sc̄dō cęli voluit. oē alterans ꝙ medium per mediū ꝓius mediū alterare: quod alterat vltimū. a tñ alterationē medy: ⁊ alterationē vltimi non semper esse eiusdem speciei. Nam sol alterat sphęras lumine. nos vero caloze. stupoz alterat rhetia inētionalr. man⁹ realr. ⁊ de cęteris eodē mō. ¶ Auer. aūt sc̄dō cęli. coīn. 42. parū addens vult Aristo. ꝓpositiones esse verā de alterante totali. ⁊ alterabili totali: ⁊ q̄ debeāt esse imediata hoc est nō distātia per aliquod mediū: erit igitur sensus. alterās totale ⁊ alterabile totale sunt simul: hoc est inter quoꝝ vltimā nihil mediat. Tunc dicit nō stupoze manus alteraret: sed rhetia ipsa affecta a stupore manus stupefaciunt: ipsa aūt nō stupida sunt: qz nō apta stupefieri: q̄ affecta sint qualitate apta stupefacere mām aptaȝ ad stupefactionē. De sole aūt ipsum nō alterare nos: sed totū cęlū esse alterās: totūq; hunc modū esse alteratū. mō sufficit q̄ cęlū tangat mundū. De magnete simili mō ait vt de stupoze. Dę cinscōo de cęlo. diligentius cōsideranda sunt. ¶ Querūt consequenter iuniores. vtrū alterans aliquod totale q̄ alterat vltimū per mediū: alteret ipsum vltimuȝ. ¶ Rūdēt q̄ alterans primū vna cū medio alterāt vltimū alterabile. vt si magnes mediante aere alterat ferrū: magnes ꝙ ipse aer alterāt: nōqȝ tñ aer ipse. hoc ꝓbat primo: qz si nō: tunc absente magnete põt aer adhuc ferruȝ alterare: qz pole est imaginari mediū remanere alteratum absente magnete. Sc̄dō aliquis existēs in aqua calefacta a sole magis alteraf ab aqua ꝓsente sole: q̄ absente. igit᷑ sol aliq̄d facit. Tertio pars directe aspecta a sole etiā remotior fortius alteraf q̄ pars ꝓpinq̄ nō aspecta. Ex ijs concludūt primū alterās vna cū medio alterare vltimū alterabile. ¶ Sed hęc põ stare non põt: qz aut ex medio: ⁊ primo alterante fit vnū alterās totale: vel remanent duo seorsum distincta. Si ex ijs fit vnuȝ: tūc nō esse pole dare alterās per mediū. Immo oē alterans esset immediatum: qñ sp ex ꝑ alterāte ⁊ medio fiet vnū alterās imediatū. ¶ Hoc aūt est cōtra Arist. in litera: qui facit dīam inter primū alterans ⁊ mediū: ⁊ vult q̄ primū alterat mediū. mediū vero vltimum. Si vero nō fit vnū: sed remanent duo: ⁊ ambo agunt in vltimū: tūc cū primū habeat actionē per se aliā ab actione mediy: ageret in distās ⁊ nō eēt simul. ¶ Propterea teneo cū Arist. q̄ primū alterat mediū. Mediū vero vltimuȝ. nō aūt q̄ primū ⁊ mediū simul alterēt vltimuȝ. ¶ Ad rōnes dico: q̄ lz aer remaneat in fectus ⁊ inficiat ferrū: nō tñ ferrū mouef: qz deest finis: gr̄a cuius mouereſ. Vel dici põt q̄ nō est imaginabile aerē remanere alteratuȝ: qñ illa alteratio depēdet in esse: ⁊ in ꝓseruatione a magnete. modo effectus nō põt eē vel intelligi eē sine causa a qua dependet in cōseruatione. ¶ Ad sc̄dm dico: q̄ ideo aqua calefacit magis ꝓpe sole: qz sol ēt ꝓcurrit vt ꝓseruās caliditatē illā: cuius signū est: qz absente in parvo tēpoze frigefcit aqua: qz tñ nō est totale cōseruās: iō põt ꝙ tēpus remanere salte sub remissiori gradu. ¶ Ad tertiū dici põt: q̄ sol per radios calefacit cōcurrēte reflexione: qz radij multiplicati recte reflectunf perpendiculariter: ideo ꝓ remotiori quā sol recte aspicit ꝓpter reflexionē maiorē magis calefit: q̄ prima soli: in qua nō fit reflexio. Hęc dicerent philosophi.

¶ Similiter aūt in bis quę sunt aię atqȝ sensus expertia ⁊ id qō auget ⁊ id qō auget sese habent. auctio nāqȝ ipsa quędā est aditio: quare simul sunt ⁊ qō auget: ⁊ qō augetur: ⁊ in diminutiōe similiter: nā diminutionis causa ablatio est quędā. per ſpicuū igitur inter id quod est vltimū mouens: ⁊ id qō est primū motum in motione ipsa nihil esse mediū. Sm rōnē eius medij: qō est mouentis ⁊ moti.

¶ Ultimo idē probat in auctione ⁊ diminutione ⁊ syllo est inter id qō additur: ⁊ id cui addit nullū est medium. auctio est additio quędā. igitur inter auctū ⁊ augēs nullū est mediū. de diminutione syllogizatur silr: inter id qō dimnutur ⁊ id e quo fit dimnutio. nihil mediat. decremētū est diminutio. igitur nihil mediat. demū epilogat: ⁊ fermo ꝓz. ¶ Dubitant recētiores: qz addēs nō est mouens sine id qō additur nō est mouens: nec id cui fit additio est motū. silr de iminutione põt obȷci. igitur rō falsa. ¶ Rūdent q̄ in auctione id qō addit alteraf ab eo cui additur. Silr in decremēto id qō demitur alteraf. Sed hęc rūsio est cōtra literā: nā Pȝs loquitur tā in auctione a iatoꝝ: q̄ ināiatoꝝ. A ut enim. silr autez in ꝙ q̄ sunt animę atq; sensus expertia: ⁊ id qō augetur: ⁊ id qō auget sese hñt. Ecce qō generatiȝ loquitur in omnibꝰ: mō cōstat auctionē in rebus inanimis nō fieri ꝙ alterationē. igitur rūsio illa nō valet. ¶ Amplius talis auctio non differt ab alterationē: ⁊ ita nihil noui diceret. Deinde igitur dicerem q̄ Aristo. donec rōnē auctionis ⁊ diminutionis nō definierit: loquitur vt plures: qui credunt additum esse mouens: ⁊ id cui, additur esse motum: ⁊ hoc sufficit.

¶ Cum autē alterabilia ipsa: ⁊ alterētur cuncta a sensilibus ipsis: ⁊ cozum soluȝ sit alteratio: quę per se pati a talibus dicūtur: per hęc contemplabimur.

¶ Proponit disputare de alterabilibus: q̄ videlicet sunt quę per se alterantur: ⁊ a quibus alterari dicūtur: ⁊ ratione quoꝝ. Et lz istud ad ꝓpositū nō multū facere vz: nec ad dicenda: ꝓo tanto tñ ad ꝓpositū facere videtur: ꝓo q̄sto Aristo. suppoſuerat q̄ alteratio oīs fm sensilia fiat: nō tñ ꝙ quę sensilia: nec quorum sit: expoſuit: ⁊ ita nūc ꝓponit duo de his dicere. ⁊ inquit. Cū aūt alterabilia ipsa ⁊ alterentur ipsa cuncta a sensilibꝰ ipsis: ⁊ eozū solū sensilium fit alteratio: ⁊ per ea solū: quę ꝑse pati a talibus dīr: de his duobus per hęc quę dicemus: cōtēplabimur. Sunt igitur duo cōsideranda. Primū: q̄ oē q̄ alteratur: alteratur ꝓpter q̄litates sensiles. Sc̄dm soluȝ ea alteranf quę agunt ⁊ patiunt ab his sensilibus. ¶ Auerroes in ꝓsenti cōmento declarat in quib⁹ ꝓimo ⁊ in quibus sc̄dō: ⁊ quib⁹ est dubia alteratio. ⁊ vult q̄ alteratio primo ⁊ per se sit in sensilibus sensu tactus: qñ hęc ꝓprie sunt actiua ⁊ passiua. per se vero sc̄dō est in sensilibus reliquoꝝ sensuū: vt duritie mollitie: odorabilibus: gustatilibus: visilibus ⁊ id genus: ⁊ hoc mediantibus primis illis tactilibus. Sed vt dicit dubiū est de sonis: quę sensu auditus sentiuntur. ea enim rōne qua in illis est ꝓtrarietas vt graue ⁊ acutū: vī alteratio possibilis: ea ex ꝓte: q̄ sonus in aere recipiunf: nulla vī fieri eozū alteratio. Propterea vult esse in illis alterationē equinoce dictā cū alteratione cęteroꝝ sensiliū. naz hęc sonoꝝ alteratio nō fit per expulsionē cōtrarij circa idē subiectum: ita vt sonus grauis expellat acutum: aut cōtra acutus grauē: nec fit per expulsionē factā in primis qualitatibus: sed tantum per motū aeris fractiuū: ideo equinoce fit.

¶ Potissimū nāqȝ quispiā inter aliā ⁊ in figuris ⁊ formis ⁊ habitibus atqȝ alijs id genus deperditionem ⁊ acquisitionem alterationeȝ esse putabit. videtur enim esse in talibus alteratio: non tamen est. Sed cuȝ alterantur quędam: hęc fiūt: vt cū cōdēsatur aut rarefit: aut

Dubitatio. Rūsio. Cōfutatio. Sol. ꝓma. Cōfutatio. ꝓbatio. Tex. 13. Tex. 14. Quę Auer. coīn. 14. Tex. 15.

I calefit: aut frigefit materia ipsa.

¶ Ante igitur ꝺ̄j ad rē veniat. primo declaratur ab Aristotele in quibus vī alteratio primo aspectu: z quo ſm veritatē nō est. z inquit. q primo aspectu ea deperditio vel acgitio: qua qualitates de prima: z de quarta specie generis qualitatis acgruntur: vī eē alteratio: ſz tm̄ veritatē nō est, Sed cū alterantur quędā hęc fiunt. hęc enim acgruntur ad acquisitionē z deperditionem alterius: vt raritudinis vel dēſitudinis apō democriticos: aut caliditatis z frigiditatis ſm peripateticos. Sic igit ea quę primo aspectu vīr alterationes z alterabilia: nō ſm veritatē sunt talia. Videtur autez deperditiones z acquisitiones taliū alterationes ꝑmo aspectu: qm̄ abyciunt z addunt subiecto qualitates. nō aūt sunt: qm̄ non sunt primi alterationū termini: sed secundary vt dictuz est in quinto huius. ¶ Juniores volūt q Aristo. velit in textu z in toto capitulo hanc ꝯclusionē: tm̄ in qualitatibus tertię ſpēi ē alteratio. Luius apud ipsos ꝓbatio est expositoria sic in qualitatibus tertię ſpēi est alteratio: z in nullis non qualitatibus tertię speciei est alteratio. igitur tm̄ in qualitatibus tertię speciei est alteratio ꝓiacentez aiunt Arist. ſupponere tanq̄ per se notā. Scōa vero exponēs ꝑz de qualitatibus ſecūdę ſpēi: cuiuſmodi est nālis potētia aut impotentia: restat sola declaratio de his quę sunt in prima ſpē: vt habitus: z in quarta vt forma sine figura. Dęc est illoz ordinatio: quę lz a remotis literę cōpetat: subtilis est: z curiosa.

Expō iuniorum. K

¶ Sed nō est alteratio. non enim statue formā nomine quidez eius dicimus: ex quo exozitur nec id etiam ex quo e piramidis: aut lectice figurā: piramidem: aut lectica: sed denominātes: aliud ęneum: aliud cereum: aliud ligneuz appellamus. Aut id quod alteratur dicimus. nāęs ipsum humidū: aut calidum: aut duruz esse nuncupamus: z nō mō sic: sed etiaz ipsum humidum: atq; calidum esse dicimus ęs: affectiones nomine materiam nuncupantes. Cuz igitur id quidez ex quo est forma atq; figura: z id quod est oztū nomine figurarum non dicantur: quę ex illo sunt: id vero quod alteraī nomine dicatur affectionum: patet alteratiōnem esse in solis sensilibus.

L

¶ Nūc ꝓbat prędictā ꝯclusionez ꝑ rōnē. ꝑ sumptā a mō loquēdi: z sic cōponi pōt. oē id ad qō est alteratio denominat subiectū: ea quę sunt in quarta ſpē non pūt denominare subiectuz. igiē ad illa nō est alteratio. Circa hāc rōnē primo ponit minoz ē: cū illius declarationez: z ingt. nō enim statuę formā noie quidez eius dicimus ex quo exozitur: hoc est de forma nō prędicaī subiectū. hęc enim est falsa. lectica est lignū. nec etiā cōtra eius exquo est piramidis: aut lectię figura: piramidē aut lecticam dicimus. hęc enim est falsa. ligneuz est lectica: aut piramis. Sic igitur ꝑz minoz. deinde sumit qūo figura de subiecto ꝑdicabiī: z inquit. sed denoiantes aliud opus figure ęneū: aliud cereū: aliud ligneū appellam⁹. deinceps sumit maioz ē. z inquit. At id qō alteratur dicimus: hoc est subiectum in alteratione denominamus a forma. nā ęs ipsum humidū: aut calidū: aut durū esse nūcupam⁹. z non modo sic: sed etiam econuerſo dicimus humidum ipsum atq; calidū esse ęs affectionis nomine materiam nūcupantes: z affectionez nomine materię. Dęc est maioz. Tunc epilogat rōnē. z inquit. Cum igitur id quidem exquo est forma: qō dō subiectū: z id qō est oztuz ex illo subiecto: qō est figura: nō dicanī vno figurarū nomine: earū. vz. quę ex illo sunt id vero qō alteraī nomine dicatur affectionū: ꝑz alterationē esse in solis sensilib⁹ de tertia specie qualitatis. ¶ Sed dubitāt iuniozes: quonam mō maioz intelligiī de alterabili in abstracto: aut in cōcreto. si in abstracto: illa est falsa. nā hęc est falsa. ligneū est caliditas. si in cōcreto: maioz erit vera: ſz minoz falsa. nā etiā figura in cōcreto prędicaī de subiecto. hęc enim est vera. ligneū est lecticatū. z id genus. ¶ Quicgd velint recentiozes: debes ſcire q lectica: domus: z archa: z id genus omnia sunt ꝯcreta ex subiecto z forma: nā lectica est lignū z figura: z in cęteris similiter. Albedo vero non concretū: cū sit sola forma: sed album. qō est lignū z albedo: lecticatū vero z id genus sunt cōcreta remota: z non prima: velut album. z id genus. erit igitur ratio Arist. sic. oē alterabile denominat subiectū in concreto prima concretione. figura z vīr id qō est in quarta ſpē qualitatis nō denominat subiectū in cōcreto prima cōcretiōe: qz hęc est falsa. ligneuz est lectica. igitur nō sunt alterabilia: z cessant oia obīa in hac re.

M

N

Dubū.

O

¶ Pręterea z alio mō id absurdū est: dicere enim hominem alterari: atq; domū ipsam: cū finē accipit: ridiculū est. Nā si perfectionē domus parietes z regulā alterationem esse dixerimus: alterari dicemus cū parietibus domꝰ clauditur: aut tegitur. patet igitur alteratiōnem in ijs non esse quę generantur.

Ter. 16.

P

¶ Scōa rō hic ponitur: sed primo eius virtus tangit. z inquit. Dręterea z alio mō id absurduz est: dicere enim hominem alterari atq; domū ipsaz similiter alterari cū finem accipit: est ridiculum. Ex hoc intelligit hāc rōnē. nihil alteratur cū finem accipit. Sed qualitates de ārta specie nō possunt induci niſi dum finem accipiunt. igitur non sunt alterabiles. Cuius quidem rationis solum accepit maiozē. ꝓbat maiozē videlicet q nihil cum finē accipit alteratur. z hanc ꝓbat in exēplo. z inquit. Nā si perfectionē domus parietes z tegulaz esse dixerimꝰ: quę in fine sunt: alterari dicemus cum parietibus domus clauditur aut tegitur. Modo istud consequens est falsum vt tanquam impossibile omittit. igitur z antecedens. z per consequens res ipsa cum fine perficitur: alterari non dꝫ: sed potius alterata esse. ¶ Auerroes vero formaī rationem dupliciter. Prima ratio est in alteratione manet idem subiectuz actu a principio in finē: sed in acquisitione figurę nō manet idem subiectū actu. igitur non est alteratio. ¶ Secundo formaī sic. si quod ġiatur alteratur: generatio erit in capitulo alterationis. mō destruit aīs. nā qō ġiatur non alteraī: z ita generatio nō erit alteratio. z si obyciī cōtra: qz tūc argumentū esset a destructione antecedētis. Ñdet illud fieri posse in terminis ꝙrtibilibus vt infit in proposito.

Quę Auer. cōm. 16.

Q

¶ Dę expōnes sunt vt mihi vī dubię. Primo. qz textui nō cōuenit. ¶ Scōo: qz minoz primę est falsa. subiectuz enim est lignū ipsius lecticę. ipsius figurę domꝰ lapides. mō hęc ꝓmanēt semp a principio ad finē. Scōa vero ē ɔ textuz: qm̄ nihil meminit Aristo. ġiationis: vt ꝑ nras trāslatiōes ꝑz: niſi extoz quēdo verba. Dropter hęc teneatur nostra expō: quę plus literę consonat.

Replica Thome.

Defensio.

D

Cōfutatio ɔ Auer.

¶ At qui neqz in habitibus alteratio est habi; tus enim virtutes ac vitia sunt. virtus vero z vitium ad aliquid sunt quemadmodum sani; tas quidem calidoꝝ atqz frigidoꝝ cōmē; suratio

Ter. 17.

A suratio est quędā: aut eoꝝ quę sunt intus: aut ad cōtinēs. Similiter z pulchritudo: z robur ad aliquid sunt. sunt enim dispositiones quędam eius quod pęſtantissimū est ad id quod est optimum. Dico autem pęſtantissimuz qō conſernat: ac circa ipsam naturam disponit. Cuz igitur virtutes quidē ac vitia ex ijs sint: quę sunt ad aliquid: hęc autez nec generationes sunt: nec ipsoꝝ est generatio: neqz alteratio vlla prozsus: perspicuū circa habitus nullam penitus alterationem esse.

¶ Nunc q nec ad corpozis dispōnes: nec ad animi habitus sit alteratio: sic syllogizat. ad relationes nō est generatio vel alteratio: habitus: animi: z corpozis dispōnes sunt relones. igiē ad habit⁹ animi z ad corpis dispōnes nō erit alteratio. maioz patet quinto hums. Minoz ꝑ syllogizatur: virtus z vitiū sunt relones. animi habitus z corpozis dispōnes sunt virtutes: z vitiū. igitur relones: de ratione primo proponit ꝑsyllogismū. z inquit. At qui neqz in habitibus alteratio est. hęc est ꝓcō principalis. deinde facit prosyllogismū. z ingt. habitus. n. sive animi sive corpozis virtutes z vitia sunt. ℔ est minoz. virtꝰ vo z vitiū ad aliquid sunt hęc est maioz: cōcluio ꝑsyll⁹ erit q habitus animi z corpozis sint relones. Qz vero virtꝰ z vitiū sint relones ꝓbat exēplis dicēs. quē admodū sanitas gdem calidoꝝ atqꝫ frigidoꝝ cōmensuratio est qdā. dico calidoꝝ z frigidoꝝ aut eoꝝ quę sunt intus: qui humozes dicuntur: aut eoꝝ quę sunt ad contines ipm. Silr z pulchritudo z robur ad aliqd sunt. sunt. n. dispositiones eius qō pſtantissimū est ad id qō est optimū Dico aūt pſtantissimū qō cōſeruat. ac circa ipsaz nāz disponit. Is ꝓbatis vniuersaz syllm epilogat dicens. Cū igit virtutes quidē ac vitia ex ijs sint: quę sunt ad aliquid. ℔ aūt nec ġiationes sunt: nec ipsoꝝ est ġiatio: neqz alteratio vlla prozsus: perspicuū circa habitus animi z corpozis nullā penitus alterationē esse. ¶ Quātū vero ad vero ad verba greca attinet: difficultas: accidit qd Arp. per cōtinēs intelligat Auer. per cōtinens aerē ambientē respectu animalium: quę vīunt in aere: aut aquam respectu vīuētiū in aqua intelligit: z tūc sensus est. q sanitas est cōmēsuratio quędā eoꝝ calidoꝝ z frigidoꝝ q̄ sunt intra: z quę sunt in ipso cōtinēte. ¶ Sz ptra obyciī expositor: qz sanitas nō attēdit cōparatione ad aerā: ꝟ potius ecōuerso dispōipsius aeris dr sana respectu corpozis: ideo ꝓtinēs intelligit cōtinēs humozes. ¶ Sz pace expositoris melius partē hāc intelligit Auer. nā grece verbū illud cōtinēs: qō est periechon vbiqꝫ Aristo. in quarto huius ꝑ ambiente nos aerē ſumpſit. Expositionē hāc verbū illō entos grece: latine intus ꝓfirmat. nā est sensus: q duplex est sanitas: vna quę est cōtētoꝝ intus calidoꝝ z frigidoꝝ: z hęc ꝓpe est sanitas formalr: q̄ aial dr formalr sanū. Alia est eoꝝ calidoꝝ z frigidoꝝ q̄ sunt exꝫ in ipso ambiēte: z hac aial nō dr sanū: sed aer dr sanus: qz efficit sanitatē. vtraqꝫ aūt est relo vt ꝑz. sic argumētū expositoris nullū est. ¶ Verbū illō optimū qō grece est aniston Auer. exponit extrinsecū illud: qō per excessiuz dr pulcherrimū: z sanū ꝑ excessiuz saniſſimuz. z tūc sensus est qō pulchrū ꝑ cōparationē ad optimū hoc est pulcherrimū: z sanū ꝑ cōparationē ad saniſſimū. Sz hęc expō (vt recte expositor ingt) stare nō pōt: nā Arp. vbiqꝫ aniston ꝑ optimo fine ſunit. mō pulchritudo quę est sanitas in cōpone: z robur quę est sanitas in: tēperatione relones sunt ꝑ habitudinē ad opa: qua rone sana optima ad institia ea vocat Hal. erit igiē sensus. sunt. n. dispōnes q̄dā eiꝰ qō est pſt ātissimū ℔ est tēperamēti in cōpone aut cōpone ad id qō est optimū ℔ est finē: z qz pręstātissimū qō grece est Beltiston nōnunqꝫ ꝓ optimo finē: nōnunqꝫ ꝓ optimo nāli: qō est ipsa bona aut cōpositio: aut tēperatio: ſumit: siō subdit. dico aūt Beltiston siue pſtātissimū nō ꝑ fine optimo: sed id qō pſtat ad hoc est optimā cōpone: q̄ aial ipsuz cōſeruat: z id qō disponit aial circa ipsuz ipsū nāz. Dęc expō ē pulchra. ¶ Sz ambigūt iuniozes quonā mō habit⁹ animi z corpozis: maxime habit⁹ corpis sint ad aliqd cuz sint in ġie q̄litatis. ¶ Juniozes aiūt Arp. ꝑ ad aliqd itelligere aggregata ex q̄litate z relone: vt longis ꝟbis demſant. ad tale. n. aggregatū declarat Aristo. nō esse motū: siue alterationē. ¶ Sz hęc pō frivola est: niſi alr itelligat: qz a pari posſez ꝓbare q aial caliditatē nō est mot⁹: capiēdo ꝑ aggregato ex qualitate z siſitudine vnius calidi cuz altero: z sic nō magis id qō ait Aristo. esset verū de qualitatib⁹ ꝑmis: q̄ de q̄litatibus tertię speciei. ¶ Expositor optime rīdet. vbi debes ſcire q sanitas z generatim corpozis habitus nō sit niſi ꝓsita relone vt dispōne ad illius esse. niſi. n. in calidis z frigidis pręesset aliqua ꝓportio nō posset sanitas euenire. igitur fundamētū harū est relatio: nec est inconueniēs absoluta fundari in relone vt in dispositiuo: cūmō pręsit aliqō absolutū. Ulterius debes ſcire q ad relonē nō est motus: nec ad illud qō segtur relonē ꝑ se. hęc ꝑz: qz aliter eē posset fundamētū sine fundato. tūc ꝑz rō Aristo. vult enim ea quę sunt ad aliquid sine formalr: sine fundamētaliter ꝑ alterationē nō acgri. Alij nō imperiti aiunt habitus corpozis z ġiationes dispōnes esse formalr relones: z sanitatē nihil aliō esse q̄ habitū corpis: ꝟ de hs hacten⁹. sat. n. est ℔ explicasse.

B

C

E

F

G

¶ Neqz itaqz circa virtutes animi: vitiaqz alteratio esse videtur: virtus nāqz perfectio quędam est vnūquodqz enim maxime: tunc est pfectum: cū ꝓpriam virtutem obtinuit: z maxime ſm naturam veluti circulus: tuz maxime ſm naturā existit: cū maxime circul⁹ existit. vitiū vo bozū est corruptela atqz labes.

H

¶ Hactenus q ad corpozis dispōnes nō sit alteratio: ꝓbatū est. Nūc vero q ad animi habitus nō sit, alteratio demonstrat. z primo quo ad eos q ad appetitū attinēt: cuiuſmodi sunt virtutes z vitia: quę grece harete atqz catię dr: est igitur cōclusio. ad virtutes atqz vitia non est alteratio. Ad hāc cōclusionē ꝓbandā (vt expositor sentit) sumit q virtus sit quędā perfectio quā ꝓbat rōne z exemplo. rōne quidē primo: qz vnūquodqz tuz maxime est perfectus: cū ꝓpriā virtutē obtinuit. donec eni deficit sibi ꝓpria virtus: imperfectū est. vt planta quādiu deficit sibi virtus qua possit sibi sile ġiare: imperfecta est. z animal etiā imperfectū est: cū sibi deest virtus generandi. igitur animus etiaz imperfectus erit: cum sibi deest virtus: qua agere possit ſz virtutes hominis: quę ratio docet virtutē esse perfectionē quādam. Secūdo idē ꝓbat ex eoꝝ z cū vnūqōqꝫ: tūc est maxime ſm nāz: cū obtinuit ꝓpriā virtutez. est enim rei nālis virtus sua ꝓpria forma. Propterea tūres ſz sui naturā: cū obtinuit suā ꝓpriā formaz: quę rei virtus est atqꝫ perfectio: q̄ rō docet vtutē rei esse perfectionē. Exēplo vero idē testaī ex geometricis dicens veluti circulus: tuz maxime ſm nām: cū maxime circulus existit: hoc est cū formam circuli cōſequutus est. Ex ijs oībus ꝑz illa ꝓpositio. vz.

Dubitatio.

8.° iunior.

I Dubitatio Expositio Auer.

q; sit quędã perfectio. ¶Sed quonã mõ sit syllogizandũ. Auer. sic complet rõnẽ: ad nullã perfectionẽ rei est alteratio ꝓpositio declarata est q; virtus sit animi perfectio: vt rõmbus ꝛ exẽplo patuit: igitur ad virtutẽ nõ est alteratio. ꝑsyllogizat maiorem sic. ad nullũ indiuisibile fm magis ꝛ minus est alteratio. perfectio est indiuisibilis fm magis ꝛ minus. igit̃ ad perfectionẽ rei nõ est alteratio. minorem. rursus ꝓ3 syllogizat sic. oĩs finis est indiuisibilis fm magis ꝛ minus. perfectio est finis. igit̃ est indiuisibilis fm magis ꝛ minus. ¶Minorẽ rursus ꝑsyllogizat. simile perfectioni circuli est finis. perfectio est similis perfectioni circuli. igitur perfectio est finis. Hęc oĩa ex cõmẽti ꝓcessu colliguntur. ¶Obycit autẽ contre hoc expositor: q; Aristo. ꝓponit vno medio probare ad virtutes ꝛ vitia nõ esse alterationẽ. mõ iste procedens ly accõmodari possit ad virtutes: nõ aũt ad vitia: q; ipsa vitia nõ ꝓfectiones: corruptele atq; labes virtutum sunt. ¶Propterea expositor sentit cuꝫ ductissimo Themi, quẽ nõ vidit: sed impetu boni dęmonis cũ eo cõuenit. ꝛ vult rõnẽ eẽ persimile hic de virtutibus: velut superius de figura. nã quẽadmodũ id qõ perficit: non alteratur: absurdũ est. n. dumũ quę integitur: decere alterari potius q̃ integi ꝛ culmẽ accipere: eadez rõne neq; qñ corrũpitur. vt igitur virtus est perfectio: ꝛ vitiũ corruptio: ita nec virtus nec vitiũ per alterationẽ fiunt: ꝛ ita vna ꝛ eadẽ rõ vtriq; parti deseruit. Hęc expositor ꝛ Themistius. ¶Sed Auer. defendi põt. supponit. n. expositor ambo illa vno syllogismo nõ possit vtriq; ꝑticõpetere: iõ nõ recte Auer. sentit. Diceret forte Auer. duas illas partes nõ vna vi persuaderi. Prima. n. pars persuadet mõ dicto. Secũda vero hoc mõ. ad indiuisibile nõ est alteratio, vitiũ est indiuisibile, igitur. nõ est alteratio. persuadet minor. quod maxime distat a perfectione: est indiuisibile, vitium distat a perfectiõe ꝛ maxime. igitur indiuisibile. minor ꝓ3: q; vitiũ est corruptela ꝛ labes perfectionis. Sic igit̃ falsum supponit expositor. vꝫ. q; vna rõne ambo illa persuadeant. ¶Sed huic adhuc replicari põt per ea quę dicit expositor: nã ꝙuis ꝑfectio sit simplr idiuisibilis. tñ recedẽ a ꝑfectione nõ est simplr idiuisibile: q; multipler ꝓtingit recedere a me duo: qõ vult eẽ idiuisibile. ¶Secundo arguit nouus expositor q; virtus non consistit in indiuisibili: nã ly cõsistat in medio: illud tñ mediũ nõ est quid ꝑũctuale. vt de ſanitate ꝓ3: ꝓpter hęc expositor antiquus vult rõnẽ eẽ vnã ꝛ per ſile. vt dixim⁹. ¶Verum 3 exponẽ hãc instat nouus expositor: q; nõ vꝫ simile de figura ꝛ virtute: q; cum domus sit: tũc domus nõ est. At cuꝫ animus efficitur studiosus: aiũs est. ideo rõl nõ est ꝑ ſile. ¶Ego vero tũ auctoritate Themistij: tũ ꝑpter verba Aristo. teneo cũ Thoma. Arist. n. inqt, neq; itaq; circa virtutes animi: vitia q; esse vꝫ sup. alteratio, verbũ. n. illõ grẽce σῶ latine sonat igitur: vel itaq; ꝛ ita vꝫ litera eẽ illativa. q̃ illatio docet hãc rẽ inferri ex rõne tactu de figura: ꝛ ꝑma qualitatis specie: ꝛ ita sapide Thomas dixit hanc rẽ persuaderi per simile argumentum de figura ꝛ disponibus. cui etiã aſſaduertens Themistius exposuit eodẽ mõ. ꝓpterea rõ Egidy 3 Thomã nulla est, nã ly domus nõ sit quo ad rõnẽ domus: ipsa tñ est quo ad subſtãtiã ꝛ rõnẽ entis in actu: ccu anim⁹ ẽ quo ad subſtãtiã ꝛ rõnez entis in actu. ¶Sz quicquid sit de expõnib⁹. Auer. defendi põt. Primo quidẽ: q; ly recedẽ a medio in specie sit multipliciter, vbi cã. a liberalitate per ꝑdigalitatẽ: ꝛ ꝑ auaritiã: tñ in gñe est vno mõ: quia quocũq; mõ recedit̃ a liberalitate: vitiũ est: ꝛ hac ratione est indiuisibile. Secũdo. q; ly mediũ nõ sit ꝑũctuale: est tñ indiuisibile ſm acgsitionẽ: q; est finis rei: ꝛ ita replicę 3 Auer. nullę sunt. hęc dicta possunt.

M ꝓpa expõ.

N

¶Quãuis igitur cum alteratur aliquid virtutis acceptio: vitiꝫq; deiectio fiãt neutrũ tamẽ horuꝫ est alteratio. Ob vero aliquid alcreẽ. perspicuũ est ex eo: q; virtus quidẽ aut affectionũ est vacuitas: aut earundem mediocritas quędã: vitiũ vero aut affectionuꝫ cõcitatio: aut perturbatio virtuti contraria.

¶Sed quia ꝓbauit virtutẽ nõ effici q; alterationem. ita vt ipsa sit per ſe terminus alterationis. Nunc quanam rõne acquiraf docet. ꝛ ꝓponit ꝑ intentũ dicẽs. Quãuis igitur cũ alteratur aliqd fiant ꝛ virtutis acceptio: ꝛ vitij deiectio: neutrũ tñ horꝫ est alteratio. vult igitur virtutũ ꝛ vitij acceptionẽ fieri alterationẽ facta in alio. ¶Et ꝙ hoc apparet q̃s imperite exponant g hãc esse ſcõam rationẽ cõmẽtanꝫ. vt iuniores exponunt. persuadet tamẽ primo q; aliquo alterato virtus ꝛ vitium fiãt. nã sine sit virtus affectionũ vacuitas. quã stoici apatheiaz vocãt: siue earũdẽ mediocritas quędã: quę a peripateticis μετριοπαθείαι appellantur. Vitiũ vero aut affectionũ cõcitatio vt stoici: aut perturbatio virtuti ϶ria vt peripatetici: patet hic nõ fieri: nisi aliquid alteretur vt puta corpus ꝛ appetitus in suis passionibus: quib⁹ aut ſedatis: aut moderatis: virtus in animo relucet virtus igitur ꝛ vitium fiunt aliquo alterato.

3 iuniores. Q

¶Pręterea moralis virtus oĩno in voluptatibus doloribusue cõsistit. Nã; voluptas aut cũ agim⁹; aut cum recordamur: aut cũ ſperamus: effici solet. si quidẽ igit̃ cũ agimus: puenit: sensus ipse cã est. Si vo cũ recordamur: aut ſperamus: ab ipso rursus emergit. voluptate enim afficimur. Aut recordantes ea quę nos oblectarunt: aut ſperantes ea euenire: quę nos oblectabunt.

P

¶Scõo idem persuadet per hoc: q; virtus ꝛ vitium in voluptatibus oĩno doloribusue cõsistit. qõ quidem ex eo ꝓ3: q; voluptas efficit aut cũ agimus: aut cum recordamur egisse: aut cum ſperamus agere. mõ si agimus: ipse sensus qui nunc alteraf cã est voluptatis. si vero recordamur: aut ſperamus ab ipso rursus emergit: nã voluptate afficimur: aut recordantes ea quę nos oblectarunt: aut ſperantes euenire: quę nos oblectabũt: modo sine sic sine sic: sensus cã est: qui aut alteratus est iaz: aut alterabitur postea. nõ igitur fit virtus vel vitiũ nisi aliquo alterato: qõ erat ꝓbandũ. Hęc est Aristo. probatio.

Q Dubõ.

¶Et ly hic multę dubõnes fieri solent: ego breuib⁹ vnã tñ tangã. nã ex ea cętere patebũt. Arist. itaq; ponit ad virtutes morales non eẽ per ſe alterationẽ. Primo q; sunt perfectiones: ꝛ quęlibet talis est idiuisibilis. modo ad nullũ tale est ꝑ ſe alteratio. Secũdo. q; acquirit solum per alterationẽ factam in ſenſu. ¶Dubitant igit̃ cõtra primã dubitationibus multis. ſed primo. q; perfectiones accidẽtales vt caloz ꝛ frigus sunt perfectiões: ꝛ tamen ad ea est alteratio. Secũdo. q; virtus non est indiuisibilis: q; vnus hõ est altero studiosior. Tertio. q; tũc ad intenſissimuꝫ gradũ fozmę nõ esset motus. ¶Scõo dubitant cõtra ſcõam rõnẽ: nã tunc ad raritatẽ ꝛ dẽſitatem ꝛ albedinem nõ esset alteratio: q; acgrunt ꝙ trãſmutationẽ factam in primis q̃latib⁹. ¶Respondenti iunioꝛes ad primũ dictum Aristo. ꝛ Auerrois eẽ intellendũ de perfectione determinata: quę in indiuisibili ꝓsistit. Scõa etiã tollitur: q; vtus quę mediũ est simplr: est quid indiuisibile: quę vero est medium ꝓportione: est diuidua: ꝛ ſm hãc rẽ vnus altero studiosior. Tertia demũ demitur: q; ly ſummus gradus sit indiuiduus: pręcesserunt alij: qui sunt eiusdez speciei cũ eo. Hęc quo ad primã rõnẽ. ¶Adſcõam dubitationẽ negant rarefactionem fieri non posſe nisi pcedẽte alteratione in primis: q; põt quicq; rarefieri nullo alio motu concurrente. ꝛ sic de albedine aiunt. ¶Alij iunioꝛes contra hęc multipliciter obyciũt primo: q; virtus hz gradus. igitur ipsa non est indiuidua ſm magis ꝛ minus. Scõo tũc demonstratio Arist. nõ esset vlis: q; nõ nisi de vitute simplr: ꝛ nõ de virtute quę ꝓportione dr. Tertio non vꝫ recte dictũ q; ad hoc vt ad aliquid sit motus sufficiat aliquid pręfuisse eiusdẽ ſpẽi: nã tũc ad formã circuli esset motꝰ dato q; plures alij antea fuissent. ¶Sed hęc nõ valẽt nã virtus simplr: de qua Arist. loqtur: nõ hz gradꝰ: hęc enim (vt dicitur scõo ethicoꝛũ) cõſistit in pũcto. Amplius demonstratio Arist. est particularis solum de virtute simpliciter: effici tñ põt vlis per hoc: q; virtuti nihil est ꝓtrariũ: rursus lz pręcessiſſent circuli, glibet tñ illoꝛũ fieri in non tẽpore. Et lz hinc inde fieri possint defensiões: ꝛ replicę: hęc nõ ſunt: quę faciant hominẽ ꝓbũm: se ſophistã: sunt eni apparitiones ſcientię: nõ veritates. ¶Propterea ſi in nostris expõnibus aſſaduertat: hęc oĩa sunt cõfutata. Aristo. enim nõ eã rõnẽ facit: vt intelligunt iunioꝛes. nã sic accidũt dubitationes dictę: ſed ſyllo Arist. est a ſimili de figuris: naz vt figura est perfectio indiuidua: ita virtus est indiuiduo ꝑfectio. de hac. n. virtute modo loqnit Aristo. nõ de illa quę ꝓportione fit: cum non sit virtus: nisi vt ſupplementuꝫ quoddã: vt dr ſcõo ethi. ꝛ sic ceſſat ꝓma dubõ. Scõa etiã ceſſat: quia Arist. nõ fecit ibi rationẽ ſcõam vt iunioꝛes putant: ſed dedit modum: quo virtus acquiratur: vt expoſuimus: ꝛ ita multę harum dubitationum ex malo intellectu textus emergunt. Hęc mihi videntur: licet recentioꝛes multa fabulentur: quę bona ſunt ꝓ modo.

Defensio Auerro.

Ppa expõ.

R Pria rõ.

S Scõa rõ.

C

Tex. 20.

¶At ꝓ neq; intellectualis aię partis alteratio est. Nã sciens maxime ad aliquid dicitur. Quod quidem hac rõne ꝓ3: q; per nullã potentiam motis fit in nobis scientia: ſed ꝓius exoꝛto aliquo: Experimento enim particularium scientia vniuerſalium colligimus.

Quę The.

D

¶Hactenus q; ad aię appetitũ nõ sit alteratio declaratũ est. Nũc vero de parte aię intellectuali vult disputare: ꝛ vt vꝫ Themistio duo ꝺclarat. Primũ est q; partis intellectualis habitus ꝛ adeptiones habituũ nõ ſũt alterationes. 2m est q; nec oĩno generatiões cẽſeri põt. primũ ꝓbat: ꝛ ſyllo sic cõponitur. ad relõnẽ vel relatiuũ nõ est alteratio. sciens est relatiuũ: scia vo relo. igit̃ ad ſciens ꝛ sciam non est alteratio. Qz sciẽs ſit relatiuũ: ꝛ scia relatio: probat sic. id qõ nobis acquirit̃ per nullã potẽtiã: ſed aliquo exoꝛto: relatiuũ vel relatio est. sciẽs vel scia aliquo exoꝛto ꝛ per nullã potẽtiã in nobis fit: igitur ſunt ad aliquid. Minoꝛ ꝓ3 per hoc q; experimento particulariũ ſcias vſuꝫ colligimus: ꝛ ita nobis acquritur facta mutatione in ſenſibus: velut efficimur ſimiles mutatione facta in alio: vt in albedꝛ ęquales mutatione alterius in quantitate. Themistius vero sic rõnez intelligit q; ſcię de vniuerſalibus cõſtent: vtia ex particularibus colliguntꝫ: quare nõ per alterationẽ hñr.

E

¶Item q; neq; actus ipſe generatio est: nisi vi cat: Tale est enim ipſe actus.

¶Secũ erat q; habituũ adeptiones nec sint gñationes: ipſe tamẽ sub hac forma intentionez proponit. o. Jtẽq; neq; actus ipse generatio est: ꝛ in grẽco illatiue legitur hoc mõ. vꝫ. neq; igitur actus ipse: ſupple qui ꝓtinet ad ſcientiã partẽ q; aię intellectualem generatio est: qõ iõ illatiue legit: q; ex modo dictis ꝓ3. Ad relõnẽ enim non est alteratio: neq; ad id qõ ſequit̃ relõnẽ per ſe. Mõ. cũ actus ſcientificus ab ipſa ſcientia ꝓficiscat: q; relo est: iure actus ipſe nõ est gñatio. Verum de bes scire q; actus ſcientificus bifarius est alius pręcedẽs gñationez ſcię: e quo ſcia ipſa in intellectu fit. Alius ſequẽs ſcię gñationẽ. põt itaq; rõnẽ eẽ de vtro q; quam ſubſcribit dicẽs: nisi visionez tactionemue gñationes aliquis dicat. Tale est. n. ipſe actus pertinens ad ipſum intellectum. ipſe enim vt Themistiꝰ dicit tale est hoc est ſimilis viſioni ꝛ tractioni: q; est momentarius: velut viſio ꝛ tactio: ꝛ ꝓpterea nõ põt eẽ alteratio: q; momẽtarius: nec generatio: q; lz generatio ſit momentaria: ipſa tamen cõſequitur alterationem. igitur ſi adeptio ſcientię nõ est alteratio actꝰ ſcientificus qui a ſcientia ꝓficiſcitur: nõ erit generatio. ꝛ sic patet ſecundum.

F

¶Acceptio autẽ ſcientię a ꝓncipio non est generatio neq; alteratio. Sedatione nãq; ꝛ trã quillitate aię sciens quiſpiã euadit: atq; ꝓvidens. Quẽ admodũ itaq; cũ experrectus est est quiſpiã dormiens: aut cũ ab ebrietate ſese recipit: aut cum a morbo cõualuit: nõ factus est tunc sciens: ꝛ ſi antea non vti scientia poterat: operariq; per eam: ſed ſedata perturbatione: mente q; iam inde ad trãquillitatem revocata: aptus ac idoneus ad vſuꝫ ſciẽtię euaſit: ſic etiã cũ e ꝓncipio in nobis scia exoꝛit: aliquid ſimile fieri solet: ſit enim perturbationis ſedatio: atq; tranquillitas quędã. Qua ratione euenit vt pueri nec discere: nec ſenſibus discernere possint: perinde atq; ſenioꝛes: est enim in ipſis turbatio atq; motus vehemens: ſedantur autem nonnunq; a natura ipſa: nonnunq; ab aliꝭ. Verũ in his vtriſq; fit vt quiꝑiam alteretur: perinde atq; cũ quiſpiam experrectus: factuſq; sobrius aptus ad actionẽ euadit. Perſpicuum igitur in ſenſilibus partez animę ſenſitiuaz: ꝛ in nullis aliꝭ nisi ꝙ accidens alterationem esse:

G

¶Duo sunt in ſciẽte ipso: vnũ quidẽ vt aĩs habitus ipse adeptio q; ſcię. Alteruz vt ꝓfis vſus atq; operatio ꝙ illũ habitũ: ꝓbauit hactenus q; habitus intellectus qui se hz vt aĩs: nõ per alterationẽ habeaf: ꝛ hoc q; est ad aliquid: ꝛ q; vſus illius habitus nõ sit gñatio: q; est gd ſile viſioni atq; tactioni: sed q; adeptio ſcię bifariaz fit: aut inuentione: quę disciplina dr: aut a pręceptoꝛe: quę doctrina nuncupat̃: poſtq; in gñali ꝓbauit ad sciam siue ꝙ doctrinã siue ꝙ disciplinã acquirit̃: nõ eẽ alterationem. Nunc ſpeciatim ꝓbat ad sciam: quã inuentione siue disciplina ꝙ nosipſos nãcisc imur nõ esse alterationẽ: nec gñationẽ: ꝛ hoc ꝓponit. ꝛ inquit. Acceptio autẽ ſciẽtię quę inuentione fit ꝙ nos metipſos e principio: nõ est generatio: nec alteratio. Hęc est intẽtio. Probat hoc: ſyl

H

I logisimus sic cõponit: qõ emergit in nobis motu z alteratione sedata: nõ est gñatio nec alteratio: g̃ inuẽtio in nobis fit cessante motu z alteratione. igitur nõ est mot⁹ nec alteratio. De rõne tangit minorẽ dicens. sedatione nanq; z trãgillitate aiã. sciens gspiã euadit: quo ad sciaz speculatiuã: atq; prudens: quo ad practicaz. hęc est minor. Deinde idẽ pluadet exẽplo in ebrio dormiẽte: atq; ggroto: g antea erat scies: g enĩ detẽtus est aut ebrietate: aut somno: aut morbo vtiscia nõ põt: etsi erat antea scies: at sedatis his: mox est agere. Sic in nobis sedata perturbatione: animę q; titubatione: fit scia atq; prudẽtia. Dinc soluit, pblema, ppter qd pueri nec discere: nec sensib⁹ disceně pñt vt senes. Rídet qz in pueris vehemẽs turbatio sensuz fit pp pituitam: q̃ in eis abundat: atq; vehemens motus crementi. hęc enim sciam z prudẽtiã impediũt: vt dicit Plato: at cũ in eis sedantur hęc mox apti fiũt z scię z prudẽtię. fit aũt sedatio aut nã vt qz etas iminet: z ad cõsistentiã perueniũt: aut ab alijs causis: vt per assuetudines bonas: a bonis pceptoribus: qz vt ingt Aristo, p̃ etbi. nõ parũ refert sic vel alr assuescere iuuenes. Sed. vt inquit sine sedatio e natura proficiscat: sine ab assuetudine: semper sciẽtia in nobis emergit aliquo in nobis alterato. vt sensozio z cozpore: demũ epilogat: z sermo pz. ¶ Sed circa hęc duo sunt q̃ qõnẽ faciũt: vnũ qz vz falsum q̃ Aristo. adducit ad probandũ inuentionẽ fieri in nobis p cessationẽ turbationis: quia tũc inuentio esset reminisci: cuius ẽ. iij. in posterioribus est probatũ. ¶ Scõm est: dato q; scire non sit reminisci: quonã mõ rõ Aristo. valet: z exemplum fit ad ppositũ qõ de ggroto: ebrio: z dormiente est datus. Juniores vero dubitãt tertio quonã mõ scia est ad aligd: cũ sit in prima q̃litatis spẽ. Et ita sumatim tres sunt qõnes: q̃ accidũt⁹ z: q̃ Arist. ait. Auer. vero in cõmẽ. 20. vz soluere hęc: z primo soluit tertiã. z ingt. z intẽdit p sciaz eẽ ad aligd: qz nõ fit in se: sed rõne habita ad nos: qz q̃n aia fuerit ppparata ad recipiẽdũ illas cõprehẽsiones: vt ferrũ pz̃paraf p terſitudinẽ ad recipiẽdũ lucẽ z alios colozes: nõ recipit cõprehẽsiones in se. ita vt antea fuerint: sed nos efficim⁹ mõ sciẽtes: g antea nõ dicebamur. Et paucis interpositis dicit: q̃n cognitio nõ fit in cognoscẽte: ita q; ps cognoscens sit transmutata: sed fit q̃n aliqd aliud mutatur: vt in oibus relatiuis. verbi cã. in colũna, cosũg enim nõ transmutaf in se q̃n de sinistro posita est in dextro: sed aliud vt Socrates: z ita est de cognitione: q̃n illa nõ fit: ita vt ps cognoscẽs transmutet: sed q; aliud trãsmutaf: z est illud: in respectu: cuius dz il cognitio. vz. particularis rei. Et paucis interpositis redit cãm, d. q̃n cognitio fit in nobis: q̃n transmutamur p cognitionẽ particulariũ z cõsiderationẽ eoz̃: nã cũ ptꝯ cularia cõsideramus p sensus interiores: fit pp hoc cognitio rei vl⁹is in nobis q; habitudinẽ ad illa. Eq; cum in nobis fit plus q̃z vnũ particulare: statim fit in nobis species vl⁹is sine trãsmutatione. Pęc Auerroes ad tertiã, in quib⁹ vt declarauí in li⁹ de intellectũ Auer. tria innuit. Primo quonã mõ scibilia sunt in intellectu. Scõo quonã mõ nos sciaz psequamur. Tertio, qd sit scire. Sũt q; dẽ. n. scię sine scibilia in intellectu ipso vt formę in perfectibili: nõ qdẽ de nouo: nã cũ apud ipsũz intellect⁹ sit ẽternus z vnum numero in vniuersa hoĩs speciẽ: scibilia sunt ẽterna: cum species sit ẽterna: vt tertio dicit de anima cõmento quinto: z non sunt in ipso vt accidens: qz puro intellectui nihil accidit: nec vt forma materialis in mã: qz forma mãlis est singularis: at scibilia sunt vlia: est igitur perfectus ipse intellectus oibus scibilib⁹ in maiozi parte sui subiecti. Pęc de p̃. Cõsegmur vo nos sciaz p copulationẽ intellectus nobiscũ: nã cũ intellect⁹ sit plenus formis: cũ copulaf nobis aliqua illaz formarũ: intellect⁹ ipse nobis copulaf: non quidẽ nãli copulatione: qz illa p gñationez nobis fit: nã gnõne dianoeã nãcscimur: q̃ cogitatiua dz apud Auer. mediãte vo nãli copulatione cũ dianoea fit copulatio nãlis cũ intellectu. g̃ voluntaria copulatione q̃ quidẽ fit p hoc q; sensibus interiozibus pticulare discimus: mediãte quo vle illius nobis copulaf. Cã aũt h⁹ copulationis est: qz vle z singulare illi⁹ vl⁹is idẽ est: vt hõ z hic hõ: qua rõne fit: vt si nos cõsider⁹ hũc hoĩem sensibus: intellectus nobis copulef p illo vl⁹i hoĩs: z dianoea z intellect⁹ non mõ vna res fiunt nãli copulatione: sed accidentali atq; volũtaria. Pęc de scõo. Dinc pz tertiũ qd. vz. sit scire: ẽ eni scire nihil aliud q̃z copultio ipsius intellectus accidentalis cũ vlibus: quę sunt illius pfectiones: facta p̃ sideratione pticulariũ: z hãc sciaz dicit eẽ ad aligd: nõ q; formal⁹ sit rel'o: nec q̃litas: sed mõ sit rel'onũ: quę nõ insunt p se: g̃ qz aliud inest. Pęc de tertio. z p ipsis pz ad tertiã qõnẽ: vez de his in libro de intellectu multa z p Auerroe: z ꝺ Auerroẽ dixi. quę nũc omittantur: cũ extra ppositũ hęc sint tacta. ¶ Prima vo qõnez soluit expositor: z Auer. silr: ea q̃ dixit Arist. de rõne: z de exẽplo fuisse dicta more platonico vt ostẽderet id qꝺ Ay. dixit: etiã esse vez ẽm Platonẽ. Verũ p intellectu verborũ Auer. q; obscure loquit: forte erroze trãslationis debes scire q; de intellectu pñt eẽ duę pones aut q; generet: vt dixit Alexander: aut q; sit ẽternus z vnus: vt dixit Auer, z si loquimur de ipso vt est ẽtern⁹ z vt vn⁹. adhuc possumus loqui: aut de intellectu in se: aut quo ad esse: qꝺ hz in nobis. Si tenet q; sit factus: tũc eẽ eius essentialr: sequitur alterationẽ: nã gnõ est finis alterationis. Si vero teneaf ipsiz nõ esse factũ: opz dicere ipsum eẽ in nobis p alterationẽ, copulatur enim nobiscũ p gñationẽ dianoez, quę alterationez sequitur. vt dictũ est: qua rõne intellect⁹ aię rõnalis: nec p se: nec quo ad esse in nobis fit per se: sed consequitur factionez alteri⁹. ꝓpterea vt recte ingt. tria sunt qõne digna. Primus est. vtrũ intellectus sit alteratio sine motus: z hoc nemo dicit. Scõm est vtrũ ad subam intellectus in se sit alteratio. Tertiũ. vtrum ad eẽ intellectus in nobis sit alteratio: z hęc breuiter sunt in libro de aia soluta. Prima enim qõ soluta est: qz nullus dixit intellectũ esse motũ. Scõa etiã soluit: qz intellect⁹ est de nouo p accię in nobis nõ per se. Tertiũ soluit: qz intellect⁹ fit per trãsmutationẽ factã in alio: colligit trã hęc quę dixit de scia eẽ dicta ad Platonis mentem: vt oñdat vim suã põnis. Pęc Auer. verũ multũ obscure: z in fructuose. ¶ Scõam vo qõnez soluere possimus brevibus: qz scię nihil est cõtrariũ per se: qua rõne euenit vt intellectus sit summe aptus receptioni scię recte igit sequit q; remotis impedimẽtis fit scia: hoc est summa aptitudo ad sciaz. Licet. n. ignozantia sit scię z scia: tñ ꝓpter illã nõ saluatur rõ mot⁹ in scia: qz si est ignozãtia negationis: est ꝓtiugatio. si dispõnis: est scię p accię scia, nõ. n. opz vt vadens ad sciam semper ex hac moueatur, puer enim ad sciaz vadit: z nõ ex hac mouef. Exquo pz nõ ad oẽz q̃litatẽ intẽtionalẽ eẽ motũ: qz nõ ad sciaz vel vtutẽ: q̃ est intẽtionalis. Expositor aũt alio mõ rem exponit: z nõ imperite. Pęc de tecũda quęstione. ¶ Sed Auer. in calce cõmenti quęrit, quare tactuit secũdã q̃litatis spẽm: quę potẽtia aut impotẽtia dz nãlis: z rñdet p verba Alexãdri: qz potẽtia nãlis non est qualitas: qꝺ dupl'r exponit. Uno modo q; potentia nãlis nõ sit qualitas: qz actiua est forma: passiua est materia, mõ hę sunt subz: agit enim vel patif vnũqꝺq; suã vel

Prima qõ.

Scõa rõ.

Tertia qõ.

Que Auer. cõm. 20. Solo⁹.

Solo pmi qõnis.

Que The. Que Auer.

Sol. 2ãi qõnis.

Quarta qõ Auer. Expositio.

vel formã: vel mã. Alio modo potest intelligi q; potentia nãlis nõ sit qualitas alterabilis: qz est forma hoc est: qz est aptitudo ꝓpria formę. mõ forma sequitur alterationẽ: z nõ est ad ipsaz alteratio. Et sic recte ꝓtenit illã.

Tex. 21. ¶ Ambiget autem qui spiã vtruz sit omnis motus omni motui cõparabilis nec ne: Si igitur sit omnis comparabilis: z eque velox est: qꝺ equali in tempoze spatiũ peragrat equale: erit aliquod ozbiculare alicui recto equale: z maius etiam atq; minus.

¶ Quatuor (vt inquit Auerroes) sunt qõnes: quas in ſ septimo vult disputare. Prima vtrũ oẽ qꝺ mouef̃ bẽat motozem: e quo mouef̃. Scõa vtrũ omnia quę mouent in loco: reducantur ad primũ motũ qꝺ mouef̃ a motore in seipso. Tertia. vtrũ mouẽs z motũ sint simul. Quarta demũ est: quã nũc exposcit. vtrũ si ois motus oi motui cõparabilis nec ne. Est aũt hęc quarta qõ (vt inquit expositor) necessaria. Nã postq̃ Aristo. ostendit in mobilibus z motozibus esse aliquod primum necessario: z ea quę sunt vnius ordinis cõparabilia sunt. nam prius z posterius cõparationẽ importãs. sapide vltimo de cõparatione motuũ qõnẽ proponit. ¶ Arguit igit̃ ad questionẽ primo in motib⁹ einsdẽ generis. z inquit. Si igit̃ sit ois cõparabilis: z eque velox est (vt dictũ est in sexto) qꝺ equali in tẽpoze equale peragrat spatiuz: erit aliqꝺ ozbiculare a licui recto equale: z etiã maius z minus. ꝛz pitia (vt sapide dicit Themo) qz ea cõparabilia sunt: quibus oibus vna mẽsura cõis est. Auer. vero hoc idez deducit aliys verbis: sed idẽ est: dicẽs ea esse cõparabilia q̃ suppositа sũt: hoc est q̃ in vna cõi mẽsura ꝓueniũt.

¶ Ꝓterea erit alteratio alicui lationi equalis: cum equali in tempoze aliud alteratũ: aliũ latum fuerit. affectio ergo lõgitudini erit eq̃lis: at esse non potest.

¶ Nũc arguit in motibus diuersoz̃ generũ. z ingt. Ꝓterea erit alteratio alicui lationi equalis: z simpliciter etiã maioz z minoz: cui equali in tẽpoze aliud alteratũ: aliud latum fuerit. Hoc aũt est impossibile: qz tunc affectio siue qualitas passibilis lõgitudini erit equalis: at eẽ non põt: qz non cõueniunt in vna cõmuni mensura.

¶ Verũ cum eque velox id sit: qꝺ equali in tempoze equale pertransit: affectio aũt nulla longitudini est equalis: fit vt nec alteratio lationi sit equalis: nec minoz. Quare nõ omnis motus comparandus erit.

¶ Epilogat quasi rõnes sub breviori z nervosioꝛi forma. z primo rõnẽ: quę procedebat in diuersis genere motibus. z inquit. Verũ cũ eque velox id sit: qꝺ equali in tpe equale pertransierit: affectio autez nulla longitudini est equalis: cũ nõ habeant cõem mẽsurã: fit vt nec alteratio lationi sit equalis: nec minoz: quare nõ oĩs motus cõparandus erit. Pęc erat scõa rõ. ¶ Debes scire q; affectio z lõgitudo pñt dupl'r accipi. Uno mõ ꝛz id qꝺ fiũt: z sic pñt esse equales: qz tanta est albedo quanta superficies: vt dicit in ꝓdicamẽtis. Alio mõ vt sunt media motuũ: z sic affectio accipitur vt est qualitas variabilis p gradus. longitudo vt est magnitudo variabilis per partes z dimensiones: z hunc in modũ nõ sunt cõparabiles: cum extensio z intẽsio cõferri non possint: z hoc modo intelligit Aristo. z rõ eius hz vim: vt perspicuum est. Juniores autem z si multa dicant: nisi sic intelligãt: nihil est quod dicunt.

¶ Insuper etiam quonam modo in ozbiculari rectoq; id accidet. erit enim absurdum si nõ fiãt super ozbiculari atq; recto motus fiat: sed continuo vel velocius vel tardius moueri necesse sit: quasi hoc sit deozsum: id sursum. Tex. 22.

¶ Expilogat rationẽ in motibus einsdẽ gñis. z ingt. Insup etiã quonaz mõ in ozbiculari rectoq; id accidet. vz. vt vnũ alteri cõferri possit. erit. n. absurdum si nõ aliqñ similiter super ozbiculari atq; recto motus fiat: sed semper fiat dissimiliter: ita vt vnus velocior: alter tardior sit: eo mõ quo dissimiliter fiũt: ea quozũ vnũ sursum: alterũ deozsum mouef̃. est igitur absurdũ dicere rectuz z circulare motũ esse cõparabiles: z semp dissimili ꝓportione se habere: mõ quo se habent sursum motũ: z deozsum motũ: quare si sint cõparabiles: opz vt aliqñ sint eq̃ veloces: qꝺ est impoſe cũ mot⁹ eq̃lis velocissimus cui nll's in velocitate ꝓferi pt. Hic est epilogus scdę rõnis. F

¶ Ꝓterea nihil ad rõnem refert: si quis necessarium esse dixerit vt cõtinuo velociꝰ aut tardius moueatur. erit enim ozbiculare maius ac minus recto: quare z equale. p illã regulam. quę cum q; fm magis z minus cõparabilia fiũt: z etiã fm equale cõparabilia erũt: sed nõ cõtentus regula. pbat rem hanc rõne. z inquit. Nã z si in eodẽ. a. tempoze hoc quidem mobile. b. ozbẽ: illud vo. c. rectũ pertransierit: maioz ꝓfecto erit ozbis. b. ipso. c. recto. nã velocius definiebaf eẽ qꝺ in equali tpe pertransit maius. Si igitur pz ozbẽ. b. eẽ maiozẽ linea recta. c. tũc vltra infert. z ingt. ergo z si aliqꝺ mobile in minoze tpe peragrauerit eq̃le de ozbe: equale dico ipsi recto. c. adhuc

Tex. 23.

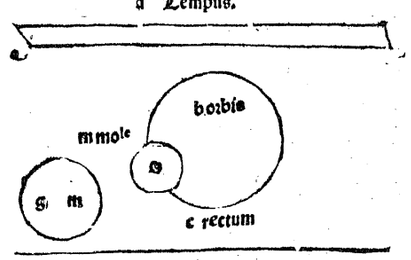

¶ Cauillabant quidã dicentes id quod mouetur super ozbẽ posse moueri cõtinuo velocius aut tardius eo qꝺ in recto mouef̃: z nunq; eque velociter, ꝓpterea eẽ nõ pñt equalia: z hoc ꝓponit dicẽs. Ꝓterea nihil ad rationem refert: si quis necessarium esse dixerit vt continuo velocius aut tardius moueatur id qꝺ supra ozbem fertur: eo qꝺ super rectũ: z nunq; in equo, hic est cauillus z q; nihil referat ad rõnem. declarat dicens: erit. n. ozbiculare maius ac minus recto: quare z equale. p illã regulam. quę cum q; fm magis z minus cõparabilia fiũt: z etiã fm equale cõparabilia erũt: sed nõ cõtentus regula. pbat rem hanc rõne. z inquit. Nã z si in eodẽ. a. tempoze hoc quidem mobile. b. ozbẽ: illud vo. c. rectũ pertransierit: maioz ꝓfecto erit ozbis. b. ipso. c. recto. nã velocius definiebaf eẽ qꝺ in equali tpe pertransit maius. Si igitur pz ozbẽ. b. eẽ maiozẽ linea recta. c. tũc vltra infert. z ingt. ergo z si aliqꝺ mobile in minoze tpe peragrauerit eq̃le de ozbe: equale dico ipsi recto. c. adhuc H

I velocius erit: p aliam velocioris definitionē. Et vlteri⁹ infert esse aliquā partē ipius tēporis, a. in qua ipsum mobile pertrāsit aliquam partē ipsi⁹ orbis. b. z. g. mobile in toto. a. tēpore ipsius. c. rectū equale illi parti orbis.

Vis rōnis, Est igitur processus hic. g. mobile z. m. mobile pertranseunt equalia: z. g. in toto. a. m. vo in parte ipsius. a. sed illorū equalium aliud est orbiculare: aliud rectū. igitur orbiculare z rectū possunt esse equalia. Sed oia spatia equalia possunt peragrari equalibus motibus. igit motus rect⁹ z circularis possunt eē equales: z eque veloces: z sic casullus nullus est. Aliaduersione dignum regulam hāc vz. vbi est dare mai⁹ z minus: ibi est dare equale fundatur in illo principio si ab eē-

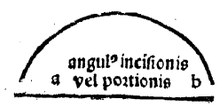

K libus equalia demas: cetera que remanēt sunt equalia. ppterea nō tm̄ rōne nāli regula p3: sed ēt supp̄one geometrica. Obones 3 regulam. Tres sūt obiectiones cōtra regulam Arist. Prima est noui expositoris. q3 angulo portionis circuli pōt dari angulus maior vt obtusus: z minor vt acut⁹: z nō equalis: igitur regula falsa. Scōa. circulo pōt dari quadratus maior: z quadratus minor: z nunq̄ equalis: igitur regula falsa. Tertia. elemento aeris pōt dari elementū maius vt ignis: z elementum minus vt aq̄ vel terra: z nō tm̄ elemētū equale: igitur regula falsa. Ad oēs has obiectiones z similes vt intelligit nouus expositor. vna tm̄ cōditio est obseruanda: vt id qō cōparat fm magis z minus: sit eiusdē rōnis in spē. propterea tollitur prima obiectio: nā angulus obtusus qui maior est angulo portionis: z angulus acutus qui illo eodē est minor: sunt alterius spēi. Sed vbi ambo essent eiusdē speciei: esset dare angulū equalē. Similiter tollitur tertia: nam el'm maius aere z minus aere sunt diuersārū specierum: ppterea non pōt dari el'm equale. z iō si datur ignis maior aere z ignis minor aere: pōt dari ignis eq̄lis: q3 ignis maior z ignis minor sunt eiusdē spēi. Scōa cōceditur: pōt enim dari quadratus maior z minor circulo, z q3 maior z minor quadratus sunt eiusdē3 specieī: ideo pōt dari quadratus equalis circulo: z equalitate cōtinentię: z cōmensurationis: q3 equalitas continentię est equalitas mensurę: vt mathematici sentiūt: q3q3 nōnulli velint regulam teneri de equalitate cōtinētię tm̄: z nō de equalitate mensurę: z ita volunt quadratuz eē equalē vel minorē: aut maiorē circulo fm continentiā: z nō fm mēsurā. Sed nōnulli aly Blacterones obycunt. Primo, a. quadratū tātum cōtinet q3tuz, b. circul⁹ vt supponitur. igitur cōtēta ambozū sunt equalia equalitate cōtinētię: z sic ref in infinitū, igit sunt eq̄lia equalitate cōmensurationis. vltra. sed illozū cōtentozū alterē est quadratum alterum circulare. igitur quadratuz est equale circulo equalitate cōmensurationis. Scōo, omnia quanta sunt equalia vel inequalia fm cōmensurationem: quadratū z circulare sunt quāta. igit equalia vel inequalia fm cōmensurationem. Tertio que libz linea pedalis cuilibz linee pedali eq̄lis est fz cōmēsuratione: sed aliqua linea recta est pedalis: z aliqua q̄drata est pedalis: z aliqua circularis est pedalis. igit oēs istę sunt equales fm cōmensurationē. Pę sunt obiectiones.

Expō aliorum. M Sed reuera modus ille pōt defendi. Ad primam concederē. a. z. b. eē equalia fm cōtinētiā: z cōtēta illorum etiā esse equalia fm cōtinentię: z negarē ea esse eq̄lia fm cōmēsurationē ea rōne: qua continentur ab. a. z b. lz ea rōne qua efficiunt contentum aliorum: pōt effici

Scōa,

Tertia,

Defensio,

equalia fm cōmēsurationē: sed vt sic nō cōtinent ab. a. z. b. Ad scōam dicerē regulā nō esse veram: nihil de cōtinētia: z nō de cōmensuratione: nō enim quadratum z circulus sunt equales vel inequales fm cōmēsurationē z tamē sunt quanti. Ad tertiū dici potest oēm pedalē eē equalē omni pedali fm continētiam: z nō fm mēsuram: z sic cessant obiectiones. Hęc dicerē p illoz defensione. Aliaduerte tamen q3 fortasse regula illa est vera fm censionē mathematicā: vtpote cōsiderando maius z minus sub rōne q3tis: nā si considerētur sub rōne spēi: fallē pōt in multis q3 accidēs: z sic cessant oēs dubōnes. N

Ter.24. C Sic itaq3 si cōparabilia sint: id accidit qō nuper dictū est: rectū. vz. orbiculari equale esse. Sed hęc cōparabilia non sunt. ergo nec not⁹ ipsi comparabiles erunt. O

C Aristoteles igit vim qōnis reducit. z ingt. Sic itaq3 si cōparabilia sint. hoc est si motus rectus z circularis cōparabiles sint: id accidit qō nuper dictum est: rectū. vz. orbiculari equale esse. destruit consequens. z inquit. Sz hęc cōparabilia non sunt. ergo nec motus ipsi cōparabiles erunt: z ita patet vis quęstionis.

P C Verū ea cūcta comparabilia sunt: quę non equinoca sunt. veluti cur cōparabilia nō sunt stilus. z vinū: aut vltima fidiū vtrū acut⁹ sit: q3 nāq3 equinoca sunt: ideo cōferri nō p̄sit: sed vltima fidiū atq3 penultima cōparabiles sūt: q3 acutum in vtrisq3 idem significat. igitur nō idem velocē est hic z ibi: z multo etiaz minus in alteratione ac latione.

C Aristoteles nunc soluit quęstionē: z primo nanciscitur conditiones quę requiruntur ad cōparationem: z sunt tres. C Prima est q3 illud in quo aliqua cōparantur: nō conuenit comparatis equinoce: sed vninoce: qō eo exēplo testatur: q3 stilus z vinū vtq3 vltima fidiū nō cōparabile sunt in acutie: q3 acuties est gd equocum illis. ꝫ bene vltima fidiū z penultima in acutie comparabiles sunt: quia acuties eis vninoce cōpetit. Tunc ad propositum. cum velocitas nō vninoce cōpetat circulari motui z recto: nec lationi z alterationi. ideo penes velocitatem conferri non potest.

Ter.25. C An id primo verū non est: si nō equoca sint: cōparabilia esse. Multū enim idē in aere: atq3 aqua significat. z tm̄ in illo cōparabilia nō sunt. Oō si hoc non sit: duplum idem significabit in illis. est enim id quod rōnem hz duozū ad vnum: nō tamē in illo comparabilia sunt. Q

C Obycit primę conditioni dando instantiam: q3 multū est quid vninocū aeri atq3 aquę: z tm̄ aer z aqua in multo cōparabiles nō erunt. nō enim dici pōt aer multioz vel magis multus aqua. Oz si quis cauillādo dicat multum esse vtrisq3 equinocū: obyciendū est per aliā instantiā: q3 duplū est vninocū: cum id sit quod rationē habet duozum ad vnum: quod illis vninoce cōpetit: z tamen nec in duplo comparabiles sunt: q3 non dicimus aerez dupliozem aut magis duplum esse ipsa aqua: z ita prima conditio. vz. q3 omnia cōparari possint: quę in vninoco cōueniunt: habet instantiam.

Ter.26. C An z in his eadē est ratio. Nam z ipsuz multum equinocum est: sunt enim ea z quozuz rationes equinoce sunt veluti si quis dicat multum

A tum id esse. quod est tantum. z adhuc vltra. Ar equale equinocum est: etiam si forte fuerit continuo vnum. q3 si hoc est equinocum: z ipsa etiam duo equinoca erunt.

C Respondet: negando assumptum: suppositum est. n. multum z duplum esse vninoca: modo hoc est falsum: sunt enim ea quorum rationes equinocę sunt: vt si ge definierit multum dicet multū id esse: quod est tantum z adhuc vltra, z duplum id hoc esse ratiōem hz duozū ad vnūmō equale z vnum sunt equinoca: z vt omnibus patet. At si vnum. est equinocū: duo ēt equinoca erunt z ita rōnes nominum sunt equinoce: z p ꝫns sumptū ē falsum. Sed ambigunt: q3 vnū vt esse vninocū: cum sit pn̄s numeri. Mō numerus est species predicamēti q̄titatis. igitur vninocū. quicquid sic de differentia inter positionem Auerrois de vno: z illam Aristotelis: de qua nūc non est ad ꝓpositū loqui. Dicerē aliquo posse eē vninoca in ratione metaphysica: quę sunt equinoca in ratiōe physica. vt potentia in ratiōe metabpysica vninocū gd est: sed in ratio physica equinocum. z ita cōcederē vnū duplum tantum equale: duo: z cętera id genus in ratione quidem metaphysica esse vninoca: quę ratio est vnitas conceptus: non in ratione physica: quę est vnitas naturę.

B Solutio.

Ter.23. C Postea cur alia qdē cōparabilia sunt: alia vero non: si natura sit vna. an q3 in alio primo sunt susceptiuo: quo fit vt equus quidem ac canis comparabiles sint vtrum albioz fit quippe cum superficies in q̄ primo est albedo ipsa: eadem in vtrisq3 sit. Similimodo z magnitudo eadez. Aqua vero z vox minime cōferri possunt: in alio enim est susceptiuo.

C Donat sēaz cōditionem: quę ad comparationem regrit z vult q3 id i quo cōparabilia cōparantur. idem habeant susceptiuū primū. verbi cā. equus z canis in albo conferri possint: quoniam albedo ipsa in qua comparantur: habet idē subiectum primum z immediatū. vz. superficiem vel magnitudinē ipsam: quę in vtrisq3 ē eiusdē speciei. at aquę z vox in magnitudine conferri non possunt: bñ vtrisq3 ipsa magnitudo non hz idē subiectū primum. Hęc est scōa cōditio. C Reddit autem nouus expositor causam: cur in quo fit comparatio oz habere idem subiectum proximum: z non remotū: z ait hoc eē ppterea q3 id in quo fit comparatio oz esse vninocum at vnitas vninocationis est vnitas rationis. mō cū subiectum remotum non diuersificet rōnem: cum non ponatur in definitione: nec requireretur ad vnitatē eius in quo res cōparant. C Sz obiter occurrit hęc dubō. naz albedo est eiusdē rōnis: q3 superficies est eiusdem rōnis. Superficies vero cū sit accidens: quare est eiusdez rōnis. subm eniz primū superficiei est mixtura. mō mixtura in vtrisq3 est alterius rōnis. C Et de hoc fortasse dicemus postea: p nūc ad rōnē dici pōt q3 superficies est vnius rōnis ab vnitate materię: quę est primum subiectum dimensionū. z forte ab vnitate formę corporis: quę ē vnius rōnis in cane z equo: mediante qua diuersiōes insunt materię. Et forte ꝓp alias causas: quas postea dicemus.

D Solutio.

Ter.28. C An hoc pacto per spicuuz est omnia forę vnū facere: tametsi ī alio atq3 alio vnū quodq3 esse dicatur. Eruntq3 idem equale z dulce z albū: quamuis in alio atq3 alio sint.

C Debes scire q3 aliqua distingui pōt apud peripatheticos duplici ratione: aut penes formas: siue differentias formales: qua ratione dulce z album differunt in lacte: tametsi subiectum sit idem: aliqua penes subiecta: z vt magnitudo in voce: z in aliqua: z z potest addi aliqua differre penes vtrūq3: z albedo z lux. pipatbetici itaq3 rerum distinctiones nāciscebantur aliquando penes subiecta: aliquādo penes formas: aliqn penes vtrūq3. Plato vero solum penes materiam z subiectum: cum dualitatem posuit ex parte materię. vnitatem vero ex parte formę. Ex ys sequitur q3 qui rerum differentias nāciscuntur tantū ex parte subiecti z materie vt Plato fecit: omnia vnum coguntur facere ex parte formę. propterea Aristo. volens venari tertiam conditionem requisitam ad comparationem. vz. vnitatem naturę. Primo ostendit causam distinctionis rerum non solum proficisci a subiecto z materia: sed etiam ex parte formę z naturę. Secundo rem suam cōcludit, z inquit. An hoc pacto vt Plato ponit. vz. omnem differentiaz esse ex parte materię: est omnia forę vnum facere. saltē ex parte formę. quia si sola distinctio est a materia: ex parte formę erit identitas, z hoc modo opinari est omnia facere vnū saltē ex pte formę: tametsi in alio atq3 alio vnūqō q3 esse dicaf. qua ratōe sequitur vt equale: z dulce: z album vnum sint ex parte speciei z formę positq3 penes formam nulla sumitur differentia: q3uis in alio atq3 alio sint subiecto. sic igitur causa differentię z vnitatis non sola est dualitas vel vnitas materię: vt Plato autumāt. Hęc est prima ratio Agisto. E F

C Insuper etiam susceptiuuz non est quoduis: sed vnum vnius primum. Ter.29.

C Secundo obycit 3 Platonem: quia adhuc in subiedifferentia. qm̄ susceptiuum formę nō est quoduis: sed est vnum vnius primum: z determinatę formę determinatum subiectum. igitur etiam in subiectis est differentia z vnitas. ergo opz adhuc expetere causam distinctionis z vnitatis subiectorum. z ita causa Platonis nō sufficit. Melius itaq3 peripatbetici asserunt subiecta differe ꝓpter formas: z formas ꝓpter materias. nam vt materia z forma sunt sibi motuo causę essendi: etiam erunt causę differendi. G

C Quare itaq3 non solum ea quę comparantur non equinoca esse: sm nec id quod ineſt: nec id in quo ineſt: differentiam habere oporet. Diſco autem modo: color habet differentiaz aut diuisionem. non igitur hoc ipso comparatio fiet: ceu vtrum magis sit coloratum. non. itaq3 in colore quatenus color: comparatio fiet: sit sed quatenus album. H

C Ex ys concludit nunc tertiam conditionem: q. vz. id in aliqua cōparātur esse oz eiusdem naturę specifice in vtroq3 comparatorum. z hoc inquit. Quare itaq3 nō solum ea quę cōparantur non equinoca esse: z hoc quo ad primam conditionē: sed ēt nec id quod ineſt: quo ad tertiam: nec id in quo ineſt quo ad secundam dria hre opz. Huius rei exemplum subscribit dicens. Dico aut hoc mō: color hz dria aut diuisionē: q3 genus ē multarū spērū nō igitur hoc ipso temparatio fiet: ceu vtrū magis sit coloratum album q̄ nigrum: nō itaq3 in colore quatenus color. cōparatio fit: sed quatenus album: z ita in colore nulla fit comparatio: sed in albo: quod est coloris

I

Dubões. Prima qō.

Scōa.

Tertia.

Quarta.

K

Quinta.

Solutio pū.

L

Solutio secunde. Pria pars de rerū pfectione.

M

Cōfutatio

Scōa pō.

Tertia pō. Cōfutatio

species sunt igitur tres conditiones ordine quodam vt notius exponitor igt. Pria vt id in quo fit cōpatio nō sit equocū. Scōa id nō in subiectis ornibus specie sit. Tertia vt sit vnis nāq specifice. Sūt aūt hę seriq sibi mutuo. nā ex 3ª pficiscit 2ª: qa segt: ē vnius spē. igitur subm ē vnius rōnis pm 2 pxim: ex 2ª 3ª segt pª: qa segt. subm est vnius rōnis: q ipsum ē vnius nāq specifice. igit nō est equiuocū. C Dę sunt pdōnes cōparabilū. C Sz hę sunt qōnes nō paruę. C Prima: qa hęc ē bona cōpatio. plato est albior q socrates sit niger: 2 tamen non est vnitas spēi in eo i q fit cōpatio. C Scōa dubitāt penes qd cōparātur rep profectiones: vt pp qd hō equo ē pfectior vtrum ab vnitate naturaq vel in aliquo tali. hęc. n. nō parua ē qō. C Tertia dubitatio est: q Aristo. vult non qōuis subiectū esse cuicūq; formę; sed vnius vnum atq; pm. hoc aūt falsū vi: qz tūc oē accīs eēt primū 2 nullū cōe. C Quarta si. ab vnitate naturę segt vnitas subtr: vt dicebatur: tūc vna esset materia ac eiusdē rōnis i cęlo 2 generabilibus: qm dimēsio in cęlo 2 generabilibus vnius est rōnis. C Quinta est: qa tūc grauitas eēt eiusdem speciei in aqua 2 terra: qa dr terra ē aqua grauior. Simr 2 levitas in aere 2 igne. Dę sunt dubōnes: quas inniores cōcitare soleat. C Ad primā itaq; gegd velint alij: ego solitus sum dicere bifariā esse cōparationem: aut simplicē: aut cōpositā. simplex comparatio fit (vt dixit. Aristo.) qñ id in quo fit cōparatio sit non equiuocū: in vno subiecto: a vnius speciei. Composita vo fieri pūt immediate in duobus. Mō sit aliqō vnū mediate. vbi cā. in argumēto dicto. Plato 2 Socrates egparanf immediate in duobus. vz. albedine 2 nigredine: tz mediate in vno. vz. i ī ētione: qz cū dr Plato ē albior q Socrates niger: est dicere q albedo est intensior nigredine: 2 ita mediate cōparanf in ītētione: 2 vna natura. Dęc ad primā. C Ad scōam nōnulli calculatores imaginant totā rerū nālium latitudinē pfectionalē terminari duobus extremis exclusiue. Uno tāq; sūmo vtpote deo. Altero tāq; nō gradu: vtpote mā pma: fingūt. n. hac rerū latitudinē esse vti circulū: cuius qdē cētrū est mā pma. orbis vo sic circūferētia ē deus: 2 tunc sicut circa omne cētrū 2 infra oēm circūferentiaz infiniti describi pūt circuli: quorū vnus ē altero maior: ita inter deū 2 primā mām intelligi pōt spēs infinite: quarū vna est pfectior altera: atq; vt ille circulus minor q cētro minus distat: ita illa spēs minoris erit pfectionis: q minꝰa mā distat. C Sz hęc non est vera positio: nec habet bonum colorem: vera quidem est: qz nihil pt terminari eo extremo: quod terminū nō hz. nihil. n. interminatū est aptū terminare aliud. at deus est qd interminatū. igit nihil pt terminare. Colorē vero bonū non hz: qz potius deus cōparari dz centro: q circūferētię. nō circūferētia pficiscit a cētro 2 nō eī. mō ē deo ipso oia. exeunt. pterea Empedocles ita deū descripsit. deꝰ ē cētrū: e quo lineę exeūt vndiq;. C Alij differunt rerū pfectiones attendi penes propinquitatē vel remotionē a non gradu perfectionis: q est prima mā: 2 ita penes recessum a mā voluntatibus. C Contra hanc pōnem solet instari. qz tūc mā prima esset infinitę modięę pfectiōis: 2 ita imperfectior accidente quouis. qō nō recipiūt pipathetici. nō accidens ponunt imperfectius oi substātia. C Alij pp hoc tenēt rerū latitudinē attendi penes accessum atq; recessum a summo: vtpote a deo. C Sed hoc stare non potest. Primo quia omnes res essent eiusdem perfectionis: quoniam omnes in infinitū distarent ab ipso deo: qui est infinitę perfectus. C Secundo qz tuc oēs similiter esset in latitudine qualitati-

ua: modo hoc est falsum: qz dato q summus caliditatis gradus sit decem: non propter hoc illa caliditas est in duplo intensio alia: quę illi summo est in duplo propinquior. Nam caliditas vt nouem est i duplo illi ppinqua q caliditas vt in octo: distāt. n. octo a decem per duo. nouem vero per vnum: modo duorum ad vnum est dupla proportio: 2 tamen non ppter hoc est in duplo intensior. 2 ita de hac re non parua est quęstio. C Videt igitur mihi esse dicendum latitudinem perfectionū rerum esse attendendam penes recessum a non gradu qui positione secunda: in qua omnes calculatores fere cōcordant. C Sed quid sit ille non gradus: non parū est lene. potest igit non gradus vno modo sumi privative sicut punctus privative est non quātus: sed aptus vt ab illo pficiscat q̄titas: 2 positive ē finita modica q̄titas. Dico igit q non gradꝰ rep privative sūptꝰ ē rep privatio: q̄ est non res: sed id vnde res fluunt. nō gradus vero positive dubius est: 2 aliqui volunt. accidens: 2 alig mām. quicquid sit dici potest res mensurari per recessū a nō gradu privative sumpto. Sz si mā sit nō gradus positive acceptus: penes recessum a materia. igitur penes non gradum: quicquid sit ille. C Ad tertiam concedunt oē accidens habere aliquod primum subiectum: sine quo inueniri non potest: 2 ita esse propium saltem primo modo. non autem tale subiectum determinare tale accidens: qua ratione sit: vt licet albedo esse non possit nisi in superficie: tamen superficies esse potest sine albedine. C Ad quartaz. aliqui volunt dimensiones cęli 2 generabilium esse eiusdem rationis ab vnitate subiecti primi: quę est potentia ad vbi: quę est vnius rationis in cęlo 2 rebus generabilibus. Auerroes autem vult dimensiones cęli esse alterius rationis: quoniam dimensiones generabilium sunt sm sui speciem interminatę. Illę vero suapte natura terminate: sed de his alibi. C Ad qntam. aliqui concedunt totum vt nos aliquando. C Alij respondent ad rationem: q illa comparatio est impropria: non quidem in specie specialissima: subalterna: sed hęc res spectat ad libram cęli. Dęc de quęstionibus his satis.

Propia positio. O

Quid nō gradus.

Solo tactu. P

Solutio q̄. Quę Auer. cōmē. 29.

Q

C Igitur hac ratione circa motum id ęque velox est: quod per tantūdem ęquale motū est.

C Dis expositis. Nūc concludit intentum: 2 vult q vt in aliis ea cōparabilia sint: quę nō sunt equiuoca: q sit idē primum susceptiuum illius: in quo fit comparatio 2 eiusdem speciei: hac ratione 2 his tribus conditiōibus seruatis: id ęque velox est: quod per tantūdem ęquale motum est. Dęc est solutio quęstionis in generali. Auerroes vero circa calcē. cōmenti. 29. pūo reddit cām: quare recta linea 2 circularis non sint comparabiles sm ęquale vel magis 2 minus. 2 ait causam esse: qz non est possibile vt vna alteri supponatur. Sed tantum esse lineę cōparar. possunt: quę vel sunt curuę circularis figure: aut rectę: qz hę pūt inuicez superponi sm mensuram: 2 hę sunt eiusdez speciei. C Obycit tñ sibi ex modis loquēdi mathematicorū. naz mathematici solent dicere lineam rectam bzeuissimā: quę pōt duci inter duo puncta. cum igitur inter duo puncta nō tantū recta linea duci possit sed ét curua: sequif lineam rectam esse bzeuiorē linea curua: 2 ita comparabiles esse. Scōo solent dicere circūferentiā circuli ęqualem esse figurę poligonię ß ē pluriū angulorū. vz. illę q̄ ē quatuor rectoꝝ angulorꝝ. vtor i de quadratura circuli. igit aliā ps lineę circularis alicui ītilineę quadrate ęq̄lis eē pōt: 2 ita linea curua ęqualis erit

Obones. Prima obiectio.

Scōa.

A

Expositio Auer.

B

C

D

erit lineę recte. 2 ita cōparabiles. C Respōdet Auer. has comparationes esse large dictas: qz large dicitur lineam rectam esse bzeuissimam vel bzeuiorem curua. itaq; neq; ęqualitas sumitur vniuoce: cum dicitur lineā rectā esse ęqualē esse lineę rectę lineę curuę: sed diuersis rationibus: dicuntur nāq; rectę quales: quia earum vna alteri superponi potest, Sed recta ęqualis curuę dicitur: quatenus intelligi potest rectam effici curuam 2 eī. 2 ita inuicem superponi. Uerū in hoc: vt dicit. geometrę. decipiuntur: qz credunt in re ita esse mente cōcipiunt. modo hoc non verum est quia impossibile est lineam rectam incuruari fieriq; circularem: 2 etiam impossibile est ī fieri. Dęc Auer. C Sed ambigunt ī hęc: qz corpus rectū fieri pōt circulare vt de ipsa virga vi. igitur linea recta potest effici: qz non potest corpus incuruari: nisi linea recta incurueē. Scōo cadē materia ē curui 2 recti. igitur rectū effici potest curuum: 2 eī. qz potentia materię est ad vtrūq;. C Solvit sortic. lineā rectam effici posse curuā in suppōne personali: non autem in suppōne simplici: 2 hoc tolluntur rōnes. C Sed hoc est frivolū: qm nulla linea recta potest fieri circularis: qm vnum ī rium non potest effici aliud. C Propterea melius dicerem q vt album potest fieri nigrum. qz id qō nūc est album potest fieri nigrum: 2 nunq; albedo potest fieri nigredo: sic rectum effici potest curuum: 2 nunq; rectitudo fieri potest curuitas: 2 ita lineatum rectum effici potest lineatum curuum: linea tamen recta nunq; potest fieri linea curua. Et hęc est melior solutio.

Tex. 30.

C At si per eius magnitudinis ęquale: hoc quidem alteratum sit: illud vero latum: erit ne ergo ęqualis hęc alteratio lationi: atq; velocitatis eiusdem. An absurdum est: cuius rei causa est: quia motus species habet.

C Hactenus de solutione generali. Nunc in speciali logitur de comparatione motuū diuersorum generuz. 2 inquit. At si per huius magnitudinis ęquale: ęquale dico aut longitudinis: aut latitudinis. hoc quidem alteratuz sit illud vero latum: erit ne ergo ęqualis hęc alteratio lationi: atq; velocitatis eiusdem: C Respondet an absurdum est: cuius rei causa est: qz motus species habet: 2 ita est genus. modo in genere comparationes nō fiūt: vt dictum est. C Debes scire: q spatium per quod fit alteratio: est latitudo: gradus qualitatis per quod vero fit latio: est longitudo: propterea petit si per ęquale hoc alteratum sit: illud latum sumit enim ęquale cōmune ad longitudinem: 2 latitudinem.

C Quare si ea quę equali in tempore equalem per longitudinē lata sunt. ęque velocia erunt: linea recta circunferentię erit ęqualis.

C Secundo nunc solutionem facit in motibus eiusdem generis: 2 vult motus eiusdem generis non esse comparabiles: quia tunc linea recta: 2 linea circularis: sup quas fierēt: esset: comparabiles. 2 ß inquit. Quare si ea q̄ ęq̄li in tempore equalem per longitudinem lata sunt: ęque velocia erunt linea recta circunferentię erit ęqualis. est igitur veritas: q non omnis latio omni lationi comparabilis est: qz tunc omnis linea oi lineę cōparabilis erit.

C Utrum igitur huius causa est: quia latio est genus: an quia linea genus. nam tempus quidē semper est idem: ac indiuiduum specie: an si/mul illa specie differunt: etenim latio species habet: si id sup qa qō fit motus: species habet.

C Hactenus de solutione motuū eiusdem generis diuersarūq; specierum. Ut nūc querit de causa quare motus rectus: 2 circularis non sunt comparabiles. Potest enim dubitari an causa sit ex parte motus: an ex parte magnitudinis. 2 inquit. Utrum igitur huius causa est qz latio est genus: 2 hoc ex parte motus: an quia linea genus est: 2 hoc ex parte magnitudinis. est enim motꝰ genus ad rectum 2 circulare. Similiter 2 linea genus ad rectam 2 circularem. Propterea dubitatio esse potest ex parte cuius. nam hi conferri non possunt. at ex parte temporis non potest esse dubitatio: nam tēpus qdē semp est idem: ac indiuiduum specie. C Rūdet illos cōferri non posse propter vtraq; causas: 2 hoc inquit. An simul illa specie differunt. igit causa ē ex parte vtriusq;: etenim latio species habet. vz. rectā: circularem: si propterea id supra quo fit motus species habet. igitur causa incomparabilitatis illorum est ex parte vtriusq;.

E

F

C Preterea vtrum si id per quod fit motus spē differat latio quoq; differat specie: ceu si pedes sint: ambulatio est. si ales: volatio: an nō: sed figuris alia est latio. Quare quę inequali tempore magnitudinem eandem transeunt: ea ęque velocia sunt. Eandem autem non differentem specie. quę fiet. motus etiam specie nō diuersus erit.

C Obiter mouet dubitationē vtruz ex differentia specifica instrumentoz motus differant specie. vt ambulatio quę pedibus fit: differat specie a volatione: q̄ alis. C Respondet. 2 inquit. an non: sed figuris alia est latio: quę respōsio pōt dupliciter intelligi. Uno nō iuxta expositorem: q motus qui diuersis fiunt instrumentis. non differūt specie propter instrumenta: sed figuris supple magnitudinū: sup quas aguntꝰ. Aut iuxta Auerroem dr̄nt figuris hoc est q̄litatibus motuū 2 accidētaliter: quatenus anis p alas motū efficit alterius figurę. 2 aial per pedes alterius 2 ita vtrūq; motus nō differret spē essentialiter: sz accidētaliter. Qua rōne atq; dr̄ ad verā cōparationē ēt regri vt nec ipsa comparabilia specie diffeēat accidētalia: ita vt nec volatus ambulationi: nec ambulatio natationi comparabiles sint: nisi forsitan cōiter ac quadā crassa minerua. C Nouus expositor ideo instā nō variare motus spēm asserit: quia instām nō variat definitionē motus: cū motus definitionem nō ingrediat. C Sed hoc nihil est: qz lz non variet definitionem motus in genere: variat tñ illā in spē. 2 in illius definitionē ingredit. dz. n. volatus motus auis: qui per alas in aere fit. C Melius igit dicerē vt auerroes dixit: instām esse qd accidētale motui recto: cū esse possit rectus motus sine instro: vt motus ignis sursum vel terrę deorsum. non aūt esse potest sine magnitudine.

H

Tex. 31.

C Quare hoc considerandū est: quę. vz. sit motus differentia. atq; ratio hęc significat genus ipsum non esse vnum quid: sed in ipso multa latere: equiuocationum autem alię quidem nimium distant. Alię vero similitudinem quandam habent. Alię propinque aut genere: aut proportione: quocirca q̄uis equiuocationes sint: non tamen videntur esse.

C Proponit nūc quęstionem: 2 anteq; solvat ipsam: declarat qualis est generis: 2 speciei vnitas, 2 inquit. Quare hoc considerandum est: quę. vz. sit motus differentia hęc est quęstio: quid vero hinc eliciatur. subdit. atq; rō

I hꝫ significat genus ipsum non esse vnuꝫ quid: sed in ipso multa latere: z qz ea q̃ in genere latent sunt ꝙuocationes: subdiuidit ꝙuinouationes. z inquit. Aequinocationum autem alię quidem nimium distant: vt illę in gbus solum nomen commune est: ceu canis de sidere z latrabili. Alię vero similitudinem quandam habent: vt homo de marmoreo: z de animali rationali: quatenus habent similitudinem veri hominis. Alię propinquę z hꝫ bifariam: aut genere: vt corpus de ęlo dicitur z elemento: cum non sint materia vna. Aut proportione. vt magister: z de doctore: z de sartore: aut maiordomo. his enim modis ꝙuinouationes sunt. subdit q̃ licet ꝙuinouationes propinquę non videntur ꝙuinocationes propter genus: vel proportione: tamen sunt: recte igitur de motus differentia est considerandum: quoniã in genere latent ꝙuinocationes. Utrum cum ꝙuinocatione generis stet vnitas formę genericę. vt vtrum animal esse possit ꝙuinocum dato q̃ vnica sit sensibilis anima in ęquo: z homine. Thomas noster tenet cum ꝙuinocatione generis non stare vnicam formam genericaꝫ in speciebus. Mouetur autem quia qꝫ vnitas naturę é. Modo si generi respõderet vna natura esset esset vninocum: z non ꝙuinocum. propterea tꝫ speciẽ esse quid vnum forma vna in rerum natura existente. at genus esse vnum ab vnitate conceptus: quatenus in sola considerationẽ accipitur forma generis per abstractionem intellectus a differentijs. Hęc quęstio spectat ad librum de anima. Itamen pro nunc dicerẽ formam generis ineſſe speciebus aut vt perficiens: aut vt disponens. Si enim vnica esset forma generica materias omnium specierum animalis perficiens: procul dubio animal esset vninus naturę: z acceptum ab vnica natura: at vbi illa forma disponeret illas materias pro forma vltima specifica: procul dubio genus ab illa non acciperetur: sed ab vnitate cõceptus per abstractionẽ a differentijs vltimis vt recte Thomas. causa esset: qꝫ non potest genus sumi a forma: quę non constituit rem in genere. z hac ratione pater tum ꝙuinocatione generis stare vnitatem omnę genericę: formę dico non perficientis: sed disponentis: qꝫ vnitas disponentis formę non ponit vnitatem naturę in dispositis.

L ¶ Quando igitur nã diuersa est species. vtrũ cum idem in alio. An cum aliud in alio est.

¶ Proposuit considerare motuũ differẽtiã quęrit quonam modo differentia speciei accipi possit generatim: vt deseruiat motibus: q̃ vt deseruiat alijs. z inquit. Qñ igitur nam diuersa est species: vtrum cum idẽ in alio: vt Plato tenet: qui differentiam omnem ex parte materię z subiecti nanscitur. Respondet an cũ aliud in alio est igitur differentia est ex parte subiecti z naturę. z hoc est peripathetice dictum. dulce enim z album differũt specie: qꝫ natura alia sunt. acuties in voce: z stilo etiam specie differunt: quia subiecto differunt.

M ¶ Et quę nã est definitio. an qua diiudicamus vel idem esse album z dulce: vel aliud. z hoc vel qz in alio vł aliud: vel qz oĩno non idẽ est.

¶ Quia dixit differentiam specificam nanſci tam ex parte naturę: q̃ ex parte susceptiui: z ex parte naturę nanciscinõ possumus: nisi propter definitionem: idcirco q̃rit z quę nam est definitio. Respondet an qua diiudicamus vel idem esse album z dulce: vel aliud. dico aliud ſm apperientiam: vel existentiam. z hoc inquit. Et hoc vel qz in alio videtur aliud: vel quia omnino non idem est. igitur ea est rei definitio: qua cognoscitur e quo res differt: z cum quo conuenit. Hęc de latione ab Aristote habentur. N

¶ At de alteratione quonam modo vna alteri est ęque velox. Si igitur est sanari alterari. z vnus velocius alter tardius sanari potest: atq; aliq; simul: fit vt alterationes cẽ possint ęque veloces: qppe cũ inęquali tpe sint alterati. Ter.34

¶ Hactenus de comparatione lationum egit. Nunc ambiguitatem proponit de comparatione alterationũ z inquit. At de alteratione quonam modo vna alteri é ęque velox? Hęc est dubitatio. ¶ Respondet si igitur est sanari alterari: z vnus quidem velocius: alter vero tardius sanari potest: atq; aliqui simul: fit vt alterationes esse possint ęque veloces. quippe cum in ęquali tempore sint ambo alterari. Hęc est solutio. Quo vero ad verba attinet. Aristo. dixit absolute sanari esse alterari: quia superius id confutauit: ideo hic loco exẽplii id accepit. O Declatio Verbouꝫ

¶ Sed quidnam in alteratione est ęquale: nõ enim hic ęquale dicitur. Sed vt ęqualitatis in quantitate: sic similitudo hic. An ęque velox est quod in ęquali tempore ipsius est mutatũ.

¶ Dictum est vnam alterationem ęque velocem alterari esse. igitur ęqualis vna alterari: propterea quęrit. Sed quidnam in alteratione est ęquale? non enim. hic hoc est in genere qualitatis: ad qꝺ est alteratio: ęquale dicitur: sed vt ęqualitas in quantitate: sic similitudo hic. igitur alterationes non ęquales dicẽdę sunt: sed similes. ¶ Respondet: an ęque velox est: quod in ęquali tempore est mutatum: hoc est penes tẽpus tantum. vnde in latione ęqualitas motuum emergit propter duo: tum propter tempora ęqualitatem: tum propter magnitudinum paritatem. propterea ęque velocia sunt quę ęquis temporibus pertranseunt: ęqualia spatia. In alteratione vero attenditur ęqualitas solus propter tempus. vt hę sint ęque veloces alterationes quibus similes qualitates acquiruntur: dico similes in gradu: in ęquali tempore. Qua ratione nõ imperite dicunt: qui tria esse necessaria ad ęque veloces alterationes afferunt, vz. tempora ęqualitatem: qualitatum vnitatem specificam: atq; similitudinem in gradibus. Nõnulli vero ęqualitatem asserunt euenire in qualitatibus: quatenus qualitas est latitudo quędam per gradus variabilis. P

¶ Utrum igitur eo in quo est affectio an affectione ipsa alterationes conferre oporteat. An igitur hic quidem sanitatẽ: q̃ neqꝫ magis: neqꝫ minus. Sed similiter inest: sumere decet. nam si affectio alia sit: vt si hoc dealbetur: id vero sanetur: ꝙs nihil idem est: nihil ęquale: nihil deniqꝫ simile. immo hęc alterationis species efficiunt. vt fiec vna sit alteratio: quemaemad modum nec vna latio. Quare sumendum est quotnam sint alterationis species: quotqꝫ lationis. nam si ea ad quę motus sunt: specie differunt quorum motus per se sunt. z nõ per accidens: z motus profecto specie differunt si genere: genere: si numero: numero. Q

¶ Petit

A ¶ Petit vlterius quanam ratione alterationes similes sint: cum enim etiam possint similes ex parte subiectorum: z ex parte naturę specifice. ideo inquit. Utrũ igitur eo in quo est affectio hoc est subiecto an affectione ipsa alterationes conferre oporteat? ¶ Respondet esse respiciendum ad naturam. z non tantum ad naturam: sed ad gradus naturę. qꝫ ad hoc vt comparabiles sint oportet qualitates esse similes natura z gradu. Inquit. An igitur hic quidem eandem sanitatẽ: quę neq; magis nec minus: sed similiter inest: sumere decet. cuius causam subdit. q. nam si affectio alia sit: vt si hoc dealbetur: id vero sanet: ꝙs nihil idez est quo ad substantiam: nihil ęquale quo ad qualitatem: nihil deniq; simile quo ad qualitatem. Qua ratione euenit nulę esse possint penes has qualitates comparationes. Immo vt inquit. hęc sine subiecta diuersa: sine natura diuersę alterationis species diuersas afficiunt: vt nec vna sit alteratio specie. propterea subdit. Quare ad cõparandum tam alterationes q̃ loci mutationes: sumẽdum est quot nam sint species alterationis: quotq; lationis: z hoc etiam ex parte terminorum ad quos: naz si ea quę per motum acquirunt specie differunt: quorum motus per se sunt: z non per accidẽs: z motus ꝓfecto specie differunt. Si genere: genere. Si numero: numero. Ut quinto huius patet hinc perspicuum eas alterationes ęqua veloces esse: quarũ qualitates sunt eiusdem speciei: intensione consimiles: tempore equales. Quo vero ad verba attinet: dixit. quozum motus per se sunt: z non per accidens: quoniam dicto specifica motuum non ex differentia terminorum ꝓ accidens colligitur: sed terminoꝝ per se. possunt enim duę alterationes per se esse ad terminos eiusdem speciei: vt ad duas caliditates. ꝓ accidens vero ad terminos diuersarum specierum vt ad opthalmiã: z emigraneaz. Debes scire aliquas formas esse cõsimilis intensionis quę non sunt consimilis latitudinis. Ut si. a. forma intenderetur a gradu vt quatuor vsq; ad gradũ vt octo: z B. a gradu vt vnum ad gradum vt quatuor. intensiones harum erunt consimiles: z tamen latitudines dissimiles: qꝫ latitudo ipsius. a. cum corresꝑndeat suo gradui medio: erit vt sex. latitudo ipsius. B. per idem erit vt duo ꝓpterea ad hoc vt comparationes fiãt. regritur consimilis intensio: z non consimilis latitudo. C Intẽsio latitudo. Ter.33.

¶ Sed si vel alterationes sint ęque veloces. vtrum igitur ad affectionem si sit. eadem: vel similis: an ad id quod alteratur: respicere oporteat. vt si huius quidem tantum: illius vero tãtum dealbatum sit. An ad vtrũq;. erũtq; eadẽ quidem vel alia; si eadem vel alia sit affectio. equales vero vel inequales: si ęquale vł inęquale sit illud. D

¶ Docuit ꝑsr qõnẽ penes qd ęq̃ velocitas in alteratione attendat. z inquit. Sz si vel alterationes sint ęq̃ veloces. vtrũ igit ad affection é si sit eadẽ: vł sit ꝙs: an addi d qõ alteraf? Ꝺ é ad subz respicere opteat. é igit qõ an penes affectionũ ęqlitatẽ an penes subor attẽdat ęq̃ velocitas alterationũ. vbi cã, si buiꝰ gdẽ subti tñ, illiꝰ vo tãtũdẽ albatũ sit erũt alterationes ęq̃ veloces. ¶ Ridet an ad vtrũq; hoc é tã ad subz: q̃ ad affectionẽ é respiciẽdũ. Sz alr z alr: nã erũt alterationes eędẽ itẽsione: z spẽ vł alię: si ead é vł alia sit affectio spẽ z itẽsiõe. ęqles vo vel iẽqles. si ęqle vel iẽqle sit illꝰ supple qõ alteraf. igit si litudo alterationũ attẽdit penes silitudiné formarũ in specie z intẽsione. ęqualitas vero penes equalitatem subiectorũ quę alterantur. Huius causa est: qꝫ affectio a subiecto hz quãtitatẽ. a. spẽ vero hz gradus z intentionẽ. quare penes spẽm attenditur cõparatio velocitatis. penes vero subiectum cõparatio ęqualitatis. ¶ Auerro. vero inquit. z debes scire q̃ consideratio coniunctionis in alteratione si fuerit ſm subm tãtum: erit per accidens. z si fuerit ſm solã passionẽ: nõ erit illic equalitas perfecta: sed solũmõ silitudo. ergo in consideroñe equalitatis perfecte hęc duo exigunt. Lsimilitudo passionis: z equalitas subiecti. Ex qbus sequit q̃ si duę alterationes sint forma dissimiles: z subiecto equales: erũt cõparabiles saltem quo ad equalitatem. tantum. Si vero sint forma similes: subiecto differẽtes erunt comparabiles saltem quo ad velocitatẽ. at vbi subiecto equales z passione similes sint erunt perfecte comparabiles quo ad vtrumq;. F

¶ At in generatione etiãm atqꝫ corruptione idem considerandum est. quonam modo eq̃ velox sit generatio. An ęque velox est: si equali in tempore idem ac specie individuum generetur. vt homo: sed non animal velocior autem si inequali diuersum. Ter.34.

¶ Cõsequẽter ꝰ gnõnũ cõparatione loquẽs pener quid attẽdaf ęq̃ velocitas gnõnũ disputat. z ingt. At i gnẽne ẽt atqꝫ corruptiõe idẽ considerandũ ẽ: vt quonam mõ q̃ velox sit gnõ. ¶ Ridet an q̃ velox ẽ: si eq̃li in tpe idẽ ac spẽ idiuidũ generet: vt duo boies eiusdẽ spẽi: qñ ęq̃li tpe gñant: q̃ veloces erũt gnõnes: sed non qñ aial vel individua spẽ dñia: gñe eadẽ gñant. velocioꝝ aũt si tpe coęq̃li gñet diuersuꝫ vt maius aial. vt pote si tpe gñat canis: generet eqꝰ: ęg gñatio velocior erit. G

¶ Non enim habemus quenaz duo sint: in q̃bus est diuersitas: quemadmodum ea duo: in quibus dissimilitudo est.

¶ Remouet tacitã qõnẽ: dicebat. n. i alteratiõe attẽdi subz z actionẽ. Hẽ g affectio sit eadẽ: z subiectũ idẽ. at in gnõne vult eẽ attẽdẽdũ subm tãtũ: qõ sit spẽ individuũ: ꝙret mẽ qspiã pp qd in alteratiõe vtrunq; si respiciẽdũ: in gnõne subm tãtũ. ¶ Ridet nõ. n. hẽmus q̃nã ea duo sint: in gbus est diuersitus: queãdmodõ ea duo: in quibus est similitudo. z huius cã est: qꝫ id in quo est similitudo variaf ſm magie z minus. at subia cuiꝰ é gnõ nõ recipit magie z minꝰ. igit in cõparatiõe gnõnũ sufficit respicere subm penes qõ ꝓt esse variatio in specie. z nõ affectionẽ: cũ penes eą nõ est intensio z remissio. H

¶ Quod si substãtia numerus sit plus vel minus numerus erit in eadem specie: licet ipsuꝫ commune nomine careat. Et vtrũq; vt plus vel excedens magis: affectio. é vt vero malus quantum est.

¶ Nunc recte expositores dicunt Aristo. loqui de cõparatione generationum ſm Platonem z Pithagoraz. vbi debet scire Platonem z Pithagoram posuisse numerum esse rerum substantiam. Qua ratione cogebatur dicere ea quę sunt in eadem specie differre numero: aut maiori aut minori. Sed hęc erat differẽtia q: in quantitatibus numerus cõis habet nomẽ. vt trinarium quaternarium. z id genus. in substãtia vero nõ hz nomẽ illud cõe: z ita sit q: nõ habeat nomen: tñ vtrũq; cõtentorum in illo cõmuni generatiz: aut ęquale dr: si variet ſm intensum z remissum: aut quãtũ si variet ſm

I maius ꝛ minus. ꝛ hoc inquit. Quod ſi ſubſtantia numerus ſit: vt Pithagoras ꝛ Plato ſentiũt: plus vel minus numerus erit in eadẽ ſpecie: hoc eſt: ea q̃ ſpecie ſunt: differunt numero maiori vel minori: licet ipſum commune ad illa nomine careat: quia neq; trinarius neq; binarius dicitur: vt in quantitatibus. verũ vtrunq; illoꝝ cõtentoꝝ ſub eadẽ ſpẽ: q̃tenus plus vel excedẽs magis: affectio ẽ: ꝛ q̃litas. q̃tenꝰ vo maiꝰ ꝛ extẽſum: q̃tũ eſt. ſic igiꝝ ꝑ apud Platonẽ ꝛ Pithagoraꝫ gnones cõparari tã penes ſubiecta: q̃ penes affectiones: q̃ apud eos affectio cõis variaf ſm magis ꝛ minus. ¶ Auerroes vero aliquantulum aliter intelligens textum. inquit. q̃ diſcõueniẽtia vel cõueniẽtia. in q̃to ꝛ q̃li habẽt nomen. in ſubſtãtia autẽ nõ. verbi cauſa. conuenientia in quanto q̃litas. dr̃: diſcõuenientia in q̃litas. In q̃li vo gueniẽtia ẽ ſilitudo: diſcõueniẽtia vo diſſimilatudo. ꝛ in q̃li ẽt diſcõueniẽs dr̃ fortius ꝛ debilius: q̃to maius ꝛ minus. at cõueniẽtibus ꝛ diſcõueniẽtib⁹ ſuba nullũ nomẽ cõe ẽ: q; ꝫ q̃ ꝑfectũ vel inq̃ualr ꝑfectũ cõpetere illis: hoc nõ mõ ſubſtãtijs gueñt: ſz reb⁹ oĩbꝫ ꝓtoꝫ Dẽ ex ꝑᵐᵒ. ¶ Ex ijs ſegf q; iõ gueniẽtib⁹ ꝛ diſcõuenientibus i ſuba: ſiue maioritati ꝛ minoritati ſubẽ nõ eſt nomẽ ꝓpriũ ipoſitũ: penes cuius ſignificatione attendiꝫ velocitas vl tarditas ignõne: q; ſuba nõ ẽ ꝑ ſe q̃lis vl inq̃alis: magna vel parua: intẽſa vel remiſſa: ſed ſolũ ꝑ accidẽs: at apud Platonẽ ꝛ Pithagoraꝫ tale cõe variabile quidem eſt penes maius ꝛ minus: cuꝫ ſit numerus: ꝛ ſm ęquale ꝛ inęquale: non tamen nomen habet. propterea apud eos poteſt eſſe aliquid penes qõ attenditur velocitas vel tarditas generationum: ꝛ nõ ſolus ex parte ſubiectꝰ vt dicit Ariſto. ¶ Quidam inniozee aiunt non eſſe impoſitum nomen illi communi penes quod attẽditur velocitas ꝛ tarditas in generatione: quia velocitas ꝛ tarditas in genere poteſt eſſe: quando ex parte agentis: aliquando ex parte materię: aliquando ex parte applicationis agentis ad paſſum. Cum igitur omnibus ijs cauſis velocitatis ꝛ tarditatis generationis non ſit vnum nomen commune impoſitum: ideo non eſt aliquid penes quod attenditur velocitas ac tarditas generatiõis. ¶ Sed huic expoſitioni obycinnt Blatterones: qm̃ ꝑ idem nec in alteratiõe eſſet aliquid penes quod attenderetur velocitas vel tarditas: qm̃ pluribus de cauſis eſſe poteſt velocitas vel tarditas alterationis etiã in generatione: velut ex parte agentis materię: ꝛ applicationis. ¶ Sed illi bñ defendi poſſunt: qm̃ omnes hę cauſe in alteratione reducuntur ad vnam cõem qualitatem: quę intenditur ꝛ remittitur: at in generatione non poſſunt illę cauſe reduci ad cõem formam quę intendatur vel remittatur ꝓpterea in alteratione nulla ipſarum cauſarum eſt cã ꝓxima velocitatis motus: niſi quia eſt cauſa variatiõis qualitatis. at in generatione q̃libet eſt cauſa prima velocitatis ſine intenſione vel remiſſione formę.

¶ Cum autem omne quod mouet aliquid ſp moueat: ꝛ in aliquoꝝ vſq; ad aliquid. Atq; in aliquo dico: q; intempore. vſq; ad aliquid q; per q̃ titatem aliquam longitudinis mouet ſemper enim ſimul mouet ac mouit: quare quantitas quędam erit per quam motum eſt. atq; in quanto.

¶ Dacten⁹ q; motus ſint cõparabiles. Nũc quonã modo cõparẽf docet: ꝛ qm̃ latio eſt ꝓnus motuũ. ꝑ docet cõparatiõis in latiõe. deinde in ęteris motibus. ꝑ executione primi ꝓmittit duo vti ſuppõnes. primũ eſt. ea ſm quę op; cõparare lationes. ꝛ inquit. Cum autẽ oẽ quod mouet: aliquid ſemper moueat: ꝛ in aliquoꝝ vſq; ad aliquid: ꝛ exponit ſe dicens. Atq; in aliquo duoꝝ in tempore vſq; ad aliquid: q; per quantitatem aliquã longitudinis mouet: cuius cauſa eſt: quia motoꝝ ſemper ſimul mouet ac mouit: q; vt diſputatum eſt in ſexto. omne quod mouef: motũ eſt: ꝛ ita oẽ qđ mouet: mouit. propterea concludit. quare quantitas quędam erit: per quaꝫ iam motum eſt mobile: ꝛ ſemp adhuc in quanto: per quod mouef. Eſt igitur primuꝫ q; quattuoꝛ ſunt neceſſaria ad motum mouens: mobile tempus: ꝛ ſpatium: ꝛ penes hęc dabuntur regulę cõparationuꝫ.

¶ Si igitur. a. quidem ſit mouẽs. b. vero id qđ mouetur. c. longitudo per quam mouef. Tẽpus deniq; in quo eſt motuꝫ ſit. d. ¶ Potentia profecto ęqualis quę eſt. a. equali in tempore quod erat. d. dimidium eius qđ mouet: quod erat. b. per duplum ad ipſam. c. longitudinem mouebit: per ipſaꝫ autez. c. in dimidio ipſius tempozis. d. nam ſic erit proportio.

Tempus.

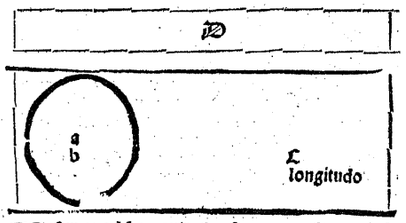

¶ Sicõm quod ſupponit eſt caſus. vꝫ. q; a. ſit mouẽs. b. vero mobile. c. ſpatiũ. d. tpꝰ. Quibus ſuppoſitis: ponit ꝑmã regulam bipartitam. vꝫ. q; ſi aliqua poᵗ mouet aliquã reſiſtẽtiã in aliq̃ tpe q; aliqđ ſpatiũ: eadẽ vl ęqlis mouebit dimidium illius reſiſtentię in eodẽ vel equali tempore per duplum ad illud ſpatium. hęc eſt prima pars regulę. Sed per idem ſputium mouebit illud dimidium in dimidio tempozis. hęc eſt ſecunda pars. huius rei cauſam reddit dicẽs. q; ſic ſeruabiſ ſemp ꝓportio tpis ad ſpatiũ ꝛ mouẽtis ad mobile. vt. n. dicebaf in ſexto q̃tũ ꝓportionalr poᵗ excedit reſiſtẽtiaꝫ q tm̃ velocius mouef q; quantũ id velocius mouet: q; tantũ ſup ęqle ſpatiũ diminuitur de tpe: vel ęq̃li tpe creſcit ꝺ ſpatio. quare ſi dimidiaf reſiſtẽtia tpe exiſtente equali creſcit ſpatium ad duplum. ꝛ ſic habef prima pars. ſi vero ſpatium non creſcet: tempus dimidiabitur: ꝛ ſic habetur ſecunda. recte igitur ait. ſi debeat ſeruari inter illa ꝓportio: regulę illę verę ſunt. Dęc de prima regula. ¶ Auerroes autem aliquantulum aliter continuat capitulum. vult enim q; cum Ariſtote. compleuit comparationes motuuꝫ: vult declarare aliqua ꝓpria motoꝝ ꝛ moto. ꝛ ſic apud ipſum Ariſtote. non dabit regulas cõparationũ: vt expoſitores ſentiũt: ſed dabit nõnulla ꝓpria motoꝝ ꝛ rei mote. ꝑᵐ igiꝭ ꝓpriũ motoꝝ ẽ: q; ſi aliqs motoꝛ mouet aliqđ mobile ꝑ aliqđ ſpatiũ ī aliq̃ tpe: idẽ motoꝛ vel ęq̃lis mouebit dimidiũ illiꝰ moti in illo vel ęq̃li tpe per duplũ illius ſpatij: ꝛ ꝑ illud vel

A vel equale ſpatium in dimidio illius temporis. Dęc prima ꝓpoſitas motozis apud Auerroem. ¶ Quo vero Quantum ad verba attinet: Auerroes hic per motozem vult Ariſto. intelligere corpus: quod eſt mouens extrinſecum: non autem virtutem in corpore: vel motozem ſeparatum: qui eſt motoꝛ intrinſecus. ꝛ q; ita intelligat: ꝓbat quia Ariſto. in ſuis translationibus. inquit. ſemper enim ſimul mouet ꝛ mouetur. Modo motoꝛ qui in mouendo mouetur: eſt corpus. hęc ipſe quo ad verba. ꝛ (vt mihi videtur) errquit propter malas quas habebat translationes. In codicibus enim grecis habetur ſic. ſemper enim ſimul mouet ꝛ mouit. ꝛ per motozem videtur intelligere potentiam actiuam. ac omne id quod ſe tenet ex parte agentꝰ: ſiue ſit extrinſecum ſiue intrinſecum. ꝛ ꝑ mobile potẽtiam reſiſtitiuam: ꝛ omne quod ſe tenet ex parte reſiſtentis. vt medium ꝛ alia concurrentia. vltra quod Auer. rationem regulę vigozans. inquit. ꝛ hoc eſt ita quia velocitas ꝓpria vnicuiq; motui ſequitur. exceſſum potentie motozis ſuper reſiſtentiam motꝰ: ideo cum dimidiauerimus mobile: continget omnino vt ꝓportio potentię mouentis ad reſiſtentiam rei motę ſit dupla. ꝛ ita velocitas dupla ad velocitatez. igitur in illo tempore mouebit dimidium rei motę per duplum ſpatium: ꝛ in dimidio temporis per illud ꝛ ſpatium. Dęc eſt expoſitio regulę: ꝛ declaratio rationis. ¶ Sed digreſſionem mouet Auer. ibi. ꝛ hoc commune eſt in omni motoze. Ubi Auerroes colligit primo in quibus regula locum habet. ꝛ inquit. illam habere locum in omni motoze: cuius potentia eſt finita in tempore: vt ſunt motozes corpozei quanti ꝛ diuiſibiles. nam in his effici poteſt motozis diuiſio ad duplum ꝛ auctio. ꝛ ſimiliter ipſi mobilis: quia ſunt quanti. ¶ Deinde mouet queſtionem vtrum datis motozibus in corporeis: de quibus in octauo videbitur: hęc regula habeat locum in illis: vt ſi potentia moueat reſiſtentiam per certum tempus: ꝛ ſup datum ſpatium: eadem moueat dimidium reſiſtentię ꝑ idem ſpatium in dimidio tempozis. Aut dupla moueat eandem in eodem tempore per duplum ſpatium. hanc queſtionem dicit eſſe difficilem: ꝛ primo arguit pro parte affirmatiua ſic. in quibus eſt motus: in illis oportet intelligere reſiſtentiam inter motozem ꝛ rem motam: ꝛ ita regula habet locum. ꝛ hoc ſiue motus vt naturalis: ſiue violentus. Sed in corporibus cęleſtibus eſt motus. igitur inter motozem cęli: ꝛ mobile illius eſt reſiſtentia: ꝛ ita regula habet locum. Secundo arguit. inter omne agens ꝛ omne patiens eſt reſiſtentia: eſt enim reſiſtentia communis agenti ꝛ patienti: quatenus agens eſt alterum. Sed in corporibus cęleſtibus eſt agens vt motoꝛ ꝛ patiens vt mobile. igitur etiam reperitur reſiſtentia: ꝛ ita regula habebit locum. Tertio arguit. omne illud quod mouet mobile ꝓprium velocitate ꝓpria: habet ad ſuum mobile certam reſiſtentiam. Modo motoꝛ cęli mouet ꝓprium cęlum ꝓpria velocitate. igitur ſuum mobile habet ad ipſum certam reſiſtẽtia: ꝛ ita vt prius regula habebit locum. ¶ Confirmat hoc auctoritate omnium. nam omnes conueniunt in hoc. q; motozes cęlozum monent tempore infinito: ꝛ q; hoc modo non eſt ꝓportio inter motozem ꝛ mobile. at quatenus quilibet motoꝛ ꝓprius mouet mobile ꝓprium velocitate ꝓpria habet proportionem. ꝛ ita regula habet locum. Dęc ꝓo parte affirmatiua. Deinde ibi. ſed iſta. ꝓportio videtur indiuiſibilis. arguit ad partem negatiuã: quia proportio motozum cęleſtium eſt indiuiſibilis. igitur nullus alio velocius mouet proportione diuiſibili: ita in illis regula nulla eſt. Deinde ibi. ꝛ forte hoc accidit. Reſpõdet Auer. ad queſtionem: ꝛ concedit motozẽ cęleſtẽ eſſe indiuiſibilem: ꝛ non habere ad mobile proportionẽ aliquã: q; indiuiſibilis ad diuiſibile nulla eſt ꝓportio quantitatiua. ꝛ tamen vnus alio velocius mouet ſuũ mobile: quatenus vnus aliũ excedit ſm maiozẽ vel minozem nobilitatem: etiam quatenus vnum cęlum eſt aptuꝫ naturaliter velocius moueri altero. ꝛ ita q; vnus cęli motus ſit velocioꝛ altero non eſt a proportiõe quã titatiua motozis ad mobile: ſed ex parte diuerſitatis naturarum motozum ꝛ mobiliũ. Sed dices. ſi motozis cęleſtis ad cęlum nulla eſt proportio: tunc motus eſſet in nõ tempore. Dinc Auerroes ſolutionem innuit hoc prouenire ex parte naturę motus cęli. q; vt cęlo repugnat moueri in non tpe: ita motui eſſe in non tempore: vbi tamẽ eſſet aliquis motozinfinitus in tempore: ꝛ materialis: ꝛ hic mouceret in non tempore: quia non poteſt eſſe infinitus in tpe ꝛ materialis: niſi ſit infinitus in vigore: vt in octauo diceẽ. cõmento. 79. nã talis motoꝛ exquo eẽt in materia debilitaref: ꝛ eſſet corruptibilis: ergo vt moueat tempore infinito: oportet ſit infiniti vigozis. modo talis eſt qui monet in non tempore. ¶ Sed dices. ſi inter motozes proportio eſt indiuidua: inter cęlos ꝓportio eſt diuidua, ꝛ inter motozes ꝛ cęlos nulla ſit proportio: quonã mõ regula hꝫ locum in motoribus cęleſtibus ad ſua mobilia: vt ſi potentia monet mobile per aliqđ tps in aliquo ſpatio dupla mouet illud idẽ in duplo velocius. vbi enim nulla eſt proportio: non erit dupla ꝛ ſubdupla. ¶ Reſpondere videtur Auerroes concedẽdo totum. valet. q; regula hęc non hꝫ locũ in motoribus cęleſtibus reſpectu ſuozum mobilium: q; illozum ad ſua mobilia nulla eſt ꝓportio: vt recte dictũ eſt: quatenus indiuiſibilis ad diuiſibile nulla eſt proportio: propterea regula Ariſto. locum habet ſolum in motoribus materialibus. ꝛ ratio eſt: q; hęc erit vti preambulũ ad immateriales motozes. Dęc Auer. in digreſſione. ¶ Ubi apparet primo motoꝛ cęleſtiũ inter ſe ꝓportionẽ eẽ in indiuiſibilẽ: q; indiuiſibilis ad indiuiſibilẽ nõ poteſt eſſe proportio niſi ſm magis ꝛ minus nobile. modo magis ꝛ minus in ſubſtantijs: variat ſpeciem vt in numeris. Ergo proportio eſt indiuiſibilis in eadem ſpecie. Secundo apparet inter corpora cęleſtia proportionẽ eẽ diuiſibilẽ: q̃ corpus ad corpus eſt aliquãtũ ꝛ maius ꝛ minꝰ geometrice ꝛ arithmetice. Tertio apparet inter motozes ꝛ corpora cęleſtia nullam eſſe proportionem: quia nec diuiſibilis: cum motozes ſint indiuiſibiles: nec indiuiſibilis: cũ mobilia ſint quanta. Dęc ex digreſſiõe. ¶ Sed dubitant ſatis rationabiliter: q; vbi motozes cęleſtes eſſent ſiduidui, nõ ſeſe excellerẽt in nobilitate: excedẽs enim diuidi ī duo. in id ꝑ qđ excellit: ꝛ in id qđ ẽ equale exceſſo. ¶ Reſpondent recentiozes q; exceſſus eſt duplex. valet. quantitatiuus: ꝛ virtualis. Tunc volunt omne excedens exceſſu quantitatiuo eſſe diuiſibile in partem qua excedit: ꝛ partem equalem exceſſo. at in exceſſu virtuali ſufficit q; effectus quantitatiue ſe excedant: ꝛ hoc modo motus cęleſtes ſeſe excedunt. quozũ quidem exceſſu motozes dicuntur ſeſe excedere.

¶ Sed hoc ſtare non poteſt. Primo quia crementum ꝛ decrementum effectus prouenit cremento vel decremento ſuę cauſę. igitur ſi effectus ſeſe excellunt quantitatiue: cauſę ſaltem ſeſe virtualiter excellent. Secundo motoꝛ lunę aut eſt equalis motozi ſolis: aut minoꝛ: aut maioꝛ: aut nullus. ſi nullus. tunc nulla erit ꝓportio nec diuiſibilis: nec indiuiſibilis: cuius contrariũ

Queſtio Auerrois

Digreſſio Auer. in comẽ. 35.

Quę Auer. cõmẽ. 35.

Dubõ.

Reſpõſio iunioriũ

Cõfutatio

Defenſio.

Dacten⁹

Poſitio inniozum.

Cõfutatio aliquoꝝ.

Quę Auer ro. cõ. 34.

I dictum est inter eos esse proportionem indiuisibilem, si equalis minor vel maior: inter eos est proportio diuisibilis. ¶ Propterea videtur mihi defendendum esse Auerroē aliter: q̄ inter motores est proportio diuisibilis ac quantitatiua vno modo. Alio modo proportio indiuisibilis non quantitatiua. Ex parte quidem effectuum proportio est quātitatiua: quia effectus sunt quāti formaliter. causę vero quantę attributiue. ex parte causarum proportio est indiuisibilis: in specie: in genere vero diuisibilis. vt enim quatuor ad vnum proportio est diuisibilis in genere: quia quadrupla: quę diuiditur in proportionem quatuor ad tria: quę est sexquitertia: et trium ad vnum: quę est tripla, et ita diuisibilis in partes eiusdem speciei: sic vnus motor excellit alium per magis et minus non sub eadem specie: sed sub eodē genere. nam in substantia magis et minus variant speciem: et non genus. et ita proportio vnius ad alium est in specie indiuisibilis: in genere vero diuisibilis. ¶ Aiaduerte tamen q̄ si verba Auerrois considerentur: motor ęli excedit suum mobile: et certo excessu: non tamē in aliqua proportione nec in aliquo gradu: et sic triplex potest esse excessus: quo potentia excedit resistentiam: quia aut proportionalis, aut gradualis, aut naturalis. excessus proportionalis est inter quanta. gradualis inter qualia: modo cum intelligentia non sit quanta: nec intensibilis: non potest proportione aut gradu excedere resistentiam: at quia est natura quędam potest excedere in natura: et sic excessu naturali. quare vnus motor mouet suum mobile velocius: quia excedit maiori excessu naturali suam resistentiam suum mobile. Ex his apparet primo motorē excedere mobile: et in nullo gradu vel proportione excedere illud. secūdo apparet excessum quo vnus motor excedit alterum in illis esse maiorem: et non in gradu vel proportione esse talem. tertio apparet motus stellarum esse comparabiles in proportione et gradu: et tamen potentie motiue nec in gradu nec proportione sunt comparabiles: sed in natura. quarto apparet proportionem velocitatum non esse secundum proportionem proportionum potentiarum ad suas resistentias. fallit enim in cęlestibus: et si est vt̄ solum in generabilibus potentys tenent: vt dicit Auer. et multa alia colligi possunt contra calculatores: quę consimiliter.

Tex.36. ¶ Et si potentia eadem hoc ipsum in eodem tēpore per tantum spatium moueat: dimidium quoq; in ipsius dimidio per equale mouebit.

M ¶ Et dimidium potentię dimidium per equale spatium equali in tempore mouebit. vt ipsius a. potentię sit dimidium. c. et ipsius b. mobilis sit dimidium. z. potētię igitur ad pondera cū similiter etiam sese habeant: fit vt per equale equali in tempore moueant illa.

¶ Secunda regula siue proprietas est: si aliqua potentia moueat aliquod mobile in aliquo tempore per aliquod spatium: eadem potentia mouebit medietatem illius mobilis in medietate illius temporis per equale spatium. ¶ Et dimidium. Tertia siue proprietas siue regula est. si aliqua potentia moueat aliquod mobile in aliquo tempore per aliquod spatium: dimidium potentię mouebit dimidium mobilis in eodem tempore per idē spatium. Et hęc intelligitur (vt dicunt) tenendo ea quę faciunt ad motum, ex parte motoris: et quę faciunt ad resistentiam: ex parte mobilis. exemplificat: et innuit rationem, et sermo patet. ¶ Contra has regulas Captiūculatores solent multifariam instare. ¶ Primo quia non videtur q̄ velocitas in motu sequatur excessum potētie supra resistentiam: vt omnes regulę supponunt: q̄ tunc potentia vt quatuor velocius moueret resistentiā vt duo: q̄ potentia vt duo resistentiam vt vnum: patet. quia maior est excessus quo quatuor excellunt duo: q̄ sit excessus quo duo excellunt vnum. nam quatuor excedunt duo per duo. duo vero vnum pro vnum. ¶ Secundo. non oportet vt̄ si totus Plato moueat. b. pondus: dimidium Platonis moueat dimidium illius. igitur omnes regulę falsę. ¶ Tertio obiciunt et supponūt primo q̄ proportio composita ex duabus proportionibus equalibus est precise dupla ad quamlibet illarum. Composita vero ex duabus inequalibus est magis q̄ dupla ad minorem: minus vero q̄ dupla ad maiorem illarum componentium. Verbi causa, quatuor ad vnum est proportio quadrupla: modo hęc componitur ex duabus duplis equalibus: vtpote quatuor ad duo: et duorum ad vnum. idcirco est precise dupla ad illarum quālibet: et quia etiam componitur ex proportione quatuor ad tria: et proportione trium ad vnum: quarum

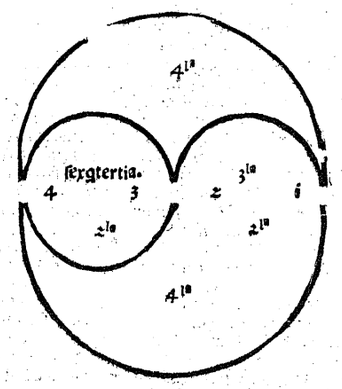

prima est minor. secunda vero maior: quia prima est sexquitertia. secunda vero tripla: at vt ipsa tota quadrupla proportio ad primam sit maior quam dupla. ad secūdam vero minor. hanc suppositionem patere dicunt per communem animi conceptionem: quę ait. omne quantum compositum ex partibus equalibus esse precise duplum ad quamlibet illarum: compositum vero ex inequalibus esse magis quam duplum ad partem minorem: minus quam duplum ad maiorem. ¶ Secundo supponunt velocitatem motus sequi proportionem potentie mouentis ad suam resistentiam: et proportionem velocitatum sequi proportionem proportionum potentiarum mouentiū ad suas resistentias. Tertio petūt datis duobus extremis: quoz vni⁹ ad alterū ē aliquo ꝓportio aliq̄ vel aliquibus

A quibus interpositis: cuius vel quorum ad vtrumq; extremorum est aliqua proportio: erit proportio primi ad vltimum composita ex proportione primi ad secundū: et secundi ad tertiam: et si plura essent intermedia: etiam ex pluribus ꝓportiōibus. hāc ex 5° Euclidis patet̄ aiūt. Ex iis trib⁹ oēs r̄las Arist. calūniant. et primā q̄dē q; nō opz si. a. mouet. b. q̄ moueat medietatem illius in duplo velocius: vt si. a. sit vt octo. b. vero vt duo: et illius mo-

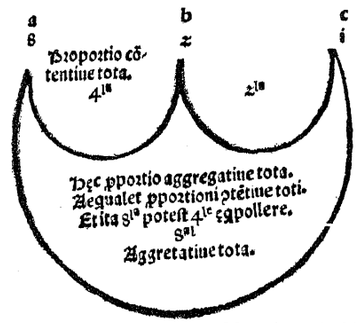

B bilis medietas sit vt vnum: quod sit. c. dico q̄. a. non mouet. c. in duplo velocius q̄ moueat. b. sed minus q̄ i duplo: quia proportio ipsius. a. ad ipsum. c. non est precise dupla ad proportionem ipsius. a. ad ipsum. b. quia per suppositā est minus q̄ dupla. igitur. a. ipsum non movet. c. in duplo: et eodem modo possunt alię regulę refelli. ¶ Ego vero ad has respōderem: ad primam innuit

C Rōsiones solo. pmę. responsionem Auer. in commento. 36. et inquit. et est necesse sicut dixit vt moueatur medietas moti per illud spatium in illo tempore: quoniam velocitas motus quā habebat totum motum ad totum motorem est secundū proportionem excessus potentię motoris supra potentiam moti: et cum diuiserimus motum in duas medietates: similiter et motorem: tunc proportio motoris quę ē medietas ad motum quod est medietas: erit sicut proportio totius motoris ad totum motum vt vlr declarauerunt geometrę. hoc est excessu geometrico: et non arithmetico. et ita licet arithmetice quatuor plus excedant duo: q̄ duo vnum, nō autem geometrice: q; vtrobiq; est similis proportio. per idem ad secundum.

Solutio secundę. D ¶ Auerroes enim per medietatē non intelligit id quod est pars totius motoris vel mobilis: sed per medietatē mobilis vult potentiam subduplę resistentię: per medietatem vero motoris potētiam subduplę actiuitatis. ita quę quanta velocitate mouet Plato. b. pondus: tanta velocitate mouebit dimidium resistentię ipsius. b. Cato dimidij actionis.

Solutio ad tertiā. Prima solutio. ¶ Ad tertiam respondent varijs modis. forticolę fere omnes volunt regulas Aristo. intelligi in mouentibus habentibus proportionem duplam ad suas resistentias: quoniam in talibus solum subduplata resistentia: duplatur proportio potētię ad resistētiam.

Sōlutatio ¶ Sed hęc solutio friuola est: quia tunc regulę Aristo. non essent vniuersales omnibus motoribus. Cuius contrarium intendit in hoc libro: vbi vult tradere regulas vniuersales omnibus. ¶ Alij Blatterones ignari logicę: et geometrię: respondent tertium suppositum esse falsum: quia cum proportio sit relatio: et omnis relatio sit simplex non ex relationibus composita: in re nulla proportio ex proportionibus componetur.

¶ Nec hęc responsio valet. nam Euclides quinto geometrię vtitur proportionibus simplicibus et compositis: modo sive ille sint composite formaliter: sive virtualiter. eo modo suppositio valebit: quomodo componūtur Euclides: quare istud puerile est. ¶ Alij crassi et rudes aiunt regulas Aristo. esse veras quo ad sensum. modo licet quo ad rationem proportio octo ad vnum non sit precise dupla ad quamlibet illarum: tamē quo ad sensum est precise dupla. ¶ Nec hęc valet: quoniam Aristo. vtitur ratione in littera et non sensu. Amplius regulę essent apparentes: et non existentes. Rursus adhuc adeo posset esse dissimilitudo partium: vt etiam sensu videretur. ¶ Propter hęc dicerem nunc saluo meliori iudicio regulas Aristo. esse intelligendas seruata vndiq; eadem proportione: ita vt tanta sit motoris ad mobile proportio: quanta mobilis ad suam partem. Debet igitur pro regula, Aristo. sumi ea pars potētię vt duo: ad quam ipsa potentia vt duo tantam habeat proportionem: quantam habet potentia vt octo ad potentiam vt duo. Et ita vniuersaliter regulę intelliguntur quando extremi ad extremum proportio sumitur componi ex equalibus: ita vt intermedia ad extremum habeant proportiones equales. ¶ Et quia hęc solo est obscura: declaratio illam: vbi debes scire q̄ alia proportio dici potest tota duplicitotalitate continentię: et sic quadrupla proportio est tota ad duplam contentam: et totalitate aggregationis: et sic proportio octupla est tota ad quadruplā, et duplam: quia componitur ex quadrupla et dupla per regulam Euclidis. Regula igitur Aristo. intelligitur q̄ si aliqua potentia mouet aliquam resistentiam certa velocitate et certo tempore: eadem mouebit medietatem illius resistentię ad quam tota resistentia habet medietatem proportionis contentiue quę erat primę potentię ad illam. verbi gratia. medietatem quadruplę. et ita. a. mouet. c. ad duplā velocius: q̄ mouebat. b. quoniam proportio ipsius. a. ad. b. est dupla ad proportionem ipsius. b. ad. c. Et cum dicis a qua proportione. a. mouet. c. dicere non potes nisi a proportione octuplā: vt patet. Sed octupla non est precise dupla ad quamlibet illarum: quia nec ad quadruplā: nec ad duplam. igitur non mouet in duplo velocius precise. Sed dico q̄ mouet ad duplum velocius: quia licet proportio octupla non sit precise dupla ad quamlibet illam: sed formaliter penes illam non attenditur crementum velocitatis: sed penes crementum potentie secundum proportionem contentiuam: et sic sufficit q̄ ipsius. b. ad. c. sit proportio quę est dimidium contentiuę: et ita concedo q̄ octupla proportio est precisa dupla ad quamlibet illarum contentiue. non autem aggregatiue: quoniam equipollet duabus illarum contentiue: non autem aggregatiue. nam si. a. mouet. b. a proportione quadrupla: mouebit. c. medietatem a proportione continente duas duplas: non autem a proportione aggregante duas duplas: Ex his patet aliquam totam proportionem componi ex duabus inequalibus per aggregationem: quę tamen sint equalia per continentiam: vt quadrupla et dupla sunt inequales per aggregationem: quę contentiue sunt equales: quia dupla est medietas quadruplę.

Tex.37. ¶ Et si. c. ipsius. z. mouet in. d. tempore per spatium. c. non necessarium est equali in tempore duplum ipsius. z. mouet per dimidiū ipsius. c. spatij.

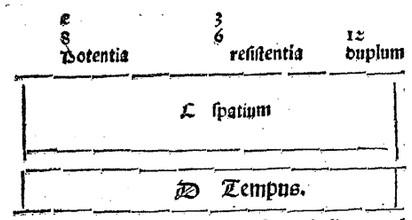

¶Quarta regula siue proprietas est: non si aliqua potẽtia mouet aliquod mobile in aliquo tẽpore per aliquã longitudinem: eadem mouebit duplum ad illud in eodem tempore per medietatem illius longitudinis. Patet qz potentia vt octo moueri sufficit resistentiam vt sex in hora per bipedale, causa verbi. z tamen eadem non sufficeret monere resistentiam. vt. 12. qz a proportione minoris inęqualitatis non prouenit actio, disponit terminos: z quod dicit patet.

¶Et si. a. ipsum. b. in. d. tempore per. c. spatiuz totum mouet: dimidiuz ipsius. a. quod est. e. nõ mouebit idem. b. totum in. d. tempore: aut eius aliqua parte per aliquam ipsius. c. spatij partem: quę rationem eadem ad totum. c. seruauerit: quam. e. pars ad totum. a. omnino enim si id cõtingeret: per nullam mouebit partem. ¶Nõ enim si tote vires aliquid per tantum mouerint: dimidium ipsarum per quantũuis longitudinis: quouis in tẽpore idẽ mouebit. vnus enim eam traheret nauem: quam quoz omnes mouerant: si vires eozum tam in ipsozum numeruz: qz in spatij distribuerentur partes.

¶Quinta siue regula: siue proprietas est. non si potentia aliqua mouet aliquod mobile in aliquo tempore p aliquod spatium: medietas potentię mouebit totum mobile in eodem tempore per medietatẽ spatij: potẽtia enim vt in octo mouet resistentiam vt sex: quam potentia motiua vt quatuoz nõ posset monere: nec in aliquo tpe nec i aliq̃ spatio. Põit exẽplũ ẽ naui. z fmo pz.

¶Quocirca Zenonis rationon est vera: q̃ milij quamuis partem sonum facere persuasit. Nõ prohibet enim nihil vt nullo in tẽpore eum moueat aerem: quem vniuersus modius mouit: cum, cecidisset. quippe cum neqz pars si p se fuerit. id mouebit: quod vna cum toto moueꝝ poterat: qñ nõ sit ps nisi dũ ptãte ẽ i toto.

¶Zeno eleates probabat granum milij omne facere sonum: sic totus modius facit sonum. igitur quodlibet milij granum facit partem soni. Ex dictis regulis respõdet Aristo. nihil esse: non enim sequitur. si totus modius sonum facit: vt quodlibet granum partem soni faciat. z verba trãslatione patent. ¶Auerroes autem hunc in modum componit cauillũ Zenonis omnes partes simul p se faciũt sonũ. igitur quęlibet pars p se facit sonũ quia si nulla per se facit sonum. igitur nec omnes partes simul per se faciunt sonum: vt valet. omnes gutte per se cauant lapidem. igitur quęlibet gutta per se cauat lapidẽ. ¶Respõdet Auerroes q̃ sermo est sophisticus: quoniam vna pars non agit in actu: sed tantuz in potentia: non enim vnus homo de. 30. mouet ipsam nauim. vt igitur omnes triginta per se trahunt nauim z nullus per se illam: ita totus modius per se frangit aerem efficiendo sonum: z nullum granum per se. z vt totus motus nauis per se est a. 30. z per accidẽs a quolibet illozum. ita sonus est per se a toto modio: z per accidens a quolibet grano. ¶Sed debes scire (vt innuit Auerroes hic. z octauo commento. 23) q̃ exemplum de guttis non est omnino simile: qz gutte precedentes saltem potestate cauant lapidem disponendo. vltima vero virtute dispositionis precedẽtis cauat actu. z nullum granum facit sonum: actu: nec dispositiue: nec effectiue: sed omnes partes mody simul. z ita non est omnino simile. ¶Secundo debes scire q̃ plures causas cõcurrere ad eundem effectum potest multifariam esse: aut fm idem genus: aut fm idem genus: aut fm diuersa genera. Si fm diuersa genera omnes suis ratiõibus causandi effectum causant: vt in libro secundo dictum est. si vero fm idem genus: vel ordine quodam: vel sine ordine. si ordine quodam: sic plures causę possunt concurrere equaliter suis ordinibus causando: vt sol z homo generant hominẽ. si sine ordine: aut quatenus alię disponunt: alię causant: z sic est de cauatiõe lapidis. omnes enim agunt saltẽ disponẽdo: vltima facit: aut quatenus sunt partes totius: nihil nisi vt sunt in toto agentes. z sic est de modio z granis: z de tractu.

¶Et si duo quędam seorsum per tantam longitudinem tanto in tempore duo seorsuz ponderа mouent: compositũ quoqz ex illis equalem per longitudinem equali in tempore compositum ex ponderibus vtriqz mouebit. est enim in illis ratio eadem.

¶Ultima regula est: si duę potẽtię mouent seorsuz duo mobilia in aliquo tempore z per aliquod spatiũ cõpositum ex illis potentijs mouebit composituz ex illis mobilibus in eodem tempore per idem spatium. ¶Auerroes in commento declarat tria. primo quoniam modo valeat a diuisis ad coniuncta. z inquit. cum autem diuersantur in spatio. verbi gratia. q̃ alterum moueat vnam libram in vna hora per dimidium leucę. z alterum duas libras per vnam leucam in eadem hora: nõ sequitur. cum duo motozes fuerint congregati: z ponderа similiter: vt moueant illa simul aut per vnam aut per dimidium leucę in illa hora: quoniam (vt ait) proportio eius quod congregatur ex duabus potentijs ad illa duo pondera insimul: non est sicut proportio alterius potentię seorsum sumptę ad alterum ponderum seorsum sumptum. ¶Sed dubitatur contra hoc: qz si Socrates potest portare libram per dimidium leucę z Plato duas per vnam leucam in eadem hora. vꝝ q̃ ambo simul pñt portare ambo illa saltẽ p medium leucę i illa hora. z hoc ẽt docet experẽtia. ¶Dici põt q̃ casus Auerrois ẽ in potẽtijs inuicẽ comparatis in proportione duple: ita vt Socrates sit subduplę virtutis ad Platonem: quemadmodum spatia: z pondera inter sese habent in proportione dupla. z q̃ agant fm vltimum posse cum nota exclusionis. z ita vult q̃ cum virtutes se habent in proportione dupla vt pondera z spatia: z agant fm vltimum potentię exclusiue: non valet a diuisozum proportione ad coniunctozum proportionem hoc est non valet. a diuisis ad pñcta fuata eadẽ vtcõ sili proportiõe: qz ñ vz. Socrates potest portaꝛ libraꝫ vnã per dimidium leucę. Plato duas per leucam. z ambo in eadem hora: z agũt fm vltimum de potentia: igitur ambo pñt precise portare tres libras p vnam leucã vel dimidiam in eadem hora: naz Socrates non potest portare vltra dimidiũ: qz illud erat vltimũ posse. Plato poterat vltra dimidiũ: qz agit fm vltimum vsqz ad leucam: z ita ambo precise in eadẽ hora illa ambo nec per vnam leucã: nec per dimidiũ pñt portare. Quo quidem modo nõ valeat: perspicuuz. Deinde ibi [cũ aũt spatiũ.] declarat quando valet: z vult valere a diuisis ad coniuncta seruatis duobus. Primo q̃ tã tẽpus q̃s spatiũ sit sit idem: qz vbi spatia erunt diuersa: non valebit p dicta antea. Secundo q̃ proportiones potẽtiaꝝ diuisaꝝ ad põdera sint cõmiles: qz vbi sint diuerse: z nõ sequitur potẽtias congregatas eque proportionabiliter mouere coniũctũ: vt quęlibet diuisa mouebat. verbi causa. potentia vt quatuor mouet resistentiam vt tria a proportione sexquitertia. Potẽtia vero vt duo resistentiam vt vnũ a proportione dupla: ideo non sequitur aggregatũ q̃ ẽ vt sex mouere resistentiam aggregatam: quę est vt quatuor eque proportionabiliter. nãilla potẽtia vt sex mouet resistentiã vt quatuor: a proportione sexquialtera: z non dupla: neq; sexquitertia. at vbi in diuisis seruent similes proportiones ita vt ambę sint eiusdẽ rationis: in coniunctis etiam seruabitur idem. vt qz octo mouent quatuor: z quatuor duo eadem proportione. vz. dupla: ideo. 12. mouebunt sex eque proportiõabiliter: vt octo mouent quatuor: z quatuor duo. Deinde ibi [z intendit cũ duo motozes.] declarat quonã modo valeat a coniunctis ad diuisa: z vult q̃ valeat quando partes potentię seruant ad partes resistentię similem proportionẽ: quã tota potentia seruabat ad totam resistentiã. vbi vero nõ seruetur consimilis proportio: non oportet valere. Verbi causa. Si Socrates z Plato simul moueant pondus. aliquod a proportione dupla: dico q̃ quilibet illoz per se mouebit partem ad quam habet similem proportionem. vbi vero totum dinidatur. ita vt partes sint resistentię vt duo: non erit motus a partibus potentię. Dęc Auerroes. ¶Iuniozum aliqui addunt duas alias conditiões videlicet. q̃ motozes z motꝰ sint eiusdẽ rõnis. propterea non valet vbi. a. fursum z. b. deorsum esset aptũ mouere. z q̃ sint cętera paria: nam virtus coniuncta p accidens est fortioz seipsa disperſa: propterea hoc accidens debet considerari in diuisis z coniunctis. Dęc de regulis lationum ab Arist. z Auerroe.

¶Sunt igitur hęc eadez z in alteratione: z auctiõe. nam est aliquid id quod auget: z id etiã quod augetur. atqz in tempore tanto: z tantũ aliud auget. aliud augetur. z id qõ alterat: z quod alteratus: similiter etiam est aliquid: z tantum per magis z minus est alteratiũ: atqz tanto in tempore: in duplo quidem duplum. z duplum in duplo. dimidium autem in dimidio temporis. aut in dimidio dimidiũ: aut in equali duplum.

¶Ex dictis infert in cęteris motibus vt in auctione: z alteratione similes regulas habere locum. Nam in auctione z alteratione sunt illa omnia: quę in latione sunt: vt alterans: alterabile: tempus: z latitudo: quę est loco spatii. similiter hęc quatuoz sunt in auctione. vz: augens: augmentabile: tempus: z spatium siue dimensio. vt igitur in latione regulę illę erãt verę penes illa quatuoz fic z in his: z vt magis res explicatu pateat. Prima regula est si aliqõ alterans alterat aliquod alterabile, seu augmentans auget aliquod augmentabile in aliquo tempore: in duplo tempore duplum aut alterabit aut augebit. Secunda regula. et duplum in duplo: hoc est est dupla virtus equali in tempore efficiet aut qualitatem aut quantitatem duplam. Tertia, dimidium autem in dimidio temporis: hoc est si aliqua virtus causat qualitatem vel quantitatem aliquaz in aliquo tempore: eadem virtus dimidium efficiet in dimidio tẽporis. Quarta regula. z in dimidio dimidium: vt in equali duplum: hoc est si aliqua virtus causat qualitatem vel quantitatem aliquam in aliquo tempore: medium virtutis causabit medietatem qualitatis vel quantitatis in eodem tempore: velut dicebatur in prima regula duplum causare duplam in eodem tempore.

¶Auerroes autem probat omnes has regulas simili ratione: qua probauit priores q̃ velocitas in alteratione z auctione quo ad causam attenditur penes proportionem potentię motiuę super suam resistentiaz: ita q̃ vbi est maior proportio: ibi maior est velocitas z minus tẽpus: z econtra. z tu intellige proportione geometrica. z ita per hanc rationem omnes hę regulę patẽt. Laptinnculatores vero verificant regulas has conditionibus seruatis: vt primam z tertiam in actione vniformi. Secundã z quartam seruata semper vniformi proportione z maioris inęqualitatis. Quę omnia ex quęstionibus factis in delatione patent.

¶Si vero id quod alterat aut auget tantum in tanto aut auget aut alterat: nõ necesse ẽ vt dimidium in dimidio z dimidium alteret vel augeat: sed nihil (si id contingit) alterabit vel augebit: quemadmodum etiam de pondere dicebatur.

¶Ultima regula negatiua est q̃ non oportet si aliqua virtus augmentet vel alteret aliquod totum in aliquo tempore: vt illius dimidium in dimidio temporis: vel in dimidio dimidiu alteret vel augeat: immo vbi fieri potest hęc virtutis diuisio: non augebit vel alterabit illud vel aliquid illius: hoc patet vt de pondere: z tractu nauis dicebatur. Potest enim hęc regula probari vt illa de tractu ponderis. Alii vero intelligunt sic. q̃ si aliqua virtus alterat vel auget aliquid: non oportet vt illius medietas augeat illud idem in illo tempore vel aliqua parte temporis: aut in duplo tẽporis. z huius licet plures assignentur causę, illa quę assignabatur de tractu ponderis satis est in exemplo. Potest tamen esse ratio: quia proportione minoris inęqualitatis non prouenit actio. littera vero videtur magis consonare primę expositioni. Sed quicqd sit: ambę suo loco verificatę sunt.

¶Multa captiunculatores z sorticolę concitant in fine huius septimi: quę potius impediunt animum q̃ip sum ad scientiam concitent. non enim puto satis conferens ad inuentionem z iudicium tantam rerum confusionem. Quare hęc de septimo libro putamus sat sufficere: grecienim aut parum aut nihil circa hęc elaborarunt: quia quę dicuntur: sunt apparitiones: z non veritates. Si enim studuissent in Aristo. codicibus: vt debuissent: forte posset philosophia non fuisset vltra captum. Dęc igitur satis.

¶Finis libri septimi.

¶ Aristotelis physice auscultationis qui est de motu liber octauus Augustino Nypho iterpręte z expositore.

Text. 1. VTrum vero factus sit aliqñ motus. quñ ante nō fuisset. proindeq; z cōsumet: ita vt nihil moueatur vltra. An neq; factꝰ: neq; ꝓsumptꝰ vnq̄: sed fuerit semper: z semper sit futurus: immortalisq; ipse: atq; incessabilis z immēsus: q ꝓ vita sit rebus omnibus natura constitutis.

PRoponens Aristo. quęstionem ponit intentionem libri. Verum debes scire (vt socratico lęt radst z nō iperitet) q; hęc verba incipit z ōsinit bifariam pñt exponi. Uno mō affirmative: vt dicatur illud incipere affirmative: quod nūc est: z antea nō erat: quo quidē mō fortasse permanentia incipiunt. Illud vero desinere: quod nūc est. z postea non erit: z sub hoc sensu (vt mihi videt) qō non intelligitur. nam in sexto declarati est motū nō incipere: nec desinere: per affirmationem: si quidem ante omne motum sit motus: z post omne motum sit motus. Alio vero modo exponi possunt per negationem: vt illud dicatur incipere: quod non est nunc: z immediate post hoc erit: illud desinere: quod non est nunc: z immediate antea erit. quo quidem modo motum incipere aut desinere ambigit. d. Utrum vero factus sit aliquando motus ita vt ceperit esse: cum antea non fuisset: vt sit sensus: nunc non est motus: immediate post hoc est motus. proindeq; z consumetur: ita vt nihil moueatur vltra vt sit sensus nunc non est motus: z immediate ante hoc erat motus. an neq; factus neq; cōsumptus vnq̄: sed fuerit semper: z semper sit futurus: immortalisq; ipse: atq; incessabilis z immēsus: qui ꝓ vita sit omnibus ipsius natura cōstitutis. Dic est questionis sensus licet sit non parua ambiguitas in hac quęstione: ꝓ quo supponat verbum motus vtrum ꝓ motu primo cęlesti, an ꝓ motu communi ſm genus ad primum: z ad alios cęterorum corporum. ita vt quęstio intelligatur de factura motus pmi: an dei factura motus communiter accepti. Quę res postea pertractabitur.

¶ Motum quidem igitur esse fatentur omnes: z qui de natura aliquid agunt: cum mundum generent. z qui de ortu rerum z interitu commutantur: quos impossibile est ipsis inesse: nisi motus sint.

¶ Excusat se: posset. n. Arist. obijci: nam quęstio de eternitate motus supponit quęstionem an sit motus. Mundum. n. esse primo sumitur. postea vtrum sit perpetuus

¶ Respondet quas sese excusans. d. Motum quidem igitur esse fatentur oēs: z qui de natura aliquid agunt vt physici: cuz mundum generent: z qui de ortu rerum z interitu qui omnibus ipsis: conentantur vt Laldei: q mundum faciunt perpetuum: sed res generant. z ita quęstio an sit motus non est pertractatu digna: cum tā ſm dicentes mundum fieri: q; ſm dicentes mundū esse sempiternum: sit supposita.

¶ Verū q qdē mundos infinitos esse dicunt: z horū mūdorū alios quidē oriri: alios vero occidi: motū quoq; arbitrantur esse perpetuū. nā ortus z obitus cum illorum motu necesse est. qui vero vnum sed non semper: de motu simili ratione contendunt.

¶ Reddit excusationis rationem: dictum est enim motum esse supponi: quod declarat: tam ſm tenentes mūdorum recipiocam generationem atq; corruptionem: q; apud tenentes mundum vnū z factum. vtriq; n. supponunt esse. Sunt qui volunt Aristo. de proposita quęstione nunc exequi: narrando positiones duas: quę res vtroq; modo pz. Dęc quo ad crassam textus exponem.

¶ Quia prima. Ut vero textus facilius intelligatur: nūc circ commentum est insistendum. vbi Auerroes duo facit. Primo exponit textum ſz arabes. Secundo ibi z in hac. mouet quęstionem contra illam expositionem. Dicit igitur primo q; subiectum quęstionis vtpote motus supponit ꝓ motu accepto ſz genus: z non supponit ꝓ aliquo motu in specie alicuius mobilis.

¶ Et quod est ante. Secundo remouet dubium: nam dicet quis ea quę in septio dicuntur superfluere: respondet. ea non esse superflua: quia aut sunt huic tractatui necessaria: aut dicta ꝓpter melius.

¶ Et cum dixit. Tertio declarat sensum qōnis vbi debes scire q; si motus in quęstione supponit ꝓ aliquo vno motu alicuius speciei mobilis non est ambigua. nemo enim ambigit aliquem vnum motum alicuius mobilis incipere vel desinere: ideo oportet quęrere vt morꝫ supponit generatim. ꝓ omni motu: vt sit sensus vtrum morꝫ fiat: ita vt nullus pñt: an desinat vt null succedat.

¶ Ista autem. Quarto reddit quęstionis necessitatem z vult q; in mundo sint duę motus ſpecies: altera rectoruz vtpote generabilium: altera sphęricoruz vt cęlorū. ꝓptereq quęstio debet intelligi in genere amplectendo vtroſq; motus.

¶ Et innuit per hoc. Dis prędmissis: nunc Aristo. in textu ait motum esse quasi vitam: quod exponēs Auer. intelligit motum esse rebus naturalibus necessarium vt vitā viuentibus. Solet enim vita vt dicitur in secundo de aia. aliquando accipi ꝓ actu primo: quomodo anima vita est aiati: z ita forma rei naturalis est vt vita rei naturalis aliquando ꝓ operatione: quomodo intelligere moueri: z nutriri vita dicunt: z sic motus est vt vita omnibus rebus naturalibus: quatenus est operatio illarum.

¶ Et hęc perscrutatio. Nunc quęstionis tangit fructū: videtur. n. quęstio hęc de motus ęternitate vtilis: tum ad sciaz pmi motoris vt videbit postea. Tum ad scia ō ęternitate mūdi. nā qō de mūdi ęternitate soluī nō pōt: nisi soluta. qōne de ęternitate mūdi motus naz vna videtur quęstio de ęternitate motus: ac mūdi. cuius signū est: qz loquentes de mūdo z de motu conformiter agūt.

¶ Dico q; hęc expositio. Nunc resumit quęstionis vim iuxta nunc dictaz expositionez. est enim quęstionis sensus vtrum motus incepit ſm genus ita vt non ante oēm motū sit motus. an sit ęternus ſm genus vt ante omne motū sit motus. hanc expositionez ait esse ouz arabū Alpharabij: Auicenne: z Auenpaces hiſpani. Naz ex hac quęstione procedet Aristo. qō declarandus aliquē esse motū pm z ęternum: q continet omnes. Dęc est expositio arabum.

¶ Et in hac declaratione. Debes scire q; hęc ꝓpositio. ante oēm motuz est motus: potest multipliciter intelligi vel ante omnem motum nouum sit motus nouus. aut añ oēm motum ęternū sit motus ęternus. aut ante oēm motum nouum sit motus ęternus. aut ante omnem motū ęternū est motus nouus. vult modo Auerro. q; illa ꝓpositio

ꝓpositio pōt multipliciter intelligi: z q; Alpharabi in libro de entibus transmutatis distinxit sensus illius: z voluit illā esse verā in tertio sensu tū. vz. q; ante omnē motum nouum sit motus ęternus: z ita mouluta est eius cōsideratio: z debuit primo quęrere de motu ęterno z ęq lesti vtrū detur: z postmodū de aliis sensibus. Alpharabius igitur voluit Aristo. qōnē eē diminutam: cū nō distinxit quot modis itelligit ꝓpōne: nec elegit sensuz qōnis: qua rōne Alpharabius gloziatur de supplemēto.

¶ Ego añt. Auerroes volens aliter exponere: ꝓmo corrigit ſz ait. primo se interduz eē secutū arabū exponē: z q; credidit qōnē Aristo. esse mancā: z ꝗtū ad hoc corrigit se adinuenies nouā exponē: ad quā verba Aristo. sunt concordia: lz expō prima sit primo aspectu ad verba. erit igitur expō Auerrois verbū motus in qōne supponere ꝓ spē motus vtpote ꝓ primo motu cęlestis vtrū. vz primus motus sit factus vel ęternus.

Et iduxit. Solnit nūc motiua pro expōne Alpharabij: primū erat. Arist. ad soluendam qōnem induxit definitionez motus vt videbit: sed illa definitio. vz. motus est actus entis z reliqua: cōpetit motui ſm genus. igitur in quęstione intelligit de motu ſm genus. ¶ Rndet Arist. definitionē sumpsisse non ad solonē qōnis principalis: sed ad illā vtrum motus sit: cui per definitionez motus vult esse satisfactū: z sic ratio nulla.

¶ Perscrutatio enim. Reddens cām solonis addit fundamentū suę expōnis hoc mō: hęc qō est cōis toti mundo z oibus partibus mundi. Sed principalioz pars est primū mobile ac primus morꝫ. igitur de illo quęstio est principaliter: qua rōne fit vt qō nō vlis sit: sed particularis de motu primo: qui continet motus particulares. Dęc est expositionis causa.

¶ Nō quia. Respondet ad scōm argumentū: arguebāt enim: ęternitas enim ineſt primo motui inquantū morꝫ. igitur qō est de motu inquātū motus. Respōdet negando assumptum: q; ineſt ęternitas principaliꝫ primo motui: z rōne illius ineſt cęteris. z ita qō erit ꝑ de ꝑ motu.

¶ Nō igitur. Ad tertiū rndet. arguebāt enim. ab effectu proficiscimur in cās. sed hi motus sunt effectus primi motus. igitur hi sunt vt signū ad illū. rndet hoc cē falsum: q; nōdum declaratū est an hi sint effectus. Ille vero cā. z ita argumētū esset ab ignotis. patent igitur duę expōnes. Et lz ꝓ vtraq; parte fiant cōiter rōnes: videt mihi q; pōt cōcordari. Nā subiectū qōnis pōt eē duplex ꝓtētiuū: z principale. Motus simpliꝫ acceptus ſm genus est subiectū qōnis cōtētiuū. Sed primus motus est subiectuz principale. Tūc dicerē q; qō quęrit de motu in cōi tanq̄ de subiecto ꝓtētiuo z adequato. z hoc volunt arabes: z expositoꝛ. quęrit vero de subiecto primo tanquam de subiecto principali: z sic sentit Auerro. vbi vero vic eos discordes: solue rōnes ꝓ vtraq; parte: vt communiter soluitur.

Text. 2. ¶ Si igit cōtingerit aliqñ nihil moueri: duplr id accidere necesse est. aut enim vt Anaxagoras arbitratur. inquit enim ille cum oia simul essent atq; quiescerent: tpe infinito: mentē motum cepisse: ac segregasse. Aut vt Empedocles interdū quidē moueri. Interdū vero quiescere. Moueri qdē: cū aut vnū ex multis cōcordia. aut ex vno multa discordia facit. Quiescere vo tpib⁹ medijs. dicens hoc mō.

Interpta-tio carmi-nū. Empe. Inquātuz qdē vnū ex multis dicit aptū fieri.

Inquantum vero rursus ex vno geminato plura perficiuntur

Sic qdē: fūtq;: z nullo mō ipsius ē vnū seclm.

Sic añt pmutantur: neq; simul perficiuntur.

Sic añt semper sunt imobiles ſm circulum.

¶ Illud enim sic antē permutantur: ab hinc illuc dicere ipsum opinandum est.

¶ Dis prędmissis de intentione: z excusatione: z cā excusationis. Nunc ad rem ipsam: solonēq; qōnis accedit: z primo narrat pōnes antiquoz de morꝫ genitura. scdo veritatez quęstis determinat. ¶ De motu igitur duę extitere ꝓ nūc pōnes. ¶ Altera quidē Anaxagoraz. vz. q; motus semel initus sit: semper q; perduraturus: quēadmodū mūdus vz. ¶ Altera Empe. q; morꝫ quēadmodū z mūdus alternat vicibꝫ iterpellatq;: aliqñ vt sit: aliqñ vt nō sit. Sed qz narrat verba Empedoclis ad formā: quę in grecis codicibus sunt metrice scripta: ego vt fidelius loquerer ad verbū transtuli. propterea difficilia sunt: propter hoc debes scire q; ipse Empedocles ys in carmibus primo declarat quot modis res fiunt: z vult res bifariā fieri: congregationē vt fiunt aialia. z partes mundi segregatione vt vt totus ipse mundus. Ingt. Inquātū quidē vnū ex multis aliquod eē aptū fieri. Empedocles dicit: z hic est primus modus. quo fiūt aialia. Inquantū vero rursus ex vno geminato plura perficiuntur. hoc est scdo mō res fiūt ſ segregatione ex vno in plura: vt vniuersus ęditur mūdus. z ita pz res bifariā fieri apud Empedoclem. propterea subscribit. Sic quidez: fiūt q;: q;si dicat ys duobus modis ea quę sunt: fiunt vniuersus quidē segregatione. partes vero singuli congregatione: Deinde declarat qūo mundus fit nō semel: sed vicibus alternis: vbi debes scire q; mūdus ipse duobz secula siue status. Alterū quidē: quo persistit in sui distinctione atq; ornatu: quē. vz. facit discordia rerū. Alteruz vero: quo cōstituitur in cōfusione rerū. Tempus vero quo mundus ipse transit de ornatu ad chaos. non momentariū est. nec tēpus quo cōtra migrat de chaos in ornatū subitarium habetur. Ingt. z nullo mō ipsius est vnū seculū siue status. Cuius cām subdit. nā sic alterna vice res ipsę permutātur: neq; simul z momentarię permutationes illę perficiunt: sed in tempore: vt diximus. Quo fit vt vnū sit mundi seculū: quo mūdus in cōfusione perdurat. Deide declarat aliū. d. Sic añt semp fiūt. hoc est scōs status est quo fiunt z sunt in ornatu. z qz gs credere posset res totaliter in nihil redigi: subiecit immobiles ſm circulum hoc est nō sic vt penitus desināt: z penitus incipiant: sed ſm circulare gſſationez imobiles. z ita patēt duo mūdi status: z ga verba illa. Empedoclis. vz. Sic añt permutātur: erant nō facilia Aristo. exponit illa. d. hoc enim. ideſt verbū illud: sic añt pmutantur: ab hinc illuc dicere ipsum opinādū est per alternas vices: qua ratione fit vt motus rerum sit vno seculo vtpote in ornatu. Altero quies. vz. in confusione. hęc sunt quę ab Anaxagora. z Empedocle habentur de motus genitura obitusq;.

¶ Quia nā. Hoc cōmentum inutile est: nō tū prętereūdū. Dicit igitur primo de mundo fuisse duas pōnes ꝓpter naturaz divisionis: quę semper est bimembris: qō vz intelligi reductiue: qñ de genitura motus z mūdi sunt vel esse possunt quatuor pōnes: vt recitatur in primo cęli. vt q; inceperit z desinit. aut q; neq; inceperit: neq; desinet. aut q; inceperit z nō desinet. Aut q; nō ceperit: sed desinet. z ita sunt vel pñt eē quatuor: lz reduci possint

Pōnes de motu Anaxago. z Empedo.

Lōm. 2.

Pōnes de gnōne motus: z mundi quot.

I in duas. ¶ Auerroes tñ narrat tres pones: z prima est
Positio Anaxa. Anaxagore: qui voluit res finito tempore in chaos ge
nisse. deinde mentē simlr finito tempore segregasse oz
nasseq. ¶ Positio Empedoclis hec eadē est: nisi q nō
Positio Empedo. mentem effectricem autumat cām: sed litem z amorez.
Positio Plato. ¶ Plato vero voluit mūdū semel fieri: nunq tñ cozrū
pendū foze. exculat tñ Auerroes Aristo. vz. cur Plato
nis omissit ponē: volens omississe illā: q3 ante mundi ge
nerationē Plato motū pzefuisse autumat. nō quidē oz
dinatum: sed sine ozdine. Propterea omisit ipsū: q3 nō
simlr de mūdo z motu loquitur. ¶ Aliaduersione tamē
dignū q Auer. nō recte ait. nā Anaxagoras nō ita sentit
de mundi z motus genitura: vt narrat Auer. veluti ex
textu pz. Propterea ex erroze trāslationis illud euenis
se arbitrandum est. Deinde Auer. bas pones exponit: z
ad mentem Empedoclis colligit celuz haberi pro deo.
siquidem immortale est ob partiū cōpositē atq; sim
plicitatem: z q soluz hic inferior mundus lite fit z amo
re. non autem mundus superior quem perpetuum po
nit. reliqua commenti patent.

Ter.3. ¶ De his itaq3 quonā mō se habeāt: conside
randū est. veritatē enim hanc perspicere: non
modo vtile est ad eam contemplationez: que
de natura est sed etiam ad eam que est de pri
mo principio doctrinam.

¶ Nūc ptēplationis sine qōnis proposite tradit fructū.
z vult qōnem illā conferre ad scientiaz de natura: z ad
scientiam de primo omniū rerū principio. Ad scientiaz
quidē de natura: quatenus hec pertractatio est vna ps
scientię naturalis. Ad scientiam vero de primo princi
pio: quatenus per solutionem eiusmodi qōnis primi prin
cipij colliget definitio z natura: vt suo loco videbitur.

L ¶ Auer. vero vult qōnem hāc conferre ad naturales
Que ex comñ.3. z ad metaphysicū. Ad naturalem quidē: vt dictū est: ad
metaphysicuz vero primo q3 metaphisicus sumit a na
turali principia sui subiecti eē. Scōo. q3 sumit principales
partem sui subiecti eē: cum nulla habeat viam: pter
hanc motus eterni. Signū huius est. q3 Auic. positio: q̄
dicit oppositum: est falsa. z via qua processit in illud est
frivola: via etiā Algazelis est similiter pertenuis. Hui⁹
rei ptractionē trāsmittit in libzū destructio destructio
nū cōtra Alga. tu vero lege in disputatione. 8. in solone
primū dubiū. z 13 in. 2. huius z in fine primi res hec sit dili
Dub.vtil. genter pertractata. ¶ Unū tñ volo quērere an q̄ bo
ne ex motu nouo vt ex motu eterno possit pbari mo
tu eterno possit pbari motoz primum esse separatuz.

Pō Tho. ¶ Thomas putat primū motoz separatū posse proba
ri tam e motu ipso eterno q̄s e motu nouo. Scōo. q pol
M lentius z certius e motu nouo. Nā nouū hāc principiuz
manifestum est per se. z cū non sit processus infinitus in
Cōfutatio. mouētib⁹: tādē opz deuenire in motoz eternū. ¶ Sz
hoc stare nō pōt: q3 aut ipse supponit esse statū in cau
sis: aut nō. Si nō: tunc dicerem nouū habere principiū
nouū. rursus z illō aliud. z sic ad infinitū. Si supponit
esse statum in causis: tūc petit principium: q3 supponit
primā causam inter oēs causas: qō Auer. vbiq; exclā
mat q nō potest pbari primū motoz esse: nisi sumpto
statu in causis. Propterea ratio Thome nulla est: quia
hz oē nouū habeat principium tñ nouū hz principiū no
uū: z illud hz aliud: z sic rursus in infinitum. ¶ Alij volunt
non ex motu nouo probari motozem primum esse: sed
ex motu qui est vel potest esse eternus: quia enim deus
potest facere motum eternum: ideo est primus motoz
Cōfutatio. separatus. ¶ Sed nec hec positio placet. nam deum
posse agere motum eternum est creditum: z non de- N
monstratione acceptuz. ¶ Propterea. Pbi credidere Pō ppia.
ex motu qui est eternus nanciscī primū motozē eē. Naz
ex eternitate effectus colligī causę eternitas res vero
eterna est virtus separata a materia z a corpore. z per
consequens separatum ens a materia: vbi tñ sm theo
logos teneamus motū nō eē eternū: creditum est primū
motozem separatum esse: z statum esse in causis.

¶ Ex his vero primo initium faciemus: que a Ter.4.
nobis antea in naturalibus definita sunt. Di
cimus itaq3 motum actum esse mobilis: qua
tenus mobile est. Necesse ergo res esse: que
vnoquoq3 motu moueri possunt.

¶ His narratis: nūc de qōne prosequitur. z primo iure
mathematicoz cōstituit supponēm: q antea. vz. motū
omnem sunt mobile. z motiuū: probat primo hoc syllo.
motus motiui z mobilis supponit motiuuz z mobile: ß O
motus est actus motiui z mobilis: vt in. 3. huius ex defi
nitione motus patet. igitur motus supponit motiuuz z
mobile. verba sua trāslatione constant.

¶ Adhuc etiam sine ipsius motus definitione
vnusquisq3 id moueri necessario fatebitur: qō
moueri vnaquaq3 motus specie pōt. veluti al
terari quidē id qō est alterabile. ferri vero id
qō loco mutabile est. quare sit antea vstibile
q̄s vzat: vstiuū quoq3 antea q̄s vzat: opz.

¶ Scōo idē persuadet sine ipsius mot⁹ definitiōe vtpo
te inductione in omnib⁹. nā alteratio supponit alter
abile z alterativū. Moueri de loco ad locū motiuū z mo
bile: z sic de singulis. igitur oportet sit antea vstibile q̄s
vzatur. vstiuum quoq; antea q̄s vzat. z vsus est specie
loco generis. vt patet. p

¶ Incipiamus igitur. Auerroes in hoc cōmēto ozdinat Comñ.4.
literam: z dicit primo: q3 mos in artibus est primo face
re suppositiones: deinde ex illis inferre conclusiones:
z hunc ozdinē Aristoteles seruat: motozem (vt dixit Phi
loponus) imitatus geometrarū. accipit enim supponē:
quē ex dictis in tertio huius declarat.

¶ Et incepit. Petitio est hec oē qō mouet⁹ pri⁹ fuit in po
tentia moueri q̄s moueatur. Probatur. omne quod est
postquam non fuit: prius fuit in potentia q̄s in actu. om
ne quod mouetur est in motu postquam non fuit in mo
tu. igitur prius fuit in potentia ad motum q̄s moueret:
deinde applicat sententiam verbis asserens hāc sup
ponē esse pbatā syllo z inductione: z res pz intelligēti.

¶ Et intelligendum. Refellit qōnes cōtra dicta: accepit
enim mobile pzecedere motū: qđ falsum videtur. Pri Q
mo q3 generatio est motus aliquis: z tñ generabile non
pzecedit tēpore gfiationez. similiter z de cozruptione.
Scōo motus leuiū sursum est motus: z tamen mobile
leue non est prius tēpore illo: cuz ita cito sicut leue: est
sursum feratur: nisi sit pdibens. Respondet mobile in
potētia eē bifariā aut simile in tempore z numero mo
to in actu: vt Socrates sedens: z ipse motus: aut differe
nes specie vt lignū de quo ignis fit vel oleum. lignū. n.
est mobile in potētia vt ex eo ignis generetur. ignis vo
actu motus: z genitus. Similiter oleum est potētia mo
bile sursum: quatenus ex eo fieri potest ignis: qui actu
fertur. Tunc propositio Aristo. intelligit: q3 ante omnē
motum actu aut ante omne mobile actu pcedit mobi
le potentia eiusdē aut alterius spēi. Hec est risio Auer.
¶ Dicimus autez. Pāc distinctionem declarat Auer. z p̄
accipit

A est subiectum potētię. ¶ Quicquid velint iuniores dici
Responsio potest lignum esse materiam z subiectum ignis. vz. pro
materia alterationis. at materia ligni est subiectū rece
ptionis. Tūc dico q3 lignum reducit ad actum illus sm
se aut aliquid sui: quia saltē sm nām: q̄ ē vna vtriusq3.
¶ Subiectum vero. Idem nunc declarat in motu loca
li: z dicit duo. Primū q3 sbm siue mobile in potētia i mo
elementozum est corpus ipsum: ex quo generatur ele
mentum: vt oleū respectu ignis in motu sursuz. Scōm
est mobile in actu est ipsum elementum genitū vt ignis
ex oleo genitus: qui sursum fertur actu.

¶ Verbi gratia. Pęc duo exponit. z primo secundum.
nam illud est mobile actu: quo posito ponitur motus
mō posito igne actu: mox motus ponitur sursum. nā cū
ignis ē sm totum. ipse sursum fertur sm totum: cum
sm partem: sursum fertur sm partem. igitur actu ignis
est actu sursum mobile.

B ¶ Potētia igit. Nunc declarat p^m. vz. q3 mobile in po
tētia sit illud: ex quo gīiat elemētū. nā vl ē ipsum ē sm
vt pote ignis actu: z p̄ nō: q3 tunc idē simul eēt subm po
tentię z actus: vl cozpus ex quo fit: z dī intētum. ¶ Sz
Dubō. ambigee. nam posito q3 ignis gīieē in cētro terrę. p3 q
non ita cito sicut ē genitus: hz vbi sursuz: q3 tūc cū: gnō
sit j instāti: vel nō tpe: motus illius cēt i nō tpe. ¶ Dici
Solutio. pōt vno mō q3 Auerroes loquit remoto pbibēte. ita
n. cito sicut ignis est: sursum erit nisi aligd pbibeat.
modo est pbibens: vt medy resistētia. vbi. n. nulla eēt
medy resistentia: subito ignis penitus esset sursum. tunc
enim nō motus: sed subita mutatiōe mutaref: vt gnō
fit. Unde primū esse gnōnis: seu geniti esset primū in
stans mutatie esse sursum. Pęc declaratio colligit. 4. hu
ius. cōmē. 71. ¶ Solebā quoq; dicere q3 ignis quādiu
Sol'alia. est extra locū ppriū: p̄ est ignis impfecte continue ten
C dens ad perfectionem: sed ita cito sicut est in propria
regione: est ignis: z econtra q̄s primum est ignis: tam ci
to est in propria regione.

¶ Et hoc. Narrat errozem Joannis grammatici. ipse
enim opinatur q3 inuenitur quędam potentia in ipso
igne actuali ad motum: quę tempore pzecedit motum.
Pęc est eius positio.

¶ Et decepit. Ponit motuum illius. naz videmus ignē
detentū in aula esse prius ignem q̄s moueatur. igitur
ignis ipse prius est in potentia q̄s sit in actu motus.

¶ Et ita potentia. Soluit argumentum Joannis: z vult
q3 potentia ad motum sit duplex. vna violentia: siue ac
cidentali. alia naturalis: siue essentialis. vult igitur in
igne detento non esse ad motū naturalem potētia vio
lentia: z ita concedit duo. Primum q3 potentia violen
ta simul eē pōt cū mobile actu. Scōm q3 potētia nālis
D non potest esse cum igne aut actu mobile prima' pars
patet per casum Joannis. secunda vero declaratur: q3
si potentia naturalis ad motum: z motus possent simul
eidem inesse: tunc duo contraria essent in eodez: vt po
tētia z motus: quę sunt Zria: vt supponit: qō tanq; ma
nifestum omittit. ¶ Sed contra dabitur. Primo. si po
Dubō tentia illa esset violēta: ignis violenter sursum mouе
ref: q3 eo mobile mouetur quo est potentia possibile
moueri. Scōo. oē qō mouetur: contingit moueri. Con
tingit moueri. igit pt moueri. pōt moueri. igitur po^a z
Solo. actus sint simul. ¶ Pro solone debes scire q3 actus z
potentia pcedens actū sunt vt Zria. Pro. q3 circa idē
mutuo se expellunt. Scōo. q3 apta fieri circa idem suc
cessiue. Ulterius debes scire q3 ē regula topica: q3 ono
rū Zriozū: si alterū ē nāle vni alterū illi erit violētū: vt
nō naturale. Ex his colligitur q3 q3 forma z motus z
vbi sursum sunt ignis affectiones naturales: potentia E
pzecedēs hęc est eidem violenta. contra ēt cui potētia
est naturalis: actus erit violentus: vt q̄si oleo ignei tas
z motus sursum sint violenta. potētia ad hęc erit illi na
turalis. Tunc ad formā dico q3 motus ē nālis: z potē
tia fit violēta. nā potētia est violēta mobili: cui motus
est nālis: non tñ in nālis: vt quies. Cā anteē est. q3 potē
tia inest mobili ab extrinsecus prohibente. motus ve
ro rōne formę naturalis: z ita stat motū esse nālē. potē
tiā vero ad illum esse violentā: vt posterius dicemus.

¶ A d secundum dici potest q3 possibile seu, contingēs
vno mō accipitur: vt sequitur ad ineſſe: z hoc mō vz
argumentum: Alio modo p eo qō nō est: z potest esse
vel pro eo quod est: z potest non non esse. z sic oppo
nitur ad ineſſe: z sic argumētum nō tz. ¶ Sz 3 adhuc Replicq.
obycies: q3 cuicunq; repugnat antecedens eidē repu
gnat z consequens. Sz vz. ignis mouef. igitur pōt mo
ueri. potētia moueri repugnat igni: q3 violenta. igitur F
z motus. ¶ Potest dici q3 potentia sequens adin
esse nō repugnat mobili in actu: sed potētia naturalis: Respōsio
quę quidem non sequitur ad motum: vt pz intelligēti.

¶ Et ex hac. Nunc digreditur ptra loquentes suę legis
z primo ostendi non posset aliquid ex nihilo generari
quod putat esse puram pnationem. Primo motus
non potest esse ex nihilo. generatio est motus: aut co
mittatur motum. igitur non ex nihilo: z ita nihil esse pt
ex pura materia: nulla in illa precedente forma. fieret
enim aliquid ex pura illius pnatione.

¶ Etiā apparet. Secundo. omne quod fit ex suo fit 3rio.
quare tunc intelligeref: aut q3 vnum 3rii mutaref
in suum 3rii: qō est impossibile: vt inductione pz: aut
q3 fiat ex suo contrario vti ex termino a quo: sed subie
ctū est vnum ambozum: ex quo genitum fit. z hoc velo
z sic non potest aliquid generari ex pnatione: nisi per
accidens. per se vero ex materia suppositā pnatiōe: G
vt primo huius satis.

¶ Jō dī. Probat ß exēplo z inductiōe. nā dicimus ex die
noctē: z econtra: similiter ea nocte diēfieri. z ex calido
frigidū: z e3. z per verbū, ex, itelligif vēb. igif semper
necesse est pzesse materiam: cui terminus a quo zip
sa pnatio infint q3 sit omnino gnō ex aliquo suppositō: z
non ex nihilo. probat idē auctozitate z consensu
omnium antiquozum: z sermo patet.

¶ Loquētes aūt. Nūc narrat positionem sarracenoz
hi enim volunt eē possibile ex nihilo generari aliquid
z inde nēgant hoc principiū. oē quod fit: fit ex aliquo.
cā erroris ē: q3 aqua ens fit ex igne: vel aere nō entib⁹.
nā apud eos: qō nō vī: nō est. hoc enim putant vulga
res. ß ita q3 dicētes incidunt in duo errata. Primo: q3
accipiunt pro vero. nā nō visibile videtur nō ens: z ita
accipiūt pro nō ente. Scōo. q3 ipotē reputāt potē. pu H
tant enim ex nihilo posse fieri aliquid: qđ est impotē.

¶ Et nituntf. Scōo ptant. idē. nā mā p̄supponit pp agē
tis imbecillitatē. videmus. n. q3 nā min⁹ p̄ supponat q̄s
ars. igif agēs supra nām nihil supponit: z hoc est argu
mentum nōstrorum theologozum: z bonum satis.

¶ Et ofa ista. Rīdet ad rōnes has. z primo supponit ß
omnia esse populariter dicta. tunc concedit deum
posse facere omne possibile. qđ vero est impossibile:
facere non potest. non quidem defectu potētię i agē
te: sed q3 non est factibile: z ita dicē q3 deus nē pōt fa
dere aligd ex nihilo: nō ēimbellicitas agētis, impossibi
le nō fit factibile. dicere vo q3 fit factibile: ē deceptio.

¶ Et iō omne agens. Multis verbis interpositis sumit
Auer. ex dictis vnā maximā. vz. q3 oē agens: qđ q̄q;

agit: qñq; nõ necessario inuenit qñq; i potẽtia qñq; nõ. ¶ Et hoc quod. Ex hoc procedit contra loquentes sicut legis qui dixerunt aliquod agens eternum: vt deus infinito tpe steterit in quiete. deinde agere immediate aliquod nouum absq; media causa in mouẽte: z absq; aliqua dispositione noua: z magis in vna hora q̃ alia. ait enim hunc sermonem esse sophysticũ: q̃ procedit cõtra principia naturalia: q̃ ipse credit esse vera. Quorum vnum proxime dictum est: q̃ omne agens nouum in agendo extrahitur de potentia ad actum. Sc̃õm fuit q̃ ex nihilo nihil fit.

¶ Dico ſm hãc. Corrigitse q̃ exponẽs textũ dixit mobile pcedere motũ. Respondet q̃ hoc est dictũ ad mẽtẽ Alexandri: qui voluit definitionem hanc esse inductam ad ostẽdendũ q̃ mobile precedit motum. z ait. q̃ si sic intelligeret: z dz itelligi ð nouo motu z nõ ð eterno mobile enim tpe pcedit motum nouum. nullũ autẽ mobile pcedit motum eternũ: nisi forte ſm naturaz. at ſm suã expositionem hẽc definitio est inducta ad habẽdum q̃ motus insit mobili: z hoc q̃ perfectio inest perfectibili: z motus est perfectio: quod auctoritate Alexãdri confirmat. z eius sermo patet omnibus.

¶ Et ſ̃ qð. Rñdet arg°: q̃ Az. iductõe pbat q̃ añ motũ pceſſit mobile po⁹. igit ſ̃ est intẽtio sua: z nõ q̃ mot⁹ insit mobili. ¶ Rñdet q̃ Aristo voluit nihil moueri nisi possibile moueri. mõ tale est corpus. ¶ Sed dicesqño habetur ex hoc q̃ motus insit mobili. Rñdet q̃ accidẽtis esse est inesse: z ita motuz inesse est ipsum esse. z ita vult Aristo. habere q̃ motus sit aliqd in rerum nã existens: q̃ inest mobili. z sic terminant per hẽc cõnem an motus sit vt dixit in primo cõmento. Pce ex cõmento.

¶ Diuus Thomas accerrimis rõnibus ꝫ Anerroẽ certat: pbãs tribus rõnibus: q̃ deus pt ex nihilo aliqd facere. primo q̃ agens vniuersale. Sc̃õ. q̃ cã materię est. Tertio. ex productione antiqua. ¶ Ad primam rationẽ procedit: q̃ agens vniuersale z particulare differunt. nã agens particulare sp supponit actionẽ agẽtis vle: vle ẽt sili mõ differt ab vniuersali oꝛ: ita vt sp agẽs minus vle suppõit actionẽ agẽtis magis vle: vt dicit sc̃õ physi. igit agens vniuersali illimitũ nihil ꝓsupponit: z ita ex nihilo pt aliqd facere. Pro sc̃õa rõne arguit. nullũ agẽs supponit suũ effectũ: ſ̃ deus ẽ cã mãę: q̃ prima entitas ac veritas: q̃ cã est oĩs entitatis: ac oĩs veritatis: z ita materię: vt dicit sc̃õ metaphisicę. igit deus nõ supponit in sui actiõe mãz. ¶ Ad tertiã arguit. deus est equipotẽs in actiõe eterna z noua. Sz in actione eterna nihil supponit. igit nec i noua. ¶ Tũc ad rõnes Auer. ¶ Ad primã dr̃ q̃ agẽs vle pducit per simplicẽ emanationẽ. agẽs vo particulare p motũ: z ita definitio motus nihil ꝫ nos. ¶ Ad sc̃õm dõm q̃ agens particulare ex mã agit perse. ex priuatione vero per accidens. secus enim est in agente vli. agit enim nullo ꝓsupposito. ¶ Ad auctoritatẽ ant iquoꝝ dõm q̃ antiqui nõ puenerunt ad veritatẽ primi ꝓncipij: vt Aristoteles. z Plato puenerunt apud enim Aristotelez deus ex nihilo vniuersum pduxit: hic tamẽ ipse loquitur de actione agẽtis particularis. Hęc ex Thoma colliguñ.

¶ Sz circa hęc ẽ nõ parua dubitatio: q̃ aut ipse vult creationi eẽ assentiendũ ex puris nãlibus aut ex creditis. non ex puris naturalibus: qm̃ intellectus sensibus coniunctus non potest creationi assentire. Cui enim omnes sensus concorditer cõtradicunt intellectus sensibus coniunctus non potest naturaliter assentire: modo creationi omnes sensus contradicũt visus quidem: quia visu percipimus album ex ente fieri vt ex nigro

auditu graue ex acuto. tactu calidum ex frigido. gustu dulce ex amaro. olfatu suaue ex austero. silr z sensibilibus communibus: magnum ex paruo circulare ex recto. motum ex quiete. Amplius z in sensibilibus per accidẽs. naz ignis ex aqua: mixtum ex simplicibus. Et vniuersaliter patet. q̃ omne q̃ fit fieri ex contrario aut medio. Intellectus igitur sensibus coniunctus non potest creationi assentire. signum est: q̃ aliq theologi idez affirmãt. Si vero ex creditis conclusio erit credita: z ita aliquid ex nihilo fieri erit inter credita reponẽdũ. Dicẽdũ igit cum aliis theologis q̃ deus agere aliquid ex nihilo est mere creditum. ¶ Sed dices articulus fidei non contradicit rõni naturali. similiter si ita esset: crederemus contra rationem naturalem. ¶ Dicendum q̃ aliud est esse cõtra rõnẽ naturalem: aliud supra rationẽ nãlem: vel nõ ſm rõnẽ naturalẽ. Dico igit hoc creditũ nõ esse ſm rõnem naturalem: nec cõtra rationẽ naturalẽ: qm̃ quod non põt sentiri aliquo sensu non potest cõtrariari sensatis. contraria enim sunt eiusdem generis. igitur tale creditum est supra ratione naturali. assentimus. n. illi virtute primi luminis quod transcendit ipsos sensus. rationes vero Thomę sunt persuasiue z de illius in primo huius diximus.

¶ Igitur z hęc ipsa: aut generentur interdum cũ nõ sint: aut sint sẽpiterna: necesse ẽ. Si igitur mobiliũ vnũqðq; atq; motiuorum genitum est: ante acceptam mutationem aliã mutationem atq; motum factum esse necesse est cuius pcuratione id quod aptuz est aut mouere aut moueri generaret. sio vero sp pcerãt ea quę erãt: etiã motu nullo existẽte: ab/surduz quidem illud videtur etiaz ab inscijs.

¶ Constituta suppõne: nunc hypothetico syllogismo arguit cum nate motam rerum pcesserint res: illę res quę pesunt: necesse est aut vt generent cum non sint sempiternę. si illę res interdum genitę fuerint: necesse ẽ vt pcesserit his ille motus: quo res illę in lucez pmerent atq; facte sint: cum generatio omnis aut motus aut cũ motu est. Si vero semper pcerant ea quę pcerãt vt pote res illę mobiles z motię: etiam nullo illarũ existente motu: absurdũ quidez illud videt: ẽt ab inscijs. nã eẽnt sempiternę res aptę mouere z moueri q̃ nũq; essent motę: aut mouerẽt. Quare motum illarum sempiternum etiam esse necesse est. Dic est sylls Aristotelis. hęc ẽ expositio Themistij in hoc loco. ¶ Auerroes autem aliter exponit: z vult q̃ per illud pronomen z hęc ipsa: quod grece tanta est: non res pcexistẽtes motui. vz. mobiles z motiuas Aristoteles itelligat: sed res mundi constitutas vt iacẽt: vbi debes scire q̃ rerũ sensilium ex quibus mundus conficit: quędã nunq; gescũt vt cęli: quędam nunquã mouentur vt cẽtrum terrę z terra atq; z mũdi vertices: qui poli dicuntur: quędam vero mouentur interduz z quiescunt interdum vel elementa z mixta. vult igitur q̃ Aristo. der verbum illud z hęc ipsa. demonstret hęc sensilia in hac triplici dispõne constitutar de qbus quęrit an sint aliqñ facta sub his dispõnibus: an sp sint sub his dispõnibus: z iuxta ſ̃ vult syll'm esse intelligẽdũ. ¶ Sed tũc ẽ dubiũ ꝫ hęc. nã tũc Aristo. peteret principium: vt pote dari motum p̃m: cũ ponat aliquod sp moueri. Rñdet Auer. q̃ supponit. p̃m mobile: z p̃m motũ ex ðmone facta in 7° huius. q̃ si nõ i mouẽtib⁹ z motis esse; pcessus i infinitũ. petit ãt vtrũ

tale

tale ſm mobile: q̃ nõ mouẽt tali pmo motu semp sit tale: an aliquando sit factum tale: z ita nõ esset petitio principij. hęc ẽ expositio Auerrois. ¶ Sed pacesua hęc est fictio. Aristotesteles enim (vt in grecaserie pz) supposuit pesse mobile z motiuũ ante motũ: vt subiectuz z agens. Si igitur nũc illas res pcedẽtes nõ sumeret in rõne: suppositio non est ad ꝓpositum: z inutilis esset. nec valet dicere q̃ illaz suppõnẽ accepit ap suppõnẽdũ motũ esse: q̃ Aristoteles in primo huius semel supposuit motũ z plura mobilia esse. dicens. supponat. n. nobis oĩa aut: quędã moueri. igitur cũ semel sit suppositum: non debet totiens supponi. Melius igitur cum Themistio exponendum: vt diximus. consonat enim plus verbis z rationi.

¶ Si igitur. Hoc cõmentũ sextũ lz nõ ad ꝓpositum volo exponere totũ. accipi igitur loco antecedẽtis duas suppõnes. vz. ante mouere z moueri in actu pcedit mouere z moueri in potentia. Scõ. z ponerimus q̃ hęc potentia z posse sint nouã: tunc infert ante primũ motuz esse motum: quo. vz. z posse z potentia fierent. ¶ Debes scire q̃ Auer. imaginatur motũ ipsum z posse moueri vel mouere esse contraria hoc modo: q̃ mutuo sibi succedant in eodẽ. vz. q̃ cum potẽtia ad motũ sit in aliquo cesset motus in illo. ꝫ etiam: cum motus sit in illo: cessabit potẽtia. Tũc quasi arguit. si posse pcedẽs ipsum motum fieret: z ante primum motum pesset motus. vz. is ille: quo posset illud esse factum. nam tale posse pcedens motum non põt de nouo fieri: nisi per motum. cum igitur posse moueri pcedat motum z tale posse sit per motũ: ante primuz motum erit motus pnoz. vz. ille quo posse gdebatur: quod est contra positum. nam motum illũ posuimus omnium motuum primum simpliciter.

¶ Et similiter. Dices forte stãdum esse in motu quo posse ipsum fiebat. tale enim dicẽdo primũ nonsequit impossibile. ¶ Cõtra arguit. q̃ pari rõne ante illud moueri pcessit adhuc posse fuum. z tunc (vt supra) aut inouum: aut ẽternum. z si nouum: igitur adhuc ante illud pcesuit motus: quo fieret: z ita ante primum motum erit alius pnoz motus: z sic põt argui in infinitum: q̃ si dicatur posse illud esse ẽternum: dicemus postea ea quę sequuntur aduersus hęc.

¶ Et qeod. Forte sse dices a quę Aristoteles dixit in textu non esse impossibilia: cũ, pcedere in infinitum non videatur impose. huic quasi occurrens vult q̃ ex semptimo habeatur dari primũ motum: ac primum mobile. nunc vult habere q̃ ante primum motũ primũq; mobile esset motus: quod est impossibile.

¶ Sed non sequitur. Monet contra rõnem hanc dubitationem: aliquis enim concederet ante primum motum pcedere motum. Sed non immediate: sed mediate: ita vt tempus mediet iter illos motus: quo forsitan modo aduersarius nõ habebit illud pro impossibili. nã erit primus motuum: suo. ẽ tempore. non autem absolute.

¶ Quę ãt dixim⁹. Cõtra obycit. z oñdit añ p̃m motũ esse motũ imediate. nã illud posse (ex q̃ ẽ nouũ) exhibit ð nõ eẽ ad eẽ p aliqð i actu. oẽ. n. qð extrahit ð potẽtia i actũ nõiez hibit niſi p aliqð exiſs in actu. tale ãt in actu opz semp esse mouẽs semp; moueri. nallũ. n. tps est extra motũ: ẽt infinite paruũ. quare cũ mediet inter illos tps: opz illud tpe esse alicuius motus: qua rõne sit vt illud extrahens semper mouent: moueatur; semper aliqd.

¶ Motoz. n. nõ. Jdẽ pfirmat. z supponit q̃ mouẽs qñ nõ mouet z pt mouere: nõ ẽ ob aliud: nisi qz nõ hẽbat dispõnẽ: q̃ mouere paterat: vt pz i oĩbus q̃ ex tpe mouẽt.

¶ Et illa dispõ. Tũc arguit. cũ tale mouẽs nõ moueat pp defectũ dispõnis:: vt suppõ dixit aut illa dispõ deficit ex pte agẽtis: aut ex parte recipiẽtis passi q; aut vtriusq;. Si igitur illud agẽs q̃ pt agere illud tale posse nõ agit illud ob defectum dispõnis: restabit locus inuestigandi per talẽ dispõnem cuius sit.

¶ Et est. Dicetur forte q̃ neutro illorum modorũ sit: ideo explicatiue arguit illud esse: aut quia motoz illius posse nõ fuit: z ꝑs fuit: aut qz fuit: ſ̃ dispõ agẽdi deficiebat nõ pt añ aliud fingi: at tũc illa dispõ: aut est ex parte egẽtis aut patientis aut: vtriusq;: vt ambozuz distantia. dicit. q̃ harus dispõnum forte omnes: forte plures forte solũ vna deest: ob quam cãm motoz nõ mouet. Cũ igit hęc sint ipossibilia: necessario sit vt primus motus succedat mox ei motui quo ipsum posse fuit: ita vt ꝓncipium primi motus sit finis illius pcedẽtis.

¶ Et mouere istud. Ostendit q̃ motus ille pcedens primum semper fuit vnus z continuus: quasi repetentes rationem nunc dictum. z patet.

¶ Ex forte. Fecit diuisionem. vz. q̃ aut illud posse ẽ nouuz: aut antiquũ: siue ẽternum. z fecit rationẽ contra illius nouitatem. excusans modo se. ait. q̃ illud non esse ẽternum apparebit ex secundo cõdiuidente: qð subscribet textu proximo. aut tacuit illius probationem: quia non indiget illa: vt patet. hęc oĩa q̃ dixit Auerroes sunt vtilia: sed non ad propositum litterę. tu vero sequere expositionem nostram.

¶ At vero si vlterius magis pficiscamur: idẽ eueniat necesse est: Nam si quędam sunt mobilia: quędaz motiua: z interdum ẽ actu quid mouens ipsum primum: z id quod mouetur interdum vero horum nihil: sed quiescant: hoc prius mutetur necesse est. nam quietis aliqua pcerat causa: cum quies ipsa sit motus ꝓuatio. Quare ante primam muationẽ erit mutatio proz.

¶ Potest qs ꝫ Aristo. obycere q̃ mobilia z motiua ꝑsint: q̃ z interdũ antea erãt in mote: interdũ i quiete. iõ obycit nũc: nõ ex suppositis: sed ex necessarijs: z inquit At vero si vlteri⁹ magis pficiscamur arguẽdo. vz ex necessarijs: z nõ ex suppositis. idẽ eueniat necesse ẽ. nã si quędam sunt mobilia: quędam motiua: sintq; hoc mõ. q̃ interdũ sint in actu hoc mouẽs illud motũ: interdum nullum horum: sed quiescãt penitus hoc a mouente: illud a moueri. sequitur tunc vt hęc prius mutentur: naz quietis aliqua pcefuit causa. cũ quies ipsa sit motus ꝓuatio: z ita oportet vt hęc ex quiete ad motũ mutentur ablata causa illius quietis: quare ante p̃mã mutationẽ erit mutatio proz. vz. illa qua aufertur cã getis. vñ pt sylls esse isse. aut illa q̃ pfuerũt: pcefuerũt semp in motu aut in quiete interdũ. Si semp in motu: tũc motus sperit. si semp vel interdũ in quiete: non potuerũt deduci i motũ: niſi getis causa auferat. z cũ illa ablatio sit motus: ante motum erit motus. Dic est sensus litterę.

¶ Quia hoc. Auer. propriam sibi constituens rationẽ ãg ð stẽtione Aristo. credit eẽ. ꝓ ordinẽ i demonib⁹ cõponit: z vult q̃ Arist. vnũ ꝓsupponat: aliud vo grat. Supponit enim ex septio hui⁹. q̃ dẽs primus motus vt cęlestis. primuz mouẽs vt id qð pzo mouet cęlũ. ¶ Quęrit vez vtz talis mot⁹ sit nã z tpe: po: ſ̃ ẽ. dignitate z sepabilitate. an solũ nã z dignitate poz: nõ tñ pozi tpe z ẽterni tate. ¶ Et ex his soluit ꝫdictio. posset enim ga cauillare

I si Aristoteles ſupponit primum motū: z omnis primus motus ſiue omne primum motū eſt eternum igitur ſuperflue quęrit an is motus ſit eternꝰ. p3 nō ſolutio Ariſtoteles. n. pᵐ motū nā z dignitate ſuppōit: ſz q̄rit an ēt tempore. Hoc eſt. eternitate ſit prioꝛ.

¶ Deinde poſuit. Dis p̄miſſis. arguit ſyllo hypothetico deſtructino ōſtructiue. v3. accipio pᵐ mobile q̄ mouet tali p̄ motuꝫ q̄ro aut illud ē genitū: aut eternū. Si genitū tūc oīs ḡnatio ſit aut motus: aut cū motu: tūc añ eniꝫ quę poſuimus pᵐ motū: erit motus prioꝛ: q̄ rōne ille primus dici non poterit nā nec tpe. Si vo ponaf illō eternū aut ſp fuit i motu: aut exiuit ō gete tpe finito. (idē. n. ē) ñ ē ōꝫ q̄ exiuit de gete ad motū. Primo. q̄ ab eterno fuit agēs vt primus motoꝛ eb eterno fait mobile. igit̄ z motos. Scōo ſi exit ad motū poſt quietē. op3 añ vt remoueaf impedies: aut vt eneuerit diſpō z modū: quo ad motū exiuit. Si ue illud impediēs: aot diſpū ſit ex pte agēs: ſiue ex pte mobilis ſiue ex pte vtriuſq̄: ſemp ſegf vt ante motum p̄mū p̄ceſſerit motus: quo. v3. ipedimētū aut diſpō ſit inducta. cū hęc oia ſint ipoſſibilia: op3 vt ſit primū mobile: q̄ō ſemp moueaf: p̄mū quoq̄ mouēs q̄ō ſemp mouet: z primus motus: qui nunq̄ ceſſet. hanc autem expoſitionē dicit eſſe mentem Ariſtotelis: q̄ō ſane nō credo. Eſt enim hęc expoſitio ſatis difficilis: z non ꝙueniēs verbis: vt patet oībus. ꝓpterea prima eſt melioꝛ.

¶ Et nō ꝺ3. Remouet obiōnē: q̄ dici poſſet q̄ motꝰ ęli nō eſt p̄mꝰ: ſed alterat̄: aut gnō: q̄ ęlū ip ſuꝫ: aut p̄mū mobile fuiſſet ꝑ genitū: eſt motꝰ p̄imꝰ. cauillū hūc refellit. Et declarat. ꝑ. q̄ gnō nō p̄t eſſe primus motus: q̄m ḡnatio nō motus ē ſed ē motus finis. Scōo declarat. q̄ nec alteratioꝛ q̄ motꝰ primus vult eē eternus. alteratio vo ē finita: q̄ deſinit in generationē. Tertio contra ambo hęc facit: q̄ ſexto huius dictum eſt ſolū motū circularem eſſe primum: q̄ ille ſolus poteſt eſſe eternus.

Tex.8. ¶ Nam alia quidem vnice. alia vero contraꝛ ꝝs motibus mouēt: ceu ignis quidem calefacit. frigefacit vero minime. at ſciētia vna videtur eſſe contrꝝ riozum.

¶ Dlato in timęo diſtinguit de duplici agente aliud. n. eſt agens per naturam: atq̄ formam p̄opriam: quod naturale dicitur. z hoc determinatur ad vnum: vt dictum eſt ſecundo huius: z prio de cęlo. Aliud agit a ſciētia z a ratione: quod agere a ꝓpoſito dicitur. tūc vult q̄ agēs non per naturam deerit: per artē z ſcientiam: qua ratione nihil prohibebat agere contraria abſq̄ ſuppoſius mutatione.

M ¶ Videtur quidem igitur etiam illic aliquid perſimile eſſe. nam frigidum ipſum cum conuertitur atq̄ circumuoluitur califacit: quē/ admodum z ſciens ſponte ſua peccabit: cum contra ſcientiam abutetur. Pręterea. etiam ea quę agere aut mouere: z ea q̄ paſſi aut moueri poſſunt. non omnino hęc poſſunt: niſi vt propinqua ſe habeant etiam inuicem. Quare cum illa proxima ſint: z cum id fuerit vt hoc quidem motiuuz. illud vero mobile ſit aliud quidem mouebit. aliud vero mouebitur.

¶ Contra hūc cauillū arguit Ariſtoteles: z ſuppōit (vt mihi vꝫ) duo. Primū. q̄ tam agēs nāle q̄ agēs a propoſito. nō agit niſi vnū ꝑ ſe z p̄ncipaliter. aliud q̄ accidēs z ſcōario: vt frigidū ꝙuerſum p̄ antiperiſtaſim circuuolutū ad radicē calefacit: vt ꝺ3 in aquis putealibus in hieme. Silr artifex cū ſcientia recte vtif eſt cā ſanitatis: cū vero ſponte ſua p̄aue vtif: eſt cā cōtrary vt mortis. Scōa ſuppoſitio. ea quę agere aut mouere: z ea q̄ paſſi aut moueri poſſunt: non oino ad actū hęc p̄t: niſi vt ꝓpinqua: aut aliquo alio mō affecta ſe habeāt de nouo inuicē. a poſſibilibus enim quatenus poſſibilia non p̄t nouū quicq̄ proficiſci: niſi aliqua quanis noua affectione ſurgente afficiantur. Hęc enim duo ſatis conſtant.

¶ Cū poſuit. Jſtud cōmētū diuidit i expōnē textus: z digreſſionē. Scōo ibi. Sz adhuc remāet. Prima pars p3. verū duo ſunt attētione digna. Primū. Auerroes vult q̄ ꝺria inter virtutes rōnales z nāles ſit hęc q̄ rōnalis agit vtrunq̄ cōtrariorū per ſe. naturalis vero virtus alterū ꝑ ſe: alterū per accidens. ¶ Sed dices. hoc p̄ cōtra textū. ait enim Ariſtoteles q̄ vtroq̄ eſt ſimile: q̄ñ tam naturalis q̄ rōnalis virtus agunt vnū per ſe alterū per accidens. ¶ Dici poteſt q̄ per accidens. accipiē vno mō pro ſecundario. z ſic accipit Ariſtoteles in litera. Alio mō vt diſtinguitur cōtra p ſe. z ſic accipit Auerroes in cōmēto. nā ſcūdariū dicit per ſe hoc mō: vt diſtinguit ꝺ per accidens propꝛie. Scōm attētione dignum eſt. q̄ Auerroes vult q̄ det reſpōſionē Platōis Ariſtoteles z cōfutet. ¶ Reſpōſio vo eſt (vt dictū ē in litera) q̄ ratio Ariſtotelis h3 locum ſoluz in virtutibus naturalibus. ¶ Cōfutatio vo (vt itelligit Auerroes ex textu) eſt. q̄ tunc expō Platonis non eſt vniuerſalis: ſꝫ particularis. Et hęc replica (vt dicit) nunc ſufficit: q̄ poſtmodum nam fortiter z diligētius confutabit. Dęc ē expoſitio Auerrois. Sz iꝫ hęc expō ſit vtilis: tū (vt mihi vꝫ) textui nō cōſonat. Ariſtoteles. n. in refellēdo cauillū illum Platonis ſiue cuiuſuis alterius: duas ſibi cō ſtituit ſuppoſitiones: z ita non arguit: ſed ſupponit.

¶ Sed adhuc. Nunc digredif: z obꝛicit primo ꝺ dicta: oſtēdens q̄ adhuc ſtat expoſitio Platonis: q̄ñ iꝫ expō nō ſit vtilis: tū diceret Plato deū eē agētez rōnale: ſine a proposito per ſcientiam rei agendę. tale autem agēs eſſe pōt cauſa immediata effectriꝛ contrariorū abſq̄ ſui mutatione: z ita nullo concurrente ſufficit.

¶ Scōm igit̄ hāc. Rñdet p̄ q̄ Ariſto. cōfutabit poſtea talē rīſionē cōplete. Nunc vero tantū hꝛe vult reſpōſionē Platonis nan eſſe vtęz: ꝓpterea vbū illud in trāſlatiōe barbara: ſed nō oia q̄ p̄t z reliqua: eſt ꝓpoſitio particularis negatiua. nā negatio p̄poſita facit ęqpollere ſuę ꝺictoꝛię. Jllud vero verbum: ſed q̄ñ fuerit talis ēpticularis affirmatiua: z ita hꝫ rīſionē eſſe particularem z non vniuerſalem. Dęc eſt prima confutatio.

¶ Scōa añt expō. Soluit alr videz: q̄ vlr nulla agentia queuis poſſunt agere de nouo ſine ſui mutatiōe ſiue rationalia: ſiue naturalia. Et ſic propoſitio prima eſt vniuerſalis negatiua. Secunda vero vlis affirmatiua.

¶ Et hoc eſt manifeſtum. Probat vniuerſaliter nullum agens agere de nouo effectum aliquem ſine ſui mutatione ſine ſit rationale: ſiue naturale. Primo oē agens naturale quod agit de nouo agit cum ſui mutatiōe: z oē agēs rōnale ſitr. igitur oē agēs. Prima pars p3 ꝙ oēs. Scōa declarat: q̄ñ agēs rōnale non agit de nouo: niſi de nouo aut intelligat aut appetat: z vtrūq̄ ſit: ſaltem appetitus aut cognitio erit mutatio interioꝛ.

¶ Si autem poſuerimus. Secūdo ab vno eodēq̄ agēte manente penitus ſimili ſm eandem propoꝛtionem non prouenit niſi vnum z idem. igitur agens rationale non poteſt agere nouum niſi mutet propoꝛtionem ad effectum: z ita mutabitur.

¶ Et

A ¶ Et qō dicunt. Sarraceni dixerunt q̄ aliquod agens voluntate antiqua poteſt agere nouum vt quando pz fixit tempus ſuę actionis in ſua voluntate: z ita deus voluntate eterna poteſt agere mundum de nouo: q̄ in illa pręſtituit tempus ſuę actiōis. Contra obꝛicit: quoniam adueniente ſuę actionis hoza: aut eſt illamet voluntas: que pręerat: at alia. Si eadem: igif vt ab eterno nihil fecit: ita tunc nihil faciet. ſi alia vo luntas. igif mutatio ſaltem interioꝛ.

¶ Et cauſa. Secundo noua hoza ſequitur nouum tempus. vt enim tempus ſequitur motum: ita nouum tempus nouum motum: non enim tempus eſt abſq̄ motu: nec nouum tempus abſq̄ nouo motu. igitur ſi aduenit noua hoza: aduenit nouus motus: ꝛper conſequens ante p̄imum motum erit motus ille de nouo aduenieng. An vero rationes hꝫ ualeant: poſterius dicetur.

B Tex.9. ¶ Si igit̄ nō ſemp moueb̄at: p3 nō ita ſe ſe habere: vt alterū mouere: alterꝝ moueri poſſit: ſed ipſoꝝ alterū mutari oportebat. In ꝺis. n. q̄ ſunt ad aliquid id euenire neceſſe eſt. veluti ſi duplum nō erat: nunc duplum euaſerit. ſi non vtrunq̄: alterum mutari neceſſe erat. erit ergo quędam mutatio prioꝛ prima.

¶ Ex his ſuppoſitis arguit z facit tale enthimema. Si ea quę erāt poſſibilia mouere z moueri antea ſempiterno tempoze non mouebantur. igitur non ęperunt moueri z mouere ſine noua mutatione. hoc enthimema patet per ſuppoſitiones: quoniam ex prima z ſecūda colligitur q̄ nihil agit: aut patitur de nouo vniuerſaliter: niſi aut per ſe aut per accidens: accidente aliq̄ uariatione ſiue mutatione. Non contentus tamē Ariſto. probatione hac ex ſuppoſitis: idem perſuadet ſic. non poteſt noua relatio ſurgere inter relatiua: niſi ſurgat noua mutatio in fundamento: aut in vtrīſq̄: aut in altero relatiuoꝝ: vt exꝑlo docet. relatio enim z ſi non per ſe terminet motum: aduenire nō poteſt alicui niſi cōſequaf aliquid per motum acquiſitū: z ita his ſtātibus p3 eſſe mutationem prioꝛē prima: vt illā qua motuum z mobile cępit: z ductum eſt ad motum.

Loñ.9. ¶ Si igitur. Lōmentum iſtud diuidi poteſt in duo: quoniam primo exponit literam. ſecunda. ibi. [Et opz nos.] digreditur. Prima pars patet. verum in illa parte duo ſunt attentione digna. Primum. q̄ nulla relatio poteſt de nouo aduenire alicui ſine mutatione alterius extremi: aut ſaltez in aliquo extrinſeco ab vtroq̄ extremo: vt inniozes declarant: q̄ poteſt fieri relatio quędā de nouo inter denarios z rem venditam: nulla facta in illis mutatione: ſed in vendente z emente. ſimiliter z de viſione dici poteſt. nam poteſt inter viſilem z viſum noua effici relatio per ſolam lapidis impedientis mutationē. Secundum eſt: q̄ recte in pręcedenti textu dcm̄ eſt contradictionē illā eſſe particularē: vt dixit prima expoſitio: q̄ñ hęc ꝺictio eſt vlis. Jlla enim fuit ſolū de agēte nāli. hęc añt eſt vlis inter oia agētia q̄cūq̄: qua rōne iducē erat ipſe (vt dicit) exponeē verba illa illo mō dicto in p̄ma expoſitiōe. Hęc in expoſitiōe ꝓtinent.

¶ Et opz. Digredif. z monet qōnē vtrū videlicet. hęc demonſtratio probet motū non incipere ſm genus. Aut q̄ primus motus non incepit tantum. habet enim (vt dicit) queſtio hęc difficultatem. ¶ Debes ſcire q̄ incipere ſm genus eſt incipere ſic. q̄ nihil ſui generis incepit: veluti Adam incepit ſm genus: quoniam añ ipſum nihil ſui generis incepit: nec homo: nec animaliū vllū: qua rōne fit: vt nō incipere ſm genus ſit qñ ita res aliq̄ icipit: qō p̄fuerit aliq̄d ſui generis: veluti caius nūc nō icipit ſz genus: ſz de nouo i lucē ędaf: qñ p̄fuit aliquid ſui gīis: vt hō: aut leo: vel tale id genus. ē igit̄ qō. vtrū demōſtratio Ariſto. demonſtret motū nō incepiſſe ſm genus: quoniam ſemper pręceſſit motus. an q̄ primus ipſe motus non incepit. Hęc enim queſtio ē difficilis.

¶ Quoniā ſi intendit. Tangit q̄ſtionis difficultatē. nam motū nō incipere ſm genus eſt dicere ante motū eē ſp motū. mō hoc pōt intelligi quadrifariā: vt dictū eſt in p̄ cōmēto. vbi ſunt poſitiōes poſſibiles z impoſſibiles: z ita hęc ꝓpoſitio nō pōt aut abſolute ꝓcedi: aut negāri: cū ſint ꝺ illa ſēſus poſſibiles z impoſſibiles. Dicit 2° q̄ ſenſus poſſibilis is eſt qui ex ſuppōnibus ſequtur. v3. ille q̄ motus ſequitur poſtipſum mobile tempoze: quod verum eſt de motu nouo z de eterno reſpectu noui motus. Dicit tertio. q̄ iuxta hoc oportet dicere Ariſto. in hac intentione eſſe diminutum: cum multiplex non ꝺi ſtinxit: z ſenſus non verificauit vt fieri ſolet in multiplicibus. ¶ Signum affert: quia Alpharabius diſtinxit illud: z declarauit ſenſus poſſibiles z impoſſibiles: aſſerēs ab Ariſto. id eē derelictū: z ita Arīſt. eſt mancus.

¶ Licet Ariſto. Reſpondet q̄ Ariſt. pręmiſit hęc tā quam poſterius declaranda: vt in libꝛo de generatiōe ſecundo. ideo non eſt diminutus: cum in loco debito illud perfecerit: z complete.

¶ Aut dicamus. Scōo. ſoluit q̄ iſte ſunt duę qōnes ipertinētes: quaꝝ prima ē: vt ꝙ mūdus poſſit ſtare ſine motu: ita vt ſit: z nullus motus ſm genus ſit. alia eſt quot modis motus eſt ante motū. hę enim ſunt qōnes impertinētes. Dꝛopterea Ariſ. ſoluit illas in locis diuerſis: vt primā hic. ſcōam vero in ſecundo de generatione.

¶ Et forte. Tertia rīſio eſt q̄ Ariſt. itēdit p̄bare q̄ mūdus ſemp ſtat: z venit ſub hac triplici diſpoſitiōe: ſub q̄ mō ſtat: cūq̄ ſimili oꝛdine: z his motibus: ita vt ſit mūdo naturalis oꝛdo: nec aliter poſſibile.

¶ Scilicet q̄ oēs. Explicat oꝛdinē: q̄ vꝫ ſit talis ſemp mundi oꝛdo vt omnes motus raducantur ad cęlum ecę leſtem q̄; illius motum: veluti ad cauſam ęterorū. Secundo. q̄ quędam ſemper moueantur vt ea quę cęlo pꝛoxima ſunt: vt ignis. quędam vero quieſcant ſempꝛ veluti quę remota: vt ipſa terra. Tertio. vt quędam alternatim interdum moueantur: nunc quieſcant. Modo ad talem declarationem queſtio illa de motuum inuicem pręcedentia impertinens eſt.

¶ Ergo manifeſtū. Probat tertiā itētionē. vꝫ. q̄ mūdus ſemper illa triplici diſpoſitione permaneat: quoniam ſi non ſtabit ſemper in tali conſtitutione: aut quieſcet: aut ad aliud mutabitur ſtatum: non poteſt quieſcere: quoniam omne quod quieſcit: quieſcit vt diximus pꝛopter remotionē a cęlo: nec poteſt mutari ad aliam diſpōnē: qñ moueref ꝓpter appꝛopinquationē ad cęlū.

¶ Si igit̄ poſe. Ex his vult ferē q̄ ſi mūdus geſcet: mūdus eſſet pars alterius mūdi. dictū eſt. n. q̄ ſi geſcit: nō quieſcit niſi quia remotus eſt a cęlo: vt dixit de terra. igitur ſi quieſcit: oportet eſſe aliquem mundum ipſum continentem: z ita erit pars alterius mundi. ¶ Debes ſcire q̄ in hoc proceſſu ſupponit Auerroes q̄ motus cęli ſit primus motus ſecunduz cauſam ſaltē: z ita eſt cauſa omnium ęterorum motuum z quietum: ſed non poteſt eſſe ſm eundem rationem cauſa motus z quietis. igitur erit cauſa motus per appꝛoximationē quietis vero per remotionem. Tunc hoc ſumpto enthimema patet. vꝫ: q̄ ſi hic mūdus quieſceret: eēt pars alterius mundi: quia nō geſceret niſi per remotionē ab

illo:qđ esse nō pōt:nisi sit illius pars:aut ab illo ꝑtētus. Sed an hęc quicq; valeant:posterius disputabimus.

¶Et quod apparuit. Nunc tandem declarat positionē suam:z vult q; Aristo.probet motum primum eē eternum:partim ex septimo libro:partim ex ijs quę hic dicit.ex septimo enim sumit esse aliquem motum primū primū mobile:atq; motoꝛē primū.hic vero ꝓbat talez motū primū nō esse factū atq; de nouo. Nō enim esset primus sm cām:vbi nāq; esset nouus:nō incepisset nisi aliqua alia mutatione precedente per declarata.cū autem illa mutatio precedens esset prioꝛ:non posset esse causata:aut dependens ab illo primo motu:z ita non esset ille primus saltem causaliter.Quare si est primus omnium oportet vt sit eternus z ante omnes.

¶Et cum hoc fuerit. Tunc vlterius arguit.si est motoꝛ semper mouēs.igitur est mobile aliquid quod semper mouetur.hoc statim patet.quia mouēs z motum sunt relatiua:potest tamen probari etiam quia si id qđ mouetur a primo motoꝛe:non esset eternum:sed ḡnatum: tunc motoꝛ primus non esset primus.Nā si primū mobile generaret:aut generaret a ꝑtio ipso motoꝛe:aut ab alio.nō ab alio:ga tūc nō eēt primus:cū nō eēt oiuz cā.Si vero a primo motoꝛe:hoc eē nō pōt:nisi ille primus motoꝛ efficeretur particulare mouens sm locū z tps:z ita nō esset primus.quare si primus motoꝛ ē eternus:ēt primū mobile erit eternus,z si sic.igit ipse motꝰ primus erit eternus.nā motoꝛe primo z mobili primo existibus eternis motus primus necessario erit eternꝰ.

¶Et maxime cū. Huiꝰ rei tādē dat.signū ex hoc:ga sen su ꝓstat oēs motus hic inferius reduci ad motū cęlestē: vt ḡnatio z corruptioꝛ oēs alij ad motū circuli oblig. Cū igit oēs motus reducant in illū:erit ille oiuz primus: z cā oiuz ceteroꝝ:z ita nullus ē eo prioꝛ:z sit eternꝰ.cōtra etiā:q; eternus est cā oium alioꝝ:z ita causa q; post motum sit motus in infinitum:de his dicemus postea.

Tex.10. ¶Ad hęc quoniaz modo prius atq; posterius erunt:si non sit tempus.aut tempus: si non sit motus.Quod si tempus numerus motus:aut quidam sit motus.Si quidem semp tempus est:z motum sempiternum esse necesse ē: sed de tempoꝛe omnes:ꝓter vnum solum:consentire videntur.nam ingenitum esse asserūt: atq; per hoc Democritus esse impossibile demōstrat omnia esse facta:quia.vꝫ.tempus dicit non esse genitum. Plato vero solus ipsuz generat.etenim vna cum cęlo ipsum oꝛtū esse inquit.cęlumq; factum asserit esse.

¶Scō o principaliter arguit Aristo.sic.si tps semper ē: motus est perpetuus:sed tps est semper.igitur motus est perpetuus. ¶Circa hanc rōnem primo sumit duo. Primum.nec temporis differētię sine tempore:nec tēpus sine motu esse potest:z hoc inquit.Quoniam modo prius atq; posterius erunt:si non sit ipsum tempus:aut tempus si non sit motus. Sumit secundo,q; tempus sit aut motus:aut motus ipsius numerus:vt quarto huiꝰ declaratum est.inquit.Quod si tempus numerus motus:aut quidam sit motus:hęc est secunda suppositio: quę est declaratio primę:vt patet.Ex ijs dat syllm.sic. Idem tempus est:z motum sempiternum eē necesse est. Deinde ponit antecedens tanquam minozem di. Sed de tempoꝛe omnes ꝓter vnum solum consentire videntur.nā ingenitum esse asserūt atq; per hoc Democritus eē impoſle demōstrat omnia eē facta:ga.vꝫ.tē-

pus dicit non esse oꝛtum:z sic per consensum omnium patet positio antecedentis. Deinde declarat quis ille ē solus qui huic dissentit di. Plato vero solus ipsum generet.etenim vna cum cęlo ipsum esse oꝛtum.inquit.cęlumq; factum asserit esse:z ita syllogismus totus patet.est enim hypotheticus a positione antecedentis ad positionem consequentis. ¶Themistius vero vult illum esse ꝺictoziū: q̄tenus vꝫ Arist.reducere veteres ad ꝺictionem. ¶Auerroes aūt qđ velit:aut nescivit: aut occultavit.ꝓmo.n.intuitu vꝫ velle Arist.declarasse ex principali intento id idem in tempoꝛe:quod de motu ipso declarauit:vt q; tempus sit eternum:z hęc expositio est ꝓpria:sed textui greco non consonat vt tibi patet. Deinde vult q; ex hac declaratione Aristo.inferat motum ipsum esse perpetuum. Dęc ex commento colligi possunt:quę non multum litterę conueniunt.

¶Rursus si impossibile ē:z eē:z intelligi tempus absq; ipso nūc. Nūc vero ipsum est medium quoddā principij simul atq; finis rōnez subiēs.principij quidē futuri.finis vero ꝑteriti:tēpus sit semp necesse est. Ultimū nāq; tēporis finiti eiꝰ qđ sumptū est:in aliquo ipsoꝝ nunc erit.nihil.n.in tēpoꝛe ꝓter ipsum nunc contingit accipere. Quare cū ipsum nunc sit z principiū z finis:citra z vltra ipsum eē tps semper necesse est. Sed si tempus sit semper: patet etiam motum necessario semper esse. si quidem tempus sit motus affectio quędam.

¶Accepit positionem antecedentis.vꝫ.q; semper sit tempus per consensum hominum. Nunc eam probat simpliciter per rationem:z ratio ē a primo ad vltimū sic.si tempus incepit:illius fuit aliquod primum. igitur illud primum fuit aliquod nunc. Ultra ipsum nunc est finis ꝓteriti.igitur ꝓęfuit tempus.ꝓęfuit.igitur non incepit.non incepit.igitur tempus perpetuum est. perpetuum est tempus.igitur z motus:quoniam tempus ē motus ipsius affectio sive passio. ¶Circa hanc rationem primo sumuntur duo loco antecedētis. Deinde ex illis infertur ꝓpositum. Inquit. Rursus si impossibile est z eē z intelligi tempus absq; ipso nunc. Dęc est prima suppositio. Nunc vero ipsum est medium quoddam principij simul atq; finnis rationem subiens:principij quidem futuri:finis vero ꝓteriti. Dęc est secunda suppositio. ¶Ex ijs infert ꝓpositum. z inquit.tempus sit semper necesse est:Consequentiam deducit.z inquit.Ultimū nāq; temporis finiti eius quod ꝓteriit:in aliquo ipsoꝝ: nunc erit per suppositiones. Nihil enim(vt dictum est) in tempoꝛe ꝓter ipsum nunc contingit accipere. Deinde quasi rationem epilogando.inquit. Quare cuz ipsum nunc sit z principium z finis:citra z vltra ipsum esse tempus semper cecesse est. Ex ijs vult habere positionem aītis: quam per consensum sapientum acceperat. deinde reddit ad argumentum.z inquit. Sed si tēpus sit semper:patet etiam motum necessario semper esse.siquidem tempus sit motus affectio quedam: aut ipse motus:vt in libro quarto dixit. ¶Debes scire q; contra hanc rationem Aristo.obꝛci pōt hoc modo. sic ipsum nunc se habet ad tempus:vt punctū ad lineā:sed non est de ratione puncti vt sit medium.est enim aliqđ punctum principium lineę tantum.aliquod vero finis solum:q; si idem z omne punctum est mediū finis ac principiū rōnē subiēs:erit qđ linea est infinita. igit cum ita sit de ipso nūc:aut petit qđ est in ꝓn°:aut opꝛtet ꝺaꝛ primum

primum nunc:vt primum lineę punctum. ¶Huic rñdet Auerroes in commento verificando rationē q; differt tempus a linea.nam tempus semper fluit.linea vero permanet. Propterea.non est dare primum nunc in tempoꝛe:vt primum ꝺatur punctum in linea:ga tūc tēpus esset permanens:z actu demōstratum vt linea.

¶Obꝛcit autem contra hanc rēspōsionem expositoꝛ: q; adhuc nō Aristo.est lenis.nam ex hoc q; tempus est fluens:non habetur plus nisi q; idem nunc non potest bis ostendi:sed non habetur q; ante ipsum pręcesserit tempus,z sic stant simul ipsum nunc non bis ostendi:z esse primum. ¶Ideo aliter defendit Aristo. z tu vide eum. Pace tanti viri hęc obiectio non cogit.nam Auerroes supponit nō posse esse ipm nunc:nisi in motu. hoc nisi in ipso motu sibi coꝛrespōdeat momētū:siue mutatum esse. Modo in sexto demōstrauit hęc vicissim se habere.vꝫ. motum z mutatum esse:quoniam ante omnem motum pręcessit mutatum eē:z ecōtra.ante omne mutatum esse pręcessit motus. ¶Ex ijs ratio Aristo.habet vim.si enim in tempoꝛe est primum nunc:oportet in ali quo motu sibi coꝛridere aliquod mutatum esse.vt.n. tempus est in motu:ita ipsum nunc immutatum esse, Modo ante omne mutatum esse est motus:z omnis motus est in tempoꝛe. igitur ante nunc illud pręcessit tempus. Quomodo etiam Themistius rationem hanc Auerrois intelligit:sed de re hac in ijs quę dicemus:disputabitur. Ulterius Auerroes in calce cōmenti ex textu sumit signū q; demōstratio intelligitur de primo motu:ex hoc quia tēpus est passio primi motus.vꝫ. diuꝛni.

Tex. 12. ¶Eadē vero ratio erit de ipsius motus interēptu. Nam quēadmodum in ipsius motus oꝛtu sit vt prima mutatiōe sit aliqua prioꝛ. Sic hic vltima mutatiōe aliqua fiet posterioꝛ.nō enim moueri z esse mobile simul desinēt: vt cōburi z esse cōbustibile,naz potest esse cōbustibile z nō comburi:nec ītē simul desinent mutatiū z mouēs eē. At tale coꝛruptibile coꝛruptū fore oportebit:cum coꝛruptibile sit:z post hoc rursus id quod huius ē coꝛruptiuū,eteniz coꝛruptio ipsa mutatio q̄dā ē. q; si hęc impossibilia sint:per ꝓpriam mutū sempiternum esse z non interdum esse:interdum non esse:ita nāq; dicere figmento per simile videtur.

¶Cū declarauit motū ipsum nō incepisse:nunc non eē interemptuz vnāq; simili rōne ꝑsuadere enitet:z arguit sic.si motus aliquādo interibit:tūc vltima mutatiōe:da biꝫ posterioꝛ. Modo ꝓns ē impoſle.z ideo z antecedēs. p deductione ꝓntię ꝓpponit nō simul ipsum moueri desinere z ipm mobile:nec simul desinere coꝛrūpiꝛ ipz coꝛruptiuū. Tunc arguit si motus desinet:per suppōnē mobile ipz restabit:z cū illud simili rōne sit coꝛruptibile.igit aliqđ coꝛrūpetur.igit coꝛruptio erit post vltimū motū:z cum coꝛruptio z coꝛruptiuū nō simul desinēt:re manebit adhuc coꝛruptiuū,tale aūt coꝛruptibile ē cū sit aut ꝛriū aut ex ꝛtrarijs.igit adhuc post coꝛruptionē relinquet coꝛruptioꝛ:sic in infinitū.hoc nō Aristo. rōnez formaꝛ. ¶Sz dices. vꝫ Aristo.diminutus:quia dici pōt simul moueri z ipsuz mobile desinere. ¶Rñdet(vt ex Themistio colligit)q; Aristo. vnum supponit: alterꝫ probat.supponit.n.ipsum moueri z mobile nō posse desinere:qđ eo supponit:ga si ois motꝰ:z oē mobile penitꝰ desineret:in nihilū rediꝛeret:z ita vnius coꝛruptio eē

non poterit alterius generatio. Probat vero q; si remaneat mobile:post vltimam mutationem detur vlterioꝛ. ¶Et ita ratio sine cauillo tota potest sic formari.si motus desinet:aut simul cum vniuerso mobili desinet:aut desinet motus:adhuc ipso mobili superstite:non potest motus desinere simul cum mobili:quoniam tūc omnia in nihilum redigerentur:nec potest desinere:mobili ipso superstite per textus.igitur motus est sempiternus vtraq; ex parte. ¶Auerroes vero rationem textus sic formaꝛ.vel desinente motu simul condesinit mobile:vel superstabit.si condesinit:tunc habebit aliquod coꝛrumpens.non enim potest esse coꝛruptio sine coꝛrumpente:z queratur de coꝛrumpente:aut est coꝛruptibile:aut perpetuum.si coꝛruptibile:rursus habebit coꝛrumpens:z ita in infinitum:sed si tale coꝛrumpens sit perpetuum:Auerroes non confutat:quia ex quinto huius patet.omne enim coꝛrumpens est aut cōtrarium aut ex contrarijs.tale vero omne est coꝛruptibile.sic igitur dici nō potest q; simul motus z mobile desinētnec dici potest q; mobile remaneat perpetuo post motus ipsius coꝛruptionem:q; per antebabita motoꝛ ē perpetuus z mobile similiter.igitur z adhuc potest esse motus:z cum potentia non sit frustra:oportet vt iteruz inter ea surgat motus:z sic postrema mutatione esset adhuc alia posterioꝛ. Dęc ē Auerrois deductio:quę quātum litterę conueniat diudica. ¶Sed dices. Arist. accepit solum illud membrum:q; mobile remaneat:z motus desinat:cum possit obꝛci q; ambo possunt simul desinere.igitur est diminutus. ¶Respondet Auer. q; pretermisit illud membrum tanq; declaratum in sylo de generatione motus.ideo vt brevitatis amatoꝛ ꝓterijt.

¶Similiter ēt dicere sic esse aptum:atq; hoc oportere principiū esse putare:qđ q̄dē Empedocles dicere videt.rebus dicēs coꝛpetere necessario vt nūc amicitia:nūc lite vincat ac eas moueat.in medio vero tempoꝛe quiescant.

¶Animaduersione dignum Empedoclem dicere motum esse aliquandoꝛ z aliquando non esse propter litem z amicitiam. Dicit vlterius Empedocles q; esse aptum motum in tanto tempoꝛe:z quietem in tanto alio:est principium:cum hęc e lite z amicitia proficiscantur:q̄ q; sic agant;nulla est alia causa:nisi quia principia sunt: z principiorum non est principium. Dicit modo Aristo. hęc dicta sunt similia figmento:quoniam figmentum quod grece est plasma:est id cui nulla respondet ratio. Cum igitur hęc sint dicta sine ratione:recte ait esse similia plasmati.inquit. Similiter etiam dicere sic esse aptum vt in tanto tempoꝛe sic:z in tanto non atq; hoc oportere principium esse putare:est simile figmento: quod quidem Empedocles dicere videtur:cuius verba ponit:z ex translatione ipsa perspicua sunt.

¶Forsitā vero z hi qui vnū principiū faciunt quēadmodum Anaxagoras mō isto dixerūt. At eoꝝ quę natura aut per naturam sunt:nihil inoꝛdinatū est.vniuersis enim natura ipsa oꝛdinis est cā. Sed infinitū ad infinitū rationem habet nullā.ois nāq; oꝛdo rō est. Infinito igit quiescere tpe:deinde moꝛi aliquādo:huiusq; ḋriam nullā esse cur nūc magis q; prius:nec vllā oꝛdinē habeꝛ:naturę ꝓfecto nō erit opꝰ. Nā id qđ natura est:aut simplr ita se hꝛe opoꝛ-

tet: ⁊ non interdū sic: interdū aliter: ceu ignis sursum natura fertur: ⁊ nō iterdū sursuz: interdū non sursum. Aut rōnem habere oportet id quod non est simpliciter eodem modo.

¶ Cōfutauit antea Empedoclis pōnē. Nūc ⁊ illā Anaxagorę confutare vult: ⁊ primo narrat eam. ⁊ inquit. Fortasse vero ⁊ hi qui vnū principium faciunt: vt Anaxagoras modo isto dixerunt: quo. vz. dixit Empedocles q̄ mundus certo ⁊ constituto tempore sit in motu. Alio vero in quiete: ⁊ ita quo ad hoc Anaxagoras nō differt ab Empedocle. ¶ Animaduertendū tn̄ q̄z nō differat quo ad illud: differt quo ad aliud. nā Anaxagoras vult tempus quietis fuisse infinitum. Tempus vero motus in quo mens mouet fore etiam infinitum. Empedocles vero ambo tempora statuit finita. nam tēpus quo mundus est in motu spatium annoꝝ trigintasex millia constituit. totidem ⁊ spatium quietis. deinde confutat positionem Anaxagorę ⁊ ostendit q̄ non sit naturalis sic. Nihil a natura aut per naturam constitutum est inordinatum. Infinito tempore quiescere ⁊ infinito moueri est inordinatum. igitur nec a natura nec sm naturam est. Inquit. At eorum quę sm naturam vt composita natura lia: aut per naturam vt accidentia naturalia: nihil inordinatum est. hęc est maior: quam probat dicens. vniuersis enim natura ipsa ordinis causa est. Sed infiniti ad infinitum rationem habet nullam. hęc ē minoris vis: quā exponit dicens. omnis enim ordo ratio est: ⁊ ita cum inter infinitum ⁊ infinitum non sit ordo: nec ratio esse potest: ⁊ ita patet minor. Ex ꝓs infert conclusionem. ⁊ inquit. Infinito igitur quiescere tempore: deinde moueri aliquando: huiusq̄ differentiam nullam esse: cur nunc magis q̄ prius: nec vllo ordine hāc: naturę ꝓfecto non erit opus. hęc ē cōclusio: cuius probationē sub aliis verbis epilogat. ⁊ inquit. Nam id quod natura est aut simpliciter eodem modo sese habere oportet: ⁊ non interdum sic: interdum aliter: ceu ignis sursum natura fert: ⁊ non interdum sursum: interdum non sursum: aut ratio nem habere oportet id quod non est simpliciter semp eodem modo: quod addit ꝓpter monstra: quę quidē ē natura sunt aliquo modo: sed euenīunt ꝓpter rationē aliquam vt ꝓpter materię impedimentum: aut celestis constitutionis obstaculum. Quare dicere q̄ mūdus quieuit tempore infinito ⁊ non semper: oportet vt per rationem aliquam tradatur aliter tradens est voluntarius. Sic igitur patet positionem Anaxagorę esse naturalitatis expertem penitus.

¶ Quocirca prędstabilius est dicere vniuersuz ipsum in parte quiescere. In parte rursus moueri vt Empedocles ⁊ siquis alius ita dixit. Tale enim ordinem iam quendam seruat.

¶ Confutata Anaxagorę positione: declarat q̄ztū ad qd Empedocles est Anaxagorę prędponēdus: ⁊ vult eē Empedoclē Anaxagorę prędponendum: q: inter tempora potest ordinem seruare. nam tempus quietis est in parte finitum: ⁊ tempus motus similiter: sed cum inter finitum ⁊ finitum sit certa ratio: iure Empedocles quo ad hoc prędstabilius ait. Debes scire q̄ Empedoclis pōnem varijs modis varij auctores interpręrant: ita vt quidam auferit dicere Aristo. non recte Empedoclis rōnē atq̄ pōnem intellexisse: ad hoc ita q̄ tollēdum subiecit: ⁊ sīgs alius ita dixit. q̄si dicat sine illud dicat ipse Empedocles: sine alius geūq̄ fuerit: ⁊ ita habēdo respectum ad ordinē Empedocles prędstabilius dixit q̄m Anaxagoras.

¶ Verū ⁊ eum qui hoc asserit: nō solū id oportet affirmare: sed etiā ipsius cām afferre ⁊ non ponere: neq̄ censere sine ratione ꝓloquium. Sed aut inductionē: aut demōstrationē afferre. ea enim quę supponunt: causę nō sunt: neq̄ hoc erat: concordię: aut discordię esse: sed illius quidē cōgregare. huius digregare onus.

¶ Duo erant in ipsius Anaxagorę positione per q̄ illa positio videbatur innaturalis. vz. quia absq̄ ordine: ⁊ quia dicta sine ratione. Empedocles vero saluat ordinem quia tempora constituit finita. causam vero ordinis assignare non potest. ꝓpter hęc ostendit etiam ipsum errasse: quia ⁊ ordinem seruauerit: causam ordinis afferre non potuit: Animaduersione tamen dignum q̄ enuntiationes sunt in triplici differentia: quędam quę dicuntur suppositiones siue petitiones: quędam definitiones: quędam quę grece dicuntur axiomata latine dignitates: siue sententię: siue ꝓloquia. ostendit igitur Aristo. q̄ dicere mundum esse in motu finito tempore: esse vero in quiete tantidem est irrationaliter dicere: qm̄ nec hęc sunt suppōnes: nec conclusiones nec definitiones. petitiones sine suppositiones quidem non: q: non sunt primę causę. conclusiones vero minime: q: sine inductione ⁊ demonstratione sunt dictę. de finitiones demum nequaq̄: quoniam definitio concordię non est cōgregare. discordię vero disgregare: ⁊ ita patet etiā Empedoclis erroꝝ. Quę ita translatione patent.

¶ Quod si assigneē ipm q̄ē in parte: dicēdū in qbus sic sit. vt esse aliqd quod boies cōgregat. vz. amicitiā: ⁊ aliqd q̄ eos seiungit. vz. inimicitiā. hoc enim ⁊ in ipso vniuerso esse supponitur: quia in aliqbus videē sic. verum per equalia tempora id fieri: opus est rōne aliqua.

¶ Refellit cauillum. dicet enim quisquiam ita esse in parte vt in vniuerso. modo in aliqua mundi parte vt in hominibus: amicitia illos congregare videtur. Inimicitia vero seiungere. igitur in vniuerso mundo similiter. Cōtra. obycit Aristoteles: quia licet illud fingi possit: non tamen causa aliqua reddi potest cur interualloꝝ tēpora sint equalia. In hominibus causa equalitatis esse potest ratio ⁊ appetitus. in elementis vero minime. inquit. Quod si assignetur a cauillatore ipsum simile quod est in parte vt in hominibus pro responsione. Restat dicendum in quibus sic sit. Respondet illud esse quod dicam. vz. amicitiam: ⁊ quę homines congregat: inimicitiam quę homines separat. hoc enim ⁊ in ipso vniuerso esse supponitur: quia in aliquibus videtur sic vt in hominibus. Contra obycit verum per equalia tempora id fieri: opus est ratione aliqua: ⁊ hanc nescit assignare Empedocles.

¶ Omnino vero hoc principium sufficiens esse putare semper aut sic esse: aut fieri nō recte est sumere: ad quod Democritus causas naturales reducit: quoniam ⁊ sic id prius fiebat. ipsius vero semper non querere principium censet. in qbusdā recte dicens. in oībus vo nō recte. etenim triāgulū suos angulos duobus rectis semp equales hz: cuius tamē eternitatis ē aliqua

aliqua alia causa. principioꝝ nin vero quę sunt perpetua: nō est alia causa. Quod quidē igit nunc̄ fuit aut erit tempus: quando non erat: aut nō erit motus: tot nobis dicta sint.

¶ Secundus cauillus esse potest pro Empedocle ⁊ sem piternoꝝ nulla est causa. modo concordia ⁊ discordiam equalibus temporibus mouere est sempiternuz. igitur illius nulla alia cā est: nisi q: sempiternus. Confirmatur per Democritum: qui causas oium rez naturalium reduxit ad sempiternas: ⁊ ad illas stetit. inquit. Oino vero hoc principiuz sufficiens esse putare semper: aut sic ee: aut sic fieri: nō recte est sumere: ad quod Democrit⁹ cās nāles reducit eius qō sic prius fiebat. eius vero qō est semper non querere principiū censet. sic ita q: nulla alia est quęrenda cā ꝓter eternitatē. Contra, obycit: q: illud in quibusdā sit verum: non tn̄ vlr in oībus est verū. ⁊ hoc inquit. in quibusdā recte dicēs. in oibus vero nō recte. Cuius exēplū apponit. ⁊ inquit. eteniz triāguli suos angulos duobus rectis semper equales habet: cuius tn̄ eternitatis est aliqua alia causa. extra illō. principioꝝ vero quę sunt perpetua: non est alia causa. ⁊ quātū ad id quod vniuersal⁹ dicit: errāt. nā potest aliquod sempiternum habere causam. Quātū vero ad aliqua saltem ea quę sunt principia: recte dicunt. deinde epilogat: ⁊ sermo patet.

Lom. 15. ¶ Cū destruxit. Z3 maior pars huius cōmēti ex declaratione literę pateat: tn̄ bonū est digressiones: quas facit exponere. Prima ita q̄z digressio incipit ibi: ⁊ ista positio est similis. alia digressiuncula patebit locis ꝓpriis. Ante tamē primā illā digressionem colligēda sunt duo in expōne. Primū q̄ ordo naturalis est duplex aut quia vnū modo semper ⁊ vnifozmiter: vt ex homine homo semper generet: aut q: diuersis modis: tēporibꝰ tamē determinatis. ordo naturalis primo mō ab vna cā pficiscitur. id vero qō pluribus modis ⁊ pluribus causis: q̄ tn̄ circulo reuoluuntur vt quatuoꝝ anni tēpora. Secūz est q̄ in opinione Anaxagorę sunt duę innaturalitates. Prima q̄ aliquod possibile infinito tēpore antea reducatur ad actū: qō ideo est contra naturā: q: aut hęc gens est naturalis: aut violenta. si naturalis. igitur generatio ⁊ motus erunt violenti: qō est cōtra eos. si violenta. igit non pōt tempus eius esse equale tēpori motus. Tēpus enim rei naturalis debet esse maius. Sed dices. a pari instabo de forma hodie in materia inducta: aut eiꝰ gens fuit nālis: aut violēta. nō naturalis: q: tūc generatio eēt violēta. si violenta. igitur hęc forma deberet diutiꝰ durare in esse: q̄z duraverit in non esse. Dici pōt q̄ in accidentaliter ordinatis nō est inconueniens per accidens tēpus quietis eē mains tēpore motꝰ. in ordinatis essentialiter nō est possibile. Modo motus mundi ⁊ ges ꝑcędēs apud illos sunt essentialiter ordinata. vt p3. Sēm vero contra naturā in positione Anaxagorę est q̄ motor eternus prędcesserit tēpore infinito antea: ⁊ mobile absq̄ actiōe: ⁊ q̄ motor ceperit de nouo mouere nulla prędcedente mutatione qō esse impossibile ostendimus. Hęc duo notat contra Anaxagoram.

¶ Et ista positio. Hęc est prima digressiuncula vbi narrat conuenientiam: ⁊ differentiam inter pōnem suę legis ⁊ illā Anaxagorę ⁊ dicit q̄ sunt similes quo ad temporis ordinē. nā vtraq̄ ponit res quieuisse antea tēporis finito: ⁊ q̄ motor deinceps ceperit reducere res ad motū absq̄ noua dispōne media. Differūt tn̄: q: eius lex ponit motorē reduxisse eas in motuz per voluntatem. Anaxagoras vero per naturā. Qua rōne fit, vt melius dixerint loquentes suę legis: qm̄ saluare possint diuersitatem: cum voluntas sit diuersitatis principium. natura vero non quidem diuersitatis: sed vnifozmitatis causa: ⁊ sic rectius theologis suę legis.

¶ Sed sicut diximus. Obycit theologis. Primo quia oē qō nūc mouet: qō prius non mouebat: necessario habz nouā ꝓportionē nunc ad motū: q̄z prius non habebat: aut saltē nouā imaginationē: qua nūc concipit: ⁊ prius non. aliter non magis in hoc tempore ageret q̄z alio.

¶ Et nos dicimus. Sēdo arguit. sicut voluntas noua nō est causa ⁊ principium effectus antiqui ęterni. ita antiq̄ esse non potest principium effectus noui. quare a voluntate ęterna nihil noui proficisceretur.

¶ Et nos dicimus q̄ apparet. Tertio arguit. impossibile est nouum aliquid ab antiqua proficisci volūtate: nisi mediante actione antiqua diffozmiter se habente: quia si cā est potens agere: ⁊ effectus possibilis fieri: ⁊ nulla defecerit dispositio: de necessitate illi voluntati antiquę actio erit coęua. dixit notanter mediante actione antiqua diffozmi. nam e deo ipso cuncta efficiūtur: mediante tn̄ motu cęli vario modo se habente vt dicem⁹.

¶ In quo igitur. Epilogat fundamēta cōtra loquentes. Primū est: q: dato q̄ motus inceperit: ⁊ volitū post potuit voluntati. tūc de necessitate deficiet aliquid: aut parte voluntatis: aut ex parte rei volitę. vt saltē tēporis prędsentia: quod nemo inquit negare pōt nisi oz: non corde. Sēm est q̄ ante volitātē illam: quę posuit mundum inesse nulla prędfuit mutatio: quę prędesse deberet. si de nouo illum motum ceperit.

¶ Si igitur fuerit. Respondet ꝓloquentibus suę legis q̄ hęc fundamenta locū habent in voluntate noua animalium: quę subiecta est mutationi. antiqua autē ⁊ ętena ex prędconceptione iam constituta agere potest nouum aliquid: nihil expectando: aut prędparando. Et ita argumenta nulla.

¶ Dicemus interrogando. Contra obycit ⁊ petit. nonne tempus aut tēporis prędsentia requiritur saltē ex parte effectus? vz enim q̄ sic: q̄si ille esse nō posset nisi in tpe: ⁊ ita saltem tempus prędexigit in tali noua actione.

¶ Si igitur dixerint. Rursus soluit pro illis q̄ voluntas antiqua agit rem ⁊ simul cum re fecit tps: secus in volūtate noua. Contra obycit: q: tūc pari rōne tps fieret: ⁊ ita fieret in tpe: cuz oē qō fit: in tēpore fiat: qua rōne detēpore ipso erit arguendū vt de re illa argueb⁹.

¶ Et si fuerit dictū. Mouet contra se quęstionē. vz. quonam modo pōt ab antiqua voluntate proficisci nouum quicquam. Respondet ⁊ imaginatur primū motorez eē omnium rerum quę sunt hic causam vniuersalē. nam sol hoc est deus: ⁊ homo generant hominem. Tūc vult q̄ a voluntantate primi pficiscuntur eventus noui mediante cęlo quod perpetuo diffozmiter mouetur. nā motu solis ⁊ stellarum in circulo obliquo prouisciuntur ea quę hic ⁊ generantur ⁊ corumpuntur. vt dictuz est in libo de generatione.

¶ Et etiam. Declarat solutionem per rationem. nam si enętus tempozarius eueniret a voluntate ęterna non mediante cęlo perpetuo diffozmiter moto: cum illius motoꝝ fuisset ęternus: effectus quoq̄ nouus: talis effectus volitus fuisset post tempus infinitum: ⁊ ita desineret infinitum essentialiter ⁊ non per accidens: quod tāquam impossibile putat ipse nunc.

¶ Qui pōnit. Soluit cōtra hęc. Socrates hodie ḡtiatur a deo: deꝰ prędcessit Socratē infinito antea tpe. igit Socrates est factus post tēporis infiniti ꝓsumptionē. Respōdet: ⁊ vt mihi videtur: innuit talē distin-

J

gtionem q̄ ante aliquid p̄cessisse t̄pus infinitum est
pupliciter aut per se: aut per accidēs: per accīs quidē
p̄cessisse erit q̄si propter infinitā successionē genitorū
infinitū p̄fuit t̄pus, accidit enim Socrati q̄ nūc fuit
p̄o quanto per accidens p̄cesserunt infinita indivi-
dua facta. per se vero p̄cessisse est: vbi deus esset im
mediata causa Socratis: z nō merito successionis infi-
nitę p̄cedētis produceretur. hoc enīz modo t̄pus nō
p̄cedit nisi per se generationez Socratis: cū nullā ob
aliam causam. Tunc ad formam p̄ederet Auerroes nō
esse inconueniēs p̄cessisse t̄pus infinitū per accidēs.
bene autē est impole p̄cessisse per se: z addit q̄ hęc
distinctio nō fieret: hic sermo eēt sophistic⁹ hoc est pec-
cans p fallaciā accidentis siue equiuocationis.

K

¶ Et ex hoc. Narrat argumētū loquētium sue legis. Ar-
guebant enim sic, Laius fuit a p̄e: pater ab auo: auus
a pauo: p̄oauus ab attauo: z sic in infinitū. igit in ma-
teria vicissim successerunt formę infinitę. igitur infinitū
esset pertransitū, quare opz cōcedere primū hominem.
Respondet q̄ hęc pertransitio est p accīs: z prima cā
h⁹ accidentalitatis est ex parte agentis. cum enim agēs
sit eternū: opz vt illius actiones nō habuerint initiū: ita
vt ante q̄uis actionem fuerit actio: z cum ante quāmis
actionez p̄sint actiones infinitę: inter ß per accīs esse
opz. Hęc est prima accitalitatis causa.

L

¶ Nō q̄ quędā. Scda accitalitatis cā est ex parte effe
ctūs qui p̄cedit. illi enim p̄cedūt: z nō sunt causę p
se atq; necessarię sequentiū. Socrates enim non de ne-
cessitate est ab hoc patre. nam pōt fuisse ortus ex infi
nitis patribus: qua rōne illę quę p̄cedunt cāę appellan
tur accidētaliter ordinatę vbi vero p̄cedētes essent ne-
cessarię z per se requisitę ad effect⁹ sequētes: nihil fieri
posset nisi post desitionē infinitoz: q̄b impole putat. sic
igitur ad formā concedit ante quēlibet effectuz datum
p̄cessisse infinita per accīs z p̄opter actionem infini
tam agentis: z propter ordinē accitalem. nō autē per
se. vtrum vero idē filius numero vt Jacobus meus po
tuisset a diuersis patribus numero procreari: vt theo-
logi tenent nostri: q̄ō est magna: z de hac disputaui in li
bro de generatione diligenter: z in libro destructio de
structionū. cū enim res hęc hic obiter inciderit: nō debz
nisi obiter declarari. Et ad hāc declarationē nunc sufficiāt: q̄ Auer. hic raptim transit: z eius confirmatio per
Aristo, in libro huius quinto: z in libro scdo de gñatio-
ne. vbi aperte p̄otulit idē numero effectum p̄ficisci
posse a diuersis numero efficientibus.

M

¶ Et verificatio sermonis. Nunc ea quę dixit vult rur-
sus alio p̄incipio declarare cōtra theologos: z petisibi
quatuoz. Primo q̄ mouens est p̄incipiuz. vnde motus
z mouere p̄ficiscitur. sic enim agēs definitur scdo h⁹.
Scdo petit q̄ duplex est agens: nāle. vz. z voluntariū,
agens naturale est e quo mot⁹ z actio p̄ficiscitur nul-
lo p̄cedēte desiderio. voluntarium vero q̄ō agit per
appetitū z p̄conceptionem rei agendę. Tertio petit
q̄ agens voluntarium non agit nisi motū ab appetibi-
li: aut saltez a p̄sentia illius: cuius motus est tertio de
gia dicit appetere z velle. Quarto ex dictis cōcludens
petit q̄ omnis motoz per appetitum. Uno modo agit
atq; mouet. vt. vz. effectum agit: quem p̄conceperat.
Modo alio mouetur ab appetibili.

¶ Et cū hoc sit positū. Dis quatuoz suppositis arguit. ois
effectus p̄ficiscens a volunate noua est nouus: z om-
nis effectus p̄ficiscens a voluntate antiqua est anti-
quus. igitur nihil de nouo a voluntate antiqua exoriri
pōt. Primū tanq̄ per se notum sumit. Declarat vero se-
cundū: q̄n si a voluntate antiqua p̄ficiscitur effect⁹ no-
nus. igitur in infinitū ante hoc in agēte antiquo p̄cess-
sit appetitus. tenet p̄tia per scdam z tertiā suppōes.
vltra igitur hic appetitus eternus non magis erit p̄-
sentis actionis exequutiuus: q̄ ante: q̄n est consimilis
nunc: z in eternū ante hoc. igitur est necesse aut vt a ta
li appetitu nullus proficiscatur motus penitus: aut vt
ab illo p̄ficiscatur semper: aut vt de nouo addatur ap-
petitus alius nouus: quin sit cā illius nouę actionis. tenet
cōsequētia: q̄ motus sequitur appetitū agentis per vo
luntatē: quibus sit vt si sit voluntas antiqua: appetitus
quoq; sit antiquus appetibile: z ita oia erūt eterna.

¶ Quoniā si voluntatū. Quod dixerat confirmat sic. q̄ō
desinit z incipit alio desinēte z incipiēte est coęuū illiq̄
voluntas desinit z incipit desinente z incipiēte volito.
igit volitum z volitas sunt coęuę. Ex ys cōcludit q̄ de-
monstratio Aristo. est vlis tam egentę nāli: q̄z de agen-
te voluntario hoc est q̄ si eternū est agens: effectus q̄q;
aliter agens mutaretur. vt dixit.

¶ Et q̄ō dicunt. Respōdent loquētes sue legis q̄ actio
dei est noua: quia voluntas dei p̄cepit effectū. ita
in. a. tēpore p̄ducendū: q̄ non ante. a. qua rōne fieri pōt
vt a voluntate antiqua p̄ficiscat nouū quicq̄. Contra
obycit. Prima q̄ adueniente tempore illo p̄constituto
surgit illius noua cognitio: quę nō p̄fuit: z nouus ap-
petitus: z per consequens mutabitur.

¶ Aut dicamus. Scdo arguit. aut appetitus p̄cessit il-
lam actionē ab eterno: z ea non exequutus fuerit: aut
vna cū mobili de nouo surrexit. Scdm̄ cuz nemo po-
nat: omittitur. Primū destruit: q̄ appetitus antiquus
p̄o tanto non exequutus est: q̄ sibi aliquid deficit per
tertiā suppōnē. igitur indiget motoze aliquo extrahēte
ipsum de potētia ad actū: z sic daretur motoz p̄oz p̄ mo
toze. Et vlteri⁹ arguatur de illo aut agit volūtate: aut
nā. z reddef argumētū q̄ō p̄us reliquū cōmēti est ex lię
expōne manifestū. trāseamus ad alias digressiūculas.

¶ Et intendebat declarare. Hęc est scda digressiuncula
vbi primo soluit obiecta antiquoz: z sumit duas subcō-
trarias simul veras. Prima est quędā necessaria nō ha-
bent causas. Hęc patet de p̄incipijs. Scda est. quędaz
necessaria habēt causas. Hęc vero cōstat de conclusio-
nibus. Auerroes etiaz verificat hanc in rebus eternis.
quarū actiones sunt nouę: vt corpora cęlestia. Quę ve-
ro sunt eterna: z non habent actiones nouas: hęc non
habent p̄incipia: cū ipsa sint rerū oium p̄incipia.

¶ Et ideo antiqui. Tangit argumentū quo antiqui deli-
querunt. petebant enim aut p̄incipia z causę effectri-
ces rerū gñabiliū sunt corruptibilia: aut eterna. si corru
ptibilia. igit̄ non sunt prima omniuz p̄incipia. si eterna.
igitur oēs effectus erūt illis coęuis quem camillū nesciē-
tes soluere: in errorē traduntur dictum.

¶ Quīn aūt. Soluit Auerroes q̄ inuenit ens qōdaz me-
diū vt cęlū: q̄ō quidē substātia est eternū: actione z mo-
tu est generabile: qua rōne dici pōt q̄ generabiliuz p̄n-
cipia sunt simili modo substantia eterna. Motu vero z
actione generabilia: via quoq; eadē illa alia ōstio tolli-
tur si pōt ab eterno nouū quicquā p̄ficisci: Nā ab eter
no simplici p̄ficiscitur nouū non absolute: sed mediāte
cęlo: q̄ō vna ex parte est generabile z nouū: alia ex pte
est eternū. Quo fit vt oēs q̄nes tollant hac in re. Mul
ta hic essent q̄ne z dubōne digna: sed q̄n in lib⁹ de sub-
stantia ozbis multa tanguntur. ¶ Eam q̄nem decreui
discutare bzeuibus: quę nostraz religionē penitus euer
tit. vtrū. vz. motus ipse semper fuerit: aut vt captiuncu
latores seruant; vtrū semper fuit motus atq; semp erit.

¶ Aiaduersione

A

¶ Animaduersione ita q̄z dignum (vt soriticę tradit
z non imperite:) q̄ semper esse: e quo venit sempiter-
num: solet exponi vno modo p̄o esse in omni differen
tia temporis: z similiter p̄o futuro foze in omni differē
tia temporis. Secundo p̄o continuo: quod idem est q̄
perpetuo: quod quidem exponitur non vno tempore
sic: z alio tempore non. Qua ratione dici solet q̄ So-
crates semper z perpetuo fuit studiosus: q̄ non vno
die sic, alio vero non: sed dum vixit continuo studiosus
fuit. Tertio exponitur q̄ quocunq; dato ante illud fuit
hoc: z hoc equialet eterno. qua ratiōe dicimus q̄ eter
nus fuit homo: quia quocunq; homine dato ante ipsuz
fuit homo in infinitum. sic enīz tribus modis solet a so
ticolis ipsum sempiternum exponi. ¶ Tunc philoso-
phi z theologi conueniunt in duobus: z differunt in 3⁰:
conueniunt quidem primo: quoniam ambo concedunt
sempiternum esse motum primo modo z secundo. Ter
mo quidem modo: quia ambo concedunt in omni dīa
temporis fuisse z foze motum: cum nunq̄ fuerit tem-
pus: quin fuerit motus. Secūdo vero: q̄ non die quo
dam fuit motus: die vero alio non fuit. Similiter non
die quodam erit: die alio non erit: sed sumendo semper
esse sine sempiternum p̄o eterno differunt. ¶ Theo-
logus enim affirmat q̄ non semper ante omnem motū
fuit motus: nam deus creauit cęlum motum z tempus
simul. non etiam in eternum erit motus: quū quandoq;
desinet motus z tempus cęlo ipso z motoze remanen-
tibus. Communiter tamen de possibile concedunt po
tuisse esse motum tempus z cęlum eternum a parte an
te. posse etiaz foze omnia esse hęc eterna a parte post.
Licet multi alij Theologi illud negauerunt, etiam de
posse dei: quę res nunc transeat. Philosophi autem z
maxime peripatetici tenent de facto motum tempus
z cęlum a parte ante fuisse eternum: a parte post etiam
foze eternum. ¶ Huius positionis Arist. inter grecos fuit
primus publicator: cuius postmodum sententię multi
posteriores extitere. ¶ Auer. vero omnium legum de-
prauator nō dubitauit inter superstitiosos arabes po-
sitionem hanc accerimis rationibus defendere: z in ß
libro: z in libro de cęlo: z contra Algacelem in libro de
structio destructionum. Ut vero veritas religionis ma
gis eluceſcat: bonum putaui rationes quibus Arist. in
hunc errorem truditur: explanare: addere quoq; illas
accerrimi Auerrois, deinde quanti sint momenti subiū
gemus. ¶ Quę itaq; in isto octauo rationes potissimę
ab Aristo. ipso colliguntur. Dīa quidem ex parte mo-
toris z mobilis. Secunda ex parte temporis. Dīa fuit
q̄ motū incipere pōt esse: aut q̄ motoz incępit eē: aut q̄
pōt motor: z incępit mobile: aut q̄ prefuerunt ambo
z deficit dispō: aut q̄ nihil hoz defecit: sz motoz de no-
uo incępit mouere: z mobile moueri. Sed q̄n Theo-
logus ait: sicut z Plato ipse etiā: q̄ motus eo incępit:
q̄ deus de nouo egit mundum siue cęlum: z simul cum
cęlo fecit motū z tēpus. ideo disputabif solū mēbrum
hoc: ne conteramus tēpus in sermonibus fictis vt mul
ti faciūt. Cōtra. igitur hoc obiecit Aristo. nā aut motoz
primus hęc per naturam incępit: aut per voluntatē. si
per naturam. igitur stetit eterno tpe antea impeditus:
nec de ß est bonū disputare. nā nos tenemus q̄ incępit
per volūtatem z intellectū: z ita dicimus q̄ hęc fecit p
scientiā. Cōtra obiecit Arist. q̄n sciētia est vna 3ziop.
igif de⁹ potuit hęc facere: z tps 3zia. Quare si magis hęc
fecit: nō ob aliud hęc fecit: nisi q̄ hęc magis optauit z
amauit atq; desideranit. nō potuit āt magis hęc exop-
tare sine sui mutatiōe vt sylls de relatiōe noua factus

Inter philosophos z theologos cōuenientia.

B

Dīa.

C

Aristo. pō. Positio Auer.

Rāsiones Aristo.

D

Qō in re gione.

E

Auerro. Prima rō.

declarat. ¶ Auerroes vero hanc rationem rudem al-
tius excoluit: z multis illā confirmauit rationibus. Ari-
sto. enim temporibus hęc sufficiebat: cum in contrariū
non erat tanta famositas. ¶ Arguit igitur primo. a vo
luntate antiqua non prouenit nouus effectus siue mo-
tus fine mutatione media: nec a voluptate nouo. igitur
motus non incępit. Secunda pars transeat: q̄ sumus
secum. Prima declaratur. omne agens quod nunc agit
aliquem effectum z prius non: habet aliquam propor
tionem ad effectum: quam prius non habebat: aliter
non magis nūc q̄ prius p̄duceret: sed hunc modi ppor
tio fieri non potest sine mutatione. igitur ante primam
mutationē p̄fuit mutatio. ¶ Secundo. omne agens

Scda rō.

per voluntatem z intellectum in agendo effectum
nouum appz̄hendit diuersa tempora. videlicet. tēpus
exequutionis: z tempus p̄ordinationis: sed diuersi-
tas temporum non est sine motu. igitur nihil ab illa si-
ne motu proficisci potest. ¶ Tertio. a voluntate nouā
nihil eternum est. igitur ab eterna nihil nouī. ¶ Quar-
to. posita causa totali cum omnibus requisitis alicuius
effectus: ponitur effectus ille. Sed voluntas antiqua
dei requiritur z sufficit p̄o motus p̄ductione. igitur
motum fecit ab eterno. ¶ Quinto. si voluntas antiqua
non producit effectum: quem potest: est. q̄ sibi aliquid
deficit. Modo voluntati diuinę nihil defecit vnquam.
¶ Sexto. sumus in ipso p̄ductionis nunc: cū ante il-
lud potuit: a: igitur. aut semper potuit: z semp voluit:
aut semp potuit: z nō semp ipse voluit. si semp antea
potuit z semper voluit. igitur semper fecit. si vero sem
per potuit z non semper voluit. igitur quando p̄duxit
mutatur de non velle ad velle. ¶ Septimo. cum deus
illa fecit aut nouit eadem cognitione illud instans tūc
q̄ nouit ab eterno. vel alia. si eadē. igif vt ab eterno fuit
sic ab eterno fecit. Si vo alia: mutabif. ¶ Octauo. de⁹
z nā de possibilibus semp eligunt: quod melius: sz nisi-
dū semper esse est melius z possibile q̄ quandoq; esse
veluti esse est melius ipso nō esse. igitur eternus. ¶ No
no. aut ante mundum voluit deus cum facere. vel nō.
si voluit. z nihil potuit impedire. igitur fecit. si non: z po
stea voluit. igif mutaf. ¶ Decio. ab eterno de⁹ steterit in
statu nobilissimo. igif ab eterno fuit cā in actu. nā esse
causam in actu ē melius eē cā in po⁹. ex ys pōt hīi vis
primę rationis Arist. ¶ Scda vero rō ex parte tem-
poris procedit: z supponit q̄ omne nunc sm sui essen-
tiā est p̄incipiū futuri: z finis preteriti. Tunc arguitur.
si tempus incępit: aut in ipso nunc: aut in tempore. si in
tempore: tunc ante tempus esset tempus. si in ipso nūc
sed cū ipsum nūc sit finis preteriti: z futuri initiū: erit an
tempus ipsum aliud tempus. Dictum est q̄ vt punctus
est bifariam. initiatiuum: z continuatiuū: sic quoq; nūc
ipsum duplex. initiatiuum z continuatiuum. Dictum est
q̄ omne nunc continuatiuum est finis preteriti z princi
piū futuri. at nunc initiatiuum non est ita. ¶ Sed re-
plicatur contra primo: q̄ punctum est in permanenti-
bus. ipsum vero nūc in successiuis. successiua vero di
cunf: ga alijs succedūt. ¶ Sic arguebat Auer. si temp⁹
aliquo nunc primo eēt: hoc tempus esset successiuum.
omne vero successiuū alteri succedit. igitur illud alteri
succedit: z ita ipsum nūc initiatiuū nō trīn initiat: ß succe
dit z terminat aliud tēpus: cui aliud tēpus succedit: id. vz.
cuius ipm nūc ē initiū. Scdo cuilibet momento in tpe
cozridet aliqō mutatū esse in motu: nā vt tēpus in mo
tu ita momētū ad mutatū eē. o ē vo mutatū eē est post
ipsum moueri. igif ante p̄m momētū tpis p̄fuit mot⁹:
z ita opz aut aliq̄ tps ponere: tps: aut ponere mot⁹ aliq̄

Sexta. Fortissima ratio.

Septima.

G

Octaua.

Nona.

Decima.

Scda rō Aristo.

H

Solutio Thomę. Replica tio pma.

Scda.

I
Tertia,
Solo,
Replica/tio,
Tertia rō Aristo,
K
Pro parte relligionis
Scōa,
Tertia,
L
Determi/natio q̄siti,
Suppōes p̄ solone,
M
Segūda,
Tertia.
Quarta.

parte sine tpe: qđ ē inopinabile. Tertio arguūt captiū culatores, si tps incipit. igit ye ẽt dicet nūc ē: & imme diate ante nō erat. Sed cū ante sit tpis dia: tunc op3 ante tempus ponere aliud tempus. Sorticolę dicunt q̄ illę exponentes debent esse sic. si tempus incipit. igit nunc est: non immediate ante hoc erat: ergo non se quitur vt sit aliqua differentia temporis: q̄ ex negatiua non sequitur affirmativa. ¶ Cōtra sumus in primo temporatum esse: hoc est in primo momento: cū omne temporatum esse precedat tempus: vt omne mutatuz esse motus. igitur ante illud primum precessit adhuc tempus. Dę sunt duę rationes Arist. hic. ¶ Tertia habetur in 2° de generatione. Supponit enim q̄ omne quod incępit: aut desinit per generationez incipit: aut desinit per corruptionem. Tunc arguit. si mundus incępit. igitur generationem. omnis autem generatio est ex ente. igitur ante mundum prefuit ens: ergo vti ex materia fiet: sed cum materia non sit absq; forma. ꝑ fuisset materia cum forma: & ita posset duci ante mundum esse mundum. Multę rationes alię fieri possunt: sed hęc pro philosophoꝝ parte satis sint. ¶ Pro parte vero religionis arguunt nonnulli. Primo quodlibet instans preteritum aliquando fuit futurum. igitur vniuersum tempus incępit. tenet ꝓntia. nam si quodlibet instans preteritum aliquando fuit futurum: quodlibet instans preteritum aliquando non fuit: & ita tempus incępit. Secundo quodlibet instans preteritum aliquando fuit futurum. igitur tunc fuit falsa: aliqđ instans est. igitur sua contradictoria: tunc fuit vera. vz, nullum instans est: & ita tunc nullum tempus est: & sic tempus incępit. Tertio, deus est causa rerum per intellectum & voluntatem. igitur potest mundum facere per imperium voluntatis: ita de nouo si vellet. posset insuper disputari si posset effectus esse eternus: vt littera dr: sed quoniam res hęc in libro destructio destructionuz non semel dicta est: nunc transeat. ¶ De quęsito igitur nostro videtur mihi esse dicendum (vt Arist. exemplariter tangit in primo topicorum. capite. 8.) q̄ quęstio de mundo an sit perpetuus est problema neutrū. q̄q; sensus magis conueniant illius ppetuitati. Testimonia vero magis nouitati. nam Arist. solus inter grecos cępit problema de mundo contoxquere ad perpetuitatem: forte asse a chaldęis accipiens. Ceteris autem alys omnibus: & eg vpt̄ placuit nouitas. ¶ Pro solutione tamē debes scire q̄ primus motor deus simul fecit mūdum motum & tempus simplici creatione ex nihilo: nō generatione vt credit Aristo. Mūdum quidē pse: motū vero & ips̄ p accīs: vt accidētia cęlo. Dęc aūt simul incępernnt: non quidē affirmatiue hoc est in eodē tpe: aut eodē nūc: cū simul negatiue hoc ē nō vnū prius altero. ¶ Ulterius scđo accipiendū deū mundum fecisse & hęc p̄ voluntatē & intellectū nō per nām: per voluntatē quidē nō noua: sed eternā. per intellectū vero: q; p̄ p̄ceptionē. ¶ Ulteri⁹ tertio sumim⁹: q̄ cū absolutū i cā p̄esset absolutū i effectu: relatio tū i effectu p̄cedit relationē in cā. Verbi gratia. pater prior est quo ad eius absolutum: q̄ filius. non autem quo ad relationez. ¶ Ulterius quarto accipimus q̄ in deo idem est agere: egisse & actum esse. nam illius actio est simplex emanatio. ¶ Tunc ad rationē Arist. primam patet solutio. naz cū deus per eius scientiam potuit facere & non facere: voluit voluntate eterna id magis: nec propter hoc mutatur: cum id nō per electionē & nouū appetitū elegerit. ¶ Tūc ad rōnes Auerr⁹is. Ad p̄mā dicim⁹ q̄ sic p̄ portionē intelligit absolutū vt illius potētia ꝓductiua: de⁹ eādē ꝓportionē habet ad effectū nūc: quā ab eterno. Si vo intelligit relationē: tūc dico q̄ hęc relo i deo ē rōnis: & nō prius sibi cōueniēs: nisi res aliq̄ sit producta prius saltē ẽz nāt: & ita talis relo nō mutationē sequit: sed simplicē emanationē: quę nec ē motus: nec ḡnatio. quare non sequitur vt ante primum motum sit motus. ¶ Ad secundum dicendum illud esse verum in agente: cuius actio est in tempore. modo deus ab eterno vno simplici actu apprehēdit mūdū fieri de nouo: nō tamē p̄ eternō. ideo illa apprehēsio nō est ppter diuersa tē pora: vel dōm deū apphēsiōe sue essentię apphendere diuersa illa tpa: & sic vnica apphēsione: & sine sui mutatiōe: & hoc loquēdo de vo. aut imaginatio tpe. ¶ Ad 3m negatur similitudo. voluntas. n. antiqua est perfectior: & ita potest agere quicquid noua aget. nō autem ecōtra. ¶ Ad quartum dici potest illud antecedens esse verū de causa agente per naturam. potest enim voluntas alicuius effectus esse causa totalis: quę tamen cum sit cōtingens: potest ipsum non producere. ¶ Ad quintum dico q̄ est derisibile. deus enim ideo de nouo ꝓduxit: quia sic preconceperat: ita vero preconceperat: quia voluit. est enim prima voluntas & causa prima omnis contingentię. ¶ Ad sextum dici potest q̄ ante primum nunc semper potuit: & semper voluit: non tñ ꝓduxit: quia si semper voluit: non tamen voluit p̄ semper. Ad 7m dico q̄ ante mundi productionem non fuit aliquod instans: nec tempus. ideo sm rem non in alio instanti ordinauerat: & in alio fecerat: sed sm modum intelligē di nostrum. ¶ Ad octauum dico q̄ antecedens est scitum a nobis p̄ maiori: sed vtrum mundum semper esse sit melius: est dubitatum: & in mente dei reconditū. ¶ Ad nonum dico vt dixi ad sextum: q̄ ante voluit: nō tamen p̄ ante. Ad decimū dico q̄ ab eterno fuit causa in actu quo ad absolutum: non autem quo ad relationem: sed tunc cum produxit. ¶ Ad rationes p̄ secunda via dicendum q̄ aliqui opinantur q̄ deus nec tempore: nec aliqua mensura successiua precessit mundū: sed eternitate: quę vt Boetius ait. est tota simul indiuidua: & perfecta possessio: alij dicunt q̄ nec per tempus verum nec imaginarium deus precessit mundum: verum quidem non: quia non prefuit. Imaginariū vero minime: q̄ nulla fuit imaginatio: sed hęc sunt frivola. nam licet eternitas sit indiuidua possessio: tamen potest coexistere infinito tēpore. igitur precessit deus mūdum infinito tempore saltem possibili. ¶ Tunc ad primam dico q̄ illa tria incępērūt: siue coincęperunt: nō in nunc vero nec alio: sed ad hunc sensum: q̄ antea nō fuerunt: & nunc sunt: si esset nunc. ¶ Ad rationes Auerrois: dico vt dixi: q̄ tempus incępit a nunc initiatiuo: & concedo q̄ tempus est successiuum: non q̄ illud nūc a quo incępit succedat alteri: sed quia ab eo tēpus succedit. ¶ Ad secundū dōm q̄ verum est de momento continuatiuo. momentum enim initiatiuū in motu ē vt terminus vltra quem nō est amplius motus. Ad tertiū dici pōt q̄ expō debet esse sic. nūc hęc sunt. si ipsius nūc est: & nō immediate ante hoc fuit: si illud esset. igitur incipiunt. Ex quo patet q̄ licet p̄mū nūc sit in tempore: non tamen primū temperatum esse: cū huic correspondeat mutatum esse. ¶ Ad tertiam rationez p̄ solutio. non enim verum est q̄ omne quod incępit aut desinit: incępit aut desinit per generationē: sed p̄ simplicē emanationem. ¶ Ad rationes vero contra phylosophos respondent forticolę concedendo quodlibet instās p̄teritum aliquando fuisse futurum: vt ille terminus aliquando supponit confuse, nō aūt valebit. igitur aliq̄ quodlibet

A
B
C
D
Que Auer. comē. 1.
Q
N
O
P
Ter. 66.

qōlibet instās p̄teritū fuit futurū: cū nūc stet determinate: & si dicat qōlibet instās p̄teritū aliq̄n fuit futurum. igit nullū instās p̄teritū tūc fuit: cōcedūt: sed negant. igit, tūc nullū fuit p̄opter similem causam. Et si dr̄ ille terminus tunc supponit distributiue in illa. nullū instās p̄teritū tūc fuit: q̄ syncathegorema negatiua distribuit tam mediatum q̄z immediatum: sed a termino stante distribuue ad illū determinate valet. dici pōt ce ve rū q̄n terminus ille tūc nō esset pars alicuius: propter ea vis syncathegorematis non trāsit ad illum. ¶ Per idē ad 2m dici potest: vel magis ꝑpathetice dici pōt: q̄ hęc ꝓpositio: quodlibet instās p̄teritū aliter fuit futurum: hz duos sensus. Alterum q̄ non fuit p̄teritum aliquod instans: quin illud fuerit futurum: & hoc pacto cōcedo: quia infinita fuerunt p̄teritа instantia: quorum quodlibet fuit p̄teritū & futurum: & sic non est venire ad primū. Alter q̄ quodlibet instans p̄teritū i aliquo tpe vel nunc fuit futurum. & sic nego: q̄ esset deuenire ad primū: q̄ esset deuenire ad illud nūc ante quod nullum p̄fuit. ¶ Ad tertiū dicerēt phylosophi: q̄ hz deagat libere & volūtate: agit tamē necessario: nec hęc repugnant: vt in libro destructio destructionū p̄z. Multa alia dici possunt: quę in libro destructio destructionuz habentur. Dę nunc satis. Multa quoq; alia tangunt inniores: quę etiam bona sunt: & si placent videatis.

¶ Contraria ꝓ ijs nō est difficile soluere. Nā ex ijs cōtēplātibus videbit̄ posse maxime motū aliquādo esse ortū: cū antea nunq̄z fuisset. primo q̄a nulla mutatio sempiterna ē. omnis nāq̄z mutatio suapte natura ē quoddā ens in qō dā. & re mutatiōis ois finis fuit ea cōtraria: inter q̄s fit: & nihil in infinitū moueat necesse est. ¶ Contra se arguit & primo sic. Omnis mutatio inter 3ria est finita. omnis motus est inter contraria. igit omnis motus est finitus. primo ꝓponit intentionem. & inquit. Contraria vero ijs nō est difficile soluere. Nam ex ijs contemplantibus videtur posse maxime motuz aliquando esse ortum: cum antea nunq̄z fuisset: quę est conclusio oppositа determinationi dictę. Deinde accipit conclusionem. & inquit. Primo quia nulla mutatio sempiterna est. hęc est conclusio. omnis namq̄z mutatio suapte natura est de quodam in quo ddam: hęc est minor: ex qua infert conclusionem. & inquit. Quare mutationis omnis finis sint ea contraria inter quę fit: & nihil in infinitum moueatur necesse est. tacuit maiorem propter breuitatem. ¶ Auerroes vero eam parte. & nihil in infinitum moueatur necesse est: quę in eius translatione est: & nihil mouetur sine fine: tripliciter exponit. Primo q̄ illud sit quasi conclusio p̄ns ad dicta: quasi dicat. cum omnis motus sit inter contraria. igitur omnis motus est cum fine: & ad finem. aliter non esset de 3rio in contrarium. Secundo vt illud non sit conclusio. sed premissa ita vt probet q̄ omne quod mouetur vertatur inter cōtraria. aliter esset sine fine: & ita otiosus: & tunc est quasi alia ratio sine confirmatio. Tertio videtur velle illud esse inductum propter motum localem: q. d. q̄ vniuersaliter motus localis debet esse finitus. Signum huius expositionis est: quin in 6° huius vsus est ratione accepta a contrarijs. & vtitur hac ratione: scilicet q̄ omnis motus desinat: quoniam si non: tunc non inceperet. Dę expositiones sunt superfluę: & satis est dicere verbum illud esse conclusionem. vt dictum est in expositione nostra.

¶ Adhuc aūt videm⁹ id posse moueri: quod neq; mouet: neq; in se vllū motum hz. Veluti in rebus inanimis: quarū neq; pars vlla: neq; totū mouet: & ꝙscentia iterū mouet. oporeret aūt aut semper: aut nunq̄z moueri. siquidem non oziretur motus, sed semper erat. E
Ter. 17.

¶ Secundo arguit. si motus primus esset eternus. omnia aut semper mouerentur: aut semper quiesceret. primo huius premittit p̄tis impossibilitatez. & inquit. Ad huc aūt videmur id posse moueri: quod neq; mouetur: neq; in se vllum motum habet. veluti in rebus inanimis videlicet. elemētis. quarū neq; pars vlla: neq; totum mouetur. sic igitur patet non omnia semper moueri. Tunc facit enthimema. & inquit. oportet autem aut semper aut nunq̄z moueri: siquidem non oziretur motus: sed semper esset. est igitur enthimema. si motus semper esset: omnia aut semper mouerentur: aut semper quiescerent. Consequentia patet: quia si motus primus sit sempiternus: op3 vt omnis illi⁹ effectus sit sempiternus. quum autem ipse non possit esse causa duoꝝ. erit motus hic inferius sempiternus: aut quies: & omnia aut semper mouerentur: aut semper quiescerent. F

¶ Multo ꝓterea magis hoc ī ipsis animātib⁹ esse p̄z. nā etsi nullus inter dū in nobis sit motus: sed ꝙscim⁹: tū mouemur aliquādo: & sit in nobis ex nobis ipsis p̄cipiū mot⁹ iterū: & si nihil extrinsecus mouerit. hoc. n. ī animę expertib⁹ fieri simile nō videmus: sed semper aliq̄d aliud eorum que sunt extra mouet ipsa. animal vero ipsum dicimus seipsum mouere. quare si aliquando omnino quiescat: fiet ī ipso sane immobili mot⁹ a seipso: & non ab vllo externo. Quod si id in animali fieri pōt: qđ p̄ bibet vt in vniuerso idem fiat. nam si in paruo mūdo: & in magno: & fiet: & si ī isto mūdo: in infinito etiam fiet si modo fieri possit vt infinitū totū moueat atq; ꝙscāt: & hoc fz positionē eoꝝ q̄ tenēt mūdum ex parte conueri esse infinitum. vt patet primo cęli. ¶ Auerroes vero disputat. primo de dria rōnum. Prima enim fuit motū esse finitū: q̄ est inter cōtraria. Secunda vero primū motū eē finitū: q̄ tūc omnia sp aut moverentur: aut quiescerent. Tertia fuit: quia videmus animal incipere motum. Dubitaret igitur aliqs quomodo Aristo. disputat de inceptione motus. Per hanc tertiam rationem. vtrum ꝓsit̄ ꝓposita eternitate motoris. Respondet q̄ in hac tertia ratione solum vult habere q̄ motus primus incipiat per simile in animali. nihil de motore asserendo. Et tunc iuxta hoc ait. rationē esse intelligendā in motu nāli nō violento. nam in motu violēto p̄z ipsum incipere: q̄ precedit motus mouētis. Dęc ē vna expō. aliter exponit: q̄ forte i hac tertia rōne suppōit motorē & mobile: & q̄rit vtr illius p̄ H
Que Ane. comē. 17.

I

suppositis;motor possit nunc movere:nunc non. Conuenit enim omnes in hoc q motor z mobile sint eterna:sed dubitant an motor possit movere interdum:aliquando vero non. Concordat ambos sensus:z vult q in principio presentis textus hoc est in secunda ratione volueris primū sensum.in fine vero hoc ē in tertia rone volueris ſm sensum. Hec nō multū faciunt ad intellectū literę.vt patet. ¶ Ulterius declarat q magis videtur a se incipere motū:z ait q sceptio motus magis pz in aialibus:q̄ in rebus naturalibus.nā aut inanata mouent violēter:aut nāliter.si violenter:pz ipsa non incipere motū a se:sed defozis.si vero nāliter:cum hec nō moueantur nisi a remouente prohibens:aut a generāte:patet etiam non moueri a se:quare magis motū incipere a motore a se in animalibus pz. ¶ Ulterius colligit similitudinē inter gnum mundi z magnū. ꝑ° est:quia ambo ex se moueri videntur.secunda q omnes motus reducuntur ad primum motorem immobilē:vt in aialibus ad animam vel cor:aut voluntatem. In vniuerso vero ad deum. ¶ Animaduerte (vt dicit) q hic tertia ratio peccat.primo quia rhetorica:z ita non cōuenies scientię demostratiuę.secundo q sumit falsum. naz motus animalis nō est primus : cum antea precedat falte motus spirituum.tertio quia hec ratio non probat de facto:sed de possibili motuz ecli posse incipere: modo de facto est falsum. Hec sunt que in cōmēto ptinentur.

Que a se motū incipiunt.

K

Ter.18. ¶ Mox igitur id quod primo est dictum:cū. vz.non eundem semper vnumq̄ numero motuz esse:quo itur ad oppositū:recte dicit. hoc enim fortasse necessarium est : siquidem fieri nequeat vt semper his vnus idēq̄ sit motus numero:qui eiusdem vniusq̄ mobilis sit. dico autem vt vtrū vnus idēq̄ sonus sit vnius chordę:quę similiter se habet:atq̄ mouet. an aliꝰ semp. Verūtñ vtrouis mō id forsitan se habeat:phibet nihil:vt motꝰ aliqs vnꝰ z idē sit cōtinuus atq̄ ꝓpetuus:atq̄ hoc p ea quę posterius dicent:erit magis perspicuum.

L

¶ Nūc ridet ad rōnes p ordinē. procedit igit ad ꝑ^m maiorē. vz.q nullꝰ motꝰ iter 3ria sit ꝓpetuus:negat tñ minorē. nā motus primus non est inter cōtraria.immo vt ecclo nihil est contrarium:ita motui eius:sed q3 vnꝰ motum vnius mobilis esse perpetuum inter cōtraria pōt bifariā intelligi:aut p replicationē:aut absolute.ingt. Hoc.n. fortasse necessariū ē:si gdē fieri negat vt sp his vnius idēq̄ sit motꝰ numero:q eiusdē vniusq̄ mobilis sit. dico aūt vt vtrū vnius idēq̄ sonus sit vnius chordę:q̄ similis se hz:atq̄ moueatur.q.d. dico maiorē esse veraz omissa ea questione z inq̄ impertinenti an motus possit esse sempiternus vnius mobilis vel nō.verūtñ vtrouis modo id forsitan se habeat:phibet nihil quo ad rōnē vt motus aliquis vnius z idē sit continuus.atq̄ perpetuus.nam sive questio illa sit ad vnam sive ad aliam partem:minor ipsa est falsa.motus enim primus nullū habet contrarium.ideo non est de contrario in 3tium. vt posterius dicetur diligentius. Hęc ad formam.

M

Ter.19. ¶ Movetur vero aliquid quod pz nō movebit:absurdū nō erit:si nūc qdem adsit:nūc ꝙo nō adsit id qō extrinsecus movet:hoc tñ quonā sit mō q̄rendū est. dico q̄t vt idē ab eo dē motiuo:nūc qdē moueat:nūc ꝙo nō.nihil enim aliud dubitat:qui id dicit q̄ cur nō sp rerum alię semp quiescant:alię moueantur.

N

¶ Ad 2^m rndet z procedit motū p̄^m sp ee: negat tñ hec sp moueri:aut sp gescere.nā motus z ges:g hic fiūt; non sunt przcise a cęlo:sed a motu cęli vt a causa vniversalissima ꝓpinquis motoribus vti ab instrumētis. Sed cū interdū primus motor approximquat:interdū recedit: ideo hęc nūc movent:nūc gescūt:z ita ꝑnia nulla erit. Vez illud (vt dicit) vr gōne dignū cur motuo existēte eodē nō semp fit approximquatio instrumenti ad motuz:aut ad quietem:qō tanq̄ in posteꝝ cōsiderādū transmittit.

Ter.20.

O

¶ Maxime ꝙo tertiū dubitationē hr̄e vr: id vz.qō in aialib⁹ accidit. Propterea q motꝰ i bis sit nullo alio ꝓcedēte.nā gescēs pz⁹ postea inambulat nullo:vt vr externo motore cōcitāte. vez hoc falsum ē.cernimus enim aliqd eoz q̄nā in sunt:semp moueri:cuius qdē motus nō aialibꝰ accidit. ¶ Ad id qō ipm ambit fortasse:ipz tñ videmus seipm movere:nō oi motu:sed eo q ſm locū est:nihil igit phibet qn potꝰ fortasse necessariū ē complures motiones fieri in corpe ab eo qō ipm ambit : q̄rū aliq̄ qdē mētē aut appetitū mouēt:q vniuersus aial postea movebūt:q̄le circa sonos accidit.nā q̄q̄ nullus tūc sensitiuꝰ ꝑfuerit motꝰ: inest tñ aliqs:quo surgant aialia rursus.vez. z de his:ex ijs q̄ subsequentur erit pspicuū.

P

¶ Ad tertium nunc respondet negando minorem:quoniam nullus potest motus localis esse primus in animalibus:quin antea alius fuerit:ē quo ille proficiscatur.repetit igitur rursus rationis vim.z inquit. Maxime vero 3^m dubōnē hr̄e videtur:id. vz.quod in animalibus accidit:propterea q motus in bis fit:nullo alio precedēte. nā quiescēs prius animal ipsum:postea inambulat nullo(vt videtur)exterho motore concitante. Hęc argumenti tactivis. Respondet negando minorem. nā motus ille proficiscit ex alio motu. Imaginatur enim aerē qui nos ambit e cęlestibus potestatibus alterari : non tantum ad sensiles qualitates:sed ad insensiles:atq̄ occultas.hunc vero alteratū vlterius alterare aliquod eorum quę e natura nobis insunt:vt potę aut spūs:aut mēbra:aut humores:quę q̄q̄ alterata iterum eā animę partē q̄ grece ē dianoea latine rōnalis alterare:q̄ rursus alterata appetitū movet.vñ tādē ad motū animal surgat.huius rei exemplū ē somnus.nā q̄q̄ nullus tūc sensitivus ꝑfuerit motus:inest tamen aliquis ſm rei veritatem.vz.vapoz resolutio:quo.vz. motu surgant animalia rursus.quam rem trāsmittit ad tps. ¶ Aver. vero declarat ambulationē nō esse absolute primum animalis motum:ante quē nullus prorsus fuerit.primo q̄ antea ꝑcessit motus alterativus: quo aia nutritiva vivifica p calorem naturalem resolvit continue hūdū naturale. Cuius rei ordo est vt pulchrę declarat Themi.q calor naturalis agēs in humores arescit atq̄ excicatillos:qua ratione movet ad sitim. vnde cogatur animal imambulare ad potum:consumit ēt nutrimentum atq̄ membra:quo excitat ad famez. vnde ad mensam cogitur. Rursus calor ille aliquantulum extraneatus atq̄ mutatus diversas in animali concitat affectiones. vnde interdum ad nicturam:interdum ad excretionē: nūc ad somnum:nunc ad sputum:nunc ad cętera id genus vrget.

Q

Que Aue. cōmē. 20

A

nus vrget.sic igitur ex parte intrinseca patet ambulationem non esse primū animalis motū. Ex parte vero extrinseca ē (vt dixit (qz aer alteratus e cęlo:alterat in animali aliquod eorum:quę illi insunt per naturam : vt membrū aut spūs:aut humores:aut omnes:aut ꝑtes: quiq̄ alterati. Dianoeam mouent:quę q̄q̄ mota concitat appetitū:qui tandē mēbra movet p debitā spiritū sen filū administrationē. ¶ Sed dices.cur exēplū de somno Aris. accepit:cū illud dissimillimū videaē. ¶ Rełpō det Aue.q hoc ideo accepit:qz in nullis alio opere animal penitus quiescere vr:nisi i somno atq̄ in nullo ita moueri ex se magis q̄z i expge factiōe. Mō q̄si p argnā a maiori vr q nō sit ita.nā motus expge factivus fit alteratione intrinseca:qū.n.lōnus fit (vt dicit) e cibo ipo vapores exhalāt:q sua levitate cerebrū petūt:z ide cerebrū ipm infrigidāt:e quo postea infrigidati redeūt:z meatꝰ obturāt:z ide redeūt ad cor ipz:ipz infrigidādo: q̄ calor ebefit:vt demū cessent sensuū actiōes:q̄ cessatio sōnus ē vaporibꝰ postea resolutis rursus ad expgefactionē a ial surgit:q̄ rō docet ambulationē nō esse ꝑ^m animalis motū. ¶ Ex ijs pz quonā mō stellę suis viribꝰ inos agāt:z in intellectū:q̄ res ꝑ astronomis multū facit:z ei expositores vt Them^s: Thomas : z Aver. rem hāc ad manifestā alterationē aptēt.res vero ē vniversaliter itelligēda:tū ad occultas:tū ad manifestas motiones. vez in libro de structio destructionū. disputatione. 14.z in libro de interpretatiōe:z in scō huius satis.

B

Ter.21. ¶ Principiū vero ꝓsiderationis id erit qdē: quod fuit z dictę dubitationis. Cur nam aliqua eorū quę sunt interdum quidē moueñ. Interdū vero rursus quiescūt. Necesse itaqz aut vniversa spq̄escer:aut vniversa sp movēri:aut q̄dā moueri:q̄dā quiescer. Et bozū rursus:aut ea quę mouētur:semper moueri. Aut ea quę quiescunt:semper quiescere. Aut vniuersa esse apta simul vt moueantur atqz quiescant. Aut reliquum z adhuc tertium.eorum. vz.q̄q sunt:alia semper immobilia esse:alia semper moueri:alia ꝑm vtrunqz moueri atqz quiescere posse:quod quidem a nobis asserendum est:habet enim hoc eorum omnium quę dubitantur solutionez:z huius nostrę tractationis finis est

C

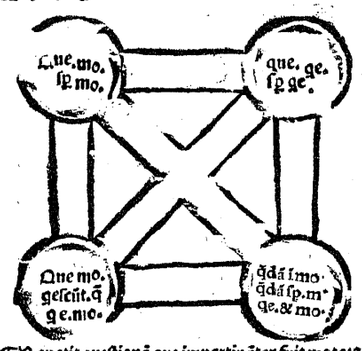

E

F

¶ Repetit questionē quę impertinēter fuit mota:z vtilitatem illius addit:z inquit. Principiū vero considerationis id erit quidē:quod fuit:z dictę dubitationis:quā mox repetit:z inquit. Cur nam aliqua eorum quę sunt interdū quidē movenť:interdū vero rursus quiescant. Hęc fuit interpositaꝰ:prosequendo de dubitatione. dividit (vt Them^s ait) z subdividit vniversam naturā: z ſm positiones hominis:z ſm rei possibilitatem. z inquit. Necesse itaqz ē aut vniversa semper quiescere vt Zeno autumat. Aut vniversa semp moueri vt Heraclitus. aut quędā moueri:quędā quiescere : vt Empedocles:huius tertię subdivisionē subscribit:z inquit. Et horū rursus:aut ea q̄ moventur:semper moueri, aut ea q̄ quiescunt semper quiescere:aut vniversa esse apta simul vt moueantur atqz quiescant: z qz nullus pōit neutra semper moueri z semper quiescere:hoc pretermittens:dat vltimū:dicens. Aut reliquū z adhuc 3^m eoz. vz. q̄ sunt:alia semper immobilia esse:vt deus z intelligentię:alia semper moueri vt cęli. Alia vtrūqz moueri atqz quiescere posse:tunc addens considerationis fructū:inquit. quod quidē a nobis asserendū ē ꝑpter duos tū qz p hoc solumť omnes dubōnes:tum qz ē finis nrę pertractationis. ¶ Auer. declarat q debeat esse aliquid semper quiescens:z hoc partim p declarata i 7°: partim per declarata in hoc 8°:partim p sensum. p declarata quidē in 7°. nā ibi demōstrāt ē ee veniēdū ad p^m motū ex seipso. p sensum vero patet omnes reduci ad illū motum primum. in hoc 8° vero:qz probatum ē talē primū motū esse eternū. Et cum sit notum per se omne quod movetur agere quiescente:circa quod aut super quod movetur:restat esse aliquod semper quiescens: quod quidem esse non potest cęlū:cū sensu pz moueri. erit igitur terra:quę sensu patet semper quiescere:z nō tantum terra:sed aliud quod ratiōe patet semper gescere. vz. primū motorē:q nō quiescit gete ꝓpia dictas sed equinoce:qz immobilis est. ¶ Sed dices contra:quoniam remotio motus cęli a quibusdam vt a terra ē causa vt quiescat:approximquatio est causa motus vt in igne. Sed declaratum est cęlum aliquibus esse propinquū aligbus remotū in 4° huius:igit qō fuit soluta:igit non est opus nova ꝓsideratiōe. ¶ Rndet Averroes q ipse vult rē cōplete declarare:qm q̄si i semine z gliali quodā mō est expositum: q̄ita distinguere oia:vt cępit.

G

Que Aue. cōmē. 21.

D

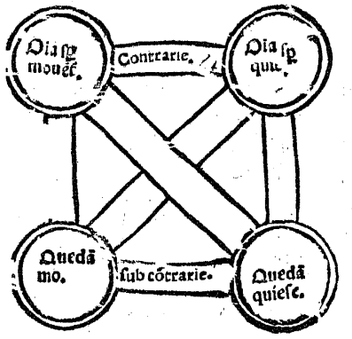

H

Ter. 22. ¶ Universa igitur putare quiescere : z huius rationem exquirere : sensum ipsum postponendo : mentis est quędam imbecillitas. Insuperaz non de parte:sed de toto quodam

I est cõtrouersia: q̃ nõ solũ aduersus nãlez: sed aduersus oẽs sciẽtias: vt ita dicã oẽsq̃ opiniones ꝓficiscif; ꝓptereaq̃ oẽs motu vtunf. Amplius vt inficiationes ꝓncipio⁹ i rõnibus mathematicis nõ ad ipm ꝑtinẽt mathematicã: fili t i ceteris, id genus. sic id qõ nũc dcm est refellere ad nãle, nõ attinebit. nã apud ipz ſppositio est nãm ꝓncipiũ motus esse.

¶ Nunc prosequitur. De dicta diuisione siue subdiuisione vltimo facta: t excludit tria membra: t primo positionem Zenonis: t ipsam excludit propter tria. tũ primo. qz contra sensum. tum secundo: qz non pertinet ad naturalem tantum: sed ad omnes artes t scientias. tuz tertio: qz est contra ꝓncipia naturalis scientię: ad quę naturalis nihil debet dicere. De primo inquit. Vniuersa igitur putare quiescere: t huius rationem sophisticã exquirere (vt Zeno fecit) postponendo sensum ipsius: mentis est quędam imbecillitas: quę pro tanto est: qz sophysticas rationes dissoluere non valet, t hoc ingt. Aristo. topicorum primo. capite 9°. q̃ non est dignum ẽ quasc̃unq; opiniones aut ꝓbl̃mata disputare: de q̃bus aliquis dubitans sensu aut pena indiget. verbum illud putare. nõ est in greco codice: sed inore attico ꝓmissit. De secundo inquit. Insuperq̃s non de parte rei: sed de toto quodam ente t vniuersa amplectente ẽ cõtrouersia si ita dicatur: quę non solum aduersus naturalem philosophum: sed aduersus oẽs sciẽtias (vt ita dicam) omnes q̃s opiniones siue artes proficiscitur: ꝓptereaq̃ omnes motu vtuntur. artes quidẽ vt dirigentes motum aliquez. Scientię vero: vt physiologia naturalis considerando motum t mobilia. mathematicas vt vtitur motu imaginario: dicens punctum motuz facere lineam. Metaphysica vero: quatenus de primis motus ꝓncipijs tractat: quare destruere motum omnes turbat scientias: atq; artes. error vero communis non est pertractãdus a naturali. De tertio inquit, vt infectiones ꝓncipiorum quę grece dicuntur enstasei: latine inficiationes siue impossibilitates in rationibus mathematicis modo ad ipsum pertinent mathematicum: similiter t in ceteris scientijs id genus: sic id quod nunc dictum est refellere: ad naturalem non attinebit, nam apud ipsum ſppositio est naturam ꝓncipiũ motus esse. Quare ad naturalem illius redargutio nõ attinebit. ¶ Circa hęc tria Auer. declarat duo: t illorum affert rationes: q̃ igitur negare sensus sit imbecillitas eo probat qz cõclusiones ex ꝓncipijs deducunf: ꝓncipia vero ex experimentis. experimenta autem e sensibus proficiscuntur 2° posteriorum. signum autem qz sermonum verorum experimentum: atq; periculum ẽ vt sensibus conueniat. Quod vero motum esse sit ꝓncipiũ in scientia naturali: probat: qz qui negat motum: naturam quoq; negat. nam natura per motum definitur. Qui vero negat naturam: negat naturalia: cũ naturalia sint ob naturam: qui negat naturalia: negat subiectum scientię naturalis: t qui negat subiectum alicuius artis: contra eum non est disputandum ea in arte: cum ꝓncipia non habeat: quibus disputare possit.

Que Aue. cõmẽ. 22.

M

¶ Asserere autem vniuersa moueri est etiam ferre falsuz: minus tamen doctrinę fines egreditur. nam in naturalibus positum est naturã ꝓncipium esse pari modo motus t quietis: tamen motus naturale magis esse videtur.

¶ Excludit secõm, mẽbrũ qđ Heraclitẽ põ. vz. q̃ oia moueanf: per hoc q̃ est contra scientiam naturalem: licet minus erronea. Contra quidem naturalem scientiã: qz destruit quietem: cuius natura est pari mõ ꝓncipium veluti ipsius motus. Minus vero erronea: aut vt dicit expositor: qz negat quietem: quę ẽ priuatio quędã vix ꝓceptibilis: aut qz suppositionis naturalis concedit ꝓtẽ. vz. motũ, partem vero negat. Sed ea pars quã concedit potior est. ¶ Quęrunt hic iuniores. vtruz omnia corpora mundi semper moueantur localiter. ¶ Sine argumentis respondent q̃ de posse omne corpus naturale mundi mouetur. De inesse vero quędam nõ mouentur: tum de terra: tum de animalibus: quę quiescũt vt sensu patet. Sed hęc positio stare non potest: t probo q̃ omnia mundi corpora naturalia semper localiter mouentur: de cęlis quidem nemo dubitat. De igne vero t aere patet: tum per altissimos montes: vbi aer t ignis mouentur raptu cęli: cętere aeris partes vętis agitantur: rursus continuo est alteratio aeris t corruptio ex vna parte: igitur rarefit versus illam: ex alia generatio: igitur condensatio: t ita semper in motu. De terra vero t aqua probatur: de terra quidẽ: qz ex vna parte imminuitur: ꝓpter actiões solis t itellas circa eam: t cũ cętrũ terrę dẽat esse centrũ mundi: terra mouebit se, faciendo se versus centrum vt equaliter sit in medio. Sed quoniã ad motũ terrę sequitur motus aquę: quę supra ipsa est: t ipsam insequitur, etiam aqua vętis agitatur: rursus aqua mouetur motu lunę: vt patet ad motum aquę insequentis terram sequitur motus piscium veluti vehanturad motum terrę mouentur vt vecta animalia cũcta igitur nihil est latione genitus i mobile aliq̃ horza. Pro ratione Aristi. dicendũ q̃ Arist. vult esse ꝑ naturam omnia moueri p se. nam animalia per se quiescere patet: licet motu vectionis per accis moueri possint. Et sic saluatur definitio naturę. Similiter ad sensum apparet quędam quiescere per se: lz stet ipsa moueri motu imperceptibili, t forta sic si hunc in modum intellexit Heraclitus bene dixit. Aristo. enim non contra sensum: sed contra verba processit.

Quęstio. Primapi

N

O

P

Ter. 23.

¶ Insuper asserũt etiã aliq̃ nõ coꝝ quę sunt aliqua non moueri: sed vniuersa, atq; ip. Latere etiã illud nostrũ sensum: quibus t si non dixtum, guunt quoniã motu ab oĩb⁹ dicãt. nõ est difficile occurrere. nõ enim fieri ꝑt vt ꝓtinue q̃ quã increscat: t decrescat. Sed est t interstitiuz.

Q

¶ Ponit cauillũ Heraclitanoꝝ, dcñ. n. ẽ omnia i motu eẽ. occurrit Ar. ꝛ. qz hęc ꝛ sensuz sũt. Soluit fz Heraclitãtos: t ingt. Insuꝑ ẽt asserũt aliq̃ nõ eoꝝ q̃ sunt alicui moueri: fz vniuersa atq; sp̃. latere tũ illud n̄ri sensuz, t sic nõ ꝛ dicit sensui põ illa: fz latet illũ. Cõtra obiecit Ar. vbi oẽs scire q̃ oia eẽ i motu sp̃ ꝑt intelligi dupliciter: aut oia eẽ i motu sp̃ ſm oẽs motus spẽs: vt sit dicer q̃libet moueri q̃libet motus spẽ. verbi cã. Socrates moueat gnatione t corruptiõe: auctiõe. iminutiõe: latiõe: t alteratiõe: hoc sp̃. Aut oia esse in motu nõ oĩb⁹ spẽbus mot⁹: fz vna sola: vtpote: aut auctiõe: aut latione: aut alia tali. duo igit facit Arist. nã p ꝛ dicit p sensui. t ingt. gbus t si nõ distinguũt: quoniã motu: an oĩbus dicãt: nõ difficile occurrere. Occurrit igit primo sensui. t declarat nihil posse simul t semel increscere t decrescere: t inquit. non. n. fieri potest vt continue quicq̃ simul increscat t decrescat: sz iter decremẽtũ t accremẽtũ ẽ interstitiuz: vbi corpus ꝓsistit neq; accrescens: neq; decrescens. Dęc ꝛ p̃m sensuz, t hũc i modũ exponit Them⁹.

¶ Insuper

A ¶ Insuper etiam sermo iste persimilis est ei q est de formatione lapidis a gutta: t discussura saxorum e stirpibus, quę inde pullulant. nõ enim sit tantũ discumeat stirps: aut fodiat gutta: t diuidium in dimidio temporis fozanit aut discussit ꝓius. Sed velut in nauis tractu ita quoq; tantum tot guttę terebrant. lz pars illarum nulla in aliquo tempore idẽtidem minuat. Nam q̃q̃ id quod diminuitur plures diuidatur partes: tamen nulla ipsarum adẽpta est scozsum sed in totũ id abijt: perspicuũ igitur non necessarium esse semper quicq̃ demi ex eo: qz iminutio in infinita sectilis sit: sed interdum totum minui.

B ¶ Confutauit ꝓmum sensum: quos q̃s dicere posset quodlibet moueri semp qualibet motus specie. nũc cõfutat secundum. vz. q̃ non omnia mouẽantur continue aliqua motus specie. Et syllogismus est. nõ oia mouenf continue auctione: aut alteratione: aut latiõe. Sed oẽ quod mouetur auctione: aut alteratione: aut latione mouetur. igitur non omnia mouẽtur aliqua motus specie continuo. De ratione primo probat q̃ non oia continuo augentur. deinde q̃ non omnia continuo alterentur: demum q̃ nec continuo feranf. Primũ probat sicut est de formatione lapidis e gutta: t diuisiõe saxorum e planetis: quę inde pullulãt: ita de auctione. Sed cauatio lapidis a guttis: t diuisio saxorum a plantis nõ fit continue. igitur nec auctio. Minoz declaratur: q̃ ita est de cauatione saxi t diuisione: vti de nauis tractu modo possunt plures applicare se naui: t non trahẽt. accessu tũ vnius fit tractus igitur t de cauatione idẽtidẽ est asserendum. Littera patet translatione.

C ¶ Similiter etiam t in quanis alteratione: non. nisi id qđ alteraf in infinitũ diuisibile sit ꝓptereaq̃ t alteratio. Sed ꝓcipe subitaria est vt congelatio. Amplius cum ęgrotauerit quispiam: tẽpus fieri necesse est: in quo cum conualebit: nõ amplius in temporis fine mutabit. nam in sanitatẽ mutari necesse erat: t ad aliud nihil. Rursus censere res continuo alterari: ijs quę perspicua sunt ad modum est aduersari. nam alteratio in contrariũ est t ansitio. Demũ lapis nullus aut durioz aut melioz vnq̃ factus ẽ.

D ¶ Quod non omnia continuo alterentur ꝓbat ꝓia: quia congelatio interdum subitaria, est: quę tamen alteratio. secundo. quia eger qui in sanitatẽ it: donec it: videtur alterascere: sed postq̃ conualuit: tapertissime ab eo motu quiescit. tertio omnis alteratio contrarijs arcetur. non igitur in infinitum proficiscitur. quarto nemo vidit tanto prosertim tempore lapides duriores

Que Auer ro. cõ. 23.

ꝓmũ dcm. Auerrois Secundũ.

anno vt in quolibet tempore augeatur: t non dedit rationem: Auer. affert causam: quia tunc diuideretur digitus auctus in anno in tot partes actu: quot sunt anni partes actu: quod ꝓ impossibili omittit. Et videt q̃ in hanc ratione supponat Auer. actionem fieri per minima: q̃ vt dictum est in libro de generatione auctio est generatio quędam quęlibet autem generatio est ꝓ minima. igitur t auctio. Sed̃o supponit minimuz in instanti fieri. tunc arguit. si minima aucti riderẽt instantibus temporis: nunc tot minima aucti essent in parte digiti: quot instantia in anno: quod est aperte falsum.

E

Tertium.

¶ Tertio accepit Aristo. q̃ cauatio facta a guttis: non oportet vt fiat partialiter per vnamquãq; guttam: sed tota simul ab vltia in virtute cęterarũ: hoc Auerroes probat: qz si in qualibet parte temporis guttationis fieret aliqua partium diminutio: t continua t successiua: tunc cautum esse non fieret nisi post desitionem infinitorum in actu. hoc etiam per idez declarari potest: supponendo, nihil posse minui plus q̃s ad minimum: neq; augeri plus q̃s ad miaimum. Secundo quodlibet minimum non posse fieri nisi in instanti: tunc arguit. si igitur cuilibet parti temporis respondet aliqua diminutio: cũ illa non possit esse minor minimo. tunc cuilibet parti tẽporis respondet minimum: igitur cum partes temporis sint infinite, erunt t minima infinita quę fuerunt diminuita: z quã minimum sit res actus: igitur erit diminutio lapidis post diminutionem infinitorum in actu.

F

G

Quartum.

¶ Sed mouet Auer. dubitationem Joannis: nam sexto huius cuilibet motus negauit primum. Pic vero cuinflibet motus dicitur dare primum. Rdspõdet q̃ motus potest dupliciter considerari. Uno modo vt exit ad actum: t sic habet primum. Alio modo vt in potentia t sic non habet primum. ¶ Juniores exponunt q̃ mot⁹ potest accipi vt exit atq; desinit in quietẽ. Alio mõ vt continuus est in se. Primo mõ in omni motu datur ꝓia, quam q̃ pe erit illa: quę desinit primaz quietẽ: q̃ pars ꝓ tanto dicitur subitaria: ꝓ quãto quietis acquisitio est subitaria t vt continuus non habet primam partem neq; vltimam. Sed hoc stare non potest: nam motus exolutus in quietem est quies: z non motus. igit hoc Auerrois dictum esset de quiete. Joannes dixit in sexto q̃ motus potest accipi dupliciter. vno modo ꝓ forma fluente. alio mõ ꝓ fluxu. primo modo motus est prima pars vt minimum de quolibet generato. secundo modo non est dare. Quod etiam stare non põt: quoniam fluxus tam cito est q̃s cito forma est igitur si forma est subito: z eius fluxus etiaz Aliter dixi ẽt q̃ motus potest considerari sub ratione generis. t sic illius nihil est primum: aut sub ratione speciei: t sic solus localis est successiuus t continuus vt dicet ipse. Dęc in sexto dicta sunt non semel. ¶ Ulterius dcs ꝓbant cõtra antiquos alterationez esse continuam contradicere ꝑ se notis: vbi Auer. ait hanc rationem esse dialecticaz nam per ipsum declaratur id quod non per se pz. vz. an omnis continuus: sit cõtinuus. nam rei ſm veritatẽ solus localis est continuus: t nullus alꝰ. hoc ꝓbat: q̃ si quid augeatur per digitum in anno: non vz augeri in qualibet parte temporis sensibili demonstrari: vt accidit in motu locali. Primo. q̃ tũc in vno essent infinita minima actu. Cõtra casum: vbi diximus fieri per digitum auctionem. Deduco consequentiam supponendo non posse fieri auctionem nisi per minima: secundo minimum non posse fieri nisi in instanti: non, arguo. si auctio fieret continue in toto anno: oportet vt fiat ꝓ minima: minimum non potest nisi vno instanti fieri. igitur si dz esse continua: dz fieri in omnibus anni instãtibus.

Quiutum.

Sol. ꝓpa.

H

I Sexto. Sexto arguit. si auctio eet cōtinua in anno: quot ptes sensibiles eent in anno, tot essent i aucto. z vocat vt ait ptē sensilē q̄ potest sensu aut tactu apprehendi. Consequentia hec p3. cōsequens est impossibile: q3 potest augeri aliquid in decem annis per digitum. vbi patet sensibiles partes tēporis eē plures q̄ illas digiti. ¶ Ex quo infert contra Alpharabium non esse de definitiōe motus sit continuitatez vniuersaliter, hoc est vt glibet motus sit continuus. nam hoc non cōuenit nisi motibus localibus. In ceteris vero non est continuitas nisi fm apparentiam pro quanto sensus non discernit inter primum e secundum minimum. cum tempus inter acquisitiones illorum sit imperceptibile. Sexto 3 Alpharubium infert non actionem esse continuam: sed solum eam qua motus agitur aut recipitur localis: vtrū vero hec que Auerroes hic dixit: sint vera: z propter quid sint vera in sexto non semel disputauimus: nunc vero id nō ignoroes velim: ea q̄ Auer. ait esse vera ex suppositionibus suis: quibus positis illa sequuntur. ¶ Verum est vna contradictoria: nam Auer. tertio huius. com. sexto ait: q̄ ex definitione motus apparet ptinuatio motus. motus enim quādo quiescit: erit perfectio eius q̄ estin actu. ¶ Dic autem hic contra Alpharabium oppositum. Juennes in quæstiōe glossat de auctione totali. cum enim aliquod augeri incipit: non augetur continuo vsq; ad finem totalem auctionis. ¶ Hec Joannes responsio est contra textum. nam Auer. vult q̄ auctio fiat non continua: quia fit per minima: quorum quodlibet fit in instanti: quia vbi fieret per minimum in instanti. tunc esset aliquod infinitum actu: vnde in oibus dictis suis Auer. sumpsit vt suppositiōes omnes motus. pter localem fieri per minima: z minimum in instanti: z per hec duo oēs consequētie suę patent. ¶ Respō det aliter q̄ auctio fit in instanti: z nō est continua quo ad generationem quę antecedit: illam. ¶ Nec hoc v3. quoniam si generatio fit in instanti: cum illa fiat per minima: z quodlibet per minimum sit quantum: generabitur q̄titas cuiusq; minimi subito: z ita auctio erit etiam subita. ¶ Propterea tolli potest contradictio per verba suamet. nam in tertio huius vult vt appareat continuitas non quidem vniuersaliter omnibus motibus: sed indefinite loquitur. Dic autem ait illam indefinita verificari pro locali tantum. z ita non est contradictio: z si consideres verba: non inuenies contradictionem.

K Contradictio. Lōfutatio Rōsiones Joannes. Prima. L Prōpa rō. Lōfutatio Rō. ppria. M Lōfutatio

¶ Quærit. Joannes an alteratio sit motus continuus: z hec quæstio in libro de generatiōe q: tacta: z in sexto huius: propter Joannes perfidiam: bzeuibus tangam.

¶ Tenet igitur Joannes. q̄ alteratio est continua z diuisibilis i infinituz quo ad partes formę siue qualitatis per quę per ipsam acquirit: quo vero ad partes subiecti ē ifinita: z nō ptinua. ¶ Sz ꝟ stat nō pñt. z suppono pro q̄ oēs gnō siue fm gd siue simpliciter sit ad eē aut simpliciter: aut fm quid. Secundo suppono de mente Auerrois omne ens naturalę eē determinatum ad maximum z mininum vt probat Auer. sexto huius. cōmē. 91. Tunc arguo sub tanta quantitate siue gradu qualitas est producibilis: sub quanto est nata esse. patet hec per primā: q: gratio est ad eē. igitur sicut est apta eē, ē apta generari. Sed per secundam quęlibet res nō potest esse sub minori minimo. igitur nec producit: quare z quo ad subm: z quo ad qualitatis partes: oportet dicere q̄ fiat per minima. Secundo suppono q̄ sicut nullū agens potest agere q̄tumlibet minus: sic nec q̄tumlibet minus patiens potest pati. z si dicatur oppositū est voluntarium. nam ita agit ipsum agens per suā formaz vt patiens etiam per suam patitur. z hoc maxie in passione accidentali. Tunc arguo quotiens agens z patiens sunt determinata ad minimum: effectus erit determinatus ad minimum. Sed agens non potest agere q̄tumlibet minus. igitur nec patiens pati: igitur effectus erit certę q̄titatis gradualis. Quod vero agens non possit agere q̄tumlibet minus gradualiter: posset diminui ad q̄tumlibet minus. nam ad minoratiōnē potentię sequitur minoratio magnitudinis. nam in minori quanto est cūtinuo minor virtus. Tertio si aliqua qualitas potest produci quantūlibz gradualiter minor aliquod agens posset eam producere. nam cuilibet virtuti passiuę correspondet actiua. Sed nullum esse potest agens: cuius actio posset esse quantumlibet minor vt Auer. probat in sexto. cōm. 91. z alibi: quia sic actiones non essent fines virtutum. igitur nulla potest esse qualitas q̄tumlibet minor. Propterea oportet dici q̄ fi alteratio est finita z subitaria ex parte subiecti quātū: ita ex parte gradus erit finita. huius rationes perquire in sexto: z longas declarationes.

N O Ter.24. P Q

¶ Insuper etiam de ipsa delatione mirum est si lapis latuit deorsum deferri: aut in ipsa tellure manere. Pręterea ipsa tellus: z cętera id genus necessario manent propriis in locis: z ab iis violenter mouentur. Quod si quędā ipsorum propriis sint in locis: necesse erit non omnia loco moueri. Quod igitur fieri non possit aut vt omnia semper moueantur: aut vt omnia semper quiescant: ex iis: z cęteris id genus credet aliquis.

¶ Quod non omnia sp delatione siue locali motu moueantur: astipulante sensu: atq; ratione declarat. Sensu quidem: q3 miruz esset latere sensus nostros lapides montes: atq; saxa immense vastę q̄ magnitudinis moles: quę aduertentibus nobis in ipsa tellure manere cernimus. Ratione vero: nam si quędam naturalium corporum propriis in locis naturaliter manent. nō omnia necesse est moueri. modo tellus ipsa z cętera id genus necessario manēt propriis in locis: z violenter ab illis mouentur. igitur non omnia necessario semp mouentur. Huius primo accepit nunoze: quę fuit antecedentis positio: z inquit. Pręterea ipsa tellus z cętera id genus: vt aqua z aer z ignis necessario per naturā eorum manent in propriis locis: z violenter inde mouētur. Deinde accipit maiorem: inquit. Quod si quędā ipsorum propriis sint in locis: infert conclusionē z epilogat rem: z sermo ipsa translatione patet.

¶ Ad vero neq; fieri potest vt alia semper moueantur. Alia semper quiescant. z nihil interdum quiescat: z interdum moueatur. Haz vt antea dicta dicendum est fieri non posse z hec nequaq̄. videmus enim in eisdem diuersas mutationes fieri.

¶ Erāt z qui ita statuta credebāt esse corpora: vt q̄ mouentur. semper motū pati: q̄ quiescebant: semp fine motu esse cōtendebāt: ita vt nihil processus idem interdū moueret: interdum quiescaret: quę pō tertio mēbro dicte diuisionis erat attributa. Empedocli. Aduersus q̄ Arist. astipulatione sensus inuebit: cū visus doceat violētos quosdam: z contra naturā motus haberi: a gbus nonunq̄ capiuntur corpora: nonnunq̄ absoluuntur.

¶ Insuper

A ¶ Insuper etiam is qui contēdit: apertissimis rebus aduersatur. nam auctio non erit. neq; violentus motus si non pręternaturam mouebitur prius quiescens. Pręterea generationē tollit z corruptionez sententia hec. pene quoq; etiam ipsum moueri. nam fieri quoddam z corrumpi vniuersis videtur. Ad quod enim aliquid mutatur: hoc fit: aut in hoc. Ex quo vero mutatur: hoc corrumpit: aut hinc. Quare perspicuum rerum esse nōnullas quę mouētur interdum: z quę quiescunt.

ōmē. 6. B ¶ Secundo obycit per rationem etiam sensatam: nam is qui ita dicit aduersatur. eis quę sunt manifesta natura. primo: q3 tollet aucto z diminutio. secūdo tollet violentus motus. tertio. tollentur generatio z corruptio. Demuz z quarto tollet omnis motus. Auctionē quidem: nam qui dicit augmētabile semper augeri: motum auctiōis proficisci in infinitum contendit: talis aūt nullus esse pōt quare auctio nulla erit. Sili rōne z deminutiōe. Violentum vero motū: q3 violentus motus esse non potest: nisi fit aliquid extra naturam motum: quod prius naturaliter quieuerat. quare si nullus quiescens potest moueri: motus demetur violentus. generationem vero atq; corruptionem: quoniam nihil generatur quod prius non quieuit sub non esse: nihil corrūpitur: quod etiam sub esse non quiquit. quare si quod quiescit: non moueri poteit z hec tollentur. Denium q̄ tolletur omnis motus est generatio simpliciter: in qua hoc fit simpliciter: aut generatio fz qd in q̄ fit in hoc vt albū in corpe. Similiter ois est corruptio aut simpliciter: aut fm quid. igitur si tolletur generatio: omnis etiam motus tolletur. Propterea concludit esse reruz nonullas quę mouentur interdū quę; gescit. ¶ Auerro, vero declarat fundamentum dictarum positionuz Fuerunt. 3 tres. Heraclitus enim dixit omnia semper moueri. Zeno omnia semper quiscere. Epicurus reruz mundi quasdam moueri: z semper moueri. quasdā gescere. z semper quiescere. z nihil esse quod idem fm rem mouetur z quiescat. omnes autem subsistantur in hoc q̄ apparentię sensibiles sunt false: z videantur vere: quod est principiū oium suaz sophisticarum captionum. Per hoc enim Heraclitus ait omnia moueri fm rem. apparere vero nō omnia: q̄ cū apparentia sit falsa: veritas est: vt oia moueant. Zeno oia gescet fm rē apparet vo nō oia gescet. z q3 apō ips apparētia ē falsa. restat vt nihil moueatur fm rem. Epicurus ait quę quiescunt fm rem quiescere: apparere vo moueri: quę mouentur fm rem: apparere quiescere. Sed q3 apparentię sunt false restat vt q̄ gescant: fm rē semper gescant: q̄ vero monētur similiter. ¶ Sed dices quis sit modus contradicendi his positionibus. ¶ Auer. rūdet q̄ omnes iste positiones sunt vniuersales: illa quidem Heraclii q̄ omnia semper moueantur: z illa Zenonis q̄ omnia semper quiescant: vniuersales sunt de tēpore: z de suppositis. Illa vero Epicuri vniuersalis est de tempore tantum: quia eorum qui sunt: quędam ait semp moueri. Alia omnia semper quiescere: quę sunt propositiones quo ad suppositā particulares: quo vero ad tempora: vniuersales. Modus igitur contradicendi est per particularem. vniuersali enim de suppositis contradicendi particularis de suppositis: vniuersali de tempore particularis de tempore quare positionibus Zenonis z Heracliti contradicere possumus p particularem suppositorum. si quędaz aut non moueātur: aut non quiescant. z per particularem de tempore. si interdum non omnia quiescant: aut moueantur. Epicuro vero solum per particulatem de tempore est opponere. vt si non semper quę mouentur: moueantur z quę gescūt: quiescāt: at tenētibus quędā interdū moueri quędam interdum quiescere: per particulares nō est ꝺdicendum: nam particulares non contradictozię sunt: fz subcontrarię: sed cōtradicendi est per vniuersalem. Hec Auerroes cōfuse z in mala lingua dixit. Cur vero ablata generatione z corruptione omnis motus tollatur: Auerroes vltra vires textus aliquantulum euagatus: talem affert rationem q3 generatio est finis omnium motuū: alterationis quidem nemo dubitat. Auctionis vo p tāto vt augmētabile ad tantā veniat q̄titatē vt generare possit. Delationis vero: quia celestis motus finis est secundus. Animalis terreni finis est nonnunq̄ primus vt dicetur. Qua ratione fit vt ablata generatiōe oēs demanf motus siquidē ablato fine: cętera in finem auferri necesse sit.

C D E Dubitatio Auer. Rōsio. F Ter.25.

¶ Arbitrari vero cuncta interdum quiescere: atq; interdum moueri: hoc iam adiungendū est ad olim dictas rationes. Aeruz principiū rursus idētidē quod coepimus prius: agēdū est a modo determinatis.

¶ De quarto membro remittit se ad dictas iam rationes: nam erat hoc membum Empe. positio: q3 tenuit omnia moueri interdum: z iterdum rursus omnia quiescere. Propterea nouum principium facturus intentionem proponit: z inquit. Verum principium rursus idētidē q̄ cepimus prius. v3. per diuisionem rerū: agendum est a modo determinatis. G Ter.26.

¶ Aut enim vniuersa quiescunt: aut vniuersa mouentur: aut eorum quę sunt: hec quidē mouentur. Illa vero quiescunt. z si hec: aut cuncta nunc quiescunt: nunc mouentur: aut ipsorum alia semper quiescunt: alia semp mouentur: alia vero interdum quiescant: interdum moueantur necesse est.

¶ Dec diuisio potest fieri fm omnia membra facta iam in textu tamen inueni eam sub iis mēbris. q̄ autem oia mundi corpora z res quiescant: vt dicit Zeno. aut vniuerse res mundi mouentur vt dicit Heraclitus. aut eorum quę sunt. in mundo hec quidem mouent. Illa quiescunt: quod esse potest pro nunc bifariam: aut modo Empedoclis: q̄ nunc quiescant omnia: nunc moueant omnia. aut modo Epicuri: q̄ ipsorum vna pars sit i motu semper. Alia semper in quiete. Alia mēbra non inueni in codicibus grecis. Tu vero potes supplere per ante dicta. Et verbū illus. z si hec: adiecti in verbis grecis z forte asse in libro meo littera est corrupta: sed quia hec sunt falsa: non est hoc dignum multa curiositate.

H ¶ Quod primum igitur fieri non possit vt vniuersa quiescāt: dictum quidem est z prius: dicamus autem z nunc. Nam si reuera ita se habeat: quēadmodum quidem dicunt id quod est infinitum esse z immobile: modo sensu ipsorum quę sunt quędaz nō moueri: q̄dam z pluria moueri videntur. Sitq; aut opinio falsa: aut opinio saltez: motus quoq; erit. In-

I super si apparentia etiam aliquando videtur esse ita: aliquando aliter (apparentia enim est z opinio) motus aliqui videbūtur esse.

¶ Obycit contra Permenidem z Melissum: z eos qui sectantur illos: z primo narrat positionez eozum: z inquit. Quod quidez igit fieri nō possit vt vniuersa quiescant: dictum quidem est z prius: dicamus autē z nūc. Deinde arguit contra eos ex dictis suis: qz aliter argui. non potest contra negantes prima principia. z inquit. Nam si re vera: ita se habeat: quemadmodum quidā dicunt: id quod est esse infinitum z immobile vt Melissus: dummodo sensui ipso eozum quę sunt quędam videntur non moueri: quędam z i maiori numero videtur moueri. Sitqz etiam de mente eozum aliqua opinio falsa: concedenda: aut saltem sit concedenda opinio quod negare non potest: qz se opinari vt opinant de quę sito non negabunt: sequit ex in omnibus ys. q̄ motus erit. Confirmat istud dicēs. Insuper si apparentia videtur aliquando esse ita: aliquando aliter: cuius apparentia sit opinio: motus aliqui videbuntur esse saltē in opinionibus z apparentijs constituti. Motiuum itaqz Aristo. est ad opinantem: qui concedit se opinari aut apparitionem de re veriam habere.

¶ Sed de hoc quidem considerare: z eozum rationem querere quę melius habemus q̄z si ratione egerremus: homnis est id quod est melius: z id quod est deterius: z id quod est credibile: z id quod non est credibile: deniqz p̄n cipium z non principium male discernetis.

¶ Quia ratio fuit ad hominem: z posset dici q̄ petitur motus esse in ratione: quasi sese excusans. inquit. Sed de hoc quidem considerare: z eozum rationez quęrere quę melius habemus q̄z si ratione egeremus: quia id p̄ bare posset: hoc est quę sunt per se nota: homnis est id quod est melius z id quod é deterius quo ad actus mo rales: z id quod est credibile z id quod non est credibile quo ad dialecticos syllogismos: deniqz principium z nō principium quo ad demonstrationes male discernētis. Quare contra hos nō opus est cōsideratiōe vlteriori.

¶ Similiter autem impossibile est z vniuersa moueri aut alia moueri semper: alia quiescere semper. Ad hęc enim omnia vna est sufficiens fides: quia videmus quędam interdum moueri: interdum quiescere. quare perspicuū similiter fieri non posse: vt omnia quiescant z omnia mouēantur continue: propterea qz quę mouentur semper mouēantur: z quę quiescūt semper quiescant.

¶ Quę ipse dicit: translatione patent: verum in conclusione quam epilogat: inquit quare perspicuum similiter fieri non posse: vt omnia vnius meditatis rerū gestant: alia omnia alterius medietatis moueantur continue. Propterea quę mouētur: semper mouentur: z q̄ quiescunt: semper quiescunt. Hęc de ys mēbris. ¶ Debes scire q̄ sensibilium quędam apparent z sunt vera vt motus est: z res mobiles sunt: quędam apparent z non sunt vt factio baculi in aqua: z colores in biride. Quędam non apparent z sunt vt solem esse vniuersa terrā maiorem. hęc Auerroes: modo p̄z ea quę dicit Melissus ēssa contra sensibilia quę apparent z sunt. Propterea fides optima est per sensum.

N Ter.27.

¶ Reliquum igitur considerandum est: vtruz vniuersa eiusmodi z moueri z quiescere possint. An quędam sic quidem: aliqua vero quiescunt semper: quędam autē mouentur semp. Hoc enim nobis demonstrandum est.

¶ Mouet questionem circa reliquum z veritatem statim determinat: z inquit. Reliquum igitur considerandum est: vtrum vniuersa eiusmodi quę in mundo sunt: moueri z quiescere possint: vt Empe. soluit. z inquit. An quędam sic quidem indifferenter possint moueri z quiescere vt elementa z mixta. Alia vero quiescunt semper vt substantię separatę sine centrum z poli: quędam autem semper mouētur vt ęth. Hoc enī pro determinatione questionis nobis demonstrandum est.

O

¶ Eoꝝ itaqz q̄ mouēt z q̄ mouent: alia qdē p accidens: alia vero per se mouent z mouent. Per accidens quidem: vt ea quę in his sunt quę mouent: aut mouentur. Et quę per partē. per se vero non: qz insunt ei quod mouet aut mouetur: mouent aut mouentur: neqz qz pars aliqua sui mouet vel mouetur. Eozum autem quę per se mouentur: alia quidē a seipsis. Alia vero ab alio mouentur. itaqz alia quidem natura. Alia autem violentia: atqz p̄ternaturam mouentur.

P

¶ Pro declaratione solutionis factę: premittit diuisionem eozum quę mouent z mouentur. z vult q̄ mouentium z mobilium quędam per se: quędam per accidēs sunt talia. Ea quę mouentur p accidens: subdividit in ea quę mouent vel mouentur vt in alys cōtenta. vt accidentia propter subiectū: z nauclerus propter nauē. uez. Aut in ea quę mouent aut mouentur per partem: sanatur callias: qz oculus sanatur. Erat autem quarto huius: ipsum per accidens in alys contentum adhuc subdiuisum in v3. quod potest esse seorsum in manu: z pars sine membrum in toto. Et in id quod seorsum esse non poterat: vt accidentia. Per se vero ea moueri vel mouere dicuntur propter duplicem priuationem: qz. v3. non mouentur in alys contenta: nec propter aliquā eozum partem. Quęqz vlterius possunt diuidi: q̄ aut mouent z mouentur a seipsis hoc est z incohatiue: z executiue vt animalia: quę z a seipsis incipiunt z motum continuant. Alia vero per se mouētur: quia nō in alios neqz partem: sed ab alio motum habere incipiunt. Et hęc subdividi ppossunt: quia si ab alio motum sumunt possunt illum sumere ipsis per naturam cōferentibus: z hęc dicuntur mota per se natura. vel non conferentibus per naturam: z violenter mota dicuntur. Hęc est omnis diuisio.

Q

¶ Id enim quod a seipso mouetur: natura mouetur. ceu animalium vnumquodqz. nam animal a seipso mouetur. Ea vero in quibus p̄n cipium motus ineest: ipsa natura moueri dicimus. Quocirca vniuersum quidez animal natura seipsum mouet. corpus tamen z natura z pręternaturā moueri pōt. Interest enim quali motu moueri cōtingit. atqz ex quali elemento constat.

¶ Dubitabis an in his quę a se ipsis mouentur possit inueniri

A ueniri motus natura z pręternaturam. ¶ Rūdet q̄ in his quę mouentur a seipsis vt animalia inuentur motus sm naturam z pręternaturam. Habendo respectum quidem ad animal totum sm quod animal: natura mouetur. Probatur ea quę mouentur a principio in ipsis: natura monētur. Animalia mouētur a principio in ipsis. igitur natura. Habendo vero respectuz ad corpus: potest animal sm naturam z contra naturā moueri. sm naturam quidem si motus sit sm naturam elementi prędominantis: vt in animalibus grauia corpora habentibus motus deorsum est sm naturam: in aialibus habētibus corpora leuia vt demones motus naturalis est sursum. Contra naturam vero: si contra naturam elementi prędominantis moueatur. Interest. n. quali motu moueri contingat: z ex quali corpore constat. nam pro ratione corporis elementi prędominātis est motus naturalis: contra rationem illius est pręternaturam. Et ita patet in his quę a seipsis mouentur: est motus naturalis z contra naturam.

B

¶ Insuper etiam eozum quę ab alio mouētur quędam natura: quędam pręternaturam mouentur. Pręternaturaz quidem vt terra sursum. z ignis deorsum. Adhuc z ptes animalium per sepe pręternaturam mouentur p2opter posituras ipsiusqz motionis modos.

C

¶ Scdo petes an in his quę ab alio mouentur: sit dare motum sm naturam z pręternaturam. Respondet z declarat q̄ sic. z inquit. Insuper etiam eozum quę ab alio mouentur: quędam natura quędam pręternaturā mouent. pręternaz quidē vt terra sursuz: z ignis deorsum. q̄ si terra deorsum: ignis sursum moueantur: motus erit sm naturam. Addit etiam idem reperiri in partibus siue membris animalium vt secundo de hystoria animalium dicitur circa principium cū enim brachia humane flectuntur ad anterius: motus est sm naturaz positionis brachy z speciem motus. Cum contra fit vt in contrariū: motus est violētus similiter z in cęteris partibus. ¶ Auerroes vult q̄ Aristo. nono velit facere aliud principium quo ad aliquod motum a seipso primum deueniendum esse probetur. Et vult omnem declarationem subsistētari in duabus propositiōibus. Prima est q̄ omne quod mouetur habet motorem. Secūda. q̄ omnia quę mouentur reducuntur ad aliquod qō mouetur a principio in ipso: quod est penitus immobile. Ex ys enim ad primum mobile z primum motorem deducet. Et si dices istud declaratum est in septio: iam responsionem innuit. q̄ in septio deductum est ad primum mobile: primum motorem z primum motum in octauo. pbatū est antea primū motū esse perpetuū: nunc quasi congregando omnia per alias diuisiones z subdiuisiones simul idem conducet. Et ita non superfluit septimus vt Themistius credit. Ulterius queri pt cur in diuidendo ea quę mouent z mouētur incepit declarare ea quę per accidens mouentur. Et reddit cām Auerroes: quia per se mota describuntur per duplicē negationem eius quod est per accidens. Dicuntur enim per se moueri ea quę nec in alys contenta: nec per partes mouentur. Ecce qō per duplicē negationem describunt. Et ita ipsum per accidens est notius ipso per se: vt multotiēs priuatio est notior habitu. ¶ Ulterius Auerroes declarat differentiam inter motum cęli: z z aialis mortalis. z vult q̄ motus cęli sit naturalis ratione animę z ratione corporis: quoniam cęlum non habet in suo corpore principium contrarium motum: quo ipsa anima est apta mouere. est enim omnis anima vt anima mouere apta circulatione. Cęlum autem cum ad contrarium non trahat: sure motus ille erit naturalis: tum ratione partis mouentis: tum ratiōe partis moti. vtrū vo de ratiōe animę sit mouere circulatiue: sit alio modo: z vtrum corpus cęleste habeat aliud principium animę ipsi repugnans: in libro de substantia orbis est dictum: nunc vero sit dictum intantum.

E

Prima qō de motu aialium.

¶ Sed circa hęc quęrunt primo vtrum animalia moueant a seipsis. z videtur q̄ non: qz animal monetur a sua anima. anima non est animal. igitur animal nō monetur a seipso. Dicit primo videamus quid sit mouens z quid sit motū in animali. Deinde ō ḡito. ¶ Quantū ad primum Joānes vult q̄ mouens per se z id quod mouet: z id quod per se mouet: z est anima ipsa. Motum vero per se: z quod per se mouetur: est corpus mixtum atqz in actu actualitate alterius formę pręter animam. Dęc asserit propter multas Auerrois auctoritates: vt in illo octauo. commentis. 27. z. 28. z. 30. z alibi plurics. ¶ Sed istud é delirare: primo si anima per se mouet: z est quod mouet: igitur est completa in specie. Deducitur consequentia. omne illud cui debet operatio per se z specifica: est completum in specie apud omnes phos: cuiusis opinionis: vt in libro de intellectu dictum est. Similiter idem sequitur. corpus pręter animam considerati esse completū in specie: qm̄ sibi debetur aliqua operatio propria z specifica: vt pote nō recipere certū motum. Dęc oia sunt falsa: qz tunc anima corporis non vniret: nec corpus aię. Scdo q̄cliqz nō dīnt i eē specifico, nec dīnt in spē operationis. nā esse antecedit operationem: z operatio est sequēs ad esse. modo anima z corpus in esse specifico non differūt: cū vnum esse habeant in specie ad constitutionem cōpositi vt omnes sentiunt: igitur vnam operationem. quare non potest anima esse per se mouens. z corpus per se motum. Tertio videtur q̄ nec corpus sit per se motum pręter animam: quia auferatur anima per intellectū a corpore,: corpus aut est in actu aut in potētia. Si in potentia: igit non mouetur: omne enim quod mouet é est: vt dicitur quinto huius. Si actu: aut per formā specificam: aut per genericā non per specificam: qz etiam apud ipsum duę formę specificę z vltimę esse non possunt in eodem composito. igitur in actu generico. Tūc arguo actus genericus non resistit motui: quoniam pt esse indifferens omnibus differentijs motus. igitur motus animalis esset sine resistentia intrinseca Auerroem in quarto huius. com. 71. Multa alia dici pc ssunt cōtra Joānē: quę robur habent ex ipsa veritatis declaratione. ¶ Propterea dicamus q̄ in motu animalis est qō monet siue mouetur: z aliud quo monet vel mouetur. Id enim quod mouet z qō mouet est aial ipsum totuz vt dixit Aris. in litera: z Themi. qm̄ ipsum est cōpletum in specie: z quod est perfectum z vniuersum. Quo vo ipsum seipsum moueat: est anima: nam ipsa est actus: z animalis perfectio. Sed de eo quo ipsum a seipso moueat differēdū est non vna ratione. Remotissimū enim quo vniqōqz mouet é materia: quę est prima receptionis causa: vt in nono meta. cō. 2. ab Auerroe colligitur vbi propter hoc ait formas liberatas a materia nullatenus pati. Propinquo adhuc ratio recipiendi motum erit corpus mixtū in actu mixtionis apud Auerroem. Sed ratio proxima recipiēdi motū est anima specifica z vltima. nam opz id quod mouetur. esse in actu: igit id quo res é in actu é illud quo mouet anima igitur erit

G

Quę Auer ro. cō. 27.

Dūa inter motuz cęli z aialis.

H

Pō. ppa.

Dubō.

Respōsio

Quę Auer ro. cō. 26.

I quo aial seipsum mouet: z quo a seipso mouetur. Sed dices non est idem rō mouēdi z recipiēdi motū. Dico q̄ aia ea ratione qua forma é: p̄n^m é quo aial seipsum mouet. Ea vo rōne: q̄ é in mā: é p̄n^m q̄ aial a se mouef. Hęc de p̄ncipijs mot^i aialis. ¶De 2° rndet Joānes q̄ aial mouere se a se p̄t intelligi aut vt a p̄ncipio p̄ximo: z sic est verū. q̄ mouef ab aia: qō est p̄ncipiū p̄rimū q̄ mouet seipsum. aut vt a principio q̄libet: z hoc mō non mouet se an intrinseco: ſz cōcurrit appetibile: qō é motor remotus. ¶Sed nec hoc est bene dictum: nam vt 12. dicitur metaphysice. cōmē. 36 appetibile in aia mouet affective vt forma balnei i aia mouet affective vt dicit Auer. igif cū ip̄z appetibile sit aia eodē p̄pinquitate oia erit p̄n^m z for^a appetibilis rei. ¶Sorticolę ät dicūt q̄ aial dr̄ mouere se: q̄ mouere potest se aliquod absq̄ motore extrinseco ipsum mouēte: ſz hū aſi habuerit vt p̄z in exp̄ergefactione animalis: vbi animal mouef nō q̄ nouā ſpeciē appetibilis: sed ante somnuz fortasse antiquitus seruatam. Ät grauia z leuia nunq̄z moueri p̄nt sine motore extrinseco. ¶Hęc positio non placet: q̄ esset differentia inter motum animalis z rerum naturalium solum de raro cōtingenti: quod credo Aristo. non voluisse. ¶Melius igitur dico q̄ animal dr̄ moueri a seipso: q̄ a forma vel contento in sui ipsius forma. z ſz moueaf ab appetibili: non mouef ab illo vt est extra animal ipsum at q̄ ipsius animā: sed vt ēi aiā: nā balneū extra animā mouet vt finis: sed in anima vt efficiens: z ita aial dicef moueri ſi seipso per exclusionem p̄ncipij. motiui externi. Tunc patet ad rationē. ¶Quęrunt secundo. vtrum motus animalis sit naturalis: z videtur q̄ non. Primo: quia contra Auerroez: qui in libro de substantia orbis. animalis motū ait esse voluntarium. Secundo: q̄ tunc graue naturaliter ferf sursum: q̄n aial nāliter mouef sursum saltādo: igif q̄libet illius: z ita corp^s graue. ¶Nou^s expositor a q̄ accepit Joā. ait aialis motū cē nāle i ppōsito: vt nāle distinguitur contra violentum. Tunc ait q̄ motus nālis est naturalis toti animali: z in eo q̄ animal est: z corpori ēt quatenus graue. ¶Alij dicunt vnū motū esse naturale vni z violentum alterari vt in ppōsito motus animalis sursum est naturalis. animali. violentus corpori animalis. Nec repugnare videtur aliquid esse totinaturali: quod parti est violentum. vt in casu in quo poneretur terra perforata ab vna parte ad aliā: z moiare per foramen descenderet: vbi patet totum naturaliter ferri ad centrum: ſz nōnullę partes in casu posſunt ascendere. ¶Auer. autem in libro de substantia orbis: z in commento innuit: q̄ motus animalis est duplex: vnus qui est animę tantum: cui corpus non contraoperaf: z hic dicitur simpliciter animalis: vt ipsius ęli motus. Alius est mixtus ex naturali z violento. vt animalis progressiui. Dic enim nō potest esse pure naturalis aiali: q̄ tunc in motu suo non defatigaref. igif est naturalis per admixtionem violenti: dicitur tamen naturalis: a prędominio: quoniam in aiali omni plus est de anima: q̄z de corpore. z sic intelligit Arist. si recte pcipis. Hęc de motu animalium.

Lōfutatio

Pō Joā.

Pō aliorū. K

Lōfutatio

ppa rnsio

Scōa pō. L

Scōa pō.

Pō Auer. M

Tex. 28.

¶Maxime itaq̄z id quod mouetur: ab aliquo moueri in his quę prętematuram mouentur: perspicuū est. Propterea q̄ ab alio ipsa moueri patet. Post vero hęc quę prętematuraz mouentur his perspicitur: quę naturam quidem mouentur: sed a seipsis: vt animalia sunt non enim in his obscurum é: an ab aliquo moueantur: sed quonam modo distinguere opz id quod monet: z id quod mouetur. vt enim in nauigijs z ijs quę non natura constant: z sic z in animalibus id quod monet: z id quod mouetur diuisum esse videtur: atq̄z hac rōne vniuersum ipsum animal seipsum mouere.

N Text. 7.

¶Procedit nunc ad probandum q̄ omne quod mouef ab alio mouetur. Et primo rem ipsam pateret in rebus q̄ violentia mouentur asserit. nam vt asserit Themi. nihil se contra naturam moueret: nisi externa vis cogeret z alienus impulsus. Sed de his quę naturaliter mouentur: solet quęri an ab alio moueantur: at animalia quidem sine dubio ab aliquo moueri necesse est: q̄z ijs neq̄z ab alio: neq̄ ab extrinsecus moueantur: discretio tamen quędam mouentis é moti ratione deprehenditur: neq̄z in hoc vt ait est vis an animalia moueanf ab aliquo: cum constet illa moueri ab anima. Sed de eo est quęstio: quonam pacto afferri seorsum possit in aialib^9 id qō mouet z id qō mouef. Qui Arist. obiter facile occurrit. nā quemadmodum in nauz z ijs quę non nature sunt opera: ita in animalibus partes: quę mouent. ab his quę mbuentur diuise sunt. In hūc itaq̄ modu dicī potest totum animal ipsum se mouere: tametsi habeat intra se id qō mouet: vel fortasse itellige sic. q̄ in violenter motis patet primo q̄ moueātur ab aliquo. z patet quid illud sit: in his quę mouentur a se. etiam patet q̄ moueantur ab aliquo. z patet quid illud sit: q̄ est motor intrinsecus. s. anima. In his vero quę ab alio mouentur: non est dubium ipsa moueri ab aliquo: sed est dubitatio quis sit in illis motor: z hoc subdit statiz. Quę ait translatione patent.

O

P

¶Maxime autem ambigū est reliqua mēbrozum diuisionis vltimo dictę. nam cū quę ab alio mouentur: quędam prętematuraz diximus moueri: quędam derelinquuntur contraponi: quia mouentur natura: hęc sunt quę dubitationem afferunt a quonam mouentur vt leuia z grauia. Hęc enim ad opposita quidem loca vi mouentur: ppria vero: leue sua/pte natura sursum. at graue deorsum fertur Sed quonam moueantur: non est perspicuum adhuc: quę admodū si moueręt ptematurā.

Tex. 29.

Q

¶Erat vna quęstionis pars in animalibus quonam mō id quod mouet z id qō mouef erant diuisa. altera vero quęstionis pars a quonam in anima mouētur: cū naturaliter mouētur. Quo vero ad verba attinet: illa pars quędam derelinquatur contraponi: q̄ mouentur natura: superflua est: z quo adsensum translationis dz sic dicenam cū eorum quę ab alio mouentur: quędam ptematuram diximus moueri: quędam natura: hęc sunt q̄ dubitationē afferūt a quonam mouenf. Verū fidelior essem: illa etiam verba nolui prętermittere. ¶Auerroes vero duas affert rōnes. quare Aristo. repetit demonstrationem septimi libri: in qua probauit q̄ omne quod mouetur: ab aliquo mouef. Prima est: q̄ remanſit in illa dubitatio de elementis: vt igitur qōnem in elementis diluat: cogitur demonstrationem omnem e principio repetere. Secundo. q̄ dispersim in septimo z octauo de illa demonstratione multa dixit: nūc vult illa congregare. Inniozes vero addunt tertiam: quia in septimo de ea dictum est ytendo motu in cōmuni.

Quę Auer. co. 28.

Quę Auer. co. 30.

Dic vero

A Dic vero descendendo ad ſpecies: motu vtetur.

¶Et nāq̄ dicere hęc a seipsis moueri impossibile est. vitale. n. est illud z animātū ppriū.

¶Quod q̄ hęc inanima a seipsis nō moueanf: arguit primo: q̄ mouentur a seipsis: viuunt: inanima nō viuūt. igitur non mouentur a seipsis. Maior est declarata in libro de anima. ibi enim dictum est viuum a non viuēte: z animal ab inanimis sensu z motu discerni.

¶Consistere etiam ipsa a seipsis possent: dico autem vt si ambulandi idem sibiipsi causa sit: etiam ambulandi causa erit.

¶Secundo arguit. omne quod mouef a seipso: potest ambulare z consistere a se. Sed inanima: non possunt ambulare z consistere a se: igitur nō mouenf a seipsis.

B ¶Rursus si in ipso igne statutum esset sursum ferri: patet in eodem etiam statutū esse deorsum ferri. Absurdum enim est vno dūtaxat a seipsis moueri motu: si ipsa seipsa mouent.

¶Tertio si inanima vt ignis a seipsis mouerentur: possent moueri sursum z deorsum. Absurdum enim est vno dūtaxat a seipsis moueri motu: si ipsa seipsa mouent. veluti animalia: quę nunc saltant. nunc currunt. nunc tripudiunt: sursum: deorsum: progressim: cessim in latus incedunt.

Tex. 30. ¶Rursum quonam mō fieri potest vt ptinuū aliquid atq̄ copulatum ipsum seipsum moueat: nam quo aliquid vnum z continuum est non per tactionē: eo passionis est expers. quo vero dissep̄aratum est: eo aliud agere: aliud pati aptum est. Neq̄z ergo ipsorum aliquid ipsum seipsum mouet: quando id copulatū sit. neq̄z aliud continuum vllum. Sed in vnoquoque distinctum sit mouens ad motum necesse est. Eeu in rebus inanimis intuemur: cum aliquid animantium illas mouerit.

C ¶Quarto arguit: nullū cōtinuū q̄ i suis partibus é copulatū mouet seipsum: quod probat. nā quo aliqd vnū z continuum est non per tactionem: sed per veram cōtinuationē est vnū z continuū: eo passionis est expers. quo vero dissep̄aratum est: eo aliud agere: aliud pati aptum est. Dixit non per tactionez: q̄z animal potest se ipsum mouere: q̄z nō é cōtinuū vera vnione: sed membrorū tactione. sumit igitur maiorē: z inquit. neq̄z ergo ipsoz aliquid ipsum seipsum mouet: quando copulatū sit: z penitus continuū: neq̄z vniuersaliter aliud ptinuū vllū seipsum mouere potest. Sed in vnoquoq̄z distincto sit mouens ad motū necesse est. Cuius signuz affert dicens. Eeu in rebus inanimis intuemur: cum aliquid animantiū: vt homo illa mouerit vt lapidē. z id genus. est igitur maior. nullū continuū vera cōtinuatione seipsum mouet. Cui pōt addi minor: sed elementa sunt continua. igitur ipsa seipsa non mouebunt. ¶Auerroes vero ex textu videtur colligere tres rationes. Prima. in omnieo quod mouetur a seipso oportet vt motor sit diuersus a re mota aut definitione: aut esse. Definitione quidem: vt in animalibus: vbi anima: quę est motrix non quidem diuersa est a corpore: sed definitione atq̄z ratione: siquidem esse non possit sine corpore. sed bene definiri. Esse vero quomodo in motu violento motor differt a re mota. Sed in rebus inanimis neq̄z definitione: neq̄z eē motoz a re mota diuidi potest. igitur illa a seipsis moueri nō possunt. ¶Sed obycit Auerroes: nam elementa componuntur ex materia z forma: vbi patet materiaz distingui definitione a forma. Et ita potest elementum seipsum mouere: q̄z ratione formę poterit esse mouens. ratione materię potest esse motum. ¶Respondet Auer. q̄ non tātum motor debet ratione distingui a re mota: sed actu: ita. vz. vt id quod a se mouetur: dividatur in motorem: z rem motam in actu. Modo ipsa materia non potest esse mota in actu: cum sit ens in potentia pura. Ex hoc (vt inquit) sequitur q̄ si elementum moueret se idez esset mouens z motū eodem modo vt sui formam: nam non est existēs in actu nisi sm formam. quare sm formam erit actu mobile: z actu motor. Sed hęc qua ratione debeāt intelligi in q̄stione de motu grauium disputabitur. Secūdo arguit ex littera. omne quod mouetur a seipso: est contiguum compositum ex partibus ptiguis. At ipsa inanima non sunt contigua. igitur non mouentur a seipsis. Tertio nihil consimilium partium mouet se. Elementa sunt consimilium partium. igitur non mouēt se. z omnes iste rationes vim habent vnam: nec in textu est nisi vna rō: vt vidistis. Hęc tamen sunt fortasse additę.

E Dubitatio Auer.

F

¶Sed contingit etiā hęc ab aliquo semper moueri: qō q̄dem perspicuū fit: nobis dividentibus causas: si in mouentibus liceat sumere q̄ dicta sunt. Motū itaq̄ alia prętematurā motiua sunt: ceu claua ferrea poderis motiua ē fi nā. Alia. Joā. vt actu calidū ei^9 motiuū é: qō est potestate calidū. Similiter autez z in cętęris id genus. Mobile quoq̄ id natura est: qō potestate est aut quale: aut quātū: aut vbi: cū in seipso p̄ncipium tale habuerit: z non per accidens. Erit enim idem z quale z quantuz: accidit alterum alteri: z non per se ineſt.

Rñ. Auer.

G

¶Soluit quęstionem. z primo proponit solutionez. z inquit. Sed contingit etiam hęc ab aliquo semper moueri. est igitur conclusio. vt animalia z violenter mota ab aliquo mouentur: ita etiam hęc semper contingit ab aliquo moueri: quod quidem aut fiera notum dividentibus causas. si in mouentibus ipsis liceat sumere divisiones: quę dictę de ipso mobili sunt. Est igitur divisio prosolutione quęstionis q̄ motiuum bifariaz est. Aliud qō sua natura mouet. Aliud quod prętematuram: aut nō sm naturam. Verbi causa. clana ferrea: quę grece est omochla latine etiam vectis: siue ferreum instrumentum: pondus vt saxum mouet: non tamen suapte natura: nam mouere potest illud sursum contra naturaz ferri. actū vero calidum vt ignis natura mouet lignum: quod est potestate calidum. Et vt de ipso motiuo dictum est: z de ipso mobili idem dici potest. nam id dicetur mobile natura: cum in seipso est potentia aut quale aut quantum: aut vbi aut aliquod aliorum generum: ita. videlicet. vt in seipso tale p̄ncipium habuerit per se: z non per accidens. potest enim idem numero esse sua natura quale z quantum: sed secundum diuersas rationes: z quatenus vnum alteri accidit. similiter potest aliquod esse potentia quale vt calefactibile: cui accidit vt sic: vt sit potentia vbi. similiter etiā pōt aliquid potentia vbi: vt graue deorsum: cui accidit vt sic esse potestate calefactibile. Sic igif id est nā mobile: quod quatenus tale habet in seipso p̄ncipium re

I cipiendi illud. Ex hoc haberi potest quid est mobile nō natura. nam erit illud quod in se quatenus tale principium nullum habet: quo sit aptum esse tale.

¶ Ignis igitur ⁊ terra ab aliquo mouentur: vi quidem cum pꝛeternaturam natura vero cuꝫ sub potestate suos ad actus vergunt.

¶ Hac distinctione facta: declarat intentum: ⁊ sylls est. in anima cum mouentur vi: ab aliquo mouentur natura: ab aliquo mouentur. Sed hęc non possunt nisi vi: aut natura moueri. igitur semper ab aliquo ipsa mouebuntur. Ideo ait. Ignis igitur ⁊ terra ab aliquo mouētur. vi quidem cum pꝛeternaturam ab aliquo trudunt. natura vero: cum sub potestate quam in se habēt suos ad actus vergunt per motorē etiam exterum. ¶ Auer roes in cōmēto declarat pulchre quare aliquid quod Quę Auer ro. cō. 31. mouetur ad ynum non pōt per se moueri ad aliud: vt si aer mouetur ad qualitatem per se: non potest per se ad quantitatem moueri, causam affert: quia tale est K p se mobile: quale est in actu mouens: sed agens siue mouens non potest per se largiri nisi ynū: vt sēdo de generatione dicitur. igitur mobile nō potest moueri nisi ad ynum: qua ratione fit vt aer si mouetur ad frigiditatē ab ipsa aqua: non per se mouebitur ad quantitatē inimozem: sed solum per accidens: quatenus ad infrigidationem sequitur condēsatio. Ulterius colligit Auer. in textu grauia ⁊ leuia in rei veritate moueri a generante: ceu cętera accidentia illis pꝛopria. dans enim fozmam: dat accidentia pꝛincipalia fozmam. ⁊ ita vt generans dat elementis lenitatem ⁊ grauitatem: ita dat motuꝫ.

Dubitatio Auerrois ¶ Sed dices cōtra: qz tūc nō moueretur naturaliter. Nam omne quod mouetur naturaliter: mouet a pꝛincipio interno. ¶ Innuit Auerroes solutionem: q; hęc L Solꝫo. mouentur naturaliter naturalitate pꝛincipij passiui. ⁊ non pꝛincipij actiui: veluti plura generabilia generantur naturaliter naturalitate pꝛincipij passiui: ⁊ non actiui: vt vnum elemētum ex alio. Ecce quomodo in his duobus commentis de motu hozū Auerroes enarrat de quo postmodum dicemus.

¶ Quoniam aūt ptās multifariā dī: hęc est cā Tex. 32. vt non pateat a quo nam talia moueātur. ceu ignis sursū; terra deozsū. diuerso nāq; modo ptāte sciens est: q; discit. ⁊ q iam hz: ⁊ nō cōtē plaī. at cū actiuū ⁊ passiuū semp simul sint: id qō potestate ē: euadit nonnūq; actu tale. ceu discēs qō ptāte ē: reddīt rursus ptāte aliud. Nam q scientiā hz: ⁊ nō cōtemplaī: aliquā ex M parte ptāte sciens est, sed nō vt erat antea qū disceret. at cū sic se habet: nisi aliqd pꝛohibeat: operabit atq; contemplabit: aut in contradictione: ignoꝛationeq; erit.

¶ Aristoteles solutionem questionis asseruit: sed quia solutio illa fuit breuis: ⁊ obscura: vlterius eam vult declarare. Primo tamen pꝛemittit causam suę latentię: ⁊ inquit. Quoniam autem potestas multifariam dicitur: hęc est causa vt non pateat a quonam talia moueant. ceu ignis sursum: terra deozsum. causa igitur obscuritatis solutionis est multiplex significatus verbi potestas. Quod declarat dicens. diuerso namq; modo potestate sciens est: qui discit: q; iam habet: ⁊ non contemplatur. Et hoc est quod iuniozes aiunt. nā potestas ad fozmam: dicitur essentialis ad actum primum. potestas ad operationem fozmę post fozmę receptionem est accidentalis ad actum secundum. Hanc distinctionem explanat: ⁊ ideo videtur mihi q; melius littera legeretur cum vno redditivo causę. vz. quoniam: aut qz: aut enim: aut aliud id genus: q; cum aduersativa quam transtuli. vz. at. aut sed: ⁊ id genus. lege igitur sic. nam cum actiuum ⁊ passiuum semper simul sint: id quod potestate est euadit nonnunq; actu tale. Ceu discens qō potestate est tale a pꝛeceptoꝛe redditur actu sciens: sed postea vlterius redditur rursus potestate aliud vt potestate contemplans. Nam qui scientiam habet: ⁊ non contemplatur: aliqua ex parte potestate sciens ē: sed non vt erat antea qū disceret. sic igitur illud est potestate tale primo modo: quod ab actuo fit actu tale. Deinde declarat quid est potestate tale secundo modo: ⁊ inquit. at cum sic se hz in actu primo: nisi aliquid pꝛibeat vt desidia: occupatio: aut voluntas operabitur ⁊ contemplabitur. aut erit pꝛivatum actu primo. vz. in contradictione: quę est ignoꝛatio dispositionis: aut in ignoratione negationis. sic igitur patet differētia inter ptātem primo modo: ⁊ potestatem secundo modo: q; differentia est causa obscuritatis dictę.

¶ Simili modo sese habent hęc ⁊ ipsis in rebꝰ naturalibꝰ: frigidū enim potestate calidū est cū aūt mutatū est: iam est ignis: atq; vzit: nisi qppiam pꝛibeat: ⁊ impediat. nō aliter quoq; res sese hz ⁊ circa graue ⁊ leue. Ex graui nāque ipm leue fit: ceu aer ex aqua. hoc in erat pꝛimo potestate: ⁊ iā est leue. atq; cōtinuo operabit: nisi qd obstet. Est aūt ipsi⁹ leuis actus alicubi esse: atq; sursum, pꝛohibeat vero: cū in cōtrario loco constituit: habet etiam fere res similiter: ⁊ quanto: ⁊ quali.

¶ Facta distinctione: eam applicat ad res inanimas vt satisfaciat pꝛomisso. ⁊ vult q; similiter res ipsa se hēat in naturalibus rebus: q; videlicet. aliquid esse potestate dicatur bifariam. Nam frigidum potestate calidum est: ante. videlicet: q; calefiat. cum autem mutatum est ⁊ iam calefactum: est ignis. atq; vzit: nisi quippiam ⁊ pꝛibeat: ⁊ impediat. non aliter quoq; res sese habet ⁊ circa graue ⁊ leue: ex graui namq; ipsum leue fit: ceu aer ex aqua. hoc enim ipsa aqua erat pꝛimo potestate anteq; fieret aer: ⁊ iam est post hoc actu leue. atq; continuo operabitur: nisi quid obstet. sic igitur in rebus naturalibus duplex est potestas. vna quidem ante rem: que est ad fozmam: ⁊ hęc dicitur essentialis ad actum pꝛimum. alia post rem ad operationem illius: quam acquisiuit: fozmę. ⁊ hęc dicitur accedentalis. declarat autem nonnulla: quibus in pꝛocessu vsus erat. ⁊ inquit. Est autem ipsius leuis actus alicubi esse. vz. sursum, pꝛohibetur vero cum in contrario loco constituitur: nam a medio resistente: vel ipso detinente pꝛohibetur ne sursum sit. Addit q; similiter res hęc se habet in quanto quo ad auctionem: ⁊ in quali quo ad alterationem. Hęc est distinctio ⁊ applicatio distinctiōis ad res naturales.

¶ Tamen illud q̄rīē, ppter aliter q̄d grauia ⁊ leuia in sua loca mouentur: cā est q2 ipsa apta sunt aliquo moueri: atq; q2 hoc est ipsius grauis: ⁊ leuis esse sursum atq; deozsum loco distinctum.

¶ Interponit solutionem cuiusdam questionis: quā nō vt soluat:

A vt soluat: interponit: sed vt ostendat questionis ruditatem atq; irrationabilitatem. soleꝫ enim queri ab antiquis in secundo eḡ quare graue deorsum: leue sursum fertur. ⁊ multę erant solutiones antiquozum. nunc Aristo. ostendit questionem esse rudem. nam questio eo ipso q; grauis natura percipitur ⁊ leuis: soluitur. est autē grauis esse siue definitio deorsum ferri: leuis vero sursum. vt igitur nihil est querere quare graue est graue: aut leue leue fit: ita cur illud sursum: illud deorsum fertur: rude est querere.

¶ Aliquid itaq; potestate leue aut graue pluribus est modis: vt dictum est. nam cum aliqd aqua sit: potestate quodam modo est leue. ⁊ cum id aer est: adhuc id potestate est. contingit enim pꝛohiberi: ⁊ non sursum esse: sed si B quod pꝛohibet: amotum sit: operabitur: atq; continuo sursum fiet. Similiter etiā quale ipsum ab actu tale mutatur. mox enim contemplatur qui sciētiam habet: nisi aliquid obstet. quantum etiam extenditur: nisi quid quid impediat. qui vero impedimentum atq; obstaculum dimouit: partim mouet: partim non mouet. vt qui columnam diuellit. Aut qui lapidē ab vtre: qui est in aqua dimouit. per accidens enim mouet. ceu pila repulsa non a pariete: sed ab eo qui pꝛecipit est mota. Quod igitur nihil horum ipsum seipsum moueat: perspicuū. sed motus habet pꝛincipium: non mouendi tamē atq; agendi sed patiendi.

C ¶ Ex ys. Rūdet nūc ad fozmā qōnis: ⁊ verificat demōrationē. solutio est q; grauia ⁊ leuia: ⁊ cūcta inanima p se: ⁊ de poꝰ essentiali: mouentur a generante. per accidēs vero ⁊ de potentia accidentali a remouente pꝛohibēs. qua solutione habita patet q; nihil horum ipsum seipm mouet: sed solum sui motus pꝛincipii est passiuū. actiuū vero pꝛincipiū extrosum ē. Inquir. Aliquid itaq; potestate leue ē aut graue plibus modis: vt dictū est. nam cum aliquid aqua sit vt pluuia: ipsa quodā mō ptāte leue ē: q; puerti pōt de poꝰ essentiali in leue. Et cū id sine ea pozrio aque aer est: adhuc id potestate est: nō qdem leue: sed ad locū sursum. Cuius cām ait: ⁊ inquit. Cōtingit. n. pꝛhiberi ⁊ nō sursum esse. Sed si quod pꝛohibet: amotū sit: operabitur statim atq; continuo sursum fiet. Similiter etiā quale ipsum ab actu tali mutat: vt discēs a pꝛeceptoꝛ. Mox. n. ptēplaī: q; sciētiā hz: nisi aliqd obstet: vt occupatio: desidia: aut voluntas. quantum etiā quod nunc ab alio est auctum excedetur: nisi quid impediat. Ex ys hāc vult q; p se eiusmodi a gīante mouent. deide qño p accēs ⁊ a q̄ moueant: declat. ⁊ igt. Qui vo ipedimētū atq; obstaculū dimouit: ptiz mouet: partiz ñ mouet: vt q̄ colūnam diuellit a tēplo: aut q lapidē ab vtre qi aq̄ ē: dimouit. p accēs. n. mouet ille pōdꝰ supra colūnā. hic vtrē. ceu pila repulsa: nō a pariete: sed ab eo qui pꝛecipit est mota. sic motus leuiū ⁊ grauiū nō a remouente pꝛhibens est per se: sed ab eo qui gennit. Tūc verificat demonstrationē ⁊ conclusionē: q; dicit vnūqōq; moueri ab aliquo. ⁊ ingt. Qō igit nihil hoꝝ: ipsum seipsum moueat: pspicuū: sed hāc illoꝝ vnūqōq; motꝰ hz pncipiū: nō mouēdi atq; agēdi motū: sz patiēdi illū. Hęc est Arist. solutio. ¶ Auer. cōm. pꝛesenti potētiā ad fozmam: vocat essentialem ac naturalem: ⁊ vult talē po- D tentiam esse materiam ipsam. Qua ratiōe fit vt graue fit in poꝰ essentiali naturali: ⁊ pꝛima ad motum sursuꝫ. quatenus per suā mām est aptū fieri leue: ⁊ mox sursuꝫ ferri. potentiā vero ad actū post fozme acquisitionem vocat violentam: atq; accidentalem. Violentam quidē qz motus ⁊ quies sursum ipsi leui naturalis est igitur potentia ad illum violentia erit accidentalis: qz non p naturam eius: sed ob impediens. sed hęc res diligenter ē declarata cōm. quarto. Et ex hoc pōt dari duplex motoꝛ vt Auer. plane dicit. essentialis sitne per se: vt generās. accēs talis siue p accīs: vt remouēs phibēs. Est aut gīans: vt ait: agens quod rei motę p se tribuit formā: ⁊ mediante forma omnia accidentia naturalia illi: quorū vnum est motus ipse: sua ratione materia ipsa videtur pꝛopꝛie moueri hoc motu: quoniam ipsa pꝛopꝛie ē que formam recipit: mediante qua cętera capit accidētia. remouens vero pꝛohibens est illud quod dat fozmam: sed tollit impedimentum. ¶ Et si dices. hoc fieri non potest: quia si q̄cito dat formam: daret motum: cū formam det in non tempoze: motum etiam daret in nō tempore. ¶ Iuniozes dicunt verbum Auer. esse intelligendum de omnibus accedentibus que acquiri possunt merito generōnis. ⁊ ita excludunt motum. ¶ Sed hoc est contra Auer. qui hęc verba ponit: vt hēat motum fieri a generante. ¶ Ad hoc pluribus modis fuit dictum in cō. quarto. nunc vero dici potest q; dat motum nisi aliud impediat. impedit autem medium resistens: vbi vero medij resistentia esset amota: generans simul daret formam: ⁊ sursum locum: quem non p motum: sed per subitam acquireret mutationem. ⁊ hoc si extra locuꝫ generaret. De hoc in cō. quarto satis. Illud vero quod Auer. interloquendo ait. vz. q; aer mouetur sursum de potentia essentiali: non absolute est intelligendum: sed hoc modo q; aer est id de quo fieri potest ignis sursum motus. ⁊ ita per aerem per se moueri sursum vult ipsum per se conuerti ad aliquid: quod per se sursum fertur. ¶ Ex litera ⁊ cō. ⁊ Themistij paraphraxe colligitur ⁊ expresse habetur q; grauia ⁊ leuia soluꝫ habent pꝛincipium per se patiendi motum: ⁊ non agendi. Quare sequitur omne pꝛincipium quod habent grauia ⁊ leuia esse passiuum: ⁊ non actiuum ab excluiua ad vniuersalem de terminis transpositis.

¶ Si igitur omnia que mouentur: aut natura: Tex. 33. aut vi ⁊ pꝛeternaturam mouētur: ⁊ ea que vi pꝛeterqz naturam cuncta ab aliquo mouent: atq; alio. ⁊ ea rursus quę natura mouētur: ab aliquo mouentur. siue a seipsis mouent vt animalia: siue non a seipsis moueantur: vt leuia ⁊ grauia: nam aut ab eo monētur: quod gennit: aut leue fecit ⁊ graue: aut ab eo quod ea quę pꝛohibent obstātq; dimouit. vniuersa igitur quę mouentur: ab aliquo mouentur. H

¶ Nunc epilogat rationem omnem q̄ sic cōpontur. omne quod mouetur natura vel pꝛeternaturam ab alio mouetur omne quod mouetur: mouetur natura violentia. igitur omne quod mouetur ab alio mouetur. Maioꝛ patet: quia animalia mouentur natura: ⁊ mouentur ab aliquo. grauia ⁊ leuia mouentur interdū natura interdū vi ⁊ ab alio mouētur. quare omnia ab aliquo mouentur. Circa istud capitulum exoritur questio de motu grauiū ⁊ leuiū. Ab Arist. enim habemus q; de potentia essentiali mouentur a generante: de potētia accidentali a remouente pꝛohibens: sed non hēmus a

I

quo motus inceptus continuatur vsq; in finē. In omni enim motu actu requiritur motor & mobile actu. est. n. motus actus motoris & mobilis, cū igit motus grauius & leuiū ceptus sit actu motus: qō ē de motore actu illius motus. hūc. n. nō hēmus ab Arist. hoc: sint cā expositorū diuersa sentiēdi. Est ēt alia qō: qz i dictis Arist. ē ꝺictio nō parua. ꝓic. n. clare ꝓcludit ipsis inanimis corporibus nullū eē ꝓncipiū actuū motus: ꝙ oē eē passiuū. In 4° vero huius. tex. cō. 86. vī dicere q leuitas & grauitas ꝑ ꝺrietatē sint actiua motus vt dēsum & rarū: ecce ꝺictio nō parua. In 2° ēt de cęlo textu. cō. 10 4°. assignans causam sphęricitatis ait: qz minor grauitas pellit a maiori. nō aūt pelleret: nisi maior eēt actiua motus. igit nō tm habēt ꝓncipiū passiuū: sed etiam actiuū motus. ¶ Amplius a Themistio: quē tenemus summū i doctrina ꝑipatheticor: nihil ꝑter textū hēm⁹. Auerroes ēt i dictis eius vī variusq; & meritō: nā in tertio de cęlo. 28. coīi. in q̄rto q; cęli. cōmē. 22°. dicit vnū. In huius 4° cōmē. 71. aliud. hic aliud. iterdū. n. illā motus cōtinuationē ascribit medio moto. interdū tribuit eā formę. Adeo sane varię ē: q gdā clarissimi viri aiūt nō eē initēdū dictis suis i hac qōne. circa igit hāc qōnē ꝓmo dicemus pōnes veterē expositorū cū suis rōnibus, scō o pōnē Auer. explicabimus, tertio gd i hac re dissēdū ē. demū difficultates tollentur. ¶ Quo ad ꝓm⁹ oēs ꝓcordāt: q graue & leue de po⁸ essentiali remoto ipediméto mouenť a generāte. Et hoc ꝓ rōnē Auer. generans quantū dat de forma: tantū dat de accidētibus sequētibus formā: quo ꝙ vnū est motus naturalis. ¶ Sz circa hoc est dubō. si ģians quātū dat de forma: tantū de motu: cū formā dat in nō tempore: motum dabit in non tempore. Amplius aut instans in quo dat formā: ē instans: in quo dat motū: aut aliud at q; aliud: si est idē: motus erit in instanti. si aliud at q; aliud: in tēpore medio quiēscet: & ita non dat motum eo ipso: quo formā dat. ¶ Propter hęc videtur mihi q hęc ꝓpositio. agēs quantum dat de forma: tantum dat de motu: potest intelligi vno modo. q ꝺando partem formę: ꝺet partem motus: & hoc ē falsum: ꝑp argm tactū. Alio nō q instās in quo forma ē sit primū instās motus exclusiue: sic q in illo nō sit ipse motus: & immediate post hoc sit motus: & hoc modo concederem q agens ꝺando formā dat motū ad hūc sensum q immediate post hoc sit mot⁹. ¶ Et si ꝺicitur, illud instans in quo forma ē: non ē instans in quo motus est. igitur instans in quo incipit motus erit aliud, & ita in tēpore medio quiēscet. Dici potest iuxta sorticolarum regulas immediate post hoc instās i quo ē forma: esse motū: in nullo tamen instanti immediate post hoc esse motum. vnde ģians incipit motū genitī q remotionē ꝺe prīti: vbi non sequitur instans esse immediatum instanti. Propter variationē suppositionis. sed de hoc alibi. ¶ Tunc de ipsa motus in animorum continuatione est prima positio: q elementa motū incipiūt a ģiante: aut a remouente ꝓhibens. Continuationē vero nanciscuntur a medio motore: huius exemplum est nauclerus: qui mouet nauim: & ipsum mouendo nauim mouet. ¶ Huius positionis ratio est: q; oportet mouēs & motum esse diuersa: sed applicata. medium autem videtur diuersum & applicatiū. igitur mouere potest grue. huic fauet Auer. quarto cęli. cōmē. 21. & tertio cęli, cōmē. 28. ¶ Alij hanc continuationem ascribunt generanti: verum cū ꝺuplex sit generans. vniuersale vt virtus cęli. & particulare vt mouens ꝓximum: hanc generanti vniuersali tribunt: huius rationem tradit Esculanus: quia ab eodem aliquid operationem accipit, & necessitatem operandi. operationem autem vnūqōq; a motu cęli & illius virtute accipit. é eniz primus a quo omnes motus ꝺependent: igitur & necessitatem operādi. Sed quoniam virtus hęc vniuersalis generātis nō est ꝺe se terminata ad hunc effectum aut illum: ideo ne cessaria est aliqua ꝺeterminatio. Ad efficiendum ꝺeterminatam formam: ꝺeterminatur per agens particulare. Ad ꝺeterminatū vero motum: sufficit vt ꝺetermine tur per formam mobilis naturalem: ad quam certa sequitur inclinatio: & ita per grauitatem in grauibus: & leuitatem in lenibus ꝺeterminatur ad motum cuiusq; illorū. sic igitur virtus cęli ex parte agentis. & qualitas inclinatiua ex parte patientis sufficiunt ꝓ motu illorū.

N

Tertiaꝙ

¶ Nouus expositor concedit motum hunc per se reduci in aliquod principiū p se illius: quod tm nō ē agēs: sed principiū formale motionis. vt enim vapor cū ascēdit motū ad leuitatem sibi a sole tributam reducit: quem non efficit motum: sed sol mediante illa, ita graue motum suum reducit in formam mediante qua cęlum mouet ipsum. & ita vult formam esse ꝓncipiū formale actionis: quo virtus cęli agit motum: non tamē esse agēs motum. ¶ Sed has positiones confutant nonnulli. Et ꝓpterea per rationes eorum arguitur: primo cōmuniter: ꝺeinde speciatim. ¶ Primo sic. Illud quod non mouet aliud nisi ꝓius naturaliter ab alio motum: ab eodem habet q mouet & q sit motum: sed graue cui alligatum est leue: cuius leuitas non excedit grauitatem illius: mouet illud leue trahendo illud secum ad cētrū: & non mouet nisi q; motum. igitur ꝓius naturaliter ē motum antequā moueat. & ab eodem mouetur a quo hz quod mouet illud sibi alligatum. mouet aūt & illud non per aliud q; per grauitatem suam. igitur & seipsum. igit a ꝓncipio intrinseco seipsum mouet. Secundo quando aliquid habet potentiam actiuam alicuius formę: potest eam applicare at q; causare in quocunq; passo ꝓportionato & approximato: sed graue habet virtutē & potētiā actiuā respectu vbi ꝺeoz hz respectu illius quod secum trahit: & ipsummet quando est extra illum locum: est receptiuum illius formę carens ea: & ē ꝓportionatum: & approximatum sibiipsi. igit potest illam causare in seipso. Tertio vna est causa quietis & motus effectiua. modo nihil videtur causa effectiua ge tis nisi grauitas: vt secundo cęli ꝺicitur: qz est cogua illi & ꝓxima. Quarto, graue nonnunq; remouet ꝓhibēs si grauitas eius vincit virtutē illius impedientis. & frāgit illud. modo huius fractionis cum sit motus violentus, oportet ponere existentem causam extrinsecaz: & nō vī rōnabile ponē alié cāz q; ipsummet graue. nō aūt frāgit illud nisi intēdat se facere ad cētrū. igit ad eodē ꝑnm activo hz se ferre in cētrū a quo hz illud impediēs remouē. Quito eadē ē cā velocitatis effectiua: & motus velocitas ē ꝓp gravitatē acgsitā ꝑ accīs vt ꝺicef in fra. igit & motus ē ob gravitatē nālē.

O

Rationes spāles contra primā.

¶ Speciatim ɔ pmā arguit. Primo gcgd est cā cāę effectiua ēt cā cāti: sz graue ē cā motus medij: & medij motus ē cā motus ipsius grauis. igit graue ē cā sui mot⁹. Secō hoc ꝺato motus nālis nō itēderet i fine. Declarat: qz a cā vniformi: effectus est vniformis: sz medium est cā vniformis a ꝑn⁹ vsq; i finē. igit nō cā mot⁹. Tertio aut graue ꝑius mouet medium ꝺeide se. aut ꝑius mouet se ꝺeide medium. aut simł se & medium: nō sił se & medium: qz tūc moueret se: & moueret medium: & ita mouēt se: qō negāt. si ꝑius moueret medium ꝑs se ꝑ medium: tūc medium posset eē motū: & graue nō eēt motū: qō nō ꝺicerēt neq; ipsi ꝺūt. Si ꝓius se ꝙ medium. igit mouet se. Ultio aut motus medij ē nālis. aut violentus: non

P

Lōfutatiōes aliōꝝ eōes rōes.

Q

A

tus: nō nālis: qm̄ graue mouet ꝺeorsum: quo nō mouet nāliter mediū. Si violētus. igit aliqs motus violētus ē cā nālis motus: qō est ipossē. ¶ Aduersus secūdā & tertiā speciatim arguo. primo q; virtus cęli pōt grauius & minus graue ģiare: & hęc eē pōt in eadē ꝺistātia ad cē trū: in eadēq; cęli: influētia. igit ꝺifformitas motuum in his est: ab aliqbus intrinsecis. secundo illa inclinatio aut concurrit actiue: aut passiue. si actiue: habeo quod volo. nō possiue: q; tūc motus posset esse actu sine motore actu sibi ꝓximo. ɔ pcessum. 7. huius. similiter potest argui ꝺe forma illa. tertio impossibile est formā eē principiū formale actionis: eius agētis: in quo non est: aut cuius non est pars. sed forma grauis nō est pars cęli: nec in cęlo. igit nō potest esse formale principiū agēdi illi⁹. quarto omne instrumentum reducitur ad genus causę cuius est instrumentum: vt ꝺispōnes materiales ad genus causę materialis. & instrumētū agētis ad genus cāę agentis. sed inclinatio siue forma est instrm virtutis cęlestis effectiuę. igitur reducitur ad genus causę efficientis. ¶ Restat nūc tertio videre positionē Auer. Quā q; Auer. sit varius: tamen positio magis consona ꝺictis suis videtur nunc esse ꝺisputāda. Debes igitur scire q potentia trifariam sumitur apud ipsum. prima est q ꝑcedit formā & accidentia formę. & hęc ꝺicitur nālis sine essentialis ꝓpter causas ꝺictas. & hęc ē mā elementi contrarij: vt mā grauis rei est potētia ad motū ꝺeorsuz. materia leuis potentia motus ꝺeorsum. 2° est ꝓcedens nō quidem formam: sed actum formę: qualis ē in phylosopho ꝺormiente ad contemplationem: & in graui ꝺetento ad motum ꝺeorsum. & hęc nihil aliud est, q; forma rei ꝺistans vel impedita ab actu: vt scientia vel phylosophia impedita ab actu phylosophandi. & forma grauis prohibita ꝺescendere. tertia est potentia actui connecta: qua ꝺicitur aliquod possibile sequens ad inesse: vel necessario inesse. qūo conceditur: si curris: possibile esse te currere. & hęc ex parte mā est materia remotis impedimentis: & ex parte formę est ipsa forma libera sine obstaculo. hac ꝺistōne accepta. ¶ Dōm ad mētē Auer. q motū in actu in motu grauiū & leuiū non est mā. nā oportet id qō actu mouetur resistēr motori. mō mā nō resistit: est enim potentia ad omnes formas: & ita ad omnia vbi. nec motū actu ē forma: ꝑ idē: q; nō resistit. nihil enim resistit sibi. non est mediū solū quod resistit. qz exquo elemēta mouenť a se: oꝑz mobile eē aliqd rei motę. erit igit motū actu qō ipz totū elemētū: & mediū resistēs: ex ys duobus vnū ꝑstat mobile actu qō resistit motori: & ē diuisibile. huic. n. nihil ꝺeficit ad rōnem mobilis actu. nō actualitas & diuisibilitas: nō resistētia. igit est id qō actu mouenť. Nec est inconueniens ex duobus diuersis ꝑēi fieri vnū mobile: vt ēt ex pluribus fieri vnus motor. vt in motu nauis: vbi ex pluribꝰ fit vn⁹ tractus. ita ex ys fit vnū mobile resistens: non tm vnuz compositum ſpecificum. Mobile vero quo remotum ē materia: que est radix omnis passionis atq; omnis receptionis vt ꝺiximus. quo vero primū est forma elemēti non vt forma: sed vt in materia: vt in questione ꝺe motu animalium ꝺiximus. Dęc ꝺe ipso moto.

B

Positio. Auer.

Potētia multiplex.

¶ Mouens vero quod mouet: est ipsum elementum totum. ꝓpter rōnes tactas: quo vero mouet: est forma. semper enim existimabitur ſpecies mouens. hęc enim vt forma est quo mouet: vt in materia: est quo elementum mouet: cum sit quo elementum est in actu. Ex ys possunt ꝺicta Auer. cōcoꝺari. vbi enim ꝺicit materiam moueri: & formā moueri: tāgit rationes mouēꝺi remotas. vbi ꝺicit formā moueri & mouere tangit rationem mouendi ꝓpinquā. vbi ait elementa moueri a remouente prohibens: loquitur ꝺe potentia accītali precedente motū: vbi ꝺicit illa moueri a ģiante: innuit ea moueri ꝺe potentia essentiali precedente formam. vbi ait ea moueri a formis: tangit motorem ꝺe potentia ꝑiuncta actui. vbi ait elementa moueri a medio moto: intelligit medium motum esse necessarium ad eorum motum: vt id quod rationem complet ipsius mobilis actu cum vero ait ipsa moueri se: intelligit ꝺe potentia ꝑiuncta actui & ꝺe mouente & moto que mouent & mouentur: & non quibus mouent & mouentur. Hęc est positio Auer. quā Joannes omnino ignoravit. ¶ De tertio tandem ꝺicitur mihi tria. primū q; quelibet harum positionum stat cum processu Aristo. Aristo. enim probauit q; elementa non mouentur a seipsis: & vocauit anteā id moueri a seipso: quod nec ꝓ inceptione: nec ꝓ continuatione motus requirit motorem extrinsecum: & hoc modo elementa non mouentur a seipsis. simili etiam ratione negauit in elementis principium actiuum motus: quoniam non sic agunt motum vt nullus extrinsecus concurrat motor. nam est necessārium ꝓ inceptione aut ģians: ad remouens prohibens. secundo ꝺico q; licet Aristo. nihil ꝺicat ꝺe motore in continuatione motus: non est ꝺiminutus: nam sermonem hunc ꝺirigit ad inuentionem primi motoris: ille autē potest inueniri: ꝺato q; elementa initiatine moueantur ab alio. hoc enim sufficit: & nihil aliud. naz omne quod mouetur: ab alio mouetur: vel cępit ab alio moueri: & cum non sit ꝓcessus in infinitum: oportet venire ab aliquo: qō moueat: & a nullo moueatur. tertio ꝺico q; materia ꝺe motu grauiū & leuiū est problema neutrum: & quelibet positio potest ꝓbabiliter teneri: & ad mentē Arist. & si quis oppositum sentiat: noscat seipsum: & mox ꝺicet mecum.

C

Quid vī author.

¶ Et iuxta hęc respondeo ad rationes contra omnes positiones tactas. & primo ad rationes cōes. ¶ Ad primā ꝺici potest vno modo q; graue mouet leue sibi alligatum: non tm mouet se: sed iuxta primaz positionez mouetur a medio. iuxta secunduz a ꝺeclinatione & virtute cęli. iuxta tertiaz illud mouetur a virtute cęli mediante forma grauis. ¶ Dici potest etiam q; ex graui & illo leui fit vnuz mobile a ꝓdominio graue: quod mouetur secundū alteruz triuz modoruz ꝺictoruz. ¶ Ad secundū ꝺico q; graue potest mouere omne passiuum ꝺeducto omni impedimento: modo licet ipsum sit actiuum & passiuum: est tamen impedimentum: quia ꝺitas passiui & actiui: oportet enim mouens esse contiguum motori nō continuum: aut saltez ꝺissimile vt est aia & corpus resistens. potest etiam ꝺici iuxta ꝑam responsionem: q; graue est tantum passiuum motus: & non actiuū: & q; non mouet leue sibi applicatum: sed totū est vnū mobile a prędicto graue. ¶ Ad tertium ꝺico iuxta primas positionez q; causa quietis est cessatio ipedimenti: quoniaz ꝓpriatio fit absentia agentis. primo huius. motus vero est aut a medio moto: aut a virtute cęli & ꝺeclinatione: aut a virtute cęli mediante forma formaliter. ¶ Ad quartum ꝺici potest vno modo q; graue mouet ꝓhibens: & non se. ꝓpter a qui ad illud habet contiguitatē: & ꝺiuisionez ad se non habet ꝺiuisionez. vel ꝺici potest q; mouetur a medio: quo mouet ipsum & ꝓhibens: vel a virtute cęli & ꝺeclinatione: vel a cęlo & forma grauis formaliter: non autez effective. ¶ Ad quintum iā patet solutio: iuxta ꝑam & secundaz & tertiaz positiones. velocitatur mobile in fine ꝓpter gravitatē accītalē: que non addit ad activitatez: sed ad passibilitatez at q; maiorē ꝺeclinationez. ¶ Ad rationes nostras speciales

D

De moto in actu.

De mouente.

Dictorū Auer. cōsiliuz.

E

F

G

H

K

Ordo. q.

Jnq oēs cōcordāt.

Dubitatio in hoc.

L

Expositio dubij.

Replica.

M

Pria pō.

Fundamē tum.

Scōa pō.

I ¶Ad primam dico q̄ graue est causa motus medij: z causa motus sui: sed mediante motu medij. est igit̄ causa motus medij per se: sui vero per accīs. Et si dicitur, quicquid est causa causę per se est causa causati p̄ se: ne gatur hoc: quoniam calor est causa resolutionis humidi per se: sui vero resolutione per accīs vt philosophi aiunt. ¶Ad secundum dico q̄ intendit̄ in fine propter acquisitionem leuitatis vel grauitatis accītalis: quę non addit ad actiuitatem: sed ad passibilitatem: mediante qua medium magis agit in illo. ¶Ad tertiū dico q̄ remouēs phībēs p̄ remotionem de presenti p̄ monet graue z mediū: quod medium motum cōtinuat actionem propter suę naturę facilitatez aut dispositionem: z capacitatem ipsius mobilis. ¶Ad quartum dici potest q̄ est non naturalis velut ille ignis in propria sphęra: nec est inconueniens motum non naturalē esse causam motus alicuius naturalis. Propter passi inclinationem. motus enim denominatur magis naturalis a principio passiuo. Ad rationes contra alias. ¶Ad primam dico q̄ licet sit vniformitas ex parte agentis: propter differentiam aptitudinum vel formarum: potest esse dissimilitudo: vt ignis magis calefacit ferrum q̄ carbonem: aut aquam. ¶Ad ipsum iuxta primam positionem concurrit passiue: que vna cum virtute ęqli sufficit z ad motum: z ad differentiam motuum. Et cū dicis taliter fit effectus z recipitur qualiter agens agit. negatur istud: quia potest effectus intensius recipi: q̄ agatur vt patet in exemplo de ferro z ligno: propter differentiam dispositionuz. Egidius vero diceret q̄ forma: nec concurrit actiue: cum non sit apta agere: nec passiue cum non sit apta pati: sed concurrit, vt principiū formalet quo virtus ęqli motum efficit. z ex hoc patet posse esse aliquem effectum: sine agente proximo in accītibus: non autem in substantijs. ¶Ad tertium dico q̄ forma bouis non potest esse instrumētum ipsius equi: quoniam equus z bos non sunt subordinati: potest tamen agens vniuersale esse agens mediante aliqua forma: que non est in ipso: q̄ subordinatur sibi: vt in proposito. ¶Ad vltimum dico q̄ declinatio apud Escn. z Thomaz reducitur ad genus materię q̄ illius ē instrumentum: forma vero apud Egidium nō est instrumentum agendi: nec ratio agendi effectiua sed principium formale: quo ęlum ageret. ac si illa esset sui forma. z ideo nec ad materię: nec agentis genus causę reducitur. Multa alia argumenta currunt per scholas: que hic recitare esset molestum: cū a leui physicopho facile diluerentur. Dę ęsatis. Et ita patet in his nullam esse necessitatem. Dęe de motu inanimozum.

¶Id autem quod monet duplex est: aut enim non per seipsum monet: sed per aliud: quod quidem id monet: quod monet: aut per se monet. z hoc aut primum post vltimum. aut per plura media monet: vt baculus monet lapidem: z mouetur a manu: que quidem mouet ab hoīe: q̄ nō monet: q̄z ab alio vlteriꝰ moueť.

De imobilitate p̄mi. ¶Determinata questione de motu grauium: nunc ad rem proficiscitur: quam antea promiserat. vz. q̄ deueniendum sit ad primum motorem immobilem. premittit tamen quedam. primum est q̄ mouens bifariam mouet: aut monet motum alicūde. Aut mouet a nullo motum. verbi causa. lapis moueri potest ab homine: moueri pōt a clauo. cum monet homo: tunc is oziginem totius motus intra se possidet: nec agitur extrinsecus. cū monet clauus: tunc ea z motum lapidi przstat: z ab alio accipit. proinde oziso motus non in clauo habetur: sed ad vim refertur: nec tamen abitur in infinitum sed stat̄ur in aliquo quod iam alicunde non mouetur: lapidez mouebit clauus: clauum manus: manum homo: hominē nihil: nisi ipsemet. has igitur distinctiōes. inquit. Jd autem quod mouet duplex est: aut enim non per seipsum mouet: sed motum alicunde mouet vt clauus: quam mouet id quod primum mouet. Aut per se mouet non motum. hoc autem quod mouet non motum bifariam mouere potest non motum aut primum post vltimuz: hoc est sine medio vt si homo lapidem moueret. aut p̄ plura media: vt clauus mouet lapidem: z mouetur a manu: que quidem mouetur ab homine: qui non mouet: quia ab alio vlterius mouetur: sed mouet immotum. Dę sunt duę diuisiones.

¶Ambo itaq̄ mouere dicimus: z vltimū mouentium: z etiam primum: primū tamen magis: hoc enim mouet vltimū: sed vltimū primū non mouet. insuper sine primo q̄dem vltimū nō mouebit: sine vero hoc primū mouebit. vt baculus nō mouet nō motus ab hoīe.

¶Dzemittit secundo q̄ primum mouens: quod est motus totius oziso est potius mouens: q̄z secūdū quod mouet ab illo motum. primo q̄z primum mouet secundū. z non econtra. secūdo q̄z secūdū sine primo mouere non potest: at bene primū sine secūdo. igit̄ primū in quo est oziso motus est potius. Primo itaq̄ concludit in quo conueniunt. z ingt. Ambo itaq̄ mouere dicimus z vltimū mouētiū: z primū: deinde discerniculū addit: z verba translatione persicua sunt. ¶Auerroes autem incipit exponere cum digressione: in qua primo narrat motiuū eoz: g lib. 7ᵐ. infructuosum faciunt. z inquit. q̄ existimaē q̄ Aristo. velit quod fecerat iam in septimo. vz. q̄ omne motū habet motorem. igit̄ illa demonstratio septimi est superflua. Propter hoc narrat positionem Themistij qui dicit primo q̄ demonstratio septimi est dimittenda: sed contenti debemus esse in hac octaui. secūdo dicit q̄ hęc octaui est magis certa q̄z illa septimi. cuius causam dicit: q̄ illa est demonstratio signi: hęc autem est inductio: modo inductio est rō magis sensata. obycit cōtra hoc ibi. z videtur mihi primo q̄ inductio non sufficit in hoc: z hoc fortasse: q̄ inductio non est demonstratio certa aggiians scientiam: sed fidem. secundo q̄ videtur in illa petere: cum enim velit arguere contra Platonem: qui tenuit primum mouere se: inductio erit cū petitione principij si sic fiat. animalia mouentur ab aliquo: violenter mota mouentur ab aliquo: grauia z leuia z inanima mouentur ab aliquo: z sic de singulis. igitur omne quod mouetur ab aliquo mouetur. iam hic est petitio principij: quoniam cum dicis sic de singulis: petere est quod vis probare. Respōdet autem ad motiuum Themistij ibi. z videtur mihi z vult q̄ hęc non est facta per se: nec demonstratio illa replicatur: sed solūmodo facta vt tollatur q̄ de grauibꝰ z leuibus: que accidere pōt demonstrationi dictę in septimo. Ego vero nō legi hęc in Them. hic. nec in septimo. tu vero cōsidera. ¶Animaduerte q̄ Auer. circa meᵐ cō. ait hanc inductionē nō sufficere: z hoc declaratum est: q̄z petit p̄nᵐ. vbi aūt i ꝓpōnibꝰq̄ accipiuntur perci pere ꝑdicatio ysę: p̄cludubio hꝫ viz demōstratiōis: vt patuit scōo hꝰcō. 80. vltio Auer. i vltimis vbis cō. vult q̄ p̄mū monēs sit p̄us scōo monēte z nā z cālitate: nā q dē q̄ eius actio pōt separari actione secundi. causalitate vero: q̄z secundum dependet a primo. nō econtra.

¶Si igitur

A Tex.24. ¶Si igit̄ omne quod mouetur ab aliquo moueri necesse est: z aut ab eo quod mouetur ab alio: aut ab eo quod non mouetur ab alio: z si ab eo mouetur: quod ab alio mouetur necesse est mouens aliquod esse primuz quod non ab alio mouetur. Si vero tale est primum: non necesse est alterum esse. impossibile enim est vt infinitum proficiscatur id quod mouet atq̄ mouetur ab alio. Cuz infinitoruz nullum si primum. si igitur omne quod mouetur ab aliquo mouetur. id autem quod primū mouet: mouetur quidem: sed non ab alio ipsum a ipso moueri necesse est.

B ¶Dis constitutis: probat esse veniendum ad primum motum quod mouetur a seipso: z sumit quod supposuit vz. q̄ omne quod mouetur ab aliquo mouetur. Tunc arguit: cum omne quod mouetur ab aliquo mouetur aliquid est quod ab aliquo mouetur. accipio istud: aut mouetur a motore non moto: aut a motore moto. si a motore non moto: tunc hoc erit primum motum a se quoniam mouetur: z a motore non moto vlterius. igitur a motore: qui est eius aliquid: hoc membrum non curauit destruere: quia patet esse ad propositum. si vero moueatur a motore moto adhuc ab alio motore: hic erit vltimum motum propinquum mouens igitur erit dare primum: quoniam vbi est vltimum motum. z proximum mouens: cum istud proximum per suppositiones moueat motum: opz videtur primum a quo moueatur. Quod si det tale primuz: non nece est alterum esse: q̄ non potest procedi in infinitū: q̄ tunc non daretur primum: z ita nec vltimum mouens. Tic epilogat rationem. z inquit. Si igitur omne quod mouetur ab aliquo mouetur vt supposuimus. id autem qō primo monet mouetur quidem (cum si non moueretur esset primus motor simpliciter quem quęrimus) sed nō ab alio mouetur: ipsum moueri a seipso necesse est sic est primum motuz quod a seipso mouetur: quod est ad propositum. Auer. autem reducit precessum Aristote. ad duos syllogismos. Primus est hypotheticus diuisiuus vbi arguitur a disiunctiua cum destructione vnius partis supra alteram. Secundus est hypotheticus continuus: quia procedit ex conditionalibus non destruendo vnam partem: sed vt fit in syllogismo conditionali. ¶Primus est. omnis motor qui mouetur: aut mouetur a se: aut ab alio. Si a se: habetur quod petitur: hoc ait Auerro. Aristotelem ptetermisisse: quia est propositum: quod quęrimus. si ab alio: aut ab alio moto: vel ab alio immoto: non potest dici ab alio non moto: quia omne mouens extrinsecum in mouendo mouetur septimo huius. hoc etiam dimisisse Aristote. ait: quia est impossibile per se notum. Dabetur igitur vt moueatur a motore moto extrinseco. ¶Secundus est. si nō erit primum: non erit vltimum: quare cum sit vltimum opz esse primum: sed cum per syllogismum primum motor ille mouetur: z non ab alio: igitur a se. igitur est aliquod primum motum: quod a seipso mouetur. Dic secundus est hypotheticus continuus vt patet.

Primus syll's. D

Secūdus. Q

Tex.35. ¶Amplius autem z hoc modo hanc eandem ratione aggredi licet, Omne enim quod mouet: z aliquid: z ali quo monet. insuper z hoc aut seipo: aut alio monet. vt hō aut seipo aut baculo mouet. z vētus aut seipso deiecit: aut lapis quem pepulit. fieri quoq̄ non potest vt id quo motus agitur: sine eo moueat: quod seipso mouet. E

¶Eandem rationem vult rursus aggredi: verum prio modo processit ascendendo. Secundo modo descendendo. ante tamen q̄z arguat resumit tria suppositа. primum. omne quod mouet: monet aliquid: z aliquo. Dęc iam suppositio patuit. secundum est. mouens quod monet aliquid aut seipso sine medio instrumento: aut alio mouet vt homo aut seipso: aut baculo. ventus etiā aut seipso adiecit: quem lapidem ipse ventus pepulit. tertium instrumentum siue medium quo fit motus: non pt agere sine motore principali vt clauus sine manu. Dęc sunt tria quę iam antea sumpsit.

¶Si igitur id quod mouet: ipsum seipso mouet nō necesse est esse: id qō mouetur: id quod mouet: atq̄z id quo mouens mouet. Jd quidē igitur quod mouet: moueri profecto necesse est. Non tamen mouere necesse erit. id vero quo motus agitur: z mouere necesse est: z moueri. Cum enim simul sit cum eo quod mouetur: vna cum ipso mutatur: quod quidē in his perspicuum est: quę loco mouentur. nā sic sese tangere in motu aduscz tempus aliquod necesse est. id igitur qō sic mouet: vt nō id quo motus agitur mouet: immobile nimirum erit. Tex.35. F

¶Secūdo idem probat: z facit enthimema: cuius antecedens sunt duę propositiones: z consequens est nostrū intentum: hoc modo: in motu sunt tria mouens principale mota res principalis: z instrumentum medium quo istud mouet: z illud mouetur: z motum principale necessario mouetur: non tamen necessario monet. instrumentum necessario mouet: z mouet. mouetur: quidem quatenus tangit mobile: omne autem mouens qō tangendo mouet: mouetur vt septimo huius dicitur: q̄ vero est instrumentum: mouet. hęc est vna copulatiua accepta pro antecedente. Tunc infert consequēs. z dicit. igitur quod sic mouet: z non sic vt instrumentū sed vt principale mouens erit penitus immobile. ¶Erit igitur enthimema principale motum necessario mouetur: z non necessario mouet. Instrumentum mouet z mouetur non necessario. igitur principale mouens mouebit z non mouebitur. G

Vis rōnis H

¶Naz cū vltimū (vt videmus) sit: qō moueri potest. Motus aūt principiū non bz. sitq̄z id qō mouetur ab alio: z nō a seipso. rationabile est vt necessario dicamus etiam tertium esse: quod moueat immobile existens.

¶Fecit enthimema. Nunc probāt illius illationē: z supponit q̄ si aliqua duo coniunguntur per accidēs: z vnū sine altero inuenitur: potest z alterum sine illo inueniri: veluti album z dulce per accidens in lacte coniunguntur: z album inuenitur in nive sine dulce: z dulce in poculo sine albo inueniri potest. Secundo supponit q̄ mouere z moueri coniunguntur per accidens in instrumento. Et ijs sequitur q̄ si moueri potest in vltimo motore inueniri absq̄z ipso mouere: etiam ipsum mouere inueniri pōt in ipso mouēte prio absq̄z ipso moueri. z sic

I patet consequētia.inquit.Naz cū vltimū(vt videmus) sit quod moueri potest.Motus autem principium non habet:sitq; id quod mouet ab alio z non a seipso hoc est instrumētum:rationabile est vt necessario dicamus etiam tertium esse:quod moueat immobile existens.cū enim possit in vltio moto esse moueri absq; ipso mouereture z in pio motore mouere esse pōt:ane ipso moueri.debes scire q; in grēco littera illa est negatiua.ait enim rationale ē vt nō necessario dicamus:verum dz legi affirmatiue ptopter verbum illud ΑΚΙΝΗΤΟΝ hoc est immobile.mō duę negōnes apud grēcos vnā facīunt.

¶Quocirca z Anaxagoras recte dicit mentē inquiens passionis expertem esse:atq; impermixtam.nam eam esse principium motus contendit.hoc enim modo solum mouebit nullā motā subsistēs.z imperabit.mixtiōis expers.

K ¶Hanc rem Anaxagorę astipulatione persuadet:qui recte mētē primā autumat ipassibilē z ipermixtā: ipassibilē qdē vt moueat.impmixtā vero vt moueat. ¶Sūt qui rationem Aristo. intelligunt sic:q; si aliquid fuerit compositum ex duobus oppositis.si vnum est reperibile per se:z alterum:quare cum mobile sit reperibile sine mutatione.igitur z motor sine ipso moueri. ¶Cōtra rationē sic intellectam solent fieri innumerę obligationes.prima.substantia z accidens coniunguntur:z tñ accidens esse non pōt sine substantia.secunda.nam materia z forma coniunguntur accidentaliter:z tamen nō datur materia absq; forma.tertia intelligens z intellectus per accidens coniunguntur in aliquo.z datur per se intellectum nōn intelligens vt lapis.igit ur per se intelligens non intelligibile:quod nō est auditū. ¶Auer. digrediendo ibi[qm̄ cum aliquid fuerit.]primo videtur solvere obligationes has.secundo nonnullas tacitas. Rñdet.z inquit.q; regula debet intelligi de composito ex duobus oppositis:quorum vtrūq; existit per se.z alterum sit separabile a reliquo.Tunc enim si vnū est separabile:alterum etiam erit separabile.Hoc modo est de primo motore z vltimo mobili. sunt enim opposita saltez disparata: sunt substantię per se existentes: z mobile potest esse sine ipso mouere.Tunc ad obligatiōes patet solutio.prima enim deficit:q; non est in substantijs.secunda deficit:q; Aristo.arguit de substantijs p se existentibus.tertia fortasse deficit:q; intelligens z intellectum non sunt opposita:cū sint omnino eadem:z nō coniuncta.Deinde ibi[media enim licet sint.]solvit tacitas obligationes:posset enim obyci ad antecedens: q; in motu non semper sunt tria.Immo interdum sunt plura vt in motu lapidis z homo:brachium.clava z lapis.secundo nonnunq; sunt duo tantum vt motor z motum: vt homo z lapis. Respondet q; oia illa media z si essent mille:habent rationem vnius:z ita erunt tria reductiue.secunda tollitur:quia vbi ponit aliquid immediate moueri sine instrumēto:habetur q; sit mouēs motum seipso. ¶Etiam instatur:q; q; ratio petat principium:quia supponit motorem existere per se.hoc aūt videtur petitio principij:quia supponit illam esse.secūdo supponit illum esse separatum.igitur petitio. Rñdet q; illud supponit ad mentē aduersarij. vbi.n.nō supponeretur motorem esse:non posset esse instrumentum nec res mota. Ad secundum respondet q; licet supponat ipsum esse separatum fm esse:z tamen credi potest ipsum est tali modo admixtum mobili: vt moueatur illius motu: vt nauta cuius naui dicitur. ¶Debes scire(vt innuit Auer.)q; demonstratio Aristo. videtur arguere ab vltimo ad primum hoc mō.vltimū mouet:z nō mouet igit primū mouet z non mouet. Jō est dubō vtrum oportet ponere q; motor moueat:quod est propriū pūo:z q; motū moueatur:quod est ppriū vltio:ad hoc vt demonstratio valeat. Themistius(vt ait Auer.)voluit q; sine ponatur illud propriū primo sine non ponatur in antecedente:demonstratio valet. Dixit etiaz Themi. q; Aristo. per primū:medium:z tertium: non motorē:medium:z motū voluit sed quęsita. Dęc Auer. damnat z vult q; in antecedente demonstrationis assumat z ppriū primo.v3.q; moueat: z vltimo vt moueatur:z tunc valet demonstratio q; si vltimum mouetur:z non mouet:primum mouebit z non mouetur de secundo vult q; per illa tria non quęsita:sed motorez instrumentū:z motuz velit. Dęc accipi possunt ex balba sua cōmentatione. Ego dico primo q; illa non inueni apud Themistium.vt apparet Themi.in hoc textu non scribit:sed raptim transit. De cętero dico q; Arist. bene sumit tria esse in motu mouens z medium z vltimū:non autem sumit in antecedēte propria vnicuiq; v3 moto q; v3.tantum moueatur:motori q; tantuz moueat:quoniam tunc peteret principium. De principali dubio:videtur mihi q; solutiones illę non valēt.fortasse enim aut est in eis petitio principij:aut multum extra textum addunt. Deillis tamen 12° metaphysice.cō. 35°.satis sum locutus. Propterea pace sua melius dici potest(vt dixit)q; Aristo. petit duo ab aduersario sibi concedenda. Primuz:q; quotiens duo coniunguntur q; accidens:si vnum potest esse i aliquo sine altero:et reliquo sine reliquo in aliquo stare poterit. Sumit secūdo q; moueri z mouere coniunguntur per accidens in aliqua vt instrumento medio.vt clare patet. Ex ijs sequitur.si moueri potest inueniri in aliquo vt in vltimo moto absq; ipso mouere: etiam ipsum mouere potest esse in aliquo sine moueri.si vbicunq; ponetur ibi erit mouens z non motus: qō est propositum.nunc antē sic intelligendo obligationes nullę sunt:cessat enim illa de substantia z accidente:quoniamnon per accidens cōiungūtur in aliquo tertio.cessat illa de materia:qm̄ nō coniunguntur accidentaliter:nec in aliquo tertio inhęrentur.cessat illa de intellecto z intelligente:q; non cōiunguntur per accidens:nam in angelo idem est fm rē intelligens z intellectum: Et si reperitur alia solutio:dicas q; extra propositum est.z non est ad rem hanc alia solutio melior hac.

¶Si vero non per accidens sed necessario mouetur id quod mouet:ita vt non moueat nisi moueatur:necesse est ipsum mouēs quatenus mouetur:aut ipsum sic mouetur vt per eandē motus speciem moueat:aut per aliam. Dico autem id quod calefacit aut z ipsum calefieri z sanans sanari:z deferens deferri. Aut sanans ferri:z ferens augeri:sed persicuū qm̄ primum fieri nequit. nam dicere hęc oportet descendendo vsq; ad individua. vt si quid geometriam doceat:id eandem geometriam discere.z si proijcit eodē proiectiōis proijci modo,si non sic quidē:sed genere alio:ceu id quod fert augeatur.id autē quod hoc auget: ab alio altereť:z id qō illud alterat:alio motu quodam rursus moueatur:necesse est nimirum stare.quinimo motus finiti sunt.

¶Redit

A ¶Reddit ad aliud membrum.posset enim dici q; oē quod mouet mouetur necessario ad hunc sensum:q; si non mouetur:non mouet:huic obycit Aristo.naz si oē mouens mouet:aut eadem specie motus qua mouet mouetur:aut alia atq; alia. verbi cā. eadez vt si calefacit:z calefacit:z sanet:z sanet:z deferat z deferat. Alia vero vt sanans feratur:ferens augeat. Quod nō eadē spē motus persuadet:quia descendendo ad individua hoc est ad species vltimas:tūc docens geometriā:geometriam disceret:at q; doceretur:z proijcies eadem p iectionis specie proijceretur.hęc autem absurda sunt. Si vero alia atq; alia motus spē sine genere. vbi causa.vt ferens augeatur:augens alteret:alterans quoq; rursus alio motu quodam moueatur:necesse est nimirum stare:nam motus species finite sunt.z vbi stabitur illud oportet vt moueat eadem specie motus:qua mouit motum sibi proximum.

B ¶Qua vero reflectere asserit:z id quod alterat dicit deferri:idem facit ac si statiz id deferri dicat:quod defert:vt atq; doceri id qō docet:nam omne quod mouetur:perspicuum est moueri etiam a superiore mouente:z magis ab eo quod cętera antecedit. Sed hoc est impossibile:cōtinget enim vt docens discat:quorum alterum habere scientia alterius non habere necesse est.

¶Confutat cauillum quendam:dicitur enim potest dicę rationi q; circulo contingit motus.verbi causa.dicā.a.alteq; ab aliquo esse alteratū vtpote qb ipso.b,b. vero ipsum augeri ab ipso.c. ¶Ipsum vō.c.deferri ab C ipso.d.ipsum autē.d.alterari rursus circulo:quia ratione mouēs motibit z mouebitur:sed altera motus species semper propter circularem reditum. Huic obycit z inquit,vnum:q; omne quod mouet ab aliquo motore inferiori:mouetur magis a motore superiore:quod enim potest cā inferiore potest z superiore. Tunc arguo.a.primum alteratū alteratur ab ipso.b.aucto.igit magis ab ipso.d.quod erat suppremum mouens:sed.d. ipsum ponebatur redire ad alterationez.igitur.a.ipsuz alteratur ab eo quod alteratur.z ita redit ratio q; pus inquit.Qui vero reflectere asserit:z id quod alterat dicit deferri:idem facit ac si statim id deferri dicat:quod defert: qz doceri id quod docet: z quod hoc faciat: declarat z accipit nostrum suppositum.d.nā omne qō mouetur: perspicuum est moueri etiam a superiore mouente:z magis ab eo quod cętera antecedit.verbi.causa.si lapis mouetur a clava a manu:quę rursus ab homine mouetur:lapis etiam ab homine moueri dicetur tanto quidem magis quanto homo cętera antecedit. Er hoc suppositio sequitur q;.a.alteratum alterabitur ab ipso.d.sed.d.ponebatur redire ad alterationē.igit a.ipm alterabitur ab eo qō alterat. Hoc autez impossibile esse probat per hoc:quia contingit vt docēs doceat:quorum alterum habere sciētiā necesse est vt docens. Alterum non habere vtpote doctuz siue discēs. Dęc autem ad contradictionem reducuntur. ¶Ex ijs colligi potest apertissime q; gravia z levia non mouentur a seipsis:nam si moueretur a seipsis:in eo quod mouerent haberent motum:in eo quod mouerentur non habberent:z ita haberent:z non haberent:q; si dicas q; non habent in actu formali:z habent in actu virtuali:sine potestatiuo vt nonnulli asserunt:profecto ridiculū est:z 5 Arist.expresse:statim enim dicam primum motum moueri a seipso:quia equillando asseram esse in actu virtuali:z potētia formali.nam q; habeat virtute z ea reat actu formali motum:nihil prohibet per se. E

¶Preterea ijs absurdius continget:accidet enim omne motivum mobile esse.si quidez cē quod mouetur ab eo mouetur erit enim mobile veluti siquis dicant omne sanativum atq; sanans sanabile etiam esse.z ędificativum ędificabile esse:at aut statim:aut per plura.

¶Secundo contra idem arguit:sed vniuersaliori rōne. Arguit enim:si omne quod mouet mouetur:omne motivum erit mobile.z hoc eadez specie motus:q; aut statim si mouet z mouetur eadem motus specie:aut per plura media.vt fuit deductum. Ex hoc colligi potest ꝺ eos qui ponunt idem posse esse in actu virtuali z potētia formali:omnia enim hęc ruerent. F

¶Dico autem vt si omne motivum esset mobile:non autem eodem motu:quo sibi propinquum mouet:esset mobile.vt sanativum disciplinabile.Sed id ascendens perveniet tandē vt diximus prius: in eandem motus speciez. ¶Horum itaq; alterum impossibile: est alteri cuasio. Absurdum enim est alterativum necessario esse augmentabile.

¶Exemplificat nunc quasi epilogans rationem.z ingt. Dico autem per plura media:vt si omne motivum esse mobile:non autem eodem motu:quo sibi propinquum mouet:esse mobile:sed alia motus specie sanativuz disciplinabile. Hoc confutat epilogando rationem.z inquit. Sed id ascendēs perveniet tandē vt diximus prius: H in eādē spēm q; erit tūc vt idē eadē spē motꝰ moueat q; mouetur. Ubi inter mēbra addit dictam dicēs. Horum itaq; alterum.v3. vt idem moueat z moueatur eadem specie motus z immediate:est impossibile.alterum plasmatodes hoc est figmentum:melius ad sensum fuga sine cuasio. Absurdum enim est alterativum esse augmentabile si debeat alterare. Ex his omnibus colligi potest illud non esse paretheticum q; idem possit esse in actu virtuali z potentia formali. omnes enim hi processus ruerent.

Tex.39.

¶Non ergo necesse est id quod mouetur: ab eo semper moueri: qō ab alio mouetur: erit igitur huius processionis status tandem.quibus efficitur vt q; primo moueatur:aut a quiescēte moueatur aut ipsum seipsum moueat. G

¶Epilogat conclusiones declaratas. Prima est:vt nō semper quod mouet ab eo moueat:quod viterius mouetur.immo sit totius processionis status tandē ad mouens:quod a nullo alio mouetur. Secunda est:q; id qō primo mouetur: quicquid illud sit:aut a gescente.hoc est penitus immobili mouetur:z hoc si mouetur a motore extrinseco:aut ipsum seipsum moueat:z hoc si nō mouetur a motore extrinseco. Alterum enim horuz ex demonstrationibus habitis oportet concedere.

¶At vero si etiam considerare oporteat:vtrū causa at principium motus id sit:quod ipsum seipsum movet:aut id quod ab alio movetur: Illud sane vtiq; ponēt omnes:id quod quidē per se causa est:semper prius esse eq.v3.re:q; p

I aliud causa est. Quo fit vt alio prin/cipio sum/pto: consideremus oportet si quid seipsum mo/uet quonam modo quae motus specie mo/ueatur.

¶ Tractaturus modo Aristo. de primo moto a seipso qd supponẽdum sit in vniuerso processu proponit: quid vult agere de primo moto a seipso adiungit. Supponẽdu ita qꝫ est causa est: esse prius eo semper quod est causa per accidens: qꝫ vt secundo huius dictum est: oẽ per accidens reducitur ad per se. Jd vero quod agere vult est: si aliqd seipꝫ mouet: vt cęlũ z aial. ad hoc vt sit primum quod seipsum mouet: quo an circulari an recto motu moueri debeat. Quae specie vtruꝫ latione: an alteratiõe: an auctiõe moueri dꝫ: considerandũ est.

K Dęc est omnium eorum quę dicturus est intentio.

¶ Omne itaqꝫ quod mouetur in semper diuisibilia sectile esse necesse est. Prius enim in vniuersalibus de natura ostensum est: omne qõ per se mouetur esse continuum.

¶ Exequens Aristo. intentionẽ propositam: anteqꝫ rẽ ipsam attingat. vnam constituit petitionem. vꝫ. qꝫ oẽ quod mouetur sit diuisibile in semper diuisibilia: hanc esse probatam in sexto asserit: vbi nonne quod per se mouet esse continuum z corpus longa commentatione est disputatum. Ad quid vero petitio hęc faciat: nõ explicat. Jdeo debes scire: qꝫ Aristo. diuisionẽ cõstituet quandam: sibi nomine partis z totius vtetur. pars autem z totum: non sit nisi in his quę diuidua sunt atqꝫ se etilia. propterea hanc sibi statuit petitionem. aut fortasse in Platonem retulit: qui individuum seipsum mouere autumat: ne igitur in cauillum quis recidat. hanc sibi ex declaratis suppositionem constituit.

L Prima demonstratione ꝫ ad corpus a se motuꝫ deduxit: nũc probat intentum

¶ Impossibile igitur est vt id quod seipsum mouet se totum penitus moueat. Vnuꝫ enim ac individuum specie feretur totum: feretqꝫ latione eadẽ: z alterabitur z alterabit. Quare docebit simul atqꝫ docebit z sanabit atqꝫ sanabitur eadem sanitate.

¶ Multifariam (vt ait Themi.) aliquid ipsum seipsuꝫ mouet dꝫ. vt aut totũ a toto: aut totũ a parte: aut partem a toto: aut partem a parte. hoc postremuꝫ in duo membra diuiditur. nã aut ita pars a parte mouebitur vt viceuersa mutuoꝫ altera ab altera moueatur: aut ita vt vna pars moueat: altera econuerso nõ moueat.

M Et hunc vltimum significatum concludet Aristo. Prio igitur probat: qꝫ nihil totuꝫ mouet per se a seipso toto. Et arguit sicqꝫ tunc vnum z idem individuum specie feretur: z ferret eadem lationis specie: z alterabitur z alterabit. z ita docebit z docebitur. z sanabit atqꝫ sanabitur eadẽ sanitatis specie. igitur nihil totum se totuꝫ mouet. ¶ Nec valet quod inuiores aiunt Aristote. conclusionem esse intelligendum in motu vniuoco. ois enim via demõstratiua tollet: equa proficiscitur ipse in primum motoꝛẽ penitus immobilem. ¶ Sunt ꝫ Arist. occurrunt. primo: qꝫ non videtur inconueniens vt ferẽs fer atur. secundo: nec inconueniens sanans sanari. tertio: nec docens est inconueniens discere. Animal. n. seipsum fert. inuentor quoqꝫ per contemplationem seipsum docet. medicus etiam se ipse nonnunqꝫ sanat. ¶ Sed hęc non ad intellectum Aristo. sunt. animal enim fert se ratiõe a nime: quę corpus fert. homo docet se per animam contemplantem: ac considerationes quę ab imaginibus proficiscuntur. Medicus etiam sanat se per accidens. Aristo. igitur vult habere nihil per se primo esset totum mouens z totum motum. Sic enim intelligit Themistius conclusionem.

N

¶ Rursus definitum est id moueri quod ẽ mo/est mobile. hoc autem est potentia mobile nõ actu. Sed quod potestate est: in actuꝫ profici/scitur. Motus enim actus est mobilis imper/fectus: at quod mouet: actu est iam. Calefa/cit nanqꝫ id quod est actu calidum: z omnino id generat: quod formaꝫ habet. Quare simul eodemqꝫ calidum erit atqꝫ non calidus: z cętera id genus similiter: quęcunqꝫ mouens vni uocum habere necesse est. Jd igitur quod mouet: seipsum mouet z movẽt suo ab ipso mo/uente.

O

¶ Secundo arguit idẽ vniuersaliori ratione sic. Si aliquod totum mouet a seipso toto: tunc idem erit in actu z in potentia. deducitur. nam vt mouetur est in potentia. nam motus est actus entis in potẽtia. vt mouet est in actu: quoniam est res motiui. igitur idem actu z potentia erit. concludit tamen. quare simul eodemqꝫ calidum erit atque nõ calidum. z cętera id genus: quęcunque mouens vniuocum habere necesse est: quod addit: quia omnes rationes probant nihil totum seipsum mouere eadem specie motus. Dissimili enim specie non esset illud impossibile. vt cęlum mouet hęc alterãdo: z mouetur localiter. ideo ifert. Jd igitur quod mouetur ipsuꝫ seipsum mouet: z mouetur suo ab ipso mouente interno: non ꝫ totum sit mouens z totuꝫ per se primo motum. ¶ Auer. autem parte illa. z hoc est in metis. digrediendo ait: qꝫ Arist. addit in sui probatione vniuoce. ad denotandum qꝫ nullum corpus aut virtus in corpore mouet se vniuoce. vt nullum calidum calefacit: nullum humidum humectatur. huic Plato addebat minorem: sed motoꝛ primus mouet se motu vniuoco: igitur est abstractum. Auerroes autem dicit qꝫ non potest intelligi primum motorem moueri motu eiusdẽ rationis cum motu quo mouẽtur corpora. nam ille motus quo deus mouet se est intellectio sui. Propterea Auer. ait. Platonem quantum ad aliquid bene dixisse: quantum ad aliquid male. Dixit enim bene: quia voluit primũ motorem primi corporis moti esse in corpore. Male vero credit omne monens moueri eo motu vniuoco quo mouet. ¶ Et his syllogizat Plato animã esse ęternam z separatam sic. nullum corpus aut virtus in corpore: z ita erit ęterna ac separata. ¶ Huic Auer. rñdet qꝫ maioꝛ potest intelligi aut de motu naturali vt de locali. z sic est falsa. nam aial mouet se per se. Aut intelligi potest de moto proprio substãtijs separatis. vꝫ. intellectione per essentiã: vt intelligatur illud est perpetuum quod mouet se der essentiam: hoc ẽ intelligit se qꝫ essentiã. z hoc mõ maioꝛ ẽ vera: z minoꝛ ẽ dubia. Motus. n. iste dicef ęquoce motus cũ motu qua corpora z virtutes in corpore mouẽtur. Dęc Auer. in digressiõe.

P Quę Auero. cõ. 40

Tex. 41

¶ Esse autem impossibile seipsuꝫ: aliquid mo/nere hac ratione vt ab vtroqꝫ moueat vtrũ/qꝫ. Ex his perspicuum erit. Nam si vtrunqꝫ mouebit vtrunqꝫ: nihil erit quod moueat pri/mum. Jd enim quod prius mouet: causa ma/gis ẽ vt moueatur id quod mouetur: qꝫ id qõ mouetur: qꝫ id quod illi proximum est. Du/plex enim erat id qõ mouet: quoddam enim mouet ipsum ab alio inspiciens motuꝫ. qõ dã seipso mouet: Propinquius autem est prin/cipio id quod longius ab eo quod mouetur est: qꝫ medium.

A

¶ Scõs significatus erat: qꝫ aliqd dicebat se mouere: qꝫ vna pars monet alteraꝫ. z hoc dupliciter: aut recipro ceviceqꝫ versa: quelibet monet alteram: z mouetur ab altera. vt vna monet tantum z altera mouetur. probat igitur qꝫ nihil mouet se per hoc qꝫ vna pars reciproce atqꝫ versa vice monet alteram: z hoc proponit. esse autem impossibile: seipsum aliquid mouere hac rõne: vt vtraqꝫ pars moueatur ab vtraqꝫ. Ex his modo perspicuum erit. Et arguit sic. si vtraqꝫ mouet vtranqꝫ versatur vice: tunc neutra erit primum mouẽs. Deduco consequentiam: quia primum movens per antecedẽtia est qꝫ magis est causa qꝫ instrumentum. z cui principatus z origo motus datur. Modo addo minoꝛem: sed neutra est magis causa z origo motus neutra. igitur neutra est primum mouens. Jnquit. Nam si vtrunqꝫ mouebit vtrũqꝫ: nihil illoꝛum erit quod moueat primũ. Deducit consequentiam. d. Jd enim quod prius mouet causa magis est vt moueatur id quod mouetur: qꝫ instrumentum quod est illi rei motę proximum. Addas minoꝛem: sed neutra mouet principalius igitur neutra pars erit primum movens. Et qꝫ fecerat mentionẽ de primo z medio sive instrumento. submeminit eoꝛum q̃ dixit. z inquit. Duplex enim erat id quod mouet: quoddam enim mouet vt instrumentum: qꝫ ipsum ab alio est motum suscipiens. vt baculus: quoddam seipso mouet vt homo. Et q̃in motu aliquando concurrunt plura media in proiectione. vꝫ. clauus: manus: brachiũ z demum homo. Declarat quid illoꝛum mediorum debeat dici propinquius atqꝫ movẽs magis: an qõ magis ad rẽ motã vergit: vt baculus: an qõ magis ad rẽm movente. vt brachium. z inquit. Propinquius autem est principio primo motus z principale motoꝛi quod longius est ab eo quod mouetur vt brachium: qꝫ medium vt manus: z hoc magis mouet qꝫ manus: qꝫ ppinquius est maxime tali. Sic patet rõ: z expositio terminoꝛum.

B

¶ Prꝫterea quod mouet non necessario mo/uetur: nisi a se moueatur. per accidẽs ergo vi ceuersa mouet alterum. accipiam itaqꝫ ipsuꝫ contingere non movere. Erit ergo aliud qõ mouebitur aliud mouebit immobile.

¶ Secundo arguit z supponit quod probauerat: qꝫ movens non necessario movetur. hoc. n. probatum fuit nisi a se moueatur. Est igitur suppositio qꝫ movens nõ necessario movetur a motore extrinseco: nisi per seipsum a se moueatur: vt animal vel cęlum. Ex hoc sequit qꝫ per accidens viceuersa alterum sive altera pars mouebit ipsum motoꝛem. Accipiam itaqꝫ ipsum nõ movere: hoc est ipsam partem nõ moueri. erit ergo aliud qõ movebitur: aliud qõ movebit immobile. Est igitur vis rationis. pars movens z vlr movens contingit nõ moueri igitur altera pars quam mouet: contingit non reagere movendo partem movẽtẽ. Ponatur igitur in esse qꝫ non reagat movendo partem movẽtẽ: z erit motus. igitur altera erit movens. tantum. altera mota.

C

Vic est sensus literę qui latinos latet.

E

¶ Jnsuper non necesse est id quod mouet vice uersa moueri. igitur necesse est aut immobile quicqꝫ mouet: aut a seipso moueatur: si ne/cesse est semper motum esse.

¶ Tertia hęc ratio non differt si secunda nisi qꝫ absolutioꝛ. prima. Arguit igitur. Jnsuper non necesse id quod monet viceuersa moueri. vt iaz patuit. igitur si motus semper est oportet vt aut sit immobile aliquod quod movẽs aut sit aliquod quod mouetur a seipso. Dec consequentia patet ex dictis: non semel sed milies.

¶ Rursus si quo motu mouet eliam motur: calidum nimirum calefit.

¶ Ultimo arguit. si quo moto mouet ipse motoꝛ moueretur etiam: calidum nimerum calefit. Et hęc ratio est solum in mutatione motuqꝫ vniuoco. Dę tres rationes non multum non differunt: tamen sic intelligende sunt vt patet.

F Tex. 42.

¶ At vero neqꝫ eius quod primo seipsum mo/uet vna pars seipsam mouet: neqꝫ plures seip sas singulas movebuntur.

¶ Tertius significatus erat qꝫ totum a seipso moueri dicit: qꝫ pars mouet seipsaꝫ: aut vnaquaqꝫ mouet vnãquãqꝫ. Doc nunc proponit confutandum z inquit. At vero neqꝫ eius quod primo seipsum mouet: vna pars seipsam mouet: neqꝫ plures seipsas singulas movebũt.

¶ Totum enim ipsum si a seipso mouetur: aut ab aliqua sui parte: aut totum a toto movebi/tur. Si igitur quia aliqua pars a seipsa movet hęc pars erit quod primum seipsum monet. separata nãqꝫ seipsam illa movebit. totũ autẽ minime. Si vero totum a toto movetur: per accidens ipse partes seipsas sane movebunt. Quare si non necessario seipsas movent: sumãtur non a seipsis moueri: ipsius ergo totius nõ quędam pars movebit immobilis: quędam autem movebitur. hac enim ratione solus aliquid seipsum movere contingit.

G

¶ Proposuit vnum cõfutandum z omittit illud tanqꝫ manifestę confutationis: z transit ad alios significatus confutandos. vnde expositores (vt mihi videt:) z Auer. locum hunc cum magna difficultate possint exponere. videtur igitur mihi qꝫ Aristo. hac ratione rursus probet idem a seipso per se moueri non posse: quia aut movebitur a seipso. per hoc qꝫ aliqua illius pars monet seipsam: qõo dicunt aliqui: animal moueri a seipso: per hoc qꝫ coꝛ mouet seipsum: aut per hoc qꝫ vniuersum q se a seipso toto monetur: vt dicunt alij vniuersuꝫ aial q se moueri ab vniuerso animali: non quia vna pars mouet aliam vel seipsam. Et hoc proponit dicẽs. Totum. enim ipsum si a seipso monetur: aut ab aliqua sui partes: hoc est: aut ex monetur: quia aliqua sui pars monet seipsam: aut aliam sibi coniunctam: aut totuꝫ a toto movebitur: z non ratione partium: eecce quomodo omtit primam divisionem z trãstulit se ad aliam. Deinde est destruit membra: z primum confutat hoc modo. Si totũ mouet seipsum totum: qꝫ vna pars mouet seipsaꝫ non totum erit primum quod mouetur a seipso: si hęc pars erit primum quod seipsum monet. Nam potest hęc pars moueretur sseipam: dato qꝫ totum seipsum

H

I non moueat: contra vero minime. Inquit. Si igitur qz aliqua pars a seipsa. mouet: hęc pars erit id quod primum. seipsum mouet. separata nanque seipsam illa mouebit: hoc est: dato q totum non se moueat: illa seipsam mouet. totum vero minime: cum moueatur pp illius motum. Sic igitur patet totum non moueri a seipso toto: qm apars mouet seipsam: qua non totum sed pars erit primum quod seipsum mouet. Deinde secundum membrum hoc modo destruit. si totum per se primo a seipso toto mouetur: non ratione partium: hoc est: non per hoc q vna pars mouet aliam aut seipsam per accidens vnaqueq; pars seipsam aut aliam mouebit. igitur non necessario mouet aliam: z alia mouetur: non necessario hęc mouet: illa moueturr igitur contingit hanc non moueri: illam quoq; non moueri. Sumatur igitur de ineſſe q hęc non moueat. illa non K mouetur. igitur ipsius totius non erit vna pars mouens immobilis: alia mota noa mouens: quod est contra definitionem datam de eo quod primo seipsum mouet. Inquit. Si vero totum a toto mouetur primo z p se: z non ratione partium: per accidens ipse partes seipsas sane mouebunt: hoc est vna aliam aut vnaqueq; seipsam. Quare si non necessario seipsas mouent: sumatur de ipso ineſſe seipsas non moueri: hoc est q nulla moueat: nulla q; moueatur. ipsius ergo totius non quędam pars mouebit immobilis: quędam autem mouebitur. [z sic cum litera sit affirmatiua: cum Aristote. dicit. Sumantur non a seipsis moueri.] vult esse subintelligendum absurdum. Ltotū mouebitur nullis partibus motis. hoc subintellecto: quasi infert propositum. s. q oportet ipsius totius est primuz seipsum mouens: vt altera pars moueat tantum altera sit mota tantum: qz hac ratione aliquid seipsum prio mouere contingit. C Dic sunt duę circa rationem dubi Dubitatio Prima tationes. Primum. n. solū per accidens: vt distinguitur 3 nec essarium videtur posse non esse. non autem vt distinguitur 'contra per se primo. vt hic videtur dicere Aristo. ait. n. si totuz a seipso toto per se primo mouet vnaqueq; pars per accidens mouebit aliam: quę consequentia nulla est: nisi accipiendo p accidēs: vt distinguitur contra per se prio. Hęc est maxima dubō. C Secūda dubō est: q Aristo. petere videtur principiū. Scōa. sumit. n. id prio moueri a seipso. cuius vna pars ē mouēs immobilis. altera mota tantū. Hoc enim est quod q̄rimus. C Dici potest ad primam q Aristo. infert si totum Solutio. M a seipso primo mouetur: tunc non est de ratione partium: vt vna moueat aliam. Non est de ratione partiū: vt vna moueat aliam: igitur intelligi potest vnam non moueri aliam. Intelligi potest vnam non moueri aliā igitur intelligi potest non esse partem mouentē immobilem: z motam non mouentem. Hoc autem est impossibile fm imaginationem: cum sit contra rationem primi moti a seipso. igitur z antecendens erit impossibile similiter. Alij dicunt (vt videtur Auer. intelligere) q illud quod est per accidens potest non esse in suo vniuersali propter illius aliquod indimdnum: qz enim. mouēs mouetur per accidens: ideo aliquid est mouens quod in mouendo nullo mō mouetur vt primus motor. Hęc tamen responsio indiget consideratione. C Melius igitur quarto dici potest. q si totum mouet ipsum prio: potest seipsa mouere: partibus ipsis non motis vel nō existentibus: vt hō pōt esse risibile. Socrate nō existēte risibile: quia quod est tale primo: potest esse circumscriptis omnibus alijs que sunt talia non primo: z ita totuz seipsum mouere non potest nulla parte mouente: quod est impossibile. C Secunda dubitatio tollitur per hoc: qz supra Aristo. supposuit primū motū esse id cuius vna pars mouet: z alia mouetur: q nō habeat partez mouentez tantuz: z partez motā tantū. sed soluz q diuidit in duo illa z non solum supposuit: sed multis rationibus probauit. Hęc possunt dici in Arist. prędictis.

C Rursus si totum ipsuz moueat: aliud ipsius mouebit: aliud mouebitur: ipsum igitur. a. b. a seipso: z ab ipso. a. mouebitur.

C Secundo idez persuadet sic. si totuz: vt pote. a. b. seipso toto mouet: per definitionez eius quod prio seipsuz mouet: aliud ipsius. a. b. mouebit: aliud eiusdem mouebit: z ita sequetur q ipsum. a. b. a seipso mouetur toto. z ab ipso. a. etiam: a seipso quidem toto: per te: qui dictis ipsum a seipso moueri. ab ipso vero. a. quoniaz. a. ipso nō moto: totuz ipsuz nō mouebit. vt dicitur in septio huius. Motus enim totius dependet a motu partiū. Lōtra q positores Qui Auicēnie. 42. C Nec hunc locū recte intelligunt expositores: referunt enim ad partez hanc diuisionē: cū sit referenda ad totuz. C Auer. aūt incipit cōmētū super digressiōez: z vult q Aristoteles velit probare in vniuerso processu. q id qō a seipso mouet: diuidat i ptē mouētē tm̄, z ptē motā solū. z hoc vt ȝdicat. Platonicꝰ voluit vniuersaliter z vbi p̄m motorez cuiusq; esse id quod seipsuz mouet. C Deinde ibi [expositores autez] vult reprehendere grecos expositores Themistiuz z Alexandruz: qui rationez Aristotelis fecerunt hypotheticaz diuisiuaz a destructione quatuor mēbrorum supra veritatez quinti hoc modo. Si aliquid mouet seipsum: aut qz vna pars est mouens tantuz: z altera mota soluz: aut qz totū per se prio mouet seu aut qz vtraq; pars moueat vtranq; aut qz pars. monet totū: aut demū qz totuz mouet partē. Quatuor horum: excepto prio: quod est intentuz improbant vno ipossibili. vȝ. q tunc idez moueret se: hoc est q tunc idez esset mouens z motū. Ubi nāq; totē mouet totū: pz idē esse mouēs z motū. Similiter vbi pars mouet totuz: eadez erit mouens z mota. sīr si vtraq; mouet vtrāq;: eadez erit mouens z mota. z hoc est facta differentia de eo quod aliquid se cū medio vel sine medio moueat: demū si totū mouet totū: etiaz idem sequitur: vt idem sit mouens z motum. Cum igitur hęc quatuor membra sint impossibilia: voluerunt expositores primum esse verum. vȝ. vt aliquid moueat se: quia vna illius pars mouet tantū. altera mouetur solū. deinde ibi [z totum hoc est error] confutat hanc responsionem. Primo qz putant syllogismū esse diuisiuū: in quo destruuntur quatuor mēbra: z infertur quintū. vȝ. q sit mouens seipsam id cuius motor est mouens tantum z motum est res mota sola. Modo hoc est falsuz: qz nulla facta diuisiōe nulloq; destructo mēbro: posito tanq; impossibili. q idem moueat se: sequitur ꝓpositū. vȝ. q primū motū sit cuius vna pars mouet tantuz: z altera mouetur. igitur non oportet facere tot mēbra. Sed dices: cur Aristo. fecit illa mēbra: z destruxit illa. Respōdet ibi: sed qz Aristo. Iq; Aristoteles induxit illa cōfirmandū: etiaz ad cauillatorez: qui dicere potest primuz motū a seipso moueri aliquo illorum quatuor modorum his duabus de causis destruxit eos. Deinde ibi [z ideo induxit] probat suam expositionem: q. vȝ. non per se induxit

Q Rationes spales contra primā

A induxit z destruxit membra illa: sed ad confirmandū: z ad cauillatorez: qz sp eādē in omnibus facit p̄clusionē. vbi. n. p̄se illa destrueret: p̄culdubio nō faceret conclusionē nisi semel in fine destructiōis: vt solet fieri in syllogismo diuisiuo. Deinde ibi [z quia existimatio magis apparēs.] vult scō expositores reprehendere. nam Philosophꝰ facit hanc diuisionem. si totum mouet se: hoc est: q vna pars mouet alteram fm reciprocationem. modo petit aut vna mouet aliam reciproce essentialiter z per se: aut per accidens. Aut Auer. q Aristo. accepit hoc tanq; apparentius. Modo vult q destruat vtrunq; Arist. q. vȝ. neq; vna mouet alteraz per se neq; per accidēs. Expositores aūt volunt q destruat solum vnum. vȝ. q pars moueat partem reciproce per se. Et credunt q hac parte destructa totum destruatur: z hoc ait esse ꝛ erroꝛē: qz adhuc restat aliud mēbrū destruēdum. Propterea ait: q oēs rōnes qbus destrunt ēt totū moueri B a parte per se: quas repetit: concludunt totum nō moueri a parte per se: sed restat questio vtrum totum moueatur a parte per accidens: an pars a toto p accidens. igitur diminuti. est igitur tertius error. C Ex his patet q in tribus reprehendit expositores. Primo: qz voluerunt syllm Arist. esse diuisiuum. Secundo: quia membrum illud apparentius. vȝ. partem moueri partem reciproce. diminute improbant: cum solum ꝓbāt partem non moueri partem reciproce per se. Tertio: qz cętera ēt membra diminute improbant. solum. n. ꝓbant totum non moueri partem: aut partem totū per se: de ipso per accidens nihil dicunt. Deinde ibi [Sed hoc non fecit.] remouet questionem: quaz replicat ibi [Si igitur aliquis dixerit q Arist.] Questio est: cur Aristo. non destruit hos modos. totum moueri partem: z C partem moueri totum per accidens. Respōdet q Aristo. dimisit eos propter hoc q accidentalitas est manifesta in eis. z noluit destruere nisi eos: in quibus accidentalitas non est manifesta per se. Est etiam alia causa: qz nullus existimat illa membra. C Sed circa hęc Auerroys dicta. Primo animaduertendum ipsum non recte incusasse Themistiū. nā Themist. bñ voluit diuisionez esse faciēdā in quq; mēbra: sed nō q p ordinem omnia destruat cōstruēdo quīnō vt fieri solet in syllo diuisiuo: sed q quatuor illa sint falsa: eo qz oia signant q totum moueatur a toto: quibus vnitim destructis sequit q id sit per seipsum mouens: cuius vna pars mouet tantum. altera mouetur. Et per hęc patet ad rōnes Auer. Themistius enim vult syllm esse diuisiuum duorū membrorum tm̄ saltē reductiue. z hoc Auer. nō itellexit. C Ulterius quo ad duos alios errores: non fideliter recitat Them^m. Themistius enim non sequit semper verba D Arist. omittit. n. verba Arist. nōnunq;. z vltra illa addit propzias cōsideratiōes: quas Auerroes credit eas esse dictas ad verba Arist. z nō est ita. vt pz ei q grecā linguā bz. Propterea mihi vȝ Auerroes magnus tumultus. Dic enim cum literas grecas ignozauerit: non nisi temere grecum auctorē exponere potest. malo enim errare cum grecis in expōne grecoꝝ: auctoꝝ: q; recte sentire cū barbaris: qui linguę ptiā nō brīt: nisi per insomnia. Scō aia duerte: q expō Auerrois nullatenꝰ textui greco cōsonat. nō. n. Arist. ꝓbat id esse motū a seipso primo: cuius vna pars mouet tm̄. altera mouetur. sed hoc ex dictis supposuit: sed ꝓbat totū nō moueri a seipso primo p hoc q vna pars mouet aliā: nec p hoc q totū mouet p seipsum prio totū. Et hęc fuit expō pueriles litteris z vbis grecis: vt pz itelligēti modicū illiꝰ linguę. Ne sentio cum pz: qui textum auctoris enitun- tur trahere ad eorum conceptionem: sed cum his qui ad sensum textus conceptionem trahunt eorum: etiam si textus z auctor non bene senserit: esset enim peruersio z non expositio. Demum id in pręceptum recipiatis vos scholares: qui bonas litteras discere exoptatis: vt grecos auctores cum grecis expositoribus: latinos cuz latinis intelligere enitamini. E

C Cum aūt eoꝝ quę mouēt: aliud qdē ab alio mouet. aliud vo imobile sit. inuꝑ ēt eoꝝ q̄ mouentur: aliud moueat: aliud non moueat: necessario id quod seipsum mouet: z ex eo cōstabit quod mouet z non mouetur: z ex eo qō mouetur z non necessario mouet fz interdū contingenter. Ter. 43.

C Videt aliqbus q sermo iste sit ꝺ dictoꝝ: vt clarissime Th. edicat. alijs vero q sit noui negocij initiū. sed qcq̄d sit: vȝ velle id qō seipsum mouet diuidi in partes: q̄rū vna mouet. altera q̄ mouet hoc mō: q illa q̄ mouet prosus immobilis sit. illa vero q̄ mouet: aliud interim extrinsecus mouet: interim tantum mouet. Verum ipse vult solū q ꝓstet ex duabus partibus mouēte z mota: sed q mouēs sit z nō moueat: z mota nō mouēs ē addita nō nēcio: sed ad bene eē. Jngt. Cū aūt eoꝝ q̄ mouēt: aliō qdē ab alio mouet: aliō vo imobile sit. ipsuꝑ ēt eoꝝ q̄ mouēt aliō moueat: aliō nō moueat nēcio id qō seipsuz mouet z p se ꝑ oib⁹ alios circūscriptis. z ex eo ꝓstabit qō mouet z non mouet: z ex eo qō mouet: z non nēcio mouet: fz prigēter aliqn mouet: aliqn si mouet. Hęc res siue sit ꝑcessus pdicti epilogi: siue sit noui negocij intentio: nē pz. Hęc illō sciās itētionē eē q mouēs se ex ptibus duabus constat tantum: mouente. videlicet. z mota: siue mouens si immobilis: siue non. similiter siue mota moueat: siue non. F H

C Sit enim. a. quidem mouēs immobile. b. vero id quod ab. a. mouetur: mouens etiam ipsum. c. quod quidem moueatur ab ipso. b. sed nihil vlterius moueat. Nam licet per plura media interdum perueniatur in ipsum. c. per vnū tm̄ nūc dūtaxat eē puētū sumatur: Anima igitur. a. b. c. seipsum mouet: sed si ipz c. aufero: ipz q dem. a. b. seipsum mouebit: cū ipz. a. moueat. Ipz vo. b. moueat: ipz vero. c. nec seipsum mouebit: nec ꝓsus mouebitur.

Mouens tm̄.	motū mouēs.	motū tm̄.
a	b	c.
anima.	spiritus.	coꝛpus.

G

C Aliquibus videtur q Arist. probet partem motā necessario moueri: non aūt necessario mouere: cui multum consonat principium litterę. alijs q velit probare. id quod mouet seipsum primo: cōponat solū ex duabus partibus altera mouente tantum: altera mota solum: quozum est Auer. Mihi videtur q ipse probet pm quod a seipso mouetur ex duabus partibus solum constare ex motore ex parte que mouetur ab illo motore: non autem rursus ex parte tertia que moueatur vlterius a parte mota: z videtur probatio expositoria hoc modo: id quod seipsum mouet ex duabus partibus cōstat: z non ex pluribus: neq; ex pauciozibus. igitur tantuz ex duabus. sic. n. exponit. ꝓpō exclusiua numeralis. ceu hęc: sunt mihi tm̄ duo eg: sic exponit: sunt mihi duo

I equi: ꝛ non plures ꝛ neq; pauciores. igitur tantum duo. Inquit. Sit enim. a. quidem mouens immobile: vt in animali ipso anima. b. vero id quod ab. a. ipsa mouetur in animali ipsius, siue calore naturalis. mouens etiam ipsum. c. corpus siue musculum: quod quidem. c. musculus mouetur ab ipso. b. sed nihil vlterius mouetur: cuius quasi rationem indicat: ꝛ inquit. Nam licet per plura media interdū perueniatur in ipsum. c. corpus siue musculi: sumat nūc per vnū esse peruentū in ipm. c. ex ys infert. Uniuersum itaq; a. b. c. seipm mouet p hunc casum. Tunc arguit. ꝛ inquit. sed si ipsum. c. aufero: ipsum quidem. a. b. seipsum mouebit: cū ipsum. a. moueat: ipsum. b. mouebitur. Ipsum autem. c. ablatum: nec mouebit: nec mouebitur. addas ꝛ p pauciora bis illud seipsum mouens non potest seipsum mouere: igitur omne seipsum mouens ex duabus partibus ad minus necesse est constare.

Ter. 48.

K

¶ Uerū ipm. b. c. siue. a. ipso non seipm mouet: qñ ex eo. b. mouet: q; mouet ab alio: ꝛ non ex eo: q; ꝙ se pte sua mouēte mouet: ipz igit. a. b. solū seipz mouet: necessario itaq; fit vt id qō seipm mouet: habeat partē mouētē imobilē: ꝛ partem motam non necessario mouentem.

¶ Refellit fortasse tacitū cauillum. cuius signum est: q; ipso confutato: rursus conclusionem dictam epilogat. Est autem cauillus: vtrum sicut. a. b. est primum seipm mouens: sic. b. c. esse possit: Respondet ꝛ inquit. ꝙ nō: nam. b. mouet vt motum ab. a. ipso: ideo sine. a. ipso eē non poterit: at ipsum. a. b. esse potest sine. c. ipso: cum eē possit ꝛ. a. ꝛ. b. sine. c. ipso. Demum epilogat conclusionem: ꝛ sermo patet.

L

¶ Hęc autem aut sese mutuo tangunt: aut alterum, alterum.

¶ Secundus cauillus esse potest. vtrum partes hę sint coniunctę tactione. Respondet ꝛ inquit. Hęc autem sese mutuo tangunt: subaudi si motoꝛ est corpus velut est res mota: aut alterum, alterum: vtpote motoꝛ ipsam rem motam quatenus virtute sua mouet illam. ¶ Sed dices. omne tangens tangitur: vt in primo de generatione dictum est. ¶ Respondent. ꝙ omne tangens tāgitur: quando tangit tactu quantitatiuo: at tactu qualitatiuo tangens potest tangere non tactum: vt in pluribus casibus patet.

Dubō. Respōsio.

¶ Quod si id qō mouet cōtinuū sit (nam id qō mouet necessario continuum est: non per hoc ꝙ altera pars alteram tangit) perspicū. vniuersum seipsum mouere: non q; ipsum est tale: vt ipsum seipsum moueat. Sed mouet idē seipsum ꝛ mouetur: eo quia ipsius aliq̄d mouet: ꝛ aliq̄d mouet. Nō enim totū mouet: nec totum mouetur. Sed mouet quidem. a. mouetur autem tantummodo. b. ipsum vero. c. non rursus ab. a. ipso: est enim hoc impossibile.

M

¶ Ex dictis concludit: quia ratione possit idem dici seipsum movere: ꝛ vult idem dici seipsum movere: quia aliquid ipsius mouet: ꝛ aliquid ipsius mouetur: accipit autem vnum quasi assis: licet non multum necessario: ꝛ inquit. Quod si id quod mouet continuum sit ꝛ corpus: nam id quod mouetur necessario continuum est ꝛ corpus: vt sexto huius dictum est: non per hoc ꝙ altera pars alteram tangit: sed vera continuitate: perspicuū vniuersum seipsum movere: non quia ipsum est tale: vt ipsum seipsum moueat: hoc est: vt totum moueat ꝛ totum moueatur: sed mouet idem seipsum ꝛ mouetur: eo quia ipsius aliquid mouet: ꝛ aliquid mouetur: non enim totum mouet: ꝛ totum mouetur: sed mouet quidem. a. Mouetur autem tantummodo. b. ipsum vero. c. nō ruꝛsus ab. a. ipso mouetur: cum ponatur abscissum. hoc. n. est impossibile. ipso abscisso. Sic igitur aliquid seipsum movere dicitur: quia ipsius vna pars mouet: ꝛ alia mouetur. ¶ Animaduertendum autem Aꝛist. dixisse: si id quod mouet continuum sit: quia nondum patet. an primus motoꝛ sit corpus vel neq; donec igitur res declaretur: loquitur sub dubitatione. ¶ Debes scire vt ab Auer. colligitur, commen. 43. ꝙ motum a seipso est duplex. Primum velut id quod non ē resolubile in priusꝺ: vt fortasse in animali est minima pars cordis: ꝛ secundarium. vt fortasse est totum animal quod in plura mota a seipsis primo resolui potest: loquēdo de ipso moto a seipso primo sic tale constat ex duabus tantummodo partibus: mouente tantum: ꝛ mota: quę vlterius aliam non mouet: ar loquēdo de motis a seipsis non primis: non tantum ex duobus constat: sed potest pars mota vlterius aliam movere.

Que Auer. comē. 43.

O

¶ Habet ār dubitationē si qs ptē demat: aut ab ipso. a. si id quod mouet ꝛ non mouetur cōtinuum sit: aut ab ipso. b. quod mouetur: vtrū reliquum ipsius. a. mouet: aut reliquū ipsius. b. mouetur? Nam si id erit: ipsum. a. b. sanē nō id erit qō a seipso primo mouetur: qñ dempta aliqua parte ab ipso. a. b. adhuc ipsius. a. b. reliquum ipsum seipsum mouet.

Ter. 44.

P

¶ Mouet dubitationem: in qua vnum supponit hypothetice. vꝫ. Dato ꝙ mouens sit corpus siue continuum (nam motum esse corpus ꝛ continuum patet) vtrum dempta aliqua parte ab ipso mouente: aut ab ipso motoꝛ reliquum mouentis moueat reliquam moti partez. Et arguit ꝙ non, quia si id erit, videlicet. ꝙ reliquum mouentis moueat: reliquum rei motę moueatur: ipsius. a. b. non erit id quod primo seipsum mouet: quando dempta aliqua parte ab ipso, a. b. toto: adhuc ipsius. a. b. reliquum seipsum mouet: ꝛ ita illud non fuit primum cum adhuc detur primus. ¶ Proficiscitur autem dubitatio (vt rectesentit expositoꝛ) ex eo quod dictum est. Dixit. n. ipsum, a. b. esse id quod primum mouet seipsum: quia ex duabus partibus tantum constat: quia nec ex pluribus: nec ex paucioribus. Propterea dubitatio exoritur: quia videtur ex paucioribus id constare posse: vt hęc ratio docet.

Cā dubitationis.

Q

¶ An potestate quidem nihil prohibet vtrūq; aut alterum. vꝫ. quod mouetur diuisibile esse: actu vero indiuiduum. Nam si diuisum fuerit: non vlterius potestatem habet eandē: q; re in ipsis potestate diuisibilibus prohibet nihil esse primo vnum tale.

¶ Auer. commento presenti. 44. ꝛ omnes expositores volunt Aristotelem intelligere per primum motum a seipso: minimum motum a seipso: quod adeo est minimum: quod si diuideretur, non remaneret eadem potestas in reliquo, ꝛ hoc Auer. expresse ait hic probās esse impossibile vt motum diuidatur actu in infinitum nam oportet venire ad hoc vt nā rei tandē corrūpat. nam minima ignis ꝛ cuiuscq; rei quātitas ē terminata.

Expositio Auer. ⁊ positoꝝ

Similiter

A Similiter ꝛ de animali anuloso: oportet enim tandem venire ad minimum: quod si diuideretur: non amplius esset. Tunc ad formam dicunt. a. b. esse id quod primo seipm mouet: q; si ab ipso. a. vel ipso. b. quicq; demat: non amplius manebunt. ¶ Sed hęc responsio peccat.

Cōfutatio

primo. q; 3 rōnē. scḋo. q; literę nō ꝓnant: 3 rationē gḋē: q; tūc cęlū ipm nō esset: id qō primo seipm mouet: cuius 3mum habeꝫ ab Aristo. p3 q; cęlū ē corpus ꝛ non minimū. Contra textū vero: q; Aꝛist. ait. rez motā esse actu indiuiduā: q; si diuideret: nō vlterius ptāte hz eā dē: ꝛ nō dixit: nō vlterius est: que res docet rem adhuc restare post diuisionē: sed nō cū eadem que prius erat ptāte. ¶ Ideo mihi vt esse dicendū ad Aꝛist. mētē id primo seipm movere: qō actu ex duabus tm partibus cōstat: quaꝝ quelibet est actu vna: sine sit ptāte diuisibilis: siue nō. Dicit. n. primū. q; ex ys cōstat: ꝛ nō ex pauciozibus ys sub eadē ptāte. Ubi. n. demaḋ a parte mota: nō remanebit eadē precisa ptās: sed forte motꝰ erit velocioꝛ ptāte potētia ex parte motoris eadē: vbi demaḋ a parte mouēte: motus erit tardioꝛ ptāte eadē potestate a parte rei motę: vbi dimoueaḋ ab vtroq; nō ē idē primū motū a seipso: sed est aliud de nouo exīs: sic igitur ad formā dubōnis patet solo: nā si demaḋ ab altero vel ab vtroq; nō remanet idē qō primo seipsum mouet: sed aut aliud: aut minus vel maius. ꝛ hoc ingt. An ptāte qdē nihil phibet vtrūq; diuisibile eē: actu vō nō diuidū: ꝛ hoc si motoꝛ sit ptinuus velut ires mota: aut alter. vꝫ. qō mouet: si id solū est ptinuū. Cuius cām subdit. Nā si diuisum fuerit: nō vlterius ptāte hz eadē: q̄re in ys ptāte diuisibilibus phibet nihil eē vnū primo tale. Sufficit. n. ꝙ actu pstet ex duabus partibus: quaꝝ q̄libet est actu vna. Ex his patet animal non esse id qō primo mouet se: qñ non est actu constans ex duobus tantum: sed pluribus vt anima spiritu musculo ꝛ corpore: at cęlū est bene primum seipsum mouens: cum in ipso nihil sit preter animam ꝛ corpus: quorum quodlibet est actu vnum. Est tamē corporis animalis id quod primo seipsum mouet fortasse minimum cordis: vel solum coꝛ ipsius: q; solum hoc constat ex partibus vnitis

B

C

actu. ¶ Addit tamen Auer. differentiā inter ꝑm motoꝛē in aīalibus ꝛ corpore cęlesti: nā i corpore cęlesti motoꝛ ē penitus actu ꝛ ptāte indiuiduus: q; nō depēdet a mā q̄ta: sed motores corporꝫ gñabiliū sunt actu indiuidui: ptāte vero diuisibiles: q; constituunt in eē ꝑ mām quātam: vt declarat in libro de substantia orbis.

Quę Auer. cō. 44.

¶ Perspicuū igit ex ys ē: eē primū mouēs īmobile: nā sine statim id quod mouetur: ab alio quo tamen mouetur: ad primum sistat immobile: sive ēt sistat ad id qō mouetur. Quez: sed seipm mouet: vtroq; mō accidit: id qō primo mouet in omnibus que mouentur eē immobile.

D

¶ Omnes fere expositores volunt nunc Aꝛist. ponere vltimā cōclusionē omnium dictorum: que est ꝙ sit primum mouens penitus immobile: quibus Tho. ꝛ Auer. consentiunt: vnde Auer. accipiens Themistij rōnem sic eam formaꝫ. motum ab alio peruenit ad mouens īmobile. Motū a seipso peruenit ad mouens immobile sed omne motum vel a se mouetur. vel ab alio: igit omne motū peruenit ad mouens immobile. ¶ Sed hęc expositio potest dupliciter intelligi (vt recte recentiores accipiunt) aut ꝙ Aꝛist. probauerit esse deueniendū ad primum mouens penitus immobile hoc est quod nec per se: nec per accidens mouetur: ꝛ hoc modo ex dictis id nō sequit: vt satis ꝙ ad habita patere pōt. Alio mō ꝙ in oi ordine mouētiū ꝛ motoꝝ primū mouens in suo ordine est immobile per se: cū quo tamen stat ipm posse esse motū per accūs a seipso: veluti aīa aialis est primū mouēs immobile per se: pōt tñ se mouere p accidens mouēdo corpus. phabit tñ deinceps p rōnes sequētes eē vnū primū mouēs in vniuerso penitus immobile: qō nec p se: nec p accūs mouet. Quid igit hactenꝰ sit deductum: quidue deducendum: ex ys perspicuū: ꝛ i hoc apparet dīa. pcessus libri. 7. ꝛ presentis capituli.

Ter. 45.

E

¶ Cū aūt sp motū eē oporteat: ꝛ nunq; deficere. eē qō dā prio mouēs ꝑpetuū: qō q; primo moueat immobile: aut vnū: aut plā: necesse est.

F

¶ Quia (vt diximus) Aꝛisto. accepit esse in omni ordine aliquod primum mouens per se immobile: vult probare ꝙ in vniuerso atq; omnibus ordinibus: est necesse esse vnum mouens simpliciter. Primum penitus immobile. Ad hoc autem prepōnit vnum enthimema: qō in toto hoc processu declarabitur. vꝫ. motus primus ē perpetuus ꝛ sempiternus: igitur est vnus primus motoꝛ simpliciter: ꝛ penitus immobilis: sed q; questio de vnitate primi motoris est questio separata potius pertinens ad metaphysicum: ideo addit: aut vnū: aut plura. donec. vꝫ. declaretur illius esse: ꝛ vnitas: hoc igitur est enthimema: quo declarato ꝛ deducto: patebit propositum.

Ter. 46.

¶ Unū qdq; igit eoꝝ q̄ īmobilia sūt ꝛ mouēt: ꝑpetuū eē: nihil ad ptē rōnē ptinet: eē vero aliq̄d necessario: qō ip oīs qdē sit mutatiōis tā absolute q̄s ꝑ accidēs expers. Aliud autez moueat: hinc cōtēplantibus perspicuū erit.

G

¶ Facto enthimemate: hac in parte proponit id quod facere vult: primo tamen excusationē suam circa vnā impertinentem questionem apponens: autem vna impertinens questio. vtrum vnumquodq; primum movens: quod in suo ordine est immobile: sit perpetuum. Hanc. n. questionem vult ad presentem rationem esse pertereundam. spectat. n. magis ad librum de anima: vbi contra Pithagoram disputatum est: non omnem animam esse perpetuam: sed humanam: ꝛ non vniuersam: sed mentem tantūmodo. Sed in greco codice sic legit. vnūqō q; igit ꝑpetuū eē īmobiliū qdē: nō mouentiū aūt nihil nūc ad rōnē: q̄re sista stat ista qō ē de ideis que sunt immobiles ꝛ nō mouentes: ideo dicit ad hanc rationem non pertinere. est. n. metaphysica qō: quam contra Platonem disputatibi. Preterea intelligi pōt de mathematicis: que Plato posuit immobilia nō moventia. Restat igitur ptractare vtrū sit in vniuerso aliquod primū mouens penitus omnis mutationis expers: quod tamen omnia moueat. verbum illud expers grece legitur acineton hoc est immobile: sed ne esset incōsonantia: transtuli expers mutationis: quod ad rem nihil refert. Hęc igitur est intentio ꝛ excusatio.

H

¶ Sit vero (siquis vult) in aliquibus possibile: vt aliquando sint. aliquando non sint sine gñatione coꝛruptione ue: fortitan. n. necessariū est: si aliquod imperspicuum: aliquādo est: aliquādo non est: omne tale sine mutatione: aliquando esse aliqñ non esse. Insup ēt fit hoc possibile ꝑ principiozum que mouent immobiliā nonnulla eē interdum: ꝛ interdum non esse.

Iudeꝰ ex pōnis.

I ¶Aristo. vult declarare hanc conclusionem. impossibile est omnia principia quę mouent immobilia esse corruptibilia: ante tamen q̄ hanc rem aggrediatur excludit duo: quę sine concedantur: siue non: nihil faciūt ad rem. primum est aliqua posse desinere z incipere: z non per generationem z corruptionem: vt imptia. v3. puncta: z albedo: z id genus. hęc enim desinunt z incipiūt non per se: sed propter subiectum. secūdum est aliqua principia quę mouent immobilia posse incipere z desinere per generationem z corruptionem: vt animę animalium. ¶Animaduerte tamen q̄ non temere Arist. hic duo tangit non esse ad rem: quoniam erant duę rationes famosę apud veteres: quibus probare enitebātur esse primū mouens perpetuum. Prima erat. omne ingenitum z incorruptibile est perpetuum: sed aliquod primum mouens est ingenitum z incorruptibile. igitur perpetuum. hanc rationem excludit Arist. per interemptionem maioris. potest enim concedi aliqua incipere z desinere non per generationem z corruptionē: z ita ratio nulla. Secunda ratio erat nullum primum mouens generatur z corrumpitur. multa sunt prima mouentia: igitur multa sunt ingenita z incorruptibilia: et z hanc excludit: q̄ concedi potest aliqua prima mouētia esse, genita z corruptibilia: vt animę animalium. propterea Arist. probabit non omnia prima mouentia generari z corrumpi.

K ¶Sed non oia possibile est: nam ꝯs quę seipsa mouent: causam esse: aliquā vt aliquādo sint: aliquādo nō sint: pspicuū est: insuper etiaꝫ id q̄ seipm mouet: oē magnitudinē hēat necesse est. Si nihil imps mouetur: id aūt q̄ mouet nulla necessitate est tale: vt per dicta p3.

L ¶His confutatis proponit pclusionē. z ingt. Sed non omnia subaudi. Prima mouētia corūpi z gīari possibile est. Ad cuius rei euidentiam sumit duas suppōnes. Prima est generationis z corruptionis earum rerum: quę seipsas mouent vt sunt animalia z id genus: oportet esse aliquā cām. Hoc ex 2° huius p3. vbi declaratū ē gīationē z corruptionē nō ee in rebus necitate nāe. Deō a ē. oē seipsum mouēs est ętū atq; magnitudinem hīs. Hoc ex 6° p3. omne. n. q̄ mouet ętū ē. vel id q̄ mouet: nō necessario est ętum: cū nō sit de necessitate motoris esse ętū. Dę sunt duę suppōnes. Ad rationem proximā sermētes vt videbitur vel fortasse ē vna suppositio. v3. oē p se generabile z corruptibile: q̄ seipm mouet: oportet esse aliquam causam effectricem: probat in textu: q̄ omne tale est corpus hīs magnitudinē finitā in tpe. Quod q̄o sit: postea disputabitur. Cōsonat autem grecis verbis hęc expositio: q̄ in greco legitur secunda pars textus cum particula causali.

¶Ati igitur alia corumpantur: alia generentur id q̄ perpetuo sit: nihil eorum est causa: q̄ immobilia quidē sunt: tamen non semp sunt: neq; rursus eorum aliquid quę mouent semp hęc: quę q̄dē alia mouēt. sempiterni. n. atq; perpetui: nec vnū ipsoꝝ est cā: nec vniuersa. nam sic se se quidē hīc ppetuo ac necessario ē. Vniuersa aūt sunt infinita: z non sunt simul omnia. ¶Sed ambigunt: q̄ videtur q̄ vniuersa gīabilia z corruptibilia sint cā perpetuę gnōnis z corruptionis: q̄n generatio est perpetua fm successionem. igitur non requirit causam nisi perpetuā fm successionem. Danc dubitationem tractabimus in pīti cō. 46. ¶Sed p nūc dici pōt q̄ vniuersa esse non pīt cāę ppetuitatis generationis: q̄ aut p se: aut p accidēs. si p accīs opꝫ expetere cām p se. si p se: oportet vt omnes sint simul z finitę. simul quidē: q̄n si gīationis ppetuo futurę causa est omnia gīabilia. opꝫ esse actu: q̄n aliter ipsa haberēt adhuc cām. finitę vero z q̄ non sunt infinitę causę effectus finiti. ¶Auerroes aūt pīti cōmēto facit digressionē ibi. [Et hoc apparet ex p se.] Ubi probat q̄ homo nō generatur nisi ab homine. hoc est a semine humano: z non potest generari ex nō hoīe hoc est a nō semine humano: z vt de hoīe loquit z idem vult esse intelligendum de cęteris animalibus. hoc igitur probat primo: q̄ si homo gīaret ex nō semine humano: tunc talis homo esset equiuoce hō cū hoīe genito ab hoīe. tenet pītia: q̄ hō genitus ex semine humāo z homo genitus ex non semine humano: essent ex materijs specie differentibus: z ita hērent formas specie differentes. nam cum materia fuerit diuersa: ēt forma est diuersa. Aliter nō essent māę ppīe: neq; formę ppīę: qua rōne quodlibet esse posset ex quolibet: z tunc ois māę 3ctio esset supflua z inutilis. Deinde ibi [Amīsi esset.] Arguit ad idē. Sēdo sic. si hō gīaret a nō semine humano: gīaretur igit a terra vt fortasse vermis: tūc talis generatio ex terra aut esset necessaria: aut in maiori parte: aut in minori parte: aut casu. non est necessaria: q̄ tunc non posset fieri ab homine. cuius contrariū sensu p3. Si plerunq;. igitur ab homine esset rarēter. si vero fieret ex terra rarenter: tunc esset casu ab ipsa terra homo genitus. ¶Sed hoc confutat. primo. q̄ nulla vna species fieri potest natura z casu. nam casu fieri est oppositum ei quod fit natura. vt. 2. huius dicebatur. Secundo. quia tunc cōparatio z respectus causarum ad cāta non esset naturalis: sed accītalis. z cum talis possit non esse: tolleretur natura: quia natura est determinatus ordo z determinata comparatio cārum ad cāta. 2. huius. Tertio. q̄n gcgd casu fit: gīaī ppter impedimentū: z pter intentionem. Sed homo (cum sit nobilissimū animalium) non fit per impedimentum z pter intentionē. igitur non fit casu ab aliquo. Quarto. oē q̄ fit casu: potest fieri ab infinitis causis: sed hō nō pōt fieri ab infinitis causis. igitur non pōt casu fieri. maior est Aristo. 2. huius. minor p3. quia aliter homo ee posse a semine asini: vel alterius animalis. z sic de infinitis. Ultimo. nulla species inuenitur casu: sed sola monstra. modo homo secundum rationem speciei. non est monstrum

Dubium. O

Respōsio

Quę Auer. cō. 46

P

Q

A est monstrū. igitur fieri non potest casu. Demū Auer. ait totū hoc esse dictū contra Auicēnā: q̄ voluit hominez posse gīari a terra: sed conuenientius a matrice: z ita voluit matricē esse necessariā non simplr: sed vtilē ad facilē gnōnē hominis. Dę sunt quę in prima parte digressionis tāgit. Deinde ibi [Si igit dicat.] Mouet 3 se qōnē. dictū ē. n. gīationē hois ee ppetuā: q̄ hō necessario sit ab hoīe. mō hęc rō ꝓbat tm esse ppetuā a parte ante nō a parte post. Nā ex hō nō generet nisi ab hoīe pōt desinere in nō hominē: vt in ignē z terrā. z id gen?: z ita demīratio Arist. erit diminuta: nisi ꝓbet gīationē hois esse perpetuā ex parte vtraq;. ¶Rūdet Auer. z vult hanc regulā. quicquid sua natura est infinitū: non magis ē infinitū ex vna parte q̄m ex alia. Dęc regula declarat primo ex li: q̄n infinitū ex ea parte: q̄ infinitū est illimitatū fm tps. q̄d aūt ē illimitatū ex tps: aut in neutra parte erit tale: aut in q̄libet. Ex hac regula sequit solutio. cū. n. p. bat q̄ est gīationē hois esse infinitam ex parte ante: bī q̄ sua nā ipsa generatio ē infinita: vbi sua nā ē infinita: p regulā erit vtraq; ex parte talis. Deinde ibi [Si igit aliqs.] Mouet secūdā qōnē. nā cū declaratū sit ipsa gīabilia z corruptibilia nō incipere aut desinere fm genus: ēre opꝫ vt sit aliqs motor illa perpetuans idē numero? nulla. n. vī esse rō. sīgdē illo posito: aut ablato illa gīe sint ppetua. 3ª. dato q̄ sgeant tali motore vno perpetuo fm individuū? quoniā mō indigēt illo? z gd ab illo capiūt. ¶Ad has duas respondet Auer. Ad pmā dicit q̄ illa gīabilia z corruptibilia sunt inuicē cāę p accīs. cū aūt oē p accīs possit nō esse: tūc illoꝝ generatio z corruptio potuisset nō esse. iō necessarius ē motor vnꝰ numero: q̄ ppetuo illa continuet: exquo pficiscit ppetuitas fz genus. ¶Ad secūdā respondet

C Auer. q̄ bifariā aliquid fit. vno quidē mō a sibi simili i spē z vniuoco: vt hō ab hoīe. alio mō ab equiuoco: vt vermes z muscę ex putredie. Tūc dicit duo. Primū q̄ motor ppetuus ad id q̄ gīaī. 2°. nō necessarius ē immediate: q̄ illa talia a talia fiūt immediate a caloze cęli diffuso i aere: aut aq̄. 12. meta. cō. 18. q̄ quidē calor cęlestis per motū cęli variatur per hoc q̄ cęlū. varīa modis a motore cęlesti ppetuo mouēt. 2°. vult q̄ ad generationē eoꝝ que fiūt primo modo: necessariū est media te vtī causa vniuersalis: inxta illud. sol z homo generat hoīem. Nā postq̄ semē piectū ē in vulua a caloze cęli pleruaī in suo nāli caloze hito a pīe z nutrīt: donec gnō ppletur: vt dcm ē in. 12. meta. Deinde ibi [Z q̄ gīans extrinsecū.] Auer. ex dictis infert q̄tuoꝝ p^m. q̄ alterās illud pseruās: vt pote cęlūs siue cęlestis caloꝝ: sit tempę rās. hoc ē nō corruptiue: sed gīatiue. declaratur: q̄ ille est similis caloꝝ relicto a patre z matre z illāus conseruatiuus. omnis autem conseruatio fit a temperante z nō a corrūpente. Scōm infert ibi [Necesse est] quod est q̄ tale alterans temperans mouetur fm locū. declaratur: q̄ tale alterans téperans mouetur fm locū. declaratur: q̄ tale alterans cū ipso alterato non semp est in eodē situ: q̄ tunc aut nimio caloze corrumperet: aut nimia frigiditate mortificaret. igitur oportet vt moueaī fm appropinquationē z recessionē faciendo q̄tuoꝝ anni tpa: in quibus fiūt gīationes z corruptiones. vicissim. Tertia ibi [Et omne motūm loco.] Infert tertiū. q̄ tale. v3. alterans: quod mouetur. oportet vt reducatur ad primū mouēs. qō seipsum mouet: aut fit pmū seipsum mouēs. tenet hoc q̄ declarata superius: vbi dictū ē omne mouēs seipsum reduci ad primū. motū a seipso. Deinde ibi [Et nō sequit ex hoc.] Remouet tacitā qōnē. posset. n. dici. si ita est. igitur: cęlū sim̄ul semel ap-

D propinquaret z recederet. Rūdet hoc sequi qn̄ simul z semel per se ageret vtrūq; generationem. v3. z corruptionē. Quarta ibi [Cū igitur declaratū.] Infert ętū. q̄ non quęlibet species est eterna: q̄ non species eorū quę generantur ab equinoco: sed solū ea species q̄ generatur ab vniuoco. Propterea licet muscę fortasse z ipsi vermes sint perpetui: nō ē necessariū ex parte generatiōis: cū possint oīno deleri z reparari p gīationē equiuocā. ¶Sed circa hęc Auerrois dicta: licet multę sint difficultates: tamen 3 positionē Auerrois arguunt quidā acuti doctores. Primo. q̄ nō vī verū nihil idem posse fieri ex putrefactione z per se a generante: fultē in specie. Primo de ipsis plantis. nam videmus ipsas equinoce gīari: postea per semen eorum vniuoce generant plantas eiusdē speciei. Secundo. quęcūq; conueniunt in operationibus: figuris: z propijs accidentibus: specie conuenire videntur. Dęc ē manifesta primo cęli. 8. nam ab vnitate motus concludit̄ vnitas naturę. Modo mures putri materia exorti z ppagati in omnibus ys conueniunt. Ulterius probant q̄ Auer. sibi z magistro suo contradicit. sibi quidem. nā. 2. cęli. cō. 42. concedit in accidentibus non semper ee generationē ab vniuoco: vt de caloze probat: qui motu generatur: z lumine: atq; etiam caloze. Secūdo. de substantijs idē patet. nam ignis generatur vniuoce z equiuoce: vt. 3. cęli. cō. 56. vbi ait. exitus ignis a lapide non est de capitulo translationis: sed de capitulo alterationis, hoc est. non generatur per lationem: sed per alterationem. generatur etiam per motum locale. 3. meta. cō. 18. z primo metheoroꝝ. de generatione cometę. Magistro vero suo contradicit. nam. 7. meta. pluribus locis: maxime textu cōmenti. 23. inquit. Quędam enim. z illic eadem: z ex spmate fiunt: z sine spmate: z hoc declarat per simile in arte. Lui Auer. cō. 31. consentire videtur: vbi ait ea fieri posse sine semine equinoce: i quorum materia potest induci virtute cęli aliqua virtus similis virtuti seminis in propagatis. ¶Contra ratiōes Auer. dubitant aliqui. Primo. q̄ vnam est omnium materia. igitur non alia alterius formę. Secundo. contra modum arguendi: quia tunc ignis non posset fieri a nō igne: quia vel semper: vel plerunq;: vel raréter. z fiat ratio vt fecit Auer: ¶Circa hanc questionem videntur duę positiones extremę. Auicena. enim voluit omnia posse fieri semine z putrefactione: vt homines z cętera animalia: z esse ciusdem speciei. Pro hac positione fiunt rationes: vt colligitur ab eo. in codicillo: quem ędidit de diluuio. ¶Prima. potest esse diluuium vniuersale in vniuersa terra: vt semel tenemus fuisse: z tunc constat totum genus animalium fuisse extinctū: aut igitur aliqua via reparabitur: aut perpetuo mundus remanebit corruptus. non perpetuo remanebit corruptus: q̄ tunc mundus esset imperfectus. igitur reparabitur. z non per semen. igitur per putredinē. Secundo. contingēter omnis hō coit. igitur potest omnis non coire: ponatur in esse: q̄ nullus vnq̄ coeat: tūc patet mundum perire. z cum non deceat ppetuo esse homine pżjuatum: reparabitur tandem homo: z nō semine. igitur putredine. Tertio. stellę fz aliquem respectū producunt animalia imperfecta. igitur fm respectum nobilissimum constitutę possunt nobilissimum animal fine semine producere: z ita hominem. ¶Huius pōnis fuit Euripides tragicus Anaxagorę physici auditor. ait enim in illa mūdi pfusione: cū terra mollis primū solis ardore pēsior euasisset: in qb? putredines tenui ptectę pellicula sint excitatę: erupisse tādē ab illa colluuie ya-

Positio' Auicēne.

Rationes Auicēne. H

Euripi.

I

Empedo, Aristo.

Positio Auer.

Aristo.

K

Que vr pō Aristo.

Pō ppria.

p' suppō: L

2ª suppō.

M

Quid de pōne.

Que Aue, intentio.

rias animaliū formas: quoꝝ ea quo maioꝛē caloꝛē sortita sunt: in superioꝛē regionē volatilia obierūt siccioꝛa ꝛ grauioꝛa: serpentia ac terrestria euaserunt. aiantia. terra deinceps tum solis ardoꝛe tum ventis arefacta: mutua cōmixtione sexuū perfectioꝛa generanf. ¶ Cuius etiam opinionis Empedoclē extitisse in. 2. huius. ꝛ isto. 8. clarissime constat. ¶ Amplius in hanc positionē Arist. 2. politicoꝝ videtur manifestissime incidere. inquit enim. Putādū q̄ est pisces illos homines: siue ex terra geniti fuerint: siue ex coꝛruptione aliqua: seruati simul fuisse ignaros ꝛ imprudentes: quod de terra natis dicitur. Ecce quomodo clare ꝓcedit homines. fuisse primos: aut a terra oꝛtos: aut a putrefactiōe. ¶ Sciba pō vꝫ esse in extremo ēt ipsius Auer. q̄ vult nullū idē spē animal fieri gemine: ꝛ equiuoce ꝓpter rōnes tactas. Pro hac pone vꝫ Arist. in libro de animalibus. in libro. n. de generatione animaliū primo. capite. 3. ingt. At vero q̄ non ex coitu: sed putri materia oꝛiuntur. ea generant quidē: sed genus diuersum: quoꝝ ꝓdit: nec mas est nec fęmina: ꝛ reddit cām. ꝛ inquit. Quia si gignerent animalia que vlterius generent alia adhuc generabilia: esset ꝓcessus in infinitum in speciebus. ideꝫ eodē libro capite. 20. ait. rursus idez in. 4. de hystoria. capite vltio. ꝛ in. 5. capite primo. ¶ Ex iis omnibus vꝫ q̄ Arist. velit nullus idē animal specie fieri semine ꝛ putri materia. vnde videtur q̄ mus seminatus ē mus putri mā oꝛtus specie differunt: ꝛ ita si coeunt: vīr facere murē: q̄ est speciei tertię alię ab vtroq; qui vlteritis nihil generabit: q̄ aliter faceret adhuc speciem aliam a se: ꝛ sic ꝓficisceret in infinitū. ¶ Pro declaratiōe veritatis dēs primo scire q̄ reꝝ gignibiliū alię sunt subiecte: alię accidentia. Substantię aūt gignibiles: alię sunt imperfectissimę: ꝛ quasi materię vt elementa. alię ꝑfecte vt mixte. Mixtaꝝ rursus alię viuifice vt animalia ꝛ plantę. alię non viuifice vt lapides ꝛ id genus: viuificaꝝ alię sunt animate sola anima viuifica vt plantę. alię animate ꝛ anima sensili vt animalia. alię perfectissimę vt homines. animaliū vero alia sunt ꝓxima plātis vt vermes ꝛ id genus. alia ꝓxima homini: vt q̄ mouent de loco ad locū per ꝓuidentiā animalē vt equus ꝛ id genꁰ. Tertia in hoꝝ medio: vt mures: ꝛ serpentes: ꝛ id genꁰ. ¶ Ulterius accipiendum ſm ꝓpathēticos: q̄ ęsto res genita ē ꝑfectior: tāto ꝓtinet in pauciꝭbus materijs. Nā ęsto ꝑfectior: tāto magis a mā est remota: ꝛ ęsto a ꝓxima mā est remotior: tanto determinatiōē exposcit mām. ꝛ ita in pauciꝭbus ꝓtinet materijs. ¶ Ex iis sequitur q̄ homines ꝛ ea animalia que se tenent cum hominibus: vt equus: ꝛ bos: ꝛ id genus: fieri non ꝓt nisi ex vna determinata materia. nā si perfectius continet in pauciꝭbus materijs: ꝑfectissima ꝓtinebunt in vna sola materia. ¶ Tunc dico q̄ in accedentibus: substantijs simplicibus: mixtis imperfectis: ꝛ breuiter in omnibus citra homines: ꝛ ea animalia que se tenent cū extremo illo hominū eadē specie fieri ꝓt a putri mā ꝛ a semine emisso a sibi simili. Et hęc est intētio Auer. hic. ¶ Nō. n. loquitur ex ꝓpria se nisi de homine ꝛ iis animalibus q̄ se tenēt cū hoīe: ꝛ hoc ꝓbat rōnes suę. Declarat enim ille nihil ꝑfectū: cuius mā est vna determinata: ꝛ nō infinitę: generari posse ex semine ꝛ putri mā: q̄ vt ꝓbat: tūc talis hō eēt equoce: hoc ē impfectissimꝰ ꝛ spē differēs: quoniā ꝓtineꝛē pluribus materijs: Ad hoc ēt valet rō 2ª. vbi. n. hō fieꝛet ex nō semine humano: tunc illa spēs ꝑfectissima fieret plurib⁹ materijs: ꝛ ita casu ꝛ ꝑfę: qō ē nō pōt i reb⁹ ꝑfectissimis. Ubi aūt gignibiles res eēnt impfecte: illę cōtineri pñt ꝑ se plib⁹ materijs diuersis alterationis: q̄ tū sunt reducibiles ad vnā gignę mām oībus eiusdē speciei cōem. ¶ Ubi dēs scire q̄ de hoīe ꝛ ijs aialibus q̄ sunt ꝓxima hoīb⁹ rōnes Auerrois demōstrāt. supponit. n. hoīes ꝛ talia aialia nō posse fieri ꝑ se nisi ab vna mā: hoc ꝓ ꝑ scīz ꝓsuppositū. vꝫ. q̄ ꝑfectissimū nō cōtinet nisi in vna sola alterationis mā: ꝛ hoc iōꝝ ab omni mā elongatū. Et tunc ꝓma rō valet. vbi enim homo aliquis fieret ex putri mā: cuz ille posset fieri pluribus e materijs: erit homo imperfectus ſm speciem: ꝛ ita ęquinocę. Secunda etiam p idē tenet. vbi enim homo fieri posset a non semine: tūc ab illo fieret raro: ꝛ ita fieret rarenter tam simpliciter: q̄ respectu suę causę: q̄ de sua natura non est aptum fieri nisi ab vna materia. igitur si fiet ab alia: fiet rarēter tam respectu temporis q̄ respectu causarum. nō sic de imperfectis. illa enim cum contineantur potētia in pluribus. si fiāt ex semine ꝛ ex non semine: adhuc fieri ꝓt ꝑ se. q̄ ꝛ respectu vtriusq; materię fit plęrunq; respectu suę causę: licet pluries respectu temporis a semine. ¶ Sic igitur tenemus duo de mente Auerrois. Primū q̄ homines. ꝛ ea animalia que sunt hominibus ꝓxima non fiunt nisi ex semine. Secundum vero q̄ cętera citra hęc possunt ipsa eadem specie fieri ex semine ꝛ putri materia. Potest etiam istud aliter declarari. ꝛ quidē clarius: nam materię seminales que semina dicuntur a patre ꝛ matre densa: bifariam sunt. alię quarum similes in specie. virtus cęlestis siue ꝓpinquis agentibus efficere potest: vt sunt semina animalium imperfectorum. harum enim quia deciduntur ab imperfectis fieri possunt: alię in specie similes a sole sine agentibus ꝓpinquis. potest enim sol aliquam putridam materiam adeo efficere: vt similis fiat semini muris vel alicui alteri. alię sunt: quarū similes in specie non potest sol efficere sine agente ꝓximo vt semina perfectorum animalium. non enim sol potest adeo aliquod putridū afficere: vt humano semini in specie simile fiat. Ex hoc sequitur perfecta animalia fieri non posse nisi ex seminibus: quia si fiant ab alia materia: cum illa non possit esse facta similis in specie a sole: erit alterius speciei. ergo animal ortum ab illa: erit ęquinoce animal. ꝛ raren ter ab illa factum. Imperfecta vero possunt ex putrida: quia illa potest reduci virtute solis ad speciei seminis: ergo eadem specie semine ꝛ sine semine fieri possunt: quare animalia imperfecta fiunt a pluribus materijs specie distinctis: quatenus illa virtute cęli reducuntur ad vnam speciem materię: homo ꝛ animalia ꝓfecta fieri non possunt nisi ab vna materia scilicet seminali: quia alia materia per nullum agens reduci potest ad vnam speciem materię cum semine. Et hoc non perceperunt iuniores: ꝛ multi antiqui expositores. ¶ Animaduertē tamen q̄ fortasse rationes suę valēt solum de homine: de quo reprehendit Auicennam: de cęteris autem animalibus nihil ait: sed omisit nobis ꝑ alias rationes considerare: ꝛ hoc forte esset ad mētem suam: tutius dictum. Auctoritates Aristo. accepte in libro de animalibus non sunt ad ꝓpositum. Ipse enim loquitur de imperfectis que fiunt per multifoꝛmē generationem: vt papilionēs ꝛ id genus. In his. n. vult q̄ eadem non fiant semine ꝛ putri materia ꝓpter rationem tactam. ¶ Ad rationes contra Auerroē patet solutio. ipse enim nec sibi nec rationibus: nec magistro suo contradicit: cum rationes illę concludant p Auerroe. Obiectiones contra ratiōes Auerrois solutę sunt. Illę enim rationes valent de hominibus. ꝛ his ꝓximis: non de alijs ꝓpter ratiōes tactas. ¶ Ad rōnes Auicennę.

N Declatio rationū Auerro.

O Que ō mi te Auer.

P

Q

A

B

Ter. 47.

C

D

Circa ẏba

Que Auer ro. cō. 45.

cennę. Ad primam Auerro. negat diluuium vniuersale illud enim non est possibile nisi per miraculum. in libro de nostrarum calamitatum causis est disputatum: ꝛ per miraculum etiam genus humanum fuit seruatū. ¶ Ad secundum dicendum q̄ licet contingenter ois homo edeat duūsm tenendo illud signum omnis: necessario tamen homo coit: nec valet. homo contingenter coit. igitur non necessario homo coit: ꝓpter mutationes suppositionis. ¶ Ad tertium patet solutio. nō enim virtus stellarum etiam nobilissima. potest disponere materiam ꝓ generatione hominis absq; homine ꝓpter rationem tactam. Ad auctoritatem Aristotelis. secundo politicę. patet q̄ ille loquitur diffuntice ait enim siue geniti a terra siue seruati a coꝛruptiōe. mō homines illi primi fuerūt in archa seruati. vt tenemus Dęc de quęstione hac difficillima dicta satis:

¶ Igitur quamuis infinities nonnulla immobilia mouentia: ꝛ multa eoꝝ quę seipsa mouet: partim coꝛrumpantur: partim iniuper generentur: atq; hoc quidem immobile hoc. illud vel aliō moueat: pspicuū nihilominꝰ esse alia: qd qđ hęc continet: idq; ꝓter vnumquodq; istoꝝ aliud quid esse: quod quidem est causa vt alia fiant: alia non fiant: atq; mutationes perpetue. ꝛ hoc quidez his: hęc vero alijs motus causam esse.

¶ Quod nullum generatoꝝ sit causa perpetuę generationis ꝛ coꝛruptionis nec omnia simul sint causę paruit ex dictis. Quod vero nullum vnum numero immobile penitus atq; omnis mutationis expers: etiam patet: quoniam ab immobili non prouenit nouum. iō sequitur causam huius esse cęlum: quod nos continet sua ipsius motus perpetuitate: quatenus. vꝫ. quidam motoꝝ mouet illa prima coꝛpora: quę vlterius mouent nos. Ingt igit ęjus infinities nonulla immobilia mouētia vt animę animaliū: ꝛ multa eoꝝ quę seipsa mouent: vt animalia ipsa partim coꝛrumpantur: partim generentur per perpetuam succession em. Amplius ęjus hoc quidem immobile moueat hoc vt cęlum. Illud vero cęlū moueat aliud vt hęc terrena: pspicuū est nihilominus esse aliquid quod hęc continet: idq; ꝓter vnumquodq; istoꝝ aliud quid esse: quod quidem est causa vt alia sint hoc est generationis. alia non sint: hoc est coꝛruptionis atq; mutationis ꝓpętę. Dꝫ etiam ꝛ hoc quidē id ē tale mouēs immobile esse causam motus in his: idest coꝛporibus cęlestibus: hęc vero coꝛpora celestia causam esse motus in alijs terrenis: aut sic melius. ꝛ hoc qđ dē subaudi patet esse cām motus: his: quę nūc sunt animalibus ꝛ generabilibus. Dęc vero alij per successionem in infinitum. ¶ Quantū vero ad verba greca attinet. Animaduerte primo q̄ verbum illud ἀιδιον hoc est manifestum in greco legitur in principio verborum. Ergo autem posui in conclusione: quia ibi vim habet. Ulterius verbū illud ẏnechous quod latine est continue: ego transtuli perpetuę. naz sic sonat ꝓprie enim perpetuum est quod non est interruptū. ¶ Auerroes aūt ꝓte illa. ꝛ nō dimisit ipz nō distinctū digreditur aliquantulū. ꝛ ꝑ soluit dubitationem literalem. Secundo ibi [ꝛ ideo si ponitur] Inferit vnum dictum in quarto. Tertia ibi [modus generatiōis.] Declarat quare hę causę generabiles sint per accidens. Quarta ibi [Ergo illud quod loquentes.] Concludit solutionem argumenti loquentium. ¶ Quantum ad primam partem videtur esse dubium. nam ꝓbs suppouit hęc generabilia dependere a motu cęli: ꝛ non ꝓbauit. igitur diminutus. Respondet q̄ Aristo. non curauit. hoc distinguere: quia est per se notum. per se enim manifestum est q̄ nisi hęc dependeret a motibus cęlestibus: nec essent: nec continuarentur huius causa. ē: quia cessante vniuersali ꝛ prima causa cessat secunda ꝛ particulares causę. Dęc tamen res spectat ad secundum librum de cęlo. ¶ Quo vero ad secundaz partem debes scire q̄ quarto huius Auerro. ꝓbauit vniuersum non generari: q̄ tunc vnus mundus esset pars alterius mundi. ideo hoc ex dictis vult esse probatum vbi enim vniuersus hic mundus generaretur: ꝓculdubio deberet contineri ab vno communi cōtinente: ꝛ ita esset pars cuiusdam alterius mūdi. ¶ Quo ad tertiam partem Auer. duabus rationibus ꝓbat q̄ hęc agentia hic inferna sint causę. per accidens: primo q̄ instrumenta: Ad cuius declarationem accipit ex libro de animalibus: q̄ coꝛpus cęleste est quasi artifex: ꝓ quanto in seminibus efficit ꝛ conseruat virtutes gignitiuas atq; formatiuas. Dęc autem inferioꝛa sunt vti instrumenta illoꝝ: modo arguo: instrumentum nō agit aut mouet nisi motum. Omne aūt qđ mouet motum vꝫ quasi per accidens agere ꝛ mouere. igitur hęc sunt veluti causę per accidens. Secundo idem ꝓsuadet: q̄ causę per se agunt virtute primę cāę. mō filius non agit virtute patris: vel qui: sed ꝓpria virtute ꝛ voluntate Cicero enim filius non egit Platonem virtute Socratis patris: nec virtute Virgilij ani: nec virtute Homeri attaui. Sed ꝓpio appetitu atq; inclinatione: igit sunt causę per accidens. ¶ Quantum vero ad quartā partem debes scire q̄ theologisiꝰ ęcte arguebant mūdum incepisse: quia non est processus in infinitum i causis generationis: ꝛ ita oportet dari primum hominem, Qui Auer. respondet non impossibile dari processum infinitum in causis per accidens: cuz illę non simul sint necessarię ꝓ generatione vnius: sed per accidens. Et ita fecerunt paralogismum ęquinocationis. Dęc in digressione continentur. ¶ Dubitatur vtrum alicuius multitudinis infinite aliquid existens de illa multitudine esse possit causa omnium illoꝝum. ¶ Respondēt recentioꝛes q̄ non est possibile: q̄ illud tale aut esset medium aut postremum ꝛ reliqua. ¶ Captiunculatoꝛes arguūt contra hoc. Primo de facto ponatur q̄ mundus duret in infinitum: ꝛ ab adamo fuerit vnicus filius e: quo ꝓficisceꝛtur postea infiniti hoies. igit istoꝝ infinitoꝝ dabitur primum: quod erit causa omnium reliquoꝝum. vꝫ. filius Adami. Secundo ponatur q̄ in. primа parte ꝓportionali hoze deus numeret vnam vnitatem: ꝛ in secunda aliam: ꝛ sic in infinitum: ꝛ cū nō sit dare vltimam partem ꝓportionalem: si nihil vlterius poneretur: non daretur vltima vnitas: ideo simul ꝛ cum eo ponatur q̄ deus in vltimo momento hoze illius numeret vnam vnitatem ꝛ non amplius: ꝛ patet tunc talis multitudinis infinitę vnitatuz in illa hoza numeratarum a deo dabitur primum ꝛ vltimum. ponatur igitur similis casus de hominibus seinuicem generare debentibus: ꝛ sic habetur intentum. ¶ Dę rationes multipliciter peccant. Primo, quia illi loquuntur de causa per se. modo nihil multitudinis esse potest per se causa omnium eoꝝum quę sunt in multitudine. Secundo in loquuntur de multitudine infinita,

E

F

G

Dubitatio Prima ris.

Replice.

H

Defensio.

I ex vtroq; latere. dicunt enim q; causa multitudinis infinitę esse non potest medium aliquid illius; q; non est causa precedentium: nec vltimum per idem: eccequomodo loquuntur de infinita multitudine vtroq; latere rationes procedunt contra multitudinem ex vna parte. Tertio casus ille est impossibilis: q; partes ipsius hore proportionales aut ponuntur actu infinitę: aut potestate si actu, vt ēt ipsi pcedūt. igit pārte: qō āt potestate: est infinitus: est actu finitum: vt habetur sexto huius ideo captiuncule ille nō sunt dignę philosopho.

Ter.48. ¶ Igitur si sempiternus est motus: sempiternum erit etiam mouens primum si vnum, at si plura: plura sempiterna erunt.

¶ Ex ys concludit mouens primum esse sempiternum. quoniam sempiternus est motus: adiecit tamen si vnū at si plura: plura etiam sempiterna erunt: fortasse verū illud si vnū: ad motū ipz referēt: z tūc ē sēsus. p^m mouēs eē: vnū si vnū: id est vna res est primus motus: aut si plura hoc est: sed si primi motus sint plures res. plura sempiterna prima mouentia erunt. Alij aliter intelligunt: quorum nulla sit cura.

K ¶ Vnum vero potius q̄ plura: z finita q̄ infinita putandum est esse. eorum enim quę accidunt: finita potius sumenda sunt. Nam in his quę sunt natura finitum sit potius: z id q̄ melius est oportet: si modo esse possit. sufficiens autem est z vnum: quod cum primum immobilium sempiternum sit: ceteris erit motus principium.

L ¶ Nunc persuadet q; tale primum principium sit numero finitum z vnum. vtitur autem ea ratione: qua 3 antiquos vsus est primo huius: qua. v3. sufficit ad omnia. Modo arguitur. in natura semper melius est ponēdum. Melius autem est ponere primū principiū finitū numero z vnum: q̄n (vt patet) ad omnia sufficit. Quo vero ad verba greca attinet verbum illud symbq non ton transtuli. eorum quę accidunt. ¶ Et Auer. exponit z intendebat per contingentia: siue accidentia: apparentia hic. s. illa quę eogunt nos ponere principia eterna: hoc est effectus inferiores. nam quando hi effici possunt tam positis principijs eternis infinitis: q̄ positis illis finitis: melius ē ponere illa infinita. Debes scire q; hęc pertractio est hic probabiliter tacta: z quasi per communia. nam in. 12. metaph. est pertractāda. vt dicit Auer. ibi. n. Arist. z Auer. com. 49. declarant vnitatem primi. Etiam in lib. 1. de cęloi texto z comm. 90.

Quę Auer ro. cō. 48.

M Ter.49. ¶ Patet etiam ex hoc necessario esse quoddam vnum ac sempiternum primum mouēs: quoniam dēmonstratum est necessario semp motum esse: sed si semper est: necesse est etiam continuum esse. et eo enim quod semper est: continuum est: at quod est deincepitium: non est continuum. Quod si continuus sit: vnus nimirum erit. vnius autem motus ab vno mouēte ab vnoq; mobili proficiscitur. Nam si aliud atq; aliud mouebit: vniuersus ipse motus nō continuus est: sed deincepitius. Ex ijs igitur esse aliquod primum immobile quispiam credet. ¶ Et rursus si ad eorū principia quę mouent animaduerterit.

¶ Adducit secundam rationem ad probandum vnitatem primi: z supponit duo. primum q; primus motus sit vnus. Secundo supponit ad vnitatem motus esse necessarium vnam esse mobile z vnum mouens vt quinto huius est disputatum: z hoc proponit: z inquit. Patet ēt ex hoc qō dicam idem. v3. necessario esse quoddam vnum ac sempiternum primum mouens. Deinde sumit z probat primum: z inquit. quoniam demonstratum est: necessario semper motum esse: sed si semper est: necesse est etiam esse continuum. etenim quod semper est: continuum est. Quod vero est deincepitius sue per attactum z per vices non est continuum. Et ys concludit primam suppositionem: z inquit. Quod si cōtinuus sit: vnus nimirum erit. Deinde sumit secundum z inquit. vnus autem motus ab vno mouente: vnoq; mobili proficiscitur. Quius causam epilogat: z inquit. Nam si aliud atq; aliud mouebit vniuersus ipse motus non continuus est: sed deincepitius siue vicissitudinarius. Ex ys dat conclusionem: z epilogat illam: z sermo patet. ¶ Debes scire q; Aristo. non temere rationem hanc fecit. est enim ratio z solutio cauilli. quidā enim cauillare potest q; primus motus est perpetuus per vices: quoniaq; hodie ē ab eo vno motor: qui in fine huius diei corrumpitur z succedit alius: z sic deinceps. ideo contra hunc cauillum obiecit: q; tūc nō esset continuus: z vnus: sed deincepitius: siue vicissitudinarius. Addit Aristo. idem esse perspicuum: siquis animad verterit ad ea pncipia quę monēt. cū enim illa intēdāt vnū pmū. vt esse arg^m: quo ipsius pmū sit vnū. vnde videtur hęc tertia quasi ratio: ō qua in. 12. lib. metaphy.

Ter.50. ¶ Quod igitur eorum quę sunt: quędam sunt quę aliquando mouentur z aliquando quiescunt: perspicuum est: insuper etiam per hoc idem patet: neq; vniuersa moueri: neq; vniuersa quiescere: sed alia semper moueri. ea nanq; quę vtriq; potestatem habent vt interdum moueant interdum quiescant de his hoc ostendunt.

¶ Nunc quęstionem a principio propositam determinat. vtrum. v3. omnia moueantur: vel omnia quiescāt z vtrum quędam semper quiescunt: quę quiescūt: z moueantur quę. mouētur. Respondet z dicit primo esse notum q; rerum: quędam sunt: quę eędem interdum mouētur: interdum quiescunt. Secundo patet. non vniuersa interdum moueri: z interdum quiescere. Tertio patet. etiam non omnia quę mouentur moueri semper. z omnia quę quiescunt: quiescere semper. nam ea quę vtriq; potestatem habent: vt moueantur interdū: z quiescāt interdum: vt animalia sunt: de his hoc quod nunc soluendo diximus ostendunt.

¶ Sed cum talia omnibus pateant: ostendere voluimus z vtranq; duorum naturam. v3. q; sint quędam quę semper moueantur: atq; ad ipsum proficiscentes: assumentes etiam oē quod mouet ab aliquo moueri: idq; aut immobile esse aut moueri: z quod mouetur: aut a seipso: aut ab alio semper: ad hoc sumendū deuenimus. vt eorum quę mouentur: principium id mouens sit: quod quidem seipsum mouet: omnium autem id quod immobile est quod quidem clarissime cernebamus. z per

N O Virtutionis. P Q

A per talia quę seipsa mouent vt animantium z animalium genus.

¶ His declaratis: proponit nouum principium. z primo quę vult facere: z inquit. Sed cum talia omnibus pateant: z ad sensum: ostendere volumus z vtranq; duorum naturam. v3. q; sint quędam immobilia semper vt substantię separatę: quędam quę semper mouentur: vt corpora celestia. Deinde commemorat hęc nobis totum processum: quo vtebatur ad hoc: qui translatione perspicuus est.

¶ Hęc vero suspitionem etiam nobis fecerāt vtrum motus fieri possit: cum non sit omnino nam in his id accidere nos cernimus. primo nanq; immobilia cum sint: mouentur (vt videtur) deinceps.

B ¶ Repetit quęstionem factam: qua probabatur motum incipere. erat enim quęstio: q; sicut de minori mūdo sita de vniuerso. Sed videmus animal incipere motum: cum primo quiescebat. igitur z in vniuerso ita erit hęc fuit quęstio maxima: qua Plato concessit: quę stionis conclusionem textus translatione patet.

Ter.51. ¶ Oportet igit id sumere hęc seipsa vna motu mouere: atq; illo non principaliter. cumilia in ipsis causa non sit: etiam insunt animalibus alij motus naturales: quibus illa per seipsa non mouentur: vt auctio: imminutio: respiratio: quibus animalia vnumquodq; mouetur cum quiescit ab eo motu quo seipsum mouet. Horum autem causa ipsum continēs est: multaq; eorum quę corpus ingrediuntur vt aliquorum alimentum ipsum: quo quidem dum concoquitur dormiunt. resoluto autem in partes quę mittuntur ad membra expergiscuntur. z ita patet. q; horum motuum causa nō in ipsis est: sed externa. redit ad primum z inquit. Insuper etiam animalia seipsa mouēt. non tota causa motus intus existente: sed primo ipsius motus principio externo existēte: veluti appetibile est: quod Themist. occasionem vocat siue imitamentum. ¶ Ex ys dat solutionem ad materiam: z concludit causas quare hic non perpetuo seipsa mouet: z assignare videtur duas causas. prima est: quia id externum e quo hęc mouentur: retiam ipsum mouetur. continens enim siue occasio ēt mouēs. z hoc inquit. Quocirca non semper perpetuo a seipsis mouentur. nam continēs quod ipsa mouet ac ad motū quemuis quo seipsa mouent: mutat. ipsum etiam est res quę mouetur. Hęc est prima causa. secunda causa est: q; motor qui est intrinsecus vt anima: et iam mouetur per accidens ad motum corporis. inquit. etiaz in omnibus ys animalibus primum mouens. z id quod est causa vt ipsa seipsa moueant: mouetur quidem: sed per accidēs vt anima ipsa. corpus enim locum mutat: quare z idq̄ corpora est vt anima seipsum mouet ad motum corporis. z id quod in serra est applicatum vt manus etiam seipsuz mouet mutu serrę. Epilogat quasi respōnē. z sermo patet. Hęc sunt quę habentur ad materiam. Ad formam autem respondit: superius. ¶ Auer. vero in com. presenti declarat sex. primum est: quia videtur q; vnus sit motor primum motuum: vt anima est motor motus in loco auctionis: z alterationis. Respondet q; anima non est motor omnium illorum motuum per se: nullo. v3. alio concurrente. non enim ab vno prouenit nisi vnum: anima itaq; est prima z per se causa latiōis: ceterorum vero causa est per accidens. Alterationis quidem mediante continente. Auctionis vero mediāte alimento. secundus est. vnde valet hęc ratio animal mouetur a motore extrinseco: qui etiam mouetur. igitur nō ppetuo mouetur. est enim ambigua. Propterea Auer. declarat hanc rationē. Cuz enim animal ipsum alteret a continente quod mouetur: z ab alimento quod etiam mouetur: ea necessitate se mouebit: qua cōtinēs z alimentum mouentur: sed hęc non semper mouent. Et si semper mouenturnon ea ratione vt sufficiāt mouere aliud: quare a ial ab eis non sp mouetur. tertiū est eur motor a ialis mouetur per accidēs. Respōdet hoc esse: quia talis motor constituitur per corpus. igitur est diuisibilis z quantus diuisione corporis: quare capax motus. quartum est: quomodo anima animalis per accidens mouetur. Respondet z innuit hanc distinctionē q; aliquid potest moueri per accidens dupliciter: aut vt pars z membrum ad motum totius: z sic anima non mouetur per accidens. Alio modo vt forma z accidens motu subiecti: z sic aia q; accidens mouet. ¶ Ulterius debes scire q; formam sine animā moueri per accidēs motu subiecti. potest intelligi: aut de motu locali tantū z hoc modo Aristo. loquitur in textu. Alio modo omnibus alys motibus: z de hoc (vt ait) est quęstio: quę posterius soluetur. Demū sextum est syll's quo probat primū seipsum mouens nunq; quiescere: z componitur sic. omne quod quiescit interdum z mouet interdum: mouetur ab extrinseco. Sed primum seipsum mouens vt

Quę Auer cōmē. 50.

E F G H

Nota.

celum nõ mouet ab extrinseco. igitur non mouetur. quando q3: z quando q3 quieſcit. Dęc vtilia in cõmento.

Ter.52. ¶Quare ſi perpetuuꝫ eſſe motum neceſſe eſt: aliquod oportet eſſe mouens primum: quod etiam neq3 per accidens moueatur: ſi (vt dixi mus) eſſe debeat in his quę ſunt; motus quidã ęternus atq3 immortalis, atq3 ipſum quod in eſſe ſeipſo ac in eodem perſiſtere. ¶Principio nanq3 manentę: id etiam omne manere neceſſe eſt: quod quidẽ ab ipſo dependet principio.

Alia rõ p bãs immobilitatem primi. ¶Ex dicta ſolutione proficiſcitur ad propoſitum: z probat primum mouens eſſe per ſe z per accidẽs penitus immobile. z poteſt ſyllogizari hoc modo. omne quod p accidens: aut per ſe mouetur: poteſt deficere. Primus motor non poteſt deficere. z hoc ſi primus motus debeat eſſe ęternus: z id quod eſt in ſeipſo vt mũdus debeat in eodem ſemper conſiſtere. igitur in ſecunda figura primus mouens eſt penitus immobile. Quo vo ad verba gręca attinet verbum illud ſyneches: transtuli dependens: z non continuum: nam ſic accepit prio metheo. cum dixit. vt omnis virtus continetur inde.

¶Non eſt autem idem per accidens a ſeipſo moueri: z ab alio. id enim quod eſt p accidẽs ab alio nõnullis etiam quę ſunt in cęlo principijs ineſt: quę pluribus fuerunt lationibus. Alterum vero corruptiuis duntaxat.

¶Tacitum hic Ariſto. tollit cauillum: quę ex ratione ſua ſic componitur. oẽ q3 mouet per accidens poteſt deficere. Sed motores cęterorum orbium mouentur per accidẽs. igit pñt deficere. minor declaratur: q3 mouentur a motore exteriori: vtpote a primo vniuerſali motore. ab hoc enim mouentur corpora eorum: z ita ipſi. Reſpondet Ariſto. q3 aliquid moueri per accidens eſt dupliciter a ſeipſo: z hoc modo motores animalium mouentur per accidens: quoniam ipſa a ſeipſis mouent corpora: ad quorum motum ipſa etiam locum mutãt. Alio modo ab alio qua ratione anima mouetur in corpore vecto in naui. Ex hac ratione motores cęterorum orbium mouentur per accidens: quoniam eorum orbes: quorum ſunt anime: mouentur motu diurno communi a primo motore.

Quę Auerro, cõ. 52. ¶Et Auer. aſſignat cauſam huius differentię: quia motores animalium dependẽt ineſſe a conſeruatione a ſubiectis eorũ. Propterea vt ſubiecta mutant ſitus: at motores orbium non conſtituũtur ineſſe ab orbibus: ſed magis conſtituunt illos ineſſe. iõ non oportet vt moueantur delatiue ad motum illorũ mouebuntur igitur per accidẽs non delatiue: ſ3 quaſi reſpective: q3 eorum ſubiecta mouentur ab exteriori motore. Et ſi dicitur contra hęc: q3 ſi bi mouentur per accidens. igitur deficient. Jam Auer. ſoluit z Ariſt. q3 id quod mouetur per accidens dependenter a ſubiecto: quando q3 quieſcet. id vero quod mouetur per accidens independenter. non oportet quieſcat. Utruꝫ vero motores cęleſtes moueantur per accidens: z quomodo: longus ſermo eſt factus a nobis in libello de infinitate primi. capite nono. ideo ne ponam capitulum in capitulo: hoc nunc omittor: z perquiratur illic: q3 nihil nunc noui excogitaui. Ea vero quę Joan. hic dicit: ir reſolute: z minus digeſte dicta ſunt. ¶Et tamẽ dubitatio circa hęc Ariſto. dicta propter quid attribui poteſt moueri per accidens motori: cuius mobile mouetur ab alio: z non ei cuius mobile mouetur ab ipſo met. Reſpondet Auer. z ait. z iſta diſpoſitio eſt diminutio in corpore cęleſti: cui accidit vt ſuum motum moueatur ab alio: z ideo perfectior mouẽtium eſt mouens motu diurno: cum non accidet ſibi hoc vult igitur q3 ille motor cuius mobile mouetur motu alterius mobilis eſt minus nobilis atq3 imperfectior: z ratione talis ſuę diminutionis attribpatur ſibi aliquo modo conditio motorum generabilium: qui mouentur per accidẽs licet equinoce dicatur moueri per accidens. illi autem motori (cuius mobile motu alterius non mouetur) nõ attribuitur moueri ratione mobilis propter eius maiorem perfectionem. z hoc modo locus iſte eſt intelligẽdus: vt ait Auer. ¶Deinde Auer. ponit differentiam: inter mota aſe in animalibus: vt cęleſtibus: per quam habet robur ratio Ariſt. z differentia eſt q3 mota a ſeipſis ꝫ nõ ſunt mota a ſeipſis ſimplr: cũ ſaltẽ occaſio z innitamentũ ſit extra ab appetibili ſiue primẽte: iõ motor in illis nõ eſt primus oĩno. in corporibꝰ in vero cęleſtibus motor eſt primus z perſe: z non occaſione exiſtente extra. propterea concludit q3 ſi fuerit inuentum motores cęlorum per accidens moueri: in erit ratione motis: z non ratione extrinſeca: z per hoc: quia ſua natura recipit motum. ideo accidentalitas eſt equinoce dicta. Magna quęſtio eſt: cur animal lunę mouetur per accidens motu quo luna mouetur motu diurno a primo motore: z non mouetur per accidens motu quo luna mouet ab ipſemet anima motu proprio: cum omnis forma moueri videatur motu ſui ſubiecti. Fortaſſe dici poteſt q3 animam lunę moueri per accidẽs motu diurno: quo luna mouetur a primo motore: z ſubiectum. ſ. luna: z anima dependent ab illo: propter enim dependentiã: quam habet ad illuꝫ videtur per accidens efficiẽ effectu lunę: quę etiam ab illo dependet: at ipſa quę mouet lunam: cum non dependeat a ſe: nec a luna non videtur per accidens moueri proprio lunę motu: quo lunam ipſe mouet abſoluta enim a dependentia penitus tam a ſe: q3 ab ipſa luna. videtur abſolui penitus a motu.

Ter.53. ¶At vero ſi ſit aliquid tale: quod ſemper mouet quidem: immobile tamen: ipſumq3 ſempiternum: id etiam quod ab ipſo primum mouetur: ſempiternum ſit neceſſe eſt.

¶Volens declarare Ariſto. perpetuitatem mobilis primi: primo ex dictis hoc ſumit qua ſumẽs hoc pro intentione. z inquit. At vero ſi ſit aliquod tale: quod ſemper mouet quidem: immobile tamen: vt pauloante concluſum eſt fitq3 tale mouens ipſum ſempiternum: vt ẽt dictum eſt. Ex his ſequitur id etiam quod ab illo primũ mouetur ſempiternum ſit neceſſario. Utruꝫ vero hic ſit circulus: poſtea dicetur. eſt igitur intentio declarare primum mobile quod per ſe primo mouetur a primo motore eſſe perpetuum: z ſempiternum.

¶Hoc etiam ea ratione patet: quia aliter non eſſet in rebus cęteris generatio corruptione ac mutatio: niſi aliquid moueat: quod mouetur. Jd enim quod immobile eſt eodẽ ac vno motu modoq3 ſemper eodẽq3 mouet: tanq3 ipſuꝫ nõ mutetur ab eo quod ipſo mouet. id igitur quod mouetur ab eo quidẽ quod mouet: ſed a motore immobili: ea iam ratione: quia aliter atq3 aliter ad ipſas res ſeſe habet. non

eiuſdem

eiuſdem motus cauſa erit. Sed quoniam cõtrarijs in locis eſt: atq3 formis: contrario modo quãq3 cęterarum rerum motu afficiet: efficietq3 rem quieſcere interdum atq3 moueri interdum.

¶Cum concluſerat illam intentionẽ ex iam dictis: eãdem noua ratione perſuadet: ad cuius robur duo ſumit primum q3 niſi aliquid ſit quod mouet motum nulla eſſet in rebus mutatio. z hoc inquit. Hoc etiam ea ratiõe patet: quia aliter nõ eſſet in rebus cęteris generatio: corruptione ac mutatio. niſi aliquid moueat quod mouetur. ſecundum eſt q3 ab immobili penitus eſſe nõ poteſt generatio corruptione ac mutatio. nam tale vni formę ſemper eſt: z inuariabile. huius ponit probationem tantum. z inquit. Jd enim quod immobile eſt: eodem ac vno motu modoq3 ſemper eodẽ mouet: cũ ipſ3 neq3 ꝑ ſe neq3 per accidens mutetur ab eo q3 ad ipſo mouetur: veluti anima animalis corruptini. In gręco de verbo ad verbum ſic habetur: tanq3 ipſum non mutetur ad id quod mouetur: z forte verbum illud mutetur. intelligitur ſic q3 non varietur reſpectu eius quod mouet nec ab appetibili: nec ab occaſione: nec ab innitamento. Deinde ys ſumptis infert concluſionem: q3 licet in gręco legatur aduerſatiue. ſenſus tamen eſt illatiuus. aut forte ſenſus eſt aduerſatiuus: z debet legi aduerſatiue: quia concluſio ponitur textu ſequenti: ſe quo cunq3 legatur: inquit. Jd igitur quod mouet vt continens ipſum: quod mouetur ab eo quod mouetur. i. a cęlo quo. d. mouetur a motore penitus immobili: ea iam ratione: quia ad ipſas res contentas aliter atq3 aliter ſeſe habet: non eiuſdem motus ſemper cauſa erit. vz. generationis tantum: vel corruptionis tantum: aut lationis ſolum: ſed quoniam tale continens eſt in contrarijs locis: hoc eſt regionibus vt ad ſemptẽtrionem: meridiem: ortum: z occaſum: atq; in contrarijs formis hoc eſt affectionibus z qualitatibus: nunc quidem ęſtivis calidis nunc autũmnis ſiccis: nunc brumalibus frigidis: nunc humidis vernalibus: contrario modo q3 quę cęterarum rerum motu afficiet: in gręco eſt ſic. contrario modo motum vnumquodq3 aliorum diſponit. hoc non aliud ſonat: q3 vt tranſitiuimus: ideo ſubdit. efficietq3 rem quieſcere interdum: atque moueri interdum. ¶Syllogizetur igitur ex his hoc modo. concluſio quod eſt cauſa alicuius rei perpetuo diffoꝛmis: ipſum eſt id quod mouetur perpetuo: ſed cęlum eſt cauſa rei perpetuo diffoꝛmis; vt generationis z coꝛruptiõis: z omnis mutationis perpetuę. igitur perpetuo mouet.

¶Patefactum igitur ex his id etiaꝫ eſt quod in primo ꝺ̃ꝭ dubitauimus: cur naꝫ non vniuerſa aut mouentur: aut quieſcunt: aut alia ſp mouentur: alia ſemper quieſcunt: ſed quędaꝫ interdum mouentur: quędam interdum non mouetur. huius enim cauſa nũc eo perſpicua eſt: quia quędam ab immobili ſempiternoq3 mouentur. quocirca ſemper mouentur. Alia ab eo quod mouetur atq3 mutatur: qua etiaꝫ ipſa mutari neceſſe eſt. Jd vero quod eſt immobile: vt dictum eſt: cuꝫ ſimpliciter eodẽq3 modo in eodem perſiſtat: motu vno ac ſimplici mouebit.

¶Ex his modo ſoluit ad quęſtionem quę a principio ꝙ-

rebatur: z concludit ex nunc dictis eſſe rerum quaſdã quę ſemper mouentur vt cęli: z hoc quia ab immobili penitus mouentur. quaſdam quę vicißim nunc mouentur nunc quieſcunt: vt animalia: z quę hic ſunt: eo quia mouentur ab eo quod ab alio mouetur: vt ab ipſo cęlo. quaſdam demum que penitus immobiles ſunt. vt primus eſt motor qui motu mouet vno z ſimplici. ¶Sed circa principium commenti Auer. videtur ſoluere dubitationem. nam Ariſto. ſuperius ex perpetuitate primi motus ſyllogizauit perpetuitatem primi motoris: nunc econtra videtur ex perpetuitate primi motoris ſyllogizat perpetuitatem primi motus. ¶Reſpondet Auer. q3 hoc ſit diuerſis ſpeciebus demõſtratiõis. Dria enim ſunt demonſtratio ſigni ab effectu ad cauſam. hęc eſt demonſtratio cauſę ab ipſa cauſa ad effectum. Jpius reſponſionis prębet Auer. indicium: q3 mos Ariſto. in naturalibus eſt iſti. (vt dixit in primo huius) ꝓcipue. vz. incipere a prioribus ad nos. deinde a prioribus natura. Expoſitor autem aliter dicit. vult enim probatuꝫ eſſe primum motorem eſſe perpetuum ex ęternitate motus in communi. hic vero per ęternitatẽ primi motoris probat perpetuitatẽ primi motus: z ſic non ẽ circulus: cum non ſit ſm idem. Ego vero dicerem iuxta Themiſtium primo poſteriorum: q3 primus proceſſus ab ipſo motu ad motorem ſunt ſyllogiſmus tantum. hic ſecundus eſt demonſtratio propter quid. Jxta veros alios eſſet dicendum econtra primum proceſſum eſſe demonſtrationem: ſm vero ſyllogiſmum tantũ. ¶Ulterius ſecundo Auer. extra textum hoc modo ſyllogizat perpetuitatem primi mobilis: vbi eſt dare extrema. oportet medium conſtituere. modo eſt extremum vz. motor quinullatenus mouet. Mota quę ſp mouentur z variantur. igitur eſt quoddam medium: qõ ſp mouetur: non tñ variat cęlũ. hoc enim ſemp mouet quatenus conditionem ſubit generabiliũ: nunq3 variat: quatenus participat primo ente inuariabili. ¶Ulterius tertio debes ſcire: vt innuit Auer. q3 ſol cęterq3 ſtellę variatione ſitus varias in ß mundo efficiũt qualitates. cum enim ſol in converſione ſiue tropico ſit bznali. vz in primo puncto capricorni in frigidat nos: qui ſumus ſub cancro: calefacit eos qui ſub capricorno incolunt. Cum vero in converſione ſiue tropico ſit eſtiuali. vz in primo puncto cancri nos calefacit: illos ſub capricorno infrigidat. Amplius cum ſol eſt in primo arietis pũcto: nos humectat: illos exiccat. Contra vero cum in ꝑ libre fuerit punctos: nos exiccat: illos humectat. Sic igitur patet ſtellas z potiſſimam ſolem varijs ad nos habitudinibus conſtitutus. varias in nobis efficere affectiones. ¶Ulterius quarto debes ſcire vt colligit Auer. q3 rerum mundi trifariam ſunt: quędam quę nunq3 mouentur vt primus motor cęterq3 intelligentię: z hoc iõ q3 ſunt ſimplices nullatenus materię commixtę. quędã quę mouentur ſemper vt cęli. z hoc q3 mouentur ab illius motoribus ſimplicibus. alię ſunt quę nunc quidem ſic: nunc vero non mouentur: vt animalia z id genus. Jnius cauſa eſt: quia motus horum mouetur per accidens: nec eſt totalis motus cauſa: quia ſaltem ab occaſione innitamentoq3 ad motum cõcitatur. ¶Ulterius quinto debes ſcire: vt Auerro. ait. q3 Ariſto. hic p motus quibus hęc inferioza mouentur. intelligit motus cõpoſitos: hoc eſt indifferentes: vt motum auctionis: alterationis: z generationis: at q3 lationis: Per motũ vero ęternum intelligit localem tantum: q3 ꝑm mobile mouet. Demũ ſoluit qõnes Aue. z dicit loquẽtibus. Quęſtio eſt: quonam modo a primo motore immobili põt

nonum proficisci. ꝛ solutio est: q; nō immediate ab illo proficiscitur: sed mediante ęlo quod subit vtriusque (vt dixit) naturam. Ideo qui ponunt tale medium fictum: vt loquentes sug legis: non possunt questionem hanc soluere: nec dicere, quonam modo ab illo quicq̄ noui proficiscetur. Sed hoc disputatum est diligētius superius, ideo nunc satis.

Ter.54. ¶ At vero si rursus principiū aliud fecerimus de his magis perspicuum erit. Considerādū enim est: posſit ne motus aliquis cōtinuus esſe: nec ne: ꝛ si possit: qui sinat hic sit: ꝛ qui sinaz motuz primus sit: ꝛ etenim si motum semp esse necesse est: sitq̄z primus motus perpetuus iā: argumento q̄ primuz mouens hoc motu mouet: perspicuuz erit vnum ꝛ eundem esse motum qui continuus sit primus.

¶ Ad vlteriorem considerationem Aristo. mouet tres questiones. Prima est, vtrum aliquis motus sit continuus. Secunda: dato q; aliquis sit continuus: quid sit iste. Tertia; quid sit motus primus. Pro solutiōe ad oma hęc sumit vnum quasi omnibus commune: q; vz. vnus idemq; motus est: qui continuus est: ꝛ qui primus hoc sequitur ex dictis: qz. vz. necesse est semper motuz esse: ꝛ qz motus primus est perpetuus pp perpetuitatē primi motoris. hęc ḡ iam sumit, ꝛ declarata sunt. hinc sequit q; pmus motus sit continuus: cum enim sit semper ꝛ perpetuus: ideo erit etiam continuus.

Ter.55. An motus ęli sit primus. L ¶ Cum autem tres sint motus ꝛ in magnitudine: ꝛ affectione: ꝛ loco quem delationez appellamus: hic p̄mus sit: necesse ē auctio nāq; esse non potest: nisi alteratio pręcedat: id enim quod increscit: tum simili: tū dissimili crescit. Contrarium enim contrarij nutrimentū esse dicitur. accrescit autem omne: cū fit simile sili alteratio igitur sit in contraria mutatio necesse est.

¶ Mouit questiones. ꝛ accepit vnum commune omnibus. nunc soluit: ꝛ primo soluit tertiam. ꝛ inquit. Cū autem tres sint motus ꝛ in magnitudine auctio: ꝛ affectione siue passiōe q̄litatiua alteratio: ꝛ loco: quē ōlationē appellamus: hic primus sit omniū motuum necesse est.

¶ Ad huius probationem primo probat auctionem non esse primum motum: quod hac ratione suadet: qz ante auctionem pręcedit alteratio: igit auctio nō ē primus motus. Qōvo p̄cedat alteratio: declarat per ea q̄ pręcedunt auctionem, pręcedit enim dissimilitudo nutrimenti cum re nutrienda: ꝛ hoc in principio: pręcedit ꝛ similitudo: ꝛ hoc in fine. Talis vero transitus de contrario ad simile: non est nisi alteratio. igitur alteratio pręcedit auctionem. ¶ Unde textus potest resolui in duos syllogismos. Primus est iste. primus motus est ante quem nullus pręcedit. ante auctionem pręcedit alteratio. igitur in secunda figura auctio non est primus motus. ¶ Secundus est probatio minoris hoc modo. transitus de contrario in contrarium pręcedit auctionem. Alteratio est trāsitus de contrario in ptrarium. alteratio igitur pręcedit auctionez. Quo vero ad verba attinet: verbum illud accrescit: grece: prosgine te: latine propie additur. Sed cum crementum nō sit additio: melius dicimus accrescit. ¶ Ulterius legerez vltimum verbum textus cum redditiua cauſa: ꝛ nō cuz illatiua particula hoc modo. alteratio enim fit in contraria mutatio necesse est. Causa autem est: qz est hęc non conclusio: sed minor secundi syllogismi. Forsitan enim verbum illud. omn. etiam reddit causam: vt nonnūq̄ notaui in alijs clarius. Dęc vero dixi vt scias trāslationes nostras esse fideliores veteribus. ꝛ magis nō obseruasse verba singula: q̄s fecerint illę. Ubi nanq; aliquid aut mutauerim: aut addiderim. in commentationibus annotatum inuenies semper.

¶ At vero si est alteratio. id esse oportet quod alterat: ꝛ id quod ex potestate calido facit actu calidum. Perspicuū igitur ipsum mouēs non simili modo sese habere: sed interdū esse ei quod alteratur propinquius: interdum remotius. Hęc vero sine latione esse nequeunt, Quare si semper motū esse necesse est: etiam lationem semper motū primā cē necesse est: ꝛ de lationibus: si vna sit prima: altera posterior: necesse est primā ceteris antecedere.

¶ Secundo probat: q̄ alteratio non sit primus motuz ꝛ possunt duo syllogismi ex litera sumi similes primis huic in modum. Motus primus est ante quem nullus precedit: sed ante alterationem pręcedit latio. igitur alteratio non est primus motus. ¶ Secundus est probatio minoris appropinquatio ꝛ remotio pręcedit alterationem. Latio est appropinquatio ꝛ remotio igitur. ante alterationez pręcedit latio. Deinde quasi ex his duabus conclusionibus declaratis: infert cōclusionē principalem. vz. q̄ latio sit prima: quia antecedit alterationem: ꝛ hęc antecedit auctionem. Et cum lationum sit vna prima. vz. circumlatio: altera posterior delatio. primam ceteras antecedere necesse est. Uerba trāslatione patent.

¶ Pręterea omnium affectionum principiuz est raritudo ꝛ densitudo. Nam ꝛ graue ꝛ leue: ꝛ molle ꝛ durum: ꝛ calidum ꝛ frigidum raritudines atq; densitudines quędaz esse videntur. raritudo vero ꝛ densitudo: cōcretio ꝛ secretio sunt: quibus ꝛ generatio ꝛ corruptio substātiaruz asseruntur. Sed quę congregantur atq; segregantur: ēt loco mutari necesse est. Insuper ēt aliquo auctо ꝛ iminuto: illius magnitudo locum mutat.

¶ Secundo q̄ latio sit prima secundo sic persuadet: qz ante rarefactionem ꝛ condensationem latio pręcedit. Omnis alteratio est aut rarefactio aut condēsatio. vt antiqui sentiunt: a quibus asseritur esse etiam generationē ꝛ corruptionem: rarefactionem ꝛ condensationē igitur latio pręcedit alterationem. Quod pręcedit auctionem probat: qā in auctione omni vel diminutione magnitudo locum mutat: aut maiorem: aut minorem, ꝛ sic patet lationem esse primā omniuz. Uerba translatione perspicua sunt. ¶ Debes scire q̄ Auer. hinc textum vltimū aliter exponit. vult enim. Aristo. probet q̄ motus localis sit prior etiam generatione ꝛ corruptione ꝛ hoc (vt dicit) facit: qz aliquis dicere potest generationem esse primam mutationem: cum sit ad substantiam: quę est prima omnium. ¶ Secundo soluit vnum dubium. Dubium potest esse tale: q̄ Aristo. sumit raritudinem

tudinem ꝛ densitudinem esse rerum principia: cuius ōrium asserit primo huius. Solut q̄ hanc rationem facit sm opinionem antiquorum: ad ostendendum pclusionem esse communem tam antiquis qui ponunt principia rerum illa duo: q̄z pripatheticis: qui ponunt rerum principia materiam ꝛ formam ꝛ privationem. ¶ Dubitant hic expositores: qz motus sumit speciem ꝛ ordinem a termino ad quem: sed quantitas est prior qualitate. igitur auctio alteratione. ¶ Blatterones fingunt quantitatem pręcedere qualitatem absolute: nō tamē vt acquisita: quantitas enim vt acquisita posterior est qualitate: vt etiam in substantia fit. ¶ Sed hęc respondeo frivola est: quoniam etiam qualitas vt acquisita est posterior quantitate: quoniam alteratio non fit nisi in quāto. Unde quo ad acquisitionem sunt mutuo coordinata sm prius ꝛ posterius. ¶ Ideo aliter ex verbis Themistij solui potest. nam prius est dupliciter prędicatione ꝛ communitate: qua ratione dicimus materiam esse priorem prima materia: ꝛ motum esse priorem primo motu: quoniam pluribus competit: at q̄ inest quibusdam sine illo: ꝛ non econtra. quibus enim inest primus motus: his inest ꝛ motus: non autem econtrario. Similiter quibus inest materia prima: his ꝛ mā inerit: contra vero minime. Aliud est prius essentia ꝛ causalitate: ꝛ hoc modo materia prima ē prior materia. ꝛ motus primus prior motu: qz est causa ceterorum. ꝛ non econtra. Tunc dico q̄ auctio essentia est prior alteratione: communitate contra alteratio prior est. non. n. quibus inest alteratio: his ꝛ auctio inest. Sed bene econtra quibus auctio inest his ꝛ alteratio. ꝛ hanc responsionem non percipit nouus expositor. Simili modo ꝛ de generatione ꝛ latione soluere potest: qui vult.

Ter.56. ¶ Insuper etiam hinc contemplātibus perspicuum nobis erit: quonam modo latio ipsa prima sit. Primum enim ipsum vt in alijs: sic ꝛ in motu multipliciter dici potest primū. Dicitur enim prius: ꝛ quo non existente alia non erunt: ipsum autem sine alijs est. ꝛ id quod tē: pore: ꝛ id quod substantia antecedit. Rursus cum motū perpetuum esse necesse sit. Sit autem perpetuus aut continuus: aut deincepitius. Perpetuus autem potius ꝛ melius statuitur cōtinuus q̄z deincepitius: atq; id quod melius est in natura semper est eligendū esse: modo sit possibile. potest autē continuus esse: vt posterius ostendetur. nunc autem supponatur. ꝛ hic nullus alius esse potest nisi latio: lationem itaq; esse primam necesse est. Nulla namq; necessitas est vt augeatur: aut alteret: aut generetur: aut corrumpatur id quod fertur: at harum mutationum nulla esse potest: nisi motus quo primum mouens mouet: continuus sit.

¶ Rursus rem de nouo aggreditur: quasi psoluat primam ꝛ secundam questiōes: ꝛ proponit primo id quod vult facere. ꝛ inquit. Insuper etiam hinc contemplantibus perspicuum nobis erit: quonam modo latio ipsa prima sit. Et concludet q̄ latio est prima ceterarum mutatio num: quo continua est. Uerbum illud: quonā modo. g̃ręce oti est: quod licet sonet quoniam: hic interrogatiue legi. Ad huius conclusionis declarationem Aristo. sumit duo, vnum ex metaphysico. vz. quot modis aliquod altero prius dicitur. Alterum sumit ex declaratis: vz. q̄ nullus motus possit esse perpetuus ꝛ continuus nisi latio ipsa. De primo ait prius esse aut natura: quod esse potest sine alijs: ꝛ alia nō sine ipso: ꝛ tempore siue causa: quod tempore precedit rem: ꝛ substantia siue perfectione. Secundum est q̄ sola latio esse possit vna perpetua: ꝛ continua (vt dictum est) hac ratione. vz. qz melius est ipsam esse continuam q̄z deincepitiam siue attiguam. De suppositione translatiōe patent. Quo vero ad verba gręca attinet. primo animaduerte q̄ secūda suppositio quę incipit [rursus cum] sin gręco legitur illatiue: per illud verbum quare. ego vero posposuiil lud verbum quare. vsq; in finem: ꝛ legi copulative: quoniam sic sonat. secundo debes scire (vt sę pe dixi) q̄ Aristo. verbum grecum syneches: quod latine sonat continuum. multifariam sumit. nunc pro dependente: vt primo metheorozum: cum inquit. necesse est hunc mundū inferiorem latiōibus superiorzis gubernari: vt eius virtus synechetur (vt ita dixerim) hoc est perpetuo depēdeat inde. Aliquando pro perpetuo: vt in problēmatibus sumpsit: ꝛ alibi: aliquando pro continuo quod opponitur ad deincepitium. vt quinto huius. propterea vbi visum est mihi grecum verbum sonare pro perpetuo transtuli perpetuū: vbi pro continuo trāstuli continuum. Hęc volui dixisse vt intelligas me fideliter singula ꝥba vsq; ad ynguē obseruasse. ¶ His suppositis syllogismodus erit iste. Quo latio potest esse sine alijs: ꝛ alij motus non sine ipsa: eo ipsa ē prior natura. Quo continua est ꝛ perpetua esse potest sine alijs: alyque non sine ipsa. igitur quo continua est ꝛ perpetua ē prior natura ceteris: de ratione ponit minorem: ꝛ concludit conclusionem: vt patet legenti. Quod quidez igitur latio natura sit prior ceteris: his perspicuū ē. ¶ Sz dubitāt: qz superius Arist. probauit si motus localis est perpetuus ꝛ continuus, necessario ceteri motus sunt. ꝛ econtra. nunc vero ait oppositum: ait enim posse esse motum localem continuum ꝛ perpetuum alijs non existentibus. ¶ Ridet nouus expositor q̄ Arist. intelligit lationem esse per se priorē: qz per se esse pōt sine alijs: ly p accēs impēdiat. ¶ Dęc risio pōt hāc bonū sensum nā (vt dicebat Auer. sexto huius. cō. 15°.) pōt vna prō pō esse vera p se: ꝛ falsa p accēs: vt ptinuū dimisibile est inquātū ptinuū: nō aūt quo nāle corpus ē. Sic dici pōt q̄ latio ea rōne q̄ latio esse pōt sine alijs. ea vo rōne q̄ ē cā per se ceterorū: non erit sine alijs: ꝛ sic ipedit nō necitate pūtis: sed necitate pūtis: sed de his i metaphysica ḡrāt. Usū dēs scire q̄ a ppetuitate hor motuū ad ppetuitatē p̄mi mot̄ ē pūtia p se: aut (vt forticole aiūt) bona de for°. Cōtra āt a ppetuitate p̄mi mot̄ ad hos motus ē pūtia p accēs: aut bona de mā: qz ly sit necia pōt tū oppositū pūtis intelligi stare cū aūcedēte. ¶ Ulterius aſadūerte q̄ triplex ē prius. vnū ē qō pōt esse sine alijs: nō ēō. ꝛ hoc ab Aristotele in postpdicamētis vocat pus pūtia: a recētioribus prius separabilitate. alius prius tpe: qō ab Aristotele in 9° met aphysicę. dr prius origine siue gnatiōe. Aliud ē prius subſtantia qō ēt pfectione: ꝛ nā a pipatheticis dr. Sic igit pz latione ea ex parte qua perpetua ꝛ continua esse priorem consequentia ceteris motibus: ꝛ hoc consequentia p se: siue de forma.

¶ Rursus tempore primam oportet esse. hęc enim solum sempiternis inesse contingit. Ter.57.

I Sylla. ¶ Hactenus p̄obatum est lationem inter omnes motus p̄imam esse natura siue consequentia. Nunc q̄ p̄ma sit tempore sic syllogizat. motus ꝛternorum tempore p̄ior est motibus caducorum ac genitorum: cuius ꝛterna caducis atq; genitis p̄iora sint. latio est motus corporis ꝛterni: vt ex antedictis fidem licet accipere, igitur p̄imus tempore.

¶ Cæterum in vnoquoq; quidem: eorum quę generantur: lationem motuum vltimam esse necesse est. Nam post ortum alteratione p̄imũ auctionemue: deinceps perfectum iam latione mouetur. Sed aliud p̄ius quod latione fertur esse necesse est: quod quidem ipsum nõ genitum his quę generant causa erit. ceu id qõ genuit p̄ius est eo quod generatur. nam generatio motuum p̄ima esse videtur: propterea quia rem p̄ius exortam esse oportet. Cæterum hoc in vna quidem quauis re generanda ita sese habet: aliquid tamen aliud ex his q̄ fiunt: quod p̄ius mouebatur necesse est esse: ipsum generationem non subiens: tum cum generat: sed cum sit ipsum de numero eorum que generantur: etiaꝫ rursus hoc aliud p̄ius esse oportet. Verbi causa. si fit leo nũc p̄cessisse leonem: qui ad generandum motus fuit necesse est. Et rursus cum leo generans genitus sit olim: aliũ p̄cessisse: qui ad cõcubitum motus sit necesse est: ꝛ sic in infinitũ. Sed cũ nõ possit (supple tu) esse ꝓpetua generatio: nisi sit vnũ p̄imũ quod mouet localiter faciens hanc generationis perpetuitatem: oportet q̄ꝫ generationem vnã communem ꝛ simplicẽ lationẽ p̄cessisse: anteq̄ nulla alia mutatio ꝓfuit: Et hoc mõ supplenda est ratio: ꝛ habetur responsio completa.

¶ Quonsam autem generationem impossibile est esse p̄imam (omnia enim quę mouerentur corruptibilia essent) perspicuum etiam nullus motuum qui deinceps est: esse p̄iorem. Dico autem deinceptitios motus vt auctionẽ: atq; alterationem: ꝛ imminutionem: corruptionemq;. omnes enim hi ipsa generatione posteriores sunt. Quare si generatio ipsa latione p̄ior non fuerit: nec ceterarum mutationum vlla eadem p̄ior erit. N

¶ Quibusdam videtur q̄ Arist. faciat secundã rõnẽ ad conclusionẽ: vt nono expositori: ꝛ certe stare non põt: quoniã Aristo. non cõcludit lationem esse p̄iorẽ aliis: sed nullam aliarum esse p̄iorem latione. modo nõ valet. nulla aliaꝫ est p̄ior latione. igit latio est p̄ior aliis. Ex negatiua enim non sequitur affirmatiua: vt in libro de interp̄etatione diximus. Rectius igitur videtur: q̄ eũ Arist. probauerit lationẽ esse p̄imã: nõe quasi ex dictis syllogizat nullã cæterarum esse p̄imam: nec ipsa latione p̄iorẽ non quidem ad necessitatem syllogismodi sed ad ꝓtãtẽ syllogismodi: vt abundius sit. vt dicitur in secundo p̄iorum. Arguit enim sic. generatio non est p̄ima omnium. igitur nulla aliarum. antecedẽs patet: q̄ si esset p̄ima omnibus cõpeteret: quibus alij ꝓpetũ: ꝛ ita omnia essent generabilia ꝛ corruptibilia: ꝛ quę dicit translatione patent. ¶ Auer. autem mouet quẽm. nam ſm opinionẽ Arist. omnem generationem tẽpore precedit alteratio. sexto huius. similiter omnem generationẽ p̄cessit genitum esse. ꝛ similiter contra omnem alterationẽ p̄cessit alteratio. igitur est circulus: ꝛ neutrum neutro p̄ius est. Secundo videtur q̄ generatio nõ precedat auctionem nec minutionẽ: nec corruptionem: quoniam omne augmentabile est gñabile: ꝛ econtra. ꝛ omne gñabile est corruptibile. ꝛ econtra. ꝛ ita fiũt in æquo. ¶ Respondet breuibus: q̄ Arist. vult generationẽ esse p̄iorẽ cæteris: quo substãtia est p̄ior ceteris p̄dicamentis: ꝛ ita non est p̄ior tempore: sed nã. ipsa eniꝫ p̄cedit alia ꝓ accẽs inq̃tũ fit: ẽ post q̃litates, p̄mas q̃se. habent. vt mã oium generabiliũ. ¶ Dęc responsio Auerrois nõ mihi placet. p̄ior: q̄ pari rõne gñatio cẽt p̄ior latiõe. Scõ: q̄ nec valet p̄cedere illud hac p̄positis specie: q̄ tũc Arist. in tã paucis verbis equocaret. ¶ Propterea mihi vꝫ q̄ Arist. logꝫ de alteratiõe simplicit: ꝛ nõ de alteratiõe q̃ disponit ad corruptionẽ. Alteratio. n. ẽ duplex pura. vꝫ. q̃ nõ obuenit a substãtia. vt ablatio: ꝛ id genus: q̃ fiũt subiecto manẽte eodẽ a ꝓpositio ad finẽ: ꝛ hac alteratiõe gñatio p̄ior ẽ. Alia ẽ alteratiõe q̃ ita disp̄it ad corruptionẽ: q̄ ipsa posita: corrumpitur corruptio. Et de hac nõ loquitur Arist. cum ista etiam inter generationes cõnumeretur.

¶ Omnino autem quod generatur: imperfectum esse videtur: ꝛ ad principium ꝓficiscẽs. Quare quod generatione posterius est: id natura p̄ius exist̃it. Omnibus vero his que generantur: vltimo ipsa latio ineſt: ita vt alia quidem viuentium (quia instrumentis carent) immobilia sint p̄orsus. veluti plante atq; multa animalium. Alia autem cum p̄ficiscuntur: illa eis ineſt. Quare si magis his ineſt latio: quę naturam ipsam magis consecuta sunt. Adꝺ quoq; hic ceteris motibꝰ semper substantia p̄ior erit hac ratione quę dicta est.

¶ Nũc q̄ latio sit ceteris p̄ior substãtia: dignitate: ꝛ perfectiõe. ꝓbat duplici signo (vt mihi vꝫ.) Tũ ea rõne q̄ perfectissimis atq; absolutissimis corporibus ineſt. imperfectissime nãq; animantes lationis p̄orsus expertes videntur: vt arbores ceteraque stirpium genera: quęque ancipitis sunt natura: dicta græce zoophyta. vt conchę: ꝛ hostreę. ꝛ id genus. Tum q̄ nobis non

A bis non iam inde ab ortu: sed post aliquantulum temporis iam adultis perfectisq; accidit: cum firma incessui membra habentur: ꝛ cum nimium naturę assecuta sunt. ¶ Potest igitur syllogismus esse hunc in modũ: quod ineſt perfectioribus p̄ius est perfectione eis quę insunt imperfectis: latio perfectioribus ineſt: vt his modo patet. igitur latio perfectior ceteris est. ¶ Quo vero ad verba attinet: cum Arist. inquit. Id quod generatur proficisci ad principium: cum principium: quod grece est archę: vbiq; p̄o agente sumat: erit sensus: q̄ id quod generatur: continuo tendit ad tantam perfectionem vt simillimum fiat ipsi generanti: ante enim quaꝫ res generetur est omnino dissimile agenti: cum vero generatur redditur aliquantulum simile: nec cessat generari donec penitus agenti simile sit: ꝛ ita tẽdit ad p̄ncipium ꝗtenus continuo magis ac magis sibi persimile redditur. Cum vero inquit eis magis ineſſe lationem quę magis naturam consecuta sunt. per naturam Themistius intelligit firmitatem membrorum. nam ea magis feruntur: quę firmiora incessui mẽbra hãt. ¶ Auer. autem resolvit hunc textũ in tris syllogismodos. Primꝰ est: quod est rei perfectioris est perfectius. latio est talis. latio igitur perfectior. ꝛ hanc vocat demonstrationem simpliciter: quia dat causam ꝛ esse. dat quidẽ causam: quia subiectum est causa accidentis. esse vero q̄ est notius. Secundus est: motus perfectior ineſt animalibus perfectioribus. latio est talis. igitur animantibus ineſt perfectioribus. hęc est propter quid: q̄ dicit causam tantum: quoniam causa quare latio ineſt perfectioribus est: q̄ perfectior. Tertius est: translatio est p̄ior quia est in p̄iori. quę est per signum: quia a posteriori. Disyllogismi cum difficultate textui applicant. tu vero intelligas illos.

C Zer.59. ¶ Ad hęc etiam: q̄ id quod hoc motu mouet: nullatenus dum fertur substantiã suã amittit. Sola nãq; latione nihil essentię rei mutatur: veluti rei quę alteratur qualitas: rei q̃ augẽt ꝛ imminuitur quantitas amittitur.

Sylla. ¶ Scõ idem ꝓbabit sic. id quo rei essentia nõ mutat ꝑfectius est eo quo rei esse demutat. Latione nihil demutat nisi locus: q̄ nihil est rei motę: sed corporis locantis: at auctione ꝛ diminutione q̃titas: alteratiõe q̃litas depereunt. igitur latio perfectior ꝛ p̄stabilior est.

Zer.60. ¶ Motissimum vero ex eo patet: quia mouẽs seipsum hoc motu maxime seipsum ꝓprie mouet qui est ſm locũ. Atq; hoc dicimus eorum quę mouentur ac mouent p̄incipium eẽ: ꝛ p̄imum eorum quę mouentur: id. vꝫ. quod seipsum mouet. Quod igitur motuum latio sit p̄ima: ex his modo patet.

D ¶ Tertio idem persuadet sic. motus. qui competit ei qõ seipsum mouet est substãtia p̄ior eis qui competũt his que non seipsa mouent sed ab alio. Latio sola his competit quę seipsa mouent: non generatio siue corruptio: non auctio nec alteratio. igitur latio est ceteris p̄stabilior. Quod igitur motuum latio sit p̄ima: ex his modo patet. ¶ Sed dubit atur. nam videmus q̄ animal alteratur ex seipso ad calorem. probatur: quia a seipso mouetur latione: latio est causa caloris. igitur a seipso mouetur ad calorem. ¶ Respõdet Auer. q̄ animal alteratur a seipso ad calorem: sed non p̄imo. sed mediante motu locali. Accidit enim animali vt mouetur localiter alterari: propter alterationem spirituum per accidens concurrentem. ¶ Quærunt vtrum latio sit p̄ior ceteris motibus ꝓsitia tempore ꝛ substãtia. Videtur enim q̄ implicet dicere q̄ sit p̄ior tẽpore ꝛ substãtia. nam vbi est p̄ior tempore precedit tempore alios vbi ẽ ceteris perfectior ꝛ p̄ior substãtia: erit vltimus. Dęc dubitatio fuit Aristo. in textu: ꝛ Themistius eam sic formant. ¶ Ad questionem respondent communiter omnes sine distinctione motus: ꝛ volunt q̄ latio sit p̄ior tempore ceteris: vt sint in diuersis mobilibus. vt vero in eodem est p̄ior generatio omnibus. ꝛ multa alia Joannes addit. ¶ Sed contra videtur q̄ de rigore logico hęc propositio sit falsa: latio est p̄ior tempore: ꝓsitia ꝛ substãtia ceteris: quoniam nullus motus localis siue nulla latio est p̄ior tempore: consequentia ꝛ definitione siue substãtia: non progressio: siue ambulatio: siue reptio. quoniam hę aut sunt posteriores generatione: aut æquales ꝛ minus communes illa: nõ circunlatio. nam licet illa sit tempore ꝛ cõsequentia p̄ior: non tamen substãtia est aliꝰ p̄ior: quoniam si substãtia est p̄ior ceteris eẽt tempore vltimus. ¶ Propter hęc dupliciter possumus respondere. primo q̄ de rigore logico hęc est falsa: latio est p̄ior ceteris ijs tribus modis infimul: patet quia nulla latio. Conceditur tamẽ ꝛ hęc latio est p̄ior tempore ceteris: ꝛ hęc latio est p̄ior consequentia ceteris: ꝛ hęc latio est p̄ior ceteris substãtia. p̄ima patet de circunlatione. secunda patet etiam de illa. tertia vero de ambulatione: quę substãtia est p̄ior: quia est vltima. ¶ Et si dicitur. latio est p̄ior tempore ceteris: q̄ p̄ior est consequentia ceteris: ꝛ est p̄ior substãtia ceteris: igitur simul est p̄ior ijs tribus modis ceteris. Negatur consequentia. ¶ Non enim valet Socrates est ambulans: ꝛ albus: ꝛ musicus. igitur ambulans albus musicus: nec valet. Socrates est bonus ꝛ cerdo. igitur bonus cerdo: huius causam diximus hoc mane in lectione secunda de interp̄etatione: quia a diuisis ad coniunctum valet: quando quę diuiduntur: aut diuisim predicantur: non sunt accidentia subiecto. modo lationi hęc accidunt: ideo p̄o diuersis p̄positiones sunt verę: non autem p̄o eadem latione. Arist. autem locutus est p̄o diuersis: nam hęc tria diuisim: nec generationi: nec alterationi: nec auctioni competunt: sed bene lationi. ¶ Secundo ad p̄incipalem dicere possumus magis ad rem: q̄ etiam vnitim ꝛ simul vnamet latio: vt illa ceſisit p̄ior omnibus ijs tribus modis. Tẽ pore quidem: quia omnibus p̄supponitur: ꝛ nullam per se p̄supponit. consequẽtia vero. quia sequitur ad omnes per se: ad ipsam vero nulla nisi per accidens: substãtia vero. Tum quia perfectioris subiecti. Tum quia p̄ioris entis. ¶ Tunc ad rationem dicerem. q̄ Philosophus vsus est tribus rationibus ad p̄obandum lationem esse p̄iorem substantia ceteris. p̄ima: quia est vltima tempore: ꝛ hęc ratio non est nisi de ambulatione. ceterę sunt de circulatione. Modo concedo q̄ ea latio ō qua p̄obauit p̄imũ statem substãtię per primam rationem est posterior tempore: sufficit vero q̄ per alias rationes idem habeatur de circulatiõe ceſi. quocirca p̄ima rõ potius vã ad ambulationẽ ire: q̄ ad id qõ ꝓposuit. Tu vero p̄sidera: q̄ res non est leuis.

¶ Nunc vero quę nam latio sit p̄ima demonstrandum est. Qua etiã via simul perspicuus erit id quod ꝛ nunc ꝛ antea supposuimus aliquem. vꝫ. motum eundem sempiternum ꝛ cõtinuum esse posse.

E Questio

Rñsio ō is.

F

Rñsio. ꝓpria. Prima.

Replica.

G Rñsi

H

Ter.61

J ¶ Fortasse hactenus Aristo. quis motus sit primus declarauit: & concluſit q̄ localis: nunc quisnam inter locales ſit primus: explicandum videtur. Vtilitas vero pertractationis hęc eſt: q̄ rationibus illis quibus hoc probabit: illud quoq; obiter commune vſu monſtrabitur

Quę Auer cõmẽ. 61 eundem motum continuum: & ſempiternũ eſſe. ¶ Unde Auer. inquit. ex hoc ergo ſermone quẽ nititur declarare: apparent duo: quorum vnũ eſt id quod prius poſuit. vz. quid ſit motus continuus & æternus. ſecũdũ añ quis motus ſit ille: qui idem eſt continuus & æternus.

Tex. 62. ¶ Quod igitur cęterorum motuum nullus p̄petuus eſſe poſſit: ex ijs perſpicuum erit. Omnis namq; omnes atq; mutationes ex oppoſitis ſunt ad oppoſita; veluti generationis quidem & corruptiõis, ens & nõ ens termini ſunt.

K Alterationis contrarię affectiones. Auctionis vero atq; imminutionis: aut magnitudo & paruitas: aut perfectio magnitudinis atq; imperfectio. Contrarij vero ſunt motus q̄ ad contraria ſunt. id autem quod non ſemper eo motu mouetur: quo quidem prius mouebat: neceſſe eſt prius quieſcere: id igitur quod mutatur: prius in contrario quieſcat: neceſſe eſt.

¶ Exequitur de propoſita intentione: & ſyllogizat q̄ nullus cęterorum poſſit eſſe perpetuus: ſiue continuus: quod (vt puto) pro eodem ſumit vt ſępe diximus: & ſyllogizat ſic. nullus motus de oppoſito ad oppoſitum eſt perpetuus & continuus: omnis motus pręter lationem eſt de oppoſito ad oppoſitum: nam generatio de non ente ad ens. corruptio contra de ente ad non eſſe. Alteratio de contraria affectione in contrariam affectionem: auctio ſiue diminutio de magno ad paruum: aut ęcontra. igitur nullus cęterorum motuum eſſe poteſt continuus & perpetuus: ſed contra hoc obiciet cauilla tor: & dicet q̄ quilibet iſtorum eſt perpetuus & continuus reciprocatione: q̄ cum mobile mouetur vno iſtorum de. a. contrario in. b. contrarium. redit rurſus ab ipſo. b. in. a. & rurſus ab ipſo. a. in. b. & ſic perpetuo mobile ac continuum mouetur. ¶ Ad hunc cauillum refellendum ponit propoſitiones in quibus conſiſtit hęc ratio: que continuantur oportet eſſe vnita: contraria non poſſunt vniri. q̄ non poſſunt ſimul eſſe in eodem. igitur non poſſunt continuari. vnde inquit. Contrarij vero ſunt motus qui ad contraria ſunt. quinto huius.

M id autem quod non ſemper eo mouetur motu: quo quidem prius mouebatur: anteq̄ ſubaudi motu illi contrario incipiat moueri: neceſſe eſt prius quieſcere. Dę ſunt propoſitiones: ex quibus poteſt colligi dictus ſyllogiſmodus: vt Themiſtius colligit: licet ſatis remote. Infert concluſionem. id igitur quod mutatur: prius neceſſe eſt in contrario quieſcere antequam mutetur: & tranſeat de vno motu contrario in alium. ¶ Debes ſcire: q̄ ratio conſiſtit in prima propoſitione. vz. q̄ illi duo motus. videlicet, illę qui eſt ab. a. in. b. & ille qui eſt ab ipſo. b. in. a. ſunt contrarij: petatur igitur aut vnum mobile ſimul illis poteſt moueri: aut non ſimul. ſi ſimul: contraria erunt in eodem. ſi non ſimul: ipſum quod mouetur anteq̄ moueatur nouo motu: prius in tempore medio quieſcere neceſſe eſt.

Syll's. Vlis rõnis. ¶ Similiter & in mutationibus ipſis erit: corruptioni namq; generatio: ſimplici quidẽ ſimplex: alicui vero aliqua opponitur: quare ſi fieri nequit vt ſimul oppoſitis mutationibus aliquid mutetur. Mutatio non erit cõtinua: ſed inter ipſas tempus erit medium.

N ¶ Declarat idem in mutatiõibus: & ſyllogiſmodus erit. nihil idem ſimul contrarijs mutationibus mutari poteſt: generationi ſimplici de. a. in. b. oppoſita eſt generatio ſimplex de. b. in. a. & generationi ſecundum quid de. c. in. d. contraria eſt generatio ſecundum quid de. d. in. c. igitur nihil ſimul ęs mutari poteſt: hic eſt ſyllogiſmodus: & verba patent.

O ¶ Differt enim nihil contrarię ſint an non contrarię mutationes hę: quarum termini contradictorię opponuntur: ſi modo ſimul eidem ineſſe nequeant; ad rationem enim hoc conducit nihil.

¶ Sunt contra dicta cauilli: primus q̄ termini mutationum non ſunt contrarij: ſed contradictorij. igitur minor ſyllogiſmi dicti eſt falſa. Huic reſpondet q̄ licet nõ ſint contrarij: ſunt tamen contradictorij: modo ſiue ſint contrarij: ſiue contradictorij: modo ſimul eidem ineſſe nequeant: ad rationem nihil conducit.

P ¶ Neq; ſi non neceſſe eſt in contradictione quieſcere: aut nec ipſa mutatio quieti contrarium ſit. Poſſitan enim ipſum non ens non quieſcit: ad quod quidem non ens eſt ipſa corruptio. Sed ſi ſolum inter ipſas ſit tempus: hac enim ratione continua non erit mutatio. Quemadmodum nec in prioribus contrarietas conducebat: ſed ipſum ſimul ineſſe non poſſe.

Q ¶ Secundus cauillus eſt: qui ratio ſupponit falſum: ſupponit enim id quod vartȝ mutationibus mutaſ in tempore medio quieſcere: hoc falſum eſt: nam tale quod mutatur ȝs contrarijs mutationibus eſt materia: materia vero non eſt quieſcere aptat; quemadmodum nec moueri. ¶ Reſpondet. & inquit. Neq; ſi non neceſſe ẽ in ꝫdictione quieſcere: aut nec ipſa mutatio quieti contraria ſit: ſubaudi refert nihil ad rationem. Poſſitan. n. non ens vt materia: ſiue p̄uatio non quieſcit: ad qđ: aut in quo quidem non ente eſt ipſa corruptio. Lun. n. id non ſit moueri aptum: nec quieſcere: omne. n. quod mouetur eſt. quinto huius, id vero quod ſolum confert eſt ſi inter ipſas ſit tẽpus: nam hoc ſolo ſufficit: vt nõ ſit ipſa mutatio continua: dico q̄ id non eſt neceſſarium ad rationem: quemadmodum in prioribus cauillis: nõ conducebat contrarietas: quia ſufficiebat ſolum ipſum ſimul eſſe non poſſe. q. d. ad hoc vt duę mutationes cõtrarię non ſint continue ſufficit: vt inter eas mediet tps quo ſubiectum neutra illarum mutetur: ſiue quieſcat ſiue non quieſcat medio illo tempore: modo ſubiectum eo tempore vacet ab vtraq;. Et ſic ſecundus cauillus nullus eſt.

¶ Non autem conturbari oportet: ſi contrarium ſit pluribus idem: ceu motus & quieti: & ei motui: quo in contrarium itur. Sed id ſolũ ſumamus & motui & quieti motuȝ opponi aliqua contrarietate. Quemadmodum equale & mediocre: ei quod excedit & ei quod excedi-

A ¶ Tertius cauillus eſt. q̄ Ariſto. ſuppoſuit motui eſſe ꝫrium motum: ſed in quinto & ſexto probatum eſt motui eſſe contrariam ſiue oppoſitam quietẽ. igitur duo vni oppoſita. ¶ Reſpondet q̄ nihil inconuenit vni opponi duo diuerſa oppoſitionis ſpecie. Motui quidem motus opponitur oppoſitione que eſt cõtrarietas. motui vero quies opponitur oppoſitione p̄uatiua: veluti quale & mediocre opponitur ad excellens: & ad id qđ exceditur: hoc eſt ad magnum & paruum & quodãmodo gemina oppoſitione: que eſt medij ad extrema: & nõ intelligas q̄ motus opponitur quieti & motui oppoſitione medij ad extrema: ſed ſicut medium poteſt opponi ad extrema duplici oppoſitione: ſic ad duo motus opponi poteſt duplici oppoſitione. ¶ Ad preſentem igitur rationem duo ſufficiunt. primum q̄ motus motui & quieti aliqua oppoſitione opponitur. ſecũdum q̄ iſta ſit talis: q̄ faciat illa inẽpoſſibilia in eodẽ. ¶ Quę autem Auer. in pręſenti commen. 62. ad textus vtilitatem dicat: aſſumamus: & ſunt quatuor. primum q̄ poſſe Ariſto. in iſto proceſſu ſunt quatuor propoſitiones. prima q̄ omnis motus pręter lationem eſt de oppoſito in oppoſitum. ſecunda q̄ mutationes de oppoſitis in oppoſita ſunt contrarię. tertia q̄ nihil idem numero poteſt mutari aut moueri contrarijs motibus: aut mutationibus: niſi medium ſit tempus. Ultima vt motus vel mutationes inter quos tempus mediat nõ poſſunt eſſe continui. Dixi in tertia propoſitione vt mediet tẽpus: & non quies: quoniam in aliqua mutatione poteſt quies eſſe media: vt in motibus prop̄ijs: in aliqua eſſe non poteſt: vt in generatione & corruptione: in omnibus tamen tempus mediare neceſſe eſt: hoc eſt primũ.

B Quę Auer ro. cõ. 62.

C ¶ Ulterius ſecundo declarat eſſe bene dictũ id quod Ariſt. dixit. q̄ termini quętionis ſunt magnus & parui: & hoc probat: q̄ cuiuſlibet rei naturalis eſt magnitudo terminata ad maximum & ad minimum. primo quia ſi non eſſet rei naturalis determinata magnitudo ad maximum & ętio poſſet creſcere in infinitum: & ita auctio non haberet terminum per ſe intentum a natura: cum infinitum ſit extra intentionem naturę. ſecundo ſi non eſſet determinata ad minimum: nec qualitas actionis: & modus agendi eſſet determinatus ad minimum. & ita actio poſſet minui in infinitum: nam cęteris paribus minuta magnitudo minuitur actio: & ita, poſſet actio minui in infinitum. hoc eſt contra naturam formę. Forma enim agit certa actione & terminatę velocitatis. igitur per certam magnitudinem: oportet igitur & formam & magnitudinem eſſe terminatas ad maximũ & minimum. ¶ Sed huic rationi Auer. opponens: q̄ dicã minui actionẽ quando minuit potentia activa: & nõ reſiſtitiua: modo dico q̄ ſi minuitur vtraq;: actio non tolletur. Si vero minuitur potentia activa: non eſt inconueniens actionem in infinitum minui. ¶ Dici poteſt q̄ ratio Auer. vult q̄ diminuta magnitudine diminuitur virtus activa ſimpliciter. hoc. vz. modo q̄ vſq; ad certum gradum ſaluari poteſt, proportioſed eſt venire ad minimam proportionem: que ſufficit ad motum: ad quam non eſſet deueniendum: niſi magnitudo eſſet terminata ad maximũ: de his in primo quere: & in libro cęli. Doc eſt ſecundum. tertio ex textu probat Auerro. q̄ duę mutationes oppoſite non poſſunt inuicem continuari: quoniam tunc aliquid ſimul & ſemel moueretur tranſmutationibus oppoſitis: immo recederet ab vno contrario: & accederet ad illud: declaratur: quia ex quo mutatio de. a. contrario in. b. contrarium eſt vna & continua cum ea que eſt de. b. contrario in. a. eo ipſum q̄. c. mobile recederet ab ipſo. a. accedẽdo ad. b. etiã accederet: exquo motus in. b. eſt vnus cũ motu ad. a. & ſic ſimul amitteret. a. & acqueret. a. qđ non eſt intelligibile: & addit Auerro. q̄ hęc demõſtratio eſt cõmunis omnibus & motibus & mutatiõibus: quoniam idem argumentum' applicari poteſt.

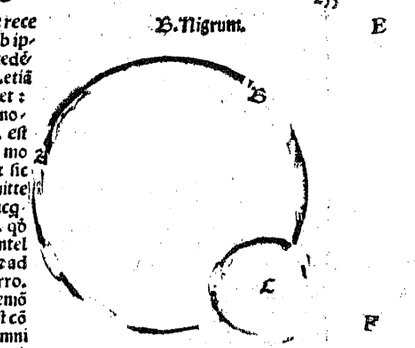

¶ Sed contra. quoniam poſſunt eſſe duo motus inſimul: vt alteratio & generatio: nam alterari eſt generari. igitur poteſt idem moueri duobus motibus diuerſę ſpeciei. ſecũdo plures motus chordarum vno ictu eſſe poſſunt in diuerſis ſubiectis: igitur & in vno. ¶ Rñdet Auer. & vult q̄ demonſtratio habeat locũ duobus ſeruatis. primo q̄ motus non ſint ſubordinati: immo ſint finiti p̄ pręs terminis: modo generatio & alteratio ſunt coordinatę: & ſic tollitur prima. eſt enim alteratio p̄opter generationem ac termino alieno finita. ſecundo reſpectu eiuſdem mobilis: quomodo non eſt in chordis. hęc ſunt que in ꝫmento colligi poſſunt: que faciũt ad textus declarationem. ¶ Quidam, iuniores tenent inter duos motus contrarios tempus mediare non ſumendo tempus p̄o menſura diuiduas: ſed p̄o ſubitaria momenta riaq; menſura: que inſtans nunc appellatur. Jn hac. n. eſt quies media ſubitaria: non autẽ tẽporaria. ¶ Perſuadent hoc per caſum in quo vnum eſſet calefactum ab aliquo agente: & in medio caſus applicetur aliud agens potẽs ipſum infrigidare. patet enim tũc tale in frigidans immediate ipſum infrigidare nullo tẽpore medio. ¶ Et licet de hoc erit ſermo poſteq̄: nunc ſcias q̄ eiuſmodi poſitio eſt confuſio. Ariſto. enim Themiſtius & Auerro. clariſſimis verbis dixerunt inter motus contrarios ſemper tempus mediare: nonnunq̄ quietem: vt in ijs que vere mouentur. Modo exponere ipſum tẽpus p̄o inſtanti nunc: non legitur apud pipatheticos: bene inſtans nunc p̄o tẽpore ſubitario & inſenſili Ariſto. accepit quarto huius. Ne igitur confundamus verba & rationes Ariſt. debemus melius ſoluere argumentum: q̄ noua dicere. Jdeo dicerem q̄ licet immediate poſt hoc applicetur tale infrigidans: non immediate poſt hoc ageret: nã paſſum recepit impſſionẽ a p̄rioꝛ agẽte calefaciẽte: quod egit nõ ſolũ virtute ꝑp̄ria: ſed virtute naturę vniuerſalis: & agentis vniuerſalis. Modo natura & agẽs vniuerſale nõ agere põt duos motus contrarios: niſi tẽpus mediet: & ſic non immediate poſt hoc aget: quoniam licet ſit potius ratione habita ad reſiſtentiam particulareim: eſt minus potens ratione habita ad virtutẽ vniuerſalẽ: quã accepit a p̄rioꝛ agẽte: q̄ ſit minor ꝙ tps iperceptibile & tam cito: q̄cito põt in motibus ſeruari oꝛdo: & tẽpus debitę ſucceſſionis. Malo nã q̄ ſic dicere. & hanc reſpõſionẽ dare: quã demum

Dubitatio.

Reſpõſio Auer.

G

Poſitio iuniox.

Rõ iunioꝝ.

Quid vẽ ſint pipatheticos.

H

Obiectio rõni Auer. D

Defenſio.

I ipſi(vt videbitur poſtea) coguntur dare:q̄ vniuerſaz phyloſophiam euertere:z verba Ariſto. confundere. huius reſponſionis ſignum eſt:q; ſi pila ferrea ignita: aut humecta pyciatur directe in parietem:z reflectatur ſubito per eandem viam:talem parietem calefecit z humectauit:igitur contactus z reflexio fuit in tempore:z quieuit per tempus:aliter alteratio parietis ad calorem vel ad humorem fuiſſet momentaria:quod ipſi non concedunt:quare nihil prohibet etiam quietem illam inter primum z ſecundum motum eſſe temporariam ratiõe dicta. Fanet autẽ agẽs vl'e, ſiue nã vſus magis prioris agentis q̄ ſecundo:q; cum primo ſeruatur debitus agendi ordo:non cum ſecundo:vt patet.

Ter.63. C Preterea in generatione z corruptione:ab ſurdum etiam omnino eſſe videtur:ſi generatum ipſum:mox corrumpi:nullo; in tempore perſiſtere neceſſe ſit:quare z de ceteris idem genus idem ſane credetur. Nam in omnibus ſimiliter ſeſe habere naturale eſt.

K C Ultimo perſuadet ſpeciatim rem argumento a generatione ſumpto:quoniam videtur abſurdum vt aliqd debeat generari:vt non per aliquantulum tempus q̄ ſiſtat ſub termino generatiõis:vnde.5. de hyſtoria animaliũ. inter animalia id minimo viuit tempore quod ephemerum græcinos diariũ appellamus. Dypanis enim fluuius vt narrat Ariſt. apud cimerium volpor ſub ſolſtitio defert veluti folliculos acinis maiores quibus quadrupedes volucres rumpuntur: quod genus animalis in poſt meridianum tempus vſq; diei viuit z volat: mox deſcendente ſole: magreſcit z languet: deinde occidente emoritur: vita non vltra vnũ diem peracta, qua ratione fit vt nihil generetur: vt in non tempore corrumpatur. C Auer. vero probat quod Ariſt. ſumpſit, primo ſi generatum: mox interiet: z ſolum per inſtans nunc perduraret: tunc generatum non habuiſſet eſſe in actu: cuius ratio eſt: q; omne ens in actu eſſe dz per tps: nihil enim in inſtanti nunc eſt in actu. ſecũdo q; tunc natura egiſſet ocioſe. g̃ fiatur enim vnũquodq; vt ſub termino generationis permaneat: q; ſi non per tempus q̄maneat: ocioſe eſſet genitũ. tertio tunc talis non fuiſſet aliqua generatio, cuiuſlibet enim generationis oportet eſſe aliquod tempus in quo ſit ipſum genitum eſſe. Vbi autem tale nõ ſit: g̃iatio non erit. C Sz contra hoc obiciunt inniozes, Tum de vbi: qõ in motu ſocali continuo eſt aliud z aliud. Tum de radio q cõtinuo eſt alind atq; alind quid: aliter migraret de ſubiecto in ſubiectũ. Tũ tertio: q; fieri põt vt genito aliquo: ſiue q̃to: aut q̃li: aut ſubiecta mox ſibi applicetur ágẽs potens illud corrũpere. C Et lz dictum Auer. z Ariſto. (vt communiter dicitur) locũ hꝫ videtur ſolũ in g̃iatione: q̃ eſt finis alteratiõis: poteſt tamen probabiliter defendi vniuerſaliter: id enim quod de vbi dz: nihil ẽ: qm̃ nullũ illoꝝ ẽ actu genitũ: id. n. actu genitum eſt: ſub quo id qõ prius g̃iabat tpe geſcit: vt dixit Auer. ẽ enim potius g̃iatio in poſ: aut mutatũ eẽ in poſ: nõ mutatũ eſſe in actu. id vero qõ de radio dz: ſolebamus alias dicere radium nõ corrũpi: ſed manere q tps q̃diu luminoſum corpus põt ipm cõſeruare: nã nõ eſt inconueniẽs accñs migrare de ſubiecto in ſubiectũ ſm partẽ: z non deſinendo totũ vt de anima dicitur in auctõe ipſa. Similiter dato q; nigret non eſt impoſſibile: qm̃ nõ erat accñs dependens a ſubiecto: ſed ab agente. In his enim accidentibus eſt impoſſibile que dependet ꝓ ſeruatio-

De ephemero.

Quę Auer, cõmẽ.63.

Obones.

M

Defenſio.

8ª metaphyſice cõre de lumine vtr fuit ſubito z corrũpat ſubito.

ne a ſubiecto. tertium fuit ſolutum in ꝓcedenti capite. N Ter.64.

C Quod autem eſſe poſſit motus aliquis infinitus: qui quidem vnus ſit z continuus: ſitq; hic circulatio: nunc dicamus. Omne enim quod fertur: aut per orbem: aut per directam lineam: aut per aliquid quod ſit ex vtroq; p̃mixtum mouetur. C Quamobrem ſi illorum alter non ſit continuus: neq; qui ex vtriſq; cõponitur continuus eſſe poterit.

C Dis habitis q; motus aliqs localis eẽ poſſit infinitus z ꝓtinuus: z ille ſit q p orbẽ ſit: q̃ circulatio appellat: nũc dicam⁹. Supponẽtes tñ duo. primo q; mot⁹ localis ſit triplex per orbẽ tm̃: p lineã directam tm̃: z per aliquid mixtũ ex vtriſq;: vt motus factus ab. g. in. b. chordã rediens p. c. arcum: iterũ in. a. Totus. n. hic motus vꝫ quaſi mixtus ex vtriſq;. 2° ſupponit: q; ſi alter iſtor ſolum nõ poſſit eſſe ꝑpetuus z ꝓtinuus: mixtus ab vtriſq; minime: vt ſi rectus eẽ nõ põt perpetuus z continuus: nec mixtus: hoc patet: q; totum non eſt aliud q̃ ſuę partes.

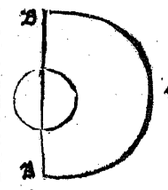

O

C Quod autẽ id quod recto motu finitoq; fertur: continue non moueatur: eo perſpicuũ eſt: q; reflectitur: id autem quod recto motu fle ctitur: contrarijs motibus mouetur. Nam loco contrarij ſunt is qui ſurſum eſt: rei motui q deorſum eſt: z is qui eſt ante: rei q retrorſum: atq; q eſt ſiniſtrorſum: rei q eſt dextrorſum. Hę enim ſunt loci contrarietates.

P

C Accepit q; ſi motus rectus non ſit infinitus z continus: nec mixtus eſſe poſſit. probat nunc multis rationibus q; rectus non ſit infinitus z perpetuus: ſi ſit infinitus z continuus: aut eſt quatenus eſt per rectam regionem non flectendo: aut per hoc q; mobile ſuper eandẽ rectam regionem flectitur. Non eſt dicendum per rectam regionem: q; hoc eſſe non poteſt: niſi magnitudo ſit infinita: modo in tertio declaratum eſt hoc eſſe impoſſibile. igitur erit infinitus z continuus per hoc quod mobile in eadem magnitudine reflectitur: ſed hoc deſtruitur hoc ſyllo. Nihil mouetur motibus contrarijs: niſi interſit tempus. per antehabita: quod inflectitur mouetur motibus contrarijs: vt inductione probat. igitur quod reflectitur non mouetur niſi tempus interſit. Textus tranſlatione patet.

Q

C Quis vero ſit vnus atq; continu⁹ mot⁹: pri⁹ determinatũ eſt. Eſt. n. is q; vni⁹ eſt mobilis⁹ vnoq; in tempore: z vnũ in differẽtia ſpeciei: tria enim ſunt: id qõ mouet. vt homo aut de⁹: z quando vt tempus: z tertiũ id in quo: quod q dem eſt aut locus: aut affectio: aut forma: aut magnitudo: ea autem ſunt contraria que ſpecie differunt: z non vnũ ſunt: q̃les etiam ſunt loci quas diximus differentię.

C Cauillaret

A C Cauillaret quiſpiam dicendo q; motus illi contrarij reciproci ſunt vnus motus continuus: quia vnius ſunt mobilis: z einſdem ſpeciei. C Reſpondet Ariſto. q; nõ ſufficit: quia cum tria requirantur ad motum mobile: vt homo ſiue deus: ſicut Plato ait vl'cælum: tempus z vnus terminus ad quẽ: hi motus licet videntur vnus quia vnius mobilis: z vnius termini ad quem ſpeciei: non ſunt in eodem tempore continuo: cũ inter vtroſq; neceſſarium ſit tps mediare in quo mobile quieſcit: addit ẽt q; nec termini ſunt eiuſdem ſpeciei: quoniã differant ſpecie: z quę differunt ſpecie ſunt contraria ſub eodem genere: z ſic deficiunt duę conditiones. vꝫ. tpis vnitas: z vnitas ſpecifica terminorum. Differt. n. ſpecie ſurſum ab ipſo deorſum: ante ab ipſo recto: dextrum ab ipſo ſiniſtro. Et ſic fallit cauillus.

B C Signum autez q; motus quo fertur a. b. ſit contrarius eſt ei quo fertur in. a. eſt q; ſi ſimul fiant ſe ſe mutuo obſtrepunt atq; ſiſtunt quod etiam in orbe idem vt is quo fertur a. per. b. iturz ei quo itur per. a. per. c. ſiſtunt. n. ſe. ſi continui quoq; ſint: z non reflexio fiat quia cõtraria ſe corrumpunt: mutuoq; ſe impediunt: at is quo in latus itur nequaq̃ ei quo ſurſum cõtrarius eſt.

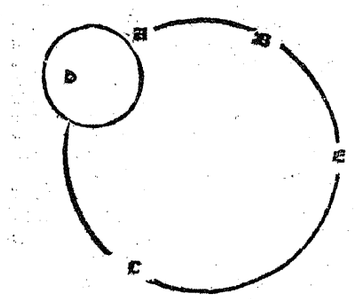

a b c / D

Quę Auerro. cõ. 64.

C Affert ſignum q; tales motus contrapoſiti atq; reciproci ſint cõtrarij: quia ſe impediunt z corrumpunt hoc quidem in recta linea nemo dubitat. duo enim mobilia ſuper eandem lineam pręciſe ſe in medio impediunt: vt in puncto. b. hoc etiam z in orbe patet. Si. n. moueatur aliquid ab. a. z rediturum ſit in. a. per ipſum b. z aliud ab eodẽ a. ẽt in idẽ rediturũ: z ſz q ipſum. c. pculdubio cũ ſe obuiabunt in. e. puncto ibi corrũpentur z ſeſe impedient: qua ratione fit vt nequaq̃ contrarij ſint: illi quorum vnus verſus ſurſum: alter verſus latus dirigitur: cum neceſſe corrumpant: nec ſeſe impediant. Dęc in textu ſunt. C Soluit Auerro. prope ꝓncipium commenti dubitationem tacitam nam Ariſto. fecit conſequentiam: ſi non poteſt eſſe perpetuus z cõtinu⁹ motus rectus: igitur nec is qui ex vtriſq; mixtus eſt z nemo declarauit illam: ꝓ reſponſiõe innuit talẽ diſtinctionem q; illa mixtio poteſt eſſe bifariam: aut q; ambo ſint in mixto actu: vt ſit in motu quo per arcum z chordam itur. In eo. n. ſunt duę partes: altera recta per chordam: altera actu orbicularis per arcum: aut q; ambo ſint in mixto illo poteſtate: z hoc bifariam eſt: aut enim prędominatur rectitudo: aut prędominatur orbiculatio: neutrum enim prędominari eſt impoſſibile in mixtura poteſtatiua: quia nõ eſſet vnũ. Tũc Auer. dicit tria. Primum q; ſi mixtura ſit primo modo ex tis in actu exiſtentibus: patet q; ſi rectus motus non ſit perpetuus z continuus totus mixtus minime erit: cum in aliqua ſui parte non ſit continuus. Secundum etiam patet. q; vbi mixtio ſit poteſtatiua: z prędominetur rectus motus: q; minime mixtus eſſe poteſt cõtinuus: cuius pars potior nõ ſit. Tertium lz ſit difficile eſt verum: q; etiaz vbi prędominetur orbicularis adhuc ſit rectus non poteſt eſſe continuus z perpetuus: nec mixtus eſſe poterit: hoc ea ratione patet. q; omne poſſibile fieri quãdoq; eſt in actu: ſi igitur ille motus rectus vinctus in tali mixto poteſt eſſe non perpetuus: z nõ cõtinuus quandoq; erit: qua ratione tollitur perpetuitas z continuitas ab vniuerſo motu. C Sed dices cõtra. Auer. vbi orbicularis prędominatur recto. rectus a quonaz reducetur ad actum diſcontinuationis. Videtur enim. q; a nullo: cum ſemper mobile velit ſe in tali mixtura conſeruare: quia illa eſt ſui actio z perfectio. C Dici pt q; dato impoſſibili ſequũtur omnia: talis nãq; mixtura non eſt reperibilis: vbi tamẽ reperiretur: ne detur aliquid fruſtra in natura: erit aliquod agens: quod eandem reducet illud ad actum diſcontinuationis. C Ulterius Auer. probat ſex eſſe differentias poſitionis. Et arguit ſic. tres ſunt dimenſiones quarũ quęlibet duobus finitur finibus: igitur ſex ſunt fines: longitudinis quidẽ ſurſum z deorſum: latitudinis dextrum z ſiniſtrum. Altitudinis vero ante retro: addit q; einſmodi poſitionis differentię in animali: z maxime in homine differentes eſſe patet per ſenſum: at in mundo per rationem colligitur: eum. vꝫ. q; quicquid perfectionis eſt in minori mundo z maiori eſſe debet: vt in libro cęli dictum eſt: z quarto huius. C Ulterius mouet Auer. vnam quęſtionem in commento: nam Ariſto. voluit in orbe contrapoſitos motus eſſe contrarios: huius oppoſitum dixit in libro cęli. ibi. n. probauit: q; ſi motus circulares eſſent contrarij proculdubio z corpora ipſa eſſent contraria z corruptibilia. C Reſpondet q; Ariſto. vtitur cõtrario communiter pro incompoſſibili: ſic enim rectis z orbibus cõpetit. Dęc in commento continentur. C Sed dubitant quidam rationabiliter contra ſolutionẽ hanc Auer. de circulationibus: q; videtur. q; motus einſmodi non ſeſe impediant: cum eidem competant. Sol enim ſimul mouetur ab oriente in occaſum motu diurno: z ab occaſu in ortum motu proprio: z idem de ceteris planetis aiunt aſtronomi. C Secundo dubitant ꝫ determinationem Ariſto. dixit enim Ariſtote. q; motus ſpecie differenter non poſſunt inuicem continuari: vt ille quo itur deorſum: z ille quo itur ſurſum. Contra arguunt. ponatur q; vnum graue moueatur deorſum per foramen ad centrum mundi: moueatur q; hac ratione: ſiue a ſe: ſiue a virtute impellente: donec per certaz diſtantiam fiat totaliter ex alia parte centri: quo in caſu patet q; per aliquam temporis partez mẽſurantis motum illius grauis ipſum continuo deſcendet: z per reſiduum illius temporis continuo aſcẽdet ſine quiete media: z conſtat motus hos eſſe differentes ſpecie: z ita falſum eſt quod dixit Ariſto. C Ad primum multipliciter ſolent reſpõderi. aſtrologi omnes: z phyloſophi reſoluuntur ad hoc: q; idem poteſt motibus illis moueri: quando non ſunt ſuper eoſdem poles: modo ſol motu

E

F

Dubõz Auer.

Rñſio.

Dub. Auer

G

Rñſio.

Dubõnes in nozum. Prima.

Scõa.

H

Sol. ꝑmi.

I

Sol.scdi. Prima.

Tex.48.

Cõfutatio

K

ppa risio

Tex.65.

L

Syll's.

Respõsio.

M

N

Vlis rõis.

O

P

Q

D

Nõ expõnẽ.ppiã.

dinrno mouetur super mundi polos. Motu proprio super polos proprij orbis ac zodiaci: z de ceteris stellis eodem modo dicendum. ¶ Ad secundum nonnulli distingunt de motibus differentibus specie: q alij sunt cõtrarij reflexi fm rectam lineam: alij ascensus z descensus eiusdem lapidis super eandem numero lineaz. Alij sunt contrarij recti vt tactum est in argumento de motu grauis ab vno polo ad alterum per centrum mundi vbi ab artico ad centrum erit descensus: a centro vo ad antarticum erit ascensus: z ita erunt contrarij recti z non reflexi: dicunt modo Aristo. sermonem esse audiendum de contrarijs non reflexis. illi.n. non possunt inuicem continuari. Modo in proposito isti sunt cõtrarij recti: ideo sunt continui. ¶ Sed hoc stare non põt: quoniam Aristo. vult q motus rectus qõ fit in chorda non potest esse continuus ei qui fit in arcu: quia sunt diuersarum specierum: z tamen non sunt contrarij reflexi: sed potius recti. ¶ Melius igitur cum aliis recẽtioribus sentirem q inter illos motus (cum medium illius sit mundi centrum) intersit quies: z nec descendendo: nec ascendendo mouebitur: z resistet tota natura vniuersalis: ne motus contrarij continuentur fm tempus z sic teneri potest dictum Arist. satis probabiliter.

¶ Maxime autem ex eo motum per rectam lineam continuz eẽ nõ posse perspicuum est quia quod flectitur sistatur necesse. non tamen si p rectam lineã: sed si p orbẽ ferat: nec.n. dẽ est p orbem ferri z circunferri: fieri nãq; potest vt interdum prosequatur id quod mouetur interdum ad id proficiscens. vnde moueri cepit: reflectatur rursus.

¶ Vult facere secundam rationem: z vtitur enthimemate in hunc modu: quod flectitur necesse est in puncto reflexionis stare igitur motus recti contrarij non possunt eẽ continui: proponit autem antecedens vniuersaliter tam in motu recto: q; orbiculari: vtroq; enim quod flectitur necesse est stare. Erit igitur vis rationis generatim: quod flectitur stat: quod stat: continuũ: igitur quod flectitur non est continuum: sed motus rectus si debet esse perpetuus: flectitur. igitur non est põt esse continuus. Et quoniam accepit antecedens verum tam in flexione in recto q̃m in orbe: z posset quis ꝺicere in orbe non fieri reflexionem: cum in orbe: motus sit circũcirca: declarat differẽtiã iter motũ orbicularẽ: siue circularẽ: z motum i orbe: siue circulo. Põt.n. aliqd moueri in circulo: vt testudo si mouet per vnaz partẽ semicirculi trãsiũ vt ab. a. in. b. solum. Circularis autẽ motus eẽt vbi ab. a. moueretur per. b. versus. c. redicns in. a. cõpleta reuolutione. iõ inquit. nec idem est p orbem ferri z circũferri: fieri nanq; potest vt res quę mouetur interdum prosequat cõtinuando motuz vsq; ad reuolutionem cõpletam interdum non prosequendo: sed ad id proficiscens: vnde moueri cepit: reflectatur rursus: non completa. vz. renolutione. verbum. n. illud sp̃ne: reim grece latine renolu continno: siue connecti sonat sine (vt diximus) prosequi: z continuando attingere. Sic igitur ays est. motus reflexus non est ꝓtinuus: nec i recto nec in orbe: igif motus rectus non est ꝓpetuus z cotinuus.

¶ Quod autem necesse est stare: non modo sensu: sed etiam ratione fides est. Cuius quidem rei principium hoc est: nam cum tria sint: principium. vz. medium atq; finis. Medium ipsum ad vtrunq; est ambo: atq; numero quidem vnum: ratione vero duo. pterea aliud est esse potestate: aliud z actu

¶ Quia sylls litterę ẽ hypotheticus cõtinuus. vz. si reflexus motus non est cõtinuus: cõtrarij motus non põt continuari: sed reflexus motus non est continuus: igif non possunt contrarij continuari: est igitur intẽtio partis probare positionem antecedẽs. vz. q reflexus motus non potest continuari: hoc autem ait. non solũ sensu patere in multis motibus pilę z sagittę: z taliu: sed ratione: z pro ratione declaranda supponit duas diuisiones. Prima est q medium esse vnum potest intelligi fm rem z rationem. Secunda. est q medius esse duo potest esse actu z potentia. potest enim esse mediũ vnũ re: duo ratione: vt de ipso nunc dictũ est quarto huius: z de puncto de linea: quod vnum re est principiuz z finis respectu diuersorum. similiter ipsum nunc esse põt actu vnum donec copulat precedens cum futuro actu plura: quando distungit. Addit tamen q tribus existẽtibus principio medio z fine: medium subit rationem vtriusq; veluti tepidum comparatum calido est frigidum: comparatum frigido subit ratione z calidi. sic medium cõparatum precedentibus subit rationem finis: cõparatum futuro subit rationem principy.

¶ Quare quodnis recte lineę signuz quod iter extrema constituuntur: potest ate quidem est medium actu vero non est: si non id quod mouetur hanc diuiserit: z sistendo rursus moueri ceperit. Hac enim ratione medium ipsum nimirum principium sit z finis: principium q̃dem posteriozum: finis vero primę.

¶ Ex dictis diuisionibus infert scõam suppositionẽ. vz. q medium actu est illud magnitudinis punctum siue signum: in quo mobile: actu quiescit: z post quietem rursus incipit ab eo moueri: potestate vero mediũ est. omne punctum lineę: qz in quolibet illozum mobile potest sistere z quiescere: z inde moueri incipere. Fit igit duo actu: actu medium: quando actu terminat pcedẽs z actu incipit sequens. hęc autem facere nõ potest: nisi in medio sistat: quare actu medium est in quo actu mobile desinit moueri: z vnde actu incipit vlterius moueri quiete interposita.

¶ Dico autem vt si id quod fertur. vz. a sistat in puncto. b. rursusq; feratur in. c. Sed cum ꝓtinue fertur: nec adfuisse: nec abfuisse ipsum a. ab ipso. b. puncto potest. Sed adesse solũ in ipso nunc: in tpe vero nullo: nisi ipsum nũc diuisio sit. quam fecerit ipsum. a. in toto. b. c.

A

C

E

Caullus 3 Aristo.

Cõfutatio

F

Quę Auer cõmẽ. 65.

G

H

mul a desit z abesse actu. Tum q; vtiq; vno actu: vt duobus: z hęc mihi videtur magis expositio cõueniens verbis Aristo. Sed huic z adesse alicuius motus nõ vnus est: sed duo: z discontinui. Pęc est suppositio. Rationi Aristo. recentiozes cauillant. Aristo. enim probat nullos motus locales rectos inuicem continuari: eo quia semper quies intersit: aliter idem simul adesset z abesset ab eodem. Contra arguunt: quia tunc per idem q̃libet motus localis rectus esset discõtinuus: q; in quolibet tali motu mobile aderit medio: z aberit: z non in eodem instanti. igitur in alio atq; alio: z ita in tempore medio quiesceret: propter hoc argumentum aiunt rationem Aristo. non valere. ¶ Sed hic cauillus peccat p̃: quia non habet mentem Aristo. Aristote. enim (vt notauimus) non probauit hactenus motus reflexos non continuari: sed vnam suppositionem: per quaz vult solui dubitationem. vz. q mobile quod adest puncto. b. non potest in eodem momẽto abesse ab illo: z is motus in quo mobile dicit adesse z abesse alicui nõ vnus est: sed discontinuus. Secundo dato q illud probaret illi non intelligunt mentem Aristo. non enim recordãtur eius quod in sexto dictum est: in sexto. n. dixit Aristo. id adesse alicui: quod actu in illo verum esse dicere primo est: hoc. n. vocat adesse: quod. vz. in illo motum perfecit: id abesse: quod recedit ab aliquo in quo actu stetit: qua ratione patet non esse sic in motu continuo. In illo enim nihil quod mouetur dicitur adesse in actu alicui: nec actu abesse ab illo. ¶ Monet Auerroes hic quẽstionem nam Aristo. ait. motus reflexos non cõtinuari patere sensui: igitur superflunt ratio. ¶ Respõdet dupliciter. primo q; patet sensui: sed non in oibus ideo est sensus textis tantum cum non in omnibus sensus sit. Sunt enim aliqui motus reflexi: inter quos ges non percipitur sensu. Secundo respondet q; persensum habetur ipsum qz est. z inuentio rei: ratio vero dãda erit per causam: modo res p̃sensum z rõnẽ erit simiozi q; per rationem vel sensum tantum.

¶ Quo circa z ad dubõnẽ hoc ẽ dicendũ: bz eniz dubõnẽ tale. Si. n. portio ipsa. b. portioni. z. equalis sit: z. a. ipsum feratur cõtinue ab extremo in. c. sitq; simul. a. ipsum in. b. puncto: z d. ipsum ab ipso. z. extremo in. i. vniformiter atq; velocitate eadẽ: qua ipsum. a. fert moueatur: ipsum. d. prius accedet ad. i. q̃m ipsum. a. ad. c. qõ enim prius recessit atq; abijt: id prius accedat necesse ẽ. Esto ergo. ipsuz. a. mobile nõ simul in. b. pncto fuit: z ab eodẽ abfuit: idcirco posterius accessit. Nam si simul: non id posterius esset: sed stare necesse est.

Tex.66.

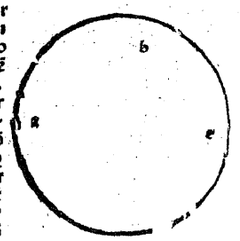

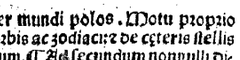

¶ Suppositionem nunc ex diuisionibus illatam in terminis explicat: z inquit. Dico autem vt si id quod fert vz. a. sistat in puncto. b. rursusq; feratur in. c. in isto interim tempore stare necesse est: at cum continue fertur in spatio z non actu sistit in. b. nec adfuisse: nec abfuisse ipsum. a. ab. ipso. b. pũcto potest: sed adesse. soluz in ipso nunc: in tempore vero nullo: nisi ipsum nunc sit diuisio actualis: quam fecerit ipsum. a. in toto. a. b. per hoc qõ quiescit in puncto. b. sic igitur per exemplum in terminis patet: quod ex diuisionibus concluxit.

¶ Si itaq; aliquę poinerit idem adfuisse z abfuisse: ipsum. a. quod fertur semp stabit: non enim fieri potest vt simul ipsum. a. adsit z absit ab ipso. b. igitur in alio atq; alio temporis puncto illa erunt: Tempus ergo inter illa medium erit. ipsum itaq;. a. quiescet in. b. similiter z in ceteris punctis: cum sit eadez z in omnibus ratio.

¶ Ex ys suppositionibus potest argui sic. ipsum mobile quod reflectitur aut in eodez nunc in quo desinit moueri primo motu: incipit moueri motu reflexo secundo aut in alio desinit: z alio incipit: non in eodez potest desinere z incipere per secundaz suppositionem: quę illata fuit ex diuisionibus: quia tunc in eodem momento aliquod mobile adesset z abesset ab eodem puncto igitur in alio atq; alio: sed inter quęcunq; duo puncta sine momenta temporis mediat tempus: igitur in tempore medio quieuit: z sic habetur intentum: z vt arguitur est de puncto. b. magnitudinis: idem argui pot de puncto. c. si in illo fiat reflexio: aut in ceteris infinitis.

¶ Insuper etiam cuz ipsum. a. quod fert: vertitur. b. medio. Tum principio. Tum fine: constat in eo necesse: est: propterea q̃ illud duo facit: ac si illud etiam intelligat: sed ab ipso. d. puncto tanq; a principio abfuit: in. c. vero fuit cum moueri desierit z sistit.

¶ Videtur q; hęc sit secunda ratio accepta etiam ex suppositionibus: quę sic potest cõponi: mobile qõ vnũ punctum in magnitudine efficit vt duo actu quiescit in illo: vt suppositiones dicunt: sed mobile quod reflectit in pũcto. b. facit illo vt duo: igitur quiescit: vnde ait. q; tale mobile facit illud punctum se habere vt duo ac si mente id faceret: z addit q; ipsum mobile incepit ab ipso. a. termino a quo vel ab ipso. d. z ab eo abfuit: trãsiuit per. b. moueriq; desit in. c. z hoc si non reflexum sit: vbi autem reflectatur redit ad punctum. d. vt patet.

¶ Debes scire q; hanc litteraz exponi iuxta mentem Themistij: quod dico quia fortasse Aristo. non probauit motum reflexum non posse esse vnum z continuũ sed nihil aliud: q̃ si vnum mobile moueatur ab. d. in. c. per punctũ. b. si ipz tale mobile dicat adesse actu, abesse actu ab illo pũcto: siue reflectẽdo: siue pgrediẽdo vltra: necesse est in medio gescere. vnde vult hic scõaz suppositionẽ. vz. q; in motu continuo nõ potest mobile dici adesse alicui pũcto: z abesse ab alio: sed in quo motu ipsum mobile dicitur abesse z continuus. ¶ Ex hoc enim solvit dubitationes dicendas: z proficiscitur ad intentum: probauit autem hoc. Tum quia nihil idez si-

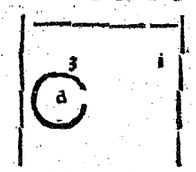

I

¶Dubitat Aristo. contra suppositionē: dictū est enim mobile in medio quiescere: quādo in aliquo adest z ab illo abest. Contra: q; hoc dato duo mobilia sque velocia sup spatia squalia non sque cito terminis ad quos applicarent. deducitur consequentia: nam volo q; ipsum. a. cum peruenit in. b. punctum medium in quo verum est dicere adesse: aliud mobile vt. d. sque velox incipiat recedere ab ipso. 3. extremo versus ipsum. i. finem: tunc cum inter adesse z abesse mediet tempus: ipsum. d. in illo tempore recessit: in quo nondum recessit ipsum. a. igitur prius applicat ad ipsum. i. q̄ ipsum. a. applicet ad. c. Inquit. Quocirca z ad dubitationem hoc est dicendum: habet enim dubitationem talem: si enim portio ipsa. b. c. portioni. 3. i. squalis sit: z. a. ipsum in. b. punctor: z. d. ipsum ab ipso. 3. extremo in. i. vniformite atq; velocitate eadem qua ipsum. a. fertur: mouetur ipsum. d. prius accedet ad. i. q̄ ipsum. a. ad. c. quod enim prius recessit atq; a byt: id prius accedat necesse modo ipsum. d. prius recessit ab ipso. 3. q̄ ipsum. a. ab ipso. b. recessit enim. Tum primo. d. cum ipsum. a. fuit in. b. sed inter adesse z abesse mediauit tempus: igitur prius tēpore. d. recessit: z sic prius ad finem applicauit. Epilogat rationem: z inquit. Cum ergo ipsum. a. mobile non simul in. b. puncto fuit: z ab eodem abfuit: idcirco posterius accessit ad finalem terminum: nam si simul z semel adesset z abesset: non id posterius esset: sed applicatio esset squalis. Sed dictum est ipsum in puncto. b. debere stare: igitur supp. tu dicta dubitatio exoritur. Sic. enim videtur mihi litera esse legenda.

K

L

¶Non ergo ponendum est cum ipsum. a. ipsi. b. affuit: ipsum. d. simul ab extremo. 3. moueri nam si ipsum. a. in. b. affuerit: ipsum qui etiam abesse continget: non quidem simul: sed in diuisione temporis: z non in tempore.

M

¶Respondet Aristo. ad rationem: z ait. non esse bene positum casum: ponit enim casus q; cum. a. ipsum in. b. sit. d. ipsum ab ipso. 3. abfit: modo hoc nō est simile: debet enim abesse ipsum. d. tunc cum abest ipsum. a. z non cum adest: nam inter adesse z abesse illius tempus mediat: ideo non sunt cetera paria. inquit. Non ergo ponendum est cum ipsum. a. ipsi. b. affuerit: ipsum. d. simul ab extremo. 3. moueri: z sic male ponitur: cuius causam subdit dicens. nam si ipsum. a. in. b. affuerit: ipsum etiam abesse continget: non quidē similiter: sed subaudi in alia diuisione temporis: siue in alio momento ab eo in quo affuit: z non in tempore: fit enim accessus in momento: z recessus in momēto: sed inter momēta tempus stetit: quare casus non est bene positus.

¶Igitur hic in continuo sic dicere est impossibile: in eo vero quod reflectitur: hoc mō dicere necesse est. Nā si ipsum. i. feraī in. d. rursusq; rediens deorsuz feratur: extremo. d. pncipio z fine vtetur vno. vz. puncto vt duobus quo circa consistere necesse est. Nō igitur simul accessit. in. d. z recessit ab ipso. d. Aliquin ibi erit z non erit simul in eodem tempozis p uncto.

N

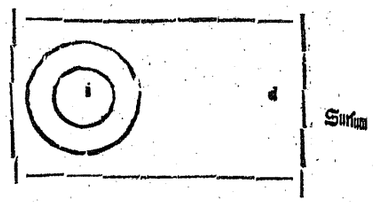

O

¶Soluta dubitatione: nunc mihi videtur: q; veniat ad rationem: hactenus enim circa suppositionem visus est insistere: z sua ratio est hec. motus inter quos ipsum mobile vtitur vno puncto vt duobus. non possunt cōtinuari. Circa hoc enim hactenus Aristo. disputauit sed in motibus reflexis mobile vtitur vno puncto vt duobus: igitur non possunt continuari. inquit. Igit hic hoc est in motu continuo z eo quod motu continuo moueī sic dicere (vt dictum est) impossibile est: in eo vero qō reflectitur: hoc modo dicere necesse est. Et hoc pbat: nam si ipsum. i. feratur in. d. sursum locum: rursusq; rediens: deorsum feratur extremo. d. principio z fine vtetur vna. vz. puncto vt duobus. Hec fuit minus: infert conclusionem: z textus translatione patet. Hec enim expositio multum sonat textui: vt mihi vī. Arist. n. prio fecit duas diuisiones de medio. Fo intulit suppositionē vz. q; motus nullus est continuus: in quo mobile dicitur adesse alicui puncto spatij: z ab eodem abesse. oīs vero est discontinuus in quo mobile adesse alicui dicitur: z abesse: hanc suppositionem ratione declarauit: z non contentus ratione: declarauit etiam illam per solutionem cuiusdam dubitationis: ex qua solutione z suppositione probare vult motus reflexos non esse cōtinuos duabus rationibus. Prima est quia q; mobile vtitur vno signo pduobus, alio est: q; in illo motu mobile dicitur adesse z abesse ab aliquo. ¶Auer. autem non intelligit hunc locum: formal enim dubitationem de reflexione: cuius nihil meminit Aristot. z minus alij intelligunt processum Aristo. ¶Ex ijs patet q; syllogismus de reflexis motibus potest dupliciter formari aut negatiue sic. nullus motus in quo mobile verum est dicere adesse z abesse actu ab aliquo puncto magnitudinis est continuus z vnus: omnis motus reflexus ē in quo mobile adest z abest ab aliquo pūcto magnitudinis actu: igitur nullus motus reflexus est vnus z continuus: maior est suppositio totiēs examinata z probata. minor patēt: nam in reflexione mobile peruenit ad aliquod punctum vltra quod non vlterius proficiscitur: z hoc est adesse actu: vt dictū ē. recedit q; ab eo dē i quo aderat: z hoc ē actu abesse. Similiter vtit vno puncto pro duobus. vtitur enim pro fine illo: quatenus non vltra proficiscitur: vtitur z pro pricipio: quatenus inde incipit recedere: potest z formari affirmatiue sic. omnis motus in quo mobile alicui puncto adest: z abest est discontinuus. Motus reflexus est motus in quo mobile adest z abest alicui puncto: per dicta nūc: adest quidem quia non vltra procedit: abest vero: q; ab eo incipit recedere: in quo cum aderat: non vltra procesſerat:

Que Auer. cōmen. to Q Sylla.

P

cesserat: rursus adest: q; illo vt fine vtitur: abest q; vt principio etiam vti necesse est: igitur omnis motus reflexus est discontinuus: z hoc modo formando syllogismos liquet: nulla accidit dubitatio iuniorum. dubitationes enim eorum plerunq; ex malo intellectu verborū Aristo. emergunt. Tu vero considera: q; ordo Aristo. fuit confusus: atq; multum occultus.

A

Tex. 67. ¶At vero non est dicenda ea solutio: quam pauloante diximus: nō enim dici potest. i. mobile in diuisione tpis in ipso. d. esse nec ēt adfuisse: nec abfuisse: necesse est enim eum in finem accedere: qui quidem actu est: non potestate. Nam id quidē quod est medio: potestate est: hoc vero actu est: atq; finis est sursum principium vero deorsum. ipsorūq; ergo motuum similiter. Ergo id quod super rectaz lineam reflectitur: stare necesse est. Quō fit vt continuus atq; perpetuus esse nō possit is motus qui est super linea recta.

B

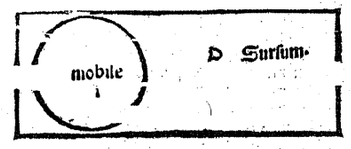

C

An sit aliqua res diuisibilis tātū per vnū istans

¶Refellit cauillum possibilem fieri contra rationem z syllogismum de reflexione motus: potest. n. aliquis dicere q; reflectens adest z abest a puncto reflexiōis: nō quidem actu: sed potestate vt dictum est ad dubitationem pauloante dictam: hunc refellit Aristo. Naz in reflexione mobile quod reflectitur adest actu alicui puncto: vt loco sursum: z abest ēt actu ab eodem: adest quidem actu primo: quia non vltra proficiscitur. secundo quia vtitur illo pro fine: abest vero actu. pro qz ab eo recessit in quo actu aderat. secundo: q; eo vtitur pro actu principio: z ita hec responsio esse non potest. ex ijs syllogismus perspicuus est: q; enim mobile quod reflectitur non moueri motu continuo z perpetuo. Et textus patet translatione.

D

¶Simili autem modo ijs etiam obuiandum est: qui Zenonis rationez interrogant: putātq; si semper dimidium transire oportet. Hec autem sunt infinita: z infinita pertranſiri nō possunt. Aut (vt quidam hanc eandem rationem alter interrogant) arbitrantes simul mobile cum mouetur per dimidium aliquod prius enumerare singulum dimidium per quod fertur. quare ab eo cum vniuersum trāsierit spatium. numerum infinitum numeratum esse accidit. ¶Hoc autem communi veto impossibile est.

¶Secundo contra dicta consequenter soluit Zenonis dubitationem: quam in sexto fecit. Dic autem formal nam dupliciter primo sic. omne quod mouetur: prius pertranſit medietatem q̄ totum: sed medietates sunt infinite: igitur prius pertranſit infinita q; totum: hoc ē impossibile: igitur impossibile est aliquid moueri. iecūdo sic. omne quod mouetur numerat prius medium q̄ totum: sed media sunt infinita: igitur prius enumerat infinita media: quod est impossibile.

E

Tex. 68. ¶In primis igitur de motu sermonibus hāc per id solvimus: quod tempus in infinita in se habet: non. n. absurdū est si aliqs ifinito i tpe infinita trāseat etenim infinitudo tām longitudine q̄ in tempore simili modo est. Sz hec solutio ad interrogantem quidem sufficienter se habet. Interrogabatur. enim si aliquid potest: aut transire: aut numerare infinita finito in tempore. Ad rem autem ipsum atq; ad veritatem non satisfacit. Nam si quis omissa longitudine dictaq; interrogatione: quo erat si finito in tempore contingat infinita pertranſiri: hec eadem vt ipse tēpore interroget: bz enim tps infinitas diuisiones: non erit tūc sufficiens hec solutio.

F

¶Commemorat solutionez datam in sexto: z declarat q; valet ad hominem: non ad rem. dicebatur. n. in sexto q; infinita pñt pertranſiri in tpe infinito: qñ ea infinitate qua magnitudo est infinita tali ēt z tps ē infinitus: hanc solutionē ait valere ad hominem: qui comparat tēpus ad magnitudinem. Sed non valet ad rem: nam siquis mutet interrogationem omittens comparationem ipsius temporis ad magnitudinem pertransitam: z quęret de dimidijs repertis in tempore: quę in illo sunt infinita: vtrum possint numerari vel ne: illa solutio nō sufficit: nam sic non habes refugium ad id quod dictuz q; vz. tempus sit infinitum vt magnitudo: oportet. enim absolute respondere: an partes omnes sint numerabiles in tempore: z pertransibiles: vel ne:

G

¶Sed ea dicēda est veritas: quaz pauloante rōnibus diximus. Naz si q̄s continuū i duo dividat dimidia: is vno pūcto vt duob⁹ vtetur: facit. n. ipm. tū pricipiū. tū finē qō qdē facit hoc mō: z numerat: z q; in dimidia dividit: quo sic dividēte: neq; linea z ptinus: neq; mot⁹: siq dē mot⁹ ptinu⁹ rei sit ptinuę. In cōtinuo ât qō q dē est vnum: infinita sunt dimidia: nō q dē actu: sed potestate. Quod vero actu facit: non continuum efficit: sed sistit: qō q dē in eo q; dimidia numerat: perspicuum euenire: punctum nanq; vnuz vti duo enumerare cum necesse est: nam alterius q dē pricipiū: alterius vero finis erit: si nō vt vnū ipm continuum numeret: sed vt duo dimidia.

H

¶Aliter vult soluere fm rem: z primo repetit quę dixit in solutione primi cauilli: z vult q; mobile dum mouetur: potest duobus modis considerari respectu puncti in quo est: aut quatenus ipso vtitur vt duobus: z sic spatium secat in duo: z motum discontinuum efficit: aut q; tenus actu non illo vt duobus vtitur: sed potest vti: z

I

& sic facit duo potentia: & motus continuus efficit. Dcc res dicta est iam in solutiõe data. patet autem hoc trãslatione textus tantum.

¶ Quare ad cũ q interrogat vtrũ in tpe aut magnitudine ptransire qs pòt ifinita: dõm ẽ: partiz posse partim nõ posse: nam i actu qdẽ si infinita sint fieri non potest: potest ate vero potest: qui nanqz mouetur continue: per acciẽs qdẽ infinita transit: non autez simpliciter. Accidit. n. lineę vt dimidia sint ifinita: substãtia. n. eius atqz eẽ alterum est ab illis.

¶ His repetitis nunc respondet ad formam per distinctionem q mobile potest pertransire infinita potestate: non autem infinita actu nam quo numerat & vtitur infinitis: eo pertransit illa: sed per paulo ante dicta: numerat & vtitur illis potestate: igitur transit infinita potestate. Vel sub alijs verbis. mobile potest infinita pertransire per accidens: non autem per se: transit enim infinita media ipsius lineę: quę accidunt lineę: cum non sint in ratione lineę: non. n. per ipsa media linea definitur. Dcc cum sint dcã sexto huius: non sunt melius explicanda: translatione eiz omnia patẽt. ¶ Quẽrit hic Auer. cum mobile dividit magnitudinem actu quiescit in illa: & cum dividit secundam medietatem etiam quiescit: sed omnes dividit: aliter non omnes pertransiret: igitur in omnibus quiescit: & ita nunqz ad finem veniret. ¶ Respondet & innuit talem divisionem q partes quas dividit mobile sunt dupliciter potestate: quę dicuntur a calculatoribus partes proportionales: siue communicantes: & sunt partes equales sibi: quę dicuntur non communicantes: fz primas magnitudo nõ cõsumitur: sed bene sm alias. Et ita ad formam dici potest q mobile non enumerat actu infinitas & equales sed potestate & communicantes: vt dictum est. Ex ys infert duo. Primum q divisio per partes communicãtes est: & per accidens & potestative: per partes vero non communicantes est per se: & in actu, quãdo illa nõ consumat magnitudinem: neqz per se: neq; actu: nec p accidens: neqz potestate: cum illę non possint aliquo modo enumerari. divisio vero per partes non communicantes est divisio per se & actu: & hęc magnitudinez cõsumit. Secundo infert q quando non fit hęc divisio in partes: & consideratur continuum non facta divisione in partes communicantes: & non communicantes: videtur q si continuum pertranseatur sm partes actuales: sm omnes pertransitur: & non est ita: nã per se trãsitur quatenus secabile est in partes actuales non communicantes: & cum in partibus illis sint partes communicantes: accidit partes communicantes: infinitas pertransiri: & sic committitur fallacia accidentis: per se. n. transitur sm partes actuales: per accidens vero sm partes cõmunicantes: quatenus hę in illis actualibus continentur: hęc sunt in cõmento fructus vigna. ¶ Sz circa hęc oritur dubitatio, videtur enim q inter duos motus reflexos non semper interat quies: primus casus est de pila proiecta sursum: si enim esset quies media: tunc grane quiescere sursuz: quę occurrit turri: aut miolari descendenti: vbi patet in puncto reflexionis non quiescere. ¶ In isto quęsito gdam vniuersaliter tenent semper inter omnes motus reflexos mediare quietem temporariam. Tum per demõstrationẽ Aristotelis. Tum per experientiam: quia cum faba bumefacta proiciatur in parietem: & reflectatur ab eo

K
Quę Auer. cõmen. 68. Dubitatio Auerro.

Solutio.

L

Qõ de motibus reflexis.

M

Põ prima.

N
Lõfutatio

Scõa rõ.

Lõfutatio

O

Tertia põ.

Lõfutatio

põ illatio.

Scõa.

ppria põ. Primum

P

Tertia.

Q

Quarta.

Scõm.

Tertium

Quartum.

parties inuenitur humectatus: qua ratione quieuisse fabam per tempus in illo videtur. Tunc respodet ad casum de faba occurente turri aut molari: q in descensu. molaris aut turris pellitur aer deorsuz: qui inuenies fabam: aut lapillum impedit motum sursum: non tamẽ trahit deorsum: ideo quodlibet illorum quiescit per tẽpus anteqz tangat molare: aut turrim cadentẽ. ¶ Dcc responsio est fugax: nam posito q molare nec descẽdat: nec incipiat descendere: nisi in eo instanti in quo faba deberet tangere ipsum: patet aerem non impetu detinere fabam. ¶ Nouus expositor fingit fabam mouei per se motu ascensus: cum vero tangit molare: mouetur per accidens ad motum molaris. at Aristo. intelligit in motu per se. ¶ Sed contra. primo: & tunc faba simul accederet & recederet ab aliquo: nisi interit quies. Et hoc videtur impossibile tam per se qz per accidens. Secundo melius ponatur q faba proiaciatur ita fortiter ad molare: vt ab illo retro saltet: quo in casu non potest dici q quieuit: qz continuo molare mouebatur nec q moueatur motu molaris, quia retro saltauit. ¶ Alij fingunt fabam illã quiescere in pũcto reflexionis non quiete temporaria: sed quiete sibitaria: siue momentaria. ¶ Sed hęc responsio peccat. Primo. qz nullibi Aristo. quiescere aliquid voluit in mométo tẽpozis: sed omnem motum & quietem posuit esse in tpe vbiqz. Secundò. qz si humefacta faba occurrat molari cadenti: & sit ita fortiter proiecta vt saltet retrocedẽdo: molare inuenitur humectatum a faba: vbi non potuit esse: nisi faba quieuisset cum molari in tpe. ¶ Circa hęc igitur dico primo q quicquid dicat: positio Aristo. non destruitur. Naz Aristo. probare intendit q nullus motus esse potest naturaliter continuus & perpetuus: nisi circularis motus: si motus reflexus sit vnus: siue plures. idem habetur, vbi enim sit vnus & cõtinuus vnus & per momentum discontinuus: cum istud vel si nisi violenter: habetur q rectus non potest suapte nõ esse continuus & perpetuus: sed si est: erit violenter: ẽt dato q per accidens sit continuus: etiam propositum non destruit: ¶ Secundo dico (pro mente Aristo.) q motus reflexus non potest esse continuus: quando reflexio sit a natura mobilis: quod illo motu mouetur: & hoc probat ratio Aristo. vbi enim reflexio ipsa est naturalis: mobile quiescere debet in termino reflexiõis in actu: modo idem actu quiescere in aliquo puncto: & actu recedere ab illo est impossibile. ¶ Dico tertio q si reflexio est violenta ab aliquo impellente: vel occurrente: minime potest esse motus continuus: declarat per rationem Aristotelis: quoniam omnis motus cuius mobile actu adesse alicui dicitur: & actu abesse ab illo: necessario est discontinuus: quoniam ad esse in aliquo est vti illo pro fine: abesse vero est vti eo pro principio. Sed motus reflexus est talis: nam ipsius mobile actu adest alicui puncto: cum vtatur illo pro fine: & vlterius non procedat, actu abest: cum vtatur illo pro principio: recedat qz ab eo in quo actu aderat. Sic igitur patet q siue reflexio sit naturalis: siue violenta: ip motus reflexus est discontinuus: & non vnus: quoniaz siue sit naturalis siue violenta reflexio: semper mobile actu adest alicui: & actu abest ab eodẽ. ¶ Dico quarto. q si reflexio sit naturalis quies media est temporaria: hoc facile patet. qz si accessus fuit naturalis recessus ẽ violentus, & ita ipsum mobile resisteti per tempus trahenti deorsum: si accessus est violentus: recessus est naturalis: & ita virtus quę pepulit sufficit resistere ipsi mobili ne subito reflectatur: at si reflexio est violenta: in puncto

A punctο reflexionis ipsum mobile non quiescit per tempus: neq; continuo mouetur: reflectendo: sed dicitur non moueri vlterius: reflecti vero mediate post momentum in quo non vltra mouetur. ¶ Sed replicabis: quoniam aut in eodem momento in quo accessus desijt: recessus incipit: at in alio: atq; alio. si in eodem igitur accessus & recessus sunt vnus motus continuus. continuum enim est: cuius partes copulantur ad terminum communem. Si in alio atq; alio. igitur isti duo motus erunt deincepitij: atq; consequẽter habiti. Sz hoc est falsum: qz tunc tempus mediaret inter illa duo momenta. vt in exemplo de lineis decepitijs dicitur. ¶ Sotticolę dicerent q secundus motus: puta recessus in eodem instanti momento incipit: in quo primus desinit: sed aliter & aliter. primus enim desinit in illo momento vti in fine intrinseco sibi. bene enim vt in sexto est auctoritate Themistij: in successiuis quibusdam datur terminus vltimus intrinsecus: in quibus non est dare primum. Nam patur vltimum mutatum esse in motu: non tamen primum. Licet nec prima nec vltima motus pars dari possit. erit igitur vltimum intrinsecum primi motus. Secundi vero motus erit primũ extrinsecum: extrinsecum cum nihil sit illius intrinsecum. ¶ Ex ijs patet in tali momento non moueri mobile motu accessus: nec moueri idem mobile motu recessus: & tamen non quiescit: quoniã in illo nõ est aptũ moueri. ¶ Secundo patet: q licet non actu quiescat mobile in aliquo puncto: actu tamen potest esse in illo: dum modo vtatur eo pro fine: & non vlterius pficiscatur. ¶ Tertio sequitur q licet in motu continuo cũ mobile ipsum in puncto medio motus est. Tunc nec moueri nec quiescere dicatur: tamen motus est continuus: quoniam momentum illud in quo mobile est penes punctum medium est commune vtriqz partibus & actu intrinsecum ambabus: vti copulatiuum illarum in motu reflexo ipso violento: cum momentum reflexionis sit intrinsecum precedenti: & extrinsecum sequẽti: ideo erit motus ille discontinuus. ¶ Ultimo sequit esse aliquem motum discontinuum: in quo nulla mediat quies: vt in violento & non naturali. Dilucidius dici potest in eodem in instanti: quo accessus desinit recessum incipere: sic exponendo in hoc non est recessus sed immediate post hoc erit recessus. Illud. n. instans medium erit vltimum & intrinsecum accessus: qz in illo est accessus: eo mõ quo dicimus in instanti esse motum: & immediate post illud nõ erit accessus: principij vero recessus extrinsecum: qz in illo non: sed immediate post illud erit recessus. Exquo patet differentia inter instans copulans primam medietatem motus cum secunda: & istud instans finiens accessum: quia in illo est vtraq; medietas vt in copulante. at in hoc accessus solum est: recessus vero nõ est aliquo modo. Hęc sunt dicenda pro Themistij defensione: tamen dubia sunt: quibus concessis: tunc molare non moueretur motu continuo. Si. n. accessus & recessus sunt diuersi motus fabę: tunc prima pars motus molaris: quę fuit vsq; ad accessum fabę: & secunda quę erit cum recessu nõ erũt vnus motus continuus. Dẽterea aut in toto tempore sequenti ad instans applicationis recedet faba: aut nõ in toto: si in toto. ergo accessus & recessus copulantur ad vnum communem terminum: & sic erunt vnus motus continuus. si non in toto tempore sequenti: tũc molare non mouebitur motu continuo. non. n. potest motus molę esse continuus. si accessus & recessus sunt discontinui. Quare melius dico q per accidens ratione violentantis illi sunt continui: per se vero non. non. n. est absurdum aliquod moueri motibus ptrarijs & accessu & recessu per accidens: vt in casu. sed de hoc melius cõmẽ. 70. ¶ Ad illud vero de faba bumefacta occurrenti molari vel parieti: & retro saltanti. Auer. facile solueret. diceret enim q alteratio fit multotiens subita: quando per minima fit. Quid vero dicerẽt Calculatores: considera. ¶ An maduerte tamen (vt dixit Auer. sup 2a. cõ. 62.) q in duobus casibus motus ipsi reflexi possunt continuari: vnus est respectu diuersorum mobilium: vt in choridis: nam pulsata vna, cũ ipsa desinit pulsari: tunc alia incipit pulsari. Etiam in motu locali potest exemplificari: vt ponendo q Socrates moueatur ab. a. in. b. in vna hora adequate: & in fine horę in quo socrates mouetur plato incipiat moueri ab eodem. b. vt sit in tripudijs: & patet q illi sunt motus reflexi: inter quos non datur quies media: nec momentaria: nec temporaria. Et hoc est propterea: qz motus illi sunt diuersorum mobilium. Secundus casus Auerrois erat quando secundus motus esset effectio primi: vt in generatione & alteratione fit. Tertius casus additur ab aliquibus de nauui ponẽdo q Socrates moueatur in naui quiescente ab ortu versus occasum in hora: & q in fine horę quando socrates desinit moueri: nauis incipiat moueri ab occasu versus ortum: patet q socrates mouetur motibus reflexis contrarijs: inter quos non datur quies media. Idem sit de nusca mota in lanceą. Et hoc est: qz socrates mouebatur per accidens. verum quere cõmẽ. 70. melius.

B

C

D

E

F

G

H

¶ Per spicuum etiam est siquis pũctum temporis quod prius posterius siue divisit non ipsi rei posteriorꝭ tribuat semper: idem eẽ simulatqz non esse. Punctum igitur tpis vtriqz commune est: priori videlicet: ac posteriori. est qz vnũ & idem numero. rõne vero nõ idem. Alterius. n. finis: alterius principiũ. Semper tamen rei posteriorꝭ est affectio.

Tex. 69.

¶ Soluit dubõnẽ de gnõne & corruptiõe. solet. n. dubitari accipiẽdo mométũ in quo desinit aliqd: vel illo incipit aliud: vel in alio atq; alio. si in eodẽ vnũ desinit & aliud incipit: tũc idẽ subiectũ simul esset: & nõ esset: si in alio atq; alio: tũc in tpe medio subiectũ stabit sine priori & posteriori forma: & sic mã sine forma. Ridet quod idẽ & vnũ numero ẽ mométũ in quo res posteriori incipit esse: & prima desinit: sed est vnũ subiecto & numero: duo rõne: qm̃ finis priorꝭ: & principiũ posterioris. Ad formã dico. q tale mométũ iz sit cõe vtriqz: tũtz secundum posteriorꝭ. ẽ. n. intrinsecũ principiũ posteriorꝭ & extrinsecũ priorꝭ & hoc sotticolę aiũt sub alijs verbis: q reipmanẽtis cozrũpẽdę nõ dat vltimũ intrinsecũ: sine p põnẽ de pñti: sed bñ vltimũ extrinsecũ p remotionẽ de pñti. Sed bñ dat primũ p põnẽ: qz ẽ intrinsecũ rei genitę vel tpi mẽsurãte rẽ genitã: quod ẽt dici põt primũ mutatũ vel genitũ esse ex parte rei: sed ex parte temporis primum momentum rei genitę. est enim primum esse sequentis: & primum non esse precedentis.

¶ Sit tps. a. c. b. res aũt sit. d. quę qdẽ in. a. tpe alba sit: in. b. vero nõ alba: i ipso ergo. c. alba erit simul atqz nõ alba. in quouis. n. ipsius. a. tpis pũcto verũ est dicere albũ esse: si toto illo tpe est album. & in quolibet ẽt ipsius. b. non albũ esse. Sed ipsum. c. est in vtriqz.

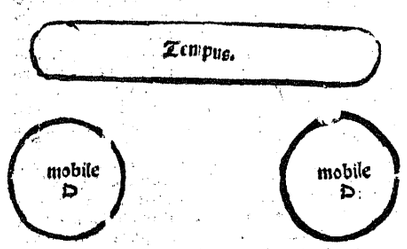

K ¶ Dedit solutionem ad cauillum: qui erat Zenocratis i lib. de motte: nunc formal rationem in terminis motegeometre: vt formauit Epicurus. & arguit sic. casu posito, d. corumpendum quod actu est album & debet fieri nigrum in toto tempore. a. c. est verum dicere ipsum esse album. & idem in toto tempore. c. b. est verum dicere non esse album sed nigrum. igitur in puncto. c. medio vtriusq; commune simul erit album: & non album.

¶ Non ergo est dandum in omni: sed in quouis preter ipsum nunc vltimum quod est. c. quod quidem iam posterius est: nam siue non albū fiebat: sine corumpebatur in omni. a. factum aut corruptum est in. c. Quare album aut nō album esse primum in illo verum est dicere: aut cum est factum non est. & cuz est corruptū erit. Aut simul album & non album: ens & non ens esse necesse erit.

L ¶ Dedit responsionem ad cauillum nō factis terminis: nunc factis terminis respōdet rursus. q; in illo casu nō est dandum in omni puncto ipsius tempozis. a. c. eē album: sed in quouis preter ipsum nunc vltimum: quod ē c. quod quidem iam posterius est. Cuius causam per impossibile dicit. nam siue non album ipsum. d. mobile fiebat: hoc est siue ipsum. d. debebat de albo effici non album: & hoc quo ad alterationem: siue corumpebatur in omni. a. c. & hoc quo ad substantiam: factum aut corruptum est in. c. ita; quod. c. erit primum non eē illius precedentis. & primum esse consequentis. Quare albū esse primum in illo verum est dicere: si de nigro debebat fieri album: aut non album: si debebat de albo fieri nigrum. Nam aut sic. oportet dicere: aut cum est factum non est: & cum est corruptum non erit oportet dicere: aut simul album & non album: ens & non ens esse necesse erit: quę cum sint impossibilia: dicendum est vt diximus. Et sic patet solutio.

¶ Quod si id quod prius fuit non ens: necesse ē fieri ens: & cum fit non est: fieri non potest vt tēpus ipsum *in* indiuidua tempora diuidatur. Nam si in. a. tempore ipsum. d. fiebat album: factum est autem simul: & est in alio indiui. tēpore: vt in. b. quod est deincepicium prioris: si in. a. fiebat non erat: in. b. vero est generationē aliquam mediam oportet esse. quare & tēpus id erat in quo fiebat.

¶ Ex dictis infert contra antiquos. primo: q; tempus non fiat ex indiuiduis temporibus. & hoc deducit ex dictis: & facit tale enthimema. si quod fit prius non fuit: & fit ens hoc est si generatio est de non esse ad esse. igitur tempus non fit ex indiuiduis temporibus. Deducit consequentiam: & supponit q; in alio tempore ipsum. d. fit album: & alio est album: & est factum album. vt si fit album in. a. tempore: in. b. alio tempore erit album & factum album. Hęc suppositio patet in sexto: & hic etiam est data: tamen probat eam. Nam si fiebat album in. a. non erat album in. a. quia tunc idem simul fieret & factum esset: quod non est possibile. Hac suppositione stante q; vz. in alio tempore fiebat vt in. a. & in alio factum est: vt in. b. aliquam mediam generationez oportet esse: quare & tempus id erat in quo id fiebat. sic igitur positio de indiuiduis temporibus non potest stare cum veritate prędicta.

¶ Non. n. eadem & ȳs ratio erit qui non indiuidua tempora fatentur: nam factum est: atq; ē in ipsius temporis in quo fiebat vltimo puncto cui nihil attiguum est nihilq; deincepicium: licet indiuidua tempora deincepicia sint.

¶ Ostendit nunc q; ea positio quę dicit tempus constare ex temporibus diuiduis connenit veritati dictę de generatione & corruptione: atq; omni mutatione. & inquit. Non enim eadem & ȳs ratio erit; qui non indiuidua tempora fatentur: quę erat contra ponentes tempus constare ex indiuiduis: & ita hę veritates consonant. subdit causam dicens. nam. d. ipsum factum est: & est in actu in ipsius temporis in quo fiebat vltimo puncto. vt in. c. cui puncto. c. nihil attiguum est hoc est nullum aliud punctum immediatum est: nullumq; deincepitium. immo quibuslibet punctis temporis datis: semper mediat tempus: licet post illud. c. sint indiuidua tempora deincepicia. nam post illud est tempus in quo sunt momenta infinita. & hoc sotticolę aiunt immediate post. c. instans quod est prędens est aliquod instans: nullum tamen instans est immediate post. c. sed tempus. nam bene tempus esse potest momento continuū non autem momentum. Sic igitur cum veritate prędicta patet stare hanc secundam veritatem.

¶ Quę cum ita sint perspicuum est si in. a. toto tempore aliquid fiebat: non esse maius id tempus *in* quo factum est & fiebat: eo tēpore quo toto duntaxat fiebat. rationes igitur quibus aliquis tanq̄ propriis rem hanc credet: hę & tales sunt.

¶ Secundo principaliter infert Aristo. ex dictis: non esse magis tempus generationis & geniti esse: q̄ tempus generationis tantum: quoniam tempus generationis erat totum. a. vsq; ad. c. exclusiue: id in quo erat res genita primum est ipsum. c. momentum. modo tempus cum vno momento non ē maius tempore sine illo momento: quoniam indiuidua cuicunq; additur neq; maius neq; minus facit: veluti non est maior linea cum puncto. b. q̄ sine puncto illo. deinde epilogat & sermo patet. Colligunt autē inuiores in his textibus multas regulas de primo: & vltimo rerum: quę cum sint clarę: & a nobis in sexto plerunq; expositę: omittantur.

¶ Logice

A Tex. 70. ¶ Logice autem si considerabimus: etiaz hoc idem accidere videtur. omne enim quod continue mouetur: modo nihil obsteret: in quod latione venit: in id etiam prius ferebatur: vt si in b. venit: retiam in. b. ferebatur & non solum cū prope erat: sed statim etiam cum moueri cępit. Cur enim nunc magis q̄ prius. Similiter etiam in cęteris. sed id quod ex. a. fertur in. b. veniet rursus ad. a. continuo motu. igitur cuz ex. a. fertur in. c. tum etiam feretur ad. a. eo motu: quo mouetur ex ipso. c. quare cōtrarijs motibus simul mouebitur. recti enim motus contrarij sunt.

B 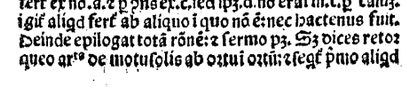

¶ Hactenus per rationes naturales: quas ppias vocat: q; huic scientię conuenientes: nunc per cōmunes siue probabiles: & arguit primo sic. Si motus reflexus est vnus & cōtinuus: idem mobile recederet ab aliquo: & ferebatur ad illud. Ad huius deductionem supponit. omne quod venit tandem ad aliquod continue prius ferebatur ad illud continue: modo nihil prohibeat: vt si ipsum. d. mobile venit in. b. etiam in. b. ferebatur. Ȳs suppositio est intelligenda: vt ait: non tantum cum ipsum. d. prope est ipsum. b. sed etiam cum remotum: q; non videtur magis quando prope: q̄ antea. & vt dico de. b. ita de omnibus punctis: ad quę tandem ipsum. d. veniet. Ex ys igitur sumatur Ȳ maioz. cmne quod venit ad aliquid motu continuo: prius ferebatur ad illud: cui addit minorem dicens: sed id quod ex. a. fertur in b. veniet tandem continuo motu rursus ad. a. igitur cū ipsum. d. ex. a. fertur in. c. siue in. b. tunc etiam fertur ad a. eo motu: quo mouetur ex ipso. c. versus. b. Ex ys segtur impossibile prędictum. vz. q; idez simul & semel moueretur motibus contrarijs: rectienim (vt ait) motus contrarij sunt. Addit autem verbum istud propter circularem. in illo. n. motu mobile fertur ab vno puncto & ad illud pūctum: vt sol ad ortum & ab ortu: sed isti motus non sunt cōtrarij: velut ifursum & deorsum motus. in talibus enim idem mobile ferri a centro: & ferri ad centrum videtur impossibile simul & semel.

C

D ¶ Insuper etiam sequitur simul cum hoc vt ex eo mutetur in quo non est: quod si hoc sit impossibile: necesse est stare in. c. non ergo vnus hic est motus. motus namq; qui statu intercipitur non est vnus.

¶ Secūdo ad idem infert q; aliquid ferretur ex aliquo puncto in quo non est. non enim potest mente sana concipi vt testudo ferat ad scholas ex foro in quo tunc nō est: nec erat. deduco pūtiam. Nam cū. d. ipsum ab. a. fertur in. a. vel fertur in. a. ab ipso. a. aut ab alio. vz. ab ipso. c. non ab ipso. a. qz non oportet ferri ad ipsum: cum sit in ipso. habitibus. n. pūtib⁹ i subto cessat motus. igit ferē ex nō. a. z p pns ex. c. sed ipz. d. nō erat in. c. p casuz. igit aliqd ferē ab aliquo i quo nō ē: nec hactenus fuit. Deinde epilogat totā rōnē: & sermo pz. Sz dices retorqueo arg^m de motu solis ab ortui ortū: & segt pmo aliqd ferri ad aliquid quod hz: vt si sol moueret ab ortu: tūc fereretur ad ortum: & esset in ortu. Pterea tūc moueretur ad ortū ab eo in quo non esset. Dicendum in circulari nullū esse punctū quod non sit principiū & finis: ideo non est absurdum solem moueri ad ortum: & esse in ortu: qz punctus ille est nāliter finis & pn^m. monebit enim ab illo vt ē principiū & in illud: vt ē finis. Pterea in motu circulari sol pōt moueri ab eo in quo ē: vt ab ortu in quo est: non monebitur ab eo in quo non est: at in recto hę sunt absurda qz ibi ē pūctus nāliter finis: & pūctus nāliter principiū. Dę sunt suppléda. ¶ Auer. vigozat rōnē primā Arist. hunc in modum: supponit. n. semper in motu esse deperditionem termini a quo: & acquisitionem termini ad quem. ¶ Ex hoc arguit. si mobile motu vno reflexo moueretur: tunc eundem terminum continuo deperderet & eundem continuo acquireret: quod est impossibile. cum acquisitio & deperditio respectu eiusdem sint rationes contrarię. ¶ Et si quęratur absolute vtrum in motu recto deperditio sit in eadem parte in qua est acquisitio: an in aliam. videtur respondere Auer. q; sic. quādo. vz. terminus nō ē vnus q; est a quo: & ad quem. in motu. n. recto inter cōtrarios terminos facto eadem pars mobilis est que deperdit & acquirit. ait tamen q; hęc pars non est permanens: & terminata: quoniam continuo subycitur alijs atq; alijs deperditionibus & acquisitionibus. Sic igitur patet. q; acquisitio & deperditio respectu diuersorum terminoz sunt de facto in eadem parte: respectu eiusdem termini non est possibile. ipse tamen ait sic: & vtriusq; illorum est in parte transmutati alia a parte in qua est reliquię: sed sunt non determinata in se: nec quo ad nos. quasi dicat. q; licet idem mobile numero acquirat & deperdat respectu diuersorum terminorum: non tamen sm eandem partem determinate: sed sm diuersas indeterminate: non sm vnam determinate: qz non permanēter: cum continuo sit alia atq; alia. Secundum diuersas q̄tennus mobile sm vnam partem est in termino a quo: & sm aliā in termino ad quē. igitur sm eandem: & diuersas. Secundum eandem rationē habita ad mobile. sm diuersas rōne habita ad terminos: penes quos mobile tenet vnā partez ad vnū: & aliā ad aliū. ¶ Ulterius dicit q; rōnes dicēdę sunt logicę: qz vtunt ppōnib⁹ cōib⁹ plibus scięty. dz. n. rō logica multifariā: aut qz per instrumētū logicę. & sic ois rō ē logica. nā ois ē: aut enthimema: aut exēplū: aut iductio: aut syllūs ad id genus: q̄ instra sunt logicę. Aut dz: qz ē ex ppōnibus cōibus multis scięty: vt hę rōnes: hę. n. vtūr illa: opposita nō pñt eē in eodē: illa. trāsmutabile ē in potētia ad terminū ad quem: quę etiam est communis. Tertio potest addi q; dz logica: qz per regulas logicę: vt qñ a diuisis ad cōiuncta: quando a parte ad totum: & in alys id genus. Quarto dici potest logica: qz per extranea non conuenientia pluribus scientys: sed extranea a scientia i qua fit ratio: aut quinto: qz per probabilia: & famosa. Ad ppositum Ȳ ratio dicitur logica: qz vtitur ppositionibus communibus. illa propria: qz vtebatur propriis propositionibus. ¶ Ulterius Auer. glossat ppōnē Arist. erat enim q; omne motum continue peruenit ad vltimum terminum: ait esse intelligendum in motu naturali: & i motu animali: in vtroq; enim mobile intendit terminū ad quē: & in vtroq; venit ad illum: nisi impediatur: nāle qdē ab aliquo violētāte. Animal vero a nouo ppositio: vel aliquo violentāte vel fortius pcitāte. pterea addit nisi ipediat: nā ipedita nō pueniūt ad terminū p̄stitutū. Dęi pmēto sūt. ¶ Aduerte (vt pius diximus)

I q̄ motus reflexi non possunt continuari vt Arist. dicit ōmni impedimento deducto(vt Arist. ingt)nisi aliqd prohibeat:ergo ratione prohibentis potest secundus continuari primo: vt in casu de faba obuiante molari. Primus.n.motus potest esse naturalis sursum: vt si moueretur portio ignis:per accidens autem ratione phibentis secundus poterit priori continuari ēt(vt Auer. dicit)si vterq; est violentus accessus z recessus pōt eē continui a violentante:vt de faba obuiāte molari. Ex his sequitur aliquid posse moueri motibus contrarijs altero per se:altero ratione violentantis.similiter idē potest cōtrarijs motibus moueri vtroq; violēter. Pęterea per accidens potest aliquid moueri ab eo in quo non est: vtpote ratione prohibentis: vt p3.

Tex.71. ¶ Pręterea ex ijs etiam magis vniuersaliter de omni motu idem patebit. Nam si omne qđ mouetur:motuum victorum:aliquo mouet: etiam quod quiescit;aliqua quiete ex ijs q̄ illis opponuntur quiescit.nullus enim alius pręter hos erat motus.tid autē quod non semp̄ hoc motu mouetur:eorum motuum dico qui specie differunt.modo non sit pars totius:necesse est vt opposita quiete prius quiescat. Est.n. quies priuatio motus.

¶ Secundo ad idem arguit:z supponit vtio(vt mihi videtur.)primum.q̄ omne quod mouetur:aliquo motuū definitorum in quinto necesse est moueri.vt generatione:aut auctione:aut alteratione:aut latione:z hoc propterea:q̄ non sunt plures motus siue mutationis species:q̄s illę in quinto enumerat:cum ad quatuor tantū predicamenta sit motus siue mutatio: etiam quod quiescit:necesse ē vt quiescat aliqua quiete opposita alicui illorum motuum vt vel quiete opposita lationi:aut actionis:aut alicui id genus.huius ratio est:q̄ nullus aliꝰ est motus pręter illos:nulla quoq; quies. Secunda suppositio est q̄ omne quod non mouetur aliquo horum motuum enumeratorum in quinto:necesse est vt quiescat aliqua quiete opposita ei motui:quo est aptū moueri.vt alterabile si non actu alteratur:necesse est quiescat quiete opposita alterationi:z augmentabile si nō augetur:etiam quiescat quiete opposita:quiete opposita auctioni:z in alijs id genus similiter. ¶ Sed cōtra secundam suppositionem dupliciter est instare. Primo q̄ hippocentaurus non mouetur motu locali:z tamen non quiescit a latione:cum non sit. ¶ Secundo sit vn̄ motus alterationis albatio:cuius vna medietas sit.a.b. z alia.b.c. Tunc arguo.m.mobile non mouetur secunda parte albationis v3.b.c.dato q̄ incipiat moueri.sed pars albationis est albatio.igitur non mouetur albatione:z tamen non propter hoc verum est.m.quiescere ab albatione:q̄ possibile est moueri parte prima albationis.a.b. ¶ Ad has obiectiones respondetur. prima tollitur:q̄ Arist.supponit constantiam subiecti.vt.v3. mobile sit secundam solvit per id quod subdit dicens. modo non sit pars totius.z ita bene concedo.m.non moueri.b.c.parte albationis:z tamen non quiescit ab albatione:q̄ mouetur prima albationis parte. Est igitur suppositio secunda.quicquid non mouetur aliquo toto motu illorum:nec aliqua parte istius.quiescit quiete opposita alicui motui illorum.quicquid sit illa ratio nulla est:nam bene concedo.m.non moueri.b.c. parte albationis:non tamen concederem.m.non moueri aliqua parte albationis.vt sorticoles etiaꝫ sentiunt. ¶ Debes scire q̄ hęc ratio facięda appellatur vniuersalis: quoniam prioꝫ fuit de motu locali.hęc est communis omni speciei motus.

¶ Si igitur hęc ita sint:z motus quidem recti contrarij sunt:neq; etiam cōtingat vt aliquid motibus contrarijs simul moueatur:id quod ab.a.fertur in.c.non ex.c.quoq; simul fertur ad.a.atq; cum non simul vtrisq; feratur motibus:z mouetur dicto motu ex.a.in.c. prius in ipso.c.quiescat necesse est.hęc.n.ē illa.quies quę opponitur ei motū quo pergitur ex.c.ad a. Ex ijs igitur perspicuum est non esse hunc motum continuum.

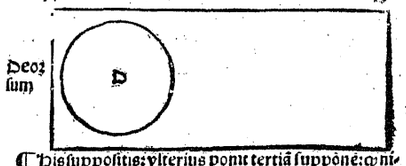

¶ His suppositis:vlterius ponit tertiā suppōē:q̄ nihil pōt in eodē tpe moueri motibus 3ijs:vtpote sursum z deorsum insimul.huic addatur minor:sed motus ex.a.deoꝫ sum in.c.sursum:z econtra ex.c.in.a.sunt contrarij.igitur ipsum.d.nō pōt simul ijs motibus 3ijs moueri eodē tpe.z hoc ingt. Si igitur ꝓ hita sint:z motus q dem recti 3ij sunt:neq; ēt contingit.vtidē motibus 3ijs simul moueat:ex ijs sequitur ꝓ tertia suppō.v3.q̄ id quod ab.a.fertur in.c.non ex.c.quoq; simul ferꝫ ad a.hoc est tertia. Ex ijs potest intentum enthimematice inferri hūc i modū:atq; cū nō sit vtrisq; ferat motibꝰ z moueꝫ dicto mutu. v3. ex.a.i.c.priꝰ ipso.c. gelcat neče ē. ¶ Sed dices 3 Arist. ꝑiam nō valere,nā cauillator ocedet ipz.d.añq; moueat in.a.genisse:sed nō in.c. sed i spatio medio iter.a.z.c.q̄ nō ē inēoueniēs aliqd moueri z gelcere simul z semel. vt.d.gelcit cū mouet sursum vsq; c.gete opposita motui fcō ex.c.i.a.z mouet motu ex.a.i.c.z sic nō segt ipz gelcere i.c.sz i.c. vel in spatio añ.c.qō ēt tūc mouebat. ¶ Ad hūc cauillū refellendū subdit.b.n.ēilla geo q̄ opponit ei motui q̄ pgit ex.c.i.a. i qb⁹ ꝑbis dat itelligeꝫ q̄ ipse logt de getet termino a quo.b.n.opponitur motui vt priuatio bitui,modo terminus a quo secundi motus est in.c.igitur dz quiescere in.c.anteq; feratur ad.a.per secundam principalē suppōnē. Ex ijs ꝑt syllis formarific. Omne quod mouetur ad aliquid prius quiesit in termino a quo cōtrapposito illi termino:sz.d.mouet ad.a.igit quiesit in termino 3posito ipsi.a.z sic in.c.ipso quod ipsi.a.contraponitur:z per ꝫ patet q̄ non omnes hę suppositiones sunt vtiles ad syllogismum:sed bene ad cauillos polēs fieri contra rōnē.prima.n.suppō.v3.q̄ nō sint plēs motꝰ illis traditis in quinto facta est:q̄ aliquis pōt pcedere nullū motum reflexum esse vnum z continuum de his motibus dictis in quinto.sed est alius adhuc motus:q̄ ē reflexus z continuus:de quo nō valet ratio:ideo Arist. ad hoc suppossuit nullum esse motū aliū pręter illos.secūda suppō fuit maior nostri syllogismi: vt patet.tertia suppō:q̄ nihil idem mouetur ex.a.in.c.z ex.c.in.a.simul z semel.etiam facta est propter cauillos.nā aliqs posset cauillando dicere idem posse illis motibus moueri:contra hoc accepit q̄ nihil motibus contrarijs mouetur

A Que Auer. cōmē.71. mouetur. Hęc sunt que mihi videntur circa literę expositionem. ¶ Auer. autem parum de serie textus curans rationem reducit ad duas propositiones. prima est.quicquid mouetur aliquo motu dictorum in quinto. necesse est vt moueaꝫ a quiete oppositā illi motui.hoc est necesse est vt prius quieverit in termino a quo termino ad quem mouetur ꝫposito.secunda. omne quod mouetur duobus motibus oppositis necesse est vt singulariter z seorsum moueatur non simul z semel in eodē tpe. Ex ijs sequit vt omne motū qō duobus oppositis motibus mouetur:necesse est vt vtroq; motu moueatur quiete quadā intercepta.quę consequētia qua rōne valeat:ex textu ꝑtat. Scōo ōclarat dđā iter hāc rōnē:z rōnē pauloante factā. z vult q̄ conueniūt z differunt:conueniunt quidē in ea ꝓpositione quę dicit impossibile esse duos contrarios motus esse simul in eodem.differunt vero quo ad modum deductionis:nam prima inferebant:si motus reflexus est vnus.igitur ꝫ ry motus in eodem.Secunda facit oppositio mō.si non possunt esse contrarij motus insimul igit quod mouet oportet.dt singulariter z seorsum moueatur quiete iter cepta.hic est differētia:z pueniētia. ¶ Ulterius Auer. illam propositionem.nihil mouetur motibus differentibus specie:intelligit:quādo vnus motus non est alterius finis veluti est illuminatio domus quę sequitur motum cādelę. De hac dictum est commento 62ª.

B

Tex.72. ¶ Adhuc autem z hęc ratio magis dictis;ꝓpria erit. Simul.n.corruptum est non album: z album est genitum.si igitur alteratio q̄ litur in albam ex non albo atq; ex albo ad non album continua sit:milloq; tempore quies interfit:simul corruptum est non album:z factum est album:z factum est non album.horum.n. trium idem est tempus.

C

¶ Tertio arguit etiam q̄ impossibile sic.si motus reflexus est vnus atq; continuus.igitur simul aliquid est corruptum in non albo:z factum non album. Ubi debes scire q̄ tria sunt.corrumpi non album:fieri album: fieri non album:quibus si addatur quartum v3. corrumpi album:esse possunt sex conjugationes.

D

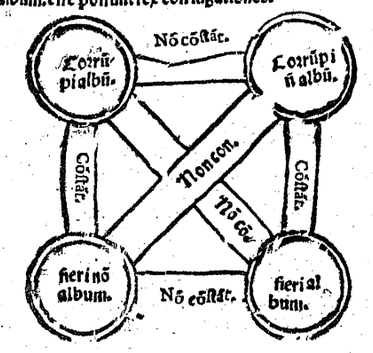

¶ Quartū duę clarę cōstant:vt corrumpi album:fieri non album:z corrumpi non album:z fieri albū. Ex hoc arguo vbi alteratio ex.a.in.b.esset vna z continua cuius alteratione ex.b.in.a.tunc simul essent tria.v3.corrūpi album:fieri album:z fieri nō album.quorum duo sunt opposita z incompossibilia.v3.fieri album:z corrumpi album:tertium etiam est incompossibile:licet non direcete.consequentia patet.naꝫ si alteratio ex.a.in.b.sit corrumpi non album:z alteratio ex.b.in.c.est fieri non album:z hic motus est vnus.z continuus.igitur simul z semel.d.mobile alteraretur corruptione non albi:z generatione non albi:quę sunt incompossibilia. ¶ Sed dubitabis forsitan dicendo q̄.d.nigrum in prima parte temporis corrumpitur in non albo z sua nigredine: in secunda parte temporis fit non album:z generatur in sua nigredine. Modo hęc non sunt incompossibilia fm diuersas tēporis partes. ¶ Huic dici potest q̄ Aristo.supponit vnū commune omnibus rationibus q̄ge quid mouetur ad aliquid ꝙcito incipit moueri ad illud tam cito mouetur motu denominato ab illo:vt quicqd incipit moueri ad album incipit albari. Ex hoc arguit d.mobile incipit moueri ex.a.in.b.igitur mouetur.corruptione non albi:ponendo q̄ motus ille sit corruptio non albi. Amplius.d.mobile incipit moueri motu ex.b. in.a.quando incipit moueri ex.a.in.b.quoniam per te vnus est motus continuus:qui est ex.a.in.b.cū eo qui ē ex.b.in.a.z ita gcgd incipit moueri vno illo incipit moueri alio. Ere ꝑ tūc cū.d.mouet motu ex.a.i.b. hoc ē corruptiōe nō albi:mouebit ēt motu ex.b.in.a.g est p casum gnatio nō albi:z ita simul z semel erit.d.motū gnatione nō albi:z corruptiōe nō albi:z ita cū ē nō albū mouebit corruptiōe nō albi:z gnatione nō albi:z cū est albū mouebitur generatione albi z generatione non albi.

E

Dubitatio

F

Solutio.

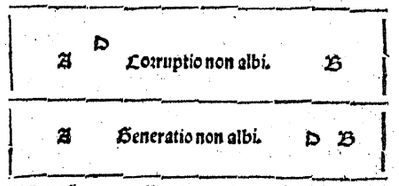

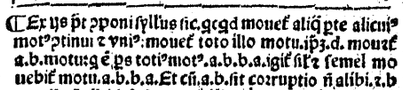

G

¶ Ex ijs ꝑt ꝓponi syllus sic.gcgd mouet aliq̄ ꝑte alicuius motꝰ ptinui z vniꝰ:mouet toto illo motu.ipz.d. mouet a.b.motu:q̄ ē ꝑs totiꝰ motꝰ.a.b.b.a.igit sit z semel movebit motu.a.b.b.a. Et cū.a.b.sit corruptio ñ albi.z.b a.gnō nō albi.igit.d.mouet sit z semel corruptiōe ñ albi z gnōne nō albi.z sic pz rō Arist. quā ñ itelligūt inmiores. Quo vo ad vba attinet scias grēcū co dicē esse mācum.

H

¶ Pręterea non si tempus continuus, sit:motus etiam cōtinuus erit:sed deincipitivus.quonamq; modo contrariorum mutuum vt dealbationis z denigrationis idem erit finis.

¶ Solvit cauillū nā duoꝝ motuū pt eē idē tpis:vt dealbatiōis z denigratiōis. v3. horis vel dieꝫ:igit denigratio z albatio sunt vnus motus. Ñdet negādo ꝓtiā.ꝑt.n. eē idē tpis duoꝝ motuū:z tñ illi motꝰ vnꝰ nō erūt:vt albatiōis z denigratiōis diuersoꝝ mobiliū. Nā albatiōis z denigratiōis nō pōt esse vnus finis.igitur nec pōit eē motus vnus:cū vnitas motꝰ ab vnitate finis accipiat in to huius.z ita possunt esse attigui:non tamen vnus.

¶ At motus qui per orbem fit vnus atq; continuus erit:cum nullum impossibile accidat.id

Dubō ꝑᵐ. M Scōa. A B L m Solō.

I enim quod ex.a.mouetur. simul mouebitur. ad ipsum.a. eadem appetitione. Ad quo namq; peruenit: id in ēt mouetur: sed non simul contrarijs motibus mouetur: neq; oppositus. non enim omnis motus quo ex hoc itur: ad hoc: ad contrarius aut oppositus est ei quo itur ad hoc: sed contrarius quidē ē rectus: cui quidē ie contrarius ē: q ē ꝫ loc̄: cui is q p diametrū fit. distat. n. plurimū. Oppositꝰ aūt ē q fit p eandē longitudinē nihil prohibet vt talis motus ꝓtinuus fit: iml loq; tempore deficiēs.

K ¶ Ex hijs concludit q; solus motus circularis est perpetuus ⁊ continuus. Quod hac ratione pz̄. nā ē aliqs motus continuus ⁊ ppetuus. vt est de mōstratum. ⁊ ille nō potest cē alteratio: nec ḡsiatio: nec auctio: nec latio recta. igit ē circūlatio. hoc m̄ ꝓbabit: q; hoc posito nō sequuntur impossibilia deducta in motu recto. nō. n. fertur idē moueri motibus contrarijs: cum in circulo nulla sit contrarietas. propter. n. contrarius ⁊ oppositus ē rectus recto. vt. q; quando fiunt ⁊ fiunt fm eādem diametrum. sic igitur merito distantię non potest esse in orbiculari motu contrarietas.

¶ Insuper etiā q; qdē orbicularis motus est: is ab eodē est i idē. at rectus ab vno i aliud.

¶ Secundo q; in orbiculari non sit contrarietas ꝓbabit secundo ratione terminorum: nam orbicularis est ab eodem seipsum in seipsum. at rectus est ab vno siue a seipso in aliud.

L ¶ Etiā q; orbe fit: nūq; fit i eisdē. rectꝰ ꝙ pe in eisdē agitatur. is igitur motus qui semper i alio at q; alio fit: continue fieri pōt. q; āt ī eisdē ꝙpe fit: nō pōt. Nā moueri cōtrarijs motibus simul necesse esse.

¶ Tertio via mediorum idem syllogizat sic. omnis motus qui semper in alio at q; alio fit medio perpetuus ē potest. qui vero in eodem ⁊ per idem medium: esse nō pōt perpetuus ⁊ ꝓtinuus: sed motus in orbe fit in alio at q; alio medio. rectus vero in eodē medio. igitur orbicularis esse potest perpetuus: rectus non. Quod vero qui per idem medium fit: non possit esse perpetuus: eo patet: q; non pōt esse nisi reflexus: quem demōstrauit nō esse perpetuū. per hoc: q; aliter motibus ꝫbus idem simul moueretur. rectus enim si dēat esse perpetuus: oportet vt per idem interuallum reflectatur. ⁊ propterea esse non pōt perpetuū, at orbicularis per alia ꝓficitur media. sic q; dē vnus ꝫ vnā ptez vergat ad vnā semicirculi partē: alius ad aliā. ⁊ cū nō fiat p eādē viā. iō ī est reflexus: p ꝙs pōt esse p petuus. Huius exēplū ē sol i. d. pūcto ostitutus mouet ab ipso. d. ortu p culmē meridiei in. a. ⁊ occasū i. b. medium imum. c. demum rediens in. a. diceretur autem p idem medium redire: si ab ipso. d. rediret in. c. ⁊ inde in b. ⁊ inde in. a. demum in. d. hac enim ratione fieret per idem medium: ⁊ hac ratione esse non potest continuus ⁊ ppetuus: quoniam est reflexus: ⁊ in puncto reflexionis per antedicta. oportet esse quietez. vniuersaliter. n. dictum est inter omnes motus reflexos tam orbiculares: q; rectos esse discontinuationem. Ex hijs patet veritatem rationis Aristo. omnino.

N. ¶ Quare fieri nequit aut vt i semicirculo q̄cq̄ aut i alio vlla circūferētia ꝓtinue moueat. ie pe. n. p eadē moueri: ꝰ hijs mutatiōibꝰ mutari necesse erit. nō. n. principio finis ibi ꝓsūgit: it circulo ꝙ cōtigit. igit hic solus ē pfectus.

O ¶ Ex hijs infert nullum aliū motum esse perfectū nisi orbicularem. ⁊ syllogismus est: omnis ille motus qui principio finem cōmungit: est perfectus. solus circularis principio finem copulat. quare hic solus perfectus erit. minor patet: q; motus factus in recto spatio: aut in semicirculo: si debet esse perpetuus: debet esse reflexus: ⁊ sic accidit idem moueri per eadem media cōtrarijs motibus: ⁊ ita nullus illorum copulat principio finem.

Que Aug. cō. 73. ¶ Ex cōmēto colliguntur quatuor. primū q; non solum est de facto circūlatio perpetua ⁊ continua: sed de possibili. Unde dici potest q; ē de ineesse: necessario ineesse: ⁊ possibili ineesse. de ineesse quidem: q; declaratū est de ineesse aliquem motum esse perpetuum ⁊ continuum: ⁊ hic esse nō potest generatio: nec alteratio: nec auctio: nec latio recta: restat vt de ineesse sit circūlatio. De necessario vero ineesse: si debeat generatiō ⁊ corruptio esse perpetua. de possibili ineesse vt Auer. ait: q; possibile ē illud quo posito ineesse non accidit impossibile: modo Arist. in litera declarat q; posito motu circulari perpetuo: nullum emergit impossibile. hoc est primum, secundum est causa quare motus recti naturales facti reflexe sunt contrarij: ⁊ ad hoc assignat duas rationes: naturalem quidē: quoniam loca ē quibus: ⁊ ad que sunt naturāliter contraria: vt sursum ⁊ deorsum loca. mathematicam vero: q; cōtraria sunt que maxime distant. 1° metaphy. talis autem distantia vt declarant mathephysici est fm lineam rectam: ⁊ non fm circularem: quod nunc ꝺz supponi. quare motus recti facti de contrarijs terminis in contrarios terminos non sunt ppetui. tertiū est solutio ouby: potest aliquis eam liare ꝺ Arist. videtur enim in sphęra reperiri maxima distantia: quoniam de ratione sphęre est centrum: ⁊ circūferentia: cum per hęc describatur ab Euclide: sed cētrū maxime distat a circūferentia. igitur potest in sphęra fieri motus inter terminos oppositos. Auer. innuit responsionem: q; non indiget hac consideratione ad ꝓpositū: cū loquatur in motu ⁊ respectu motus circularis modo motus circularis non fit a centro ad circūferentiam nec e contra. Similiter non indiget solone qōnis Zenonis. arguebat enim Zeno sphęram non moueri: non mutat locū: ⁊ ita vi Arist. fm̄ supponere. ingt. q; nec solonē huius regrit: q; ē soluta i sexto. Ultimo declarat dūa inter ꝓncipiū ⁊ finē in motu recto siue spatio recto: ⁊ ꝓncipiū ⁊ finē in circulo. sit. n. q; in spatio recto ꝓncipiū ⁊ finis dūnt subo ⁊ rōne: cū dūnt specie: ⁊ sint ꝺuia loca: sintq; termini maxie distātię. At i circulo dūnt sola rōne: ꝫ subiecto idē sūt. Scdo i spatio recto ꝑn̄ᵐ ⁊ finis sunt inuēti nāl̄r: at i circulo nullus ē finis nālis: nullūq; ꝑn̄ᵐ nāle. vt Ptolemeus ait i libro apotelesmatū. sed hꝫ sunt sola nr̄a acceptiōe. Dc̄ sunt i ꝓmento.

¶ Ex hac

A ¶ Ex hac vero diuisione perspicuum est etiā nullum cęterorum motuum posse esse continuum in omnibus enim ijs per ea media accidit sępe idem fieri. vt in alteratiōe per media ipsa: ⁊ in motu ad quantitatem per magnitudinem mediam: ⁊ in generatione ⁊ corruptione similiter.

¶ Qui de latione pauloante dixit: ad cęteros motus applicat: ⁊ probat simili ratione nullum cęterorum esse perpetuum sic. nullus motus qui per eadē media reflectitur esse potest continuus ⁊ perpetuus vt fuit dictū. omnis alius motus si debet esse perpetuus per eadem media reflectitur: vt alteratio si debet esse perpetua per colores medio eosdem in eundo ⁊ redeundo procedere debet auctio per medias magnitudines: generatio per medias easdem dispositiones. igitur nullus cęterorum esse potest pepetuus.

B ¶ Nihil enim interest pauca qualiacunq; an multa media cōstituat: ī qbus ē mutatio ipsa: ⁊ addat medium aliquod an auferat: per eadē enim sępe motum fieri accidit.

¶ Sed contra aliquis obiciet: primo quia potest aliqd mutari de albo in nigrum, per media plura vt per rubrum: pauonaceum fuscum: ⁊ alia id genus: reddit tamen ad album ex nigro potest non per tot media. Secūdo potest mutari terra in ignem per alia elementa media: vt per aquam ⁊ aerez. at cōtra mutari potest ignis in terram immediate secundo de generatione. igitur non est verum quod acceptum per eandem viam ac media eadem semper fieri recipz̄ocationem. Respondet Aristo. ⁊ vult q; omnis recipz̄ocatio fiat: aut ꝑ omnia eadem media: aut saltem pauciora: aut aliqua vel aliquod vnum. Modo sic est in ꝙposito: licet emz reflexio ex nigro in album non per tot fieret media: sufficit q; per aliquid illorum. Secundo licet ignis recipz̄ocetur in terram per nullum elementorum medium: recipz̄ocatur saltē per eadē dispositiones: vt physici sciūt.

C ¶ Ex hijs igitur perspicuum est nequaq; recte sensisse naturales: q; vniuersa sēsilia semp moueri inquiunt. nam motuum dictorum aliquo moueri: potissimūq; ꝫ illos quibus cōtingit alterari: necesse est: fluere enim semper ac imminui aiunt illa. ꝓterea generationez ac corruptionem alterationem esse dicunt. at ratio nostra ꝓsentis generatim de omni motu dixit. nullo quicquam motu ꝓzsus ꝓter circunlationē moueri posse: vt nec alterationes: nec auctione. quod igitur nulla mutatio vna sit atq; continua nisi circunlatio: sint nobis tot dicta.

¶ Ex hijs refellit Heracliti ⁊ Cratilli positionem: qui omnia continuo fluere minuiq; contendebant. hi enim sensilia omnia semper aliquo dictorum motuum moueri potissimum alteratione qua cuncta fluere videntur dixerunt: addentes generationem ⁊ corruptionem ab alteratione non differre. hoc autem ꝓ tanto falsum esse patet: quia ꝓsens nostra ratio declarat nihil perpetuo aliquo motuum posse moueri nisi circunlatione. Hęc de perpetuitate circūlatiōis satis. ¶ Auer. narrat primo argumentum quo Heraclitus ⁊ Cratillus mouebantur dicere omnia continuo fluere. Et ait argumentum esse sumptum a cibo: nisi enim esset continua alialis cōsumptio nulla esset cibi necessitas. ¶ Respondet Auer. eos errasse: quia non distinxerunt inter mutationem in potentia ⁊ mutationem in actu. nam licet calor semper possit consumere: non tamen semper consumit: immo quando q; auget: vt in libro de generatione dictum est. Ulterius contradicit loquentibus sue legis. nam illi conueniunt cum antiquis: eo quia aiunt nullam accidens idem numero esse mane ⁊ sero: quē admodum medici dicunt de sanitate. Contra quos ait eos errasse. nam licet recte dicant quo ad conclusionē non quo ad rationem: quia illud dicere mouentur naturales enim mouentur argumento sensibili accepto a cibo. at illi mouentur fundamento facti: hoc est ratione ea: quia vniuersum est factum: ⁊ a deo dependens modo volunt q; dependētia sit alia at q; alia sem per. Dec Auerro.

E Que Auerro. cō. 58.

F

Ter. 75.

¶ Quod antē lationum circunlatio sit ꝓma ꝓspicuum erit. oīs enim latio. vt etiaz ꝓtius dictum est: aut orbicularis: aut recta: aut mixta est: ꝫ hac qdē ille ꝓzes sint necesse ē: sīq dē ex illis constet. recta vero orbicularis est ꝓpior: qm̄ simplex at q; perfecta magis sit.

G ¶ Nunc q; circunlatio sit ꝓma declarare proficiscitur hoc enim a principio accedit. Syllogizat sic. circunlatio est ꝓpior latione recta. igitur omnium prima: nā motus localis est primus cęterorum: q; sit ꝓpior recto. declarat: q; omnis latio: aut est orbicularis: aut recta: aut commixta ex ijs. mixtum non potest esse prius simplicibus componentibus. recta non potest esse ꝓpior circūlatione. imo circūlatio est ꝓpior recto. primo: q; simplicior ⁊ profectior: vt declarabitur postea.

¶ Per rectam q; dē. n. lineam ī finitam nihil ꝑtferri. non. n. hac ī one ī finitū reperiri: atq; neq; si ee̊t: aliqd ꝓ ipsum moueret oīno. nam non fit: quod fieri nequit. at transire q̄ppiam ꝙpiam ꝙsse ē. ea āt latio q̄, sup finita recta linea fit: si reflectatur: composita erit duoq; motus. si non reflectat: ī perfecta ē ac corruptibilis: at imperfecto pfectum corruptibili incorruptibile ⁊ natura: ⁊ ratione ⁊ tempore ꝓsus est.

H

¶ Quod autem simplicior ⁊ perfectior sit recta latione circunlatio: probat: in finitum ⁊ in corruptibile perfectius est in finito ⁊ corruptibili. ¶ Sed latio circularis (vt dictū est) infinita ē recta finita corruptibilis. igitur circunlatio perfectior: ꝓbat minorem. nam si recta latio est infinita: aut ē: q; fit sup lineā rectam, aut super rectā finitā p reflexionē. nō ꝑm. Tū: q; illa nō daf 2° huius. Tū q; ⁊ dareē: nihil i illa moueret. nā qō nō ē pole fieri: no ꝓt incepisse. si p reflexionez: illa ē cōposita: vt diximus. ⁊ ita patet ratio.

¶ Ꝓterea motus: q; ꝑpetuus cē pōt ꝓpior est eo q; ꝑpetuus ee̊ nō pōt: ꝫ circunlatio potest ee̊ ꝑpetua. Cętero rum aūt nullus vt nec locus: nec alius vllus ee̊ pōt statione enim fieri opz̄ quę quidem cum est: desinit motus.

I ¶Secundo arguit idem ſic. motus qui poteſt eſſe perpetuus eſt prior eo qui non poteſt eſſe perpetuus. Sz circunlatio poteſt eſſe nullus aliorum poteſt eſſe ꝓpetuus cum oporteat ſtationem interponi quę motum deſinere facit. igitur circunlatio prior. ¶Auer. aũt in comẽ. declarat tria de textu digna annotatiõe primũ quot ſunt gña mot⁹ localis. z vult vt ſint tres. rectus pur⁹. circularis pur⁹: z mixtus. huius cãz affert a nũero magnitudinum p quas fiunt. Nã aut fit ſup rectam puram: aut ſup circularẽ puram: aut mixtã vl curuã: vel gyratiuã. ẽ ex recto conſtant z circulari: ſecundo colligit propoſitiones ſyllogiſmi. z vult ſyllogiſmum fundari in duabus propoſitionibus: z componit ſyllogiſmum litterę ſic. omnia quorum vnum eſt diminutum: alterum perfectum: ſemp perfectum ẽ prius diminuto: motus circularis eſt perfectus: rectus vero diminutus. igitur circularis illo erit prior. tertio ſoluit dubium. vnde. vz. valet. ſi motus rectus non poteſt deſinere: rectus non poteſt incipere: z non valet in circulari. conſtat. n. circularem non poſſe deſinere: z tamen incipit: z eſt. Innuit Auer. ſolutionẽ. z inquit. Quoniam motus ſuper lineã rectam eſt ad aliquid terminatum. illud ad quod peruenit poſtq̃ tranſiuit magnitudinem ſuper quam mouebat z ſi non: tunc motus eſſet ocioſus. Eſt ergo ſolutio q̃ in recto terminus ad quem eſt in ſpatio naturaliter conſtitutus naturaliter q̃ intentus. at in circulo minime. z iõ ſi in illo non poteſt deſinere mobile moueri: nec incipere poteſt niſi eẽt fruſtra: eo quia nõ attingeret finez ob quẽ naturaliter eſt: in circulari dato q̃ non deſinat: non eſt fruſtra: q̃ ibi nullus eſt naturalis finis propterea ſubdit: tunc ergo neceſſe eſt ſi motus infinitus ſit vt compleatur poſt pertranſitionem. Et q̃ infinitum pertranſiri eſt impoſſibile: ẽt motus impoſſibile eſt vt ſit infinitus. addit hanc rationem eſſe ferẽdẽ cum illa ſexti. Dęc in commento.

Tex.76. ¶At ꝓo cum ratione accidit circũlationem vnũ motũ eſſe atq̃ continuum: z non illam latione quę ſup linea recta ſit. lationis qdẽ enim recte: z ꝓncipii: z finis: z medium deſinitũ ẽ: z ꝛoia hęc ipſa habentur. quare vnde moueri icipit. ibi ẽt deſinit. In ꝗbus. n. oibus terminis gelcit id oẽ qõmouẽ: aut ĩ eo ex quo incipit: aut ĩ eo ad quẽ accedit. at ĩ circũferẽtia dic ĩdefinita ſunt. cur. n. magis qõuis pũcto terminus eſt: Silr. n. qõuis z ꝓncipiũ z mediũ ẽ. vt ſemper id quod mouẽ ĩ ꝓncipio ſit atq̃ fine: z nunq̃.

¶Ea quę hactenus de perpetuitate circũlationis dixit nũc ratione: z quaſi cõgruẽtia: z perſuadet. z iuxta paraphraz ẽ Themiſty formo ſic ſyllogiſmum. oẽ id quod ſemper eſt in principio: medio z fine: z nunq̃ ẽ in principio medio z fine: perpetuum eſt id quod ſn orbe rotatur ſemp eſt in principio medio z fine: z nunq̃ in ꝓncipio medio z fine igitur eſt perpetuum: maior eſt omnibus manifeſta: finitur. n. vnumq̃q̃ cũ eſt in fine. z tũc non in principio. vbi vero ſit in fine: ſimul atq̃ in principio non finitur: cuz ſit in principio. minor in litera pz: q̃ in orbe orbiculariq̃ motu nec eſt punctum aliquod quod ſit finis: quin poſſit eſſe. z ſit principium: nec aliquod quod ſit medium: quin ſit principiũ finis z mediũ.

¶Quocirca orbis ipſe mouetur z aliquo mõ gelcit. Nam ſemp eundẽ poſſidet locuz. cã autem eſt: qñ illa omnia ipſi accidunt centro z enim principium z medium z finis magnitudinis eſt. quo ſit vt q̃ hoc extra circunferẽtiã eſt: non eſt vbi: quod fertur: quieſcat: quaſi tranſierit, ſemper enim circa medium fertur quod quidem cum ad vltimum non feratur ꝓpterea in eodem manet: ſemperq̃ quodammodo vniuerſum quieſcit: mouenturq̃ contine.

¶Ex dictis infert veritatem in parte eius quod Zeno dixit. Zeno enim dicebat ſphęram atq̃ orbẽ nõ moueriq̃ ſemper eũdẽ obtinet locũ. infert modo Ariſtote. hoc eſſe in parte verum: z in parte falſum. Ex ea enim parte qua ſphęra eſt ſemper in ſuo fine: videtur ſemp quieſcere. ex ea vero parte: qua ipſa eſt ſemper in ſuo principio: videtur ſemper moueri. ſed Ariſto. aliã addit rationem q̃ illa ſemper moueatur: z ſemper quieſcat. ait enim orbẽ ſemper quieſcere ꝓpterea q̃ nunq̃ toto orbe locum egreditur. Cur aũt ſimul moueri cęlũ z ſtare dicatur: cãm aſſignat: quia ꝓncipium z finis rotundoũ ꝓprie ſuum eſt centrum. ꝓpter quod (vt metaphyſici aiunt) aliud eſt principium orbis: aliud circonferentię orbis. alius etiã finis orbis: alius finis eiuſdem circunferentię. Principium quidem orbis centrũ eſt: idem z finis eſt eiuſdem. principiũ quidem (vt Themiſtius inquit) quia definitio globi: z rõnis eius eſſentia de centro z cardine naſcitur. nihil enĩ aliud eſt globus circuluſue q̃ equalis vndiq̃ ſectus a centro diſtantia. finit vero: q̃ linez a ſummo curuamine in directuz extractę recipiuntur: z procumbunt omnes in centruz ſunt q̃ ibidem conuię. Sic igitur finis z principiũ orbis totius centrum eſt: quem omnia ab ipſo: z in ipſoq̃ redeant. at principium z finis circunferentię: licet nõ ſint naturalis: ſunt ab inſtitutione quoduis punctum in illa conſtitutum: ad quod linea a centro ducta terminatur. Ex ꝗs poteſt ratio fieri huiuſmodi. omne id qõ fertur circa locum: non ad finem: nec ad principium ſz circa finẽ: locũ z principium ꝓpetuum ẽ z ꝓpetuo motu mouetur ſz orbis eſt huiuſmodi: vt ꝗs modo cõſtat. quare ꝓpetuo mouet. ¶Auer. in comẽ. vtilia quatuor tangit: primum: eſt in quo differt hęc ratio: qua nunc ꝓbat ꝓpetuitatẽ motus circularis: ab ea quaz antea dedit: z vult q̃ prior cauſa fuit magis probans circunlationẽ eſſe ꝓpetuã de poſſibili ineſſe: hęc de neceſſario ineſſe. Amplius ibi dedit cauſam remotam: quoniam ꝓbauit ſyllogiſmo ad impoſſibile. hęc eſt cauſa propinqua vt dicetur. ſecundo declarat qualis ẽ hęc demonſtrõ. Et vult q̃ ſit mixta quaſi ex naturali z mathematica: nec ꝫ ẽ ꝫrõnẽ: qñ plura dcã ĩ mathematica poſſunt eſſe cauſę eorum quę dicuntur in naturali: vt ẽt in medijs ſcientijs id euenire dicit in geometria enim dictum eſt q̃ terminni linęę recte ſunt maxime diſtantes: z hęc cauſa quare motus rectus eſt de loco contrario in locũ contrarium. In geometria dicitur etiam q̃ ois dimenſio recta eſt infinita: z hęc eſt cauſa ꝙ motus rectus eſt finitus. In geometria dicit q̃ in circulo omnis pũctus poteſt eſſe finis principium z medium: z hęc eſt cauſa quare circularis motus eſt perpetuus. z addit q̃ hęc cauſa non tantum dat eſſe poſſibile ſed dat eſſere neceſſario ineſſe q̃ motus circularis purus ſit perpetuus. tertio reprehendit quoſdam: qui euitantes cauillũ Zenonis de motu orbis: dicebant orbem ſm totum non mutare

A mutare locum: ſed bene ſm ꝑtes. Auer. aut orbem mutare locum ſm totũ z partes: cũ ꝑtes ſint, totũ ipſuz. ſed dr q̃ mutant partes z totũ locum ſm formam: non ſm ſubiectum. vt ſexto huius viſum eſt. Ultimo quid Ariſto. per centrum intelligat exponit: z ponit expoſitionem Themiſty: qm̃ per centrum intellexit punctũ medium orbis mathematice ſumptũ. z hoc vocat ꝓncipium (vt diximus in expoſitione litere) z finẽ. principium quatenus omnia orbis a centro ꝓficiſcuntur finem vero quatenus omnia in ipſo deſinũt. poteſt aũt intelligi z centrum naturale: z ſic eſt corpus contentũ circa quod mouetur. nam omnis orbis in hęc duo diuiditur. in centrum. vz. ſic ſumptum: z circunferentiã. z tunc finis ꝑfm erit tale centrum. ſm naturã: nõ aũt ſm rationem: ſed de his in litera ſatis. Dęc in commento.

¶Accidit autem hoc conuerſum: z enim: quia B mẽſura motuum circunlatio eſt: ipſam ꝓtinꝰ eſſe neceſſe eſt eſſe. ipſo enim ꝓmo oia mẽſurantur: z rurſus: q̃ ꝓtia ẽ mẽſura cęterorꝫ.

¶Secundo ꝓncipaliter idẽ ꝓbat ꝓ rationem conuertibilem. vz. circulatio eſt prima: q̃ omnium aliorum motuum menſura eſt. omne enim quod menſurat: aliquo ſui generis primo menſuratur. Contra etiã: q̃ eſt prima mutationum omnium: ideo cęterorum eſt mẽſura. Dęc ratio conuerſiue.

¶Ꝓterea etiam ſola circunlatio eſſe vniformis. nam quę recto mouẽtur motu: a ꝓncipio ad finẽ diffoꝛmiter feꝛũtur. omnia nãq̃ quo magis ab eo recedunt in quo quieuerunt: velocius feruntur. at ſola in circunlatiõe necq̃ ꝓncipium eſt, necq̃ finis ſuapte natura in ipſa eſt: ſed extra. C

¶Tertio latio vniformis diffoꝛmis ꝓpriꝛ eſt, circunlatio eſt vniformis: cum ſemper quod circunfertur equaliter ſe habet ad centrum quod eſt finis principiuz z medium ad extra. Latio recta diffoꝛmis eſt: q̃ vel eſt violenta vel naturalis. ſi naturalis: in fine augetur. ſi violenta in fine remittitur.

Tex 77. ¶Quod autem latio ſit prima motuum: teſtãtur omnes qui motus mentionem fecerunt. principia enĩ ipſius ꝗs tribuũt: q̃ motu iſtiuſmodi mouent. Diſgregatio eanq̃ z congregatio motus in loco ſunt hoc autez modo cõcordia z diſcordia mouent: quatenus altera ipſarum ſegregat: altera congregat. D

¶Nunc q̃ opinioniſuę conueniant omnes poſitiones antiquorum: qui de motu mentionem fecerunt: probare enititur. omnes enim principia rerum z omnis motionis ea faciunt: quę motus in loco cauſe ſunt. z ꝓtia ab Empedo. probari poteſt hoc. hic enim rerum principia facit concordiam z diſcordiam. has autem eſſe rerum cauſas ait: quatenus congregatione z ſegregatiõe mouent: modo omnes ſciunt congregationem z ſegregationem eſſe motum in loco.

¶Anaxagoras quoq̃ mentem quę ꝓtius mouit ſegregare contendit.

¶Secundo idẽ auctoꝛitate Anaxagoraz patet. ipſe enĩ mentem rerum principium facit: hanc vero res motus quiſegregatio: efficere ait.

¶Eadem z ꝗ ſentiunt qui nullã cauſam dicũt ſed ꝓptervacuum moueri aiunt. z hi z enĩz E motu locali naturam moueri inquiunt. Quodo motus qui per vacuũz fit: latio eſt atq̃ vt in loco motus. cęterorum autem motuz nullum ꝓmis corꝓoribus ineſſe: ſed ꝗs q̃ ex illis cõſtare putant. augeri nãq̃ z minui: atq̃ alterari congregatione indiuiduorum corꝓorum: ſegregationeq̃ illa aſſerunt.

¶Tertio idem auctoꝛitate Democriti z Leucippi confirmat. Nam hi dicunt duo. primũ q̃ vniuerſa natura z omne quod mouetur: in vacuo mouet: z non niſi latione. ſecundo primis corꝓoribus indiuiduis nullum ꝓbent motum ꝓter localem: athomia enim hoc eſt indiuidua continuo moueri in vacuo contendunt. corꝓora vero ex athomis compoſita aiũt: alijs quoq̃ motibus moueri, ſed congregatione ſegregationeq̃ athomoꝝ. F z ita etiam apud hos latio ꝓtima habetur.

¶Eadem z hi arbitrantur q̃ denſitudine raritudineue generationem ac coꝛruptionem cõficiunt. congregatione enim ac ſegregatione hęc diſponunt.

¶Quarto idem ꝓbat auctoꝛitate Epicuri. qui denſitudine z raritudine cuncta generãt: quatenus congregatione: ſegregatione res ex illis conficiuntur: vbi cõſtat motum localem eos primum efficere. Nec credas hãc auctoꝛitatez eſſe Epicuri: q̃ Epicurus vult poſt Ariſt. ſed dicitur eſſe Epicuri: quatenus illam ſequens eſt. Epicurus:

¶Ꝓterea vltra hos accedunt ijs qui aniG maz motus cauſam faciunt. id enim quod ſeipſum monet earum rerum quę mouẽtur ꝓncipium inquiunt, animal autem omneq̃ alians motu in loco ſeipſum monet.

¶Quinto auctoꝛitate Platonis idem appꝛobat. hic. n. omnium rerum ꝓncipium animam: ſiue mẽte ſeipſam mouentem ſm locum faciunt cum omne animal: oeq̃ animans ſolo motu in loco feratur.

¶Inſuper etiam id ſolum ꝓpꝛie moueri dicimus: quod motu in loco fertur. nam ſi quid quieſcat quidem in eodem: augeatur autem aut diminuatur: vel alteretur: id aliqua ex ꝑte moueri dicimus: ſimpliciter autem nõ moueri. q̃ igitur ſemp motus ſit eritq̃ omni in tpe: z quid eſt ꝓncipium ſempiterni motus: H quis inſuper ꝓtius ſit motus: z quis ſolus perpetuus eſſe poſſit: z quod ꝓmũ moꝝ eſt imobile ſit: dictum eſt.

¶Ultimo per teſtimonium plebis z omnium vulgariũ rem ſuam ꝓbat. Vulgares enim ſolum rem moueri ſolum rem moueri z ꝓpꝛie aſſerunt: quotiens loco mouetur: vnde ſi res eodem in loco quieſcat: z augeatur vel alteretur: ꝓculdubio ea moueri nõ aſſererẽt: q̃ lationẽ ſolam cognoſcunt: z eam exiſtimant ſolam. Deinde epilogat: z omnia tranſlatiõe perſpicua ſunt. Que Auer cõmẽ. 72.

¶Auer. autem ex teſtimonio omnium ſumit motuz dici analogice de latione z cęteris: z cum illud quod eſt alio ꝓtius ſit cauſa alterius: ideo vult motum dici per ꝓtius de latione tanq̃ de cauſa cęterorum. Dęc ſunt q̃

Que Auer. cõmẽ. 76.

Syll's.

M

N

O

P

Q

K

L

habentur de motus perpetuitate ꝛ primitate. ¶Sed hic est vna contradictio. Auerro. 1 2ᵉ metaphysice. cõmẽ. 41. asserit de possibilibus non esse solus ipse motus localis est eternus. Ex hoc habetur ꝙ motus cęli suapte natura est possibilis nõ esse: aut tamen ꝙ a motore perpetuo efficitur eternus, hic autem ait ꝙ nullus motus sua natura est aptus esse perpetuus nisi localis ꝛ de locali ipsa circunlatio. igitur sua natura est motus perpetuus, ꝛ ita videt̃ dictio. ¶Secõ dubitat. nã ponatur sphęricum quoddam corpus infra hunc modum in sphęra. vz. actiuorum ꝛ passiuorum. ꝛ incipiat moueri circulariter: constat ꝙ hic sunt omnia que sunt in cęlo. primo hic est centrum quod semper est mediũ finis ꝛ principium. ꝛ secunda nullus est punctus naturalis: qui sit finis: ꝛ principium: ꝛ medium. ꝛ ita sequitur talem motum esse perpetuum. ¶Ad primum dici põt ꝙ differentia est (vt dixit Arist.) inter circunlationem: ꝛ cęteros motus. Nam circunlatio licet possit non esse etiam potest perpetuo esse: cęteri vero ęqualiter possunt esse ꝛ non esse: ꝛ nullus eorum perpetuo esse. ꝛ sic hęc stãt simul: suapte natura nãꝫ é polè vtrũꝫ. ¶Ad 2ᵐ gdã dñt ꝙ motꝰ ille sua nã etiam potest esse perpetuus veluti motus cęli. nõ ãt est ꝓpetus: qr nõ hz motorẽ ꝓpetuũ. Vel dici ꝑt ꝙ nõ potest eẽ perpetuus: qñ non est pure circularis componitur enim ex ascensu q̃rũdam partium ꝛ descensu aliarum: ꝛ sic etiam a motore perpetuo non posset perpetuari. nisi violentum posset esse perpetuum.

¶Quod ãt hoc impars necessario sit: nullãꝫ magnitudinẽ bñs: nũc dicam⁹ ꝑ⁹ determinatis bis: quę rem hanc antecedunt: quoꝝ q̃dẽ vnũ est nullum finitum ꝫ mouere posse ꝙcq̃ tempore infinito. tria nanꝫ sunt: id quod mouetur: id quod mouet: ꝛ tertium ipsum tẽpus atq; aut hęc omnia infinita sunt: aut omnia finita: aut horum aliqua vt duo aut vnum.

¶Hactenus conclusit esse principium motus perpetui sempiternum: ꝛ perpetuum: nũc quale sit vult disputare: ꝛ proponit probare ipsum esse impers nullam magnitudinem habens. ante tamen ꝙ rem ipsam concludat proponit nullum finitum posse aliquid mouere finitum tempore infinito. vt vero conclusio hęc intelligatur accipit in omni motu esse tria: id quod mouetur: id quod mouet: ꝛ tertium tempus. propterea oportet dicere aut hęc omnia esse paria quo ad infinitudinem vt omnia sint pariter infinita: aut quo ad finitudinem: vt omnia sint pariter finita. Aut vt aliqua sint paria duo vel vnum dispar: vult igitur: ꝑ probare ꝙ non possunt esse mouens ꝛ mobile finita: ꝛ tempus infinitum. hęc est conclusio: ꝛ conclusionis expositio crassa: donec disputetur.

¶Sit igit̃ .A. moues. .B. mobile. tps infinitũ .C. pars itaq; ipsius .A. que q̃dem sit .D. moueat partẽ aliq̃ ipsius .B. que q̃dẽ sit .E. ꝛ cũ nõ ęquali ipsi .C. (in maiori nanꝫ maius mouet) fit vt nõ infinituꝫ sit: fitq; .Z. hoc igitur mõdo addens ipsi .D. totũ .A. consumã. ꝛ addẽs ipsi .E. consumam ipsum .B. tempus autem nunq̃ consumam: etiam si semper ęqualem partem auferam. Cũ sit infinitum. quare totũ .A. moueris totũ .B. ipsum: finito motu in tpe.

.C. monebit. non ergo potest a finito aliquid moueri infinito motu. Quod igitur fieri non possit vt finitum tempore infinito quicq̃ moueat: perspicuum est.

.A. mouens	.D. pars ipsius .A.
.B. mobile	.E. pars ipsius .B.
.C. tempus infinitum	.Z. pars ipsius .C.

¶Conclusionem expositam nunc more mathematico demonstrat: ꝛ constituit terminos dicens. Sit igitur .A. mouens finitum. .B. mobile etiam finitum. tempus finitum sit. .C. vlterius pars ipsius .A. mouẽtis: quę quidem sit. .D. mouerat partem aliquam ipsius .B. quę pars mota signetur per .E. ꝛ cum nõ inęquali tempore ꝛ toto .C. moueat. .D. pars mouentis ꝛ partem rei moti (in maiori nãq; maius mouet) tale tempus acceptũ puta .Z. erit finitum: tunc via rationis est fiat resecatio ab .A. addendo ipsi .D. per partes ęquales: ꝛ resecatio ab ipso .B. addendo ipsi .E. donec fieri potest. Et similiter ab ipso .C. tempore proportionabiliter secetur ꝑs pars tanta quanta erat .Z. tunc facta cõsumptione ipsius .A. ꝛ ipsius .B. ꝛ factis tantumdem ipso .D. ꝛ .E. quãta erant .A. .B. mouens ꝛ mobile ꝛ tempus remanebũt finita. Et sic non oportet ponere infinitum.

¶In hoc capitulo. Quia nonnulla commẽta in fine huius sunt vtilia: ꝛ aliquantulum difficilia: volo exponere ipsa. Dęsens igitur commentum diuiditur quia primo exponit literam. secunda ibi, sed notandum est ingreditur. Primam partem exponemus colligendo quę dicit brevibus: sunt igitur tria. Primum est differentia inter conclusionem hic factam ꝛ eam quam fecerat. Et est ꝙ prius Aristo. probauit solum primum motorem non esse mobilem neq; per se: neq; per accidens. Hic probat ipsum non moueri neq; ꝑ se: neq; per accidẽs: ꝛ non esse corpus: nec potentiam sine virtutem in corpore. Secundo differunt esse: quia illa probatio non fuit quo ad horum. hęc autem probat etiam ipsum esse extra materiam: quod non fecerat prima probatio. Secundum est: forma syllogismi textus: ꝛ est hęc proportio. .Z. tempus ad .C. tempus est cõposita ex proportione .D. ad .A. ꝛ proportione .E. ad .B. hoc est tanta ẽ proportio .Z. ad .C. quanta est proportio omnium partium .A. ad omnes partes .B. ꝛ hoc est manifestum: qr tempus virtuosq; motus sequitur semper proportionez motoris ad mobile. quod in illo tempore mouetur. Sz proportio .E. ad .B. est finitũ: quia .D. consumit .A. ꝛ proportio .E. ad .B. similiter: quia .E. consumit .B. igitur ꝛ proportio .Z. ad .C. omnis enim proportio composita ex proportionibus finitis est finita: ꝛ ita .D. tempus non est finitum. Tertio accipit esse per se notum nullum finitum posse mouere corpus infinitum: ꝛ hoc etiã supponit: eo quia oportet potentiaꝫ motoris superare potentiam siue resistentiam mobilis. Dęc sunt quę ad digressionem colligi possunt a commento.

¶Sed notandum. Dęc est digressio. vbi debes scire ꝙ Auic. ꝛ sequaces contradixerunt Aristoteli. Aristo. n. supposuit primum mobile ꝛ primum motorem esse divisibiles: vt patet per casum argumenti. hoc autez falsum est: cum sint ęterna. Respondet Auer. ꝛ dat duas solutiones. Prima est ꝙ ratio Arist. valet contra illos qui tenerent formam cęli ꝛ motorẽ cęli esse formam in materia; hoc est dependens in esse ꝛ cõservatiõe a materia. Quo

teria. Quo posito patet ꝙ fieri potest divisio: ꝛ cremẽum vnius ab alio: ꝛ augeri actus auctione partiuꝫ materię quo in casu potentia partis est minor potẽtia totius: nam omne corpus materiale est finitę auctionis: ꝛ per consequens eius pars est minoris potentie. Sic igitur prima responsio est argumentũ valere ad hominem. vz. ad eum qui ita diceret.

¶Differũt siue accidens. Responsio secunda eẽ potest ꝙ Aristo. loqui conditionaliter: accipit enim mobile ꝛ motorem: ꝛ arguit dato ꝙ hęc diuiderentur: sequitur tempus eẽ infinitum. ¶Modo conditionalis potest esse vera: cuius antecedens ꝛ consequens est impossibile: vt in illa. si lapis volat lapis habet alas. Aristo. igitur non sumit illa diuisi: sed ait illa sequi si diuiderentur.

¶Amplius cum omne. Ultra Aristot. addit duas rationes ad probandum ꝙ si motor est in materia sit divisibilis. Prima est. omne compositum ex materia ꝛ forma est finitum sm auctionem: tunc aut actionis finitas est ex parte materię: aut ex parte formę: non ex parte formę: quia forma vt forma abstrahit a finitate vel infinitate, igitur ratione materię. Ex ijs sequitur ꝙ si ponatur in cęlo actio finita vel infinita: opottet ibi existimare materiam: ꝛ consequens possumus in illo concipere diuisionem aliq̃s. Et breviter hęc ratio valet si ponitur motor cęli in materia: sequitur enim statim vt eius actio diuidatur ad diuisionẽ materię: ꝛ sic possunt ibi partes concipi.

¶Item omnis formę. Secundo ꝙ ille partes possunt cõcipi in illis probatur: nã posita forma in materia: erit illa divisibilis: ꝛ non posita non erit divisibilis. igitur si ponatur forma ꝛ primus motor in materia: recte possunt ibi extimari partes. Ex ijs duabus rationibus patet rationem esse duobus modis bonam tum: quia vtitur propositionibus conditionalibus: tũ qr loquitur ad eos ꝙ ponũt motorẽ i materia. Vi enim ꝑ has duas rationes coguntur ponere illum ꝛ mobile divisibilia.

¶Quod enim denudatum. Ex ijs probat sm veritatez quale est corpus cęleste forma eius ꝛ vult ꝙ cęlũ sit corpus simpliciter, ꝛ forma cęli non sit constituta in materia: ꝛ syllogismus esse potest. oẽ carens potẽtia est simplex: ꝛ econtra. oẽ simplex caret potẽtia: hęc ꝑz ꝓ potentia est causa compositionis ex duabus substãtijs. Sz corpus cęleste caret potentia igitur est simplex. ꝛ quoniam nullum simplex mouetur ex se: vt fuit dictuꝫ. igit oportet cęlo attribui motorem aliquẽ: sic igitur cęlũ est compositum ex motore ꝛ mobili: ꝛ ita mobilia cęlestia sunt materię simplices: ꝛ motores formę nõ i materijs. Et licet hęc materia sit disputata in primo huius. debes scire ꝙ Auer. negat in cęlo illam potẽtiã quę é ad vtrũꝫ: non eam quę est sm dimidium contingentis. Ila enim facit veram compositionez: hic compositionẽ efficit equivoce. Ulterius vult ꝙ forma cęli nõ sit in materia dependentes: sed potius cęlum ẽ in illa dependẽter: est tamen in cęlo quatenus est illius perfectio ꝓia: constituẽs illud in esse.

¶habito ergo. Ex ijs respondet ad cauillum Auicẽę dicentis ꝙ Aristo. non supponit illa divisibilis: sed loquitur hypothetice: ꝛ ita errant: qr contradicunt illatoꝛ: ꝛ no illationi. cętera quę dicit sunt superflua. Et detestationes. ¶Sed omnia hęc reducuntur ad duas difficultates. ¶Primo quonam modo casus est verus. vz. ꝙ motor ꝛ mobile sint divisibilia. ¶Secundo, videtur ꝙ falsum sit quid Aristo. sumit. accipit enim ꝙ in maiori tempore mouet totus motor totũ mobile q̃s pars ꝗez quod ẽ falsum: qr qualis est proportio totius ad totum talis est partis ad partem: ꝛ consequenter tẽporis ad tempus. sexto huius. igitur quan to tempore totũ mouet totum: tanto pars mouebit partem. ¶Sed quoniam tota res consistit in secunda difficultate. Ideo quidam simpliciter aiunt ꝙ Aristo. loquitur de motu per comparationem ad spatium: hoc enim modo pars mouetur in minori tempore respectu determinati signi in spatio. Et sic argumentum valere dicũt. ¶Hęc rẽspõsio non est ad mentem Arist. Primo quia Arist. de spatio nihil ait. ait enim tria esse mouens: mobile: ꝛ ipsum: ꝛ nihil de spatio inquit. dixisset enim esse quatuor. Secũdo abscisa parte a toto: tũc velocitas attenderẽt penes punctum medium partis ꝛ totius: non respectu puncti in spacio: sed totius spatij: vt dicitur sexto huius: quo in casu non erit fuga ad signum in spatio. Tertio Aristo. loquitur: tam in circulari q̃m in recto motu. modo in circulari motus non considerant̃ respectu determinati signi in spatio. ¶Propter hęc videtur mihi aliter esse dicendum. Ubi debes scire ꝙ duplex est divisibilitas. Una extensiua: quę quatio dicitur rei. Alia intensiua quę perfectio est auctionis. est igitur sensus conclusionis. Aristo. ꝙ virtus finita in duratione non potest mouere mobile finitum in duratiõe tempore infinito in duratione: hac conclusione exposita patet id quod Arist. sumit: Aristo. enim sumit partem ipsius .a. non quidem magnitudinis. vt male intelligunt expositoꝛes: ꝛ petitio Auerro. sed partem eius quãtitatis: quę ponebatur finita igitur pars ipsius .a. quatenus est minoris duratiõis. Et accipit partem .b. etiã quę é minoꝛi duratiõe apta moueri: q̃s totum .b. erat aptum moueri. Una acceptione habitu patet. d. partem ipsius .a. mouere. e. partem ipsius .b. tempore minore: eo qr divisio est penes quantitatem durationis amborum. vz. mouentis: ꝛ mobilis. Et sic cessat omnis cauillus: ꝛ primus quidem: qr in duratiua quantitate mobilis est dare partes: in minores ꝛ minores divisibiles. ¶Ad secundum vero patet solutio; quoniam dixit mouens penes quantitatẽ durativam suę potentię motiuę: ꝛ mobile etiam penes quantitatez qua potest durare moueri: Una ratiõe tẽpus quo pars mouet: erit minus durationez: ꝛ sit simile fortasse intensione. Et hanc demõstrationem nemo (vt mihi videtur) percipit. vult igitur habere ꝙ non põt tempus esse perpetuum: ꝛ mouens ꝛ mobile corruptibilia: ꝛ ita si tempus est perpetuum: oportet mouens ꝛ mobile etiam ꝓpetua esse. Debes scire ꝙ sicut triplex est quantum: ita triplices sunt partes. est quantum loco: est quantum durationez: ꝛ ęquantum vigore. ita triplex ẽt totum: totum. vz. loco: totum durationez: totuꝫ vigore. pars etiam triplex: pars totius durationẽ: pars totius vigore. vt igitur pars totius loco minor est toto loco. ꝛ pars totius vigore minor eo toto etiam vigore sic pars totius durationẽ est minor toto durationẽ. Recte igitur Aristoteles sumpsit ipsum .d. partẽ ipsius totius .a. durationẽ: movere .e. ꝓtẽ ipsius .b. quę ẽ pars ipsius .b. ẽt minor durationẽ. Dęc de demonstratiõe Arist.

¶Si ãt finita in magnitudine nulla penitus vis infinita esse possit: ex ijs ꝑspicuũ erit. Sit ẽt maior vtus ea quę semper in minori tempore facit: vt calefacit: aut dulcorat: aut proijcit: ꝛ omnino mouet. Necesse igitur est ab eo quoꝝ: quod finitũ q̃dem est: infinitum autem virtutẽ habet: aliquod patiens patiat: ꝛ magis quã ab alio. Infinita nanꝫ virtꝰ maior ẽ.

¶ Dynamis grece tum potentia: tum vis: tum virtus: tum vigor: quod intelligi non potest nisi respectu actionis vt dicemus. Ponit igitur secundum nece sariu ad probandum primum motorem esse impertem atq; indiuisibilem. Et est q̄ in magnitudine finita esse non potest virtus infinita mouens illam. De qua vero finitudine vel infinitudine loquatur: dicemus in digressione. Pro declaratione huius vnum supponit exponendum: aliud vult esse intelligendum. Id quod supponit est: q̄ maior potentia siue virtus equalem effectum facit minore tempore: q̄ efficeret eūdem minor virtus: vt virtus calefaciens maiorem equalem efficit calorem in minori tempore q̄ virtus minor eūdem. Similiter est de virtute dulcorantis: aut proficientis: aut omnino mouentis. Hec suppositio patet pro nūc per ea que dicta sunt in celo et mundo. Ibi enim probatum est potentias actiuas mensurari per maxima in que possunt: quicquid velint socticole. Talia autem maxima describunt comparatione ad tempus. Et ita maior virtus ea erit: que aut in minori efficit equale: aut in equali tempore efficit maius. vt dictum est in sexto. Ex hac suppositione sequitur vnum vtile: sed non ad rem nostram. vz. q̄ patiens in minori tempore patitur equale a virtute habente magnitudinem finitam: quando illa est infinita: q̄ a virtute minori. Unde inquit. Necesse igitur est ab eo quoq; quod finitum quidem est: infinitam autem virtutem habet aliquod patiēs patiatur: et magis q̄ ab alio dico magis: quoniam aut in equali tempore maius: aut in minori equale. Et hoc vt ait: quia infinita virtus est absolute maior quacunq; finita. ¶ Sic igitur accipiatur ab his q̄ patiēs patitur a virtute maiori: aut equale in minori: aut maius in equali. ¶ Secūda suppositio quam debemus his sumere est: q̄ omnis motus est in tempore: per quam habemus q̄ non potest patiēs mutari ab agente virtutis infinite in non tempore: et ita mutabitur omnio in tempore.

Prima suppō.

Scōda suppō.

¶ At vero nullum potest omnino esse tempus: quo illa mouet: nam si a. est tempus: in quo infinita virtus calefecit: aut pepulit. a. b. Po sit tempus in quo finita quedā mouit: huic si maiorem finitam semper accepero: ad eam tandem perueniet: que mouere in. a. tempore potest. Finito nāq; (si semper addidero) quouis finito illud faciam maius. et si subtrahā: idem similiter faciam. Ergo equali in tempore finita ac infinita mouebit. Hoc igitur cuz impossibile sit: etiam fieri nō poterit vt finita magnitudo virtutem habeat infinitam.

A tempus.

A tempus. B

¶ Nunc arguit: et syllogismus esse debet sic. Si virtus infinita mouet magnitudinem finitam: et est in illa: tūc moueret in non tempore: contra secundam suppositionem. deducitur consequentia: quia detur oppositum consequentis. vz. q̄ moueat in tempore: sit illud igitur a. sit. a. b. tempus: quo virtus finita minor moueat aliquod siue illudmet. hic casus patet ex suppositiōe: dictum est enim q̄ virtus minor facit equale in maiori tempore: sit igitur vna virtus finita que moueat illammet magnitudinem in tempore quouis maiori: dummodo sit illud tempus finitum: quo dicatur a. b. Tunc addendo huic semper de potentia illa infinita aliquam partem equalem aliquotam finitam: continuo tempus minorabitur: vt si addidero ad duplum: tempus efficietur minus ad duplum: et ita tandem oportet venire ad talem magnitudinis et potentie finem per additionem ad illam: et subtractionem ab alia: vt virtus illa finita moueat equalem magnitudinem eodem aut equali tempore: quod est impossibile.

Cō. 79.

¶ Cum declarauit. Commentum etiam istud potest diuidi in expositionem textus: et digressionem: que incipit. in propositione autem assumpta. In prima parte duo sunt annotatione digna. primum est solutio cauilli ad primam partem casus: posuit enim Aristo. q̄ potest intantum diminui a maiori et addere minori: vt virtus ipsa minor equali tempore moueat equale mobile cum ipsa infinita. Modo dici potest q̄ nunq̄ potest peruenire ad illam additionem: vt possit equali tempore mouere equale. et sic Arist. accepisse falsum. Contra quod Auer. obiicit: q̄ licet accipere semper intra limites finitudinis: quare cum semper tempus minoretur ad additionem factam illi: tandem intra terminum finitudinis virtus illa creta et aucta mouebit equale equali in tempore. secundo cauillari potest dicendo q̄ magnitudo non potest crescere in infinitum sicut diminui vt diximus tertio huius. et sic falsus e casus q̄ fiat additio semper. etiam hoc tollit Auer. q̄ licet magnitudo non possit crescere in infinitum: potest crescere intantum intra finitudinis terminum: q̄ poterit equale inequali tempore mouere. tertio Auer. format demonstrationem finalem huius octaui qua probat Arist. primum esse indiuisibilem tripliciter. primo sic. nullum corpus aut virtus in corpore habet potentiam infinitam. primus motor habet potentiam et actionem infinitam. igitur nec est corpus: nec virtus in corpore: aut hypothetice sic. si primus motor est virtutis infinite primus motor: nec ē corpus: nec virtus in corpore. Sed primus motor est virtutis infinite. igitur nec corpus nec virtus in corpore. Auer. igitur vult q̄ de syllogismo principali Aristo. in presenti textu probauerit maiorem. vz. q̄ nullū corpus finitum aut virtus in corpore finito habet infinitā potentiam. hoc modo Auer. ordinat Arist. processum.

¶ In propositione autem. Mouet Auer. in hac digressione questiones duas. Prima est circa verbum Aristo. vz. q̄ nullum corpus habet potentiam infinitam: siue quod idem est cuiuslibet corporis sit potentia finita: est enim dubitatio. vtrum hec vniuersalis contineat corpus celeste: si enim continet illud: celum est finite potentie: et ita corruptibile. si non continet: tunc demonstratio non est ad propositum nec est vniuersalis.

¶ Similiter dubitatur. Quia Arist. in probatione illius probauit hanc hypotheticam: si alicuius corporis esset potentia infinita moueretur in non tempore. modo ē ret iunior: quare hoc sequitur dato q̄ illa virtus infinita esset in corpore. et non sequif si est extra corpus. Ubi enim esset extra corpus potest esse infinita: et mouere mobile finitum tempore quodam: vbi autem e in corpore: moueret in non tempore. Sunt rursus alie questiones: quas dicemus postmodum.

¶ Prima quidem. Soluit primam: asserens primo eas esse difficilem propter multas in illa inuentas positiones. Ad hanc igitur respondet Alexander: et vult sub illa

illa vniuersali contineri celū: et concedit vlterius celū esse corruptibile: ipsum tn nunq̄ corrūpēdū: quoniam adeptū est eternitatē a suo motore: qui est extra māns: q̄ ratione euadit Alexander a questione.

¶ Sed hoc ergo. Contra hanc positionē obiicit Auer. primo q̄ tunc aliquod esset corruptibile in substantijs: quod nunq̄ corrūpet: et dixit in substātijs: q̄ in accitib⁹ nihil probibet: vt de motu celi. 12. metaphysice cōme. 41° dī. secundo tunc positio Alexādri coincideret cuz illa Platonis dicentis aliquod corruptibile posse esse eternū a deo vt in timeo dixit. et de mundo et angelis. Modo hanc positionem destruit Arist. primo celi. igit non est pipathetica. et sic Alex. errauit.

¶ Joannes autem. Ad hec argumenta contra Alex. respondet Joannes grāmaticus: et concessit ad primam aliquod esse corruptile nunq̄ corrūpendū et in substātijs. Ad secundam dicebat hanc opinionem esse Platonis: et veriorem illa Arist. et ideo hanc rationē factaz de celo reputauit efficacem contra Arist.

¶ Et hec dubitatio. Tangit difficultatem questiōis: quā in secundo celi soluens questionem difficilem textu cōmenti. 71. addit q̄ si dbi adderetur astrum aut nō moueretur: aut tardius moueretur: et hoc dat intelligere celum esse finitum sm potentiam eius.

¶ Audiens autem. Ponit positionem Auicenne: qui inter hos consultat: ait enim necessarium bifariam esse. alterum quod quidem necessarium est ab alio: sui natura est contingens veluti celum: quod sm nā est contingēs: sed a motore suo e necium. Alterq̄ ē necessariū a se: celi motores. dbiij. qui necessary sunt suapte nā.

¶ Nos aūt. Ridet nūc ad qōnē sm veritatē. et primo ō clarat quis est potentia celi. et quo finit: et quo infinita. et breuibus vz innuere hanc distinctionē q̄ potētia dici pōt infinita. aut essiue. vz. in qlitate actiōis vel passiōis: et extē siue in qlitate durationis. Tūc dicit duo ad hāc primā qōnis partē: primū q̄ potētia passiua celi ē finita intēsiue in qlitate passiōis: hoc est patiē ab agēte certa resistētia. scōz ē potētia passiua celi ē infinita extēsiue hoc ē incorruptibile: et eterna: atq; apta pati a motore semp̄ terno tpe. primū pbat. Tū qz ita ē de passiōe vti de actiōe: sed nulla forma magnitudinis finite pōt eē actionis infinite: cū illa sit diuisibile diuisiōe corporis. igitur nec potentia passiua pōt esse infinita in patiēdo. 2° arguit. si aliq̄ corpus posset eē infinite passiōis: posset eē nullius resistētie: et sic posset dari vnū infinitū maius altero. qō deduco. vbi n. daret tale nullius resistētię pas siuū posset adhuc dari vnū minus resistēs: si in minori esset corpore: et sic vnū infinitū erit maius altero.

¶ Ex hoc ergo. Secundū pbat. q̄ celū est corpus simplex: et illius forma est p se subsistēs: et nō dependēs a materia. celū igit quo quidē ad qlitatē patiēdi ē finite potētie: et sic aliquātę resistētię: quo vero ad extēsionē ē infinite potentie: q̄ simplex et absq; materia. Hec ē solutio qztum ad virtutem passiuam.

¶ Dubitabit aliqs. Excusat se a duabus qōnibus quas ad lm celi remittit. prima est. quonā mō celū neq; ē graue: neq; leue: sed nature tertię. secunda est. quonā mō bz potētiam finitam. has igitur in lib. 20 celi remittit.

¶ Dupl'r. n. potētie. Nūc qlis ē po⁹ motiua celi declarat: et facit illā distinctionē q̄ potētia pōt dici infinita in qlitate actionis: illa. vz. que mouet in nō tempore vel vltra proportionem omnis potentie finite: et hoc modo neq; primus motor: nec aliquis motorum celestium est infinitus: q̄ morent in non tempore. Alio modo dici potest infinita extensiue: q̄ potest per infinitum tempus mouere: et hac ratione quelibet potentia cuiusq; motoris est infinita. et sic patet solutio tota.

¶ Motores igitur. Ex ys infert conuenientiā inter motores materiales animalium et immāles celorū: et vult q̄ ambo sint mouentes a potentia finita in qualitate agēdi. Materiales quidē: q̄ finiuntur propter māz. Immāles vero: q̄ finiuntur a nā rerum: que nō capit infinitudinem: nec in corpore: nec extra corpus. signum autem est: q̄ celi sunt diuersarum velocitatum: qñ octauus orbis. 36. m. annis complet motum suum. saturnus 30. et alij in alijs. quod non esset si potentie essent infinite.

¶ Ergo sm hūc. Colligit totā solōnē b̄reuibus et vult q̄ celi potentia sit finita omni ex parte: ex parte quidem actionis: cū sit certę actiōis. ex parte passiōis cū sit certe resistētię. huius rei signū ē: q̄ vt dixit Arist. secundo celi. tex. cō. 71. si celo adderetur astrum aut non moueretur aut tardius moueretur: que ratio docet potentia omni ex parte esse finita. Sed magna hic exoritur qō. vnde celū bz q̄ motori resistat: nec valet quod quidā aiunt q̄ aliter consideratur successio in motu animalis et aliter in motu naturali: dicentes in naturali attēdi pēnes proportionem geometricam potentie mouētis ad suam resistentiam. in animali vero penes aptitudinem seu inclinationem sm eius appetitum ad tantū vel tm moueri. vbi n. sic esset omnis limitata velocitas eēt ex parte motoris sic appetentis motum cum tanta aut tā ta velocitate: et non ex parte mobilis: et ita Auer. quem sequuntur: somniasset: cum dixisset potentiam passiuā celi etiam limitatam in qualitate passiōis: et limitatę resistentię. Dęc ita q̄ questio nunc hic omittatur: sed in lib. 20 destru. destruc. disputauimus ibi satis probabiliter pro ea tate: quod si aliquando principaliter occurret dicaz forte melius et magis ad Arist. aures. Dęc de prima questione Auerrois.

¶ Ad secūdā aūt. Soluit ad qōnē secūdā. et primo ad eā absolute. scōo ad cauillū tacitū. solo absolute est: q̄ vbi ponit virtus infinita et in corpore: illa nō pōt e nisi infinita in qlitate agēdi. vbi aūt ponit ex corpus: illa propzie nō dz dici finita: nec infinita. primū (bz ipse nō declaret) pōt declarari p dicta in 12° meta. cō. 41. qñ vbi virtus infinita extēsiue hoc ē eterna eēt in corpore: hoc ē̄ stituta i eē p corpus (vt nūc Auer. intelligit) eēt virtus corruptibilis. igit bzet 3ūs corruptiuū: et cū sit eterna: opz vt eterno tpe resistat causis corruptiuis: nō pōt infinito tpe resistere 3ūs: nisi excedat illa excessu infinito: ergo opz eā e infinitā nō mō in extēsiōe: sed qlitate agēdi: et sic mouebit in nō tpe. vt rō Arist. docet. scōz de clat: q̄ vbi illa ponit extēsiue infinita: et ex corpus: nō opz vt resistat causis corruptiuis: et ita nō opz vt sit infinita i qlitate actiōis: et p 3ns nō opz vt moueat i ñ tpe.

¶ Nō ergo sequit. Sz accidit vnus cauillus: et qdē difficillimus: nā si motus primus est ex corpus: et finitę qlitatis agēdi: tūc vtar eadem demonstratione Aristo. et deducā posse esse vel intelligi esse: aliquā virtutē finitam in tempore mouere equale mobile equali velocitate. vz. spatio 24or horarum et minori. probo: et vtar ratione Arist. virtus illa est finita in qlitate actiōis. p te. igit mouet certo tpe celū. sic tempus illud. 124. horaz. vz. accipio vnam virtutem in materia: que ad imaginationes moueat celum tardiori motu: nec opz fugere q̄ nō pōt dari: q̄ sic fugiam ab Arist. rationē. et volo q̄ illa fiat ad imaginationem dupla et tripla: donec mouebit celū vel equale i. 24. horis. et sic virtus finita pōt equali tpe mouere equale cum virtute infinita. hunc igitur cauillum euadit Auer. quoniam talis virtus: que assumere e

I

mālis: cū sit in cozpōre nō n potest illi comparari. quoniam hȝ c est diuisibilis in maiozi maiozē z in minozi minozē: at illa cū esset sine cozpore z indiuisibilis: ēre patet ꝙ Arist. rō essēt efficax: vbi virtus illa infinita ponitur in materia: qz tūc eēt huic cōparabilis fm magis z minus, z recte subtiliter enadit Auerroes. ¶ Ex ijs omnibus pōt accipi expō pclusiōis: z rōnis apud Auer. intendit enim ꝙ nulla virtus infinita in extensiōe z duratione potest esse in cozpore constituta in esse p illud: qz tunc esset infinita in vigore: z p cōs moueret in non tempore: qz si non moueret in non tempore aliꝙ finita posset equale inequali tēpore mouere. z ratio hȝc valet: qz sunt comparabiles ambȝ. vbi vero est extra cozpus mouet in tempore: nec propter hoc sequitur vt aliqua finita in tempore posset equali velocitate mouere: quoniam nulla pōt illi accipi cōparabilis. ¶ Sed ꝺ hanc expōnem obijcit expositor. tum primo: qz dixit Arist. qui pauloante dixit z etiā dicet in fine: virtutem infinitam mouere mobile finitū tempore infinito: vbi patet virtutem dicere infinitam extra cozpus. tum secundo: qz eo modo conuenit forme finitudo z infinitudo: quo ēt vniuersaliter sibi magnitudo: modo forme competit magnitudo per se quidem saltem gradualis: siue pfectionalis: z p accēs rōne magnitudinis subiecti z sic licet motor ille non esset finitus vel infinitus rōne subiecti: esset talis vel talis rōne forme z perfectionis.

Expositio Auerro. pulchra.

Defensio Joānis.

¶ Joānes quadit ꝙ Auer. loquitur de primo motore: modo hic nō est in magnitudine nec subiective: nec attributiue: z propterea nullatenus est finitus aut infinitus. Ad secundum enadit ꝙ Arist. infra. vtetur potentia pro cālitate. mō cū sit infinitę cālitatis: ideo non ē in cozpore. ¶ Sed hȝc Joannis rūdo ē fuga. primo quia tunc demōstratio Arist. esset particularis solū de primo motore vt fine. z sic non valeret de cęteris. secundo: qz frustra Arist. supposuit primū motorem mouere perpetuo motu si solum vt finez mouere vellet. tertio: qz abutitur omnibus verbis Arist. qui vbiꝙ ꝙ mouens z principiū. vnde motus intelligit effectricem causam.

Cōfutatio Joānis.

L

Defensio Auer.

¶ Propterea dico ꝙ Auer. vult motorem cęli nō esse finitum vel infinitum finitudine vel infinitudine que sibi competit ratione subiecti z materię vt in toto cōmēto exponit. de alia nō negasset. z viterius opz dicerꝙ alię virtutes materiales non sunt comparabiles eis quoniam sunt finitę vel infinitę ratione subiecti. Rationes igitur expositoris probāt motores esse finitos alia rōne: cū dependenter a subiecto, vt qz forme attributę cozporibus mobilibus: z qz actiones sunt finitę: quod Auer. non negat. immo secundo cęli. cō. 38. exp̄esse cōcedit: non tamen propter hoc alię materiales sunt illis comparabiles, quonam modo intelligatur alia respōsio. 12. meta. cōmē. 41. z an deus sit infiniti vigoris in libello nostro de amplitudine siue infinitudine dei nup̄ edito perquire.

M

Tex.80. ¶ Nec igit infinita in magnitudine finita virtus esse potest: atꝙ tametsi minoze in magnitudine plus virtutis ineſſe possit: multo tamē magis in maioze est. sit igitur magnitudo infinita, a.b. sed. b.c. eius pars virtutem quādaz habeat: qua mouit. d. quodam tēpore. z quoniam hȝc proportio. Quare i. z. t. mouebit. Ergo si sic accepero semper: nunꝙ ipsum. a.b. transibo: tempus enim dato semper accipiam minus. potestas igitur infinita est. omnem enim finitam vim superat. cuiuslibet autem finitę virtutis finitū esse tempus necesse est. cuius signum affert dicens. nam si i aliquo tempore mouet tanta: siue virtus siue potestas: maioz minoze in tempore quidem: finito tamen conuersione proportionis mouebit. dico conuersione proportionis: magnitudinis, vz. ad tempus: z temporis ad tempus: z magnitudinis ad magnitudinem. at (vt dictum est) infinita omnem finitam exuperat: quēadmodū de multitudine dicitur. Forte asse ꝙ in textu ē vnus syllogismus: z est. omnis virtus que proportione temporis in mouendo excellit omnem aliam finitam: est infinita. Virtus magnitudinis infinitę proportionis temporis in mouendo excellit omnem finitam: vt in littera patet. igitur est infinita.

Replicę K

Tex.81. ¶ Insuper hoc idem hac ratione demonstrari potest. accipiemus enim cuiuscūqz finitę magnitudinis virtutem aliquā generis eius virtutis: quę infinita in magnitudine est: quę virtutem finitaz metietur magnitudinis infinite. Quod igitur finita in magnitudine esse non possit virtus infinita: nec ꝙ finita in infinita: ex ijs perspicuum est.

¶ Secundo idem ꝓbat enthimematice sic. si infinita in magnitudine esset virtus finita: accipi posset cuiuscūqz finitę magnitudinis virtus aliqua generis eius virtus que infinita in magnitudine est: que metiri posset omnem virtutem magnitudinis infinite: nam finita potest mensurari ab aliqua parte sui generis. hoc autem habet pro impossibili: nam vt magnitudo non est a magnitudine mensurabilis: sic nec virtus a virtute. demū epilogat: z verba translatione patēt. Debes scire (vt innuit expositor) ꝙ hȝc ratiō nō multum differt a prima: nisi ꝙ prima loquitur in magnitudinibus siue eiusdē siue alterius generis. Hȝc vero in magnitudinibus eiusdem generis.

C

Tex.82. ¶ At de his que feruntur bene se habet aliquā primo dubitationem in medio adducere. nāz si id omne quod mouetur: ab aliquo mouetur: quoniam modo eozum quę non seipsa mouent: nonnulla continuo mouentur: illo quod mouit ipsa non tangente: vt proiecta.

D

¶ Anteqȝ ad rem veniat mouet questionem de plectis a quonam mouentur. tangit autem questionis causaz: quoniam omne quod mouetur ab aliquo mouetur. cū igitur proiecta moueantur a proiectore: quonam modo separata z non tacta ab illo moueri possint. Hȝc questio est soluēda prius ante principalē pclusionem.

¶ Quod si is qui mouit simul etiā aliꝙd aliud mouit vt aerem: qui quidem motus mouet: similī ratione fieri non potest primo quod mouit non tangente nec mouente: vt ipse moueatur. Sed simul omnia mouētur cessantqȝ mori: cum id quod primo mouet mouere desinit Huis perinde vt lapis moueat quod mouit.

¶ Anteqȝ soluat fm veritatem: respondet fm alios: z quidam putant fm Platonem. Plato enim dicit ꝙ impulsor impellit aerem: qui aer motus ipsum proiectū mouet: quod proiectum rursus mouet aerem: qui mouet rursus proiectum: z non explicat quō. ¶ Debes tū scire ꝙ hȝc positio solet exponi ꝙ aer ille quinter manum z proiectum mediat mouetur a manu: z ille mouet proiectum a pūcipio vsqȝ ad finem: nunqȝ proiectum derelinquens nisi in fine motus. Ideo obijcit cōtra illam responsionem sic. Omne quod mouet motuꝫ ab aliquo motore primo cessat mouere ad cessationez illius. igitur cessante primo cessat aer mouere. vnde dicit. sed simul omnia mouentur cessantqȝ mouere: cuius id quod primo mouet: mouere desinit: quis talis aer motus perinde moueat vt lapis: qui mouet aliud vt motus a manu. constat enim ꝙ cessante manu cessat lapis mouere.

E

F

¶ Sed hoc quidem dicere necesse est primuꝫ mouens facere vt moueat hoc aut aer: aut aqua: aut tale aliquid quod mouere z moueri aptum est: nō tamē simul cesset mouere z moueri: sed desinit quidem simul moueri cū mouens mouere desinit: mouens autem viterius est. quocirca mouet aliud quid sibi cohērens: de quo quidem erit eadem ratio.

¶ Soluit nunc fm veritatem: z videtur hec responsio quasi expositio primę solutionis. Ubi dēs scire ꝙ Aristo. imaginatur aerem: quiescinter proiectum z pyces impellit: in tali tamen impulsione est duo considerare moueri: quod ille aer pcipit a manu: z mouere: quod facit in aerem sibi primum: tunc vult ꝙ cessante primo motore mouere cessat aer ille moueri: non tamen cessat mouere: z ita mouet viterius partez aeris sibi proximam: z similis ratio est de secunda. vnde quidam aiunt projectionem hunc in modum fieri: cum. n. aer interceptus separatur a manu mouet lapidem: qui lapis diuidit aerem violēter in parte anteriori: quo diviso claudit aer in parte posteriori: aer sic clausus pellit projectū. Simul fit divisio vnius partis aeris: z clausio violenta: sed de hac re postmodum dicetur.

Expō Aristo. nō pueniens.

G

¶ Esset autem cum movendi potentia sit minor in illo quod sibi coheret. penitus autē desinit: cum non viterius id facit: quod prius fecit mouens: sed mouetur solum. hȝc autem simul cessare: hoc quidem mouere: illud autez moueri: atqȝ vniuersum motum: necesse est.

H

¶ Sed dices. cum semper secunda pars mouet z movetur: z semper mouet cum movetur: tunc nunqȝ cessabit motus projectionis. Respondet. z imaginatur virtutem remitti continue proportionaliter vsque quo aliqua particula aeris sit mota tantum z non moues. Prima enim particula mouet secundam: secunda vero imbecillius mouet quartam: quarta rursus imbecillius quintam: adeo proportionaliter: vt sit deuenire ad vltimam: que moueatur tantum: z non moueat: qua rōne simul penultima cessat movere: z vltima moueri: z vniuersus cessabit motus.

¶ Is igitur motus in his fit: que interdum moueri: interdum quiescere possunt. atqȝ non cōtinuus est: sed apparet. nam aut eozum ē: que deincepitia sunt: aut attigua: quorum quidez non est vnum movens.

¶ Ex ijs infert ꝙ talis motus nō ē cōtinuus: iz fiati ipsis quę apta sunt quiescere z moueri: quod hac ratione probatiqȝ non est vnus motor e pcipio ad finem.

A

cuiuslibet virtutis finitę tempus sit finitum. sed infinite parvum vel non tempus: z sic falsum est: ꝙ semper qlibet pars moueat tempore finito: contra hoc obijcit quasi dicens. cuiuslibet autem finitę virtutis finitū esse tempus necesse est: cuius signum affert dicens. nam si i aliquo tempore mouet tanta: siue virtus siue potestas: maioz minoze in tempore quidem: finito tamen conuersione proportionis mouebit: dico conuersione proportionis: magnitudinis, vz. ad tempus: z temporis ad tempus: z magnitudinis ad magnitudinem. at (vt dictum est) infinita omnem finitam exuperat: quēadmodū de multitudine dicitur. Forte asse ꝙ in textu ē vnus syllogismus: z est. omnis virtus que proportione temporis in mouendo excellit omnem aliam finitam: est infinita. Virtus magnitudinis infinitę proportionis temporis in mouendo excellit omnem finitam: vt in littera patet. igitur est infinita.

B

Tex.81. ¶ Insuper hoc idem hac ratione demonstrari potest. accipiemus enim cuiuscūqz finitę magnitudinis virtutem aliquā generis eius virtutis: quę infinita in magnitudine est: quę virtutem finitaz metietur magnitudinis infinite. Quod igitur finita in magnitudine esse non possit virtus infinita: nec ꝙ finita in infinita: ex ijs perspicuum est.

¶ Secundo idem ꝓbat enthimematice sic. si infinita in magnitudine esset virtus finita: accipi posset cuiuscūqz finitę magnitudinis virtus aliqua generis eius virtus que infinita in magnitudine est: que metiri posset omnem virtutem magnitudinis infinite: nam finita potest mensurari ab aliqua parte sui generis. hoc autem habet pro impossibili: nam vt magnitudo non est a magnitudine mensurabilis: sic nec virtus a virtute. demū epilogat: z verba translatione patēt. Debes scire (vt innuit expositor) ꝙ hȝc ratiō nō multum differt a prima: nisi ꝙ prima loquitur in magnitudinibus siue eiusdē siue alterius generis. Hȝc vero in magnitudinibus eiusdem generis.

C

Tex.82. ¶ At de his que feruntur bene se habet aliquā primo dubitationem in medio adducere. nāz si id omne quod mouetur: ab aliquo mouetur: quoniam modo eozum quę non seipsa mouent: nonnulla continuo mouentur: illo quod mouit ipsa non tangente: vt proiecta.

D

¶ Anteqȝ ad rem veniat mouet questionem de plectis a quonam mouentur. tangit autem questionis causaz: quoniam omne quod mouetur ab aliquo mouetur. cū igitur proiecta moueantur a proiectore: quonam modo separata z non tacta ab illo moueri possint. Hȝc questio est soluēda prius ante principalē pclusionem.

¶ Quod si is qui mouit simul etiā aliꝙd aliud mouit vt aerem: qui quidem motus mouet: similī ratione fieri non potest primo quod mouit non tangente nec mouente: vt ipse moueatur. Sed simul omnia mouētur cessantqȝ mori: cum id quod primo mouet mouere desinit Huis perinde vt lapis moueat quod mouit.

¶ Anteqȝ soluat fm veritatem: respondet fm alios: z quidam putant fm Platonem. Plato enim dicit ꝙ impulsor impellit aerem: qui aer motus ipsum proiectū mouet: quod proiectum rursus mouet aerem: qui mouet rursus proiectum: z non explicat quō. ¶ Debes tū scire ꝙ hȝc positio solet exponi ꝙ aer ille quinter manum z proiectum mediat mouetur a manu: z ille mouet proiectum a pūcipio vsqȝ ad finem: nunqȝ proiectum derelinquens nisi in fine motus. Ideo obijcit cōtra illam responsionem sic. Omne quod mouet motuꝫ ab aliquo motore primo cessat mouere ad cessationez illius. igitur cessante primo cessat aer mouere. vnde dicit. sed simul omnia mouentur cessantqȝ mouere: cuius id quod primo mouet: mouere desinit: quis talis aer motus perinde moueat vt lapis: qui mouet aliud vt motus a manu. constat enim ꝙ cessante manu cessat lapis mouere.

E

F

¶ Sed hoc quidem dicere necesse est primuꝫ mouens facere vt moueat hoc aut aer: aut aqua: aut tale aliquid quod mouere z moueri aptum est: nō tamē simul cesset mouere z moueri: sed desinit quidem simul moueri cū mouens mouere desinit: mouens autem viterius est. quocirca mouet aliud quid sibi cohērens: de quo quidem erit eadem ratio.

¶ Soluit nunc fm veritatem: z videtur hec responsio quasi expositio primę solutionis. Ubi dēs scire ꝙ Aristo. imaginatur aerem: quiescinter proiectum z pyces impellit: in tali tamen impulsione est duo considerare moueri: quod ille aer pcipit a manu: z mouere: quod facit in aerem sibi primum: tunc vult ꝙ cessante primo motore mouere cessat aer ille moueri: non tamen cessat mouere: z ita mouet viterius partez aeris sibi proximam: z similis ratio est de secunda. vnde quidam aiunt projectionem hunc in modum fieri: cum. n. aer interceptus separatur a manu mouet lapidem: qui lapis diuidit aerem violēter in parte anteriori: quo diviso claudit aer in parte posteriori: aer sic clausus pellit projectū. Simul fit divisio vnius partis aeris: z clausio violenta: sed de hac re postmodum dicetur.

Expō Aristo. nō pueniens.

G

¶ Esset autem cum movendi potentia sit minor in illo quod sibi coheret. penitus autē desinit: cum non viterius id facit: quod prius fecit mouens: sed mouetur solum. hȝc autem simul cessare: hoc quidem mouere: illud autez moueri: atqȝ vniuersum motum: necesse est.

H

¶ Sed dices. cum semper secunda pars mouet z movetur: z semper mouet cum movetur: tunc nunqȝ cessabit motus projectionis. Respondet. z imaginatur virtutem remitti continue proportionaliter vsque quo aliqua particula aeris sit mota tantum z non moues. Prima enim particula mouet secundam: secunda vero imbecillius mouet quartam: quarta rursus imbecillius quintam: adeo proportionaliter: vt sit deuenire ad vltimam: que moueatur tantum: z non moueat: qua rōne simul penultima cessat movere: z vltima moueri: z vniuersus cessabit motus.

¶ Is igitur motus in his fit: que interdum moueri: interdum quiescere possunt. atqȝ non cōtinuus est: sed apparet. nam aut eozum ē: que deincepitia sunt: aut attigua: quorum quidez non est vnum movens.

¶ Ex ijs infert ꝙ talis motus nō ē cōtinuus: iz fiati ipsis quę apta sunt quiescere z moueri: quod hac ratione probatiqȝ non est vnus motor e pcipio ad finem.

I ¶ Quòcirca ⁊ si in aere ⁊ aqua talis motꝰ fiat: quem quidem nonnulli antiperistasim dicunt impossibile tamẽ est eas quę dubitata sunt aliter solvere: q̃z modo dicto. ipsa nam q̃z antiperistasis simul cuncta movere atq; moveri faceret: simul atq; desinere. quare unum videtur nunc quod continue movetur ab aliquo: non tamen ab eodẽ movetur.

¶ Debes scire q; quidam dixerunt motum proiectoꝝ esse per antiperistasim hoc est reversionem actionem hoc modo q; aer ipse moveret lapidem lapis moveret aerem: ⁊ nõ volebant q; una aeris portio moveret aliam: ⁊ illa aliam donec quiesceret: sed q; aer ipse movet lapidem: qui lapis movet rursus aerem: ⁊ sese mutuo per antiperistasim procedunt movendo. ¶ Sed ɔ objcit: quoniam in ipsa antiperistasi simul ambo mouent ⁊ moventur: incipiunt quoq; simul atq; desinunt. Modo non est sic in motu proiectionum: nam vt dictum est aer prius desinit moveri q̃z movere. igitur non fit per antiperistasim. propterea cõclusit q; videtur unus motus ⁊ non est cum non sit ab eodem proficiscens: vt patet. ¶ Debes scire q; hę opinio de antiperistasi ab aliquibus exponitur sic: q; proiectum cum separat a manu: exit velocius q̃z a suo toto: ⁊ tunc q; natura abhorret vacuum: aer existens retro ad impellendum vacuum insequitur ipsum proiectum: ⁊ cum insequitur velociter attingendo ipsum movet ultra. dicitur autem hęc antiperistasis: q; aer exiens movet lapidem: ⁊ movetur ab aere insequente. ¶ Contra objcit Aristoteles: quia talis antiperistasis faceret cuncta moveri atque movere retro vsq; ad cęlum: nam aerem primo insequentem alius insequeretur: ⁊ illum iterum alius: ⁊ sic vsq; ad cęlum. ¶ Nec valet dicere q; aer sequens rarefit: tum quia mox staret grave. Tum secundo quia aer ante proiectionem condensaretur. Tum tertio: q; proiectio ęque bñ fieret i aere raro vt in dẽso. ¶ Opinio Aristotelis igitur est: q; aer movet proiectũ vt motus: imaginatur enim q; proiciens pellit proiectum: simulq; movet aerem circunstantem cum eo: quoniam aer primo motus movet pellendo proiectum in aerez secundo loco subsequentem: simulq; illum aerem: deinceps ille secundus aer motus pellit proiectum in tertio aere movendo rursus illum tertium ⁊ sic deinceps: cum autem aer motus tardius ac tardius moveatur: tandem est devenire ad aerem ita tarde motum: q; nõ sufficit alium movere: neq; proiectũ: ⁊ tunc cessat prius motus. Huius autem exemplum est de circulationibus aquę projecto lapide in illa: quę se multiplicant continue in longiori distantia vsq; ad ripas movendo interdum lignum a loco primę circulationis vsq; in ultimam. Hęc est positio Aristotelis. ¶ Contra hanc positionem equillatoreꝝ objciunt per experientias. Prima q; possemus tunc remotius projcere plumam q̃z lapidem: cum pluma minus aeri resistat. Secunda, sequeretur q; cum ego repellerem aduersus te aerem: facerem magnum impetum: ⁊ alia multa quę proficiscuntur ex malo intellectu verborum Aristotelis. ¶ Sed pro positione Aristotelis debes scire q; Arist. non potest negare ad motum lapidis non concurrere impetum: cuius rei signum est: q; celerius ⁊ magis pellit fortioris brachij q̃z debilis: ⁊ unus q̃z alius: nec potest negare: quin concurrat rarefactio aeris ⁊ condensatio: ⁊ rursus natura medij: quę cum leuibus sit leuis: cũ gra-

Dositio ɔ antipistasi.

Cõfutatio

L

M

ɔ Arist. experientie.

Expõ põnis Arist.

N

O

P

Q

bus grauis. Quare apud ipsum dicendum est quędaz se tenere ex parte rei motę: ⁊ alia ex parte moventis: ex parte quidem rei motę se tenent impetus rarefactio siue condensatio: hę enim augent facilitatem motus: ex parte agentis se tenet natura medij. Aristoteles igitur vult q; aer non unus numero sit motor: ⁊ huius causa est: quia oportet movens esse seperatum ⁊ aliud a re mota quantum fieri potest: causa adiuvans ẽ medij natura. ex parte passi est virtus impressa rei motę dicta levitas vel gravitas accidentalis: quę non concurrit vt agens: cum sit simul in re mota: sed potius vt dispositio passi. Recentiores autem nescierunt distinguere inter dispositiones: ⁊ principalia moventia: ⁊ iõ in hos errores delabuntur. Rationes eorum ⁊ experientię ex ijs solvuntur. ¶ Averroes autem in hoc commento annotatione digna dicit quatuor. Primum cum sam huius questionis de projectis: ⁊ vult esse dictam: q; potest mitari propositionibꝰ dictę. v3. omne motum hz motorem: ⁊ illi. v3. ipsum non movere nisi cum movetur cum sit corpus: ideo questionem movet de projectis: a quonam moventur. Secundo declarat primam solutionem. prima igitur solutio erat q; lapis projectꝰ movetur ab aere: qui motus movet lapidem. imaginatur enim q; cum manus non movet lapidem: statiz sicredit ei vice sua aer qui movet lapidem: ⁊ simul alium aerem: qui succedit in vice illius: ⁊ sic vsq; ad finẽ. Hoc modo Aver. ⁊ Themistius exponunt primam responsionem. ⁊ replica Aristotlis exponitur ab eis hoc modo q; hęc responsio non solvit: sed transfert difficultatem. rursus enim questioni locus est: quamobrem aer ille p primus movetur nullo tangente. ⁊ ita questio (vt dicit Aver.) est mutanda de lapide ad aerem. videtur enim eadem ratio quę prius. nam cessante primo propulsore videntur ⁊ cessare omnia. Hęc est expositio responsionis ⁊ replicę. Alij (vt diximus) intelligebant responsionem primam hunc in modum: q; aer interiacens inter manus ⁊ lapidem movetur a manu: ⁊ ille cõdurãs vsq; ad finem idem numero movet lapidem: ⁊ contra hoc videtur replica Aristotelis q; hęc responsio nihil aliud est q̃z mutare questionem de lapide ad aerẽ: aut aquam. Moventur autem isti hoc argumento adhanc expositionem: q; tunc non differret hęc responsio ab illa Aristotelis. nam Arist. etiam vult aerẽ movere ipsum projectum: sed non unum numero: sed alium atq; alium vt diximus. ¶ Tertio Averroes ponit exemplum quonam modo manus mediante aere moto movet lapidem: ⁊ ait. manus enim non movet illud projectum: nisi movendo prius aerem: vt dicamus q; lapis magnetis attrahit ferrum quod ponitur vltra primum ferrum mediante attractione eius ad primum ferrum. est igitur exemplum q; vt magnes prius natura trahit ferrum vicinius q̃z remotius: licet simul tempore trahere incipiat ambo: sic manus simul tempore movet lapidem ⁊ aerem: lapidem tñ mediãte aere. ¶ Quarto Aver. ⁊ Themistius dant responsionem Aristo. qui vult q; projectio fit ab aere hoc modo q; aer circũdãs lapidem simul cum lapide movetur: ⁊ movet aerẽ sibi attiguum simulq; cum illo projectũ: rursus tertius motus movet quartum simul cum projecto. unde vt primus aer se habet ad pulsorem sic secundus aer se habet ad primum. ¶ Et vt dicebatur ad talem motũ concurrunt virtus impressa pjecto: scissio anteriorꝭ aeris: ⁊ clausio posteriorꝭ: rarefactio priorꝭ ⁊ aligs occursus posteriorꝭ non vltra modum sed parua: quę non facit omnia movere. demũ concurrit natura medij: quę

Que Aue, cõmẽ. 82.

'Rñ. Ari

Declaratio rñsionis

A dij: quę cum levibus levitat: cuz gravibus gravitat. Sz principale movens est aer: qui motus movet: cętera vero concurrunt vt dispositiones: levitas accidẽtalis vel gravitas vel tale aliud. ex parte passi: cum nullum accidens agat in subiecto in quo est. clausio ⁊ scissio concurrunt etiam vt dispositiones: clausio ex parte agentis: scissio ex parte rei motę: rarefactio ⁊ condensatio etiam vt dispositiones: condensatio quidem ex parte agentis: rarefactio ex parte patientis. demum concurrit ipsius medij natura: ⁊ ex parte moventis. Quod omnia hęc concurrant: declaratur. primo concurrit virtꝰ impressa: nam projiciens melius monet lapidẽ: q̃z plumam sine stuppam: q; in illo virtutem causat maiorez: q; melius applicatur. Secundo concurrit clausio ⁊ divisio medij: q; trimis celerius movetur per aquam a movente: q; divisio ⁊ clausio celerior fit ab illa q̃z a navi. Tertio concurrit condensatio ⁊ rarefactio vt videtur ad sensum in circulationibus aquęin quibus movetur lignũ. demum concurrit natura medij: cuius argumentum est: q; dura non possunt esse media motus projectionis: cum non sint apta levitare: aut gravitare. Quod vero hęc vt dispositiones sint patet: q; motor debet esse separatus a re mota: ⁊ continuus: modo hęc duo non videntur cõpetere nisi aeri moto ab ipso propulsore: nec iuniores igitur nec Egidius potuerũt intelligere positionem Aristotelis. nõ enim distinguũt inter dispositionem ⁊ principale. Addit demum Averroes q; sua expositio differt ab expositione Themistij: ⁊ q; fuit locus iste sibi difficilis: tu vero scias q; quicqd dicit ⁊ hic ⁊ alibi Averroes est Themistij: non enim invenio differentiam inter expositionez suam ⁊ illã Themistij: bene tamen dicit q; locus est difficilis. nam a recentioribus nullatenus intelligitur. Cuius rei difficultas causa fuit Albertilla contradiceret temerarię Aristoteli: ignorãs profecto propriam vocem: ad quę errorem labuntur omnes fortiores suorum temporũ. Reliqua dicta commenti hic facillima sint.

B

C

Text. 83. ¶ Cum autem in his quę sunt: continuus sempꝭ sit motus: necesse sit: hic vero, unus ẽ: unũ quoq; motum magnitudinis cuiuscũq; esse necesse est. non enim movetur id quod magnitudinis expers est: ⁊ unius esse ac ab uno: alioquin continuus non erit: sed attigues aliꝰ aliꝰ atq; intercepti.

¶ Dactenus de projectis quęstionem persoluit: volsitque habere ex solutione quęstionis hanc maiorem. v3. omnis motus unus ⁊ continuus est ab uno motore unius q; magnitudinis quę movetur: nunc addit quasi minorem. ⁊ inquit. Cum autem in his quę sunt hoc est in universo rerum orbe continuus semper sit motus: necesse sit: hic vero unus est: hęc videtur minor: addit conclusionem. ⁊ inquit, unum quoq; motum: subaudi in universo rerum orbe magnitudinis cuiuscũq: ⁊ unius atq; ab uno motore necesse est. Hęc est conclusio. Magnitudinis quidem: q; id quod magnitudinis expers ẽ non movetur. sexto huius. unius vero magnitudinis ⁊ ab uno motore: alioquin continuus nõ erit: sed attiguus alius alij atq; interceptus: vt per declaratam in huius libri quinto patet. Motus itaq; universi cuiusdam est magnitudinis: unius cuiusq; mobilis: ab unoquoq; motore. ¶ Sed dubitant hic. nam. 12. metaphy. commen. 41. Averroes vult q; motus cęli componitur a duplici motore. igitur falsum ⁊ dubiuz est quod Aristoteles concluserat saltem est contradictio inter Averroem ⁊ Aristotelem. ¶ Solvit Averroes ibidem q; non est inconvenies motum cęli dependere a duobus motoribus alterius rationis. ab uno enim dependet quatenus est infinitę motionis. ab alio vero quatenus finitę est motionis. ¶ Sed objcit expositor in lectione precedente. primo q; movere tempore infinito videtur consequi vtrumq; tam enim primus motor: quam proximus motor movet tempore infinito: ⁊ sic videntur eiusdem rationis in movendo. Secundo cum uterq; motor sit forma extra materiã: quare magis unus movet finita motione q̃z alter. ¶ Sed Aver. defendi potest vt diximus in codicillo de infinitate. Ubi debes scire q; motus universi cęli congregati ex omnibus orbibus est compositus ex diurno: ⁊ proprio. diurnus. n. est: qui vigintiquatuor agitur horis. proprius vero nõ una ratione est: nam octavi orbis ſm Ptolemęum est in centum annis gradu uno. saturni vero in 30. annis totus: ⁊ alij alijs temporibus. quare cum motus cęli sit compositus: etiam motor est duplex. communis quidẽ q; universum movet unico ⁊ simplici motu. proprius vero unicuiq; orbi: q; propria revolutione movet. sunt autem alterius rationis: q; communis est infinitę motionis: q; movet independenter: ⁊ a se ab nullum alium superiorem: ⁊ propter se: quia non alterius gratia. Alij vero movent dependenter ⁊ ab alio: ⁊ propter alium superiorem: qui enim sic movet: motione movet finita: quia ſnapte natura finitum esset: quia vero ab infinito dependet in duratione: ideo perpetuum est: ex hac responsione non habetur q; deus sine primus motor sit infiniti vigoris: sed q; sit tempore infinitus ⁊ a se. ceteri vero eterni: sed ab alio. Tunc patet solutio ad objectiones expositoris.

D

E

Solõ.

Obio expositoris.

F

G

¶ Movens quoq; si unum sit: aut motum movet: aut immobile est. Siquidem movet: consequi oportet ⁊ ipsum moveri: ⁊ simul moveri ab aliquo. Quare stabitur ⁊ ad id perveniet ur quod movetur ab eo quod est immobile. Hoc enim non commutari necesse est: sed movere quicquam poterit semper. Nam ⁊ hoc p fecto modo sine labore movere est.

¶ Secundo probat tale movens movere sine labore: ⁊ utitur tali syllogismo: quod movet penitus immobile: movet quicquid movet sine labore. Primum movẽs movet penitus immobile. igitur movet sine labore. minor declaratur per ea quę dicta sunt: tum in septimo: tum in hoc octavo: q; v3. oportet deveniri ad aliquod quod movet penitus immobile: quod quidem est primum. In ordine eorum quę movent ⁊ movent. ¶ Sz dubitant de causa fatigationis atq; laboris. ¶ Respõdet Averroes in hoc cõmento q; fatigatio provenit ex eo quia movens in movendo movetur: ⁊ movens hac ratione in movendo movetur: quia est in materia, ⁊ ita videtur q; prima causa movendi absq; labore sit esse absq; materia: ⁊ prima causa movendi cum labore sit esse cum materia. Qua ratione evenit vt motores ęclestes ⁊ maxime primus motor moveant sine labore: cuz sint virtutes sine materia. ¶ Sed hęc responsio videtur dubia. Primo. q; intellectus ⁊ voluntas in homine sunt virtutes sine materia: ⁊ tamen movent hominez cum labore. Secundo. forma elementi ẽ forma in ma-

H

Dubõ.

'Rñ. Aue. cõ. 83.

'Replica.

I Defensio.

teria: ⁊ tamen mouet corpus naturaliter sine labore. ¶ Nonus expositor quasi defendendo Auerroem vult q̄ illa virtus moueat cum labore quę cum sit in materia est illa per organa: ⁊ mouet immediate. defectu primę condicionis forma grauis non mouet cum labore: q̄ ē in materia ⁊ sine organis. de factu enim ⁊ intellectus a regula excluditur: quia mouet mediate: vtpote mediante sensu ⁊ imaginatione siue mediante dianoetica parte. Modo ad propositum primus motor mouet immediate vniuersum ⁊ non est in materia nec organica: nec quanis alia. ¶ Sed adhuc restat quęstio p̄ quę ad virtus mouens per organa sine existens in materia organica mouet cuz labore. Vbi enim primus motor moueret per organa: non videtur cā quare cū labore moueret. Secundo quia videtur etiam sine organis mouere cum labore. nam secundo cęli dicitur q̄ si orbi adderetur astrum aut non moueretur aut tardius moueretur hoc autem non esset: nisi cęlum moueretur cū labore.

Replica.

K

¶ Dici potest ad primum q̄ quicquid mouet per organa mouet per transmissionem spirituum ac illa: vt docet Aristoteles in libro de causa motuum animalium: ⁊ tangere videtur Auerroes secundo cęli cōmē. tertio ⁊ in libro de substantia orbis: ⁊ sic non potest mouere motor membra: nisi spiritus resoluantur: ⁊ hęc est causa laboris. recte igitur dixit nonus expositor q̄ quicquid per organa mouet: videtur mouere cum labore Ad secundum dici potest q̄ cęlum bene mouet cuz resistentia: ⁊ propterea si orbi adderetur astrum: moueretur tardius. non quidez ob laborem: sed ob resistentiā. hęc de laboris causa licet alij aliter sentiant: quę res transmittatur ad tempus.

L

¶ Insuper etiam dic motus aut solus: aut potissimum vniformis est. naz nec̄z id quod mouet vllam subit mutationez: nec̄z id quod ab illo mouetur mutationem habere opz: quatenus eius motus similis sit.

Que Auer ro. cō. 94.

¶ Tertio probat q̄ primus motor mouet motu semper vniformi: ⁊ ex parte sumēti: ⁊ ex parte mobilis. sin quidem met: ipse motor nullam subit mutationem. Mobilis vero quoniam cęlum ipsum quod mouetur ad hoc vt moueatur motu simili ⁊ vniformi: etiam mutationē non habet: qua aut varietur: aut definat: aut tale quid patiatur. ¶ Auerroes vero in calce huius cōmēti videtur probare cęlum ipsum nullam subire mutationē aliam a latione ab equalitate motus eius. Nam si ipsi cęlo accideret aliqua transmutatio vt alteratio: vel auctio: vel generatio: tunc cęlo accideret inequalitas in sui motu: vt patet in motu animalis. Quod autem cęlo non accidat trāsmutatio: probat Auer. auctoritate Aristotelis dicentis cęlum non recipere transmutationem aliquam: ⁊ ratione hac: quia non componitur ex materia ⁊ forma: ⁊ quia est necessarium a se: ⁊ nō ex alio: vt voluit Auicenna qui tenet celum esse possibile ex se: ⁊ necessarium ab alio. Addit tamen q̄ cęlum sit necessarium a se: non quidem in agendo: sed in recipiendo motum. Sic igitur patet cęlum moueri vniformi motu: q̄ est absq; transmutatione: ⁊ necessarium esse. ¶ Dubitant quia motus cęli vt irregularis: ⁊ difformis primo ex parte mobilis: nam partes propinquiores polis tardius mouentur. Secundo ex parte temporis: quoniaz planetę sunt nunc retrogradientes tatiary: nunc velocęs: nunc tardi: vt testantur astronomi: ⁊ experientia docet. ¶ Respondēt communiter omnes licet partes ęqualiq; velocius aliq; tardius moueantur: non propter hoc cęlum dicitur aut difformiter aut irregulariter moueri. nam totum cęlum: ⁊ quilibet pars ęquales arcus circa centrum inęqualibus tēporibus describūt. Sed restat videre an penes tempus motus cęli dicāt difformis ac irregularis. ¶ Nonus expositor ait dictā Aristotelis esse verum solum in motu p̄prio: ⁊ diurno. cęteros autē asserit esse difformes ⁊ irregulares. ¶ Sed hęc rō nō est ad Aristotelis mentē. Aristo. enim probat motū cęli esse regularem: ⁊ vniformē: ex parte motoris: quia mouet nullam subiens transmutationem. ex parte vero mobilis: per idem argumentum. Modo cęteri motus simili ratione se habent: ⁊ sunt enim a motore ⁊ a mobili in transmutabilibus. igitur pari ratione erunt vniformes. ¶ Potest igitur dici q̄ planeta p se mouetur regulariter: per accidens irregulariter: vt docet Ptolemęus in quinto libro magnę constructionis. Mouetur quidez regulariter circa centrū circelli. circa alia vero irregulariter: ⁊ adhuc alij motus sunt regulares respectu vnius centri: ⁊ suoruz polorū: regulares vo respectu centri alterius orbis: ⁊ alioz polorū. Dęc in libro astronomicorum perquirantur.

Replica.

P

Dubitatio in cōmē.

Solutio

Rñ. Aristo.

O

Rñ. ppñ.

Ter. 84.

¶ At vero aut in medio aut in circunferentia illud sit: necesse est. sunt enim hęc principia. At ea quę propinquissima sunt mouenti celerius mouentur. Talis autem est vniuersimotus. Illic igitur est ipsum mouens.

¶ Quod quidē vnus sit primus motor: ⁊ moueat absq; labore: ⁊ regulariter: ex ijs perspicuū. In quo vero sit vti in loco: nunc docet: ⁊ sumit q̄ motor esse nō potest nisi aut in medio totius vniuersi hoc est i cētro: vt Plato aut in cumęo. aut in cyclo hoc est circunferētia totius vniuersi. huius causaz affert: q̄ hęc sunt principia magnitudinis. centrū quidē est principiū exquo. Circunferentia vero est finis ad quez: ⁊ ita opz vt primus motor sit in altero horum necessario: persuadet tamen q̄ debeat esse potius in circunferentia hoc syllogismo. in eo cui propinquiora celerius mouentur: est motor primus: circūferentia est id cui propinquiora celerius mouentur. igitur circunferentia est primus motor. de sylo tangit vię minoris dicens. At ea quę propinquissima sunt mouenti celerius mouentur: tale aūt motus est motus vniuersi: qui diurnus dicitur. Addit conclusionem dicens. Illic igitur est primus motor: siue ipsuz mouens: quod per excellentiaz dicitur. ¶ Auerro. autem in presenti commēto declarat tria. Primum est q̄ primus motor est in circunferentia per tres rationes. Prima est quia auctio eius vtpote motus magis appareret in circunferentia: modo agens ibi est: vbi actio magis apparet: Secūdo vbi actio videt esse magis equalis: ibi actio magis est ⁊ agens ipsuz. In circunferentia totius videtur actio magis equalis ac vniformis: vt docent astronomi. Tertio arguit auctoritate cuius leguz: vt arguebat Aristo. primo cęli. naz omnes leges dicunt deuz habitare in cęlo. Secunduz est q̄ sunt duo principia vniuersi quod mouetur: virtus. vz. quiescendi qua. vz. centrū ⁊ vniuersum ipsum quiescit saltē sm substātiā: ⁊ virtus mouēdi: qua vniversuz mouet sm partes circa cētrū: ⁊ ppterea recte ingt Aristo. q̄ duo sunt principia in ipso. vz. medio. quiescendi scilicet. In circūferētia vero mouēdi. Alij vo mediū ⁊ circūferētiā dīt cē pn̄a circuli: q̄ per illa definit circulus. Addit tū Auerroes q̄ virtus faciēs getē ē fortior q̄ virtus faciēs motum

Que Auer ro. cō. 84.

Q

A

motū: ⁊ asserit cām: q̄ vbi virtus quietē faciēs eēt minus fortis: eēt facilius vniuersum remouere a gete ſz subm: ⁊ ipm ponere i motu: q̄ ipsuz ponere i gere. Modo videmus totum quiescere sm subiectum: ⁊ nō posse moueri sm subiectum. Ipsum vero tolli a moto sm subiectum est de facto. Proponerea inquit. si aliter esset hoc est q̄ posset totum tolli a quiete ⁊ poni in motu: totum expelleretur ⁊ moueretur sm subiectuz a centro.

¶ Sed dices: vtrum vna ⁊ eadem sit virtus quę facit vniuersum gescere ⁊ ipsum moueri: ⁊ quare si vna sit: vt potior in faciēdo ipsum quiescere: q̄z ipsum moueri.

B

¶ Dici pōt q̄ primus motor est idem q̄ facit vniuersum quiescere: ⁊ vniuersum moueri: sed alia atq; alia ratione: facit quidē ipsum quiescere per priuationem causarum facientium ipsum moueri motu recto. facit autem ipsum moueri vt forma est attributa circunferentię ęę lię: sic vna est res quę facit vtrunq; dicitur autez ipsuz vniuersuz a fortiori virtute quiescere: propterea q̄ minus potest impediri. Mouere vero dicit a minori virtute eo quia de facto potest ⁊ quescit saltem sm totū: ⁊ ita sunt duę virtutes sm definitionem. vna vero sm subiectū. Sed circa dicta sunt tres dubitatiōes: quas soluere videtur Auerroes in commento: ⁊ hoc est tertium quod in commento colligitur. ¶ Prima dubitatio est quoniam vniversus orbis qui est proximus primo motui tardissime mouetur vt in. 36. milibus annorum vt Ptolemęus per obseruationem ab hiparcho tradit hoc est singulis centenis annis partem vnam peragrādo. Saturnus vero orbis singulis trigenis annis cōplet reuolutionē: mars tribus: sol: venus: ⁊ mercurius fere vno anno: luna mense fere. ¶ Huic respondit dicens. ⁊ sic est de moto totius. ſq̄ quanto magis appropinquatur motori: tanto erit velocior: motor igitur est in partibus velocioribus totius. si circulo maximo orbis maximi: qui facit diurnum motum. est igitur solutio q̄ dictum Aristotelis est intelligendum de motu diurno hoc enim motu vniversus orbis velocius mouetur q̄ in equali tempore. vz. 24. horis quis spatium peragrat: ⁊ sic consequenter. ¶ Sed dices contra. quia tūc essent duo motores. Alter primus qui mouet vniversum in die. Alter primus qui mouet spheras in contrarium ab occasu in ortum: ⁊ tunc qua ratiōe primus motor est in circunferentia primi mobilis per hoc. quia ibi ille apparet velocior: sic alius primus motor deberet esse in circunferentia interna orbis lunę: in qua motus illi contrarius apparet magis. Huic respondet Auerroes secundo cęli: commen. 58. circa finem: cuius respō sionem quęre: q̄ alias disputabitur. nunc vero sat sit monstrasse locum. Propter hanc fortę replicam Alpetragius dixit in libro de sphęra mota: ⁊ cęlorum motus fieri per incurtationem a primo motore. Alij iuniores vim faciūt i vbis: q̄ aliud ē velociꝰ moueri: ⁊ alio velociꝰ circuere. vniversum igit orbē dīt velociꝰ moueri cęteris: circuere tardius ⁊ in alijs id genus idē. ¶ Scōa dubō est 3 Aristotelem. ait enim ea moueri cęlerius q̄ propinquiora sunt primo motori. modo motor cum sit incorporeus: nec esse potest in loco: nec aliquid sibi propinquius. ¶ Respondet Auer. ⁊ inquit: hanc autē appropinquationem debemus intelligere sm esse: nō autē sm locum: quia quod non est corpus: non est in loco ⁊ potest Auerroes intelligere per esse tam operationē siue actum secundum: q̄z autem primum siue essentiā. Operationē quidē vt dictum est. nā motor prio est nobilior: ⁊ celerior: sm essentiā vero: q̄ cuius operatio est prestabilior: ipsum est prestabilius: ⁊ ita per esse in loco Auerroes intelligit actionem: ⁊ locum: equaliter vt diximus in quarto huius. ¶ Tertia dubitatio esse solet: q̄ existens in medio alicuius rotę vel circa medium tardius mouetur q̄z quod est in circunferentia ⁊ tamen magis est prope principium mouens. ¶ Respondet Auerroes q̄ dictum Aristotelis est verum de motu maximi circuli: ⁊ diurno: qui est nobilior: ⁊ prestabilior: q̄ magis recedit a medio. Modo obiectio de rota non est ad propositum: quia partes rotę sunt ptinuę: ⁊ vnite: ⁊ sunt cōtiguę: ⁊ sic in illis non est aliq̄ velocior: aliqua tardior: propter cōtinuitatem. at in vniverso sic: propter discontinuitatem. Dęc ex commento ⁊ rextu colligi pōt. ¶ Debes scire q̄ si Plato vult animā mundi esse deum vt Themistius credit: ⁊ multi Platonici: tunc probabiliter saluari potest deus esse in medio: ⁊ possunt ambo concordari. deus enim est in circunferentia vt motor: q̄ ibi motus apparet velocior: vniformior: ⁊ magis. Est in medio vt quietator: q̄ ibi quies est maior: fortior: at q̄ dimtior: qua ratiōe ambo possunt recte sentire. de re hac diximus in libro de intellectu: ⁊ dicemus in libro secundo cęli commento. 15.

Dubitatio cōmē.

Solutio

Rñ. Auer.

Ter. 85.

¶ Quę dubitationez vtrum aliquod quod mouetur: continue mouere possit. Sed non quemadmodum id quod iterum atq; iterum pellit: eo cōtinue mouet: quia motus deincepitij sunt.

Ter. 35.

¶ Mouet circa dictam dubitationem: vbi debes scire q̄ continuitas est (vt Themi. innuit) multifariam dicta: in proposito tamen Aristo. per continuitatem intelligit eam qua z motus est vnus: ⁊ non intercisus: ⁊ ęqbilis siue vniformis. Propterea mouet questionem: ⁊ inquit. Dabet autem dubitationem vtrum aliquod qđ mouetur: continue mouere possit: ⁊ exponit cōtinuitatem illam quam intelligit: ⁊ inquit. Sed non quemadmodum id quod iterum atq; iterum pellit: eo continuo mouet: quia motus deincepitij sunt. quasi dicat intelligo per motum continuum: modo illum: cuius partes sunt deincepitię: quia sic non est dubiuz aliquod quod posset mouere cōtinue: sed fupple intelligo per motū continuum vnum: ⁊ equabilē. est igitur dubitatio vtrū aliquod qđ mouetur possit mouere motu vno ⁊ equabili aliquod mobile?

¶ An qđ ipm ipellere: aut trahere: aut vtrūq; facere oporter: aut aliquid aliud in ꝓta aliud succedere: vt in ꝓiectis antea diximus. naz si aere aut aqua vti facile diuisibili existente: aliquid aliud quod mouetur: semper moueat: neutro modo fieri potest vt motꝰ vnus sit: sed deincepitius. igitur is motus dumtaxat continuus est: quo id quod est immobile mouet. Nam cum similiter sese habet: et ⁊ addit quod mouetur similiter ⁊ continue sese habebit.

¶ Soluit: vbi debes scire q̄ mouens potest mouere mobile aliquod aut motu naturali ⁊ aut violento. ⁊ si violento (vt dicebatur in septimo) hoc fieri potest aut impulsione: aut tractione: aut mixtiz: aut pictione. Impulsione quidē id violenter movet: qđ mouēs a reipsū mota nō seperat: ⁊ se hz mouēs vt termi-

D

scōa dubō.

Rñ. Auer.

E

3ª dubz.

Concordia Plonis ⁊ Aristo.

F

G

H

I ius equo: ceu impellitur rota manibus ab ea non separatis. ¶ Tractione vero cum mouens ipsum se habet vt terminus ad quez: vt in tractione nauis fit. Mixtum mouetur rota circũcirca: nam partes aliquę iursus trahuntur: aliq deorsum impelluntur. Proiectione autem id mouetur: quod seperatur vi ab ipso motore. Respondet igitur Aristo. z inquit. An quia ipsum impellere aut trahere: aut mixtim vtrũq facere: vt in versione siue vertigine. oportet: aut quarto aliquid aliud intra aliud oportet succedere vt in proiectis antea diximus. Vult igitur in motu violento nihil continue equabiliter moueri. subdit causam dicens: nam si aere aut aqua, vtrifacile diuisibili existẽte aliquid aliud quod moueturſemp moueat z neutro modo fieri potest vt motus aliquis illorum violentorũ vnus sit: sed deincepitius. Vult igit q motus violentus fiat in medio rare factibili condensabili non se habente vniformiter quo ad omnes suas partes: necesse est propter variationez medi: z spatij: z propter diuersam dispositionem motoris ad mediuz atq ad mobile: talem motum non esse vnum z equabilem: z sic nec continuum. Requiritur enim vnitas motoris: z medij ac spatij: z mobilis ad motus continuitatem atq equabilitatem. ¶ Ex ijs patet solutio de motu violento: de motu vero naturali: vt inquit Themistius nihil dixit: q illum non esse equabilem patet: nam in fine velocior est. z ita nullum mouens quod mouet hac continuitatis ratione mouet: q sive moueat naturali motu: sive violento: nunq hac continuitatis ratione continue mouet. Naturali quidem motu non: quoniam mouet inequabiliter. Violenter vero minime: propter differentiam medij. Tunc quasi dans vtilitatem huius quęstionis: infert primum motorem qui mouet primuz mobile mouere equabiliter z continue: ex hoc solo: q mouet: z non mouetur: nam sic se habet eodem mõ semp ad mobile: et q mouet sine medio. ¶ Auerroes autem presenti commento fructum quęstiõis vult esse q per hanc habeatur primuz motorem esse incorporeum. nam omne mouens corpoream at mouet naturaliter: aut violenter. si quidem naturaliter: non equabiliter mouet. Si vero violenter: non vno motu propter differentiam medij. cum itaq primus moueat equabili z vno motu perpetuo: ipse erit oino incorporeus.

Quę Auer. cõmẽ. 85.

Tex. 89. ¶ Dis vero definitis: primum mouẽs qõ quidem immobile est: nullam prorsus magnitudinem habere posse perspicuum est. Nam si magnitudinem habet: aut finitam. aut infinitam esse necesse est. Infinitam quidez non: quia nullam magnitudinem posse esse talem in naturalibus ostensum est. Finitaz vero minime tum quia habere non potest illa potentiam infinitam: tum etiam q infinito in tempore aliquid moueri ab eo quod est finita in magnitudine impossibile esse ostensum est nunc. Primum itaq mouens (cum sempiterno moueat motu infinitoq z in tempore) ipsum indiuiduũ esse atq impars nullaq prorsus magnitudinem habere perspicuum est.

M

¶ Nunc qualis sit primus motor cõcludit ex omnibus ijs quę dixit. Concludit enim dupliciter (vt mihi videtur) via ipsum esse omnino magnitudinis expertem. Pria quidem: quia immobilis est vt paulo ante deductũ est.

Omne enim quod in magnitudine est: corpus existit: omne vero tale in mouendo mouetur. Secunda vero q magnitudinem habere non potest: vt q omnes magnitudines deduci potest. Infinitam quidem non: quia non datur tertio huius. Finitam vero minime: tum q non haberet potentiam perdurandi tempore infinito: vt disputatum fuit commento. 79. Tum q nihil perpetuo mouetur ab eo quod finitam in tempore hz magnitudinem. Restat igitur q cum sempiterno z continuo moueat motu: sit omnis magnitudinis expers.

N

Dubũ mẽtis. ¶ Sed circa hanc deductionem non parua est quęstio. Primo q: ex ea non habetur plus nisi q magnitudine non habent modo quo forma materialis ẽducta de potentia materię. Sed ipsum esse in magnitudine per independentiam nihil mouetur ratio probare. Secundo, q vniuersum sive primum mobile quod diurno mouet motu reliquos omnes mouet raptu quodammodo ita dixerim: z tamen tale primum mobile est magnitudo finita: z itẽ falsum videtur quod ait nihil posse perpetuo moueri a magnitudine finita vel ab eo quod in magnitudine ẽ finita. Tertio dici potest q primus motor magnitudinem habet finitam dimensiue: infinitam in tempore. Quarto dici potest eam quã habet ipse hz magnitudinem esse alterius rationis ab his magnitudinibus: quas habent virtutes corporeę: quibus omnibus Aristotelis ratio videtur penitus frivola. ¶ Secũda dubitatio est: q: Aristoteles (vt diximus) supposuit primum motorem mouere primum mobile perpetuo ac sempiterno motu: quod theologicum non est: z rationes quibus hoc persuasit (vt visum est) nullę sunt ideo emergit quęstio non parua quanaz ratiõe haberi possit primum motorem: quem greci theon sive deum vocant: esse impartibilem: omnisq magnitudinis expertem. Ambę enim dubitatiões hę sunt nõ leues. ¶ Joannes gandauensis qui tenet primum motorem mouere non quidem effective: sed vt finis soluere non potest primam dubitationem, si enim (vt ait vbiq) eius intẽtio est concludere q primus motor sit omnino separatus a magnitudine: tam quia non est illius forma: q; q non est illius motor assistens: eius ratio sine dubio frivola est. non enim concludit plus nisi q non est in magnitudine modo quo virtutes materiales sunt in illa: sed q sit in illa: equivoce: z modo alterius rationis nihil prohibet. rem hanc in primis nostris editionibus libri de subia orbis declaramus. ¶ Propterea debes scire q aliquã formã sine potẽtia esse in magnitudine intelligi vt apud peripatheticos duplr. Uno dependẽter: q; quemõ dicimus astas ceteros animatos eẽ i magnitudinibus: sunt. n. illis õpẽdẽter: q: dependẽt i illis z ab illis i eẽ: z conservatione. Alio vo mõ indepẽdẽter: q: sunt i illis: nõ q: dependẽt ab illis: sed potius eis magnitudines illę quibus insunt dependẽt in esse z cõseruatiõe: atq; pfectiõe: z operatiõe ab eis. Tsic dicerẽt peripatheti duo. primum est q primus motor nõ est oino e magnitudine abiunctus primo: z secũdo mõ. Secõm est q primus motor ẽ e magnitudine abiunctus: hoc est e magnitudine idepẽdẽs sui esse z conservationẽ: cũ quo tñ stat q sit in magnitudine equivoca vnionẽ: z copulatiõe. Siquidem agat in illa: z per essentiã sit in illa. probat autẽ Arist. q primus motor non sit in magnitudine dependenter. Primo quia est penitus immobilis. ybi enim esset in magnitudine dependenter: moueret saltem per accidẽs ad motũ illius. Secõ q: si esset in magnitudine dependenter: aut esset in magnitudine infinita dependenter: aut finita: non in magnitudine infinita: q: illa non est: nec est

Dubõ mẽtis. Scõa dubi. Scõa sol. Pri. Põ. Joã. Jandoni Põ. oppiñ. Q

A nec est in magnitudine finita dependenter, primo quia nulla virtus infinita tempore potest esse in magnitudine finita dependenter: esset enim corruptibilis. tum secundo quia non moueret sempiterno z infinito tempore: cum esset virtus finita tempore z genita: z corruptibilis. Sic igitur perspicuum primum motorẽ esse non posse in magnitudine aliqua dependenter: nisi modo equivoco z independẽter: quatenus magnitudo ab eo dependet: z ipse per illam agit z operatur. ¶ Per hęc ad rationes facile patet solutio. Prima enim concludit quod volumus: vt per modo determinata patet. Secunda vero non est ad rem. Primum enim mobile non mouet omnia alia: sed primus motor mouet omnes orbes: cum sit attributus vniuerso congregato. Doc enz altron emicum dictum debet intelligi cuz sale. Peripatetici enim dicunt vnum orbem mouere alium; sed motorem vnius orbis mouere per se vnum: per accidens alium. Duę aliq rationes concludunt propositum. Dęc de prima dubitatione. ¶ Ad secundam (quidam quorum studium est in metaphysicis potius confusores qȝ inuentores) aiunt q deum esse extra magnitudines per hoc: quia mouet z a se hoc est independenter. z ita sine moueat finito sive infinito motu: dummodo moueat a se z independenter: omnino est extra magnitudinem. ¶ Sed hęc probatio est penitus credita. illa. n. propositio, omne mouẽs a se z independenter est extra corpus: est per se nota z physica. Sed q primus motor sic moueat a se independenter: est creditus. Esse. n. primum independens est quęsitum in naturali phia: z non minus dubium q sit conclusio. ¶ Alij dicũt q idẽ concludit posse agere: z agere. erit igitur primus motor extra magnitudinem: quia potest agere motum infinitum. ¶ Nec hęc solutio placet peripateticis: nam quicquid non agit semper apud peripateticos: non potest agere: omne enim quod non agit z potest agere apud eos ducitur de posse ad esse a motore priore: z sic tolleturratio primi. Propter hęc mihi videtur q si ratio Aristo. hic non sit demonstrativa, deus esse extra magnitudinem penitus esse creditum tantum. Omnes enim rationes preter eternitatem motus sunt probabiles: vt dixit in libro Auerroes non semel: verum de his in libro destructio destructionum: z in codicillo nostro de infinitate primi diligentius diximus. Dicenz z si multa diximus: ea satis breuibus aggressi sumus. Cum enim hunc librum in vno anno solum legerimus laboriosum fuisset omnia aggrediq dici solent. De physicis igitur auscultationibus hęc mihi videntur ad Dei omni potentis laudem eiusq; Virginis matris. Cõpletum in Aviano rure nostro. xv. May. M.D.VI. felicibus astris.

B Sol. scẽde dubõis. Pria.

FINIS.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT UU XX yy.

Omnes sunt terni.

Venetiis cura Octauiani Scoti Domini Amadei Impressum.
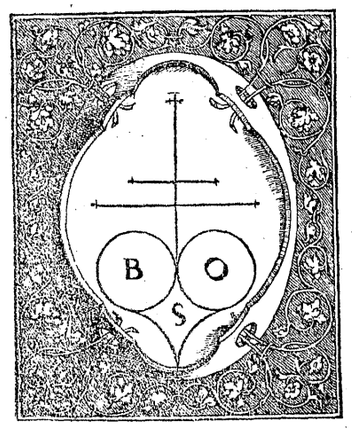
Lõsutatio C